BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III
XXX
F
10
NAPOLI

XXX
F
10

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

JO. JACOBI

MANGETI,

MEDICINÆ DOCTORIS,

& Sereniſſimi ac Potentiſſ. REGIS PRUSSIÆ Archiatri,

BIBLIOTHECA CHIRURGICA,

SIVE

Rerum ad ARTEM MACHAONICAM quoquô modô ſpectantium

THESAURUS

ABSOLUTISSIMUS;

QUO OMNES PRORSUS HUMANI CORPORIS AFFECTIONES
Chirurgi Manum, aut aliam aliquam ejuſdem Operam expoſcentes,
Ordine Alphabeticô explicantur;

ET PER CURATIONES, OPERATIONES, CONSILIA, OBSERVATIONES, AC CADAVERUM Anatomicas inſpectiones, è variis, iiſque præſtantiſſimis Autoribus, Veteribus ac Recentioribus petitas, abundè; imò & curiosè tractantur. *Cum* FIGURIS *æneis neceſſariis*.

TOMUS TERTIUS.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

GENEVÆ,

Sumptibus CRAMER, PERACHON & CRAMER FILII

M. DCC. XXI.

Digitized by Google

JOH. JAC. MANGETI

BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ

LIBER DECIMUS.

De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Litera L. incipientibus.

LABIORUM MORBI.

LABIA præter muſculos duos quos habent cum maxilla communes, quadratum ſcilicet & buccinatorem alioſque etiam, tum utrique famulantes, obliquè ſcilicet ſurſum trahentem, obliquè deorſum trahentem, oris conſtrictorem, ſeu orbicularem; tum cuique proprios, ſuperiori, nimirùm duos, ſurſum trahentem unum, ac deorſum moventem, alterum; inferiori verò unicum nempe deorſum trahentem; innumeris præterea glandulis ſerô copioſô irrigais, fibrillis nerveis, ac vaſis non unius generis invicem connexis, interſperſa ſunt; ſicque variis obnoxia ægritudinibus. . Nam ſi ſerum quod illa alluit acrius redditum, corroſivum quid induat, *ulcera*, & *cruſtas*, imò etiam carcinomata excitabit. Si parciùs affluat, ac ſtipticitatem aliquam acquirat, glandulas conſtringendo, ac fibrillas iis intimè connexas & ad dextras ac ſiniſtras variè protenſas paulò validius retrahendo, *fiſſuras* procreabit. Si abundantiùs depluens inibi cumuletur, ***magnitudinem*** facier ***excedentem***, ad quam referri poteſt affectus *Cheilocace* dictus, ubi præter tumefactionem partis non eſt quod aliud reperias, quamquòd labia à gingivis & dentibus abſcedentia longiùs & foràs aliquatenus replicentur multa cum deformitate, ac in utroque latere, dextrô ſcilicet & ſiniſtrô, anguſtô ſed profundô ſulcô, inde à gingivis, aut gingivarum confiniô ad uſque extimam labii viam, ſeu ejuſdem marginem, (nunquam ulteriùs aſcendendo) dividantur, perque hoſce ſulcos ſanie ſemper madeant, aut craſsô pure obſita ſint. Si irritatio in ſpiritus fibras muſculares animantes invehatur, ***tremor*** inducetur. Si retractio aliqua peculiaris fibrarum muſculoſarum à quâcunque demùm causâ enaſcatur, ***perverſio*** partis orietur. Si ulcera in utrôque labiô poſita dum cicatriſantur, ea invicem conglutinent, ***labiorum continuitas*** fiet. Si glandula aliqua in ſpecie ad magnam intumeat molem ***labiorum globum*** efformabit. De ***labiô leporinô*** hic nihil addo, quia ejus natales internæ non debentur cauſæ, nec humorum pravæ cuipiam diſpoſitioni adſignandi veniunt, ſed imaginationi maternæ fœtui impreſſæ unde ejus labium ſuperius ad inſtar labii leporini unica vel etiam duplici fiſſura diviſum videtur ab ipsô nasô ad ſui uſque marginem. Alios affectus eoſque memoratos quod ſpectat: Carcinoma remediis propriô capite deſcriptis, curabitur, ut & etiam Tremor, ac Perverſio convulſiva, aut inflammatoria. Hîc itaque de reliquis tantùm.

CURATIONES.

Ulcera Cruſtoſa.

Labia ulceribus cruſtoſis inficiuntur, quæ à pituita cujuſdam ſalſæ putredine, aut ab humore melancholicô, aut à bile retorridâ, vel à pituitâ & melancholiâ ſimul mixtis generatur. Si hæc ulcera non ritè curentur, faciem deformem efficiunt, & ſerpendo cancroſa evadent.

Curatio, diætâ, purgatione, venæſectione aliiſque præſidiis univerſalibus perficietur, deinde lotione cruſtarum cum aqua plantag. aut aqua aluminoſa, deſcriptionis

ptionis noſtræ, in qua, ſi ulcera ſint putrida, diſſolvantur unguentum Apoſtolorum, aut pulvis mercurii. Si verò ſimplicia ſuit, abluentur hydromel. aut œnomelite, addendo parum aluminis rochæ. Vel uſurpabitur aqua ſequens, quæ valdè efficax eſt.

℞. Sacch. albiſſ. ℔. j. ſal. comm. ℔. ß. alum. rochæ ℥ j. m. & deſtillentur in alembicô vitreô, fiat aqua, cujus guttulæ aliquot immiſſæ in cruſtam, exſiccant, ſanant, & cicatricem inducunt: dictæ cruſtæ guttulis quibuſdam hujus aquæ cum paucô bombace tangentur.

Vel ℞. Tutiæ præp. ℥j. olei roſar. & ſucci ſolani an. ℥ij. ponantur ſimul in mortario plumbeô & agitentur cum piſtillô plumbeô tamdiu donec acquirant convenientem conſiſtentiam: poſtea cum modicô ceræ albæ liquefactæ fiat unguentum molle, & ſervetur in pixide plumbea ad uſum. Quòd ſi ulcus non poſſit exſiccari, tangatur aquâ aluminosâ magiſtrali Fallopii cap. de ulceribus venereis deſcriptâ, vel aquâ ſublimatâ ſecundâ, oleô vitrioli vel ſulphuris, ſolis, vel temperatis aquâ plantagin. deinde uteris unguentô de plumbô, vel collyriô ſequenti.

℞. Aq. alumin. deſcriptionis noſtræ ℔. j. trochiſcor. de tuthia, & collyrii alb. Rhaſis ſine opio, ana ʒiij. ceruſſæ, & utriuſque litharg. præp. & lot. aquâ roſarum an. ʒß. diſſolvantur omnia ſimul & fiat collyrium, de quô abluatur frequenter ulcus. *Iohann. Vigierius in Chirurgiâ magnâ.*

Fiſſura.

In curatione fiſſuræ labiorum, evacuatâ materiâ, lintea tenera ſuccô ſempervivi madida imponi; & ſi profundiores fiſſuræ ſint, adipe anſerinô & caponis illiniri debent. Prodeſt & ungentum ex lythargyr. argent. & myrrh. an ℈ß. cum cerâ virgineâ & oleô communi paratum. Foris imponitur in petiâ. *Ioh. Ionſtonius in Idea Medecin. Pract.* Pro remediô præſtantiſſimô hocce in caſu, oleum ceræ deſtillatum habet *Ioh. Harthm.* tractatu de oleis chymicè deſtillatis. Non minoris eſt efficaciæ oleum è vitellis ovorum.

Magnitudo excedens, & Cheilocace ſeu Labroſulcium.

Labia tumentia ſanant fotus ex hyſſopo, origano, ſatureia, ſalvia, & roſis rubris parati; ut & ſuffitus ex maſtiche, olibano, myrrhâ, ſuccino, benzonio &c. Item oleum myrrhæ per deliquium elicitum & applicitum: Præmiſſis univerſalibus. Imò ſi malum paulò pertinacius, ac rebellius fuerit, & cauteria, & aurium perforationes, & veſicantia emplaſtra, locis aptis ac commodis veniunt admovenda. Atque hæc de tumefactione ſimplici; aliud jam ſupereſt, ſcilicet de peculiari illa tumefactione ulceroſa quæ vulgô Cheilocace ſeu Labroſulcium audit, breviter agamus ex *Arnoldo Boëtio* de affectibus omiſſis, tract. 10.

Morbus hic cui græcum nomen à parte affectâ, latinum à præcipuô ac maximè conſpicuô ſymptomate fecimus, familiare in Hiberniâ omni tempore, interdum verò etiam epidemiæ luis inſtar in quamplurimis populariter graſſatur, rariſſimè tamen, ac vix unquam, adoritur adultos, ſed infantes duntaxat, eoſque ferè ab altero ætatis anno ad quartum aut quintum, quanquam & teneriores aliquantò, & paulò vetuſtiores non ſunt ſemper ab eô immunes.

Labra in eo admodum tumeſcunt, tumore duro & nonnihil rubicundo, ſed nequaquam fervido, aut inflammatorio, & qui nunquam ſuppuretur aut caput fœdet. Vergit autem aliquantò magis introrſum, quàm ad exteriorem partem, unde labia à dentibus & gingivis abſcedunt, ac longiùs & foras aliquatenus replicantur ſulci qui labrum à dextris & ſiniſtris interiùs dividunt, ſemper ſanie madent, aut craſſo pure obſiti ſunt, interdum quoque cruſtulæ in iis ſuccreſcunt. Malum hoc quandoque utrumque labium inceſſit, ut plurimum tamen ſuperius tantùm eô afficitur; quando ambo ſimul hæc obſidet labes, longè tamen ſemper deterior eſt ſuperioris quàm inferioris labii conditio. Ut plurimùm, ac ferè ſemper hunc morbum comitantur aphthæ in palato, linguâ, buccis, labiis, gingivis, quamquam infinitus eſt infantium numerus qui aphthas patiuntur abſque eo ut in cheilocacen incidant, ſicuti rurſus non rarò accidit ut idoneis remediis adhibitis aphthæ aboleantur, & cheilocace ſuperſtite.

Malum hoc nonnullis ſpontè aut levibus remediis ſaneſcit, aſt plerumque ſi diutiùs negligatur, aut perperam curetur, contumaciſſimum evadit, ita ut poſtea difficillimè tollatur, & multo opere ægrè ſanatum, aut ſanitati proximum improvisò rebellet; in nonnullis verò immedicabile penitus redditur, & ſerpente contagio miſeros infantes lenta tabe conficit, & tandem letho mittit; id quod tum præcipuè uſu venire ſolet quando epidemicè hæc labes ſævit, ob quas cauſas Anglicum vulgus cancrum oris appellat, quod tamen de aliis quoque ulceroſis ac malignis oris affectibus uſurpat.

Ad peragendam feliciter curationem corpus purgandum eſt, non ſemel ſed repetitis vicibus, Ita ut idoneum temporis ſpatium ſemper interponatur. Purgationes pro captu corporum & ætatis ſatis validæ eſſe debent, præcipuè ex ſenna & mercurio dulci, quæ duo cæteris in hoc caſu præferenda. Quod ſi cum infante tractabili res eſt magnopere conducet purgare decoctis paratis è fumaria, betonica, phyllit. rad. lapathi, cichor. polypod. ſenna, agaric. coriandr. tamarind. cujus decocti bini, ternive hauſtus die dandi per ſat longum temporis ſpatium. Quòd ſi grandior ſit infans, ſanguis quoque è bracchiis detrahendus, vel hirudinis ſuctu aperta vena, vel ſcapello etiam. Interea etiam oris ulcuſculis adhibenda idonea remedia, & labra fovenda illinendaque iis quæ tumorem imminuere, ſordes detergere, ſulcos emundare atque implere valeant, eoſque cum reliquâ labiorum carne æquare.

In hos uſus multa ſunt quæ inſervire valeant, ſed cæteris præcellit decoctum chærephylli, quinquefol. myrrhid. roſar. ac ſalviæ, in quo ſal vitrioli alb. ſat. magnâ copiâ diſſolutum ſit, ac linimentum factum è ſacchar. ſaturn. aq. plantag. & aceto roſaceo. Utiliſſimum quoque eſt hirudines faciei admovere, iiſque ſanguinem, tum ex fronte & temporibus, tum ex labiis ipſis affatim deplere, idque bis aut ter facere. Quòd ſi hæc omnia non ſatis juverint, tandem in alterutro, aut utroque brachio excitandæ fontanellæ; & per multos dies potui dandum infanti decoctum concinnatum ex ſarſapar. radic. chin. fumar. phyllit. lapath. integr. ſem. card. rad. ſcorſon. & paſſul. maj. ac quamdiu hoc bibet omni alio potu arcendus erit. Ubi tenellum admodum infantem invadit hoc malum, nonnulla iſtorum omittenda, quædam aliter ordinanda, & in omnibus clementiora deligenda ſunt, quod minimè opus eſt particulatim explicemus.

Labiorum continuitas.

Curatio Inſtituenda 1. Dividendo ac ſeparando ab invicem labia conjuncta & conglutinata per cultellum acutum. 2. Eadem ab invicem disjuncta tenendo, per lamellas præſertim plumbeas 3. Cuticulâ obducendo, cicatriſando ſeparata hæc labia, initium ducendo à loco ubi committuntur ſecundum naturam labia. In quem finem optimo cum ſucceſſû applicantur utrinque hami

plum-

plumbei obtuſi, os in longum expanſum ſervantes, ne ſcilicet coalitio utriuſque labii denuò habeat locum, ad novamque cogat diſſectionem. Ubi autem locus commiſſuræ fuerit ſuâ tectus cuticulâ, adeoque cicatrice obductus, facilis erit reliqua curatio, dummodo cicatricem admittat reliqua labiórum pars media. *Franciſcus Sylvius de le Boë.*

De Labiorum nodo, ſeu globo. vide quæ inferiùs in obſervationibus ex Stalpartio Meekren *adducentur.*

Labia Leporina.

In Labio Leporino (quicquid demum dicat *Gaſp. Amthor.* in Noſoc. Infantili de curatione per ſuum unguentum perficienda, ſi ſtatim ſecundo à nativitate die, ter de die imponatur cum linteis. Cujus unguenti hæc eſt compoſitio.

℞. Olei olivar. picis comm. pingued. canis, taxi; an ℔j. liquefiant ad ignem. poſt diſſolve maſtich. oliban. galban. an. ℥j. M.) Non poteſt tamen felicior ſucceſſus ſperari quàm ab operatione; quæ licèt crudelis admodum ſit, ut plurimùm optimè cedit, ſi modò ſcilicet temporiùs inſtituta, non expectetur donec patiens adoleſcentiam, aut maturam attigerit ætatem; tunc enim etiamſi margines labii diviſi ad invicem adducantur; ac inter ſe conglutinentur, deformitas ſemper magna ſupereſt ex cicatrice in parte ſicciori, quæ eſt dilatationi inepta; imò vox non parum inde depravatur. Itaque in junioribus perficiatur, non quidem ſtatim poſt nativitatem; quia ſic illic ſiccitas partis extimeſcenda venit; hic ſanè major mollities non minùs faceret difficultatis, continuique infantis è dolore ejulatus, totum opus diſturbarent ac futuras diſrumperent. Hâc autem ratione illa abſolvatur ſuô tempore; ſcilicèt quintô, aut ſextô ætatis annô.

Ægro in ſedili luci objecto, collocatò, chirurgus forcipibus aptis labiorum ab utràque parte portionem apprehendet, poſt cultello recurvo cutem intermediam reſecabir, à parte ſuperiori naſoque proxima, ad inferiora deſcendens, ut ſic vulnus recens & ſanguinolentum fiat. In idem negotium poſſunt etiam adhiberi forfices eximiæ aciei. Tum permittendum ut aliquot ſanguinis effluant guttæ, & oræ labii quàm maximè æqualiter fieri poterit ad invicem adducentur, ut acus argentea, aut chalybea, per eas ſatis altè tranſigatur, quæ acus in ipſô relinquetur vulnere, poſtquam filô per ipſius foramen immiſſô circumducta fuerit, eâ prorſus ratione quæ ſartoribus familiaris eſt, dum acum filô indutam conſervare volunt. Si fiſſura fuerit grandior, in ipſius oras duæ acus poſſunt immitti, alia quidem in ſuperioribus, alia in inferioribus. Si partes diviſæ ad ſe invicem facilè adduci nequeant, ut uniantur, duæ inciſiones, in ſuperiori labii cutis parte ad formam lunæ creſcentis, ita ſunt inſtituendæ, ut earum cornua vulneri ſint objecta, ſic enim ejuſdem oræ faciliùs ad ſe invicem accedunt. Si tantum ab una parte labium difficiliùs accedat, unica ſufficiet inciſio. Si acus per labium tranſacta multùm ab utraque parte promineat forcipibus eſt exſcindenda, ſub ejuſdem extremis apponendo minores pulvillos deſuperque emplaſtrum de betonica, & inter duas inciſiones ad formam lunæ creſcentis confectas applicandum linteamentum ſiccum, ut quæ excreſcent carnes vulnus compleant; ſicque labium laxius faciant. Ut plurimum die poſt operationem octava, vel decima conglutinantur atque uniuntur labii oræ: tunc ſi ſatis valida fuerit unio, exſcindendum eſt filum acui circumductum, ipſaque acus amovenda, & ulcus atque parvula quæ ſuperſunt foramina deſiccantibus curanda. Aliquando labia duplici finduntur loco, ſed hoc nihil intereſt, nam dummodo diſtantia inter utramque fiſſuram major non fuerit, eadem illæ curantur ratione ac ſi unica tantùm adeſſet. Si fiſſuræ hæ in auribus, aut naribus reperiantur eodem modo ac in labiis procedendum. Quidam in hiſce operationibus inciſionem fiſſuræ marginum non adhibent, ſed poſtquam ſub labio pulvillum minimum impoſuerunt, cutem intermediam penicillo oleo antimonii aut lapide aliquo cauſtico fuſo, intincto, leviter attingunt; ſic quicquid cutis ſeparare volunt ſeparant, quô peractô acum, ut ſuprà dictum, tranſigunt.

Operatio in Labio Leporino, exercenda ex Clariſſ. Anton. Nuck.

Labium ſuperius (rariſſimè inferius) nonnunquam ita fiſſum apparet, ut haud obſcurè *labium leporinum* repræſentet, affectus, qui manum chirurgicam ſæpe etiam requirit.

Antequam autem hanc Operationem ſuſcipiamus, attendendum primariò examinandumque, utrum labium unô tantùm, an duobus in locis ſit fiſſum: an fiſſura magna vel parva; an diviſum conſpiciatur palatum; an gingiva tumore aliquô, vel cartilagine, vel exoſtoſi ſit obſeſſa: an dentes promineant aut obſint: an patiens ſit infans, puer, aut adultus (in his enim non facilè tentanda eſt Operatio) an denique corpus benè aut malè diſpoſitum; quibus ad rationis trutinam ritè ponderatis, utrum malum curabile ſit, nec ne, facilè concludi poterit.

Si in infante labium ſimpliciter fiſſum occurrat, ſequenti methodo procedendum: Ligatis infantis manibus pedibuſque, miniſtrorum alter ſedili inſidens firmiter eum teneat, altèrque ejus caput quantùm poſſibile immobile ſervet. Chirurgus interim diductis ab invicem labiis, partem labii ſuperiorem interioremque adhuc integram, à connata maxilla ſupèriori, cultello ſeparet, quò hiatus integrè expleri, labiàque eò rectiùs extendi poſſint.

Hiſce peractis, ſtatim fiſſuræ margines callosâ ſuperficie quodammodo induratas, acutiori forfice, loco atramento priùs notato, reſecando cruentas reddat: dein interpoſito plumaceolo, ne gingiva jam ſeparata denuo coaleſcat, tres *acus argenteas, vel chalybeas* unam poſt alteram, à parte ſuperiori incipiendo, per labium diviſum traducat, geniſque compreſſis (quod commodè, ſervo caput tenente, peragitur) labia cruenta ita adaptet, ut filum circa eaſdem ſæpius glomeratum, eadem adducta in hoc ſtatu ſervet; Hòcque feliciùs ſuccedit, ſi *laminis plumbeis* orbicularibus pèrforatis labiorum latera magis comprimantur, Mox reſectis acuum extremitatibus, fila liquore balſamico v. g. *Balſ. Copayv.* vel *Unguen. Arcæi* humectanda, quibus *plumaceolum* eodem balſamo irroratum ſuperimponendum, hiſce inſuper *Emplaſtrum glutinoſum* ab una parte malæ ad oppoſitam ſeſe extendens, applicandum, quo genę rectiùs adducantur: denique *compreſſula* ad formam naſi accommodata faſcię ope alliganda.

Internè labium *Syrupo de Symph. Fernelii*, aut *Violaceo* oblinire poteſt, cavendùmque quantùm poſſibile ne plorando, ſternutando, cibos quoque duriores comminuendo, labia quodammodo diducantur, quod *Cucuphâ aneâ*, extremitatibus ſuis genas comprimente, vel *Splenils* è chartâ tabellâtâ compoſitis; nonnunquam præpediri poteſt.

Sequenti ab Operatione diè obligatio maneat, neceſſe eſt. Tertiò verò die aliqualis fiat deligationis ſolutio, tollendo ea, quę externè filis fuère applicata;

medię interim Acûs vinculum tantillum relaxetur, (uti etiam cum reliquis aliquando procedendum) ne fortiori filorum conſtrictione ulcera oriantur.

Quartô die media Acus extrahenda, reliquarumque Fila magis ſolvenda. Quintô ſępe acuum ſuperior tutò extrahitur; & ſextâ ſeptimôve inferior ſive ultima; quibus ſublatis, applicatô Emplaſtrô cicatriſante unà cum Faſciâ, facillimè reſtituitur patiens.

Sunt qui *Unguentis*, ſecundô poſt partum die impoſitis, Labia Leporina in infantibus reſtituere ſatagunt, ſed noſtrô judiciô, malè procedunt.

Hæc Clariſſ. Nuckius. Celeberrimus autem Fabricius ab Aquapendente, non tantùm hôc in caſû acû transmiſſâ conſuit; ſed etiam glutinô, (de quô vid. ſub titulô Lagophtalmos) partes labii conſutas ad ſe invicem adducit, ut ſutura iu tenellô ſubjectô peracta non diſcedat aut diſſolvatur.

Obſervationes.

De Roſtrô Leporinô ſingulari.

Honeſta fœmina, ſub geſtationis ferè finem negotii expediundi cauſâ, ad vicinam oſtio minùs obſerato inviſens, tandem illam per camerę rimam meridiari cum amico videt, non ſine riſu & joculari apprehenſione. Poſt tres pręter propter ſeptimanas enititur puellam; cùm vigilaret, variè ſemet (ſed modo quem apud Martialem faciliùs quis legerit, quàm ego deſcripſero) moventem; ut cum anicula jam in ſella ſederet, etiam facies inde cum rubore nonnunquam intumeſceret. Primò torminibus parentes adſcripſerant, ſed cum poſtmodum minus verecundam viderunt, ad me detulere annum tunc cum dimidio natam; uxori rem aperuit mater, nec per expantiora adhuc exempla abſonum id ratus ſum; curam verò pro talium more, aut nullam aut perdiſſicilem futuram. Nihilominus experiundi gratiâ, per 14. dies veſperi quidem quotidiè granum unum cinnabaris nat. manè guttas tres vel quatuor ſpiritûs cephalici Hart. dedi, ſicque incompta illa motitatio evanuit. Sexennem autem Quartillam hanc Petronianam dyſenteria ſuſtuliſſe dicitur. Incidit hic in memoriam ſingularis & (inter ſimiles conceptu difficilior) puellę, etiam in geſtationis demum fine, deturpatio, ante biennium obſervata. Eſt in vicinia ruſticus, per inflictam à patre gravidę matri alapam (roſtro leporino admodum prę aliis deformis; ſiquidem palati ſ. cœli extremitas aliqua, cum ipſius maxillę parte (quaſi exciſa) verſus nares ſurſum flexa iiſque adnata eſt, cum myſtace & dentibus aliquot. Hunc (injunctum tegmen negligentem,) intuita ex improviſo, & exhorreſcens gravida quędam, poſt tres ſeptimanas puellam peperit, cætera perfectam, niſi quod ſimile penitus oſtentaret roſtrum. Cùm autem fruſtum ipſum; quaſi per columellam quandam, extremitati narium annatum, ac poſt dies aliquot, duos inciſorios, molliculos adhuc dentes utrinque protrudens, lactis ſuctionem penitus ſuppreſſo ſpiritu impediret, cochleari verò infuſum vegetiori infanti non ſufficeret, parentes quidvis tentare prius voluerunt, quam prella denegato alimento tandem fatiſceret; aut deforme malum ampliùs increſceret. Moniti de difficultate, præſertim ob palati anticam illam excavationem; non tamen deſtitere. Præcidit proin chirurgus noſter aulicus illam excreſcentiam, & actuali cauterio (non tamen planè candenti) leviter admoto hæmorrhagiam ſtatim compeſcuit, infante ne minimum quidem vagitum edente, ſed quaſi bene ſecum actum foret, ſtrę nuè poſtmodum ſugente, & lac applicantibus ſe invicem labiorum extremitatibus quorum unitionem convenientiori tempore reſervabat, (deglutiente, carne quoque glanduloſa in palato, ad hiatus occluſionem ſemet protendere incipiente. Verùm poſt 14. diem, citra externam hinc cauſam, dum hactenus benè valuiſſet, noctu ſubitò, & epilepticè aliterve, ſpes noſtra hæc occidit. Addamus huic; ſed feliciori eventu, aliam ante annos aliquot binis in quavis maxilla inciſoriis ab ortu armatam. His ſibi linguam totaliter transfixerat, ut modicè ſaltem utrinque ad latera cohæreret. Parentes ad tonſorem detulere, quo (ob deficientem ſuctiouem ac nutritionem) aut dentes evelleret, aut linguæ illud fruſtum auferret. Interveniens illos ſuo loco relinquerent ſuaſi; (ſiquidem evulſos lacteam quandam materiam, & hinc lethales convulſiones ioſequi notum eſt) vulnus autem ſolis oculis cancri inſperſis, ac per vices extracto pyrolæ ſaccharato inſperſo intra paucos dies (ceu plurimis aliis, per caſum aliterve ſic læſis) perſanavimus: Provectioribus ætate inſperſum vitriolum albicans ſimiliter confert. *Dan. Ludovici.*

De excreſcentia in Labio ſuperiore.

Venit ad me ex pago Loſſen paupercula, ac inſpiciendum præber Labium, quod mirum in modum excreverat: in medio Labio ulcus fuerat; Ex eo principio caro iſta fungoſa ſuum ortum habuit: Nullam aliam ſpem eam habere quam ſectionem oſtendo. At illa paupertatem obtendit, aliud conſilium expetit. Conſulo ergo, ut tumorem cum ſetis equinis fortiter apprehendat, & indies arctiùs aſtringat. Fecit hoc, licet, ut ipſa poſtea dicebat, magno dolore, multis noctibus inſomnibus, tandem tamen decidit caro iſta ſuperflua. Venit ad me lætior, ego unguenta conſolidantia illi præſcribo, quibus adhibitis in totum convaluit, Deoque gratias egit; Quia enim paupercula erat, & lino in fila ducendo ſe ſuſtentabat, labium ad hunc laborem obeundum maximo erat impedimento.

Scholion.) De excreſcentia ejuſmodi carnea in ſupremo vulvæ labro orta, exemplum refert Marc. Donatus Hiſt. Med. Memor. l. 5. c. 3. Curatio cum ſetis equinis eſt egregia & admodum conveniens, conſtricta enim arteria nutrimentum afferente, ut tumor tabeſcat neceſſum eſt. Unde verò iſta arteria originem trahat? quæſtio movenda. Arteria enim eſt pars ſpermatica, & non generatur extra uterum: Marc. Aurelius Severinus de Abſc. anomal. c. 13. pro veris arteriis habere non vult, ſed putat illas ſaltem aliquid ſimile eſſe, ut venulæ illæ in affectu, qui Arabibus zobel vel ſebel vocatur, ubi textura rubra venularum in annata oculi tunica ſive albo oculi videtur. Quod verò ad illum affectum attinet, cum Sennerto l. 1. P. 3. S. 2. c. 15. ſentio venulas illas revera exiſtere, viſum verò effugere, niſi ſanguine valde turgeant. Itaque, ſalvis aliorum judiciis, putarem, quod creſcente iſta hyperſarcoſi adjacentes arteriæ & venę ſimul creſcant, ut in pueris & nondum adultis fieri videmus, ubi arterias & venas cum aliis partibus augmentum acquirere nemo negare poteſt. Hoc quidem ſecundùm naturam fit, ſed quid naturam per errorem idem facere prohibeat, non video. Vocatur verò iſte tumor encanthis ſive hyperſarcoſis, & oritur exulcerata parte è materia affluente nutritia & ad glutinationem ſuperflua. *Georg. Chr. VVincleri.*

Labiorum tumor in puero, ab humore Bufonis conquaſſati in ea reſiliente.

Puer cùm offenſum Bufonem lapidibus inſectaretur, nonnihil humoris conquaſſati Bufonis fortè proſiliit in Labium pueri, quæ ſtatim ſingula tumeſcebant in craſſitiem duorum circiter pollicum: Cùm verò princi-

piis

piis obſtare negligeret, neque uteretur medicinâ, quæ labia priſtinæ tenuitati reſtitueret, ad hoc tempus uſque Labia eandem monſtroſam figuram ſervant. *Dom. Nath. Fairfax, in Actis Philoſoph. Febr.* 1666.

Tuberculum Labii exciſum.

Viſitavi cum D. Caſparo Kolichen Poliatro meritiſſimo, infantem XVI. menſes natum, cui tuberculum rotundum ſuperius labium occupavit. Occaſionem huic ceraſum dediſſe creditur; quod matri prægnanti quidam per jocum alliſerat. Jamque metus eſt ne excreſcat. Dependet enim inſtar ceraſi maturi. Sectionem perfecit Laurent. Nicolai Lithotomus ex voto. Filo cum acu tranſverberatum tuberculum novaculâ abſcidit. Mox fibulis labium ſuperius conſuit, vulnuſque curavit. Fibulæ vices apud illum ſuppler acus crinalis, quæ utrinque laminula plumbea rotunda perforata clauditur. Tuberculum diſſectum glandulæ ſpeciem præ ſe ferebat, ſine ulla alia materia extranea. Ex glandulis illis quæ circum labia habitant, actus hic tumor fuit; *Th. Bartholini.*

Curatio Labii Decurtati temeraria.

Medicus quidam inſignem ſuam Chirurgiæ ſcientiam gloriatus, civis cujuſdam Ratisbonenſis filiæ cœlibi, Labii ſuperioris decurtati vitium nativum emendare certò promittens, ipſas manus adhibuerat, ſectionem tranſverſim per malæ muſculos ducens, nihil aliud perfecit quàm quod Labii vitium carne nova denuo obduxerit, & ſimul novam, oblongam ac indecoram buccæ cicatricem temeraria ſectione ſua induxerit. *Helwigii.*

Labii pſeudo-cancer.

Singulas corporis noſtri partes, invadere poſſe cancrum jam olim Galenus libro ſecundo ad Glauc. capite decimo & lib. introd. 26. docuit. Sæpenumero tamen contingit, ut nonnulli ſe cancros ſuſtuliſſe glorientur; cùm ne ſimile quidem illis malum fuiſſet. Unde non famam tantùm laudemque inter plebeios affectant, ſed & plus aliis ſapere videre volunt ægroſque non rarò decipiunt.

Muliercula quædam gravida, nec ætate provecta 22. April. 1682. meum implotavit auxilium, cujus labii inferioris parvum tumorem, minoriſque fabæ magnitudinem nonnihil excedentem, cæruleique coloris, ac quibuſdam cancrum habitum ſecabat Medicus Chirurguſque. *Corn. Solingius.*

In diſſectione quæ craſſo fiebat forcipe, è tumore præter viſcoſum, lentumque quendam humorem, nihil omnino profluere animadvertimus, qui, commordentibus labium dentibus, in læſam quandam glandulam (qualibus infimum labium, nec non aliæ oris abundant partes) juxta arteriolam quandam effuſus, commodo exitu negato, ſtagnavit, unde glandula magis, magiſque intumeſcens, quicquid hoc eſt vitii produxit. Tumore itaque ſublato, Hungarico ſupprimebatur ſanguinis affluvium vitriolo, nec non lapide hæmatitide, ac poſtridie in partem affectam Syrupus è roſ. ſicc. illinebatur, unde brevi percuratum vulnus. *Corn. Stalpartius in Obſervationibus rarioribus.*

Labii nodus.

Ictu, caſu aut percuſſione, imò etiam ubi dentibus apprehendimus labium, nodus in eo producitur, quem ex doctrina Albucaſis quæ habetur 21 part. Chirurg. part. 17. cultro primò exſcendere, hinc alumine uſto conſpergere tenetur Chirurgus.

Nodum hunc quidam oleo vitrioli, alii cauterio actuali tollere tentarunt. Nobis arriſit modus declarandus, non niſi ubi cancri naturam induere incipit, locum inveniens. Inter varios in quibus extirpatio ejus à nobis inſtituta, etiam nominari poteſt Reverendus Doctiſſimuſque Vir, Dn. Jacobus Heyblock, amicus ſingularis, qui fabæ magnitudinis nodum jam ab aliquot annis, cum moleſtia ſummâ, venarumque tenſione, in labio inferiore geſtaverat.

Labium ipſum ope pollicis & indicis ſiniſtræ manûs incurvabamus, hinc cultro acuto crucialem apertionem inſtituebamus uſque ad nodum, ita tamen ne læderetur ipſe; ſeparatis hinc integumentis volſello, nodum ſenſim extraximus, eo educto cavitatem replevimus linteo combuſto ad hæmorrhagiam, firmiter eapropter linteum hoc digitis compreſſimus, partim quo in totum ſanguinis fluxio inhiberetur, partim quo quod in vulnere reſiduum, auferendum, tolleretur.

Styptico hoc ablato, ad mundificationem vulneris nil niſi Mel Roſarum cum Spir. vini, hinc ad conſolidationem ipſam turiam pulveriſ. applicavimus.

Nodos præter dictos obſervare itidem licuit nobis Veſiculas pituitoſas, in labiis exiſtentes, quas cancris annumerarunt varii, quo in arte Chirurgica plurimum experti habeantur Chirurgi.

Nihil aliud veſiculæ hæ ſunt, quàm lymphæ extra vaſa lymphatica dicta, prolapſæ, eò quod compreſſionem labii ex mutuo dentium contactu, lacerata. Sæpiùs eas forfice aperuimus, applicatoque Melle Roſ. cum aq. vitæ curavimus.

Non rarò obſervare nobis datum veſiculis his diſſectis, exſiccatiſque, duritiem aliquam relictum eſſe, quæ & dolorifica, & moleſta. Hanc ſequenti modo tollere ſoliti ſumus, uti teſtatur, inter alia, exemplum viri Reverendi Dn. Chriſtiani Hariſocher, Theologi apud Alcmarienſes in Eccleſia Remonſtrantium, in quo præſenti Viro magno D. Egberto Veen, Medico noſtri loci curatio hæc peracta. Acum falcatam filo fortiore inſtructam cruciatim per labium affectum trajecimus, ſic ut fila inter partem ſanam & induratam continerentur, hinc ſiniſtrâ manu filum utrumque, quatuor extremis gaudens, ita extendimus, ut, cultri acutioris ope, ictu uno alterove, duram partem ab eo quæ ſana ſeparaverit dextra. Vulneri impoſuimus, ut ſupra, linteum combuſtum Spiritu Vitrioli madefactum, hinc Mel Roſat. cum aq. vitæ. *Job. à Meekren in Obſervationib.*

De globulo mobili inferioris labii.

Juvenis viginti tres annos habens, oſtendebat mihi in labio inferiori tumorem rotundum, mobilem, parum dolentem, ſed interea tamen ſatis moleſtum mole ſua, quæ æqualis erat globulis illis, quos pueruli in luſibus ſuis adhibere ſolent; color à reliquo labio non differebat.

Patiens ante trimeſtre ſpatium, labium inferius ſuis dentibus momorderat, & ab illo tempore animadvertit hunc tumorem.

Jam temporis nemo ferè eſt, qui neſciat, quàm multæ exiguæ glandulæ non tantùm per reliquas oris partes, ſed etiam per labium inferius diſſeminentur, quarum una ſine dubio à morſu læſa fuit ita, ut humores ex arteriola egreſſi, in glandula, occluſo exitu, ſubſtiterint, & ſic glandula hæc parva in tantum tumorem excrevit, quantum in hac Obſervatione mox exhibui.

Quamvis hic tumor in praxi ſæpius occurrat, tamen nemi-

neminem novi, qui ipſius cauſam explicuit, & unum tantùm, qui ejuſdem curâ exemplo proponit, nempe Jobum van Meeckeren Chirurgum Amſtelodamenſem, qui, niſi me mea fallat memoria, huic affectui nomen indit, quod Belgicè ſonat *een ſteen tznoop.*

Sed quid miraris? num putas impoſſibile, glandulam tam exiguam ad talem magnitudinem poſſe pervenire? perpende, quæſo, quantùm unius & ejuſdem uteri magnitudo differat in virgine & parturiente; perlege diſputationem, quam Clariſſimus Dominus Johannes Munnicks, Profeſſor Ultrajectinus, anno 1678. die 20. Novembri publicè ventilandam propoſuit, in qua narrat, virginis alicujus tubam uterinam tam latè extenſam fuiſſe, ut centum & duodecim aquæ libras contineret.

Sed quid hæres? oportet, ut afferam adhuc unum experimentum, quod ad rem propoſitam propiùs accedit; ego nempe, ubi à frigore ſupra modum læſus eram, non raro glandulas circa collum, quas in ſtatu ſanitatis tactu reperire non poſſum, in tantam molem excreſcere animadverti, ut ovum columbinum ſuperarent.

Ut tandem ad curam properem, dico, quod medicamenta hîc loci commodè applicari vel retineri nequeant, ideoque ſectione ſcalpelli ſimul & ſemel rotum tumorem ſuſtuli, vulnuſque relictum ſolo melle roſarum ſanavi. *Joh. Mayſ. in Praxi Chirurgica rationali.*

De affectu oris apud noſtrates vulgo nuncupato de VVater-hantzer.

Puerulum biennem, qui jam per tres integros menſes quartanâ laboraverat, non ita pridem inviſi, ac inter ejuſdem labium ſuperius & gingivam inveni ulcus, quod ante quatriduum initium ſuum ceperat, ſatis altè ſurſum vergens, cavum, durum, dolens, nigricans & gravè-olens.

Hujus nempe ægrotuli ſanguis à cibo potuque acido & aceſcente, nec non à quartana diuturna, multò, quàm par eſt, evaſit acidior, atque ita non tam alibi ſubſtitit, quàm inter labium ſuperius & gingivam, quia ſanguis & humores ibi facilè coagulantur ab aëre frigido per inſpirationem admiſſo, nec non à reliquiis cibi inter dentes hærentibus, atque morâ ſuâ acorem contrahentibus.

Sanguis autem & humores ſtagnando tandem valde corroſivi evaſerunt & ſic Fibrillas labii & gingivæ non tantùm vellicarunt valde, ſed earum multas diſruperunt etiam, atque hoc pacto exortum eſt ulcus altum, cavum, durum, dolenſque.

Ut autem nigroris mox adducti rationem eò feliciùs inveſtigemus, priùs referre libet, quod non ita pridem fruſtulum lintei candidi per microſcopium meum conſpexerim, & quod ſingulæ Fibrillæ, ex quibus fila contorta erant, glaciei inſtar pellucidæ apparerent, ſed unumquodque filum ex pellucidis iſtis Fibrillis conflatum album cernebatur, non aliter ac aqua apparet quidem pellucida, ſed ſpuma alba, quæ conſtat ex multis aquæ ſuperficiebus ſibi invicem ita ſuperpoſitis, ut multùm aëris interjaceat.

Cùm autem linteum hoc combuſſeram, non tantùm tota fila, ſed ſingulæ eorundem Fibrillæ oculo meo microſcopio armato colorem nigrum offerebant, quia nimirum pori in linteo à vi ignis valde diſtorti ſunt, & particulæ multæ ſub forma fumi ex linteo avolarunt, ſic ut radii ſolares in poris illis ſuffocati ad oculum meum non reflecterentur.

Et quod ignis in linteo effecit, hoc particulæ acido-corroſivæ præſtiterant in ulcere, dum Fibrillas diſrumpebant, illarumque poros aliter figurabant, imo multas particulas ex ulcere ſub forma vaporis avolare cogebant, ut manifeſtum erat ex fœtore.

Ut autem multis mirandi cauſam præripiam, quòd acidum ad nigritiem inducendam concurrere ſcribam, volo ut conſpiciant, quam bonum atramentum ex decocto gallarum conficiatur cum aceto, in quo limatura chalybis priùs infuſa fuit; aut ſaltem malum citrium cultello diſſecent, nam tunc mox cultellum egregiè nigreſcere videbunt.

Sola igitur ulceris graveolentia adhuc enodanda ſupereſt; ac ut prædicta comparatio hîc loci mihi iterum inſerviat, unumquemque olfacere jubeo ingratum odorem, qui in combuſtione lintei noſtras nares plerunque ferit, nam quod agit ignis reſpectu lintei, idem operatur humor acido-corroſivus ulceris reſpectu, dum ſalis volatilis (quod magnâ copiâ in ſtatu ſanitatis continetur in partibus corporis humani, aliorumque animalium, ut deſtillatio docet) multas particulas corrumpit, illarum figuras immutat, ac ita eaſdem, ſolutis vinculis, quibus priùs alligabantur, avolare facit, quo tempore cum aëre, quibus ſe miſcent, in nares propulſæ fibrillas nervorum olfactui inſervientium nimio tremore agitant, & ſic animæ graveolentis odoris conceptus exhibetur.

Phœnomenis hujus morbi in praxi tam ſæpe occurrentis, & à nemine, quod ſciam, hactenus bene dilucidati perſpicuè ſatis explicatis, mihi perinde erit, an cum Hildano gangræna, cum Carolo Batto cancer, an verò cum Cornelio van der Voorden dicatur ulcus noma, quandoquidem ego meras illas quæſtiones de nomine parum admodum moror, qui nihil capto niſi res.

Hoc autem malum celerrime proſerpit & brevi ægrum jugulare poteſt, ſicut ego ante duos menſes expertus ſum in puella quatuor annorum, quæ quinto poſt morbi invaſionem die ad me deportata fuit, adeò deformis, ut homini vix ſimilis videretur, nam dimidia naſi, & quarta linguæ pars jam abſumta erat, ac mala ſiniſtra lapidis inſtar dura, magnoque foramine perforata, unde intra quatriduum juxta meam prognoſin obiit.

His igitur ſedato animo ponderatis ſequens unguentum acido-corroſivo reſiſtens præſcripſi:

℞. Theriac. ℥iiß. ung. ægyptiac. ℥iß. gum. laccæ Spir. ſalis armon. ana ℈ij ſpir. cochlear. parum M. F. ung. quo cum pauculo ſpiritûs vini mixto calidè quotidie lavabatur ſexies pars affecta, eique imponebantur lintea carpta eodem medicamento imbuta, atque hoc ſolo remedio non tantùm hunc puerulum, ſed etiam plures alios feliciter ac intra breve tempus ſanavi. *Idem ibidem.*

De labio leporino.

Puella ſemeſtris jam à nativitate ſua laborabat labio leporino, hoc eſt, fiſſurâ hiante labii ſuperioris, formam puellæ aliàs haud adeò deformis miſerè dehoneſtante.

Pater meus accerſitus labium liberavit à partibus adjacentibus, ut extremitates melius ac facilius ad ſe invicem appropinquarent; deinde utramque labii fiſſi extremitatem ſufficienter excoriavit, ac univit, unitamque ſervavit tribus acubus argenteis, circum quas fila decuſſatim ducebantur, ut acus in ſitu ſuo retinerentur; interim cuſpides acuum abſciſſæ ſunt inſtrumento idoneo, quia metus erat, ne illi aliàs ſtragulis, aliiſve rebus infigerentur, & ſic carnem, cutimque dilacerarent & exciderent, ſicut id ipſum contigiſſe recordor.

Octa-

Octavo die acus extractæ fuerunt, ac utraque labii leporini extremitas prorſus coaluerat ac conſpiciebatur unita, ſanguine ſcilicet ac humoribus ab una extremitate in aliam circularem ſuum motum peragentibus. Foramina autem ab acubus producta nonnihil puris adhuc fundebant, procul dubio non alia de cauſa, quàm quod acus nimis diu labiis infixæ permanſiſſent, quare patet; ubi poſtea ſimilem affectum in aliis curavit, citius exemit, & quia acus argenteæ non minus quam chalibeæ tanguntur rubigine, in locum argentearum ſubſtituit acus confectas ex chalybe, quia hæ carnem cutimque faciliùs perforant.

Clariſſimus Sylvius vult, ut labium leporinum abſque acubus ſanetur ſola ope emplaſtorum; atque chirurgum quendam ægrotulos nonnullos hoc pacto ſanaſſe memini.

In infantibus ſemeſtribus hæc operatio plerunque exercetur, nam juniores ſi ſint, carnem adeò mollem habent, ut illa minima de cauſa lacеretur ab acubus inhærentibus, ac in ætate magis matura labii fiſſi extremitates tam prompte non coaleſcunt.

Sed unde fit, ut infantes labio leporino deformati aliquando ex utero prodeant in lucem? plerique mirabilem hunc effectum adſcribunt matris imaginationi; verùm hanc aliquid hic efficere alii iterum negant ac pernegant. In ovo gallinaceo ante incubationem pullum jam-jam formatum per microſcopium conſpici poſſe perhibent; volunt que eodem modo in ovo humano, ex quo nos generari ſtatuunt, corpuſculum jamjam formatum contineri, ſive illud ſit integrum, ſive labio leporino affectum; atqui res hoc pacto nondum ſatis dilucidatur, ratio addi deberet, cur in uno ovo humano corpuſculum labio fiſſo laborans generetur potiùs quàm in alio, ſed hæc penitius inquirere, ad praxin parum aut nihil conducit, ideoque hoc labore ſuperſedebimus. *Idem ibidem.*

Mira Labiorum intumeſcentia Clariſſ. Joh. Henrici Hottingeri,

Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Filia honeſta, parvæ ſtaturæ, ac emaciata, XVI. annum agens. Anno 1701. Menſe Februario, cœlo pluvioſo ac nubiloſo, plateam perambulavit, inſciâ ipſâ; Labia, ſuperius & inferius derepente ita intumuerunt; ut farcimina ferè æquarent, colore intenſè rubente, immò ad livorem inclinante, nullam tamen tenſionem, dolorem, aut aliud incommodum paſſa eſt; hinc animis Parentum ac Propinquorum tenaciſſimè infixa hæſit opinio, deformitatem hanc à faſcinatione productam fuiſſe, cùm nulla ſatis apparentia naturalia adfuerint indicia. Sed diligentiùs & exactiùs examinata, ingenuè faſſa eſt, duos vel tres Menſes demum ab impetigine ac ulcuſculis colli manantibus fuiſſe liberatam, Lunareque tributum nondum perſolviſſe. Facilis hinc fuit conjectura, tum ab iſtis ſuppreſſionibus, congregatione plurimarum particularum heterogenearum ſaliтarum, acidarum in maſſa ſanguinea ſtabulantium, quàm & ipſâ Plethorâ originem ſuam traxiſſe. Succurri itaque Remediis materiam hanc evacuantibus, ſanguineam maſſam edulcorantibus, imò & Emenagogis; Externè Sacculum diſcutientem ac reſolventem applicui. Evanuit hinc tumor planè intra quatuor dierum ſpatium, eodem, abſque dolore, vel tenſione, modo, vel aliquo ſtigmate relicto; Sed non diu moras egit, recurrebat enim unius menſis revolutione, iiſdem circumſtantiis, ipſa non percipiente; Hoſtem hunc iiſdem ferè aggreſſus ſum armis, quem, ſed cunctantiùs, vici: Inſtiti ſed incaſſum, pharmacis menſes provocantibus, maſſam ſanguineam ſalſam, torpidamve excitare laboravi: Tumor quidem erat ſedatus, ſed rivuli uterinum fundentes cruorem operti perſeverarunt. Ulteriùs Medicamentis uti recuſabat, cùm optima ſe nunc perfrui valetudine aſſerebat: Quanquam confirmata reconvaleſcentia, non niſi Menſibus ſine dubio brevi tempore, fluxuris, ſit ſperanda.

De Labiis per reſectionem decurtatis, eorumque reparationis modô, vide ſub titulô, Caro ablata quomodo reſtituenda.

LACHRYMATIO *Vid.* EPIPHORA.

LACTIS VITIA, & LACTATIO LÆSA.

De his conſuli poteſt Bibliotheca Medico-Practica.

LAGOPHTALMOS.

De hôc morbô ſcribit Clariſſ. Hieronimus Fabric. ab Aquapend.

QUando oculus non contegitur à palpebris: Si vitio ſuperioris palpebræ id accidit, λαγόφθαλμον Græci dicunt: Provenit autem hic morbus, vel quia nimiùm exciſa cutis eſt in curatione Palpebræ laxatæ ac ſuper oculum corrugatæ; vel, ut Paulus ait, ex impoſito ſupra palpebras cauſticô medicamentô; ex immodicâ ſcilicet uſtione, vel aliâ de cauſâ. Si igitur plurimum palpebra deeſt, nulla id reſtituere curatio poteſt: Si verò parum, mederi licet. Ac propterea paulò infrà ſupercilium cutis incidenda eſt, lunatâ figurâ, cornibus ejus deorſum ſpectantibus. Altitudo plagæ eſſe debet ad cartilaginem uſque, id eſt ad ſubſtantiam palpebræ membraneam, quam Celſus, ut video, Cartilaginem nominat. Ego autem addo eſſe potiùs vitandum ſubjectum palpebræ muſculum orbicularem, qui ſcilicet cuti proximè ſubjectus eſt, qui lædi non debet, alioqui palpebra concideret, neque ampliùs attolli poſſet. Attamen diducenda inciſio eſt, & linamentum adjiciendum, ut apertum vulnus ita carne repleatur, ut palpebræ oculum operiat. Quæ Chirurgia, ut videtis, primùm obſolera eſt, quia magna: Incidere enim ab unô ad alterum angulum, non eſt exiguum inferre vulnus; quod ſi magnum eſt, ex Celſô, periculum infert: Deinde alterum incommodum illius Chirurgiæ eſt, quod refert Celſus lib. 3. cap. de Pilis palpebrarum oculum irritantibus: Inquit igitur; ſi quidem ſub hâc Chirurgiâ duo circunſtant pericula; ſi nimium fuerit exciſum, non contegi oculus poſſit; ſi parum, ne nihil actum ſit. Ego propterea hujus chirurgiæ vice, mitiorem, immò mitiſſimam excogitavi, quæ glutino perficitur. Glutinum autem, de quô hic, ſecundùm Autorem noſtrum, ex multiplici paratur materiâ, quæ omnis glutinoſa eſt, tenax, & aſtringens, unius modi ſunt pulveres ex thure reſinoſô, maſtiche, bolô armenâ, ſarcocollâ, quibus ad prohibendam madefactionem ex ſanie, admiſcetur colophonia, aut reſina picea, aut aliud. Dum prius interim pulveres ſemper ovi albumine excipiuntur, ad mellis craſſitudinem.) Applicetur igitur glutinum, quod duas, aut tres habenulas ſuſpenſas habeat, ad ſuperiorem palpebram, & aliud ex adverſô reſpondens, ad alteram; & alligentur habenulæ ſibi invicem adverſæ, & ſubinde valentiùs adſtringantur, trahanturque; ita enim diſtendi, & inferior ad ſuperiorem palpebram adduci, & oculum tegi tandem neceſſe erit. Quod ſi etiam aliud glutinum ſtatim ſupra ſupercilium applicetur, cum ſuis habenulis, & aliud deorſum illi reſpondens

agglutinetur, trahanturque, & alligentur invicem habenulæ, erit & hoc aliud præſidium, diſtentionem ſuperioris palpebræ adjuvans, per ſupercilii & frontis cutem dorſum protenſam. Quæ Chirurgia, uti mitiſſima, ita tutiſſima & feliciſſima eſt.

LAPIDILLUS.

Vid. ſub titulô *Calculus*, ubi ſcilicet de *Lithotomiâ.*

LAQUEI CHIRURGICI.

LAquei apud antiquos varia obtinuere nomina; unde alius eſt nauticus, alius paſtoralis, alius lupus &c. apud nos alius audit rexrorius &c. Uſus eorum eſt, primùm, ut poſt ſectionem herniarum, quæ per ablationem teſticuli fit, peritonæi proceſſus arctè conſtringatur: deinde cùm vena eſt ſecanda, ſanguinis ad fontem recurſus iisdem inhibetur, quò poſſit vena intumeſcere: item ad intercipiendum ſanguinem ex arteriis & venis, fluxurum, ubi ſectio profundior eſt inſtituenda: Traducitur enim acûs magnæ, & nonnihil incurvæ beneficiô, craſſum filum; quô fortiter adductô anguſtantur vaſa majora, ne ſanguinis effluxus turbet operantem chirurgum. Varia quoque per laqueos ligaturæ inſtituuntur. 1. cùm membrum ſphaceſatum amputandum eſt: Inſuper 2. ad dolorem inſerviunt extremis artubus excitandum, quò ſanguis nimiùm fluens revellatur: Item 3. ad extendendum luxata, vel fracta oſſa majori robore: Tandem 4. ad retinendas ferulas adhibentur. *Hæc Clariſſ. Joh. van Horne in Microtechne.*

LARYNGOTOMIA. *Vid.* BRONCOTOMIA.

LEPRA ARABUM. *Vid.* ELEPHANTIASIS.

LEPRA GRÆCORUM. *Vid.* IMPETIGO.

LEUCE. *Vid.* IMPETIGO.

LEUCOMA. *Vid.* CORNEÆ VITIA.

LICHEN. *Vid.* IMPETIGO.

LIENIS MORBI.

Generalis horumce morborum deductio, poſt partis iſtius explicationem, anatomicam, videri poteſt in Bibliothecâ noſtrâ Medico-Practicâ. Hîc tantùm ſuper tumoribus variæ naturæ, aliisque ad Chirurgiam magis pertinentibus per Curationes aliquot, Conſultationes, ac Obſervationes agemus.

CURATIONES.

Tumor Splenis.

Splenis tumor laxus & diſtendens, ſi à ſucco vitriolato, quem vulgus fæcem Melancholicam vocat, propriè melanagogis deturbatur. Talia ſunt extractum Ellebori nigri. It. Extractum ſenæ aliaque compoſita Extracta cum Eſſentia Epithymi, polypod. Cuſcutæ, capparum, ſcolopend.

Univerſaliter tamen has fæces exturbat Mercurius dulcis (qui ad miraculum uſque operarationes perficit.) Item panchimagogon Quercetani, cujus juſta doſis exiſtente neceſſitate data multùm valet, præſertim ſi acuatur cum Mercurio vitæ ad gr. ij. Merc. dulcis gr. xvi. Merc. vitæ longa tritione miſcendo, & poſteà cum Extracto Ellebori nigri in pilulas formando.

In hoc caſu Pilulæ iſtæ exhibendæ ſunt poſt mediam noctem, repetita altera atque etiam tertia nocte, vel eadem, vel aliquantulum immutata doſi. Præſtant ſimul in hac cura, quemadmodum in cæteris ſplenis affectibus, in vino maceratæ radices filicis, quæ ab innata proprietate hujus viſceris affectus curat. It. in victu quotidiano admiſceatur Galiopſidis ſeu lamii pulvis propter diſpoſitam proprietatem, quam habet ad morbos lienis: Itali Milzatellam vocant; (auffdem Haberacker.)

Externè, ſi opus fuerit, applicetur tale vel ſimile Cataplaſma.

♃ Rad. Cucumeris aſinini, bryoniæ an. ℥j. ſcillæ Num. j. rad. liliorum albor. bulb. j. ſem. malvæ, altheæ, fœnugræci, an. p. j. lini p. ij. flor. altheæ, Malvæ, mercurialis, parietariæ, an. Mj. rad. betæ albæ Mß. Decoque omnia in aqua ferrariorum cum ſexta parte aceti; & F. Cataplaſma, vel etiam fotus ad regionem ſplenis. Huc referantur Emplaſtra uſualia.

Si diſtenſio à flatibus, à purgantibus abſtinendum quidem, ſed infuſum radicis filicis cum pauxillo ſennæ ſufficiat, præſertim, ſi ſemina carminativa ſimul adjecta fuerint.

Extrinſecùs valent inunctiones ex oleo rutæ, capparum, liliorum alborum cum pulvere ſeminis agni caſti, ceterach, corticibus capparum, ad juſtam conſiſtentiam miſtis.

Quòd ſi dolor vehementior urget, cappares contuſi & in forma Emplaſtri exteriùs applicati dolorem ſubitò tollunt.

Obſtructio ſplenis.

In obſtructione lienis ſtatim corpus ab initio leniendum ſequenti ſyrupo:

♃ Rad. ellebori nigri præparat. ʒiß, herbæ ſcolopendriæ M. i. Cuſcutæ Mß. fol. ſennæ Alex. ſ. ſ. ℥jß, galangæ ℈jß. zinziberis ℈j, ſem. aniſi ʒß, medull. Cartami ʒii, Epithymi ʒß. Infundantur in decocti aperitiv. ſ. q. per noctem: manè coque ad ℥viii, exprimantur & colentur. In colatura infunde rhabarbari elect. ℥iii. Cinamomi ʒj.

Colaturæ adde ſyrupi de 5. radicibus & de abſinthio an. M. pro tribus doſib. matutinis.

Inungatur latus ſiniſtrum calide manè & veſpri Unguentô ſequente.

♃ Unguenti Agripp. ℥j. ol. de capparibus ℥ß, lauri ℥jß. M. Quod ſi fortè ad primam doſin ſyr. iſtius liquidioris non reſpondeat ſatis alvus, tum ſeq. addi poteſt ex pulvere, qui

♃ Spec. diaturbit. cum Rhabarbaro ℈j. Diagrydii gr. iij.

Quibus peractis, ſi vires permittant, & reliqua, incidatur vena interna brachii ſiniſtri, & plenitudinis ratione emittatur ſanguis, Hinc per biduum utatur ſeq.

♃ decocti aperitivi majoris ℥viii. oxymel. Elleborati ℥iij, ſyr. de betonica, de 5. radicibus ana ℥iß. aq. fœniculi, Cinamomi an. ʒiii. ſp. vitrioli ℈ß, ſalis ſcolopendriæ ℈j, M. Pro 4. doſibus. Interim fiat Apozema.

♃ Rad. fœniculi, petroſelini an. ℥ß, aſari, ſarſaparill. an. ʒiii. herb. agrimoniæ, Ceterach. Cuſcutæ, Scolopendriæ an. Mß. ſem aniſi ʒß. fœniculi, Coriandri præp. an. ʒj. flor. bortaginis, bugloſſæ, betonicæ an. p. ij. paſſularum ℥i. Decoque ad ℔ j. in ſ. q. aq. ſimplicis: Colaturæ adde ſyr. de 5. radicibus ℥ij. de Cichorio cum Rhabarbaro ℥ß. oximelitis elleborati ℥iv. f. apozema pro 5. doſibus. Singulis v. doſibus, horis duabus ante & poſt cœnam addatur Electuarium, quod

♃ Conſervæ fumariæ, betonicæ, bugloſſæ ana ℥iß, Corr. aurant. Condit. ℥ß, Extracti ſcolopendriæ, Croci Martis noſtri an ʒiii, ocul. Cancri præparat. Salis Corall. an. ℈j, C. C. uſti, ſpec. arom. roſat. an. ℈jß. cum ſyr. de ſcolopend. q. ſ. F. Electuarium, de quo capiat ad magnitudinem caſtaneæ.

Potus ſit Vinum, aut aqua hordei chalybeat.

♃ Vini aut aq. hord. ℔ vi. infunde in cineribus calidis Martem, aut Croci Mart. ℔j, Cinam. ℥iii.

item

Digitized by Google

ſtent per 8. noctes in vaſe bene clauſo, hinc colentur. De colatura capiat ad libitum, aut utatur vino vel potu, in quo concocta aut macerata ſint ſequentia, aut, quod melius eſt, ſequentia ſacculo incluſa cum vino novo aut cereviſia deferveant.

♃ Rad. polypodii ℥iiß, herbæ fumariæ, meliſſæ, toriſmarini, Cuſcutæ an. Mij, Cort. radicis Capparum, Tamariſci an. ʒvi. fol. linguæ Cervinæ Mii. tart: albiſſimi ℥j. M. Prodeſt quoque Extractum ſplenis bovis eo modo præparatum, ut infrà de ſuppreſſione menſium deſcribitur.

Quod ſi morbus in ſcirrhum abiit, iiſdem medicamentis addi poſſunt pilulæ, quæ fiunt ſequenti modo.

♃ Gum. ammoniaci ℥ii. diſſolve in acet. & per pannum rarum trajiciantur. Adde aloes ſucco roſar. nutritæ ℥ß. ſalis abſynthii ʒij, incorporentur omnia & F. Maſſa, conſervanda in aluta madefacta oleo aniſi, de qua per intervalla.

♃ ℈ii. ad ʒj, & F. Pilulæ. Prodeſt quoquè ſequens aqua aſſumpta.

♃ Rad. raphani ſylveſtris ℔iiii. polypodii quercin: ℔jß. ſem. fœniculi ℥i, Cardamomi ʒii. radices incidantur & reliqua contundantur & infundantur in Vini vet. ℔ xv. ſtent in loco calido per tres noctes vaſe quotidiè benè agitato. Deinde adde aq. naſturtii aquatici, bardanæ, fumariæ an. ℔ii, ſeri lactis deſtillati ℔jß, deſtillentur in lento igne per curcurbitam, doſis hauſtus unus vel per ſe, vel cum ſyr. aliquo. It. Fiat ex naſturtio, Bardana & Fumaria recentibus in mortario lapideo ſuccus, qui depuratus ad uſum ſervetur cum aliis miſcendus aut ad ſyrupos coquendus.

Ad lienis regionem, ubi ſentitur tumor, applicetur Emplaſtrum ex Ammoniaco in acero ſcillitico ſoluto, prius tamen foveatur locus ſequenti fomento.

♃ Herbæ ſcolopendriæ, meliloti an. Mjß, flor. Chamomilæ, anethi, geniſtæ an. Mj, ſem. filicis ʒß. Decoq. in ſ. q. Vini albi, aq. & aceti ana, uſquè ad conſumptionem mediæ partis, cum hoc decocto foveatur locus ſpongiis manè & veſperi.

Ad confortationem lienis maximè confert Electuarium ſequens, aliàs Electuarium Solenandri dictum

♃ Paſſularum majorum ℔ß.

Coque in vino generoſo ad pultis conſiſtentiam, excerne per ſetaceum & admiſce conſervæ anthos.

♃ Corticum citri condit. pulveris Cinam. an. ʒj. ſpec. aromatici roſar. diamargariton. calidi, diacinamomi an. ℈ij. ligni aloës odorati ʒß. Croci oriental. vel eſſentiæ ejuſdem ℈ß. M. Capiat ad libitum magnitudinis Caſtaneæ.

In paſtu ſæpiùs utatur capparibus & foliis geniſtæ murià condit.

Poteſt quoque offerri Diacapp. in tabulis.

♃ Diacapparum & croci Martis an. ʒi. ſacchar. in aqua ſcolopendriæ ſoluti ℥iiii. F. ſ. a. Tabulæ de quibus ſumat manè unam & 3. horas poſt paſtum.

Non incommodum quoque erit exhibere ſæpius tartarum vitriolatum, & crem. Tartar. ſpiritum ejuſdem & tincturam, cui ſuccenturiatur Vinum Martiale, pulvis cachecticus, ſp. Vini tartariſatus, adjunctis ſimul externis, aliàs nihil efficientibus. In primis Emplaſtrum de cicuta de quo ſuprà tart. vitr. primas tenet modò præceſſerint mitiora aperientia, præſertim in ſcirrho inveterato.

(Tincturam ſpleneticam vide infrà de calculo.) Fomentum pro Hypochondriis:

♃ Rad. althææ ℔ß. bryoniæ, Cucum. agreſt. an. ℥iii, apii, petroſelini an. ℥ii. Cort. & rad. Capparum, Tamariſc. an. ℥i, fol. hederæ, ſambuci an. Mij. Ceterach. Mj. ſem. agni caſti, abrotani an. ℥ß. fl. geniſtæ, Chamomillæ, melilot. an. p. jß. F. Decoctum.

♃ Ol. capparum, amygdalarum amararum an. ℥jß. Tartari ʒi. Gum. bdellii, ammoniaci diſſoluti in acet. ſcillitico an. ʒvi, Ceræ tantillum. F. linimentum.

Inveteratam plerumque diſſolvunt deobſtruentia hepatis, in primis quæ à Matre ſuppeditantur ſpecifica; ſpir. vitrioli hîc multùm prodeſt: acidulæ ejuſmodi obſtructiones facilè tollunt.

Scirrhus Splenis.

In ſcirrho ſplenis dextrè curando, præſertim, ſi inveteratus fuerit, ſolers cura maximopere requiritur. Nihilomnius, ſi quæ huic viſceri ſcirrhum paſſo convenientia adducenda ſunt, ante omnia ab initio acquirenda ſunt mitiora inprimis aperientia. Tartarus vitriolatus inter omnia talia principes partes obtinet, cui ſuccenturiatur quaſi Vinum Martiale. It. pulvis Cachecticus, poſtremò omnium ſpir. vitrioli tartariſatus. Hæc autem omnia parùm aut nihil proficient, niſi deinceps externa quoquè in ſubſidium eant.

Mirabile eſt Emplaſtrum de ſucco cicutæ & de ſucco Mandragoræ (ſuccus Mandragoræ ebur diſſolvit, hinc à Medicis recentioribus in uſum introductus) ſi utrique cum ammoniaco diſtemperati fuerint. Vide quæ ſuprà de ſcirrho hepatis dicta ſunt.

Inflammatio Lienis; Abſceſſus, Ulcus.

Inflammatio lienis, abſceſſus, & ulcus eandem requirunt curam cum hepatis affectibus. *Joh. Hartmann. in Praxi Chymiatrica.*

De Tumore lienis.

Affectus ſenſibus patet. Indicationes ſunt; obſtructionum reſeratio, tumoris emollitio & diſcuſſio.

Conveniunt hîc purgantia, viz. cum granis Angelic: ſequentibus, de quibus ſumat gr. xii. dimidia horæ quadrante ante levem cœnam; & mane ſequente ſumat potionem ſequentem.

♃. Fol. ſenn. ʒiij. pulp. tamarind. ʒvi. flor. cordial. p. ij. ſem. coriandr. ʒj. coq. in aq: font. q. ſ. In colat. infund. caſſ. recent. extract. ℥j. rhabarb. ʒj. macis ℈j. Poſt infuſion. adde mann. ℥j. M. F. potio.

Repetatur purgatio ſeptimo quoque die. Grana Angelica per ſe ſumi poſſunt tertio quoque die, & ſic componuntur.

♃. Sen. ℥ij rhabarb. ℥j. irrorentur ſucco limonior: affund. infuſion. novæ roſar. pallid. ℥xii. ſal. tart. ℥ß. ſtent in infuſione per biduum, f. colatura & expreſſio fortis, in qua diſſolvatur aloës è veſica ℥iv. f. exhalatio, addendo maſtiches ℥ß. pulver: coriand. ſantal. citrini an. ʒij. coagula ad pilular. conſiſtentiam.

♃. Gumm. ammon. aceto ſcillicit. ſolut. & inſpiſſat. ℥ß. ſagapen bdell. eodem modo prępar. an. ʒij. myrrh. ℈iv. croc. ʒj. pulv. ſtomach. ʒiiß. ſal. abſynth: arthemiſ. tartar. vitriol: an. ℈j. ſyr. beton: de alt. ana q. ſ. f. maſſa pilularis.

♃ hujus maſſę ʒß: anim. hepar: gr. v. f. pil. 3. deaurand: manè hor: 4. ante prandium, ſuperhauſto alę maciatę ſaccharatę momento, ſupperambulando. In lecti ingreſſu ſumat ʒß. ſine anima hepatis. Continuętur per ſeptimanam aut diutiùs.

♃ ſyr. Martial. ℥ß. aq. abſynth. ℥j. aq. pomor. redolent. ℥ii. aq: cinam. gutt. iv. M. f. Julap. exhibend. manè hor. quartà ante prandium. Poſteà augeatur ſyrupi quantitas ad ʒvi. Interim tertio quoque die ſumat granor. angelic. gr. xii.

♃. ſyr. de cichor. ſimpl. dę quinque rad: ana. ℥i. de

alth. Fernel. ℥iii. viol. beton. ana. ℥iiiß. ſpir. vitrioli & ſalis in æquali portione mixt. q. ſ. ad gratam aciditatem Mſ. pro doſ. 14. bis in die ſumendis longè à paſtibus ex poſſeto alterato fol. tamariſc. ceterach. ling. cervin. viol. borrag. bugloſſ. & meliſſ.

Si opus ſit clyſtere propter alvum aſtrictam,

℞. fol. agrimon. m. ii. chamæm. totius m. j. ſummit. abſynth. p. ij. roſ. rubr. furfur. macr. hord. integr. ana. p. jß. Coq. in poſſeto & cola. de colatura.

℞ ℥xii. adde ſyr. viol. ſacch. rub. ana. ℥iß. vitell. ovor. numero 2. Mſ. f. Clyſter.

℞ Rad. alth. ʒiii. cichor. taraxac. rub. tinct. rec. ana. ℥ß. raſur. corn. cerv. ebor. ana. ʒiii. cicer. rub. cappar. à ſale mundat. uvar. Corinthiac. ana. cochl. j. Includ. ventre junioris galli, qui conſutus elixetur cum fruſtò carnis vitulin. addendo ſub finem fol. endiv. borrag. bugloſſ. chærefol. calend. cum flor. ana. p. jß. poma redolentia ſecta cum cortic. numero 3. macis florem unum aut alterum, reduc. ad ℥xxx. pro tribus juſculis, in quorum ſingulis diſſolve crem. tartari ʒß. gum. Arab. gr. xxiv. Capiat tribus horis ante prandium.

℞ Rad. cynogloſſ. alth. lil. alb. bryon. cort. med. ulm. ana ʒii. fol. malv. parietar. cicut. chamæd. ceterach. ana. m. j. ſummit. rut. flor. chamæm. melilot. an. p. ii. flor. centaur. hyperic. an. p. iiß. ſem. malv. ℥ß. lin. ℥j. Incidantur & bulliant in cacabo cum ol. commun. axung. ſuill. ana. ℔j. medul. crurum bovis ℔ß. vin. Canarin. ℔jß. acet. ſcillit. ℔ß. ad liquorum conſumptionem, & ſpecierum putrilaginem. Exprime & ſeparetur pars purior à craſſo, quocum fricetur pars affecta manè & veſperi manu calida per horæ quadrantem ſuperpoſito linteo calido.

Fotus ſequens uſurpari poteſt ante uſum linimenti, viz.

℞ Rad. alth. cort. med. ulm. ſambuc. ana. ℥iv. heder. fraxin. rad. bryon. utriuſque enul. irid. noſtrat. ana. ℥iii. lign. rhod. cortic. aurant. citr. ana. ℥ii cynogloſſ. totius m. iii. ſol. rut. chamæm. hyperic. centaur. min. cum toto, tamariſc. ana. m. j. ſcabioſ. malv. parietar. ana. m. jß. flor. geniſt. ſambuc. eupator. Meſues, ſummit. abrotan. utriuſque an. p. iij. ſem. agn. caſt. nigell. Roman. ana ℥i. bacc. laur. junip. ana. ʒx. Conciſa includantur ſacculis quatuor oblongis mediocriter latis, quibus decoctis in duabus partibus aq. fabror. & una vin. alb. addit. acet. vin. alb. acerrimi ℔ß. f. Fotus toti hypochondrio ſiniſtro per hor. unam.

Præterea conveniunt quoque Cataplaſmata emollientia & diſcutientia: Item Emplaſtrum de cicuta cum Ammoniaco.

Proſunt quoque cereviſiæ medicatæ in aliis viſcerum obſtructionibus deſcriptæ. *Theod. de Mayerne Prax. Med. lib. 3.*

De obſtructione Lienis.

℞. Gumm. ammon. ℈j. reſin. ſcammon. gr. viii. ſal. lapid. hæmat. gr. v. M. f. pilulæ num. v.

Vel ℞. Gumm. ammon. extracti hellebor. nigr. & fumariæ an. ʒß. reſin. ſcammon. ℈j. ſal. fraxini gr. xv. olei ſtill. myrrh. tartar. an. gut. v. M. f. maſſa pilularis. doſ. ʒß.

Seu ℞. Gumm. ammon. galban. an. ʒi. ſal. hæmatit. ℈i. olei ſtill. tartar. gut. viii. M. f. maſſa pilularis, doſ. ℈ß. veſperi.

Elixyria. ℞. tinctur. lapid. hæmatit. ſpir. gumm. ammon. tartari an ℈j. M. Doſ. gut. xv. in decocto fol. ſcolopendr. & polypod.

Conditum. ℞. Pulp. paſſul. ℥ij. extracti abſinth. & fumar. an. ʒij. ſal. lapid. hæmatit. ʒß. olei myrrh. tartar. an. ℈ß. M. f. conditum. Doſ. mane & veſperi à ʒj. ad ʒij.

In India. ℞. Extract. fol. ſenn. ℈j. reſin. turbith. gr. viij. ſal. cinnam. vitriol. gr. x. fæcular. Aronis ℈j. conſerv. flor. tamarindor. ʒij. M. f. bolus.

Vel ℞. Pulp. paſſular. ℥ij. conſerv. flor. tamarind. ℥j. ſyr. rhei & ſyr. chalybeati an. ℥ß. M. Doſ. a ʒij. ad ℥ß. mane & veſperi.

Vel ℞. Marmaladæ ſpleneticæ ℥ij. Doſ. ʒj. ad ʒij. bis in die.

Externa. ℞. Unguenti althææ ℥j. gumm. ammon. ℥ß. olei lign. guajaci, tartari an. ℈j. ſacchar. ſaturni ʒj. M. F. linimentum. In India præprimis uſu ſe commendat noſtrum unguentum ſpleniticum.

De Scirrho Lienis.

℞. Gumm. ammon. opopanac. bdellii. an. ʒj. reſin. Jalap. ʒß. reſin. guajaci ℈i. mercur. dulc. ʒj. ol. ſtill. tartari ℈j. myrrhæ ſtillat. ℈ß. M. f. maſſa pilularis. Doſ. ℈j. quæ ſemper alterno veſperi uſurpetur. Interim poſſunt potus aperientes, communis vice bibi, & herbæ ſpleneticæ vino aut cereviſiæ debito modo admiſceri.

Pulvis. ℞. Tart. vitriol. noſtri ʒß. ſal. eſſential. tartar. fraxini an. ℈ß. M. f. pulvis pro una doſi.

Vel ℞. Magiſter. tartari ℈j. ſal. lapid. hæmatit. gr. vi. M. pro una doſi.

Sive. ℞. ſpir. gumm. ammon. tartar. eſſentiæ martis an. ℈j. M. Doſ. à gut. x. ad xii.

℞. Elixyr. balſamici ʒj. ſpir. gumm. ammoniaci, tartari an. ʒß. eſſent. martis ℈j. M. Doſis anteriori ſimilis.

In India. ℞. Elixyr. proprietat. ʒj. ſp. lign. ebeni, gumm. ammon. an. ʒß. eſſent. martis ℈i. M. Doſ. ℈j.

Spir. ſalis ammoniaci acidus, propter contentum in ſe volatile ſulphur metallicum, ſi debito modo & tempore ordinario potui, vel communi aquæ loco acidularum, admiſcetur exoptatò operatur.

Externa. ℞. Emplaſtr. de mucilaginibus. ℥ij. de meliloto ℥ß. olei tartar. fœtidi lign. gajaci an. ʒß. ſacch. ſaturni ℥ß. M. f. emplaſtrum.

In India. ℞. Gumm. ammon. galban. an. ℥j. olei galban. deſtill. lign. ebeni an. ʒj. de caparib. ℥ij. amalgam. mercur. ʒß. ceræ ex baccis cinnam. ℥ij. ceræ citrinæ q. ſ. M. ſ. artis lege emplaſtrum.

Inflammationes lienis eodem modo, quo hepatis, tractentur. *Hartmann. Nicolaus Grimm, Compendii Medico-Chymici lib. 3.*

Conſultationes.

Pro Egregio Viro ſcirrho lienis laborante.

Quod tumor in hypochondrio ſiniſtro egregii viri ſit de ſerie ſcirrorum, ſuadet inſignis ad tactum durities percepta, quod verò talis exiſtat exquiſitè, ex abſentia doloris liquet, & quamquam moleſtiam aliquam cum ſenſu gravitatis ad partem illam percipiat æger, hoc tamen in ſenſum partium loco laboranti adjacentium, referendum exiſtimo, tumor enim penſilis factus, egregio viro ſtante, atque etiam inſidente, diſtrahit, ac deorſum partes trahit circumſitas, ut ſenſus ille gravitatis neceſſariò fiat.

Cæterùm tumorem hunc lienem occupare, præter illius poſitum; habilitas ipſius lienis ad hujuſmodi tumoris generationem ſuadet, lien etenim, qui & ſanguine craſſo, ac fœculento nutritur, quique pluribus vaſis eſt refertus, facilè hoc morbi genus, ut unicuique patet, incurrere poteſt. & quamvis muſculi abdominis ea in parte ſint ſuperpoſiti, eos tamen minimè affectos eſſe exiſtimo, quando tumor non partibus extimis: ſed paulo profundioribus obſervetur.

Hujus tumoris principia, & modus generationis ad curationem primùm inveſtiganda. Quare duo propone principia,

cipia,

cipia, ſuccum videlicet melancholicum, necnon pituitoſum craſſum, & lentum, illum à jecore, hunc autem à ventriculo ad lienem tranſmiſſum, tanquam ad locum non tantùm ex propria natura imbecilliorem, ut tactum fuit, verùm etiam ex accidenti ob intemperiem frigidam excitatam. Porrò ſuccus ille melancholicus propriam habuit originem à jecoris intemperie calida, necnon ab alimentis paulo craſſioribus, quibus patiens uſus fuit, qui cum interea ſit habitûs, ac temperamenti melancholici (cùm tamen prius à primordio ortus fuerit naturæ biliosæ) ſine dubio & jecur ſucci melancholici ferax habet, quare & illud ipſum fervidius exiſtere opportebit, nam ſuccus hujuſmodi ex omnium ſententia à nimio calore jecoris generatur.

Cùm itaque hoc verum ſit, & ventriculum juſto frigidiorem, atque ad gignendum ſuccum pituitoſum in egregio viro maximè aptum eſſe, neceſſario quoque fateri oportet: nam præter id, quod jecur ſervidius ſubſtantiam calidi innati ipſius ventriculi depopulari ab omnibus proponitur, ſæpè etiam accidit, ut cruditates in ventriculo genitæ, ibique retentæ intemperiem cognatam inducant & ob id ipſum frigidiorem reddant: cruditates autem hujuſmodi gignuntur triplici de cauſa. Prima quia fervore à jecore ori ſuperioti ventriculi impertito patiens ſitibundus evadit, unde plurimum potum aſſumens inſignem occaſionem humores crudos in ventriculo gignendl ſibimet impertitur; accedir quòd jecur fervidius juſto, difflando fumos in ventriculum emittit tempore concoctionis, ur coctionem ipſam labefactari ſit neceſſe, à coctione autem vitiata occaſio cruditates coacervandi exoritur, quod accidit & ob humoris melancholici præſentiam, quia ſuâ naturâ frigidus, & ſiccus, coctioni, quæ fit in calido ac humido reluctatur; Ut his omnibus rationibus facilè ſit intelligere ventriculum in egregio patiente ſine dubio frigidum eſſe, quod pariter ex potu aquæ pregreſſo colligi poteſt.

Verùm quoniam (quod attinet ad ſcirrum) ex Galeno quinto Simpl. triplex eſt ſcirrorum modus generationis, per repletionem primus factam à copia materiæ; per ſiccationem ſecundus à cauſa valenrer ſiccante ortam ac per concretionem poſtremus ob frigiditatem inductam, cùm in propoſito caſu præceſſerit intemperies frigida lienis, jure optimo ſcirrum hunc per concretionem ortum fuiſſe ſancire oportet, quamquam etiam & repletionem quoquo pacto locum habuiſſe non dubitem, à qua repletione obſtructiones fuere ſubortæ, à quibus propagata materia per parenchyma lienis tumor fuit aliqua ratione ſuſcitatus; Cauſa verò illius frigidæ intemperici potus extitir frigidæ, tametſi eadem lienis intemperies, ſed intra latitudinem ſanitaris veluri à primo ſemine ſubſtiterit, ut referunt. Utrum autem gelidæ potus poſſit lienem potiſſimum immutare, colligo ex mente Divini Hippocratis qui lienem in humano corpore locum aquæ conſtituit, & ſanè ſumma cum ratione: quia lien præter id, quod eſt receptaculum humoris melancholici, cujus Comes perpetuus eſt ichor, ut Divinus idem Hippocrates ſanguinem melancholicum aquam dixerit, laxus adhuc, rarus ac pluribus vaſis refertus, vel facilè tenui liquore; facileque penetranti, ut eſt aqua, imbui poteſt, ut non ſit mirum ſi potus ille morboſam illam intemperiem in lienem introduxerit. Atque hiſce omnibus cauſis varia ac penè innumerà errata in omnibus ferè rebus non naturalibus, at præcipuè in alimentis improbis aſſumptis, in intempeſtivo, ac nimio motu corporeo, uſuque craſſioris aëris perpetrata adjicere teneor.

Quare ſi egregio patienti (ut pietas Chriſtiana ſuadet) eſt ſuccurrendum, oportet lienem & ventriculum calefacere, jecur refrigerare, priùs tamen obſtructiones per attenuantia, ac detergentia, incidentiaque emendare, materiam impactam, præmiſſa emollitione diſcutere, ſed ante hæc iterum, atque iterum toti proſpicere eſt neceſſarium.

Verùm quoniam ſcirrus exquiſitus, ut eſt ille, de quo interim agitur, materiis Medicis non cedit, quoniam pars laborans facultate regente, quæ eſt morborum medicatrix deſtituitur, ſcopos propoſitos attingere haud licebit, & eo magis quoniam plura viſcera ſunt malè affecta, ac tolerantia, quæ omnium ſignorum ſalubrium ſigillum èxiſtit, quàm maximè deſideratur, quando vires totius corporis in dies magis ac magis languere videantur, quod & ætas egregii patientis inclinans permittit; Sed quoniam ipſe prudens, ac obſequens eſt, & morbus de genere eorum tractatur, qui etiam ſi non ſanentur, ægros tamen (ſi bene hi à Medicis tractentur) non interimunt, ſpero ſaltem futurum, ut à majori calamitate, hydropica nempe paſſione mox imminente præſervetur; quamprimum idcirco materiis præſidiorum eſt ipſi ſuccurrendum.

Si de chirurgicis igitur ſit cogitandum, nunc poſtquam affectus eſt ferè confirmatus, miſſionem ſanguinis ex partibus infernis, interim verò ex ralo ſiniſtro per ſectam venam; Autumno futuro ex venis podicis per hyrudines applicitas probo; fonticulum etiam laudo in parte domeſtica femoris ſiniſtri geſtatum, immiſsâ pilâ cereâ helleboro nigro, & Agarico refertâ; ſicuti & plures inuſtiones ad lienis regionem factas, veſicatoriaque adhibita non improbo, & eò magis ubi ulcera excitata diutius quàm fieri poterit aſſerventur.

Pharmaca reſpiciunt materiam tum in totô tum in parte determinata, necnon & viſcerum diſcraſias; Quapropter ſi de prioribus ſit ſermo, lenita alvo cum ſyrupo de polypodio Magiſtri Auguſtini vocato, & melle roſaro ſolvente, quod ex ſuccis dicitur; præparatiſque humoribus decocto in jure columbi turrialis parato, betonicæ, lupulorum, fumariæ, Ceterac, Agrìmonii, cicorii, & paſſularum, adjecto ſyrupo de cicorea compoſito, & biſantino cum aceto, vel oxymelle compoſito, deturbandi ultimo loco ſunt iidem humores infuſo Agarici, hellebori nigri cum ſyrupo de polypodio; poſt hæc denuo præparandi ſunt humores oxymelle facto cum decocto tamariſci, praſſii, cuſcutæ, corticum capparorum, hyſſopi, calaminthæ, cicorii, borraginis, radicum apetientium, liquiritiæ, vel Altheæ, ac pro purgante uſurpanda ſunt Catapocia ex helleboro, quinimmo & intervallis quibuſdam uſus alicujus purgantis placidioris mirificè proderit, quare ſyrupus de polypodio propoſitus, vinum cum ſena, & Cartamo, vel cum myrobalanis Indis, & chebulis medicatum, item & pulvis hellebori nigri præparati cum ſucco roſarum ter irroratus, ac in umbra exicatus ad grana decem ex ovo ſorbili exhibitus arridet.

Sed huc referenda quoque ſunt, quæ inſenſibiliter evacuant, atque obſtructiones reſerant, jus ideo galli antiqui cum ſimplicibus jam dictis, chinâ, & ſaſſafras alteratum, pilula ex Ammoniaco ante ſyrupum matutinum aſſumpta maximè convenit, præcipuè verò ſi Ammoniacus in aceto ſcillino diſſolvatur; vinum etiam chalibeatum, itemque trochiſci de Agno Caſto, Rhaſis, ac oxymel tum ſcillinum, tum ex decocto aſari cum aceto ſcillino paratum uſui eſſe poterunt; De vino autem ſtatuo, ut prius bulliat in duplici vaſe cum aqua ſcolopendrii, adjectis ſimplicibus ſpleneticis, caryophilis, ac cypero, in quo vino poſtmodum, de more, chalybem immacerare oportebit, & aliquando in vino ita præparato helleborum, polypodium, & Cartamum pariter immacerare expediet.

Exteriùs ſtillicidia ex aqua lanarum, vel ex oleo ſem. lini, & rutaceo, vel ex decocto ſimplicium jam dictorum laudantur, potiſſimum verò quod ex oleo communi

ni

ni cum modico aquæ Ardentis, plantis ſpleneticis, radice cyclaminis, peucedani, hellebori utriuſque, liquiritiæ, malvarumque & colocyntide, facta ebullitione in duplici vaſe, paratur : A ſtillicidio adhibendum eſt, vel Cataplaſma Oribaſii ex fermento acri in aceto diſſoluto, ac ad ſpiſſitudinem cocto, adjectoque pulvere thymi, pulegii, ſerpilli, & abſynthii, vel unguentum de Artanita Meſ. fotus quoque ex ſpongia madefacta in aceto decoctionis radicum filicis; & extenſionis lapidis pyritis igniti huc eſt referendus, à quo vel oleum ex radicibus cucumeris agreſtis, aut cyclaminis factum, vel unguentum, quod ex partibus æqualibus butyri rec. olei nardini, & ſucci radicis cyclaminis, ſiſimbriique aquatici conficitur, eſt uſurpandum; poſtremò & ceratum ex Oeſipo cum aliqua portione cerati Diapirites, vel Diachilon magnum cum gummis, adjecto Ammoniaco, ſuccoque tabacci, maximè efficax habetur.

Pro lienis autem alteratione conveniunt omnia calefacientia commemorata, ſolùm etenim ad illius proportionem ſervandam addendus eſt pulvis lienis Aſini, vel Equuli.

Gratià verò ventriculi grana maſtiches devorata, aromaticum roſatum, & cariophylatum aſſumptum, ac ceratum ex maſtiche cum laudano, & Benzoino videntur accommodata.

Pro jecore demum nil præſtantius excogitari poteſt ſucco cichorii tum aſſumpto, tum adhibito.

Victûs ratio jam per ſe viro Excellentiſſimo curanti cognita eſt; id autem ſemper conſtitutum habeat, ut cibaria in aqua chalibeata coquantur, & vinum medicatum cum ſimplicibus ſpleneticis, vel chalibeatum, aut etiam auratum offeratur; item ut alvus in proprio ſit officio, devorato pane in prima menſa ex tota farina cum pulvere tartari albi, fœniculi, ac paſſulis parato. Atque utinam hæc omnia in ſalutem egregii viri ſuccedant. *Julius Caſar Claudinus in Conſultation. Medicinalib.*

Tumor inſignis Lienis in Virgine.

Conſultatio I.

Lienoſa eſt nob. Virgo, cui ſeptem abhinc annis, poſt febres, lien manifeſtè intumeſcere cœpit, & modò in tantam molem excrevit, ut totius abdominis partem, non ſolùm epigaſtricam ſed & hypogaſtricam quoque obſederit; ſupereminet enim tum meſenterium, tum inteſtina, uterum & ventriculi partem, ac ferè totum jecur; quod inſigne incrementum ſuſcepiſſe credendum, ob menſtruorum perfectum ſuppreſſionem, vigeſimum licèt ætatis annum attigerit; ſuſpicandum enim naturam ſanguinem impuriorem à jecore, per ramum cœliacum, ad lienem ipſum effundere cœpiſſe, & temporis proceſſu vas illud laxius redditum, & valde pervium, ſanguinem craſſum, fœculentum atque melancholicum facile admiſiſſe, ac in lienem ipſum transfudiſſe; nec hunc rurſus ad hepar, per ramum ſplenicum remeaſſe, propter ejuſdem obſtructionem; ideo lienis venæ repletæ, nec ampliùs novæ materiæ capaces, humorem eundem melancholicum, ſed naturalem, in ejuſdem corpus & parenchyma eructarunt; unde tumor in hanc magnitudinem ſuccrevit; qui tamen nondum ſcirrhus exquiſitus, ſed ſcirrhoſus dicendus, cùm tactui quodammodò cedat, & potiſſimum doloris non ſit expers; præterquamquod, ſi ſcirrhus exquiſitus foret propriam frigiditatem partibus circumſtantibus, potiſſimùm jecori impertiret, ſicque Pat. in cachexiam aut hydropem incidiſſet; & quidem multò promptius & facilius, ſi jecur unà cum liene tumorem eundem pateretur, ut à Conſanguineis hujus Patientis fuit dubitatum.

Affectus equidem graviſſimus, tum ob magnitudinem tumoris, tum quia jam inveteratus, & cauſam foventem difficulter removendam habet; unde imminentis hydropis periculum initat. Aliqua itaque hoc anni tempore hyemali ſunt agenda, ut ſaltem pernicioſum hoc malum remoremur; utque accuratam curationem in vernum tempus differamus.

A nobis itaque præſtanda, cauſam potiùs antecedentem, quàm conjunctam ſpectabunt, ne ſcilicet tumor adaugeatur, neve jecur, hucuſque forſan obſtructum, intumeſcat atque induretur.

Ordine itaque executivo, ſumat primò pot. magiſt. ex manna clarif. inde, quinque dies, matutinis horis, hunc. ſyr.

℞. oxymel. ſimpl. ʒii. ſ. aq. cinnam ʒi. pollinis crem. tart. ʒiii. m. pro ſyr. & ſic pro aliis. Deinde ſumat hujuſmodi potionem.

℞. Pot. ex manna clarif. ℥iv. ſyr. de polyp. ℥iii. aq. flor. cit. par. m. f. p.

Qua peracta primarum viarum expiatione, ad aliquod medicamentum aperiens, deobſtruens & ſimul evacuans ſtatim deveniendum, ſyrup. ſcil. Fernel. à nobis præſcriptum, ad ℥ii. alternis diebus, in vino albu non dulci diſſolvendum & exhibendum. Diebus verò intermediis bibat hoc pręparans.

℞. Decoct. paratę in aqua fabrorum, radic. cich. petroſelini, capparum, fol. agrim. cuſcutę, aſplenii, ſcolopendrii & tamariſci ℥vi. in qua diſſolve gr. x. tart. vitriol. & Pat. ſummo mane prębeatur, ita alternatim ad dies triginta vel quadraginta; quibus tranſactis ſumat ℥vi. decoct. epith. Meſ.

His peractis, ſi poſſibile fuerit uteri vię aperiendę forent, aliquot dies, horis veſpertinis, prębendo pil. ex optimo aloë non lota, ad gr. x. ſequenti verò mane, epoto cyatho aq. ſtill. capil. Ven. artemiſię & matricarię, in qua diſſoluta ſint grana ſalis ejuſdem artemiſię, aut gutt. ol. ſabinę.

Interim ceratum totum lienem occupans erit applicandum, hac formula.

℞. diachyl. magni ireati ℥iii. oxelęi ℥ii. oeſypi ʒi. m. & ref. ad ignem; addendo ſalis ammoniaci ℈i. ſucci herbę reginę ʒi. ref. ceratum.

Toto autem hyemali tempore, in uſum ducat pulverem archangelicę, ſive Urticę maculoſę Plinii, quę habetur pro Lamio Dioſcoridis, ad ʒſ. in vino albo tamariſcato aſſumendum; quòd ſi vinum, jejuno ventriculo, non conferat, diſſolvatur in jure tenui tamariſcato, aut in aqua ſtill. ſcolopendrii ſive aſplenii.

In victûs ratione ſe bene gerat, & Medici aſſiſtentis pręceptis obtemperet; neque enim exiguos errores ferre poteſt ſtatus ipſius Patientis. Comedat itaque frequenter cappares petroſelinum, fœniculum, juſcula ſint petroſelino alterata. Vinum paucum, modicè generoſum, & tamariſcatum bibat. Abſtineat omnino à carne ſuilla, bubula, à piſcibus, à lactariis omnibus, à laganis, à leguminibus, à fructibus, exceptis piſtaciis; parum cibat & multùm laboret, vitam mulieribus familiarem fugiat. Atque bis ſaltem menſe hujuſmodi medicamento utatur.

℞. pil. de tribus cum rhab. de hiera cum agarico an ʒſ. magiſt. mechoac. gr. x. m. ref. pil. & aur. Quę nunc agenda proponimus, ne in deterius ruat Nobiliſſima Virgo, pręſtantiora & efficaciora, opportuniori tempore proximo videlicet Vere prępſcripturi. *Raym. Joh. Fortis Conſult. & Reſp. Medic. t. 1. Cent. 3.*

Pro eâdem.

Conſultatio Secunda.

Cum Nobiliſſ. Virgo, ſeptem abhinc annis lienoſa, ex

ex præſcriptis à nobis medicamentis præſervativis, potiùs quàm curativis, anni quoque tempore frigido & incommodo adminiſtratis, levamen præter ſpem conſecuta fuerit, juremerito ſperare juvat iiſdem & aliis curativis efficacioribus, hoc Verno tempore purgationibus idoneo; fore ut ſalubres progreſſus ſuccedant, & in meliorem ſtatum Nobiliſſ. Virgo redigi poſſit.

In quem finem primò primarum viarum expiatio erit procuranda. Secundò jecur omnino reſerandum. Tertiò venoſum genus deputandum. Quartò lien aperientibus, attenuantibus, incidentibus, emollientibus & evacuantibus exhauriendum. Quintò uteri venas aperire tentandum. Et tamen viſcera roboranda. Quæ omnia accommodato ordine erunt adminiſtranda, hac ratione.

Prima intentio medicamentis jam alia conſultatione præſcriptis perficietur. Secunda uſu ſuccorum depur. hoc pacto.

℞. Succ. depur. cich. agrim. an. ℥iß. decoct. cichor. Borrag. malv. agrim. cuſcuth. petroſelini ℥v. m. pro ſyr. & ſic pro aliis, quinque diebus exhibendis; diebus verò intermediis aſſumat bolos hujuſmodi.

℞. extract. rhab. ℈i. tart. vitriol. ℈ſ. flor. caſſ. q. ſ. m. f. bol. ij. quibus horâ poſt ſuperbibat ſemicyathum aquæ agrim. In horum autem uſu ita alternatim pergendum ad quindecim dies. Verùm die tertia, aperiatur vena magis conſpicua ſiniſtri brachii, & ſanguis ad uncias ſex educatur. Accuratè conſiderandum; quo tempore cauterium ſiniſtræ coxæ inuri poterit, niſi antehac inuſtum fuerit.

Quindecim verò exactis diebus, tertiæ intentioni ſatisfaciendum, ſanguinem tum in portæ ramis, tum in cava purificando, ſyr. Fernel. uſu ad ℥ii. in vino albo, duodecim continuis diebus aſſumendo; quibus exactis, decoctio epythimi Meſ. erit præſcribenda. Inde ad quartam intentionem explendam erit progrediendum, hoc decocto,

℞. Salſæ parillæ electæ, ligni tamariſci an. ℥i. medii cort. fraxini, ſalicis an. ℥ſ. aq. fabror. fumar. an. ℔. i. ſ. m. f. inf. per horas 24. deinde bull. ad conſumpt. dimidii in fine ebull. adde folior. aſplenii, ſcolopendrii an. pug. i. bull. par. & colat. ſervetur pro duabus vicibus, matutino tempore aſſumenda; cui immiſceantur gutt. xii. ſpir. tart. ter rectif. cui decoctioni præmittantur bol. ita parandi.

℞. Terebinthinæ Cypr. lotæ in aqua malvarum ʒſ. trochiſc. de cappar. ℈i. ſalis ammon. gr. v. m. ſefor. bol. ante decoctionem exhibendi; in quorum uſu triginta vel quadraginta dies perſiſtendum; ſed decimo quoque die præbeantur boli.

℞. extracti veratri nig. ℈i. extracti ſennæ ʒi. flor. caſſ. ℥ſ. m. f. bol. quibus horâ poſt ſuperbibat ſeri deſtill. vel aquæ hord. ℔. i. ß. & tribus horis ab iis prandeat.

Poſtrema ſupereſt medica intentio implenda, quæ licet difficillima, negligenda tamen non eſt. Præbeatur itaque ſummo mane cyathus aquæ ſtill. Arthemiſiæ & capill. Ven. cui immiſceantur gutt. iii. ol. Sabinæ, vel ejuſdem ſabinæ aquæ ſtill. ℥i. præmiſſo bol. ita parato.

℞. trochiſc. de myrrha ℈i. borracis mineralis ℈ſ. ſucci matricariæ q. ſ. ref. bol. In his autem pergendum ſupra 20. dies; in quorum medio tundi poterit ſaphena pedis, parcè ſanguinem educto, ad motum illi conciliandum.

Dum hæc omnia adminiſtrantur, externa medicamenta, emollientia præſertim, ſunt continuò applicanda; ut ceratum præterita conſultatione præſcriptum, & ſtillicidium tumenti lieni adhibitum, ex lotura pingui & oleoſa lanarum, modico aceto addito parandum. Verùm ut Nob. Par. ad Luta D. Bartholomæi ſe conferat omnino conſulimus quindecim aut viginti dies, manè & veſperi admovenda; reliquo autem tempore ceratum jam dictum lieni appoſitum geſtet. Chalybis verò uſus erit in Autumnum differendum.

Victûs rationem, paucis ſuperiori conſultatione à nobis præſcriptam, ſervet in omnibus, ut & cætera omnia prodeſſe & ſalutaria evadere poſſint. *Idem ibidem.*

Pro eàdem.

Conſultatio tertia.

Repetitis curationibus Nobiliſſ. Virginem lienoſam integræ ſanitati non fuiſſe reſtitutam, nil mirum; quin potius admirari ſubit quod in pejus, verbo, in Hydropem prolapſa non fuerit, ob inſignem adeò & amplum tumorem, qui tamen remediorum ope, dimidia ſaltem parte obliteratus; reliqua verò mollior valdè obſervatur, & quidèm non tactu ſolùm ſed & viſu. Sicut enim dum ſplen floreſcit, corpus contabeſcit; ita cùm Virginis corpus quodammodo floreat, Lienem contabeſcere conjiciendum eſt. Jure igitur, tertia vice, idoneo hoc Verno tempore, opem noſtram medicam expoſcit, ut in meliorem ſtatum redigatur, & propiùs ad ſanitatem accedat, ſicque hydropem arceat, quam medicamentis non proficientibus minatur. Hipp. oraculum.

In hunc itaque finem Medicæ noſtræ intentiones erunt primas vias expedire. Secundò emolliendo aperire. Tertiò humores emollitos evacuare. Quartò tumorem quoque laxare, & inſenſibiliter cautè reſolvere. Quintò totum impuritate emundare. Tandem uteri vias aperire, & menſtrua provocare.

Pro prima itaque intentione, Leniens primò ex Manna clarif. & ſyr. de polyp. conveniens erit. Præparans inde ſit oxymel, cum polline crem. tart. aq. cinnam. irrorato; quinque verò exactis diebus, aſſumat ſyr. roſ. ſol. & de polyp. cum elect. lenit. Inde ad ulteriorem humorum præparationem deveniendum, ſyr. hujuſmodi.

℞. Succi depur. chicb. borrag. agrim. an. ℥i. decoct. malv. lupul. fumariæ, ſcolopendrii ℥iv. m. pro ſyr. & ſic pro aliis; cui præmittantur ℥ii. oxymel. ex florib. Geniſtæ parati. Secunda verò die aperiatur vena interna ſiniſtri brachii, educto ſanguine ad ℥vi. & ſeptem poſt diebus præbeatur infuſ. agar. ſennæ, rhab. in aq. borrag. additis ſyr. roſ. ſol. & Diaphæn. ʒii. cui ſuccedat aquæ aut juris hordei potus ad ℔i. ſiccitas enim in purgationibus prævertenda.

Et quoniam ab expertis medicamentis, aliàs utilibus, non eſt recedendum; melius enim eſt, dicebat Avic. medicamentum expertum non experto. Ideo rurſus in uſum revocetur ſyr. Fernel. juxta noſtram deſcriptionem paratus, & more Ferneliano, in vino albo, tertio quoque die oblatus. Intermediis verò diebus, ſumatur jus Columbi, malvâ, foliis chamæd. ſcolopend. rad. cappar. alteratum, additâ aceti ſquill. ℥i. in quibus alternatim perſiſtat, ad 15. dies; quibus exactis aſſumat decoct. epith. Meſ. ℥vi. cui pariter aquam, vel jus ex hordeo Par. ſupperbibat.

His peractis, tumoris emollitio omni conatu; internis & externis molienda. Quare jus Galli anniculi ita præſcribendum.

℞. Salſæ elect. lign. Tamar. rad. Helen. an. ℥i. radic. gent. cappar. an. ℥ſ. aq. ſtill. agrim. fumar. an. ℔. i. ſ. malvæ ℔i. m. f. inf. per horas 24. deinde adde quartam partem Gall. & bulliant ad conſumpt. dimidii; colatura verò ſervetur pro tribus diebus, matutino tempore aſſumenda; cui præmittatur bolus ex Terebinth.

Cypria, ſucco raph. lota; cui addatur croci Martis aperitivi cum acido ſulph. parati, granum; quorum uſui integro menſe inſiſtat; decimo tamen quoque die aſſumat hujuſmodi pilul.

℞. pilul. de trib. cum rhab. extr. ſennæ an. ℈ſ. extr. Helleb. nig. ℈i. m. ſefor. pilul. quatuor horis ante cibum aſſumendæ, à quibus pariter ebibat calycem aq. hordeac. aut cich.

Externa quoque ſunt adminiſtranda; quoniam verò Luta D. Bartholomæi non parum profuere, ideo repetenda, appoſito ſtatim ab iis cerato, prima conſultatione deſcripto.

Interim menſtruorum provocatio internis & externis tentanda. In quem finem aſſumendus quotidie matutino tempore, jejuno ventriculo, cyathus aq. ſtill. capill. Ven. & lil. alb. addita aq. Sabinæ ℥. i. Extrinſecùs verò inſeſſus in aq. ſulph. D. Helenæ, ſine trubulo, tempore quo luta adminiſtrabuntur, poterunt adhiberi, illita poſtea uteri regione ol. lil. alb. cum aromat.

His accedat congrua victûs ratio jam propoſita; circa quam repetere liceat quod exercitia, & conſueti tantùm corporis motus non ſufficiunt, laborare enim oportet. *Idem ibidem.*

De tumore Scirrhoſo Lienis.

Conſultatio. I.

Comes Illuſtriſſimus ad me pervenit, de Lienis tumore conquerens, quem duobus abhinc annis, non ſine animi perturbatione aut applicatione geſtat; eundem non exiguæ molis, & perdurum manibus deprehendi, qui paulatim ſuccrevit, libera fovente vivendi ratione; non enim inflammationi, febribus, aliiſve hujuſmodi ſucceſſit affectibus, quamvis ſcirrhoſus tumor certò ſit, à craſſo ſanguine, facilè exuſtis cruditatibus commiſto, productus: præcalida enim eſt ejuſdem jecoris intemperies, & liberam, atque incautam ſemper vitam duxit.

Purgationes conſuetas, & ne quidem minorativas, nedum eradicativas inivit: modò meo conſilio Purgationem hoc verno tempore, tanto malo neceſſariam aggredi decrevit, ne Scirrhus tumor perfectus evadat, ſicque tracto in conſenſum jecore, Cachexia, & tandem Hydrops accedat.

Medici itaque ſcopi erunt, primas vias & totum expurgare; deinde partem affectam emollientibus nonnihil calefacientibus & evacuantibus tractare.

Et à fonte Chirurgico iterata eſt deſumenda ſanguinis miſſio, ex Jecoraria dextra primùm, deinde ex Salvatella ſiniſtra.

Ex fonte Pharmaceutico reliqua depromenda medica auxilia; & primò Leniens ex manna clarificata, aut ex lenit. cum tartaro. Primum Præparans erit Julapium acet. ad ℥. iii. cortic. citri alteratum; quinque tranſactis diebus, repetatur præſcriptum Leniens. Deinde ulterior procuretur præparatio ſuccis depuratis chich. fumariæ, pomorum dulc. in decoct. Chichoraceorum, additis malvâ, lupulis & agrimoniâ. Septem tranſactis diebus, aſſumat Purgans ex infuſ. agarici, rhabar. & ſenæ, addito ſyr. roſ. ſolutivo paratum, vel Electuarium lenit. & Caſſ. additâ drachmâ pilul. de tribus. His peractis, opportuniſſimus erit uſus ſyrupi Fernelianí duodecim vicibus aſſumendi in vino albo, ſed alternis diebus, ut diebus intermediis aſſumat cyathum aquarum agrimoniæ atque fumariæ, in quibus diſſolvantur tart. vitriol. gr. x. Interim Lieni Ceratum erit apponendum, ita parandum.

℞. Gummi. Ammoniaci, in aceto diſſoluti, Cerati oxelæi an. unc. j. ſalis nitri ʒ. j. adipis anſeris, ſucci urticæ mortuæ an. ℥. ß. m. & ad ignem cum cera q. ſ. reform. Ceratum Lieni apponendum. Hæc pauca præſcripſi, ut executioni mandentur, forſan enim plura omnino omitterentur: repeti namque debebunt medica auxilia, ut prorſus Lien ad naturalem ſtatum redigatur.

Interim victûs ratio congrua erit ſervanda, adcò ut loca non inhabitet paludoſa. Abſtineat ab uſu carnis bubulæ, ſuillæ, leporinæ & anſerinæ; à volucribus lacuſtribus; à piſcibus cœnoſis & ſquammis carentibus, ſicut ab Oſtraceis & à Conchyliis; à fructibus. Ex herbis, à lactuca & braſſica; ab omnibus leguminibus, hordeo, orizâ & ciceribus rubris exceptis; à vinis craſſæ ſubſtantiæ, nimis generoſis & dulcibus, & ſit pro menſa Tamariſco medicatum. Somnus diurnus ſit brevis. Exercitium, imo labores, ſed ante cibum, non ſolum convenientes, ſed neceſſarii ſunt. Et ſemel aut bis in menſe aſſumat pilulam ex ſemidrach. pilul. de tribus, & ſemiſcrup. Magiſt. Mechoac. compoſitam. Alacrique animo cum ſociis, ſed ſine compotationibus, vivat. *Idem Tom. 2. Cent. 3.*

Pro eodem

Conſultatio. II.

Inſignis tumor lienis dimidiam abdominis partem occupans, qui durus quidem, non ſine ſenſu, cum manibus tractatus & preſſus dolorem patiatur, primam originem habuit in Illuſtriſſ. Comite duodecim abhinc annis, dum duplici tertiana tunc temporis correptus, & curatus, imperfectè tamen fuit expurgatus, relicta enim in corpore excrementa, ſi non ſimilem priori febri recidivam excitarunt, ſaltem valetudinarium Comitem Illuſtriſſ. reliquerunt, & facilè aliqua febricula detentum: immodicè namque continuò ſitiebat, & pro ſiti ſedanda, indiſcriminatim aquam & vina cujuſcunque generis avidè potabat; quare humiditates in corpore excrementitias redundantes ſuſcepit Lien. (ideo ab Hipp. fons aquæ dictus) & intumuit, quoniam facilè cruditates quoque quibus ætas illa tenella ſcatere ſolet, humiditatibus immiſtæ erant, unde obſtructiones non in vaſis ſolùm; verùm & in parenchymate, quæ earundem humiditatum depoſitionem & evacuationem impedientes, tumoris in ipſo liene cauſa fuerunt, non parum conſpirantibus excrementis à Medico non expurgatis, & in corpore relictis.

Delituit tumor per annos, ætatis & vegeti caloris ratione, nec ſuas vires exerere potuit, probo namque totius corporis calore & convenienti nutritione potiùs, munera omnia, ut ſanus, perfectiſſimè Pat. obivit, uſque ad Sereniſſ. Domini ſui obitum, quem adeò ægrè tulit, ut mœrore confectus, paulò poſt acutè febricitare coactus fuerit, à qua quidem febre medicis auxiliis liberatus fuit, aucto tamen & in tumorem non exiguum elevato liene, adeò ut ab illo tempore, quatuor nimirum abhinc annis, valetudinariam ſemper vitam duxerit, totiuſque color, roſeus antea, in pallidum & flavum mutatus fuerit, macies invaluerit, & verbo, liene ſemper magis florente, totum corpus contabuerit.

Lienoſus itaque factus & confirmatus eſt Illuſtriſſ. Comes, dum lien non quidem Scirrho exquiſito, ſed ſcirrhoſo tumore laborat; & ad ſcirrhum legitimum atque exquiſitum huc uſque perveniſſet, ſi ætas conſiſtens, & ad humoris atrabilaris generationem idonea fuiſſet. At quoniam adoleſcens, & cruditatibus potiùs producendis obnoxia, ideo ad tumorem hujuſmodi conſtituendum pituitoſam materiam à calore craſſefactam,

ctam, longis magis, quàm melancholicam conveniſſe certò credendum, unde potiùs à copia humorum replente, quàm à ſiccitate condenſante, aut frigiditate congelante tumorem factum fuiſſe credendum.

Verùm quoniam in diuturno lienis tumore neceſſariò & jecur refrigeratur, atque in conſortium trahitur, ideo & viſcus hoc non adeò perfectè ſanguificare cœpit, ſicque craſſum & quodammodo exuſtum ſanguinem gignere, & in ſeipſo retinere incipiens, organicum quoque morbum, obſtructiones ſcilicet, pati cœpit, à quibus intercepta aliqua ex parte bili, tum ad veſicam, tum ad ductum cholidocum tranſitu, bilis ipſa in eodem viſcere manens, & maſſam ſanguinis inquinans, ictericum Comitem Illuſtriſſ. reddebat; ſicut freqnenter augebatur affectus à tumore lienis vaſa jam dicta comprimente.

Modò poſt varia & efficacia medicamenta adminiſtrata, tumoris moles nonnihil diminuta manu percipitur, adeò ut ad jecur comprimendum non ampliùs perveniat; mollior quoque, quàm antea, reddita eſt, obſtructiones in jecore ex toto non adhuc ablatæ, licèt & ipſæ imminutæ ſint; ideo præter hucuſque adminiſtrata aperientia, poſt præmiſſam totius convenientem expurgationem, in debellandis prorſus jecoris obſtructionibus, lieniſque tumore minuendo adhuc inſiſtendum eſſe decerno, ut imminentem Hydropem arceamus.

Et ideo per integrum menſem, alternatim, Rhaponticum infuſum, & ſalem tart. vitriolati ut aſſumat conſulo: ſed ſingulâ hebdomadâ medicamentum & aperiens, & per alvum purgans familiare ſibi reddat. Et ſi res pro voto ſuccedat, aliis quindecim aut viginti poſt diebus ſalem tartari quotidie rurſus aſſumat, quorum omnium rectus uſus talis erit.

♃. Raphont. opt. inc. ʒ. ii. Aq. de ſucco cich. ℥. iv. de ſucco agrim. ℥. ii. m. f. infuſ. per integram noctem, & fiat colatura pro potu, cui addatur ſyrupi de ſucco lim. ℥. j. m. ſummo mane quatuor horis ante cibum. Pro ſequenti verò Die.

♃. Idem raphont. in prægreſſa infuſione relictum, juris pullæ tenuis, endiviâ & galiopſi alterati ℥. vi. m. f. infuſio per integram noctem & in colatura, diſſolve ſalis tart. vitriol. ℈. j. m. pro potu. Sequenti verò die, nova repetatur infuſio novo raphontico, ut ſuprà & ita pergat integro menſe. Purgans autem ſingulâ hebdomadâ aſſumendum erit.

♃. Pilul. de trib. cum rhabarb. ʒ. j. Magiſt. Mechoac. gr. viii. m. reform. pilulæ, tribus horis ante prandium aſſumendæ. Menſe peracto, eadem doſi ſal tartari erit exhibendus, quinimo & uſque ad ſemidrachmam aſcendi poterit; quo tempore de horum medicamentorum effectibus certior fieri deſiderabo. Interim toto hoc tempore Diachilon magnum, oxæleum, & de ammoniaco, acero diſſoluto Ceratum regione lienis ſemper erit geſtandum, congruaque convenienti atque cauta vivendi ratione utendum.

Et primò fugiat aërem nubiloſum, ventoſum. Summo manè domo non exeat, & aërem nocturnum caveat. Secundò, inter carnes prohibentur, ſuillæ, bubulæ, agninæ, annoſæ omnes & pingues, paluſtres & aquaticæ. Inter piſces, ferè omnes prohibentur, exceptis ſaxatilibus, Carpionibus & Troctis junioribus. Legumina omnia infenſa, ita lactaria omnia, excepto exiguo butyro pro condimento. Ab omnibus eduliis paſtâ paratis abſtineat; ab omnibus pariter fructibus, piſtaceis & amygdalis exceptis. Olerum uſus nocebit, exceptis fœniculo, apio, capparibus, cæpis coctis, radicibus cichorii & petroſelini ſimul coctis, & pro acetario conditis. Panis ſit bene coctus & fermentatus. Vinum album tamariſco medicatum, ad ℥. iii. pro unaquaque ſitula: quinimo in vaſe è ligno Tamariſci parato detineatur. Pro ciborum condimentis conceditur allium, cæpa, acetum: nonnunquam & ſuccus limonum. Inter aromata piper ruditer contuſum, cinnamomum: præterea pulegium, thymus, ſatureja, & hujuſmodi alia; & frequenter aliquot amygdalas amaras jejuno ventriculo comedat: vel ſaltem abſynthii ad ℈j. aſſumat. Tertiò, Somnus nocturnus coctionibus magnopere prodeſt. Quartò, Exercitium omnino neceſſarium, manè tamen ante cibum, & horis veſpertinis, quod potiùs ad laborem vergat: ſolo enim exercitio & abſtinentiâ à potu nonnulli ſanitati reſtituti fuere. Quintò, Coïtus omnino arcendus, & bis in menſe pilulis ſupra propoſitis, excrementorum apparatus erit extraducendus, quibus addi poterit Extracti ſenæ ʒ. j. Tandem alacri & confidenti animo vivat: conſortia genialia quærat, citra tamen comeſſationes & compotationes. Hæcque ſunt pro hoc hyemali tempore ab Illuſtriſſimo Comite obſervanda, ut meliorem ſtatum acquirat, & ad meliorem adhuc ſibi comparandam viam pro venturo verno tempore ſternat. *Idem Ibidem.*

Pro eodem

Conſultatio III.

Jam diu lienoſus Comes Illuſtriſſimus durum quidem, ſed ſenſui manifeſtum tumorem in liene habens, & ideo ſcirrhoſum, non autem Scirrhum, plura proximè præteritis annis, & interna, & externa medicamenta; attenuantia, aperientia, emollientia, nunquam tamen vehementer reſolventia, & appoſuit, & aſſumpſit, à quibus niſi juvamentum recepiſſet, in Hydropem jam incidiſſet, aſſerente Hipp. quod Spleneticis, quibus Pharmacorum potiones nihil proficiunt, is morbus in hydropem degenerat: ſubdit verò quod quibus proficiunt, diuturna quidem eſt affectio, ſed non lethalis; profuerunt igitur ideo medicamenta, etiam ſine exacta vivendi ratione, ut non ſolùm tumoris augmentum, & intenſive, & extenſive inhibuerint, verùm & eundem & intenſive; & extenſive imminuerint: ſiquidem & ipſius moles minor & renitentia mollior facta eſt; idcirco ſumma cum ratione Juvenis Illuſtriſſ. adminiſtrata remedia quæ juverunt repetita ſanare poſſe ſperat; & propterea rurſus congruo hoc anni tempore verno pro Curatione ineunda ad me confugit, promittens ſe in vivendi ratione obſequentiorem, quàm antea, ut evidentiùs etiam, quàm antea, ex medicamentis juvamen conſequatur.

Dum igitur modò abdomen manibus tractavi, lienis, ut dixi, molem minorem & molliorem deprehendi. Verùm ſicut anno elapſo obſtructiones in cava jecoris aderant, quæ ictericum reddiderunt Co. Illuſtriſſ. ita adhuc earundem reliquias ſervari cenſeo: quæ quamvis tactu percipi non poſſint, cum in cava jecoris parte lateant, attamen & dolor quo afficitur equitando, & univerſalis ſubſecuta ſcabies à vitioſo ſanguine procedens, & morbo in intemperie, & inſtrumentali jecur affectum eſſe confirmant: nec mirùm, cùm facilè à liene per venam ſplenicam jecur in conſenſum contrahatur. Et ut quidpiam rurſus de natura tumoris attingam, cùm aut ab utriſque miſtis fieri poſſit, in caſu noſtro miſtionem quidem non excludo, ſed pituitoſum humorem alios ſuperare credo, ex Hipp. diuturno jam præterito tempore, & color totius pravus continuò redditus eſſet, & ulcus aliquod malum in cruribus apparuiſſet, & os graveolens obſervatum, gracilior evaſiſſet, & ſplen eodem modo & durus, & magnus ſervatus fuiſſet: ſicut cùm pituitoſus eſt tumor ipſe, hujuſmodi mala non accedunt, tumorque minor & mollior reddi poteſt, ſicut redditus eſt: cujus generationi non levem occaſionem præbuit,

præterita libera vivendi ratio, nec non in aëre craſſo & paludoſo commoratio, & aquarum lacuſtrium impuritas; bilioſum autem humorem ſubminiſtrare potuerunt ætas ipſa juvenilis, jecoris temperamentum calidum & ſiccum, promiſcua ciborum & condimentorum comeſtio, atque forſan vinorum dulcium conſueta potatio.

Quibus paucis prælibatis, Curatio eſt confidenter à nobis inſtituenda ut Illuſtriſſimus Co. ad ſanitatem propiùs accedat, pro qua ordo talis requiritur, ut primæ viæ priùs expientur. Deinde jecoris obſtructiones reſerentur. Tertiò ut ſanguinis maſſa purificetur. Quartò ut moles lienis & mollior, & minor reddatur.

Pro quibus intentionibus exequendis, remedia ordine executivo proponam.

Sic primò ℞. Syr. roſ. ſolut. ℥iii. aut pot. ex man. clarif. ℥iij. aq. florum citri parum, m. f. potio quatuor horis ante prandium aſſumenda.

Quinque ſequentibus diebus.

℞. Julap. acet. ℥.ii.ß. aq. florum citri ℥. j. aq. cinnam. ℥. ß. m. pro aliis. Inde repetatur ſupraſcripta potio;

Vel ℞. Elect. lenit. ℥. j. cremor. tart. ʒ. ij. m. f. boli. Mox ſeptem ſequentibus diebus aſſumat.

℞. Succi depur. & per arenam trajecti. cich. borrag. agrim. an. ℥. j. tart. vitriol. gr. x. aq. ſtillat. cich. agrim. an. ℥. ii. m. pro ſyr. & ſic prò aliis; Et ſi pro aquis libentiùs eligat jus pullæ tenue, alteretur cichorio, agrim. endiv. cuſcutâ & malvis.

Secundo verò die dictorum ſuccorum aperiatur Jecoraria dexteri brachii, Medico Excellentiſſ. præſente, & educatur ſanguis, qui non excedat pondus ℥. vi. ſed quantitas ſit minor, ſi tenuis & ſeroſus apparuerit: educitur enim ſanguis non ratione tumoris lienis, ſed ratione calidioris jecoris & vitioſi ſanguinis, ſcabiem quoque inducentis; ideoque monebat Aëtius, quod in liene indurato curando obſervari debeat Ægri univerſum corpus frigidiuſne ſit, an verò calidius. Septem verò tranſactis diebus.

℞. Flor. caſſ. rec. extractæ, elect. lenit an. ℥. ß. pilul. de trib. cum rhab. ʒ. j. m. f. boli; quibus poſt horam ſuperbibat jus pullæ hordeo alteratum, & tribus horis ab aſſumpto jure prandeat. Et quoniam non adhuc jecoris obſtructiones ſatis apertas fore cenſeo, ideo repetatur.

℞. Aq. ſtillat. cich. agrim. aſparag. ana ℥. ii. ſyr. de cich. cum rhabarb. Biſant. cum aceto ℥. ß. ſpirit. tart. ter rectif. gutt. x. m. pro ſyr. & ſic pro aliis ſeptem; à quibus.

℞. Floris caſſ. ʒ. vii. electuar. de ſucco roſarum ʒ. iii. m. f. boli, quibus poſt horam ſuperbibat jus pullæ hordeo aut malvis alteratum, quibus horis ab aſſumpto jure prandeat. Hinc ad lienem convertatur Curatio ita.

℞. Succi depur. & per arenam trajecti fumar. unc. ii. decoct. in jure pullæ paratæ cortic. radic. cappar. tamariſci, ſcolopendrii, agrim. polypod. ſenæ ʒ. v. m. pro ſyr. & ſic pro aliis ſeptem; quibus aſſumptis.

℞. Floris caſſ. rec. extr. ʒ. vi. Extracti veratri ʒß. m. f. boli, quibus poſt horam ſuperbibat jus pullæ malvâ alteratum ad lib. ii. & tribus horis ab aſſumpto jure prandeat; vel potu.

℞. Decoct. Epit. Meſ. ℥. ii. aq. florum citri parum, m. f. potio; cui pariter, evacuatione incepta, ſuperbibat ſupradictum jus.

His peractis, vinum chalybeatum ita paretur,

℞. Vini albi opt. lib. x. limaturæ chalyb. priùs aceto lotæ, lib. j. ligni tamariſci inciſi ℥. iii. cort. rad. cappar. ʒ. j. ponantur in vaſe vitreo, & in hypocauſto detineatur per hebdomodam, ſæpe agitando, cujus doſis erit ad ℥. v. quotidie ſummo mane; efficacius autem medicamentum reddi poterit, ſi præmittatur hujuſmodi bolus.

℞. Trochiſc. de cappar. ℈. j. ſalis Martis gr. iij. cum ſucco fumar. reform. bolus, & aur. in cujus uſu xv. & xx. diebus erit perſeverandum; quo tempore ſeipſum conferat Illuſtriſſ. Co. ad luta noſtra Patavina D. Bartholomæi, pro tumoris emollitione atque reſolutione. Interim Ceratum apponat, ita parandum.

℞. Ammon. pinguis aceto diſſol. unc. j. deinde adde diachil. cum pingued. ℥. j. ſpirit. vini unc. ß. m. bull. ad conſumpt. ſpiritûs & aceti, deinde adde floris ſalis unc. ß. pulv. cyclam. nicotianæ an. ʒ. ii. m. reform. Ceratum, lieni apponendum; & tunc Avicennam ſecutus, de lacte quoque aſinino exhibendo cogitabo, quod materiam tophaceam emollire atque diſſolvere aſſeruit quoque Galenus.

Et quoniam ſcabies infeſtare poteſt, atque vigilias excitare, ideo ad evitandas moleſtas inunctiones, paretur talis aqua.

℞. Vitrioli Rom. ad albedinem calcinati unc. ii, aq. roſ. ſcabioſæ, plantag. an. lib. ß. m. f. infuſio per horas xxiv. deinde coletur, & ſervetur ad uſum, & ſpongiola hac aqua madefacta mane & veſperi corpus illiniatur.

Quibus, ut neceſſariiſſima eſt addenda congrua vivendi ratio. Et primò aër craſſus & paludoſus datâ operâ evitandus, præſertim Æſtate & Autumno. Secundò Victus debet eſſe qualitate attenuans: quantitate mediocris. Panis ſit ſalitus, bene coctus & fermentatus. Vitentur carnes annoſæ, pingues, præſertim ſuillæ, agninæ, ſalitæ. Piſces pariter cœnoſi, paluſtres, ut Tinca, Anguilla, & hujuſmodi alii. Inter lactaria omnino caseus vitetur; edulia omnia ex paſta parata; omnia legumina, hordeo & orizâ exceptis. Inter olera, conceduntur borrago, cichorium, beta: progreſſu lupuli, aſparagi cum aceto, fœniculum, apium. Fructus omnes; ut noxii damnantur: minoris autem momenti ſunt fraga & parcus melonis uſus, ſaccharo conditi; inter Bellaria concedi tamen poſſunt amygdalæ recentes & piſtacia. Condimenta conceduntur aceti, petroſelini, apii, fœniculi & aromatum quoque, ſed parcè. Vinum moderatè bibendum, chalybeatum & tamariſcatum, Æſtate aqua quidem, ſed nunquam nive refrigeratum. Tertiò Somnus diuturnus ſit, ſed nocturnus, quo deficiente; ſuppleat diurnus. Quartò plurimum ſpei reponit Aët. in exercitio, adeò ut ſolis deambulationibus & curſibus aliquos ſe vidiſſe ſanatos aſſirmet: commendat quoque equitationes: quies enim, dicebat Celſus, hoc virium fovet & auget; labores autem jubebat Hipp. Ante cibum Alvus Æſtate electuario lenit. Hyeme, verò pil. de tribus cum Extracto ſenæ ſemel aut bis in menſe ſolicitanda, & Venus omnino deſerenda; aut ſaltem rariſſimè amplexanda. Et tandem animi paſſiones & perturbationes arcendæ; & alacres conſocietates, ſed ſine compotationibus & comeſſationibus procurandæ. Hæcque pro meliori ſtatu Co. Illuſtriſſ. cui ſicut omnia bona debentur, ita perfectam ſanitatem à Deo Opt. enixe precor: *Idem ibidem.*

Pro eodem.

Conſultatio IV.

Tumorem ſcirrhoſum in liene Illuſtriſſimi Comitis hoc Vere proximè præterito tractavi, & medicamentis emollientibus, modicè calorificis aperientibus, nec non evacuantibus imminuere tentavi, quod equidem ſi non ex toto, aliqua ex parte pro voto ſucceſſit, tum tumoris circumferentia minor & renitentia ejuſdem mollior reddita eſt, quinimo moles ejus antea pluribus in locis indolens & inſenſibilis, dolens atque ſenſibilis eſt facta. Et quamvis præcalido hepati in remediis adminiſtrandis ſemper proſpectum fuerit, non ſolùm moderatè cale-

facien-

citiſſime & ventriculum, & jecur permeantibus, aliqua tamen caloris impreſſio copioſioris bilis proventum induxit, quæ cum ſanguine per venam cavam ad cor delata, indeque per arteriam magnam ad univerſum corpus diſtributa, illud ictericum reddidit, cùm tamen Icteritia Lienoſis familiaris: unde dicebat Gal. quod quibus lien augetur, corpus minuitur, cacochymum redditur, & regio morbo ſæpe laborat: Icteritia autem poſtea remiſſa eſt ejuſdem bilis electiva eductione, & aliqua fervoris jecoris contemperatione, quam tentare cum Hipp. lacte aſinino auſi ſumus, quod admittere noluit bilis præſentia.

Verùm quoniam tumor inſignis magnitudinis & renitentię conſiderabilis ſolis Purgationibus ſemel aut bis in anno peractis; ſi remitti; non tamen auferri, vel ſaltem novum augmentum inhiberi poteſt; ideò perſeveranti affectioni, perſeverans quoque, atque continua curatio & præſervatio debetur; quæ depromenda erit à congruo & convenienti ſex rerum non naturalium uſu, necnon ab aliquo leni & familiari electivè purgante medicamento, toto anni curſu frequenter uſurpando, ut mox Autumno proximo leni adhuc prægreſsâ corporis expiatione; quotidiano aliquo diuretico medicamento per menſem exhibito, lienoſi tumoris major adhuc imminutio obtineatur.

Peractis igitur quatuor hiſce diebus rhabarb. infuſionem in jure endiviâ alterato aſſumet Illuſtriſſ. Comes; jecoris ejuſdem fervor quodammodo erit tepefaciendus, præbendo ſeminum melonum Emulſionem in jure pullæ paratam, additâ unciâ ſyrupi de ſucco limonum, aut ejus loco, ſucco endiviæ depurato ad unc. iii. in eodem jure Pullæ diſſoluto, addito limonum ſucco, idque continuato octiduo. Mox vacandum ab omni opere medico; ſed nunquam congrua vivendi ratio deſerenda.

Et primo loco paludoſa; æſtivo præſertim, & autumnali tempore; non incolat, ſi fieri poſſit; & crepuſcula, tum matutina, tum veſpertina effugiat: Secundò inter carnes abſtineat omnino à ſuillis, aprinis & leporinis, bubulis. Inter piſces, eligat ſaxatilles, ut Tructas, Carpiones, neque Bulberes mali: Edulia ex paſta parata, ſicut lactaria omnia mala, concedi tamen poteſt reſiduum ab extracto caſeo & butyro (vulgo Puina recens dictum). Legumina prorſus mala; excepto jure cicerum rubeorum. Inter herbas, conceditur borago, petroſelinum, apium, fœniculum, menthaſtrum, orminum; Condimentum allii & cæparum, imo & cæpa cocta in Acetariis ſicut & cappares. Inter fructus, Pepones conceduntur, optimi ſaporis, à Sole bene concocti, ut qui durities ſcirrhoſas emollire, & quodammodò detergendo, urinas quoque movere valeant; Piſtacia quoque conceduntur. Condiantur cibi aromatibus quidem, ſed moderatè, cinnamomo nempe & pipere ruditer contuſo. Acetum in condimentis libenter conceditur, in vaſe Tamariſci ſervatum. Vinum ſit album, tenue, maturum, non dulce, non acidum & tamariſco medicatum. Tertiò Somnus nocturnus diuturnus eſſe poteſt, diurnus brevis. Quartò Exercitium, etiam immodicum, opportunè tamen factum, magnam partem obtinet in hujus mali deſtructione, ſive deambulando, ſive equitando, ſive in rheda longum iter faciendo, ut autem opportunum ſit, jejuno ventriculo fiat. Quintò Evacuationes peccantis humoris ſolicitandæ, decimo quoque die aſſumendo bolos ita paratos.

℞. Extracti ſenæ, Extracti polypod. elect. lenitivi an. ʒ. j. Extracti rhabarb. ℈. j. m. reform. boli: ait enim Hipp. Splenicum purgabis modico ingeſto, multùm educente: quibus poſt horam ſuperbibat jus tenue hordeo vel malvis alteratum, & duabus tranſactis horis ab aſſumpto jure prandeat. Venus autem omnino ablegandа, imo ut pollutiones nocturnæ arceantur; talis inunctio erit conveniens.

℞. Vng. roſati Meſ. Infrigid. Gal. popul. ſantal. ſucci ſempervivi, majoranæ. an. unc. j. m. reform. in mortario plumbeo, prò renum inunctione, ſuperponendo folia vitis, vel folia nymphææ, antea aquâ frigida lota: ita enim contemperari poterit renum fervor ex cingulo plurium annorum contractus, & eorundem laxitas corrigi. Sextò ſtudiis & applicationibus nonniſi ventriculo vacuo eſt incumbendum, & curæ quantùm fieri poteſt, ablegandę, geniales Conſocietates procurandæ. Autumnalis Purgatio ita exequi poterit, primò ſumendo pot. ex man. clarif. unc. vi. exiguâ additâ aquâ florum citri, quatuor horis ante prandium. Inde quinque ſequentibus diebus matutino tempore aſſumat.

℞. Julap. acet. unc. ii. aq. flor. citri unc. ʒ. aq. cinnam. cochlear. j. m. pro ſyr. & ſic pro aliis. Repetatur deinde potio ita paranda.

℞. Syr. de polypod. ℥. iiii. roſati ſolut. unc. iii. clarif. deinde adde aquę florum citri cochlear. j. m. Mox ſequentibus diebus ſyrupum hujuſmodi quotidie ſumat.

℞. Oxymel. comp. ſyr. Biſant. cum aceto, ſyr. de cich. cum rhab. an. unc. ß. decoct. malv. ſcolop. tamariſci, cort. radic. cappar. radic. apii unc. v. tart. vitriol. gr. x. m. pro ſyrupo, & ſic pro aliis. Hoc tempore, ſi Icteritia forſan reverteretur, Salvatella dextera aperiri poterit, quatuor aut quinque ſanguinis uncias educendo; ſicut ſi ad plumbeum colorem vergeret, aperienda eſſet ſiniſtra loco dexteræ. Septem tranſactis diebus, aſſumat.

℞. Decoct. epith. Meſues clarif. unc. v. & tribus poſt horis ſuperbibat juris hordeac. libram, & duabus horis ab aſſumpto jure prandeat; vel.

℞. Extracti ſenæ ʒ. j. Extracti veratri nigri ʒ. ß. Extracti de rhab. ℈. i. m. f. boli: erit enim medicamentum forte debile, ut dicebat Avic. & fortiora ſine moleſtia tolerat lien.

Tandem ad Diureticorum uſum erit deveniendum, cùm facilis ſit in Comite Illuſtriſſ. aditus ad urinam, ad quam conſpirat quoque anni tempus, & per quam alii quoque Lienoſi ſponte à natura expurgati & liberati fuere; parentur itaque boli. ii. ita.

℞. Terebynth. noſtræ in aqua raphani lotæ ʒ. j. ſalis tart. fixi gr. x. ſalis ammon. gr. iiii. m. reform. boli n. ii. & aur. quibus ſuperbibat jus pulli junioris, alteratum foliis ſcolop. tamariſci, radice cich. apii, fœnic. cappar. petroſel. ad unc. vi. In hujus autem uſu perſeveret integro menſe; & decimo quoque die aſſumat bolòs in præſervatione ſuprà deſcriptos.

Ceratum jam à me præſcriptum atque paratum mutetur, & ſemper congrua victûs ratio ſuperiùs deſcripta, ſervetur, ut Illuſtriſſimus Comes ad ſanitatem optatam, & à me ex corde expetitam atque tentatam propiùs accedat. *Idem ibidem.*

Pro eodem.

Conſultatio V.

Lienoſus Illuſtriſſimus Com. multis abhinc annis, qui repetitis validis & appropriatis Purgationibus à tumore ejuſdem partis ſcirrhoſo nunquam vindicari potuit, quamvis tumor ipſe non parum imminui viſus fuerit, adeò ut anno proximè præterito habitus ejus multò, quàm antea, carnoſiòr, totiuſque color floridior factus fuerit, imminuti lienis teſtimonium verax, dum Hipp. tradidit, quod dum lien floret, totum corpus contabeſcit, & è contra. Verùm quoniam Pat. Illuſtriſſ. non minùs corporis, quàm animi delicatioris, deliciis libenter indulſit, ut ex quatuor anteactis Conſultationibus, pro eodem à me habitis, facilè elici poteſt in

quibus de eodem crimine ſemper accuſatur, addito quoque incolatu & permanentia in Urbe, aërem lacuſtrem ſpirante, hinc factum fuit ut congeſta in toto excrementorum moles, fermentata ac putrefacta, Autumno præterito febrem continuam tertianam duplicem excitaverit, quæ quidem auxiliis medicis ceſſit, ſed lienis tumorem ex tempore magnopere adauxit, dum natura per venoſum & arterioſum genus omnis generis excrementa ad partem illam imbecilliorem & antea affectam depoſuit, qua ſecuta metaſtaſi, ceſſavit febris, & lien intumuit. His acceſſit quoque flavus totius color qui eidem Comiti etiam in ſuperioribus annis valde familiaris fuit, tum propter obſtructiones, jecoris cavam occupantes, tum propter biliarii ductûs compreſſionem, à lienis mole procedentem. Et quamvis plura fuerint adminiſtrata remedia aperientia, utramque bilem educentia, quæ à me præſcripta, & in patrio ſolo adminiſtrata fuere, exiguum tamen juvamen tulerunt: ut propterea Patavium rurſus hoc verno tempore accedere decreverit. Convenimus igitur Medici tres, cùm in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum, & abdomine manibus tractato, invenimus tumorem in liene inſignis circumferentiæ & intumeſcentiæ, ad oſſa Ilii & Pubis inferiùs ſeſe extendentem, & ad latera dimidiam etiam hypochondrii ſiniſtri regionem occupantem, in ſitu lienis durum & ferè indolentem, non autem adeò durum & cum dolore in circumferentia. Præterea profundas obſtructiones obſervavimus quoque in hepate ipſo, permanente fœdo icterico colore in toto. Quare inita fuit repetita Conſultatio de agendis, ſequenti ordine propoſitis & adminiſtratis. Primum Leniens fuit.

♃. Pot. ex man. clarif. unc. v. aq. cinnam. parum, m. f. potio. Primum Præparans.

♃. Julap. acet. unc. iii. aq. florum citri, cinnam. an. unc. ß. pro una vice, & ſic pro aliis quatuor. Mox repetitum Leniens.

♃. Pot. ſolutivæ magiſtr. unc. v. addendo infuſioni conſuetæ rhab. opt. ʒ. i. ß. aq. florum citri, cinnam. an. unc. ß. m. pro potu, cui ſuperbibat jus pullæ ſimplex, aut hordeo alteratum. Inde ad ulteriora Præparantia devenimus, ita præſcripta.

♃. Succi depur. cich. borag. fumar. an. unc. i. ſalis tart. fixi gr. x. decoct. fol. endiv. beton. petroſel. unc. iii. m. pro una vice, & ſic pro ſex aliis. Secunda verò die dictorum Præparantium extractus fuit ſanguis ad unc. vi. ex Jecoraria dextera, ab initio nigricans, progreſſu verò floridus. Interim vinum Aperientibus & Attenuantibus pro menſa medicatum ita præſcriptum fuit.

♃. Salſæ parillæ. unc. iiii. ligni tamariſci unc. vi. m. pro duabus vini ſitulis. Secuta præſcripta præparatione, tale Purgans aſſumpſit.

♃. Pot. ſolut. magiſtr. unc. v. addendo infuſioni conſuetæ fol. ſenæ, rhab. el. an. ʒ. ii. aq. florum citri unc. ß. m. f. potio, jure pullæ tenui ſuperepoto. Mox in Aperientibus inſiſtendo, præſcriptum fuit.

♃. Decoct. cich. borag. fumar. agrim. lupulorum, ſcolopend. unc. v. Aperientis circulati ʒ. ß. m. pro una vice, & ſic pro quatuor aliis. Et tertio quoque die ſumpſit Purgans.

♃. Extracti ſenæ, rhab. an. ℈. i. m. f. pilulæ n. ii. pro una vice, & ſic pro aliis. Interim tumorem lienis quotidie perfricandum eſſe juſſimus, manibus tali inunctione illinitis.

♃. Ol. cyclam. capp. amygdalarum amar. an unc. i. m. Hinc ad ulteriora Aperientia & Purgantia devenimus.

♃. Decoct. cich. borag. fumar. agrim. lupulorum, ſcolopend. unc. v. ſalis tart. volatiliz. ʒ. ß. m. pro una vice, & ſic pro tribus aliis, tertio quoque die; Intermediis verò diebus minorativum Purgans fuit ita præſcriptum.

♃. Extracti ſenæ ℈. i. pilul. Paracelſi gr. xv. m. f. pilulæ duę, & aurentur. inde alia aperientia validiora ita pręſcripta fuere.

♃. Decoct. ſupraſcriptę unc. v. ſalis tamariſci gr. x. Aquilę cœleſtis gr. v. m. pro ſyr. & ſic pro aliis; in quorum intermedio aſſumpſit pilulas Paracelſicas.

♃. Extracti ſenę ℈. j. pilul. Paracelſi gr. xv. m. f. pilulę ii. & aurentur. Et tandem tale Purgans.

♃. Decoctionis Epith. Meſ. pot. ex man. clarif. an. unc. iij. aq. florum citri parum. m. f. potio.

Et quoniam jam dicta omnia incaſſum adminiſtrata fuiſſe obſervavimus, ad uſum ſyrupi Serneliani cum aliis Attenuantibus & Aperientibus deveniendum eſſe conſuluimus; ſed antea aperta fuit vena ſiniſtra, & modicus extractus ſanguis ſubſtantię ſolidę atque floridus. Inde pręſcriptum fuit.

♃. Decoct. cich. fumar. aſplenii, ſcolopend. unc. v. oxymel. ſquillit. unc. i. tart. vitriol. gr. x. m. pro una vice, ſic pro quinque aliis, tertio quoque die; intermediis verò diebus.

♃. Syr. Fernel. unc. ii. diſſolvatur in vino albo, & ſummo manè aſſumatur. Hinc ad majora Attenuantia & Aperientia interna, atque Emollientia externa deveniendum eſſe cenſuimus, nimirum ad luta D. Bartholomęi, utpote validè emollientia apponenda, & eodem tempore pręſcriptum fuit Decoctum ſplenicum attenuans & aperiens hunc in modum.

♃. Salſę parillę el. inciſę, radicis ligni tamariſci inciſi an. unc. i. aq. ſtillat. cich. lib. ii. agrim. lib. i. ſucci limon. unc. i. m. f. inf. S. A. per hor. xxiiij. bulliant ad comſumpt. dim. & in media ebullitione adde radic. althęę ʒß. poſtea f. colatura, & ſervetur pro duabus vicibus ſummo mane aſſumenda, cui pręmittantur hujuſmodi boli.

♃. Terebinth Ciprię ʒ. j. croci Martis aperitivi gr. vi. m. f. m. boli .n. iiii. pro duabus vicibus; in quorum uſu viginti diebus perſeveravit, & intermedio hujuſmodi Purgans aſſumpſit.

♃. Pot. ſolut. magiſtr. ℥. v. addendo infuſioni conſuetę polypod. querc. ℥. ß. radic. hellebori nigri prępar. ʒ. ij. aq. cinnam. cochlear. j. m. f. potio, cui ſuperbibat jus pullę.

Quę omnia licèt parum, aut nihil hucuſque profecerint; nihilominus dura provincia deſerenda non eſt, ut ad meliorem ſtatum ducatur Illuſtriſſ. Co. & imminens Hydrops totis viribus arceatur; in quem finem in Emollientibus, Aperientibus & Reſolventibus inſiſtendum. Et quoniam emollientia primum locum expoſtulare videntur, idcirco paramper ab Aperientibus & Digerentibus deſiſtendum, & Emollientia majora, tum intrinſecus, tum extrinſecus ſunt eligenda. Intrinſecus lac aſininum efficaciſſimum erit Emolliens, cùm tantùm in ſe contineat unctuoſitatem, quę quidem emollire poterit, at tumori craſſam & viſcidam materiam addere non valebit; quare pręmiſſo ſequenti medicamento evacuante deſcripto, lactis uſus de more cum ſaccharo ad triginta dies uſurpandus erit. Potion. ex man. clarif. unc. v. addendo infuſioni conſuetę polypod. querc. ʒ. iii. radic. veratri nigri prępar. ʒj. ß. aq. florum citri parum, f. potio, cui ſuperbibat jus hordeac. vel aquam, cùm ſerum reſpuat Pat. Illuſtriſſimus. Decimo quoque die, dum lac aſſumit, aliquo minorativo medicamento purgante utendum erit, quale eſſe poterit illud à Paracelſo compoſitum, quod continet Extracta diagrydii. helleb. nigri, & colocynth. ad ſemidrach. exhibendum, cum exigua portione elect. lenitivi, aut floris caſſ. reformarum. Interim extrinſecus quoque efficaciora Emollientia ſunt quotidie apponenda, & ſi

pos-

poſſibile fuerit, tota nocte detinenda, hunc in modum paranda.

℞. Radic. cucum. aſinini, brioniæ, althææ, lil. alb. an. ℥. j. ſem. lini, fœnugræci, an. pug. ii. fol. malvarum, mercurialis, betæ, parietarię, ebulorum an. manip. ß. contund. contund. incid. incid. & m. bulliant in aq. ferrariorum cum ſexta parte aceti, cui adde œſypi humidi ℥. ii. m. f. Cataplaſma.

Terminato uſu lactis, & Emplaſtri jam deſcripti, ad Aperientia & Reſolventia efficaciora deveniri poterit, & intrinſecus, & extrinſecus adhibenda. Intrinſecus erit vinum chalybeatum, ita parandum.

℞. Vini albi opt. lib. xii. chalybis pręparat. lib. j. ponantur in vaſe vitreo per octo dies, & quotidie bis vas agitetur; tandem adde rad. tamariſci; corticum radicis. cappar. an. ℥. j. rad. polypod. querc. ℥. ii. fol. ſenæ rec. mundat. ℥. ii. poſt tres dies ex hoc bibere incipiat Patiens ſummo mane ad ℥. v. Toto hoc tempore illiniatur bis aut ter in die tumor lienoſus adipe leonino, quem extollebat Gal. dicens, quod ſit medicamentum optimum, quia ob partium tenuitatem & caliditatem valenter duros tumores emollit ac digerit.

Tandem medicamenta à proprietate & vi occulta juvantia nullo modo ſunt omittenda per experientiam inventa, cui fides ſemper habenda; inter plura ab Antiquioribus & recentioribus recenſita, in noſtro caſu eligi poſſunt Talus bovis pulverizatus; Vulpis hepar pulverizatum; decoctio lienis bovini; pulvis herbę galiopſis, quę milzatella quoque, & urtica mortua, imo & Arca Angelica appellatur. De talo bovis aſſerebat Gal. quod durum ſplenem liquefacit; de Vulpis hepate dicebat, quod duros lienis & hepatis tumores diſſolvit. Decoctio lienis bovini extollitur à Quercetano, ſicut herba galiopſis, ſive milzatella commendatur à Dioſcoride, Matthiolo, & omnibus Recentioribus. Quare modò unus, modò alter ex pulveribus tali bovis, hepatis Vulpis, aut galiopſis herbæ exiccatę ad ʒi. in decoct. lienis bovis aſſumi poterit ſummo mane per plures dies, dum univerſo lienis tumori apponetur Ceratum noſtrum lienoſum, ita efformatum.

℞. Ammoniaci pingu. ℥. ij. ſal. albi ℥. j. comarum abſynth. manip. j. m. contund. omnia per horas, ita ut à calore piſtili atque mortarii liqueſiant, & fiat Ceratum ſuper aluta addendum, & lieni apponendum, quouſque à ſeipſo decidat.

Jam dictis omnibus congrua vivendi ratio addenda, quę ſuperioribus Conſultationibus fuit ſatis ſuperque deſcripta; inter quę duo præſertim repetitione indigere nobis videntur, nempe parcè bibendum, & quamplurimum laborandum eſſe jejuno ventriculo. Deus omnia fortunet, & vota noſtra ſecundet. *Idem ibidem.*

Pro virgine Lienoſa Quæ aliis tribus priùs allatis reſpondet.

Conſultatio IV.

Nulla mihi vel gratior, vel expectata magis, quàm ad Te ſcribendi, Vir Inclite, offertur occaſio, utpote in quo medica verè prudentia effulgeat, quam ſeriò in te agnovi, & unice diligo, & ex qua ſolidiora ſemper excipiam. Quæ igitur in Illuſtriſſima Comitiſſa circa ſanguinem obſervanda imperaſti, ad amuſſim peregi. Primò namque, & quæ tempeſtivè, nec excedentes ſupervenere menſtruæ expiationes, extitêre coloratiores initio, poſtmodùm dilutæ valde, & viſcida mucoſitate oppletæ. Dein qui ex vena cubiti eductus ſanguis in prima matula niger ubique valde, in altera laudabilior. Concrevit uterque ex toto vix dimidius, conſiſtens tamen, ac in ſublimi obſiſtenti ex pituita, cruſtà velatus, reliquus purum ſerum. Alvi excretiones bilioſæ ſimul & pituitoſæ. Urinæ ſæpius cum craſſiori ac copioſiori ſabulo, nonnunquam cum farinaceo ſedimento deponuntur. Quæ omnia ulteriorem Alterationem & Detæcationem deſiderantia, tuis præſidiis tractantur, ex quibus nil omittendum cenſerem, cum Indicantibus appoſite reſpondeant. Tibi verò annuenti inſerviet ſedulò ſingularis obſervantia mea, qua ſummam tuam Virtutem ſemper ex animo colam. Vale.

Dum quæro, & Te verò hominem invenio, quid mirum, ſi pręſentem, aut ſaltem alloquentem, ut temetipſum videam, perpetuò concupiſcam? Et cùm in profligandis morbis, ſpe quoque medica deſtitutis, te non ſemel, Duce Virtute, fortunatum obſervaverim, cur teipſum comitem ſemper non optabo? Et præſertim pro hac Comitiſſa Illuſtriſſima, moribus præclara, meritis referta, & ut priſtinę ſanitati reſtituatur, totis noſtris viribus digna: Hujus itaque ſanguinem è brachio extractum, & ſolitâ diligentiâ à judicio tuo perſpicaci conſideratum, in genere quidem primò exuſtum vocari debere mihi quoque videtur, tum ratione copioſę ſeroſitatis, & tandem ratione cruſtaceę & omnigenę naturę excrementis abundans, quę ne tumori ſuperaddantur, purgationem requirunt; eoque magis, cùm ab illo non valde diſtet menſtruę purgationis conditio. Verùm conſideratione non minus dignum, quàm utile eſt, ad craſſam illam, furfuraceam, arenoſam atque tartaream ſubſidentem materiam efformandam non ſufficere venarum & arteriarum calorem, ſed renum quoque fervorem concurrere omnino neceſſarium eſſe, cujus ratio in Curatione erit habenda; & ideo ſalſę Decoctum in tertia Conſultatione pręſcriptum, diureticum libenter redderem, infuſione facta in aquis, moxque emulſione ex ſeminibus refrigerantibus diureticis pręſcripta; adeò ut & Decoctum, & Emulſio ſimul prębeantur: ita enim toto prius Purgantibus evacuato, tutius per locum conſeęntem naturę expellenti inſerviemus, & unà renum fervorem contemperabimus; non omiſſo tandem jam propoſito lactis aſinini uſu: Meum tamen ſit proponere. Tuum verò diſponere; ſiquidem tuę ſummę Virtuti confiſus, tuis quoque decretis lubens perpetuò ſubſcribam. Vale. *Idem ibidem.*

Pro Eadem.

Conſultatio IV.

Lienoſa Illuſtriſſima Virgo, tribus pręteritis meis Conſultationibus deſcripta, quarta vice modò ad me pervenit ut de agendis pro meliori ſtatu conſulat; Etenim cùm de integra ſanitate aſſequenda ſpem exiguam ſemper concepit, cùm ab infantia uſque ad vigeſimum ſuę ętatis annum tumorem in liene citra ullam animadverſionem, minuſque medelam, libera vivendi ratione nutriverit atque foverit, eundem tumorem uti ſibi familiarem atque connaturalem ſemper patienter tulit, donec tandem ad tantam molem evectus eſt, ut totum abdomen, cęteraque omnia viſcera naturalia occupaverit atque compreſſerit, ſicque & Menſtrua prorſus interfecerit, & coctiones, tum in ventriculo & primis viis, tum in hepate impedierit, & Virginem Nob. prope Cachexiam duxerit: tuncque ad Medica auxilia confugere coacta tantùm ab eorum adminiſtratione levamen conſecuta fuit, ut tumor magnus & durus ad multò minorem molem ſit modò redactus, ita ut in pręſens à me manibus tractatus, multùm à jecore diſtans obſervetur, nec adeò ventriculum obtegat, minuſque Uterum comprimat, & in ipſius lienis regione, inter

tumorem ipſum & coſtas mendoſas manus tangens apponi & intercedere poſſit; & idcirco & coctiones melius procedunt; unde totum corpus & magis nutritum, & probiori colore præditum eſt, ad motum quoque agilius; & menſtrua tandem poſt tertiam peractam Purgationem apparuere, quæ ſingulo quoque menſe, ſtatis temporibus, naturaliter & ſufficienter perſeverant; tumoris autem qualitas eſt, ut in inferiori hypogaſtrica parte durus & ſere indolens ſit, in epigaſtrica verò ſuperiori, & mollior, & majori ſenſu præditus obſervetur. Quibus ita ſe habentibus, de agendis me conſulit Virgo Nob. ut aliquid in melius adhuc proficere poſſit: prolixas tamen & laborioſas Purgationes evitare cupiens; cui ſatisfacere intendo, cùm ejuſdem tumoris partem molliorem magiſque ſenſibilem attenuare, magis emollire, & imminuere ſpem habeam, dum interim & hypogaſtricam partem molliorem reddere, quoad poſſibile fuerit, tentabo.

Sed priùs primæ viæ ſunt expiandæ. Secundò Aperientibus & Attenuantibus à craſſis humoribus vindicandæ. Tertiò Tumor lienis emolliendus, & Purgantibus per epicraſin exhibendis imminuendus.

Præbeatur itaque potio magiſt. ex manna clarif. additis quoque duabus unc. mell. roſ. ſolut. & exigua aqua florum citri. Mox primum Præparans, ſex diebus matutinis horis offerendum, erit oxymel dilutum ad ℥. iii. cum polline crem. tart. & cochleari aquæ cinnamomi. Præparati verò humores expurgentur potione ex manna clarificata, conſuetæ infuſioni addendo portionem agar. atque rhabarbari. Inde ulterior procuretur humorum præparatio ita.

℞. Succi. depur. & per arenam trajecti, cich. agrim. an. ℥. j. ſalis tart. gr. xv. dec. in jure pulli paratæ, meliſſæ, lupulorum, aſparag. cuſcutæ, petroſcl. ℥. iiii. m. pro ſyr. & ſic pro aliis ſeptem. Interim de ſanguinis miſſione nulla fit mentio, quoniam jam fluunt Menſes, quorum ordo naturalis à ſuperiori ſanguinis miſſione facilè perverti poſſet; ideo poſt jam dictam præparationem ſequatur Purgans ex infuſione rhab. agar. & ſenæ, addito ſyr. ſolut. & de polypodio. Tandem ad lienem emolliendum ac imminuendum internis & externis deveniri poterit. Præparans.

℞. Succi depur. & per arenam trajecti, fumariæ, agrim. an. ℥. j. aceti ſquillit. ℥. ß. tart. vitriol. gr. x. decoct. in aqua fabrorum paratæ, cich. lupulorum, ſcolopend. ſplenii, radic. cappar. ℥. v. m. pro ſyr. & ſic pro aliis. Sequenti verò die bibat vinum chalybeatum, ita parandum.

℞. Vini albi maturi lib. j. limat. chalybis ℥. iiii. fol. tamaricis, aſplenii, ſenæ rec. mundatæ an. pug. j. cinnam. integri ʒ.ii. m. macer. xxiv. horas, & factâ colat. ſervetur pro duabus vicibus matutino tempore, ſummo mane præbenda. Tertia die repetatur ſyrupus ex ſuccis & tart. vitriolatô. Quarta reaſſumatur vinum chalybeatum, & ita progrediatur, alternatim utrumque ſumendo ſupra viginti dies. Et interim tota lienis regio erit illinienda.

℞. Adipis anſer. ℥. ii. leonini ℥. j. ol. de cappar. de cyclam. an. ℥. ß. m. reform. linimentum ſplenicum. Sed tertio aut quarto quoque die, frequenter toti regioni lienis cucurbitula ſicca apponatur, ſed ſtatim appoſita detrahatur.

Verùm quoniam Melancholicos per inferiora purgandos præcipiebat Hippocrates; ideo vinum medicatum electivè purgans, ut ſibi domi paret, & in uſum ducat familiarem Nob. Virgo, conſulo, hunc in modum: Accipiat phialam vitream, amplo oſculo fabrefactam, vino albo in menſa conſueto repletam, cui addantur hujuſmodi ingredientia.

℞. Fol. ſenæ rec. opt. mundatæ, radic. polypod. quercini an. ℥. ß. rhabar. opt. mat. ʒ. i. m. reponantur in phiala, & f. infuſ. citra ignem per diem naturalem, oſculo phialæ bene clauſo: deinde coletur, & colatura ad uſum ſervetur, cujus cyathus primus, poſtquam comederit, in prandio hauriatur; reliquo vero tempore prandii bibat vinum purum, ſibi conſuetum; hoc autem uti poterit quandoque etiam tempore æſtivo, frequenter verò Autumno & Hyeme; in cujus præparatione tunc addi quoque poterit limatura chalybis ad unc. v.

Hiſque omnibus victûs ratio conveniens erit ſemper addenda, adeò ut panis ſit bene ſalitus, bene fermentatus, beneque coctus. Vinum ſit medicatum; ſaltem tamariſcatum. Alimenta ſint attenuantia & acria: ſic acetum, non ſolùm medicamentis componendis, verùm & in cibis condiendis utiliſſimum exiſtimavit Galenus.

Plurimùm fiduciæ in exercitio ante cibum ponebat Aëtius: unde quietem hoc virium augere, dicebat Celſus. Ad alvum autem ſolicitandam utatur vino ſolutivo, jam præſcripto. Quæ Nobiliſſimæ atque Honeſtiſſimæ Virgini pro nunc ſcripta ſufficient. *Idem ibidem.*

Pro Eadem.

Conſultatio VI.

Tumor ſcirrhoſus qui multis abhinc annis Virginem Illuſtriſſimam corripuit poſt febrem perpeſſam & immodicum potulentorum uſum, dum à menſium ſuppreſſione, fomentum imò augmentum ſemper ſuſcepit, licet à præteritis Curationibus quodammodo ceſſiſſe viſus fuerit, rurſus tamen invaluit, & univerſam abdominis regionem, uno excepto jecore, occupans in ſuperiori parte, quia indolens, ſcirrhus omnino abſolutus atque perfectus factus eſt, cujus augmentum inhibere, nedum jam factum curare, impoſſibile mihi videtur: ſiquidem ſolam Vteri compreſſionem ab adeò inſigni tumore, præter ſanguinem, in Uteri venis craſſiorem redditum, menſtruorum expurgationem ſupprimere poſſe credo. Quare pauca aliqua, ſed efficaciora, adminiſtranda proponam, ut portio non adeò ſcirrhoſa minuatur, utque augmentum remorando, Cachexia & Hydrops, quoad fieri poterit, arceatur.

Idque primas vias expiando, humores atros atque melancholicos præparando, & per epicraſin expurgando; atque portionem tumoris lienis emolliendo & reſolvendo.

Pro quibus explendis, aliqua, ſed parca ſanguinis miſſio ex Jecoraria dextra admitti poterit ad ſanguinem potiùs explorandum, quàm evacuandum. Cauterium ſiniſtræ coxæ inuſtum præter rationem non eſſet. Leniens tumori tale Ceratum adaptari poterit.

℞. Diachil. magni cum pingued. ℥. iii. ſucci cyclam. petrolei an. unc. ß. pulv. rad. ireos, herbæ reginæ an. ʒ. ij. m. reform. Ceratum ad ignem, extendatur ſuper aluta, & lieni apponatur.

Primæ viæ expientur potione ex manna clarificata. Inde quinque diebus ſummo mane aſſumat julapium acet. cortic. citri aomatiz. ad unc. iii. tribus additis pollinis crem. tart. drachmis, ut repetatur potio jam dicta, addito rhabarb. & agarico infuſioni conſuetæ. Deinde pro humorum præparatione parari poterit hujuſmodi oxymel.

℞. Fol. capill. Ven. ceterach. tamariſci, fumariæ an. manip. ß. rad. petroſcl. fœnicul. cappar. cyclam. an. unc. j. aq. ſtillat. malv. agrim. capill. Ven. cichor. an. lib. ß. m. bulliant ad conſumpt. tertiæ partis, deinde f. fortis expreſſio, & colaturæ adde aceti opt. unc. vj. mellis opt. ſacchari albi an. q. ſ. m. f. oxymel

longum

longum S. A. ad ignem, & in ebullitione addatur globulus, ex pulveris radic. ireos odorar. & cinnam. an. ʒ. ß. paratus, cujus doſis eſt ad unc. ii. in decoct. malv. agrim. borrag. & ſcolopendrii, in cujus uſu inſiſtat ad xv. dies. Verum poſt ſeptem primos dies aſſumat medicamentum minorativum, ex lenit. confect. Hamech & Extracto ſenæ paratum, quod repeti poterit ſeptem aliis diebus tranſactis.

Inde ad uſum alicujus validi Aperientis deveniendum erit, quod ſimul & efficax ita parari poterit.

℞. Fol. malv. meliſſæ, borrag. fumariæ, matricariæ, matriſil. herbæ reginæ, ſcolopend. origani, pulegii, calamenthi, dictami Creten. an manip. i. rad. cappar. cyclam. althææ an. unc. ij. gumm. ammon. chalybis præpar. an. ℥. ß. ſalſæ parillæ opt. inc. ligni tamariſci inc. an. unc. iii. aq. ſtillat. capill. Ven. artemiſ. agrim. lil. alb. malvarum an. ℔. iv. m. macetentur per duos dies, deinde f. torcularis expreſſio. Expreſſioni iterum ſimilia prioribus ingredientia addantur, & fiat nova maceratio per duos alios dies; deinde fiat rurſus fortis expreſſio fæces omnes calcinentur, & reponantur in manica Hipp. deinde liquor expreſſus fervens ter fæcibus ſuperaffundatur, mox tale lixivium B.M. deſtilletur, & aqua deſtillata ſervetur ad uſum; atque tandem colligatur Extractum in fundo Continentis, ad melleam conſiſtentiam redactum. Deinde.

℞. Jam dictæ aquæ unc. vi. ſummo mane quotidie aſſumendæ, cui præmittatur bolus ita paratus.

℞. Extracti jam dicti ℈. i. Trochiſ. de cappar. ℈. ß. m. teform. bolus, in hujus autem uſu perſeverare poterit integro menſe, decimo quoque die aſſumendo Extractum ſenæ & polypodii cum flore Caſſiæ. Interim in conſueta victûs ratione perſiſtat, ut vitam diutius protrahere valeat. *Idem ibidem.*

Obſervationes.

Pro lienis dolore, duritie, & Inflammatione.

Detur primò vomitus cum vino emetico. Deinde exhibe electuarium ſpleneticum.

℞. Raſ. chalyb. præp. ʒi. ſcolopendr. ʒi. ſpic. nard. Lap. lazul. an. ℈ii. cinnam. ʒß. cum melle cocto deſpumato. F. elect. cujus ſumat. cochl. j. manè tribus horis ante cibum: & veſperi alterum cochl. duabus horis ante cœnam. Rodericus à Fonſeca. tom. 2. conſult. 75.

Multis & variis tentatis remediis, æger tamen hoc unguento ſanus factus eſt.

℞. Ol. communis ℔iiij. medull. cruris bovis ℔i. butyr. rec. ℔ß. ſucc. bryon. ſucc. cyclam. an. ℔i. bulliant ad lentum ignem uſque ferè ad ſucci conſumptionem. colat. adde pulv. ceterach. cort. cappar. tamariſc. ſem. agn. caſt. an. ʒiii. M. F. unguentum. Eſt hoc unguentum mirabile quo omnes doctiſſimi Medici Ferrarienſes uſi ſunt, inter quos numerare eſt Savonarolam, Ugonem de Senis, Leonicenum, Bonaciolam, Manardum, Braſſavolam, & omnes hodie ibi artem medicam exercentes, cum quibus nos per ſeptennium ibidem agentes eô quoque ſæpe uſi ſumus & magnum ex ejus uſu obſervavimus juvamentum. *Amatus Luſitanus.* cent. 1. curat. 86.

Pro Lienis obſtructione.

Mulier quædam obſtructione lienis cum Levi tumore non admodum duro laborans, ſequentibus medicamentis utens egregiè habuit.

℞. Endiv. cichor. cum rad. ceterach, cap. ven. cuſcut. ſcolopendr. an. M. i. ſummit. lupul. M. ß. cort. rad. cappar. tamar. an. ʒß. ſem. agn. caſt. ʒii. ſem. aniſ. carvi. an. ʒ. j. fol. ſen. ʒiß. epithym. ʒiii. uvarum cracin. ʒi. F. omnium decoctio pro ℔i. add. ℥iii. aceti in decoctione, in colat. diſſolv. oximel. ſimpl. ſyr. de quinque rad. & de ſcolopendr. an. ʒi. M. F. julepus. Deinde ſecta eſt vena lienaris in manu ſiniſtra; quod egregiè profuit. Poſtea denuo purgata eſt, pilulæ iii. ex ℈i. ammoniac. aceto diſſolut. exhibitæ ſunt, ſuperſorbendo oxymel. ſcillit. ʒiß. hoc enim ſolo vidi præceptorem meum Elidæum Bononiæ curaſſe quendam ſpleneticum tribus annis eo malo detentum. Juſſi quoque ut uteretur vino decoct. rad. filicis, quo & idem præceptor meus uti ſolebat. Idem dedit Amatus, cent. 6. ad ſplenis duritiem poſt univerſalia remedia, ad viginti dies; minuit enim lienem, ut & fotus aceti acerrimi in quo lapis pyrites candens extinctus fuit, quod acetum ſpongia exceptum ad Gal. mentem optimum eſt remedium.

Utebatur etiam Elidæus hoc unguento & cerato.

℞. Succ. Bryon. ſucc. cyclam. an. ℔i. dialthææ ammoniac. in aceto ſolut. ol. cappar. amygd. d. an. ℔ß. omnia in duplici vaſe bulliant, adde ceræ q. ſ. ut F. unguentum.

℞. Pingued. anſer. mucilag. alth. an. ʒi. pulv. tamariſc. ceterach. rad. filic. an. ʒi. reſin. colophon. ʒii. ceræ, reſin. pini, an. q. ſ. F. ceratum: commendabat pulverem tamariſci in furno exſiccati cum cinnam. in cibis, & in potu dabat pulv. rad. filicis. *Petrus Foreſtus* obſ. 2. *De Lienis Morbis.*

Cùm Villicus quidam Lienoſus ſiti maxima torqueretur, jus cum tribus aut quatuor guttulis ſpiritus vitrioli ſumens, ad temperandum immodicæ ſitis æſtum, ex hac potione ventre ſoluto plus quàm quadragies, ſiti & obſtructione lienis liber convaluit, ita in multis caſibus res eveniunt inexpectatæ. *Dominicus Panarolus.* obſ. 21. pentecoſte 2.

Sacratiſſimus Imperator Ferdinandus tertius, pro cura verna, ex conſilio medicorum, ſolius limaturæ chalybis crudæ in vinum paſſulatum infuſione utebatur, quam malè colatam & filtratam frigidè bibebat, & in curru vectus celeriter, quia pedibus uti non poterat, ſeſe per horam exercebat. *VVolfgangus Hoeferus, Herc. med. lib. 3. cap. 3.*

Pro Lienis Scirrho.

Poſt univerſalia remedia, imperavi, ut hoc arcano Præceptoris mei Faventini uteretur ad quindecim dies, quo omnis durities ſplenis diſſolvitur.

℞. Rad. filicis ʒß. rad. cuſcut. ʒii. M. & bulliant in ℥viii. vini albi potentis ad tertiæ partis conſumptionem: colatura patienti detur. Poſtea ut hoc unguento regio lienis inungeretur mandavi: quo & alii curati ſunt, & magni pretii apud me habetur.

℞. Ol. cappar. ʒi. ol. lil. alb. amygd. d. chamæm. butyr. rec. an. ʒß. ſucc. bryon. cyclam. an. ʒß. ebulliant olea ad conſumptionem ſuccorum: adde ammoniac. in aceto ſolut. ʒiiß. pingued. gallin. medull. crur. vitul. œſyp. humidi an. ʒß. pulv. cort. rad. tamariſci, capparum, ceterach. rad. filicis, an ʒi. pulv. ſem. agn. caſt. geniſt. an. ℈i. ceræ parum. F. unguentum. *Petrus Foreſtus.* obſ. 8. lib. 20.

Ceratum meum de ammoniaco, quo ego utor, fuit impoſitum: cujus hæc eſt deſcriptio.

℞. Ammoniac. diſſolut. in aceto, ʒi. dialth. & empl. de melil. an. ʒß. furfur. ʒi. pulv. rad. bryon. ſicc. pulv. rad. ireos ſicc. an. ʒß. pingued. anatis, anſer. gallin. an. ʒiii. bdell. galban. an. ʒiß. ol. irin. ʒiß. bulliant leniter in mucilagine ſem. lini, fænugræc. an. q. ſ. adde ceræ ʒß. terebinth. & reſin. pini, an. ʒiß. F. ceratum S. A. Plurimùm emollit & reſolvit duritiem ſcirrhoſam ut

Digitized by Google

ut hoc ipſum pro arcano habeam, ac in officina pro me ſemper paratum inveniatur. Deinde lien fomentabatur cum aceto in quo lapis molaris vel pyrites candens extinctus ſit. Idem. obſerv. 10. lib. 20.

Virum quendam à multis annis ſcirrho lienis graviter laborantem, divino favore fœliciter & brevi, his quæ ſequuntur medicamentis, ſanitati reſtitui. Inſtituta itaque primò optima victûs ratione, ſequens lenitivum exhibui.

℞. Fol. agrimon. veronic. cuſcut. ſcabioſ. fumar. an. M. ß. ſem. aniſ. & fol. ſen. an. ʒii. F. decoctio in colat. ℥iiii. diſſolv. confect. hamec. ʒiii. diacathol. ℥ß. M. F. potio.

Purgato corpore, ſequens præſcripſi apozema.

℞. Rad. fœnic. aſpar. lapat. acut. ſcrophular. polypod. q. ſaniculæ, cort. inter. rad. frangulæ, an. ℥i. fol. agrimon. veron. cuſcut. ſcabioſ. ceterach. fumar. ſcolopendr. cap. ven. cochlear. naſturt. aquat. an. M. j. fl. geniſt. ſambuc. an. M. ß. ſem. fœnic. aniſ. an. ℥i. liquir. raſ. uvar. paſſ. exacinat. an. ℥iß. fiat decoctio S. A. in colat. ℔i. diſſolv. ſyr. de ſcolopendr. de epithymo, an. ℥iß. aq. cinnam. & aceti. an. ℥j. M. F. apozema pro tribus matutinis. Interim loco affecto ſequentem applicui ſacculum.

℞. Rad. alth. malv. cum toto, an. ℥i. fl. chamæm. melil. ſambuc. fol. cochlear. naſturt. aq. an. M. ſ. incidantur & contundantur, indanturque ſacculo, quo filo intertexto, & in aq. cocto, calidè bis aut ter quotidie applicetur. Poſt fotum totum latus unguento meo, ad ſplenes induratos inunxi, emplaſtrumque meum de cicuta ſupra alutam extenſum applicui. Hiſce ſcirrho emollito, ſequentem potiunculam propinavi.

℞. Confect. hamec. ʒiii. extract. hellebor. nigr. gr. vi. aq. cinnam. ℥ß. cum decoct. præſcripto F. potiuncula, ſumatur mane. Corpore ac potione tam per ſuperiora quàm inferiora (abſque tamen ulla violentia) probè expurgato maximum levamen perſenſit, evomuit enim multùm humoris aduſti, nigri, & melancholici, procul dubio ab elleboro ventriculum verſus attracti: quapropter ne imperfectum relinqueremus opus inceptum, denuò apozematis præſcripti doſes ſex vel ſeptem exhibui, interim quoque fomentationibus, inunctionibus & emplaſtro præſcripto uſi ſumus: per intervalla quoque potiunculam ex confect. hamech. & extracto ellebori propinavi. Sic divino favore pleniſſimè convaluit, multoſque deinceps annos incolumis ſupervixit. *Fabritius Hildanus* obſ. 49. cent. 1.

Unguentum ad ſplenes induratos ex oleo amygd. d. ol. de cappar. pinguedine humana, urſi, caponis & anſeris, in quibus ſuccus cochlear. naſturt. aq. & tamariſc. coxerit, conficio. Addo nonnunquam nonnihil gummi ammoniac. diſſoluti aut in prædictis ſuccis aut aceto ſcillitico. Idem. pag. 657. Ibi etiam habetur deſcriptio empl. de cicuta.

Mirabile eſt Emplaſtrum ex cicuta cum ammoniaco, aceto diſſoluto. Accipe cicutæ Miiii. ammoniac. ℔ſ. infunde aceto acerrimo dies octo. Deinde bulliant, dum ammoniacum ſolvatur, hinc per pannum fortem lineum validè exprimatur, iterumque expreſſus liquor ebulliat quinquies, & adjectâ cerâ, cum oleo amygd. d. F. unguentum. Hoc ſit pro ſecreto: nam omnem duritiem mollit. *Joann. Heurnius. lib. 2. Method. ad praxin. cap.* 10.

In lienis ſcirrho remedium habeo probatum, ceratum nimirum compoſitum ex duabus partibus ammoniaci in aceto diſſoluti, unâ ſucci tabacci, dimidiâ reſinæ pini, terebinth. & ſucc. ebuli, unâ olei de cappar. & ceræ novæ q. ſ. ad empl. ſeu cerati formam adipiſcendam, quod emolliente & dirigente ſua facultate plurimos obduratos lienes ſanavit: dicam vobis aliud quod oſtendit aliquando experientia: curabam quendam nobilem; cujus cuſtos domûs erat hydrope affectus ex ſcirrho lienis, quem habebat permagnum, cui ego ordinavi ſpongiam ex aqua calcis vivæ expreſſam. Sanato domino non ampliùs acceſſi, neque ille me adivit, ſed expertus indies magis ſpongiarum earum utilitatem perpetuò uſus eſt ſpongiis jam propoſitis, quouſque tum ex hydrope, tum ex ſcirrho lienis fuerit curatus. *Hier. Fabrit. ab Aquapendente* libr. 1. *Chirurg. cap.* 51.

Puella ſeptem annos natâ correpta fuit febre quartanâ, & poſt curationem ipſius incidit in tumorem durum & ſcirrhoſum lienis: curata fuit ſolo uſu aq. ſtillat. tamariſci; cum oleo vitrioli: ſumebat ſingulis matutinis horis jejuno ventriculo, iſtius aquæ ℥iv. cum ol. vitriol. gr. vii. & intra menſem perfectè curata fuit. *Joh. Faber.* curat. 67.

Novi vetulam quandam (cùm viginti annis ſplenetica fuiſſet) tumore lienis duriuſculo laborantem ſolo continuo eſu capparum convaluiſſe. *Petrus Foreſtus.* obſ. 2. lib. 20.

De exciſo Liene ex homine, ſine noxa.

Sculterus pagi *Henickenhagen*, non procul à Colberg. à ruſtico, quem in terram proſtraverat, ſibi ſubjacente in ſiniſtro latere cum cultro graviter fuit ſauciatus: in cultri acie media ſciſſura magnam ſimul partem lienis extraxit: ſubſequentibus ſubinde vomitibus, magis fuit lien expulſus, & per noctem illam in ſuo ſanguine, ob abſentiam talium, abſque adjutu ullius, qui potuiſſet opem afferre, decubuit. Manè è Colberga juſſu Magiſtratûs, Nicolaus Matthiæ, Chirurgus Colbergenſis, adveniens miſerum in cruore immerſum invenit, lienemque è corpore propendentem tumidum. Omnes, qui tum præſentes cum Sacerdote fuere, vidêre ſplenis parenchyma, & admirati ſunt, tam nobile viſcus per vulnus prominere. Chirurgus cum lacte, cæteriſque ad idoneam fomentationem facientibus herbis plagam curare aggreſſus, patientem circa Solis occaſum in urbem Colbergam tranferri curavit. Poſtero die Medico ad conſilium vocato, lienem per vulnus prætumidum monſtravit, & utrum præſcindere eundem deberet, quæſivit. Ille verò, quia neminem ſine liene vixiſſe unquam docuerint Authores, renuit: nec enim unde poſtea effluens affatim ſanguis ex abdomine, viam vel modum exitus habeat, ſibi conſtare, reſpondit. Chirurgus è contra, quia per lien amplius per vulnus intrudi, inque locum ſuum convenientem reponi poſſe non videret, ſatiùs eſſe illum auferri judicavit.

Huic aſſenſit patiens, in tali mortis verſans diſcrimine omnia pati patienter paratus. Tunc ſericeo partem ſplenis propendentem arctim ligavit vinculo, & integrum viſcus extraxit: Hinc eam, qua adhærebat corpori, partem funiculo perſtrinxit, & tertio poſt die univerſum ſectione abſtulit lienem, ſanguinem abundè fluentem pulvere ſtiptico compeſcuit, cæteriſque convenientibus medicamentis intra trium ſeptimanarum ſpatium ad ſanitatem, vulneratum reduxit, remanente ſaltem in illo vulneris loco tuberculo avellanam æquante; quia vaſa ibidem abſciſſa carni ſe agglutinarunt. In hunc uſque diem commodè cum uxore, non exors prolis vivit, laboribuſque ſolitis præeſt. *D. Danielis Crugeri.*

De Lienis reſectione in Cane vivo.

Anno 1663. menſe majo, aſſidente Magiſtro Pearle, Ducis Eboracenſis Chirurgo ordinario, è cane gregario, quoad corporis molem mediocri, non pingui, lienem exſecui, tranſverſim facto vulnere circa lienis regionem, ex quo iratum animalculum, partem orienti, inteſti-

inteſtinorum & ipſum lienem extruſit, quem nullâ factâ ligaturâ, partim ſecando, partim digitis ſeparando penitus avellimus, deinde partibus cæteris extruſis repoſitis, vulnus ſtatim conſuebamus, & hirriens animal ſervi curæ committimus, qui brevi poſt ſutura priori ab irato animali rupta, vulnus iterum conſuere coactus erat. Ab illo tempore tamen canis perfectè ſanus evaſit, magis quam antea manſuetus, & ad actus venereos poſtea valdè proclivis.

Hoc modo vitam ſanam & multò jucundiorem degit, & pinguior etiam evaſit. Menſe Aprili anni ſequentis, canis, quo caſu neſcimus, pæ foribus mortuus & rigidus, capite contuſo inventus eſt.

Aperto cadavere partes carnoſas rubicundiores, quàm in aliis animalibus obſervavimus, uti & pinguedo, ubicunque erat, albiſſima apparebat. Meſenterium in vaſorum interſtitiis, diaphaneitatem, illius inſtar quæ in ſepto lucido reperitur, exhibebat; vaſorum tamen ramificationes ubique pinguedine illa albiſſima coopertæ. Partes cæteræ omnes, pro naturæ modo apparebant; partes tamen omnes rubicundæ floridiores erant, quàm in aliis apparere ſolent animalibus, & partes albæ multò albidiores, quod quidem non injucundum præbebat ſpectaculum; ſed ubi lien exſectus erat, pars omenti, & vaſa ſplenica, cicatrici interiori vulneris firmiter annecti videbantur. *D. Timoth. Clarchii.*

Num lien certa veneris ſedes.

Veneris ſedem, vel malis nidum in Liene eſſe Helmontius Author eſt Tr. de aſthm. & tuſſ. §. 58. Id quod Veteres ſimili illuſtravêre, ut conjicit citatus, dum Saturno Splenem Deaſtrorum primo, primam aſcripſere paternitatem & inde Faunos & Satyros (genus ſalaciſſimum atque ſcurrile) figura depinxere. Quam ſententiam multis firmare rationibus nititur in Tract. Jur. Duumvirat. ubi tandem §. 42. ita concludit. Uti Sanguificatio in venis meſenterii tanquam Jecoris ſtomacho: Sic ſpermatis coctio fit in teſtibus à Splene. Huic Opinioni magnam lucem affundere videtur Experimentum D. N. Frederici Deckers Med. Doct. in notis & obſervationibus nuper editis ad Praxin Barbettianam p. 221. lit. b. annotatum.

Diſſecuimus quoque ſubinde canes lienem eximendi gratiâ; notatu dignum obſervavimus in cane fœmelia jam deſtituta atque curata; nempè quod annum circiter à diſſectione catulire incipiens, cùmque aliis canibus bis terve congreſſa, nunquam conceperit nec catulos produxerit; quare nonnulli lieni vim ſanguinem prolem generandi aptum adſcripſere.

Verùm autem verò, de ſingulis circa Naturam præprimis verſantibus dubitare magna pars eſt Sapientiæ, vel ad minimum via ad indagandam veritatem, ſic dubium mihi cum D. N. Regnero de Graeff amico meo integerrimo Anno 64. Leidæ decretum fuit ſimile experimentum. Canem fœminam ipſe in ædibus paternis Schonoviæ alebat, ut meliùs cura ipſius haberetur, cui exciſſus lien erat. Quæ Canis poſtea imprægnata duos vivaces genuit catulos, & quod mirandum, quod canis aliàs vegeta duos ſolùm produxit. Et quo experimento liquet, licèt Lien haberet vim ſpermaticam, tamen non ſufficere, ut illo ſublato tota quoque tollatur animalis fœcunditas, licet imminueretur, niſi quis hic inſtare vellet fœcundum quidem habuiſſe ſemen iſtam canem ſed antea paratum & reconditum antequam Canis liene privata fuerat. Ex altera parte in dubio manet an lieni paucitas annumeranda, an potiùs maſſæ ſanguineæ, ex qua Spiritus genitales extrahuntur, quæ non ita diſpoſita fuit quemadmodum in aliis, nam licèt Lien abſque canis interitu exſcindi poſſit, & canes iſti vivaces æquè ac alteri videntur, tamen dubito quod functiones naturales æquè peragantur, quemadmodum in aliis; Lien enim non eſt viſcus inutile, uti cenſuere nonnulli Anatomiæ ignari, mirabilis enim & copioſa arteriarum & nervorum textura longè aliud docent, & licet Lien non ad eſſe, tamen neceſſarius erit ad bene eſſe Animalis.

Quæ experimenta jam cùm mihi ipſi non ſufficiant, ut vel in dubiam vel vanam proclamem Helmontii ſententiam, hic Tibi author ſum B. L. ſi majorem certitudinem deſideras, ut varia experimenta tentes canesque fœminas & maſculos quibus Lien ſectus jungas, ex quorum reiterata conjunctione certò certiùs Sententiæ veritatem invenies.

Scholion.) Notum eſt à multis & primæ notæ Anatomicis ſæpius operationem per quam exſcinditur lien fuiſſe tentatam & levi quoque diligentiâ illam peragi poſſe, & ut plurimum feliciter ſuccedere. Hinc miror nonnullos eſſe Summos Medicos, & inter illos aliquot Anatomicos, qui negant illam aſſertionem abſque interitu animalis impoſſibilem eſſe, quia ipſimet experimentum tentarunt, ſed cum morte canis. Quorum in gratiam, & illorum qui adhuc illud tentare volunt addo, quod cauti ſint in ligatura vaſorum abſciſſorum, nam multi unicâ ligaturâ omnia vaſa conſtringunt, quæ vix ſufficit, Sanguis enim copioſus movetur ad vaſa abſciſſa, qui impetu ſuo ſæpius vaſa à ligatura liberat, per quæ ſanguis & cum ipſo Vita exitum quærit animalis.

Et hinc mors non dependet ex defectu lienis, ſed potius ex operatione non ritè peracta. Si itaque ſucceſſus in hac operatione ſpetandus, ſingulis vaſis, ſingularis & quidem artificioſa injicienda ligatura, vel potiùs bifida ſi poſſibile eſt. Plura curioſa de Liene addere poſſem, ſed illa tibi B. L. promitto invenienda in anno ſecundo Miſcellaneorum. Unicum addo, quod dubiam meam mentem tenet de Liene, qui ſi Sedes eſſet Veneris; fermentumque præparet quod ſemen reddit fœcundum, cur non ſecundùm leges Circulationis ſanguinis via adſit manifeſta per quam Natura illud duceret ad teſticulos. Poſito enim in liene præparari fermentum aliquod, Lien tamen nulli parti illud communicare poteſt quàm Hepati, niſi quis ſtatuere vellet lienis fermentum priùs admixtum toti maſſæ ſanguineæ, tandem cum ſanguine advenire ad teſticulos, quod aſſertum tamen an ſubtilitati an potiùs veritati annumerandum neſcio. *Joach. Georgii Elſneri.*

De Lienis reſectione in homine vivo.

Lanius quidam ruſticus in parte hujus Inſulæ Occidentali, in Comitatu Sommerſetenſi, in villa prope Crookhorne, VVayford dicta, Guilielmus Panier, nomine, ære alieno oppreſſus, ne in jus caperetur, ſemet ut plurimum abſcondere coactus erat, tandem dum privatim laniavit, lictores illum jam capturi erant, quos ut evitaret, vir deſperabundus, cultrum laniarium in ſiniſtram abdominis partem adegit, unde magno facto vulnere, pars omenti, inteſtinorum, & lien etiam ſtatim erupere. Hinc lictores perterriti, virum, ut putabant, moribundum, ſtatim dereliquere; Per trium dierum ſpatium, vulnus ſine ſutura manebat; tandem verò accerſitus chirurgus, retruſis inteſtinis, partem omenti, cum liene, cultro abſcindebat, & conſuto vulnere brevi convaluit lanius, & per totum annum ſequentem ſanus & hilaris vitam degebat, & deinde in novam Angliam profectus eſt, ubi non ita dudum ſanus adhuc vivebat. Vir fide dignus & teſtis oculatus Doubeny Tubevile M. D. & inter noſtrates oculorum

medela celeberrimus, hanc obſervationem mecum communicavit. *D. Timothei Clarkii.*

Lien, citra Sanitatis læſionem, extiſus.

Clariſſ. Marci Gerbeſii. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

De genuino Lienis uſu, etiamnum ſub Judice lis eſt. Communiter tamen, & probabiliter videtur is eſſe ſanguini à craſſioribus, vulgò tartateis dictis, acidis & atrabilariis particulis depurando dicatus. Quæ aliàs ex quocunque hujus viſceris defectu in corpore relicta evaderent plurimarum graviſſimarum indiſpoſitionum cauſa: imprimis obſtructionum, magnorum lienum, ſchirrorum, melancholiæ, ſcorbuti, arthritidis vagæ, febrium quartanarum &c. Id quod quidem, ſi ita eſt, libenter videbo; ſi benignum Numen eò uſque mihi vitam protogarit, quinam ſe habitura ſit triennis puellula, elapſo menſe Julio in noſtra hac Labacenſi Urbe, à propria ſua matre Liene fortuitò privata? Infecerat verò paulò poſt, cum veſpertinâ quieti ſeſe dederat lectum puellula, interdiu ceraſis nimium paſta. Hinc in iram concitata Mater, eam fortè obvio ceraſi ramuſculo in craſſiore ſui parte, alium ramunculum inſtar unci retortum ſibi adnatum habente non ſolùm acerrimè verberaverat, verùm eodem in ſiniſtrum hypochondrium adacto, eatenus vulneratat, ut cum retracto ramuſculo extraxerit totum quantum Lienem.

Advocaverat propterea in ſubſidium citra moram Chirurgum Joh. Bapt. Funtun rei geſtæ unà mecum etiamnum ſuperſtitem teſtem. Hic primum reponendum cenſuerat eſſe lienem, & deſuper vulnus more ſolito conſolidandum: aſt negotium non ſucceſſit. Hinc mutato conſilio potiùs deligandum, & poſtquam nonnihil emarceſceret abſcindendum eſſe unà mecum concluſerat. Dictum factum. Lien proximè ad radicem filo bombicino ligatus fuit; poſt quatriduum abſciſſus & extremitas ejus unà cum filo ad interiora retruſa, extremitate fili tamen ad extrà, uſque dum ſponte abſceſſiſſet, propendente. Et tractato more ſolito vulnere, puellula eatenus priſtinæ ſanitati reſtituta eſt, ut etiamnum vegetiſſima vivat.

Dixi autem me libenter viſurum, quinam ſe cum tempore puellula hæc habitura ſit. Suppoſito ſiquidem allegato lienis uſu inevitabile videtur puellulam ſucceſſu temporis graviſſimis morbis fore obnoxiam non obſtante; quòd ſpleneticam mulierem exempto 32. lib. Schirroſo liene meliori ſanitati reſtituiſſe legatur *Florovantus:* nequè obfuiſſe, ejus abſciſſionem certo lanio, & Ruſtico teſtentur *in Ephem. Nat. Cur. Clarkius & Hanneus: Lentilius* autem Sutorem Crailshemenſem in pueritia liene orbatum planè in velociſſimum curſorem evaſiſſe. *Si Lien* ſiquidem, uti in *Tract. ſuo de Scorbuto Cap.* 3. *ait Mœllenbrocius, officii obliviſcatur* (magis autem ſi planè abſit) *partes tartarea atque ſalia ſylveſtria in ſanguine non ſeparantur & excernunt ſed ceu grave pondus in hypochondriis commorantur, obſtructiones augent. & accedentibus poſtmodum aliis cruditatibus peculiari modo corrumpuntur: unde corroſivam & acrem cum peculiari quadam malignitate conjunctam, & quaſi venenatam acquirunt naturam atque ſcorbutum, varioſque ex eo oriundos in corpore noſtro inducunt affectus.*

Lien putridus ex abdominis ulcere prodiens.

Curioſa ſanè mihi ac rara viſa eſt obſervtio, quam antè aliquot menſes amicus meus Carolus Ferrerius Med. Doct. communicavit. Atque hæc ipſius D. Ferrerii enarrata verbis Hiſtoria eſt.

„ Mulier ætatis ann. xxx. Temperamenti ſanguinei,
„ cæpit Januario menſe An. MDCCXI. febriculâ
„ laborare cum Tumore ad tactum profundo, circum-
„ ſcripto, ac duro in hypogaſtrii parte ſiniſtrâ: Qui
„ Tumor de die in diem unà cum doloris ſenſu in mani-
„ feſtam ſurrexit molem, ſuccedente pedis ac cruris
„ inflatione. Interim pus per pudenda cum diminutio-
„ ne Tumoris, atque Ægrotantis modico Levamine, to-
„ to Februarii menſe effluxit, perſeveranti tamen fe-
„ briculâ, Tumoriſque duritie ac profunditate. Qua-
„ tuor tandem exactis menſibus macilenta jam Mulier
„ facta maraſmo appropinquabat. Julio menſe, ubi
„ Tumor erat, undulationem Chirurgus percêpit; ideo-
„ que tres circiter infrà umbilicum digitos lateraliter
„ Lanceolam adêgit; unde inſignis effuſio fœtidiſſimi
„ puris per multos dies ſubſequuta eſt. De atrociſſimis
„ intereà doloribus Ventris conquerebatur Ægra, maxi-
„ mèque in Hypochondrio ſiniſtro; tantàque fuit pu-
„ rulentæ acredo materiæ, ut ſpontè alterum ſibi in um-
„ bilico orificium paraverit, quod aliquantulùm dila-
„ tatum fuit; quare ex utroque orificio ſanies mana-
„ bat. Ad ſummam ferè maciem Corpus Mulieris per-
„ venerat, cùm medicamentorum, quæ fœtido veotrI
„ applicita fuerant, renovaturus apparatum Chirurgus,
„ & ad orificium Umbilici magnum corpus corruptum
„ animadvertens accerſitum me fecit. Putabat is Inte-
„ ſtinorum putreſcentium maſſam ſe exhibere; at ego
„ minimè inteſtinalem obſervans figuram, quidquid ta-
„ men id-ipſum fuerit, tanquam putredine affectum, eſ-
„ ſe educendum putavi. Itaque haud difficilè Chirurgi
„ dexteritas hanc molem extraxit, Corpus hoc di-
„ ligenter & oculatè examinatum, lienoſam omninò
„ formam referebat. Octo tranſverſos digitos Longi-
„ tudo, craſſitudo duos, quatuor latitudo ſuperabat. An-
„ terior pars propriâ adhuc tunicâ veſtiebatur. Sub-
„ ſtantia ejus à naturali Lienis ſubſtantia vix recede-
„ bat. Poſterior pars corruptam ſuperficiem oſtende-
„ bat. Sequenti nocte paululùm ægra quievit, indèque
„ cibum appetere cæpit, & meliùs ſe habebat. Cæ-
„ terùm multorum ſpatio dierum (quod mirabile eſt)
„ portio alimenti vix immutati unà cum putridis recre-
„ mentis per idem orificium prodibat. Nihilominùs fe-
„ bris ſenſim evanuit, atque per orificium paulatim
„ anguſtius factum ſeroſi tandem humoris portio dum-
„ taxat fluere conſueverat. Poſtremò ſanitati reſtitu-
„ ta eſt Mulier, cujus facies vividum, floridùmque colo-
„ rem nunc refert. Viribus validis, naturalìque men-
„ ſtruâ purgatione gaudet.

Extractum atque exſiccatum Corpus, quod ſpleni videtur ſimillimum, mihi humaniſſimè D. Ferrerius miſit. Experientiſſimo Chirurgo D. Alberto Vernæ dono dedi. Plurima ſunt, quæ in hàc Hiſtoriâ notatu digna reperies: Singula tibi examinanda relinquo: Hoc unum, quod ad rei veritatem pertinet, admonebo: ingenuo ſcilicet, atque perito Auctori fidem omninò eſſe habendam. *Ex communicatione amicâ Præclariſſimi Viri Joh. Fantoni, Profeſſoris Taurinenſis Celeberrimi, & Regii Archiatri.*

Lien ruptus, Anatome deprehenſus.

Clariſſ. Caroli Raygeri. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 2.

Nunquam ſatis mirarI poſſum, quoties mihi occurrit abſurda illa & plena periculi Chirurgia in Schirro Lienis, viri alicujus nominis, cui multi fidebant Patavii, quam nominabat Splenem exſcindere aut Splenis exciſionem, cujus meminit Fab. ab Aquapendente de Curat. chirurg. pag. 248. Ponebat chartam ſupra lienem indura-

induratum, & ſupra chartam aciem ſecuris, tum malleo ſecurim percuſſit validè, & dimiſit Patientes velut ſanatos. Poſt plurimos ita tractatos tandem malè ceſſit cura, nam uno ictu & abdomen & Lienem & vitæ filum præcidit. Mirum ſæpiùs factum non fuiſſe, valde enim tenella eſt membrana Lienis, ita ut levi ictu bacilli ruptam referat Tulpius Lib. 11. Obſ. 29. Accidit Anno 1684. circa initium Decembris ut uxor cum marito aliquot ſaccos in inferiorem domûs fornicem portando, impar ponderi unà cum ſacco in gradibus caderet, omnèque frumentum effunderet; ſuccenſus maritus graviter ipſam objurgavit; à verberibus tamen, quibus aliàs non infrequens erat, abſtinuit. Aſcendens vicinis ſuis conqueſta uxor ſe graviter impegiſſe in ſiniſtrum latus, ac dolorem ibi ſentire, hoc tamen non obſtante incipit ad pinſendum panem farinam ſubigere, maritus interim rixas & jurgia continuat, quæ etiam vicinæ mulieres audivêre.. Derepente maritus aperit januam clamat ipſis ut intrent; videant quid ſit illi beſtiæ fortè temulentæ. Accurrunt illæ, deprehendunt fœminam agoniſantem ſine loquela; & poſt aliquot ſuſpiria expirantem. Perterritus maritus, cùm potuiſſet fugere, nec pedem movit, in eo perſeverans, tantùm intra verba manſiſſe litem; ad verbera non fuiſſe deventum. Alterâ die apertum cadaver, me præſente, perluſtratum externè totum corpus; utrùm aliquod ſignum plagæ appareret, ſed cutis naturaliter ſine vibice aut livore deprehenſa, venter verò horrendum in modum tumebat. Tegumentis remotis, tota capacitas abdominis plena inventa ſanguine grumoſo & ichotoſo, quo evacuato, & inteſtinis ad latus repoſitis, Lien ſat magnus (laborabat enim ut adſtantes referebant Scirrho Lienis) aſpectui ſe obtulit, in gibba parte ſecundùm longitudinem diſruptus, unde iſta effuſio ſanguinis & mors. Examinatus maritus, conſtanter negavit ſe ipſam vel baculo vel manibus percuſſiſſe. Hinc concluſum ex lapſu fortè aliquam læſionem aut rimam parvam acquiſiviſſe, quæ validâ farinæ ſubactione aucta & dilatata, ſanguinis profuſionem & conſequenter mortem intulit. Ita autem fuit omnis extravaſatus ſanguis per iſtam lienis fiſſuram, ut in trunco venæ cavæ, in cruralibus &c. ne guttula remanſerit.

LIGATURARUM VARIÆ SPECIES.

Vide de jis ſub titulo *Faſciationes*; ſed præcipuè in *Inſtrumentis Chirurgicis*.

LINGUÆ MORBI.

De Linguæ fabrica hîc aliquid præfaremur; ni illud abundè factum eſſet in Bibliothecâ noſtrâ Anatomicâ per Illuſtriſſimos Viros Marcellum Malpighium, Carolum Fracaſſatum, ac Laurentium Bellini; quorum Diſſertationes integras exhibuimus; illuc itaque Lectorem remittentes, inpræſentiarum tantùm de hujus partis morbis agemus.

Sunt autem Linguæ affectus, ejus puſtulæ & ulcera; ardoris ſenſus, nigrities, paralyſis, convulſio, aphonia, magnitudo excedens, tumor, ſanguinis fluxus ex ea immodicus; procidentia, guſtus læſus, ranula, balbuties; item frænum, ſeu vinculum ſtrictius, ac vulnera.

De Linguæ puſtulis & ulceribus, jam actum capite de aphtis, in poſterumque etiam agetur ubi de Lue venereâ. Ardoris ſenſum citra aliquam inflammationis apparentiam obſervavit Clar. Platerus; noſque etiam non ſemel vidimus; cui non aliàs medebamur quàm per univerſalia ſeri acrioris correctiva, ac præcipuè remedia antiſcorbutica dicta, additis topicis quibus ichoris in papillulas fibraſque omnes hujus partis depoſiti, illamque adinſtar aquarum ſtygiarum adurentis, vis obtunderetur. Nigrities in febribus mali moris ſatis eſt familiaris, ac remediis ibi allatis curatur. Vidi eam autem ſemel exortam ab aſſumptis pilulis lunaribus ejus compoſitionis quam maximè deprædicat, pro hydrope curando Illuſtriſſimus Robertus Boyle in ſua Philoſophia experimentali; ac eam tam profundè impreſſam, ut nullâ arte detergi potuerit, ſed ad finem uſque vitæ perduraverit. Paralyſis ac Convulſio nihil habent peculiare, quod propriis de hiſce morbis capitibus non explicetur. Aphonia eſt proprius paralyſis partus, vel naturæ vitium inemendabile, ac propterea ſpeciali non opus habet tractatione. Totam linguam tumidam non ſemel etiam obſervavimus; indeque & loquelam & deglutitionem non parum impeditas. Huic malo providebamus per venæ ſectionem, purgantia medicamenta, decoctum ſatureiæ & hyſſopi ex vino & melle, adjectis etiam quandoque cucurbitulis ſcarificatis, raninarum venarum apertione ac ſalivam educentibus maſticatoriis. Tumoris hiſtoriam raram à Clariſſ. Jul. Cæſar. Claudinô mox adducemus, alios præterea multos nos ipſi vidimus, inter quos ſufficiat uno verbo adferre illius hiſtoriam quem in Reverendiſſimô quodam Abbate non ita pridem adnotavimus; enaſcebatur in latere ſiniſtrô, ſpatio inter linguæ apicem ac radicem intermedio; nucemque juglandem magnitudine ſuâ æquabat. Ejus indolem curioſiùs rimatus, adverti illum quidem lividum, verùm non ex aliqua malignitate, ſed tantùm per dentium vicinorum continuam attritionem; nihil durum in ſe continebat, ſed flaccidus ac molliuſculus erat, & à mera reſolutione fibrarum partis oriebatur. Itaque nullatenùs probavi ſententiam eorum qui vel ſcarificationes, vel inciſiones, vel ligaturas conſulebant; uniceque in eo fui ut poſt generalia remedia, pars ſpecificis confortaretur: inter quæ ſanè præcipuum tenuit locum eſſentia gummi laccæ paucis admodum volatilibus maritata: ſic enim fibræ ad propriam menſuram propè fuere reductæ, humorque in ſpatium ab earum reſolutione; ac quaſi hernia, effectum inductus, ita fortiter expreſſus, ut jam commodè tumorem; aliàs ſanè moleſtiſſimum, Vir Reverendus tolerare valeat. Sanguinis fluxus, vel à venis ac arteriis per morſicationem laceratis; vel ab iiſdem lanceolâ compunctis oritur. Illius exempla duo vidimus inſignia, primum quidem in virô epilepticô, qui non tantùm ineunte paroxyſmo linguam mordebat cum multa effuſione ſanguinis, ſed ſemel etiam totam eam prope per ſui medium conſcidit, ita ut in vulnere curandô futurâ linguæ opus fuerit. Aliud in viro admodum plethorico, cui ſubinde lingua tumens per dentium attritionem cum multa ſanguinis expultione lacerabatur. Hujus verò pluries teſtes fuimus, dum ſcilicet ſanguis ſero ſalſuginoſiori prægnans inflammationes enormes in faucibus, tracheâ, arteriâ, œſophago, ac etiam ventriculo pariebat, ac præcipuè in iis qui hydrope pectoris laborabant, aut longis inteſtinorum ardoribus affligebantur, imò qui etiam aliàs ſuffocatione afficiebantur. In illis etenim poſt raninarum apertiones fluxum non tantùm immodicum; ſed etiam aliquando ad mortem uſque perdurantem, adnotavimus, unde in iſtis tundendis venis in poſterum circumſpectiores ac magis ſobrii fuimus. De Procidentiâ hæc habet Platerus. Linguæ procidentia evenire poteſt; vix tamen aliud ipſam quàm ſumma pariet vis, cùm connexus per muſculos, tunicam ſuccingentem & ligamentum factus adeò firmus exiſtat. Accidit tamen in contuſione colli, vel pectoris vehementi, qualis eſt ea qua valido rotæ ictu latronibus, membra & artus frangun-

tur, ut lingua procul ex ore mortuis exeratur; quod & ex caſu poteſt accidere. Sic memini infanticidæ, cui collum laqueo frangebatur, abrupta reſti decidua, linguam ex ore procidiſſe, à vehementi exitu aëris in pulmonibus coërciti linguam foràs propellentis. Hæc autem procidentia, cùm vix niſi à mortali læſione proveniat, lethalis plerumque eſt; quod ſi ſupervivant, aliis potiùs accidentibus gravioribus quàm huic cura adhibetur, Guſtûs, tum naturalis, tum læſi, rationes in partis explicatione traduntur, hujuſque per conſultationes ac obſervationes curam proprio capite adduximus. De Ranulà propriô itidem capite agetur. De Balbutie verò ac Blæſitate, Bibliotheca Medico-Practica videri poteſt.

Curationes.

Linguæ morborum Curatio generalis.

In Ranula ſub initium præſertim aperiatur vena ſub lingua: Quidam ranam vivam nuchæ applicant: non tamen ſemper reſpondet effectus.

Paralyſis linguæ, præmiſſâ univerſali ipſius curâ, curatur frictione linguæ cum ſemine Erucæ & theriaca. It. oleo aniſi in apicem linguæ inſtillato. It. Balſamo vel oleo caryophyllorum, ſpiritus ceraſorum nigrorum loquelam amiſſam ad miraculum uſque reſtituit.

Aphonia in genere curatur ut paralyſis: in ſpecie autem laudatur (præmiſſâ capitis univerſali purgatione.) 1. Aqua liliorum convallium. 2. Aqua Antapoplectica ex flor. lilii convallium & lavendula, de qua in Apoplexia. Quòd, ſi alterutri ſanguis turturis fuit pe mixtus (ſanguinem turturis univerſum in ℥ii. vel ℥iiii. aquæ miſce) & tandem in uſum revocatus, aquâ nempe colluendo linguam aut diutius in ore tenendo feliciùs ſuccedet vocis reſtitutio.

Ubi tamen ſemper ad caſus fuerit reſpiciendum, pro quarum varietate medicamentorum farragines quoque variant.

Premiſſis igitur univerſalibus pertinentibus, localia tum loco affecto, tum preterea in vertebras colli, nucham & collum ipſum reliqua ſunt dirigenda, que petantur â Practicis.

Balbuties difficulter tollitur.

Guſtus depravatus amarus corrigitur uſu radicis cichorii condite, ſic etiam amaritiem lingue tollit ſal cichorii. It. raſura ipſius lingue cum radice zedoarie. Item gentiane.

Si abolitus vel imminutus, 1. tundantur vene ſub lingua. 2. Utere gargariſmate, quod in affectibus oris communibus & angina eſt preſtans.

♃. Herbe malve hortenſis Mj. flor. roſarum rubrarum, prunelle, Veronice, ſalv. an. Mß. rad. polypodii quercini ʒii.

Coque in aq. pure ℔iv. & acet. vini ℥vi. uſquè ad caſum tranſverſi pollicis, poſtea colentur & colatura leviter exprimatur.

3. Fiat talis mixtura. ♃. ſpir. vitrioli ʒß, ſp. Vini ℥iij. mellis ℥j. M. inſtar linimenti: hoc linimento poſt adhibitum gargariſmum illinatur lingua, & imminutus guſtus paulò poſt redibit. *Joh. Hartmann. in Prax. Chimiatrica.*

Linguæ Vinculum nimis ſtrictum, ſic curat Clariſſ. Nuckius.

In nonnullis infantibus Lingue Vinculum adeò ſtrictum exiſtit, ut nec ubera premendo lac ſugere, nec ad majorem etatem provecti, articulatè loqui poſſint, niſi Chirurgica manus huic malo opem tulerit.

Non tamen ita temerè, quemadmodum communiter fieri ſolet, hic procedendum arbitramur; quoniam adeo vulgaris hic affectus non eſt, quàm quidem vulgus credit, quod imprudenter nimis vinculum naturaliter ſæpe diſpoſitum, non rarò diſſecandum cupit. Omnium verò maximè culpandæ veniunt obſtetrices illæ, quæ pollicis aut digiti unguibus frænulum dilacerant.

Indicium autem eſt, Operationem hanc eſſe neceſſariam, ſi infans ultra dentes & labia linguam exſerere nequeat, vinculùmque verſus dentes inciſores ſolito quidem magis prolongatum, ſed contractum conſpiciatur.

Tunc itaque Chirurgus ſiniſtrâ linguam exſertam teneat, alteraque manu tranſverſo vulnere vinculi hujus portionem forficis ope incidat: dein *Melle Roſaceo* aliquoties de die partem læſam inungat.

Cavendum interim probè, ne ad candelæ lucem ſectio inſtituatur, nec vas arterioſum aut nervoſum aliquod lædatur, ſeu Ductus Salivales inferiores diſſecentur, ne hæmorrhagiâ & doloribus infans pereat, aut moleſtiſſimo ptyaliſmo, nullà arte reſtituendo, tenellus patiens afficiatur.

Si verò fortè contingat, vas aliquod ſanguineum læſum, copioſum ſanguinem exſpuere, hæmorrhagia talis alioquin ſatis periculoſa, nullo medicamento rectiùs compeſcitur, quàm admoto *Penicillo Vitrioli Ungarici* particulà inſtructo.

Quod ſi vinculum breve admodùm tenſum, craſſiuſculum, aut carnoſum fuerit, temerè, nec ſine periculô ſectio inſtituatur.

De conſuenda linguæ *majori ex parte per vulnera reſecta methodô, Vide Fabricium ab Aquapendente. in* Vulneribus, *ſub finem Appendicis ad ſuum de iis Tractatum, quem integrum illic inſerimus.*

Conſultatio

Pro Nobili puella Romandiolenſi linguæ tumore mirò affecta.

Memini apud Galenum me legiſſe, linguam naturæ limites ſecundùm magnitudinem egreſſam, vario modo intumuiſſe, nam lib. de differentiis morb. 9. tumorem præter naturam, ſed non totô genere (quod ibidem linguæ incrementum dicit) citra aliquam ſubſtantiæ mutationem proponit, at 14. Meth. 8. tumor verus, & inflammatorius, tanquam ille, qui ſucco lactucæ adhibito curatus fuit, ab ipſo traditur, ut propterea tumor linguæ propoſitus in nobili puella 12. annos nata neceſſariò, & ipſe vel incrementum ſimpliciter linguæ, vel tumor ejuſdem verus ſit conſtituendus.

Non eſſe autem tumorem verum ex eo convincitur, quoniam eſſet vel immflammatio, oedema, vel ſcirrhus; non primum quoniam eſt indolens, non ſecundum, quia prementi manui minimè cedit, & fovea non remanet, neque tertium, quoniam haud omnino ſenſu caret; Relinquitur igitur, ut ſit incrementum illud à Galen. propoſitum loco citato abſque ullo ſenſu doloris, quod tamen actionem duplicem lædit, nam & locutionem vitiat, quia puella veluti balbutiens loquitur, & inciſionem ciborum aufert, tanquam eam, quæ dentibus anterioribus, ac inciſoriis dictis celebratur, ut neceſſario ſit morbus, & morbus in magnitudine aucta valde, quoniam eſt adeo inſignis tumor, ut in ore nullo modo contineri poſſit; Occupat autem apicem & paulo plus, non autem mediam prò majori parte, atque linguæ radicem, ut unicuique perſpectum eſſe poteſt, ex quo non mirum ſi comedat, ac mandat puella, quoniam illud totum linguæ, quod intumeſcit, extra dentes, & os ipſum detinetur.

Hujus

Hujus tumoris generatio petenda eſt ex materia, quæ in tumoribus præter naturam à toto genere, non tantum copiâ, ſed etiam qualitate ex lib. de tumor. præter naturam peccare debet, hic autem cum tumor ſit ſolum incrementum quoddam & non à toto genere præter naturam, ſufficit ut materia copiâ tantum peccet. Qualis autem ſit hæc materia ſic adinvenire licet, lingua eſt carnea, ergo neceſſariò conſtat, & alitur ſanguine, at quod alit, ut quantum etiam auget, ergo lingua ex copioſo ſanguine augeri debet, quare cùm incrementum, de quo agitur, ſit extra naturæ limites, nulli dubium eſt, & ſanguinem ad linguam copioſiùs admodum, quàm pro illius nutritione, & augmentò ſecundùm naturam deceat, per venas fluere, quo ubi pervenerit apponitur, appoſitus coquitur, ab alteratrice aſſimilaturque, atque ſio jugiter appoſitâ novâ materiâ, continuo etiam forma linguæ parmanens majorem materiæ copiam informat, atque hoc eſt incrementum ejuſdem. Sed ſanguinem hunc primum à dolore, occaſione fræmuli linguæ in puella noſtra ut diſrupti; concitato attractum fuiſſe; mox. verò à natura huic fluxioni aſſuefacta & imbecillitate à ſanata illa fractione derelicta, tranſmiſſum eſſe; continuoque tranſmitti pro certo habeo.

Verùm undenam ſit quod tumor hic in veſpera parum decreſcat, manè verò augeatur, ſemper autem liveſcat, & non rubeat ut ſanguineus; brevibus oportet explicare.

Quantùm igitur ad primum attinet, id totum accidere puto, quoniam in coctione, & aſſimilatione ſanguinis illius alioqui pituiroſi (qualis in pueris ob ætatem humidiſſimam, & ingluviem generatur) multi flatus, potiſſimùm autem per noctem retracto, & coacto calore concitantur, qui per diem ob motum linguæ ac ambiens diſſipari, ſunt in cauſa, per quam tumor parum decreſcat.

De ſecundo ſtatuo id acidere, quoniam tumor hic in aere continuo verſatur, qui ſua frigiditate ſanguinem ad ſuperficiem linguæ affluxum, antequam aſſimiletur concreſcere, & proinde livere facit, à frigido enim ſanguinem nigreſcere ſcribitur 3. de Sympt. cauſis 2. & ab Aëtio, ac Avicenna; quod in aliis noſtri corporis partibus non contingit, quoniam ad illas ea ſanguinis tantùm portio, quæ pro nutritione ſufficit, ſed non ſuperfluit, demandatur; ex quibus facilè etiam eſt intelligere cauſam, cur epidermis linguæ in hoc tumore aſſiduò ſquammat, hoc enim accidit, quoniam ab aëre corrumpitur.

Ut ergo ab hac linguæ calamitate vindicetur noſtra puella, oportet, quicquid linguæ ſuperfluit potiſſimùm per inciſionem auferre, ſed primùm habitui totius corporis cacochymo, bilioſo inquam, & pituitoſo cum aliquo ſanguinis ſubdominio, eſt proſpiciendum per præparantia, & evacuantia medicamenta. Verùm quoniam hæmorrhagia venarum linguæ inciſionem eſt ſubſequutura, idcirco oportebit, venas inciſas agglutinare, unire & ſanguinis motum retrahentibus compeſcere. Quibus peractis danda eſt opera, ut puella præſervetur, quod fiet, ſi ſanguis copioſus minuatur; motus illius ad linguam corrigatur, ac tandem occaſio omnis ſanguinem copioſiorem gignendi ſubmoveatur.

Et quantum ad inciſionem ſpectat, quin illa fœlicem ſucceſſum ſit aſſequutura non dubito, ſcimus enim in aliis animalibus, etiam cum ſalute illorum non ſemel ſectam fuiſſe linguam, quod eò magis fœliciter evenire exiſtimo, quoniam lingua eſt de numero earum partium, quæ ſolùm ad meliorem vitam conducunt.

Quantùm verò ad alias indicationes cauſam aliquam, quæ quò minus illis ſatisfaciendum ſit, impedimento exiſtat, prorſus ignoro: Difficultatem tamen aliquam obviam futuram fateor, ob multas rationes, maximè verò ob hæmorrhagiam ex venarum inciſione ſuborituram.

Quare ad curationem deſcendens à fonte chirurgico materias quaſdam ante, alias verò poſt inciſionem deſumo, in ſerie priorum reponitur ſanguis mittendus primùm à dorſo per cucurbitulas ſcarificatas, vel à cubito per hyrudines venæ baſilicæ applicitas, deinde ab occipitio vel à venis poſt aures per hyrudines pariter adhibitas. Poſt hæc & alia quamplura ad uſum deducenda, ſed ex pharmacia deſumpta, ad inciſionem eſt deveniendum, pro qua facienda tenaculas ſemicirculates parare oportebit, quibus totum illud, quod linguæ tumet apprehenderur, apprehenſumque cultello inciſorio abſcinderur; ſtatimque ad hæmorrhagiam præcavendam pars ferro candenti erit inurenda, quod adhuc fieri poſſe ignito cultello exiſtimo. Poſt inciſionem tandem extrema jugiter fricanda, lavanda, deliganda & ventoſanda ſunt. Et ad præſervationem cauterium in brachio ſiniſtro, & femore dextro non diſplicent.

Medicamenta tum communia, tum privata conveniunt: Ex coordinatione priorum lenita alvo cum ſyrupo & melle roſatis ſolutivis, humores præpararem decocto ſonchi, hepaticæ, betonicæ, & borraginis cum ſuis ſerapiis, mox præparatos deturbarem infuſo agarici trochiſcati, & Rhab. adjecto ſyrupo roſ. ſol. (poſt quæ facienda erit inciſio) deinceps de medicamentis privatis cogitarem, quorum alia ad partem uſtam, alia ad ſanguinem referuntur.

Si ad partem, primùm ad Cruſtam, & eſcharam ab inuſtione inductam conſervandam inſpergerem pulverem ex chalcytide, & myſi; deinde ſublata ferè omni hæmorrhagiæ ſuſpicione eſcharam digeſtivo loto, aut etiam tetrapharmaco abjicerem, ac mox facta ſuppuratione, ſi opus fuerit ad detergendum melle roſato colato urerer, & ſi aliqua inæqualitas præſens eſſet, cavitates pulvere ex thure, & mirrha parato replerem, ac tandem pro agglutinatione aquam thermalem aluminoſam cum filamentis, vel Ceratum phœnicinum adhiberem. At gratià ſanguinis cervicem periis lineis poſcâ imbutis obducerem, ac intus quæ ſanguinem incraſſant, exhiberem.

Manè igitur & veſperè jus medicatum cum portulaca, plantagine, equiſeto, & acetoſa, in quo amylum eſſet diſſolutum offerrem, ſyrupus quoque ejuſdem plantaginis, portulacæ, de roſis ſiccis, ac de ribes ex cochleari datus mihi probaretur.

At ubi rudimentum hæmorrhagiæ aliquod occurreret, primùm à ſaccharo roſato, pulvere carabe, & ſeminum papaveris albi, mox à philonio perſico cum trochiſcis de terra ſigillata exhibito, nec non & à cataplaſmate ex fuligine ſartagini hærente, atque cotto combuſto, albumine ovi excepto, applicitoque non recederem, quibus non conferentibus filamenta imbuta vel aquâ plantaginis, cui immixtus ſit pulvis calcanti uſti, vel oleo ipſius calcanti cum ſucco porrorum, vel oleo pariter ſulphuris cum melle apponerem.

Quoad medicamenta præſervatoria, jus pulli medicatum cum china ad plures dies exhibitum mihi non parum arrideret, ea tamen ratione, ut aliquot intervallis in illo myrobalani citrini, & chebuli macerentur.

Victûs rationem opportunam omnino ſeligerem, quapropter tempore providentiæ totius vellem, ut puella in aëre temperato detineretur, uteretur bonis cibis, ac vinum pauciferum biberet, & ubi facta fuerit inciſio, cibi inviſcantes & agglutinantes, liquidi tamen offerrentur, ideo jura parari poſſent ex carne pulli, vel caponis cum extremitatibus vituli in aqua chalybeata, & in juribus illis panis tritus aut hordeum, cum farre, vel Oriza ad liquationem uſque incoqui poterunt; & ſi res eò devenerit, ut lingua valde intumeſcat, & ſic cibum difficile admodum admittat; ut

propterea rarò idem cibus offerri poſſit, ſuccus carnis caponis ac ova non erunt deneganda, quo caſu etiam ſi inſtrumentum aliquod ad cibum in os infundendum opportunum videbitur, illud quod ſecundùm partem, quæ in os immittitur anguſtioris, ſecundùm verò illam, in quàm cibus infunditur latioris eſt foraminis, commodè parari poterit, quo tempore patiens, abſtineat à vino neceſſe eſt, & utatur vino granatorum, vel cydonior. cum aqua chalybeata: At ſi vires collabi videbuntur, ab odoro vino, eodemque ſubauſtero aquâ diluto non abhorrerem. Lingua verò ad agglutinationem properante, ac detumeſcente, liberalius, ac cibis paulò ſolidioribus nutriri poterit. Tempore autem quô decoctum chinæ puella aſſumet, victus mediocris, ac moderatè attenuans inſtituatur; vinumque dilutum aqua cocta cum china concedatur. Semper tamen alvus clyſteribus, & glandibus communibus irritetur, ac in aliis omnibus mediocritas ſervetur. Faxit autem Deus ut voti noſtri compotes hiſce præſidiorum materiis afficiamur. *Jul. Caſ. Claudinus in Conſult. Medic.*

Obſervationes.

De Linguæ calculo.

Sororcula quædam Delfia annos nata viginti & tres, cùm circa os maxillæ inferioris prope mentum longo tempore doleret, ſub linguam muſculoſa carne laxiore verſus radicem, Chirurgus qui illam quotidie inviſebat, cùm duritiem diu ſenſiſſet, abſceſſum in lingua futurum ſperabat: huic ficum aridam per medium ſciſſam continuò ad ſuppurationem promovendam, loco dolenti apponit: & præter ſpem tumori jam emollito, lapillus quidam inſigniter durus ultro exivit abſque inciſione ad magnitudinem nucis avellanæ, formæ tamen longioris ut vidimus: illo lapillo expulſo ſtatim omnis dolor ceſſavit, nulla ſuppuratione, aut ſanie vel pure ſubſequente: & quod dictu mirum eſt, labris vulneris per ſe rurſus unitis, abſque ullis medicamentis. Iſtis etiam diebus lapillum ex lingua prodeuntem vidimus paulò ampliorem ab alio quoque tandem expulſum: res admiratu digna, lapillo erumpente, nec ſaniem nec ſanguinem ſubſecutum fuiſſe, linguamque ita per ſe coalitam; fortè, cùm & vulnera linguæ facilè per ſe coaleſcant, ut conſtat in perjuris & iis maleficis, quibus lingua clavo perfoditur, facilè coaleſcit & conglutinatur ob mollitudinem carnis. *Petrus Foreſtus. obſ. 26. & Schol. lib. 14.*

Intumuerat mulieri cuidam admodum lingua, ita ut eam movere, aut loqui non poſſet, uti neque aliquid deglutire, rupto tandem ſponte abſceſſu procidit calculus tophaceus, durus & magnus. *Felix Platerus. obſ. lib. 3. pag. 896.*

Vir quidam quadraginta annorum graves & frequentes in fauces & tonſillas fluxiones patiebatur: tandem animadverſum eſt lapillum ſub lingua concretum fuiſſe, qui facilè extractus eſt, ægerque ab eo tempore fluxionibus prædictis vexatus non fuit. *Petrus Eſtanove obſerv. 5.*

Lingua ex vulnere ſclopeti curata, partibus ſubjectis arctè coaleſcens, cum impedita locutione, perita ſectione ſeparata, ac reſtituta.

Vir quidam Ruri degens, vulneratus Sclopeto in mandibulâ inferiori, cum ejuſdem fractura, à ruſtico Chirurgo curatus, digna certè Medico curatio; cùm enim in his vulneribus pus erodat plerumque propinquas partes, patiens non omnino fuit ſanatus; quod cùm globulus utramque partem mandibulæ inferioris trajeciſſet, lingua parte inferiori, non ab eodem, ſed à pure fuit corroſa; prout & pars inferior ipſi ſubjecta, cui eadem ita annexa erat, ut patiens ne minimum quidem ipſam, non ſolùm exerere, ſed nec movere, ac loqui poſſet. Curatione itaque ſuſcepta, ut linguam ad naturalem ſtatum reducerem, novaculæ acie paulatim ſejunxi ab invicem partes ipſas conjunctas ſectione ſenſim quindecim dies continuata, qua ægro loquela integra reſtituta eſt, impoſito tantum ſub lingua, à ſectione, linteolo imbuto ovi albumine, cum pulveribus boli armeni orientalis, nec non uſu aquæ hordei quotidie, cum ſyrupo diamoron, ratione doloris, & inflammationis; quandoque verò lactis, dolore urgente; quibus ægrum ſanavi. *Petrus de Marchettis in Obſervation. Medico-Chirurg. Sylloge.*

Tumor carneus, & ſcirrhoſus ad raninas, cum impedita locutione, & motu linguæ, ſectione, & inuſtione ſolerti ſanatus.

Alium nobilem Veronenſem ſanavi, laborabat autem tumore ſub lingua, ubi raninarum ortus, magnitudine avellanæ majoris, duro, ſed carneo, qui impediebat locutionem, & motum ipſius linguæ, nulla cavitate, neque alia materia incluſa, quàm carnea, qua conſtabat; verbo, tumor fuit potiùs ſcirrhoſus, quàm alterius generis; doloris quippe expers, præterquam, remediis adhibitis. Facta itaque totius corporis expurgatione, deſcendi ad operationem, qui cùm nec manubriolo, nec novaculâ, propter tumoris duritiem poſſem ipſum abſcindere, paravi inſtrumenta illi ſecando, & inurendo accommodata, quibus menſis ſpatio eundem radicitus extirpavi; appoſitis ſolis pulveribus adſtringentibus cum ovi albumine, prout in caſu ſuperiùs propoſito; ſedato dolore, ac prohibita inflammatione, ab inuſtione & ſectione, anodynis & medicamentis propriis quorum uſu omnino æger convaluit ſpatio duorum menſium. *Idem ibidem.*

De ligamenti ſub lingua periculoſa ſectione.

Nulla Chirurgo committitur operatio quam vulgus magis flocci facit, atque ſectionem ligamenti ſub lingua, ita etiam ut obſtetricibus ut plurimum committatur, quæ ligamentum hoc digito abrumpere ſolent: quod mihi tamen non probatur, ſæpiſſimè enim vicinas partes ſimul lacerant atque diſrumpunt. Hinc dolor & inflammatio, ita ut pueri lac ſugere non poſſint, fiuntque moroſi, extenuantur atque debilitantur. Prudenter itaque hac in operatione agendum eſt, neque ſpernenda, etiamſi minima omnium videatur. In primis autem explorandum convenit, num ancylogloſſus operatione hac indigeat, nec ne? multoties enim pueri aliam ob cauſam quam propter vinculum ſub lingua, vocem articulare ac proferre non poſſunt nulloque ligamento lingua annexa eſt. In his ſectionem periculoſam eſſe, ſequens exemplum demonſtrat.

Ruſtici cujuſdam hîc in vicinia, in pago Corſellis, *Perityeux* nomine, filius duorum annorum ætatis, ſuperiori menſe Majo 1608. ad ædes meas adductus fuit, idque ad eum finem, ut ſibi ligamentum ſub lingua ſolverem, quandoquidem abſciſſo ligamento linguam officio ſuo fungi, infantemque brevi ſermonem proferre poſſe, plane ſibi perſuaſum habebant parentes. Porrò aperto ore & elevatâ linguâ, quæ craſſâ valdè erat nullum inventum eſt nervoſum vinculum. Quamobrem parentes cum infante remiſimus, manumque adhibere recuſavimus. Poſt menſem venit Empiricus & circumforaneus, cui idem adductus fuit infans, is linguam mediante ligamento nerveo duriſſimoque annexam eſſe, parentibus perſua-

perſuadebat, & dummodo pecuniam numerare vellent, ut infans brevi ſermonem proferret facillimè ſe efficere poſſe audacter ipſis aſſirmare auſus eſt. Numeratur pecunia: in ſinum cujuſdam matronę collocatur Infans, tum impoſtor linguam ex utraque & anteriori parte altè, ut mihi ab adſtantibus relatum fuit, ſeparavit. Sed quid fit? puer iſte, qui prius erectus incedere poterat, in ipſo momento maximis & aſperrimis prius projectis clamoribus contrahitur, ita ut genua verſus inguina, & brachia verſus pectus retraherentur. Cęterum, quia dolores continui, & medicamenta adhibita non eſſent, valdè extenuatus atque debilitatus fuit Infans: nunc tamen aliquo modo meliuſculè habet. Heri enim 18. hujus menſis Julii, ipſum unà cum doctiſſimo Dn. Eman. Urſtiſio, artium liberalium magiſtro, convictore meo aliiſque ex meis domeſticis, ipſum adivi, & ea, quę recenſui, ex parentibus adſtantibusque excepi. Huc uſque ut antea, ne verbum quidem proferre poteſt, crura, brachiaque adhuc contracta ſunt, quę cum vi extenduntur, protinus iterum contrahuntur; ſed non ita ut antea; nulloque modò incedit. De dolore tamen non uſque adeò conqueritur, & appetitus rediit ita ut paulatim vires reficiantur, lingua craſſa, caput verò, totaque conſtitutio corporis phlegmatica eſt. Ego, quia pauperes, opem meam ipſis obtuli: ſi accedant, faciam quicquid in me erit, & libenter videbo, qualis erit exitus: Rarus enim eſt caſus, ſimilem enim nunquam mihi obſervare contigit. Eſt mihi frater uterinus, qui cùm infans eſſet, admodum valetudinarius fuit. Inter cæteros autem morbos, quibus obnoxius erat, ad quartum annum ætatis ne verbum quidem proferre potuit. Ego; cùm apud Chirurgum practicum verſarer, & ſingulis ferè diebus ſectionem hujus ligamenti feliciter adminiſtrarem, & quadam die ad paternos lares perveniſſem, linguam ipſius inſpicere viſum fuit. Tum mediante ligamento craſſo ſpiſſoque, linguam adeò annexam inveni, ut ipſa vix dentes anteriores attingere poſſet. Ego eâ qua potui diligentiâ, ligamentum hoc abſcidi, poſteaque ſingulis diebus ter quatervè locum affectum melle roſaceo inunxi. Duobus menſibus à prima abſciſſione elapſis, ligamentum aliquo modo iterum annexum inveni: quapropter eodem modo ut prius proceſſi. Res Dei beneficio ita feliciter ceſſit, ut brevi loqui inciperet, tandemque & huc uſque, laus Deo, vocem optimè proferre & articulare poſſet.

Vacat autem omni periculo operatio hæc, dummodo rectè adminiſtrata fuerit, præcipuè autem perſpiciendum convenit, ne nimis profundè incidatur, ego elevatâ linguâ, apice forficum ligamentum ut plurimum in duobus, nonnunquam & in tribus locis incido; ſic enim difficiliùs coaleſcit iterum, quàm ſi uno tantummodo in loco inciſio facta eſſet; incido autem tantummodò quicquid nerveum eſt, ita ut carnem vix attingam, quod ſi prima vice non ſatis abſciſſum, aut iterum annexum fuerit, poterit poſtea eadem operatio adminiſtrari, inciſo ligamento, jubeo ut nutrix ſæpiſſime digito melle roſaceo, aut communi madefacto; linguam blandè elevet, ſic enim agglutinatio atque conſolidatio impeditur *Gulielm. Fabric. Hildan. Obſ. Chirurg. Cent.* 3.

Mutus loquens.

Iohannes (cui muti cognomen impoſuit infortunium) petiturus Italiam, incidit in pyratas Turcicos: quorum religioni nomen dare quum renueret; adnixi fuere homines feroces, linguam propterea radicitus ipſi evellere: ſed per plagam; ex vulgi ſententia, ſub mento inflictam. Verùm ea crudelitate minùs ex voto ipſis ſuccedente detruncarunt ipſi deinceps totam illam partem, qua lingua homini volubilis eſt; eaque adempta, privarunt juvenem omni voce. Quâ rè amplius annos ubi caruiſſet; evenit fortè ut intempeſta nocte admodum percelleretur ab inopinato fulgure: cujus perniciſſimum lumen, cælitus immiſſum, perſtrinxit uſque eò pavidum ipſius animum; ut inde ipſi, non ſecus ac olim Crœſi filio, diſſolveretur violenter tenax illud vinculum quod ipſum ſermonis uſu hactenus privaverat. Quem tamen, ubi vidit ſibi reſtitutum, vix credidit ſibi ipſi loquenti; nedum ipſi alii. Commovit quippe hæc inexſpectata ipſius vox uſque eò totam familiam, ut inde protinus abortierit juvencula ipſi cohabitans. Quo rumore latiùs deinceps ſe ſe diffundente, ivimus & nos tandem VVeſopum, modicum Hollandiæ oppidum, ſpectatum coram inſolitæ hujus rei novitatem; fama certè ſua nequaquam inferiorem. Qui enim integrum triennium obmutuerat, ob mutilatam mediam linguæ partem; eum audivimus, cum eodem vitio, non tantùm diſtinctè loquentem: ſed etiam accuratè pronunciantem quaſcunque litteras conſonantes; quarum tamen enunciationem, ſolius linguæ apici attribuunt ſagaciores naturæ indagatores. Sermo quippe non formatur ſine motu: nec conſonantes literę ſine linguę apice. Quatenus enim lingua volubilis, eatenus diſtinguit vocem in verba: & prout allidit, vel ad dentes, vel ad palatum, aut labia: pro eo, creditur, diſcernere vocabula, & modulari concinnè ſermonis ſonum. Ac proinde haud mirum, læſâ tam evidenter linguâ, genuino dearticulatæ vocis inſtrumento; læſam utique fuiſſe & ipſam vocem; ſed eandem poſt triennii obmuteſcentiam, manente lingua perinde mutilata, integrè ipſi nihilominus rediiſſe: id ſanè excedit omnium eruditorum captum: potuit, quippe, non modò expeditè exclamare, (id enim & aliis integrum fuit poſt abſciſſam, reſolutam, vel ligatam linguam) ſed diſtinxit quoque perſpicuè vocem in vocabula, & eloquutus fuit omnia admodum articulatè. Sed, ut explicem me clariùs, quoad repagulum à fulgure diſruptum; aſſeveravit mihi candidè, ſe protinus à fulgure percepiſſe majorem motum in muſculis linguæ. Quaſi ſublatô jam inæquali illo coalitu quem ſub mento reliquerat vulnus ibidem à pyratis ruditer ſanatum. Verùm deglutitio (cui non minus quàm elocutioni inſervit lingua) manſit ipſi perindè impedita: ideò ut ingenuè conqueſtus ſit, ne tantulum quidem alimenti, etiam tum temporis tranſmittere gulam, niſi id in eam intruderet violento digitorum ſuorum adminiculo. Vid. Eccleſiaſt. libro quarto, capite decimoquarto & B. Gregor. libro tertio Dialog. cap. 32. *Nikolaus Tulpius Obſervation. Medicarum lib. 1.*

Puella bilinguis.

Bilinguis fit elinguis: Puella civis cujuſdam Galli hac in Urbe degentis, quintum fere egreſſa annum, à nativitate dupliti gaudet Lingua, & eſt elinguis, propter enim magnitudinem, gravitatem ac craſſitiem Linguarum, ſibi invicem incumbentium, rimæque circumcirca tantùm ſeparatarum, vix linguam movere, multò minus loqui poteſt. *Joh. Dolæi.*

Apoſtema Linguæ.

Venit ad me ſuperioribus annis juvenis, poſt inebriationem de faucibus, hinc linguâ admodum conqueſtus, per ſextiduum. Tumebat illa enormiter, ut ampliùs eam nec exerere, nec ferè intus movere poſſet, digito ſaltem inter inconditam vocem malum indicans. Eminentiam quandam erupturientis ſuppurationis conſpicere, vel per ipſam denegatam oris aperturam non poteram; nec intenſior apparebat rubedo, in linguæ qualitercunque apparentis ſubſtantiâ, ut de reſolutione cogitarem: commo-

modèque incidebat Rulando adeò commendatus ſpiritus ligni Heraclini. Dedi de Guajacino, quem leniter illineret. & cùm in tempore, ſive perfecta ſuppuratione veniſſem, poſt aliquot horas ruptum eſt apoſtema, pure non pauco, ingenti cum fœtore prodeunte; Et brevi per elſeut. roſar. ſcabioſæ, ac ſæniculæ ſaccharatam, inſperſiſque ſimiliter oculis canc. perſanata ſunt omnia, *Danielis Ludovici.*

Tumor Linguæ Miraculoſus.

Nuper Ill. quidam Baro in more habuit venenatiſſima Linguæ jacula, non tantùm in quemlibet, ſed maxime in Devotos religioſos frequentiſſimè jaculari; in flagranti à pio honeſtæque vitæ religioſo deprehenſus fuit, cùm infernale hoc pulſaret tintinnabulum: ad quem religioſus, quàm maledicta tua lingua jam dudum meruit pœnam, ex juſta Dei vindicta intra breve tempus experietur. Relicto & minimè commoto Barone, elapſis paucis diebus, Tumor exiguus ad Linguæ latera pullulare cœpit, qui paulatim creſcens carcinomatis inexpugnabilis naturam manifeſtavit; à quo tandem incurvata, convulſa & retracta ad fauces lingua, miſerrimè delictum pœnitenter confeſſus, ad ſtrictiſſimum Judicem ſuorum famulorum vindicem acerrimum, commigravit. *Pauli de Sorbait.*

Lapſus palati cum lingua tumore mirabili.

Mulier quinquagenaria circiter, temperamenti calidi & humidi, cephalæâ & fluxionibus catarrhoſis ſæpius laborans, aliquando aëre nimboſo ſæviente, dolore capitis permagno infeſtata, palatum & linguam ſenſit ſubitò & inſigniter intumeſcere, atque linguæ motum naturalem impediri, ut vix voculam balbutiret, nec quicquam cibi deglutiret, & cùm linguam exerere voluit, linguæ maſſa ad fauces retracta, muſculi primi ſublinguales in utroque latere acuminati ſerpentum linguarum inſtar prominerent, vixque reſpirare ipſa poſſet. Huic dum in primo aditu venas ſublinguales ſtatim incidi, ac pari tumorem ſcalpello pertundi, atque gargariſmis ex aqua tepida cum pauco aceto & ſale commixta, os elui curaram, confeſtim reſpirationis via aperta fuit, & tumor omnis evanuit. *Helwigii.*

Scholion Hellvvigianum. Hujuſmodi ferè caſus meminit Nicol. Tulpius obſerv. med. lib. 1. cap. 3. 8. quæritans, caſum prolapſi à Medicis hactenus vel omninò præteritum, vel levi ſaltem brachio percuſſum fuiſſe, cùm malum tamen omnino grave & rarum ſit, ortumque habeat à diſtillatione humoris deprimentis uſque eò muſculos ſub palati finem ſitos, ut præ pondere prolapſi præcludant viam ſpiritui tum per os, tum per nares erupturo, cum vitæ periculo. Et recordor eodem malo affectum quendam Religioſum, in paucis diebus obiiſſe.

Additamentum Schröckii. Naturalis linguæ magnitudo, ut cum Clar. Lindano pag. 569. Medic. phyſiol. loquar, tanta eſt, quæ impleat capacitatem inferioris tantùm maxillæ. Quam ſi excedat, morboſa evadit, magnumque inprimis nobiliſſimæ iſti humanæ actioni, ſive loquelæ, incommodum adfert. Hinc morbos inter, qui membris naturali figura non depravata, in magnitudine, cum eorum operatione læſa, contingunt, linguam etiam ſupra modum excreſcentem expreſsè denominat Galenus cap. 9. libr. de differ. morb. ubi incrementum iſtiuſmodi vidiſſe ſe, teſtatur, lingua, præter unicam magnitudinem, nullum in ipſa ſubſtantia vitium habente. Et Ill. Thom. Bartholinus cent. 2. hiſt. anat. 22. Clar. Joh. VValæi communicatione, puellam producit, quæ manûs magnitudine amplam groſſamque linguam nacta fuerat, ut ore vix contineretur, à Medicis mirâ curâ, particularum ſuperfluarum in extremitatibus abſciſſione ad conſuetam molem perductam; qui ipſe etiam aliam horridiorem & portentoſam, ab imaginatione matris, in puero enatam linguam cent. 3. hiſt. 43. deſcribit. Qualem magnum & tragicum linguæ tumorem miraculo adſcriptum, recenſet Illuſtr. Archiater Cæſareus, D. Paulus de Sorbait, Ann. II. Ephem. German. Cur. obſ. 107. Ipſe quoque Pergamenus, uti 14. meth. med. cap. 8. refert, linguam ita tumefactam cuidam vidit, ut ore contineri non potuerit, compendioſè tamen curatam. Subitam linguæ à tantillo menthæ nocturnis horis deguſtatione intumeſcentiam, theriacâ & vino curatam habet Borellus cent. 2. obſerv. 43. à veneno bufonis in mentham effuſo cauſam deducens. Aliam à viperino veneno excitatam producit Johan. Faber expoſit. in Nard. Ant. Recchi Hiſt. animal. Mexican. pag. 778. In lue quoque venerea ſimilis quandoque adfectus contingit; exempli loco ſit quod ex communicatione D. *des Granſprés*, Riverius obſ. 1. ſuggerit, frequentiùs nempe & diutius celebratas frictiones mercuriales tantum fluxionis impetum in particulam illam corporis excitaſſe, ut quatuor digitorum tranſverſorum menſura extra os prominuerit, feliciter tamen ab eodem curata. Plures conſimiles obſervationes apud Marc. Donatum lib. 3. de med. hiſt. mirab. c. 4. videri poſſunt. Cæterùm præſenti in Caſu, præter inſignem linguæ tumorem, catharrus etiam in palatum vicinoſque muſculos impetum faciens, eos in tumorem periculoſum diſtenderat, ſanguine videlicet ſeroſo in corpore abundante, ſeroque iſto, mediantibus innumeris illis lymphaticis ductibus, quos unà cum glandulis, ut vocat, Palatinis, Celeb. Nicol. Steno §. 21. obſ. anatomic. deſcripſit, ibi locorum collecto atque concervato; quem tumorem Auctor noſter, ad Tulpii mentem, Palati prolapſum nominat; quòd an benè fiat, Critici diſpiciant; minus tamen propriè nominis iſtud obtinere mihi videtur; ad Anginam commodiùs referendus, quæ ſtrictiori ſenſu faucium adfectum ab earum inflammatione, latiori autem à quacunque cauſa productum earum tumorem, difficultatem reſpirandi inferentem, denotat.

De Calculo ſub Linguâ.

Degit hîc Grumbergæ honoratior fœmina, quæ quamdiù hic vixi, (vixi autem per decennium) ſingulo vere & autumnò de dolore ſub lingua cum motu læſo conqueſta eſt. Ordinavi varia dolorem demulcentia, qui etiam ſopiebatur. Intercurrebant abortus aliquot, etiam excluſio fœtus mortui cum retentione aliquali lochiorum. Hoc præterlapſo anno, initio Martii accedit iterum priſtinus ejus linguæ dolor adeò vehemens, ut ad anodyna & narcotica confugiendum eſſet: adponimus emollientia, cùm lingua admodum tumeret; quid fit? linguam dum movet prorumpit lapillus inſtar nucis avellanæ, cum intermiſſione dolorum, & plenaria reconvaleſcentia. Calculum ſibi ſervat fœmina ſanctè, utpote tam diuturnorum dolorum authorem. Placebat nonnemini hunc lapillum vocare Ranulam lapideam, alii tamen Practici calculum linguæ indigitant, quale exemplum habet Foreſtus lib. 4. obſ. Zacut. Luſit. de Pr. M. adm. lib. 1. obſerv. 72. Talem calculum ſub lingua latitantem Uratislaviæ ante annum Civi cuidam etiam extractum fuiſſe memini, nec ſpongioſa linguæ caro poteſt impedire generationem calculi, uti amariſſimæ bilis veſicula generationem vermiculorum non impedit. *Samuelis Ledelii.*

De Calculo ſub Lingua feliciter exciſo.

Ut in omnibus ferè Corporis partibus, ita etiam ſub lingua

lingua lapillos generari poſſe, fide digni Authores poſteritati tradiderunt: Quorum Catalogum deſcribit Joh. Georg. Schenck. Lithogeneſ. Patholog. Hiſt. c. 4. Eoſdem ſub lingua repertos connotavit Nicol. Florent. Serm. 4. tra. 1. c. 8. & Serm. 5. Tract. 9. c. 9. Item Laur. Joubert. paradox 8. Dec. 2. contra Brun. Seidel. Ejuſmodi lapillorum ſub lingua prognatorum & feliciter excilorum bina ſequentia exempla obſervavit Chirurgus noſter Antonius Stadtlender, è cujus fide digna communicatione utriuſque caſum Lectori fideliter recenſebo. An. 1655. 7. Jan. vocatus eſt prædictus Chirurgus ad Nobilem Matthæum Rudiger Dantiſci de magno dolore ſub lingua per aliquot jam menſes anxiè conquerentem, ejuſque opem implorantem: Qui in loco affecto non ſolùm tumorem, ſed etiam duritiem animadvertens, dedit ipſi Collutionem ex decocto herbarum partim emollientium, partim diſcutientium, à cujus uſu meliùs habere cœpit; dolor tamen in totum non ceſſavit: Tum Chirurgus partem dolentem digito tangens, majorem duritiem percepit ſcalpelloque ſuperficiem parum ſolvens, & inſtrumento tractans, lapidoſum quid animadvertit, majoreque inciſione facta, exemit lapidem ſub lingua latentem magnitudine Olivæ conditæ minoris, poſt cujus exemptionem Vulnus melle roſato cum pul. flor. balauſt. inunctum, conſolidatum eſt, Nobiliſque Patiens à dolore liberatus fuit. An. 1661. 22. Febr. accerſitus eſt idem Chirurgus ad mulierem in ædibus Nobilis Jacobi Esken, Conſulis & Camerarii Thorunenſis, miniſtrantem, quæ itidem per longum tempus graviſſimum dolorem ſub lingua perpeſſa eſt, qui licet quandoque poſt uſum anodynorum & emollientium Medicamentorum intermiſerit, mox tamen reverſus, & præſertim à comeſtione poſt motum linguæ atrocior factus eſt: Inciſione itaque ſcalpello peracta, repertus eſt in loco dolente lapillus durus, hujus magnitudinis, coloris cinericei, cujus & prior erat: Quorum utrumque Chirurgus mihi monſtravit. Mulier illa conſolidato vulnere hucuſque bene valet, neque de ullo dolore conqueritur, quam ego quoque de facie novi.

Scholion.) Similis Lapidis (qui modò in Illuſtriſſima Societate Regia Anglicana cuſtoditur) Acta Philoſophica ejuſdem laudatiſſimæ Societatis mentionem N. 83. p. 4062. cùm faciant, Hiſtoriæ ſenſus, ut huc transferretur, operæ pretium viſum eſt.

Vir, cui Lapis exciſus eſt, ore tenus retulit, quòd calculus generari cœperit in hyemali expeditione maritima, qua, præterquam opinatus erat, diutius detinebatur, frigusque intenſiſſimum perferre cogebatur. Paulò poſt reditum ſuum, quendam Nodum (ſub Lingua) deprehendit, atque annis fere octo pertulit. Creſcente Calculo, moleſtiæ quoque increvêre, præcipuè ad omnem frigoris ſenſum intenſus dolor in hac parte, qui ceſſante frigore ceſſavit.

Circa ſeptimum & octavum annum frequenter ac repentè omnes glandulæ oris & faucium intumuerunt ab aſſumpta Cereviſia aut cibo, qui tumor brevi iterum evaneſcebat. Tandem, quod præcipuè obſervatu dignum, vertigine repentina correptus eſt, à primo Vere ad Auguſtum circiter durante, quo menſe ſine ulla alia prævia cauſa, locus, ubi Lapis condebatur, deſubito intumuit, cœpitque profluere materia purulenta ex ductu VVarthoniano; qui fluxus tamen ſtatim ceſſavit (viro nil niſi frigus incuſante) unde Tumor cum inſigni Inflammatione & ſummo ſuffocationis periculo, ut vix credi poſſit, quantum dolorem perceperit patiens, cùm cereviſiam, vel alium liquorem vellet deglutire. Hæ anguſtiæ durarunt quinque dies, quo toto tempore tanta ſaliva profluxit, ut caput reclinare non poſſet, quo dormiret; uſque adeò, ut amici ægrum viſitantes inter ſe quæſiverint, numnè medicamento quodam Merc. uſus fuiſſet.

Varietas & conditio ſpontaneæ hujus Salivationis annotatu digna eſt: Prima die Saliva tenuis erat, & inſtar aquæ, limpida ſine ullis bullis. Secundo die erat ſpumoſa, ſalſa (quod calori potiùs, quàm veræ ſalſedini licet adſcribere, quoniam eo die inflammatio in ſtatu erat:) Tertio die ſummopere lenteſcebat, ac præterea foraminulum ſupra calculum fiebat, unde materia purulenta, perinde ut ante, proveniebat. Quarto die ſaliva profluebat inſipida, in ore manifeſtè frigida, (quod rurſus opinionem confirmat, ſupradictam acredinem effectum caloris fuiſſe, non verò immediatam ſalſuginoſi humoris qualitatem;) ſpumoſa modicè: Quinto die (quo inciſio celebrabatur) ſaliva profluebat, ut quarto die, ſed relinquebat ſummam viſcoſitatem in dentibus, adeò ut ſæpius cohærerent, ac ſi conglutinati eſſent.

Facta Inciſione, quæ non ſatis larga erat, membranæ quibus condebatur Calculus, primò removebantur: Lapis verò ipſe adeò durus erat ut forcipibus tractari poſſet; contectus erat, graminei coloris materia, quæ mox exſiccata eſt, & calculum ſubalbum reliquit. Levis eſt Calculus reſpectu ſuæ magnitudinis pendens 7. grana circiter, ac ſimilis eſt fabis, quas Equinas vocant. Apparent etiam in eo Lituræ vaſorum quorundam capillarium, inter quæ prognatus eſt. Denique eſt ſcabroſus & arenoſus, utut ſubſtantia eſt Tophacea.

Symptomata comitantia elaborationem Calculi. (nam inciſio erat merè obſtetricalis) Locus generationis anſam præbens provocandi ad intemperiem Ranulæ. Liquet hinc taliſmodi Tumorem vocandum eſſe *Atheroma*, proinde nominamus Calculum, Lapidem Atheromatis. *Simonis Schulzii.*

Tophi ſub Lingua.

De Tophis ſub lingua (an Linguæ, an Tonſillis adſcribendi, judicet Lector) ſequentem narrationem Dn. D. Joh. *Jeremias Rutterferus* Phyſ. Oppenheimenſis Dn. D. Chriſtoph. Erneſto Stempelio Practico Annæbergenſi, Amico meo ſingulari tranſmiſit. Erat vir conſiſtentis ætatis, huic frequentiſſimè poſt vehementiorem maſticationem tonſillæ intumeſcere ſolebant, ſine noxa tamen rurſus detumeſcentes. Cùm aliquando ſubitò in tumorem inſolentiorem elatæ deglutitionem impedirent, ſenſit vir ille aliquam titillationem circa radicem linguæ, quam ſtatim ſolvit tophus aliquis albicans majoris piſi oblongati magnitudine, quo excreto levamen aliquod ſenſit, ſed exiguum, donec poſt aliquot horas alius priore colore ſimilis & conſiſtentiâ, quantitate tamen minor ſuccederet, quo facto poſt unum vel alterum diem evanuit planè tumor ſine recidiva. *L. Chriſtiani Frid. Garmanni.*

De vermibus intra Linguæ Venam ſtabulantibus.

Menſe Septembri hujus 1677. Anni, vir quidam macilentæ ſtaturæ, ætate circiter quinquagenarius, in Suburbio Uratislavienſi habitans, febricitare incipit, ſingulis diebus recurrente paroxyſmo cum horrore & calore enormi in dies ingraveſcebre, & delirio periodico. Cùm paroxyſmi ſic quater vel quinquies rediiſſent, tandem ingraveſcente febre, lingua ſubito intumuit admodum & nigrore infecta eſſe viſa eſt, quocirca adſtantes citra moram tonſorem vocarunt, qui venam ſub lingua aperiret: qua dictum factum ſecta, mox vermiculus vivus prorupit, & poſt aliquot guttulas ſanguinis alius paulo major, erucæ per omnia & capite & caudâ quàm maxime ſimilis. Poſthæc febris ſtatim remiſit, ægrotuſque paulatim ad integritatem ſanitatis rediit. *Obſervatio Collectorum.*

Vinculi linguæ ſectio in puella decenni.

Ratisbonæ puella quædam pulchra & ſana, à cunabulis quaſi muta, & ne vix, licet quàm maxime conaretur, voculam proferre potuit. Igitur inſpecto ore videbatur linguæ frænulum nimis conſtrictum, ac ex conſilio Medici, Chirurgus ligamentum hoc incidebat forcipe, non tamen abſque hæmorrhagia quadam, ſed non periculoſa. Exin puella inceperat expeditiſſimè garrire, atque ſine hæſitantia verba cuncta proloqui. *Helwigii.*

Scholion. Helwigianum.) Inter linguæ partes ab Anatomicis numeratur etiam ligamentum, corpus membranoſum, latum, valde validum, inferiori linguæ parti inter ambas venas ſublinguales, ranulas dictas à natura ſubſtratum, pro firmiori linguæ cum inferioribus partibus connexione, ac molliori baſis oſſis hyoidis innixæ conſtrictu, ut laxitate ſua permittat linguam liberè loqui. Hujus ligamenti pars extrema apicem linguæ verſus protenſa frænulum dicitur, hoc cum recens natis plerunque linguam adeò totam alligat, ut lactis ſuctioni impedimentum magnum ſit, & balbutiem moleſtam tempore inducat, obſtetrices poſt partum ungue divellere ſolent, (quod tamen periculoſum & non admittendum cenſet Th. Barthol. l. 3. Anat. reform. c. 13.) vel Chirurgi ſcapello aut forcipe incidunt, ſed adhibitâ cautelâ, ne venæ ſublinguales, ſive caro muſculoſa ob metum hæmorrhagiæ, ſive nervi ibidem implantati attingantur, ob metum convulſionis, qualem ſe vidiſſe ſcripſit Joann. Riolanus lib. 4. anthropolog. cap. 8. Cæterùm imperitè omnibus indifferenter infantibus frænulum hoc incidi queritur Bartholinus loc. cit. quum ex mille, quibus indivulſum manet, vix unus balbutiat.

Additamentum Schröckii. Compendioſam illam obſtetricum in diſrumpendo vinculo ſublinguali chirurgiam, non immeritò temeritatem vocat Hieron. Fabricius ab Aquapendente in Operibus ſuis chirug. qua nempe paſſim & ſine diſcrimine recens nato infanti, digiti ungue, quem paratum & acutum ad id perpetuò geſtant, ligamentum ſub eorum lingua incidant, ratæ niſi id præſtarent, infantem nequicquam loqui olim poſſe; quam tamen inſcitiam & fatuitatem varia incommoda ſæpius ſubſequuntur, dolor imprimis & inflammatio, à qua papillæ maternæ apprehenſionis lactiſque nutricii ſuctionis lethale ſæpe impedimentum exoriatur, cui Excell. Car. Rayger Collega noſt. annot. in Jacob. Rolandi Agloſſoſtomogr. cap. 3. maxillæ, à digiti craſſioris intruſione luxationem, cum inevitabili infantis interitu junctam ſuperaddidit: Quare peritam Chirurgi operam accerſere præſtat, ſi ligamenti illius ſolutione opus fuerit: Funeſtum aliàs temerariæ iſtius ab obſtetricis unguibus diſruptionis, atque imprudentis poſtea Chirurgi ulterioris diſſectionis exemplum notavit Joh. Scultetus p. 2. Armament. Chir. obſ. 37. Quamvis autem in omnibus operationem iſtam haud neceſſariam eſſe certum ſit, quandoque tamen adminiſtrari debere caſu propoſito Author noſter egregiè oſtendit: Quin & hac in urbe jam adultioribus, loquela articulata deſtitutis vinculum hoc chirurgico auxilio cum fructu ſolutum fuiſſe compertum habeo.

Quatuor annos mutus, ſubitò vocalis.

Socium hîc adjungimus Crœſi filio, qui, ut perhibet Herodoti Clio, viſo irruente in parentem minaci Perſâ cùm antè mutus exegiſſet vitam, *ὑπὸ δέους τὸ κακοῦ ἔῤῥηξε φωνὴν ἄνθρωπε, μὴ κτεῖνε, Κροῖσον*, Noſter hic, Chriſtiano-hamienſis civis, per infortunium mutus, toto quadriennio vocem fruſtra exſpectaverat. Tandem ad me ventum: inſpicio fauces, expendo linguæ fabricam, & membrum infelix ſtylo ferreo latiori hinc inde converto. Nihil adeò à natura peccatum obſervo, tantummodo frigus partis flaccidæ diſplicuit, & movendi ſegnities. Deſigno igitur quæ fieri velim, & exaratis quæ in rem videntur, adque pharmacopœum remiſſis, dimitto ægrum; qui domum properans, ut ſe pharmacis recipiendis accingat, in ponte ſublicio, qui utramque urbem dirimuit, obviam fortè videt vetulam neſcio quam, ob inimicitias funeſtas jam olim ſibi inviſam; eâ conſpectâ toto animo exardeſcens, & vindictæ accenſus cupidine; Ut te, inquit, Dii Deæque omnes perdant, venefica; ſimulque laxata linguæ ſuæ fræna ſtupens obſervat, tum demum ſibi iratior, quàm aniculæ quod fauſtiſſimum ejus occurſum conviciis excepiſſet, & primum redeuntis linguæ uſum à maledictis eſſet auſpicatus. Scilicet, credibile, grumum aliquem ſive ſanguinis, ſive pituitæ tenaciorem, principio arteriæ loquacis impactum; & hactenus comprimentem vicinos nervos, ad motum illum incandeſcentis animi concitatiſſimum, & ſecutum hinc irritati ſanguinis motum vehementem delituiſſe. *Olai Borrichii.*

Jacobi Rolandi, De Belebad, Chirurgi Salamurienſis.

Agloſſoſtomographia, ſive, deſcriptio oris ſine lingua; quod perfectè loquitur, & reliquas ſuas functiones naturaliter exercet. E Gallico in Latinam verſa, Additis Annotationibus. à Carolo Raygero, M. D.

Curioſo Lectori S.

En tibi novum & memorabile naturæ miraculum, Os ſine Lingua perfectè loquens. Quod quondam de Africa hodie jure ſuo de Gallia dici poteſt; Ex ea ſemper aliquid novi, aliquid curioſi. Elinguatos olim Martyres ſingulati Dei miraculo aliis pœnas ſuas dixiſſe, & fidem verbis propagaſſe Chriſtianam, in illorum temporum ſeges hiſtoriis. At noſtra, vel Patrum memoria ſine lingua loquentes vix alibi, niſi in Galliis reperies. Mutilatas aut præciſas linguas locutas, & loqui poſſe, fortuito invento in artificium traducto, ſuperiori ſeculo in Gallia monſtravit ac docuit Paræus Chirurgus. Nunc alius ejuſdem Profeſſionis in eadem Gallia, novo antè & inaudito exemplo, producit, ac deſcribit Os ſine Lingua, ſine artificio, perfectè non tantùm loquens, ſed & reliquas ſibi convenientes edens actiones. Ita, quos Natura diſertos vult, ſine Lingua reddit loquaces. Nefas duxi uni Linguæ relinquere omnibus linguâ decantandum prodigium. Digna res, viſa, quin Orbis ſciat id quod ſola hactenus admirata Gallia. Habe ergo tibi curioſe ac benevole Lector, curioſum hunc Diſcurſum, quem vel pauci hactenus habuere, vel pauci ſoli, nempè Linguæ Gallicæ periti, intellexêre. Accipe grata mente, quod curioſitatis tuæ gratiâ transferre & communi ſub Litteratorum Idiomate tibi communicare volui. Multa hic reperies curioſè tractata, & ad pleniorem hujus hiſtoriæ cognitionem omninò neceſſaria, quæ nec Riolanus annotavit in Anthropographiâ ſua, nec Bartholinus obſervavit in Obſervationibus, ambo tamen cum nonnullis aliis hujus rei mentionem facientes. Quod de meo acceſſit, una vel altera Obſervatio, recentior ſententia, melior ab Authore dictorum explicatio, non contradicendi reprehendendique ſtudio, nec vanæ gloriolæ aucupandæ causâ factum puta. Res, ætas, ſemper aliquid apportat novi, aliquid monet. Cæterùm ſi Translatione hac mea tibi placuero, plaude: ſi non, dum vel minus rectè ubique Idiotiſmum aſſecutus fuerim Gallicum, vel cujuslibet verbi ſenſum genuinum non expreſſerim; ignoſce Indigena peregrino, Linguæ

Gallicæ

Gallicæ petitior imperitiori. Vale. Poſonii. Kal. Novembris 1672.

Præfatio Authoris cum Ordine Tractationis.

Ad dignè graviterque loquendum vel ſcribendum, de Ore quodam memorabili, ſine ullo linguæ veſtigio perfectè & intelligenter ſe exprimente, aurea me Lingua Angelicis deberet inſtruere verbis, aut ſtylus requireretur ferreus, qui tabulis inſcriberet aheneis miraculum hoc incredibile, quo ventura ſecula ſcirent, quod præterita ignorarunt, & præſentis hujus Doctiſſimi etiam Viri, niſi plane, vel teſtes, vel Judices hac in re, vix credunt. Quos inter incomparabilis noſter fuit Anatomicus Riolanus (ceu teſtatur in Antroph. l. 4. cap. 8.) priusquam per D. Duncanum & me tranſmiſſum vidit puerum hunc Pictonem, de quo agimus. Verus enim nervus ſapientiæ eſt, non facilè credere omnia quæ dicuntur, ſed lumine rationis quærere veritatem in abdito latentem, & experientiâ ſe certum reddere de eo, quod controverti poteſt. Ego autem non intermittam & ore, & calamo, & verbis & ſcriptis, qualia etiam ſunt in id incumbere, quo crinibus arripere queam iſtam occaſionem, quæ ſe offert publicandi per univerſum Mundum miraculum hoc, quod jam innoteſcere cœpit Pariſiis in illa totius Franciæ Epitome, ſperans me materiæ hujus novitate ita rara, ac fuit precioſa olim ab Hipponio dicata ſtatua, licèt non à Polyclete Excellentiſſ. ſui temporis Sculptore facta, majorem firmioremque operi meo conciliaturum famam, quàm ſi hiſtoriam, vel deſcriptionem ſuſcepiſſem omnium miraculorum Mundi, ſi unumquodque etiam, tàm magnificum, tamque ſuperbum eſſet, ac fuere ſeptem illa tantopere ab antiquitate decantata. Illos inſuper, qui iis Ingenii dotibus pollent, quibus me ad exequendum propoſitum deſtitui ſentio, quas tamen, tum ad illorum ſatisfactionem, tum ob ſplendorem pulcherrimæ hujus materiæ, vel maximè mihi optarem, benignis meam & voluntatem, & imbecillitatem intuentes oculis, labentem me potiùs confido relevaturos, defectus meos reparaturos, quâm deſtructuros Trophæum hoc, quod in honorem Chirurgiæ, charæ meæ Profeſſionis, erigere laboro, ut facere ſolerent Ariſtarchi & efferati Spiritus contradictionis, ſibi tantùm benevolentes quique quod non plantarunt, nec creſcere, nec florere ſinunt, ſua ex aliorum ruinis exornantes ædificia; ſed quoniam novo modo & ratione mihi loquendum, loquendo autem omnia quæ ſunt laudantur, ita diſcurſum meum inſtituam, ut Lector indè laudare, & admirari queat Deum, naturam in operibus ſuis quaſi manu ducentem. Ordo itaque, ut benè formatus hic prodeat noſter fœtus, ſeptem erit Capitum, quo tanquam perfecto & ſufficienti numero includam, quæ de hac materia dici poſſunt.

Et primum quidem Caput continebit Deſcriptionem illius, qui Linguâ caret, & qua ratione ea amiſſâ.

Secundum, Conformationem Oris hujus elinguis exhibebit.

Tertium, De Conſtructione, & Uſu Linguæ ordinario in homine ediſſeret.

Quartum, Linguam ſemel amiſſam nullo modo denuo regenerari poſſe adſtruet.

Quintum, Quare qui Linguâ carent, nonniſi cum artificio loquantur? inquiret.

Sextum, Qua ratione hic noſter ſine Lingua & ſine artificio locutus fuerit, proponet.

Septimum, Quomodo guſtare, exſpuere, ore aſſumpta hinc inde movere, & colligere, & deglutire ſine Lingua potuerit.

Agloſſoſtomographia, ſeu Deſcriptionis Oris ſine Lingua.

§. 1. *Quis ille ſine Lingua loquèns, & qua ratione eadem amiſſa.*

In hiſtoria bene tractanda, Perſona illa de qua agere, aut cujus notitiam dare volumus, ita ratione nominis, nativitatis, ætatis, patriæ, conditionis & conſtitutionis deſignanda eſt, ut nihil deſiderari queat, quod ipſum ab aliis diſtinguat. Iſte ergo, cujus miraculum me has lineas ducere formam ejus delineare & ad vivum repræſentare impulit: Petrus vocatur Durandus, octò vel novem Annorum puer, natus Andrea Durando, & Margaritha Salè, ruſticis inhabitatoribus Pagi de Là Rangeziere ſub Parochia S. Georgii, ad Montem Acutum in Pictavio inferiori, (*près Montaigu en bas Poitou*) qui quinto vel ſexto ætatis anno correptus variolis, morbo toti propè humano generi communi, quique perſæpe horrendas edit ſtrages, inprimis autem infantibus, & in facie malignitate ſua crudeliſſimam nonnunquam exercet Tyrannidem, quam & ita in hoc puero exercuit, ut integram inde perdiderit linguam, illamque gangrænâ & putredine corruptam (quod in hoc morbo, ubi ægrotus negligitur, nec ritè medicamentis neceſſariis juvatur, facilè tam ob ſepticam Veneni naturam, quàm ob calidam, humidam & laxam linguæ conſtitutionem fieri ſolet) per partes exſpuerit totam, nullo remanente veſtigio adfuiſſe Linguam. Hoc tamen vel prorſus non, vel parum, obſtante, quinque actiones linguæ competentes perfectè edit, quæ ſunt loqui, guſtare, exſpuere, aſſumpta in ore colligere, deglutire, ceu alibi dicemus. Os namque hoc Linguâ deſtitutum, ejus in locum, noviter aliam acquiſivit conformationem, mirabili planè naturæ prudentiâ, quæ nunquam non, ita ferente occaſione, benignam ſe quaſi matrem erga liberos ſuos exhibet.

Non alius crudelior, aut turpior hoſtis in mortalium inſurrexit genus, præter Variolas, nulli, nec ſenibus, notante Nicol. Florent. Tr. 1. Sum. 4. Diſt. 6. c. 13. Angen. l. 9. de ſeb. c. 7. Foreſt. l. 6. Obſ. 44. nec pueris, quibus communiſſimus, nec fœtui in Utero latenti parcens, teſte Schenckio, l. 6. obſ. tit. de Variol. & Morb. Fab. Hild. C. IV. obſ. 55. Rhod. C. iii. obſ. 83. &c. & quos non occidit, illos ita quandoque notat, ut per omnem vitam Tyrannidis ſuæ turpiſſimas notas, maxima cum deformatione, circumferat, quod multis videre eſt apud *Schenckium l. c. obſ. penult.*

Unum de meo addo. Ancilla quædam 30. & ultra annos malè valens, circa feſta Natalitia ſæviſſima Bruma Anno 1669. Trenſchinio trium prope dierum itinere, huc Poſonium proficiſci conſtituit; Huc delata in ſuburbio divertit ægrota, videtque totum corpus repleri variolis. Negligentiùs initio habita, quia paupercula: poſt octiduum de adventu ejus, certior reddita Conſobrina quædam mea, quia eam ante noverat, & reſtitutam ſervitio ſuo deſtinaverat, curam ipſius ſuſcepit, me vocato in auxilium. Nihil intermiſſum, quod ex re videbatur, adhibita expellentia ſufficienter, aliaque huic morbo convenientia remedia: Sed ecce, in morbi declinatione remittentibus ſymptomatibus variolæ quidem decidere ſed remanſere tubercula parva verrucoſa, nullis medicamentis cedentia; Non hîc quicquid externè, vel internè adhibitum, profuit, inunctiones nihil, nihil Balnea artificialia vel naturalia, & licèt quandoque diſpareant, vel ſquamularum inſtar decidant, ſtatim iterum recreſcunt, idque jam per integrum triennium. Sed non ſatis eſt, ſæviſſimo morbo cutem defœdare exteriorem, quin & in interiora ſævit. Deprehenſum ſæpe quoſdam ab interitu diſſectos, quibus Jecur, Lien, Pulmones, omniaque interiora, haud ſecus atque Cutis ſordidiſſimis papulis

puſis manantibus ſcaterent. Fernel. l. 2. de Abd. rer. caut. c. 12. Barth. C. IV. Obſ. 45. Quam oti palato, faucibuſque nocent, vel præſens, de pueto iſto elingui, ſufficit hiſtoria. Vidi ego Anno 1668. hic Poſonii in ſuburbio puerum 4. vel 5. annorum, cui poſt variolas, quibus ut Parentes referebant, os in guttur uſque quantum videri potuit plenum erat, remanens ulcus, & totum palatum, ſuperiores gingivas, labium, & aliquid de dextra gena abſumpſerat, miſerrima inſequente morte. Anno 1670. media æſtate hic morbilli quaſi Epidemialiter graſſantes, ſingulare aliquod oris vitium, idemque periculoſiſſimum conjunctum habebant. Aphthæ erant per totum os interius ad Uvulam uſque & fauces albæ, quaſi inducentes membranam, cum præſentaneo ſtrangulationis ac mortis periculoſo, niſi promptè ſuccurrebatur. Mulierculæ appellabant *den Meel-Hund*, fortè a colore, quòd totum os, ac ſi alba farina conſperſum eſſet, apparuerit.

(*b*) Inprimis ſi citò deſinunt, aut intermittunt uti pulveribus expellentibus, quos ego uſque in decimum quartum, & ſi malignitas adfuerit, in decimum octavum, impari tamen doſi, continuare ſoleo bono cum ſucceſſu. Diaphoreticis enim hiſce Ichor ille acris & erodens infringitur, & ad exhalationem, ſeu tranſpirationem quaſi inſenſibilem diſponitur, unde exiccatæ variolæ ſponte decidunt, nullis vel exiguis poſt ſe relictis veſtigiis. Undè non melius, non tutius, ad præcavendas foveas, ſeu variolarum veſtigia commendare tam propriâ quam alienâ experientiâ poſſum, præter diligentem & continuatum uſum expellentium.

§. 2. *Qualis Conformatio Oris hujus quod ſine lingua loquitur.*

Os ab Anatomicis communiter, & externè, & internè conſideratur: Sed ut de hoc noſtro ritè agamus, motus inſuper & quies ſpectari debent. Quod ſi enim ext inſecus id, dum non movetur loquendo, intuearis, nullam ab alio obſervabis differentiam. At ſi apertum, & loquendo ſe movens inſpicias, ſtatim nobis differentiam, quid habere debeat, & quid habeat. Quod ſcilicet moveatur pro ratione Conformationis, ut uſus poſtulat, quodque Conformatio ejus interna inprimis conſiſtat in dentibus, in palato, in faucibus, in Uvula, in Amygdalis, in Ranularibus, in reliquiis linguæ, in Saliva.

Dentium inferioris maxillæ gemina eſt ſeries extrorſum, Primi ſiquidem, Lacteos appellant, ipſi non excidere & poſteriores non intermiſere verſus interiora ſuccreſcere (ſecus ac faciunt dentes ſupercreſcentes) ubi modò apparent longi, & quaſi inverſi, non aliam ob cauſam, quàm quod dentibus ſuperioris maxillæ ex oppoſito non jungantur, qui anteriorem ſeriem tantùm tangunt, & quod à primis remanentibus locum ſuum ſemper occupantibus introrſum preſſi, à lingua hic deficiente, ad exteriora non repellantur aut retrudantur. Id quod facilè alio, & communi exemplo probari poteſt. Dens, verbi gratiâ, maxillæ cujuſdam, qui vicinum amiſit, ſemper creſcit, & ſe extendit in locum deperditi. Aut ſi dentes accreſcentes, vel etiam primi, non debito tempore evellantur, unà creſcunt, & extra naturalem ſitum ponunt illos, qui remanere debent, id quod non exiguam affert deformitatem, quam, ut evitemus, foramen dentis decidui, & qui non ampliùs regeneratur eſt implendum, ſuperflui autem maturè evellendi.

Palatum, Oris Cœlum, naturaliter convexum, ut ad vulgi mentem vox edatur fortiùs; potiùs autem juxta meam opinionem, ut lingua, dum ſe in rotunditatem contrahit, majus habeat ſpatium. In hoc puero depreſſum eſt, & planum plus ſolito, quod linguam non habuerit cùm creſcerer, quod ipſum formaſſet, aut naturalem convexitatem conſervaſſet.

Faucium Iſthmus, ſive ille introitus. per quem aër, & cibus, & potus ingrediuntur & egrediuntur, hoc in ſubjecto ovalis eſt formæ, tam anguſtus, ut vix digiti apicem admittat. Una ſui parte palatum alterâ radicem linguæ attingit. In medio ſuperiùs annexa dependet Uvula, rimam in ſemilunarem formam dividens, & internè ad Epiglotidem deſcendens; cùm alias faucium hic Iſthmus aut gulæ introitus ſit rotundus, & cum Uvula duos quaſi arcus tribus inſiſtentes columnis repræſenter, nempe ut aër loquendo meliùs infringatur & prorumpat.

Uvula in hoc puero longa eſt, tenuis; ejuſque extremitas pendens ac mobilis. Longa eſt; ut Epiglottidem attingat. Tenuis, ne nimis rimam claudat. Deſcendens ad Epiglotidem, ne ſe nimium movendo mutationem & vocis inflexionem impediat, cujus ſcilicet gratiâ eſt in homine, qui ſolus inter reliqua animantia particulâ hac pyramidali carneâ gaudet, magis ad commodiorem loquelam, quàm ut eâ pulmones ab aëre frigido, Larynx ab ingreſſu pravorum, (niſi fortè in hoc ſubjecto elingui) Oeſophagus, vel à deglutitione magnorum fruſtorum, & Naſus à regurgitatione aſſumptorum præſerventur. Primum namque nares & os præſtant; ſecundum Lingua, tertio non repugnat inſervire poſſe Uvulam, quarto verò reliqua animantia magis eſſent obnoxia; quæ demiſſo in terram Capite cibum aut potum capiunt, quàm homo erecta cervice comedens & bibens.

Amygdalæ, duæ glandulæ ſunt, ſpongioſæ, à figura nomen ſortitæ, utrinque ad linguæ radicem in ingreſſu faucium ſitæ, ad excipiendam à Capite, & ori reddendam ſalivam, quo irrigentur Lingua, Palatum, Gingivæ, Ranulares, & imbuantur maſticanda. In hoc verò ſubjecto inſtar duarum Caſtanearum ſunt apparentiores, quàm alias in hac ætate ſolent, quam magnitudinem iterum à defectu Linguæ acquiſiverunt, in quam, quòd non evacuarint ſuam humiditatem, ita excreverunt. Quinimò neceſſarium erat In hoc ſubjecto, talem obtinuiſſe figuram, & dimenſionem ad coarctandam gulæ rimam, quo meliùs fieret elocutio.

Ranulares, (*Les Ranulaires ou Grenouilleres*) de quibus etiam recentiſſimi ſilent Anatomici, in hoc ore non inveniuntur. Sunt autem duo corpora rotunda, ſpongioſa, ſubrubra, utrinque in parte maxillæ inferioris anteriori dextrorſum & ſiniſtrorſum verſus dentes maxillares in formam pedum poſteriorum Ranæ ſub apice Linguæ & mento ſeſe extendentia, quo in loco illa tempore ſilentii ſe retrahit, reponit, & quaſi ſuper molliſſimum pulvinar quieſcit. Ultra hanc commoditatem, quam præſtant, inſerviunt etiam ad continendam ſuperfluam ſalivam, quæ aliàs ſemper ex ore proflueret. Hinc etiam ſi filum Linguæ minus dextrè ſecetur, perpetua oritur ſalivatio, & hoc in loco fieri ſolet Batrachion ſeu Ranula.

Quod ſupereſt, adhuc eo in loco, ubi antea Lingua fuit, duplex eſt corpus planum, & in oris fundo ſitum, carne conſtans muſculoſa, lineaque diſtinctum ſecundùm longitudinem excurrente, & ab interiori menti parte uſque ad gutturis ovale foramen ſe extendente, in medio ſui, utrinque inflatum, ſe colligit, & retrahit verſus palatum, ceu duæ hirudines ſibi junctæ, cùm puer loquitur, aut aliquid deglutit. Unde pro reliquiis habeo partium poſteriorum muſculorum, aut Genioglosſorum, aut Mylogloſſorum, ubi terminata gangræna, quæ nunc conſtituunt iſtud corpus moventque.

Saliva, Aquoſus parumque glareoſus humor eſt, qui ex Cerebro ad infundibulum, & indè, ſcribit Riolanus, per duos parvos canales in ambas fertur amygdalas, ex quibus partes internas oris per illas cavitates circum has glandes; inſtar parvorum loculorum ſitas,

tas irrigat, ut os humectetur, Lingua reddatur agilis, ut ad hujus profunditatem deducat ſapores, & hi penetrent palati membranam, ut melius in ore moveatur cibus, ſerviat inſtar fermenti ad digeſtionem, ut tandem loquelam reddat ſuaviorem, lenioremque reſpirationem. Reſtat ut loquamur de motu Oris hujus externo, qui triplex, ſecundùm tres partes, quæ moventur, Labia ſcilicet, Maxillam inferiorem & Genas. Singulæ motus edunt diverſos; in hoc puero dum loquitur, deglutit, aut exſpuit, ab aliis diverſiſſimos. Quæ cùm facit labia magis verſus interiora, vel verſus exteriora inflectuntur & invertuntur, maxilla inferior valdè cogitur, aut ſe extendere, aut contorquere, muſculi buccinatores genas intra dentes trahunt molares ad fungendum officio Linguæ.

Dentes, ut numero, ita quoque & ordine quandoque variant. Viſi quibus triplex, quibus duplex ordo, imò quibus dentium loco nonniſi continuum os fuit, teſt. Schench. lib. 1. obſerv. T. de Dent. Laur. l. 2. Hiſt. Anat. c. 10. Melch. Sebiz. Diſp. 2. de Dent. aliiſque; Ordinariè homini una eſt ſeries 16. Dentium in utraque maxilla. Quadrupedibus mordacibus ac rapacibus ad proportionem plures & validiores; Omnium autem piſcibus carnivoris plurimi ordines. Rarum eſt ac notatu dignum, quòd Cl. Steno de Cane Carchariæ, alias Lamiæ dictæ, Piſcis voraciſſimi & Antropophagi, cujus in ventriculo nonnunquam, teſte Rondeletio, integer homo, iſque loricatus, fuit inventus, diſſecto capite refert, ſe tantum in media mandibula (nam pleroſque reſciderant, & quibuſdam in locis reſectis cum dentibus gingivis, ne veſtigia quidem dentium integra reliquerant:) tredecim dentium ordines inveniſſe, quorum interiores inferiora verſus recurvati ſub gingivarum molli & fungoſa carne ita deliteſcebant, ut nonniſi reſectis gingivis in conſpectum prodirent. In alio vero piſce, itidem ex Canum genere, diſſecto, maxillæ inferioris octo obſervavit ordines, ſingulos 19. dentibus inſtructos, in ſuperiori ſex cum 17. dentibus. At cur natura hiſce animalibus tot conceſſerit dentes? cùm ob ſtructuram in tàm ubere eorum numero minima pars uſui eſſe poſſit, prædamque inſuper totam ſine prævia maſticatione deglutiat, meritò mirandum; Prælaudatus Author factum hoc ob materiæ abundantiam & neceſſitatem, ut delapſis, vel quomodocunque amiſſis anterioribus, ſtatim interiores ſuccederent, exiſtimat, in diſcurſu ſuo elegantiſſimo, quem de hac Anatomia Florentiæ ſpecimini Myologiæ Elementorum annexum edidit. Fortè etiam, ut & hi verſus interiora reflexi inſtar hami ſerviant; quibus impedita præda ex tictu immanis belluæ extricare minimè ſe queat. Unde annoſis, quibus priores ſæpius excidere, minor ordinum numerus, quo aliàs multùm variare ſolent Authores.

Rondeletius ſex numerat ſeries; Tot Mercatus, ſed putat Cl. Steno in exſiccato capite non tam benè omnes in gingivis latentes deprehendi potuiſſe. Bellonius in univerſum ipſi 140. dentes tribuit. Lamiæ verò, quam ab hoc diſtinguit, plus minùs ducentos per quaternos verſus (ut inquit) in utraque maxilla diſpoſitos. Alii triplicem tantùm ſeriem adſtruunt, vide Geſner. lib. 4. de Aqua. In Gaditana littora expulſam belluam marinam cujus inter duas pinnas ultimæ caudæ cubita ſexdecim fuere, dentes ejuſdem 120. maximi dodrantium menſura, minimi ſemipedum, ex Turriano citat *Jac. Pont.* in Att. *Fallar.* l. 2. *Synt.* 3.

Ita dicti à tempore, quòd lactentibus erumpant, non à materia, quòd ex lacte fiunt; ut cum nonnullis vult. Auth. lib. de Princip. 5. ſeu Carn. Quem librum meritò D. D. Melch. Sebiz. in Diſp. 2. de Dent. cum Mercuriali Hippocratis fuiſſe negat, quia non pauca continet à veritate aliena, aliiſque Scriptis Hippocraticis contraria. Formantur enim in Utero æquè ac reliquæ partes ſpermaticæ, ſed gingivis teguntur, tum quod minores, quàm ut illas tranſire queant, tum quod illorum nullus adhuc uſus, quibus gingivis in diſſectione remotis, in alveolis ſuis nemo, niſi Tereſiâ cæcior, non videre poteſt. Ego certè cùm ex fœtu legitimo tempore, ſed mortuo excluſo, ac proindè nunquam lac ſuxerat, Sceleton pararem Lutetiis Pariſiorum, ablatis gingivis perfectè abſoluros inveni (quos & adhuc monſtrare poſſum) octo priores dentes utrinque; ſub quorum uno vel altero ſatis jam duro, eruto curioſitatis gratiâ, inveni ſubjacentem materiam cartilaginoſam; ceu rudimentum dentis ſubſecuturi, qualem etiam deprehendi in alveolis maxillarium. Undè non ineptè Cauſa deduci poſſet, cur anteriores cadant & regenerentur, molares verò, ſive maxillares non.

Fabricavit ſcilicet natura primos dentes primo ſeptenario deciduos, ut ſint operculi loco, ſub quo tutius & firmius creſcant ſecundi, & ut interea, dum hi adoleſcant, convenientemque acquirant duritiem ſerviant infanti, quem tamdiu edentulum eſſe non decuit. Dentes in ſenectute regeneratos, hinc inde vide apud Obſervationum Scriptores.

Nullum animal Uvula gaudet præter hominem, quia nullum animal loquitur, magiſque articulatam vocem, ut ut varia avium modulamina & ſuaviſſimas tenellæ vocis inflexiones miteris, edit, præter eundem. Loquelæ enim vel maximè, vel primario inſervit, miſſis aliis actionibus, quę homini cum Brutis communes, & quas iſta ſine illa facilè peragunt. Unde vel eroſa, vel penitus amputata (quod nunquam fieri debere vult Rud. l. 4. c. 14.) ſtatim vox læditur, Laurent. Hiſt. Anat. l. 11. c. 18. Muti fiunt, Gal. de uſ. Part. 11. c. 11. Diterius, minuſque perſpicuè loquuntur. Joubertus de Aff. Thor. Vitiata voce abſurdè & de naribus loquuntur; Pareus Anat. l. 5. c. 13. raucam vocem edunt, Riol. Antropogr. l. 4. c. ult. Et quidquid contradicat Fallop. in Obſerv. Anat. certò adſtruens nullum pati vocem detrimentum ab exeſa uvula; Vivum hujus rei exemplum hic Poſonii habemus in Typographi filia 10. vel 11. annorum, quæ à primo ortu hac particula deſtituta, ſine impedimento aut regurgitatione ad nares deglutit, ſed difficulter loquitur, imò quaſdam literas planè pronunciare nequit; ut l. ſ. c. 1. ch.

Andegavi vidi hominem triginta annorum, qui duplicem habuit Uvulam, quæ legitimo in loco pendebat, ſed digitum minorem propè lata in medio diviſa, in apice verò Epiglotidem verſus iterum coaleſcens, ut mirabilem præbuerit formam. Deglutiebat iſte ſine difficultate quodcunque, ſed lubentius liquida, quàm ſolida, loquela tamen de naribus procedebat, (*il parloit du nez*, ut Galli dicunt) Tabidi autem quomodo reddantur hac particula deſtituti, non capio, niſi fortè credam hoc potiùs fieri à deſtillationibus acribus & erodentibus ad pulmones, quæ cauſam etiam præbuere huic eroſioni, quàm ob ingreſſum aëris frigidi in eoſdem, quem Os & nares ſatis temperant. At quæri poſſet quomodo Aves loquantur, aut vocem humanam imitentur, iſtâ particulâ, ad loquendum, adeò neceſſariâ, deſtitutæ? Pſittacos certò loquentes plurimos habemus, nota, quæ de Corvo Auguſtum ſalutante dicuntur, & de Pica apud Martialem;

Pica loquax certa Dominum te voce ſaluto,
Si me non videas, eſſe negabis Avem.

De Auriviti Fringillæ quodam genere refert Deuſingius in Diſſert. de Surd. & Mut. ab Ortu Sect. 4. de Loquela Brut. Illam, quoties ſe ad Cantum componeret, ſubmiſſa & rauca voce Belgico Idiomate exclamaſſe;

Digitized by Google

maſſe : *Bing-Manellente.* Verùm enim verò non tam ad loquendum ſimpliciter, quàm ad bene loquendum, ad bene articulandam vocem ; ad pronunciandas literas gutturales videtur neceſſaria ; Unde loquuntur quidem iſtæ aves, vel potiùs imitantur humanam loquelam, ſed malè pronunciant, & quandoque vix, niſi ab aſſuetis, intelligi poſſunt.

His novum uſum tribuit VVarthonus in Adenogr. c. 22. Guſtûs organum eſſe vult, omneſque Oris partes, in quibus Guſtus perficitur, ſubtendere contendit. At meritò recedit ab iſta Sententia L. Bellin. in Guſtûs Organo c. 13. 14. guſtationem fieri adſtruens in papillulis, quas linguales fungos appellat, nihilque aliud eſſe dicit, quam ſurculos nervorum è linguæ ſubſtantia aſſurgentes, & ſiphunculorum inſtar ad extimam ſuperficiem deſinentes, non ſtratos & linguæ plano parallelos, ſed eidem implantatos & erectos apice ſuo, ut oſculis occurrant ſalibus, quibus mediantibus guſtabilia ipſis communicantur. Atque papillaris hæc extenſio, ſeu papillare corpus, ut amat nominare Malpighius in Epiſt. ad J. Alph. Borellum ; per totum corpus linguæ expanſum, impoſuit fortè Veteribus, ut linguam duplici carne conſtare crediderint : glandulosâ unâ, alterâ muſculosâ ; Cùm in contrarium hodie diligens Inſpectio & Examinatio demonſtret, Linguam verum eſſe corpus muſculoſum, miris quidem fibrarum plexibus donatum, quia miros etiam ac varios, ſi ullum aliud membrum debuit edere motus, per quos fibrarum anfractus propullulant fungi illi nervei, ſive nervorum extrema filamenta.

Quid velit Author per Ranulares, non ſatis intelligo, denominationem ex Gallico retinui ; Non enim ſub hoc nomine quidquam vel legi, vel audivi, vel vidi. Vix erunt Muſculi Baſiogloſſi, ratione ortûs, inſertionis & formæ exterioris, unde & nonnullis Ypſilogloſſi audiunt, hiſce ſimiles, ſed ratione ſubſtantiæ diſſimillimi. Niſi fortè ita appellet carnem illam plurimis glandulis & pinguedine conſtantem, ad radicem Linguæ ſitam, quam nonnulli, teſte Barth. in Anat. reform. pro undecimo muſculo linguæ habent, quamque longè meliùs Cl. VVarthonus Glandulas maxillares nominat, & modo huic, quem proponit Author, non abſimili deſcribit in Adenogr. cap. 21. Earum inquit, pars poſterior parotidi & glandulis jogularibus, appropinquat multò craſſior & rotundior, ut & rubicundior, anteriùs progreſſa paulatim attenuatur, media autem via videtur primo aſpectu ab interiori parte quaſi diſcontinuari, & recedere, re ipſa tamen exiguo ramento continuatur, dein verò nonnihil iterum craſſeſcit, & cunei inſtar inter maxillam, & linguæ muſculos ad mentum uſque protenditur.

Et hic quidem locus non ſuperfluam ſalivam, ut vult Author, quam ad mentem illius temporis, novos ductus Salivales ignorantis, è Cerebro deducit, ſed ejus ſcaturriginem continet, quia vas ſalivale tranſit, & ſi in hac parte minus dextrè fiat Ranulæ operatio, vaſaque illa diſcindantur, perpetua oritur Salivatio. Id quod jam ante VVarthonum vidit & prædixit Carpus in Mundinum, liceat mihi locum hunc totum ex Cl. Deuſing. Diſp. de Alim. depur. quem à Brenzelio, & hic Beringario habet mutuare, & quia multùm, quæ diximus illuſtrat, huc tranſcribere. Sub lingua, inquit, duo ſunt Orificia ſeu Oræ, ſive fontes, à quibus exit Saliva & duo habitacula Salivæ vocantur etiam ab Avicenna, generativa Salivæ, & in illa Orificia ingreditur ſtylus, teſte Avicenna & teſte Senſu : & talia orificia aperiuntur & conſtringuntur per ſuas pelliculas, prout clauditur & aperitur burſa. Et interdum aliqui Chirurgi ignorantes, propter aliquod opus manuale in iſto loco incidendo aperiunt talia orificia taliter, quòd ſuæ pelliculæ poſſunt non poſtea claudi tempore debito ; & tunc perpetuò, velit, vel nolit patiens, ille ſemper eſt cum ore pleno ſputamine : Et ego habui tales præ manibus, quos fontes devaſtarat Curſor de Vercello, Baptiſta vocatus, volendo curare Ranulam ſub lingua : Et tales fontes implantantur ad Carnem glanduloſam, quæ eſt ſub lingua verſùs radicem, quæ eſt multa, & eſt ſemper plena ſputo, ſuſcipiens illam humiditatem à venis proximis. Hæc ille.

Confundit hic Author, ut & plerique veteres Anatomici Sputum cum Saliva. Humor ille craſſus viſcidusque, qui ſæpè cum Saliva commiſtus è tonſillis, ad quas è Capite, ceu Cerebri excrementum depluit, provenit, Sputum eſt non Saliva, quæ nobilioris naturæ & ortûs. Vide VVarth. Adenogr. c. 21. De cujus materia, modo generationis, uſibus & neceſſitate, cùm actum alibi fuſiùs, & ex profeſſo, hîc superſedeo.

§. 3. *De naturali Conformatione & Uſu ordinario Linguæ in Homine.*

Si quis dignè & doctè de Lingua, aut alia Corporis humani parte loqui vel ſcribere vellet, linguam & calamum mutuare à Riolano, aut ex illo ſumere deberet, & tranſcribere ; quod in pulcherrimo ſuo Anthropographiæ Opere tanta cum Excellentia, tanta cum elegantia dixit, ſcripſitque, ut curioſiſſimi Anatomici deſperent, aliquid ulteriùs, aut ipſo meliùs, proferre, dum nihil tam egregio operi ad ſui totalem perfectionem deeſſe videtur, quàm applauſus, quem jure promeruit, & qui meritò tam raro Authori debetur. In ejus igitur æs incidendum eſſet, ſi non & ſuum cuique tentare talentum, & quid valeant vires experiri liceret, quàm in totum alienis laboribus acquieſcere.

Dicam ergo, quòd Lingua ſit membrum particulare, unicum in ſuo genere, diverſas aſſumens in ore humano figuras, mediante linea quadam ſecundùm longitudinem excurrente, diſtincta ſine diviſione in partem dextram & ſiniſtram, carne conſtans duplicis generis, pulpoſa ſive glanduloſa, fibroſa ſive muſculoſa, duplici gaudens motu, uno proprio à ſe ipſo procedente, quo nonnunquam mentem præcurrit, & Velox dici poteſt, altero, qui à voluntate dependet, unde animalis vel voluntarius audit, inſtructum nervis, arteriis, venis, membranis tectum, & randem duobus alligatum ligamentis, ut Inſtrumentum Loquelæ, Guſtûs, Exſpuitionis, ut colligat aſſumpta maſticanda, ut juvet deglutitionem, ut ſit inſtar ſpeculi, in quo ſigna ſanitatis, & morbi, & mortis videri poſſint, & ut mentis noſtræ ſit nuncius, noſtrarumque interpres cogitationum.

Figura Linguæ, quæ cum Proteo convenit, quia prout nobis placet, variatur, certa deſignari nequit ; quamvis recentiores Anatomici ipſi Pyramydalem adſcribant, quæ tamen nonniſi certis competit animalibus, Ariſtoteles latam eſſe dicat, ipſa certè conſtat experientia hanc pyramidalem figuram coactè tantùm accipere, tum nempe, quando ex ore protenditur, vel quando conjunctis duabus marginibus in formam imbricis effingitur.

Duplex in Lingua Caro eſt, glanduloſa ſuperiùs, inferiùs muſculoſa. Prima ſui generis (nec non vel glandula eſt, vel muſculus) poroſa, aut imperceptibiliter undique perforata, rara ceu ſpongia, ſubtilis, dura à radice, uſque ad apicem linguæ, ejuſque verum conſtituit corpus. Secunda fibroſa, ſed unita, compacta, muſculis conſtat, genioglosſis, baſiogloſſis, ſtylogloſſis, mylogloſſis, qui attingunt, inſeruntur, miſcentur cum hoc corpore, ut utrinque abſque confuſione aut commixtoi-

mixtione cum glandulоſa, ad movendam figurandamque linguam pro voluntatis arbitrio.

Nervi, quorum beneficio lingua animatur, guſtat & movetur, procedunt à tertia, quarta, & ſeptima Cerebri conjugatione, ſecundùm plurimos Anatomicos, & ſecundùm receptum Diſtichon latinum, ſeptem horum parium inſertiones complectens. Sed Riolan. l. 4. c. 2. Bauhin. l. 3. c. 12. & Spigel. l. 7. c. 2. Tres Celeberrimi Anatomici noſtri temporis nullam, tertii paris diſtributionem proſequendo, mentionem faciunt, quod ex illo nervus ad linguam progrediatur. Ipſe quoque Riolanus quartum tantùm in oculis abſumi vult. Quod ego in Riolano & Bauhino valdè miror, dum ille quidem l. 9. c. 4. dicit: Quòd Lingua nervos ſuos à tertia & ſeptima conjugatione accipiat; Hic autem, ſui quaſi oblitus, l. 3. c. 89. inquit nervos habere à tertia, quarta, & ſeptima Conjugatione. Ita Riolanus ſeptimum par ad Linguam deducit, & exiguum ramum quinti, quem tranſire vult aquæductum Fallopianum. Spigelius autem ultra portionem ſeptimi, tertii, & quarti, etiam partem inferioris quinti paris. Quod hìc obiter notare volui, quia ad propoſitum & quo unus vel alter anſam habent, hæc loca inter ſe conciliandi.

Arteriæ linguam vivificantes, ex Carotidibus proveniunt, ipſique iſtum ardorem, nigredinem, ſiccitatem, & deglutiendi difficultatem conciliant, quæ in febribus obſervatur ardentibus, magis per immiſſionem ſanguinis calidi & ebullientis, perque communicationem caloris cum Oeſophago, quàm per vapores ex toto corpore huc delatos, ut notavit Spigelius l. 6. c. 2.

Quæ nutrimentum afferunt Venæ ab illo Jugularis externę ramo, quem profundum appellat Spigelius, & à tertio ramo jugularis internę oriuntur, ut vult Bauhinus. Harum ſectio valdè prodeſt in affectibus Cerebri, ut bono cum ſucceſſu, obſervavit Riolanus.

Membranam lingua involventem communem habet cum interna Oris & Oeſophagi à dura matre procedentem, & ſe extendentem ad hæc omnia inveſtienda, unde etiam guſtus ſpeciem ſenſui communi communicat, ſentitque affectiones Oeſophagi, Ventriculi, humorumque læſorum.

Duorum Ligamentorum, quæ annectunt, ligant, & tenent linguam, alterum eſt membranoſum, alterum nervoſum, & rotundum. Illud baſi ſua leviter alligat linguam ad Os Hyoides, ut eo liberius & ſecurius moveatur. Hoc autem apice ſuo mento interno ſymphyſi ad dentes anteriores annectit, ne linguæ mucro, vel nimium ex ore propendeat, aut ſeorſim moveatur, & ut doceamur reprimere ac continere moleſtas illas quandoque in nugas, calumnias, aliaque oris vitia, heu nimis hoc ſeculo ordinaria, proruptiones. Ultra hoc rotundum ligamentum aliquandò aliud planum & ſuperfluum reperitur, quod à Linguæ cuſpide verſus medium gingivarum inferius tendit, ita ut infantes hoc habentes nonniſi cum labore & dolore linguam extrahere, aut ubera ſugere queant, quia impedit quo minus papillas mammarum apprehendant, unde quoque reſecari ſolet. Sed quoniam niſi cura habeatur, facilè verum ligamentum offendi poteſt, adminiſtranda eſt iſta operatio cum una parte forficis, ut cuſpis ſit inter duo ligamenta, dorſum verſus linguam, acies directa ad gingivas, & ita reſecandum eſt ſubitò, tenendo linguam digitis manûs ſiniſtræ. Nonnulli fide digni referunt in Canibus ex hoc ligamento rotundo vermem fieri. Siquidem aut inter linguam & ligamentum rotundum eſſe debere ſcio, admonere volui, caveant, ne diſſecent hoc ligamentum, ceu facilè fieri poteſt in exſtirpando, ad præcavendam rabiem, hoc verme, ut Venatoribus ſolenne eſt.

Linguæ motus alius eſt proprius, & ab ipſa ſolùm dependens, alius verò ab alio, ut inquit Riolanus. Primus in carne ſui generis conſiſtit, alter in Muſculi Illum Velocem, vel præcurrentem, vel ideò vocari, quòd præcurrat quaſi alterum à mente procedentem. Nullus enim muſculorum iſtam velocitatem linguæ poſſit dare, quam continuare videmus nonnunquam ſatis diu, dum retentum in ore aërem diverberat, ad formandam elocutionem, aut dum nobis etiam non advertentibus loquitur, ut videre eſt in Oratoribus, qui ſæpe plus loquuntur quàm volunt, aut præmeditati ſunt. Voluntarius in muſculis dependens ad fortiores linguæ actiones requiritur, ſine quibus illas edere nullo modo poſſet. Nam deglutire, colligere cibum, exſpuere nunquam ex ſe ipſa potis eſſet. Verùm hi duo motus conjunctim ad omnes concurrunt actiones. Fertur incredibili velocitate per omnes Oris partes, referturque, pellitur, repellitur, ut faciat & dicat quod velit, adeò ut non tantùm cujuslibet hominis, ſed & brutorum variorum voces imitari queat. Inſuper quemadmodum natura omnes Corporis partes duplices fecit, ita quoque linguam in duas partes diviſit, ne affecto uno latere offendatur & alterum, impediaturque illius functio naturalis. Non quidem, quod revera in duas partes diſſecta, aut bifida ſit, ceu in Lacertis, Vitulo marino, aut trifida, ut in Serpentibus; aut ſe habeat quemadmodum Torquemade in Hexaemero ſuo ex Joh. Bohemi libro de moribus omnium Gentium refert; Eſſe quoſdam qui duplicem linguam habeant, quibus duas diverſas cogitationes ſimul & ſemel erga duos itidem diverſos exprimere aut proferre poſſint. Sed unica eſt & unita, unica ſolùm illa tranſverſali ſecundùm longitudinem, diviſa in duas partes, & ratione ſuperficiei à parte inferiori, & ratione unius extremitatis ab alia, niſi ita duplex ſit, quemadmodum in plurimis hominibus hodiè Cor reperitur duplex, aliud cogitans, aliud loquens, quod ſimulatoribus frequens, qui non meliùs repræſentari poſſunt, quàm in iſtis hominibus duplici lingua præditis.

Omnes qui hactenus de Lingua ſcripſere, nullo modo dubitarunt, illam Elocutionis, Guſtûs (addo ego) Exſpuitionis organum conſtituere, & quod multum, ad maſticandum, deglutiendumque conferat adſtruere. Nunquam, ut Exemplis probemus, Thyreus Philomelæ linguam amputaſſet, niſi exinde ipſam mutam fore crediſſet. Facilè judicarent de ſaporibus illi, quibus Lingua repleta pituitâ craſſa, niſi hoc tantum facere poſſent linguâ in ſtatu naturali conſtitutâ. Deglutirent exhibita Paralytici, exſpuerentque ſine impedimento, ſi lingua non ideò in ore eſſet, ut hæc omnia præſtaret quæ modo diximus. Ita ut quinque notabilia habeat officia, quæ ipſi denegari non poſſunt, licet Exſpuitio à me demum ipſi addita, & nemo illam hactenus inter actiones linguæ humanæ numerarit. Si enim conſideres reliqua omnia animalia, vel ſalivare, vel certè ſpumare, ſalivare etiam Senes, Infantes, debiles, qui linguam habent reſolutam, ut & qui ex iracundia, ceu Equi, vel Apri ſpumant, facilè judicabis Salivationem provenire ex imbecillitate, Spumam ex Commotione, Exſpuitionem autem actionem eſſe voluntariam, dependentem à motu linguæ voluntario, ad exonerandum os eo quod ejicere geſtit. Conſtat, linguam ut ſpongioſam, & ex variis compoſitum eſt partibus Corpus, recipere ac abſorbere omnes evaporationes, deſtillationes & tincturas, ex omnibus Corporis partibus, repræſentare harum colores, qualitates: ad ſervitia, ut hoc præſtet, habet nervos, arterias, membranas, quæ inſtar lineæ Communicationis ſunt ad cognoſcendam ſanitatem, morbos, eorumque exitum. Quare huic materiæ non diutius immorabimur, utpote quæ ſatis nota, & apud alios legi poteſt.

poteſt. Tandem nemo ignorat linguam veram eſſe mentis interpretem, nuncium rationis & propalatorem noſtrarum cogitationum, etiam intimarum, illam per elocutionem diſcernere hominem à brutis, per hanc fieri converſationes, probari amicitias, hac publicari beneficia & miracula Dei, hac iram placari cœli, hac gratiam concitari, hac benè, vel malè de proximo mereri, hac illum vel laudari, vel vituperari, occidi, vel reſuſcitari eundem. Verbo, gladius acutus eſt lingua, Peſſima ſimul & optima res in mundo. Sed mirandum, quòd certè aliis temporibus pro miraculo habitum fuiſſet, Os ſine lingua, ſine artificio cum parva incommoditate omnia hæc facere, quæ aliàs facit lingua in ore, quæque balbutientes difficiliùs, nec meliùs poſſent peragere, illi cum duplici lingua, quorum meminit Torquemade quàm puer iſte penitus elinguis peragit.

Operæ pretium eſt hæc loca inter ſe conciliare, ne graviſſimi iſti viri ſibi ſcribendo, vel non conſtitiſſe, vel contradixiſſe ipſis credantur. Quæritur itaque cur Riolanus, Bauhinus, Spigelius perſequendo tertii paris nervorum diſtributionem nullum ramum ad linguam deducunt? Cùm tamen poſtea Riol. l. 4. c. 9. de Lingua agens, ſui immemor nervos habere dicat eam à tertia & ſeptima conjugatione. Bauhinus verò itidem l. 13. c. 89. linguam nervos habere à tertia, quarta, & ſeptima conjugatione adſtruat. Cur Riolanus quartum par in oculos abſumi velit? Et cur Spigelius ultra ſeptimi, tertii, & quarti paris ramum, etiam ramuſculum quinti paris ad linguam deducat? Hic eſt ni fallor Status controverſiæ, quem Author confusè nimis & obſcurè in diſcurſu ſuo proponit.

Sed R. ad 1. Fortè Authorem non benè inſpexiſſe Riolanum, qui lib. 4. c. 2. diſpenſationem tertii paris proponens expreſſè in hæc erumpit: Alter ramus tertiæ conjugationis, qui Cranio excidit, linguæ communicatur. Bauhinus verò & Spigelius nullum quidem ramum in linguam deducunt, ſed tantùm in dentes, & gingivas abſumi volunt, quas partes etiam guſtare, & ſapores diſcernere vult Galenus. Bauhinus verò l. 3. c. 89. meliùs ſe explicat quaſi, cùm in tunicam tantùm vult ferri ramum tertii paris, non totaliter inſeri. 2. Cur quartum in oculos abſumi, atque adeò ab aliis recedere Anatomicis velit Riolanus, Riolani opus eſſet ut ſe explicaret, nam nimis ſuccinctus hoc in loco. Si quid conjectare licet, credo, cùm Authores mitum in modum quarti, & quinti, & ſexti paris diſtributionem inter ſe confundant, & non rarò tertii paris radicem pro quarto habeant pari, de hoc locutum fuiſſe exiſtimo, quod revera totum in oculis abſumitur. 3. Cur quinti paris ramus addatur, cùm illud auditui & auribus ſit deſtinatum ab antiquis verſiculis latinis? facilis reſponſio: Tertia & quarta conjugatio, licet ab iiſdem guſtui ſunt deſtinatæ, hoc non obſtante, ſurculos & ramuſculos ſuos in oculos & totum vultum ſpargunt.

Non de Carotidibus, quibus cum Oeſophago nulla eſt vicinitas, ſed de trunco Aortæ aſcendenti hoc dicit Spigelius loco ab authore citato; verba ejus hæc ſunt: Hinc ratio in[illegible]it, reddi poteſt, cur in febribus ardentibus lingua nigreſcat, & difficulter ægri deglutiant. Etſi enim verum eſt, ex univerſo corpore vapores ad caput plurimos tranſmitti, non maximam tamen hujus nigredinis culpam arteriæ vicinitati licebit adſcribere, quæ accenſa & inflammata Oeſophago, & ſic conſequenter ipſi etiam linguæ gravia mala impertit. Poſtquam enim incommoda, quæ ex refrigeratione Oeſophagi Aortæ accidere poſſunt, tractaſſet, illa ſubjicit mala, quæ vice verſa Aorta plus juſto incaleſcens Oeſophago & partibus vicinis aut continuis faucibus nimirum & linguæ affert. Unde fortè eſt, quod in tenellulis infantibus nullibi meliùs calorem præternaturalem deprehendamus, quàm in ore. Et quomodo ſane exigua illa vaſa ſublingualia, utut ſanguine fervidiſſimo plena, tantum ardorem, tantam ſiccitatem linguæ, totique ori communicarent, quia illæ partes non aliter, ac terra ſub Canicula furenti, omni exhauſta humiditate finduntur. Rectiùs ergo nigredinis & ariditatis linguæ in febribus cauſa remota erit, inſignis illa ſanguinis effervescentia in Aorta partiumque adjacentium incaleſcentia, ex ea autem reſultantes vapores & fuligines pro ultima habendi cauſa, vid. Senn. l. 4. de febribus c. 18. Nihil hoc ſymptomate apud nos in febribus malignis, inprimis in Lue Hungarica, communius, & eſt quandoque cum, ſed ſæpius ſine deglutitionis difficultate. Vulgus appellat *die Braunt, oder die Herg-Braunt*, ſcilicet à Colore linguæ, diverſus tamen toto Cœlo eſt affectus ab Angina: propinant communiter pulverem tormentarium, & credunt eo juvari, fortè ob nitrum & ſulphur, vide Hoeffer. Herc. Medic. l. 1. c. 12.

Nihil frequentius hic in Hungaria harum venarum Sectione, id quovis Capitis dolore, febre, Lue Hungarica: quin & nonnulli ſingulis annis præſervationis cauſa illâ utuntur, quemadmodum alii apertione Medianæ. Pro malo, imò lethali, ſigno habeo, ſi apertæ parum, vel nihil ſtillent ſanguinis; id quod bis hoc Anno mihi cum interitu ægroti accidit. Contrà autem ſi benè fluunt, bonum ſignum. Accidit quandoque ex apertis his tam exiguis venulis, tam inſignis Hæmorrhagia, ut nullis medicamentis ſiſti poſſit. Ita ante aliquot demum ſeptimanas, Vinitor quidam morbo Hungarico detentus, manè ſibi aperiri curavit raninas, ſtillavit ſanguis per totum diem, quem demum circa veſperam vocatus, omnibus aliis medicamentis fruſtra adhibitis, pulvere compeſcui ſympathetico.

Peſſimus ille mos, in quem meritò invehitur Aquapendens in Operationibus ſuis Chirurgicis, & apud nos invaluit, ut Obſtetrices digito ligamentum ſublinguale recens natis rumpere tentent. Ultra enim mala & pericula, quàm ille ibidem notavit, facilè & hoc accidere poteſt, ut parvum Os nimis diducendo, inprimis, ſi digiti Obſtetricis, vel fœminæ adminiſtrantis ſint paululum craſſiores, dislocetur maxilla inferior, cum inevitabili interitu infantis. Subitò enim Os ipſis quaſi clauditur, maxilla hæret immobilis, nec vagire, aut ſugere queunt, ſicque miſelli coguntur interire. Noſtrates hæc videntes Symptomata, in refrigerationem Capitis, & temporum cauſam conjiciunt, dicentes Germanicè: *Dem Kind ſeynd die Angeln erſtarret.* Cui ſententiæ vulgi primò fidem adhibens varia adhibui calefacientia, & diſcutientia; Sed poſtquam his me nihil prorſus profeciſſe viderem, in eam deſcendi opinionem, luxationem vel dislocationem adeſſe debere inferioris maxillæ, cui niſi ſtatim reponendo medeatur, mors juxta Hippocratem ſupervenit. Non tamen ſemper ex iſta cauſa oritur, affectus hic, quippe nonnullos interiiſſe memini, quibus ligamentum illud non ruptum fuit, ſed ſi digitis craſſioribus eſcam præbeant, quin & ſi Matris vel Nutricis papillæ mammarum plus juſto ſint majores & craſſæ, ut nonniſi cum valida Oris diſtenſione apprehendi ab ore ſugentis queant.

Mitum, fabulam iſtam vulgi in omnium doctiſſimorum virorum etiam eſſe Ore, & Scriptis reperiri: Plerique enim Anatomici, dum de ligamentis agunt linguæ, illud in Canibus aiunt abire in vermem. Quare nonnulli tam ſtudioſè præſcindunt iſtud ligamentum, credentes ita Canem præſervari à rabie; in quam ageretur, ſi vermis iſte vitam acquireret. At qua Metamorphoſi plus quàm Ovidiana ligamentum hoc in Vermem abiret? Quis quæſo unquam vivum illum vidit? Aut quomodo ſub lingua natum exiguum Animal in cerebrum repet, in eo Spiritus accendet, rabiemque intro-

producet ? Hinc meritò cum VVarthono ridemus illos, ſupponendo rabiem Canum nihil aliud eſſe, quam Cerebri inflammationem ; aut quod in homine eſt Phrenitis. Aiunt enim non diu ſupervivere Canem rabioſum, & poſt mortem Cerebrum liquefactum ex naribus fluere, quod veriſimile, deſinente ſcilicet inflammatione in ſuppurationem, eaque conſumpta maſſa Cerebri. Ut melius facere mihi videantur, qui ad præcavendam rabiem venas incidunt ſublinguales quod à ſene & perito Venatore habeo, qui Canibus ſuis inprimis petulantibus, & fervidioribus aperire illas ſolebat. A vermibus autem non ſub lingua, ſed in inteſtinis contentis rabiem ipſis ſuboriri, æque ac hominibus febres, deliria, phrenitidem valde credibile. Unde & illi Canes, quos Vermem hunc fictitium (certius fortè vermes in inteſtinis) habere & proclives in rabiem dicunt, omnia corrodunt, fortè à vaporibus verminoſis, oris tunicas vellicantibus, ut in homine ex ſimili cauſa pruritus narium oritur.

Movetur Lingua beneficio muſculorum, inde ipſi nullus alius, niſi voluntarius aſſignari poteſt motus ; Si proprium, & à ſe ſola, ſine ope muſculorum, aut nervorum, motum haberet, & loqueretur lingua, cur Apoplectici, & Paralytici non loquuntur ? Præcurrit interim, ut Proverbium ſonat, lingua mentem, ſed rarò ſapientem, id eſt, ad verba ſua attendentem, multò minus Oratorem diſerte & cum connexione perorantem.

Verè Anilem fabulam, & ſuave de delitioſo Utopię Regno inſomne ſomnium ſapiunt, quæ bonus ille Bohemus in ſat alias erudito tractatu de moribus Gentium habet, de fortuna Jamboli, ſeu de Inſula à Jambolo reperta. Nam ut taceam, in illa pyrum ſupra pyrum, malum ſupra malum, uvam ſupra vitim ſeneſcere, terramque abſque cultura, ſponte ſua, uberes fructus ferre, (fortè enim reliquiæ ſunt Paradyſi terreſtris) dabo ſaltem curioſo Lectori Deſcriptionem iſtorum hominum duplici lingua præditorum interſerendo ita ſeriis jocoſa, cùm fortè non in omnibus manibus ſit Autor. Sic autem Ille: Ejus Inſulæ homines corpore aut moribus haud noſtris ſunt ſimiles, eademque tamen Corporis forma, ſed quę magnitudine quatuor cubitos excedat, horum oſſa veluti nervi (fortè voluit dicere veluti cera nervi nimis molles ſunt, mirum, quomodo erecti incedunt) quo velis flectuntur, reflectunturque. Corpore ſunt pluſquam nos robuſto ac agili, nam ſi quid manibus ceperint, nemo ex digitis eripere poteſt. (An Herculis progenies ? Cui nemo clavam extorquere) pilis corporis adeò perpoliti, ut ne parva quidem lanugo appareat. (nihil ergo ibi Barbitonſores) Pulchri ſunt, decori & Corpore compoſito. Autium foramina multò noſtris patentiora (ſcilicet reſpectu duarum linguarum, nam qui multa dicit, multa quoque audiat ille) quemadmodum & lingua à nobis differunt. Habet enim eorum lingua privatim aliquid tum à natura, tum ab ingenio datum ; Diviſam linguam natura dedit, quæ ſcinditur in inferiori parte ut à radice duplex eſſe videatur. Ita variâ utuntur loquelâ ut non ſolùm vocem hominum loquantur, ſed & diverſarum avium imitentur cantus. Et quod mirabilius videtur, una cum duobus hominibus perfectè ſimul reſpondendo & diſputando loquuntur. Sed mirum cùm in iſtis hominibus omnia ab aliis diverſa, quod non etiam duplicem mentem in una anima, ceu duplicem linguam in uno ore habeant. Hoc quippe ſi addidiſſet Author, fidem apud omnes promeruiſſet : nunc cùm omnes ſciamus, linguam beneficio muſculorum quidem moveri, ſed non niſi per mentis cooperationem hæc vel illa eloqui poſſe, non poſſe autem unam mentem in uno inſtanti diverſa concipere, vix credit unus & alter, qui διπλασιασμὸν iſtam mentis duplicaturam præſupponit. Attamen inquies, de C. Juliu Cæſare omnes Hiſtorici tradunt potuiſſe eum ſimul legere, ſcribere, audire, Epiſtolas de rebus maximis dictare aliis quatuor, ipſum manu ſua quintam ſcribere, aut, ſi Calamum excipias, ſeptem dictare. De Ælio Adriano Imperatore refert Spartianus uno tempore ſcripſiſſe, dictaſſe, audiviſſe, & cum amicis confabulatum. Origenem ſeptem notarios totidemque puellas, præter alios juvenes, omnes ſimul ex ejus ore diverſa ſcribentes incredibili agilitate fatigaviſſe, ex Trithemio legitur. Antonium Perenottum Granvellarum Cardinalem tantâ memoriâ fuiſſe præditum, ut quatuor aut quinque Scribas de variis Reipublicæ negotiis dictando defatigaret, Lipſius tradit in Præfat. Variar. quas eidem inſcripſit. Item & Comminæum non rarò quatuor Scribis de rebus magnis & diverſis eodem tempore dictare ſolitum ex eodem conſtat ibidem: & J. Pontani Artic. Bell. Synt. I. Hiſt. IX. Ergo ſi hæc iſti unâ linguâ præſtare potuerunt, cur non & illi duabus linguis diverſa ſimul & ſemel loquerentur. Sed audi quæſo quid Politianus Ep. 2. l. 12. ſcribat de Puero quodam Pauli Urſini filio, cui ille plura depoſcenti quinque tamen Epiſtolarum propoſuit argumenta ; Conſiſtit, inquit, in ſummo puer terram intuens modeſtè cogitans aliquantulum, mox tamen oculos attollens imperat ei, qui ſummus conſederat, ut jam ſcribat. Ubi pauca dictavit, innuit & ſecundo, dictat & huic alterum argumentum : Pergit ad cæteros deinceps donec ad infimum. Rurſus quoque ad primum revertitur: ſarciens quod omiſerat, fulciens, quod pependerat. Diſſidebat ubi nihil. Ita ſæpius in orbem remeans, Epiſtolas uno tempore (quis credat) quinque abſolvit. Ex his ſatis conſtare puto, uni menti unam linguam etiam ad diverſa uno eodemque tempore peragenda ſufficere, plures eſſe ſuperfluas. Sed de his ſatis. Pueri duplicem & bifidam linguam habentis ex relatione Obſtetricis meminit. *P. Borell. C. II. Obſ. 63.*

§. 4. *Nullo modo linguam regenerari poſſe.*

Prodigioſa hæc hiſtoria de parvo noſtro Pictone nobis anſam daret credendi quæcunque dicuntur, licet longiſſimè à vera ratione abeſſent, quia tam inſolita, tam plena admirationis, niſi & nos quoque rationem & experientiam haberemus diſcernendi credibile à ridiculo, in illis quę nobis proponuntur. Ad hos ergo duos lapides Lydios (Experientiam ſcilicet & Rationem) examinabo ; An lingua ſemel amiſſa poſſit regenerari ? ut vult Horſtius, refert Schenckius, ſubſcribit Riolanus. Ad Chirurgum enim ſpectat hęc Quæſtio, nunquam aliàs agitata, multùm quippe refert ſcire ad faciendum prognoſticum in vulneribus Linguæ, an ſuſcipienda, aut relinquenda ſit, Cura, cùm vel ejus pars, vel tota amiſſa eſt. Quidquid in favorem hujus regenerationis dici poteſt, deſumendum ab experientia Horſtii, à Conſenſu Schenckii & Riolani, à ſilentio Hippocratis, & tandem à molli & carnoſa linguę ſubſtantia. Horſtius apud Schenckium refert linguam ex variolis contracta putredine ad radicem uſque amiſſam intra 6. Menſes regeneratam fuiſſe in puero ſex vel ſeptem annorum. Riolanus citando iſtam hiſtoriam l. 4. c. 8. videtur approbare, eo quod mollities linguæ mirum in modum apta ſit, tum ad vulnerum acceptorum conſolidationem, tum ad reparationem illius quod amiſſum. Hippocr. 6. Aph. 19. partes recenſens quę amplius non regenerantur, nullam facit mentionem Linguę, cujus nunquam oblitus fuiſſet ſi illam reſarciri poſſe crediidiſſet. Ulterius Linguæ Caro mollis eſt, multùm habens tum ſanguinis, tum ſpiritûs, multùm calidi & humidi, convenientiſſima ad ſui

regenerationem principia. Hinc credibile linguam vulneratam, modò vulnerum labia conjungi queant, facilè iterum coire, & juxta Horſtium denuo regenerari póſſe. Sed quæ in contrarium afferuntur, plus roboris habere videntur rationes. Præter enim quod ad hęc propoſita facilè reſponderi poſſit, en tibi alias quatuor rationes, quæ meo judicio refutari nequeunt. Prima deſumpta eſt à natura Linguæ; Secunda à materia neceſſaria ad generationem; Tertia à mode tractandi vulnera linguæ; Quarta à quotidiana experientia.

Naturam Linguæ quod concernit, illa ita comparata eſt, ut ſemel amiſſa reparari nequeat, juxta illud: Partes diſſimilares deficientes naturaliter non reſtituuntur. Jam verò Linguam utique partem eſſe diſſimilarem, ex pluribus aliis compoſitam partibus ſimilaribus, nervis, ſcilicet, venis, arteriis, membranis, muſculis, & ligamentis, quemadmodum manus, aures, pedes; Manus autem, Aures, Pedes non regenerari poſſe, æque ac Linguam, quis eſt qui dubitet? Ergo nec in uno, vel altero exſpectanda regeneratio. Partibus quippe ſimilis eſſentiæ, ſimilia ſunt accidentia. Ad regenerationem partis cujuſdam in corpore, in totum deperditę, requiritur materia in ſubſtantia, qualitate & potentia conveniens illi, quę amiſſa, quęque reparanda. Jam ſanguis, qui ſolus fortè hic materię nomine veniret, non ita aptus ſecundùm omnes conditiones, ut inde regeneretur caro linguę propria, multò minus fiant nervi, arterię, venę, membranę, ligamenta, muſculi, quę omnia ad ipſius compoſitionem requiruntur, ſemenque habent pro principio ſuo materiali; Concluditur itaque talem linguam, quę inſerviat homini, & ſua officia pręſtet, quemadmodum illa quę amiſſa fuit, refici, aut reſarciri nullo modo poſſe. Quod ſi ridicula iſta reparatio locum haberet in Chirurgia, aut unquam facta fuiſſet, Authores noſtri à tot ſeculis non omiſiſſent illius mentionem facere. Verùm ne unus quidem uſque ad Ambroſium Paręum Coryphęum illum Chirurgorum Gallicorum docuit, quomodo vel ſimplex tantùm linguę vulnus tractandum ſit. Ut ipſi ſoli hanc Chirurgiam debeamus, quemadmodum & alias pulcherrimas operationes: quas propria & non niſi ſola liberalitate publicandi inculpabili induſtria in publicum edidit fœcundum hoc ingenium. Accedamus ad Experientiam: Quis unquam vidit, illis, quibus vel propter malefacta amputata, aut alio modo ablata lingua eam recreviſſe? Nonnę obſervatum, illos per omnem vitam manſiſſe mutos? Illos verò qui inſigne in lingua vulnus accepere maleque nec convenienter tractati ſunt, difficulter fuiſſe locutos, propter Cicatricem ſcilicet, quæ non ita benè ſine artificio, ob neceſſarium linguæ motum obduci potuit. Inſuper ſi linguam hominis comparare licet cum lingua Equorum, videbimus illas, quas vel nimis longas, vel ex ore pendentes, præſcindere novit faber quidam ferrarius Pariſienſis, nunquam recreviſſe, ſed potius ita liberatum Equum ab illa deformitate, quæ ipſis valdè moleſta eſt, tempore caloris propter muſcas, pulverem, aëriſque ſiccitatem. Pluribus agere poſſem de iſtius parodoxi falſitate, niſi propoſita brevitas me revocaret ad Examen Hiſtoriæ Horſtianæ, ad demonſtrandum quomodo à Schenckio & Riolano citata, ad dicendum, quare Hippocrates linguam non nominarit, & ad probandum, quòd ejus mollities non poſſit eſſe cauſa regenerationis? In Horſtii Hiſtoria quinque notanda, quæ eam ſoſpectam reddunt, & impoſſibilem. 1. Quod ipſe fatetur, ſe in principio morbi violentiſſimi Infantem non vidiſſe, ne fortè contagium afferret Illuſtriſſimæ cuidam perſonæ, cui tum medebatur, ita ut referat tantùm ad id quod Chirurgi dixerunt, qui infantem inſpexere. 2. Credibile, Chirurgos æquè fuiſſe deceptos, credendo linguam uti Uvulam amiſſam, quam tamen Uvulam Horſtius poſtea, accepta libertate adeundi ęgrotum, integram & ſalvam invenit, hinc notandum, non omnibus omnia ſemper eſſe credenda, 3. Poſſibile eſſe, copiam cruſtarum in ore latentium & fœtorem cadaveroſum, qui ordinariè in variolis laborantium ore deprehenditur, impediviſſe omnes, quo minus adeſſe, vel abeſſe linguam dignoverint. 4. Dari poteſt, putredine ablatam fuiſſe portionem ſuperficiei linguæ, illamque abſtinentia à cibo propter difficultatem deglutiendi, uſque medicamentorum detergentium, ita extenuatam fuiſſe, ut penitus abeſſe fuerit credita. Quin & 5, fortè ita fundo oris affixa fuit, ut propter iſtam cruſtarum & puris copiam, item propter dolorem, propter extenuationem & debilitatem, puer illam ad loquendum, vel deglutiendum movere nequiverit, atque indè etiam ejus abſentia certò ſciri non potuerit, uſque ad perfectam ejus reſtitutionem, quæ ipſam ibi patefecit, ubi non amplius quærebatur, & minimè exſpectabatur. De Schenckio qui iſtam hiſtoriam in Obſervationibus ſuis refert, dicendum, ipſum vel ideò enarraſſe, ne quicquam, quod memorabile, omitteret, cœterum nec refutaſſe, nec approbaſſe. Idem de Riolano affirmari poteſt, quod & hic eam ſimpliciter ex Horſtio retulerit, fidem relinquens penes Authorem, magis ad exornanda ſua doctiſſima ſcripta, quàm ut probationis loco ſerviret, in re quadam, quæ abſque Authoritate crederetur, ſi de ſimplici vulnere linguæ ſermo eſſet, quia lingua balſamum in ſaliva continet, & ad propria, & ad aliarum partium vulnera, utporè quæ, inprimis ſi jejuni hominis, præſentiſſimum remedium eſt, contra multa mala, quin & contra ipſa ſerpentum venena. Sed quid de Hippocratis ſilentio dicemus in allegato Aphoriſmo, niſi quod modus ejus loquendi valde conciſos paucis verbis, & exemplis conſtans, ipſi non permiſerit nominare linguam inter alias Corporis partes ejuſdem naturæ, quæ amplius non minus regenerentur ac ipſa lingua, licet vel exiguum quid ipſis deceſſerit. Videamus mollitiem linguæ, quæ tam mirabilis ad reſtaurationem dicitur. Sed utut abundat ſanguine, ſpiritibus & calore, non tamen iſta omnia faciunt ad ſui regenerationem, quia pars eſt compoſita ex diverſis aliis partibus, & naturaliter definitam habet magnitudinem, intra quam & creſcens & imminuta manere debet, non aliter ac manus, pes, oculus. Concludamus ergo amiſſionem linguæ totalem vel ſecundùm partes irreparabilem eſſe, ſive naturaliter, ſive per medicamenta. Quin & ars admirabilis Taliacotii, difficulter eo perveniret per appoſitionem ſimilis ſubſtantiæ particulæ, ſi vel maximè talem in proprio, aut alieno corpore inveniret.

Non ſunt de nihilo, quas toto hoc Capite, ſat curioſè tractat Author, rationes, quæ contra Hiſtoriam Horſtianam, & affirmativam Quæſtionis, An Lingua mutilata recreſcat? afferri poſſunt. Vix tamen his utut ſpecioſè propoſitis in totum ſubſcribere, aut Hiſtoriæ Horſtianæ fidem omnem denegare poſſum. Verum eſt non ſtatim omnia, quæ dicuntur credenda, facilè enim qui credit, facilè decipitur. Sed nec omnia quæ in natura accidunt, nimis rigoroſè ad rationem ſemper ſunt examinanda. Plus quandoque in hoc examine valet ſenſus externus, quàm omnes interni, & ubi ſenſus fidem faciunt, ibi ratio ſenſui repugnans ſpernenda. Multa pulcherrimis rationibus adſtruuntur, αὐτοψίᾳ diluuntur: Multa iterum αὐτοψίᾳ probantur, quæ ratione conſequi non poſſumus. Multa fieri videmus, miramur, facta vix credimus. Ita in Naturâ philoſophandum, ut quid fiat, quid factum ſit, diſcamus, non ut

quid

quid fieri debeat, doceamus. Ipſa Magiſtra, nos Diſcipuli; In momento non rarò perfectè proponit, quod nos per totius vitæ curriculum imperfectè vix comprehendimus. Arte opus habet, à quâ juvari dicitur, non ratione ſui, ſed ratione noſtri, ut per artem imitatores, intelligamus, credamus, quod ipſa ſine arte peragit. Præcedit ipſa, ut nos ſequamur ratione experientes, & experientiâ rationales ipſam ſine ratione experientem, ſine experientiâ artificioſiſſimam. Jam ad præſentem materiam. Si Caſp. Taliacotio Bononienſi, ſi Paræo credimus, mutilatas Aures, Nares, Labia, arte reparari poſſe, ceu teſtatur ille in ſua Chirurgia Curtorum, hic in tractatu de deficientium ſupplemento; utut rationi diſſentaneum, particulam Carnis ab integro reſectam, quæ ſtatim mortua, ac putredini obnoxia, alio in loco, quin & alio in corpore reviviſcere! adhærere in aures, nares, labia abire poſſe. Si Burro, ſi Kerkringio, ſi aliis, (vid. Thom. Barthol. Epiſt. ad Illuſtr D. Burrhi, & hujus reſponſ. de Artificio oculorum humores reſtituendi. Kerkring. Spicileg. Obſ. Anat. ult. D. D. Sachſri Gammarolog. p. 573. 474.) arte viſum reſtitui, & humorem aqueum infusâ aquâ Chelidonii, vel aliâ reparati; cur non & eundem humorem naturaliter regeneratum fuiſſe credamus R. Columbo, l. 10. Rei Anat. Rhodio C. I. Obſ. 82. Platero, &c. Cur non Horſtio variolis, abſumtam naturaliter renatam linguam? Ulterius, ſi lingua ita naturaliter quandoque in longitudinem & latitudinem excreſcit, ut vix ore contineatur, ſed extra illud pendeat, ceu, præter Galenum, binis exemplis probat Barthol. C. II. Obſ. 22. & C. III. Obſ. 44. ipſeque Autor in Equis oſtendit; cur non & mutilata, vel amputata, in debitam longitudinem iterum excreſceret, & protenderetur. Si enim ejus Caro & ſubſtantia apta eſt ad unum, non inepta erit ad alterum. Inſuper componitur Lingua ex Carne, ex Venis, ex Arteriis, Nervis & Membranis, at Caro citò recreſcit, juxta Hippocratem & Galenum, Carnem lateris recreviſſe teſtatur Barthol. C. 6. Obſ. 59. Venam, præter Galenum, ut & membranam recreviſſe notat Borell. C. II. Obſ. 18. At ſi hæc ſeparatim regenerata, quid obſtat cur non & conjunctim ad linguæ corpus conſtituendum recreſcent? Vide P. Zacch. in Quæſt. Med. l. 5. Tit. 3. q. 5. §. 28. Non ergo abſolutè impoſſibile linguam renaſci, licet unum ſit ex iis, quæ rarò, imò rariſſimè fiunt, nam ſi ſemper, & omnibus, quibus mutilata lingua accideret, non peculiarem mereretur Obſervationem, ſed æquè ac pilorum, unguium abraſæ cuticulæ regeneratio negligeretur.

§. 5. *Quare ii quibus mutilata Lingua, non amplius ſine artificio loquantur.*

Licet ſpinoſa Iſta ſit Quæſtio, nodo alligato Gordio, ſoli cuidam Alexandro reſervanda, non intermittam tamen ejus tentare reſolutionem, ſperans, licet non eò, quò collimo, deveniam, anſam tamen me daturum aliis propius accedendi; Quin imò nullus pudor parvis ingeniis in gravioribus conatibus deficere, ſiquidem nec magnis omnia, quæ ſuſcipiunt, ad voluntatem ſuccedunt.

Conſiderandum igitur, quare ii, quibus præciſus Linguæ apex, non amplius loquantur, ſcilicet, quia Lingua in vocis articulatione debet retrahi, elongari, dilatari, conſtringi, apice ſuo agili ferri, modò verſus palatum, modò verſus dentes, ad rumpendum & dividendum aërem, ex quo formatur vox, vel fortior vel ſubmiſſior, prout vel fortius, vel lenius, vel ſuavius litteras, ſyllabas, verba proferre placet. Id quod trunco ſuo, qui utpote nimis craſſus & brevis, neque retrahi, neque elongari, nec dilatari, nec conſtringi poteſt, multo minus ſat agilis eſt, ad movendum ſe contra palatum, & dentes facere nequit, ut iſte plus impediat, quam producat loquelam; Quod videre eſt, comparando iſtum puerum elinguem cum aliis, qui adhuc portionem linguæ habent, & tamen niſi inſtrumento adjuti artificiali, loqui nullo modo poſſunt. Ita ut neceſſe ſit linguam, aliaſque oris partes ſanas eſſe & integras, aut reſtauratas inſtrumento trunco probè admoto, ſi quis velit intelligi. Id quod obſervare licet in iis, qui linguam habent paralyticam, aut calculis impeditam, inflatam, ſiccam, quibus frenum, aut nimis craſſum, aut nimis curtum, aut ſuperfluum, quibus vel naſus fractus, vel portio ablata palati aut labiorum, qui deſtituuntur dentibus anterioribus aut Uvulâ. Quod inſuper probat hiſtoria muti ex Paræo, qui nunquam ad hoc beneficium perveniſſet, niſi patinam ligneam meſſorum fortuitò ori admoviſſet, quæ res ipſi tam benè ceſſit, ut Roſæ Sacerdotis Iſidis ad exuendam formam Aſini Apuleio. Nam ad perfectè edendam actionem opus eſt perfectis organis, ita quoque loquela omnium actionum eminentiſſima; quia per Verbum Mundus factus, & Chriſtianiſmus propagatus, non fieri decuit, quàm per inſtrumentum omnibus numeris abſolutum, quale eſt Lingua, quæ dignata inſuper, ut figura fuerit & inſtrumentum Spiritus Sancti ad annunciandum verbum divinum fidelibus. Sed non ſufficit oſtendiſſe, quare in quibus lingua mutilata, ſint muti, oportet etiam monſtrare, quomodo iſti muti facti loqui poſſint per inſtrumentum ad hunc affectum fabricatum. Neceſſitas artium Magiſtra iſtum modum fortuito, ſed fortunato caſu traxit ex abjecto margine patinæ cujuſdam ligneæ, quem ars poſtea expolivit & juxta hujus formam rudem & imperfectam efformavit inſtrumentum ingenioſum, quo mediante, applicando ſcilicet illud ori, mutus qui præciſam habet linguam, modò ante locutus fuit, ſuas poteſt declarare cogitationes, quin & cæteris paribus, addiſcere, & loqui alias diverſas linguas. Inſtrumentum iſtud fit, vel ex auro, vel ligno formâ ovali, capitato argenteo lato, uno & medio ſuperius, inferius uno tantum craſſum, habens in medio unius lateris cavitatem mediocrem, in altero planitiem æqualem, in parte craſſiori foramen, per quod filum ducendum, quo in promptu ex Collo geratur. Applicatur hujus inſtrumenti pars tenuior trunco linguæ, craſſior dentibus inciſivis, & cava verſus oris fundum, ut aër inſpiratus melius frangatur, dividaturque, & ita dum linguæ reliquiæ commotæ feruntur in marginem hujus inſtrumenti fiat elocutio, repareturque illud quod in lingua deſideratur.

Ita quendam diu difficultate loquendi, ob tumorem in baſi maxillæ inferioris ſub linguâ, laboraſſe, aperto autem tumore, lapides duos extractos fuiſſe, refert P. Borellus. C. II. Obſerv. 17. Kentmannus lib. de Calculis humanis ex tuberculo ſuo lingua orto, quod Tubicinem quendam valde impedivit, aperto exiliiſſe Calculum durum recenſet. Vide plura apud Schenk. l. 1. Obſ. Tit. de lingua, & Barth. Anat. reform. lib. 3. c. ult.

Mira res, in tam molli carne, in tam tenellâ ſubſtantiâ tam durum gigni poſſe calculum. Sed quid magis tenellum pulmonum ſubſtantiâ, quid mollius hepate, quid laxius Liene, attamen in his omnibus inventi & generati calculi, ceu produnt Obſervationum Scriptores, ut taceam renes & veſicam utramque, in quibus, quaſi jam nihil novum, calculos inveniri, Ruffus apud River. in Obſ. commun. p. m. 670. obſervavit in univerſo cujuſdam corpore inter carnes, muſculos, membranas, nervos, oſſa indifferenter, in

auribus, in genis, in ciliis natos calculos, Credo Gorgonis hunc ora vidiſſe, aut Deucalionem agnoviſſe Satorem.

Quomodo iſte puer naturaliter ſine linguâ, ſine artificio loquatur.

En tibi paradoxum, tam mirabile, tam novum, quod neminem inveniſſet, qui auſus fuiſſet ejus defendere affirmativam, quodque ſemper in contemptu & incertitudine manſiſſet, non aliter ac obſcuræ Centuriæ Noſtradami, Miracula Plinii & numerus ſtellarum in cœlo, ſi propoſitum fuiſſet abſque experientiæ teſtimonio, quod hodie perhibet P. Durandus, qui nos aſſerere cogit; Poſſe aliquem loqui ſine Lingua. Ipſi Patres noſtri nunquam hoc niſi miraculoſè obſervarunt. Nihil enim in Naturâ creditur quod veritati non probabile, ac rationi conforme. Nam vidiſſe corda ſine linguâ loquentia, aut Linguas ſine corde diſertas ad propagandam fidem Chriſtianam, hoc naturam ſuperat, & verificatur hiſtoriis Eccleſiaſticis. Sed accidiſſe, ut os aliquod ſine linguâ naturaliter ſine artificio locutum fuiſſet, nullus adhuc Autorum prodidit, neque unquam, niſi noſtris temporibus, viſum.

Multa tegit ſacro involucro Natura, neque ulli
Fas eſt ſcire quidem mortalibus omnia: Multa
Admirare modo, nec non venerare, neque illa
Inquiras quæ ſunt arcanis proxima.

Inquit Poëta quidam, quibus docet ac demonſtrat, occultam habere naturam potentiam, quam, data occaſione, cùm vel minimè cogitemus, exerat. Prudentem iſtam opificem ita res ſuas diſponere, ut illa dignior ſit noſtra admiratione, quàm nos illius cognitione; Induſtriam ſuam in minimis tranſcendere etiam altiſſimas noſtras cogitationes, & illa, quæ nos contra omnem rationem putamus, tam regularia eſſe ut nihil deſiderari queat. Argumento Confirmationis ſit os iſtius pueri ſine Lingua loquens, quod nunquam cuidam in mentem veniſſet, niſi viſum fuiſſet, nec adhuc creditur, niſi quis ipſum viderit & audiverit loquentem, aut ſciverit quomodò loquatur. Ad formandam aliàs vocem & verba, quæ differentiam conſtituunt inter homines & bruta, quæ nationes diſtinguunt, oportet, ut organa & cætera media eò pertinentia ita ſint diſpoſita, ne aliquid poſſit deſiderari. Scilicet ut aër intret & egrediatur liberè pulmones per foramen Laryngis ſufficienter apertum, ut Uvula pendula moveatur pro voluntate, ut Lingua ſit integra, ſeque liberè debita cum prompritudine, & agilitate moveat ab una parte ad alteram, ut dentes in ordine, palatum ritè cum Naſo formetur, ad faciendum ex aëris repercuſſione ſonum vocis, qui producit loquelam, ut Saliva ſit in ſufficienti quantitate ad humectandas omnes Oris partes, & facilitandum motum Uvulæ, Labiorum & Linguæ. Nam ſi iſta media, ſeu Inſtrumenta, non ita comparata & facta ſunt, neceſſe eſt loquelam deficere, imperfectiorem fieri, aut ut natura, quæ libenter variat, ſi ipſi ex uſu videtur, ſuppleat per aliquod æquivalens id quod deeſt; Et hoc nobis demonſtrandum in hoc ſubjecto, in quo illa exeruit ſuam Prudentiam, Sapientiam & Induſtriam magis, quam in aliis reddendo loquelam illi, cui nec ipſa ars potuiſſet reddere linguam. At quomodo hoc noſtrum os elingue tam benè loquitur? Cauſa eſt, quod foramen Laryngis valdè exiguum & ovale, quod Uvula ipſum claudens ex parte longa, quod parvum iſtud corpus carnoſum, reliquiæ videlicet Linguæ, inflectur in medio verſus palatum, quod dentes ſint inverſi & longi introrſum, quod labia habeant motum liberum, quod muſculi buccinatores facilè ſe inter dentes molares contrahant, quod ſaliva inveniatur copioſa, tandem quod omnes partes voci & loquelæ neceſſariæ ſint diſpoſitæ ad loquendum ob defectum Linguæ. Per foramen ovale Uvula ſecundum longitudinem donatum fit vox, dum pulmones attrahunt & repellunt aerem ut videre eſt in Linguà Tibiæ Gingrinæ, aut Utriculi. Per inflationem parvi iſtius Corporis carnoſi, (quod cum lingua tanæ comparari poſſet, niſi alligatum per duas extremitates) per motum labiorum, per retractionem buccinatorum, per tremulum motum Uvulæ, per commotionem maxillæ inferioris, aër rumpitur, prout neceſſarius eſt ad articulandam vocem, & formandam loquelam. Per dentium inverſionem, per palati depreſſionem, amygdalarum magnitudinem, buccinatorum contractionem, abundantiam Salivæ, Oris capacitatem, retracta eſt, quantum opus ad determinandum ſonum. Et per continuum loquendi exercitium in tenerâ iſtà ætate partes etiam teneræ aptæ redditæ ad loquendum; quemadmodum fit apud omnes nationes diverſa habentes Idiomata. Quod probari poteſt peregrinis Dialectis, quæ nonnullis ſubindè adhærent, quando aliam quam vernaculam addiſcunt, licet illam perfectè ſciant, & per ſeculum exerceant. Ita facilè eſt formare partes ad voluntatem noſtram, ceu mores in tenera Juventute, & difficile mutare, quando in conſuetudinem abivere, ſive bonam ſive malum.

Vidiſſe Venerabiles Viros, qui abſciſſis radicitus linguis, pœnas miſerabiliter loquebantur, inquit Juſtinus Imper. in Cod. tit. de Off. Præfect. Præt. Af. Nonnullus alios quibus Honorichius Vandalorum Rex linguas radicitus præciderat, loquelam tamen habuiſſe integram, præter duos, qui cùm ſe ſcortis commiſcuiſſent, loqui amplius non potuere: Ut & alium, qui mutus natus, præciſa poſtea linguâ, loqui cœpit, & Atrianorum confutavit impietatem, ex Cujacio refert. P. Zacchias. Quæſt. Med. Leg. l. 5. ſ. T. 2. q. 5. confer. Gasp. à Reies Cam. Eliſ. jucund. quæſt. LV. Nempe qui cœlum, qui terram, qui linguam ipſam ſine lingua loquendo in principio rerum condidit, cur non & Idem ſequioribus temporibus & Nominis ſui divinam gloriam, & veritatem verbi ſui propugnare ſine lingua potuiſſet. Certè non dignari videntur impii hæretici linguâ confutari, qui tot blaſphemias contra *Deum*, contra æternum Verbum incarnatum impudentiſſima linguâ effutiebant. Non omiſit & in hoc puncto Diabolus, ſimia illa infernalis, imitari *Deum* etiam ſine lingua loquendo per varias Corporis humani partes, imò, ut impurum & impudicum Spiritum decet, per loca impura & pudenda. Ita enim ex Chryſoſtomo VVier. l. 2. de Mag. Infam. c. 14. Dicitur Fœmina Pythia quæ ſuper tripode divaricatis cruribus malignum Spiritum inferiùs immiſſum, parteſque genitales, è quibus loqueretur ſubeuntem, excipiens furore repleretur, &c. Vocabantur illæ ἐγγαστρῖται vel ἐγγαστρίμυθοι. Latinè Ventriloquæ, Ventriloqui, nam & in viris per ventrem, quamvis ſæpius per pectus, quin & per Os vinctâ linguâ locutus legitur. In στερνομάντεις ſpiritus incluſi pectoris cujus Os στέρνον nominatur, vel ſuggerebant, vel vinctis compreſſiſque linguis obſeſſorum, ipſi per Os efferebant requiſita præſcitaque vaticinia. VVier. l. c. Non autem ſemper ex Tripode acceſſebant iſtum Spiritum, ſed nonnullos à tenella ætate Dæmonium Pythonium poſſediſſe ſcribit Origines l. 5. περὶ ἀρχῶν, talemque Ventriloquam fuiſſe, cujus Act. cap. 16. fit mentio, vult Auguſt. in lib. de Doctrina Chriſtiana, & fœminam illam, quæ Samuelem demortuum evocavit, conſtat ex 1. Sam. 28. ubi notantur LXX. μαντεῦσαι δή μοι ἐν τῷ ἐγγαστριμύθῳ. Vide hac de re Selden.

den. De Diis Syr. Synt. l. c. 2. Sched. de Diis Germ. Syngt. 2. c. 47. & quæ ex Photii Patriarchæ Conſtantinopolitani Epiſtola habet Camerar. Op. Subciſ. l. 3. c. 71. VViet. l. c. ubi ab Adriano Turnebo recenſitam jucundam leges Hiſtoriam de Petro quodam Brabantio, qui quoties volebat, toties ex ima corporis parte, ore quidem aperto, ſed labiis immotis, loquebatur, hacque ſive arte, ſive Exercitatione, ſive Impoſtura Dæmonis, Luteriis benè dotatam uxorem acquiſivit, Lugduni verò divitis Mercatoris filium ſex Francorum millibus emunxit. Cardan. l. 1. de Ven. c. 17. Engaſtrimythos non ad Dæmoniacos, ſed ad naturæ miraculum reducit, & meminiſſe à quodam ſat celebri Anatomico audiviſſe, dum de duplicatura Mediaſtini ageret, ſi membrana iſta duplex naturaliter unita in duas partes dividatur, loquelam quaſi ex pectore procedere, ut circumſtantes credant, Dæmoniacum hunc aut Sternomythum, quod quidem ſuo loco relinquo, videatur tamen P. Zacch. Quæſt. Med. Leg. l. 2. q. 18. T. 1. Taceo præſtigioſas alias loquelas Arborum, Mutorum Babyloniæ, Lapidum, Boum, Canum, quibus uſus Cacodæmon, ut Gentiles deluderet, & in ſui reverentia, Diabolicâ Idololatriâ devinctos contineret. *Gaſp. Reieſ.* l. c.

Nullum membrum eſt, per cujus operam homo à cæteris Animalibus differt, ac per ipſum Linguæ officium nempè per elocutionem tot hominibus utilitates alias perituræ, in ſcientiis addiſcendis emanant. P. Zacch. l. c. l. 5. t. 3. At ſi differentiam ponit inter hominem & bruta, cur & hæc loquuntur. Elephantos inter ſe ſermocinari, diſtinctas ſuſurrare atque emittere voces tradit Oppianus. Philoſtratus probat de Avibus, confer Aquapend. de Loqu. Brutorum. Sed fallunt & falluntur, ſermo externus internæ mentis interpres, hinc Græci Sermonem & Rationem uno & vocabulo Λογον appellarunt, quapropter ubi non eſt ratio, non eſt ſermo. Vocem habent Bruta, quâ aliquatenus affectiones ſuas exprimunt, ſi quid ultra, aſſimilari poteſt humanæ loquelæ, ut Simia humanæ figuræ. Vide elegantiſſimum Diſcurſum Cl. Deuſing. de ratione & loquelâ Brutorum; Vocem edere naturale eſt, at hoc vel aliud, hoc vel illo modo effari, rationis, artis, ac inſtituti.

Cur Animalia ejuſdem ſpeciei ad invicem loquentia ſe intelligant, homine excepto, qui alterius hominem nationis non intelligit, cùm tamen ſub eadem ſpecie humana continentur? Quærit Aquapend. de Loqu. Brut. Tot Linguæ, tanta loquendi varietas, ut externus alieno penè non ſit hominis vice inquit Plin. l. 7. c. 1. Sed id provenire, quia hominis locutio ad placitum, Brutorum naturalis. Habet homo potentiam naturalem ad loquendum, præ omnibus reliquis Animalibus, ſed nullam Linguam congenitam, quia hac vel illa Lingua loqui habitus eſt exercitio comparatus. Aliquid in ſuo univerſali naturale eſt, quod ſi ad ſpeciem revoces, fiet ad placitum: loqui & ſermone aliquid diſtinctè enunciare inſitum ingenitumque homini eſt, ſed hoc vel illo modo agere ad placitum Rhodig. l. 29. cap. 14. Adamus ſine Exercitio, ſine Magiſtro perfectè locutus, nullam facit conſequentiam: Ille in perfectione creatus, nos imperfecti naſcimur ætate perficiendi. Hinc hominem nihil ſine doctrina ſcire, non ingredi, non fari, non veſci, breviter nil niſi plorare inquit Plinius. Camerar. Tom. 3. Op. Subſcis. c. 71. putat, ſi qua lingua naturalis eſſet Ebraicam, qua concreata credibile Adamum locutum, fore. At cùm ita non ſit & æquè ac reliquæ addiſcendæ, ridendi meritò ii, qui per expoſitionem Infantum primam & connatam ex aliis linguis indagare voluere. Undè autem tanta linguarum diverſitas, & ex una tot Dialecti? Reſpondet Aldrovand. de Monſt. C. de Voce. Noës filios, nepotes, pronepotesque in diverſas Mundi plagas diſtributos, ut totus Orbis coleretur, hanc verò filiorum immaturam abalienationem, totius diverſitatis, imò & variarum linguarum extitiſſe cauſam, quod non quadrare cum ſacro Codice videtur Gaſp. Reies. l. c. qui varietatem Linguarum à confuſione illarum in extructione turris Babylonicæ divinitus facta provenire aſſerit; Sed licet adhuc controverti poſſet, an Linguæ Confuſio præceſſerit Diſperſionem ſubſecutam gentium? Vel an *Deus* præmiſerit Diſperſionem, quam inſecuta Linguæ confuſio? Certè poſteriori favet textus Biblici connexio. Statim enim ac Gen. c. 11. v. 7. Conſilium inivit *Deus* confundendi linguas, ſubjunctum ſequenti verſiculo legitur: Et diſperſit eos ſuper omnem terram &c. Deinde, ut *Deus* in feſto Pentecoſtes in unanimi & concordi Diſcipulorum congregatione linguas ſanctificavit, & cum Spiritu Sancto ſuper Apoſtolos effudit, ita credibile in Gentium diſperſione confudiſſe eaſdem. Tandem quotidiana experientia probat; non magis linguas corrumpi, confundi, immutari, quam nationum diſperſione, confuſione, commixtione. Sed quidquid ſit, videtur Aldrovandus hîc locutus magis ex variis linguarum accentibus, aut Dialectis, quàm de Linguis ipſis. Credamus cum Veneranda Antiquitate, & nonnullis Sanctis Patribus, Irenæo, Epiphanio, Hieronymo, Hilario, Auguſtino, tot Linguas in confuſione Babylonica originem ſumpſiſſe, quot Capita ſecundùm familias & Linguas recenſentur Gen. 10. Sed non impedit credere, cùm illæ ſingulæ familiæ iterum in plures fuerint ſucceſſu temporis diſperſæ & diviſæ, nepotes Avorum moribus non ſatis imbutos, in diverſis Oris diverſa feciſſe, diverſa locutos. Hinc cauſam reddunt Autores, cur olim in una Græcia tot Linguæ Græcæ Dialecti, quia ſcilicet tot in ambitu ſuo continebat Inſulas, quarum quilibet ut loco diſtabat ſic Dialecto differebat. Quid quod, ut ſupra dictum, variarum gentium irruptio, cum priſcis Regni vel Provinciæ cujuſdam inhabitatoribus commixtio non novas penitus linguas, ſed novas tantùm producit Dialectos. Id quod ſequioribus ſeculis Lingua Latina probari poteſt, ex qua pronata Italica, Gallica, Hiſpanica. Probat hoc elegantiſſimè, ut eſt per omnia Ingenioſiſſimus Immanuel Theſaurus in Regno Italiæ, de Ortu Linguæ Italicæ loquens in vita Theodorici Oſtrogothi. *Allora di due popoli ſi fece un popolo; & di due Linguaggi, un Linguaggio; in cui latineggiando la barbarie, & barbareggiando la Latinita nacque la bella lingua Italiana.*

§. 7. *Quomodo Quis ſine Linguâ guſtare, aſſumta in ore colligere, exſpuere, & deglutire poſſit?*

Satis ſuperque demonſtravimus ſolum hominem perfectam habere linguam ad loquendum, & ad exſpuendum, quæ duo ipſi ſunt propria, guſtare verò, cibos colligere, deglutire cum reliquis animalibus commune habet. Sed unde quod Picto hic noſter ſolus inter omnes poſſit deglutire, colligere, exſpuere & guſtare, quod ori ingerit ſine Linguâ? Et hæc eſt illa difficultas quæ ſe offert, quam explicare debeo, quò ſatisfiat & promiſſis & Curioſo Lectori. Quantum ad Guſtum, licet Galen. l. 4. de cauſ. Morb. & Sympt. c. 15. & 16. dicat, nihil eſſe in toto corpore, quod diſcernat & judicet de Saporibus præter Linguam, & Ariſtoteles l. 1. hiſt. Anim. c. 11. Linguam appellet Judicem Saporum, dicatque ejus mucronem mirabiliter differentias illorum diſcernere. Idem tamen Galen. l. 9. de Uſu part. c. 8. ſcribit naturam nervum diſperſiſſe per omnes Oris partes, quibus expediebat Senſum guſtûs communicare, & lib. 16. c. 2. inquit, quod & dentes

 ſentire

ſentire debuerint, & ſapores diſcernere, quemadmodum reliquæ Oris partes. Sic & Durandus noſter omnes ordinarios Saporum ſpecies quàm optimè ſine linguâ dignoſcit: Ut ita, annotante Plinio, facultas guſtatrix in homine ſe uſque ad palatum extendit, propter ejus membranam communem, ut credibile eſt, cum Lingua nervorum extremitatibus dotatam. Recipit enim notabilem ramum à quarto pari, & juxta Veſalium ac Platerum non tantum à quarto, ſed à tertio dilatantem ſe per omnem palati tunicam, ut vices ſuppleat linguæ, vel amiſſæ, vel laborantis, vel craſſo humore obductæ, quâ de cauſa quidem ſæpe guſtum amittit, qui tamen neceſſarius ad ſanitatem, ad benè vivendum non tantum homini aliiſque animalibus, ſed & plantis, quem iſtæ habent in radicibus, quarum quælibet fibrillæ oris loco ſunt ad guſtandum ſeligendumque quod ipſis convenit: Hinc non omnes ubique creſcere, aut naſci herbas, quod non quibuslibet delectentur humoribus, probabile eſt. Quod Maſticationem attinet, lingua ibi inſtar batilli eſt, quo alimenta ab una maxillæ parte in aliam ferantur, comminuantur, meliuſque digerantur in Ventriculo.

Nihilominus hic puer neceſſitate edoctus, quaſi linguam haberet, mediantibus genis & labiis, per eorum muſculos repellit verſus maxillares illud quod maſticando cadere poteſt ab una parte in alteram. Primum enim quem ſumit, bolum nequit maſticare niſi in illo latere cui manu impoſuit. Alterum imponit alteri lateri, & ita variat, ponendo cibum modò in aliud latus, & quod ipſi buccinatores maximo ſunt auxilio, donec ſatiatus à paſtu recedat.

Lingua juvat etiam deglutitionem, quare quidam apud Galenum dixere, ipſam ceu alteram manum inſervire Ventriculo, illaque animalia, quæ eandem quaſi recurvatam habent, inſtar Cochlearis, incredibili cum velocitate gutturi infundere aquam. Et quid facere deberet noſter elinguis in re tam neceſſaria ad conſervationem vitæ, niſi & deglutirio ab aliis partibus dependeret, niſi actio eſſet libera, & motu planè fieret animali, muſculos ſuos habens ad operandum orbiculares & Oeſophagicos, fibraſque ipſas Oeſophagi, ubi duo illi muſculi juncti, detrudunt cibum inferius, & fibræ tenſę trahunt in venrticulum, niſi quoque animalia eſſe quæ deglutirent abſque lingua, ceu Teſtudo, Crocodilus, Ciconia; Alia autem licet habeant linguam, ipſis tamen ad hanc actionem inutilis eſt, ut pleriſque piſcibus, quibus lingua immobilis palato affixa. Certè miſerabilis hic noſter eſſet linguâ deſtitutus, ſi attractio & expulſio non à facultate naturali dependeret, & pondera rerum deglutitarum ad hoc non contribuerent. Undè mirandum non eſt, ſi deglutiat etiam majores bolos ſine adminiculo linguæ. Collum enim parum elongando, caput verò inclinando, retrahendoque buccinatores inter dentes peragitur hæc actio, modò Os humidum ſit ad reddendam viam lubricam, & humectando dura, ſi quæ deglutienda, quemadmodum hoc facit iſte noſter, quando deglutit.

Licet videatur nullius momenti agere de exſpuitione, ipſa tamen me magis, quàm reliquæ actiones affligerent, quippe inter omnia animalia ſolus homo exſpuit, reliqua, vel ſalivant, vel ſpumant, eo quod iſta actio videatur non aliter fieri poſſe niſi per linguam, ſine qua iſta tamen puer exſpuit, ac ſi linguam haberet, niſi & medium viderem aliud, quàm linguam, quæ ipſi in exſpuendo jam non ſervit. Aliàs autem ſputum à colatoriis palati, dum mucro linguæ anterius fertur, radix ejus inflatur & verſus ſuperiora aſcendit, attrahitur, rejiciturque ex ore, quando illa ad dentes iterum ſe confert anteriores, extendit ſeſe & dilatat inter labia, quæ & ipſa ad hanc actionem ſummè ad ſanitatem neceſſariam juvant, præſervatur quippè ea Cerebrum ab infinitis morbis, ex abundantia humidi & frigidi pronatis. Quomodo autem hic ſpuat abſque auxilio linguæ, hoc partim depender à labiis, non minori agilitate præditis, quàm lingua, ſi ad experientiam recurrendum, & credendum Riolano, qui certis hoc probat exemplis. Dependet etiam ab interna Oris contractione, ac parva illa inflatione muſculorum linguæ, & à contractione buccinatorum, ſuper dentes molares, nam quando exſpuere vult, omnes partes ipſi ſerviunt ad id præſtandum.

Finem impoſiturus Diſcurſui de Miraculo, quod in hoc Ore elingui apparet, incipere poſſem alium de duobus aliis ob raritatem non minus memorabilibus, niſi illa aliis reſervaſſem inſerenda obſervationibus Chirurgiæ meæ Gallicæ. Tamen quia iſta quæ ſequuntur, neſcio quam inter ſe habent convenientiam, & Triadem efficiunt, non poſſum intermittere, quin parum de iis agam, ut eò magis Lector anſam habeat admirandi *Deum* in operum prodigioſorum naturæ varietate. Prima Hiſtoria de quodam eſt ex agro Andegavenſi (*de Rille pays d'Anjou*) oriundo, nomine *La Ranée*, 25. annorum, modò Marchionis de Lezay Coquo, qui à nativitate ſua planè nullum habet palatum, ita ut interior narium conſtructio penitus videri queat; Nihilominus tamen duas Uvulas habet benè diſpoſitas. Harum quælibet ad intuitum gutturis ſita eſt pollice diſtantes, undè difficulter in Infantia fuit educatus, dum nullo modo ſugere ubera potuit, & adhuc difficulter loquitur, linguæ mucrone nullam ſuperius inveniente reſiſtentiam, ad infringendum aërem ſuctioni & elocutioni neceſſarium, ut ita opus habuerit uti palato factitio ad melius articulandam vocem, & intelligibilius loquendum; id quod ipſi ſuaſi. Altera eſt. Cantor quidam Cinonius (*à l'Egliſe de St. Meſme à Chion*) quem curioſitatis gratia viſitavi ultima Septemb. Anno 1630. in præſentia Dominorum Bureau, Santerre, Canonicorum, & Domini Tupini Medici in prædicta Civitate. Inveni ipſum in ætate 60. annorum circiter, jam per octo menſes lecto affixum, à quatuor verò menſibus apparet quaſi planè nihil haberet de partibus interioribus ventris inferioris, cujus partes continentes ita ſunt retractæ, extenuatæ, fundo alligatę aqualiculi, oſſi interno ilio, vertebris lumborum, coſtis ſpuriis, partique inferiori Diaphragmatis, ut verum appareat Sceleton chartâ pergamenâ involutum, quem à prædictis partibus detrahere impoſſibile, ita ut in parte anteriori omnes vertebræ ſpinæ Dorſi numerari poſſint. Exinde cogitari poteſt, quod nihil ipſi reſtet Hepatis, Lienis, Renum, quàm ipſa vaſa & membranæ ſiccatæ, per quæ quandoque ſeroſitas in veſicam deſcendit, quam adhuc deponit. Quod ſi verò de Ventriculi, Inteſtinorum, Meſenterii, Epiploi ſubſtantia aliquid adhuc adeſt, Atomi erunt quaſi, in reſpectu quod antea fuere, excepto inteſtino recto, quod aliquando Enema recipit, ſed abſque Excrementis reddit. Pinguis antea & ventricoſus fuit iſte homo, & adhuc firmas habet partes vitales ac animales brachia & pedes. Ex Lecto ad proximam ſellam proceſſit, pulſum habet æqualem, ſed parvum. Aſſumſit alimenta quædam liquida, inprimis vinum, cui nunquam pepercit, ſed abſque mora revomuit, unà cum aliis Sordibus, & materia membranoſa, talia incepit, & continuavit evomere, ex quo & ventrem ſuum perdere cœpit. Undè colligo partem unam inteſtinorum fuiſſe emaciatam & per vomitum rejectam; Aërem verò & vinum pro alimento eſſe moribundi hujus corporis.

Modus

Modus non variat rem, nec poſſunt animalia in ſpumantia, vel ſalivantia dividi, eadem Animalia quæ ſpumant, poſſunt & ſalivare, ſic homo, ut Ipſe ſuperiùs innui, ſalivat in Senectute ac Infantia, ſpumat & iratus & Epilepticus; Equus & ſpumat & ſalivat. Spuma enim eſt profluvium Salivæ Spiritibus, vel alia de cauſa agitatæ & commotæ. Hoc tamen notandum frequentiùs ſpumare Animalia cornibus deſtituta, quàm cornigera.

Ita memini me Puerum adhuc ſæpius luſiſſe cum ſupremi cujuſdam Excubiarum Magiſtri filia, lepida alias mihique coætanea puella, quæ inter ſtrepitus bellorum nata, & nutrici Lue Venerea infectæ lactanda tradita, venenum cum lacte hauſit, quod exulceratis faucibus palatum propè omne abſumſit. Curata quidem, ſed cùm Os reſtitui non poſſet, carie exeſum, remanſit foramen, in nares uſque, quod goſſipio replebat & ſic loquebatur, edebat, bibebat, quo exempto nihil horum præſtare potuit.

Videtur hic ad mentem J. Quercetani loqui, qui in Diætet. Polyhiſt. c. 3. de Puella quadam Conflanenſi, quæ per ſeſquiannum ſine cibo & potu ſubſtiterat, cujuſque abdomen ita depreſſum, & inſtar marmorei lapidis induratum deprehenderat, ut nihil trajici, vel influere potuerit, agens quærit, quomodo vita frueretur? Subjungit partes potiſſimas corporis in quibus vita ſuam ſedem habet, ideò tam vividas perſtare, quod non ut reliqua membra ignobiliora craſſum alimentum deſiderarent; Sed cùm partes ſint ſpiritales, & magis aëreæ, Spiritu ac aëre eaſdem foveri. Hinc Cor intercepto Spiritu ſtatim præfocari, Cerebrum autem odoribus refici, &c. Sed pace Quercetani, non negamus partibus ſpiritualibus ſpitituale & ſubtilius competere nutrimentum, quàm aliis, at unde illud, niſi ex prima concoctione? Ubi verò non datur prima alimentorum mutatio, unde quæſo ſecunda? Unde Alcohol Vini habebis, niſi prius Spiritum vini ex fæcibus, aut communi vino deſtilles? P[illegible]um aërem in alimentum cedere diu jam exploſum. Nullum Elementum quatenus tale, eſſe poteſt Alimentum. Odoribus excitamus Apoplecticos, Epilecticos, Syncopticos. non quod materiam præbeant Spiritibus reſtaurandis, ſed quòd Cerebrum & partes magis ſenſibiles vellicando revocent, id quod etiam præſtant Ligaturæ dolorificæ, frictiones &c. in hoc ſubjecto ad aërem confugere minimè opus, quia Vinum bibit, quod naturâ ſuâ halituoſum, & alimentum ſpirituoſum, & juxta Hipp. 2. Aph. 10. Facilius eſt potu, quàm cibo refici. Si terreſtrem materiam revomuit; ſpirituoſam tamen in Corpore manſiſſe probabile eſt.

Hactenus Rolandus de Belebad, commentante Clariſſ. Raygero, de loquelâ ſine linguâ.

De tumore gravi linguæ, partiumque vicinarum.

Pituita non ſemper eſt, aut humiditas albicans, quę partibus corporis inhęret vel adhęret.

Ariſtoteles eam ob Cauſam Cerebrum album dicit, quod ex pituitâ albâ conſtituatur.

Fallopius Ranulas ſublinguales ex pituitâ tenui, glutinosâ, originem ducere ſtatuit, eo quod hæc materia copiosè eo loco colligatur, hinc ex admixtione ſanguinis vel bilis flavæ aut atræ coloris ejus fieri cujus Ranula, unde nomen habet.

Nautæ cujuſdam Sneckenſis uxor per tres quatuorve dies faucium laboraverat ariditate, cui originem forſan dederat catharrus frigidus, frequenter hinc ipſi moleſtæ erant mucoſæ collectiones, quarum partem ad faucium humectationem, emollitionemvè deglutiebat, partem ad anxietatis quam ex anguſtia faucium patiebatur imminutionem, excreatione ejiciebat.

19. Menſis Martii 1656. ſubitò ex delapſu humorum ad aſperæ arteriæ principium quaſi ſuffocari videbatur, illa, ut ab hac materia fauces anguſtante liberaretur omnes intendebat conatus, evacuationemque moliebatur quà fieri poterat vi, excreſcentia hæc, moleſta valdè, dum peragebatur, ex ſonitu quem audiviſſe ſe ferebat, aliquid circa fauces diſrumpi colligebat, quod factum certius conſtare videbatur, ex eo quod Lingua, Amygdalæ, ipſumque palatum illicò intumeſcerent.

Tumor hic partium dictarum brevi tempore incrementum ſumpſit adeo magnum, ut quovis momento, quod fauces ſummoperè præcluderentur, ſuffocationem inſtare ſibi perſuaderet. Cogebatur adeoque de nocte me accedere, ſubmiſſeque Ipſi in hoc periculoſo ſtatu conſtitutæ ſuccurrerem, licet ſine voce, rogare.

Quæ primò in ore occurrebant ſub lingua ad palatum, imò ad fauces ipſas nil niſi mucum albicantem compactum referebant (tantæ erant albedinis partes omnes locis dictis ſe exhibentes) unde ob ſummam anxietatem, mentum applicare pectori, fauces conſtringere, linguam extra os exſerere, cogebatur. Præcipuum quod in hoc caſu uſurpare conveniens videbatur, quo mucus abſtergeretur, Gargariſmus erat ſequens vi penetrante atque incidente præditus.

℞. Aq. Hord. ℔. j. Lavend. ℥. iiii. Vitæ ℥ii. *Syr.* Stœchad. ℥iß. M. F. Gargariſm.

Urebatur eo, pro collutione, calidè. Jungebatur huic Unguentum collo, mento, pectori illiniendum.

℞. Mucag. Sem. Lini, Althææ, Fœnugræci, Extract. ex Decoct. Ficuum an. ℥j. Ol. Lilior. alb. Anethin. Axung. Anatis, an. ℥ß. Ceræ novæ q. ſ. F. Linimentum.

Præter hoc Cataplaſma applicatum collo, mentòque, quod.

℞. Radic. Althææ. Lilior. alb. an. ℥ii. ſ. Ireos. noſtrar. ʒ. i. Fol. Malvæ, Violar. Biſmalv. an. Mj. Flor. Chamomill. Anethin. Melilot. an. M. i. Ficuum Recent. ℥i. Coquantur in aq. com. q. ſ. hinc terantur, & piſtentur, poſtea adde Farinæ Semin. Lini, Fœnugræci an. ℥j. Adipis Gallin. Anſeris, Anatis an. ℥iii. Coq. Mod. F. Catapl.

Nihil omnino hæc omnia effecerunt. Venæ ſectionem hic inſtituere, nihil erat quod indicaret; Tumor etenim ſplendens, albus, ſanguinis fermentationem haud notabat, imò calorem potius imminuere quàm augere videbatur.

Ad materiæ revulſionem conveniens magis æſtimabam Enema aliquod injicere, Cucurbitulaſque nonnullas cum ſcarificatione applicare. Clyſteris alvum lubricare, ſuperfluitateſque evacuare, apti hæc erat deſcriptio.

℞. Rad. Althææ, Lilior. an. ℥iß. Ficus Ping. n. iiii. Fol. Malv. Violar. Verbaſci, Mercurial. an. Mj. Semin. Lini, Aniſ. Fœnugr. an. ℥ß. F. Decoct. in aq. com. q. ſ.

In Colaturæ ℥ix. diſſolve Mell. Violar. ℥j. Confect. Hamech. ℥iß. Hier. Picr. ℈ii. Salis comm. ℈i. M. F. Enema, ſtatim injiciendum.

Clyſteris uſu præmiſſo, Cucurbitulas tres quatuorvè Cervici, ac ſcapulis cum ſcarificatione applicari curavi. imò & Veſicatorium ex cantharidibus locis, poſt aures.

Nec hæc aliquo cum ſucceſſu uſurpata, quin potius in pejus ruere omnia videbantur, in lingua enim, palatovè, imò partibus ſublingualibus, bucciſque color ſubniger ſe manifeſtabat, qui ſphacelum earum partium minabatur, hinc reſpirandi majorem difficultatem.

Summo manè ęgrotantem nobiſcum acceſſit Vir Experientiſſimus Dn. Franciſcus de Vieq, qui affectûs gravitate perſpecta, cui ſimilem toto praxeos tempore

ſe

ſe haud obſervaſſe aſſerebat, Venæſectionem in brachio æque ac ſub lingua inſtituendam commendavit. Sub lingua eam inſtituere difficillimum erat, eò quod Tumor linguæ partiumque ſublingualium impediret, ſectis nihilominus raninis venis, ſanguis effluxit pravus, niger, cum reſpirandi difficultatis aliqua equidem imminutione, aſt gangrænæ ſignis evidentioribus, ad hanc Collutio ſequens præſcripta.

℞. Decoct. Hord. ℥vii. Scordii ℔ß. Aquæ vitæ ℥iii. Liquor. Ægyptiac. ʒii. Mell. Roſar. ℥i. M. F. Gargariſma.

Imò & Cataplaſma hoc Collo mentoque applicari neceſſarium duximus.

℞. Nidum Hirund. benè purgatum. Flor. Chamomill. m ii. Coq. in cereviſ. tenuis q. ſ. ad conſiſtentiam Cataplaſmatis. Addendo Ol. Lili. albor. q. ſ.

Circa meridiem, quod & vires & reſpirationem imminui obſervaremus, ad evacuationem materiæ locis dictis hærentis, utrinque linguam longè profundeque vulnerare, utile duximus, ſanguinem etenim hic collectum eſſe, haud adeo pituitam, in prægreſſis circa affectûs curationem obſervata, declarabant.

Quamprimum inciſiones peractæ, ſanguis effluxit ater, impurus, concretus, ſecuta illicò reſpiratio liberior, tumoris imminutio, loquendi major facilitas, hinc labiorum, linguę, internarumque partium buccarum ſeparatio, ad hanc promovendam Gargariſmum ſuprà præſcriptum uſurparet, Authores fuimus, omiſſo Ægyptiaco & ſpiritu vini. Eundem in uſum Linctum hunc parari juſſimus.

℞. Syrup. Roſar. Portulac. an. ℥ii. m.

Et horum mediorum uſum Curatio ſecuta integra, licet inexſpectata, ſic tamen ut intumeſcentia quædam intra muſculos & glandulas linguæ relicta fuerit, quam ſucceſſu temporis imminui poſſe cenſebamus.

Obſervatio hæc evidenter ſatis, meo judicio, declarat, ſigna quæ ab externis deſumuntur in dignotione morborum, cauſarumque morbificarum fallacia ſæpius eſſe, adeoque quæ ex materia mucoſa producta judicantur, ideò quod interius latentis calidioris humoris indicia haud adſint, non ſemper medicamentis calefacientibus, incidentibus, diſſipantibus curanda eſſe, ne exaſperetur malum, quale quid in noſtrâ ægrotante obſervare nobis licuit.

Marcus Aurelius Severinus humores pituitoſos ope ſanguinis per partium poros diffundi docet, adeoque in ejuſmodi caſu non adeo pituitam, quàm ſanguinem ipſum, Medicum-Chirurgum in ſua curatione reſpicere debere.

Obſervationi huic antequam imponamus finem, inquirere neceſſarium quæ fermentationis gravioris collectioniſque in hôc affectu cauſa fuerit.

Credibile valdè, eô tempore quô magnô conamine faucibus collectum mucum ejicere laboravit, aëris aliquid venæ jugularis ramulum intraſſe, cujus in linguam, fauces, palatumque diſtributio, hinc diſruptione accedente, ſanguinem fuiſſe extravaſatum, quale quid non rarò in vaſis pulmonum contingere notamus, ex clamore, tuſſi expectoratione.

Sanguis hic circa linguæ baſin collectus, pituitę quod habet lingua (habet autem ejus quantitatem majorem ac habent partes aliæ) commovit, ſic ut extrorſum delatum ranulas, candore notabiles, excitaverit; hinc etiam univerſam partium ore contentarum ſuperficiem madefecerit.

Annô 1659. mulier hæc ędes noſtras acceſſit, tumore gravi, inæquali, eôque ſatis magno, dictis locis fauces adhuc non parum anguſtari, non ſine dolore ſummo referens. Hic cancroſi quid accedere poſſe, & ætas ſenilis, & temperies frigidior, & ipſius affectus conditio præſens, inter alia ſuadebant. *Job. à Meckren in Obſervat. Medico-Chirurgicis.*

Linguæ ulceroſæ durities ſcalpellô & cauteriô extirpata.

Quæ in monetis Belgicis invenitur inſcriptio, *idem tutor & hoſtis*, nempe Mare: Eandem dentibus noſtris accommodare liceat; qui benè conſtituti (prætérquam quod linguæ & faucibus tutelæ ſunt) cibum diminuunt, variiſque in rebus nobis inſerviunt; malè è contra affecti hoſtes nobis infeſtiſſimi evadunt. Ecquæ pars corporis tam immanes in nobis excitat dolores, prout illi ſimulac carioſi redduntur? imò ne linguæ quidem parcunt, quæ ab illis carioſis non rarò ita induratur ac exulceratur, ut homines è medio tollantur. Varia in medium poſſem proferre exempla, aſt illa extra ſcopum forent. Videamus ſolummodo quomodo curanda ſit lingua, ab hac cauſa non ſolùm indurata, verùm etiam exulcerata. Curatio iſtæc ſemper ab evulſione dentium malè conſtitutorum eſt inchoanda, linguæque mel roſarum cum olei vitrioli tantillo, pro re nata, mixtum applicandum, idque ſæpius uno die, quia diu non adhæret parti affectæ. Si huic aut ſimili remedio non cedat malum, tumorque incrementum ſumat, aut pars affecta magis magiſque exulceretur, & magis fungoſa appareat, aut labia recurventur, tota pars linguæ indurata & exulcerata extirpanda, & poſt extirpationem inurenda; per experientiam enim ſum edoctus, nil magis valere (malignitatis ſignis apparentibus) quàm inuſtionem cauteriis actualibus, extirpata corrupta portione, inſtitutam. Alii potentiale cauterium præferunt, aſt minus prudenter. Vetula quędam à longo tempore hoc malum perpeſſa, poſt iteratam ſectionem recidivam paſſa eſt; inde exanimis ferè facta, à nobis auxilium petiit; itaque cum magiſtro Petro Mennoniſta, qui antea malum ſemel quoque incaſſum (quamvis ſatis profundè ſectio fuerit facta) amputaverat, deliberavi quo remedio affectus radicitus foret evincendus, decrevimuſque iterandam extirpationem, & poſt eandem peractam, inuſtionem cauteriis appropriatis & ſatis magnis faciendam. Poſtquam ęgra à nobis perceperat rem nondum eſſe deſperatam, & aliquod adhuc remedium ſupereſſe, nempe amputationem, & poſt eam inuſtionem; facilè conſenſit, animoque adeo forti & infracto operationes pertulit, ut vix ullos ejulatus emiſerit. Prę̨miſſis itaque univerſalibus, linguam linteo comprehendimus, quò meliùs poſſet ore extrahi, poſtea ſcalpello acuto, incurvatoque totum malum abſtulit dictus magiſter: quo facto parti interiori buccæ linteum aquâ frigidâ madidum applicitum eſt, ne bucca nimis à cauteriis læderetur. Hoc facto partem læſam cauteriis inuſſimus, ſat fortiter cauteria adigendo, idque ſemel atque iterum iterando. Poſthęc oris collutionibus emollientibus uſa eſt ad dolorem compeſcendum & eſcharæ caſum promovendum; qua ſeparata cura brevi abſoluta eſt tincturâ myrrhę & aloës, mixtâ cum decoctis exſiccantibus & melle roſaceo, chelidonii, &c. Atque hac peractâ curâ vetula iſthæc vivit & valet in hunc uſque diem. *Clariſ. Dom. Fridericus Ruyſchius in Obſervationum Anatomico-Chirurgicarum Centuria.*

LITHIASIS, & LITHOTOMIA.

Vid. ſub titulô

CALCULUS.

LIPODER-

LIPODERMUS.

Eſt *præputii defectus*; de cujus remediis, & operatione vide quæ capite de variis penis morbis.

LORDOSIS *Vid.* GIBBOSITAS, LOCHIA *Vid.* PARTUS.

LORDOSIS *Vid.* GIBBOSITAS, LOCHIA *Vid.* PARTUS.

LUES VENEREA.

Omiſſis hîc Morbi explicationibus, ac curationibus, quas in Bibliothecâ noſtrâ Medico-Practicâ recenſe?us, contenti erimus ea jam proponere quæ Clariſſ. Viri Carolus Muſitanus, & Gualtherus Herris iſtô ipſô in argumentô habent. Sit itaque primò.

Clariſſ. Caroli Muſitani, Phyſiatros Profeſſoris, &c. Tractatus

DE LUE VENEREA.

LIBER PRIMUS.

Cap. 1. *Quid per Luem Veneream intelligant Medici.*

UT eorum, quæ paſſim trademus, clarior ſit intellectus, quid per Luem Veneream Medici in eorum mente concipiant deſcribere præſtabit; Quoties igitur vir ſanus in mulieris contaminatum uterum coïerit puſtuloſum, pollutumque os oſculatus fuerit, vel contrà mulier ſana virum in pudendis, vel in ore pollutum admiſerit, virus quoddam in pudendis, vel in ore contrahunt, quod in aliquibus multos poſt dies, verùm ultra quadraginta, ſub diverſis ſe pandit apparentiis in iiſdem partibus, cujuſmodi ſunt puſtulæ cum profundâ, & durâ radice, erodentem eructantes ſaniem, quas caries vocant. Gonorrhæa virulenta, ac purulenta, cum urinæ acredine & in erigendo pene, intenſo dolore. Venerei bubones in inguinibus, vel ob hujus virulentiam, exuberantes glandulæ abſque ſuppurationis ſpe; & hæc primitiæ ſunt jam concepti veneni exteriùs efflorescentes, quæ parum accuratos paſſim decipiunt Medicos, ex eo quia earum curationi tantùm vacantes, nil de latente intus veneno, quod externi morbi fuit in cauſa deinde ampliùs cogitant. Porrò ex hac Medicorum incuriâ temporis circulo corpora, quæ hauſtum foverunt venenum, in diem ſemper novas repræſentant ab ipſâ lue pullulantium variorum morborum ſcenas etenim, ut communi utamur loquendi modo, impetus ſi facientes ſpiritus hoc contaminat venenum, ephemeram febrem; ſi humores putridam; ſi ſolidas partes, hecticam producit. Deinde quis memoret urinæ vitia, ſuppreſſiones, ſtillicidia & mingendi difficultates à carneis excreſcentiis, ardores ab acrimoniâ, & ulceribus? Quis caries, & pudendorum corruptiones, gangrænas, & in totum præciſiones? Quis laryngis, faucium, gurgulionis, tonſillarum eroſiones, raucedines, aphonias, & palati foramina, labiorum conſumptiones, gingivarum putredines, naſi caſus, oſſis ethmoidis jacturam? Quis calvariæ, cæterorumque oſſium omnium corruptiones? Quis oculorum ſtrabiſmos, lippitudines, cæcitates, aurium ſurditates, tinnitus, graves auditus? Quis nodos, & gummata circa lacertos, & nervos, & cum his, & ſine his dolores, cruciatuſque acerbiſſimos, quibus aliqui brachiis, aliqui cruribus, manci redduntur? Quis ſerpiginoſas rimas, & ſquamoſas in manibus, & pedibus? Quis cerebri epilepticos inſultus, melancholias, vigilias? Quis cordis palpitationes, & ſyncopes, pulmonis maraſmos, aſthmata, tuſſes, tabès? Quis hepatis ardores, fluxus varios, lienteriam, cœliacam, diarrhœam, atque dyſenteriam? Quis totius corporis laſſitudinem, membrorum omnium languorem? Quis capillorum omnium caſus, ut alii ſine barbâ, alii ſine ſuperciliis, plerique glabro capite ridiculi appareant? Quis tandem quicquid horroris, fetitatis, turpitudinis, doloris, languoris, hoc virus in corporibus ſuſceptum imaginari poteſt, unquam commemorabit? Cùm nullum ſit morborum genus, nulla ſymptomatum ſpecies, quæ ex hac lue pullulare non poſſit, nullumque membrum, nullaque in corporis theatro tot repræſentat ſcenas, ſub tot inſignibus ſe pandit quàm hæc, de qua nunc agimus, Venerea Lues, nec ceſſabit, imò in æternum, & ultrà horribilibus ſe pandet modis.

Cap. 2. *De Luis Venereæ Nominibus.*

HUjus luis multiplex, ac varius lædendi modus ſymptomatumque ab eâ pullulantium diverſitas, nominum quoque multiplicitatem, & varietatem induxit; quippe Medici, prætermiſſâ veneni radice, ad omnes producendi morbos idoneâ, tantùm pro læſionis modo invenêre nomina, præterea, quæ è provinciis, in quibus hæc Lues ſuam exercuit ſtragem. Dicta enim propterea fuit *lues Gallica*, *lues Hiſpanica*, & *lues Neapolitana*; quippe cùm in *Neapolis* obſidione circa 14. Sæculi finem, ut infrà dicemus omnes dictæ Nationes concurrerint, ac lues tunc primò emergens affixerint, unaquæque earum reliquis ſceleratum illud facinus vitio vertebat. Reduces ab Indiâ Hiſpani ad Neapolitanos in ſubſidium miſſi ſuſpicionem dedêre illam luem ab Indiâ ſecum Neapolim attuliſſe, quam cùm Neapolitani, & Galli cum mulieribus ab Hiſpanis compreſſis coëuntes contraxiſſent, Hiſpanicam, & Indicam illi dedêre denominationem, at Gallorum plerique Neapolitanos ab Hiſpanis non diſtinguentes cum Galli Luem ſecum non attuliſſent, obſidenteſque Neapolim illius paterentur furores, Neapolitanam indigitavêre. Tandem Neapolitani cùm nunquam anteà fuiſſent hanc experti luem, eàmque à Gallorum obſidione experirentur, Gallicam dixêre, Hiſpani intereà utroſque Neapolitanos & Gallos viciſſim pro tanto ſcelere exprobrabant. Sanioris deinde judicii viri cùm cognoviſſent à luxu, Veneriſque congreſſibus hanc luem erumpere, ac inter homines graſſari, relictis nationum litigiis, non abs re hanc *luem* dixêre *Veneream*, quod nomen modum, quo lues propagatur, deſignat, non autem eſſentiam.

Medici deinde, dum ſub hujus luis initiis affectus obſervabant, ob horum diverſitatem diverſa illi indidêre nomina ab antiquis deſumpta, ſecundùm ſymptomatum proprietates. Fuere ex his, qui ob læſionem quam lues inferre ſolet, per *Alboïin Avicennæ*, & per *Terminthon* Græcorum eam deſignarunt; Alii *Sahafatum*, ſeu ſcabiei puſtuloſæ ſpeciem. Aliqui *Arthritidem* ob artuum dolores; Quidam *Pſoram*, ſeu cutis defœdationem; Quamplures antiquorum *Elephantiaſim* eam eſſe dixêre. Plerique hanc luem *malorum omnium congeriem* exiſtimârunt, Nonnulli *morbum vagum*, *ancipitem*, *erronem* luem eſſe, ac ſub nullo certo morborum genere collocandum; & tandem *Scabies ſcortatoria*, *Menteagra*, vel potiùs *Mentulagra lupanaris*, & ab aliquibus *pudendagra*, *caries Venerea*, *puſtula obſcœna*, *variola magna* dicta fuit; omnium tamen optimè *Hieronymus Fracaſtorius* vetuſtiſſimus poëta proprio, ac ſpeciali *Siphylidis* nomine, dum eleganti carmine hujus luis materiam pertractavit, inſignivit: fuit enim *Siphylus* primus æger ut ipſe putavit, qui hac lue contaminatus fuit dùm inquit:

Syphi-

Siphylus (ut fama eſt) ipſa hac ad flumina paſtor.

Nos verò infrà cum hujus luis eſſentiam, & ejus lædendi modum demonſtrabimus, nomen, quod illi adæquate correſpondere poſſit, proponemus; quo nulla infametur natio, & omnes à notâ adeò infami vindicentur.

Cap. 3. *De Tempore, quo hæc Lues in humanam irrepſit carnem.*

DE tempore quo hæc innotuit Lues, authorum ſententię tam variæ & diſcrepantes ſunt, ut illi ipſi, qui illo tempore vixerunt, in hac re non convenerint, multò minus nos qui ab illo tempore jamjam ferè duo ſęcula remoti ſumus, eos conciliare valebimus. Itaque eorum opiniones recenſebimus, & tranſverſo notabimus ſtylo, ut noſtram deinde ſtabilire poſſimus.

Nonnulli, & præcipuè, *Leonicenus*, Veneream Luem aëris vitio tribuunt, aſſerunt aërem hoc contraxiſſe vitium è magnâ Tyberiis, aliorumque fluminum alluvione ſub *Alexandro VI. Pontifice Romano*, quæ univerſam ferè Italiam, & præcipuè Romam devaſtavit, & tota navigabilis reddita fuit. In cujus funeſti eventûs memoriam, in publicâ columnâ hæc inſculpta fuêre carmina.

Tempore Alexandri ſexti, noniſque Decembris,
Intumuit Tybris bis ſenas circiter ulnas.
Inſula quæque domus facta eſt mediiſque repentè
Circumducta viis aquabat Cymba feneſtras.

Æſtate enim ſequenti, ſordes, & illa colluvies ab aquis relicta radiorum ſolarium æſtu recanduit, totumque aërem putredinalibus effluviis infecit, unde hæc dira Lues mortalibus irrepſit. Verùm illi aquarum inundationi perperàm hæc lues tribuitur, cùm potiſſimum hoc malum tantùm Romæ acciderit, & Venerea lues Neapoli primò innotuerit. Præthereà aquarum inundationes potiùs pęſtilentes quandoque excitare ſolent morbos, ad breve tempus, nec per ſęcula & ultra duraturos. Imò tales inundationes etiam ſæpiſſimè antè acciderunt, nec anteà talis Venereus excitatus fuit morbus.

Alii hunc morbum epidemicum dijudicavêre, ejuſque cauſam ab aſtris mendicarunt, inter quos fuit *Nicolaus Maſſa, & Hieronymus Fracaſtorius*, ſcribit namque uterque, quod mirum non videri debet, novos, inſolenteſque morbos certis apparere temporibus, idque variorum morborum biſtoriis probat, & præcipuè de ſudore Anglico. Credidit hujus morbi noviter exorti cauſam malâ planetarum configuratione, maleficiſque cœlorum influxibus inductam fuiſſe; refert namque eam in Saturni, Martis, & Jovis conjunctionem, quæ tali accidit tempore, unde cecinit.

Intremuit, tactuſque novis defluxibus æther.
Paulatim aërei tractus, inania lata
Accepêre Luem, vacuaſque inſuetus in auras.
Marcor iit, cœlumque tulit contagia in omne.

Sed *Maſſam*, & *Fracaſtorium* aſtra deceperunt, nam eorum effectus æque ſunt benigni, & maligni ab ipſis per ſe non dependet, ſed per accidens tamen fieri poteſt, hoc, vel illo modo aërem, aquam, terram, & humana alterando corpora, cùm rerum naturalium generationis, corruptionis ſint excitatores, ut inde mali producantur effectus, quomodo verò hunc in ſpecie, & non alium morbum producere potuerint, non explicant hi authores.

Crediderunt alii hunc morbum non epidemicum, ſed ſporadicum i. ſparſum, ejuſque originem Valentiæ, in Hiſpaniâ Terraconenſi habuiſſe, namque loci Gallus quidam elephantiaſi laborans, integram à nobili, & pulcherrimo ſcorto quinquaginta aureis emerit noctem illudque ita infecerit, ut hanc diram genuerit luem, ut indè factum fuerit, ut omnes alii, qui cum eodem rem habuerint, coinquinarentur, & hinc brevi tempore infectio plurimis communis facta fuerit. Quaſi nulla anteà mulier elephantiaco commiſta fuiſſet. Verùm differt elephantiaſis à luis Venereæ ideâ, ac proinde elephantiacus hanc luem excitare nequivit.

Multi hanc peſtem ex Indiâ Occidentali, ubi popularitér graſſatur, ab Hiſpanis in Gallorum exercitum ad Neapolim delatam fuiſſe autumant; Referunt namque hiſtorici. *Chriſtophorus Columbus* ex novo invento Orbe rediens, plurimos reduxit milites, qui non minùs auro, quàm hac peſte gravati, hanc appellentes urbem à Gallis obſeſſam, cùm ferè biennium in navigatione conſumpſiſſent, ubi primùm noſtram civitatem occupârunt nulli temperantiæ, & continentiæ pepercerunt, ac præcipuè cum ſcortis avidiſſimè luxuriantes furibundæ libidinis œſtro plus juſto perciti, hujus mali generationi anſam dederunt. Dùm Galli obſidione magis, magiſque premerent urbem, ob annonæ caritatem ejectæ ſcorta avidè exceperunt Galli ignorantes hoſtiles dolos, & Hiſpanorum verſutias, cum illis effrenatè coëuntes ſe infecerunt, & inſueta illuxit lues, nec noſtro priùs cognita cœlo. Unde inquiunt Hiſpanos hanc peſtem non tantùm in hanc noſtram urbem, verùm in Italiam, & totum in orbem invexiſſe. Verùm errant hiſtorici hanc Luem in quibuſdam Indiæ regionibus epidemicam eſſe contendentes; nam alius à Lue Venereâ morbus eſt, qui an ſit aëris, vel aquarum, vel victûs vitio nondum ab ipſis explicatus fuit.

Aliam hujus morbi originem adducit *Andreas Cæſalpinus* traditam à quodam milite Aretino, qui in eo bello militavit. Referebat is, oppidum in monte Veſuvio, quod dicitur *Summa*, ubi generoſi copia vini eſt, quod Lachryma appellatur, clam noctù ab Hiſpanis derelictum, obſidentibus Gallis ſed vino infecto, admiſto ſanguine, quem ex iis extraxerant, qui in Noſocomiu Sancti Lazari laborabant: Ingreſſos enim Gallos, cùm ſe eo vino expleviſſent, cœpiſſe laborare morbis, & ſymptomatibus elephantiaſim referentibus. Verùm ſi verum hoc eſſet, elephantiaſis potiùs, quàm Venerea Lues hoc ſtratagemare excitata fuiſſet.

Leonhardus Fioravanti, empyricus, de hujus morbi origine aliam peculiarem habet ſententiam, quam apud nullum alium ſcriptorem legimus: Narrat ſe rerum cauſas indagandi avidum aliquando Neapoli fuiſſe, cùmque variis diſcendi gratiâ converſationem iniiſſe, inter quos ſenex quidam nomine *Paſchalis Gibilotto Neapolitanus* annorum 98. ſibi retulerit, tempore, quo *Johannes, filius Renati Ducis Andegavenſis*, bellum gereret in *Alphonſum, Neapolitanum Regem*, circa annum 1456. ſe ſæpius à ſuo patre audiviſſe, qui fuerat mercator in Regis Alphonſi exercitu, quòd cùm magna, tùm inter exercitus annonæ caritas, & præcipuè carnium extitiſſet, utriuſque exercitûs mercatores noctu clam cæſorum militum cadavera in fruſta concidiſſent, & varia edulia ex eis parata militibus vendidiſſent, qui avidè ea inſcii aſſata, cocta in artocreatibus ſatis longo tempore comediſſent, antequam nullus id ſcelus reſciverit; tandem hæc lues in toto Gallorum exercitu vagari cœpit, adeò ut vix unus inventus ſit inter omnes, qui puſtulis, bubonibus, doloribus, capillorumve defluvio non laborârit. Quibus auditis, *Fioravanti* ut certior hac de re redderetur, per experimentum certiorari voluit, an humanæ carnis comeſtio hunc morbum in ſpecie producere poſſet. Domi ſuæ ſuem alere cœpit, omnique ejus pabulo axungiæ porcinæ aliquid immiſcuit, atque intra paucos dies ſuis pili, ſeu ſetæ deciderunt, & undique puſtulæ, tumores, ſeu bubones protubue-

Digitized by Google

rubuerunt. Hoc non contentus experimento, etiam in cane periculum fecit, clauſo in peculiari conclavi, ac nihil eſcæ ipſi dando præter caninam carnem per duos menſes, & idem in eo deprehendit, qui dolorum & puſtularum plenus, piloſque amiſerit, & die, ac nocte dolorem ſuum hominis ægroti inſtar miſero ululatu teſtatus fuerit. His duobus experimentis tertium addidit, idemque in Bubone ave tentavit, eundemque notavit effectum. Ex quibus experimentis concludit unumquodque animal propriæ ſpeciei carnibus nutritum hunc morbum, qui hodiè Gallicus appellatur, incurrere. Atque hanc ipſam cauſam eſſe putat, quòd in Indiâ morbus hic ſit epidemicus, utpote in qua Antropophagi carnibus veſcantur humanis.

Miramur ſanè tantum Empiricum, id eſt bonum tonſorem, his experimentis luis Venereæ cauſam indagaſſe, & tot Scriptores Italos, Gallos & Hiſpanos de hujus mali tali cauſa mentionem non feciſſe. Nec Neapolitani ſenis relatio fidem facit, nec tempori quadrat propter falſam annorum computationem, nam Lues hæc non innotuit Anno 1456. quo tempore *Johannes, Renati Ducis Andegavenſis* filius, contra *Alphonſum Neapolitanorum Regem* bellum geſſit, ſed illuxit circa annum 1494. in bello, quod *Carolus VIII. Galliarum Rex* cum *Alphonſo, Neapolitanorum Rege* geſſit. Præterea demus verum eſſe, quod falſum nos experientia docuit, animal ſuæ ſpeciei carnibus nutritum, puſtulis, & doloribus affici, ac pilorum caſu corripi, adhuc ſub judice lis eſſet, an morbus iſte eſſet ipſiſſima Venerea Lues, & talis, qui per contagium, & præcipuè per Venerem in alios tranſplantari poſſit. Inſuper rationem reddere deberet, cur animal ejuſdem ſpeciei carnibus nutritum, puſtulas, dolores, & pilorum caſum patiatur, alterius verò ſpeciei non? Fabuloſum judicamus Antropophagos, quia humanis veſcuntur carnibus, hoc corripi morbo, cùm multi inſcii noſtris in regionibus ad longum tempus humanis paſti fuerint carnibus, nec hoc correpti fuerint morbo. Puſtulas, dolores, & depilationes endemicum eſſe malum aliquibus Indiæ populis, non humanarum carnium comeſtione, ſed aëris, aquæ, victûſve vitio verti certum ſit.

Aurelius Minadoüs credidit hanc luem ex impuriſſimarum mulierum fœdiſſimis uteris irrupiſſe. Hanc luem illuxiſſe putavit, cùm fœminę impuriſſimæ redditę ſunt, quandò variam ſeminum commiſtionem recipere cœperunt: Inquit enim ſicut unum ſemen uni utero tantùm familiare, ac ſanum eſt, & fœcunditatem promovet, ità ſeminum multitudo, & varietas uterum infœcundum, & infectum reddit, ut ex optimâ ſubſtantiâ prava, imò peſſima corruptela fiat venefica, & explicatu difficilis, undè contagioſa generatur lues.

Sed falſum eſt ex nimiâ Venere ſemen putreſcere, nàm citra contagium hęc lues genita fuiſſet, cùm aſſiduus, immoderatuſque Veneris uſus ab orbe infantulo fuerit, & pręcipuè poſt feracem illam benedictionem: *Creſcite, multiplicami, replete terram*; & per annorum decurſus nunquam interruptus fuit, cùm ad ſpeciei humanę conſervationem ſpectet; ideoque

Per victum, & coitum pugnant animalia quaque.

Libido nunquam ſatiatur, & extincta reaccenditur, uſu creſcit, in cęteris ſatietas, in coitu nulla, & pręſertim in mulieribus effervеſcens prurigine vulvę per libidinem inflatæ, perpetuò excandeſcit, unde jure *Juvenalis Satyr. 6.* inquit:

Et laſſata viris nondùm ſatiata receſſit.

Igitur experientiâ conſtat, ex quavis immodicâ Venere, & multorum putreſcentiâ ſeminum nunquam genitam fuiſſe hanc luem citra contagium. Nec hujus obſervationis mentionem aliqui fecerunt authores, quod utique non omiſiſſent, ſi aliquam hujus rei notitiam habere potuiſſent. Præterea falſam quoque exiſtimamus variam ſeminum commiſtionem in utero, ac proinde corruptionem veneficam fieri. Credimus Minadoüm parùm verſatum fuiſſe in Veneris palæſtrâ; nam mulieres meritoriæ poſt coitum ſemen non retinent, ſed indè ſponte labitur, cùm lubricam, & ſine rugis hanc habeant partem. Si quandoque illud retineri accidat, vel poſt aliquod tempus rejiciunt, vel ſi non, concipiunt, & uteri os ita clauditur, ut ſpecilli aciem non admittat, vel ita ſtatim ſe comprimunt, ut illud rejiciant. Unde in coitu duplicem Veneris voluptatem ſentiunt mulieres unam in ſeminis virilis ejaculatione, alteram in ejus expreſſione; ideòque harum mulierum uterus non fit diverſorum ſeminum colluviarum. Inſuper ſemen ut plurimùm intra uteri vaginam ejaculatur, unde ſponte labitur, & mulieres à coitu ſtatim induſio, vel petiâ ad id paratâ pudenda abſtergunt.

Univocus eſt Hiſtoricorum, & Medicorum conſenſus in aſſignando hujus Luis originis tempore, aiunt enim anno 1494. *Carolo VIII. Galliarum Rege, cum Alphonſo Rege* bellum gerente, numeroſiſſimo exercitu Neapolim obſidente, primùm hæc Lues in Gallorum caſtris innoteſcere cœpit. Cùm ob annonæ caritatem Neapolitani inutilem propellerent multitudinem, milites Galli ſcorta exceperent, & quia hos non pudet etiam turpiſſima ſcorta palàm futuire, eorum pulchritudine allecti magno libidinis œſtro inſatiabiliter fornicari cœperunt. Unde totum inquinârunt exercitum, & vix unus inventus fuit, qui cariebus, puſtulis, ulceribus gonorrhœâ, bubonibus, doloribuſve non laborârit. Tunc primùm tàm virorum, quàm mulierum partes generationi dicatas hac lue laborare fuit obſervatum, unde *Fracaſtorius* eruditè cecinit:

Qui caſus rerum varii, qua ſemina morbum
Inſuetum, nec longa ulli per ſecula viſum
Attulerint: noſtrâ qui tempeſtate per omnem
Europam, partimque Aſia, Lybiaque per urbes
Sævit: in Latium verò per triſtia bella
Gallorum irrupit, nomenque à gente recepit.

Verùm, an obſidentes Galli, an obſeſſi Neapolitani, & Hiſpani tantum nefas primi in humano patrârint genere, vel paſſi fuerint, eſt in tenebris, ac ut ſuprà dictum eſt, ex incertitudine originis una gens alterum luis increpabat exercitum, atque gentis cognomentum addebat, Gallicum tamen frequentiùs fuit appellatum, ex eo quia Gallorum occaſione Lues irrepſit.

Cap. 4. *An veteres Medici ante annum 1494. de hac Lue aliquid tradiderint, vel eam cognoverint?*

NIl inter homines tam vetus agitatum, quod aliquando novum non fuerit; unde ridiculi ſanè ſunt ii, qui veluti Meduſæ ſpectrum attoniti novitatem exhorrent; actum jam eſſet de rebus humanis, ſi quod ſemel novum & inſolitum fuerit, in humani generis uſum admiſſum non fuiſſet, viverint nunc homines pecudum more, aliorumque brutorum, quæ cùm artium facultate inventivâ careant, hactenùs ab eorum origine herbis, glandibuſque veſcuntur ſub aperto Jove degunt: nulla apud ipſa futurorum præventio, nulla præteritorum memoria. D. O. M. non omnia primo homini manifeſtavit, vel ſaltim quicquid ille callebat, amiſit: reſervavit ipſemet Deus determinatis temporibus paſſim ea propalare, quæ nunquam priùs innotuerant? ſic ſuum fuit creationi tempus, ſuum tranſgreſſioni, ſuum univer-

univerſali diluvio, ſuum incarnationi, ſuum denique redemptioni, tempus, & licèt potuerat, non hæc omnia ſimul diſpoſuit.

Quis negabit novam olim non fuiſſe *Hippocratis* doctrinam; Quis recentiorem illam *Galeni*? Attamen ſi dùm nova iis authoribus eam profitentibus vivis inter homines emerſit, non fuiſſet recepta, nunc dictorum authorum doctrina vetus, & antiqua dici minimè poſſet; ac promittimus, quod quæ à nobis nunc nova, & inſueta medicorum vulgo odioſa traduntur, poſt tria, quatuor, aut decem ſæcula, non ſecùs ac *Hippocratis* & *Galeni* placita pro antiquis, vetuſtiſque habebuntur. Tam itaque eſt in hoc inferiori Orbe novitatis neceſſitas, ut ipſamet natura multoties exorbitet, monſtra, prodigia, reſque producat inſolitas, ac ſi tribuli, & ſpinæ ex ingluviis, aliiſque luxibus in humanâ novi pullulant pro inexpertis hactenùs cauſis morborum, pigra non eſt novis patefaciendis remediis, quibus novis ſuccurratur languoribus. Ut nunc ad noſtrum redeamus propoſitum, certum eſt non omnes morbos, quorum hactenùs plenam habemus notitiam, ſimul in humanam irrepſiſſe carnem, ſed paſſim nunc unus, nunc alter pro videndi hominum modo emerſit. Antiquitùs ſimplices erant morbi, & medicina paucis erat contenta medicaminibus. Priſci homines ſolidiora habebant corpora, facili cibo, nec voluptate, & arte degenerato nutriebantur, non ad appetitum excitandum, ſed auferendum, eaque opere, labore, curſu aut verſatâ glebâ ſolidabantur, unde nec innumerâ medicarum grege opus erat, nec tot ferramentis, pyxidibuſque medicina referta erat. Nunc non mutata eſt humana natura, ſed vita à multis ferculis, quæ multos fecerunt morbos. Bone Deus! una gula tantorum morborum cohortem in humanam invexit naturam? Addimus & gulæ humorum cupidines, luxus, luxurias: ocia omniumque ſenſuum illecebras paſſim per ætates, & ſæcula excedentes, quæ ita naturam laceſſunt, & ſubvertunt humanam, ut novorum, inſolitorum, inexplicabiliumque morborum ſemper fiat fœcundior ager, ac ut laceſſita natura tota jam degener novis eſt producendis morbis proclivis, ita paſſim novis opus eſt medicis, novis medicinis, novis medicaminum præparationis modis, ut novis irruentibus morbis obviam eatur; quod ut ilia crepent iis, qui antiquitati ſtrictiſſimo jure eorum aſſenſum ſacrarunt, Lues Venerea jam cunctis ſe patefacit hominibus, & cognitis priùs remediis nullo modo cedebat, ex eo quia licet ſymptomata, & effectus, quibus Lues hæc Venerea nobis ſe pandit, fuerint antiquis cognita, novum tamen aliquid in obſidione Neapolitanâ acquiſivêre, quod iis remediis, quibus tunc olim expugnabantur, ampliùs poſteà expugnari non poterant: fuit ſanè illud novum, quod contagium vocamus, quo Lues de corpore in corpus per contactum transfunditur.

Non deſunt medici, qui pervicaciter *Hippocrati* hoc malum innotuiſſe affirmant, & ab ipſo *lib. 3. epid. ſect. 3.* accuratè deſcriptum fuiſſe, ubi oſſium denudationes, capitis & menti glabrities, carnium, & nervorum ſuppurationes, ſacros ignes cum ulcuſculis, variorum membrorum dolores, abſceſſus circa fauces, dentes, gingivas, & genitalium exulcerationes recenſet. Sed levia proculdubio ſunt prædicta, & inefficacia ad demonſtrandum, quod quærimus; nam nec quidem *Hippocrates* citato loco Veneream Luem deſcribere ſomniavit, ſed tantùm peſtilentam ibi refert conſtitutionem, in qua relatæ affectiones ſunt vagatæ, quæ majori ex parte, acutis, febribuſque malignis copulatæ fuêre, cùm Venerea Lues ex propriâ vi febrem non afferat. Præterea *Galeni* teſtimonio conſtitutio illa epidemica, & popularis fuit, qualis profectò non eſt Venerea Lues. Adde, quòd curationes longè inter ſe diverſæ idem declarant. Inſuper morbi epidemici non ſemper durant, ſed tandem finiuntur, hæc verò lues nunquam ut malum epidemicum vagatur, & ex quo incepit ad hoc uſque tempus, durat, & durabit.

Non defuerunt alii, qui luem hanc elephantiaſim eſſe dixerunt, ex eo quia Venereâ lue apparente, ceſſavit elephantiaſis, unde *Gabriel Fallopius* refert, quod tunc temporis elephantiacorum noſocomia vacua reddita ſunt, & Gallorum contrà innumeris repleta ægris. Idem inquiunt in utroque affectu eſt inficiendi modus, ſi quis c. ex. in lecto ſudet cum infectis, ſi os ori conjunxerit, ſi cum infectâ coierit. In utroque affectu pili, & capilli decidunt, puſtulis, ſquamis, & ulcuſculis defœdatur cutis, quare eadem utriuſque affectûs erit natura, etſi voces, & nomina ſint diverſa. In æquivoco volutantur, qui cum elephantiaſi luem confundunt Veneream; nam illa affectus cutaneus eſt, ac tota cutis redditur craſſa, dura, oſtreoſa, ejuſque ſanum nil remanet, labia intumeſcunt, & craſſiora fiunt, ſub linguâ tubercula, & glandulæ ſub auribus innaſcuntur, & tota transformatur facies; hæc verò totius corporis eſt affectio, nec ſolam cutem, ſed partes liquidas, carnes, cartilagines, nervos, & contaminat oſſa: non ſemper, vel infrequenter fœdatur cutis, ſed intimæ impetuntur partes, bubones in inguinibus protuberant, partes generationi dicatæ exulcerantur, & puſtulæ, quæ in cute naſcuntur, nunc plures, nunc pauciores, nunc majores, nunc minores exiſtunt, & nunquam totam obſident cutem, ſed ſemper aliquid ſani inter ipſas mediat, & minùs ſæpè viſuntur in facie. Elephantiaci perpetuò inficiunt, & proles gignunt elephantiaces ſanandiſve deſtitutas; Gallici autem non ſemper filios generant infectos, & non ægrè reſtituuntur. Ad rationes in oppoſitum facilis eſt reſponſio, & ad primum: Verum quidem eſt in Italiâ, ubi Venerea Lues eſt frequentiſſima, & copioſiſſima, raiò elephantiaſim vexare; non tamen aliis in locis, & præcipuè in Galliâ, ubi innumera ferè ſunt pro elephantiacis Noſocomia, adeò ut nullus ſit ferè pagus, in quo non ſit hoc noſocomium, & tamen aliâ ex parte innumera etiam Lue Venereâ pollutorum multitudo. Ad ſecundam, idem inficiendi modus naturæ identitatem non arguit; non enim quia phthiſis contagioſa eſt, ut lepra, inferre licet ejuſdem fore naturæ. In pilorum defluvio diverſitatem in utriſque cognoſcimus, nam in hac lue decidunt quidem pili, capitiſque capilli, non autem axillarum, & pubis; elephantici autem omnibus ſpoliantur, imò à pube, & axillis incipit caſus.

Cæterùm ficos, ſordida ulcera, & puſtulas antiquitùs homines fœdaſſe præter *Celſi* teſtimonium apud *Martialem* non pauca legimus, & præcipuè *lib. 7. Epigrammatum, epigrammate* 70. hæc habet carmina.

Ficoſa eſt uxor: ficoſus & ipſe maritus:
Filia ficoſa eſt: & gener: atque ſocer.
Nec diſpenſator: nec villicus ulcere turpi:
Nec rigidus foſſor: ſed nec arator eget.
Cum ſint ficoſi pariter juveneſque, ſeneſque,
Res mira eſt: ficos non habet unus ager.

Et Juvenalis Satyrarum lib. 2. carm. 8.

Quis enim non vicus abundat
Triſtibus obſcœnis? Caſtigas turpia quum ſis
Inter Socraticos notiſſima foſſa Cinædos.
Hiſpida membra quidem, & duræ per brachia ſetæ
Promittunt atrocem animum, ſed podice lævi
Caduntur tumidæ, medico ridente, mariſcæ.

De hoc quoque morbo ſcripſit *Gal. 5. de compoſ. med. per loca cap. 4.* Expreſsè quoque apud eundem bubones in inguinibus deſcriptos legimus *6. de ſimpl. med. facult. & 2. de ſympt. cauſis cap. 2. & 6. de loc. aff. c. 6.* De gonorrhœâ

norrhœâ

norrhœâ prolixè diſputat, ut non prætereamus ea, quę in *lib.* habet *de tumoribus p. n.* & 11. *de facult.* ubi de Uvis, & 9. *de compoſ. med. per loc. cap.* 8. quibus in locis, diverſis ſub capitibus quamplures ulcerum, puſtularum, ac tumorum ſpecies proponit, quas paſſim nunc in Lue Venereâ affectis præcipuè quàm in cæteris hominibus ab hac Lue immunibus, obſervamus.

Avicennas quoque, reliquorumque Arabum cohors multas tumorum, ulcerum, ac puſtularum ſpecies deſcribit, quæ graſſatis nunc Luis Venereæ affectibus adæquatè reſpondet: at ut ſuprà notavimus, non defuêre, qui Arabum Sahafatum, mentagram, & pudendagram, hanc Luem, quam nunc Veneream vocamus, eſſe crediderint.

Verùm nos, cùm accuratè antiquorum libros ad hanc rem percipiendam evolverimus, certi ſumus apud veteres inter morbos acutos peſtem tantùm per contactum non ſolùm, ſed etiam per fomitem ex contaminatis corporibus in non contaminata irrepſiſſe; in chronicis verò de ſcabie; & leprâ idem quoque eveniſſe tradunt: reliquos deinde morbos omnes per contractum ſana corpora contaminandi hac prærogativà omnes expertes fuiſſe legimus. Contrà obſervamus Luem, de qua nunc agimus Veneream nil novi ſecùm habere præter ſui in ſana corpora per contactum propagationem; affectus verò, & ſymptomata, quibus ſe pandit, in veterum ſunt authorum obſervationibus diffusè deſcripta, nec hactenus in duorum millium Lue infectorum numero, quos obſervavimus, ſymptomata vidiſſe accidit, quæ apud *Celſum*, *Galenum*, & *Avicennam* notata non invenerimus. Undè concludimus Luem hanc Veneream Anno 1494. dùm Galli Neapolim obſidebant, antiquis morbis fermentale tantùm addidiſſe virus, quo per contagium ægri corporis cum ſano, morbus, qui anteà non propagabatur, deinde propagaretur, non ſecùs ac ſcabies, & lepra antiquis quoque contagioſæ fuêre.

Cap. 5. *Ratio diffuſionis Luis Venereæ per Europæ, Africæ, & Aſiæ Provincias.*

VEnerea hæc Lues non ſolùm Gallos, Hiſpanos, ac Neapolitanos, in quibus ſui apparuêre primordia; afflixit, ſed annorum lapſu extra Europam in Lybiam, & Aſiam transfretavit, ut inumeræ teſtantur hiſtoriæ, quod multam afferre debet admirationem, nam cùm inter has mundi partes ob frequentatam noſtris temporibus navigationem perenne ſit hominum commercium, totaque, ut prædiximus, conſiſtit hujus Luis eſſentia in acquiſito contagio: quoties Europæi Lue contaminati in Lybiam, & Aſiam navigàrunt. & cum mulieribus Lybicis, Aſiatiſque iniêre commercium, hujus Luis Seminarium jam in dictas provincias transplantàrunt, quod deinde per individua ſerpens, vulgaris morbus devenit, ut in Europæ magnis urbibus experimur; atque hoc eodem modo ubivis gentium hæc Lues hactenùs ſuum non diffundit virus, diffundere illud poteſt, cùm ſufficiat polluti hominis cum ſanâ contactus, ut Luis Venereæ fiat transplantatio.

Agitari hîc curioſitatis gratiâ dubium poſſet, An bruta animantia huic Luis Venereę contagio ſint obnoxia, cùm experientia nos doceat hominum peſtem, peſtem non eſſe brutorum, ſicut contrà brutorum animantium peſtis, licèt homines cum his commercium habeant, in èos non ſerpit, neque in ſanitate, neque in vita læduntur; quapropter requiritur quædam mumialis ejuſdem ſpeciei diſpoſitio in vivente, ad hoc ut fiat peſtilentis auræ transfuſio: homo itaque peſte correptus, ſi equum aſcendat nudum & ſimul immediatum habeant contactum, equi pili contagium ſuſcipiunt, alteri homini communicabile, ſi illius fiat approximatio, ſed equus nihil ab impreſſo contagio patietur, ex eo quia humanâ caret mumia humani contagii ſuſceptivâ. Idem eveniet, ſi in ſpecie equina ſit peſtis, nam licèt homines cum equis contaminatis commercium habeant, nil tamen in ſalute læduntur.

Contrarium tamen de Lue Venereâ nos docuit caſus, cùmverò meretricem aliquandò obſervavimus Lue Venereâ undique putreſcentem, & ſordidis ulceribus fœdam, quæ catulam habebat familiarem, hanc lingendis ſibi ulceribus aſſueſecerat, quæ poſt aliquod tempus carcinomate in ore corrupta, totaque ſcabioſa, & in generationis loco exulcerata, tabefacta periit. Differt ſanè peſtis ſimplex à peſte Venereâ, illa enim vitam immediatè adoritur, illamque extinguit, hæc immediatè nutrimentum corrumpit, propterea illa acuta eſt, hæc chronica, illa ſpeciei mumiam requirit, hæc minimè quidem.

Cap. 6. *De Venerea Luis Duratione, prolatum à Scriptoribus Judicium.*

JAm ſuprà, quæ ad Luis Venereæ hiſtoricam narrationem attinet, diffusè tradidimus, ſupereſt, ut quid de eà ſcriptores prædixerint, ſubjungamus.

Hieronimus Fracaſtorius aſſeruit hanc peſtem propriâ ſponte aliquandò finem habituram, ac ut enormentico irrepſit modo, ita certâ adveniente planetarum revolutione, eam à lædendo deſiſtere, exiſtimavitque eam ſuo tempore ſeneſcere & paulò poſt planè interituram, ac longa poſt ſecula, eâdem planetarum revertente conjunctione reverſuram, unde ſic cecinit.

Na que iterum, cùm fata dabunt, labentibus annis
Tempus erit, cùm nocte atrâ ſopita jacebit
Interitui data: mox iterum poſt ſæcula longa.
Illa eadem exſurget, cœlumque, auraſque reviſe
Atque iterum ventura illam mirabitur ætas.

Hujus Luis cauſam *Fracaſtorius* è cœlo evocavit, cœleſtemque ei tradidit originem, tanquam è matre Venere natam, & à Sideribus expoſitam mendicavit, quorum conjunctiones perennes non ſunt, ſed labente tempore mutantur, ideoque morbum eſſe credidit epidemicum quem interiturum ſecùm trutinavit, quia tempore, quo primùm hæc graſſari cœpit, Lues ſtatim à coitu puſtulæ ex nigro vireſcebant, ulcera ſordida innumera exedantia uſque ad oſſa, ac ſanies ab his emanans ita pravum ſpirabat odorem ut cujus nares attigiſſet, is mox infici crederetur, & ipſo magis aſpectu, quàm dolore ægros torquebant. GonorrhϾ fœtidæ, in mingendo ob acrimoniam luctuoſi ejulatus, in erigendo atrociſſimi ſentiebantur dolores. Bubones ante ſuppurationem ſæviſſimis noctis torturis, & aliis hujus luis inficiebant ſymptomatibus, quæ nullis medelis, nullâ arte tolli, aut ſaltem ſedari poterant. Imò adeò truculentior hęc graſſabatur Lues, ut omnes ægrorum aſpectum fugerent, contactu verò ſic abſtinerent, ut morbi prætereà nollius. Tunc ſuo tempore mitiùs ſe gerere occipiebat, quia puſtularum, ulcerumque fœditas cicatata, gonorrhœa, bubones, gummata, dolores &c. amicitiùs ſe gerere intuebatur; perperam credidit luem ſenectutem attigiſſe, quoquô modô interituram. Verùm planetarum conjunctiones eorumque rotationes *Fracaſtorium* luſerunt; is non optimè aſtrologiâ callebat, credimus multoties hanc luem in humanam irrepſiſſe carnem, ſi ex planetarum conjunctione acceſſiſſet. Nec luem ſeneſcere, nec experientià ceſſare videmus, imò quo ſenior, eò evadit fortior, & licèt puſtularum, ulcerumque fœditas tolerabilior evaſerit, dolorum tamen cruciatus, gummata &c. immaniùs torquent. Ea eſt hujus Luis conditio, ut non ſtatim

perinat, eſto in prima origine violentiùs irrepſerit, non per hoc ultimam habebit periodum, ea enim, quæ præter naturam ſunt, ac vi fiunt, perpetuis carent cauſis: Verùm eſt nil præter naturam, & violentum durabile, & ex ſe perpetuum eſſe, ſi tamen cauſa perpetua ſit, ipſum perpetuum erit. Poteſt peſtis quandòque extingui, ut de facto extinguitur, ſi eadem, quæ in peſte pręcavendâ, & curandâ adhiberetur ſedulitas: modò quia ſemper dantur homines, qui hac laborant lue, alioſque inficere poſſunt, alii verò ab eorum conſortio non ſe abſtinent, etiam hęc tamdiu durabit Lues; quando iſtæ converſationes cum infectis, vagæ libidines, & coitus durabunt, & tamdiu eam propagaturam, & duraturam judicamus. Præterea experientiâ comprobatum eſt, quòd quoties morbus in humanâ pullulavit carne per contactum diffuſibilis, chronicus, non autem acutus, nunquam ampliùs ceſſavit, ſed diffuſo undequaque ſemine, ſemper meſſem multiplicavit: Lues ergò Venerea, cùm jam in cunctis orbis terrarum provinciis ſuum tranſplantavit ſemen atque per ſęcula ſemper ulteriùs ſerpet, eam in humanâ ſpecie ad ſupremam uſque periodum duraturam cognoſcimus.

Euſtachius Rudius ſibi perſuaſit poſſe Medicorum ope, & artis auxiliis extingui, inquit enim: *Si unus eſſet mundi Princeps aut una multorum adverſus hunc morbum conſpiratio, medicorum ope planè extirpari poſſet. Si nimirùm ii, qui hac premuntur lue, cuncti medicis curandi conſignarentur, & interim ab aliorum conſortio ſequeſtarentur, ac illud idem cum hac lue infectis perageretur, quod cum infectis peſte, vel leproſis fieri aſſolet, ſpei utique eſſet hanc luem extirpari poſſe; & eò magis, quia Venerea Lues, non ut peſtis ad diſtans, eſt contagioſa, ſed per concubitum propagatur.*

Optimum profectò pro Lue Venereâ extinguenda remedium excogitavit Rudius, ſed inutile, quia faciliùs eſt dictu, quàm factu. Eſt remedium quod contra felem excogitarunt mures, dè ſuſpendendo nempe in ejus collo tintinnabulo. Si unus eſſet mundi Princeps, & præcipuè ſi ipſe fuiſſet, hac totâ ſuâ ſolertiâ in id incubuiſſet malo, ſed plures ſunt orbis terrarum Principes, nec omnes eodem vivunt voto.

DE VENEREÆ LUIS ESSENTIA,

LIBER SECUNDUS.

AD Luis Venereæ eſſentiam percipiendam operę pretium fuit, quæ hiſtorica ſunt, priùs de hac Lue præmittere; multùm enim ad eſſentiæ cognitionem juvat quemque eſſe conſcium hujus Luis originis, diffuſionis, lædendi modi, ſymptomatum, accidentium, aliarumque circumſtantiarum eam comitantium: Verùm quæ ſequuntur, quia altioris ſunt indaginis, attentiſſimum unumquemque exhortamur, etenim pollicemur, quòd ſi quæ ad Venereæ Luis eſſentiæ intelligentiam trademus, intellexerit, veriſſimam omnium morborum theoriam percipiet, à qua curationis indicatione deſumptâ, nunquam curandi morbos certitudine fruſtrabitur. Quapropter veteres cùm humores, & intemperies pro morborum cauſſis tantùm agnoverint, ſintque humores occaſiones tantùm, quibus animal infirmatur, cauſſâ pro efficienti occaſionali deſumptâ, morbi quidditatem non intellexêre, quam omni conatu ſuggerere aggrediemur.

Cap. I. *Opinionum de Luis Venereæ eſſentia, Examen.*

HUcuſque ſecundùm Scriptorum libidines multæ, ac diverſæ fuêre circa Luis Venereę eſſentiam Sententiæ, aut enim illam dixêre cauſſam, non morbum, alii ſpirituum alterationem, aliqui venenum, quidam læſionem proprietatis temperamenti; alii excrementum; nonnulli ſymptoma nominârunt, qui verò morbum illam eſſe aſſeverârunt; alii arthritidem, pſoram, elephantiaſim, variolas, morbum epidemicum, continui ſolutionem, intemperiem calidam, & ſiccam; nonnulli calidam, & humidam; alii frigidam, & ſiccam; quidam morbum à totâ ſubſtantiâ, & qualitate occultâ; multi omnium morborum congeriem; tandem *Minadous*, nec cauſam, nec morbum, nec Symptoma illam eſſe dixit.

Ex tot opinamentis, quàm intricatum ſit negotium hujus Luis Eſſentiam aſſequi, quiſque colligere poteſt; de tot namque Authoribus, qui de hoc ſcripsêre morbo, vix pauci inter ſe conveniunt, quin potiùs phantaſiæ ductu per vanas conjecturas peculiarem habent ſententiam: ſed omnes eodem amiciuntur pilo, eodemque inficiuntur cœno; cùm ex caudâ vulpem, & ex ungue leonem cognoſcere profiteantur. Horum rationes in examen adducere joci gratiâ juvat, licèt non conducat, utpotè nimis ruſticanæ, cùm confuſionem animis inducant, & ignorantiam pariant.

Hercules Saxonia Luem hanc eſſe tantùm cauſam, non verò morbum, nec ſymptoma aſſerit, quia extra corpus humanum exiſtere poteſt, in linteis nempe, vel aliis id genus veſtimentis, in ſudore, fæcibus, præterea ſemine, & ſanguine jam à corpore ſecretis, intra corpus humanum etiam, quia partes non viventes, morbiſque ſubjectas inficit, & obſidet, nempe humores, ſpiritus.

Johannes Manardus eſſe morbum in ſolutâ unitate ab exuſtis humoribus contagio affectis pendentem ſcribi, probat primò, ex *Hip. lib. de loc. in homine num.* 47. ubi habetur. *Morbi quicunque ulcera ſunt*, cùm Venerea Lues ex morborum numero ſit, ad ulcera reducitur, quæ in ſolutâ unitate conſiſtunt. Secundò, præcipua hujus Luis ſymptomata ſunt puſtulæ plurimæ univerſum afficientes corpus, necnon ulcuſcula, quę ſtatim à Lue contractâ pudenda afficiunt: Sicuti etiam faucium, columellæ, narium eroſio, & caſus. Tertiò, dolores nimiùm atroces, qui infectos torquent ægrotos, quamvis non ſint ulcera jam facta, ſaltem ſunt diſpoſitiones ad ipſa, cùm in doloribus continuum ſolvatur ſolùm, licèt non ſit ſolutum? itaque hoc mali genus ad ſolutam unitatem, aut unitatis ſolutionem reducitur, & quicquid in eo obſervatur, eſt ulcus factum, vel fiens.

Hieronymus Capivaccius, Aurelius Minadous & alii ſuſtinent hanc Luem non eſſe morbum, & primò, quia ad nullum morbi genus reduci poteſt; non ad intemperiem, ut puſtulæ oſtendunt; non ad ſolutam unitatem, ut docent gummata, bubones, & cætera; nec tandem in malâ compoſitione, ut ulcera ſuadent. Secundò, morbus eſt conſtitutio p. n. primò, & per ſe operationes lædens: Lues verò hæc primò, & per ſe non lædit; itaque morbus dicendus non eſt. Minorem probant: ubi quis poſt coitum Luem contraxit, multo intercedente temporis ſpatio, benè valet, nullumque perſentit incommodum, quouſque tandem ægrotare, & dolere incipiat. Ita multi poſt duos, tres, vel plures menſes, & ferè omnes poſt aliquot dies Luis incommoda percipiunt. Imò nos quendam militem Hiſpanum poſt quadraginta annos, ex carie quendam monachum poſt quadraginta quinque, ex gonorrhæâ contractâ, attamen ante religionis ingreſſum, in gummata, & dolores incidiſſe obſervavimus. Hoc intermedio tempore nulla adeſt ſenſibilis læſio, cùm tamen adſit contracta Lues; igitur Lues non eſt conſtitutio lædens, cùm ipſa ſine actuali læſione reperiatur, itaque non eſt morbus. Tertiò, Lues contracta quamvis lædat, non primò lædit: igitur non eſt morbus, cùm non quæcunque læſio ſit morbus, ſed illa ſolùm, quæ primò, & per ſe fit, ut à morbi cauſâ differat,

ferat, quæ non lædit primò, ſed introducto morbo: itàque eſto lædat Lues, quia dum lædit, læſionem primò non facit, morbus non erit. Aſſumptum probant, quia lęſio facta à Lue eſt ulcus, bubo, gonorrhœa, caries, & ſimilia, quæ ſunt vel veriſſimi morbi, aut ſymptomata ſuos ſequentia morbos: ergò Lues, ut lędat, requiritur morbi introductio, cùm nunquam lædat, niſi facto morbo: ergò ipſa non erit morbus. Quartò, Venerea Lues conſervatur in ſubjecto non vivente: igitur non eſt morbus, qui eſt ſola, & mera viventis paſſio, non viventi ſubjecto nullatenus communicabilis. Antecedens probant primò, quia eſt nonnullorum aſſerentium ſententia Luem Veneream poſſe communicari per ſudorem fluentem à corpore infecto, & conſervari in linteis ſimilibuſque ſubjectis nullâ gaudentibus vitâ. Quomodò ergò Lues erit morbus, ſi in hiſce inanimatis recipi poteſt ſubjectis? Secundò, Lues inſidet ſanguini, & ſemini adhuc à ſeminante deciſo, qua propter ſemine infecto non minùs inficiuntur coëuntes, quàm fœtus. Si gignitur, naſcitur infectus: ſed neque ſemen, neque ſanguis vivit, præcipuè poſt deciſionem, & ejectionem è corpore: ergò non eſt morbus. Quintò, Venerea Lues eſt quid corporeum, imò verum corpus: ergò non poteſt eſſe verus morbus, cùm hic ſit de genere qualitatum. Antecedens patet, quia aliud non eſt Lues, quàm vapor, ſeu ſeminarium quoddam contagioſum tranſiens denuo in aliud, quod omninò diſtat à qualitate, & accidentibus, & neceſſariò corporis, ſeu ſubſtantię rationem importat, unde *Lucretius* canit.

Tangere enim, & tangi, niſi corpus, nulla poteſt res.

Si ergò hujuſmodi rationem habeat Lues, morbus eſſe non poterit. Sextò, ex multis coëuntibus cum infectâ muliere, non omnes inficiuntur, ſed aliqui, alii nullâ tentantur labe; & tamen omnes eundem excipiunt vaporem, ſeu ſeminarium: ergò Lues iſta non eſt morbus, alioquin omnes ęgrotarent, quod falſum eſt, ut conſtat experimento à *Fallopio* adducto duodecim Scholarium, qui dum rem habuerunt cum muliere infectâ, tres tantùm ex illis Venereâ Lue correpti fuêre: ex quibus liquet Luem non eſſe morbum.

Neque ſymptoma eſſe poteſt, quia hoc eſt inſeparabile à morbo, ſicut umbra indiſſociabilis eſt à corpore.

Neque morbi cauſam eſſe, quia cauſa p. n. eſt illa, inter quam & actionem læſam cadit medium, morbus nimirum, cùm morbus ſit id, quod proximè lædit actionem, cùm autem hæc morbi interventu lædat.

Capivaccius hunc affectum non morbum, ſed excrementum putavit, dum eum definivit, quòd ſit excrementum p. n. toto genere potens multifariàm lędere hominem genitum ex humanâ ſubſtantiâ à ſimili.

Alii Medici, dogmata quorum ſunt caloris, frigoris, ſiccitatis, & humiditatis, relictis ſuprà notatis litigiis, ad cauſas manifeſtas hanc Luem reducere, ſcilicet ad intemperiem calidam, & ſiccam, conati ſunt, hujus farinæ ſunt *Alexander Maſſaria*, *Johannes Baptiſta Montanus*, & cęteri, & probant primò, quia proprius caracteriſmus, ſine quo hęc Lues non eluceſcit, non conſiſtit, nec viget, eſt exuſtio, ut apertiſſimè accidentia demonſtrant ſupervenientia, quæ affectionis cujus ſunt, materiam declarare valent. Ita puſtulę univerſum ferè occupantes corpus, gingivarum eroſio, faucium ulcera, capillorum defluvium, columellę imminutio, oſſium caries, & ſimilia, quæ Luem comitantur, atque oſtendunt, certiſſimę faciunt exuſtionis fidem: ſed talis, tantaque exuſtio, non niſi à calore morboſo excedente dependet: ergò in calidâ intemperie repoſita eſt Lues. Secundò, hoc idem deducetur ex bubonibus ſuppuratis, qui pręcipuè hunc ſequuntur morbum; eorum namque labia multùm calloſa, & nimis indurata obſervantur, maleficio ſcilicet caloris exurentis, & callum inducentis. Confirmat tertiò eorum aſſertionem mordax, & acerrima gonorrhœa, quæ primò, & plerùmque ab hac lue indici ſolet; adeò enim mordax eſſe conſuevit, ut genitalia frequenter exulceret, & urinæ ardorem afferat, ſic diſcurrendum de aliis incommodis à Lue inductis, quę non niſi prævalentem conſequi calorem poſſunt. Excreta tandem omnia in infectis hac lue ſi benè obſervantur, utpotè acria multùm, mordacia, calidam intemperiem certè certiùs arguunt: commitantia igitur & ſubſequentia ſigna calidam intemperiem in hac Lue ſignificant.

Nonnulli medentes, ut *Nicolaus Maſſa*, *Rondeletius*, & cœteri, deſumpto à curatione argumento, quia Venerea Lues remediis omninò calidis, imò in calore multùm prævalentibus curatur: ſiquidem extenuans diæta calida, & ſicca ab omnibus practicantibus præſcribitur ita infectis; validiora, acriora, calidiora pharmaca eiſdem adminiſtrantur; vehementiora adhibentur ſudorifica ex ſalsâ, guajaco, & ſimilibus parata; unô demùm verbo, quidquid pro hujus Luis curatione uſurpatum, calidum eſt, ut ignis naturam ſapere videatur, calidam, ſiccamque intemperiem pro hujus Luis cauſâ repudiarunt, cùm calidiſſimis, & ſicciſſimis curetur præſidiis; meditantes præcipuè famigeratum illud in ore Medicorum theorema, quo ſancitur curationem inſtituendam eſſe à contrariis; quia in eodem volutantur luto, dixerunt hujus Luis cauſam in intemperie frigidâ & humidâ conſiſtere, id probant primò eodem argumento à curatione deſumpto: Curatur calidis & ſiccis: ergò intemperies erit frigida & humida. Secundò, gummata, diuturni dolores, rebelles fluxiones, craſſi, & cœnoſi ſanguinis generatio, & alia ſimilia, frigiditatem, humiditatem prævalentem demonſtrant: igitur.

Judicate vos quantùm à tantâ ſententiarum multiplicitate abſit hactenus veritas, & quæ in tanto morbo curando uſque adeò adæquata ex theoriis deſumpta fuerit indicatio: quod ſi in cognitione Luis Venereæ quæ tam palàm nobis alloquitur, in tantâ confuſione jactantur medentes, in quantâ ſanè erunt in aliis morbis, quorum latentior eſt fiendi & lædendi modus, quiſquę judicare poterit. Pendet quidem tanta confuſio, ſententiarumque contrarietas ab impoſtura & falſitate doctrinæ temperamentorum verſutè à *Galeno* in rem medicam introductâ.

Alii multa hujus Luis ſymptomata conſiderantes, modò calida, modò frigida, modò exuſtionis ſigna, quæ ſiccitatem habent adnexam, modò humiditatis qua interdum copulantur, & tandem ſolutam unitatem, ut à tot ſe tricis expedirent; Syndromen, ſeu congeriem omnium morborum dixerunt, quia hęc Lues nullum denotat peculiare, & determinatum morbi genus, ſed per omnia excurrit, & vagatur.

Multi, ut *Fallopius*, *Mercurialis*, *Zacutus Luſitanus*, *Fernelius*, *Sennertus*, & alii, Luis admirandos, contrarioſque effectus meditantes, ac nullis primis, vel manifeſtis qualitatibus agere, imaginati ſunt ad nullam reduci poſſe intemperiem, nec unitatis ſolutionem, formæ, ſeu ſtructuræ lapſum; etenim cùm major morborum pars, & eorum, quæ homines crudeliùs vexant, intemperiebus accommodari non poſſint, ut à tot ſe eriperent tricis, neceſſarium fuit illis, qui præter temperamenta ſciebant nihil, ut majorem ingenii hebetudinem patefacerent inter ſecundi generis cauſas recenſere, ſcilicet ad occultas qualitates recurrere, tanquam ad ſacrum ignorantię aſylum, & ad ſpecioſum vocabulum, quo apud imperitum vulgus ignorantiam tegere valeant; aliis verò naſutioribus ad plauſibiles confugere terminos, uti ſunt: Lues Venerea eſt morbus occultus, à totâ ſubſtantiâ, à deleteriâ facultate; à proprietate occultâ, à venenatâ aurâ, ſimileſque

qui ſi rectè examinentur, eos ignorantiæ arguunt, & ſciunt, quod neſciunt. Id colligunt, quia virulentæ Luis natura eſt arcana, & prorſus ignoratur, nam licet quandoque ſublata ſit, & expugnata videatur, niſi tamen occulta illa qualitas expugnetur, homo inculpatam nunquam recuperat ſanitatem. Obſervatum enim eſt ex parvâ, vel carie malè curatâ, Luem Veneream occultam per triginta, vel quadraginta annos furtivo modo in corpore delituiſſe, poſt quos in actum dolores, gummata, ulcera &c. erupiſſe quaſi occultarum qualitatum actione. Ut etiam ex proprio, ac ſpecifico curationis modo eruunt: putant enim remediis a totâ ſubſtantiâ agentibus expugnari, non quia calida, vel frigida ſunt, ſed quia modo nobis incognito, & occulto operantur. Hujuſmodi credunt lignum Indicum, ſalſam parillam, hydrargyrum &c. Lignum namque calidiſſimum eſt, frigidiſſimum hydrargirum, quare ſi hæc Lues calida, aut frigida foret, horum uſu intenderetur potiùs quàm remitteretur.

Nos, ut hos vitemus ſcopulos, & ne in barbarorum impingamus ſyrtes, non ex noſtrâ phantaſiâ, ſed à rebus, circa quas philoſophamur, veritatem hauriemus; quid ſit morbus in genere, & quomodo in vivente ſano exoriatur, inveſtigabimus, ut deinde ad Luis Venereæ quidditatem tutiùs accedamus, undè ſit.

Cap. 2. *De Eſſentiâ Morbi in genere.*

Dum vivens animal, quod intra ſe efficere à naturâ ſibi datum eſt, efficere poteſt, vel ſi efficit, vel diminutè, vel depravatè, vel cum dolore, hoc tale vivens animal, vel in toto corpore, vel in aliquâ ſui corporis parte, morbum habere dicimus. Præcedunt morbum vita, & vitæ integræ inculpatæque actiones; itaque ut, quid ſit morbus intelligamus, quid in vita ſit, & quid requiratur ad inculpatas actiones peragendas, priùs cognoſcere neceſſarium erit; ab hac ſuppoſitione neque *Galenus* ipſe receſſit, nam *Galenus* morbum non agnovit, niſi in facultatibus læſis, conſtituitque apud *Galenum* eſſentiam morbi facultatum læſio.

Videndum nunc eſt, an facultates in vivente propriam habeant ſubſtantiam, & à temperamento tantùm dependeant, ut *Galeno* placuit, an verò ipſæ à ſimplici quadam entitate ætherea, & enermonticâ in ſpermaticis viventium partibus implantatæ exerceantur, ut *Hippocrates* priùs, deinde *Plato*, & *Ariſtoteles* ſenſêre.

Galeni ſententia, præterquam quòd Atheiſmum includit, & animæ ſubſtantiam, præter temperamentum obſtinatiſſime negat, ut *toto titulo de ſubſtantiâ facultatum naturalium*, & *titulo: an animi mores corporis temperiem ſequantur*, hac demonſtratione de falſitate convincitur: Nemo dat, quod non habet: elementa vitam non habent, ergò vitam dare non poſſunt. Reſpondent, diſtinguendo minorem, vitam non habent elementa ſeparata, & ſimplicia, concedunt: non habent vitam elementa miſta, negant. Sed iterùm contrà: miſtio elementorum ſi vitam efficeret, ubivis fuerit elementorum miſtio, ibi vita foret: ſed omnia corpora Univerſi, in *Galeni* ſententiâ, ex elementorum miſturâ conſtant: ergò omnia Univerſi corpora vitam habent: Sed hoc eſt falſum: ergò &c. Præterimus, quòd jam apud omnes ſanæ mentis viros, elementorum quaternarium, earum qualitatum miſtura, & ex eâ reſultantia temperamenta indifferenter pro fabulamentis habentur.

Ad firmiorem *Hippocratis* ſententiam tranſeamus, quæ vitam, ſpiritum impetum facientem aſſerit æthereæ naturæ, & hoc *Hippocratis* placitum, ultrò confirmavit *Ariſtoteles*, qui relictis elementis, eorum miſturis, & complexionum figmentis, naturam, & vitam dixit ſpiritum proportione reſpondentem elemento ſtellarum: & in definitione, quam de naturâ tradidit, (idem enim eſt vita, ac natura in viventibus,) profundiori intellectu hanc veritatem expreſſit: dum dixit: *Natura eſt principium motûs, & quietis in iis, in quibus ineſt per ſe, & non per accidens*, quod motûs principium nullo modo in elementis concedi poteſt, cùm moveantur, & non moveant, & cùm in elementis tali, & tali modo miſceri, & non miſceri ſit merè per accidens, elementorum miſcela vitam nullo modo efficere poteſt, quæ per ſe, & non per accidens in vivente ineſt. Didicerat id fortaſsè *Ariſtoteles à Platone*, qui vitam, ſive animam è corpore ſeparabilem, non autem cum complexione corporis diſſolubilem docuit.

Horum nos Philoſophorum ſententiam libenter amplectimur, quia veram agnoſcimus illam, & cum illis ſuſtinemus vitam in viventibus eſſe ſpiritum ætheteæ naturæ, ſimplicis, & homogeneæ, motûs principium in ſe habentem, in ſpermaticis corporis partibus ſtabulantem & ſecundùm organorum diſpoſitiones, in iis vitam exercentem. Hic ſpiritus per artus diffuſus corporis agitat molem, & ubique idem, & idem membrorum diverſitate diverſas molitur functiones, non ſecùs ac eadem manus cum calamo ſcribit, penicillo pingit, gladio ferit, habenâ equum regit, ita vitæ ſpiritus cum naribus olfacit, auribus audit, palato guſtat, manibus apprehendit &c. ut fuſiùs diximus in noſtra *Trutinâ Medicâ lib. 1. c. 2. de Apoplexiâ.*

Itaque nobis concipienda eſt vita in viventibus pro entitate quadam ſimplici, homogeneâ, ſimilari, undequaque corpus penetrans, partibus ſpermaticis, & tenuibus earum fibris inſerta; quam ut percipiamus, ſciendum eſt, quod Vita animalium eſt de natura lucis, ſive ipſa lux eſt, id quod intellexit Ariſtoteles, dum illam dixit *Proportione reſpondentem elemento ſtellarum*, nam elementum ſtellarum lux eſt, ac eodem modo ſe habet lumen cereum in medio obſcuri cubiculi poſitum, quod ſui diffuſione aërem cubiculi æqualiter penetrans, circumſtantes parietes illuminat, ac ſicut lumen candelæ in elychnii fibris ſubſiſtit, ita animalium vita in fibris ſpermaticis ex ſemine productis ſubſiſtit; nec aliter lumen candelæ cerâ, ſevo, vel oleo per fibras elychnii reſoluto inducendo perſeverat, ac vita animalium nutrimento ex cibis parato, & per fibras ſpermaticas diffuſo perſeverat.

Se habet ergo vita in corpore viventium ad modum Lucis, quæ in cubiculo tunc circumſtantes parietes claro ſplendore illuſtrabit, cùm nullum corpus opacum inter lucem, & parietes interponitur, & cùm circumſtans aër purus, & abſque ullâ nebulâ præbet illi tranſitum, denique ut ſi aliquod corpus ſit inter lumen, & parietes poſitum, illud ſimplex ſit, & cryſtallinum omni prorsùs colore expers. Nam contrà, ſi inter lumen, & parietem ponatur corpus opacum, intercipitur luminis continuitas, relinquitque parietem obſcurum. Si verò ambiens aër purus non ſit, ſed nebuloſus, tunc languidum, & inæqualem ſplendorem lumen in parietes diffundet; ac tandem ſi corpus diaphanum Luci opponatur, quod ſit viridi, vel rubro colore tinctum, tunc radii per illud corpus tinctum tranſeuntes, colore polluti tranſibunt, ac in pariete colorem corporis diaphani pingent.

Exemplum Lucis ad vitam transferre viventium, vel imaginamini ipſam viventium vitam lucem eſſe calidam ſe moventem, & in corpore viventis veluti in cubiculo clauſam, hæc à centro corporis in totam circumferentiam, lumen, & calorem diffundit; per humores optimè ad vitalitatem diſpoſitos tranſmittens radios, non ſecùs ac lux candelæ per ambientem aërem potiſſimum, atque dum ſic in vivente res eſt diſpoſita,

inculpa-

inculpata ſalus in illo obſervabitur, omnes functiones organorum perfectiſſimæ erunt, omniaque optimè ſe habebunt, ex eo quia lumen vivens in corporis centro implantatum, abſque ullo impedimento puriſſimos ſuos radios calidos per corpus uſque in illius circumferentiam diffundit. Salus ergò in vivente ſemper morbum præcedit, tunc inculpata, & perfecta in viventibus erit, cùm quicquid in corporibus informat, illam puritatem, & perfectionem habeat, quam vita exigit, ad hoc ut in illud ſuum lumen, calorem, & motum impertiatur, ac tunc perfectiſſimæ, & inculpatæ totius corporis, ſingularumque ejus partium functiones erunt.

Declarandum nunc ſupereſt, ut morbus in ſano corpore accidat, ac ut à ſimilitudine Lucis in cubiculo obſcuro non diſcedamus, dicimus, quòd non aliter morbus in ſano corpore producitur ac umbra, caligo, & radiorum coloratio in illuminato cubiculo fiunt. Fingamus enim in cubiculi medio clariſſimum lumen ardere, quod purum ſit illud circumſtans ambiens aër, & tandem quod nullum corpus opacum, vel diaphanum coloratum ſit poſitum inter parietes, & lumen. Certiſſimum eſt cubiculum tam in ſuo medio, quàm in circumſtantibus parietibus æqualiter illuminari, verùm eſto, ut inter lumen, & parietem, opacum corpus ponatur, illicò in pariete pingeretur umbra corporis, quæ umbra licet occaſionaliter à corpore cauſetur, tamen & effectivè à lumine fit, nam umbra aliud non eſt, niſi ſpatium alio ſpatio, in quo non eſt umbra minùs illuminato nullum adeſſe corpus ſolidum opacum, ſed quod ejus medium ſit tenebricoſo fumo turbidum, tam caligans, debile, exileque lumen obſervabitur, & tam in medio, quàm in parietibus, quod quidem occaſione fumi advenit, ſed efficienter, & effectivè caligo illa à lumine naſcitur. Eſto demum fumum non turbare medium aërem, neque corpus opacum interponi, ſed corpus diaphanum illudque viridi colore tinctum, obſervabitur, quod trans corpus diaphanum fertur, ubi in pariete terminatur, viridem efformat umbram, quæ etiam à lumine efficienter fit, occaſionaliter verò à corpore diaphano viridi. Intereſt multùm in hac morborum phyſiologiâ, ut differentiam participantis inter cauſam occaſionalem & cauſam efficientem cognoſcamus quæ differentia clariſſimè innoteſcet, ſi mente percipiamus, quòd cauſa occaſionalis eſt illa, quæ indifferens eſt ad aliquem effectum producendum, & perſeverare poteſt abſque eo, quòd talis effectus ſequatur, & hujuſmodi in allata doctrinâ ſunt corpus opacum, fumus, ſeu nebula, & corpus diaphanum tinctum, quæ umbram, caliginem, & tincturam in lumine induxerunt, nam ſi lumen à cubiculo auferatur, licèt ibi dicta corpora remaneant, uti prius erant, umbram, caliginem, & tincturam tamen non inducent: cauſa verò efficiens eſt illa, quæ ad affectum producendum non eſt indifferens, ſed neceſſaria, ut eſt lumen, quod ſi à cubiculo auferatur, remanent ibi ſuprà notata corpora, neque coloratio producetur.

Exemplum nunc lucis ad viventium vitam transferamus, quam in corpore ſanitatem producere diximus, quoties ſummam humorum puritatem, per quos tranſit, ut corpus vivificet, invenit, inculpata ſanitas adeſt, & quoties in iis nil degeneratum, vel corruptum reperit, ſed caliginoſi ſunt humores, vel in iis aliquid corruptum, vel degeneratum adſit, ſtatim morbus in promptu eſt; ac ut nil ab allato lucis exemplo diſcedamus: finge tibi humoris particulam jam corruptam eſſe reſpectu vitæ, veluti corpus opacum reſpectu lucis, ac quoties id accidit, producitur in illo membro ob interpoſitionem humoris corrupti, per quem vita penetrare non poteſt, ac tunc morbi eveniunt, qui apud *Galenum* ſolutæ unitatis nomen meruêre. Si verò impuritas ſit aliqua humoribus commiſta, illoſque turbidos reddat, tunc lumen vitale per illos tranſiens caliginoſum reddit, depravataſque operationes tunc in membris exerceri neceſſe eſt, producitque illos morbos quos *Galenus* & *Galeniſtæ* ad intemperies reducunt. Demum, ſi humores degenerati fuerint, ſcilicet quòd ubi ſalſi eſſe deberent, facti ſunt accidi, ubi fluidi, viſcidi, ubi volatiles, & reſolubiles, fixi, & conſtantes, tunc vitæ evenit, quod luci ab oppoſito vitro colorato evenire prædiximus, ſcilicet quod radii vitales per tales humores degeneratos tranſeuntes ſecum ferant in membra degenerati humoris colorem, quo colore polluti puritatem, & ſimplicitatem vitæ exercere non poſſunt, ſed membrorum functiones degeneres erunt: ut degener eſt vita quæ illas efficit, & hi morbi reſpondent illis morbis, quos *Galenus* & *Galeniſtæ* à tota ſubſtantiâ, deleteriâ qualitate, cauſâ arcanâ, & latenti procedere adſtruunt. Occaſiones ergo, quæ ad morbos omnes producendos vitam diſponere poſſunt, ad tria genera reducuntur ſ. ad humores in corpore corruptos, vel ad aliquod aliud, quod licèt corruptum non ſit, utilitate capax eſſe non poteſt, ad humores impuros, & ad humores degeneratos. Vel tamen ſemper eſt memoriæ tenendum has cauſas ad hæc tria genera reductas, ſemper occaſionales exiſtere, ut ſuprà notavimus, nam illæ poſt mortem adhuc in cadavere perſeverant, tamen morbum non producunt; ex eo quia vita ceſſavit, quæ umbram, caliginem ſive colorem ab his cauſis nacta, efficiens cauſa morbi eſſet: ergo ex hac integra doctrina, quàm tradidimus, concluſionem hanc elicimus, ſcilicet quòd *Morbus in genere ſit ens naturale phyſicum in viventibus conſtans ex ipſâ vitâ, tanquam ex materia, & ex umbrâ, caligine, vel colore á cauſis occaſionibus in vita productis, tanquam ex ſemine, cujus deinde entis naturales effectus ſunt functionum membrorum læſiones.* Supereſſet pro doctrinę integritate hic explicandum entia omnia naturalia phyſica generabilia, & corruptibilia ex duabus tantùm cauſis, materiâ ſcilicet, & ſemine in univerſo produci; verùm de his fuſiùs in noſtra *Pyrotechniâ* egimus.

Cap. 3. *De Luis Venereæ eſſentiâ.*

MOrbi in genere conſtitutâ eſſentiâ, ad Luem Veneream illam traducemus; ad quam exactè intelligendam dicimus, quòd quicquid ſuprà retulimus de hujus morbi origine, alii aſtra, alii Indias, alii imperſcrutabilem cauſam &c. accuſavêre; nos ad cauſam naturalem phyſicam, & in viventibus corporibus producibilem reducimus, quod ſic demonſtrandum aggredimur.

Ulcus quodlibet chronicum, quod in vivente corpore ex temporis longitudine, & ex contractâ pravitate eſthiomenum, ſive malignum factum eſt, ſuam eructat ſaniem colore, odore, & ſæpè acredine virulentâ, & aſpicientibus perhorribilem, quæ ſanies uti eſt omnium Medicorum conſenſus, aliud non eſt, niſi ulceratę partis nutrimentum: tam ob continui ſolutionem, quàm ob exortam ibi pravitatem degeneratum, ſive tranſmutatum in hoc aliquid acutum, & acre, quod ſui contactu ſuccedens, nutrimentum dulce, quod in ulceris locum natura tranſmittit, in ſuam materiam perenniter tranſmutat, unde ſuccedit quoque ulceris perennitas.

Hac doctrinâ poſitâ, dicimus, quòd ſi inveniretur homo adeò ſordidus, qui linguam, vel denudatum præputium in impuro aliquo ulcere eſthiomene detinere

per aliqued ſpatium, ut halitus calidi ulceris in linguam, vel in glandem impingeret, ſi ſtatim aliquo lavacro dictarum partium non fieret abſterſio, hic in linguâ, & glande jam ulcus eſthiomenum contraheret, verùm id non evenit, nam talis approximatio exiſtimatur cuilibet homini ſani judicii impoſſibilis, atque ſi fortaſsè talis eveniret contactus cum partibus corporis perfectâ cute obductis, non autem tenui epidermide, non induceretur quidem ulcus, ex eo quia ulceris halitus ob cutis duritiem ſpiritum ſenſitivum attingere non poſſunt, qui deinde halituum ideis imbutus, proprium corrumperet nutrimentum ad ulceris productionem; etenim ſi quis digitum in ſanioſà Lue Venereâ infectæ mulieris vulvà detineret, digitus Luem non contraheret, quam illicò contraxiſſet, ſi glandem, non digitum immiſiſſet. Confirmat id quotidiana experientia, nam ſi in congreſſibus Lue Venereâ pollutis puſtulæ, caries, ficus nunquam in cute externa penis pullulant, licèt illa cum contagioſâ vulvâ contactum habuerit, ſed in glande, in parte internâ præputii, ac circa coronam efflorescunt, & ratio eſt, quia non ſufficit halitum virulentum viventis carnem attingere, ut illam polluat, ſed requiritur, ut ſpiritus ſenſitivus illius carnis virulentium halitûs ſentiat, quod in partibus, quas tenuiſſima epidermis cooperit ſtatim accidit; in cute verò aut nunquàm, aut ex longà applicatione.

Ex his obſervationibus, & experimentis deducimus id, quod ſuprà propoſuimus ſ. quod ex phyſicis cauſis in vivente corpore exiſtentibus Lues Venerea originem duxit; enim verò ſi demus caſum, aliquam mulierem ex cauſà non gallicâ ulcus malignum intra uteri vaginam contraxiſſe, illudque ſanioſum. Demus caſum, virum illius ulceris inſcium cum dictâ muliere coire, dicimus talem virum ulcus in parte aliquà ſub præputio contrahere, ex eo quia ſanies in ulcere mulieris exaltata penetrat ſuâ acredine epidermidem partium intra præputium conſentarum, ac ſpiritus ſenſitivus ſub ipsâ exorbitans, ob Venereæ actionis motum, Labem illius ſaniei contrahit, quam deinde nutrimento ſibi proximo imprimit, quod à ſuâ degenerans indole & in corroſivum tranſiens, ulcus extemplò aperit. Sic contrà, ſi vir in præputio tali laboraret ulcere, & cum ſanâ coiret muliere, mulier ulcus contraheret: nam cùm ob concubitûs turpitudinem, neque mulier virum, neque vir mulierem intra pudenda aſpiciat, alter alterius ulcus non advertit, ac propterea ab eo non exhorret.

Ex hac ratione Sacræ literæ toto *Levit. XV.* huic ſuſpicioni conſulunt, quòd tam ſeverè gonorrhœâ laborantes, ad alios accedere prohibuerint, omneque quod attigerint pro immundo habendum, & ſi teſtaceum quid ſit, frangendum, ligneum verò & cœtera aquæ immergenda, mandaverint, ne aliquis ab eis inficeretur. Non negavimus tamen antiquitùs hunc morbum fornicatoriam non exercuiſſe turbam, ſed à ſuis ægris ſemper fuit cœlatus; eſt enim pudibundus, & in illis incipit, quibus à pudore nomen eſt, & à mulierum ſexu nec in optima conſtitutione, multò minùs adeò ſpuriè puſtulata, & non niſi extremâ neceſſitate lethali Medicis oſtenduntur, quòd ubi tum forſan quandoque obſervatus, pro alio acceptus fuit.

Hóc poſito, quod dubium non admittit, dicimus, quòd in obſidione Neapolitanâ cùm è Civitatis lupanaribus meretrices expulſæ fuiſſent, illæque in Gallorum tentoria ſe recepiſſent, facili negotio earum plures tali ulcere in uteri vaginâ laborabant, in quibus cùm ſe exerceret militum incontinentia, & alternatio, quid mirum fuit, ſi totus exercitus in pudendis ſanioſa contraxerit ulcera? Quid mirum fuit, ſi meretrices ab exercitu in civitatem reduces Neapolitanos deindè infecerint? Et tandem quid mirum fuit, quòd Galli in Galliam redeuntes, in illam regionem ulceroſum illum morbum tranſplantàrint? Quod idem de Hiſpanis quoque Neapoli in Hiſpaniam revertentibus exiſtimare poſſumus. Concludimus ex his itaque noſtram hanc eſſe ſententiam ſcil. Luem Veneream ſemet originem duxiſſe ex ulcere maligno in utero mulierum, vel intra præputium virorum ab intrinſeco producto, non autem ab externo contagio.

Præterea ex hoc modo originis Luis Venereæ deducimus id, quod à nemine in dubium vertetur, id eſt, quod ſanies, pus, halitus, ſive effluvium illud ab infectâ muliere reſultans, quod adhærendo epidermidi, præputium ſani viri inficit, omnes ſuæ activitatis gradus, & contaminandi energiam in pollutæ mulieris utero acquiſivit; ita ut inde emanans, omnes habeat proprietates, quæ neceſſariæ ſunt ad epidermidem viri penetrandam; ac ſpiritum ſenſitivum ſub eâ latentem attingendum, illique imprimendum id, quod ſuam ſubvertât œconomiam, ut proximum nutrimentum degener efficiat; nam ſi dictas proprietates in mulieris pollutæ utero non acquiſivit, quicquid in viro ſano producit, producere non poſſet: exemplum eſt in ſepticis, & eſcharam producentibus, quæ niſi activitatis gradum à natura, vel ab arte exegerint, cutem urere, & eſcharam inducere non poſſunt.

Quomodo hoc activitatis gradus acquirat ſanies illa & quomodo ſanum alioquin nutrimentum ad ſoam convertat virulentiam, philoſophandum eſt.

Dicimus igitur, quòd pars ciborum, quæ ab illis pro noſtro nutrimento educitur, ſpiritus eſt ſalſus, & volatilis, ut fuſiùs in *Trutina Medica. lib. 4. cap. 1. de Ventriculi actione* tradidimus, hic per corporis fibras, ſe inſinuans, nos recreat, & ſuſtentat, ac deinde in halitus, effluvia inſenſibilia per cutem reſolvitur: verùm ſi ſpiritus iſte ob expultricis defectum, vel ob ejus reſiſtentiam totus non reſolvatur, & pars illius in aliquo remaneat membro, membri calore agitatus fermenteſcit, & ex ſalſo fit accidus, ut mechanicè de ciborum actione in ventriculo probavimus: evenit illi ſpiritui nutrititio id, quod vino accidit dum ex novâ ſui ſpiritûs motione in acerrimum mutatur acetum, quod erodit, exulcerat, ſpiritum irritat ſenſitivum, lapides, perlas, & corallia ſolvit, quæ omnia, dum vinum erat, non efficiebat, ac ſi deinde vi caloris naturalis ulteriùs exaltetur, in ſepticum, & exulcerantem tranſit liquorem: Ut de ſale nitro obſervamus, quod ſi caloris vi in retortâ cum bolo armeno agitetur, exaltatum emittit liquorem, qui ſi noſtræ carni applicetur, in illa ulcus inducit, quod non faciebat, dum erat in formâ ſalis; ut hoc modo quoties nutrimentum noſtrum non omninò reſolvitur ſecundùm naturæ leges, & in membris remanet, fermenteſcit, aceſcit, & in erodentem, exulcerantemque abit ſaniem.

Videndum nunc, quomodo parva particula hujus degenerati nutrimenti, & in ſaniem verſi, magnam quantitatem perfecti, & ſani nutrimenti in ſui malitiam convertat, quod idem eſt, ac cauſam cognoſcere, cur una aceti libra vini cadum in acetum convertat, & vini cadus aceti libram in vinum convertere nequeat; & paſtæ fermentatæ uncia paulatim quantavis azimæ pondera in fermentatam convertat, & mille libræ azimæ unciam fermentatæ in azimam convertere non poſſunt, quæ exempla reſpondent interrogationi, cur in corpore viventi parva pars gangrænata, vel corrupta reliquum ſanum corporis mortificet, vel corrumpat, & reliquum corporis ſanum parvam partem gangrænatam, vel corruptam ſanitati, vel vitalitati reſtituere non poſſit. Tanquam non arcanum inſinuant antiqui: *Quod tangitur à putrido, putridum fit.* Sed animadvertere debebant,

bebant, quòd, id eſt ruſticis notum, philoſophi judicii erat quomodo id eveniebat, nam evenire ex re ipſâ patebar.

Ut luce clarius hoc, quòd valdè arcanum eſt in naturâ innoteſcat, ſupponendum primò eſt, quòd ad hoc ut inter duo corpora actio, vel motus ſuccedat, debet inter ea intercedere ſymbolum, ſcilicet, quòd unum alterius naturam participet, nam aliter ex amborum contactu nulla ſuccedet alteratio, nulluſque motus; nam ſi acetum cum oleo, vel melle miſceatur, neque mel, neque oleum in acetum convertet, quia mel & oleum aceti naturam non participat: verùm ſi acetum cum vino miſceatur, quia ejuſdem ſunt naturæ, acetum ad ſui naturam vinum convertit.

Secundò, ſupponendum eſt, quod quoties liquor volatilis in aliud corpus ſe fixius ejuſdem naturæ agit, liquor volatilis fixat, & in naturam corporis, in quod agit, tranſit, juxta illud chymicorum: *Omne volatile agens ſupra fixum, fixatur.* Sic vini ſpiritus, ſi cum ſale tartari miſceatur, pro eâ parte, qua ſal eſt, in ſal tartari tranſmutatur. Sic Spiritus ſalis communis, vel vitrioli ſi cum ſale communi, vel tartari miſceantur, fixantur, & in fixa ſalia tranſmutantur. Idem accidit de aceto deſtillato, quod ſi corpus aliquod rodit, cum eo figitur, & in ſal tranſmutatur.

Tertiò, ſupponendum eſt, quòd quilibet liquor ſalſus, volatilis, & cremabilis, dum ex ſalſo in acidum degenerat, fit fixus, ampliùs non inflammatur, & caloris actioni reſiſtit. Clarum eſt hoc in vino, quod ſi deſtilletur, ſpiritum reddit ſalſum, volatilem, & accenſibilem: ſed ſi dictus ſpiritus in ipſomet vino aceſcat, ita ut vinum acetum fiat, tunc ſi deſtilletur, acetum non ampliùs ſpiritum ſalſum, volatilem, & accenſibilem reddet, ſed liquorem acetoſum, non accenſibilem, & ab actione caloris in ſalem fixum reducibilem.

Ex his ſuppoſitionibus deducimus, quòd ideò aceti libra mille vini libras in acetum convertit, & non contra mille vini libræ unam aceti libram in vinum mutare poſſunt, quia inter vinum, & acetum intercedit ſymbolum ejuſdem naturæ, & quia vini ſpiritus volatilis, & ſalſus tangit in aceto alium ſpiritum acidum & fixum; ſed ex ſecundâ ſuppoſitione, quoties volatile tangit fixum, fixatur, & in fixi naturam convertitur: ergò neceſſariò evenit, ut parva aceti quantitas quantùm vini tangat, tantùm in acetoſam ſui naturam convertat.

Exemplum hoc nunc ad rem noſtram traducamus: Ut ſupra notavimus, quoties nutrimentum in aliquo membro viventis non reſolvitur, aceſcit, & ex volatili fit fixum, ita ut natura, & membri calor illud reſolvere non poſſit, hoc nutrimentum fixato in membro exiſtente, dum ſanum nutrimentum ſalſum, ac volatile in membrum advenit, & fixatum illud attingit, aceſcit illicò, & in naturam illius fixi fixatur, & hæc eſt fundamentalis ratio, cur parum putridi multùm ſani corrumpat, & multùm ſani parùm putridi ſanum reddere non poſſit, ſcilicet quòd fixum conſtantius eſt volatili, & tranſmutat, & non tranſmutatur â volatili, cujus participat naturam. Eodem modo de Venereâ lue diſcurrendum eſt, nam nutrimentitius liquor volatilis eſt, & ſalſus, ac quoties fermentum Venereum, quod acutum, & acidum exaltatum eſt, nutrimentum ſub epidermide gliſcens inficit, degener reddit, exaltat, & figit, proximas inquinando partes, per exaltationem, & fixionem, erodentem acquirit acorem: fermentum hoc non eſt neque admodùm fixum, neque ſummè volatile, ſed medium quid, nam oritur ex congreſſu cum muliere infectâ & raro, vel nunquam per ſimplicem communicatur contactum, ſed vel aliqua requiritur mora, vel concubitus, nec omnes cum eâdem infectâ coëuntes inficiuntur, nec eodem modo. Unde, ut his theoriis finem imponamus, ex traditis doctrinis hanc definitionem veram Luis Venereæ eſſentiam conſtituentem deducere poſſumus. *Lues Venerea eſt ens naturale phyſicum in viventium corporibus productum ex ſpiritu ſenſitivo, tanquam ex materiâ, & ideâ corroſiva & corrupta proprietatis à contractu ſaniei à contaminato membro producta, deſumptâ tanquam ex ſemine, quod in vivente proximum prius nutrimentum, deinde ſanguinem, tertiò partes ſpermaticas molles, tandem cartilagines, & oſſa corrumpit.*

Liceat nobis aliquantulum digredi, & aliqua adducere problemata, quæ ad ulterioris hujus luis notitiam, ejuſque cauſſarum faciunt intelligentiam, &

Primum eſt, cur hæc lues hic Neapoli, ubi primùm innotuit, ferè adeò ſęva, & formidabilis fuerit, ut ferè ſemper perniciosa, & lethalis extiterit, quàm nunc temporis adeò mitiùs, & amiciùs ſe gerat, ut nunquam ferè ſit pernicioſa, & lethalis?

Reſpondemus primò, id accidiſſe à corporum, qui inficiebantur, diſpoſitione; cùm enim in caſtris magna fuerit fames ob annonę caritatem, praviſque cibis ſe impleverint milites, magnus, pravuſque in eorum corporibus fuit apparatus, in quem cùm lues inciderit, in eo majores exercuit vires, tum ob paſſi diſpoſititionem, tum ob luis agentis activitatem.

Secundò; morbi novitatę id accidiſſe, quia initio vehemens timor, & terror omnes capiebat; in malis, namque contagioſis graviùs afficiuntur, fortiter pertimeſcentes.

Tertiò, quia initio hujus luis curatio non nota fuit, unde omnes morbi contagioſi magis in eorum initiis ſunt ſæviores, quàm in declinatione. O terque, quaque miſeri, quibus ſub horum morborum initio ægrotare contigerit, cùm ferè omnes occubuerint, nam Medici per hominum mortes tentant experimenta, antequam ad alexipharmacum deveniant. Nunc multò mitiùs agit lues, tum quia, quæ inficiuntur corpora non adeò, ut tunc; pravo detinentur apparatu; tum quia lues parvi æſtimatur, imò flocci fit; tum etiam quia, & verior ratio eſt adinventa ejus curatio, nec ampliùs pernicioſa, & lethalis exiſtit.

Secundum eſt, cur quandoque hæc Lues illicò poſt unicum venereum congreſſum manifeſtetur; interdùm poſt plures concubitus, & maximâ cum difficultate contrahatur, & quandoque diutiùs lateat, ut poſt hebdomadam, menſem chymicum, & tandem etiam poſt triginta annos, & ultra, ut refert *Fernelius* de abditis rerum cauſſis; quo tempore nullum ſui exhibeat indicium?

Reſpondemus id partim fieri ex Lue, partim verò ex corporis conſtitutione. Ex parte Luis, quando fermentum Venereum eſt adeò exaltatum, activius, & volatilius, ut activitate ſuâ, & volatilitate epidermidem penetret, & liquorem alimentitium volatilem exaltet, vel figat, ut in hujus Luis initio evenit. Multoties nos quoſdam ægrè curavimus amicos, qui gonorrhœas, caries &c. contraxerunt, non ex membri virilis in uteri vaginam ingreſſu, ſed tantùm ex penis perfrictione circa labia cunni quarundarum puellarum, quia ſe virgines ſimulabant, concepto Venereo fermento ex effluviis, quæ ex iſtarum colluviatiis exhalabant. *Euſtachius Rudius* ſe vidiſſe narrat quaſdam meretrices tam volatile, & exaltato veneno Venereo infectas, ut omnes, qui cum iis rem haberent, non ſolùm illicò obirent, ſed graviſſimis corriperentur ſymptomatibus, quæ nulla arte & præſidiis tolli, vel ſaltim mitigari potuerint, imò nonnulli non multò poſt ſuum obierint diem. Tum ex parte Luis, quando fermentum eſt magis fixum, quàm volatile, & otioſè penetrat; unde diutiſſimè deliteſcit abſque ſanitatis læſione, non ſecus ac favillæ ſub cineribus, & ejus ſemen per decennium,

nium, & ultra reconditum manet, ejuſque progreſſus eſt inſenſibilis, donec tandem penetrandi vi majori præditum fuerit, magiſque ſubtile, & in vetuſtatem abierit. Ex parte corporis, quando eſt optimæ conſtitutionis, compactum, & denſum, craſſis exuberans ſuccis, & præcipuè ſi ictu oculi venereum compleat actum. Hinc proſtibulæ non facilè labem concipiunt, quæ membranam uteri vaginam conſtituentem, lævem, lubricam, & humore oblitam viſcido habent ex aſſiduâ perfricatione, quia immiſſum ſemen eodem ferè momento labitur, cum quo ſimul faciliùs ſecedit virulenta illa materia, cujus adhæſioni ſufficiens non ſuppetit tempus. Vel ex parte corporis, ſi pravis ſcateat ſuccis, ſi molle, laxum, veluti raræ texturæ ſit; ſi penem longum, glandem laxam, & præcipuè ſi diù in concubitu moretur Venereo, major inducitur fermenti agitatio, & faciliùs contrahitur Lues.

Tertium problema eſt, An vir, & mulier non infecti inficere poſſint?

Reſpondemus, quòd non ex famigerato illo axiomate: *Nemo dat, quod non habet.* Hoc tamen non obſtante, dicimus cum virum, tum mulierem poſſe inficere licèt actu non infectos. Hoc facilè intelligetur, ſi in actualem, & radicalem diſtinguamus infectionem. Unde non infecti nec actualiter, nec radicaliter ſine dubio inficere non poſſunt; actualiter infectos experientiâ notum eſt inficere; radicaliter infecti licèt hac non moleſtentur Lue, continent intra ſe ejus radicem per actualem Luem jam olim ſuſceptam, non curatam, vel negligenter, quæ non otioſa in corpore latet, ſed lentè inficit, donec tandem, ſuperatâ reſiſtentiâ, infectio fiat actualis. Unde accidit quandoque mulieres radicaliter infectas, & abſque actuali infectione inficere, & præcipuè tunc cùm menſtruas patiuntur purgationes, quia tunc periodicè natura pravorum humorum cum aliquâ Luis portione inquinatorum colluvies per uterum purgant, & facili negotio inficere poſſunt. Hinc ſcortatorum vulgus ſanguinum contrarietati conceptam refundit labem. Contrà verò quæ nullatenùs Luem paſſæ fuere, eſtò menſtruorum tempore rem habeant cum viris, nil mali reportant iſti niſi virile membrum ſanguinolentum, & veluti elixum, vel vibicibus obſignatum ad breve tempus. Accidit etiam quandoque quòd meretrices nullâ prorsùs labe infectæ rem habent cum aliquo Lue Venereâ infecto, coinquinatum in utero excipiunt ſemen, ſi poſtmodùm illicò alteri conjungantur viro, ſemen illud coinquinatum in ſecundo concubitu excernunt, à quo ſecundus ſcortator inficitur, & ipſæ liberantur, & ſanæ permanent. Idem accidere poteſt in viris, & nos novimus quemdam amicum, qui rem cùm habuiſſet cum quadam proſtibulâ, ſtatim adivit quandam mulierem caſtam, & connubio ſociatam, quam pluries incaſsùm ad Veneris palæſtram ſollicitaverat, & paucis ſuaſam compreſſit, cui virulentam transfudit gonorrhœam à Proſtibulâ contractam, & ipſe liber extitit; & hanc nos mulierem breviter, & clàm curavimus.

Cap. 4. *De Luis Venerea Sede.*

HActenùs de Luis eſſentiâ, nunc de ejus ſede inquiramus oportet, in qua ſtatuendâ non una, eademque ſententia eſt, ſed ingens ſententiarum cumulus, & quot in medicinâ ſectæ, tot emergunt ſententiæ.

Nonnulli cum *Leoniceno* hanc ſedem eſſe cutem voluerunt, quia hæc non minùs quàm in ſcabie, lichene, & ſimilibus exulceratur, & inficitur. Sed non ſemper ſola afficitur cutis, verùm & aliæ partes internæ, ut pudenda, fauces, nervi, cartilagines, & oſſa, quæ carioſa fiunt, ideòque hæc Lues inter cutaneos non connumeranda eſt affectus.

Alii hujus ſubjectum eſſe caput affirmant, tanquam illud, à quo ſemen emanare creditur, & quod frequentiùs ulceribus, acoribus, capillorum defluvio, & dolore Luis vitio tentatur. Verùm id non eſt perpetuum, ſed quandoque accidit; ideòque perperam pro Luis Veneris regiâ caput aſſignat.

Multi pudenda primariò affici exiſtimarunt, quia in pudendis ex impuro concubitu prima Luis veſtigia apparent, quæ niſi ſuo curentur alexipharmaco, ſtatim affectio invaleſcit. Sic glans, & preputium cariatur, & exulceratur, caro calloſa ſępe longo tempore dureſcit, accedunt gonorrhœę, & bubones in inguinibus tuberant. Sed eſto negari non poſſit à pudendis Luis originem eſſe, & pręcipuè ſeſe eò loci prodere, tamen id non eſt perpetuum, licèt ut plurimùm accidat, ſed etiam per oſcula, amplexus, ſudores, & veſtes idem morbus contrahi poteſt; attamen per amplexus, ſudores, & veſtes non ita facilè contrahitur Lues, niſi longum poſt contactum. Imò infantes etiam per Lac, quod à nutrice ſugunt, inficiuntur, & qui hoc inficiuntur modo, nil in pudendis apparet. Verùm id experientiâ nos falſum deprehendere fecit, nam moniales Surrentinę cùm ferè omnes formoſam infantem ubera infectę nutricis ſugentem, deoſculatę fuiſſent, intra quadraginta dierum ſpatium; alię gonorrhœas, alię caries, puſtulas, vel ulcera, & alię bubones in pudoris ſinu contraxeruot; & nos multoties Luem in puerorum, & nutricum pudendis ex lactatione contractam curavimus.

Aliqui hujus Luis ſubjectum partes ſpermaticas dictas, nervoſas, ac membranoſas eſſe crediderunt. Verùm hic morbus non ſolùm nervoſas, & membranoſas afficit partes, ſed etiam carnoſas.

Plerique omnes noſtri corporis partes eſſe Luis ſubjectum aſſeverant, cùm nullum membrum peculiare in noſtro ſit corpore, quod perpetuò in Lue non inficiatur; ideòque nullam partem certò aſſignare poſſunt, quę illam determinatè recipiat, & ſubjectet. Hoc illam deprehendimus, ut infrà ſuo modo dicemus, cùm nunc illam afficiat partem.

Hercules Saxonia triplex huic malo aſſignat ſubjectum, aliud in principio, ſcilicet dum recens eſt, pro ſubjecto ei ſpiritum naturalem ſeu partem maſſæ ſanguineæ vaporoſam, & deinde ſuccos excrementitios, & tandem alimentitios. In medio, ſcilicet cùm progreditur, ſuccos aduſtos, & ex partibus ventriculum, & hepar affici, atque hinc chyloſim, & hæmatoſin lædi. In inveterato affectu ſubjectum fore ſubdit ſuccos pituitoſos, craſſos, & ſeminales particulas, oſſa ſcilicet, nervos, & membranoſa corpora. Verùm *Saxonia* ceſpitat in Luis aſſignando ſubjecto; ſive enim Lues recens ſit, ſive antiqua, idem ſubjectum habere debet, & non migrare de ſubjecto in ſubjectum. Præterquam quod iſtum chylum nunquam natura cognovit à parte rei, niſi in medentium phantaſiis, ut rationibus, & experimentis in noſtrâ *Trutinâ Medicâ lib. 4. cap. De Ventriculi actione* fuſiùs probavimus. Nec hepar eſt ſanguinis officina, ut hactenùs creditum eſt, ſed tantùm viſcus, per quod ſanguis tranſcolatur venalis.

Omnes noſtri barbati, ſcilicet *Galeniſtæ*, nemine diſcrepante, ſanxerunt hanc Luem hepari figere ſedem, his ſuaſi ineptiis: Lues hæc eſt affectio diuturna nimis, imò ibi fixerit radices, ferè nunquam evulſas vidimus illas; ideòque neceſſe eſt perennem in aliquo viſcere habere fomitem, cujus maleficio tam pertinaciter perſeveret. Præterea univerſum compati, & condolere corpus in hac Lue videtur, dum nulla extat pars, quæ ejus infectionem non perſentiat: neceſſum igitur eſt aliquam ſtatuere partem, qua dum cœterę noxium recipiunt ſuccum inficiantur, & in infectione conſerventur, alio-

quin

quin, deficiente hoc aſſiduo accurſu, difficile non eſſet priorem receptum ſuccum diſſipari, & evinci, eoque magis quòd aliqua per intervalla fœdus initium videtur, dum per aliqua temporis interſtitia feriata, tanti hoſtis arma obſervantur; ſed quia poſtmodum nova accurrit materia ſimiliter infecta, hinc affectionis perennitas oritur: aptior pars ad hujuſmodi perennitatem fovendam excogitari non poteſt, quàm hepar, cujus actio toti corpori neceſſaria eſt, cùm partes omnes nutritione indigeant, & hepate, à quo ſanguificatio pendet: hoc igitur viſcere malè conſtituto, depravetèque operante noxæ, & læſiones, quæ in hac Lue accidere ſolent, ſunt hepatis, & functionum ejus, ac naturalis facultatis, quæ in ipſo reſident. Hujuſmodi ſunt vitioſa nutritio, per quam corpus pravè, & vitioſè nutritur ob excrementorum copiam quæ ex hoc proveniunt: hoc totum incidat floridus faciei color deſloratus, excrementorum in corpore congeries, ſanguineæ maſſæ conſpurcatio, coctionum læſiones, corporis emaciatio, pilorum caſus, puſtularum, aut ulcerum proventus, oſſium adeſiones, variaque tuberculorum genera. Concludunt tandem Luem hanc ſpecificam habere inimiciriam cum hepate, & per unum contrahi membrum, ejus tamen fontem, ſeu primariam ſedem eſſe hepar, illudque primariò à virulentâ infeſtari Lue, & per id reliquas partes hanc contrahere Luem.

Ab *Ariſtotelis* ævo ad *Galeni* uſque ſæculum hepar viſcus abjectum, inutile corporis poodus, ignavum parenchyma nullius uſus, hullius functionis vixit, per accidens tamen corpori neceſſarium. At ſuo ſæculo, dùm medicinam faciebat *Galenus*, abjecti hepatis partes fovere cœpit, & græcalicâ loquacitate abſolutum in animantis republicâ dominium illi tribuit, ad thronum evexit, illudque omnium partium corporis Monarcham conſtituit, ipſum vitæ œconomiæ præfecit, & reliquarum in corpore partium famulatum dicavit. Ab eo ventriculum calorem, inteſtina fotum, cor, & arterias ſanguinem, cerebrum materiam pro ſpiritibus animalibus creandis, generationis organa materiam pro Semine, univerſumque corpus ſanguinem pro nutrimento mendicare ſancivit, unde credula, & inepta Medicorum poſteritas hepati plaudere cœpit. Sed parvo quodam venarum lactearum phœnomene à *Pecqueto* propalato per ſacculum lacteum, deinde per Lacteas thoracicas chylum in ſubclavias aſcendere, ac demum in dexterum cordis ventriculum, hepar ſuſpectum eſſe, & acceptum per tot ſæcula imperium quod uſurpaverat, amittere cœpit, & fatali quoque neceſſitate hoc noſtro ſæculo *Galeni* authoritas cùm declinare cœpiſſet, ejus quoque ſectatores declinare cœperunt, & ferè omnes medentes reſipiſcere, & vertere terga *Galeno*, ſolùm pauci remanſere barbati hirco obſtinatiores, ſed præter hos, quod maximè in republicâ medicâ dolendum, *Salernitanum Collegium* ceu *Galeni procurator per epiſtolam* illius tuetur cauſſam medicinæ tyrones cogendo, antequam diplomate impunè necandi inſigniantur, ut jurent in verba *Galeni*, eſtò collegium ſit *Hippocraticum*. Adeò *Galeni*, præjudicio allegati hepar morborum omnium patronum tutantur, ut quemlibet ſive magnum, ſive parvum morbum hepatis tantùm culpâ fieri, vel cauſſari communiter arbitrentur, & nil corporibus accidit, quod deſpoticâ non patretur hepatis lege, quod adeò verum eſt, ut Veneream Luem, quæ ab externo in corporibus creatur contagio, in inſonte hepare ſuam habere ſedem unico conſenſu inſinuetur. O bella Medicina, quæ ita quemlibet agaſonem unâ horâ reddere Medicum poteſt, ut inter proceres *Galeniſtas* aſſideas! Sed ad *Galeniſtarum* hepar noſter redeat ſermo.

Hepar in Lue Venereâ primariò affici falſum eſſe probatur primò. Qui per impurum congreſſum ſtatim primò pudendorum cariem, puſtulam, ulcus, gonorrhœam &c. contrahunt, certè nemo negabit Lue affectos eſſe Venereâ, & tamen in his hepar nondum laborat, cùm luis initia ſint. Eadem ratio procedit in iis, qui per oſculum ex. c. hanc luem ab initio contrahunt, vel in faucibus citra hepatis infectionem. Secundò, Curatur nullà hepatis habitâ ratione; imò brevi temporis ſpatio, adhibito medicamento, quod luem extinguit, quod ſequi non poſſet, ſi communicata hepati labes eſſet, neceſſariò namque in ejus gratiam plurima, & valida adhibenda eſſent medicamenta, quemadmodum facimus in reliquis affectionibus tale viſcus affligentibus. Tertiò, Nulla malè affecti hepatis indicia poſt contractam luem apparent, cùm diu, multùmque perſeveret floridus faciei color, facies namque (inquiunt) eſt hepatis probatiſſimum ſpeculum, & index; quare ſi illud ſemper in hac afficeretur lue, ſemper etiam faciei color immutaretur, quod falſum deprehendimus; obſervavimus enim plures viros, plureſque mulieres hac labe infectos floridum faciei habere colorem, quod evidens ſignum eſt bonæ hepatis diſpoſitionis, eique nullo modo labem fuiſſe communicatam. Quartò, Quando impurus exercetur concubitus, quærimus, quomodò à pudendis non primò infectis lues deferatur ad hepar, & ab hepate ad has remeet partes? Quomodò ad hepar deferatur, abſque eo quòd in itinere non inficiat partes? Quis fidus ductor, & remeator? Qua ſemitâ id facit? Credunt forſan luem ventris crepitui non abſimilem eſſe, qui calcaneum collimat, & naſum ferit; ita collimare ad pudenda, & hepar afficere.

Aliqui barbati naſutiores hujus ſententiæ ineptias meditantes, ut hos effugerent ſcopulos, luem in duplicem ſtatum diſcriminarunt, unam incipientem, cui nullam certam conſignârunt ſedem, quæ illam determinatè ſubjectet; alteram confirmatam, quam in hepate radicatam conſtituerunt. Sed perperam diſtinguunt luem, nam confirmata non tantùm hepar, verùm & omnes in humano corpore partes inficere poteſt, quod barbitonſores etiam ſciunt.

Hermetici tandem luis ſedem, & portitorem ſpirituum naturalem eſſe volunt, præcipuè illum, qui in ſanguinis maſsâ conſiſtit, infici, & inquinari à ſpiritibus venenatis ex alio ſanguine infectis ſimiliter exeuntibus. Verùm hæc ſententia *Hermeticos* fallit, nam ut docuimus in noſtrâ *Trutinâ Medicâ*, præter ſpiritum vitalem non datur alius in corpore noſtro ſpiritus. Præterea iſte ſpiritus naturalis nil aliud eſt, niſi maſſæ ſanguineæ vapor, qui à ſanguine non differt, ſicut aquę vapor ab aqua non differt. Verùm *Hermeticorum* ſententia nec pilò quidem differentior eſt à *Galeniſtarum* placito; nam iſti etiam volunt Luis cauſſam eſſe venenum ſanguinem depopulans, & jecur primariam offendens ſedem.

Pro noſtrâ ſententià de Luis Venereæ Sede præmittimus, quòd Lues nunquam partibus corporis perfectâ cute obductis communicatur; nam ſi quis digitum in vulvam lue contaminatam immitteret, utique digitus Luem non contraheret. Præterquam quòd Chirurgi, & barbitonſores infectorum curationi vacantes, caries, ulcera, bubones &c. non ſemper Volſellâ, ſed utplurimùm manibus tractant, quas frequenter virulentà conſpurcant ſanie, & tamen omnes infectionis ſunt immunes, ut quique in incurabilium Xenodochio obſervare poteſt, ubi horum infectorum ingens jacet numerus. Hinc colligimus multò minùs credendum eſſe, ex veſtium, cubilium, linteorum, induſiorum &c. uſu hanc contrahi Luem. Deridendus itaque eſt *Fallopius*, qui refert quendam Venereâ correptum fuiſſe

Lue,

Lue quia eaſdem adhibuerat caligas, quibus utebatur tempore, quo Lue laborabat. Et idem quandam caſtam irridet Matronam, quæ ex aquæ Luſtralis aſperſione ſe hanc Luem contraxiſſe affirmabat. Solent quandoque bonæ notæ Medici ſimulare, & credere videntur tali pacto contractam fuiſſe Luem, ne ægrotum famæ detrahant: Ita aſſeruit *Averroes* quandam mulierem concepiſſe, quia ſemen exceperat in balneo antecedenter emiſſum, & reverà eodem in loco ſemen exceperat [illegible] more conſueto. Sed ſub ſilentio hic non involvendum, quod cuidam pulcherrimæ mulieri in Urbe accidit: erat huic conjux mercator, qui mercimonii causâ per octennium ab Urbe abfuit, tandem domum reverſus, puerum in aulâ ludentem invenit, de quo quærenti, quiſnam eſſet puer ille? reſpondit uxor, non cognoſcis? Hic eſt filius tuus. Interroganti quot habebat annos? Sex inquit: Mirabatur, & ſecum obſtupebat, poſt octo annorum abſentiam repeiiſſe filium. Quærenti, quo modo id accidere potuiſſet. Reſpondit uxor: Care conjux, quadam nocte per ſomnium mihi videbatur inter tuos amplexus, & oſcula manere, teque mecum Veneris fœdus inire, ac illis conjugii deliciis concepi, & hunc quem vides, tuum peperi filium. At vir blandis uxoris dictis non acquievit, ſed multa secùm volutans, tandem plurium Medicorum conſilium convocavit ad inquirendum, an mulier per ſomnium ſine mare concipere poſſet? Mulieris famæ proſpicientes Medici, utique id caſu accidere poſſe jurejurando reſponderunt, hos enim pecuniâ corruperat, qui illam compreſſerat: Multa ad id confirmandum adduxerunt, mulierem ſine viri concubitu concipere poſſe, quia habet reſtes, in quibus prolificum gignitur ſemen, vim activam continet, uterum, & pro alendo fœtu materiam habet: Itaque dari poteſt caſus fœminam per ſomnium concipere poſſe. Inſuper equæ per equorum hinnitum ad diſtans ſine equorum coitu impregnari poſſunt, ut multæ extant hiſtoriæ, quia ſpiritus equini deferri poſſunt ad equæ vulvam, poſtulante, & attrahente vulvâ, ibique equæ ſemen informare, & equam producere perfectum abſque equi ſemine: itaque afferre poteſt caſus, ut mulier per ſomnium etiam concipiat. Præterea admirandi ſunt fortis imaginationis affectus; imaginatio namque humores, & ſpiritus movet, corpus alterat, morbos parit, eoſdemque curat, & peſtem inducit. Matris imaginatio fœtum afficit, & mutat, ac fœtui notas imprimit: quidni dari poteſt caſus per fortem idem, ſeu imaginationem, ut mulier per ſomnium abſque viro concipiat & pariat? Has rationes multaque exempla adduxerunt medentes, & tandem communi ſtatuerunt ſententiâ caſum id efficere potuiſſe. At conjux his argumentis non contentus, neque perſuaſus, quia prudens erat, multa volutans animo, tandem inquit: Ego neſcio, an id efficere poterit caſus cum literâ S. an cum Z.

Item in congreſſibus Lue Venereâ pollutis puſtulæ, caries, ulcera, verrucæ, &c. nunquam in extimâ penis cute pullulant: eſto in coitu totus cum cute penis ultrò, citroque ingrediatur, & egrediatur, ſed in glande, & in parte præputii internâ, ac circa coronam efflorescunt: & ratio eſt, quia non ſufficit, ut virulentus halitus viventis carnem attingat, ut illam polluat, ſed requiritur, ut ſpiritus illius carnis ſenſitivus halitui virulentiam ſentiat, quod in partibus, quas tenuiſſima cooperit epidermis, accidit ſtatim, in cute verò nunquam, aut poſt longam applicationem. Hinc deducimus Luem tantùm inficere partes cute carentes, ita anus, vulvæ: glans cum parte præputii internâ, os, lingua, fauces, aut adjacentes particulæ. Unde per oſcula hæc Lues facilè contrahitur, ex his, qui os, gingivas, labia, linguam, vel fauces Lue exulceratas habent, quia ſanies, pus, halitus, ſive effluvium, quod inde emanat ſuâ acredine harum partium epidermidem intra os contentarum penetrat, & inficit. Eodem modo per lactis ſuctionem inficiuntur infantuli, quoties nutrices lue contaminatæ fuerint, vel viciſſim infantuli contaminati nutricum papillas, inde totum inficiunt. Imò pocula, cochlearia, ac communis omnium inſtrumentorum uſus in cibo, & potu, quibus uſi fuerint, qui os, aut adjacentes particulas ex Lue habent exulceratas, imbuta ſordibus, aut ſanie indè emanantibus inficiunt. Vitet quiſque cane pejus, & angue venereum virus, nec cum infectis cibum, potumve ſumat, non ſecus ac ſi cum iis, qui leprâ laborant. Pari ratione in podice, vel vulvâ inficiuntur, alvum ſtatim excernentes in eodem loco ubi plurima ſanies virulenta ab ægro venerea ulcera in podice patiente, depoſita eſt.

Dicimus immediatum Luis ſubjectum eſſe ſpiritum ſenſitivum ſub tenuiſſimâ epidermide latentem, qui virulenturum halituum ideis imbutus, ſuam ſubvertit œconomiam, & proximum depravat nutrimentum, ſubjectum verò mediatum præter nutrimentum, quod luis portitor eſt, ſunt ſanguis, partes ſpermaticæ, molles, cartilagines, & oſſa prout nunc ad unam, vel plures, nunc ad alias deflectit particulas.

Cap. 5. *De Luis Venereæ ſignis.*

Diagnoſtica ſigna hæc Lues nulla habet certa, demonſtrativa, & inſeparabilia, verùm omnia ſunt incerta, & fallacia, & licèt quamplurima ab authoribus proponantur, aliis ſint communia morbis, & contingentia eſſe poſſunt, ita ut non facilè per certa ſigna Lues dignoſci poſſit. Non morbus unus Lues eſt, ſed vagatur per quamplurima morborum genera, eſt veluti Syndrome, & Lerna malorum.

Primò Luis ſtatus diligenter perpendendus eſt, qui quidem alius in Lue incipiens eſt, alius adauctus, & alius inveteratus. Luem adultam cognoſcere oon multùm operoſum eſt, verùm dum adhuc latet, & in primâ herbâ, eſt, eam cogooſcere hoc opus, hic labor eſt. Ut enim herbæ, & arbores jam adultæ vulgò etiam notæ ſunt, in primo verò germine, eas cognoſcere non niſi optimi botanici eſt, ita etiam Lues hæc dum variis morbis, & ſymptomatibus ſe ſe patefacit, lippis atque tonſoribus patet, dum in obſcuro latet, non niſi à peritis deprehenditur Medicis; ideòque ex his pluribus ſignis illam colligemus, præter ea, quæ in particulari adducentur.

Ordinariam infectionem ex actiooibus læſis; & accidentium ſpeciebus ut plurimùm venamur, inter actiones læſas triſtitia, & mœſtitia præter rationem poſt concubitom recenſentur, unde qui anteà erant hilares, & jocoſi, ſi à coitu præter rationem mæſti, & taciturni fiant, putiſſimam hujus luis exhibent conjecturam, & tamen *omne animal poſt coitum mœret*. Sic ſpontaneæ laſſitudines poſt Veneris palæſtram idem denunciant, ob ſpiritûs ſenſitivi coinquinationem. Unde hac de cauſâ ad motum ſegnes, fiunt, & toto corpore graviores.

Primùm circa obſcena loca, ſeu pudenda in utroque ſexu incipit ex concubitu cum viro, vel muliere infectâ, cùm hoc modo lues diffuſa fuerit, ac his noſtris temporibus omnes mulieres meritorias infectas eſſe experientiâ conſtat, imò, quod pejus eſt, obſervantur in dies uxoratæ graviori inficere Lue, quæ quadam ſimulatâ caſtitate, tot *Penelopes* creduntur, unde incauti juvenes facilè inficiuntur, & quod peſſimum eſt virgines,

nes, abſque eò quod caſtitas lædatur, & honor tangatur, aggreditur hæc lues, unde virgines: & lue conſpurcatæ inficiunt. Itaque in omni mulierum genere difficilimum eſt reperire pudicam, ita canit *Juvenalis ſatirâ 6.*

Rara avis in terris, nigroque ſimillima cygno.

Et hac occaſione quidam poëta in maritos invectus, ita cecinit:

Uxorem qui neſcit mœcham, in vertice cornu
Unum habet: Ille poteſt qui ſimulare duo.
Qui videt, & patitur, tria portat: quatuor ille,
Qui ducit nitidos ad ſua tecta procos.
Qui nullo iſtorum ſe credit in ordine poni:
Credit is & uxori, cornua quinque gerit.

Poſt Veneris uſum ſi in pudendis, & præcipuè circa præputium, coronam, vel glandem uſculcula appareant, certiſſimum contactæ luis indicium, & licèt, quandoque à multâ perfricatione, & loculorum mulierium anguſtià poſſint excoriari, ſive exulcerari pudenda, ſi nullum adſit contagium, eſtò evenerit ſanies, vulgaribus facilè cedet medicamentis.

Quandoque in pudendis veſiculæ cryſtallinę, caries vel puſtulę pruriginoſę grani milii ſimilitudine apparent, vel totam circumdant coronam, quæ poſtquam rumpuntur, ulcera alba relinquunt, quæ pederentim profunda, calloſa, & doloroſa fiunt. Interdum gonorrhœa ſanioſo prorumpit fluxu, vel in inguinibus bubones apparere incipiunt. Si malum augeatur, floridus faciei color coinquinari incipit ex turbatâ coctione & viriatâ ſanguificatione, unde ſub oculis circulus lividus apparet, qualis in mulieribus menſtruatis apparere ſolet.

Solent ulcera à pudendis quandoque ad alias ſerpere partes, nempe ad pubem, inguina, femora, brachia, manus, faciem, collum, capitis cutem, & univerſum corporis habitum, vel circa oris angulos. Ubi lues per compotationem, vel oſcula aut lactationem contracta fuerit, tunc in ore, & partibus adjacentibus apparere incipiunt excoriationes, & ulcera, quę etiam in infantibus, ſi à parentibus ſanis orti ſint, fiunt, ubi à nutrice infectâ lac ſumpſerint, vel ab infantibus infectis nutricum papillæ, & partes circumjacentes exulcerantur, quæ vulgaribus non curantur medicamentis, & inde ad pudenda fit luis diffuſio. Si parentes hoc morbo laborarent, vel laborarint, & in infante quædam ſe offerant ſigna, quæ Luem arguant Veneream, vix dubitandi locus ſupereſt. Vel ſerpendo, gingivas, fauces, palatum, tonſillas, columellam, & narium pinnas exedunt, tunc loquelam vitiant; unde vox rauca, vel ſibiloſa, & omni ſonoritate deſtituta, vel per nares clangoſa.

Invadit interdum capillorum, pilorumque radices, eoſque excidere facit à capite, ſuperciliis, mento, cunctiſque locis piloſis. Manuum ungues ut plurimùm finduntur vel planè decidunt. Manuum volæ, pedumque plantæ in rimas, & rhagades dehiſcunt. Sic ſi in obſcœnis partibus excreſcentiæ, ut verrucę, mariſcæ, thymi, mora, condylomata, criſtę, aut in ano conſpiciantur.

Certiſſima hujus luis indicia ſunt dolores non in articulis, ſed in eà regione, quæ medio oſſium eſt, & prope articulos, ut anteriore tibiarum parte, cruribus, brachiis, & ſcapulis, & capite, qui intenſiſſimi, & accerbiſſimi ſunt, ac circa veſperam exacerbantur, noctu ingraveſcunt, & ſunt diuturni.

Hujus morbi ſoboles ſunt gummata, & tumores duri, qui in oſſium locis pullulant, dolore divexantes nocturno, à quibus oſſa dilatantur, & non rarò exeduntur, vel cariantur, ſanâ exiſtente cute, & hoc ſæpiſſimè accidit in cranio. Accidunt tandem tabes, febres hecticæ, cachexię, dentium caſus, ſurditates, cœcitates &c.

Addimus & nos prędictis ſignis eſſe veluti hujus luis proprium ſignum, affectuum contumaciam in affligendo, & rebellionem, in deſiſtendo; Nam nullus affectus eſt tam contumax, & rebellis, ut Venerea lues: Si quoties vulgaribus non cedat remediis, nec remittatur, ſed crudelius vel denuò exacerbetur, de latente hujus luis naturâ meritò eſt ſuſpicandum.

Cap. 6. *De Luis Venereæ Præſagiis.*

VEnerea Lues cùm primò graſſari cœpit, multùm ferox extitit, multaſque hominum myriades jugulavit, at noſtris temporibus aut neminem, aut pauciſſimos interemit, poſtquàm Veneris corruptę Mercurius vindex innotuit. Solet quandoque hæc lues fœdus inire, & planè extincta interdum, & veluti hydra videri, & tamen poſt plures, ut triginta, vel quadraginta annos, & ultra, eam nonnunquam ſæviſſimis doloribus, pertinacibus gummatibus, oſſium adeſionibus, tabe, cœteriſque ſymptomatibus, quaſi clam corpus invadere obſervavimus, quia puſtula, caries, ulcus, gonorrhœa, & bubo non alexipharmacis, ſed vulgaribus curata fuêre præſidiis. Eſt hæc lues veluti parva favilla, quæ niſi optimè, & totaliter extinguatur, maximum parit incendium.

Faciliùs curatur hęc lues recens, quàm inveterata, quia hæc continentes, illa contentas contaminavit particulas. Qui aliàs hanc paſſi fuerunt luem, & denuò eandem contrahunt, majori curantur difficultate, quia fortiùs in iis imprimitur lues. Quoad anni tempora hæc lues faciliùs æſtate, quàm hyeme curatur. Ulcera in pene recentia non tam ægrè curantur, quàm in vulvâ, vel in, & circa podicem, quia hic locus eſt excrementis dicatus, & medicamenta non ſatis commodè applicari poſſunt. Si naſi oſſa ſint adeſa, & ſimul lenta adſit febris, difficilis curationis malum denotat, cum cerebro, vel ejus membranis ſit impertitum. Vertigines, epilepſiæ, ſurditates, & cęcitates, graviſſimæ, & pertinaces ſunt; indicant enim Veneream luem cerebrum obſidere. Faciliùs curatur hęc lues, quę per Veneris congreſſum contracta eſt, quàm quæ alio modo, qui per præpoſteram Venerem contrahunt luem, difficiliùs curantur. Sic quoque difficillima, & ferè inſanabilis erit lues contracta ſanguinis, & ſeminis vitio ex primâ generatione, aut lactatione; hujuſmodi namque occaſiones connutritam reddunt luem, ac radicatam in partibus nutritis, aut ſolidioribus genitis ex principio, aut alimento coinquinato. Quò plores graviores morbi, & ſymptomata lui Venereæ copulantur, eò magis ægri periclitantur; quò pauciores, & leviores, minùs. Quapropter ii in primis pereunt quibus lui Venereæ febres putridę dictæ, & malignæ aſſociantur; virulentia enim Venerea non tantùm alimentum corrumpit, malignitatem adauget, & febrem reddit graviorem, verùm etiam innatum debilitat calorem, unde nec febris, nec morbus ille malignus à natura ſuperari poteſt. Parem infert difficultatem habitualis febris juncta lui; hæc enim paulatim partes omnes conſumit, & tandem erit immedicabilis propter contrarias coincidentes indicationes, quibus ſimul ſatisfacere nimis arduum eſt, unde ægroti neceſſariò moriuntur. Ex læsâ ventriculi coctione pertinaces oriuntur obſtructiones, & ex læsâ ſanguificatione hydrops lethalis. Sed fuſiùs in prognoſi particulari.

Hic unum pro coronide notandum eſt, quòd nunquam natura pro luis curatione criſim moliri viſa fuit, nec critici ſupputandi, vel expectandi ſunt dies; imò

nec ſanctorum preces valent, ut aliis ſuffragio ſolent morbis, nec unquam votivas tabellas de more ſuſpenſas vidimus pro hoc curato morbo, cùm in ſcortatotum flagellum immiſſus, uideatur, ur criminis luant pœnas.

Tandem ad infectorum ſolatium non tacendum cenſemus, quòd hæc lues nullius infamiæ, nulliuſque opprobrii notas infectis inurit, & hoc eſt maximum almæ Veneris privilegium, aliter totum humanum genus ignominioſum eſſet, cùm non tantùm hæc dira lues conjuges, viduas, juvenes, & ſenes inficiat, & quotquot in Veneris caſtris militant, ſed etiam nec uxorum pudicitiæ, nec virginum caſtitati, nec infantum innocentiæ parcat.

DE LUE VENEREA.

Liber Tertius.

De Curatione ſpecierum Luis Venerea.

EX iis, quæ ſuprà diximus, jam conſtat, quòd Lues Venerea primò ultimum partium nutrimentum corrumpit, ſecundò ſanguinem, tertiò partes ſpermaticas duras, ac quælibet dictarum corporis partium, dum morbi virulentià imbuitur, ſuos producit in corpore effectus pro ſui proprietate. Quippè pollutum ab hoc morbo nutrimentum producit gonorrhæas virulentas, puſtulas, caries, ulcera, bubones veros, vel ſpurios, ſcabiem per univerſum corpus, alopecias, caloris depravationes per totum corporis habitum. Si deinde à nutrimento fermentum in ſanguinem diffundatur, tunc in promptu erunt capitis dolores, in perioſtiis dolores, in artubus noctù crudeliter cruciantes, qui deinde in gummata, & nodos abeunt: maciem poſteà inducit, ſive maraſmum Venereum, vel faciliter cachexiam univerſalem,& hydropem. Quartò,ſi ubi ſanguis contaminatus dolores, & gummara excitat, continentes partes, uti ſunt venæ, arteriæ, nervi, membranæ,& cartilagines, inficit, tunc in promptu erunt ulcera cavernoſa, & profunda, gangrænæ, membrorum ſtupores, paralyſes, contracturæ, ulcera corroſiva, in linguâ, faucibus, uvulâ, larynge, naribus, tinnitus aurium, & capitis dolores fixi, & profundi: Quintò, ſi ſpermaticis mollibus virus in oſſa, quibus adhærent; imprimatur caries oſſium, gangrænæ oſſium, palati foramina, naſi putredo, dentium corruptio, & cranii mortificatio uſque in cerebrum evenient. Verùm enimverò licèt, ab uno, eodemque ſemine tot fructus in viventes pullulent, unam tandem, eandemque curationem non admittunt; diverſificatur enim illa tam ratione partis, quàm tatione modi, quo pars à morbi virulentia læditur; itaque ſigillatim uniuſcujuſque ex enumeratis affectibus trademus nomen, & quid per nomen intelligatur, ejus ſigna, cauſſas, prognoſim, curationem, verùm de noſtro more, perpetuò vulgarium cauſſas, & curationes trutinabimus, eaſque ſemper repudiantes: Unum tamen hîc notandum, quòd Lnes Venerea neque gradus neque ſpecies mutat. Sed ſemper in uno gradu acquiſitę ſuę activitatis perſiſtit, horribilior, & vehementior tamen devenit, vel ratione partis lęſæ, vel materiæ quantitate ab ejus virulentià corruprę.

Cap. 1. *Vulgarium præſidia in examen adducuntur.*

ANtequàm affectuum à Lue Venereâ pullulantium curationem exordiamur, operæ prętium duximus juxta noſtram Trutinam vulgarium prę́ſidia in iſto curando morbo examini ſubjicere, ut eorum indicationes, & curationes potiùs ludamus ineptas, quàm inde aliquid boni eruamus. Luem nullatenus iſti curare poterunt, cùm juxta eorum principia ex occultarum ægritudinum numero eſſe fateantur, quarum naturâ eſt illis intrinſecè abſcondita, & hinc occultos morbos non ſolùm ignotautiam in theotiâ, ſed & errotes in praxi parere certum eſt; nam methodus, quę per indicationes à tei naturâ deſumptas procedit, morbi naturam, qui curandus aſſumitur, cognitam, & manifeſtam ſupponit, cujuſmodi apud ipſos non eſt lues. Ita fatetur *Gal. 3. meth. c. 16. Eorum qua ſunt nobis incognita, vera methodus haberi nequit.* Curant vulgares morbum ignotum in cauſsâ, & in effectu cognitum à poſteriori, & per experimenta; omnia enim remedia per experientiam inventa fuiſſe credunt, & *Sennertus*, *Fallopius*, cœterique hujus farinæ vulgares docent, niſi *Hiſpani*, qui primi hanc ab Indis attulêre luem unà ſimul remedia etiam non aſportaſſent, lignum nempe guajacum, ſalſaparillam, chinæ radicem, & *Jacobus Carpus* vel caſu, vel analogiſmo ductus curationem per hydrargyrum non inveniſſet, uſque modò vera hujus mali curatio laterer, & medicamenta occultâ qualitate agentia ignorarentur: hujuſmodi igitur remedia per experimenta inventa, & non per indicationes curativas noſtros barbaros Empiricos reddunt, præclaroſque doctores nihilo à tonſoribus diſſimiles.

Tria ſunt vulgarium præſidia pro lue curandâ, primum eſt phlebotomia, ſecundum purgatio, tertium ſunt ligna & radices. Verùm phlebotomia & medicamentum purgans ſunt veluti duæ firmiſſimæ columnæ, quibus tota vulgarium medicina nititur, has cunctis adhibent morbis, quibus remotis, tota quanta eſt, ruit. Perpetuò eorum medicina in ſanguinem, & ſtercus terminatur, non mirum, ſunt de hirudinum, & ſcarabeorum genere. Sunt vulgares Agyrtarum inſtar, qui oleum, vel emplaſtrum nacti, illud ad omnes protſùs efferunt morbos, atque alios inſuper quamplurimos valere.

De Phlebotomiâ.

Rixantur, & digladiantur *Vulgares*, an ſanguinis miſſio locum habeat in hoc affectu; & ferè omnes plenâ aulâ, paribuſque votis eam probant, credentes ſanguine miſſo non minùs pravos educi humores, quàm infecto hepati magnum præſtari beneficium. Præthereà eam admittunt, ut ſanguinis copia minuatur, & fervor in hepate compeſcatur, præcipuè ſi ex eo febris oriatur. Inſuper, ſi ſanguis nimiùm calidus ſit, & habitus plethoricus, quia propria luis remedia calida, & ſicca eſſe debent, quæ tutò adminiſtrari non poſſunt, niſi ſanguis priùs diminutus ſit, ratione cujus major evadat luis fomes, & excrementorum copia augeatur.

Locus ſanguinem deplendi eſt: Si virulentia nullum peculiarem ad aliquam partem motum habeat, *Fallopius*, *Sennertus*, & alii ex cubito ſanguinem mittunt, ex venâ ſcilicet internâ, ſeu baſilicâ ob heparis rectitudinem; Si verò ad partem aliquam peculiariter habeat motum, & quidem ad inguina, ſi deliteſcens bubo, aut ſuppurationi reluctans, vel gonorrhœa recens ſuppreſſa, aut parcè fluens, in partibus inferioribus venam tundunt: ita enim virulentia verſus inferiora trahitur, & propter calidi ſanguinis affluxum poſteà bubo faciliùs ſuppuratur, & gonorrhæa refluit. Eodem modo ſi caries, ulcus &c. in pudendis adſit, in pedibus venam aperiunt. Itaque ſi infra hepar partes laborent, ex inferioribus venis ſanguinem educere congruum erit; Si ſupra hepar, ſcilicet ad caput virulentia ruat, & ibi vehementiſſimos exciter dolores, prava ulcera, capillorum defluvium. in brachio cephalicam aperiunt.

Hirun-

Hirudines podicis venis non rarò in lue locum habere credunt, ſcilicet dum vires debiliores venæ ſectionem ſuſtinere non poſſunt, vel dum ſanguis craſſus, & fæculentus plus juſto in corpore redundat, aut dum ejus ſuppreſſa, vel ſaltem imminuta eſt evacuatio, aut cùm è propinquo hepar, & naturalia viſcera evacuare & expurgare intendunt.

Cucurbitulis etiam utuntur, dum ad inguina attrahere volunt, ut cùm bubones, poſtquam apparuerint, non creſcunt vel deliteſcunt. Item cùm ad partes cutaneas evocare intendunt.

Sed errant vulgares ſanguinarii, ſanguinem mittentes, quia vitium in ſanguine excitatum à lue, non eſt ejus conditionis, ut phlebotomiâ emendari, & corrigi poſſit, nam quantumvis ſanguinem detrahas, ille, qui remanet, eſt ejuſdem energiæ, ac qui miſſus fuit, cùm non ſit in quanto, ſed in quali venenoſo, quod antidotis expurgari debet, & ſanguinem educi non indicat virulenta lues, nec eſt appropriatum præſidium, cùm ei tantùm alexipharmaca adverſentur. Imò phlebotomia multùm nocere poteſt, quia vires, & calorem minuit, cùm noſter calor à ſanguine excitetur, virulentiam adauget, refrigerat, & refrigeratæ partes minùs veneno reſiſtunt, imbecillæ vires concoquere non poſſunt, unde continuus excrementorum proventus cumulatur, nec tam citò reſtituuntur ii, quibus ſanguis detractus fuit. Quare propter aliena pericula cauti ægri nullum aliud reformidant præſidium, quàm phlebotomiam. Teſtes ſint ejulatus, planctus, & clamores tot in hac urbe infectorum, qui vulgarium ſanguificinam tolerarunt, *Clamitat de terrâ ad cælum ſanguis in lue eductus, & ſuam habet vocem, ſicut clamavit in Abel.*

In lue correpto ſine noxâ è pedibus ſanguinem extrahi credunt, ac ſi ſanguis è pedibus extractus non eſſet ejuſdem conditionis, ac ille, qui è brachiis extrahitur, ac elimininatus à toto, & in pedibus depoſitus, ac ſi extra vitæ œconomiam ſtagnaret, & *Harvejano* non reparetur motu. Crudele barbatorum ſubterfugium, quia ipſi crudeles.

Hirudines venis ſedis locum habere credunt, & præſertim, ſi vires ita debiles ſint, ut phlebotomiam ferre non poſſint; vel dum ſanguis craſſus, & fæculentus plus juſtò in corpore abundet; vel dum ſuppreſſa eſt aliqua evacuatio. Verùm toto cœlo errant, credentes ſanguinem è venis eductum hæmorrhoidalibus non debilitare. id facilè videre eſt in iis qui hiſce obnoxii ſunt evacuationibus, qui magis ab hac, quàm ab omni aliâ debilitantur. Obſervate, quæſo, & comparate eos, qui hæmorrhagiam ex aliquâ corporis parte patiuntur, & videbitis eadem ſanguinis copiâ exhauſtâ, magis debiles apparere ſubditos infernæ evacuationi. Ridiculum eſt; cùm imaginentur ſanguioem craſſum, & fæculentum excerni; nam talis apparet ex ſtricto orificio, ex quo guttatim exit: quapropter ſtatim coagulatur, dum educitur, cùm ſit orificium ſtrictum, quod facilè quiſque obſervare poteſt etiam in brachio ex anguſto foramine. Ex orificio autem ſtricto nulla aquoſa ſanguinis pars, ſed craſſior, in qua volatiliores partes conduntur, & conſequenter melior, & utilior ſanguinis pars excernitur, ſeroſâ excluſâ. Imò venæ hæmorrhoïdales extimæ non ex ſplene, ut volunt, ſanguinem recipiunt, ſed ad ipſum reportant, quem hauriunt ab arteriis, & quia proximè illum exhauriunt, ideò ſanguis eſt florentiſſimus. Id, quod ex ſuppreſſâ aliquâ evacuatione hæmorrhoides tundere dicunt, vanidum arbitramur, nam non ſemper ars imitari poteſt, quod natura facit: non enim ſemper ſcit Medicus, an natura id facere debeat, & non poſſit, ut ille ſuppleat. Evacuat natura ſanguinem aliquando per inferiores partes, ſed quandoque id non rectè facit, & quandoque rectè ut quod in venis fluctuat excrementitium, evacuet: ſed quomodò ſcit Medicus excrementitium hoc in venis fluctuare, & qua arte aſſequi datur partem, ex qua natura excrementum vacuare intendit, nam licet circuletur ſanguis, & excrementum fluctuet, nec ſemper cum toto circulatur ſanguine per totum corpus, & interdum miſſo ſanguine ex parte ab excremento diſtanti, minuitur ſanguinis motus, & excrementum vel in vaſorum parietibus remanet, vel in illis, per quas ex uno vaſe in aliud tranſit ſanguis. Iſti Medici ſanguinarii ſunt publici graſſatores, urbani Sicarii, horrendi lictores, ſpurci carnifices, crudele, & exitiandum hominum genus, ſunt tandem miniſtri, ſcilicet divinæ ultionis executores, ſanguinem ebibunt, & peccatis veſcuntur populorum, ita habetur *Eccleſiaſt. cap.* 38. *num.* 15. *Qui delinquit in conſpectu ejus, qui fecit eum, incidet in manus Medici.* Sunt morbi Dei flagella propter peccata, ideòque impunè, proprioque genio fortunas hominumque vitam negotiantur, dum incerta, & periculo plena audent tentare remedia: ſaltem ſanguinis eductionem tanquam maledictam rejiciant, & à remediorum cenſu eliminent.

De Purgatione.

Purgatio per pharmaca cathartica multùm in lue locum habet, corpus enim cacochymum, & vitioſos exturbat humores, ejuſque antidotis meliorem ſternit aditum, aliàs hujus morbi alexipharmaca impuro corpori parùm prodeſſent, eapropter detrimentum afferre, & corpus aliis obnoxium morbis reddere poſſunt, ergò lues expugnetur. Non omnes per ſudores vitioſi diſcutiuntur humores, ſed tenuiori diſſipatâ parte, craſſior remanet, quæ niſi eliminetur, ſicceſcit, & viſceribus adhæret, & quandoque acrimoniam adipiſcitur, & vaſorum ſubſtantiam lædit. Unde lues curatu pertinacior redditur, & obſtinatæ fiunt obſtructiones.

Verùm antè purgationem corpus reddunt fluidum tribus præparantibus *Syrupis, de boragine*, ſcilicet, *lupul. cichor. endiv. fumar. pomis &c.* cum appropriatis *aquis* ſ. *Lupul. fumar. borag. cichor. capill. ven. &c.* quos ita præſcribunt.

℞. Syr. fumar. & lupul. ana ℥. j, aqua fumar. ℥. iij. m.

Vel *℞. Oximell. ſimpl. aut compoſiti ℥. ij. aqua betonica ℥. iij. m.*

Vel *℞. Syr. Capill. Ven. & Cichor. ana ℥. j. aqua lupul. ℥. iij. m.*

Nonnulli vulgares tanquam efficaciores earundem herbarum decoctiones ad uncias quinque, vel ſex Syrupis præferunt, addito ad ſaporem ſaccharo.

Altercantur *Vulgares*, an in lue percurandâ purgantia lenia, vel fortia propinanda ſint: Verùm quia lues, cùm ſit gravis affectio, lenia reſpuit, eiſque non cedit, fortiora, & validiora aliqui commendant medicamenta, quæ radicitùs luem exterminare valent. Contrà alii valentiora exhorrent, ne vires infirmentur, quas conſervare tenetur Medicus, & in chronicis præſertim morbis. Verùm hæc lis, ne diu inter barbatos agitetur, facilè dirimi poteſt, ſi juxta corporis, & evacuandorum ſuccorum conditionem diverſificentur medicamenta, quò circa: Si corpora robuſta, & humores educendi ſint tenaces: potentiora adminiſtrare expedit, nullam timendo virium jacturam, quæ utpotè robuſtæ hujuſmodi permittunt medicamenta excrementorum craſſitiem exturbantia: Quòd ſi delicata ſint corpora infecta, neque ſuccis admodùm craſſis abundent, rationabile erit mitiora propinare medicamenta, ut viribus conſulatur.

Præparato corpore tribus ſyrupis, ad purgans deveniunt

niunt medicamentum, ſed juxta eorum nænias aſſignant humores bilioſos, pituitoſos, vel melancholicos, vel ex his congeriem, cum hoc tamen diſcrimine, quod in recenti lue bilioſi magis, in diuturnâ verò pituitoſi, & melancholici dominantur. Inter medicamenta bilem expurgantia recenſent *rhabarbarum*, prçſtantiſſimum remedium, ceu hepatis animam, addito *ſyr. viol. aut roſ. ſolut. vel de cichor. Nic. in decoct. fol. ſen. prun. Damaſc. & pulp. tamarind.* Inter pituitam, & melancholiam purgantia principem habere locum credunt *Syr. Sueſſ. & de fumar. maj. addita confect. hamech. in decoct. fol. ſen. agaric. polyp. epithim. &c.* Ità concinnant pro bile purgans.

℞. *Fol. ſen. or.* ℥j. *prunor. damaſc. num.* vj. *pulp. tamarind. unc.* ß. *f. decoct. & in ſuff. colat. diſſ. Syr. roſ. ſolut. unc.* iv. *de Cichor. Nicolai unc. ij. rhabarbari* ʒ. j. *m. f. & adde aquæ Cinnam. parum.*

Pro pituitâ, vel melancholia.

℞. *Agarici trochiſ.* ʒ. *iij. polyp. querc.* ℥. *ij. fol. ſen.* ℥. j. (*Si aliqua adſit obſtructio*) *tart. vin. alb.* ʒ. ß. *f. decoct. & in ſuff. colat. diſſ. Syr. ſueſſ. & de fumar. maj. ana unc. iij. confect. Hamech.* ℥. ß. *m. f. p.*

Pro variâ ſuccorum congerie.

℞. *Fol. ſen. & polyp. querc. ana* ℥. j. *prun. damaſc. paria iij. Cinnam* ʒ. j. *f. decoct. in aquis cord. & in ſuff. colat. diſſ. ſyr. roſ. ſolut. & ſueſſ. ana* ℥. *iii. confect. hamech.* ʒ. iv. *m. f. p.*

Si æger à pharmaco potabili abhorreat, parant pilulas, ut

℞. *Pilul. aggregat. de fumaria, & de tribus, ana* ʒ. j. *cum cathart. roſ. formentur. pilul.* ix. *& deaurentur.*

Poſt quatuor deinde horas exhibent apozema, ut

℞. *Conſ. roſ. perſ.* ℥ *iij. elect. de ſuc. roſ.* ʒ. *iij. m.* & deſuper comedat æger.

Non loquimur de aliis *compoſitionibus ſcamoniatis, aquis ſolutivis, ſyr. de ſpinâ ponticâ, jalap. turbit, colocynthide, mannâ &c.* quia lippis & tonſoribus patent. Hæc, & alia ſunt *Vulgarium* quamplurima purgantia, quæ vertiginoſo feruntur motu, & curriculo iſto abſoluto, ſemper eadem recurrunt. Magnom errorem in quatuor purgandi humoribus patrant vulgares dum in iſtis luem quærunt, in quibus reverâ non conſiſtit, & in omnibus producitur, nec demonſtrari poteſt, cùm per ipſos ſit occulta. Eſt medicamentum purgans maximæ impoſturç inventum, remedium pecunioſum, emungendarum pecuniarum officina, quotidianus cenſus, & çgrorum certiſſima pernicies, quod naturç vim facit. Purgantia igitur nos acri ſtudio rejicimus, quia nullum juvamen præſtare poſſunt: quòd vel minimam luis ſpeciem nos curare dicimus, ſed ſaltem occultare valent; à diſſitis enim partibus, & à circumferentia ad centrum trahunt, & hujuſmodi attractio majorem luis penetrationem juvare poteſt, quàm hoc deſtituta auxilio non prçſtitiſſet, unde luis univerſalis imminet metus. Non eſt medicamentum purgans id, quod alvi ſolutionem promovet, nam in hoc minimam ſpem collocare debemus, ſed quod morbum per ſuum emunctorium ſolvit, ita ſunt reliquæ evacuationum ſpecies, vomitus nempe, urinæ, ſudores, inſenſibilis tranſpiratio &c. Sunt *Vulgarium* purgantia mucida, & rancida, quia vetuſtatem ſapiunt, & ante luis ortum extabant: nec tunc quicquam profuerunt; conſiderate, ſi nunc pro tanto curando morbo prodeſſe poſſent. Non ſunt medicamenta huic morbo propria, ſed communia per applicationem, ideòque de communi morborum omnium, nullum alexipharmacum pro lue continent, niſi virus laxativum, quod eſt de veneni corroſivi genere, ac pro ejus curatione noxia. Eſt lues morbus novus, ideòque nova medicamina, novosque requirit Medicos.

De Ligno Guajaco.

Sufficienter corpore per plures phlebotomias, tum pluribus purgantibus depleto, ad reliqua procedunt præſidia, quæ propriam, & ſpecificam hanc luem expurgandi vim habent, & totalem, ac omnimodam ejus extirpationem operandi, non quia calefaciunt, aut ſiccant, vel ſudores, aut aliam movent evacuationem, ſed id patrant propriâ vi, ac formâ, ſive occulta, & arcanâ quadam proprietate, ſicut ejus cauſa eſt occulta, & deliteria. Hunc extirpant morbum ad eum ferè modum, ac theriaca venena, & malignitatem expugnat, unde luis antidota, & alexipharmaca vocantur. Hçc tria ſunt, primum Lignum guajacum, ſecundum Salſaparilla, & tertium Chinç radix.

Inter luis antidota principem tenet locum lignum Guajacum, quod etiam *lignum ſanctum*, ſeu *palus ſanctus* dicitur: ſanctum appellant ob eximias vires quas adverſus Veneris luem habet. Nonnulli à ligno ſancto guajacum diſtinguunt, verùm hæc differentia tantùm ſe tenet ex ligni adoleſcentia, vel ſenectute, ideòque hçc duo confundi ſolent, & pro uno, eodemque accipiuntur, eſto in oppoſitum blateret *Fallopius.* Dicitur *Indicum*, quia ex India ad nos vehitur. Naſcitur hæc arbor apud Indos, ubi Venerea lues endemia eſſe fertur, atque ibi unicum ejus præſidium, Guajaci planta ad fraxini proceritatem, & ad hominis mediocris habitûs craſſitudinem plerùmque aſſurgit. Folio refert quadantenùs plantaginis æmula, dura ac brevia; flores ejus producuntur lutei; fructus verò juglandis magnitudine, quæ eſu alvum ſubducit; cortex annoſus niger, juvenibus verò ſubrutilus. Hallucinantur, qui putant buxum, quæ apud nos naſcitur, idem eſſe cum guajaco: Siquidem guajacum pingue, & reſinoſum viſitur, materia intùs nigra, ebeni ferè modo: quin & ſapor amarior, & acris, quibus ſiccam buxi materiam carere conſtat.

Divinum ad luem arcendam prædicant guajacum quantùm ad vires, quia admodùm calidis, & ſiccis conſtat particulis, ut ex ſapore, odore, & acrimoniâ conjicere licet inſigni, quâ linguam mordicat, & quidem calidum putant in principio tertii gradûs, vel in fine ſecundi, ac ſimul tenuium partium, unde craſſa attenuandi, lenta incidendi, & detergendi vim habet, ſudores, & urinas ciendi, ſuperfluos humores frigidos diſſipandi, & abſumendi. Quapropter ſpecificum hujus luis credunt alexipharmacum, verùm non ob iſtas manifeſtas qualitates exhibent, guajacum vulgares, cùm non deſint noſtris in regionibus medicamenta hujuſmodi qualitatibus prædita, ſed ob peculiarem, ſpecificam, & occultam qualitatem, quâ Lui adverſatur.

Eligendum eſt optimum, & præſtantiſſimum, quod non ſit tempore, & vetuſtate conſumptum, ſed recens, non ſit totum nigricans, nec totum albicans, denſum, ponderoſiſſimum adeò, ut in aquis non fluctuet, ſed mergatur, reſinoſum, odoratum, guſtui & acre, & ſubamarum. Cortex optimus cenſendus eſt craſſus, & fortiter ligno adhærens, adeò ut vix ferro ſequeſtrari valeat, nam qui facilè ſeparatur à ligno vetuſtatem ſapit.

In luis curatione totaliter pendent à ligno vulgares, illudque in varias parant formulas, ſed præſtantiſſimum judicant, ſi limetur & in minutiſſimam redigatur ſcobem, quia ſic citiùs, & meliùs ex eo extrahitur virtus. Ita prçparatum infundunt, macerant, viginti quatuor horarum ſpatio in aqua nonnulli, alii in hordei decocto, quidam in aquis ſtillatitiis, aliqui in vino, alii in ſero lactis, quidam in jure carnis ad calentes cineres ſervant, poſtmodùm lento decoquunt igne ad tertiæ partis

partis conſumptionem, & decoctum formant, quod maximè in uſu eſt, quia in formâ liquidâ totum penetrat corpus, ut

℞. *Lign. guajac. cum cort.* ℥. *iij. infundantur in aquæ font. lib. iij. ſtent per* 24. *ad calentes cineres. Deindè bull. lento igne ad tertiæ partis conſumtionem, addendo in fine ſ. a. flor. cord. p. j. paſſull. enucleat.* ℥ *j. liquiritiæ raſæ* ℥. ß. *coriand. præp.* ʒ. iv. *cinnam.* ʒ. *iij. f. colat. & ſervetur.*

Doſis lib. ß. Hoc ſimplici utuntur decocto in delicatis, imbecillibus, excarnibus corporibus in lue recenti, temporibus, & naturis calidis, quando tantùm alterare intendunt. Quòd ſi minus excalefacere velint, lignum infundunt *in aqua cichor. lupul. endiv. ſonchi &c.* & herbas concoquunt refrigerantes. Si verò humectare intendunt, in tabidis, & emaciatis in jure pulli, vel carnium vituli, aut arietis decoctum parant addendo melonum ſemina, ptiſanam hordeaceam, &c. Pro infantulis, & lactantibus lue infectis julepum parant, ut

℞. *Lign. limat.* ℥. *ij. aquæ graminis lib. ij. infunde per* 24. *horas, bulliant deinde ad duarum partium conſumptionem f. colat. & cum ſaccharo q. ſ. f. julep.* De quo detur parùm, & ſæpè.

Vel compoſitum formant decoctum, cui dejectoria addunt pharmaca, quod non ſolùm alterat, ſed purgat, & alvum ſolvit. Uſurpatur illud in corporibus duris, & ruſticis, aut temporibus, & naturis frigidis, aut in Lue confirmata, quæ etiam evacuationem tolerare poſſunt, ut

℞. *Lign. guajac. recenter limati* ℥. *iij. in aqua fontis lib. iij. infundantur per* 24. *horas. Deinde lento bulliant igne ad medietatis conſumptionem, addendo ſ. a. polyp. querc.* ℥. *ij. prunor. damaſc. num.* x. *fol. ſen. or.* ℥. j. *endiviæ, plantaginis, fumariæ ana m.* ß. *flor. cord. p. j. coriand. præp.* ℥. ß. *f. colat. & ſervetur.* Doſis lib. ß. pro vice.

Poſtquam etiam primum decoctum ſimplici modo paratum, & colatum eſt, reſiduo ligno poſt primam coctionem, iterùm majorem aquæ quantitatem affundunt, & ad tertiæ partis conſumptionem coquunt, & in ventriculi gratiam paſſul. coriand. debitam addunt quantitatem, & colaturam faciunt, vel ſaccharo edulcorant. Colaturam pro potu ordinario in prandio, & cœnâ exhibent. Vel guajacinum parant vinum, ut

℞. *Ligni lib.* v. *ſacchari alb. lib.* iv. *Vini alb. lib. CI. Lign. cum ſaccharo in cadum inde, & vinum calefactum affunde.*

Hoc vinum prævalet in luis inveteratæ veſtigiis delendis, præcipuè ubi prolixo remediorum uſu defatigatus æger à medicamentis jam abhorret; commodius autem tempus, & opportunior modus hoc vinum parandi erit tempore vindemiarum, ut

℞. *Muſti alb. dulciſſ. amphoras LX. lign. guajac. recens limati lib.* iv. *paſſul. enucleat. unc.* vj. *pomor. redolentium num. XL. fermenteſcat muſtum in vaſo ligneo, & finito fermentationis tempore*, hoc vino utatur æger pro potu ordinario, vel ſemel inter prandendum, & ſemel inter cœnandum.

Aliqui tertiâ vice lignum coquunt, & decoctum pro ciborum elixatione inſervit, pro panificio, pro manuum, & faciei ablutione, narium elotione, ulcerum mundatione &c. uſurpant: Propinant decocta compoſita vulgares ad dies 25. ſimplicia verò ad dies 60. & ultra, quia lues Venerea morbus chronicus eſt.

Nautæ & mercatores qui lignum ſanctum ad nos tam ex occidentalibus, quàm orientalibus Indiis invexerunt, præclaros ejus effectus in lue curandâ adeò verſutè omni extulêre conatu, quo venale redderetur, ut ſcriptores veluti pſittaci ejus virtutes miris decantare encomiis non ſint veriti, fidem tantùm illorum relationibus potiùs adhibentes, quàm experientiæ; unde plura de ligno ſcripſêre, quæ vel nunquam vel rariſſimè obſervantur in praxi, nec nominis rumor promiſſis reſpondet; ſed magno in pretio fuit in luis principio, quapropter nunc in officinis proſtat, & eſt vile, abjectum, ignavum & nullius compos efficaciæ. Ita evenit, ubi res ad ſummum devenit faſtigium, eam retrocedere, & declinare neceſſe eſt. Aliquos non puduit Medicos firmiter credere hujus ligni decoctum non minùs nutrire, quàm jus pulli nutriat, & extenuata ab eo non offendi corpora, ſed impinguari; eaſdem quoque impinguandi vires ſalſæ parillæ, ligno ſaſſafras, & præcipuè chinæ radici perperam tribuerunt: Obſervarunt namque nonnullos lue Venereâ ferè tabefactos horum decoctorum uſu hebetiores redditos fuiſſe, & ſtatim protulerunt horum decoctionibus corpora pingueſcere. Verum hi malè de ligno cogitârunt, nam eſto vegetabile ſit calidum, tamen ſiccum, & tenuium partium prædicant *Vulgares*, & ſi aliquid in decoctione deponat, hoc potiùs medicamenti, quàm nutrimenti rationem habet. Quod nonnulli poſt luem Veneream opimi fiant, id accidens aliter evenit, nam nutrimentum, quod ad cunctas corporis partes effluit contaminatur, nec nutrit ob depravatam impreſſionem, cùm non ſit de partium indole; ſi enim cibus quantumvis optimus non nutrit, imò *Corpora impura quo magis nutries, eò magis lædes:* conſiderate, ſi lignum, radices, &c. in tanto morbo nutrire poſſint. Per medicamenta lui adverſantia, per ſeceſſum, ſudores &c. eliminatur lues, purificatur nutrimentum, & ſtatim corpus benè nutriri, & impinguari incipit. Id in mercurialium, & antimonialium exhibitione quandoque obſervamus. Numquid mercurius, & antimonium nutrit, & impinguat? In quibuſdam aliis morbis, & præcipuè febribus, diarrhœis, dyſenteriis &c. accidit, ante quas, cùm homines ob depravatum nutrimentum erant graciles, per morbum abſterſo pravo nutrimento, & optimâ ventriculo reſtitutâ coctione, poſteà benè nutriri incipiunt, & corpulentiores evadunt.

Naturam ut novercam accuſare debemus, ſi pro noſtratibus curandis morbis medicamenta ex utriuſque Indiæ locis, aliiſque diſſitis terræ plagis mendicaremus, & mercatores lucri cupidine allecti in noſtras magno noſtro ſumptu aſportarent regiones; latitant in noſtratibus plantis adhuc ſummæ virtutis medicamina, quibus noſtrates morbos curare valemus.

Indiæ populi quodam endemico laborant morbo, qui cum lue Venereâ quandam habet cognationem, quicquid aliqui dicant ſcriptores, quem ligni guajaci, ſalſæ parillæ, & chinæ decoctis curare ſatagunt, ſed non eorum votis reſpondet ſanatio, & experimenta de iis facta fallacia reperta fuêre, licèt hæc vegetabilia viridia, & ſuccis plena poſſideant, tamen ii fucatam tantùm, & palliativam ſanationem ab illorum ſimplicium decoctionibus adipiſcuntur; unde ſymptomatum remiſſio, & quædam comparatæ valetudinis ſpecies emergit, ita ut iterum illa repullulent, & deinceps ſæviora, quàm anteà exſuſcitent. Conſiderate quæſo nunc, an hujuſmodi ſicca corpora nimio virium detrimento ex diſſitis regionibus ad nos convecta infectis profutura ſint. Verùm quia jam pridem parta fama multùm eis contulit, ut ridiculum ſit ea omnino repudiare, quæ aliàs communi applauſu ſunt recepta, adhuc noſtri *Vulgares* impoſturam meditantes, ea multis præparationum formulis uſurpant, ac teſtari hujuſmodi plantas, quas celebriores reddiderunt, idem emolumentum contaminatis impertiri tenentur hîc loci, ac in ſolo naturali. Hos *Vulgares* ſecuti ſunt *Spagyrici*, arcanorum diſtributores, & ex his extracta, ſalia, olea eſſentialia, ſpiritus, tincturas, quintas eſſentias ſpecioſis decoratas nominibus concinnârunt, auro contra caras, & aliorum ſimplicium medicamentorum admiſtione adultæ

adulterarunt, & ignarum vulgus, & ſtolida plebecula pretioſa chymicorum medicamenta, ſeu impoſturas exiſtimant, quia maximo emuntur pretio.

Credunt *Vulgares* lignum, & radices luis eſſe alexipharmaca, quia qualitate agunt occulta: ſed vellemus ſcire, quo inſtrumento, ſenſu, & ratione id vos aſſecuti fuiſtis? Quis eam qualitatem occultam nobis ineſſe oſtenderit? Unde ejus virtus vobis innotuerit? A calore forſan? Pondere? Duritie? Nonne idem pondus, durities eadem in buxo, ebeno? Quando horum vegetabilium decoctionibus in aliis utimini morbis, illi morbi numquid occulti, dum medicamentis utimini occultâ qualitate agentibus? Occulta illa qualitas potiùs in veſtris depravatis phantaſiis, quam in his vegetabilibus conſiſtit, cùm eam demonſtrare non poſſitis, Si tanta vis ligno, ſalſæ, & chinæ ineſt, quare jejunia quadrageſimalia, & tenuem inſtituitis diætam? Si alexipharmaca, quid coctione opus eſt? Quid prodeſt arcanum componere? Si iniit occulta qualitas, quid & compoſitione opus eſt? Non charitas lui medetur, verùm lucri cupiditas cum craſsâ Minervâ conjuncta, pecuniæ jactura, & majus aliud damnum quòd tam malè ægrorum corpora multantur. Caſu luem curant, ſi quandoque curant, cùm hujus mali cauſſà, & præſidia apud ipſos ſint occulta, & veluti cœci in tenebris ambulant, unde ambo, æger & Medicus in foveam cadunt, ideòque in morbis occultis, occultis præſidiis, tam medendi artem callet agaſo, quàm Medicus vulgaris: Unde factum eſt, ut tonſores, balneatores, veterenarii, & veteramentarii in luis curationem ſeſe ingerere auſerint.

Horum vegetabilium decocta fucatam, & palliativam luis ſanationem præſtare poſſunt, non quia alexipharmaca ſunt, & vi operantur occultâ, ſed quatenus ſolummodò ſudores movent, & ſuperficialiter venereum diſperdunt fermentum, eapropter non ſolùm guajacum, ſalſa, & china lui proſunt, ſed ea omnia vegetabilia, quæ ſudores eliciunt. Nos parvo ſumptu noſtratibus plantis, ut ligno buxi, viſci quercini, cedri, cupreſſi, rhodià radice feliciter multos deploratos ſanavimus gallicos, quos guajacum, ſalſa, & china, quæ non niſi ſicca, & omni ſucculentâ ſubſtantiâ emuncta in noſtras aſportantur regiones, curare potuerunt. Paravimus nos domi ex noſtratibus plantis decocta mediâ maceratione, digeſtione per 24. horas, & ebullitione, & ad commodiorem, & faciliorem ſalium eſſentialium, ſeu tincturæ extractionem pro qualibet aquæ communis librâ ſpiritûs vini alkoholizati unciam dimidiam admiſcuimus. Verùm hęc nunquam in vaſe aperto, ſed perpetuo in duplici, juncturis tritici farinà, & ovi albumine optimè clauſis, ut vini ſpiritus, & horum vegetabilium volatile ſal in decoctionis aquâ ſolutum nullo modo aufugiat, ſed in vas aſcendat, ſuperius, ac iterum decidat. Vaſa, ſemper fuerunt vitrea, & horum defectu terreis, ſed vitreatis uſi ſumus.

Barbari decocta cum Vino parant, & reverâ laudabilior extrahendi ratio vegetabilium vires, quàm cum aquâ, & præcipuè ubi ventriculus frigidior, & debilior eſt, ac æger vino aſſuetus, quia decocti vis ad omnes corporis partes faciliùs penetrat, & ſudoris provocationem adjuvat. Non negamus vinum commodiſſimum eſſe ad vegetabilium detrahendas vires, ſed quia decocta cum vino in vaſe aperto ad tertiæ partis conſumptionem parant, totâ errant viâ; nam unuſquiſque, qui leviter deſtillandi arte eſt imbutus, ſcit, quòd ſi vinum leviter urgeatur igne, ſpirituoſa ejus pars, & optima ab eo prolicitur, & nihil remanet præter aquoſum, & ingratum, vel nauſeabundum phlegma omni virtute, odore, ac ſapore vini ſpoliatum: ſic tali modo decocta concinnantes, vini faciunt jacturam, cùm in decoctione deperdatur, remaneatque phlegma ipsâ aquâ ſimplici minus commodum. Corrigant decocta parandi modum, etſi eum vino vaſe benè clauſo conficerent, ut nil expiraret; certè nec tormina, nec nauſeam excitarent, ſicuti præfato modo parata. Præterea ligni caliditatem aquâ hordei, ſero lactis, & aquis ſtillatitiis refrigerantibus corrigunt, ſi in decoctis vino uterentur, ligni caliditatem potiùs intenderent, quàm corrigerent.

Vulgares decocta vim habere ſiccantem, atque adeò ad exſiccandos multos ab eis fictos humores propinari aſſerunt. Verùm nos adducimur, ut credamus unicam cujuſque exſiccantis vegetabilis Sex aliis aquæ unciis immiſtam, quæ ut ſex humectare valent, exſiccare poſſe, cùm ſiccitas ex *Ariſtotele* nil aliud ſit, quam *humidi defectus*, atque ipſo naturæ lumine conſtat exſiccationem perfici per humidi evaporationem à calore factam; non igitur videmus, quomodo in ſex aquæ unciarum exhibitione, ſiccatio fieri poſſit, quin potiùs oppoſitum, ſcilicèt humectatio ſuccedat.

Verùm pro hujus rei intelligentiâ juxta noſtra principia dicimus decocta propriè non exſiccare, cùm ſiccitas non ſit qualitas poſitiva, neque poſito, quòd exſiccandi vim haberent, ideò morbos curare valerent, cùm non ſimplex humiditas, cui ſupponitur contraria ſiccitas, ſed humorum degeneratio à naturali ſtatu ut plurimùm ſimiles gignit morbos. Præterquam quòd ſemper cum ægri maximo propinarentur damno, quia non minùs excrementitium, quam nutrimentitium humidum ſuâ ſiccitate reſolverent decocta; tum quia non eſſet major ratio, cur unum potiùs, quàm alterum reſolverent, exſiccarent que, tum etiam quia non adeſt in noſtris viſceribus ſedulus aliquis ſeparator, qui ad medicamenti exſiccantis nutum, excrementitium à nutrimentitio ſequeſtret, illudque ſubjiciat, exponatque medicamento, ut illud tantùm exſiccet, inſonte remanente.

Prædicant *Vulgares* lignum, ſalſam, chinam &c. calidum, ſiccum & qualitate occultâ præditum, ſed per coctionem ab his non extrahitur caliditas, ſiccitas, & occulta qualitas, quia hæ ſunt de accidentium genere, ſed juxta noſtra principia, ut fuſiùs egimus in *noſtra Pyrotechnia*, dicimus, quòd omnis corporum actio ab intrinſecâ eorum eſſentiâ, ſeu ſpiritu ſeminali eorum conſtitotivo dependet, qui in vegetabilibus præſertim ſub formâ ſalis eſſentialis ludit; ita ligni, ſalſæ &c. decocta agunt virtute hujus ſpiritûs, ſive ſalis eſſentialis ſoluti in aqua decoctionis. Unde ligni, ſalſæ &c. decocta vim diaphotericam habent, vel diureticam, quatenùs ſal illud eſſentiale aliud ſal mordax, piperinum, vel acidum exaltatum corrigit, & reſolvit, â quo Lues fovetur. Hic ſpiritus ſub formâ ſalis eſſentialis ludens in noſtratibus reperitur affluenter plantis Luem curantibus.

Hinc deducimus nunquam ex ligno, ſalſa &c. decocta aperto vaſe fieri debere, nam ſpiritus ille, ſive ſal eſſentiale cùm ſit ſummè volatilis, facilè abit in auras, & quod remanet, nil eſt, niſi phlegma inutile, ignavum, & omnis virtutis expers. Hinc etiam eò magis ſecundum & tertium *Vulgarium* decoctum vanum, & nullius efficaciæ judicamus. Adeſt in ligno pingue, & reſinoſum quid, at nunquam illud in decoctis ſupernatare obſervatur, ſed ſub olei formà tantùm in deſtillatione per deſcenſum, & non niſi aperto igne.

Chymici meditantes longâ decoctione, vaſe aperto, ad dimidiæ, vel tertiæ partis conſumptionem ſubtiles, ac ſpirituoſas diſſipari partes, vel medicamentoſas ſaltim minui vires, alio modo ligni decoctum parant, ne ejus virtus pereat: Comutæ ligni ſcobem cum ſufficienti aquæ quantitate, induunt, cui receptaculum adaptant, ac ſuppoſito igne primo digeſtionis, deinde deſtillationis, ſpiritum ſulphureum, ſive eſſentiam è ligno

no cum aquâ evocant, ad dimidiæ partis aquæ deſtillationem. Hujus deſtillatæ aquæ, in qua ligni purum ens eſſentiale ludit uncias quatuor magno cum juvamine exhibent. Continuant deinde aquam deſtillare, quam pro quotidiano præſcribunt potu. Nonnulli ſpiritum ex guajaco eliciunt, qui prolixâ & ſolerti digeſtione, fermentatione, & deſtillatione indiget, ut proliciatur, attamen ſummis virtutibus eſt præditus. Quidam ſummoperè guajaci oleum, tanquam alexipharmacum commendant, quod variis exhibent modis: Verùm nullum oleum per alembicum deſtillatur, ſed tantùm per deſcenſum, aperto igne, quod nullius eſt efficaciæ, & intra corpus non commodè, imò vix tutò exhiberi poteſt. Multi guajaci extractum miris efferunt encomiis: verùm nos nulli profuiſſe; imò cunctis obfuiſſe obſervavimus, ob admiſtam ſulphurei menſtrui partem, quod lui maximè adverſatur. Præſtat gummi guajacum naturale, ſed debiles habet vires, nec recentem, aut antiquatam luem debellare poteſt, eſtò ex arboris inciſione fluat.

De Salſaparillâ.

Primas in Lue curandâ guajaco tribuunt vulgares, poſt quod ſalſæparillæ radix ſuccedit, quam aliqui Spartamparillam, & Hiſpani Sarſamparillam nuncupârunt. Advehitur illa ex Peru, ubi in ſepibus naſcitur, non aliter ac apud nos ſmilax aſpera, vitis alba & nigra, ac lupulus ſalictarius, oblonga eſt, per terram longè, latèque ſerpit, ut ſex cubitorum longitudinem æquet, & ultra, modicæ eſt corpulentiæ, & in faſciculos alligatur. Optima cenſetur, quæ intùs alba, & ſolida eſt, corticem habens plenum, & dum finditur, foraminulenta non apparet; quæ verò rufa eſt, & dum finditur, pulverulenta, inefficax eſt, quia vetuſtatem ſapit. Credunt nullam manifeſtam excedentem habere qualitatem, ex qua temperiei exceſſus induci poſſit, unde omni corporis conſtitutioni, & ætati tutò exhiberi poſſe fatentur, ac propterea temperatior, & moderatè calida eſt in primo ordine, ac inſipida, nullius acrimoniæ, amaroris, aut adſtrictionis, aut odoris particeps, ſed obſcuram quandam habet dulcedinem; exiſtimant tamen illam in ſiccitate magis excedere, quàm chinam, ac tenuibus conſtare particulis, & proinde potenter incidit, attenuat, diſcutit, inſigniter exſiccat, ſudores movet, & nimiam abſumit humiditatem; attamen non ob has manifeſtas qualitates, Lui adverſari fatentur, ſed ob qualitatem occultam, ſcilicet quam neſciunt. Quare multùm valet ſalſa ad Luem profligandam, nec invidet ligno, nam multos curavit ſalſa, quos non potuit lignum; eſtò hoc ſalſâ efficacius à pleriſque credatur; tamen in hoc lignum ſuperatur, quod ob inſignem tenuitatem laxandi, & penetrandi vim habet, dolores ſedat, nec ullus dolor quantumvis contumax, & diuturnus erit, quem non tandem aliquando ſopiat, & ſuperet, ſi ejus decoctum conſtanter, & diutiſſimè ſumatur. Sic pariter tumores duri, & gummata multo breviùs à ſalſâ, quàm à guajaco diſcutiuntur per inſenſibilem evacuationem, eorum conſumptâ materiâ, quapropter in aliis multis affectionibus feliciter uſurpatur.

Ejus decoctum pariter parant ſimplex, vel compoſitum, vaſe aperto, & ad duarum partium conſumptionem, ut

♃. Salſaparill. minut. conciſ. ℥. ij. *infunde in aq. font. lib.* iij. *& per horas 24. macera; Poſteà levi igne bulliant ad dimidia partis conſumptionem, addendo ſ. a. paſſul.* ℥ ij. *coriand. prap.* ℥ j. *f. colatura.*

Doſis lib. ß. Addunt nonnulli in ventriculi gratiam mentham, abſynthium, cinnamomum &c. aut ſimplicia cephalica, hepatica, vel nephritica juxta partis laborantis conditionem. Poſt primum decoctum per reaffuſionem ſecundum pro potu ordinario parant, & tertium pro carnium, & ciborum elixatione, manuum, & faciei ablutione, ut de ligno diximus. Pro infantulis, & delicatis, addito ſaccharo in primo decocto Julepum formant. Ex ſalsa etiam decoctum parant compoſitum, additis medicamentis purgantibus, eo modo ac de guajaco retulimus.

Parant *Vulgares* pulveres ſalſę, quos ſummoperè efficaces pro lue curandâ celebrant.

♃. Salſaparillæ unc. ij. *fol. ſen. or. & hermodactyl. ana* unc. j. *turbit.* ʒ vij. *iva arthetica* ʒ iv. *Cinnamomi, & zinziberis ana* ʒ. j. ß. *f. omnium pulvis ſubtiliſſ.*

Doſis ʒij. pro vice, *cui adde diagrydii gr. vj. uſque ad x.* Infunde per noctem in ſuff. vin. alb. opt. quantitate, manè ſumat æger cum pulvere vinum.

Habeat apud *Vulgares* ſalſaparilla omnes roris marini virtutes, miris celebretur encomiis, appelletur parilla, eò quòd cum illâ nil aliud medicamentum comparari poſſit; illud interim a nobis quotidie obſervetur, minùs etiam guajaco, & chinæ radice exſiccare, ac urinæ vias magis, quàm cutis poros affectare, quapropter ad gonorrhϾ ſanationem, quæ a ſeri virulentiâ fotum ſuſcipit, eximia eſt, cùm teſtes, aliaſque partes ſeminis coctioni, diſtributioni inſervientes, occupet. Ejus decoctum ventriculum nimis laxat, ut eſtò ſimplicia pro eo roborando admiſceas; fruſtrà tentaveris. Reperitur paſſim apud nos Smilax aſpera, quæ vulgò dicitur *Salſa pacſana* majoris energiæ, qua felici cum ſucceſſu plures à Lue Venereâ eripuimus, & hanc pauperes pharmacopolæ pro ſalſaparillâ uſurpant, quoties parilla præſcribitur illis. Diſcrimen, quod inter Peruvianam ſalſam, & noſtratem intercedit, eſt, quod illa magno, noſtra ferè nullo emitur pretio; in reliqnis tamen idem ſapor, & cortex, eadem medulla, & facultas, imò in noſtrate vividior, & vegetior.

De Chinæ radice.

Inter plura Venereæ Luis antidota Chinæ radix celeberrima recenſetur, quæ à mercatoribus Luſitanis è Chinarum Regno advehitur, ad quam pro hoc fugando morbo confugiunt Chinenſes. Radix hæc non eſt valdè longa, verùm admodum nodoſa, & arundinum radici non abſimilis. Color ſubrufus, pondus mediocre, id eſt neque levis, neque ponderoſa, recens ſit, & nullatenùs carie exeſa, nullum inſignem referens odorem, nulloque ſapore præpollens; propterea in activis nullum exceſſum habere credunt, ſed potiùs temperata, vel ſi excedit à temperato, ad frigiditatem in primo gradu inclinat: de recenti tamen radice *Garzias ab Horto* refert: *Eam inſigniter adeò calefacere, ut ſiquis ejus decocto paulùm meraciori utatur, aut calidum hauriat, ob nimiùm medicamenti calorem in maximos hepatis ardores, in eryſipelata, in phlegmonas, atque alia graviſſima incidat ſymptomata; in paſſivis verò ſicca non leviter: quapropter nec oleum, nec unctuoſitatem habere videtur.*

Tenuis eſt ſubſtantiæ cum aliquâ adſtringendi vi, & ſubſtantificâ quadam humiditate, qua mediante, *Vulgares* miſeris adulantur ægrotis, ejuſque uſum homines pingueſcere dictitant, quia ejus decoctum facilè aceſcit; verùm hoc fuſiùs etiam de guajaco repudiavimus, quod ejus decoctum aceſcat, non eſt ſufficiens impinguandi ratio, cùm omnium lignorum, radicumque decoctum aceſcat. Cùm primùm mercatores in Europam advexiſſent miris laudibus Chinæ radicem,

tanquam auxiliare medicamen à divinâ auxiliatrice manu promanatum ad chronicos, deploratoſque morbos celebrare cœperunt lucri cupidine tracti. Unde bardi Medici nimiùm quàm par eſt, mercatorum technis fidem præbentes, pſittacorum more citra experientiam, & ultra vires eximiis præconiis commendare aggreſſi ſunt: ut quæ tenuium partium digerendi vim habeat, ſiccitatis ratione attenuet, omnis generis excrementa liquet, quæ deindè in urinas, & ſudores tranſeunt. Lui Venereæ non ob manifeſtas qualitates, ſed ob occultæ formæ proprietatem non ſolùm proſit, verùm etiam ulcera abſtergat, obſtructiones reſerat, ſanguinem à corruptione vindicat, deſtillationibus medetur diuturnis, phthiſim curat, hepatis inflammationes reſtinguit, hydropiſim ſanat, atrophiam tollit, lepram depellit, elephantiaſim abigit; articulorum dolores aufert, & quia temperata eſt, omni ætati, omnique ſexui, quocumque anni tempore, ipſiſque adeò febricitantibus tutò exhiberi poteſt. Quæ facultates omnes cùm in guajaco deſiderentur, à nonnullis tunc temporis ſupra guajacum china evecta eſt, & non ad ſolam Luem Veneream; ſed ad ſexcentos alios morbos adhibita fuit.

Ob tot tantaſque virtutes à ſcriptoribus decantatas, *Carolus V.* partim ob Luem Veneream, partim ob atrophiam, partim ob artuum dolores de quorundam Medicorum conſultatione hujus radicis decoctum accepit, & maximam ei largitus fuit famam, quæ vagata per orbem, Chinæ radix tanquam pretioſum medicamen auro carius maximo venundari cœpit, unde:

Pauperiem fugiens, currit mercator ad Indos.

Sed experientia ejus rumorem poſteà derogavit, & celebritati nominis proportione nequaquam reſpondit, neque ejus pretio enormi: ſcribit namque de hac re *Julianus Palmarius de Venereâ cap.* 14. *Multos magno ſuo incommodo radicem hanc guajaco prætuliſſe, ſeque experientiâ comperiſſe, quòd etiam in magnâ victûs parſimoniâ adverſus hanc Luem inefficax fuerit, ſæpe etiam ejus decocto ita humeſcere ventriculus viſus ſit, & nativus calor opprimi, ut lienteria gravis, magnaque cruditas non raró ſubſecuta fuerit, quibus imbecillos inſiti calorum fomes inerat. Præter has incommoditates, & vitia, non raró etiam lienis tumores, atque duritiem diutius utentibus inducere* ſcribit. Non agit qualitate occultâ, quia hæc qualitas eſt ſacrum ignorantiæ aſylum; nec adverſus Luem eſt verum prophilacticon, cùm plura de hac radice circumferantur, quæ non nunquam, vel raró obſervantur in praxi. Plurimi ægroti diuturnum hujus radicis uſum adhibuerunt, nihilominus neque vel tantillum morbi vis ſe remiſit, vel alleviata, recidivam paſſi fuêre, ita diuturna experientia nos edocuit maximo ægrorum incommodo; eſt itaque vana chinæ exhibitio pro ægrotis, non verò pro pharmacopolis, & Medicis, & tamen ſtolidum vulgus magnam medicamenti vim eſſe credit, quoties impendium maximum eſt, & medicamentum putat pretioſum, quòd cariſſimé emitur. Hujus farinæ eſt China, ac proinde non exiguam obtinuit famam; laudamus proptereà pharmacopolas, qui pro chinæ radice à Medicis ordinatâ arundinum radices ſubſtituunt, quibus parem, & fortaſsè majorem ineſſe virtutem in praxi comperuimus, quia arundinum radix ſucci plena haberi poteſt in noſtris hiſce regionibus, chinæ verò omni ſucculentiâ emuncta in noſtras aſportatur regiones. Sed quia veterum corrigere errorem difficillimum eſt, expedit idcircò ægris, & vulgo morem gerere aliquando: Verùm tantùm divitibus ægris hæc propinent decocta, nec ſumptuum, & crumenæ pauperum immemores illis fortunas abſque ſalutis ſpe eripiant.

Hujus radicis decocta ita parant vulgares:

℞. *China in talleolas diſſect.* ℥. j. *infunde in aq. font. fervent.* lb. iij. *per* 24. *horas. Deindè bulliat lento igne ad conſumptionem duarum partium: addendo in fine, fumariæ, lupulorum, capill. Veneris ana m.* j. *coriand. præp.* unc. ß. *cinnamomi.* ʒ. iij. *f. colatura, & ſervetur.*

Doſis lb ß. pro vice. Ex radice, quæ primo inſervivit decocto, paratur ſecundum pro potu ordinario, ut

℞. *Rad. chinæ primò adhibita* unc. j. *Infundantur per* 24. *horas in lib.* 9. *aquæ fontis ferventis, deinde bulliat ad tertiæ partis conſumptionem, addendo in fine, coriand. præp.* ʒ. vij. *cinamomi* ʒ. iij. *f. colatura, & ſervetur.*

Poſt ſecundum per reaffuſionem tertium parant pro ciborum elixatione, manuum, & faciei ablutione. Hęc decocta magnâ aquarum copiâ, & longâ indigent ebullitione, ut virtus extrahatur, & aquæ communicetur, & ad 30. 40. vel 50. dies aſſumuntur.

Hæc ſunt vulgatium alexipharmaca pro Lue fugandâ; quorum unumquodque eam profligare valet, verùm tamen ſemper alia aliis ſunt efficaciora, juxta varios morbi gradus, & patientis temperiem, nunc unum, nunc aliud uſurpant; ſi nulla tamen viſcerum intemperies adſit præſtantiſſimum eſſe guajacum judicant, licèt in occultis qualitatibus unum ſit occultius alio, quia unum alio præſtantius, & hac ratione nunc guajacum, nunc ſalſam parillam, nunc chinam uſurpant, & nunc hæc omnia ob varias intentiones in majori, vel minori quantitate admiſcent, ut

℞. *Lign. guajac.* ℔. ß. *cortic. ejuſdem, & Salſaparillæ ana* unc. iij. *rad. chinæ* unc. j. ß. *Infunde ſpatio* 24. *horarum in aqua lib.* 12. *Poſtea bulliant ad medietatis caſum, fiat colatura, Reſiduo reaffunde aqua lib.* 12. *ſtent in infuſione horis* 8. *poſteà coque ad tertiæ partis conſumptionem pro potu in menſâ.* Vel

℞. *Salſaparillæ, & cort. guajaci ana* ℥. iij. *Lign. guajaci* ℔. j. *infunde in aqua lib.* 16. *& coque ad medietatis conſumptionem. Deinde reaffunde, & coque pro potu ordinario.*

Multi his decoctis purgantia quandoque admiſcent, quæ à nonnullis improbantur. Primò, quia antequam ad horum decoctorum uſum accedant, diligenter purgandum eſt. Secundò, purgantia, & ſudorifica motus efficiunt contrarios. Tertiò, fortiora ſudorificis ſunt purgantia, & purgantia ſudorifica per ſeceſſum trahunt, quia fortius attrahit minùs forte. Quartò, melioris notæ Medici purgantia decoctis non admiſcent, ſed per certa intervalla purgant quarto, vel quinto quoque die.

Verùm non improbandus in decoctis compoſitis eſt ſudor, nec diverſæ fiunt evacuationes, motuſque contrarii, ad cutem ſcilicet per ſudores, & ad alvum per purgantia; nam evacuationes prædictæ, & motus non fiunt eodem tempore, citiùs nempe poſt horam à decocto aſſumpto proritatur ſudor, poſt multum verò tempus dejectio, quia vis dejectoria majori indiget tempore.

Lues Venerea morbus eſt chronicus, & diuturna expoſtulat medicamenta in ejus curatione, ac proinde tota barbatorum curatio in horum decoctorum exhibitione volutatur, undè ſi decocta propinant ſolutiva; eorum uſum præſcribunt ad dies 25. aut 30. Si fuerint ſimplicia, primò corpus deplent purgantibus de communi morborum omnium à nobis recenſitis, deinde decocta exhibent ſimplicia ad dies 50. aut 60. vel ulteriùs, interim viſitando quotidiè ægros, pecunias emungunt. Decoctum propinant valdè calidum, ad hoc ut citiùs per corpus penetret, & ſudor proritetur: decocto aſſumpto ſub aurorâ, ſuperdormiat æger, ut citiùs digeratur, & per corporis habitum diffundatur, ac ſtragulis optimè cooperiatur, ut ſudor copioſus emergat, vel in Laconico ſe componat, & ibi detineatur, quouſque ſudet. Et quia, dum ſimplicia aſſumuntur

decocta,

decocta, per ſudorem non niſi tennia evacuentur excrementa, craſſioribus remanentibus, laudant propterea *Vulgares*, ut ſingulis quatuor, vel quinque decoctis aſſumptis, purgans aliquod præbeatur pharmacum, quod craſſiora excrementa purgandi vim habeat, ita ſunt *Syr. de fumar. maj. Syr. Suecc. roſ. ſolut. manna &c.* Noſtrates vulgares hoc utuntur pharmaco:

℞. *Syr. de fumar. maj.* ℥ iv. *decoct. cord.* ℥ ij. *m.*

Imperant tamen, ne tali die ſudor proritetur, quia æger duas non poteſt ferre evacuationes, & alteram impedit. Interim per totum decoctorum tempus ægrum ita in cimmeriis claudunt, ut ne aëris quidem claritatem aſpiciat, nedum pedem è cubiculo efferat, & interim quoque exactiſſimam victûs rationem, ſcilicet mira jejunia inſtituunt per panis biſcocti, & uvæ paſſæ, aut amygdalarum modicum, & ſi ad ſummum adeò exactam tolerare diætam non poſſit æger, vel parvam concedunt, carnem aſſam. Verùm ſæpiùs evenit, ut ante conſtitutum tempus quidam ob tenuiſſimam victûs rationem ita imbecilles, & viribus deſtituti conſpiciuntur, ut:

Vix habeant tenuem, quæ tegat oſſa cutem.

Et penè ſpiritu, & vitâ deficiant. In tam conſpicuo vitæ diſcrimine verſantur miſelli ægroti, ut in ſceleti formam redacti, cum magnâ æris jacturâ, vitam quaſi deperditam vix recuperare poſſint, nec mendicata ſanitas ex voto ſuccedit, niſi palliata, & fucata, dum dicta Lues paulò poſt truculentior recrudeſcit.

Noſtri malè feriati *Vulgares* præter decocta urbanas habent ſtufas calidas, & ſiccas, ad quas Lue correptos ablegant ægrotos, ſed præcipuè Sole cancri ſignum percurrente; innumeras hominum, mulierumque infectas copias ad Tritholi vaporoſum ſudatorium in Puteolano, vel ad Pithecuſæ ſudatoria, ubi maximus de toto corpore fluit ſudor, ſed hic vanâ ſpe miſeros ludit, levat quandoque, non eradicat Luem, nam calor ille ſudorem proritans nullum antidotum, ſive alexipharmacum ad Neapolitanum extinguendum venenum ſervat, ſed eſt ſimplex, homogeneus, nec differt à quocumque culinario calore, ſive igne (calor enim, & ignis non differunt, ut luculenter probavimus in noſtrâ *Pyrotechniâ ſophicâ lib. 2. cap. 1. de igne*) ideòque licèt degeneres attenuet humores, non ſine capitis mortui reſiduo id exequitur, unde Lernæa hydra latens paulò poſt majores ſuſcitat iras, & hinc lerna malorum, nec Vulcanus clandeſtina Veneris adulteria ulciſci poteſt, quia claudus, niſi vindice Mercurio. Venerea Lues eſt morbus mineralis, & minerale requirit remedium; curandum itaque, ut Mercurii naturam in ſtufam convertamus, hoc eſt abſque ſtufâ procedat ſudor: nam ſtatim ac à Mercurio provocatus fuerit ſudor, jam in proximo eſt ſanitas; omnis igitur ſudor abſque mercurii interventu inutilis eſt. Sunt nonnulli, qui abſque Mercurio ſudoribus factis, aliquos Lue correptos curant, tamen res fundamento caret, & ferè ſemper in deterius malum minatur.

Cap. 2. *De Curandis affectibus Venereis à nutrimento corrupto naſcentibus, & primò, De Gonorrhœâ.*

Effluvium ſanioſum ex interiori pudendi parte viri, ſeu mulieris, Medici gonorrhœam appellant, ſed falsò, nam bene non gen græcum gonorrhœa ſeminis profluvium deſignat, quod ex veſicularum ſeminalium debilitate retentricis, vel aliâ de cauſa procedit; ſed id, quod ex urethrâ fluit ex contagii gallici communicatione, ſemen non eſt, ſed penis nutrimentum in ſaniem à contagio degeneratum: Neapolitanis dicitur *ſcalfatura*, reliquis Italis *purgatione*, Latinis verò rectè dicetur fluxus Venereus ſanioſus.

Signa.

Non immediatè poſt pollutum concubitum hic ſanioſus adveniet fluxus: ſed ut plurimum ante quartum diem, multoties ante ſeptimum, rarò ante quadrageſimum, ſed poſt quadrageſimum à concubitûs die nunquam obſervatus fuit. Quiſque in concubitûs actu facilè futuram gonorrhœam cognoſcere poteſt, ſi intra urethram in illâ Veneris paleſtrâ, veluti lancinari, vel quoddam effluvium ſentiet. Magna erit in mingendo acrimonia, in pene erigendo dolor, & ſi patiens penem emungat parvam ſaniei quantitatem, veluti perlam è glandis foramine educet. Acrimonia in mingendo, & dolor in erigendo ut plurimùm poſt 21. diem ceſſabit. Sanioſus fluxus adeò erit aſſiduus & quandoque magnus, ut induſium ex eâ parte ſaniei immerſum appareat; unde juvenes, qui parentibus ſunt ſubjecti admonitos eſſe volumus, ut penem periâ obvolvant, ne induſia, quę à matribus ut plurimum obſervari ſolent, conſpurcent, & ſanioſæ Veneris clandeſtina connubia patefcant.

Multoties contendunt ægroti gonorrhœam exortam fuiſſe ob immoderatum motum, tenum calore, equitatione &c. Tu verò facilè diſtingues, num gallica, aut non gonorrhœa ſit; ſi ſimplex namque illa fuerit, & ſine contagio, nullam oſtendet virulentiam, excretio proinde colorata non erit, ſed albida, nullumque affecter dolorem, nullum urinæ ardorem, & inflammationem nullam, at ſi copioſa, & diuturna erit, ſequitur corporis conſumptio. Contra ſi viridis, flava, multùm varicolor fuerit expurgata materia, in ejus fluxu dolor perſentiatur, penis arrectio impediatur, urinæ verò ſit ardor, glandem inflammet, præputium in tumorem elevet, & fluxus diuturnus, & copioſus ſit, non ſequitur, corporis tabes; apertiſſimum habebis indicium illam eſſe virulentam.

Cauſa.

Ridiculi ſunt Medici vulgares, qui ex hepatis intemperie, & renibus hunc ſanioſum fluxum oriri autumant. Non negarimus quandoque hepar, & renes ex diuturno contagio Venereo infici poſſe, ſed fluxum, qui ex polluto ſuccedit commercio, ex quo fluit, ſuam habere productionis cauſſam, non autem in hepate, & renibus aſſeruimus.

Hujus ſanioſi fluxûs cauſſa eſt effluvium halituum ab utero Lue Venereâ polluto prodeuntium, & per urethram viri in ingreſſu ſe inſinuantium, à quibus penetratâ illius partis epidermide, ſpiritus ſenſitivus ſub epidermide gliſcens, ideam contagii induit, cujus ope totius urethræ nutrimentum in ſaniem vertit, illam inflammat, & ad reliquos diſponit affectus.

Prognoſis.

Solet in gonorrhœâ ex ſanioſo illo fluxu præputium inflammari, & in tumorem elevari, ac vitreum videri, & in rimas dehiſcere. Multoties inflammantur teſtes maximo cum tumore. Interdum ſupprimitur, & quandoque obſtinata plurium annorum ſpatio perdurare conſuevit, adeò quandoque grano hordeaceo, nullis cedens præſidiis. Ut plurimùm in carunculam, vulgò carnoſitatem, terminare, quæ vel nunquam, vel tardiſſimè curatur. Itaque niſi ſtatim ab urethrâ contagium illud omninò abſtergatur, omnes luis Venereæ

ſpecies:

ſpecies, quas enumeravimus, temporis tractu ab eâ produci poſſunt; nam paulatim Venereum fermentum ex nutrimento in ſanguinem, ex ſanguine in partes ſpermaticas, & ex ſpermaticis ſerpit in oſſa.

Curatio.

Vulgares medici pro gallicâ gonorrhœâ curandâ præſtolantur, ut ſaniosſus fluxus abſque remediis propriâ ſponte ceſſet, unde eorum malitia, quia efficacibus remediis ad fluxum gallicum perſanandum hactenus caruit, infirmis proponit, ut gonorrhœâ fluat per 40. dies, interim vana, & inutilia quędam exhibent medicamenta, quæ contra contagii virulentiam nil efficaciæ habent, ſed ex 40. diebus ſpontaneam exſpectant curationem. Inſtituunt interim victûs rationem, & prohibent auſtera, & acria, ut vinum rubrum, & acetum, prohibent aromatica acuta, & ſalſa; conſulunt deinde victum humidum, & refrigerantem. Nos errores in victu non laudamus in gallicis, neque in præſcribendâ diętâ multùm immoramur, ſcimus enim contagium gallicum cuicumque extremę diætæ cedere omnimò non poſſe. Inſtitutâ victûs ratione, *Vulgares Medici* ſequentia recepta per multos dies exhibet.

℞. *ſemin. melon.* unc. ß. *contunde, & cum aquâ C.pill. ven.* unc. ij. *diſſ. f. expreſſio. Sacchari* unc. ß. *m. ut f. p.*

Vel ℞. *Quatuor ſem. frigid. ana.* unc. ß. *contundantur modo, quo ſuprà, & diſſ. in eadem aquâ, f. expreſſ. cum add: i.ne, ſacchari, & exhibe ut ſuprà.*

Vel ℞. *Syr. capill. ven. malvarum, & viol. ana.* ℥. ß. *aq. Capill. Ven. cum expreſſ. ſem. mel.* unc. iij. *Spiritûs vitrioli gutt. vj. m.*

Conſulunt *malvarum caules conditos, melonum ſemina condita* poſt prandium, & cœnam, & aſſiduum *aquæ capill. ven.* uſum, neque deſunt, qui ſuprà allatis viliora, & ignaviora præſcribant, credentes prædictas ſeminum, ſyruporumque mucilagines, ut urinæ acredinem infringunt, ut adeò acute urethram ſtimulet, contagium gallicum ſemel impreſſum è corpore eliminare poſſe: ſed ejulatus, clamores, & planctus tot miſerorum, qui ex gonorrhœis præſcriptis remediis curati, nunc morbi gallici furores ubiquè in corpore patiuntur, dictorum medicaminum ignaviâ, Medicorumque obſtinatâ ignorantiâ, ubique in hac civitate teſtantur: mirum ſanè eſt, quod hujus morbi virulentiam ſupra omnia venena extollant, & quod deinde à melonum ſeminibus, & aquâ capillorum Veneris tantę virulentię debellationem expectent? Morbum in causâ occultumdprædicant, & manifeſtis, ac vulgaribus deinde medicamentis ſanationem perficiunt.

Per quindecim, aut viginti dies, & ultra notatis mucilaginibus exhibitis, aliqui *terebinthinâ utuntur loco aquâ violarum per os aſſumptâ ad quantitatem* ℥ ß. quolibet manè jejuno ſtomacho per ſex, vel octo dies cum *pulvere glycyrrhiza, & ſacchare ad formam boli*, ſed inſcitè faciunt; multùm enim ſui balſami per lotiones deperdit, fitque merè inutilis. Latet in terebinthinâ mirabile balſamum, quod in vias urinarias ſpecificâ fertur proprietate, illiſque balſamicam ſuam impertitur virtutem, ne earum nutrimentum degeneret, corrumpatur, vel fixetur: Unde eſt, quod poſt aſſumptam terebinthinam urina, quę reddita, violaceum à longè ſenſibilem ſecum ferat odorem. Nonnulli procedunt hoc modo:

℞. *Terebinth. lib. j. coquunt in aqua lib. xxiv. donec odorem amittat, & inſpiſſetur, adeò ut refrigerata digitis in pulverem verti queat, ac vitri modo diſſilsat*; ſed etiam ineptè faciunt, cùm tota pars eſſentialis in aquam tranſeat, remaneatque tantum pars inutilis balſamicâ ſpoliata virtute. Aliqui tandem medicaſtri terebinthinam propinant crudam in ovo ſorbili, quod medicaminis genus; ferculum nimis ingratum, ob olei roſacei defectum, à digeſtivo parum differt.

His parùm proficientibus ad Caſſiæ uſum patientem inducunt, eamque ita præſcribunt:

℞. *Pulp. Caſſ. noviter extract. per ſetam* unc. ij. *fol. ſen. or. pulveriſat.* unc ß. *cinnam. contuſ.* ʒ. ij. *Sach q. ſuff. f. conſerva.* quæ exhibeatur in formâ boli.

Nos Caſſiæ uſum non omnino inutilem judicamus, nam omnes humores cujuſcumque generis dulces reddit, difficillimum lotii exitum facilitat, urinæ ardorem cicurat, & veneni gallici virulentiam mitigat, licèt non extinguat: errant tamen *Vulgares medici* in foliorum Senæ additione, nam ſimplicia omnia, quæ ſuaptè naturâ in renes, & veſicam properant, ſi ſolutivis miſceantur, propter vim ſolutivam per inteſtina præcipitant, antequam in renes deſcendant: Nos itaque ſequenti modo caſſiam exhibemus, & non parùm juvamus in virulentis gonorrhœis:

℞. *Pulp. Caſſ. recenter extract. per ſetam* ℥. ij. *pulp. tamarynd.* ℥. j. *pulv. glycyrhiz.* ʒ vij. *Sacch. parum f. conſ. in patinâ ſuper calid.s cineres.* Doſis unc. j. uſque ad ij. Immediatè ante prandium exhibeatur quinque, aut ſex ſucceſſivis diebus.

His ſic exhibitis, ſi gonorrhœam patientes Medicos urgeant pro integrâ curatione, ad aſylum medicum, ſcilicet ad ſanguinis miſſionem, & purgans deveniunt medicamentum, ſcilicet ad ſanguinis, & ſtercoris eductionem, quibus ſi gonorrhœa non ceſſerit, infirmo ſuadent fluorem illum utilem eſſe, cùm natura per eum locum virulentam materiam expurgare conetur, neque cohibere debere, quia corpus inficere poteſt, & pejora eveniunt mala; hac malitioſâ induſtriâ, quod illi perficere nequeunt, per alios curari ſub pœnâ majoris damni infirmis prohibent. Ex pedibus itaque ſanguinem mittunt ſemel, & bis, quaſi retractum deorſum verſus crura venenum intra corpus non remaneat. Deinde ad ſequens, vel ſimile deveniunt medicamentum purgans, abſque ullo tamen Anti-Venereo, ſed ſolùm per applicationem commune morborum omnium, quo ſemel, bis, & ter corpus ſolvunt:

℞. *fol. ſen. or. tart. vin. alb. & polyp. querc. ana* ℥. j. *flor. cord. p. j. f. decoct. ſ. a. in aqua capill. ven. & in ſuff. quantitate prædict. decoct. diſſ. Syr. Sueſſ. & roſ. ſolut. ana* ℥. iij *confect. hamech.* ℥. ß. *m. f. potus, adde aquæ cinnam. parum.*

Verùm nos fraternâ charitate *vulgares Medicos* admonitos volumus, (licèt de errore admoneri nolint) ne audeant ſanguinem mittere, neque purgans exhibere medicamentum, ſaltem dum in gonorrhœâ perſeverat urinæ acrimonia, & in erigendo dolor, ſed uſque hunc perſeverare debent in aperientibus, & diureticis, nec aperientium, & diureticorum uſus debet eſſe prolixus, quia teſtium inflammationem, & tumorem, vel podagram, vel involuntariam urinæ excretionem cauſſare poteſt, ut nos multoties obſervavimus. Verùm his ſyrupis aperientibus, & diureticis Laconicè res abſolvi poteſt.

℞. *Syr. de quinque radic. aperient. & de altheâ Fernel. ana* ℥. j. *aq. capill ven* unc. iij. m.

Vel ℞. *Syr. de Nymphea, & malvar. ana* unc. j. *aq. ejuſdem malva* unc. iij. m.

Vel ſequenti in hunc modum concinnato, quo plures curavimus gonorrhœas:

℞. *Decoct. capill. Ven. agrimonia, hepatica, plantaginis, Ceterach.* ℥. v. *Syr. de ſucc. Viol.* ℥. ij. *m.*

Et ratio eſt, quia tam ſanguinis miſſio, quàm medica-

dicamentum purgans à corporis circumferentiâ centrum verſus trahunt, & venenum gallicum, quod in pene, viciniſque ſtagnat partibus, intrò trahitur, aut ejuſdem materiæ in teſticulos deductio, & horrendi morbi indè ſequuntur. Terque quaterque infelix ille, qui virulentâ adhuc fluente gonorrhœâ ex miſſo ſanguine, vel ab adhibito purgante gonorrhœa à fluore ceſſat, vel enim febre malignâ corripitur, vel intra menſis ſpatium acerbiſſimis in toto corpore doloribus cruciabitur. Expectent itaque, ut in gonorrhœis omnis dolor, omnis urinæ acrimonia, & omnis materiæ fœdus color ceſſent, nam tunc licèt ſanguinis miſſio, quæ tamen nullo modo fieri debet, & purgans medicamentum, nihil proficiant, multùm nocere non poſſunt.

Si his præſidiis gonorrhœa non ceſſerit, oleis adſtringentibus ex *maſtiche*, *menthâ*, *roſâ*, *myrto* paratis Lumborum regionem, & perinæum inungunt, vel ex rebus adſtringentibus fovent.

In diuturnâ gonorrhœâ prædicta non ſufficiunt, & ad fortiora confugiunt, nempe ad ſalſæ parillæ pulverem, quam tali modò deſcribunt.

℞. *Salſa parill.* unc. j. *turbith*, *& hermodactyl. ana* unc. iij. *fol. ſen. or.* unc. ß. *fiat omnium pulvis ſubtiliſſimus, de quo*

℞ ʒ. ij. *pro vice. in qua doſi ſingulis vicibus ſunt addenda gr. v. vij. vel viij. diagrid & infundatur de ſero in vino albo generoſo.* Poſteà manè ſumatur ad plures dies uſque ad morbi declinationem.

Solet quandoque tam ſæva, & rebellis eſſe, & tunc labem hepati impreſſam eſſe ſignum eſt, & decocta ſudorifica ex ligno guajaco, & ſalsâ parillâ in vino auſtero parata, vel æſtuaria multùm prodeſſe poſſunt, quibus non juvantibus utendum cenſent intra mentulam lotionibus *ex aquis plantag. roſ. rubr. portulac. & Nymph. additis ceruſſa lota in aquâ roſ.* ʒ. *ii. lithargyr. bol. armen. or. & terr. ſigillat ad* ʒ. j. *Bulliant ad tertia partis conſumpt. & colatura addatur ſacchari alb. parum*, & f. injectio pluries in die uſque ad gonorrhϾ ſanationem.

Tandem aquam commendant ſolutivam, quam ita parant:

℞ *Tartari*, *& polyp. querc. ana* unc. iij. *ſen. or.* unc. ij. *paſſul. ſine arillis* unc. iv. *coriand. præp.* unc. j. *cinnam. elect. parum.*

Bulliant ſ. a. in ſufficienti aqua quantitate, & facta colatura ſervetur. De hac decoctione exhibeantur unc. vj. pro vice ad plures dies.

Ex his debilibus, & barbitonſoriis medicamentis, quæ tam ſævo, deleterio, & pertinaci noſtri barbati exhibent morbo, non ægrè quiſque omnimodam ſanationis impoſſibilitatem conjicere poteſt, & licèt quandoque his futilibus medicamentis gonorrhœa ceſſare videatur, quia Luis virulentia approprietatis non abſterſa, & reſoluta fuit, inquilinus remanſit hoſtis, qui horrenda fabricat ſymptomata, temporis tractu barbatorum palliatæ pateſcunt ſanationes.

Pro noſtrâ methodo in curandis virulentis gonorrhœis repetimus id, quod in noſtris theoriis diximus, ſcilicet quòd cauſſa occaſionalis Luis Venereæ eſt fixatum nutrimentum, cui quoties nutrimentum ſanum, & volatile approximatur, figitur quoque, & in ejus naturam convertitur. Gonorrhœa gallica hoc modo fit, ſcilicet halitus, & effluvia uteri gallici viri ſani urethram intrant, ejus epidermidem penetrant, proximum illius partis nutrimentum ſanum, & volatile attingunt, illudque in eorum naturam tranſmutant, tranſmutatum deinde in ſaniei formam effluit, totamque inflammat urethram, quæ inflammatio in veſicæ collum uſque tranſfunditur, & hinc ęger cùm decumbit, intenſis afficitur doloribus, ſi penis tentigine corripiatur, & in lotii emiſſione, nominatim verò in viris, convulſione nervorum penis, qui dum ad principium retrahuntur, intumeſcunt, à qua intumeſcentiâ, pars illa flectitur, & incurvatur, unde gradus urinæ acrimonię, & gonorrhœę exurgit, quam chordatam appellant Medici. Hac poſitâ doctrinâ indicatio curativa duplex indè conſurgit, una, quæ fixatum jam nutrimentum reſolvit, immutat, ac volatile reddit, & altera, quæ adveniens ſanum nutrimentum in ſuo balſamo conſervet, ita ut licèt contaminatum attingat, non tranſmutatur ab eo; quoties enim quod advenit in partem nutrimentum non tranſmutatur, & quod illud tranſmutat, reſolvitur, & abſtergitur, de gonorrhœâ jam actum eſt.

Reſolutio, & abſterſio fixati, & corrupti nutrimenti non fit niſi per vitriolata, ut alibi demonſtrabimus; quoties enim loca, in quibus facta eſt degeneratio, attingunt, illa abſtergunt, quod in gonorrhœis fit, injiciendo in urethram per ſyringam aquam vitriolatam dulcem, quam aliqui ex vitriolo Cyprio ita parant.

℞. *Vitrioli Cyprii* ʒ. *ij. ß. aqua roſ. & plantag. ana lib. j. fiat in aquâ vitrioli reſolutio abſque calore, deinde illam ter per chartam emporeticam filtra.* Quidam pro Cyprio utuntur *Hungarico.* Multi adhibent lapidem ſalutis, ut

℞. *Aqua plantag. lib. j. Lapidis ſalutis* ʒ. *viii. ſtent ſimul ſpatio duodecim horarum deinde decanta.* Verùm nos felici cum ſucceſſu uſi ſumus *aquâ noſtrâ Venereâ*, quam ita paramus:

℞. *Viridis æris* unc. ß. *aqua font. lib. ij. ſtent ſimul uſquequò aqua coloretur, decanta, decantata diſſolve. Mercurii meteorizati gr. ii. vel. iij. & filtra.*

Tandem nos ſpecificum nacti ſumus medicamen, & omni laude dignum pro curandâ virulentâ gonorrhœâ trium dierum ſpatio, quod nunquam gonorrhœâ correptum fefellit, illudque ſine invidiâ communicamus.

℞. *Aqua plantag. lib. ß. Draconis mitigati in pollonem redacti* ʒ. *ij. m. in phialâ, & agita.*

Vel loco Draconis mitigati (in dictâ aquâ diſſolvi poteſt *ſalis Saturni* ʒ. j.) Hanc aquam recipe cum ſyringâ, ac permitte, ut ſyringę fiſtula, quę tenuiſſima eſſe debet, & ſyringa ex ebore, parùm ultra glandem intret, ac tunc ſiphonis preſſurâ fac, ut aqua per urethram interiùs excurrat, digitis premendo balanum, ne ſyringa ulteriùs intret, & aqua immiſſa fluat. Hæc lavatio ter fiat in die, & ter qualibet vice per tres, vel quatuor dies; ubi quiſque advertere debet, quòd ad hęc noſtra applicanda remedia non requiritur, ut per aliquod ſpatium gonorrhœa fluat, ſed ipſo tunc, quo apparet, imò ſi ſuſceptę gonorrhϾ, vel bubonis ſuſpicio adſit, qui non adhuc ſe manifeſtavit, hujus medicaminis uſu ritè præcaveri poteſt, nam exterminantur cauſſæ, quibus poſitis pullularet.

Conſervatio balſami nutrimenti eſt altera indicatio, quę nos cogit invenire remedium, cujus energia nutrimentum, quod in partem contagio pollutam advenit, ſuam puritatem, & volatilitatem ſervat, nec per contactum cum corrupto ipſum quoque corrumpatur; hoc auxilium mirabiliùs, quàm credi poteſt præſtat terebinthina per os aſſumpta ad quantitatatem unc. ß. quolibet manè jejuno ſtomacho per ſex dies in formâ boli intra hoſtiam convoluta. Verùm nos feliciter utimur in gallicis gonorrhœis terebinthina Venetâ illotâ ad quantitatem ʒ. i. ß. alternis diebus intra hoſtiam convoluta aquâ madefactam *cum Draconis mitigati gr. x. vel xx.* in formâ pilulari, cui medicamini nulla gonorrhœa quamtumvis virulenta reſiſtit, moverque duos,

vel

vel tres ſeceſſus, & urinę quantitatem. Illicò urinę acredinem, & in erigendo dolorem aufert, materię fluentis colorem immutat, omnia ſymptomata reddit benigna, & ad octo vices integrè curat fluxum, nec ęger alio indiget medicamento purgante. Spiritu terebinthinę in gonorrhœis percurandis nil eſt potentius, ſuâ namque balſamicâ vi renes, & omnia vaſa à venenatâ Luis labe abſtergit, & purificat.

Quercetanus contra gonorrhœam virulentam ſuam commendat aquam, quam ſe centies expertam eſſe gloriatur, cujus componendi talis eſt modus:

℞. *Menth. ſicc. dictamn. Cretenſis, radic. Ireos florent. ana* unc. j. *ſemin. agni caſti, rutæ, lactucæ ana* ℥. vi. *terebinthin. Venet.* unc. iv. *vini albi* unc. xx. *m. omnia, & deſtilla in vaſ. vitreo, in balneo vaporoſo.* Doſis cochlearia duo per aliquot dies, manè jejuno ſtomacho, corpore priùs purgato.

Sed nos non ſatis commendare poſſumus noſtras pilulas in gonorrhœâ virulenta, nunquam nos, & ęgrotum fefellerant, hactenùs pro reconditis habuimus, at nunc charitas nos monet, ut communicemus abſque invidiâ ad proximi utilitatem, ut

℞. *Stibii diaphoretici* ʒ. ij. ß. *ſucc. liquiritiæ inſpiſſat.* ʒ. v. *ſuccini alb.* ʒ. ii. *gumm. guajac. nativi* ʒ iv. *Mercurii dulc.* ʒ. vj. *Maſtich. elect.* ʒ. ij. *terræ examinatæ Vitrioli.* ℥. ii. ß. *m. & cum ſuff. q. terebinthina Cypria efficiatur maſſa, ex qua pilulæ parvæ efformentur*, quarum quatuor, aut quinque pro doſi unà exhibeantur ad plures dies. Nulla gonorrhœa quantumvis virulenta, & antiqua his noſtris pilulis reſiſtit, ſunt veluti ſpecificæ pro hoc malo. Non inferioris conditionis ſunt ſequentes noſtræ pilulæ, licet compendioſiores, ut

℞. *Gummi guajaci nativi* ℥. iij. *Stibii diaphoretici* ʒ. ij. *cinnab. nativi, vel antimonii* ʒ. ß. *merc. dulc.* ʒ. j. ß. *m. cum balſamo Peruviano liquido, formentur pilulæ XII. & deaurentur.* Doſis pilulæ. ij.

Multùm conducit *ſpiritus terebinthinæ miſtus cum ſaccharo Saturni* in gonorrhœâ virulentâ, non abſumendo ſemen, ut vulgares perperam credunt, ſed abſorbendo acidum vitioſum in hac gonorrhœâ peccans; & eâdem ratione conducit *Camphora*, non quod caſtret per nares, ut vulgò putatur, unde verſus:

Camphora per nares caſtrat odore mares.

Sed tanquam ſal volatile oleoſum detergit, & corrigit acidum Venereum. Hàc eàdem ratione *infuſum cantharidum in vino* expertum eſt remedium contra gonorrhœum cujuſdam Belgæ, quod hic pro ſecreto apud quoſdam pharmacopolas, & Medicos habetur in ſpiritu vini infuſum; & nos multos, qui tale infuſum acceperunt à faucibus orci eripuimus. Verùm cantharidibus ineſt vis ſalis volatilis quæ magna cauſtici, ſedulitate & cognitione temperari debet ab acido aceti, vel vini, ut abeat in ſalſum temperatum, non adeò corroſivum, alias cito potentiſſimè urinam cieat, corrodit, veſicat, & exulcerat non tantùm veſicam, ſed in tranſitu alias internas corporis partes, & ultimò veſicam, & inde inducit mictum cruentum. Adhiberi tantum debent cantharides externè in veſicatoriis, & tamen quoque mictum cruentant. Aliqui *ſale petra, vel prunella* utuntur quia abſtergit, & reſolvit omnia ſalia Venerea; & per urinæ ductus expurgat.

Extincto ſyringæ, terebinthinæ, vel pilularum noſtrarum uſu gonorrhææ gallicæ fluxu, tutò, citò, & jucundè, magna cautela adhibenda eſt, ut ſi fortaſsè aliqua contagii aura intra corpus deliteſcat, omninò exterminetur. Nonnulli aquâ ſolutivâ magiſtrali utuntur a celebri Viro *Paulo Æmilio Ferrilio* inventâ; ejus enim uſus poſt ſymptomatum gonorrhϾ virulentæ remiſſionem, illam omnino extinguit, & de totali veneni gallici extinctione aliquo modo ægros tutos reddere poteſt ejus deſcriptio talis eſt.

℞. *Salſ. parill. ſciſſa, minutim inciſa, & benè lota, polyp. querc. contuſi, tartari alb. pulveriſati, uvarum Corinthiacar. ana unc. ii. ſantal. rubr. contuſ. unc. j. limaturæ ligni ſancti, raſuræ eboris, corn. cerv. non calcinati ana unc. j. Ponantur hæc ultima tria in pipatellâ, & ſimul cum aliis projiciantur in aqua fontis ferventis lib. xx. ac deinde operto vaſe detineantur in loco tepido per 24. horas, bulliant poſtea ad Conſumptionem tertiæ partis aquæ; & tunc adde ſol. ſen. or. unc. iij. cinnam. elect. contuſ. unc. j. bull. parum, & auferatur vas ab igne; ac bene coopertum frigeſcat. Aqua per inclinationem à materialibus pura ſeparetur abſque expreſſione, & poſt ſeparationem in eâ exprimatur fortiter pipatella & ſervetur.* Doſis lib. j. uſque ad j. ß. pro patientis diſpoſitione. Exhibeatur frigida poſt aniſorum conditorum comeſtionem, jejuno ſtomacho per quinque, aut ſex dies. Leniter ſolvit corpus ſepties, vel octies in die. Lauto indiget prandio, & ex carne, cruda omnia interdicuntur.

Verùm, ut in futurum æger tutus eſſe, & abſque ſuſpicione vivere poſſit de lue, ſi ſequentibus pilulis, quiſque utatur, procul dubio ſuccedet.

℞. *Pilul. de tribus* ℈. ii. *in gracilibus; robuſtioribus verò* ʒ. j. ß. *merc. dulc.* ℈ j. *m. f. pilul. v. & deaurentur.* Et exhibeantur ante cœnam, eandem doſim ter exhibe trium dierum ſpatio poſito inter unam, atque alteram, & perfectè curatus erit infirmus. Vel meliùs.

℞ *Extract. Catholic.* ʒ. j. *mannæ merc. gr. x. m. f. pilul. iij. & deaurentur.*

Cœterùm ſi æger noſtris utatur pilulis, nullo alio purgante indiget.

Præſcriptis remediis indubitanter recens gonorrhœa virulenta curatur, & contagii ſuſpicio, in poſterùm regerminatio omninò tollitur; verùm ſi gonorrhœa fuerit antiquata, iiſdem remediis tentari poteſt, facilè tamen evenire poterit, ut impreſſum profundius virus non ita extinguatur, ac ſi recens eſſet; atque tunc ut fluxus curetur, qui faciliter in urethrâ carunculam inducere poteſt, quæ illam occludere ſolet, ad efficaciera tranſeundum eſt, nam quò antiquior gonnorrhœa, eò remediis fit rebellior. Itaque ubi in recenti lavatio per ſiryngam, & terebinthinæ uſus per ſex dies fuêre præſcripti; in antiquâ per 12. dies præſcribi debent eodem modo, quòd ſi jam pertinax perſiſtat; jam hæc ſunt inutilia, tunc *ad turpeti mineralis, vel mercurii diaphoretici in noſtrâ Pyrotechniâ* deſcripti uſum recurrendum eſt, vel *ad lacertæ viridis* præparationem, cujus remedii tanta eſt in curandis gonorrhæis efficacia, ut recentem unà vice exhibitum curet: antiquam verò quatuor vicibus aſſumptum radicitùs abſtergat. Hoc remedium verſatum in ſpagyricis requirit artificem, nec indifferenter cuilibet pharmacopolæ eſt pro eo fidendum, modus illud conficiendi hic eſt.

℞. *Merc. vivi mundificati* ℥. iij. *f. ejus ſolutio in aqua fort.* ℥. iv. *& ſervetur, deinde.*

℞. *Veneris unc. ij. ſolve in aqua fortis unc. iv. ß.*

Has ſolutiones conjunge in uno vaſe atque poſtquam ſunt commiſtæ, aqua fortis deſtilletur, urgendo ſub fine ignem vehementius ut maxima ſpirituum corroſivorum pars tollatur, quod in fundo reſtat, tere, & cum ſpiritu aceti in cineribus; vel in B. digere per xxiv. horas, ultimò ebulliendo, ut potiſſima Mercurii pars in aceto ſolvatur, nam acetum deſtillatum tingetur colore lazureo, hoc coloratum acetum per inclinationem à præcipitato ſepara in vas limpidum. & ſerva, affunde iterum ſuper præcipitati reſiduum aliud acetum, ac eodem modo, quo & ſpatio ſeparetur, & in vas limpidum ſerva, & ſic tertio

tis ſint, uſqueque acetum non ampliùs tingatur, tunc remanebis in vaſe pulvis citrinus dulcis, quem ſerva, nam mirabile eſt diverſis morbis remedium; tinctum verò acetum deſtillatum quod omne in vaſe aſſervaſti, in cucurbitam vitream loricatam ſuæ fornaculæ adaptatam injice, & evaporationis ignem ſuppone illumque continua, uſque dum ſicca materia remaneat viridis coloris, ac ea propter lacerta viridis dicitur. Hanc materiam à vaſe exime, & reduc in pulverem, qui non eſt eluendus. Eſt ſpecificum pro gonorrhœâ virulentâ antiquatâ jamjam ad luis Venereæ præcipitium declinante, & licet gonorrhœa ceſſare viſa ſit, redit tamen ab hoc ſpecifico exhibito. Ideòque doſes convenientes tandem iterandæ, donec omnis fluxus ſanioſus ſedatus, & ſublatus fuerit. Movet nimirum ſimul hoc pharmacum gonorrhœam, & eandem tollit. Doſis à granis duobus, ad quatuor cum aliquâ maſſâ pilulari. Solet ut plurimùm lenem provocare vomitum, paucoſque ſeceſſus. Vel ſequens maſſa pilularis formari poteſt, ut

♃. *Lacerta viridis* ℥. ij. (*forſan potiùs* ʒ. ij.) *terebinth. Cypriæ leviter coctæ* ℥. ij. *ſucc. liquiritiæ inſpiſſati* ℥. iij. *extract. gentianæ* ℥. *j. m. omnia ſimul, & f. maſſa pilularis ſ.a Doſis* ℈. j. ad ij.

Nonnulli *infuſum cantharidum* in vino ſimplici, ſublimato tanquam expertum remedium pro gonorrhœâ curandâ præbent, quia cantharides acerrimo ſale volatili abundant, quo mediante acidum ſal vitioſum in gonorrhœâ abſorbetur. Verùm non eſt tutum medicamen; eſt namque hoc ſal cauſticum, & niſi optimè corrigatur, corrodit, & veſicam exulcerat, & inde mictum cruentum inducit. Et nos multos è faucibus orci eripuimus, qui tale infuſum ſumpſerunt; Concedimus itaque cantharides vulgaribus pro excitandis veſicis. Nonnulli bardi ad ſtimulandam Venerem cantharidum pulverem ſumpſerunt, ſed res male ſe habuit. *Salmuth.* de ſene hiſtoriam narrat, qui juvenculam duxit, cui ut placeret, accepit medicamentum, cui adjunctæ fuêre cantharides, inde factum ut altero nuptiarum die fuerit mortuus, pene rigido permanente poſt mortem. Pro excitandâ Venere expertum remedium externum eſt cantharidum oleum per infuſionem, quo penis & teſtes inunguntur, ſic enim Venerem ſtimulat, & penis erectionem promovet.

Poſt extinctum fluxum ſanioſum Venereum, per aliquod temporis ſpatium quædam lucida lacrymula ad urethræ expreſſionem uſquè ad glandem quandoque exprimi ſolet, quæ verum ſemen eſt; adhæret namque pollici, indici cum aliquali extenſione, quod non contingit in fluxu ſanioſo, & hæc dicitur vera gonorrhœâ. Contingit hæc vel à ſeminis ubertate: hi enim gonorrhœa Venereâ correpti à coitu ſe abſtinent, ſemen augent, unde ut plurimùm nocturnas patiuntur pollutiones cum magnâ ſeminis excretione; vel provenit à laxitate veſicularum ſeminalium non ſecus ac proſtatarum glandoloſarum, quæ à fluxu ſanioſo introducta fuit. A ſeminis copiâ illis curatur medicamentis, præter extenuantem diætam, quæ ſemen diminuunt, ut

♃. *Fol. rutæ ſiccæ, ſem. agni caſti, menthæ ana* ℥. j. *m. f. omnium pulvis*, de quo accipiat aliquid æger manè jejuno ſtomacho in ovo ſorbili. Utiliſſima eſt aqua caſtitatis alibi à nobis deſcripta. Vel ſequens medicamentum per aliquot dies ſ. ſumptum, ut

♃. *Syr. de Nymphæa unc. j. trochiſ. de vitice* ʒ. *j. aquæ Lactucæ unc. iij. m.*

Vel ſequens propinetur emulſio ad plures auroras, ut

♃. *Sem. cannab. melonum ana* ℥. *ij. quatuor frig. maj. ana* ℥. *j. aquæ Lactucæ, portulacæ, flor. Nymph. ana unc iij. fiat emulſio, & edulcoretur cum ſufficiente quantitate ſyr. papav. albi.*

Si veſicularum ſeminalium laxitate ortum ducat, ea conducunt medicamenta, quæ hæc vaſa coarctant, & ad naturalem partium ſtructuram diſponunt, ita ſunt *corallioruni tinctura*, vel horum *ſyrupus*, *vel magiſterium.* Vel ſequentes pilulæ ad finem uſque continuentur, ut

♃. *Extract. rad. tormentil.* ℈. *ij. magiſt. coral.* ℥. ß. *ſperniol. Croll.* ℈. j. *m. f. pilul.* ix. *pro tribus doſibus.*

Vel ♃. *Croc. Martis adſtring.* ℈. ij. *trochiſ. de carabe.* ʒ. j. *oſſis ſepiæ prap.* ℈. j. *Sacch. Saturni gr.* xv. *m. cum ſyr. de Nymphæa, & formentur pilulæ magnitudinis ciceris.* Doſis pilulæ iij.

Solet quandoque gonorrhœa ita rebellis eſſe, ut omnibus adhibitis remediis reluctetur; hoc provenit, quia granum hordaceum eſt læſum, vel ulceratum & hæc eſt illa gonorrhœa, quę ad plures annos, & ultra perdurare ſolet, niſi noſtra adhibeantur medicamina.

Cap. 3. *De Teſtium Tumore.*

TEſtes variis tumorum generibus infeſtari ſolent, inflammatione ſcilicet, ſcirro, eryſipelate, œdemate &c. quæ ſunt aliis communia partibus, de quibus hîc non agimus: quædam alia ſunt particularia, & propriè ipſis competunt teſtibus, non enim fiunt in extimâ ſcroti parte ſed in intimâ, & circa ipſos, hujuſmodi autem ſub herniæ nomine comprehenduntur, de quibus in Primo Tomo tractavimus, ſed hîc de illo teſtium tumore, qui ex virulentâ gonorrhœâ ortum ducit, agimus, quæ *Hernia Veneris* dicitur.

Signa.

Hujus affectus ſigna ſunt: Si actu gonorrhœa fluit, vel ejus intempeſtiva præceſſit ſuppreſſio, & ingens rigor corpus invaſerit, deinde febris, teſtes intumeſcunt, inſignis, & dolorificus exoritur tumor, quandoque in uno, & quandoque in ambobus teſtibus, cum pondere, quaſi teſtes deorſum trahente, rubore, & pulſatione, ut plurimùm ad renum loca ſe extendente.

Cauſæ.

Vulgares Medici teſtium tumorem per viam fluxionis fieri credunt, imo per confluxiooem catarrhalem ex hepate, quia gonorrhœam eſſe penis catarrhum opinantur.

Fit teſtium tumor, ſi æger diætæ leges parùm ſervet, ſed ex ejus arbitrio pendeat, varioſque committat errores; vel potiùs ſi ſanioſus fluxus adſtringentium ope repulſus fuerit; vehementioribus catharticis vel intempeſtivè adhibitis; vel à nimio aperientium, & diureticorum uſu, vel ex phlebotomiâ in pede celebratâ. His mediantibus cauſis occaſionalibus, ſanioſus gonorrhœæ fluxus, vel aliqua ejus portio inhibetur, ſtagnat, nec ampliùs quandoque fluit, & conſuetam obſtruit viam, tunc è proſtatis per teſtium fibras, vel unà cum ſanguine, vel ſucco nutriente, vel lymphâ ad teſtes propellitur, & diffunditur, ibique excitatâ efferveſcentiâ, vaſa intumeſcunt, ſucci inter teſtium fibras ſtagnant, fermenteſcunt, & arrepto veneno Venereo, ita exagitantur, ut acidæ, & cuſpidatæ eorum particulæ vehementiùs commotæ fibras vellicent, lancinent, contrahant, vel diſtendant, & hoc non modò tumor, & ingens dolor, ſed febris, rubor & pulſatio nunc in uno, nunc in ambobus teſtibus exſurgit. Sæpè plures teſtium canaliculi à materiâ ſtagnante aperiuntur, & ſucci intùs contenti effluunt, & hyperſarcoſin producunt inſanibilem.

Prognoſis.

Teſtium tumor eſt malum non contemnendum, cùm teſtes ad ſpeciei conſervationem non ſolùm ſint neceſ-

ſarii, illiſque valdè læſis, læditur & generatio, ſed etiam teſtantur humanitatem; unde tumor hic in principio non ægre curatur, ſi illicò convenientia adhibeantur medicamenta, & nullus nec à patiente, nec à medico committatur error: ut neglectus rarò ſupputatur, vel perpetuò in ſcirrhum degenerat, ſi ſucci ſtagnantes ab initio non attenuentur, & reſolvantur, præter alia diræ luis ſymptomata, quæ huic malo ſupervenire ſolent.

Curatio.

Curant *Vulgares* teſtium tumorem præmiſſo clyſtere refrigerante, & emolliente, peccant teſtes, & anum plectunt; deinde venæ ſectionem revulſivam celebrant, quæ multùm nocet, ut fuſiùs demonſtravimus: quia non peccat ſanguis, & in morbis venenatis ſanguinis miſſio eſt ipſo veneno nocentior. Poſtmodùm victus refrigerantis, & humectantis inſtitutâ ratione, ad cataplaſmata refrigerantia deveniunt *ex malvarum foliis, radicibus althea, floribus chamomilla, & meliloti, ſeminibus lini, ac pſylij.* Vel

℞. *Succ. ſolan. lib.* ß. *flor. alth. exſiccat. roſ. rubr. ana* ʒ. j. *aquæ perſicar. maculat. plantag. ana* ʒ. iij. *farinæ hordei lib.* ß. *olei roſ.* ℥. iv. *f. cataplaſma.*

Verùm in magno verſantur errore, quia licet copioſius refrigerent, tumorem non tollunt, nec reſolvunt; ſed in ſcirrhi duritiem vertunt. Nonnulli *fabatam* applicant, quam concinnant, fabas coquendo ad cataplaſmatis formam uſque cum oleo roſ. & eodem modo *ex ciceribus cataplaſma* conficiunt, quæ juvare credunt ob ſignaturam cum teſtibus. Dato, quod cicera ob ſignaturam juvent, fabæ quam ſignaturam habent; Interim non deſunt *ſyrupi refrigerantes*, & renum *ex unguento roſaceo, & Comitiſſæ* inunctiones. Corpus ſemel, & bis *Caſſiâ* purgant; ſed malum pejorant, & tumorem augent, caſſia namque per urinæ vias purgat.

Teſtium tumorem ex virulentâ gonorrhœâ contractum nos curamus dolorem ſedando, fluxum ſanioſum avertendo, diffuſum diſſipando, & tumorem reſolvendo. Unde æger in lecto quieſcat, & ſtatim ad doloris ſedationem, teſtibus cataplaſma de micâ panis ſæpius applicetur quod fit *ex lacte, micâ panis albi, vitellis ovorum recentium, ac oleo roſaceo.* Magnæ efficaciæ eſt hoc cataplaſma in inflammatione, & ſedandis teſtium doloribus, non quia frigidum, ſed ob anodynam energiam, quam continet. Verùm ſi dolor ſit ita acerbus, ut totam ſe curationem trahat, tunc maximo juvamine applicetur cataplaſma *ex foliis hyoſcyami, papav alb. & umbilici Veneris confectum in aqua ſpermatis ranarum* & addi poſſunt *mucilagines ſeminis pſyllii cum eâdem aquâ extracta.* Vel inungi poſſunt *oleo ſem. papav. alb. per expreſſionem elicito:* Præſentiſſimum eſt etiam *Cataplaſma ex ruta, & ebuli foliis aceto coctum*, & applicatum. Vel fiat fomentum *ex decocto radicis chinæ cum floribus ſambuci in vino generoſo*; hoc enim decocto ſi fomentetur ſcrotum, & teſtes, diſcutit, & inflammationem reſolvit cum gonorrhœâ conjunctam. Pro pauperibus tamen expertiſſimum eſt cataplaſma factum *ex farina fabarum coctâ cum poſcâ* ſcilicet *aquâ, & aceto*, & reverâ tale cataplaſma eſt expertiſſimum ad quamcumque teſtium inflammationem; Cujus rei aliquot experientias videre poteritis in Riverii obſervationibus, adeò ut hoc ipſum cataplaſma non tantùm in ſimplici teſtium inflammatione; ſed etiam quæ interdùm ſuppreſſis intempeſtivè gonorrhœis ſupervenit, commodè applicari poſſit.

Sanioſus avertitur fluxus, ſi noſtra adhibeantur medicamina pro gonorrhææ curatione, & præcipuè ea, quæ balſamica comprehendunt. Virulentam à teſtibus reſolvunt materiam ſequentes pilulæ, ut

℞. *Gumm' guajaci mitiv:* ʒ. j. ß. *ſtibii diaphoretici* ℈. ij. *balſami Peruv.* ʒ. ij. ß. *m. cum ſyr. card. ſancti, f. pilul.* xx. *& deaurentur.* Doſis pilul. ij.

Pro tumoris reſolutione, tranſactâ inflammatione, & dolore, unicè valet *oleum ſanctum rectificatum, & corroboratum cum oleo ligni ſancti, vel oleum ceræ cum oleo gummi ammoniaci vigoratum*, pluries injunctum, vel *balſamus ſulphuris à Rulando deſcriptus*, vel applicari poteſt *emplaſtrum ſticticum*: Sed in horum medicaminum applicatione, ut partem tangant, & actuentur, ac ne ſuo pondere teſtes deorſum trahantur, & dolorem adaugeant, neceſſarium eſt ſubligaculum.

Tumorem antiquatum tollunt purgationes noſtræ pilulares capite præcedente de gonorrhœâ deſcriptæ, quibus parùm proficientibus, quia ſcirrhi naturam ſapit, ad noſtra decocta infrà deſcribenda recurrendum eſt, vel ut tumor ſcirrhoſus curandus.

Cap. 4. *De Carunculâ Penis.*

SI gonorrhœa virulenta fuerit antiquata, vel ſextum præterierit menſem, faciliter evenire poteſt, ut virus profundiùs impreſſum in urethrâ ſordidum inducat ulcus, & inde eveniat caruncula penis rariſſime verò ex aliâ cauſâ prægreſſâ hoc oritur malum.

Signa.

Facilè cognoſcitur penis increſcens caruncula, ſeu excreſcentia carnea in urethrâ, ex prægreſſâ fœdâ gonorrhœâ, quæ modò ſtranguriam, modò diſuriam, jam iſchuriam infert; obſervatur namque urinam non eodem tenore ac anteà prodire, aut bifurcatam, ac obliquam, tandem ita ſubtiliatur, ut guttatim tantùm exiliat, aut omninò intercipiatur. Unde cathetere, vel parvâ candelâ cereâ immiſſâ in penis canalem mox ſe offert obſtaculum carnoſum, modò, anteriùs, modò idque ut plurimum poſteriùs, circa penis radicem non longè à proſtatis glandulosis, ibi enim ut plurimùm hæc ipſa caruncula excreſcere ſolet.

In mulieribus cognoſcitur, cùm in uteri collo formatur, quia membri virilis introductionem impedit.

Cauſa.

Penis carunculæ cauſam credunt vulgares eſſe humores lentos, viſcidos, & pituitoſos ad urethræ ulcus defluentes, & cum aliquâ ſanguinis portione admiſtos, in carneam excreſcentiam abire. Verùm errant in hujus affectus aſſignanda cauſa, non enim humores viſcidi, & pituitoſi, vel ſanguis ipſe hujus excreſcentiæ cauſa eſſe poſſunt, ſed hujus mali origo pendet à fœtida gonorrhœâ, quando nempe acrimoniâ acido-ſalinâ corroſivâ liquaminis effluentis corrodit urethram, & nonnhil exulcerat. Unde ſequitur tandem, ut in loco corroſo ex ulceris impuritate, & craſſitie unà cum alimento naturali affluente ſuccreſcat ſubſtantia quædam carnoſa cujuſdam verrucæ inſtar, ut in aliis ulceribus videre eſt, quemadmodum à turdi conſpurcatione arboribus viſcum innaſci dicitur. Hæc ſylveſtris caro vivit alienâ quadrâ, ſcilicet vitâ totius, non aliter ac viſcum frutex arboris vitâ.

Prognoſis.

Penis caruncula malum eſt periculoſum, & curatu ſatis difficile ac tardæ ſanationis; circa enim initia mollis, & laxa percipitur, quandoque parva, & non multæ obſervantur, temporis verò diuturnitate plures grandiores, duræ, & calloſæ, & tunc vix curationem admittunt: ſiquidem levioribus non cedunt medicamentis, fortioribus irritantur, & potiſſimum ſi medicamenta in formâ liquidâ adminiſtrentur, à quibus potiùs

tiùs ſanæ partes, quàm carunculæ eroduntur. Præterea curationis difficultatem auget affecti membri nobilitas, compoſitio, & connexio, quam cum præcipuis partibus habet, adeſt viarum anguſtia, & tractandi difficultas, ac proinde vix ſine majorum malorum metu curari poſſint, nam abſque exedentium medicaminum uſu vix ſuperantur, & quod malum adauget, medicamenta in parte affectâ commodè applicari nequeunt, nec commodus eſt locus ad amputandas has carunculas. Inſuper curandi difficultas oritur, quia pars eſt mobilis, & frequenter ab urinâ humectatur, & irritatur. Imò malum comitatur modò ſtranguria, modò dyſuria, & modò iſchuria. Eſt ſtranguria urinæ ſtillicidium & ſæpe ad mictionem ſtimulat, parùm tamen, & guttatim ſaltem redditur urina, idque qualibet vice cum mordicatione acerbâ, & ululatoriâ inter mingendum in meatu urinario percepta, inprimis autem circa mictionis finem, ubi mordaciſſimus ardor uſque ad glandis extremitatem ſentitur. Dyſuria eſt urinæ difficultas, quando urina cum laborioſo conatu, diuturniorique quàm aliàs fieri ſolebat, occupatione. & quandoque cum hypogaſtrii dolore vix tandem omnis ea quantitas, quæ pro vice in veſicâ collecta eſt emittitur, interrupto, ſubindè mictionis filo, atque in guttationem converſo, imò integram ſubſiſtentiam minante, ut proinde patiens opus habeat ducto prius integris pulmonibus ſpiritu fortius conari atque unà nonnunquam manibus hypogaſtrium comprehenſare, quò omnis urina foras propelli queat, tanto labore, & dolore urinæ redditio fit, ut interdum etiam teneſmum concitet, alvum ad ſe exonerandam ſtimulet, & ſaltem ani ſphincter ſimul per conſenſum doleat, ac hæmorrhoides inflentur; unde miſeri ægri ejulare cogantur. Iſchuria eſt penitus urinæ ſuppreſſio, ita ut planè nihil, & ne guttula quidem emanare poſſit, & ad ſuperiora regurgitat. Et hinc difficillima emergit curatio, & luem Veneream comitem habet, quia hujus ſoboles eſt. Nec radicitus tollitur, & poſt remediorum applicationem licèt abſumpta videatur, tandem ad ſepulchrum uſque comitari ſolet.

Curatio.

Pro Carunculæ curatione præmiſſis internis purgantibus, tam mercurialibus lui dicatis, quàm appropriatis, ſed blandioribus, nam ſatius eſt bis, vel ter corpus purgare, quàm viribus proſtratis, agitatis, ac calefactis humoribus malum exacerbare: deinde idoneâ inſtitutâ victûs ratione, ad decocta confugimus ſudorifica. Si caruncula in magnitudinem, & duritiem excreverit, emollienda eſt fotu *ex radicibus liliorum alborum, althea, ſemine lini, fœnugraci, floribus camomilla, & meliloti, qua conciſa, & contuſa bulliant* intra crura, ac pannis undique circumtecta, ne quid exhalet, & fomentetur penis, poſt fotum applicetur cataplaſma ex prædictis materialibus contuſis, & trajectis. Vel fiat linimentum *ex unguento de althaâ, butyro, adipe humana, & oleo* ſimul miſtis. Emollitâ carunculâ ſequitur, ut extirpetur; hujuſmodi autem opus non exſpectandum eſt, neque ſperandum eſt à naturâ ſed ab arte. Si omnimoda urinæ ſuppreſſio ægrum fatiget, vel ſtillicidium, pro urinæ excretione ad ceræ candelæ uſum deveniendum eſt, eſto in ejus introductione intenſiſſimi excitentur dolores, ſed candelæ cuſpis illinenda eſt aliquo medicamento non valentiori, & acriori, ne ob dolorificam eroſionem aliquod exitiale ſuccreſcat malum, ſed talis energiæ eſſe debet, ut carunculas diſſipandi, & conſumendi vi potiatur citra mordicationem. Abſumetur caruncula ſequenti pulvere.

℞ *Draconis mitigati* ʒ. ij. ß. *ſtibii crudi* ℥. ß. *tutia prep.* ʒ. j. *m. f. pulv. ſubtiliſſ.*

Utimur hoc pulvere cum candelis cereis & cerâ virginea factis quatuor, vel quinque filis cerâ obductis, Ceræ verò præparatæ tenuiſſimis obvolvendæ ſunt faſciis ex lineo panno carbatino, ne nempe fabrefactæ candelæ relinquant ceram, & ut commodiùs unguentum recipiant. Pulvis iſte priùs cum oleo amygdalarum diſtemperatus ſit, eoque ſuperior illinatur candela cerea, & in penis ductum immittatur, eò uſque ubi caruncula viget. Si æger mingere volet, dematur candela & poſt mictionem nova indatur, idque fiat integro quatriduo. Vel meliùs fiant candelulæ ex cerâ albâ quatuor filis ex ſerico crudo cerâ obductis, ne intra urethram rumpantur, ut multoties obſervavimus. Pars, quæ urethram ingreditur, parum calefacta volutetur ſupra *ſimplicem draconis mitigati pulverem*, & modô quo ſupra adhibeatur; vel eodem modo utimur *Calomelano Turqueti* feliciori eventu. Non credibile eſt quantum hic pulvis valeat ad penis carunculam abſumendam, nam medicamentum pro carunculâ talis energiæ eſſe debet, ut ſanam non exulceret partem, & luxuriantem tantùm abſumat, ejuſmodi eſt Draconis mitigati, & Colomelani Turqueti pulvis.

Nonnulli in carunculæ abſumptione candelæ vice, chordâ ex inteſtinis contortâ, & oleo amygdalarum dulcium oblitâ utuntur, quæ nullatenus rumpi poteſt & multùm pro unguenti illitione valet; chordæ namque apici, & vacuitatibus adhæret. Multa ſunt unguenta pro hoc malo ab authoribus deſcripta, ſed ab acribus, & corroſivis abſtinere oportet, quia urethræ molliſſimæ, & tenertimæ fibræ facilè læduntur, & diſcinduntur, periculum namque eſt, ex nimiâ corroſione, ne gangræna oboriatur, & eſſet malum priori pejus. Miria itaque conducunt, & quæ ſenſim abſumendo procedunt, ita eſt ſequens, quod ſat extollere non poſſumus, ut

℞. *Oſſis ſepia, tutia prap. ana* ℥. ij. *cornu cervi uſti, aloes lota, ariſtoloch. rotund. ana* ʒ. j. *al. uſti* ʒ. ß. *f. pulv. ſubtiliſſ. poſteà.*

℞. *Ol. roſar.* ℥. ij. *Lithargyr. aur.* ℥. j. *f. decoct. quouſque acquirat emplaſtri conſiſtentiam, deinde ab igne depoſito, adde illum pulverem & ad ignem tractato, ac miſceto donec medicamentum evadat duriuſculum*; hoc remedium emplaſtri habet conſiſtentiam, & extremitati candelæ, vel chordæ, præſertim ſi illa tenuior facta ſit, ſatis commodè annecti poteſt.

Quod ſi caruncula admotis vulgaribus præſidiis non diſſipetur, & urinæ ſtillicidium omnimodam ita minetur interceptionem, ut patiens periclitari videatur, tunc ad ſpecillum plumbeum confugiendum eſt, præmiſſis emollientibus; ſic enim vehementes non concitantur dolores, & non ita facilè inflammationes ſequuntur.

Si omnimoda ſit urinæ ſuppreſſio, parvus chateter in meatum urinarium intrudatur uſque ad veſicæ fundum, ſic carunculæ atteruntur, & comminuuntur, & urina evacuatur; interim permittendum eſt, ut ſanguis copioſè educatur, ita enim, ne prava accidentia ſequantur, prohibetur. Opus crudele videtur, attamen longè crudelius eſt, cùm nihil urinæ excernitur, ſinere, ut ad alias partes recurrat, & patiens citiùs, & certiùs periclitetur.

Abſumptas eſſe carunculas per noſtra medicamenta deprehenditur ex urinâ, quæ liberè, promptè, & pleno meatu prodit, vel ex candelâ, quę liberè, & abſque ullo impedimento ad veſicam penetrat: tunc incumbendum eſt, ut per ſyringam medicamentis vulnerariis inducatur cicatrix, quibus tamdiù utimur, quouſque nulla humiditas educatur, nec quicquam ex urethrâ reſudet.

Cap. 5. *De Bubone Venereo.*

NOn infrequenter ex Venereo concubitu cum ſcorto impuro Originem trahit Bubo Venereus, tuberculum in inguinibus à principio admodum parvum, & obſcu-

obſcurum, in quo maxima Veneris virulentia latet; appellatur Venereus ad illorum differentiam, qui Venerei non ſunt. Bubo ab inguine, tanquam utplurimùm exiſtente loco affecto ita dictus eſt. Bubo vulgò dividitur in benignum, vel ſimplicem, & malignum, & hic rurſus in peſtilentem, & Venereum, Simplex bubo eſt pueris, & adoleſcentibus familiaris; unde & vulgò augmenti corporis index habetur. Peſtilens peſti, ceu fructus, & effectus, ac peſtilitatis tempore graſſatur; Venereus lui Venereæ debetur. De ſimplici, & peſtilenti primo Tomo diximus, de Venereo autem impræſentiarum agimus.

Signa.

Ex prægreſſo concubitu cum muliere infectâ, vel ſaltim ſuſpectâ de Lue Venereâ, & maximè ſi nulla alia externa apparuerit cauſa, vel caries, vel ulcus, aut gonorrhœa præceſſerit non ritè curata, vel ſuppreſſa parvus tumor in inguine apparet, qui in dies augetur cum dolore, & rubore, circa veſperas rigor, capitis dolor, & cum totius corporis laſſitudine, febris moleſtare ſolet, quæ manè præter tuberculum omnia remitmittuntur, atque evaneſcunt.

Solent quandoque malè feriati Chirurgi decipi in rupturà, & eam pro bubone accipere, ut nuper cuidam accidit. qui prægreſſo inſueto itinere, catarrho cum vehementi tuſſi, & in inguine parvo tumore correptus fuit in principio, procedente verò tempore magis increbuit, & dum ſtabat, protuberabat cum dolore punctorio, ac velut lancinativo, dum verò ſupinus decumbebat, retrocedebat. Accerſivit urinæ Medicum, duoſque Chirurgos, qui inſpectum tumorem bubonem Venereum eſſe aſſeverârunt ex malè curatæ gonorrhϾ ſuſpicione, in quam tunc quartus decimus agebatur annus, inciderat. Inito itaque conſilio, corpus mannâ deplent, deinde maturantibus per tres menſes incubuerunt quibus irritis, tumorem rebellem, ideoque maturantibus, vel reſolventibus reluctantem eſſe ſanxerunt. Secundum ineunt conſilium, & tumoris inciſionem decreverunt, quæ peracta nil præter ſanguinem fudit. Sunt Medici buccinatoribus non abſimiles, qui amiſſam buccinant rem, cujus ad unguem omnes delineant notas, licèt poſtmodum non agnoſcant, etiam ſi eam intueantur. Introſpicientes foveam verſus glandulam bubonariam, pro magno ſinu acceperunt, quem ſecuerunt, ſed peractâ ſectione extemplo excarnificatus languens ſævâ teneri febre, linguę ariditate laborare, anhelâ excruciari ſiti, in parte laniatâ dolores ſentire truces, varios vomere humores, urinas reddere confuſas, nulli ſuccumbere ſomno, & innumera pati ſymptomata, quæ præſentem intentabant mortem, cœpit. In tantâ ſymptomatum procella ſanguine conjuncti de vita decumbentis hæſitare cœperunt, tertioque conſilio accerſitum Chirurgum *Prudentem*, & peritum adjunxerunt, qui percepta relatione, aſſidentibus Medicis rupturam, non bubonem reſecuiſſe exprobavit, inciſionem repudiavit propoſitam, & ut errori conſuleret, Rulandi balſamum ſulphuris pro inciſæ partis ſanatione propoſuit. Patefactâ Chirurgorum craſsâ Minervâ, demiſſo ignaviæ indice, ad eorum exitiale ſcelus tegendum, duorum Chirurgorum opem implorarunt, qui quia canis caninam non eſt, jure jurando, imò perjurio aſſeverârunt non rupturam, ſed Venereum eſſe bubonem, & multùm collegis aſſentantes, tertiam lanienam profundè faciendam inſtituerunt, in hac tertia inciſione non tantùm pyramidales muſculos, verùm etiam qui pubem conſtituunt, ſecuerunt. Tum demum exitialia ſymptomata increbuêre, & fractis viribus languens, pauciſſimis diebus in mortis agone jactatus, non exenteratus obiit, ſed abiit.

Non infrequenter Chirurgi accipiunt quid pro quo, & pro eorum tuenda ignavia acerrimè digladiantur, ac ut inter ipſos auxilii imploratio colatur, facilè in tertium conjurant. Æger in manu Medici eſt velut ovis in faucibus lupi. Pecuniæ cauſâ, non ægrorum ſalutis gratià diſcurrunt; ideoque Medicorum avariſſimum genus eſt, & quod mirari ſubit, ſunt quidam Medici, qui pro ſeſquihorà vitam non habent, ac in lecto perforato cubare deberent, & tamen ſe trahunt, vel trahuntur per urbem, ſchedulas ſalutis, qua carent, jactant in vulgus, nec utinam quidem gratis, aut merdam inſpiciunt, aut eductum ſanguinem aſſula volutant, aut ægrum vel ſemel tantùm viſitant. Sunt veluti pediculi, qui alienis ſaginantur ærumnis; ut diteſcant nullis fraudibus, nulliſque parcunt mendaciis: omnes in iis ambulant, & in iis volutantur, quę pro fundamento agnoſcunt, & veritatem vocitant mendacium. Hinc hortamur ægrotos, ut à morbo potiùs occidi ſinant; quàm à Medico, ille enim mitiùs, hic verò inhumaniùs agit.

Cauſa.

Vulgares Medici pro bubonis cauſa ad ineptas hepatis nęnias recurrunt, inquiunt enim bubonem non fieri, niſi hepar fiat certius, quia venenata qualitas per penis ductus, partiumque genitalium meatus primò ad proximas venas, deinde per majores ad hepar ſe inſinuat, cujus ſubſtantiam vehementer lædit, & conſpurcat, quò fit, ut ſanguinis loco vitioſi generentur humores, quos eſtò natura ad varias propellat partes, frequentiſſimè tamen ad inguina tanquam propria emunctoria deponit: Verum ſi accidat, ut pravos humores ad extimas partes non propellat hepar, in venis retenti varia, & prava accidentia concitant, febres nempe putridas diuturnas, & pravi moris, quę ſępè in hecticas degenerare ſolent, vel innumeras puſtulas, veluti exanthemata, vel variolas, vel vlcera in univerſa cute, vel cœtera luis ſymptomata producunt. Quare Lue Venerea contaminatus hepati perennes gratias pro tanto beneficio referre debet, quia ſecus ſi labem ad partes intimas, & nobiliora demandaſſet viſcera, graviora excitaſſet ſymptomata: patet id, nam hepatis motus, quo humores vitioſi ad inguina demandantur, inhibeatur, aut perturbetur, & omni ſedulitate non adjuvetur, iraſcitur hepar, & bubonis materia recurrit, ac ſymptomatum emergunt procellæ. Sed has vulgarium inſulſitates fuſiùs reſpuimus *lib. 2. cap. 4. De Luis Venerea Sede.*

Genuina bubonis Venerei cauſa eſt acidum acre à pure ulcuſculorum in mulieris pudendis elevatum, & viri urethrę exceptum, quod vaſorum ſanguinis tunicas penetrans, illius maſſę immiſcetur; in complexu enim Venereo penis ductus, partiumque genitalium, omneſque pori dilatantur, & aperiuntur, unde malignus vapor, ſive halitus mediante circulatione unà cum ſanguine per anguſtiores venas circa glandularum tunicas ad inguen advehitur, illic remoram contrahit, coagular, & apoſtema, qui bubo Venereus dicitur, parit. Bubo intra tunicas, glandulæ corpus veſtientes erumpit, non verò intra glanduloſam ſubſtantiam, aliàs eſſet bubo ſpurius, de quo ſequenti capite agemus. Excitantur quoque bubones ex repentina gonorrhϾ virulentæ feriatione, quoties ab efficaci aliquo remedio, ceſſatio illa cauſſata non fuerit, ſed ſpontanea evenit, vel ex aliqua, quæ virulentiam non ſuperavit Veneream, uti ſunt natatio, medicamentum purgans, ſanguinis miſſio, & ſimiles.

Prognoſis.

Bubonum pręſagium quoad ſuppurationum eſt, quòd diſponuntur multoties circa quartum, multoties circa ſeptimum aut circa undecimum, decimum; quartum,

rum, & vigeſimum primum pro patientis robore, & materiæ, tum qualitate; quò citiùs extra emergunt, extuberant, & ſuppurantur; eò pru infirmo meliùs: ſecus qui pigrè elevantur, ſubſident, duritiem contrahunt, & artis auxilio indigent, ut ſupputationem nanciſcantur. Curationis vaticinium à Chirurgi diligentiâ, & peritiâ, quæ ſi rectè fuerit adminiſtrata, nil mali bubones portendunt, ſi malè, gangrænas, mortificationes, muſculorum abdominis corroſiones, & tandem mortem bubones producere poſſunt. Vel ſi negligenter curentur, in fiſtulas abeunt. Vel poſt curationem, niſi interna adhibeantur præſidia, præter puſtulas, ulcera, dolores, gummata &c. ex tranſmiſſo intùs veneno à bubonibus temporis curſu excitati poſſunt.

Curatio.

Vulgares Chirurgi, ſeu barbitonſores pro bubonis curatione nunquàm reſolventia adhibent, ſed potiùs curant, ut ſupuretur, quàm reſolvatur, nam meliùs tum corpus, tum hepar in cujus emunctorio naſcitur, ab excrementis vindicatur. Omni itaque induſtria primò ſtudent, ut contagioſus humor ad affectum trahatur locum, & ſuppuretur. Secundò, omninò à ſanguinis miſſione ex brachiis abſtinent, ne prava qualitas ad principes ducatur. Solùm igitur ſi bubo poſt apparitionem per multum rempus neque creſcere, neque decreſcere, neque ad ſuppurationem diſponi videtur, & præcipuè ſi in corpore plethora adſit, ex pede ejuſdem partis affectæ ſemel: pluries ſanguinem mittunt, ut materia ad inguina trahatur: quaſi ſanguis ſtagnaret, & non in vertiginem ageretur, & ejus extractione corpus non refrigeraretur, & ſupputatio non impediretur. Deinde ſtatim ac bubo apparere incipit, *quatuor oleis*, ſcilicèt *utriuſque lilii, amygdalarum dulcium, & chamomillæ*, bubonem inungunt, ſuperponendo lanam ſuccidam, id eſt ſordibus redundantem, nam hæc partim laxando, materiam faciliùs ad patiens inguen defluere faciunt, partim præparando ad ſuppurationem: verùm hæc olea potiùs ſubuculas conſpurcant, quàm bubonem ſuppurant. Si hoc non ſufficiat, commendant ſupra partem affectam cucurbitulam magnâ flammâ apponi, quod terticulamenti genus optimum cenſetur, quia Vulcanus adulteræ minatur Veneri. His vanidis, pleniſſimum præſcribunt victum: *Sed impura corpora quo magis nutries, eò magis lædes.* Imponunt ægro, ut valido ſe exerceat motu, ludat pilâ, folle, paleſtrâ, arte digladiatoriâ &c. ad hoc ut ratione motûs, materia in hepate agitata ad partem affectam tranſmittatur: Verùm quis ſpondere poterit his validis motibus potiùs ad inguen virulentiam tranſmitti, quàm ad alias partes.

Quibus omnibus parùm proficientibus, apponere ſolent *emplaſtrum diachylonis magni cum gummatibus.* Si verò iſtis præſidiis poſtquam apparuerit tumor, neque creſcit, neque decreſcit, ad corporis purgationem deveniunt, nam ſublatâ cacochymia, & minoratâ materiâ, id quod relinquitur, facilè à naturâ ſuperatur, unde tribus ſyrupis humores præparant, ut

℞. *Syr. de ſucc. ſumar. lupulor. cichor. ana* ʒß. *aquæ lupulor.* ℥. *iij. m.*

Poſt quos purgans exhibent medicamentum, ut

℞. *Fol. ſen. or.* ℥. *j. Polyp. querc.* ʒ*ij. flor. cord. p. j. f. decoctum, & in ſuff. colat. diſſ. Syr. Sueſſ. roſ. ſolut. ana* ℥. *iij, confect. hamech.* ʒ. *iij. m. f. p.*

Vel in formâ pilulari, ut

℞. *Pilul. de tribus Gal.* ʒ. ß. *cum cathartico roſ. f. pilul. vii. & deaurentur.*

Vel in formâ boli, ut

℞. *Pulp. Caſſ. recent. extract. per ſetam* ℥. *j. confect. hamech.* ʒ. *jv. pul. fol. ſen. or.* ʒ. *j. m. f. bolus.*

Et poſt tres horas exhibent *apozema ex ſyr. roſ. ſolut. cum levi decoctione.* Sed eſt purgans de communi morborum omnium, quòd à circumferentiâ ad centrum trahit, non verò à centro ad circumferentiam, unde certior erit univerſalis Lues, quàm ad inguem depoſitio.

Si ab aſſumpto purgante extuberat, maturantia adhibent, inter quæ præſens principem locum tenere credunt, ut

℞. *Radic. utriuſque lilii, althea ana* ℥. ij. *fol. malvæ althaæ. Violarum, Scabioſæ ana m. j. Bulliant, & contundantur, addendo axungia porcina putrida, butyri recenter loti ana* ℥. iv. *adipis anatis, anſeris, gallinæ ana* unc. j. *ol. utriuſque lilii, amygdal. dulc. chamomill. ana* unc. ß. *fermenti* unc. ij. *Croci ſilax. & f. cataplaſma.* Si hoc non ſufficiat, uti ſolent emplaſtro diachylonis magni cum gummatibus, ut

℞. *Empl. diachyl. cum gummatibus* unc. j. *ammoniaci, bdellii, ſagapeni ana* unc. ß. *m. f. empl.*

Poſtquam maturatus fuerit, ad apertionem deveniunt, ferro aperiunt in formâ crucis, incidendo apices, ne ſuccedat fiſtula, totamque cavitatem turundis ex ſtuppâ, ovi albumine conquaſſato oblitis complent ad ſanguinem ſiſtendum per 14. horas. Apertum detinent ſaltim 40. vel 60. dierum ſpatio, & ultra, quia non ſolùm materia, quæ ad emunctorium fluxit, evacuatur, ſed habent naturæ irritamentum, quo ipſa cogitur ad expellendam materiam, & ſic tum hepar, tum totum corpus meliùs expurgatur. Ab initio digeſtivo, quod *ex ovi luteo, terebinthinâ & oleo roſaceo* conficiunt, bubonem regunt, exteriùs ad inhibendam inflammationem circumliniunt oleo roſaceo, mox unguentis mundificantibus, tum implentibus, tum cicatriſantibus utuntur. Aperto bubone, & jam digeſto, iterùm corpus purgant medicamentis ſuprà poſitis, & eò magis ſi pus non laudabile excerni videatur; ad contagioſæ Luis extirpandam qualitatem, ut nullum ex ipsâ ſuperſit in hepate ſeminium, decocta propinant.

Hæc ſunt chirurgorum, & barbitonſorum pro bubonis curatione medicamina, quæ an contineant pro Lue extinguendâ antidota, dicant qui in eorum inciderunt ungulas. Luem prædicant magnum morbum, & magni morbi magnum medicamentum eſſe teſtantur, & pro ejus exterminio irritis, ridiculis, & hiſce diris utuntur medicamentis. Statim ob ejulantium voces, planctus, & puerulos gemitus eorum, qui perperam ab ipſis curati, in doloribus, gummatibus, oſſium exeſionibus &c. contabeſcunt, infeſtam experti artem, reſipiſcant, & dediſcentes, veram diſcant medicinam, quia, quam exercent, non eſt vera medicina, ſed carnificina. Verùm querelarum in medicinâ cauſſa eſt, quod homines, qui nullius pretii, vel intellectûs exiſtunt, animum medicinæ dant, quo fit ut hoc noſtro tempore nulla gens contemptior exiſtat, excepto Monacho, non propter artem, ſed per perſonas, quæ ex omni nequitiarum genere ad medicinam, tanquam ad refugium, confluunt, unde in hac noſtra civitate plures ſunt medentes, quàm ægroti. Non omnibus datum eſt medicinæ miniſterium noſſe, nec omnibus ſapientibus, ſed tantùm illis, quibus datum eſt intelligere, quia eſt peculiare Dei donum, non omnibus conceſſum. Hinc oritur, ut vulgares, qui medicinam faciunt, ægrotis duobus aſſibus, vix majori pretio medeantur, quare ob vilem ejuſmodi mercedem, medicina meretrix eſſe & unicuique ſubjici compellitur, quia non poteſt aliter ſe alere. Eapropter non multùm vulgares culpamus, à quibus id provenit: nam rarò vili pretio bonæ emuntur merces, ſed ineptos inſimulamus ægrotos, non ideò duobus aſſibus medentes æſtimamus, quia pro tantillâ pecuniâ medicinam faciunt, cùm vix aliud preſtare poſſint, licèt ſcirent,

& tamen fideliter ſe agere putant, & interim hæc tantilla merces utinam illis tota perſolveretur. Diſcant meliùs, & poſteà medicinam exerceant.

Non poſſumus non criminari vulgarium chirurgorum impoſturam, qua quęſtum indies novum faciunt, ſed dolo, & fraude, quod eſt eorum artis fundamentum: circumferunt ærea ſcrinia cum ſepimentis diſponendis colorum varietate unguentis, in pharmacopolio emendicatis, nec unguenta habent, quæ in bonum tendant finem: ceu pictores ſuos circumgeſtant aſſerculos variis coloribus exornatos. Non loquimur hic de quorundam chirurgorum impoſturâ, qui in phialis liquores triviales, ſed auro cariores pro balſamo pretioſiſſimo circumferunt, ut ab ęgrotis extorqueant aurum. Delendus hic abuſus eſt, & talia unguenta putida, quæ tanquam arcana geſtant, per feneſtras abjicienda ſunt. Multùm ſe ipſos jactant, & extollunt, potiſſimum eorum eſt magiſterium mentiri, imponere, optimum eſt unguentum, ſed his minimè curare poſſunt, curant loculos, non ęgros, quos ars curat, non ipſi, quia iis non ineſt.

Bubonum curatio optimè inſtituitur, ſi chirurgus ante apertionem perfectam inducat maturationem, quæ medicaminum internam fermentationem promoventium ope inducitur, ea ſunt, quæ blandis ſuis particulis volatilibus ſuccos ſtagnantes acido acri conſpurcatos incaleſcere, efferveſcere, æſtuare, & exaltari faciunt; unde tubuli cum contentis ſuccis, tunicæ, fibrillæ, aliæque partes corroduntur, diſcinduntur, dilacerantur, & in pus degenerant, & dum cutem verſus viam ſibi parat, bubonem, prominentem, mollem, digitiſque cedentem efficit, ita eſt ſequens cataplaſma, ut

℞. *Stercoris columbin. pulveriſati, Croci contuſi. axungiæ gallinaceæ ad libitum m. & cum panis fermento reduc in cataplaſma*, quod duodecimâ quaque horâ ſuper bubonem renova. Vel medicamenta craſſa, pinguia, mucilaginoſa, & reſinoſa conducunt, quæ poros obſtruunt, inſenſilem perſpirationem impediunt; materiam intùs contentam mediante impeditâ perſpiratione exagitant, fermentationem promovent, & in pus degenerare faciunt, ita eſt ſequens emplaſtrum, ut

℞. *Empl. de mucilag. filii Zachariæ ana* ℥. ß. *m.* Sed præſtat ſolùm emplaſtrum filii Zachariæ, quòd ſi bubo ignavè ad maturationem procedat, acui poteſt *oleo de lateribus* ad eam ſollicitandam. Emplaſtrum ſupra tumorem aplica, & quolibet duodecim horarum ſpatio renova. Bubonem ſuppuratum aperi; ſed minimè quidem ferro, ut vulgò fieri ſolet, ſed ſectico mercuriali, nam cùm aperit, & veneno reſiſtit Venereo, quod ferro non evenit: ſecticum ad hoc opus peragendum ita paratur,

℞. *Merc. Meteoriſati* ʒ. j. *farinæ hordei* ʒ. iij. *m. & cum ſputo f. maſſa, miſcendo cum ſpatulâ ligneâ, ex illâ maſſâ trochiſcos in pineorum formâ compone, & exſiccari permitte.* Exſiccatos hujuſmodi trochiſcos ita adaptato: Expandatur *emplaſtrum de Gratiâ Dei, vel fodicationu* ſuper alutam, & in medio emplaſtri ponatur trochiſcus, quem adapta ſuper bubonem, ita ut in declivi parte illum aperiat, poſt duodecim horas emplaſtrum exime, nam adapertum reperies bubonem, cujus materiam expreſſione evacuabis.

Verùm, quia ægri tam ferro exhorrent, præcipuè ſi chirurgus ex ignorantia inciſionem, ut convenit, efficere neſcit, quàm ſecticum; nos ob charitatem erga fratres, nobiliſſimo, & efficaciſſimo emplaſtro, quod *Benedictum* appellamus, Rempublicam medicam ditamus, cujus ſolâ ſuperpoſitione, & renovatione non tantùm Venereus bubo matureſcit, & aperitur, verùm ſtrumas, ad quas utimur, cunctos tumores tum calidos, tum frigidos dictos, imò tophos podagricos matureſcere facit, & ad cicatricem uſque ſanat, ejus compoſitionem ingenuè communicamus:

℞. *Ol. com. lib. iij. radic. arund.* ℥. ij. *lilior. Cæleſt.* unc. iij. *althææ* unc. j. ß. *Dum oleum ebullire incepit, affunde radices mundatas, & in talleolas ſubtiliter inciſas; coque ad nigredinem uſque quas aufer, & pedetentem injice. ceruſſæ* unc. iij. *tutiæ præp.* unc. ß. *ceræ citrinæ* unc. iij. *ſemper ſpatulâ agitando. Coque ad emplaſtri conſiſtentiam, quouſque nigrum evadat, tandem adde balſami nigri* ʒ. ij. *aufer ab igne, & ſerva.*

Non credibile eſt quantùm emplaſtrum hoc ad maturanda omnis generis apoſtemata rumpenda, & ſananda valeat, ita major experientia verbis, ut æger ſui ipſius ſit chirurgus.

Adaperto foramine pulvillos immitte inunctos ſequenti hoc noſtro *Unguento Magiſtrali*, quod ita paramus:

℞. *Lithargyr. aur.* unc. viij. *Ceruſſæ* unc. iij. *tutiæ præp.* unc. ß. *plumbi uſti* unc. j. *merc. ſublimat. dulcis* unc. ß. *Stibii crudi tantundem, cinnabaris* unc. ij. *ceræ* unc. vj. *ol. roſ.* ℔. *ij. f. Ung. ſ. a.*

Vel utere pulvillis unguento albo, & aureo inunctis, quod immiſſum contineat *magnum calcinatum Paracelſi*, vel *mercurium præcipitatum incarnatum præparatur*, ſcilicet ſupra quem bis, vel ter incenſus fuerit vini ſpiritus, & infra pauciſſimos dies à bubone omnem abſterget pravitatem, illumque exhibet mundum, proſequere ad carnis reductionem uſque juxta artis præcepta, & tunc emplaſtrum Benedictum, vel fodicationum adhibe, nam perfectam inducet cicatricem, factâ cicatrice, ſunt infirmo exhibendæ pilulæ ex mannâ mercurii, quas ſuprà deſcripſimus.

Verùm quia plerique ſunt, qui bubonum ſuppurationem exhorrent, cupiuntque eos vix apparentes internis medicamentis reſolvere, tunc in tali caſu hac nos utimur methodo.

Primò accuratè nos obſervavimus, an ſuppuratio inceperit, nam ſuppuratâ exiſtente materiâ, impoſſibilis eſt per interna remedia reſolutio. Secundò advertimus, an patiens ſit robuſtæ naturæ, & ad vomendum facilis, nam ſi gracilis, & ad vomendum difficilis, tunc ter exhibemus pilulas ex mannâ mercurii ſuprà deſcriptas, & à ſequenti medendi modo eſt removendus; cùm igitur ſuppuratio non incepit, patiens eſt robuſtus, & ad vomendum facilis, incipienti buboni ſequens ſuperponimus emplaſtrum, quod poſt 24. horas renovamus.

℞. *Empl. de Ranis cum triplici Mercurio; q. ſuff. extendatur ſuper alutam.*

Deinde infirmus in lecto ſe contineat, & manè illi exhibemus *Turpeti mineralis dulcis gr. vj.* in ovi vitello, hoc vomitum provocabit: ter illud exhibemus alterno die, exactæ diætæ indulgeat æger, vinumque bibat, perque integrum medicaminis tempus, frigidum, humidumque fugiat aërem, ſic paulatim bubo omninò reſolvetur abſque ullo futuri mali periculo.

Et reverà optimus videtur bubonem reſolvendi modus, abſque eo quod patiens experiatur ferrum, vel ignem, & quidem ex *Hippocratis & Galeni* ſententiâ tutior, utilior, & compendioſior eſt ſuppuratione reſolutio, ſed non ſemper ex voto ſuccedit, poſt prædicta medicamenta quandoque minoratâ materiâ, bubonem in ſuppurationem abiiſſe obſervavimus, quòd ſi reſolvatur, brevi temporis intervallo omnia diræ Luis ſymptomata ſuperveniunt, niſi ad productum tempus pro Lue Venereâ extirpanda efficaciſſima exhibeantur præſidia. Tutior, & utilior eſt ſuppuratione reſolutio in tumoribus nullam pravam qualitatem habentibus, at bubones Venerei virus continent: tutior itaque & utilior eſt reſolutione ſuppuratio, quia per apertam vomicam, tanquam per emiſſarium univerſum corpus virulentiâ expiatur. Reſolutionis praxis tantùm exerceri poteſt tanquam remedium pro mulieribus nuptis, quæ furtim inſcio viro compreſſæ bubonem

contraxêre, ut nos non paucas ob ore gladii uxores vindicavimus.

Cap. 6. *De Bubone Spurio.*

ESt & aliud bubonis Venerei genus priori deterius, qui Bubo ſpurius, & illegitimus appellatur, ſuam cognoſcit geneſim ex male curatis in præputio cariebus, vel ulceribus; nam non ob ſanguinem à viru Venereo remoram contrahentem in venulis circa glandularum tunicas in inguinum emunctoriis, ſed per alicujus partis ſpermaticæ conſenſum ab ulcere contaminatæ glanduloſum aliquod corpus inguine ſit turgidum, illi venenum communicatur, & impertitur. Sic vulneratâ manu, aut digito, in brachio, &. ſub axillis; vulnerato pede, tibia, vel crure, in inguine tumores fieri aſſolere, & malum communicari experimus: non aliter ac materia vitioſa, ſubtilis, & prava latenter per nervos ad cerebrum defertur, ut in epilepſiâ fieri videmus à partibus extremis aurâ venenatâ ſine inſigni dolore in partes per quas tranſit, aſcendente.

Signa.

Signa ſuadet ipſius tuberculi extumeſcentia, qua eſt circumſcripta, incrementum ſenſim ſuſcipit, ſed non magnum, duritiem demum habet, quæ neque emollientibus cedit, neque ſuppurantibus ſuppuratur, neque reſolventibus reſolvitur, imò una glandula ſuſceptum virus alteri & alteri communicat, non aliter ac ſtrumis in collò ſuccedit, febris abeſt, dolore vacat, non rubeſcit, quia non ex ſanguine fit, carni eſt concolor. Interdùm ſub aurorâ ſudat æger, quia multa vaſa lymphatica vel originem ab inguinum glandulis habent, vel ad ipſas terminant, Sicut aliis locis glanduloſis evenit; virus glandulis communicatum impedit lymphæ elaborationem, & tranſitum, tunc regurgitat diffunditur, & per poros in formâ ſudoris eliminatur.

Cauſa.

Bubonis Venerei ſpurii cauſæ ſunt caries, vel ulcera in præputio, glande coronâ, vel fræno malè curata, vel à medicamentis nimis corrodentibus, & acerbum excitantibus dolorem, quàm par eſt, tunc acidi acris ſubtilis ſubſtantia a carie, vel ulcere elevatur, & per partem ſpermaticam ad glandulas in inguine furtim defertur, ibi hæret lympham vitiat, acidam reddit, coagulat, ejuſque motum impedit, & tuberculum fit, deinde per partes ſpermaticas virus Venereum ab unâ glandulâ ad alias inquinando procedit, & glandularum lympha vitiatur, & meſſis multiplicatur.

Prognoſis.

Bubones Spurii peſſimi ſunt, neque ex naturæ efficaciâ, neque artis auxiliis ſuppurationem unquam admittunt, brevi temporis ſpatio dolores, gummata, & cœtera diræ luis ſymptomata inducere ſolent; ſi quandoque in ſuppurationem abeant, ut plurimùm in putrida, malig ıa, cavernoſa, & valdè doloroſa ulcera degenerant.

Curatio.

Falluntur ut plurimùm in his curandis bubonibus inepti Chirurgi, nam ex ſuppurantium applicatione aliquid ſub cute molleſcit, & nil indè extrahunt præter nigricantem ſanguinem ex glandulâ manantem, adducuntque hoc modo infirmum in magnum diſcrimen, quippe glandula inciſa nunquam digeritur, ac propterea peſſima ſemper emergunt ſymptomata.

Si itaque hujuſmodi bubones occurrent, primò attendendum eſt, ut ſi adhuc perſiſtant caries, vel ulcera in præputio, glande &c. curentur; nam abſque carierum, vel ulcerum curatione, fruſtrà glandulæ reſolutio tentabitur. Curatis ulceribus, vel cariebus, glandulam emplaſtris tentabis, ut ſenſim contenti reſolutionem ad temperiem reducatur. Multi ſequens commendant emplaſtrum diaphoreticum ex *Mynſichtio* deprumptum, correctum, & n artis formam redactum, ut

℞. *Gummi ammoniaci* ℥. ij. *elemi* ℥. j. ß. *Sagapeni* ℥. j. *Solvantur in ſufficienti quantitate aceti, ad pultis formam cui adde pedetentim, & quaſi guttatim. cera flave odorata lib. j. terebinthina clara* ℥. iij. *colophonia* ℥. ix. *liquata invicem leni igne, in ſartagine, ſeparatim, & non nimis calidè, ſuperioribus gummatibus ſenſim, & alternatim, uti dictum ſub continuâ agitatione, infuſa, hinc alternatim etiam inſpergantur ſucceſſivè hi pulveres: utpotè, Pulv. gummi bdelii.* ʒ. iv. *ſuccini citrini* unc. iij. *olibani, maſtichis ana* unc. j. *ſandaraca* ʒ. vj.

Poſt agitantur, donec omnia commiſta, atque dextrè unita ſint, per horam integram, in diplomate, vaſe ſcilicèt duplici, calore leni fiatque emplaſtrum. Extendatur ſuper alutam, quod renova ſecundo quoque die, & ſenſim per diaphoreſim reſolvetur glandula, & ad ſuam reducetur temperiem: verùm non ſemper fælici cum ſucceſſu applicatur. Alii vulgò *emplaſtro de ranis cum triplicato mercurio* utuntur: ſed hoc tantæ efficaciæ, ut extollitur, non eſt. Efficaciſſimum nos experti ſumus *emplaſtrum noſtrum Benedictum*, quo omnes bubones non tantùm legitimi, verùm etiam ſpurii utplurimùm ad ſuppurationem, ut in ſtrumis quotidiè experimur, & quandoque ad reſolutionem reducuntur. Poſt glandulæ reſolutionem appropriatum remedium eſt aqua Anti-Venerea, vel decocta ſudorifica præcedente medicamento cathartico. Verùm accidit quandoque utplurimùm, ut his, aliiſque adhibitis, optimis præſidiis bubo ſpurius invictus, irreſolubilis, & inexpugnabilis reſiſtat, tunc non ita relinquendus eſt, ſed ad noſtram curationem confugiendum eſt. Solet quandoque in corpore juvenili athletico, naturalibus facultatibus, robore & vegetiori calore prædito reſolvi, ſed in occiduâ ætate cùm vires enervantur, lues, quæ furtim deliteſcit, vires reaſſumere ſolet, & tot diræ luis emergunt ſymptomata, quot milites ex equo Trojano, niſi opportuno tempore medicamentis admodùm prævalidis ſuccurratur. Unum ſalutare, & efficax remedium in bubone ſpurio experti ſumus, quod eſt apertio, & glandulæ vitiatæ conſumptio: hic bubo eandem cum bubone peſtilenti ſortem ſortitur, qui niſi aperiatur, & virulenta educatur materia, totum inficit corpus. Hæc apertio ferro non fieri debet, ut diximus, ſed cauſtico, ad quem finem ſequens in formâ liquidâ efficaciſſimum experti ſumus, ut

℞. *Lixivii ſaponariorum lib. j. Salis ammoniaci* unc. j. *vitrioli Romani* ʒ. ij. ß. *Opii Thebaici* ʒß. *Coque ad duarum partium evaporationem, factâ colaturâ, inſignem habebis liquorem cauſticum ad quemcumque tumorem aperiendum.*

Vel ℞. *Lixivii ſaponis, vel matris lib. ij. Calcis viva lib. j. Affunde aquam ferventem, bis invicem miſceantur, cùm clareſcit, affunde ſartagini, adde Salis ammoniaci* unc. ß. *& in qua coque ad duarum partium evaporationem, & cola.* Si tam primum, quàm ſecundum cauſticum tamdiù coquas, quouſque fiat lapis dicitur infernalis. Hoc, vel illo cauſtico in formâ liquida madefac plumaceolum ex filamentis, ad bubonis proportionem, ſuper quem impone cum plumaceolo ſuperſtrato, ſervatis partibus circulo, ne liquor cauſticus foràs effluat, & partes exedat ſanas. Inductâ eſcharâ, procuretur ejus caſus medicamentis laxantibus, *ut butyro, vel unguento de Althæâ*, ac indè

non ferro glandula extirpetur, ſed corroſivis dulcibus eſt totaliter abſumenda, ita eſt *mercurius præcipitatus dulcificatus*, *magnum Calcinatum Paracelſi*, *Lapis infernalis ex Lunâ cupellatâ*, *in aquâ ſtygiâ ſolutâ & ad cuticulam evaporatâ*, *vel mercurius dulcis*, *vel arcanum corallinum*. Abſumptâ glandulâ, vel glandulis, ſarcoticis, & tandem epuloticis pars tractetur. In curſu curationis non deſint *pilulæ ex ceruſſa antimonii*, & *gummi guajaco naturali* ante cœnulam, deinde virus Venereum, præmiſſo cathartico, à toto eliminetur decoctis juxta noſtram deſcriptionem compoſitis, vel aquâ Anti-Venereâ.

Cap. 7. *De Puſtulis.*

PUſtulæ inter Venerea ſymptomata recenſentur, quæ in luis primordio penis præputium ſibi vendicant; attamen in lue confirmatâ præcipuè in capite, canali inter utramque natem, & cœteris corporis partibus erumpunt: harum puſtularum cognatæ affectiones ſunt phlyctenæ, epinyctides, ſcabies, exanthemata, variolæ, impetigines, conſimileſque aliæ cutaneæ affectiones, quæ interdùm pauciores ad ſummam cutem à vitiata radice aſſurgunt; interdum frequentiores, & numeroſiores, non rarò adeò copioſiores, ut univerſum corporis habitum obſideant; nonnunquam unicam tantùm occupant partem, caput nempe, & faciem, vel manus, aut crura, & pedes. Præterea quandoque ſunt latiores, quandoque minores &c. Sed ſæpiſſimè orbiculares, vel acuminatæ, vel depreſſæ, & mox unius, mox alterius rei figuram oſtendunt. Inſuper interdùm ſunt duræ, & ſiccæ, nihil ichoris profundentes, imò ſquamoſæ, interdùm ſunt molles, & humiles, & cùm diſrumpuntur, ichorem, vel ſaniem, vel virulentum pus admodùm fœtens eructant. Quò ad colorem viſuntur lividæ, fuſcæ, cineritiæ, vel rubræ, inſuper doloroſæ, & pruriginoſæ magis noctù, quàm interdiù.

Signa.

Ex his quę diximus, ſigna facilè pateſcunt, nam poſt commercium cum ſcorto Venereâ lue conſporcato, quędam bullulæ ſuperficiales veluti milii grana, quæ pruriginoſum inducunt ſenſum, in præputio oboriuntur; epidermidem, & cutem lacerant, & ſanioſum eructant fluorem. In lue confirmatâ prorumpunt puſtulę, earumque cognatæ affectiones in capite, facie, manibus, circa loca naturalia, crura, pedes, & quandoque totum obſident corpus, modò latiores, modò minores, & ut plurimum rotundę, nunc faſtigiatę, nunc depreſſę, interdùm molles, & humiles, & in diſruptione ichorem, vel ſaniem, vel pus profundunt; interdum ſunt durę, & ſiccę, interdum ſquamoſę.

Verùm quia Venerea lues per ſe nullum morbi genus conſtituere videtur, & perpetuò falſum, aut apparenter veram alicujus morbi imaginem repręſentare, quin cuicumque morborum generi adeò inſolubili nexu cohęret, ut veriùs ejus naturam ęmolari videatur, hinc veſtiganda eſt inter puſtulas Venereas, & ſimplices diſtinctio. Puſtulas Venereas à ſimplicibus diſcriminant coitus pręgreſſus cum muliere lue conſpurcatâ, aut caries, vel ulcus malè curatum, aut gonorrhœa ſuppreſſa, aut bubo reſolutus, aut negligenter ſanatus, aut capitis artuumque dolores evaneſcentes; nam nunquam ejuſmodi puſtulę abſque internâ aliquâ horum affectuum concomitantiâ, aut evaneſcentium notâ prorumpunt. Pręterea puſtulę Venereę medicamentis vulgaribus non cedunt, imò in pejus ruunt, quia cauſam foventem, & conſervantem habent, quę niſi auferatur, nunquam ſaneſcunt.

Cauſa.

Pro immediatâ puſtularum cauſâ ſtatuunt vulgares virulentos ſuccos, de naturâ bilis efferveſcentis cum aliquâ ſalſę pituitæ portione permiſtos, quem jecur lue Venereâ conſpurcatum generat affatim, & ad generationis loca, vel ad alias extimas propellit partes. Vulgares hepar veluti morborum omnium patronum venerantur, & reverâ apud ipſos non eſt mulum in toto corpore, quod non faciat hepar. Nos dicimus, quòd accidit multoties, ut effluvia uteri Lue Venereâ infecti urethram non intrant, ac ſordes, & ſanies in pręputii cuticulam impingunt; hę odore earum virulento liquorem nutritium ſub cuticulâ gliſcentem inficiunt, fitque degener; & bullulas quaſdam albicantes excitat. Ex liquore nutritio virulento in cœteris corporis partibus nunc hic, nunc illic naſcuntur puſtulę, earumque cognatę affectiones.

Prognoſis.

Facilè iſtę puſtulę in primordio Luis abſterguntur, quia multùm ſunt ſuperficiales, ſi ante viginti quatuor horas congruo remedio curentur; nam aliàs in caries puſtulę tranſeunt, quę ſuperficie non contentę, ſemper ulteriùs terebrando fundum petunt, & in ulcera expanſa etiam abire ſolent; nec contemnendę, ſed quamprimùm curandę: obſervavimus namque quòd cum curatio contemnitur, diutiùs protrahitur, cutem excavant, & in ulcera ſerpentia, ſinuoſa, & corroſiva degenerant, & quandoque etiam oſſa contaminant. Si in aliis corporis partibus efloreſcant, Luem arguunt confirmatam, & extrinſecis tantùm non cedunt pręſidiis, ſed in prava degenerant ulcera: illud tamen verum eſt, quòd ſemper fędę, & moleſtę ſunt, pręſertim ſi faciem invadant; quę verò diuturnæ, calloſę, doloroſę, & virulentæ, pręterquàm quod majoris mali ſunt pręludia, difficulter admodùm ſuperantur, & vitam in diſcrimine ponunt, & non ſemel ægrotos ad tabem conducunt.

Curatio.

Vulgares Medici & Chirurgi ad præputii puſtulas perſanandas, *unguento de tutia; minio, & ceruſſa* utuntur, ſed infelici eventu, licèt in dicta unguenta mineralia intrent, quæ vim puſtulas Venereas curandi continent, quia tamen unctuoſitati ſunt admiſta, impediunt eſt illis aditus ot in cuticulæ læſionem penetrent, ac ex dictorum unguentorum uſu ut plurimùm puſtulæ vel in caries, vel in ulcera abire ſolent. Deinde illa præbent medicamina, quæ hepar hac labe infectum vindicant.

Ad puſtulas ex Lue confirmata exſiccandas, & delendas, primò hepar tanquàm ſedem, & partem primariò affectam reſpiciunt, cui alexipharmacis, nempe *ſalſa parilla, radicis chinæ, & ligni guajaci decocto* per plures dies in loco ſudorifico exhibito ſuccurrunt, quòd ut magis juvare poſſit, corpus antecedenter purgatum eſſe oportet, & in decoctorum curſu, quarto, vel quinto quoque die purgans exhibent medicamentum: Interea ea, quæ puſtulas reſpiciunt medicamenta, admovent, quę exſiccantia, & non repellentia ſint, non enim conſentaneum eſt venenatos ichores ad pręcipuas partes repellere, ne majoris mali detur occaſio, quare attemperantia probant, ut eſt *guajaci decoctum in aquâ plantaginis, pimpinella, & hordei paratum, aut ceratum lithargyri, aut unguentum de tutiâ cum unguento Iſidis commiſtum*. Maximoperè extollunt *ſpumam guajaci, ſcabioſa, & ariſtolochia rotunda*. Quibus non juvantibus, *ad ſaponem nigrum, vel ad mercurii præcipitati pulverem unguento roſaceo admiſtum, vel ad oleum ſcorpionis, ſevum hircinum, pinguedinem gallinaceam, vel ad oleum viperinum confugiunt.*

Opportu-

Opportunum ad curandas puſtulas auxilium eſt, ne in caries, vel ulcera abeant; medicamenta ſe inſinuandi vim habere debent vel in formâ pulveris, vel liquoris, hujuſmodi ſunt *lithargyrium aureum* vel nullo alio præſtantior erit *mercurius dulcis*, in pulverem redactus, & per ſetam trajectus. Indolens eſt ille, & hic pulvis, qui præputio aſperſus bis in die, infra duos dies puſtulas curat, ſi vino tepido leniter humectetur, & dictus pulvis adhibeatur, & præcedens abſtergatur, multùmque valet in his præcavendis; Mercurii namque pulvis omnem acredinem, & aciditatem in ſe imbibit, & omnia corroſiva obtundit, immutat, & cicurat, non aliter ac in mercurii dulcis opificio contingit, ubi partes acutæ, & corroſivæ mercurii ſublimati ſupra corpus mercurii obtunduntur, infringuntur, hebetantur, dulceſcunt. Vel

♃. *Aqua roſ.* ℔. j. *merc. meteorizati gr. x. f. horum in aqua ſolutio*, qua ter vel quater die puſtulæ laventur, & curatæ erunt. Ejuſdem, & majoris efficaciæ erit *aqua Venerea*, *vel lapidis medicamentoſi*, ſi poſt ſingulas ablutiones, petia madida dicta aqua ſuperponatur; Poſt earum curationem mercurii dulcis, vel mannæ mercurii pilulas infirmo exhibe ter eodem modo, quo eas, dum de gonorrhœâ egimus, præſcripſimus.

In puſtulis ex confirmatâ Lue hæc medicamenta non ſufficiunt, ſunt namque germina, quæ à vitiata radice ſemper pullulabunt, niſi extirpetur: internis itaque averruncanda eſt, & primò corpus purgandum eſt illis medicamentis, quæ Lui appropriata præſidia in compoſitione admittunt, hujuſmodi eſt *Aqua ſolutiva magiſtralis à Paulo Æmilio Ferrillo* inventa, quæ ſalſam parillam, limaturam ligni Indici &c. recipit, ſumi debet jejuno ſtomacho per quinque vel ſex dies; vel quæ Luem exterminant, ita ſunt *pilula de tribus Gal. vel extracto catholico* in quas *mercurius dulcis*, *vel manna Mercurii* ingreditur. Deinde propinari poſſunt *decocta ex lignis*, *& radicibus* juxta noſtram deſcriptionem, & interim puſtulæ, & cognatę affectiones, niſi ſenſim reſolvantur, leviter iounguntur *unguento pomato*, in quo *Mercurius vivus ita immiſtus ſit, ut nullum ejus granum appareat.* Vel ſi corpus ſit puſtulis, aliiſque cognatis affectionibus refertum, tunc pręmiſſis præmittendis. Suffumigari poteſt, & brevi temporis intervallo ceſſant. Vel exhiberi poteſt *aqua Anti-Venerea*, & abſque ullo adjuvante extrinſeco ſpontè areſcunt, ut nobis experientia pluries indicavit.

Cap. 8. *De Cariebus.*

Puſtulis non, vel malè curatis, quædem ulcera parva, & rotunda producuntur ab humore virulento, & ſub epidermide pudendorum carnem exedente, & contaminante, quæ caries appellantur, quia quorundam vermiculorum ligna erodentium inſtar, in cutem altè ſe inſinuant, eamque erodunt, & eſtò peculiari nòmine caries ad oſſa pertinere videantur, quia hujuſmodi vitium eſt oſſibus attributum, attamen etiam certo quodam analogiſmo ad carnes exeſas ſe extendit. Prorumpunt autem, & obſervantur hujuſmodi ulcuſcula non ſolùm in partibus pudendis, nempè in præputio, glande, coronâ, & mulierum ſinu, verùm etiam in labiis, mammillarum papillis, linguâ, & palato.

Signa.

Primùm in pudendis parvæ erumpunt puſtulę, quę milii figuram repræſentant, his minimè curatis, & diruptis remanet uſcuſculum pruriginoſum, ichore madens, parvum, & rotundum, in medio exiguum habens foraminulum albicans, nunc unum, interdum plura, aliquando tota glandis corona eſt his referta, & hujuſmodi ulcuſculis copulantur, & ex duabus, vel tribus vel quatuor unum fit, & tenuem fundit ichorem. Decipiunt multoties caries, nam ſuperficie tenus nil ulcerati oſtendere ſolent, interim radicem in carne profundant, nunc magis, nunc minùs: id cognoſcitur ex tactu, nam percipitur durities, & dolor.

Cauſæ.

Medici hepatici credunt caries fieri, quia hepar infectum, pravum & tenue excrementum generat, ad pudenda tranſmittit, & ea exedit. Barda eſt hæc vulgarium ſententia, nam caries non curaretur, niſi curato hepate. Quoties puſtulæ non curantur, & in latum ſe non extendunt, in profundum progreditur earum venenum, quod calloſam quandam inducit radicem, deorſum ſemper petentem, eructatque ichorem, qui ubi reſidet, in pudendis ſimiles excitat caries.

Prognoſis.

Caries peſſima hujus morbi ſpecies eſt, nam ab ignaris curari neſcit, ac faciliter in horrenda ulcera exedentia, vel mortificantia abit, excitatque bubones utplurimùm ſpurios, qui ſunt legitimis multò pejores,

Curatio.

Carierum curatio fit cum totali radicis averruncatione, & ulceris remanentis conſolidatione. Grex barbitonſoria, ad quam omnes hodierni chirurgi reduci poſſunt ad carierum curationem utuntur ſola *ablutione ex aquâ roſaceâ, vel plantaginis, aut portulacæ, vel vino albo, in quo roſa rubra ſicca incompleta ebullitrint*, vel ut pleriquè faciunt, *urinâ* ſanant, vel *pulvere pyrio*, quæ medicamenta non tantùm ſunt ridicula, & inefficacia pro tanto curando malo, ſed ipſum pejorant, caries multiplicantur, & perpetuò deorſum exedunt, unde in peſſima, & maligna ſęviſſimè ſerpentia degenerant ulcera

Alii altioris doctrinę vulgares, unguentis utuntur, unuſquiſque pro ſuâ Minervâ, *minii, lithargyrii, ceruſſæ, tutiæ, apoſtolorum, Ægyptiaci*, ſimiliumque nec hactenus animadvertunt, quod unguenta radicis cariei profunditatem attingere non poſſunt, ac proindè ſunt inutilia.

Curationis cardo conſiſtit in cognoſcendo totalem radicis extirpationem, & de hac quiſque certior eſſe poteſt, cùm ex remediorum applicatione cariei fundus non appareat albicans, ſed rubicundus, ſanguinemque profundat, non ſaniem, & cùm nulla circum obſervetur durities, His poſitis ſignis, ulcus ſine ſcrupulu conſolidari poteſt, ſin minùs pro conſolidatione inſano indulgetur labori; curet quiſque priùs linteis partes ſanas a carierum ichoribus defendere, deinde ſequentibus pulveribus profunditatis cariei ratione uti poteſt, ut

♃. *Merc. præcipit* ℥. j. *vini ſublimati* ℥. ij. *Stent ſimul in vaſe, & vinum ſublimatum accendatur, ut totum cremetur, id cum novo vino ſublimato ter repetatur*, nam mercurius præcipitatus dulceſcit, extirpatque caries ſine ullo dolore, & inflammatione, quod magnum eſt arcanum, & nemini cognitum.

Vel ♃. *Merc. præcipit* unc. ij. *Sp. V. ardentis* unc. iv. *Ponantur ambo in retortâ, & ſpiritus vini à Mercurio præcipitato deſtilletur, & in vas recipiens accipiatur*, hunc ſpiritum ſerva, nam ejus contactu calloſitates, durities, excreſcentię carneæ, fungi, mora, criſtę, ac hujuſmodi ſymptomata à Lue Venereâ pullulantia brevi tempore exterminantur abſque dolore, & inflammatione. Felix ille, qui hęc remedia propriâ manu parat, eorumque efficaciam, & applicationis modum intelligit, nam miraculosè curabit,

Vel ♃. *Merc. vivi opt. purgati* ℥ j. *quem ſolve in aqua fortis* unc. ij.

Solutio

Solutioni ſuperfunde aquam communem, poſteà paulatim oleum tartari correctum guttatim ad le, & Mercurius luti inſtar præcipitabitur, quem probè à corroſivis per aquam ſimplicem vindica. Hic præcipitatus vocatur *Luteus*, ab aliquibus verò *Magni calcinati Paracelſi* nomine inſignitur.

Eſt hîc ſedulò advertendum, quòd quotieſcumque hujuſmodi remedia applicantur, quæ corrodendi habent efficaciam, partes circumvicinæ ſanæ linteis, unguentis, emplaſtris, aliiſque ſimilibus muniri debent, ne corroſivorum actio eas tangat, & lædat.

Hic advertendum, quòd tam puſtulis, quàm cariebus, & ulceribus, poſt veneni Venerei extirpationem cum mercurialibus, aliiſque ſuprà deſcriptis remediis, remanet, ut citò fiat earum conſolidatio, quæ multoties pigra eſſe ſolet; ſequenti *proprietatis balſamo* quiſque uti poterit poſt veneni eradicationem, nam 24. horarum ſpatio ulcus licèt magnum, conſolidatum erit:

℞. Aloës, myrrhæ, & croci ana unc. j. ſ. omnium pulvis, & miſceantur, ponantur in vaſe vitreo, & affunde ſp. V. ardentis lib. j. ſtent ſimul per dies duos. deinde per inclinationem tantum vini ſpiritum ſepara, & in vaſe optimè clauſo ſerva. Aſpergatur ulcus ter, vel quater in die, & conſolidatum erit. Verùm hujus balſami aſperſio nimis doloroſa eſt, ac proindè ut avertatur dolor, & quandoque aliqua veneni ſuſpicio latere poteſt, ad ſuſpicionem tollendam conſolidari poteſt unguentis vulgaribus, ut *tutia*, *de plumbo &c.* aliquam ſuprà dictorum pulverum aſperginem admiſcendo, quæ curatio licèt pigrè incedat, tamen tutò fit. Poſt cariearum curationem utatur infirmus pilulis mercurialibus ſuprà deſcriptis.

Accidit interdum, ut hujuſmodi caries ſub præputio lateant tumefacto, vel conſtricto, adeò ut cerni non poſſint, in hoc caſu per ſiphonem medicamenta in formâ liquidâ injicienda ſunt. Vulgares *aquâ hordei*, & *melle roſaceo* utuntur, qui etiam uſu urgente, quidpiam *unguenti Ægyptiaci*, & *decoctionis ligni guajaci* admiſcent; Verùm nos felici cum ſucceſſu per ſiphunculum injicimus *aquam noſtram Veneream*, *vel de lapide medicamentoſo*. Advertendum quoque eſt, quod quoties glans tegi poteſt; nunquam detecta relinquatur, ut quidam chirurgi, & tonſores faciunt, ne tandem cutis exiccetur, & contrahatur, ſic nunquam poſtmodùm tegi poſſit; quod ſi ita vulgares nihil proficiant; & neceſſitas urgeat, ad inciſionem procedunt.

Sæpe in ipſo penis meatu caries ſuboriri ſolet quæ difficilem reddit curationem, tum quia latet, nec facilè pulveres, unguenta &c. admittit linimenta; tùm etiam quia promptè caruncula gignit. Cognoſcitur ex ſanie manante, & maximo dolore mictionis tempore, ac glandis apex rubet. Hanc cariem curabis *aquâ noſtrâ Venereâ*, vel meliùs *dracone mitigato cum aqua plantaginis per ſiphunculum.*

Cap. 9. *De Ulceribus in Præputio.*

NUllibi tam frequentiùs, quàm in præputio, & in glande ulcera eluceſcunt, cùm puſtulæ ex impuro concubitu contractæ citò non abſtergantur, vel in caries & indè in ulcera corroſiva degenerant.

Signa.

Nunquam ulcera ex abrupto effloreſcunt, ſed perpetuò puſtulæ præcedant oportet, quarum ſanies non abſterſa ulcera in latum producit, quæ ſi opportuno non curentur tempore, fiunt ſordida, livida, profunda, doloroſa, calloſa, & cum labiorum tumore, quæ peſſima, & maligna ſunt.

Cauſa.

Hujuſmodi ulcera ex hepate Lue inquinato ortum habere maleferiati vulgares obſtinatè contendunt, in quo, tanquam in propriâ ſede maligni generantur humores, & a robore ejuſdem facultatis pulſi, ad penem tranſmittuntur, non aliter ac ſi penis eſſet hepatis emunctorium, ad quem ſua excrementa deponit. Verùm, oh! quam horum ulcerum difficilis eſſet curatio, quia non niſi curato hepate, contingeret, quòd ſi lue eſſet affectum non tantùm difficile, verùm & impoſſibile, dijudicaremus, quòd oppoſitum obſervamus: curamus namque hæc ulcera, nullo habito hepatis reſpectu. Fiunt ulcera quoties puſtularum non abſterſa ſanies ſubjectam carnem ſua acredine in latum ſerpendo procedit.

Prognoſis.

Penis ulcera contemnenda non ſunt, eſt namque exquiſitiſſimi ſenſûs pars, ſenſus Veneris organum, ac proinde idonea medicamenta, quæ pro ejuſmodi ulceribus curandis ſunt valdè proficua, citra tumoris, & inflammationis metum nunquam adhibentur. Prætereà medicamenta, quæ in hac parte adminiſtrantur, admodùm difficilè adhærent, & retinentur, ac utplurimùm labuntur. Tandem hujus partis ulcera citra contagium ſunt contumacia, & prava, ac cum contagio erunt contumaciora, & ſæviora. Ulcera hæc faciliter ſorditiem in ſuperficie contrahunt, ſub qua ſubjectam occultè carnem depaſcunt, ac tunc bubones ſpurios excitant, qui nunquam ad ſuppurationem deveniunt, neque faciliter reſolvuntur. Suntque majoris mali infeliciſſima præludia. Si opportuno tempore non curentur, ſic ſæva, & exedentia evadunt, ut penem abſumant, vel ſaltem aliquam ejus partem minuant, quo fit, ut in coitu nectarea Veneris dulcedo vel minuatur, vel depravetur, vel prorſus deperdatur, ceu illis contingit, qui meritâ pœnâ pene viduantur. Sed quod pejus in prava, profunda, & canceroſa degenerant ulcera, minitanturque utplurimùm gangrænas, & mortificationes, quæ citra ferrum, & ignem ſuperari non poſſunt, & ex penis abſciſſione ferè ſemper vitæ periculum impendet.

Curatio.

Pro ulcerum præputii, & glandis curatione utuntur vulgares chirurgi *unguento de tutia, aut plumbo*, & demùm ſiccis filamentis pro cicatrice inducendâ. Quod ſi nihil profecerint, adhibent *vinum album auſterum, in quo incoquunt lignum Indicum, & roſas*, quo ulceratam balneant partem, & poſt balneationem lithargyrio inſpergunt. Si hæc non ſufficiant, & ulcus ſordidum fuerit, recurſum habent ad *mel roſaceum ſimplex*, *unguentum Ægyptiacum*, *apoſtolorum*, *ad alumen*, *calchantum uſtum*. Alii utuntur *unguento roſaceo cum pauco præcipitato*. Utitur *Fallop.* *Aquâ aluminoſâ magiſtrali*, id eſt aquâ mercuriali, quam deſcribit *Tract. de Morbo Gallico*, *de puſtulis cap.* 39. ut

℞. Aquar. plantag. roſarum ana lib. ʒ. alum. rocchæ, merc. ſublimat. ana ʒ. ij. Sublimatum. & alumen terantur, & miſceantur omnia in phialà vitreâ, poſt odum ad medietatis conſumptionem bulliant, deinde ſtent ſpatio quinque dierum, ut ſubſideant alumen, & ſublimatum, & extrahatur aqua limpidiſſima. Verùm hæc vulgarium medicamenta vel ſunt ita nullius efficaciæ, ut nihil proficiant, vel ulcera ulceribus cumulant, vel bubonem ſpurium, vel ſtatim omnia Luis peſſima excitant ſymptomata.

Horum ulcerum curatio diſtinguitur, nam ulcus in ſuperficie valdè ſenſitivum eſt, doloroſum, & uno modo curatur, vel putredo in ſuperficie producta obruſum

ſum cauſat ſenſum, vel nullum, ſuntque ferè indolentia, & tunc diverſam requirunt curationem.

Si dolorifica ſunt ulcera, hoc modo curantur: relictis unguentis de rutiâ, minio, ceruſſâ &c. ut ſuprà de puſtulis monuimus, ulcus tegatur *mercurio dulci* in pollinem redacto, ac ter in die recentem imponito, abluto præcedenti cum vino albo tepido, nam infra tres dies ulcus conſolidatum fuerit. Vel utere *aquâ lapidis medicamentoſi*, ſed præſtantiſſima eſt *noſtra aqua Venerea*, in qua madefac petias, & ſuper ulcus impone, invenies petiam exſiccatam, & ſaniem petiæ adhærentem, quam abjice, repete ter in die, ad ulceris uſque ſanationem.

Si verò dolore careant, ex eo quia calloſam quandam ſorditiem in ſuperficie contraxêre, tunc ſordes eſt efficacioribus abſtergenda; utere *Mercurio præcipitato dulci, vel præcipitato Luteo, alias Magno Calcinato Paracelſi*. Vel:

℞. *Spiritus Vini ardentis unc.* ß. *Mercurii meteorizati gr. v. m.*

Hac aquâ ulcus ſordidum ſenſim illine, & ipſo tunc ſordities abſtergetur. Vel

℞. *Vitell. ovi ad duritiem cocti n. j. deinde in tigillo mellis opt. unc. j. Liqueſcat leniter, & miſce vitellum piſtilli beneficio cum melle diligenter, donec abeant in medicamentum ſpadaceum, admiſce optimè merc. præcipit. alb.* ℈. ij. & utere. Si ulcera fuerint fœtida, maligna, vel canceroſa, nullamque ſanationem recipientia, ſpecillo leviter ea tange *aquâ perſicariæ ſpiritu Mercurii albo impregnata*. His noſtris medicamentis cujuſcumque generis ulcera cedunt. Abſterſis, mundificatiſque ulceribus, quæ cognoſces, ſi ſenſitiva, ſi rubicunda, ſi æqualia, ac ſine duritie fuerint, *unguentum noſtrum magiſtrale* appone, & pilulas mercuriales infirmo exhibe.

Cap. 10. *De Veſiculâ Cryſtallinâ.*

INter dira Luis Venereæ ſymptomata recentiſſimum, & ſæviſſimum eſt Veſicula cryſtallina. Adnaſcitur hæc ad membri virilis glandem, quandoque ad coronam, vel præputium, & veſiculæ cryſtalli inſtar tranſlucet, unde nominis ratio deſumpta eſt. Infrequentiſſimum eſt hoc Luis ſymptoma, à quo non multos eripuimus, ſed poſtquam Hiſpanorum claſſis ad hæc noſtra littora pro Meſſanæ expeditione appulit, Neapolitana ganea hoc ſæviſſimo germinavêre ſymptomate, ſed brevi tempore ſuo alexipharmaco extinctum fuit.

Eſt lethalis, ſi optimis adhibitis non cedat remediis, quia ab igne paritur, nec affectus coaleſcit locus, licèt quæcumque pro Venereis exulcerationibus medicamenta adhibeas valida.

Solus *tabaci ſpiritus* laudem hîc invenit, qui fit *ex tabaci foliis viridibus cum malvatico ſolâ infuſione, ſine deſtillatione.*

Ubi hæc veſicula priùs mortificata fuerit mercurio præcipitato, vel ſublimato, tangatur hoc ſpiritu quinquies ad ſummum, & tacta ſpontè evaneſcit abſque aliorum medicaminum ope. Hoc fiat jacente patiente, alioquin ad levem ſpiritûs tabaci tactum ſideratus cadit, & convellitur. Poſt veſiculæ cryſtallinæ curationem, Venerea labes è corpore elicienda eſt pilulis mercurialibus, & decoctis ſudoriferis, aliàs ſicuti eſt ſæviſſimum Luis Venereæ ſymptomata, ita temporis curſu perniciosiſſimas calamitates eniti poteſt.

Cap. 11. *De Ulceribus, quæ per univerſam cutem erumpere ſolent.*

NOn ſolùm in obſcœnis ex contractâ Lue erumpunt ulcera, verùm ex malè curatis gonorrhæâ bubone puſtulâ, carie, & temporis progreſſu ex his partibus in totum corporis habitum veneni minera pro ſubjectorum ratione, id eſt ob ſalium varietatem in nutrimento latentium tranſplantantur, & multipliciter defœdatur cutis, ita ſunt puſtulæ, ſcabies, impetigines, ſerpigines, lichenes, ulcera, aliæque innumeræ defœdationes extrinſecùs apparentes, quæ quandoque ità altè radices figunt, ut optimis averruncari nequeant remediis.

Signa.

Signa, quæ hæc ulcera ex Lue Venereâ procedere arguunt, ſunt his dolor, & pruritus circa veſperas, eorum diffuſio, & remediis reſiſtentia, quibus ſimplicia ulcera parere ſolent.

Cauſæ.

Clamitant vulgares ulcera, quæ per univerſam cutem erumpunt, hepar Venereâ labe pollutum propalare, tunc cùm ob debilem facultatem expultricem non propellit ad vaſa ſpermatica, vel ad penem, vel ad inguina, tanquam ad proprium emunctorium, ut à Lue ſe vindicet eductâ virulentiâ, hepar ſanguinis officina, Lue laborans depravatum gignit ſanguinem, illumque corrumpit, & hinc pravi procreantur ſucci, quos tanquam inutiles, & moleſtos ad corporis peripheriam natura deturbat, in qua tot erumpunt ulcera, quot ex equo Trajano non emerſerunt milites.

Suſcepto veneno Venereo quinque ſuprà notatis modis, ſi illud à nutrimento internis remediis omninò non exterminetur, licèt gonorrhϾ, bubones, puſtulæ, caries, & ulcera in obſcœnis curentur partibus; temporis tamen curſu, uti eſt unius, vel alterius anni pro patientis diſpoſitione in diverſos prorumpit effectus. Fiunt hæc ulcera â ſalibus acribus, & acido-ſalinis, quæ furtim ſerpendo unà cum nutrimento, vel ſero, ad glandulas cutaneas pro inſenſili tranſpiratione tranſmittuntur, ibi ſe exaltant, glandulas cutaneas, & ipſam cutem exedunt, corrodunt, exulcerant, & pro diverſâ partis diſpoſitione diverſæ ulcerum differentiæ emergunt pruriginoſæ, quæ proximas inficiunt partes, ſegetes multiplicant, & per totum ſerpunt corpus, ſed præcipuè per ſcrotum, circa labia, faciem, collum, frontem, aures, capitis cutem, brachia, femora &c.

Prognoſis.

Horum ulcerum præſagium eſt, quòd ſi non curentur, in eſthiomena, canceroſa, & putrefacientia degenerant.

Curatio.

Vulgares primò medentur hepati, & deinde ulceribus; ac proinde ſtatim ac aliquis Venereis ulceribus defœdatus in eorum incidit ungulas, initio priùs plurium barbatorum conſilio, idoneum inſtituunt victum ex cibis exſiccantibus, & minimè calefacientibus, tres ſyrupos & medicamentum purgans de communi morborum omnium, ut *de fumariâ majori cum confect. hamech, & viperæ pulveribus*: pluries propinant; poſtmodùm quia hepar, & ſanguinis maſſa ſunt infecta, *decocta ex ligno guajaco, ſalsâ parillâ, & ſantalis* ad triginta, & plures dies, intercalaribus quinto quoque die ad hepatis fervorem temperandum, ejuſdemque intemperiem corrigendam exhibitis purgantibus ex *ſyrupo de fumaria compoſito*. Vel ſtufis, ſeu Laconico exulceratum tradunt, non timentes hepatis aduſtionem, quia illud *cerato ſantalino, vel unguento refrigerante Galeni* poſt earum egreſſum inungunt. Poſt plura decocta, vel ſtuſas ulcera Linteolo *decocto guajaci* madido

do ter, & quater in die humectant, ut exſiccent. Vel ad temperandum fetvorem, qui in parte læsâ quam maximè viget, Lotiones commendant ex *decocto fol. plantag. hordei, lupinorum, limaturæ ligni Indici, fol. myrthi, pimpinella, & aluminis ſaccharini.* Tandem *aquam aluminoſam magiſtralem* cum plumaceolis adhibent. His, vel ſimilibus deterſis ulceribus, *unguento de minio, vel lithargyrio, vel tutiâ* curationem abſolvunt.

Horum ulcerum curatio erit, ſi priùs remediis appropriatis Veneream labem è corpore extermines, deinde ſi ulcera purificaveris, & conſolidaveris, multùm proderit in his curandis affectibus, ſi corpus humorum craſſorum multitudine exonerabis, quod hoc modo obtinebis.

♃. *Aquæ ſolut. ſuprà de gonorrhœâ deſcriptæ lib.* j. propinetur infirmo manè, jejuno ſtomacho cum aniſis conditis, & ſucceſſivè eadem doſis per quatuor dies. Corpore exonerato, mercurialibus venenum infringes, exhibendo per vices pilulas de mannâ Mercurii ſuprà deſcriptas, vel pro expertiſſimo medicamine aquam noſtram Anti-Veneream propinabis, cujus uſu Luem exterminabis, & abſque ullo extrinſeco adjuvante exſiccantur ulcera.

His præmiſſis:

♃. *Merc. meteorizati* ℥. ij. ß. *aq. font. lib.* ij. *aqua in vitro incaleſcat, & in eam injice merc. & ſerva.* Hac aquâ ſemel in die ulcera irrora, nam infra quatuor dies curata erunt, prodeſt *aqua lapidis medicamentoſi, & aqua noſtra Venerea, vel aqua perſicaria ſpiritu, ſeu oleo merc. alb. impregnata.*

Solent meretrices, & pueri meretorii frequentiſſimè tentari ulceribus intra podicem, vel extra eum ex infando concubitu: Hæc ulcera, præmiſſis univerſalibus, curabis per ſiphunculum, injiciendo primùm *vinum in myrrhâ, & aloe infuſum, & colatum*, deinde *aquam noſtram Veneream* adhibendo.

Cap. 12. *De Ulcere Narium.*

ETiam naſus in Lue Venereâ ſuam patitur cladem, non aliter ac ſi in Veneris paleſtrâ adhiberetur, ſed hic nullam cum membris generationi inſervientibus habet ſympathiam, & in coitu minimè uſurpatur: attamen phyſiognomi potiùs vanâ conjecturâ, quàm ratione ducti ex naſi magnitudine, membri genitalis magnitudinem, & molem hariolari audent. Verùm enim verò conjectare poſſumus, quòd qui prægrandem naſi formam nacti ſunt, genitalibus illecebris ſunt obnoxii, unde legimus Heliogabalum Imperatorem omnis generis laſciviæ ſtudioſum, naſutorum virorum congregaſſe manipulos, ut ſecum in turpi certamine arma aphrodiſia pertractarent ſtrenuè. Hoc id ipſum de fœminis clariùs percrebeſcat, quæcumque enim magno, & oblongo præditæ ſunt naſo, ad luxuriem ſunt proclives: naſus itaque cum peccandi anſam præbeat, ſi deindè ipſe meritas peccati pœnas ſubeat, admirationem afferre non debet.

Naſus multùm uſum, commodumque noſtro corpori affert, per eum enim omnes intrant odores, item aër ad reſpirationem maximè neceſſarius, clauſo ore per eum ingreditur, & egreditur; item multumque facit ad faciei ornatum, & pulchritudinem. Hinc ſi maximus, vel parvus, vel ſimus, aut aquilinus, aut nimis longus, vel ulceratus, vel penitùs abſumptus ſit, maximam faciei deformitatam affert. Sic quoque per naſum, ceu canalem effluunt excrementa, qua de re Veteres eum putârunt eſſe cerebri emunctorium, & mucum pro cerebri excremento venditârunt, unde priſci vulgares ad humores, pituitam potiſſimum è cerebro evacuandam, errhina medicamenta naribus attracta; item eandem ex eodem cerebro eliciendam, ſternutatoria excogitârunt. Non eſt mucus cerebri excrementum, ſed dumtaxat partium narium internarum alimentum ante nutritionem degeneratum. Ab hoc excremento non patiuntur nares, ſicut non patitur oculus à lacrymâ, inteſtina à fœcibus, veſica ab urinâ &c. quia propria ſunt horum emunctoria. Patiuntur quandoque nares ab his excrementis, tunc cùm quid adventitium conſociatur, ut eſt Lues Venerea, unde oritur ulcus. Hoc narium ulcus duplex eſt, vel incipiens, & ſimpliciter vocatur ulcus; vel inveteratum, & appellatur *ozæna*.

Signa.

Præceſſit Lues quinque notatis modis contracta, quæ à nutrimento opportunis non fuit eliminata remediis, & eſtò appareat curata, temporis curriculo recens ulcus nullum, vel exiguum excitans dolorem invadit nares, quæ ichore madent; ſiccâ, & ſubnigricante obducitur cruſtulâ, quæ ſi violentiùs ſæpiùs attingatur, vel vi depellatur, vel à fortiori narium emunctione unà exturbetur, ſanguinem fundit, & mox denſior regeneratur cruſta. Si diutiùs hæreat, ſubter excedendo perpetuò procedit, & ulcus efficitur majus. Quòd ſi negligatur, in dies depravatur, dunec tandem in ozœnam tranſeat, quæ eſt ulcus priori magis dolorificum ſordidum, & putridum cum cruſtâ ſordidiori, & humidiori, ex quo graveolentia emanat, adeò ut mucus, & ſanies graveolentem, & tetrum reddat odorem; anhelitus etiam ægri non modò adſtantibus, ſed & ipſi ægro nauſeam parit, unde ipſi, & aliis moleſtus, & abominalis eſt. Sic ſæpe narium ulcera, quæ intùs latent, cognoſcuntur ſolùm ex eo, quod fœtor è naribus provenit.

Cauſæ.

Ulcerum narium cauſam putant *Vulgares* eſſe humores, putridos, & Venereâ malignitate imburos à partibus inferioribus, ab hepate nempe per aſcenſum capiti communicatos, & à capite per deſcenſum cattarrhosâ colluvie naribus impertitos, qui acrimoniâ ſuâ cutem erodunt, & nares exulcerant; in Ozœnâ verò eoſdem humores ſimul putridos, & virulentos eſſe autumant. Verùm errant *Vulgares* in ulcerum narium aſſignandâ causâ; nam non ab hepate in cerebrum per aſcenſum ſcandunt, quia inferiores partes, per quas tranſeunt, primùm exulcerarent, deindè cerebrum, & narium tandem partes.

Fiunt narium ulcera ex gonorrhœâ, puſtulâ, carie &c. malè curatâ in pudendis, à quibus particulæ acutæ acido-ſalinæ lentè, & dilutius ſerpendo unà cum nutrimento, ad narium epidermidem perveniunt, ibi maximè exaltantur, & pateſcunt cum narium excrementis, & quia Venereum virus eſt de ſalium corroſivorum genere, corrodit, & corrumpit naſi fibras, & ulcus fit, quod brevi temporis intervallo ſordidum, cruſtoſum, putridum, & graveolens evadit, & tandem naſi oſſa cum aliis ejus partibus exedit, iiſque deſtructis, intolerabilis exoritur fœtor.

Prognoſis.

Narium ulcera circa ſui exortum non ægrè curantur, debitis adhibitis remediis, præſertim ſi ſuperficialia munda, & externa ſint, verùm quia Luem Veneream comitem habent, ſemper pro ſuſpectis habenda ſunt, ideòque perpetuo in deteriorationem abeunt, & prava excitant ſymptomata. Ut plurimùm cruſta nares obſtruit, & reſpiratio læditur, ac ulcere ampliato, olfactûs ſenſus extinguitur, vel ſi in ſarcoma, vel polypum degeneret. Multoties narium hæmorrhagia ſupervenit, narium venis exeſis. Annua, cruſtoſa, interna,

occulta

Digitized by Google

occulta profunda, putrida, & fiſtuloſa difficillimam habent curationem; ſenſim enim ſerpunt, narium pinnas effodiunt, interſtitiumque corrumpunt, vel tenella naſi oſſa, præſertim cartilaginem exedunt, deformitatem inducunt, & vox vitiatur. Furtim palatum perforant, & fœtore contagioſæ putredinis ad cerebrum uſque ſenſim ſerpunt, & primùm oſſa, deinde carnem corrodunt, & tunc nulla ſalutis ſpes ſupereſt.

Curatio.

Vulgares in Venereis narium ulceribus curandis victûs rationem ad humorum acrimoniam temperandam, & eorum geneſim inhibendam præſcribunt, Corpus illis pharmacis, quæ hepar luc conſpurcatum reſpiciunt, & ſi ſanguis exuberet, phlebotomiâ utuntur. Caput fluxionis fontem exſiccant, roborantque, ne vitiatam materiam ulteriùs ulceris curationem impedientem tranſmittat, deinde ulcus exſiccant, & conſolidant.

Ad topica deveniunt, & primò cruſtas emolliunt, & auferunt, pro quibus emolliendis unguentum commendant, quod conficitur *ex medulla oſſis bovis, cerâ novâ, oleo nenuphanino, & roſaceo.* Vel utuntur *butyro recenti, anſeris, vel gallinæ adipe, aqua roſarum loco, oleo amygdalarum dulcium*, & ſimilibus. Cruſtæ emollitæ ſpontaneum expectant caſum, vel per ultroneam ſternutationem. Cruſtâ remotâ ulcus *decocto ligni guajaci, vel ejus ſpumâ* eluunt, deinde *unguento de tutia, vel albo Rhaſis* illiniunt. Si hæc non ſufficiant, ulcus bis, ter, quatervè, *unguento Ægyptiaco in aqua hordei diſſoluto* abluunt.

Vel utuntur medicamento *ex melle roſaceo, farina hordei, terebinthina, & pulvere aluminis ſaccharini, additis aliquot granis mercurii præcipitati.*

Ulcere deterſo, illud exſiccant, probantque *Rondeletii* ſuffumigium, ut

℞. *Ladani puri, hypociſtidis, maſtiches, myrrhæ ana* ʒ. iij. *ſtyraces calamita, cortic. thuris, ſang. draconis, auripigmenti rubri ana* ʒ. ij. *ſandarachæ* ʒ. jß. *Excipiantur terebinthinâ & f. trochiſci.* Verùm venenatum eſt ſuffumigium ob auripigmenti, & ſandarachæ admiſtionem, quæ inter venena recenſentur. Vel ſummopere commendant *aquam* ejuſdem *Viridem*, ut

℞ *Æruginis æris* ʒ. j. *auripigmenti* ʒ. jß.
Fundantur ſubtiliſſimè, & coquantur in Vini unc. iv. ad conſumptionem mediæ partis, cùm refrigerent, adde aquæ roſarum, & ſol.ini. ana unc. jß.

Vel *ligni guajaci decocto* utuntur, *in quo diſſolutum ſit unguentum Ægyptiacum.* Sed tale unguentum ob viride æs, & acerrimum acetum vehementem habet acrimoniam ulceribus hoſtilem, præcipuè ubi adeſt oſſis exeſio, illud nigredine inficit. Optimæ notæ chirurgi hujus unguenti uſum Veterinariis conſignarunt.

Ulcus narium ex Lue Venereâ difficillimæ eſt ſanationis, ac proindè medicamina, quæ ex Mercurii penu eruuntur, expoſcit, unde præmiſſis pilulis de Mercurio alibi deſcriptis, conveniunt lignorum radicumque decocta, & poſt hæc, quæ particulas acido ſalinas in affectæ partis nutrimento exaltatas hebetant, corrigunt, & ad naturalem redigunt conſtitutionem, *ut gummi guajaci naturale, antimonium diaphoreticum, ceruſſa antimonii, vel Mercurius diaphoreticus* per vices in forma pilulari, vel aliàs aſſumenda. Interim non omittenda ſunt topica, inter quæ efficaciſſimum eſt *unguentum noſtrum magiſtrale* cap. V. de Bubone deſcriptum. Non credibile eſt, quantùm unguentum hoc valeat in omnibus ulceribus, & etiam recentibus, præſertim Venereis, putridis, malignis, vetuſtis, & exedentibus. Mundificat, carnem bonam producit, conſolidat, putrefieri ac corrumpi non permittit, nec carnem excreſcere, & tandem ſanat unâ hebdomadâ magis, quàm aliud integro menſe. Sequens balſamus in narium ulcere eſt remedium rarò fallens, ut

℞. *Ol. cancr. ſpermatis ceti ana.* ℈. ß. *Cinnab. nat. vi gr. ij. ſacch. Saturni gr. v. camphoræ gr. iij. balſami Peruviani q. ſ. f. balſamus*, quo ſæpiùs pars affecta illinatur. Vel ſequens linimentum adhiberi poteſt, quod eſt magnarum virium, ut

℞. *Ung. baſil.* ʒ. j. *ol. guajaci, balſam. Peruv. ol. ſaſſafras gummi elem. ammoniaci diſſoluti. ana* ℈. j. *præcipitati alb. gr.* ij. *m f. linimentum.*

Si verò ulcus ſub oculos non cadat, medicamenta in formâ liquidâ commendamus, inter quæ præſtantiſſima eſt *Aq. Viridis Hartmanni* alibi a nobis deſcripta, quæ cum penicillo, vel goſſypio, vel calefacta, tamen ulcus tange, vel irrora ſyringulâ, quæ mirificè non tantùm ulcus mundificat, ſed inſuper conſolidat, Vel adhiberi poteſt ſequens miſtura, ut

℞. *Aquæ plantag. ſampſuci ana.* ℥. ß. *mell. roſar.* ʒ. *vj. ſpiritûs vini rectificati* ʒ. iij. *mercurii mercorizati gr. vii. m.* & guttatim naribus abſorbeatur, vel linteolum hac miſtura madefactum, & contortum naribus inſeratur, vel ſyringulâ intrudatur. Vel tandem fiat ſequens ſuffumigium, quod egregias obtinet vires, ut

℞. *Thuris, gummi animæ ana* ʒ. ij. *cinnabaris* ʒ. j. *m. f. pulvis* pro ſuffumigio carbonibus injiciendus, & naribus excipiendus.

Cap. 13. *De Oris Ulceribus.*

Sunt quædam oris ulcera ſuperficiaria, vulgò Aphthæ nominari ſolent, quæ præcipuè infantibus lac ſugentibus accidunt, & lactucimen appellantur. Sunt exulcerationes in ſummâ cute, & in palatum, gingivas, linguæ latera, radicem, & quamliber ejus partem ſerpunt. Quandoque profundiùs ſeſe demittunt, & palatum, carnemque linguæ exedunt, & ulcera abſolutè nominantur. Verùm de his non eſt noſter ſermo, cùm ſint ulcera ſimplicia, non negamus tamen aphthas infantibus interdum adeò eſſe perniciosas, ut penitùs eorum tenellam exedant carnem; ſed præſens noſter ſermo eſt de ulceribus à Lue Venereâ ortum ducentibus, quæ per ora non tantùm ſuperficie palatum, gingivas, linguæ latera, ejuſque radicem ſerpunt, verùm etiam brevi temporis intervallo profundiùs ſeſe inſinuant, & harum partium carnes exedunt.

Signa.

Si oris ulcera vulgaribus reluctentur præſidiis, ſub Gallorum vexillo militare cenſemus, hæc per ſe viſui patent, primùm levia, & ſuperficiaria, deinde profunda, & adeſa, vel albo, vel cineritio, vel nigro imbuta colore.

Cauſa.

Aſſignant *Vulgares* pro oris ulcerum cauſâ bilioſos, aut pituitoſos aut melancholicos humores Lue infectos, in ore collectos. Verùm iſti humores vel antequam ad os colligantur, ſunt infecti, vel in ore infectionem contrahunt, ſi primum, pravitatem partibus, per quas tranſeunt, communicant; ſi ſecundum, quomodò in ore pravitatem nanciſcantur aſſignare tenentur. Cenſent à capite in os mediatè per deſtillationem per deſcenſum, ut Chymici loquuntur, ſed de his fabellis ad tædium uſque in noſtrâ *Trutinâ lib.* 1. *cap.* 8. *de catarrho* egimus. Immediatè verò oris ulcera uni infecto tribuunt hepati, tanquam ignorantiæ aſylo, & omnes morborum cauſas à plantâ pedis ad verticem capitis uſque hepati refundunt.

Contrahunt Venerea ulcera infantes in ore cum lacte nutricum non aperto, ſed furtivo quodam modo Lues ſe inſinuat, inficitque. Miſelli infantuli, qui dum Lac pro ſuſtentandâ vitâ ab uberibus mendicant,

cum lacte nutrix, ceu ſæva noverca mortis inſidias ſtruit alumno inficiendo pocula.

Contrahuntur etiam in ore ulcera ex oſculis cum ſcorto in ore infecto, imò per ſolam converſationem halitu, vel compotatione. Quapropter plurimùm nocet inter bibendum (ut plurimorum mos eſt) totam combibonum turbam in uno, eodemque cyatho bibere, cùm quandoque inter combibones ſemper unus, & interdùm plures reperiri poſſint, qui in labiis, gingivis, linguâ &c. Venerea patiantur ulcera: & talis Labiorum, gingivarum, linguæ &c. ſanguinolentia, corruptio, & ſanies in compotatione à potu eluitur, à qua ceſſando, aliquid putridi circa cyathi margines remanet, & quid in ejus fundum refluit, quod poſtmodùm non infectos inficere poteſt.

Fiunt oris ulcera ex ſuſcepto veneno Neapolitano, & non rectè à nutrimento extirpato, quod tempore ſerpendo, ad os tanquam ad aliquod corporis emunctorium devenit ibi, labiorum, gingivarum, palati, linguæ &c. fibras adoritur, eorumque proximum nutrimentum degenerare facit, exaltatur, & ſolvendo vim adipiſcitur, & ulcera emergunt exedentia.

Prognoſis.

Ulcera Venerea in pueris, ſi ſuperficiaria ſint, & recentia, facillimè curationem recipiunt, attamen profunda & diuturna perniciosiſſima cenſentur; tum ob carnis mollitiem, quam facillimè exedunt, & ſerpendo, palatum, totumque os occupant, & ad gurgulionem, & fauces deſcendunt, & validiora expoſtulant medicamenta, quę ob eandem carnis mollitiem, & ætatis imbecillitatem ferri nequeunt; tum quia infantuli nimiâ oris humiditate abundant, & facilè ſalivâ eluuntur; tum quia partes valdè ſenſiles ſunt, & facilè ab acribus medicamentis, quibus quandoque uti neceſſe eſt, irritantur; tum tandem quia metus eſt, nequid de medicamentis acrioribus in fauces delabatur, & majus vitæ diſcrimen oriatur. Unde neceſſe eſt ob has cauſas malum invaleſcere propter loci naturam calidam, & humidam, ac proinde infantulos conſumere, & hinc fit, ut interdum ex ulceribus Venereis acerbo ſuccumbant funeri.

Si adultorum ulcera debitis adhibitis medicamentis non profligantur, ſed putreſcunt, & à gingivis ſerpendo per palatum, totumque os occupant, & ad columellam, fauceſque deſcendunt, peſſima cenſentur, & fortiſſimis indigent medicamentis, quibus ſi non cedunt, lethalia ſunt, pręſertim ſi exedentia, æger debilis, ſi livorem, nigredinem, & veluti cruſtam contraxerint, periculoſa ſunt, & irreparabilis mors præ foribus cubat.

Curatio.

Curant *Vulgares* gallica infantulorum ulcera, idoneam victûs rationem nutricibus pręſcribendo, quæ refrigeret, & exſiccet; verùm refrigeratio ulceribus mordax, & quia ulcus exſiccatione indiget per ſe ipſos, nunquam ſanaretur ob aſſiduam, ſuperfluamque oris humiditatem. Deinde ad oris medicamenta recurrunt mitiora, ut ſunt *aqua plantaginis, roſarum, violarum cum ſyr. de roſis ſiccis, granat. de moris* pro oris illinctu. Vel ad *decoctum ligni guajaci cum ſyr. de moris, portulaca, & myrtill.* Si fuſca, vel livida pro illinctu utuntur.

℞. *Aqua plantag. unc.* ß. *mell. roſ.* ʒ. ij. *diamori* ʒ. *iiſ. aluminis gr. vj. m.*

Venerea adultorum ulcera curant *Vulgares* iiſdem remediis ac in infantulis, ſed paulò fortioribus pro corporum naturâ, ut *decocto hordei, ligni cum iiſdem ſyrupis, melle roſato &c.* quibus nihil proficientibus *Ægyptiaco* utuntur *unguento in aqua plantaginis cum pauco aceto, & melle diſſoluto.* Verùm hæc medicamenta erodentia adjunctum habent periculum, ne in fauces illabantur, & ſic majus malum, quàm oris ulcera producere poſſunt. Vel ea *ſpiritu vitrioli, vel aqua forti* leviter tangunt. Sed hęc medicamenta corroſiva ſunt, carnem exedunt, & eorum acutie potiùs malum adaugent, quàm levant. Si hæc ulcera putridam habeant carnem, eam totam præſcindendam, vel ex ea parte *præcipitati pulverem* admovendum *cum goſſypio in aqua plantag. priùs infuſo* jubent; attamen fruſtra præcipitatum adhibent ob aſſiduam oris humiditatem, cùm in parte diù perſiſtere non poſſit, nec in ulcus agere.

Nos ita in infantulorum ore ulcera curamus, ſi contracta fuerint ex infectâ matre, vel nutrice, hæc pilulis purgetur mercurialibus, & in purgationis actu infantulo lac præbeat, ut unà purgetur. Cibus præſcribatur melioris nutritionis, vitentur acida, & ſalſa, omiſſis aromatibus. Poſtmodùm ſumat nutrix aquam noſtram *Anti-Veneream*, & interim ulcera in ore *decocto hordei, & melle roſato ſimplici* illiniantur, vel *decocto Veronicæ, cui addatur aliquid ſpiritûs Vitrioli, vel ſulphuris per campanam:* Verùm expertum eſt à nobis majoris energiæ ſequens medicamentum, ut

℞. *Aqua plantag. unc. j. mell. ſimpl. unc.* ß. *ſpiritûs vitrioli philoſophici, ad gratiſſimam aciditatem, m.* & tangantur, ſic non reſiſtent. Vel *aquâ viridi dilutâ cum aquâ perſicaria* tangantur.

Adultorum ulcera Venerea, ſi recentia ſint, facillimè cedunt medicamentis, quæ propoſuimus pro infantium curatione, vel ea leniter tangendo *ſpiritu vitrioli; vel ſulphuris cum melle roſaceo diluto*, ut guſtus ſpiritûs acidior adhuc percipiatur; vel *mellis roſacei tincturâ, vel lapidis ſalutis aquâ* tangantur.

Si contumacia, rebellia, & inveterata ſint aliter tractari debent, curatio itaque inſtituatur, corpus pilulis deplendo mercurialibus, & poſtmodùm ſupra deſcriptis medicamentis fortioribus redditis tangantur, quòd ſi his reluctentur, quia putrida, & calloſa, expertum erit remedium, ea pluries *aquâ ſaphireâ, vel melle roſ. ſale armoniaco immiſto* tangere vel *ſpiritu ſalis armoniaci perſicaria aqua diluto ad ſenſilem aciditatum.* Cave, ne *aqua ſtygia* ea tangas, (ut aliquorum vulgarium mos eſt) quæ vires in metallis eluſerit, vocaturque *aqua Mortua*, nam non per hoc veneni corroſivi indolem depoſuit. Si ſerpentia ſint, *lixivii ex Reguli fæcibus* attactu ſiſtuntur. Verùm *aqua mercuriali* leniter contacta brevi ſaneſcunt, & *gargariſma ex perſicaria decocto cum ſublimato dulci* expertum eſt apud nos remedium. Interdum tam maligna evadunt, ut quodcumque optimum ſpernant medicamentum, pręſertim ſi profunda ſint, tunc *aqua viridi* cum goſſypio, vel penicillo madefaciendo, & cavitates tangendo, funditùs exulcerationem mundificat, & mirificè ſanat, quòd ſi hęc parùm, vel nihil profecerit, ad oris ſuffumigium, tanquam ad ſacram anchoram, confugere neceſſe eſt.

Cap. 14. *De Tonſillarum Ulceribus.*

DUæ carunculę exiguæ, & naturales in oris termino, utrinque circa linguæ radicem, paulò ſuprà laryngem, videlicet ad uvulę latera in omnibus hominibus poſitę ſunt, quæ rotundæ ſunt, duorum nucleorum amygdalinorum inſtar, ac proinde vulgò à figura amygdalæ, Latinè tonſillæ, & glandulę vocantur, Gręcè verò pariſthmia ob ſimilitudinem ab iſthmo ſignificante anguſtam terrę partem, ſeu telluris brachium inter duo maria jacens; necnon antiades, quia primò oculis ſe offerunt.

Conditę ſunt à naturâ tonſillę ſpongioſę, ut ſalivali humiditate fauces, laryngem, linguam, & œſopha-

phagum humectent, ut cibum ſicciorem, & duriorem madidum reddant ad faciliorem deglutitionem, item ad laryngis irrigationem, ut ejus cartilagines ad motum aptiores reddantur, quod imitantur ii, qui fiſtulas irrigant.

Sępe hæ partes licèt exiguę, magnum Medico, ſed majus ægroto faceſſunt negotium; intumeſcunt enim ſine inflammatione, ardore, colorem retinent naturalem, & dolore vacant: at interdum inflammatione, ardore, dolore, & ſiti infeſtantur cum deglutitionis, & reſpirationis difficultate. Qua inflammatione in abſceſſum degenerante, pus intra fauces effunditur, unde ſępe ulc ſordidum, & fœtidum relinquitur. Quandoque non ſuppurantur, & in ſcrofulas, ſcirrhoſoſque degenerant tumores. Tandem citra inflammationem fit ulcus illas exedens, quod utplurimum Lui Venereæ familiare eſt, de quo præſens eſt noſter ſermo.

Signa.

Pręceſſit Lues malè curata, vel clandeſtinè cum lacte, oſculis, compotatione &c. ſe inſinuavit. Tonſillæ aliquantulùm majores tactu, & viſu cognoſcuntur, intùs verò ceu quoddam carnis fruſtulum faucibus adhærens mole ſuâ premit, obſtatque ne facilis deglutitio fiat, Ardorem, & dolorem inferunt moleſtum, ſitim, & ſiccitatem excitant, paulatim fiunt ulcera, partim alba, & maculis ſimilia, partim colori cineritio, aut cruſtis non diſſimilia, quę ferro inuruntur.

Cauſa.

Tonſillarum ulcera excitari clamitant *Galeniti* ab humoribus bilioſis in hepate Lue conſpurcatis, qui in caput transferuntur, & inde in tonſillas, illaſque erodunt, & exulcerant.

Fiunt tonſillarum ulcera poſt contractam Luem vel per lac, oſcula, compotationem, vel concubitum tunc cùm particulæ acido-ſalinæ in latice hoſpitantes, à quo antea diluebantur, in laxam, & ſpongioſam tonſillarum ſubſtantiam vehuntur, nec per ſalivoſum liquorem excluduntur, ſed inibi exaltantur, & tantam corroſivam adipiſcuntur indolem, ut unà cum epidermide non tantùm mollium tonſillarum continuitatem ſolvant, & corrodant, ſed etiam ſæpè in totum auferant.

Prognoſis.

Ulcera tonſilarum, ſi mox ab initio medica adhibeatur manus, facilè curantur; at ſi negligantur, quæ munda ſunt, & exigua, ſordida, lata, & profunda evadunt quodam concreto humore albo, aut nigro. Exigua quandoque, & rara oriuntur ulcuſcula, quibus ſupervenientia alia in unum ulcus latum coaleſcunt. Si ulcera depaſcendo ſerpant, gurgulionem, linguam, palatum, & gingivas exedunt, ac dentium præſepiola occupant, dentes labefactantur, nigreſcunt, vacillant, & tandem decidunt, undè ægri inediâ, & fœtore conſumpti moriuntur. Quod ſi ulcera per tracheam ſerpant, quia pulmo, & cor neque odoris fœditatem, neque ulcera, neque ichorem ſuſtinent, obortâ tuſſi, ſpirandique difficultate, eodem die ſtrangulant.

Curatio.

Tonſillarum ulcera venerandi barbati curant phlebotomiâ, medicamento purgante, & aliis diverſionibus. Deinde quia talia ulcera à ſalivâ perpetuò humidiora fiunt, adſtringentibus, & exſiccantibus utuntur medicamentis; unde ſi ulcus ſit ſuperficiarium, cicatricem inducentia uſurpant, collutiones nempè *ex vino, cui balauſtia, malicorium, galla immatura, folia myrti, olea, & ſumach. fuerins incocta, & parùm aluminis diſſolutum.* Vel utuntur gargariſmis, ut.

℞. Aqua mulſa lib. j. diamori unc. ſß. m.

Vel *℞. Aquæ plantag. lib. j. ß. ſyr. de moris unc. ij. mell. roſ. unc. j. alum. ſciſſil. ℈. j. aceti roſ. parum m.*

Sed neſcimus, an hæc magis exſiccare, quàm humectare valeant. Vel frequentiùs abluunt os *vino, in quo bolus Armenus ſit diſſolutus.* Si ſordidum ſit ulcus, pro gargariſmate utuntur *decocto ligni ſancti cum alumine, & melle.* Quandoque penicillo exulceratas tangunt tonſillas *ſpiritu vitrioli, vel ſulphuris vel aqua aluminoſa Fallop.* ut eas magis exulcerent.

Ulcera tonſillarum Venerea nos curamus primò pilolis mercurialibus totum deplendo bis, vel ter, interim gargariſmo de peto, vel efficaciùs utimur ſequenti.

℞. Decoct. Satureia, perſicaria, plantag. lib. j. mell. roſ. ſimpl. unc. ij. ſalis armoniaci ʒ. ß. m.

Si ſordida ſint, ea mundificat, & conſolidat *infuſio lapidis ſalutis, & tinctura mellis roſati ſimplicis.* Vel ſequens gargariſmus, ut

℞. Rad. tormentillæ, & ſalſa parilla an. unc. ß. Veronica, & fol. querc. ana m. ß. f. decoct. in aquâ rad. conſolidæ ad remanentiam lib. j. in qua diſſ. merc. dulc. ſubtiliter pulveriſati ʒ. j.

Si depaſcentia, tangantur *lixivio ex reguli fæcibus*, verùm præ cæteris maximè valet *Aqua viridis Harım.* calefacta, qua cum penicillo bis in die tangantur, & hac aquâ in oris, tonſillarum & collumellę ulceribus nos familiariter utimur, & ſic feciliter cedunt, quod ſi non eveniat, ad partis *ſuffumigium ex cinnabari, & thure*; tanquam ad ſacram anchoram confuge, nec ægrotum ulcerum ſanatione defraudabis, ut experientia millies nos edocuit; imò tantùm hoc ſuffumigio multos, quos tanquam incurabiles, & deploratos barbati poſt varios cruciatus deſeruêre, priſtinæ reſtituimus ſanitati.

Cap. 15. *De Columella exulceratione*

DEſcendit in os teres caruncula ex palati tunicâ reduplicatâ, penitus juxta narium meatus ſupra Laryngis rimam, inter tonſillas, quæ Uvula appellatur, eſt morboſa hujus carunculæ affectio, cùm ejus ſummum uvę acino non abſimile appareat. Proprium hujus carunculę nomen eſt columella quia oblonga, & rotunda, columnæ ad inſtar, parvam columnam, ſeu columnellam efformat. Dicitur quoque gurgulio, à ſono illo, qui in gargariſatu auditur. Ejus ſubſtantia eſt glanduloſa, mollis, ſpongioſa, & rubro donata colore, communi oris tunicâ amicitur, figuram habet ut diximus, rotundam, teretem, ſuperiùs craſſiorem, & inferiùs in acutam obtusè deſinit. Hæc caruncula ſuos patitur manes ſcilicet laxitatem, tumorem, inflammationem, & atrophiam, de quibus hîc nos non agimus, ſed ſolùm de hujus carunculæ Venereâ exulceratione noſter erit ſermo.

Signa.

Hujus affectûs ſigna ſub oculos veniunt, aperto ore, & depreſſâ linguâ, columellæ exulceratio cognoſcitur: laxa: & flaccida apparet, albo mucore obducta: quandoqoe cineritio cum ardore, & ſorditie graveolentem ſpirat anhelitum.

Cauſa.

Columellæ exulcerationem fieri autumant *Vulgares* ab humore acri, & ſalſo Lue Venereâ infecto; à cerebro

cerebro in columellam fluente, Verùm hę vulgarium putatitiæ fluxiones ſunt veluti Siſyphi ſupplicium, ut fabulantur poetæ, qui ſaxum ingens in montis verticem provolvere cogitur, & cum ad culmen benè extulerit, repentè deorſum relabitur.

Ulcera columellæ fiunt ex veneno Venereo contracto ſive furtim; ſive quinque ſupra notatis modis, & non ritè eliminato internis remediis à nutrimento, non aliter ac de oris, & tonſillarum ulceribus diximus.

Prognoſis.

Columellæ exulceratio feſtinam requirit opem, aliter in perniciosum, & operoſum deſinit ulcus, quo rota exeditur, & quibus columella adeſa eſt, potus ex ore in nares regurgitat; inſuper raro clarè, & articulatè loqui poſſunt, inſervit enim ad vocis modulationem, unde vocis plectrum ab Anatomicis appellatur. Inſuper; & quòd pejus phthiſis imminet periculum, cùm particula jam deficiat, quę aeris frigiditatem moderatur, ne in pulmones irruat, eoſque lædat.

Nos juvenem, & ſcortum, columella quorum tota adeſa fuerat à Lue curavimus, qui nunc vocem claram, & ſonoram, expeditamque conſervant, quia vicinæ aliç partes ad vocem conferentes non læſæ fuerant. Item mulierem ſanitati reſtituimus, cujus columella non totaliter adeſa fuerat à Lue, ſed veluti filo pendula remanſerat à Luis curatione, & quia multùm illi faciebat negotium in ſermone, cibo, & potu, nos, ut moleſtiam tolleremus, apprehenſam volſellâ forfice reſecuimus, & ſanguinis fluxum terrâ exanimatâ vitrioli ſtatim compeſcuimus, ſed quia aliæ vicinę læſæ fuerant partes, vocem in raucam, clangoſamque mutavit. Omnes incolumes vitam degunt, ſed horum deploranda eſt ſalus, nam qui columellâ deſtituuntur, phthiſici moriuntur.

Curatio.

Ad columellæ ulcera ex Lue *Vulgares* hoc utuntur linimento, quo ea tangunt, ut

℞. Ung. Ægyptiaci unc. ß. alum. uſti ʒ. ß. mell. roſ. unc. ℔. m.

Sed parum feliciter in hoc linimento utuntur unguento Ægyptiaco propter viride ęs, quod ejus compoſitionem ingreditur, potiùs enim corrodendo, quàm ſeparando, ſuas abſolvit operationes. Inſuper Ægyptiacum partem affectam nigredine tingit, quod omninò vitandum eſt. Si verò contumacia fuerint, *aq. fortis dilutâ, vel aquâ, in qua mercurius ſublimatus decoctus fuerit*, utuntur. Verùm aqua fortis, licèt diluta venenatam non reſpuit qualitatem, ideòque ſi per ſe metalla corrodit, diluta & in gradu remiſſo carnes abſumere, & corrodere valebit, & eò magis columellam, quæ molli, & ſpongioſâ dotata eſt ſubſtantiâ. Mercurius ſublimatus in aquâ decoctus non deſinit dilutè continere vim corroſivam, venenatam, & cauſticam, ideòque non tantum columellam, & proximas partes eò magis venenatè exulcerabit, verùm etiam ſi fortè in aſperam arteriam, vel in œſopbagum gutta aliqua delabatur, in magna noxa, & vitæ diſcrimine verſatur ægrotus. Inſuper ſanguinem inflammat, unde ſputationes cruentæ, aliaque graviſſima oriuntur ſymptomata, & ipſa patientis deſtructio.

Ulcera ex Lue Venerea tam columellæ, quàm cujuſcumque oris partis curamus univerſalis luis extirpatione, & hac ratione ulcera incipientia in iſtis locis unà cum lue ſponte evaneſcunt; quòd ſi interim curare velis, *ad aquam lapidis ſalutis, Veneream mellis tincturam*, & tandem *ad aquam viridem*, quæ omnem putredinem, exulcerationemque tollit fœdam, & conſolidationem inducit perfectam, vel *ad ſuffumigii topici* uſum deveniendum eſt, & ſic facilè eliminantur. Prædicta remedia his ulceribus adhibita, non præmiſſis univerſalis luis curationibus; nunquam Medicum, & ægrotum fallent, quæ remedia mille experimentis à nobis comprobata fuêre: verùm aliquo temporis ſpatio interjecto, vel recidivam patiuntur, vel graviora luis Venereæ ſymptomata excitantur. Unde poſt perfectam horum ulcerum ſanationem, præmiſſo leni carthartico, propinari debet Aqua noſtra *Anti-venerea*, quæ univerſalem luem, ejuſque omnia ſymptomata ex toto corpore radicitus eliminat.

Verùm fuſius de labiorum, dentium, gingivarum, faucium, palati, laryngis, œſophagi, tonſillarum, uvulæ, linguæ, & naſi morbis, nec non de ranula, balbutie, cœteriſque vitiis, quatenus loquelam depravàre poſſunt in *noſtrâ Grammaticâ ſpeculativâ* egimus *capite de Barbariſmo.*

Cap. 16. *De Alopeciâ*

Accidit quandoque in lue Venerea non ſolùm in capite capillorum, verùm etiam in mento, & ſuperciliis capillorum defluvium: Malum hoc Alopecia vocatur, cui plures ſunt ſpecies, nempe Ophiaſis, Area, & Calvitium. *Area* eſt quando in aliqua capitis parte capilli areatim decidunt, & ſub ſe comprehendit *Alopeciam*, id eſt omnimodam depilationem, ſive ea fiat in capite, mento aliiſque locis piloſis, & *Ophiaſin*, in qua ſemper capilli à capite decidentes; certam quandam figuram depilatam conſtituunt, nimirum ab occipite ad aures, frontiſque partem anteriorem in modum carinæ. Quando autem capillorum pars undique à capite decidit, & pars remanet rara, tunc ſimpliciter *capillorum defluvium* appellatur.

Signa.

Ex his quæ diximus, & dicemus, hoc malum facilè innoteſcit.

Cauſa.

Vulgares alopeciam fieri dicunt ex capillorum radicis eroſione ab infectis Venereâ labe ſuccis, quos quidem tenues eſſe, & halituoſam habere naturam credunt: Verùm nunquam tam benè locuti ſunt vulgares, quàm nunc, ſed nihil dicunt, cùm ſuccorum, ſive halituum non explicent naturam.

Fit alopecia, quando particulæ acido-ſalinæ non erumpunt in ulcera, ſed glandulæ cutaneæ, quæ poris adſtant cutaneis, quibus capilli tanquam ex fundo emanant, & in quibus radicibus ſuis infixi ſunt, exeduntur, ita ut abſumptis capillorum radicibus, atque adeſis, capillos quoque decidere neceſſe ſit.

Harum affectionum diverſitas oritur à particulis exedentibus, non tamen undique æqualiter, ſed aliis tenuioribus, unde rectam viam ſervare nequeunt & tenuiores à craſſioribus impediuntur, in ſuo curſu remoram contrahunt, & capilli obliquè excidunt, & fit *ophiaſis*. Vel oritur à majori quadam particularum copiâ quæ magis ad unam partem, quam ad aliam confluit, capilli inibi omnes areatim excidunt, & fit area. Vel ad hanc, vel illam glandulam piloſam particulas ſalſæ & acres deferuntur, capillorum radices abſumunt, & rari excidunt, & *capillorum defluvium* fit.

Ab Acribus, ſalſis, ſulphureiſque particulis capillorum radices corrodi, illoſque decidere probant ſequentia, quòd affectus hic contingere ſolet, quibus magna ineſt acrimonia: Poſt febres potiſſimum malignas decidunt capilli, quia ſalinæ, & acres particulæ ad has glandulas transferuntur, & radices abſumunt. Sic in phthiſicis capilli decidunt, ob præcedentem ſangui-

ſanguinem acrem liquorem nutritium conſpurcantem, qui indè actior factus capillorum radices erodit. Sic quoque talis radicum pilorum corroſio fit ex applicatione olei vitrioli, aquæ fortis, arſenici, calcis vivæ. Hujuſmodi eſt balneatorum unguentum, quod ad pudendorum loca depilanda inſervit, componiturque *ex auripigmento, calce aquam non expertâ, oleo communi* pro incorporatione. Sic etiam à veneno corroſivo aſſumpto capilli decidunt.

Prognoſis.

Alopecia ex lue Venereâ in principio facilè ſanari poteſt, at neglecta calvitiem inducit, quę multoties, in incurabilem, h…damque degenerat morphæam, miſerabiliter detu… & ita ridiculos reddit ægrotos, ut ampliùs non c…cantur.

Verùm noſtri… hiſce temporibus calvities, capillorumque defluvium, alopecia, & ophiaſis nullam inſignem turpidinem, aut defor…tatem parit; hodiè namque ferè omnes caput, barbam, & moſtaces bis in hebdomadâ ſibi abradunt monachorum more; & adſcititiâ utuntur comâ, cujus uſum introductum fuiſſe credimus, ut has ægriditudines occultare poſſent. *Cajus Julius Cæſar Imperator* calvitium ita iniquo tulit animo, ut poſt plurima incaſſum attentata remedia à Senatu tandem perpetuam laureæ geſtationem impetravit: Qui ſi hoc noſtro ſæculo viveret in maximam felicitatis partem ſibi duceret capillitio tegumento ex alienis confecto calvitium occultare. Imò nuſtris temporibus, & præſertim hac in noſtra civitate ad juventutem ſimulandam adſcititia coma multum confert, omnes namque ſenes hoc artificio, & bis in hebdomadâ mentum, & moſtaces abradendo, antiqui videntur juven…

Curatio.

Vulgares corpus ab infectis ſuccis purgant, & ſi qua ſanguinis excretio cohibita fuerit, infernas tundunt venas, deinde capillos, vel pilos deradunt, & ob alopeciam credimus capitis capillos abradendos, pro quibus artificioſâ quiſque utitur Cæſarie, & barbam decurtandi uſum Hiſpanico more introductum fuiſſe: Verùm id non omnes admittunt, & præſertim religioſi, quorum morbos occultos eſſe decet. Et quia capillorum defluvium non eſt laxantibus tractandum, nam hęc malum redderent deterius, adſtringentibus utuntur decoctis pro capitis ablutione: poſt ablutionem laudant *ſuccum ladani concretum, contuſum; & maceratum in oleo myrtillorum, & roſaceo omphacino* quo bis in die locum inungunt: Sed hæc etiam malum pejorant, ulcera, dolores, & gummata ex pravis retentis ſuccis oriuntur. Interim maſticatoria præſcribunt *ex radice pyrethri, angelica, maſtiche, caryophyllis &c.* ut copioſiſſimo excitato ſputo, pravi retrahantur ſucci à partibus capilloſis, vel piloſis.

Si hęc non juverint ad ligni, & ſaſſæ decocta cum ſudoribus, & dejectoriis accedunt, quòd ſi non profecerint, ad particularia capitis, & faciei ſuffumigia confugiunt. Si autem malum obſtinatè particularibus reluctetur ſuffumigiis, ad totius corporis ſuffumigationem, deſcendunt, ut

℞. *Aloës, thuris, benjoini, camphora ana* ʒ. iij. *gall. moſc.* ʒ. j. *lign. aloës* ʒ. ij. *cinnabaris, auripigmenti, & marchaſita aurea ana* ℥. j. *m. f. pulvis.*

Inſpergendus ſuper accenſos carbones ad totius corporis ſuffitum. Bardum ſuffumigium, quia ipſi bardi; putant enim vulgares odoratorum fumum aliquid antidoti pro lue continere, & corpus penetrare poſſe, quod falſiſſimum eſt. Credunt quoque auripigmentum eſſe pro lue præſidium, & tamen venenum eſt, niſi dicere velior, quod unum venenum expellit alterum, & non intendit, cùm ambo hæc ſint corroſiva. Ponamus hominem auripigmenti ſuffitum inſpirare, & certiſſimè veneno necabimus illum. Tandem opinantur marchaſitam, quæ eſt cautes metallica, ad ignem, in fumum converti, & lui conſulere. Iſti maleferiati ſectatores decipiuntur, & decipiunt, nec medicamina examini ſubjiciunt, ſed pecudum more eunt, quò itur: Luis Venereæ ſanatio tantùm in cinnabari conſiſtit, tanquam proprio alexipharmaco, alia adjuncta ſunt mera inutilia.

Si ceciderint capilli, vel pili, diverſis lixiviis caput, vel faciem lavant, deinde aſpero linteolo illud fricant, donec cutis erubeſcat, & tandem, ut capilli, vel pili renaſcantur, pluries caput, vel faciem urinâ lavant.

Alopeciam curabis præmittendo dejectiones per aquam ſolutivam magiſtralem, ac deinde per mannam Mercurii, ut paulò ſuprà præſcripſimus: poſtmodum in hypocauſto infirmo ſudores conſule, quos præcedat ſequens vulnerarium per horæ quadrantem:

℞. *Limatura ligni ſancti* ʒ. ij. *limatura cornu cervi* ʒ. j. ß. *Creti* ℈. ß. *Zinziberis* ℈. j. *Santalor. rub. contus.* ʒ. j. *Ponantur hac omnia in vas vitreum cum lib. j. aqua fontis, illudque optimè occlude, ac in M. B. bulliant per tres horas. poſteà refrigeretur; & aqua à pulv ribus exprimatur:* Hujus aquæ uncias quatuor infirmo exhibe ante ingreſſum in hypocauſtum, poſt ſudorem capitis cutem ſequenti aquâ irrora:

℞. *Aque vita opt. lib. j. in eâ diſſ. merc. meteorizati* gr. iv. & poſtea cum eâ cutem irrora.

Tandem, ut citò renaſcantur capilli, caput inunge *oleo Bufonum* alibi deſcripto, vel *de ovorum vitellis; vel oleo mellis* quod ita paramus.

℞. *Favos reſiduos poſt mellis expreſſionem q. ſ. pone in tigillo ſupra ignem, & miſce cum arenâ ad ſufficientiam, forma globulos, & inde retorta vitrea adapta recipiens, perge deſtillando, & eructabis oleum flavum.*

Cave, ne urſi pinguedine caput unguas, nam cani renaſcentur capilli. Item ſi locus depilatus ſequenti famoſo inungatur liquamine, largiter regignuntur capilli, ut

℞. *Carnium limacum, apum, veſparum, ſanguiſugarum, ſalis fortiter aduſti ana partes aquales. Inde omnia vitro in fundo multis foraminulis perforato inſtar cribri, ac ſubtus illud aliud colloca vitrum; quod ex ſuperiori liquorem ſtillantem recipiat, qui ſenſim intra multos dies è ſuperiori miſturâ reſolvetur*, quo locus depilatus priùs ad rubedinem frictus inungatur.

Nos experti ſumus remedium pro renaſcendis in areâ capillis, & tale eſt *limonum ſuccus; in quod ſolvitur nitrum*, pluries depilato loco affrictus. Si glandulæ piloſæ planè deficiant, vel pori, per quos capilli erumpere ſolent, vel planè coaliti, & obliterati ſunt, incurabilis eſt alopecia.

Cap. 17. *De Rhagadibus.*

INter alia luis Venereæ importuna Symptomata, quæ inquinatos torquere ſolent; annumerantur Rhagades, ſive fiſſuræ in volis manuum, & plantis pedum, quæ ſunt ulcuſcula oblonga diſcindentia in rimas, ſive rugas, ſuntque ſciſſuræ his non abſimiles, quæ ſæpius oris labrûm, & mammarum papillas occupant. Hæ rhagades ex lue Venereâ non ſolùm in volis manuum, & pedum plantis fiunt, verùm etiam in ano, & utero nunc humidæ, & ſanioſæ, nunc ſiccæ, & calloſæ. Nos hic tantùm loquimur de rhagadibus, quæ luis Venereæ ſeminio affligere ſolent, nam extra hanc luem etiam moleſtare poſſunt, & harum à priſcis Medicis facta mentio eſt, antequam Venerea lues incepiſſet.

Digitized by Google

Signa.

Ex his quæ diximus, ſigna manifeſta ſunt, nam ſunt ulcuſcula rimoſa, oblonga cum pruriginoſo dolore, tetro odore, ac virulento humore, ita ut nigrum quid, vel viride, vel citrinum fœtens effluat; aliquando tamen nihil ſcaturit, ſed ſiccæ, & calloſæ ſolummodò apparent ſciſſuræ.

Cauſæ.

Vulgares ineptè credunt hepar lue inquinatum humores phlegmaticos, ſalſos, & aduſtos generare, & his ad volas manuum, & pedum plantas tanquam ad emunctoria ſe exonerare quibus cutis in rimas dehiſcit. Ecquis bardus de plebe homo in triviis nutritus non fieret uni horâ celeberrimus Medicus de ſolo hepate in unoquoque morbo diſſerens? Certè ſine labore, & ſtudio hepaticam aſſequetur medicinam, quam omnes profitentur vulgares, & ſine dubio inter *Galeniſtarum* proceres aſſidere, iſtis negotium faceſſere, & minimè garrulitate ſuperari ſolo hepatis commento. Docent vulgares volas manuum eſſe hepatis ſpeculum, quaſi chiromanticorum more, inſpiciendo manuum volas, divinare ſalubrem, vel inſalubrem hepatis conſtitutionem. Concederemus, ſi res ita ſe haberet, hoc in dextræ manus vola, quæ vergit ad hepar, non verò in ſiniſtrâ, quæ tantùm è lienis conſpectu ſita eſt, & ſplenem non hepar reſpicit. Crederemus utique cum vulgaribus, ſi noſtrum judicium eſſet limitatum, rhagades non ſolùm in manibus, verùm etiam in pedibus, labiis, utero, & ano, ſi hepar eſſet veluti totius corporis monarcha, & ut tyrannus in cuncta dominaretur non jure, & legibus æquis, verùm quadam animi inſolentiâ, & feritate.

Fiunt rhagades ex prægreſſâ lue Vereneâ, cujus virus appropriatis remediis non fuit exturbatum à nutrimento, ſed temporis curſu particulæ acres, acidæ, & ſalſę furtim ſerpendo ad manuum palmas, & pedum plantas cum latice deveniunt, ibi exaltantuę, alimentum inficiunt, & ulcera ſecundùm rectitudinem rugarum corrodentia producunt.

Prognoſis.

Rhagades pruriginoſæ ſunt, ideòque moleſtiſſimæ, quæ ſi negligantur, ad plures annos durare ſolent; vel facilè in ulcera exedentia degenerant.

Curatio.

Pro rhagadum curatione *Vulgares* priùs de communi propinant purgans, deinde ſalſæ decoctum ad plures exhibent dies, & tandem ad topica deveniunt medicamenta. Abluunt manus, & pedes *decocto guajaci, ejus corticis, ſcabioſa, & pentaphylli*, ſi verò durities adſit, manè & veſperi pedes, & manus macerant in *decocto ejuſdem guajaci parato cum radicibus althaa, foliis malvarum, violarum, plantaginis, & hordei in jure pulli*: poſtmodum adſtringentia addunt, & tandem manuum palmas, & plantas pedum inungunt *butyro, adipe anſeris, vel gallina, vel pomatâ, unguento albo camphorato, de plumbo, ceruſſa*, vel tangunt rhagades *aquâ aluminosâ magiſtrali*. *Hercules Saxonia* refert ſe mulierem cognoviſſe, quæ octo annis continuis manuum rhagades paſſa fuerat, & inutiliter omnium, & Venetorum, & Patavinorum Medicorum operâ uſa fuerat, brevi, & facilè curatam fuiſſe ſucco herbæ, quam alii *artemiſiam*, alii *tanacetum* vocant, in omnes fiſſuras diligenter pennâ illito, & omni manuum lotione omiſsâ. Verùm ex his vulgarium medicamentis nil frugi ſperari poteſt, & licèt per longiſſimum tempus adhibeantur, morbum protrahere, non verò curare poſſunt.

Curamus rhagades, particulas acres, acidas, & ſalſas lue Venereâ temeratas diluendo, educendo, vel demulcendo, pro quibus aſſequendis primò patiens bis, vel ter pilulis cum mannâ mercurii purgetur, deinde manè & veſperi aquâ mercuriali tangantur. Vel cutis rigiditas emollientibus compediatur *mucilaginibus ſeminum cydoniorum, pſylii*, quibus *mercurii dulcis parum* addimus. Vel rhagades manè, & veſperi inunge hoc unguento, ut

℞. *Axungia porcina q. pl. m. cum oleo tart. p. d. facto, donec f. ung.*

Verùm ſolent quandoque ita rebelles, & obſtinatæ eſſe rhagades, ut cuique optimo topico reluctentur, tunc *ſuffumigentur* manus, & pedes *mercurii ſuffitu*, vel *inunctione fricentur mercuriali*, vel *mercurius ita miſceatur cum unguento pomato, donec* [illegible] *granum appareat*, & affectæ oblinantur partes [illegible] interim ab omni manuum lotione abſtineat æger. Vel tandem aquam noſtram Anti-Veneream ſumat; & abſque topicis medicamentis ſponte ſanantur, ut pluries nos experientia docuit.

Cap. 18. *De Moris, Criſtis, Verrucis &c.*

NUllus ager tam ferax reperitur, quàm Gallicus; in ipſo enim ſemel tectum ſeminium Venereum ſuo fermento vegetat, germinat, creſcit, floreſcit, fructificat, ſuiſque ſucceſſivis generationum periodis uberem fert meſſem: Verùm hi fructus ſunt corruptæ genetricis ſoboles, non ſecus ac à turdi conſpurcatione viſcum frutex in arboribus innaſci dicitur. Hujuſmodi ſunt quædam carneæ excreſcentiæ dictæ, mora, criſtæ, verrucę, ficus, condylomata, thymi &c. quæ in pene, mulieris ſinu, & podice ex lue Venerea innaſcuntur.

Signa.

Prædictæ excreſcentiæ Venereę cognoſcuntur his ſignis nam

Mora ſunt excreſcentiæ ſimilitudinem quandam mororum arboreorum referentia, atque nomen ſortita. Oriuntur in pene, pudoris ſinu, & podice.

Criſtæ ſunt carunculę ani criſtaceę, pullorum gallinaceorum criſtam referentes, ex infando, ac naturam pervertente concubitûs abuſu naſcentes.

Verrucæ, aliàs dicuntur porri, ſunt quędam carneę excreſcentiæ, quæ exterius quaſdam obtinent radiculas ad porrorum ſimilitudinem, & id ob majorem ſiccitatem.

Ficus, ſeu Sycoſes ſunt quædam excreſcentiæ tam circa anum, ejuſque circulum, vel pudendum, quàm circa uterum, ubi hęmorroidales, & menſtruales terminantur venę, quæ baſim habent ſtrictam, ſupernam verò partem latam, ficubus, non abſimiles, à quibus nomen ſortitum eſt. Vocantur etiam mariſcæ.

Condylomata ſunt tumores in ſinu muliebri, vel in ani margine excitati, ſimiles digitorum pugno, aut maturis moris, aut ficui, aut grano uvæ nigræ.

Acrohordon eſt verruca penſilis, orbicularis anguſtę baſis, ita vocata, quod chordæ nexu ſuſpenſa videatur, una vel ſola vix naſcitur, ſed ferè ſemper pluralis magnitudine piſi, vel ad ſummum fabæ, raro major, in ſummitate latior in inferiori circa corporis cutem eſt tenuior, ita ut quaſi pediculo ſuffulta appareat cuti eſt ferè concolor, perdura, & aſpera.

Thymus eſt protuberans quædam excreſcentia aſpera, ſubrubra, oblonga, thymi ſummitatis colorem referens, & augeſcens, ac in exciſione plurimùm ſanguinis profundens, ejus generatio eſt circa ſedem, & pudenda.

Myrmecia ſunt verrucæ humiliores, inferiùs latiores,

res, ſuperiùs tenuiores, & duriores, quæ radices ſuas altiùs figunt, doloremque movent, colore nigricantes, nomen ſuum indè habent, quod ad contactum dolorem exhibeant, qualis fit à morſu formicæ, magnitudine lupinum vix excedens.

Cauſæ.

Pro harum excreſcentiarum cauſis ſtatuunt *Vulgares* humores lentos, viſcidos, & pituitoſos, cum aliqua ſanguinis portione ab hepate lue infecto ad podicem, mulieris ſinum, & penem demandatos, in quibus locis in varias carneas excreſcentias abeunt. Verùm decipiuntur *Vulgares* in harum excreſcentiarum ſtatuenda cauſâ, quia humores lenti, & pituitoſi cum ſanguinis portione non poſſunt eſſe cauſæ. Id quod perpetuò de hepate repetunt, non ſunt hæ partes hepatis emunctoria, ſed næniæ, & aniles fabellæ.

Harum excreſcentiarum cauſa eſt ſuccus alimentitius Venereo contagio imbutus, nimirum viſcoſus, qui extra ſolidas fibras aglutinatur, & juxta partis texturam, & diſpoſitionem in luxuriantes degenerat carnes; datur enim quandoque in parte vel craſſa ulceris impuritas, vel ipſa unguentorum craſſamenta, & tales excitantur excreſcentiæ, ut in aliis ulceribus videre eſt, ceu à turdi conſpurcatione arboribus innaſci viſcus dicitur. Et hac de causâ ferè ſemper Venerea lues per podicem contracta in mora, criſtas &c. deſinit. Hæc ſylveſtris caro vivit alienâ quadrâ, ſcilicet vitâ totius non aliter ac viſcum frutex arboris vitâ.

Prognoſis.

Supra dictæ excreſcentiæ familiares, & frequentes ſunt in noſtrâ Italiâ; paucæ enim ſunt meretrices, & pathici, ob inumeras pædiconum catervas, in ano hujuſmodi non habentes excreſcentias, quas ſub hæmorrhoidum titulo occultant. Hæ excreſcentiæ nunquam ſolitariæ, ſed plerumque plures ſunt, quia ſpurcum fundant ichorem, qui vicinas fœdat partes, & multiplices pullulare facit magno cum pruritu, ita ut ſæpiſſimè ſcalpere cogatur æger.

Si initio ob pudorem celantur ab ægrotis, ut plerumque fieri ſolet, multiplicatur Gallica meſſis, & niſi appropriatis avertuncentur remediis, in canceroſam migrant naturam. Quandoque in ani orificio, & vulvę labiis exurgunt, quandoque ita profundæ in recto inteſtino, & uteri collo, ut attingi non poſſint, ac proindè curationi non ſubjiciuntur, niſi quantùm utriuſque ſpeculum ſinit, vel ſaltim difficillimæ curationis cenſentur. Quæ exiles habent pedunculos, facilè curationem admittunt: contrà verò, quę latiſſimis poti[illegible] radicibus, quibus adhęrent, ægrè curantur. Ubi [illegible]ciduntur; nullaſque relinquunt radiculas, non renaſcuntur; ubi verò radicula remanet, neceſſariò regerminant.

Curatio.

Curant *Vulgares* carneas excreſcentias, quæ tenuem habent baſim eas ſerico vinciendo filo, ſenſimque ſtringendo, uſque quò ęger dolorem percipiat, donec ob nutrimenti privationem exſiccentur, & decidant. Verùm non omnes filo vinciri poſſunt, quia utplurimùm lata eſt baſis vel calloſa. Prætereà vinculi uſum repudiamus, licèt eas vulgares vincire poſſint, quia dolorificus eſt curandi modus, ſemper tumorem accerſit, & inflammationem, & ſi tali pacto curentur, promptiſſimè repullulare poſſunt.

Quandoque eas forcipe præſcindunt, quia his non eſt magnus dolor; in eis enim non viget exquiſitus ſenſus. Verùm ferrum pro pręciſione formidoloſum eſt ęgris, nec radiculas, quibus hæ carneę excreſcentiæ adhęrent, pręſcindit, unde imprompt u eſt harum regerminatio. Tandem ſemper inflammatio, vel tumor accedit, qui curationem impedit, & chirurgus pro uno curando morbo, alium, magni negotii inducit, pejorem forſan cum aliquo vitę diſcrimine junctum.

Nonnulli has excreſcentias ſi fuerint complicatæ, vel duplicatę, candenti exurunt ferro. Sed hoc medicamenti genus eſt periculo plenum, quod maximoperè exhorrent ęgri, & hę excreſcentiæ nimis ſenſitivę ſunt, licet ſylveſtres ſint carnes, vivunt tamen vitâ totius, & adhærent partibus nimio exquiſito ſenſu gaudentibus, ut ſunt penis, podex, & cunnus, quę iſtius medicamenti applicatione intumeſcere ſolent, & ęgri vitam in quæſtionem adducunt.

Multi ferri, & ignis edacitatem reformidantes, Vulcanum, & ferrum contra Veneris carnes repudiant, & pro actuali igne utuntur potentiali. Hujuſmodi eſt *arſenicum cryſtallinum, & auripigmentum.* Verùm hęc duo lethalia ſunt venena, quę contra veneficas adhibent ſoboles: ſunt hęc duo adeò vitę noſtro balſamo infenſa, ut non modò intùs aſſumpta, ſed etiam extrinſecùs adhibita, horrenda introducant ſymptomata, de quibus fuſiùs egimus in noſtra *Pyretechniâ*, & *Trutinâ*, ubi de Venenis ſub prętextu icteritiæ ex veneno agimus.

Alii has excreſcentias *aquâ ferri communi* extirpant. Verùm magnâ ſedulitate illinienda eſt, quia cauſtica, & multùm ſpirituoſa, ideoque ſe diffundit, pruritum excitat intolerabilem, carnes exedit, tumorem, inflammationemque producit, nec laudabile medicamen eſt apud optimę notę Chirurgos.

Omnes tandem noſtrę tempeſtatis gregarii Chirurgi, ſi latam hæ excreſcentię habeant baſim, *unguento* utuntur *Ægyptiace, vel præcipitati pulvere unguento aureo admiſto, vel pulvere viridis æris, vel ſabinæ, alumine uſto, aquâ aluminosâ Fallop. &c.* Sed hęc vulgaria medicamenta nimis trivalia ſunt, nec efficaciam pro excreſcentiis abſumendis, nec aliquid alexipharmaci contra luem continent.

Mora, criſtas, verrucas, mariſcas, condylomata, & cœteras carnes ex impura Venere ortas, nos eradicamus non ſolùm externis adhibitis, prout etiam externi ſunt affectus, ſed etiam internis luis Venereæ remediis: præmiſſâ igitur corporis evacuatione pilulis mercurialibus pluries à nobis deſcriptis, ſequentibus topicis eas abſumimus:

℞. *Alum. roch. uſti, viridis æris ana* ℥. j. *Bulliant in aqua roſarum lib.* iij. *ad tertias, filtra* & excreſcentias ablue ter in die, & inſenſibiliter evaneſcunt. Magnæ energiæ has eradicendas erit *pulvis ex alumine uſto, & pulvere ſabinæ ana,* quem ſolâ ſuperpoſitione, felici eventu centies experti fuimus. *Vitriolum* pulvere tenus non ſolùm ulcera ſordida mundificat, verùm carnis excreſcentias abſumit.

Optimum remedium erit oleum viridis æris, quod ita paratur:

℞. *Viridis æris part.* 1. *nitri ij. Pulveriſentur, optimè miſceantur, ponantur in tigille, & carbone incendantur, donec deflagrârint, quod remanet, ſolvatur in cellâ p. d. vel in veſicâ ſuillâ diligenter clautâ in aquâ demersâ.* Sed præſtat *oleum ſulphuris, vel vitrioli,* attamen in applicatione ſumma ſolertia adhibenda eſt, ne naturalis caro tangatur.

Maximoperè præſtat *ſpiritus Mercurii albus*, quo nos felici cum ſuceſſu utimur, bis, vel ter has tangendo carnes ſylveſtres, quas feliciſſimè perſanamus abſque ullo recidivæ timore, & ita paratur:

℞. *Merc. meteorizati tenuiter pulveriſati part* j. *argilla rubra part.* iij. *miſce, & efforma cum aquâ communi globulos in umbra exſiccandos, deſtilla deinde ex retortâ vitreâ per arenam igne ſuppreſſionis (gradatim tamen) horis duabus adhibito, prodit, elegans ſpiritus.*

Digitized by Google

quem ſerva. Siquid mercurii ſublimetur, cum recenti argilla miſce, & procede, ut anteà.

Pręſtantiſſima erit ad hos curandos affectus *Aqua ſalis ammoniaci*, quæ ita paratur.

℞. Tart. crud. pulverizati ℥. ij. Salis ammoniaci pulverizati ℥. j. miſce, & in vaſe ſublimatorio ſal ſublimabis, quod iterum cum eodem tartaro, hoc quater repete. Tunc ſal ſublimatum in humido loco repones; ibi enim reſolvetur in aquam, quæ ſine dolore has excreſcentias exterminat abſque recidivâ.

Verùm efficaciſſimus omnium erit *ſpiritus ſalis ammoniaci* tali modo elicitus:

℞. Salis ammoniaci q. v: miſce cum argillâ humidâ, ac exinde fac globulos. Deſtilla ſ. a. Sal ammoniacus eſt ita ſummè volatilis, ut nullo modo deſtillari poſſit, præditus eſt enim mercuriali naturâ, abundat ſulphure, quod facilè ſublimatur: attamen argilla per minima inter ſalis particulas interjecta ſublimationem inhibet, & faciliùs ignis activitate cogitur in ſpiritum. Quod omittentes plures ſpagyrici, omnem laborem, & operam perdiderunt, nam ſal ammoniacum cùm ſit ſummè volatile, in ſalis volatilis formâ in retortæ cacumine, & collo ſublimatum invenêre, non autem attenuatum in formà ſpiritûs intra receptaculum receperunt. Mediante deſtillatione eſſentificatur, majoremque nanciſcitur perfectionem, dum ad ſummam eſſentiæ puritatem devenit, & ſuâ ſubtilitate permeabilis evadit.

Siquis admiretur nos tantoperè ſalem ammoniacum in excreſcentiarum abſumptione decantaſſe, is ſciat non tantum in ulceribus putridis, & gangrænà, putridâ carne abſumendâ ſummum eſſe remedium, verùm etiam ſublimatum aptum eſſe ad metalla in fluidum mercurium reducenda. Nec fabricari poteſt aqua regia, quæ aurum ſolvit, abſque ſale ammoniaco; Imò enim valet, ad ſublimanda multa metalla aliaque fixa corpora mineralia, eaque tranſmutanda. Unde *Paracelſus lib. 7. de tranſmutatione rerum naturalium*: inquit *Notandum hic, quòd quodlibet metallum, quod in ſublimationem per Sal ammoniacum perducitur, poſteà in frigore, vel aëre ſolvatur in oleum, & cenera in igne, coagulatur in lapidem.*

Salem ammoniacum emortuas abſumere carnes non tantùm ratione didicimus, verùm etiam id experientia nos edocuit; accepimus namque bovis os carne veſtitum, & ammoniaco Sale ſalavimus, poſt 48. horas carne abſumptà nudatum invenimus. Item Sal ammoniacum terræ optimè commiſcuimus, & in dictâ terrâ ſale gravidâ os carne refertum ſepelivimus, & item carne exutum invenimus.

Hinc quiſque diſcere poteſt, qua ratione terra quam ſanctam appellant, in qua cadavera ſepeliunt eorum carnes abſumat, & nudata oſſa relinquat: iſta terra eſt illa, in qua martyrum millena pro Chriſtianæ fidei confeſſione ſanguinem ſuum, veluti aquam fuderunt, & quia referta ſanguine, ideò ſale armoniaco: ſanguis enim præcipuè humanus armoniaco ſcatet ſale, id luculenter patet ex ſalis armoniaci confectione, quæ talis eſt.

℞. Sanguinis humani lib. j. ſang. bovis, vel alterius animalis lib. ij. aqua putei lib. vj. miſce, & filtra, pone ad ignem, ut bulliant ad aqua conſumptionem, & ſal ammoniacum manebit in fundo.

Præterea terram dictam ſanctam ſale armoniaco refertam eſſe propriâ didicimus mechanicâ, nam accepimus ſupra dictæ terræ lib. iij. aquæ putei lib x. miſcuimus in tigillo figulino, ſopra ignem ebullivimus, & filtravimus. Relictæ terrę novam aquæ quantitatem bis, ter, & quater reaffundimus, & ut ſuprà peregimus, & omni ſale prorsùs nudatam reliquimus, & ex terra ſancta in terram, quam damnatam vocant; chymici, redegimus: omnes aquarum decantationes, & filtrationes ad ignem poſuimus ad totalem aquæ conſumptionem, & magna ſalis armoniaci copia in fundo concrevit. In prædicta terrâ omni ſale ſpoliatâ cadaveris digitum humavimus, nec unquam abſumptam vidimus ejus carnem, ideoque terra ſancta religiosè cuſtoditur, tùm ob ſanctorum martyrum ſanguinem illic effuſum, tùm pluviarum ratione, ne ſale dilueretur, & aliò transferretur, & efforta in cadaverum exciſione langueret.

Vocatur terra ſancta, ex eo quia tot martyrum ſanguine decorata fuit, non quia cadaverum carnes exedit; neque hoc, quod naturale eſt, pro miraculo ſancta declaravit Eccleſia, ut rude vulgus ſentit: nam quælibet terra humano ſanguine fœta, ut in prælio, ubi multorum millium militum interfectio obtingit, ſi in eâ cadavera ſepeliantur, carnes abſumendi energiam habet. Sed ad luis Venereæ excreſcentias noſter redeat ſermo.

Nonnulli has excreſcentias leviter *ſpumâ venenatâ duorum draconum rectificatâ* illiniunt, & eas penitùs eradicant, nam eſt medicamentum cauſticum, & has ſylveſtres deſtruit carnes ſolâ iteratâ illinctione. Sed in hoc illiniendo liquore magna diligentia adhibenda eſt.

Si prædictæ ſylveſtres carnes non veniant in conſpectum, ſed profundè in colli uteri, vel inteſtini recti latebris recondantur, tunc matricis, vel ani ſpeculo pateſcant, & noſtris ſuprà deſcriptis tangantur medicamentis; & prorsùs eradicantur, ut nunquam eodem loci repullulent, quibus perfectè abſumptis, iterùm mercurialibus pilulis expurgetur corpus, ut Venerea lues exterminetur.

Cap. 19. *De Torturâ Noctis: Sive De Doloribus Venereis.*

INter omnia luis Venereæ ſymptomata, nullum eſt, quod magis laborantes torquet, quàm ſæviſſimum illud dolorum genus, quod plerumque in capite, vel toto, vel dimidio, vel circa articulos, & maximè in internodiis tantoperè exquiſitiùs excruciat; profectò huic nec crudeliſſimum quodlibet quæſtionis genus, nec ſeverum equulei judicium eſt comparandum. Sunt Venerei dolores arthritide, & nephritide crudeliores, ſunt, ut uno abſolvamus verbo, inferni dolores, quos nec ipſæ naturæ vires, nec preces, nec vota, nec quandoque Deorum numina, præter Mercurium, depellere, poſſunt.

Signa.

Do[illegible] Venerei incipientes ſunt vagi, & non ſtabiles; p[illegible]ertim modò in capite, humeris, cubitis: & modò in artubus, quos imperiti medentes pro flatibus accipiunt, maximè noctù, & ad veſperas excruciare incipiunt; temporis tamen protractu per omnes artus, internodia, membranaſque ſæviſſimi excitantur, diſtendentes, lacerantes, & terebrantes noctù etiam magis, quàm interdiù. Unde doloribus, Venereis noctis torturæ nomen jure imponimus ex eo quia circa matutinas horas ii ferè non ſentiuntur, at dum adveſperaſcit, torquere incipiunt, & uſque in mediam noctem, & ultra ſemper vehementiùs terebrant. Hinc nullum certius habemus ſignum dolores à fomite Venereum originem ducere, quàm hoc eorum circa veſperas incrementum ſumere. Non uno, eodemque modo omnes excruciant, nam cùm permanentem ſibi conſtruunt ſedem, alii atroci capitis dolore corripiuntur, vel ſolummodò hemicraniâ, alii in ſcapulis, pedibuſque vehementer torquentur, vel ex coxendice conqueruntur &c.

Cauſa.

Cauſæ.

Credunt *Vulgares* Venereos dolores fieri ab humoribus melancholicis, & pituitoſis adultis ab infecto hepate, ad internodia miſſis, ibique hos humores per paulatinam congeſtionem depoſitos, vel ob acredinem, ſive ex propriâ naturâ, aut ex putridine, ſive deleteriâ qualitate, continui ſolutionem efficere, vel intemperiem inducere & ſic ingentes excitare cruciatus.

Rentur dolorum cauſam eſſe humores melancholicos & pituitoſos, quia lues vetuſta hos apprehendit & quia melancholia veſpere, & pituita noctù exacerbatur, hæc eſt eorum ratio, cur Venerei dolores ad veſperam incrementum ſumant, & noctù magis affligant.

Si fomes Venereus ab ultimo partium nutrimento in ſanguinem tranſit, horribiliores repræſentat ſcenas, nam ſanguinis nutrimento ſalſior eſt, ejuſque ſal quoties à fermento Venereo exaltatur, vel figitur, corroſivum evadit, & dolores excitat acerbiſſimos. Ferè ſemper dolores Venerei in cranio, & oſſium ſuperficiebus; non autem in eorum articulatione ſentiuntur, fortaſsè quia in perioſtiis venulæ, & arteriolæ capillares grumefactum ferè ſanguinem à veneno Venereo deponunt, cujus ſal non poteſt à calore per inſenſilem tranſpirationem reſolvi, concoquitur, fixatur, ac proinde exaltatur, unde perioſtia admodùm ſenſibilia corrodit, pungit, vellicat, lacerat, & continentes diſtrahit, convellitque partes, hinc dolores crudeliores, & atrociores ſentiuntur.

Prognoſis.

Si Venerei dolores efficaci non curentur remedio, in gummata, vel in univerſalem totius corporis cachexiam abeunt, ex qua deplorabilis ſequitur hydrops.

Curatio.

Medicorum vulgus triplici præſidio dolorum Venereorum curationem tentant, purgante ſcilicet, decocto, & ſudore ab externo calore provocato. Purgans medicamen producta à veneno Venereo non purgat, nec minùs venenum ipſum, quia eſt de communi morborum omnium, nec dolentes adit partes. Decocta ſaltim ratione modi, quo illa præparant, ſunt inutilia, & licèt quadrageſimale inſtituant jejunium, nunquam ad inculpatam perveniunt ſalutem. Sudores palliatum afferunt juvamen, nam productum à veneno, non autem venenum ipſum educunt, unde infra menſis ſpatium dolorum recidivæ experiuntur.

Nonnulli vulgares ſuorum medicaminum inſufficientiam aſpicientes, pro dolorum curatione ad hoc elect. confugiunt, ut

♃. *Fol. ſen. or.* ℥. j. *turbit opt.* ʒ. vij. *ſalſæ parillæ, chinæ elect. ſcobis ligni ſancti ana* ℥. ß. *ſaſſafras, hermodactyl. & cinnam. ana* ʒ. iv. *fiat omnium pulvis ſubtiliſſ. & cum ſaccharo diſſ. & ad ſyr. conſiſtentiam cocti cum decocto radicis chinæ, & ſalſæ parillæ q. ſuff. f. elect. in formâ opiat.* Doſis uncia una manè per quinque horas ſuperjejunando, & eodem modo veſperi per dies octo.

Alii ſequens propinant decoctum, ut

♃. *Salſ. parill. minutim inciſæ, rad. chinæ in taleolas diſſectæ ana* ℥. j. *turbit* ʒ. ij. ß. *rad. glycirhyz.* ℥. j. *agrimoniæ capill. Ven. ana m.* j. *coriand.* ʒ. *vi.*

Infunde in aqua font. amphor. vij. ſtent in loco calido ſpatio 24. h. Deinde bulliant ad tertiæ partis conſumptionem, & adde fol. ſen. or. ℥. *ij. bull. parùm, cooperi vas, & remove ab igne, cola, & ad uſus ſerva.* Doſis ℥. vj. manè, & veſperi, corpore purgato prius, cibus ſit aſſatus, & optima obſervetur diæta. Pro potu ordinario reſiduo magmati aqua communis reaffunditur.

Quidam hanc infuſionem pro arcanô in doloribus Venereis præſcribunt:

♃. *Fol. ſen. lign. ſancti limat. cortic. ejuſdem, ſalſæ parillæ ana* ℥. *iij. ſem. fœnicull, rhabarbari optimi, galang. ana* ℥. ß. *colocynth. card. ſancti an.* ʒ. iiß. *antimonii* ℥. ß, *vini græci lib. viij. f. ſ. a. infuſio.*

Doſis lib ß. pro vice. Attamen ab hac infuſione eliminandum eſt antimonium, quia cum vino horrendos ciet vomitus, & ſic æger in magno vitæ diſcrimine verſaretur, evacuando per ſuperiora, & inferiora. Verùm hæc inutilia ſunt pro extirpandis doloribus; & corticem tantùm, non verò nucleum attingunt.

Sequens decoctum pluries experti fuimus dolores ſedaſſe, cujus præparationem ingenuè communicamus:

♃. *Salſæ parillæ minutim inciſæ* unc. iv. *hermodactyl. à cortice exteriori mundat. & contuſ.* ℥. *ij. anis. ad libitum.*

Infunde in aqua font. amphor. x. ſtent per 24. horas in loco calido, deinde bulliant clauſo vaſe ad horas tres, aperi vas, & infunde fol. ſen. or. unc. iv. *poſt ſimplicem ebullitionem cooperi vas, aufer ab igne, frigefacto vaſe cola*, & utatur æger pro potu ordinario, obſervatâ exſiccante diætâ.

Partibus à dolore obſeſſis applicant digerentia, & attenuantia, ac ſacculum *furfuribus, milio, & ſale* repletum imponunt, cùm hæc parùm profecerint ad fontem recurrunt *ex decocto ligni, & ſalſæ, additis foliis betonicæ, roriſmarini, pulegii, flor. chamomillæ, meliloti &c.* Dolores leniunt *oleo liliorum alborum, rutaceo, vel guajacino:* Verùm olea poros obſtruunt & dolores augent. In doloribus vehementiſſimis obſtupefacientibus utuntur, tamen in venereis nunquam his utendum eſt, quia materia magis incrudatur, fixatur: & deinde pertinaciter torquet. Præterquam quod anodynorum uſum nunquam aliquid adjumenti attuliſſe experti ſumus, imò nec ſomnum conciliaſſe; ideòque anodyna in doloribus Venereis è remediorum cenſu eliminamus.

Si his vanidis medicamentis reluctentur dolores, & & vehementiſſimi ſint, ſanguinem fundunt, quia in magnis doloribus ſaluberrimum eſt ſanguinem mittere, deinde in brachiis, & tibiis cauteria aperiunt. Tandem his nihil proficientibus, ad empirica confugiunt medicamenta, ad ſuffumigia ſcilicet, extremas inunctiones, quibus non juvantibus, doloribus affectum, deſerunt tanquam inſanabilem. Imò major eſt noſtrorum vulgatium impoſtura, qui poſtquam aliquis doloribus Venereis tortus in eorum incidit ungulas, poſt quinque vel ſex menſes cum torali æris, & ſalutis jacturâ eum deſtituunt. Nonnulli, quod pejus eſt, malum naturę viribus inſanabile proclamant, quia pro ſuis viribus juxta artis pandectas omnia poſſibilia applicuerunt medicamenta: purgans propinârunt medicamentum, clyſterum myriades injecerunt, ſanguinem detraxerunt, ſedis venis hirundines impoſuerunt, ſyrupos magiſtrales, & ſalſę parillæ, ac ligni guajaci decocta per duos menſes, & ultra accepit ęger, duo cauteria aperta fuêre, ſuffumigia, & extremas Mercurii præbuerunt inunctiones, & his magnis remediis ſanus non evaſit, aliquid divini ſubmurmurantes ineſſe morbo, ſacrificulis tradunt, & terga vertunt.

Si quis hac eâdem methodo uti velit, ſequentia exhibeat remedia, prout præſcribuntur parata, nam ex utilitate, quam ſentient ægri, aliorum Medicorum ignorantiam cognoſcet.

Venereis doloribus vexatum in cubile degere curabis, & à frigore, & humiditate ſit exactè munitus, exactam deinde illi præſcribe diætam, & ſequenti medicamine ejus ventrem ſolves,

♃. *Syr. de ſpinâ ponticâ* ℥. *iij. elect. de ſuc. roſ.* ʒ. *iij. Syrup. de ſucc. Viol.* ℥. j. *vini græci q. ſ. m.* & propi-

ne-

netur immediatè ante prandium, ſi infirmi vires ſint validę, iterùm repetatur, deinde decocta hoc modo parabis :

℞. *Limatura ligni ſancti* ʒ. iij. *ſalſa parilla contuſ.* ʒ. ij. *betonica, ſampſuci, limatura cornu cervi ana* ʒ. j. *cinamomi contuſi* ʒ. ß. *aqua card. bened. lib. jß. Ponantur omnia in vas vitreum amplum, quod optimè cum ſubere, & chartâ pergamenâ claudatur, ne exhalet, deinde bulliat in MB per quatuor horas, poſteà refrigeſcat vas, aperiatur, & decoctum coletur à pulveribus leni expreſſione :* Hujus decocti recipe uncias quatuor quadrantis horæ ſpatio ante ingreſſum in hypocauſtum, ægro propina, in quo ſe detinebit, uſque dum ſudores erumpere incipiunt, tunc lecto ſe componat, & profuſos procuret ſudores : hoc modo procedat per duodecim, aut quindecim dies, ſi venter exſiccatus appareat, quartâ, vel quintâ qualibet die prætermiſſo decocto, & ſudore, hoc utatur dejectivo:

℞. *Manna Mercurii gr. x. pilul. de tribus* ℈. ij. *m. f. pilul.* iij. propinentur veſperi ante cœnam immediate.

Vel ſi æger hypocauſtum exhorreat, purgato priùs corpore, ſequenti decocto immunem à doloribus reddes, ut

℞. *Salſa parill. minutim inciſ.* unc. j. *lign. viſci querc.* unc. j. *limatura corn. cervi, eboris an* ʒ. iß. *aqua card. ſancti.* ℔. ijß. *Ponantur in vaſe vitreô amplo, quod optimè claudatur, ne quid exhalet, collocetur in loco calido per 24. h. deinde bull. in cinerum, vel arena igne ad tres horas, amoto igne, & frigefacto vaſe, aperi & cola leni expreſſione.* Hujus decocti ℔. ß. infirmo exhibe manè quatuor horis ante prandium, totidemque veſperi, detineatur æger in lecto, & ſtragulis optimè tectus profuſos exſpectet ſudores, hac methodo pocedat per xx. dies, & ante dictum tempus immunis erit à doloribus abſque futuræ recidivæ timore. Si alvus non deponat onus, quinto quoque die, prætermiſſo decocto, ſumat pilulas de tribus cum mercurio dulci, exſiccantem obſervet diætam, pro potu ordinario bibat aquæ communis reſiduo magmati reaffuſionem cum ebullitione, quæ fiat etiam clauſo vaſe.

Verùm ad dolores Venereos radicitùs extirpandos non datur in toto orbe potentiùs medicamen, quàm *Aqua noſtra Anti-Venerea*, quæ reverà, longè ſuperat omnia antidota Luem Veneream, & primum inter omnia alia medicamenta ſibi vendicat locum ; adeò omnibus palmam præripit, ut nulli in toto naturæ ambitu comparanda videatur. Hujus ope inutilia vulgarium decocta, & ab æſtuaria aulâ Medicorum receſſerunt, & quos ægrotos Mercurii ſuffumigia, & extremæ inunctiones deluſerunt, hæc ad priſtinam evocavit ſanitatem. Adeò in hoc affectu infallibilem in dies experti ſumus, ut multos, quos tanquam deploratos vulgarium grex poſt decocta, ſuffumigia, & inunctiones omni ſalutis ſpe orbatos deſeruit, hujus aquæ beneficio ab orci faucibus revocaverimus, ejus compoſitio talis eſt :

℞. *Salſa parill. minutim inciſ.* ℥. ij. *ligni viſci querc.* unc. jß. *limatura corn. cervi, & raſuræ eboris ana* unc. jß. *antimonii crudi minutim inciſ. petra pumicis ana* unc. iij. *Hæc duo ligentur in petiâ lineâ, & ſimul cum aliis infunde in aqua fontis* ℔. viii. *Detineantur per 24. horas in infuſione, demum bulliant lento igne ad medietatis conſumptionem, in fine adde cinnam. acuti* ʒ. ii. *cola, & ad uſum ſerva.*

In hujus aquæ confectione pumex admiſcetur pro antimonii correctivo, aliàs enormes excitaret vomitus ; Ideoque ad ſiſtendas ſuperfluas vomitiones ab antimonio excitatas, tanquam incantamentum valet parùm pumicis in pollinem redactum, & in vino propinatum, ut fuſiùs in noſtrâ *Trutinâ Medicâ lib 4. cap. 8. de nauſea, & vomitu* egimus.

Verùm, ut verum dicamus, pumicis admiſtio cum antimonio fruſtranea eſt, nam experientia nos cum aliis docuit antimonium decoqui poſſe abſque tali correctivo, & non provocare vomitus, neque ſeceſſus. *Zwelferus*, uti etiam *Borellus* tale habent decoctum in Lue Venerea ex *Radicis ſalſaparill.* unc. vij. & *antimonii pulveriſati ſ. nodulo incluſi* ʒ. ij. coquunt l. a. & ſic propinant ægroto. Item *Williſius* in Lue Venereâ pro potu ordinario commendat ſequens decoctum, ut

℞. *Raſura ligni ſalicis* ℔. ß. *radic. ſalſaparilla* unc. viij. *ſantali alb. ligni lentiſc. ana* unc. ij. *raſura eboris, corn. cervi ana* ʒ. vj. *antimonii crud. in petia ligati* unc. iv. *radic. liquiritia* unc. jß.

Infunde, & coque in aqua fontan. lib. xvj. ad medietatem, colatura ſervetur ad uſum.

Vulgares deluſimus Medicos, eorumque repudiavimus decocta, tam in hoc ſecundo libro de lue, quàm in noſtrâ *Pyrotechniâ*, quia aperto vaſe decocta parant. at nunc nos hanc aquam fieri aperto vaſe ad medietatis conſumptionem præſcribimus : verùm non extra limites proſilimus : ea enim ingredientia, quæ ſal habent fixum, vel non adeò volatile, eorum decoctiones aperto vaſe fieri poſſunt, cujuſmodi ſunt hanc aquam ingredentia, quæ dura ſunt, & compacta vegetabila, quæ longam ſuſtinere poſſunt coctionem ; quæ autem ſale abundant, volatili, rara, humida, & aromatica ſunt, quorum omnis vis, & facultas in ſuperficie conſiſtit, brevem ; lentamque exiguunt coctionem, in vaſe clauſo faciendam. Verùm nos ſemper in decoctionibus faciendis vas clauſum ad majorem cautelam commendamus, & clauſo vaſe nos hanc aquam paramus : quem modum nunc ampliùs reticere non poſſumus, qui clauſo vaſe eam parabit, miracula efficiet, nam citò, tutò, & jucundè luem radicitùs extirpabit.

Quandoque hæc aqua admirandos, & à nobis decantatos non pattat effectus ob aliquorum malitiam, & parſimoniam pharmacopolarum, qui non tantùm ſalſęparillæ loco, ſmilace aſperâ, vulgò ſalsâ paeſanâ utuntur, verùm etiam, quod pejus eſt, lucri cupidine allecti, & ut laboribus parcant, reſiduo magmati novam aquam reaffuſam ebulliunt. Ad hanc igitur evitandam impoſturam, ô quàm præſtaret in ægrotum domibus parari.

Pro magnatibus, & divitibus delicatulis, & medicamenta reſpuentibus alium uſitatum à nobis aquæ Anti-Venereæ conficiendæ modum ingenuè communicamus : materialia, quæ pro hujus aquæ confectione ingrediuntur, poſt viginti quatuor horar. in loco calido infuſionem, deſtillentur per alembicum cum ſuo recipienti optimè lutato, ſed non ad ſiccitatem, ne empyreuma concipiat. Hujus aquæ ea deſtillari poteſt quantitas, quę pro ſanando ægroto ſufficiat ; conſervatur enim ad plures, & plures menſes incorrupta, imò aliò transferri poteſt pro luis curatione, nec nauſeam parit, nec ſtomachum ſubvertit, nec ructus nidoroſos parit, ut accidit, tunc cùm fit per viam decoctionis : mediante deſtillatione majorem nanciſcitur perfectionem, & ad ſummam devenir puritatem, & ſuâ ſubtilitate permeabilis evadit, unde jucundè, citò, & tutò luem radicitùs eradicat, quia ſalia volatilia ingredientium non evaneſcunt in auras, ut in decoctione fit ; ſed intra recipiens recipiuntur, & ſalia fixa mediante deſtillatione attenuantur, & in recipiens tranſcunt.

Bibitur hujus aquę amphora una pro potu quotidiano, & non tantùm ejus uſus eſt in doloribus Venereis, quos ſtatim poſt decem dies ſedat, verùm etiam bubones tàm legitimos, quàm ſpurios re[illegible]vir, gummata diſcutit, & plura pręſtat, quæ ejus uſus,

Digitized by Google

uſus, & quotidiana experientia te docebit, ſi rectè operatus fueris. Cibus debet eſſe ex carne aſſatâ, cruda, acida, & ſalſa vitentur. Corpus debet eſſe purgatum, operaturque per diaphoreſim, ſudores, urinam, & leniter per ſeceſſum, verùm notandum eſt, quòd ſi diarrhœa ſuperveniat, ceſſare debet aquæ uſus, aliter enim ægrotus in vitæ diſcrimen conjicitur, ut multa teſtantur exempla. Ejus uſus continuari debet per menſem chymicum, nam licèt intra decem dies dolores ſedet, tamen aliud eſt dolores ſedare, & aliud radicitùs ſanare. Quolibet anni tempore ſumi poteſt tam rigido, quàm fervido.

Optimus eſt hic modus, quo noſtram præbemus aquam, attamen majori cum fructu energiam ſtupemus, dùm hujus infirmis *Galenicum* propinamus Cyatum quatuor horis ante prandium, eundemque veſperi, qui in lecto lodicibus operti ſudores expectent, & pro potu ordinario ſecundam affuſionem in reſiduo magmate cum ebullitione, & vaſe clauſo præſcribimus. Si ita operatus fueris intra decem dies admiraberis effectum, ſicut nos quotidiè experimur. Evidens futuræ ſanitatis ſignum erit, ſi doloribus vexatus ab aquæ aſſumptione, nocte ſomno indulſerit.

Verùm ſi hominis ſtatus, & neceſſitas, vel tempeſtatis rigor præſcripta non tulerit medicamenta, ad noſtram confugiendum eſt Pyrotechniam, quæ medicamina præparat ad exterminandos dolores Venereos efficaciora; primò itaque à levioribus, & paratu facilioribus incipiendum eſt. Vexato igitur a doloribus ægro, dùm gracilis non ſit naturæ, hoc vinum exhibe.

℞. *Croci metall.* ʒß. *infundantur in vini* unc. ij. *per* 24. *horas, poſt quas illud à pulveribus ſepara*, & ægro propina, lenem ciet vomitum, & aliquot ſeceſſus, alternis quibuſque diebus illud reitera quater, aut ſexies, & dolores pedetentim ceſſabunt. Vel

℞ *Mercurii Vitæ gr. vj. infunde in vini* unc. ij. *per* 12. *horas, deinde vinum ſepara*, & propina. Eoſdem producet effectus, ac crocus metallorum, ſed aliquantulùm vehementiores, verùm citiùs à doloribus liberat. Hoc medicamen repete ter, vel quater alternis diebus: Vel eodem modo noſtrum *Hippocras emeticum* in noſtra *Trutinâ* deſcriptum, cap. *de Apoplexiâ*, propina. Vel

℞. *Turpeti mineralis dulcis gr. iv.*

Senſim augendo, & exhibeatur cum pilulis ſolutivis, vel confectionibus cordialibus, nam vomitum, & lenes ſeceſſus ciet, & utplurimùm ptialiſmum ter aſſumptum, & omnes exterminabit dolores. Non credibile eſt, quam efficaciſſimum ſit turpetum minerale in exterminandis doloribus, & gummatibus, nam nos plures, quos vulgares poſt decocta, ſuffumigia, & extremam hydrargyri inunctionem omni ſanitatis ſpe deſtitutos deſeruerunt, perfectè ſanavimus.

Multoties adeò pertinaces ſunt dolores Venerei, ut neque vulgaribus, neque pyrotechnicis cedant medicamentis; Sed poſt eorum applicationem crudeliùs cruciant. Tunc ad mercuriale ſuffumigium, vel inunctionem, veluti ad efficaciſſimum, & ultimum deveniendum eſt remedium; nec vos aliquorum Medicorum horror terreat, quem abſque experientiâ à ſolo mercurii nomine contraxêre, nam præterquam quòd nos pluſquam mille ægrotos doloribus vexatos hoc medicamine curavimus, & nullus fuit ex iis, qui vel integram ſalutem, vel dolorum remiſſionem per annos integros ab hoc medicamento non receperint. *Fallopius*, *Quercetanus*, *& Epiphanius Ferdinandus hiſt.* 17. verum, germinum, & infallibile alexipharmacum luis Venereæ in Mercurio tantùm eſſe affirmant, & multorum ab iis curatorum referunt hiſtorias, qui alia remedia inutilia experti erant, & de curatione jam deſperaverant. Imò idem *Epiphanius* eodem loco fatetur, quòd nonaginta authores, qui de lue Venereâ ſcripſerint quatuor tantùm invenit, qui hydrargyri uſum in hac lue improbarint. Fatemur nos libenter horribiliora ſymptomata ab hujus remedii applicatione emergere: ſed docto, & experto Medico ſymptomata illa metum nullum afferre debent, ſiqua evitanda ſunt in hoc remedio, æger vitabit, & quæ facienda ſunt, faciet. A ſymptomatum apparatu non ſolùm vitæ diſcrimen, dentium, capillorumque caſus expectanda non ſunt, ſed perfecta infirmi ſalus cum totali contagii Venerei exterminio. In quibus optimè peragendis, Medici prudentia eſt neceſſaria, & quæ à medicamenti applicatione evenire ſolent, ægro, præſagire debet, ut iis deinde ſupervenientibus neque infirmus, neque aſtantes terreantur, ſed procellæ ceſſationem ſecuro expectent animo.

Antequam ad medicamenti praxim deveniamus, non erit à re alienum, quid ſit Mercurius, ejuſque proprietates examinare, quid de eo protulerint antiqui, & quid recentiores obſervarint, docere.

Hìc nos non loquimur de Mercurio, qui unus eſt ex tribus principiis, ſed de vulgi mercurio, quod dicitur argentum vivum, quia lunæ inſtar eſt albus; vivum verò ratione mobilitatis; qua ſemper irrequietum agitatur, unde dicitur animal currens ſine pedibus. Dicitur Mercurius à notâ Mercurii cœleſtis velocitate, & inconſtantiâ, de qua fabulati ſunt poëtæ. Dicitur hydrargyrum, quia aqueum videtur argentum, & reverà aquæformis eſt mercurius, non verò aqua madefaciens omne, quod tangit.

Conſtat argentum vivum, ut ſingula, ex ſulphure, ſale & mercurio. Sulphuris copiam habet, mercurium perquamoptimè miſtum cum ſale, ita ut mercurius ſuo ſale cohibeatur. Sulphur indè ita eſt anatizatum cum mercurio, & ſale, ut non faveat nec mercurio, nec ſali, ſed ambo æqualiter amet. Unde ob ſulphur perpetuò eſt fuſile, & currit in ſuperficie planâ abſque adhærentiâ ſuæ ſubſtantiæ; ob ejus copiam perpetuò eſt in motu, & non adhæret, & quia mercurius perquamoptimè miſtus eſt cum ſale, ita ut mercurius ſuo ſale cohibeatur, non madefit, nec madefacit.

Antiquiores *Græci* admodum tenuem de hydrargyro habuêre notitiam, ut colligitur ex *Dioſcoride lib.* 5. *cap.* 70. *ex Oribaſio lib.* 13. *ex Actuario lib.* 5. *cap.* 12. *& ex Avicennâ lib.* 2. *tract.* 2. *Gal. lib.* 9. *ſimpl. medicament.* temerè pronuntiavit: *Argentum vivum ex ſponte naſcentibus non eſſe, ſed ex iis, quæ parantur, velut ceruſſa, ærugo, pſoricum, lythargyros:* fateturque ſe nullum iſtius mineralis feciſſe periculum, an interimat, ſi devoretur, vel ubi foris fuerit admotum.

Poſterioribus verò ſæculis in communem ferè uſum adſcitus eſt mercurius, & in contumaciſſimorum morborum curationem, unde non paucæ circa illius facultates exortæ ſunt inter Medicos recentiores controverſiæ, quidam naturæ eſſe calidæ pronunciârunt, alii vero frigidæ, alii temperatæ, quidam veluti toxicum, ac perniciosiſſimum venenum à communi hominum uſu, atque commercio proſcribendum docuerunt. Demùm quidam adeò extulerunt, ac pro tam admirabili remedio habuerunt, ut angelicum pronunciârint, cùm tam admirabilis, & ſtupendæ naturæ ſit, ut quaſcumque formas, veluti novus Proteus ſibi induere videatur, & tamen propriam nunquam amittit, nam in altum in atomos elevatus, deorsùm præcipitatus, mortificatus, fixus, aut quomodocunque mutatus, naturam ſemper ſuam, & eſſentiam ſervat, ut ad priſtinam ſuam facillimè redigatur formam. *Fallopius* inquit eſſe imaginem & ſpeciem reſurrectionis, miraculum ſoli Deo reſervatum, & hoc exemplo apud incredulos confirmare poſſumus, ut verbo Dei ex noſtro cinere reſurgamus, cùm pulvis præcipitatus iterùm in argentum vivum reviviſcat. Semper quippe ſuum

retinet

retinet corpus, nec ullam ſubit corruptionem, aut alterationem, eò quòd in ſui corporis conſiſtentiâ homogeneus ſit, nec partium alteritatem habet, quam homogeneitatem etiam auro ejus filio præſtat, ideòque inter utrumque magna illa familiaritas, & neceſſitudo, illudque præ cæteris avidè amplectitur, protinùs cum illo congreditur, amalgamatur, & amicabiliter unitur, tanquam verum, & homogeneum auri menſtruum, & ſicut facilius eſt aurum conſtruere, quàm deſtruere, ita faciliùs eſt naturæ mercurium conſtruere: quàm deſtruere.

Quantum ad qualitates *Avicennas* dicit eſſe frigidum, & humidum in ſecundo gradu, cui conſentit *Averroës*, ut refert *Pandectarius*. *Fernelius* de abditis rerum cauſſis frigidum, & humidum in quarto gradu dicit hydrargyrum, quod confirmat *Matthiolus*. Alii ſuſtinent calidum eſſe & ſiccum intentiſſimè; pro primâ opinione militat *Fallopium de metallis*, *&* *foſſilibus cap.* 37. pro ſecunda adducunt *Galenum* 4. *de ſimpl. cap.* 18. dicentem *Hydrargyrum eſſe causticum*, talia ſunt in quarto gradu calida, quanquam ſcilicet de ſimpl. 19. aſſerat: *Eſſe à totâ ſubſtantia contrarium humanæ naturæ*, & in fine ejusdem fateatur *ſe neſcire hujus mineralis uſum*, ut ſuprà. Aliqui eſſe calidum, & humidum in quarto gradu, *Amatus Luſitanus* dicit eſſe frigidum, & ſiccum. *Matthias Untzerus de anatome ſpagyricâ mercurii* ait eſſe temperatum, compoſitum ex partibus calidis, & frigidis, præparatum verò eſſe calidiſſimum. Idem ſentit *Saxonia de Lue Venerea* miſtum eſſe imperfectum, à quo per calcinationem frigidum evolat, & remanet calidiſſimum. Hos damnat *Sennertus cap.* 21. *de Lue Venerea* prohibetque eſſe calidum, & ſiccum, quorum rationes omnes adducere, & repudiare ſatis prolixum eſſet ſcribere, eò magis quia ad nauſeam uſque apud *Fallopium & Sennertum* diſcuſſæ inveniuntur.

Recitatas nugas, & allata fabulamenta hactenus de argento vivo protulêre, qui horrore quodam perculſi, illud neque extremis digitis tetigere. Unde quid de hoc minerali docuerint, nunc videamus, qui à primis qualitatibus ejus virtutes non emendicârunt. Horum aliqui dixerunt argentum vivum eſſe venenum, aliqui verò id negârunt. *Matthias Untzerus* prolixè probat non eſſe venenum, adducendo *Avicennam lib.* 4. *fen.* 6. dicentem: *Argentum vivum potum non lædere, ſed egredi per alvum.* Idem *Haly Abbas lib.* 1. *Pract. cap.* 43. *&* *Rhaſis in* 9. *ad Manſorem* de potu argenti vivi ſtatuunt. *Braſſavolus* ſine ullâ noxâ intra corpus aſſumi aſſerit, cùm Veterenarii brutis vermibus ſcatentibus, quod ex anhelitu cognoſcunt, avellanæ nucis putamen dimidiatum argento vivo repletum; & faucibus injectum, quatuor vicibus deglutiendum tribuant, nullo graviori morbo ſuccedente, curant. Et pueris in extremo conſtitutis periculo, quibus cætera nihil profuerant duorum granorum milii quantitate feliciſſimo cum eventu *Braſſavolus* exhibuiſſe teſtatur. Et nos abſque ullâ noxâ pluſquam centies moribundis pueris mercurium vivum exhibuimus pondere unius ſcrupuli, & ab imminente morte fuerunt liberati, necatis illicò vermibus. In Galliâ verò propinatur pueris pro quotidiano remedio aqua mercurii hoc modo parata:

℞. *Mercurii vivi* unc. j. *eam injice in aqua ferventis lib.* 3. *Bulliat per ſpatium dimidii quadrantis, deinde aqua à mercurio decantetur, & ſumatur pro quotidiano uſu.* Nam vermes non ſolùm illicò necat, ſed eorum generationem prohibet, corporis temperamentum ſervat, & contagia arcet. Id quod mirum eſt, eadem mercurii uncia quamtumvis aquæ quantitatem eâ imbuit virtute, ut paulo pòſt de hac veluti infinitâ mercurii virtute explicabimus.

Mulier cùm abortum tentaſſet diverſis remediis, ad eundem obtinendum libram integram argenti vivi, eam ingurgitaſſe refert *Matthiolus*, & apud me conſtat pro eodem fine mulierem mediam libram mercurii ingeſſiſſe, ſed ut abortum non obtinuit, ita illæſa à mercurii aſſumptione remanſit. Verum eſt, quòd obſtetrices laborioſè patientibus ſcrupulum unum mercurii exhibere ſolent pro partûs acceleratione, & non fruſtrà. Imò obſervatum eſt quoſdam ſitibundos noctu in tenebris vaſa argento vivo plena pro poculo arripuiſſe, & plenis faucibus argentum vivum magnâ quantitate exhauſiſſe, id tamen ſine damno per alvum rejeciſſe. Tentavere adulteræ mulieres multoties argenti vivi exhibitione Zelotypos necare maritos, ſed argentum vivum uxoribus humanius ſcelus non complevit, unde extat apud *Auſonium* epigramma:

Toxica Zelotypo dedit uxor mœcha marito,
Nec ſatis ad mortem credidit eſſe datum,
Miſcuit argenti lethalia pondera vivi,
Cogeret ut celerem vis geminata necem.
Dividat hæc ſi quis, faciunt diſcreta venenum,
Antidotum ſumet, qui ſociata bibet.
Ergò inter ſeſe dum noxia pocula certant,
Ceſſit lethalis noxa ſalutiferæ.
Protinus ut vacuos alvi petiere receſſus,
Lubrica dejectis qua via nota cibis.
Quam pia cura Deum, prodeſt crudelior uxor,
Et cum fata volunt, bina venena juvant.

Servi in mineris argentum vivum colligentes, ut dominos fraudent, argenti vivi aliqua pondera ebibunt, illudque deinde per ſeceſſum ejiciunt, & ſecretò venundant.

Ac tandem uſum mercurii externum innoxium experimur in diem in necandis pediculis, cimicibus, & pulicibus; nam ſi veſtis eo ſpargatur, mercurius vivus pediculos omnes inflato corpore interimit, ita ut per excuſſionem omnes decidant: at ſi verò dictæ ſordities in capite inter capillos fuerint, ut frequenter pueris accidit, tunc

℞. *Mercurii vivi quart.* j. *ponatur in mortario, & cum ſaliva reducatur in atomos adde tunc unguenti albi* unc. j. *& cum piſtillo agita, ut unguentum fiat nigrum.*

Hoc unguento caput in tribus, aut quatuor partibus inunge ſemel, aut bis, & omnes pediculi turgidi, & mortui decident; multum quoque levaminis affert hoc unguentum venis hæmorrhoidalibus turgentibus, ac dolentibus.

Non prætereundum eſt hîc unguentum illud, quod ex mercurio conficitur pro enecandis illis pediculis, qui loca piloſa ſecretiora incolunt, tenaciſſimèque cuti adhærent, vel adnati, citiſſimè tamen ab uno loco in alium per infectionem transferuntur, adeò ut ſi quis unicâ ſaltem nocte in eodem lecto cum aliquo dormierit, qui his ſcatet pediculis, mox obertrimos ſecum reportabit, tam firmiter cuti affixos, ac ſi agnati eſſent, atque hi pediculi vocantur *peſſolata*, vel *petala*, vulgò *piattole*;

℞. *Ung. roſ.* unc. j. *argenti vivi* ʒ. j. *miſce diligenter in mortario lapideo, quouſque argenti vivi nullum appareat veſtigium.*

Citati omnes authores, & decantatæ experientiæ dilucidè concludunt argentum vivum purum, crudum, & nullâ præparatione ante datum, non ſolùm non eſſe venenum, ſed innocuè intra corpus aſſumi poſſe.

Contrà non deſunt, cùm argentum vivum non ſolùm non tetigerint, ſed neque viderint, qui illud lethiferum toxicum eſſe crediderunt, credulis profeſſoribus eorum ſcriptis eundem metum impreſſerint, hujus farinæ homines fuêre *Galenus*, *Aetius*, *Conciliator*, *Cardanus*, *Fernelius*, & alii, qui ſine ullo fundamento argentum vivum ſtuporem, tremorem, convulſionem, paralyſim, Epilepſiam, apoplexiam, lypothymiam excitare,

citare, & interdùm mortem inferre inſinuant, ſed horum hominum de hoc minerali ignorantiam diffusè demonſtrat *Quercetanus in Alexicacò*, *& in conſiliô de Lue Venereâ*, & ab aliis plurimis, præcipuè à *Sennerto & Zacuta* controverſia deciſa eſt.

His de argento vivo traditis, quæ quicquid de eo vulgaria ingenia protulêre, continent, aliud ſupereſt examen faciendum, an ſcilicet argentum vivum pro Luis Venereæ antidoto fuerit communiter receptum. Tale eſſe argentum vivum ſuſtinet *Quercetanus* cit. ſuprà locis, *Epiphanius Ferdinandus Hiſt.* 17. jurejurando affirmat 150. gallicos curaſſe ætatis, ſexûs, regionis, & temperamenti varios, & vario anni tempore; atque *Laurentium* memorat pluſquam 1000. ſine recidivâ curaſſe, & hanc mercurii alexipharmacam vim ab occultis qualitatibus pendere, & à proprietate ſpecificâ diſputat *Felix Platerus*. Qui argentum vivum Luis Venereæ antidotum eſſe negant, ii ſunt, qui ex ignorantiâ illud venenum eſſe exſtimant, cæterùm paſſim experientia docet, & hactenus docuit, eæ morbi Venerei ſpecies, quæ à vegetabilibus remediis, atque à provocatis ſudoribus evinci non poſſunt, ab applicatione mercurii abſque ullo periculo radicitùs curantur. Nunc noſtras obſervationes, & de argento vivo fundamentalem doctrinam ingenuè communicabimus.

Sciendum itaque eſt primò, quòd argentum vivum eſt corpus metallicum, in cujus productione cauſſa eſt naturæ induſtria, ut ſub lege omnium corporum miſtorum illud non poſuerit; quippe omnia corpora miſta corruptioni, alterationi, diviſioni, & tranſmutationi experiuntur obnoxia, tantùm argentum vivum hoc gaudet privilegio, ut incorruptibile, inalterabile, indiviſibile, & immutabile non ſolùm ab ordinariis naturæ, & naturalium agentium viribus, & etiam vehementiſſimis liquoribus, aliiſque mediis, quæ humana induſtria hactenus invenit, & impoſterùm inveniet; ac propterea multùm à cognitione hujus mineralis abſunt ii, qui illi primas tribuunt qualitates vel in exceſſu, vel in remiſſo, nam qualitas à toto miſto manat, ſuum corpus deſerit, & in aliud imprimitur; argentum verò vivum, cùm corpus indiviſibile, & inalterabile, nil ſui alteri corpori conferre poteſt: nam ſiquid ex ſuâ ſubſtantiâ deperderet, illud non eſſet, quòd anteà erat, quod falſum eſt in hydrargyro innumeris experimentis.

Neque qui toxicum, & venenum argentum vivum eſſe credidêre, ob eandem rationem ſuæ indiviſibilitatis aliquid rationi conſentaneum retulêre, cùm id quod venenum eſt, aliquid à ſe, quod vitam adoriatur, & occidat, emittere neceſſe eſt, quod cùm in argento vivo impoſſibile ſit, impoſſibile quoque eſt, ut venenoſum eſſe poſſit: Verum tamen eſt, quòd cùm argentum vivum neque venenum, neque cibus dici poſſit, medicamentum illud nobis ſuadere debemus; unde neque exteriùs applicandum, neque interiùs exhibendum eſſe præter neceſſitatem, & morbi urgentiam: quæ curare ſolet, exiſtimamus, more aliorum medicamentorum, nam præter neceſſitatem aſſumptum, ſi uti venenum non lædit vel ratione admirabilis ſuę penetrationis vel ratione exceſſiis ponderis (quod graviſſimum præ omnibus metallis, excepto auro) lædere faciliter poteſt.

Secundò ſciendum eſt, quòd argentum vivum conſtantiam, indiviſibilitatem, & inalterabilitatem, uti illud ſemper idem, in ſuo corpore conſervat, ita quicquid quod acutum ſalinum, vel ſulphureum eſt, quoties in argentum vivum agere conatur, ſupra illud emoritur, & in aliquid aliud à priſtino omnino deſtinatum, tranſmutatur, argento vivo ſemper eodem perſeverante, licèt illud aliquâ larvâ mutatum appareat. Hinc diſcite, quàm ſit innocens, & omnis venenoſitatis expers, dùm ſimplex, purum, & nulli alii corpori commiſtum erat argentum vivum: cùm deinde liquoribus acutis, ſalſis, ſulphureiſque commiſcetur, tantam venenoſitatem acquirere poteſt, ut infra quadrantis horæ ſpatium hominem perimere poſſit, ut de ejus ſublimato experimur.

Ubi eſt advertendum, quòd non eſt argentum vivum, quod in venenum convertitur, ſed ſunt ſalia acuta liquorum acrium, quæ dum impenetrabile mercurii corpus ſtrenuè adoriuntur, illudque corrodere præſumunt, quia debilia ſunt ad tantam hujus corporis evincendam conſtantiam, ipſa ſuper mercurii corpus tranſmutantur, exaltantur, & corroſivi veneni proprietates, acquirunt; itaque venena non ex mercurio, ſed ſupra mercurii corpus producuntur, & coagulantur: nam mercurii corpus poſt calcinationem venenoſam, ſi à ſalibus calcinationis ſeparetur, idem remanet mercurius, qui ante calcinationem erat, quod evenire non poſſet, ſi aliqua mercurii pars in venenum abiiſſet, nam *de privatione ad habitum facilis non eſt regreſſus*. Dupliciter ergò argentum vivum adjuncta ſibi in venenum tranſmutat, vel per ſublimationem, vel per præcipitationem.

Primò per ſublimationem ſal vitrioli volatile in corroſivam, ac veluti igneam naturam mercurius convertit, nam vi ignis illud ſecum rapit, & ſuis partibus commiſtum illam acutiem ſollicitat: fit autem argentum vivum ſublimatum hoc modo.

℞. Mercurii purgati, vitrioli rubificati, & ſalis præparati ana ℔. j. ſalis nitri ℥. iv. Terantur, & miſceantur ſimul in mortario lapideo cum modico aceti tamdiu, donec mercurius nullo pacto appareat vivus. Quæ omnia benè miſta pone in cucurbita luto munitâ, cui ſuperimpone alembicum roſtratum: Da ignem per gradus ſ. a. per viij. vel x. horas, & excipe aquam fortem, quæ per alembici roſtrum deſtillabis, & habebis mercurium ſublimatum adinſtar nivis album. Operam ut melius perficias, poteris iterùm ſublimare, addendo pro qualibet librâ mercurii aliam libram ſalis præparati, & vitrioli uncias quatuor, ac tertiò cùm ſale tantùm ſublimabis.

Verùm, ut argenti vivi invincibilem conſtantiam cognoſcatis, quamvis illud in cryſtallum ſublimatum cernitis, immutatum tamen ſub illâ ſalinâ larvâ perſiſtere hoc artificio animadvertetis.

℞. Lixivij com. fortis lib. iv. mercurii ſublimati lib. ß. Fiat hic pulvis, & in dictum lixivium tepidum projiciatur, nam infra unius horæ ſpatium ſal volatile vitrioli aliaque ſalia relinquentur in ſuâ libertate, & tunc argentum vivum vaſi fundum petet in priſtinâ ſuâ formâ fluidâ, & ſal volatile vitrioli &c. ſali lixiviali aſſociatur. Ex qua mechanicâ vobis I. In aperto eſt conſtantia, & indiviſibilitas, quam de argento vivo prædiximus. II. Quòd ſpiritus acuti, & ſalſi ſuper argenti vivi corpus immutantur, & abſque reactione in mercurium à mercurio patiuntur. III. Quòd argentum vivum non ſit per ſe venenum, ſed id quod ſuo corpori conjungitur, & exaltatur, novas proprietates acquirit, & in hoc aliquid transmutatur, quod corroſivum, corruptivum, ac putrefactivum erit.

Præcipitatur argentum vivum per liquores fortes ab igne antè exaltatos, hujuſmodi ſunt aqua fortis, oleum ſulphuris, ſpiritus vitrioli reverberationis igne expreſſus, ſpiritus nitri, & ſimiles qui arte pyrotechnicâ præparantur, quorum ad præcipitati præparationem talis erit proceſſus.

℞. Aquæ fort. vel alterius ex dictis ſpiritibus ℥. ij. mercurii crudi currentis ℥. j. Ponantur ambo in vaſe vitreo: ità ut mercurius totus ſolvatur in aquâ, factâ ſolutione, vaſi lentus ignis ſupponatur, ut aqua humiditas in vapores exhalet, & in vaſis fundo flava coaguletur materia, tunc ignem aliquantulum auge, nam paulatim flava illa materia in rubicundiſſimum pulverem exſiccabitur, & tunc argentum vivum præcipitatum dicitur, quod vehementiſſimè corrodit, & cauterizat; eſt

tamen in agendo ſublimato mercurio aliquantulùm pigriùs.

Evenit mercurii præcipitatio ex eo, quia ſal exaltatum in liquoribus fortibus deſtillatis, dum argentum vivum adoritur, ſuper illius corpus coagulatur, & humidum aqueum per quod diffuſum erat, derelinquit: Sal illud mercurii partibus admiſtum, & omni humiditate privatum igneam penetrationem acquirit, & mediante mercurio corroſivi veneni indolem præ ſe fert, mercurius tamen ſub ipſo immutatus perſeverat; etenim mercurius præcipitatus, ſi in aquâ communi fortiter maceratur, deponit ſal à ſpiritibus fortibus mutuatum, quod in ipſamet aquâ ſub formâ aluminis rocchæ invenitur: currens verò mercurius in vaſis fundo colligitur eadem quantitate, qua antè præcipitatus fuit.

Præter dictos modos ſublimandi, & præcipitandi mercurium, quibus mortificatur, nullo modo intra corpus aſſumi debet propter irreparabilem mortem, quam affert: Pyrotechnica praxis tertium invenit, cum quo mortificatur mercurius, velut id cum quo mortificatur ex eo quia ſalinam non habet indolem, igneas, ac venenatas proprietates ſuper mercurium non acquirit: eſt illud ſulphur commune, cui à naturâ datum eſt metallica corpora penetrare abſque neceſſitate artificialis exaltationis per ignem, hoc modo.

♃. Sulphuris vivi com. lib. j. Permitte, ut igne liqueſcat in vaſe terreo; tunc paulatim injice mercurii vivi lib. j. agitando cum ſpatulâ uſque dum mercurius cum ſulphure optimè ſit com..ſtus, tunc maſſam illam reduc in pulverem, & in vas ſublimatorium injice, hunc per ſex horas urge per ignis gradus, & aſcendet mercurius ſimul cum ſulphure in cinnabarim, qua in apothecis venalis eſt, vitri lateribus in ſublimatione adhæreſcit, concreſcitque in formâ ſtrictâ.

Mercurius hoc modo cum ſulphure ſublimatus nullius eſt ſaporis, nulliuſque activitatis, & in quavis doſi intra corpus aſſumi poteſt, nam ſicut inutilis eſt, & nullius actionis, ita innocuus per inteſtina deorſum deſcendit: mirabilis tamen eſt in formâ fumi cinnabaris uſus, ut infrà dicemus. Ubi advertendum, quòd multi, qui hoc remedio empiricè utuntur, cùm illis non conſtet, quòd cinnabaris ex mercurio fiat, jurejurando promittunt ſe argento vivo in curatione non uti, ſed quodam pulvere iis tantùm noto.

E mercurio in cinnabarim converſio fit etiam in priſtinum mercurium reductio, hoc modo.

♃. Cinnabaris pulveriſata lib, j. Calcis viva pulv. lib. iij. miſce ſimul; ac projiciantur in retortam vitream, cui vas recipiens annectendum, ignem deinde ſuppone per gradus, nam paulatim mercurius vivus in vas recipiens decidet, relicta in calce ſulphuris larvâ. Mercurius iſte è cinnabare redivivus puriſſimus eſt, & ab omni labe, & impuritate immunis, eoque uti debemus in mercurialium præparationibus, ut apothecariorum impoſturam aufugiamus.

Commiſcetur etiam argentum vivum per ejus mortificationem rebus pinguibus & unctuoſis, ac tunc corporibus perunctum ob analogiam, quam cum vitâ animali habet, intrà trahitur, omneſque corporis partes penetrat, & ab omnibus contagiis liberum reddit. Mortificatio argenti vivi multipliciter fit, cum aliud non denotet argenti vivi mortificatio ſecundùm communem ſententiam, niſi ejus corporis in atomos reductionem, nam quoties in atomos fuerit redactum, feliciter cum pinguibus, & unctuoſis fit ejus commiſtio. Tu ita ſic mercurium mortifica:

♃. Mercurii vivi ℥. ij. ponantur in mortario lapideo, illique ſaliva recens hominis injiciatur, cum piſtillo agitetur, nam paulatim in atomos exiliſſimas dividitur.

Vel *♃. Argenti vivi ℥. ij. ſucci limonum ℥. j. ponantur ſimul in mortario lapideo, & cum piſtillo agitentur. Sic etiam argentum vivum in atomos reducetur.*

Vel *♃. Argenti vivi ℥. j. urina humana ℥. j. eodem modo in mortario agitentur, nam habebis argentum vivum in atomos diviſum.*

Didiciſtis jam mercurii proprietates, & quomodo ſalia in eum, ſuas vires exercere conantur in corroſiva venena degenerant, mercurio ſuam immotam conſervante ſubſtantiam: operæ pretium nunc erit aperire, an actione penitùs imperſcrutabili mercurius luem curet Veneream, an penitùs inveſtigantibus manifeſta eſſe poſſit. Noſtra quidem ſententia eſt argentum vivum manifeſtiſſima actione Luem Veneream è corporibus, in quibus impreſſa eſt, exterminare, & id hoc modo inveſtigandum aggredimur.

Ex allatis jam ſuprà argenti vivi præparationibus apertiſſimè acutos, ſalſos, & ignis vi exaltatos liquores ſupra mercurii corpus ſuas exercere vires, & impetuoſo motu illud aggredi conſtat; quòd licèt acuti liquores mercurium per eorum actionem ſuperaſſe videantur, tamen ſuper mercurii corpus, quod ſemper perſeverat idem, eorum mortuos, ac tranſmutatos eſſe ex reductione mercurii in ſuum corpus jam patefecimus. Certum quoque eſt ex ſuperiùs adductis, quòd argentum vivum crudum, & in ſuâ formâ fluidâ viventibus corporibus venenum non eſt, imò quòd intra illud aſſumptum nonnullis medeatur morbis, abire tamen illud in venenum, dum ſuper ipſum acuti liquores mutantur. His ſic per allatas mechanicas, & per conſtantia experimenta determinatis, ad theoremata de luis Venereæ eſſentiâ accedimus; tradidimus enim morbi venerei eſſentiam ſitam eſſe in degenerato nutrimento, quod per fixionem erodentem acorem contraxit, cujus effectus ipſi paſſim teſtimonium præſtant: enim verò ulcera, caries, dolores accerbiſſimi, tonſillarum eroſiones, partium ſpermaticarum, cartilaginum, oſſiumque corruptiones, corroſivi liquoris ſunt neceſſarii effectus, fateri unde abſque dubio poſſumus luem veneream nutrimenti ſal exaltare, illudque acidum, corroſivumque reddere.

Ponamus nunc argentum vivum lue venereâ contaminatum corpus ingredi, ac ſuà, qua maximè pollet penetrandi energiâ, in omnes ejus partes ſe inſinuare; certum eſt, quod exaltatum nutrimenti ſal ulcus, dolorem, eroſionem, corruptionemque actu in parte producens, adveniente argenti vivi corpore, in illud agere tentabit, & eâ actione ſe à partibus ſeparabit, totumque ſuper argenti vivi corpus pro lue, eique commiſtum unum fient, non ſecus ac aqua fortis, & mercurius poſt ſolutionem una res apparent. Hoc modo ſeparato à partibus degenerato jam à lue venereâ nutrimento, & exaltato, mercuriique ſuper corpus præcipitato, natura partium antè à materiâ luis oppreſſa libertatem priſtinam acquirit, & ad expulſionem præcipitati mercurii inſurgit, ac ut plurimum per fauces, laceratâ epidermide, per potentiſſimum ptyaliſmum illum expurgat, aliquando per urinam ejicit, aliquando per inteſtina, & aliquando per ſudores, qua expurgatione completâ, tanquam à pugnâ laceſſita quieſcit natura, vires reſumit, corpuſque tam à lue, quàm à medicamine labefactatum recreat, & reſtaurat.

Supereſt tantùm recidivæ ſuſpicio, quoties mercurius integram materiam à lue productam non omninò ad ſe traxit, & habuiſtis jam à poſteriori deductas demonſtrationes, quibus aptè cognoſcitur argentum vivum unicum, verum, & ſingulare eſſe medicamentum venereæ luis curativum.

Supereſt quoque nunc docere mercurii legitimas præparationes, quibus tutò uti poſſitis artificio pyrotechnico, ejus omninò venenoſitate ſubalatâ, ac primò ſuprà aſſeruimus mercurium ſublimatum potentiſſimum eſſe, corroſivumque venenum, ſequenti artificio omnem ejus corroſivam activitatem auferetis, & in ſuave mutabitis medicamen, quod *Mercurius dulcis* vel *Draco mitigatus* communiter indigitatur.

♃. Merc.

Digitized by Google

℞. Merc. ſublim. & Merc. vivi currentis ana lib. ß. ponantur ambo in mortario lapideo, & eo ſimul piſtillo miſceantur, ut vivi mercurii nullum appareat veſtigium, ſed in maſſam nigricantem ambo redigantur. Tunc maſſam illam pone in aludele, & igne arena adminiſtrato per ſex horas, ſublimabitur mercurius, frigidum poſteà vas frange, nam ad ejus latera mercurium dulcem ſublimatum cryſtalli inſtar invenies remanentibus in fundo fæcibus, quas unà cum nigricante materiâ in collo vaſis adhærente rejice. Si verò ſexies ſublimabis, efficies, Calomelanos Turqueti. Mercurii dulcis doſis eſt à ſcrupulo j. uſque ad ʒ. ß. pro perſonarum conditione, commiſceri poteſt cum pilulis ſolutivis, conſervis catharticis, theriacâ, confect. Hyacinth, & Alkerm. aliiſque ſimilibus pro Medici cupidine, & infirmi exigentiâ, cujus efficacia luem è corpore efficaciter expellit, priuſquam dolores, gummata, aliæque ſpecies his graviores non apparuerint, nam in his aliquod affert levamen, minimè quidem integram ſanationem.

Mercurius non æquè bonus exiſtit, ſed variat primò ratione matricis, ſeu loci naturalis; unde naturali loco cenſetur optimus, qui eruitur è mineris vicinis auro, vel argento, & hinc optimus cenſetur Hiſpanicus, & Hungaricus. Secundò, ratione inquinamentorum, qui nonnunquam per ſe in terrâ conſpurcatus eſt; unde ut plurimùm ſcatet commiſtione arſenicali, antimoniali, ſaturninâ, cadmioſâ, quibus nonnunquam in terræ cuniculis venenoſus redditur. Tertiò, nonnunquàm ab impoſtoribus adulteratus venditur; adeò enim exactè eum adulterare norunt plumbi beneficio, ut quoque ſimul per corium tranſire poſſit, adeòque difficile ſit fucum cognoſcere. Quapropter ne quis incautus decipiatur, non abs re erit hæc bonitatis ſigna obſervare. Primò; bonus cenſetur, qui per retortam propulſus nihil recrementi relinquit. Secundò, qui in cochleare argenteo evaporationi ſuper prunis impoſitus maculam relinquit flavam, aut albicantem; qui nigram, aut fuſcam purgari debet: Primò, expreſſione per corium, fæcibus qua craſſis in corio remanentibus, mercurius tranſit, ſed hic modus non eſt tutus, ut diximus. Secundò, lotione, lavetur autem vel per acetum ſimpliciter, aut cum ſale mixtus, vel per lixivium calcis vivæ, & cinerum clavellatorum, vel etiam per lixivium ſaponariorum, ſæpiùs nimirum cum his agitando, & viciſſim à ſordibus eluendo. Purgatur quoque agitatione forti cum ſpiritu vini in vitro obturato, ſeparatur enim nigredo ad latera. Tertiò, deſtillatione, deſtillatur nimirum in arena per retortam igne ſat forti, idque per ſe ſine additione, vel addito ſale tartari, calce vivâ & ſimilibus. Optimè verò purgatur amalgamando cum metallis perfectis, ac poſtmodum per retortam, à corpore admiſto ſeparando. Optimè purgatus cenſetur mercurius ille redivivus, qui ex ſublimato, præcipitato, & cinnabare elicitur, ut diximus.

Præcipitatum verò argentum vivum, quod ſupra corroſivum venenum eſſe deſcripſimus, hoc modo in *Turpetum minerale* parabitis, nam habebitis mirabile medicamentum:

℞. Merc. præcipitati ℥. ij. *ol. ſulph. per campanam extracti* ℥. iv. *Ponantur ambo in retortâ vitreâ ſuper calidos cineres per dies duos, tunc deſtilla, quod humidum eſt à reliquo in retortâ mercurio ter cohoba, ac ultimà vice ignem vehementem urge: remanebit tunc in retorta turpetum minerale, quod in pulverem redactum ter, vel quater aquâ communi calidâ lavabis pulverem, ab omni humiditate exſicca, vini ſpiritum deſtillatum affunde, quem accende in totalem conflagrationem, id ter repete, habebis indè pulverem dulcem. Hujus ℞. gr. v. uſque ad viij. pro perſonarum conditione miſce cum pilulis ſolutivis, conſervis, vel confectionibus cordialibus.* Lenes ſeceſſus, & vomitus concitare ſolet, aliquando ptyaliſmum, ſymptomata omnia Luis Venereæ mitigat, adeò ut infirmi appareant ſani, attamen infra paucos menſes recidivam patiuntur.

Cinnabaris deinde, quam ſulphuris communis calcinatione ex argento vivo fieri prædiximus, poſt ſublimationem ſui, ſicut intrò aſſumpta innocua eſt, nullamque producit in corpore motionem, ita quoque inutilis experitur propinata ad quamcumque luis Venereæ ſpeciem, uſus itaque cinnabaris eſt omninò externus, & in formam fumi circa corpus, vel intra illud promotum. Cinnabrium enim in pulverem redactum prunis impoſitum ignem concipit; totumque in fumum denſum, gravemque evolat, qui fumus nil aliud eſt, niſi mercurius per calcinationem, & ſublimationem ſulphuri permiſtus, & ab igne ſimul cum ſulphure reſolutus. Hujus fumi tanta eſt cum vitâ hominis ſympathiâ, ut quoties circa corpus aliquod tam ſanum, quàm infirmum elevatur, à tali corpore affatim intrò attractus in oſſa non ſolùm uſque, ſed etiam in medullas. Hujus fumi mercurii tanta eſt energia, & efficacia, ut legitimè ab accurato Medico adminiſtratus, minimas quaſque corporis partes, & profundiſſimas pervadat, & in quacumque harum ſit venereum contagium impreſſum, evellat & exterminet, tantumque aliquoties ex ejus uſu recidivam patiuntur ii, qui remedio, ut convenit, uſi non ſunt, vel eam quantitatem intùs non admiſerint, quæ omnes partes contaminatas à contagio venereo expellere, ac ſubigere valebit; ſæpe enim accidit, ut qui ſæviſſimis ex lue venereâ doloribus cruciantur, tertio, vel quarto ſuffumigio omninò à doloribus ſe liberatos agnoſcant; ac proinde à remedii continuatione deſiſtunt: Verùm quia idem non eſt dolores ſedare, & eorum cauſam occaſionalem ſubigere, & expellere, facilè evenit, ut hi recidivam patiantur; nam materia corpori reſidua temporis curſu iterum ſe exaltat ſedatoſque dolores iterum concitat.

Fumus iſte mercurii catholicum, ſive univerſale remedium dici poteſt ad omnes luis venereæ ſpecies perſanandas ritè, ac rectè adminiſtratus, nam ulcera, puſtulas, dolores, durities, gummata, nodos, ſcabies, alopecias, tabem, hydropem, & quicquid hujuſmodi lues venerea in contaminatis corporibus producere poteſt, efficaciſſimè curat.

Verùm quantùm efficax eſt mercurii fumus ad ſpecies omnes perſanandas, tantùm infirmis faſtidioſus, laborioſus, intolerabilis obſervatur ob ſymptomata, quæ ad finem expellendæ materiæ producere ſolet, unde accurato Medico convenit ea ſymptomata infirmo prædicere, ac ulteriùs quàm torquere poſſunt extollere, ne infirmus, & adſtantes inſcii horrendis illis affectibus ſupravenientibus terreantur, & veneni ſuſpicionem animo volutent, & eò magis ſi alio advocato Medico remedii ignaro, in illa timoris apprehenſione confirmentur, alioquin ſi accidentia illa Medicus pronunciat, infirmum, & adſtantes à timore liberabit, & præſtigioſæ artis gloriam acquiret, quippe licet horrenda accidentia huic remedio adminiſtrato ſupervenerint, ſi infirmus erit obediens, ac patiens, & Medicus accuratus, infallibilis, & abſque ſalutis periculo intentus habetur à remedii in ſanando efficaciâ, & omnes in admirationem trahet.

Operæ pretium nunc erit de his horrendis ſymptomatibus notitiam tradere, & cauſam docere, & cur talia veniant, & pro clariori intelligentiâ, quæ in theoricis tradidimus, in memoriam veſtram reducemus, ſcilicet quando contagii venerei producta in corporibus affectis

ctis ſunt de naturâ ſalis exaltatari, & corroſivi indolemque manent aquę fortis, & aliorum liquorum per ignem exaltatorum, hæc producta utcumque in corpore ſuam exerceant lædendi efficaciam, & in quo mercurii fumus accedat, non ſecus ac aqua fortis ſi mercurio ſupponatur, illa apprehendit, & unum ſimul fiunt, hoc modo mercurius per corpus apprehendit morbi Venerei producta à partibus, quas prius torquebant, ſeparant. Verùm quia natura intra ſoliditatem ſuarum partium, quod extraneum eſt, tolerare non poteſt, materiæ mercurio admiſtæ expulſionem ſollicitat, perque eas illam dirigat vias, quæ ſunt ad opus perficiendum congruentiores; hinc eſt, non uno, & invariabili modo ab aſſumpto mercurio fumo fit materiæ expurgatio, nam aliquando per ſudores, aliquando per urinas, & aliquando per inteſtina à naturà expellitur id, quod mercurio victum, & calcinatum eſt.

Cæteris paribus inſolentiſſimum eſt hoc remedii genus, quoties per os, & fauces, cùm calcinatam materiam expurgat; nam lingua, fauces, gingivę, palatum, labia, & interna gutturis pars prius vehementer intumeſcunt, ita ut multoties linguam os non capiat, neque bibere, neque comedere poſſint infirmi, deinde exulcerantur, & ſanioſam, putidamque eructant ſalivam in maximâ copiâ, ſummo cum dolore, acri mordacitate; quæ omnia ſunt infirmo prædicenda. Medicus interim in tanta ſymptomatum vehementiâ trepidare, aut timere non debet, ſed forti debet eſſe animo, & tunc pluſquam maximè certam jam infirmi ſalutem pronunciare, nam ſi ut convenit, negotium gubernet, intra decem dies expurgatâ materiâ, ceſſabit ea ſymptomatum procella, & infirmus ab omni morbo ſe liberatum agnoſcet.

Aliquando in fauces non aſcendit materia expurganda, ſed in meſenterium fluit, & primò diarrhœam, deinde dyſenteriam excitare ſolet cum levibus torminibus, quæ omni neque infirmum, neque Medicum terrere debent; nam nullo adhibito remedio, intra tres dies ſponte ceſſabunt cum integra infirmi ſalute,

Multoties per urinam materia expurgabitur, & tunc nullum affert horribile ſymptomata, niſi urinę exorbitantem quantitatem craſſæ, & albæ, qui etiam aliquot poſt dies ſpontè ceſſabit cum infirmi ſalute.

Tandem materia per cutis poros ſive aditum aperire ſolet, ac per ſudorem, quàm per inſenſiles halitus foràs erumpere, & hic modus cæteris tutior, ac jucundior eſt nullumque incutit metum.

His adnimadverſis, quæ adhibito mercurii fumo evenire ſolent, ſubjungendum eſt, quid Medico ſit agendum, ut cautè procedat, & à notatis ſupervenientibus ſymptomatibus infirmi ſalutem expectet, & non ejus mortem. Primò ergò ſimplicis aquæ potus tanquam venenum eſt infirmo interdicendus, nimium enim frigefacto vel humectato corpore, ſiſtitur materiæ exitus: potet ergò æger vinum generoſum, & in debitâ quantitate. Secundò, ambiens aër, in quo æger degit, ne frigidus ſit, Medicus curare debet, imò poſitivè calidum eſſe oportet, ut poros ſervet laxos. Tertiò, à cibis crudis eſt ęgro omnino cavendum, & proderit, ut nonnullus ſit cibus, qui per quam optimè nutriat. Quartò, ſanguinis evacuationes, purgantia, & quęcumque naturam valdè debilitant, vel ſpiritus reſolvunt, ſunt fugienda. Tandem veneris uſus eſt omninò tanquam exitiale venenum, fugiendus, quia ſpiritus diſſipat, & vires enervat; ęgri namque curationis tempore maximoperè veneris œſtro exagitantur, quia antidota, quæ luem curant, ſympathiam, ſeu conſenſum cum partibus naturalibus habent illaſque impetunt, titillant, vellicant, & inexplebilis oritur luxuria.

His omnibus exactè perpenſis, quæ accuratam remedii praxim includunt, ad cinnabrii deſcribendam adhibitionis formulas devenimus, & primò advertendum eſt, quod cinnabrium emi non debet in pulverem jam redactum, nam ſeplaſiarii lucri cupidine illi minium admiſcent quod in fumum non reſolvitur, & ſic curationis eventu Medicus defraudatur. Emite illud itaque integrum ſtrioſis fruſtulis conſtans ac vomeſcit ipſi deinde in pulverem redigite, vel propria manu parate.

Prima ergò formula adminiſtrandi mercurii fumum, inſciis quondam medicis, fuit pilulas quaſdam ex diverſis materialibus componere, non enim illis cognita erat radicalis remedii energia, & prout Agytrę imponebant iis, ita varia, diverſa ſimul miſcebant materialia, potiùs ad ægrorum perniciem, quàm ſalutem: hujuſmodi miſtio hìc Neapoli in Incurabilium Noſocomio pro magno arcano hactenus habita fuit:

℞. *Lithargyrii* ℥. v. *antimonii cinnabaris ana* ℥. j. *rhapontici* ℥. vj. *polyp. quer.* ℥. iij. *calami aromatici, cinnamomi, macis, nucis moſch. aluminis, virid. æris, aloës ana* ʒ. iij. *minii, ſandarach græcorum ana* ℥. j. *fiat omnium pulvis, & terebinthinâ excipiuntur, ut fabricentur pilulæ carbonibus imponendæ.*

Mira ſanè authoris hujus recepti ſimplicitas, qui ſibi ſuaſit lithargyrium, & antimonium igni impoſita fumum eructare poſſe, cùm fixiſſima ſint, & à placido igne non patiantur; ſimpliciter fuit author, qui credidit reliquorum ſimplicium vegetabilium fumum poſſe corpus penetrare: tota itaque efficacia juvandi eſt in ſola cinnabare, quæ tot inutilibus commiſta rebus ferè inutilis ipſa quoque efficitur.

Altera fuit *Fallopii* formula, quę tantùm à ſcopo non aberat, licèt à ſuâ ſimplicitate recedat, illa talis eſt:

℞. *Cinnabaris* ℥. iij. *ſandarach. græcor.* ʒ. j. ß. *myrrhæ, thuris, ligni aloës, ammoniaci ana* ℥. j. *Tundantur hæc craſſo modo, & cum terebinthinâ formentur pilulæ, quæ imponantur ſuper carbones.* Hoc receptum, cùm cinnabarim pro baſi habeat, non adeò improbamus; verùm quia cœtera adjuncta ſunt inutilia, & pretioſa, ut lignum aloës, & cinnabaris correctione non indiget, nam præter ſuum fumum nil aliud in corpus penetrat, relictis tot additamentis, vos ſimplici cinnabare uti poteſtis, addito tantummodò thure, ut odoris ingratitudinem tollatis, & cinnabari larvam addatis, ne à vulgò remedium flocci pendatur:

℞. *Cinnabaris pulveriſatæ, & thuris pulv. ana* ℥. j. *Hæc ambo optimè miſce & miſturam deinde divide in x. chartulas, ſi æger ſit perquam maximè debilis; in viij. ſi mediocres ſint vires; in vj. ſi validus ſit æger, quas ſequenti adminiſtrabis.*

Infirmum prius vel ſyr. de ſpinâ ponticâ, vel pilulis de tribus cum mannâ mercurii à craſſis Humoribus libera, deinde in cubiculo, in quod ventus non intret, vel quod facilè incaleſcat, illum pone cum ſuo lectulo, circa quod ſit dolium ex tenui ligno, uti eſt Neapolitanum utroque fundo carens, vel alio modo, dolio ſimile conſtructum, hypocauſtum adapta, intra hoc ſit conſtituta ſedicula cum fundo aperto, in qua æger commodè ſedere poſſit, tigillum deinde prunis imple, & intra dolium pone, panno laneo ſuperpoſito, ac in dolia tigillum permanere permitte, ut illud perquam maximè incaleſcat. Tunc æger nudus dolium intret, in ſediculâ ſedeat, & a tigillo carbones exime, remaneantque in eo tantùm tres, vel quatuor, infirmo da chartulam cum cinnabare; illique præcipe, ut cùm ſudare incipiat, chartulam prunis imponat, nam fumus ab eâ aſcendet, totum dolium replens, & ægri corpus circumdans; in eo maneat per horæ quadrantem, poſtquam linteo ſe involvat, & in lectulo optimè cooperto ſe componat per unius horę ſpatium, nam affluenter ſudabit, tunc ſudorem abſtergat, & cibum ſumat, à cubiculo per viginti dies non exeat. Tempus fumigandi opportunius erit ante cœnam, quàm ante prandium, veſpertinis enim horis producta à lue venereâ

ſunt

ſunt in motu, & remedio libentiùs obedient. Tertio quoque die ſi æger imbecillis, ſit, à fumo ſe abſtinere poteſt. Uncia una cinnabaris eſt ad cujuslibet infirmi curationem ſufficiens, ſi verò fuerit cinnabaris antimonii ℥. ß. ſufficiet, & tandem cinnabaris naturalis ʒ. ij. ß. ſufficient.

Præterea cùm mercurii inunctio adhuc frequens ſit in uſu, præcipuè apud Hiſpanos, & eaſdem requirit animadverſiones, quas ſupra de mercurii adhibendo fumo tradidimus, operæ pretium erit inunctionum mercurii formulas tradere, in quibus notare, quòd nulla alia eſt differentia inter inunctionem, & fumum, niſi quod mercurius in fumo corpus intrat ſub formâ fumi: in inunctione verò mercurius corpus intrat ſub formâ ejuſdem mercurii, undè unus, idemque eſt utriuſque modi finis, & ſcopus; tutiùs tamen erit mercurium in formâ fumi, quàm inunctionis exhibere, ex eo quia inunctio nimio impetu, & quantitate in corpus intret, ſymptomatumque vehementiam quàm maximè acceleret; fumus verò quia in Medici arbitrio eſt, illum in majori, vel minori quantitate adminiſtrare, & ab ejus continuatione ceſſare, ſi cùm nimium urgeat, tutiori eventu exhiberi poteſt. Verum tamen eſt, quod obſtinatis gummatis, nodis, prout etiam pertinacibus doloribus fumo non cedentibus efficax inunctio proficere non parùm ſolet. Undè præparato ægro, prout de fumo adhibendo diximus, omnia obſervanda ſunt, præter quòd antequam dolium æger ingrediatur, inungi debet, deinde dolium calefactum ingredi per horæ quadrantem, ut inunctio penetret. Tam varia ſunt inunctionum formulæ ex conglomeratis inutilibus ingredientibus, ut tædioſum foret opus eas tranſcribere. Neapoli ſequens eſt in uſu.

℞. Mercurii, adip. porc. recent. & non ſalata ana ℥. iij. *ol. laurini* ℥. j. *ol. ligni guajaci deſtill.* ℥. j. ß. *ſtyracis* ℥. j. *quod diſſolvi debet in terebinth.* ℥. j. ß. *& f. ung. ſ. a. Joannes Zvvelferus in animadverſionibus in Pharmacopœiam Auguſtanam* ſequens receptum deſcribit:

℞. Mercurii vivi mundati axung. porc. veteris ana lib. j. lithargyr. argentei, ceruſſa ana ℥. ij. *myrrh. elect. thuris maſculi, bdellii ammoniaci ana* ℥. j. *theriaca Andromachi, Mithridatii Democratis ana* ℥. j. ß. *ung. Agrippa, martiati ana* ℥. ij. *de althaâ* ℥. ij. ß. *ol. laurini* ℥. iv. *axung viperina vera* ℥. ij. *reſina pini* ℥. ij. ß. *Diſſolvantur gummi in ſpiritu vini, & cum reliquis juncti, lege artis in unguentum redigantur.*

Verùm tot adjunctorum congeries propter lentorem, craſſitiem, & unctuoſitatem, vel propter plumbi calces, nempe lythargyrii, & ceruſſæ commiſtionem, mercurii efficaciam infringit, poros occludit, cutem obſtruit, & intimarum partium penetrationem retardat, nec malignitatem obtundit, quia ſtultè mercurius vinctus, nec debita quantitas admiſſa fuit, nec integris viribus, ſed hebes, & torpidus membris hęret unde graviora ſymptomata non excitat, & hęc eſt ratio, cur ægri qui iſtis inunctionibus mercurialibus quaſi perfectè curati viſi ſunt, brevi poſt recidivam paſſi fuerint. Mercuriales inunctiones quò ſimpliciores ſunt, eò majorem ſucceſſum, & celeriorem ſortiuntur effectum: ſecùs verò in tantâ rerum ferè innumerarum farragine evenit ubi plura intermiſta ſunt, quæ magis obeſſe, quàm prodeſſe poſſunt. Noſtra inunctionum formula talis eſt.

℞. Argenti vivi ſucc. limon. extincti ℥. ij. *axung. porc. vin. generoſo lota* ℥. iv. *ung. nuc. moſch.* ℥. j. *m. omnia ſimul f. ung.*

Cum quo tantùm plantas pedum, & manuum volas inungere ſufficit, nam mercurius per univerſum corpus penetrabit, non ſecus ac fumus. Si aliqua in corporis parte pertinax perſeveret, vel gumma, vel nodus, vel dolor, hoc unguento mercuriali læſo tantùm loco adhibito integra obtinebitur curatio. Inunctio in robuſto ſemel in die, in debili verò ægro alternatim celebrari debet. Unguenti mercurialis pro valido uncia una, pro debili uncia dimidia ſufficiet. Partes dolentes fortiter cum panno fricentur per dimidiam horam, deinde inungantur, & poſtmodùm dolium intret, poſt cujus egreſſum involvatur linteo optimè calefacto, & in lecto calido ſtragulis tectus per horæ ſpatium ſudorem exſpectet, abſterſo ſudore, ęger in altero lecto placidè calido ſe componat. Quamdiu continuari debent inunctiones, non facilè eſt ſtatuere propter individuorum varietatem, attamen continuari poſſunt, quouſque gingivæ tumeſcant, quod prialiſmi eſt principium, vel quando ſolvitur corpus, vel in ore ulcera fuerint curata, & quod meliùs quandò dolores, & gummata evanuerint.

Et habetis jam omnium medicamentorum mercurialium, quæ tam intrò, quàm extra in lue Venereâ adhiberi poſſunt, exactam præparationem, & genuinum adminiſtrandi modum cum omnibus accidentibus, quæ illis in adminiſtratione ſupervenire poſſunt; hæ verò præparationes licet multæ ſint occultę, & rariſſimis Medicis cognitæ, laudem tamen non merent apud veros ſpagyricos, nam non ſolùm ab his ut proficuæ non recipiuntur, ſed ut quoquomodo noxiæ exploduntur, quippe apud illos ſublimiores inveniuntur præparationes, quibus argentum vivum omninò figitur, curatque radicitùs quamlibet morbi Venerei ſpeciem ore aſſumptum, trium granorum pondere, nulla concitante ſenſibili evacuatione, hujuſmodi eſt Mercurius diaphoreticus Paracelſi, & Helmontii, cujus præparationem tradidimus in noſtrâ *Pyrotechniâ ſophicâ*, *lib.* 4. 3. *art.* 4.

Cap. 20. *De Gummatibus.*

MAla ſymptomata ſunt dolores Venerei, ſed peſſima gummata, & omnem antecellunt noctis torturam, nec læſi equuleo aſſimilanda, ſunt ipſo doloroſiora dolore; cum doloribus, vel poſt dolores accidere ſolent. Appellantur gummata, quia materiam continent craſſam liquato gummi non abſimilem.

Signa.

Tumores ſunt circa articulos & internodia, qui ſæpiùs oriri ſolent in fronte, capite, tibiis exteriore parte, & cæteris locis excarnibus. Cognoſcuntur ex aliquo luis etiam diutiſſimè prægreſſo ſymptomate, & noctù tantùm cruciant. Interdùm ſunt majores, interdùm minores, & nunc minùs duri, ſæpiùs ſteatomatum, & altheromatum naturam habent, rarò meliceridum, attamen folliculo carent. Quandoque tophacei ſunt, majori ex parte lapidoſi, & porum oſſeum tangentibus præbent.

Cauſa.

Vulgares pro gummatum cauſâ pituitam, & melancholiam tenacem, in pravam & vitioſam materiam redactam aſſignant, quam natura concoquere non poteſt, ratione viſcerum malè affectorum, & præcipuè hepatis, illamque ad partes demandat imbecilles, in quibus gummata, & tophos progignit. Verùm hęc vulgarium cauſæ nimis eſt trivialis, ſicut eorum doctrina; nec materiam, nec modum, quo gummata fiunt, explicat ideòque ſuſpicioſam exiſtimamus.

Diximus dolores fieri per fermentum Venereum ab ultimo partium nutrimento ad ſanguinem tranſmiſſum; ſanguis enim nutrimento ſalſior eſt. Si iſtud ſal à venulis, & arteriolis capillaribus ad perioſtia ſe colligat Venereo fermento impregnatum, exaltatur, & corroſivum evadit, primò atrociſſimos parit dolores; Si inter oſſa, & perioſtia ſe diffundat, immobiliter-

que perſeveret, dolores fixos, deinde doloroſiſſima excitata gummata, tandem nodos, & tophos.

Prognoſis.

Gummata quandoque ſunt ſimplices tumores, at ſi per aliquod temporis ſpatium cruciàrint, ſub perioſtio oſſa exedunt, corrumpunt, & mortificant.

Curatio.

Ad gummata diſcutienda *Vulgares* primò corpus de communi morborum omnium purgant catharticis, & deinde ad ſalſæ parillę decocta deveniunt, tanquam hepatis alterativa, quia efficaciſſimam cenſent ſalſam pluſquam lignum, ac ejus corticem. Verùm nos obſervavimus ſalſam nunquam elimioaſſe, non tantùm gummata, ſed nec etiam dolores (tùm ratione modi, quo decocta conficiunt: tùm quia imbecillia ſunt pro tam ſævo extirpando ſymptomate, quod majora, & efficaciora requirit medicamina.

Ad hunc etiam finem gummatibus *emplaſtrum de Ranis cum duplici, vel triplici mercurio* imponere ſolent, vel linimentum mercuriale. Verùm licèt quandoque hoc emplaſtrum, vel linimentum gummata colliquet, majores emergunt procellæ, (niſi totaliter lues extirpetur) nam liquatâ gummatum materiâ, & per totum diffuſâ, fit lues univerſalis. Id in tenuiotis fortunæ fœminâ obſervare nobis evenit, hæc gummata in capitis vertice cum truci patiebatur dolore, noctesque ejulando peragebat inſomnes, unde doloris impatiens facta nos conſulit, ſed quia paupetie premebatur, quę eſt immedicabile malum, vix emplaſtro de Ranis cum duplicato mercurio à nobis deſcripto potiri potuit, cujus impoſitio intra octo dies dolorem, & gumma diſcuſſit, ſed brevi ſpario gummatis materia in corporis habitum à capite defluxit, & univerſam cutem confertum variolarum Venerearum agmen conſpurcare cœpit, quatum numerum comprehendere impoſſibile erat, unde miſerabilirer ſuis ceſſit fatis. *Sennertus*, ut experimento probatum refert infraſcriptum emplaſtrum, ut

℞ *Empl. diachyl. cum gummat.* ℥. j. *ſimpl.* ℥. ß. *merc. ſalivâ extincti* ℥. j. *ol. guajacini q. ſuff. f. empl.*

Verùm hoc emplaſtrum non multùm differt ab emplaſtro de Ranis, ideòque iiſdem angit procellis.

Inunguot gummata *oleo ligni guajaci*, ſed incaſſum, nunquam enim hoc oleum gummata reſolviſſe, vel vidimus ſaltem ſedaſſe dolores, nec decantatis chymicorum encomiis ſatisfeciſſe, imò promiſſo ludit inani, unde à remediorum ſuppellectili meritò receſſit. Nonnulli *vini ſpiritu* gummata reſolvere tentant, ſed fruſtra cùm vini ſpiritus ſit debile medicamen ad gummata reſolvenda, & ſiquam moliretur reſolutionem, malum pejoraret, nam ſubtili parte reſolutâ nodi, & tophi reſolubiles perſiſterent

Si gummata reſolutione fuerint incapacia, licèt ſuppurationi reluctentur, ea ſuppurare ſatagunt variis oleis, *amygdal. lilior. chamomill.* diverſiſque *adipibus etiam rancidis, gallina, porci &c.* Vel utuntur Galeni emplaſtro, ut

℞. *Pernam porcinam ſalitam, ſed rancidam, bull. & f. jus in quo caſeum vetuſtiſſimum eoque ad emplaſtri conſiſtentiam*, & ſupra gummata, nodos, & tophos applicant. Aliqui *emplaſtro de mucilaginibus, ſilijzacch.* utuntur. Collocant *Vulgares* gummata inter tumores frigidos, ſcilicet ioter atheroma, ſteatoma & meliceridem, craſſam tenacemque materiam coctioni reluctantem cum folliculo habentes, & miramur, quòd ea vanidis oleis, pinguedinibus, & mucilaginibus ſuppurare tentant. Certè gummata illud juvamen conſequentur quod ex unguento hernia.

Solent gummata quandoque ex diutinâ ſuppurantium applicatioue mollitiem ſub cute contrahere, at decepti vulgares chirurgi ea ferro aperiunt; ſi ſubjectum os deprehendunt adeſum, abradunt, vel adurunt, aliàs digerunt, mundificant, carne replent, & demùm conſolidant. Verùm ferri apertio doloroſa, horribilis, & periculi plena eſt, præcipuè ſi fiat in articulis, nervis, & tendinibus.

In nodis, & tophis fortiora uſurpant emollientia, ut *radices bryonia, cucumeris agreſtis cum radice althea in aquâ ardenti &c.* Item *gummi ammoniacum in aceto ſolutum &c.* Vel imponuot *laminam plumbeam mercurio illitam.*

Gummatum curatio ita perficitur: Applicetur ſuprà partem affectam emplaſtrum de Ranis cum triplici mercurio, quod poſt 24. horas removeatur, & poſt quatuot dies ſumat patiens *Turpetum minerale dulce* ter, vel quater eo modo, quo de doloribus diximus. Vel corpus optimè *extracto catholico cum mannâ mercurii* purgetur, deinde ad ſuffumigiorum, vel inunctionem uſum deveniendum eſt, illis adhibitis cauteſis, quas ſuprà recenſuimus; verùm quia in horum exhibitione horribilia emergunt ſymptomata, & ægri io magno vitæ diſcrimine verſari videntur, meritò ea repudiamus, cùm tutiora babeamus remedia: Ea propter nullum majus, & certius medicamen pro abſolutâ gummatum ſanatione, quàm noſtra *Aqua Anti-Venerea* reperitur, quæ citò, tutò, & jucundè his extremam imponit manum, ſi eam juxta noſtrum parandi, & exhibendi modum quiſque præbeat, & brevi tempore abſque topicis evaneſcunt cum totali luis exterminio. Quod ſi quandoque reſolutioni reluctentur, topica mercurii inunctio adhiberi poteſt.

Interdum gummatum ſuppurationem molimur, tunc citiſſimè noſtro *emplaſtro Benedicto*, quo nullum extat majus ſuppuramus, & aperimus, deinde noſtro *Unguento Magiſtrali* ad cicatricem uſque utimur, antequam aquam Anti-veneream propinemus, vel *mercurium diaphoreticum* alibi à nobis deſcriptum præbeamus, quo luem funditùs extirpamus.

Si nodoſa, vel tophacea ſint gummata ab acido coagulante, tunc cauſtico mercuriali, cap. de Bubone deſcripto, aperimus, & poſt materiæ eductionem, ut ſuprà progredimur.

Cap. 21. *De Oſſium Corroſione.*

IN nullo ſymptomatum geoere Venerea lues tam ſuam digito demonſtrat naturam, quàm in oſſium corroſione; & quaſi depoſitâ veſte uſque ad oſſa, ante omnium oculos ſe contemplandam præbet, bardoſque reprehendit *Vulgares* ſe non occultè, ſed manifeſtè agere; eſt enim ejus venenum corroſivum de ſalis exaltati naturâ, id clarè patet in cariebus, ulceribus, doloribus &c. qui non niſi à merâ producuntur corroſione. Si hoc ſal ulteriùs quàm maximè exaltetur, ac ſupremos exaltationis gradus, & activitatis nanciſcatur, in potentiſſimum corroſivum tranſit venenum, quod cane pejus oſſa corrodit.

Signa.

Si gummata exquiſitis adbibitis remediis non reſolvantur, certiſſimum ſignum eſt oſſa, quæ ipſis ſubjacent, eſſe corroſa. Qui diuturno capitis dolore ex Venerea lue affligitur, & nullis præſidiis curari poteſt, illæſa capitis cute, ſubjectum cranium habet adeſum. Si gummata adaperta fuerint, & ægrè ad cicatricem perducuntur, qua inductâ, paulo poſt cicatrice rupta: iterum aperiuntur, de oſſe carioſo nullus remanet ambigendi locus, quia ſanies ex carioſo oſſe emanans cicatricem corrodit, & ulcus patefacit. Hinc certiſſimè conjicere licet: Si quod ulcus ſæpiùs renovetur, ſemper

de

Digitized by Google

de oſſe adeſo ſuſpicionem præbet. Sæpiùs palati oſſa, & narium cariantur, ſi horum ulcera in longum protrahantur tempus, putrefactivâ exeſione primùm oſſa, quia denſitate ſuâ magis reſiſtunt, exedunt, & corrumpunt, poſtmodùm carnem, quia rara, & foraminata eſt. Cognoſcitur hoc, quia ſanies ex ulcere emanans copioſior eſt, quàm pro ulceris magnitudine, eſtque tenuis, fœtida, & livida; caro ulceri ſuperpoſita mollis, & flaccida redditur à ſanie. Si oſſium caries ſe ſubtrahant oculis, ſpecillo immiſſo in ulcus uſque ad os explorantur, nam ſi os inæquale, aſperum, & molle deprehendatur, carioſum eſſe ſine controverſiâ eſt. Si ſpecillum minùs intrat, corroſio ſuperficialis eſt, ſi verò altiùs deſcendit, profunda.

Cauſa.

Credunt *Vulgares* oſſa cariem contrahere, & corrumpi ab occulta luis proprietate; cæterum eſt occulta in cauſâ & manifeſta in effectu, & integrâ remanente cauſâ effectui medentur, vel illa præbent medicamenta, quæ ab occultâ proprietate curant: ſed ſi eſt cauſa eam non cognoſcunt, niſi ab effectu, & ſic perpetuo occultum per occultius, & ignotum per ignotius aſſignant. Fiunt oſſium corroſiones, cùm ulcera, intolerabiſſis capitis dolor, & gummata non tempeſtivè curantur, ſed oſſa, quæ ipſis ſubjacent, exaltati ad ſupremum activitatis gradum ſalis paulatim contagium ſuſpiciunt, quod per eorum ſubſtantiam diſſeminatur, unde oſſium corroſiones, putrefactiones, & mortificationes ſuccedunt.

Prognoſis.

Truculenta in lue Venereâ eſt oſſium corroſio, ſed adhuc truculentior, cùm corroduntur in illis locis, ubi chirurgicę operationes non facilè inſtitui poſſunt, ut in articulis, magnorum oſſium capitibus, circa muſculorum capita, nervos, & tendines, imò truculentiſſima eſt eorum putrefactio, & corruptio. Oſſium corroſio ulceris ſanationem impedit, nec ulcus perfectè ſanari poteſt, cui corroſum ſubjacet os. In oſſium corroſione caro livida malum portendit; ſignificat enim maximam eorum corruptionem. Si palati os adeſum fuerit, ſermo vitiatur, nam aër, qui in palato, tanquam in loco camerato, elidi deberet, ſimul per foramen ad nares penetrat, & per eas erumpit. Omnia liquidiora, quæ per os aſſumuntur, ex naribus proſiliunt. Malum ad nares ſerpit, & facilè cerebro communicatur. Eroſis naſi oſſibus exeduntur narium pinnæ, & cartilago, ac ad palatum, cerebrum uſque ſerpit, Si capitis os corroſum fuerit, facillimè lues cerebro communicatur.

Curatio.

Oſſium caries curant *Vulgares* carnem abſumendo uſque ad os ſubjectum *alumine uſto, pulvere ſabina, calchanto aduſto, vel aquâ aluminoſâ*, vel carnem ferro abſcindunt, vel ferro ignito, vel cauſtico utuntur medicamento. Si foramen aliquod in carne adeſit, ut plerùmque fieri ſolet, illam *turunda ex gentiana radice, vel ex ſpongia concinnata* aperiunt, os carioſum detectum abradunt, *vel euphorbii, & peucedani pulveribus* ad lęvitatem reducunt, & tandem ſarcoticis ulcus curant. Si os fuerit corruptum, naturam expectant, ut illud auferat, & ſeparet, ſed natura tardè, & vix 40. vel 60. & quandoque 80. dierum ſpatio oſſa corrupta ſeparat, & interim vitium in morâ pars contrahit; Si totum opus naturæ imperio committant, præterquam quod Venerea lues eſt extra naturæ juriſdictionem, conclamatum eſt de vitâ ægri. Ea propter ad oſſis exciſionem deveniunt, idque ſcalpro exciſorio cum malleolo aſſequuntur, eodem ferè modo, quo ſtatuarii ſtatuas efformant, quouſque lividum, & denigratum ablatum fuerit, poſtmodùm *myrrha, & radicis ariſtolochiæ pulveribus* os excitum aſpergunt. Si os totum corruptum fuerit, auferunt illud, & primò alimento privant ſiccis medicamentis, uti ſunt *folia hyoſciami, radix peucedani, utriuſque ariſtolochia, iris, oppomax, ſquama æris, ærugo &c.* vel ferro ignito; deinde os nutrimento deſtitutum facile auferunt imò cadit, non aliter ac folia autumno, cùm humido radicali privantur.

Si capitis os tectum fuerit, & carioſum, vel corruptum, cutem ſecant, detectum os abradunt, ſeparando à ſano corruptum; verùm ſi corruptio profundiùs ſe inſinuavit, totum auferunt terebrâ, vel meliùs trepano, circum liniunt oleo roſaceo cutem ad inflammationem arcendam, & ſtuppam cum ovi albumine conquaſſato per 24. horas ſuper imponunt, deinde *aqua aluminoſa cum aqua roſacea temperata* os foraminatum madefaciunt *emplaſtrum de Betonica, vel de Gummi Elemi* applicant. Quandoque affectam partem abluunt adſtringente *decocto ex roſis, betonica, ligno guajaco, parato in vino auſtero* adduntque *aluminis* parum, & tandem *unguento de plumbo* cicatrizant.

Si palati, vel naſi os corruptum fuerit, bis in die *aqua aluminoſa magiſtrali* goſſypio excepta affectam maddefaciunt partem. Quandoque, ad ſaniei eductionem palatum *melle roſaceo* inungunt, tum *aqua aluminoſa cum aqua roſacea, vel plantaginis* detergunt, & interim *decocto ſcabioſæ, plantaginis, agrimonia, roſarum*, ut os abluat æger, imperant, vel *decocto ligni guajaci, & ſarſæ parato in aqua plantaginis.* Interea per totum curationis tempus decocta frequentant.

Juxta varias oſſis corroſi indicationes vario modo ejus curationem inſtituimus, unde corpore depleto, ſi os ſub oculos non cadit, quia carne operitur, ulcus inducatur, & ſpecilli intruſione exploretur, quòd ſi aſperum & minùs penetrans deprehendatur ſuperficialis erit corroſio; tunc tota caro abſumenda eſt *præcipitato dulci, noſtra aqua ſalis ammoniaci, ejuſve ſpiritu, vel ſpiritu mercurii albo*, donec corroſio ſecundùm totam ſuam latitudinem, longitudinem in conſpectum veniat, & fiat oſſis abraſio limâ ad lævorem, vel madefiat *balſamo caryophyllorum, in quo facta fuerit peucedani, euphorbii, & radicis ariſtolochia rotunda infuſio, vel bryonia trita* imponatur. Verùm ſi aliquantulùm profundiùs corroſum fuerit, totum corroſum ad ſanum uſque auferatur; lævitate ſuperinductâ, deinde ſarcoticis, & præcipuè *unguento noſtro magiſtrali*, perioſtio inducto; ad cicatricem perducatur.

Si caro appareat flaccida; ſpongioſa, pallida, aut livida, oſſis corruptio profundior erit, tunc totum corruptum auferatur; neque enim quod mortuum eſt corrigi, emendari, & in naturæ gratiam redire poteſt, cùm à privatione ad habitum non detur regreſſus, & à naturâ gratiam non ampliùs recipere valet. Nec oſſibus ſphacelus accidit, ſed tantùm corroſio, & putrefactio. cùm ſphacelus ſolùmmodò in partibus carnoſis mollibus accidat. Nullâ interpoſitâ morâ, citam ablationem procurare debemus pręſertim in thoracis oſſibus.

Enſe recidendum eſt, ne pars ſyncera trahatur.

Nec naturam pro oſſis ſeparatione pręſtolari poſſumus. quia actu affert perniciem, & niſi ablatio fiat irreparabilis ſequetur mors. Ea propter iſta procraſtinatio periculoſiſſima erit, nec unquam in Lue naturam criſim moliri obſervavimus. Caro Itaque ſuperjacens abſumatur medicamentis ſuprà propoſitis, vel cauſtico, vel cauterio potentiali, vel diſſecetur, quouſque os corruptum denudetur, & ne nervi, tendines muſculorum capita, aut arteriæ, & venæ majores lędantur, ſecundùm partis longitudinem fibrarumque ductum., neutiquam tranſverſim inſti-

tuatur; verùm non ſemper ita commodè operatio celebrari poteſt, quin aliqua harum partium læſio nun oboriatur.

Medicamenta, quę os corruptum à ſano ſeparant, exſiccantia eſſe debent, ut excrementitias ſuperfluitates in corrupto abſumant, & ipſum ſanum conſervent, hujuſmodi ſunt *oleum ſulphuris p. d.* hoc modo paratum:

℞. Sulph. citrini lib. j. ponatur ad ignem lentum, ut liqueſcat, cui adde tartari uſti pulveriſati lib. ß. miſce diligenter, donec frigida evadant. Poſteà pulveriſentur, & ſuper lapide in loco humido ponantur, donec in oleum p. d. tranſeant. Hoc oleo oſſa corroſa, & corrupta inungantur. Multùm ad ſequeſtranda oſſa valet *Acetum radicatum.* Item hæc *tinctura Euphorbii.*

℞. Peucedani, euphorbii, radic. utriuſque ariſtoloch. iridis, bryoniæ ana ℥. ß. myrrhæ, aloes ana ʒ. ij. ſpiritûs vini q. ſ. & extrahatur tinctura.

Si tanta ſit oſſis corruptio, ut his, vel aliis medicamentis tolli non poſſit, ubi os non ita altè corruptum eſt, ſcalpro, ubi profundiùs, terebrâ opus eſt, quę operatio tunc abſoluta eſt, cùm ſcobs nigra deſiit. Si totum vitiatum eſt, totum eximendum.

Si capitis os carioſum fuerit, ſecetur cutis, in qua operatione ſi magna ſanguinis profuſio ſuccedat, *noſtrâ Aquâ Arteriali, in Pyrotechniâ, vel Tomo. 1. De Tumoribus cap. 15. De Aneuriſmate deſcripta*, ſiſtatur. Deindè os abradatur, vel *tinctura Euphorbii, vel oleo ſulphuris, vitrioli, ſive ſpiritus ſalis ammoniaci* alternis diebus cum filamentis madefiat os, donec ad liquotem reducatur, interim vulneris margines, partes ſanæ muniantur, & *ſodicationum emplaſtrum* ſuperponatur, ac *unguento noſtro Magiſtrali* cicatrice obducatur. Si corruptio profundiùs ſerpat, vel totaliter ſit corruptum, trepano auferatur, & *tincturâ caryophyllorum* tegatur pars cum *ſodicationum emplaſtri* ſuperpoſitione, & *unguento magiſtrali* pedetentim ad cicatricem deveniat. Curatio diuturna eſt, eapropter ad longam, invictamque tolerantiam hortetur ęger, & intereà *Aquâ noſtrâ Anti-Venereâ* utatur.

Palati oſſi carioſo, vel corrupto quàm citiſſimè eſt occurrendum, imò cùm Medicus palati puſtulas & ulcera obſervet, ſtatim oſſis corruptioni conſulere debet: purgato itaque corpore pilulis pluries ſuprà repetitis, leviter os tangatur *aquâ viridi, vel noſtrâ ſalis armoniaci, tincturâ euphorbii, ſive ſpiritu mercurii albo cum aquâ perſiccaria diluto*, penicillo bis in die. Os interim pluries in die gargariſmate *ex decocto perſicaria, ſcabioſa, & roſarum cum ſale ammoniaco, & melle roſaceo ſimplici* colluatur, & corrupta oſſicula fruſtulatim ſequeſtrantur, ac patiens *aquâ noſtrâ Anti-Venereâ* non defraudetur.

DE LUE VENEREA.

Liber Quartus.

De Tabe ex Venereô fermentô productâ.

FErmenti Venerei jam patefecimus eſſentiam, quam in fixatione liquorum volatilium, reſolubiliumvè per viventia corpora ſeſe moventium conſiſtere probavimus. Quippe qui eorum fixiones aliàs volatiles ad ipſa accedentes cognoſcunt, & ad eorum naturam vitali calori reſiſtentem ſe convertunt, facilè ejus quidditatem adipiſcuntur. Docuimus prætereà affectuum differentias, quibus hujuſmodi fermentum inquinatorum corpora torquet, pendere ex ipſorum corporum partibus, in quas fermentum iſtud diffunditur, & imprimitur: ſi in liquidis, verſantibuſque corporis humoribus fiat fermenti diffuſio, prima producitur effectuum differentia; ſi verò ſolidis ſpe mar cis mollibus imprimatur fermentum, ſecunda excitatur morborum differentia; tandem ſi ſolidis, duris oſſibus ſcilicet, fiat fermenti adhęſio, tertia enaſcitur læſionum differentia. Has differentias exactè narravimus, ſigna quibus ipſæ ſe pandunt, aperuimus, prognoſes, quibus earum eventus in bonum, ſive in malum portenditur, adduximus, & medicamenta, quibus efficaciſſimè curari poſſunt, tradidimus; verùm quia tabes Venerea omnibus his tribus notatis differentiis, quibus corpora à contagio Venereo lędi poſſunt, ſupervenire poteſt, ne in eâ curandâ in dubio, perplexoque maneatis judicio, operæ pretium vos magnum eſſe facturos exiſtimavimus, ſi Venereæ tabis ſingularem explicationem in hujus tractatûs complementum vobis ſuggereremus, unde ſit.

Cap. 1. *De Nominibus, quæ Synonima cum Tabe exiſtimantur.*

SCriptores cùm *Veteres*, tùm *Recentiores*, qui litterarum eruditionem profeſſi ſunt, in nominum proprietatibus laborârunt, id quod per ea connotare vellent, ſine ullà ambiguitate perciperent; artium verò profitentium vulgus hujuſmodi nominum eruditione jejunum faciliter in confuſionem omnia trahit, ea rebus tribuendo nomina, quæ nunquam talia meruêre; hinc per abuſum multa in medicâ facultate ſunt in obſcuro, perplexaque in recipiendis tyronum ingenia ſiunt, ut in hoc affectu, quem tabem connotare exiſtimârunt, ac per marcorem hecticam, maraſmum, atrophiam, cachexiam, & phthiſim deſignati ſolent; unde ab horum nomine unamquamque rem eandem ſignificati credatur, cum ita non ſit apud eruditos; priuſquam igitur rei interpretationem aggrediamur, operæpretium erit dictorum nominum genuinam ſignificationem tradere.

Tabes vox eſt Latina ſignificans viventis corporis extenuationem ex curâ, vel animi mœrore procedentem, tranſlata deinde quoque fuit ad ejus corporis affectiones, quæ in extremam exſiccationem illud adducunt, vel paulatim corrumpunt.

Marcor etiam Latinum eſt nomen, idem ferè ſignificans, ac tabes; verùm quodammodò generalibus nomen eſt marcor, quàm tabes, nam ea, quæ ſine corrumpente cauſâ ſpontè in exſiccationem properant, ut extrema ſenectus, & vegetatione, ultima periodus, magis marcorem pati dicimus, quam tabem, quæ intempeſtivam corruptionem deſignat.

Tabi, & marcori *Maraſmus* reſpondet, cujus tres ſpecies ab antiquis proponuntur.

Prima maraſmi ſpecies eſt, cùm alimentum ad corporis partes non accedit, & ſumma oritur macies & hęc maraſmi ſpecies à Gręcis *Atrophia* dicitur.

Secunda maraſmi ſpecies, cùm ob malam corporis habitûs diſpoſitionem notrimentum, quod ad illud fertur, corrumpitur, & hæc maraſmi ſpecies ab ipſis Græcis *Cachexia* appellatur.

Tertia maraſmi ſpecies eſt, cùm ex putrido ulcere præciſè in partibus intra thoracem contentis contracto nutrimentum contaminatur, & non apponitur, & hanc maraſmi ſpeciem *phthiſim* dixêre *Græci*.

Hectica deinde Græca etiam vox eſt, & ſonat habitualis, ſive habitûs corporis mala diſpoſitio, quæ unicuique illius particulæ ſolidæ eſt uniformiter impreſſa, ita ut non ſit particula ulla ſolida in corpore, quæ affectu cunctis aliis communi non laboret; hinc apud *Galenum* paſſim invenieris calorem hecticum, febrem hecticam, pulſum hecticum, & his ſimiles loquendi modos, qui habitualem totius corporis paſſionem deſignant.

Hinc ſciendum eſt, quod hectica diſpoſitio præcedit in corporibus tabem, ſive marcorem Latinorum,

ſive

ſive dicas maraſinum Græcorum, & per conſequens tres illas maraſmi ſpecies, atrophiam ſcilicet, cachexiam, & phthiſim. Impoſſibile enim eſt, ut totum corpus marceſcat, & contabeſcat, quin prius ſingulæ, & univerſæ ipſum corpus componentes particulæ malè afficiantur, & ſingulæ univerſæque paulatim in marcorem abeant: unde eſt, quòd periti *Medici* conatus exerceri non debet inveſtigando, quid ſit tabes, quid atrophia, quid cachexia, quid denique phthiſis, quæ habitualem corporis diſpoſitionem, veluti cauſam conſequuntur: ſed omnes ingenii vires intendere debet Medicus, ut quantùm fieri poſſit, clarè, diſtinctèque cognoſcat primum illud, ex quo habitualis diſpoſitio ſuum nacta fuerit initium; unde ſit.

Cap. 2. *De Habituali viventium corporum Affectione in genere.*

CONſentiunt cum antiquis recentiores in eo, quod una natura vivens animal regit, conſervat, & movet; diverſa tamen illa nobis apparet ex functionum partium diverſitate; oculus enim videt, & non audit, auris audit, & non videt: verùm iſta functionum diverſitas minimè quidem à diverſis naturis intra animal latentibus pendet, ſed ab ipsâ organorum diverſitate, quippe oculus ab aure differt; auris à palato, & ſic de aliis; at natura cùm ſit principium motûs ejus, in quo ineſt, una ſemper eſt, & eadem, motuum verò, ſive functionum, actionumque diverſitas pendet ab organo mobili, quod pro ſuæ texturæ, & compoſitionis proprietate movetur. Igitur cùm una natura in ſingulis corporis particulis vigeat, ſintque in ipſo corpore aliqua membra, in quibus ob functionum nobilitatem, & præſtantiam, ipſam naturam veluti præſidere cognoſcamus, non erit à ratione alienum nobis ſuadere id, quod a magnis viris ſancitum fuit, naturam ſcilicet viventium influam, & inſitam eſſe, influam quidem in principalibus membris, inſitam verò in ſubſtantiis totius corporis particularum.

Nunc intelligere erit facilè, naturam influentem, & naturam inſitam, ſi concipiamus ignem in ſuo foco accenſum; & multa corpora circa ipſum poſita, quæ ab ipſis ignis præſentia ſint excalefacta, in hoc enim exemplo ignis in ſuo foco influus dicitur, quippe qui in vicina corpora ſuum diffundit calorem, iis illum imprimit, calor verò calefactorum corporum inſitus dicitur, ex eo quia ab igne in ſuo foco exiſtente fluit, ipſis corporibus participatus, ſubſiſtitque per perſeverantem præſentiam ipſiuſmet ignis. Conſtat etiam ex eodem exemplo explantari, & minui calorem inſitum in circumſtantibus corporibus pro majori, & minori influi ignis robore, & vehementiâ: extingui quoque prorsùs ſi ignis omninò extinguatur.

Simili ſanè modo natura viventium influa, & inſita dici poteſt, influa enim eſt in illis membris, quorum functionibus reliquis corporis particulis aliquid præparatur, & ſubminiſtratur. Inſita deinde eſt in cunctis particulis, quæ aliunde vivendi actum mendicant, & ab alieno pendent arbitrio.

Ex his cùm clarum ſit, quid intelligi venit pro naturâ influâ, & inſitâ; reſtat nunc videre, quænam corporis pars influæ naturæ privilegio gaudeat, & quænam inſitâ fruatur,

Primò ventriculus influam habet naturam: etenim quod à cibis ſeparatur nutrimentum, à ventriculo in reliquum corporis diffunditur.

Secundò, eandem naturam continent inteſtina, tum pro munere, quod commune cum ventriculo habent, tum etiam excrementorum tranſmutationem ex ſuperioribus inteſtinis ad inferiora.

Tertiò, eadem naturâ potitur lien ob ſeroſitates, quas à ventriculo ſugit: & in venas tranſmittit.

Quartò, influens natura eſt in renibus, qui ſerum ab humano corpore ſugunt, & in veſicam deponunt.

Quintò Influa quoque exiſtit in hepate; quòd ſanguinem colat, volatilem facit, & ad corpus vivificandum idoneum.

Sextò, influam naturam obtinent pulmones, quorum ope aër intra corpus recipitur ad diverſos fines neceſſarius.

Septimò, influam habet naturam cerebrum, cùm ſibi continuâ ſpinali medullâ, ab his enim tum ros albis, ſpermaticiſque partibus ſubminiſtratur: dum voluntarius infunditur motus.

Præter notata membra principalia, quæ influentem naturam continent, reliquæ omnes corporis particulæ eandem naturam inſitam habent, & ab illis ſupradictis influxum aliquem recipiunt neceſſarium, ut exempli gratiâ à ventriculo nutrimentum, à corde ſanguinem & calorem, à cerebro rorem, & cambium antiquorum.

Sunt ergò iſti principaliores influxus tres. primus eſt nutrimenti quod à ventriculo, & inteſtinis toti corpori ſuppeditatur. Secundus eſt ſanguinis, & caloris, qui in corde perficitur, & per univerſum corpus diſtribuitur. Tertius tandem eſt roris, & cambii, quod in ſolidas totius corporis partes diſpergitur à ſubſtantiâ medullari cerebri, & ſpinalis medullæ elaboratur.

Hac doctrinâ naturæ influentis, & inſitæ poſitâ, poſito quoque in ventriculo nutrimenti influxu, & in corde ſanguinis, & caloris, & tandem in cerebro roris, & cambii, ut affectionem habitualam intelligamus priùs nobis perpendendum eſt, quomodò ſe habeant iſti influxus in homine ſano, qui integrâ valetudine gaudet, nam facilè deinde erit cognoſcere, quomodo iidem ſe habeant in malè affecto; & infirmo corporis habitu.

Ventriculo, corde, & cerebro in eorum naturali conſtitutione manentibus, neceſſariò univerſi corporis habitus apparebit floridus, vegetus, & optimè nutritus, non ex aliâ cauſsâ, niſi ex eâ, quò à ventriculo particulis illius nutrimentum perfectè elaboratum diſtribuitur, à corde optimus ſanguis, & temperatus calor impertitur, & à ſubſtantiis medullaribus in ſolidas ipſius corporis particulas roridus liquor effunditur.

Habemus optimum corporis habitum, quoties ſingulæ, & univerſæ corpus componentes particulæ optimum nutrimentum à ventriculo habent, optimum ſanguinem, & temperatum calorem à corde, & optimè paratum rorem à medullaribus ſubſtantiis. Ac cùm ſit extra omnium dubium, eorundem membrorum eſſe functiones læſas, quorum ſunt functiones ſanæ: ergo ſi optimus, vel ſanus corporis habitus à ſanis functionibus ventriculi, cordis, & cerebri producitur; malus, & infirmus ejuſdem corporis habitus à læſis, depravatiſque eorundem membrorum functionibus producitur, quod accuratè fuit à *Galeno* animadverſum *lib. de Marcore* ſequentibus verbis: *Itaque perſpicuum jam eſt, ſi marcor totius corporis affectus ſit, ipſe niſi etiam animalis principio patiens fieri poſſe: imò verò fieri non poteſt, ut alius in toto animali affectus ſit, aliud vero principium occupârit: ita ſit, ut marceſcentibus neceſſe ſit cordis corpus exſiccari, quamobrem ſi omnes cauſſas, à quibus exſiccari cor ſolet, invenerimus, etiam utrum, qui marceſcunt omnes inſanabiles, an cuncti quidam eorum poſſunt, intelligamus.*

Præſupponit ergò malus corporis habitus principalium membrorum læſionem vel omnium, vel quamplurium, vel ſaltem eorum unius; ſufficiens enim eſt unius principalis membri læſio, ut reliqua deinde lædantur: quippe principalia membra mutuo gaudent influxu, nec poteſt eorum unum malè ſe habere, quin reliqua, & ipſum univerſum corpus malè ſe non habet: intereſt tamen multùm ſcire Medicum, quod membrum primò,

mò, per ſe læſionem contraxit, quod deinde per conſenſum, & per influxum, ſive per accidens; Idem enim multùm facit tum ad prognoſim, tum ad curationem ſupervenientis maraſmi, ut ſupra citato loco fortè innuit *Galenus*, remque clariùs explicat *eodem libro cap. 7.* in ſequentibus verbis: *Totum autem febris voco etiam animalis partem quæ primo ſuis ſolidis partibus immodice calefacta ſit, cor igitur primum calidius, quàm par ſit affectum, hecticam febrem affere: Deinde jecur non tamen per ſe, ut cor, ſed quod illud in conſenſum ſecum trahit, enim verò ipſe affectus cordis rationem cauſſæ obtinet; ſed qui ſunt, corporum cordi vicinorum, tamen ventriculus, & poſt hunc quoque alia concalefacere cor poſſunt: quare ſi vicinitatem attendas, oportet pulmonem maximè omnium aliorum ſimul concalefacto corde febrem hecticam, & ſiccam importare, ex qua marcor conſequitur.*

Ut itaque ex allatâ doctrinâ Habitualis Affectionis eſſentiam intelligatis, & eam definiendo, memoriæ mandetis, dicimus, quod *malus corporis habitus, eſt diſpoſitio ſingularum univerſum corpus componentium particularum à naturali ſtatu recedens, ob læſionem ſubſtantiæ alicujus membri principalis, quod ratione ſui muneris aliquid cunctis ipſis totius corporis particulis diſtribuit.* Explanabimus nunc hujus definitionis partes, ut clariùs habitualis affectionis eſſentiam percipiatis.

Diximus primò, quod ſit diſpoſitio ſingularum &c. ut ſciatis non ſatis eſſe aliquam corporis partem, ut manum, pedem, hiſque ſimilem ob topicam aliquam affectionem contabeſcere ad conſtituendum affectum habitualem. nam particularis cujuſdam membri corporis tabes, vel facilis curationis erit, vel vitæ extinctionem non affert, quod contrà ſe habet in affectu habituali totius corporis.

Diximus à naturali ſtatu recedens, ut intelligatis impoſſibile eſſe habitualem affectum produci, niſi diſpoſitio ſingularum corporis particularum à naturali ſtatu recedat; nam quouſque natura inſita membrorum malo influxui reſiſtet, euſque bonus habitus perſeverabit, ac tunc in malum declinare incipiet, cùm inſita partium natura pravo, maloque influxui ſuccumbere inceperit.

Diximus ob læſionem ſubſtantiæ alicujus membri principalis, ut indè percipiatis habitualem affectionem produci non poſſe, niſi principale aliquod membrum, non per accidens, ſed eſſentialiter in propriâ ſubſtantiâ læſionem contraxerit; quippe ſi per accidens lædatur, ut in putridis evenit febribus, euſque malus habitus duraverit, quouſque humor, ſive materia febris putridæ ſuâ præſentiâ, & motu turbatur, ac temperiem principalium membrorum non tenuerit, redeunte deinde priſtina temperie ob coctionem materiæ ejuſdem putridæ febris, redibit & ſimul bonus corporis habitus, ac quoties ſubſtantia membri principalis læditur, malus habitus talem læſionem conſequitur, nunquam ceſſabit, niſi cum reſtitutione integrâ læſæ illius membri ſubſtantiæ, dummodò à morte non prævenitur infirmus.

Diximus tandem, quòd ratione ſui muneris aliquod cunctis &c. ut certi inde fiatis læſionem ſubſtantiæ illius principalis membri habitualem affectum inducere, quod animal functionem exercet, ob quam aliquod cunctis totius corporis particulis præparatur, ut in bono habitu conſervetur; etenim licèt oculi ſint viventis animalis principaliſſimæ partes, ut etiam ſint teſtes, quia tamen iſtæ partes functiones non exercent, quarum ope aliquod cunctis corporis particulis præparatur, ſi oculi extrahantur, ſi teſtes abjiciantur, vel quomodo libet iſtæ partes corrumpantur, non proinde habitualis affectio inducetur, quod non ſic evenit, ſi hepar, lien, inteſtina, ventriculus, cor, pulmo, & cerebrum in earum lædantur ſubſtantiis, vel à corporibus extrahantur: nam omnes corporis particulæ, quæ ab his aliquid recipiunt, vel depravatè recipiunt à naturali habitu recedere coguntur,

Eſt tamen hìc advertendum, quòd dari poteſt caſus, ut illæ ſubſtantiæ, quæ à principalioribus membris cunctis corporis particulis præparantur, abſque eo quòd læſæ eſſentialiter ſint, ipſorum membrorum principalium functiones à causâ aliqua externâ polluantur, deturpentur, contaminentur, reddanturque ad bonum habitum producendum ineptæ, ut in Lue Venereà infectis accidit; de quibus paulo infra, & in iis, qui ex vulnere, vel ulcere malè curato tabidi fiunt; parùm enim intereſt, ut id quod ad particulas corporis accedit, ab hac, vel illâ causâ deturpetur, cùm ad malum conſtituendum coporis habitum ſufficiat, ut id quod accidit, deturpatum ſit, unde pro rei complemento, adducta definitio poſſit in hanc formam redigi: *Affectus habitualis eſt diſpoſitio ſingularum univerſum corpus componentium particularum à naturali ſtatu recedens ob id, quod ad illas accidit ſive ab externâ contaminatum, ſive à læſâ ſubſtantiâ principalis alicujus membri illud producentis pollutum.*

Tandem vos in admirationem adducere non debet, nos febris hecticæ, & caloris hectici additionem in definitione habitualis affectionis prætermiſiſſe, cùm ex communi Medicorum ſententiâ ad conſtituendam eſſentiam hecticæ affectionis calor febrilis neceſſario requiratur; enim verò in Tractatu de Febribus docebimus affectionem illam viventium corporum, quam febrem Medici appellitant, in caloris exceſſu nullo modo conſiſtere, ſed in motûs cordis depravatione, quam multoties exorbitans naturalis calor comitatur, multoties verò non. Hanc ſanè doctrinam in habituali affectione nunc ulteriùs confirmamus, cùm ſæpiſſimè experti ſimus tabeſcentia corpora nullo penitùs exorbitante calore exuri, vel exſiccari, imò tactûs frigoris, vel potiùs teporis ſenſum replere, illorum verò marcidum habitum celeritati, frequentiæ & inæqualitati pulsûs conjunctum proximæ mortis dediſſe argumentum, placuit ergò potiùs illa loquendi formulâ uti, ſcilicet diſpoſitio à naturali ſtatu recedens, nam ſive habituali affectioni conjunctus ſit hecticus calor, ſive non, optimè per diſpoſitionem à naturali ſtatu recedentem intelligi utrumque poteſt, quod nobis ſuggerere non prætermiſit *Galenus libro de Marcore*, ubi de Maraſmo ultima ſenectute, vel fame laborantibus ſupervenicnte loquitur.

Cap. 3. *De Habitualis Affectionis Differentiis.*

QUantùm noſtro ingenio aſſequi potuimus, præcedente capite, patefecimus habitualis Affectionis Eſſentiam, & quomodò primò in corporibus producatur. Nunc, ut pleniùs rem quiſque concipiat, differentias, & ſpecies habitualis affectionis, quæ paucæ non ſunt, docere aggredimur, cum earum propriis, & pathognomonicis ſignis, quod multùm intererit tum ad præſagiendum habitualis affectionis finem, tum ad rectam ejus curationem inſtituendam. Placet ergò uti veteri illâ, & generali *Græcorum* maraſmi diſtinctione, quæ vult maraſmum, vel atrophiam, vel cachexiam, vel phthiſim dici debere ſecundùm trium modorum diverſitates, quibus produci ſolet, etenim licèt alias ſpecies proponemus, ad notatas tamen tres differentias, veluti ad generaliores reduci ipſæ poſſunt, eſt quodammodo congrua habitualis affectionis in tres ſpecies ſecundùm veteres Græcos diſtinctio; enim verò cùm vel ab eo, quod ad particulas corporis advenit jam contaminatum, vel ab eo, quod ab ipſis particulis malè affectis contaminatur, vel tandem àb eo, quod contaminatum advenit, & in ipſis ultrò corrumpitur, affectionem habitualem produci neceſſe ſit;

primo

primo modo atrophiam dici debere, ſecundo cachexiam, tertio phthiſin, congruenter exiſtimatum fuit.

Producitur atrophia vel cùm nullus aſſumitur cibus, vel cùm licèt aſſumitur, nullam penitùs in ventriculo patitur alterationem. Utroque modo ſingulæ corporis particulæ alimento prorsùs deſtitutæ in atrophiam, & mortem properant. Hujuſmodi atrophiæ remedium non admittunt, verùm qui cibum non aſſumit, quia non vult, non quia non poteſt, ſi deindè voluerit, fame non peribit.

Secundo modo producitur atrophia, cùm læſa ventriculi, vel cordis ſubſtantia, adjacentiumque his viſceribus principalium membrorum, liquores, qui ab ipſis generantur, & ad cunctas corporis particulas fluunt, ab iis non admittuntur, neque aſſimilantur ob pravam illam impreſſionem, quam à læſâ viſcerum ſubſtantiâ receperunt; tunc enim non ſolùm inducitur habitualis affectio, ex eo quòd particulæ nutrimento privantur, ſed univerſum corpus celerrimè contabeſcit, ob recurſum repudiatorum liquorum verſus naturales, ſpiritualeſque partes, & hujuſmodi atrophia aliquando curationem admittit, aliquando verò non; ut infrà patebit; quæ verò atrophia originem ducit à contaminatis corporis liquoribus contagio externæ cauſæ, curationem ut plurimum admittit, ſi prudens ſit Medicus, & remediis utatur opportunis.

Secunda maraſmi ſpecies dicitur cachexia, producitur que cum conſervantibus adhuc ventriculo, corde, adjacentibuſque membris eorum temperiem, atque producentibus adhuc toti corpori liquores non pravos; quia tamen natura inſita ſingularum particularum à ſanâ diſpoſitione receſſit, advenientes illos liquores non ſolùm in earum habitu non apponit, ſed eos corrumpit, univerſumque corporis habitum mucidum reddit ex languore, qui cachexia dicitur.

Recedit in natura inſita particularum totius corporis à ſanâ diſpoſitione, ſi humiditas vitalis non quidem advenit, ſed ſubſtantia earum, quæ à medullâ cerebri regitur, ſanas proprietates amittit, quippe tunc functiones naturæ inſitę læduntur, & non ſolùm id, quod particulis advenit, non aſſimilat ſed etiam corrumpit, affectionemque habitualem cachexiæ producit.

Præſupponit cachexia ſubſtantiarum medullarium à naturali ſtatu recedentem temperiem, unde evenit quòd ros, & cambium, quibus fibræ ſpermaticæ ſolidæ ſuſtentantur, non ut convenit, elaborantur, & cùm illo rore vita ſolidarum partium vivat: ergo ſecundùm naturam ſe non habente ſingularum ſolidarum partium œconomiâ, diſſolvitur, unde adveniens ad venas hepatis corruptas habitualis effectus, qui cachecticus dicitur, impoſſibilis ferè curationis eſt, ex eo quia non poteſt inveniri remedium, quod medullarem ſubſtantiam deperditæ temperiei teſtituat.

Fuère non pauci, qui differentiam inter atrophiam; & cachexiam in eo eſſe exiſtimârunt; quòd atrophia conſtituatur à totali defectu illarum ſubſtantiarum, quas ad bonum producendum habitum particulæ corporis requirunt: Cachexia verò conſtituitur non quidem à defectu, ſed ab acceſſu ipſarum ſubſtantiarum, quæ, quia contaminatæ ſunt, ab ipſis particulis reſpuuntur, unde cacbecticus evenit habitus.

Phthiſis verò ferè ſemper cachexię ſuccedit: fit enim cùm contaminati, vitioſique liquores à particulis ſolidis non admiſſi, in meſenterium, vel thoracem recurrunt, producuntque in viſceribus naturalibus, vel ſpiritualibus apoſthemata, abſceſſus, inflammationes, eryſipelata, ſimileſque affectus, quos neceſſariò exulceratio ſequitur, eoſque ſecuta cachexia in phthiſim degeneravit, quæ incurabilis ab omnibus exiſtimatur, cùm in ipſa non ſolùm requiratur medicamentum, quod à principali aliquo vitium contractum abſtergat, ſed ei naturalem temperiem reſtituat, quod munus vix naturæ permittitur, & arti omninò negatur.

Aſſignatas maraſmi ſpecies propria ſigna comitantur, quæ eas diſtinguunt.

Atrophiæ ſigna ſunt pallor, macies, labiorum retractio, narium acuminatio, unguium exceſſus ſupra carnem, rugæ cutis, ipſius exſiccatio, ſitis ſine linguæ ſiccitate, alvi excretio, vigilia, pulſus frequens, & exilis; extremorum refrigeratio, reſpiratio anxia & rara, ſine tuſſi; his apparentibus ſignis atrophiâ infirmum laborare indicabis, à totali ciborum defectu, vel à prorsùs facultate ventriculi deſtitutâ dependente.

Verùm cachexiâ infirmum laborare conjicies, ſi cutis univerſæ colorem non ſimpliciter pallidum, ſed fœdum animadvertes, ſi in eâ non ſimplicem ſiccitatem, ſed ſqualorem obſervabis, furfuribus, aliiſque ſpurcitiis horridum, pediculorumque multitudinem, hujus ungues ſunt aduncæ, ut etiam nares, os lividum oſtender, & limoſum, non multùm ſitit, cibum ſtomachatur, ſæpè diarrhęâ laborat, pulſus habet frequentes, inæquales, exiles cum acuto quodam, ſed paulo calore, quovis corporis motu, licèt levi ſpiritûs anxietatem patitur, tuſſiculâ cruciatur ſicca. His apparentibus ſignis cachexiâ laborare infirmum tibi ſuaſeris, à vitioſis humoribus enaſcente, ſive à læſione principali alicujus membri, ſive à cauſâ externâ vitium contraxerit.

Notate hîc convenit, quòd cachexia, quæ neque ab externâ cauſſâ, neque à lęſione alicujus viſceris, vel regionis naturalis, vel ſpiritualis originem ducit, neceſſariò à ſubſtantiâ medullari cerebri vitiatâ movetur, cujus ſigna ſunt: Aridus totius corporis habitus, præceps, & inexſpectata macies, pulſus parùm à naturali ſtatu recedens, artuum contractio, & abbreviatio, aſpectûs mutatio; acutus calor, falſa fames, excrementorum copia, & hujuſmodi cachexia facillimè in phthiſim degenerat.

Phthiſis ſigna ſunt extrema macies, cutis ſqualor, calor acutus, & exurens, infirmo non ſenſibilis, pulſus frequens, & durus, ſpirandi difficultas, tuſſis profunda, purulentæ materiæ excretio cruori commiſta, vigilia, anxietas, ciborum deſiderium, frequens diarrhœa, cui mors imminet.

Hoc eſt ſignum omnibus dictis tribus maraſmi ſpeciebus, malus habitus, qui in deteriorem ſemper abit, depravatio motuum pulsûs abſque ſenſibili accenſione, vel declinatione ſymptomatum, exacerbatio poſt prandium, & cœnam.

Pathognomonicum, & proprium ſignum eſt maraſmi à luis Venereæ fermento procedentis, ſymptomatum exacerbatio circa veſperas uſque ad mediam noctem, ex proprietate ejuſdem fermenti Venerei, quod in illis horis ſuos excitat furores.

Præteteà, cùm dictæ maraſmi ſpecies; à læſione ſubſtantiæ cujuſcumque principalis membri originem ducere poſſint, ut jam prædictum eſt, unumquodque ipſorum membrorum læſum propria, & pathognomonica ſigna in ſuo maraſmo patefacit.

Unde primò à ventriculo producti maraſmi ſigna ſunt, durities, & tenſio in ſitu orificii ſuperioris ipſius ventriculi, tuſſis tenax cum excreatione tenacis pituitæ, per intervalla ſpirandi difficultas pulſus frequens, & inæqualis, extremorum tactus tepidus, & ad frigiditatem potiùs inclinans.

Inteſtinorum maraſmi ſigna ſunt, durities circa meſenterium aſſidua diarrhœa cum cruenta, & mucoſâ excretione.

Lienis maraſmi ſigna ſunt, ſcorbuticæ affectiones; ſcilicet anhelitus fœtor, marcidus cruor è gingivis effluens, excretio cruentæ materiæ, ipſius lienis duri-

ties,

ties, ulcera fœtida in cruribus, urina pauca, rubra, & quæ ſtatim corrumpitur.

Maraſmi hepatici ſigna erunt, fœdus color totius cutis, ejuſdem hepatis tumor, & durities, meſenterii omnimoda exſiccatio, diarrhœa cruenta, & continua ſitis, calor acutus.

Renum maraſmi ſigna ſunt, anhelitus nidoroſus, corporis macies, urina purulenta, putrida, & peſſimè olens, calor acutus, ſitis, & à cibo febris incrementum.

Pulmonis maraſmi ſigna ſunt, tuſſis perennis, purulenta excreatio; ſpirandi difficultas, vocis raucedo, ſanguinis arterialis excretio, genarum rubor, calor acutus, pulſus frequens, tenuis & durus.

Cordis maraſmi ſigna ſunt calor exurens, pulſus frequentiſſimus, & parvus, labiorum rubor, anxietas, & circa coſtas ejuſdem cordis inæqualis pulſatio, quibus reliqua, quę de pulmone diximus, ſuccedunt, ac tandem mors.

Cerebri maraſmi ſigna ſunt, repentina totius corporis macies, cui nulla præceſſerit tuſſis, nulla ſpirandi difficultas, nullus vehemens calor, & nulla pulsûs depravatio: ſed hęc omnia illam ſubſequuntur uſque ad phthiſis productionem, & hęc ſunt ſigna maraſmum comitantia, quę certum præſtant argumentum membri principalis læſi maraſmum producentis primò, & per ſe; nam reliqua membra deinde per accidens concurrunt, unumquodque pro ſui muneris functione per accidens lęsâ.

Maraſmi verò, qui ab externâ cauſa ducunt originem, uti ſunt illi, qui ab ulcere malè curato, & à lue Venereâ producuntur, præter communia ſpecialia ſigna, & propria non habent, niſi ulcera cachoëtica, & fermenti Venerei indubitabilem diffuſionem, adeò ſunt in aperto, ut de iis dubitari non poſſit, & ratio eſt, quia in maraſmo tam ex ulcere, quàm ex Venereâ lue proveniente, membra principalia non per ſe, ſed per accidens ſunt læſa: nam liquores corporis à dictis cauſis externis contaminari, dum ad principalia membra accedunt, neceſſariò illa inficiunt, ac illorum unumquodque in ſui muneris functione depravatur; hinc confuſa oriuntur ſigna, & non minùs unius membri læſi, quàm aliorum præſtant argumenta: fieri tamen poteſt, ut cùm principalia membra roboris ęqualitate non gaudeant, eorum imbecillimum faciliùs recipit vitiatorum liquorum affluxum, & reliqua in illud jam debile factum ſe exonerant, quòd cùm illi tolerabile non ſit, ejus ſubſtantiæ læſionem faciliter contrahere poteſt, atque tunc licèt vitium ab externâ causâ productum, efficacibus remediis curetur, maraſmus tamen non ceſſat, nam à læſione ſubſtantiæ membra poſteà ab externâ causâ contaminata foventur.

Cap. 4. *De Indicatione curativâ Tabis in genere.*

Indicatio curativa tabeſcentium corporum nullo modo à malo habitu contracto deſumenda eſt, ut verbi gratiâ à macie, ut pinguis habitus producatur, & à fœdo cutis colore, ut floridus fiat: ab exorbitante calore; ut ad temperiem reducatur, & à ſimilibus, quo modo Medicorum vulgus hodiè tabidorum curationem aggreditur, nam prædicta ſunt effectus, & ſymptomata potioris cauſſæ, à qua pullulant, tanquam à radice. Ridiculus ſanè eſt Medicus, qui tabeſcentem pinguem reddere conatur, niſi tabis cauſſam priùs evellat, imò tantùm abeſt, ut cibus optimi, & plurimi detrimenti in tabeſcentis corpore in bonum cedat, ut corruptioni, pluſquam alii obnoxius maximum afferat detrimentum. Erit ergò indicatio curativa omnium maraſmorum purificatio liquorum partes ſolidas corporis irrorantium cum correctione vitii eos contaminantis, ſive in ſubſtantiis membrorum principalium ſit impreſſum, ſive à cauſsâ externâ originem ducat; Verùm enim verò cùm liquores corporis purificationem admittere non poſſint, uſque dum contaminans illos vitium ſubſiſtit, & contrà correcto vitio, facilè ſit ipſi naturæ liquorum purificationem moliri, cardo curationis maraſmorum omnium in correctione vitii in ſubſtantiis membrorum principalium contracti, vel ab externâ cauſsâ exorti prorsùs innititur: quippe vitio correcto, liquores etiam corriguntur, utque paulatim in bonum habitum corpus adducunt abſque medicamenti, vel cibi ſpeciali exhibitione, ſed communis, & ordinarii.

Eſt adeptorum Medicorum ſententia dari non poſſe medicamentum, quod membra principalia eſſentialiter lęſa ad priſtinum reſtituere poſſit, niſi indolem habeat univerſalem, ſcilicet ut ſit tantæ ſubtilitatis, perfectionis, & temperiei, ut ipſi naturæ ob ſymbolum conjungi poſſit, & membris reddere, quod illis deficit, vel auferre id quod illis præter naturam eſt additum: cùmque ad tale medicamentum obtinendum ſumma induſtria, & artificium requiratur, ſpecifica quædam trademus medicamenta quæ inſtaurationem principalium viſcerum ſummoperè promovent, & maraſmo ab ipſis provenienti ſuccurrunt.

Igitur ſi in tabidum incideris, qui ſigna tabis ventriculi ſuprà notata præ ſe ferat, ſitque auxilii capax, vomitu primò illum levabis hoc modo:

℞. *Salis vitrioli* ℈. ij. *fiat pulvis*: qui in conſervâ florum boraginis incluſus exhibeatur, & immediatè pòſt juſculi gallinacei ℥. iij. ſuperbibendum præbe. Verùm hoc emeticum non eſt tutum ob indolem ſuffocantem.

Si validæ conſtant infirmi vires:

℞. *Merc. vitæ opt. prap. gr.* iv. *infundantur per noctem in Vini græci* ℥. ij. *manè vinum ſeparetur à pulveribus*, & infirmo exhibeatur. Præſtat tamen *Hippocras Emeticum noſtrum in Trutinâ* deſcriptum.

Poſt vomitum *vitriolô Martis* uſque per 40. dies proſequatur curationem, ejus doſis erit gr. vj. quæ augeatur paulatim uſque ad gr. xv. manè jejuno ſtomacho. Verùm vitrioli Martis uſum repudiavimus in *noſtrâ Trutinâ*, præſtat *tinctura Martis* à nobis deſcripta *in Martis julepo*, vel *idem julepus*: & quolibet etiam die exhibe *elixiris proprietatis* ℨ. *ij. vel elixiris Helmontii ſtomachici* tantundem, duabus horis ante prandium, totidemque antecedat *ſyr. de corticibus citri.* Cibus ſit paucus, facilis coctionis, & qui corrumpi non poſſit. Si opus fuerit vomitus repetatur, à ſolutivis abhorre.

Verùm ſi ſigna tabis inteſtinorum tibi occurrant, à vomitivis, & ſolutivis abſtinebis, curationemque inſtitues cum ſero lactis caprini:

℞. *Seri lactis* ℔. *ij. ſyr. viol.* ℥. ij. *m.* & infirmo exhibe, quod ſi ſerum per alvum reddatur, per 20. dies ejus uſum proſequere, nam curationem integram complebit; niſi ſerum per alvum reddatur: poſt ſecundam vicem ab eo abſtine, & per 40. dies ſequentibus utere pilulis:

℞. *Myrrha opt.* ℥. j. *aloës* ℥. ij. *fiat pulvis utriuſque, & cum terebinthinâ Venetâ reduc. in maſſam*, pro quibus doſis à ℈. ij. ad iij. quolibet manè.

Si tabes à liene, ſive ſcorbuti ſigna ſe manifeſtaverint, deobſtruentibus, & diureticis curatio tentanda eſt.

℞. *Seri lactis caprini* ℔. j. ß. *ferveat in igne, & dum fervere incipit, injice ſena orient.* ℥. ß *cinnam. contuſi* ℨ. ij. *vas illicò cooperiatur, & auferatur ab igne, frigefactum ſerum coletur*, & infirmo exhibeatur per quatuor dies eâdem doſi. Hoc leviſſimo purgante corpus à craſſis humoribus liberetur, tunc.

℞. *Vitrioli Martis, ſalis abſinthii, tartari vitriolati ana* ℨ. j. *in pulverem redacta miſceantur; hujus mixturæ*

℞.

℞. ℈. j. infirmo exhibe quolibet manè per 40. dies.
Si lien durus, & turgidus appatuerit, tribus continuis diebus illum ſequenti cataplaſmate diſſolve:

℞. *Farina hordei* ℥. iv. *verbenæ contuſæ m. iij. miſce cum albumine ovi, & fiat cataplaſma*, quod turgido lieni ponatur, nam reſudabit extra cutem cruenta lienis ſanies. Verùm hoc cataplaſma maximam continet impoſturam. Corroborabis demum lienis ſubſtntiam hac inunctione.

℞. *Olei laterini q. ſ.* cum quo quolibet manè per 30. dies lienis locum inunge, & hęc eſt omnium affectionum lienis efficaciſſima curatio, ita ut obſtinatas etiam vincat quartanas.

Scirrhoſum etiam hepar ſuam affert tabem cum propriis ſignis, ut ſuprà, quam diarrhœa cruenta ſemper comitatur, hanc tabem hepatis tutò curabis, ſero caprino abſque ullâ additione, niſi ſolius ſyrupi violarum.

℞. *Seri lactis* ℔. iij. *ſyr. viol.* ℥. *ij.* Exhibe per xv. dies quolibet mane, nec te exterreat cruentus fluxus â ſeri uſu, fluxus cauſſam quippe abſtergit cum partium integrâ mundificatione. Poſt ſeri uſum liquore abſynthii per menſem hepatis ſubſtantiam roborabis, quem ita parabis:

℞. *Abſynthii ſol. & ſummitates, quæ contundantur craſſo modo, injiciantur in vas vitreum amplum abſque ullâ additione, quod optimè obſtruatur, ne exhalet, & bulliat in M. B. per 24. horas, perſrigeretur tunc vas, & aperiatur, liquoremque pretioſum abſynthii à foliis ſeparatum remove, leni foliorum expreſſione, & ſerva, cujus liquoris recipe* ʒ. *ij.* & infirmo exhibe *in vini albi generoſi* ℥. *ij.* per menſis ſpatium. Intereà hepatis regionem *unguento ex ſantalis* fovebis.

Corroboranda demum eſt hepatis ſubſtantia *rhabarbari eſſentiâ*, quam ita parabis:

℞. *Rhabarbari opt.* ℥. *j. fiat pulvis, cui in vaſe vitreo affunde Spiritus vini ardentis* ℔. ß. *ſine, ut ſimul maneant per* 12. *dies, poſt quos ſpiritum vini intensè coloratum à rhabarbaro ſepara per inclinationem. Spiritum hunc tinctum retorta vitrea inde, & leniſſimo colore fac, ut vini ſpiritus pro tertiâ parte diſtilletur. Quod remanet in retortâ, ſerva, eſt rhabarbari genuina tinctura, quæ balſamum eſt hepatis.* Doſis ejus eſt unius ſcrupuli quolibet die per menſem.

At ſi maraſmum ex pulmone ſigna affirmaverint, & tuſſis aſſidua, & ſpirandi difficultas vigilem faciat, ægroto ſomnum pro quiete tuſſis cynogloſſæ uſu concilia,

℞. *Pilul. de cynogloſſ. gr.* xii. & infirmo exhibe poſt cœnam quarto quolibet die. Verùm ſi ex ſanguinis ejectione periculum immineat, ſequenti utere arcano, quod nunquam te deſeret in ſanguinis ex pulmone dejectione:

℞. *Ranas paluſtres integras, uti ſunt, atque viventes in calidiſſimum furnum in vaſe poſitas immitte, ibique exſiccentur, uſque dum in pulverem redigi poſſint, fiat earum pulvis, cujus infirmo exhibe* ʒ. j. *in Syr. de papavere:* ceſſabit illicò ſanguinis ejectio, induciturque lacerato vaſi cicatrix, ita ut novâ laceratione opus ſit ad novi ſanguinis ejectionem. Pulmonem deinde *elixire proprietatis* robora.

℞. *Elixiris proprietatis diſtill.* ℥. ß. *Syr. de papavere* ℥. jß. *m.* Hæc doſis per 24. horas ęgro ſufficiat per vices admodùm lambitivi.

Petrus Poterius lib. 2. *Pharmacop. cap.* 9. *Anti-hecticum* mirabile deſcribit ex alumine, quod nos multoties proficuum experti ſumus, & multos ęgrotos ex faucibus orci eripuimus, præſtat igitur in proximi utilitatem, & tyronum Gratiam illud deſcribere, ut

℞. *Aluminis rupei q. v. ſolve in aqua pluviali, coque in alembico, donec ſpumam exhibeat, ſpuma cum cochleari ligneo ſeparanda, rurſus coque, & inter coctionem adde aceti deſtillati, tunc alumen deponit vitriolum ſuum in ſuperficiem inſtar ſpumæ cerulea, quæ rejicienda, filtra ſolutam, & deſpumatum alumen infunde in vas ligneum, ut cryſtalliſetur.* ℞. *purificati hujus aluminis lib.* jß. *deſtilla in alembico phlegma leni igne ad ſiccitatem, cavendo, ne ſpiritus aſcendant, ſed ut alumen ſaltem terra alba fiat, quam impregna proprio phlegmate, & coboba. Inde ſumatur caput mortuum tartari, ex quo omne ſal com. tartari, fuit extractum, hoc in crucibulo reverbera aperto igne per mediam horam, ut fiat terra poroſa abſque omni ſalino ſapore. Hanc terram tartaream philoſophicam inde filtro chartaceo, rurſus ſuprà terram aliam pone chartam bibulam, in quam aluminoſam terram proprio phlegmate ſolutam filtra, ſic acida terra aluminis attrahitur ab igneâ terrâ filtri, & ſaltem dulcis terra tranſit filtrum cum proprio phlegmate, quam rurſus coagula per deſtillationem abſtrahendo phlegma, repete ſolutionem hujus cum proprio phlegmate, & filtrationem per terram tartari rurſus elotam, & tertiâ vice reverberatam. Sic alumen deponit per præcipitationem à phlegmate omnem terram adſtringentem;* & cryſtalliſatur primum ens aluminis in frigore inſtar ſacchari.

Aliud *Anti-hecticum* magnarum virium, & multis aliis morbis proficuum deſcribit *Poterius*, quod nihil aliud eſt, quam *regulus antimonii, & Jovis compoſitus, cum niplo nitri perfectè fixatus.*

Porrò ſi tabes ex corde tibi ſigna appatuerint, potiùs mortis prædictionem, quàm ſalutem ex medicamentis proponere poteris, incipienti tabi ex corde *lac perlarum* mederi tantùm poterit, quod abſque induſtriâ & artificio haberi non poteſt, aliquod tamen perlæ promittunt, ſi aceto ſtillatitio ſolvantur, oleo tartari pręcipitentur, à ſale abluantur, & reſiduus earum pulvis per 60. dies infirmo exhibeatur quolibet mane pondere unius ſcrupuli. Multùm enim pręſtat tabidis ex corde *cinis cancrorum fluvialium* loco, & tempore hauſtus pondere ʒ. ß. Demùm liquore ex cornu cervino tanquam magno remedio in ex corde utere, quem ita parabis:

℞. *Limatura corn. cervi* ℥. *j. bull. in aqua com.* ℔. jß. *ad duarum partium aquæ conſumptionem, quod remanet aquæ à limaturâ ſepara & ſerva, cujus aquæ Recipe* ℥. j. *magiſt. perlarum ſupra deſcripti* ℈. j. *ægro propina per* 40. dies.

Hanc etiam curationem adhibere poteris tabi ex cerebro, quæ unquam fieri invenitur auxiliis capax: & hæc de curatione maraſmorum, qui ex lęſione ſubſtantiæ principalium membrorum ducunt originem.

Verùm ſi ab externâ cauſſâ corporis liquores contagium ſuſceperint, ac propterea tabidum produxerit habitum, prudenti Medico ut plurimùm ſalutis ſpem relinquunt; ac primò ſi ex ulcere ab externâ causâ producto tabes aliquem invaſit, hoc modo illum curabis.

Solutiva ſunt fugienda, ut etiam vomitum cientia, corpus ſi opus fuerit aloë, vel rhabarbaro tantùm leniendum, deinde tota ſpes in vulnerariis reponenda, inter quę hoc quod tradimus, efficaciſſimum experti ſumus.

℞. *Limatura eboris, cornu cervi, ligni guajaci ana* ʒij. *ponantur in pipatellà, deinde recipe betonica, ſampſuci. ſantal. rubr. roſar. incomplet. ana* ʒ. jß. *aquæ fontis. lib.* j. ß. *Ponantur hæc omnia ſimul cum pipatellà in vas vitreum altum, quod optimè obſtrue, ne exhalet, & bulliant in M. B. per quatuor horas, ſine deinde, ut omnia frigida fiant, ac à pulveribus, & pipatellâ decoctum exprime, cujus Recipe* ℥. *v. infirmo exhibe mane, & veſperi duabus horis ante cibum, quo vulnerario utere per* 40. *dies;* nam paulatim ęger bonum habitum adipiſcetur cum ulceris curatione.

Subdemus hîc jura conſumpta ex viperis, quæ tabidos ex quavis causâ ſummoperè inſtaurant, ac

prçcipuè ex quavis causâ ſummoperè inſtaurant ac prçcipuè ex causâ externâ, vires enim ita ſublevant, ut ſufirmo difficile non ſit medicamentis validioribus uti, quç alioquin tolerare non poſſet.

℞. Viperas ij. à ſenectâ denudatas, abſciſſis capitibus, & caudis, minutiſſimè contere, ac in vitrum amplum injice, quibus adde vini generoſi ℥. j. aquæ Card. bened. ℥. ß. ſantal. rub. cinnam contuſ. ana. ʒ. j. Vas optimè claude, & bulliat in MB. trium horarum ſpatio. Poſt refrigerationem vaſis fiat juris expreſſio, quod propinetur infirmo bis in die per 40 dies, nam magni hujus remedii effectus admiramini.

Nunc pro hujus Tractatûs complemento curationem maraſmi à contagio luis Venereæ exorti quam propoſuimus, inſtituemus, ac promittimus ſequentium remediorum rectâ adminiſtratione ſemper tabis ex lue Venereâ curationem aſſequi poſſe, dummodò ab ipſius luis virulentiâ ſubſtantia alicujus membri principalis non ſit læſa, vel vas aliquod conſpicuum ſanguinem continens corroſum, adapertumvè ſit: his enim impreſſionibus à lue Venereâ factis, certa promitti non poteſt maraſmi curatio, cùm licèt contagium Venereum ex integro eradicare valeamus, vaſorum corroſionem, & ſubſtantiarum læſionem reſtituere, promittere non licet.

Tabem ex Venereo fermento productam vulgares tentare curant juribus conſumptis, quæ *Ludovicus Septalius animadverſ. lib. 7. num. 214.* proponit, ut

℞. Salſ. parill. minutim inciſ. ℥. vj. *infundantur horis 24. in aqua calida lib. xv. in loco calido vaſe clauſo. Deinde bulli. lento igne ad conſumptionem tertia partis. Hinc cochleari perforato extrahatur ſalſa parilla, & contundatur in mortario. Contuſa eidem aqua injiciatur, addendo carnis vitulinæ macra lib. ij. ſem. coriand. prap.* ℥. j. *& vaſe aperto iterùm lento igne bulliant, donec remaneant liq. V. & in fine aromatizentur. cinnam. elect.* ℥. *iij.*

Hinc fiat colatura cum forti expreſſione, qua uſui ſerventur in vaſe vitreo, vel vitreato. De qua æger manè horis quatuor ante cibum capiat ℥. vj. veſperi autem horis tribus ante cœnam ℥. iv. vel v. Quòd ſi æſtas ſit, aut ſi conjuncta febris hectica, addit hordei excorticati unc. iv. atque in uſu medicamenti plurimis diebus perſeverat, quandoque etiam ad centeſimum uſque diem.

Si tabes his juribus non ceſſerit, tanquam ad ſacram anchoram recurſum habent ad lactis aſinini exhibitionem, inito tamen priùs conſilio: Aſina debet eſſe nigra, & omni manè pexa, eam in otio degere ſinunt, nutriuntque herbis refrigerantibus admiſtâ ligni guajaci ſcobe, & ſalſâ parillâ minutim incisâ. Verùm hçc vulgarium præſidia pro tollendâ tabe Venereâ inſufficientiâ ſunt experta, nec ipſum tollere ſunt idonea.

Itaque tabis Venereæ curationem ita inſtituimus: Corpus leniter purgandum hoc modo:

℞. Pilul. de tribus ℈. j. *merc. dulc. gr. x. m.* Exhibe ante cœnam. Deinde decoctum vulnerarium paulò ſuprà deſcriptum bis in die infirmo propina, cui adde *elixiris proprietatis deſtillat.* ʒ. *ij.* optimumque erit, ſi ſimul cum pulveribus vulnerariis *carnem duarum viperarum* commiſceatis; nam vis vulneraria additione viperarum ſummoperè augetur. Hoc vulnerarium cum viperis per decem dies ægroto exhibe abſque ullo alio medicamento, ut vires reſtaurentur, & natura ſublevetur. Vel ſi tabidi vires fuerint fractæ, ſequentibus juribus conſumptis reparentur:

℞. Salſa parilla minutim inciſa ʒ. *ij. ß. raſura eboris, limatura corn. cervi, ſantal. rubr. ana.* ʒ. *j. Infundantur per 12. horas in loco calido in aqua communis unc.* ix. *Deinde injiciatur pullus deplumatus, exenteratus, & in fruſta diſſectus, cinnamomi acuti* ʒ. j. *ſalis communis ad gratum ſaporem q. ſ. Operi vas, ne quid exhale., & bulliat leniter per tres horas, poſtmodùm refrigerato vaſe, fiat lenis expreſſio*, & pro Cœnâ ad plures dies ægro propina. Reſtauratis viribus, infirmum ad cinnabaris ſuffumigia diſponetis eo modo, quo ſupra tradidimus, adhibitis omnibus circumſtantiis, quas ibidem adnotavimus. Doſis cinnabaris ʒ. j. pondus non excedat, & non quolibet die ſed alternis diebus ſuffumigationem adhibere ac pro ægri viribus. Si in remedii curſu diarrhœa cruenta, vel grumefactum ſanguinem per os infirmus ejiciat ſine vomitu, & tuſſi, non ſolùm aliquid mali timere non debetis, ſed proximam curationem expectare, ſi æger prçſcriptam ſervabit regulam, infra duorum menſium ſpatium non ſolùm bonum acquiret habitum, ſed præter modum pingueſcet.

Verùm nec medicamentum ſecundum, aut quicquam ſimile viget aquæ noſtræ Anti-Venereæ, nec ipſe Mercurius ſive in ſuffumigiorum, ſive inunctionis formâ, tam exaltatus, quàm prçcipitatus in tabidâ Venere perſanandâ eſt comparandus; hæc enim tam mitis, tuta & jucunda eſt, ut nunquam aliquem læſerit, omneſque ſanarit, & id nos jurejurando affirmare poſſumus.

Denique *Arcanum Metallicum* patefaciemus, quod omnes luis Venerei ſpecies curat, ac præcipuè tabem reſtitutione læſionis ſubſtantiæ membrorum principalium, hoc tantùm remedio obtinere poteris, ſi illa ſit remedii capax: fixum eſt hoc remedium, ac cum cibo aſſumitur, nullam cauſat ſenſilem evacuationem, & indolem habet univerſalem, ejus prçparatio exercitatum requirit ſpagyricum, & talis eſt:

℞. Merc. ter aqua forti ſemper recenti, & qualibet vice ad rubedinem pracipitati unc. j. ß. *butyri antimonii* unc. j. *Ea ſimul urinali vitreo conjunge, & adde aqua regis* unc. iv. *urinali ſupponatur cooperculum cum ſuo roſtro, aquam regis lento igne à mercuriis deſtilla, quam iterùm deinde ſuper ipſos mercurios repete quinquies; in fine deſtillationis augendo parùm ignis gradus, poſt quintam aqua regia cohobationem remanebunt in fundo urinalis ambo mercurii fixi, qui fuſionis ignem ſuſtinebunt reduc materiam in pulverem, ac retorta vitrea injice, addendo.*

Spiritûs vini ardentis unc. iv. *quem lento igne à pulvere deſtillabis, deinde eandem quantitatem recentis ſpiritûs vini injice, & eodem modo deſtillabis, & hoc duodecies repetes; nam pulvis remanebit dulcis, ut mel, nullam acredinem pra ſe ferens, eſtque mercurius diaphoreticus, vi ſulphuris antimonialis ad ſummam perfectionem evectus.* Doſis eſt granorum iij. uſque ad vj. cum cibo prandii, vel cœnç, nullam promovet ſenſibilem evacuationem, ac triginta dierum uſu omnem curabilem tabem radicitus curat abſque metu recidivç. Si hoc arcanum aliis applicaveris morbis, uſus te plura docebit.

Cap. 5. *De Praſervatione à Lue Venereâ.*

ESſet hîc pro coronide de Luis Venereæ præſervatione agendum, quia multùm glorioſiùs eſſet hanc luem præcavere, quàm eandem curare; ſiquidem poſtquam homo hac fuerit conſpurcatus, non niſi poſt multum tempus, improbo cum labore, & graviſſimis incommodis ab hac dirâ eripitur lue, omni proinde nixu movendus eſſet hic lapis ponderoſiſſimus: Verùm enim verò tutâ conſcientiâ iſta antidota doceri non poſſe credimus, quç tot homines ad libidinem liberiùs accenderent, quos ab eâ forſan morbi metus avertere poterat. Eapropter multi monent authores (& reverà eſt efficaciſſimum prçſidium,) ut Veneris palçſtra omninò vitetur, quia ſic evitantur pericula: ſanum ſanè conſilium;

quod

quod nemo, vel ſaltim unus obſervabit, cùm caro fragilis, & infirma ad carnem ſemper anhelet, quò circa eſſet tollere, non ſolvere, quod quæritur, ac proinde non defuêre ſceleſti authores, qui hæc deſcripſerunt antidota, quibus tanquam clypeo muniti ganeones confidunt ſe poſſe meretrices maximè infectas penetrare, omneſque ganeas libere peragrare. Hujus farinę authores fuêre *Hercules Saxonia*, *Aurelius*, *Minadous*, *Euſtachius Rudius*, *Julius Palmarius*, & prę cœteris *Gabriel Fallopius*, qui *de luis Venerea præſervatione cap.* 89. tractat ſcribitque. *Ego nihil feciſſe videor, niſi doceam vos, quomodo quis videns pulchram Sirenem, & coëas cum eà, etiam infectâ à carie, & lue Gallicâ præſervetur.* Paulò infra proponens antidotum inquit: *Ego feci experimentum in centum, & mille hominibus, & Deum teſtor immortalem nullum eorum infectum fuiſſe.*

Pro luis pręſervatione his utuntur medicamentis authores, imprimis mulier, cum qua Venus exercenda ſit, num infecta, inveſtigandum, quod cognoſcitur ex superiùs propoſitis ſignis, quæ cùm dubia utplurimum ſint, & coëuntes non ſunt ſemper Medici, ideò ad alia confugiendum magis veridica, vel aliorum ſectanda ſententia; nam videndum, an madida, & humecta ſint, vel tumida muliebria, an aliqua ſordities in eâdem parte reſideat, an dolor, & ardor in, & poſt coitum, vel lancinatio intra urethram perſentiatur, tunc enim clara ſunt luis veſtigia, ac proinde pluries fortiter emungendus eſt priapus, ut ſeminis reliquię propellantur, & abſtergendus erit ſubuculà, mox emittenda eſt urina, qua pluries abluendus, vel vini efficacior erit ablutio, præcipue ſi in eo fuerint *incocta myrti folia*; *roſa rubra*, *alumen*, *abſynthium*, *ariſtolochia*, *limatura guajaci ad ana.*

Fallopius tanquam præſentaneum ſuum extollit Antidotum, quod ita paratur.

℞. *Radices gentianæ, ariſtolochiæ longæ, rotundæ. dictamni albi ana* Ʒ. ij. *pulverem ſantali albi, rubri, ligni aloës ana* ℈. ij. *pulv. corall. rubr. ſpodii ex ebore. Corn. Cervi uſt. ana* Ʒ. ß. *fol. ſcordii, ſonchi, betonicæ, ſcabioſæ, tormentillæ ana m.* j. *roſarum m.* j. ß. *ſcobis guajaci* ℥. ij. *ſquamæ æris* Ʒ. ij. ß. *præcipitati præp.* Ʒ. j. ß. *vini malvatici opt. potentis* ℔. iß. *aquæ ſonchi, ſcabioſæ* ℔. ij. *Aſſumitur vinum, & aqua, & in his infunditur ſcobs guajaci per* 24. *horas, deinde adduntur reliqua omnia, & bulliunt ſimul ad conſumptionem medietatis, deinde colatur decoctum. & exprimuntur medicamenta iſta diligentiſſimè, in hoc decocto perturbato maceratur per noctem pannus lineus puriſſimus, deinde ſiccatur in umbrâ, & hoc fit tribus vicibus, ter enim maceramus, ter etiam ſiccamus.* Poſteà paramus fruſta ad proportionem glandis, & ſemper habeantur in marſupiolo. Quoties ergò quis coiverit, abluat pudendum, vel panno detergat, poſteà habeat linteolum ad menſuram propriæ glandis paratum, quo poſt coitum obvolvatur glans, & pręputium recurrat, horâ tranſactâ, novâ linteoli portione obvolvatur, primâ rejectâ, & ſic repetatur quater, vel quinquies.

Si timetis, ne caries oriatur in medio canali, hâbeatis ejuſdem linteoli portionem in modum turundæ, ſive penicilli, & in glandis foramen injicite, eodem modo repetendo; ejus namque beneficio, ſi contracta fuerit virulenta materia, facilè extrahitur.

Verùm ſi pruritus in pudendo ſentiatur, expertum medicamen eſt illud ſuffumigare ſuffitu ex cinnabari, & thure ana.

Opportunum quoque nonnulli cenſent glandem fovevere ſpongiâ madefactâ in guajaci decoctione in æqualibus partibus vini, & aceti factâ. Valere quoque credunt hanc decoctionem, ut

Ligni guajaci limati ℥. v. *infundantur in aqua font.* ℔. ix. *per* 24. *horas, deinde bulliant lento igne ad conſumptione à tertia partis, addendo radic. cucumeris agreſtis, malvarum, althææ ana* ℥. j. *Radices contundantur, & fiat ebullitio ad medietatem*, qua colaturâ abluantur pudenda & foveantur linteis in eâdem madefactis.

Quo facto, ſi adhuc dubitet ſcortator de aliquo contagio, jubent aſſumendos ſyrupos ligni guajaci, pro quo:

℞. *Lign. ſanct. limat.* ℥. x. *infundantur in aqua font, lib.* xii. *per* 24. *horas in vaſe benè clauſo ſuper calidos cineres, deinde bulliant in Balneo vaporoſo ad medietatis conſumptionem, ex qua colaturâ cum ſacch. f. ſyr.* Doſis unc. j. vel jß. manè ſub aurorâ ad plures dies.

Ad majorem præcautionem ulteriùs laudatur, ut ante coitum abluantur genitalia roborante & adſtringenti aliquâ decoctione, cujus vis reſiſtat Lui, ſiqua timeatur, ut

℞. *Cortic. myrobolan* ℥. j. *nucum cupreſſ. num.* xv. *roſ. rubr. p.* ij. *abſynth. pontici m.* iij. *gallar. granat. myrtill. & ſemin. ſumach. ana* unc. j. *Contundantur, & macerentur omnia in vino rubro, deinde deſtillentur per alembicum*, de quo liquore fiat ablutio ante coitum.

Iiſdem præſidiis utuntur mulieres, quas in marium gratiam tantùm præſervari convenit, nam ex alio capite nullà eſſent pietate dignæ, cùm ab ipſis omne malum originem ducat; ſollicitæ idcircò multùm eſſe debent, ut à coitu muliebria emundent, & receptum ſemen infectionis ſuſpectum illicò expurgent lotionibus, & artificiis propoſitis, poſtmodùm panno lineo frequenter exſiccando. Verùm ante coitum mulieres non ſtatim ſe comprimere faciant, ſcortatoribus inter oſcula, & tactus blandiantur, & blanditias, arripiant penem, illumque emungant pluries propter gonorrhϾ metum (ſolent gonorrhϒ laborantes ante coitum priùs mingere, ne ſanioſus conſpiciatur fluxus), recurrat præputium ut glans cum coronâ obſervetur, inſpiciant interim inguina, ut cum ſecuritate futuri poſſint, cœterùm caſtæ Penelopes, hanc diligentiam adhibere non poſſunt; ne ęſtimationi ſibi detrahant, nec ſcortatores ob hanc æſtimationem earum pudenda obſervare audent, unde ſtatim decumbunt, & pallam ad genus uſque ſublevant, ideòque facilè inficiunt, & inficiuntur. Mulieres verò meritoriæ, quia his obſervationibus incumbunt rarò hac dirâ corripiuntur Lue.

Verùm decipiuntur, & decipiunt vulgares, credentes hanc Luem in occultâ qualitate conſiſtere, & in hepate ſibi pręfigere thronum, poſtmodùmque in externis partibus linteolis, ſuffitu, lotionibuſque illam præcavere. Sunt hæc medicamenta vanida, valida lenocinia, ac irritamenta malorum, licèt hæc Lues per minima corpuſcula ſanioſa communicetur, quę ſi abſtergantur, extrahantur, diſſipentur, hanc avertere poſſunt, tamen nec fomitem in externis pudendorum partibus abſtergere queunt, quia nullam vim anti-Veneream habent, nec internas à conceptâ Lue eripiunt partes, cùm contagium corpus per poroſitates permeet. Eapropter ablutiones, quę ſolùm externas attingunt partes, & alia medicamenta extrapoſita certam præcautionem, & incolumitatem minimè polliceri poſſunt ac proinde his non valdè fidendum. Pręterea non ſolùm per pudenda in coitu, verùm per os, papillas, podicem, omneſque partes perfectâ cute carentes hęc dira Lues cùm contrahi poſſit, arduum nimis erit illam pręcavere, cùm non omnibus occurrere poſſimus partibus, & ignoremus, quænam primò illam contraxerint.

Habemus nos nobile, & expertum antidotum ad Luis Venereæ pręcautionem, quo ſiquis, poſtquàm cum infectâ coierit, utatur, facilè à puſtulis, cariebus, ulceribus, gonorrhϒ & bubone pręcavetur, illudque ſparſim communicavimus; nolumus tamen locum, ubi extet, cuique digito demonſtrare, ſed emunctioribus ſeligendum relinquimus, ne hujuſmodi remedium tantùmmodò in abuſum trahatur, & citò ſcortatio-

tationem repetant, ac nos libidinum fautores videamur. Unum tantummodò hic tutiſſimum & infallibile docebimus antidotum, quo, qui uſi ſunt, nunquam hac correpti fuêre Lue, quod eſt à ſcortis abſtinere, & perpetuò præ oculis habere, quòd juſtus Deus ſcortatores caſtigabit, qoi etiam in hac vitâ iſto fœdiſſimo morbo eos afficere ſolet.

Sed jam ad calcem pervenimus eorum, quæ nobis hoc præſenti Tractatû ſcribere atque poſteritati tradere inſtituimus; Itaque manum de tabulâ moveamus, ipſa monet res. Certè ſcripſimus hæc non inviti, qualiacumque eſſent, namque cùm ferè omnes oras peretraverit dira Lues, miſerèque homioum genus afflictaverit, haud fuit difficile ad hęc edenda animum inducere, firmiterque nobis videri omnibus accepta fore, quę aliorum commodo inſudavimus, atque votis expetere, & undequaque conquitere ea, undè aliqua ſalus ſperetur; Itaque pręter exſpectationem non erunt, quę nobis ab initio hujus operis fuêre propoſita.

GUALTHERI HARRIS, M. D.
Celeberrimi Medicorum Londinenſium Collegii, Socii.

DE

LUE VENEREA Ejuſque *Origine, Naturâ & Curatione, DISSERTATIO.*

Hic morbus tam gravis & acerbus eſt; tàm latè ſerpit, & perniciem ſuam undique ſpargit; tantis cruciatibus miſeros plerumque opprimit; & priſtina ſanitas tàm difficulter reſtituitur, ut ab annectendo quędam eò ſpectantia non potuerim prorsùs abſtinere. Pǝimordia hujus mali quæ pudendis ſolis labem inurunt, contemptui & ludicro habeant, ſi ita placet, ganeones & Belli noſtri, & petulantibus facetiis, tanquam nugas & crepundia, ea excipiant; ſed quandocunque aut prima ilia inquinamenta aut ſuccedentia, in ſanguinem denuò transferentur, atque per totum corpus virus diſtribuetur, pœnas inſipientiæ debitas illi abundè perſolvent.

De Origine hujus morbi ambigitur, an ab omni ævo, poſt homines natos, extiterit; an ſuperiori ferè ſæculo in *Europam* ex *Indiâ* Occidentali fuerit advecta. Multa ſunt teſtimonia, aut ſaltem ſuſpiciones non contemnendæ, de antiquitate hujus Luis, quanquam tot ferè Regna non ita pridem contrà ejus Natales probroſos decertarunt, alterum in alterum illud opprobrium rejiciens, quot urbes olim *Homerum* ſibi glorioſè vendicarunt. Certè nomen ejus legitimum uſque ad noſtra hæc ſęcula in tenebris latuit. Nec forma & figura hujus Monſtri à prioribus Medicis ſatis clarè & diſtinctè ſunt deſcripta, neque ante novam ſuam denominationem niſi confusè admodùm cognita. Hoc autem proculdubio ſcimus, plurima olim apud nos Noſocomia leproſis recipiendis fuiſſe extructa; & multùm fallor, ſi unica & ſingularis domus apud nos etiamnùm maneat, Leproſis vulgò recipiendis peculiaritce dicata. Porrò Venerei contagii eadem ſemper cauſa tyrannidem exercuit, nempè vaga & promiſcua ſcortatio; nulliſque ſæculis defuerunt meretrices infames, quę corpore proſtituto vilem quæſtum facerent: *poſita* verò *cauſa ponitur* etiam *effectus*, quemadmodùm *& ſublatâ* ſemper *tollitur*. Quibſucumque enim in regionibus, quibuſcumque demùm locis proſtibulæ iſtæ, ac corruptelæ juventutis vulgares protsùs exulant; legumque aſperitas ſcortationem omnem coercet, deeſt etiam unà cum impuris ſcortis Lues hæc Venerea. Ubicunque verò lupanaria palam permittuntur, remiſſo Magiſtratu aut diſſimulante; vel ubicunque meretriculæ latebras aliquas fędas ſecurè nanciſcuntur; eadem Lues cum horridâ malorum turbâ, cumque omni ſuo miſeriarum famulitio, longè latèque dominatur. Atque, ut mihi quidem videtur in utero impuro meretricum vulgarium, quæ plurimis viris, quantumlibet ſanis, ſeſe proſtant & commiſcent, certò & naturaliter progignitur Lues, perindè atque in nido ex ovis naſcuntur volucres. Et quoniam *corruptio optimi*, eſt *omnium* ſemper peſſima, cur non ex ſeminis prolifici, & in tantos naturæ uſus deſtinati, corruptione pravâ & incongrua venenata illa Lues poſſit φυσικῶς propagari? Et nullus dubito, pauciſſimos uſpiam eſſe ſcortatores, qui, quantumvis pęnas meritas aliquamdiu effugerint, non ſeriùs aut citiùs in laqueos illos inciderint, qui non turpi & funeſto illo veneno fuerint tandem aliquando contaminati.

Sanè Lues hæc pernicioſa eſt Supremi Judicis tremendum quoddam flagellum, inſtar enſis illius ſtricti capitis Damoclis inter epulandum impendentis, omnibus ſcortatoribus ſemper interminans, quod ſapientes ab impuris amplexibus facilè deterrebit; quod inſipientes ſeveriſſimis flagris aliquando cædet. Quis enim mulieroſus certus eſſe poteſt, meretriculam qualemcunque ſibi uni, ut videtur ſtipendia facientem, non aliis pluribus fuiſſe priùs aut denuò obnoxiam venereo inquinamento, utcunque iſta mendaciis ſuis, perjuriiſque uſitatis, pudorem aliquem comminiſcatur?

Neapolitanus hic morbus vulgò nuncupatus eſt, & ab obſidione *Neapolitanâ* primùm ejus contagium originem traduxiſſe ut plurimùm creditur, anno ſcilicet poſt *Chriſtum* milleſimo, quadringenteſimo nonageſimo tertio; cùm *Neapolim* caſtris ſuis circumdaret *Carolus* octavus, Gallorum Rex. Sed cùm rumorum popularium tanta ſit incertitudo, ut ſapientes vix quicquam pro certo pronuncient, quod non maniſeſtis & ſibi notis teſtimoniis confirmatur; cùm aliorum morborum primus exortus in tenebris æquè permaneat; cùm ita conſtitutum ſit rebus humanis, ut in ſingulis ſæculis quædam continuò pereant, oblivionique tradantur, alia quædam rurſùm emergant & ſuſcitentur; cùm virus Venereum in omnes ferè regiones totius orbis quantùm nobis innoteſcit, ab oriente ad occidentem, à ſeptentrione ad meridiem, jam diu ſpargatur, & uſquequaque diffundatur; cùm denique Medici aliquot graviſſimi Luem iſtam ioſamem ante obſidionem illam Neapolitanam contagio ſuo virulento *Europam* jam dudùm invaſiſſe conſtanter affirment, ſanè difficile eſt aliquid certi & indubitati in re ita obſcura ſtabilire & decernere; quanquam antiquam Luis proſapiam admodùm apertè indicare videatur antiqua, ac permanens cauſæ exiſtentia, nempè ſcortatio illicita, vaga, & promiſcua, primordiis fortè rerum humanarum, aut ſaltem effræni hominum libidini, ac corruptelæ meretriciæ coæva.

Sed ut hanc rem paulò altiùs perſcrutemur, *Hippocrates*, cujus autoritas apud omnes doctos plurimùm valet, libro tertio de Morbis Epidemicis plurima hortenda ſymptomata enumerat, quæ ad formam Venereorum quàm proximè accedunt: ut *puſtulas magnas, & puſtulas corpore univerſo erumpentes, maximeque capue impetentes, ulcera fœdiſſima circà pubem & pudenda, inflammationes Eryſipelatodes malignas & depaſcentes, diarrhœas & cibi faſtidia, tabes multas,* aut atrophias, *nunc ſine febre nunc cum febre contingentes; carnium, nervorum, & oſſium mutilationes ex decidentiâ magnas*, à carie præcedente, *prolapſus partium abſceſſibus corruptarum, & denudationes femorit integri, tibiæ, aut pedis totius, prolapſus brachii, aut cubiti totius*, & *omnium miſerrimas carnium*

mum jacturas, cùm pubem, pudendaque malum affecerit; ichores ulcerum & abceſſuum puri abſimiles, & pure omni deteriores, capillorum defluvia fluxiones ad pudenda multas, dolores graviſſimos cum vigiliis, ulcera oris ſerpentia, & tubercula tàm interna quàm externa circa inguina, aut bubones, *tubercula faucium, ulcerationes pudendorum*, & ſimilia, quæ quidem breviter tradit, & more ſuo conciſo. An verò hæc omnia à Peſte verâ, àn a Peſtiferâ hâc Lue oriantur, in utramque partem ut diſſerant par eſt doctis liberum relinquere.

Quicquid verò de turpibus Luis natalibus ſit ſtatuendum, certè dolendum eſt maximè, Curationem tantæ Ægritudinis, omnes corporis partes, tàm internas quàm externas, à capite ad calcem, polluentis, è manibus Medicorum doctorum & peritorum ità profugiſſe, atque Chirurgis, nec non tonſoribus impetitis, ignarisque quibuslibet vulgò concedi. Quis enim tam fatuus & inſulſus, quis tàm illiteratus ardelio, qui non Medicaſter in hoc morbo circumforaneus facilè evadat, ſine inſtituto, ſine ſumptu, & ſine arte; qui non curationem Luis, aut ſaltem GonorrhϾ Infallibilem perfrictâ fronte polliceatur? Quales autem hi ſunt Medici? Sartores utplurimùm & fabri, ſimileſque artifices, propinatores inertes & decoctores, qui in officinis ſuis fidem priùs labefactaverant. Quàm infælix igitur & miſera eſt infectorum conditio, qui duplices ſuſtinent pœnas, damnanturque tùm atrociſſimi morbi cruciatibus, tùm rudis agyrtæ ignorantię periculoſę! Quaſi leviſſimi quilibet affectus peritiam Medicam jure efflagitarent, morbus verò maximè anceps, medulliſque penitùs infixus, cuivis illiterato poſſit tutò demandari!

Ut autem ſummum diſcrimen Lue infectorum manifeſtiùs appareat, conſiderandum eſt, hunc morbum frequenter eſſe Protei-formem, & poſt primam ejus ſubjugationem, ſæpè novas poſteà inducere facies. Illud equidem facilè adducor ut credam, propterea quòd tot tabidos, & atrophiâ confectos, pulmonibus ferè intactis, nec niſi ſecundariò læſis; viderim perire. Et niſi ex acuto aliquo morbo illos contigerit extingui, marcore & atrophiâ vix intellectâ tandem contabeſcere ſemper obſervavi. His lac Aſininium, pectoralia, narcotica, & ſimilia, primam venenatam cauſam nihil reſpicientia, ad ſupremum uſque diem fruſtra exhibentur. Chirurgi ſalivatione abſolutâ, & mercede laborum acceptâ, integram ſanitatem audacter promittebant; atque denuo ægrotantes, longè diverſis ſymptomatis quam priùs affecti, neutiquam ſomniant de reliquiis fomitis venenati, aliquamdiu conſopiti, & intùs deliteſcentis, ſed ſub novâ formâ revireſcentis. Interim Medicus quantumlibet peritus, nihil cauſæ Venereæ facilè ſuſpicabitur, atque ægrotus partim ex verecundiâ; partim præteritę curationis ſecurus, de priſtinis rebus oblivioni jam traditis nullam mentionem facit. Heu quanto igitur diſcrimine verſantur hujuſmodi ęgrotantes, cùm nec ipſi de causâ ægritudinis primariâ ne verbum muſſitent, cùmque Medici contra morbum incognitum, Andabatarum more, cœcutientes militent! Certè Autores nonnulli, magis emunctę naris, veritatem horum ſubolucrunt, cùm ita prudenter illi conſulerent, quoties aut dolor Iſchiaticus, aut Rheumaticus, aut alius valdè pertinax, remediis propriis & uſitatis nequaquam cederet, ut ad Diætam ſudorificam, è Ligno ſancto, Sarſaparillâ, & conſimilibus, tanquam ad ſacram Anchoram confugeremus.

Ex his Luis reliquiis ſpretis, & aliquamdiu abditis, non ſolummodò pendet valetudinaria, & miſella parentum, ęquè ac aliorum ſcortatorum conditio; ſed & hinc morbi aliquot puerorum tralatitii, & fermè immedicabiles, & quos nominare minimè convenit, nè nati inſontes, viri tandem facti, contumeliam, mœſtitiam, atque animi perturbationem aliquam exindè immeritò patiantur. Quamlibet enim majus eſt reverâ dedecus à vitiorum ſuorum, quam natalium, turpitudine & infamiâ, tamen novi viros eximius & fortes, clarâ & illuſtri ſtirpe, ſed illegitimè prognatos, qui præter modum dolore opprimebantur, quoties de natalibus ſuis ſpuriis mentionem aliquam factam ex ſuſurris clancularìis in communi hominum conſortio illi ſuſpicarentur. Atque in eâ re major eſt Turcarum juſtitia & ſapientia, apud quos nemo parentum culpam in filios iniquè transfert, & nulla eſt ignominia natis ex partu illegitimo prodiiſſe,

Porrò ſtatuendum eſt Luem Veneream eſſe morbum venenatum maximè deleterium. Et quanquam non ità repentè interficiat, ut ictus & morſus animalium venenatorum, tamen temporis aliquo ſpatio, modò longiore, modò breviore, vitam infectis certiſſimè adimit, niſi remediis propriis & ſalutaribus ſanitati priſtinę tempeſtivè reſtituantur. Paucis igitur agamus de veneni hujus, cœterorumque naturâ, & breviuſculâ comparatione. Inter alias notas ſunt ſigna venenorum, inſignis faciei totiuſque corporis pallor, & extremorum perfrigeratio, quæ in Venereis ſunt maximè conſpicua. In venenis aſſumptis, natura materiam venenatam omni vi expellere nititur in ſuperficiem corporis & partes externas, undè maculæ variæ, papulæ, & exanthemata oriuntur: Similiter in Lue Venereâ prodeunt maculę, interdum parvæ, lentiginum inſtar, interdùm latiores; ęque modò rubræ, modò flaveſcentes; & primùm circà frontem ac tempora, deindè caput reliquum, tandemque per totum corpus diffuſæ: nec ſolùmmodò maculæ, ſed & puſtulæ & tubercula in cute erumpunt. Venenis per os aſſumptis, calidis dico & erodentibus, magnum exoritur incendium in faucibus, & ventriculo, atque inteſtina doloribus aut torminibus exquiſitis cruciantur; Lue infecti faucium inflammatione, & paulatim exulceratione, ſemper corripiuntur; ventriculus illorum ſenſim proſternitur; & quanquam artus dolorum ſævitiam & atrocitatem utplurimum ferunt, tamen plus ſemel novi, aut inteſtina, aut hypochondria eiſdem diris cruciatibus affecta, iiſque tempore veſpertino recrudeſcentibus, quos artus utplurimum & magis regulariter ſuſtinent. Denique Venena propria ſua & peculiaria medicamenta, ſive Antidota, ut ritè expellantur, requirunt; Lues, niſi propriis & quaſi ſpecificis Antidotis pernicies ejus virulenta depellatur, vulgaria omnia pharmaca, & methodos omnes quantumlibet doctas, ſolet aſpernari.

Sed natura hujus Veneni eſt alia atque alia, tum ſecundùm regiones magis ad Septentrionem aut Meridiem poſitas, tùm ſecundùm Temperamentorum varietates. Etenim in Hiſpaniâ & Luſitaniâ, de hoc morbo (ſæpe tam mitis iſte eſt illic) vulgò colloquuntur, quemadmodùm noſtri ſolent de Liene & Scorbuto. Siquidem illorum Medici ad febricitantes matronas nobiliſſimas ac virtute prędìtas accerſiti, ſolenniter quærunt, an Lue Venereâ laborent, ſicut noſtri de Catamenîis, quanquam & verecundè interrogant. Et in illis regionibus, ubi Veneni aliqua portio indeſinenter perſpirat, infecti multi ſeſe totam vitam hoc morbo comite ſatis placidè traducere nonnunquam poſſe, ſæpè confitentur. Apud nos verò longè aliter ſe res habet, & hæc Lues ferocem & immanem tyrannidem exercet. Nullus hic ſymptomatum & cruciatuum finis, niſi aſpera aliqua, aut diuturna mitior medicatio interponatur, donec aut dolores contorquendo, aut ulcera depaſcendo, aut ichor venenatus oſſa corrumpendo, miſeriis finem imponant; & lacerum putridumque cadaver tandem abjiciatur, pabulum ſanè ingratum, & vix vermibus acceptum.

Quinetiam juxta Temperamentorum diverſitatem

Venenum hoc diſſimiles vires apud nos obtiner. Temderies Melancholica, & Bilioſa ejus exterminationem ægriùs ſuſtinent, quàm Sanguinea, & Phlegmatica. Multò faciliùs reſtituuntur juvenas quàm ætate provecti. Idemque eſt dicendum, de Scabie, Herpete, & nonnullis aliis morbis varia temperamenta affligentibus. Et ſicut Temperamentorum differentia efficit, ut Cathartica longè diſpares effectus obtineant; hoc corpore mitiſſimis medicamentis facilè purgato, illo fortiſſimis ægre cedenti; utque idem dejectorium medicamentum eodem pondere diverſis hominibus exhibitum, in uno celerem ac violentam, in alio tardam ac mitem, & in alio nullam omninò operationem concitaverit, ita & de Venenis dicendum eſt, quod illa citiùs aut ſeriùs interimere ſoleant, non modò ex propriâ & innata vi pernicioſâ, ſed ſecundùm fortiorem aut debiliorem repugnantiam naturæ ejus, qui venenum accepit. Nam opinio iſta vulgaris ficta eſt & falſa, quæ *Indos*, ab iiſque *Italos*, ita artem veneficam ſtatuit calluiſſe; ut in ſtatum diem, aut tempus prædeterminatum, ſive fuerit ſeptimana, ſive menſis, ſive annus, Venenatos omnes certò conficere poſſint. Natura enim unius quàm alterius, quemadmodum dictum eſt de catharticis, veneno magis ſe opponit, & lethale virus reprimit, aut fruſtratur.

Sunt qui Luem arbitrantur, fractis & attritis ſenio viribus tyrannidem ſuam fermè omnem jam depoſuiſſe, & ad interitum ſuum cum ſenectâ demùm vergere. Eademque apud plures doctos ſententia jamdiu obtinuit, quandoquidem blanditiis verborum tàm literati quàm aulici ſpe vana ductis nonnunquam ſe accommodant, & gratiam lenociniis ſolent ſibi conciliare. Qui verò ſic ſentiunt, noſocomia hodierna pauliſper adeant, aut Chirurgos probos ac exercitatos conſulant; videant ulcera multiplicia, cancroſa, & depaſcentia, tophos & gummata, oſſium caries, & carnium putrilagines, videant tabes, lipothymias, cachexias, denique totam Pandoræ pyxidem ibidem apertam; exaudiant etiam horrendas miſerorum execrationes, gemitus acerbos, & ululatus permoleſtos; tandemque dicant, an Venus egregiâ illâ manſuetudine mancipia ſua hodierna excipiat; dijudicentque pariter, utrùm Mars an Venus plures ex numero viventium tollat; uter denique iſtorum amaſiorum exitium pejus & frequentius cultoribus ſuis inferat.

Quod ad Therapeiam attinet Luis. alii Salivatione curationem moliuntur; alii ſine Hydrargyro, & neſcio quibus ineptis Arcanis eandem audacter pollicentur; alii denique emeticis, & catharticis Mercurialibus, & Diætâ Sudorificâ intarcalatâ ſimilibuſque, venenum illud penitùs ſubigere annituntur.

Medici fermè omnes, totumque Chirurgorum ſodalitium, uno conſenſu, Salivatione tanquam breviſſimâ, & maximè efficaci methodo, Luis curationem aggrediuntur. Nec denegandum eſt cuiquam in Arte Medicâ mediocriter verſato, Salivationem eſſe omnium Methodorum quas hactenus excogitavit peritia Medica, maximè expeditam, atque efficacem, ad virus illud Venereum valdè obtundendum, & malignitatem ejus pernicioſam abundè frangendam, ſi minùs ea valeat non rarò ad venenum iſtud penitùs delendum. Certè in his regionibus Borealibus, frigoris prædominio obnoxiis, ubi labes Venerea tantâ immanitate ſævit, Salivatio præ aliis adhuc notis inducias maximè veloces, perniciei dilationem, & ſymtomatum omnium vehementium ceſſationem obtiner celerrimam; nec non in quibuſdam infectis, & potiſſimùm in junioribus, curationem perfectam aliquando complet, Sed ſi conderetur horrenda illa, terribilis, & nonnunquam intolerabilis medicatio, tantis cruciatibus & periculis extremis ſtipata, ſaltem exoptanda eſt, & omnium votis expoſcenda, alia aliqua jucundior methodus, tutior illâ minuſque moleſta.

Potentiſſimum, & efficaciſſimum Salivandi genus eſt id, quod per inunctionem Mercurialem excitatur, & quod ſolùm tanquam *dignum nodo cuneum* Sidenhamius noſter præclariſſimus laudat. Sed refert ſcire, attentèque contemplari, in quot vitæ diſcrimina Salivatio iſta conjicit infectos; quot ex eâ ſolent vulgò interire; quàm horrendas capitis, fauciumque efficit intumeſcentias, ſuffocationem repentinam frequenter minitantes, & vix fræno manûs perititiſſimæ rectè gubernandas. Nôrunt quidem aliptæ quàm pericoloſas diarrhæas, dyſenterias, lipothymias, in temperamentis maximè Mercurio repugnantibus, iſta crebrò producit; ſed aliam vix exercebunt artem, vix quærent aliptæ, niſi quam in tyrocinio à Magiſtris ſuis didicerunt. Tanta verò eſt in hoc Salivationis genere humorum fuſio, tanta ſuccorum omnium corporis ſæpe exantlatio, ut nil mirum ſit, ſi ſpiritus vitales unà diſſipentur; & maximè ſi in hac terrâ, aliter fæliciſſimâ, ubi Melancholia tantum obticet imperium, complures ex tàm rapidâ fluidorum profuſione ſuccumbant ac pereant. Quàm fugax ſcilicet voluptas acerbiſſimas ſuſtinet ſæpenumero pænas! Quanta curâ & induſtriâ Sirenum illarum veneficarum blanditiæ ſunt ab omnibus fugiendę, quicunque aut ſanum corporis temperamentum conſervare volunt, aut vitàm longævam jucundâ lenique ſenectute finiendam cupiunt.

Porrò ſi facultates Hydrargyri tantâ copiâ in corpus intromiſſi, ac ſanguinis motu circulari omnes corporis partes pervadentis, velut in Salivatione vulgari contingit; ſi illius vires naturæ humanę tam noxias, ac inimicas; ſi virus ejuſdem nervis & cerebro peculiariter adverſum, atteſtante id paralyſi, & tremoribus frequentibus; ſi onus & tormina, quæ ventriculo & inteſtinis vulgò infert; ſi pallidiſſimum plumbeumque colorem, quem vultui impertit; ſi denique quòd à veteribus omnibus medicis Hydrargyrum in catalogo Venenorum annumeretur, diligenter perpendamus: ſanè Medico probo incumbit, quando duobus Venenis tàm Morbi quàm remedii unà convenientibus ſit neceſſariò occurendum. de Antidoto aliquâ propriâ, ſalutari, & excellenti, ſollicitum eſſe. Et ſi tela ad hunc morbum ritè expugnandum magis apta & idonea unquam reperiantur, è Medicorum pharetrâ magis magiſque denuò inſtructâ, potiùs quàm ex aliorum quorumcunque ſive armamentario, ſive officina, ni plurimum fallor, certò extrahentur.

Et quicquid delirum vulgus, aliique nonnunquam ſaniore judicio prędìti, contrà ſentiant, ſanè neſcio, an quiſquam omnium morborum qui miſeros mortales ſolent excruciare, judicium acerrimum, Medici periti & exercitati, potiùs quam agyrtæ aut indocti alicujus artificis, requirat ac mereatur, quàm Lues iſta immanis & venenata.

Quanquam verò Salivatio omnibus aliis Methodis ubique palmam præripuit, tamen notatu dignum eſt, quod *Julius Palmarius*, Medicus Pariſienſis clariſſimus, & eruditiſſimus copioſiùs diſſeruit, qui Magni illius *Fernelii* fuit diſcipulus, & qui librum de Morbis Contagioſis, tùm doctè tum eleganter ſcripſit. Ille Salivatione, quantumlibet tunc populari, quantumlibet nunc vulgò uſitatâ, *vix conteſimum quemque* Lue correptum, perfectè ſanari tradit; ſed recidivo illos morbo, ex ſcintillis aliquamdiu conſopitis recrudeſcente, nonnunquam citiùs, nonnunquam poſt plures annos affici, & langueſcere. Atque *alii*, inquit, *decies*, *alii duodecies* ſuo tempore *Salivationem fruſtrà ſunt experti*, tantâ interim cum doloris acerbitate, malorumque miſerrimorum acervo, ut forti viro multò ſatiùs ſit ſemel mori, quàm vitam morte pejorem ſic proferre.

Ego itaque hęc animo diu multùmque evolvens, nunquam complecti potui, quamobrem *Fernelii*,

Palma-

Palmarii, aliorumque Medicorum doctiſſimorum methodi tutiores ac jucundiores tàm paucos ſectatores conſequutæ ſint, & praxi hodiernâ ita proſcribantur, niſi ob has potiſſimum rationes:

1. Medici illi præclariſſimi odio adverſus Hydrargyrum nimis acri flagrabant, propter noxas illas graviſſimas quas ſæpiùs infert corpori. Et *Fernelius*, primus omnium Medicorum curationem Luis ſine quocunque Mercurialium uſu interno, & fortè nimis temerè ſuſcipiebat, & palam pollicebatur; Amuletis ſuis ſelectis ac ſaluberrimis, Diætæ ſudorificæ, victui tenui & frugi, & catharſi intercalatæ ſolummodo confiſus. Et certè propter auſum ac tentamen tantum, tamque ſalubre generi humano, ſi fortè minùs fælix fuiſſet ſucceſſus, omni laude digniſſimus erit egregius ille Medicus, quanquam in peſtifero hoc morbo uſus illius medicamenti periculoſi, quòd à Plinio vocatur *Venenum omnium rerum*; ſummè neceſſarius nobis hactenùs videtur. Nam *malum ovum malo corvo* apprimè convenit. *Palmarius* autem Hydrargyroſi vulgari infenſus fuit, tùm ob perniciem ejus, tùm propter extremos cruciatus, doloreſque aſperrimos quos inuncti ſuſtinere neceſſariò damnantur; tùm denique, quia propoſita ſua curatio per Guajacum & Amuletum, aut per Alexipharmaca ſua Hydrargyro conjuncta tutior fuit, & longè ſalubrior inunctione vulgari, ſputantium vires exaurienti. Quocircà aliàs Luem extirpandi methodos, tutiores, ac magis ſalutares, necnon jucundiores, licèt nonnunquam paulò cunctabundas, fusè proponebat.

2. Chirurgi uno ore Salivationi præ aliis curandi modis favere videntur, aut quia præmiis donantur majoribus iſto modo valetudini proſpicientes, ſummâ cum aſſiduitate, infectumque ſub imperio quodam deſpotico vitæ ac mortis clanculum in conclavi, remotis aliis plerumque arbitriis præterquam nutrice, tamdiu tenentes; aut quia durante tyrocinio nullam aliam æquè certam Lui medenti artem illi hactenus didicerunt; aut quia aliam diſcere vix unquam volunt.

3. Quoniam Chirurgi technis ſuis hanc Medicinæ partem: quantum in illis fuit, tanquam ſibi jure propriam ubique arripuerunt; & Medici, ſive ob moleſtias tam fœdæ curationis; ſive aliis negotiis impediti, illam provinciam quaſi derelictam nimis neglexerunt, ac vilipendêrunt.

4. Quia curationes temporaneæ & Palliativæ in hoc morbo, ut in aliis nonnullis magis placent, ægriſque gratificantur, quàm Eradicativæ, quæ magis operoſæ ſunt, & exercitatione non parva egent. Quam ob rationem induciæ multorum dolorum graviſſimorum Narcoticis derepentè comparatæ, & ægrotantibus ſæpè magis placent, & medicis nonnunquam præferuntur, quàm quæcunque alia, permanentibus interim aliquamdiu doloribus, ſalutaris medicatio. His adde Salivationem ſymptomata omnia Venerea ita ut plurimùm tollere, ut nulla recidivæ ſuſpicio impræſentiarum reſtet, aut præmii procraſtinandi ratio convaleſcentibus ampliùs appareat.

Quod ad impoſtores illos imperitos, turpiſſimos lucriones, ac nebulones vulgares attinet, qui ſine Mercurio, ſine regimine, ſine quacunque moleſtiâ, & neſcio quibus *Arcanis* inſulſis, curationem breviſſimam, nec non infallibilem, omnibus Lue infectis cum inſigni impudentiâ publicè pollicentur, argumento ſunt Bacillino quam Medico digniores, & faſcibus Magiſtratuum aut colliſtrigio, prout veteratores perfidi, ſunt potiùs caſtigandi, quàm diſceptationibus, aut ullis rationum momentis accipiendi.

Denique tertium Lui Venereæ medendi genus, quod poſthabitâ Salivatione ſolenni per inunctionem inſtitutâ, & ſpretis deceptorum inſciorum in fallaciis, catharticorum aut emeticorum Mercurialium vi & efficacia: cum Diætâ è Lignis & Radicibus exiccantibus, ac regimine debito, conjunctorum nititur fuſiorem orationis copiam planè requirit. Sed nè tot impoſtores & agyrtæ dolis inſidiis ſuis hinc anſam aliquam avidè arripiant, vela dicendorum contraham, & pauca haud prorſus inutilia jam dictis adjiciam.

Et 1. Notandum eſt, Ligna exſiccantia, Gummi, corticem, & lignum Guajaci, lignum Saſſafras, atque Radices Sarſaparillæ & Chinę, tantum ferè emolumenti naturæ humanæ conferre, & debilitatæ ſuppetias ſalutares præbere; quantum damni & nocumenti Hydrargyrum corpori infligit. Sunt hæc ſalubria quædam hujus morbi venenati, licet imperfecta, pariter atque Mercurii ipſius Alexapharmaca, quandoquidem & citra Mercurii auxilium opera & oleum noſtrum ſine fructu perdi ſolent: Et quanquam illa ex ſe nunquam apud nos ſcopum attinguot, Hydrargiro prætermiſſo, venenumque Venereum nequeunt penitùs delere & extinguere, tamen robur nativum erigunt & fovent, palloremque huic morbo congenitum, in vividum ac ſanum colorem certo certiùs immutant.

2. Notandum eſt Cathartica deleteria dicta huic morbo expugnando, qui vires corporis validiſſimas ipſe infringit, & robur ſummum facilè comminuit, quandoque minùs convenire, quàm mitiora & blandiora medicamenta. Et quoties fortior & validior requiritur catharſis, illa longè tutiùs obtinenda eſt, in debilibus ſcilicet naturis. ſennâ, rhabarbaro, agarico, jalappâ, epithymo, polypodio, mannâ, hermodactylis, aut eorum quibusdam, additis etiam ceu ſtimulis, ſale mirabili, cathartico amaro, polychreſto, prunellę, aut cryſtallis tartari; his inquam, ſæpè ſecuriùs & commodiùs alvus movetur; neque plura eorum identidem reperita ita corpori imbellium nocent, quemadmodùm ſcammonium, colocynthis, & helleborus, quæ aut ventriculum conturbant, aut inteſtina corradunt, gravibuſque torſionibus excruciant, aut viſceribus omnibus partibusque principibus, malignâ ſuâ qualitate ſunt infenſa.

3. Quanquam Mercurialia, & Hydrargyroſis, in omnibus temperamentis Lue inquinatis indiſcriminatim vulgò uſurpentur, tamen notandum eſt, corpora craſſa, obeſa, phlegmatica, & frigida, ab illis maxime omnium lædi, & conſtat injurias inſignes quas Hydragyroſis talibus facit, vix unquam poſteà deleri; adeò ut non minus diſcriminis à medicamento quàm ab ipſo morbo illis contigirit. Atqui Sanguinea, Bilioſa, & præfervido calore redundantia corpora, incommodo minore Hydrargyri uſum paulò copioſiorem ſuſtinent, quàm aut priùs nuncupata, aut Melancholica Temperamenta. Etenim calida & ſicca viſcerum intemperies, contrariis quibus pollet facultatibus Hydrargyrum, corrigitur, emendatur, & nonnunquam inſigniter juvatur, atque bilis ferocientis acrimonia plurimùm demulcetur.

4. Quotieſcunque Lue jam pridem infecti, qui Ptyaliſmum priùs ſubierunt, aut qui aliis modis ad tempus tantummodò ſunt reſtituti, morbo recidivo è latibulis erumpente, aut novam formam ſortito, turbas novas commovente; quoties, inquam, illi in atrophiam, neque à Pulmonibus tabidis, neque à Lumbricis pendentem, inciderint, quanquam Diarrhæâ admodùm violentâ exhauriantur, à Narcoticis quibuſcunque abhorrendum eſt Medico, & reſtringentibus interdicendum. Nam Malignitate veneni Venerei intùs deliteſcentis ſic imminutâ, & per ſentinam corporis depoſitâ, propria Antivenerea optato eventu non diu fruſtrabuntur, & corpuſculum ſtrigoſum deleteriâ Lue pænè confectum, præter expectationem rurſùm pingueſcet.

Cùm virus Venereum ſit benè retuſum ac fractum, omniſque ſymptomatum ferocia refrænata; at fomes venenatus haud penitùs extinctus ſub cineribus deliteſcat,

Digitized by Google

cat, novos poſteà tumultus ſuſcitaturus: quemadmodùm & in aliis nonnunquam caſibus, ubi ſymptomata anomala, doloreſque vagi infirmos detinent, Medicamenta nervina, arthritica, amara, & antiſcorbutica *ſalubria*, aliquamdiu uſurpata, catharticis blandis identidem intercalatis, reliquias Veneni iſtius infracti tutò profligabunt, integramque tandem ſanitatem præ aliis reſtituere valebunt. Siquidem talia corruptelæ humorum deleteriç contraria, ſanitati tuendæ, amiſſæque recuperandæ, vitæ producendæ, ſtaminibuſque vitalibus tenuioribus confirmandis apprimè conducunt.

6. Infantes à nutricibus lactantibus inſecti, quanquam maculis, puſtulis, ulceribuſque ſcatent, quanquam & nocturnis illis doloribus erunt excruciati, facillimè omnium reſtituuntur. Farina ſarſaparillæ ferè inſipida, ſaltem nullo guſtu ingrato, aut faſtidioſo prędita, panatellis aut pulticulis ſuis, ut par eſt, *commiſta*, addito etiam, ventriculi gratiâ, Santali citrini polline, nullâ pariter nauſeâ donati, catharticiſque debitis intercalatis, tenerrimæ ætati, ut læté nonnunquam obſervavi, ſalutem perfectam reddidit. Quòd verò inſantuli à contaminatâ nutrice infecti, tanquam à Peſte quâdam, ſint ante inceptam curationem quamptimùm amovendi, non opus eſt ut admoueamus.

Denique 7. infectis, cùm curatio modis mitioribus magiſque benignis ac ſalutaribus quàm Salivatione illâ acerba & excrucianti inſtituatur, non eſt iis perſiſtendum ad certum quendam ac determinatum dierum numerum, ſed nunc breviùs, nunc diutiùs, pro ratione veneni, naturæque reluctantis, remediis immorandum, quouſque ſub regimine debito venenum penitùs ſubigatur, & ſymptomata omnia prorsùs evaneſcant.

Antequam finiam, nequeo tacitè prætermittere errorem popularem inſulſum, at valdè pernicioſum, qui longè latèque inauſpicatò increbuit. Nimirùm didicit, aut fortè audivit ignarum vulgus, ſi quiſpiam infectus cum ſanâ muliere mutuis amplexibus ſe comiſcuerit, à labe omni Venereâ ſe confeſtim fore tutos & immunes. Quot innocuæ virgines inter alias ex hoc ſtupido errore perierunt! Sed cùm ſanguinem pervaſerit virus peſtilens, & viſcera afflatu illo impuro imbuantur, credat etiam plebecula inſipiens pari ratione, ſe clavam *Herculi*, quod ajunt, fulmen *Jovi*, extorquere poſſe, & ſe montes excelſos, virtute cujuſdam incantamenti, poſſe radicitùs avellere, & alioverſùm transferre.

Ut verù finem faciam, nonnullis videri poſſum nimis acriter perſtrinxiſſe morbum Venere clementi prognatum, Deâ ſcilicet illâ amabili, cui tàm principes ſummi, quàm vulgus infimum, vota ſua nimis frequenter faciunt, & cujus illecebræ pectora ferè omnium ęſtu quodam impotenti facilè percellunt. Acriùs, inquam, hujus morbi ſævitiam perſtrinxiſſe videar, quam plurimi medicaſtri, qui eundem in poſtremis habere ſolent, ac pro nihilo, ut aiunt, ducunt; ut ſcilicet artis cujuſdam exquiſitæ, quàm alicubi didicerunt, oſtentationem glorioſè faciant; atqui ut reverà crumenas incautorum aliquando emungant, ut familiares ſuos opprimant, omniaque ad quæſtum commodumque proprium iniquè referant. At verò longè præſtat medico probo, liberalibuſque diſciplinis inſtituto, verum dicere, quàm quęſtu quovis duci, communique utilitati quàm ſuæ conſulere. Modici rerum ſtatûs modò res ſint benè partæ, nemini pœniteat. Nam pauca nonnunquam deſiderium explent, permulta animum tariſſimè ſatiunt. Paucitas rerum commodè benèque vivendo neceſſariarum facilè ſuppletur, vitiſque bonis rariùs deeſt. Sed in ſuperfluis accumulandis nullus vulgò finis graviſſimarum ſollicitudinum, nullum moleſtiarum maximarum tędium rapinarum terminus; quaſi dira illa execratio, aut faſcinatio, avaros injuſtoſque ſemper comitaretur, ut in opulentiâ inopes, in abundantiâ egeni vitam prorſus inquietam producere damnarentur. Pręcipiti curſu breviuſcula labitur vita. Nec magna pompa impedimentorum neceſſaria eſt, ut amæna ſit profectio, neque requiritur tanta viatici copia, ut breve iter conficiatur. Pręclarè illis actum puto, quibus in benè agendo deponitur vita. Nec ſapientibus *lugendam eſſe* corporis *mortem*, *quam* animæ *immortalitas conſequitur.* Etenim *tum demum nos vere victuros* conſtat, *cùm è vitâ hâc exceſſerimus.* Quid eò olim eximiè dixerit Philoſophus, (pectore ſpe tumido, conſolationis pleno, animoque futuris gaudiis admodùm aſpirante) in ſenectam vergens, & *Senectutem* ornatiſſimè laudans? *Si in hoc*, inquit, *erro*, *quod animas hominum immortales eſſe credam*, *lubenter erro: nec mihi hunc errorem, quo delector, dum vivo, extorqueri volo.*

Hactenus Clariſſ. Herris; cui ſubjungeremus aliquot lineas ex Clariſſ. Archibaldi Pitcarnii Opuſculorum Medicorum Editione tertia, anno ſcilicet 1714. publicatâ exſcriptas. Verùm cum hae minus elimata, ac ex ſchedis Autoris, poſt ejuſdem obitum indiligenter nimis exſcerpta viſa ſunt; ab iis abſtinendum credidimus.

LUPUS. *Vid.* CANCER.

LUPIA.

Vide ea quæ de hoc tumore ſub titulô *Atheroma* dicuntur.

LUXATIO.

De eâ pluribus agunt Hippocrates & Galenus Operum Editionis Charterianę Tom. 12. à pag. 287. ad pag. uſque 400. Verùm quandoquidem hujus apud Authores ſeculi proximè præteriti variæ ſpecies non parùm accuratè deſcribuntur, adjectâ expeditiori curâ, tam à Veteribus illis indicatâ, quàm etiam propriâ induſtriâ excogitatâ: commodum omnino duximus hiſce ſolos jam legendos exhibere; imò etiam ex ipſis Hieronymum Fabricium ab Aquapendente, & Joh. Municks tantùmmodò ſeligere. Veniat itaque primò,

HIERONIMI FABRICII AB AQUAPENDENTE,

DE LUXATIONIBUS, LIBER.

Cap. I. *De Definitione, Differentiis, Cauſis, & Signis Luxationum in genere.*

Luxatio, ſeu exarticulario, Barbaris diſlocatio dicitur; & prolapſus capitis articuli è proprio ſinu, in ſedem alienam. Dearticulatio enim ad motum deſtinata, conſtare è capite oſſis, & ſinu. In capite obſervandum, quod capita rotundiſſima omnes habent motus, ut in femore, humero; in ſinu, quod oſſa, quæ habent ſinum profundiorem, ut os coxendicis, minus apta ſunt luxationi; contrà, quę habent ſinum leniter cavum, ut ſcapula. Sed ne capita oſſium facilè è ſinibus excidant, adſunt etiam vincula, quorum alia ſunt orbicularia, quæ in omnibus articulis, & caput, & ſinum in orbe complectuntur, alia rotunda, quæ tantùm in iis ſunt articulis, qui ſerviunt motibus robuſtis; ut in femore, & genu; hęc profundo ſinu in caput ipſum inſeruntur. Qui igitur articuli utrumque habent ligamenti genus; vel qui orbiculare tantùm habent, ſed id arctius difficiliùs prolabuntur

labuntur. Eſt in articulis unctuoſus, & viſcidus quidam humor, ne oſſa perpetuo motu incaleſcant, & exſiccentur.

Summa luxationum genera tria ſunt; primum, cum oſſa dehiſcunt, quæ antea inter ſe juncta erant; quod tribus locis contingit; nimirum cum latum ſcapularum os ab humero recedit, aut radius à cubito, aut ſura à tibia, Celſo ita ſcribente, cap. 10. lib. 8. Rhaſi dicitur disjunctio, 15. Continentis. Alterum genus eſt, cum oſſa elongantur, propter mollitiem, & laxitatem, diſtenſionem ligamentorum, ob quam fit, ut caput oſſis aliquantulum promoveatur à ſinu, nec tamen excidat, ſed facilè poſſit excidere, juxta Avicennam. 5. 4. tractat. 1. c. 1. Hanc luxationem ſæpe vidi in mendicantibus, in carpo, & cubito. Tertium genus, propriè luxatio dicitur, cùm caput à proprio ſinu excidit; cujus nullę ſunt differentię, niſi ſecundùm magis, & minus, Paul. c. 11. l. 6. Si ergò caput è toto, & perfectè excidit è ſuo ſinu dicitur ἐξάρθρημα, Rhaſi, dislocatio; ſi ex parte, & imperfectè, dicitur παράρθρημα, Rhaſi diſtorſio. Utramque luxationis ſpeciem patiuntur articuli cubiti, manus, tibiæ, pedis, & digitorum; ſolummodo perfectam patiuntur duo, femoris, & humeri, cujus cauſa eſt capitum rotunditas, & ſuperciliorum in ſinubus tenuitas, unde fit, ut capita, quaſi in puncto attingant ſupercilia, & vel è toto prolabantur; vel rurſus in ſinum ingrediantur. Dicit tamen Hippocrates, quod etiam humerus, & femur poſſint ſecundùm magis, & minus luxari; quod de perfecta luxatione intelligendum, dum magis, vel minus à loco ſuo naturali diſtant. Gal. Com. 1. Lib. 4. de Artic. Porrò vera hæc luxatio quatuor modis fieri poteſt, in partem ſuperiorem, vel inferiorem, dextram, vel ſiniſtram, Galen. c. 4. lib. de Conſtit. at. addit, partem priorem, & poſteriorem; ſed os non poteſt excidere ante, vel retro; quia adeſt os immobile, quod reſiſtit; nam retro eſt os, cui innititur membrum, & quod reſiſtit oſſi comprimenti, dum movetur; ante, eſt os quieſcens, ſupra quod membrum movetur.

Primum genus luxationis fit tantum à cauſis internis, id eſt, ab humoribus remollientibus, & laxantibus ligamenta; reliqua duo genera, nimirum hiatus, & vera luxatio, fiunt tum à cauſa interna, ſcilicet, ab humoribus ad articulos fluentibus, qui cavitatem ſenſim implent, & caput oſſis à ſede deturbant ſua; tum ab externa, quę violentia quadam os loco movet, ut ſaltus, caſus ab altò, vehementiſſimus curſus. Et de his luxationibus, quæ fiunt à cauſa externa, nos tantùm agemus.

Luxationis autem ſigna varia ſunt. Primum, ſi pereunt motus articuli; nam quandiu motus non pereunt, licet luxationis ſit ſuſpicio, non tamen facta eſt luxatio; ſed hoc ſignum non ſufficit ſolum, addenda alia. Secundum ergò ſignum, eſt concavitas, apparens in loco inveſto, & contra eminentia in loco oppoſito; ſemper enim tumor eſt in ea parte, in qua os prorumpit, & ſinus, ea à qua receſſit; deprehenditur hoc ſignum viſu, & tactu, & magis in juncturis, aut ſua natura excarnibus, aut macie affectis. Tertium, membrum ferè brevius evadit: os enim prolapſum è ſede ſua, cùm non habeat reſiſtentiam, ſurſum trahitur à muſculis, id quod ſit in perfecta luxatione. Quartum, membrum luxatum ſano diſſimile apparet figurâ, ſitu, longitudine.

Perfecta luxatio ab imperfecta diſtinguitur intenſione ſignorum prędictorum. Si enim omnes motus articuli pereunt, membrum brevius redditur, eminentia, cavitas magna, & membrum admodum ſanò diſſimile, perfecta eſt luxatio. Contra, imperfecta Disjunctionis, in qua oſſa dehiſcunt, ſignum eſt certiſſimum, craſſities membri major facta, ſupra naturalem ſtatum, & qua capita oſſium conſiſtunt, extuberantia quędam major. Ea autem luxatio in qua membra fiunt longiora, ob remollitionem ligamentorum, cognoſcitur; primum, quia articulus veluti filo appenſus apparet, & huc illucque inordinatis motibus movetur, & vacillat, quia ligamenta ſunt luxata, & oſſa non amplius ſe contingunt. Secundò, dum comprimitur caput oſſis, membrum in ſuam menſuram naturalem redit; & ſi rurſus dimittatur, ad menſuram accidentalem revertitur. Poſtremo circa articulum undique cavitas generatur, in quam interdum etiam digitum immittere poſſumus.

Luxationis ablatæ, id eſt, membri bene repoſiti, ſigna ſunt contraria, quæ naturalem ſtatum indicant, ſi non amplius adſint ſigna, vel cauſæ luxationis. Prętetea Avicenna aliud adfert ſignum, nimirum ſtrepitum, & ſonum, qui ſentitur ab ægris, & aſtantibus, dum os in cavitatem redit. At hoc ſignum non eſt bonum, & exoptandum, cùm duas habeat malas cauſas. Vel enim fit ille ſtrepitus, dum caput oſſis alliditur ſuperciliis ſinus, unde ſupercilia tenuia, & cartilaginoſa rumpuntur, cavitatemque ſubeunt, prius quàm caput ingrediatur, & proinde vera repoſitio fieri nequit, quia caput ampliùs in cavitate ſua circumverti non poteſt, unde claudicant; vel fit ſtrepitus, quia caput oſſis contundit ſinum, unde ulcus poteſt excitari, & pars putreſcere, poſſunt cartilagines incruſtari, auferri à reliquo oſſe, & remanere os aſperum, unde motus ſequitur difficilis.

Cap. 2. *De Curanda Luxatione in genere.*

TRactatus de luxationibus verè chirurgicus eſt; quia in eo omnia à medici manu dependent, nihil à natura; quatuor enim ſunt ſcopi in luxatione, extenſio, repoſitio, deligatio, collocatio, Com. 52. 53. & 54. lib. 2. de fract. & Com. 21. l. 3. de iis, quæ fiunt in med. Extenſio eſt neceſſaria, quia muſculi trahunt os prolapſum, & membrum brevius reddunt, cùm non amplius habeat reſiſtentia. Deligatio etiam neceſſaria eſt, ne ob ligamenta laxata, & per muſculos extenſa facilè rurſus prolabatur.

Dicta autem quatuor ita ſunt adminiſtranda, ut & debita membri figuratio ſervetur, & pręcaveatur phlegmone; figurandum enim membrum ita eſt, ut dolore vacet; in extenſione quidem ſervandi ſunt muſculi ex una parte integri, ne ſcilicet caput muſculi ſit in parte interna; finis in externa; in deligatione, & depoſitione, figuram membri ſervare debemus, quę inter motus iſtius membri extremos eſt media. Phlegmone in luxantibus accidere ſolet ob dolorem, qui excitatur, & cùm fit luxatio, & dum facta eſt; cùm os in loco alieno muſculos, parteſque nervoſas comprimat, fit etiam dolor in extenſione, qua os reponitur. Præcavenda autem eſt phlegmone, quantùm ad partem recipientem, commoda figuratione; quantùm ad mittentem, id eſt, univerſum corpus, venæ ſectione, purgatione, diæta, de quibus alibi diximus.

His notatis primùm, extendendum eſt membrum, ſicut etiam in fracturis diximus. Secundò, reponendum placidè; ne fiat contuſio, vel attritio capitis, & ſinus inter ſe, vitanda capitis oſſis circumrotatio, ne frangatur ſupercilium. Tertiù membrum deligandum, ne rurſus prolabatur; deligatura igitur ita adminiſtranda, ut ſervet naturalem figurationem membri, & arceat inflammationem, exprimendo humores influxos, & detinendo influentes. Antequam autem fiat deligatio, oportet medicamenta apponere quæ phlegmonem prohibent, nimirum adſtringentia, quæ pręter hanc utilitatem, etiam laxata ligamenta contrahunt, & partem roborant; talia ſunt, ceratum Barbarum, diapalmæ, de minio, oxycroceum, ceratum ſimplex, ceratum roſaceum; unguentum roſaceum, vinum, poſca, vinum granato-

granatorum, ſuccus hypocyſtidis, decoctum corticum granatorum, balauſtiorum, cum ovi albumine. Componitur etiam medicamentum è bolo Armeno, ſang. drac. myrtillis, cortic. granat. pulverizatis, & miſtis, cum ovi albumine, ad mellis conſiſtentiam; exceptum hoc ſtupis pexis, circa articulum imponitur.

Quod ſi dolor adſit, hic indicat lenientia, & unctuoſa, id eſt laxitati vinculorum, & inflammationi contraria, unde ſic procedendum; ſi dolor ſit exiguus, parvi pendendus eſt, & admovenda adſtringentia, ſine unctuoſis, ut ſtupæ cum ovi albumine; ſi verò dolor ad ſe curationem trahat, pars prius inungenda eſt oleis dolorem lenientibus, quæ tamen vim habeant etiam adſtrictoriam, ut ſunt oleum roſatum, oleum myrtinum, maſtichinum, deinde medicamentum propoſitum imponendum, vel linteum cerato roſaceo illitum, cui ſuperponendæ ſtupæ jam dictę. In principio non ſunt uſurpanda cerata, quia propter duritiem comprimunt, & inflammationem movent, qua de cauſa Gal. ante deligationem apponit lintea aliquo ſucco tincta, ne comprimendo dolorem excitent.

His peractis, membrum deponendum in figura media, ne dolor excitetur, eritque poſitio mollis, æqualis, & ſurſum verſus.

Iam ergo oportet membrum deligatum, & quantùm fieri poteſt, immotum ſervare per tres, aut quatuor dies, tunc enim laxatis faſciis, & pruritu ob detentos vapores, excitato, ſolvendæ faſciæ; parſque pruriens aquâ calidâ perfundenda; ne tamen nimis calida aqua laxet ligamenta, quæ debebant potiùs aſtringi, propterea, pruritu non præſente abſtinendum à fomentis. In ſecunda autem deligatione, ſi dolor non adſit, poſſumus aliquod ceratum apponere, ut hyeme, ceratum Barbarum, æſtate, ceratum de minio, diapalma: hoc tempore etiam poſſumus plagulas, & ferulas è corio, aut denſa papyro apponere propter firmitatem capitis oſſis, & ita procedendum, donec membrum ſatis videatur robuſtum, quo tempore ſolvendum, & fovendum decocto abſinthii, roſarum, chamæmeli, muſci albi quemi, quæ corroborant; poſteà, appoſito cerato per aliquot dies, abſque deligatione membrum eſt conſervandum, & pręcipiendum ægro, ut operationes conſuetas exerceat, ſed moderatè. Hęc de curatione univerſali omnium luxationum recentium.

Luxationes vetuſtæ eoſdem habent ſcopos, quos tamen præcedit, mollitio, & diſcuſſio materiæ, quæ influit in articulum. Quamobrem, Rad. allthææ unc. vi. rad. cucum. aſinini unc. iii. fol. malvæ M. ii. coctis in aqua, & contuſis adde farinę fœnugræci, & ſeminis lini ana unc. i. ſem. olei communis unc. vi. axungiæ porcinæ unc. iv. Decocti prædicti q. ſ. Miſce, & fiat emplaſtrum. Utimur etiam Empl. diachyl. & ſimplici, & cum gummi, in callo majori, & duriori, prius tamen oportet, partem fricare digitis, inunctis œſypo humida, quin imò, & craſſam œſypum admovemus. Membrum ſæpe immergimus in loturis lanarum calidis, mane, & veſperi, per horam unam vel alteram, proſunt etiam luta thermalia, præcipuè D. Bartholomęi. Hęc ſunt emollientia.

Poſt hæc digerentibus utendum, qualia ſunt in naturis mollioribus, ceratum de betonica, in durioribus, emplaſtrum ſacrum, ante adhibitionem emplaſtrorum, fiunt fomenta è decocto chamæmeli, hyſſopi, betonicę, ſtœchadis; item è vino albo generoſo. In humoribus multis, & valde induratis, ſi modo prius remolliti ſint, uſurpamus fomentum, ſeu ſuffumigium è lapide pyrite, aut molari, item fomentum è decocto rad. cucum. aſin. althææ, ivæ, colocynthidis; quæ tum calore, & ſiccitate materiam diſcutiunt, tum proprietate eandem extra articulos ad ſe trahunt. Infunduntur etiam membra in aquis thermarum Patavinarum, maximè Aponitanis, & Montis ægrotorum. Suffumigantur quoque in foveis eorundem balneorum, è quibus halitus evaporat calidus, vim digerendi inſignem habens, his factis omnia reliqua adminiſtrare oportet, quæ in recenti luxatione.

Cap. 3. *De particularibus Luxationibus, & primùm de Luxationibus maxillæ.*

MAxilla luxata, & maſticatio tollitur, & locutio depravatur; raro tamen accidit ut ea luxetur; quia caput maxillæ, quod in cavitate continetur, undique oſſibus circumvallatum eſt; deinde maxilla plures, & validos obtinet muſculos, qui ipſam in proprio detinent loco; tum duo habet capita, quę non tam facile, ut unum, prolabuntur, ſuperque duos proceſſus acutos; quartò maxillam in unam tantùm partem, nimirum anteriorem, prolabitur, quintò, paucæ ſunt cauſæ luxationis maxillę.

Non enim luxatur maxilla, niſi proceſſus acutus ipſius elabatur infra os jugale, & non amplius ſurſum redire queat; deorſum autem labi proceſſus ille non poteſt, niſi in maxima oris apertione; & ſurſum redire nequit: niſi in oris diſtortione, ego tamen ſæpius vidi maxillam luxatam; cujus cauſa eſſe poteſt, frequens, & aſſiduus maxillæ motus, tum in mandendo, tum in loquendo, quo muſculi fatigantur, debilitantur, & ita occaſionem præbent, ut promptè maxilla luxetur.

Guilielmus de Saliceto, & alii Chirurgi, anatomes imperiti, ſcripſerunt maxillam luxari etiam ad partem poſteriorem, ſiniſtram, dextram, at hoc falſum eſt; nam poſt, impedit os; ad dextram; impedit caput maxillæ ſuiſtrum; ad ſiniſtram, impedit caput dextrum. Sequitur ergo, quod maxilla tantùm in priorem partem luxetur, Comm. 3. 4. 5. 6. lib. 2. de Artic. Celſ. cap. 12. lib. 8.

Luxatur autem vel utrumque ejus caput, vel unum tantùm. Si unum tantùm; 1. ea maxillæ pars prominet in partem anteriorem. 2. in partem luxatam mentum inclinatur. 3. ad partem contrariam parti luxatæ, os diſtorquetur, & maxilla diſtorta eminentior apparet. 4. ſub dentibus inciſoribus canini conſiſtunt. 5. in parte luxata proceſſus acutus eminentior apparet. 6. dentes non poſſunt committi. Si luxetur verò maxilla ex utroque latere, ſigna ſunt; 1. quod tota maxilla anteriorem partem prominet, neque diſtorta eſt, ſed recta. 2. os manet apertum. 3. proceſſus acutus ex utraque parte apparet promieentior. 4. dentes inferiores excedunt multò ſuperiores. 5. muſculi temporales interni admodum, & duri conſpiciuntur.

Hippocrates ſcribit, niſi confeſtim fiat repoſitio, oriri febres continuas, ſoporem, inflammationem, dolorem, convulſionem, bilioſorum ejectionem, & ferè decimo die mortem ſequi. Ego horum nihil vidi, licèt plures curaverim; credendum eſt tamen viſa hæc ab Hippocrate, præſertim cùm omnia hæc ratione contingant, propter affectos muſculos, & nervos primariò, & cerebrum per conſenſum.

In repoſitione maxillæ; faciendi ſunt motus contrarii iis, quos fecit maxilla, dum prolapſa eſt è proprio ſinu. Primùm maxilla elabitur in partem priorem; propellenda igitur in poſteriorem. Secundò in apertione oris deorſum trahitur; propellenda igitur ſurſum. Tertiò, muſculi ſurſum trahunt proceſſum acutum; deorſum ergo trahenda maxilla. Si ex una tantùm parte maxilla proruperit: propellenda etiam eſt ad latus oppoſitum. Incipiendum autem eſt à motibus poſtremis; & proinde, ſi utraque maxillæ pars exciderit, prima actio chirurgi eſt tractio, ſeu extenſio ipſius deorſum; ſecunda, retrò; tertia, ſurſum; ſi una pars exciderit, requiritur altera operatio, quę eſt repulſu ipſius maxillæ

xillę ad latera. Hæc ut præſtentur, oportet intra os immittere ambos digitos pollices; cum reliquis autem, apprehendi debet mentum exterius; tum maxilla trahenda deorſum, retro, & ſurſum, ſic facillimè, & citiſſimè reponitur. Oportet, ut miniſtet aliquis caput teneat; vel hoc ad murum applicetur, ne cedat, cum retro pellitur maxilla.

Facta repoſitione, ad capita maxillæ, id eſt ad tempora, imponenda ſunt, quæ inflammationem arcent; ut ceratum roſaceum, in valida diſtenſione, ubi majori opus eſt adſtringente, poſſumus admovere ſtupas, madefactas ovi albumine, additis, ſi opus eſt, pulveribus aſtringentibus. Oportet etiam inungere partes temporum, id eſt, totum muſculum temporalem, oleo roſ. lumbricato.

Deligatura fit hoc modo, faſcia imponitur ad mentum, ubi aliquantulum dehiſcet, ut hinc inde mentum apprehendat, deinde ex utraque parte ad aures, eadem faſcia reſcindenda, auriſque foras trahenda, poſt, liganda faſcia in vertice capitis, & ſic detinendus æger donec maxilla fuerit firmata; quod fit ſpatio unius diei, aut bidui, vel ad ſummum tridui, quo tempore, ſi periculum immineat, ægrum à cibis abſtinere optimum erit, nec dimittenda venę ſectio, & ea, de quibus in curatione luxationum univerſali diximus. Ego tamen, ut verum fatear, per unum ſaltem diem, medicamenta loco affecto adhibui, & tempore capiendi cibum, faſcias laxari juſſi.

Cap. 4. *De Luxatione Humeri.*

HUmerus eſt os magnum, rotundo capite donatum, quod inſeritur in ſinu ſcapulę inſculpto, leviter cavum. & obvolvitur caput hoc, ligamento tantùm orbiculari, eoque laxo ſatis Sinus circumcirca, habet quędam propugnacula, ad partem enim exteriorem ſcapula habet proceſſum quendam ſatis magnum, conflatum è ſpina ſcapulæ; in parte ſuperiori habet, partim quidem dictum proceſſum, partim claviculam, in parte interna habet proceſſum anchoroeidem, hinc apparet humeri caput facillimè luxari, Com. 3. lib. 2. de artic. eſt enim hic articulus uniformis, & ſimplex, non quemadmodum in genu, duplex; deinde humeri caput rotundum exiſtens, deſtituitur collo oblongo inſeritur in ſinum profunditate carentem, & hinc faciliùs elabitur, quam femur quod collum habet longum, & in profundum acetabulum inſeritur; tertiò, ligamentum hic tantum eſt ſimplex nimirum orbiculare, non etiam rotundum, ut in femore eſtque laxiſſimum, quartò articulus humeri ſatis eſt excarnis, & propterea faciliùs prolabitur è propria ſede, quàm articulus carnoſus. Poteſt autem humerus nonniſi ſub alam, id eſt, deorſum prolabi, quia ibi nulla ſunt propugnacula, ut in aliis locis, & humerus etiam ſuopte pondere facilè deſcendit, attamen Gal[illegible]s quinquies ſe vidiſſe ait prolapſum humeri in partem anteriorem.

Si ſub axillam prolapſus ſit humerus, figura ſano admodum diſſimilis apparet, deinde in ſummo humero cavitas inſolita apparet, ſub axilla verò rotunditas capitis, & duriries perſentitur, tertiò ſi humerus in loco naturali conſiſtit, proceſſus ſcapulæ ſuperior rotundus apparet, prolapſo verò humero acutus videtur, quia caput, quod rotunditatem efficiebat, jam prolapſum eſt, quartò, cubitus à coſtis valde recedit, & ad eas non niſi maximo dolore admoveri poteſt; quintò ęgri non poſſunt manum ad caput porrigere, quia humeri articulus non poteſt amplius ſurſum moveri, aliique etiam motus humeri multiplices impediuntur; ſextò brachium luxatum fit longius altero, ſi humerum tantùm deorſum prolabitur, at brevius fit ſi caput, poſtquam deorſum prolapſum eſt à muſculis ſurſum trahitur; ſeptimò, pars ad extremam maxillam plicas efficit, in humero luxato longè inferiores, & anterius, & poſterius quam in brachio ſano, quod ſignificat caput humeri inferius prolapſum eſſe.

Si humerus luxetur ad partem anteriorem, ſigna ſunt, quod in anteriori parte eminentia, in poſteriori, inſolitus ſinus conſpicitur; prętereà cubitus ad poſteriores partes vergit nec apparent ſigna luxati humeri ſub alam.

Hippocrates, ait humerum, & femur tantùm perfectam luxationem pati, cujus cauſam ſupra attulimus; quod verum eſt, ſi luxatio à cauſa externa oriatur, ſi verò cauſæ ſint internæ, id eſt, humores concreſcentes, & ſenſim incurati, hi dum caput paulatim recedere cogunt, poſſunt imperfectam excitare luxationem.

Modi, quibus humerus in alam luxatus reponitur, ferè decem ab Hippocr. enumerantur, lib. de art. qui ad tria genera commodè reduci poſſunt. Primus modus fit per circumrotationem, ſeu circumvolutionem, dum vel æger, vel medicus, manum omnibus modis adſtrictam, ponit ſub axillam, ut nodi medii caput humeri in cavitatem ſuam impellant, hic modus adminiſtratur tantùm in corpore puerili, & in iis corporibus, quibus laxa admodum ſunt ligamenta, & humida; at ſicut hoc modo facilè humerus reponitur, ita facilè rurſus excidit; hic modus ab Hippocrate dicitur, non ſecundùm naturam, quia non ita tutus eſt; nam dum circumrotamus caput brachii, per corpus ſcapulæ, facilè atteruntur membranoſa, & nervoſa corpora, item ſupercilia in ſinu, unde propter affluxum humorum medicum fruſtra eſt repoſitio.

Secundus modus fit viâ contrariâ prolapſui. Humeri caput ſi luxatur, primùm à ſinu recedit, & ſic in anteriorem partem movetur; deinde deorſum fertur; tertiò ad partem poſteriorem, id eſt, retrò à muſculis trahitur, differt hic modus à primo, quod in primo, per circumrotationem, fit motus per lineas curvas, in ſecundo per rectas. In reſtituendo ergo, etiam tres hi motus ſunt efficiendi, via prolapſui contraria. 1. à poſterioribus ad anteriora. 2. ab anterioribus ad ſuperiora. 3. retro. Primùm igitur Chirurgus apponet caput ad ſummum humerum patientis; deinde digitos ſub alam immittet; tertiò genu cubitum premet; hocque fieri debet ægro ſedente. Videamus jam, quomodo hæ operationes propoſitis indicationibus ſatisfaciant; primus motus, qui fieri debet in reſtitutione brachii, eſt ad partem anteriorem, & fit, digitis ſub ala poſitis; hunc motum roborat, & faciliorem reddit genu, quod cubitum ad coſtas premit, quia ab his nimis per prolapſum receſſerat, ſicuti enim dum caput in alam prolabitur, cubitus à coſtis removetur, ita viciſſim, dum ad coſtas impellitur cubitus, humerus in anteriora movetur; beneficio igitur digitorum, & genu, humerus à partibus poſterioribus movetur ad anteriores. Caput autem Chirurgi ſummo humero innititur; ne, dum digiti ipſum humerum trahunt ad partem anteriorem; reliquum etiam corpus ad eandem conſequatur, vel potius, quod ergo experientiâ didici, ne ipſa ſcapula, quæ mobilis eſt, conſequatur; articulus enim humeri luxatus, ſi non ſit recens luxatio, difficillimè reponitur, ob unicam hanc cauſam, quia dum fit extenſio ipſius humeri, non movetur humerus è ſuo loco præternaturali, ſed potius ſcapula movetur. Sic igitur Hippocrates primum motum efficit, id eſt, humerum ad partem anteriorem promovet reliquorum duorum motuum nullam facit mentionem; quoniam à muſculis efficiuntur; hi enim dum integri ſunt, & luxatio recens facta, humerum ſurſum trahunt, & in propriam ſedem reſtituunt;

modò

modò caput humeri non ſit impeditum, prout, dum conſiſtebat retro ſub ala, poteſt etiam hic modus alia ratione adminiſtrari; quia enim genu non adeò facilè humerum ad coſtas impellere poſſumus, pro genu miniſtrum ſubſtituemus qui manu cubitum apprehendat, & ipſum ad coſtas deducat. Eſt & tertia ratio, qua ſecundus hic modus abſolvitur; reducatur cubitus retro ad ſpinam dorſi, ſic enim humerus promovetur ad partes anteriores; deinde altera manu cubitus prehenditur, ut fiat motus ad partes ſuperiores; altera vero manu innixus fiat in ſummo humero, ne ſcilicet ſcapula moveatur, ut antea etiam diximus.

Tertius modus generalis, ſecundo addit extenſionem, quæ maxime neceſſaria eſt, ſi caput humeri in loco alieno jam ſit firmatum; accidit inſuper, quod muſculi ſemper ſurſum trahunt, unde oritur indicatio deorſum trahendi, per extenſionem. Abſolvitur hic modus vel ſine inſtrumentis; vel cum inſtrumentis.

Sine inſtrumentis, duobus modis; primus eſt, ſi patiens jaceat, & Chiturgus in eadem planitie ſedeat, apprehendens ambabus manibus brachium luxatum, & calcem apponens ſub ala, dextrum quidem, ſi luxatus eſt humerus dexter, ſiniſtrum, ſi ſiniſter, antequam autem calcem apponat ſub ala, neceſſarium eſt apponere pilam duram, qualis eſt palmaria illa, quę ab artificibus conficitur; hoc facto, miniſter alter debet oppoſitum apprehendere brachium, & deorſum trahere, alius vero habens faſciam, lorum, vel habenam, ſed firmam, ejus latitudinis, ut pilam comprehendat, ambo ejus capita ſurſum, verſus caput ægri trahere debet; deinde altero pede inniti ſummo humero luxato.

Conſiderandum autem, quomodo humerus his operationibus reponatur. Primus, qui trahit brachium, deorſum, & alter, qui ſurſum habenam trahit, efficiunt extenſionem, & motum deorſum. Motus ad anteriora fit, tum à pila, tum à calce, unde calx inſeri debet inter coſtas, & caput humeri, ſeu pilam, ut caput humeri prematur ad anteriora, pila autem ea ratione apponitur, ut quo pertingere non poteſt calx, propter cavitatem ipſius axillę, quę fit à tendinibus, & muſculis utrinque poſitis, pilæ tamen beneficio calx operari queat. Duo igitur motus fiunt à Chirurgo, primo deorſum, & ad anteriora, alter miniſter, qui ſurſum trahit habenam, efficit motum ſurſum, premens autem pede ſummum humerum, facit innixum, ne ſcapula conſequatur, terrius qui deorſum trahit humerum ſanum, id pręſtat, ne totum corpus ad extenſionem unà conſequatur.

Alter modus ſine inſtrumentis ſic fit; Homo; qui altioris ſit ſtaturæ, quàm patiens, alam ęgrotantis à terra ſublati, ponat ſupra ſuum humerum, ut ſic faciat extenſionem; deinde brachium luxatum adducat ad ſuum pectus, ut humerus ad anteriora moveatur; poſt, alius miniſter, ambabus ſuis manibus ad ęgri cervicem, & ſummum humerum retro poſitis, partem illam trahat, & premat ne ſcapula conſequatur, denique puer à tergo lateribus appendatur; ne pedibus terram tangat, ut prohibeat, quò minus totum corpus conſequatur. Hæc de modis qui fiunt ſine inſtrumentis.

Inſtrumenta, quibus fit repoſitio, vel tantùm ponuntur ſub ala, vel unà cum tabula adhibentur. Sub ala tantùm ponuntur Piſtillus, & Scala. Piſtillus, vel ejus inopiâ baculus involvatur linteo, ne propter lævitatem elabatur, deinde altero extremo ponatur ſub ala, altero terrę innitatur, ſedeat patiens ſi brevis ſit piſtillus, vel ſi longus, ſtet; poſtea miniſter brachium deorſum trahat & alter retro ſtans trahat, ſeu comprimat ſummum humerum, & cervicem. Denique teneatur firmiter humerus ſanus. Hic primum fit motus deoſum deinde ad anteriora, à piſtillo ad coſtas promoto, de reliquis motibus antea eſt dictum. Verùm piſtillus aliquo modo fallax eſt, fierique poteſt, ut in piſtilli uſu totum corpus circumvagetur; magis igitur laudatur ſcala, in qua gradus aliquis, in ſui medio habebit corpus quoddam rotundum, quod ſub ala ponetur, inter coſtas & caput; poſtea chirurgus brachium luxatum deorſum trahet; alius miniſter apprehenſa cervice, & ſummo humero, ſimiliter trahet ex alia patre; tertius apprehendet totum corpus, trahetque deorſum ex alia parte ſcalæ. Hic, modus anteferendus eſt priori, qui fit cum piſtillo, quia corpus firmius tenetur, ut circumvagari nequeat.

Si placeat inſtrumenta cum tabula adminiſtrare, Ita agendum. Tabula paretur paulò brevior binis cubitis, id eſt tam longa, quàm eſt brachium ipſum, lata 4. aut 5, digitos, prout brachium ægrotantis, aut craſſius, aut minus craſſum; craſſitudine tabula ſit duorum digitorum, aut paulo tenuior. Extremitas hujus tabulę in anguſtum finire, & aliquanto tenuior eſſe debet cum extante capitulo rotundo; & leviter cavo, ut aliquam capitis humeri particulam recipere poſſit, hęc extremitas inſerenda eſt ſub alam humeri luxati, Inter coſtas & caput humeri, reliqua vero tabula, per longitudinem brachii interna collocata, ligari debet, primum quidem ſtatim ſub capite humeri luxati, deinde ſupra cubitum; poſt ad carpum: ſic ergò tabulâ brachio affixa, reponimus humerum, ope aliorum inſtrumentorum, qua trium ſunt generum. Primum inſtrumentum fit è duabus columnis, & trabe tranſverſa, alligata ipſis columnis, quę trabs non erit rotunda, ſed ejus figuræ; cujus eſt tabula, major tamen, quoniam totum corpus debet appendi huic trabi tranſverſę.

Ad hanc trabem collocetur humerus luxatus, ut trabs ſit inter coſtas, & tabulam brachio alligatam; tamque altè alligetur columnis, ut patiens vix ſummis pedum digitis terram attingat, ſic collocato ægro, chirurgus ex una parte brachium deorſum trahet ex altera miniſter cervicem, & ſummum humerum amplexus, ægrum ſimiliter deorſum trahet. Dum chirurgi brachium deorſum trahunt; tabula etiam, unà cum brachio, ad coſtas trahitur; ubi autem inferior tabulæ extremitas ad coſtas adducitur, ſuperior rotunda pars facit motum contrarium, ita movet caput luxatum ad partem anteriorem, à quo motu facilè poſtmodum muſculi trahunt, aut ipſe chirurgus impulſum faciens reponit hoc modo caput oſſis.

Alterum inſtrumentum eſt ſedile Theſſalicum; qualia ſedilia in noſtris etiam regionibus fiunt, quorum reclinatorium eſt planum; ſupra hoc reclinatorium collocatur brachium, cum alligata tabula, & os reponitur, eo modo, qui in trabe tranſverſa explicatus eſt, Tertium inſtrumentum, eſt janua biforis brachium igitur; cum tabula alligata collocabitur ad tranſverſam illam tabulam, quæ conſiſtit in janua bifori, eo modo, quem jam attigimus in trabe tranſverſa, & ſedili Theſſalico.

Hi ſunt omnes decem modi, quibus reponitur humerus in alam luxatus; pręter quos & ſcamno utebatur Hippocrates, ubi majori opus erat robore.

Si humerus in partem anteriorem luxatus reſtituendus, faciendus eſt motus contrarius; & licèt membrum brevius non ſit redditum, quia tamen caput explicamus, & ſolvimus, efficienda eſt aliqua extenſio, ſed modica.

In genere autem ſciendum, ſi recenter humerus ſit luxatus, ipſis etiam digitis facilè reponi poſſe; at cùm vetuſta eſt luxatio, difficillimè reponitur; quia humerus firmam ſibi fecit ſedem, ita ut callo etiam quodammodo obduruerit, prætereà cavitas ipſa carne repletur, quæ os etiam repoſitum, nihilominus è proprio ſinu prolabi cogit.

Repoſito humero, eum deligare debemus, ante deligatio-

ligationem autem imponenda quæ phlegmonem arcent, & nimia laxata, diſtortaque ligamenta conjungunt; ut ſunt ea quæ ſupra propoſuimus, bolus Arm. ſang. drac. myrtilli, balauſtia pulverizata, ovi albumine ſubacta ad mellis conſiſtentiam, & cum ſtupa, aut linteis impoſita. Debet autem in humeri articulo pila confici è linteis convolutis, aut è ſtupa, quæ medicamentis modò dictis infecta, ſub ala ponenda; ne humerus, propter gravitatem, & ligamentorum laxitatem, turſus deſcendat; poſtea linteum latius, vino nigro auſtero expreſſum imponitur. Tertio loco faſcia circumducitur, quæ pilam conſtringat, & brachium ſemper ſurſum trahat, vel ſaltem conſervet, primum ergo media faſcia pilam apprehendet, & circumvolvetur ſemel, aut bis circa articulum; poſt ambo capita circumvolventur ad cervicem alterius lateris, exactis tribus, vel quatuor diebus, ſolvenda faſcia, & ſi timor inflammationis non præterierit, aut ligamenta nondum perfectè adſtricta ſint; renuvandum ſimile medicamentum, donec timor inflammationis receſſerit, & ligamenta roborata ſint; tunc enim abjectâ & faſcia, & medicamento propoſito; apponitur aliquod ceratum, hyeme quidem, barbarum; æſtate verò, diapalma.

Cap. 5. *De Cubiti Luxatione.*

CUbiti articulus difficillimè luxatur, & reponitur, ſecundùm Hipp. Lib. 2. de artic. Gal. lib. 1. de fract. primùm, quia eſt multiformis, & varius, non rotundus; ſecundò, oſſa articulum componentia, viciſſim ſe mutuò ſuſcipiunt, unde hic articulus dicitur ginglymoeides, quod factus ſit ad formam cardinum, tertiò ligamenta hujus articuli ſunt arctiſſima, poſtremò oſſa non ſunt duo, ut in pleriſque articulationibus, ſed tria, cubitus, radius, humerus, quæ mutuo membranoſis ligamentis ſunt connexa.

Niſi autem citiſſimè reponatur luxatus cubitus, vehementiſſimus ſequitur dolor, quia caput ipſius prægrande comprimit muſculos circumjacentes, & nervos ad manum excurrentes; alta quin etiam, acutaque ipſius ſupercilia eaſdem partes pungunt; præterea radius dolorem auget, ſi enim conſequatur, fiunt aliæ compreſſiones; ſi non conſequatur, fiunt multæ diſtenſiones, nervoſorum corporum diſtractorum, dolorem hunc ſequi ſolent febris, bilis vomitus, torpor, &c.

Cubitus luxatur ad partem anteriorem, vel poſteriorem; ad exteriorem, vel interiorem, & radius vel ſubſequitur vel ſubſiſtit.

Si radius ſubſequitur, tactu ſentitur diſtractio radii à cubito. Si laxetur cubitus in partem anteriorem, ſigna hæc ſunt, extremum cubitum flectere non poſſumus; brevior cubitus redditur, tumor inſolitus apparet in parte anteriori, & cavitas inſueta in poſteriori, & motus cubiti impediuntur. Si luxatio facta ſit ad partem poſteriorem, ſigna ſunt eadem, niſi quod tumor apparet in parte poſteriori, ſinus in anteriori. Si luxetur in partem exteriorem, eadem ſunt ſigna, ſed tumor in parte eſt exteriori, cavitas in interiori. Si luxetur in partem anteriorem, contrà.

Celerrimè luxatus cubitus eſt reponendus; aliàs enim propter dolorem, magna oritur inflammatio, ob quam cubitus luxatus celeriter callo obdureſcit, reſoluta materia tenuiore; maximè, quia cubitus excarnis eſt, nervoſus, frigidique temperamenti; induratus autem cubitus reponi nequit, niſi prius remolliatur ſupradictis remediis.

Si ergò cubitus luxatus ſit in partem priorem, primùm extenſio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, ſed in obliquum; ne in humeri caput attingu κορώνης, eſt id altum cubiti ſupercilium, & hoc per circumrotationem rumpatur; his factis, cubitus luxatus in partem priorem, reponitur quatuor modis. Primùm enim, ſi imperfecta ſit luxatio, ſolo cubiti inflexu ſubitò reponitur, ſecundò, in perfecta luxatione, fieri debet extenſio; deinde aliquod durum, rotundum corpus, è linteis convolutis, apponetur ad cubiti flexuram; tum inflectetur cubitus. Extenſio fiet à duobus miniſtris, quorum unus ſurſum trahet humerum, alius cubitum deorſum, ſed obliquè corpus autem illud rotundum, ad cubitum poſitum, comprimi debet, ut facta inflexione fiat repoſitio, tertiò, duo miniſtri ſimiliter extendent; habena verò ponetur ad cubitum luxatum; & infrà tam longa ligabitur, ut pes chirurgi poſſit ei, tanquam ſtapedibus inniti. Facta igitur extenſione, & habenâ deorſum tractâ à pede chirurgi; poſtea chirurgus manus apponet ad ipſum cubitum, & retrò comprimens, hunc inflectet; ſic enim reponetur. quartò, manibus ſolis hoc etiam fieri ſolet; facta enim extenſione, apprehendendo hinc humerum, & hinc cubitum, cubitus debet inflecti, & in propriam ſedem impelli.

Si luxatio fiat ad partem poſteriorem, obliquè facta extenſione, facilè ſolis manibus luxatio recens reponitur; & quia extenſio in hoc caſu, difficilis eſſe ſolet, quoniam muſculi extendentes cubitum exterius validiſſimi ſunt, chirurgi manus inungendæ erunt oleo, ut muſculi magis fiant ſequaces; & ſi robur manuum, in reponendo cubito, non ſufficit, utemur etiam organis, ut ſcalâ, ſcamno Hippocratis, &c. Si cubitus prolabitur in interiorem, aut exteriorem partem, facta extenſione, fiat impulſus cubiti in partem contrariam.

Repoſitione facta, imponenda ſunt medicamenta, quæ dolorem leniant, ligamenta laxa, & diſtorta contrahant, ac conſtringant, inflammationem arceant; quorum primum ſit ex oleoſis, reliqua adſtringentibus, ubi videndum quid magis urgeat. Si dolor adeſt, cum pulveribus adſtringentibus, & ovi albumine, miſcendum eſt oleum myrtinum, aut roſaceum, vel utendum eſt cerato roſaceo, inducto linteo latiori; deinde apponi debent ſtupæ, oblinitæ medicamento è pulveribus adſtringentibus, ovi albumine ſubactis, poſt congrua facienda deligatio, ſimilis ei, quam ſuprà in fracturis propoſuimus, ſemper mediam obſervando figuram.

Cap. 6. *De Radii luxatione.*

RAdius prolabi ſolet, potiſſimùm ad partem exteriorem. Signa ſunt, quod in exteriore parte tumor apparet, cubitus, & radius invicem dehiſcunt. Facta extenſione, propellitur intro facilè.

Cap. 2. *De Luxatione Carpi, ſeu Manus, itemque Metacarpi, & Digitorum.*

CArpus in ſe totus conſideratus, & cubito toti per diarthroſin connexus, poteſt excidere ad interiora, exteriora, anteriora, poſteriora, potiſſimùm tamen ad anteriora; tunc ſigna ſunt, tumor in partibus anterioribus, digiti non poſſunt flecti. Si luxatio fiat ad poſteriora, digiti non poſſunt extendi; quia tendines, & nervi ab oſſibus comprimuntur. Si luxatio fiat ad interiora, vel exteriora, tumor in ea parte, & ſinus in oppoſita apparet.

Quod ſi ergo facta ſit luxatio in partem anteriorem, aut poſteriorem, manus ponatur in tabula, ſupina, ſi luxatio ad anteriora, prona, ſi ad poſterio-

ra facta eſt; dein fiat extenſio à duobus miniſtris, trahentibus hinc inde, tum brachium, tum digitos. Dum fit extenſio, chirurgus articulum luxatum impellere debet ad partem contrariam, vel manu, vel, in robuſtis corporibus, calce pedis premendo. Celſus corpus aliquod durum, è linteis confectum, ad luxationem apponit, ea parte, qua premendum maximè eſt, ut ſic robuſtior fiat intruſio, & minor dolor. Si luxatio ſit in partem exteriorem, vel interiorem, facta extenſione, chirurgus impellere debet in partem contrariam.

Luxatio oſſium carpi, aut metacarpi, in illa, nulla facta extenſione; in hac, modica facilè reponitur, manu collocata in tabula, & ſuppoſitò corpore duro, ſicque manu, calce aut oſſibus in loca ſua protruſis, vel anterius, vel poſterius.

Digiti luxantur in partem anteriorem, poſteriorem, ad latera. Signa ſunt manifeſtiſſima quia articuli admodum ſunt excarnes. Facta extenſione ſuper tabula à duobus miniſtris, facilè os in contrarium impellitur, facta repoſitione, imponenda medicamenta, membrum deligandum, & deponendum, &c.

Cap. 8. *De luxatione Femoris.*

Femur habet caput rotundiſſimum, longę cervici adnatum, quod in ſinum profundiſſimum inſeritur. Alligatur autem femur cum ſuo ſinu, oſſis coxendicis duobus ligamentis, altero orbiculari, altero rotundo; hinc apparet ſolùm perfectam luxationem in femur cadere. non imperfectam, niſi ſit cauſa externa, ut etiam ſupra de humero luxato diximus. Prorumpit femur ad partem anteriorem, poſteriorem, exteriorem, interiorem; hoc tamen fit difficulter; primò propter muſculos robuſtiſſimos, & propter copioſam muſculorum carnem, quæ femur in proprio ſinu conſervat, ſecundò, propter profunditatem acetabuli; tertiò, propter duo ligamenta arcta, & brevia. Raro luxatur femur in partem priorem, & poſteriorem; quia in his partibus ſupercilium acetabuli eſt altius; ſæpe in exteriorem, quia hic minùs altum; ſæpiſſimè in interiorem; quia hic minimè altum; præter verò ſupercilium, ego ligamentum adeò rotundum, quod magis proximum eſt parti internæ, & proinde faciliùs permittit, ut femur luxetur in partem internam.

Si interius luxetur crus, longius altero apparet, capite ſ. femoris deſcendente, genu item in exteriorem partem prominet. ſicut etiam tibia, & pes; ſemper enim, ſi alterum extremum in partem aliquam elabitur, alterum extremum in oppoſitam declinat; unde ſi caput femoris interiùs dimovetur, genu, pes, tibia in partem exteriorem inclinat; præterea crura non poſſunt inflecti ad inguina, quia muſculi flectentes ſunt conſtricti, & impediti, quò minus poſſint ipſum femur attollere, & inflectere. Alterum ſignum eſt, quod è regione, quę eſt inter anum, & teſtes, tumor manifeſtus apparet, in exteriore parte ſinûs. Si femur exteriùs prolabatur, ſigna ſunt contraria; nam crus eſt brevius altero; quoniam caput elatius eſt ipſo ſinu; inter ſcrotum, & anum, pars in ſinum dehiſcit, juxta verò clunes, in tumorem attollitur, genu, pes, tibia interiùs ſpectant; ęgri crus furſum trahere poſſunt, quia muſculi flectentes non ſunt impediti, calx terram non contingit, ſed planta ima, quia crus brevius eſt redditum. Si in priorem partem elabatur femur, crus extentum flecti non poteſt, propter flectentes muſculos impeditos, & compręſſos à capite femoris, urina his ſupprimitur, quoniam caput femoris premit veſicam; inguina intumeſcunt; eò quod caput femoris in eam partem promotum eſt; nates rugoſæ, & excarnes apparent; quia femur totum, unà cum proceſſibus, promotum eſt ad partem anteriorem. Si in partem poſteriorem promoveatur femur contraria adſunt ſigna; crus extendi non poteſt quia muſculi extendentes, qui ſunt in poſteriori parte, comprimuntur, unde ad propria principia trahi nequeunt, deinde crus affectum redditur brevius altero crure; quoniam ſinus conſiſtit in inferiori parte, caput in ſuperiori; calx terram non contingit, inguina laxiora apparent, & per nates caput femoris eminet.

Femur luxatum, difficulter admodum reponitur; quia propter robuſtiſſimos muſculos extenſio fieri non poteſt; & augetur difficultas, ſi luxatio non ſit recens, quę callo obduruerit, propter humores circa caput femoris affluentes, & propter repletionem ipſius ſinus; repoſitum etiam femur facilè rurſus excidit, propter muſculos, jam imbecilles redditos, ut ponderoſum femur in ſua ſede continere nequeant, propter ligamentum etiam teres laxatum, vel ruptum.

Reponi femur poteſt, vel ſine extenſione, vel cum extenſione. Sine extenſione, duobus modis; qui tum locum non habent, niſi recentiſſima ſit luxatio, & modica, id eſt, parum diſtans à proprio ſinu, ac niſi ſit in corpore puerili. Primus modus eſt, ut circumrotetur caput femoris circa illud; quemadmodum etiam in luxato brachio diximus, nec ab hoc ſeparetur, niſi in ſinum perveniat: at hic modus non eſt tutus; quia metus eſt ne caput cum ſupercilio attritum, retundatur, aut frangatur. Alter modus eſt, ut ſubitò femur flectatur; nam & ſic aliquando reponitur ſecundùm Paulum, cap. 98. lib. 6.

Meliùs autem reponitur femur cum extenſione. Si ergo femur in partem interiorem ſit prolapſum, licet extenſione non videatur opus, cùm longius crus ſit redditum non brevius, ut in aliis luxationibus, in quibus muſculi moventes caput oſſis longè ſupra hoc habent originem, idcòque caput ſurſum trahunt, nihilominus modica fieri debet extenſio, quanta nimirum ſufficit ad caput fixum dimovendum, & extricandum. Manibus hæc fiet; ſi ſit recens, luxatio, ſi modica, & in corpore puerili; hoc autem inſtituetur modo; alter miniſter apprehendat corpus ægrotantis ſub axillis, & firmiter teneat, alter ſupra genu ambabus manibus ipſum apprehendat, & extendat: interim, dum fit extenſio, chirurgus femur ad interiora prolapſum impellat manibus ad exteriora, ſic extricatum caput, beneficio hujus impulſionis, ſurſum trahentes muſculi, facilè in ſuum ſinum reponent; vel, ſi debiles ſint muſculi, facilè chirurgus hoc præſtabit. Si corpus non ſit puerile, ſed robuſtum, majori egemus extenſione; quæ fit habenis, funibus, habena igitur ponenda eſt in ſpatio illo, quod interjacet inter genitalia, & anum; ita autem aptanda eſt habena, ne comprehendat caput oſſis; deinde alia habena alliganda eſt ſupra genu, aut etiam alia ſupra talum, & hæ habenæ duobus capitibus trahendæ, vel manibus tantùm, vel etiam ſcalâ, cujus uni gradui ſuperior habena alliganda, & ęger in ſcala collocandus; altero verò habena deorſum trahenda: poſſumus etiam uti ſcamno Hippocratis; hæ tamen valentes extenſiones potiùs locum habent in aliis femoris luxationibus, ubi in partem exteriorem, anteriorem, vel poſteriorem luxatur; tum enim facta extenſione, & capite in partem contrariam impulſo, à Chirurgo facilè reponitur. Poſt repoſitionem, apponenda medicamenta, quę phlegmonem arcent, dolorem ſedant, laxata ligamenta conſtringunt, & roborant, &c.

Cap. 9. *De Luxatione Genu.*

Genu non adeò facilè excidit; quia duo habet ligamenta caput, & ſinum duplicatum. Patitur autem imperfectam, & perfectam luxationem & labitur ad partem exteriorem, interiorem, & poſteriorem: Solus Celſus addit anteriorem, ad quam tamen difficulter genu luxatur, propter patellam, quæ validiſſimis alligata tendinibus, mirificè genu firmat in partibus anterioribus ut ad has non prolabatur, niſi adſit cauſa violentiſſima.

Species

Species autem hujus luxationis patent oculis, maximè; quia locus eſt excarnis, apparet enim tumor in loco inſolito, tunis in loco contrario; figura depravatur; motus debilitantur; & pereunt

Si luxatio ſit imperfecta; nulla aut exigua requiritur extenſio, ſed ſolùm impulſio ad partem contrariam, ſi perfecta, extenſio eſt neceſſaria; quę fiet manibus in recenti luxatione, & puerili ætate; miniſter trahat in ſuperiori parte, alter ſub genu, ad pedem; Chirurgus verò os impellat ad partem contrariam. In homine adulto, & magna luxatione opus eſt habenis; vel etiam machinamentis, præcipuè quę deorſum trahunt, & ſufficientem efficiunt extenſionem, &c.

Cap. 4. *De Luxatione Tali, ſeu Articuli pedis, & Digitorum.*

ARticulus hic poteſt erumpere in partem interiorem, exteriorem, anteriorem, & poſteriorem, ſi in partem interiorem, ima pars pedis in exteriorem partem convertitur: ſi in exteriorem contrà. Si in priorem, tunc latus ille, & robuſtiſſimus tendo in calcaneo durus evadit, & intentus; præterea pes minor ſit; quia tibia, & articulus promovetur in partem priorem, & multam pedis partem occupat, unde pes fit minor, & brevior.

Si in poſteriorem calx pene reconditur; quia articulus ad calcem elapſus eſt, præterea planta major fit, & pes videtur longior evadere, ſi hæc ſigna ſunt manifeſta; perfecta eſt luxatio; ſi obſcuriora, imperfecta.

Curatio non eſt difficilis, ſi debita adhibeatur, extenſio; manibus quidem in luxatione recenti, & corpore puerili; miniſter alter pedem manibus apprehendat, alter tibiam ſupra pedis articulum; & extendat; Chirurgus autem in partem contrariam impellat; ſi manibus non poteſt fieri proba extenſio, utimur habenis, in pede, & tibiis ſupra talum, in parte tenuiori. Si valentiſſima requiritur extenſio, uti poſſumus ſcamno Hippocratis; aut eo modo, quem Paulus præſcribit, lib. 6. cap. proprio.

Facta repoſitione, diutiùs eſt æger in lecto continendus, quam in aliis luxationibus, nimirum per quadraginta dies; quia talus totum corpus geſtat, ideòque niſi perfecte reſtituatur, id eſt, niſi ligamenta laxiora reddita, & muſculi diſtenti priſtinum acquirant robur; vel ægri in eandem luxationem recidunt, levi de cauſa; vel longo tempore pedem admodum debilem ſentiunt. Oportet ergo uti pulveribus adſtringentibus, ovi albumine ſubactis, & ſtupâ exceptis, circaque articulum impoſitis, ſi dolor adſit, etiam hunc lenientia requiruntur. Oſſa pedii, & tarſi tam robuſtè alligata ſunt, ut nunquam patiantur luxationem. Oſſa verò digitorum pedis rarò luxantur; quoniam multis, & iis validiſſimis ligamentis ſuffulciuntur; multis etiam tendinibus, reponuntur autem, ut in manu ſupra Cap. 7. docuimus.

Hactenus Hieronymus Fabricius ab Aquapendente. Sequatur jam Joh. Municks.

DE LUXATIONIBUS,

Cap. I. *De Luxationibus in genere.*

I. QUemadmodum in *Fractura* oſſium ſolvitur continuitas, ſic in *Luxatione* eorundem ſeparatur contiguitas. *Luxatio* namque, ſive *Exarticulatio*, Barbaris *Diſlocatio* dicta, nihil eſt aliud, niſi *Oſſis è ſua ſede in alienam Prolapſus, quo motus arbitrarius impeditur.* Propriè tamen *Ea* locum habet iis in oſſibus, in quibus repetitur ſtructuræ ratio talis, quæ ad motum manifeſtum eſt comparata; uti ſunt omnes articuli per diarthroſin conjuncti: videmus enim, quoties è ſede ſua excidant oſſa, motum articuli perire. In oſſibus verò per ſynarthroſin conjunctis, in quibus nullus adeſt ſenſui manifeſtus motus, non quidem ille abolerur, ſed propter tendinum ligamentorumvè compreſſionem oritur dolor, & actio partis impeditur, exemplo ſint oſſicula in carpo, & tarſo.

II. Dupliciter autem luxari oſſa contingit, ſecundùm magis & minus. Illa ſpecies perfecta eſt, oſſe extra ſuum locum planè collocato, quæ idcircò ἐξάρθρημα Græcis vulgò *Luxatio* ſeu *Diſlocatio* dicitur. Hęc verò imperfecta, quæ παράρθρημα Latinis *Subluxatio* nominatur.

Perfecta ergò Luxatio eſt, quum ligamenta ità relaxantur, vel diſrumpuntur, ut os extrà cavitatem ſuam planè deturbatum, & in alieno, nec conſueto loco ſitum ſit. Imperfecta verò dicitur, quum os è proprio loco non prorſus dimotum eſt; ſed partim extrà manet, partim intrà, ſinus ſeu acetabuli margini inſiſtens. Id quod accidit, aut quia violentia non valdè magna fuit, aut quia ligamenta firma ſolidaque reperta ſunt, nec admodum relaxata, ſed violentiæ quodammodo reſtiterunt. Pertinent huc *Diſtorſio*, *Perverſio*, & *Relaxatio* ſeu *Elongatio*; viz. cùm laxatis & longioribus factis ligamentis, articulus quidem ſecundùm longitudinem à ſua ſede quodammodo recedit, non tamen è toto excidit.

III. Verùm præter duplicem hanc, perfectam & imperfectam luxationem, ſunt & tria alia luxationis genera viz. in partem ſuperiorem, vel inferiorem, & ad latus, quæ probè cognoſci ac conſiderari debent, ut in proprium, naturalemque locum reduci ac reſtitui poſſint.

Adhæc aliæ Luxationes ſimplices ſunt, alię compoſitę. Simplices dicuntur, quæ nullam aliam affectionem conjunctam habent. Compoſitę verò, quibus unus vel plures affectus ſunt conjuncti; ut cùm ad luxationem vulnus, fractura, inflammatio, abſceſſus, vel aliud quid acceſſerit.

Denique & differunt Luxationes ratione cauſárum, quod nunc fiant à cauſis externis; caſu, ictu, ſaltu, violenta membri diſtorſione: nonnunquam ab internis; humoribus puta affluentibus.

IV. Enimverò Luxationum Cauſa duplex eſt, externa & interna. Externa luxationum cauſa, eſt caſus, ictus, ſaltus, extenſio & motus partis violentus, aut quidvis aliud ejuſmodi, quod vel ligamenta diſrumpit, vel extendit & relaxat, adeoque violenter os ſede ſuâ movet & expellit.

Interna cauſa, eſt humor ad articulum affluens, & ligamenta laxans, qui ſenſim adauctus, oſſis caput tandem foràs trudit.

V. Dignoſcitur autem Luxatio viſu & tactu. Tumor enim in ea parte in quàm oſſis caput excidit, appareat; cavitas verò in loco, è quo prolapſum eſt: idque eo faciliùs deprehenditur, ſi corpus non admodum craſſum & pingue ſit, aut locus excarnis. Deinde perfecta ſi ſit luxatio, membrum brevius redditur: quia prolapſum è ſede ſua os, cùm reſiſtentiam non habeat, ſurſum trahitur à muſculis, niſi ingens ligamentorum laxitas in cauſa fuerit, quod ultrà modum elongetur. Sed cùm luxatum membrum ſemper ſano diſſimile ſit, in ſitu, figura & longitudine; cum ſano & integro id comparandum, ut brachium cum brachio, crus cum crure in eodem homine. Inſuper cùm articulationes propter motum factæ ſint, ſi oſſis caput è naturali ſede excidat, motus articuli læditur; hinc ubi luxationis ſuſpicio eſt, motus tamen non læditur, luxationem nondum factam eſſe concludendum. Tandem quia è ſede ſua elapſum os partes ſentientes, in quas prolapſum eſt, tendines puta, nervos, muſculos comprimit, magnus

magnus inde excitatur dolor. Sin verò ſaltem ſit Subluxatio, ſymptomata hæc remiſſiora ſunt, aut quædam eorum abſunt.

VI. Prognoſtica Luxationis Signa ſunt, ex quibus vel periculoſam & curatu difficilem, vel lethalem eſſe luxationem deprehendimus. Hæc ex articulorum figura, item ex luxationis magnitudine, & cauſis: nec non morbis luxationi conjunctis, ac ſymptomatibus ei ſupervenientibus; denique ex luxationis tempore atque ex corporis habitudine, deſumuntur. Oſſa itàque facilius vel difficilius luxantur & luxata facilius vel difficilius in priſtinam ac naturalem ſedem reſtituuntur, vel ob majorem aut minorem ſinûs cavitatem, vel ob ligamentorum ac muſculorum validitatem aut laxitatem. Quibus igitur membrum robuſtum, ac ligamenta valida ſunt: articulus minus facilè excidit, & difficilius reponitur; ac repoſitus validius continetur. At quibus membrum imbecillius eſt: corpuſque mollius, & ligamenta infirma, facilius elabitur, faciliuſque reſtituitur; verùm reſtitutus minùs fideliter continetur. Hinc in corpore puerili & tenero oſſa luxata facilius reſtituuntur; reſtituta tamen minùs facilè retinentur. Contrarium accidit in adultis & corporibus robuſtioribus. Similiter illi articuli, qui profundiori ſinu reconduntur: pluribuſque ligamentis fulciuntur, difficilius luxantur, & luxati difficiliùs in priſtinum locum reſtituuntur. E contrario, qui planiori ſinu articulantur, paucioribusque ligamentis fulciuntur, facilius luxantur, luxatique facilius in priſtinum locum reſtituuntur. Inſuper quò longiùs à ſuo ſinu articulus excidit, eò difficilius reſtituitur; quò propiùs eò citius.

Luxationes, in quibus oſſium margines, ſive cavitatum ſupercilia abrumpuntur, peſſimæ ſunt, quoniam ſuo loco etſi reſtituuntur articuli; tamen non diu perſiſtunt, ſed leviſſima de cauſa iterum excidunt. Haud ſecus qui ob ligamentorum laxitatem elapſi ſunt articuli, licet reponantur, tamen rurſum facilè elabuntur.

Luxationes quibus dolor ingens, inflammatio, aut vulnus accidit, curatu ſunt difficiles, nec periculo carent, & ſine convulſionis, imò mortis periculo reſtitui non poſſunt. Monet quoque Hippocrates, quod, ſi febris articuli repoſitionem antevertat, nullum luxarum articulum in ſuam ſedem compellere conveniat.

Vetuſtæ item luxationes: & quę jam callo obduruerunt, & in quibus lentus humor articuli cavitatem replevit, nunquam, vel ſaltem difficillimè ſanantur. Omnis ergò luxatio ſtatim reponenda eſt.

Cap. 4. *De Luxationum Curatione.*

I. IGitur in omni Luxatione Curanda, Communis eſt Indicatio, ſcilicet *Luxati & ſuo loco moti Membri in propriam & naturalem ſedem Reductio*; quam operationem ἀρθρεμβολον Græci vocant. Hanc ſi cum fructu exercere deſiderat, is in primis omnium in corpore humano articulationum naturam noviſſe debet: Etenim per illam viam per quam exiliit, in ſuum locum reducendum eſt os, quod ſede motum fuit. Huic autem reductioni inſerviunt quatuor operationes; Extenſio viz. Repoſitio, Deligatio ac membri repoſiti Collocatio. Enimverò luxatum membrum, hâud ſecus ac fractum, tum ob tendinum contractionem, tum quoque ut oſſis caput ſuæ ſedi è directo opponatur, eſt extendendum.

II. Fiat verò *Extenſio* ſtatim poſt luxationem factam. Quod ſi propter Chirurgi abſentiam ſtatim fieri non poſſit, fiat die etiam ſecundo vel tertio, niſi ob accedentem inflammationem deſiſtere cogamur; die autem quarto propter exacerbationem nihil tentandum: obſervatum enim, quod ſi tentetur extenſio, reſtitutio feliciter non ſuccedat, ſed multa eam ſequantur incommoda. Unde Fallopius *Lib. de Luxationibus cap.* 3. „ moneo vos, *inquit*, ut habeatis ſemper rationem temporis, ad ſummum non excedentis diem tertium, & ſi tertius dies eſſet pręteritus; exſpectandus eſt terminus inflammationis, & tempus, uſque quo periculum non ſit de inflammatione, eſtque, monente Hippocrate *Lib. de Articulis*, dies ſeptimus. Et Tagaultius *Lib.* 5. *cap.* 4. hanc ſententiam continuat hiſce verbis: „ ſi antequam ad luxationem voceris, pars „ luxata dolore infeſtetur, aut inflamatione occupetur, non „ prius eam in ſuum locum reponere tentabis, quam dolor „ finitus fuerit, & inflammatio conquieverit. Si enim mem„ brum dolore aut inflammatione affectum diſtendendo la„ ceſſiveris, periculum eſt, ne convulſio, aut aliud pravum „ ſymptoma ſuſcitetur. In ſimilia verba erumpit Ambroſius Paręus, cum *Chirurg. lib.* 15. *cap.* 5. ſic inquit „ om„ nis luxatio reſtituenda eſt antequam inflammatio vene„ rit: quòd ſi jam illa adſit, de tollenda ſollicitum ſta„ tim Medicum eſſe oportet, de cætero Ægrum quieſ„ cere; ne ſi irritetur malum, doloris exacerbatio, convul„ ſionis, gangrænæ, & tandem mortis adſerat conſecutio„ nem; ut aliquandò à ſe obſervatum refert. Ergò ubi inflammatio, & alia prava ſymptomata ſedata & correcta fuerint, tum demum aggredienda luxationis reſtitutio eſt, ſi præſertim corporis & membri affecti habitus eam admittere poſſit. Adſtipulantur Joh. de Vigo *lib.* 6. *cap.* 1. Anton. Chalmæteus *Enchirid. lib.* 4. *cap.* 2. Scultetus *Armam. Chir. tab.* 28. & alii. „ Non ſine cauſa graviſſima Celſus *lib.* 8. *cap.* 11. & alii (inquit Fabritius Hildanus *Cent.* 2. *Obſ.* 40.) monent, in Dislocationibus, quicquid ſuo loco motum „ eſt, ante inflammationem reponendum eſſe. Sin illa „ adfuerit, quieſcere oportere, nec membrum laceſſere, „ uſque dum inflammatio finita ſit. Qui ſecus faciunt „ non leviora ſymptomata, imò & mortem nonnunquam „ inferunt; uti variis exemplis ibidem affirmat. Itaque ſi primis tribusdiebus fieri non poſſit extenſio, expectandum uſque ad ſeptimum aut octavum diem. Sed antequam tunc fiat extenſio, quia callus intereà generari incipit, præparandus eſt articulus ad indolentiam, & facillitatem reſtitutionis, calefaciendo, emolliendo, & laxando partes articuli; muſculos nempe, tendines, & ligamenta: ſi namque partes hę emollitę ſint, faciliùs & minore cum dolore extenduntur. Hæc autem articuli emollitio fit per *Fotum plurima Aqua Tepida*, vel *Decoctionis Malvæ, Altheæ, Violariæ, Florum Camomillæ, Meliloti, & ſimilium.*

Cæterùm Extenſio hæc fit, vel ſolis Manubus Chirurgi, aut ejus miniſtrorum; iſque modus Palæſtricus appellatur, quia in palęſtris luctantium membra luxata ſimpliciſſimo hoc modo reponebantur; atque convenit in mollibus corporibus, & ubi luxatio levis ac recens eſt; vel laqueis & Faſciis, nec non beneficio Scalarum, Forium, Piſtillorum, Inſtrumento Hippocratico ἀμβῃ dicto; qui modus Methodicus nominatur, & convenit pueris, fœminis, & maſculis jam robuſtioribus, & luxationibus mediocribus, non admodum levibus: vel Organis ſeu Machinis perficitur majoribus, & Organicus dicitur, ac adhibetur cùm difficilima & inveterata ſit luxatio. Hac de re conſule Hippocratem *Lib. de Fracturis, & Articulis.* Oribaſium *Lib. de Machinamentis*, Hildanum *Cent.* 5. *Obſ.* 69. & 86. Scultetum *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 1. & 3. *tab.* 22. *fig.* 1 & 4.

Quocunque autem modo luxati membri Extenſio fiat neceſſum eſt euſque fieri, ut inter oſſa liberum aliquod ſpatium relinquatur, ne in repoſitione oſſis caput atteratur, & ſinûs ſupercilia frangantur, unde ſymptomata gravia, & ſępè incurabilia eveniunt. Inſuper in Extenſione membri commoda figuratio obſervanda; rectitudo viz. tum ratione oſſium, tum ligamentorum, & muſculorum. Servatâ namque harum partium rectitudine, minore cum dolore & difficultate ſuccedit extenſio.

III. Extenſione ſufficiente factâ, os, quod proprio ſinu exciderit, vel reſtituendum per circumgyrationem,

vel

Digitized by Google

vel placidè ab ea parte, qua fuerit prolapſum, in contrariam impellendum, & tandem minimo, quam fieri poteſt dolore in proprium ſinum *Reponendum*, ne fiat contuſio, vel attritio capitis & ſinus inter ſe. Hi verò motus non ſemper neceſſarii ſunt; nam interdum, ubi extenſio facta, ſi muſculi priùs contracti tantùm remittantur, facilè ſuâ ſponte articulus in locum naturalem redit.

Quòd ſi & luxatio imperfecta, & os ex ſinu ſeu acetabulo prorſus excuſſum non ſit, neceſſe non eſt membrum extendere; ſed illud movendo & agitando leniter & aptè in ſedem naturalem, rectâ propellendo, vel placidè circumgyrando, manu dirigatur ac reſtituatur.

Articulum autem rectè repoſitum eſſe cognoſcitur, primùm ex naturali membri figura, quando nulla cavitas nulluſque circa articulum tumor apparet, quemadmodum ante reſtitutionem, ſed in omnibus ſimilis eſt ſanæ parti, aut parum admodum abeſt propter influxos humores, quumque motum amiſſum reductum membrum recuperaverit, deindè ex doloris remiſſione, quæ ſignum eſt inſeparabile: ſemper enim dolor ſedatus indicat reſtitutum eſſe articulum, licèt reducto membro interdum & dolor remaneat, quod priùs valdè læſi ſint muſculi.

IV. Repoſito verò in ſedem articulo, membrum ita firmandum, ut articulus iterum ex ſua ſede egredi non poſſit, cùm ob ligamentorum ac tendinum laxitatem facilè prolabi ſoleat. Id autem perficitur eodem ferè modo, ac in fracturis: primò enim antequam deligatio inſtituatur, Medicamentum apponatur, quod influxum humorum & inflammationem prohibeat, & laxata ligamenta adſtringere, partemque roborare queat; quale eſt *Oxycratum*, vel *Vinum Rubrum Adſtringens*. Hinc convenienter membrum deligandum per faſcias & Splenia, quarum beneficio in orbem munienda eſt articulatio, donec ligamenta debitum robur & adſtrictionem acquiſiverint. Ità tamen adminiſtranda *Deligatura*, ut articulus in ſua ſede conſervetur, ac humorum affluxus prohibeatur. Sique opus ſit, & membri figura ac ratio id patiatur, Etiam Ferulæ è denſa charta, vel corio, vel alia conveniente materia imponendę.

V. His peractis *Collocetur* membrum molliter ac æqualiter, tali figurâ, quæ ipſi ſano naturalis ſit, non doloroſâ, nec laſſitudini obnoxiâ. Et ſi pruritus, vel dolor, aliavè ſymptomata non urſerint, deligatio haud ſolvatur ante diem quintum, ſextum, aut ſeptimum: tunc enim laxatis faſciis, & pruritu, ob detentos vapores excitato, ſolvendę faſciæ, parſque pruriens *Aquâ Tepidâ* perfundenda, ut apertis leviter poris detentæ fuligines tranſpirare queant, adeòque pruritus mitigetur. Quòd ſi pruritus non ſit moleſtus, à fotu hoc abſtinendum. Hinc factâ molli Frictione, articulus leniter & hanc ad illam partem movendus, ne concreſcente in articulo humore, tendinibus ac ligamentis rigiditas tandem inducatur. Deindè impoſitis Spleniis *Oxycrato*, aut *Vino Rubro Adſtringente* madidis, membrum ut prius deligetur; ſed primâ paulò arctior ſit ſecunda deligatio. Atque ita porrò procedendum, donec membrum ſatis videatur robuſtum; quo tempore ſolvendum, & Ægrotanti præcipiendum ut conſuetas operationes moderatè exercere incipiat.

VI. Verùm accidit nonnunquam, ut Luxatio non ſit ſola, ſed aliis inſuper affectibus præter naturam; dolor puta, inflammatio, vulnus fractura, conjungantur. Sin ergò, antequam Chirurgus vocatur jam dolor & inflammatio partem affectam prehenderit, articuli luxati reſtitutio non tentanda, niſi dolor & inflammatio ſedata fuerint. Si enim antequam hoc factum fuerit, ea tentetur, metuendum eſt, ne ex tendinum & ligamentorum diſtenſione Convulſio, vel aliud periculoſum ſymptoma oriatur. Quamobrem nec extenſio, nec aliqua alia operatio locum habet; ſed in medio, minimèque doloroſo ſitu pars affecta deponatur, & Sectâ Vena, alvoque Clyſtere laxatâ, ei apponatur *Vinum Rubrum adſtringens*, vel Epithema ex *Aq. Fl. Sambuci, Aceto Roſaceo, Vino Rubro, &c.* v. gr.

℞. *Aq. Flor. Sambuci* ℥vij. *Aceti Roſacei* ℥iß. *Vini Rubri Adſtringent.* ℥iij. *Camphora* ʒiß. *Sacchar. Saturn.* ℈iß. *M. pro Epithemate.* Vel circumjiciatur Fomentum ex emollientibus, dolorem ſedantibus, & leviter reſolventibus; ex *Malva, Althea, Parietaria, Floribus Camomillæ, Sambuci, Roſar. Rubr. Summit. Anethi, & ſimilibus in Aqua Communi & Vino Rubro Adſtringente decoctis.* Sedatâ inflammatione, doloreque mitigato, extendatur, reponatur, deligetur, & collocetur membrum, ut in luxatione ſimplici.

VII. Sin inflammatio poſt repoſitionem ſuccedat, quod non rarò contingit, tum ratione violentæ extenſionis, tum doloris perpetui; inſtituendus eſt Victus Tenuis, Vena ſecanda, & Purgans Medicamentum exhibendum, moxque ſolvenda deligatio, etiam ſi ſit primo vel ſecundo die, & præſcriptum Epithema vel Fomentum imponendum, donec patiens levamen percipiat. Hinc membrum laxius deligetur paucioribus faſciis, idque ſingulis diebus faciendum, ad inflammationis uſque declinationem: qua ablatâ, obſervetur curandi modus nunc expoſitus.

VIII. Si Vulnus luxationi acceſſerit, ita ut articulus vel detectus, vel extra cutem protruſus ſit, affectus eſt admodum periculoſus, ac ſępè lethalis; cùm ex tendinum ac ligamentorum diſtenſione ſeu dilaceratione dolor, inflammatio, convulſio, febres acutæ, graviſſima adeoque ſymptomata excitantur; eſtque eò periculoſior, quò membrum majus eſt, ligamentaque & tendines circa id robuſtiores, unde humeri ac femoris luxatio cum vulnere plerumque mortem adfert. Eò etiam majus periculum eſt, quò vulnus articulo propius. Ideòque Hippocrates oſſium luxatorum cum vulnere repoſitionem, eorumque deligationem averſatur, ſoliſque dolorem lenientibus, & inflammationem tollentibus initio uti jubet, nihilque ex his tutò reponi poſſe putat, pręter digitos, manus, & plantas, atque in his ipſis etiam diligenter omnia peragenda eſſe præcipit. Neque enim vel digitus in quo minimum periculi eſt, reponi debet, cùm inflammatio adeſt, ſed vel antequam inflammatio accedit, vel cùm jam ſedata eſt, Multò magis in aliis articulis id faciendum, de quibus omnibus *Lib. de Articulis* §.74.76.77.78. ita inquit: „At verò quibus tibiæ oſſibus luxatis, ac ulcere inducto, articuli circa pedem penitùs emineant, ſive extra, tales reponere non oportet, ſed permittere ut quicunque velit Medicus reponat. Illud enim clarè ſcire oportet, quòd homo morietur, ſi repoſiti permanſerint. Sed & vita paucorum dierum his continget. Pauci enim ex ipſis ſeptimum diem transgrediuntur. Convulſio enim eſt, quæ ipſos occidit. Sed & cancerari contingit tibiam & pedem. Hęc ita futura eſſe certò ſcire oportet. Si verò repoſiti noo fuerint, & ne tentari quidem ab initio, pleríque ipſorum ſuperſtites evadunt. Eadem ratio eſt, ſi cubiti oſſa circa manus articulum ulcere facto emineant, ſive ad internam manus partem, ſive ad externam. Clarè enim noſſe id oportet, quod is morietur intrà paucos dies tali morte, qualis antea dicta eſt, cui repoſita oſſa permanſerint. Quibus autem repoſita non fuerint, neque repoſitio tentata ſit, hi multò plures ſuperſtites manent. Quibus verò tibiæ os, facto ulcere, circa genu eminuerit foràs, ſive ad externam partem, ſive ad internam; his, ſi quis reponat, adhuc promptior mors adeſt quàm aliis, etiamſi etiam illis prompta aderat. Si verò omiſſâ repoſitione medearis, ſpes quidem ſalutis hoc ſolo modo exiſtit. Verùm periculoſiora hæc oſſa ſunt, quantò ſuperiora ac robuſtiora, & à fortioribus elapſa. Eadem ratio eſt, & de articulis circà gibbum cubiti, & de cubito ac brac-

chio : quæcunque enim ex his luxata ulcere facto eminuerint, ea omnia ſi repoſita fuerint mortem inducunt : non repoſita ſpem ſalutis : claudicationem verò ſuperſtitibus. Lethaliores autem ſunt ſuperiores articuli, ſi reponantur. Sed & ſi non reponantur, periculoſiores iidem ſunt. At verò quibus articuli digitorum aut pedis, aut manus luxati facto ulcere eminuerint, oſſe non fracto, ſed circà ipſam connexionem avulſo, his ſi repoſiti permanſerint, adeſt quidem periculum convulſionis, ſi non benè curati fuerint : attamen operæ pretium eſt ut repoſitio fiat, cum prędictione, quod multâ cuſtodiâ ac curâ opus habet. Minimè primi articuli periculoſi ſunt : ſuperiores autem periculoſiores. Reponere verò oportet eadem die aut poſtridie : tertio aut quarto minimè. Quarto enim die maximè recrudeſcere ſolent. Quibus autem non ſtatim repoſiti fuerint, in his dictos dies tranſgredi oportet. Quicquid enim intra decem dies repoſitum fuerit, omne id continetur. Si verò repoſito oſſe Convulſio accedat, articulum ſtatim ejicere oportet, & calidâ quàm ſępiſſimè humectare, & totum corpus, & præſertim circà articulos, calidè & leniter ac molliter tractare. Verùm inclinatum magis quàm extentum totum corpus eſſe oportet. Exſpectandum tamen eſt, articulos circà digitos, qui reponuntur, abſceſſuros eſſe. Quare ſi non, propter vulgi imperitiam, Medico verenda eſſet accuſatio, nullum penitus reponere oportebat.

Quod autem Hippocrates in ſolis digitis faciendum conſulit, id nos in reliquis quoque articulis facere conabimur, *inquit* Tagaultius *lib.* 5. *cap.* 4. ac ſtatim quidem inter initia, dum pars adhuc inflammatione vacat, prolapſum cum vulnere articulum mediocri extenſione (validam enim extra periculum perferre non poteſt) reponere tentabimus. Quod ſi juxta animi inſtitutum evenerit, inflammationem ſolummodo arcere conabimur. Si verò inflammatio, aut convulſio, repoſito oſſe acceſſerit, rurſus id (ſi modò fieri ſine vi poſſit) ſuo loco protinus expellendum eſt. At ſi hoc quoque periculum metuamus, (non inflammatus articulus ſine vi fortaſſe cedet, & ſuâ ſede iterum propelletur) ſatius fuerit per initia in majoribus articulis repoſitionem differre. Ubi verò inflammatio conquieverit, (quod ſeptem aut novem dierum ſpatio contingit; tunc præfari oportet, quale periculum ex repoſitione ſit ſecuturum (& ſi non reponatur, hominem ea parte claudum ac mutilum omnino per reliquum vitæ tempus futurum : dein conabimur ſine violentiâ os in ſuam ſedem compellere. Porro ulceris curationem eandem, quæ propoſita eſt in fracturis cum ulcere, adminiſtrabimus. Omne autem membrum, quod cum vulnere loco motum, neque repoſitum eſt, ſic jacere convenit, ut maximè cubantem juvet; tantùm ne moveatur, nevè dependeat. Hęc Tagaultius : cui ut & Hippocrati ſubſcribunt C. Celſus *lib.* 8. *cap.* 24. Galenus *in Hippocr. de Articulis, Vido Vidio Interprete*. Ambr. Paręus *Chirurg. lib.* 15. *cap.* 5. Fallopius *tract de Luxation. cap.* 9. 10. 11. Cæſar Magatus *de Vulneribus lib.* 2. *cap.* 71. Sculterus *Armam. Chir. tab.* 28. & alii plures.

Ubi ergò articulus major reponi nequit, habitâ prius univerſalium & victûs ratione, membrum ſine omni extenſione & deligatione in media figura, vel de collo ſuſpendatur, vel leniter collocetur, ut immobile maneat, & dolorem non ſentiat. Impedienda interim inflammatio, & convulſio imminens, medicamento dolorem mitigante, leviterque repellente.

Sin verò (majoris pręſertim articuli) luxatio facta ſit cum vulnere, tendinibus dilaceratis, ac omnino diſruptis ligamentis, atque adeò oſſe detecto ac extrà cutem protruſo, eoque tandem ſphacelato, nulla curationis ſpes eſt, niſi quod ſupra luxatum articulum in parte ſana membrum exſtirpetur. Talem caſum nobis videre contingit Anno 1678. in Ruſtico, cui tibiæ os, ubi talo conjungitur, cum vulnere erat dislocatum atquè diſruptis articuli ligamentis detectum & extrà cutem protruſum ac brevi poſt canceratum. Quem cùm tractarem cum Chirurgo N. van Engelen, ſuaſi mox totius cruris prope genu amputationem, cui conſiliu cum Chirurgus obtemperare nollet, putans certò certiùs ſe hunc affectum curaturum, morbus indies auctus fuit, graviſſimaque acceſſerunt ſymptomata; ut tandem, cùm præ foribus mors videretur, vocatis inſuper Petro VVaſſenaar Medicinę Doctore, & Petro Curtio Chirurgo fuerit concluſum de cruris prope genu extirpatione; qua ſequenti die peractâ Patiens, qui duos pręter propter menſes miſerrimè decubuerat brevi reſtitutus eſt, & ligneo crure inſtructus etiam nunc inter vivos verſatur.

IX. Sed & nonnunquam accidit, ut Luxationi Fractura conjungatur. Quo in caſu membrum vulgari modo extendendum, & luxatus articulus in ſuum locum reponendus, oſſa verò fracta conformanda & componenda ſunt. Et primò quidem luxatus articulus, ſi fieri poſſit, reponendus, deinde fractura curanda, & utriſque conveniens deligatio adhibenda. Quod ſi ante fracturæ curationem, articulus ſine periculo reſtitui non poſſit, primò fractura coaptanda; deinde ubi callus generandus eſt, danda opera, ut etiam articulus luxatus reſtituatur.

X. Sin verò luxatio vel ob Chirurgi abſentiam, vel ob patientis negligentiam, vel ob præſentem inflammationem, aliamvè ob cauſam ſtatim non reſtituatur, Calloſa circà articulum contrahitur Durities. Eſtque calloſa hęc ſubſtantia vel dura ac lapidea, vel non ita dura. Idcirco articulus fovendus, vel *Aquâ Simplici Calidâ*, vel Fotu Emolliente, ac leviter admodum Reſolvente, ex *Althea*, *Malva*, *Violaria*, *Floribus Camomillæ*, *Meliloti*, *Radice Cucumeris Aſinini*, *Seminibus Lini*, *Fœnigræci* & *ſimilibus in Aqua Communi decoctis*. Poſt fotum articulus inungendus Linimento ex *Unguento Althea*, *Oleo Liliorum Alborum*; *Amygdalarum Dulcium*, aliiſque emollientibus.

Tandem ubi quicquid calloſum fuerit, emollitum & diſcuſſum eſt, ad partis extenſionem, & articuli repoſitionem deveniendum, atque reliqua facienda & adminiſtranda, ut in luxatione ſimplici. Quòd ſi, articulo reſtituto, callus oboritur, Patiens juxtà uſum emollientium & leviter diſcutientium, articulum, quantum poſſibile, moveat; quo motu callus digeratur.

Cap. 3. *De Luxationibus in ſpecie.*

CÆterùm inter præcipuorum articulorum dislocationes, primo loco occurrit *Maxillæ inferioris Luxatio*, qua & maſticatio tollitur, & locutio depravatur. Raro tamen accidit, ut ea luxetur, ob arctiſſimam ejus cum oſſibus temporum per validum ligamentum articulationem, & validiſſimum muſculorum eam ſurſum trahentium robur.

Hæc autem Luxatio vix aliam in partem fieri poſſe, quâm anteriorem, ejus cum temporum oſſibus articulatio abundè docet. Enimverò in partem poſteriorem luxari, non poteſt, quia temporum oſſis proceſſus obſtant, idque impediunt; nec facilè dextrorſum, quia ſiniſtrum maxillæ capitulum plurimum impedit : neque etiam ſiniſtrorſum, quia impedimento eſt capitulum maxillæ in latere dextro. Ergo in partem anteriorem maxilla tantùm luxari ſolet. Accidit autem iſta Luxatio, ſi proceſſus anterior & acutus infrà os Jugale elabitur, ut eo ita humilior fiat, ut ſurſum in ſuum locum amplius redire non poſſit. Aliàs enim

etſi

etſi proceſſus hic oſſe zygomatico humilius demittatur, non tamen ſtatim fit luxatio, ſed ore aperto ſuum in locum revertitur. Fit verò iſta Luxatio, vel in uno duntaxat latere, cùm ſolùm pars ejus dextra vel ſiniſtra elabitur, vel in utroque latere ſimul, cùm tota Inferior Maxilla è ſede ſua excidit.

II. Cauſa hujuſce Luxationis frequentiſſima, ſi non unica, eſt nimia oris apertio & diductio, quæ plerumque fit oſcitando, ita ut proceſſus acutus; qui *Corone* Græcis dicitur, oſſe jugali humilior fiat, ſimulque in latus convertatur. Nihilominus tamen ligamentorum laxitas, nec non muſculorum debilitas, cauſæ eſſe poſſunt adjuvantes, quod maxilla dislocetur.

III. Maxillam autem è ſua ſede excidiſſe cognoſcitur, quòd in anteriorem partem promineat, ejuſque proceſſus acuti exſtent juxtà articulos maxillę luxatos. Si namque proceſſus acutus ex oſſe jugali excidat, neceſſe eſt, ut ibi emineat, quod in homine non ità obeſo & viſu & tactu facilè cognoſcitur. Os manet apertum, unde loquela impeditur, & ſaliva Ægro invito effluit.

Si ex una tantùm parte Maxilla luxata fuerit, ipſa cum mento in contrariam partem, qua luxata non eſt, inclinatur, os diſtorquetur, unde dentes nec committi poſſunt, nec paribus ſuis reſpondent, ſed ſub inciſoriis, canini conſiſtunt: Inſuper in parte luxata protuberantia notatur, ac muſculus temporalis rigidus admodum apparet.

Si verò in utroque latere ſit luxata, tota cum mento, & quidem rectà, in partem anteriorem ſive ad pectus prominet, os apertum relinquitur. Dentes inferiores longiùs quidem, quàm ſuperiores excedunt, è regione tamen ſibi invicem, inciſorii inciſoriis, canini caninis reſpondent: juxtà malas in utroque latere eminentia apparet, quam proceſſus acutus efformat, muſculique temporales, quorum tendines hic proceſſus excipit, intenti, rigidique conſpiciuntur.

IV. Periculo interim non vacat Maxilla, ſive ex altera tantùm parte, ſive ex utraque luxata. Facilior tamen reſtitutio eſt, ſi in uno duntaxat latere luxetur: ſin verò in utroque ſimul luxatio ſit, difficilior, periculoſa, ac interdum lethalis eſt; præſertim ſi quàm celerimè non reponatur, cùm muſculi! omnes, quibus maxllla continetur & movetur, intendantur admodum, hinc & dolores, inflammationes; febres continuæ, graviſſimaque alia ſuperveniant ſymptomata.

V. Maxillæ luxatæ repoſitionem eleganter docet Hippperates *Libr. de Articulis* §. 26. quem ſecutus eſt C. Celſus *lib.* 8. *cap.* 12. Nimirum videndum imprimis, an ex altera tantùm parte fuerit prolapſa Maxilla, an ex utraque. Si in utroque latere luxata ſit, in humili ſede Æger collocetur, ejuſque caput vel ad parietem, interjecto pulvinari duriuſculo, urgeatur, vel à miniſtro, à tergo Ægri collocato, ut immobile maneat, teneatur; hinc Chirurgus utriuſque manus pollicem linteo obvolutum dentibus molaribus imponat, reliquis verò digitis maxillam ad mentum extrinſecus apprehendat, ſicque eam primò deorſum trahat, mox in partem poſteriorem adigat, tandem ſurſum pellat, ſicque eam reſtituat.

Sin in uno tantum latere fuerit Luxata, reponitur Maxllla in partem oppoſitam protrudendo, quod non ità difficulter fieri ſolet. Imò vel colaphus gravior eam non ſemel reſtituit.

Repoſitione facta, conveniens Deligatio facienda, quæ fiat Faſciam imponendo ad mentum, ubi aliquantulum dehiſcat, ut hinc inde mentum apprehendat: deindè ex utraque parte ad aures eadem faſcia reſcindenda, aureſque foras trahendæ; hinc liganda faſcia in capitis vertice, eaque non ſolvenda donec maxilla fuerit confirmata, quod bidui, tridui aut ad ſummum quatridui ſpacio fieri ſolet. Interim à ſermone multo, oris diductione, & oſcitatione, durorumque ciborum maſticatione Patiens abſtineat, & liquidis contentus ſit.

VI. Interdum & *Clavicula* ſede ſuà dimovetur, id quod Galenus *in Comment. ad Hippocratis Librum de Articulis* ſuo exemplo probat, ubi prolixè recenſet, quomodo ſibi in Palęſtra hic articulus ita luxatus fuerit, ut inter acromium & jugolum trium digitorum intervallum intercederet, & quid circa ſe actum ſit.

Luxatur autem Clavicula, quin potius ſubluxatur, vel in commiſſura ejus cum ſterno, vel ubi ſcapulę acromio jungitur, ex caſu, aut violento quovis extrinſeco ictu, ſeu percuſſione, laxatis, extenſiſque conjunctionis ligamentis, hinc & è ſede ſuà paululum claviculâ avulsâ. Raò tamen id accidit, propter firmam cum utroque oſſe connexionem.

Quum ergò Clavicula ſubluxatur, manifeſte elevata conſpicitur. Ac quando ſummus humerus à proprio loco fuerit dimotus, acutior apparet, & extare videtur os, quod recedit, ſinuſque unde excidit, perſentitur, adeò ut imperitis luxati brachii ſuſpicionem præbeat: ita Ambr. Paræus *lib.* 15. *cap.* 11. teſtatur, ſe multos Chirurgos noviſſe, qui decepti luxationem juguli pro ſummi humeri luxatione habuerint.

Subluxata Clavlcula facilè admodum reponitur, & in ſedem naturalem revertitur, ſed vix unquam in ea ſervatur, undè neceſſariò ſive plus minus à ſuperiore parte prominet, ſæpèque contingit, Ægrum manum neque ad caput, neque ad os movere poſſe. At circà ſternum ſi ſubluxatio facta ſit, & promineat clavicula, nullum inde relinquitur detrimentum.

Ut autem reſtituatur ſubluxatum hoc os, brachium extendendum, & clavicula in ſuum locum repellenda eſt. Quod fit, ſi Æger ſopinus jaceat, pulvinari duriuſculo ſcapulis ſuppoſito, ut ſcapula thoraxque ad exteriora protuberet, & attollendo, deprimendo, aut protrahendo brachium antrorſum, retrorſumque, prout dislocatio exegerit, manuſque volâ comprimendo, os hoc in ſuam ſedem compellatur. Dein ſplenia multiplicia imponenda, ac pars arctiùs vincienda, ſi forſan reſtituta Clavicula in ſede naturali ſervari, ac confirmari queat.

VII. *Dorſi Spina* è moltis componitur *Vertebris*, quæ peculiari articulatione, mediantibus quatuor obliquis proceſſibus, nec non ipſo vertebrarum corpore, inter ſe cohęrent & connectuntur, ut ad inflectendum, in anteriora præſertim, apta ſit; & ne ſedibus ſuis in iſto motu excidant Vertebræ, multis variiſque ligamentis inſuper firmantur. Quandoque tamen cauſarum prętenaturalium violentiâ è ſua ſede quodammodo exturbantur & ſubluxantur; raò autem perſectè dislocantur. Enimverò perfecta Vertebrarum Luxatio fieri nequit, niſi diffractis apophyſibus; nec non penitus divulſis cartilaginibus ipſi vertebrarum corpori adnatis, quibus in parte anteriore eę inter ſe connectuntur.

Fit autem Vertebrarum Spinæ Subluxatio vel in partem anteriorem vel in poſteriorem, vel io latera; ex caſu viz. percuſſione, nimia inflexione, ac ſimilibus cauſis violentis.

Cæterùm quòd Vertebræ ſuo loco motæ ſint, viſu & tactu explorari poteſt. An etiam verſus interiora, vel exteriora, vel ad latera ſubluxatæ ſint, viſu dignoſcitur.

Atqui curatu admodum difficilis eſt hic affectus, pręſertim ſi malum recens non ſit. Si autem plures Vertebræ ordine ſeſe conſequentes ſimul ſubloxentur, minùs periculoſum eſt, quàm ſi una ſaltem luxetur: una namque vertebra ſi loco moveatur, cùm in acutum angulum deſinat, ſpinalem medullam comprimit, eamque valdè lædit: at ſi plures ſimul loco ſuo quodammodo excidant atque angulum obtuſum efficiant, minùs ſpinalem medullam comprimunt.

Perfecta verò quandò contigit Vertebrarum Cervicis aut Dorſi Luxatio, lethalis eſt. Etenim ſpinalis medulla, nervique ab ea oriundi ita comprimuntur, ut

ſpiritus animales in partes inferiores influere nequeant, hinc & reſpiratio tollatur, & cæterę partium inferiorum actiones mox ſileant.

Vertebrarum autem Cervicis Subluxatio quandoque fit verſus poſteriora, quandoque verſus anteriora. Verſus poſteriora ſi fiat, ſpinalis medulla comprimitur, mentum ad pectus flectitur, unde & loquendi & ſpirandi potentia tollitur, homoque non rarò jugulatur. In anteriora ſi fiat Cervicis vertebrarum Subluxatio, collum diſtorquetur, caput moveri nequit, facies livet, locus affectus dolet, & ſpirandi ac loquendi difficultas adeſt. Malum tamen minùs periculoſum eſt, quàm integra luxatio. Statim autem iis occurrendum: quod fit, ſi Æger in humili ſede ſedeat, Chirurgi verò miniſter ſcapulas deprimat, at ipſe Chirurgus caput utrinque ad aures apprehenſum elevet, & variè moveat, donec vertebra ſuo loco reſtituatur; quod ubi factum, caput ſine dolore iterum movere valet Æger.

Ubi Dorſi Vertebræ extrorſum Subluxatę ſunt, Æger ventri incumbat ſuper Scamnum Hippocratis, (vide Sculteturn *Armam. Chir. tab.* 25. *fig.* 2.) hinc miniſtri duo vinculis duobus, quorum unum ad axillas, alterum ad oſſa innominata, firmatum ſit, fortiter partes Ægri extendant, quò is in totum quoad ſpinam elongetur, Chirurgus autem ipſe protuberantes Vertebras manu intropellat.

Ad interiora verò facta Spinę Dorſi Subluxatio pro incurabili ab Hippocrate *lib. de Articulis*, Paulo Ægineta *lib.* 6 *cap.* 117. Avicenna *lib.* 4. *fen.* 5. *tract.* 1. *cap.* 21. & aliis meritò habetur. Fabritius Hildanus tamen *Cent.* 5. *Obſ.* 69. aliquid tentandum cenſet; primò quidem extenſione, & Spinæ nunc in dextrum, nunc in ſiniſtrum latus concuſſione, nec non linteo ſub ventre poſito, ejuſdem in altum elevatione, per inſtrumenta ab Oribaſio & Paræo depicta. Deindè dorſi inciſione uſque ad vertebram ſubluxatam, & vertebrę, quæ poſt inciſionem aptis tenaculis apprehendenda eſt, in altum elevatione, ſed modus hic tutus vix videtur, modò non ſit planè impoſſibilis.

VIII. Inſuper & *Coccygis Os* luxatur extrorſum & introrſum, Extrorſum quandoque Luxatur fœminis in partu difficili, quibus tamen facilè, faſciâ circà nates validè conſtrictâ, reſtituitur. Introrſum quoque Luxationem patitur, quę ut reſtituatur, digitis tam in anum immiſſis quàm extus applicatis euſque moveatur, donec debito ſitu locatum ſit, uti latius videre eſt apud Jobum Meekeranum *Obſerv. Chirurg. cap.* 56.

IX. *Coſtæ* etiam nonnunquam Luxantur à caſu aut percuſſione, nunc ſuprà, nunc infrà, nunc intrò. Si ſuprà, vel infrà, vel in latus fiat Coſtæ Luxatio, inæqualitatis viſu & tactu deprehenditur, & hinc cavitas, illinc extuberantia apparet. Si intrò luxata ſit, ſaltem cavitas obſervatur.

Sequuntur autem varia Luxatas Coſtas ſymptomata; difficultas ſpirandi, thoracem movendi, & corpus erigendi, dolor pleuritidem referens, inflammatio, febris: hinc ut quamprimum ſuę ſedi Coſta reſtituatur, danda operą. Et ſi Luxatio ſit in partem ſuperiorem; Æger rectus ſuſpenſis ex janue vel feneſtræ parte ſuperiore brachiis ſtatuatur, & coſtæ capitulum extrà vertebram eminens comprimatur, donec in locum ſuum redeat. Sin verò in partem inferiorem Luxata ſit Coſta, Æger pronus incurvetur, manubus ſuprà genua innixus, interim Chirurgus coſtam luxatam manu in locum naturalem comprimat, At intrò facta ſi ſit Luxatio, incurabilis & ferè lethalis eſt, cùm manuum opera nihil præſtare poſſit. Volunt tamen, ut Emplaſtrum aliquod validè adhærens apponatur, quod ſæpius violentiâ ſummâ avellatur, ſi forſan hoc modo reſtitutio ſequatur.

X. *Humeri Os* capite ſuo rotundo, cartilagine undique obducto, ſinui cervicis ſcapulę perfectiſſimâ omnibus motibus obeundis abſolvendiſque accommodatiſſima, articulatione committitur. Cumque ſinus hic non altè ſatis pro excipiendo humeri capite exſculptus ſit, ne frequentibus luxationibus articulus hic foret obnoxius, provida natura duobus ligamentis validis, lato viz. & rotundo, duobuſque ſcapulæ proceſſibus, acromio cum eoque conjuncto claviculę capite; & coracoide dicto proceſſu, nec non muſculis, deltoide pręſertim ac bicipite, cavit, & inſuper pręter cartilaginem, quo ſinum hunc incruſtavit, aliam in ambitu adjunxit, quę ſinui quidem haud adnaſcitur, ligamentis tamen adſtricta craſſior incipit, ſenſimque verſus centrum extenuatur. Nihilominus verò cauſa violenta ſi accidat, articulus hic excidit non ſolùm, ſed & reliquis frequentius & facilius.

Excidit articulus hic ferè ſemper in unicum tantùm locum; deorſum ſcilicet in alam, ſeu ſub axillam. Adeò autem rarò in alium locum luxatur, ut ſcripſerit Hippocrates, articulum hunc, qui cum lato ſcapularum oſſe conjungitur, ſe noviſſe uno tantùm modo excidere, nempe in alam; in locum verò ſuperiorem, aut exteriorem, vel interiorem nunquam, aut ſaltem rariſſimè. Enimverò prolapſus humeri in partem ſuperiorem manifeſtè impeditur à ſcapulæ proceſſu, acromio dicto ubi cum clavicula jungitur; at in locum exteriorem articuli hujus egreſſus prohibetur ab eodem ſcapulę proceſſu, muſculoque bicipiti; in interiorem verò, ſeu anteriorem ne oſſis humeri caput prolabatur, ſcapulæ proceſſus caracoides avertit: ut adeò cum Hippocrate affirmare liceat; in partem inferiorem plerumque humerum luxari, cùm nullum ibi adſit propugnaculum, quod hanc prohibere poſſet diſlocationem.

XI. An verò Humerus ſaltem luxationem perfectam, an etiam ſubluxationem patiatur, quæritur? Reſp. articulum hunc ſubluxationem nonnunquam pati; imò frequentius ſubluxatur humerus, quàm alius quivis articulus, quia caput ejus rotundum deſtituitur collo oblongo, inſeritur in ſinum exilem, profunditate carentem, minimeque majori huic capiti reſpondentem, & hinc faciliùs deſcendit, parumque elabitur tantum, ac in margine cervicis ſcapulę ſubſiſtit. Atque talis humeri ſubluxatio haud ita difficulter reſtituitur; viz. levi factâ extenſione; per ſimplicem circumgyrationem.

XII. Cauſa humeri luxationis violenta plerumque eſt; caſus nempe, percuſſio, brachii vehemens extenſio, aut diſtorſio, &c. Humerum verò ſub alam prolapſum eſſe, facilè cognoſcitur, & monſtrat id certiſſimum, proprium, & inſeparabile ſignum: nimirum quid rotundum ac durum ſub axilla ſenſibiliter tactui obvium. Quibus tamen & alia accedunt: luxatus namque humerus ſi cum ſano comparetur, diſſimilis admodum apparet, quoniam cavitas inſolita eſt in humeri ſummo, videturque is extare, & acutior, nec rotundus, ſicut ſanus conſpicitur; cùm humeri caput, quod rotunditatem faciebat, jam ſit prolapſum, & in inferiore loco recipiatur. Inſuper prolapſum brachium ſano longius eſt, manumque ori admovere Æger nequit.

Gracilibus porrò ac macilentis faciliùs Humerus luxatur, & luxatus facilius reponitur; at difficilius in ſua ſede detinetur. Carnoſis autem ſicuti rarius quidem luxatur, ſic difficilius in propriam ſedem reſtituitur; at reſtitutus minore cum moleſtia ſervatur. Recens quoque Humeri Luxatio facilius reponitur, antiqua difficilius, & repoſita iterum excidit, quoniam ſcapulæ cervicis ſinus calloſâ repletur ſubſtantiâ quę, ſi os reponatur, iterum è proprio ſinu prolabi cogit.

XIII. Igi-

XIII. Igitur ut prolapſus Humeri articulus in ſuam ſedem reſtituatur, prius aliqua humeri extenſio facienda, ut verſus principia ſua retracti muſculi elongentur, adeoque luxatus humerus ſuo loco ſic reponatur. Sunt autem varii reponendi modi, ut videre eſt apud Hippocratem *Lib. de Art.* §. 2. 3. 4. Ambr. Paræum *Chirurg. lib.* 15. *cap.* 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. & alios. Horum tamen quoſdam, quique minorem requirunt apparatum, ac tutiſſimi ſunt reſenſebimus.

Primus modus fit cùm miniſter articulum humeri validè detineat, Chirurgus brachium deorſum trahat, hinc idem in ſinum ſuum elevando reponat Scultetus *Armament. Chirurg. tab.* 23. *fig.* 3.

Secundus modus fit per Calcem: hac ratione. Æger humi reſupinandus eſt, ac inter alæ cavitatem, ſcilicet inter caput humeri & coſtas pila mediæ magnitudinis adaptanda. Chirurgus interim Ægro ex adverſo ſedens calcem ſuper pilam alæ ſubjectam applicet, & ambabus manubus humerum deorſum (cùm caput ejus muſculorum vi ſurſum tractum ſit) trahat; calce verò eundem ſurſum compellat, ſicque in propriam ſedem adigat.

Tertius modus fit per Scalam, (de qua Scultetus *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 3.) eſtque tutus etiam: & ſatis commodus. Erigatur nimirum Scala firma, ſuper cujus gradum altiorem rotundum quoddam corpus quod Patientis alę adaptari, humerique caput propellere poſſit, deligetur: ad ima ſcalæ ſubſellium locetur, cui pedibus inſiſtat Æger, poſteà ala ſuper corpus illud rotundum ponatur, brachium luxatum à Chirurgo deorſum trahatur, humeruſque inde commoveatur. Interim ſanum brachium à miniſtro ex oppoſita parte etiam validiſſimè deorſum trahatur, mox ſcabellum pedibus Ægrotantis ſubtrahatur, ut è ſcala pendeat, hacque ratione humerus reſtituatur.

Quartus modus à pręcedente non multum differt, & piſtillo perficitur. Viz. molli aliquâ faſciâ involvatur Piſtillum, atque latus inter & humeri caput dimittatur. Sit autem ejus longitudinis, ut homo ſtans propemodum ex eo pendeat. Quod brevius fuerit homo ſedeat ſic, ut vix humerum ſuper piſtillum injicere poſſit: deinde brachium juxtà piſtillum extendatur; alter verò corpus in alteram partem adigat, manubus ad collum plicatis.

Commodior autem videtur quintus modus, qui fit per Humeri ſuppoſitionem; ſcilicet validus quidam & altioris ſtaturæ vir Ægrotantis alam ponat ſuper acuminatam humeri ſui partem, Humerumque Luxatum verſus pectus ſuum validè trahat, humerum ſuum elevando, ut ab eo Æger quaſi pendeat. Interea miniſter alius ſcapulam deorſum comprimat, brachiumque variè moveat, uſque dum omnia ritè reſtituta.

Sextus modus omnium commodiſſimus fit per Gloſſocomum, ſeu Ambi, ab Hippocrate deſcriptum, & à Paręo emendatum; de quo videantur illi: ut & Scultetus *Armam. Chir. tab.* 21. *fig.* 7.

XIV. Humero in propriam ſedem reſtituto, mepiocris magnitudinis pila ex molli lana, & tenuibus linteis facta alæ ſubjiciatur, ne humerus propter gravitatem, ligamentorumque laxitatem rurſus deſcendat. Dein Spleniia *Vino Rubro Adſtringente* aut *Oxycrato* madida luxato, at nunc reſtituto humero imponantur, tum ad arcendam inflammationem, tum ad relaxata ligamenta roboranda. Tandem Faſcia longa, duobus capitibus prędita, ita circumjiciatur, ut pilam conſtringat, humerique articulum comprehendat; quæ deindè ad alteram alam, ab eaque ad ſcapulas, rurſuſque ad ejuſdem humeri caput tendat, tum ad oppoſiti lateris cervicem vergat, ſæpiuſque eodem modo circumagatur, adeò ut pilam non ſolùm conſtringat: ſed & brachium ſurſum trahat, vel ſaltem conſervet. Cubitus ſimiliter ad pectus adducatur, & faſciâ in orbem circà corpus porrectâ deligetur., ſicque vinctus humerus commodè contineatur. Elapſis verò tribus, quatuor, vel quinque diebus, ſi vincula laxiora ſint facta; vel inflammtioni ſuſpicio adſit; ſolventur faſciæ, & pars affecta ut prius deligetur, donec articuli ligamenta robuſta ſatis evaſerint.

XV. *Cubiti Articulatio* ex duobus Brachii oſſibus, *Radio* & *Ulna*, ac inferiore capite oſſis humeri, fit per Gynglymum, *hoc eſt*, eam articulationis ſpeciem, qua oſſa ſe mutuo excipiunt, & viciſſim excipiuntur ab aliis. Sinus enim habet humerus parte inferiore duos, quorum anterior ſive minor proceſſum cubiti anteriorem, cùm brachium inflectimus, ſuſcipit; poſteriorem verò, ſive majorem, quem cubitum vocamus, cùm brachium extendimus, poſterior ſinus admittit. Pro radio excipiendo humerus etiam capitulum peculiare exterius dictum, obtinet. Inſuper articulum hunc validiſſima membranoſa ligamenta firmant, roborantque. Ex quibus omnibus colligere licet, eum difficillimè luxari, cùm multiformis & varia ſit horum oſſium conjunctio. Nihilominus tamen quaquaverſum Cubitus Luxari poteſt, antrorſum, retrorſum, extrorſum, & introrſum: quandoque cum radio, aliquando ſine eo; nonnunquam radius è cubito abſque ulla ejus luxatione recedit.

Cubiti luxatio alia completa perfecta eſt, (inquit „ Paræus *lib.* 15, *cap.* 31.) alia imperfecta, Hęc ut „ facilè & levi quadam ex occaſione incidit, ſic facilè „ reſtituitur. Perfecta contrà, ut difficulter fit, ſic non „ ita facilem habet repoſitionem; pręſertim niſi inflam„ mationem pręveneris: ſuborta enim inflammatio re„ poſitionem vel difficillimam, vel omninò impoſſibi„ lem reddit, maximè quæ extroſum incidit.

Cæterùm ut aliarum partium luxatio à cauſis violentis fit, ita & hęc. Et Cubiti quidem in anteriorem partem Luxatio, ut plurimum ex violenta & ſubita brachii extenſione contingit: in poſteriorem ex violenta brachii inflexione; & ad externam vel internam, ex brachii perverſione fieri ſolet.

In quam verò partem Cubitus luxatus ſit, viſu, tactuque facilè deprehenditur. Si enim in partem anteriorem prolapſus fuerit, brachium abbreviatur, nec curvari poteſt, in parte anteriore tumor inſolitus, in poſteriore cavitas inſueta conſpicitur. At in partem poſteriorem ſi fuerit luxatus, brevius itidem brachium efficitur, tumor in poſteriore, cavitas autem in anteriore parte apparet. Sin in interiorem aut exteriorem partem Luxatio fiat, eadem ſigna adſunt, protuberantia eo loco datur in quem procidit os, ſinus verò eo, quo excidit; brachium quoque curvatur, & extendi nequit, ſicut in luxatione ad anteriora, & poſteriora.

Cubitus porrò uti ob multiformem ac variam cum humero articulationem, ligamentorumque robur, non facilè elabitur, ita prolapſus difficulter reſtituitur. Luxatus autem cubitus niſi citiſſimè reponatur, non ſolùm varia & periculoſa ſymptomata; dolorem nimirum intenſiſſimum, inflammationem, febrem, convulſionem; ſed nonnunquam ipſam etiam mortem adfert. Omnium tamen luxationumque, in Cubito fiunt, maximè periculoſa & dolorifica eſt; quæ in poſteriorem fit partem.

Si ergò Cubitus in partem anteriorem ſit Luxatus, ut reponatur, primum Extenſio fieri debet in congrua figuratione, non in directum, ſed in obliquum, ita ut Cubitus ad rectum angulum cum humero collocetur, ne altum Cubiti ſupercilium humeri capitulum lædat. Extenſionem efficiant miniſtri duo, quorum unus ſummum humerum ſurſum, alter cubitum deorſum; vel ſolis Manubus vel, neceſſitate id exigente, Vinculis trahat. Deindè corpus aliquod rotundum è linteis convolutis apponatur ad cubiti flexuram, hinc comprimatur, tum cubitus inflectatur, iſque citiſſimè ad poſteriora à Chirurgo impellatur, ac reponatur. Scultetus *Arm. Chirurg. tab.* 24. *fig.* 1.

Imperfecta autem ſi ſit Cubiti in partem anteriorem

Luxatio;

Luxatio; ſeu Subluxatio, moderatâ factâ extenſione, ſolo brachii inflexu facillimè reſtituitur.

At verò Luxatus in partem priorem Cubitus, ſi dicto modo reſtitui non poſſit, alius adeſt: viz. duo miniſtri brachium ſimiliter extendant, ad cubitum autem luxatum Habena ponatur, & infrà tam longa ligetur, ut pes Chirurgi poſſit ei tanquam ſtapedi inniti: factâ extenſione, habenâ deorſum tractâ pede chirurgi, retrò comprimens Chirurgus cubitum inflectat, ſicque articulum reponat.

Poſteriorem tamen in partem Luxatus ſi fuerit Cubitus, obliquâ à miniſtris factâ extenſione, Chirurgus luxatum os in contrariam partem urgeat, ac compellat; ſique recens Luxatio fuerit, facilè reponitur. Affirmat autem Hippocrates *lib. de Fracturis* §. 44. hanc Cubiti Luxationem ſolâ ejuſdem ſubita ac diutinâ extenſione ſe nonnunquam curaſſe.

In partem exteriorem vel interiorem prolapſus Cubitus facillimè reponitur, ſi factâ extenſione, ab ea parte, in quam prolapſus eſt, in contrariam impellatur. Scult. *Armam. Chirurg. tab.* 23. *fig.* 2.

Factâ luxati cubiti repoſitione, congrua fiat Deligatio, mediam ſemper obſervando figuram, ſicut in humeri vel cubiti fractura diximus.

XVI *Carpus Cubito & Radio* per Diartroſin connexus, excidere poteſt ad anteriora, poſteriora, interiora & exteriora; potiſſimum tamen in anteriora prolabitur. At *Metacarpi Oſſa* omnia introrſum quidem & extrorſum luxantur; ad latera verò duorum mediorum oſſium prolapſum impediunt duo oſſa extrema, indicem & minimum digitum reſpicientia: quę duo tamen in latus ab oſſium vicinia liberum excidere poſſunt. *Digitorum Oſſa* ſimiliter in quatuor partes diſlocari poſſunt; anterius puta, poſterius, ac utrinque ad latera: ſed ut plurimum ad anteriora, vel poſteriora luxantur.

Atque ut aliarum luxationum, ita & Carpi, Metacarpi, ac Digitorum Luxationis Cauſa eſt motus violentus, ictus, caſus, perverſio, contorſio.

Cognoſcuntur autem haud difficulter partium manus Luxationes. Sive enim Carpi, ſive Metacarpi, ſive Digitorum oſſa in partem anteriorem luxata fuerint, tumor eò loci in anteriore parte apparet, digitique flecti nequeunt. Sin in poſteriorem exciderint, tumor in parte poſteriore conſpicitur, digitique, ob tendinum & nervorum ad ipſos tendentium compreſſionem, extendi non poſſunt.

Luxatio harum partium periculoſa non eſt, cùm facilè reſtitui in ſedem naturalem poſſint diſlocata oſſicula.

Quod ſi ergò facta ſit Carpi in partem anteriorem aut poſteriorem, manus ponatur ſuper Tabulam, (vide Sculterum *Armam. Chirurg. tab* 24. *fig.* 2.) & quidem ſupina, ſi ad anteriora prona, ſi ad poſteriora facta ſit Luxatio: dein fiat extenſio à duobus miniſtris, trahentibus hinc inde tum brachium, tum digitos. Dum fit extenſio, Chirurgus articulum luxatum in partem contrariam impellat.

Luxatio oſſium Carpi, aut Metacarpi, in illa nullâ factâ extenſione, in hac modicâ facilè reponitur, manu ſuper tabulam collocatâ, & ſuppoſito corpore duro, ſicque oſſibus in ſua loca protruſis; vel anterius vel poſterius.

Haud ſecus Digiti Luxati, à duobus miniſtris factâ ſuper tabula extenſione, facilè in contrarium impelluntur. Factâ luxatorum horum oſſium repoſitione, membrum convenienter deligandum, & deponendum.

XVII. *Femoris Os*, omnium in corpore humano maximum & longiſſimum, capite ſuo globoſo, valida cervice ſubnixo, & cartilagine obducto, coxendicis acetabulo, amplo ſatis & profundo, committitur, in eoque duobus validis ligamentis detinetur; uno lato, craſſo, & membranoſo, quod articulum totum circumdat, altero tereti quod ab ipſa acetabuli cavitate productum, in ſuſceptum femoris caput inſeritur, idque acetabulo firmiſſimè connectit, ſicque articulatio hæc per Enarthroſin Diarthroſeos perficitur: ut adeò Femur facilius & expeditius flecti, extendi, in latera moveri, & circumverti, nec facilè prolabi poſſit.

Excidit autem aliquando hic articulus in quatuor partes; nimirum in anteriorem, & poſteriorem, ſed rarius, cùm acetabuli ſupercilium hac in parte altius ſit; frequentius verò in partem exteriorem, & interiorem: cùm eò loci humilius ſit ſupercilium. Quoad Femoris imperfectam Luxationem, ſeu Subluxationem: nunquam, aut ſaltem raro admodum eam dari puto; quoniam acetabulum, quo globoſum femoris caput reconditur, alta ſatis in ambitu habet ſupercilia, ut omnino fieri non poſſe videatur, ut caput hoc partim in acetabulo contineatur, partim promineat, & exciderit: inſuper de articulationis motu & circumactione, nec non muſculorum robore in locum ſuum facilè id raperetur. Attamen à cauſa interna Subluxatio hujus articuli forſan contingere poteſt: tum enim ligamenta ac vincula emollita admodum & relaxata, oſſis caput acetabuli margini inſiſtens retrahere nequeunt.

XVIII. Cauſę perfectæ Femoris Luxationis ſunt eędem, quæ luxationis humeri; externæ puta, & violentæ, caſus, ictus, aliavè violenta & indecens femoris extenſio ac diſtorſio. Inſuper humores ad articulum hunc affluentes, eundem è ſede ſua ſenſim protrudere poſſunt, ſicque imperfectam cauſare luxationem.

De femoris oſſis capite aliquid notatu dignum annotavit Rolfincius, *Exercit. Anatom. lib.* 2. *cap.* 49. viz. caput hoc valdè laxa conjunctione oſſi femoris adhærere, ita ut coctione in aqua citò emolliatur, & facilè manubus ab oſſe dirimatur, pręcipuè in animalibus junioribus; atque hinc fieri, ut in infantibus & pueris junioribus nonnunquam ab oſſe recedat & divellatur, idque ſæpè parva de cauſa, ut à levi caſu, vel cùm nutrices nimis maturè pedibus inſiſtere & inniti jubent infantes, atque tunc illud communiter habere pro luxatione, ex eoque diagnoſeos errore felicem curationem impediri. Teſtatur quoque Cl. Diemerbr. *Anat. lib.* 9. *cap.* 19. ſe receſſum hujus epiphyſis in uno aut altero vidiſſe, qui à Medicis & Chirurgis pro luxatione habebatur, licet caput oſſis femoris extra acetabulum nuſquam elapſum ſentiri poſſet: interim tamen os femoris verſus poſteriora reflectebatur, ejuſque ſuperior pars ſine capite nonnihil ſurſum verſus aſcendere, ſentiebatur, ſicque crus illud altero brevius evadebat.

XIX. Dignoſcitur autem Femoris Luxatio his Signis. In *Luxatione ad interiora*, crus longius eſt, ſi cum altero conferatur, & difficulter mobile; genu exterius protuberat, ac globoſum femoris caput manu in inguine notatur. Facilè quidem reponitur, ſed & facilè iterum excidit, unde pars emaciatur, & Æger fulcro uti cogitur. *Exterius ubi facta Luxatio*, crus altero brevius eſt, quoniam femoris caput in locum altiorem excidit: inter anum & ſcrotum pars in ſinum dehiſcit, at juxta clunes in tumorem attollitur: genu pes, tibia intrò ſpectant, pedem equidem ſatis commodè flectere poteſt Æger, ac terræ imponere haud ita; calx namque terram non attingit, ſed ima planta, quia crus abbreviatum eſt. Licèt autem non reponatur, dolor tamen per ſe tandem ceſſat, Ægerque temporis ſucceſſu ſine ſuſtentaculo incedere valet. *Anteriorem in partem ſi Femur fuerit Luxatum*, tumor in inguine eſt, cum femoris caput ad pubem incumbat, nates contrà propter muſculos cum femore ad pubem contractos, rugoſæ ſunt, ac depreſſæ; urina, propter veſicę cervicem quodammodo compreſſam aliquandò ſupprimitur; crus nec curvari, nec ad inguina adduci poteſt, cùm in ipſo flexu ſit femoris caput, idem tamen nec elongatur, nec abbreviatur ad calcem pręſer-

ſertim

Digitized by Google

ſertim: digiti pedis namque non facilè extendi, nec ad terram converti poſſunt, unde in inceſſu Æger calci inniti cogitur. Etiamſi nec hîc repoſitio quædam fiat, rectus tamen incedere tandem poteſt Æger: contingit verò nonnunquam, pedem ſufficienter à terra removeri non poſſe. *In Luxatione ad poſteria*, pedem nec extendere, nec flectere valet Æger, unde calx terram non attingit; crus abbreviatur valdè, in inguine ſinus eſt, at compreſſis natibus protuberantia obſervatur notabilis; ex globoſo viz. femoris capite in nates prolapſo, quod viſu tactuque ibidem deprehenditur. Hîc quoque etiamſi repoſitio nulla fiat, dolor ſenſim ceſſat, pediſque motus redit; pes autem licèt rectus, nec diſtortus ſit, nihilominus tamen brevior permanet, & multum abeſt, ut terram calx contingat, unde immedicabilis remanet claudicatio.

In genere verò magnum Femoris periculum eſt, ne vel difficulter reponatur, vel repoſitum rurſus excidat. Difficulter Femur Luxatum reponitur, quia propter validiſſimos muſculos, qui in hac parte ſunt, extenſio ſufficiens fieri nequit; & tantò difficiliùs reponitur, quantò Luxatio vetuſtior eſt: Repoſitum autem facilè rurſus excidit, tùm propter muſculos & ligamenta relaxata, & imbecillia reddita, tum quia ſuo pondere deorſum tendit: inſuper ob ligamentorum abruptionem in proprio ſinû perſiſtere aliquandò non poteſt, & ideò iterum delabitur. Si igitur Luxato Femore lacera & diſrupta ſint articulationis ligamenta haud ita difficulter articulus reponitur, ſed repoſitus in ſede naturali ſervari nequit, ſemperque denuò prolabitur: at relaxata ſolummodò ſi ſint ligamenta difficiliùs reſtituitur luxatum femur, verùm repoſitum in proprio loco nonnunquam detinetur.

Antiqua Femoris Luxatio, quę jam callum contraxit, & in qua ſinus oppletus eſt, incurabilis judicatur ejuſque repoſitio minimè tentanda, cùm fruſtra affligatur Æger. Docet quoque Fabritius Hildanus *Cent.* 6. *Obſ.* 100. inveteratam hanc Luxationem reduci non poſſe, ſed poſt tentatam reductionem ſemper malum pejus factum fuiſſe.

XX. Igitur dislocatum Femur ut ſedi naturali reſtituatur, Æger ſubjecto pulvinari in ſcamno aut menſa ita collocandus, ut pars in quam prolapſum eſt femoris caput, ſit ſuperior, ea verò, à qua receſſit, inferior, *hoc eſt*, pronus quidem, ſi extrorſum aut retrorſum Luxatio facta ſit; ſupinus, ſi introrſum; & in latus, ſi antrorſum, poſtea conveniens facienda extenſio, vel Manibus, vel Habenis, vel Machinamento, (quale eſt Trochlea trajectis funibus, depicta apud Hildanum *Cent.* 5. *Obſ.* 86. & Scultetum *tab.* 22. *fig.* 1. Tandem verò Femur, ſemper viâ prolapſui contrariâ, in ſuum acetabulum impellendum.

Itaque *ad anteriora ſi Femur Luxatum ſit*, Æger imponatur ſcamno aut menſæ, hinc inter utrumque pedem ſupponatur baculus fortis linteo benè obvolutus, mox valida fiat pedis extenſio, uſquedum commodè manu reponi poſſit. *Exterius autem ſi facta ſit dislocatio*, ſimiliter ſcamno aut menſæ Æger imponatur, extenſioneque conveniente factâ Repoſitio fiat. *Anterius* verò *cùm exciderit Femoris caput*, incumbat Æger lateri ſano, hinc pes extendatur, ſicque vel manu, vel genu in ſuum ſinum compellatur. At *verſus poſteriora ſi ſit Luxatio*, Æger imponatur ventri, hinc pes validè extendatur, mox Femur manu prehenſum circa genu extrorſum à pede ſano dimoveatur, ſicque caput ipſius in ſinum compellatur. Sed proprio in loco reſtitutum ut maneat, quietus Patiens decumbat, uſquedum ligamenta priſtinum robur acquiſiverint.

At verò pręter nunc expoſitos reponendi modos, & is occurrit, quem Hippocrates deſcribit; quo femoris articulus, ſive in interiorem, ſive in exteriorem partem eruperit, reſtituitur. Nimirum Scala deſcribitur, cui homo inſidet, integro & ſano crure leniter extenso, & quam commodè poterit alligato: cruri vitiato Calathus, in quem conjecti lapides fuerint, vel vas fictile appenditur aquâ plenum, ſicque factâ extenſione, luxati articuli repoſitio fiat. Scultetus *Armam. Chir. tab.* 23. *fig.* 4.

XXI. *Genu* & perfectam, & imperfectam patitur Luxationem, labiturque frequenter in partem interiorem, & exteriorem; rarò in poſteriorem; at vix unquam in anteriorem, & non niſi à cauſa admodum violenta, cùm Patella oppoſita id prohibeat.

Accidit autem hæc Luxatio à percuſſione, caſu, ſaltu, curſu vehementiore, immodica tibiæ extenſione, vel contractione & diſtorſione.

In quem verò locum Genu Luxatum ſit, facilè in excarni hac parte cognoſcitur; ſiquidem in latere, in quod articulus prorupit, protuberantia, cavitas in latere, è quo diſceſſit, viſu tactuque deprehenditur. Inſuper figura depravatur, crus eſt extentum, nec flecti poteſt; onde motus neceſſariò depravatur, vel omninò perit.

Genu porrò, ſi cum cubito conferatur, ob ejus juncturæ modum, ſæpius luxatur & faciliùs reponitur: Oſſium namque, quibus uterque articulus continetur, ſtructura arctior, & conjunctio profundior eſt in cubito, laxior in genu; atque adeo Luxatio Genu minus periculoſa eſt.

Genu ſi Subluxatum ſit, nulla, aut exigua ſaltem requiritur extenſio, ſed ſola in contrariam partem impulſio articulum reponit. At perfecta ſi Dislocatio ſit; extenſio eſt neceſſaria; quæ fiat Manubus in recenti luxatione, & puerili ætate: miniſter unus trahat ſupra genu, alter ſub genu; Chirurgus verò ad partem contrariam, è qua excidit, manu os impellat. In Luxatione non ita recenti, & corporibus robuſtioribus, opus eſt Habenis, vel etiam machinamentis, quibus ſufficiens fieri poteſt extenſio.

Os ubi repoſitum eſt, quod ex cruris libera extenſione, & cum altero ſano comparatione cognoſcitur, Splenia imponantur *Oxicrato* vel *Vino Rubro Adſtringente* madida, hinc conveniens inſtituenda Deligatio, Ægerque ab inceſſu abſtineat, donec novę luxationis nullus amplius ſit metus.

XXII. *Patella*, cùm à lateribus nullum habeat obſtaculum dislocationem ejus impediens, in partem ſuperiorem, inferiorem, exteriorem, & interiorem nonnunquam Luxatur; in poſteriorem verò nunquam, cum tibię & femoris oſſa, quæ ipſa tegit, obſtent. Accidit autem hæc Luxatio à percuſſione, caſu, ſaltu, ac indecente tibiæ diſtenſione. Eaque viſu & tactu facilè dignoſcitur, cùm rectè flecti ac moveri crus nequeat. Et quoniam laxior eſt hęc articulatio, haud difficulter ſedi ſuæ Patella reſtituitur.

Verùm ut in ſuam ſedem reponatur, Patiens firmiter in planitie erectus ſtet: Chirurgus interim Manubus Patellam à parte, in quam prolapſa eſt, in eam è qua excidit, compellat. Ubi reſtituta eſt, Splenium cavum, patellæ formæ accommodum, & *Oxycrato* vel *Vino Rubro Adſtringente* madidum, parte eâ, ad quam prolapſa erat, collocetur; at poplitis cavitas variis compreſſis expleatur: omnia denique arctè faſciis conſtringantur, ne genu inflecti poſſit; ſi namque flectatur genu, periculum eſt Patella ne rurſus loco ſuo excidat. Ubi verò novi prolapſus periculum nullus eſt, Æger ſenſim genu rurſus flectere aſſueſcat.

XXIII. *Pedis* nomine intelligimus ſeptem *Tarſi* oſſa, ſuis nominibus donata, quinque *Metatarſi*, quatuordecim *Digitorum*; quæ omnia variis modis invicem coarticulata, ligamentiſque membranoſis connexa ſunt. De horum omnium luxationibus jam dicendum eſſet. Sed quia Tarſi, & Digitorum oſſa eodem ferè modo in Pede, quo Carpi, Metacarpi, & Digitorum oſſa in Manu, inter ſe uniuntur, iiſdem quoque Luxationibus ſubjecta ſunt, quę eaſdem cauſas habent, iiſdem ſignis dignoſcuntur, ac eodem modo reponuntur, operę

Digitized by Google

operæ pretium non eſt, quædam de his ſuperaddere. At verò de Tali, & Calcanei Luxatione, cum oſſibus hiſce nulla in manu reſpondeant, quædam addere lubet.

XXIV. *Talus* igitur, ſeu *Aſtragalus* in omnes quatuor partes prolabi poteſt, nimirum in partem interiorem, exteriorem, anteriorem, poſteriorem; frequentiùs tamen in exteriorem. Et quidem perfectè luxatur & ſubluxatur.

Calx autem, ſive *Calcaneus*, Talo ſubjectus, frequenter quidem anteriùs & poſteriùs, rarò ad latera erumpit.

Fit verò horum oſſium Luxatio à violento caſu, ictu, aut aliâ inconveniente pedis diſtorſione. In ſpecie autem Calx luxatur, & ab Aſtragalo divellitur, ſi quis ex alto deſiliens graviter in calcem labatur & impingat, vel inter ſaltandum calci vehementer inſiſtat.

Talus porrò ſi in partem interiorem prolapſus ſit, ima pedis pars in exteriorem, convertitur; ſi in exteriorem, contraria ſigna adſunt. At in anteriorem partem ſi erumpat, latus ille ac robuſtus tendo, qui calcaneo inſeritur durus tenſuſque evadit, pes minor ac brevior apparet, ob articulum in priorem partem promotum; ſi in poſteriorem, calx ferè reconditur, quia articulus ad calcem elapſus eſt, planta major, peſque longior evadere videtur: Et hęc Signa ſi manifeſta ſint, perfectum Luxationem, ſin obſcura Subluxationem denotant. In ſpecie verò Calcis Luxatio ex dolore, figurâ partis depravatâ; & actione læſa facilè cognoſcitur.

Cęterum Talus uti facilè Luxatur, ſic facilè reponitur; ſed ob multitudinem oſſium junctutas componentium difficulter confirmatur; atque ideò poſt Tali repoſitionem diutiùs in lecto perſeverandum, ne is Talus, qui totum corpus ſuſtinet, nondum confirmatis tendinibus ac ligamentis, ferendo oneri cedat; rurſuſque prolabatur. Veruntamen Calcis Luxatio periculoſior eſt; ſiquidem venæ & arteriæ majores, quas excipit, nec non magnus ille tendo, qui ei annectitur, facilè læduntur, unde inflammatio, convulſio, delirium, febris, & graviſſima alia ſymptomata non rarò excitantur.

Ut ergò Luxatus Talus in proprium locum reponatur, primum debita facienda extenſio; Manubus quidem miniſtrorum in Luxatione recenti & corpore puerili, quorum alter pedem, alter tibiam apprehendat & extendat. Sin manubus proba extenſio fieri nequeat, uti in corporibus robuſtioribus, & luxatione haud ita recenti, fiat Habenis, vel aliis Machinamentis deorſum trahentibus. Scultetus *Armam. Chirurg. tab.* 25. *fig.* 1. Poſtea Chirurgus articulum in partem contrariam, è qua excidit, compellat, convenientemque Deligationem inſtituat; quæ tamen minùs pro ratione adſtringenda eſt, ne poſterior Calcis tendo nimis conſtringitur.

Calcaneus etiam, levi extenſione factâ, in naturalem ſedem haud difficulter reponitur; repoſitus verò convenienter vinciendus, Ægerque tamdiu in quiete detinendus, donec reſtitutus hic articulus probè confirmatus fuerit; id quod ante quadrageſimum diem (uti de repoſito Luxato Talo quoque affirmare licet) vix contingit.

Atque hæc de Luxationibus breviter dicta ſunto.

Hactenus de Luxationibus curandis in genere & in ſpecie, ex Aquapendente & Munnicks: Veninaniam, Conſultationes & Obſervationes in eôdem Argumento ex Variis.

Conſultationes.

Pro Perilluſtri, & Nobiliſſimo Barone Germano luxatione ſiniſtri ſemoris laborante.

QUod Perilluſtris, & Nobiliſſimus Baro patiatur luxationem femoris ſiniſtri, multis poteſt comprobari rationibus, & primò motus lęſione in ea parte, nam flexio & ob id inceſſus lęditur, ut claudicare cogatur, nam femur minùs movetur, quàm antea, & pręſertim ab ea parte, à qua receſſit Articulus, cùm non nihil moveatur, in quam venit.

Secundò femur ſiniſtrum eſt diſſimile dextro ſecundùm figuram, ſitum, & longitudinem, ergo neceſſariò luxatum eſt; quidem diſſimile ſecundùm figuram, quoniam cavitas inſolita in eodem obſervatur ſecundùm eam partem à qua os receſſit, & eminentia, ſeu tumor in ea in quam excidit; ſecundùm ſitum deinde, quoniam femur ſiniſtrum ad genu ſpectat partem internam, ſicuti crus, & pes; ſecundùm longitudinem tandem, quia crus ſiniſtrum eſt brevius, nam trahitur à muſculis, cùm nil reſiſtat.

Cùm igitur nobiliſſimus Baro laboret luxatione femoris ſiniſtri, & Luxatio duplex exiſtat, perfecta, & imperfecta: imperfecta primò ſi quæ ſunt juncta ſeparentur, & disjunctio Rhaſi dicitur, cùm nimirum oſſa dehiſcunt, priùs juncta, Celſo libro Quinto, ut ſupra à tibia, vel ſecundò quia oſſa elongantur propter remollitionem ligamentorum, ita ut os non excidat à proprio ſinu, ſed aliquantulum promoveatur, ut facile ſit poſtmodum ipſum excidere, ut carpo, & cubito accidit. Diſtortumque à Rhaſi nuncupatur, Perfecta verò ſi caput oſſis excidat ex toto à proprio ſinu, quę differt ſecundùm magis, & minus ex Quarto de Articulis primo, & ſit in femore ac humero; nunc ex intenſione ſymptomatum facilè eſt intelligere perilluſtrem virum vera, perfecta, & intenſa luxatione laborare, præterea quia non adeſt tumor, ut quando dehiſcunt, nec articulus eſt penſilis, nec vacillat, ut in elongatione in pręſenti imperfecta luxatio non habet locum, ſed perfecta ſolùm, ſub qua ex toto excidit: Cœterùm cùm in varias partes femur excidat, nunc in externam partem excidit, primùm quia crus affectum brevius eſt, quoniam caput femoris elatius eſt ſinu, ſecundò in perineo cavitas, extrà tumor apparet. Tertiò genu, pes, tibia interiùs ſpectant. Quartò crus ſurſum trahitur, & non poteſt flecti, quoniam muſculi poſteriores flexui repugnant, enim figurati dolent, & non diſtenduntur, calx terram non contingit, ſed planta ima, hinc claudicatio, quæ omnia tertio de Articulis habentur; ergo femur luxatum eſt in exteriorem partem; quæ luxatio ſicuti frequens eſt, ita quæ in internam frequentiſſime occurrit, uti quæ in priorem, vel poſteriorem propter ſupercilia ſinus elatiora rariſſime accidunt.

Utcumque tamen omnibus luxatio habet cauſam tum efficientem, tum conſervantem. Efficiens duplex, impellens & incontinens, prior hìc habet locum, nam cùm nobiliſſimus Baro infans eſſet ex faſciis in terram cecidit, & ex hoc caſu, tamquam cauſa violenta femur extra proprium ſinum impulſum fuit Cauſa incontinens, ſeu incontinentia & ipſa facit ad luxationem, non continetur autem femur in proprio ſinu ob vitium, vel acetabuli, vel ligamentorum. Vitium autem acetabuli poteſt eſſe nativum, & acquiſitum; nativum, quando ſupinum eſt, ut ſecundùm ſuperficiem promineat, & ſurſum ſpectet, ut habetur libro de cauſis morborum nono; eſtque vitium in figura. Acquiſitum quando ſupercilia ſunt confracta. At vitium ligamentorum eſt tum diſruptio, tum relaxatio à nimia humiditate, ex Galeno loco citato, & ſexto Aphor. 59. cum Hippoc. Hìc autem incontinentia ex parte ligamentorum relaxatorum ob nimiam humiditatem locum habet, quę incontinentia in luxatione femoris eò magis poteſt, quia caput femoris naturaliter in cavo deorſum ſpectante inſeritur, proindeque levi etiam de cauſa continentiam lędente fit hæc luxatio.

Cauſa verò conſervans luxationis eſt cauſa detinens os extra propriam ſedem, quę multiplex eſſe poteſt, pręcipua tamen eſt callus obductus, qui etiam hìc, ut

&

& morbi diuturnitas, & impoſſibilis repoſitio declarant, addit oportet, quem callum ex materia à capite defluente, imo vero & ex alimento ipſarummet partium ortum habuiſſe, non eſt quod aliquis dubitet.

Nam quantùm ad caput attinet, eſt magnum, humidum, ergo deſtillationibus obnoxium, hanc autem deſtillationem fluere per modum tranſmiſſionis ad articulationem illam, non tantùm ſuâ naturâ, ſed etiam occaſione casûs jam dicti nullus unquam negabit.

Quare in hoc morbo propulſando reſpicit Medicus, vel ad curationem, vel ad præſervationem; ſi ad curationem ſcopi ſunt calli remollitio, & reſolutio, collocatio, extenſio, repoſitio, atque detentio, ſecundo, & tertio de fracturis, præſervatorii fluxionis à capite in aliam partem converſio, materiæ fluxę evacuatio, cerebri ſiccatio, & partis recipientis confirmatio, habitâ tamen prius de toto providentiâ.

Verùm ſcopi curativi ſunt impoſſibiles, nam vitium eſt veluti nativum, cecidit enim ex faſciis, dum à nutrice contrectaretur; accedit callus qui materiis medicis non cedit, adeſſe autem callum ex eo liquet (ut etiam ſupra tetigi) quoniam luxatio eſt antiqua, quę callo obdureſcere ſolet, tum ob humores ad caput femoris fluentes, tum ob ſinûs repletionem: Immo etiam ſi recens eſſet hæc luxatio, femur adhuc repoſitum facilè excideret, non tantùm ob eam rationem, quòd ſinus capitis femoris deorſum ſpectat, ſed etiam quia muſculi alioquin imbecilles, propterea femoris pondus illud non retinerent, & eo magis, ſi ligamenta ſint læſa, ex Celſo libro nono, capite decimo, ſed non tantùm ob haſce rationes, ſcopos curativos impoſſibiles exiſtimo, verum etiam quia quamplura remedia citra fructum adhibita hucuſque fuere, quamquam malum hoc non poſſit ſanari, ſub hoc tamen minùs ægri patiuntur, quoniam ſub luxatione femoris in partem externam meliùs corpus regitur, atque fertur, tertio de Articulis.

Cœterùm ſcopi pręſervatorii non ſunt impoſſibiles, nam patiens eſt decem & octo annorum, in mutatione ideo ætatis humidioris ad ſicciorem, multùm eſt fidendum; pręterea eſt obtemperans, ut nil ſit ulla ratione omiſſurus, quod illi conducere poſſit, aliquid tamen difficultatis occurrit ob fluxionem, ac partis recipientis imbecillitatem, à quibus tum motus abolitus, tum deformitas affecti cruris, uti gracilitas, impendet.

Atqui cùm ex ſe nobiliſſimus Baro abſque aliquo remedio pręſervari poſſit, (quantùm ego exiſtimo) non eſſet, quòd ego materias medicas in hunc finem proponerem, niſi ab ipſo cogerer.

Quocirca ad materias chirurgicas primum accedens, omitto curatorias, tanquam interim inutiles, nam cùm repoſitio inter illas ſit præcipua, fiat paleſtricè, ſeu manibus, Methodicè eum vulgaribus, atque machinis, quęlibetque harum ſit impoſſibilis, ideo jure omittendæ; Nihilominus ad tentandum aliqualem extenſionem mihi ſummopere probatur calceus pro pede ſiniſtro, in cujus fundo intra ſoleam ſit lamina plumbea primùm ſubtilis, ac levis, deinde tractu temporis craſſior & ponderoſior.

Quamobrem quantùm attinet ad materias præſervatorias, ratione ſanguinis ſubdominantis ſingulo Vere venam ſecare conduceret, cauterium autem in crure ſano, vel brachio ejuſdem lateris eſſet oportunum; ſed an uſtio ejuſdem in loco affecto conveniat meritò aliquis inquireret? Cui reſponderem quod ſicuti Galenus ex Hippocrate ſexto Aphor. ultimo, hanc laudabat inuſtionem, non ſolùm ut mucus abſumeretur, verùm etiam & cutis corrugata, atque firmata facilè os femoris in ſuo ſinu detineret, ſic ne propter cutis laxitatem res interim in deterius laberetur, eadem Uſtio videtur opportuna, cutanea ſaltem.

Medicamenta pręſervatoria, ſi quæ ex uſu eſſent, ad propria capita reduci commodè poſſent, quando hęc reſpiciant vel materiam, vel locum affectum; ſi materiam fluxuram, fluentem, & fluxam; quę fluxuram, ſunt quæ reſpiciunt totum, & caput. Meritò igitur totius lenientia, præparantia & purgantia pituitam ſummopere conveniunt in genere verò purgantium pilulę arthriticæ ſępius etiam repetitę ſunt pręſtantiſſimæ, quo & medicamenta inſenſibiliter evacuantia, decocta nempe guajaci, & ſalſę, decoctum florum Hyperici, atque terebinthina cum pulvere florum hyperici, & ivæ referri debent.

At medicamenta, quę materiam fluentem reſpiciunt ſunt intercipientia, hinc horâ ſomni ſaccharum roſatum antiquum cum bolo Armena, ac theriaca recens erunt accommodata.

Meritò verò capitis lotio ſiccans, in activis temperata, & urgente neceſſitate embroca hujus cenſus mihi probatur.

Materia tandem fluxa diſcutienda erit cerato Phœnicinio & Diachilone gummato, vel Oxycroceo, in quem uſum etiam, quod ex Ladano, gummi Elemi, galbano & ſerapino paratur; eſt opportunum, pariter & oleum de ſpica odorata cum oleo Maſtichino, oleum ladani, ſtillicidium cum oleo Hyperici, fotus cum ſacculo ex ſpelta, & floribus Hyperici; Inſeſſus ex aqua ſulphurea, & nitroſa, luta etiam ejuſdem mineræ probantur.

Poſtremò occurrunt medicamenta, quę locum affectum (ſeu proportionem ejuſdem dixeris) reſpiciunt, inter quæ oleum antiquiſſimum ſalitum, aqua ardens, in qua ebullierint lumbrici terreſtres, oleumque ex oſſibus humanis deſtillatum arrident.

Victus talis inſtituatur, ut aeris inclementiæ fugiantur, omnis repletio, atque cruditas devitentur, cibique facilis coctionis, & nullius excrementi (ſi fieri poteſt) aſſumantur; Paniſque tempore frigidiori fiat ex farina cum decocto ſalſę, & chinę excepta, Cęnaque ſemper ſit parcior prandio, Victuſque omnis (ut unico verbo omnia complectar) ſit extenuans: Vinumque perilluſtri patienti ſit in uſu ſubrubium, medicatum cum guajaco, & floribus Authos. Deuſque his omnibus faveat. *Julius Cæſar Claudinus in Conſultationibus Medicis.*

Luxatio Cubiti.

Morbum, quo Illuſtriſſimus Patiens divexatur, cubiti dexteri manifeſtiſſimam luxationem judicamus; etenim ob oſſium vitioſam articulationem, naturalis impeditur motus, illis extra cavum humeri valdè prominentibus; cujus cauſam non internam, ſed externam & manifeſtam cognoſcit; quoniam in terram prolapſu oſſa ſuo ſitu deturbata ſunt; hinc nec extendi flectique, nec rotari legitimè poſſunt. Itaque, ſicut facilè cognoſcitur, & ſenſui obvius affectus eſt; ita oſſium repoſitionem ligamentorum duritiès impedire videtur, tum quia cavitates oſſium, ob temporis diuturnitatem, muco replentur, qui durior evadens, oſſa etiam validiſſima diſtenſione, ad eaſdem compulſa non admitteret. Attamen Pat. Nob. juvenis eſt remediiſque commodiorem extenſionem, flexionemve meritò ſperare licet. Antequam tamen parti ſuccurratur, corpus expiandum eſt, juxta Galeni monitum; eaque poſtea emollienda, & prava eidem materia impacta reſolvenda; ac denique roborandum.

Unde, inter Chirurgica prępſidia, ſanguinis miſſio commendatur, ex vena communi ſiniſtri brachii: ante tamen lenienda alvus, ſyr. roſ. manna, & decoct. cord. Alterantia erunt decoct. in jure, ex cichor. borrag. end. ſoncho, pentaph. & ſeminibus citri; a quibus exhibeatur prædictum medicamentum, additis rhabarb. agaric. cum correctivis, infuſione.

Parti verò affectę mentis ſpatio, duabus vicibus, qualibet die; applicandi ventres vervecini per horam, quibus amotis, ex uſu erunt omenta eorundem oleo amygd. liliorum alb. chamæmel. lumbric. pinguedine humana noviſſimè imbuta. Et demum luta D. Barthol. per xv. ſaltem dies. Hoc interim parabitur inſtrumentum ferreum, quod lenem extenſionem promoveat. Tandem, factâ pro viribus extenſione, corroborandę parti, luta primo Aponiana, deinde D. Petri negligenda non ſunt.

Quibus accommoda victûs ratio ſuccedat, Viris Excell. notiſſima. Et hæc proponenda duximus pro affectu Nob. Patientis. Faxit Deus, ut ex voto ſuccedant. *Raym. Joh. Fortis Conſult. & Reſp. Medic. T. 1. Cent. iv.*

Spina ad Anteriora Contorſio.

Colli dolor, non ſine aliquo ejuſdem tumore, ſpinæque non quidem luxatio, ſed ad anteriora contorſio, ſeu a ſua rectitudine receſſus, non aliunde ortum duxerunt quam a materia catarrhali illuc defluxa, per modum non ſolùm tranſmiſſionis, à capite nimirum calida & humida intemperie prędito; verùm & per modum attractionis ſpinali medullâ in putu imbecilliori redditâ, & poſt partum ex difficili & incompoſito ſitu diuturniori in ludis; craſſa namque cartilago intra vertebras, & ligamenta humiditate imbuta ſpinam laxarunt: & quia ad anteriora, Pancreas, qui ventriculo ſubſternitur, hunc elevavit; unde tumor quidam moleſtię non expers.

Quòd ſi affectio in dies augeſcet, neceſſariò brachi, quę ab illis vertebris motum ſuſcipiunt, multò magis lęſa obſervabimus & ventriculi munus non levem offenſam percipere poſſet, non ſine ſpirandi difficultate.

Quare ad hæc mala arcenda, & progreſſum eorundem inhibendum, ſpina in ſitum priſtinum reſtituenda, ligamenta roboranda; quod ut conſequamur, materia antecedens tum exſiccanda tum divertenda; cerebri intemperies corrigenda, toto priùs expurgato. Id autem conſequi non ita facilè; receſſus enim iſte ad anteriora, ſicut rarior, ita difficilor.

Inſtituatur itaque totius expurgatio, quę conſtabit ſanguinis miſſione, vel ex illæſo brachio vel ex ſaphena, ſi imminuri menſes. Cauterium quoque eidem brachio peorpportunum erit. Lamina ferrea, faſciâ alligata, quæ à primis vertebris ad os ſacrum perveniat, procuranda rectitudo, appoſito cavitati aliquo cerato oxeleo, citrino, & hujuſmodi. Ex uſu quinetiam inde pulvinar noctu durum, ventriculo appoſitum; die verò laminam ferream aut ligneam, ut moris eſt, ventriculum comprimentem geſtandum cenſeo, potiſſimum jejuno ventriculo. Topicis tandem purgantibus perficietur expurgatio, ut pil. cochiis, aureis. aggregat. pulv. hermodact. hiera ruta Alex. & errhinis. Poſt hæc laudatur à nobis decoctum, ab Excell. Viro deſcriptum, cum ſudore, cui adjici poterit bolus ex pulv. viper. cujus uſu poterit inſiſtere etiam abſoluto ſudore; parato etiam vino medicato in totam hyemem.

Diæta ſit quidem ſemper attenuans, ſed in curatione ſolùm, mediocriter verò tenuis extra eandem juxta ſcopos propoſitos. *Idem ibidem.*

Sublaxatio vertebrarum dorſalium.

Juvenis robuſtus & vegetus evigilans aliquando mane conqueritur de difficili reſpiratione cum dolore tenſivo hypochondriorum, quaſi cingulo omnia ibi coërcerentur, Surgens, corpus non æque bene flectere poteſt; quin palus quaſi dorſo infixus videatur. Negligit hæc per aliquot dies, ſed contumaciter omnia perdurant; alvus conſtipatur, abdomen murmurat; hypochondria magis inflari videntur. Tandem phlogoſes ſuperveniunt. Interdum extremorum refrigeratio cum ſudore frigido circa frontem & tempora; anxietates precordiorum inſignes & lypothymiæ ſubinde imminent; pulſus celer, durus, vehementia & magnitudine moderatus. In malo ita confirmato vocat medicum pro curâ.

Affectus in ſe levis, qui tamen neglectus; graviſſima quæque infert ſymptomata. *Cauſa proxima*, mutatio ſitus, ſeu ſubluxatio vertebrarum interiorum thoracis. *Remota* conatus ponderis geſtandi.

Symptomata ſuperveniunt ſequentia. Spasmi circa hypochondria, ab irritatis ob dislocationem nervis. Difficilis adeſt reſpiratio; corpus flectere nequit; phlogoſis vaga, ob ſuccorum diverſorum in primis viis effervescentiam. Refrigeratio extremorum, Lipothymiæ, Sudores ſyncoptici, propter motum ſpirituum impeditum. Pulſus durus adeſt: quia ſpaſmo corripiuntur membranæ. Circa locum luxationis facilè aliquid colligitur ſanguinis, quod ſucceſſivè corrumpitur unde ſudoriferis diſcutiendus.

Si malum duret diu Tetanos, vel Opiſtotonos, aut etiam propter Lypothimiam repetentem mors ſupervenire poteſt.

Curatio peragitur repoſitione & firmatione, de qua vide Sennertum; Si verò in malo graviori, inflammatio repoſitionem impediat, ea priùs tollenda, cancrinis, ſanguine hirci, acidis, ſanguinem ſtagnantem reſolventibus, ut ſpir. ſal. amon. ſperm. ceti cum pauxillo croci in cereviſia calida.

℞. Lap. cancr. præp. ℥i. antimon. diaphor. ℈i. M. pro duab. doſib. Capiat primam doſin in duobus cochlearibus aceti, expectando ſudorem.

Factâ repoſitione, in quâ partes extendendæ; firmandæ eædem vinô tepidô, vel ſolô, vel cum floribus hyperici decocto, vel petroleum ſpinę dorſi, prę cordiis & hypochondriis calidè inungar; vel fiat emplaſtrum ex tacamahaca, quod malaxetur cum balſamo Peruviano. Pro reliquis ſymptomatibus & anxietatibus detur ſpir. carminativus de tribus.

Frequens malum eſt infantibus, qui phlogoſes inde patiuntur. Si volunt cognoſcere, an vertebræ ſint luxatæ, emplaſtrum ſupradictum ventri admovent, deinde pedem lumbo applicant, quo ſitu, ſi manu dextra pedem aſſumere poſſunt, ſignum eſt nullam adeſſe luxationem. *Michael Ettmullerus in Collegio Conſultatorio.*

Obſervationes.

De Luxatione Spinæ.

Inter luxationes omnium periculoſiſſima eſt illa, quæ in ſpina dorſi occurrit: teſtantur id Hippocrates lib.

lib. de articulis : Avicenna, & alii, præcipuè autem vertebrę colli; docente Avicenna, mortem ſubitaneam afferunt. Nervi enim reſpirationi inſervientes, addit Avicenna coarctantur, reſpirationemque auferunt. Dislocatio præterea verſus partem interiorem, etſi hominem in momento necare non poſſit, pręcipue ea, quæ completa non eſt, lethalem tamen eſſe ſcribunt poſt Hippocratem Avicenna, & alii. Medulla enim ſpinalis cùm pars ſit cerebri, eandemque cum ipſo habeat naturam, graviſſima ſequuntur ſymptomata, ſi ſuo loco amotæ vertebrę. Comprimuntur præterea nervi ex ſpina prodeuntes, ſi introrſum facta fuerit dislocatio, & ſymptomata adaugent. Eſt autem ſpinę aut completa ſive perfecta, videlicet cùm vertebra omnino ſuo loco amota eſt. At illa præcipuè ſi verſus partem interiorem fuerit, mortem infert. Aut imperfecta. quando nimirum vertebra aliquantum ſuo loco amota eſt. At hæc non ſemper lethalis eſt, quemadmodum ex ſequentibus exemplis videre licet.

Exemplum. I.

Piſtori cuidam Burgdorffienſi, prope Bernam, cùm rota plauſtri onuſti vertebras duas impreſſiſſet, domum ſemimortuus & ab umbilico ad pedes paralyſi plane reſolutus portatur. Barbironſor advocatur, qui nulla habita ratione ſpeciei luxationis, miſerum pronum in ventrem collocat, & eâ, quâ potuit, vi, manibus primò, deinde quoque genu ſpinam, quæ depreſſa, & proinde relevanda erat, magis magiſque deprimit. Vides, qualis ignorantia, aut potiùs inhumana temeritas? Arbitror tamen ipſum tyrrannidem ſuam circa vertebras luxatas non exercuiſſe. Procul enim dubio vertebræ ulterius impulſæ fuiſſent; & in ipſa operatione animam egiſſet æger, ſed vertebras, quæ ſupra & infra luxationem erant, ipſum deprimere voluiſſe, ut tandem æqualis fieret ſpina. Sed quid factum eſt? Dolores, qui in ipſo ictu rotæ exorti fuerant, in operatione mirum in modum adaucti ſunt. Hinc febris, inflammatio, intumefactio, tandemque abſceſſus quoque ſupervenit. Qui cùm ruptus fuiſſet, pus quinetiam copioſè., & in longum tempus effluxiſſet, dolores, febris, aliaque Symptomata paulatim remiſerunt: Paralyſis tamen in eodem ſtatu permanſit. Anno 1616. poſt annum ab accepto morbo, & ego quoque accerſitus fui, ſed nihil pręſcripſi, cùm morbum inveteratum, & inſanabilem eſſe viderem. Ab umbilico enim inferiores partes omnes ſine ſenſu & motu erant: Sphyncteres tamen (qui ab initio quoque reſoluti fuerunt) excipio. Excrementa enim & urinam retinebat. Fiſtula, quæ ex abſceſſu remanſerat, ad ipſam ſpinam dorſi, & forſan ulterius penetrabat; in cujus fundo caries oſſium ſtylo exploratorio deprehendi potuit. Reliqua membra ſecundùm naturam ſeſe habebant, & integra erant, comedebat cum appetitu, ſed lectum egredi non potuit. In hiſce miſeriis per annos aliquot vixit, qualis verò tandem fuerit exitus, mihi non conſtat.

Exemplum. II.

Anno 1621. 10. Januarii, venit ad me ex villa quadam prope Bernam, ruſticus quidam, Joh. Bucher nomine, cui ante menſes quindecim, ex arbore cadenti in terram, ſecunda vertebra lumborum ita introrſum repulſa fuerat, ut manifeſta luxatio conſpiceretur, multòque magis manibus palparetur. Poſt caſum protinùs ſupervenit dolor acerbiſſimus, qui in longum tempus continuavit, neque etiam nunc ab eo liber eſt ęger, pręcipuè quando corpus inclinat, aut erigit. Illicò præterea poſt caſum, cibum indigeſtum evomuit, nihilque cibi aut potûs per dies aliquot retinere potuit. Febris quoque ardentiſſima, ſitis inexhauſta, vigilię, inquietudines, ariditas linguę, tandemque delirium ſupervenerunt. Statim quoque poſt caſum inferiores partes corporis ab umbilico paralyſi correptę fuerant, quapropter neque excrementa, neque urinam retinere potuerat, nunc tamen ea retinet, ſed cum difficultate excernit. Ab initio ſymptomata adeò erant vehementia, ut de recuperanda valetudine nihil ſpei ampliùs ſupereſſet.

Variorum autem barbironſorum uſus fuerat ope; quorum ne unus quidem, uti æger ipſe mihi retulit, luxationem ſpinæ cognoverat. Hinc factum eſt, ut nihil ex arte ipſi pręſcriptum aut adhibitum fuerit. Quia tamen juvenis (nondum enim trigeſimum annum ætatis attigit) & optimo corporis habitu præditus eſt, ſolô naturæ beneficio, res eò devenit, ut dolores; febris; multaque alia ſymptomata remiſerint. Urinam quoque & alvi excrementa, ut dixi, retinet; ſenſum quoque crurum recuperavit, coxaſque & genua movet, quamvis difficulter, pedes verò etiam nunc adeò reſoluti ſunt, ut vix ſuffulcris ſe ſuſtinere, aut paſſum unum vel alterum deambulare poſſit. Hęc omnia propter nervos ad crura deſcendentes, & à luxata vertebra compreſſos, accidunt. Cæterùm quia omnia ita occalluerant, ut luxata vertebra in ſedem naturalem reponi non poſſet, morbum inſanabilem eſſe, ipſi ſignificavi. Suaſi tamen, ut proxima æſtate, præparato & decenter expurgato corpore, thermas Badenſes Helveticas inviſeret. Crura quinetiam & os ſacrum, aquis deſtillatis & appropriatis, veluti aquâ Beronicę, Salviæ, Primulæ Veris, Juniperi, & ſimilibus, inungeret: ſi forſan in hac florenti ętate nervis nonnihil roboris addi poſſit. Planè ſtupendam & ope Diaboli factam luxationem ſpinæ dorſi, vidi Duſſeldorpii, Anno 1583. Juvenis quidam, viginti circiter annorum ætatis, cùm propter conceptam quandam phantaſiam, noctu decumbens in lecto, ſe ſtrangulare vellet, & in hunc finem ex poplitati ſuo funem paraſſet; eumque columnę ſpondę alligaſſet, colloquè injeciſſet, ſequenti die mortuus in lecto repertus fuit, etiamſi collum nullo modo à laqueo ſtringeretur. Mirantibus hæc omnibus, qui turmatim accurrebant, venit carnifex, qui cùm cadaver exuiſſet. Metaphrenum à diabolo adeò depreſſum repertum fuit, ut os pectoris ferè attingeret. *Guilielmus Fabritius Hildanus Obſerv. Chirurgic. Cent. v.*

Luxatio Spinæ introrſum facta, quomodo reponenda?

Quamvis luxationem ſpinæ introrſum factam in locum reponi non poſſe, paſſim apud rationales Medicos & Chirurgos trita atque celebrata ſit opinio. Quomodo enim quis, inquit Hippocrates, ab anteriore parte per ventrem coactionem facere poſſit? attamen crudele & Inhumanum eſſet, ſi Chirurgus ingenioſus & expertus ęgrum derelinqueret abſque ullo pręſidio; pręcipuè cùm ſciamus, affectum huncce hominem aut enecare, aut per totam vitam ſuam miſerum & claudum reddere, quemadmodum ex pręcedentibus exemplis videre licet. Mortalem autem eſſe affectum, pręter Hippocratem libro de Articulis, etiam Avicenna teſtatur his verbis: Si dislocatio, inquit, eſt ad partem interiorem, non eſt poſſibile ut curetur, & eſt de eis, quę interficiunt velociter. Hujus ſententię quoque ſunt alii quàm plurimi Viri docti. Cùm itaque, iterum inquio, inhumanum eſſet, ęgrum, qui aliàs moriturus eſt, ubi nullum aliud præſidium ſuper-

eſt, quam repoſitio vertebrę, ſine auxilio derelinquere, omnia, quæ ex ratione fieri poſſint, tentanda ſunt, hunc in modum.

Curatio autem hæc, ut id prius moneam, partim ex Hippocratis, Oribaſii, & Æginetæ mente, partim quoque ex propria inventione inſtituenda eſt. Collocatur æger pronus ſuper ſcamnum aut organum Hippocr. ab Oribaſio lib. de machinamentis, cap. 35. delineatum; deinde laquei duo lati & ſpiſſi (ne extendendo cutem vulnerent) ex tela fabricati, corpori injiciendi ſunt, unus ſupra luxatum, alter infra. Qui ſupra Luxationem, ſub axillis injectus eſt laqueus ſcamno, qui infrà luxationem verò, axi annectendus eſt, lineâ tamen rectâ, ut circumducto axe; æqualiter fiat extenſio ſpinæ.

Sed quia Organi Hippocratis uſus jamdudum obſolevit; ideò Paræus inter modernos Chirurgos facilè Princeps; alium modum excogitavit, injectis videlicet laqueis, uti dixi, viros duos fortes conſtituit; quorum unus ſuperiorem laqueum apprehendit trahitque. Præſtat tamen, meo quidem judicio, ſuperiorem laqueum columnæ alicui immobile âlligare; inferiori verò organum trochleatum Paræi annectere. Illud enim quàm aptum ſit, ubi pars aliqua corporis extenſione opus habet ſæpiſſimè in fractutis oſſium & luxationibus expertus ſum. Cæterum etſi Hippocrates Dislocationem ſpinę introrſum factam, mortalem eſſe pronunciaverit, uti antea quoque dixi, docet tamen, tentandum eſſe, an concuſſio per ſcalam facta; ægro opem aliquam ſalutiferam adferre poſſit? Quapropter cùm ęger aut organo; ſive Gloſſocomo Hippocratis, aut inſtrumento trochleato Paræi alligatus fuerit; ſpina à Miniſtris extendatur, quantum neceſſe eſſe videbitur, ęqualiter tamen Chirurgus interim ambabus manibus ſpinam nunc in dextrum, nunc in ſiniſtrum latus concutiat, aut etiam linteo ſub ventre poſito, in altum elevet. Sed videat, ne deorſum deprimat dorſum, uti fecit ineptus ille reſtaurator in Burgdorffienſi Piſtore, de quo in pręcedenti Obſervatione dictum fuit.

Porrò ſi extenſio & concuſſio ſpinæ ſtatim ab initio, dum adhuc recens eſt luxatio, adminiſtrata fuerit, ſpes aliqua ſupereſt, Luxationem, intellige imperfectam, reponi poſſe. Sin id fieri nequiverit, arbitror potiùs tentandum eſſe ſequens remedium extremum, quàm penitùs derelinquere ęgrum, qui alioquin pręter magnitudinem morbi, aut immaniſſima tormenta & dolores, moriturus, aut vitam duram miſeramque victutus eſt, uti ex ſuperioribus exemplis videre licet. Fiat itaque inciſio novaculà, uſque ad ipſam appendicem vertebræ deſcendentem, mox per idem vulnus iterum immiſſâ novaculâ duę aliæ fiant inciſiones, una ad dextrum altera ad ſiniſtrum latus appendicis: deinde tenaculis ad negotium hocce aptis, apprehenſa appendice trahatur in altum, & reponatur vertebra in ſedem naturalem. Interim autem dum hæc fiunt ſpina ut extenſa ſit, neceſſe eſt; faciliùs enim in ſitum naturalem reſiliet vertebra. Vulnus aut exiguum, aut magnum, ſecundùm diſlocationis magnitudinem infigendum eſt.

Si enim unica vertebra impreſſa fuerit, parvum ſufficiet vulnus: ſin duæ aut plures, magnum ut ſit, neceſſe eſt, quò ambę vertebræ luxatę apprehendi poſſint. Si hæmorrhagia obſtiterit, ita ut ſtatim poſt inciſionem factam operatio fieri non poſſit, ſtupis arctè contortis, & albumine ovi madefactis, nec non pulvere noſtro, ad ſanguinem ſiſtendum aſperſis, ſiſtendus eſt. Ubi hoc obſervandum, totum vulnus, præſertim ex utraque parte appendicis, ſtupis iſtis quàm diligentiſſimè adimplendum eſſe. Id verò ut commodè fiat, ex ſtupis contortis fiant pulvilli multi; quorum unus poſt alterum vulneri intrudatur, donec impletum fuerit. Applicetur poſtea Emplaſtrum aliquod tenaciter adhęrens, & faſciâ ligetur. Poſt horas aliquot cùm ſanguis ſubſtiterit, clementer, ne ſanguis iterum prorumpat, eximendæ ſunt ſtupæ. Poſteà adhibenda tenacula, quemadmodum dictum eſt. Tenacula autem fortis & dentata ſit, quemadmodum utimur in extractione calculi. Si duæ luxatæ fuerint vertebræ, ambæ, & quidem duabus tenaculis apprehendendæ ſunt.

Duo itaque ſint Chirurgi, qui æqualiter, unoque cum conſenſu in altum trahant. Videat præterea Chirurgus, ne inciſiones ad latera appendicis nimis profundè fiant, propter nervos, qui ad latera vertebrarum ex ſpinali medulla prodeunt. Neceſſe præterea eſt, ut operatio hæc fiat ab initio morbi, dum vires adhuc conſtant, & antequam pars affecta inflammatione & intumefactione ſit obſeſſa. Nec quicquam intereſt, an ęger, ut aliquando fit, ſine loquela & intellectu fuerit.

Quandoquidem in depreſſione cranii graviſſima illa ſymptomata, loquelę videlicet & intellectus amiſſio, quoque adſunt, nihilominus tamen diligens & expertus Chirurgus operationem non procraſtinat. Scit enim impreſſionem cranii cauſam eſſe mali, repoſito cranio in ſitum naturalem, remiſſura eſſe Symptomata.

Quòd ſi ab initio Chirurgus vocatus non fuerit, ſed ſecunda, tertia, aut quarta demum die, ante operationem ſovendus eſt locus decocto Betonicæ, Primulæ Veris, Salviæ, Camomillæ, Meliloti, Roſarum, & granorum Juniperi, quibus emollientia nonnulla, veluti malvam, altheam, addere poterit, deinde repoſitionem tentare. Poſt operationem dorſum oleo Roſaceo & lumbricorum inungendum: vulnus quinetiam more aliorum contuſorum vulnerum tractandum eſt.

Objiciet forſan aliquis, Operationem hancce incertam ac periculoſam, & proinde minimè tentandam eſſe.

Reſpondeo, idem & de aliis graviſſimis operationibus dici poſſe; interim tantum nihil eorum, quę cum ratione fieri poſſunt, omittit fidelis & ingenioſus Chirurgus, quin potiùs ex mente Hippocratis, extremum remedium extremo applicat morbo. *Satius* enim eſt, ait Celſus, anceps experiri remedium quàm nullum.

Depreſſio cranii, quæ maximam affinitatem cum luxatis vertebris habet, per ſe, niſi valdè exigua fuerit, lethalis eſt, ubi operatio periculoſa juxta & incerta eſt. Cutis enim decuſſatim ad cranium uſque & quęcunque ſubſunt vaſa venarum & arteriarum, inciduntur, Pericranium, membrana exquiſitiſſimo ſenſu prædita, maximo dolore à pericranio abrumpitur: Cranium deinde ad cerebrum uſque perforatur terebello, hamulis & elevatoriis elevatur in altum: At hęc omnia ſuntne periculoſa? maximè. Quid dicam de extractione fœtus mortui, de partu cæſareo, extractione calculi & ſimilibus operationibus, quę quidem periculo plenę, nihilominus tamen indies cum fructu adminiſtrantur: ut ego multoties in praxi meâ expertus ſum. Quapropter cum Celſo lib. 7. cap. 33. aſſero, nihil intereſſe, tutumne ſit remedium, necne; quod unicum; & proinde etiam in deſperatis affectibus ſemper ea, quæ ſecundùm rationem fieri poſſunt, tentanda eſſe. Cęterum non video operationem hancce tantoperè eſſe periculoſam. In medio enim dorſi non dantur magna vaſa vena-

rum

rum aut arteriatum. Nervi prӕterea in appendicibus exiles ſunt; quapropter ſӕpiſſimè permagna vulnera circa ſpinam dorſi feliciter ſanata fuiſſe obſervavi: prӕcipuè in juvene quodam viro, cui in tumultu, cultro vulnus circa quartam vertebram lumborum infixum fuit, ubi acies cultri fracta inter appendices ſpinӕ remanſit.

Huic ego poſt annos duos ab accepto vulnere, fragmentum cultri extraxi, fiſtulamque feliciter curavi. Erat autem anguſtiſſima, quapropter dilatanda fuit tum cauſticis, tum etiam inſtrumentis inciſoriis. Omnia tamen ſine inflammatione, aut aliquo alio graviori ſymptomate facta fuerunt.

Jubet prӕterea Magnus Paræus, in fractis vertebris, ſi fragmenta oſſium magna ſymptomata excitaverint, cutim aperire, oſſaque confracta extrahere. In fracturis coſtarum introrſum factis, ubi fragmenta coſtæ pleuram pungunt, maximoſque dolores, aliaque ſymptomata excitant, idem Paræus ſuadet, ut cutis incidatur uſque ad coſtam, eaque hamulis apprehendatur, & in ſitum naturalem reponatur. Hoc ſi in vertebris coſtiſque fractis fit, cur non idem in ſpina luxata fieret? *Idem ibidem*

Mors à luxato pede.

Quantumvis populus rarò Chirurgis committat curam luxatorum oſſium; artis tamen non exiguæ eſt operam illam ſalutariter corpori impendere: Ecquid enim quæſo mirum! Siquidem is cui omne præſidium ab audaciâ, vel non ſatis exactè noverit poſitum figuramque cujuſcumque commiſſurӕ, lӕſerit facilè tumultuario ſuô opere, tendines, nervos, venas ac arterias, nullibi quàm circa articulos frequentiores. Quibus tamen improvidè dilaceratis, neceſſe erit ac tutum inſequi dolores, inflammationes ac ulcera, quӕ non modò carnem, ligamenta, & oſſa, verùm & ipſam depaſcuntur vitam.

Vir temerarius, magnus tamen in oculis vulgi, repoſiturus Adriano Omnimundo luxatum tali os, adeò non attigit ſcopum illum; ut potiùs, fœdum in modum contorſerit ipſius articulum, excitatis convulſionibus, febre, deliriô, imò ulceribus tam frequentibus ac ſenſus adeò exquiſiti, ut præ intolerabili dolorum cruciatu, coactus fuerit ante diem vigeſimum, diem ſuum obire. Quem terminum etiam calcis oſſi, ob ſummum cum universô corpore conſenſum, deſignavit olim locuples Auctor Hippocrates lib. de artic. 12. Hiſtor. 48. lib. 5. epidem.

Acri idcircò, ſi ullibi, in hôc ſaltem tali articulo, circumſpectione opus erit. Neque fortaſſis minore diligentiâ, in manibus, ac pedibus, in quorum mæandris, ac diverticulis facilè videas plures à retentô acri pure oboriri abſceſſus quàm, vel natura humana ferendo, vel Chirurgorum induſtria fuerit curando. *Nicol. Tulpius Obſervationum Medicarum lib. 4.*

Dislocatio humeri.

Vir 32. annorum è curru prolapſus, paſſus eſt dislocationem in humerô ſiniſtrô, ſicut caput oſſis in inferiorem partem prolapſum cauſa foret ibidem alicujus eminentiæ, dum è contra in parte ſuperiore deprehendebatur cavitas inſolita. Æger conquerebatur de dolore ſatis validô, nec manum per partem anteriorem ad frontem, nec per poſteriorem ad collum movere valebat. Os ſcilicet à ſede ſuâ prolapſum, perioſtium parteſque comprimebat vicinas, unde dolor, qui incrementum capeſſebat ex eô, quòd in tubulis partium compreſſis & diſtortis, humores ſtagnarent, aceſcerent, ac vellicarent fibrillas.

Motus brachii conſuetus peragi non poterat, quia caput oſſis è cavitate propria propulſum, non gaudebat, ut ante, locô cavô glabrôque qualis ad motum ipſius obeundem requirebatur; huc etiam faciebat, quod ſpiritus animales, per tubulos ab humoribus ſtagnantibus obſtructos & ab oſſe dislocato compreſſos, muſculos intrare, eoſque inflare nequirent; huc tandem accedit, quod motus fieri non poſſet, quin caput oſſis magis adhuc premeret partes conterminas, unde dolor de novo excitabatur, qui ad motum rite peragendum non parvum quoque afferebat obſtaculum.

Ad ægrum vocatus os dislocatum mox repoſui, ſtatimque motus redibat, & dolor quidem aderat adhuc aliquis, quia humores acidi ſtagnantes fibrillas adhuc aliquatenus irritabant, ſed tamen valdè diminutus erat, quia caput oſſis jam in propria cavitate contentum non amplius comprimebat partes ſenſibiles.

Oſſe repoſito humores ſtagnantes per acidum temperantia diſſolvere, ac circulationem humorum reſtituere ſtudui, quare partem affectam lavi ſpiritu vini, in quo gummi ammoniacum diſſolutum erat, & impoſui emplaſtrum compoſitum ex diapalma, bolo, ſpiritu vini ac oleo camomillæ, tandemque, ſub ala poſito linteo in pilæ formam convoluto, adhibui idoneam ligaturam, ſicque æger brevi temporis ſpatio ſanatus eſt.

Petrus Pigrӕus, Gallicus auctor, ac Chirurgus laude dignus oſſe repoſito commendat adſtringentia, ſed (pace tanti viri dictum ſit) in hoc egregiè fallitur; nam adſtringentia augent obſtructiones quæ potiùs eſſent minuendæ.

Paulus Barbette vult, ut influxus humorum hoc in caſu prohibeatur, ſed male, quoniam ille, utpote naturalis, prohiberi non debet. Vidit ille vir abſque dubio partes vicinas in dislocatione non rarò elevari in tumorem, obſervavit præterea per crebram experientiam, rhus, maſtichen, bolum, ſimiliaque hunc tumorem fugare, & bene; ſed ubi judicavit tumorem hunc produci à ſolito copioſiori influxu, & ubi ſecundùm hoc prӕjudicium putavit medicamenta ſua ideo juvare, quòd influxum iſtum prohiberent, tunc, inquam, erravit, nam obſtructiones in cauſa ſunt, ut humores coacerventur & in tumorem eleventur, ac aceſcant, dictaque medicamenta proſunt ex eo, quod obſtructiones tollant ac acidum temperent.

Jam locutus ſum de dislocatione humeri ſubitò contingente, reſtat adhuc alia tardè invadens, ac tardiùs adhuc ſanabilis, cùm ſcilicet à vi aliquâ externâ ligamenta humeri contunduntur, ſic ut tubuli diſtorqueantur, unde humores per ligamenta circulantes, ibidem ſubſiſtunt; ac progreſſu temporis ſe inſinuant in poros fibrillarum, ex quibus ligamenta conſtant, eoſque poros extendunt non ſecundùm latitudinem ſed ſecundùm longitudinem ligamentorum, quia ligamenta, dum motus peragitur, in longum ſӕpius extenduntur, atque ita ligamenta, quæ caput oſſis aliàs in cavitate ſua continebant, jam prolongantur adeò, ut os ex propria ſede prolabatur.

Hӕc dislocatio facilè reſtituitur; ſed os repoſitum difficillime retineri poteſt.

Medicamenta externa, quæ, oſſe in locum ſuum redacto, hîc proſunt, ſunt talia, quӕ multo ſale volatili conſtant, quod ſal volatile particulas in poris ligamentorum hӕrentes poteſt attenuare, ac ex poris ita propellere, & circulationem humorum reſtituere. Curatio autem facilior & brevior reddetur, ſi externis medicamentis opem feramus per internum decoctum conſtans ex ligno guajaco, radice ſarſæ parillæ, chinӕ, aliiſque medicamentis multo ſale volatili gaudentibus. *Joh. Muys in Praxi Chirurgicâ rationali.*

De Dislocatione tali cum vulnere.

Quadragenarius ex alto delapſus eſt in terram, atque ita paſſus eſt dislocatiooem in talo interiori ſiniſtri cruris conjunctam cum vuloere vaſto, extra quod os tibiæ tres, digitos tranſverſos longum prominebat, aderatque dolor atrociſſimus.

Caſus hic valdè periculoſus eſt, nam ſi non ſine ſummo vitæ periculo gangræna aliquando invadat indicem digitum dislocatione cum vulnere correptum, ſicut id ipſum non ita pridem contigiſſe memini, quàm horrenda ſymptomata timenda non ſunt, ſi in magno tali articulo reperiatur ingenti cum vulnere dislocatio ?

Sed quàm periculoſus, tam rarus eſt etiam hic affectus, ſic ut Paræus, Pigręus, Aquapendens, Barbette, aliique eundem in libris ſuis vix attingant, quamvis Scultetus in armamentario ſuo chirurgico de illo loquatur ; ſed an verbis ipſius adhibenda fides ? an ejuſdem conſilium ſequemur ? videbimus illud poſtea, ponderemus priùs verba ſequentia ab eodem prolata: Si articulus luxetur, ita ut ſit vel detectus, vel extra pellem parum protruſus, affectus eſt lethalis, majoris periculi, ſi reſtituatur, quàm ſi non reſtituatur. Si enim non reſtituatur, ſuperveniet inflammatio, convulſio & interdum mors ; deinde aderit turpitudo ipſius membri, ac tertiò ulcus inſanabile ; quod ſi fortè cicatrice aliqua obducatur, ob mollitiem facilè etiam ſolvitur ; ſi verò reponatur, maximum adducit convulſionis, gangrænę & mortis periculum; ſed nonnulli ejuſmodi pericula timent ſolummodo in articulis magnis, carpo videlicet, cubito, humero, talo & femore, qui ob tendinum robur, ligamentorum & vaſorum magnitudinem reſtitutionem prohibent ; deinde addit ; ſi oſſe reſtituto ſuperveniat convulſio, ſtatim articulus iterum luxandus.

Animus mihi eſt haud aliter ad hæc Sculteti verba reſpondere, quàm exactè ac fideliter referendo medelam, quam ægroto noſtro adhibuimus, quandoquidem hinc ſatis liquidò eluceſcet ; quàm bene vel quàm male ſcripſerit citatus auctor.

Primò igitur tibiam è ſede ſua propulſam abluimus ſpiritu vini tepido ad ſanguinem coagulatum ac ſordes adhęreſcentes abſtergendas, deinde, ſufficienti facta extenſione ; os dislocatum in locum ſuum repulimus, vulneri applicuimus bonum digeſtivum, ſuperpoſito idoneo emplaſtro, lavamento acidum temperante ac communi ligatura, atque crus hoc modo obligatum pulvinari molliori imponebatur, ſicque ęger deportatus eſt in lectum, ſupra quem funis ſuſpendebatur, cujus ope patiens corpus erigere poſſet, ſicut dixi in obſervatione prægreſſa, ac ad pedes ægroti lecto impoſuimus aſſulam quandam, ſcilicet ne ſtragula ſuo pendere cruri vulnerato aliquod afferrent incommodum.

Ob copiam puris è vulnere profluentis crus affectum bis de die religare debuimus; ſed interea temporis dolor vehementiſſimus ſuam exercebat tyrannidem in ægro noſtro, qui febricitabat ; delirabat, noctesque ferme totas traducebat inſomnes, aut ſi patiens interdum brevi ſomno recrearetur, paulò poſt eundem ſubitò è ſomno excitabat terror ille, de quo dixi in obſervatione præcedente, unde talus ſæpius iterum aliquatenus diſtorquebatur.

Ad tollendum dolorem, febrim, vigilias ac delirium æger per vices aſſumſit aliquid ſequentis mixturę ;

℞. Aq. betonic. ℥iv. meliſſæ ℥j. Syr. card. bened. ℨiii. Antimon. diaphor. ℨi. Salis prunell. antimoniat. ℨß. Corall. alb. Oculor. cancr. ana ℈i. Laud. opiat. G. iv. F. Mixtura.

Talus autem, quoties poſt ſomnum reperiebatur diſtortus, debebat reponi.

Atque ita trium ſeptimanarum ſpatio vix elapſo febris ac delirium ceſſabant, deinde etiam, ſed tardiùs, terror modò nominatus, ac tandem quoque dolor ac vigiliæ.

Sed incidit hîc mihi aliquid in memoriam, quod propemodum oblitus eram, nimirum quod duo abceſſus in affecto crure exorti ſint, unus circa vulnus, alter in externa cruris parte, ſed uterque hic abſceſſus poſt apertionem ſanabatur.

Progreſſu temporis permulta fragmenta ab oſſe tibiæ ſeparata ſunt, quæ tunc ex vulnere blande ſuſtulimus, ac carni fungoſæ, quæ in vulnere conſpiciebatur, ſingulis fere diebus ſemel pulverem aluminis impoſuimus, atque ita tandem in conſpectum venit cicatrix, quæ de die in diem majus capeſſebat incrementum, ſic ut circa ſextum menſem totum fere vulnus contexerit, quare æger ſcipionum ope iterum incedere cœpit, ſed motu hoc vulnus iterum evadebat magis amplum ; ſic ut nondum omni ex parte coaluerit, quod nemini mirum videri debet, nam novi adhuc duos, qui per aliquot annos ulcus poſt dislocationem tali cum vulnere habuerunt.

Sed quid ſi poſt tali dislocati repoſitionem ægrum corripuiſſet convulſio ; an tunc debuiſſemus ſequi conſilium Sculteti, & luxare iterum articulum repoſitum non puto, quandoquidem cauſam non video; quæ nos ad hoc agendum impelleret.

Multorum phœnomenorum hîc loci non reddo rationem, & quidem conſultò, ne cramben bis coctum lectoribus apponam; nam puto nullam ullius phœnomeni rationem hîc eſſe omiſſam, quam non in hac, aut illa pręcedentium obſervationum offendes, *Idem Ibidem.*

Luxatio oſſis caudæ.

Articulationis ope quę juncta, luxatione facilè ſejungi poſſunt, una tamen aliâ majoris periculi.

Mulier quædam Anabaptiſtarum ſectæ addicta alvi excrementa deponere ſtudens, operculo locum ſecretum indebite tectum ignorans, ex improviſo os coccygis lædebat, adeò ut nec ſedere valeret; ſed ab aliis in lectum deportari deboerit.

Altero die dolor ſummus; qui jam à primo tempore adfuerat, ſimiliter ac febris gravis, convulſionesque me advocari fecerunt, nec non Medicum ordinarium.

Conſiderandis conſideratis, omnium ſymptomatum originem oſſis caudæ luxationem infortunio quodam contractum pronunciavimus, nullo verò modo ea tolli vel imminui poſſe niſi digito in anum immiſſo os idem ſuo loco reſtitueretur. At illa ut operationem hanc admitteret, nullis verbis, pudore ſuffuſa, induci potuit, quæ exigebat Topica nullius fructus declarabamus, quamdiu repoſitio debita haud peracta.

Quod nihil omninò hic efficere nos poſſe obſervaremus, relicta ægrotante miſere decumbente, diſceſſimus.

Nox moleſta valdè, ob ſymptomatum, convulſionis imprimis, incrementum, quod commodum, imò unicum in hoc caſu medium heri declaraveramus manualem nempe oſſis luxati repoſitionem, mane ſummo admitteret, urgebat,

Secutus adeoque modum à Paræo lib. 16. cap. 14. aliiſque pręſcriptum, digitum ſiniſtrę manus Oleo Roſarum inunctum in inteſtinum rectum immiſi, mox manu dextra variis modis locum affectum tractavi, uſque dum cum ſtrepitu in locum ſuum oſſicula recederent ; quod brevi effectum, ſymptomatibus omnibus in totum ſublatis. Exterius Ceratum Vigonis imponebatur ad curationis ſolutionem. *Job. à Meekren in Obſervationibus Medico-Chirurgicis.*

Digitized by Google

De Oſſis Coccygis Luxatione.

Vir quidam Nobilis, non procul abhinc, menſe Januario hujus anni 1671. ſupinus prolabens; podicem ſub finem Oſſis Coccygis lapidi acuto tam vehementer affigit, ut inde hocce Os luxaretur. Hoc facto patiens planè immobilis redditus, non ipſus ſe levare poterat, ſed à domeſticis in lectum deportandus erat. Mane inſequente ſeptendecim poſt lapſum horas ego vocatus adſum; invenio ægrum febricitantem acute, crura pedeſque immobilem, & non procul à convellendo exiſtentem. Imprimis tamen querebatur de dolore intollerabili circa anum, ob quem nec reſpirare commodè, nec tuſſire, nec etiam alvi & veſicę excrementa deponere poterat. De fractura oſſium mihi primum ſuſpicio; ſed accuratius omnia examinans, ſana cuncta invenio. Podicem tandem inſpiciens omnia ſugillata eſſe video. Recogitabam hic graviſſima ſymptomata, quę ab Oſſis Coccygis luxatione prodiiſſe notarunt Amatus Luſitanus Cent. 2. Obſer. 5. Joh. van Meekren cap. 56. Obſerv. Chirurg. & Henr. Smetius Miſcellan. Med. p. 564. hinc an & hîc aliqua adſit luxatio digito in anum immiſſo inquiro. Sed hoc tentanti extremitas Oſſis Coccygis quæ interius receſſerat obſiſtens me de luxatione certum faciebat. Diutius nolebam ægrum ſuis conflictare malis, hinc propinata prius drachma dimidia Salis Viperarum fixi, in aqua Chærefolii Romani, patientem loco pronum corpore & natibus elevatis, pedibus verò deorſum pendentibus, poſt juxta methodum, quam Paulus Ægineta lib. 6. cap. 98. breviter quidem, ſed doctiſſimè deſcribit, indicem ſiniſtrę manus pinguedine aliqua inſalita inunctum podici immitto, cumque ſenſim ſenſimque incurvo, denique pollicem exterius admoveo, hoc modo trahendo & premendo tantùm pręſtiti, ut oſſa crepatent, inque ſitum naturalem redirent, unde dolorum cœterorumque Symptomatum inſigne levamen. Ne tamen os iterum excideret, podicem ſæpius vino rubro, in quo folia quercus, cupulæ glandium, flores roſarum rubrarum & balauſtiorum cocta erant, calide fovendum ſuadeo. Poſt febri Julapio cordiali refrigerante obviam ibatur, locus verò affectus Cerato Vigonis muniebatur.

Hîc ob argumenti ſimilitudinem ſequens addere placet: Matronę cuidam primarię poſt partum difficilem hocce Oſſiculum adeò retrò ceſſerat, ut fæces ſemper involuntarie prodirent. Hæc cùm per decennium hancce moleſtiam pertuliſſet, me per obſtetricem conſulit. Suadeo, ut obſtetrix admoto exterius digito, an Oſſiculum hoc repelli poſſet tentaret. Tentat ſed ſine effectu neque enim Oſſis crepatum exaudire poteſt. Sed hacce regione oleo lumbricorum & liliorum alborum ſæpius inuncta, & hoc modo mollificata, facile negotium proceſſit, nec quicquam reſtabat agendum, quam ut locus iſte emplaſtro contra rupturam Felicis VVurtzii muniretur. Recordor hîc, quod Rhodius Cent. 3. Obſ. 80. referat, Adrianum Spigelium Nobili Matronæ Os Coccygis à partu luxatum ſolâ faſciâ reſtituiſſe. *D. Alardi Hermanni Cummeni.*

De mira utriuſque Oſſis Femoris luxatione.

Mirabile humanę miſeriæ & miſerabile luxationis femoris Exemplum nuper XV. Decemb. Anno 1676. vidi in puero quodam ruſtico 14. circiter annorum, hîc Beruthi jam decumbente, cui ex præcedentibus vehementiſſimis coxendicum doloribus, quos ob nimiam partium externarum hyberno hocce tempore refrigerationem fortè contraxerat, utrumque os femoris capitibus ſuis coxarum ſinibus excidit & luxatum eſt; dextrum nempe extrorſum, ſiniſtrum verò introrſum: unde factum, ut non ſolùm propter caloris nativi alimentique, ob venarum & arteriarum diſtorſionem, defectum, abolitamque membrorum nutritionem utrinque crus & femur contabuerint; ſed dextrum quoque crus, eò quòd femoris caput in locum altiorem exciderit, brevius redditum, ut calx terram attingere nequeat; ſiniſtrum contra, ſi cum altero conferatur, longius ſit; ambo v. ob ἀτροφίαν robore deſtituta, omnem plane motum atque uſum ad ſtandum & incedendum amiſerint, ut humi deſidere natibuſque repere deinceps cogatur, ſicut Jeibolſus ille, cujus meminit Illuſtris Reineſius lib. 2. variar. lect. c. 18. *Joh. Matthiæ Neſteri.*

Luxatio Femoris.

Nepos xvii. agens ętatis annum, & mihi, & ſibi xxix. Martii currentis anni 1673. bene valere viſus, publicam aditurus ſcholam, præter opinionem difficilius incedere coactus eſt ob moleſtiæ aliquem ſenſum per plateas totum ſiniſtrum crus invadentem, ſenſim auctum cum humorum circa veſperam dolente decubitu ad ſiniſtrum coxendicis acetabulum, à quo ad ejuſdem lateris genu 31. Martii tranſiit tumor & dolor. 1. Aprilis nil amplius de ſiniſtro femore vel genu conqueſtus, dextrum genu vehementius dolere incœpit cum febri acuta, ſiti, urina confuſa & vigiliis. April. 6. Carpum ſiniſtrum doluit, cum non levibus ſuppurationis indiciis, quæ poſt quartum ſe prodidit, febre nihilominus ad meridiem indies exacerbata uſque ad 16. dicti menſis diem: quo omnia remiſſionem ſpondere videbantur, natura interim alium locum ſponte eligente, dextrum ſcilicet Coxendicis acetabulum, quod tanto impetu obruebat, ut non ſolùm ingentem totius femoris tumorem induxerit, ſed & inſcio ac non advertente ægroto ejuſdem dextri femoris caput, ſenſim laxato rotundo ligamento, poſt dies aliquot ex acetabulo & ſede ſua expulerit. Tentarunt quidam, ut rectè meminiſti, Chirurgi, Philippus Harquard & Dan. Aſpackius, radice Conſolidæ majoris &c. & aliis ex arte factis deligationibus emotum articulum ad priſtinam ſedem reducere; tandem & manuali aggreſſione; utrumque tamen infelici ſucceſſu. Caput enim femoris in acetabulum me pręſente repoſitum, emplaſtris ac faſciis aptè impoſitis iterum è ſede ſua verſus anteriora relapſum eſt, nec ullo ingenio in acetabulum poſtea reduci potuit. Ex ſuppurato carpo quędam eroſorum oſſium fragmenta ſubinde egreſſa ſunt, jam verò cicatrix ulceri inducta eſt. Decimo quarto à decubitu die de dextri oculi debilitate viſuque fere ablato conqueſtus eſt, qui tamen integer ex voto rediit poſt aliquot dies. Interea quæ è re viſa ſunt exhibui, evacuantia, alterantia, nervos & articulos roborantia, quibus tantùm profecit, ut ad initium Auguſti fere ſine doloribus eſſet, eo autem inchoato, primùm diaria febris, quæ poſt dies aliquot rediit, at ſub alio typo, cum horrore, calore acri & fixo, ſiti, vigiliis, novo dextri femoris & genu, ac valde dolente tumore, & inſigni virium proſtratione. 7. Auguſt. totum femur eryſipelatoſum fuit cum magnis dorſi doloribus per cruentas & valde obſcuras urinas intra triduum ſolutis. 11. Aug. in interna femoris parte ad ſuperiora muſculi Gracilis, materia, quę ex toto confluxerat, in acumen ſurgens exitium moliri viſa eſt, quam levi ſcalpelli ictu adjuvimus, prorumpente copioſo & cruento ichore; quia verò omnia totius femoris integumenta communia à nimia dicti ichoris copia diſtenta erant, etiam in externa femoris parte poſt dies aliquot inciſio tentata eſt, exeunte magis cocto pure. Chinæ interea decoctum diu uſurpatum, ac fonticulus cruri inuſtus. Et quamvis poplitem necdum flectere poteſt, quæ hujus morbi conſueta eſt calamitas,

ad robur parti conciliandum quotidianas jam ſuadeo deambulationes ; omnia enim, ut nos Libro de Art. docet Hippocrates, quæ in corpore ad uſum facta ſunt, ſi quis moderate ipſis utatur & in laboribus exerceat, quibus ſingula ſunt adſueta, ſic quidem ſana ſunt & augeſcunt & probe conſeneſcunt ; ſi verò quis non utatur ; ſed quieſcat , morboſiora fiunt , & non augeſcunt , & cito conſeneſcunt; inter hęc autem non minime perpetiuntur hoc & articuli & nervi , ſi quis non utatur ipſis. Et ne gibbum contrahat, ſed erectiorem obtineat totius corporis figuram, longioribus ſub alas ſcipionibus incedens innititur ; ita tamen ut planta pedis terram attingere poſſit. *D. Thom. Bartholini.*

De Tumore Genu , ex lapſu , pro Luxatione male curato.

Chirurgus Bensheimenſis , Adamus Daigel , Darmſtadii me conveniens , impensè rogat , quo ipſi ſim conſilio in filio Johan. Glingelbach , ejuſdem loci vindemiatoris. Puer hic undecim annorum , graviter in terram delapſus , ita ut confeſtim tumor inſignis eſſet obortus , conſternati inde parentes , chirurgi opem implorant ; metuens autem iſte luxationem , quam tamen ob tumoris magnitudinem haud cognoſcebat , genu egregie ac fortiter extendit , nervoſaſque partes ita lęſit, contorſit ac irritavit , ut mox ab iſta extenſione dolor exortus ſit magnus , unde humorum è toto corpore in partes lęſas affluxus , qui nec cohibitus , ſed de die in diem adauctus , dolores ſimul adauxit , hinc materia acris & corroſiva facta , nullis autem chirurgorum (quorum jam erant duo) pręſidiis vel ablata, vel emendata. Hinc cuniculos egit , totumque non ſolum genu , ſed integrum ad calcem pedem , occupavit perforavitque. Advocatus autem tunc primum ego ſtatim animadverti , non carnoſam tantùm ſubſtantiam , ſed ipſam tibiam materiâ iſtâ infectam corruptamve eſſe. Quare hoc dedi & parentibus & chirurgis conſilium : Quod videlicet cutis à genu ad calcem ſit incidenda , quo materia peccans tibiæque infeſta evacuetur, bonumque à malo ſeparetur. Hoc meum conſilium cùm utriſque horridum ac crudele viſum ſit , neglectum eſt, egoque ſic ſum dimiſſus. Præterlapſo autem trium hebdomadarum ſpatio , redux parens de intolerabilibus filii doloribus conqueritur , lacrymiſque conſilium repoſcit , quod cùm aliud conducibilius non viderem, dictum dico. Annuens itaque parens , totum mihi negotium demandavit. In menſa itaque depoſito puero , à chirurgis parenteque detento , operationem ſum aggreſſus à genu ad extremum pedem feci inciſionem , cutim detinui elevatorio. Animadvertens autem tibiam ferè totam corroſam , forcipe diffregi ſuperne ac inferne , oſſicula etiam confracta curioſe removi, vulnuſque integrum lavamento ſequenti elui.

℞. Aloes ℥j. myrrhę. rub. ℥ii. maſtich. oliban. ana. ℥iß. herb. equiſet. pyrol. ana M. j. conciſ. contuſ. coq. in vino albo. Poſtmodum adhibui emplaſtrum ſupra laudatum eoque ſolo abſque omni balſamo, aut emplaſtro alio, curationem abſolvi. Quamvis autem per anni ſpatium puer robur ſufficiens ad eundum non habuiſſet, tempore tamen & unius anni morâ , inſignis adeò à natura generatus eſt callus , ut jam vix deſideretur emendatio alicujus vitii ſui ingreſſus , vivatque jam ex omni parte ſanus. Tibiam exemptam mecum inter curioſitates alias paucas reſervo , deſiderantique conſpiciendam præbeo. *D. Joh. Frid. Allmacheri.*

Luxationis Oſſis Coxygis , facilis , quantumvis Empirica Chirurgica Curatio.

Clariſs. Guſtavi Caſimiri Gahrliep. Miſcell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

QUantos lapſus in os Coccygis dolores cieat in juventute non ſemel expertus , adhuc dum memor, horreo ; vox faucibus ſæpenumero hæſit , aut hęſitavit potiùs rauca , ſuſpirioſa , anhela. Periculo tamen tenera in ętate [illegible] plurimùm vacat ; rarò enim ab ejuſmodi infantum lapſu aliquid funeſti , tum quòd impetus ob pondus corporis exiguum non adeò ſit gravis , tum quòd cartilagines & oſſicula tenera adhuc oneri faciliùs abſque dearticulatione cedant ; at in grandibus & grandævis impetus alliſionis ob corporis molem multò vehementior, ac cartilagines jam ſolidiores cedere ſponte neſcię, è ſede ſua vi dejectæ neceſſariò exarthroſin patiuntur , eamque , utique ſequens docet caſus , periculo haud vacantem.

Socer primi mei matrimonii , Septuagenarius circiter , viduus , dum è Baſilicâ Mercurio Gedani dicata , quæ ab Artum Regis Daniæ , utpote à quo extructa fertur nomine *Artus* aut vulgò *Junkerr-off.* dicitur , ſcalis lapideis , à nivibus ac hyberno gelu admodum lubricis , in forum ſubjacens negotiorum causâ deſcendit , utroque pede antrorſum proruente , retrorſum cadit , ac poſteriora duro impingit graduum ſaxo , ſicque os Coccygis non ſine immani dolore luxat. Domum proinde maximâ cum moleſtiâ tendit , filiæ autem , quæ ipſi unica erat , tum temporis adhuc virgini , nil ejus quod factum aperit , ſicque dolores tacitus ſenſim decoquens , quatriduum tranſigit , alvô interea onus debitum neutiquam deponente , unde male habere incipit , ac moleſtias , quas obſtructa patere ſolet , de die in diem majores patitur , donec vehementia tandem ſymptomatum casûs ipſi confeſſionem extorquet. Filia conſilii inops , hinc inde conſtipati ventris remedia quærit ; ſed verâ cauſâ latente de luxatione enim oſſis Coccygis , nec Medico , nec Chirurgo , nec cuiquam alii quicquam ſubolebat , fruſtra. Donec quinto tandem die , quo peſſimè jam habere cœperat , ac abdominis turgeſcentis dolores , flatus , borborygmi , ructus , nauſea , inappetentia , cephalęa , febricula , ſiniſtrum portenderent eventum , ex Ambubajarum Collegio Thekoitæ cuidam ſagaci fors indicit , dum in poſteriora lapſum audit & recordatur , num etiam os coccygis introrſum forſitan luxatum , fœcibus ex inteſtino recto tranſitum præſtruens , hujus tragœdiæ charagus ſit. Suadet itaque , ut veſtibus exutus æger , ſolo induſio tectus , pronus ſcamno ligneo incubet , ac duæ robuſtæ mulieres ab utroque latere ſtantes alternatim coxendices unà cum clunibus , utraque manu utrinque applicatâ, decuſſatim , ſurſum , deorſum , rurſum , prorſum trudendo agitent. Arripitur conſilium dubium pro nullo , & dictum factum executioni non ſine effectu optato datur. Os coccygis , quod interiora verſus adactum erat , unâ alterâve motitatione in nativum reducitur ſitum , alvus oppreſſulata remoto obice , cum impetu ſummo laxatur , ac omnes inde natæ ægritudines momento quaſi ſolvuntur.

Iis omnibus quæ de Luxationibus huc uſque tradidimus non inutile credimus ſubjungere quod ſcribit. Marcus Aurelius Severinus de Gibbis , Valgis , Varis, atque aliis ab internâ vi luxatis. Sic autem alter ille Machaon.

Libri de Gibbis, Valgis, Varis, &c. Pars I.

Cap. 1. *De Gibberis proprio ſubjecto, multiplicibus modis, appellationibus, definitione.*

NAtura, quæ homini cœleſtis ſuæ originis indagatori ſublimes vultus*, & ad ſydera ſublatos cum reſpondente in rectum, ſed flexili corpore præſtituerat; architectata eſt ſpinam, id eſt, verticularis oſſibus & cardinis modo inſtructis in longum actam compaginem, quæ ſic corpus ſuſtentat, ut catena navem. Hujus autem ipſius omnes nodos atque teſſellas, qui tum cervici, tum dorſo lumbiſque dicereti ſunt, extrinſecus ligamentorum aponeuroſi firma è pericranio derivata & à prima cervicis vertebra ad infera uſque producta conſeſtiit atque contegit: cui ſuccum quendam pinguem lentumque vertibulorum morui conſervando commodaturum perpetuò ſubdidit. Cui naturali linimento poſtea temporis commiſta ioerte viſcida pituita, quæ confertim è ſuperioribus demiſſa irruit. Nedum quidem ductus nervorum, per oſſeas illas coagmentationes exiliunt, ſed etiam ipſarum vincula, quę modo dixi, diſtendit ita, ut ſæpe de ſua ſede revellat; ac nunc uno quidem ſitu, nunc alio contorqueat: quarum everſionum modos tres fecere, tum primus Hippoc. in lib. de artic. com. 3. particula 1. 2. 7. 22. 68. tum Galen. ibidem, ac libro 4. de locis affectis c. 3.

Una ſitus perverſio eſt extrorſum, cùm vertebræ recedentes ab æqualitate laterum in medium ipſorum abſcedentes, & ſe cnaptantes in unum quaſi turbinant conum. Hæc κύφωσις, & κύρτωσις homines verò his affecti ὕβοι, καὶ κυφοὶ Græcè dicuntur: affectionem verò gibber, corpus veru luxum & gibberoſum dicere conſueverunt latini. Alter modus eſt introrſum, qui fit cùm à naturali rectitudine in hunc ſitum rapta ſpondylia ſimam & velut infoſſam dorſi partem relinquunt; lordoſis hæc à primoribus Magiſtris; divarticatio verò & repanditas à noſtris eſt nominata. Tertius eſt ad ſpinę latera conflexus, tum dextrum tum ſiniſtrum, quem græcia ſcolioſis, obſtipitatis verò nomine latium extulit. Eſt autem ſic dicta, quod ſcolion, id eſt, lumbricum terrę reprantem refert ſpirarum ſimilitudine. Refert enim Hieronymus Cardanus in commentario de cauſis, ſignis & locis morborum parte 3. §. 56. id quod etiam obtigit mihi, viſam ſibi puellam flexa ita ſpina, ut S. literam referret. Quam rem equidem adjeci libentius, ut veram hanc diſtortionis ideam cognoſcat quiſque; enim vero ſimplicem ad latus ſpinæ flexuram creditam à medicorum vulgo video Scolioſin: quanquam multifariam flexuoſam pręcipuam inter omnes fortaſſe fecerunt antiqui.

Adverti gibber extrorſum frequentiſſime fieri, non infrequentem etiam ad latera, verùm ad anteriora per multum inſolens eſt, autore Hieronymo Fabricio: eam ob cauſam ſcilicet, quod anterius inter binas vertebras interjecta cartilago multa non poteſt non facere, quin impulſus omnis ſpinæ retrudatur, id quod in aliis ſitus inverſionibus non accidit. Illud enim animadverto neceſſarium; quod cavo partis unius reſpondeat oportet connexum alterius adverſę, id eſt, cum gibberus ſit thorax poſticus; cavus erit anticus: & contra, ſi dorſi ſit cavitas; pectoris tuber erit. Sic quoque cùm cavitas in altero latere facta fuerit, continuò in adverſo reſpondebit tuber, quanquam non ita luculentum hoc, ut in prioribus, niſi magna lateris facta fuerit divaricatio.

His ſic expoſitis, quæ ſit natura gibboſis apparet: eſt autem Hieronymo Mercuriali definitore, morbus tum in ſitu, tum in figura, non ſolùm rectitudinem corporis depravans, verùm & flexionem ad poſteriora ſaltem nòn parum impediens. Præter hęc eſt imperfecta ſitus emotio, ſub qua juncturę, madefactis laxatiſque vinculis diducuntur & hiant tantummodo ſervata rectitudine. Galenus primus hanc invexit σεῖσιν appellatam: quæ luxatio & obductio quędam eſt ſpatio latiore relicto vertibulorum, cui vitio pueri privatim ob nervorum mollitudinem ſunt obnoxii.

His appellationibus Antonius Muſa Braſavolus privatum hunc gibborum aphoriſmum interpretatus, addidit & aliam quampiam late patentem ſic, ut cunctis præter ſpinam membris fecerit communem. Uſus autem eſt & autoritate vulgi, qui flexam & tortuoſam quamcunque rem ac figuram, gibbam appellare conſuevit, quem ego nominis uſum eò libentiùs memoravi, quo conſtet etiam mihi licuiſſe, ut ad valgos & varos & ad ejuſmodi luxatus omnes conſentaneum fecerim, & affinem. Ad hunc ad antica ſimul & poſtica gibbos poſuit idem compoſitam ſcilicet rationem.

Cap. 2. *Exactiora & definitiora Gibboſis diſcernicula.*

HI generalis quidem ſunt gibberum ſpinæ modi: cęterùm ſunt & alii ſpeciales: quorum hi quidem ſecundùm partes corporis ſunt. Aliud enim eſt gibber cervicis, aut thoracis; hoc ſub ſepto tranſverſo, hoc infra ſeptum: quoddam in lumbis, quoddam infra ipſos: quod unam tantùm vertebram emovit, quodve plures & paucas, quodve plurimas. Si perquiſiveris ætates, gibboſin incurrunt aut impuberes aut adulti grandioreſque; ſed ſpectatis cauſis alii gibbi ex ictu, alii ex caſu, alii ex tuberculo: quę tubercula calidiora, frigidiora, mitia coctiora; dura crudiora; vel in cervice conſtiterunt, vel in thorace, vel in lumbis atque etiam inferius: ſingulorum enim ſua ſunt effecta, atque ſecundùm hæc, aliud Gibber primæ, vel ut aliis placet, ſecundę vertebræ cervicis mentum apprimit ad pectus, aliud majorem ſpiritus difficultatem, aliud minorem parit: de qua nos te in parte prognoſtica. Addidit his Hieronymus Cardanus in lib. de cauſis, ſignis & locis morborum loco ante memorato, Gibboſin ex materia ſenſim influente, quam ſane cauſam non expoſuerat Galen. obſervatam alioquin à nobis in filio Ill. Baronis *Paſcuarole.*

Adhæc evadunt alii lentè gibbi, conſuetudine, ſcilicet decumbendi atque flectendi, alii ſemel ſimulque ex irruente affatim humoris copia validaque vi tuberculi. Alia ſpinæ emotio ex ambabus partibus: alia ex alterutra. Nonnulla cum nervi ſentientis atque moventis læſione, nonnulla ſine nervi læſione: de qua re Cardanus antè dicto loco: Aliqua ſubitò jugulans & funeſta; quæ ſpeciem unam anginę facit: alia non funeſta; quædam ſolvitur, quędam non ſolvitur: cùm autem ſolvitur, interdum judicatur metaſtaſi, id eſt, per tranſpoſitum acuti morbi, puta phrenitidis: qualem eveniſſe coco cuidam autor eſt Hippocrates in libr. 5. epidemiorum particula 22. Interdum eſt per ſymphatiam, ut ſi pus demittatur ad ilia, inguina, coxas, & hîc ſupputatio nova ſuſcitetur. Poſtremo gibber omne, vel omnino pręter naturam evenit, qualia ſunt antè dicta, vel aliquo pacto ſecundùm naturam eſt; qualia ſunt ſenibus, proceri pręſertim corporis.

Cap. 3. *De Cauſis.*

SIngulæ diſtractiones illæ dorſi communes quidem ſępe, ſed privatas etiam agnoſcunt cauſas: communes quidem externæ ſunt, id eſt, quodcunque grave du-

Digitized by Google

ſumque corpus quaſſat, allidit, percutit: quarum cauſarum Hippocr. in dicta parte libri de articulis explicate meminit: itemque Galenus in commentario, plurimùm autem hę cauſæ vertebras ad interiora compellunt: qualis unus eſt caſus de ſinuata in veſicam ſpina à Galeno narratus l. 6. de locis affect. cap. 4.

Hę quidem manifeſtæ, ſed multò digniores relatu ſunt cæcę cauſę, de quibus quidem mox audies, ſi ſimul approbes referri modos, quibus hi, qui jam perſtabant, in ſua ſede nodi, depravantur. Hi Galeno teſte in 3. de loc. affect. cauſæ ſunt & ſpaſmi communes; quæ ſunt ſiccitas & plenitudo. Siccitatis & ſqualloris primus meminit Galenus in l. 2. de cauſ. pulſuum c. 11. cui addidit & frigus immodicum, à quo ſeu gelu convulſiva intentio eſt. Sed & inęqualis intemperies, eodem autore, diſtorquere potens eſt cenſenda. Siccitas in ardente potiſſimum febre viſitur, cujus febris vi arefacta vincula vertebrarum, has in anteriora pertrahunt, ut & cervicis interdum; illud affirmate Hippocr. in l. 4. aph. 3. 4. quod eſt; ſi à febre detento collum pervertatur & cibum devorate vix ipſe poſſit, ſine ullo tumore lethale: porro mens eſt Hippocr. colli vertebrarum æſtu febris diſtractarum comminiſci: ſic contractione & ariditate abſtrahuntur fibræ ligamentorum, & quæ has ſequuntur oſſea verticilla. Ex adverſo plenitudo ac diſtentia multa ſæpius etiam diſtortiones parit: itaque inflammationes & ſcirrhi; abſceſſus crudorum & quorundam generatio tuberculorum, breviter omnes præter naturam tumores vicinas partes ad ſe retrahere valent: res hercle veteribus medicis difficillimæ inveſtigatu: quæ verba ſunt Galeni libr. de cauſis pulſ. & libr. de locis affect. citato.

Jam autem ubi monſtravi cauſas internas externaſque ſeparatim in luxandas ſpinę vertebras influentes, tu nunc intellige & utraſque poſſe ſibimet ad invicem conſentire. Nempe vis procatarctica forinſecus impulſu facto vertebram adurget in anteriora; Interior verò, quę plenitudo eſt, diſtendendo; ſiccitas contrahendo eò verſum etiam adducit. At verò cùm emproſtocbyphoſin, id eſt, ad anteriorem gibboſin externa cauſa valeat, an ad opiſtocyphoſin, id eſt ad exteriorem gibboſiu, quidquam operetur? Hoc quidem ſummatim inſpicienre haud quaquam videbitur poſſe fieri: quando vis exterior tanta non eſt quę citra corruptionem animantis, vertebras & vincula foras abſtrahere queat, gibber in ſpina relinquens. Sed enim pręter id, quod docet Hippocrates in 3. de artic. ſententia 19. etiam verò cognoſcetur, idem ut eveniat, facilè nimirum homine de ſublimi loco in ſcapulas coxaſque lapſo, vertebræ perplures iu poſteriora non difficulter exerentur, non in anguſtum, inquam, adducta, ſed in ambitum ſinuatę, præſertim verò, ſi conferat ad hęc accommodata interna cauſa: rationem ejus rei docente Galen. initio 3. de art. quem Holler. in ſcholio ſequitur, hanc.

Vertebrarum quidem oſſa per ſe, neque pervertuntur à tuberculis neque trahuntur, ſed primum vitium fit in iis corporibus, quibus vertebrę alligantur. Igitur, ubi ad vertebras tuberculum oritur, ac tum in tumorem aſſurgit atque augetur: ab interiori, ſive priori parte (utroque enim vocabulo licet uti) neceſſe eſt, ut tuberculum ſequantur ligamenta, atque hæc rurſus vertebrę. Itaque ſi in una parte duntaxat tuberculum oriatur, ubi hæc in interiorem trahatur, in priorem partem ſpina convertetur. Sed ſi in duabus, ubi aliqua interjecta ſit inviolata, gibba evadet: utroque enim tuberculo adjuncta vertebram trahente, quæ in medio ſunt, à poſteriori parte gibbę fient, quod evidenter intueri, licèt omnibus evenire, quæ curvari modice poſſunt: cujuſmodi ſunt virides rami, & ex ſcriptoriis calamis plerique, quos ſi quis dexterę digitis ab una parte; ſiniſtrę ab altera, prehendens ad ſe traxerit: medium in contrariam partem attractum gibbumque conſpiciet. Atqui neque alia de cauſa ſpina ad latus convertitur, quàm ob crudum tuberculum, quod ab ejusdem latere ſit. Hæc autem tria vitia in ſpina incidunt, cùm vertebræ loco moventur.

Pręter internas jam expoſitas cauſas, eſt & virium imbecillitas, cujus unius vitio vincula lacertique dorſi minime valentes onus corporis ſuſtinere faciunt, ut nutans ſpina curvetur, quę fortaſſe cauſa eſt una, qua ſenes omnes gibboſi exiſtant: fit autem imbecillitate, ut ſucci, pręvaleant tum copiâ, tum viribus cùm eò locorum impinguntur, unde mox & luxatus adornetur. Eſt & ex cauſis externis conſuetudo corporis quoquo verſum inflectendi, atque inflexum continendi; quemadmodum enim virgultis & viridibus lignis pondere preſſis aſſidueque contortis: ita & dorſo noſtri corporis accidit ſub opificiis diverſarum artium & ſub inſtiruris vitę diverſis. Ita, qui venales arculas quotidie de cervicibus appenſas per totam urbem bajulant, his plurimum eſt ſpina gibboſa, id quod & in morbo accidit, teſtante Hippocrate, citato libro de articulis quoſdam etiam in id vitium compellit unà cum morbo habitus ille, quo jacere conſueverunt. Sed & primus per faſcias obligatus ineptus cerea puellorum oſſa diſtorquet, ut vulgatum etiam inter fœminas noſti.

His jam expoſitis expendendę ſubeunt tres hominum opiniones: quarum una eſt Hieronymi Mercurialis, atque aliorum quorundam cenſentientium, exoriri poſſe dorſi gibboſin à tuberculo, quod ſuſtinente agre pulmone, ſic agitatio multa pectoris, reſpiratio, depravatio & inde vertebrarum emotio ſuſcitetur, quem gibberis exortum, dum explicandum ſuſcipit Hieronymus, haud tamen explicat verè: nam quòd concutiatur ſpina motu thoracis inſolentiore, ac magnum inde laborem experiatur; id profecto non facit, ut gibbus pariatur: pręſertim quando conſeſſum eſt, agitationem illam thoracis ab incommodo reſpiratûs undelibet æquali, non magis uni, quàm alteri parti ſituve vim ac noxam inferre debere. Adęc autem dum Mercurialis, exemplo propoſito, Ageſis filię lib. 6. epidemiorum ſect. 4. deſcripto; non exponit, cur ea puella ex certo pulmonis tuberculo reddita gibba non fuerat; interea peccat magis; jam enim cur poſitâ neceſſariâ cauſâ, id eſt, poſito pulmonum tuberculo, atque agitatu depravato thoracis, non conſequatur gibber? Atqui, quod poſt iſthęc à Mercuriali neceſſaria poſita ſit cauſa, monſtratur; quòd omnem excitandi gibberis rationem apud Hippocratem, ex pręcipuo pulmonis tuberculo deduxerit: neque enim ab Hieronymo verum conſtituitur aut ſuadetur Hippocratis enunciatum, pręterquam hac unâ tuberculi pulmonis viâ. Quòd autem Hippocr. tribuerit iſte vir ex conſtante tuberculo pulmonis non perpetuò gibber futurum, vel gratis hoc quidem aſſeritur, vel unde colligi potuerit, afferri debet. At equidem ſequuturam gibboſin à tuberculo ſemper verum contendo, ſi res ſolùm intelligatur ad ſententiam Galeni, qui Comm. 3. de articul. procreationem gibbi neceſſariam retulit ad una vertebrarum tubercula, non autem ad tuberculum pulmonis, quod falſo credidit Mercurialis. Interim ſi nulla hęc noſtra ratio propoſita de hominis hallucinatu, ſed hallucinatio ipſa ſit: baudquaquam profecto defenditur dogmaticus enarrator, qui gibboſin omnem, pulmonis non vertebrarum (harum enim nullibi meminit) tuberculo retulerit. Rem ſanè quę neque Galeno, neque ulli magnę autoritatis viro, vel per ſomnium quidem in mentem venerit. Sic enim reſpondeat velim quî phthiſici & aſthmatici non gibbi omnes? Itaque tuſſis & aſthma Hippoc. ſunt ſymptomata, & affectus conſequuti ex dirupto jam abſceſſu circa ſpinam;

atque

atque adeo, quod magnus Magiſter doceat & conſtituat ex gibbo, vel hujus effectrice cauſa excitari aſthma: oppoſitum aſſeri videtur Mercurialis placito, quo adſtruitur ex aſthmate; vel hanc admolito tuberculo produci gibbum; contraria nimirum & adverſante ſententia: tantùm abeſt, ut Hippocratis doctrina ſervetur.

Quod ſi Mercurialis occurrat memorans nobis (fundamentum ſcilicet opinionis, à quo ſuaſus eſt) Hippocratem omnino poſuiſſe pueros ex aſthmate ac tuſſi redditos gibbos. Atque tuſſis & aſthma (dicat Mercurialis) non inducitur probabiliter in hypotheſi noſtra, præter quàm à tuberculo pulmonis: ergò cauſa gibbetis effectrix tuberculum eſt pulmonis. Cui quidem inſtantiæ ſic ſatisfaciendum videtur: Mittatur enim primùm ex tuberculo pulmonis tuſſim & aſthma fieri, quod fieri quidem ex illius dirupta vomica poteſt: ſed non propterea fit, ut Hippocrates dictum voluerit gibber ex tuberculo pulmonis creari: verùm ſic, ut voluerit gibbum quidem longiùs profectum ex tuberculo vertebrarum; ex quo tuſſis & aſthma proximè derivent. Itaque tuberculum vertebrarum cauſa eſt Hippocrati precedens & proxima gibbi: mox verò diruptum tuberculuum ſpinæ ſuccedens tum aſthma, tum tuſſis excipiunt.

Adhæſit & huic opinioni poſtmodum Hercules Saxonia, qui Panthei medicinalis lib. 2. c. 4. qua curanda dyſpnæa monſtratur, in hoc aliquando prudentior Mercuriali; quòd cauſam gibbi repletionem fecit ligamentorum Spinæ vertebris adnexorum: quę fuerat quidem Galeni doctrina lib. 3. de articulis primò propoſita: verùm ex adverſo tantundem Mercuriali viſus eſt Hercules ineptior; quòd ſibi nobiſque ſuaſerit diſtenſionem induci tuberculo pulmonis inerti, maximè ſi crudum, ac parte poſtica conſiſtens, ac neque non ſi diruptum & parte poſtica poſitum conceperit: nam quæ vel pulmoni, vel hujus tuberculo corporibus vacuitate locorum & aeris interjecti diſſitis vis ſit, ut vertebras ſpinæ convellat? at neque reſultans à tuberculo pus tam aut penetrabile aut tam erga ſolidiſſima ligamenta prævalens eſt, ut hæc vincere queat. Præterquam quòd fluere naturali ſuo nutu comparata purulenta ſubſtantia, nequaquam media ſpinę rectitudine conſiſtere, ſed ad infima repere debebit: quapropter aut his privare partibus gibboſin, aut aliud etiam quodcunque malum potiùs; quàm gibbum excitabit, quod ſi tamen Patavino Profeſſori detur, ut ex adverſa pulmoni parte ſpinæ conſiſtat, & non diffluat ſanies: tum & deterius argumentationis incommodum ſubibit Hercules, quod perpetuo circa dorſum erit, unde vertebrarum cervicis aut lumborum aut oſſis ſacri perverſio fiat.

Ad has duorum interpretum opiniones accedit etiam examinanda tertia Hieronymi Fortunati philoſophiæ, ac medicinę magiſtri peritiſſimi, qui cenſuit gibber primùm rheumate quidem initiatum, mox ſub aſthmate ac tuberculo magno pulmonis neceſſitate quadam avertendæ difficultatis, atque laboris inſpirando, ac reſpirando flexu dorſi completum: quòd multò liberiùs agitur pulmo, laxiuſque ſuccedit reſpiratio dorſo jam conflexo, quàm tenſo ſepto tranſverſo, atque externis muſculis: qua de cauſa cogitur homo ſic inſtigante natura teſtudinem thoracis quoquo pacto licèt, atque etiam ampliante curvitate dilatare, qua inflexus aſſuetudine in dies facta, ſic demum abſolvitur gibboſis. Quę noſtratis viri videtur quidem ingenioſa excogitatio: veruntamen nihil ad rhombum atque ad ſenſum Hippoc. qui cauſas planè neceſſarias non contingentes gibbi poſuit: fieret autem per hanc opinionem, ut gibbi & commoda ſemper reſpiratione fruerentur, & in quacunque ſpirandi difficultate perpetuum eſſet in dorſum incurvatio levamen, & illud quidem paratu facilè.

Quarta opinio eſt hominum perperam etiam, ut videtur, interpretantium aphoriſmum Hippoc. dum tuſſim vehementem adſtruunt, quæ vertebras è ſuo loco pellat. Res equidem, quæ à divino præceptore nuſquam aſſerta eſt; ut aſthma ſcilicet ac tuſſis ſint cauſa gibbi: verùm, ut gibber ſit cum aſthmate ac tuſſi conjunctum; hoc ſanè dictum a ſene noſtro fuit: quam rem quidem acutè diſcrevit Thadæus in enarratione aphoriſmi: ut appareat jam ex his omnibus ſummè verax opinio Galeni, qui cauſam gibberum haud tuberculum quidem pulmonis, ſed ſpinæ contiguum alterum indicavit.

Hactenus hæ phyſicæ ſunt enarratæ gibborum cauſę: cæterùm apud Aſtronomos, & apud Julium Firmicum in 8. gibbi fiunt, ſi in ſeptima parte Arietis habuerint horoſcopum. Quo claro cœleſtium contemplatore major Ptolemæus in tertio de aſtrorum judiciis cap. 12. quod eſt de vitiis & morbis corporis, ſcripta reliquit hęc; Si lumina ad maleficos centris bęrentes adſcenderint, aut ex oppoſito ab ipſis impedita fuerint maximèque Luna in nodis ſive fluxuris conſtituta, aut in ſignis obnoxiis, nimirum Ariete, Tauro, Cancro, Scorpio, Capricorno, vitia corporis eveniunt; gibbi ſcilicet aut claudicationes, & laxationes. Siquidem cum ipſis luminaribus fuerint maleficę ab ineunte ętate & horę partus. Et Haly Rhodoam ait: ego prædixi gibboſitatem, quę duravit duodecim menſibus in nativitate, in qua Luna erat conjuncta cum Marte & capite Draconis in duodecima domo, qui erant in quadrato aſpectu Solis cum Jove, qui in tertia erant, & temporis quantitas tot menſium, quotus eſt numerus annorum reſolutionis Jovis: quia Jupiter ſub Solis radiis poſitus erat. Ego verò obſervavi frequenter Caudam maximè cum Luna & perſępe cum aliis Planetis in angulis conſtitutam, obliquos quoquo modo efficere. Hęc iſti de occurſibus aſtrorum vim imprimentibus ad gibboſin generatim. Jovianus verò Pontanus lib. 10. de rebus cœleſtibus cap. de claudicationibus, ſingularum diſtortionum cervicis, colli, pectoris, genuum, crurum & juncturarum corporis effectrices, ſyderum manſiones diſcrevit; quas Aſtronomorum eadem de re noſtra opiniones pleniores doctrinæ causâ non abs re fuerit, præſertim gnaris ejus facultatis hominibus nos recitaſſe.

Cap. 4. *Symptomata & ſigna.*

HActenus jam de cauſis rectitudinem corporis præter naturam evertentibus. Succedunt ad hęc ſuborta ſymptomata, quę cùm triplicia noſtris medicis ſint, ſingula percurremus. Primis igitur functionibus animalibus incommodant ſpinę ſubverſiones, ſive quidem ſenſus, ſive liberi motus officinas evolvas, & utriſque quidem noxa eſt, ubi compreſſum experta eſt medulla, quippe quia per obliteratos jam ejus ductus ſpiritibus ad nervos inde profectos tranſitus non eſt, uti priùs: & ſiquidem ex toto vertebrarum dimotio facta ſit, abolitus ex toto ſenſus aut motus eſt: ſi verò non ex integro perverſę fuerint ipſæ, ſic pro ſubſultûs ratione ſentitur ejuſmodi detrimentum, Rurſus eò pluribus partibus ſenſus motuſque intercептus eſt, quo ſuperiorum ſpondylium fuerit eluxatio & contrà eò paucioribus locis ſentiendi, atque movendi naſcetur incommodum, qui inferior ſpinę fuerit abductio: Sed liceat huc nobis & quæ Hieronymus Cardanus Hippocrati vir ſtudii pleniore aliquanto pagina docuit, recitare. Proponit tria Galenus, primùm, noxa, quę accidit ſpinę vel eſt per ſe, vel non per ſe, ſed conſequentiâ quâdam; noxam per ſe vocat abſceſſum, ſeu inflammationem, ſeu intemperiem: in hac ſi contingat fieri reſolutionem, ſeu ex una parte, ſeu ex ambabus, neceſſe eſt, omnia membra, quæ ſunt

infra

infra illam partem ſpinę, quę reſoluta eſt, reſolvi, ſeu ex una parte tantùm, ſeu ex ambabus: Si verò noxa ſit ex conſequentia tantùm, velut in gibboſitate, in qua ſpina dorſi non patitur, aut parum, ſed nervus, qui facta luxatione obliqua, ſed ad unam partem opprimitur ab ea parte, in quam ſpina deflectitur, quoniam vertebræ magis conſtringuntur, ex oppoſita autem nervi nimis diſtenduntur: ideo in hoc caſu cùm ſpina dorſi, ſeu medulla non ſit affecta prorſus, ſed nervi tantùm ex ea orientes, & ob id reſolutio non fit, niſi in membris, quæ recipiunt nervos è regione partis medullæ læſæ, ſicut in exemplo priore, in quo ob luxationem vertebrarum colli, tantùm manus reſolvebantur & non inferiora membra: hoc etiam fit minùs, inquit, ſi luxatio fiat ſenſim, aut ſi fiat intus vel extrà: in lumborum vertebris minùs quàm thoracis, & thoracis, quàm colli: quia in cervice vertebræ inter ſe connexę ęqualiter conferunt foramini, unde nervus prodit, ſed in thorace magis confert foramen inferioris vertebræ, & longè minùs in lumbis: qui ergò noxam patiuntur per ſe in medulla ſpinali, his omnes partes inferiùs reſolvuntur, & quantò noxa fuerit major, & adventus repentinus: qui verò noxam patiuntur in nervo tantùm, ut in gibboſitate, & obliquum, id eſt, in latus, hi patiuntur reſolutionem ſolùm in parte, quæ eſt è regione, ubi nervi læſi ſunt, ſi vel læſio magna ſit, vel repentina, vel in angina, in qua vertebræ luxantur ad latus: ſi verò luxatio vertebrarum fiat ſenſim vel etiam repentę, ſed intus, aut extrà non in latus, his nulla contingit reſolutio, ob hoc ergò qui fiunt gibbi per caſum, aut jactum, ſi fiant obſtipi, reſolvuntur: ſin autem incurvi, aut repandi, non reſolvuntur: quia tametſi repente fiat, non eſt obliqua luxatio, qui verò ſenſim fiunt gibbi, & ſi obliqua ſit luxatio, non reſolvuntur; quia non repente facta eſt: qui verò ſenſim facti ſunt incurvi, aut repandi, nullam patiuntur reſolutionem; tum quia ſenſim vertebrę luxatę ſunt, & interim ſpinalis medulla, quę mollis eſt, potuit extendi, & ita nihil paſſa eſt; tum quia luxatio recta eſt, In qua nervi neque comprimuntur neque juſto plus extenduntur. Ex quo concluditur, quòd in luxatione recta, gravi & repentina poterit contingere etiam reſolutio: quia licèt in angina non fieret, contingit hoc, quoniam ex tribus conditionibus, quę faciunt ad reſolutionem, ſcilicet quòd ſit repentina, magna, obliqua, non aderat niſi prima, ſi verò adſit & ſecunda, ut in vehementibus ictibus aut caſibus, tunc reſolventur membra inferiora, aut ſaltem, quæ ſunt è regione. Vertebrę autem luxantur quatuor modis, aut caſu, aut ictu, aut crudis tuberibus, aut materia ſenſim influente: quamvis hęc non, ut in propoſito, Galen. omiſerit, cujus hoc eſt præſtantiſſimum ſanè inventum. Hæc ille.

Sed deſcendentibus nobis ad ſedes ſpiritales: ſucciditur vel minuitur reſpiratio non intercepta ſolùm actione muſculorum dilatatrice, conſtrictrice: verùm etiam, quòd clauditur guttur ſic, autore Gal. lib. 4. aph. 54. & lib. 4. de locis affect. cap. 5. ut minùs aeris recipiatur, atque emittatur: adeoque fit reſpiratio frequens & parva, ſpiritusque cum ſono veluti ſtertendo fertur, ut adnotavit idem Galenus lib. 3. de articul. com. 13. Præcluditur verò in totum trachæa ob vertebras cervicis in priorem partem abſtractas: pariter (ut jam ad functiones naturalium organorum deveniamus) neque deglutiendi cibi potuſque manet actio ſub antè dictâ colli contorſione. Itemque gracileſcunt particulæ, quæ luxatis vertebris aſſident: & ſi augendi ſit ætas; tamen non augeſcunt. Sic bonos in contrarium immutatos vides affectus. Sæpe etiam excernenda, quę fuerant, ſupprimuntur: dejectiones, inquam, & mictus ſub lumborum vertebrarum intruſione, quæ maximè fiunt à caſu, lege de his Hippocr. & interpretem Galenum lib. 3. de artic. comment. 6.

Poſthæc autem ubi petas exponi ſigna; quæ morborum internas aliquot cauſas declarent: referam equidem, quę collegi: ſi cauſa fuerit ſiccitas*, hęc naſci potuit à febre, pręſertim acutâ, atque ab inanatione, quæ utraque pręceſſerit. Indicio quoque fuerit, quod factę ad locum illitiones olei cito reſiccatæ fuerint. At verò ſi laxatio vitium induxerit, partis forma ſignificabit, ac tactus: itemque quod affricata unguenta diu conſiſtant, & non exſuccentur: quas ſuaſiones confirmabit & liberior ſucculentiorque, qui fuerat uſitatus antè, victus. Ad hunc ferè modum Avicenna. Si verò tuberculi ſuſpicio ſit; id crudi ſucci corpore fuſi monſtrabunt. Quibus non ſe prodentibus (ait Hercules Saxonia lib. 2. pract. meth. curandorum morborum) initio rei fuerit augeſcens paulatim ſpirandi difficultas; itemque tuſſicula cum ſputo, ſed ſine febre ac reſonitu: ſub quibus interim ex toto integer ipſe ſibi videtur homo: ſic adnotante Galeno lib. 4. de loc. affect. antè citato. Quoniam autem ambiguum eſt plerumque; ſit ne crudum, & imputre tuberculum ſic, ut in ſteatoma (fortaſſe rectiùs athęroma) deſiturum ſit, an verò calidioris ſit miſcellę, quod in ſuppurationem tranſmigraturum appareat: hunc utrumque tumoris ſtatum, aut apparatum ipſe diſcreveris ad hunc modum: frigidum quidem poterit conjici temperaturâ corporis item frigida, ętate debili, vel inclinante; vitę inſtituto ac victus, qui frigidos craſſoſque ſuccos proferre & congerere poſſit. Contrà verò tuberculi calidioris & ſuppurabilis ſituationem facient craſis hominis item calida atque etiam humida, plenitudo ſanguinis, & quæ ad hęc accedunt alia. De febris autem indicio ſi quæſieris; illud anceps, & contingentis plerumque ſortis affirmo. Sed de inflammatione te dubitantem multitudo ſanguinis certum faciet. Docuerit eam rem curatio, contraria quidem, quę proſit; ſimilis, quæ obſit. Sed ejuſdem ad ſupuratum abſceſſumque tendentis notę ſunt autore Rhaze libr. 1. diviſionum ad Manſorem cap. 105. quod pręgreſſus dorſi dolor cum febre aucta; pulſus arteriarum magni caloris immodicus, & aliorum omnium longus adhęſus & perduratio. Deinde verò febre ſedata, per aliquod tempus permanet dolor ac dorſi gravitas. Sed hæc enim incipit extare gibbus, quem ex flatu profectum indicabit dolor ſuperveniens ſine febre.

Hæc ferè Rhazes: qui & ab halituoſa materia cieri gibboſin explicatè prodidit. An idem autem Avicenna ſenſerit, incertum eſt propterea, quòd lemmate quidem capitis notati de gibboſi pariter ac ventoſitate inſcripſit; poſt hæc verò, aut de flatulento affectu nihil exequutus eſt, aut dubia de hac re traditio facta eſt, qualem aut codex aut multiplex ejus verſio parit. Poſt hęc cauſas intrinſecus gibberis effecta molitas docebunt re ſpinę præſegmina, quatenus à ſua ſede paulatim receſſiſſe videbuntur, deinde ex læſis actionibus, quæ ſunt videlicet aboliti ſenſus, aut motus: imminuta reſpiratio ac deglutio; lotii fæcumque ſuppreſſio. Sed nihil ad firmandum certiùs eſt indicium, quàm corporis affectus evidens, qui ſe offerat qua gibboſus, qua ſinuatus. Pręterea differentias, quę ad qualitatem ſpectant. majora etiam, aut minora receſſus momenta undique referrent; ſed ſitum ſuperiorum ſpondylium lęſorum deglutitio, reſpiratio; inferiorum verò noxæ mictûs aut dejectionum detrimenta: ſenſus item motuſque amiſſio demonſtrabunt. Denique numerum vertebrarum complurium, in ambitum exultans ipſarum compoſitio, unius verò & paucarum, minor rotunditas & in angulum abſceſſus indicabunt.

Reliqua ſigna diſcretiva per Jacobum Hollerium ex Hippocrate translata ſunt ejuſmodi. Primę quidem cervicis perverſio mentum deprimit ad pectus, ſummam loquendi ac deglutiendi difficultatem excitat, ac extremum fatum accerſit. At verò in gibberibus reliquarum colli ſcandularum cervix contorquetur, reſpiranti pariter & loquenti ſpiritu tenuius anguſtiuſque

que

Digitized by Google

que ellſo exhibilatum, dormienti verò ſtertorem ſacit. Sed in gibbere dorſi, ac thoracis, ſpiritus difficulter & cum ſono fertur; coſtarum in latum incrementa ſunt nulla; thorax anterior in quendam veluti conum acuminatur, ſterno in acutum coacto. Sed in lordoſi extremus diſpneæ modus, paralyſis, torpor, ſtupor coxis; pręter libitum voluntatis mictus, ac deſæcatus: poſthæc in ſcolioſi ſolutio, nervorum frequentior ad partem luxatam, ad latus verò adverſum diſtenſio. Poſtremo quibus ad lumbos ſpina repanda eſt; his accedunt renum, & veſicæ vitia, abſceſſus ad ilia atque inguina; coxendicis gracilitas; tarda & parca pubertas, ac barbę emiſſio, infæcundioreſque ſunt magis quàm quibus obrigit gibber partibus diaphragmate ſuperioribus tenus.

Cap. 5. *Judicia & Prognoſtica.*

PAtent his affectibus corpora quæ ſunt fluxa, mollia, gracilia, anguſti pectoris, pueri parentibus orti cachecticis, & qui vitiatis fuerant ſub generatione viſceribus, affinis enim hic affectus arthritidi & podagrę, congenitos inter morbos cenſeri poteſt: quanquam neque perpetuum, ut à gibbis gibbi naſcantur: ſed hoc perpetuum, ut hæredirarius hic affectus ſanabilis non ſit. Hęc naturalis certorum hominum eſt propenſio, ut obnoxii ſint hiſce malis, antequam ineantur: cęterùm poſtquam inita ſunt eadem; dijudicandus eſt eventus ſalubris, aut funeſtus, & ſi ſalubris, num ſolvi poſſit aut ſecus. Lethalis quidem eſt gibboſis auctore Ambroſio Paræo, cùm una tantùm vertebra ſola excidit; nimirum ictu luxata, medullam, quæ ſpinæ ſubeſt, ita ſecum abripit, ut in angulum pene acutum eandem veluti turbinet; adeoque arctius compreſſa rumpatur, aut comminuatur oportet: quòd mortiferum non eſſe non poteſt: id quòd ſub angulo luxationis aucto non accidit quidem; Hippoc. docente ſententia 51. ſect. 3. l. de articulis; quòd orbiculata vertebrarum è ſuo ſtatu abductio angulari altera minus eſt periculoſa, quàm ob cauſſam multò levior apparet ejuſmodi plurium vertebrarum exſolutio.

Eſt & lethalis divaticatio vertebræ primę, aut ſecundæ cervicis: ſub quo caſu, teſte Galeno in comm. 35. lib. 4. aph. extentis ad partes inflammatas & ligamentis & nervis, trahi vertebras vel introrſum vel ad latus, eſt neceſſarium: ſi in altera nervi propagine fieri tentionem evenerit, ad latus quidem; ſin verò ambabus introrſum. Hanc à Galeno ſimpliciter propoſitam vertebrarum colli, primarum luxationem infantibus plurimùm evenire noſtra tempeſtate nos & fœminę nutriculæ non ſemel obſervavimus: de qua re Joannes Hucchetus in l. de therapia puerorum, & ante hunc Galen. l. 6. de loc. affect. & omnium primus Hippoc. l. 3. de morb. num. 11. qui ſpeciem hanc quartam anginæ fecit. Sed de provectioribus ætate gibber, lordoſin potiſſime vertebrarum thoracis expertis pueris edidit Hippocrat. illud oraculi, quod l. 6. aphoriſm. 46. ſcriptum legitur; Quibus ex aſthmate ac tuſſi gibbi fiunt, ante pubertatem moriuntur; cujus rei cùm Galenus tum alii enarratores ferme omnes rationem illam cenſuere, quæ eſt digeſta ſcilicet à nobis ad hunc modum,

Quicunque dum augentur, vertebrarum in regione thoracis luxationem à tuberculo creatam experiuntur: iſti corde & pulmone compreſſis à thorace non ad proportionem aucto, cum vehementi aſthmate vel tuſſi moriuntur.

Qui gibbi fiunt ex aſthmate vel tuſſi ante pubertatem; illi dum augentur, vertebrarum thoracis luxationem à tuberculo creatam experiuntur, quorum ſcil. materia prius aſthma vel tuſſim fecerat.

Ergo, qui gibbi fiunt ex aſthmate vel tuſſi, ante pubertatem cum vehementi aſthmate vel tuſſi moriuntur.

Diſceptatio ſuper Hippocratis aphoriſmo.

HÆc à primo Galeno fluxit vulgata jam apud omnes Hipocratici teſtimonii demonſtratio, quam utriuſque viri ſententiam operæ pretium ſane fuerit hic expendi, ut, recta ne ſit utraque ſtatui, poſſit. Quod autem ad prius iſtorum caput ſpectat; plurima fuit interpretum dubitatio de veteris iſtius oraculi veritate, ſeu rectius perpetuitate, quando nonnulli puberes hypotheſi jam aphoriſmi conſtante viſi ſunt vixiſſe; ut eſt apud Ugonem Senenſem, Hyeronymum Cardanum, Franciſcum Valleſium, ac pleroſque alios aphoriſmi explanatores.. E quibus unus Antonius Muſa Braſavola teſtatus eſt, pueros ex aſthmate ac tuſſi diù ſuperſtites, gibbi ſecundùm antica & poſtica fuerunt: nam pectoris cavitas ex vi materiæ ac fortaſſe motús magis dilatata eſt, quàm conveniret adeo, ut in anteriore ac poſteriore parte elevationes faceret, ac veluti tumores, in longitudine verò abbreviaretur.

Quam rem quidem, ut ſuaderet Braſavola nobis, non fuit difficile; poſtquam videndus ſe obtulit Decius, ſeu vulgari literarum metaſtaſi Diecus Gallus Sartor ſecus Palatium, cui famoſiſſimi gibberes, tum pectore, tum dorſo exiterunt, ampliſſimum utrinque rhombum facientes. Sub qua loci vacuitate, tum pulmo, tum cor agitari quantumcunque liberè nemo non cognoſceret, homine non incommode reſpirante. Quid ni verò tam latè diducto atque amplo pectoris excurſu contra præſocatus interminata gibbis impuberibus pericula; ſupra adoleſcentiam atque ad vigeſimum ſecundum uſque annum vixerit, ac vivat ejuſmodi homo? Sed & D. Hieronymum Gaivaldum Neapolitanum juvenem Illuſtrem, ac Fulvium viridianum Calabrum Medicum Neapolitanum celeberrimum trigeſimo in anno natum, ac Joannem cognomento Blancum vetuſtioris Gymnaſii Neapolitani janitorem quinquagenerio majorem, M. Ant. Chiayenſem paulò minorem atque alios tot quidem numero multos, ut horum omnium nobis adnotando plures, quàm venando reſtent utrinque gibbi longævitatis ſortem experti, quin etiam alii comperti longe plurimi, quibus cum alterutro gibbere ſeniles anni contigerunt.

Ex hoc quidem verè, ſed ex heroico dignus ordidine atque inter ſummos glorioſiſſimoſque Principes nominandus ſingulariter eſto D. Carolus Emmanuel ſecundus Subalpinorum Dux Sereniſſimus, cujus quidem ætate noſtra Jaſoni, aut Alexandro Macedoni paris mentionem ſuper hac re feciſſe nobis ornamentum inde libro quęrentibus licuerit, deprecamur; quando & hac etiam occaſione Principis inclyti nomine ſuos de re phyſiognomica libros cohoneſtaverit Scipio Clarimontius Sapientium noſtrę tempeſtatis Italicorum nulli ſecundus.

His ergo tum rationibus, tum experimentis, & Hippoc. abſolutione; propoſitio & Galenica adjecta ratio nuper à me recitata minus firma minuſque rata apparet, quàm, ut omnem hominum aſſenſum promereatur, ac fidem à bonis ęſtimatoribus extorqueat. Unde factum eſt ſcilic. ut varias interpretando rationes commenti fuerint multi. Primùm enim Hollerio enarratori alioquin Hippoc. apprime nobili viſum eſt; haud de quacunque promiſcue gibboſi loquutum Hippocratem: verùm de ea, quę cervicem exercet anguſtiæ majoris neceſſitate, qua poſita interpretatione pro comperto credidit hic vir, in aphoriſmo pleraque ſolvenda problemata & ambiguitates. Verùm enim vero primum haud probabile videtur, Hippocratem ſingulari h. . . .

boſi ſuum enunciatum ac rem totam concluſiſſe. Deinde rectius hanc quartam anginæ ſpeciem fecerit quiſpiam, quàm gibbum verè. Sed & anginę ſpeciem illam poſuit ipſemet Hippoc. lib. 2. de morbis. Ad hæc ejuſmodi affectio non parum acuta eſt, minimùm autem de hac ipſa commentus apparet Hippocr. qui longiores atque annuos extuliſſe terminos videtur per id quod eſt [ante pubertatem moriuntur.] hanc enim ad vigeſimum quintum uſque annum extendi Galeno viſum eſt in aphoriſm. lib 5.. qui habet; τὰ ἐπιληπτικὰ ὁκόσοισι πρὸ τῆς ἥβης γίνεται τουτέοισι τὰ πολλὰ ξυμπαραθίσεται; quibuſcunque morbi comitiales ante pubertatem fiunt, tranſmutationem habent. Et rectè quidem Galenus comprehenſam Hippoc. 25. annis pubertatem putavit; quandoquidem & lib. 3. de articulis eandem ἥβης voculam, id eſt, pubi ſeu pubertatis cum alia γένειον barbæ ὁμωνυμίζει & quaſi confundit, dicit enim ἥβη δὲ καὶ γένηϊν βραχύτερα καὶ ἀτελέστερα, id eſt, pubes verò & barba tardior, & imperfectior. Iam igitur ſi barba his ętatis provectæ annis completur; & ἥβης ſeu pubertatis anni, iidem & communes, qui barbæ erunt.

Additur & his indicium, & argumentum maximum, quippe ſi credimus Galeno, cui tota ratio prææmaturè defungendorum vita gibberorum, fuit incrementum ſummum viſcerum ſpiritalium, quæ à thoracis anguſtia concludi commodè non poſſint: profecto ad hoc augmentum totidem requiruntur anni, quoti requiſiti ſunt ab Hippoc. non pauciores; fortaſſis autem & trigeſimus annus eſt ad quorum acceſſus corporaturæ noſtrę contendunt; dicente Philoſopho in lib. 20. ſect. problem. 7. quod ad hoc uſque tempus proficiunt, & craſſeſcunt corpora: & in l. de generat. animal. c. 20. prodidit, humanæ ſtaturæ dimidium anno decimo quinto; quinimo ſi & hanc opinionem ſequi placeat, judicio Halyab. 4. theoricę c. 2. & Haly Rhodoam in Microtechne tract. 3. comm. 63. ad trigeſimum quintum uſque annum augeſcere poteſt homo.

Sic alti & cumulati ſunt apud Hippocratem anni pubertatis. Quanquam Ptolemęus in 4. lib. Apoteleſm. cap. ultimo ſpectatis Lunæ & Mercurii ſuper homines tranſcurrente vitâ dominiis: illius quidem ad quadriennium, hujus in decennium: ſtatuit pubertatem hominis anno quartodecimo eſſe. Quo loco inter cęteros enarratores Haly Rhodoam tradidit conceptis verbis. In hac ętate animam, ſcilic. generativam, dare materiam, & incipere tempus, quo plantentur in ea principia operationum & propriarum virtutum; poſt hæc enim aſſiſtit homini Venus octo annis. Ad hanc potiſſimè ſententiam acceſſerunt & Juriſconſulti, quam explicavit Imperator Juſtinianus, lib. 1. inſtit. civil. tit. quibus modis tutela finitur, §. 1. cujus pubertatis plenitudo atque maturitas adoptionis facultatem anno decimo octavo conſtituta eſt, eod. lib. tit. de adopt. §. 4. Sed de hac omni re cumulatiſſimè ac perquam exquiſitè tibi diſputat inter omnes Paulus Zacchia medicorum, & juriſperitorum Hermes Italicus in tomo primo queſt. medico-legal. titulo primo, quæſt. 6. & aliis ejuſdem tituli locis, quin etiam ex medicis Avicenn. in lib. 1. fen. 1. doct. 4. c. 3. & Gentilis à Fulgineo in commentario ſtatuerunt, & hoc tempore pubertatem, quo primum ſperma producere & emittere poſſit homo.

Hæc de tempore pubertatis profeſſores iſti omnes: à quibus ipſis ſi rectè placitum unius cujuſque diſpexeris: non diſcrepat Hippocr. ſi principium duntaxat ejus ętatis ſpectetur: verùm intellexit divinus homo pubertatem ad ſuum terminum extenſam; quod apertè cognoſcitur, quia memorato loco de articulis meminit barbę; quæ citra vigeſimum non erumpit, ac vigeſimo quinto completur, itemque meminit fœcunditatis, quę provectiore ętate perficitur; porro & ſi à decimo quarto & paulò ſuperiùs ſemen ejaculetur homo; tamen ſi filios non generet, infœcunditas non coargitur, neque evincitur prętęrquam ad plenos iſtos & maturos, qui floridi vocantur anni; ad quos etiamnum extenderunt & aliquot Juriſconſulti, ut apud eruditiſſimum Zacchiam, ibidem locorum notâ numerali 67. & quæſt. 5. n. 4.

Sed de pubertatis finibus jam ſatis: ad recenſendas alias aphoriſmi interpretationes redeamus. Prętęr Hollerii recognitam jam à nobis opinionem, fuit & Thadæi Florentini, atque aliquot aliorum, qui ad dorſi Lordoſin exquiſitam, & malum omne gibberorum, & rectas cunctas aphoriſmi reſolutiones, problematumque explanationes retulerunt: contra quam tamen enarrationem eſt, tum multiplex noſtrum experimentum, tum Hugonis Senenſis in commentario ſuper hoc eodem aph. Neque verò lordoſis vis eſt tanta: ad quam unam referre poſſis; aut noxarum expoſitarum, aut mortis inventam anticipantis neceſſitatem. Præter hos omnes alii fuerunt, è quibus unum Hieronymum Mercurialem nomino, qui non perpetuam, & καθόλου propoſitam ab Hippocrate ſententiam hanc cenſuit, verùm aut gratis aut ſine ſolido fundamento dictum hoc à Mercuriali credes, donec aut firmior tibi demonſtratio producta fuerit, aut mox adverſatura noſtra enarratio nulla ſit, ego enim aliter circa propoſita philoſophandum aliumque in aphoriſmo ſenſum inveniendum autumo. Confido autem germanum occuriſſe intellectum; quem mox audies ſi prius hypotheſes aliquæ pręſtituantur.

Primum inſuetum & alienum arbitror ab Hippocr. atque abſolutiſſimis quibuſque autoribus, cauſſis effectricibus primis immediatiſque relictis, poni ſecundas, & mediatas accidentarioſas, itemque corporalis effecti poni cauſas ſpiritales, quando ſuppetant genere correſpondentes, id eſt, corporales ac ſolida. Atqui cauſa gibberis prima, immediata, corporalis, & ſolida conſtituta jam ante fuerant ab eodem autore ſpinæ tuberculum: quam rem & Galenus in hujus aphoriſmi commentario pręmonuit. Præter quam hujus viri confirmationem, eſt & altera pleniſſima Thadæi Florentini expoſitoris inter omnes juniores primi & graviſſimi. Eſt, inquam, eſſentialis gibbi cauſa ſpinæ tuberculum, ſed ex hoc ipſo dirupto tuſſis, & aſthma reſultoria ſunt ſymptomata, & ſecundùm eruditorum hominum ſententiam ſecundę cauſę, nequaquam autem apud verè doctos fuerint primæ, propter incommoda nonnulla, quæ Mercurialis opinionem confutans ſuprà retuli.

Itaque quid aliqui ſapienti viro veniat in mentem, aut probetur; tuſſim & aſthma, ventoſas utraſque res creditas ab Hippocr. cauſas gibberis effectrices? quid inſuper hę cauſæ adverſus oſſa, luxationes potiùs, quàm adverſus membranas & molliores cedenteſque partes alias diverſa ſymptomata & rupturas machinentur? quam quidem abſurditatem, ut declinarent prudentiſſimi duo viri, Thadęus, inquam, & ab hoc fortaſſè mutuatus Hollerius, conſtituerunt [ex] particulam poni pro [cum] quam rem tamen à nullo Græcorum aut Latinorum rectè ac probatè loquentium autorum factum hucuſque legimus. Quas ob res tandem, aut ſcripturę modus aliquis, & lectio accommodata eſt invenienda, aut nova interpretandi ratio, quæ ſatisfaciat, eſt comminiſcenda; id utrumque nos una methodo complectemur, quæ eſt? Si pro ἐξ ſtatui poſſit ἔξω, quę interim particula decreto Hippoc. etiam ad amuſſim quadret, ac facilis immutatu ſe obtulerit; id quidem & non difficilè feret quiſquam, & liberè nobis etiam aſſentietur. Atqui ſic equidem hęc ad unguem ſe habere, ut modò dictum eſt, oſtendimus.

Et quod ad vocis immutationem ſpectat, hercules admittitur, aut rectiùs admitti neceſſum eſt, vocalis in dictione poſterioris, altera vocali ſequentis alterius dictionis proximè ſe offerente, fieri eliſionem oportere (quod etiam à noſtratibus Italis fieri conſuevit.

Jam

Jam verò vides, poſt primam aphoriſmi particulam, quę ἔξω me autore fuerat; mox ἄσθματος ſequutam nomen; quapropter pro ἔξω ἄσθματος facile ἐξ ἄσθματος afferri potuit: atque adeo ἐξ ἄσθματος, quod in præſenti legitur; inſinuatum fuerit. Sic quidem apparet facilis voculæ cujuſpiam in alteram factus tranſitus, aut veriùs nullo facto tranſitu, vocalis unius facta expunctio. Cujus ſic compoſitæ dictionis accipe nunc ſenſum & germanam veritatem.

Ἔξω quidem græcis, latine extra pro pręter ſæpè valet, ut ex Thucydide ac Dioſcoride notant lexica: nos autem & vernaculà id linguà conſuevimus; quę vocabuli uſurpatio non infrequens fuit & apud optimos auctores latinos, quorum omnis dignitas & præſtantia ex una gręcorum imitatione fluxit; neque autem hac de re Ciceronis unus eſt locus, nam ſecundo de legibus ait; extra collegium Sacerdotum ne quiſquam ſacra, quę publicè eſſent; conſtitura noſſet, & clarius epiſtola 3. lib. 4. extra ducem paucoſque pręterea; & alibi etiam, cujus eſt nemo in tanto populo extra contaminatam illam Publii Claudii manum, qui &c. quam eandem loquendi elegantiam ab Horatio Turſellino è Societate Jeſu ſcriptore diſertiſſimo, libro de particulis notatam, obſervavit etiam apud eloquentię Romanæ parentem & Marius Nizolius in Theſauro Ciceroniano productis duobus præterea locis, quorum alter eſt lib. de inventione, hoc ſeparatum quiddam eſt extra illud; alter multò illuſtrior libro de oratore: nullus eſt numerus extra poeticos.

Jam igitur eo conſtituto, quod Hippocratis aphoriſmus legendus eſt ſic, qui extra, vel pręter aſthma, & tuſſim gibbi ſunt, hi ante pubertatem intereunt, hujus orationis ſenſus is mihi quidem videtur, atque omnibus videri debet, neceſſario quodam nexu comprehendendas has tres ſimul omnes gibberis, aſthmatis, tuſſis affectiones; ut ante pubertatem, annum vigeſimum quintum neceſſitas moriendi ſit; quippe poſtquam unum aliquid iſtorum non explevit morbum, quod expleturum alioquin abunde videbatur: reliquum namque opigeneſi facta peſſimum & exitiale malum oportebit; ut jam nos in lib. dè abſceſſu critico ex Coacis pręnotionibus Ludovico Dureto enarratore monſtravimus: Difficultas autem ſpirandi ſimplex haud neceſſaria abſolutè cauſa videtur, ut vitæ vim inferre queat, multo quoque minus tuſſis compuliſſe quenquam ad interitum vità eſt; quod indicavit ſummus Hippocr. aphoriſmo, qui habet, ſtrangulatos aut ſuffocatos ad ſe poſſe redire, quibus circa os ſpuma non extiterit. In his enim quàm plurimam fuiſſe ſpirandi anguſtiam, quis eſt, qui non agnoſcat? Ac neque ſola gibbuſis tantam habet vim, ut fatum accerſat; neceſſum enim, ut pulmones, aut ſpiritus organa laborent ſic, ut ex horum affluxibus malis tuſſicula parta plorimum moleſtet.

Quæ omnia cùm non ſunt, videmus quotidie multos, qui gibberis bellè ferunt incommoda propterea, quòd nullam, aut tuſſis, aut ſpirandi difficultatem experiuntur. Quinimo viſi ſunt inter noſtrates homines gibbi, qui in arte canendi conſummati vocem quàm maxime depriment, aut intendunt, quorum unus eſt presbyter ſexagenarius, cui gibber amplum utrinque promiuet: alter eſt, cui cyrtoſis eſt magna dorſi, Franciſcanus Ordinis III. Quę tanta vocis intentio, cui plenum non ſit, ſpiritus vi conſtet? An ne igitur exitioſum extreme quicquam iſtorum eſſe poſſit? Sic jam apertum eſt gibbis plerunque non eſſe ſpiritûs anguſtiam; neque ſi aliqua ſit ejuſmodi, diſpnæam pernicioſam alioqui futuram. Verùm enim verò gibbere pectoris anguſtiam faciente; poſt anguſtiam verò difficultatem reſpirationis, ac multò maximè poſt diruptos abſceſſus tuſſim ac aſthma conſequens: ſic pleniſſima & neceſſaria cauſa eſt, ut mors homini lente ſubrepat, vaneſcente ſcilicet calido cordis: qui diù perſiſtere in ea preſſura veluti piſcis in arido ſolo non poteſt; quando nimirum alimentum primum aeris viventi deſit. Hæc univerſalis noſtra lex eſto: deinde requiritur ſpecialis; ut hi homines imbecilli, graciles, ac prope ſqualidi ſint, quo calore ac ſiccitate conſtante fit, ut major ſit uſus reſpirandi qui maximus in anguſtia pectoris maxima: vides quantam ex difficultate ſpirandi præ ſe ferat noxam. Sed vegetiores moderateque carnoſi & ſi gibber experti; nil detrimenti, ac neque ſpiritus difficultatem perpetiuntur. Sic Hipp. l. 3. de art. ait; Multi quidem gibbi facilè, at non ſcimus, quam benè valentes, jam uſque ad ſenectutem id mali ſuſtinuerunt, pręſertim quibus corpus carnis plenum ac pingue effectum eſt: pauci autem ex iis ad ſexageſimum annum pervenerunt, plerique enim citius moriuntur.

Requiritur & tertiò cauſę vis præpotentis ac vehementis, hęc autem eſt defluxio crudi graviſque ſucci multà copià de capite confertim ad inferiora ruentis; cujus pars ad ſpinam delata & circa vincula vertebrarum coacta gibbum, ea qua dixi ratione contrahat, pars ad pulmonis & anhelitus vias brevius derivata & ſpiritus anxietudinem, & tuſſiculam excitet, ſive quidem hic relicto phymate ſubmolli ſubcrudoque, quod ſudorulentum ſuum veluti madorem in aſperam arteriam inſinuet; ſive ſpiritalibus tantùm irrigatis viis, & nullo phymate relicto. Ex quibus omnibus noxis, quæ primùm ſe prodit, eſt pulmonis: quę cauſa fuit ſcilicet, ut ex ſpirabili viſcere languorem prę ſe ferente ſuſcitatos ſpinæ conflexus opinati fuerint nonnulli. Conflectitur autem & ſinuatur ad eos; quos dixi modos, plenis ſimul ſemelque, ſed diu comparatis incrementis, ad menſium porro, atque aliquando ad annorum curricula maturitatem gibbi retulit Cardanus in aphoriſmi commentario.

Accedit ad has gibbi cauſas & alia, quæ veluti principium eſt omnium; improba videlicet capitis conformatio, expers naturalis utriuſque projecturæ, maximè verò poſterioris, cum Therſitica propè forma, tum capitis, tum faciei: præcipuè verò naribus hiulcis atque anhelis, & oris ampliore ricto, cum rariore aliquando ac latiore dente; collo verò nullo vel intra thoracem reducto: hęc capitis univerſi conformatio plurimum incommoda eſt, vel quod ad ipſam pertinet, quæ curſum exhibet, ac non coercet humoribus ſuperfluis; vel quatenus includens primam intemperiem & imbecillitatem facultatis formatricis, cauſa eſt mali potiſſima, qua neceſſariæ ac verendę fluxiones pectoris ęconomiam infeſtent.

Sępe etiam cum formatricis vitio, quod intra matricis clauſtra conſtitit, conjungitur extra uterum imbecillitas nervorum, quæ maximè cedit, & opportunum ſe exhibet inflexui. Sic & mala partium conformatio & gibbi perverſio apparet, quo multas quidem afferre narrationes poſſem: ſed ſuperat omnes ea, quam mox audies; nimirum Antonio Santoro Neapolitano puero quidem puſioni, ſed 14. jam annos emenſo viſos à me gibberes omnes mire complexos ad cervices, inquam & lumbos & coccygis repanditatem, ad dorſum & pectus cyrtoſes à ſupremo dorſo ad lumbos uſque ſcolioſin, præter quas omnes gibboſes eſt ne alia, quæ ſuperſit? Sed & manuspedeſque non modice difformes, atque diſtorti ſpectabantur adoleſcenti malè feriato, qui perpetuo quidem Scipione ſe firmans cùm à me rogatus, ut nullo fulcro nixus incederet; id ſummo cum labore & præcipite quaſi gradu fecit. Quod autem ſummè dignum notatu viſum eſt; nulla puero reſpirandi difficultas aut tum fuit, aut ante hac: de qua quidem re certos nos idem fecit propterea, quòd pulmo huic purior viſus eſt. Non de his autem, ſed de aliis ſecundùm pulmonem affectis dixit certe Cardanus, quod gibboſi crebriter ſpirent.

Ad hæc in gibboſis potiſſimum illud requirimus, ut circa vias ſpiritus incubuerit amploque non tenui ſchemate ut ille parus, qui gibber excitarit: enim verò non ſpectans ad ductas ſpiritales exile phyma, haud ſanè valentem ad interrumpendum vitę curſum vim habere poterit. Itaque ſuperiores ſpinę partes tenter, atque ad interiora potiùs, quàm ad exteriora vergat gibbus tacitam homini tabem illaturus. Illud tamen cum lordoſi perniciosâ neceſſarium advertit plurimæ vir fidei Nicolaus Florentinus in ſerm. 7. ſum. 2. tract. 3. c. 40. ut nulla ſit contra pectoris projectura, ſeu cyrtoſis. Sic enim præter magnam ſpiritus anguſtiam parva pectoris eſt intercapedo, ac modica commoditas, per quam pulmo quoad ſit ſatis, extendi ſe permovendo poſſit. Sed tamen contra Nicolai hanc hypotheſin eſt Cardanus; qui ſimul cum coſtis contorqueri dorſi ſpinam, atque hanc viciſſim cum coſtis notavit propterea, quòd coſtæ vertebris æquę ac ſterno medię colligatę ſunt cum utrilque quo fit, ut quam emotionem incurrerit poſticus thorax; eandem & anticus ſubeat oportet: & contra, quæ quidem Cardani ratio, ut plerunque vera ſit: at non perpetua; namque conſtare poteſt alterutrius partis integritas ſubverſa altera: quam nos rem Neapoli non ſemel vidimus & admoniti per nos amici multi.

Habes jam noſtram de lento gibberum exitio novam opinionem.

Poſt hæc omnia, quod ad materiam formamque gibberis & ad cauſas prematuri interitus effectrices pertinent: cęterùm ſupereſt expendenda ratio moduſque, quo corruptio lente ſe inſinuat in vitę fontem. Hieronymus certè Cardanum animadvertit in Galenum, qui ſub gibboſis affectu tabem parante vacuitatem thoracis ſemper fecerit minorem, quam pectoris interaneis incrementa dorſique amplitudo judicio Cardani ſępe etiam ſub flexa quàm ſub recta vertebrarum compagine major eſt. Jam verò, quod offenſatum accuſavit, illud eſt everſa figura, qua fit, ut una quidem parte pectus comprimatur, altera verò laxius fit: ſub hęc autem multam agitandi ſui commoditatem exuatur pulmo, conſequitur, nimirum & ſi lateribus excurſus pateat: tamen immutato dimenſu longitudinis, allidens ad anguſta non parùm laboraverit ſpirabile viſcus, uti vides. Hæc quidem ille gibberis detrimenta fecit: alium nos opinamur ab importunitate gibberum aëriis organis labefactatum. de qua re omni hæc mihi ſuccurrunt in præſenti.

Scire licet thoracem à ſapientiſſima natura ſic conditum ſecundùm longum ac latum, ut longitudo ſuperet, non ſuperetur; nempe longior eſt excurſus à capite trachææ ad infimos angulos ſepti tranſverſi, quàm à dextro latere ad ſiniſtrum: itaque ad ovalem figuram thoracis univerſi ventrem refert Hieronymus Fabricius in lib. de reſpir. part. 2. cap. 6. Et jure quidem optimo fuit eâ formâ donatus thorax; quippe naturalis quidam follis eſt attrahendo remittendoque aeri comparatus. Atqui follis oblongus eſt, igitur & thorax oblongus rite fuerit, quin imò ne follis formam ſolùm, ſed ejus etiam conſtruendi rationem & cauſas conſequutum eſt diaphragma; nam quod aërem colligit & expirat unum ejuſmodi vas; qua facit hęc, anguſtiorem ductum; cęterum qua congerit aerem capaciorem locum obtinere debuit; ex quibus omnibus apparet, quod major thoraci ſit loci commoditas in tractu longo, quàm in lato, eoque etiam amplius; quia ſecundùm latum plura & ſolidiora ſunt corpora; cor, inquam, mediaſtinum, aſpera arteria & hujus diffuſi rami: quę partes totam latitudinem complent; non ſic autem completur longitudinis dimenſus, qui parte multa vacuus eſt; quo conſilio naturæ quęres, & quo partium uſu? ſed reſpondeo propterea, quia ſeptum tranſverſum ſe extendendo liberiorem ad ſuperiora locum exigit, atque etiam ad inferiora pulmo.

Aliud nunc velim revoces in memoriam anatome comprobatum diaphragma parte quidem poſteriore depreſſius eſſe; parte verò anteriore ſublime ſic, ut ſterni fines attingat, pone nunc dorſi gibbum & pectoris; pone cervicis ſic, ut caput inclinet ac pręgravet; quod rectè notavit Cardanus, breviabitur protinus intercapedo longa, & pertrahetur ad ſuperiora ſeptum tranſverſum ſic, ut adhæreat pulmoni. Cùm igitur in expirando ſe contrahet diaphragma, locum non inveniet, ac fibras pulmonum adurgebit. Sed neque pulmo tantùm ad inferiora ſpatii nanciſcetur, quantò ſibi opus eſt, atque ab opifice pręſcriptum fuit.

Hæ ſecundùm loci anguſtiam gibbi ſunt noxæ: audi nunc alias ex diſtortione naſcentes, atque ad alia pectoris organa ſpectantes incommoditates. Hę ſunt partim aſpera arteria, partim pericardium, & quod intro fovetur, auguſtiſſimum cor: de hoc egò prius dicemus. Noſti membranæ cor aſſervanti conglutinatum & appenſum inferne diaphragma; eo ſcilicet naturæ conſilio, notante Hieronymo Fabricio, ut dilatetur is ſacculus, majoraque ſint cordi perpetuò micanti, pręſertim cuſpide tenus, ſpatia: id autem evenit facilè, ſiquidem hic ſuſpendiculi tractus in diaphragmate latiſſimus eſt; ne ſi foret anguſtior in longum tantummodo diſtenderetur eadem tunica: quod cordis prolatationi non parùm officeret. Flecte nunc mentem ad pervulſas dorſi vertebras, emotaque oſſa ſive antica ſive poſtica, ſub utroque enim gibbere neceſſum erit, ut diſtracto primùm diaphragmate, mox diſtrahatur, & ſuſpenſaculum antrorſum ſive retrorſum, quo aliorſum, quam recta contorto, ſuam extendendi amplitudinem cor amittat, & ad latus amiculi ſuis in motibus allidat, oportet.

Pręter hæc œconomiæ pectoris, & alia perturbatio eſt, oriens ex trachęę conformatione vitiata; hac enim per gibbum cervicis aut ſupremarum vertebrarum contorta, pulmo qui ſubeſt ab ea perperam & laxe ſuſpenſus fallat etiam in ſuo munere neceſſe eſt; quantum enim in recta ſuſpenſione per naturam electa perennis undequaque motus ritè rectèque adimpletur; tantundem etiam in contortis pulmonum arteriis corruptus idem & perverſus erit adeo; ut lentior ac laxior eſſe debeat, porroque ſi rem acriter ęſtimaveris, fluctuare properrodum in vacuo thoracis ſine ſuſpenſore pulmo videbitur; quemadmodum rete jactum in mare ſine rectrice manu.

Sed ipſa fiſtula ſpiritalis an tacenda ſit? quę ob cervicis gibboſin recurvata nullam non ſpiritus offenſam inducere apparebit; ſi naturalem ſuam prius ſpectaveris conformationem, quę Galeno autore 5. de adminiſtr. anatomica eſt; Trachęam, quia ad inſpirationem reſpirationemque nunc contrahi, nunc dilatari, ac nunc longiorem nunc breviorem viciſſitudine perpetua reddi oportuerat, muſculis meſobronchiis, id eſt, ad cartilaginum intercapedines decuſſatis, itemque membranis ad ſoliditatem eorundem bronchiorum natura parens exornavit: ut toto dum inſpiramus thorace dilatato, deinde conſequutione ad id, quod movetur, pulmonem ad omnes partes dilatante, id quod in arteriis eſt membranoſum in latitudinem; quod verò cartilagines replet, in longitudinem extenderetur. Videris igitur num contortis bronchiis, id eſt, altera quidem parte cohærentibus, altera laxatis poſſit ſuus hic feliciter perfici motus? Porrò dubium alicui non eſt, quòd qua coarctata & compreſſa bronchia ſunt, nullam extenſionem patientur: qua verò perpetuam laxitatem conſervant, locum dilatationi non dabunt.

Hi quidem ſunt omnes modi perquos aëriæ pectoris officinæ non mediocriter officere gibbi corporis ſuperioris poſſint. Verùm enim verò neque ſinguli tantę poteſtatis

eſſent;

eſſent; commodiuſque cum homine gibbero ageretur, niſi & ex altera turpis eluvies ſpirantes particulas, & horum conceptacula perenniter infeſtaret; hæc enim una & præcipua cauſa eſt, quæ ſummam fati neceſſitatem acceleret & denique abſolvat, atque illud eſt etiam, unde Hippocrat. nobis tam abſolute pronunciavit; qui ex aſthmate ac tuſſi, id eſt, ex cauſis aſthmaris, & tuſſis gibbi fiunt, &c.

Jam igitur conſidera mihi; ſub gibboſo quomodolibet pectore & fluxionibus capite ſuperfuſis gravato, ſepto non libere ſe agente, atque hoc & pulmone locum invicem invidente, præterea ſpumoſo viſcere per diſtortum ſuſpenſorem vage laxato; attabrefactæ trachææ corruptis uſibus, corde ſua conniventc caſpula male compreſſo: ſpiritalibus denique ac pulſificis organis perperam in ſuo munere ſe concitantibus, num ſpiritus & pulſus & vitę munia feliciter ſint proceſſura? quin verò neque ſufficientis aëris commeatus, neque æſtus in corde refrigeratio, neque fuliginum expulſio perfici poterunt, parce igitur & coinquinate oblato in dies alimento conſiſtat vitalis vigor & caloris vividi vis non emarceſcat? igitur hę cauſæ ſunt & hęc ratio, ut animal (quæ Galeni vox fuit) corrumpatur, lentis tamen & in dies factis ad interitum acceſſionibus, non ſubitam & repentinam, quod multis viſum eſt, ſtrangulationem animante perpeſſo, niſi fortaſſe ex alia vehementiſſima cauſa, quam tute per te intelligere potes: Quibus jam de Galeni Magiſtrique Hippoc. exactis enarrationibus ad cætera quæ ſuperſunt tranſitus eſto.

Collatio extrinſecus illatæ & ductu morbi natæ gibboſis.

QUę cùm jam apparuerit interiùs partæ gibboſis cacoëthia: quæſtio ſubinde ſe offert, utra funeſtior hęc ſit, an externo principio producta. Difficilis quidem enodatu controverſia, quam nemo, quem legerim, ex profeſſo attigit aut reſolvit, quod nos aliquando cùm ſcribimus contractam in breviſſima diſputationem diſponimus ad hunc modum. Speculanti quidem protinus apparent graviora gibberis obſcure producti momenta: nam quis eſt, qui plus uni, quàm complutibus & gravioribus omnibus demolitricibus cauſis non deferat? quandoquidem nec Hercules contra duos, atque iſtę præterea cauſæ functiones vitales & rectè, & proxime laceſſunt: Ad hanc opinionem acceſſerunt certi ſuper hoc judicio non falſi, Franciſcus Valleſius in comment. citati ſæpe de gibberis aphoriſmi, atque Ambroſius Paræus lib. 11. chirurg. oper. cap. 17. Veruntamen expenſam exactè rem non fugit difficultas, atque aliter, quàm iſti diſceſſu nullo cenſuerunt, ſuadent nonnulla, quæ mox ſubjicio; propoſitutus primùm, quod ictus ſpinæ dorſi non minora ducunt pericula, quàm percuſſum caput, quocirca Hippoc. lib Coacar. prænot. 3. quaſi uno eodemque loco habuerit vulnera capitis & ſpinę dorſi; ſimul utraque complexus enunciavit; moriuntur ex vulneribus, ſi quis ſauciatus fuerit cerebrum, aut ſpinæ medullam. Cui vito proximus Cornelius dixit & lib. 5. cap.26. ſervari non poteſt, cui baſis cerebri, cui ſpinæ medulla percuſſa eſt. Porro tachitis præcipuæ dignitatis eſt pars, unde nervorum excurſus & propagatio eſt, cerebro & ſubſtantia & accidentariis pleriſque formis proxima, quapropter & facultatis Igemonicæ impulſivæque noxâ ſub ſpina vehementer percuſſa perpetuò reſultat: enim verò per banc princeps in conſenſum trahitur cerebrum, eſt autem ſpinæ luxatio per vim illata plurimùm ad interiora, quæ ſine medullæ violatu non eſt, quo fit, ut plane incurabilis & neutiquam attrectanda ſit judicio tum Hippoc. tum Celſi Paulique, tum poſteriorum omnium, has ob cauſas perniſiſſima ſi quæ alia videtur externa ſpinæ medullæ intruſio, quam nervis graviter apprehenſis, tum inflammatio, tum convulſio, tum implacabilis doloris acerbitas conſequuntur.

Sed quid jam tandem de utriuſque mali profundiore noxa judicandum eſt? ego problematis reſolutionem hanc ſtatuo principio tametſi proponantur in univerſum pares utriuſque modi, id eſt, ut abſoluta ſit tum hæc, tum illa, tamen diſparium generum nullam æquabilem verè comparationem eſſe confeſſum eſt. Quod ſi quacunque paragoge contentus ſis, tum eam diſtinſtiunctionem pono; lędunt utraque functiones vitales, ſed altera quidem inopiâ ſpiritus & inquinamento, ſicut oſtenſum eſt: altera ſpiritus præſentis & minime deſientis diſſiparu doloris & vigiliarum & phlegmones vi facto. Cæterùm in altera viſitur inſignis acuties, in altera lentus marcor & exolutio, in altera calamitas eſt longinqua & annis neceſſaria, in altera dierum termino incerta, ſecundùm Hipp. ſententiam, quæ habet; Acutorum morborum non ſunt certæ prænuntiationes ſalutis aut mortis. Ego autem cùm utraque perniciosâ ſit, ſed diverſa ratione perdens; æquiparaverim duplici expugnationi urbium efficaci: quarum altera per ſtrictos gladios & incendia cunctos & populos & urbem truculentè vaſtet: altera longa obſidione ac fame reſiſtentes oppidanos è medio tollat. Cui noſtrę reſolutioni apud typographos lectæ mirum in modum plauſit Franciſcus Romanus collega noſter, qui libellum elegantiſſimum de militari medicinæ conditione jam pridem inſtituit.

Jam autem poſt traditam gibboſis ab humida plenitudine curationem, ſuccedit altera ſiccæ medicatio; quę judicio Rhazæ & Avicennæ non alia quàm convulſionis à ſiccitate profectæ remedia poſcit; ſi tantum ulla curatio eſt ejuſdem ab inanitate productę, Hippocrate & Galeno auctoribus in aphoriſm. cujus difficultates miror equidem, quòd non meminerit Rhazes, niſi quod immodica ſiccitas non eſt, unde oriatur profecto, licèt porrò, ſummum liniendi, ac malefaciendi modum requiſivit huic gibboſi rectè medendę. Remediorum autem genera, quæ præſcripſit, ſunt ejuſmodi; prima ſanguinis detractio ex hepatica, ſecundus chylmus ex oleo, in quo ferbuerunt radices althęę & ſeminis lini, tertia potio atramenti caſſiæ, diſſolutę ol. amygdal. dulc. Ita quidem in l. 3. diviſ. cap. 105. ſed in 9. ad Manſorem cap. 91. ſi hoc vitio correptus fuerit puer: tepentis aquę balnea, conjuncta febre ex herbis infrigerantibus decoctum cum caſſia fiſtulari potui propinandum, atque emplaſtra ad dolentem uſque locum vi ſua refrigerandi perreptantia parti affectæ ſuperaccommodanda ſunt, inquit. Hæc ad ineuntem gibbum eſt Rhazę curatio, noſtraque quam audiſti tuitio; cęterum gibboſi jam perfectæ, ſi qua curandi ratio eſt; hanc per chirurgica adjumenta conficiendam docuit optime ſuper omnes Ambroſius Paręus in operis chirurgici lib. 22. cap. 8. quam apud eum autorem legito.

Alia quadam Hippocratis de gibbis judicia enarrata.

HI mali ſunt & extremi gibberum eventus: alios verò è ſalubri neutrove genere nos docuit Hippoc. in citato ſepius comm. 3. part. 3. 4. 5. quarum omnium ſententia hæc eſt; quod plerumque ſolvi nequeunt, potiſſimùm ubi ſpina ſupra ſepri tranſverſi conjunctionem fiat, infra verò quidam ſolvuntur, cùm varices in cruribus fiunt: illę autem magis gibber ſpinæ ſolvunt, qui in vena poplitis oriuntur, fiunt etiam in venis inguinum. Solutum quoque jam ſepe vitium eſt à torminibus diuturnis. Hæc Hippocrates, quorum illa mea quidem opinione methodus interpreranda poteſt eſſe.

Fit ſpontanea gibboſis ab humorum deſluxu, qui ſi diû conſiſtit in vertebris ſic, ut inde non recedat: facit ſua permanſione atque adhęſu firmo, ut gibber abſolvatur & conſummetur, quod ſi natura procurante de vertebris, ad quas appulſus fuerat humor, aliò abſcedit, vertebras liberet à tuberculo, quod gibboſin paritutum erat, oportet. Jam verò duplex hic humoris abſceſſus eſt, tum per decubitum, tum per affluxum, & per decubitum quidem alter modus eſt extra venas: ſic in inguine per ſymphathiam conflatam, ex materia tuberculum & abſceſſum facit, ut ſolvatur gibbus, qui lumborum vertebris erat firmando. Alterum genus eſt intra venas per metaſtaſin, ſic excipientibus humorem vaſculis ample diſtentis (varices dicunt) nec non hæmorrhoidis abſolvuntur etiam à gibbere lumbi.

Cæterùm pręſtabiliore longe ſorte per inteſtina tranſmiſſis ſuccis & ſupputatâ atque extenuata per hanc viam materiâ alioqui craſſâ: ſimiliter & nullum lumborum eſt gibber, quam aſſertionem firmam puta, ſi de nupera & inchoata, non de veteri & conſummata, nec morbum conſequuta; quę Hipp. alioquin inſanabilis eſt gibboſis, explicetur. Porro fit hæc humorum tranſmiſſio per primos & inferiores venę magnæ ductus à quibus deinceps in ſubjectos alios minores ramos deſcendit, donec aut eſſluat, aut loco cuiquam incumbat, aut verò tranſitus hic humorum & venarum, quę vitiatos ſuccos recipere poſſunt, commoditas thoraci non eſt; illud etiam adveitente Galeno in hac commentarii particula, quandoquidem de venis irrigantibus utraſque partes ait.

Utrinque octo coſtis una alimentum ſubminiſtrat: ſed ſuperioribus, duę alię tenues, ſcilicet ab utroque latere una; quæ omnes per thoracem diſtribuuntur, diſſipantur; idcirco ſi ſuccus aliquis ad ipſas ex tuberculis transferatur, excerni non poteſt, pręterquam quòd ægrè etiam admittitur. Succi enim, qui cruda & dura tubercula faciunt, glutinoſi ſunt & craſſi, quare non facilè per tenues venas feruntur, ſed vena, quæ ad lumbos eſt, latiſſima eſt & ſanguinem ad venas omnes tranſmittit. Ergò, cùm hęc craſſos & glutinoſos ſuccos receperit, ſi affectę partes viribus adeo valeant, ut quod ſuperat, expellant, & ad venas hic ſitas tranſmittit, quo fit, ut lateſcant, & in varices aſſurgant, ubi ſucci craſſiores fuerint, id accidit in inguine protinus, ſin mediocriter craſſi, in poplite. Etenim, quibus citra cauſam hanc varices in cruribus oriuntur, videre licet venas proportione ſuccorum craſſitudinis lateſcentes, ubi craſſiſſimi ſint, latiſſimas; ejuſmodi venæ ſunt in inguine, ubi minus craſſi, minus latas, quales in poplite. Interdum enim, quum majores venas obſtruunt, hunc affectum excitant, interdum ad inferiores concurrunt, quæ anguſtiores ſunt; in univerſum autem in varicibus craſſus ſanguis continetur, nam id vitium plerunque à ſucco melanchulico, interdum etiam ab aliis crudis craſſiſque concitatur.

Sed pergimus ad alia ſubinde divini præceptoris enunciata. Quibus verò adhuc pueris ſpina gibba ſit, antequam corpus perfectè increſcat: his corpus ad ſpinam non augetur, ſed crura & brachia duntaxat perficiuntur, quæ ſunt ad ſpinam non complentur, quas res omnes Galenus ad perverſos nutricularum venarum tubulos & ad membri δυσκινησίαν, id eſt, movendi difficultatem & ad conſequentem inde naturæ languorem retulit. Sic autem ait; & quæ jam perfectè increverunt, emarceſcunt, nedum quæ adhuc increſcunt ſuo juxta ſpinam augmento prohibentur; cæterùm autem partes, quę vitiatis olteriores ſunt; ut brachia cruraque detrimento non participantia, ereſcunt feliciter & vigeſcunt. Hęc & ejuſmodi tibi ſonto loca præſagiorum de gibbis, ex Hippocrate.

Sunt alia præſagiendi capita & rationes ex modo tuberculorum; hæc enim ſi dura & cruda, quavis Antonio Muſæ Braſavolę difficultatem pariant reſpirandi majorem, Jacobo tamen Hollerio minus inferunt periculi, pluſque vitæ promittunt habentibus; at, quæ ſuppurant alia, deteriora; ſi viro Stempano credimus: Sed de hoc re paulo poſterius agetur, quod periculi tamen haud fecerit a tuberculo ad vertebras lumborum extante, pręterquam enim tanta partis dignitas non eſt: ad hęc id loci nactum tuberculum adinvenit ibi poterit expugnandi tranſmittendique vias, quas jam oſtendimus. Quę de vertebrę primę luxatu ſecundùm Hippoc. ſententia fuit Hollerii, neceſſitatem hanc interpretationem profeſſi, ut probabiliſſima ſit autoris propoſitio: non ita verò viſum eſt Ugoni Senenſi atque aliis, qui gibber omni ſuperius potiſſimum ad interiora cum tuberculo & illo quidem magno, neceſſariam cauſam fecerunt; ut gibboſum ex aſthmate vel tuſſi redditum impuberem pręmatura mors tollat.

Quę de ſuperioribus gibberis lata cùm fuerint judicia: poſt hæc aliqua de inferioribus attexemus, videtur autem etiam Hippocr. traditione probabile quod lumborum repanditas incommodi multùm allatora ſit inferioribus partibus & iſchio, quo ſubit referre id, quod Matthęo Coppulę Neapolit. nobili viro contigit hoc & proximo ſuperiori anno volventis ſęculi trigeſimo advenerat pleniſſimę corporaturę atque delicarioris virę juveni dolor ad alterutrum iſchium; qui brevi liberum motum ademerat: poſtque ſanguinis detractionem ex Iſchiadis vena ſub talum, convulſionis non leves motus eidem lateri fuerunt, relati quidem ab aliquibus vellicato per phleboromum nervo, ſed me quidem judice ſunt hi cum innexo ſimul dolore, depravato lateris motu & manifeſta macie revocandi potius ad altiorem cauſam, nimirum quam attigi nuper, etenim à mali primordio facta eſt repanditas in lumbis inferioribus à me primo comperta, quam injuriâ nullam, ſed naturalem affectionem, cum ęgroto dixerant alii medici; veruntamen hic tanti fuit, ut ſpontaneam etiam luxationem oſſis femoris induxerit, quam etiam à me primùm adventum admoliris omnibus ad reductionem, tum per attrembolum, tum per chirurgicam manum, equidem dubito an curaturi ſint medentes, antequam à repando lumborum vitio vindicetur homo, quæ quidem retuliſſe volui libentius, ut prudentes oculatique ſint poſthac homines noſtri, ſi me tantùm audierint, in pervidendis harum affectionum cauſis.

Altera quoque nobilis obſervatio per me facta eſt in Camilla cognomento Spargiata virgine puella Parthenopluilacii ſpiritus ſancti, cui ex ingenti lumbarium ſpondyllum intruſione, primùm interceptus cruribus vigor, ac plurima parte ſenſus ac motus eſt; pro quibus affectibus curandis vinaceorum remedium & medicamenta omnia ſine fructu ſentiit, quę res quidem non evenit ex introceſſu & repanditate oſſis ſacri: ex quo vitio nullum vel ſarcoſis, vel imbecillitatis detrimentum fuit Petro Faſciano Siculo Panormitæ Juveni operario typographo in officina, quæ mea hæc commentaria prælo ſubmiſit.

Hactenus de convexa & cava gibboſi multa, de tertia, quæ ad latera & in ſpiras eſt, flexura nunc pauca: hanc plurimum incurrunt hi, qui de ſublimi loco ceciderunt in pedes, cujuſmodi homines equidem novi duos; qui utique perpetuam urinæ laxitatem ac mutilationem inferiorum artuum ſunt experti, horum alter Scipio Pulſonus Neapolitanus, qui de celſa ſpecula extremum neſcio quod periculum fugiens, ſe dederat præcipitem; mox dimidio corpore reſolutus ac toto languens in noſocomium noſtrum eſt delatus, qui poſt aliquot ſuſceptis inter lumbos & coccygen cruſtis, Ægyptiorum more per nos excitatis triduo liberatus eſt ſic; ut eo temporis lapſu ex valetodinarii noſtri lectis volens ipſe deceſſerit, qui ſuper aſſere per duos bajulos

julos delatus fuerat exanimis prope modum; rem miraculi loco habitam in valetudinario, quam viderunt admodum Rev. Pater Flaminius Reſolinus pientiſſimus unus vir ex his, qui ſacro voto aſſiſtunt infirmis, Adamus Marchius noſodochii Medicus callentiſſimus, Dominicus Moſca, Franciſcus Romanus Doctores utrique peritiſſimi. Incurrit & ſcolioſin licet ante deſcripta leviorem, cum pari tamen mictus laxitate juvenis Lucanus; quem ad nos curandum detulit Bernardinus Chriſtianus elegans ἐκγραφῆς admodum Rev. Patris Magiſtri Dominici Gravinæ rerum Theologicarum Scriptoris optimi pariter & fœcundiſſimi: de quo conſultore Theologo jure ſe jactare poteſt æquiſſimus cathedralis Eccleſiæ ſenatus; de profeſſore vero ſchola noſtra Neapolitana.

Cap. 6. *De præſervatione, & curatione partium interiorum.*

HUjus autem affectus reſi curatio per omnes vulgo quæſita eſt, tamen præſervatio longis intervallis tum dignitate, tum uſu prior apparet: nimirum quod gibbi, qui ex interna cauſa proficiſcuntur, hi ſunt inſanabiles plurima parte; niſi confeſtim initio ſummâ providentiâ ſubtilique ſolertiâ revocati, quam inhibendi mali perviſionem à pleriſque omnibus in ſilentio præteritam, urinam nos, qui ſumus aggreſſi nuperi obſcurique autores; ſic ut exigimur; ſic ut cupimus, interdum exequi valeamus, rem ſane non parvę neque futilis operæ; verùm utcunque res evenerit, contentus auditor eſſe noſtrâ diligentiâ debebit, quæ ſi non magnam, certe mediocri non minorem afferet frugem, confido. Illud autem, quod fortè meditatus in hac re ſum, eſt hujuſmodi.

Proponitur curatio gibboſis recentis, porro vetus & confirmata ſanabilis non eſt, autore Rhaze nuper indicato loco; ſiquidem igitur primum ipſum gibberis initium prævidere potis ſis: hac re ſanè vix aliquid optabilius obtigerit. quippe ſtatim occurrere remediis opportunis licebit ſic, ut etiam anteverti poſſit humorum vitioſorum confluxus, verùm enim verò, quia neque continuo medicus acceſſitur ad ineuntem affectum curandum, nedum ad præſervandum: neque ſic ſemper eſt facilè morbum, qui ſe inſinuat intrinſecus, oculatè pervidere (utinam autem jam initium ac latens quodcunque malum deprehenderetur à cunctis profeſſoribus hoc noſtro ſæculô, quo minus, quàm par eſt, Hippocratis doctrina colitur) ſub hæc evidentia ſymptomatibus rudimenta gibboſi acceſſus ſic intercipere, atque abſolvere tentaveris.

Diſcretis enim cauſis, num ob plenitudinem, num ob inanitatem contractum vitium ſit; his non aliter quàm humido ſiccove ſpaſmo, judice Avicenna, contraniti debebis, plenitudini quidem prima ſanguinis detractione (baſilicam elidit Rhazes) ſimul & victu quàm maxime vires permiſerint, tenui, ad hæc avertentibus omnibus remediis, quæ ſunt frictiones, vincula, cucurbitulæ, vomitus, clyſmi; ſingula quidem ad ſitum ſupremum vel infimum, dextrum aut ſiniſtrum affectæ partis opponenda. Deinde etiam expurgato levatoque à ſuſpicioſis omnibus ſuccis ac ſuperfluitatibus corpore; deinceps ad ſudorum artificiales meatus convertendum ejus, qui medetur, eſt conſilium, quem equidem ſcopum, & quod remedium arbitror præcipuum & primarium ad morbi cauſas aut eximendas, aut minuendas; præſertim ſi ſudationes iſtæ proliciantur ad æſtuaria quępiam peculiari naturæ munere comparata, qualia nos ad noſtras oras, & ad Neapolitanos terrarum tractus habemus Ænariæ, Puteolis, & in Crypta Aniana, quibus ſingulis uti ſi conceſſum non ſit, aut anni tempore, aut loco, aut hominis facultate, aut aliâ quacunque causâ non patiente: tum his ſuccedunt aſſę ſudationes in laconico arte paratæ: quas adjuverint ſumpta per ſingulos dies decocta ſparti parilis indici lignive guajacini, ad eum modum apparanda & conficienda, quem in Pædarthrocace nuper aperii, in quo libro deſcripta multiplicia ex viperis medicamenta, huic etiam morbo depellendo non parum accommodata comperies, quippe quę naturæ caloríque noſtro auxiliaria atque amica labem quancunque corporis emundare atque exhaurire ſunt comparata. Quod ſi ſubjectæ vel craſi corporis, vel habitui, vel ætati, vel regioni; vel anni tempori conſtitutionique calidis & incumbenti febri minùs congruere videantur alioqui calidiuſculæ materiæ: viperas in caprimulgos & boas, quas vocavit Plinius, permutare fas eſt, accedunt hi proxime ad illarum naturam ac temperatiores ſunt primis qualitatibus tenus. Utatur autem & homo, qui tractatur, iiſdem penè potionibus, ac victûs ratione, quę pędarthrocacę prohibendę propoſuimus, nam neque diſſident admodum utriuſque fomitis exſiccandi ratio: præſertim ubi gibbi, qui curatur, hęreditaria ſit ſuſpicio.

Hę quidem ad plenitudinem corporis privatim adverſæ ſunt medentis proviſiones: per quas tamen omnes ſi prævalentibus ullis cauſis, tuberculi procreationem pręcipi non licuerit, aut eo tempore vocatus ad curandum fueris, quo productum jam tumorem inveneris: pręceptum eſt Jacobi Hollerii, ut neutiquam id maturare tentemus, nimirum propterea, quod ſuppuratus non eſt ſine periculo; neve ex ſuffuſo in thoracem pure & ad ſuperiora pertracto, aut etiam ex ſupputato primùm eodem in cervice, mox in trachæam tranſmiſſo ſuffocati phthiſici defungantur; quam ob cauſam monet nos iſte vir ſuadetque, ut prohibeamus potiùs coerceamusque tubercula ſic, ut dura reddantur.

Opinionis Hollerii cenſura.

Quæ quidem Hollerii adverſio, ſi rite recteque perpendatur, me judice congerit difficultatem. Principio autem, quæ dubitandi dederint anſam, hæc fuere. Primum, quòd cùm plures ſint tuberculorum optabiles fines poſtquam illa conſtitere; diſſlatio, maturatio, ſeu concoctio, ſuppuratio: ſelectam indurationem, ac recrudeſcentiam pętulerit aliis omnibus. Sint autem, quęſo te, ex medentis voto crudi durique tumores? quos omnes malos, contrà verò molles omnes bonos ſanxit alicubi divinus autor. Adhæc improbetur humoris collecti ſuppuratio? cujus idem medicinæ parens epid. 6. maximas duas commoditates expoſuit: & quòd morbo levet, & quòd ejuſdem reverſionem fieri non permittat. Prætérquam quòd irritus & inanis ſit oportet conatus omnis revocandæ ſuppurationis internæ; quam humoris natura, locus abditus & concluſus; ętas florens; habitus carnoſus, præpotentis & interni caloris vivida vis, actio motuſque corporis & longinquitas demum temporis promoveant; deinde quæ ſint pauci ſuppuratus incommoda? quæve ſanici ſub thoracis vacuitate modicè diffuſæ ſit noxa: porro ſi pus petat ſuperiora; expulſum ſubite poterit potiùs, quàm pariat præfocatum, vel non magis hoc, quàm illud poterit indipiſci. Hæc quidem ad maxime dubitandum de hac profeſſoris clari doctrina nos impulere.

Cæterùm ſunt & quæ tuberculi obdurationem diſſuadeant, ſunt & quæ ſuppurationem apprimè commendent. Quoad poſteriorem rerum ordinem attinet, eſt primum ſuppurationis emolumentum, quod ipſa ſuccedente tuberculum continuò minuitur, nam hæc cauſa eſt ſ. ut ſuppuratus multò minùs doleat, quàm crudus abſceſſus, id quod didicimus vel ipſius Hipp. oraculo; qui ſecundo aphoriſm. 47. ſcriptum reliquit; Dum pus conficitur dolores ac febres fiunt magis,

quàm jam confectò, cujus rei rationem apud enarratorem Galenum legito. Deinde nos in angina peſtilenti, quæ XII. adhuc annos miſeros mortales, pueros potiſſimùm exilialiter corripere non deſtitit, duritudinem primam pariſthmiorum, glandularum, ac totius ad ſummam tumoris perpetuò vituperamus; ſuppuratum ſumma cum fiducia certaque liberandi ſpe excipimus. Tertiò præter divinum hoc anginæ genus, & alias, quæ citra cœli malignitatem accidunt, nedum non maturas & ſuppuratas exhorremus: ſed neque ſuppurationem qualemcunque ſtatim adverſam ultro dirumpere dubitamus, id quod facimus digito, cereo funaliculo, ligno, cornu, & ſexcentis aliis adminiculis: de quibus nos in chirurgia inermi ſpeciatim tradidimus; autoribus ad hanc rem ſummis & veneratiſſimis viris Græcis, Arabibus, Latinis, Barbarolatinis, antiquis, nuperis, & omnibus medicinæ doctoribus Clinicis pariter atque Chirurgis: ſunt autem & de inexpectatis hiſce ſalutis eventibus ob properatum tuberculi diruptum obtentis, hiſtoriæ quamplurimæ relatæ per Antonium Benivenium, Amatum Luſitanum, Petrum Foreſtum, Marcellum Donatum, Joannem Schenkium abſolutiſſimum omnium compilatorem atque alios. Nos autem pleroſque anginoſos jam jam iſto tortabulo ſtrangulandos & orco deſtinatos una hac ratione redemimus, quibus operis nunc Franciſcus Antonius Pintus; nunc Franc. Antonius Ametranus; aliàs Joannes Jacobus Selanus; aliàs Franciſcus Moſcha; interdum Hieronymus Abioſus; interdum Vitus Jacobus Ferraiolus Medici Neapolitani præſtantes omnes, quos honoris cauſâ nomino, interfuêre.

Succedunt his damna cruditatis offerentes argumentationes nonnullæ: quarum prima eſto. Qui conſervat cauſam diſtentionis, idem conſervat & ipſam diſtentionem: atqui noſter Hollerius conſervat diſtentionis cauſam, quæ infarctus & plenitudo eſt: igitur & diſtentionem, peſſimum ſane malum conſervat: præterquam & gibboſin ipſam quoque. Secundò auget omnis admirationis modum, quod induranda tubercula vult medicamentis, quę autem iſta niſi refrigerantia? contraria quippe concoquentibus & calorem obtundentia, ac ſpiritus viis atque oſſibus ſpinæ nocentia, quam rem diſertè docuit Hippoc. aphoriſm. lib. 5. qualia quoque medicamenta & ad gibboſin univerſam vitanda cane pejus & angue nos monuit Rhazes in 9. ad Manſorem c. 91. atque Avicenna loco citato nil dubitare viſus eſt, ut apoſtemodi gibbo proponeret curationem, quę difficilè maturabili, contumaci ac duro tuberculo communis eſt, & (quod multò majoris eſt momenti) neque tuberculorum loca diſcriminatus eſt hic auctor, adeo verum eſt ſcilicet, & commodam maturationem iſtorum & in iiſdem obdurandis Hollerii nullam aut frigidam cautionem eſſe. Quod ſi vis incommodum omnino ſuppuratum, contra nos deteriorem contendimus longum tumoris obduratum, qui perpetuò gravet, ac tenſione comprimat, motiones lacertorum cohibeat, diſtenſionem denique moveat: ex qua una & quę non mala conſequi poſſint? Jam igitur unde & quonam ſolido fundamento propoſitio in mentem venit Hollerio?

Sed equidem pro Hippocratico profeſſore proferam extremam aliquam defenſionem, quæ eſt; Sibi non oblatam ſpeciem tuberculi bilioſi, quæ digeratur, non pituitoſi, quæ concoquatur, non ſanguinei, quæ ſuppuretur; ſed melancholici ac fęculenti, cujus portio tenuis per accomodata medicamenta digeratur, ſic ultima relicta craſſa durus tumor conſervetur & immunis à ſuppuratu pręſervetur. Verùm enim verô neque hoc effugium ullum eſt, nam quis ſucci melancholici circa caput; & unde proventus pueris? aut quę hujus ipſius humoris ab inferioribus ad ſuperiora tranſitio? neque enim ſimplex culpabitur melancholia, ſiquidem res gravis non poteſt aſcendere, citiùs autem, ut Homerus ait, Dii terram ad cœlos trahent, vel ſi commiſtam aſſerat tenuibus, ut neceſſum eſt, ſuccis, horum hercle, qui evehant, erit portio major; ergo difflabilior & digeſtior: ſed omnino ſit melancholicus ſimplex humor: tam parcus & iners credis ipſe, demonſtratam ſpinę diſtortionem committere valebit? nil ſane minus, ergo vides ad extremum nullam Hollerii ſuper humore melancholico gibboſis effectore hypotheſin, adeoque excogitatam ineptè de diu conſervando crudo ſpinæ tuberculo ſuaſionem.

De curatione per externa medicamenta, & per chirurgiam.

Pręter hanc internam curationem, eſt & externa duplex per, topica nimirum medicamenta & per chirurgiam; & medicamenta quidem ejus generis optima puto, quæ fuerint exugentia, viriumque valida vi raptum diſſolventia, qualia nos quidem ad everrenda pędarthrocacę ſemina monſtavimus valentia. Jam verò ſi timor ſit per initia collectionis, extenuatis etiam exquiſitè materiis calidiora medicamina adhibenti: non eſt profectò, quod hęc admiſtis probe facientibus corrigere & commoderari non poſſis, ſed & emplaſtra cum eiſdem oleis ibi recitatis, atque ex tacamahaca, & ligni guajacini reſinis ſeu gummis concinnata licebit ad roborandum & diſſolvendum imponere, emplaſtris etiam admiſcet Avicenna pyrethrum, euphorbium, caſtoreum, rutam, cupreſſum; ex quibus eiſdem & olea paranda pręcipit.

Supereſt curatio per chirurgiam, quam in Pyrotechnia noſtra ad idem vitii traditam huc transferri concedetur: quę ſic habet; Albucaſis chirurgicorum Arabicorum facilè princeps ſectione 1. chirurgię cap. 4. & Avicenna lib. 3. fen. 22. tract. 2. cap. 14. gibber omne medicamentis inexcuſſum docuerunt, rectè denique curari ferramentis candentibus ad id accomodatis, ex quibus circulare unum erit, quo poſtremam dorſi vertebram circumplectente, ad eandem urendam uteris. Alterum inſtrumentum erit puncti-forme; quo ignito duas aut tres lineas deſcribes, circum vertibula cruſtulis inductis. Tradidit & de cauterii in hanc rem uſu Joannes Serapion tract. 5. pract. cap. 26. verùm adminiſtrationis, & loci urendi quidpiam non explicat: quemadmodum etiam non explicavit Guilielmus à Saliceto lib. 5. chirurgiæ cap. 3. ad cauterium ſpinam gibberis proponens. E nuperrimis verò Durantes Scacchius lib. 1. Subſidii medicinalis circulari magno cauterio gibberes tractari voluit, ab Albucaſi formam inſtrumenti, ſicut opinor, mutuatus, Meminit & hujus per ignem curationis Alexander Benedictus lib. 29. rei medicę cap. 6. Sed quantùm recenti proficua tantùm inveterato gibberi inutilem, ſpaſmo verò ab affectione ſicca producto detrimentoſam uſturam admonuit Nicolaus Florentinus ſerm. 7. ſum. 2. tract. 2. cap. 40. Hęc ad proxime curandum gibbum efficaciſſima chirurgia eſto; quam ſi quando ferramentis adminiſtrare vel vereatur medens, vel exhorreat ęgrotans! tum ſuccedit altera cunctis opratior, ac non minùs efficax inurendi forma, per fomitem à me vocata in eodem opere Pyrotechnię medicę ex Proſpero Alpino deſcripta, quam Neapoli primùm vidit & approbavit optimatum & veterum medicinę rerum exactiſſimus ęſtimator Antonius Sanctorellus, exercitatam à me ad epiphoras finiendas honeſtiſſimę fœminę Marię Garzię aſſiduę perilluſtris uxoris Clariſſimi Regii Conſiliarii D. Gregorii de Angulo.

Pręter hunc ignis uſum proprium, eſt averſorius alter, aut interceptorius per ulcus utile, quem vulgo fonticulum nuncupamus, quorum is, qui intercipit

in

Digitized by Google

in gibboſi ſupra ſeptum, ad inion excitabitur: alter vero prior qui ad avertendam cauſam mali capitur ad gibber infra ſeptum ad femorum vel crurium vulgata loca collocandus eſt. Pręter quas ſedes, ſi remedii certa commoditas ameatur, ſique ſolidis experimentis perſuadeatur tum is, qui tractat, tum is, qui tractatur, non dubitabit utique ad alterutrum inguen inuri cruſtulam, vel chirurgicas tranſui ſetas; dixi autem accommodatiſſimum hunc locum, excellenti quadam hujus cum lumbis ſympathia ſpectata; quandoquidem ad has partes conſueviſſe fieri gibboſis lumbariæ tranſpoſitum ſuprà meminimus autore Hippocrate in partic. libri de artic. ſępe memorata. Neque verò ſic inſolens videri debet hęc uſtio noſtro tempore plurimùm ab inſuetis medendi uſibus abhorrente, enim verò, pręterquam quòd neceſſum eſt ad contumaciſſimos quoſque morbos nova pleraque comminiſci, ad hæc memini quidem, nuper à me tam nominatum ac ſemper honoris causâ nominandum Sanctorellum, in cauſa lepræ Sacerdoti lectiſſimo Societatis Jeſu in conventu celebrium medicorum id propoſuiſſe, ac prope eviciſſe, ſed quę de gibbis adnotanda ac diſquirenda fuerant, habeant hunc finem.

De valgis, varis, compernibus, ac membris aliis obtortis.

Libri Pars Altera.

Cap. 1. *Continuatio ad ſuperiora.*

SED provecto jam ſermone de puerorum abſceſſibus, qui fuerant Pędarthrocace, variique gibberes; illud quidem cùm corruptione vitium, hoc ſine corruptione, conſentaneum rationi viſum eſt, ut ſubinde traderetur & de valgis, varis, compernibus, & hoc univerſo genere: porrò iſtiuſmodi luxamenta & creſcentis ætatis homines & oſſium juncturas tentant, & cauſas etiam plerunque communes agnoſcunt, quòd experimentum inter multa ſingulare, faciendum exhibuit ferme nobis hæc obſervantibus, illuſtris viri Proſperi Piſani Paſcuarolę reguli filius natu maximus; qui poſtquam valgus fuerat, ad hæc repandus ſecundùm dorſi vertebras & pectore gibbus extitit, ob defluxum nimirum capitis, quem uno ad unguem conſenſu cum Dominico Coccia collega eruditiſſimo conjectati ſumus, argumento planè liquido, quòd malam à primordio conformationem capitis nactus fuerat ſexennis puer, quare tot membrorum divaricatus, ab uno cerebri vitio atque ab humoris pituitoſi laxamentis, quorum una intemperies origio eſt, profectos perquàm probabile apparet. Quòd ſi forma gignendi quęritur, neque inflammatoria ſyſtrophe, aut aliqua noduli modo coacta collectio junctararum abſtrahendis vinculis perpetuò deſideratur, quin hoc & pueris & hominibus ętate jam grandibus evenire compluribus exemplis alio loco monſtrabimus. Jam verò ſi cętera deſint, eſt gibboſis, & obtortorum affinitas tanta ut invicem ἀδελφῶσι. Taceo, quòd admirabilis exceſſus digniſſimam adverſione ac tractatione rem facit; ſic enim plerunque inſolens, atrox & inopinus puerorum hic caſus eſt, ut ad corruptrices ſtrigas, atque adeò ad divinas cauſas referant ineruditi. Quas ob res omnes annuis jam, ut de valgis, variſque & hujus generis vitiis aliqua pars ſermonis interſeratur.

Cap. 2. *Notio ſeu nominis explicatio cum aliquot rei diſcerniculis.*

VAlgi quidem Græce βλαισοὶ prominentes extrinſecus habent ſuras & in diverſum actas, quales cancris & lacertis ſunt pedes, quorum videlicet, pars intra conditur, pars extra procedit. Ægyptios ejuſmodi tradidit Ariſtoteles. Plautus autem in milite varum, aut valgum, aut compernem, aut pætum, aut brochum nominavit: itemque valgum ſuavium, id eſt, intortum: cujus generis dicti ſunt & vatii, ſic enim eſt apud Varronem lib. 2. rei ruſticę de canibus ſcribentem; cruribus rectis ac potius varis, quam vatiis, hinc vatiorum & vaticiniorum cognomenta fluxerunt his, qui primi in familia pedibus vatiis extitere, quo Seneca in quadam epiſtola; Servilius, ait, vatia latere ſciebat non vivere. Sed vari, Græci ῥαιβοὶ, vocantur hi, qui crura vel pedes introrſum habent obtortos: cujuſmodi ij ſedentes ac teſtibus capti ac fœminæ pleræque viſuntur. Flexuram quidem, non flexuræ modum explicavit Horatius, l. Serm. 1. qui ait; Hunc varum diſtortis cruribus &c. atque inde factum eſt, ut varum pro obtorto ſæpe veteres dictitarint: itaque varum brachium dictum a Martiali fuit in 7. vara nec injecte certamine brachia tendis, & varę manus pro incurvis ab Ovidio 9. Metamorph. ſunt uſurpatę: qui dixit, varas in ſtatione manus. Hæc ex Grammaticis brevi recoluiſſe nos oportuit.

Cap. 3. *Cauſæ.*

SED pręſtat cauſas inquirere, quibus ante deſcriptæ diſtortiones oboriantur, iiber autem aliquanto ſuperius rem repetere, ut plenius etiam noſtra ſententia percipi queat. Prima equidem & ſumma causa debilitas eſt, quæ concedit defluxibus. Imbecillitas autem oritur ex qualitatibus expertibus materię, vel cum eadem ipſa conjunctis. Ex primo genere fuerint aëris ambientis qualitates ad calorem, aut frigus; ariditatem aut madorem; ſive ſimplicibus ſive compoſitis exceſſibus immutantes, ad quas affectiones ſpectant & ventorum, pluviarum aut nivium occurſus, aquarum, id eſt, lacuum, fluviorum, marium tranatus & enavigatus, venationes piſcium, natationes in his & ablutiones, immerſiones, quæ faciunt ſcil. ut articulorum, muſculorum ac tendinum temperatio tranſmutetur pro varia qualitate, quæ dictis aquis tum propria ſua natura, tum ad attingentem hominem collata ejuſmodi, vel aliter ſe habuerit; cui ſimilis aut major vis ineſt & medicamentis, quacunque tandem ratione fuerint, ad caſdem partes ſuperdata. Interea hę nominandę ſunt vehementes & aſſiduę iſtorum artuum exercitationes, nec non diuturnę vacationes & ceſſationes à motu; etenim, ut hę refrigerant & effœminant: ſic illæ laxant & excalefaciunt. Ad hęc & quæ ſive eſculenta, ſive potulenta offeruntur; quęque ab his toto corpore digeſtis atque diductis retinentur & emittuntur; & ſi qua ſunt alia hujuſmodi.

Poſt hęc dicendum eſſet & de his, quę qualitatem quarumlibet exceſſum cum interventu materiæ inſinuant, verùm hæc ad ipſos humores ac ſuccos, qui inibi colliguntur referri ſatius erit: ſubſtantias quippe notas, quę partim craſſitudine, partim etiam lentore, partim copiâ, & pororum anguſtatione paulatim contrahant fibras, vel ab univerſo corpore, vel à certis quibuſdam partibus huc attractæ, vel tranſmiſſę. A toto quidem corpore tranſmitti conſueverunt humores in febribus lentis & diuturnis; de qua re tum Hippocrates, tum Galenus 3. prognoſt. com. 23. & 4. aphor. 14. atque etiam

in laſſitudinibus, quam in iiſdem febribus homines incurrerint, eodem Hippocrate Galenoque adverſoribus in 4. aph. 31. Itemque per inexplicabiles commeſſatus, ebrietates, luxus rerum & libidinis nullos modos, quod neque poëtam latuit, qui ait:

Et venus enervat vires & copia Bacchi:
Et tentat greſſus, debilitatque pedes.

Pręterea ſunt & certa corporis definitæque partes, quæ ſupervacaneis ſeipſas ſuccis exonerantes, hos in articulos & attigua loca demittunt; ſunt autem nunc caput deſtillationibus aſſidue pluvium; ad quam maxime, niſi fallor, opinionem acceſſit Fernelius: nunc uterus, cujus excretio ſuppreſſa ſit: quocirca M. Hippocrates ejuſmodi affectus mulieres immunes ſtatuit in l. 6. aph. 19. veluti ſi affirmaret etiam eodem tempore cohibitas iſtas emiſſiones ad articulos continuò refluere debere: quod re ipſa equidem eveniſſe multis fœminis comperi; ſimiliter & his, qui hęmorrhoidum detrimenta ſentiere.

Atque hactenus recipere judicati ſunt articuli, ad quos nimirum ſuas ſuperfluitates tranſmiſerint aliæ particulę. Cæterùm & ipſę etiam ex aliis eliciunt, ſeu caloris intemperamento propter violentum immodicumque laborem & uſum balnei, ſive ob ingentem dolorem, quo ſentientes circum articulos particulę merint tentatę. Sic imbecillis defluxus validique attractus generales ad diſtorſionem cauſæ ſunt jam expoſitæ. His omnibus accedunt articulorum, qui ſunt quibusdam proprii languores: id eſt, his qui ex parentibus arthritidem, aut podagram expertis ſunt nati: quo loco & materiæ virium & formatricis debilitas ſunt recenſendę. Nunc, ut humores diſtinguas, ſcire licet, unum non & ſimplicem, ſed varium & multiplicem ſuccum eſſe, qui dictas ad partes allabi poſſit: reſpondens ſcilicet ætati, conſtitutioni viſcerum morboſæ, vel naturæ, ſexui, ætati, regioni, anni tempori, victui, conſuetudini, vitę inſtituto atque aliis pręterea ſint. Ex cauſis autem omnino malis atque morboſis, ſunt cęcę vel apertæ corporis continui ſolutiones, ex inconſpicuis quidem apoſpaſma, diſtentio, cæca contuſio, caſus ab excelſo loco, luxatio: ex conſpicuis verò contritiones, ulcera, fracturæ, tophus, tuberculum, abſceſſus, ancyle, &c.

Cap. 4. *Signa cauſarum.*

HOrum ſic enarratorum affectuum, ſuarumque differentiarum, evidentiarum alioquin & nulli non perſpectarum indicia non eſt, quod quiſpiam enucleari ſibi nunc requirat, verùm enim verò cauſarum notę ſunt explicatu neceſſariæ; ſed antecedentium inquam & internarum, ut his eiſdem producendi morbi vi potitis occurri ſingulis medendo poſſit. Sic reperitis ordinatim capitibus fontibuſque cauſarum, quos ſuprà recenſueram: ad diſtinguendas eas cauſſas, quę tum per ſe, tum per conſenſum morbum invexere, devenio.

Igitur aëris & regionis & aquarum culpas prodent eorum excedens mador & illuvies, pluvię nimietas, irriguus & ſenſus ſitus, qui diu perduret & difficilè diſcutiatur: item opacitas & vapidus nebuloſuſque proventus, quarum plerarumque rerum cùm nonnihil participet cœlum Neapolitanum, horum hominum maximè puerorum plurimos expromit: alias verò tales terras non vidi, judicare quidem temere non poſſum, ſed dictat ratio non exortes hujus vitii futuras. Præter quas cauſas & alias, quę ad externam horum comprehenſionem pertinent; & reſpondens rerum evidentia & eorum, qui tractantur relatio comprobabit, expedita enim & facilis harum rerum deprehenſio eſt; ſi non inertem indagatorem offenderit; quapropter his ſuperſedeo. Sed defluxus ſympathiâ partium factos, declarant potiſſimùm conſtitutiones earundem ſedium mittentium: juvantque etiam intactis articulis remedia, quę mittentium curationi accommodantur. Interea vero non latent ſymptomata, quę proprias affectarum partium affectiones conſequuntur. Seu primarum qualitatum ſeu ſimplices, ſed compoſitas exuperantias deprehenderis, tum ex cauſſis, quæ anteceſſerint, ab ægrotante referendis; tum ex uſu remediorum contrariæ facultatis, tum ex ſimilium noxa, tum etiam ex affectionibus ſpectantibus ad ſenſum tactûs.

Atque hæc quidem ſunt indicia qualitatum ſine materia. Conjunctarum verò cum materia ſunt communia his, quę ſingulos humores pręſentes produnt. Id eſt, ex cauſis antecedentibus, partium imbecillitate, ſuperfluitatum craſſitie, canalium anguſtia: deinde etiam ex principiis hos attrahentibus dolore, calore, medicamento, frictione, balneo, motu & exercitatione importuna, itemque à principiis tranſmittentibus, quę ſunt plethora, cacochymia, febres diuturnę, ac putres, rheumata, ſuppreſſæ vacuationes, articulorum languores atque alia hujuſmodi: denique & quę fluxionem & collectionem in articulis adjuvarunt, aut averterunt omnia: ſed & affectus tactiles articulorum eadem oſtendere poſſunt. Poſt quæ omnia ſolutę unitatis, quæ vitium induxerit, apertus proſpectus atque evidens notitia eſt. Supereſt diſtinguenda laxitas aut contractio; id eſt, cum cauſa quidem hujus ariditas, illius humiditas. Laxitatem vinculorum oſtendunt cauſę laxantes ac ſimiles adjuvantes, contrariç conſtringentes, ad hæc effecta, id eſt, motus infirmior & propenſior, ad luxationem. Contractio monſtratur brevitate, tenſione, duritie; ſed numerum auctum cauſæ produnt, concreti glutinoſique ſucci redundantiam efficientes, itemque juvantia, nocentia & effecta ſuis ex affectibus prodeuntia, quę jam noſti.

Cap. 5. *De naturali Oſſium conſtitutione.*

ANtequam ad oſtenſionem noſtram aliquam inſtitutę rei pergamus; operę pretium facturi videmur, ſi pręſtituatur enarratio naturâ conſtantium articulationum, quam ad hunc modum accipe: Principio revocanda eſt in memoriam oſſis cujuslibet membri longi partitio, quam in pædarthrocacæ cap. 4. docuimus, deinde ſcire licet, coaptata jam mutuo rectoque occurſu duorum oſſium capitula, pręter membranam communem perioſtium circumveſtiri muſculorum chordis; id eſt, latis nerveis excurſibus, qui prægreſſi juncturam cum inferioris membri muſculorum tendinibus occurrentibus permiſcentur & coaleſcunt, ut per has attrahere vel inflectere membrum ſubjectum poſſint. Aliud nunc inſuper intelligendum eſt, expoſitum à Galeno libr. 2. de motu muſcul. ad unum quodque membrum pro libitu voluntatis agitandum tum flexores eſſe lacertos, tum extenſores, qui contrarii ſunt plane ſitu diſpoſiti ſic, ut ſibi invicem cedere aut adverſari poſſint, nam cedunt, inquit Galenus extenſores exteriore parte, ut flexores internæ flexionis operam præſtare poſſint: qui cedunt rurſus extenſoribus, ut hi ſuo extenſionis munere potiri queant, quę quidem ordinatio motioque naturalis eſt, rectè veniens à libero moventis arbitratu, nam eſt ſcilicet cùm præter pręſcriptum hoc voluntatis cedunt vel extenſores muſculi, vel flexores. prout nimirum paralyſi molliti alteri & antagoniſtæ fuerint, quemadmodum ſcilicet ſub oris diſtorſione canina trahi ſe ſinit dextera genę pars languens, cùm ſiniſtra eſt potior & contra: atque hoc quidem in paralyſi fit, præter quem modum à reſolutis nervis proficiſcentem, eſt & alter à diſtentione ſeu ſpaſmo, cum diſtenti inflammatione aut plenitudine, aut ariditate alteri lacerti,

certi, ſeu quidem extenſores, ſeu flexores, adverſos alteros vi ſua diſtrahunt ac ſua ſede revellunt. Hæc ſtatûs articulorum naturalis eſto deſcriptio.

Cap. 6. *De morbi genere: & quòd non capitulati oſsis hæc ſit affectio.*

HActenus jam tot multis de rudi rei natura præmonſtratis; quæ veluti fundamenta & parietes ædificii noſtri fuêre; reliquum eſt, ut eſſentiam rei totius & ſententię noſtræ ſummam, quaſi ſupremum tecti faſtigium imponamus. Incipiemus autem à generis inquiſitione, ut mox differentiam, aut quod hujus loco fuerit, ad definitionem adjiciamus. Apud antiquos, qui ſunt omnes, Græcos, Latinos, Barbarolatinos, Mauros, Arabas, Pœnos; qui vel omnem medecinæ præceptionem, vel nobilem hujus quamcumque partem tradiderunt: incertum eſt, cui malę conformationis generi vel ſpecies βλαίσωσιν, ac ῥαίβωσιν hanc, quam diſcutimus, retulerint; apud quos nimirum ea de re ne verbum quidem. At neque juniorum aliquis idem hoc argumentum attigit: quaſi verò nullius eſſet uſûs res; quæ plurimùm alioquin & cognitu videtur utilis curando neceſſaria. Inexplicatum igitur apud veteres ac juniores etiam auctores negotium, tantùm ætate noſtra tractandarum quotidie conſultationum uſu comperi vulgatam opinionem facientium hoc vitium ſitus. Qui enim exarthrema luxationis ſpeciem, qui patarthrema, ſubluxationem arbitrantur; figura quidem acceſſoria & ſuccedenti affectione ſtatuta. Ad ſummam autem apud hos homines nullum, luxationum communiter dictarum, atque harum privatè ſumptarum diſcrimen eſt; pręterquam quod illę quidem ab externa magis cauſa, hę verò ab interna profectæ viſuntur. Sententia quidem & opinatio, quæ ſi rationis & anatomes exacta lance perpendatur, inſcita prorſus & indocta videbitur; multis, ut monſtrabo, nominibus.

Primùm quòd luxatio, ſituſque oſſis ab acetabulo, abſceſſus atque perverſio liquido monſtratur certiſſimis omnium ſenſuum critiriis, qui viſus eſt, ac tactus: nempe qua vacuitas pręter naturę conditionem agnoſcituc, qua inſuetus offarctus & plenitudo circa articulum: quæ ipſa per Jovem in ejuſmodi diſtortionibus non extant, neque diu obſervata comprobantur. Deinde ab exordio ad uſque plenam confirmationem, bis ejuſdem ut abſic dolor, qui & perpetuus & peracerbus eſſe ſolec, donec os in ſua naturali ſede repoſitum ſit, hunc autem neque pueri, neque viri valgi varique ſenſerunt aut agnoverunt unquam. Poſtremò referat, quæſo, quicunque nobis adverſari velit, ſub qua luxatione crurium videtir unquam inceſſus viſum ad longos annos, ut in valgis variſque conſervatum? Taceo, quod incipir diſtorſio, non à ſummo ipſo articulo; circa quem motus fit, ſed à circumpoſito oſſis proceſsû, quomodo enim homo utroque latere diſtortus? genubus unis niti vel uno temporis momento valeret? porrò ſunt articuli rectè ſe habentes, veluti firmi cardines, quibus membra & cotrotantur & conſiſtunt. Hactenus, quod non ſit putacitium exarthrematis, ſeu ſubluxationis vitium hoc, de quo quærimus, jam patet.

Cap. 7. *De ſede affectûs propria.*

SUpereſt nunc, quando non ſunt ipſi articuli, qui luxationem ſuſtineant; partem aliam proferamus. Dixi, principio ternas eſſe longis artuum oſſibus particulas, truncum, proceſſum, capitulum. Aio divaricatum hunc fieri circa proceſſus & appendices; nimirum quod hę principio coalitæ non fuerint; ſed diſſolutæ præter legem naturæ perſiſtant, quibus partibus nitens homo primum ad inceſſum, ſic nixus pondere ad alterutrum latus interius aut exterius conflectitur crus, qua major debilitas eſt, aut qua primum occaſione inflexum fuerit idem, qua laxitate & inflexûs aſſuetudine, dum producta jam ætate coaleſcunt partes, ſic obfirmatę perſiſtunt, ac diſtortis pedibus cęterum ingreditur homo. Itaque ſi cæptâ viâ non aberramus, facilè cognoſci datur, id vitii, quod in quæſtionem venit, tametſi depravata ſubſit figura: tamen, quia contingens, id eſt haud quidem in figura, ſed in connexu vitium erit, quippe qui cùm eſſe debeat non ſit, eſt autem nexus & de conformationis genere, ſi Vido pervidentiſſimo ſcripto credimus id teſtanti, lib. 1. anatomes cap. 1. Quod noſtrum placitum confirmatur & hac ratione. Apparuit ejus vitii maxima cauſa laxitas, quam ab uno & perpetuo partibus item laxis incumbente madore proficiſci nemo non novit: atqui partium hæc laxitas ac mador non alios inſequitur, quàm pueros & hujus ætatis affines: quos unos eoſdemque, communiter tenent affectionis hęc, de qua ſcribimus, proprietas non obſcuro ſcilicet ac probabili ſatis argumento, quod laxitas hæc memoratis oſſis coagmentati partibus accidit; porrò mador, qui toto quidem corpore fuſus eſt, ſed cerebro pręcellenter; ubi pręſertim hoc imbecillum & languens offenderit, cùm ad articulos & ad juncturas oſſium affluxerit, vi diducat oportet; atque adeo tibiarum, quas nuper expoſuimus, appendices. Sic inquam pueri, & qui conterminę ſunt ętatis hanc peculiariter affectionem incurrunt, quod obſervatum à me primum eſt in filiis Conzalis viri à ſecreris Ducis Albæ Neapolitanorum Proregis. Mox verò in Quadrimo filio Lucii Caracciolì viri patritii Neapolitani: quam rem quidem à me primùm audiens Dominicus Antonius ab Alexio exacti judicii Medicus Collega meus, certam planè atque indubitabilem affirmavit; atque in aliis, quorum quidem omnium tędioſa & longa eſſet hiſtoria. Verùm enim verò & ætate grandioribus id morbi genus accidere ſcito. Sed tamen eo diſcrimine, quòd viro valgitas pręterquam uno latere non attingit: quę ſi tamen urtinque accidat, hæc & admodum inſolens quidem, & non ſimplex laxitas eſt, ſed ex ſyſtrophe & abſceſſu, & ut ſimpliciter dicam corruptorum humorum in has oſſium partes incurſu: quæ præſcriptę puerorum ętati non eveniunt. Divulſam quoque apophyſin oſſis tibię ita, ut angulum introrſum genu faceret, licuit mihi vidiſſe in quodam homine, qui curabatur in noſtro Noſocomio Anno 1625. quam quidem revulſionem ſponte profectam idem homo referebat. Conſtat autem & ab arthritide diſtrahi convellique articulos, ut in coxendice poſterius, & ab oſſis carie perſępe vidimus figuram corruptam membrorum & partis privatę: hic quidem omnino morboſus mador eſt; ſincerior alter & puerorum proprius. Adeo nunc apparet, quòd valgi varique pueri ſint: hoc non paralyſis aut ſpaſmi vitio fieri, ſed enarratâ jam cauſâ, & expoſito laxationis modo.

Cap. 8. *Definitio.*

ITa jam intelligitur facilè, quo pacto diſtrahentibus ex altera parte humoribus, ex altera fiat articulatorum membrorum conflexus, quodque fiat hic non in extremo oſſis membri capite, ſed in appendice jam apparuit: cęterum invento generi addita parte affecta pro differentia, vides jam affectionis eſſentiam non obſcuram eſſe. Ex quibus utriuſque diffinitionem elicere poſſis aliquam, quę ſit hujuſmodi; valgitas & varitudo vacuitas eſt nexûs in appendice oſſis, diſtractis hinc aut inde lateribus laxitate atque madore ſimplici, non morboſo abſceſſu. Quòd ſi nomina ſubſtantiæ diſplicent nuper à me conficta, dixeris, valgi varique ſunt, quorum appendicibus circa tibiarum oſſa nexus abolitum paſſis, diſtortiones iſtarum ad interiora, vel ad exteriora ſunt factę.

Cap 9. *De Judiciis, & re prognoſtica.*

AFfectus hic puerorum valgorum interdum ope naturæ ſolvitur, interdum noo item; ſed auxilium quoque artis implorat: ſolvitur inquam, ubi vigor accedens ætatis, morbo, qui præoccupaverat, fit ſuperior quo iſto loco ſubit adnotari ſæpe multis crura dirigi perfecte, ut in filio vitrearum ſpecularum opificis compactoris, de quo poſterius: aliquando eadem inſigniter contorta manent in omnem ætatem, quibus ſcilicet nec natura, nec ars auxilio fuit, aut remanent quidem illa rectiora, ſed alimenti defectu lignearum aſſularum modo, quæ in cados dedolantur, tenuata vidimus in Franciſco de Pompeiis puero, qui mutilis fuerat incedendi uſibus primordio; præter quos & alios novimus, quibus ſic ad exteriora diducti ſunt pedes, ut inter hoc cadens ſpatium latitudinem humerorum longe excederet. Ad hos occurrerunt & alii licet rariores, qui altero quidem valgo crure, altero varo longè difficillimo inceſſu ducunt ilia. Sed ſuas eventuum cauſas exponamus, quæ ſunt hæ.

Conſtituto primùm, ab eo, quem diximus, immodico madore & primùm fieri divaricatum & deinde conſervari, cùm diſtinguendus eſt humoris modus craſſioris, remaioris, crudioris, æquabilioris, viſcidioris, arentioris. Tertiò calidi nativi vividioris & uberioris etiam radicalis vocati humoris conditiones ſunt notandæ; enim verò horum omnium ratione, fit ut ſolvi diſtortio vel perpetuari magis minuſque fieri divaricatus, & diutius aut brevius protrahi debeat; nam ſi vigor hominis calorque fuerit acrior, humor mitior minorque & æqualior, ſic promptiorem, minorem, citiuſque ſolutum iri valgitatem ac varitudinem credens: ſi verò ſit exilior calor, & habitus univerſi minus vegetæ vires, humor ſit incommodior, & qui minus pareat naturæ imperiis & felici coalitui, ſerior, iniquior, & ut brevi finium, improſpera erit habitus ſiniſtri correctio. Ad hunc modum apparet ſanè, quod naturæ vis & humoris habitudo momenti plurimum habet ad ſolvendas ac dirigendas hujus generis diſtortiones: quamquam noo inficior & opem medicam nonnihil conferre poſſe, quatenus eâdem operâ citius, atque etiam aliquando rectius abſolvatur, quæ ipſa, ut quibus medicamentis ordinanda ſit, mox audies brevi.

Interim naturæ ſponte curatos equidem referre poſſem hos. Unus antè memoratus puer de Pompeiis. qui valgus utriſque cruribus & ſecundùm infimas ſpinæ vertebras languens ac dolens ab ineunte propemodum ætate ſubalaribus fulcris innixus, hæc undecimo jam anno vacua & inutilia, repente ſe ſentiens integrum abjecit, puer prætenuis & ſtrigoſus atque etiam propter catarrhos edentulus, qui quinque jam annis arthrocacen in lævo brachio perpeſſus, ut Joannes Dominicus Malliochus Medicus Neapoli percelebris teſtari poteſt, id quod ad Pædarthrocaces & valgorum communitates advertendas dictum eſto. Alter Joſephi Jordani vitreatum ſpeculatum conſtannatoris filius, quem omnino motionibus corporis inertem ex improviſo reſtituendum non fallenti judicio prædixeram. Item alii non pauci quos eadem ſorte potitos obſervavi junior apud præceptorem Julium Jaſolinum.

Cap. 10. *Curandi ratio.*

AD reſtituendum quidem naturalem ſuum valgis & varis habitum prompta videtur ἡ τάξις, id eſt, directio, quam noſtri omnes apparatu rerum ad articulum ordinato moliuntur, nimirum, quia verſatur animo luxationis idea, & extra vas oſſis excapitulatio, ſi dici liceat, quod vas quodque acetabulum ex illapſis diu ſuccis, & ex alimenti ſuperfluitate congeſtis concrementum aliquod accepiſſe neceſſum ſit, ob eam rem inſtituunt continuò medicamenta, quæ depletura ſint ſinum; ad quam rem aſſequendam neceſſaria facientes attenuantia & laxantia, hæc principio volunt adminiſtranda. Sic fomenta parant ex pingui jure ventris & inteſtinorum verveeis aut vaccæ, in quo diſcoctæ fuerint utraque malva, acanthus atque alia generis malactici. Quam medendi rationem plane contrariam ac prorſus inverſam arbitror, quippe adſtringens, ac firmans medela congruit; accommodatis ad hanc rem epithematis atque emplaſtris. Ex fluidorum autem genere ſunt aquæ natura nitratæ, aluminoſæ ac metallicæ omnes, quales Puteolis ſunt & Æoariæ. Item arenationes ab Andrea Baccio Elpidiano in opere de Thermis, atque à Julio Jaſolino Calabro Hipponiata præceptore olim noſtro in opere de Balneis & remediis Pithecuſanis expoſitæ. Ex arte verò paratis ſunt vinacea ex uva, quæ dat auſterum protropum, aut ex labruſca, in quæ vinacea & vinum aliquorum tortivum infuſum ſit. Præter hæc ſunt emplaſtra, quibus glutinandi ferruminandique vis eſt. Horum præcipuum eſt à gummi Tacamahaca Indum, & emplaſtrum à Gulielmo Varignana Comitiſſæ inſcriptum, itemque ex pelle arietina ab Arnaldo Villanovano deſcriptum, ex quibus omnibus unum confeceris igne commiſtis. Interim ferulis aſſuliſve cum ſpleniis contra receſſum oſſium appreſſis, & cum ſcita deligatione niti licebit, calceo, qua parte reſiſtendum eſt, cum lamina ſubtenſa ferrea ligneas alteras aſſulas recipiente ac ſuſtinente infernè.

Iam autem, quia vacua pagina concedit, ut conferre lector amice poſſis, quantum adeo noſter hic de valgis & varis illuſtrandis labor, cæteris aliorum explicationibus præſtet, ſubjungam id, quod unus & primus Ambroſius Parœus, vir alioqin elegantiſſimus propoſuit, ea ſunt videlicet: Vari latinis dicuntur, quibus pedes cruraque intro inflexa & obtorta ſunt. Conformationis id vitium, vel jam inde ab utero eſt, culpà matris, quæ vel eodem illo intrò converſorum crurum vitio tenetur, vel per graviditatis omne fere tempus deſedit cruribus decuſſatis, aut poſt editum in lucem fœtum contingit, quod ejus crura vitioſè faſciis obvoluta in cunis fuerint, vel compreſſa, & depravato ſitu inter geſtandum aut ambulandi conatum à nutrice collocata, ſunt enim infantum oſſa valde mollia & fere cerea. Quibus contra extrorſum pedes cruraque ſpectant & intorquentur, valgi nominantur. Hujus depravatæ conformationis eædem, quæ ſuperioris cauſæ eſſe poſſunt, utroque vitio non pedes tantùm, ſed & genua ſæpe obliquantur. Quod qui vitare & emendare volet, oſſa in locum ſuum ſedemque nativam & debitam reſtituet, ſic ut varis oſſa foras adeo propellat quaſi, valgos, valgis contrà introrſum quaſi varos reddere vellet, nec compuliſſe ſatis eſt, compulſa prætetea continere illi decet, alias haud firmiter ſtabilita relabentur. Continebuntur faſciis & plagulis appoſitis, his partibus in quas vitioſè oſſa ſeſe inferunt & inclinant. Parantur in eam rem ocreæ ex corio elixo, capitati nummi craſſitie, anteriore parte ſecundùm oſſis tibiæ rectitudinem & ſub planta pedis fiſſæ ut undique diductæ pedi crurique aptentur faciliùs: parti affectæ imponetur ſequens remedium.

℞. Thuris, maſtiches, aloes, boli armeni, an. ℥j. auminis rochæ, reſinæ pinus ſiccæ ſubtiliſſimè pulveriſatorum, an. ʒ. iij. farinæ volatil. unc. 1. + albuminum

ovorum

℞. Thuris, maſtiches, aloes, boli armeni, an. ℥. 1. aluminis rochæ, reſinæ pinus' ſiccę; ſubtiliſſimè pulveriſatorum, an. ℥. iij. farinæ volatil. unc. 1. ÷ albuminum ovorum quantùm ſufficit, fiat medicamentum. Addere licet terebinthinam, ne citius & vehementius, quàm par eſt, exiccetur. Cæterùm cavendum, ne pueros, qui valgi, vel vari nuper fuerunt, ad incedendum antè cogas; quàm firmati fuerint articuli, aliàs compoſita & reſtituta oſſa, incedendi labore præcoci rurſum excident. Quin etiam cùm juſtum erit ad incedendi conatum tempus, obducentur ipſis calcei altiuſculi ſoccorum inſtar, ſupra pedium nexi, vel fibulâ conſtricti, ut oſſa ſuis ſedibus firmiùs contineant. Cæterùm calcei ſolea ſit ibi altior, quo pes vitioſè videtur inclinare.

Hactenus Celeberr. Marcus Aurelius Severinus.

Inſtrumenta varia in Luxationibus reducendis adhibenda; videri poſſunt Tabulis ſub titulò *Inſtrumenta Chirurgica*, allatis.

LYMPHATICORUM VULNERA.

Vid. ſub titulô

VULNUS.

Finis Libri Decimi.

BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ

LIBER UNDECIMUS.

De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Literâ M. incipientibus.

MACULÆ

Vid.

CUTIS VITIA. MADAROSIS

Vid.

PALPEBRARUM AFFECTUS.

MALUM MORTUUM.

Species eſt ſcabiei contumaciſſima, comitem habens pruritum, cruſtas nigras, lividas & plumbeas cum partis affectæ deformitate, ab humore atrabilario & acri originem ducens. De ejus cura vide in Cutis vitiis.

MAMMARUM MORBI.

Mammę ſunt corpora è glandulis veſicularibus, tubulis ex ipſis aſſurgentibus, vaſiſque varię indolis, arteriis ſcilicet, venis, lymphaticis, ac nervis in eaſdem abundantiſſimè implantatis, compaginata. Quorum omnium qui accuratam expetierit deſcriptionem, adeat Anatomicos: interque eos, ſi ita lubet, Diſſertationem de Mammis Bibliothecæ noſtræ Parte ſecundâ; inſertam. Hìc tantùm paucis de morbis partes haſce afficientibus. Sunt autem illi mammarum magnitudo aucta, vel diminuta, flacciditas, tumores, inflammationes, eryſipelas, quibus adde foveam: ulcera & fiſſuras, ſymptomataque à lacte orta. Magnitudo aucta fit glandulis ſucco ex inferioribus partibus, præ obſtructione à quacunque demum causâ facta, reſluo turgidioribus; vel adipe copioſiori circum ipſa aggeſta propter alimentum ſcilicet pinguius in iis quaſi devium, &c. Ejus hiſtoriam adducemus raram in ſequentibus è tranſactionibus Anglicis. Magnitudo diminuta pendet vel à defectu pinguedinis, glandularumque veſicularium mammas præcipuè conſtituentium conſtipatione ac corrugatione, vel ab alimenti defectu, eò ſcilicet per arterias, ac forſan nervos parciùs advecti. Flacciditas vel naturalis eſt à laxiori compage glandularum, vaſorumque, ac fibrarum ipſas colligantium, originem trahens; vel adventitia, ſcilicet à mammarum frequentiori ac longiori ſuctione enata. Tumores ſunt diverſi generis, flatulenti, œdematoſi, ſcrophuloſi, ſcirrhoſi, cancroſi, ac ipſe denique mammarum cancer ulceratus. Inflammatio & Eryſipelas nihil habent peculiare in hiſce partibus, ut nec ulcera. Fiſſuræ papillas in primis infeſtant, oriunturque vel à ſero acriori unà cum lacte extillante, ac papillas lacerante; vel à ſugentis ſalivâ nimis ſalſuginosâ, vel ab ipſa ſuctione vehementiori, quâ vis aliqua in papillarum fibris efficitur. Fovea rarus eſt affectus quem Riverius Cent. 3. Obſerv. 57. deſcribit. In eô fit conſumptio quædam mammæ, cute manente integrâ; unde non immeritò hiç morbus ad cancri occulti naturam accedere dicetur, cujus ſcilicet vi arſenicali, ac verè cauſticâ quicquid glandularum, pinguedinis, ac fibrarum muſculoſarum cuti ſubjacet, ad coſtas uſque abſumptum quandoque obſervatum eſt. De ſymptomatibus à lacte ortis, vide ſuprà cap. de Lacte ac Lactatione.

In magnitudine aucta commodè adhibentia diſcutientia, aſſumptis interim medicamentis expurgantibus, ac aliquatenus deſiccantibus, cibiſque paululum adſtringentibus. Inter diſcutientia laudatur aqua ſtillatitia ex conis pini viridibus, decoctum alchymillæ, imò oleum cicutę, &c.

Si minor magnitudo fuerit naturalis, nec ab aliquo affectu conſumente dependeat, aut ſi ſanguis minùs commodè ad mammas decurrat; blandis utendum contrectationibus, frictionibus, cucurbitulis, fotu vini albi, imò & lactis, cui incocta fuerint aromatica cum emollientibus; de ſinapiſmis nihil addo, quia mihi non ita tutum videntur medicamentum, qualicunque demum cum cautione adhibeantur. Sin verò gracilitas hęc ab affectibus febrilibus carnes & pinguedinem in toto abſumentibus originem trahat, non aliter illi occurendum venit quam remediis de quibus abundè in atrophia, febre hecticâ, phthiſi, &c. eoque propterea lectorem remittimus.

Flacciditas curari poteſt in junioribus; at in vetulis, iiſque qoe ſępius pepererunt, ac infantes ſuos lactarunt neutiquam. Applicanda ſunt decocta, fomenta, unguenta & emplaſtra adſtringendi, ſiccandi, fibraſque mammarum, tonumque veſicularum mammariarum firmandi vi prædita, quorum omnium materia exquiri poterit in radicibus tormentillę, biſtortæ. pentaphyli, plantaginis; caryophyllatæ, foliis centinodię, burſę paſtoris, anſerinę, equiſeti, millefolii, leviſtici, cupreſſi, myrti, quercus, ſalicis: flor. roſar. rubr. balauſt. baccis myrti, nucib. cupreſſi, glandibus quercus, malicorio, alumine, aquâ aluminoſâ, bolô Armenâ, terra Lemniâ. Quidam laudant remedium pro quo.

℞. Putamin. ovorum perdicum & ceræ q. ſ. ut fiat ceratum, mammis inungendum.

Vel, ℞. Radic. lilior. albor. ex iiſque cum oleo & cerâ paretur ex arte ceratum.

Vel, ℞. Muſcum pruneoli ſylveſtris, incoque in aceto forti & expreſſum mammis imponito.

Vel, ℞. Olei roſat. ℥vj. Succi vincę pervincę ℥iij. Succorum menthæ & ſalviæ minor. an. ℥iß. Coquantur ſimul igne lento ad ſuccorum conſumptionem; colentur & exprimantur. In oleô expreſſô liquefiant cerę flavę ℥iij. Semirefrigeratis adde maſtiches ſubtiliter pulveratę ʒß. Imbuatur illis tela mammis imponenda. Hoc remedium non minoris eſt efficaciæ in mammarum flacciditate; quàm in lacte ab iis arcendo poſt partum; qui ultimus uſus pręcipuè laudatur à Dominô Chartas in ſuâ Pharmacopæâ.

Tumores imò *Cancer* mammarum, capitibus de tumoribus, ac cancrô ſatis ſuperque explicantur, additis remediis aptis.

Fiſſuris papillarum prodeſt mucilago gummi tragacanthę ex aquâ roſarum & plantaginis extracta; item albumen ovorum aquę roſarum immixtum & fruſtulô aluminis agitatum. Non inefficax etiam eſt balſamum ſaturni, ſebum hircinum cum melle, aqua calcis cum albumine ovi ad linimenti conſiſtentiam agitata, pulvis amyli, lactis lunæ, mel roſaceum, vel etiam ſyr. roſar. rubr. Si verò fiſſuræ ſint profundiores, ac in ulcus abierent laudatur remedium, pro quo.

℞. Cancros vivos, contuſos, coagulum vitulinum, & cremorem lactis, coquantur ſimul, iiſque expreſſis fiat linimentum.

De *Foveâ* vide in ſequentibus Obſervationem ex Riveriô.

De *Inflammatione* & *Eryſipelate* vide propria capita.

Curationes quorundam è mammarum affectibus ex Harthmannô.

Inflammationem mammillarum pręcipuè ſedant Epithemata externa.

Sic Epithema ex thure & myrrha coctis cum acet. & vino tepidè applicatum (ſi dolor vehementior, adduntur Laudani opiati gr. ij. iiſ. iv.) inflammationes incipientes tollit.

Sic Vernix præparata & emplaſtri locô applicata inflammationes tollit & abſceſſus probibet: Cicuta ſimpliciter tuſa inflammationes à lactis redundantia ſedat, abſceſſum prohibet.

Internè in ejuſmodi inflammationibus ſubitò auxilium ferunt ſpecula illa pennarum Pavonis (*d.e oberſte Spiegelfeder allein*, ubi ſignatura mammarum) quarum 3. vel 4. diligenter cultrô in minimas partes ſciſſa & aquâ menthæ exhibita ſeu abſorpta ſtatim proſunt.

Abſceſſibus adhibeantur 1. diſcutientia. 2. maturantia. Ulcera faciliùs non curantur, niſi ab oleo nucis juglandis expreſſo & leniter (ſartagine inſpiſſato) poſtea cum turundis applicato.

Præſtantiſſimus eſt Balſamus Sulph. Rulandi, qui ità fit.

℞. Sulph. vel florum Sulph. ℥ij. Ol. papaveris expreſſi ℔j. Vini boni ℥iij. Macerentur per 8. dies & noctes levi igne aliquoties movendo, poſteà bulliant igne carbonum leniſſimo uſque dum Vinum conſumptum fuerit ſemper movendo. Tandem cola ſeu trajice per laciniam & ſerva. Vide curat. 29. cent. 1. Rulandi. Item Emplaſtrum diaſulph.

℞. Olei ſulph. ℥iij. Ceræ ℥ß. Colophoniæ ℥iij. Myrrhæ ad pondus omnium, cerâ, Colophoniâ, oleoque liquefactis, inſpergatur Myrrha ſubtiliſſimè trita paulatim, igneque lento coquantur, ſpatulâ ſemper agitando donec permixta fuerint benè, poſteà nimirum poſt horæ partem ab igne deponantur, paulatim frigeſcant.

De Extirpatione Mammæ è Clariſſ. Anthon. Nuck. *Experimentis Chirurgicis.*

GLandulosa mammarum fœminei ſexûs ſubſtantia non rarò malum, *Cancer* dictum, incurrit; qui nihil aliud eſt, quàm tumor durus dolorificus, livido aut plumbeo colore pręditus.

Dum enim lac in mammis contentum inteſtinum particularum ſuarum pariiut motum atque fermentationem (Belg. eleganter *een broejing* vocatam) particulę ſubtiliores fugam capeſſunt, craſſioribus in mammarum tubulis remanentibus, obſtructioneſque cauſantibus. Cùm verò craſſior hic & viſcidior ſuccus lacteus in tubulis ſuis hærens continuò ab advecto recens lacte prematur, vaſa ſua dilatando, & in majorem molem extendendo, tumorem oculis conſpiciendum præbet.

Quòd ſi adhuc illa preſſio inſtet, particulæque ſtagnantes morâ ſuâ acriores reddantur, & à materia ſubtili uſque & uſque inter ſe agitentur, tubulorum tandem, quibus incarcerati tenebantur, parietes rumpunt, frangunt & diſcerpunt, ſicque non rarò tumorem in ulcus tranſmutant.

Interdum quoque tumor iſte cancroſus occultus eſt, ſubinde manifeſtus ſępe mobilis, aliquando pectorali muſculo firmiter annexus: Plerumque ſimplex, nonnunquam triplex vel quadruplex: Quandoque cum glandulis axillaribus, eodem malo affectis, commercium habet.

Inter medicamenta externè admota hactenus nulla vidi, quæ Cancrum curarunt, ſive illa ex *Solano*, *Ranis*, *Succo Cancrorum*, *Plumbo* ſimilibuſque fuerint parata: Nec magnarum etiam virium eſt *Emplaſtrum Ireatum* dictum. Ad cancrum ulceratum tamen medicamenta occurrunt, quæ malum refrænare, & ulteriorem progreſſum ad multos ſępe annos inhibere valent.

An *Limaces* magnæ & rubicundæ ulcerato cancro admotæ, cancri venenum aſſumere valeant, (quemadmodum nonnulli volunt) vix aliquam fidem meretur.

Quamvis autem medicamenta cancrum penitus debellare nequeant, non tamen ad Operationem ſive mammę extirpationem nimis temerè progrediendum eſſe exiſtimamus. Chirurgia enim, quæ admiranda hîc interdum præſtat, ſæpius admodum periculoſa eſt.

Quibus inquit Hippoc. *ſunt occulti cancri, eos præſtat non curare; curati namque citius intereunt, quàm non curati.* Quam ſæpe enim ſublato tumore recrudeſcens malum cum majori & tumore & dolore iterum propullulat, Labia ulceris calloſa, inæqualia, plumbea, & inverſa apparent? Idque pro varia humoris peccantis natura.

Ubi tamen Operatio neceſſaria judicatur, ſequenti modo procedat Chirurgus: Trajiciantur per mammillæ tumorem, crucis in modum, duæ Acûs filis ſive ligulis inſtructę: Tum filorum extremitates compoſitę retrahantur, ut mamma eò magis à pectorali muſculô recedat; Mox alterâ manû *cultrô falcatô* cutis circumferentia ad mammę baſin diſcindatur, & à vicinis partibus ſeparetur: quod ab exercitato Chirurgo unâ aut alterâ inciſurâ abſolvitur.

Alii *Bidente* majori utuntur, cum Manubrio robuſtiori, cujus dentes mammillæ infigunt, atque trajiciunt, trajectas attollunt, ut cultro, eo quo jam dictum eſt modo, extirpatio fiat.

Factâ jam extirpatione, admovenda erunt medicamenta ſanguinem ſiſtentia? vel (uti quibuſdam in more poſitum eſt) Actuali Cauterio vaſa ſanguinem fundentia leniter adurenda, parſque uſta plumaceolis cum pulvere aſtringenti tegenda, quibus Emplaſtrum ſuperimponendum, & tandem compreſſa una atque altera, cum *Faſcia Scapulari* agmen claudat.

Sunt, quibus hæc methodus diſplicet, & à parte antica tumorem in crucis formam incidendum ſuadent, mox glandoſum corpus induratum ſeparant à remanente cute. Hôc enim modô partis hujus nimiam deformitatem præcaveri, aërèmque circumambientem minus nocere poſſe volunt.

Nos verò modum hunc improbamus, quòd multum temporis ad Operationem illam abſolvendam requiratur, dum interea patiens præ nimiô dolore Operationem ferre non poſſet. Aëris verò incommoda facilè averti poſſunt, & deformitatem hôc in casû parum curaret patiens.

Si tota Mammilla tumore non eſt obſeſſa, inutile foret integram extirpare, ſed partem ſolummodò affectam auferre ſufficerit: quô factô, medicamenta ſtyptica &c. admoveantur.

Ubi tumor cancroſus ita ſe extendit, ut partes quoque vicinę, potiſſimum glandulę axillares malè afficiantur, nunquam Extirpatio erit inſtituenda.

Obſervationes.

Fovea in mammâ.

Rarus eſt iſte caſus. Nobilis matrona annum agens 51. temperamentô bilioſô & melancholicô prędita, ante decennium ſubito terrore correpta eſt, ex repentinâ infantis ſui morte à nutrice incauta interfecti. Hinc menſium fluxus omninò ſuppreſſus eſt, nec unquam ampliùs ab eo tempore apparuit. Poſt duos annos exortus eſt in parte ſuperiori mammæ ſiniſtræ tumor ſubdurus & oblongus, digiti craſſitiem æquans. Paulò pòſt apparuit in parte inferiori ejuſdem mammæ, tumor alius exiguus & rotundus, qui intra paucos dies foveam effecit in eadem parte exiguam, & ſine dolore; quæ fovea ſenſim incrementum ſumſit, ut intra biennium dimidiam ferè mammæ totius partem ad interiora retraxerit, in fundo illius cutis coſtis adhęreſcere videtur: In ambitu verò illius fundi quædam percipitur durities, quæ compreſſâ digitis doloris ſenſum inducit. Aliquando ægra in totâ illâ parte dolorem pungitivum percipit, ſed exiguum & rarò revehientem. Præterea calore intenſo afficitur in regione hepatis & dextrâ thoracis parte.

Habitô conſiliô, ſancitum fuit hunc affectum ad cancri occulti naturam accedere. Cùm enim maxima ſit humoris melancholici & atrabilaril naturę varietas; fit ut ab illis humoribus variæ formæ ejuſdem ſpeciei morbi contingant. Vulgò humor melancholicus aduſtus cancrum efficiens, craſſus eſt, & tumorem durum producit, qui tandem putredinem & acrimoniam acquirens, partem exulcerat, ulcus inſanabile producit. In hôc autem caſu humor ille tenuis eſt; ideò tumorem perexiguum efficit; ſed præterea humor ille malignam quandam ac diſſolventem qualitatem habet, quâ partis ſubſtantiam colliquat & abſumit; quemadmodum videmus quædam ſalia erodendi & exulcerandi vi prędita, qualia ſunt ea ex quibus cauteria potentialia componuntur; quędam verò diſſolvendi duriſſima corpora, ex quibus ſunt aquæ fortes, lapides & metalla diſſolventes; imò acetum lapides diſſolvit, cutem tamen non erodit. Sic in microcoſmô generantur ſalia ſimilibus facultatibus prædita, quę humoribus permixta admirandos effectus producunt. Ita in hoc caſu humor qui à naturâ in mamma, ſeu partem mollem & ſpongioſam expellitur, ſubſtantiam illius ſenſim diſſolvit & abſumit; ita ut fovea illa majus in dies recipiat incrementum. Judicatus fuit iſte affectus incurabilis, eique tantùm curam palliativam eſſe adhibendam, metuendumque ne tandem pars ulceretur, introducta majori acrimonia. Remedia pręſcripta fuerunt alterantia, ſerum lactis, aquę minerales, cauteria, opiata ſpecifica, & ſimilia. Topica verò lenientia humoris ferociam & humectantia, ut linimentum ex aleô roſac. ſuccô plantagin. & ſolani cum mercuriô crudô, unguentum de ranis viridibus à Chalmetheo diſcriptum capite de cancrô: Linimentum è butyró & aleô violaceô cum ſale ſaturni, fotus ex aquâ roſar. cum ſale Saturni. *Lazarus Riverius Obſervationum Cent.* 3.

Pro Mammarum Inflammatione.

Puerpera cùm lactare infantem inciperet, ſenſit immenſum cruciatum in mamilla dextra, cum rubore & duro tumore renitente, in ambitu papillæ; aderatque febris: mox cognoſcere potui inflammationem eſſe: juſſi primùm inungere hoc unguento.

℞. Mucilag. ſem. pſyllii ℥ß. Bol. Armen. ʒij. Olei roſac. aceti roſac. an ʒij. M. F. unguentum: die ſequenti cataplaſma applicui ex farina hordei, lacte & ol. roſac. poſt duos dies addidi huic cataplaſmati ol chamæm. lil. farinæ ſemin. lini. & fœnugręc. portionem; quia ſuppurabatur: ſequenti die dolor augebatur & febris: pure genito, applicui hoc cataplaſma.

℞, Farinæ hord. fabar. an. p. j. ſem. lini, fœnugræc an. pß. fl. chamæm. p. j. rad. lil. & ireos, an ℥ß. Coq. & contund. addendo ol. chamæm. ℥ij. Croci ℈j. P. cataplaſma: ſequenti die reiteretur addendo, ficuum num. 10. farinę orizæ ℥j caulium malvar. coctarum & contuſ. unà cum lardo ℥vj. apparebat abceſſus acutus, pure ex contractu refugiente, juſſi fermentum cum pulpa cæparum coctarum applicare, ſequenti die ſponte ruptus eſt abceſſus, puris magna copia profluente ad dies binos: impoſui turundam cum Terebinthina & melle, tandem pauco immiſto balſamo integrè curata eſt. *Felix Platerus obſerv. lib.* 1. *pag.* 521.

Puerpera alia mammæ inflammatione laborans, intra paucos dies ſanata eſt his duobus remediis primis

bus facta fuit embrocatio ex duabus partibus olei roſati completi, & unà omphacini: ſequentibus diebus admotum eſt bis in die unguentum de althea. *Lazarus Riverius. obſerv. 41. cent. 1.*

Juvenis mulier circa nonum graviditatis menſem correpta eſt tumore mammæ ſiniſtræ cum tenſione, rubore & pulſatione. Vocatus Chirurgus cataplaſma de mica panis ſtatim admovet, unde tumor admodum increvit, vocatus ego cataplaſma præſcribo ex farina ſabarum cocta in oxycrato, ſępè immutandum, quia intra paucas horas exſiccatur: intra duodecim horas inflammatio ablata eſt, tumorque admodum imminutus, & intra paucos dies omnino evanuit. *Lazarus Riverius, obſerv. 74. cent. 4.*

Pro Mammarum duritie & tumore.

Sequenti linimento quo ego cum maximo fructu in tumoribus mamillarum utor, locus affectus inungi poterit.

♃. Gummi ammoniac. ℥j. Ol. amygd. lil. alb. ping. gallin. an ℥ij. Succ. cicutæ ℥iv. acet. ſcillit. ℥ij. M. maneantque in infuſione horas viginti quatuor, in loco calido, poſtea coq. ſ. a. colatura cum forti expreſſione ſervetur ad uſum, in pręparatione autem hujus linimenti, danda eſt opera ut lentiſſimo igne coquatur, neque humiditas ſucci & aceti omnino inter coquendum abſumatur, nullius enim valoris eſſet medicamentum, ſingularem habet efficaciam in tumoribus ex viſcida materia ortis, in quacunque parte corporis fuerint, linimento iſto calidè inuncta mamma ſequens poterit applicari emplaſtrum.

♃. Empl. de mucilag. & de melilot. an. ℥ij. Gummi ammoniac. in aceto ſcillit. diſſolut. ℥iß. M. F. ſ. a. Emplaſtrum; addendo parum ceræ ſi opus eſt. *Fabrit. Hildanus. obſerv. 25. cent. 3.*

Virginis cujuſdam mamma tumuit, indurata fuit, doluitque vehementer: illam hoc modo curavi, mane & veſperi inunxi mammam affectam balſamo ſulph. noſtro. Poſtea applicavi empl. diaſulphuris noſtrum; quibus indies tumor, durities & dolor diminutus fuit, ac paucis interpoſitis diebus ad ſuppurationem pervenit, apertaque eſt in multis locis, & brevi ad optimam ſanitatem reducta eſt, nam hęc duo remedia valent ad mammarum omnia vitia, etiam ulcera cancroſa. *Martinus Rulandus. curat. 2. cent. 8.*

Cataplaſma ex caulis virentibus foliis & ariſtol. rot. oleo communi veteri incoctis ſuper mammam ſcirrhoſo tumore affectam die noctuque geſtabit, ita ut ſingulis octo vel ſex horis permutetur: ſi tumor in carcinoma videatur degenerare, utendum erit oleo roſac. completo cum portiuncula lithargyri in mortario plumbeo diu agitati. *Joh. Zecchius. conſult. 14.*

Mulier Nobilis puerpera laborans tumore mammæ ſiniſtræ præduro ex concretione lactis, irritis omnibus remediis ex arte per menſem integrum uſurparis, curata eſt ſumendo ʒj. pulv. millepedum prępar. in juſculo per triduum, hujus autem pulveris eximias dotes ſæpe vidimus & audivimus ab expertis in hujuſmodi tumoribus ex lacte concreto, nec non etiam in cancro mammarum ac reliquarum partium, ut contigit cuidam viro, qui patiebatur ulcera multa profunda in multis corporis partibus, præcipuè verò in tibiis, à quibus brevi tempore curatus eſt ſumendo ʒj. prędicti pulveris per ſeptem vel octo dies, alternos, præmiſſis tamen præmittendis. *Simeon Jacoz. obſervat. 29. cent. 4. obſerv. Riverii.*

Fœmina Trimammia.

Trimammiam fœminam, infantem hîc apud nos lactantem, vidi: quæ tres habet Papillas, totidemque ſororientes Mammillas, duas ſcilicet in ſiniſtra pectoris parte; quarum quæ inferior eſt, quaſi ſuppoſititia, æque lactifera eſt & prominula ac ſuperior. Unde etiam, vel hoc ipſo, palmam mulierculę, ab Excell. T. viſę (cujus meminit Cel. Bartholinus Epiſt. Medic. Cent. 4. ipſam Excell. Tuę adducens Epiſtolam p. 452.) dubiam facit; cùm ipſius tertia Mamma virili tantùm ſimilis eſſet: hujus verò, muliebrem per omnia ęquiparans, non differat à cęteris, niſi quod aliquantulum minor ſit. *Ex epiſtolâ M. Georgii Hannei Orthin. 1. Jul. 1675. ad D. Olaum Borrichium.*

Tres Mammæ.

Mulier quædam nudius tertius mihi oblata fuit, cui tertia Mamma in dorſo conſpicua eminebat, ſed ſine papilla. Nihil verò incommodi exinde ſenſit, niſi quod de tuſſicula & raucedine conquereretur. An exinde dependeat, affirmare non auſim; ita verò illi perſuaſum.
P. Borellus Cent. 1. Obſerv. 49. pariter in Rachele Rey, muliere Caſtrenſi tres obſervavit Mammas, nempè duas in locis ſolitis, & tertiam ſub ſiniſtra, ſed cęteris minorem, lac quidem effundentem, ſed non ęque ac reliquas. Quod de Mammarum aucto numero, id de papillis quoque obſervatum, meminit Borell. l. a. in Gabriela Gleiſe. fœmina Caſtrenſi, binas papillas in una Mamma Naturam effeciſſe, non multùm inter ſe diſtantes; idem videre contigit. *Jacob. Hollerio apud Schenck. lib. 2. rar. Obſervat. tit. de mammill. Obſerv. 8. f. 304.* Et pronuper Anno 1667. Exc. Kerckringio Amſtelodami oblata fuit mulier. quę ex dextra mammilla lac duplici fudit papilla, quo per annos quatuor infantem aluit, altera fuit in loco à Natura deſtinato, altera verſus axillam ad latitudinem tranſverſorum quinque digitorum deſcendens, quę lac fudit copioſiùs propter ſitum inferiorem. *Vide Eund. in Obſerv. Anat. 21. p. 49. D. Thom. Bartholini.*

Annotatio ad Obſervationem de tribus Mammis.

An Mammæ in Animalibus debeant numero fœtûs reſpondere? Hanc quæſt. enodaſſe libello de ſemine genitali, qui interiit, Scalig. profitetur; falſum tamen pronunciat axioma eſſe, in ſuis Comment. Sus ſępè 16. habet fœtus, nec tamen tot mammis ſcatet; mulier interdum ternas parit proles, imò ſeptem, ut in familia Porcellorum Paravii factum, duabus tamen mammis gaudet. Attamen vivit Romę fœmina honeſta & juvenis, quæ cum marito ſuo plures filios filiaſque, ſed ſingulos omnes procreavit, quę tamen à Natura quatuor dotata eſt Mammis, quæ omnes Lac habent. *Joh. Faber. Bamberg. Not. in Recch. f. 475.* De alia Muliere 4. Mammis inſtructa *Benedict. Cabrolius Obſervat. Anat. 7. D. Ph. Jac. Sachs à Levvenheimb.*

Mammæ in dorſo.

Bartholomęus Salevvski, nobilis Polonus, vir fide dignus, in Inſula Macaſſar; (veteribus Celebes) mulierem vidit, quę mammas ſuas in dorſo habens; eas ſub axillis protractas infanti dabat, & firmiter aſſerebat integro conſanguinearum ſuarum numero hanc monſtroſitatem eſſe propriam. *D. Joh. Otionis Helbigii.*

Mam-

Mammarum muliebrium repentina & ingens Inflatio, Ex Actis Anglicis menſis Octob. Anni 1669.

Domine mi, ut perilluſtris Domini in Barbariam Legati mandatis morem gererem, Tuę dominationi Phænomenon & facti materiam exhibeo, quæ pro ſua raritate atque miraculo minori mei, à Tua Dominatione ob meam præſumptionem reprehenſione, & minori, propter ab aliis avocationem, offenſione lectionis favorem obtinere poteſt. Res evidens & certa eſt, poteſt prætereà à multis hominum millibus certificari, ſed imprimis ab excellentiſſimo dicto Domino Legato, qui ocularis ejus teſtis fuit, & mihi in mandatis dedit, ut Tuæ Dominationi perſectam miraculi narrationem exhiberem, quod ita ſe habet.

Elizabetha Trevers 23, vel 24. annorum nata, vultu eleganti, crinibus nigris, valida conſtitutione, ſtatura parva, honeſti nominis, ſed infimæ & pauperis prope hanc urbem cognationis, Veneris die, Julii 3. 1669. proba fruebatur ſanitate, & ſana lectum petiit, quo ſomnum & quietem, ęquè bene ac unquam antea habuit; Cùm verò manè ſurrectura erat, & experrecta ſeſe movere in ſuô lectô contendens, id facere non potuit, cùm ſuas mammas adeò inflatas invenerit, ut tota terrore attonita remanſerit, tum aſſidere allaborantem ejus mammarum pondus ad lectum depreſſit, quô ſemper exinde jacuit, abſque tameo omni dolore vel infirmitate in mammis aut aliis partibus.

Cùm ejus tumor increbuiſſet, multi Medici & Chirurgi illuc venerunt, quorum aliqui ſuas mammas amputandas conſuluerunt, cui omnino adverſus eram, emollientem & temperatè calidum fotum conſulens; ipſi verò ſemel exhibui bolum, cum ******, quo recepto, 10. motiones deorſum habuit, & inflatio nonnihil minuta eſt, ſed puella per duos vel tres dies poſtea debilitata fuit, ut nihil hujuſmodi deinceps tentare auſus ſim, ſed quia menſium ſuppreſſionem per 6. retrò menſes paſſa erat, diuretica nonnulla & ſanguinis menſtrui prolectamenta illi pręſcripſi; phlebotomiam etiam moliens. Mulieris mammarum tubuli admodum duri & inflati ſunt, & quidem integræ mammæ nihil videntur eſſe, niſi hujuſmodi tubuli; nihil verò ineſt venti vel aquæ quoad divinare poſſumus; mamma ſiniſtra; 5. librarum ponderis fermè eſt, ſed dextra nonnihil minor, cutis verò tergi, colli & ventris ad mammas retracta, ut diſtentioni ſufficiat videtur.

Hùc uſque, Domine mi certiſſimam rei notificationem habes.

Quid verò mirandos hujuſmodi integrarum mammarum tumores tam ſubitò, una nocte, efficere poſſit, nos maximè ſuſpenſos habet; nihil ſufficiens, hâc in re nobis in Plateri, Roderici à Caſtrô, Fontani, Foreſti vel aliûs modernorum, qui de morbis mulierum tractavit, ſcriptis, quod mihi innotuerit, æquale repetitur huic, quod offerri poteſt ex datis ſanguinis circulatione, lymphaticis ductibus vaſiſque chyliferis thoracicis, & probabiliter aliquibus capillaribus vaſis, illuc in eorum progreſſu ad ſubclaviales per muſculos intercoſtales tendentibus pro mea prolixitate ſupliciter rogo &c. *Plymoutii* Julii 10. 1669.

Reſponſum à Guilh. Durſtonio D. M. De magnarum mammarum mulieris, cujus mentio in præcedenti obſervatione, morte, undè cum eô, quod in ejus corpore obſervatum fuit.

Gratias, Domine mi, pro Tuis litteris, quę mihi non redditę ſunt propter meam abſentiam uſque ad hunc diem, Tibi reddo. Eliſabetha Trevers Jovis die mortua eſt, Octobris 21. ſequenti die Chiruturgum appellavi, & aliquos alios, ut pręſentes eſſent apertioni & ſublevationi illius mammarum, quamvis unam tantum amputaremus, videlicet majorem, quæ ſiniſtra erat, & cùm illam ponderavimus, reperimus eſſe 64. librarum ponderis. Quando eam aperuimus, (id autem fecimus plurimis in locis) neque aquam neque humores cancroſos, nec aliud quodvis vitioſum, pręter prodigioſam magnitudinem cernere potuimus; Tubuli vero & parenchyma admodùm candida & ſolida erant, nec alia, quàm in ſaluberrimis mulierum mammis vel aliorum animalium uberibus conſpeximus. Appetentiam & quietem multis antehac ſeptimanis amiſerat, valdeque de ingenti ſuarum mammarum diſtentione querebatur, atque ejus corpus valde emaciatum erat; Unam menſuram hìc incluſam Tibi committo, quæ ambarum ejus mammarum latitudinis, dum in menſam mortua repoſita eſt, erat; dico à remotiſſimo unius extremo ad aliud, quam invenies trium pedum, duorum digitorum & ſemiſſis, atque aliam menſuram circumferentiam oſtendentem ejus mammarum ſecundùm longitudinem, videlicet 4. pedum & ferè 4. digitorum, item aliam quæ latitudinis circumferentiam exhibet, videlicet trium pedum 4. digitorum & ſemiſſis.

Rectam mammam non amputavimus, ſed eam 40. librarum ponderis fuiſſe exiſtimamus; ante aliquas ſeptimanas ſalivationem ejus incepi, quæ ſuas mammas aliquibus digitis in circumferentia minuit; Cùm verò non morigera ad fluxum continuandum reperta ſit, pergere non auſus, ſed deſiſtere coactus ſum, admodum verò aliquandiu poſtea reſtaurata eſt; Cùm vero hanc methodum faſtidiret, cauſticum applicui, cujus eſchara cecidit, ſed nihil prorſus è mammis exiit, tum cultrô inciſoriô uſus ſum; & inciſionem 2. digitos & ſemi profundam, cùm cauſticum putarem non ſatis profundè pertigiſſe, confeci, ſed non majori emolumento fuit quàm priùs.

De Abſceſſu in Mamma Lactantis cujuſdam, cum folliculo.

Fœmina quædam quatuor liberorum mater, ex lactis corruptione inſignem dolorem ac tumorem mammę ſuæ dextrę perpeſſa, neſcio cujus ſuaſu, Medicaſtri cujuſdam ſatis imperiti curę ſe ſubmittit; is Emplaſtrum quoddam ex allio quod aiunt & caſeo putrido paratum, ſuperimponit, rupto abſceſſu, neque turundam immittit, neque abſtergentia decocta aut alia mundificantia adhibet, ſolo ſuo Emplaſtro (ſanum certè fœtore ſuo offendens,) contentus: conſolidato tandem ſpontè vulnere, integrè ægra ſanatam ſe putat, niſi quod duritiem adhuc avellanæ magnitudine ſuperſtitem, ſine tamen dolore, perſentiſceret: ingravidata paulo poſt, tumor hic excreſcere videbatur nonnihil, nullo tamen urgente dolore, rem parvi pendebat, & filiolam rebus ſic ſtantibus feliciter in lucem editam, uberibus ſuis optimè & copioſè alebat, indies ingraveſcente ac indureſcente malo: accedit dolor, qui nimium intenſus, eam ad ſalutaria & affectui huic magis reſiſtentia remedia inquirenda, impellit, meum itaque auxillium implorat, abla-

ablactata filiola, Emplaſtrum quoddam vi anodyna & emolliente ſingulari prædirum, ſuperimpono, quo vix per aliquot dies geſtato abſceſſus ſponte ruptus puris inſignem quantitatem cum folliculo lacteo unciam ſemis pondere adæquantem, excluſit, & tentæ quidem tenacitatis, ut quovis modo agitatus, nullam rupturam pateretur, exactè aliàs veſiculam felleam repræſentans, niſi, quod lacte putrido repletus, lacteo quoque colore imbutus fuerit: qua materia excreta, mundificato & conſolidato methodicè ulcere, cura feliciter finita fuit, nulla ut antè duritie, nullo tumore ſuperſtite. *D. Joh. Pauli Wurffbain.*

Glandulæ ex Mammâ excretæ Clariſſ. Chriſtophori Danielis Mezgeri. Ephemer. Germanic. Centur. 1. & 2.

Anni jam effluxerunt tredecim & plures, cùm fœmina quędam ictû pugni violentiori inopinatò in mamma dextrà percuſſa, ſenſit exin dolorem quendam pungitivum eô ipsô locô, tribus vel quatuor digitis à papillà, fere per trimeſtre, ſine tamen tumore aut rubore. Iſte autem dolor poſtea remiſit, nec ipſa quicquam ampliùs perpeſſa eſt. Autumnô verò prætetitô recrudluit dolor à tot jam retrò annis mutus, accedente tumore quôpiam ad magnitudinem nucis juglandis mediocris ſenſim accreſcente; apparentibus ſimul ulcuſculis binis minutiſſimis ichorem ſubinde paululum flaveſcentem ſtillantibus. Petiit ſuper hæc conſilium meum. Ego glandulam unam alteramve mammæ ſcirrhoſam judicavi, quippe venas circumcirca lividas aut turgidas nullas (cancri ſignum dantes) obſervare potueram. Fotum proin ordinavi ex aquâ ſcordii, pini, fumarię, calcis vivæ, cum myrrhâ & cineribus cancrorum fluviatilium calidè applicandum. Os unius ulcuſculi ſenſim poſt hęc dilatabatur, & maſſa albicans, ſolida, compacta, glandula nempe ſcirrhoſa viſui ſeſe offerebat, quæ tandem poſt quatuordecim circiter dies ultrò procidebat, remanente in eô locô mammę foveâ coloris carnei, floridi, naturalis, & tumore multùm diſparente. Sed & alterum quoque ulcuſculum, eôdem modô aliquô poſt tempore dilatabatur, & ſimilem maſſam glanduloſam tandem evomebat. Tumor & dolor continuatô hôc fotû remiſerunt, & cutis integrè ſine ullis aliis adhibitis conſolidata fuit. Ante trimeſtre circiter dolor quidam priſtinum locum ſubinde pungebat; ſed repetitô iterum fotû mox cedebat, & ęgra nunc nihil ampliùs ſentit.

De Iuveni Tubicini, Extirpatâ Mammillâ, Operâ Clariſſ. Godefredi Bidloo.

ANno 1604. *Sylvamducis* vocatus in conſilium, cum Medicis, clariſſ. quondam *Lobelio & Baſſeleſio*, Medico *Ultrajecti ad Rhenum* ſagaciter feliciterque praxin exercente, opitulaturis nobiliſſimę cuidam matronæ, convulſionibus graviſſimiſque, aliis ſymptomatibus correptæ, meo quoque examini ſeſe, hac opportunitate, ſubjecit Juvenis *Jacobus* de *Celon*, ętate annorum *XXII.* natione Gelrus, corpore validus, nobiliſſimo D. de *Linden* de *Park* turmæ, in cohorte comitis de *Albemarle* (vocant de *Carabyniers*) magiſtro, tubicen, magnâ laborans dextræ mammillæ intumeſcentiâ, enarrans, ſe ante quatuor, ab eo tempore, annos, venatum egreſſum, fervore nimio in prædam agitatum, ſclopetum, ultra ſolitum menſuram, pulvere nitrato, oneraviſſe ac exploviſſe in objectum animal, ejuſque ex retromotu violentaque concuſſione in mammillam mox, cum livore (echymoſi) & dolore; intumeſcentiam obſervaſſe; ſed verò adhibito ſpiritu vini illas haſce omnes evanuiſſe apparitiones unâ relictâ, verùm vix fabæ magnitudinis, induratâ glandulâ, eamque, poſt aliquot menſes, incepiſſe augeri; ita ut intra ſeſqui annum pugni magnitudinem ſuperaret, ſenſimque tandemque lactitantis mammę formam præ ſe ferret: quoniam autem, nunquam dolore infeſtaretur, & officio ſuo non planè ſeſe experiretur imparem, & inſuper quidam Chirurgi & circulatores aſſeverarent, hunc periculo vacuum tumorem, utpotè ſolummodò flatulentum temporiſque tractu evaneſciturum, id onus clanculum geſtitaviſſe, uſque dum & tubæ inflationem equitationiſque ſuccuſſationiſque actum ſuſtinere non valeret.

Quibus, interea temporis, uſus fuerit remediis, quandoquidem ex iis ſolaminis receperit nihil, vergente continuò in pejus malo, non referam exactè: quid enim juvat inutilia; quinimò nociva retuliſſe? Quod ſi verò cuidam videatur utile, etiam ut ex aliorum erroribus erudiatur, noverit is, huic illi mammillæ fuiſſe impoſita cataplaſmata maturantia, Empl. varia ex Summis & ſimilia, quæ omnia indole morbi cognita; vix & ne vix quidem ab viro Medico-Chirurgo, hujus generis morbis, abſque peccato, applicari poſſe videntur: ſchirrhum etenim verum, ne vel quiſquam, extra miraculum, reſolvit, aut ad maturitatem perduxit: nam etſi in variis multiplicibuſque ſchirrhoſis tumoribus, quod in & circa glandulam glandulaſve infeſtatas, induratas, uſu privatas, liquidum reſolvatur, extat; induratur ipſe tamen ſchirrhus, ipſæ glandulę infeſtatę, induratę uſuque privatę ſubſtantia atque ſic iſtius glandoſi corporis diſpoſitio non reſolvitur, aut in pus convertitur.

Quod tamen viris quibuſdam honorandis quoque Chirurgis imponit phœnomenon eſt, reſolutionis quorundam tumorum initium felix atque ſatus exhibitis medicamentis ſanguinis maſſam & actum emendantibus evaporationis compacti & peccantis liquidi, veritatem rei & effectum verum eludens ſpes.

Aſt verò quod ſolidum fuit ab initio noſtri fieri inque ſoliditatem ulteriorem eſt factum, id in liquidum reſolvi poteſt (actû pręternaturali exceptû) nunquam; contractis quippe, contritis maceratiſque, quocunque modo ſuppoſuerit quiſquam, ſolidis, habebunt, obtinebunt æternum ſuæ fabricæ; vel, ut me, etſi barbarè; ſed tamen intelligibiliùs exprimam, ſui eſſe, eſſentiam, ſive manebunt, indole ſolida.

Omni in anteceſſum hauſta, tum ex ęgro, tum ex iis, qui ei ab medicatione, aut conſuetudine fuiſſent, informatione, ipſe hujus mali examini me applicui, detexique mox, Primò; in mammilla ſchirrhum, adò; axillam, imò utramque, nullâ glaudularum duritie, aut intumeſcentià infeſtatam; hoc autem ſymptoma, vel potiùs hic, ſi mammę ſchirrhoſæ, comes ſit morbus, rarò illius fit abſque recidiva, extirpatio, quacunque inſtituatur methodô.

Sed permitte (*Lector Chirurgophile*) te ad hunc terminum ſiſtam! verum etſi ſit mammę ſchirrhoſæ abſciſſionem & vel minimâ quoque axillæ glandulâ induratâ, non abſque recidivę periculo fieri; dantur tamen caſus atque neceſſitates eum urgentes in modum; ut tentaviſſe eam videatur æquum juſtumque, danturque in quibus, axillâ nullo morbo infeſtatâ ſchirroque, ſecundum artem & probè extirpato tamen ſucceſſu caret operatio: Sic ego *Hagæ Comitum Anno* 1695. ſimili verſabar in dubio moleſtoque negotio; quod tamen non aggrediebar ſolus & ſine multorum artis Chirurgices peritorum prævio et iterato conſilio ac perſuaſione multa; ne autem nobiliſſima ars nomenque meum detrimenti quid exinde pateretur (ſolent enim cum ineptis, invidi et

ſcioli

ſcioli ubi eventus actis reſpondere non videtur, in acta actoremque debacchari vehementer) quod ſequitur, idiomate belgico exaratum et jam nunc in latinum tranſlatum, mihi eſt oblatum ſcriptum, quod velim præſertim legant noſtræ artis tyrones diſcantque hoc modo in dubio negotio cautè mercari turbidoque in mari piſcari prudenter; ne decepti et icti ſerò ſapiant.

NOs infra ſcripti med. doctores & Chirurgi examinato & ſedulò perluſtrato tumore ab nobis omnibus & ſingulis, in mamma Virginis *Jemblein* extante; judicamus & ſtatuimus, eum non poſſe, in ſtatu quo eſt, detineri; multò minus curari, ſine extirpatione totius ſcirrhoſæ mammæ; & quamvis omnes & ſinguli ipſa in extirpationis actu difficultatis multùm vereamur; tamen Deo ejuſque gratiæ, confidentes, rogavimus & perſuadere animumque addere ſumus moliti Prof. *Bidloo*, egregium hoc in nomine Dei, auſpicaretur facinus, quodque conſentiente nobilliſſ. & ampliſſ. Magiſtratu *Hagæ Comitum*, *eſt aggreſſus*.

D. Liebergen. N. Wouvv. Joh. Fred. Helvetius.

Jalon. M. v. Reverhorst.

Chr. Fred. Schuman, *Med. Doct.* C. Drelincurtius.

A. Stukery.

Fred. van Kempe.

Datum Haga-Comitis,
A. 1695. 24. *Maji.*

Abſtuli porrò, præſentibus prædictis Viris, ſolo Cl. dempto *Drelincurtio*, teneræ ſtaturæ virgini huic ſchirrhoſam hanc ſarcinam, quæ, 4tâ horâ, poſt extirpationem, quatuordecim librarum comperiebatur; vixit aliquot annos poſtea doloris expers & vegetè; ſed non ſine ulceris, nunc quaſi conſolidati; nunc verò excoriati & aperti pſeudoque carne luxuriantis, redincremento, fœtore, multaque moleſtia. Priuſquam autem typis exponerem hanc obſervationem, quæ ſequuntur Clariſſ. Viro *M. V. Reverhorſt*, *Haga Comitum*, hoc tempore Anat: & Chirurg: Doct: publico, dedi, videbirque Lector, ex ejus reſponſoriis, ulteriorem præfatæ hiſtoriæ explanationem.

Viro Nobiliſſimo.

M. v. REVERHORST,

Med. & Anatom. Doct. publico.

S.

G. BIDLOO.

IMprimitur exercitationum Anatomico-Chirurgicarum mearum decas ſecunda, in qua, cùm, in tranſitu, verba faciam de virgine *Jemblein*, rogo me certum facias, utrum illo de caſu, cui interfuiſti à principio ad finem, aliquid ſcripto mandaveris? quod ſi ſic, illud mihi tradas conferendum, cum illo, quod egomet, in ejus memoriam, exaravi: devinctum me habueris & paratum, ad ſimilia officia, huic ſi meæ petitioni ſatisfeceris quantocyus. Vale.

Dabam Lugduni in Batavis,
27. *Junii A.* 1707.

Viro Celeberrimo

D. G. BIDLOO

Anatomicorum hujus ævi facilè Principi.

S. P. D.

M. v. REVERHORST.

ADmodum doleo me petitioni veſtræ circa Caſum Virginis *Mariæ Magdeleinæ* de *Jembleim*, non ſatisfacere; utpotè qui olim pauca tantùm de caſu illo notavi, quumque jam duodecim anni ſint elapſi, quantâ curâ quæſiverim, non potui tamen invenire illa, quæ tum temporis notaveram. Illa autem, quæ memoria fert libenter referam: nimitum quod Dominatio Veſtra, quùm primùm Operatio inſtitueretur; abſtulerit cultro tumidam Mammam pendentem libras quatuordecim mercatorias, quum ablata eſſet, quamvis Operatio dexterrimè fuiſſet inſtituta, nullâ ſubſtantiâ peregrinâ remanente, tamen indies iterùm accrevit, præcipuè Menſibus inſtantibus; & quamvis hæc Subſtantia de novo continuò ſuccreſcens, ſecundùm artem idoneis Medicamentis, & reprimeretur, & auferretur, & plusquam ſemel omnis curata videretur; ſemper tamen Vernali tempore tumoribus bulloſis iterùm pullulabat, quibus ruptis de novo, & viribus quaſi collectis augebatur indies. Illa vero firmo animo hoc malum per quinquennium tulit, quo tempore plusquam quadraginta libræ illius ſubſtantiæ luxuriantis ablatæ fuere, donec malum ſenſim magis magiſque augens & ſanguineæ atque Lymphaticæ Maſſæ labem ſuam adſpergens viresque terens, & jam non tantùm ipſas Axillares Glandulas occupans, ſed & verſus ipſum Dorſum latiùs repens, tandem hujus noſtræ patientis vitam cum morte mutavit, finemque doloribus impoſuit. Miratu dignum eſt hancce Virginem toto illo tempore non tantùm exercitia ſua aſſueta & domeſtica ſatis alacrem peregiſſe, ſed etiam quàm vehementer Medicamentis velliçaretur, ferrove tentaretur, poſt deligationem inſtitutam, ſemper æque hilarem fuiſſe; & quum exiret, vel rebus ſacris, vel aliis conſortiis intereſſet, neminem potuiſſe animadvertere hoc ipſius Malum; nec poterat illa aliam hujus mali cauſam & originem excogitare, quàm inopinatum nuntium mortis Mariæ P. M. Magnæ Britanniæ Reginæ, cujus favore, præ cæteris, fidei de causâ ex Gallia profugis fruebatur, menſium ſuppreſſionem intulit, & hinc, ut mihi ſæpius retulit, illæ lachrymæ.

Haga-Comitum
28. *Junii* 1707.

Simile quid, aliam in partem, me & aliis Medico-Chirurgis agentibus & ancipiti ejus molimini annuentibus, tentavit olim *Amſteledami*, quo non præſtantior alter Chirurgus *P. Adrian Verduyn*: experientes enim fœminæ cuidam ſublingualium glandularum fungoſam luxuriem, nullis medica-

mentis; imò & ne inuſtione quidem deprimendam, mamari mortem (implebatur quippe ei totum & undique os; ita ut reſpirare, ſumma ſine difficultate, vel alimenti quicquam deglutire non poſſet) equum juſtumque judicavimus, præſenti & prementi vitæ occurrere diſcrimini: reſectâ ergo ei, de die in diem (creſcente excreſcentię & oris figuram fabricato) pars fuit ſuperficialis atque hoc toties, quoties videbatur neceſſum hocque modo miſera, non curanda integrè; diu ſuſtinuit vitam; vel ſi mavis, dicto ſatisfecit vitæ amori.

Omnibus, in ęgro noſtro, ad requiſitam curationis normam, conſpirantibus circumſtantiis felicemque eventum prænuntiantibus, puta ætate, animi vigore cęteroque corporis habitu, cum regione ac anni tempeſtate perſuaſionis patum opus erat, ut ęger ſeſe mammillę ſubjiceret extirpationi; verebundus tamen rogans; imò & efflagitans, audiremus quendam iſtius civitatis pharmacopœum, aſſeverantem ſe hunc ſcirrhum, cute ſolummodò fiſſa, exemturum curaturumque breviſſimo temporis ſpatio. Huic ejus petitioni ſatisfactum eſt mox; ſed teſtor Medicinæ præſidem verum; unicum! ut ineptè & inſulsè iſte ille nimium audax garrierit, de hoc morbo ejuſque curatione, aliptæ: nam etſi ei ad oculum, ad digitum ab nobis demonſtraretur, papillam mammillęque glandulas intricatiſſimè ex vaſorum multigenorum in-et emiſſione in-et de cute, nexu planè inſolubili conviſſe, perfrictę frontis Homo nihilominus jurejurando malaque verba canora eructando, pretendebat; promittebatque hanc molem, ab cute ſolubilem & ex ea poſſe eximi; verùm nobis annuente noſtrę ſententię, etiam experientiſſ. Chirurgo *Mullero*, futile hoc ejus adſpernantibus aſſertum, periit ab me æger, liceter ipſi me ſequi *Lugdunum in Bat:* meâque uti, cum conſilio, manu & medicatione, cui voto, illud urgentibus prædictis viris medicis, familiâ illuſtriſſ: *Keppelianâ* inque-mora periculo, adſtipulatus, opus cum bono Deo! XIII. menſis Maji, peregi.

Quibus, hoc in caſu ſimilibuſque ſemper, inſtrumentis, ligaturis, faſciis, medicamentis (aliis enim, quam alii utuntur, utor) brevi, qua methodo, mammas extirpandas excipio, noviſſe, videtur intereſſe reipublicæ Chirurgicæ; mea ut poſtea premant ſequanturque, ab ipſis juxta rationem & eorum experientiam probata, vel evitent, eadem conditione, improbata veſtigia, artis noſtræ cultores.

Ægri, vel ægræ, in ſedili altiore locatorum axillę ad mammillam, videlicet, affectam, injicio majuſculam pilam; deinde, in terga contortis brachiis; ut manus manum apprehendat, vel vinciri utraque poſſit, prominente hoc modo pectore, arripio manu meâ unâ, tumorem eique adhibeo alterâ, ligaturam tenuem, vocant fœminæ noſtræ *een Plecht-of Harrznoer* eamque multa circulatione paulatim ſtrictiùs & tandem firmiter contrahendo, efficio, protuberet exſurgatque integer & totus; mox eum, parte ab una, tranſigo uſque dum ad manubrium pervenerit excipioque proximè ad, vel permuſculum pectoralem, furcâ, ſive bidente, (*vide tab.* 18. *litt. A.*) quod ſi verò duriſſimus, parvus curique fuerit annexus inſolubiliter, ſtylô (*vide tab.* 18. *litt. B.*) delineatis, ultroque *eâdem tabulâ, lit. C.* deſignatô, parte incipiens à ſuperiore deprimenſque in actus initio & elevans poſtea bidentis manubrium, abſcindo omne illud, quod peccare videtur: permitto porrò ſanguinis una, aut altera effluat oncia vulnerique injicio, cum multo carpto, in ſubtiliſſimum pulverem redactum, gypſum, cui, in majorum arteriarum truncatione, hepatis vitulini toſti itidemque in pulverem impalpabilem verſi; ad gypſi libram ſemis, uncias duas admiſceo; ſed verò in mammarum extirpatione, nemo oportet ſit ſollicitus de hæmorrhagia ſiſtenda, utpote in quibus exiles ſolummodò abſcinduntur arteriae; venas autem quod attinet, etiam varicum modo turgentes, quis eſt qui periculum vereatur?

Ligaturę deinceps *Thoraci*, vel *Cataphracta*, pu' villis ad claviculas diaphragmatiſque circumferentiam, diſpoſitis, confirmo prędictum apparatum, quem, ſequente die, ſolùto & ſemper liquore requiſito purulentoque conſpectum detego, adhibens latam poſtea faſciam vinculis ornatam: ulcus quod jam tum proſtat recens, in principio digeſtivis & Balſamicis Medicamentis ejuſque margines labiaque *emplaſtro diapomph:* illaque multo carpto, exorno; verùm etſi deliccari hoc debeat ulcus, id tamen, feſtinanter fiat, convenit minimè: cruſtâ quippe obducitur & areſcit, cum ęgrotantis damno, faciliimè; quam curationis accelerationem im modicam, ex *mellis roſacei* adhibitione, poſt ſextum ab extirpatione, diem, non ſine multa moleſtia, correxi vitavique poſtea ſedulò.

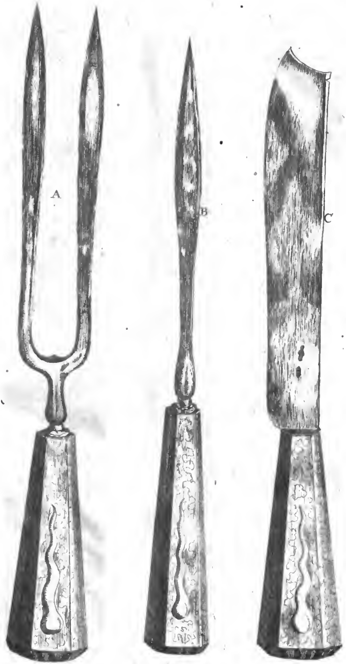
Sic ſoleo (*Lector Chirurge*) eas eoſque tractitare, de quibus nobis ſermo eſt; quòd ſi, dum de memet-ipſo loquor, verba, quę ſatis modeſta ac minimè jactabunda videri poſſent, invenire valerem, enarrarem, jam nunc, multifariam, hoc de morbo, meam experientiam; ſed eam commemorandam trado atque relinquo Medicis & Chirurgis, quorum multi hoc tempore vivunt, qui unius anni, videlicet, 1679. ſpatio, me vigeſies bis hunc actum celebrantem viderunt & non reprehenderunt dicam; an laudaverunt: adjicerem etiamnum hiſce, vel iis, ſuprà inſeruiſſem, rationes. ob quas multorum Clariſſimorum Virorum Medico-chirurgorum inſtrumentis apparatuque non utar eorumque agendi methodum non probem, rejectem; ſed eos, quos propter celebratam amicitiam ſtudiique Chirurgici amorem reſque ſæpius egregiè aliàs præſtitas, veneror, reprehendere (ſalvâ ſemper republicâ Anatomico-chirurgicâ) cùm minus mihi in votis, quàm meliora docere, ſit; ſtatuo, exemplo meo monſtrante viam, eam ingreſſuros omnes artis noſtrę fautores, quos præjudicium, nec invidia occæcavit cum oculis, mentem; ſed rectio, de qua parumper ſum egreſſus, in viam.

Tubicinis noſtri prędicto modo, ablatam mammillam, eodem die, perluſtravi anatomicè; verùm in ea nihil, quod ſchirrhum non ſaperet, repetimus, accepto, quod hic & alibi, glandulæ quædam levi rubedine extra vaſa conſperſę vaſiſque tumentes ſanguiferis, conſpicerentur: ex Chirurgis quiſpiam notabat, liquorem flaveſcentem inſpiſſatumque ex quibuſdam diſſectis manare glandulis; aſt cum frequens illud hoc in morbo ſit, aliquid hac de re ſpecificè monendum, non reor.

Quia autem tota integraque mammilla parſque quædam muſculi pectoralis erat abſciſſa, jucundo oppidò extabat ſpectaculo, obſervare, per muſculos intercoſtales, pulmonis reciprocum motum: noverit interim, Chirurgiæ ſtudioſus, minoris eſſe momenti, quàm quidem prędicatur ac reputatur ſchirrhi, ad muſculum pectoralem, adhæſionem, modò, per eum & coſtas quoque non infeſtaverit, cum ulcere; quinimò & eum etiam caſum non eſſe deſperatum: igne quippe, abraſione & medicamentorum applicatione, hoc poſſe curari malum, plus ſemel ſum expertus; mox, poſt extirpationem ſanguiniſque fluxum reſtrictum, loco affecto inſpergens *ung. fuſc. Felicis VVurſtii*, quod, ut egregium, ad corruptorum oſſium deſiccationem & ab integra ejus parte, ſeparationem, commendare auſim ſedulò.

Muſculum pectoralem ejuſque quod ſpectat læſionem quarumdamque ejus tum tendinearum, tum motricium fibrarum ablationem, nemo erit anatomicorum, qui non ſtatuat ex ingenti horum faſciculorum muſculoſorum ſerie, quaſdam relictis in integrum multis, magna ſine ægrotantis moleſtia & incommodo, poſſe reſecari; imò verò ego

Tab. XV

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ego nunquam dubitavi, dummodò de adhæſione prædicta, dubitarem; hujuſce muſculi partem, unà, cum mammilla, auferre.

Ægro noſtro, quatuor, ab extirpatione dierum ſpatio, optimè ſeſe habente febriculâque ſymptomaticâ ſolummodò correpto, ſupervenit.

10mò; cum nauſea, febris violenta; ulcere attamen exiſtente minimè arido, circa illud, mutatum eſt, reſpectu medicamentorum, nihil; verùm preſcriptus & exhibitus, qui ſequitur pulvis antifebrilis.

℞. Antimon: diaphor: ℈jß. *Sal: card: ben:* ℈j. *Tart: vitriol:* ℈ß.

19nò; Sperato deſtitutus ſucceſſu; ſudoris, nempè, emiſerat nihil; inveniebam ægrum irrequietum, vigiliis agitatum, ſitibundum omnemque faſtidientem victum, deque dolore plus abdominis, quàm ulceris, queritantem, cùm porrò ex emulſione ſolaminis recepiſſet parùm atque is ille, qui, cum eo, noctem tranſegerat planè inſomnem, referret eum, cui belli ſtrepitus clamorque virorum clangorque tubarum, ideę infixi extabant intimiùs, ea nocte ſæpius inter deliria & vociferationes, nunc ore, nunc manu ciere viros in certamen, eſſe viſum, injici ei enema curavi; verùm & illud vix quidquam boni preſtans; etſi alvus ſolveretur, ſequentibus verò diebus.

20mò, & 21mò: maneret adſtricta, continuante febre;

22dò; Mane, ex *infuſ. ſol. ſenn.* &c. purgans hauriendum exhibui, cujus beneficio, ter laxatâ alvo, circa veſperam eccidit in optimæ notę ſudorem, cum anxietatis precordiorum levamine ſummo; ita ut is ille qui viribus fractus, confeſtim quaſi ad multos feſtinare circa meridiem.

23tiò; Sedili impoſitus, confeſtim & totus videretur ſanitati reſtitutus; expetens, videlicet, cibum eoque veſceretur avidè & ne omini huic fauſto, aliquid deeſſe poſſet videri, circa veſperam alvum deponeret iterum.

24tò; Ulcus, pure madens laudabili hominemque doloris expertem, nulla febre agitatum; quinimò jocabundum viſitavi: enarrati autem ſymptomatis cauſa cùm me lateret, eam poſtea, ex ęgri hoſpite, carnium ſuinarum venditore & lanione, intellexi: ęgrum, nempè lardi recentis concoctique vim devoraviſſe clanculum. Severa itaque multato reprehenſione ęgro, curavi ne illud incontinentię perpetrare, imprudens valeret impoſterum; monendum autem circa vivendi rationem, ſive diætam, hoc in morbo, parvo atque malactico vivat ęger victu bibatque dulcem cereviſiam, aut aliud genus lenientis decocti largiter.

Ab hoc temporis termino tota curatio proſperè ceſſit fuitque abſoluta; ita ut æger, intra quatuor ſeptimas, domo exierit atque brevi poſtmodum integerrimè reſtitutus deſideratę ſanitati, *Sylvam ducis* abierit hocque tempore 1707. cohorti *Albemarleana* Tubicem inſerviat.

Prima cancri mammillarum origo.

Quàm feliciter carcinoma geminum cordatiſſimæ fęminarum Chiſiæ ſuperiori hyeme ſublatum ſit, alterum ſectione, pharmacis alterum, luculento tuo, Vir celebratiſſime, D. D. Thoma Bartholine, calamo expediundum delego, quod D. Simoni Pauli, Moinichenio, Foſſio, Medicis experientiſſimis, mihique adeo junctus rei feliciter gerendæ conſilia ſociaveris; unum ego tantùm attingam, quod in accuratiore radicis ſecti jam carcinomatis contemplatione mihi obſervatum. Advivum graſſatus erat ferro chirurgus dexter Hacquardus, partemque muſculi pectoralis malo viciniſſimam, ne ex reliquiis metuenda eſſet recidiva, una abſtulerat. Hic qua extima muſculi ſuperficies proxime tangit glandulosam illam mammarum ſubſtantiam, nodus in conſpectum venit, avellanam magnitudine æquans, ſanguine duriori, coloris ſaturi, & ad nigrum inclinantis diſtentus, unde obſcuri quidam meatus in reliquum mammę corpus hinc inde proſerpentes magnam ejus partem infecerant, & in ſubſtantiam albam, duram, firmam, & quaſi cartilagineam, pinguiuſculam tamen converterant, ſinubus hinc inde variis quaquaverſum diſcurrentibus, & ſero, ſed pauco refertis; nullo adeo minutarum glandularum (ex quibus ſana conſtat) veſtigio, ita corruptus humor omnem partis affectæ habitum confuderat, & ex infinitis glandulis unum quoddam calloſum magma effecerat. Similia fere inſecta ſub idem tempus mammilla Funcciæ obſervata, niſi quod in hac malum provectiùs, & mæandri ſero fœtidiſſimo diſtenti patentiores. Sed quod ad primam mali ſpectat originem, utraque εὔσαρκος & bene habita, utraque quinquageſimum ætatis annum nuper egreſſa, utraque, quo tempore menſtrua ſolenni naturæ conſuetudine deſinunt, venę ſectionem neglexerat. Hinc ſanguis in corpore abundantior, cùm ſuetum per infernas vias procurſum non inveniret, levi triſtitia, levi iracundia excitatus ad vicina cordis erupit, inque confinio pectoralis muſculi, cedente facilè molli glandularum mamillarium ſubſtantia, ſeſe liberiùs extra arteriam effudit; jamque motu & carens paulatim cœpit aceſcere.

Ut capiunt vitium, ni moveantur, aquæ,

quotidie corruptior redditus, noviſſimè in proximas ſubjectæ mammæ glandulas fœdum halitum derivare, unde ſerpſit pedetentim in vicina malum, & invaluit. Ut proinde non malè ſibi conſulant & id ætatis plethoricæ, & paulo juniores, ſi miſſione ſanguinis, & pacatis animi pertubationibus ferocem adeo hoſtem declinent. Vidit & hic imminuendum quoquo modo ſanguinem divinus Hippoc. unde l. 2. de Morb. Mulier. μελλόντων δὲ, inquit, καρκίνων ἐσεσθαι ἐν λύθη τὸ ἐπιμήνιον ὑγιὴς γίνεται. Quanquam autem frequenter inteſtinis his cauſis primordia ſua debeat infamis cancer, naſcitur tamen etiam non tarò ab externis, ſed ubique, non niſi ſanguine priùs extra vaſa ſua violenter protruſo, &, ubi heret, aceſcente. Vidi Pariſiis, quę ex alliſa de improviſo poſti feneſtræ mamilla, & imperitiùs tractata, malum contraheret. Ea erat generoſi animi fœmina Moiſettia vixdum quadragenaria, quam ex cauſa tam levi, & initio ferè ſpreta corripuit ſenſim infauſta lues, & depaſta penitus ad ſternum mamilla ſiniſtra; per canalem patulum in dextram ſe effuderat, illamque jam ſemilacera ad axillam uſque dextram perreptaverat; fœda aſpectu, livida labris, ichore putida, jamque quadriennium integrum duraverat, inter hæc mala peritiſſimi cujuſque opem fruſtra implorans, cùm accerſitus in urbem, clarus jam ante cancri domitor, Petrus Alliot, vir rerum Medicarum & Chimicarum ſcientiſſimus, manum ulceri admovit, & nobiliſſimam fœminam extrema jam omnia metuentem feliciter allevuit. Enim verò inſperſit quotidie fœdo ulceri albicantem quendam pulviſculum, unde poſt horulæ ſpatium (viſa mihi loquor) levis coorta febricula; quę tamen mox ceſſavit, & quietem ægrę indulſit. Ita continua pulveris hujus inſperſione ſeſquimenſe effecit, ut vulneris labra ex livido in rubicundulum terminarentur colorem, & ichor ſeroſus paulatim in coctum laudabiliter pus verteretur. Quo facto vulgaribus ſarcoticis miniſtrante chirurgo plagam conſolidavit. An tamen durabilis hęc cura fuerit, quod ſperabo ex Pariſinis Medicis nondum licuit reſcire. Interea cùm preparationem illius pulveris celaverit Alliottus lucro intenſior, non deſtitit tamen ingeminare, malum illud carcinomatis ex

acido

acido peculiariter corrupto pronaſci, ideoque lixivio peculiariter temperato ſanari; de quo ut diſertiùs ſeſe expediret, ſententiam ſuam ſcripto ſed minuto vulgavit: quod ut paucorum manibus tritum non gravabor hic annectere.

Nuntius. Profligati ſine ferro & igne Carcinomatis, miſſus, ducibus itineris Hippocrate & Galeno, ad Chirurgiæ ſtudioſos. A Petro Alliot, Barroducæo, Ducis à Lotharingia Conſil. & Med. ordinario Pariſiis 1665.

An φαινόμενα carcinomata ἀγωνιστικῶς curari poſſint arcano alkali ἡγεμονικῷ remedio?

I. Spiritus in nobis ſeu influus, ſeu inſitus, ſalſus eſt, de alkalium proſapia; balſamus item; quia partem, cujus eſt ſpiritus, coſtodit, ac præſervat: hujus autem vel alteratio plus minus intenſa, vel ſeu diſſipatio, ſeu exſtinctio ſeu ſuffocatio, tandem viam pandit putredini, cujus individuus & inſeparabilis comes eſt acor, ſpiritui illi balſamico prorſus hoſtilis: ut verò nullum ulcus ſeu purulentum ſit, ſeu ſanioſum & ichoroſum, datur abſque putredine, ſic planè nullum ulcus abſque acore, qui quidem pro diverſo ulcere multiplex eſt, alius leproſi narcoticus, alius gangrænoſi necroticus, alius ſcabiei pruriginoſus, alius carcinomatis διαβρωτικός, alius luis Veneræ, anthracis, eryſipelatis, lichenis, herpetis, morbillorum atque id genus, inſtarque fermenti partem affectam, ejuſque alimentum multifariam labefactat ac corrumpit.

II. At enim verò ſal alkali, ſeu lixivioſum (aut quocunque tandem alio nomine ſal omnis acoris expers appellare licet) ſeu naturale ſit, quale eſt in animalibus fel, ſeu artificiale, quale eſt ſal tartari & ejus liquor per deliquium; ſeu volatile, quale eſt in lapillis aſtacorum; ſeu fixum, qualia ſunt omnia ſalia elixiviata, ſeu ſaporis ſalſi, qualis eſt ſpiritus incoërcibilis nitri magnarum in Medicina virium, ſeu amari, quale eſt in antiſcorbuticis, aro, ſerpentaria, hoc inquam, ſalis genus cuilibet acido eſt verè ἐναντίον alterumque ab altero contemperatur, fitque neutrum ex utroque, teſte paſſim experientiâ, non juvat propterea quodlibet ulcus ab alkali qualicumque curare, imprimis carcinoma, cujus acidum & volatile fermentum inſtar aquæ chryſulcæ corroſivum, ut ſpernit mitiora quæque alkalia, ita tantum abeſt, ut à valdioribus, ſi liquabilia ſint, (qualia ſunt pyrotica) miteſcat, contrà propter ſubitam fermentationem, & partis vicinæ colliquationem; plurimum ab iis exacerbetur febris aliaque ſuperveniant ſymptomata: igitur ſic præparentur, neceſſe eſt, & ut fixa ſint, & in aqua inſolubilia, quod certe remedii genus eſt ἀνέκδοτον, nec dum hactenus à quoquam deſcriptum, benè autem, atque exacte paratum ſi parti ulcere cancroſo obſeſſæ imponatur, ſenſim, ac ſine doloris ἀξιολόγου ſenſu, tutò, citòque acorem καρκινώδη necat, (quod ferro & igne non obtinebis) idque quodcarcinomate deturpatum fuit, deſiccat in eſcharam intactâ parte ſana, & fermenti acidi experte; ipſa verò eſchara vel à natura, vel ab arte ſeparata, ulcus antè ichoroſum ſit purulentum, quod tum mundificatum cicatrice claudendum.

III. Etſi verò Medici omnes poſt Hipp. & Gal. omnium carcinomatum, tam quæ φαινόμενα in corporis habitu tangi poſſunt, & μετὰ τῶν ῥιζῶν ὥσπερ ... ῥίζαν ... ἀποβάλλεται, quam quæ μὴ φαινόμενα ἐν βάθει τοῦ σώματος ... delitefcunt, quæque propriè κρυπτὰ dicantur Hipp. cum vel ſine ulcere facta per ἐπιγένεσιν vel tantùm vitio partis oborta, continentem cauſam ſtatuant μελαγχολικὸν ... humorem nempe ſeu ex bile flava adusta, ſeu ex ſucco melancholico retorrido genitum, in eoque agnoſcant τὸ ὀξῶδες acidum, non qualecumque, ſed τὸ δριμὺ acre, τὸ διαβρωτικὸν corroſivum, καὶ τὸ δακνῶδες mordax inſtar aceti acerrimi, quodque ζυμοῖ τὴν γῆν, terram fermentat, poſſitque ejuſmodi acidum ut aliud quodcunque longe potentius à contrario alkali contemperati, & ſub jugum trahi, non tamen indifferenter omni carcinomati ſal alkali etiam exactiſſime, & ut ſuprà inſinuatum eſt, paratum opponi debere cenſendum eſt, ſed illi tantùm, in cujus radice, ut ita dicam omnes & ſingulas penetrare poteſt, ne minima illius fermenti maligni particula ſuperſtite, malum tandem de integro repullulet, ut liceat concludere:

Ergo φαινόμενα carcinomata ἀγωνιστικῶς curari poſſunt arcano alkali ἡγεμονικῷ remedio.

Hæc experientiſſimus Alliot. Idem à me interrogatus de prima mali hujus radice, ſtatuit eam ex arteriis exudare, & paulatim in corpus degenerare maligne fermenteſcens. Adjecit ſe aliquando radicem poſt ſectionem chirurgicam, inveniſſe, nervi craſſioris fruſtillo ſimilem, ſed altera extremitate concavam ad inſtar cupulæ glandis. Et credibile ſanè eſt alia atque alia facie ſubinde apparere, ſecundùm coctionis diverſitatem.

D. Olai Borrichii.

MANUUM OPERA.
quatenus ad Chirurgiam pertinent.
Vid. ſub titulô
CHIRURGUS.

MARISCÆ vulgò CRISTÆ

QUod ad Criſtas pertinet, quæ, ubi magnæ ſunt, Chirurgiâ curantur, forfice ſtatim præciduntur, tum verò uruntur, ſunt qui etiam filó ſericô alligant & ita ſubinde adſtringunt, donec mortuæ cadant. Sunt etiam, qui ferrô candente urunt, & abſumunt. Sunt tandem qui ferrô incidente, ſimulque candente tollant, ut ſanguinis profuſionem vitent. Qui verò Chirurgiam reſpuunt, cauterio medicamento coguntur eas auferre. *Hieronymus Fabricius ab Aquapendente.*

MAXILLARUM MOBI L.

DE iis nihil habemus quô ſpeciale caput conficiamus. Nam præter ea quæ ubi de Dentibus, de Fracturis, de Luxationibus, ac de Oſſibus afferuntur; quibus plura maxillas ſpectantia comprehedutur, vix aliquid ſupereſt quô illæ affici dici poſſint. Habemus revera Parodontidem, partis hujus eſſentialem morbum: verùm de eâ ſub propriô nomine ſuô locô agemus.

MEATUS URINARII OBSTRUCTIO
Vid. ſub titulô
CARUNCULA,
MELICERIS.
Vid. ſub titulô
ATHEROMA.
MENINGS DURA.
Vid.
DURA MATER.
MENTAGRA.
Vid.
IMPETIGO, de cujus eſt familiâ.

MESENTERII MORBI

MEſenterii corpus membranaceum, glanduloſis partibus majoribus ac minoribus chylô ac lymphæ tranſcolan-

Digitized by Google

colandis, vaſiſque variis iiſdem ut & aliis ſuccis convehendis, inſervientibus conſitum; inflammationibus indeque enaſcentibus abſceſſibus, imò obſtructionibus non paucis ac congeſtionibus multigenis, obnoxium reperitur. Ex quibus morbis jam alibi aliquot explicamus, alios inpręſentiarum per *Curationes*, *Conſultationes*, & *Obſervationes* pertractaturi ſumus.

Curationes.

Obſtructiones & Tumores Meſenterii.

Perperam verò plerique agunt, qui à contrectatione Abdominis de obſtructione Meſenterii temerè judicium ferre audent, pręſertim autem decepti à muſculis utrinque per ventrem in longum extenſis: equidem tactu nequit certè decerni tumefactum, vel obſtructum eſſe Meſenterium, quod profundè admodum ſub muſculis, peritonęo, omento, inteſtiniſque reconditur. Vix autem tactu percipi poteſt lien, aut hepar, cùm inſigniter intumuerint.

Meſenterii, ejuſque vaſorum, & glandularum obſtructiones, ac tumores, attenuantibus, diſſolventibus, atque humores indè deducentibus Medentes tollere adnituntur. Purgantia rarò proficere adnotat Hartmannus, conſentitque Mercatus, & Schenkius; quin & iſti multò graviùs à catharticis ęgrotos affici atteſtantur. Medelam propterea petit idem Hartmannus à reſolventibus, & emollientibus; reſolventia autem mitiora probat ex tartaro vitriolato, vino, in quo chalybs infuſus ſit, pulvere cachectico, & acidulis tùm naturalibus, tùm artificialibus; emollientia verò extrinſecus adhibenda, atque in primis emplaſtrum de cicuta. At comparente per alvum pure, enematibus inſiſtit, quibus alvus ab inquinamentis mitiſſimè repurgetur.

Sennertus etiam à potentioribus purgantibus abſtinet, & ſolùm utendum monet lenioribus, quę venarum orificia detergant, & humores blandè educant, quales ſunt pilulæ Tartarę, & Aloëticæ.

Verùm non tardò, tutò, feliciterque curantur obſtructiones ſola victûs ratione convenienter inſtituta, cavendo acida, glutinoſa, cruda, potationes immoderatas aquarum præſertim gelidarum, otium. Juvat motus horis matutinis, vel longè admodum à paſtu: aromata cum cibis: vinum abſynthites, vel ex chalybe per ignem pulverato medicatum: ſal abſynthii: pulvis ſtomachicus, & cachecticus Quercętani, admoto intereà cerato ex ammoniaco, tacamahaca compoſito, aliove.

Neque verò ſemper expedit indiſcriminatim uſu chalybis; ejuſque ſalis, vaſa viſcerum obſtructa reſerare; ſi potiſſimùm ad glandulas pertineat, vel ad partes multùm à ventriculo diſſitas; tùm quia longiorem moram in ventriculo ſal chalybis patitur; diſſolutumque ſtatim In alvum dejicitur ab acido præcipitatus; tum quia glandulę id maximè expetunt, ut aromatis roborentur, undè impactos ſuccos attenuent, diluantque, haudquaquam verò vehementer proritatę exſolventur, flacceſcant. Quare juvabit potiùs aromata exhibere, vel eſſentiæ mart. ejuſdemque vitrioli dextro uſu ejuſmodi obſtructiones curare.

In hanc rem maximè à nonnullis commendatur terebinthina Cypria ad ℥. ß. quater lota aquâ abſinthii, & rutæ, deindè adjiciunt pulverem cinnamomi & nucis myriſticæ ad pondus unius drachmę. Effertur aliis hoc electuarium, quod habet: chalybis limati, & ſuper lapidem porphyritem tenuiter cum aceto contriti, mox ad ſolem aut ignem ſiccati, & ſepties pari modo pulverati ſelibram. cinnamomi, & nucis odoratæ ſingul. ℥. iii. rhabarbari electi ℥. ii. ſpecier. aromat. roſ. ℥vj. Hæc melle optimo, & ſaccharo albiſſimo, excepta rediguntur ad lentum ignem in form. Elect. & ſingulo mane ad pondus ſemiuncię exhib. pręſcripta convenienti corporis exercitatione.

Quæ denique cachexiæ, & Aſciti curandę, aliiſque ęgritudinibus ab obſtructione pendentibus uſui eſſe poſſunt, alibi trademus.

Obſtructionem Meſenterii, ejuſque vaſorum, & glandularum non rarò Inflammatio ſequitur aliuſve Tumor, & Abſceſſus, potiſſimùm cùm ſanguinis curſus impeditur, retardaturque, ut præſertim in illius glandulis reſtagnet. Cùmque in his exiguus ſenſus habeatur, eò quandoque tumor devenit, ut in ingentem molem attollatur, ac diutiſſimè perſiſtat pondus, & dolorem inteſtinis inferens, quandoque etiam lumbis, quouſque tandem membranas adjunctas pertingens, vel etiam proceſſus nervorum, & Peritonæi comprimens, dolorem inducat intolerabilem.

Nedum autem in uno ſolùm loco contingit Meſenterium inflammari, ac tumere, ſed in cunctis ferè illius glandulis, ubi nimirum facilè humores impingunt, & adhæreſcunt: quamobrem totum tuberculis refertum aliquando Anatomici detexerunt, imò & ſcirrho, gangrænaque affectum, pure repletum, atque lymphâ plurimâ perfuſum. Hinc dolores profundiùs ventrem excruciant, inquietudines, nauſeæ, vomitus, alvi durities, chyli dejectiones, febres, tabes, aliaque graviſſima ſymptomata, etiam cerebro infenſa, plerumque obſervantur, quæ falsò inteſtinis, Jecori, Lieni, Renibus, aliiſque à nonnullis adſcribuntur.

Pari modo Pancreas affici multoties compertum: nam & obſtrui, & inflammari, & obdureſcere, & abſceſſus pati obſervatum eſt.

Horum viſcerum affectiones propriis ſignis internoſcere difficillimum. Suſpicari autem aliquando licebit de inflammatione, aut abſceſſu in Meſenterio, & Pancreate, poſtquam ad maturitatem pervenerint, & purulentæ egeſtiones comparere cœperint, neque jecore, neque liene in tumorem elato. Affecti autem Pancreatis longe difficilior conjectura erit, etiam ſi à poſitu ſubter ventriculum, quis non ſe fallere arbitretur, cùm à diaphragmate id ipſum prodire poſſit, itemque à muſculis lumborum, & ſpinæ adjacentibus.

Sicut autem iſta cognitu perardua ſunt, ita & curatu difficillima: nam etiamſi maturuerint, non tamen facilè aut per alvum, aut per vias urinę ibidem congeſta repurgantur, quamobrem retentum pus vel corruptionem afferret, vel ſi aliò deferatur, novum, & quidem graviorem morbum pariet, colicam affectionem, paralyſim, Iſchiadem, Dyſenteriam. Quin poſtquam Abſceſſus fuerit emundatus, etiam inductum ulcus vitæ periculum minatur, cùm nequeat convenienter abſtergi, & conſolidari, licet opportuna remedia adhibeantur. Veruntamen Naturę Opera in hoc plurimum valet illamque proinde Medicus promovere debet, exhibendo primùm, quę inflammationem, ſi fortaſsè pręnoſcatur, impediant, & ſanguinem remorari non ſinant, qualia ſunt pluries memorata diaphoretica: mox quæ maturitati illam ſubjiciant, & dirumpant, ſi jam facta ſit. Pręcellunt ſanguis hirci, ſperma Ceti, mumia, coagulum leporis, aut hædi, extractum hyperici, & baccarum juniperi; omnis generis Bezoardica, ſtibium diaphoreticum, ſal volatile C. C. viperatum, & ſuccini, ſpiritus ſalis ammoniaci dulcis redditus, elixir proprietatis, tinctura mart. & Antim. Potiones vulnerariæ optimę quoque ſunt, præcipuè dirupto jam apoſtemate. Terebinthina pariter fructuoſa eſt, ut & balſamum Peruvianum, Tolutanum, & ligni guajaci. Quod ſi neceſſe ſit inchoatum Naturæ motum per vias urinæ promovere, conducent diuretica, aquæ thermales, oculi cancr. ſal cardui benedicti, & centaurii minoris, verum ſalis balſamum colore aureum, ſapore dulce, & contactu linguæ volatile; pulvis, & eſſentia macis, extractum

glycyr-

glycyrrhizę, trochiſci Gordonii, Si demùm remaneat ulcus, ſuffitus ex cinnabari cum balſamis miram opem afferre conſueverunt, atque horum uſu quoſdam brevi ſaluti reſtitutos vidi: etenim ab inducto ſenſim ptialiſmo è ductibus ſalivariis educitur humor ille, qui in Pancreate, & Meſenterio reſtagnat, ob communionem glandularum inter ſeſe, & præcipuè illarum, quæ in Meſenterio ſunt, cum colli glandulis. Neque verendum de interno Argenti vivi uſu, modò ritè præparatus ſit, & diaphoreticus evaſerit. *Lucas Tozzi. Medicin. Practic. Parte ii.*

Abſceſſus Meſenterii.

Signa ſunt, ſi tumor cum inflammatione præceſſerit, doloris in præſens mitigatio, materiæ purulentæ excretio: & febris hectica.

Indicationes ſunt ulceris deterſio, & conſolidatio; doloris mitigatio, & febris hecticæ extinctio.

Conveniunt hîc clyſteres lenientes & detergentes. *viz.*

℞. Tapſ. barbat. plantag. totius an. m. i. ſcabioſ. veronic. mar. an. m. ß. hordei integr. furfur. macr. roſar. rub. flor. hyperici, trifol. odor. an. p. ß. coque in aq. font. q. ſ. Colaturę ℔ i. adde ſyr. roſar. ſicc. ℥iß. mell. caprifol. ℥ß. terebinth. Venet. ovi vitello ſolut. ʒii. vin. Canarin. aut de malaga ℥iii. Mſ. f. Clyſter & repetatur quoties opus fuerit.

Huic addi poſſunt rad. ariſtoloch. caryophyllatę, bacc. junip. &c. N. B. Clyſteres primò debent eſſe detergentes, poſtea conſolidantes & aſtringentes.

℞. Aq. decoctionis pomorum (Reginę dictorum) & hord. (addit. ſantal. alb. & rub. an. ʒiß.) ℔iß. ſyr. rub. Idęi. ℥iii. corall. ℥i. ſp. vitrioli q. ſ. ad gratam aciditatem. Mſ. f. Julapium pro iiii. doſ. bis in die ſumendis longè à paſtibus.

℞. Diacod. ʒiii. ſyr. rub. Idæi, corall. an. ʒiß. Mſ. & ſumatur hor. ſomni in hauſtu alæ maciatæ.

℞. Terebinth. Venet. aq. pariet. lot. ʒi. ocul. cancr. præp. ℈i. pulv. virg. aureæ gr. x. rhei. gr. v. gumm. Arab. gr. vi. MS. & cum pulv. glycyrrhiz. gr. iv. f. Bolus mane ſumendus, ſuperbibendo hauſtum juſculi ealentis ſeq.

℞, Rad. alth ʒiii. petroſelin. fœnic. cichor. taraxac. an. ℥ß. raſur. corn. cerv. dentis equi marin. an. ʒiiß. cappar. à ſale mundat. uvar. Corinth. an. cochl. i. jujubar. paſſul. exacinat. an. ʒii. includantur ventre junioris galli, qui conſutus elixetur cum fruſto carnis vitulin. addendo ſub finem decoctionis fol. endiv. hepatic. agrimon. borag. adianth. polytric. ling. cervin. an. m. ß. flor. calend. p. ii. F. colatura ad ℥xxx. pro tribus juſculis mane ſumendis cum Pulvere ſequenti.

℞. Crem. tart. ℈ii. lap. prunel. ℈i. cryſtal. ſyderei gr. iv. ſacch. cryſtall. ad pondus omnium. Mſ. pro una doſi in ſingulis juſculis diſſolvendo.

℞. Raſur. ligṅ. ſanct. inter. nigr. ℥i. abiet. rec. reſinoſ. ℥ii. raſur. lign. junip. ʒx. ſantal. citrin. ʒiii. rad. filic. fœmin. caryophyllat. rub. tinctor. an. ℥iß. fol. ſcabioſ. agrimon. hyperic. totius, virg. aur. ſicc. an. ʒvi. flor. ſambuc. betonic. an. p. ii ſem. alkekeng. mil. ſol. an. ℥ß. nuc. muſchat. ʒii. Incidantur minutim, & divid. in plures partes ponderis ℥ii. f. totidem ſacculi ex linteo raro oblongi, qui indantur ſingulis lagenis lapideis duarum quartarum capacibus, cereviſiâ Semilupulatâ repletis: obturentur, optimè reponantur in cella pro potu ordinario, cum quo incipiat poſt duos dies.

Ingredientia poſſunt coqui in cereviſiæ ſemilupulatæ gallon. vi. ad duorum conſumptionem; poſtea addendo gallon. iv. ejuſdem cereviſ. infunde per noctem, mane cola per ſetaceum & doliolo inde, addendo fermenti alę rec. ℔i. & ſinatur fermentari antequam lagenis indatur. Singulis lagenis addi poſſunt ℥ß. mellis ſequentis.

℞. Plantag. totius m. ii. bugul. bellid. ſcabioſ. agrimon. an. m. i. ſummit. caprifol. m. ß. Coq. in aq. hord. q. ſ. colaturæ clarificat. adde mell. opt. ℔iii. coq. & deſpuma, clarificando donec iterum ad mellis conſiſtentiam reducatur.

Horâ ſomni Bolus ſequens exhiberi poteſt.

℞. Conſ. roſ. rub. cum. ſp. vitrioli acidulat. ʒß. confect. Alkerm. ℈ß. magiſt. perlar. lap. bezoar. orient. an. gr. vi. Mſ. f. Bolus. Si dolores urgeant, addatur aliquid laudani.

Purgetur aliquoties Potione ſequenti.

℞. Raſur. lign. ſanct. nig. ʒi. veronic. mar. ſcabioſ. an. p. i. flor. cord. p. ii. trag. commun. ℈iv. crem. tart. ʒi. fol. ſen. mund. vin. alb. irrorat. ʒiii. Coq. & ſeorſim infund. rhabarb. ʒiß. in aq. card. bened. ſucc. limon. acidulat. addit. ſantal. citrin. ʒß. reducantur ad doſin debitam, addendo ſyr. noſtr. cathol. ℥i. Mſ. f. Potio manè ſumenda.

℞ Tereb. Cypr. & Venet. vin. alb. coctura indurat. an. ℥i. ocul. cancr. præp. ℥ß. gumm. guajac. junip. an. ʒiii. oliban. myrrh. maſtich. an. ℥ß. croc. ʒi. camph. gr. xxx. pulv. glycyrrhiz. ʒii. balſam. Peruv. nig. q. ſ. f. Maſſa pilularis, & ex ʒi. pil. vi. Sumat. iv. mane & veſperi ſuperbibendo ℥iv. Apozematis ſequentis.

℞. Raſur. lign. ſanct. nig. ℥ii. cancror. fluviat. clibano exiccat. & pulv. ℥iii. fol. ſcabioſ. m. i. agrimon. beton. veron. utriuſque, virg. aur. pyrol. bet. rub. perſicar. maculat. caprifol. an. m. ß. roſ. rub. p. iß. flor. ſambuc. p. iii. paſſul. integr. ℥iii. Coq. in aq. font. q. ſ. depurando donec liquoris limpidi reſtant ℥xlii. inter depurandum addendo mell. alb. deſpumat. ℥iii. Mſ. f. Apozema pro vi. doſ. bis in die ſumendis.

Si dolores ventris urgeant, f. Fotus ſequens.

℞. Rad. alth. cort. med. fraxin. ulm. an. ℥iv. rad. ariſtol. utriuſque bryon. irid. noſtrat. an. ℥ii. polypod. ℥iii. lign. Rhod. ℥iiß. fol. chamęd. chamęm. totius, ſcabioſ. totius, ſambuc. hyperic. centaur. min. eupator. Meſ. & Avicen. an. m. ii. flor. ſambuc. keyr. melilot. an. p. iv. ſem. anis. fœnic. an. ℥i. lin. fœnugręc. an. ℥iß. Coq. in aq. font. partibus tribus & unâ vin. alb. generoſ. ſub finem addendo acet. ſcillit. ℔ß. f. Fotus ventris regioni adhibendus cum ſpongiis eodem intinctis.

Poſt Fotum uſurpetur Linimentum ſequens.

℞. Rad. bryon. utriuſque alth. an. ℥vi. fol. ſambuc. chamæm. agerat. eupator. Avicen. chamæd. hyperic. abſynth. rut. an. m. i. ſcabioſ. tot. m. iv. flor. geniſt. centaur. min. an. p. iv. ſem. lin. ℥i. viticis, ling. avis an. ℥ß. axung. ſuill. rec. ℔ii. vino alb. generoſ. ℔ii. acet. vin. alb. ℔ß. bulliant. ad liquorum conſumptionem & herbarum putrilaginem. Exprime & ex parte puriore f. Linimentum.

Statim poſt fotum detur juſculum ſuprà deſcriptum, dilato ad tres horas prandio.

Parti dolenti applicari item poteſt Emplaſtrum de Cicuta cum Ammoniaco. *Theod. de Mayerne Prax. Medica. lib. 3.*

In Obſtructiones Meſenterii. ℞. Pulp. prun. ℥ß. extract. ſenn. ℈i. tartar. chalybeat. gr. xv. olei myrrh. gtt. v. M. f. Bolus.

Vel ℞. Pulp. tamarindor. & prunor. an. ℥ß. extr. rhabarb. ℈i. ſal. eſſent. tartar. gr. x. ol. ſtill. aniſi gtt. iii. M. F. bolus.

In India. ℞. Pulp. caſſ. & prunor. an. ℥ß. extr. ſenn. & rhabarb. an. ℈i. ſal. cinnam. vitriol. gr. x. ol. ſeu ſal. volat. oleoſ. radic. cinnam. ſylveſtr. gr. iii. M. F. Bolus.

Elixyria. ℞. Elix. propr. ʒi. tinct. tart. eſſent. abſinth. an. ʒß. M. doſ. ℈i. mane & veſperi.

Vel. ℞. Elix. propriet. ʒi. ſp. tart. ſulphur. eſſent. centaur. min. an. ʒß. M. doſ. à gtt. xv. ad xx.

Sen. ℞. Elix. Helmont. ſp. tart. an. ʒß. M. Doſ. gt. xv.

Pulve-

Pulveres ℞. Sal. eſſent. tart. ℈i. tart. chalyb. ʒß. M. pro unâ doſi.

In India. ℞. Sal. cinnam. vitriol. ſal. volat. oleos. cinnam. ſylveſtr. ℈. p. ol. ſtill. myrrh. gtt. v. M. f. pulvis pro tribus doſib.

Condita ℞. Conſerv. fumar. ℥ii. extr. card. bened. centaur. min. & abſinth. an ʒi. ſal. eſſent. tart. chalyb. an. ʒß. elix. balſam. ℈iß. ol. ſtill. myrrh, ℈i. M. f. conditum. Doſ. à ʒl. ad ʒii. mane.

In India ℞. Conſerv. abſynth. pontic. & roſar. an. ℥i. ſal. volat. oleos. cinnam ſylveſtr. ℈i. ol. ſtill. myrrh. ʒß. M. f. conditum Doſ. a. ʒi. ad ʒii. *Hermann. Nicolaus brimm. Compendii Medico-Chimici lib. 3.*

Conſultationes.

Pro Reverenda Monialii Ferrarienſi ſcyrrho Meſerei correpta.

Corpora quę ſecundùm propriam, & naturalem temperiem ad frigidum, ac humidum inclinant, & quę diu à morbis, & his ipſis graviſſimis conflictata fuere, tandem, naturâ à vi morborum illorum veluti victâ ac ſuperatâ, magis, ac magis morbida fiunt, morboſque frigidos incurrunt; Quod Reverendę Veſtali, de cujus adverſa valetudine litterę mihi datæ ſunt, contigiſſe obſervo, cùm enim in litteris illis exactè demonſtratum ſit temperamentum illud cum habitu mediocri; & colore albido eam nactam, atque poſtea diverſis malis immaniter vexatam fuiſſe, non eſt mirum ſi hoc tempore in tumorem frigidum ſcyrrhoſum ſecundùm partem abdominis inferiorem inciderit; cujus ut exactè inſtituatur curatio, vel ſaltem pręſervatio, videndum quęnam ſedes affecta, cujus censûs ſcyrrhus, & quænam generatio, ac modus generationis illius ſit.

Quòd ad ſedem affectam attinet, certè apud me inſignis difficultas ob varietatem partium, quæ in inferiori abdomine exiſtunt, primùm enim cutis membrana carnoſa, ac muſculi. Secundò pars inferior omenti, inteſtina & meſereum. Tertiò veſica, uterus, vaſa horum deferentia in illo adſunt, quænam harum, & an plures afficiantur decernere veluti (ob ægrę abſentiam) divinando oportet, quia igitur non audio, tumorem in ſuperficie obſervari, facilè adducor ut credam in partibus illis extimis, primo loco enarratis neque tumorem exiſtere, quod etiam & tumoris mobilitas confirmat; pręterea, quoniam tumor, de quo tractatur, inſignis admodum, & durus vehementer proponitur, cujus naturę tumor in corpore rariori & tenuiori, ut eſt omentum nullo modo excitari poteſt, ideo omentum ipſum ſecludo, & eo magis quoniam ſi in parte hac eſſet tumor, pręter id quod egregia Monialis detractione viſcerum ad inferiora conquereretur; jugiter ſenſum inſignis ponderis ad pubis regionem haberet, inteſtiniſque primùm, deinde veſicâ compreſſis, actio mingendi aliquo modo vitiaretur; Verùm nec in inteſtinis eſſe malum hoc ex eo convincitur quod actio inteſtinorum naturalis minimè læſa deprehenditur, ob quod argumentum nec veſicam lęſam eſſe ſatis perſpectum eſſe confido, ergo aut uterus, aut meſereum afficitur, atqui uterum non eſſe ſedem mali prędicti, non tantùm eo confirmatur quod menſales purgationes de more, & ſecundùm naturam procedant, verùm etiam per id, quod uterus inter inteſtinum rectum, & veſicam ſub oſſe pubis repoſitus, ubi tumet, tactui tumorem ſuum, niſi magnitudine excedat, minimè patefacit, & ſua mole, tametſi grandis non ſit, perenne deſiderium, modò mingendi, prout in collum veſicæ incumbit, modò egerendi, qua inteſtinum rectum comprimit, immo ſenſum inſignis ponderis in fundum abdominis patit, quæ cùm non proponentur, idcirco uterus videtur ſecludendus; Nec facit illud negotium quòd nobilis veſtalis ſingulo menſe menſtruetur, quoniam ſit in extima uteri tunica non autem interna, quoniam ſi vaſa ſanguinem ſuperfluum ad uterum deferentia atque tunicam externam & internam attingunt pervaduntque, ergo æquè benè auguſtia vaſorum a tumore inducta, cùm in hac, tum in illa tunica ſanguinis illius fluorem ſupprimere poteſt, propterea puto ego, tumorem pędictum attinere ad meſereum, nec enumeratio partium ſufficiens ſula me in hanc ſententiam trahit, ſed etiam quia tumor in profundo exiſtens exterius valde prominet, ut quaſi ab oſſe pubis, cui hæret, ſuſtenteruṙ, & ob id ſenſum gravitatis non inferat, accedit quòd veſtales, ut quæ magis quam aliæ mulieres in otio degentes, hoc genus mali frequentiſſimè incurrere ſolent, tumoreſque mobiles abſque fœcum excretione vitiata (ſicuti hîc non vitiatur) in nulla alia parte quàm in meſereo ſua natura, cùm ob propriam ſubſtantiam, tum ob glandulas quibus eſt refertum ad ſuſcipiendum maximè prono fieri ſolent. Tandem refertur quod tumor hic modò augetur, modô imminuitur; quod cum accidat ob flatuum, qui elevantur diſſipationem, hęcque commodiùs in meſereo, veluti rariori, & laxiori, quàm in uteri tunicis denſioribus, & compactioribus fieri poſſit; ob hanc aliam rationem meſereum, & non uterum affici arbitror.

Scyrrhus autem eſt de genere illegitimorum, quandò ſenſus omninò non ſit expers, ſuam verò habuit generationem ex materia craſſa â prædominio viſcida, ac pituitoſa, deinde etiam melancholica, quod non ſolùm ex colore ſubalbido totius, qui ſepè humori tantùm ſub cuti exiſtenti atteſtatur, ſed etiam ex habitu & temperie totius ad frigidum inclinante venarumque amplitudine, & nigrore conjicio, pituitamque in ventriculo valde, ut audio apparente melancholiam in hepate calidiori, ut ſtatus ille venarum, ac ętas ferè quadragenaria (nam octavum ſupra trigeſimum annum ſuę ætatis agit) humoris melancholici valde ferax aperte demonſtrat, generari pro certo habeo.

Modus verò generationis fuit quòd humores illi duo tranſmiſſi à propriis ſuę generationis locis ad meſereum maximè ad ſuſcipiendum paratum, in illoque commixti, ac in ejus propria ſubſtantia, ac glandulis recepti tumorem, & hunc ipſum durum excitarunt, durum quidem, non per ſiccationem, nulla enim cauſa tale quid agens præceſſit, ergo & per repletionem à copia humorum factam, & per concretionem a frigiditate, non tantùm recipientis, ſed etiam recepti inductam, & hęc de tumore ſint ſatis dicta.

Proponitur & alter affectus illi annexus, nimirum febricula quędam, quam & ipſe putridam eſſe, & ex loco tumoris vaporem exuſtum veluti fumum in cor à materia ibidem putredinem aliquam ob obſtructionem nata elevatum, illam aliquoties excitare, ad modum Symptomatis opinor, quando nec ob ipſam ſemper decumbere cogatur, ac circuitibus quibuſdam egregiam patientem affligere obſervetur.

Utcumque autem id certiſſimum eſt, totum Medici ſtudium eò dirigi oportere ut ventriculus calefiat, jecur refrigeretur, priùs obſtructionibus per attenuantia, detergentiaque reſeratis, ac materiâ impactâ per emollientia, diſcutientiaque evacuatâ, ita tamen ut toti ante hæc omnia provideatur.

Ad quos ſcopos an pervenire liceat nec ne, difficile cognitu non erit ei, qui naturam & conſtitutionem ſcyrrhorum noverit; primùm enim ſcyrrhi, qui partes extimas obſident vix aliquando curantur, ergo tantò minùs, qui in viſceribus naſcuntur, nam cùm vitia hæc partem veluti emortuam reddant, quia nimirum calor, ac ſpiritus vitalis ob denſationem partis, ac vaſorum anguſtiam non ſuſcipiuntur, quis non videt medicamenta parti illi applicita nil poſſe agere, ut eam vi

viſcent? quod cùm maximè ſcyrrhis exquiſitis, minùs illegitimis accidat, propterea illi omninò incurabiles à Galeno conſtituuntur, hi verò aliquando vix curantur, vel potiùs imminuuntur, ut homo diu vivere poſſit, & eò magis, ſi ſint inſtabiles, aliquando augeantur, aliquando decreſcant, qualis eſt ſcyrrhus, qui tractatur, tantòque magis ſpes præſervationis ſubeſt, quod in ejus conſtitutione pituita prędominatur, nec valdè diſſimilis eſt parti laboranti, qua ratione homines minùs ſub morbis periclitari ſcripſit Hippoc. illud tamen non eſt negandum, ab hiſce malis & hydropem, ac canceroſum ulcus ſuborta putredine imminere, ut propterea maxima diligentia in contrectando ſcyrrho hoc ſit adhibenda.

Quare de materiis Chirurgicis ita cenſeo, ut ſicuti ab omni ſanguinis miſſione abſtinendum, ita ad fonticulos femoribus ſecundùm partem domeſticam infixos deveniendum, nam quantùm ad ſanguinis miſſionem attinet, quoniam ſcopi mittendi ſanguinem, ferè nulli occurrunt, ideò illa non videtur opportuna, nec etiam à venis ani, quoniam hęc menſes ab utero derivare, atque ipſos quoquo pacto impedire ſolet, quare ſi aliquid eſt quod poſſet Medico aliquam ſanguinis miſſionem vel ex brachio longè à tempore menſium, vel ex talo ſuadere; hoc maximè eſſet jecoris aliquis fervor, meritò cujus eventativam aliquam ſanguinis evacuationem fieri poſſe nemo negabit; quoad fonticulos certò ſcio continuò illos à parte laborante materiam noxiam derivare, ac totum ferè ab omni cacochimia expiare; frictiones quoque cùm ſiccas tum humidas cum oleo decoctionis radicum cucumeris agreſtis longo tempore ſcyrrhoſæ parti adhibitas approbo.

Medicamenta primùm totius occurrunt, quocirca pro alvo lenienda mel roſatum ſolutivum cum ſyrupo de polypodio magiſtrali, pro humoribus pręparandis decoctum betonicæ, fœniculi, lupulorum, bugloſſi, meliſſæ, & cichoraceorum cum oxymel. ſimplici, pro eiſdem humoribus deturbandis infuſum agarici, & ſenæ cum melle roſato ſolutivo, vel Catapotia de tribus cum Rhabarbaro, adjecto pulvere epithimi ſeligantur, Atque pro evacuatione inſenſibili pręter antidotum utramque magnam aliquoties devoratam, decocta guajaci, ſaſſæ & Chinæ cum aliquot emollientibus, uti Althea & liquiritia huc referantur, decocta eò magis proderunt, ſi ante ſyrupum matutinum bolus ex amoniaco ac ſale theriacali cùm lacryma therebinti Cyprii exceptis, devoretur.

Poſt hęc de medicamentis privatis agendum, ego pro obſtructionibus auferendis laudo, vel oxymel ex decocto radicum aperientium, liquiritię, Althęę, ligni ſaſſafras, Chinæ, cuſcutæ, agrimonii, capil. vener. betonicę, cichorii, ſonchi, boraginis, lupulorum, aſari, artemiſię, paſſularum, coriandrorum pręparatorum in aqua pluries chalybeata parato, vel jus galli duorum annorum circiter, aut colombi turriti in quorum ventre ſimplicia nunc commemorata ſint incocta, immò verò jura hæc vices quoque decoctorum paulo ſuprà propoſitorum, ſi illis eadem medicamenta nunc dicta immiſceantur ſupplere poterunt: atque illi bolo ex ammoniaco, & ſale theriacali chalybem preparatum addere licebit.

Pro evacuatione materię tumoris impactę topica uſurpanda, ideò pręter ceratum Diachilon gummatum cum portione cerati ſacri, tria potiſſimùm medicamenta probo. Primum eſt ceratum factum ex cremore radicum cucumeris agreſtis, ammoniaco, pulvere Sabinæ, ac utriuſque hellebori, & ſucco, pulvereque Tabacci; Alterum eſt, ſtillicidium factum cum oleo decoctionis tum radicum Althęę, malvarum, peucedani, & cucumeris agreſtis, tum foliorum Dictamni Cretici, thymi, & calamintæ, tandemque ligni guajaci, facta ebullitione in duplici vaſe cum modico vini odorati ad conſumptionem ejuſdem vini, à quo ſtillicidio ſtatim admovendum Cataplaſma factum ex duabus partibus emplaſtri de baccis lauri, una emplaſtri de meliloto, & media fermenti acerrimi cum caricis aliquot, exceptis omnibus aceto ſcyllino; Poſtremum eſt ſuffumigium factum ex decocto in aceto & vino anethi, camomeli, fœnugræci, ſemin. lini, meliloti, abrotani, malvarum, Althęę, origani, calamintæ, Dictamni Cretici, aſari, Sabinę, artemiſię, hyſopi, Tabacci, betonicę, radicum ſilicis, utriuſque hellebori, & colocyntidis, ea tamen ratione, ut dum adhibetur ſuffumigium, lapis pyrites, vel molaris ignitus pluries in decocto prædicto extinguatur, quod medicamentum adhibeatur autem, ſi veſtalis nobilis prona ſuper tabulam ita perforatam ut ſcyrrhus extra foramen extoberet, ſituetur, ac tabelæ circomponantur panni, ut totus fumus ſcyrrhum petat.

Tandem pro tollendis intemperantiis viſcerum, atque primùm ventriculi, nil habeo quod proponam, quando ſciam, pharmaca interna jam propoſita ad id conducere, ſolùm id dicam, quod poſtulante uſu non erit inutile exterius medicamentum aliquod ſtomaticum calfaciens ſub forma vel ſtillicidii, vel cerati adhibere, pro ſtillicidio autem Tettucianam aquam infuſionis ſolius mentæ, & pro cerato quod ex gummi tachamacha cum ſucco abſinthii concreto, & extracto ipſius maſtiche inter alia ſeligo & probo. Pro jecoris intemperie ſuccos cicoraceorum & hepaticæ aſſumptus, atque hypochondrio dextro admotus maximè arridet.

De victu nil ferè dico, quoniam abundè, & exactè litterę mihi datę meliùs quàm à me nunc proponi poſſit, ipſum continent, id tamen non ſubticebo; & pulverem coctilem ex agallocho, croco modico, pane biſcoctu, & ſacchato paratum, cibariiſque inſperſum, & vinum tenue, album cùm auratum, vel chalybeatum, tum cum China, radicibuſque bugloſſi medicatum magnopere probari. Deus Optimus Maximus hęc omnia ſalutaria nobili veſtali reddat. *Julius Ceſar Claudinus, in Conſultationibus Medicis.*

Obſervationes.

De Meſenterii abſceſſu.

Juvenis quidam alvi torminibus vexabatur: inque dies magis magiſque dolor vim capiebat: tantumque aberat ut hujuſmodi doloris abditæ cauſæ comprehendi poſſent, ut numquam ullis præſidiis tolli, aut ſaltem levari hoc malum potuerit: omnia enim viſcera ſana videbantur, jecur, lien, & inteſtina omnia nullam doloris notam oſtendebant: ſed ille nihilominus, magis magiſque indies, quàm ut tollerari poſſet, urgente dolore ipſo, tandem è vita diſceſſit: quare mortui corpore inciſo, ut ſcilicet tanti mali cauſas dignoſceremus, & ſanis omnibus, ut putabamus, inventis viſceribus, jubeo inteſtina amoveri: quæ dum gladio diſcindit miniſter, in abſceſſum magnum incurrit; quo præciſo, materia multa nigrior fœtenſque profluxit, encauſto ſutorio ſimilis: ex quo manifeſtam ejus mortis cauſam deprehendimus, atra enim bilis eò confluens hujuſmodi abſceſſum paulatim effecerat. *Antonius Benevenius. cap. 33. lib. De abditis morborum & ſanationum cauſis.*

Vir quidam febre valida correptus cum vomitu, decimo quarto die tranſacto in alvi cruentam excretionem devenit, ita ut ſanguinem nigerrimum corruptum peſſimè olentem ad quindecim librarum pondus excerneret, unde animi deliquio correptus omnes eum proximè moriturum exiſtimavimus: nihilominus cibis per intervalla optimis refectus vires reſumpſit, ita, ut

etſi

etſi febre continua, licèt non ita intenſa & uniformi, continuo vexaretur, nihilominus ſuæ ſalutis ſpem nobis prȩberet; ſed tamen cùm quotidie fȩces conſperſas ſanguinolentâ ſaniosâque materiâ excerneret, indieſque magis, ac magis emaciaretur, infinitis propemodum præſidiis adhibitis (nam ſeptem Medici illius curȩ incumbebamus) ſexageſimo tertio die (proh dolor) occubuit, cùm tamen poſtremis diebus ingens urinȩ profluvium ſuperveniſſet, ita ut quinque libras urinæ & amplius quotidie per plures dies extramitteret. Cadaver diſſectum fuit, ut tanti mali cauſa innoteſceret, atque in meſenterio, in parte ſuperiori, ulcus ſordidum ad ſpithamæ longitudinem adinventum; unde ea in parte collectum abſceſſum conjecimus, illoque diſrupto putridum ſanguinem ea in copia profluxiſſe non dubitavimus: ſed quod mirum eſt, numquam antea per totum ægritudinis tractum, præterquam extremo die, quo illi venter intumuit, de illius partis dolore conqueſtus eſt. *Marcellus Donatus lib. 4. Hiſtor. medic. mirab. cap. 7.*

Novimus nos quandam, cui inflammatio in meſenterio nata fuit, & initio malè habuit, ſed poſteaquàm inflammatio ſuppurata & in abſceſſum converſa, meliùs habens, ſana ſibi viſa eſt: interim ſingulis diebus per anum bis terve purulenta, admodum fœtida, ſincera, nulliſque excrementis permixta redduntur, & quidem nunc quartus agitur annus à quo ſic ſe habet. *Rembertus Dodonaus. annot. ad cap. 33. libri Benevenii. De abditis morborum cauſis.*

MICTIO ac eam attinentes MORBI.

Vid.

URINAM SPECTANTES MORBI.

MOLA.

De *Mola* ſic paucis Clariſſim. juxtà ac Nobiliſſim. Dom. Fredericus Ruyſchius in obſervationum ſuarum Anatomico-Chirurgicarum Centuria. Mola dicitur caro deformis oſſibus deſtituta, & ex imperfectâ aut malâ conceptione generata. Quod, ſi verum ſit, mirari ſubit ejuſmodi molas à virginibus (aut ſaltem de quibus nulla alia ſuſpicio erat) fuiſſe excluſas. Vetulas Viris non utentes aliquando in lucem expoſuiſſe tales molas, obſervavi. Sæpiſſime in abortu, fœtu enixô, remanet per aliquot ſeptimanas, imò menſes, placentula, quæ à compreſſione uteri, non ſolùm uteri figuram adipiſcitur, verùm etiam ſȩpius ita induratur, ut carnis ſubſtantiam duritie longè ſuperet, & pro molâ habeatur. Jam à viginti annis Nobiliſſimi & Ampliſſimi D. Conſules & Scabini, ad ulteriora infortunia (de quibus multæ audiebantur querelæ) vitanda, circa obſtetricationem, injunxerunt Collegio Medico, & mihi, ut omnes, quotquot eſſent Amſtelodami, Obſtetrices examinaremus; quarum numerus haud erat exiguus; haſce ferè omnes interrogavi, quid circa molas obſervaſſent? Nulla verò earum, nobis vel aliquid potuit revelare, unanimiter dicentes, ſeſe quidem corpuſcula carnoſa & dura offendiſſe, quȩ è mulierum corpore erant excluſa, aſt verò nunquam viventia, ſicut nonnulli credidere. Aliquando utero expelluntur Sarcomata, quæ pro molis habentur; Sarcomata inquam, quia præter carnem nihil in iis deprehendi. Ejuſmodi excreſcentias uterinas per pedunculum utero adhȩrentes obſervavi in ipſo utero, dum mulieres in partûs laboribus eſſent. Illud verò neutiquam mirandum, quandoquidem in ipſo etiam ſtomachô & veſicâ urinariâ ejuſmodi corpuſcula excreſcere obſervavi. Itaque veroſimile admodum eſt, molas ita decantatas nihil aliud eſſe quàm ejuſmodi carnoſas uteri excreſcentias, aut placentulas retentas, & ab uterô, uti ſuprà innui, compreſſas; neutiquam verò è malâ conceptione ortas.

Hactenus Celeberrimus Auctor, cujus mentem non parum confirmant, tum Excreſcentiæ Carneȩ ab utero inverſo ruſticæ quinquagenariæ ſuperioris cujuſdam Turgoviæ pagi incolȩ, ac non ſine ejuſdem Ægrȩ obitu a Nobiliſſima Matrona Sangallenſi, avulſæ, fuſèque à Clariſſ. D. Joh. Jacobo Hardero, è Celeberrimi D. Theodori Zvvingeri doctâ enarratione, ad Clar. D. Georgium Wolffgangum Wedelium, in Miſcellaneorum Curioſorum Decuriæ Secundȩ Anno 2. deſcriptȩ. Tum & aliæ multȩ moles carneȩ ex uteris virginalibus excidentes, quales paſſim apud Autores reperire eſt. Sic etiam nos in virginibus & in viduis probatiſſimæ caſtitatis, hæc ſarcomata genita, ac quandoque excluſa, quandoque verò mortis cauſas, fuiſſe non ſemel vidimus. De aliis innumeris molis, iiſque oſſeis, membranaceis, veſicularibus, volatilibus, necnon de molis inter excidendum trepidantibus ac variorum animalium figuram rudiret exprimentibus, non pauca apud rerum mirabilium ſcriptores, hicque etiam quædam ſelectiora in ſequentibus, ut omnibus ſic ſatisfieri noſtro opere poſſit, habebuntur. Præmittemus tantùm *Obſervationibus* rarioribus *Curationes ac Conſultationes* aliquas.

Curationes.

Obſervandum eſt maximè antequam ad indicationes procedatur, an mola ſit conjuncta cùm fœtu perfectô, an verò ſit ſine eô. Si eſt cum fœtu perfectô, nihil temerè agendum eſt, ſed hujus naturalis excluſio expectanda, quoniam tunc ſimul ut plurimum ejicitur mola, aut ſi præter ſpem retineatur, tunc demùm vel manu Chirurgicâ, vel ope Pharmaceuticâ extrahenda; aut expellenda erit.

Quòd ſi ſine ullâ fȩtus ſuſpicione adſit, id quod in primis fit, ſi ſcilicet ultra decem menſes, aut ultra annum integrum in uterô perſiſtat, tunc opera danda ut quantocyus ejiciatur.

In quem ſcopum omnia fortiora menſes moventia, & partum difficilem accelerantia, ac denique omnia fȩtum mortuum ejicentia, in uſum vocanda.

His præmittenda ſubinde balnea, fomenta, inunctiones, injectiones clyſmaticæ, & ſimiles ex emollientibus paratȩ; quæ vias laxent, uterum ejuſque fibras, ac ambientes membranas tractabiliores & diſtentioni aptiores reddant.

Prȩparatis ſic viis; conveniunt fortiora purgantia, quæ, uti notum eſt, ſimul potenter uterum ſtimulant qualia ſunt, pilul. fȩtidæ, pilul. de hierâ cum colocynthide, aut ejus extract. ſpecies diaturbith. cum Rhabarb. decoct. Senn. pulegii, Sabin. in ſerô lactis, ad aliquot dies hauſtum, quô ipſô Rulandus aliquot molas ejecit; Item extract. hellebor. extract. è trochiſc. alhandal., & ſimilia draſticotera internè uſurpanda; His interdum per vomitoria feruntur ſuppetiæ: cùm vomitoria potentia ſint ad excludenda in uterô contenta; ſive ſint antimonalia, quæ ſane optima; ſive ſint vitriolata, ſal vitrioli vomitivum, &c. quȩ minùs commoda. His ſubinde addenda quȩ pellunt fȩtum, menſes & ſimilia, in primis ex ſabinâ, bryoniâ, gentianâ, aſarô, anethô & ſimilibus; ex baccis itidem juniperi, ex ſemine nigellȩ, ciceribus & aliis, quibus commodè cinnamomum, ac ejuſdem aqua ſpirituoſa, ſeu tinctura, aliaque ex cinnamomô ac canellâ remedia adduntur. Nam hȩc potentia ſunt ad promovendam ex uterô excretionem. Oleum deſtill. Sabinæ cum ol. ſtill. caryophyllor. in eleoſaccharum reducta, ac diutius continuata ſtimulum potentem inferunt. Vel fiat pulvis ex borrace, myrrhâ, caſtoreô & ſale volatili ſuccini, de quo

quo pulvere ʒß. in aquâ cinnamom. quotidie ſemel aut bis repetitis vicibus aſſumatur. Præ reliquis experimentum eſt pulvis ſecundinæ blandô igne exſiccatæ ad ʒj. in aquâ cinnamomi propinatus; & hoc eſt experimentum Hartmanni, commendatum inſigniter Lindano, & adhuc uſitatum Sylvio, Singularis eſt hæc ſecundina ad præternaturalia ex uterô pellenda. Aut fiant pilulæ ex trochiſcor. de myrrhâ ʒj. Euphorbii, gr. iij. cum Syrup. de arthemiſiâ, quæ pro 3. doſibus, tres dies ſucceſſivè hauriantur: nam & hæ potenter expellunt.

Hiſce internis ſimul addantur externa: quorum operatio non mediocriter juvatur, ſi mulier ſimul motu, aut ſaltu ſimilive exercitiô corpus agitet. Externè ergo præter clyſteres emollientes in principio præmittendos, clyſteres acres & fortiter ſtimulantes injiciendi, imprimis ex pulegio, matricariâ, ſabinâ, pulpâ colocynth. in nodulô ligatâ, ac ſimilibus. Item fiant injectiones uterinæ ex decoctô arthemiſiæ & ſabin. an. ℥ix. in quibus addantur myrrh. & ſagapeni an. ℈ii. ad ʒi cum caſtorei ℈i. quę miſta per metronchytam, ut vocant, injiciantur in vaginam uteri. Condantur item peſſi acuti ex galbani ℥ii. cum hellebor. alb. ʒii. qui violenter ſtimulant. fiat item ſuffitus ex ſcoriis reguli antimonialis martial. item ex decoctô ſabinæ & colocinth. cum cinnam. galangâ & macere, ſuffitus ex anethô & cuminô ad deſperatam molam commendatur à Corberô.

Super pubem & uteri regionem, præmiſſis inunctionibus ex emollientibus, fiant litus cum oleo diacolocynth. vel cheirinô & anethinô, additis paucis guttis olei deſtillati ſuccini. Emplaſtrum denique ex fimô bovillô pectini impoſitum, ceu proficuum remedium commendatur à Foreſtô lib. 28. Obſerv. 61. His ipſis opera danda ut ſtimulatâ naturâ ejiciatur mola.

Quòd ſi non fiat, ad manualem chirurgi operam confugiendum erit, ſpeculum uterinum applicandum vaginæ uteri, & orificium internum dilatandum, ac vel manu, vel inſtrumentis mola extrahenda. Enchiriſes pro tali operatione videatis in Hildani Cent. 2. Obſerv. 52. item in ejuſdem epiſtolis.

Extractâ molâ, quacunque ratione ſubſequens hæmorrhagia, more conſuetô in nimiis uteri hæmorrhagiis, erit compeſcenda. *Michael Ettmullerus in Collegio Practicô.*

Molarum extractio quomodo fiat.

Extractio molæ manu ſi neceſſario perficienda veniat, propter ſui adhæſionem aliaſvè cauſas, ea ſic peragitur. Muliere eodem in ſitu collocata, qui pro fœtus mortui extractione quàm maximè conveniens eſt, Chirurgus manum in uterum inſinuabit poſtquàm ejus orificium, per introductos paulatim, unumque poſt alium, digitos, & oleo, vel adipibus probè inunctos, ſatis fuerit dilatatum, molamque foras extrahet; quòd ſi tam magna fuerit, ut integra commodè exire nequeat, (quòd tamen rarum eſt, quandoquidem illa eſt corpus molle viis ſe faciliùs accommodans quâm ipſe fętus) adhibebitur hamus, aut cultellus, pro ea vel extrahenda, vel in duas pluresve particulas, prout id neceſſitas exegerit, diſpeſcenda. Si Chirurgus eam utero adhęrere agnoſcat, ſeparationem apice digitorum quàm blandè fieri poterit inſtituet, eos per illud latus quô minùs utero adhæret ſenſim inſinuando, eademque ratione pergendo, donec tota ſit ſeparata, advertendo interim, ne aliquid ſubſtantię ipſius uteri vel lædatur, vel laceretur. Atque hæc pauca circa operationem in molâ remediis non cedente, dicta, jam ſufficiant.

Conſultationes.

De Molâ & Fluore uterinô.

Nobilis mulier querebatur de Molâ, & uterinô profluviô, ut nulla eſſet conceptus ſpes. Hæc ſunt præſcripta.

Molæ & uterini profluvii tam frequentis cauſa videtur nimia ſanguinis humidioris copia, quâ ſemen & ejus vis prolifica obruitur. Indiciô ſunt menſtrua copioſiora, & à molæ excretione, tanquam puerperia, per menſem integrum, côque ampliùs fluentia. Itaque corpus ſiccabitur victus ratione, medicamentis, & iis quæ provocant urinas & ſudores, corporis exercitatione, fame, pauciore victû, & juſculorum abſtinentiâ. Particulatim verò ſiccandus uterus, tum fotu, tum ceratis, quæ eam vim habent: nec menſes interim movendi. vere & autumnô utetur decoctô radic. chinę. Aliquando è baſilicâ ſanguis parciùs adimetur. Si verò humidiore temperamento videbitur, ſemenque habere humidius, eadem ratione victûs utetur. Parcior ſit venus, quâ tamen commodè utetur, tribus aut quatuor diebus à menſium eruptione. *Gulielm. Ballonius Conſiliorum Medicinalium lib.* 1.

De Molâ, Gravitate lumborum, Maculis, Inappetentia, Nauſea, & vomitu. Pro Nobili Matrona.

Quanquam difficillimum cenſeam de affectu Nobilis patientis certi quicquam ſtatuere, quæ ad nonum uſque menſem non obſcura legitimę prægnationis præbens indicia, vigeſimum tamen attigit, juſtum ejus tempus prætergreſſa: vitioſi tamen conceptus, & molæ ſuſpicionem injicit, non ſine magna ſanguinis pituitoſi, & melancholici copia, in utero coacervati: cùm molas, plures etiam annos geſtari prodiderint Savonarala, Ludovicus Duretus in Coacas, & Ambroſius Parçus in Chirurgia magna. Quam cauſam cenſeo gravis illius doloris ad lumbos, ex uteri pondere ejus ligamenta divellente: necnon macularum lividarum effloreſcentium, à ſanguine melancholico, ſeu ichoroſâ materia in cutem effuſis: tum & gravitatis à cibo: nauſeę, & vomitus heterogeneæ materiæ, ex conſenſu ventriculi cibum non perfectè elaborantis. Nobilis autem Matronæ floridus color, indicio eſt, omnem vitioſorum humorum colluviem, cùm in utero concludi, tum ad ventriculum confluere, frequenti vomitu expurgandam.

Quæ cùm ita ſe habeant; potiſſimùm verò ſi quid certius conſtiterit de uteri oſculo connivente, obſtetricis teſtimonio, omni ſtudio incumbendum, ut aliena hęc materia, quęcunque fuerit, ab utero exturbetur; attenuantibus, emollientibus, aperientibus, laxantibus, & uteri expultricem irritantibus.

Univerſalis itaque purgatio inſtituenda, non ſolùm dejectoriis, ſed & vomitoriis, cùm vomitus non rarò vomitum ſanet. Clyſteres quinetiam carminativi, & acres frequenter præſcribendi; non ſine ſanguinis eductione ex utraque ſaphena per vices; necnon cucurbitulę ſine ſcarificatione cum multa flamma internis coxis ſæpe affigendæ. A quibus interna menſes moventia, & quidem validiora ſunt uſurpanda; trochiſci ſcil. de myrrha, de capparibus, & de rhabarbaro; nec non triphera magna, Theriaca antiqua, & hujuſmodi, cum decoctione artemiſię, pulegii, capill. Vener. & ſabinę; ex quibus herbis vino albo generoſo incoctis paratus fotus ex uſu erit; ut & peſſaria ex matricaria, pulegio, & ſabina:

ſabina; atque ſuffitus ex aromatibus; ac tandem balneum ex matricaria, artemiſia, pulegio, ſabina, florib. chamęmeli & hujuſmodi, cum inunctione ex oleo laurino, rutaceo, liliorum alborum cum aromatibus; moſcho, & ambra.

Exercendum corpus, atque omni ſtudio laxandus, & reſerandus uterus, ac materia excrementitia in eo redundans evacuanda. Quibus ſperare juvat fore ut priſtinę valetudini reſtituatur. *Bened. Silvaticus Conſil. & Reſponſ. Medic. Cent. 4.*

De Mola; Vteri inflatione; & Febre. Pro Spectabili Muliere.

Ex enarratis conjectare facile eſt juvenem hanc, fœcundam alioquin, quatuor abhinc menſibus concepiſſe, intumeſcentibus mammis, ſine ulla prorſus noxa toto quadrimeſtri ſuppreſſionis menſium decurſu: quem tamen conceptum molam potiùs, quàm legitimum fuiſſe cenſeo, cùm quarto menſe ſæviſſimus infimi ventris dolotibus excruciata à variorum præſidiorum externo uſu corpus quoddam pilæ inſtar ejecerit cum copioſi ſanguinis profluvio: quę cauſa fuit, ut labefactato uteri calido innato, & vitioſis humoribus ad eum influentibus, in flatulentum tumorem elevatus ſit, cum rugitu quodam, & vago motu, ad coxas, & dorſum per ejus ligamenta diffuſo; non ſine aliqua humorum in eo concluſorum putredine, quę vapores in cor expirans gravem illam febrem induxit, cum virium languore; non raro quidem eventu; cùm febres ex utero continentes putridæ ſæpius ortum ducant, ob magna vaſa arterioſi, & venoſi generis, quibus perfunditur.

Affectus quidem graviſſimus, & difficillimæ curationis, cujus cauſa quid hactenus pręſtitum fuerit, cùm nobis non conſtet; quid deinceps facto opus ſit, brevibus attingam.

In quam rem, flatus diſcutiendi; evacuanda minera; præmiſſa humorum vitioſorum attenuatione, inciſione, ac purgatione; cùm univerſali, tum particulari ipſius uteri, non pręter miſſis refrigerantibus, & humectantibus, ratione febris; atque alimentis accommodatis vires foventibus. Quę pręſtabunt remedia Chirurgica, Pharmaceutica, & Diætetica.

In Chirurgicis primæ debentur ſanguinis miſſioni ex ſaphena, vel ex vena poplitis, durante menſium ſuppreſſione, vel eorundem ſtillicidio, de quo in morbi hiſtoria; quam non prohibet uteri inflatio: Quanquam enim calidum ejus innatum labe non vacet; calor tamen præter naturam ratione obſtructionum & putredinis acrior ſit; cujus causâ ęſtuat quàm maximè, ut propterea Gal. exemplo Lib. Cur. per Sang. miſſ. qui venam ſecuit mulieri hydrope laboranti, ex ſuppreſſis menſibus, hęc tundi poſſit in uteri inflatione, citra ullum periculum.

Inſeſſus quinetiam in lixivio, alterato flor. Chamęmel. anetho, pulegio, origano, matricaria, ſabina, mentha & abſinthio, ex uſu erunt, præmiſſa verò humorum præparatione, & purgatione hactenus fortè inſtituta; tria remediorum genera opportuna cenſeo. Primò quidem Tripheram ſine opio; cum ſpeciebus diatrhodon Abbatis; hauſta ſuper his decoctione ſem. citri contuſorum, cichorii, meliſſæ, capil. Ven. cum quatuor, vel quinque guttulis ſpiritûs vitrioli. Aliud eſt decoctum ex radice chinæ, cum modico ſaſſafras, in jure pulli alterati pulegio, borrag. & cichorio; præmiſſa drachma ſem. caſtorei, & trochiſc. de myrrha. Tandem uteri fotus ex vino albo montano iiſdem herbis alterato; vel clyſteres uterini carminativi; applicato Emplaſtro regioni uteri, ex baccis lauri, ſeminibus cumini, & fœniculi contuſis; cum farina fabarum, & oleo liliorum alborum cum aromatibus quę flatus, & eorum mineram diſcutiant, juxta cum recta victus ratione. *Idem ibidem.*

De Mola. Pro Illuſtriſſima Marchioniſsâ.

Graviſſima equidem, & perobſcura eſt effluxio, quę octo abhinc annis Illuſtriſſimam Marchionem affligere cœpit; juvenem alioquin boni habitus, & integra valetudine: cui ut occurramus, duo potiſſimum nobis ſunt inquirenda. Primo quidem, numquid affectio hæc ſit legitimus abortus, formati fœtûs; vel molæ potiùs: tum quę ſit hujus cauſa. Quòd autem effluxionis potiùs, quam abortus nomine cenſenda ſit, ex eo patet quod ſex, aut ſeptem diebus à menſtruę purgationis periodo ſe prodat, cùm tamen fœtus pluribus formetur; ex Ariſt. ſententia, 7. de Generatione Animalium; atque ex morbi hiſtoria conſtet, excretam fuiſſe per vices carnem membranoſam, albicantem, & globoſam; quę nec divelleretur in aqua, aut ægrè in filamenta diſſolveretur, & dirimeretur, certo molæ indicio, omnis membrorum formæ prorſus expertis: cùm tamen legitimus conceptus potiùs videri poſſit, quam mola; quod hujus cauſa efficiens ſit viri ſemen corruptum, aut invalidum; cujus nullum in Illuſtriſſ. Marchione habemus indicium. Accedit, quòd molam comitatur ſanies pręter naturam, pica ſcil. quę nulla fuit: adde, quod mola diutius geſtatur, etiam ultra nonum menſem; cùm hęc effluxio contigerit primis ſtatim conceptionis diebus, ſexta nempe vel ſeptima; niſi quod aliquando, in decimum octavum diem protrahi obſervatum eſt. Quòd ſi informis fuit ſine ullo membrorum rudimento, adſcribendum id fuerit brevi temporis ſpatio, quo conceptum ſemen retinetur; quod proinde ejus concretioni ſufficiat, non verò partium conformationi: ut propterea Pſaltria illa ab Hipp. Lib. de Natura Pueri memorata, quę ſe concepiſſe ex eo conjectans, quòd à congreſſu ſemen non effluxiſſet; eo ſollicitato ſaltu, & citato motu ſex poſt diebus genituram excuſſit; ab ipſo Hipp. obſervatam, & expreſſam. Ut ſi quis ovo crudo externam teſtam undique auferat; in quo interna membrana contentus humor pelluceat; ad hunc ferè modum ſe habebat liquor ille; & pręterea ruber erat, & rotundus. Conſpiciebantur autem fibrę albę, & tenues in membrana, cum ſanie craſſa, & rubra contentæ, & ipſa membrana externa parte cruore ſugillatorum inſtar ſuffuſa erat; in cujus medio tenue quiddam extabat, quod mihi umbilicus eſſe videbatur &c. Ex quibus conſtat, in verò conceptu non ſtatim à principio conſpici aliquam membrorum conformationem. Neque molam hanc eſſe evincit, quod ex ſemine virili corrupto producatur; cùm in Illuſtr. Marchione aliqua forſan labe affici poſſit; niſi cum recentioribus ſtatuamus, concreſcere poſſe quandoque carneam hanc molem in mulieribus ſine viri conſuetudine; ac proinde abſque ulla illius ſeminis noxa: quod Medicorum plerique cenſent. Minus faceſſit negotii; quòd appetitus non fuerit depravatus; cùm à ſuccis corruptis in corpore redundantibus ortum ducat; prout aliquando in legitima prægnatione; qui in Nobiliſſ. Matrona non exuberant. Quòd autem mola longo temporis ſpatio quandoque geſtetur, fit ex firmiori ejus nexu cum utero; qui laxior cùm fuerit facili negotio ab irritata expultrice exturbatur: quę mihi perſuadent, abortum hunc eſſe potiùs molæ, quàm legitimi fœtus; ſi potiſſimùm non abſimilis fuerit illi, qui contingit circa decimum octavum conceptionis diem: quo ſanè temporis ſpatio aliquod partium rudimentum conſequi potuiſſet. Accedit, quod in effluxione illa Pſaltrię conſpectę fuerunt fibrę quædam albæ, & craſſæ, cruore craſſo, & rubro perfuſæ; atque & in hujus medio umbilici veſtigia, quæ in hac non fuerunt conſpicua; licet eam præclariſſimi Medici ſæpius ſpatulâ, aut volſellâ accuratiùs rimati ſint: quod tamen penes judicium fuerit Virorum doctiſſimorum, qui Madri-

ti, & Florentię eam ſæpius magnâ diligentiâ inſpexerunt.

Nec minùs in obſcuro latet cauſa hujus affectionis Illuſtriſſ. Matronam continuè affligentis à primo legitimo, & maturo partu, novennio abhinc; cùm in muliebre profluvium referri poſſit, à primo illo puerperio in hanc uſque diem ferè continuum, quod ſuppreſſum à menſtruorum periodo, uſu Aquarum Picuncellæ, & facta deterſione materiæ excrementitiæ, recurrit, & adhucnum durat: necnon in ſanguinem uberiùs manantem, poſt abortum quam alioquin ex naturę lege, quolibet menſe: quarum tamen neutram cenſeo eſſe cauſam immediatam: non quidem primam, quod fluor ille parcior ſemper ſit, & in totum ferè ſubſiſtat: nec alteram; quia non raro accidit, ut ſanguis majori copia, facta conceptione effluat; quam antea; cùm tunc uberiùs ad uterum influat, formando, & alendo fœtui; ut propterea, juxta cum Viris Pręclariſſ. non aliam agnoſcam, quam imbecillitatem retentricis uteri; cùm nulla ſe prodat acrimonia, quę expultricem irritare poſſit; atque ab omni prorſus motu abſtinuerit Illuſtriſſ. Matrona utero gerens, abortus metu. Imbecillitatis verò autor eſt intemperies frigida, & humida ejuſdem uteri, laxatis illius ligamentis à continuo muliebri profluvio, modò copioſiori, modò parciori; cùm languidioris ejus caloris indicium præbeat luculentum primus Illuſtriſſ. Matronæ puellæ partus, quę frequentibus, & graviſſimis epilepticis inſultibus convulſa, ſex poſt menſibus extincta eſt. Retentricis autem uteri imbecillitatem fovere potuerit intempeſtivus veneris uſus, fluentibus adhuc lochiis; quam forſitan auxerunt, cùm frequentes fluxiones, tùm continuus ferè proventus ſeroſę humiditatis in ipſo utero, & venoſo genere, necnon in ventriculo, à quibus in caput exhalantibus, vertigo quædam & capitis gravitas induci poteſt; prout ab iiſdem in utero concluſis, madet ſemper ejus ſubſtantia, langueſcitque calor nativus; atque infarcta vaſorum oſcula, quę cotyledones Hyppocr. lenta, & mucoſa pituita, fœtum præ pondere continere non poſſunt, Hipp. teſtimonio 5. Aph. 45. Quorum cauſâ Nobiliſſima Matrona vel non concipit; ex Hipp. 5. Aph. 62. prout contigit triennii ſpatio, à primo legitimo partu; vel conceptus ſaltem excidit ſtatim, qui tamen legitimus non eſt; accedente forſan Illuſtriſſ. Marchionis imbecilliori ſemine.

Ex quibus luce clarius patet, difficillimum fore, ut Illuſtriſſ. Matrona perfectum, & legitimum fœtum ad partûs juſtum tempus perducat; cujus tamen aliquam ſpem facit florida ejus ætas, Illuſtriſſ. Marchionis conſiſtens adhuc; cujus firma corporis conſtitutio.

Age igitur, ac pręmiſſa univerſali purgatione accommodatis præparantibus, & purgantibus redundantem pituitam, & ſeroſitatem melancholicam, miſſo in primis ſanguine medio tempore ex vena jecoraria, adhibeantur moderatè calefacientia, & validiora exſiccantia, non ſine aliqua ſubadſtrictione, roborando utero.

Materias remediorum præparantium, & purgantium conſultò prętereo, ut notiſſimas Viris præclariſſimis, affectionis hujus curationi præfectis: niſi quod hiera picra Galeni, majoris deterſionis causâ; & cremor tartari non omnino ſint prætermittenda; atque in purgantibus, miſſis validioribus, inhęrendum ſit agarico, ſennæ, & rhabarbaro. Ab hac verò totius accurata purgatione, mihi quàm maximè commendatur repetitus decocti uſus ex ligno Indico, & radice chinæ, cum lentiſco, & modico ſaſſafras, parati in jure columbæ turricolæ, additis betonicâ, ſtœchade, calamenthâ, & cichorio, miſſis aliis refrigerantibus, cum levi ſudore: cujus ope, ut & purgantium, diureticorum, & frictionum, ſanavit Gal. uxorem Buęti fluore muliebri, graviſſimo, & antiquo laborantem. Quod ſi Illuſtriſſ. Matronę pręſtò eſſent Aquę Thermales ſulfureæ; Lucenſes ſcil. & potiſſimùm noſtræ Aponitanę, curatio harum uſu abſolvi poſſet, potu, balneo, & inſeſſu; immiſſa pro more in uteri vaginam cannula illa foraminibus pervia; cujus calorem nativum fovebunt Luta magni balnei D. Petri, aut D. Helenæ ipſius regioni applicita, cum capſula, ſuppoſito linteo raro, ſemel per diem, horæ ſpatio, & diutius. Quę quidem præſidia naturalia quibuslibet aliis arte paratis præcellunt; non prætermiſſis conſervis, fomentis, injectionibus, & aliis uteri intemperiem contemperantibus, & adſtringentibus, non tamen frigidioribus, & impentiùs adſtringentibus, ne ſeroſas & pituioſas materias in penitiores ejus partes impingant, immixtis ſemper à proprietate juvantibus.

Quibus reſpondeat recta victus ratio: quam ut notiſſimam brevitatis ſtudio prætermitto. Atque hæc potiora cenſuimus, quibus voti compotes fiant Illuſtriſſ. Conjuges, & optata lætentur prole. Quod facilius continget, ſi Illuſtriſſ. Marchio levem quandam purgationem admiſerit; corroborato calore ejus innato. Succedente verò conceptione, non præter rem cenſerem aliquam ſanguinis miſſionem ex partibus ſuperioribus, antehac adminiſtratam, ea lege ut liberalior ſit per vices, & repetita quolibet octavo, vel decimo die primò quidem ex jecoraria dextra, tum ex ſiniſtra. *Idem ibidem.*

De Mola Pro Nobili Matrona.

Cùm matrona Nobilis, temperamenti calidi, & humidi, floridi coloris, habitior paulò, ſæpius antehac conceperit ſine ulla noxa, & lacte in mammis; editâ quinetiam in lucem ſæpius utriuſque ſexus prole; abortum aliquoties perpeſſa, decem abhinc annis concipere deſiit, menſtruis, licet ex naturæ præſcripto ſemper fluentibus; diſcuſſa medicamentorum ope levi quadam duritie octo abhinc menſibus in dextro hypochondrio ſuborta. Decimus quintus verò agitur menſis, cùm menſtrua illi ſubſtiterunt per duos menſes; atque tertio non ſine gravi ſuſpicione prægnationis; cùm potiſſimùm majori in dies incremento intumuerit; atque idem motus in ipſo manifeſtus fuerit, quem antehac dum fœtaret, percepit; menſibus citra ullam offenſionem ſubſiſtentibus. Quanquam verò ex ſignis quæ ſe produnt, ipſam non concepiſſe conjectari poſſet, quod decem abhinc annis non conceperit, atque menſes hac ætate non fluxerint, quia alioquin ex naturæ lege plerumque ſiſti ſolent, in habitioribus potiſſimùm, citra ullum incommodum; contrarium tamen præfata illa accidentia ſuadent; & potiſſimùm quod menſium ſuppreſſio repentina nullum invexerit ſymptoma; illis parciùs fluentibus tertio menſe; ac poſtmodum prorſus ſubſiſtentibus citra aliquam noxam: quorum cauſa ſtatuendum omnino cenſeo, juxta cum Viro Præclariſſimo, Nobil. Matronam concepiſſe; cùm earum in primis ſuppetant exempla, quæ per decem, & plures annos infœcundæ poſtmodum conceperunt. Numquid verò fœtus, vel mola geſtetur, non abs re hæſit Vir Pręclariſſ. nondum exacto decimo menſe prægnationis; cùm rariùs partus undecimum attingant, quanquam molam potiùs quàm legitimum fœtum ſtatuendum, cenſeam, aut aliud quid pręter naturam, cùm ſola hæc tremuli cujuſdam motus autor ſit; vitalis ſcil. atque diutius utero geſtari poſſit, incolumi alioquin muliere & coloris floridi: in qua pondus, ſtante muliere, in inguina procumbit: & quæ devolvitur in quodcunque latus decubuerit mulier; doloris cujuſdam lumborum cauſa, ex concitato corporis motu, cùm grandiur eſt, ratione ligamentorum ipſius uteri. Cùm autem hujus cauſa ſit ſanguis menſtruus crudior, à ſemine minùs elaboratus, facili negotio hac ętate, & temperamento hic ſuccreſcere potuit.

Quę nonnili aliquo temporis ſpatio, & magno labore exturbari poterit; cùm potiſſimùm uterus facilè

ferat

Digitized by Google

ferat ejus conſortium, citra ullum patientis incommodum, cujus cauſâ per annos quandoque geſtari conſuevit.

Non tamen ſuperſedendum cenſeo medicis præſidiis, quæ ipſam excutiant; qua irritatâ uteri expultrice; quà laxata ejuſdem retentrice; cùm periculum alioquin immineat, ne vel putreſcens in utero, febrem, & mortem tandem invehat; vel in ampliorem molem excreſcat non ſine graviorum ſymptomatum metu.

Univerſum itaque corpus accuratè expurgandum; præſcriptis attenuantibus, & incidentibus validioribus; putà oxymel. ſcyll. ſyr. de hyſſopo, & de artemiſia, capill. Vener. quę excipiant validiora purgantia, pil. ſcil. de hiera cum agarico, & aggregativę; & demum hieræ magnæ; non omiſſis quandoque vomitoriis validioribus; quandoque verò clyſteribus acribus, ex colocynthide, centaurio, beta, & mercuriali, cum el. de bened. laxativa, mell. roſ. ſol. & oleo amygd. atque ſternutamento ſæpius repetito. A quibus, ad validiora interna & externa progrediendum cenſeo. In internis erunt, decoctum paratum ex ciceribus rubris, cinnamomo, ammomo, ariſtolochia, ſabina, iride, & nepeta, cum melle, tum bolus ex opoponace, ſagapeno, & caſtoreo, addito ſemine dauci, & ſeſeleos, cum aqua meliſſophylli, vel drach. 1. myrrhæ, cum mulſa; & alia hujuſmodi. Externa, ſuffitus aromatum, mulíebria ducens; peſſarium item paratum ex Therebinthina, ſtyrace, myrrha, ſabina pulverizata & melle deſpumato, vel ariſtolochia, abrotanum, ſabina, & ſemen rutę pulverizatum, & incluſum in ſericea ſindone rariori, peſſarii formâ; quod oleo liliorum alborum imbuendum, & in vagina uteri detinendum; fiantque frequentes uteri inunctiones, oleo irino, chamęmelino, & liliaceo; necnon inſeſſus in Aqua communi; cui incoctę fuerint eędem herbæ, vel hujuſmodi aperientes, & laxantes; injectiones item uterinę ex iiſdem oleis.

Quibus accedat vehementior corporis motus curru, per loca confragoſa, & aſpera rapidiſſime citato; quo diſruptis molę ligamentis faciliùs excutiatur, *Idem ibidem.*

De Pluribus Molis; linguæ Paralyſi, & Cachexia Pro Illuſtriſſ. Comite.

Portento ſanè ſimile eſt, quod à Viro Præclariſſ. oculata fide nobis narratum, Illuſtriſſ. ſcil. Comitem, quadragenariam plures quàm centum quinquaginta molas unico partu edidiſſe, variæ quidem figurę, lacertarum, cochlearum, & cancrorum fluviatilium, non ſine profuſo ſanguinis fluxu. A quibus, linguę paralyſi correpta eſt, & totius corporis ſtupore; cum cachexia & muliebri profluvio, quibus adhuc nunc afficitur, linguę, & totius corporis motu incolumi; quorum cauſa noſtram implorat opem, quo priſtinam valetudinem conſequatur.

Supponendum itaque, harum Molarum efficientem cauſam non ſolùm fuiſſe invalidum virile ſemen: in quod potiſſimùm refertur ab Hipp. Ariſt. Gal. & aliis Medicinę Scriptoribus; ſed & ſanguinem crudiorem, in quadragenaria, temperamenti humidioris redundantem: quem in Virginibus quinetiam, cum muliebri ſemine, ſolam cenſent molarum cauſam plerique Medicinæ Scriptores: quanquam eas vitâ carere ſine maris ſemine, communi doctiſſimorum Virorum ſententia receptum ſit; niſi ab incubis ortum ducant, quod aliquando contigiſſe prodidit Marcellus Donatus, lib. 5. de Hiſtoria Medica Mirabili, ſub finem Cap. 25. ubi molas vitæ expertes memorat; à ſolo muliebri ſemine conceptas monſtroſas; & vitales, ex congreſſu genitas. Statuendum propterea, in Matrona Nobiliſſima magnum pituitæ, & ſeroſitatis proventum ſuccreviſſe, ob labefactatum calidum innatum cerebri, jecoris, & ventriculi habitûs cachectici, & muliebris profluvii cauſam; cùm cachexia ſit intumeſcentia, modò totius corporis; modò faciei tantùm, & oculorum, aliquando verò manuum, ac pedum, cum pallore: cujus aliam non agnoſcit cauſam Galenus, quam ſanguinem crudum, & pituitoſum in imbecillo jecore genitum: quæ proinde vel eſt via ad hydropem, vel ipſius principium. Neque muliebris profluvii alia fuerit cauſa, quam idem ſanguis crudior, & ſeroſus, ad uterum influens; accedente imbecillitate caloris innati ejuſdem, hujus materię feraci; cujus ratione tum muliebre nuncupandum, ex ejus decubitu à toto venoſo genere; tum uterinum, ex eadem in ipſo utero genita. Paralyſis autem linguæ; & totius corporis ſtupor, ortum facilè ducere potuit à mœrore concepto ex partubus adeò monſtroſis; juxtà Divini Hippocr. effatum, ſect. 7. Aphoriſm. Quadrag. Quibus derepente lingua fit incontinens; aut pars aliqua corporis attonita ſtupet, eſt ſignum melancholicum; ac proinde ſtatim cedens; quanquam admitti quinetiam poſſit levis obſtructio nervoſæ ſubſtantiæ; quę veſicantium, aliorumque validiorum revellentium ope facilè ceſſit.

Uterque verò priorum affectuum graviſſimus eſt; cùm hydropem minetur; atque curationis difficilis; cùm languidioris calidi innati viſcerum principum ſoboles ſit, in Matrona potiſſimùm conſiſtentis ętatis.

His itaque curandis, inhærendum evacuantibus, divertentibus, & roborantibus internis, & externis, ex fonte Chirurgico, Pharmaceutico, & Diætetico depromptis.

In Chirurgicis, primas obtinent frequentes aſperæ frictiones totius corporis, qua prorſus ratione ipſis uſus fuit Gal. in cura uxoris Boëti muliebri profluvio laborantis, Libro de Pręcognitione ad Poſthumum; cùm ſanguinis miſſioni nullus ſit locus, ob ejuſdem profluvium jam memoratum.

Pharmaceutica erunt Attenuantia, Purgantia, Diuretica, Sudorifica, & Roborantia, præmiſſis lenientibus, manna ſcil. electa, & mechoacan, & exhibitis ſyrupis ex oxymel. ſcyl. ſyr. de hyſſopo, de praſſio, de mentha, & de abſinthio; cum pauco diluto. Purgandi humores pilulis de hiera cum agar. vel de hiera diacolocynthidos; non neglectis levioribus, & validioribus hydragogis; & potiſſimùm elaterio, ad gr. duo, immixto pilulis alœphanginis; cùm eadem ſit curatio cachexię, quę aſcitis, à qua differt tantùm ſecundùm magis & minus. Quod ſi Illuſtr. Matrona vomitum facilem habuerit, non abs re cenſerem illum ſollicitare quandoque radice aſari, floribus geniſtæ; vel hujuſmodi: quippe qui ab utero revellat. A quibus decoctum aliquod pręſcribendum ex ligno ſaſſafras, lentiſco, & medulla ligni Indici, cum radicibus fœniculi, aſparagi, & ruſci; necnon ſeminibus cumini, aniſi & dauci, mentha, abſinthio, & matricaria; paratum cum gallo juniore ſalito, præmiſſo bolo ex trochiſcis Cypheos, de eupathorio, & terebinthina Cypria. In quibus & dialacca, diacurcuma, lithoſpermum erunt ex uſu; illi inſtillatis quinque, aut ſex guttulis ſpir. vitrioli, vel ſpir. ſalis. Cujus uſus erit tres, vel quatuor hebdomadas, ſollicitato ſudore ſemel per diem; doliolis aquâ hydroticâ fervidâ repletis; vel etiam pane furfuraceo à furno recenti: atque octavo quolibet die exhibito purgante medicamento, cum victu tenui, & attenuante; in quo condiatur panis ſeminibus fœniculi, coriandri præparati, & ameos, & quibuſdam aromatibus. Vinum verò ſit modicè generoſum, tenuis ſubſtantię, & montanum; quod interim medicatum parari poterit ex iiſdem, quę decoctum conſtituunt; quod tota hyeme pro potu erit. Tandem viſceribus principibus corroborandis, magnis antidotis locus erit: Theriacæ ſcil. & Mitridaticæ confectioni, pręſcripto victu

P 4 atte-

Digitized by Google

dis, qua diutius atrociſſimè torquetur. Numquid verò quid divinum, & occultum lateat, penes judicium Viri Excellent. fuerit; qui naſcentes affectus accuratiùs obſervare poterit.

Quicquid tamen fuerit, accommodata remedia, validiùs exſiccantia, moderatè calefacientia, & à proprietate omninò exigi cenſeo; intermiſſo in primis venereo congreſſu, ne concepto fœtu perfectæ curationi inſtituendæ remoram obiciat: in qua corpus univerſum expurgandum accuratiſſimè, non ſimplici tantùm, ſed duplici, & triplici adhibita pręparatione, & humorum purgatione, viribus ſemper conſulendo.

In hac verò purgatione ſanguis iterum educendus cùm ex jecoraria, longiùs à menſium periodo, tum ex ſaphena, ſtatim ab ipſis; atque præter fonticulum brachii ſiniſtri, alter dextro interno femori inurendus erit, niſi aliis remediis adminiſtrandis ceſſerit affectus.

Ab accurata verò totius, & capitis purgatione, nullum remedium accommodatius cenſeo decocto ex ligno Indico, & ſalſa patilla, parato cum columba turricola, ratione ventriculi; ſimpliciſſimo alioquin, quo validiùs occultos, & refractarios morbos ſuperare poſſit: cujus uſus erit per quadragiuta minimùm dies cum victu tenui, pro vitium modo, & exſiccante; miſſo vini uſu; cujus loco erit mulſa diluta, parata ex ſuperſtite decocti materia; à quo ſemel, aut bis per diem ſudor eliciendus, pro tolerantia Nob. Patientis, ſubacto pane biſcocto aquâ medicatâ ex eodem ſuperſtite ligno; atque octavo quolibet die exhibito purgante medicamento, cum ſublimato dulci, ad grana 12. per vices, citatâ in primis alvo vacuis diebus, modò clyſtere epiceraſtico, modò electuario de prunis ſol. modò infuſione ſennę, in eodem decocto. A quibus, ventriculo, & utero conſulendum erit, ſtillicidio, inſeſſu, fomentis & inunctionibus, Viro doctiſſimo quàm notiſſimis, cui ſapienti ſat pauca. *Idem ibidem.*

De Abortibus frequentibus, & Mola, aliiſque gravibus ſymptomatibus. Pro Nobili Matrona Lucenſi

Syndrome malorum à decennio ferè Nobiliſſ. Matronam infeſtantium poſt nuptias, adeò diſertè, & accuratè enarrata fuit à Viro Pręclariſſimo, & Artis peritiſſimo, ut eandem repetere ſupervacuum ſit, ac proinde juxtà cum ipſo ſtatuendum cenſeam, uterum eſſe partem per ſe, primò, & eſſentialiter affectam, quę tamen affectionis ſuę cauſam aliunde derivet, necnon jecur ipſum: cæteras verò partes per conſenſum, ea quorum viſcerum morboſa affectione, omnia poſtmodùm emanant ſymptomata. Quæ cauſa forſan fuerit, cur affectus præſentes ſint adeò refractarii, qui invaleſcunt potiùs Autumno, & Hieme; quàm Vere, & Æſtate; quanquàm & præſenti anno etiam ęſtate Nobil. Matrona graviùs illis fuerit conflictata. Uteri autem affectio primo ſemeſtri conjugii ſę prodidit immaturo trium menſium partu, ſive fuerit formatus fœtus ſive mola, quam primo triennio bis excluſit; necnon tumore, & dolore non raro recurrente in ſiniſtra parte infimi ventris, qua ſiniſtrum uteri cornu, vel etiam teſtis retrahitur. Accedit, quòd menſtruæ purgationes primis annis liberè erumpentes, parciùs poſtmodum fluxerunt, penitus quandoque ſuppreſſæ; necnon, quòd meliùs habere viſa eſt ab uſu linimenti ex colophonia, & petroleo ventri inferiori, & pubi appliciti: quanquam & progreſſu temporis non fuerit juvamento; quibus adde difficilem reſpirationem, privationem ſenſûs & motûs; totius corporis convulſivos motus, & dolores capitis lancinantes, deliria, aliaque hujuſmodi ſymptomata, hyſterica plurimùm; quibus cedentibus convaleſcere videntur patientes. Uteri autem affectionem duplicem agnoſcimus, ipſius ſcil. intemperiem calidiorem; cum copioſo ſanguine; qui molæ plerumque eſt cauſa efficiens, juxta cum corrupto ſemine, dum à calore attractus in carneam molem informem concreſcit, languente facultate ſeminis formatrice; cujus redundantis indicia pręhent præteritæ hæmorrhagię diuturnę, & frequentes. Intemperiem verò memoratam comitantur obſtructiones, pituitoſi ſanguinis ſoboles; qui ibi concluſus, & in vapores converſus, tumorem illum cum dolore excitat, in ilio ſiniſtro conſpicuum. Nec ſolùm eſſentialiter laborat uterus, ſed & hepar ſanguinis officina; quæ cauſa fuit cachexię à principio morbi, diarrhœæ diuturnæ; ſudoris profuſiſſimi ex balnei uſu, & urinę potum copia longè ſuperantia. Quanquam verò jecoris intemperies frigida cenſeri poſſit, ex labefactato calido ipſius innato, calida tamen affici potiùs crediderim, quæ purioris ſanguinis loco ichoroſum gignat; cujus meminit Hippocr. 2. in 6. Epidem. & Gal. in Comm. quod ſcil. non ſolùm ſit tenuis, & aquoſus, ſed virulentę inſuper, & malignæ cujuſdam qualitatis particeps, ſanguinis potiſſimùm melancholici ſoboles; qualis in Nobiliſſima Matrona redundat hoc indicio, quòd ſupra ſexum literarum ſtudio ſit addicta, tum quòd ulcus ſubortum ſit, cum dolore, maculis liveſcentibus, & ſubatris toto corpore effloreſcentibus; necnon quòd medica præſidia noxę potiùs ſint. Quibus accedunt vigilię, & variis phantaſmatibus interruptus ſomnus; de quo tamen certius judicium feret pręſens Vir Excell. cui nota eſt intemperies Nobiliſſ. Matronę, & vitę ejus ratio antequam nuberet; de quibus nihil mihi conſtat. Hic autem ſanguis melancholicus, & ichoroſus inculcatus & impactus in uteri venis, cum bilioſo potiſſimùm mixtus, fieri non poteſt quin aliis partibus auram veluti quandam veneni participem, putridam, & tetram afflet, convulſivi motus, pręfocationis uterinæ, delirii, & omnium malorum autorem, quibus accedunt variæ febres, pro variis humoribus crudis in ventriculo coacervatis, necnon bilioſis, & atrabilaribus à fervido jecore tranſmiſſis. Quibus ita habentibus, facilè patet ratio durationis harum affectionum, cùm humor melancholicus in atram bilem faceſſens, vel ad eam vergens ſit omnium contumaciſſimus, ſi accedat in primis hæreditaria diſpoſitio, quam nunc vigere accipimus, ingraveſcit verò potiùs Autumno, & hieme, duplicem ob cauſam, primò quidem ob æſtatis prætetitæ æſtum, melancholię feracem, cujus causâ quartanę, & alii morbi ex melancholia Autumno frequentiùs invadunt, tum ob prohibitam eo tempore horum humorum difflationem, per inſenſibilem tranſpirationem, occluſis cutis poris.

Ex quibus horum affectuum patet eventus, qui difficillimæ erunt curationis, ſi potiſſimùm divinum quid ipſis accedat, non ſine ſpe tamen futurę ſanationis eorum, juxta Hippocratis effatum: Morbi [illegible] in ſenecta deſinunt, quorum ſcil. cauſa eſt calida, quæ decurſu temporis langueſcit.

His itaque curandis inhęrendum alimentis refrigerantibus, & humectantibus; in quibus lactis uſus mihi maximè commendatur, niſi tenſa fuerint hypochondria. Peregrinationes quinetiam ex uſu erunt, necnon Injectiones quædam uterinę temperatę, miſſis aliis validioribus præſidiis, pręter ſanguinis miſſionem, modò ex ſaphena, modò ex venis ſedalibus, ablegatis omnibus calidioribus exſiccantibus, cùm noxę illi fuerint. *Idem ibidem.*

Digitized by Google

Mola Aquoſa, & Menſium imminutio, cum aliis Symptomatibus.

Articulorum dolor genuum pręcipuè, per intervalla ſuccedens, ſtomachi moleſtia pene continua, triſtis, & fere aſſidua capitis ſenſatio, frequens pituitæ vomitus, tum noctu, tum interdiu perturbans, viſcerum inſignis obſtructio, ventris inflatio, cum laterum gravitate, incerti & inordinati Menſtruorum eventus, potiſſimę ſunt affectiones, à quibus Nobil. Patiens diutius affligitur, & à quibus expediri deſiderans, jam ſexdecim abhinc menſibus Purgationem Patavii primùm iniiſſe commemorat; qua nondum abſoluta, neque adhuc obſtructionibus integre everſis, quia Conjugis diſceſſus urgebat, ſine uſu Balnei per aliquot dies diſcedere voluit, ac, poſtmodum acquieſcens conſilio, ut cùm in Patriam rediiſſet opportunis repetitis auxiliis, ad potum aquæ B. V. deveniret, eam per tres tantum dies cœpit aſſumere; ſed quia obferveſcentis Solis æſtum longiùs advecta putruerat, ita ut ori nauſeam, & ſtomacho moleſtiam induceret; ideo ad Nocerianas aquas lubentiùs confugit; ſed ab his etiam, aliquibus tranſactis diebus abſtinuit; tum quia ad nundinas extra Urbem profecta, domum rediens, è curru dejecta eſt, toto concuſſa corpore, capite præſertim & facie: tunc interim hujus uſum omittere ſatius creditum eſt, tum quia per tres fere menſes, Menſtruis deficientibus paulatim venter intumeſcebat cum inſigni duritie, circa Uteri regionem præcipuè: frequenter & fere quotidie, antequam è lecto conſurgeret, vel ſtatim ac ſurrexiſſet, vel in prima cibi, aut potûs aſſumptione, aquę plurimum evomebat. Si ſcalas aſcenderet: reſpirandi difficultate & gravitate anhelitûs premebatur; aſſiduus renum & laterum dolor vexabat, inſignis appetitûs dejectio, mammarum tumor ęqualis; optimus atque jucundus faciei, & univerſi corporis color, gravidationis indicia credebantur, & me cautum reddebant, ne id fortaſſe contingeret in remediorum progreſſu, quod de Studioſi & Docti Medici Uxore narrat Zacutus, ibì adducto graviſſimorum Auctorum contextu. Hoc tempore tubercula tam in brachiis, quàm in cruribus eruperunt, quæ ſponte poſtmodum evaneſcendo, maculas & impreſſa in cute veſtigia relinquebant, nec ollo remediorum uſu ad pus unquam deduci potuerunt, ut in aliquibus tentatum eſt: laxa etenim effecta ſolummodo, per inciſionem paucis effuſis ſanguinis guttulis ſanabantur. Prędictorum igitur ſymptomatum cauſa, invaleſcens quotidie prægnationis ſuſpicio, à validiori Curatione animum diu revocavit, qua certo & multiplici affectui proſpicere potuiſſem. Sed has inter anxietates Menſtruorum exitus qui circa finem tertii menſis apparuit, ampliùs dubitandi anſam eripuit; & ſic imposterum aliquando alternis Lunationibus, tum magis, tum minùs, aliquando nihil per aliquot menſes effluxit, donec poſt varia & aſſidua habita ruri exercitia, poſt frequentes agitationes quibus aut in rheda, aut in ciſio, tota æſtate vagata eſt, tandem Septembris initio, cum per menſem integrum Menſtrua deſtitiſſent, imminente Purgationis tempore, aliquot tantùm ſanguinis guttas effudit: ſed noctu, dum crederet ab Utero ſanguinem ultra modum erupiſſe, mane maximam purę aquę copiam ex ipſo effuſam eſſe comperit (non minùs, ac Mulieri à Fernelio memoratę contigerit) quæ per plures etiam dies paulatim atque guttatim deſtillare non deſiit, donec in pręſentiarum atri ac nigerrimi ſanguinis quantitas per tres dies feliciter exiit. Sed recenſitis adhuc perdurantibus affectionibus & earum ſymtomatibus, prout compendiario huc uſque propoſui, atque receuſui, cùm maxima illi ſit, non tam ſalutis proprię, quàm ſuſcipiendæ Prolis aviditas, ac univerſi corporis, maximè præſens Uteri ſtatus tam arduè repugnet, Patientis deſiderio & repetitis inſtantiis obſequens, ad Sapientiſſ. tuam Doctrinam, veluti ad Apollinis Aram.

Venimus huc lapſis quæſitum Oracula rebus.

Dum Viri Excellentiſſ. exactiſſima relatio de ſtatu Illuſtriſſ. atque Excellentiſſ. Marchion. ad meas manus pervenit, in mentem venit me eandem hìc Patavii vidiſſe, valetudinariam vitam ducentem, ejuſque abdomen tetigiſſe, obſtructiones in meſenterio potiſſimum, ſed & in cæteris viſceribus continens, cum Menſium imminutione & ſymptomatibus hypochondriacis. Pro quibus debellandis aut ſaltem magna ex parte imminuendis, fuit inita Purgatio; quę tamen ob Conjugis ſtatum inſalubrem atque morboſum, periculi plenum, ritè & rectè expleri non potuit: ideoque mirum non eſt, ſi felicem & optatum finem conſecuti non fuimus; ſed potius ipſius ſtatus in deteriorem lapſus, dum neque iſthic pro corrigenda hepatis, ſanguinis, & renum calida intemperie medicis intentionibus ſatisfactum eſt, & ita pravi ſanguinis apparatus in toto venoſo genere congeſtus fuit, qui ideo faciei & totius corporis colorem non deturpavit, quoniam valida Natura portionem improbiorem aliqua ex parte ad brachia & crura, ſicuti multò magis ad Uterum ipſum depoſuit, quo obſtructo, omninò Menſes ſuppreſſi ſunt, imò corpus ejuſdem repletum, veram conceptionem ſimulavit, quam falſam tandem detexit repentina poſt Menſes aquę copioſæ profuſio, quæ potiùs aquoſam molam, quàm Uteri hydropem nobis ſignificaſſe credo: cùm mali habitus nullum indicium extiterit, & tumidus tamen fuerit à tua diligenti manu Uterus deprehenſus, & mammæ tumidę ſine lacte obſervatæ. Egreſſa autem confertim magna ex parte, indeque guttatim paulatine ipſa aqua à colliquante calore ex cruditatibus antea genita ſanguis Uteri vaſa obſtruens, niger & craſſus apparuit, qui medendi normam nobis inſinuat: quandoquidem omnia mala enarrata, omniaque ſymptomata à vitiato ſanguine procedere concludo, huncque à viſcerum intemperie, acquiſita potiùs, quàm naturali exiſtente, & ab obſtructionibus adaucta; quàm facilè introducere potuerunt animi pathemata, & fovere aëris iſtius Mantuani lacuſtris qualitas. Idcirco de ſpecie propaganda non eſt quod cogitemus, individuo, viſceribus & Utero male affectis.

Quare omnia agenda, ut voti compotes fiamus, neve Matrona Excell. ad deteriorem ſtatum ducatur. Et quamvis reclamare videatur anni tempus non adeo Purgationibus opportunum, nihilominus quoniam bipartita debet eſſe Curatio, ideò pars una hoc Autumnali tempore perficienda, altera in Ver venturum erit differenda.

In pręſens itaque, expeditis primis viis, obſtructionibus reſerandis incumbendum, deinde maſſa ſanguinea purificanda, ut tandem Uteri vaſa aperiri poſſint. Cæteris autem intentionibus Verno venturo tempore erit ſatisfaciendum.

Et ſi de Chirurgicis remediis loquamur, utique neceſſaria erit ex venis ſuperioribus repetita ſanguinis miſſio, ſi prima vice craſſus & niger fuerit inventus, tempus tamen eligendo à menſtruis purgationibus ęque diſtans; ex pede verò in pręſens aut prorſus omittenda, aut ſaltem, quantùm fieri poteſt, differenda, & nonniſi fortaſſe hyſtericis urgentibus præfocationibus eligenda: impura namque exiſtente maſſa ſanguinea, valde ſuſpecta eſt habenda, ne ſanguinis craſſioris major quantitas trahatur ad Uterum, & ita adauctis obſtructionibus, Menſes omninò ſupprimantur.

Pro primis viis expiandis, potio clarif. ex manna, & ſyr. roſ. ſolut. pręberi & repeti poterit, interpoſita quinque aut ſex dierum humorum pręparatione julapio acet. ad ℥. iii. corticibus citri, & fruſtulo cinnam. alterato.

Inde ad primas meſenterii obſtructiones deturbandas deveniendum, à valde calefacientibus & exiccan-

Digitized by Google

exiccantibus abſtinendo; ideo ſucci depur. & per arenam trajecti ex uſu eſſe poterunt cich. borag. & endiv. in decoct. Cichorac. additâ malvâ. in quo diſſolvantur gr. xii. ſalis tart. fixi. Tranſactâ hebdomadâ, præbeatur minorativum Purgans ex flore caſſ. cum pil. de tribus, cui poſt horam ſuperbibat aut ſerum, aut aquam Nocerianam, & tribus horis ab epota aqua prandeat. Inde ad ulteriores obſtructiones reſerandas ſuccis pariter depur. ex cich. agrim. atque fumaria erit utendum, additis granis tartari vitriol. in decoct. Cichorac. foliis additis cuſcutę & ſcolopendrii; in quorum uſu 12. aut 15. diebus inſiſtendum, & in horum intermedio atque fine, Purgans erit exhibendum, quod pręter florem caſſiæ, electuarium de ſucco roſ. & pilul. de tribus contineat, ſemper ſuperpræbendo aut ſerum, aut aquam, ut ſuprà. Et ſi Viro Excell. arrideat uſus ſyrupi Ferneliani in noſtris Conſultationibus deſcripti, dum ab Excell. Patiente facilè feratur, optimus erit: facultatem enim in ſe continebit, non ſolùm obſtructiones aperiendi, verùm etiam maſſam ſanguineam depurandi.

Tandem Uteri vaſis obſtructis occurrendum erit, & quoniam pars illa longè à ventriculo diſtat, ita ut non adeo facilè Aperientia illuc pervenire poſſint, ideo validiora ſunt uſurpanda, inter quæ validiſſimum eſt noſtrum circulatum Aperiens, ex ſale Martis, ſale urinæ pueri, & ſale tartari, non ſine magno labore & induſtria Venetiis ad ſignum Sacræ Margaritæ à D. Hieronymo Rizzeto Pharmacopola Spagirico pręparatum. Exhibetur autem quindecim aut viginti diebus ad ʒß. in cyatho aq. ſtillat. capill. Ven. & artemiſiæ, cui addi poſſunt quoque grana ſalis pariter artemiſiæ.

Hęc ſunt quę hoc anni tempore etiam frigido adminiſtrari poſſunt, cùm humores hujuſmodi, ſicuti quoque partes affectę, per centrum expurgari expoſtulent; dum interim ventriculo quoque robur aliquod addi poterit, at cautè, ne jecur magis magiſque accendatur, exhibendo ſtatim à prandio duo grana maſtiches integra, vel ſalem abſinthii, aut confectionem ex ol. legitimo cinnam. & ſaccharo paratam. De cęteris verò ſuo tempore ſcribendum; ſicut victûs rationem ſilentio obvolvendam, Viro Doctiſſ. atque Eruditiſſimo præſcribendam relinquo, & reliqua omnia ſuo prudentiſſimo judicio, non ſolùm executioni mandanda, verùm & alteranda, & mutanda, ſi ita videbitur, libenter committo. *Raymund. Joh. Fortis Conſultat. & Reſponſion. Medicin. Tom. 2. Cent. 4.*

Molæ cum Melancholica & hypochondriaca affectione.

Illuſtriſſima & Nobiliſſima Comes trigeſimum ſecundum annum agens, temperamenti à naturę primordiis totius & jecoris ad calidum & humidum vergentis, olim habitûs carnoſi & roſei coloris; nunc verò potiùs gracilis, floridum tamen colorem ſervans, aromatibus, gingibere præſertim & caryophyllis in pubertate multo tempore abuſa; anno ętatis ſuę decimo ſeptimo ventriculi & hypochondriorum doloribus frequenter corripi cœpit, qui ab aſſumpta granatorum tinctura, necnon pulviſculo quodam purgante cedere ſolebant, ſubſequentibus tamen animi paſſionibus, quæ à cauſa quoque externa, à diuturnis nimirum Parentum morboſis affectionibus, magiſque tandem ab obitu eorundem, fomentum, imò incrementum ſuſceperunt; unde gracilior quoque evadere cœpit. Anno ętatis ſuę vigeſimo ſexto Viro Nobiliſſ. juveni, jecoris & renum calidiori intemperie prædito, ſed alioquin ſano, nupſit, & quarto menſe molam; decimô quartô verò poſt menſe, filium peperit vitalem: ſed poſt ſeptem menſes rurſus Molam edidit; anno verò tranſacto, filium rurſus vitalem concepit ac peperit; in cujus Puerperio de flatuoſitatibus copioſis cum animi deliquiis, ſtomachi faſtidio, evaporationibus in partes ſuperiores conqueri cœpit; quibus cremore tartari, levioribus Purgantibus & acidulis aquis proviſum fuit, exiguo tamen cum levamine. Quarto menſe à partu filii, rurſus Molam cęteris minorem peperit: quatuordecim verò diebus a Molæ partu, lac aſininum tres continuos menſes in uſum duxit, & nihilominus circa Solſtitium hyemale flatuoſus affectus valde recruduit, cum capitis imbecillitate, cordis palpitatione, inſigni animi apprehenſione, ſine tamen deliquiis, adeo ut tres continuò menſes decumbere cum fletu & mœrore coacta fuerit: quo tempore frequenter evomebat acida & amara, alvique excrementa flava & nigra obſervabantur. Interim à Clyſteribus nonnihil levabatur; vino chalybeato, priſana hordeacea, interdum cum cremore tartari, quandoque tamarindis de more utebatur. Tandem 1671. meliùs habere ſibi viſa eſt, & filium rurſus peperit, qui ſecundo ſuæ ętatis menſe obiit: Puerperium tamen habuit valde moleſtum, tum ob ſecundinam pluribus horis detentam, tum ob dolorem capitis ſubſecutum. Mox ad uſum decoctionis herbarum & ſpumam chalybis ſeſe contulit, interjecto tamarindorum uſu, quibus ferè priſtinæ ſanitati reſtituta viſa fuit. Hoc anno filiam peperit ſanam atque ſuperſtitem, & à partu octo ſeptimanas per Uterum commodè expurgata fuit. Omnes tamen jam dicti partus crinones paſſi fuerunt. Dum verò iter longum verſus Italiam facere cœpit, rurſus flatuoſus affectus invaluit, cauſam referente Matrona Nob. in vini potum non conſuetum, dum levi cerviſia in ſua regione pro potibus utebatur, & cùm duo menſes ſine menſtrua purgatione pręterierint, Patavii tandem levi occaſione fœtum non completum abortivit, convenienti ſubſecuta lochiorum expurgatione. Cùm autem me pro ſalute conſuluerint Nobiliſſimi Conjuges, hypochondria manibus diligenter exploravi, & contumaciſſimas atque duriſſimas obſtructiones inveni, non quidem in viſceribus principalibus, jecore nimirum atque liene, ſed ferè totum menſenterium occupantes, & profundiores ſub ventriculo in pancreate ſtabulantes, percepi.

Quod Matrona hęc Illuſtriſſ. hypochondriaco & melancholico affectu, poſt diuturnum aromatum uſum, & longam, infirmis Parentibus, ac moleſtam aſſiſtentiam, moleſtiſſimam verò affectionem ob ipſorum ſecutum obitum, correpta fuerit, mirandum non eſt: ſed admiratione potiùs dignum videtur, quod quindecim annorum ſpatio, quibus hac affectione divexatur, duros tumores præter obſtructiones in viſceribus non contraxerit, & quod Melancholia ad totum venoſum genus ſeſe non inſinuaverit, ſicque Nobil. Mulier ad majorem graciliratem cum coloris defloratione non devenerit: cujus reſiſtentiæ cauſam in ejuſdem temperamentum ab ortu naturę calidum & humidum, hilaremque naturam magna ex parte referri poſſe puto: quam tamen bonam temperiem à diuturno aromatum uſu, & à moribus animi in calidiorem permutatam fuiſſe non eſt dubitandum, ſicut modò à potu vini hęc caliditas pręter naturam foveri & adaugeri obſervatur; & quoniam coctiones tum in ventriculo, tum in jecore non ab exuberanti, ſed à moderato & ſuavi calore naturali perficiuntur, hinc factum fuit ut cruditates in prima coctione olim generari cœperint, quę in meſaraicis atque glandulis inſinuatæ ac firmatę ab adaucto calore jecoris exiccatæ, in terram tandem, immobilem atque melancholicam naturam converſę fuerunt; à quibus clauſuris calore adhuc magis adaucto, ſanguis quoque exuſtionem quandam ſuſcepit; unde flatuoſa non ſolùm affectio, ſed melancholica quoque ſubſecuta fuit, flatuoſa primò; quoniam natura, ſive calor naturalis, Naturę inſtrumentum, nunquam ceſſat in materiam illam præter naturam exicca-

exiccatam agere; unde flatuoſę exhalationes, craſſæ nimirum, continuu elevantur, quæ utpotè difficulter ſolobiles, dolores ab initio hypochondriorum, pogreſſu verò ſeptum comprimentes, ſpirandi difficultates, & quodammodo ſuffocationes: cor verò & caput petentes palpitationes, timores atque mœrores frequenter excitant, dum ab eodem ſanguine exuſto fuliginoſi vapores iidem exhalationibus commiſcentur, & ita melancholica quoque redditur affectio: cujus utriuſque affectionis exiſtentia clarè nimis patet; moleſti namque flatus hypochondriacum affectum deſignant: ut propterea flatuoſus ab ipſo Galeno fuerit nuncupatus? ſicut timores atque mœrores in pręſens, citra cauſam manifeſtam, melancholici affectus pręſentiam demonſtrant. Cur autem melancholicus humor non ultrà proceſſerit, nec totum venoſum genus progreſſu temporis inquinaverit, duas alias conſidero cauſas; altera eſt, quod cùm ab adaucto calore alimenta in ventriculo, non modò imminute concocta, unde Bradypepſia, verùm etiam corrupta jam fuerint, unde Dyſpepſia, & olim ventriculi dolores, frequenti tamen vomitu acido atque amaro ejiciebantur, eodemque tempore liquida per alvum deponebantur, & ita a jecore & venis divertebantur. Altera verò & potiſſima cauſa eſt, quod impurus ſanguis copioſus ad Uterum ferebatur, ſicque non solùm ulteriùs ſemper menſtrua prodierint, verùm & ab ejuſdem copia, & pravitate, virili ſemine ſuffocato, Molę conceptæ fuerint, quas, ſanguine quodammodo depurato, conceptus vitales ſubſequebantur, & Muſculorum, dum virile ſemen à copia & mala qualitate ſanguinis menſtrui non obrutum, proprias vires conſervare & exercere potuit. Verùm quoniam non uſque adeò purus unquam fuit ſanguis ipſe menſtruus, neque muliebre ſemen, hinc fœtus omnes cridonibus infecti & affecti fuerunt, impuri & excrementoſi ſanguinis ad circumferentiam & ignobiliores corporis partes à Natura detruſi argumentum evidentiſſimum.

Non me latet hujuſmodi affectus incurabiles communiter à Medicis exiſtimari, & pręſertim hunc Matronam Illuſtr. divexantem, primò quia longe diſtat ab ejuſdem propria temperie necnon ab ætate, unde efficacior atque potentior arguitur cauſa; & ſicut non adeo facilè introducitur, ita introductus difficulter eximitur; ſecundò quia jam inveteratus Medentis manum reſpuit, ut dicebat Galenus, & Trallianus cum eo. Nihilominus quoniam Nob. Patiens propria & majora nondum remedia experta fuit, & præſcriptione herbarum & aliorum remediorum refrigerantium à Medico ſuo domeſtico aptiſſime inſtituta, non leve juvamen ſuſceperat, tum etiam quod ſe obedientem fore pollicetur, cui fides quoque pręſtari poteſt, ob perſeverantiam in anteacta victùs & remediorum ratione: ideò quamvis non adeò facile, nec unico tractu integra ſalus ſperati poſſit, reperitis tamen congruis opportuno tempore Purgationibus, integrę ſanitati reſtitui poſſe non diffido: dum interim à medicis præſidiis, & in pręſens, & Vere proximo adminiſtrandis, futuræ ſalutis firmam ſpem concipere poterit.

In hunc igitur finem medicę intentiones erunt: primas vias mundare. Secundò ſiccas obſtructiones, Humectantibus, Emollientibus & aperientibus reſerare. Tertiò Humores, eaſdem facientes, ad evacuationem pręparatos, Benignis evacuare. Quartò Maſſam ſanguineam quoquo pacto depurare. Quintò Jecoris & hypochondriorum exuberantem calorem contemperare; & tandem flatus emergentes caute diſcutere. Quę omnia pręſtanda ſunt remediis ex Chirurgico, Pharmaceutico & Diæretico fonte depromendis.

Et ex Chirurgico unica deſumenda ſanguinis miſſio ex Jecoraria dextra, tempore intermedio æque diſtanti à præterita & futura menſtruâ purgatione; hæc autem præſente Medico molienda erit, ut Galeni monitu ſanguis è vena exiens diligenter obſervetur, qui ſi niger, uberiùs educatur, imò ſi niger fortaſſe atque craſſius (quod ego non credo) exire perſeveraverit, ultra vii. uncias, ſupprimatur, & potius ex altero brachio, duobus aut tribus interjectis diebus, parca eductio repetatur; quod ſi ruber & tenuis in prima miſſione obſervatus fuerit, parciùs, & unica vice erit emittendus, De miſſione ſanguinis è venis inferioribus cogitandum non eſt, niſi fortan Menſtrua imminutè prodirent. Frequentes tamen pedum lotiones ad vapores ſeptum comprimentes, caputque petentes, retrahendo, prodeſſe poterunt, jejuno tamen ventriculo, tum mane, tum veſperi adminiſtrandæ. Reliqua ex hoc fonte haurienda mox in progreſſu proponam.

Ex Pharmacia pręcipua erunt deſumenda præſidia. Et pro prima explenda intentione, Leniens erit flos caſſię cum tart. vel ſyropus roſ. ſol. cum tartaro, quibus jus hordei bibendum ſuperpræbeatur. Inde quinque aut ſex diebus ſubſequentibus Pręparans erit hujuſmodi.

℞. Jul. acet. ℥. ii. aq. flor. citr. ℥. i. ß. aq. cinnam. ℥. ß. m. pro ſyr. matutino, & ſic pro aliis quinque; & ſi ægre toleretur ab Illuſtriſſ. Pat. ſubſtituatur cremor tart. ad ℥.ß. addita quoque ſacchari ſemiuncia, & omnia diſſolvantur in jure tenui, fruſtulo cinnam. vel cortice citri alterato. Tranſactis ſex jam dictis diebus, repetatur Leniens ex flore caſſ. elect. lenit. & cremore tart. paratum: vel ſyr. roſ. ſol. repetatur, addita portione mannæ, cremore tart. clarif. quibus pariter ſuperbibat jus, vel aquam hordeaceam; hæcque prima expurgatio reſpicit humores crudos atque pituitoſos in primis viis exiſtentes, quibus Melancholici abundare ſolent: & ideo jubent Hippocrates, & Galenus cum eo, in affectibus melancholicis pituitam ab initio expurgari.

Ita ad ſecundam intentionem iter paratum erit, in qua diutius inſiſtendum, cùm eſſe debeat principalis, magiſque cæteris omnibus neceſſarius Medici ſcopus, quoniam inimiciſſimam habemus in caſu noſtro ſiccitatem, inimicam caliditatem, cùm ſiccitas à calore humidum conſumente augeatur, & calor cum ſiccitate (quæ lima caloris appellatur) vehementiùs agat: tota verò Curatio hujus affectus conſiſtat in exſiccatæ materię extirpatione, jecoris atque hypochondriorum exuberantis caloris remiſſione; ideo Nob. Patiens ad uſum ſuccorum depuratorum ducenda erit ita.

℞ Succi depur. & per arenam trajecti, endiv. borag. pomorum dulc. an ℥j. Decoctionis in jure pullæ paratę, folior. cichorii, malv. viol. ℥v. Salis prunellę gr. x. m. pro ſyr. & ſic pro aliis ſeptem: quibus aſſumptis, ſumat poſtea.

℞. Floris caſſiæ recenter extractæ, elect. lenit. vel diaſcbeſten an. ʒv. M. F. Boli, aut maſſa quatuor horis ante prandium ſumenda; ſed poſt horam ſuperbibat ſeri captini, aut aſinini ℔ij. tribus verò horis ab aſſumpto ſero prandeat. Mox repetat eoſdem ſuccos, eodem modo & tempore, & hebdomadâ tranſactâ, rurſus aſſumat idem medicamentum deſcriptum cum ſero; deinde ſequentibus diebus aſſumat ſuccos ita.

℞. Succi depurati & per arenam trajecti, cichor. borag. aut endiv. agrim. an. ℥jß. Salis tartari volatilizati gr. x. decoctionis cichor. borag. endiv. malv. meliſſæ, viol. ℥.v. M. pro ſyr. & ſic pro aliis. Sequenti vero die aſſumat.

℞. Flor. caſſ. recenter extractę ʒij. Rhab. optimi ℈j. M. F. Boli ſummo mane aſſumendi: tranſactâ horâ ab aſſumptis bolis, ſuperbibat ſeri captini, aut aſinini depurat. ℔j. & tribus horis ab aſſumpto ſero prandeat. Tertia die reaſſumat ſuccos depur. ut ſuprà, & quarto caſſiam cum rhab. & ſero: ſicque alternatim perſeveret ad 20. uſque dies: ita namque maſſa quoque ſanguinea quodammodo depurabitur; ſuccis autem, necnon bolis cum rhab. quotidie ſuperdormire poterit, ſi ſomno indigeat.

His

His peractis, ſecunda intentione non adhuc diſcedendum erit ut ad reliquas explendas pervenire poſſimus; & idcirco tribus diebus ſummo mane aſſumere debet Nobiliſſ. Patiens ſerum Caprinum, aut aſininum depuratum ad ℔v. præmiſſo parum antè vehiculo dejectorio ſyrup. roſ. ſolutivi, quod ſerum ſuperbibat jam dicto vehiculo commodè, nec affatim, ſed ſpatio horæ dimidiæ, vel paulo plus, & duabus vel tribus horis ab epoto ſero prandeat. Qua ſecuta ablutione & hypochondriorum, refrigeratione, ad uſum lactis aſinini ſeſe conferat, quotidie ſummo mane cum ſaccharo, ut moris eſt: cui tamen non ſuperdormiat, ne caput nimium repleatur: pergat autem 15. continuis diebus, & interim toto tempore hujus preſcriptæ Curationis, venter quotidie illiniatur unguento malvino cum medulla crurum vituli, ol. amygdalino reformato. Tranſactis autem 15. lactis diebus, ad Acidulas aſſumendas ſeſe conferat Nobiliſſ. Matrona, primis tribus diebus premiſſo vehiculo dejectorio mannæ clarificatę, ſequentibus verò diebus cum vehiculo diuretico, quod eſſe poterit ſpiritus tart. ter rectificatus ad ℈i. vel ad ſemidrachmam in primis cyathis. Dum autem ſumit Acidulas, ventriculus aliquo pacto erit corroborandus; in quem finem ſtatim è prandio deglutiat ſalis abſinthii ℈j. in exiguo vino, ſive cereſivia diſſoluti. Terminato verò Acidularum uſu, rurſus ad uſum lactis aſinini ſeſe conferat, in quod ad 40. dies ſaltem perſiſtat, cùm enim tophos etiam emolliendo diſſolvere poſſit, exſiccatas quoque obſtructiones ſuperare valebit. Eodem verò hoc tempore, horis veſpertinis, duabus ſcil. ante cœnam, in Balneum deſcendat aquę dulcis, foliis malv. viol. & ſalicis alteratę, quod ſit vix tepidum, nullo modo calidum; & in eodem maneat integrâ horâ. Mox à Balneo inungatur totum corpus oleo amygdalino recenti, venter verò Linimento conſueto; in hujus autem uſu perſeveret ſaltem 20. diebus.

Abſoluto lactis uſu, aliquod ex jam dictis Lenientibus, propinato quoque ſero, ſemel erit præbendum, ſicut etiam decimo quoque die, tempore lactis aliqua levis evacuatio procuranda erit, imò ſi Clyſteres non abhorreat, ex lacte, butyro & ſaccharo parati, ventrem laxare, & refrigerare, atque humectare poterunt; ſicque abſoluta Purgatione quies Illuſtr. Matronę erit permittenda.

Poſtremæ tamen intentioni ut ſatisfaciamus, aliqua flatus diſcutientia non ſunt omittenda, cautè tamen in uſum ducenda, exigua nimirum quantitate, & à cibo potiùs, quàm jejuno ventriculo aſſumenda: horum autem deſcriptiones jam habentur in prętcritis meis Commiſſionibus; rotulæ nimirum ex oleo legitimo cinnamomi; aqua totius citri, cum elyxir vitæ; aqua cinnamomi cum theriachali; quibus addo.

℞. Olei de Cortic. citri ℈j. Sacchari albi diſſol. cum aq. flor. citri ℥ij. M. & ad ignem fiant rotulę S. A.

Item ℞. Pulveris ſaſſafras ʒß. Sacch. albi diſſol. cum aq. cinnam. ℥ij. M. & ad ignem S. A. fiant rotulę.

Jam dictis omnibus tandem congrua victûs ratio erit addenda, quę jam in meis pręſcriptis exactè fuit inſtituta, ſed exactiùs adhuc inſtitui poterit à Viro Excellent. Adſtanti, qui propitiâ fortunâ Illuſtr. Patientis, affectum hujuſmodi non adeo apud omnes cognitu facilem, ejuſque cauſas optimè cognovit ac penetravit: *Idem, ibidem.*

Obſervationes.

Pro Mola.

℞. Aſſ. fœtid. ʒß. Sem. rutæ, caſſ. lign. raſ. lapid. dactyl. boracis, an. ʒiß. Croci ʒß. Myrrh. theriac. diateſſar. an. ʒj. M. detur ʒj. cum aqua ſabinę vel vino rhenenſi, cum hac confectione, quàm de aſſa fœtida vocat *Joh. Tiengius*, mulierem curavit à mola quam per annum geſtaverat, & aliam etiam mulierem eodem medicamento liberavit à fœtu mortuo, exhibendo manè & veſperi ante cibum ad ʒj. donec ab omnibus fœtus partibus fuerit repurgata: aliquando cum ſucco verbenæ & praſſii mixto cum vino rhenenſi, modò etiam cum vino decoctionis verbenę & praſſii, & ſemper (inquit) gratiâ Dei benè ſucceſſit. *Petrus Foreſtus. Schol. obſervat. 63. lib. 28. De mulierum morbis.*

Ad molam excutiendam, qua laborabat mulier quędam, ſymptomata alia ſatis exitialia eam inſequi ſolita tollenda, machinor ejuſmodi.

℞. Sabinę, pulegii, fol. ſenæ, an. M. ß, Coq. lento igne in ſeri lactis q. ſ. manè & veſperi ex hac infuſione unâ vice ℥ viii. ebibit calidè.

Poſtridiè præter meam ſpem mola eſt expulſa & à multis graviſſimis accidentibus liberata fœmina. *Martinus Rulandus. Cur. 78. Cent. 6.*

℞. Myrrhę caſtor. an. ℈j. Sabinæ, boracis, an. ℈i. Fellis bovin. ʒß. Ol. ſuccini, gr. 4. Croci gr. v. cum ſucco ſabinæ F. pilulæ 14. pro duabus doſibus. *Joh. Petrus Lotichius obſervat. 16. cap. 1. lib 5.*

De Mola in vidua.

Molam carneam aliquot annis (plus minus quindecim) in utero olim geſtavit honeſta quædam vidua: exiſtimabat uterum prolapſum, quòd in oſtio uteri propendere aliquid ſentiret: profluebant ſtatis temporibus menſes, & ſubinde copioſiores quàm par erat: tandem quodam tempore, ſupervenientibus nonnullis partûs doloribus, rudem excrevit & informem carneam molem, pedem ferè longam, latam ſemipedem, tres quatuorve digitos altam; ſunt verò & aliæ à recentioribus dictæ molæ, per quas venter diſtenditur non minùs quàm gravidis: unà collectis in utero flatibus; altera aquoſis humoribus uterum implentibus: hanc molæ ſpeciem vidimus nos in vidua quadam, quę defuncto marito, cùm ſe gravidam relictam exiſtimaret, novem menſibus adimpletis, ſupervenientibus partûs doloribus, non niſi aquoſos humores enixa eſt, à quibus liberata. lacte ubera repleta haud aliter, quàm ſi fœtum pepeiſſet. *Rembertus Dodoneus. lib. obſervat. medicinal. cap. 49.*

De Mola aquoſa, carnea & ventoſa.

Nobilis urbis noſtræ mulier indubię honeſtatis, matrona quinquaginta ſex annos nata carnoſo ac ſanguineo corporis habitu donata, cùm jam per aliquot annos menſtruæ purgationes defeciſſent, molas tandem plures carnoſas edidit, fluentibus velut in naturali partu menſibus copioſè & maximis cum cruciatibus, interpoſito nonnunquam duorum, aliquando trium vel unius menſis ſpatio; diligenterque percontata, ſe nullum ſeminis profluvium in ſomnis, nec ullam oblectationem perpeſſam conſtanter affirmavit: fluebant interim menſes albi, erant carneę molæ nonnullæ ad pugni craſſitudinem, aliæ minores, duriſſimę nonnullę, alię minùs duræ.

Jacobus de partibus hiſtoriam refert de mola aquoſa per hæc verba: novi quandam generoſam dominam, quę ſe pręgnantem eſſe credidit, & ita Medici viſitantes eam exiſtimabant: dum venit pariendi tempus, provideret de bona obſtetrice, & compatribus & commatribus: multa aqua prodiit à matrice ipſius; & ſic illa & Medici fuerunt illuſi, & illico venter penitus detumuit. Molam ventoſam ſe vidiſſe Ulisbonę in quadam Hebręa teſtatur Valeſcus de Taranta in ſuo Philonio cap. de mola: huic enim cùm ſe pręgnantem eſſe exiſtimaret, pręparata ſunt omnia, quę par-

parturienti neceſſaria eſſe conſueverunt, dumque obſtetrices vulvam & uterum pertractarent, tanta ventoſitas ſine alio humore exivit à matrice, ut mirum videri poſſit. *Marcellus Donatus. cap. 25. lib. 4. Hiſt. Med. mirab.*

De Mola comitante fœtum uſque ad ipſius perfectionem, deque ejuſdem Molæ extractione.

Iſabella Macé, filia Antonii Macé olim apud Genevenſes Pharmacopœi vigilantiſſimi, nunc M. Eliæ Brunier, civis Lauſannenſis uxor, matrona ut ex piis & honeſtiſſimis parentibus oriunda, ſic quoque honeſta ac pia, corpore robuſta ac plethorica. Anno circiter ætatis 34. cum quintò utero geſtaret, ad ſextum uſque menſem continuò, aut minimum alternis diebus menſtruis ſatis copioſis, abſque incommodo tamen & virium prolapſu, laborabat. Elapſo ſexto menſe, mox ex toto menſtrua denuò abſque incommodo ſuppreſſa fuerant. 22. Mart. qui finis fuit noni menſis prægnationis, parturientium doloribus correpta, puellam robuſtam & omnibus membris perfectam feliciter peperit, & ſecundinam mox ejecit. Poſt partum, quia duritiem ac pondus in ventre ſine moleſtia magna perſentiſcet, alterum utero ſe geſtare fœtum ſibi planè perſuadebat: quod verò obſtetrix diſſuadebat, nec manum ampliùs adhibere volebat. Die 23. & 24. ſatis bene ſe habuit. Sed die 25. correpta eſt febre, vigiliis, & maximis doloribus circa imum ventrem & regionem oſſis ſacri, ſymptomatis ſingulis momentis ingraveſcentibus. Altero die Joachimo Rohaud, apud Lauſannenſes Pharmacopœo vigilantiſſimo, & decumbentis ſororio, Enema injicere, ac poſtridie corpus leni aliquo medicamento purgare viſum eſt. Verùm injecto clyſtere, & exonerato ventre, cùm ægra denuo de re aliqua ponderoſa circa pudenda conquereretur, me advocandum ſuaſit. Itaque ſequenti die, nempe 27. ad ęgram ingreſſus, ipſam febricitantem cum doloribus tum capitis, tum ventris & renum, nauſeà item, ructibus putridis, vigiliis & inquietudinibus, aliiſque ſymptomatis offendi. Ex quibus facilè mihi conjicere licuit, aut molam, aut ſimile quid in utero remanſiſſe. Primo itaque ſequens exhibui enema.

℞. Radicum althææ & ariſtolochię longę an. ℥j. Follior. altheę, malvę, Parietariæ, artemiſiæ, meliſſæ, pulegii, Flor. chamomil. meliloti. an. M. ſ. Sem. fœnigræci, lini an. ℥j. Aniſi & fœniculi an. ʒj. ſ. Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis. In ℔. j. colaturę diſſolve Benedictę laxativæ, Hieræ ex colocynthide an. ʒii. Vitellum ovi unius, ſalis p. j. Ol. rutacei & Chamomil. an. ℥ij. Miſce F. ita Enema.

Poſtea pudendis & imo ventri ſequentem ſacculum applicui.

℞. Radicum ariſtoloch. longę ℥ij. Herbar. artemiſiæ, Meliſſæ, Matricariæ, Sabinæ, Rutæ, Pulegii, Flor. Chamomil. Meliloti. an M. ſ. Sem. fœnigræci, lini, fœniculi, aniſi, ſeſeleos an ℥ ſ.

Incidantur incidenda, reliqua contundantur, indantur ſacculo triangulari, filo intertexto, ejus magnitudinis, ut imum ventris ad umbilicum ferè uſque cooperiat, apex verò ad pudenda, & perinæum deſcendat.

Sacculum aquâ incoctum, calidè applicui. Ventrem & genitalia per horas duas fovi, interim quoque aliquoties coxas, genitalia, ventrem, atque os ſacrum, calidè ſequenti unguento inunxi.

℞. Ol. liliorum alb. Amygdal. dulc. de vitellis ovorum, lumbricor. an. ℥ſ. Pingued. anſeris & Caponis an. ʒj. Poſtea.

℞. Farinæ fœnigræci & cydoniorum an. ʒj. Croci ſubtiliſſ. pulveriſ. ℈ij. Aquæ artemiſię ℥i. Miſce & poſt unicam ebullitionem addantur olea & pinguedines præſcriptæ, fiatque unguentum.

Rejecto clyſtere, mox illam in dorſum collocavi, tantumque corpus deorſum retrahere curavi, ut pedes in infima parte ſpondæ commodè inniti poſſent & circa genua parùm inflecterentur. Singulis item columnis inferioribus ſpondę ſuum manutergium alligavi. His omnibus præparatis, dextram ab annulis liberam, ſuperiori linimento inunctam, paulatim clementerque in uterum immiſi, idque ut eo commodiùs fieret, juſſi ut manutergia manibus apprehenderet, pedibuſque ad inferiorem ſpondę partem firmiter inſiſteret, & ſimul parturientium dolores, & conatus, quantùm poſſet, provocaret: Sic enim naturæ beneficio, genitalia aliquo modo dilatantur & aperiuntur. Manu immiſsâ utero, Mola vel maſſa illa carnea quę magnitudinem capitis infantis ferè adæquabat, ſtatim obviam venit. Rotunda autem erat, ſed paulatim decreſcens, tandem in ſpongioſam quandam ſubſtantiam deſinebat, quæ utero ad dextrum latus, non aliter ac ſecundina ſolet in fœtu, tenaciter adhęrebat. Manu itaque altiùs in uterum immiſsâ, digitis clementer paulatimque fungoſam hanc ſubſtantiam ab utero ſeparavi, atque unicâ vice totam hanc molam ſemiputridam & fœtidam, ſine violentia & dolore, pręſente marito & Joachimo Rohaud, nec non multis matronis piis & honeſtis, extraxi. Appendebat præterea molę huic alia quędam carnis portio. Verùm quia mola hæc ſemiputrida, putredinis ſuæ notam utero jam inuſſerat, juſſi, ut per dies aliquot decoctum ſequens bis aut ter in die ſyphone utero injiceretur.

℞. Hordei integri M. ſ. Scordii utriuſque, roſar. rubr. Abſinth. vulgar. an M. ſ. Coquantur in aqua uſque ad crepaturam hordei. In ℔ ij. Colaturę diſſolve, mellis roſati ℥iij. Pulv. Myrrhę Aloës an. ʒi. Miſceantur, iterumque per linteum colentur, & colatura tepidè utero injiciatur. Poſtea ſpongia hoc decocto imbuta, fortiterque expreſſa, pudendis calidè apponatur. Illa enim non ſolùm corroborat partem affectam verùm etiam cum decocto utero injecto putridos humores paulatim attrahit, & abſorbet. Ideoque, ejuſmodi ſpongias duas, ut unà applicatâ altera interim mundetur & exſiccetur, habeas neceſſe eſt. Reliquis item ſymptomatibus, tum optima victûs ratione, tum medicamentis, prout neceſſitas imperavit, proſpeximus. Ita ut intra ſeptimanas tres, divino favore in integrum reſtituta ſit Matrona illa, & etiamnum una cum puello, quem enixa fuerat, bona valetudine fruatur. *Gulielm. Fabr. Hildanus Obſerv. Chirurgicarum Cent. 2.*

De Molâ aquoſâ.

Anno 1604. honeſta quędam Matrona Bernenſis, ad quinti menſis finem gravida, & parturientium doloribus correpta, ultra decem libras aquę, tenaciſſimà membranâ incluſę, non ſine conatu & dolore maximo, unà cum membrana enixa eſt. Ego, cùm adſtantes matronę medicamentum, ad fœtum expellendum propinare vellent, vocatus, in ſedili parturientium matronam hanc animo, ut ita dicam, perculſo atque deturbato inveni. Putabat enim, niſi fœtus expelleretur, de vita ipſius actum fore. At ego contra ſuadebam, ut ſeſe in lectum conferret, quo amiſſæ vires reficerentur, recolligerenturque: quapropter optimam victûs rationem, & medicamenta aliquot cordialia præſcripſi, ſic brevi in Integrum reſtituta fuit, & fœtum ad maturitatem uſque geſtavit.

Alterum exemplum molæ aquoſę, obſervavi in honeſtiſſima & pia matrona, ſanguine mihi juncta: illa cùm per menſes aliquot ſe gravidam exiſtimaret, interim tamen valetudine parum recta frueretur, factum eſt, ut dum noctu cum marito rem haberet, impetu quodam copioſa erupta ex utero ſit aqua, utcunque viſcida. Venter mox ſubſidit, convaluitque Dei beneficio & ad hunc uſque diem bona valetudine fruitur, & liberos aliquot progenuit. *Idem Ibidem.*

Mu-

Digitized by Google

Mulier ſeptimo menſe molam enixa, nono menſe filium peperit, diu incolumem.

Nunquam fœtum, cui conjuncta eſt mola, ad maturitatem perfectionemque pervenire poſſe, Medicis in confeſſo eſt. Attrahit enim mola partem ſanguinis & nutrimenti, inde langueſcente fœtu, fit abortus. Ego tamen honeſtiſſimam, ac piam matronam cognovi Duſſeldorpię, quę cùm gravida eſſet, ſeptimoque menſe parturientium doloribus oppreſſa, enixa eſt molam, quæ magnitudinem capitis adęquabat. Nono verò menſe filium peperit, quem ad decimum ſeptimum annum ętatis ſanum & incolumem ſuperſtitem cognovi, qui tandem Weſaliæ peſte obiit.

Anno 1599. Coloniæ vocatus ad honeſtiſſimam matronam, Rutgeri Groppers filiam, cui per triduum parturientium doloribus laboranti, fœtum perfectum & maturum extraxi. Paucis poſt fœtûs extractionem elapſis diebus, mola ſeſe offerebat, eamque fruſtratim, & ſemiputridam exemi.

Nobilem item & honeſtiſſimam matronam Freiburgi Aventicor. cognovi, ante annos 4. in puerperio dolore coxendico graviter laborantem, curandam habui. Ea mihi referebat, ſe in omnibus ſuis puerperiis (habebat autem tunc temporis quatuor liberos robuſtiſſimos) duabus aut tribus circiter à fœlici partu horis, molam enixam fuiſſe. Eſt illa matrona ſatis robuſta, plethorica, & maximè carnoſa. *Idem ibidem.*

De Mola Virginum.

Virgo quædam Generoſiſſima, ex antiquiſſima Nobilium proſapia (nomen non addo) mola laboravit, eademque morbo tandem exſtincta eſt, de cujus Virginali integritate dubitare non permittit pietas, morumque probitas ac virtus, quibus ea dum viveret addicta fuit.

Varia alia ſunt obſervata, quę id confirmant. Allatam hiſtoriam habeo ex relatione cujuſdam fide digniſſimi Viri & quidem Paſtoris, olim hujus Virginis Confeſſionarii, cui ergo Virginis mores optimè fuere cogniti, ac nulla unquam ſuſpicio defloratæ virginitatis fuit. Neque ſolùm obſervata illud probant, verùm etiam ſana ratio idem evincit.

1. Unde in utero humano formantur glires, piſciculi, teſte *Bartholino*, Ranę, ſerpentes, animalcula tubetis ſimilia, alata animalia, &c. Vide Ann. 5. Ephem. Curioſ. Obſerv. 1. p. 12. 13. Addo: novi juvenculam Buxtehudanam fœminam, quę cum partu ſimul peperit monſtrum capite Leonino præditum, ſed demortuum. Unde horum animalium & monſtrorum ſemen in utero provenit? quod ſi natura tantam metamorphoſin efficere valeat, ùt ex ſemine humano longè diverſis formis prędita animalia producat, quid obſtabit quod non etiam in virginum utero creare poſſit.

2. Ad molarum productionem (ut jam invitus retineam hypotheſim erroneam de Generatione materiali, quam aliàs nego) non requiritur ſemen utriuſque parentis, cùm non vivat in utero vitam animalem & ſenſitivam ſed merè vegetativam, & ſingulari attractiva facultate prædita eſt, ita quoque illęſa Virginitate in utero produci valet ex congeſta materia putrida ſanguinis menſtrui, quæ à calore uterino excoquitur, ac quotidie plus ſanguinis allicit, donec tandem in magnam molam molemque excreſcat, hinc in ejuſmodi ęgris partes ſuperiores marceſcunt, & gracileſcunt, quoniam ob inſignem vim attractivam Molę ſuperiores partes ſuo alimento privantur. Ante biennium ægram habui in vico quodam Horneburg dicto, quæ molâ laborabat, ubi mola erat inſtar racemi uvarum colore albi, quę fœmina tota conſumpta, ac tandem quoque hoc morbo extincta eſt.

3. Quod mola fiat ut plurimum ex ſanguine materno, probat hiſtoria quam Curioſi Collegę noſtri afferunt *ex Alex. Benedicto l. 45.* de Morb. cur. c. 29. ubi intra molæ ambitum maſculinus fœtus inventus fuit, &c. niſi ſuperfętationem accuſare velis, ſed quid ſuperfætatio in hac re, ubi ſolus ſanguis maternus ſufficit: dum etenim punctum criſtallineum ſaliens, primum mobile microcoſmicum, ſummumque volatile figeretur ab intromiſſa aura ſeminis maſculini, tanta quoque copia loco alimenti affluxit maternus ſanguis ad nutriendum hoc fixum punctum, ut quidem in lineamenta maſculini fœtus mantica fuerit extenſa, verùm quoniam nimia copia fuit ſanguinis materni, hinc circumvallatus, ac exſtinctus eſt.

4. Stante theſi Harveana & Deuſingiana, denique & nunc Ralliana, quod ſemen maſculinum in uterum non intret, ſed ſaltem aura aſpergat, quin tum opus accuſare virginitatem deflorationis, ubi mola invenitur, aura etenim maſculini ſeminis molam non producit, quoniam non eſt corporalis ſed ſpirituoſa, ſufficit ergo ad molam ſanguis menſtruus cum aliis humoribus affluentibus.

5. Neque ad generationem fœtus humani ſemper requiri ſemen maſculinum probat hiſtoria quam citat *Excell. Rallius l. de gen. anim. p. 90. 91. ex Martino Leopardo Viſſenſi*, qui ita loquitur, Virum quendam ſibi facie & moribus notum, conſueviſſe interdum œſtro libidinis percitum, geniali deſiderio fervere, cui tamen cùm indulgebat, ea mulcebatur ac perfundebatur Veneris dulcedine, ut impotens voluptatis, ſenſibus ferè omnibus deſtitutus, humi concideret, &, quod erat magis admiratione dignum, ſeminis nihil effundebat; Hunc ipſum tamen virginem non ſolum ſubagitaſſe, ſed & impregnaſſe refert; Huic *Martino Leopardo* ſubſcribit *Sinibaldus*, & ſubſcribo ego, generationem enim eſſe immaterialem credo; ſed ut ad molam redeam, Noſtram de ea ſententiam probat. Obſerv. *D. Pauli Sorbait.* Ann. 3. *Ephem. cur. obſerv.* 213. quo Lectorem remitto, Quo in puncto etiam nobiſcum facit *P. Joh. Faber.* Curat. inſign. *79. p. 731. D. Joh. Ludovici Hannemanni.*

Molâ Virginum.

Verum eſt quod ſcribis cent. 3. Epiſt. 28. Nunquam majora miracula & oſtenta videntur quàm in humano partu, eſt enim uterus, ais, rerum mirabilium officina quædam. Hoc tuum aſſertum illic probas, probantque recentiorum ſcriptorum Volumina, tum Academia noſtra Curioſa. Ad hęc pertinent quædam mirabiles hiſtorię, quas affert Clar. Rallius in eruditiſſimo ſuo Tractatu de Generatione animalium juxta mentem Harvei, & Deuſingii, conſcripto. Nuperrimis meis literis quædam attuli de quæſito, An Virgo illęſa virginitate mola laborare queat? Id aſſerui rationibus, & ni fallor, etiam aliqua hiſtoria. Pergo nunc in eadem materia, quamvis eleganter de quæſtione hac pro & contra diſputet Melchior Sebizius in Exercit. Medicis & praxi ſua. Et meum aſſertum, quod eſt, Virgo illæſa virginitate molâ laborare poteſt probo, & nunc verò aliqua hiſtoria; quam mecum in eruditiſſ. literis communicavit pręcellentiſſimus Lachmund, apud Hildeſienſes Practicus conſultiſſimus. Et ego ipſemet, inquit laudatus Vir, ante paucos annos vidi virginem quandam monialem, & quidem Abbatiſſam Evangelicæ religionis, quę ventrem tumidum non aliter ac fœmina partui vicina, per aliquot annos geſtabat. Quis quęſo vellet de hac virgine religioſa, quæ voto caſtitatis Eccleſię obſtricta erat, ſuſpicionem malam habere. Huic noſtrę aſſertioni quoque lucem fœneratur obſerv. 17. ann. 2. Ephem. Curioſ. p. 32. 33. Hactenus Celeberrimus Vir, quo cum & ego facio, ita amplius dubium eſſe non poteſt, quin Virgo ſalva integritate virginali molâ laborare poſſit. *Ex eodem.*

Molæ ſeptem in Virginis utero repertæ.

In Virgine nuper Epiſcopicellenſe, matrice incluſas ſeptem diverſæ magnitudinis Molas videre datum, quę omnes ad manum adhuc mihi ſunt, & fortè typis ab admirandi ingenii viro Joh. Conrado Peyeto mandantur, ſi id nondum pręſtitum *D. Syl. Samuel. Anthornii.*

Mola quinquennis prolapſum Uteri mentiens.

Plurimas raſque raras circa molarum generationem & earum excluſionem paſſim apud autores fide dignos inveniri hiſtorias teſtem habemus ſat locupletem Schenckium in ſuis obſerv. qui molas in utero per ipſos ſeptendecim annos commoraſſe annotavit, id quod etiam Zvvingerus theatr. vit. hum. pag. 331. & 337. confirmat. Haud abſimilem, aliis tamen circumſtantiis & & accidentibus, curioſo lectori hic ſiſtam hiſtoriam: Uxor quædam in ſuburbio Uratiſlavienſi 34. annorum & decem liberorum totidemque ferè abortuum, necnon plurium molarum fœcunda parens, ante annos circiter duodecim fœtus aliquot excluſit vitales; ſub impurum autem & ichoroſum, quo & parens ipſa & hinc enatæ ſoboles ſcatebant, ſanguinem, plerique excoriata totius corporis cuticula, nondum abſoluto puerperio, diem ſuum obierunt, ut ex novem duas ſaltem conſervare potuerit ſoboles, poſtmodum negotio concipiendi & pariendi natura defatigata aliquandiu vacare coacta eſt, quæ nullis tamen remediis, niſi anilibus ſuffulta, tandem ad incitas redacta nil niſi molas concipere, & ſingulis menſibus per ſeſqui annum, etiam abſente longo tempore marito, numero unam, duas, plures imò plurimas acerbiſſimis parturiendi doloribus nimioque ſanguinis profluvio excernere molita eſt. Tandem cordatiorum perſuaſu virum ob raram experientiam Clariſſimum, Dn. D. Johannem Agricolam, Reipub. hujus Proto-phyſicum p. m. conſuluit, qui ſingulari ſua prudentia & generoſis medicamentis è lerna hac morborum eam eripuit priſtinęque & inculpatæ ſanitati reſtituit, ut menſibus ordinatè fluentibus poſtmodùm denuo conciperet, ex difficili autem ſubſequenti decimo partu, prolapſu uteri ſatis periculoſo non corrigibili & moleſtiſſimo ſe laborare credidit, obſtetrix confirmavit, ut abſque ligamentis huic malo aptis nec ſtare, multò minùs incedere valeret per quinque integros annos. Elapſo autem quinquennio, tam ob errorem diætæ, quàm ſulphur ex accenſis carbonibus narcoticum, quibus hyberno tempore in foro publico intenſum frigus arcere cogebatur, (quęſtum namque in vendendis pomis habuit longo tempore) natura in deterius ruit, noviſque menſium obſtructionibus, paſſionibus hyſtericis & lipothymiis affligitur, nunc meam opem implorare geſtit hæc miſera. Ipſam inviſens ſemi-animem reperio, morbum cauſamque indago, ex relatione adſtantium hujus individui naturam, morbos & accidentia præterita prolixè & graphicè depicta video, & originem hujus mali ex impuro utero itidem provenire judico, interim ob urgentia ſymptomata cordialia hyſtericis nupta propino, his ſymptomata paulatim cedunt, ut ægra ipſa mecum colloqui valeat, cui ob adſtrictam alvum clyſterem applicandum ſuadebam, quem tamen cane pejus & angue fugiebat, coactus ergo tandem externè ſaltem fomentationes ex emollientibus & carminativis, pręprimis herba mercuriali toti abdomini ad pubem uſque applicari, internè verò eſſentiam caſtorei & ſpiritum ſecundinę (ob præſentis molæ ſuſpicionem) in ſyrupo de artemiſia propinari juſſi, quibus pręſtitis elapſo bihorio acerbiſſimi iterum dolores & conatus parturientium, abſque tamen lipothymia oborti, brevique poſt molam, capitis infantis ad inſtar peperit, tantæ tenacitatis, ut vix ſecuri dividi potuerit, abſque tamen putredinis & hinc orti cadaveroſi odoris moleſtia, & quod magis miremur, ſine omni ſanguinis veſtigio. Hoc facto prolapſus uteri quinquennis evanuit, & molæ molem non in utero, ſed extra eum in vagina uterina, circa exterius pudendi orificium tandiu latitaſſe eventus docuit, uteri ſitu inculpato invento: Continuatis poſtmodùm per menſem medicamentis ſanguinem & uterum purificantibus, per Dei gratiam illius ſanitatem reſtitui, ut hoc ipſo tempore, dum hæc ſcribo, benè ſe habens iterum gravida, ſine omni tamen periculoſorum ſymptomatum futurorum ſuſpicione incedere valeat, undecimumque partum, Deo volente, animosè expectet. *D. Joh. Jænisch.*

Gemina Mola in prægnante.

Nobilis fœmina in diſtrictu Grunbergonſi, ante quadriennium, impletis imprægnationis menſibus, partu excluſit puellam ſatis vegetam, & adhuc ſuperſtitem. Tribus horis interpoſitis ſucceſſit mola carnoſa, duriſſima, ſatis craſſa, cum copioſiſſimo ſanguinis fluxu, etiam tali, quem vix medicamentis efficaciſſimis poteramus inhibere. Fluxu altero die ſubſiſtente, iterum conatus excernendi aut pariendi adeſt, & excludit puerpera adhuc aliam molam, minorem quidem prima, attamen etiam carneam & duriſſimam. In prima apparuerunt luſu naturæ aliqua rudimenta capitis, oris & oculorum, ſed reliquum informis caro. Non impunè tamen ferebat nobilis hæcce tantos naturæ conatus, ſuccedebat enim febris ardens, quæ in prima, ut dicitur, herba ſuffocata, declinebat in tertianam intermittentem per tres ſeptimanas prolongatam, Deo benedicente, noſtro que conſilio tandem extirpatam. Illud erat notabile in hoc ſubjecto, quod laborarat pica virgo quatuordecim annorum, & pro cibo adſi inſerat calcem in parietibus avidiſſimè per ſex menſes, uſque dum fuerat maritata. Ingentis molis eſſe curare molas poſſem proprio firmare exemplo, ſed quia integrum σὺν θεῷ conſtitui exarare tractatum de mola, ſufficiat hic aliquid delibaſſe. D. *Samuelis Ledelii.*

Mola portentoſa.

Mulier quædam L. annorum ultra tres annos, grandi ſuo incommodo molam in utero geſtabat. Potiſſimùm verò maxima reſpirandi difficultate laborabat, ob compreſſum diaphragma, liberæ reſpirationis organum: venter prędurus erat, & ſenſim à pondere dolor imprimis hypochondria affligebat; ſi verò antrorſum propenſa ventrem ſcamno imponens ſuffulciret, majus quàm ex cubatione aut alio ſitu levamen ſentiebat. Hanc molam fœtidam, ingentem, enormis cucurbitæ inſtar, XX. librarum pondere, (vera recenſeo) quę nullis antea remediis, plurimis licet adhibitis, expelli poterat, beneficio ſpiritus ſalis ammon. ſalſi Zvvelfferi (in append. Animadv. pag. 53. deſcripti) præmiſſo prius laxativo, non ſine magna illius & adſtantium admiratione, Dei gratiâ, feliciter exturbavi, muliere integra ſanitate fruente adhuc ſuperſtite. *D. Alphonſi Cohnii.*

Molæ volatiles.

In vico Pictorum Hafniæ natum non ita pridem monſtrum, capite canino, latrans ſenis digitis in manibus pedibuſque inſtructum. Nulli indicium ejus factum eſt, mortuum enim & inſciis vicinis ſepultum. Hoc ſilentio puerperarum ſæpius occultantur Molæ illæ Volatiles, avem quadrupedem referentes, cujus ſceleton in Muſæo ſuo ſervat Vir Illuſtris *Georgius Roſacranzius*,

Preſes

Digitized by Google

Prçſes Regius Soranus, hîc publicè omnium oculis expoſitum.

Familiaris eſt illa mola in Belgio, ubi vulgò *Suygers* vocatur, quaſi ſanguiſuga, fœtui infeſta ſugillando. Similis illi quam *Levinius Lemnius* deſcribit lib. 1. de Occult. Nat. Mirac. cap. 8. In urbe noſtra nonnullæ ſunt matronæ, quę molam talem ediderunt, ſedulò caventes ne facilè innoteſcat. Poſt fœtum in partu prodit, & cubiculi angulos pervolitando inquietat mulieres, quę omni ſtudio perſequuntur, ut enecatam combutant, credentes niſi comprehenſa comburatur, laborare aviculam in eo, ut iterum uteri latebras intret, quas ſi reperierit, mori puerperam. Obſervatum quoque aliquando fœtus pedem ab hac commorſum fuiſſe in utero. Monſtrum eſſe non dubito, & numero monſtrorum quoque accenſet *Licetus* lib. 11. de Monſtr. cap. 3. ſed id mirum videtur, quomodo ſemina Parentum in eam materiam in utero tranſmutari poſſint, unde aviculę & inſecta naſcantur. Scripſi de hoc monſtro ad *Phil. Jac. Sachs.* Naturæ Curioſorum in Cæſareo Germaniæ Collegio quondam Phoſphorum, ejuſque ſententiam exquiſivi, quam in Miſcellaneis Curioſis Anni ſecundi propoſuit. Utinam tantum Virum fata nobis prçmatura morte non invidiſſent. *D. Thomæ Bartholini*

Placentæ informes, quas vulgus Suygers, *& vocat & eſſe putat.*

Quia aniculatum commentis, quę de beſtiis, quæ infantes conſumunt, aut ab iis conſumuntur fabuloſè narrant, nec credo, nec te credere vellem, quiſquis hęc legis, niſi oculatus ipſe teſtis beſtias illas videris, noſtrate linguâ *Suygers* appellatas, quas unà cum fœtu, aut ſine fœtu in lucem edi, ſæpe audite, nondum videre contigit: ideo binas haſce placentas deformes æri incidendas curavi; quarum alteram & vixiſſe & cucurriſſe narrant, credo, ut tantò plus gratiæ inirent, & magis à rei novitate commendarent id quod adferebant mulierculæ. In altera & caput, & pedes, adeoque & oculos, & os & naſum oſtendebant, nihil horum videnti. Tu, ſi in his accuratè ſatis ad prototypa ſua delineatis, quicquam videre potes, quod figmentis illis, ut ego quidem hactenus exiſtimo, patrocinetur, quæſo, dubitantem doce. Et quo te excitem magis, ut eam ineas à me gratiam, gratis dicam quid de toto hoc negotio ſentiam.

Fit ſçpe, ut dum formari cœpit in utero fœtus, nec firmis adhuc retinaculis placentæ alligatur, iis agitatione, ſaltu, caſu, aut alio matris infortunio, aut etiam infirmitate ſolutis, neſciæ, & nihil tale ſuſpicanti, fœtus tenellum rudimentum excidat matri, remanente in utero placentæ materiâ, quę dum ibi hçrens non putrefit, ſed augeſcit, variarum in utero contractionum ſçpe eſt cauſa, quę dum ſubitis variantur vibrationibus tam vehementer, ut etiam extrinſecus motus earum percipiatur, animalis per uterum ſubito motu diſcurſantis, tam ipſi, quæ ſymptomata pariter, quàm aſpicientibus & tangentibus dat ſuſpicionem, cùm autem poſtea hęc placenta ſine fœtu, quæ vera eſt mola, prodit in lucem, quod ſçpe fit cum ipſis parturitionis laboribus, imò ipſo tempore, quo prodiiſſet infans, obſtetrices, & reliquæ mulierculę putant animal illud, quod antea vivum ſenſiſſe ſe exiſtimant, fœtum, cuius nullum apparet veſtigium, conſumſiſſe. Sin autem prodeat fœtus poſt ſimiles agitationes; contra animal illud, quod non comparet, abſumptum eſſe ab infante pronunciant, & ejus veſtigia præoccupatæ præjudicio in placenta quęrunt, & invenire ſeſe imaginantur quandam beſtiæ configurationem. Tu ſi meliùs quid habes, Lector, adfer: ego hîc Thomas ſum, niſi videro, non credo. *Theodorus Kerckringius in Spicilegiô Anatomicô.*

Maſſa informis per dolores inſtar parturientis à vidua caſtiſsima in lucem edita?

Siqua ventre nonnihil intumeſcat virguncula, continuò in partem deteriorem cadit ſuſpicio, ſiqua vidua tantillùm diſtendatur, vix pudori ſuo poteſt conſulere apud homines. Habeo tamen, quo haſce defendam, hiſtoriolam; illæ ſibi, quantùm quidem hinc licet, capiant patrocinium. Vidua quædam nomen ſuum & famam, honeſtè vivendi egregiè tuita hactenus, poſthumum ediderat: poſt partum diu adverſâ valetudine uſa, tandem viſa tumidiore pondus aliquod circumferre ventre; hinc converſi in eam oculi, & auditę voces: hem, hęc illa eſt ægritudo, hic morbus viduæ: & verò tumor adeo increvit, ut etiam prudentibus & amicis ejus admirantibus, neſcio quid vel pudoris incùteret, vel doloris adferret; quę augebantur omnia, cùm ingruentibus quaſi parturientis doloribus obſtetrix accerſitur: illa ſibi optimè conſcia, puerum proditurum negat, eſſe tamen quod ſe non ſecus ac puer, qui in lucem molitetur iter (pepererat enim, ut dixi) premeret: tandem poſt varia uteri luctamina prodit maſſa quædam informis, ſive illa fuerit reliquum ex ſecundinis quippiam, cui aliç immunditiç adhæſerant, ſive nova quędam in utero congregatio. Illa certè ejectô onere optimè valuit, & quod nihil ſequeretur eorum, quę partum, aut abortum ſolent comitari famam apud ſuos integram retinuit. Poſſet in moralibus ſæpe, in Politicis aliquando uſui venire hęc obſervatio, Medicis certè & obſtetricibus non erit prorſus inutilis, ideò non putavi prætereundam. *Idem ibidem.*

Infans Molæ incluſus.

Quod ſuperiùs ſcripſi, Obſervatione 38. jam ſcriptum & ſculptum erat de monſtris illis, ſanguiſugas aliqui Romano, nos noſtro ſermone *ſuygers* vocamus: cùm anno MDCLXIX. die 11. Februarii obſtetrix quędam mihi attulit molam, ſeu placentam: & ecce inquit, mi Domine, inſpice, quod tibi adfero, & nega dari animalia, quæ *Suygers* vocamus: avide accepi, curioſè aſpexi, ut illa dicebat, animal, ut ego exiſtimabam, informem placentam. Habebat tamen quo quàm promptè mihi nummos, tam facilè unicuique opinionem elicere potuiſſet, quâ crederet eſſe, pro quo, illa venditabat, animal. Corporis forma cyprinum piſcem referebat, niſi quod in longiorem anguſtioremque, quàm ille, ac tandem bifurcatam, ut ille, caudam delineret. Caput ei erat ſimillimum, & os perforatum, ſtilum ad uſque mediam molis, aut molę partem admittebat: oculos etiam aut videbam; aut putabam me videre in capite. Diffindo ergo medium molę ventrem: & ecce tibi in eo infantem perfectè efformatum, tantillum, quantus eſſe ſolet unius menſis fœtus; affirmabat tamen adhuc præſens obſtetrix ſupra quatuor menſes gravidam fuiſſe matrem, quamvis ergo multis modis hîc peccans humani corporis conſormatrix facultas, perducere non potuerat corpuſculum hoc ad juſtam fœtus quadrimeſtris magnitudinem, aliquid tamen in membrorum perfectione molita erat, quod proderet gravidationis diuturnitatem.

Condonet ergo mihi Lector curioſus, ſi adhue in eadem, quam ſuperiùs citato capite affirmavi, maneam ſententia: nec adhuc de animalibus

ſimilibus generandis negantem deſeram opinionem. Video hic quidem figuram piſci ſimilem; caudam bifurcatam intueor: capitis formam, & in ea eo perfectum, oculorum quandam ſimilitudinem contemplor: ſed animal illud eſſe, fuiſſe, aut unquam futurum fuiſſe, nondum mihi perſuadeo. Quid enim? apertâ molâ nihil inteſtinorum, nihil viſcerum in ea, ſed inſantem tantùm reperio; non monſtroſum quidem, niſi quod tanta poſt quatuor menſes corporis exilitas, & placentæ, quæ ſæpe variat, hæc forma admodum extraordinaria mihi monſtroſa videbantur. Exſpectabo ergo adhuc certiora hac ſuper re argumenta, antequam in illam de ſanguiſugis deſcendam ſententiam: quod non pertinaciæ, ſed non nimis in incerta pronæ credulitatis, tibi ſit, Lector, argumentum. In divinis ſit chara fides: in cęteris quod opinor, opinor: quod ſcio, ſcio; fides autem in humanis, nunquam affirmantis in me ſuperat authoritatem, quæ hactenus non niſi femellarum eſt varie garrientium. *Idem ibidem.*

Ex platenculis poſt fœtus excluſionem in uterò remanſis pſeudo-mola

Quot & quanta incommoda puerperis obveniant, ubi præcipitem fętam maturum ſecundinę non ſequuntur difficile dictu. Nonnullæ in uteri fluorem immodicum & irregularem, per intervalla repetentem, non ſine cruciatibus, eâ de causâ incidunt. Aliis in magnam molem diſtenditur abdomen, cum reſpirandi difficultate, pedum ędemate, ventriculia anorexiâ, præcordiorum anxietatibus, animi deliquiis & faciei pallore. Non rarò quoque mors illarum miſeriis imponit finem. Ita ut malum illud magni quidem momenti & periculoſum ſit, non verò lethale per ſe, ſicut voluere nonnullę minùs peritę obſtetrices. Non rarò per decimeſtre, & quod excedit ſpatium, in utero remanet placenta, fœtu jam in lucem editô. Mirum dictu quantam mutationem & metamorphoſim, ut ita loquar, placentæ præter naturam ſubeant. Eas aliquando in hydatides, aut veſiculas è pedunculis dependentes, & humore aquoſô refertas degenerare, poſthac demonſtrabimus, nunc oculis veſtris ſiſtimus retentas placentulas, perperam ab aliis pro molis habitas; pro molis dico, 1. propter duritiem, craſſitiem, formam, & carnoſitatem, quibus deſcriptioni molę ſunt conformes: ut mirandum non ſit, eaſdem pro molis habitas eſſe ab iis, quibus occaſio haud data fuit, quotidie umbilicum ejuſmodi retentas placentulas cultro anatomico ſubjicere. A quo tempore enim in hac vaſtâ civitate lectiones in uſum obſtetricum habui, quicquid rari ac inſoliti in eandem incidit manus, in redhoſtionem rum mihi ſemper adferunt. Rediens in viam unde digreſſus ſum, dico placentolas fœtuum, duorum, trium, quatuorve menſium, ſi diutius, quàm par ſit, remaneant in uterô, non tantùm periculi, ac quidem mutationis affectæ. Si verò placenta fœtûs maturi, aut ſeptimeſtris, vel octimeſtris, remaneat, plus ſubeſt periculi, & ſępiſſimè tota placenta in hydatides degenerat, quarum numerus aliquando tantus eſt, ut gravidæ videantur mulieres, propter abdominis extenſionem. Memini me bis ſcullam magnam, ejuſmodi hydatidibus refertam vidiſſe ex iis, quę per aliquot poſt partum menſes retinuerant placentas in uterô. Dixi ſuperiùs placentulas, duorum, trium, quatuorve menſium abortus, ita indurari, talemque adiſpici formam, ut pro molis habeantur ab imperitis, modò diutiùs quàm par ſit, aut per dies aliquot, in uterô hæreant: humoribus enim cum fœtu expulſis, contrahitur placenta ab uterô in hanc vel illam formam, & ſic talpæ; ranæ, aut ſimilis rei ſpeciem aliquando induit: unde fœminæ nimis credulæ, nugatoriiſque fabellis addictæ molas viventes, imò volantes, in lucem prodiiſſe narrant, imo in partu pręſentes ſocias ſuas alias monent, ut ſibi caveant ab ejuſmodi molis, ne ſcilicet molæ iſtę ipſas adoriantur, & ſub veſtimentis ſe ſe inſinuent. Hiſce rejectis anilibus nugis, obſervatu dignum eſſe cenſeo, tales placentulas, ſi per ſeptimanam, aut diutius retineantur in uterô, fœtu in lucem editô, ita ab uterô comprimi, ut non ſolùm carne muſculosâ ſolidiores evadunt, verùm etiam formâ & magnitudine uteri naturalis exteriorem faciem adæquent.

Mulier ab undecim ſeptimanis (ut ipſa mihi referebat) gravida facta ab animi pathemate abortiit: remanente per aliquot hebdomadas placentulâ: quę, ab uteri compreſſione, cùm ad priſtinam ferè magnitudinem & formam rediret uterus, ita induruit, & deformis facta eſt, ante excretionem, ut niſi ritè examinaſſem ejus ſubſtantiam, molam credidiſſem.

Alia quædam in quintum menſem gravida, peperit fœtum immaturum, & poſt eum quoque ſecundinam integram benè conſtitutam. Hiſce in lucem editis, ſecuta eſt carnea moles, formâ & magnitudine uterum naturalem referens. Hac inciſâ, & ritè examinatâ, placentulam quoque eſſe deformem, & juſtò duriorem, deprehendi. A quô tempore geſſerit hanc ſecundam placentulam dictu difficile. An gemellis gravida fuerit, & unô, in nihilum redactô, aut inſciâ gravidâ excluſô, ejus placentula remanſerit; an verò ante hanc ultimam impręgnationem gravida jam fuerit, & embrione excluſô, placentulam retinuerit (quod pluries contigit) & de novo uterum geſſerit, haud licuit inveſtigando determinare. *Clariſſ. Frederic. Ruyſchius in Obſerv. Anatomico-Chirurgicarum Centuriâ.*

Maſſa Cruoris coagulati quandoque Molam mentiens.

Non ſolùm placentulæ poſt embrionis excloſionem, in utero per aliquod tempus remanentes, molam mentiuntur: verùm etiam ſanguis in uterô coagulatus, quem mihi obſtetrices ſępiùs pro molis, aliæ pro placentulis obtulêre. Hunc cruorem coagulatum, ab uteri compreſſione admodum durum, & in ſe coactum aliquoties offendi, cui ſæpiſſimè membranis analogum quid appenſum invenitur, ſicut poſt venæ ſectionem in pede inſtitutam aquæ innatare videmus. Cùm hîc & ſimilia mihi occurrunt, ad hęc duo reſpicio. Primò an funiculi umbilicalis abrupti veſtigium ſuperſit. Secundò an vaſis ſanguiferis gaudeant ejuſmodi maſſæ, (ſine quibus non poſſunt vocari placentulæ retentæ) & inſuper notandum in placentulis remanſis, quaotumvis vaſa ſanguifera adſint, ut plurimùm eadem ſanguine caſſa reperiri, ita ut magis fibras, quàm vaſa ſanguinea referant. *Idem bidem.*

Mola Veſicularis.

Annô 1681. lectiſſima quædam Matrona Genevenſis annos præter propter 30. nata, & puerperiû pluries jam feliciter defuncta, ſe iterum concepiſſe, atque in quartô graviditatis menſe verſari putabat, (quanquam per totum illud tempus aliquid ſanguinis ab ipſius uterô perpetuò deflueret) donec die 15. Martii, poſt dolores inſtantis præmaturi partus pręnuncios aliquandiu perpeſſos, imò & frequens animi deliquium, largumque ſatis cruoris fluxum, non fœtum abortivum, ut & ipſa, & adſtantes expectabant, ſed ingentem veſicularum, & veluti ampullarum acervum enixa eſt. Quandiu duravit dies, tamdiu veſiculæ excretæ, adeò ut pelvis ſtannea profundior vix eas omnes capere poſſet. Veſiculæ illę rotundæ, aut ſaltem ovalis figuræ erant, ſibique mutuo, quaſi totidem ranarum ova, cohærebant,

Magni-

Digitized by Google

Magnitudo plurimùm diverſa erat; minimę vix milii ſemen æquabant, maximę ad nucis juglandis, aut ovi gallinacei craſſitiem accedebant, intermedię verò, ovas, piſa, & minutiora ſemina rotunda referebant. Pellucidæ admodum erant, & diruptæ liquorem limpidum emittebant. Sequenti die ejuſmodi excretio omnino ceſſavit; at non item hęmorrhagia, quæ per aliquot adhuc menſes moleſta fuit. Benè tamen poſtmodùm habuit hæc matrona, atque anno 1683. menſe Novembr. filiam peperit. Has veſiculas (quanquam coctione, inſtar albuminis ovi indurarentur) cum ovis prolificis nihil ideo commune habere nemo non videt; unde obiter concludere licet viviparorum ova etſi elixatione indurentur, ab hydatidibus unô hoc ſignô diſtingui non poſſe quin eas materię cuipiam ſalinę lentæ & viſcidæ, poſt longiorem in uterô moram motum adeptę, ſive à flatu, aut ſpiritu intus conceptô exagitatæ & in varias ampullas faceſſentis, ortum ſuum acceptum referre debere exiſtimamus, atque ideò illis molæ veſicularis; ſeu hydatidis nomen indi poſſe credimus. *Hæc ex Bibliothecâ noſtrâ Anatomicâ*; quibus jam ſubjungimus non tantùm placentulas relictas his hydatidibus originem præberi debere, ſed etiam â ſerô viſcidô intra uteri membranas coacervatô, dumque illinc tranſudat pelliculas ſibi confingente; unde ampullæ ad inſtar ovorum ſubventaneorum, varię magnitudinis & figurę enaſcantur ſubinde efformari. Opinamur itaque eandem ſępiſſimè eſſe harum hydatidum materiam quæ hydropem uteri efficere valet. Molas alias quod ſpectat, non ſemel vidimus eas ovulis prægnantes imò iiſdem ovulis fœtus rudimenta concluſa conſpeximus. unde non immeritò concludi poteſt eas aliquando à deviâ in conceptionem ſuffocatus limaturâ, ut ſi ita loqui licet, embrionis rudimentis per placentam undiquaque ea circumcingentem, inque enormem ſæpius magnitudinem excreſcentem, oriri. De Molis carneis nihil addimus, quia frequentiores ſunt, interim non ſine admiratione nobis aliquando intueri contigit pluſquàm triginta pee longos ac atroces plurium ſeptimanarum dolores, excuſſas quorum minima ovum anſerinum excedebat.

Mola ex membrana grumum ſanguinis continente conſtans ab utero ejecta. Mola tota ſolida. Mola parenchyma Lienis interiùs referens.

Molam ex ſanguine temporibus ſuperioribus vidi, compactam ſeu concretam ex grumis, incluſam membranâ, qua diſſecta, & grumum dividi ſine ulla reſiſtentia: Sanguis ſi quidem condenſatus quaſi infarctus fuit membranę, ut in apexabine videmus: Adhęrebat hæc mola alii, non carneæ ſed membranę per totum, ambæ pendebant plures libras: Aderat & tertia mola plane carnea, referens ſubſtantiam renis magna ſatis, cum quibus gemelli ſexu diverſi prodierunt non vivaces. *Hechſtetterus decade* VIII. *caſu.* VIII.

Mulier quater jam pepererat & poſt ſuppreſſa menſtrua quintum jam fœtum putabat in utero habere: Cùm verò in novo menſe ad pariendum ſe accingit, pro expectato fœtu globulum ſeu ſphæram excernit albam, mucore reſperſam, caput humanum magnitudine ſuperantem.

Cultro ſphęra diſſecta ſolida tota intus apparuit, cepę inſtar membranulis craſſis & albis fabrefacta, quibus ſectis nullus ichor, humor ſeroſave ſubſtantia emanavit: Hæc mulier cùm frigidi eſſet temperamenti attenuante victu eſt pręſervata. Zacutus Praxis admir. lib. 2. Obſerv. 155. Vide Obſ. 153. ibid. de mola carnea vivente mirabili.

Molam obſervavi bulbum omnino referentem in parte exteriori, Diſſecta verò per medium, carnem quandam ſpongioſam, ſicut parenchyma Lienis habebat, exteriùs verò membrana forti & carnoſa cincta erat. *Dom. Panarolus Pentec. 4. Obſervat. 46.*

Uterus ulceratus carnem putridam continens.

Puella xiij. annorum ex ſcala in ſubterraneam cellam delapſa, nihil mali experta fuit præter dolorem colli, mox poſt ſedatum; emerſit tamen in dorſo dolor poſt aliquot hebdomadas, quem ſenſim in hypogaſtrio dolor inſequutus: Adhibita in conſilium obſtetrix, inſpecto corpore puellę, Gravidam pronunciat. Morbo interim correpta, nihil proficientibus remediis, auctaque in dies ęgritudine incognita, octava hebdomada ad meliorem vitam tranſiit.

Moeſtiſſimorum parentum rogatu cadaver apertum, ut mortis tumoriſque cauſa innoteſceret. Statim diſſecto abdomine uterus prodiit, ovi gallinacei magnitudine, ulceribus plenus, ſed ſine pure aut fœtore: In ipſa autem uteri cavitate nihil inventum pręter fruſtulum carnis ſpongioſę, & putridę, libras quatuor cum media pendens, Hepar, Lien, reliquaque viſcera nullum vitium viſa contraxiſſe. *Bartholinus cent. 1. Obſervat. 97.*

Mola dua extra matricem.

Quędam civis Viennenſis habuit molam extra matricem: Erat illa albiſſima & mundiſſima, circa vaſa ſeminaria: Vivebat cum viro annos 16. quam Medicus (ut mulier petebat ante mortem) diſſecuit, quo aliis mulieribus ſimili morbo laborantibus conſuleretur, Invenit autem duas molas extra matricem, Unam in quantitate fruſti carnis ſupra matricem & ipſi fortiſſime adhęrentem; alteram in latere ſiniſtro circa vaſa ſeminaria, in quantitate capitis: Nupſit bona puella ſeni, & quum venerea eſſet, caſte & honeſte vixit, quum interim vir ſenex debitum præſtare non poſſet: caveant igitur puellæ venereę à ſenibus & nubant ſimilibus. *Johannes Marquardus Practica. Theor. & Empirica cap. 5. de mola.*

Mola membranacea bullis referta.

Compertum eſt Gravidationem aliquando degeneraſſe in membraneam ſubſtantiam globoſamque, totam aquoſis bullis rotundis, tumidis, pellucidis & innumeris plenam, aliquando cum ſanie fœtida & diluta: quam ſanè figuram jam comperimus in uxore Bibliopolæ cujuſdam. *Mercatus de mulier. affectibus lib. 3. cap. 8.*

Mola pulmentaria.

Vidi molam ab humore phlegmatico, groſſo ad ſimilitudinem pultis facta per ſuperfluam milii decoctionem in aqua, quę tantùm excrevit; ut poſt mortem patientis facta anatomia eſſet majoris quantitatis & ponderis quàm reſiduum corporis ipſius *Jo. Arculanus comm. ad cap. de mola, lib. 9. ad Almanſorem.*

Mola duæ in uterô concepta.

Mulier ferè quinquagenaria, quę numquam viro nupſerat, ex congreſſu cum adoleſcentulo concipit in utero, unde ſequuta eſt inappententia, macies & pallor totius corporis, quorundam eduliorum deſiderium cum aliis graviditatis ſignis; poſt xl. à conceptione diem percepit palpitationem quandam verſus hypochondrium dextrum, ab eoque tempore meliùs ſe habuit & appetitus reſtitutus eſt: Venter in dies augebatur, mammæ intumeſcebant 4. menſe: in mamma ſiniſtra, rufum, poſtea album, in dextra lac apparuit; quarto

menſe fluxus menſtruorum apparuit copioſus, triduo perſeveravit, inde ventris tumor imminutus eſt, poſtea tamen ſenſim denuo augebatur, menſtruę purgationes ſingulis menſibus prodibant, quemadmodum ante graviditatem: motus in ventre ſentiebatur Illi conſimilis quem fœtus in utero concluſus ſolet exercere: Nono menſe dolores parturientium paſſa eſt, ita ut vocata obſtetrice omnes adſtantes partum expectarent: Illi tamen dolores poſt xxiv. horas quieverunt & nihil excluſum eſt: Ab eo tempore menſtruorum fluxus adhuc ordinatus fuit uſque ad xiii. menſem, in quo iterum parturientium dolores paſſa eſt ſine effectu: poſtea verò nunquam menſtrua prodierunt, ventris tumor permanſit cum motu interpolato inſtar fœtus incluſi: Jamque ſunt Ix. menſes a principio graviditatis, neque tumor ventris eſt inſignis, vixque enim æmulatur ſemeſtrem graviditatem. Duo tumores ſenſibiliter diſtincti, ut quodđam interſtitium apparent medium: Illi tumores ad hypochondria vergunt decumbente muliere, ac eâdem erecta veram graviditatem referebant, medi m ventrem occupantes, compreſſi recedebant & iterum accedebant, ſæpe motu proprio inſtar fœtûs in utero incluſi: Mammarum tumor jam dudum evanuit, & illæ admodum molles & flaccidę evaſerunt, à quibus exprimuntur lactis viridis guttulę perexiguæ: toto graviditatis tempore, mœrore & jejuniis ſe confecit, doni incluſa remanens, quòd graviditas illa ſine conjuge contracta fuiſſet: denique anno 1636. mortua eſt.

Aperto cadavere Molæ duæ diſtinctæ inventæ fuerunt, Gaiganii degebat vocabatur Claudia Demarez. *Obſervatio D. Polles. D. M. Matiſconenſis.*

Monſtroſa Mola in qua crines reperti.

Vidua quædam honeſta, quinquaginta circiter annorum ætatis, Catharina nomine, Molâ laborans, in Aula Sereniſſimi Principis ac Domini, Domini Georgii Friderici Marchionis Badenſis & Hochbergenſis, &c. ante annum naturę debitum perſolvit. Hujus matronę, ex juſſu Principis: aperto cadavere, hepar & lien ſine noxa, pulmo verò ſemiputridus repertus fuit. Separatus & exemptus uterus, ad libras octoginta & ſeptem Mercatorum ponderavit: Et partim ichore quodam flavo, partim quoque materiâ adipoſâ & oleaginosâ infarctus erat. Sed, quod admiratione non vacat, in medio ipſius uteri crines, (aut veluti lana flaveſcens, & adipoſâ illâ materia involuta, reperti fuerunt. Quia verò juſſu Sereniſſ. Principis aliquantùm hujus lanæ communicatum mihi fuit, portiunculam quoque ad te mittere volui, ut illam inter rariora tua reſerves. De hac matrona clariſſimus ac doctiſſimus Vir, Dom. D. Ludovicus Schmid, Sereniſſimi Principis, ac Domini, Domini Georgii Friderici Marchionis Badenſis & Hochbergenſis Archiater longè celeberrimus, & amicus meus ſingularis, inter alia hæc annotavit mihique communicavit.

Venter, inquit, huic fœminæ intumuit ut in prægnante, urina coloris ac ſubſtantiæ mediocritatem ſervavit: functiones naturales, vitales & animales ferè ſine noxa: alvus tamen ſegnior ferè ſemper, quippe molis pondere compreſſa. Pedes ac tibiæ longè poſt in tumorem ſublatę durum, renitentem; qui preſſus nullas foveas œdematoſas recipiebat, nec ſcarificatus, aqua exudabat. Carminantia, incidentia purgantia, balnea nihil proderant: Uſa fuit victu mali ſucci, refrigerante, præſertim braſſicâ muriaticâ (*Saurkraut*) acetariis, tantâ copiâ, ut de pluribus menſibus quæ horum ſuperarent, colligeret, ebibiro inſuper, quod his affuſum erat, aceto. Venter prædurus erat, ſenſim pondere dolor, inprimis hypochondria affligebat. Si verò antrorſum propenſa, ventrem, ſcamno imponens ſuffulciret, majorem quàm ex cubatione aut alio ſitu levationem ſentiebat. Plus quadriennio duravit affectus iſte. Hactenus Domin. D. Schmid.

Præteritis diebus, cùm pirę circa matronam cancro exulcerato & graviſſimo, in mammâ ſiniſtra laborantem occupatus eſſem, unà cum Domino Johanne Hulderico Streitter, Doctore Medico excellentiſſimo, matronam quandam Molâ laborantem aliquoties inviſi, cujus venter in monſtroſam ferè magnitudinem extenſus eſt. Circumferentia, ducto filo per medium, continet pedes Geometricos quinque cum dimidio: ſedendo pręterea ad genu uſque propendet. Tumor ille ventri, quatuor ab hinc annis incepit: paulatimque auctus eſt. Ab initio morbi utero ſe concepiſſe, cùm ipſamet ægra, tum obſtetrices putarunt, Motus enim ac ſi fœtus adfuiſſet, perſenſit, & ubera lactè abundare cœperunt, aliaque ſigna conceptionis aderant. Poſt menſes tamen aliquot lac ex mammis evanuit: motus quinetiam utero paulatim & in dies imminutus, tumor verò adauctus eſt. Jam etſi venter prægnagnus ac durus ſit, facultates tamen naturales, vitales & animales integras habet. Sed de hoc caſu abſque ullo dubio, poſthac fuſiùs ad te ſcribet, Dn. D. Streitter, utpote ordinarius ipſius Medicus.

Ante annos viginti, Genevæ ſimilem vidi molam in matrona quadam honeſta, quę per annos ſedecim morbo iſto laboraverat: qualis autem fuerit finis, & quidnam in ipſa repertum ſit obſervare non potui; Ante obitum enim ipſius Genevâ diſceſſi. Illud tamen ſcio, ipſam multis variiſque medicamentis, ex conſilio Medicorum præſcriptis, abſque fructu uſam fuiſſe *Gulielm. Febric. Hildanus Obſervationum Chirurgicar. Cent.* 3.

De ingenti Molâ, & uterô peritonæô adnatô.

Matrona quædam duorum ferè annorum ſpatio graviſſimè utero laboraverat. Ab initio gravidam ſe eſſe putabat: omnia enim ſigna prægnationis aderant. Elapſis tamen menſibus aliquot falſæ hujus prægnationis, pejùs ſe habere cœpit; mammæ flacceſcebant, venter verò de die in diem accreſcebat, appetitus item proſtratus erat, dolores quoque totius ventris continui, in primis verò lateris dextri, atque è regione renis ſiniſtri tam vehementes, tamque maximi aderant, ut ſæpiſſime maritum ſuum & adſtantes imploraverit, quò Medicum, aut Chirurgum accerſerent, qui aperto abdomine, horrendas illas & crudeliſſimas beſtias expelleret; planè enim perſuaſum habebat, ſe gerere beſtias. Tandem cùm in hac miſeriâ ultra duos annos langueret, auctâ febriculâ, nauſeâ & vigiliis, nullis item uſa remediis, è vita diſceſſit.

Adapertô abdomine, plurimùm aquę, carnis loturę ſimilis, effluxit. Uterus in magnitudinem ingentem extenſus, peritonæo à lineâ albâ uſque ad coſtas breves & renem dextrum, adeo tenaciter adhæreſcebat, ut vix avelli poſſet. Ren ſiniſter planè putrefactus conſpiciebatur. Hepar undique abſceſſibus putridis ſcatebat.

Uterô diſſectô aquę fœtidiſſimæ puri permixtę ulcrà libras ſex effluxerat. Mola quoque in conſpectum ſeſe dabat, magnitudinem capitis longè excedens, inæqualis, nonnullis quoque in locis dura, atque hinc inde putrida, ac fœtida. Utero tenaciter adhæreſcebat, præſertim parte quę dorſum reſpicit, imò abſque dilaceratione uteri avelli atque ſepararę non

non potuit. Ambo quoque ovaria adeo excreverant, ut magnitudinem pugni excederent, erantque inæqualia, dura, & ad inſtar ferè uvę.

Aqua, ſeu lympha, quæ in ventrem effluxerat, ex hepatis abſceſſibus, ſine dubio, emanavit, cui nonnihil ſanguinis admixtum fuit.

Dolores in dextrô latere, hepatis inflammationes & tandem abſceſſus fuere in ſiniſtro verò à putreſcente rene ſiniſtro oborti.

Mola eſt ovum jam jam utero receptum, atque à virili inſtrumentô, aut alias iterum læſum ſed tamen non ita, quin aliquo modo alimentum accipi poſſit; hinc indigeſta moles, & caro quaſi fungoſa. Sæpiſſime figuram cordis refert, quia uteri cavitas trilatera eſt.

Obſtructiones in ovariis, eorum ſubſtantiam extenderunt, hinc liquet dolores totum abdomem occupaſſe. Mirum ejuſmodi corpus, tamdiu fuiſſe ſuperſtes. *Stephanus Blancardus in Anatomiâ Practicâ rationali ex Gulielmi Fabricii Hildani Obſervationibus Chirurgicis.*

Mola ex parte oſſea, uteri parietibus concluſa.

Anno 1683. Maii menſis 26. Matrona Genevenſis annos 42. natâ quartô à conceptione menſe, febri continua cum vomitu frequentiſſimô & violentiſſimô, prehendebatur. Poſt quatuor, aut quinque dies, vomitus (qui ipſa febre pernicioſius ſymptoma videbatur) ceſſavit: at febris contrà mirum in modum excanduit, uſque adeò ut, non multis elapſis diebus, ęgram è medio, cum delirió & convulſionibus, ſuſtulerit. Cadaveris abdomen prętumidum erat: eôque reſectô, flatus taratùm cum aquæ exiguâ quantitate, eruperunt. Uterus verò pluribus in locis niger omninò erat, & inflammationis, ſeu gangranæ, notas non paucas extrinſecus præ ſe ferebat. Fœtum fœmineum octo uncias longum intus reperimus: nec eô contenti dum uteri parietes, inflammationis cauſas penitiùs exploraturi, curioſè luſtramus; ecce corpus quodpiam intra membranas uteri contentum, digitiſque reſiſtens, perſentitur, quod inciſione factâ facilè abſtulimus. Magnitudine ad juglandem craſſiorem accedebat; ſubſtantia partim carnea, partim fibroſa, & duriſſima erat, atque in ſui centrô, oſſicula, aut analogum quid, continebat. Sedes è quâ avulſum fuit foramini quô tuba dextra in uterum aperitur, ferè reſpondebat, tantùmque propemodum ſpacii occupabat, quantùm tuba inter uteri tunicas ſerpens, occupare ſolet.

Molam hanc duritie ſua utero moleſtam fuiſſe ejuſque partes nerveas irritaſſe, tunicaſque, unà cum ſubſtantiâ vaſatâ & celluloſâ, ab invicem divellendo, ſanguinem & ſpiritus illuc, æquò majori copiâ advocaſſe, ac proinde inflammationem accerſiviſſe, probabiliter aſſeri poteſt. Utrum autem hęc eadem mola ab ovô è teſticulô, ſeu ovariô dextrô, per tubam ejuſdem lateris delapsô, & ingreſſu in uterum, propter meatûs obſtructionem, aut anguſtiam, fruſtratô, derivari? An verò alii cuipiam materiæ (ut in molis communibus forſan uſu venit) concretæ adſcribi debeat, determinare non audemus: Priorem tamen ſententiam probabilitate non carere, ſitus corporis illius ſchirroſi, arguere videtur. Si teſte Graeffiô, ova mediis in molis vulgaribus reperiantur; quidni idem & in hac contingere potuit? Quidni, quęſo, è geminis ovis fęcundatis, & ab ovariô utrinque, ad gemellorum productionem, ſeparatis, alterum in uteri cavum feliciter pervenire potuerit; alterum verò (craſſius forſan, meatum in extremitate ſuâ impervium, aut ſaltem anguſtiſſimum, penetrare non valens, ibi hęſerit, & aliquale incrementum, pro ratione loci, capeſſerit, donec tandem mole ſuâ importunum, honeſtiſſimę matronæ & fœtui mortem intulerit? Nihil ſanè obſtat quô minùs rem eô modô ſe habuiſſe credamus. *Hæc ex Bibliotheca noſtra Anatomica Parte 1.*

Mola verè rara.

Clariſſ. Georgii Abrahami Mercklini Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 03.

Honeſta & pudica fœmina, aliquot quidem liberorum mater, nec dum tamen trigeſimum annum ſupergreſſa, inſolentiſſimâ corripitur affectione, quâ conqueritur, ex utero ſuó prodire neſcio quam carneam partim, partim membranaceam portionem, mediocrem ſpithamam longitudine, latitudine verò tres quatuorve digitos tranſverſos ęquantem; convocantur, ut in dubiis hujuſmodi caſibus plerumque fit, omnes penè cognatæ muſierculę, quarum alię molam, aliæ procidentiam uteri, aliæ aliud quid p. n. incuſabant; & cùm hæ ita in partes diſtractæ, nec quoad cognitionem, nec quoad morbi curationem convenirent, ego quaſi arbiter accerſor; ubi, dum audio, menſes rectiſſimè ſe habere, adeoque uterum vacare, dum certior fio, nullum unquam pręceſſiſſe violentiorem motum aut niſum fortiorem, quo aliàs uterus procidere ſolet, dum vires nil quicquam marceſcere comperior, dumque plures alias circumſtantias diligenter expendo (inſpectió pertinaciter renuebatur) & factâ collibratione æquales penè eas deprehendo, ipſe quidem aliquantùm incertus hęſitavi, quid ſtatuerem, tandem tamen eorum argumentorum gravitate motus, quę ad molam propendebant, hanc quoque mali cauſam quàm aliam hic loci arguere malui, legiſſe recordatus etiam in virginibus, viduis, viro non uſis & menſtruum fluxum rectè paſſis aliquando contigiſſe molam; nec fefellit opinio: vix enim per octiduum uterus metuendę putredini reſiſtentibus injectionibus colluebatur ſimul ac exteriùs fovebatur, agendis cæteris ſollicitè actis, cùm ipſiſſima indigeſta molæ moles derepente proſiliviſſet, quo fœmina extemplo convaluit.

Mola ex Vidua LXI. annorum.

Clariſſ. Joh. Pauli Wurffbainii. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Vidua quędam nec formoſa, nec affabilis, pia tamen & caſta, quę per XXIV. annos in ſterili vixit conjugio, marito antè ſexennium beatè defuncto, LXI. ætatis ſuæ anno, poſtquàm à larga jam annorum ſerie fluore laboraverat albo, die 1. Martii anni hujus MDCCII. meum expetit conſilium, narratque ſe per integras ſex ſeptimanas nauſea perpetuâ, vomitibus ſępius iteratis, capitiſque doloribus vix ampliùs ferendis laboraſſe, & jam â biduo, magnum ſentire è regione inguinis ſiniſtri pondus, cum torminibus abdominis; præſcripſi carminativa, ſtomachicis & antihyſtericis maritata internè, ſimulque Epithemata ex emollientibus flatuſque diſcutientibus applicari juſſi externè; felici cum ſucceſſu ceſſante mox vomitu ventriſque torminibus: d. 5. Martii, qui dies erat Domini, cùm ægram ante concionem matutinam inviſerem, jam ſtatim ſe prolem edidiſſe refert, ancillâ Molam ſimul mihi commonſtrante, pondere Unciæ unius cum Drachma unica, Lieni aliquo modo non abſimilem, ſed breviorem; Miror, cultrumque peto & difficulter ſatis ſecundùm longitudinem diſſeco, videoque ſubſtantiam eſſe fibris benè multis carneis contextam, quam ſine ullo ſanguinis profluvio Vidua excluſit, poſt aliquot dies fluore albo conſueto iterum ſe manifeſtante, obque totius corporis maciem, hecticam præſagiente. Similem ferè Vidua hęc ante biennium excluſit Molam, ſed glanduloſam, magiſque albicantem.

Scho-

SCHOLION.

Molas ſine congreſſu virili in Virginibus Viduisque concipi non poſſe, communis ferè Medicorum eſt opinio, reclamantibus tamen aliis, quos inter nominare hac vice ſufficiat Doctiſſimum Kerkringium Spicileg. Anatom. Obſerv. 81. Expertiſſ. Hochſtetterum Obſerv. p. m. 295. Clariſſimum Ruyſchium. Obſerv. Anat. Chirurgic. 58. inque perluſtratione Molarum præ reliquis Exercitatiſſimum Lamzvverd. Hiſtur. Natural. Molarum Uteri Capite II. p. m. 16. ubi, prout etiam Cap. I. p. 19. rectiſſimè dicit totam hanc controverſiam conſtare ex mera ὁμωνυμία; Molaſque non malè diſtinguit in Mulas generationis & nutritionis, illaſque in Virginibus, Viduiſque nunquam, has verò omnino fieri poſſe, aſſerit, ſi enim variæ excreſcentiæ carneæ, ſteatomaticæ, ſcirrhoſæ in variis corporis partibus, ſi talis mola carnea in ventriculo Juvenis, teſte Dominico Panarollo Pentecoſte V. Obſerv. XI. p. 147. ſi in abdomine extra uterum annotante beato Frommanno Ephem. Dec. I. Ann. II. Obſerv. XVII. enaſci poſſunt; cur non etiam in Utero Virginum, Viduarum & Juvencularum, qualem in puella decenni per bienniam jam valetudinaria repertam, leges in Obſervat. à Doctiſſ. Blaſio Erudito orbi communicatis, abſque caſtitatis fameque laudabilis læſione? Concedit quidem Ettmullerus Colleg. Pract. p. m. 1083. Editionis ab Optimo Cullega noſtro Excell. Dn. D. Weſtphalo editæ, fœminas declinante menſium fluxu, aut etiam alio tempore, excludere ſolere ex genitalibus maſſam apparenter carnoſam, attamen nihil aliud hanc eſſe quàm ſanguinis majores grumos firmiùs coagulatos, molasque falsò dictas; noſtra verò Mola à vidua ſexagenaria excluſa; omnino carnoſa fuit, quod tamen difficilis ejus diſſectio & renitentia, quam ipſa ſubſtantia carneofibroſa ſufficientiſſimè probavit; hinc Molis optimo a me jure numerata, è quarum numero è contra eas excludo maſſas carneas uterinas, quæ qualecunque animalis alicujus figuram, ſive ex toto ſive ex parte imperfectam repræſentant, rectiùs intra monſtra numerandas, de quibus tamen, quod ſine mare concipi non poſſint, omnino concedo.

Molæ Singulares.

Clariſſ. Joh. Helfrici Jüngken. Ephemer. German. Centur. 1. & 2.

Obſervavi præterita hyeme aliquid, quod ad molarum hiſtoriam ſpectat, ſanè curioſi. Etenim illuſtris quædam maritata, incirca 45. annorum, poſt partum ante tredecim annos manu Chirurgi extractum ſenſim ſe malè habere cœpit, fluxu nimirum ſanguinis continuò ſtillante per aliquot annos. Quod incommodum tunc temporis ſenſim per Martem ſuaſu D. Doct. Brunneri, Archiatri nunc Palatini, in tantùm fuit ſublatum ut ad quatuordecim dies rediret, donec ſucceſſu temporis tandem in ordinem reducebatur. Interim annis aliquot ita tranſactis, nimio & impetuoſo menſium fluxu tentatur, ſecedentibus concretionibus ſanguineis, molarum inſtar, tenui tunicâ incluſis, formâ ut plurimùm oblongâ lienis inſtar, & minimi digiti craſſitiem haud ſuperantibus. Uterus ſentitur, quaſi ſcirrhoſus, & ad tactum duritiem lapidis adæquans, quæ durities tandem cedit & redit. Atque hoc malo per intervalla plurimis annis fuit moleſtata. Præteritâ verò hyeme eodem fuit fatigata & tantùm non enecta, per tres menſes, intra quod tempus, concretionum talium ingens numerus fuit rejectus, maximis cum anxietatibus & doloribus, omnibus ſuam propriam formam, lieni ordinariam referentibus. An molam nominarem anceps ſum, quòd cum viro commercium haut habuerit intra longum illud tempus. Ipſe cùm vocaret, miras iſtas molæ-formes concretiones intra unum diem & noctem decem numeravi. Liquidum, quod ſimul prodit, ſimile apparet loturæ carnis; ceſſant tamen illæ concretiones ſingulis quattordecim diebus, ſed ſanguis loturæ carnis ſimilis fluere continuò, uſque dum quatuordecim dies redeunt, ubi rurſus concretiones tales rejici incipiunt. Sed nunc à quinque ſeptimanis poſtquam ſingulare aliquod ſal, ex Martis & Antimonii ſcoriis, propria manu elaboratum & caſu à me inventum, propino, ſingulis matutinis, ac acidulas, ſaltim ad ſitim levandam bibit, præter omnem ſpem ſe meliùs habere incipit, emanente ſanguinis fluxu, & concretionibus illis molæ-formibus; imo in tantum vires recuperavit, ut haud deſierit Nundinas haſce adire, aliquot licèt milliaribus Francofurto abſit. Quænam hìc uteri conſtitutio & textura ſit, latet, ſanguinem tamen ſingulari modo contextum, nec ritè cohærentem, ſimul cauſam fovere credo, effecta Martis inductus, qui tantum effectum, ſanguinis texturam reſtituendo præſtat.

Mola Gemellos comprehendens.

Clariſſ. Adami Brendelii. Ephemeri. Germanor. Centur. 3. 4.

Mulier quædam poſt partum alterum, de tenſivo abdominis dolore, murmure & inſultibus hyſtericis, appetitu dejecto, & laſſitudine artuum per tempus aliquod conqueritur, facies pallida & livido infecta colore, ſqualet, Catamenia inordinatè manant, ſubinde penitus exareſcunt, ut tandem in ſuſpicionem graviditatis propter abdominis increſcentis molem, veniat. Domum per duos, & quod excurrit, menſes ex inſperato terrore perculſa, exquiſitiſſimos dolores hyſtericos, & profuſiſſimam menſium fluxionem, cum grumis ſanguineis experitur, inter quos caro deformis, oſſibus deſtituta, & vaſis dives, cum largâ hæmorrhagiâ prodiit, in cujus medio duo gemelli concluſi latebant, ſi figuram molæ ſpectes, ad ſimilitudinem parvi cyprini accedebat, de qua mulierculæ multa non ſine riſu confabulabantur. Hinc & plures alias, tam embryonibus vacuas, quàm iiſdem inſtructas, cum fœtibus abortivis variorum menſium in balſamicis liquoribus aſſervo, & nuper admodum mola mihi oblata eſt, in qua ovulum pellucidum concluſum eſt; jucundiſſimo ſanè ſpectaculo, propter tenerrimum embryonem, à gracillimo funiculo umbiliculi dependentem.

MORPHÆA.

Vid.

CUTIS VITIA.

MORPIONES.

MOrpiones facillimè fugantur per applicatum mercurium quoquo modo demùm præparatum; Nec eſt quod de iis multis agamus. Unicam itaque tantùm obſervationem ex Nobiliſſimi ac Clariſſ. Nicolai Tulpii Obſerv. Medic. lib. 3. adducemus. Quæ hæc eſt.

Juveni Brabantino, plurimum vagi, & oberrantis pruritus, in pube ubi fieret; vidimus tandem illic rectè delituiſſe, aliquos pediculos, figurâ rotundus, ſed in dorſo nigrâ maculâ notatos; ad hæc pedibus ſuis cuti tam firmiter accretos, ut nequiverint inde avelli ſina

ne ſcalpello. Quæ tamen ſordida, ac immunda colluvies, ne ſemel ſublata, iterum facilè renaſceret, imperata fuerunt inſequentia remedia, quibus etiam radicitùs evulſum fuit moleſtiſſimum hocce malum.

℞. Succi folior. aſari ʒiſs. oxymell. ſimplic. ℥ß. aq. hordei ℥ ii. M. f. vomitorium. Quô ubi elicuiſſemus pituitam in ventriculo ſtabulantem: movimus deinde alvum; & impoſuimus feliciter loco affecto, fomenta ac linimenta, ſubtus notata.

℞. Ariſtol. rotund. ℥i. veratr. alb. ℥ß. abſinth. marrub. abrotan. an. m. j. ſem. lupinor. & ſtaphyſagr. an ℥ß. nitri ʒii. coquantur ex lixivio dilutô, & admixtis colaturæ ℔ß. aceti ſcillitici ℥ iv. fiat fotus. Quô convenienter deterſo, illinebatur pubis regio hocce unguento.

℞. ſtaphyſagr. ℥ß. radic. veratr. alb. & alumin. an. ʒj. argenti vivi ſublimati ℈i. (*non videmus quid hic per argentum vivum ſublimatum intelligat Auctor; nam ſi de ſublimatô corroſivo hic agatur nimia eſt doſis; ſi de ſublimatô dulci, multò parcior. Itaque præſtabit admiſcere mercurii ſublimati dulcis* ʒiij. *vel præcipitati albi probè loti* ʒiß.) axungiæ porcinæ q. ſ. M. f. litus.

MORSUS HUMANUS.

DE Morſu humano vide capite, de Rabidi Morſu.

MUCRONATÆ CARTILAGINIS PROLAPSUS.

QUod vulgò Cartilaginis Mucronatæ, ſeu Xyphoidis prolapſus dicitur, eſt potiùs ejuſdem depreſſio ac reflectio. Ex eò cognoſcitur morbus; quod propter inde enatam orificii ſuperioris ventriculi anguſtiam, cibus durior, nec ſatis dentibus confractus difficulter ad ventriculum tranſeat; dolor etiam hinc oritur, & aliquando vomitus; imò appetitus imminuitur, reſpiratio difficilis evadit in aſcenſu, & morbo durante ictorus ipſaque atrophia inducitur.

Ut vitium hoc emendes, ſolùm-modô cucurbitula ventoſa amplioris orificii, exterius cuti, cui cartilago ſubjacet, applicanda, ſicque illa relinquenda uſquedum inſpiratio impeditur; ſubitò tunc removeatur, & cartilago ſæpiùs prima vice locum naturalem iterum occupabit. Quod ſi non contigerit, repetat Chirurgus operationem ſemel, aut bis.

Poſtea præmiſſâ illitione olei roſarum & myrtillor. emplaſtrum hoc apponatur, per aliquot dies in affecto loco detinendum.

℞. Radic. biſtort. nucum cupreſſ. an. ʒi. maſtich. thuris an ʒß. balauſtior. ℈i. ol. nuc. moſch. expr. ℈i. picis naval. & terebinth. an. q. ſ. M. f. emplaſtrum. *Paulus Barbette in Chirurgiâ.*

MYOCEPHALUS, MYDRIASIS & MYOPIA.

Vid.

OCULORUM VITIA.

Finis Libri Undecimi.

BIBLIO-

JOH. JAC. MANGETI
BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ
LIBER DUODECIMUS.

De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Literâ N. incipientibus.

NÆVI MATERNI.

DE his jam aliquid in Curis vitiis, hîc rurſus in eodem argumento Diſſertatiunculam, & Obſervationem unicam adferemus.

De Nævorum varietate, & cicere in facie M. T. Ciceronis.

Nævorum hiſtoriam pauciores expoſuere, inter quos ſingulari eruditione Lud. Septalius eminet, ut nuperi Scriptoris cujuſdam delicatulam reprehenſionem incurrere non debuiſſet. Horum curatio licèt ex ſe non ſit neceſſaria, à pleriſque tamen magis, quàm vel graviſſimi morbi, expeti ſolet. Novimus cui in gena muris piloſi effigies faciem fœdat, qui, cùm lautiſſimâ fortunâ ſemper uſus ſit, hanc turpitudinem jam olim magno redemiſſet. Ex ſequiori ſexu plures nobis notę, quibus aut in pectore, aut collo, aut brachiis, Ceraſorum, piſorum, fragorum, ribeſiorum, foliorum, avellanarum, & vulnerum quoque hiantium effigies multùm diſplicentiæ animis ingerunt. Nos iſtis nunc in aliud tempus ſepoſitis, exemplum ex veterum monumentis adducemus, quod nobis ſemper conſideratione dignum viſum: Quis enim M. T. Ciceronem, niſi qui Latinas literas, neſcit? Huic nomen Cicer, in facie dedit, matris imaginatione, ſub ſiniſtro oculo conſpicuum, quod quia in ſtatuis nummiſque antiquis pleriſque non cernitur, quid cauſæ ſit, hîc indagare lubet. Nec enim inde genuinis non accenſendos concludi poteſt, quod nuper adeo Vir doctus putabat. Cùm enim Illuſtriſſimi *Lambecii librum de Bibliotheca Auguſtiſſima Cæſarea vidiſſet, quo me inſigni benevolentia donaverat, nummumque argenteum ex Cimeliarcheo Ambroſiano Archiducali in Vindobonenſe translatum, cujus geminum exemplar uno latere Ciceronis effigiem, altero Minervę ſuę refert. lib. II. p. 726. æneâ icone expreſſum, diu contemplatus eſſet, de antiquitate illius modeſtè dubitavit, quod ipſa facies tenuior, rugoſior, & ſine Ciceculo illo videretur: Cui tamen temporum varietatem, qua uni homini non ſemper eadem vultûs plenitudo eſſe ſolet, & ſitum corporis, quo dextra pars tantùm exhibetur, ſiniſtra, quâ nævus erat, latente, repoſuimus, conjectura etiam noſtra addita, quâ honori illius datum credimus, ne ſpectaretur quemadmodum de Apelle Plinius XXXV. Hiſt. Nat. VIII. refert. Antigoni Regis imaginem pingente, altero lumine Orbam primùm excogitatâ ratione vitia condendi, Obliquam enim fecit, ut, quod corpori deerat, Picturę potiùs deeſſe videretur, tantumque eam partem oſtendit, quam totam poterat oſtendere. Sic enim in iſto quoque nummo obliqua facies eam tantùm partem exhibet, quæ nævo liberâ exiberi poterat. Plurimi certè nummi antiqui cęteroquin integras quoque facies repręſentant. Quod ſi omninò genuina Ciceronis Statua marmorea dicenda fuerit, quam Theodorus Gallæus in libro ſuo Antverpiæ à Plantinis excuſo in lucem protulit, Romæ in hortis Cœlimontanis apud Cyriacum Matthæum extantem, cur tamen nullum Ciceris iſtius veſtigium habeat, nemo facilè docuerit; niſi hîc quoque Statuarii ingenium ſuſpectemus, quod tamen nullum eſſe poterat, quia directam faciem integramque oſtendit. Vero ſanè ſimile videtur Romanos, qui tantùm aruſpicinę, auguriis, cæteriſque Etruſcis diſciplinis, & Mathematicorum thematibus ac præſagiis tribuebant, etiam Phyſiognomonicen nęvorum ſcientiam majoris, quàm par erat, æſtimaſſe, adeò ut illis non tantùm turpitudinis ſpecie moleſti fuerint, ſed etiam quòd ſortis futura loquerentur. Quod licet facilè hiſtoriis probari queat, viciſſim tamen obſtare quis putarit, quòd alii nummi & ſtatuæ reperiantur, in quibus verrucæ extuberantia manifeſtiſſima conſpicitur. Talem nos Thoracidem marmoream perantiquam Venetiis apud Illuſtriſſimum Rotinum vidimus, qui nobis, Viri ſummi Joh. Veslingii commendatione, Theſauros ſuos rerum Naturalium & Antiquitatis verè rariſſimos, incredibili humanitate ipſe monſtravit. Huic autem faciei lineamenta, quę diu & attentè conſideravimus, pręter calvitium, Galleanę ſeu Matthęanæ ſimillima, ſed ſub ſiniſtro oculo tranſverſi ferè pollicis latitudine Verruca ciceculaa is majuſcula erat, verſus exteriorem canthum, qua ferè Os ſuperioris maxillæ ad temporum proceſſum jugalem tendens, Zygoma conſtituit in vivis. Nihil ferè nobis ex veterum Phyſiognomonicis genuini ſupereſt, ſed tamen ex Cardano aliiſque recentioribus conſtat, nævos ejuſmodi verrucarios lęva faciei parte infauſtos pleriſquè pronunciatos, vitęque violentos exitus portendere creditos, non tam fortuito caſu, quam rerum geſtarum imprudentia ſuperinductos. Quod licèt vaniſſimum ſciamus,

mus. Romanis tamen quoque Veri, ad ſuperſtitionem promptiſſimis, receptum ex ipſo Cicerone patet, qui Piſon. morum fœditatem objiciens: Non pilolę, aiebat genę deceperunt me, nec vultus totus. Quid ſi viciſſim Piſo aut qui pro illo dixerat, Ciceroni Calvitium, & ſiniſtrum hoc Cicer objecerit? Infelix ſanè fuit, quamvis rebus in Cilicia proſperè geſtis. Conſul enim in patriam redux, non aliud quàm Triumphum meritis ſuis proximum animo pręcipiens, civili bello involutus, dum non potentiorem, ſed juſtiorem cauſam ſequi maluiſſet, cum illo etiam vitam, reciſo à cervice capite amiſit. Quod ſi è contrario hæc parum curata Tullio oſtendi queat, non aliam deinceps cauſam reddituri ſumus, quàm quod in Stoicorum Scholis educatus fatorum ſuorum fiduciam habuerit. *D. G. Hier. Velſchii.*

De Nævis Maternis.

Amicum habeo, Clariſſimum Virum in cujus fronte vitrum clarius vino rubello ſemiplenum, quoties incaleſcit, viſitur, Matris id vitio adſcribitur, viſum fortè ejuſmodi poculum avidiſſimè deſiderantis. Alium novi in Francia Orientali, cujus in cubito perfectus mus cum pedibus & cauda exprimitur, pluribus pilis nigricantibus breviſſimus horridus. Condiſcipulum inemini me quondam Mombelgardi habuiſſe, cui tuberculum fragiforme in humero enatum erat, Junio Menſe ſemper tumidius ac aliàs. Accepta vitia ferunt illi terrori Matris, huic deſiderio.

An curari poſſint aut debeant? non parum illuſtris quæſtio eſt inter Chirurgos. Proſtant exempla infelicis tentaminis. Amicus cui in ſiniſtra maxilla tres maculę lentiformes lenticoloreſque, nihil elatę, ſed cuti ęquales à Matris phantaſia ſunt, pilis durioribus horridę, variis tentaminibus eradicare deformitatem inſtituit, ſed à leviſſimis quibuſcunque innocentes maculas ita exaſperavit, ut ſurgere in tumorem, & immani dolore torquere genam cœperint, nec dubium, quin gravius quid fuiſſet paſſurus, ni tandem medicaminis impatientes maculas feciſſet miſſas. Infelix tentamen mori eradicandi in puella 17. hebdomadum memini me legiſſe apud Ammannum in Paręniſi. Plura poſſent adduci; Præſertim in capite vel facie nævum, ſi tangatur, plus offendere tradunt, quàm prægrandes in corpore maculas aut verrucas. Conſului hac in re excellentiſſimum Chirurgum Dn. Joh. Petr. Willium Civem Francofurtenſem primarium, Patruum meum, qui à prudente & perito Chirurgo tale quid rarò reformidandum ſuâ experientià didicit, & hiſce mihi reſpondit: Sectione talia tolli optimum, quæ facilis eſt, ſi tumor filo circa radicem poſſit conſtringi, apponique parti talia quæ humores affluentes commode intercipiant aut repellant: Cavendum ne arteria aut vas aliud majus, maximè verò nervus lędatur: Nam ſi ſine vitę periculo naſum, aurem, oculum evelli natura permittit; cur in ſpuriis iis ejuſmodi non eadem facilitate utetur; Cùm Ann. 1649. in *Richsleben*, qui locus Helmſtadio quatuor milliariis diſtat degerem, affertur mihi infans ludimagiſtri loci, cujus avus paſtor erat, ſupra cujus infantis utrumque oculum perque totam frontem infinitæ exuberantiæ molles rubrę, cœrulee, albę, fuſcæ, variis denique variegatæ coloribus, non ſecus ac ſi Galli Africani collum & caput fronti accreviſſet extendebantur, procedente ſuper utrumque oculum criſta roſtrata Galli Africani longiſſima, ſimilis excreſcentia, ſed aliquanto depreſſior genas deformaverat. Cauſa tantæ deformitatis erat ſimilis facies aurigę, quem fortè gravida viderat Mater. Infantem viderat etiam Excellentiſſimus Dn. D. Herm. Conringius, amicus meus colendus, cujus uxori infantis mater olim à famulitiis fuerat, & pro incurabili caſum is habuerat. Ego verò curam tentavi, & remoris hiſce quiſquiliis omnibus ea brevi felicitate infantem reſtitui incolumem, ut præter alios summopere illuſtris Conringius ſucceſſus non ſperati felicitatem fuerit admiratus. Nec hęc hirundo mihi ſola quę ver faciet, plura ſi voles recenſebo exempla. Vale. Francof. 1674. 2. Jul. Hęc ille venerandus ſenex, quę in Sermonem Latinum transferre & publico communicare volui. *Joh. Val. Willii.*

Connata frontis excreſcentia feliciter ablata.

Clariſſ. Chriſtophori Horchii. Miſcell. Curioſ. Decur., iij. Ann. 3.

Die decimo ſeptimo Julii Anni 1689. Matrona quędam honeſtiſſima Bernenſis Helvetica, ex Nobiliſſimo & antiquo Wattenvvilleriano Stemmate orta, nocte prætetita, formoſum aliàs enixa eſt puſionem, cum tumore inter ambos oculos ad naſi radicem connato, livido, mobili, ac molli, radice plana, magnitudinemque juglandis non ſuperante, æquante tamen.

Hic recens natus infans ſtatim curæ Domini Alberti Baurencöningii, Manuductoris in Chirurgià tunc mei optimi, ſincerrimi (cujus obitum multùm lugeo) committebatur, qui etiam horâ quartâ pomeridiana curam in hunc modum aggreſſus eſt.

Tumori cum cute, digitis quantùm poterat, allevatò, filum injiciebatur ſericum, contortum & ceratum quod, dum ſubtili inſtrumento injectum filum deprimendo & applicando ita, ut etiam cutis ſanę pars illò arriperetur, ſenſim quàm validiſſimè nodo ſimplici, naſi verſus apicem, poſteaque adhuc retrò ſuperiora verſus circumductum nodo ſtrictiſſimo duplici conſtringebatur, filamenti extremitates reponebantur, & linteis exiguis contortis digeſtivo imbutis deligabatur.

Die inſequenti excreſcentia hęc livido flaveſcens & mortificata, frigida ſe præbebat digitis, ſuppurationi proſpiciebatur ſolo digeſtivo, interim bene ſe gerebat Infans.

Tertio ab operationis die ſiniſtrum hujus tumoris latus, prope radicem lympha aliqua flava crudeſcebat, aſt viſibili apertura nulla, reliqua tumoris ſubſtantia, dum eſſet dura & livida, abſque tamen ſuppurationis odore, ad excipiendam lympham apponebantur lateri illi plumaceolæ ſiccæ, continuabatur digeſtivo ad accelerandam ſuppurationem temperato.

Die quarto tumor nigricans indurabatur multùm, ita ut tophum ſimularet, diminuebatur tamen magnitudine ſua, nullumque adhuc ſuppurationis ſpirabat odorem.

Die quinto plumaceolæ rubro colore tinctę à filo ſerico, vaſculum aliquod apertum mentiebantur, ſuppuratio jam ex odore advertebatur pauciſſima.

Dies ſextus & ſeptimus novi nihil ferebant.

Octavo tamen die, cutis radicis filo inferior excoriata & ſuppurans conſpiciebatur.

Die nono, quoniam nimis exulcerabatur & recedebat à filo circumjacens cutis; Excreſcentia hæc cultello inferiùs filo reſecabatur, totaque hæc vulneris facies groſſum Imperialem æquabat magnitudine, in cujus centro protuberantia quędam calloſa & alba radicis inſtar ſe offerebat oculis, ſanguinis fuſio aderat nulla nec dolor, deligabatur ſolito; veſpertinâ autem horâ, in religatione ob metum recidivæ, calloſa hæc protuberantia ferro candente quintâ vice, ſuſpensâ tamen manu, attingebatur abſque gemitu puſionis, deligabatur emplaſtris contractivis & glutinantibus in formam crucis, ut artis eſt.

Decimo, ad ſeparandam eſcharam applicabatur unguentum ex ſucco apii (quod numquam ſatis laudari-

dum ad promovendam ſeparationem in partibus membranoſis.

Undecimo die, Glutinantia omittebantur, & radix iſta calloſa ad calami craſſitiem prę reliqua vulneris carne prominebat.

Duodecimo, ulceris nunc facies exquiſitiſſimi erat ſeuſiis, rubeſcere incipiebat, & materiam tenacem fundebat multam.

Decimo tertio, Radix præfata nondum ſatis exeſa, infernali lapide ſuſpenſa manu, tangebatur, ex cujus tactu totum per diem ploraverat infans.

Decimo quarto, Radicis ſeparabat ſe eſchara, parva tamen adhuc ſupererat protuberantia albicans, quapropter cauſticum imponebatur linteolum.

Die decimo quinto, liquore deligabatur noſtro vulnerario, qui conſtat ex aquæ calcis vivę cum mercurialis ęqua commixtione, aſt nimis exſiccabat hic liquor, quapropter ad Emplaſtrum noſtrum galbanicum, tanquam ad certam & rariſſimè fallentem vulnerum conſolidandorum anchoram refugimus, ſicque optimo cum ſucceſſu continuavimus ad diem vigeſimum primum, cùm materia adeſſet nimia & caro parumper luxuriaret, aſt ſemel reiterato alterato liquore prelato, caro ſolida ſe prębebat & optima, continuabatur ergo cum emplaſtro illo ad omnem uſque conſolidationem, ſicque hic infans, deformitate ablata, vigeſimo octavo die ſanatus, demittebatur, remanente rubore aliquo, qui tamen ex tactu coſmetici breve evanuit.

SCHOLION.

Arcta quę ſit & harmoniaca humorum & ſpirituum circulatio matris cum fœtu, ingenioſſimi Naturæ ſcrutatores ſatis clarè enuclearunt, hîc tantùm referam: Matrona gravida cùm eſſet, in octavo menſe, ex improviſo & cum terrore aliquo obviaſſe hominem quendam vidit, ſtrumâ colli penſili maximâ oneratum, ex cujus improviſo adſpectu atque imaginatione ſpiritus matris confusè permoti concurrerunt in illam partem naſi à matre fricatam, quia caro matris ſatis valida erat, ad recuſandam talem diſruptionem ſeu impreſſionem fibrarum, nihil illi nocebat, dum verò mater hæc videt & ſentit, idem & fœtus in ergaſtrio ſentit & videt, & quia hujus carnis fibrillæ nimis teneræ erant, & reſiſtere curſui ſpirituum adeò violento & confuſo nequibant, diſtorquebantur ac diſrumpebantur, figurâque visâ imprægnabantur. Suppurationis ſuprà præſatę, retardationem deduci poſſe credo. 1. Ex defectû caloris externi, quoniam nullis proſpiciebatur fomentationibus, quas magnifacere ſoleo ad accelerandam ſuppurationem. 2. Ob lymphę tranſudatę profuſionem, unde partes particulis ſuis motricibus orbatæ, terreſtriores, difficillimè moventur & ſuppurantur, quę etiam cauſa duritiei inductæ eſſe poteſt. Et 3. quoniam cutis conſtricta & ſuppuranda fuerat ſana, quæ arripiebatur filo ob merum remanentiæ alicujus lividitatis tumoris. Quod autem nihil immoraverimus ablationi excreſcentiæ, In cauſa fuit timor, ne incrementum capeſſiſſet majuſque ſpatium occupaſſet, & pręſtat hujus farinæ tumores quamprimùm poſt partum removere.

NARIUM, HÆMORRHAGIA.

Vid.

HÆMORRHAGIA.

NARIUM MORBI.

NArium carnes ſpongioſæ, glandulis pluribus interſperſæ, ſedes ſunt fœtoris, ulcerum, indeque factæ ozænæ, & polyporum. Cancros non addimus, quia de his fusè alibi. Nec etiam opus eſt hîc de Polypo vel Ozænâ verba faciamus, ſiquidem ea propriis explicantur capitibus. Impræſenciarum itaque tantum generalia quędam de Narium Morbis, per *Curationes. Conſultationes, & Obſervationes.*

Curationes.

Ozæna.

In ozænis & reliquis fœtidis ulceribus, præmiſſis univerſalibus mundificantia primùm neceſſaria, poſteà conſolidantia.

Mundificantia ſunt aquæ abſtergentes, qualis eſt aqua aluminis ex arena ſine ſpiritibus cucurbitâ terreâ ſimpliciter per alembicum deſtillata, & aq. plantaginis, in qua aliquid de Mercurio dulci diſſolutum fuerit, & ſimilia.

Deinde præſtans eſt aqua viridis ex Auripigmento confecta, quam ex aliis Platerus habet in curatione doloris, quę.

♃. Æruginis ęris ʒj. auripigmenti ʒiß. terantur ſubtiliſſimè, & coque in Vini albi ℥iv. ad conſumptionem partis mediæ, ubi refrixerint, adde Aquę roſarum & ſolani an. ℥ii.

Aq. Viridis Hartmanni.

Præſtantior eſt alia aqua viridis mihi uſitata, quæ non tantùm in ozænis ſed in omnibus ulceribus fœtidis narium, palati, uvulę, gingivarum, linguæ mirificè valet. Eſtque talis.

♃. Mellis roſati, ℥ii. Sulph. vivi, aluminis crudi, ęruginis ęris, an. ℥i. albi gręci, Comarum ſabinæ, an. ʒii. ſambuci, ʒi. fol. hyperici, roriſmarini, rutæ, plantaginis, ſalvię, pulegii, an. Mß.

Hæc coque in vini & aquę ℔ii. ad conſumptionem digiti tranſverſi unius (in aphthis puerorum temperetur aquâ tabaci, ſolani ana, ſecus nimirum acrior eſt.) Nota: ęrugo æris non ſimul coquatur, ſed in fine addatur & relinquatur donec refrixerit, poſtea coletur & ſervetur uſui. Cujus cochlear calefiat ſupra candelam, poſteà cum penicillo eâdem aquâ intincto tangatur locus exulceratus.

In fœtidis ulceribus palati, faucium, uvulæ, immittatur aqua hęc cum ſtupis: mirabiliter non tantùm mundificat, ſed inſuper etiam conſolidat, inprimis ulcera palati & faucium ex lue Venerea orta.

Mirabilis quoque eſt ſcorbuto oris (interdum applicetur cum goſſypio vel ſtupis, ne noctu deglutiatur propter æruginem.) Pro gargariſmate multùm valet decoctum Veronicæ & mellis in aqua ſimplici vel decocto ſaturejæ in Vino.

Conſolidantia ſunt præter illam aquam Viridem poſteriorem, quę maximè ad conſolidationem facit, præſertim in ozęnis.

1. Pręſtantiſſimum eſt quod reperitur apud Rondelerium titulo de ozęnis, quod.

♃. Ladani puri, hypociſtidis, maſtichis, mirrhę an. ʒii. ſtyrac. rubri, Calaminthæ, Corticum thuris, Sandarachę, auripigm. rub. an. ʒii. (Rondeletius habet ʒiii. ſed improbo) excipiantur omnia terebinthinâ & F. trochiſci, quibus fumigetur in cubiculo ſerò & manè. Optimum etiam eſt ex iis parare candelas, cum cera rubra (propter cinnabrium, quod in cera rubra) & fumum, qui ex candelis ſuccenſis in loco anguſtiori colligitur, excipere.

2. Eſt decoctum Myrrhę & Olibani an. ʒiß. in Vino & acet. an. ℔ii. & in petiis aliquoties (de ſyndone) calide applicatum.

Fry-

Eryſipelas Narium.

Eryſipelata narium communi more inſtar Eryſipelatum cæterorum reſtinguuntur.

Specificum eſt menſtruum virginis in acet. deſtillato roſaceo diſſolutum, & in petiis rubris calidè applicatum, præſertim ſi ſudores moveantur.

Carcinoma Narium.

Carcinomata narium curantur, ut alia carcinomata (carcinomata exulcerata tantùm non intelligantur) reliqua quę ſine dolore, ne tangantur, mirificè tamen hîc valet aqua Arſenici, quæ fit hoc modo.

℞. Arſenici albi, ſalis nitri puri an. q. ſ. figantur invicem tigillo igne rotę, ita ut in fine omnia fuerint liquata (NB. evitetur fumus ſtudioſè, ideoque hæc operatio ſub dio fiat) ubi omnia refrixerint, arſenicum erit candidiſſimum. Hæc autem operatio ſecundâ & tertiâ vice cùm ana Salis nitri inſtituatur. Ex hoc arſenico per deliquium in loco humido F. oleum. Hujus tantùm in aquâ plantag. vel perſicorum diſſolvatur, ut mixtura ipſa ad guſtum linguæ tolerari poſſit.

Polypus.

In Polypo pręter cętera vulgaria præſentiſſimam medicationem (præmiſſis pręmittendis) præſtant turundæ radicis gentianę cum unguento ſequenti illitæ.

℞. Pinguedinis anſeris q. pl. foliorum malvæ, radicis altheę q. ſ. coque invicem, poſtea exprimantur per laciniam & F. Unguentum.

Vel ℞. Butyri recentis, pinguedinis capi, ol. olivarum, q. omnium placet, adde cerę exiguum, F. Unguentum.

In alterutro horum unguentor. miſce Mercur. pręcip. aut arcanum Corallinum, vel etiam Mercur. vitæ v. gr. in unguenti ℥ß. Mercur. ℈ß. vel etiam plus uſque ad ℈j. Hoc unguento parato inungantur turundæ ex radice gentianæ factę & indantur naribus, ſi adhuc quandam cavitatem habuerint: ſi minùs tantùm polypus propendens inungatur aliquoties, idque fiat tantisper donec totus abſumtus fuerit.

Fœtor Narium.

Fœtor narium aſſiduus difficulter curatur: Fit ex abſceſſu vel putredine in ipſo olfactu ſenſorio vel oſſe ethmoide.

Odoratus Abolitus.

In odoratu abolito ſpecificum eſt Extractum Majoranę ſingulis diebus jejuno ventriculo & veſperi præmiſſis univerſalibus, ſumptum, doſ. ℈ß. vel etiam ℈j. Item Balſamus majoranę affabrè factus, & cum Extracto mixtus, aut per ſe ad gr. vi. vel vii. ſępiùs in vino ſumptus, vel etiam oleum, moderatè ad gr. ii. iii. iv. aliquando ſumptum, penitùs morbum tollit.

Valent etiam ſternutamenta, cùm præſertim vitium eſt in obſtructione oſſiculi Ethmoidis.

Coryza.

De Coryza vide ſuprà in Catarrho.

Hic etiam valet Gummi animę vel oleum ejuſdem in ſuffitu ſuper carbones. Item Tabacum aliquot guttis ol. aniſi conſperſum more communi ſumptum.

Hæmorrhagia narium.

Hæmorrhagias narium excitat millefolii ſuccus recens expreſſus (pulvis minus efficax) item ſtan mulæ (ſed minori efficaciâ conſtrictis leniter faſcia) venis jugularibus. Vide P. Bayerum capite de Polypo.

Eandem ſi ſiſtere libet, proximum eſt, accipe 1. fumum de pilis leporis ſub ventre naſcentibus vel caudæ extremitates, *die Wolffen-Haar*. Xenia Paracelſi.

2. Hæmorrhagiam narium ſiſtit pulvis bufonis exſiccati in nares inſufflatus, vel laciniis inditus aut bufo integer ſub axillis geſtatus.

3. Flor. Bellidis minoris in manu patientis aliquandiu detenti, ſanguinem ſiſtunt. Alioquin iidem flores ſanguinem coagulatum & putreſcentem extra venas mira proprietate diſſolvunt & conſumunt, ſi in cibo uſurpentur (etiam in partibus diſtantiſſimis, verbi gratiâ, ſub unguibus.)

4. Stipites Melanthii admoti, vel geſtati etiam idem faciunt ſiſtendo ſanguinem.

5. Laudanum opiatum vel intrò ſumptum, vel etiam cum pilulis naribus intruſum.

6. Lamina argentea (verbi gratiâ Thalerus) inter cilia applicetur (fortiſſimè faſcia,) extemplo juvat.

7. Hæmorrhagiam ſiſtit extractum croci Martis ſequens, ſi ejus gutt. iv. cum aquâ plantag. exhibentur.

℞. Limat. Martis ℥j. affundantur paulatim & ſucceſſivè ℥iv. ad viii. Aq. fort. digerantur per noctem in cineribus vel arena: hinc per alembicum extrahatur. Aqu. fort. ad ſiccitatem. Pulveri reſtitanti affundatur ſpir. V. ad a. digitorum eminentiam, digeratur totum, donec rubeſcat. Hinc à fęcibus decantatur, & in B. vel cineribus uſque ad oleitatem deſtillatur.

Lepus in Martio captus exſiccatus, pulveriſatus in naſum vel vulnus immittatur.

Hæmorrhagia Critica.

Hęmorrhagia narium critica; niſi copiâ vires proſternat, non impedienda: morboſę verò mox in principio ſuccurrendum. Quare ad ea, quæ ſanguinem avertunt ad alias corporis partes, accedendum, & ſi indicantiâ permittant, vena ſecetur brachii externa, nec magna ſanguinis quantitas unâ detrahatur vice, ſed reiteratis vicibus, horâ unâ intermiſsâ ſemper pro virium robore.

Cucurbitę magnę hypochondriis & inter ſcapulas applicentur. Omnia acria & calida vitet, vinum granatorum cum aqua Chalybeata dilutum bibat, ſuccum ribium inſpiſſatum: conditum eorundem per intervalla aſſumat: Syrupis utatur refrigerantibus, ut de Corallis Quercetani, dilutis cum aqua cichorii, Endivię, portulacæ, nymphææ additâ ℈j. aut alterâ Sal: prunellę. Aquam item è Thyphis cervorum aſſumat, terram ſigillatam, bolum armenum cum ſpeciebus diatrion ſantalon in forma, aut in aq. cardiacæ cum confectione de hyacintho, aut in forma boli cum conſerva.

Epithema item applicetur exteriùs hepati ex aqua Endiviæ, cichorii, roſarum, nymphęæ cum flor. roſ. rubrarum, ſantalo, camphorâ, additis ſemine portulacæ, oxalidis, cichorii, cum pauco acet. ſtatim hinc ſequente manè purgetur infuſione Rhabarbari cum ſyrupo roſarum ſolutivo aut de cichorio cum Rhabarbaro.

Fronti quoque & temporibus adhibeantur medicamenta adſtringentia & refrigerantia: in primis fiat cataplaſma ex bolo armeno aut ſanguine draconis cum albumine ovi ſubactis, immittatur turonda è gr. 10. aut. 6. cum panno raſo: aut fiant pilulę duę ex laudano occludendo illis narem utramque. Aut ſtercus aſininum aut ſuillum acet. roſaceo diſſolutum immittatur in nares, quod vel ſolo odoratu ſępiùs ſiſtere compertum, ſi cum aquâ roſarum & camphora mixtum ſacculis includatur ad odorandum.

Ad collum, ubi venæ jugulares aſcendunt, applicantur linteæ in aqua ſperniolæ, in qua parum camphoræ & ſacchari ſaturni ſolutum ſit intincta.

Eadem aqua utiliter ad Epithemata hepatis & teſtium, qui involvi poſſunt linteis imbutis acet. roſaceo, in quo ſperniolæ compoſitum diſſolutum, adhibeatur. Imò dictâ aquâ lavare faciem & nares commodum, quia coagulat ſanguinem: ità in hæmorrhagiis quibuſvis vulnerum applicari cum linteis commodiſſimè poteſt. *Johan. Hartmannus in Praxi Chymiatr.*

Fœtor Narium.

Si ab ulcere, polypo aut ſarcomate promanat, non priùs quàm eadem curatur; ſi verò à corruptis humoribus in naribus contentis, exoritur, ac recens fuerit, facilè curatur. Si inveteratus, incurabilis eſt, maximè ſi a malâ narium conformatione, nempe ſimitate & depreſſione nimia contingat.

Curatio perficitur cauſarum ablatione & ſymptomatis lenitione. Ac primùm evacuationes univerſales inſtituendæ, quæ totum corpus & ipſum cerebrum ab excrementis pituitoſis liberent, per apozemata, pilulas &c. quibus, ſi magna humorum copia redundare videatur, diæta ſudorifica addi poterit, mox errhina abſtergentia, & materiam conjunctam educentia, erunt adminiſtranda; ac primùm manè & veſperi è vola manus vinum album attrahatur in quo centaurium minus & calamenthum fuerit incoctum, deinde betæ ſuccus cum aquâ majoranæ extractus locô prædicti attrahatur.

Vel ℞. Radic. cyperi & calam. aromat. an. ℥ß. Roſar. rubr. p. j. Myrrh. ʒij. Coquantur cum vinô albô pro errhinô. Ad potentiùs pituitam ex altô eliciendam.

℞. Rhad. ireos Florentin. Ellebor. alb. piper. long. an ʒß. Sem. aniſ. & major. ſiccæ pulver. an. ℈j. Euphorb. gr. 1. Olei nard. cheir. & violacei an. q. ſ. f. unguentum molle, ex quô intinctâ digiti minimi extremitate fricentur nares internæ, vel turundâ, aut aliô linamentô lentis magnitudine in nares immittatur. Denique ad fœtidum odorem tollendum, ſuave olentia naribus ſæpe immittenda ſunt, ut Gallia moſchata in vino odoro diſſoluta, aqua angelica, &c. *Lazarus Riverius in Praxi Medicâ.*

In narium profundô, circa oſſa ſpongioſa, & in antris cavis maxillæ ſuperioris oſſium, pituita, mucus, diutius retenta, nauſeoſum, vel, ſi putreſcant, fœtidum odorem reddentia, Narium fœtorem dictum inducunt. Quod cùm ob muci illius tenacitatem & immiſtionem cum pravis aliis humoribus, tum etiam ob anguſtias harum cavitarum, ubi hæ ſordes colligi, atque donec emungantur vel effluant, retineri ſolent, evenire poteſt, ab ortu ſic conſtitutas, vel coarctatas, ac tunc ferè naſus naturâ, vel vi aliquâ externâ depreſſus apparet. Ab ulceribus in abdito narium, vel naſi amplitudine aliquâ hærentibus, hoc idem accidit.

Ab humoribus intra calvariam circa organa olphactûs, vel etiam in ipſis cerebri ventriculis putreſcentibus, idem fieri ſcribunt, ſed veritati haud conſonum hoc videtur, tantam putredinem in cerebrô gigni, quin longè graviora accidentia, & mors interdum ipſa ſequatur.

Exhalatio illa fœtida ſi ab ulcere exurgat, eo curato ceſſat. Si à morbo narium organicô, ob illarum anguſtiam, vitium eſt ferè inemendabile, niſi præcaveatur ne excrementa cerebri majori copiâ, vel planè nulla eò defluant. Quòd ſi alioquin cauſa ſordium, quæ ob copiam vel pravitatem facilè corrumpuntur, vel putreſcunt: fœtor hic quando hæc redundant, aut retinentur, exurgat, tunc curatio ſic aggredienda.

Purgamus corpus decenter, & pro ratione humorum redundantium medicamenta exhibemus, capitique ea accommodamus.

Naribus attrahuntur errhina, vel eæ illinuntur unguentîs, quæ abſtergendo & irritando ſordes promovent, odoreque ſuavi has ſedes imbuunt. Succus iridis attractus, vel illitus naribus, valdè efficax eſt boni odoris. Vel ſic.

℞. Succi iridis ℥ß. Succi major. ℥j. Vini odorati vel malvatici ʒß. M. Succus betæ ad majorem ſtimulationem addi poteſt. Vel, cùm magna adeſt putredo, adde huic errhino ſucci centaurij min. & abſinth. an. ℥j. Aceti roſac. vel ſcill. ℥ß. Myrrh. ʒj. M. Succus folior. lauri vel myrthi, aliique odori addi poſſunt. Inſpiſſantur hæc quandoque ut meliùs hæreant & illini poſſint.

℞. Prædictæ alicujus compoſitionis ℥iß. Adde ladani, ſtorac. calamit. an. ℥ß. Mellis, vel infuſionis gummi tragacanth. factæ in aquâ aliquâ odoratâ q. ſ. ut fiat linimentum.

Ad odorem ſuavem conciliandum, odoratis, quæ vel attrahenda naribus, vel etiam infundenda, utimur; ut vinô generoſo vel malvatico in quô folia ocymi, majoran. calamint. lauri, flor. lavendulæ, cinnamomum, caryophylli, infuſa maceratàque ſint. Vel aqua ſtill. flor. aurantii, roſar. citri, limon. uſurpanda. Vel aliæ ſuavis odoris compoſitæ variis modis ex odoratis plantis, ſeminibus & aromat. Quibus tam ſimplicibus quàm compoſitis, ſi moſchus vel ambra addantur, majorem habituræ ſunt gratiam.

Inunctiones ſimiliter odoratæ, fiunt ex moſchô, ambrâ, diſſolutis in oleô de been vel aliis, quæ tamen horum odorem non planè infringant, ut ferè fit, ſi hæc aliis compoſitionibus, ut multi docent, addantur. Zibettum per ſe inungi poteſt: olea ſtill. cinnam. caryophyll. majoran. aliave odorata cerâ albâ excepta, ſi naribus indantur, odorem vehementem & diu perſeverantem expirant. *Felix Platerus in Medicâ Praxi.*

Errhina & ptarmica motum ſeri promovent, ſicubi ſtagnet, vel evacuari deſideret. Motum promovent, tum mediatè ex capite, una enim & perpetua eſt communio vaſorum ſalivalium & lymphaticorum, tum immediatè ex naribus ipſarumque glandulis: ubi ſpiſſeſcit quandoque ſerum; torpidius ſit ac pituitoſum. Qandoque enim in oſſis ethmoidis confiniis reſidens humor; obſtructis poris, nec aere ſufficienter ventilatur, & odorem ingratum concipit; ſive jam in ulcus faceſſat, ſeu minùs, quæ cauſa eſt fœtoris narium ordinaria. Ubicunque ergo per has vias motus ſeri promovendus eſt, illa ex uſu ſunt; evacuant humores præſentes, abundantes ac retentos, liquando & liquatam deplendo lympham. *Georg. Wolffgang. Wedelius in Amæn. Medic.*

Conſultationes.

Ad Narium fœtorem.

Cùm ſit fœtor narium antiquus, videndum num ſit ob conformationem, aut gentilitium; a vitio olfaciundi facultatis, oſſium, aut viæ, aut generationis ipſius materiæ.

Malum aliquando eſt in olfaciendi ſenſu ipſo, aliquando in oſſibus. Quærendum an ſit ſymptoma fœtor narium, an morbus, & quis morbus, quod ſymptomata, cujus morbi. An ſit actionis læſio, an exiens mutatum, an utrumque. An ſit ulcus. Nam in ea virgine de quâ conſulebatur, ſolebat velut quoddam cruſtoſum ex imâ nare deradi, quod ἰχωρῶδές τι ſignificare videtur.

Sciendum præterea an vitio humoris qui talis generatur, id fiat, an bonus & εὐώδης humor ſit excrementitius, ſed dum attingit oſſa ethmoidea, aut alias partes ulceratas, ibi corrumpitur, & δυσωδίαν acquirit. Sic diatheſis tantùm mala eſſet. Et non tam vacuandum quam alterandum.

Eſt enim ubi diligentiùs purgandum, eſt ubi non, præſertim cùm agitur de fœtore oris. Imò licèt totum corpus evacuaremus, ne hilum fortè proficeremus. Indelebilis enim eſt diatheſis.

Dubi-

Dubitari poteſt an humectantia conferant, an ſicca & calida. Si enim tetra eſt ſanies, ſi ulceroſum quid, potiùs eſt ſiccandum & detergendum. Et quod i meth. medend. aut potiùs in lib. de loc. affect. Galenus facit, qui pulmonicis, præſertim ubi putredo eſt io pulmonibus, ſicca & calida dat; (contrà quàm Medicorum vulgus facit, præſcribens multa juſcula) id Herclè faciendum eſt. Contrà quæ humectant juvare videntur. Nam quæ è cerebrû huic Virgini fluunt, viridia ſunt & tetri viſus, quæ declarant æſtum quendam in cerebrô aut corruptionem. Quibus enim corpus bilioſum & æſtuans: ſi tale caput eſt, iis ferè mucus viridis excernitur.

Sic ratione caloris valebit litus ex mucore pſyllii extractô in aquâ plantagin. additâ pomatâ lota in aquâ odoriferâ, aut aquâ roſaceâ. Valebunt pilulæ etiam cum aromaticis; Gargariſmi cum odoriferis; Balnea ad contemperandum & ſqualorem tollendum; Cauterium occipiti addendum; Abſtinendum à majoribus & calidioribus; Ptyaliſmus provocandus iis quę ſunt moderata; Tabellarum ſit frequentiſſimus uſus; Cucurbitulę. Si ulcus, curandum ut ulcus. Caputpurgia valent.

Folior. major. betæ, betonic. an. m. ß. tundantur affund. aq. beton. & vin. alb. an ℥ii. fiat expreſſio. Adde aliquid ireos. Vel infunde in hydromelite. Adde tantillum piperis, quia vis coctione evaneſcit. *Gulielmus Ballonius Conſilior. Medicor. lib.* 2.

Annotatio Jacobi Thevartii) Noduli non ſunt omittendi. Fernel. probat expurgationem cerebri per gargar. Si liquor hauſtus in nares ore reſupinô relabatur in fauces. Fiat decoctio in hydromelite maceretur iris, ſalvia, cyclamin. rad. vel in hydromelite diſſolvitur mel anthoſatum.

De rubore Narium.

D. Robinella ſentit ex intervallis appulſum fuliginis aut vaporis calidi, ut eſt prædita viſceribus calidis, extrema naris incaleſcit, intumeſcit; ſed ut mulieri non poteſt eripi cura cultus corporis, ita nihil negligit quod ad id mali evitandum pertinere poſſit; imò etiam ad Empiricos confugit. Illi calidis rem irritarunt, & infecta plane res eſt. Nos eâ ratione ei conſultum voluimus. Quia malum à viſceribus, iis danda opera eſt, phlebotomiâ; purgatio valet cum caſſia, catholic. ſena; lotio pedum, epithemata, cucurbitulę, enemata refrigerantia. Caveat topica frigidiora; eaque quæ moram in parte affecta trahant. Unguentum citrinum, cera virginea in aqua roſarum & nenuphatis lota; vinum fragorum, cremor hordei; decoctum hordei, quô mangones ad mangonium puerorum & nitorem, utebantur Hippocratis tempore. Emplaſtr. molle ex gumm. tragac. arabic. amylo, pauca ceruſſa & cera virg. locô ceruſſ. lythargyr. valebit.

℞. Folior. ſalic. m. ii. albumin. xii. ovorum, ſucci limonior. ℥ii. deſtillent cum lacte, oleum ex ſeminib. frigidis aqu. lilior. cum trochiſc. alb. Rhaſ. vel emulſiones aqua roſar. cum paucô mucoris ſeminis althec & gumm. tragac. fruſtum carnis vitulin. mane applicatum. Valet paſta regia Fernelii & hordeum mundatum in juſculis *Idem Conſilior. lib.* 3.

De Narium anguſtia pro Religioſiſſimo Concionatore.

Quantô cum labore legi pręſentem Conſultationem, tantum cognitu difficilis affectus proditur in ipſâ curâ, qui curandus proponitur, cùm ipſius eſſentiam ad inſtar materiæ primæ per negationem deſcriptam viderim. Neque ex enarratis conſtat qua prædita ſint qualitate, & qua copia, quæ per nares, cùm antehac, tum in præſentia excernuntur, quæque ſit excrementorum natura, & numquid meliùs habeat æſtate, an hyeme: ſed hoc ſolummodò religioſiſſimum Patrem, & diſertiſſimum Oratorem, quinquagenarium: & quod excurrit, calidi & humidi temperamenti, eùm totius, tum etiam quoad partes principes, ex parte narium, olfactu privatum, duobus abhinc annis, poſt varios labores exantlatos itineribus, ſtudiis, concionibus, jejuniis, vigiliis, accedente incompoſita vivendi norma, conqueri cœpiſſe de anguſtia quadam narium, ad inſtar nodi eas comprimentis, quæ ad quodcunque ſtudium, aut ſcribendi munus ſe applicet, diutius illi incumbere non permittit, non ſine ſenſu titillationis: cui & accedit ardoris ſenſus. Quibus etiam, adventante vere præterito, gravedo ſucceſſit, licet variis medicis præſidiis univerſalibus, & particularibus antea uſus fuerit.

Ex Quibus ſanè comperatiſſimum fit, partem affectam eſſe nares hæreditaria quadam imbecillitate, forſitan anguſtia naturali laborantes: cùm pręſertim non tantùm lectiſſima Matrona, religioſiſſimi patientis mater ſed & avunculus labem in naribus paſſus fuerit, cujus causâ velut ex naſo loquebatur. Qualiſnam autem ſit narium affectio non conſtat, cùm nil obſervetur, neque extrinſecus, neque in earum meatibus. Crediderim tamen anguſtiam illam eſſe majorem craſſitiem, quàm conveniat, cum exſiccatione internæ narium membranę, naturâ craſſæ, quę perpetuò nares patulas conſervat, & ſua lubricitate mucoſæ illuviei effluxum faciliorem reddit; quoties enim cunque prædicta membrana craſſior, & durior redditur, non poteſt non coarctare nares ad inſtar nodi; craſſioremque redditam eſſe membranam prędictam, ob confluxum materiæ, cùm pituitoſę, tum melancholicæ craſſæ eò confluentis, & impactę. Quod ſi talis materia ſalſedinem aliquam contraxit, quod in cerebro calido non difficulter contingere poteſt, titillationem, & ardorem excitare apta eſt, prout majori copia fluens, gravedinem, & forſan difficilem reſpirationem reddere poteſt. Quę omnia intenſionem, & remiſſionem facilè ſuſcipiunt, cùm ex lectura, tum ex ſcribendi labore, propter confluxum novæ materię, & ejus quæ confluxit reſolutionem.

Affectus ſanè curatu difficilis, eùm jam ſit confirmatus, hęreditariam diſpoſitionem ducens à parentibus, totque & tam variis remediis hactenus adhibitis non cedens. Quinimò metus eſt, ne per ætatem in deterius labatur, cum ipſiuſmet olfactus abolitione. Non tamen ſuperſedendum Medicis præſidiis.

Hæc eò collimare debent, ut divertatur fluxio, fluxaque materia attenuetur, emolliatur, digeratur, & ſenſibiliter evacuetur, ac tandem contemperetur caliditas, & ſiccitas partis affectę. Hęc pręſtabuntur remediis Chirurgicis, & Pharmaceuticis.

Chirurgica itaque quod attinet, præmittendam cenſeo aliquam ſanguinis eductionem ex venis ſedalibus, non tantùm hoc tempore, verùm etiam, & alternis menſibus, pro majori revulſione; mox & ſanguinem mittere ſuaderem ex venis narium phlebotomo, vel admotis hirudinibus, cavendo ne ſuperiora petant, & præter inuſtos fonticulos, inurerem & alium occipiti, pro derivatione à capite, & revulſione à parte anteriore; duaſque leves inuſtiones retrò aures, vel ulcuſcula pararem, cum lacte tithymali, aliquandin parentia ſervanda; non omiſſis infernarum partium lotionibus frequenter adminiſtratis lixivio dulci moderatè calido.

Pharmaceutica autem remedia ſint, quæ alvum continuè ducant, non tamen generoſa, & præmiſſâ blandâ totius curâ. Laudarem quoad interiora remedia, potum aquę Villenſis, vel magis Ficencellę in agro Senenſi. Porretanam enim in agro Bononienſi, & Maſerianam in Valletelinenſi erumpentem, dal Maſero dictam, tanquam calidiores ſuſpectas haberem.

A quibus ſaccharum roſatum cum juſculo ex cichorio aliquot hebdomadas ſummopore proderit, prout & antehac factum fuit ex pręſcripto præclariſſimorum Medicorum Bononienſium. Omnia namque cum ratione facienti, non eſt ad alia tranſeundum, ſtante eo, quod à principio viſum fuit. Extrinſecus pariter probantur embrochę capiti jam propoſitæ, ex dulci lixivio cum cephalicis temperatis: vel ſtillicidium ex aquis Thermalibus ſupra propoſitis, pręmiſſa aliqua peculiari capitis expiatione gargariſmis potiùs, & maſticatoriis, quàm naſalibus, ne materia ducatur ad partem affectam. Non tamen propterea omittenda cenſeo errhina ſpectantia materiam fluxam, cujus ratione pergendum erit aliquot dies in uſu lactis vaccini, vel caprini, vel alterius animalis, ducti intra nares, & frequenter iiſdem appoſiti cum linteolis; inungendę quinetiam ſunt intus, & extra oleo amygdalino, prout & antehac præparata fuere naſalia ex hordeo, malva, & althea, additis deinde ſenſim, & ſenſim levioribus digerentibus, ut puta ſucco anagallidis, & betæ; vel attractio fiat aquarum Thermalium exſiccantium. Ac tandem deveniendum erit ad errhina validiora, ad pulverem nempe liliorum convallium: attractum ſternutandi causâ ducaturitem lac cum agarico, vel pulvis tabaci, ita tamen, ut ab horum uſu, & poſt purgationem, denuo pręſcribantur refrigerantia & humectantia. Ac interim ſuperſedendum eſt illis omnibus quæ quovis modô caput replere, & materiam ad nares allicere valent. Et hęc in caſu hoc perdifficili attingenda duxi, in confirmationem eorum quę ſummâ cum ratione præſcripta fuerunt à Præclariſſimis & Doctiſſimis Medicis Bononienſibus. Faxit Deus Omnipotens ut ad vota ſuccedant. *Benedict. Silvaticus Conſilior. & Reſponſ. Medic. Cent. 2.*

De ulcere cancroſo in Naſo. Pro Nobili Tridentino.

Puſtula illa ſicca, & ſquamoſa, quæ quatuor ab hinc annis apparuit in ſiniſtra externa parte naſi illuſtris Viri, atque anni alterius cum medio vix medii unguis magnitudinem excedebat, ab eo tempore ſenſim & ſenſim ita excrevit, ut & in ulcus amplum, ſanioſum, cruſtoſum, pruriginoſum, degeneraverit, cum labiis craſſiobus; quod propterea diſepulotum, fluxioni opportunum, cacoëthes ſeu intemperatum nunc dicendum eſt.

Hoc verò fluxionem recipit, cùm à capite ſuggerente pituitam ſalſam, ob quam gravedinem, & raucedinem patitur, tum à toto venenoſo genere, ſanguine vitioſo, redundante, ob incompoſitam victûs rationem. Atque hæc intemperies eſt calida, cum aliqua ſiccitate, ut ex rubedine narium id probare eſt, & ex temperamento totius calido, & ſicco.

Ideoque non ſolùm ulcus hoc eſt difficillimum curatu, ob malignam naturam, & continuam fluxionem; verùm etiam quia periculum imminet, ne ſubſequatur oſſis corruptio, quod in præſentia illæſum eſſe ſcribitur. Habemus enim ex Hipp. Sexto aph. 4. quod, ſi ulcera annua, aut etiam diuturniora fiant, os abſcedere neceſſe eſt, & cicatrices cavas fieri. Eoque magis id pertimeſcendum eſt, cùm patiens hic vitioſis alimentis uſus fuerit, à quibus neceſſariò nova fluxio ſucci vitioſi jugiter in partem affectam decumbit; quod patet ex ulceris ipſius dilatatione, & labiis ipſius craſſioribus redditis. Propterea non immeritò de agendis conſulitur.

Pro debellatione igitur præſentis affectûs valde difficilis, quinque ſunt agenda. Primò divertenda eſt fluxio per evacuationem totius, & capitis, diverſionem materiæ fluentis, & exſiccationem capitis: ſecundò corrigenda eſt intemperies calida partis affectæ refrigerantibus: tertiò detergendum eſt ulcus, ſublatis labiis, & cruſtoſa materia: quartò ſarcoticis caro reſtituenda. Tandem exſiccantibus cicatrix erit inducenda. Quæ pręſtabuntur remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diæteticis.

Chirorgica quod ſpectat, conveniunt univerſalia, ac deinde particularia. Ideo vena communis ſiniſtri brachii tundenda, indeque ſanguis moderata quantitate erit ducendus, repetita mox ejuſdem evacuatione ex venis ſedalibus; ac tertiò ex vena retrò aurem partis ſiniſtræ. Fonticulus quoque mihi videtur apprimè neceſſarius in eodem ſiniſtro brachio, ad derivationem fluxionis. Alia Chirurgica parti affectę dicata proponentur inferiùs.

Pharmaceutica quod attinet, alvo lenitâ ſyrup. roſ. ſol. & mannâ, pręparandi erunt humores ſyr. acetoſo ſimplici, de pomis cum decoctione betonicæ, cichorii, borraginis & hyſſopi. Purgabuntur agarico, & rhab. cum ſyr. roſ. ſol. & de polypodio compoſito. Repetatur præparatio cum ſyr. compoſitis, & purgetur pilulis aggregativis, de hiera cum agat. vel hujuſmodi. Purgatio denuò fiat ſimili purgante, ſi vires ferant, in quo caſu quàm maximè neceſſarium cenſeo blandum aliquod decoctum, paratum ex radice chinę, ſantalis & viſco quercino, ſumendum 30. dies ad minimum, cum ſudore blando ſemel in die excitato, doliolis aqua fervente repletis, habita ratione nativæ corporis gracilitatis, & quibuslibet octo diebus dejectorio exhibito: in quem uſum pilul. de hermodactylis, vel pulvis hermodactylatus dictus, erit accommodatiſſimus, pręſcripto victu attenuante, non tamen valdè exſiccante, ob habitum gracilem à naturæ primordiis, uti dictum eſt. Dum hęc intrinſecus præſcribuntur, externis quinetiam remediis tentanda, erit ulceris ſanatio; ac primò removenda erit fluxio, per intercipientia, circumpoſitis partibus applicata, venis ſcilicet jugularibus & temporum, circa quas partes poterit fieri linimentum ex bolo armena, ſanguine draconis, alumine pulverizato, & acero: mox cruſtoſa materia emollita eſt auferenda, ſi labia ſint calloſa, & dura, ſunt abſcindenda extrema forfice, ſin minùs, exſiccantibus validioribus detergenda, puta pulveribus ex oſtreis uſtis, ariſtolochiâ, radice panacis, chalciride uſta: linimento quinetiam applicito, confecto ex gallis immaturis, abrotano uſto, cum quarta parte calcis vivæ ſemel extinctę, quæ excipiantur melle, formâ linimenti. Nec abs re erit detergere aliquando ulcus melle roſ. quod ſi fuerit valde ſordidum, poterit aliquando addi portiuncula unguenti Ægyptiaci, vel etiam tangi oleo de chalcantho, moderatè tamen, ſi aderit intemperies calida, cujus ratione aliquando abluetur aquâ plantaginis, roſarum, & myrtillorum, applicabiturque unguentum de ſuccis refrigerantibus. Quod ſi venæ illæ circa partem excurrentes turgerent, duę hirudines illis apponendæ erunt. His peractis, pro tollenda intemperie, fluxione & putrilagine materię ſarcoticis poſtea conſuetis, & exſiccantibus, ſeu cicatrizantibus utendum erit. In quem uſum & conferet unguentum de betonica, de Matriſylva: à quibus unguentum de tuthia ejuſdemque tuthiæ præparatæ pulvis, unà cum oſtreis uſtis, ex uſu erunt.

Et hæc adminiſtranda cenſemus, cum congrua victûs ratione à Viris pręclariſſimis præſcribendâ; hoc addito, cum Hippocr. quod, quæ medicamenta non ſanant, ferrum ſanat, quæ ferrum non ſanat, ſanat ignis. Spero tamen fore, ut levioribus propoſitis Illuſtris Patiens liberetur ab hoc affectu. Quod ipſi à præpotente Deo obnixè precor. *Idem ibidem.*

De

De Tuberculo in Naſo. Pro Perilluſtri Patiente.

Tuberculum, quod in præſentia paritur in ſummo naſo perilluſtris patiens, & cui alia minora circumcirca accreverunt autumno præterito, ex pituita craſſa originem duxiſſe veriſimile eſt; quę fortiſan à capite, calida & humida intemperie donato eò confluxit, à qua & præteritum tumorem in genu productum fuiſſe ſtatuerunt Viri præclariſſimi: cùm præſertim uterque ſit durus, indolens, & concolor, atque Vir Perilluſtris ſæpius podagrâ correptus fuerit, cujus frequens cauſa eſt materia pituitoſa. Ad horum tamen tumorum generationem non parum contuliſſe aliquam copiam humoris melancholici cùm naturalis, tum & aliquatenus exuſti, poſtquam geniti ſunt in Autumno, poſt æſtus præteritos, in ætate adhuc conſiſtente, & temperamento calido, & humido, hac ętate ad ſiccum vergente.

Unde conjectare facilè poſſumus tubercula iſta ſcirrhoſi, ſeu glanduloſi tumoris naturam redolentia, non parum ad cancrum vergere: primò ob eorum aliquam aſperitatem, & inæqualitatem: ſecundò ex cruſta ſupergenita: tertiò ex ſpongioſa carne, quæ ſubjacet: & quartò ex facili ipſorum mutatione in affectum inflammatorium, malignum, & ex prava materia, à compluribus Medicis præſidiis loco affecto, variis temporibus applicitis: unde ſumma cum ratione cautè procedendum eſſe in eorundem curatione ſtatuerunt Viri ſapientiſſimi. Quorum opinioni ego quoque ſubſcribendum cenſeo, curationem ipſam periculi plenam ducens, ob imminens periculum ulceris cancroſi, vel in eadem parte affecta, vel ſi curationem admittat, in aliqua alia, ad quam hujuſmodi materia facilè decumbere poterit.

Non ob id tamen quibuslibet Medicis præſidiis ſuperſedendum eſt: atque primò ac præcipuè divertenda eſt fluxio, per diligentem totius expiationem, per revulſionem, & derivationem. Secundò exſiccandum eſt caput, abſque inſigni calefactione: ac deinde blandis localibus emollienda eſt, & digerenda materia, quæ confluit. Quę præſtabuntur remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis, & Diæteticis.

Quantùm ad Chirurgica, probatur ſufficiens ſanguinis detractio, cùm ex jecoraria dextri brachii, tum ex hemorrhoidibus, ex quibus fortiſan hactenus ſanguis eductus fuit. Venæ autem frontis reſeratio tunc erit neceſſaria, quando caput eſſet valde calidum per eſſentialem intemperiem, non autem per tranſmiſſos vapores à ſubjectis partibus: quod obſervabitur à Viris doctiſſimis. Placet quinetiam fonticulus inuſtus dextro femori, & inurendus ſiniſtro brachio, potiùs quàm occipiti: ne materia à ſubjectis partibus trahatur in caput. Alias manuales operationes circa partem affectam quoquo pacto ſuſpectas habeo, cùm propter imminens periculum, tum quia licet Chirurgicis ſanaretur affectus, immineret nihilominus periculum, ne excreſceret novus tumor in aliqua alia parte.

Inter Pharmaceutica laudantur, hinc quidem evacuantia totum per alvum, ſæpe repetita, & aliquando per vomitum, & evacuantia caput; per os potiùs, quàm per nares; hinc verò præparantia, & alterantia interna: in quem uſum placet, ſummopere decoctum ex ſantalis, ſalsâ, lentiſco jam præſcriptum. Nec prœter rem adderetur viſcus quercinus, ratione capitis, cum tamariſco, propter humorem melancholicum, additis emollientibus, vel etiam præmiſſo bolo ex Terebinthina Veneta, vel ſpiritu Terebinthinæ. Quoad topica, mihi ſufficeret linimentum aliquod blandum molliens: & moderatè digerens, nullatenus mordicans, vel corrodens, quod parari poſſet ex pulvere tuthiæ, & lithargyri, ammoniaco, cinere cancrorum fluviatilium & oleo roſ. complexo in mortario plumbeo, cum piſtillo plumbeo, quo ſuſcipiat facultatem digerentem, & roborantem à plumbo ipſo; validioribus miſſis, ut ſuſpectis.

Addatur congrua victûs ratio, quæ ſit tenuis, attenuans, boni ſucci, & nulla ex parte excrementitia; aromaticis, glutinoſis, & vinis generoſis miſſis, factis. *Idem ibidem.*

Obſervationes.

Vir quidam cùm naſi rubedine inſtar Cancri aliquot annis vexaretur, ac fruſtra Chirurgorum ope uſus eſſet, ad nos tandem venit oratum, ut ſi quo modo poſſem, huic turpitudini opem ferrem. Huic conſului ut ſectâ venâ, & corpore repurgato ab atra bile, à cibis atram bilem gignentibus abſtineret, & hoc linimentum præſcripſi.

℞. Succi ſolani ℥iv. Pul. diapomphol. ʒj. Ceruſ. ablut. cum aq. roſac. & iterum ſiccat. ℈iiß. Ducantur pauco oleo, roſac. adjecto, & cerâ albâ liquatâ in mortar. plumbeo cum piſtillo plumbeo, donec ad ſpiſſitudinem linimenti concreſcant, quo optimè poſtea ſe habuit: & miraculi inſtar curatus eſt. *Petrus Foreſtus obſerv. 6. in ſchol. lib. 13. De Naſi affectibus.*

Obſtructio utriuſque naris, altera quidem integra, à polypo ſpurio, carne ſcilicet calloſa ulceri ex contuſione externa accreſcente; alia verò imperfecta, feliciter ſanatæ.

Curavi Nobilem Germanum in ædibus Præclariſſimi Joannis Rhodii, laborantem obſtructione integra alterius meatuum naſi, adeo ut altero quinetiam medio obſtructo ægrè duceret ſpiritum. Hęc autem obſtructio cauſam habuit contuſionem inſignem naſi, dum puer eſſet, prout in hujuſmodi caſibus obſervavi, læſis ſcilicet externis partibus, lædi quinetiam plurimùm internas: ut quibus propterea ulcus progreſſu temporis ſuboritur, ex quo caro ſuccreſcit, quę longo annorum ſpatio indureſcit, & aliquando polypus ſpurius evadit, educendus poſtea, modo ab Aquapendente propoſito, quandoque in oſſeam fere duritiem occaleſcit; prout contigit nobili huic Germano, illa parte potiſſimùm quæ omnino obſtructa erat. Facta itaque totius corporis purgatione, deveni ad Chirurgicam operationem, præſentibus multis Germanis ſtudioſis, & ipſum callum duriſſimum, ac partem obſtructam, per cannulam, ferramento acuto ignito ſpatio viginti dierum perforavi, ut commodiùs reſpiraret, idque multis diebus, cùm patiens non poſſet ferre continuam inuſtionem, peracta operatione, appoſui globulum ex filamentis aridis, inductis poſt inuſtionem; butyro, illito quotidie naſo oleo, vel unguento roſato, arcendę inflammationi: quamvis operatio valde moleſta eſſet, quod cùm caro illa calloſa admodum ſuperficienus, & dura eſset, hac attrita, ab inuſtionibus nobilis patiens ſævos pateretur dolores. Facta itaque perforatione, ut dictum eſt, & dolore ſublato medicamentis anodynis, impoſui turundam imbutam unguento ex tuthia, quo ſenſim Induci cicatricem, quę ut firmior evaderet, inſperſi turundæ pulveres ex bolo armena orientali, & cornu cervi uſto, portiunculâ thuris: quibus adeo cicatrix occaluit, ut nunquam pars ampliùs coaluerit, patente naturali meatu. Sanata verò obſtructione alterius meatus naſi, deveni ad aliam partem, non omninò obſtructam, per quam nonnihil ſpiritûs ducebat æger; ut propterea eodem tempore utrumque meatum curare abſtinuerim, quo commodiùs reſpiraret. Hanc verò partem citiùs ſanavi, utpote admodum calloſam, duabus ſcilicet, vel tribus inuſtionibus, per cannulam ampliato meatu ad figuram naturalem, omnibus alioquin peractis ut in prima cura-

ratione, quibus quinquaginta dierum ſpatio æger omnino fuit liberatus. *Petrus de Marchettis in obſervation. Medico-Chirurgicar. Sylloge.*

De naſo læſo ob frigus hibernum.

Puella ſedecim annorum dum hiems ſæviebat, ac frigus intenſum aderat, conquerebatur de tumore, rubore nec non dolore in apice naſi, atque hoc malo revertente hieme jam ſæpius afflicta fuerat ægrotula.

Scilicet ob frigus aeris naſum tam internè quam externè afficientis ſanguis in vaſis valde exiguis ac humores in tubulis aliquatenus ſubſtiterunt, ac progreſſu temporis acorem quendam contraxerunt, unde tumor, rubor ac dolor facilè deducitur.

Sed unde contigit, ut malum hoc jam aliquoties inſtante bruma redierit? non alia de cauſa, quàm quia vaſcula ac tubuli prima vice ita diſtorti ſunt à ſanguine ac humoribus ſtagnantibus & aceſcentibus, ut poſtea numquam tam bene ad ſtatum priſtinum redire potuerint, quin adveniente hieme ſanguis ac humores in circulatione ſua aliquod offenderent illic obſtaculum.

Affectus hic Belgicè nominatus *de koud* periculo caret, ſed interim tamen haud parum inviſus eſt puellis ſuam qualemcumque formam pro ſummo bono habentibus, ideoque vitam quam formam amittere non rarò malentibus.

Paucis diebus linteo ſolo ſpermate ceti inuncto hoc malum in totum abegi. Non diſputabo jam temporis, quidnam ſit illud, quod ſpermatis ceti nomine innoteſcit; an revera ſit ſemen magni piſcis, an ſit ſubſtantia quædam, quæ ſub forma olei craſſi reperiatur in cellulis quibuſdam ovi anſerini magnitudinem habentibus ac ſitis in capite balœnæ, an randem ſit compoſitio quædam artificialis ex lixivio calcis ac cerebro cujuſdam piſcis ſiccato confecta; hac, inquam, de re hìc loci non diſputabo; ſufficit mihi in citato medicamento contineri multùm ſalis volatilis oleoſi, quod acidum in ſanguine ac humoribus ſtagnantibus correxit.

Hoc malum non tantùm apicem naſi, ſed & calcaneum, ac pedum manuumque digitos invadere ſolet; ſupervacuum foret hujus rei rationem reddere velle, quandoquidem manifeſtum eſt, aërem frigidum magis afficere extremitates corporis quàm alias partes, ac vaſcula exigua citius obſtrui, quàm capaciora.

Ad malum hoc præcavendum cucurbitulas cum ſcarificatione adhibere ſolent, ſed perperam, quoniam hoc pacto obſtructiones non tolluntur, ſed multiplicantur, & vaſcula diſtorta ad priſtinum ſuum ſtatum non revertuntur, ſed magis diſtorquentur. Præſtaret vapor ex accenſo ſpiritu vini progrediens aut fotus ex vino ac herbis copiâ ſalis volatilis gaudentibus confectus.

Ad malum hoc, ubì apicem naſi infeſtare ſolet, præcavendum quidam applicant ſanguiſugas; ſed malè, nam affectum hunc inde non parum exacerbatum eſſe memini, cujus rei rationem adderem, niſi illa ſatis conſtaret ex paragrapho præcedente.

Affectus, de quo dixi, pedetentim prorepere conſuevit, ſed occurrit aliquando aliud malum ſubitò ab intenſo frigore proveniens, diciturque gangræna ex frigore, quæ incipiens curari ſolet immerſione in aquam frigidam, verùm enim verò num hæc medela rationalis eſt? maximè & rationi conſentanea eſt & experientiæ, pomum congelatum in aquam frigidam conjice, exiguo temporis intervallo illud, ſalvâ priſtinâ ſaporis gratiâ, ac conſiſtentiâ, obſervabis intus regelari, totâ glaciei cruſtâ putamini externo adhæreſcente; quod ſi autem idem pomum congelatum admoveas igni, flacceſcet illico, ac ſaporis ſuavitatem amittet.

Complures nimirum particulæ in pomi congelati poris ac tubulis contentæ, quæ prius fluidæ fuerunt, jam propter gelu induerunt formam glaciei, hoc eſt, multæ particulæ, quæ antea à materia ſubtili ſatis forti, motibus à ſe invicem diverſis continuò agitabantur, jam juxta ſe invicem quieſcunt, quia cinctæ ſunt materia ſubtili, quæ debilior eſt, quàm ut illas in motu ſolito poſſit conſervare. Ubi pomum hoc congelatum jam aquæ frigidæ immerſum eſt, materia ſubtilis fortior ex aqua provolat in pomum & ſic pomum regelatur, materia autem ſubtilis debilior ex pomo progreditur in aquam, pomi putamen externum proxime tangens, quod inde cruſta glaciei obducitur.

Ubi verò pomum congelatum igni admovetur, materia ſubtiliſſima mundi, valde fortis ac multis craſſis ligni aut ceſpitum particulis comitata per poros pomi congelati magno impetu ingredi conatur, nec poteſt, quia pori frigore valde conſtricti ſunt, ideoque eoſdem vi dirumpit, atque ita conſiſtentia ac ſapor hujus pomi mutatur ac vergit in deterius.

Hinc jam ſatis liquet, quod rationalis ſit hæc gangrænæ ex frigore curatio, licèt interim una circumſtantia varianda quibuſdam fortè videatur. Pomum nempe congelatum in aquam frigidam conjicitur, & quidem optimè, quia liquor in pomo bene conſtituto repertus quoad tactum frigidus eſt; ſed ſanguis ac humores noſtri bene conſtituti non frigidi ſunt quoad tactum, ſed calidi aliquatenus, ideoque membrum levi gangræna ex frigore laborans potiùs in aquam repidam (Belgicè *Boet-lacuw*) quàm frigidam deberet immitti. *Joh. Muys in Praxi Chirurgicâ Rationali.*

NASI MORBI.

De iis partim mox in Narium morbis; partim alibi in Cutis vitiis. De Naſo verò deperditô reſtaurandô vide Capite de Carne ablatâ reſtituendâ.

NATA vel NATTA.

Vid. ſub titulô

ATHEROMA.

NERVORUM VARIÆ LÆSIONES.

De iis Vid. ſub titulô

VULNUS.

Hìc tantùm Obſervationem Singularem adducemus, de Nervis. Olfactoriis & Oſſe criboſo læſis Clariſſ. Godefridi Bidloo Exercitation. Anatomico-Chirurgarum Decade ſecunda petitam. Quæ hæc eſt;

Jan de Haan Nordvico-Batav. ætat. 47. annor. munere reſtiarius, corpore robuſtior, in pago hocce, Anno 1704. 4. Octobr. aquam hauſturus ex publico puteo cujus tollenoni, in incolarum commodum, uncus eſt additus, cui appendi urceus poteſt: dum manu unâ eum ab unco ſolvit, alterâ verò pondus tollenonis ſuſtinere impotens eſt, petit unci apex, multo ex uſu obtuſus, ejus naſi & narium partem dextram, elevat ab terra, in duorum pedum altitudinem, tenetque per aliquod tempus hoc modo ſuſpenſum hominem, vociferantem, quem ab unco; ſed verò non ſine difficultate, liberant vicini & experienti Chirurgo *Joanni Kalis, Alcmariâ-Batav.* mox inſpiciendum tradunt, qui quatuor: uno de vulnere majore faciei, obſervat cu-

taneas

taneas leveſque, ut videbantur, quaſdam interioris naſi lacerationes & de hiſce omnibus mediocrem hæmorrhagiam.

Trium, vel quatuor dierum intervallo, notabile cùm quidquam nihil, præter liquidi cujuſdam, de narium dextra ſtillicidium, appareret vulneraque deſiccarentur, ad normam, levioris momenti habita eſt eorum curatio; verùm ab illo die, adaucto hocce profluvio indies, indieſque novis ruentibus in vulneratum ſymptomatibus; agente interea pro munere ſuo diligenter chirurgo, periculoſum eſſe hoc vulnus ei & ægro conſtitit nimium certò.

Poſt plurimorum, tum medicorum, tum Chirurgorum; quinimo & agyrtarum (utinam! iſti medicaſtrorum cœtui aquâ & igni nunc, ut olim *Romæ* interdiceretur: ex uſu etenim generis humani id foret) ſed fruſtra experta conſilia & molimina me 13. Novemb. convenit ægri uxor duxitque, cum Chirurgo *M. Alderkerk*, ejus filio & quibuſdam ſtudioſis, qui fortè fortunâ domi meę erant, ad ſuum maritum tremulum, vacillantem, viſu hebeſcentem, vertigine correptum, animo languentem, & liquidi multùm de naribus dimittentem; inſpectis hoc die naribus, vulnerum veſtigiis, omnique non ſemel obſervata rerum apparitione, expetiebar, ſequenti luce;

14. Spatio viginti quinque horarum, circiter viginti, puriſſimi laticis uncias, de narium dextra, deſtillitaviſſe, ægrumque convulſionibus agitatum, imbecillem, titubantem, enervem, omnibus articulis quandoque rigidum quandoque ſolutum, & voce vix aliquid diſtinctè proferentem; ſedulò itaque & denuò, ægro luci expoſito, inquiſivi in liquidi hujùs fontem, detexique intus omnia ulcere, ſed leviſſimo confecta, oſque cribroſum exaſperatum ſtatuique, conſideratis inſuper prędictis ſymptomatibus, odoratûs organum lęſum, nervorumque ejus involucra diſrupta cerebrumque affectum: quocirca; etſi aliud genus medicationis mox meditabar, narium dextram fortiter; ſiniſtram verò molliter, *turundis albumine ovorum & ſtipticis pulveribus S. A. ornatis*, farſi implevique.

15. Toto hoc temporis interſtitio; tametſi de naribus effluxiſſet nihil, manſerunt nihilominus, nunc memorata ſymptomata, apparatum hoc die non ſolvi; verùm ægro, languenti, frigore externo tremuloque motu febreque correpto, ſudoriferum præſcripſi, quod homini tremebundo potiùs gulæ fuit infuſum, quàm ab ipſo hauſtum.

℞. *Antim. diaph*: ℈j. *Sal. abſynth*: ℈ß. *Confect. Alkerm.* ʒß. *Syr. pæon.* ʒij. *Sal. volat. gut.* vij. *& Vini rhenan. q. ſ. pro hauſtu. M.*

multo, hac nocte, excuſſo ſudore, mane.

16. Mitigatis aliquantulum ſymptomatibus, relictoque in naribus apparatu, ſequenti linimento, poſt adhibitam *aq. Anhaltin.*

℞. *Balſam. peruvian.* ʒiij. *Ol. terræ* ʒiij. *caſtor. Ruth. a.* ʒß. *Laurin.* ℥jß. *Ung. nervin.* ℥ii. *M.*

fricuit Chirurgus bis totam vertebrarum ſyntaxin, ad ignem collocato ægro, verticique ex multo linteamine pulvillum, fervente *ſpiritu vini* imbutum adaptavi; eodem modo & non ſine fruge.

17. Tractato ægro apparatuque novo naribus intruſo.

18. Nuchę ejus decuplum ex linteo pulvillum, *balſam. Peruv. & ol. Therebinth.* conſperſum, injecimus eique cauterium actuale, non tamen urens, applicuimus; ut ſcilicet, medicamenti virtus, unà cum externo calore penitiùs aditet medullam (ut vocant) ſpinalem nervoſque ex ea oriundos: ter repetito hoc actu, inveni ægrum.

19. Quaſi expergefactum, nauſeabundum quidem ſed tamen minùs ſpaſmodicè convulſum, utentem diſtinctiore loquela & viribus magis conſtantem; alvum interea adſtrictam patientem, ad quam ſolvendam purgans commune aliquod pręſcripſi, poſt cujus operationem, omnibus, ut ſupra, crebrò & præſertim frictione tractus vertebrarum & nuchæ, per biduum.

20. & 21. Præteritis, decreſcentibuſque ſymptomatibus inque hoc momentum temporis liquidi de naribus ſtillitante nihil, ſurrexit, propriis utens viribus, deſcenditque, adjutus, de lecto æger.

22. Victu potuque refectus.

23. Renunciatum mihi, ab chirurgo repetente prędictam medendi methodum, eſt, circa meridiem: ter nunque aliquando ægrum, unius diei ſpatio vitabar, ne ſi quid inopinatum fortè accideret, ego, cum ipſo, paratus non eſſem, qui neceſſitati & rei peragendæ proſpicerem, de narium dextra, circiter 18. guttas, liquidi turbiduli, manaviſſe: ſed verò illicò ejus ceſſaviſſe profluvium; denuò itaque naribus, ut ſuprà, obturatis omnibuſque continuatis mediis, de die in diem, meliùs & meliùs perrexit negotium, incedente ægro; priùs per cubiculum & deinceps per totam domum & comedente ſatis benè.

24. Liquido prędicto, de novo & quidem guttatim deſluente, ſtatim turundas de naribus extraxi eaſque pure, parte una, laudabili, alterâ minùs tenaci & malè olente conſperſas; ſed pauciſſima quantitate madefactas inveni; ita ut nullus dubitarem, quin ipſa nervorum cerebrique involucra, vulnere quo cæteræ partes, eſſent læſa: Medelam adhibiturus huic ulceri ſub veſperam, *Balſam. Sulph. Terebynt. & calefact.* turundæ adminiculo eâ, quâ fieri potuit & debuit, vi, in ſummas nares oſque cribroſum intruſi, capitique, de cujus dolore gravativô ęger, præſertim parte anticâ, querebatur, impoſui *ſeq. cucuph.*

℞. *Herb. Beton. ſalv. majoran. a. m.* ß. *Flor. Lavend. m.* j *Origan. P. I. F. S. A. Cucuph. cui inſperge Aq. vit. Mathiol.* ℥ii.

hiſce ad normam, non neglecta medicatione antea deſcripta, per triduum,

27. 28. & 29. Uſurpatis adhibitiſque; liquidi prędicti fluxus tamen non eſt impeditus: ægro porrò pręſcriptum, *ex Reſin. Jalapp. Mechoacan. &c.* purgans; cùm autem vereret medicamentum extus adhibitum, ad ipſam fortè plagam non pervenire, aliud genus aliamque ejus formulam commendavi, videlicet, quod ſiphonis ope in ipſas nares & ulteriùs injici poſſet & erat;

℞. *Vin. Gall. Auſt.* (*vulgò*) *vin. grave*, ℥viij. *Rad. tormentil.* ʒii. *Flor. balauſtior.* ℥ß. *Alum. crud. vitriol. Cyprin. a.* ʒß. *Macerent. per 24. horas, adhibito lentiſſimo igne. Philtr. & conſerv. in uſum.*

poſtquam hoc medicamen magna cum vi naribus eſſet intruſum, illæ turundis, eo liquore imbutis, arctiſſimè ſunt impletæ & obturatæ. Hoc pede pergentes & ſæpè ſæpius nucham ęgro calefacientes vertebrarumque tractum fricando inungentes, diminui naſi fluxum, augeri homini vires cœperunt; ſed continuò de conatu in vomitum queritanti, exhibitum *confortans eſt vinum medicatum.* Ab ultimo hujus menſis, uſque in 5. Decemb. rebus è voto ſuccedentibus, mutatum, vel tentatum noviter eſt nihil. Obſervabamus interim ſemper, ægrum noſtrum & animo & corpore deficere, vel refici, eâ proportione, quâ liquidum memoratum amitteret, vel conſervaret: primò quippe accidente ſymptomate, mox rigeſcere ipſi membra, vacillare poſtea; ſecundò; exhilarari ipſum membraque ſuis fungi, ſine tremore, muneribus & officiis, viſa ſunt.

De naribus plane apertis nulloque medicamento ornatis, cùm, per aliquot dies, liquidi manarat nihil, addit æger, cui virium jam; non verò opum (etſi ego ne obolum quidem ab eo petierim) ſatis erat *Nordvicum*, quo loco imbecillis quidem interque ambulandum titubans; tamen vixit, magno ſine incommodo;

uſque

uſque dum, ut ex relatione ipſius uxoris Chirurgique *van-Loon*, altero pagi & celebri Chirurgo: accepi, initio menſis Martii, diriſſima talique vellicaretur convulſione, ut cum lecto contremiſcerent exinde ipſi parietes, eodemque menſe cecidiſſe in foſſam domui ejus proximam, amiſiſſe de tempore in tempus vires & poſtquam cecediſſet in foſſam, vix vitæ ſuæ extitiſſe conſcium, tandemque omni amiſſo motu (ſic dicto voluntario) amiſiſſe 25. Maji Anno 1705. ullo ſine tremore, vel ſpaſmodico partium motu, vitam.

Ad hujus hiſtoriæ ſupplementum pertinere videtur, quę ſequuntur.

Ægrum dormiviſſe & comediſſe, ut plurimum bene ſed aliquando altiſſimo ſomno, per 7. aut 8. horas obrutum, poſtea, helluonis & ſitibundi hominis adinſtar, omnia quæ ei in victum, aut potum propinabantur, devoraviſſe.

Circa finem vitæ pueri, vel mente carentis hominis inſtar, traxiſſe vitam, artubus nunc laxatis, nunc rigeſcentibus in totum, ita ut truncus videretur.

Alvum ſatis commodè exoneraviſſe, ad ultimum vitę terminum.

NODUS.

Vid.

GANGLIUM.

NOLI ME TANGERE.

Vid.

CANCER.

NYMPHA.

De methodô quâ à Paulô reſecatur, *Vid. in Hermaphroditorum Chirurgiâ*, ex Hieronymô Fabriciô ab Aquapendente.

Finis Libri Duodecimi.

JOH. JAC. MANGETI BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ.

LIBER DECIMUS TERTIUS.

De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Literâ O. incipientibus.

OBSTIPITAS.

Pro Colli incurvati, ſeu Obſtipi Capitis reſtitutione; Hæc habet Clariſſ. Anton. Nuck in Experimentis Chirurgicis.

INter muſculos caput flectentes, ſpeciatim aliquando afficitur muſculus *Maſtoides*, qui relaxatus, aut convulſione aut paralyſi laborans, ab antagoniſta extenditur, & contractione ſua caput verſus alterum latus tantopere contrahit, ut collô incurvatô incedere neceſſe habeat patiens. Principiis itaque obſtandum, & medicamenta non tantùm muſculo contrahenti (qui propriè non laborat) ſed & relaxato applicanda. Præprimis conducunt Emollientia, & fibras nimiùm tenſas relaxantia: E. G. *Ol. Violar. Lumbricor. de Later. Vulpin. Axung. Human.* Vel.

℞. *Ol. Amyg. d. Lumbric. aa.* ℥j. *Axung. human.* ℥iij. *Ung. Alth.* ℥ß. *Theriac.* ʒj. *Sal. Card. Bened.* ʒß. *Caph. gr.* xij. *M. F. Linimentum.* Vel

℞. *Ol. Chamomill. Rut. aa.* ʒvj. *Nardin. Aneth. aa.* ℥ß. *Spir. Vin.* ℥iii. *M. F. Linimentum*

Hiſce vel ſimilibus pars non tantùm contracta, ſed & relaxata bis quotidie illinatur, dein ter, quaterve ſingulis diebus, ex inſtrumento *Torques* dicto, quadrantis horę ſpatio ſuſpendatur patiens; quibus tandiu continuandum, donec ejus caput priſtino iterum ſtatui fuerit reſtitutum.

Verùm aliquando hoc malum tam altas egit radices, ut propter ſummam muſculi contractionem & duritiem, hac methodo reſtitui planè non poſſit; Hinc manus Chirurgica ſummopere neceſſaria, quæ elevato patientis mento & collo, tendinoſam muſculi Maſtoidęi partem (qua cum clavicula conjuncta perſentitur) arripiat, eamque, ſi poſſibile, unica inciſione cultello falcato præſcindat; & ſi plures partes tendinoſæ hujus muſculi impedimento fuerint, eaſdem itidem diſſecet.

Hæmorrhagia ſi ſuperveniat, ea ſiſtenda, vulnuſque deinceps hians plumaceolis *Balſamo de Capayv.* &

& *Hyper. aa. q. ſ.* irroratis, adimplendum, curandumque ut ampla generetur cicatrix, quod facilè ſperandum, ſi inter curandum caput ligulâ aliquâ verſus oppoſitum latus inclinatum ſervetur.

Notandum, hoc in caſu longè àliter procedendum eſſe, ac cum aliis vulneribus, quorum labia adducenda, hîc verò eadem, quantùm poſſibile, deducenda veniunt.

Aliis hæc Operatio, ut crudelior diſplicet, & Cauterium Potentiale tendinoſæ dicti muſculi parti applicare malunt, quod ſeparata jam eſcharâ, muſculi unionem cum claviculâ diſnecteret; Verùm moleſtiſſimam talem, & ob ſummos dolores convulſioneſque, periculoſiſſimam fuiſſe curationem, experientia docuit.

Quidnam autem de ejuſmodi cauteriis ſit judicandum, & quibus in locis conveniant, ubi *de Abſceſſuum Apertione* notabimus.

Conſilium pro Obſtipitate.

Nobilis vir annos natus 45. in bello civili perfugâ multa tulit, & in tot tantiſque diſcriminibus cœpit laborare deſtillatione à capite poſticô, præſertim in humeros & cervicem. Hinc colli ac cervicis contorſio quędam, & cùm tempore occurſum non fuiſſet remediis ad id inſtitutis, ita malum increvit ut facies in poſteriora detorqueretur, & nonniſi magno conatu in anteriora reflecteretur. At ſive bibere, ſive edere, ſive loqui vellet, funiculô in eam rem comparatô retrahebatur caput alìorſum inclinans. Lutetianis Medicis numquam quidquam tale videre contigerat. Ac laborandum fuit in ſpecie morbi inquirendâ, & remediis accomodatis. Videbatur nonnullis unius partis eſſe reſolutio, quæ alteri convulſionem attuliſſet: quod non erat credibile, nam in eodem ſtatu pars perpetuò permanſiſſet: At reducta facies ut locum ſuum, niſi magno conatu & cum dolore ſiſteretur, convulſivo quodam modo ſtatim revellebatur in poſtica magnâ omnium qui aderant admiratione. Convulſio erat revera; & omnes muſculi erant affecti, & viſcoſô frigidoque humore imbuti, qui diſcuſſus uſu rerum calidarum affectum ſuſtulit. Itaque hæc remedia deſcripta ſunt, quibus aliquâ ex parte allevatus eſt.

℞. Pilular. cocciar. & aurear. an. ʒß. Turbith. & agar. trochiſcati an. ℈ß. F. pilulę.

℞. Gumm. elem. ℥j. Olei ebuli. Keirini, & lumbricor. an. ℥ß. Pro litu ad cervicem & occiput cum lanâ ſuccidâ.

℞. Emplaſtr. de betonicâ ℥iij. Opopan. gumm. elem. ſtyracis an. ℥j. Picis navalis, picis pinguis an. ℥i. Pulver. major. & ireos an. ʒiiß. Ceræ & olei rutæ q. ſ. F. Emplaſtrum pro capite.

℞. Nitri pulveris ℥ß. Sulphur. vivi ʒiij. F. pulvis quo ſinapizetur emplaſtrum prædictum.

℞. Caſtorei ʒij. Sem. nigell. Rom. ʒiij. Lign. Aloës ʒii. Pulver. major. ℥ß. F. pulvis pro ſuffitu cum roſis rubris.

℞. Conſervat. anthos, bugloſſ. boragin. fol. betonic. an. ʒiij. Mithridat. ʒiß. Marg. elect. ℈i. Rad. pæonię, & ſemin. ejuſdem an. ʒi. Cum ſyr. de ſtæchade & conſerv. citrii. F. Opiata ad uſum ante cibum, & ſerò ante ſomnum. Uſus eſt decocto guajaci & chinę; abſtinuit vino: Repetita ſunt remedia frequenter. Uſus eſt laconico. *Guilielm. Ballonius Conſil. Medicinalium lib.* 1.

Curatio Obſtipi capitis.

Prout varia ſunt muſculorum paria, quę ſimul agendo, caput vel in hanc, vel in illam ordinatè deflectunt partem. Pro eo utique occurrit non unum deformitatis genus, ubi illi ipſi muſculi, non conjunctim, ſed ſeparatim moti caput diſtorquent in alterutrum humerum: ob induratum corrugatumque illius lateris muſculum. Cujus obliqui ſitus cauſſa potiſſimum conſiſtit in muſculis maſtoideis ac ſcalenis, quorum illi latiore, hi verò tereti tendine accreſcunt claviculæ oſſi, prope commiſſuram illius cum jugulo, ac oſſe ſternò. Quorum profectò muſculorum rigidam, ac calloſam duritiem, niſi fomentis, aut inſtrumentis ferreis ad naturalem poſitum, figuramque reduxeris, únicum remedium eſt confugere ad ſcalpellum. Quô tamen etiam nonniſi acri circumſpectione utendum.

Filio Conſulis Mittelburgenſis, annorum duodecim, ab ineunte ętate, obſtipô capite, inclinabat cervix in humerum ſiniſtrum: ob adſtrictum curvatumque alterum muſculorum ſecundi illius paris quod cervicem antrorſum flectit. Qua deformi immobilis, ac tranſverſi capitis figurâ, nullis auxiliis deinde ad ſtatum naturalem reductâ; conſultum viſum fuit Gulielmo Strateno, Principis Arauſionenſis Medico, ac Franciſco Vicquio, qui mecum adoleſcentulo medecinam fecere, ut tranſverſim præſcinderetur tenaciſſimum illud vinculum, quod caput tantopere in humerum contorqueret. Quam operam Amſtelredami deinde dexterrimè navavit, qui etiam aliis in ſimili affectu opem feliciter tulerat, Iſacius Minnius, ob opera Chirurgica multis ſummè commendatus.

Factum autem fuit curationis initium à cruſtâ, per lixivium coctum, cuti inuſta. Deinde verò directum ſcalpellum, ſupra claviculæ os, ab aure verſus jugulum: At tardiùs certè ob cruſtę lentitudinem, ac timidiùs propter venarum arteriarumque jugularium viciniam, quàm natura tendinis, ac nervorum requireret. Quibus idcirco magis punctim, quàm cæſim læſis, ſequebatur protinus vehemens cervicis, faciei, ac brachiorum convulſio; quæ tamen brevi iterum evanuit, adacto penitiùs ſcalpellô, & pręcisô animoſiùs integrô, qui in vitio erat, muſculô. Cujus amputatio actutum reſtituit capiti integrum erectioris figuræ uſum, ac libertatem ſeſe quocunque locorum movendi; quâ tamen ne abuteretur, circumpoſitę fuere capiti variæ faſciæ, quibus deinde, ob vulnus brevi conſolidatum, amotis, permanſit tamen aliquandiu inveterata illa capitis inclinatio in latus affectum: adeò difficile eſt longam corrigere conſuetudinem.

Quiſquis verò deinceps ancipiti huic, ac periculoſæ ſubjeceris aleæ, ne deſpetes iterum fieri poſſe, quę ſemel facta ſunt. Sed ſcito tria pręcipuè vitanda, & primùm quidem; ne cruſtam cuti inuras, utpote quę adeò non profuit dolori, ut potiùs multùm nocuerit, tum viſui, tum incidenti ſcalpello. Deinde ne improvidè ſecando, magis jugules quàm cures ægrum. Danda ad hęc opera, ne identidem, ac interpolatis vicibus; ſed ſimul ac ſemel, attamen cautè, integrum muſculum pręcidas: in quô potiſſimùm hujus curationis momentum. Quæ certè animadverſio, ut Chirurgo ex famâ, ſic ægro non parum ex uſu erit. *Nicolaus Tulpius Obſervat. Medicar. lib.* 4.

De Capitis Obſtipi curatione.

Muſculi Cervicis, Capitis etiam motui Inſervientes, anterius poſteriusque collocati, in quatuor claſſes commodè diſtribuuntur.

Horum operâ Caput movetur antrorſum, retrorſum, & ad utrumque latus; circa primi, ſecundivè generis muſculos, eorumque actionem quàm conſentiunt anatomici, ita circa actionem eorum qui ſunt poſterioris ordinis diſſentiunt, ex eo quod firmitatem ipſis nullam, ſedemque certam tribuere nequeunt.

Adrianus Spigelius lib. 4. Fabr. corp. human. cap. 7. Muſculorum cervicem moventium ad latera confuſionem admittit, neutiquam eos hactenus diverſos loco aſſe͏rens.

Vopiſ-

Vopiſcus Fortunatus Plempius tract. de Muſculis cap. 22. hæc propoſuit: cervici muſculus licet conceſſus, motui ejus ad latera propriè dicatus; ſufficienter tamen ſatis, atque perfectè exercetur idem ab extenſore & flexore ſimul agentibus.

Obſervamus nihilominus, ad latera claviculæ, muſculo caput flectenti, Maſtoidæo, qui pectori atque claviculæ, hinc carnoſus valdè, proceſſui capitis maſtoidęo, nectitur, adhærere fimbriam, latam, tenuem. Vide *Barthol. anat. lib. 4. cap. 5.*

Julius Caſſerius Placentinus muſculum hunc maſtoidæum inter muſculos caput & collum moventes primi paris muſculos habet, eumque ex claviculâ adſcendentem circa medium duas in partes dividit.

Fimbriam hanc membranoſam ex muſculo maſtoidæo, deſcendentem litera A. ſignatam, non rarò induratam adeo, exſiccatam, corrugatamque reprehendimus, ut tendini exarefacto ſimilis videretur. Varia in hoc caſu uſurpata medicamenta emollientia, formâ fotùs, cataplaſmatis, emplaſtri, linimenti, varia itidem inſtrumenta Chirurgica, retrorſum caput extendentia, at nihil ſucceſſus attuliſſe viſa. Præſtantius hîc excogitari medium nullum poterit, quàm tendinoſam hanc expanſionem, uſu non medicamentorum corroſivorum, ſed forficis acutioris, celeri manu à clavicula, cujus medio lateribuſque firmiter cohæret, ſeparare.

Obſtipi hujuſmodi capitis ad curationem vocatus aliquando, mediis omnis generis plurimis fruſtra adhibitis, indurati tendinis diſſectio quàmprimùm fieret author fui, quam curationis methodum etiam propoſuerat ægrotanti puero 14. annorum, parentibuſque. *D. Florianus.*

Operatio hæc Chirurgica convenienter quo inſtitueretur, æger impoſitus fuit ſedili commodo, faſciarumque aptarum ope debitè eidem alligatus, miniſtro hinc cuidam, caput ægri quietum detineret, injunctum; Mox locus ſecandus tendinis, prominentis, gracilis, indurati, tenſi, claviculæ connati à Chirurgo *D. Floriano* notatus, ſimiliter ac ille qui arterię eſt carotidis externę, exteriùs ſatis conſpicuæ, circa auriculam in muſculum temporalem excurrentis, circumſpectione ſummâ, ne læſio hęmorrhagiam incurabilem inferat, fugiendus. Tandem forficis acutioris ope, tendinis dicti diſſectio ab eodem *Floriano* dexteritate ſingulari, uno ſolo impetu, peracta.

Diſſectione inſtituta, ſanguinis fluxio nulla obſervata, ad cujus tamen ſuppreſſionem in promptu nobis erant medicamenta, licèt etiam cutis ipſa vulnerata; imò operatione hac peractâ Caput illicò, cum ſonitu, erigebatur.

Huc facit inſignis ea obſervatio, quam *l. 4. c. 58.* proponit magnus Tulpius *Jobus à Meekren in obſervationibus Medico-Chirurgicis.*

OCULORUM VITIA.

Ophthalmographiam integram, hîc texere non eſt animus, ſiquidem hoc penſum abundè ab Anatomicis confectum videmus, & pręcipuè à Celeberrimis ac Clariſſimis Viris Vopiſco Fortunato Plempio; & Guilielmo Briggs, qui tractatus ſanè abſolutos hoc in argumento conſcripſere; ille quidem amplum, hic verò brevem at non minùs accuratum, quem Bibliothecæ Noſtræ Anatomicæ Parte 3. inſertum, legere licet. Suffecerit itaque ſi impræſentiarum quę Praxim Medico-Chirurgicam magis ſpectant exſcribentes, primum adducamus mox prænotatum Famigeratiſſimum Plempium, ac aliorum variorum Curationes, Conſultationes, & Obſervationes de oculorum morbis, ipſi ſtercenturiemus. Sic autem ille Ophthalmographiæ libro 5.

De Affectibus Ocularibus, eorumque Curationibus.

Uti ingenioſę ſubtileſque in quavis ſcientia contemplationes ad operationem non deſtinatæ à cordatis viris inutiles haberi ſolent: ita verò in Medica diſciplina conquiſitæ ſubtilitates ad praxin non ordinatæ, vel maximè reputantur ſupervacię. Quoniam quęcunque Medicina ratione perluſtrat, ad corporum viventium utilitatem referre atque accommodare debet. Quapropter etiam univerſam Artis nomine contineri eminentiſſimis auctoribus viſum eſt. Nobis tamen ſpeculatiuncularum illarum agitationes nimis quàm impendio ſemper placuerunt, præſertim quæ rei cujuſpiam originem cauſamve conſectarentur: ut enim ad animalium uſum nihil faciant, neſcio tamen, quâ ineffabili contemplantis animum voluptate perfundant. Adde, quòd mentis aciem non mediocriter exacuant: ut acriùs poſſit ſubtiliùſque ſpeculari, quę ad praxin condubicilia judicantur. Ita ſanè pleraſque quæſtiunculas huic opuſculo interſperſimus, quæ nullam prętant in artis noſtrę exercitatione utilitatem: quòd verò etiam nullam divinæ noſtræ menti ingerant oblectationem, nemo niſi miſoſophus auſus fuerit confiteri.

Verùm enim verò ne partes, Medicinæ, quam profitemur, deſerere videamur; quas in pręcedentibus libris ſparſim fudimus cogitationes, in hoc eaſdem ad artis opera utiliter reducere conabimur, plenam affectuum ocularium deſcriptionem & curationem dantes.

Mirari verò hic ſubit, imò etiam dolere hominum cæcitatem, tam nobilis partis curam ſtolidis quibuſdam aniculis & imperitis agyrtis committentium, Ophthalmicos ſe vocitantibus; cùm, ſi quod corporis noſtri membrum multis morbis pareat, ſi cui ad curationem multâ opus ſit cautione ac prudentiâ, oculus ſine dubitatione ſit. At iſthęc etiam querela doctiſſimorum virorum olim fuit, eſt, & erit. Mundus enim vult decipi, ut inquiebat ille. Agamus nos, quod agimus.

De inflatione palpebrarum.

Inflatio ſeu intumeſcentia palpebrarum, Græcis *Emphyſema*, eſt tumor palpebrarum laxus & mollis œdemati ſimilis.

Cauſa. Cauſa eſt aquoſus & ſeroſus humor. Unde inflatio obſervatur in febribus diuturnis, in cachexia, hydrope, lethargo, caro; & in iis, qui arthritide frigidiſque defluxionibus vexantur.

Signa. Malum per ſe patet: eſt enim palpebra tumida ſine coloris mutatione, laxaque & mollis.

Curatio. Palpebrarum inflatio ſæpè ſponte evaneſcit, vel adhibitis calentibus linteis diſſipatur. Si perſeveret, fotus adhibendi, vel inunctiones. Itaque.

℞. Roſar. rub. pug. 1. Flor. anthos pug. ſ. Chamęmel. hyſſop. melilot. abſinth. puleg. origan. an. man. ſ. Coq. in æq. parte vini & aquę. De colatura fiat fotus cum ſpongia. Poſtea imponatur emplaſtrum de Vigo ſine Mercurio, vel de baccis lauri.

De trachomate, denſitate, aſperitate, & calloſitate palpebrarum.

Trachoma eſt internæ palpebrarum ſuperficiei aſperitas cum rubedine ac pruritu; nonnunquam & cum puſtulis ſeu tuberculis ſemina ficus vel milii referentibus.

Affectus hujus tres ſpecies ſeu potiùs gradus numerantur. Primus eſt, cùm palpebræ, ſi invertantur, quaſi denſiores & inęquales apparent, diciturque den-

ſitas

ſitas palpebrarum: in qua palpebræ intus rubent, inæquales & aſperæ ſunt, ac pruriunt. Alter gradus eſt, cùm jam aucta eſt affectio, & non ſolùm denſitas atque inæqualitas in palpebra interna apparet, ſed manifeſta jam aſperitas & rubor, adeò ut emineant quaſi granula ficûs: unde Græcis dicitur *Sycoſis*, quaſi dicas palpebram ficoſam. Tertius gradus eſt, quando jam inveteravit malum, & pars interior palpebræ exulcerata eſt, ac ſciſſuram & calloſitatem contraxit, Græcis dicitur, *Tyloſis*, nobis calloſitas palpebræ.

Cauſæ. Humor mordax & ſalſus eſt trachomatis cauſa: qui paucos, ſi aſperitatem tantùm quandam & pruritum excitare ſolet, cùm moleſtia in interna palpebræ parte, præſertim cùm movetur. Hinc eam perfricant homines; unde copioſior adfluit materia, ac tum poſtea alii trachomatis gradus ſequuntur.

Signa Affectus hi viſu cognoſcuntur: nam ſi palpebra invertatur, rubra apparet & aſpera; & quaſi ſemen ficûs vel milii grana extare videntur.

Curatio. Primò totum corpus & caput convenienter eſt evacuandum: cucurbitulæ & veſicatoria cervici apponenda.

Deinde ℞. Hordei integ. man. 1. Rad. Althææ unc. 1. Sem. fœni Græci unc. s. Coq. in aq. com. ad lib. ij. Colatura detur uſui. Pannum lineum duplicem eo decocto madefactum ſupra oculos aliquoties pone.

De pruritu & ſcabie palpebrarum.

Pruritus & ſcabies palpebrarum alia eſt cum humiditate, & dicitur *Pſorophthalmia*: in qua palpebræ ſunt rubræ, exſtillant lacrymæ ſalſæ ac nitroſæ, anguli oculorum ſunt exulcerati & rubri cum magno pruritu. Alia eſt cum ſiccitate, & vocatur *Xerophthalmia*; in qua palpebræ nec ſunt inflatæ, nec plorant, ſed ſolùm graves ſunt & rubræ & noctu coglutinantur per craſſam pituitam.

Cauſæ. Oritur pruritus & ſcabies ab humore ſalſo & nitroſo, qui plerumque à capite ad palpebras deſcendit. Poteſt tamen etiam hoc malum fieri à collyriis nimis acribus & nimis diu adhibitis.

Signa. Patet ſatis per ſe malum; nam non ſolum pars interna palpebræ afficitur; ut in trachomate, ſed afficitur tota, præſertim tamen verſus oculorum angulos: nam ibi cum pruritu rubet, aſpera & ſcabioſa & exulcerata eſt.

Curatio. Ad ſimplicem pruritum, poſtquam fomentatus eſt aquâ tepidâ, applica tale collyrium.

℞. Aq. roſac. plantag. an. unc. ij. in quibus bull. lento igne Aloës hepat. ſemidrachma, Vitr. alb. ſcrup. ij. Sacchar. cand. drachma una.

Pro curatione Pſorophthalmiæ oportet venam ſecare, purgare, cucurbitulas & frictiones ſcapulis adhibere: vitare cibos omnes ſalſos: fomentare oculum ex lenticulæ, Malvæ, Roſatum & rad. Oxylapathi decocto: deinde applicare collyrium Philoxeni, quod recipit Cadmiæ drach. 1. Chalcid. crud. ſemidrach. Aloës ſcrup. 1. Ærugin. ſcrup. ß. Piperis gran. 5. Flor. roſar. ſeſquidrach. Terantur & incorporentur unguento pomato.

Ad Xerophthalmiam valet quoque jam deſcriptum Philoxeni collyrium. Celſus laudat panem imbutum vino & applicatum. Quia verò ægri hîc valde conqueruntur ſe mane non poſſe aperire palpebras: ad id malum tollendum, oportet illas veſperi, quando vadunt cubitum, ungere unguento de tutia. Sed & unguentum roſatum Meſue eſt hîc bonum, adjecto pauxillo tutiæ præparatæ; apponitur cum petiis lineis. Eo ſe Foreſtus palpebras inferiores rubras & exulceratas in quodam curaſſe ait unicâ nocte.

De Hordeolo, Grandine, & Lithiaſi palpebrarum.

Hordeolum eſt tuberculum in ſumma palpebra ſuccreſcens prope cilia, oblongiuſculum, quod ſuppu-

raſcens ſimile eſt grano hordei: unde & nomen ei.

Grando, eſt tuberculum rotundum, tranſlucidum, atque huc & illuc mobile.

Lithiaſis ſimilis ferè eſt affectus, videlicet in palpebra generantur nodi & excreſcentiæ, & aſpera quædam corpora lapidis inſtar dura & oculos prementia.

Cauſæ. Hordeoli cauſa eſt humor pituitoſus & craſſus, cum mixtura tamen ſanguinis.

Grandinis materia durior eſt, & quaſi lapideſcens. Qualis quoque in lithiaſi eſt.

Signa Patent ex deſcriptionibus datis.

Curatio Hordeolum illinatur calente adipe gallinæ: vel imponatur ei Galbanum modico nitro ſubactum; vel Sagapenum aceto diſſolutum: vel foveatur decocto Hordei, flor. Chamæmel. Sem. lini fœni Græci, rad. Althææ. Facto fotu imponatur tale cataplaſma.

℞. Paſſul. unc. 1. fol. Malvæ Violar. an. man. ß. Poma num 5. Coq. in aq. q. ſ. uſque ad mollitudinem: deinde exprimantur: piſtentur, & cribrentur; tum adde vitellos duorum ovorum, butyri, farinæ hordei ana unc. ß. Croci parum. F. cataplaſ. hoc maturat & rumpit tuberculum, factâ apertione convenientiſſimè pro mundatione & integra ſanatione adhibebitur diachylum ſine gummi. Omnes autem affirmant, muſcas abjectis capitibus affrictas præſtantiſſimum eſſe remedium.

Ad grandinem & lithiaſin.

℞. Ammoniac. Opopanac. Galban. an. drach. 1. Temperentur in aceto fortiſſimo per diem & noctem, malaxentur, & F. emplaſt. hoc mollit & reſolvit.

Si hoc modo non curentur, ſequendum Galeni præceptum *com. 2. in lib. 6. Hippocr. de morb. pop.* ut tubercula illa priùs vel ſepiæ teſtis, vel pumice, vel unguibus exaſperentur, tum verò detractoriis medicamentis oblinantur: ſic namque ulcerata tubercula in profundum vires medicaminum accipiunt.

De Ectropio, Lagophthalmo, & Corybantiaſmo.

Ectropion eſt affectus inferioris palpebræ, quæ invertitur & deorſum trahitur; ut internæ palpebræ pars cum deformitate videatur, & inſtar rubræ carnis appareat: neque cum ſuperiore committitur, ſed pendet atque hiat.

Lagophthalmus eſt affectus ſuperioris palpebræ, quæ ita ſurſum adducta eſt, ut oculum totum tegere non poſſit, ſed per ſomnum etiam aliquantùm apertus maneat:

Carybantiaſmus idem ferè affectus eſt ac lagophthalmus. Plinius *cap. 1. cap. 37.* mihi auctor eſt: Oculis patentibus, *inquit*, dormiunt lepores, multique hominum; quod corybant ἰᾶν Græci dicunt. Ego nuſquam apud quemquam Græcorum vocem ea in ſignificatione uſurparam recordor: uſurpari tamen poſſe non diſſuadet etymologia ab Hermolao excogitata qui Corybantes ſacerdotes dictos ait à pupillis oculorum, & genis, quas Græci κόρας vocant: quippe qui cùm Jovis cuſtodes eſſent, non modò excubare, ſed etiam apertis oculis dormire cogerentur. Obiter hîc ſimul ſpecta doctorum in Pliniana lectione hallucinationes. Adr. Turnebus legit: quos coribantia regrediunt, id eſt, corybantum ſacra ſanitati reſtituunt: qui enim ſic dormiunt, inquit, ſani eſſe non putantur: malè ſanos autem curabant Corybantum ſacris, quibus tum animo tum corpore ægros initiabant. Contrà Joſephus Scaliger cùm morbum Corybantibus immitti, non ab iis ſanari contendit; itaque legendum: quos corybantiare credunt. Uterque cerebrum ſuum, non codicem ſecutus eſt. Legendum ſimpliciter, quemadmodum dictum eſt, ut rectè Dalechampius & literatiſſimus vir Salmaſius.

Cauſa. Cauſa ectropii primò poteſt eſſe incrementum carnis, vel tumor in parte interna palpebræ, ob quæ invertitur palpebra. Secundò poteſt eſſe vulnus vel ulcus in palpebra inferiore malè curatum, ita ut,

dum agglutinaretur, deorſum nimis ſit retracta palpebra. Tertiò poteſt eſſe paralyſis, vel convulſio inferioris palpebrę, ob quam attolli nequit.

Lagophthalmi etiam variæ poſſunt eſſe cauſæ. Nam vel poteſt in utero palpebra ita fuiſſe conformata: vel à conſuetudine iſtum poſitum accepiſſe, cùm infantes in cunis ſurſum vel retrò continenter ſpectant: vel à convulſione; vel à vulnere, ulcere, & cicatrice potuit imminuta aut ſurſum retracta fuiſſe.

Signa. Signa patent ex deſcriptionibus jam datis.

Julius Scaliger *com. in Ariſtot. hiſt. de animal. lib. cap.* 10. ęgrotam matronam vidiſſe ſe ſcribit apertiſſimis oculis ſemel ſomnum capere. Nos aliquot vidimus, qui ex dimidio apertis, ex dimidio clauſis dormirent. Hoc Hippocrates in Prænot. magnum malum portendere in morbis notat. Cui non penitus fide. Vidimus enim quibus ſic dormire naturale eſſet: novimus, quibus conſuetum: ſcimus, quibus morboſum, non tamen ullo pacto periculoſum. Naturale quidem, quibus in utero ſuperior palpebra ob materiæ defectum & conformationis vitium brevior formata eſſet: conſuetum verò iis, qui ab incunabilis ſurſum vel retro continenter ſpectare aſſueti eſſent: morboſum denique, quibus palpebra ab ulcere vel vulnere ſurſum eſſet retracta. Unde colligis, ubi quando Hippocraticum præſagium conſentiat veritati.

Curatio. Ectropion à convulſione vel paralyſi, ortum, curandum ut convulſio vel paralyſis.

Si ortum duxerit à nimio incremento carnis in interna palpebrę parte, caro ea eſt abſumenda. Unde præmiſsa debitâ totius evacuatione, alumen rochæ vino incoquendum, & palpebra eo decocto lavanda. Tum hic pulvis luxurianti carni inſpergendus.

℞. Vitriol. alb. alumin. an. drach. 1. Lapid. Hæmatit. ſcrup. 2. Tutiæ ſemidrach. F. pulv. ſubtil.

Vel ℞. Lap. Hæmatit. probè levigat. ſemiſcrup. Vitriol. alb. uſti gr. 15. Myrrhæ, Croci an. gr. 5. Sacch. cand. ſcrupul. 1. Miſce F. pulv. cujus particula miſceatur cum aquis ſequentibus, & pluma adhibeatur ipſi carni ſuperfluæ bis die, cavendo pupillam oculumque.

℞. Aq. fœnicul. plantag. Raphani an. ſemunciam Miſce.

Si his aut ſimilibus non abſumatur caro, eſt operatione Chirurgicâ auferenda. Quemadmodum etiam operatio iſta neceſſaria eſt, dum ectropion factum eſt ob vulnus, vel ulcus malè curatum.

Abſumptâ carne ſuperfluâ, ſæpè remanet turpis quidam rubor palpebrę, qui hiſce linimentis pulchrè corrigitur.

℞. Axungię porcin. colat. ſeſquiunc. Tutiæ præpar. ſemunc. Caphuræ novies aq. roſac. lotæ ſcrup. 1. Miſce, ſomni tempore inungatur. Vel Butyr. recent. novies aq. comm. loti, poſtea novies loti ſucco plantag. deinde ter aq. roſac. ℥ij. & ſemis: tutiæ prępar. & lotæ ſemel. aq. roſac. Aloës lotę aq. plantag. ſief. albi cum opio ana ſeſquidrach. caphur. lot. ſcrup. 1. Miſ. F. linim. Veſperi inungatur & mane calidâ aquâ abluatur.

Lagophthalmus infantium conſuetudine malâ inductus contrariâ conſuetudine corrigendus: pannis ſcilicet nigris cunas circa caput obvolvendo, & ad pedes luculam aliquam ſtatuendo, quam continenter infantes adſpiciant.

Si à contractione vel cicatrice provenerit, emollientia uſurpanda.

℞. Rad. Althææ ſem. fœni Gręci, flor. Chamęmel. an. drach. 2. Croci ſemidrach. F. ſacculus, qui aqua conveniente calefactus oculo imponatur. Tum illinatur hoc unguento.

℞. Pingued. gallin. medull. cervi ana ſemunc. Ol. chamęmel. Ol. lilior. alb. ungu. dialthę ana drach. 2. Miſce.

Si hiſce non cedat, Chirurgia eſt opus. In qua exercitatiſſimus Paræus monet *lib.* 16. *cap.* 6. diligenter cavendum eſſe, ne in adminiſtratione ſectionis cartilaginea palpebræ ora lędatur: hac enim diſſecta fruſtra, *inquit*, palpebram tentamus elevare. At hercle quid cartilagineæ oræ cum palpebræ elevatione? Seca ipſam audenter, & perſeca pluries, ſi rectum palpebræ muſculum tranſverſim non dividis, nihil officis palpebræ elevationi. Scitiùs & experientiùs anteceſſor ejus Guido, vita, quantùm potes, ciliarem limbum, *ſcribit*, hic enim læſus difficulter ſaneſcit. Hoc veriſſimū eſt ob cartilagineam ejus naturam.

De nimia palpebræ ſuperioris laxitate.

Nonnullis palpebra ſuperior procidit, quia ipſius ſumma cutis ampliùs relaxatur, quàm tegendo oculo neceſſe ſit. Unde duplex moleſtia oritur; una quòd oculus facilè detegi non poſſit: altera, quòd ſi relaxatæ palpebrę pili ad oculum tendant: ipſumque pungant.

Cauſa. Relaxationis illius cauſa eſt affluxio humoris aquoſi non acris aut mordicantis: quod ex eo apparet, quia ſic affectis unus alterve pilorum ordo ſub ordine naturali ſuccreſcit ob loci humiditatem, quemadmodum terra humida pluribus herbis luxuriat. Jam ſi is humor acris eſſet, pruritum doloremve induceret, & naturalium pilorum radices arroderet, tantùm abeſt, ut novis præter naturam ſuborientibus materiam ſuppeditare poſſet.

Ejuſdem affectus cauſa eſt peculiaris illius loci paralyſis, quę ſenibus frequens eſt.

Spiegelius Præceptor meus ex levi vulnere ramuſculi tertiæ nervorum cerebri conjugationis, qui per foramen oſſis frontis ſupra orbitam exſculptum elapſus in cutem & muſculos frontis deſinit, obſervavit prolapſam palpebram, eò quòd ſupercilii ſeu frontis muſculus propterea paralyſin incurreret.

Signa. Affectus per ſe patet.

Curatio. Præmiſſis generalibus, & ſecundariis; ut cucurbitulis frequentibus etiam cum ſcarificatione, apophlegmatiſmis, cauterio in cervice ad diverſionem humoris: fiat fotus ex Majorana, flor. Chamęmel. & Meliloti, Cumino, additis Balauſtiis & Malicorio.

Quibus ſi non tollatur malum, Chirurgiâ eſt opus.

De palpebrarum inter ſe, & cum aliis oculi partibus cohærentia.

Fit in multis, ut per ſomnum copia pituitoſæ & viſcidæ materię ad palpebras affluens earum extremitates ita conglutinet; ut vix mane aperiri poſſint.

Sed eſt altera majoris momenti cohærentia, quâ palpebræ vel inter ſe, vel cum albâ, aut cornea, aut utraque oculi tunica planè coaleſcunt: qui affectus dicitur *Ancyloblepharon* propriè Gręcis.

Cauſa. Nocturnę cohęſionis cauſa eſt humor pituitoſus & viſcoſus.

Alterius autem coalitus cauſa eſt ulcus in interiore parte palpebræ, vel oculi exteriore tunica malè curatum; ſic ut ſaneſcendo, quod diductum eſſe debuit, conglutinetur.

Signa. Manifeſtus eſt affectus.

Curatio. In cohęrentia nocturna ex pituita corpus expurgandum eſt, & per cucurbitulas, veſicatoria, aliosque modos humor ab oculis avocandus: deinde æger cubitum iturus palpebras aquâ roſaceâ, cui roſæ & balauſtia incocta ſint, abluat, & petias eâ imbutas imponat.

Alter coalitus non niſi per Chirurgiam tolli poteſt: per quam tamen Celſus neminem vidit perfectè ſanatum: nam poſt ſeparationē oculus rurſus ferè coaleſcit cum palpebra.

De Phtheiriaſi palpebrarum.

Phtheiriaſis ſeu pediculario eſt affectus is, ſub quo pediculi palpebras infeſtant. Uti enim in aliis partibus, ſic quoque hic pediculi naſci & moleſti eſſe ſolent.

Cauſa. Materia pediculorum eſt humor excrementitius calidus & humidus, putreſcens non excellenti putredine, pręſente calore moderato.

Signa. Ipſę beſtiolæ per ſe viſui ſunt manifeſtæ, pruritusque magnus adeſt.

Curatio. Hoc unguentum ad palpebrarum pediculos apprimè eſt commodum.

℞. Ung.

℞. Ung. roſac. Meſ. ſemunc. ſulfur. vivi, ſtaphiſagriæ, an. gr. 15. Hydrargyr. ſalivâ extinct. ſemidrach. F. unguent. quo palpebræ illinantur, Poſſunt priùs ablui decocto ſtaphidis agriæ, betæ, abſinthii.

De affectibus pilorum ciliarium.

Cilio ſeu tarſo palpebrarum pili innaſcuntur recti, eandemque ſemper ſervantes magnitudinem, & nigri vel ſubnigri.

Horum affectus ſunt inverſio ad oculos & incurvatio; abundantia nimia, defectus, & color alienus.

Cauſa. Pilorum incurvatio verſos oculos oritur vel à palpebra ſuperiore nimis laxata; vel quòd ipſimet pili vitiosè & tortuosè creſcant ob malè conſtitutos cilii poros.

Abundant ſive luxuriant pili aliquando duplici ordine, aliquando multiplici & veluti quadam acie. Cauſa eſt humor copioſus, ſed minimè mordax ad cilia fluens.

Defectus & defluvium ciliarium pilorum fit ex vitioſis & acribus humoribus ad cilia allapſis, & pilorum radices erodentibus.

Color alienus eſt albor, qui viſui incommodat; fitque vel ob defectum humidi nutrientis ex diuturna ægritudine: vel ob præſentiam materiæ phlegmaticæ in radice pilorum ſitum quaſi contrahentis, uti in canitie; vel ob cutem vitiligine albâ laborantem.

Signa. Affectus hi omnes per ſe noti ſunt. Nec contemnendi, quia plurimùm incommodant.

Curatio. Prolapſus ſeu laxitas palpebræ ſuperioris quomodo curetur, jam antè expoſitum eſt.

Ubi pili ſuperflui oculos pungunt, ſive pauci ſint, ſive multi, ſunt evellendi inſtrumento illo Chirurgico quod *Volſella* vocatur; ſed ita, ut toti evellantur: nam ſi in medio abrumpantur, magis pungunt, quàm dum ſunt integri. Poſtea loco, è quo pili evulſi ſunt, adhibenda ea, quæ pilos renaſci prohibent, ut rubigo ferri ſalivâ jejuni hominis ſubacta.

Vel ℞. Rhad. Mandragor. drach. 6. ſem. Perſicariæ ſemunc. Caphuræ ſemiſcrup. Aceti cochl. 1. Miſce in mortario, & ſuccus exprimatur, quo pori è quibus pili evulſi ſunt, illinantur. Corrodentia, quæ aliqui hîc ad extirpandos pilos uſurpant; non probo, quia periculum inferunt oculis.

In pilorum ciliarium luxurie damnat experientiſſimus Montanus in conſil. eam Chirurgiam, quæ à Practicis ſolet proponi. Sanè infeliciter eam quibusdam ceſſiſſe animadverterat. Conſulit verò, ut evellantur potiùs accommodiſſimè à perito quopiam vulſore: tum poſt evulſionem frequentiſſimè illinatur locus lacte canis; id enim celebratiſſimum eſſe remedium apud antiquos, ne pili ſuccreſcant. Atque hoc idem remedium omnes paſſim repetunt & prædicant recentiores; adduntque alterum à veteribus proditum & commendatum, ranarum viridium ſanguinem. Cæterùm à Galeno diſcere poterant, in utroque mendaces eſſe veteres: quippe qui facto periculo falſum utrumque ſe competiſſe monet lib. 10. de ſimpl. med. fac. Candidè Joan. Arculanus comment. in 9. Rhaſ. ad Alm. ſcribit in hæc verba: Dicant omnes quidquid velint, ego adhuc non inveni medicinam in hac re conferentem.

In pilorum defluvio præmiſſis univerſalibus, illinantur cilia hoc unguento.

℞. Ol. lini ſemunc. Sevi hircini, pingued. urſi ana drachm. ij. Stercor. murium, dactyl. combuſt. an. ſemidrach. Miſ. Vel. torretur ſtercus muris, & pulvis commiſcetur melli. Aut uruntur avellanæ, ac cinis pinguedine urſi vel capræ ſubigitur pro linimento. Ante illitionem rectè adhibetur fotus ex decocto adianthi & polytrichi.

De Vulneribus palpebrarum; & administranda in eis ſectione.

Aſſeverat Fallopius, atteſtante experientiâ, iſta vulnera eſſe citæ faciliſque ſanationis. Cui tamen veritati veraciſſimus Hippocrates, uti videtur, adverſans ſect. 6. Aphor. 19. ait, perfectam genæ tenuem particulam neque augeri neque coaleſcere. Ariſtoteles lib. 2. de part. animal. cap. 13. hoc ipſum ex Hippocrate & alia aliquammulta, ſine honorifica tamen ejuſdem mentione, deſcribens enuntiat expreſſiùs: Palpebram; inquiens, aut præputium vulnere diducta coaleſcere non poſſe: ſunt enim cutes ſine carne. Ergone duæ hæ ſcientiarum aquilæ adeo cæcutiverint, ut non perceperint, quod cuilibet occurrit quotidie? Quamquam id de Ariſtotele fortaſſis acutiſſimo contemplatore; de Hippocrate certè in artis operibus exercitatiſſimo ut credam non à me impetro. Itaque ut veritati conſonet propoſita ejus aſſertio, hoc debet ſenſu intelligi: palpebras nempe aliaſque illic memoratas partes perfectas non coaleſcere per ſuccretionem carnis vel ſubſtantiæ homogeneæ; coaleſcere tamen atque uniri per aliquid heterogeneum. Breviter, non per primam, ſed per ſecundam intentionem conſolidari, ut loquuntur recentiores.

Ex tranſverſis palpebrarum vulneribus prædicunt unanimiter omnes Chirurgiam profitentes caſum earundem, atque abolitionem elevationis. Ubi noviſſe convenit, ea tranſverſa palpebrarum ab eis vocari vulnera quæ à ſuperciliis deorſum verſus oculum deſcendunt: recta vulnera ea, quæ ab uno angulo ad alterum vergunt. Aſſerunt igitur, ſi vulnus à ſuperciliis deorſum deſcendens palpebram diſcindat, neceſſariò ſequi abolitionem elevationis ipſius palpebræ. Me aliter erudit anatome. Nam circularis muſculus utramque palpebram ambiens, clauſionem palpebrarum ut propriam actionem exercet; unde ſequitur ex tranſverſa fibrarum ejus ſectione abolitio clauſionis palpebrarum. Proinde vulnus à ſuperciliis deorſum inflictum officit clauſioni, non recluſioni oculorum: ob tale namque vulnus recludentis ſive elevantis muſculi intus latentis fibræ non perfinduntur.

Præterea vulnus rectum, id eſt, ab uno angulo oculi ad alterum procedens periculo caret, inquiunt illi, nullumque portendit incommodum: quia vulneris ductus rectitudinem fibrarum muſculi palpebralis ſequitur. Sanè verum inquiunt, ſi vulnus ſuperiorem muſculum circularem tantùm lædat: ſin autem profondiùs penetret, ut etiam diſſecet inferiorem ſeu internum rectum muſculum, tum non leve affert incommodum; prolapſum, inquam, palpebræ, eo quòd elevatoris muſculi fibræ tranſverſim diſcindantur.

Quamadmodum porrò in prædictionibus edicendis, ita & in adminiſtranda propoſitarum partium ſectione pro quibuſdam curandis affectibus ſcriptores pariter omnes erraverunt. Id quod mihi quidem non tam mirum videtur de veteribus, quibus ſcio palpebrarum muſculos incognitos fuiſſe, quàm de novitiis hiſce poſteris; qui abſolutam horum muſculorum dedere deſcriptionem. Evenit nimirum ipſis, uti & aliàs nobis, pecorum ritu ſequimur antecedentium gregem. Cæterùm chirurgiam ſive ſectionem palpebrarum exercent auctores in earum prolapſu ac laxitate; in contractura earundem, ut lagophtalmo; in tuberculis itidem, ut verrucis, moris, grandine, aliiſque id genus. Quibus in affectibus ſemper atque indiſciminatim jubent ſectionem fieri ſecundùm ductum rugarum palpebræ. Me judice diſcrimen hîc neceſſariò eſt conſtituendum. Si enim prædicta tubercula cutem vel externam circularem muſculum obſideant, ſequemur in ſectione ductum rugarum palpebræ: is namque eſt fibrarum circularis muſculi proceſſus. Huic ſimilem chirurgiam inſtitues in lagophtalmo, cujus cauſa fuerit cicatrix. Ubi diligenter atten-

attendendum, ne profundiùs inſtrumentum ſecans adigamus, adeò ut lędamus ſublatentem rectum muſculum, quo læſo perit palpebræ elevatio. Contra ſi tubercula interiorem palpebrarum ſuperficiem occupent, cùm illic ſedem habeat longus rectuſque muſculus deſcendens à ſuperciliis deorſum, conformem huic ſectionem adminiſtrari neceſſe eſt: diligenter iterum attendendo, ne cultellum altiùs deprimamus, ac perſecemus muſculum circularem, cujus ex traverſa ſectione abolerur clauſio oculorum. Quod ſpectat ad palpebram inferiorem, hæc unico dumtaxat donantur muſculo, eodem nempè illo circulari, qui in ſuperiore palpebra viſitur. Itaque in ea ſolùm habet lunata ſectio locum, ſic ut cornua non ad maxillam, ſed ad oculum convertantur: nam is eſt fibrarum ejus muſculi progreſſus.

Palpebrarum vulnera curantur ut alia. Verùm tamen palpebrę vulneratæ vel omninò non, vel cautè admodum inungendæ ſunt oleo roſaceo, ne oleum defluat in oculum, & ipſum inflammet; olea enim valde inimica ſunt oculis, ſed linteum potiùs in vino nigro auſtero expreſſum eſt ſuperponendum.

De rebus oculo illapſis eximendis.

Aëtius Tetrab. 2. ſermon. 3. cap. 17. ſi culex, vel alia beſtiola aut recula in oculum illapſa fuerit, altero oculo clauſo, &, qui affectus eſt, aperto, ſuâ ſponte elapſuram ſcribit. Ejus cauſam inveſtigans Alexander Aphrodiſæus ſect. 4. probl. 58. inquit, Videndi ſpiritum à clauſo oculo retentum in patentem tendere, ipſumque implere ac tumefacere: atque ita extrudi ejicique, quod in ipſum deciderat, utpote imbecillum. Adde quod ipſe erumpens confertim ſpiritus per oculi ſpiramenta illam extrudat beſtiolam. Omnia hæc falſa. Non enim erumpit per oculi ſpiramenta viſivus ſpiritus. Neque altero clauſo alter oculus à ſpiritu affluente tumeſcit. Nec denique illapſę res, altero oculo clauſo, elabi comperitur.

Extrahunt autem illas res ſine periculo & parvo negotio oculi cancrorum fluvitialium, ſive lapilli, qui in capitibus cancrorum inveniuntur, hoc modo. Siniſtrâ manu elevanda eſt palpebra: dextrâ circumſpectè & blandè onus ex lapillis imponendus; mox oculus ſtrophiolo obvelandus.

De Ophthalmia.

Ophthalmia eſt adnatæ ſeu albę oculi tunicæ inflammatio. Sub hac continentur Taraxis, Xerophthalmia, & Chemoſis.

Taraxis, id eſt conturbatio, eſt levis inflammatio oculi cum exiguo dolore & rubore.

Xerophthalmia eſt inflammatio ſicca ſine lacrymis, aut materia effatu digna effluente.

Chemoſis eſt magna inflammatio non adnatam ſolùm tunicam, ſed & corneam ac palpebras obſidens. Hæc pueros magis quàm adultos apprehendit.

Multi etiam literati ophthalmiam Latinè vertunt lippitudinem. Malè. Nam lippire non eſt ophthalmiâ teneri, ſed habere oculos λίπος id eſt, humore pingui fluentes ſeu lacrymoſos. Horatius ſe lippum vocat, quòd hebetiùs videret, & oculis eſſet mollibus; non autem, quòd continenter ophthalmiâ laboraret, uti credo.

Meliùs nobis diſtinxerunt utrumque nomen ii, quos ut barbaros iſti inſectantur politiores: ophthalmiam eſſe oculi inflammationem ac ruborem; lippitudinem verò conglutinationem interpretantes. Et illatinus Paræus omnium ſcitiſſimè diſtinxit lib. 16. cap. 11. inquiens, lippitudinem eſſe albas quaſdam ſordes ab oculis profluentes, quę ſępè palpebras ſibi invicem agglutinant. Ubi & dicit, lippitudinem ab infantia ſæpè contrahi, & totam hominis vitam infeſtare; quod ophthalmię ſeu inflammationi non competit.

Galenus lib. 3. de comp. med. ſec. loc. c. 2. ophthalmiam definit inflammationem tunicę os capitis & calvariam ambientis. Quæ definitio etſi alia videatur, quàm quę adducta eſt, tamen nihil ab ea differt; nam tunica adnata eadem eſt ac pericranium ſubſtantia, etſi non officio: quippe illa procedit à tunica palpebras ſuccingente reflexa ad cilia verſus oculi bolbum, quem denique contegit: atqui palpebrarum ſuperior ſuccingentem ſuam membranam à pericranio ſortitur. Nihilominus accuratè rem perſequendo non tota adnata pericranio ortum ſuum debet; quia à ſuperioris palpebrę membrana ſoccingente non tantùm naſcitur adnata, ſed etiam à membrana ſuccingente palpebram inferiorem; hæc autem non à pericranio, ſed à perioſtio maxillæ ſuperioris originem habet. Quod fortaſſis Galenus lib. 10. de off. part. cap. 2. conſiderans, adnatam procedere dixit à perioſtio: id quod verum eſt, ſive principium ejus ſpectemus à palpebra ſuperiore, ſive ab inferiore. Hinc ratio colligitur, cur inflammatis oculis tantus adſit ſenſus triſtis. Membranę enim pericranium & perioſtium acuti ſunt ſenſus. Indeque, eſt quod Hippocrates & Galenus ophthalmiam ſępè vocarint dolorem oculorum. Et Hippocrati quidem familiare eſt, in partibus valde ſentientibus per dolorem intelligere inflammationem; uti in prognoſt. per dolorem auris quoque.

Cauſa. Ophthalmia pro cauſa antecedente & continente eam habet, quam cęteræ inflammationes, ſanguinem ſcilicet vel purum, vel quolibet alio humore permiſtum. Malè ergo aliqui flatum pro cauſa continente etiam adducunt: poteſt enim is quidem ob tenſionem dolorem inferre, & ſic cauſa eſſe antecedens, ſed non inflammationem actu ſeu ſolus efficere.

Taraxin plerique ex Paulo Ægineta à cauſa manifeſta tantùm oriri tradunt, ut à Sole, fumo, pulvere, vento. Sed ratio & experientia convincit, ab interna quoque cauſa non rarò excitari, præcipuè vitio ventriculi: & poſt immoderatiorem vini potationem.

Galenus lib. 4. de diff. pulſ. cap. 1. item lib. 1. de diff. feb. c. 2. ophthalmiam dicit contagioſam eſſe. Quod & ſine Galeno quilibet experientiâ diſcere poteſt. Ejus tamen cauſam dicere non adeò facilè eſt, ophthalmia enim inflam̃atio eſt, at inflammatio contagione non accipitur. Cauſa autem ab ipſamet parte affecta petenda eſt, ab oculis ſcilicet, qui cùm humidi, molles & facilè patibiles ſint, promptè à vaporibus ex adſtante inflammato oculo effluentibus afficiuntur. At cur ergo non perpetuâ ophthalmiâ laborant ocularii Medici & medicaſtri, qui in dies tot curant, & tractant, & inſpectant ophthalmicos? Eadem quęſtio peti poſſit de iis, qui peſte infectos curant, quomodo tot annis ab iſto morbo immunes agant? Videntur autem curantium corpora per longam conſuetudinem reddi quaſi ſimilia corporibus ægris, atque, ita ab hiſce nihil pati. Deinde abeſt imaginatio ac timor de contrahendo malo, qui timor reddit corpora contagioni valde obnoxia ac opportuna. Sed cur oculi inſpectantes quamlibet aliam magnam inflammationem corporis non inflammantur quoque, cùm etiam tum vapores ex parte inflammata exhalantes recipiant? Reſp. Debet ad contagium intercedere quędam partium analogia. Sic enim dyſenteria contrahitur, ſi quis inſideat loco illi, in quo dyſentericus excrementa depoſuit, quę excrementa etſi manu tractaret, non inficeretur: ſic phthiſis non contrahitur, niſi à pulmone ſano vapores putridi excipiantur, &c.

Signa. Non eget ſignis ophthalmia, quippe quam rubeſcens oculi album, & venę in eo conſpicuæ moleſtant. Si rubor ſit modicus, eſt taraxis. Si ambę palpebræ ex vehementi inflammatione inverſæ ſint, ne vix

Digitized by Google

vix oculi ab ipſis conteguntur, & album oculi nigro ſublimius evaſerit, chemoſis eſt.

Hippocrates lib. 7. de morb. inquit, Omnibus ſuppuratlunibus & affectionibus circa oculum dolores ad noctem. Ejus probabilem rationem dicit Mercurialis in annotat. ad illum lib. dolores inquiens noctu fieri acerbiores, tum quia minore facta corporis diſſlatione intus cauſæ dolorificæ magis cohibentur; tum quia ſenſus eo tempore, cùm non ſunt aliò diſtracti, toti ad dolentem locum convertuntur, ſicque inſignior fit doloris perceptio. Verùm eæ communes cauſę ſunt omnibus doloribus. Propria autem videtur eſſe, quòd cerebri paſſiones omnes, quæ ex ſuccorum in eo redundantia pendent, augeatur noctu ob ſomnum & ob ipſam noctem, quę cauſa eſt analoga ſomni, gravans ſcilicet, caput & ſuccos intrò pellens; jam autem oculi laborant cum cerebro, ergo cùm cerebrum nocte lædatur, neceſſe eſt lædi etiam oculos.

Notandum prognoſticum Hippocratis lib. 1. coac. præn. ſect. 2. ſcribentis: Opthalmiâ correpto ſi dolor capitis accedit, idemque diutiùs comitatur, cæcitatis periculum denontiat.

Monet Galenus lib. 3. meth. opthalmiam cum cura eſſe tractandam; cùm ex curationis errore multos ęgrè confuſeque vidiſſe obſervarit; alios rupta cornea viſum amiſiſſe. Contrà, ſi recte tractentur, evenit aliquando, ut poſt ophthalmiam acutiùs videant. Quod & Ariſtotelem non latuit: quęrit enim ejus rationem ſect. 31. probl. 9. atque hanc aſſignat, quia oculi poſt ophthalmiam purificati ſunt: fit enim ſępe ut exterior denſitas pupillæ aciem impediat, quæ lacryma emiſſa laxatur ac reſolvitur.

Curatio. Ophthalmia, ſi quoquo modo magna fuerit, requirit venę ſectionem. Vena autem ſecetur aut cephalica, aut baſilica, aut media; prout vel capitis vel univerſi corporis vel utriuſque ratio urget. Poſt has tamen duas poſtremas ſectas, ſi vires ſinunt, ad cephalicam venire conveniet. Si menſes ſint ſuppreſſi, vel hæmorrhoides, venas inferiores eligere oportet.

Dubitatur autem, ſi unus tantùm oculus laborat, in utro latere venam tundere deceat. Rhaſes & cum eo aliquot Medici venam eligunt brachii, quod oppoſitum eſt oculo laboranti. Sed ſanior eſt doctrina Galeni, qui inquit, eam demùm ſanguinis miſſionem vel vacuationem utilem commodamque eſſe, quę ſecundùm rectitudinem procedit; ex contraria autem parte ſæpè nocere, quòd vires debilitet ſine morbi ſublevatione, Itaque ſive ex brachiis ſive cruribus mittendus ſit ſanguis ſemper mittatur ex eo latere, in quo laborans eſt oculus. Si uterque oculus laborat; poteſt utrimque mitti. Conducit verò oberem ſatis copiam educere, ſi vires ferant. Permittente morbo poterit antę ſectionem venæ alvus clyſtere elui, vel levi medicamento leniti.

Sanguine miſſo purgans exhibendum: ſi enim alio quoquam affectu, certè in hoc purgatio convenit. Notus eſt aphoriſmus 17. lib. 6. qui ſic habet. Ophthalmiâ laborantem alvi profluvio corripi, bonum. Unde conſtat, validum medicamentum poſſe propinari: contra quàm ſentiant recentiores quidam, qui dicunt Hippocratem lib. de loc. in hom. prohibere forte purgans, ne humores corporis à pharmaco agitari confluant ad oculos. Contrarium enim illic docet Hippocrates. Verba ejus ſunt: *Si fluxio in oculos proceſſerit, & ſtatim fuerint inflammati, nihil omninò illine, ſed fortiſſimo per inferna purgato, aut alio quopiam alvum ſubducente medicamento attenuato, vitando ne vomitum facias.* Et Spiegelius Patavii dicebat nobis, hic alternis diebus purgandum eſſe, imò dyſenteriam poſſe excitari.

Purgante exhibito, cucurbitulæ occipiti & ſcapulis affigendę cum ſcarificatione, quæ potenter ab oculis revellunt: & faciunt veſicatoria ibidem appoſita, quę proinde poſt cucurbitulas admoveri poſſunt.

His ritè factis, ad topica deveniendum, circa quorum uſum utiles quaſdam animadverſiones tradidit Ludovicus Septalius; quarum interpolat Sennertus quaſdam, quaſdam corrigit, quaſdam adjungit. Quoniam verò in nobiliſſimæ partis curatione numquam nimis oculati eſſe poſſumus; aſſuam & ego alias cautiunculas, Uno oculo ophthalmia laborante, ambo oculi faſciâ obvelandi ſunt, ut & ſanum firmemus, motumque illius cohibeamus. Ratio ejus ab Alexandro Aphrodiſæo data eſt, jam vulgò innotuit. Capitis ſitus numquam ſit depreſſius, vel prorſum inclinans, ſed rectus & elatior. Locus, in quo decumbitur, non ſit calidus. Sed pręſertim lumen fugiatur: quare cùm æger oculus inſpiciendus eſt, ut ipſi medeamur, accipiatur candela cum obumbraculo, vel lumen ſit chartâ circumvolutum aut in laterna; vel ſaltem manus interponatur.

Porrò leves ſed calidas oculorum conturbationes ſatis reprimit fotus ex ſola poſca; ſicut frigidas aëre ambiente frigido ortas fomentum per ſpongiam ex vino albo diluto. Video practicantes paſſim interdicere acetum & acetoſa in oculorum medicatione. Poſca tamen, quam propoſui, ad calidas oculorum perturbationes eſt Galeni remedium lib. de remed. fac. parab. cap. 10. Et fortaſſis intelligendi ſunt iſti probi auctores de aceto impermiſto.

Ad ophthalmiam vulgaria remedia ſunt lac & ovi albumen. Quæ duo perpendens & comparans Rhaſes 2. contin. dixit lac in curatione ophthalmiæ eſſe convenientius. Contra Abuali albumen eſſe magis convenieus ſcripſit. De qua controverſia ita ſtatuendum ex Nicolo Florentino: alterum altero diverſo reſpectu poſſe eſſe conveniens magis. Et quidem (quod innuit Abuali) quando opus eſt aliquali abſterſione, nec multa adeſt venularum obſtructio: tum lac eſt melius; quia ſcilicet in lacte eſt vis quædam abſterſoria, neque obſtruit idem. At album. nullâ eſt abſtergendi facultate effatu dignâ prędirum, cæterùm obſtruit magis, magiſque eſt frigidum. Itaque dum non magna adeſt venularum conjunctivę oppletio, ſed materia magis ſuâ acrimoniâ & mordacitate moleſta eſt, tum ovi albumen accommodarius eſt.

Hæc aqua in oculum inſtillata ſedat dolorem, fluxum compeſcit, & aliquo modo digerit.

℞. Medull. panis alb. unc. iv. infund. per noct. in aq. roſacea qua utere. Æquivalens huic eſt aqua roſacea cum albo ovi tandiu conquaſſata, donec ſpumeſcat: deinde tenuem ſtupam in eo tinge, atque oculo applica. Si magis digerere vis, adde vinum. Vel cape decoctum foliorum malvæ in aq. roſacea factum, eoque oculos fove.

Pręſtans quoque eſt, quod Montano erat familiare; ſcilicet Roſas, Myrtos cum fœno Gręco, Chamæmelo Sem. lini in aq. plantag. coquere & in eo decoctó pannos lineos tenuiſſimos ac molliſſimos multiplices ad oculi magnitudinem & formam complicatos diu macerare, ac deinde oculis admovere, æſtate frigidos, hyeme calidos; obſervando diligenter, ut, priuſquam areſcant, removeantur, novique applicentur. Et de fœno Græco quidem Galenus dicit, ejus decoctum eſſe memedicamen maximè omnium, quæ oculis applicantur, ſine noxa digerens. Parari id melius ex herba ipſa benè lota, quam ex ſemine, ut monet Septalius, & ante ipſum Petrus Salius. Sed tamen ex ſemine etiam non videtur inconveniens deficiente herbâ, ſi ex præſcripto Galeni primum decoctum abjiciatur, quia tum non aderit acredo & calor.

Præſente & infeſtante dolore, noctu palpebræ ac totus oculus, maximè ad angulos & extremitates, leniter ungantur hoc unguento, quod pro ſecreto aliqui habent.

℞. Butyri maial. diligenter eloti drach. ij. huic admiſce lapid. calaminaris tenuiſſimè triti, quantum capere poterit butyrum: tum mane abluatur oculus aq. roſacea cui incocta eſt malva. Item hoc unguentum laudo.

℞. Unguent. alabaſtr. ſemunc. lactis muliebris unc.

ij Miſce, imbuantur eo petię lineę, & oculo apponantur: valet in dolore à qualibet cauſa. Uti etiam hęc aqua. Cape ovum, coque ad duritiem; exime poſtea vitellum; & ſacchato cavitatem imple: tum colliga ovum, & è filo in cavea ſuſpende; aqua quæ deſtillabit, uſui eſt. Hoc etiam utor.

℞. Tutiæ prępar. ſemidrachm. aq. roſac. unc. ij. alb. ovi conquaſſ. ſemunc. Miſc. Denique propono medicamentum Saxoniæ, quod Dyabutyrium appellat, & præſtantiſſimum eſt. Fit hoc modo:

℞. Butyri loti aq. roſac. ſemunc. Tutiæ præparat. ſemidrachm. Caphurę gr. v. Miſce. Sed uſurpandum eſt tantùm in ſtatu vel augmento inflammationis.

Ad opiata, ut in aliis omnibus caſibus, ita hîc tardò veniendum eſt: ſi dolor tamen valde urgeat, ſunt uſurpanda. Præ cęteris valet album ovi agitatum cum decocto papaveris albi: Quod ſi minùs efficax ſit, adde aliquot grana opii. Vel capiatur ſief., id eſt collyrium album Rhaſis cum opio, & diſſolvatur in aq. roſac. vel. plantag. Inſtillimus autem hæc oculis, aut pannum lineum mollem; vel tenuem ſtupam iis imbutam oculo applicamus, cavendo, ne exſiccetur, aut calefiat. Nam ſi exſiccaretur, adhæreret, & deinde abſtraheretur cum dolore, à quo augeretur affectus: ſi calefieret à corpore, attraheret humores. Denique remotis dictis opiatis medicamentis, debent oculi lavari decocto melilot. chamæmel. fœni Gręci, ut inductam ab ipſo vitium corrigatur.

Etiam atque etiam notandum eſt, quod monet Montanus in Conſil. nempe, in curatione ophthalmiæ adverti debere diligentiſſimè, an cùm ipſa tuberculum, ulcus, aut puſtula ſit conjuncta: quibus niſi propriâ curatione ſuccurratur, aut cæcitas, aut alia incommoda ſubſequantur. Ego, inquit, miſerum quendam ophthalmicum novi cui in ea parte corneæ, quæ pupillę opponitur, puſtula inerat valde exigua, ut vix ſenſu perciperetur. Huic imprudens occurrens Medicus, tamquam ſolam ophthalmiam curaturus, pomum ferventi cinere coctum ſaccharoque conditum temerè applicavit: eaque nocte cùm dolor omninò ſedatus eſſet, probeque obdormiſſet, mane lętus Medicum accerſivit de ſanitate gratulaturus, nec minori lætitia geſtivit delirus Medicus. Soluto autem oculo, ablatoque cataplaſmate, ſubſecutus eſt humor aqueus, ut miſerabili eventu æger altero oculo cæcus redderetur: illo enim cataplaſmate diſruptâ puſtulâ profundiore, quàm ſenſui apparuerat, ulcus ſubortum eſt.

Licèt à Galeno & pleriſque aliis auctoribus in propoſito affectu paſſim frigida repellentia & adſtrictoria præſcribantur, cautè tamen ea uſurpare oportet. Nam oculi tunica durę & denſæ ſubſtantię eſt, à qua poſtquam aliquid eſt receptum, difficillimè repellitur: ſed & illis remediis ungues & nubeculæ in multis ſunt effectæ non ſine metu cęcitatis. Tum ergò tantùm ea adhibebis, cùm fluxio nondum venas tunicę egreſſa eſt, ſed ibidem adhuc manens facilè repulſu & compreſſione retrocedere poteſt; id quod eſt mox à doloris principio. Quod ſi fluxione revertente dolores denuò exacerbentur, & id, quod fluxit, in poris tunicę adhuc impactum manſerit: tunc adſtringentia admovebis vel actu calida, vel diſcutientibus mixta: niſi dolor vehementiſſimus urgeat; hic enim jubet frigida actu applicanda eſſe. Porrò hoc de adſtringentibus oculo ipſi admovendis intellige; fronti autem temporibus ſecurè valida adſtrictoria adhibere potes ad intercipiendos humores ad oculum fluentes. Quod cum fructu evidenti facies, ſi per externas capitis partes ad oculum deriventur: quo in caſu hoc cataplaſma valde conducit.

℞. Bol. armen. maſtich. ſanguin. dracon. farin. hordei ana ſeſquiunc. roſar. rub. iv. album. duorum ovorum, ol. roſac. ſeſquiunc. aceti parum F. catapl. Circa hęc adſtringentia fronti & temporibus applicata id cavendum, ne ſimul illa adhibeas, ſimol ab oculis repellas; item ſecuriùs fidentiùsque ea adhibentur in hominibus macrę atque extenuatæ frontis; in hiſce enim talibus valentiùs vim ſuam exſerunt: in pingui autem & carnoſa fronte non adeò valent, & poſſunt eſſe cauſa expreſſionis materiæ contentæ circa frontem verſus oculum.

In diuturnis & pertinacibus ophthalmiis nihil præſtantius quàm ſetaceum vel cauterium cervici inurere inter primam & ſecundam vertebram; id enim efficaciter ab oculis revellit, uti de cucurbitulis & veſicatoriis antè dictum eſt. Eadem ratione prodeſt inferiores aurium lobos perforare, & annulos infigere; quod & vulgares jam paſſim faciunt, ac benè.

Qui ophthalmiis obnoxii ſunt, ut ſe præſervent, curent in vere folia cytoniorum integra colligenda: eaque diligenter aſſerventor, ne ſitu vel pulvere inquinentur. Horum foliorum licebit ſubinde manipulum accipere, & in puriſſima aqua coquere; eâ ſępè oculi laventur, mirum quàm ipſos præſervant, ruborem diſcutiunt, influentem humorem arcent. Eodem facit pharmacum, quod Galenus compoſuit, ejuſque tempore omnes in uſu habebant; quo ſi quis utatur, ophthalmiâ numquam apprehenditur: deſcribitur diſerta oratione lib. 4. de comp. med. ſec. loc. c. 8.

Boni Practici Galenum ſecuti in ophthalmiis nigra vel viridia oculis ſive appendi ſive opponi jubent. Celebrem tamen novi ophthalmicam, quæ non talia, ſed alba appendebat, vel potiùs adligabat. Ratio ejus erat, quia ophthalmia cùm inflammatio ut vel eryſipilas, tutiùs lintea alba munda applicantur, quàm nigra vel viridia, vel alîus coloris: nam quia colores ii quibus tinguuntur, recipiunt vitriolum vel erodens aliud, poſſunt ea colorata lintea exulcerationem efficere. Benè At neque hoc medici boni improbabunt: commendant autem ipſi viridia vel nigra, ſolùm ut obtutus in illa defigatur, & inde recreetur qui ab albo læditur. Sanè enim ſi albus color ab oculo undiquaque ſano non innoxie dio ſentiatur, quid de ægro ſperandum eſt? Cæterum & à rubro colore ophthalmicorum adſpectus removeri debet; conſtat enim à diuturno ejus intuitu oculos rubore ſuffundi.

Eadem ophthalmica non probat etiam appenſionem veli ad oculum inflammatione laborantem: ob continuam enim agitationem nocet potiùs oculo quàm proſit. Adligabat autem linteum album mundum oculo ægro: atque ita & oculum firmabat, & à diuturno lumine arcebat. Quod ut male factum nullus poterit cordatus Medicus condemnare.

Expendendus & explicandus hoc loco eſt aphoriſmus Hippocratis 13. ſect. 6. qui ita habet: Dolores oculorum meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venę ſectio, aut pharmacum ſolvit. Sed enim pleriſque doloribus oculorum eſt meri potio adverſiſſima: fit tamen quibuſdam etiam utilis. Atque ſingula eorum, quę hic Hippocrates recenſet; eodem modo habent; nunc ſcilicet ſunt commoda, nunc incommoda. Et proinde non ait ad omnes dolores hęc omnia valere; ſed ad aliquos hoc, ad nonnullos iſtud, ad alios aliud proficere. Ut videatur verum, quod conjectat Galenus, ſcilicet Hippocratem curationem illam variam propoſuiſſe memoriæ gratiâ, ut poſtea diſcuteret: doctrina enim coacervans varia genera remediorum in uno morbo inutilis eſt, ſi non explicentur indicationes à diſpoſitione varia affectûs; quas nos jam explicemus. Dolorem ergo efficit vel nuda intemperies, vel humor. Si intemperies nuda, rectè adhibetur fomentum; calidum: ſi frigida, frigidum, ſi calida ea ſit intemperies. Si humor cauſa eſt, aut is fluit adhuc in corpore, aut fluere deſiit, toto corpore evacuato. Si fluit adhuc, vena ſecanda, aut propinandum pharmacum. Si deſiit fluere; & mundum corpus eſt, aut id, quod inhęret particulæ, eſt craſſum, & tum

juvaę

juvat potio meri: aut tenue & acre, & prodeſt balneum. Itaque etſi nullus oculurum dolor ſit, qui aliquo ex i is mouis non tractari queat, tamen hęc omnia ad nullum adhiberi poſſunt. Inter omnia autem potu vini omnium cautiſſimè & circumſpectiſſimè utendum eſt.

Jam operoſiora aliquot, ſed elegantia & pręſtantia proponam medicamenta. Aqua ophthalmica.

℞. Succ. eufragiæ, chelidon. ana ſelibr. lactis caprini libram. Miſce, addendo zingib. macis craſſiuſculè contuſ. an. unciam, aloes ſemunc. vitrioli alb. ℥. III. Macerentur per quatuor aut quinque dies: dein diſtill. per baln. vaporoſum. Aquæ diſtillatæ adde Tutiæ fruſtula non pulveriſata, quæ prius in cochleari ferreo novo ignita, & novies extincta fuerint, & tandem cum prędicta aqua continuò reſidere ſinantur. Hujus guttula una oculo inflammato admovetur. Nec reſpiciendum ad calida illa ingredientia: nam etſi initio dolor ingraveſcat, ferveatque per tempus aliquod, mitos tamen poſtea prodit effectus, humores oculis adhærentes, pungentes, & ſalſas lacrymas moventes diſſolvendo.

Alia. ℞. Urinæ pueri lib. I. vitrioli, tutiæ an. ℥. iij. Macerentur per dies aliquot: dein per cineres ad ſiccitatem diſtill. Hujus guttulę aliquot inflammato oculo infundnntur.

Alia. ℞. Vini malvat. libram, aquæ ſtillatitię album. ovorum coctione induratorum libram, aquæ ſanguinis humani unciam, aq. roſar. alb. & rubr. an. ℥. iij. aquæ chelidon. rutæ, eufrag. fœniculi, valerian. fumarię, pulegii an. ℥. ij. mellis virgin. ſeſquicochl. alum. rochæ ſacch. cand. vitriol. alb. ana ſemunc. caphurę drachma ſ. ſalis eufraſ. fœnicul. Saturni ana drachmam. ſalis margaritarum, corall. an. ſcrupul. ij. caryophyllor. zingib. maſtich. an. drachmam, tutię præpar. (id eſt, in aq. roſar. & vino. Cretico ſexies extinctæ ac tenuiſſimè tritę) ſeſquiunc. aloes ſemunc. Terenda terantur ac miſceantur: ſtent in vitro clauſo, aut caloris digeſtione per menſem; vel, quod melius, ſub dio Soli & rori exponantur per 40. dies, quotidie movendo aliquoties: ſic demùm inſolata promenda uſui. Nota aloen in mortario cum aquis dictis miſcendam eſſe, poſtea reliquis addendam. Uſus hic eſt. Iaceat in lecto æger ſupinus, & cum pluma gallinę nigræ gutta aquæ in apertos oculos injiciatur, claudat refereτque oculos infirmus, idque bis terve in die fiat. Si nebulę fuerint ſupra vel infra corneam, conficito pulverem è ſaccharo cando, alumine combuſto, & ſepiæ oſſe calcinato, ſed tenuiſſimè tritum, ut tactum effugiat. Cùm cubitum pergit æger, ex canaliculo pennæ parum de hoc pulvere inſuffletur, moxque aquæ pręſcriptę gutta inſtilletur: oculos dein claudat ac dormiat.

Alia. ℞. Fœniculi, rutę, eufraſ. verben. tormentill. betonie. roſar. roſt. porcin. gallitrich. hippiæ, pimpinell. chelidon. fol. pæon. fol. vitis, apii, agrimon. caprifol. an. manipulum. Primâ die trita ponantur in vino albo; ſecunda die in urina puellę virginis; tertiâ in lacte mulieris; quartâ in melle optimo: dein ponantur in diſtillatorio, & quod inde emanat ſervetur ad lavandos oculos. Mira eſt illa ipſa aqua in viſûs debilitate.

Trochiſci oculares. ℞. Ceruſſæ lotæ unciam, cornu cervi ſine igne calcinat. ſarcocoll. nutrit. tutiæ prep. an. ſemunc. gum. Arabic. tragacanth. alb. amyli an drachm. ij. matris perlar. præp. nil. alb. oliban. an. drachm. opii ſpagyrice præp. caphuræ an. ſemidrach. Miſc. & cum album. ovi F. trochiſci cum collyriis variis cum aquis appropriatis parandis. Valent ad ophthalmias ſubacres, fluxum tenuem, puſtulas, rupturas, ſcabritiem, pruriginem, dolores, vulnera.

Unguentum. ℞. Butyri majalis non ſaliti & aquâ euſraſiæ loti ℥. IV. ſanguin. dracon. veri ſubtil. pulver. ſemunc. ſacch. cand. alb. tutiæ præp. an. drachm. ij. margarit. præp. ſarcocoll. an. ſemidrach. caphur. ſemiſcrup. opii. ſpagyricè pręp. gr. IV. F. ung. Si hujus unguenti tantillum, præmiſſis priùs univerſalibus, ad angulos & palpebrarum oras adhibeatur, omnes humorum fluxiones, calorem temperando, dolorem ſedando, ruborem auferendo, acrimoniam mitigando, lacrymas ſiſtendo & exſiccando, iuvet, oculoſque mirè roborat.

Nubecula ab inflammatione relicta ſic methodicè curabitur. Primò purgetur.

℞. Maſſ. pil. aurear. luc. major. an. ſemidrachm. trochiſ. alhand. gr. VI. cum ſyr. de beton. F. pil. VII. Dein ſecetur vena, & cucurbitulę ſcapulis applicentur. Tum ſequens collyrium anodynum oculis inſtilletur, & pulvilli eodem collyrio imbuti applicentur.

℞. Mucilagin. ſem. cyton. & fœnu Græc. extract. in aq. roſar. & plantag. ℥. ij. lact. mulieb. ℥. iij. tutiæ præp. ſemidrach. croci macerati in aq. roſar. & expreſſ. ſemiſcrup. miſce. F. collyr. liquidum. Hoc ſingulis aut alternis diebus denuò conficiendum, & ſæpè in die adhibendum. Poſtea apozema præparans propinandum: quo abſumto potio purgans danda. Poſt hæc ſeraceum cervici admovendum. Tandem ad minuendam nubeculam ſequens collyrium applicandum.

℞. Mucilag. ſem. cytonior. extract. cum aq. roſac. unciam aq. fœniculi eufraſię an. ℥. ij. mell. roſar. ſemunc. tutiæ pręp. cornu cervi uſti an. ſemidrachm. caphur. gr. IV. Miſc. Eo utendum per menſem; & ſingulis menſibus reſumendæ præſcriptæ pilulę: ſinguloque mane imponendæ oculo extracti chelidon. gutta una vel duæ.

De vulnere oculi.

Natura affectûs, cauſæ & ſigna nota ſunt. Duô autem habeo remedia præclariſſima horum vulnerum. Unum eſt aqua de cancris & chelidonia herba, quæ fit hocce modo: R. Cancros fluviatil. vivos menſe Junio, Sole & Lunâ in cancro exiſtentibus, num. XXXI. & pro pondere horum adde tantùm herbæ chelidon. totius. Contunde hæc ſimul mixta: iiſdemque porrò adde ſem. fœnicul. contuſ. unc. fabar. marinar. pręparat. caphur. ana ſemunc. caryophyllor. aloes epat. tutiæ præp. an. drachm. ij. Miſce, & divide in tres partes æquales. Primam partem, in B. M. diſtilla: deinde partem alteram immitte cucurbitæ, & diſtillatam à parte prima aquam affunde, rurſumque abſtrahe, ut priùs: tum tertiam quoque partem infer, & aquas antea diſtillatas omnes iterum ſuperinfunde, adeoque tertiâ vice diſtilla. Qui vult, ex fœcibus calcinatis ſalem poteſt extrahere, & majoris efficaciæ ergo admiſcere. Eſt mirum & ſtupendum ophthalmicum, oculos ad deſperationem læſos reſtituens, & omnia vulnera 24. horar. ſpatio conglutinans. Guttę aliquot oculis inſtillantur, vel illinuntur plumâ gallinæ nigræ ter quatervè quotidie.

Sed omnem admirationem ſuperat in vulneribus oculi curandis liquor, qui in veſicis ulmi invenitur menſe Majo. Ejus guttæ aliquot oculo vulnerato affuſę, & cum linteo applicatæ medio die oculum ſanitati reſtituunt.

De ulcere oculi.

Ulcus oculi eſt ſoluta unitas cum magnitudine imminuta oculi procedens à cauſa mordaci.

Ejus variæ ſunt differentiæ, pro varia habitudine

Digitized by Google

& figura: quibus ſingulis Græci propria nomina indiderant, nimis penè curioſè; quia neque ipſi forſan inſtitutores ea retinere poſſint, niſi perpetuò recolant: Botryn, Celoma, Argemon, Epicauma, Encauma.

Pars affecta eſt tunica adnata, & cornea, & angulus oculi.

Cauſa. Cauſa ulceris oculi eſt quidquid mordax eſt & erodens: quale inter cauſas externas eſt calx viva in oculos injecta, vel aliud erodens medicamentum. Inter autem internas humor quilibet acris. Frequens verò horum ulcerum cauſa eſt lachryma multa & calida effluens: item ophthalmia prægreſſa, maximè ſi per medicamenta nimium repellentia & adſtringentia humor mordicans fuerit coërcitus, & prohibitus diſcuti. Quod idem locum haber in variolis oculos obſidentibus: itaque quando illę oculos occupant, fugienda ſunt adſtrictoria & emplaſtica.

Signa. A viſu cognoſcitur ulcus oculi. Sed autem aliter apparer ulcus corneæ, & aliter tunicę adnatæ ulcus. In cornea habet ſe ad inſtar puncti vel maculæ albicantis; in adnata rubicat. Ratio eſt, quia ſanies alba eſt, ideoque reddit ulcus in cornea album. Prętereà dum vi ulceris cornea privatur pelluciditare, album per ſe fert colorem: nam pellucidum coloris expers dum terminatur, album conſpicitur.

At dices: Cur ſimilirer in adnara ulcus non apparet album ratione ſaniei albæ? Reſp. Eſt hęc tunica multis venulis referta, ex quibus in ulcere aliquid ſanguinis effluit, & tingit ſaniem albam rubro colore; quod non accidit in cornea.

Hinc elicitur, Alexandrum Aphrodiſæum ſect. 4. [illegible] 117. falſum prępupponere, dum quęrit, cur ulcera in oculi pupilla appareant alba; extra autem pupillam in nigro oculi, id eſt in cornea adhuc conſiſtentia non item. Nam utrobique apparent alba.

Porrò quæ è regione pupillæ ſtant ulcera, viſionem lædunt: videntur enim ægri iis laborantes per fumum aut nubem videre, id eſt obſcurè. Ratio eſt, quia ſanies ulceris opaca eſt, impeditque directum ſpecierum ingreſſum in oculum, ſed oblique intrare debent; quod efficit viſionem obſcuram. Hoc idem ſequitur, etſi ulcera ad ſanitatem perducta ſint, à cicatrice relicta, quæ opaca eſt.

Ulcera in oculo futura præſagiunt phlyctænæ ſeu puſtulæ ac veſiculæ in oculo apparentes: illis enim non rectè curatis, ſed diſruptis, ſuccedunt ulcuſcula. Similiter ex diuturna gravi ophthalmia ulcera prędicere licet.

Ulcus adnatę etſi difficulter ſanabile, non adeò eſt periculoſum, niſi valde magnum ſit: cornec autem eſt, quia periculum eſt effluxus humoris aquei ex oculo, ac, proinde cæcitatis, Et quamquam Galenus lib. 1. de ſympt. cauſ. cap. 2. ob ſolutam corneæ unitatem egreſſum aqueum in puero iterum regeneratum fuiſſe narrar; id tantùm dicit de vulnere corneæ, non de ulcere: ob quod ſi elabatur humor aqueus, eſt irrecuperabilis viſus ob deperditam corneæ portionem ex ulcere. Et ſanè in adultis ex interna cauſa procedens cornec ulcus pene inſanabile habetur.

Curatio. Pro curatione illud in primis conſiderare oporter, num ſolùm ſit ulcus & expers alîus omnis affectionis, quæ vim indicandi habeat inſignem. Solet autem ſępiùs ulcera comitari aut dolor ingens, aut inflammatio, aut utrumque. Quæ ſi adſint, his primùm incumbendum erit, ut tollentur. Quod faciendum venæ ſectione, purgatione, aliiſque revulſionibus & interceptionibus, tum etiam medicamentis topicis ſuprà comprehenſis.

His ita peractis, ad ulceris deterſionem & exſiccationem eſt veniendum. Cui negotio inter ſimplicia valde eſt accommoda pompholyx trita & exquiſitè lota: qua ſola ſæpè oculorum ulcera feliciter ſunt percurata. Utendum autem eâ in hunc modum: accipe pannum lineum rarum & mollem, in quo drachmam vel circiter pompholygos, ſeu, ut recentiores vocant, tutiæ lotæ & benè purgatę liga; atque ita demerge in aq. roſac vel euſraſię, vel in lac, prout magis expedire videbitur. Deinde ex raro & tenui panniculo expreſſam aquam in oculum inſtilla. Eodèm modo & lapide corallio optimè in cote trito ac loto interdum ulcera ſanantur. Imò & aloen hac eadem ratione in oculos injectam, curaſſe ulcera oculorum compertum eſt; quæ tamen ſi ſucco roſarum elota eſt, utilior evadit.

Si cum ſorditie ſit ulcus, illa primùm detergenda. Ad quod præſtandum remedium vulgare eſt, ſed bonum, ſaccarum candum puriſſimum permiſtum cum julepo vel ſyrupo roſaceo: cujus una vel altera gutta in oculum datur: moderatè abſterget ac ſine mordacitate, Idem facit mulſa diluta cum fœni Græci decocto mucaginoſo.

Ad cicatricem ulceribus obducendam, ſi præſcriptis medicamentis obduci non potuit.

℞. Plumbi uſti loti, tutiæ lotæ, æris uſti, gummi tragacanth. ana ſemidrach. opii gr. iij. cum aqua pluvia F. collyr. Ejus capies ſemidrachmam, & cum ovi albumine inſtillabis in oculum.

Vel ℞. Antimonii, plumbi uſti ana drachmam, Aloës, ſarcocollę an. ſemidrachmam, cum lacte, F. collyr. Uſus tempore diluitur cum lacte, vel alio liquore conveniente.

Ad ulcus cancroſum, id eſt, nigrum & dyſepuloticum mirificè facit lac aſininum oculis immiſſum.

De ungue oculi & panniculo.

Unguis ſeu Pterygium, ot Græci nominant, id eſt parva ala, eſt nervoſa & duriuſcula membranula plerumque ex angulo ſeſe obtendens, & ſæpè pupillam contegens. Hæc membranula plerumque eſt albicans, non tamen ſemper, ſed aliquando rubicunda, interdum citrina, nonnunquam ſubnigra. Oritur frequentiſſimè ab angulo juxta naſum qui major vocatur; rariùs à minore, rariſſimè ab alterutra palpebra. Neque ſemper arctè adhærer tunicæ adnatæ, ſed aliquando ei tantùm ſupertenditur adeò laxè, ut inter ipſam & adnatam ſpecillum inferre liceat: quod Caſſius Medicus adnotavit, atque etiam Paræus.

Ad hunc affectum redigitur Sebel, id eſt, panniculus Arabibus nuncupatus, qui eſt excreſcentia quædam ſuper adnatam non ita dura nec membranoſa, ut unguis, ſed mollior, & veluti quædam venularum textura ſanguine turgentium.

Cauſa. Cauſa unguis eſt humor lentus è capite deſtillans; qui ſuprà adnatam conſiſtens ob viſcoſitatem facilè concreſcit in tunicam. Proficiſcitur autem id excrementum non tam ex cerebro, quàm ex parte externa, cumulatum ſupra cranium, unde adnata oculi tunica ducit originem. Et quia per majorem angulum major excrementorum copia ſolet tranſmitti, ideo in eo frequentiùs oritur: ex altero minore vix poteſt ſufficiens materia ſuppeditari; multòque minùs ex ſuperiore inferioreque palpebra. Sæpiſſimè autem unguis ſequitur alios oculorum affectus, ut ophthalmias diuturnas, ſcabras, & melancholicas, epiphoras, puſtulas, ac ſimiles.

Sebel ſeu panniculus Arabum oritur à ſanguine venulis adnatæ impacto, eaſdemque turgefaciente.

Signa. Ut quiſpiam oculatus affectum hunc cognoſcat, ſignis non eget, quia viſu percipitur.

Prognoſtica eventum curationis ſpectantia optimè nobis propoſuit Aëtius: Facilia, inquit, curatu ſunt pterygia albicantia & anguſtum fundum habentia, his verò contraria ægrè curantur. Nam ſubrubra poſt curationem chirurgicam, cariem ac dolores dimi-

dimidię capitis parti inducunt; attamen poſt ſymptomatum ſublationem oculus liberatur. At pterygia in quibus etiam principia ſunt ſuffuſionis, curare non oportet; his enim ſublatis citiùs ſuffuſio conflatur. Sed neque craſſa pterygia curanda ſunt, & everſa & eminentia, atque indurata, & quæ tempora per conſenſum afficiunt; ſunt quippe maligna & cancroſa. Quę verò uſque ad pupillam pertingunt, & propterea viſum impediunt, ſi tollantur, liberant quidem oculum à fluxionibus, cicatrix tamen, quę ex chirurgia juxta pupillam ſuccedit, nihilominus viſum impedit. Cæterùm ex pterygiis ea manu curare oportet, quæ aucta ad nigrum ſe extendunt: quæ verò parva, & in albo ſunt, ea conandum ut pharmaciâ comprimamus. Hæc eſt doctrina Aëtii, quam omnes amplectuntur, uti & nos quoque. Hæcque ipſa ferè ad ſebel Arabum accommodari poſſunt. De quo hoc itidem notant auctores, quòd ſit contagioſus, id eſt, ab adſpiciente contrahatur, quemadmodum ophthalmia, id quod non competit ungui ſeu pterygio.

Curatio. Curatio ipſius affectus per topica incipienda non eſt, niſi univerſalia præmiſſa ſint. Itaque & purgationes frequentes, & venæ ſectio præmittenda, veſicatoria occipiti ac poſt aures admovenda, caput evacuandum &c. Niſi enim hæc fiant, quia pharmaca ad pterygium omnia acria ſunt, magni dolores & inflammationes inveherentur. His ergò ritè factis, ad localia procedimus; quæ cùm mordacia, uti dixi, eſſe oporteat, ideo ipſis mitigatoria commiſcemus: vel ſi impermiſtis utimur, mox ab hiſce mitigatoria adhibemus. Opus autem eſt imprimis unguem quadamtenus emollire, ut meliùs cedat pharmacis erodentibus: qui enim id negligunt, plerumque non attingunt ſcopum. Emollitio hæc fit vapore decoctionis malvæ, fol. althęę, ſem. fœni Græci, atque ipſo decocto ſemper ante acrium adminiſtrationem oculos fovere convenit.

Jam quod ad iſta acria medicamenta attinet, non quælibet ſumenda, ſed quæ longo uſu à patribus noſtris tutò fuerunt adhibita: eorum quædam mitiora ſunt, quædam valentiora, & ab illis incipiendum. Quod ſequitur tutiſſimum eſt, & ratione atque experientiâ confirmatum.

℞. Chalcanth. Romani drachmam; viridis æris ſemidrach. in tenuiſſimum pulverem redigantur: tum ſume unum ovum; coque ad duritiem, emundatum à cortice ſcindito per medium, extrahitoque vitellum, cujus loco pone pulveres jam dictos: deinde ligato diviſum ovum, ac triduo macerato in aquę mellis ſtillatitiæ ℥. ij. & ſemis, vini alb. maturi ſeſquiuncia; ovum poſtea in liquore exprimito. Liquorem expreſſum quater ſingulis diebus inſtillato ad guttas v. aut vi. in omnes pterygii partes: nam oportet omnes tangere. Atque iſto pharmaco quemdam ſcio à pterygio fuiſſe ſanatum.

Valentius eſt, quod ſequitur, ab ocularìis Medicis ſummopere commendatum.

℞. Æris uſti, chalcanthi, viridis æris uſti, ſalis armoniaci ana ſemidrach. Pulveriſentur omnia per ſe, ac poſtea miſce. Sunuatur per hebdomadem ſic permiſta; tum uſurpantur hoc modo: adſpergendum de hoc pulvere ſupra unguem oculi parum pro vice, & ſemel ſolùm eo die, quo uſurpatur; uſurpatur autem alternis diebus: totus mox oculus duabus tranſactis horis lacte muliebri fovendus. Alter utendi modus eſt, ut ſumatur pulveris iſtius drachma, liqueturque in aqua mellis ſtillatitia; ex qua guttas vi. aut vii. pro vice angulo immitte, vaſculum benè agitando; & poteſt hoc ſingulis diebus ſemel adhiberi. Si dolor ingruat; hîc mitigabitur, uti antè, fotu lactis, vel aquâ roſacea, cui incoxit malva. Ut verò ritè pulvis oculo imponatur, cape ſtilum, in cujus extremo parum bombacis hęreat, quem ſalivâ modicè imbue, tum pulveri intinge, atque ita eumdem oculo affecto admove, elevatâ palpebrâ. Poteſt eodem ſtilo & bombace uti ad aquas etiam inſtillandas, bombacem non imbuendo ſalivâ.

Aqua in pterygio, maculis & oculorum offuſcatione mirabilis.

℞. Hepatis hircini ſani & recentis libras ij. calami aromat. mellis an. ſemunc. ſucci rutæ ℥iv. aq. fœnicul. chelidon. verben. eufraſ. an. ℥iv. piper. long. unc. moſch. caryophyll. an. drachm. ij. croci ſcrup. flor. roriſmarin. aliquantum tritor. ſeſquimanip. ſarcocol. aloes hepat. an. drachm. iij. fellis piſcis raję, leporis, perdicis an. unciam. Terantur omnia, tritiſque adde ſacch. ʒij. mell. roſar. drachm. vi. Projiciantur in alembicum vitreum, & diſtill. in B. M. liquor frequenter oculis inſtilletur.

Ad ungues mirifica etiam eſt hęc aqua.

℞. Aquæ roſar. euſraſ. fœnicul. an. ʒij. Mercurii ſublimati & tenuiſſ. pulv. ſemiſcrup. Miſce, & de ea ſingulis diebus mane guttas duas in oculum immitte.

Præſtans quoque eſt hoc collyrium Joannis de Vigo.

℞. Aq. plantag. roſac. an. ʒij. vini albi ſeſquiunc. Bulliant ſimul leviter unica ebullitione; mox adde floris æris optimè triti drachm. tutię ſeſquidrachm. ſacch. cand. drachm. ij. myrobal. citrin. ſcrup. Trita omnia miſce, & ſinantur per duos dies: deinde liquor coletur, & clarificetur, atque eo tangatur pterygium.

Quidam empeiricus non alio utebatur, quàm hoc.

℞. Salis gemmæ drachm. aq. roſac. fœniculi an. unciam. Miſce.

Domina de Hoochſtraten olim multis hac aqua viſum exacuit, & ungues ab oculo removit.

℞. Exta lupi piſcis, & unà cum felle, jecore ac reliquis viſceribus in minutas partes concide; adjecto manipulo fol. fœniculi, vel ſeminis ejuſdem contuſi: tum in alembico diſtilla; atque uſui reſerva.

Julius Palmarius in artis operibus valde exercitus & felix, unguem pulvere bufonis intra paucos dies radicitùs exſtirpabat. Bufonem vivum vaſe terreo probè obturato concluſum urebat in furno: uſtum in tenuiſſimum pulverem redigebat, quem per calamum in oculum flatu oris immitti horâ ſomni jubebat; & mox collyrium ex ovi albo agitato cum aq. roſar. toti oculo imponi, ad prohibendam inflammationem. Alii loco bufonis ranam paluſtrem ſumunt.

Si his medicamentis malum non cedat, ad operationem manualem proceditur, quam exercere noſtri non eſt inſtituti, ſed operatiis propriis relinquitur. Deſcribit autem operationem Aëtius ſatis accuratè, ſed diſertiſſimè omnium Celſus lib. 7. cap. 7.

In tenellula ætate remedia præſcripta uſurpari non poſſunt, ob acredinem ſuam: jubetur hîc ergò mater vel nutrix jejuna lambere linguâ ſuâ oculum affectum; ſic enim ſæpè & unguis & aliæ oculorum maculæ deterſæ ſunt. Efficaciùs lambent, ſi fœniculi ſemen antè manderint.

De Epiphora.

Epiphora eſt immoderata tenuis humoris fluxio ad modum lacrimarum in oculos præter naturam facta.

Is humor, qui fluit, modò frigidus & aqueus eſt, nullum dolorem, nullum ardorem, ruboremve inferens: modò acer eſt aut ſalſus, ideoque & dolorem & ardorem, & ruborem imò nonnumquam palpebrarum exulcerationem inducens.

Arculanus hunc affectum refert ad morbum in via, quòd viſum impediat; prohibendo debitam delationem ſpecierum, viſibilium per corneam. Sed rectiùs dicitur eſſe ſymptoma in excretis: eſt enim fluxio; quod & nomen ipſum indicat Epiphora; id eſt, incurſio, illatio: unde & Medici theu-

ma-

Digitized by Google

matiſmum uteri ac ventris appellant epiphoram eorundem: ſine tamen adjuncto apud omnes ſignificat immoderatam & præternaturalem illacrymationem.

Lacryma concreta ſeu cocta oculi dolore Gramia dicitur Latinis; Lema Græcis. In Feſti Pompeii monumentis invenias, Gramias oculorum eſſe vitia, alii Glamas vocant. Hinc Glamon, qui lemâ vitiatos oculos habet, & Glamyros apud Sophoclem: Gramioſi item apud Nonium oculi.

Cauſa. Hujus affectûs cauſæ poſſunt eſſe quadruplices: ſcilicet, vitium partis ſuſcipientis, oculi nempe: vitium partis mandantis, puta capitis & cerebri: præſentia materiæ: viarum latitudo.

Vitium oculi in tribus iterum conſiſtit, vel quòd caruncula lacrymalis nimium laxa ſit; vel quod deſit, propter imperitiam chirurgi unguem auferentis malè, eam diminuentis, vel quod ipſe oculus aliqua intemperie exſuperante afficiatur.

In parte mandante poſtrema hæc cauſa etiam locum habet: ratione enim intemperiei cerebrum vel non retinet debitè & concoquit ſua excrementa, vel non convenienter expellit.

Præſentia deinde materię eſt cauſa epiphorę vel ratione copię, vel ratione acrimoniæ expultricem capitis & oculorum ſtimulantis.

Latitudo denique viarum juvat ad hunc fluxum, ſicuti ad cæteros.

Porrò viæ, per quas hęc materia lacrymarum ad oculos ruit, poſſunt dici duæ, imò tres. Nam & per venas externas frontales ac temporales hęc quandoque fluit materia: quandoque per venas internas oculo inſertas & per foramina cavo oculi antro inſculpta: tertiò denique per foramina oſſium naſi ad oculos terminata derivatur; ſicuti & contrà collyria immiſſa oculis deferuntur per eadem foramina narium in os, unde interdum ſentitur in ore ſapor collyrii in oculum injecti. Id quod confirmatur quoque per hoc, quòd, multis mucis defluentibus per nares, oculi plerumque collacrymentur.

Itaque minimè adſentiendum Fernelio, qui lacrymarum fluxus originem è ſincipite & ſummo vertice tantùm duci vult, in quo humorem extra calvam & ſubter cutem congeri cenſet, qui per pericranium in adhęrentem membranam deſtillet, ac demùm foras per oculos excidat. Hoc ipſum de arthritide, deque alia quavis deſtillatione ſtatuit. Sed propter illud cacodoxum paſſim malè audit apud Medicos: & meritò. Quare enim partes internæ non habeant vim illam expultricem, quâ humores in externa membra mandent, abſque ut ad capitis cutem ii mittantur. Sed de hac Fernelii ſententia uberiùs, cùm de arthritide agemus.

Signa. Symptoma ſenſu deprehenditur. Sed ab ægrotante audire oportet & cauſas, quæ anteceſſerunt, & qualitatem materiæ, quæ ex oculis ejus deſtillat, ex quibus cauſæ internæ conjiciuntur.

Utile eſt cognoſcere, an materia antecedens extra calvam, an intra hæreat, quod ita ſcitur: qui hæret extra calvam humor, tactu percipi poteſt, cutis eſt œdematoſa; capilli pectine in ſitum contrarium tracti dolent. Ubi defluxus à parte interna eſt, ea abſunt; caput intus grave & ſomnolentum eſt. Si hæc indicia miſta adſunt, tum ex utraque parte humor venit.

Lacrymarum profluvium non protendit mortem, niſi ob ſummam omnium facultatum imbecillitatem ex cadaveroſæ faciei oculis lacrymæ pręter voluntatem effundantur. At de illo profluvio hîc non agitur. Faciliùs verò vel difficiliùs, vel etiam nullo prorſus pacto affectus hic ſanatur pro differentia cauſæ, à qua proximè proficiſcitur. Siquidem is, qui externas occaſiones ſequitur, illis ipſis ſublatis promptè amovetur: at qui ob carunculæ exciſæ, vel corruptæ defectum oritur, inſanabilis eſt. Non eſt autem impoſſibile eum ſanare, qui vel retentricis, vel coctricis cerebri aut oculorum imbecillitatem, aut etiam materiæ copiam, & canalium laxitatem conſequitur.

Abuali ſcribit, & repetunt plerique ſcriptores lacrymarum fluxionem connatam non ſuſcipere curationem. Obſervarunt tamen viri exercitati frequenter infantes pueroſque ab incunabulis oculos molles & lacrymantes habentes in adulta ætate fuiſſe perſanatos à moleſta ea affectione. Neque enim diſſuadet ratio; nam beneficio ætatis ſuperfluæ deſiccatæ fuerunt humiditates, præſertim ſi bona acceſſerit victûs ratio. Ut ergò Abuali defendatur, dicendum eſt, illam nativam fluxionem ab ipſo intelligi, quæ jam adultam uſque ætatem perſeveravit; talem in hac ætate fruſtrà molieris percurare.

Curatio. Quod ad totius corporis capitiſque evacuationem attinet, eadem hîc curatio locum habet atque in catarrho: nam hic affectus nihil eſt aliud, quàm catarrhus ad oculos.

Ad revellendam materiam affluentem nullum hîc potentius remedium, quàm colli ſetaceum. Vult autem Fabricius Hildanus cent. 1. ſuar. Obſer. id figendum eſſe inter ſecundam & tertiam, vel etiam inter tertiam & quartam colli vertebram. Ego Aquapendentis, & Italorum morem potiùs ſequendum duco, figentium inter ſecundam & primam vertebram: quod enim demiſſiùs poſitum eſt, cum dolore geſtatur ob continuum appulſum attactumque collaris & thoracis. Cur verò Duretus comm. in Holler. cap. de opthal. transfigi cervicis cutim in longum potiùs quàm in tranſverſum jubeat, equidem ignoro. Itaque à conſueto modo non cenſeo recedendum.

Circa topicorum admotionem quędam hîc ſingularia notanda. Et in primis, etſi, quando oculi fluxionibus tentantur, cenſuerit Galenus comm. in aphor. 32. ſect. 6. & quoque lib. 13. meth. cap. ult. adſtringentia non eſſe uſurpanda; in epiphora tamen aliter faciendum docet maximè in initio: cùm enim affluxus humorum ſit ad partes oculi externas, roborandę hæ ſunt moderatè adſtringentibus ac deſiccantibus, ne materiam affluentem recipiant. Quæ tamen medicamenta omnino omittuntur, ſi humor ad interiores quoque oculi tunicas, prolabatur: durior enim iis remediis reddita exterior tunica atque humor factus craſſior, pertinaciorem efficerent affectum, & ſæpè viſum læderent. Quo caſu fronti potiùs adſtringentia illa applicentur. Maſticatoriis & apophlegmatiſmis hîc utendum eſt potiùs, quàm errhinis: quæ tamen ipſa progrediente morbo & frigida affluente materia, modò valida non ſint, in uſum vocari poſſunt, ut fiat averſio materię ab oculorum angulis ad naſum. A ſternutatoriis cujuſcunque generis abſtinendum: impetuosè enim mota materia meatus magis aperit, & eadem à naſo ad oculi angulos facilè excutitur.

Adfero nunc aliqua, quæ præmiſſis, ut decet, univerſalibus obſervata ſunt profuiſſe.

In epiphora calida acri probatur pannus lineus tenuis madefactus albo ovi vel aquâ roſaceâ. Si morſus & impetus urgeat; decoque melilotum & capita papaveris in aqua roſacea atque etiam malvam, cæteraque, quæ in ophthalmia ſunt propoſita.

Platerus hoc commendat.

℞ Cortic. granat. ſemunciam, coq. in aq. fœnic. eufraſ. an. q. ſ. in colatura diſſolve lap. hæmatit. probe triti drachm. ij. myrrhæ ſarcocoll. nutrit. prępar. ſcrup. iſ. vitriol. alb. caphurę an. ſemiſcrup. mucilag. ſem. fœni Græci, ſem. pſyllii extract. cum aq. fœniculi an. ſemunc. miſce F. collyrium.

Gulielmus Varignana dicit ſe expertum hanc aquam, ac mirabilem ejus effectum inveniſſe, ut pote quæ paucis immiſſionibus more collyrii lacrimas ſtrinxit, rubo-

rem

res abſtulit, pruritum ſedavit. Cape herbam, quæ dicitur Pes columbinus, eſtque geranium alterum Bauhini: contundatur ejus ſemi manipulus; adjiciatur ipſi tutiæ pulveriſ. ſemunc. ſalis comm. albi tritl drachm ij. vini boni clari media phiala 1 conquaſſentur ſimul, ac uſui ſerventur.

Hæc quoque aqua multis profuit.

℞. Tutiæ præpar. ſarcocoll. an. ſcrup. vitriol. roman. ſumach. an. ſemiſcrupul. ligentur in nodulo, qui aquę infraſcriptę imponatur.

℞. Aq. euſraſ. roſar. fœniculi an. unciam; calefiant ſupra ignem, & ex nodulo expreſſo aqua inſtilletur in canthum majorem, ac palpebræ pruriginoſę eâdem aquâ abluantur.

Hoc quoque ſingulare experimentum eſt ad epiphoram & pruritum.

℞ Aeruginis æris gr. XII. caphuræ drachm. tutiæ pręp. ſemunc. butyri recentis non ſaliti drachm. VI. Miſce, F. unguent. indatur piſi magnitudine in oculi canthum majorem, leviterque ungantur palpebrę.

Sed hoc, quod ſequitur, omnia alia vincit:

℞. Vitrioli albi ter uſti, & ter exſtincti aq. roſæ. ſemidrachm. gummi Arabic. tragacanth. uſtorum & exſtinctor. an. drachm. tutiæ præpar. ſcrupul. ceruſſæ ſcrupul. ij. mucilag. ſem. cyton. extract. cum aq. roſar. q. ſ. Fiat liniment: quo linietur oculus circa utrumque angulum, & ambæ palpebræ etiam: deinde clauditur oculus, & applicatur molle linteolum, tum abluitur aliquando hoc decocto.

℞. Gallar. cortic. thuris, maſtiches, nucum cupreſſi, boli. armen. an. drachm. ij. bull. in aq. fluviali. Vitriolum in pręſcripto collyrio minuitur in delicatis, pueris, mulieribus, oculos ſplendidos exquiſitioris ſenſûs habentibus: augetur in viris, ruſticis, nautis, militibus, durioribus, ſolidis, ac dolores meliùs ferentibus. Opii granum cum croci momento additur in majoribus doloribus.

Iſthoc ſimplex aliquibus auxilio fuit: cape bombacem; inſperge & immiſce pulverem tabaci, atque auribus inde.

De Ægilope & Anchilope.

Ægilops eſt inflammatio inter majorem oculi angulum & nares.

Si Paulo Æginetæ credimus, inflammatio priuſquam in ulcus erumpat, Anchilops dicitur: poſt eruptionem, ſi in fiſtulam dehiſcat, vocatur Aegilops. Nihilominus ab aliis auctoribus & ante & poſt eruptionem Aegilops nuncupatur, imò & à Galeno ipſo, ut colligere licet ex lib. ejus 5. de comp. med. ſec. loc. cap. 2.

Quod ad vocis, Aegilops, vim attinet, oculum caprinum ſignificat, quam nominationem ſortitus eſt hic affectus, quod in eo pars tumeat & rubeat inter nares & majorem angulum, perinde uti in capris; vel quòd, ut alii dicunt, ea affectio capris frequens ſit; & ferè propria.

Aliqui Fiſtulam lacrymalem vocant, & Fiſtulam oculi, ut Celſus. Sed proprie ęgilops non eſt fiſtula, neque ſemper neceſſe eſt, ut in fiſtulam tranſeat, veluti multorum experientiâ patet. Veruntamen adeò eſt difficilis curationis, ut ſæpè in fiſtulam mutetur.

Chriſtophorus à Vega & Petrus Bayrus ægilopa vocari dicunt inflammationem, antequam rumpatur. Mirum eſt eos non vidiſſe Paulum, qui planè contrarium docet. Vel forſan ſeducti ſunt auctoritate Galeni, qui lib. de remed. fac. par. ad Solon. c. 12. ſcribit id ipſum, ægilopa, hunc affectum vocari, antequam ſcindatur. At is liber Galeno adſcriptus tantùm habetur, non legitimus ejus partus.

. Quidam ægilopa non inflammationem definiunt, ſed tuberculum, prout Galenus quoque definivit lib. 5. de comp. medicament. ſec. loc. Verùm dicendum tuberculum illud ſemper eſſe inflammationem, ſaltem ſpuriam ex omnium conſenſu, præterquam Aëtii forſan; qui dicit quandoque fieri ex lento humore mellis aut pultis ſimili tumorem eo loco, quo oritur ægilops; ſed vocat anchilopem. Ita videmus inter primates Medicos Græcos etiam non convenire de ſignificatione vocum Aegilops & anchilops.

Cauſa. Cauſa ægilopis eſt affluxus ſanguinis ad angulum oculi majorem. Breviter, eaſdem habet cauſas, ſimilemque generationis modum, atque aliæ inflammationes.

Cauſa fiſtulę ſeu ſinûs eſt, quòd ægilops non ſat citò aperiatur, aut quòd poſt apertionem pus non liberè effluat, ſed diutiùs cohibeatur; quo fit, ut in ſubjectas partes ſemper agens, eaſdem erodat atque exedat excavetque.

Porrò ex fiſtulis aliæ foràs apertę ſunt, illę maximè, quibus à vera phlegmone origo exſtitit: aliæ intrò, quę ſcilicet à ſanguinis pituitoſo affluxu, aut ob congeſtionem ejuſdem primò intumuerunt; adeò ut foris nullum viſatur foramen, ſed tantùm tumor piſi magnitudine. Hic tumor compreſſus liquore manat ſeroſo & ſanioſo, fuſo, aliàs albo & viſcoſo, idque vel per oculi angulum, vel per interiores nares. Quibuſdam talis ſanies continenter profluit; aliis ſingulis tantùm horis exprimitur; aliquibus menſtruo tantùm circuitu.

Anchilopis Aëtianæ cauſa eſt humor melleus aut pultaceus. Eſt enim anchilops Aëtii nihil aliud quàm meliceris vel atheroma circa angulum oculi majorem.

Signa. Affectus hic facilè ex tumore in loco prædicto & rubore cognoſci poteſt. Cùm dolor ac tumor diutiùs perdurant, & dolor augetur, ſuppurationis futurę indicium eſt. Quando ulteriùs ſuprema parte molleſcit, tum in pus vertitur. Pure genito dolor remittitur; & tumor mollis jam, neque ita tenſus aut rubicundus apparet.

Difficilis porrò curationis eſt tumor hic: quod evenit multis de cauſis; partim ratione particulæ affectæ; partim ratione oculi proximi; & denique quia non facilè remedia applicantur. Ratione quidem particulæ affectę quia hęc adeò tenuis & exſanguis eſt, ut ęgrè influentes humores poſſit digerere. Deinde vitioſi humores ante & poſt ſuppurationem proximè ferè ſubjecto oſſi inhęrent, quod ipſum tenue quoque eſt, facilèque proinde afficitur: ut neceſſariò conſequatur fiſtula.

Abſumta in angulo caruncula lacrymalis fiſtulam mentitur, adeò ut multi decipiantur. Nam ex foramine, quod conſpiciunt, perpetim fluunt lacrymæ & pituita. Verùm non eſt fiſtula, quia locus iſte non eſt præter naturam foraminulentus, ſed per naturam: eique foramini incumbit dicta caruncula ad cohibendas iſtas humiditates.

Curatio. Anchilops Aëtiana nullis medicamentis cedit, ſed chirurgiâ tractari deſiderat. Perinde igitur ut in meliceride & atheromate, ſuperficies ſecanda eſt ut, folliculis continens materiam adimatur: tum deinde uti ſimplex vulnus curetur.

Ægilops ſeu inflammatio uti ophthalmia primò curari amat; nam & ſępe ei ophthalmia conjuncta eſt. Adhibe ergò in primis generalia, venæ ſectionem, purgationem, cucurbitulas, & alias revulſiones ibi dictas. Tum repellentia applica, deinde digerentia. Quòd ſi inflammatio ad ſuppurationem

tenda-

tendat, ea juvari debet cataplaſmate ex farina tritici, lacte, ovi vitello & modico croco. Non eſt autem exſpectandum, donec diſruptio per ſe fiat, ſed ante completam maturationem ſcalpello vel cauterio aperiendus locus eſt, ne ex longa moræ internæ partes hę teneræ corrumpantur. Quapropter ratione loci latum quoque foramen fieri debet, ut exitus puri detur. Aperto tuberculo imponatur peniculus melle roſaceo imbutus, vel Aegypriaco unguento, ſi ſordet ulcus.

Eſt herba quædam veteribus dicta Aegilops, eſtque eadem atque avena; hujus farina cum plantagine aut parietaria aut portulaca in modum cataplaſmatis appoſita eſt ſpecificum ad ægilopem.

Aliud: quo non ſolòm incipientes, ſed & diſruptas ægilopas, etiam præſente malâ intemperie, brevi tempore curatas vidit Petrus Bayrus, foramine etiam ad os perveniente.

℞. Mell. puri, aloes hepat. an. unc. myrrhæ drachm. vi. croci ſcrup. aquæ lib. 1. coq. lento igne ad conſumt. mediet. In hac decoctura calente infundatur parva ſpongia nova, quæ expreſſa & in ſubtili lino benè mundo involuta ligetur deſuper, & videbis mirabilem effectum, uti dicit ſe ſæpiùs expertum eſſe prędictus Auctor.

Chalmeteus inſignis Chirurgus hoc velut pręſtantiſſimum commendat.

℞. Aq. vitę vel vini optim. mell. roſar. colat. an ℥. myrrhę dracm. ij. Miſce. F. linim. quo mane & veſperi locus liniatur.

Speciem quamdam contradictionis apud Galenum reperio circa ęgilopis curationem. Nam lib. 5. de comp. med. ſec. loc. cap. 2. contra Archigenem dicit ęgilopa non manuarię operę, ſed medicamentis ſecundùm genus ſubjici. Tamen Introd. cap. 18. ægilopas ad os uſque excidi ſcribit, & ferramentis candentibus aduri; quoſdam autem loco ferramentorum candentium terebrâ os forare uſque ad nares. Dicendum pro Galeno, ægilopas alios eſſe abſceſſus ſimplices, alios in fiſtulam abiiſſe cum oſſis vitio. Hi ferro ſolo curantur, illi pharmacis. Certè quę in fiſtulam tranſiit ęgilops, & per ſeſquiannum confirmata eſt cum oſſis vitio, nunquam aliter removetur niſi per cauteria commodiſſimè applicata ab aliquo exercitato chirurgo; fruſtrà enim alia topica uſurpantur. Itaque ad uſtionem veniendum. Hanc autem docent inter veteres Paulus & Aëtius, inter recentiores Paręus & Aquapendens. Pręferendum namque hic cum Medicorum probatioribus cauterium actuale potentiali vocato. Cęterùm cur illud ex auro potiùs fieri pręcipiunt, quàm ex alia materia? Nam & commodè parari poſſe videtur; imò ex ferro fortaſſis commodiùs: etenim ineſt ferro confeſſa adſtringendi poteſtas, hoc in caſu non parum expetenda. Deinde aurum ſi fortiter igniatur, liqueſcit; ſin autem mediocriter, nihil facit. Ioannes tamen Montanus ſummus Medicus aurum vel æs eligit in Conſil. quia ex ferro fit major aduſtio & profundior cicatrix, quàm teneræ particulæ hic objectæ ferant.

Sed quia plerique uſtionem horrent, docebo medicamentum, quo quiſpiam utens non quidem ex toto ſanabitur, ſed ita præſervabitur, ut ſanus adſtantibus videatur. Primò ergo ſanies in fiſtula contenta digito exprimatur tota; deinde in angulum tres vel quatuor guttę infrà ſcripti medicaminis inſtillentur, infirmus poſt inſtillationem jaceat ſupinus duas aut tres horas: continuetur id per hebdomadem, exſiccabitur fiſtula, ut ſana videatur, & multis menſibus ſic manebit. Medicamentum eſt hoc.

℞. Aloës, thuris, ſarcocoll. ſang. dracon. balauſt. antimon. alum. an. ſcrup. virid. ęris gr. V. Terantur omnia & cribrentur, & cum aq. fœniculi P. collyr. ex quo, cùm neceſſum eſt, diſſolvatur aliquid in aq. rutæ; & uſurpetur, uti dictum eſt.

De Rhyade & Encanthide.

Rhyas eſt carunculæ anguli majoris imminutio vel abſumtio.

Encanthis eſt illius carunculæ immodica excreſcentia & eminentia. Eminet autem atque excreſcit hęc quandoque ad tantam magnitudinem, ut vel pugnum puerilem adæquet, ſicuti obſervavit Henr. Smetius; vel pilam, prouti Foreſtus vidit.

Cauſa. Externę cauſæ rhyadis ſæpè ſunt imprudentes Medici & chirurgi, qui pterygia, aſperitates, ficos & callos palpebrarum pharmacis acribus colliquare ſtudentes, ſimul & carunculam colliquant: item qui in encanthidis curatione chirurgica plus æquo de caruncula reſcindunt. Cauſæ internæ ſunt humores acres & erodentes, qui ad eam partem confluunt: unde ſępè epiphoram & ægilopem hic affectus ſequitur.

Cauſa encanthidis eſt ſanguinis affluentis copia, & reſtitutio ulcerati anguli oculi immodica. Notat Auctor Introd. cap. 15. nautis & piſcatoribus hoc vitium peculiare eſſe, quod & Aëtius dicit: additque in canibus quoque ſæpè contingere. Unde ſicuti à capris dicitur ægilops, ita hic affectus dici poſſit Cynops a canibus.

Signa. Uterque affectus ita facilè cognoſcitur, ut ſignis non egeat.

Encanthidis autem benignitas cognoſcitur, ſi dolore vacat, ſi tenera & laxa eſt caro: Malignitas, ſi dura eſt, inęqualis, & dolores punctorii adſunt.

In rhyade perpetuò lacrymæ effluunt, ob defectum carunculę, quæ meatum à naſo ad oculos ducentem tegit, adeoque impedit, ne extrementa aſſiduò & affatim ab eo ad hos deriventur.

Quod ad prognoſin attinet: encanthis benigna curari poteſt; maligna non item, meliuſque eſt in hac non tentare curationem.

In rhyade, ſi planè abſumta eſt caruncula, etſi quidam præſcribant curationes, fruſtrà tamen operantur; quia caruncula illa pars eſt ſpermatica, ideoque regenerari nequit. Sin autem ex parte tantùm abſumta ſit, poteſt ſanari malum. Ubi multùm tamen intereſt, an ab inciſione, an ab eroſione ſit imminuta. Faciliùs ab eroſione imminuta redintegratur, quia id, quod erodit, plerumque tantùm partem carnoſam erodit, quę non difficulter regignitur: id autem, quod incidit, tam partem carnoſam quàm ſeminalem aufert; ſeminalis autem reſtitui non poteſt, ſed tantùm carnoſa. Eſſe autem hanc carunculam partem ſpermaticam, ſaltem pro parte, teſtis mihi eſt Galenus lib. 10. de off. part. cap. 11. ubi eam vocat carunculam nervoſam.

Curatio. Rhyas, quæ eſt carunculæ imminutio, curatur modicè adſtringentibus ex Galeno lib. 14. meth. med. cap. 16. toto tamen corpore antè ritè purgato. Moderatè adſtringens eſt vinum, cui roſæ incoxerunt, addito modico croco: quod ſerviet ad generandam carnem. Ut poſtea caro genita cicatrice obducatur, utendum vino adſtringente, cum gallis, aloe, & exiguo alumine. Unde notetur differentia inter generantia carnem in ulceribus aliis, & generantia carnem hanc angularem. Nam in ulcere alio adhibentur ſiccantia & detergentia citra adſtrictionem, ne craſſum excrementum cohibeatur: at in aggeneratione hujus carunculæ, cùm nervoſa ſit, opus eſt magis ſiccantibus. Itaque & hoc convenit.

℞. Tutię præpar. aloës, thuris an. drachmam: infund. in ſucci granator. ℥iv. colaturam in angulum inſtilla. Et hæc ſæpiùs ac diu facienda, quibus equidem vix adhuc curatur hic affectus; quod ipſum quoque ſignum eſt, glandulam hanc non meram carnem eſſe, ſed partem ſpermaticam, uti dictum eſt.

En-

Encanthis optimè inciſione curatur, quia acria & erodentia medicamenta ferè fluxiones in oculos excitant. Cavendum autem, ne nimio plus reſcindatur. Facta inciſione albumen ovi conquaſſatum & aquâ roſaceâ commiſtum oculo commodè adhibetur. Si grandiuſcula ſit encanthis, ita ut filo prehendi poſſit, convenit eam ligare & ſtringere, ſicuti verrucas ſolemus: ſic enim paulatim deſtituta alimento ſponte cadit. Si delicatulus aliquis, aut muliercula iſtas chirurgias refugiat, exedenda eſt ſuperflua caro alumine uſto, vel oleo vitrioli, ſed aquâ roſaceâ vel lacte correcto ſeu attemperato. Interim dum illhęc uſurpantur, defenſivo aliqoo oculus muniendus, ne fluxio incidat. Inter iſta carnem conſumentia unguentum Ægytiacum quoque eſt. Mite eſt vinum vel aqua, in qua ebullierit alumen. Antequam bæc admoveantur, ſemper pręmitti debent generalia, ſcilicet purgatio, venę ſectio, cucurbitulæ &c.

De Puſtulis corneæ.

Puſtula ſeu veſicula, Gręcè Phlictęna, eſt exiguum corneæ tuberculum procedens à materia ichoroſa.

Ea modò in ſuperficie fit, modò in profundo. Conſtat enim tunica cornea multis membranis denſiſſimis. ac fortiſſimis. Aliquando ergò ſub prima membrana puſtulam fieri cootingit, aliquando ſub ſecuoda aut tertia conſiſtit.

Cauſæ. Cauſa puſtularum eſt materia ichoroſa ſeu ſeroſa in cornea conſiſtens, eamque diſtendens, quæ plerumque acris eſt, & corrodens; qualis eſt, quæ ophthalmiam committit, quam etiam frequentiſſimè vel comitari ſolent puſtulæ, vel ſubſequi.

Signa. An io cornea puſtulæ ſint & quo loco corneæ, cognoſcitur viſu. Sed arte opus eſt, ut cognoſcatur, an in ſuperficie corneæ conſiſtant, an in profundo. Noſcitur autem id ſic: ſi materia ſit inter membranam ſeu corticem cornеę primum & ſecundum, puſtula apparet nigra: ſi inter tertium & quartum; alba videtur. Cujus apparentiæ ratio alia redditur ab Aviſena, alia ab Aëtio. Aviſenæ ratio hæc eſt: dum puſtula eſt ſuper ficialis, non prohibet viſionem tunicæ uveę; dum eſt profunda, prohibet. Quando non prohibet, ſed uvea videtur, hæc cùm nigra ſit, eſt in cauſa, quòd puſtula nigricans appareat. At puſtula profunda prohibens intuitum uveę, cùm ſiſtatur in ipſa puſtula intuitus albicans apparet, quòd ipſa alba ſit, producta ſcilicet à materia alba ſeroſa. Hæc Aviſenę ratio ingenioſa eſt, & plerumque vera; ſed explicanda & limitanda magis, ut ſemper ſit vera. Puſtula ergo ſuperficialis ſemper apparet nigra, quando ſtat antè pupillam, vel etiam quando ante marginem uveæ, dum ille ejus margo niger eſt, adeoque dum oculus eſt niger, à colore enim marginis uveæ oculi denominantur hoc vel illo colore præditi. Tum, inquam, apparet puſtula nigra, quia ſpecies nigricantis pupillæ vel uveæ ad oculos noſtros venit per puſtulam diaphanam. Dico diaphanam; quia ſi puſtula oriatur ab alia materia, quàm ſeroſa & limpida, ut puta ichore ſanguinis rubriuſculo, vel bilis flaviuſculo, tum hæc non ſequentur, ſed puſtula viſionem terminabit, apparebitque ejus coloris cujus eſt humor, qui eſt cauſa continens puſtulę. Ulterius modo, puſtula profunda apparet alba, quia per hanc non tralucet pupillę vel uveę nigrities, ſed ipſa ſiſtit viſionem, adeoque apparet ejus coloris, cujus eſt humor: hic autem cùm ordinarie ſit ſeroſus & aqueus humor, id eſt, albicans, etiam puſtula talis coloris videbitur. Quod ſi à permiſto ſanguine rubicundior ſit humor, vel à bile flavior talem quoque colorem puſtula pręſe feret.

Sed petere poſſit hic quiſpiam, Cur, quæ in ſuperficie eſt puſtula, diaphana ſit; quę autem in profundo, ſit opaca, ſeu viſionem terminet. Joannes A..uanus vir barbarioris ſęculi doctiſſimus, cap. de ulcer. ocul. eventi ejus dat hanc rationem: quia puſtula in ſuperficie illuminatur à lumine ambientis propter propinquitatem, unde viſio adſpicientis poteſt penetrare ipſam: puſtulam autem profundam non item, eo quòd hæc non ſufficienter illuminetur. Verùm hęc ratio non penitus exhaurit difficultatem. Nam illuminatio vel præſentia luminis non facit res eſſe magis vel minus perſpicuas, ſed facit res viſibiles magis atque illuſtriùs videri. Sic adſcito & admoto forti lumine ad oculum puſtulâ profundâ laborantem, meliùs videbitur & opacior apparebit illa puſtula; quę tamen tum magis illuminatur, quàm à debili lumine ambientis ordinariè illuminetur, puſtula ſuperficialis, quæ tamen diaphana eſt. Itaque ad petitionem reſpondetur ſimpliciter; rem imperfectè perſpicuam eò magis terminare viſionem; quò plura corpora imperfectè quoque perſpicua ei ſuperponuntur; atqui puſtulę profundæ plures corneæ cortices ſuperponuntur, puſtulæ ſuperficiali tantùm unus incumbit: inde hæc diaphana apparet, illa eſt opaca.

Contingit interdum, ob tunicę cornеę eroſionem uvea procidat, & ſuperficialis puſtulę ſpeciem exhibeat: cujus procidentiæ cùm alia ſit quàm puſtulę curatio; hinc alteram ab altera accuratè diſtinguere neceſſe eſt. Diſtinguit autem Aëtius & alii ab eo per colorem diverſum. Sed hòc eſt incertum, quia puſtula cujuſcumque coloris eſſe poteſt. Certius ſignum ſumitur è mutatione pupillæ, quę prolapsâ uveâ vel parva fit vel variatur ſecundùm figuram ſuam rotundam; in puſtula non variatur pupilla.

Porrò ſuperficiaria puſtula non admodum difficilis eſt curationis: difficilis eſt profunda; periculum enim eſt, ne reliquum cornеę in profundo tenue exiſtens rumpatur, & uvea procidat, effluantque oculi humores. Et etiamſi non effluant oculi humores, dummodo puſtulæ intus rumpantur, malum eſt immedicabile.

Curatio. In puſtulis quia dolor adeſt & ſępè inflammatio, convenit ſanguinis eductio; aliæque diverſiones. Si ſerius eſt, quàm ut ſanguis mitti poſſit, alvus tamen ducenda eſt. Si id quoque aliqua res inhibet, utique victûs ratio ſervanda eſt. Topica hic eadem conveniunt; quæ in ophthalmia præſcripta ſunt, ſi comitetur inflammatio. Si hæc abiit, aut ceſſarit, tentanda eſt puſtularum reſolutio per decoctum fœni Græci. Plerique cataplaſmata hic laudant, ſed quia ſuppuratoria ſunt, oon probo: vitanda enim omni modo ſuppuratio eſt, ne eâ diſruptâ humores oculi ſequantur. Quòd ſi puſtulæ diſcutientibus reſolvi non poſſint, acu aureâ ſubtili pertunduntur: quod tutò fit, ſi ſuperficiariæ ſint. A pertuſione ablue hoc collyrio.

℞. Turię prępar. ſemidrachm. Aloës ſcrup. Sacch. cand. drachm. croci gr. 4. F. pul. ſubtilis, qui linteo illigatus madefiat aq. roſac. verbeo. fœnic. ana ęq. part: Ter vel quater quotidie hęc aqua oculo inſtilletur.

De Albugine.

Albugo eſt macula alba in cornea: quę ſi tenuis eſt & ſuperficiaria, dicitur *Nebula*; ſi craſſa & profundior, propriè vocatur *Albugo* Gręce *Leucoma*.

Riolanus Pater Leucoma dicit eſſe viriliginem, id eſt, ſpeciem leprę io oculo, contra omnium Medicorum veterum & recentiorum auctoritatem, qui omnes maculam tantùm albam in coroea taliter appellant; & plerique cicatricem ſolùm ab ulcere vel vulnere corneæ relictam. Non tamen velim negare, poſſe talem à lepra tribui albitudinem corneæ: id dumtaxat aio non ſolam eam dici à veteribus leucoma. Deceptus eſt ſimilitudine vocum *Leuce* & *Leucoma*: Leuce illud eſt, quod dicit, non Leucoma.

Cauſa. Cauſam albuginis ſtatuit Fernelius vel tenuem humorem corneæ inhæreſcentem, & tunc nebula oritur: vel craſſum & album humorem in cornea, aut etiam ſupra hanc concretum & denſatum additque ſæpè hoc fieri ex ophthalmia & epiphora: interdum ex proprio lento humore, qui ob pupillam effunditur ex iis ſpatiis, quæ ſunt inter membranam adhęrentem & corneam. Quà deſcriptione videtur nobis potiùs proponere generationem pterygii, quàm albuginis, quia illud ſupra corneam ſedet, hæc in ipſàmet cornea eſt. Verùm ut ut eſt, non à ſolo illo humore craſſo lentoque exſurgit albugo, ſed etiam ex cicatrice in cornea relicta, prout omnes auctores ſentiunt; ita ut Fernelius ſaltem ſit diminutus in reddenda albuginis cauſa. Imò aliam quandam etiam nonnulli albuginis cauſam ponunt, defectum ſcilicet virtutis aſſimilativæ, qualis eſt in lepra & morphęa. At hoc rariſſimè contingit: nam & in confirmata lepra oculi ſolent eſſe ab albugine liberi.

Capivaccius putat ſolam eam eſſe veram albuginem quæ à cicatrice fit. Sed hoc non eſt neceſſe dicere; neque enim ulla hoc autoritas vel ratio ſuadet.

Perſuaſiſſimum vulgo eſt, ob Tobię ſenioris infortunium, ſtercus hirundinis oculis incidens albuginem cæcitatemque inducere. An autem hoc ob proprietatem occultam; an manifeſtam qualitatem agat, diſputatur apud doctos. Vide, ſi vacat, quid ſuper hac rè ſpeculetur Valleſius *lib. de ſac. Philoſ. cap.* 42.

Signa. Affectus hic intuenti patet, ut ſignis non ſit opus. Facilè etiam cognoſcitur, an à cicatrice, an verò ex humorum impactione proveniat.

Quod ad prognoſticum attinet, albugo in ſenibus inſanabilis ſtatuitur; in adultis ſanabilis quidem, ſed difficulter; faciliùs in pueris. Cicatrix multò difficiliùs tollitur, quàm humor; imò non tollitur cicatrix, ſed ſummum quod fit eſt, quod nonnihil deteratur. Calloſas verò, diuturnas & craſſas cicatrices curare non oportet: neceſſe eſt enim hîc collyriis valde acribus uti: unde à vehementi horum mordacitate aliæ oculi partes ulcerarentur: ſi verò etiam ſuffuſio aut glaucedo adfuerit, vanum eſt cicatrices extergere.

Curatio. Quamvis detergentibus & diſcutientibus, quæ vim ſatis inſignem deſiccandi habent, tollendæ ſint oculorum albugines; quia tamen, dum nimis exſiccantur; magis indurantur, & ad digeſtionem ac deterſioſionem difficiliores evadunt; ideò ut medicamenta meliùs poſſint officium ſuum præſtare, operæ pretium faciunt, qui mollire priùs earum ſubſtantiam nituntur balneis, fomentiſve, aut vapore aquę dulcis calidę, vel decocti malvę; althęæ, fœni Gręci: deinde admovent collyria detergentia humida vel ſicca, ut magis viſum fuerit conveniens. Antequam verò hęc adhibeantur; oportet priùs corpus univerſum & caput evacuare.

Simplex ac facile medicamentum ad albugines eſt, ſi mater vel nutrix vel mulier alia fœniculum mandat, & mox in oculum inſpiret. Valentius erit, ſi linguâ poſtquàm manderit fœniculum, delingat diutiùs albuginem. Sed & cinamomum noſtrum idem efficit: efficacius eſt piper vel ruta: imò ſi vel modicum ſalis vel nitri commaſticetur, efficax erit remedium.

Inter compoſita hoc probatur, & eſt facile.

℞. Sarcocollam, Spumam maris ſeu alcyonium & ſaccharum candum æquali pondere, ſimul terantur omnia exquiſitiſſimè.

Vel ℞. Tutiæ præpar. ſacch. cand. ana ſemidrachm. oſſis ſepię ſcrup. F. pul. Eis poſſumus ita in pulvere uti, vel etiam ſumere tantillum mellis, aut ſucci roſar. vel fœniculi, & conficere in modum collyrii: ubi autem erit opus, teretur & diluetur, atque in liquorem redactum inſtillabitur in oculum. Poterit autem dilui decocto fœni Græci, vel aquâ roſaceâ, vel fœniculi, vel rutę. Fortius tamen erit medicamentum, ſi arido utamur. Aliorum acrium remediorum non eſt ita tutus uſus, ſicut horum, quæ facilia ſunt; quamvis hæc longiore tempore egeant, ut opus ſuum perficiant. Verùm longè præſtat ait Galenus *lib. 4. de comp. med. ſec. loc.* ſeriùs & & tutiùs curare, quàm majori periculo cum ſpe citioris curationis ægrotantem exponenere. Interdum certè ea, quæ acriora ſunt, adeò particulam irritant, ut concitatâ fluxione inflammationem inducant: interdum verò nimis detergendo ulcerant membranas. Itaque mitia, quantùm licet, eligantur ſaltem in principio: inter quę eſt ſaccharum quoque candum, quo ſolo ſępè puerorum albugines curatæ ſunt: in pollinem tenuiſſimum teritur & cribratur, atque aliquo ſpecillo albugini, inſpergitur, ęgrotante ſupinò jacente apertis oculis, priùs tamen inſtillato lacte muliebri in oculum, atque itidem paulo poſt, ubi vellicare pulvis videbitur, ut dolor leniatur. Valentius eſt medicamentum, ſi capiatur fel lucii piſcis; atque ei parum ſacchari candi admiſceatur, diluaturque aquâ fœniculi, vel mulsâ.

Mercurialis ſolebat ſumere radicem chelidoniæ, & aquâ vitę diligenter abluere, deinde piſtare, & per colum tranſmittere, eumque liquorem guttatim inſtillare oculò affecto: expertuſque eſt recentes maculas inde deteri. Alii os ſepiæ valde laudant ęquali pondere cum ſaccharo cando commiſtum, & pulveriſatum, atque flatu ingeſtum: aut linimenti formâ cum melle adhibitum parti interiori palpebræ. Quidam utuntur in hoc aquis operosè diſtillatis, ſed non opus eſt, nam non neceſſe hîc altè medicamenta penetrare, non enim hæret profundè malum, ſed in ſuperficie; ut ſatis ſint medicamenta abſtergentia ſimpliciter. Hæc tamen aqua à me & aliis probata eſt, eſſe valde efficax:

℞. Fœniculi manip. ij. rutæ, chelidon. ana manip. 1. mell. optimi unc. iij. ſacchari candi, rhodomell. anà unc. 1. tutiæ Alexandrinę. ſarcocoll. nutr. ana drach. ij. vini alb. opt. cochlear. ij. Miſc. & deſtilletur indè aqua pauco igne.

De Hypopyo

Hypopyon eſt collectio puris ſub cornea: quæ ſi determinata fuerit circulo iridis, à ſimilitudine Onyx, id eſt unguis, vocatur.

Vocant autem Medici tam veteres quàm recentiores aliam etiam Hypωpion, quam Latini Sugillationem dicunt, id eſt ſanguinis effuſionem ſub cute vel in membranis oculi factam ab ictu vel alio modo. Sed in hac & illa ſignificatione alio & alio modo ſcribi debet. In priore ſcribitur per ο & υ Hypopyon: in poſteriore per ω & ι Hypωpion. Prior dictio derivatur ab ὑπὸ & πύον, quaſi dicas, pus ſubtus vel ſublatens; poſterior ab ὑπὸ & ὤψ, id eſt ſub oculo: Et quamvis hypωpion in poſteriore ſignificatione ſumtum ex vi vocis tantùm denotet ſanguinis effuſionem ſub oculo factam, adſumitur tamen etiam ad ſignificandam eandem effuſionem factam in ipſo oculo, id eſt in adnata ejus tunica vel cornea quoque: & nominatur alter Græcis Hypoſphagma & Ecchymoſis. Si in cornea è directo pupillæ ſanguis effuſus ſit, omnia ægris videntur rubra; unde ab ea viſione vocantur Hæmalopes; id eſt ſanguinea videntes. Id enim habet cornea, ut, quo colore ipſa infecta fuerit, eodem objecta videantur.

Quod ad differentias hypopyi ſpectat, vel pus inter membranas corneę illapſum, & in circulo iridis figuratum ſimilem ungui reſecto imaginem prę ſe fert: vel amplius eſt collectum, & dimidium nigri occupat: aut per totam corneam tunicam pellucet, & tunc oculum ſuppuratum eſſe dicimus.

Cauſa

Cauſa. Affectionis hujus cauſa eſt pus in cornea; & in ea variam id poteſt habere ſuæ collectionis cauſam. Nam interdum à vehementia inflammationis habet ortum; multo enim confluente ſanguine venulę aliquę aperiuntur, aut diſrumpuntur & ſanguinem effundunt intrò, qui ibi poſtea ſuppuratur: interdum aliquo ibidem genito ulcere.

Sed & à cauſa externa fit ſanguinis effuſio; quę ſi contundens ſit, effunditur per diapedeſin ſanguis; ſi rumpens, per diæreſin. Itaque ſæpè hypopyon ſeu ſuppurationem præcedit hypoſphagma ſeu ſugillatio. Nam primò ſanguis è tenuibus venis effuſus maculam rubram facit, quæ deinde liveſcit & nigricat, atque hactenus eſt ſugillatio: tandem tamen in pus vertitur, tumque appellatur hypopyon. Idem quippe accidit oculo ac cuti ex ictu: ſanguis ſub cutem effunditur, qui deinde livet; poſtremò, niſi reſolvatur, putret & in pus vertitur: tumque pyoſis, id eſt ſuppuratio dicitur, cujus ſpecies eſt hypopyon.

Signa. Sugillatio ſenſui patet, adeoque ſignis non eget; uti nec ſuppuratio. Utrum ex cauſa interna, an externa ortum traxerit, id ex relatu cognoſcitur ęgri: & per has cauſas diſtinguitur hypopyon à ſuffuſione, quam alioquin ita interdum ęmulatur, ut Medicis imponat.

Sugillationi porrò ſtatim occurrendum, antequam ſanguis grumeſcat; grumi enim difficulter exhauriuntur; & difficiliùs; ſi jam nigricent; uti quoque ſi in pus verſi ſint. Non magnâ operâ diſcutitur ſanguis, qui non adhuc in grumos abiit.

Curatio. Venæ ſectio & purgatio locum habent in ſugillatione, antequam humor ſuppuret; uti & aliæ revulſiones ac derivationes in ophthalmia indicatę. Itaque eę primò præmittantur, antequam ad topica veniatur.

Facto pure venæ ſectio non habet locum, niſi dolor urgeat. Purgatio tamen ritè inſtituitur, priuſquam localia diſcutientia admoveantur.

Porrò topica in principio ſugillationis talia eſſe debent, ut non modò diſcutiendi vi prædita ſint, ſed inſuper modicâ adſtrictoriâ, quia vaſorum tuniculæ, ex quibus ſanguis exſilit, diſruptæ vel ſaltem apertæ ſunt. Quare ſi ſimplex diſcutiens pharmacum à principio adhibeatur, non ſolùm, quod effuſum eſt, diſcutiet, ſed & per fiſſuras aliquid attrahet è vaſis. Poſtquam verò in ſuam naturam redierint venulæ, ad mera diſcuſſoria medicamenta rectè tranſitur. Quę primùm ſint leviora: quæ enim vehementer diſcutiunt ac reſiccant, ſtatim quidem multam tenuioris evacuationem faciunt, ſed quod reliquum eſt, incraſſant: ut ęgrè poſtea diſſolvi poſſit. In principio ergò probatur fomentum ex decocto foliorum roſarum in vino. Deinde ex decocto fœni Græci in vino, vel in mulſa. Uſitatum aliis & bonum medicamentum eſt inſtillatus calidus columbę ſanguis; quod ita fit: pulli columbini teneræ plumæ evelluntur ab alis, quæ adhuc ſanguine plenæ exprimuntur in oculos, deinde ſuperponitur lana imbuta decocto meliloti ex vino. Celſus multò efficaciorem ad id dicit eſſe ſanguinem hirundinis *lib. 6. cap. 6. ſub fin.* Ubi addit aliquid conſideratione dignum, ſcilicet, fabulam eſſe, quod viſus hirundinum amiſſus per parentes aut herbam chelidoniam reſtituatur; ſed quod per ſe ſaneſcat; quemadmodum & columbę & palumbi; at celerrimè hirundinis: ideoque hujus ſanguinem præfert.

Experientiâ conſtat verum eſſe, quod affirmat Archigenes apud Galenum; quod, ſi hyſſopi coma nodulo incluſa bulliat in aqua, & tepidè nodulus oculo cruento applicetur tam manifeſte ſugat ſanguinem, ut linteum ipſum ſaugninolentum videatur. Attamen hoc remedium in principio ſugillationis non adhibeatur, verùm poſtea, nigreſcente jam ſanguine: unde & in pure collecto id valet. Quo caſu ſi nihil effecerit, utere hoc, quod pyulcum eſt ſeu pus exſugens, & ad Æginetam Paulum refertur auctorem.

℞. Aloës, croci, myrrhæ ana ſcrupul. I. vini ſcrupul. iij. mellis optim. ſcrupul. vi. Crocus primùm teratur in vino, deinde adde Aloën & Myrrham, tandem mel adjiciatur: confectio in vaſe vitreo ſervetur, & oculo bis aut ter quotidie inſtilletur. Iſti par eſt, ſi troſchiſci viperini in hydromelle diſſoluti oculo immittantur. Sed videndum, ne hoc nimium ſiccet, & quod diſſolvere non poteſt, illud induret. Succus raphani, itidem iridis impoſitus præclarè facit.

Si iſtis pus non diſcutiatur, ad Chirurgiam veniunt Medici, oculum ad iridem perforantes acu cava, & ita pus educentes. Verùm neſcio, quomodo pus illud, quod craſſius eſt educere poſſint, non ſubſequente vel etiam priùs effluente humore aqueo, qui tenuiſſimus eſt, adeoque ad fluendum aptiſſimus. Galenus tamen, Paræus, aliique auctores dicunt ſe tali modo pus eduxiſſe. Sed non addunt, an homines illi, quibus eductum erat pus, rectè poſtea viderint. Certè humor aqueus ſimul effluxerit, & adultæ ætatis ſi fuerint, cæcitas neceſſario ſubſecuta eſt: illa namque ætate non regeneratur aqueus humor, eoque elapſo corrugatur cornea, & oculus fit minor.

De ruptura corneæ, & uveæ prolapſu.

Ruptura corneæ eſt ejus ſectio vel exeſio; è qua primùm aqueus humor emanat, oculumque multò minorem relinquit; deinde uvea tunica procidit.

Cujus uveę procidentiæ quatuor ab auctoribus ſtatuuntur ſpecies, à formis, quas repræſentant deſumptę. Prima quia exigua eſt inſtar capitis muſcæ, *Myocephalos* dicitur. Altera amplior acinum uvæ referens *Staphyloma.* Tertia, quando ita increvit, ut extra palpebras emineat, *Malum* ſeu *Pomum.* Quarta denique, ubi obductâ cicatrice occalluit, nominatur *Clavus*; quia clavi caput refert.

Cauſa. Cauſa rupturæ corneæ eſt res vulnerans corneam, vel ulcerans.

Aëtius inquit fieri aliquando ſtaphyloma humoribus ſub aliquam cornęę tunicę ſtriam collectis, a quibus coactam corneam elevari contingit & incurvari: ſimiliter quoque à puſtula inter ſtrias cornęę tunicæ ſatis profundè conſiſtente. Sed nos cum Paulo Ægineta iſtos affectus non numeramus inter ſtaphylomata, verùm de iis inter puſtulas corneæ tractavimus; adeoque ſtaphyloma non niſi à ruptura corneæ effici dicimus. Sunt tamen recentiores, qui hac in parte Aëtio adſentiuntur: ſcilicet Chriſtophorus à Vega, & Ambroſius Parçus. Imò & Celſus idem ſenſit *lib. 7. cap. 7.*

Signa. Sequendo ſententiam Aëtii, Celſi, & recentiorum illorum, ſtaphyloma aliquando niger eſt tumor, aliquando albus. Nam ſi cornea ulcerata eſt atque eroſa, ſic ut per ulcus proferat ſe & procidat uvea tunica, nigricabit ſtaphyloma acini maturi inſtar: nigricat enim uvea tunica, inquiunt, externâ ſuâ parte. At ſi laxata tantùm, & non ruptâ corneâ fuerit, ſubalbido colore cernetur ſtaphyloma acini nondum maturi inſtar. Hæc ita ſecundùm dictorum auctorum placita dicuntur. Nos autem, uti antè præfati ſumus; tantum à ruptura corneæ verum ſtaphyloma oriri volumus: à qua etſi oriatur, non tamen adhuc concedimus tale ſtaphyloma ſemper nigricare; quia non verum eſt, quod ſupponunt, in omnibus uveam tunicam quatenus procidere poteſt, externâ ſua parte nigricare. Nigricat tantùm iis quibus nigri dicuntur eſſe oculi

Digitized by Google

oculi; glauca eſt, quibus oculi ſunt glauci, &c. Itaque varii coloris poteſt eſſe uvea prolapſa. Quia verò apud Græcam nationem ordinariè oculi ſunt nigri, atque adeò uvea nigra, rectè ejus procidentiam ſtaphyloma nuncupaiunt à ſimilitudine acini maturi nigri. Apud nos alium colorem referre poteſt: utpote quorum uveæ non ſemper externa parte nigræ ſunt, ſed vel glaucæ, vel fulvæ, &c. Id quod neque Aëtium latuit: nam quod ex uvea tunica procidit, non ſemper dicit nigrum apparere, ſed quandoque cæruleum.

In circuitu ejus partis; quæ procidit, circa fundum labia corroſæ tunicæ alba apparent: & ſi adhuc magis pars prolapſa duraverit, labia ruptionis tunicæ corneæ calloſiora facta adhuc magis alba apparent.

Divulſa autem eſt omninò in uveę tunicæ prolapſu pupilla ipſa; ut omninò non appareat, aut & ſitu & figura immutata.

Quod ad prognoſticum attinet: ſi cornea rumpatur, viſus deperditur, quia humor aqueus neceſſariò effluit, ideoque cornea corrugatur. Vidit tamen Galenus, aliique poſtea recentiores viſum dehinc reſtitutum eſſe, eo quòd aqueus humor regeneraretur: id quod non niſi in ętate puerili ſperandum eſt. Quòd ſi pręter aqueum humorem tunica uvea procidat inſperabilis viſus eſt; ultra quem deperditum accedit adhuc deformitas, quę ſolummodò eſt curabilis. Unde miror, quod ſcribit Riolanus; ſe vidiſſe adoleſcentem, cui uvea prociderat ſupra magnitudinem avellanæ, qui tamen eo ipſo oculo videbat. Niſi eo caſu aqueus non effluxerit, & pupilla tantùm figuram mutaverit.

Curatio. In principio rupturę corneæ omni modo cavendum, ne humores oculi effluant: nam tum oculus planè concideret, & magna inde deformitas orietur. Itaque mox adſtringentia adhibenda, ut fotus ex decocto platanginis, myrti, burſæ paſtoris, balauſtior. fol. roſar. Hoc deinde collyrium bonum eſt.

℞. Antimon. ceruſſæ, cadmiæ uſtor. & lotor. an. ſcrup. ij. ſpicæ nardi, Aloës, tutiæ pręp. ſarcocoll. an. gr. 6. cum muccagine tragacanth. vel gummi Arabic. F. collyr. cujus aliqua portio ſolvatur in decocto burſæ paſtoris: uſu poſtulante. Hęc aqua etiam ut præſtans laudatur:

℞. Bol. armen. ſanguin. dracon. tragacanth. ana ſemunciam, pul. capitum hirundinum uſtor. unciam. infunde in aq. roſac. & ſucc. granator. clarificat. ana unc. 4. Bulliant lento igne in Bal. Mar. deinde colentur; & linteum colatura imbutum applicetur: id repellit, ac ſuo loco reſtituit uveam: eademque operâ ulcus perſanat. Debet autem interim æger jacere ſupinus. Huc faciunt tum aqua ophthalmica de cancris & chelidonia, tum liquor, qui in veſicis ulmi invenitur menſe Majo, de quibus diximus *cap. de vulner. ocul.*

Si malum ſit magnum & inveteratum, medicamentis locus non eſt, ſed ad Chirurgiam confugiendum, quam pete ab Aquapendente in *Operat. Chirurg. cap.* 17.

De dilatatione, & conſtrictione pupillæ.

Pupillæ dilatatio, Græcè *Mydriaſis* & *Platicoria* dicta, eſt foraminis tunicę uveæ nimia ampliatio.

Conſtrictio, Græcis *Myoſis* & *Phthiſis* pupillæ vocata, eſt anguſtia pręter naturam foraminis uveæ.

Eſt uterque affectus in vitiata conformatione, ſcilicet in via ſeu meatu depravato, ut patet, & viſionem lædit. Sed de modo & ratione qua lędit, non convenit inter Auctores.

Fernelius *cap. de ocul. morb.* dilatationem viſioni obeſſe dicit, ut quæ viſivum ſpiritum universè diffundi atque diſſipari ſinit: a conſtrictione autem nativa, quoniam ſpiritum cogit ac denſat, acutiſſimam viſionem reddi ait; at à morboſa, quoniam cauſam pręter naturam habet, deteriorem fieri. Hoc idem cæteri omnes recentiores ſentiunt & ſcribunt, eo fundamento innixi, quòd viſio per radiorum ex oculis emiſſionem fiat; illud autem cùm falſiſſimum ſit, ut pluribus convici, & jam paſſim omnes emunctioris naris viri agnoſcunt, non poterit ea ratio ſtatui, quâ dilatatio & conſtrictio pupillę viſionem lædunt.

Olfecit & hoc Sennertus in Praxi ſua, ideoque quàm majores ſui propiùs ſcopum ferit, ſed tamen non attingit.

Alii in dilatatione pupillę res minores, in conſtrictione majores apparere aiunt: atque in hujus reddenda cauſa mirè & miſerè tumultuantur inter ſe, in quibus tamen turbis cæteris veroſimilius judicavit Joan. Arculanus, *Com. in 9. Rhaſ. ad Almanſ.* Sed omninò falſum quoque eſt, accidentia illa dictas ſequi pupillę conſtitutiones. Nec verò Galenus uſquam eorum meminit. Paulus Ægineta primus, quantùm ſciam, id invulgavit: ex quo auctore hauſerit, neſcio; non enim addit. Si ex propria contemplatione dixit, deceptus eſt; non enim reſpondet vel experientia vel ratio. Aëtius idem docet, non etiam addens auctorem, ex quo habet.

Itaque quomodo ex iſtis pupillę conſtitutionibus oculus afficiatur, fuſè & explicatè dixi *lib. 4. probl.* 59. cujus hęc eſt ſumma: ſcilicet, quòd per foramen uveæ præter modum exile repręſententur in retiformi tunica res viſibiles diſtinctè, ſed minutiſſimè, quæ ut percipiantur, multo opus eſt externo lumine. Accedit, quòd, quæ nonnihil a lateribus ſita ſunt, minimè comprehendantur, quia eorum imagines foramen pręterlabantur. Per foramen autem uveę latum clarè & in majuſcula forma exhibentur res, ſed in lucidiore aëre dilutè atque imperfectè ob ſubingreſſum nimii luminis rerum viſibilium picturam obliterantis. Adfert potiò hoc commoditatis pupillæ amplitudo, quòd eâ præditi capite immoto videant illa, quæ à lateribus ſtant, quęque non niſi capite eo converſo ab aliis percipi queunt.

Ex hiſce patet, probabile eſſe, quod ingenioſiſſimus Platerus *lib. 1. pract. cap.* 7 ſcribit, pupillæ ſcilicet arctationem cauſam nyctalopiæ ſeu nocturnæ cęcitudinis eſſe: cùm enim, modico exiſtente externo lumine, ſoleat pupilla ampliari ut luminis oculum ingreſſi debilitas, copiâ ejus ſuppleatur, fit, ut quibus pupilla anguſtior obtigit, nec potens dilatari, ſub noctem aut tenebris nonnihil ingruentibus minùs cernant, quia debile & modicum lumen viſum movere nequit. Conſectarium hujus eſt, ob pupillæ magnam hiationem in obſcuriore & tenebricoſiore aëre rectiùs, quàm in nimium lucente videri: modò illa hiatio non fiat ob incipientem obſtructionem nervorum opticorum, vel aliam internam cauſam viſum obſcurantem: tum enim contrà fit, ut ſcilicet dilatatâ pupillâ meliùs interdiu videatur, peiùs veſperi, uti aliquoties obſervavi.

Cauſa. Quod cauſas propoſitorum affectuum attinet, ſentio cum doctiſſimo Platero vix poſſe illas pupillę habitudines ab adſcititia humectatione vel ſiccatione, vel percuſſione provenire; uti neque ab humorum vel ſpirituum copioſiore influxu; id quod paſſim cantillatur à Medicis. Et quidem quæ poteſt major uveę accidere humectatio in mediis humoribus natanti? Influxus autem humorum non poteſt uveam tendere, niſi priùs corneam tendat ac turgefaciat maximè, & ita conſequenter uveam corneæ validè adnexam. Excreſcat autem aqueus humor ad tantam, quantam velis, copiam, ſi corneam non diſtendat, non diſtendet uveam, ſed ſemper laxè hæc ei innatabit: quippe non coërcet uvea aqueum, ſed cornea. Itaque increſcens aqueus nullam vim uveæ facit, cùm per ejus foramen liber

Digitized by Google

liber pateat tranſitus, ſed corneam impetit, cujus obice continetur. Si cryſtallinus humor adeò mole augeretur, ut antrorſum vergens foramini uveæ ſe insereret, ille ſine dubio pupillam dilataret, neque ſineret pupillam conſtringi. Ratio eſt, quia humor ille duriuſculus eſt & conſiſtens, quippe propriâ tunica obductus; atque ita ſuâ duritie poſſet diſtendere uveam: quod non poteſt de aqueo dici, utpote qui ſit fluidus liquor. In cryſtallino haberet locum ſimilitudo Valeſii dicentis, humorem dilatare pupillam, ſicut genu ampliat foramen caligæ diruptæ, quando complicatur.

Deinde à ſiccitate oriri dilatationem vel conſtrictionem pupillæ, longè minùs ſimile verò. Siccescente enim oculi globo non ſolùm ſiccescet quoque & corrugabitur cornea; unde cęcitas: atque is affectus eſt oculi atrophia, non pupillæ conſtrictio.

Denique à percuſſionibus potiùs dilaceratur pupilla, quàm dilatatur. Hoc tamen verùm eſt, ob dilacerationem illam ducere rimam, ac ſic quodammodò magis patere; quàm ſi ſub dilatatione velis comprehendere, non ampliùs litigo. Item poſſunt ob percuſſionem conturbari & impuri fieri humores, ad quos dein ſequitur pupillę ampliatio, uti poſt dicetur.

Porrò opinor, ut plurimum ab ortu homines eas nanciſci pupillarum figuras, nec facile ab externa cauſa, vel interna dein adipiſci. Quodque priores Medicos ad contrarium adſerendum impulerit, hoc eſſe puto; quia videlicet dum ad conſultationem habendam de oculorum affectionibus & diminuta viſione conveniunt, oculos ęgri vel in loco non admodum lucido inſpiciunt, atque ita eum pupillę dilatatione laborare concludunt: vel in loco admodum claro intuentur, ac tum pupillæ conſtrictionem putant adeſſe, nam in obſcuro loco ſemper dilatatur pupilla, in claro anguſtatur, eæ tamen dilatationes & conſtrictiones morbi nequaquam dici debent.

Exiſtimo nihilominus aliquando poſt ortum acquiri poſſe morboſam pupillæ dilatationem, hoc caſu: ſi quis diutino tempore incluſus obſcuro carcere delituerit; ibi enim cùm adſint perpetuæ tenebræ, pupilla perpetuo quàm ampliſſimè patet, in quo ſitu ob diuturnam moram induratur: denique, ut poſtea in lumine contrahi nequeat: reſtitutionique inepta permaneat. Quæ ipſiſſima cauſa eſt, cur ex diuturno carcere ſub dium lucidum prodeuntes tam ægre ferant lumen; amplas nempe patulaſque ipſorum pupillas nimis ferit.

Scripſit Aëtius, & Medici ab eo alii, illos, qui natuâ nigros oculos habent, ferè magnis eſſe pupillis, ideoque in pupillę dilatationem præ reliquis faciliùs incidere. Cur autem magnis ſint tales pupillis, non dixerunt; & certò ſcio ipſos neſciiſſe. Eſt autem cauſa hæc: lata ſit vel ſtricta pupilla ad recipiendum vel excludendum majus lumen pro rectè obeunda viſione. Jam verò nigri oculi cum ratione ejus ſui coloris etiam obumbrentur, egent in aëre non admodum illuſtri copioſiore lumine, quàm glauci, quibus non ſit tanta umbra: ut ergo copioſius lumen capeſſant, pupillam pateſcere neceſſe eſt.

Iſthęc itidem cauſa eſt cur impuros & turbidos habentes oculorum humores, pupillas quoque latiuſculas habeant. Per humores namque iſtos craſſiores ſubintrans lumen infringitur ac debileſcit: unde copioſo opus eſt, ut aliqualis fiat viſio; copioſum verò ſubire nequit niſi per diductiorem pupillam. Si igitur quiſpiam in altero oculo humores habeat minùs atque in altero limpidos ac puros, illius ulterius latiorem pupillam, quàm hujus advertere licebit. Et ab hac cauſa puto frequentiſſimè dilatationem pupillæ oriri; ab humoribus, inquam, turbidis, & aliquali obſtructione nervi optici: quibus pręſentibus cùm advertant Medici pupillæ ampliationem; huic potiſſimùm viſionis defectum adſcribunt, cùm minimè huic, ſed illis ſit attribuendus. Sic dum à validis oculi ictibus dicunt auctores pupillam fuiſſe dilatatam ſine uveæ ruptione, id omnino exiſtimandum eſt factum fuiſſe propter conturbationem humorum, & opacationem eorundem, quam conſequitur, ut dictum eſt, pupillæ diductio. Itaque non ineptè Auctor finitionum Medicarum mydriaſin dicit eſſe alterationem viſorię facultatis turbatis humoribus. Quamquam id Mercurialis explodat. In eandem ſententiam ſcribit Avenzoar dilatationem pupillæ, ſi negligatur, tranſire in ſuffuſionem, quia turbidi facti humores facilè magis incraſſantur; unde ſuffuſio.

Ex præmiſſis patere poteſt, quàm falsè imò abſurdè quidam practici ſcribant dilatationem pupillę aliquando fieri à multa illuminatione & irradiatione oculi, & inſpectione in ſphæram Solis. Omnium enim experientiâ conſtat, multam oculi illuminationem non dilatare pupillam, ſed quàm maximè conſtringere: unde potiùs inde pupillæ conſtrictionem oriri dicere debuiſſent.

Neque minùs abſurdum eſt, quod dicunt, à ſiccitate fieri & dilatationem & conſtrictionem. Dilatationem quidem, quando exſiccantur & contrahuntur partes uveæ poſteriores verſus nervum opticum: conſtrictionem autem, ſi exſiccetur humidum uveæ circa partes pupillę, non exſiccatis partibus poſterioribus. Nam hęc eſt vana ſpeculatio ſine fundamento in re. Non poteſt enim fieri ampliatio foraminis ob contractionem partium poſteriorum uveę; quippe partes illæ poſteriores & laterales firmiter adhęrent cornee, ut non poſſint in ſe contrahi, niſi & tota cornea contrahatur, & cum cornea quoque adnata, ac ſi totus oculus contrahetur, adeoque erit oculi atrophia, non phthiſis pupillę. Similiter quis credat, anteriorem partem uveę exſiccari poſſe in humore aqueo natantem: non exſiccatis partibus poſterioribus?

Ita quoque merum figmentum eſt, quod auctores ex Galeno adſerunt *lib.* 1. *de ſympt. cauſ. cap.* 2. de humectatione & exſiccatione tunicæ uveæ, ut eſt pars ſimilaris, & ut pars organica. Quemadmodum enim antè dictũ eſt, non dilatabitur magis pupilla, etſi ut pars organica humectetur, id eſt, etſi ejus meatus humore aqueo repleatur.

Signa. Quia falſum de pupillę dilatatione & conſtrictione latum judicium plerumque ex eo oritur, quod non in debito loco ægrorum oculi inſpectentur, ſciendum breviter eſt, ubi eſt judicandum, an nimia ſit pupillę conſtrictio, locum inſpectionis eſſe deligendum obſcurum: hic enim cum debeat ſe pupilla expandere, ſi non ſe expandat, pupillæ tabes eſt, ſuppoſitis aliis in oculo integris, & meatu nervi optici libero exiſtente. Contra ubi explorandum, utrum pręternaturalis adſit pupillę dilatatio, locum eſſe adeundum lucidum & clarum, in quo ſi non ſe contrahatur pupilla, contractioni inepta eſt: ſuppoſitis iterum iiſdem, ut eſt antè.

Hieronymus Mercurialis *lib.* 1. *pract. cap.* 36. docens, quę dilatatio pupillæ ſit morboſa; quæ naturalis, ſic ſcribit: Unius oculi pupilla claudatur; quo facto, ſi alterius pupilla dilatatur adhuc magis, eſt à natura. Si verò, altero clauſo oculo: alterius pupilla non dilatatur, affectio eſt morboſa: quia latitudinis naturę terminos pręterire licet, ſed à morbo factam latitudinem non licet. Idem deſcribit Sennertus ex ipſo. At ratiocinantur perperam. Poteſt morbus non extremum ſuum terminum attingere; unde ultra eum ire licèt, ſed non citra illum: ſicuti diſtentio veſicę ab urinæ copia non illa tantum dicitur morboſa, quæ major fieri non poteſt, ſed illa, quæ impedit naturalem veſicę contractionem. Itaque morboſe ſeu pręter naturam dilatatata pupilla non ea eſt, quæ amplius non valet diſtendi, ſed ea, quæ contrahi amplius non poteſt.

2. Aliqui Auctores dant pro ſigno coarctationis pupillæ à ſiccitate ortæ, quòd oculus parvus ſit & diminutus. Qui malè conſtrictionem pupillæ confundunt cum oculi atrophia; in hac enim tantùm id fit. Quapropter ex ipſorum confeſſione etiam non poteſt adeſſe in oculo tanta ſiccitas, quę uveam contrahat, quin ea contrahat totum oculum, prout antè dixi.

3. Circa hos Affectus videas miſeras doctiſſimorum Medicorum in conſiliis editis hallucinationes. Montanus conſ. 91. & 92. obſervans in duobus ægris pupillas in obſcuro aëre dilatari, in claro conſtringi; inquit hæc ſigna eſſe viſûs imbecillitatis, refertque cauſam ad craſſitiem ſpirituum. Nugæ. Omnibus id ex ęquo contingit, etiam iis, in quibus ſummam ſpiritûs tenuitatem habere ab ipſo judicarentur. Fallopius & Bellocatus mirantur in conſultatione quadam cur in ægro ſuo pupilla manè videatur conſtrictior, veſperi latior: & & neſcio, quas ulceroſas cauſas allegant, ulcera in faucibus ſanata. Imperitè. Eſt ſemper ita; manè orto Sole ob aërem illuminatum unicuique pupilla conſtrictior eſt; veſperi eodem occiduo & abſente, ob minùs illuſtrem aërem lateſcit eadem cuilibet.

Super difficultate curationis horum affectuum obſcurus eſt Galeni textus *lib. 1. de ſympt. cauſ. cap. 2.* ſcribentis: ſi tendatur uvea ratione inflammationis; ſcir hi vel abſceſſus, peritus Medicus non magno negotio malum poteſt ſuperare. Nam difficile admiſſu eſt, ſciſſum uveę facilè poſſe curari. Capovaccius ad eumdem ſcrupulum impingens ita ſe putat evaſiſſe, dicendo: uveæ tumorem bifariam accipi; primò ut tumorem: unde ſi ſit ſcirrhus nequaquam facilè curatur imò curari nequit. Secundò, prout tumor ille idem cauſa eſt amplitudinis foraminis: & ſecundùm hanc rationem, inquit, non eſt difficile malum hoc ſuperare, cùm ſat ſit tumorem minuere, quo imminuto tenſio etiam minuitur. Quæ evaſio ingenioſa eſt, & valde Galenum excuſat alioqui falſitatis ſuſpectum.

Laceratio uveę à percuſſione incurabilis eſt. Si contingat, ut vi percuſſionis non laceretur, ſed tumor tantùm excitetur in ea, à quo foramen dilatetur, vel ut humores oculi ab ictu turbentur, id vitium eſt curabile.

Curatio. Conſcribunt Practici curationes mydriaſis & phthiſis pupillæ: & multi in obſervationibus ſuis per exempla edita omnes earum penè ſpecies ſanatas affirmant, tam à ſiccitate quàm humiditate effectas. Quales cùm ex noſtra ſententia fieri non poſſint, veroſimile nobis ſit, dictos affectus ipſis minimè obtigiſſe curandos. Et quandoquidem exiſtimemus tales pupillę conſtitutiones plerumque ab ortu advenire, conſequenter eas plerumque inſanabiles eſſe ſtatuimus.

Si poſt ortum accidant, ut ſi poſt moram diuturnam in tenebroſo carcere facta ſit pupilla latior, paulatim lumini aſſueſcendum eſt, gradatim locum lumnoſiorem ingrediendo.

Sin id acciderit ob humores oculi turbatos & impuros factos, ſi quidem hoc citra ictum & percuſſionem provenerit, attenuandi & diſcutiendi illi humores erunt: quod commodè fiet iis remediis, quę ſuffuſioni apta erunt, ſequenti capite explicanda. Si verò ob percuſſionem vel vim externam ſit, fluxio ab oculo avertenda eſt per venę ſectionem, cucurbitulas, frictiones, veſicatoria, deinde repellentia oculo applicanda: & ad ſummum facienda penè eadem, quæ in ophthalmia ſunt præſcripta.

De Suffuſione.

Suffuſio, Grecè Hypochyſis dicta & Hypochyma eſt, humoris præter naturam inter corneam & retiformem tunicam è regione pupillæ concretio.

Hactenus omnes Medici in definitione dixerunt, inter corneam tunicam & humorem cryſtallinum, exiſtimantes cum Galeno, in hoc humore viſionem effici.

Qua ſententiâ clarè falſitatis convictâ, jam non dubitandum eſt, quin in cryſtallino quoque & poſt cryſtallinum in vitreo humore poſſit conſiſtere materia ſuffuſa: tam enim tranſmittunt ſpecies cryſtallinus & vitreus humor, quam aqueus. Itaque ſi earum tranſmiſſio à craſſâ atque opaca in vitreo ſtagnante materia prohibeatur, ſuffuſione oculus indici debet laborare tam æquo jure, quàm ſi in aqueo humore natet materia.

Cæterùm fatendum eſt, rariùs ſuffuſam materiam in vitreo, rariſſimè in cryſtillano hærere: ac ferè ſemper in aqueo obſervari humore. Ratio eſt, quia illi humores propriam habent à ſuis tunicis circumſcriptionem; hic fluidus eſt, & alienis terminis continetur, adeoque facilè extranea recrementa ſuſcipere aptus.

Illi, qui opinantur viſionem in concurſu nervorum opticorum fieri, cenſent itidem poſſe ſuffuſos humores & imagines poſt cryſtallinum ſtabulari. Verùm hæc opinio minimè ſequenda eſt: tam enim eſt abſurda, uti demonſtravimus, quam illa vulgatiſſima Medicorum, in cryſtallino humore viſionem abſolvi, ſtatuentium.

Diſceptant ſpeculatores, qualis morbus nominanda ſit ſuffuſio. Alii enim ipſam perpetuò obſtructionem ſeu morbum in via eſſe contendunt; alii ex Galeno *lib. de differ. morb. cap.* 8. morbum in numero. Neutri me judice penitùs damnandi ſunt. Oritur namque ſuffuſio à craſſiuſculo extraneo humore pupillam obturante: oritur & ab ipſis humoribus nimio plus incraſſatis; & utraque morbus in via vocari poteſt. Quòd ſi humor ille extraneus progreſſu temporis ita concreverit, ut jam membranæ ſpeciem induat, morbus in numero dici equidem poteſt; nam videtur ſanè quaſi particula addita. Imò etſi membranæ ſpeciem non induat, equidem volunt morbum in numero eſſe; in numero inquam, partis redundantis toto genere pręter naturam, ut lumbrici in inteſtinis, & lapis in veſica ſunt apud Galenum loco citato. Porrò autem circumſpectè ii loquuntur, qui ſuffuſionem nominant ſemper obſtructionem ſeu morbum in via; quomodocumque enim & undecumque orta ſit, eo nomine poteſt comprehendi, & ſub hac potiſſimum ratione actioni animalis incommodat. Quando verò oritur ab humoribus naturalibus incraſſatis, poteſt dici morbus in numero.

Suffuſionis differentia eſt duplex: alia eſt legitima & per eſſentiam, alia ſpuria & per conſenſum à vaporibus ſurſum illatis orta. Nos legitimam definivimus, ut pote verè & propriè ita tantùm appellandam: nam ſpuria ſuffuſio non tam ſuffuſio dicitur, aut dici debet, quàm affectus in accidentibus ſuffuſioni ſimilis, à Galeno vocatur *lib. 3. de locis male aff. cap. 7.* In hac varia corpuſcula ante oculos verſari videntur, interdum inſtar muſcarum, vel capillorum, vel globulorum, & aliorum id genus.

Cauſa. Cauſam ſuffuſionis rectè ſtatuunt Practici omnes humoris alieni influxum, vel ipſum humorem innatum craſſefactum. Solus Platerus *lib. 1. Pract. cap. 7.* nullo duce aliorſum deflectit à via regia, contendens ab aqueo humore tenacitatem aliquam adipiſcente cauſam ſuffuſionis proficiſci: fieri verò ab humoris influxu nec ratione ullâ probari, nec demonſtratione oſtendi poſſe. Sed deerrat vir hic & fertur avius. Quod ut quilibet percipiat, imò perſpiciat, libet argumen-

gumenta ejus expendere, quæ veluti deſertionis ſuæ rationes adducit.

Inquit igirur primò: Si ab aquæ vel humoris in oculi globum affluxu fieret ſuffuſio, non hæc exigua tantùm & vix lentis inſtar ampla naſceretur materia, ſed oculi globus totus diſtentus, & velut hydropicus tumeret. Reſp. Quamvis ſuffuſionem cataractæ nomine donarint incultiore ſeculo Medici, non tamen adeò fuere rudes iidem, ut in eo affectu copioſum humorem ubertim quaſi per amplas cataractas opinarentur in oculos irrumpere: ſatis viſum ipſis fuit, ſi irrumperet. Irrumpit verò non copioſus humor, ſed pauciſſimus, quia exiguuſculi & penè inviſibiles ſunt ductus: ac proinde oculi globum diſtendi ac tumere non eſt neceſſe.

Secundò ait: Nullum ſpatium inane in oculo invenitur, quod aquam hanc poſſit admittere; cùm totus undique propriis humoribus ab ortu in eo natis adeò repletus & diſtentus ſit, ut ne guttulæ quidem alienæ locus ſuperſit, aut cornea ullâ ratione ampliùs diſtendi dilatarive queat. Veretur hîc fortaſſis penetrationem dimenſionum, quam à natura fieri negant Philoſophi. At non eſt periculum: eſt enim aut fit locus externo illabenti humori addenſato nonnihil aqueo, & ſubterfugientibus aliquibus ſpiritibus humori forſan aqueo commixtis. Quippè à mero aqueo non diſtendi corneam, ſignificant mortuorum animalium oculi ſubſidentes & corrugari ob elapſos ſpiritus vel abſentes ſaltem. Itaque ſpiritus hi leviores cedunt locum extraneæ irruenti materiæ graviori & corpulentiori.

Tertiò petit, per quam viam hæc aqua in oculum defluat? Non enim, *ſcribit*, per venas & arterias; cùm hæc oculi interiora minimè ſubeant. Non per opticum nervum; indignum enim eſt partem tam nobilem exerementis hiſce deferendis aptam ſtatuere, per quam præter æthereum illum ſpiritum animalem tranſire nihil poteſt. Confugere verò ad corporis tranſpirabilitatem, ignorantiæ aſylum eſt petere. Nos nihilominus omnes illos modos viaſque commodas exiſtimamus. Quod enim ad venas atque arterias ſpectat, opinamur contra Platerum oculi interiora omninò ab illis ſubiri. Nervis verò opticis etſi utatur natura ad devehendum animalem ſpiritum, abuti tamen eiſdem aliquando poteſt ad deferendas ſuperfluitates: id quod in aliis multis partibus fieri conſuevit, ut dum pravi ventris humores per ventriculum exonerantur; dum thoracis pus per ſinus cordis; quibus tamen tranſmittendis neutiquam hæ nobiles partes ſunt deſtinatæ. Non igitur mirum etiam vel indignum videri debet, nervos opticos benignę cujuſpiam ichoroſæ materiæ eſſe præter naturam portitores. Sed & alienam talem materiam optico contineri fatendum irrefragabiliter eſt in ejuſdem optici obſtructione, à qua gutta ſerena oritur. Denique quando ad ignorantiæ aſylum, corporis nempe perſpirabilitatem, nos confugere exprobrat, calumniatur magno Hippocrati, qui dixit, corporis confluxum eſſe unum, conſpirationem unam, & conſentientia omnia: detrahit Galeno, qui id ipſum confirmavit: adverſatur experientiæ, quæ atteſtatur. Sanè ſi quarumcumque fluxionum in arte nobis obvenientum manifeſtas vias invenire adlaboret, Platerus magnum ſibi impoſuit opus, magnum laborem fruſtrà; poteſt enim multorum exemplorum congerie inutilis ejus ſatagentia demonſtrari. Ad extremum porrò ſuffuſionem non ſemper ob humorem aqueum craſſefactum gigni, ſed etiam ob alieni humoris influxum, hoc arguere queat, quòd incraſſatio aquei non niſi ſenſim & pedetentim longiore tempore abſolvatur, at craſſam & conſummatam ſuffuſionem uno die congeri interdum vidit Fernelius.

Mercatus *cap. de ſuffuſ.* putat eam quoque fieri, quòd ſpiritus denſiores & frigidiores facti condenſentur, ideque in valde ſenibus contingere ait. Sed profectò inanis & falſa illa ſpeculatio eſt, me judice. Quomodo enim in vivente corpore à frigore internò (quod, ni fallor, intelligit) adeò ſpiritus condenſari queant, corpora tenuiſſima & aëria, ut opaci fiant, id quod in aëre externo non evenit à frigore intenſiſſimo?

Alexander Maſſaria examinans locum Galeni *lib. 1. de ſympt. cauſ. cap.* 8. ubi habet, ſuffuſionem fieri ab humore tenui & aqueo, ſi admodum craſſus fiat; exiſtimat hunc humorem tenuem & aqueum per ſe non poſſe tantam craſſitiem & denſitatem acquirere, ut viſioni impedimento eſſe poſſit, ſed alios humores præter naturam ad illud confluere, commiſcerique eidem, qui deinde craſſeſcunt, denſantur, & ſuffuſionem efficiunt. Quam ſuam opinationem cùm nullâ communiat ratione, non meretur adſenſum. Et verò cur humor aqueus naturalis non tam poſſit in ſe craſſeſcere, quàm tunica cornea quandoque, cęteræque & partes & corporis humores?

Cùm ſuffuſio eſt in uno aliquo oculo, ſæpè videmus alterum ſanum tandem affici quoque. Ejus rationem dicit Montanus in conſil. hanc eſſe: quia ſpiritus decurrens à cerebro per nervos opticos per communem terminum dividitur: poſtea & unaquæque pars ſpiritus tranſit ad proprios nervos. Ubi autem ad partem obſtructam pervenit, redit, & tranſit poſtea ad alium locum: quod videmus apertè, cùm alterum oculum claudimus, dilatatur pupilla alterius; & ita per malum contagium tandem inficit ſpiritus alterius oculi. Qua in ratiocinatione duplicem errorem errat. Primum, dilatari pupillam ob influxum ſpirituum in oculum; quod ſuprà refutavimus. Alterum, ſpiritus ad partem aliquam affectam influentes & retrogreſſos communicare alteri parti illius partis affectionem; quod in Medicina mihi eſt inauditum. Cauſa ergò propoſiti eventi eſt, quòd à cerebro frequentiſſimè materia ſuffuſionis ſuppeditetur, à quo illa tam in unum quàm in alterum oculum nata eſt ferri.

Cauſę ſuffuſionis illegitimæ ſeu imaginum oculis obverſantium ſunt vapores a cerebro vel partibus inferioribus ad oculos delati, ac maximè à ventriculo. Similes imagines ante oculos oberrant quoque in phreneticis & melancholicis: in quibus Mercurialis dicit non verè eas apparere, ſed eſſe tantùm corruptam eorum imaginationem. Sed certè tam hiſce verè aliquandò apparent, quàm in ſuffuſione; utrobique enim eadem cauſa. Attamen magna eſt inter illos ægros differentia. Nam phrenetici & melancholici, quæ in oculis percipiunt ſimulachra, ea pertinaciter credunt foris verè exiſtere, ob læſam, quam habent, rationem. Qui verò tantùm ſuffuſi ſunt, ratione duce cognoſcunt, quod vident, non foris eſſe, ſed oculorum culpâ id evenire. Quamquam in principio hi etiam res illas foris eſſe putent; quia nempe aſſueti ſunt, dum rectè valent, omnia in adverſo aëre conſpicere.

Signa. Suffuſio perfecta ſeu confirmata non difficulter noſcitur: intra enim pupillam quędam colorata macula apparet, vel alba, vel citrina, vel livida, pro diverſi-

tate humoris concreti, Antequam verò perfecta ſit ſuffuſio, & nondum concretus humor, tum pupilla non lucens apparet, nec vivido ſplendore perfuſa, ſed eſt ſimilis vitro halitu adflato, vel aëri nebuloſo. Quò antequam progreſſus ſit affectus, in principio nempe ſuffuſionis, ſolent varia ſimulachra ante oculos volitare, pilis, araneis, filis flocciſque ſimilia. Quæ tamen cùm etiam in ſuffuſione ſpuria ſeu per conſenſum videri ſoleant, diligenter hęc eſt à legitima ſeu eſſentiali diſcriminanda. *Primò*, itaque in vera ac legitima ſuffuſione alter tantùm oculus iis imaginibus deludi ſolet, aut ſi uterque fortè tentetur, non tentatur ſimiliter: quod fit in ſpuria. *Secundò*, in legitima iſtæ apparitiones continenter ſine ullis intervallis viſuntur: in ſpuria ſecus eſt. Nam ablato vel inclinante eo affectu, per quem ſymptoma hoc efficiebatur, ceſſatio mali eſt. *Tertiò* ſi imagines illæ aliquot annos hominem vexarint ſine inſigni viſus detrimento, ſpuria eſt affectio & per conſenſum: nam ubi cauſa in oculo eſſentialiter latet, non poteſt ſex menſibus ex practicorum obſervationibus duraſſe, quin concreſcere in humorem vapor incipiat. Hoc tamen in me & multis aliis falſum comperio, qui multis annis ſpectra iſta in oculis patimur ab impuritatibus humori aqueo innatantibus ſine ſubſequente ſuffuſione, vel corpuſculorum eorum concretione.

Suffuſioni ortæ ab incraſſatione & impuritate humoris aquei ſignum eſt, quòd inſpicienti oculum ęgrum appareat non limpidus oculus & clarus, ſed conturbatus atque obſcurus & inſtar impuræ aquæ.

Dicit Mercurialis, & alii quidam, imagines in principio perfectæ ſuffuſionis videri ſolitas aliquando non aliam habere cauſam, ſeu non ob aliud videri, quàm ob acumen viſus. Signum autem, quod ab ea cauſa pendeant, dicit eſſe, quòd appoſitis rebus obſcuris ante oculos non videant. Quod nullo modo accipiendum eſt: niſi enim vapores vel humores alieni in oculis verè exiſtant iſta ſimulachra efformantes, certè viſus quantumvis acutus ea percipere non poterit. Sed & obtusè videntes ea plerumque percipiunt, atque de illis conqueruntur. Quod autem addit, appoſitis rebus obſcuris ante oculos non videri imagines, id omnibus commune eſt, quibus nondum concretus eſt humor ſuffuſus. Nam ſemper tenuia corpuſcula in oculis volitantia non in obſcuro, ſed clariore aëre ſolùm obſervantur. Ratio eſt, quia cùm exiles ac tenues ſint res, non poſſunt viſum movere, niſi valde illuſtrentur. Et cùm illę res per ſe obſcuræ ſint, ſi ſimul alia corpora obſcura adſpiciantur, non fit diſcrimen ab oculo, neque illæ præ aliis elucent. Si tamen valde excellens lumen adſpiciatur, ut Solis vel majoris facis, non etiam apparent; quia majus id lumen viſum totum percellit, & quaſi iſtas imagunculas diſſipat, vel lumine ita imbuit ut non ampliùs obſcuræ ſint, atque ita non diſcernantur.

Quod ad locum attinet, in quo materia ſuffuſionis conſiſtit, ſi in humore aqueo hæreat, facilè viſibilis eſt, & ad frictum oculi plerumque movetur; item in principio, antequam confirmata fuit, varia ante oculos obverſata ſunt: quę omnia non obſervantur, ſi in cryſtallino vel vitreo conſiſtat: & verò difficillimè cognoſcitur, in horum alterutro hærens, neque poteſt ferè à nervi obſtructione diſtingui.

Celebre & decantatiſſimum eſt apud Medicos præſagium ex Galeno deſumtum *lib. 2. de ſympt. cauſ. cap. 2.* in ſuffuſione quibus altero oculo conniventibus alterius pupillam dilatari contingit, ſi punctio admittatur, recipiendi viſus ſpem eſſe, quibus non dilatatur, ſpem omnem adimi: nam nervi optici affecti, id indicium eſſe aiunt, per quem ſpiritus ad pupillam penetrare non poteſt, etſi ſuffuſus humor tranſpoſitus ſit, vel exemtus. Quod ſignum partim falſum docet, partim & ipſum in ſe falſum eſt. Falſum docet, quia præſupponit ab influente ſpiritu viſorio dilatationem contingere pupillæ, cùm à remiſſiore luce dilatetur. Falſum in ſe eſt, quia non omnes ſunt deſperati, quantum eſt, ex parte potentię videndi, quibus non ampliatur pupilla, ſic ſuadente ratione; *Primò*, ſi ſuffuſus humor lentus craſſuſque inter corneam uveamque conſiſtat, majus ſpatium, quàm ipſius uveę foramen ſit, occupans: tum namque lux externa non poteſt ferire interiorem oculum; unde nec dilatatio nec conſtrictio pupillę fit. *Secundò*, ſi materia ſuffuſionis viſcida limbo foraminis uveę tenaciter agglutinetur; tum enim prohibebit motum ipſius uveę. *Tertiò*, ſi ſuffuſione laborans laboret quoque conſtrictione pupillæ; etenim hoc caſu inepta eſt pupilla diduci. *Quartò*, falſum eſt illud ſignum, quia poteſt pupilla dilatari & conſtringi, obſtructo nervo optico, ut poſt videbimus *cap. de affect. nerv. optic.* Ac ſic non omnibus viſus recipiendi ſpes eſt, quibus pupilla dilatatur.

Suffuſio ſicuti in principio diſcuti poteſt, ita, dum fuerit perfecta, tantùm deponitur acu. Cùm autem ſuffuſionum plures ſint ſpecies, Rudius docet quatuor curabiles eſſe, ſcilicet albam inſtar calcis; albam ad cæruleum clarum tendentem; albam ad cæruleum opacum vergentem; & citrinam. Verùm prima ſpecies, quia interdum propter percuſſionem evenit, ideo quamvis curetur, fieri tamen poteſt, ut deinde propter percuſſionem, quam æger ſuſtinuit, non bene deinde videat. Secunda autem ſpecie rectè depoſita ęgri meliùs, quàm in cæteris videbunt: ſolet enim ex ventriculo, & propter pravorum ciborum uſum procreari. Tertia ſpecies ubi fuerit depoſita, & vitio recuperata, non diu permanebit in eo ſtatu, niſi adhibitis diligenter remediis ægros præſervemus: ſolet enim ex multo capitis dolore, aut nimio frigore, aut propter anguſtiam, fletum, vigilias, & id genus alia immodica provenire. Quarta denique ſpecies, quæ ex multo potu, & cibo ſuperfluo generatur, & interdum propter magnum laborem, & ex humore melancholico, rite depoſita permanet, conſtante viſu. Hæc Rudius ait probari experientià, quam ſuſpicor ipſum numquam habuiſſe: nam veterum auctoritate atque experientiæ repugnant, præterquam quòd multa abſurda dicat.

Audiamus igitur potiùs Celſum, quia ita rem hanc digerit. Suffuſionis, inquit, plures ſunt ſpecies, quædam ſanabiles, quædam quæ curationem non admittont. Nam ſi exigua ſuffuſio eſt, ſi immobilis, colorem verò habet marinæ aquæ, vel ferri nitentis, & à latere ſenſum aliquem fulgoris relinquit, ſpes ſupereſt. Si magna eſt, ſi nigra pars oculi amiſſà naturali figura in aliam vertitur, ſi ſuffuſioni color cæruleus eſt, aut auro ſimilis, ſi laborat, & hac atque illac movetur, vix unquam ſuccurritur. Ferè verò pejor eſt, quo ex graviore morbo, majoribuſque capitis doloribus, vel ictu vehementiore orta eſt. Neque idonea curationi, ſi ſenilis ætas eſt: at ne puerilis quidem, ſed inter hæc media ætas.

Mercurialis ſcribit. Celſum hîc ſibi contradicere, dum inquit ſuffuſiones coloris cærulei eſſe inſanabiles, aquæ autem marinæ ſimiles curari poſſe: quia, dicit Mercurialis, color cæruleus & aquę marinæ idem eſt. Quod

contra

contra oculorum eſt ſenſum : cæruleus enim cæli eſt color, aqua marina vitet. Voluit verò vir is Celſum cum Paulo conciliare, qui ponit ſuffuſionem coloris cærulei inter ſanabiles. At non multùm in eo laborandum puto. Scripſit enim quiſque, prout vel ipſemet obſervavit, vel ab aliis accepit : jam autem quædam unus aliquis obſervaſſe potuit, quod alteri non licuit. Itaque hic nihil uſquequaque vel ſemper verum eſſe reor, cum res hæc non tam rationi quàm experientiæ innitatur : inde plerique auctores hic ſibi invicem repugnant.

Curatio. In principio dum imagines conſpiciuntur, vel aliquo modo incipit viſus obtenebrari, ac pupilla offuſcari, curari quidem poteſt hæc affectio, tum univerſi corporis evacuatione, tam localibus remediis, quæ poſſint materias jam in oculo exiſtentes digerere & diſſipare. At verò cùm concreſcere & indurari incepit, tum, ut *lib. 4. de comp. med. ſec. loc. cap. 4.* teſtatur Galenus, quamvis multa remedia & varia medicamenta in auctorum libris deſcripta reperiantur, quæ multa polliceri videntur : tamen cùm deinde ad opus & experientiam devenimus, aut nihil aut omninò parum eorum, quæ ipſi polliciti ſunt, pręſtari experimur. Quare ſi in his aliqua curationis eſt ſpes, ea in hoc in primis ponenda eſt, ut ſtatim inter prima initia occurramus, antequam concreſcat humor. Occurritur autem evacuationibus frequentibus tam totius corporis, quàm capitis. Tum adhibenda, quæ oculos roborare poſſunt. Inter quæ fœniculum omnes tam intra quàm extra commendant. Præterea herba, quam eufraſiam vocant, tam in cibo quam medicamentis magnopere laudatur : item ruta, verbena, betonica, chelidonia, quarum uſus in decoctis, infuſionibus, ſyrupis eſſe poteſt. Electuarium præſtans deſcribit Saxonia, quo ſe multos à phantaſmatibus & incipientibus ſuffuſionibus curaſſe & pręſervaſſe ait.

♃. Siler. montan. euſraſ. fœnic. aniſi, hyſſop. puleg. chelidon. rutæ exſicc. & pulveriſ. ana drachm. ij. beton. leviſtic. ana ſemunc. cardamom. zingib. piper. cinamom. cumini ana ſemidrachm. mellis q. ſ. Fiat. elect. Doſis eſt a drachma una ad duas ſummo mane, & veſperi in ingreſſu lecti.

Quod ad capitis evacuationem attinet, id hîc non ita tutò per nares purgatur, ſed magis gargariſmata probantur, & quæ commanſa pituitam detrahunt. Sed & maximè hîc procurandum eſt, ut revellatur, & aliò convertatur fluxio materiarum ad oculos confluentium. Quod fit per cucurbitulas ſępius cervici & ſcapulis appoſitas : item per veſicatoria ibidem applicata ac ſæpius repetita. Nam etſi reciſâ cuticulâ loco excoriato braſſica cum copioſo butyro imponatur, tamen invitis his medicamentis ſæpè fit conſolidatio ; unde rurſus reperito veſicatorio locus eſt excoriandus. Quòd ſi minùs placeat, ſeraceum cervici infigendum, quod valde potens eſt remedium revulſorium. Inter derivatoria potens eſt veſicatorium applicatum ponè aures ſub infimam auriculam : eâ enim parte in multis excurrit ramus quidam venæ jugularis in nervos opticos.

Si turbatus videatur oculus, ut jam aliquid ſit in eo receptum, collyriis etiam erit agendum quę digerant & diſcutiant, & ſimul roborent oculum, qualia ſunt in primis confecta ex ſucco fœniculi, addito felle caprę vel galli. vel lucii piſcis, atque melle optimo & myrrhâ. Ante quorum uſum expedit, ut fiat fotus ex aqua dulci calida, vel decocto fœni Græci. Internum remedium diſcutiens probatiſſimum eſt decoctum ſalſæ parillæ hoc modo confectum.

♃. Aq. chelidon. euſraſ. fœniculi ana lib. III. ſalſæ parillæ unc. VI. Macerentur per hor. XII. deinde bulliant ad conſumtionem medietatis : in fine ebullitionis adde ſem. fœniculi, ſem. rutę ana ſemunciam. Colatura detur uſui. Doſis mane & veſperi unciæ octo : curaturque ut ſecundùm morem æger ſudet : atque interim utatur ſolo pane cum fœniculo, & carnibus avium aſſatis. Experiemini poſt purgationes, inquit Mercurialis, ſi hoc decocto utamini per 20. vel 25. dies, quòd ſuffuſiones diſſipabuntur ; & ſi non diſſipentur, non alia eſt ſpes, niſi in depoſitione ; pręſertim ſi topica efficacia ſimul cum illo decocto adhibeantur. Qualia ſunt, quæ jam propono.

Ovum recens ſub cineribus coquitur ad duritiem : medium dividitur, & exemto vitello pulvere vitrioli aloë, aut viridis æris admixto ſacchro impletur : ambabus partibus arctiſſimè colligatis maceratur in aqua roſacea aut euſraſiæ per dies quatuor : expreſſione facta fit collyrium, cujus præſtantiam experientia confirmat.

Aliud collyrium, quod Spigelius nobis aiebat inter omnia eſſe potentiſſimum :

♃. Aq. ſatureiæ, euſraſię, fœniculi ana unc. ij. fellis leporini vel caprini unciam, æris uſti loti in aq. com. ſeſquidrachm. gummi tragacanth. myrrhę ana drachm. Miſc. F. collyrium quod poteſt dilui cum aqua chelidonię, cui guttulę aliquot aquę vitę ſunt admixtæ. Debet autem medicamentum id coqui in vaſe operto ; ac deinde ab igne ſemotum in phiala bene clauſa in fumo ſuſpendi ad uſum. Convenit verò fieri inſtrumentum vitreum aut argenteum excavatum ovale in modum cymbæ adaptatum oculo ; & ſuper ipſum ſępius id illa aquâ plenum detinebitur : ſic enim aqua non diffluet, adeoque potentius in oculum aget, quia diutiùs ei inhęrebit.

Hanc etiam aquam ſubſcriptam cuidam viſum reſtituiſſe aiunt, qui eum obfuſcatum habuerat plures menſes.

♃. Croci metallor. drachm. aq. chelidon. unc. v. Miſce. Hujus tepidę tres vel quatuor guttæ homine reſupino intra oculos funduntur ter vel quater in die : ſine morſu valentiſſimè abſtergit, eſtque ſecretum. Fit autem crocus metallorum ita :

♃. Antimon. crudi, ſalis nitri purgati ana part. æq. redigantur in pulverem, & miſc. in teſta figulina, & applicetur ignis : accenditur flamma in ſale nitro, quę comburit antimonium ; atque hoc dicitur crocus metallorum. Id igitur ita combuſtum teritur in pulverem, ac lavatur aquâ communi ſæpius, atque exſiccatur ad uſum.

In aliis ex fæce olei & agreſtæ ſucco unguentum factum ſine morſu & periculo hunc affectum ſanavit, teſte Geſnero *lib. 3. Epiſt.*

Doctiſſimo Montano in ſuffuſione incipiente hoc collyrium erat familiare.

♃. Fœni Græci ſeſquiunc. rad. althææ unc. ij. mundentur diligenter & coquantur in aq. com. Factâ diligenti expreſſione.

♃. Aloës optim. pulveriſ. ſcrup. IV. bulliant omnia ſimul ad ſpiſſitudinem mellis liquidi : quod reſervetur in vaſe vitreo bene obturato. Uſurpatum ſi dolorem excitet, ſignum eſt non bene factum eſſe collyrium.

Aqua præſtantiſſima ad deponendas ungulas, ſuffuſiones, & clarificandum viſum mirabilis :

♃. Aq. roſac. fœniculi, chelidon. euſraſ. apii ana unc. ij. Mercurii ſublimati ac tenuiſſimè pulveriſati ſemiſcrup. cùm ille ſolutus fuerit, aquam filtra & ſerva. Quotidie mane jejuno ventriculo gutta una vel altera in oculum affectum immittitur.

Pulvis oculis hebetibus conducens, maculas tollens, nubeculas detergens, aquam eò defluentem abſumens, viſum acuens, claritatem faciens, ſanitatem oculorum conſervans :

R. Sacch. cand. alb. tutiæ pręp. ana. dracm. ij. Margarat. pręp. ſarcocoll, ana ſemidrachmam, ſabar. marin. pręp. ſcrup. Miſce, F. pul. ſubtil. Hujus portio ex canaliculo pennæ mane & veſperi in oculos inſufflctur, vel collyriis miſceatur.

& hanc quidem à ſiccitate oriri poſſe, illud minimè. Sed hoc contra Græcorum omnium auctoritatem, qui glaucoma & glaucoſin non diſtinguunt.

Galenus *cap. 27. Art. medic.* glaucum oculum fieri dicit, vel propter magnitudinem, vel propter ſplendorem humoris cryſtallini, vel propter ſitum prominentem, aut propter tenuis & aquei humoris, qui in pupilla exiſtit, paucitatem & puritatem. Atque omnibus quidem in unum convenientibus fit glauciſſimus oculus: quòd ſi aliqua adſint, aliqua verò non, tunc major aut minor glaucedo contrahitur. Hæc de glaucedine ſcribit, quæ non eſt morboſus, ſed naturalis affectus. Unde tamen poſſet quis ita colligere: cùm iſta ſecundùm naturam ſe habentia ſint cauſæ naturalis glaucedinis, ſi modum naturæ excedant, futuras eſſe cauſas glaucedinis præter naturam ſeu glaucomatis; adeoque compertas haberi jam cauſas glaucedinis morboſæ. Sed vero, qui id ſibi perſuadet toto aberrat cælo. Nam neque illæ ſunt cauſæ glaucedinis naturalis; neque qui cauſas glaucedinis naturalis tenet, continuò & glaucomatis cauſas noſcit. Et primùm cauſæ glaucedinis naturalis illę à Galeno adductæ non ſunt, quia ſi ab humoribus ſic glaucedo oriretur, glaucus potiſſimùm videretur oculus in ipſo ſpatio pupillæ; atque hoc non eſt ita: ſed denominatur ac videtur glaucus oculus in eo tantùm ſpatio, quod occupat externa & apparens uveæ ſuperficies: unde à colore hujus ſuperficiei petenda eſt cauſa colorationis oculi; & quando illa eſt glauca, oculus dicitur glaucus, uti pluribus evidentibus rationibus probavimus *lib. 1. cap. 12.*

Itaque jam conſtat quoque, cur cauſæ glaucedinis naturalis modum excedentes non ſint cauſę glaucomatis. Nam glaucedo naturalis in tunica uvea tantùm reſidet, in ejuſque convexà ſolùm ſuperficie apparet, pupillà nigrà & limpidà exiſtente: at in glaucomate ipſamet pupilla glauco colore infecta eſt; hoc enim neceſſarium eſt, ut viſio lędatur: nam in uveę parte extima hærens color non lędit viſionem.

Quæ igitur, inquies, glaucomatis ſtatuenda cauſa? Omnes eam ex Galeno *lib. 10. de uſu part. cap. 6.* dicunt exſiccationem & condenſationem cryſtallini eſſe. Ego verò res diaphanas, qualis eſt cryſtallinus, per exſiccationem & condenſationem albas quidem fieri ſcio, veluti aquam ex condenſato vapore, glaciem ex condenſata aqua, nivem ex condenſata nebula: ſed verò glaucas inde fieri necdum ſcio, niſi illius coloris principia & cauſas ante condenſationem in ſe habuerint. Et porrò quod per meram exſiccationem cryſtallinus non evadat glaucus, oculi excocti docere poſſunt, è quibus ſi eximas cryſtallinum, ſiccum eum, imò durum invenies, at non glaucum, ſed merè album. Prętęrea ſi à ſiccitate glaucoma oritur, & ob eam in ſenectute multis accidit, cur in hecticis non ſemper fit? Cur non in oculi atrophia ſeu imminutione?

Quapropter exiſtimo, glaucoma oriri vel ab humore viridi humoribus oculi commiſto, eorumque alborem ſeu pelluciditatem nonnihil opacante; vel ex certa lucidi & opaci proportione, quę nobis ignota eſt. Ad qualitates autem aliquas primas, harumque varias commixtiones nullo modo vel hunc vel alium quemvis colorem poſſe referri cenſeo, quia quilibet color cum qualibet ea qualitate nequit conſiſtere; ideoque glaucoma ſæpè oriri nullatenus exſiccato vel condenſato humore.

Signa. Glaucoma oculis cognoſcitur: nam pupilla colorem repræſentat glaucum, id eſt ex virore & albore miſtum. Si tamen humor vitreus glaucedine ſolus infectus eſſet, id extrinſecùs noſci per viſum adſtantis non poſſet.

Practici paſſim dicunt, ægros in glaucomate videre quaſi per nebulas & fumum. Quod quidem verum eſt; at id glaucomati non eſt proprium, verùm etiam convenit ſuffuſioni. Sed neque omni glaucomati convenit; tantùm quippe incipienti eſt peculiare. Confirmatum glaucoma planè tollit viſum.

Porrò quando tale eſt glaucoma, ut alborem vincat viror, nec penitus humori adempta ſit pelluciditas, tum obſcura fit viſio, & externa omnia videntur quaſi viridia, perinde ac ſi per cryſtallum glaucum ſeu ſubviride videret: atque iſta viſio dicitur Græcè *Paroraſis*, id eſt hallucinatio, qualis etiam fit, dum cornea alieno colore imbuta eſt. At verò non fit, niſi in principio glaucomatis, procedente enim affectu tollitur pelluciditas humoris, & ſimul viſus.

Mercurialis ſigna glaucomatis vel jam facti vel incipientis eſſe ſcribit, ſi circa pupillam inſignis ac profundus appareat albor, cum quo eveniat, ut vel lux non videatur, vel omnia tanquam per fumum conſpiciantur. Verùm iſta ſigna non tam ſunt glaucomatis, quàm hypochymatis ſeu ſuffuſionis. Niſi cum veteribus glaucoma & ſuffuſionem idem morbi genus ſtatuat.

Plerique inſanabile glaucoma eſſe ſcribunt. Quod tamen non uſquequaque certum eſſe cenſendum eſt. Nam ſi ab alieno humore offuſo glaucoma oriatur, curari poterit æque ac ſuffuſio. Scitur autem id, ſi fluxio præceſſerit, ac ſubitò factum ſit glaucoma.

Scriptores multi glaucoma fieri dicunt ab effuſo humore aqueo, atque ita à ſiccitate; quod etiam aliquando curari aiunt in pueris, regenerato humore aqueo. Sed reverà illud non eſt glaucoma: nam elapſo humore aqueo cornea corrugatur & in ſe concidit; corrugata autem cornea albicat nonnihil, quaſique tendit ad glaucedinem: ſic ut iſta glaucedo in cornea tunica ſit, non in humoribus, in quibus tamen propriè dictum glaucoma conſiſtere traditur.

Curatio. Omne glaucoma inſanabile eſt ex Auctorum ſententia: nulla ergo curatio hic adhibenda.

Excipiebamus illud glaucomatis genus, quod ab affluxu humoris fit: quod in principio curari poſſe putamus illis remediis iiſdem, quæ capite ſuperiore adverſus ſuffuſionem valere dicta ſunt, tam generalia quàm particularia, quæ nihil opus jam repetere.

De Nyctalopiaſi.

Nyctalopiaſis, Nyctalopia ſeu Nyctalops quid ſit, non convenit inter Auctores. Aëtius enim, Actuarius & Paulus affectum eſſe dicunt, in quo interdiu quis videt, ſed noctu aut veſperi nihil. Unde & Nocturna cęcitudo à recentioribus appellatur.

Contrà Hippocrates *lib. 2. Prorrhet.* affectum hunc dicit eſſe, in quo noctu meliùs cernitur, interdiu verò deteriùs. Quam nyctalopis notionem etiam agnovit Aëtius; addens id vitium admodum ratum eſſe. Et ſanè ipſamet ratio nominis etymologica indicat illud eſſe, quod dicit Hippocrates: nyctalops quippe idem eſt ac nocturnus oculus.

Alii ut ſuam ſignificationem tueantur dicunt derivari vocem Nyctalops ἀπὸ τῆς νυκτὸς ἀλαός, id eſt noctu cæcus: λάω enim videre eſt. Sed ſi inde deducatur, debuiſſet dici Nyctalaos, non Nyctalops.

Altera adhuc abſurdior meo judicio datur origo huic vocabulo Nyctalops ab ἀλώπηξ, quod vulpem ſonat. Nam per hanc derivationem confirmatur, quod Nyctalops ſignificet id, quod Hippocrates ſcripſit: vulpem quippe diurno tempore videre non poſſe docent, noctu verò cernere; quod ipſum Hippocrati eſt eſſe nyctalopem.

Nos de utraque nyctalopia agemus hìc, id eſt tam de Hippocratica ſeu de diurna cęcitudine, quàm aliorum ſeu cæcitudine nocturna. Et inter animalia quidem pleraque, tum interdiu tum noctu vident: quędam noctu tantùm, non interdiu, ut veſpertiliones. Sed nullum eſt, quod ſciam, cui à natura tributum ſit interdiu videre, non noctu, quod nyctalopibus accidit in ea ſignificatione acceptis.

Aliquà

Digitized by Google

Aliqui nyctalopiam ſeu nocturnam cæcitudinem Latinè poſſe dici putant veſpertinam aciem, ſeducti quodam loco Plinii *lib. 8. cap. 50.* ubi ſcribit, jecur caprinum veſpertinam aciem reſtituere his, quos nyctalopas vocant. Sed id valde infulsè inde hauriunt, nam planè contrarium ibi dicitur: vult reſtitui veſpertinam aciem nyctalopibus tamquam contrariam nyctalopiæ, adeoque hæc eo nomine appellari non poteſt. Diurna igitur cæcitudo melius veſpertina acies nominetur: quod & a quibuſdam fieri auctor eſt Hollerius cap. de debil. viſ.

Cauſa. Propoſitorum affectuum, id eſt tum nocturnæ tum diurnæ cęcitudinis cauſam eſſe omnes referunt conſtitutionem ſpiritus viſorii: qui ſi copioſus ſit, ſed humidus & craſſus, & obſcurus, tunc nocturnæ cæcitatis eſt cauſa, quia multo lumine eget ad ſui illuſtrationem: ſi igneus ſit & ſubtilis, diurnæ cæcitatis eſt cauſa, quia diurno lumine diſſipatur, nocturno colligitur, inquiunt. Hi quia ſupponunt viſionem fieri per emiſſionem ſpirituum illorum ex oculis, non merentur attentum: nam ſententiæ illius falſitas demonſtrari poteſt.

Ergò aliæ ſunt reddendę cauſę dictarum affectionum. Illæ autem, etſi variæ eſſe poſſunt, generaliter binario numero comprehendi queunt; dicendo, quòd cauſa immediata & adęquata nocturnæ cęcitudinis ſit requiſitio multi luminis ad viſionem, cum hoc, quòd poſſit oculus ipſum multum lumen tolerare. Contra quòd cauſa immediata & adæquata diurnæ cęcitudinis ſit requiſitio pauci luminis ad viſionem, cum hoc, quòd oculus non poſſit multum lumen tolerare.

At jam ultra inquirendum ſpecialiùs eſt, quid illud ſit, cur oculus aliquis multum lumen requirat ad videndum, & cur alius requirat lumen paucum. In primis craſſities & impuritas tunicę corneæ cęterorumque oculi humorum eſt cauſa, cur non niſi de die & in magno lumine videatur. Nam ſicuti per denſum & obſcurum aërem videri non quit, niſi valde illuminetur: neque item per craſſa vitra res foris poſitæ, niſi valde illuſtratę: ita facultas viſiva objecta ſua percipere non poteſt per tunicam corneam & humores craſſos, qui medium ſunt, quod ſpecies tranſeunt, niſi illa objecta & oculus intensè irradientur. Si contrà ſe habeant humores & cornea tunica, id eſt, nimis tenuis hęc ſit, illique nimis rari & limpidi, cauſę ſunt cęcitatis diurnę. Quod ſi ad priorem cauſam accedat pupillæ nonnaturalis coarctatio, jam efficacior fiet nocturnæ cęcitatis cauſa. Sicuti ad diurnam cęcitatem valde juvat, ſi pupilla nimium hiet, veluti perſpicue explicatum eſt c. de dilat. & conſtrict. pup. Unde cauſa procatarctica nocturnę cæcitatis poteſt eſſe nimius adſpectus Solis & rerum albarum, uti accidit iter agentibus per loca nivoſa: nam hæ cauſæ pupillę conſtrictionem efficiunt nimiam. Ita è converſo longa mora in tenebroſo carcere poteſt eſſe cauſa cæcitatis diurnę, quia nimium dilatatur inde pupilla.

Quod ad oculi externam conſtitutionem attinet: eminentes & glauci oculi magis ad diurnam hebetudinem proni ſunt; reconditi & nigri contra ad nocturnam. Ratio patet, quia illos qualecumque lumen ſatis afficit, hos non. Præterea qui defluxionibus & inflammationibus oculorum laborant, diurnam lucem non ferunt, adeoque & illi diurna cæcitudine laborare dici poſſunt.

Porrò animadverti volo, ex pupillæ ſtrictura magis proprie nocturnam cæcitatem oriri, quàm ex tunicarum humorumque craſſitie & opacitate; quia in nyctalopia ſeu cęcitudine nocturna veſpere ęgri non vident, ſic tamen, ut de die ſat rectè cernant: at qui craſſas tunicas humoreſque ſortiti ſunt, ne quidem de die res probè intuentur.

Animadvertendum inſuper, eos, quibus oculi ſuffuſi ſunt, in magno lumine rectà oculos eorum ferientе videre non poſſe. Cujus tamen contrarium ex dictis elici poſſe videtur: nam cùm incraſſatos habeant oculorum humores, magnum lumen benè videntur ferre poſſe. Sed ratio eſt, quia humore medium pupillę obſidente ſpecies rerum è directo ſtantium non poſſunt rectà oculum intrare & retiformi adlabi: unde non vivida fit, ſed maligna pictura, quę non movet efficaciter viſum; adeoque lumen quoque cum ipſis in oculos admiſſum diluit illam picturam, atque ad ſe viſum totum rapit.

Signa. Nyctalops ex narratione ægri facilè cognoſcitur: conqueritur enim ęger ipſe vel de die ſe tantùm videre, & non veſperi, vel contrà veſperi tantùm atque in obſcuro aëre, non de die.

Signa quoque cauſarum viſu comprehendi poſſunt. Nam tunicarum craſſities humorumque impuritas extrinſecùs quodammodò adverti poteſt; oculus non clarus & limpidus, ſed obſcurus & turbidus apparet. Quòd ſi pupillæ conſtitutio cauſa ſit, hęc facillimè etiam viſu perſentitur.

Notandum Celſi dictum *lib. 6. cap. 6.* inquientis, nocturnam cæcitudinem ſeu imbecillitatem oculorum, ut ipſe vocat, in fęminam benè reſpondentibus menſtruis non cadere. Idem Hippocrates ſcripſit *lib. 1. Prorrhet.* Mercurialis rationem reddere conatus ita diſſerit: Ubi fluunt menſes mulieribus, ſpiritus ipſis depurantur, ubi verò non fluunt menſes, viſorii ſpiritus ita craſſeſcunt & obſcurantur, ut neceſſariò vis viſoria infirma ſit. Sed perperam hæc dicta ſunt, & planè contra mentem Hippocratis. Nam per illam ſuam rationem, quamquam abſurdam, probat, iſtas mulieres, quibus fluunt menſes, non eſſe obnoxias nocturnę cæcitudini. Hippocrates autem vult, eas non eſſe obnoxias cæcitudini diurnæ; hæc enim vocatur Hippocrati nyctalops, uti antè eſt monitum. Unde & Celſus non rectè Hippocratis ſententiam nocturnæ cæcitati accommodat. Recitemus ipſamet Hippocratis verba: Qui nocte vident, quos nyctalopas vocamus, hi morbo corripiuntur juvenes, aut pueri, aut etiam adoleſcentes: & liberantur ſua ſponte, aliqui in 40. diebus, aliqui ſeptimo menſe; quibuſdam verò & per totum annum permanſit. Quapropter de tempore conjectare oportet, ita ut & ad morbi robur, & ad ægri ætatem reſpicias. Abſceſſus autem his proſunt inſuper apparentes, & ad inferenas partes fluentes; verùm non valde accedunt propter juventutem. At mulieres non corripiuntur hoc morbo, neque virgines, quibus menſes comparent. Quibus autem lacrymarum fluxiones diuturnæ fuerint, & hi nyctalopes fiunt: eas interrogare oportet, an caput doluerint, antea quàm hæc revelarunt. Ratio ergò, quòd mulieres & virgines, quibus menſes comparent, fiant nyctalopes, hæc videtur eſſe: quia quibus non comparent, hæ inflammationibus, doloribus & defluxionibus oculorum obnoxiæ ſunt, ob raptum menſtruæ materiæ ſurſum: at tales oculi diurnam lucem non ferentes de die cæci quaſi ſunt.

Curatio. Nyctalopia à pupillę conſtitutione præter naturam orta curatur, pupillà reductà ad naturalem ſuum poſitum: de quo cùm egerimus capite ſpeciali, quod eſt de dilatatione & conſtrictione pupillę, non eſt, quod hîc iterum repetamus.

Supereſt, ut hîc alteram tantùm nocturnę cęcitudinis cauſam reſpiciamus, craſſitiem ſcilicet tunicarum oculi & humorum: ad quam etiam pleraque valent, quę adverſus albuginem & ſuffuſionem prodeſſe memorata ſunt. Nam in principio, ſi ferant vires, ſecanda eſt vena cephalica: prębendum purgans, affigendę collo cucurbitulę, & quandoque ſetaceum.

Quod ad localia attinet, omnes veteres hîc probant jecur caprinum, eo quod dicantur caprę non minùs

nocta

nocte cernere, quàm interdiu. Dant autem jecur aſſum, & cum ſale comedendum: ſanie, quæ inde effluit, dum aſſatur, oculos illinunt, maximè inſerto ei hinc inde diſſecto pulvere piperis longi, aut vaporem elixi jecoris oculis excipi jubent. Quod tamen remedium, ſi ex qualitatibus manifeſtis æſtimemus, non valde hîc juvabit, imò nocebit: nam jecur caprinum fœculentum ac craſſum ſanguinem generat, ideoque humores oculi magis incraſſabit; niſi conditum fuerit aromatibus, & ita comedatur. Nihilominus tribuendum aliquid veterum auctoritatibus; propterea que dicendum, non tam manifeſtis qualitatibus ager hic jecur caprinum, quàm occultâ proprietate. Ita & eufraſia ſpeciali proprietate oculos juvat quomodocumque ſumta. In propoſito autem caſu vinum ejus probarim potiùs, quàm conſervam, vel conditum, vel pulverem; magis enim id penetrat & incidit. Patari poteſt hoc modo:

℞. Rad. elenii unc. iv. eufraſ. manip. iv. ſem. fœnicul. ſiler. montan. ana unc. ij. ſuſpendantur in hydromelite recens cocto vel cereviſia, donec deferbuerit. De hoc capiat æger ſingulis diebus mane vel in prandio hauſtum.

Vel ita facito, ℞. Herb. eufraſ. manip. ij. ſem. fœniculi ſemunc. cinamom. drachm. iij. conciſa ligentur in nodulo, qui ſuſpendatur in vini Rhenani poculis ij. Ante quamvis ſumtionem ſi eufraſiæ conſerva edatur, utile valde erit. Collyrium ſpecialiter quoque hîc conferens eſt hoc.

℞. Succi fœniculi cocti & depurati drachm. ij. mellis, fellis caprini ana drachmam. Miſc.

De Myopiaſi.

Myopiaſis ſeu Myopia eſt viſûs debilitas, quâ qui laborant non niſi admota oculis cernunt. Dicuntur illi Græcis Myopes, quaſi μύοντες ὦπας, id eſt connive ntes ſeu claudentes oculos; ſolent enim iſti palpebris conſtrictis videre. Latinè vocantur Luſcioſi, & Luſcitoſi, & Nuſcitioſi: vitium ipſum Luſcitio à quibuſdam. Quamquam alii luſcioſos interpretentur eſſe nyctalopas: imò & myopes eoſdem eſſe velint ac nyctalopes; hoc tantùm diſcrimine, quòd myopes ex Aëtio & Paulo tales ſint à principio ſui ortus, nyctalopes poſtea facti tales ſint à morbo. Sunt & qui myopiam opponant nyctalopiæ.

Sed nos hiſce notionum ambiguitatibus dimiſſis, myopes ſolùm vocamus illos, qui proxima quidem vident, remota verò non vident, ſive id ab ortu primo habeant, ſive poſtea à morbo. Aliqui practici vocant ipſos luſcos, malè. Nam luſci ſunt, qui altero oculo carent.

Myopiæ contrarium vitium eſt ſenilis viſus: ſiquidem ſenes admota non videntes, longè reducta vident. De qua affectione hîc etiam agemus, quia contrariorum eadem eſt diſciplina.

Cauſa. Libro quarto problem. 39. Philoſophorum & Medicorum, tum veterum tum recentiorum magis celebrium de cauſis hujus affectionis ſententias produximus & profligavimus, propriamque in medium attolimus, cujus hoc eſt breviarium.

Myopiæ cauſa eſt remotior ſitus retiformis tunicæ ab humore cryſtallino: quam ob rem fit, ut conus ſpecierum ab objectis viſibilibus remotis emiſſarum non attingat dictam illam tunicam, ſed citra eamdem formetur iſte conus ſeu concurſus ſpecierum. Unde neceſſariò qui ita conſtituti ſunt, vident objecta remota confuſè: nam diſtincta viſio fit tantùm ibi, ubi radii ſpecierum viſibilium coëunt. Contrà ſenilis viſus cauſa eſt nimia admotio ſeu propinquitas retiformis tunicæ ad cryſtallinum: cujus ratione fit, ut ſpecies à propinquis objectis productæ ultra tunicam retiformem coëant, adeoque nec diſtinctè videri poſſint: à remotis autem objectis emiſſæ, citoque coëuntes in ipſamet tunica faciant conum. Talis autem ſitus tunicæ retiformis & cryſtallini plerumque obtingit à natura: aliquando tamen & poſtea acquiritur; ut qui vitam ſedentariam agunt intra parietes, vel ſubtilibus aliquibus opificiis incumbentes victum quæritant: hi cùm ferme continuò oculos rebus illis affixos habeant, aſſueſaciunt & firmant tunicam in eo ſitu, ut poſtea ad remota videnda oculus penè ſit ineptus. Contrà eſt in illis, qui in venationibus, aucupiis, navigationibus, itineribus perpetui ſunt: hi enim ad remota tantùm viſu percipienda oculum aſſueſaciunt & aptant.

Altera myopiæ cauſa eſt craſſities & turbiditas humorum ocularium, ob quam fit, ut ſpecies à longinquis rebus profluentes illic quaſi immoriantur, neque poſſint retiformem tunicam attingere, ut ibidem pictura exhibeatur.

Cur porrò myopes, ut acutiùs videant, palpebras contrahere ſoleant & nictare: item cur minuſculas literas conſueverint ſcribere, eodem libro explicavimus, prius *problem.* 41. poſterius *problem.* 42.

Signa. Myopiam ſuam æger quiſque declarare poteſt. An verò is affectus à tunicæ tantùm retinæ ſitu oriatur, an ab humorum craſſitie, ſignis opus eſt. Si ergò oculi planè appareant limpidi, puri & fulgentes, indicium eſt, quòd à retiformis tunicæ ſitu vitium veniat; ad quod ſi accedat, quòd perſpicillis juventur concavis, jam certi reddimur, ob illam cauſam evenire malum. Contrà ſi à craſſitudine & turbiditate humorum proficiſcatur, ea viſu extrinſecus noſci poteſt: neque tales conſpicillis juvantur, & ad propinqua etiam caligant; cùm alii ab altera dicta cauſa myopes propinqua diſtinctiſſimè & clariſſimè videant.

Quod ſpectat ad prognoſticum: quæ à ſitu retiformis oritur myopia, curari medicamentis non poteſt: ætate autem per ſe ſenſim corrigitur. Myopes enim, quò magis ſeneſcunt, eò longioquius vident, & ad extremum ferè ſenium ſine perſpicillis. Ratio eſt, quia cùm myopia fiat ob remotionem retiformis tunicæ à cryſtallino, interpoſito videlicet nimis craſſo corpore humoris vitrei, quando ob ſenium totum corpus ſicceſcit, & conſequenter etiam oculi humores, contrahitur in ſe humor vitreus, & minus ſpatium occupat, atque ita retiformis propiùs à cryſtallino abeſt.

Myopia verò à craſſitie humorum medicamentis aliquando curari poteſt.

Curatio. Etſi myopiam ob ſitum retiformis tunicæ diximus eſſe inſanabilem medicamentis, externis tamen adminiculis quibuſdam emendari poteſt, perſpicillis nempè concavis, quibus fit, ut myopes remota objecta diſtinctè contueantur. Hoc autem quare ita fiat, perſpicuè explicavimus *problem.* 40. Ad emendandum quoque viſum myopum prodeſt ſæpè vehi curru facie averſâ ab equis, ſic tamen, ut per partem currûs poſteriorem proſpectare poſſint. Cujus rationem dedimus *problem.* 43.

In conturbatione autem & craſſitie humorum eadem auxilia hîc proſunt, quæ in ſuffuſione ſunt indicata. Solent Medici præſcribere myopibus denſantia atq.conſtringentia, ut aquam roſaceam cum tutia; ſuccum granatorum denſatum, vel miſtum pauxillo acaciæ, & illis oculos illinere: intus verò pro cibo præbere carnes craſſioris ſucci, pro potu vinum rubrum. Quæ ita conſulunt, ut ſpiritus viſivi incraſſentur, à quorum tenuitate putant oriri myopiaſin. Sed valde falluntur: non enim à ſpiritibus vitiatis evenit illud malum, neque iſti in viſione ex oculo avolant, verùm evenit ex illis cauſis, quas diximus. Quòd ſi ergò cauſa poſterior ſubſit, id eſt craſſities & turbiditas humorum, quid damni prædicta conſtringentia & denſantia medicamenta allatura ſint, quilibet facilè videt.

De affectionibus ſpirituum viſioni officientibus.

Nuſquam Medici ſunt diſertiores, nuſquam magis ſibi conſentientes; quàm in recenſendis affectibus ſpirituum, qui viſioni incommodant. Adducunt eorum impuritatem, obtrudunt craſſitiem, tenuitatem, paucitatem atque inopiam, & ſi Diis placet, multitudinem quoque eorum ac copiam. Ad illos referunt myopiam, nyctalopiam: illis adſcribunt ſenilem viſum, aliaſque in viſu tum depravationes tum hallucinationes. Quæ omnia quàm abſona ſint & abſurda, jam ſæpiùs monuimus: & hîc quoque nonnihil videamus.

Spiritum lucidum, tenuem, paucum propinqua tantùm agnoſcere dicunt, non remota. Qui verò remota tantùm cernunt, eos lucido, craſſo, & multo abundare ſtatuunt. Qui deinde lucido, craſſo & pauco prædici ſunt, eos nec propinqua nec remota videre. Denique obſcuros ſpiritus viſioni valde incommodos ſtatuunt, eoque magis, quò craſſiores fuerint. Hi videlicet ſupponunt, ſpiritum viſivum ex oculis ad objecta projici, ut viſio fiat; quam opinionem ubique damnavimus, ob multas ineptias, quibus has adtexe. Si ſpiritus emiſſio ad viſionem exercendam ſit neceſſaria, cùm ille corpus ſit, adeoque in inſtanti moveri nequeat, ſequetur, viſionem in inſtanti non poſſe fieri: imò requiretur tempus valde magnum, quando nempe ſpiritus tranſire debet ad objectum longè diſtans, v. g. ad ſtellas. Cùm enim corpus ſit, non poteſt per plenum tranſire niſi cum reſiſtentia: jam verò viſio fit in inſtanti. Accedit, quòd hic ſpiritus in tanta diſtantia & tam frequentibus adſpectibus deberet omninò conſumi, etſi eſſet copioſiſſimus. Præterea cùm tranſeat ſępè per loca valde intemperata, calida valde & ignea, per frigida item & glacialia, deberet ſępè corrumpi, atque ita viſio impediri. Denique ex ſtatu venti neceſſe eſſet viſionem turbari, utpote ſpiritum perinde atque aërem auferentis.

Sed objiciunt: Sunt quidam qui ad objecta utcumque remota aliqualiter vident, continuando tamen nonnihil viſionem, obſcuratur hæc ipſis; & deniqueplanè abolerur. Quòd ſi claudant pauliſper oculos, iterum redit ipſis viſus. Quod ſignum eſt, hoſce paucis ſpiritibus donatos eſſe, qui ob continuatam nonnihil viſionem diſſipantur, ob clauſionem autèm oculorum iterum regenerantur. Ergò ſpiritus ex oculis videntibus emittuntur. Reſpond. ejus eventi cauſam minimè eſſe, quod ſpiritus ex oculis evaneſcant, ſi enim tantilli ſolùm ſint, ut modicâ tali viſione evolent, quomodo ad aſtra extendi ipſi poſſint, quæ tamen tales ſatis rectè & diu vident? Cauſa ergo eſt, quòd vel nervi optici ſemi obſtructione laborent, ratione cujus ſpiritus non abunde ſatis influunt in oculum, ut viſio poſſit continuari: vel quod vapores humoreſve impuri in oculo inter objectum & retiformem tunicam ſe interponant, qui tum potiſſimùm moventur, quando videt oculus, quia tum laborat ac movetur; clauſus autem oculus quieſcit, adeoque & illi ſubſident ac quieſcunt. Hęc contra emiſſionem generaliter. Quæ ſi admittenda non eſt, reliquæ etiam eorum rationes myopiæ, nyctalopiæ & ſenilis viſus corruunt.

Sed dato etiam ſpiritus ad viſionem eliciendam ex oculis ad objecta volare; equidem adhuc dictæ rationes nihili ſunt. Dicunt enim myopes ſpiritus ſubtiles & paucos habere; ſenes, qui eminus tantùm vident, habere craſſos & copioſos, qui propterea ad viſionem inepti ſunt niſi longo ſpatio attenuentur. Ubi quæro ab hujus ſententiæ patronis, cur, quando jam ob longinquorum intuitum ſpiritus illi attenuati ſunt, non poſſint tales homines propinqua rectè videre converſo mox ad hæc obtutu? Verùm & in aſſignando modo iſtius ſpirituum attenuationis errant: nam à multo lumine accedente à remotis objectis attenuari ipſos volunt. Atqui jam ponamus fieri viſionem in medio obſcuro, ſic ut objectum dumtaxat in claritate conſiſtat, ibi tunc ſpiritus craſſus non attenuabitur, à lumine, quod non eſt, ſed magis incraſſabitur à medio obſcuro & frigido, veluti ſi in hyeme & nocte obſcuriſſima ſtellas intueantur ſenes. Adde quòd ſecundùm hanc ſententiam melancholici omnes ſenilem viſum ſint habituri, vel etiam cęcutient planè, utpote quorum ſpiritus ex omnium confeſſione obſcuri ſint & craſſi: multi tamen eorum ſanè objecta tam propinqua quàm remota diſtinctè vident.

Nihilo melius in myopibus ſpirituum inopiam ponunt ad objecta remota non pervenire valentium. Quis enim credat in juvenibus & vegetis, quales ſæpè myopes ſunt, ſpiritus deficere? Et cur ergò tabidi morbiſque conſumti non ſunt myopes? Sed quòd à ſpirituum paucitate non oriatur myopia, hoc mihi convincere videtur, quòd myopes juvenes, quò magis ſeneſcunt, magiſque decrepiti ſiunt, eò fiat melior eorum viſus, id eſt, ad longinquiora protendatur, cùm tamen in ea ętate magis magiſque ſpiritus diminuantur.

Audiamus modo, quid de nimia ſpirituum multitudine ſtatuant, à quà minus damnum in viſu ſubſequi volunt, quàm ab inopia; idque non ſine argumentis in ſpeciem validis Nam membra ſunt animæ inſtrumenta non minùs quàm ſpiritus: at membra tam aucta quàm diminuta lædunt actiones: ergò & ſpiritus. Præterea valde calida res eſt ſpiritus: hic igitur moderatus temperiem membri ſervabit, excedens autem calorem intendet. Denique jugis ille ſpirituum influxus, ſpiritum condenſat non ſecus quàm aërem impulſio: coactus autem in ſe minùs deducit rerum imagines ad ſenſorium commune. Mercatus *lib.* 1. *de morb. curat. cap.* 20. ſic illa ſolvit. Abundantiam ſpirituum duobus modis fieri; uno ex efficacia cauſæ generantis, altero ex defectu cauſæ diſtribuentis. Quo ſuppoſito ait, abundantiam ſpirituum ex efficacia & ubertate cauſę generantis nullo modo poſſe viſionem vel aliam ſpirituum actionem lædere. Abundantiam verò, quæ fit ob ſubitum aut intempeſtivum terroculum, vel ob improſperam diſtributionem, poſſe lædere, uti fit in corde, oborto timore. Sed cùm in oculis, inquit, iſtud contingere non poſſit, niſi ex diutino ſomno, ex diuturna mora in opaco loco, fit ut abundantia non lædat; aut id debiliter, & per breve admodum tempus. Ita dubius eſt hic vir, & nonnihil videtur accedere iſti ſententiæ, quæ ſtatuit, ex abundantia ſpirituum viſionem lędi poſſe, cui tamen neutiquam eſt adſentiendum. Nam ex diutino ſomno vel mora diuturna in loco obſcuro nequaquam viſio læditur ob ſpirituum abundantiam, ſed quod tum pupilla valde dilatata, in loco claro ſtatuatur non poſſit ferre copioſum lumen oculum ingrediens: vel, ut alii explicant, quod deſueverit in tenebris diſtribui ſpiritus ad oculos; adeoque his accidat, quòd membris propter diuturnum otium marceſcentibus.

Ad argumenta ergò reſpondetur: in primis membra aucta vel ſuis propriis actionibus officere, quia ob nimiam molem anima non poſſit ipſa regere, vel impedimento eſſe aliorum muneribus; quorum neuter modus in ſpiritum convenit, utpote qui numquam in tantam molem excreſcere queat. *Ad alterum.* Auctus ſpiritus naturali ſua temperie præditus nullum intenſiorem calorem communicabit: nam propterea calor magis in eo intenſus non erit, ſed tantùm extenſus. *Ad tertium.* Spiritus non cogitur denſari aut conculcari veluti aër propter ſequentem inundationem: neque enim intercedit impetus vel impellens vel comprimens, à quo denſetur. Si dicas, facultatem cerebri diſtributivam ſeu expulſivam perpetuò ſpiritus emittere ad organa: Reſpond. eam facultatem non plus emittere, quàm quantum ad actiones eſt ſatis.

Quid

Digitized by Google

Q id ergò ? inquieris. An nullus ſpiritnum adviſionem uſus ? Sanè non is, quem Medici ſibi fingunt. Eſt tamen, & quidem magnus, nempè accipere impreſſionem ſpecierum viſibilium in retina ſactam; camque impreſſionem offerre animę. Ita enim naturâ comparatum eſt, ut ſine ope ſpirituum nihil efficiat anima, quandiu in corpore hoc eſt ergaſtula.

Itaque duplex tantùm agnoſco ſpirituum vitium viſionem lædens, defectum, & motum eorum circularem inordinatum. Ob defectum, prout is major eſt, debilitatur vel aufertur viſio. Ob motum circularem omnia in gyrum verti videntur: ob inordinatas autem eorum intra oculum agitationes atque impetus, aliquibus noctu potiſſimùm luculæ quædam ac ſcintillulæ videntur; cuilibet percuſſis vel compreſſis oculis.

Sennertus addit ſpirituum impuritatem & craſſitiem ob vapores craſſos & turbidos eis commiſtos, unde fiat, ut muſcæ, flocci, filamenta, ſimiliaque ob oculos verſari videantur, viſioque fiat quaſi per nebulam. At in hiſce caſibus illi vapores potiùs humoribus oculi admiſcentur, quàm ſpiritibus. Ut enim dicti vapores lędant viſionem eo modo, quo propoſitum eſt, debent commiſceri medio viſionis, quod humores oculi ſunt, non item ſpiritus; utpote qui per retiformem tunicam ſparſi impreſſionem ſpecierum inibi factam recipiunt.

Cauſa. Cauſa defectûs ſpirituum eſt vel opticorum nervorum anguſtia, ratione cujus ſpiritus in oculum non influunt: vel, eâ anguſtiâ abſente, aliqua cerebri aut cordis affectio in cauſa eſt, quòd ſpiritus ad oculos non mittantur, ut in ſyncope, leipothymia, cerebri compreſſione, obſtructione &c. Ab aliis cauſis ſpiritum diſſipantibus, ut nimio exercitio, inediâ, febribus ardentibus & hecticis, quas alii ſolent adſerre non talis fit defectus, qui viſioni noceat, niſi fortè ita excedant, ut omnem ſpiritum exhauriant. Sanè in extenuatis penè ad extremum, & vix membra movere potentibus viſum utcumque conſtare obſervamus.

Quæ cauſa porrò ſit alterius ſpirituum vitii, ſcilicet motus inordinati & circularis, explicatur tractatu de vertigine.

Signa. Mercurialis in ſua Practica ſignum ſe inveniſſe gloriatur, quo cognoſcitur, an læſa viſio fiat ob vitia ſpirituum; an ob vitia humorum. Dicitque, quæ vitio ſpirituum fit læſio, hanc corrigi poſſe perſpicillis; alteram minimè. At longè errat vir ille. Nam nullo modo ſpiritus immutantur à perſpicillis, ſed ſolùm ſpecies oculum ingredientes, eo quod vitrum permeantes magis aut minùs à perpendiculari linea, vel ad ipſam refringantur; atque ita vel propiùs conum faciant vel remotius.

Defectus ſpirituum an ob retroceſſum eorumdem, an ob nervi optici anguſtiam ſit, facilè diſtinguitur: retrocedentibus enim ad penitius cerebrum aut cor, non tantùm viſus læditur, ſed etiam cæteri omnes ſenſus: ob nervi optici anguſtiam ſolùm viſus patitur, neque adeſt gravis aliqua cerebri vel cordis affectio, prout in altero caſu.

Læſio viſionis ex inordinato ſpirituum motu cognoſcitur ex vertigine neceſſariò comitante. Ita ut neſciam, cur tanto molimine Sennertus *cap. de ſpir. optic. vit.* probet vertiginem à læſa hoc modo viſione diſtingui. Uti enim clarum eſt, vertiginem à viſione læſa differre; illa quippe imaginatio læſa eſt; hæc ſenſio externa: ita certum quoque eſt, circularem iſtam viſionem non poſſe contingere, niſi aprehendente ipſam imaginatione, atque ita eſt vertigo comitans. Sed, inquit, ſoli oculi poſſunt affici; cerebro ejuſque ſpiritibus nihil patientibus. Reſp. non poſſe: ſpecies enim illa circularis motus neceſſariò cerebri ſpiritibus communicatur.

Quod ad prognoſin pertinet, Riolanus magnam dicit eſſe difficultatem in ſananda viſûs hebetudine, quia tot concurrant cauſæ immateriales (ſpiritus intelligit) in quas materialia Medicorum remedia nullum aut exiguum habent imperium. Quaſi verò ſpiritus noſtri materiæ ſint expertes! Sunt ſanè illi corpora ęquè atque oſſa, etſi non tam denſa: adeoque materialibus ſeu corporeis remediis ſubſunt, imò magis citiuſque quàm alia corpora ab iis alterantur, propter raritatem ſubſtantię.

Curatio. Memorata ſpirituum vitia curantur, curatis iis affectibus, quos ſequuntur. Retroceſſio enim eorum ob ſyncopen vel leipothymiam, & impeditio influxus ob compreſſionem vel percuſſionem cerebri, aut nervorum opticorum anguſtiam, hiſce ſublatis tollitur: de quibus ſuo loco tractatur, uti de motione eorum inordinata ſedanda *cap. de vertig.* dicitur.

Electuaria, conſervæ, aquæ, pulveres, aliaque remedia, quę innumera & magnis pollicitationibus Medici præſcribunt, eò omnia tendunt, ut ſpiritus copioſi & lucidi generentur, putantes eos ex oculis ad objecta viſibilia debere evolare.

De Affectibus tunicæ retinæ.

Hujus tunicæ affectiones nullus hactenus tractavit Medicus, quia verum ejus uſum calluit nullus. Nos quia illum perſpectum comperrumque habere perſuaſi ſumus, aliquas ejus affectiones adumbrare conabimur. Eſt autem verus ejus uſus, objectorum viſibilium ſpecies coloreſque cum ſplendore per foramen uveæ in oculum immiſſos ſuſcipere, & in ſe picturæ inſtar delineatos repręſentare.

Prima ergò hujus tunicæ affectio; & quæ frequentiſſimè accidit; ad ſitum mutatum pertinet, nimia videlicet ejus vicinia vel remotio ab humore cryſtallino. Ratione viciniæ fit, ut longinqua ſolùm videantur; quod ſenibus proprium eſt. Ratione remotionis fit, ut ſolùm percipiantur propiùs conſtituta; quod multis juvenibus uſu venit. Aſſertionis hujus demonſtrationes hîc non adjungo; ſatis enim argumentosè illas conſtruxi in problematis, & compendio dixi *cap. de myopia.*

Altera retinæ affectio eſt raritas ejus nimia vel denſitas. Si plus æquo rara eſt, luminis rerumque illuſtrium radiationes vix poſſunt perferri ab oculis ſine averſione vel lacrymatione. Si denſa ſit nimium, lumen quodvis, imò ipſum ſolare impunè fixis oculis poteſt excipi. Sic Aëtius habet ex Demoſthene, *lib. 2. ſermon. 3.* caput de oculorum debilitate, eſtque 44. ubi inquit, oculos debiles eſſe, qui neque album ſplendidum, neque igneum videre ſuſtineant; ſed ex quavis occaſione viſum continent & lacrymantur, præſertim inter legendum. Hujus affectionis cauſam non reddit Aëtius: putamus autem nos eſſe tunicæ prædictæ nimiam raritatem, aliis omnibus ſalvis in oculo. Quod addo, quia oculo inflammato, vel carunculâ angulari imminutâ, idem affectus oritur ſine tunicę retiformis rarefactione.

Cauſa. Cauſas remotionis & viciniæ retiformis à cryſtallino diximus *cap. de myopia.*

Cauſa raritatis nimiæ vel denſitatis, ſi hæc ab ortu ſint, eſt ſubſtantia ſeminalis rara vel denſa. Si poſt ortum advenerint, cauſæ ſunt alimenta rarefacientia vel denſantia iſtiuſmodi. In ſumma, quæcumque alias corporis noſtri partes rarefacere vel condenſare nata ſunt, dictas quoque affectiones retiformi tunicæ poſſunt inferre.

Signa. Signa nimiæ remotionis & vicinię retiformis ex ipſa viſionis natura hauriuntur. Nam quibus remota nimium eſt, illi myopes ſunt, id eſt, cominus tantùm vident. Quibus eſt vicina nimis, hi presbytæ ſunt ſeu ſenilem viſum habentes id eſt, eminus tantum videntes; non quę oculis ſunt admota. Accedit, quòd ob ejuſmodi mutatum retiformis ſitum læſam habentes viſionem perſpicillis juvari poſſint: qui verò ratione ſpirituum, vel humorum, vel nervorum viſoriorum laborant, non poſſunt juvari.

Quod ad prognoſticum attinet; hi retinæ ſitus arte & medicamentis reſtitui nequeunt: ortum enim habent plerumque vel à natura, vel longâ conſuetudine, quę jam in naturam abiit. Nimia tamen remotio ętate corrigitur, ut dictum eſt *cap. de myopia*.

Raritatis nimiæ & denſitatis ſigna ſimiliter ex viſionis affectione ſumuntur. Nam omnibus in utroque oculo ſalvis atque integris apparentibus, ſi lumen & luminoſa ægrè ferantur, rara nimis eſt tunica retiformis. Si facilè quodlibet lumen quantumvis intenſum accipiatur viſu, denſa valde eſt tunica eadem. Illud in multis hominibus advertas; hoc in aquilis.

Cauſa autem quòd retiformis raritatem tam moleſta viſio conſequatur, eſt hęc: quia enim impreſſio ſpecierum in retiformem facta non ſolùm eſt quantitativa ſuperficialis, ſed etiam qualitativa penetrans; cum in raram ſubſtantiam major fiat penetratio, majorem quoque inde ſequi affectionem, eſt neceſſarium. Jam autem lux capitales inimicitias cum eo, quod impetit, ſibique non eſt ſimile, gerit: ergo quò penitiùs illud impetit, eò ipſi eſt hoſtilius; & conſequenter quò lux ſe profundius quoque in retiformem inſinuat, eò fertur à viſu moleſtiùs. Quapropter ubi denſa eſt retiformis, prohibens lumen ab ulteriore introceſſu, perſentitur lux etiam ſatis intenſa innoxiè. Quali retiformi prædiras credimus aquilas, quæ Solem fixo obtutu dicuntur inſpectare.

Porrò raritas & denſitas dictæ tunicę ferè comitantur ſimiles totius cerebri conſtitutiones: ita ut; quibus cerebri ſubſtantia rara eſt, hęc quoque tunica ſit rara; quibus denſa, itidem hęc ſit denſa: nam reverà hęc tunica eſt ipſa medullaris nervi optici ſubſtantia à cerebro propagata. Itaque quod ſignum erit raræ vel denſę cerebri totius ſubſtantiæ, poterit etiam hujus tunicę talem indicare habitudinem: atque ingenii bonitas raram ſignificat ſeu ſubtilem cerebri ſubſtantiam; contrà intellectûs tarditas indicat ſubſtantiam craſſam ſeu denſam, ex Galeno *cap.* 12. *art. med.*

Curatio. Situs tunicæ retiformis etſi arte corrigi non poſſit, viſio tamen inde orta artificio emendari poteſt, ſcilicet perſpicillis. Nam qui vicinam nimis habent, convexis juvantur; qui nimium remotam, concavis.

Controverſantur autem, an expediens ſit juvenibus myopibus in tam immatura ætate uti perſpicillis cavis? Ego, ſi viſus ipſis aliquatenus conſtet, ut quoquo modo carere iis poſſint, non admodum conſuluerim: etenim perſpicilla iſta aſſiduè uſitata morboſum retinę ſitum confirmant.

In retiformis quoque raritate & denſitate curanda quid à medicamentis expectandum ſit facilè intelligi poteſt. Sunt enim illę conſtitutiones à natura, adeoque ſublatu difficillimę, imò impoſſibiles.

Aëtius tamen debilitatem oculorum, quam ſuprà deſcripſimus, curat deambulationibus, curſibus, exercitiis ſupernarum partium, cum frictione & ſpiritûs detenſione, capitiſque raſurâ, ac levi oculorum frictione poſt exercitia, & frigidæ in caput perfuſione. Præſcribit & aquæ potum, victuſque rationem mediam; item lectionem cum clamore, ſimiliter & ſcriptionem. Si verò pharmacis opus fuerit, adſtringentibus & perfrigerantibus ac meatus obſtruentibus hoc in caſu utendum dicit.

De Affectibus nervorum opticorum.

Frequentior & pręcipuus nervorum opticorum affectus eſt eorum *Obſtructio*: læſioque viſionis inde conſequens dicitur Græcis *Amblyopia*, id eſt, obſcuritas, obfuſcatio ſeu hebetudo viſûs: & *Amauroſis*, id eſt, viſûs abolitio ſeu cęcitas, barbaris dicta *Gutta ſerena*, quod eſt abſolutum viſûs impedimentum, nullo in oculis vitio apparente.

Alter eorum nervorum affectus eſt *Reſolutio* ſeu *Paralyſis*, ad quam viſûs quoque ſequitur ablatio.

Tertius eſt *Anguſtia*. Quartus *Diſruptio* eorundem. Quintus *Convulſio*. Quanquam aliqui hanc non officere viſioni inquiunt, ſed roborare: eò quia per convulſionem dirigatur opticus, & pupillę conſtituantur planiſſimæ, ac ſic recto canali celeriùs deſcendat ſpiritus, acutiorque procedat viſio, ſicut in priapiſmo acceſſus. Attamen dicendum, convulſione lædi viſum, quia cauſa convellens anguſtet nervos, adeoque ſpirituum via impediatur.

Alii addunt Diſſolutionem conjunctionis nervorum opticorum: ubi uniri volunt ſpecies & abſolvi viſum. Atque ab hac diſſolutione dicunt oriri depravatam viſionem, utpote quâ omnia apparent duplicia. Verùm certâ conſtat tum Veſalii tum aliorum obſervatione anatomicâ, conjunctionem illam nervorum nihil facere ad ſimplicem unius rei viſionem. Nam in quibuſdam inventi ſunt naturaliter disjuncti, qui rectè nihilominus videbant. Abſolutè ergò diſſolutio conjunctionis nervorum opticorum viſioni nihil obeſt. Si tamen poſt ortum à cauſa violenta fiat, plurimùm oberit, quia accidere non poteſt ſine eorum diſruptione, ſub qua tum comprehendetur ille affectus.

Cauſa. Obſtructionis opticorum cauſa eſt vel craſſus humor quilibet in meatûs eorum illapſus, vel ſaltem vapor craſſus.

Hæc eadem eſt cauſa paralyſis; quam tamen & efficere poſſit pituitoſus humor, ſubſtantiam eorum irrigans, ac nimium humectans.

Anguſtia fit à tabe, vel ab humore aut tumore extrinſecus illis accubante & comprimente. Tumor ille poteſt eſſe inflammatorius, vel non inflammatorius. Ita doctiſſimus Platerus obſervavit, cæcitatem aliquando proveniſſe à tumore globoſo inſtar ſtrumę in cerebro nervos opticos premente.

Diſruptio à cauſa externa violenta fit: ut vulnere, ictu, caſu, &c. à quibus tamen ipſis ſæpè etiam tantùm fit vel obſtructio vel anguſtia.

Convulſio denique cauſas illas habet, quas convulſio quælibet alia. Ab aliquibus animadverſum, poſt graves & frequentes convulſiones cæcitatem relictam fuiſſe: quia ſcilicet in magnis per convulſionum paroxiſmos partium omnium atque adeo etiam oculorum contortionibus; in quibus ſępè oculi quoque convulſi admodumque exſerti & inflexi apparent, attracto, ſic nimirum & exſerto nervo optico illis adnato, illoque ſimul contorto & læſo, oculos viſione privari contingit.

Signa. Signa obſtructionis nervorum opticorum ſeu guttæ ſerenę dant Medici omnes omninò hæc: quòd viſus abolitus ſit, nulla apparente in oculis noxâ; idque repente: quòd item, altero oculo occluſo, alterius pupilla non dilatetur, obſtructâ videlicet ſpirituum pupillam dilatantium viâ. Examinemus hęc paulò accuratiùs, an vera ſint, neque ita ſimpliciter temereque omnibus accredamus.

Philippus Montalto *lib.* 3. *Optic. cap.* 7. *art.* 5. ſcribit, nobilem quemdam ex illuſtri familia Pereria apud Luſitanos ad os ſiniſtræ maxillæ profundo vulnere læſum, videndi munere in dextro oculo plenè orbatum fuiſſe; tamen ſiniſtro oculo clauſo dextri dilatabatur pupilla. Quæ res, inquit doctorum virorum ingenia non parum exercuit. Nam obſtructio nervi optici cęcitatem illius oculi invehere credebatur, dilatatio tamen pupillæ indicio erat optici liberum patere meatum. Quapropter ipſe iſtam viſionis abolitionem referendam credidit ad intemperiem, quę ex feriente telo, pervadente aëre humoreque decumbente contracta in poſterum manſerit; ſitque continuâ alteratione fortè ad glacialem ſeu cryſtallinum uſque pervagata. At hoc nihil eſt. Nulla enim à nuda cryſtallini intemperie opacitatem non inducente viſui noxa fit.

Subtilis

Digitized by Google

vocat, anguſtiam: alteram, quę attinet ad horum nervorum ſubſtantiam; alteram quæ ad meatum. Unde dicit, ſi anguſtia ſit in nervi ſubſtantia (quod ſeſe aliquando obſervaſſe addit) poterit oculi affecti pupilla dilatari, altero occluſo. Verùm ſi anguſtia meatum nervi obſideat, non poterit dilatari pupilla. Ratio eſt, quia ſpiritum animalem, qui dilatationis eſt cauſa, per foramen tranſire neceſſe eſt; quod foramen cùm præcluſum ſit, interdicitur ſpiritui meatus. Anguſtatâ autem & denſatâ tantùm cerebri ſubſtantiâ, cùm hoc foramen liberum ſit, liberè quoque tranſit ſpiritus: non tamen fit ſenſio; quia facultas ſentiens, inquit, non tranſit cum ſpiritu per meatum nervi, ſed per propriam ejus ſubſtantiam. At neſcio quâ vel auctoritate vel ratione meationem illam facultatis & ſpiritus animalis adſtruat. Nam facultas non meat propriè de parte ad partem; ſed ſpiritus ſolùm meat, qui eſt inſtrumentum facultatis: & quia Medici ſæpè cauſam principalem cum inſtrumentali confundunt, ideo dicunt communiter facultatem tranſire, cùm ſpiritus tantùm tranſeat. Verùm etſi demus facultatem etiam à partibus emitti per modum luminis à Sole, non tamen ſatisfacit dubio, quippe falſo innititur fundamento, pupillam ſcilicet ab influxu ſpiritus dilatari.

Mihi aliquando puella quinquennis Amſtelredami curanda oblata eſt, quæ ex febre chronica guttam ſerenam incurrerat, ſub qua ne luculentiſſimum quidem Solem agnoſcebat. Obſervavi autem in ea non ſolùm variare pupillam alteram, occluſo oculo altero; ſed etiam ambas modò ſe contrahere, modò ampliare, prout vel ad lucem, vel ad obſcurum locum oculi converterentur: non tamen adeò contrahebantur, quàm ſolent aliàs in ſanis & ſalvis oculis lucem adſpicientibus. Itaque hinc colligi poteſt, quàm falſum ſit illud Medicorum Indicium, quod tamen velut certum habent, obſtructo nervo optico non dilatari pupillam.

At dicat aliquis: etiam in noſtra ſententia, quæ à lumine remiſſiore diduci ſtatuit pupillam, ab intenſiore contrahi; ſi obſtructus ſit nervus opticus, & ſpiritus animalis in oculum non influat, non poterit quoque fieri dilatatio aut conſtrictio pupillæ. Ut enim propter diverſum illud lumen variet ſe pupilla in ſitu, neceſſe eſt aliquam ineſſe partibus oculi internis ejus luminis ſenſionem: ſenſio autem à ſpiritibus per opticos affluentibus: his obſtructis nullus fit affluxus; igitur & ſenſio nulla, igitur & variatio pupillę nulla. Reſpond. motum illum uveæ tunicæ non fieri ope ſpirituum animalium, utpote qui animalis non ſit ſeu voluntarius, ſed merè naturalis, ſimilis illi, quo uterus fœtida fugit, & benè olentia perſequitur. Similiter ſenſionem luminis majoris ut nocentis, vel minoris ut non nocentis, eſſe naturalem merè, non animalem. Jam autem ſenſiones & motiones naturales fieri poſſunt, etſi nullus fiat influxus ſpirituum animalium; nam in hyſtericis obnubilato cerebro jacentibus ſine animali motu ac ſenſu obſervamus uterum ab odoratis appoſitis benè affici, adeoque ſe demittere; fœtida verò averſari. Item in membris paralyticis fieri actiones & motus naturales. Ad quorum inſtar internæ oculi partes naturalem luminis averſionem motu uveę oſtendunt, etſi nullus per nervum opticum animalis ſpiritus illabatur.

Aëtius & ex eo Donatus Altimarus, deinde aliquot etiam Practici adferentes ſigna cauſarum offuſcationis oculorum, inquiunt: Si hæc affectio conſequatur ad nervorum viſivorum reſolutionem, tarde movetur oculus, aut omnino non movebitur. Quod dictum eſt inſcitum: nervi enim viſivi ſive optici ad viſum, non ad motum ſunt deputati: peculiares nervi oculos movent, quorum reſolutio non inducit viſui offuſcationem.

Falſum item & hoc, quod Montanus conſil. 94. ſcribit, ex contortione nervorum opticorum oblique videri. Non fit in opticis viſio, ſed in oculis. Imò ſi rectè perſpicis, optici ſunt contorti, ut ipſe intelligit, ſeu obliqui: non enim ab ortu ſuo rectà pertendunt ad oculos, ſed ductu obliquo. Cur igitur viſus non unicuique obliquus? Quomodocumque ergò conſtituti ſint optici, modò ſpirituum via non impediatur, viſio eſt integra.

Porrò vitia omnia opticorum nervorum prædicta ſunt difficilis curationis: quædam impoſſibilis, ut diſruptio, & antiquata obſtructio; tabes; compreſſio à tumore frigido. Obſtructio autem recens aliquando curata eſt: quemadmodum etiam à craſſis vaporibus facta ſubinde ſubitò per applicatas cucurbitulas, vel acris clyſteris injectionem ſanata eſt.

Curatio. Nervi optici obſtructionem, quæ præ aliis frequens eſt affectio, ſic curabat doctiſſimus Fernelius. In primis inhibebat, ne quid præterea eo recens influeret, idque bonâ victûs ratione, quę corpus moderatè alat, nec tamen humectet, neque excrementis impleat. Bis aut ſemel ſaltem in menſe purgabat per pilulas ſine quibus, & lucis majores: atque etiam interjectis diebus, ſi quando adſtrictior alvus eſſet, aut ventriculus crudior appareret, per catapotia ex aloę. Caput quotidie mane ſiccabat fomentis ex ſale, milio, & ſeminibus diſcutientibus torrefactis. Frictiones quoque in poſteriora, & in occipitium inferiora verſus deductas commendabat. Pituitam ſæpè ex capite proliciebat apophlegmatiſmis. Errhinorum non æque tutum dicebat uſum; ſternutamentorum adverſiſſimum. His & ſimilibus rationibus excrementa per naturales meatus deducebat. Jam ad ipſummet humorem ex opticis evellendum, ſæpe, maximè verò poſtridie purgationis, & aliquot deinceps diebus affigendæ erant cucurbitulæ leves occipitio utrimque ad cervicis originem. Imperabat decubitum ſupinum, in quo ſi & caput aliquando ſuccutiatur, conferre aiebat, ut, qui tenaciùs impactus eſt humor, ſede ſuâ dimoveatur. Occipitii & cervicis appellatos ſetones non probabat; quandoquidem nullo illos uſui vel commodo ſed gravi ſæpè periculo infixos animadvertiſſe ſe diceret. Efficaciſſimam autem ac tutiſſimam revulſionem laudabat, quæ fit à nervo optico in idcavum; quod eſt in radice auris & in connexione maxillæ pone infimam auriculam; per id enim ramus è vena jugulari intro ſubiens in opticos nervos utrimque excurrit, eoſque comitatur ad oculos uſque. In id ergò emplaſtrum unguis magnitudine apponebat, quod conſtabat vel ex æquis portionibus ſaponis nigri & ſalis communis triti; vel ex ſem. ſinapi & cantharid. ana ſemidrachma, fermenti acris uncia. Quòd ſi metueretur, ne non ſatis ſequax eſſet humor revellendus; præparabat eundem fotu remolliente & attenuante, ut ex decocto althææ, verbenæ, euftaſiæ, rutæ, ſem. fœniculi ac fœni Græci. Hujus decocti vapore ex ſpongia molli ſub veſperam oculos fovebat, interim dum emplaſtra infimæ auriculæ inhærent. Collyria verò in oculos fruſtrà immitti inquiebat, quod eorum vis nequeat in affectam ſedem penetrare. Utiliter nihilominus ſæpè mandi jubebat ſemen fœniculi; aut etiam pulverem præbebat in fine paſtus ex coriandro, aniſo, fœniculo, eufraſia, glycyrrhiſa & cinamomo: iſtorum enim vapor & halitus ex ore & ſtomacho ad oculi anteriora fertur. Ultra hæc ſi guajaci decoctum potaretur, omnino profuturum prædicabat.

In ea inſigni ac methodica curatione illud mirandum, quo pacto ſetones in occipitio damnet tanquam inutiles, imò graviter periculoſos. Si cucurbitulas ibidem commendet, & evellendo ex opticis humori utiles ſtatuat, quanto magis ad ipſum utiles ſunt ſetones, qui potentiores ſunt cucurbitulis? De periculo verò quod addit, neſcio cur illud à ſetonibus ibi timeri de-

Quod ad ſternutamentorum uſum attinet: Capivaccius celebris & felix ſuo tempore Patavii Medicus, in initio obſtructiones horum nervorum confeſtim ſternutamentum vehemens excitari conſulebat, ut materia commoveretur anguſtans, nec figeretur; quia actum eſt, inquiebat, ubi figitur. Idem ſentit Euſtachius Rudius. Quæ agendi ratio etſi non omnino ſit a methodo averſa, fortunę tamen etiam innititur, adeoque periculo ſubjecta eſt. Tam enim poteſt per ſternutamentum iſtud materia magis figi in nervis, quàm è nervis elidi; poteſt quoque alia, quæ pręſto eſt in cerebro ad eoſdem nervos detrudi. Qua ex cauſa multi ex pluribus ſternutamentis, præſertim de induſtria ſibi conciratis, in cæcitatem derepente lapſi ſunt. Malim igitur ego cum Fernelio apophlegmatiſmis ſine periculo materiam derivare per palatum, a quo non longe abeſt opticorum origo, veluti oſtendit nobis diſſectio.

In principio guttæ ſerenę ita in praxi horrabatur progrediendum eſſe laudatus jam Capivaccius. Eadem horâ, quâ accedimus, immittendus acris clyſter: deinde, ſi ſanguis eſt copioſus, aperienda cephalica. Eâdem die poſt ſeptem horas exhibeantur pilulæ fœtidæ vel cochię ad drachmas duas: deinde caput vacuetur, & ſecetur vena frontis, poſtea venæ angulorum: applicetur cucurbita occipitio, & ilicò etiam uſurpetur ſetaceum: ſimul fiat vacuatio per os & nares validis medicamentis. Deinde cum Paulo & Aëtio caput perfundendum aquâ ſalſa actu calidâ: licet etiam adſcendere ad ſinapiſmum. Oculus foveatur ſpongiâ ex aqua marina. Præterea ſtatim exhibeatur decoctum guajaci, & ægri potiſſimùm ſudent ſecundùm caput. Hæc medicandi ratio efficax eſt, bona, ac ſequenda, præterquam in adminiſtrandis fortibus vacuantibus per nares, ob cauſam ante dictam. Hæc igitur uſurpetur in ſubita ac recente obſtructione: altera Ferneliana prædicta in obſtructione aliquatenus inveterata.

Referunt Practici quidam, & narrant obſervatores, ob frontis vulnera cæcitate aliquos aliquando liberatos. In quibus ſane cęcitatis cauſam veriſimile eſt fuiſſe compreſſionem nervorum opticorum à conterminis vaſis, venis, inquam, atque arteriis ſanguine tumidis, quas dicta vulnera nonnihil evacuarunt, unde compreſſione ablatâ reddita eſt viſio. Quæ eventa ſequens Spiegelius non ſine fructu in gutta ſerena mediam frontis venam pertundere ſolebat, ſanguinemque tam diu evacuabat, donec ſuâ ſponte erumpere deſineret.

Nunc producam remedia aliquot ſelecta ad propoſitum affectum. Primum eſt vinum eufraſiatum, quod in viſus obſcuritate à nervi optici obſtructione nata valde confert, ſi in principio menſæ, vel mane ſtomacho jejuno bibatur. Paratur eufraſia ſicca infuſa; additâ radice & ſemine fœniculi, ac modico cinamomo.

Vel, ℞. Rad. enul. campan. in taleolas ſectæ & exſiccatæ unc. ij. eufraſ. manip. 1. ſem. fœnic. ſem. ſiler. montan. ana unciam. Contund. craſſiuſcule, & omnia in unum vel plures nodulos immiſſa ſuſpendantur in vino, & macerentur per menſem. Dantur duæ unciæ mane.

Aqua aciem oculorum acuens, cęcitatemque in ſenibus incipientem prohibens.

℞. Rad. Valerianę, enulæ campanę, fœniculi ana unciam. Herb. chelidon. eufraſ. ana manip. ij. betonic. puleg. ana manip. 1. ſem. fœniculi, ſem. ſiler. montan. ana drachm. 4. baccar. juniper. ſemunciam, flor. caprifol. roſar. alb. ana pugill. ij. ſtœchad. ſalvię, anthos, ſambuc. calendul. ſchænanth. ana pugill. 1. Zingib. piper. long. cubebar. cardamom. ana ſeſquidrachm. Pulveriſanda pulveriſentur, contundenda contundantur; & infuſa in hydromel. vel malvat. vini Canarici lib. 3. ponantur ad ignem lentum vel Solem per quatuor aut ſex dies: dein exprimantur fortiter prælo. Expreſſioni adde aquę peculi roſar. eufraſ. ana. lib. ij. aquę fœniculi, chelidon. ana. ſeſquilib. Miſce. Datur uncia mane jejuno ſtomacho, & una atque altera gutta in oculum datur.

Alia. ℞. Baccar. juniper. unc. ij. Caſſię lign. unciam, ſem. ſiler. montan. fœniculi ana ſemunc. ſem rutæ drachm. 3. ſpecier. diamoſch. dulc. unc. moſchat. lign. Aloes ana drachm. ij. fol. eufraſ. verbenæ, rutę, ſummit. roriſmar. ſalvię, puleg. anthos, fœniculi ana ſeſquidrachm. flor. chelidon. betonic. lavend. roſar. rubr. anthos ana drachmam: macerentur in vini malvatic. lib. 4. per octiduum: poſtea in Bal. M. diſtillentur. Datur mane & veſperi ab ſemuncia ad unciam & ſeſquiunciam.

Etſi in hoc affectu externa oculis admota nihil aut parum poſſint, ut antè dictum eſt, unum tamen propono, quod Foreſtus valde extollit, aliique quidam conſentiunt; deſumtum ex piſce quodam, qui Belgis dicitur *Ælpuyt*, Italis *Donnola*, Lugdunenſibus *Lota*, Gebennenſibus *Motella*, Latinis *Muſtella*; eſtque piſcis mollis, valde limoſus, ſubnigriuſculus, aliquantulum latior anguillâ. Hujus jecur, quod valde album eſt ac pingue, tegulę alligatur cyatho ſubjecto vel vitro in Sole, ut ab eo pinguedo olei inſtar deſtillet. Vel jecur tegulæ filo alligatur, vitroque capaci imponitur; & ſupra hoc aliud vitrum magis capax inſtar galeę ſeu capitelli ſuperponitur, ac Soli exponitur. Exit autem liquor albus & clariſſimus, ad modum olei puri deſtillantis; qui uſui reſervetur. Hoc liquore ſi cilia tantùm inungantur, lacrymæ ab oculis exibunt; & is, qui viſum obſcurum tenebricoſumque habet, inquit Foreſtus, miraculi inſtar ilicò lucidum & luminoſum recuperabit: dicitque in multis ſe expertum. Oportet autem minimè hunc liquorem in oculum ſtillare, verùm ſatis eſt, ſi cilia & palpebrę eo inungantur.

Coronidis loco quærere hic libet, expediatne ablutionem oculorum quotidianam fieri calida an frigida. Sunt enim diverſæ & contrariæ de hac re ſummorum Medicorum auctoritates. Hippocrates *lib. de humid. uſu* calidam ſcribit oculis convenire. Apud Plinium reperi veteres exiſtimaſſe ſalubre, ſingulo mane oculos gelidâ lavare. Et Aëtius in propoſito affectu quotidie proluendam dicit faciem aquâ frigidâ, præſertim pluviali. Meſue etiam oculos frigidâ lavari jubet. Inter recentiores doctiſſimus Manardus quoque oculos cuidam frigidâ potiùs inſperſâ, quàm per manus admotâ ſingulo quoque die abluere conſulit. Galenus *lib. 4. de ſimpl. med. fac. cap.* 2. oculis frigidum mordax eſſe docet. Et Fabritius Hildanus inter neotericos *cent. 1. obſervat.* 27. ex lotione aquæ frigidæ nobili cuidam debilitatum & obſcuratum viſum exiſtimat. Ego in hoc litigio etſi videam potiores non numero, ſed pondere eſſe eorum partes, qui frigidæ lotionem probant, non tamen cenſeo ita hiſce accedendum, ut planè nihil concedatur aliis, ſed ſapienti moderatione utrinſque aliquid impertiendum. Et quidem oculos ulceribus vel ſuppurationibus aut ſimili affectu laborantes calidam poſtulare: in quo ſenſu videtur eo loci intellexiſſe Hippocrates. Inflammatis tamen iiſdem in principio inflammationis poſſe, imò debere applicari frigidam; in declinatione calidam. Qui oculi tunicarum vel humorum craſſitie afficiuntur, calidam etiam expetere; frigida enim denſat & incraſſat magis. Alioqui frigidam autumo oculis ſalubriorem, etſi quoque alia de cauſa viſus cuipiam eſſet obtuſior: robur enim conciliat oculis frigida calorem cohibendo intus. Quod autem Galenus loco citato frigidum oculis mordax pronuntiavit, de ſummè frigido eum intellexiſſe eſt exiſtimandum; quod ſanè & nos oculis adhiberi planè renuimus. Vel ita ſtatuendum, ſi frigidum nudis oculorum tunicis confertim occurrat, mordax quidem eſſe, uti experimur eſſe in hyeme gelidum aquilonem. At enim ſi de oculorum lotione diſſerimus, non tam volumus oculorum tunicis frigidam infundi, quàm adſpergi atque affundi palpebris, quibus frigidum eſſe mordax prodidit nullus.

De

De Strabiſmo.

Strabiſmus eſt mutatio debiti & naturalis ſitus oculi intra cavum ſuum receſſum, proveniens à muſculorum ocularium convulſione, vel diurina contortione.

Capivaccius ſtrabiſmum inquit eſſe viſionem inęqualem oculorum dependentem à motu præter naturam muſculorum motivorum. At enimverò formale ipſius ſtrabiſmi non eſt inæqualis viſio, ſed hęc conſequitur potiùs ipſius formale: ſtrabiſmus enim affectio muſculorum eſt, non viſionis.

Malè etiam Mercurialis *lib. 1. Pract. cap.* 29. & quicumque recentiores id ex eo deſcripſerunt, ſtrabiſmum inter cryſtallini humoris affectus recenſet. Sanè enim apud Paulum Æginetam *lib.* 3. *cap.* 22. apud Galenum *lib. 2. de ſymptom. cauſ. c.* 2. apud Auctorem quoque Finitionum Medicarum ſtrabiſmus eſt muſculorum affectio bulbum oculi moventium.

Johannes Gorræus in Definitionibus ſuis Medicis ſcribit Auctorem *Finit. Med.* enumerare ſtrabiſmum inter oculi exulcerationes. Tu adi locum, & videbis Gorræum perfunctoriè eum tranſcurriſſe.

Dixi, eſſe mutationem ſitus oculi intra cavum ſuum receſſum, ſeu antrum oſſeum; ut excludatur prolapſus oculi, qui etiam eſt mutatio ſitus à reſolutione. Unde quoque non addendo illam particulam, poſſet definiri ſtrabiſmus, mutatio præter naturam ſitus oculi dextrorſum, vel ſiniſtrorſum, vel ſurſum, vel deorſum.

Cauſa. Fernelius & alii aliqui ſcriptores ſtrabiſmum à convulſione ſolùm muſculorum oculi evenire dicunt. Sed ſi, ut ipſe inquit, ſtrabiſmus ſit alterius oculi obliqua contortio, ita ut amborum nequeat unus adſpectus eſſe; id certè à paralyſi etiam provenire poteſt. Nam reſoluto aliquo ex muſculis oculum moventibus, antagoniſta ejus ſeu oppoſitus ſanus in ſe contrahitur & ſic idem facit ac ſi convulſus eſſet; perinde uti videtur in convulſione canina ſeu tortura oris fieri orta à paralyſi.

Cauſa convulſionis ſi hæc legitima eſt, muſculos oculi afficit: ſi illegitima, cerebrum vel nervum ſecundæ conjugationes afficere poteſt.

Cauſa paralyſis poteſt ſimiliter vel afficere muſculos, vel nervum ſecundæ conjugationis, vel eam cerebri partem, unde ille prodit.

Tertiam ſtrabiſmi cauſam poſuimus diutinam conſuetudinem oculos contorquendi: in eo enim tunc ſitu firmantur oculi, uti infantibus in cunis accidit, dum oculos ad candelam oblique vertunt.

Sed hìc peti poſſit: Quomodo infantes ex tali adſpectu incurrere poſſint ſtrabiſmum, ſit affectio, in qua alter oculus non habet ſimilem ſitum atque alter: at illo obliquo adſpectu candelæ, uterque oculus oblique ad candelam vertitur; & ſic uterque eſt obliquus, adeoque amborum unus adſpectus. Reſpond. obliquam viſionem, utpote laborioſam, non facilè ab infantibus obiri; ſed fieri plerumque, ut unus oculus ab illa contentione remittat; alter, qui lumini propinquior eſt: in actione perſiſtat: unde diſpar ſitus.

Quartam aliqui addunt ſtrabiſmi cauſam, ſitum humoris cryſtallini vitioſum; cùm is videlicet pupillæ non rectà opponitur, ſed ad latus alterutrum, vel deorſum aut ſurſum inclinat: ita enim ſi res rectà adſpicienda eſt, oculus, inquiunt, ad latera contorqueri debet. At hęc cauſa ſtrabiſmum non infert. Nam etſi cryſtallinus directè pupillę non apponatur, videri tamen directè res poteſt, quamvis non diſtinctiſſimè. Imò etſi videri non poſſet non tamen adhuc oriretur ſtrabiſmus inde: ſiquidem non incurrunt ſtrabiſmum illi quibus à ſuffuſione vel alia cauſa medium pupillæ obtectum eſt: quia ſi è directo res integra aliqua videnda eſt, paululum ad latus convertunt oculos, ſed ęquabiliter; ſtrabiſmus autem eſt, quando non ęqualiter eodem collineant. Vel ſi quiſpiam in uno tantùm oculo ſitum cryſtallini mutatum ponat; & ſic unius ſolùm fieri oculi ad latus converſionem, altero directè ad rem obverſo, adeoque inęquabilem ſitum habere: cum tamen adhuc ſitus cryſtallini remota ſolùm erit ſtrabiſmi cauſa; proxima erit diutina illa & conſueta oculi ad latus contortio, quam in definitione expreſſimus. Verùm nunquam aut raſiſſimè talem vitioſum cryſtallini ſitum manente viſu fieri poſſe puto.

Uti quoque fieri non poſſe reor, quod Sennertus in Inſtit. ait, atque inter cauſas ſtrabiſmi quoque refert, ſcilicet ut pupilla non in ipſa anteriore oculi parte medium locum obtineat, ſed ad alterum latus magis inclinet. Ita pupilla per ſe inclinare non poteſt, niſi totus oculus inclinet; vel niſi monſtroſa talis facta ſit conformatio.

Quidam ita ſunt ſtrabones: ut quando volunt, ſic oculum contineant, ut non appareat ſtrabiſmus: qui idcirco exiſtimandus eſt fieri a levi tantùm aliqua convulſione vel laxitate muſculi, quę adhibito conatu in naturalem ſtatum reduci poteſt. Ubi obſervandum, id tantùm poſſe fieri in quiete; ſeu dum oculus immotus continetur; quando autem movetur, non poſſe: vel quam difficillimè. Ratio eſt, quia minore robore & conatu opus eſt ad oculum continendum, quàm ad movendum.

Capivaccius animadverti vult; cauſam ſtrabiſmi afficere debere muſculos motivos. Sunt autem, inquit, ex Galeno hi muſculi ſex tantùm: ſeptimus enim non movet oculum, ſed firmat nervo optico circumdatus. Hic ergò ſi convellatur, intrò cedat oculus, & continebitur firmiter: ſi reſolvatur, oculus procidet. Verùm fruſtra indicat illud curantibus homines, in quibus non reperitur ſeptimus ille muſculus oculum firmans, ac nervum opticum complectens.

Notanda diligenter ac memorię infigenda maxima ſympathia inter oculorum & temporum muſculos, ob participationem rami ejuſdem nervi. Unde frequenter fit, ut hi ob conſenſum illorum afficiantur; & contrà, nullo proprio morbo detenti.

Signa. Strabiſmus viſu cognoſcitur. An autem à convulſione: an à paralyſi oriatur; id è propriis capitibus de convulſione & paralyſi inſcriptis petendum eſt. Et infantes quidem ſæpè poſt epilepticos inſultus ſtrabiſmum retinent, qui tum putandus eſt à convulſione pendere.

Difficilis porrò eſt curatu ſtrabiſmus: ſi tamen recens ſit, in infantibus curari poteſt; etſi ſit etiam nativus, ut inquit Abuali.

Curatio. In infantibus tentanda hoc modo curatio, ponenda eſt candela accenſa in parte oppoſita ſtrabiſmo, vel res aliqua rubra, aut valde conſpicua, ut infans eam partem adſpiciat; quô natura diſcat à prava viſione abſcedere.

Si in adultis hoc malum contigerit, & ſit recens adhuc, id eſt curationis modus, qui in convulſione canina præcipitur.

De oculi totius prolapſu.

Oculi prolapſus ſeu procidentia & exſertio. Græcè *Ecpieſmus*, id eſt expreſſio; & proptoſis eſt ſitus pręter naturam oculi extra cavum ſuum receſſum. Ita verò oculi aliquando prolabuntur, ut in genas propendeant, turpi admodum ſpectaculo. Et quibuſdam ita propendentibus oculis viſus adhuc perſtat; pleriſque tamen læditur.

Cauſa. Cauſæ procidentię oculi poſſunt eſſe varię. In primis illa omnia: quæ violentiâ quadam oculum extra antrum ſuum exprimere nata ſunt, ut vehemens inflatio, ac fortis ſpiritus ſuppreſſio. *Secundò*, reſolutio

muſculorum & nervorum oculum moventium. *Tertiò*, tumor aliquis magnus in interna oculi parte conſiſtens. Ex prima cauſâ ſępè fœminis accidit hoc malum, qui in partus doloribus ampliùs diſtenduntur: item tubicinibus, & ſtrangulatis, violentè vomentibus ac fœces excernentibus. Hæc Platerus quidem negat, ſed convincunt eum experientiæ. Secunda cauſa fit ob humores copioſos ad oculorum muſculos fluentes; atque hòc habet ortum à caſu ab alto interdum, maximè in iis, qui partes circa oculos molles & laxas habent. Sępè ingens & dirus capitis dolor huic cauſæ originem præbet.

Scriptores novitii plerique oculi prolapſum ex reſolutione ejus muſculi, qui opticum nervum circumdat, oriri docent. At hæc cauſa in equis & mulis locum habet; in homine non item, utpote qui muſculum illum non habet.

Quæſtione dignum eſt, quo pacto laxatis muſculis extra ſinum ſuum oculus non rupto nervo optico poſſit procidere: accidit enim quandoque, ut ad genas uſque dependeat, ſicuti eſt ſuprà dictum. Hìc dicendum, nervos quoslibet, adeoque etiam opticos, plurimùm extendi ſecundùm longitudinem poſſe. Dum ergò humiditatis hi plurimum ſuſcipiunt in inflammationibus oculorum, vel alias aliter, facilè fit, ut laxentur: ipſique muſculi valdè inturgeſcentes, cùm amplius in cavo receſſu contineri nequeant, foras exſerantur, laxatis nempè eâdem operâ membranis ac ligamentis, quibus receſſui connectuntur. Neque hoc hìc mirùm videri debet; obſervamus quippe & alias partes valde interdum laxari ſine ruptione, ut inteſtinum rectum & uterum foras procidentes.

Signa. Procidentia oculi extrinſecus patet manifeſtè. Noſcitur quoque ex relatu ęgri, quæ fuerit cauſa ex iis manifeſtis, quas ſuprà retulimus. Sed & humorum affluxus non difficulter à Medico agnoſcitur: adeſt enim repletio capitis, ac dolor ejuſdem gravativus.

Oculi totius reſolutio cognoſcitur ex abolito motu & ſenſu: nam ſi quis acrius pharmacum ſublinat, non percipit morſum: tumque periit viſus. Si ſoli muſculi ſint reſoluti, viſus conſtat.

Totius oculi reſolutiones ægerrimè curabiles ſunt; maximè in ætate provectis. Procidentiæ à cæteris cauſis ferè poſſunt curari; niſi quę à tumore ſcirrhoſo interno venit, qualem ſcribit ſe obſervaſſe Trincavella.

Curatio. Platerus *tomo* 3. *Prax. lib.* 2. *cap.* 2. curationem prolapſûs oculorum non aggreditur: quia, inquit, mors plerumque ſequitur; vel etſi ægri manerent vivi, hęc diſſolutio ex parte facta reparari minimè poteſt, neque oculus, ut in priſtino ſtatu permaneat, firmari. Adſtringentia enim in hoc caſu applicanda potiùs oculum corrugando cæcitatem inducent, quàm, ut in ſua ſede diutiùs remaneat, efficient. Ita ipſe. Quæ valde ſunt inexercitatè dicta. Nam conſtat Clariſſimorum virorum luculentis exemplis, atque hiſtoriis proditis, oculi procidentiam plerumque perſanari; & quidem etiam non magnâ operâ. Quin ipſemet Platerus *lib.* 3. *obſerv.* curaſſe ſe teſtatur, nullâ viſûs læſione remanente, aut alio aliquò vitio. Infans, ait, ad me deferebatur, cui oculus ex ſede ſua prominebat, & veluti extra eam penitus exſertus, apparebat ovi gallinæ majoris magnitudine, horrendum præbens adſpectum. Præſcripſit ſequens cataplaſma oculo tepidè applicandum:

℞. Farin. fabar. ſcotell. ℔. ſem. fœniculi ſemunciam, flor. Chamæmel. pugill. 1. pulveriſentur: adde lac, mel, & parum butyri recentis; calefiant, & miſce pro cataplaſmate; quod ſpatio unius menſis affectum ſanavit.

In adultis ſi ob affluxum humorum oculus procidat, venæ ſectio quàm primùm inſtituenda, cucurbitulę cervici affigendæ, purgans exhibendum, & aſtringentia exteriùs imponenda, v. g. fotus cum ſpongia ex decocto roſarum, plantaginis, Cortic. granatorum, balauſtiorum: ex cujus decocti reſiduo poteſt etiam fieri cataplaſma, ac deinde applicari.

Si ſuccedat inflammationi ecpieſmus, oportet primò ſedare dolorem hoc collyrio:

℞ Spicæ nardi drachmam, fol. roſar. recent. pugillum, malicorii drachm. ij. Coq. in aq. pluviali ad uncias 4. in colat. diſſol. opii ſcrup. 1. Croci ſemiſcrup. F. Collyr. in quo tingantur lintea oculo applicanda. Poterit etiam imponi tale cataplaſma:

℞. Fol. papaver. hyoſcyami ana manip. 1. fol. oxalid. plantag. ana ſeſquimanip. roſar. rub. manip. 1. Coq. in aq. com. & piſtentur, ac tranſmittantur, addendo myrrhæ drachm. ij. vitellum ovi F. cataplaſ.

Expreſſiones oculorum in fœminis ex partûs doloribus ſæpè contingentes, purgationes per locos muliebres ſolvunt; quare eas procurare oportet: interea oculi ligamine intrò pellantur.

Hoc ipſum moliendum, ſi per ictum, vomitum, ſtrangulationem venit affectus: videlicet reponendus eſt obligatione vel manu oculus leviter comprimendo: & repoſito nonnihil oculo applicandum eſt linteum imbutum aq. roſac. plantagin. & albo ovi tepidum; ac ſæpè id renovandum.

In reſolutione oculi, ſi ęger ſit benè habitus, vena cubiti ſecetur: alvus per clyſterem eluatur: deinde corpus purgatorio medicamento evacuetur: cucurbitula occipitio affigatur: pituita per os ducatur: reliquaque fiant, quę in paralyſi commendantur, præcipuè in tortura oris vocata.

De Hippo.

Hippos, ut habet Auctor *Defin. Med.* eſt affectio inſita & naturalis oculorum, per quam nunquam illi conquieſcunt, ſed tremulè ſemper moventur, ſemper inſtabiles. Hanc affectionem Galenus *com.* 1. *progn.* comparat ſtridori dentium naturali & congenito. Meminit etiam ejus *com.* 2. *prorrhet.*

Pars affecta non ſunt palpebræ, ut cenſent recentiores Medici, ſed ipſi oculi, vel potiùs muſculi oculares; quibus trementibus neceſſe eſt tremere oculos. Auctor *Finit. Med.* dicit eſſe affectionem muſculi baſin oculi comprehendentis. Quod in brutis verum eſſe poſſit, non in homine, ut jam ſcitur.

Idem Auctor ſcribit Hippocratem id nomen indidiſſe. Ubi loci neſcio. Fortaſſis in libris à nobis deſideratis. Hippocrati tamen taliter inſtabiles oculi ex morbo in *prognoſt.* ὀφθαλμοὶ ἐναλλόμενοι ut Galenus explicat in *comment.*

Adnotat in Praxi ſua Riolanus patet hippon in pupilla non aliter excitari, quàm in bulbo oculi. Semelque ſe vidiſſe addit intra oculum palpitationem, quę nullis remediis percurari potuit. Veriſimile mihi fit in uvea tremulum eum motum fuiſſe. Quid enim aliud in oculo ſenſibiliter contremiſcat?

Velim hìc obiter notari Plinii vel oſcitantiam vel imperitiam in intelligendo Philarcho; qui cùm in Ponto proderet Thibiorum genus, multoſque alios ejuſdem naturę, quorum notas tradit in altero oculo geminam pupillam, in altero hippon. Hoc Plinius *lib.* 7. *cap.* 2. interpretatur ęqui effigiem. Malè: cum Philarchus intellexerit ingenitam illam oculi affectionem, quâ inſtabilis & tremulus aſſiduo motu concutitur.

Doctiſſimus Caſp. Hofmannus in quadam ſua ad me epiſtola inquit ὕπνον oculorum eſſe ſomnium: atque eſſe ὕπνον ἀπὸ τοῦ ὕπνου unde etiam pharmacum ὑπνωτικόν. Audentet nimis veteres contemneris. Quid igitur Galeno; quid Auctorę finitionum Med. quid Plinio faciemus? quos ſomniaſſe dicere abs ratione, merum ſomniū eſt. ἰπνόω autem, ſi quis id ſcire aveat, idem eſt ac premo: ἶπος preſſura. At quid hæc cum ſaltu oculi atque irrequieto motu?

Saltatoria hæc affectio quia inſita ac naturalis, curationem non recipit.

Hactenus Clariſſimus Plempius de Affectionibus Oculorum omnibus : ſequuntur jam Curationes aliæ particulares è variis petita Autoribus.

De oculorum Affectibus hæc reperiuntur, apud Clariſſ. Anton. Nuckis in ſu, Experimentis Chirurgicis; ac primò,

De Strabiſmo.

Oculorum muſculis paralyſi ſeu convulſione laborantibus, vel nimium relaxatis, vel conſuetudine contortis, antagoniſtę magis contrahuntur vel extenduntur, oculuſque verſus unum aut alterum latus deflectit. Si enim muſculus oculum adducens affectus, tum naſum ſeu canthum majorem, ſi abducens canthum minorem reſpicit.

Primùm nati infantes præ reliquis hoc malo afficiuntur, quòd illorum muſculi admodum tenelli à leviori cauſa affici poſſint; Imò in cunis jacentes ſolâ lucis pertinaci aſpectione (potiſſimùm viſio obliquè ſi fiat verſus candelam ardentem vel lucidas feneſtras) Strabiſmum incurrere experientiâ conſtat. Non raro ab inopinato terrore, fulgure, frequentiùs autem à convulſionibus Epilepticis infantibus ſupervenientibus, hoc malum ortum duxiſſe, compertum eſt.

Summè itaque neceſſarium erit, matres ita componant cunas, ut candelam ardentem, aliamve lucem obliquè aſpicere infantes non poſſint; Si verò oculus quodammodo jam diſtortus ſit, contrarium priori ſitum componere convenit, ut oculus affectus ſenſim motui naturali iterum aſſueſcat.

Ubi diſtorſio verſus nares obſervatur, nonnulli floccos chremeſino colore tinctos angulo externo apponunt, ut hos continuò reſpicientes oculi priſtino ſtatui reſtituantur.

His verò incaſſum tentatis, *larva* duobus foraminibus oculorum regioni oppoſitis prædita, faciei ſuperimponenda, ut ita infans per dicta foramina lucem intueri neceſſe habens, oculos in linea recta objecta aſpicere iterum erudiat: Cujus larvæ delineationem. Vid. apud *Schultetum*. (ſeu potiùs in hoc ipſô opere ſub titulô Inſtrumenta Chirurgica)

Si verò Oculi diſtorſio ab humore acriori alterum ex muſculis vellicante & contrahente ortum duxerit, cataplaſma ex lacte cum pane biſcoctô & croci tantillô paratum, calidè oculo applicandum, quod acrimoniam temperando ſæpiùs levamen attulit.

Si ex paralyſi malum oriatur, Antiparalytica conducunt. Sic Fotus quos ſalv. Aneth. Beton. Hyperic. Rut. &c. ingrediuntur magnæ ſæpius ſunt efficaciæ.

Hæc autem ſpeciatim locum habent in primùm natis, infantibus & pueris: In adultis enim partium tubulis durioribus, fibrilliſque craſſis, rigidis & inflexilibus gaudentibus, inemendabile ferè malum Strabiſmus eſſe ſolet.

De Oculi Symphyſi.

Superiores palpebræ cum inferioribus nonnunquam ita connaſcuntur, ut eas aperire planè nequeat patiens. Quo in caſu ope lanceolæ portio earum prudenter ſeparanda, reliquumque forfice (cujus altera extremitas cuſpide obtuſâ aut quodammodo rotundâ prædita eſt) incidendum. Factâ inciſione *Collyrium* ex cicatriſantibus & leniter aſtringentibus adhibendum: Externè videlicet *ex Album. ovi. Alum. & Aq. Roſar.* Intra palpebras autem *Collyr. ex Aq. Plant. cum Tut. praparat.*

Coaleſcente verò palpebræ interiori ſuperficie cum ipſo oculi bulbo; videndum, an illa cohæſio latè ſe extendat. Quod ſi tanta non ſit, Emplaſtro glutinoſo palpebra aperta tenenda, & *forſice tenuori* vel *lanceolâ* ſubtiliori prudenter ſeparanda erit.

Poſt ſeparationem Collyrium præſcriptum convenit cicatrixque introducenda; quod tamen non ſemper ſuccedit, ſed nova nonnunquam ſubſequitur adhęſio; Tum verò præſtat *laminam* ex pergamena cum *Tinctura aſtringenti* vel *Vino Tint* cocta, ad convexam oculi ſuperficiem efformatam, parti ſeparatæ interponere. Singulis verò diebus hæc interpoſita lamina renovanda, novaque in prioris locum ſubſtituenda, donec tandem ad cicatricem vulnus perducatur, admoto externè leniter aſtringenti collyrio.

De Oculi Cicatrice albicante.

Cornea Oculi tunica pellucida, non raro deformis redditur maculâ quâdam albicante, ingratum ipſi colorem inducenti. Hæc Iridem ſæpius tegit ſine notabili tamen incommodo. Aliquando ipſam pupillam adeo obnubilat, ut radiis ab objectis verſus oculum tendentibus ingreſſus denegetur, patienſque magnum ita patiatur viſûs impedimentum.

Malum ſi altas nondum egerit radices, conveniunt Collyria de acredine parumper participantia, v. g.

℞. Aq. Fænic. Euphrag. aa. ℥iv. *Tut. prapar.* ʒj. *Vitriol. alb.* ℈ij.

M. & leni ignis calore coquantur parum, Colaturæ guttâ unâ aut alterâ bis terve de die oculus irroretur. Si verò adfuerit inflammatio; Colaturæ poſſunt addi *Caph. gr.* xv.

Cæterùm egregius eſt pulvis aliquis ſcaber, quo non raro maculæ hujus ſuperficies abraditur atque conſumitur, e. g.

℞. Bol. Armen. (vel potius Tut. ppar.) ʒj. *Pulv. Off. Sepia.* ʒß. *Sach. Cant. alb.* ℈j.

M. F. Pulv. ſubtiliſſimus ter de die oculo inflandus.

De Oculo Artificiali.

Variolæ, Morbilli, Inflammationes, Vulnera, Ulcera &c. aliquando adeo malè afficiunt oculum, ut vel viſum deſtruant, vel oculum exedant atque conſumant, vel turpi cicatrice deformem reddant.

Quoniam verò irreparabile hoc malum eſt, artis Chirurgiæ Cultores Artificialem Oculum ſibi fabricari curarunt, qui nihil aliud eſt, præter Hæmiſphærium aliquod ex vitro confectum, atque ita coloratum, ut cum oculi facie externa planè conveniat.

Ex lamina quoque argentea aureâve excavatâ & vitreâ cruſtâ (quam Noſtrates *amilieerſel* vocant) obductâ, oculi colorem ſuperficiemque ęmulante, componitur, atque infra palpebras oculi affecti capſula illa artificialis, ac ſi oculus ſanus eſſet, movetur.

Longè tamen præferimus Hæmiſphæria illa ex vitro confecta, quod ſplendorem ſuum rectiùs ſervent, quam hæ capſulæ vitro obductæ, facilè colorem ſuum ab humore, oculum irrorante, mutantes.

Hoc autem ut feliciùs peragatur, ante applicationem Oculi Artificialis, applicetur priùs lamina quędam plumbea, eodem modo excavata, quam per biduum aut triduum geſtat patiens, ut ita malè conſtitutus oculus ejuſmodi capſulę vel vitreę, vel aureæ deinceps applicandæ, ſenſim aſſueſcat.

De Hordeolo & Grandine.

In palpebrâ ſuperiori concreſcit aliquando tuberculum rotundum & pellucidum, mobile ſimul, atque digiti preſ-

preſſuræ cedens Græcis χαλαζιον vocatur; Latinis Grando.

Aliud ejuſdem ferè naturæ tuberculum in palpebrarum margine piloſo occurrit, *Hordeolum*, ob hordei grani ſimilitudinem, nuncupatum.

Sæpe in Abſceſſum abeunt, & ſponte rumpuntur. Quod ſi non contingat, acûs beneficio capitulum albicans aperiendum, & materiâ intus collectâ expreſſâ, Emplaſtrum Cicatricans imponendum.

Ubi ex pedunculo pendulum conſpicitur tuber, ligatura ipſi erit injicienda, quæ quotidie arctiùs constricta tuberculum tandem ſeparare valet.

Durius quandoque occurrens tuberculum, pulticulâ ſequenti ad maturationem perducendum.

℞. *Medull. pan. alb.* ℥iß. *Croc.* ℈ß. *Vitell. Ovi N.* j. *Lact. Vaccin. q. ſ.* M. F. Cataplaſma, quod duobus linteaminibus Cambricentibus impoſitum applicetur.

Factâ ſuppuratione procedendum ut ſupra.

Si acrior fuerit materia, ab eaque palpebræ ſuperficies cartilaginea corroſa appareat, abraſa prius ſuperficie læſâ, imponatur *Alb. Ov.* cum *Melle Roſac.* permixtum.

Trajectionem fili, in modum ſetacei, utpote nimis moleſtam & eventûs dubii, quicquid alii contradicant, non approbamus.

Si in interna palpebræ parte, oculum tangente, Hydarides exiguę, aliave tubercula conſpiciantur, illa maturè aperienda, iiſque *Alb. Ov. conquaſſat.* cum *Aq. Roſar.* applicandum, cavendumque, ne palpebrà cum oculi tunica concreſcat.

De Hypopyo ſive Oculo purulento.

Afficitur aliquando Oculus quamvis rariùs, affectu quodam, quem Græci ὑπόπυον, Latini *Saniem in Oculo* vocant. Eſt autem nihil aliud, quàm collectio materiæ purulentæ mobilis, in ipſo oculi bulbo conſpicuæ, quę ſubinde pupillam occupando, lucis radios excludit viſumque deſtruit.

Cauſam agnoſcit vel Externam, vel Internam.

Externè oriri poteſt à Caſu, Ictu, Contuſione, Vociferatione; Vehementioribuſque quibuſvis exercitiis, quibus vaſculum aliquod ſanguineum, tunicę Uveæ læſum, ſanguinem ſub forma ſanguinis effundit, qui brevi temporis intervallo materię purulentę faciem aſſumens, huic malo viam ſternit.

Cui quoque obſtetricari poſſunt Ductus noſtri Aquoſi ſolitò patentiores redditi, varias unà cum aqueo humore particulas craſſiores, à reliquo ſanguine divortium facientes tranſmittendo, quæ in oculi bulbo coëuntes, materiam purulentam repręſentare videntur.

Internè verò non ſemel Hypopyum portendit, gravis Dolor capitis diu perdurans, continuoque excrucians, à corroſivo & acri ſanguine ortum trahens, qui dicta vaſcula lædendo, materiamque ejuſdem indolis in oculi bulbum exſpuendo, fores ipſi pandit.

Inter medicamenta externa commendamus ſequens, vel huic ſimile Collyrium:

℞. *Aq. Roſar. Fænic. aa.* ℥ij. *Tut. prepar.* ʒß. *Antimon. Diaph.* ℈j. *Tinctur. Croc.* ʒj. *Aq. Regin. Hungar.* ʒß. M. F. Collyrium ter quaterve de die calidè adhibendum.

Eo namque aliquando, materiâ purulentâ incisâ & attenuatâ, priſtinus oculis vigor iterum conciliatur.

Materiâ verò in oculi bulbo hęrente nimis craſsâ, nulliſque medicamentis tam externis quàm internis auſcultante, ſunt qui patientis caput tamdiu motitare ſolent, donec ipſa materia loco mota, in varias abeat particulas, externis deinceps medicamentis diſcutiendas.

Verùm enim verò Methodum illam patienti nimis moleſtam planè improbamus, cùm tam arctè inter ſę cohærentes particulæ hoc modo à vinculis ſuis liberari nequeant.

Præſtat itaque inſtrumento, huic uſui convenienti, tunicam Corneam ſecundùm fibrarum ductum extra Iridem, ſimul & ſemel pertundere, ut materiæ ibidem collectæ pateat exitùs. Si verò non ſufficienter prodeat, oculi bulbus parumper comprimendus, mox fibris ſeſe jam contrahentibus ſequens Collyrium admovendum.

℞. *Aq. Plantag. Roſar. aa.* ʒvj. *Sief albi* ʒj. *Sem. Cydon.* ʒij. *M. F. Collyrium.* Quo ſolo poſt factam inciſionem curatio nonnunquam abſolvitur.

Quod ſi vulnuſculum inflictum difficiliùs conſolidetur, *Aqua Plantag. cum Album. Ov. conquaſſ.* & *tantillo. Croci* applicandum.

Si verò cicatrix oculi ſuperficiem deformem reddat.

℞. *Aq. Plantag.* ℥ij. *Tut. prepar.* ℈ij. *Lap. Calam.* ℈j. *Sach. Cant. alb.* ʒiß.

M. F. Collyrium bis terve quotidie adhibendum.

De Oculo Purulento. Item de ejuſdem oculi Procidentiâ hæc habet Clariſſ. Godefridus Bidloo in exercitationibus Anatomico-Chirurgicis.

De Oculô Purulentô.

Ut de *Oculo Purulento* (*Hypopyo*) cujus varię ſtatuuntur ſpecies & denominationes, reſpicientes propriam, vel comparativam vocum ὑπὸ & πύον ſignificationem, diſtinctè meam aperiam mentem, ſubjiciam primò hunc affectum diſtinctum ab ſic dictis ſuis ſpeciebus, examini ſedulo, nec cum aliis & inferiùs deſcribendis ejuſdem tituli morbis, ut plurimùm ſolet, confundatur.

Oculus Purulentus eſt liquoris oculi lymphatyci, ab cauſa interiore, infra membranas bulbum conſtituentes in pus mutari, collectio; apparens per corneam, nunc cum magna, nunc cum parva hujus; imò & vicinarum membranarum in totum, vel ex parte, protuberantia; quæ, ſi pedetentim ſenſimque ceperit incrementum, intenſi non eſt; ſi verò citò emerſerit, intenſiſſimi doloris: cui accedunt in primo caſu, visûs obfuſcatio, in ſecundo, visûs abolitio, externarum oculi partium inflammatio & intumeſcentia, quarum comites febres totaque earum moleſtiſſima & fida turba. Hic morbus curatur nunquam ſine visûs abolitione, ut me cum ratione docuit, meá ab multo tempore praxis & ſingularis hujus morbi obſervatio: pus etenim vulneribus partibus oculi vicinis inflictis alii que morbis agitatis, in oculi bulbum poſſe effundi, verum eſt; non autem verum eſt, inde *oculum* (ad titulum) *Purulentum* confici; ſed an & quouſque, reſpectu visûs, hæc ſymptomata ſint curabilia? docebitur inferiùs.

Completo huic morbo, qui diſſipantibus, aut maturantibus in-vel externè adhibendis, reſiſtere medorique conantur, accizare & oleum additamenta apponere mihi videntur; diſſipari, aut fugari cùm pus nequeat ipſaque maturatio partibus interioribus tenerrimis devaſtationem ipſique morbo morbum ſupperaddat novum, priore nociviorem; in Chirurgiam itaque medenti ſit refugium?

Etſi verò ab multis pertundendi corneam, hoc aliiſque in caſibus habeas methodum, ſine tamen (*lect. Chirurgo-phile*) uti eam, ſecundùm me, te doceam & tu videſis, eamne correxerim eique utilitatis aliquid adjecerim? vel non.

Ægro

Ægro firmum occupanti ſedile, luci expoſito. faſciâ pulvilloque oculo ab morbo non infeſtato, obvelato, affecti verò bulbo, Chirurgi digitis, vel ſpeculo confirmato detentiſque ægri manibus, pertundatur tumor parte circuli iridis inferiore fiatque, per adnatam ſcleroticamque ad- & per corneæ limbum apertura: Inſtrumentum, quo, fit ſcalpellus (de aliaſquadam ſcalpelli figura mox) in formam roſtri paſſeris acuminatus: de internarum quippe partium conſervatione, hoc in caſu, inutilis eſt ſollicitudo, utpote jam nunc deperditarum diſpoſitione & uſu. Motu; ſed leniore, quàm eſt poſſibile, omne pus & peccans latex eliciendus eſt, quod ſanè in aperiendis omnibus tumoribus idem non obtinet. Moneo vulnus per limbum corneæ tantùm eſſe infligendum & non ulteriùs eſtque mihi hujus aſſerti ſuaſorium hoc argumentum, primò; hiare hoc modo vulnus ſatis, ſecundò; pellucentiorem electro corneam, hac methodo, ab fœda liberari cicatrice & quaſdam priſtinæ diaphaneitatis poſtea conſervare reliquias: nam lens cryſtallina & ipſe liquor vitreus hoc in morbo quidem vera deſtituuntur diſpoſitione & ſic vero uſu; ſed tamen ſępius non liqueſcunt bulbumque oculi tenent diſtentum; quòd ſi verò in liquorem ſolvantur, unà cum pure per vulnus eliminari poſſunt. Medicamenta afflictę parti adhibenda aliaque hoc thema ſpectantia, proſtant in ſequenti obſervatione.

Multos jam ab hinc ante annos, duxit me Vir quondam Conſularis J. SIX. artium nobiliorum antiſtes, Amſtelędami in foſſam (vulgo) *de Gelderſche haap*, ad œnopolam; cujus decem annorum filius ex hypopyone laborabat inſigni. Ex parentum relatu accipiens, inſenſiſſimos poſt totius exterioris oculi dolores inflammationeſque, cecidiſſe puerum in bulbi intumeſcentiam deque die in diem augmentum capientem protuberantiam, cùm viſus primò obfuſcatione & poſtea abolitione, fuiſſe ei ſectam venam, alvum ſolutam atque cataplaſmata varia in oculum adhibita: intelligebam deinde ab Chirurgo, me monitore, advocato, ea fuiſſe de maturantium genere, ut pote *ex radicibus liliorum* quas cum multis, calidas credebat, *unguento Baſilic. far. lin. fruct. fic.* &c. compoſita; apta, nempè, nata, qui in oculo latitabat, tumorem ad maturitatem promovere. Æger qui decimo die ante cataplaſmatis hujus aplicationem, acûs apicem ab ejus capite diſcernebat, jam corneam albeſcentem intus, pupillę veſtigium nullum atque viſus ne ſpecimen quidem obtinebat, eminente, de oſſea orbita, toto oculi bulbo & prolapſum minante horrenter: vociferante, inſtar furioſi, ægro, parentibus renunciavi viſûs conſervandi, recuperandive nullam ſpem ſupereſſe, verſari imò ęgrum in vitæ diſcrimine, ni illico pertunderetur oculus. Operationi obſtabat Chirurgus, urgens & inſtans apud pręſentes; eſſe tempori committendam aperturam, quaſi tenera pars corporis, oculus, non admitteret ferrum; cui ego, egiſſe eum maturationem promovendo peſſimè ſcarabeumque vocavi aquilę obſtetricantem. Conſentientibus, ſecundo die; parentibus pertuſionem, præmonui eos, eſſe mihi tantùm in animo, puero vitam & ejus oculo conſervare formam; non verò viſionis munus, ut pote deſperatum; claudi quippe palpebris jam nullo modo ab aliquot diebus poterat; dictum, factum, methodo quâ, monui ſupra: de vulnere parti inflicto ruebant mox pus, lema, limpida materia, membranularum ſtrię ac ſanguinis aliquid. Toti injeci oculo, quod ſequitur, medicamen;

℞. *Medullæ pomorum putreſc.* ℥ij. *Croci Brit.* ℈j. *Laud. opiat. gr.* v. *Aq. hordei & mic. panis albi q. ſ. pro Cataplaſmate, Inter linteamina tepidè oculo adhibendo.*

Uno hoc die ter oculum inſpexi, nequaquam neglecto Cataplaſmate prædicto; ter oculo leviter compreſſo & pure ab eo expulſo omni, inſperſi lactis (ſic dicti) virginei tepidum cum linteis & pulvillis laticem cujus formula hæc eſt;

℞. *Aceti acidiſſ. lib.* 1. *Concoquat. cum* ℥iv. *Litharg. aur. Colat. adde Rad. Rub. Tinct.* ʒij. *Sacchar. Saturni* ʒj. *Caphura gr.* v. *Ebulliant leniter per horæ quadrantem, filtrent. Colatura conſervetur in uſum.*

Veſperaſcente, dolore ſedato, altiſſima ęgro beato quiete & iterata ſæpius ea nocte medicamenti adhibitione, experiebar, in ipſius diei diluculo, rerum faciem feliciſſimè mutatam: continuo itaque medicationem uſque ad inſequentem veſperam, quâ eum, qui clamoribus contriſtaverat totam familiam, ſubriſu & blandiment is eam exhilarare totam, gaudebam. Doloris expertem ęgrum oculumque ejus de horâ in horam in orbitam recedentem, cùm viderent parentes, neſcio, quæ non fauſta, de viſûs recuperatione ominabantur, omni verò expulſo pure ulceroſoque conſolidato vulnere, prognoſin meam probavit eventus: amiſſo namque omni viſu, oculo abfuit deformitas: niſi quod per corneam ſubluridam interioris ſuppellectilis (puta) iridis quędam & ligamenti ciliaris, non verò ipſius viſus, vel minimę quidem apparerent reliquiæ. Obſervatum ultimò volo, hac in curatione genis excoriationem, vulneri excreſcentiam ejuſque labiis indurationem nullam, cicatricem inſuper planè lævigatam; Chirurgo verò famæ fuiſſe & manſiſſe fœdum ſtigma inſcitię & gravem imprudentiæ cicatricem.

Purulentus itaque *Oculus*, ut ſuprà deſcriptus; etſi curetur nunquam ſine viſûs abolitione, pertundendus tamen eſt tempeſtivè, in totius hominis & partium internarum qualemcumque conſervationem: febre enim aliàs & vigiliis emaciantur ęgri protuberante oculi bulbo & in prolapſum tendente; feſtinanda, inquam, pertuſio & ultima mox experiri ratum; ut omni amiſſo uſu, ad minimùm faciei decor conſervetur viteturque, quæ ſemper aliàs ſequuntur, ulcera, ſtillicidia lacrimarum & liquorum, bulbi flacceſcentia, vicinarum partium excoriatio, ex quibus omnibus doloroſa & tabifica vita tandemque mors: ut in publicano, pertuſionem non permittente, cum Clariſſ: Chirurgo *Al: Cypriano* expertus ſum *Amſtelædami*.

Hoc de *Oculo Purulento*, cujus ſub ſpecie veniunt *primò; tumores purulenti puriſque collectiones inter corneæ tunicæ lamellas: ſecundò; puris purulentæque materiæ collectiones ab læſis partibus vicinis*, puta inflammatis, vulneratis, ulceratis, &c. multo tumentibus, pure, *in oculi bulbum, temporis tractu, effuſa*.

Horum morborum hujuſque puris in oculi bulbo collectionis diverſa cum ſit cauſa, locus, ſive pars primò affecta, curatio & finis ab præfato morbo, autumo hoſce morbos eſſe habendos pro morbis alterius & ſui generis, atque hoc reſpectu pus in oculi bulbo collectum non eſſe niſi ſymptoma: oportet enim ut verbis utamur intelligibilibus & res proximè deſignantibus; ſi quoque partium affectus, cum ſibi vicinis partibus commercium habentes in eas ruunt & lædunt; poſtea verò ab primarum propriis affectibus, nomine non diſtinguantur, unus ſine alio diſtinctè deſcribi, aut percipi non poterit & ipſe Delius natator ne per conjecturam quidem morbi alicujus typum, hiſtoriam, aut rei aſſequetur ſtatum: ut hæc omnia explicatius edoceam, agam primò; *de tumore inter corneæ tunicæ lamellas oriundo*.

Hujus tumoris purulenti, vel ſanioſi deſcriptio traditur, ut alios taceam, confusè ab *J. V. Meerkeren*: in principio enim *Purulentum oculum*, ut *Solingius pioſin* & poſtea, ut ille idem *Hypopyonem*, deſcribit; ſed præſtat meliora docere, quàm perperam docta recitare & carpere.

Qui inter lamellas membranæ corneæ oritur (de arteriarum, venarum nervorumque propriis tumori-

bus

Digitized by Google

bus nihil commemoro) duplicis eſt generis; videlicet, ab effuſo ſanguine, vel extravaſata & ſtagnante lympha; primus nunquam, altera ſemper in pus degenerat; inde primus tumor ex ſubrubro liveſcente; ſecundus albeſcente de die in diem magis colore, dignoſcitur, utroque agnoſcente cauſam in vel externam: puta dictorum liquidorum, ab ſtatu naturali, mutationem, vel vaſorum lacerationem, rupturam &c. uterque extus propullulans; quinimò etſi maximus, modò hujus generis tumor ſit, magno ſine viſûs detrimento, curatur; ſi curatio ad normam inſtituatur: hi, ut opinor, ſunt illi oculi purulenti, quos cum *Paræo* & aliis, ſe, ſalva viſione, curaviſſe neotericorum referunt quidam. Quod ſi tumores hi interiùs rumpantur contentamq; materiam in oculi bulbum evomant, viſum primò ſupprimunt, deinde veſtigia ſuæ læſionis poſt ſe relinquunt majora, aut minora, pro materiæ copia, ſanguine, nempè, aut pure eorumque tempore, ab quo fuerint retenta in bulbo, pro ſymptomatibus &c.

Hoc in affecto conveniunt mox ab initio venæſectiones, cucurbitularum impoſitiones earumque pertuſiones, medicamenta diſſipantia, alvi laxationes &c. et ſi exteriùs emineat tumor liveſcatque ex albo, pro quibuſdam ſolummodò horis, maturantia; ſi verò extus, intra biduum ſuapte diſtentione & vi non erumpat collectum liquidum, pus,ranieſve, moneo te, Chirurgophile, properes; ne ſeriùs abſolvas, ad tumoris per ſcalpellum apertionem; ne interiora perdantur; aut uveæ membranæ poſtea ſequatur procidentia; cornea extus quaſi illæſa; ſed heus! audi, cujus oporteat ſit figuræ ſcalpellus quaque methodo tumori intrudendus; acum, vel hominis linguam exprimat, ſitque anterior pars ſolummodò acuta; latera verò obtuſa: ita enim ulteriùs, quàm velis, non ruet: ne autem una, verùm iterata inciſione, per & in eundem ſulcum, tumorem perfores obſerveſque; ſi poſſibile ſit, quæ jam in *Oculo Purulento*, de eligendo loco pertuſionis & eliciendo pure commendavi.

Imprudentis porrò mihi videtur, completiſſimam, ut ajunt, moliri & exſpectare tumoris maturitatem: neque id ſolùm hoc in tumorum; ſed verò & in multorum aliorum genere vitandum, ſuſtineo: optimo etenim cum ſucceſſu tumores pertuſi, præſertim urgente dolore, antequam undans me apertionem monere videretur contentus in tumore latex; ipſo imò in tumore œdematoſo id peragere vereor minimè; firmiſſimis hòc adſtruerem dogma argumentis experientiaque multiplici, brevitati ſi non ſtuderem, ſuperſedeo inſuper iis hoc in ſcripto; ut ventilationi relinquatur naſcaturque opportunitas.

Quæ ex hoc tumore (curabili, nempè, ſine ullo, ſaltem magno viſûs detrimento) elicitur puris quantitas, adeo exigua eſt; ut guttas ſex, octo, ponduſve dimidii ſcrupuli vix ſuperet: quod ſi majore adfuerit copia, majori afficietur viſio noxa. Hujus exemplum ſi deſideres (lect. beniv.) en habe:

Juveni robuſtiſſimo ætatis xxii. ann. dolore correpto inſenſiſſimo ex protuberante in punctum & albeſcente ſub corneæ diſtentaque adnata (re in anteceſſum agitata & perpenſa cum Clariſſ. quondam Amſtelædamenſibus Medicis, *Matth. Slado & Sam. Apoſtolio*) pertuſi obliquè ab naſi regione, corneæ extimam partem: vulnere inflicto, mirabamur effluentis materiæ paucitatem: puris enim puri, puri arduum erat, vel unam guttulam exhibere, ei quoniam admixtus erat humor viſcidus ſubruber ad guttas 5. aut 6. quem ſperavimus, obtinuimus tamen effectum, ſubſidente, videlicet, mox protuberantia, cedentibus medicamentis topicis anodyniſque cum dolore, febre, vigiliiſque. *albumen ovor. cum alum. crud. conquaſſ. ſolut. opii & mucag. per expreſſ. collor. flor. melilot. in aq. fænic.* in initio, nobis uſui veniebant probè.

Vulnuſculum per aliquot ſeptimanas madebat, ſtillitante ex eo, nunc aqueo plus minuſve rubro, nunc verò glutinoſo liquore, donec *fotu ex vino rubr. gall. auſt. & Rad. rub. Tinct.* iſte fluxus ſiſteretur, tandemque ei cicatrix induceretur ſequenti medicamento;

℞. ſacc. ſatur. ℥ß. *ſief. alb.* ℈j. *liq. Tartar.* ℥ß. *m.* evaderetque æger curatus perfectè.

Tumorem hunc materiæ agitatione & metu potiùs ejus inteſtino, quàm copiâ, dolorem huic gravem excitaviſſe, pro explorato habuimus omnes: paucis quippe diebus ortum & complementum acceperat.

Etſi porrò, ſecundum quoſdam, *Hydrophtalmia*, *Hypoſphagma* eorumque ſymptomata; quinimò *Tunicæ Corneæ liveſcentia turbidula*, ſpecies *Oculi purulenti* dicantur, ab eorum tamen deſcriptione me abſtinebo, egredi, ne quos mihi propoſui terminos, videar. Cùm autem *Sugillatio* (meritò verumtamen echymoſi adnumeranda) unà cum adjacentibus ipſam ſæpèſæpius infeſtet corneam, ejus curandi brevem methodum huic annectere diſſertationi utile erit, facietque ad propoſitum meum aliquid; utpote in cujus feſtinatione, quemadmodum in *Oculo Purulento*, omnis ſitus eſt curationis ſucceſſus.

Sugillationi, livedini ab exteriore percuſſione oculo ſuborienti, præſcribenda adhibendaque actutum ſunt remedia: hoc enim ni fiat; coagulante, nempè, ſanguine & liquoribus extravaſatis, compreſſis, contuſis, collapſis, frigeſcentibuſque vaſis vix poſtea reſolvendis, reſtaurandis, fœda uſque in ultimum quandoque vitæ terminum, nigredine partes conſperguntur exteriores ipſaque viſûs acies, non ſine totius viſus periculo, obtunditur: quid in hoc morbo præſtandum Medico-Chirurgo collige (Lect. Beniv.) ex ſequenti narratione.

In prædio *Loënſi* ab regio oſtiario, menſarum præfecto, pugno percuſſus illicò intumeſcebat, oculus, laborans brevi ex *Sugillatione* ingenti: poſtero die (ita enim ſolet inter aulicos) lautiſſimo proſtans æger cachinnantibus argumento: præ cæteris enim hic morbus cum infortunio homines ridiculos facit & contumeliis exponit, deterebatur ab ipſis Chirurgis, qui potiùs hoc malum riderent, quàm ei medicarentur: coactus porrò fœdiſſimum coram Rege abſcondere vultum & aliis ſe ulterius obtrudere averſans, ibat ad me, qui, quod ſequitur, ei præparabam medicamentum;

℞. Rad. ir. flor. recent. ʒiij. *cepar. contuſ.* ℈j. *f. in lint. nod. 4. injiciendi & macerandi in ſpir. vin. & ad partem affect. ſæpeſæpius adhibendi eaſdè.* eſt & aliud epith. cujus virtutem non ſemel expertus ſum hoc in morbo.

℞ ſterc. columb. contriti in pulv. ʒij. *croc. Britt.* ℈j. *ſal. volat. gutt.* vi. *F. ut ſuprà, noduli.*

Qui poſt aures *cantharides*, aut aliud veſicantium genus nuchæ injecerit, vitium omiſſionis facilè fugerit.

Primo hocce remedio intra biduum oculo totique faciei (ipſæ etenim genæ cum palpebris ad nigredinem liveſcebant) colorem reſtitui naturalem, eum quidem in modum; ut vel petulantiſſimus pediſſequorum, quod rideret, non inveniret.

Cruſtà tegi occultarique *ceruſſà, cretâ, bolo & albumine ovi* poſſe *Sugillationem*, lippis totamque faciem colore hoc modo mutari ab naturali, comicorum principi jam olim notiſſimum novimus. *Salis volatilis, cum ſpiritu vini mixti penicilloque ſugillationi tenuiter inſperſi*, ſtupendum planè effectum atque ſucceſſum expertus nuperrimè eſt juvenis fuſtibus peſſimè exceptus & ante aliquot annos, amici alicujus mei ex equo lapſus, ſtabularius.

Quod

Digitized by Google

Quod ſi mox ab principio ſugillationi non occurratur, ipſius curatio quandoque eſt difficillima; ut meo periculo didici in homine Baccho pleno, cui genæ, buccæ, verbo, tota ferè facies inflata nigreſcebat: dormiverat enim ea nocte, quâ ceciderat, aut alio forſitan infortunio malè eſſet exceptus, in platea; tertio die ad eum vocatus, videbam hominem febre correptum trementemque ſpaſmodica agitatione, toto corpore; venam itaque ſecandam judicavi; poſtea levi adhibito ſudorifero ſequens toti faciei injeci fomentum.

℞. *Herb. biſmalv. m. ij. flor. melilot.* m. j *ſem. fœnic.* ℥ß. *incid. concoq. in lacte dulci, exprim. applic. cum panno molliore, cavendo, ne poſt crebrum applicationem, partes frigeſcant.*

Reperito ſæpius hocce medicamento & depulſa ex parte nigredine; corrugatis verò hîc & alibî, cum palpebris genis, inſperſi eis, quod in fine hujus diſſertationis extat *ex liquore tartari* &c. medicamentum: hiſce etſi de tempore in tempus faciei reveniret color ex luteo albus; naturalis tamen in integrum reſtitutus eſt nunquam; relictis enim ex ſugillatione multis maculis illoque colore, quo Javani tinguntur: in curanda ſugillatione itaque actutum ad omnia ſimul accurrendum; excipio autem applicationes viventium diſſectarum columbarum & ſimilium animalium, in nucham, quas ullo ſine commodo, adſtipulatione & commendatione potiùs quorundam ſcriptorum, quàm ſecundùm rationem & experientiam, fieri ſuſtineo. De dolorem ſedantium familiâ *lac muliebre, opium in aq. fœnic. diſſol. mucilag. ſeminum cydon pſyllii, portulac.* rejicienda ſunt minimè: ſuffitu & vapore herbarum fragrantium & ſale refertarum volatili, diſſipari concretos cum ſanguine humores diſſolviq; in faciei ſuperficie in ſudores & liquamina, hauſto interea *Thea*, vel ejuſdem virtutis potione, compertiſſimum eſt, internè adhibenda remedia de leniter ſudorem promoventium & malacticorum oportet ſint claſſe; conſtipata ſi ægro alvus, hoc modo purganda: plura ad hanc normam præſcribi etſi poſſint; te autem (lect. beniv.) multorum remediorum farragine non obrutum; ſed verò, ſelectis quibuſdam, inſtructum volui, externè olea unguentaque pinguiaque, de cœtu remediorum, hoc in affectu, rejicienda, dictum eſt dudum.

Faciei ultimò decori, qui poſt curatam ſugillationem ſtudeat (& ſtudeat oportet) inſpiciat diſcatque ex Clar. *Wekkeri Antidotar. general. titul. de unguent. faciem ornantib.* varias in hunc ſcopum collineantes præſcriptiones.

De Oculi Prolapſu.

Sub hoc Titulo; etſi variæ deſcribantur oculorum protuberantiæ, ego *Ecpieſmum, Proptoſin, procidentiam oculique reſolutionem excedentiamque*, differre inter ſeſe, cum aliis didici dudum: eò enim venit quorundam incuria; ut *Staphylomatis* ſpecies: imò & *Chemoſin*, hoc ad genus & hunc ad morbi titulum referant.

Oculi *Proptoſis, Procidentia*, de qua mihi impræſentiarum ſermo erit, illa eſt, quâ totus oculi Bulbus cum annexis muſculis, adipe & glandulis (quibus & ſui ſunt morbi ſpeciales, deque quibus ſuo loco) extra oſſeam orbitam palpebraſque protuberat, propendit, eminet: quod fit cum, vel ſine partium oculum conſtituentium viſibili læſione & morbo, magnitudine excepta & diſtentione nimia, quæ, hoc ſenſu, morbus eſt. Secundò; cum, vel ſine totius, notanda viſûs amiſſione: leve etenim quamvis in initio ſit viſui damnum, quædam tamen ſemper & poſt inveteratum, nec curatum morbum major tandemque maxima viſioni manet jactura. Eſt partibus ſingulis ſua magnitudo diſpoſitio, quâ omnes ſibi conſtant & inter ſeſe proportione requiſita ad uſum, conveniunt, reſpondent; unde juſtâ major omnis earum exuberantia, morbus renuntianda, tenentet autem; ſi unquam, euſque, ut ſupra innui, oculus protuberat; quin & ſimul viſum amittat.

Vidi, ante ſex annos *Londini*, virum robuſtum, cui ambo oculi, horrendum in modum protuberabant: quod ad ipſam partium diſpoſitionem, illam genuinam obſervavi, præterquam quod ipſis pupilla majuſcula, cæſius color & inſolita eſſet cum duritie magnitudo; viſu tamen utrumque deſtitutum omni expertus ſum; inquirens in cauſam, accepi, inter luctandum ab adverſario ſuo, irâ. gymnaſticas, vel luctationis anglicanæ, leges excedente, pollices fuiſſe oculorum orbitis intruſos hominemque mox, nullo inflicto vulnere, dolore correptum ſummo, non medicis; non chirurgis; ſed viſu reſtitiſſe orbum oculoſque magis magiſque diſtendi atque protuberare; quandoque cum, quandoque ſine dolore.

Totius oculi *Ecpieſmus*, vel *Protuberantia* curabilis, illa eſt, quam potiùs muſculorum relaxationem dixerim: ſive enim id vociferatione, partu difficili, reſpiratione impedita, vomitione aliave de cauſa fiat; ſufficit manente viſû, collegiſſe, ex partium diſpoſitione, muſculos tantùm eſſe reſolutos, diſtentos præter modum: ipſe quippe oculus debitam ſervat magnitudinem palpebræque ad bulbi latera, vel inferius hemiſphærium. Priſtinum ut in locum hi prominentes reducantur oculi, imprimunt quidam ſuturæ coronali, aut temporum arteriis, cauterium; ſed quo jure non; capio, cùm operatio hæc cum oculorum muſculis, hoc in caſu & reſpectu: de paralyſi enim alia eſt ratio deque ea ſpeciatim, commune habeat nihil. Tutius manus, tutius pulvilli, carptum, ligaturæ deprimentes, in auxilium, vocantur; quod ſi propter dolores inflammationeſque medicamine opus videatur; audi quo ego uſus ſum feliciter.

Accerſitus *Amſtelædami*, in viam (vulgò *de Kerkſtraat*) ad pauperculam (cujus nominis non recordor) difficillimo ex partu laborantem, exploratione & examine celebrato omni & prudenter, fœtum offendo mortuum matremque corpore obeſiorem; ut me embryulciæ accingo, en! ventris tormina conatuſque in partus ſummos; erumpunt unà cum fœtu inſignis umbilico hernia (exomphalos) & oculis protuberantia prima lævi manuum mearum compreſſioni; ſecunda verò cedens minimè; umbilico latam ex mantili ligaturam pulvilloſque, ſive compreſſulas; Oculis verò cum multiplici linteolo mox *ſuccum ſedi major. plantagin. ad* ℥ *a* ij. *ſacch. ſaturn.* ℨß; poſtea *ex cortice querno, roſis rubris & vino rubro gallico, decoctionem tepidè injicio.* Ægra hæc reſtituta in integrum ita fuit; ut ſequenti anno, abſque horum omnium ſymptomatum veſtigio; fœtum peperit maſculinum, vegetum.

Oculus totus quantus, viſu amiſſo toto, immenſum excreſcens orbitamque excedens, cancer ſive, ſive ficus, ſuppuratio, putredo, aut ſphacelus, carieſve oſſis, in cauſâ ſint, medicamentis curatu eſt difficillimus; multis in *Vitriolum & præcipitatum album probè lotum*, aliis in *mercurialia fortiterque adſtringentia*, refugium eſt; Ego autem medicamentis, *Lapide* præſertim *infernali*; etſi moderatè uſitato, mederi huic malo non potui: ſepoſitis quippe partibus incruſtari; & in eſcharam deductis demortuiſque, expullulare iti denuò fungoſam excreſcentiam dolui ſemper; quapropter iteratis horum aliorumque medicamentorum applicationibus palliativam tantummodo curationem moliturus ſum. Corrodentium nihilo minus remediorum poſtea optimum expertus ſum, *Butyrum antimonii mitigatum cum Tinct. croc. vel opii. Penicillo excreſcentiæ S. artem inſperſum.*

Digitized by Google

Oculo ab humorum effluxu, extra orbitam diſtento tandemque crepante, cum cornea, uvea dimiſſoque cum pure, vel ichore, quidquid liquidi in ejus cavitate continetur, medela eſt in deſiccantibus, *Vitriolum cypr. faces vin. rubr vet. cort. lig. quer. flor. roſar balauſt. hiſce conjunge Rad. tormentil. Terr. ſigil. cretam.*

Partim conſervatum partimque exciſum, ex hoc morbo infeſtatum oculum, memoriæ tradidere quidam: quod cùm ab me factum, vel ab aliis tentatum nunquam viderim, velim rei & veritatis fides penes hoſce ſcriptores ſit;

Eſt quibuſdam viſum fuerit protuberanti, præfato modo, oculo, filum injicere, conſtringere atque ita putreſcentem oculum de orbita avellere, aut ante putredinem forcipe & furfice apprehendere & abſcindere, vel acu eum trajicere atque ita forfice extirpare; ego tamen ſæpius & benè manu cultroque rem peractam ab aliis, legi vidique, ut & ab me ipſo & quidem primò ab

Marcello vander Maas, Chirurgo quondam *Amſtelædami* celebri, qui viro nauclero, ætat. 38. ann. oculum ſiniſtrum deformiter protuberantem, adeò ut digitis apprehendi removerique palpebræ non poſſent commodè & fœtorem emittentem horrendum, excidit: ortum traxerat morbus hic ab tumore oculi interno, ſanie impleto multa, protuberantem quem, prope encanthum majorem, ſcalpello poſt multas, ſine fructu adhibitas medicationes, perforaverat quidam Chirurgus; ſed puris nihil, ſaniei & ichoris verò fœtentis multo erumpente latice, ſuum agnoverat homo errorem memoratumque confugerat ad Virum, qui etiam plurimis uſus mediis, præſertim *paſtillis ex calce viva, ſapone veneto & mercurio ſublimato*, irruente de die in diem & depaſcente partes internas externaſque deformante, livore, fœtore & ſphacelo, tandem omnia incaſſum adhiberi, perſuaſum ſibi habere cogitur: cultello itaque manum applicat remque ſequenti methodo, ad finem perducit optandum altiuſculo collocato in ſedile, brachiiſque ægro in terga devinctis, oculorumque obvoluto dextro, auxiliantium Chirurgorum unus; ut poteſt, cum frontis velamenris palpebram furſum detinet elevatam firmiter. Ipſe chirurgus apprehenſo detractoque toto de orbita tubere, exciſionem, parte inferiore ab encantho majore ad minorem, incipit: deinde eadem methodo, parte ſuperiore, cultro aliquantulum incurvato, apicis, nempè, reſpectu & manubrii, non verò ſemilunati, abſolvit: verùm non unâ alterâque; ſed multiplici inciſione, uſus tandem forfice non ſemel. Exciſo oculo, totum oſſeæ orbitæ cavum, carpto, *albumine ovorum pulvereque conſperſo* implet *ſliptico*. obligans & alterum oculum. Nullam notandam hæmorrhagiam exulcerationes, putredineſve in nervi optici, vel aliarum partium velaminibus, nullas obſervavimus, ut & ne in tenerrima, quidem oſſa irrupiſſe cariem: quod autem ſignificatu dignum, toto curationis intervallo, tanto nunquam fuiſſe agitatum dolore ægrum, quanto nuper unâ ſæpius horulâ, conqueſtumque fuiſſe de eo, neque febre correptum graviore unquam. Adhibitis portò vulneribus hujus commatis adhibeodis obſervatoque vitæ regimine peractiſque, pro tempore peragendis, curatus extitit homo. Accino ego euge! benè! feliciter!

Ratio quare nervi optici motoriique læſio hæc, graviora non pepererit ſympromata, hæc mihi videtur. 1. ipſi hi nervi, in cauſa morbi non fuerunt: nervorum quippe truncos benè conſtitutos vidi. 2. majores nervi, puta femoris, axillares, &c. obtruncantur, amputantur, læduntur, ſine graviorum ſymptomatum ſyrmate: eorum enim truncatio proximè, ſive ad exitum de oſſibus capitis, vel vertebralibus &c. ſive ab ipſis longiùs remota fiat, pro nervi magnitudine & aditu ad alias quoque partes, perpendenda extat; cùm nervus ubique locorum diſpoſitione idem ſit: periculum itaque non ab loco ſed nervi abſcindendi, magnitudine & aditu ad alias quoque partes deducendum colligo ſtillantemque poſt truncata membra) de ejus involucrn, laticem, partis reſtitantis & conſervandæ, cum chylo, de arteriis accedente, medicamento eſſe balſamico.

Vivit, quondam præfectus militum pedeſtrium, nobilis vir, natione Gallus, cui, ab ſola concuſſione capitis, ex magni tormenti exploſione, uterque oculus viſu orbus, extra orbitam, boum oculorum inſtar, brevi poſtea protuberavit; Setaceis verò, venæ ſectionibus multiſque in uſum vocatis medicationum formulis fruſtra dinque jam nunc, dolore percitus nullo, omni valedixit remedio, heroïco ferens animo nobilioris ſenſus jacturam.

Oſtendit mihi *Hagæ-Comitis*, 4. Septembris 1699. *L. Commenik, Med. Doct. celeber.* & *A. Stuckery, famigeratiſſ. Chirurg.* ſpectatu horrendum oculi prolapſum, potiùs cum oculo excreſcentem fungum, vel ficoſam excreſcentiam, dextram totius faciei inferioris defœdantem partem, ut adſpectu; ita & fœtore vix tolerandam; negaverunt autem nobis parentes oculi exciſionem, multis fatigati & incaſſum adhibitis remediis, eorumque ſumptibus, cumque inſuper, duodecim annorum puer tabidus, macilentus, dolore, vigiliis, febre lenta &c. confectus extaret, nemo notarum hoc negotium valdè urſit moriebaturque miſerrimè, ſequenti anno, omnibus nominibus miſer renuntiandus æger.

Feliciorem nacti ſunt ſortem Nobiliſſ. Vir *J. De Wilde*, Colleg. architthalaſſico, quod *Amſtelædami* eſt, olim ab actis & *Brouwerius* mercator, adhucdum in vivis, quibus ſecundùm artem exciſus in totum oculus, ne vel aliquod quidem ulcus, fiſtulam, aut cariem poſt ſe reliquit.

Hiſce aliiſque exemplis ipſaque ratione duce, confirmatus, hanc operationem. cum *Jeanne Rauwenhof*, præpotentium D. D. Belgii fœderat. Chirurgo caſtrenſi primario Ann 1690. 24. Julii, in *Guilhelmo à Winkels*, milite in cohorte Nobiliſſ. ducis de *Heuſelom Bruxellis* inſtitui: ſiniſter oculus in prælio prope *Fleurus*, haſtâ perfoſſus laceratuſque primò ab aliis *Caroloregis*, poſtea *Nivigella* & *Bruxellis* tandem ab nobis fuit tractatus & exciſus, & probè curatus, orbitæq; oſſeæ excavatæ impoſitus è vitrô artificialis oculus: Nam etſi inſpector, vel moderator caſtrenſium noſocomiorum, ipſemet manum præbere ægris vulneratiſque, ex mandatô Præpotentium D. D Ordin. Fæder. Belgii, non teneter: hôc tamen ſimilibuſque in magni momenti caſibus, rogatus eam miſeris negavi nunquam.

Totum quandoque oculum fieri convertique in callum, legi apud alios; verùm vidi nunquam: quinimò vereor, ne ipſius tunicæ adnatæ excreſcentis duritiesj, iis impoſuerit: Eam enim excreſcere immenſùm, & non rarò, & ex ungue, calli ad initar indurari, dictum jam nunc eſt ſuprà.

Curationes Ioh. Harthmanni in affectibus oculorum.

Strabiſmus.

Strabiſmus recens (inveteratus enim non curatur) in pueris (univerſalia pro humore peccante præmittuntur) corrigitur, ſi larva faciei applicatur foraminibus ad locum oculorum perforata, ut per ea radios viſivos emittat patiens, ne propter ſitum ipſorum

radii

radii viſivi ad genuinum oculorum ſitum reducendi conformentur: opus tamen eſt accurata diligentia, in hoc rectè perficiendo.

Paralyſis oculi.

Paralyſis oculi tarò occurrit ſine reſolutione aliarum partium: ſi tamen ſola, vix curatur: & ſi cum reliquis partibus, ut in Hemiplexia, cura eadem inſtituitur, quæ in paralyſi communi.

Viſus imbecillitas & caligo.

Ad viſûs imbecillitatem & caliginem, ſpiritusque viſivos confortandos, cerebrum humoreſque ipſius rectificandos, præmiſſis univerſalibus mirificè prodeſt Euphraſia dextre parata. Vulgò utuntur eâdem in infuſo vini, in quotidiano victu cibis admixtâ. Item in conſectis, aliiſque formulis. Præſtat ipſius eſſentia Chymice extracta ad gr. 2. 3. 4. 5. Item Sal ejuſdem crebris ſolutionibus & coagulationibus, præſertim, ſi cinerea ab initio cum Sulphure ana calcinati fuerint ſine igne, (h. e. ne fluat in tigillo) ad ſummam puritatem deductum, & in uſu ſali menſario admixtum. Sic Euphraſiæ arcanum præſtantiſſimum eſt in viſû recuperando à gr. 2. ad 5. hinc rectè *Augentroſt*, dicitur.

Aqua quoque eſt efficax, quæ fit h. m.

℞. Fol. Euphraſiæ, Rutæ, Verbenæ, fœniculi an. M. j. Summit. toriſmarini, ſalviæ. flor. roſ. an. p. j. Bacc. juniperi ℥j. Caſſiæ ligneæ ʒß. Ligni Aloës ʒß. Sem. fœniculi ʒij. Sileris montani ʒj. Rutæ ʒß. Infunde c. vini Malvat. ℔vi. macerentur per quindenam. poſteà deſtillentur. Hujus cochl. ß. vel j. manè jejunô ventriculô ſumptum viſum eleganter confortat.

Externa eſt: aqua Ocularis cum Vitriolo albo confecta, h. m.

℞. Lapidis ſciſſilis, *Schiferſtein*, in fruſta contuſi ℔ß. Aquæ fontanæ claræ vel pluviæ, quæ præſtat, ℔iv. Vitrioli albi ℥j. ad ſummum, vel ʒvi.

Coque ebulliendo in olla, & inter coquendum ſpumam diligenter remove ad caſum 2. digitorum tranſverſorum, poſteà per filtrum mitte, & vaſe benè clauſô ſerva. Uſus quotidianus eſt immittendo in oculum manè & veſperi guttas aliquot.

Ad externos uſus it. in glaucomate mirificè commendatur aqua deſtillata ex fellibus piſcium præſertim Lucii piſcis. Vid. infrà ungues, nebulæ & pterygia oculorum.

Divulſio & ruptio pupillæ.

In divulſione & ruptione pupillæ, item corneæ omnium optima eſt aqua, quæ fit ex albumine ovorum. Item ex Cancris & Chelidonia, de quibus in notis ad Baſilicam Crollii.

Carcinoma oculorum.

In carcinomate oculorum nihil melius eſt pulvere illo cuticularum ovi, à quibus pulli excluduntur, ſimpliciter inſperſô. Cætera fiant, ut in Cancro.

Epiphora.

In Epiphora vel Ophthalmia præſtat Periapton ex radice malvæ ſimpl. (præmiſſô caputpurgio & averſionibus debitis.) Radix colligitur, quando Sol præciſè eſt in ſcorpio, effodiendo illam ſubtus cum exortu ſolis, ita ut radix primùm denudetur ad latus fodiendo, poſteà planta tota ſubtus eruatur. Applicetur radix illa ad nucham alligando vel appendendo.

Ophthalmia.

In Ophthalmia mihi uſitatum eſt applicare ad nucham, cæteris paribus, farinam Erucæ *Senffmehl* in ſacculo interpallato & cum vino cocto repetitis vicibus eundem calidè è regione oculi patientis appanendo. Mirabiliter nimirum ab oculo verſus nucham trahit, quod ſi veſicæ ab hac applicatione fuerint excitatæ, illæ aliquandiu ſervantur aut rumpuntur, ſuperimpoſito foliô braſſicæ vel hederæ, poſteà cum mucilagine ſeminis cydoniorum in aqua plantaginis extracta, curantur. Oculus verò fovetur vel cum lacte muliebri, vel cum Sieff albo, ſeu opio in aqua roſarum diſſoluto. Soleo ſubinde externè oculo applicare ſacculum cum floribus Chamomillæ repletum.

In Ophthalmia & pleriſque oculorum affectibus ſecreta eſt aqua ex floribus cæruleis de cichorio, quæ fit hoc modo. Collige flores Cichorii, quando ſol leonis principium obtinet, recentes in vitrum inde, & illud replendo, etiam fortiter, quantùm fieri poteſt, comprimendo, poſtea orificium diligenter claude (ſubere vel veſicula quintupla) & circum circà applica farinam ſubactam, ex qua panis pinſitur, ità ut 3. vel 4. digitos æquet. Tandem in clibano pinſe inſtar alterius panis, ſed tamùm maſſa illa eſt ſuper aſſerculum in clibano ponenda, (ne rumpatur vitrum) & pro coctione fortiori relinque, donec panis eximatur, proſpice tamen, ut hæc maſſa benè cocta ſit. Exime & exprime & inveoies flores in aquam tubentem & pinguluſculam converſos. Hanc deſtilla per alembicum ex B. (aqua hæc, niſi deſtillata, non ſervatur) & hac in affectibus oculorum, tantùm palpebras externè ſingulis diebus bis illine (itero cubitum & manè) albugines, nubeculæ, ungues, ſuffuſiones, caligo, imò ipſa cæcitas mirifice tolluntur.

Dolor oculorum.

In doloribus oculorum folia Nicotianæ applicentur, opiata hîc vitanda externè, internè tantùm dari poſſunt.

Hordeolum.

In hordeolo, hordeum jejuno ventriculo ſæpiùs maſticatum applicetur.

Procidentia oculi.

In procidentia oculi (ut & ani) ℞. Scarabæos in ſtercore equino natos, mortifica in vitro clauſo, ad Solem benè exſiccentur, & F. pulvis tenuiſſimus, qui ſervetur uſui: poſt mollificatas partes aſpergatur tenuiter & fiat dextra repoſitio. Vide infrà de procidentia ani.

Lachrymæ.

In lachrymis. ℞. Cort. granatorum ʒiij. vel ℥ß. Lapid. hæmatitis ʒj. vel ʒiß. Cortices coque in aq. roſarum, colentur ſæpiùs, poſtea in colatura lapidem pulveriſatum terendo diſſolve. Hæc compoſitio applicetur oculis in petiis: quidam etiam applicant ſacculum ex flor. Chamomillæ. Vide Platerum in praxi.

Puſtulæ & maculæ oculorum.

Ad Phlyctænas, puſtulas & maculas oculorum, fel anſe-

Digitized by Google

anſerinum, gallinarum & piſcium ana part. æq. vitro inde, adde mellis modicum. F. linimentum, quô oculi inungaotur.

Fiſtula oculi.

Ad Oculi fiſtulam. ℞. Sulph. vivi, acet. fortiſſimi, aluminis, ſalis ao. ℥j. Rad. lapathi acuti rec. ʒß. F. Unguentum.

Inflammatio oculorum.

Ad oculorum inflammationem, dolorem, Epiphotam,

℞. Aquæ roſarum, Euphraſiæ, verbenæ ana ℥ß. Tutiæ præparatæ ʒj. Matris perlarum ſubtiliſſimè pulveriſatæ ℈ij. M & uſûs tempore præcipuè miſce probè inſtillando parum in oculum, nec non petias ex miſtura illa madentes extrinſecùs applicando.

Principio ſive à cauſa calida, ſive à craſſis & flatulentis ſpiritibus nata ſit Ophthalmia, præmiſsâ evacuatione per clyſterem ſeu lenitivum purgans, venæ ſectio aut cucurbitulæ ſcapulis applicandæ.

Hinc ſtatim ad corporis evacuationem die ſequente properandum, & ad pillulas coccias & Lucis accedendum.

Interim ſtatim collyrium in oculos mittendum, ſolum ſcilicet lac muliebre recens mulctum cum aqua plantaginis & pauco croco; Hoc nimirum humores ab oculo repellit, antequam verò applicatur, prodeſt lavare oculos decoctô fœnugræci, aut applicare pomum coctum cum pauco fœniculo ſub cineribus in forma cataplaſmatis. Repetatur lotio & cataplaſmatis applicatio, dictique collyrii immiſſio ſæpiùs. Hinc ad alia collyria & Ophthalmica properandum.

Quòd ſi affectus hic per intervalla revertatur, purgetur patiens cum ſublim. cum ſol. aliquoties.

Hinc Vena ſecetur & adhibeantur ſequentia Ophthalmica.

Occipitio quoque ſetaceum ſeu cauterium applicetur, aut fiat Fontanellum in brachio. Nam hoc maximè ex capite & oculis revellit & ab ophthalmia præſervat.

Si verò Hypochyma adſit incipiens (facta nimirum ſuffuſio & confirmata, ſolius ocularii Chirurgi ope curari poteſt) niſi adſit plethora, vena ſecanda non eſt: ne refrigeretur cerebrum & poſteà materiem largiùs cumulet, & in oculum transfundat; ſed potiùs materia concoquenda eſt & educenda, viſus & caput confortandum & ne vapores è ventriculo ad caput aſcendant, cavendum. Unde pulveres poſt cibum præſcribendi ex confectione, ſemine fœniculi, ſummitatibus Euphraſiæ, vel tabellis cum ol. fœniculi & aqua Euphraſiæ, aut Extracto ejus. Et ſi neceſſitas urgeat, veſicatorium occipitio aut cauterium apponatur, quod ad minimum ad ſex menſes teneatur apertum.

Ad hæc collyriis ſequentibus utendum; quæ antequam oculis indantur, non inutile erit, fovere oculos ſacculo ſequente aquâ calidâ immerſo.

℞. Fœnugræci aq. frigida loti ℥iß. ſem. lini ʒß. malvæ, althææ an. ʒiI. terantur & pannis lineis raris includantor inſuanturque.

Ad Collyria autem oculis immittenda mirè proſunt aqua mellis, Euphraſiæ, roſellæ, Chelidoniæ, fœniculi, valerianæ, ſucci dictarum herbarum per ſe depurati, qui vel ſoli adhibeantur, vel inter ſe permiſceantur adjunctâ pauculâ aqua roſarum lacte muliebri, decocto fœnugræci, cum collyrio albo, croco & tutia præparata

Si eroſio vel ulcus ſubſequatur & adſit; ſtupendum hocce ophthalmicum, oculos ad deſperationem uſque læſos reſtituit virtuoſiſſimè eorumque vulnera ſpacio 24. horarum glutinat. Collige ſuccum florum & foliorum Chelidoniæ, ejuſque bonam quantitatem in M. B. digere, ut ſpontè ſuâ depuretur, donec nempe omnes impuritates ad fundum dejectæ fuerint; deinde.

℞. Menſe Junio ſole & lunâ exiſtentibus in cancro, cancros fluviatiles Num. xx. ſectiſque extremis ſeu durioribus pedibus & caudarum cruſtis, contundantur in mortario, ut ſuccus indè exprimi poſſit, quem cum Chelidoniæ ſucco depurato conjunctum deſtilla ex B. M. reſerva uſui. Eodem tempore collectionis alium cancrum vivum integrum & nullâ ſui parte mancum in ollam inditum exſicca in clibano uſque dum teri poſſit, exſiccatum reduc in pulverem tenuiſſimum & ſubtiliſſimum, per incerniculum optimum trajiciendo. Hujus pulveris exiguam quantitatem ex canaliculo pennæ præciſæ in vulnus oculi inſtilla, atque ita relinque per horas 24. ſuccedente tempore eandem mortùm aquam ſine pulvere prædicto ſæpiùs immitte, lavando & eluendo omnem purulentiam, quæ tamen vel nulla, vel admodum exigua apparebit, & optatus certè finis ſubſequetur.

Rubor Oculorum.

Ad ardorem & ruborem oculorum cum dolore.

℞. Butyri recentis novies in aquâ roſarum loti ℥ß, tutiæ præparatæ ʒj. Camphoræ ʒß M. & reſerva in vitreo vaſe & parum oculo indatur.

Ad inflammationem, & rubedinem ocolorum ut & puſtulas faciei rubras diſſolvat ſaccharum Saturni aquâ Euphraſiæ & roſarum ana, addito pauculo tutiæ præparatæ.

Ad caliginem, rubedinem, lachrymas & omnia ferè vitia oculorum valet aqua Crollii Ophthalmica & ſequens:

℞. Vini albi non adulterati, aq roſarum an. ℥iß ſacchari candi albi, vitrioli purificati an. ℈iv. M. poſteà ex hac aqua ſuper cotem tere tamdiu Zinziberis digitum unum, donec in aquam abſumptus fuerit, cola per Chartam emporeticam per vitrum, tandem in S. V. Cochl. ij ſolve camphoræ tritæ ʒi. M. cum priori & eam probè ſervatam ad quævis oculorum vitia uſurpa, immittendo ſæpe gutt. j. atque alteram.

Hypoſphagma.

Hypoſphagma oculi tollunt ſummitates hyſſopi aquâ ſimplici coctæ, & in nodulo oculis tepide applicatæ. It. Radix ſigilli Salomonis conquaſſata, oculo partibuſque vicinis in forma cataplaſmatis apposita. Vulgò ſanguinem è plumis columbarum pullorum expreſſum calidè oculo indunt.

Ad rubores tollendos utile ovum ad duritiem coctum per medium diſſectum oculo per noctem calidè apponere.

In omnibus ferè oculorum morbis medicamentum eſt, Aqua ophtahlmica cœrulea

℞. Calcis vivæ benè uſtæ & in fruſtis integris, quæ aëris vel aquæ injuriam non paſſa ſit lib. iv. pone in vaſe amplo ſtanneo & ſuperfunde aquam pluvialem aut fluvialem uſque ad eminentiam dimidii pedis, ſine lentè reſolvi & agita ſubinde ſpatulâ ligneâ uſque dum aqua benè impr̄ægnata ſit ſale calcis, quam filtra & ſerva uſui. Hoc tertia vice repete cum aquâ recenti & ſingulas filtrationes ſeorſim ſerva. Nunc recipe aq. primæ part. I. ſecundæ part. ii. tertiæ part. iii. miſce invicem & in lib. i. hujus aquæ diſſolve drachm. unam ſalis armoniaci, infunde diſſolutionem hanc vaſi cupreo aut æneo & retine in eo duodecim aut quin-

Digitized by Google

quindecim horas, vel uſque dum inſtar Sapphiri orientalis tingatur; Poſt filtra exactè & uſui ſerva in ampulla vitrea.

De hac le Febvre in tractatu de Chymia. Hæc aqua non habet ſibi æqualem, ad omnes affectus oculorum, abſque reſpectu à qua cauſa oriantur. Nam ſal calcis vivæ cum ſale volatili urinæ, quod virtutem ſalis armoniaci conſtituit, permixtus, vitriolum ſubtile ex cupro & ære extrahit, quod inſeparabiliter repellitur in aqua & communicat virtutem refrigerantem, mundificativam & deſiccativam; Dicam inſuper, quod hæc tria ſalia ita invicem conjuncta extinguere, & depellere poſſunt omnem malignitatem ſalium actium corruſivorum, & mordicantium, quæ ſanguinis ſeroſitati permixta ſunt, & quæ ſunt vera cauſa efficiens non ſolùm doloris, inflammationis, & ulcerum oculorum; ſed etiam plurium, omnis pruritus, omnis eruptionis & ulcerum, quæ oriuntur & in externis humani corporis partibus formantur. Ideoque hæc aqua utilis non ſolùm contra affectus oculorum, ſed quoque contra pruriginem, ſcabiem & ulcera.

Iſta autem emendatior eſt ſequens. d. m.

℞. Aq. flor. Cyan. Chelidon. Euphraſ. roſar. proprio ſale acuatas an. ℔ii.

Superfunde calci vivæ injuriam aëris non paſſæ, cujus ſale quoque impregnatas filtra, adde.

Phlegmatis urinæ ex deſtillatione Mercurii microcoſmi collect. ℔iv. Salis ex fæcibus ejus extracti, vel ſalis armoniaci ℥iß.

Stent in vaſe cupreo aut aurichalcino, donec perfectè colorentur, poſt per aliquot menſes ſoli expone, filtra & uſui ſerva. Hæc aqua, quæ in oculorum morbis eſt ſtupenda, cum aquis deſtillatis ſimpl. permulceri poterit, ad uſum pro medici arbitrio. *Hactenus Joh. Hartmannus in Praxi Chymiatrica.*

Curationes in Oculorum affectibus ex Clariſſ. Lucâ Tozzi.

Dolores oculorum, inquit Hippocrates, meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut venæ ſectio, aut medicamentum epotum ſolvit, pro varietate ſcilicet humoris dolorem, aut phlegmonodem tumorem inferentis. At plerique nulla adhibita diſtinctione cauſarum, ſemper & omninò ſanguinem detrahunt, ac refrigerantibus liquoribus affectos oculos abluunt: mox etiam purgans medicamentum propinant, cucurbitulas ſcapulis, capiti, & temporibus emplaſtra, oculis verò cataplaſmata, aliaque topica admovent.

Verùm refrigerantia nunquam affectis oculis profuere: his enim ſtagnantes humores adeò impinguntur, ut tandem inſolubiles fiant. Notabile eſt quod refert Riverius. Ruſticus quidam diuturna ophthalmia laborans, cum ex præſcripto Medici refrigerante victu, & aquæ potu ad longum tempus nihil profeciſſet, tandem ab alio Ruſtico perſuaſus refrigerantem illum victum deſeruit, & mero indulſit, ac ſubindè ſe meliùs habere ſenſit, & intra paucos dies, continuato eodem potu ab ophthalmia prorsùs liber evaſit. Idemque aliis duobus contigiſſe ſubdit idem Auctor. Neque ſolùm vitioſos oculos refrigerantia lædunt, ſed & ſanos. Meminit de quodam Nobili viro Fabr. Hildanus, quod ab aſſidua lotione faciei, & oculorum cùm aqua frigidiſſima viſus paulatim elanguerit.

Conferunt itaque intrinſecùs quæ ſanguinem ſtagnantem diſſolvere, atque à ſuis recrementis purgare valent: Externè verò efficax mihi ſemper, & ſalutaris obſervata eſt. Hæc aqua, quæ ita fit: In aq. roſ. alb. lib. ß. euphraſiæ fœniculi, chelidoniæ & rutæ ſing. ℥iii. vini alb. opt. & veter. lib. 4. infund. antim. crudi in pulverem redacti ℥iv. fell. avium aut Gallinarum iii. tutiæ præp. ℥i. viridis æris pulv. ℈ii. aloës opt. ʒ. ii. ß. caryophyll. pulv. ʒ. i. camphor. & croci ſingul ʒß. Omnia in phiala obturata exponentur ad ſol. per dies 30. tempore æſtivo, quotidie vas agitando, donec aqua ad flavum tingatur.

Ea poſtmodùm utor manè, & ſero jejuno ſtomacho inſtillando in oculorum angulos unam, aut alteram guttam: brevi enim impactos humores attenuat & abſtergit, viſum acuit, maculas delet, ſuffuſionem arcet, & oculos mirabiliter confortat. Addi etiam illi poteſt, ſi lubet, aliquantulum ſacchari candidi, quod una ſimul cum cæteris diſſolvatur.

Plures aliæ aquæ ophthalmicæ, & collyria commendantur à Medicis, ut ab Hartmanno aqua florum cichorii, ſicut etiam ejuſdem collyrium. A Crollio, & à Quercetano alia; & alia pariter à Riverio, qui præterea lib. 2. cap. 8. ad maculas oculorum conficit aquam mellis: & in aqua roſarum diluit ſal ammoniacum. A Riolano deſcribitur aliud collyrium. Et à Mynſicht aqua ophthalmica aurea, viridis, ſubnigra, & de cancris, quas omnes præſtantiſſimas eſſe dicit. Commendantur quoque ſanguis recens columbarum cum aqua roſarum: albumen ovi cum alumine agitatum: vinum album, in quo tutia præp. ſoluta ſit: decoctum radicis ſymphyti, & ſigilli Salomonis in aqua vel vino: ipſiuſque vini ſpiritus; ſi videlicet his oculi lippientes pluries abluantur. In Actis Hafnienſibus anu. 1673. deſcribitur unguentum ophthalmicum valde efficax compoſitum ex unguento nihili, & de tutia, margar. coral. rubr. ocul. cancri, camph. foliis aur. & lun. & ſaccharo ſaturni, idque Auctor expertum fatetur. Optimum quoque eſt quod conficitur ex una parte ſacchari ſaturni dupla verò camphoræ.

Suffuſio Græcè Ὑπόχυμα, & ὑπόχυσις, vulgò ex Barbaris Cataracta, affectus ille eſt, in quo pupilla à concreto ibidem humore obſtruitur, & viſio impeditur. Arabum plerique inter cryſtalloidem, & uveam tunicam, humorem concreſcere arbitrati ſunt. Galenus inter cryſtallum, & tunicam corneam. Celſus inter hanc, & aqueum humorem; cui Avicennas cohærere videtur. Experientia verò pluries innotuit ejuſmodi humorem denſari inter Adnatam tunicam, & corneam, quia à peritis Chirurgis acu argentea extrahi ſolet. Nihilominus teſtatur Rolfincius ſuffuſionem non rarò fieri à craſſitie humoris cryſtallini.

Incipientem ſuffuſionem deſignant apparentes ante oculos muſcæ volitantes, culices, pulices, pili, ac veluti araneatum telæ; quin & aliquando res videntur cancellatæ, præſertim matutino tempore. Mox pupillæ color mutatus, & viſio omninò deficiens confirmatam ſuffuſionem arguunt.

Obſervat Galenus l. de ſympt. cauſ. cap. 2. faciliùs curari ſuffuſos, quibus altero oculo conniventibus, alteriùs pupilla dilatatur; ſecus verò quibus potiùs conſtringitur, ſicut pariter cùm omni lumine orbata cernitur, atque ad fuſcum, nigrumque colorem verſa eſt.

Quoniam ſuffuſio oriri putatur à craſſo, tenacique humore, illam tollere conantur Medici per medicamenta, quæ eundem humorem evacuare valent; qualia dicuntur phlegmagoga; deindè cephalicis calefacientibus incumbunt, itemque decoctis ex ſalla, ſaſſafras, china, cum ſtœchade, betonica, euphragia, chelidonia. His non proficientibus deveniunt ad collyria detergentia, nempè ad aquam ſocialem dictam aut mel roſatum, aquam mellis, rutæ, fœniculi, verbenæ, euphragiæ, chelidoniæ cum felle perdicis, accipitris, hirci, lucii piſcis, aut lupi: pariterque ad cauteria occipitio, & brachiis adhibita. Tandem cùm confirmata videtur ſuffuſio, concretum humorem

rem inſtat membranæ acu removendum expertis Chirurgis committunt. Cujus extractionis modum tradit Celſus lib. 7. cap 7. Ægineta lib. 6. cap. 21. Fabr. ab Aquapendente de Oper. t. Chirurg. Scultetus, Barbette, & Gerardus Blaſius, præ cæteris aliis. Addit Hartmannus, ſi eroſio, vel vulnus ſubſequatur, ſtupendum ophthalmicum: quo oculos, inquit, ad deſperationem uſque læſos reſtitui, eorumque vulnera ſpatio 24. horarum glutinari. Colligendum vult ſuccum florum, & foliorum chelidoniæ ad eam quantitatem quæ abundantior haberi poteſt: in B. M. digerendum ſubdit, ut ſponte ſua depuretur, impuritatibus nempè in fundo ſubſidentibus; deindè (menſe Junio luſtrantibus ſol. & lunâ ſignum cancri) cancros fluviatiles 20 rejectis durioribus extremis, & caudarum cruſtis, contundendos præcipit in mortario, ut ſuccus inde exprimi poſſit, quem ſimul cum chelidoniæ ſucco depurato deſtillandum ex B. M. & uſui ſervandum inquit. Per idem tempus alium Cancrum vivum integrum, & nullâ ſui parte mancum in ollam inditum, exiccat in clybano, uſque dùm teri poſſit; exiccatum redocit in pulverem tenuiſſimum, atque per ſecerniculum trajicit. Hujus autem pulveris exiguam quantitatem ex canaliculo pennæ in vulnus oculi immittit, ibique relinquendum per horas 24. ſuccedente verò tempore aquam ſæpiùs infundendam, lavando, & abſtergendo omnem purulentiam, & optatum certè finem ſubſequuturum aſſeverat.

At quamvis fidem omnem adhibeamus ophthalmico huic medicamento, tot, tantiſque aliis medicamentorum ſive tormentorum generibus pro curanda ſuffuſione propoſitis, minimè poſſumus aſſentiri: pluries enim experti ſumus his non levari, ſed magis labefactari ſuffuſione correptos. Satiùs propterea erit congruentibus catharticis per vices uti. potiſſimùm reſinâ jalapæ, extracto agarici, diagridio ex fumo ſulphuris parato, pilulis de ſuccino Cratonis, pilulis Lucis, doſi tamen moderatiori; poſtmodum oculos affectos fovere ſpiritu vini iteratis ablutionibus, vel aquâ noſtrâ ophthalmicâ ſuperiùs deſcriptâ, aliave ſimili Ex Th. Bartholino in Actis Hafnienſibus, ſuffuſioni valde utilis dicitur Axungia viperina, ſi ea oculi liniantur. Commendatur etiam collyrium Riolani. Gentianam inciſam, & cum aceto ſtillatitio coctam oculis inſtillatam ſuffuſioni remedio eſſe teſtatur Lipſ. Refert Boyle ſucco millepedum curatas ſuffuſiones ex conſilio cujuſdam Empirici, qui gradatim à tribus pro vice ad novem in ſingulos dies procedebat atque iterùm ad tres. & rursùm ad novem, & ſic viciſſim. De alia item Muliere meminit ab imminente ſuffuſione præſervata, quæ primùm quinque poſt 10. tum 15. dein 20. ac gradatim augendo numerum quotidie per quinque uſque ad quinquaginta millepedes contundebat in vino albo, vel tenui cereviſia, ac liquorem expreſſum jejuno ventriculo bibebat. Cæterùm concretum in modum membranæ humorem, in confirmata ſuffuſione, extrahere cùm ad Chirurgos pertineat, ipſi conſulantur.

In Pterygio, ſeu ungue oculi, eadem remedia abſtergentia conveniunt, præter Chirurgorum operationes. Sed omittendum non eſt, incipientem interdum deletam fuiſſe iterato halitu manſi allii jejuno ſtomacho quod remedii genus Ruſticis eſt familiare.

Accidit nonnunquam muſculis oculorum reſolutio, vel convulſio; indeque oritur ſtrabiſmus, quo oculi à ſua ſede remoti nequeunt directè proſpicere, ſed coguntur obliquo ſitu objecta intueri. Aliquando etiam à nativitate ſtrabones fieri contingit vitio muſculorum, aut cryſtallini humoris, cùm ejus ſitus non recta pupillam ſpectat: Qua viſus deformitate integram familiam ex parentibus ſtrabonibus oriundam affectam novi. Interdum quoque puellos in cunis jacentes hoc vitium arripit, ſi nimirum lucernæ lumen oblique intueantur; quin & metu repentino perculſos infantes ſtrabiſmo affectos vidi, cùm ſcilicet oculos inæquali, & violento motu ex incuſſo timore commoverent. Quòd ſi non æquabiliter oculi contorqueantur, aut unus rectum ſitum, tortuoſum alter nanciſcatur, unus ſurſum, alter deorſum res geminæ apparebunt; undè Lucretius.

At ſi fortè oculo manus uni ſubdita ſubter
Preſſit, cum quodam ſenſu fit uti videantur.
Omnia, quæ tuimur fieri tum bina tuendo.

Ut etiam cùm mente diſtracti, ac veluti ecſtaſi abrepti, aliò intendentes, lucernæ lumen, immotis oculis, ſpectamus, geminum illud intuemur, alterum in proprio ſitu, alterum aliquanto intervallo diſſitum.

Cùm itaque ad Paralyſim, aut convulſionem referri poſſit hic morbus, iiſdem utemur remediis, quibus prædictos affectus curari ſuperiùs tradidimus. Hæreditario ſtrabiſmo correptos inemendabiles eſſe experientia docuit, ſicut etiam ex diuturno tempore laborantes, pariterque vitio humorum, præſertim cryſtalloides à ſuo ſitu immutati. In puellis faciliùs ſanatur, ſi ex obliquo rerum intuitu inductus ſit, eâ tamen induſtriâ, ut continuato motu oculus affectus in ſuum naturalem ſitum ſenſim diſponatur. Solent in hanc rem nutrices apponere auri alterutri, à regione affecti oculi, florem, vel aliud quidpiam, ut infans ſtrabiſmo correptus in eam partem oculos dimoveat, atque ita inductum vitium tempore procedente, corrigatur quod ſanè facile eſt in tenera illa ætate. Memoriâ Patrum noſtrorum proditum eſt quendam ſtrabonem factum, ob ſubitum timorem à ruina cujuſdam ædificii, cujus causâ oculos repentè, vehementerque ſurſùm attolleret, ab ejuſmodi vitio evaſiſſe, pupilla in ſuum ſitum demiſſa, à pari violento motu oculorum deorſùm cùm ſe ruiturum crederet: unde nil mirum quod ſcribit Sennertus, accidiſſe Medico Leuſchenero, cui ob oculorum ſurſum citam vehementemque everſionem, omnia deinceps inverſa apparuerint, & homines obverſis pedibus ambulantes viſi ſint.

Hebeſcit viſus, & quandoque etiam extinguitur; unde Hebetudo, Caligo & Cæcitas exoriuntur. Hebetudo, quidem in juvenibus, caligo in ſenibus, cùm ſcilicet utrique in viſu deficiunt: Cæcitas verò cùm omninò Viſio aboletur. Hebetudo inſuper citra manifeſtam oculi affectionem Græcè ἀμβλυωπία, & ἀμαύρωσις dicitur etſi aliquando ἀμαύρωσις accipiatur pro abolita viſione, ſine apparente oculorum vitio, quæ Gutta ſerena ſolet appellari.

Ad viſûs hebetudinem, ſeu imbecillitatem reducitur μυωπία & Νυκτάλωπία. In prima, niſi exilia corpora oculis admoveantur, iiſque conniventibus, videri non poſſunt. In ſecunda verò patientes occidente ſole, aut tenebroſo aëre, obſcurè admodum, & noctu nihil protsùs vident; at interdiù, & aëre ſereno, ac lucido perfecte omnia diſcernunt: quamquàm Hippocrati Νυκτάλωπες dicuntur potiùs qui noctu clariùs quàm per diem cernunt.

Myopia referebatur antiquitùs ad paucitatem, tenuitatemque ſpirituum animalium per opticos nervos ad oculos confluentium. Nyctalopia verò ad eorundem craſſitiem. At ex Opticis cauſas rationabiliter deducit Platerus & ad cryſtallini humoris ſitum varium has videndi varietates refert. Si namque cryſtallinus humor ad anteriora & versùs pupillam magis vergat, objecta remotiora meliùs cernuntur; at ſi profundiùs immergatur, objecta nonniſi proximiora diſcerni poterunt. Unde Myopiam fieri docet ex ſitu cryſtallini humoris profundiori, Cùm autem remotiora corpora meliùs videntur, cryſtallinum ad pupillam accedere ait. Verùm ejuſmodi acceſſum ad anteriora non

appro-

approbat Sennertus, qui potiùs in ſenibus humores à ſiccitate coarctari putat, indeque fieri ut remota rectius, quàm propinqua ab illis aſpiciantur.

At præter ſitum, etiam figura, & moles indecens, videndi vitium afferre poteſt, ſi nimirum plana, ſi globoſior, & exuberantior juſto fiat; itemque ſi diminutior, vel auctior, nec non ſi ſolito denſior, vel laxior ſit. Hinc experimur quoſdam in viſu juvari conſpiciliis concavis, ut Myopes; alios convexis, ut ſenes. & Nyctalopes, neque omnes pari perſpicillorum convexitate. Contingunt etiam aliquandò defectus in viſione ab humore aqueo, qui interdum extenuatur, & abſumitur, quandoque craſſeſcit, aut diſtrahitur, atque aliter multifariam vitiatur. Videndi quoque vitia provenire poſſunt ab humore vitreo; ſed certè rariùs. Quare veriſimile admodum eſt, quod quemadmodum naturâ humores illi exigunt convenientem magnitudinem, debitum ſitum, decentem figuram, & proportionatam diaphaneitatem, ut acutè videamus; ita cùm in uno, vel altero deficiunt, viſio læditur, & quidem modis ferè innumerabilibus, pro varia eorundem depravatione.

Innatam lucem oculis ineſſe, jam alibi ex Platone meminimus. Provenit autem lux iſta in oculis ex humoribus, pari certè modo, ac obſervamus ex ſpondylis, oſtreis conchyliis, cæteriſque teſtaceis noctu, & in tenebris lucem non exiguam emitti: Quamobrem, ſi magna, vehemens, & fulgida illa ſit, ut ex pupillæ amplitudine ad extimam ſuperficiem effundatur, atque cum externo lumine, quod etiam noctu per aëra aliquatenus diffuſum invenitur, radiorum pluralitate conjungatur, objecta adhuc in tenebris, non tamen omninò opacis, videri poſſunt, ut pleriſque accidiſſe perhibetur. Atque hinc noctuæ, feles, bubones, aliaque animalia ampliorem pupillam nacta, per noctem vident: quoniam in ampliori pupilla plures, & conſertiores externi luminis radii recipiuntur, atque cum interno lumine uniuntur, colliguntur ad formandam viſionem. Eſt tamen neceſſe, ut ſimul cum amplificatione, pupilla parumper etiam extuberet, ut ex convexa figura radii lucis meliùs, & arctiùs uniantur, & in cryſtallo lenticulari excipiantur. Quamobrem è profundo ſomno experrecti, ac ſubito timore perculſi, quia pupillam repentè dilatamus, ſimulque oculum impensè expandimus, & extuberamus, propterea fulgorem quendam ante oculos conſpicere ſolemus.

Imbecillitatem viſùs, imò & cæcitatem aliquando procedere ab obſtructione nervorum opticorum, probabile quoque eſt: at non ex eo, quod impediri ſpiritus animales influere nequeant in retinam, & cryſtallinum, ut communiter ferè putatur; ſed potiùs quia fibræ nervorum opticorum, quæ à lumine percelli deberent ad promovendam in cerebro ſenſionem, ineptæ ſunt redditæ ad ejuſmodi traductionem afficiendam; quare delapſus humor in nervos opticos, impedit, ne à cerebro ſenſionum omnium judice & exploratore, objectæ rei viſio percipiatur. Qua ratione, oculo lucido adparente, viſio nulla ſit, ut in eo affectu, quem Medici Guttam ſerenam nuncupare conſueverunt. Sæpiùs etiam deprehenſum eſt Anatome, viſum defeciſſe à cerebri læſione varia, ut ex pluribus deducit Bonetus.

Quocumque autem modo Viſûs imbecillitas contingat, difficillimæ ſemper erit curationis, præſertim verò ſi à Nativitate ſit, vel ob ætatem ſenilem inducta. Qui enim humorum vitia emendari unquam poterunt, aut quænam remediorum vis, & efficacia in tot, tantoſque oculorum anfractus inviolabiliter pervenire? Perperam proinde pleríque medentium pluribus, irritatiſque medicamentorum generibus ejuſcemodi viſûs defectibus, & luſcioſis, ac hebetibus oculis inſultant, quibus ægros potiùs torquent, & in pejorem ſtatum adducunt, quam vel minimum alleventur. Satiùs, & rationabiliùs alii ſolis ſpecillis adnituntur languenti viſui opitulari, atque extrinſecis dumtaxat remediis oculorum aciem roborare, & exacuere: inter quæ præſtat potiſſimùm aqua noſtra ophthalmica, ſi mane, & veſpere in oculos ad guttam unam, vel alteram inſtilletur. Prohibeantur interim ea, quæ caput, & cerebrum infirmare poſſunt, ne congeſta ibidem excrementa in nervos opticos, vel in membranas oculorum deponantur, quæ ſi fortaſsè ibidem cumulata credantur, blandè per convenientia medicamenta repurgentur, uti ſunt pilulæ aloëticæ, extractum agarici, reſina jalapæ, extractum catholicum; Confert deindè ad plures dies ceruſa antim. deſcriptionis Angeli Salæ ad gr. 15. in ſingulas vices manè per quatuor horas ante prandium in aqua lavendulæ, euphragiæ, florum tiliæ, fœniculi, betonicæ, aliuſve; vel etiam cum modico vini albi. Vinum in quo euphragia infuſa manſerit efficax quoque dicitur, & efficacius adhuc ſi ex quo tempore muſtum fervet, infuſio illius fiat; quo deinceps in potum aſſumpto per annum integrum, plerique fatentur etiam decrepitos viſûs aciem recuperaſſe. Ad hebetudinem quoque viſûs commendat Montagnana pulverem quendam, quo decrepitis ad cæcitatem ferè perductis videndi perſpicuitatem reſtitutam vidit. Conficit autem illum ex ʒj macis, & euphragiæ ℥iv. de quo cochlearis dimidiam partem ante cibum exhibet. Heurnius verò ſolutum liquorem ex hepate muſtelæ recenter exempto, & vino abluto, atque in vitro ſuſpenſo, ſoliſque radiis expoſito, palpebris, & ciliis adhibendum ſuadet: eo enim viſum mirificè reſtitui ſcribit; licèt Hartmannus ſolùm eo utatur in albugine, & nebula oculorum. Idem de alio piſce, Alpuit, vocato teſtatur Borellus: idemque etiam de lampetra: & Forellus de alio piſciculo Aelpuycb, patrio idiomate dicto. Præſtantiſſimam aquam deſcribit Cardilucius in Hartmannum, qua multos talem, ac tantam viſûs aciem comparaſſe fatetur, ut non ampliùs perſpicillis ocularíis eguerint. Aliam quoque cæruleam notat Hieremias Marcius, quam Bonifacio arcanam fuiſſe ait. Verùm hæc, & alia licet aliquandò profuiſſe credam, plerumque tamen irrita fieri experientiâ teſtatur, ſcilicet ubi vitium intimiores oculi partes occupat, & mutatione ætatum viſûs imbecillitas accidit.

Ad cryſtallini humoris vitium pertinet Glaucoma, & Glaucoſis; ſiquidem is in glaucum colorem mutatur, ex eo quod craſſeſcat, & plurimùm denſetur; unde fit, ut viſio infringatur ob perturbatam luminis refractionem.

Poſtremò epiphora, ſeu illachrymatio involuntaria fieri dicitur à nimio confluxu ſeroſi humoris in oculos, & præſertim in illorum glandulas, undè lachrymæ proſiliunt.

Illacrymationem ſiſtere feruntur quæcumque adſtringendi, & roborandi vim creduntur habere, ut acacia, hypociſtis, balauſtia, myrtorum baccæ, roſæ puniceæ, plantago, nuces cupreſſi, cortices punicorum, gallæ immaturæ, maſtiche, rhus, aloë, ſanguis Draconis, bolus armenia, lapis hæmatites, gummi Tacamahaca, & Animæ, balſamum Peruvianum, myrobalani: ex quibus aquæ & decoctiones parari ſolent pro fomentis, & ablutionibus oculorum.

Ad epiphoras, & pruritus eorumdem ſingulare experimentum inquit eſſe Platerus hoc unguentum, ſi eo liniantur palpebræ, atque ad piſi magnitudinem in majorem oculi canthum indatur. Componitur autem ex ærug. æris gr. xii. camphoræ ℈ɪ. tutiæ præparatæ ʒ. ß. butyri recentis cum aqua roſ. liquefacti, & parùm eloti ʒ. vi.

Quod ſi cerebrum comparatur, & lympha ſuperabundet

bundet, optima cenſentur, quæ ſudorem movent; ſicut pariter opiata, ſi mordacitatem lachrymæ præ ſe terant, & crotionem, ardoremque afferant, potiſſimum commiſta cum liquoribus cephalicis, & ocularibus.

At ſi Ægylops timeatur, vel fiſtula lachrymalis dicta immineat, conveniunt detergentia, ac tandem conſolidantia. Amatus Luſitanus ad Ægilupes ceratum hoc deſcribit, multiſque laudibus effert. Habet autem pulv. teſt. conch. ʒii myrrh. aloës lotæ, & thur. ſingul. ʒß. ſarcocoll. ſang. drac. & ceruſſ. ſingul. ʒiii. opoponac. acero ſol. & lapid. hæmat. ſingul. ʒiß. Croci ℈ii. ceræ, & retinæ ſingul. ℥iii. m. ſimul. ad ignem ſ. a. & f. Cerat. angulo oculi applicand.

At Petrus Bayrus ſumit mell. puri, & aloës hepat. ſingul. ℥. ii. myrrh. ℥. i. croci ʒß. aq. lib. ii mox coq. lento igne ad conſumpt. mediet. & in decoct. calenti infundi parvam ſpongiam novam, eamque expreſſam, & in ſubtili tela incluſam, ac ſuperligatam ſæpiùs adhibet. Commendat pariter herbam ægilopem, quam eandem eſſe ait cum avena: ejus namque farinam cum floribus labruſcæ, id eſt vitis agreſtis, ſanare docet. At Plempius cum plantagine, parietaria, aut portulaca permiſcet, & ſpecificum ad Ægilopem dicit. Præſcribit etiam hic Auctor linimentum ex aqua ardente; vel vino optimo, & melle roſ. col. ſingul. ad ℥i. & myrrham ad ʒii. addit.

Ad Fiſtulam denique ſanandam, adhibet ulceri Fabr. Hildanus pulverem euphorbii quo nil præſtantius inveniri ait: poſteà utitur emplaſtro ex gummi Elemi, aut balſamo Tolutano ad conſolidandum. *Hactenus Clariſſ. Lucas Tozzi Medicinæ Practica parte.* 1.

Clariſſ. Theod. de Mayerne,

De Ophtalmia.

Ophthalmia cùm ſit oculi (præcipuè tunicæ ejus Adnatæ) inflammatio, à ſanguinis plerumque bilioſi fluxione orta, quæcumque eundem revellunt, derivant, repellunt, ejuſdem calorem & acrimoniam temperant, oculum denique ipſum, ejuſdem canthos palpebraſque leniter refrigerant ac refocillant, ad morbi hujus curationem faciunt.

Revulſionis & derivationis causâ mittatur ſanguis è bra hio larga manu ſi æger ſit plethoricus, & inflammatio magnum dolorem comitem habeat: parciori autem, ſi ſymptomata ſint mitiora.

Injiciatur ante omnia clyſter emolliens & refrigerans circa veſperam, ac mane ſeq. ſum. potionem ſeq. & ad diem proximum differatur phlebotomia, niſi ſymptomata, viz. dolor pruritus, rubedo, tumor, &c. urgeant.

Clyſter ſit talis. ℞. Decoct. comm emoll. & refrig pro clyſt. ℔i. elect catholic. ℥iß. mellis violac. ſacchar. rubr an. ℥ii. mſ. f. clyſter.

℞. Rad. chichor. polypod. an. ℥ß. glycyrrhiz. ʒii. pa[illegible]ul par iii flor. bugloſ p. i ſem. aniſ ʒi. fol ſenn. mundat. ℥ß. cremor. tart. ʒiß f. decoctio in aq com. & colatura, cui addatur infuſionis ʒii rhabarb. ſeorſim factæ in aq endiv. q. ſ. cum ℈ii. ſantal. citrin. Reducantur omnia ad doſin, in qua diſſol. ſyr. roſar. compoſit. cum agaric. ℥j aq cinam parum: mſ. f. potio, detur poſtridie clyſt. mane hor. 3. ante juſculum cum cuſtodia.

Alvus ſervetur laxa clyſterem ſæpiùs injiciendo, ac potionem hanc ſubinde repetendo.

℞. Flor. veronic. rubr. p. iv. roſ. rubr. p. ij. flor. bugloſſ. borrag. & violar an. p. iiß. flor. papav. Rhœad. p. i aq font ℔iiiß. vini albi Rhenani ℔ß. Cum ſpiritu vitrioli extrahatur tinctura. In colatur. diſſolv. ſyr. de pom. redolent. ℥iv. ſyr. nenuph. & ceraſ. an. ℥ij. mſ. f. julap. exhibend. bis in die longè à paſtibus per 5. aut 6. dies.

Vel ℞. Syr. violac. ℥iv ſyr. de pomis redolentibus ℔ß. ſyr. de trifol. acetoſ. ℥vi. julap. Alexandrin. ℥iii. miſceantur & ſerventur in ampulla vitrea. Uſus tempore, iſtius ſyrupi ℥j. agitetur cum ℥vi. aquæ hordei, vel etiam fontanæ aut ciſternæ limpidiſſimæ, & bibatur mane jejuno ventriculo, & poſt meridiem urgente ſiti, loco alterius potûs.

Æſtus quoque ſanguinis optimè attemperatur balneo aquæ dulcis & lact. tepidul. additis emollient. & refrigerant. cum foliis & floribus nenupharis.

Oculo externè adhibeantur ſequentia.

℞. Aq. roſar. plantag. an ℥ii phlegmatis aluminis ℥iv. trochiſc. alb. Rhaſis ʒi tutiæ præp. ℈ii. vitrioli alb. ℈ß. mſ. f. collyrium, cujus gutta una vel altera indatur oculis ad majorem oculi canthum.

Vel ℞. Aloës ʒß. diſſolv. in aq. roſar. ℥ß. adde ſacchar. albiſſ. ʒi. pinſatur cum duobus ovorum albuminibus, additis gr. ii. camphoræ, f. expreſſio cum diſſolutione aloës miſcenda.

Vel ℞ Aq. ſtillatit. roſ. alb. rut. chelidon. fœniculi. an. ℥iii. vin. alb. Hiſpan. ℔i. tutiæ præp. aloës hepatic. an. ʒiii. camphor. ʒi. pulverizentur pulverizand. & infundantur loco tepido in arena per 10. dies: deinde ſervato ad uſum.

℞. Viridis æris gr. vii. aloës ʒi. myrrh. ʒß. maſtich. ʒß. vin. alb. q. ſ. f. injectio.

℞. Herb. virid. betonic. fœnicul. euphraſ. chelidon major. verbenæ, trifol. macular. maculâ fuſcâ an. m. iii. rad pæon. rec. contuſ. ℔ii. omphacii ex uvis acerb. vel ſi deſit. ex pomis ſylveſtribus ℔iii. phlegmat vini poſt ſpiritûs extractionem reſtibilis ℔ii vini Hiſpanici ℔i. Miſceantur ſ. a. & in alembico ſtanneo nitido f. diſtillatio, ſuperpoſito capitello vitreo, idque in B. vaporoſo, ad ſiccitatem. Aqua ſervetur pro toto anno vaſe vitreo forti ad uſum.

℞. [illegible]ſtius aquæ ℔iv. croci metall. optimè præp. ſmalti aut vitri nitentis in ſubtiliſſim. pulverem reducti ʒvi. Miſceantur & ſtent continuò in infuſione pro lotione oculorum.

Egomet palpebrarum pruritu ſummo, inflammatione, tumore, lippitudine laborans, clauſis oculis palpebras dolentes leviter excoriatas ablui cum ſpongia molli hoc liquore tepidulo imbuta quavis horâ diei, maximo cum levamine & omnium ſymptomatum diminutione. Excitat dolorem pungentem primo appulſu hic liquor, ſed fugax eſt & momentaneum iſtud incommodum.

℞. Ovum recens, coque in cineribus ad duritiem, aperiatur, extrahatur vitellus, cujus vice cavitas repleatur pulvere ex vitrioli alb & ſacchar. cand. ana. part. æqual. claudatur optimè, ponatur in ℔i. aq roſarum, atque in ea infunde per dies duos naturales, f. colatura ſervanda ad uſum.

Unguento hoc de tutia nihil præſtantius ad ruborem & inflammat. palpebrarum.

℞. Butyri recent. inſulſi ℥i. ſebi caſtrati ʒii ceræ ʒß. mſ. ablue: adde tutiæ præp. ʒiß mſ. optimè, ſerva in aqua. *Hactenus Theodor. de Mayerne Prax. Medic. lib.* 1.

Clariſſ. Joh. Nicolaus Pechlinus.

De Oculi Cryſtallô difformi.

In humorum numero vulgò & Oculi Cryſtallinus habetur, ſed καταχρηστικῶς Nam etſi velamento ſuo pluſquàm araneo orbatus lentè diffluat inque humorem ſolvatur, non tamen magis hoc probat liquidum eſſe, quàm vel Glandulam pinealem aut Urticam marinam, quòd & ipſa aëri expoſita formam ſuam amittant

rant & deliquio in humorem ſolvantur. Jam verò cùm humor iſte, ſi humor eſt, linea ſuâ circumſcribatur, & terminum nactus ſit lenticularem, convexo rotundum, & ſolidorum hoc ſit proprium, ſuis ipſorum terminis contineri, non alienis; utique de corpore hoc figurato, tanquam de ſolido, loquendum erit, imprimis, cùm actio ejus omnis à figura & ſolido, velut vitrea lente deduci debeat. Certè à figurâ eſt, eaque ſubtiliter rotundata, quòd actio ejus integra ſit & viſus conſtet, quando enim vel complanatur nimium aut in acumen exit, vel in aliam formam refingitur, jam laborare viſum neceſſe eſt. Nempe, ita comparatus ejus figura eſſe debet, ut ex tam vaſto Horizonte prodeuntes radii tantùm non infiniti in indiviſibile punctum colligi, inque exiguas imagines, εἴδωλα vocant, contrahi poſſint, quod fieri non poteſt, ubi in aliam aliamque figuram detorquetur centrique cum circumferentia analogiam amittit. Vitium eſt ætatis, aut morbi, quando Cryſtallus ille & exſiccatur & deformatur. Ut autem figuræ exſiccatio non officiat, plerunque tamen cum ea conjuncta eſt quædam ἀμετρία, & rotunditas in anguſtius ſpatium contracta facilè etiam in angulos projicitur. Vidi ex cæcis erutas Lentes cryſtallinas, ſi tamen Lentes dicendæ ſunt fœdata angulis corpora, quæ in illâ opacitate, hæc enim plerunque conjungitur, figuram indeptæ erant planè irregularem, tuberoſam, triquetram, trifidam, biante hinc inde præ nimia ſiccitate fiſſurâ. Sed & alterum ab infarctu aut obſtructione Lentis opticæ vitium eſt, quando tartareum quid aut gypſeum intra fibras ejus lamellaſve immittitur; namque hinc etiam fatalis cæcitas oritur. Tumet tunc Lens illa ſeque ipsâ major Pupillam opplet, & quod intertexta fibris gypſea materia craſſa eſt & opaca, totum quoque corpus & ipſa opacat, prohibita radiorum tranſmiſſione, atque hoc Veterum eſt Glaucoma, & ſic explananda Galeni definitio, quando eam definit ἡ μὲν γλαύκωσις ξηρότης μέν ἐστι καὶ πῆξις ἄμετρος τοῦ κρυσταλλοειδοῦς ὑγροῦ. Quod non tantùm in decrepita ætate à nimia exſiccatione, orbatis humido ſuo fibris, ſed etiam ab obſtructione morbifica, tranſpoſita in eam partem fæce quadam gypſea, oriri certum eſt. In Variolis certe viſus orbitas non aliunde, quàm ab ejuſmodi fæculentia craſſa & opacante repeti poteſt. Eſt lapillorum, ovalium aut lentiformium aliquod genus, quod, ubi ſiccum eſt, niveum habet candorem, ubi madeſcit, radios tranſmittere & luceſcere incipit; huic ſimile quid cum ſeta ætate Lenti opticæ evenire credibile eſt. De angulis aliàs & vitiata Lentis rotunditate jam tum quoque extat Cl. Drelincurtii, accuratiſſimi Anatomici, Obſervatio. Vidi, inquit, in Glaucomate Veterum Cryſtallinum vel tripertitum aut quadripertitum præ nimia ariditate findi vel hiſcere.

Idem de Oculi procidentia.

Miſeram Oculi procidentiam in Puero bienni notavi. Conflictatus inde erat jam à die natali cum Rheumatiſmis, Ophthalmia & Amauroſi, Nato ſtatim oculus dexter inflammari & ſanie ſtillare cœpit, quæ etſi remediis quibuſdam mitigari videbantur, infantis tamen ferocia medicamenta non admittentis, acriſque in illa pauperie occurſus malum, magis magiſque exaſperabant. Accidit tandem, ut confluentibus in orbitam catarrhis oculus ſenſim protuberaret cumque muſculis omnibus atque indumentis extra eam propelleretur, propendentibus jam & viſui expoſitis rubicundis muſculorum ventribus. Miſerabilis ſanè & luctuoſa erat Pueri facies, quam jam ſic annum traxerat Chirurgo in curam traditus. Fecerat hic officium alvumque ſæpius ducendo humorum minuerat affluxum; ſed identidem recurrens tumor novum medicationis genus poſcebat, & jam ſuffitu, jam Balſamicis, jam aliis certabatur, quæ intolerabilem ardorem, & hinc natos ejulatus, ex parte lenirent; at neque ſic dolorum requies & nullum aliud quàm à mucilagine delinimentum, illa namque, quamdiu hærebat, ardorem opportunè temperabat. Nihil autem magis reformidabat, quàm plagæ reſolutionem ad motum actiſque novi impulſum recrudeſcente denuo dolore. Poſtquam hoc remedio aliquot ſeptimanæ tranſactæ eſſent, & linamentis oculus molliter adſtrictus, certo die factum eſt, ut detractas faſcias, quas ipſas exſiccata mucilago oculo accuratiùs conglutinaverat, ruptura Corneæ tunicæ, hanc ſtatim magna vis humorum & ſaniei ſequeretur, oculi autem moles, ut erat carne pinguedineque obſita, in orbitam repelleretur: quod eo commodius fieri poterat, quia globi illa magnitudo, quæ pridem pugnum æquaverat, nunc remiſſa atque in anguſtius ſpatium puris jactura contracta manus officium non abnuebat. Reſtituto Oculi globo minus jam erat à carie periculum, ſed abſque viſus detrimento res confici non potuit; quippe humor, qui oculo exſtillaverat, exploratus, omnem vitrei aqueique orbitatem facilè oſtendit. Hærebant adhuc in Vitreo humore fibræ aliquæ ciliares, quæ Lentem cryſtalliformem ligamenti inſtar coërcere & librare ſolent, ſed ipſa adhuc Lens fibris tenacioribus impedita cum Uveâ tunica coaluerat, uno in illu humorum detrimento ſuperſtes. Vulnus poſt Ichoris & Sanici debitam purgationem intra quatuordecim dies conſolidatum, oculuſque intra orbitam complanato globo reſedit. In mediis tamen tunicis ſiccum candidumque corpus conſpiciendum ſe dabat, quod Lentem illam vitiatam hodieque refert, at ſine luce cæcum atque induratum. Hac occaſione non poſſum, quin memorem peregrinum cæcitatis genus in duobus pridem natis à me viſum. Nimirum utrumque oculum ſpiſſa quædam Tunica ex muco, ſive in Matris alvo, ſeu primo aëris adflatu concepto valebat, viſumque omnem prohibebat. Uni Naturæ viribus ſolo ſaccato adjutæ viſus rediit; alteri quid acciderit, in illo locorum temporiſque intervallo neſcio. Nota mihi aliàs quoque oculi Procidentia à Carie oſſium naſi vicinæque orbitæ, ſed in Lue Venerea.

Idem de Vermiculis Oculorum.

Nulla admodum corporis pars oſtendi poteſt, in qua non viva ſæpe & animata putredo reperiatur. Interna viſcera ad unum omnia vermis quandoque occupat, ſed externa vario, magno & parvo animalium genere infeſtantur, humores & ipſi, ſiquidem armatis oculis credendum, non uno genere animalculorum perfunduntur, quid quod & aquæ quamvis pellucidæ innumeros ineſſe vermiculos, certum microſcopii genus, niſi laboret oculorum fides, oſtendat. De morbis autem nonnullis, Scabie, Gangrænâ, Carbunculo, quod ex animatâ volatilique humorum putredine oriantur, dubitare experimenta vetant. Imprimis autem & alia ſymptomata, ſpecie levicula, puſtulas vultûs tuginoſas, exanthemata cruenta non rarò vermiculorum in quorundam agmine inundari, ſuique ſenſum pruriginis ſpecie volubili & formicino corporis motu præbere, & jam pueri credunt. De oculis tamen needum ſcio, an obſervatum ſit inflammationem eorum minutulis deberi inſenſibilibuſque vermiculis. Committeba-

Digitized by Google

rebatur curæ meæ Puella octo annorum, quæ à quinque inde annis morbo laboraverat oculorum; cilia ſemper rubebant & prurigine moleſtiſſimâ manuum quærebant temperamentum, ſed neque tutum ab illis auxilium, quando magis magiſque effervelcere ſerum inque oculos deſcendere ad manûs trictionem geſtiebat. Quare omni ope allaboratum, ut prurigo hæc tolleretur prohibito humoris ſeroſi influxu, ſed in caſſum, quandu nec à calidis nec frigidis levari ſe ſentiebat. Neque enim vel Vitrioli deliquatus ovi albo liquor, aut Saturni Sal, neque etiam, quæ aliàs vermiculos quibusvis è partibus evocant, Saccari canti pollen aut Mella, quorum unum illud Lucorum ad miraculum uſque ab aniculis celebratur, quidquam profuere. Mater autem pertæſa eorum, quæ hactenus à Medicis exhibita erant, Vetulæ cujuſdam conſilium ſequi ſtatuit. Suadet ergo Ovum ut coquant ad duritiem, inde albumen ejus ſcindant medium, & exemto vitello cavum albuminis, ut adhuc calet, oculi applicent convexo. Nec mora, quin ſtatim prurigo deficeret nidoreque ovi & fumo evocata animalcula minutarum lendium inſtar albumen ovi occuparent. At cùm tenellà eſſent iſta corpuſcula, nudiſque oculis vix diſtinguenda, ad nitidiorem lucem umbræ eorum, ad Microſcopium verò figuræ ipſæ & lineamenta, quamvis confuſius, apparuere. Sanè, cum flammanti candelæ admoverentur, crepitum edidere, quem ego à ruptura corpuſculi ſalino-nitroſi deducere non verebar.

Haſtenus benè multa de Oculorum variis morbis, eorumquè curationibus adduximus: Jam antequam ad Conſultationes & Obſervationes è pluribus in eòdem argumentò petitas deveniamus; commodum fuerit ex Apendice Centur. V & VI. Ephemeridum Academiæ Cæſareo-Leopoldino-Carolinæ huc traducere.

Quadraginta circiter Operationes Chirurgicas quas oculis laborantibus adminiſtrat docetque in collegio, vulgo dicto de l'Ave Matia *juxta Eccleſiam Parocchialem St. Stepani de Monte, adjunctam Abbatiæ St. Genoveſa in Univerſitate Pariſienſi, Dn. de Woolhouſe, Proſapia nobilis Anglo Londinenſis, Jacobi Secundi Anglorum quondam Regis Ophthalmiater, jam à XXVII. Ann. degens Lut. Pariſiorum.*

CAPUT I.

Ungulæ exciſio & ſublatio, ſive oculi quadam pellicula externè laborantis (quam Græci Pterygion nominarunt) detectio, ſeu extricatio. Galli (Taye) nominant hunc morbum, qui (Tela) latinè dicitur, unde (Toile) nomen Synonymum in linguam Galliæ vernaculam derivatur: Anglicè etiam nomen (Web) quæ vox quoque latinè tela ſonat, aliquandò pro hôc morbô uſurpatur: aliquandò & ſumitur (æque ac vocea iſtæ gallicanæ) pro Caligine oculi, ſive exteriùs in cornea hærente, ſive interiùs in humore aqueo ſita, & communiter ſuffuſio dicta, ſeu cataracta innaſcens, quæ ſubapparet in modum telæ araneæ. Ungula verò eſt excreſcentia quædam albicans & membranoſa, quæ ſenſim fit poſt plurimos annos, ex anoſtomoſi ſeu diapedeſi fibrarum adnatæ (lymphâ acriori corroſarum) quæ ſemper in declive ad puncta lachrymalia provecta, ibi impeditur à fibrillis productio & ſeſe earum ſucco miſcens nutritio, tandem abit in nervoſam quandam membranulam. conſimilis cum adnatâ coloris: ſuper Corneam verò demùm repangitur hoc corpus extraneum, plerumque in cantho majori (ex caruncolâ lachrymali prognatum), rariùs in angulo minori, aliquoties autem ſubter hanc, aut illam palpebram, habens formam & colorem unguis humani, (vel ſicut volnut alii) ungulam beſtiæ bifidem referens formâ, duritie ac colore. Græci appellarunt *πτερυγότομον*, inſtrumentum huic operationi dicatum. Hinc Scire lubet, quod ungula & unguis duo ſunt multùm inter ſe diverſi morbi oculari. Unguis enim (ſive onyx *ὄνυξ*) eſt apud Ophthalmicos, interna ipſius tunicæ corneæ ſuppuratio & abſceſſus ex parte, quem tum remediis diaphoreticis, tum inciſuris quibuſdam ſubtiliſſimis, (corneæ lamellis plus minùs inflictis ſecundùm puris profunditatem) perſanat hic noſter Woolhouſius.

Ungula autem neglectus omninò, vel perperam tractatus, conflat tandem albuginem, Græcis dictam *hypoulon*, *helcos*, *ὑπώλον*, *ἕλκος*, vel *λεύκωμα*, & Celſo ulcus ſupercreſcens: aliis ulcus ſubnaſcens, aliis cicatrix ſupereminens (*maille* Gallicè) Galenus in Definit. dicit, quod Leucoma eſt cicatrix craſſior & profundior, ab ulceratione: & Paulus Ægineta ſcribit altiores cicatrices nominari Leucomata. Cæterum albugo eſt pus concretum inter tunicæ corneæ pelliculas, ſuper Iridem, quod tandem in margaritæ reſplendentis convexitatem prominet; ac quibuſdam Authoribus *Paralampſis παραλάμψεις* appellatur. Sed differt Leucoma ab *οὐλὴ*, vel cicatrice, quod hæc ſolùm oculi nigro ſeu pupillæ, illa circulo variegato, vel circumferentiæ iridis oculi accidit. Differt etiam ab *αἰγὶς* ſive *αἰγίας* aut *ἀχλὺν* Hippocratis, eo quòd *αἰγὶς* ſit concretio albicans, & ſuperficiaria materiæ viſcidæ & excrementi granoſi, ſuper corneam inhærentis, externæ, atque ideò ſæpè curabilis: aliis cicatrix ſubalbicans, aliis calx, ſeu albula, aliis cataracta externa appellatur; Calvus guttam albam nominat: quin imò Leucoma Tobiæ Senioris malum ocularium fuit, atque nullis eſt remediis curabile. Quòd ſi volunt Theologi quidem, Tobiæ curam (à St. Raphaële Archangelo factam) non fuiſſe miraculoſam, oportebit adhuc diſtinguere Leucoma in internum (incurabile) atque in externum, remediis propriis penitus cedens, quod idem erit ac *αἰγὶς*, *aigias* aut *ἀχλὺν* Hippocratis: nihil autem obſtat, quo minùs iſta albugo aut albula Senioris Tobiæ ſit verè externa; nam proveniebat ab aviculatum ſtercore calido in oculos apertos illapſo, & corneæ poros rectos obſtruente, inurente, & corrodente, pro quibus accidentibus fella animalium, utpote ſpecificæ virtutis, ab Authoribus paſſim laudantur. Verùm enim verò ſi Dn. Antonio *Maitre-Jean* admodom ſum contrarius in his definiendis malis, ſaltem non eſt novitatis pruriginoſæ gratia: errat enim tota viâ Dn. Antonius *Maitre-Jean* de his morbis, ſicut videre eſt pag 417. libri ſui. Sed tempus jam eſt, ut redeamus ad *ungulam*.

Diſtinguitur porrò *ungula* à panniculô ſeu pannô, qui eſt aliud genus operimenti, carneum, rubrum, inflammatorium, vaſculoſum, (*Sebel* communiter dictum nomine Arabico) venis, arteriiſque plurimis intertextum & refertum, ſemper à carunculà lachrymali ſubortum, & paulatim ſerpens per totam bulbi faciem anteriorem, dolores ſatis moleſtos inferens, corneam ipſam non ſolòm inſtruit ac obducit vaſis ſuis capillaribus, ſed etiam intimiùs penetrat, & perrepit, adeò ut hæc quoque oculi tunica tranſparens, ex pellucidâ plùs minùs rubeſcat, & opacetur. In hôc affectû Medicus noſter ocularius venaſque & arterias, adventitias & factitias, planè diſſecat, & ſic ſanguinem copioſè ex oculo mittit, plurimis ſimul in locis, uſque dum flacceſſerint, ſubſideriut, & evanuerint vaſcola hæc præternaturalia. Pannus verò plerumque hôc modô diſpergitur, deſtruitur, peſſundatur, niſi fortè varicibus quibuſdam inſignitus, ſymptomata exhibet malignitatis, & carcinomatis (ut aliquoties accidit) naturam, atque tunc ocularius noſter malum penitus inurit, (vid. cap. 25.) ſpecillo nòn admodum candenti, ſicut edocuit Cous ſenex libello ſuo (περὶ ὄψιος

ὄψιος) de viſû, ſeu oculô. Notatû verò dignum eſt; quod Dn. Antonius (*Maitre-Jean* hujus phlebophthalmotomiæ neſcius . (licèt in Ephemeridibus gallicis anno 1696. memoratæ) ei ſubſtituit ſiccum collyrium, in quo cum aliis commiſcetur pulvis cryſtalli, cujus angulis acuminatis excoriari, comminui & abſumi poſſint corpora hæc extranea, vid. Tractatum Gallicum de Oculi morbis (*par Monſieur Anthoine Maitre-Jean*) pag. 424. Pace verò Dn. *Maitre-Jean*, crediderim has tenues cuſpides cryſtallinas ipſam corneam poſſe peredere, aut ſaltem illam, (æque ac conjunctivam) adeò poſſe perturbare, irritare, & compungere, ut corneæ pelluciditas ab eo offundi, & vel deſtrui etiam poſſit, atque conjunctiva maximè inflammari, præſertim cùm & ipſe Woolhouſius obſervaverit ſacchari candidi pulvillum (licèt impalpabilem) cæteroſque id genus pulveres inſperſiles mitiſſimos & minùs nocuos, pupillæ tandem induxiſſe caligines, nubeculas, albugines, cicatriculas, cæteroſque corneæ rebelles affectus. Idem Author Anthonius *Maitre Jean* eodem capite pag. 429. declarat ſe duas ſolùm panni ſeu *Sebel* operationes perfeciſſe, cùm jam librum ſuum in lucem ederet, ſe verò in his operationibus fluxionem ſanguinis in oculo, pulvere quodam attingenti inhibuiſſe. Si autem Dominus Anthon. *Maitre-Jean* hanc ſæpiùs exercuiſſet operationem, non ampliùs ſanguinem cohibuiſſet in hac chirurgiâ, eum verò ceſſare ultrò permiſiſſet, plurima enim viſui infert incommoda ſanguis hic cohibitus, & capillaribus vaſculis retropulſus, & repreſſus, aliquandò in formationem novi panniculi, ſicut Woolhouſius aliquandò obſervàvit, atque ideò in omnibus his caſibus, ſanguinem ex oculo detrahi jubet Hippocrates, uſque dum non ampliùs ſplendidus exit, ſed ſanies cruentat & aquoſa, *Vid. Hippocratis libellum de viſu.*

Eſt etiam operæ pretium hic notare, quod nullus uſquam Hippocratis Gloſſarius nec Commentarius vim naturalem ſenſumque genuinum adhuc perceperit & expoſuerit hujuſce paragraphi, ubi admirabilis hæc operatio (Europæis jam dudùm perdita, & Aſiaticis hodiè uſitata) deſcribitur, Van der Linden meus locum ſic latinè explicat.

Quum verò palpebras oculi raſeris, lanâ mileſiâ, criſpâ, purâ, circum fuſum obvolutâ, radito, ipſam oculi coronam vitando, ut ne ad cartilaginem uſque peruras. Signum autem ſufficienter raſuræ eſt &c.

Cæteri etiam omnes interpretes pro ἄτρακτον, fuſum exponunt, quod nunc dictum obſoletum, inſulſum, & abſurdum omninò eſt; tempore autem quo florebat adhuc Hippocrates, nihil clariùs, & emendatiùs dictum fuit, illo enim tempore atractylis (cardui ſpecies aculeati) pro fuſo agreſti erat, atque ideò jubet Hippocrates illo uti ad ſpecificam oculi ſcarificationem: cùm autem fuſus hodiè alius quidem longè eſt, quàm fuit illis diebus, loco fuſi oporteret carduum atractylem dicere, inſtrumentum verè idoneum ad incidendum & ſcarificandum. Lanæ verò iſtius Mileſiæ uſus non erat ſolùm, ut obſtaret, quominus cardui ſpicula juſto profundiùs oculum ſubintrent, ſed ut ne digitos Chirurgi intimiùs pungant.

Nunc ad Panniculum revertamur, dicamuſque ſi quæ ſuperſint adhuc hujus operculi reliquię fibroſæ, eodem quaſi tunc demum procedendum eſſe modo ac in Ungula; pannique hujuſce tum Inſtitui debere diſſectionem particularem & detractionem anatomicam, carunculam lachrymalem cautiùs vitando, ne comminuta hæc, punctum lachrymale ſuperius areſcat, tandem, & omninò claudatur, & obſtruatur: caruncula enim hæc eſt ſicut agger, ad elevandam, evehendam, & promovendam his binis oſculis lympham lachrymalem, atque ideò Veteres in deperditione ſubſtantiæ hujus carunculæ, quam in homine lachrymalem glandulam falsò putaverunt, morbum oculi Rhyada nominatum, poſuerunt, cauſam pro effectu ſumentes: quòd ſi foramina hæc lachrymalia non ſufficiant ad omnem abſorbendam lympham, quæ filtratur præter naturam à glandulâ verâ lachrymali, (innominatâ olim dictâ & in palpebrâ ſuperiori locatâ) tunc regurgitat, redundat, & ſuper genas plus minùs fluit, ac refunditur lachrymalis lympha, & epiphora morbus dicitur, qui fit propter relaxationem vaſorum hydroblephaticorum glandulæ innominatæ; ſomnunt verò hoc malum ignari pro fiſtulâ lachrymali, in Diagnoſi graviter errantes, ſicut poſthac in articulo de fiſtulâ lachrymosa videbitur.

Oportet etiam panniculum hunc rubrum, ſanguinentumque dignoſcere à morbo, quem Galenus *Periam*, Avicenna *Alchadi*, alii *maculam rubram*, aliquot Veteres *cruſtulam ſanguinis*, & Græci ἐρύθημα αἱματῶδες appellant: eſt verò hic affectus aliqualis vivida ſuffuſio aut tinctura ſanguinis in ſuperficie poroſâ conjunctivæ inhærens, abſque dolore, aliiſve ſymptomatibus malis, ſubitò etiam oritur, & citò abſque ullis diſſipatur remediis, vanum timorem incutiens inſciis curamque inutilem exigens ob informe ſpectaculum incogniti mali, quod efficitur ab alicujus vaſis capillaris in adnatâ diſruptione.

Diſcriminantur denuò hi morbi ab *Hypoſphagmate* ſive *haimalopiâ* & *ſugillatione* oculi (ecchymomatis ſpecie) quæ provenit à contuſione & rupturâ interiori quorumdam vaſorum ſanguineorum, vi & dolore illata. Græci aliquot malum nominarunt *hypochyſin, haimatodem*; Dioſcorides ὑπόσφαγμα αἱματῶν, Avicennas *Tarfathi, tarfe* ſeu *tarfen* appellat; Galenus (libr. 4. tuple.) nominat hunc affectum ὑπωπίους ὀφθαλμοὺς oculos ſuffuſos ſanguine; & Paulus Ægineta ὑπωπίους ſanguine ſuffuſos, quæ duo vocabula aliud longè ſignificant quàm ὑπωπύους id eſt purulentos, aut oculos hypopyo laborantes vel ſuppuratos.

Hæ porrò ægritudines diſtinguuntur ab omnibus ophthalmiæ ſpeciebus, ſive ophthalmia ſimplex ſit, ſive compoſita, ſeu continua, ſeu periodica, ſeu critica, ſeu ſymptomatica, ſeu ſcrophuloſa, ſeu venerea &c. Ophthalmiæ autem ſedes primaria eſt in conjunctivâ ſeu albô oculi, cum rubore intensò, dolore moleſtô, fluentibus lachrymis, pertinaci vaſculorum ſanguineorum quaquaverſum repletione, temporum pulſatione, capitis dolore, viſûs impotentiâ &c.

Denique oportet hæc mala ophthalmica dignoſcere ab encanthide, quæ eſt ipſius carunculæ lachrymalis incrementum & intumeſcentia phlegmonoſa (morbo Rhyadi perquàm contraria) oculum operiens & opprimens magnâ ex parte in modum membranæ iſtius nictitantis, ſeu palpebræ beſtiarum internæ, in cantho naſali ſitæ. Scarificat verò, & attenuat, abraditque ipſam carunculam ita auctam, productamque Woolhouſius, xiſtri ſui ſubtilis acunculis, poſteaque collyriô aſtringenti, deterſivô & deſiccativô priſtinam fibris tenſionem reſtituit: in pleriſque etiam aliis oculi gravibus affectibus ſcalptô hôc ſuô delicatulô mirificè bulbum ocularium interpolat, interſtinctum frequentibus interpunctionibus & inciſuris minutiſſimis, ſanguinemque corruptum ſtagnantemque inde detrahit noſter Ophthalmiater Anglicanus: quæ operatio à phlebophthalmotomia Woolhouſii multùm diverſa viſum magnoperè recreat, & multorum malorum cauſam præripit præciditque.

Cap. 2.

Exfoliatio, clarificatio, erogatio, & redintegratio tunicæ corneæ grano morbillorum ſeu exanthematum laborantis

rantis, vel hypopio & ulcere ſubnaſcente, & albugine recenter apparentibus, ſicut & velis, nubeculis, omnibusque maculis, & cruſtis albis, cæteriſque corneæ obſtructionibus, opacitatibus, & ulcuſculis atque cicatriculis cujuscunque generis, ſaltem in juvenibus accreſcentibus tam maſculis, quàm femellis, qui non jam jam ſit oculum cauſtici aliquid & nimis aſtringentis remedii admiſerunt, quod reddit malum protinus immedicabile.

Cap. 3.

Repreſſio & reſtrictio, repoſitio vel repulſio tunicæ uveæ prolapſæ in omnibus ſtaphylomatis ſpeciebus; atque reductio herniæ ocularis recentis (cum visûs reſtauratione) in infantibus, aliiſque omnibus, qui ad annos pubertatis nondùm pervenerunt: iſta verò hernia ocularia, malum eſt adhuc penè incognitum, & conſiſtit in corneæ relaxatione quâdam & protuberantiâ, contraque naturam protenſione, & in tunicæ uveæ mollificatione & ſtrangulatione (ad inſtar glandis quercinæ in proprio calice,) ipſique corneæ adhæſione, abſque verò ulla corneæ rupturâ, aut perforatione, uti communiter ſolet accidere in omnibus ſtaphylomatis ſpeciebus, ſeu malum appareat in forma capitis muſcæ, ſeu in formâ acini, ſeu in forma tummitaris clavi, ſeu mori, certò autem elapſo tempore, nulla huic morbo ſolutæ continuitatis, curatio, præterquam palliativa reperitur. Item

Inhibitio, Emendatio, Reformatio, refectio, reſumptio diffurmitatis ocularíæ, quam nominare licebit oculum gibbum ſeu corneam (& aliquoties ſcleroticam ipſam) incurvatam, relaxatam, diſruptam, & prominentem, vel (ſecundùm Veteres) *melon* id eſt *malum* quandò cornea vel ſclerotica (cum adnatâ) protruditur, attenuatur, & abſcedens, enormiſque facta, ſe extra palpebras foris exerit, in oculum ſanum fluxionem attrahens & ſpectaculum exhibens informe & horrendum videntibus: in hâc curâ palliativâ ſubſtituit plerunque Woolhouſius oculum artificialem, cum motu, decore &c. oculi naturalis, quod ſi nolit ægrotus oculô uti ſuppoſitiô, facit Woolhouſius, ut oculi perditi globus reſtet integer, plenuſque cum omnibus ſuis motibus, formâ & venuſtate quaſi naturali.

Cap. 4.

Fiſtulæ lachrymalis (cæcæ naſcentiſque) adminiſtratio, expurgatio, depuratio, & perſanatio abſque ferró aut igne actuali aut potentiali: ſive ſit methodô noviſſimè in ephemeridibus publicatâ, videlicet per foramina bina palpebralia ſaccum palpebralem ductumque naſalem explorando, mundificando & diſcludendo, relinendoque, ac collyriorum propriorum injectione; ſive ope emplaſtri cujuſdam magnetici ſpecificæque virtutis. Item fiſtulæ lachrymalis cum oſſis carie manumiſſio, ſeu per cauterium actuale ſanatio. Diſcuſſio, depreſſio ſeu ſuppreſſio, & diſſolutio Anchylopis, ſeu tumoris duri & calloſi in majori oculi canthô, qui juſtiſſimè poteſt appellari lachrymalis ſacculi hernia: ſæpiſſimè verò hunc majoris anguli affectum pro fiſtulâ lachrymali formatâ falsò præſumere ſolent chyrurgi in hac re parùm verſati: ſunt enim, qui ſacculum lachrymalem ita relaxatum, induratumque per annos, plus minùs viginti, abſque ullô aliô partis detrimentô ſuſtulerunt, quoniam ductus naſi non obſtructus, nedum ulceratus aut corroſus evaſit, ſicut in ſimilibus plerumque oculorum fiſtulis accidit, quod etiam facilè percipitur in comprimendô deorſùm tumore, qui (ſi anchylops ſit) ſaniem ſuam ſeroſam in naſum atque ſic in os ipſum velociùs demittit; in Ægylope verò tam naſcente quàm formatô, materia iſta ſeroſa ſemper per foramina lachrymalia utriuſque palpebræ extruditur & regurgitat, quandò digitis comprimitur malum ſurſùm deorſùm: hoc autem innotuit ſemper ocularíis Medicis, atque Chyrurgis, (ſi Dominico Anello placet) qui nuper librum juſto grandiorem, & ex literis plurimis doctorum compilatum de fiſtula lachrymali edidit Taurini) adinvenit autem Woolhouſius inſtrumentum compreſſivum, multò faciiius & utilius in hôc malô quàm illud Aquapendentis Crinale, (cujus meminit Scultetus) ad retinendam & reprimendam hanc herniæ ſpeciem.

Cap. 5.

Deciſio, coactio, contractio, ſeu retractio, vel extenuatio encanthidis (vid. ſup. cap. 1. art. 6.) quandò caruncula lachrymalis inflammatur, dilatatur, relaxatur & extumeſcit in hyperſarcoſim quandam viſui admodum infeſtam, uncinulo quodam bifidu levandam & ſcalpello falcato communiter diſſecandam.

Cap. 6.

Inciſio ſive apertum tumoris albidi ſeu folliculi majoris vel apoſtematis in oculi membranis, qui ſpecies eſt materiæ purulentæ effuſæ & collectæ intra conjunctivam & ſcleroticam. Sunt qui appellant hunc morbum ſuffuſio tunicæ adnatæ, ſeu conjunctivæ tuberculum: alii hydrophthalmiam adnatæ nominant: morbus verò hic parum frequens eſt, & fit plerumque ictû quôdam violentò ſuper oculum, vel plagâ capitis, aut vomitû, partû difficili &c.

Cap. 7.

Extractio corporum extraneorum cujuſcumque generis & quomodocunque oculis infixorum; excogitavit ad hunc uſum Wollhouſius plurima inſtrumenta ſubtiliſſima, ſicut volſellas, forcipes, ſpecilla, & ſpecula ocularia, cannulas, ſtylos, acus ſyringas &c. diverſarum formarum & variarum magnitudinum.

Cap. 8.

Κενεμβάτευσις Græcorum, id eſt vacui ingreſſus aut introitus, ſeu depoſitio, dejectio, everſio, & ſubmerſio ſeu diſturbatio catharactæ, ſeu ſuffuſionis, per omnes ſuas ſpecies: inſuper Dn. de Woolhouſe hypochyma vel catharactam & Glaucoma oculo eximit & omninò detrahit, cum uveæ vel iridi foramen pertranſiens, & intra corneam pupillamque jacens, viſui eſt impedimento, ægrotoque multam moleſtiam, & oculario multùm faceſſit negotium.

Comminutio, diſpertio, conciſio, in plurima ſegmenta & particulas diviſio. Item

Reſupinatio, evolutio, ſubverſio, exturbatio, decuſſio, diſſipatio, aut præcipitatio cataractæ adhærentis elaſticæ, vacillantis, fluitantis, & renaſcentis &c.

Collocatio, occultatio ſeu abactio glaucomatis; videlicet quando humor cryſtallinus ex centrô ſuô, vel ex ſinû vitrei humoris excutitur, & depellitur per modum curæ palliativæ, ad abſcondendam ſolùm difformitatem ordinariam, quæ ab alteratione & opacitate, ſeu glaucedine fulgidâ cryſtallini arefacti & indurati, provenit.

Cap. 10.

Cap. 9.

Effuſio, emiſſio, & reparatio humoris aquoſi turbidi ac morbidi; ſeu renovatio & elucidatio viſûs, vel liquidatio humoris aquei per illius exitum; effluxumque, quandocunque humor hic vitioſus, & corruptus, evadit.

Cap. 10.

Parakentheſis: ſive punctio & pertuſio oculi ad evacuandam & exhauriendam, abſumendamque hydrophthalmiam, ſeu hydropiſin ocularem, in quâ membranę hujus organi proprię magnoperè diſtenduntur, & viſio tandem funditus deſtruitur. Dn. Woolhouſius ſimilem etiam operationem exercet in hydropiſi blepharicâ, in quâ ſeroſitates effuſę intra cuticulam & conjunctivam ſub palpebrâ cuticulam ſublevant, & attollunt in modum folliculi inflati: morbus autem hic alius eſt, quàm hydatis veterum, vel pinguedinis ſuperiori palpebrę ſubſtratæ incrementum, quod glandulam innominatam comprimens, & laceſſens, fluxionem, pueris potiſſimùm, in oculos graviſſimam inducit, cùm autem Veteres glandulam hanc lachrymalem ignorent, pro aquâ intercute præſumebant hunc hydatis affectum, qui nihil aliud eſt, quàm lachrymalis glandulæ intemperies unctuosa, pinguiſque, quæ ſpecifica curatur operatione quadam, palpebræ ſcil. inciſione, & hujuſmodi ſteatomatis ablatione &c. Item perforatio phlyctęnarum, puſtularum, ſeu veſicularum, & tuberculorum, in oculi corneâ vel conjunctivâ eminentium & erumpentium ad eliciendum acre ſerum, quod oculos ulcerat & deſtruit.

Cap. 11.

Fiſſura; ſeu inciſura corneæ, quę eſt corneę fibrarum inter ſe diſcretio, & exploratio ad evaporationem & ſubductionem puris, ex ungue impacti intra lamellas & pellicolas membranæ iſtius tranſparentis, cujus ab hâc ſtagnante materiâ; pori tecti obſtruuntur, opacitas & cæcitudo inducitur &c.

Cap. 12.

Eductio, expreſſio ſeu ſubtractio hypopyi, vel abſceſsûs & apoſthematis iridis (quem oculum ſuppuratum communiter nominant) cum viſus integrâ redditione & inſtauratione in priorem ſtatum quotidie ut videmus in morbillis, variolis, ſcrophulis, hypuſphagmatis doloroſis, ophthalmiis inveteratis & varicoſis, cęcos penitùs factos ab hôc morbô, ubi iſta operatio chirurgica admodum ſalutifera fuiſſet.

Cap. 13.

Exophthalmię ſeu oculi ſuſpenſi & prolapſi revocatio ſeu reductio in ſuam orbitam: oportet verò ut hęc bulbi ocularii procidentia ſimul ac ſupervenerit, remediis propriis adjuvetur, globuſque ut remittatur & repellatur in receptaculum & domocilium ſuum naturale: cæteroquin malum pertinax, rebelle, & periculoſum devenit &c.

Cap. 14.

Extirpatio, peruſtio, conſumptio, ſeu colliquatio oculi cancroſi, qui vulgò dicitur fungus oculi carcinomatoſus &c.

Cap. 15.

Expulſio puris orbitæ ſeu expoſitio abſceſsûs, ſeu apoſtematis in orbita latentis, ſeu globi denudatio, & explicatio vel inverſio quando muſculi ocularii ulcerantur, pinguedo funditur, perioſteum plus minus corroditur, & ipſa oſſicula, quæ orbitam componunt, ſummô jacent in periculô; incidit itaque hoc in caſû Woolhouſius conjunctivam, malum explorat, mundificat, detergit, conſolidat, percurat.

Cap. 16.

Reſtauratio & reſtitutio viſûs deperditi in guttâ ſerenâ ſive nervi optici obſtructione & paralyſi, aut oculi defectione & exſolutione, vel in certis Amauroſeos ſpeciebus ſimplicibus & recentibus: hic verò (pro re natâ & ſymptomatum diverſitate) varias exercet operationes ſpecificas Oculatius noſter Anglicus: nunc enim ſeraceum in occipite facit perpendiculariter, nova quidem methodo, & ſuę ipſius inventionis, nunc in eodem locô veſicatorium continuum applicat, nunc trepanô feliciſſimè utitur, nunc aures perfo at, nunc arteriotomiam vult fieri, nunc aquis thermalibus caput, ſincipur, ſpinam dorſi &c. jubet imbrocari: nunc ex naſô; nunc ex linguâ, nunc ex jugulari ſanguinem mittit, aut arterias vertebrales, ſecundùm Hippocratis præceptum, uſque ad os actualiter cauteriſat, nunc ipſum cauterium in ſuturam coronalem inurit, nunc ptyaliſmum excitat, nunc vomitorium exhibet, nunc ſudorificam ptiſanam &c.

Cap. 17.

Blepharoxyſis, ſive ſufficatio, lęvigatio, interpunctio & depuratio palpebralis (quam Hippocrates in libello de viſû tantoperè laudat) in omni ulcerationis ſpecie gland[illegible]um lacrhymalium & ciliarium, in trachomate, ectropiô cæteriſque palpebrarum & tarſorum affectibus inveteratis, & rebellibus, qui communiter nulli remedio topico cedunt.

Cap. 18.

Reſolutio; ſeu diſſectio, enodatio; & exemptio tuberculorum, glandularumque cujuſcunque generis in palpebris naſcentium, ſicut atheromatis, meliceridis, ſteatomatis, chalazii, hordeoli, achrocordonis, vel verrucæ ſeſſilis aut penſilis & promioentis &c.

Cap. 19.

Anaraphe, ſive ſutura blepharica, (quam certi Authores nominant abbreviationem, collectionem & ſuſpenſionem palpebræ ſuperioris:) operatio hęc feliciter inſtituitur in phalangoſi, *ptoſi*, πτώσει ſeu χαλάσει ſuperioris palpebræ relaxatæ, prolapſæ, promiſſæ, & contra naturam valdè protenſæ, ſive pręcluſæ & paralyticæ, viſumque omninò cooperientis; ſicut etiam quando hęc ipſa palpebra ſtipata eſt, & inhorreſcit pilis ciliaribus intus & extra erectis undique, & ipſum oculi bulbum impetentibus, laceſſentibus, & pupillæ claritatem nitoremque jugi cum dolore deſtruentibus. Cauteriſat etiam leviſſimè palpebram, exteriùs in his malis Woolhouſius (his qui nolunt ſuturam pati blepharicam) ad coarctandam, ſuccidendam & ſublevandam celſiùs palpebram ſubmiſſam dejectamque, ad pupillam diſcooperiendam, & ad cilia allidentia exterminanda & retrahenda ex oculo ſic affecto.

Evulſio & eradicatio ſive exuſtio ciliorum ſupradictorum

ctorum, multiplicatorum, inverſorum, retortorum, præpoſterorum, & contra oculum (ordine naturali perverſo) reflexorum, & implicitorum.

Cap. 20.

Explantatio, ablatio, abraſio & abſterſio pladarotis ſive parvularum carnis excreſcentiarum mollium cruore ſanieque profluentium (piſorum ad inſtar magnitudine) ſubter palpebris proſtantium: aliqui nominant hunc morbum vertucam ſanguinolentam, alii morum Celſi.

Cap. 21

Ciliorum commiſſorum diſjunctio, palpebrarum cohærentium & coeuntium divulſio, ſolutio, apertio, ſive genarum conjunctarum diſunio: vel anchyloblephari & binarum ſimul palpebrarum tam inter ſe quàm cum adnatâ & corneâ, oculique pupillâ conglutinatarum ſeparatio, diviſio, reſignatio, aut diſcluſio: fit autem hic morbus, tum ex ulceribus & abſceſſibus in morbillis, variolis &c. tum ex accidentibus aliis improviſis æque ac ab uſû indiſcretô topicorum improprioruṃ.

Cap. 22.

Redactio, aſſumptio, repreſſio glandulæ innominatæ inflammatę, tumefactæ, diſlocatę, prolapſæ &c.

Cap. 23.

Rectificatio, ſeu correctio & fortificatio oculorum in infantibus ſtrabonibus: ſive confirmatio muſculorum diſtortorum antagoniſtarum in transverſa ruentibus tenellæ ætatis pueris.

Cap. 24.

Cicatriſatio, incarnatio, conſolidatio [illegible] in corneâ. Woolhouſius adinvenit methodum tollendi calloſitatem in hâc delicatulâ & parum cognitâ fiſtulâ: atque reproducendi & regenerandi deperditionem & defectum corneæ fiſtuloſæ, ſeu ad reparandam ſpecificè corneam pertuſam pereſamque.

Cap. 25.

Eductio ſanguinis in oculi bulbô peragenda, cùm vaſa ejus capillaria maximè dilatantur, ac varicoſa evadunt. Cauteriſatio item & præcluſio nitidum ſive inuſtio venarum & arteriarum tumidarum, lividarum & varicoſarum ægros minitantium de carcinomate cæteriſque deſperatis oculi morbis: hæc operatio Hippocratis, non fuit Pariſiis in uſû ex Borelli tempore: qui ejus chirurgiam & ſucceſſum in plurimis oculi rebellibus morbis laudat quàm maximè.

Cap. 26.

Setaceum ophthalmicum trans oculi globum, (Inventum Chinenſe) pro curatione amblyopię, hydrophthalmię, cataractę, & glaucomatis naſcentium, atque in aliis pleriſque bulbi ocularii morbis periculoſis.

Abſolutâ jam compendiariâ enarratione variarum Operationum, verè curioſarum, quas in oculorum morbis exercet Nobiliſſimus de Woolhouſe (quâlem illam ex Ephemeridibus præmemoratis exſcripſimus: ſequantur in iiſdem morbis.

Conſultationes.

Ad Oculorum ſuffuſionem, pro uxore D. de Riou die 29. Martii 1551.

Utriuſque oculi hebetudo, & impendens cœcitas, tum quæ ex ophthalmiâ oculô relicta eſt, tum quæ poſtea in ſiniſtrum invaſit, primam efficientem cauſam in cerebrô demonſtrant. In hoc quippe abundantior pituita excrementitia progigni cumularique ſolet, idque ex frigida humidaque Dominę laborantis intemperie & ex immoderatâ vivendi ratione. Ea quippe, ut præcipua eſt arthritidis cauſa, quoties per poſteriora defertur, ſic per anteriora & per opticos nervos irrepens in oculos, hęc videndi ſymptomata peperit. Neque enim ſola pupillæ dilatatio citra hanc cauſam cæcitatem inferre poteſt.

Hoc autem loco hæſitamus, ubinam potiſſimùm hic humor impediens, & qui continens & proxima eſt mali cauſa conſiſtat: An in nervo opticô, anne ſubpupillæ partibus intimis ſuffuſionis ſpecie, aut extrinſecus ſupra corneam pupillæ effundatur albuginis ſpecie? Hæc enim ſingula diligenter æſtimanda ſunt & internoſcenda, ſine quibus curatio, ſi qua ſperanda eſt, perfici non poſſit. Itaquè optamus diligenter moneri per te de iis omnibus. Si nihil ob pupillam in oculo eſſe deprehenditur, cauſa eſt in optico nervo, atque is obſtructus fortaſſe eſt: neque enim eſt ſuſpicio læſæ facultatis videndi, aut partis cerebri in qua conſiſtit. Si quid obſcurum ob pupillam animadvertitur, diſcernendum denuo, id ne in profundo ſub tunicis conditum ſit, annè totis circa tunicam corneam idem adhęreſcat. Illud ſuffuſio, hoc albugo eſt.

Tantiſper autem, dum horum certiùs monebimur, curatio ineunda eſt generalis, & quæ hiſce omnibus affectibus æque communis eſt, primùm victus ſiccans & attenuans imperandus eſt, quo neque humidioribus vel ſorbitionibus, neque liquidis, ſed aſſis duntaxat & ſiccis veſcatur, hiſque ſatis tenuiter, & quantùm ſatis eſſe videbitur ad vitium præſervationem. A vino abſtineat dies viginti aut triginta, potus ſit ligni ſancti decoctum, quod nullius alterius rei permiſtione ſit apparatum. Si alterô validiore & acriore decocto horâ quintâ matutinâ & quartâ pomeridianâ tentes ex totô corpore, maximeque è capite ſudorem elicere, non leve momentum ad curationem fuerit.

Tertiô aut quartô die hujus victus, cùm jam humores exagitati apparebunt, purgatio adhibenda per pillulas lucis majores, & pillulas ſine quibus, aut alias quas laborantí naturę expertus eris accômmodatiores. Hę octavo aut decimo quoquè die repetendæ ſunt, nec eo die ſudores movendi. Diebus interjectis alvus ſi forte durior exiſter, emolliatur clyſtere.

Quotidie mane, potiſſimum ſub finem ſudoris, deraſo capiti, vel tenſo imponendi ſunt ſacculi ex millio, ſeminis aniſi, fœniculi & baccis lauri torrefactis, quos in lecto decumbens calidiſſimos geſtat horam circiter, diu ipſam ut eorum opera lentus capitis humor foras proliciatur, & cerebrum totius mali fons, magis quàm partes cæterę roboretur: In hoc enim efficaciores ſunt ſacculi, quàm vel emplaſtra, vel ſinapiſmi, quantumvis calidi. Sublato ſacculô, caput muniendum eſt ſtuppis ſiccis; quæ ſuffiantur ſtyrace, benjoin, caryophyllis & horum ſimilibus, paulo ante utrumque paſtum.

Eodemque tempore pituita è capite detrahenda eſt apophlegmatiſmis, quales ſunt ex maſtiche & pyrethro manſis, vel gargariſmo ex accommodato decocto in cujus libra una diſſoluta ſit ℥i. pyrethri pulveriſati.

His

Digitized by Google

His conſtanter utendum interim, dum affectus oculi certiòs innoteſcet, ſit ne albugo, ſuffuſio, aut optici nervi obſtructio: nam imbecillitas ex ſpiritus penuria, aut virium diſſolutione eſſe nequit. Quibus perſpectis, idoneis remediis, dum licebit, opem feremus. *Joh. Fernelius in Conſiliis Medicinalibus ſub finem operum additis.*

Pro Illuſtriſſimo Barone Germano imaginibus oculorum detento.

Duæ ſunt rationes, quæ ut in tractando caſu Illuſtriſſimi Baronis Maxima diligentia utar ſuadent. Una eſt, quod oculi, de quorum adverſa valetudine mihi interim eſt agendum, nacti ſunt prærogativam ex Galeno, ut auſus fuerit affirmare, caput, & proinde cerebrum, membrum præcipuum, factum fuiſſe ob oculos; Altera eſt, quod oculus tam variam, atque multiplicem habet compaginem, & donſtructionem, ut etiam varios, & hos ipſos cognitu difficiles morbos ſuſtineat. Veròm tametſi maxima diligentia mihi adhibenda ſit, nihilominus inſigni utar brevitate, atque tria tantùm enodabo. Primum erit, quis nam verè ſit affectus præter naturam, qui in viro nobiliſſimo operam Medici exigit; Alterum, an affectus ille ſit ſanabilis. Tertium & poſtremum, ſi ſanabilis vel ſaltem præſervabilis, quibus remediorum materiis.

A primo itaque exorſus, dico, quod affectus de quo conqueritur duplex eſt, alter quidem naturalis & à primo ſemine contractus: alter verò ab hinc ſeptem menſes acquiſitus, ille quidem eſt diminuta actio videndi, qua exactiſſimè vicina videt, idque magis ſecundùm oculum dextrum quàm ſiniſtrum, mediis tamen ocularibus, remota verò non æque bene, qui affectus interim tanquam nativus & minimè curabilis eſt relinquendus. Illud autem certiſſimum eſt, quod quia exactè videt, ſpiritus ſunt clari; quia verò à longe probè non videt, idem ſpiritus pauci, ac nimis tenues ſint oportet. Affectus autem, qui aſcititius, & operam medicam exigit, refertur ad imagines quaſdam, & ſimulachra, ſeu Idola, quę à temporé ſuperiùs ſtatuto, narrat, ſe videre & magis ſecundùm oculum dextrum, quàm ſiniſtrum, magiſque in claro, quàm in obſcuro. Imagines autem hæ referuntur ad lineam nigricantem, cui globuſculi quidam videntur appenſi, minoreſqoe quidem in extremitatibus lineę, grandiores in medio, & hi grandiores in medio ſunt Diaphani, ſic etenim in ſcheda data refertur, & querelæ in ipſa ab illuſtriſſimo patiente propoſitæ, omnes in lineam prędictam cum globuſculis propoſitis referuntur.

Sed jam ſedes affecta atque conſtitutio hujus mali ſunt expendenda: Quantum attinet ad ſedem affectum, illud certiſſimum eſt; Idola illa eſſe inter chryſtallinum humorem, & corneam; atque aut inter albugineum humorem, & Rhagoidem, vel inter Rhagoidem, & corneam. Hîc ſine dubio vitium eſt; inter albugineam & Rhagoidem, aliàs ſi inter corneam, & Rhagoidem, pupilla evidentiùs obtenebrata obſervaretur, oculiſque non obverſarentur ſpectra aliqua, refertur tamen in chyrographo, oculum, optimè conſtitutum apparere & pupillam ſecundùm naturam eſſe affectam; Item & oculis obſervari phantaſmata jam dicta. Quantum verò attinet ad conſtitutionem hujus viri, dico, quòd neceſſarium eſt illud pendere à vapore, vel ab humore, ſeu minera. Non quidem à minera, quoniam malum gravius eſſet, ergo à vapore, qui cùm poſſit eſſe vel craſſiſſimus, tenuiſſimus, & mediæ naturæ, vel melancholicus, pituitoſus, bilioſus, & ſanguineus, primum dico eſſe vaporem mediæ naturæ, quoniam ubi eſt craſſiſſimus ſpectra ſunt animalia, nimirum culices, muſcæ, ubi eſt tenuiſſimus, idola illa pilos, & filamenta tenuia redolent, quæ cum abſint in noſtro caſu, nam phantaſmata ſunt linea, capillum quidem referens, necnon globuſculi lineæ appenſi, ideo imagines illæ mediæ ſunt naturæ. Præterea, idem vapor eſt à prędominio melancholicus, deinde pituitoſus, nam pro majori parte eſt niger, & prout Diaphaneitatem aliquam globuſculi illi redolent, ſignificatur, vaporem redolere etiam naturam pituitoſam. Cœterùm, cùm vapor hic referat imaginem jam propoſitam, & in oculo nullum manifeſtum malum cernatur, neceſſarium eſt fateri mineram hujus vaporis extra oculum eſſe, ergo aut in capite, aut in partibus ſubjectis, aut in toto. Non in totô, quia corpus ſatis bene conſtitutum proponitur, puto igitur à capite prodire vaporem pituitoſum, quia ſicuti ob calorem nativum imbecillum, deſtillationem, quæ ad gingivas moleſta deponitur parit, ita ex eadem materia deſtillationis ob eundem calorem, vaporem producit ad oculos à primo ſemine imbecillos, & ob id ad ſuſcipiendum aptos tranſmiſſus, apparentias illas efficit. Cæterùm, quoniam ex maſticatoriis adhibitis, ex cauteriis tum in Nuca, tum in utroque brachio inuſtis, nullum juvamen perſentit; neceſſarium eſt, malum hoc aliunde fomentum habere, in cujus confirmationem, & id facit, quod cùm apparentiæ illæ pro majori parte ſint nigricantes neceſſarium eſt, ut ſit ſoboles humoris melancholici, qui cùm non generetur in capite, niſi ob fervorem derelictum ab aliqua diſpoſitione ignea, uti à phrenitide, vel à timore & mœſtitia immoderatis, quæ abſunt in noſtro caſu, ergo oportet, ut humor hic malancholicus generetur vel in hepate fervido, vel in meſeraicis obſtructis ac calore æſtuantibus, à quo fumi in caput & proindè in oculos delati Idola illa nigricantia efforment. In cujus rei confirmationem faciunt mores illius Illuſtriſſimi Baronis, qui melancholiam redolent; quicumque enim in conſtituendis machinis tornos & in inſpiciendis volatilibus occaſione venationis occupantur, proculdubio mores melancholicos ſapiunt etſi aliquis contra hoc obſtaret, quod magis afficitur oculus dexter, quàm ſiniſter, & quod idola ſunt permanentia; ut propter hoc non ſit neceſſarium à partibus ſubjectis oculis labem communicari, hic ipſe ſciat hæc accidere, quia oculus dexter forſan eſt imbecillior ſiniſtro; Præterea propter rectitudinem magis ab hepate recipit. Quantum verò ad continuationem affectus, dico quòd præter id quòd jugiter à capite ſuppeditatur materia, non eſt inconveniens, quòd etiam à partibus infernis communicetur materia, ut aliquando etiam fiat, morbum aliquem per conſenſum eſſe continuum; quia cauſa morbifica continuè agit: Quibus in hunc modum ſeſe habentibus, apparet imagines propoſitas non vitio imaginationis, uti in deliriis, ſed vitio oculorum ſuam habere generationem, & hęc de primo capite dicta ſufficiant.

Erat aliud, quod ad partem prognoſticatricem attinet nimirum an malum prędictum ſit remediabile, de quô ita ſtatuo, nimirum vix malum hoc curari poſſe; nam præter id quod incidit in oculos à natura imbecillos fabrefactos, tanquam forſitan valde progreſſum, materiis Medicis valde reluctatur, video enim cauteria in brachiis & in Nuca citra aliquod juvamentum uſurpata fuiſſe. An verò immineat ſuffuſio necnè, dico, quod tametſi Avicennas affirmaverit, poſt ſextum menſem ab iſtis apparentiis non iminere ſuffuſionem, nihilominus ego experientiâ edoctus affirmare poſſum, & ante & poſt illud tempus ab imaginibus illis ſubſecutam fuiſſe ſuffuſionem, & quod poſt illud tempus id fiat, clariſſimè habetis à Galeno quarto de locis Affect. capite ſecundo, ut propterea valde ſuſpicer, ne malum hoc in cataractam degeneret, & eo magis, quia Idola hæc non pendent à materia tenuiſſima, quæ in oculis minimè concreſcat, ſed ut dicebam à

materia partim craſſa, & tenui, & niſi oculi nobiliſſimi patientis, ut qui in ſcheda Leonini, & fulvi proponuntur, eſſent ita calidi & ęſtuantes; fulvus enim color, eſt ipſius ignis color, & Leoninus oculus valde calidus eſſe ſolet; ego puto, quòd jam ſuffuſio apparuiſſet, ut hiſce nominibus ego arbitrer, cataractam imminere.

Erat tertium, quod propoſueram de materiis Medicis, quę indicationum inventionem ſupponunt, primùm igitur totum, deinde caput ab excrementis jam dictis etiam expiandum, poſt hæc capitis, jecoris & hypochondriorum alterationi incumbendum, à quibus omnibus, quicquid in oculis pręter naturam continetur, eſt diſcutiendum & evacuandum. Sed jam ad materias medicas deveniendum, in ſerie quarum auſpicatus à chirurgia ſectionem venæ negligo, tanquam, eam quę imminuta viſione ab omnibus, potiſſimùm verò à Principe Avicenna, ſuſpecta habetur. Accedit, quòd in pręſenti non adſint ſcopi illam indicantes, non negarem tamen cum fructu ſanguinem ex venis podicis, per hyrudines extrahi poſſe, ea tamen ratione, ut ſanguis craſſus & fęculentus exeat, hac enim ratione venis hypochondriorum expiatis à ſanguine fæculento, occaſio effumationis in oculos ſubtrahetur. De cauteriis verò ita ſtatuendum mihi videtur, ut quod in Nuca eſt, ac in brachio ſiniſtro conſervetur, quod in brachio dextro claudatur, & novum in femore dextro ſecundùm partem domeſticam excitetur; Immò verò quòd in nuca ipſa geſtatur, non excrementa evacuet, prout optaretur, probarem ut eo clauſo in ſyncipite aliud inureretur, & per aliquot dies apertum ſervaretur, nam præter alia commoda illud unum præſtare poſſet ut vapores aſcendentes per ipſum evacuarentur, immò verò Medici antiqui in ſimilibus caſibus à cauteriis ad utramque eminentiam capitis inuſtis non abhorrebant, quemadmodum nec ipſe abhorreo ab aurium perforatione, & aſſiduis frictionibus, deligationibus, lavationibus, ventoſationibuſque partium extremarum, ac pectinationibus mane in poſticam capitis partem factis.

Pharmaca, gratià primùm totius, deinde hypochondriorum, tertiò capitis, poſtremò oculorum ſunt uſurpanda: gratià totius, lenientia primo loco ex hiera picra Galeni, ſuperbibito per modum apozematis ſyrupo de polypodio magiſtr. vel ex caſia & ſpeciebus ejuſdem hieræ parata. Secundò pręparantia ex decocto cicoraceorum, boraginis, meliſſę, betonicæ, euſragię, & fœniculorum cum ſuis ſyrupis confecta. Poſtremò verò purgantia ex pilulis cochiis helleboratis, vel cum aureis, & ſine quibus, vel ex hieris magnis helleboro refertis efformata probantur. Huc quoque referenda ſunt quę & inſenſibiliter evacuant, ergo chinæ decoctum, immò verò & ipſius ſalſę, modicique guajaci in jure viperino paratum, ſandalis, vel cicoraceis caſtigatum, plantiſque præcipuè ocularis medicatum, ad plures dies bibitum erit maximi uſus, & ſi viperæ non poterunt haberi, quemadmodum in Germania non ita facilè habentur, paretur decoctum in aqua communi; deinde ante ſyrupum matutinum bolus ex trochiſcis viperinis vel ſale theriacali, cum conſerva boraginis, & betonicę efformatus devoretur. Mox ſtudendum eſt obſtructionum reſerationi per medicamenta aliqua chalibeata, poſt quæ danda eſt opera, ut caput evacuetur Catopotiis jam propoſitis, potiſſimùm verò pilulis lucis, & alſaiaret Avicennæ aliquoties devoratis. Item & maſticatoriis jam etiam adhibitis ex pulpa carthami, pulvere euphragię, maſtiche, & caricis, ac cerâ paratis, niſi tamen deſtillatio ad gingivas hęc prohibuerit, quibus non vererer pulverem Majoranæ, quę ex Rhaſe ſolùm odorata, imagines depellere ſolet admiſcere. De ſternutatoriis, etſi ſciam ex Hippocr. in libell. de locis in homine probari, in imaginibus oculorum nihilominus cavendum à fortioribus; quare penna gallinacea imbuta ſucco majoranæ, in quo manna ſit liquata in nares immiſſa conducet, quæ narium medicamenta, etſi aliquibus in affectibus oculorum videantur inſpecta, nihilominus quia humorem quem attrahunt, etiam foris educunt, poſſunt tutò uſurpari, quod video, etiam factum fuiſſe a Gal. 3. loc. A quibus omnibus pro jecoris, ac hypochondriorum alteratione, non modò ſerum caprinum depuratum, cum ſucco cicoraceorum, & thermę frigidæ minerę, bibita, ut decet, ſed etiam balneum aquæ dulcis tepidæ toti corpori adhibitum, ſunt maximi uſus. Sicuti & ad capitis alterationem, conſervæ capitales, & euphragiæ, immò verò & theriaca ſerena medię ætatis cum ſaccharo roſaceo caſtigata lotioque capitis ex lixivio cum bacchara, verbena, myrto, & roſis medicato, nec non embroca quæ ſiccet, & in activis ſit temperata cum artificialis, tum naturalis quam magis probo, opportuna videntur, & eo magis, ſi unà cum lotione adhibeatur uſus Saponis Damaſceni cum cariophyl. ſantal. ligno aloes medicati, in pilas redacti, & exiccati. Tandem inſiſtendum medicamentis ocularibus, tum internis, tum externis, in ſerie priorum, tum confectionem humani vocatam, tum vinum euphragia vel verbenâ medicatum, immò verò ſal chymicum ex euſragia, & verbena, ac majorana paratum, etiam atque etiam probo, quo rejecto pulverem cibis inſpergendum ex flore nucis muſcatæ, euphragia, & ſaccharo fino paratum, morſelli quoque ex carne viperina, pulvere euphrag. & fænic. cum ſaccharo diſſoluto in aquis ocularibus facti mihi valdè arrident. In coordinatione autem externorum ego ab acribus omninò abſtinerem, quo circa liquorem ſtillatitium ex vermibus in carne viperina natis & Chelidonia recenti, vel aqua majoranæ, in qua aloës, & tutia ignita ſint extincta, vel deſtillatum ex conſerva euphragiæ, vel vinum medicatum cum ſeminibus rutę, & majoranæ inſtillarem in oculos, atque his admoverem, ſicuti & inſufflationem in oculos Illuſtriſſimi patientis fieri ab homine ſano jejuno, qui fœniculorum ſemina maſticaverit, curarem.

Quæ omnia ut prodeſſe poſſint, patiens nobiliſſimus omnem aëris inclementiam, quantum fieri poteſt, aufugere debet; amplius bonis cibis veſcatur, & in fine menſæ comedat cydoniatum, coriandros ſaccharo ſemitectos, ſaccharum roſaceum antiquum, poma, & pyra auſtera, ſub cineribus cocta, & vapores à capite arceantur, quo nomine edulia omnia, quæ in caput vaporibus facilè feruntur, ſunt deteſtanda. Bibat vinum album, ſi tenue, pauciferum, quod magis proderit, tempore vindemiarum, cum china, ſantalis, radicibus bugloſſi, & euphragiâ alteretur. Alvum ſibi lubricam uſu panis ex tota farina cum ſale, fœniculis, & paſſulis parati, & in prima menſa comeſti, vel aloë ſuccotrina, ſucco roſatum nutrita, aliquoties ante cœnam devorata, ſervet. Dormiat capite humili, & cruribus retractis, ne ita facilè in caput ferantur vapores, & ut coctio meliùs procedat, fugiet ſomnum meridianum, & ſtatim à cibo factum: corpus exerceat ambulationibus, equitationibus, geſtationibus in curru, & venationibus, ſed modeſtè, & tempeſtivè, & omnem viſus defatigationem in aſpiciendis ipſis avibus volantibus omnino devitet, & ab operibus per totnum factis ad longum tempus protractis, & ſtatim à cibo factis, caveat. Poſtremoque mœrores, triſtitias, curas, ſolicitudines aufugiat. Deus autem optimus maximus, qui verè omnes noſtros languores ſanat, hæc omnia felicitet, & ſecundet. *Julius Caſar Claudinus in Conſultationibus Medicinalibus.*

De

De Nyctalopiâ, ſeu nocturnâ cæcitate pro admodum Rev. Patre Carthuſiano.

Quanquam admodum Rever. Pater, poſt lapſum ex equô de variis affectionibus conqueſtus ſit; contuſione ſcilicet femoris: genu & pedis doloribus articularibus univerſalibus, ac de hypochondriorum rugitu, & murmure, cum ventris ſegnitie, ſiti, & febricula; præcipuus tamen affectus, de quo conqueritur, cujuſque curationem expetit quam maximè, ad viſionem ſpectat; quandoquidem elapſis annis, dum à ſacris recederet Aris, repente ipſi omnia obcura & caliginoſa viſa ſunt. Cæterùm ex variis tum Chirurgicis, tum Pharmaceuticis remediis, iiſque cùm univerſalibus, tum ophthalmicis alterantibus, & reſolventibus; viſum recuperavit, ita ut in iiſdem perſiſtens remediis, eademque victus ratione uſus perfectam ſanitatem ſe adepturum ſperare. Verùm cùm cælum mutaſſet in villa amæniſſima, & dum mane è lecto ſurgere vellet, iterum lux offuſcata & tenebræ ſubortæ, hac tamen differentia, quòd quando lux ſolis ſerena effulgeſcit, omnia perſpicuè videt, quà poſtmodum obducta, perit viſus: omnia namque caliginoſa, atriſque nubibus offuſcata ſibi obverſantur, oculi pupilla naturalem ſtatum ſervante adeoque de agendis conſulit.

Quare ſuppoſitò oculum eſſe partem affectam, affectionemque ipſis eſſe viſionem imminutam, cùm videat interdiu, non verò noctu; ſtatuendum eſt affectum præſentem eum eſſe quem Græci Nyctalopa, latini nocturnam cæcitatem vocant, qua detentos, Plinius Luſcioſos vocat; ita tamen, ut ſicuti præteritis annis erat Nyctalops non morboſa, accedens & recedens, ita nunc morboſa ſit, eaque valde moleſta.

Cauſa autem hujus affectus eſt craſſities ſpiritus animalis per nervos opticos ad cryſtallinum tranſmiſſi, nec non & craſſities aliqua humoris albuginei: cùm enim viſio non fiat per ſolam ſpecierum receptionem, ut cenſuit Ariſt. qui propterea ſtatuit viſionem eſſe paſſionem, ſed etiam per radiorum extra miſſionem, ut eſt fere communis Medicorum ſententia, propterea vitium hoc non ſolùm eſt in ſpiritibus irradiantibus, ſed etiam in humoribus ſpecies recipientibus, omnis enim actio fit ab agente valido in paſſum diſpoſitum. Spiritus autem affectus eſt craſſities, ob quam egent externò lumine ut fiat viſio, ſicuti quando ſunt tenuiores, à radiis ſolaribus diſgregantur; atque ideo hi meliùs vident noctu quàm interdiu. Quod ſi ſpiritus pauciores fuerint, ſed tenues, tunc patientes proximiora perfectè diſcernunt, diſtantia non vident; ſi verò copioſiores, ſed craſſi, tunc diſtantia magis diſcernunt, ob eorum imminutionem ab aëre luminoſo factam: concurrit tamen diſpoſitio ex parte paſſi nempe chryſtallini recipientis. Quare in caſu præſenti craſſities ipſorum provenit ab excedente cerebri humiditate, quæ eſt cauſa etiam arthritidis, eaque cùm naturali, tum per ætatem adaucta, coadjuvante continua evaporatione à ſubjectis partibus, non ſolùm ratione victus ex herbis, leguminibus, teſtudinibus, & lacticiniis, quibus ferè continuò veſcuntur Patres iſti, ſed etiam ratione hypochondriacæ, cui eſt obnoxius.

His ſic ſtatutis, quàm maximè petimeſcendum eſt; ne brevi temporis ſpatio aucta majori ſpirituum craſſitie, nervorumque opticorum obſtructione ab humoribus à capite fluentibus, ſuperveniat integra cæcitas, Gutta ſerena vocata.

Pro curatione præſentis affectus dicendum eſt cum Platone, quod oculi curari non poſſunt ſine capitis evacuatione neque caput, ſine totius providentia. Ideo totius corporis & tandem oculorum inſtituenda eſt curatio. De totius autem providentia nihil dicam, cùm ſit ſæpius à viris Excel. ex methodo præſcripta ideoque repetenda, inſiſtendo revellentibus ad inferiora, crurum lavacris, frictionibus, & fonticulis, dummodo non perſiſtat intumeſcentia crurum: clyſtereſque carminativi ſint familiares, ſuperſedendo ſanguinis eductione antehac miſſi; hac lege, ne adſit aliqua ejus proclivitas ad venas ſedales, in quo caſu ſanguis in moderata copia ex iis educendus erit.

Caput tamen peculiariter, & diligenter eſt expurgandum, primò maſticatoriis paratis ex maſtiche, ſtaphide agria, cubebis, & pyrethro contuſis, & cum cera, & reſina, modicoque ſaccharo in globulos redactis; quorum alter ſingulis matutinis horis atteratur dentibus horam unam; expuendo quidquid ad os defluxerit. Per nares quoque fiet expurgatio, attracto ſucco fœniculi, modico pyrethri, & ſtaphidis agriæ pulverizatorum, & permixtorum cum ſuccis prædictis. Lac quoque cum caſtorio, & elaterio diſſoluto prodeſſe poterit. Nec diſplicet attractio pulveris tabaci aliquoties repetita; non tamen valde familiaris; quoniam agitat humores pluſquam conveniat. Sternutamenta quoque aliquando excitata proderunt. Ac interim topicis utendum eſt, non omiſſo decocto ex viſco quercino, ſalſa parilla & ligno indico deraſo, pro catarrhi exſiccatione. Inter topica, commendatur aqua euphragiæ, cum ſpiritu ſalis. Oculorum ablutio facta vino generoſo, in quo diſſolvantur fella quadrupedum, ſicuti & ſief de fellibus, diſſolutum in aqua ſileris montani, & chelid: vel in dec. fœnugræci.

Omnium tamen maximè juvabit victus tenuis, & attenuans, omnino contrariùs victui conſueto: potuſque ſit vinum oligophorum, & alvus continuò lubrica ſervetur. Sic enim ſpero fore; ut ſaltem præſervetur à gravioribus affectibus Adm. R. Patiens. *Benedictus Silvaticus Conſ. & Reſp. Medic. cent. 2.*

De Myopia. Pro Juvene Iſtriano.

Affectus, de quo præcipuè conqueritur ſtudioſus juvenis, eſt imperfecta diſtantium objectorum viſio, Græce Myopia, Latine Luſcioſitas dicta; quam quinque ab hinc annis obſervare cœpit, quæ in dies convaleſcit, cuique jungitur paucis abhiuc diebus expuitio cruenta matutinis horis moleſta, dum ſurgit è lecto.

Provenit autem luſcioſitas hæc ab imminutione ſpiritus viſorii, cùm ob impuritatem ſanguinis craſſi & melancholici, quo totum corpus abundare patet ex eo quod jecur habet præcalidum, & cor excedenti aliqua caliditate donatum, unde provenit fervor quidam quem obſervat ferè continuò in vola mannum, & plantis pedum, tum ob excedentem humiditatem cerebri, tum & à nimia ſpirituum diſſolutione conſequente vigilias immodicas, & intempeſtiva ſtudia; ut propterea inde quoque ſequatur ſputum cruentum, à capite ſcil. deſtillante ſanguine calido ad os nocturnis horis, dum tempore ſomni repletur cerebrum magis, quàm conveniat; & facta venarum apertione, ſeu anaſtomoſi, ſanguis effluit ſine ſcreatu valido, ſine tuſſi, aut vomitu. Unde manifeſtiſſimè patet ipſum à capite profundi.

Quæ cùm ita ſint, patet affectus prædictos nonniſi cum difficultate removeri poſſe, ac pro ipſorum curatione neceſſarium eſſe caput exſiccare, jecur, & cor refrigerare, ac ſanguinem ipſum puriorem reddere, cordialibus, & cephalicis horum duorum viſcerum innatum calidum roborantibus, præmiſſa totius corporis expiatione. Hæc præſtabuntur Chirurgia, Pharmacia, & recta Victus ratione.

Inter Chirurgica praſidia toti proſpicientia, laudatur ſanguinis miſſio ex jecoraria dextri brachii, & venis ſedalibus, parca tamen, ne major fiat ſpirituum

diſſipatio. Cucurbitula affigatur occipiti cum multa flamma bis aut ter in progreſſu curationis: ac deinde paretur ſetaceum in occipite, ſaltem aliquot menſes conſervandum: quo poſtea obducto, parabitur duplex fonticulus, in dextro ſcilicet brachio & ſiniſtra coxa; cùm cerebrum ſuſcipiat ab Infernis partibus potiùs per ſiniſtram, quàm per dextram regionem. Nec omittantur frictiones, & lotiones infernarum partium.

Inter Pharmaceutica, probantur primò totum corpus expurgantia. lenientia, præparantia, & purgantia, pituitę potiſſimum accommodata, & melancholiæ, quibus abundare totum corpus cuiliber compertiſſimum eſſe poteſt. Purgetur deinde peculiariter caput, primò maſticatoriis paratis ex zingibere, maſtiche, cubebis, & ſtaphide agria: deinde etiam errhinis, & iis cùm levioribus, tum & validioribus: quibus peractis, ad topica deveniendum eſt interna & externa. Propterea valebit intrinſecus decoctum paratum ex radice chinę, & ſalſa inciſa, cum portiuncula ligni Indici, & ſantalis, additis betonica, chelidonia, euphragia, verbena, cichorio, ſoncho, fumaria, & meliſſa; cujus uſus erit decem, & plures dies, cum ſudore ſemel in die matutinis horis, ita ut caput ſudet. Quod ſi à ſudore magis incaleſcat quàm conveniat, tunc ab ipſo propinetur juſculum paratum ex cichoraceis, cum ſucco cichorii optimè depurato. Imò æſtuoſo anni tempore, uſui erunt intrinſecus aquæ refrigerantes & exſiccantes: quales eſſe ſolent Acidulæ in Germania, & apud nos aquæ Beatæ Virginis, vel Villenſes. Exhibeantur tamen aliquando magnarum Antidotarum aliquę temperate magis, ad recreandos ſpiritus; quales erunt confectio de hyacintho, & diamargaritum frigidum. Extrinſecus verò caput exſiccetur dulci lixivio alterato roſis, ſalice, plantagine, betonica, ſalvia, agarico, & roremarino, ita tamen, ut lotiones fiant capite ſupino, aqua non admodum ex alto labente, ſaltem primis diebus, ne liquata materia fluat majori impetu ad partem affectam. Deveniendum poſtea ad collyria. Ideo laudatur aqua fœniculi cum aceto, & vino albo modicè generoſo. Crocus cum vino mediocri; Sief de fellibus, cum aqua euphragię. Aqua marina alterata origano, & portiuncula myrrhę. Frequenter abluantur oculi vino malvatico & aceto; illis applicentur remedia tepida, & ſi fieri poterit, utatur cucurbita vitrea, ex illis, quibus applicata collyria diutius detinentur ſuper oculum. Hiſque non conferentibus, ad mineralia accedendum eſt, qualia uſurpantur etiam in ſuffuſionibus.

His omnibus proportione reſpondeat victus ratio, ita ut habeat in uſu familiari fœniculum, ex quo panis paretur, & vinum condiatur euphragia, verbena, & fœniculo. Alvum frequenter lubricam conſervando pilulis Lucis, & aggregativis. Hæc è re judicavi pro curatione affectionum propoſitarum. Faxit Deus ut cedant in emolumentum Nobilis, & ſtudioſi juvenis. *Idem ibidem.*

De Suffuſione, & Dolore. Pro Nobili Matrona.

Quemadmodum oculi naturaliter conſtituti duplici facultate ſenſitiva donati ſunt, tactiva ſcilicet, quam habent communem cum aliis ſenſoriis, & viſiva ipſorum propria; Ita ſiniſter oculus Nob. matronæ utramque functionem depravatam habet, tactivam, ratione doloris, & viſivam ratione incipientis ſuffuſionis cùm veluti per nebulam videat. Quorum ſymptomatum cauſa diligentiſſimè propoſita fuit à Viro Excel. Nam ſi de dolore ſermo fiat, hîc non aliunde provenit, quàm ab inflammatione tunicæ conjunctivę Ophthalmia dicta, quæ morbum conſtituit in intemperie calida cum materia: non tamen in mala compoſitione in patiente noſtra, cùm tumor non devenerit ad tantam magnitudinem, ut inde motus oculi recipiat ſenſibile impedimentum: longè minus in ſoluta continuitate: quanquam enim dolor aliquam continui ſolutionem indicet, quia non poteſt excitari à qualitate tangibili, niſi adeò confertim agat, ut partis continuitatem ſolvat; tamen continuitas non eſt adeò ſoluta, ut inde conſtituatur morbus, quoniam ab ea non læduntur operationes ſenſibiliter: ut nos docet Galen. in L. de morborum Different 12. Quod ſi in 3. de Temper. 5. duplicem affectum in phlegmone conſtituit, alium ſcilicet in quantitate, & alium in qualitate, non propterea inferendum eſt, phlegmonem ſemper eſſe morbum in aucta magnitudine, ſed tunc tantùm, quando inde læduntur operationes: ut teſtatum reliquit in L. de Diff. morb. cit. Terminus enim diſtinguens ſanitatem à morbo, eſt ſenſibilis operationum læſio, ex Lib. Artis meden. cap. 8. Quare ophthalmia hæc erit intemperies calida cum materia, quæ quidem eſt maſſa ſanguinea, conſtans ex multo ſanguine, non ſine copia bilis, quam in nobili matrona prædominari, prodit promptitudo ad iram, & ad omnes actiones; cum ſubdominio tamen melancholiæ, cùm animi paſſionum tenax maximè ſit, cum aliqua pituitæ copia, qua ſexus iſte ferè ſemper abundare ſolet. Maſſa itaque hæc ſanguinis, multa copia genita à fervido jecore & totius temperamento calido & humido, neque expurgata per uterum, pro muliebri conſuetudine, & habitus plethorici modo, caput facilè petit natura præcalidum, calidiuſque redditum ex diuturna mora in thalamo calido, accedente forſitan aliqua naturali ejus imbecillitate, ob quam præteritis menſibus, vel annis, levem apoplexiam paſſa fuit, à quo deinde confluxit ad oculum ſiniſtrum, tanquam ad partem imbecilliorem, ob continuas & diuturnas lacrymas plures menſes manantes poſt dilectiſſimæ filiæ interitum: concurrente quinetiam oculi caliditate, indicata ab ipſius magnitudine, mobilitate, & venarum amplitudine; unde poſtmodum ſucceſſit Lippitudo ſeu Ophthalmia. Cui jungitur incipiens Suffuſio, dependens à morbo in via, facto à vaporibus craſſis, mediis inter cryſtallinum, & corneam, ab eadem forſitan maſſa ſanguinea elevatis, & utcunque incraſſatis, qui prohibent liberam facultatis Irradiationem, & viſibilium ſpecierum receptionem. Augetur autem dolor, & affectus horis nocturnis: quia tum calor innatus ad interiora recurrit, & in humores agens ipſos in vapores reſolvit, quorum difflationem nocturna aëris frigiditas prohibet. Hæc de eſſentia, & cauſis prędictorum affectuum.

A quibus certè non ſine aliqua difficultate liberabitur patiens, cum ſint 40. dierum circiter, foveanturque ab imbecillitate partium & augeantur à continua fluxione ad partem affectam ex utero, & toto corpore; immò niſi rectè curetur ſuffuſio, periculum imminet, ne denſentur magis vapores, & In membranoſam ſubſtantiam converſi, morbum ſcil. in numero, perfectam ſuffuſionem inferant: propterea ſumma cum diligentia curanda eſt nobilis hæc matrona, prout video factum eſſe ab Excellentiſſ. Viro.

Quapropter totum corpus diligenter eſt expurgandum, materia fluens à parte affecta revellenda, & per partes mandantes, aut vicinas evacuanda; fluxaque ad oculum ſenſibiliter, & inſenſibiliter, evacuanda, non neglecta aliqua capitis evacuatione; quanquam ipſum afficiatur potiùs per conſenſum ab infernis partibus: nec poſthabitis jecur, & totum corpus refrigerantibus, ad prohibendam regenerationem ſanguinis hujus calidioris. Quæ præſtabunt Chirurgia, Pharmacia, & Diæta.

Chirurgiam quod attinet, ſicuti laudo ſummopere ſanguinis evacuationem ex cephalica ſiniſtri brachii jam adminiſtratam, ita mihi ſummopere probatur apertio venæ ejuſdem pedis, ad majorem revulſionem à parte affecta, & etiam ab utero, tanquam à parte mandante: atque poſt aliquot dies, probatur apertio venarum ſedalium, ut fiat major ab utero derivatio ad locum proximum, & à capite revulſio; educendo ſanguinem ad lib. 1. ſ. circiter ex his duobus locis. Fiantque frequentes frictiones, lotioneſque partibus infernis, cum

aqua

aqua alterata baccara, puleg. ſabina, matricaria, malva, & ſimilibus. Applicentur cucurbitulæ cum multa flamma coxis in parte domeſtica, & ſi opus fuerit, poſterioribus partibus, cum ſcarificatione. Nec omittatur fonticulus in coxa; quanquam audiam ipſam alium in coxa dextra geſtare. In hoc enim corporis ſtatu, niſi continuæ diverſiones fiant ad inferna partes, periculum imminet gravioris apoplexiæ, qua de cauſa ſuperſederem in præſenti veſicantibus, & cauteriis applicitis ſupernis partibus, contentus aliqua evacuatione ſanguinis, vel ex venis poſt aures, vel ex vena anguli majoris oculi affecti, hac lege, ut hanc operationem præcedat diligentiſſima totius evacuatio, & revulſiones jam propoſitæ. Dum verò fit hæc operatio, ligaturę pedibus, & manibus erunt ex uſu, ut & cucurbitulæ ſine ſcarificatione coxis: vel pedes in aqua calente detinebuntur ad prohibendam humorum attractionem. Et hæc quantum ad Chirurgica præſidia.

Leniatur alvus ante prædictas operationes mell. roſ. & ſyr. roſ. ſol. cum decoctione pulpę tamar. vel elect. lenit. cum pulpa tamar. & portiuncula hieræ. Præparentur humores primò iis medicamentis, quę toti corpori conſulant, & nullatenus partem affectam reſpiciant. Quod præſtabunt ſyr. de cichorio, acet. ſim. cum decoct. cichorii, pentaphylli, capill. ven. borraginis, & ſem. citri. Purgentur blando purgante ex agarico, rhab. & myrobalanis Indis, infuſis in vino albo, cum ſpica, addito ſyr. roſ. ſol. & de polyp. compoſito; poſt ea præparentur localibus valentioribus, utpote ſyr. de beton. compoſito, oxymel. compoſito, ſyr. de duabus radicibus, una cum decoct. chelidoniæ, betonicæ, cichorii, capill. veneris, & borrag. & deinde purgentur pil. ab Exc. Vito pręſcriptis, vel alio ſimili medicamento boli formà, potiùs quàm potionis propinato, quò magis ex alto trahat; ac deinde 12. aut 15. dies bibat ſerum caprinum deſtillatum, cum capill. ven. & abſinthio Pontico; & ipſum modò diureticum, cum ſyr. de duabus radicibus, modò dejectorium, cum manna; quo tempore blando maſticatorio caput purgabitur, ut chartâ, vel maſtiche. Atque localibus externis digeratur materia in oculo contenta, pulvere ſcilicet oſſis ſepiarum, & ſaccharo cand. ſubtiliter pulverizatis, & inſufflatis: aliquando aqua roſarum, fœniculi, & chelidonię, cum minima aceti portione & ſief albo ſine opio; ac tandem etiam tutia, in lacte nutrita, & vino albo montano, in quo ebullierint verbena, fœniculum, chelidonia, euphragia, & roſæ cum portiuncula aceti. Ad validiora non progrederer, & repellentia omitterem, ne materiam ſuffuſionis cauſam nimis incraſſent, & denſent.

Victus ſit tenuis, attenuans, non tamen calefaciens; neque caput replens; ideo ſelinum, hipoſelinum, & ſimilia mittantur, & à cibo comedat parum diacydonii, vel cydonii cocti. Abſtineat à vino ſi fieri poteſt: cujus loco aqua coriandrorum ſit in uſu, vel vinum admodum lymphatum. Alvum continuò ſollicitet pilul. ex Aloë lota cum ſucco roſ. ſumptis alternis noctibus ſtatim ante cęnam, ad ſcrup. 1. juvant enim, bilem educendo, & venas uteri, vel hęmorrhoidum reſerando, & à capite divertendo. Caveat ab igne quantum fieri poteſt; exercitium ſit potius infernarum partium. Aërem frigidum, fumum, & ſimilia vitet, & in reliquis ſe gerat juxta pręcepta Viri Excellentiſſ. Sic enim priſtinam ſanitatem recuperabit; quam D. O. M. ut ipſi concedat, veneror. *Idem ibidem.*

De Ophthalmia.

Ophthalmia, qua quinque abhinc annis frequenter corripitur Nob. hic Juvenis, pluribus repetitis purgationibus præſervativis minimè cedens, proprie ſanguinea à nobis exiſtimatur, licet non ſine aliqua, ſed exigua pituitæ permiſtione, etenim copioſum ſanguinem producit ejuſdem hepar, quo totum venóſum genus redundat. Verùm quoniam rarò fiunt fluxiones ad quamlibet corporis partem, niſi aliquis intercurrat bilioſus ichor, vehiculum, ideo & hoc caſu eundem non abeſſe credendum, cùm juſtò calidius hepar, & naturali fervidior ſit ipſe ſanguis, qui propterea facilè ſurſum petens, caputque replens ad venas tunicæ adnatę influit, & per ipſius ſubſtantiam diffunditur, unde inflammatio, lippitudinem, ſive ophthalmiam conſtituens ſuboritur. Hanc autem contumaciorem reddiderunt non ſolùm alexipharmaca adverſus Celticam luem administrata, aucto jecoris & ſanguinis fervore, verùm etiam aquæ Thermales, quæ caput petentes & opplentes imbecillius reddiderunt.

Quare, ut ab hoc affectu vindicari atque præſervari poſſit; in præſens ratione curationis, primis expiatis viis caput erit expurgandum, & materia ſanguinea conjuncta attenuanda, & reſolvenda. Pro præſervatione verò ſanguis erit minuendus. Secundò omni induſtria à capite divertendus. Tertiò ſeroſus humor evacuandus. Quartò & ultimò jecur & ſanguis ipſe contemperandus.

Quibus intentionibus ſatisfieri poſſe minimè dubitamus, obſervato tamen præſcripto ordine.

Et primò, pro curatione, expediantur primæ viæ Pot. ex manna clarif. aut caſſ. cum magiſt. mechoac. Mox, quoniam jam nuper totum corpus fuit expurgatum, pilulę capitales hujuſmodi exhiberi poterunt.

℞. Pil. aur. ℈ij. cochiat. aggreg. lucis an. ℈j. m. ref. pil. cum ſucco chelid. aut euphragiæ q. ſ. & aur. & tribus vicibus, quarto quoque die præbeantur, à quibus bibat aquam Nocerianam, contemperando earundem calori, diebus verò intermediis exhibeatur jus herbis capitalibus ophthalmicis alteratum.

Interim oculo ophthalmica attenuantia & reſolventia adhibenda, poſtmodum detergentia.

Sic paretur fom. ℞. Sem. fænugrec. ℥j. fœnic. ℥ſ. flor. Chamæm. melil. euphrag. an. m. i. Vini albi, aq. euphrag. an. ℔. i. f. m. bull. ad conſumpt. quartæ, & ſpongiâ foveatur per horam oculus, qui bis ſaltem per diem poſtea abluatur aquâ euphr. cum ſaccharo cand. in pollinem redacto.

Dum hæc fiunt omnino abſtineat æger à lectione & ſcriptura, à vino item, & parcè comedat.

Ut autem præſervetur, jam propoſitæ intentiones erunt hoc ordine explendæ. Quolibet menſe hæc aſſumat Nob. Juvenis.

℞. Elect. lenit. ℥vi. Magiſt. mechoac. ℈j. m. & ſumat tribus horis ante prandium: ſequens verò dies vacuus ſit, ſed tertio aperiatur ſaphena, educto ſanguine ad ℥vi. Interim adhibeantur frictiones, incipiendo à nucha per ſcapulas & dorſum mane antequam è lecto ſurgat, ſicut & pedum lotiones frequentes, veſperi ante cœnam. Et niſi valdè abhorreat, Cauterium coxæ dexterę inuratur, quotidie verò primâ menſâ, bibat jus plantagine alteratum, in quorum uſu pergat atque perſiſtat quolibet menſe, ut dictum eſt, quotidie per integrum annum, hoc ſolo diſcrimine, quod tempore hyemali frigidiſſimo, & æſtivo calidiſſimo, ſaphenę ſectioni ſubſtituatur reſeratio venarum ſedalium hirudinibus admotis.

Et his addatur congrua victus ratio, adeò ut fugiat acceſſum ad ignem, & moram diuturnam ſub radiis ſolaribus. Abſtineat item à potu vini meracioris, à cibis omnibus vaporoſis, calidis, ſalſis; de more prandium & cœnam claudat conſerva roſar. miſſo exercitio ſtatim à cibo. In ſomno ſitus ſit ſemper ſupinus & abſtineat à lectione, & à ſcribendi munere, quantum fieri poteſt. Quæ ſi accuratè obſerventur, pręſervationem penè certam Nob. Pat. ſpondemus. *Raymund. Joh. Fortis Conſult. & Reſp. Medic. Tom. 1. Cent. 1.*

De Ophthalmia cum Maculis.

Iterum Illuſtriſſimum ophthalmi ptem ab hinc menſibus conflictari, ex hiſtoria tranſmiſſa accepimus. Et licet ejus gradus, num ſcil. Taraxis, an Lippitudo vera, ſeu potius Chemoſis ſit atque fuerit; non conſtet, lippitudinem tamen eſſe & fuiſſe ſupponimus; non enim Taraxis tandiù perduraſſet; prout Chemoſis ad inverſionem uſque palpebrarum progreſſa eſſet, de qua nulla fit mentio. Scitu tamen neceſſarium foret num legitima an ſpuria fuerit, ut cauſę antecedenti potiſſimum, nec non conjunctę adęquata præſidia adhibere poſſemus; digna ſiquidem Gal. obſervatio in ophthalmię curatione, qui juvenem ſola bilioſorum humorum purgatione ſanavit; prout & Oeconomum ſola ſanguinis miſſione; & duos alios, cum Hipp. meraci potu, & balneo: ſi enim a ſanguine cacochymo bilioſa facta fuerit inflammatio, prodeſt purgatio; ſi ab ejuſdem copia, ſanguinis miſſio; atque ſi ab eodem pituitoſo; in oculorum adnata & venulis impacto, meri potus & balneum, attenuando, diſſolvendo prodeſt & affectum ſanat. Verùm quoniam ophthalmia diuturna fuit, licet totum corpus bilioſa intemperie ſit pręditum, à bilioſo tamen ſanguine non proveniſſe credendum; neque à puro ſanguine, tum ob totius & jecoris fervidam intemperiem, tum quia neglecta ad Chemoſin deveniſſet, nec tandiù perduraſſet. Quare, ut conjectura colligimus ex humida capitis intemperie, affectus diuturnitate, nec non ex maculis, ſive nebulis in oculo ſuperſtitibus, ſpuriam fuiſſe inflammationem & ophthalmiam cenſemus, ex ſanguine ſcil. pituitoſo à capite humido, & facilè à toto capiti ſubminiſtrato, (cùm pueri, ob ingluviem ciborum, cruditatibus ſcateant) ac per venulas ad adnatam tunicam tranſmiſſo; quo venis repletis, eademque tunica diſtenta & tumefacta, neceſſariò ſolutio continui fuit inducta, dolorum cum inflammatione cauſa. Et quoniam pituitoſa portio non adeò facilè ut ſanguinea reſolvi potuit, & quidem difficiliùs neglecta; hinc eadem denſata, in nubeculas converſa & obfirmata fuit; quarum tamen ſedes nos adhucnum latet, utpote quæ poſſit eſſe circa eandem tunicam conjunctivam, quod optandum magis foret; nonnunquam enim vi inflammationis atque doloris, per venulas internas ad aqueum humorem & membranulas alimentum devehentes, fit excrementitii ſanguinis attractio, cujus pars craſſior in illo ſpatio inter corneam & cryſtallinum denſata, ſimiles nubeculas, imò quandoque deterioris conditionis producit; quæ ſi parieti internæ tunicæ adhæreant infra cryſtallini ſitum, ut eſſe poſſunt pręſentes, multò levius malum, prout gravius longè foret ſi aqueo humori innatantes cryſtallino obverſarentur; ſuffuſionem quippe temporis proceſſu inducerent.

Affectus equidem ſanationis difficilis, tum ratione ſui; tum potiſſimùm Patientis. Ratione quidem ſui; quoniam inveteratus & confirmatus eſt, atque repletu capite & humida intemperie prædito ſit; necnon quia licet lædatur oculus dexter, ſiniſter tamen nihilo validior eſt; & tandem quia ex levi cauſa recrudeſcit inflammatio. Reſpectu verò Patientis; quoniam renuit ipſe medicamenta, & præterea, quia multa & valida ejuſdem tenella ætas ægrè tolerare poterit. Nihilominus, quæ adminiſtrari poſſunt omni arte & induſtria uſurpanda; cum Hippocr. In diuturnis lippitudinibus cum dolore cæcitatem minetur; memores, quòd uno affecto oculo, facilè temporis ſpatio alter quoque trahitur in conſenium.

Quare, licet anni tempus purgationibus obluctetur, non eſt tamen differenda curatio; ſicut enim pręſervationi opportunum tempus, vernum ſcilicet, præfertur; ita curationi quodlibet tempus accommodatum eſſe neceſſe eſt; morbi enim præſentes quolibet tempore curandi.

Primò itaque fluxus prohibendus. Secundò materia jam fluxa attenuanda & evacuanda. Tertiò cauſa fovens fluxum removenda. Quartò oculi roborandi. Et tandem dolores demulcendi.

Quibus intentionibus ut ſatisfaciamus, aliqua ſanguinis miſſio convenire videtur; ait enim Hipp. Anginam & lippitudinem ſolvit venęſectio. Pręterea in omnibus lippitudinibus, Avic. etiam miſſionem ſanguinis conferre aſſerit. Conveniret verò poterit in hoc puero, per cucurbitulas dorſo appoſitas, pluribus eodem tempore ſiccis, infernis partibus admotis. Convenientiſſimę quoque erunt frictiones, & quidem quotidianę, matutinis horis, antequam ſurgat, a nucha uſque ad extrema corporis; ſicuti veſperi ante cœnam, quotidianæ etiam lotiones pedum aqua calente. Cauterium brachio dextero inurendum, & in pertinaci hujuſmodi malo, præmiſſis omnibus neceſſariis totius, & capitis evacuationibus. Nuchæ quoque; ſi non ſetaceum, ſaltem cauterium luculento juvamento inuri ſolet. Quod enim medicamentum non ſanat, ſanat ferrum, & ignis.

A Fonte pharmaceutico deſumenda Lenientia, Præparantia, totum Evacuantia. caput Purgantia, materiam impactam Diſcutientia ophthalmica, oculum Roborantia, & dolores Sedantia.

Leniens ſit caſſia cum tartaro; vel pot. ex manna clarif. Primum præparans ſit julap. acet. ad ℥ij. vel iij. cum ʒij. crem. tart. per quinque, vel 6. dies, Primum purgans verò caſſ. cum pil. de tribus; vel potio ex manna clarif. infuſioni conſuetæ addendo agar. & rhab. à quibus bibat aquam hordei.

Pręparantia ſecundo loco ſint decoct. cich. borrag. end. viol. beton. euphragię; cui addatur julap. acet. & ſyrup. de beton. in cujus uſu perſiſtat ſeptem, vel octo diebus. Inde ad purgans medicamentum deveniendum, quale eſſe poterit caſſia, cum pilul. aggreg. vel potio ſuperiùs propoſita, à qua pariter hauriat aquam Nocerianam, aut hordeaceam.

Ita utcunque toto expurgato, caput quoque evacuandum pil. coch. aur. & aggreg. tertio aut quarto quoque die exhibendis, tribus aut quatuor vicibus, ab iis epoto pariter aliquo refrigerante, diebus autem intermediis, præbeatur decoctio borrag. cich. end. euphragiæ, chelidoniæ, & fœniculi.

Purgato toto & capite, & revulſionibus omnibus prædictis adhibitis, ad oculi curam erit deveniendum, hac pręmiſſa cautione, ut ophthalmia priùs & inflammatio, doloreſque ſedentur, antequam macularum & craſſioris ſanguinis impacti reſolutio tentetur.

Ad inflammationem itaque atque dolores, Gal. tria potiſſima proponit remedia, lac ſcil. albumen ovi, & fœnugræci decoctum; in caſu tamen noſtro, uti poſſumus ſpuma ex albumine ovi quaſſato, cum aqua roſac. agitato, linteo puto, atque ſubtiliſſimo, oculo admota; inflammatione verò atque dolore remiſſis, foveatur oculus ſpongiâ decoctione fœnugræci imbutâ: ſicut enim primum remedium repellendi & leniendi; ita ſecundum leniendi ac reſolvendi facultatem obtinet.

Pro attenuatione verò, atque reſolutione materię craſſioris, talis paretur aqua.

℞. Succi praſſii, fœniculi, euphragię, chelidoniæ ana ℥iij. Fell. perdicis, n. 4. Mellis optimi ℥ij. M. & B. M. deſtill. aqua verò ſervetur pro lotione oculi, tepida adhibenda. Et ſi aliquis ex jam dictis ſuccis præſto non fuerit, ſuppleatur aucta aliorum doſi.

Ad nubeculas verò obliterandas, egregium ophthalmicum ſolet eſſe Crocus metallorum ad ʒj. in aquæ euphragiæ, aut chelidonię ℥iij. diſſolutus.

Tandẽ caput & oculi roborẽtur conſervis, ſub ingreſſum lecti aſſumendis, modo ex roſis, modo ex euphragia, modo ex betonica, in earundem uſu quotidie perſiſtendo.

Victus ratio non poſtremum locum obtinet in hoc caſu; & ideo primò cavere debet aërem nebuloſum atque ventoſum, acceſſum ad ignem, moram ſub radiis ſolaribus; imò & aërem luminoſum, adeò ut domi in obſcuro potiùs quàm lucido cubiculo degat.

Digitized by Google

Secundò abſtineat à vaporoſis cibis, atque odoratis alimentis, ſicut & ab iis quæ ſuccum craſſum atque glutinoſum gignunt, quæ ab Excellent. adſtanti recenſeri poterunt, verbo, hic Puer ut febricitans curandus fuerit, ovis ſorbilibus, pullis junioribus, carne tenella vitulina, aviculis ſylveſtribus, ſed carnes, ut ait Hipp. exhibeantur ferè ſemiputridę, quas nos ſolemus appellare Frole. Vinum omnino interdicendum; unde Ariſt. dicebat, quod qui aquam bibunt, acutiùs vident. Martialis vero, *Vinum Phryx bibit, oculi venenum*; Bibat autem aquam ſantalinam, aut ſtillatitiam borrag. ut quæ reliquis minùs frigida habeatur & in hac victus ratione ſine vino, ad menſes perſiſtat.

Tertiò noctu dormiat capite elato, & ſupinus, aut ſaltem nunquam in latus dextrum.

Quartò motus & exercitium ante cibum adhibeatur, capite ſemper erecto.

Quintò Alvus lubrica ſervetur, & aliqua pil. maſtich. cum granis magiſt. mechoac. bis, aut ter per menſem ſolicitetur.

Tandem alacri animo ſit Puer, qui & à ſtudiis, & à ſcribendi officio, & legendi eſt omnino avocandus. Quibus faxit Deus, ut optatam ſalutem conſequatur. *Idem ibidem.*

De Ophthalmia, & imminuta Viſione.

Non adeò probam ſanguificationem fieri in Illuſtriſſ. Patiente, nobis ſignificavit ſæva ſcabies quæ olim eundem afflixit, medicis auxiliis tandem expugnata; ſicuti in pręſenti idem nobis confirmat Ophthalmia non legitima, ſed ſpuria, pertinax atque rebellis, unius anni & ultra quæ nil aliud eſt quam inflammatio adnatæ tunicæ, proveniens à fluxione impuri ſanguinis, cujus ratione alii quoque humores, per venas internas, in albugineum humorem ſeſe inſinuarunt, à quibus imminuta quodammodo redditur quoque viſio. Humores autem jam dicti, utrumque affectum producentes, primò & præcipuè à toto, ſecundariò verò à capite tranſmiſſi fuerunt, & tranſmittuntur ob jecoris calidam intemperiem, capitis verò humidam, à quibus prædicti pravi humores ſanguinem inficientes, & ſpuriam, ideoque contumacé ophthalmiā inducentes, originé ducunt.

Affectus quidem ſanabilis, ſed non adeò facilè; nam, ſicut difficilis eſt materiæ ad oculos influxus, per venas nimirum exiles; ita humoris jam tranſmiſſi reſolutio tarda, & fluentis diverſio laborioſa futura eſt; quod hucuſque expertus fuit Illuſtr. Patiens; quia ſpuria, utpote à craſſiori ſanguine proveniens, difficilioris reſolutionis eſt. Diuturnitas autem poteſt viſioni quoque non parum officere, nec tandem etiam ſine ſuffuſionis metu. Quare caura atque diligentl curatione opus eſt; etenim oculum curare ante caput non licet; neque caput ante totum, ut habemus ex Galeno à Platone.

Quare primò primæ viæ expiandæ. Secundò totum venoſum genus defæcandum & expurgandum. Tertiò à capite & oculis revellendum. Quartò caput purgandum. Ultimò oculis ipſis erunt auxilia adhibenda. Quibus omnibus, ita jubente Illu. Viro, ordine executivo erit ſatisfaciendum.

Sicque omnium primò aſſumat potionem, quatuor horis ante cibum, hujuſmodi.

℞. Syrup. roſ. ſol. ℥iv. Mani. elect. ʒij. Aq. flor. citri parum m. f. p. Deinde per quinque dies, ſummo mane Julap. acet ʒiij. quibus tranſactis bibat hanc potionem.

℞. Syr. roſ. ſol. ℥v. Diacatholici ʒſ. ſeri capr. q. ſ. m. f. p. à qua præbeatur ſeri Capr. deput. ℔iſ. & duabus horis ab eo, prandeat. Inde ad ſecundam præparationem deveniendum, ſuccis herbarum depuratis, Cich. Borrag. Beton. ad ℥j. ana, in decoctione cichor. borraginis, acetoſæ, endiviæ, agrim. per ſeptem dies, ſummo mane aſſumendis. Altera verò die horum ſuccorum, horâ unâ ante prandium, ſanguis educatur ex vena communi brachii dextri ad ℥vij. Mox in uſu ſuccorum perſiſtat. Exactis autem his ſeptem diebus, ſumat ſequentem potionem.

℞. Syr. roſ. ſolut. ℥v. Elect. Diaphæn. de ſucco roſ. an. ʒiſ. Seri depur. q. ſ. m. f. p. cui tribus poſt horis, ſuperbibat ſeri Capr. depur. ℔ij. & duabus horis ab eo prandeat. Sequentibus duobus diebus, ſumat ſucci deput. cichor. beton. euphragiæ an. ℥j. In decoct. cich. borraginis, acetoſæ, betonicæ, Euphragię, chelidoniæ. Tertio verò die, in Aurora, ſumat pilulas has, quinque ſaltem horis ante prandium.

℞. Pilul. Aggreg. Cochiat. prępar. an. ʒj. Lucis, ℈j. M. reform. pilul. & aur. à quibus duabus poſt horis, hauriat Aquæ Nocerianæ ℔ij. mox tribus horis ab eadem aqua prandeat. Deinde duobus ſequentibus diebus repetat ſuccos jam dictos, rurſuſque pilulas eaſdem, ut ſuprà; & mox ſuccos, ita ut quarto quoque die, ter pilulæ repetantur. Interim maſticatoriis quoque caput expurgandum, ut.

℞. Maſtich. elect. ʒſ. Pulveris gingib. Fœniculi an. ʒj. Ceræ q. ſ. m. ad ignem fiant glob. ad maſticand. Quibus peractis, decoctum in jure quotidie aſſumendum per menſem, non obſtante æſtivo calore; exſiccandi namque, at non calefaciendi vim obtinebit; verùm altera die hujus decocti, horâ unâ ante prandium, educatur ſanguis à venis ſedalibus, hirudinibus applicitis, ad ℥vii. Decoctum autem tale erit.

℞. Santal. alb. raſp. ʒij. Lentiſci è Chio unc. 1. radic. roſar. noſtr. ʒſ. Aquæ ſtillat. cichor. ℔ii. Aq. beton. euphrag. an. ℔j. m. f. inf. per horas 24. deinde bulliant, ad conſumpt. dimidii, & colatura ſervetur pro tribus vicibus, ſummo mane aſſumenda; verùm qualibet hebdomada aſſumat pilulas jam dictas, ſcilicet.

℞. Pilul. Aggreg. Cochiar. præp. an. ʒſ. Lucis, Aurear. an. ℈j. m. ref. pilulę, & aur. ſuperhauſtâ aqua Nocera, ut ſuprà, quo tempore utatur Conſervâ roſar. tum à prandio, tum à cœna. Et tandem oculi, jejunio ventriculo, pluries abluendi aquâ Euphragiæ, Fœniculi, Chelidoniæ deſtillatis, ſimul miſtis & tepefactis.

Quibus omnibus addenda congrua victus ratio. Sic vitentur radii ſolares, item alimenta calidiora, caput petentia, ut aromata omnia, condimenta Allii, Cæparum, & Aceti, Apium, vina generoſa. Dormiat ut plurimùm ſupinus, numquam pronus. Exercitia ſint ante cibum. Summo mane, antequam ſurgat, frictiones ſibi fieri jubeat, à nucha incipiendo, & ad crura deſcendendo; ſicuti veſperi ante cœnam, frequentes pedum lotiones, ex aqua calente convenientiſſimę erunt. Abſoluta verò præſcripta expurgatione, ſemel per menſem aſſumat has pilulas.

℞. Pilul. Maſtic. Aurear. Aggreg. an. ℈j. M. ref. pil. & aur. qua die hordeum comedat, atque alacriter vivat. Quæ omnia Patienti Illuſtriſſimo a Deo ſalutaria precor. *Idem ibidem.*

Ophthalmiæ Præſervatio.

Puer Nob. 28. natus menſes, hilaris, temperamenti calidi & humidi quoad totum, cerebrique calidioris & humidioris, ſub menſis Februarii initium correptus eſt defluxione ad utrumque oculum, cum lacrymis copioſis, oculorum rubore, dolore, ardore, turgeſcentibus palpebris, & frequenti coalitu, ex materię ſordidę viſciditate; qui affectus adeò in dies invaluit, ut viſionis pręſens periculum immineret. Curatus autem leviter quidem eſt eo tempore, quantùm licuit per æſtatem & hyemem, non ſine aliquo levamine; videt ſiquidem modo exactè, & oculi pellucidi ſunt, ſuperſtite tamen adhuc in extremis ciliis, unde pili erumpunt, glutinoſa fluxione, noctu in ſomno invaleſcente, & eadem cilia adeo conglutinante, ut nonniſi laborioſè mane-

Faxit Deus ne oleum & operam perdamus. *Idem ibidem.*

De Suffuſione Incipiente.

Illuſtriſſimus Vir, poſt ictum vehementem capiti prope oculum inflictum, & hinc enatum tumorem, brevi tamen ſanatum, Rus adhuc convaleſcens ſe contulit, ubi præter aërem humidiorem & impuriorem illius loci, ſæpius etiam nocturno ſeſe expoſuit, ſicque naturalem humidam capitis & oculorum intemperiem non parum adauxit. Quamobrem præteritis diebus ex improviſo ſenſit humorem quemdam in dexterum oculum delabi, qui objectorum diſtinctionem non ſolùm eripuit, ſed viſionem ipſam offuſcavit, valdeque confuſam & nebuloſam reddidit; ideoque medicum auxilium expoſcit.

Momentanea ferè Viſionis deprivatio ex ſenſibili deſtillatione & condenſatione materiæ inter tunicam uveam & corneam, non alio quàm Suffuſionis nomine cum Celſo & Galeno nuncupanda eſt; quę tamen in fieri in hoc caſu eſt: etenim ſi abſoluta foret, aut velum ſeu tela, aut macula, aut guttula quædam ante oculum appareret; vel nulla omnino eſſet viſio; prout quando eſt in fieri, fumus ſolùm, vel vapor, vel nebula tantummodo cernitur.

Hæc autem fit ab humore pituitoſo inter uveam & corneam condenſato ex Celſo; ſeu inter corneam & cryſtallinum ex Galeno. Humor verò iſte abunde generatus ab humido capitis temperamento, naturali quidem, ſed ab erroribus etiam in rebus nonnaturalibus adaucto; non potuit in oculum natura imbecillem, poſtea à vehementi ictu debiliorem factum, nec in Curatione, ut par erat, corroboratum, partim non delabi: qui tamen humor neque hoc Suffuſionis principium induxiſſet niſi condenſationem à frigiditate oculi adeptus eſſet.

Ut malo huic conſulamus, ſatisfaciendum eſt intentionibus à Gal. propoſitis, dicente, quod Oculum curare ante caput non licet, neque caput ante totum corpus. Quare totum priùs expurgandum, inde caput, tertiò materia in oculo attenuanda & reſolvenda, antequam Suffuſio ulterius progrediatur: Hypochyma enim in principio digeri poteſt, ubi verò diu conſtiterit, ampliùs digeri non poteſt.

Et quamvis habeat Gal. quod promiſſiones medicamentorum in Suffuſis magnę ſunt, effectus verò aut nullus, aut valde exiguus, nihilominus hoc locum habere ſupponimus in Suffuſione tantùm perfecta & abſoluta, quæ, ut inquit Paulus, immoderate coaluit; quod dignoſcitur, quia tunc ex digiti impreſſione nulla fuſio oboritur. Sperandum itaque, & licet non ſine dubio, agendum tamen ut ſaltem ſanus oculus præſervetur, qui facilè ob mutuum nervorum oculorum conſenſum, & ipſe quoque affici poſſet.

In Chirurgico itaque fonte, facta primarum viarum expiatione, ſanguis ad ℥. vt. ex Cephalica dextera educendus ad evacuationem & derivationem. Et quoniam caput copioſis humiditatibus abundat; ideo Cauterium utroque brachio inurendum pro Curatione læſi oculi, & pro ſani præſervatione. Et ſi morbus interim potius augeſceret, ſetaceum in occipite per aliquot menſes conveniet. Frictiones quoque in dorſo & cucurbitulę ſiccę valde conferent.

Ex Pharmacia, exhibito medicamento ex lenit. & ſpeciebus hierę, deſumenda. Præparantia ex ſyr. de cich. de beton. & oxymel. ſimplici, in decoct. cich. borag. beton. fœniculi, euphrag. & ſtœchados, à qua Præparatione purgentur humores elect. lenit. & diacatholicone. Inde efficaciora Præparantia uſurpanda, ſyr. ſtœ. comp. in eadem decoctione; quibus ſuccedat Purgatio pilulis de trib. cum rhabarb. ſine quibus, maſtic. aur. & lucis.

Toto expurgato, capiti quoque incumbendum maſticatoriis & maſtiche, rad. Acori, pyrethro, zinzib. & cerâ paratis. Gargariſmi quoque convenient ex decoct. origani, pulegii, calamenthi, hyſſopi, beton. addito oxymel. ſimplic. Interim alvus lubrica ſervanda pilulis lucis, maſticinis & de hiera cum agar. ad ℈j.

Tandem ut corroboretur caput, parandum erit electuarium ex Conſervis appropriatis, nempe roſarum, è floribus beton. è flor. roris marini, niſi potius Theriaca quandoque utatur, quę magis fortaſſe proderit.

Si verò hiſce remediis morbus non cedat, neceſſariò deveniendum erit ad Decoctum guajaci, ſalſæ, viſci querc. ſaſſafras & ſantalorum, cum herbis appropriatis, per viginti aut triginta dies ſudorem in lecto procurando: cui tamen præmitti poterit bolus ex ſucco cich. pulv. euphrag. fœniculi, ſileris mont. & chelidon. paratus. Poſt Decoctum verò uti poterit Confectione aliqua, ex pulv. fœniculi, chelidoniæ, ſileris mont. chamædryos, ſaſſafras, & ſacch. q. ſ. Extrinſecus idoneum erit leve lixivium herbis exiccantibus paratum, quo abluatur caput, & inde pulvetibus exiccantibus aſpergatur, additis macis, caryophyll. laudano & ſimilibus, & à ſtillicidio abſtinerem, ne ſuſi humores ad affectam partem copioſius irruerent.

Purgato & corroborato capite, læſi oculi ratio habenda; & quidem inter plurima Collyria eligerem decoctionem Anagallidis, euphrag. fœniculi, chelidoniæ, in aqua fœniculi & euphragię, in qua diſſolvatur fel Perdicis aut lucii, à proprietate oculis valde amicum.

Si his adhibitis remediis perſeveraret adhuc morbus, Chirurgo relinquendus erit, dummodo tamen Suffuſio talis ſit, ut poſſit tutò deponi: hæc enim operatio non immerito ſubtiliſſima vocatur à Celſo.

His addatur conveniens vivendi modus, adeo ut vitet aërem humidum & impurum. Alimenta ſint potiùs aſſa, quàm elixa, & fœniculo ac petroſelino condita. In fine menſæ aliquod adſtringens ſemper aſſumat. Somnus ſit mediocris, & nocturnus tantùm. Exercitium moderatum & ante cibum. Alvus lubrica ſervetur pilulis lucis & maſticinis. Et alacriter vivat. *Idem T. 2. Cent. 1.*

De Suffuſione Incipiente.

Excellentiſſimus Comes quinquageſimum quintum annum agens, temperamenti totius calidi & humidi, hepatis calidioris, & humidioris Cerebri, aleatum ludo noctu & aquarum potibus maxime delectatus; præterito Autumno catarrhalibus fluxionibus quibus ſemper obnoxius fuit, maximè divexatus eſt. Quare Medicinæ opem tentare coactus, præter alia Extractum chinæ, additis tamen ſalſa, lentiſco & ſantalis, per plures dies aſſumpſit, cujus ope bene habere viſus eſt, uſque ad Quadrageſimæ initium, quo tempore Viſus dexteri oculi obtenebratus eſt, & valde impeditus in apprehendendis clare & diſtincte objectis viſibilibus; quinimo veluti nubecula quædam ante oculos apparet, quę non ſolùm peracta expurgationi ceſſit, ſed potiùs aucta eſt. Quare conſilium tuum enixe efflagitat.

Viſûs imminutio circa objecta diſtantia, Myopia dici poſſet, ſi ſine ullo intercedente impedimento, & non adeo illico facta fuiſſet. At quoniam extemporè incepit & quotidie magis increvit cum quadam apparente fumoſitate, quę ſpecierum ſenſibilium diſtantium impedit ingreſſum, ſicut impeditur quoque obviantium ſpirituum ad debita loca tranſmiſſio, ideo Hypochymate ſeu Suffuſione oculum dexterum Excellentiſſimi Comitis affectum eſſe pro certo habendum, cujus quoniam tres dantur gradus, & primus eſt, dum nulla in pupilla, Medico intuente, mutatio, &, à Patiente ſolus fumus obſervatur, ideo in primo gradu conſtitui poteſt.

poteſt. Cùm verò conditio hujus affectus ſit, quod ſpatio menſium augeatur & increſcat, ideo ſi ad ſecundum gradum accedat, omnis ſi per telam raram, ſeu cribrum objecta Patienti videre conceſſum eſt, ſicuti tandem ubi tertium gradum attigerit, prorſus aufertur viſio, & Amblyopia evadit.

Fumus autem iſte apparens vere vaporoſa materia non eſt, ſed aquoſa, à vaſis oculi, humoribus, & potiſſimùm aqueo alimentum deferentibus, in intercapedinem inter corneam & cryſtallinum exiſtentem extruſa, quæ tractu temporis à frigiditate, tum potiſſimum ipſius oculi, tum ambientis, & propria paulatim craſſeſcit, ſicque viſionem minuit, quæ tamen tanto tempore imminuta conſervatur, quando conſervatur perſpicuitas atque diaphaneitas in ipſa materia etiam citra ullum alium alterius materię acceſſum: unde juremerito Paulus & Oribaſius Suffuſionem appellabat, humoris Præterfuſionem inte. Corneam & Cryſtallinum, & Aëtius humorum prę erfuſorum Congelationem; quare decipi ſolent, qui Suffuſiones à continuato materię influxu augeri credunt: ita enim exiguo tempore intumeſceret & extuberaret oculus, aliique affectus à Suffuſione diverſi exorirentur.

Nec defuit ſeroſæ materiæ antecedentis copia in Excellentiſſimo Viro, cùm, hujus excedentię alia manifeſta ſigna non deſint, tum quia caput ejus eſſentialiter calida & valde humida intemperie jam diu laborat, tum quia in aquę potu ſemper deliquit, & tandem quoniam à jecoris caliditate colliquante atque fundente, ſeroſitates in eodem multiplicari aliàs conſideravimus, quas per venoſum genus ad cor, deinde per arterioſum ad caput delatas, & ab oculis, tum in alearum ludo accenſis candelis circumſtantibus, tum etiam facilè in legendo aut ſcribendo ſeſe exercentibus nimium attractas, & nutritioni ineptas, vaſa ipſa in jam dictum ſpatium evomuerunt & ſuffuſionem conſtituerunt, quæ quando ab extrinſeco intuente diſcernitur, tunc non amplius incipientem, ſed progreſſam eſſe cenſendum.

Summa verò prudentia ſtatim ab Excellentiſſimo Adſtanti fuit tentata Curatio, quę inſervire quoque potuit illæſi oculi præſervationi, cùm facilis nimis unius cum altero ſit communicatio, & rara unius, & non alterius læſio. Nec deſerenda provincia, cùm Excellentiſſimi Comitis corpus totum & caput humiditatibus ſcateat, quas educere, corpuſque totum, & præſertim caput exiccare noſtra ſemper intentio fuit. Et quamvis promiſſiones medicamentorum in Suffuſis plures ſint, effectus verò ut plurimum aut nullus, aut valde exiguus; attamen Hypochyma incipiens digeri poſſe promiſit Gal. idem. Non eſt igitur cunctandum, ſed in Curatione progrediendum, tum ut attenuato humore ulteriùs non procedat affectus, imo diminuatur, tum ut oculus ſanus alięque corporis partes ab imminentibus malis præſerventur.

Et ideo Medicis intentionibus jam ab Eruditiſſimis Viris ſuppoſitis ſatisfaciendum; primò materiam fluentem evacuando, revellendo, ejuſque generationem prohibendo, fluxam verò reſolvendo, & oculos moderate calefaciendo.

Pro quibus aſſequendis, ſanguinis miſſio locum habere non videtur, & ideo & a Gal & ab Avic. omiſſa fuit, ſicut & Rhaſis quamcunque ſanguinis miſſionem prohibet, quam & nos in hoc Viro Excellentiſſimo omittendam eſſe cenſemus, ſicut nullo modo omittendum Cauterium in lævo brachio inurendum, nec frictiones à nucha incipientes uſque ad infernas partes, neque pedum lotiones. Interim totum corpus, quoad fieri poteſt, ab humiditatibus vindicandum. Inde caput quoque, & pilulis Elleboratis, & Errhinis expurgandum: oculum enim ante caput curare non licet, neque caput ante totum, ut dicebat quoque Plato in Carmide. Quod tamen ſolis purgantibus medicamentis noſ aſſequi poſſe minime ſperamus, ſed Diaphoreticis & ſudorem provocantibus intus, & extra opus eſſe pro certo habemus, alioquin & oculos, & alias facile partes à redundantibus humiditatibus lædi dubio procul videbimus, ut ſuperiùs innuimus. Idcirco præmiſſa exacta jam dicta totius & capitis expurgatione, Decoctum ſudorificum erit inſtituendum; nec de liquatione & fluxione ad oculos quicquam timendum, dum liquatæ humiditates ad extimas corporis & capitis partes alliciuntur, & per ſudorem expelluntur, ſicque ab oculis divertuntur, & interim materia jam fluxa attenuatur, ſubtilitatur & reſolvitur, aut ad reſolutionem paratur: ſicuti valde ſuſpectus apud nos ſemper fuit Decocti liquantis uſus citra ſudorem: fuſi namque humores dum per ſudorem non expelluntur, ad debiliores corporis partes irruunt, ſicque pręſentes affectus adaugent novoſque producunt: credibile namque non eſt Decoctum ipſum tantùm abſumere poſſe, quantùm liquat. Paretur itaque Decoctum, ſed ſudorificum, adeo ut totum corpus, & caput potiſſimum in hypocauſto exudare poſſit, nempe ex viſco querc. ligno roris mar. exigua pulpa guajaci, necnon lentiſci portione, in aqua ſtillat. cich. atque beton. euphrag. aut chelidonię, cui ſi placeat pręmittere bolum ex Extracto pręſcripto Chinę, aut pulverem viperinum, Peritiſſimi Adſtantis arbitrio remittimus, de cujus recto uſu plura adducere non licet.

Interim autem Ophthalmica topica externa in uſum ducenda, inter quę quoniam crocus metallorum in aqua chelidonię diſſolutus à Quercetano extollitur, ideo nos tincturam ejuſdem croci parari juſſimus, ipſo croco multò præſtantiorem: cùm enim crocus metallorum ex antimonio & nitro ſimul calcinatis conficiatur, citra metallorum miſtionem non adeo operoſum evadit tincturas extrahere; verùm ut facilius Corneam permeare valeat ipſa tinctura, pręmitti poterit ſuffumigium ex vino malvatico, in quo crocus & fœniculum ebullierint, repoſito vino calente in vaſe, aut phiala vitrea oculo adaptata, ita ut fumus ab oculo eodem recipiatur: rarefaciendo enim tincturæ penetrationem non parum juvabit.

Ante ſudorem & poſt, vinum pro menſa ligno roris mar. & euphragia paretur medicatum. Et in reliquis congruam victus rationem à Viro Excellentiſſimo Adſtanti præſcribendam relinquimus: ſicut cætera in præteritis noſtris Conſultationibus deſcripta optime dirigi pro ſalute Illuſtriſſimi atque Excellentiſſimi Comitis & optamus, & exoramus. *Idem ibidem.*

De Suffuſione Incipiente.

Nob. iſte Adoleſcens temperamenti ſecundùm totum ad calidum & ſiccum vergentis, calidioris, capitis humidioris, glaucos oculos à natura ſortitus, libere præterea vivens; annus jam agitur cum dimidio, ex quo corpuſcula quædam, ſeu atomos pupillæ obverſantes, ſurſum & deorſum moveri obſervavit, quę modò majores quàm antea eidem apparent, nec ſemper ejuſdem magnitudinis, ſed quandoque majores, quandoque minores, ſine tamen viſûs imminutione, ſed potiùs ejuſdem confuſione: objectorum namque viſibilium vitio non impeditur, niſi quantùm loci occupant corpuſcula ipſa, nunquam ſtabilia, ſed ut ſuperiùs diximus, in continuo motu poſita. Pupilla obſervatur nitida, & licèt non nigra, ſuo tamen naturali colore prædita; humiditas autem quandoque, licet raro, ſponte ab oculis decidit. Pejora verò timens Nob. Juvenis de agendis conſuluit.

Corpuſcula illa in oculis volitantia, aſcendentia & deſcendentia, Imagines dici poſſent cum Gal. ſi perpetua non eſſent, ſed modò adeſſent, modò abeſſent; ſicuti quoniam perpetuò adſunt, Idola potius cum eodem

ſunt

ſunt appellanda. **Differunt autem** inter ſe Idola & Imagines ratione cauſarum : Imagines enim à materia vaporoſa ab Infernis partibus ad oculos elevata proveniunt, quæ vaporoſa materia, quoniam modò elevatur, modò non elevatur, ideò nec illæ continuò apparent. Idola verò fiunt à materia humoroſa in oculo exiſtente, quæ in Aqueum humorem exprimitur in intercapedine inter Corneam & Cryſtallinum, quæ poſtea in atomos diviſa & à ſpiritibus ſemper commota & agitata, ſurſum & deorſum movetur, & modò majores, modò minores apparent particulæ illæ humoroſæ, prout quandoque elevatur quoque materia vaporoſa, qua implentur, & majores apparent, ſicuti à calore, vaporibus reſolutis, minores fiunt & ad priſtinum ſtatum redeunt. Oculo autem glauco exiſtenti & naturalem imbecillitatem habenti, ab humidiori capite juſtò major impertitur humiditas, ſicuti à jecore & hypochondriis, fervidioribus exiſtentibus, vaporoſa quandoque communicatur materia, unde hæc mala, eoque faciliùs, addita promiſcua libertate vivendi.

Quod quidem ſymptoma nuncius Suffuſionis eſſe ſolet: jam enim Præterfuſio humoris ſecuta eſt cum Paulo & Oribaſio, unde reſtat quod uniantur corpuſcula illa, incraſſentur, & ut Aëtii verbis utamur, congelentur: tunc enim ad Inſtar telæ ante pupillam velamen apparet, quod ſpecierum viſibilium ingreſſum impedit, & Suffuſio, ſeu Cataracta tunc abſoluta evadit.

Immeritò igitur Nob. Adoleſcens affectum præſentem non parvi facit, cùm majora mala minetur: ideo cùm Hypochyma Incipiens digeri poſſe promittat Gal. non ſine ſpe præſentis ineunda Curatio & à progreſſu Præſervatio. Et proximo verno tempore agendum, antequam corpuſcula illa ſimul coëant: tunc enim ſpatio menſium viſio ſemper tenebroſior redditur.

Et quoniam oculum curare ante caput, neque caput ante totum corpus non licet, ideo primæ viæ ſunt expiandæ. Secundò Totum expurgandum. Tertiò Caput. Quartò illud idem exſiccandum & roborandum, ut tandem materia pituiroſa tenuis in oculo exiſtens inſenſibiliter digeratur, habita ſemper caloris jecoris & hypochondriorum ratione.

Quibus intentionibus ſatisfaciendum remediis Chirurgicis. Pharmaceuticis & Diæteticis.

Et à Chirurgico deſumi poterit ſanguinis miſſio ſemel tantùm adminiſtranda, eaque ex pede dextero, tum pro revulſione vaporum aſcendentium, tum ut minùs caput & oculi refrigerentur. Cauterium quoque pro nunc in lævo brachio inurendum. Frequentes ſint matutino tempore, antequam è lecto egrediatur, frictiones dorſi : veſpertino verò ante cœnam pedum lotiones.

Reliqua remedia ex Pharmaceutico depromenda; ſic potio ex manna clarif. vel ſyrupus roſ. ſolut. cum manna poterit ventriculum exonerare; ſicut cremor tart. ad ſemiunc. in jure, cortic. citri alterato diſſolutus, per quinque dies erit primùm Præparans, cui ſuccedat eodem medicamento ſupra propoſito evacuatio. Inde ad ulteriora Præparantia erit deveniendum, & eſſe poterunt Julapium quidem ſimplex acet. ad ℥ij. cui ſuperbibat ſucci deput. cich. & beton. an. ℥j in decoct. Cichorac. addita betonica, ſalvia & majorana; in horum uſu inſiſtendum ad dies 12. in quorum intermedio ſumat vel infuſum agar. rhab. & ſenæ, addito ſyrupo roſ. ſolutivo, vel electuarium lenit. cum diaphæn. cui ſuperbibat aquam hordeaceam ad lib. 1. vel j. ß. quod idem medicamentum repetatur duodecim jam dictis terminatis diebus. Poſt hæc caput quoque erit reſpiciendum, tum Præparantibus, tum Expurgantibus; Præparantia ſint oxymel ſimpl. ad ℥ij. cui ſuperbibat ſucci beton. & euphrag. an. ℥j. in decoct. cich. endiv. meliſſæ, calend. beton. ſalviæ, euphrag. chelidoniæ: & quinque tranſactis diebus aſſumat pilularum aggregat. coch. & aureatum an. ʒß. quibus, tranſacta horâ, ſuperbibat aquam hordeac. ad lib. 2. & quatuor horis ab aſſumpta aqua prandeat. Repetat deinde tribus ſequentibus diebus eadem Præparantia, & inde pilulas aggregat. cochias, & lucis eadem doſi, ita & tertia vice interpoſitis, ut ſupra, Præparantibus. Quibus Præparantium diebus omnibus, maſticatoria ex uſu matutino tempore erunt, ex maſtiche, pulvere ſtaphiſagr. pyrethri, fœniculi & cerâ parata: Errhina namque, ſive Naſaria non valde ab Hippocr. probantur.

Purgatum caput eſſet quoquo pacto exſiccandum: Verùm pro hac vice faciliora proponemus: quibus tamen non ſufficientibus, mox ad generoſiora & magis operoſa alio tempore eſſet deveniendum. Fiant ergo quotidianæ aſperſiones & mane & veſperi, pulveribus capitalibus exſiccantibus, paratis ex carie lignorum, cornu Cervi uſto, radice. Iridis Florent. uſtis orizis, roſis rub. major. & caryophyll. in aqua roſac. priùs maceratis, deinde exſiccatis & in pulverem redactis. Poſt pectinationem perfricent caput ſpongia vino albo imbuta, mox expreſſa & exſiccata, in quo infuſa fuerint, & efferbuerint lignum ſaſſafras, roris marini, radix rhodia, radix fœniculi, majorana, ſalvia. Sub ingreſſum lecti, ſummo digito medio quinta eſſentia roris marini intincto illiniatur ſutura coronalis, & ſumat Conſervam, modò è floribus roris marini, modò beton. modò euphragiæ.

Tandem Ophthalmica quoque externa ſunt adhibenda, & eſſe poterit aqua B. M. deſtillata ex ſuccis euphrag. chelidon. fœniculi, praſſii, vino malvat. & melle, additis bovis & lucii fellibus, cùm volatilium hoc tempore haberi non poſſint; qua aqua tepida jejuno ventriculo pluries oculi ſunt abluendi: & ut faciliùs Corneam penetrare valeat, præmitti poterit Suffumigium ex vino malvatico in quo ebullierit globulus Croci & fœniculi pugillus per phialam oculis adaptatam recipiendum. Ophthalmico jam dicto feliciori cum ſucceſſu ego ſum uſus, quàm celebri illo Quercetani ex croco metallorum & aqua chelidoniæ parato.

Jam dictis omnibus cautior erit addenda victus ratio, ideo ut caveat Nob. Juvenis ab aëris inclementiis, ab eduliis vaporoſis, tum frigidis, tum nimis calidis, & præſertim ab uſu lactis, lactucæ, apii, leguminum; à craſſis, & viſcidis, à vinis generoſioribus. Fugiat ſomnum diurnum, pariter exercitium à cibo; Veneris immoderatum uſum; & alacriter vivat, ſed citra comeſſationes, & compotationes. Quæ à Deo Nob. Adoleſcenti ſalutaria precamur. *Idem ibidem.*

De Myopia, & Mydriaſi.

Vir Nob. trigeſimum ſextum annum agens; temperamenti ſecundùm totum ad calidum & ſiccum vergentis, fervidi jecoris atque cordis, ad actiones promptiſſimus, longis itineribus, & locorum atque Regionum mutatione poſtremis annis magnopere delectatus, qui ab incunabulis uſque ad vigeſimum ſemper pruriginoſus fuit, & ob vivendi libertatem hypochondriacam actionem contraxit, ut propterea cauſariam vitam duxerit, & Quartanâ correptus, multos menſes perſeverante, à prurigine prorſus vindicatus fuerit. Vigeſimo octavo ſuæ ætatis anno viſionem in oculo dextero ſibi imminui ſenſit, quæ imminutio uſque in hunc diem ſemper augmentum ſuſcepit, oculo quoque ſiniſtro, progreſſu, communicata, cum utriuſque oculi gravedine, præſertim noctis

tempore, & ſæpe lacryma citra ullam inflammationem; quandoque aliquid veluti feſtucam in oculos incidere ſibi videtur; & dum objecta, præſertim longinqua inſpicit, aliquod impedimentum in oculo ſibi obverſari, & ſpiritus diſſolvi videntur. Interim ſuperioribus annis, dum in Gallia morabatur, Pleuritide & inde Peripneumonia fuit correptus, pro cujus Curatione ſanguis copioſus ad decem uſque vices fuit eidem extractus. Pleuritide verò ſanata, tuſſicula cum totius macie perſeveravit, ut propterea ad lactis aſinini & baloci aquę dulcis uſum cum utilitate devenerit: carnoſior enim factus fuit, tuſſisque receſſit. Ob eandem cauſam duo Cauteria in brachio dextero atque coxà affixa fuere, & poſtea ſuppreſſa, cùm nullam utilitatem inde reportaverit Patiens; hæmorrhoides interim tumefieri cum dolore cœperunt, exiguum ratò ſanguinem fundentes. Modò cùm viſio ſemper in pejus labatur, pro hac potiſſimùm conſilium & auxilium implorat.

Nob. Virum à naturæ primordiis viſcerum naturalium intemperie ſortitum fuiſſe, liquidò patet, cùm ab ineunte ætate uſque ad vigeſimum quartum annum pruriginoſa ſcabie univerſum corpus infectum habuerit, propter excrementitios & aduſtos humores in toto venoſo genere redundantes à fervida jecoris intemperie progenitos: ut propterea additis à ventriculo cruditatibus, facilè obſtructiones & inde hypochondriacam affectionem contraxerit, eamque melancholicam, cùm vitium in ſanguine ſemper extiterit; quam veritatem confirmavit Quartana ſuperveniens, validis melanagogis purgantibus curata, quibus unà cum Quartana ſcabies quoque ſive prurigo evanuit, ſicque morbum & cauſam morbi demonſtravit ſanatio. Verùm quoniam poſt ſanguinis depurationem ſuperſtites manſerunt, intemperies viſcerum: idcirco nova excrementorum reproductio rurſus maſſam ſanguineam inquinavit: unde portio illa ſanguinis oculorum humores nutriens, craſſior exiſtens, viſionis hebetudinem cœpit: ſpiritus enim & pauciores, & impuriores geniti, neceſſaria diaphaneitate privati à nimio lumine, requiſito ab objecto diſtanti, diſſolvuntur, dum per radium longiſſimum deferuntur ad oculum ſpecies viſibiles, ſicque objecta diſtantia ægre videre, bene verò propinqua, & Myopià acquiſità laborare cœpit. Præterea quoniam ab iiſdem excrementis vel nimis impletur, & extenditur Rhagoides tunica, vel albugineus humor eſt adeo copioſus, ut replendo eandem tunicam nimis diſtendat, ſicque Mydriaſim in oculo conſtituat, viſio ideo imminuitur, qua ſpiritu evaneſcente ob pupillæ dilatationem, minima fit ſpecierum impreſſio, quæ per radium acutiſſimum apte refractum, & in Retina exacte terminatum fieri debet. Ambo autem iſti affectus in oculo dextero maniſeſtiores, ſicut obſcuriores in ſiniſtro in præſens apparent, quoniam octo abhinc annis in dextero inceperunt, nuper autem in ſiniſtro. Excrementorum autem redundantiam in humoribus exiſtentem confirmat gravedo oculorum à Patiente noctu percepta: item & lacryma, & impedimentum quoddam quod viſionem hebetem reddere ipſi videtur, prætérquam quod ſanguinis in toto pravitatem atteſtabantur præteritæ ægritudines laterales & Atrophiæ cum tuſſi, nutritionis defectum ob alimenti pravitatem ſignificantes; & tandem confirmat hæmorrhoidum dolorifica intumeſcentia.

Affectus iſti ſunt curatu difficillimi, Myopia enim in Amblyopiam, indeque in cæcitatem ut plurimum terminari ſolet: deſiderabilis enim potiùs eſſet Suffuſio; & ſicut brevi fit, & ſpatio menſium perficitur, ita frequentiſſimè facilis eſſe ſolet depoſitio quam non admittit humorum infectio. Nihilominus omnia agenda, ne in deterius labatur Nob. Patiens, neve ſenectutem præcurrat cæcitas.

Quæ ut arceatur, Vere proximo erit ineunda Purgatio, primas vias mundando. Maſſam ſanguineam totis viribus depurando. Jecoris fervorem contemperando. Caput purgando; & Topicis ophthalmicis excrementitios humores abſumendo.

Et quamvis ad vitium ſanguinis corrigendum prodeſſe ſoleat ejuſdem detractio, caute tamen in caſo noſtro eſt procedendum: obeſſe namque potuiſſe credendum copioſam & pluries jam repetitam in Gallia phlebotomiam; ideo ſufficiens erit ſanguinis ex hæmorrhoidibus detractio, hirudinem unam hæmorrhoidi magis tumenti apponendo, eandem ſtatim amovendo, facto foramine: diuturnam namque beſtiolæ ſuctionem ſequitur humorum attractio; quæ operatio bis & ter in anno repeti poterit, parcè ſanguinem educendo: quo enim natura vergit, per loca conferentia, eò ducere convenit. Præterea duo Cauteria ſunt inurenda, alterum in brachio ſiniſtro, ratione capitis, alterum verò in coxa dextera, ratione totius

Ex Pharmacia cætera ſunt depromenda remedia. Sic pro primarum viarum expiatione potio magiſtralia ex manna clarif. conveniens erit. Pro prima Præparatione julapium acet. cinnamomo cortice citri aromatizatum, ut quinque aut ſex tranſactis diebus repetatur potio jam præſcripta. Inde ad ulteriora Præparantia progrediendum. Et quoniam ſaccharata & mellita ab Hypochondriacis non adeo facilè tolerantur; idcircò ſucci herbarum depur. ſubſtitui poterunt ex cich. borag. & agrim. in jure pullæ, cremore tart. alterato, vel cum crem. tart. prius ebullito: in quorum uſu 15. diebus erit pergendum; quorum intermedio tempore, Purgans electivum erit præbendum, ex elect. lenit. de ſucco roſarum, diaphæn. & confectione Hamech paratum, cui ſuperbibenda propinetur aqua hordeacea, aut Noceriana: ita medicamentum cum aqua repetatur in fine. Purgato toto, & caput Cephalicis erit purgandum; in quem finem præberi poterunt pilulæ coch. cum Elleboro præparatæ, additis aur. & aggregativis. Sed efficaciores eſſent pilulæ capitales Paracelſi, quæ conſtant ex Extractis diagrydii, colocynth. & Ellebori nigri, quarum doſis eſt à ſemidrachm. ad ℈ij. & quoniam aſſumuntur circa noctis dimidium, ſummo mane propinanda erit copioſa aqua Noceræ, ratione caloris hypochondriorum & jecoris; hæ autem ter repetendæ erunt tertio aut quarto quoque die, intermediis verò diebus maſticatoriis utendum, cùm errhina ſuſpecta ab Hippocr. habeantur: Pilulæ autem jam præſcriptæ, paratæ diebus Canicularibus, habentur hîc Patavii ad ſignum Sirenis. Hoc verò eodem tempore, jecoris, cordis, hypochondriorum & ſanguinis fervor contemperari poterit uſu emulſionis ita paratæ.

℞. Sem. melon. mundat. cucurbitæ an. ℥j. Aq. ſtillat. cich. ℥viij. m. extrahatur emulſio, cui adde ſyrup. de pom. ℥j. m. pro potu matutino, integro menſe aſſumendo: aquæ namque minerales omnes, ut caput implentes, ſuſpectæ. Tandem ad Topica ophthalmica deveniri poterit; & primò ſuffumigium recipiat Pat. ex vino albo generoſo, in quo ſolia croci ebullierint, vinum reponendo in vaſe vitreo oculo accommodato: ita rarefactis oculi tunicis, Collyrium erit inſtillandum ex tinctura croci metallorum, aquæ chelidoniæ ita immiſta.

℞. Tincturæ croci metallorum ℥ß. Aq. chelidon. ℥j. m. pro Collyrio in æreo vaſe detinendo. Aliqua etiam Conſerva Cephalica ophthalmica in uſum ducenda, ut Conſerva roſarum ſtatim à prandio, & Euphragiæ ſub ingreſſum lecti.

Quòd

Quòd ſi jam dictis non cedat affectus, anno ſequenti ad majora deveniendum, nimirum ad Decoctum capitale ſudorificum, ut humores in capite & oculis contenti magis attenuari, & ſenſibiliter ac inſenſibiliter evacuari & diſcuti poſſint.

Congrua vivendi ratio erit à Nob. Pat. ſervanda, abſtinendo à vaporoſis omnibus tum calidis, tum frigidis, & præſertim à lacte & à vinis generoſis: etenim.

Vinum Phryx bibit, Oculi venenum.

à cibis incraſſantibus, ab aëria inclementiis, à diuturna mora, tum prope ignem, tum ſub radiis ſolaribus; à ſomno pomeridiano, & noctu à poſitu prono. Longa itinera dimittat, & quieſcat. Inimica quoque immodica Venus & animi alterationes, ira præſertim & mœror.

Tribus autem hiſce menſibus antequam præſcriptam Purgationem aggrediatur, obſervet Nob. Patiens, quod alvus lubrica erit ſervanda, aſſumendo ſingulâ hebdomadâ electuarii lenit. ſemiunciam horâ dimidiâ ante prandium. Potiter in uſum quotidianum ducat jus endiviâ, aut borag. alteratum, in prima menſa Utatur quoque Conſervis præſcriptis, necnon Collyrio, ac fine præcedenti ſuffumigio, quod poſt Purgationem locum habebit. Quæ omnia D. O. M. ſalutaria reddat. *Idem ibidem.*

Medicatio juvenis, Panno oculorum laborantis.

Juvenis 25. annorum, cùm variolis non ſatis accurate curatis & conſolidatis ſe intempeſtive, ſub tempus autumni, aëri aliquot dies foris expoſuiſſet, incurrit in quandam oculorum inflammationem; cui cùm remedia convenientia non adhiberentur, excrevit hoc malum in tantùm intra paucos dies, ut jam panniculus ex vaſculorum ſanguine repletorum diſtentione rubens, tanquàm tela carnoſa in ſuperficie oculorum, ac præcipuè tunicæ adnatæ appareat. Oculi offenduntur à lumine, & contactu tel externæ, tum calidæ, tum frigidæ. Viſio non tantùm eſt obſcura, ſed fere tota ablata.

Afficitur in hoc ægro, utriuſque oculi & præcipue adnatarum tunicarum ſuperficies; idque ex præcedente inflammatione, & ex inſecuta panniculi in illis excreſcentia patet.

Morbus, qui ipſum torquet, eſt pannus, ſive panniculus utriuſque oculi: qui eſt membrana rubicunda, ſupra adnatam & corneam tunicam præter naturam genita, viſuſque obſcuritatem hîc magnum inducens, atque cum intemperie ſanguinea, & nimis laxâ utriuſque oculi etiam conjunctâ.

Cauſa procatarctica, unde hîc morbus primùm originem duxit, fuit aër autumnalis, externus, cui noſter juvenis corpus ſuum, à variolis nondum ſatis curatum, foris per aliquot dies expoſuit. Inde enim pori corporis, & præſertim oculorum, clauſi, halitus acres & calidos exhalare ſolitos, & etiamnum emittendos, in corpore retinuerunt. Iique retenti antecedentem huic morbo præbuerunt cauſam. Pars verò eorum in oculorum tunicas adnatas per poros poſtea nimis dilatatos delata, ibique vehementiùs incaleſcens, induxit, tanquam cauſa continens, primùm oculorum inflammationem.

Cùmque illi pori nimis aperti, ob apta remedia neglecta, paſſim magis magiſque aperirentur, hinc deinde factum, ut ex humoribus ſanguinis, per poros illos nimis apertos exſudantibus, paulatim membrana quædam rubens, tanquam tela carnoſa, in ſuperficie oculorum fuerit per partium cohæſionem & conglutinationem genita, eaque paulatim magis magiſque craſſeſcens inducit jam, per radiorum à pelliculæ iſtius craſſitie factam ex oculis excluſionem, non tantùm obſcuram, ſed ferè penitus ablatam viſionem.

Et quia oculi ex affluxu humorum non tantùm foris, ſed etiam intus valde teneri ſunt facti; hinc contingit, ut oculi contactu rei externæ, tum calidæ, tum frigidæ, item à lumine valdè offendantur.

Morbus hic, quia eſt in parte acutiſſimo ſenſu prædità, atque ideò remediorum, præſertim actium contactu exacerbari ſolet, difficilis erit curationis; imò ſi diuturnior ſit, Chirurgiâ tantùm auferri poterit.

Curatio conſiſtet in cauſæ antecedentis, & membranæ ac intemperiei iſtius ablatione.

Primò itaque purgetur æger tali Medicamento:

℞. Pil. cochiarum ʒß. Scammonii gr. x. F. Pilulæ, num. 7. aliquoties reiterandæ.

Poſtridie ſanguis educatur è brachio dextro ad ℥vij. & ſequente die etiam ex ſiniſtro.

Cucurbitæ etiam collo & ſcapulis, primùm ſine, & deinde cum ſcarificatione, ſunt adhibendæ, uti & veſicatorium.

Corpore ſufficienter purgato, ad topica veniendum, quæ panniculum abſumere valeant; à mitioribus incipiendo, quale hoc eſt:

℞. Oſſis ſepiæ ℈j. Sacchari candi ʒj. Vitrioli ℈ß. Tutiæ præp. ʒß. Miſce F. Pulvis ſubtilis, panno inſpergendus.

Quod ſi non ſufficiat, ad fortiora eſt veniendum: quale hoc eſt, à multis in hoc affectu ſummopere laudatum:

℞. Succi fœniculi ℥iv. Chelidonii ℥iij. Rutæ ℥ij. Malvæ ℥iß. Aloës ʒj. Æruginis ℈j. Sinſiberis, cinnamomi an. ℈ß. Fellis anguillæ ℥ß. Bubuli aut porcini ʒiʃ. Sacchari candi ℈ij. Mellis optimi ℥ß Bulliant ſucci, addendo reliqua, & depurentur. F. Collyrium, bis in die in oculos inſtillandum.

Ante uſum talium remediorum, pars fovenda eſt decocto emolliente malvæ, fol. violariæ, ſem. malvæ, cotoneor. papav. ſem. fœnigræci, meliloti, & ſimilium; quod etiam poſt eorum applicationem eſt, ad dolorem leniendum.

Si his topicis pannus abſumi non poſſit, ad Chirurgiam eſt veniendum.

In diæta, luminoſum aërem vitet æger; tenui utatur victu; abſtineat ab omnibus fumoſis, quies corporis hîc laudatur; alvus ſit lubrica, natura vel arte. *Henricus Regius Medicationum lib. 1.*

De Ophthalmia.

Vir triginta annorum, ſanguine calido ac bilioſo abundans, cùm præterita hyeme vino generoſo admodum excalefactus, maximè noctu hyberno frigori ſe paulò diutiùs expoſuiſſet, acutum in oculis ſenſit dolorem, cum ardore. Poſtridie magna quoque rubedo conſpecta eſt in adnata tunica ſeu albo oculi, cum venularum manifeſta intumeſcentia. Lucem ferre omnino non potuit, ita ut clauſis oculis continuè ſederet. Lachrymæ acres ex oculis affatim profluxerunt, & apertis oculis viſûs obſcuritas obſervata eſt.

I. Pars affecta in hoc ægro eſt oculus, in quo primariò afficitur tunica adnata ſeu conjunctiva dicta, reliquæ verò oculi partes per accidens.

II. Hic autem morbus Medicis Ophthalmia & Lippitudo appellatur. quæ eſt inflammatio adnatæ ſeu albæ tunicæ cum rubore, ardore, dolore & lachrymis.

III. Cauſa mali antecedens fuit corporis totiùs ſanguis copioſus & calidus, qui ob excandeſcentiam à vino inductam valdè commotus, cùm à cauſa procatar-

catarctica, externo ſcilicet magno frigore, in oculo repente detineretur, in ejus adnatam tunicam copioſior effuſus, cauſam continentem conſtituit.

IV. Cùm enim ſanguis, ob magnam incaleſcentiam à vino, rapidiùs per arterias & venas moveretur, ab externo illo frigore oculis recepto, in adnata tunica ſubitò incraſſatus eſt, ita ut per minimas ejus venulas tam citò tranſire & circulari non potuerit, quàm à corde per arterias eò propelleretur. Hinc cùm plus eò impelleretur quàm tranſire poſſet, intumuerunt adnatæ tunicæ venulæ, & ipſa quoque tunica à ſanguinis copiâ diſtenta fuit: qui ſanguis diutiùs ibi detentus & aliquam putredinem ſuſcipiens nimis calidus & acris factus eſt, ac inflammationem induxit.

V. Dolor autem acceſſit, partim propter adnatæ tunicæ (quæ acutiſſimi ſenſus eſt) diſtenſionem; partim propter acrimoniam humorum eandem tunicam erodentium.

VI. Cauſis oculis ſedet æger & lucem perferre nequit, partim quia ab aere externo admiſſo exaſperatur dolor: partim quia, cùm apertis in luce oculis radii oculum feriant, ſicque viſio fiat, atque in eum finem, ut viſio fiat, copioſiores ſpiritus animales ad locum determinentur & confluant, oculumque diſtendant, hinc ab illa diſtenſione longè acrior fit dolor, quem ut æger evitet, oculos clauſos tenere cogitur, ut ita radios illos evitet, ſicque minor fiat ſpirituum determinatio, & ad oculum influxus, ac per conſequens minor diſtenſio tunicæ adnatæ.

VII. Cùm autem viſus fiat à copioſo ſpirituum ad oculum influxu, eumque influxum ob doloroſam diſtenſionem adnata tunica perferre nequeat, hinc apertis oculis viſus ægro obſcurior eſt; nam pauciores ſpiritus in principio viſum obſcuriorem præſtant; cùm verò copioſiores influere incipiunt, ob diſtenſionem & dolorem adnatæ tunicæ cogitur æger oculum occludere, ut ſic majorem ſpirituum influxum ſiſtat.

VIII. Lachrymæ verò profluunt, imprimis aperto oculo, quia caruncula, quæ in cantho majore inſidet puncto lachrymali, ſeu foramini naſi oſſi inſculpto, in utroque oculo à vicina inflammatione etiam vellicatur, hincque dolet & contrahitur; imprimis ſi aperto oculo aëris injuria accedat; atque propter illam doloroſam contractionem minùs exactè tegit ante dictum punctum lachrymale, unde per foramen nimis laxum & apertum lachrymæ liberiùs effluunt. Quæ acres ſunt propter ſalem iſti ſeroſo humori admixtum; & multò acriores ægro videntur quàm per ſe ſunt, quia fluunt ad acutiſſimè ſentientem tunicam adnatam, nunc malè affectam, & cujuslibet rei, etiam aëris, quàm minimam acrimoniam facillimè perſentientem.

IX. Ophthalmia hæc oculis periculum minatur, quia ob aëris hyberni frigidi allapſum, difficilior eſt humorum in adnata tunica influxorum diſcuſſio; qui ſi diutiùs ibi hæſerint, metuendum eſt ne nimia erodatur & tandem exulceretur tunica adnata, atque etiam cornea, indeque albugo, cicatrix, aliudve vitium remaneat quod viſum lædat.

X. In curatione quamprimùm tollenda eſt cauſa antecedens, utpote quæ continentem fovet; procatarctica quoque removenda eſt, ut ſic continens meliùs diſcuti poſſit.

XI. Corpus primò expurgandum cum pilularum cochiarum drach. j. vel electuarii diapruni ſolutivi unc. ſ. additis paucis granis diagridii, vel tali hauſtu.

℞. Rhabarbari elect. drach. j. ſ. fol. ſenæ mundat. ʒiij. tartari drach. j ſem. aniſi drach. j. decocti hordei q. ſ. fiat infuſio l. art. adde colaturæ, elect. diapruni ſolutivi drach. iii miſce, fiat potio.

XII. Purgato corpore, mox vena brachii ſecanda eſt, & ſanguinis unc. viii. aut x. educendæ. Deinde rurſus purgandum, & poſt purgationem, iterum vena ſecanda, ſi neceſſe ſit.

XIII. Ut verò pauciores humores excrementitii è cerebro ad oculos affluant, revulſiones inſtituendæ ſunt per cucurbitulas cervici & ſcapulis appoſitas: nec non per veſicatoria poſt aures applicata. Quæ ſi affluxum humorum ad oculum non ſatis avertant aut revellant, & malum diuturnius fieri videatur, cervici ſetaceum, vel etiam cauterium actuale aut potentiale eidem, aut brachio adhibendum.

XIV. Ad doloris ſedationem ſanguis è pennis vivorum pipionum recenter evulſis in oculum exprimendus eſt; vel lac muliebre recens mulctum inſtillandum, vel mucilago ſeminis pſyllii & cydoniorum in aqua roſacea extracta adhibenda: vel vitellum ovi ad duritiem coctum, aut ſequens cataplaſma imponendum.

℞. Polpæ pomi aſſati unc. i. ſ. micæ panis albi recentis unc. iii. croci pulveriſati ſcrup. j. ſ. lactis recentis & aquæ roſaceæ, ana part. æq fiat cataplaſma.

XV. Dolore aliquantùm ſedato, tale collyrium immittendum.

Rec. Sarcocollæ lacte nutritæ drach. i. tragacanthæ drach. ſ. mucilaginis ſem. cydoniorum q. ſ. fiat collyrium.

XVI. Ad diſcuſſionem humoris in tunica adnata contenti, ſequenti foru tepido oculi cum molli ſpongia ſæpe fovendi ſunt:

℞. Herb. althææ, fœniculi, flor. chamomillæ, meliloti, ana. m. j. aquæ q. ſ. coquantur ad unc. viij. quibus adde, aquæ roſarum unc. iij. miſce.

XVII. Poſt fotum imponatur cataplaſma antè præſcriptum: vel tale collyrium oculo inſtilletur:

℞. Aloës aquâ fœniculi lotæ ſcrup. j. ſarcocollæ lacte nutritæ drach. j. croci gr. vii. aquæ euphragiæ, fœniculi, ana unc. j. miſce, fiat collyrium.

XVIII. In diæta ſit aër temperatus ac purus, expers fumi, pulveris & ventorum, obſcurior tamen & tenebricoſior, habeatque æger linteolum atrum, cæruleum, vel potiùs viride oculis obductum. Cibi ſint pauciores, & facilis digeſtionis ac boni ſucci, conditi cum euphragia, fœniculo, cichoreo, borragine, &c. Potus ſit ptiſana, cereviſia tenuis. & in paſtu pauxillum vini valde tenuis. In cibo & potu vitetur ſemper repletio: vitentur etiam ea quæ caput replent; raphanus, cepe, allium, &c. ut & ea quæ peculiari vi oculis nocere ſolent, qualia ſunt caules, fabæ, lentes, olivæ, &c. Somnus longior ſit, & quies corporis ſolito major; Alvus liquida ſervetur; & fugiantur animi pathemata, imprimis ira. *Isbrand. de Diemerbroeck in Medicationibus.*

De Suffuſione & ſuggillatione oculorum.

Adoleſcens duodecim annorum, temperamenti frigidioris, ante quinque menſes viſus aliquam obſcuritatem in utroque oculo percepit, qua primò culices, pulviſculos ac paleas ante oculos volitare putabat. Poſtea tanquam per nebulam denſiorem vidit: ſicque viſus paulatim magis magiſque imminutus eſt, ita ut nunc homines quidem aliquo modo videat, ſed neminem cognoſcere poſſit, imò vix equum à bove diſtinguat. In pupilla albicans quid cryſtallinum humorem contegens, conſpicitur, quod, oculis digito preſſis, loco cedit, ſeque dilatat.

I. Hujus ægri affectio Medicis Suffuſio appellatur, quæ eſt pupillæ ſive uveæ foraminis obſtructio,

facta ab humore præter naturam inter corneam tunicam ac pupillam collecto ac conſiſtente, viſionemque impediente.

II. In hoc ægro humor ille eſt pituitoſus, ut ex colore albicante in pupilla conſpicuo patet: ibique colligitur, quia ob oculorum frigidius temperamentum, eorum nutrimentum non ita bene coquitur, quin ex uvea tunica exhalent ſubinde pauci craſſiuſculi vapores, qui in interſtitio inter cryſtallinum humorem, foramini uveæ incumbentem, & corneam tunicam, ab aëris externi frigore in humorem craſſiuſculum condenſati, ſiſtuntur, & humori aqueo admiſcentur, ac craſſiuſculis viſcidiſque particulis eidem innatant.

III. Humor hic cùm in principio paucior ac tenuior eſſet, radiorum quidem ingreſſum ad cryſtallinum humorem non prorſus impedivit, ſed craſſioribus ſuis particulis hîc illic impedimento fuit, ut omnes radii non ingrederentur, atque hinc æger in principio putavit pulviſculos, paleas ac culices ante oculos volitare, quæ tamen non fuere niſi craſſiuſculæ dicti humoris particulæ, aqueo humori ante cryſtallinum innatantes. Poſtea verò ubi paulatim copioſior & æqualiter craſſior evaſit, quaſi per denſiorem nebulam vidit, ſicque pro incremento iſtius craſſitiei viſûs paulatim magis magiſque obſcuratus eſt.

IV. Difficilis erit hujus mali curatio, quia humor ille pupillam contegens nunc valde incraſſatus eſt; & medicamentis non facilè diſcutietur, unde metuendum ne in pelliculam concreſcat, & omnimodam cæcitatem inducat. Aliqua tamen ſanationis ſpes apparere videtur, quia ad abſolutam cæcitatem nondum eſt deventum; & oculis digito compreſſis, ſuffuſio aliquantum loco cedit, neque firmata eſt.

V. In curatione primò corpus aliquoties purgandum eſt cum pilulis lucis, aureis, vel cochiis, electuario diaphœnico, hiera picra, diacarthamo, vel hauſtu aliquo phlegmagogo, ex agarico, turbith, jalappa, ſena, aliiſque ſimilibus compoſito.

VI. Deinde ad humorum frigidorum diſcuſſionem bis in ſeptimana promovendi erunt ſudores, cum theriaca, mithridatio, decocto ſalſæparillæ, chynæ, & ſaſſafras. Intermediis diebus convenient decocta cephalica ex majorana, roſmarino, euphragia, fœniculo, betonica, ruta, & ſimilibus confecta: ut & condita cephalica ex conſerva euphragiæ, flor. ſalviæ, betonicæ, anthos, &c.

VII. Ad capitis corroborationem cucupha ex cephalicis calefacientibus vertici imponenda eſt. Capitis humores excrementitii etiam ab oculis divertendi, & ad alias deducendi ſunt; quod commodè fiet per veſicatoria poſt aures ſæpe applicata, vel per fonticulum in brachio aut cervice excitatum, qui diu apertus ſervandus eſt.

VIII. His præmiſſis, ad topica ipſi oculo adhibenda deveniendum, ac primò talis decoctio paranda.

℞. Radicum raphani unc. ij. Valerianæ unc. j. Herb. rutæ, fœniculi, euphragiæ, leviſtici, majoranæ, fol. Lauri, an. m. j. flor. Chamomillæ m. ij. Sem. fœniculi carvi, an. drach. ij. Aquæ q. ſ. fiat ſ. art. decoctio ad lib. i. ſ.

Inter coquendum recipiat æger in oculos decocti vaporem: poſtea ipſo decocto tepido oculos cum molli ſpongia diu multumque foveat, in ejuſque uſu per duas treſve ſeptimanas procedat.

IX. Poſtea hoc collyrium in oculos inſtilletur.

℞. Succi chelidoniæ majoris, rutæ, fœniculi, Aquæ mellis, an. unc. ſ. Miſce fiat collyrium.

Hôc cùm aliquamdiu uſus fuerit, fortiùs reddetur, addendo fellis perdicis & lucii piſcis an. drach. i. ſ.

X. In diæta ſit aër ad calidum vergens, non valde lucidus. Cibi & potus ſint modicè calefacientes, attenuantes, & diſcutientes, viteturque talia quæ caput vaporibus replent. In ſomno & corporis motu ſervetur mediocritas. Excretiones naturales benè procedant, & fugiantur animi pathemata.

XI. Si, his omnibus non juvantibus, abſoluta tamen cæcitas fiat, ad Chirurgiam deveniendum, & ſuffuſio acu à pupilla removenda eſt. *Idem Ibidem.*

De Suggillatione Oculorum.

Juveni plethorico in ſphæriſterio ludenti per infortunium pila inflicta fuit in oculum ſiniſtrum. Hinc ipſi oculus adeò doluit, ut oculum per totum diem aperire non potuerit. Poſtridie dolore penè ceſſante, magna ſanguinea rubedo per totum oculi album conſpecta eſt, ſine ulla inflammatione; & palpebræ quoque ſimili rubedine infectæ viſæ ſunt. Attamen nullo modo viſûs immutatus aut oblæſus eſt.

I. Hujus ægri affectio, oculum occupans, Suggillatio dicitur, eſtque ſanguinis extra vaſa in oculorum tunicas & palpebras effuſio.

II. Sanguis hîc imprimis profluxit è minimis vaſculis tunicæ adnatæ & palpebrarum, ictu pilæ diſruptis & apertis. Corneam autem tunicam illæſam eſſe patet ex viſu, qui nullo modo immutatus eſt: nam ſi in illam quoque ſanguis effluxiſſet, præcipuè anteriore parte, objecta viſibilia rubro colore ægro offerrentur.

III. Affectus hic periculo vacat; ſi modò remedia convenientia tempeſtivè adhibeantur, antequam ſanguis extravaſatus putreſcat & inflammetur, tunc enim ophthalmiam aliudve gravius malum induceret.

IV. Primò igitur corpus purgandum, ac vena brachii ſecanda. Deinde lac muliebre recens mulctum in oculum inſtillandum, vel ſanguis è pipionum vivorum pennis in oculum exprimendus eſt, hicque fotus oculo frequenter adhibendus.

℞. Foliorum ſalicis, plantaginis, flor. Chamomillæ, meliloti, an. m. j. Coquantur in aquæ q. ſ. ad lib. ſ. adde colaturæ aquæ roſaceæ onc. j. ſ. Miſceantur pro fomento.

V. Poſtridie, cùm major ſanguinis extra vaſa effluxus non metuetur, fomentum ſit ſolùm diſcutiens:

℞. Herb. fœniculi, euphragiæ, betonicæ, chelidoniæ majoris, flor. Chamomillæ, meliloti, an. m. j. Sem. fœnugræci unc. ſ. Sem. aniſi, fœniculi, an. drach. j. ſ. Aquæ q. ſ. Coquantur ad lib. 1. Sit fomentum, cum ſpongia molli adhibendum. Poſt fotum inungatur unguentum roſaceum cum pauxillo olei ceræ: *Idem ibidem.*

De Ophthalmia. Morbi enarratio:

Juvenis quidam 24. annos natus, temperamenti ſanguineo-bilioſi, cùm per tempus aliquod victu calidiori, imprimis carne bubula, cœpis, vel raphano marino, vel aromatibus, conditâ delectatus fuiſſet, ſuperque bibiſſet vinum ſatis generoſum; factum ut primò dolorem capitis non tamen continuum, ſed mox remittentem, mox iterum infeſtantem cum oculorum dolore perciperet. Nihil autem periculi hocce habere malum ſibi imaginans, genio liberaliûs indulgere cœpit, quo facto pejus in malum incidit, nam progreſſu temporis tanto correptus fuit oculorum dolore & ardore, cibique faſtidio, ut diutiùs hoc malum perferre nequiverit. Quapropter gravius metuens diſcrimen, Medicum accerſi curavit qui

Secundùm locum obtinet Ætas Juvenilis, unde etiam æger noſter, quippe qui Juvenis, adeoque in eo ætatis flore conſtitutus, in quo ſanguis, ob ſpirituaſcentiam & caliditatem, facilè fervorem concipit, actiùſque intendi ſolet.

In rerum non naturalium claſſe agmen ducit Aër calidus, quoniam caliditate ſua excedente ſanguinem p. n. effervеſcere facit, ejuſque motum plus juſto celeriorem reddit, ut majori cum impetu ad partem affectam affluat. Spectat huc quoque anni tempus, ſiquidem hyems ſicca & aquilonia ſi fuerit, ver a. pluvioſum & auſtrale, æſtate neceſſe eſt febres acutas fieri & ophthalmias ex ſententia Hippocr. *Sect.* 3. *aph.* 11. *it. aph.* 14. *Sect.* 3. ſi verò aquilonius & ſine pluviis autumnus fuerit, iis quidem, qui à natura ſunt humidi & mulieribus commodus erit, reliquis verò ophthalmiæ ſiccæ.

Cibi & potus ſuum quoque ad producendum hoc malum conferunt ſymbolum; ſic cibi craſſi, viſcoſi, acres, flatulenti, it. potus calidi, impr. vinum, ophthalmiæ ſæpè cauſæ ſunt: quod noſter Juvenis etiam teſtatur, qui cùm non ſolùm carne, raphanô marinô aromatibuſque conditâ, ac cæpis delectatus fuiſſet, ſed etiam vinum ſatis generoſum ſuperbibiſſet, hoc malo correptus. Eſt autem raphanus marinus calidus & ſiccus ad tertium uſque gradum, & ſecundùm commune omnium Medicorum eloquium, oculis nocet, caputque vaporibus replet, idem etiam de cœpis ſentiendum eſt, unde etiam factum eſſe cenſeo, quòd, quoniam caput vaporibus replent, æger dolore capitis primò laboravit.

Vigiliæ quoque nimiæ authores hujus mali exiſtunt, ſpiritus, unà cum ſanguine arterioſo, continuò & juſto celerius movendo, unde facilè fieri poteſt ut ob impetuoſum ſanguinis affluxum vaſa rumpantur, & hocce malum producatur.

Animi pathemata, ſi ſc. in iis committantur exceſſus, ad ſubminiſtrandum huic fomitem, ſat grave obtinent pondus.

Denique Suppreſſas conſueras evacuationes malo huic cauſam ſuppeditare, nemo ferè inficias ibit. Sic menſes ſuppreſſos ophthalmiam excitaſſe confirmat Gibelchov. *Cent.* 3. *pag.* 49.

Ex rerum præternaturalium cenſu, varii huc pertinent morbi. Sic dyſenteriam ſecutam fuiſſe ophthalmiam teſtatur Horſt. *lib.* 4. *obſ.* 19. *p. m.* 210. A Catarrhoſis defluxionibus ophthalmiam ſæpiùs produci, quotidiana teſtatur experientia, cui etiam adſtipulatur *Guil. Fabric. Hildan. Cent.* 2. *obſerv.* 12. *p. m.* 89. qui diuturnam ad dentes defluxionem ophthalmiam excepiſſe, confirmat. Et Foreſt. *lib.* 6. *obſerv.* 5. *p. m.* 203. Ophthalmiam poſt variolas relictam & mox in Pterygium degenerantem commemorat. Confer. Lipſius *tr. de Variolis*: *it.* Lotich. *obſerv. Medic. lib.* 2. *cap.* 2. *obſerv. Medic. lib.* 2. *cap.* 2. *obſerv.* 6. Poſt frontis venam ſectam, capite non purgato, graviſſimam ophthalmiam una cum viſûs & loquelæ perditione obſervavit. Guil. Fabric. Hildan. *Cent.* 5. *obſerv.* 18. *p. m.* 339. Gallicam obſervavit ophthalmiam Joh. Steph. *decad.* 7. *conſil.* 5. it. Zacut. Luſitan. *prax. admir. obſerv.* 54. *p. m.* 43. Periodicam Galen. *lib.* 1. *de differ. febr. c.* 11. *p. m.* 134. commemorat. Epidemicam ophthalmiam annotavit Amat. Luſitan. *Cent.* 4. *obſerv.* 80. Foreſt. *lib.* 9. *obſerv.* 4. Actuar. *l.* 2. *MM. c.* 7. Galen. *l.* 1. *de differ. febr. c.* 2. *p.* 116. Mirabilem ophthalmiæ ex incantatione recenſet hiſtoriam Foreſt. *in epiſt. medic. ſect.* 7. *de morb. per incantat. p. m.* 417. Facit huc etiam aliorum viſcerum labes & inflammatio, quæ per conſenſum ophthalmiam poſſunt inferre. Pertinent huc quoque varia capitis vulnera, ſic ex leviſſimo circa palpebram vulnere, ophthalmiam ortam commemorat. Guil. Fabric. Hildan. *Cent.* 3. *obſ.* 17. *p. m.* 398. Contuſiones, Ictus, Caſus ab alto, quæ omnia apta nata ſunt ad producendam ophthalmiam. Neque res forinſecus in oculos incidentes hîc omittendæ ſunt, ut pulvis, fumus & ejuſmodi alia. A fumo enim cinnabaris antimonii ad oculos delato ophthalmiam ortam fuiſſe annotavit, Guil. Fabric. Hildan. *Centur.* 2. *obſervat.* 24. *pag. m.* 102.

Hiſce præmiſſis ſpecialiorem nunc aggredimur ophthalmiæ conſiderationem, cujus ut & aliorum φαινομένων Rationem paucis explicabimus.

Factum, ut primò Æger dolorem capitis, non tamen continuum, ſed periodicum, mox intermittentem, mox rurſus infeſtantem, cum oculorum dolore, perciperet, quoniam vapores acres ad caput & oculos per intervalla delati, ibidem ſuam acrimoniam erodendo & continuum ſolvendo exſeruere, hancque triſtem ſenſationem induxere.

Progreſſu temporis pejus incidit in malum, majorique correptus eſt dolore: Propter variorum in diæta commiſſorum errorum continuationem, nam vino, uti aſſuetus erat, liberaliùs indulſit. Unde neceſſariò major ſecutus dolor, quia vinum non poteſt non ſanguini majorem conciliare effervеſcentiam biliſque acrimoniam intendere.

Et Ardore, ob nimiam ſanguinis effervеſcentiam ac incaleſcentiam, & hanc ſecutam inflammationem, dein quoque ob nimiam particularum bilioſarum, i. e. tenuium & acriorum ſulphurearum, quæ ſalinis permiſcentur, nimiam exagitationem.

Cibi faſtidium adeſt, ob materiam bilioſam in ventriculo collectam, ejuſq; orificio ſuperiori inhærentem. Quapropter pejus metuens diſcrimen, Medicum acceſſi curavit, qui primo intuitu oculos obſervavit rubicundos, ob plethoram & copiam ſanguinis in arteriolas & venulas cum impetu influentem ibidemque conſiſtentem, unde color ille rubicundus; & tumidos, quoniam novo ſemper affluente ſanguine, vaſa turgere incipiunt. & oculi tumidi quaſi apparent: Lachrymas ſtillantes, ob ſeri in ſanguine contenti copiam & acrimoniam.

Caput valde calidum, propter nimiam ſanguinis biliſque effervеſcentiam & exagitationem.

Pulſumque plus juſto celeriorem, propter nimiam ſanguinis effervеſcentiam & rarefactionem, deprehendit.

In reliquis verò æger bene ſe habet, quoniam nulla in viſceribus notabilis labes animadvertitur.

Cùm autem plerumque non ſolùm ægri ſed & adſtantes, magno cum deſiderio morbi eventum ſcire deſiderent, Medicus ut ſemper aliquo inſtructus ſit Prognoſtico, mediante quo morbi eventum, an ſc. ſalutaris ſit, nec ne? prædicere poſſit, neceſſe eſt. Dicimus itaque, hancce ophthalmiam, quâ Juvenis noſter conflictatur, non eſſe lethalem, ſed plus habere doloris, quàm periculi, quoniam ab externo tantùm victûs errore ſuam ducit originem. & præterea altiores nondum egit radices: Si enim firmiores egit radices, dolor oculorum diu perſeverat & valdè contumax, difficilioriſque eſt curationis; Sicut etiam, quando negligitur vel malè curatur, graviſſimos inducit affectus. Quod teſtatur mulier, quæ ex mala ophthalmiæ ab Empirico adhibita curatione in unius oculi ulcus incidit vid. Foreſt. *lib* 11. *obſerv.* 18. *p. m.* 25. imò ipſam quoque interdum inducit cœcitatem.

Pergimus, bono cum Deo, ad ipſius ophthalmiæ Curationem. Cùm autem omnis curatio ſuis innitatur Indicationibus, eas, ut methodicè rem pertractemus, perluſtrabimus. Dividuntur autem Indicationes in Generales & ſpeciales. Generales ſunt, quæ quid in genere; ſpeciales verò, quæ quid in ſpecie faciendum ſit, indicant. Generalis itaque hoc in ca-

ſu eſt indicatio, cauſas morbificas eſſe tollendas & removendas, ſpeciales verò iodicationes, pro varietate cauſarum, uti notum, variant, v. g. ſi humor quantitate peccat, evacuandus, ſin verò qualitate, eſt vel alterandus, vel præcipitandus, vel ejus acrimonia corrigenda, & ſic porrò.

Hiſce præmiſſis, ipſa accedimus præſidia, quæ ex triplici præſidiorum fonte Chirurgico nimirum, Pharmaceutico & Diætetico deſumentor.

Fons Chirurgicus, primo in limine nobiliſſimum & generoſiſſimum remediorum genus, nimirum Venæſectionem nobis ſuppeditat, ſine qua nulla curata fuit ophthalmia, videlicet vera, (non enim negamus ſpuriam ophthalmiam poſſe curari ſolis adhibitis medicaminibus purgantibus & topicis) hanc enim omnes ferè Practici uno ore commendant, vid. Foreſt. *lib.* 11. *obſ.* 12. *p. m.* 20. Cauti tamen in ejus admioiſtratione ſimus, nec venam, corpore non purgato, ſecemus, niſi ægro noſtro id accidere velimus, quod iſti Sartori apud *Hildan. loc. ſuper cit.* cui barbitonſor corpore non purgato venam frontis ſecuit, quo facto in gravius incidit malum. Quapropter non adeò liberales ſimus in ſecandis venis, ſed potiùs ſequentes circa venæſectionis uſum obſervemos cautelas. I. Venæſectionem non eſſe adhibendam viribus non permittentibus; i. e. viribus maximoperè debilitatis.

II. Venam non eſſe ſecandam, nulla præſente venæſectionis indicatione.

III. Præſente etiamſi indicatione, venæſectionem non adhibendam eſſe, ſi ægri diſpoſitio eam non permittat. i. e ſi non diſpoſitus ſit ad perferendam venæſectionem, ſed potiùs eam abhorreat.

IV. Venam non eſſe incidendam, corpore non purgato, ne nobis id, de quo ſuperiùs nobis ſermo fuit, accidat. Cùm autem noſtro in Juvene non ſolùm vires eam permittant, ſed & inſuper adſint Venæſectionis indicationes, nimirum plethora ſive ſanguinis copia, quæ ſui indicat imminutionem, omninò eſſe adhibendam venæſectionem putamus. Inſtituatur E. venæſectio, majoris revulſionis gratiâ in lateris oppoſiti brachio, ita cùm ſit oculus dexter affectus, in latere ſiniſtro, ſin verò ſiniſter in dextro latere venæſectio inſtituenda, incidendo venam Cephalicam vel medianam, & emittendo ℥v. vel ℥vi. ſanguinis: in ſexu autem ſequiori ſi malum à menſibus ſuppreſſis oriatur, vena ſaphena in talo ſecanda eſt. Huc quoque pertinet cucurbitularum impr. ſcarificatarum, in ſcapulis affixio, quarum uſum non improbat Grembſ. *in arbor integr & ruinoſ. p. m.* 187. & Rhod. *Cent.* 1. *obſerv.* 79. has etiam hujus mali fomitem extirpaſſe teſtatur. Conveniunt etiam veſicatoria propè aures applicata, it. fonticuli in brachiis excitati, quatenus ſcil. ſerum abundans derivant & revellunt, & conſequenter extra corpus eliminant: Convenit quoque ſetaceum in capitis parte poſteriori applicatum, teſt. Euſtach. Rhud. *art. Med. lib.* 1. *cap.* 20.

Ex fonte Pharmaceutico nobis ſe offerunt purgantia cacochymiam, ſive cruditatem bilioſam evacuantia, qualia ſunt fol. ſennæ. Rhabarbarum, Jalappa, mechoacannan, agaricus, ſyr. de cichorio c. rhabab. roſar. ſolutiv. Magiſtral. River. & quæ ſunt id generis alia ex quibus variæ poſſunt concinnari formulæ; e g.

℞. Fol ſen. ſ. ſt. ʒiiß. vel ʒiij. Rhabarb. opt ʒß. Agaric. trochiſcat. ʒj. Herb. cuſcut. fumar. euphr an. mß. Flor betonic euphraſ. violar. an. pß. Paſſul. minor. ʒij. vel ℥ß. Sem. fœnic. Coriandr. præp. an. ℈j. Cremor. Tartari ʒß. Inciſ. & trit. infund. per noct. in aq. ſimpl. q ſ.

Manè leniter ebulliant Col. ℞. ℥iiiß. cui add. ſyr. de cichor. c. rhabarb. Vel roſat. ſolutiv. ℥j. vel mann. el. ʒvi. M S. *Purgier. Tranck Morgens nüchtern auf einmal zu nehmen.*

Si autem Juvenis noſter mallet pulverem, ſequens ipſi præſcribi poſſet

℞. Pulv. Jalapp. ℈j. Rhabarb. Cremor. Tartar. an. ℈ß. Magiſter. Jalapp. gr. 1. oc. Cancr præp. gr. 4. Ol. fœnic. gt. 1. M. F. Pulvis S. *Purgier. Pulver auf einmal.*

Ex quo etiam additis conſerv. roſar. vel violar. ʒij. & pauco ſaccharo bolus concinnari poteſt.

Præmiſſis purgantibus & evacuantibus, doloris tanquam urgentioris ſymptomatis, habenda eſt ratio, iſque mitigandus medicamentis anodynis, e. g

℞. Mucilag. ſem. pſyll alth. an. ʒij. Cydon. ʒj. Aq. roſar. alb. plantag. euphraſ. an. ℥ß. tut. præp. ℈ß M. F. Cataplaſm.

Vel ℞. M. dull. pomi dulc. ſub cinerib. coct. q. ſ. malaxetur cum lacte muliebri, & linteolis incluſum oculo tepidè applicetur.

Guilh. *Rondeletius lib.* 6. *meth. cur. morb. cap.* 4. *camphoram* adhuc addit.

Poteſt etiam fieri cataplaſma non inconveniens ex medulla panis triticei cum lacte muliebri, vel Aq. roſar. euphraſ. & liquot. album. ovi. it. cataplaſma ex flor. Chamomill. melilot. papav. errat. &c. Hæc autem ex mucilaginibus vel lacte muliebri parata anodyna, ſæpiùs renovanda ſunt, diutius enim aſſervata, facilè acorem contrahunt.

Riverius etiam utiliter adſtringentia fronti & temporibus ſtatim à principio admoveri poſſe dicit, ut pore quibus venæ, per quas humores defluunt ad oculos, comprimuntur, humor influens repellitur; quem in finem ſequentia præſcribit cataplaſmata.

℞. Bol. armen. ſang. dracon. thur. Maſtich. an. ʒj. Roſar. rubr. balauſtior. farin. lentium an. ℈ij.

Excipiantur albumine ovi & aceto roſaceo. M. F. Cataplaſma fronti & temporibus applicandum.

Vel ℞. Album ovi, agitetur c. fruſto aluminis ſatis magno in patina ſtannea, & tamdiu moveatur, donec unguenti conſiſtentiam adeptum ſit, pôſt extendatur ſupra linteum & oculis tepidè applicetur. Poſt duas aut tres horas auferendum eſt remedium, ne nimium adſtringat.

Pinguedinem viperarum in ophthalmia, palpebris oculorum illitam, vel ipſis oculis inſtillatam, valde commendat Dn. D Wedel. *in Ephemerid. Germ. an.* 2. *obſerv.* 125. *p. m.* 207.

Emulſiones hîc in uſum quoque poſſunt vocari; quatenùs ſpicula Salina acrimoniamque ſeri, à quibus triſtis doloris ſenſatio provenit, obtundunt, & præcipitant, formula hæc iſto.

℞. Sem. 4. frig. major. an ʒj papav. alb. ʒiij. c. ſ. q. Aq. hord. roſar & euphraſ. f. l. a emulſio. cui add. C.C. Philoſophic. præp. corallor. rubr. præp an. ℈j. Sacchar. perlat. ℈iv. Aq. cinamom. ʒß. M. S. *Kühlende Milch. Abends vorm. ſchlaffen gehen ein paar Læffel voll zu nehmen.*

Hiſce uſurpatis, quoniam cruditatis bilioſæ vires nondum ſufficienter ſoperatæ mihi videntur (impoſſibile enim eſt ſimul uno propinato purgante omnem evacuare humorem peccantem;) ut corpus planè à cacochymia bilioſa liberetur, ſequentes in uſum poſſunt vocari pilulæ.

℞, M. P. aggregativ. aureat. extr. cholagog Quercet. an. ℈ß. Reſin. jalapp. gr 4 vel 5.

Cum ſ. q. elix. propriet. Parac. vel ſpirit. euphraſ. fiant pilul. num. 13. aſperg. pulv. fœnic. S. *Purgier-Pillen mit ein paar Læffel warmer Brühe Morgens nüchter zu nehmen.*

Huc faciunt etiam pilulæ cholagog. Timæi, it. potiuncula evacuans ejuſdem.

Corpore ſufficienter nunc expurgato, ſpecialiorem aggredimur curationem, eaque, quæ vulgo dicuntur appropriata ſive ſpecifica, in uſum vocamus. Qualia ſunt variæ aq. ophthalmicæ, ſpiritus, tincturæ, eſſentiæ,

tiæ, & ejuſmodi alia ex quibus variæ poſſunt fieri formulę e. g.

℞. Aq. ophthalmic. ex croc. metall. Querc. ℥j. S. *Augenwaſſer.*

Quæ citra dolorem & morſum guttatim oculis poteſt inſtillari.

Vel ℞. Aq. Euphraſ. roſar. alb. fœnic. an. ℥j. Spir. euphraſ. fragor. an. gr. 15. Tut. præp. ℈j. M. S. *Beſonders Augewaſſer.*

Quæ linteis excepta oculis applicetur.

Crollius & reliqui Chimici miris laudibus efferunt Sal Saturni in aq. roſar. & euphraſ. diſſolutum: vid. *Croll. Baſilic. chimic. p. m.* 47. cui etiam adhuc addunt ſal. armon. gr. aliquot.

Poteſt etiam eſſ. flor. cyan. quam valdè laudat *Tim. à Guldenklee lib.* 1. *p. m.* 50. oculis ad guttas aliquot inſtillari. Præparationem ejus tradit *l.* 1. *Epiſtol.* 28. *p. m.* 514. Barthol. *in act. Medic. Haffnienſ. Volum.* 2. *p. m.* 302. ſequens unguentum ophthalmicum mirum in modum laudat, eoque, manu ferè abſtergi malum ægro viſum fuiſſe refert.

℞. Ung. nihili, de tutia an. ʒij. Magarit. præp. Corallior. rubr. præp. oc. cancr. præp. tut. præp. an. ℈j. Camphor. gr. 6. fol. auri & argent. an. n. 4. M. F. Unguent. tempore decubitus cantho oculi majori, lentis magnitudine indendum.

Spongias ſambuci per noctem in Aq. conſolid. regal. vel roſar. imbutas & deinde oculorum palpebris decenter applicatas pręſentaneum eſſe remedium dicit Simon Pauli *Quadripart. Botanic. Claſſ.* 2. *p. m.* 141.

Fotus ex herbis euphraſ. fragar. roriſmar. &c. hîc etiam locum habet. v. g.

℞. Herb. euphraſ. fœnic. fragar. betonic. roriſmarin. an. Mj. Flor. balauſt. betonic. cyan. euphraſ. roſar. alb. an. p. 1. ß. Coq. in ſ. q. Aq. euphraſ. & fœnic. quô foveatur oculus.

Et hęc ſunt, quæ externè oculis applicata, profutura cenſemus.

Cùm autem omnis curationis pagina ſolis remediis externis abſolvi non poſſit, interna quoque, quæ acrimoniam ſalinam ſeri obtundant, ut propinentur, neceſſe eſt.

Quem in finem ſequentia adjicere nobis placuit.

℞. Seri lact. caprill. ℔ß. Aq. cichor. endiv. fumar. euphraſ. an. ℥ß. Syr. fragor. ℥iß. M. S. Mixtur *des Tages etlichmal* 3. *biſz* 4. *Læffel zu gebrauchen.*

Vel ℞. C. C. philoſ. præp. Corall. rub. pręp. Oc. cancr. præp. an. ℈j. Ebor. alcoliſ. Margar. præp. an. gr. 12. M. F. pulv. *Pulver auf etlichmal zu gebrauchen.*

Huc etiam facit emulſio ex ſeminibus ſuprà præſcripta, quę acrimoniam ſeri potenter obtundere valet.

Denique reſtat tum partis affectę, nimirum oculorum, tum ipſius ventriculi, qui ob commiſſos in diætâ errores labefactatus, corroboratio.

Pro corroborandis itaque oculis ſequentia proderunt remedia. e. g.

℞. Conſerv. anthos, euphraſ. betonic. roſar. an. ℥j. Rorular. dianthoſ. pulv. rad. cichor. ſpec. diamargarit. frig. an. ℈j. Cum ſ. q. Syr. euphraſ. vel betonic. F. Electuar. M S. S. *Latwerge jedes mal einer Caſtanien graſz ju gebrauchen.*

Vel ℞. Spec. diamargarit. fr. dianth. an. ʒj. Diamoſch. dulc. ℈j. Extr. euphraſ. betonic. an. gr. 12. Sacchar. in Aq. euphraſ. roſar. fœnic. ſolut. ℥iii ß. Aſpergant. ol. fœnic. & cortic. citr. an. gr. 2. F. l. a. Morſuli. S. *Starckende Morſellen.*

Vel ℞. Aq. ceraſor. nigr. ℥ij. Lilior. convall. Euphraſ. fœnic. an. ℥j. Syr. euphraſ. betonic. papav. errat. an. ℥ß. Spir. lilior. convall. fragor. an. ℈j. M. S. *Beſonders Waſſer Abends vorm. ſchlaffen geben ein paar Læffel voll zu trincken.*

Ultimum nunc erit, ventriculo proſpicere, nimirum eum corroborando, ejus fermentum reſtaurando, ipſumque ventriculum priſtinum in tonum reducendo, quod ſequentibus expedire conamur remediis, ut

℞. Clyſſ. mineral. ʒß. Spir. abſinth. ℈j. Maſtichin. gr. 6. M. S. Spiritus *Morgens nuchtern jedeſmal* 7. 9. *biſz.* 11. *Tropffen mit.* 3. *oder.* 4. *Læffel warmer Bruhe zu nehmen.*

Vel ℞. Elixir. proprietat. Parac. ʒj. Spir. ſalis dulc. ʒß. M. S. Elixir *alle Morgen jedeſmal* 13. *biſz* 15. *Tropffen zu nehmen.*

Poſt meridiem circa horam tertiam vel quartam ſequens pulvis ſtomachum corroborans poteſt aſſumi.

℞. Tunic. ventricul. gallin. ʒj. Spec. diatrion. ſantal. diarrh. Abb. an. ʒß. Aromatic. roſat. Corallor. rubr. an. ℈j. Margarit. præp. Nuc. Moſchat. an. ℈ß. Sacchar. roſat. tabulat. ʒvj. Ol. cinamom. gr. 2. M. F. Pulv. D. ad ſcatulam. S. *Magen-Treſinet auf etlichmal.*

Uſurpari poteſt hic pulvis vel cum pane triticeo prius toſto & dein vino macerato, cui tantùm pulveris hujus quantùm duo vel tres cultri cuſpides capere poſſunt, aſpergatur, & ſic comedatur. Aut ſi placet ſequenti cum aqua poteſt proprinari. e. g.

℞. Aq. cichor. acetoſell. an. ℥iß. Meliſſ. c. vin. Cortic. aurant. an. ℥j. M. S. *Waſſer zum Pulver.*

Huc etiam pertinent conſervæ, ut aceroſ. cichor. roſar. vitriolat. &c. it. varia condita, ut rad. cichor. condit. cydon. condit. lactuca hyſpanica, ribes, berberes, Cortic. aurant. Cortic. citr. Nux Moſchat. in India condita, & quæ ſunt ejuſmodi alia, quæ, quoniam & vulgò nota, ſicco præteribimus pede.

Veſperi ante decubitum ſequens aqua ad ventriculum corroborandum cochleatim aſſumi poteſt.

℞. Aq. ſtomachal. Dorner. ℥iß. Cydon. cichor. Zedoar. c. vin. an. ʒj. Syrup. acetoſ. citr. Granator. an. ℥ß. M. S. *Waſſer Abends beym. ſchlaffen gehen ein paar Læffel zu trincken.*

Et hæc ſunt remedia, quæ fons Pharmaceuticus nobis ſuppeditat.

Quid bona ac legitima Dięta ægris auxilii afferat, quidvè contra illegitima & prava Diæta damni producat, ipſa reſtatur experientia, & unicuique Medicorum notum eſt. Quapropter miſſis duobus prioribus curationis fontibus, Chirurgico videlicet & Pharmaceutico, ad ultimum Diæteticum nimirum progrediemur, videbimuſque, quid is nobis ſuadeat.

Cùm autem optimè Diæta ſecundùm ſex res nonnaturales inſtituatur, eam ad normam illarum ægro noſtro præſcribere placuit.

1. Fugiat igitur aërem nimis calidum, vel nimis frigidum, item nimis lucidum aut tenebricoſum.

2. A cibis calidis, acribus, bilioſis, flatulentis, viſcidis, dulcibus, nimis ſale, pipere, cœpis, allio, aceto, aut aliis aromatibus calidioribus conditis abſtineat, ſed è contra cibis tenuioribus, refrigerantibus, probè nutrientibus, facilioris concoctionis, &c. utatur. Pro potu ordinario cereviſiam benè coctam & probè defecatam, non adeò recentem, neque nimis lupulo conditam aut pinguem bibat; Vinum verò præſertim generoſius cane pejus fugiat.

3. Corporis exercitia non ſint diuturna nec vehementiora, ſed potiùs moderata, & tempeſtivè inſtituantur.

4. Somnum debitò tempore ineat, & lucubrationibus, quæ oculis maximè nocent, in concubiam uſque noctem non incumbat.

5. Animi

5. Animi pathemata ſint moderatiora, caveat ſibi à nimia iracundia & mœrore.

6. Alvus quotidie ſuo fungatur munere & officio. Et hæc ſunt, quæ Juveni noſtro profutura cenſeo. *Joh. Michaëlis in Praxi Clynicâ ſpeciali.*

In Oculorum vitio Conſultatio.

Morbi deſcriptio.

Vir annô natus 1641. à juvenilibus annis viſûs debilitatem paſſus eſt, Verùm quæ à duodecimo ætatis diſcuti cœpit, ut à viceſimô ad quadrageſimum uſque octavum acriori etiam viſione donatus fuerit, Cùm autem ultimô hôc annô pauiò diutiùs ſcripturis immorari. iiſque etiam noctes integras impendere coactus fuiſſet, ipſiùs viſus vitiari cœpit.

Anno 1689. menſe Novembri cùm oculos intenſiori obverteret lumini, aliquid obſervavit ipſis obvolitans, in puncta lineamque laxiùs circumcingentem, diſtinctum, indeque poſtea nubecula efformari. In ſpecie verò, ante ſex menſes, ob oculum ſiniſtrum plures lineas quaſi ſanguineas in ſpiram convolutas, obverſari deprehendebat, idque primùm præcipuè cùm loca ſolari lumini magis expoſita, aut nive cooperta, intueretur, nunc vero in quemcunque demùm colorem incidat idem ipſi apparet. Filamenta hæc, ſeu ſpiralea venulæ multipliciter variant; ſi enim oculorum axim rectà in aliquod dirigat ſubjectum, maculæ præmemoratæ illius centrum non occupant, ſed lentô paſſu à ſuperioribus ad inferiora feruntur, (eæ præſertim quæ oculo obverſantur ſiniſtro) ſicque infra centrum, ad eandem diſtantiam, ſemper poſitæ remanent, etiam ad dextras & ſiniſtras permotò oculô. Macula hæc in diea continuò augeſcit, quaſi nova filamenta ei ſenſim accreſcerent; & ipſæ venulæ, ſeu ſpirales lineæ. quæ primò adnotatæ fuere arctiores ſenſim evadunt. Æger oculi iridem cæruleô colore donec tam gerit. plethoricus valdè eſt. nec aliô quàm arthritide, levique ſtomachi dolore, affligitur morbô. Cùm primùm hanc ægritudinem advertit, vitris ocularibus coloris viridis uſus eſt matutinis horis, aliiſque communibus ſub veſperam. Interdum oculos aquâ Reginę Hungariæ lavit, ſales volatiles adhibuit, imò medicamenta aliqua corroſiva, ac ſuccini fumum, quibus ne hilum quidem profecit. Exquiritur jam à Clariſſimô Dominô Drelincurtiô, Medicinæ in Leydenſi Univerſitate Profeſſore Celeberrimô, qualis in ſpecie ſit hic morbus? An ad cataractam accedat? Quæ remedia, & qualis diæta in ipsô oppugnandô ſint adhibenda?

In Caſu propoſito Reſponſum.

Ut accuratè explicari queant phænomena in casû propoſitô deſcripta, neceſſarium foret plura Optices ac Anatomiæ principia huc adferre, quibus ſanè multorum defatigaretur patientia. Ea itaque ad maximè eſſentialia reducam, ac quatuor ſtatuam, à paucis nota, ſed quæ ſæpiùs publicè demonſtravi.

Primùm eſt quòd Ciliaris tunica, non, ut creditum eſt, membranaceum revera ſit corpus, at potiùs mirabilis textura minutorum muſculorum, qui omnes à limbô orbiculari corneæ opacæ enaſcuntur, & qui radiatim inde prolongari in alium minorem circulum terminantur, nec ulteriùs, procedunt. Per illos muſculos efformatur pars illa oculi quæ Iris dicitur, perque vacuum quod in ſui medio relinquunt, ſeu potiùs per minorem illum circulum in quem inplantantur, cujuſque circumferentiam non tranſgrediuntur, faciunt partem illam quæ pupilla vocatur.

Secundò adnotandum venit, quòd omnes illi muſculi elongantur, aut abbrevientur, prout lumen fuerit vel intentius vel remiſſius, ac prout objecta magis aut minùs à nobis remota conſpiciuntur.

Tertiò attendendum eſt, quòd illi omnes muſculares radii, qui à majori circulô in minorem progrediuntur, velut ad ſuum modiolum, enutriantur per parvulas arterias à ramô anteriori carotidis internæ aſſurgentes, quæ nervum opticum concomitantur.

Tandem meminiſſe oportet, quòd ſpiritus animales quibus prædictorum muſculorum agitantur fibrillæ, à tunicâ procedant reticulari, in quam diffunduntur innumeri prædicti carotidis ocularis ramuſculi; quod ſæpiſſimè demonſtravi incredulis quibuſdam Doctoribus qui impoſſibilem opinabantur, vel unius tantùm arteriæ, in oculi globô demonſtrationem.

Hiſce poſitia faciliimum fuerit probare, quòd cùm D. N. debiliorem habuerit viſum ad annum uſque ætatis duodecimum, cùmque illi non minùs vim fecerit per ſcripturas nocturnas, ita perturbatus ſit ordo prædictorum muſculorum iridis, ut à ſe invicem dimoti fuerint. Per illam autem ab invicem amotionem, aut per ſpatia ſic Inter illos interjecta, effuſæ ſunt per modum roris plures humorum guttulæ, unde puncta enata ſunt primò obſervata. A motu verò eorundem iridis muſculorum pendet hoc phænomenon, quòd ſcilicet macula oculi motum ſubſequatur, in eâdem ſemper centri diſtantiâ.

Si de aliis omnibus rationem dare intenderem, longior ſanè forem. Præſtiterit itaque explicare quid demùm in malo tam gravi, locoque remediis propè inacceſſo poſitô, agendum veniat. Aſſero enim topica omnia prorſus inutilla futura propter corneæ diaphanæ craſſitiem impenetrabilem, quæ tanquam cryſtallina lamina iridis muſculis apponitur: Unde conſequens eſt remedia externa hîc non magis profutura, quàm ſi pro delendâ maculâ quæ in mercuriô ſpeculo affixô reperiretur, deterſivum quid extus laminæ ejuſdem applicaretur.

Hæ ideæ me in ſolâ concludunt diætâ, Inque remediis quibuſdam internis ſelectioribus, quorum opera arteriis ocularibus ſufficiant ſpiritus, diſpellendiaillis omnibus corpuſculis intra iridis muſculos effuſis aptos, unde quilibet muſculus ad vicinum ſuum proximiùs accedet, & in ſpiras non curvabitur à globulis ipſi ſuppoſitis.

Primò, cane pejus & angue devitandum eſt omne lumen vividius, ſive à ſole procedat, ſive à facibus.

Secundò, fugere oportet frigoris omnem ſuſceptionem tum in pedes, tum in caput, ſive demùm per pluviam, per aërem nocturnum, cumque vaporolum, adveniat.

Tertiò, caveat D. Pat. à viſcoſioribus alimentis; ſive è piſcibus, ſive è quadrupedibus petitis, vitet propterea porcos lactentes, pedes ſuillos, legumina. &c.

Quartò, ſub veſperam, aut de nocte, nec legat, nec ſcribat.

Quintò, prandium ſumat largius, cænam verò parciorem.

Sextò, nunquam dormiat immediatè poſt paſtum, videatque ne cubet vel ſuper dorsô, vel capite nimiùm humili.

Septimò, alvum ſemper habeat liberam, Idque vel per alimentum aptum, vel per clyſteres, ac præcipuè per pilulas cephalicas in ipſa lunæ decreſcentia ſumptas. Horum omnium delectum Medicis ordinariis relinquo.

Præterea oportet ut tum in paſtu, tum extra ipſum, utatur cereviſiâ medicatâ, cum chelidoniô majori, hederâ terreſtri, euphraſia, majoranâ, betonicâ meliſſâ, &c. Vino itidem medicatô cum iride Florentina, foliis lavendulę & ſalviæ, ſeminibus rutæ & fœniculi, caryophyllis aromaticis, &c. Addendo per intervalla

hauſtulo

Digitized by Google

hauſtulo hujus cereviſiæ, aut vini, guttulas aliquot ſpiritus cochleariç, aut ſalis volatilis ſuccini parum.

Poſt paſtum varianda ſunt bellaria: aliquando adhibendus venit cortex aurantiorum, vel citriorum conditus, iſque vel ſiccus, vel propriò ſyrupô immerſus; aliquando verò aſſumet nuces moſchatas in Indiis conditas, aut nuces juglandes conditas, additâ etiam ambrâ, & moſchô.

Matutinô tempore ſaliva eſt elicienda per ſemihoram, maſticando baccas lauri, vel ſalviæ folia. Poſtea aſſumat conſervam è floribus lilii convallium, caryophyllis hortenſibus ac rore marino. Interdiu geſtet in perâ tabellas è confectione alkermes, multâ ambrâ, ac moſchô perfuſas; iiſque ſubinde utatur.

Si verò malum in autumnum uſque perſtiterit; neceſſariò deveniendum erit ad cauterium, commiſſuræ ſuturarum ſagittalis & coronalis inurendum; ungendo præterea bis de die, mane ſcilicet & veſperi, nucham cum balſamo confecto ex eſſentia roriſmarini, oleô ceræ ac rutę, & caſtoreo. Bibendo per id tempus hydromel vinoſum multâ iride Florentinâ, caryophyllis aromaticis, & roremarinô alteratum.

Si autem à pręſcripta dietâ aliquatenus abhorreat Æger, quod ei nimiùm calida videatur; ſciat oportet ęgritudinem quam curandam ſuſcipimus alia ratione nunquam iri oppugnatum.

Oculiſtam quòd attinet, eô hic non opus eſt, quia nulla adhucdum cataracta efformata eſt. Verùm ſi negligatur morbus, ſenſim illa enaſcetur ex omnibus corpuſculis deſcriptis, quæ facili negotiô in maſſam opacam obdureſcent, quæ tum omnibus remediis erit impervia, &c. Datum Leydę Maii 22. Ann. 1690. *Ex traductione Conſilii Gallici à Clariſſimô atque Ampliſſimô Viro D. Carolô Drelincurtio Lugduni Batavorum Profeſſore Medicô Celeberrimo, & Univerſitatis Decano, amiciſſimè communicati.*

Obſervationes.

Pro Oculorum rubore & dolore.

Quidam in hoc caſu maximopere commendant aquam ſimplicem in qua vitriolum album & ſaccharum candum diſſoluta ſunt, ego verò plurimùm prodeſſe comperi eam aquam quę a nive *Martii* diſſoluta in vaſe vitreo provenit. nam hæc etiam abſque alia ulla re adhibita in affluxu calido, loco collyrii eſt: ad rubedinem autem peculiariter commendatur aqua fragorum, illis priùs in eo vaſe in quo deſtillantur putrefactis in fimo: aqua etiam è tormentilla deſtillata rubores tollit, & initio fluxionum prodeſt; laudatur & hoc collyrium.

℞. Aq. fœnic. euphraſ. roſ. an. ℔ß. ſacch. candi, ℥j. vitriol. alb. ℈ß. M. & per filtrum aliquoties tranſfundatur; dolor iſto modo ſedabitur; noctu totus oculus inungatur iſto unguento, cujus mirificam efficaciam expertus & pro ſecreto habui.

℞. Butyrum ſi haberi poteſt menſe *Maio* factum, aut aliud recentiſſimum diligenter elotum, vel loco illius medullam bovinam è cruribus, atq; vel cervinam huic admiſce lapid. calamin. in tenuiſſimum pulverem triti quantùm accipere poterit, atque ut dixi horâ decubitus applicetur; repeti autem poteſt aliquoties noctu iſta inunctio, ſi præſertim dolor vehementer urgeat; manè abluitur aq. roſ. & fœnic. in qua particula pomi dulcis ſit decocta. *Jo. Crato conſil. 5. lib. 5.*

Aurifaber quidam fluxum lachrymarum ex oculo ſiniſtro diu perſeverantem cum rubore, tumore & obſcuritate illius oculi, patiebatur; aliquando hæc ceſſabant, mox iterum revertebantur, eratque antiquus & confirmatus affectus: tandem accerſitus, ordinavi pilulas ſequentes.

℞. Pil. aurear. coch. an. ʒß. cum aq. fœnic. F. pilulæ: dejecit admodum, atque eo ipſo die lachrymæ ceſſarunt, & oculum aperire potuit: veſicatorium dein nuchę applicui: emplaſtrum pro ruptura ad arcendam defluxionem utrinque temporibus quadrantis thaleri magnitudine admovi: ad cohibendam item defluxionem ſequens ordinavi collyrium.

℞. Cortic. granat. contus. ℥j. bol. arm. pinguis, ʒij. coq. in aq. plantag. & peculi roſar. a.a. part. æq. in colat. ℥iv. diſſolv. lap. hęmatit ʒii. diu agitando ut penitus diſſolvatur, adde vitrioli albi ℈i. camphor. ℈ß. M. diligenter ut fiat collyrium: in quo parvam ſpongiolam madefaciat & exprimat, atque oculo clauſo applicet, ſæpe repetendo: cùm aliquoties uſus eſſet, ut meliùs operaretur addidi.

℞. Aq. plantag. ſolan. an. ℥iii. tutiæ ʒij. mucilagin. ſem. pſyll. fact. cum aq. roſar. M. cum priori collyrio, & utatur, & ſanatus eſt. *Felix Platerus obſ. lib. 2. pag. 377.*

Fomentum iſtud meum ophthalmicum (quo toties cum ſucceſſu uſus ſum) tepide applicari juſſi.

℞. Sem. fænugræc. conquaſſ. ʒiß. ſem. euphraſ. aniſ. fœnic. an. ℈ii. fl. euphraſ. beton, meliloti, chamæm. an. p. iß. tutię præp. ſarcocoll. nutrit. ſief. alb. an. ʒj. incid. & conquaſſ. omnia & coq. in lact. vaccin. rec. q. ſ. & ſacculis includantur pro fotu. *Jo. Petrus Lotichius. obſ. 7. cap. 2. lib. 2.*

Jo. Heurnius oculorum rubedinem dolorificam miraculi inſtar hoc ſecreto remedio curavit.

℞. Phlegma aluminis, applica. extillatur in balneo, in notis annexis cap. 5. lib. 5. patholog. *Jo. Fernelii.*

Pro Oculi macula cum catarrho & metu ſuffuſionis.

Pro conſervatione oculi, velim utatur hoc collyrio abſtergente.

℞. Aq. roſar. ℔iv. ſem. fænugræc. ℥i. rad. alth. numero 6. bulliant ad conſumptionem tertiæ partis, fiat fortis expreſſio, colaturę adde aloës opt. pulverizatę & ſacch. candi roſati, an. ʒii. bulliat iterum cum his ad ignem clarum ad conſiſtentiam mellis: deinde ſervetur ad uſum in vaſe vitreo bene obturato, uſu iſtius collyrii corroboratur oculus & mundificatur, & abſterguntur humores, hoc mihi habeo familiare, quod ſemper fœliciter ſuccedere expertus ſum. *Jo. Baptiſta Montanus. conſil. 145.*

Aqua mellis oculorum maculas certiſſimè delet, ſi penicillo illas tangamus; ſed oculorum dolor, ſi quis ſit, primò mulcendus; eſt enim dolorifica, quod notandum. *Petrus Pachequus, obſerv. 43.*

Quædam mulier infimæ ſortis maculam habebat in oculo: cui conſilium dedi, ut bis in die ſucci rutę guttam unicam in oculum inſtillaret, quod cum ſatis diu continuaſſet, macula prorſus abſumpta eſt. *Samuel Formius. obſ. 28.*

Pro Ophthalmia biliosâ.

Præmiſſo lenitivo, ad humores acres & mordaces contemperandos, ſyrupos incraſſantes & infrigidantes hoc modo propinavi.

℞. Aq. ſolan. plantag. cichor. an. ℥ii. ſyr. de roſ. rub. ſicc. de nymphæa & papav. an. ℥i. M. F. julepus pro duabus doſibus. Poſtea etiam purgavi cum infuſo rheo, adjecto ſyr. viol. oculis verò candidum ovi liquorem inſtar aquæ concuſſum infundebam, hoc enim modo acris fluxio ſine offenſa eluitur juxta Gal. 13. meth. & cùm dolor urgeret, accipiebam aq. albuminis

ovi

Preſtantiſſimum etiam & paucis notum ad diſcutiendas ophthalmias remedium paratur ex oleo, ſeu liquore, qui ex linteis accenſis, & inter duas patinas ſuffocatis elicitur; cujus liquoris gutta una cum ſaliva pueri permiſcetur, & pennæ apice oculis admovetur.

Aqua fœnic. ſola cum vino aſtringente permiſta utiliter admovetur pro totu ad ruboris & inflammationis reliquias diſcutiendas & oculum roborandum, ovum etiam ad duritiem coctum, detracta teſta, & per medium ſectum, calidè oculo admotum ruboris reliquias abſumit, totus ex decocto hyſſopi ſoli ruboris reliquias etiam efficaciter diſcutit. Ad ophthalmias inveteratas aqua ſequens magnæ eſt efficaciæ.

℞. Aloës opt. & tutiæ præp. an. ʒvi. ſacch. albiſſ. ℥i. aq. roſ. & vioi albi non acidi. an. ℥vi. infund. in ampulla vitrea benè clauſa ad ſolem per quadraginta dies; hujus aquæ non colatæ inſtillentur guttę aliquot in oculum.

Veſicatoria quoque in hoc affectu utiliſſima ſunt, tum poſteriori parti cervicis, tum ponè aures admota, ſed ante omnia ſtatim ab initio vena ſecanda eſt, præmiſſo clyſtere, eaque è directo partis affectę aperienda, ſæpeque iteranda phlebotomia, donec ſufficiens evacuatio & revulſio facta fuerit: docetque Avicenna io veta ophthalmia ſanguinem mittendum eſſe uſque ad leipopotymiam Gal. vero lib. De curat. per ſang. miſſionem, refert hiſtoriam cujuſdam œconomi, qui à graviſſima ophthalmia liberatus eſt ſanguine detracto, primùm ad ℔iii, deinde verò poſt quatuor horas ad ℔i. modetanda tamen eſt iſta ſanguinis miſſio, juxta temperamenti, ætatis, ſexus, virium, & ſpeciei ophthalmiæ, rationem. *Lazarus Riverius. prax. medic. lib. 2. cap. 8.*

Vetula quædam in Italia oculos habens lippientes, lachrymantes & ſanioſos cum intenſo dolore & prurigine, cùm nullis remediis poſſet curari, tandem raſo capiti emplaſtrum veſicatorium impoſitum eſt, quo præſidio perfectè curata fuit; ut ex arcanis Gisberſti Horſtii præceptoris mei Romæ exaravi, ſi per venas extra calvariam deſcendat fluxio in oculos, poſt univerſalia remedia, liacauterium aliqui in temporibus vel poſt aures applicant; remedia reſtringentia & emplaſtra adſtringentia ſupra tempora & frontem apponunt, prius tamen corpore & capite repurgatis. *Petrus Foreſtus. ſchol. obſerv. 12. lib. 11.*

Ex diuturna defluxione ad dentes, Ophthalmia & viſus alterius oculi abolitio.

Honeſta quædam ac pia matrona Colonienſis, diuturnâ defluxione ad poſteriorem dentem molarem ſiniſtræ maxillæ, cum ejuſdem eroſione, & carie, vexabatur. Medicorum conſilio pilulis aureis, Lucis, & Cochiis frequenter purgata fuit, cucurbitulatum quin etiam applicatione in ſcapulis, aliquoties uſa. Sed cùm dentis extractionem recuſaret, cumque caries, tum dolor continuus defluxionem magis magiſque ad gingivas irritaret, & attraheret, tandem ejuſdem lateris ophthalmia exorta eſt. Hinc cataracta & cęcitas inſequutæ: forſan, quia ratione inflammationis ſpiritus partim diſſipati, partim uſu medicamentorum refrigerantium, unà cum humoribus condenſati fuerunt. *Gulielm. Fabricius Hildan. Obſerv. Cent. 1.*

Qua ratione, arena, feſtuca, ſegmenta aliaque ſimalia ex oculis extrahenda.

Adnatam membranam à Pericranio, corneam verò à dura matre, membranis exquiſitiſſimo ſenſu præditis, procreari, omnes norunt Anatomici. Hinc fit, ut oculi adeo exquiſitè ſentiant, & ab arenis feſtucisque facilè lædantur. Vidi nonnullos; qui ex hujuſmodi cauſa leviſſima viſum amiſerunt: Dolor enim, qui ex inflato oculis pulvere excitatur, ſtatim humores ex capite ad oculos attrahit, inde ſymptomata non levia excitantur. Promptè igitur, & ſummo ſtudio, quicquid eis inhæret, extrahendum.

Suadent nonnulli, ut violentia natium emunctio, aut etiam ſternutatio excitetur: putant enim hujus beneficio naturam ſimul, quicquid extraneum oculis inhęret, expellere. Id verò vix abſque periculo fieri poſſe, colligitur ex primæ Centurię Obſerv. 24. Violentus enim ille motus & concuſſio cer bri. quę fit ſternutando, materiam excrementitiam, tam ad oculos, quàm nares protrudit, & excutit. Sine periculo autem & parvo negotio, arenam, & pulverem ex oculis (uti ego non rarò expertus ſum) expurgant oculi cancrorum fluviatilium, ſive lapilli, qui in capitibus cancrorum inveniuntur. Siniſtra itaque manu elevanda eſt palpebrâ, dextra verò circumſpectè & blandè unus ex lapillis imponendus eſt, mox oculus elaudendus, & quocunque modo fieri poterit, excitandus eſt ſomnus. Si verò ęger in peregrinatione fuerit, oculum ſtrophiolo obvelando colliget, ſic enim lapillus non excidet oculo, niſi prius ipſo expurgato. Idque abſque dolore & incommodo fieri, affirmare auſus ſum.

Alii granum unum ſeminis Ormini ſativi oculis non ſine fructu imponunt. Quandoquidem ſemen hoc oculis & viſui maximè prodeſſe, oculosque à ſegmentis & pulvere expurgare, experientia comprobatum eſt.

Si verò ſegmentum ligneum aut ſimile quid membranis infixum eſt, ut mihi aliquoties videre contigit, tum aliter eſt procedendum. Imprimis igitur diligenter proſpiciendum, ubinam inhæreat, deinde jubeat Chirurgus, ut caput ægroti firmiter teneatur. Ponamus igitur caſum, quòd ſegmentum in inferiori parte Iridis inhæreat, tunc Chirurgus ſequens inſtrumentum, auriſcalpri inſtar factum, ſupra ſegmentum ſatis firmiter, ſecundùm longitudinem adnatæ membranæ apponat, ita tamen, ut acies concavæ partis inſtrumenti membranam verſus inſpiciat.

Deinde jubeat, ut æger ſurſum reſpiciat, ſic oculum fricando, ſegmentum ſub inſtrumento extrahitur. Quòd ſi id prima vel ſecunda vice non ſucceſſerit, non tamen ab opere deſiſtendum eſt, imò tandiu reiterandum, donec extractum ſit. Sin profundiùs membranis infixum fuerit, volſellis blandè extrahendum, poſteà reſidentia albuminis ovi diu agitari, cum aqua roſac. & plantag. parumque aluminis crudi, oculo inſtillanda, pulvillus quoque eadem aqua madefactus, applicandus, & cum faſcia firmiter colligandus eſt oculus, tum ut medicamenta contineantur, tum etiam ut oculus minùs moveatur. Dum enim oculus apertus eſt, ſemper movetur, at motus maximè contrarius eſt laborantibus partibus, imprimis oculis. *Idem ibidem.*

De Ophthalmia à fungo inducta.

Anno 1680. die primo Auguſti puer duodecim annorum, corpore ſanus, inter ludendum, fumum ex orbiculari vel crepitu lupi (qui belgico idiomate dicitur *een boevyſt*) ab alio puero emiſſum oculis ſuis excepit, unde ſpatio duarum horarum vix elapſo palpebrę adeò intumeſcebant, ut oculos apetire nequirent; oculi toti rubebant non aliter, ac ſi panno rubicundo fuiſſent cooperti, & talis quoque apparebat interior palpebratum ſuperficies, ac dolor intenſus aderat. Patiens per biduum remedia neglexit, ac interea prædicta ſymptomata increſcebant, & præterea continuus erat lachrymarum acrium effluxus.

Res miranda ſane, quam nuſquam me legiſſe memini;

ni; ſed quo pacto fumus ille horrenda adeo phænomena potuit excitare? Orbicularis ſcilicet exiguo tantùm foramine perforatus à manu pueri undique comprimebatur extrinſecus, atque ita particulas volatiliores & minus cohærentes intus foras urgebat, quę omnes ſimul exire non valentes aliæ alias propellebant, atque ita multò celeriùs agebantur; non aliter ac videmus aquam ex ſyringe celerrime proſilire, quando piſtillum non niſi leviter ac tarde tantùm adigitur, aut ſicut cernimus, latera follis molliter tantùm comprimi, dum aer interea ex tubo illius non ſine impetu propellitur.

Sed ſi forſan aliquis hic interroget, qualesnam ſint illæ particulæ, illi reſpondeo, ipſas eſſe acido-corroſivas ac utrinque acriter ſcindentes, nam tales particulas acidas orbiculari ineſſe, colligere licet ex illius uſu in ſiſtendo ſanguine, quandoquidem, cùm fruſtum orbicularis imponitur vaſi ſanguifero vulnerato, ſanguis ſiſtitur partim ob particulas ramoſas ac ſibi invicem implicitas vas apertum obturantes, partim ob particulas acidas orbicularis, quæ ſanguinem coagulant, haud ſecus ac lac coagulatur ab acido infuſo.

Hæ igitur particulæ acidæ magna vi ex orbiculari expreſſæ profundè penetrarunt in poros oculorum & ſuperficiei interioris palpebrarum, & ſic lateribus ſuis ſcindentibus vehementiori motu agitabant fibrillas nervorum ibidem diſperſorum, unde doloris ſentiendi occaſio menti dabatur, cui dolori etiam ſuum contribuebat diſtenſio, quæ oriebatur ex eo, quòd vapores ſoliti per poros à particulis orbicularis obſtructos exire non poſſent, ac proindè intra tubulos membranarum colligebantur ſub forma humoris, qui brevi temporis ſpatio aceſcebat à particulis acidis orbicularis tanquam a fermento, ſicut videmus fermentum acidum in parva quantitate ſumptum totam maſſam farinaceam in ſuam naturam vertere.

Hæ igitur particulæ acidæ utræque laterum ſuorum acie validiùs impellentes fibrillas nervorum, ciebant in illas partes copioſiorem ſolito ſpirituum animalium influxum, unde fiebant ibidem leves quædam contractiones, quæ tamen ſufficiebant, ut impedirent aliquatenus circulationem ſanguinis & humorum per tubulos illarum partium circulantium, nam adjuvabantur in hoc negotio à vaporibus intra tubulos illarum partium in aquam converſis.

Sanguis in vaſis capillaribus contentus & humores in tubulis, dum ita ſtagnabant, etiam aceſcebant modo prædicto & coagulabantur, unde adhuc magis inepti reddebantur ad circulandum, atque hinc jam ſatis manifeſtum evadit, unde ortum traxerit tumor oculorum & palpebrarum, harumque intumeſcentia.

Sed unde continuus ille lachrymarum acrium effluxus? res ex prædictis facilè deducitur; ſcilicet particulæ quædam acidæ orbicularis intrarunt poros glandularum & vaſorum lachrymalium, ibidemque leves quaſdam convulſiones irritatione ſua excitando, lachrymas continuò expellebant; ſed unde ſolito acriores ſentiebantur; nullus ferè mortalium eſt, qui ipſo guſtu indice, neſciat lachrymas eſſe ſalſas, quapropter illæ in tranſitu effervescentiam quandam ſubitaneam inibant cum particulis acidis ibi hærentibus.

His attento animo pauliſper penſitatis mirari deſino, quod fumus ille tantorum malorum cauſa extiterit; ſimulque jam non difficilis videtur medela.

Scio namque, quod lac fervens, ab acido coagulatum, iterum ſolvatur intra horę ſpatium, ſi digeratur cum ſale aliquo idoneo; ſcio etiam quod acetum dulceſcat ab injectis oculis cancri, ut & à lithargyrio infuſo; novi etiam effervescentiam, quæ concitatur ex concurſu olei tartari ſalſi cum oleo acido vitrioli.

Atque ex his concludo, ſanguinem ab acido coagulatum iterum fluidum reddi & acidum temperari poſſe ab oculis cancrorum, lithargyrio & multis aliis medicamentis multùm ſalis continentibus, qualem exhibet vitriolum album, gummi ammoniacum, ſagapenum, galbanum &c.

Ego igitur tertio læſionis die ad puerum vocatus inſtillavi calide in oculos guttas aliquot alicujus collyrii, quod ex vitriolo albo, aliiſque cum aquis convenientibus mixtis componitur, & ſuper oculum applicui emplaſtrum ex gummi ammuniaco, galbano, ſagapeno, lithargyrio &c. conflatum & ſuper linteum extenſum. Hæc ego quotidie bis iteravi, puerum in loco tenebroſo retineri juſſi, atque ita æger intra duas ſeptimanas priſtinam ſanitatem in totum recuperavit. *Joh. Muyſ, in Prax. Chirurg. rationali.*

Oculi procidentia.

Malè vocant nonnulli quamlibet oculi procidentiam, ſive προπτωσιν, ſive σαφυλωμα Pauli Æginetæ *lib. 3. cap. 22. & lib. 6. cap. 19.* Loquitur quippe illic de illa procidentiæ ſpecie, quam produxit, vel rupta, vel elevata oculi tunica: cujus etiam meminit Cornelius Celſus *lib. 7. cap. 7.* In ipſô, *inquit*, oculô, attollitur nonnunquam ſumma tunica: ſive ruptis intus aliquibus membranis, ſive laxatis, & ſimilis figura fit acino: unde id ςαφυλωμα Græci vocant.

At longè aliud procidentiæ genus contigit nobis ſubinde videre poſt Victorem Trincavellium, ac Fabricium Hildanum: qui idem quoque memorię conſecrârunt. Protuberantiam videlicet non membranę uveæ elevatę, vel inſtar acini, vel capitis muſcę: Sed tumorem totius oculi; effundentem ſe tam latè ex ſede ſuâ ut deturpet faciem univerſam.

Quem deformem, excedentis oculi, prolapſum ſiquidem lubet reducere ad nomen aliquod antiquitati uſitatum: videbis eum Paulo Æginetæ ἐκπιεζόμενα vocari *lib. 3. cap. 22.* Exprimuntur, *inquit*, oculi, & exerti permanent: cauſa eſt, vel ſtrangulatus, vel dolores, qui frequenter accidunt, ex partu: quos ſolvunt uteri purgationes.

Sed Aëtio, ac Cornelio Celſo, vocatur idem vitium πρόπτωσις; tumor videlicet, ob magnum inflammationis metum, oculos è ſede ſuâ propellens. Celſus *lib 7. cap. 7.* Verùm addit Aëtius, procidere uſque eò oculis, ut à palpebris contegi haut poſſit: imò vergere interdum ad malas, & ipſa ſupercilia. *lib 7. cap. 24.*

Ex ſuppreſſis menſtruis, inciderat filia cujuſdam vitrarii in immodicum narium profluvium: quô intempeſtivè ab iracundiâ ſuppreſsô; convertebatur protinus omnis impediti ſanguinis impetus in oculum dextrum; qui inde uſque adeò intumuit, ut ſede ſuâ propulſus, deformaverit mirum in modum totam faciem. Cujus vitium uti auferret, nil non nobiſcum molitus fuit, Vir jurè magni nominis, Vopiſcus Plempius; ſed ſucceſſu minùs proſperô.

Induerat quippe jam tum naturam carcinomatis, cum cute lividâ, tubere inæquali, & pure tam acri: ut vitiata forent inde narium oſſa; & vires præterea adeò fractę, ut nihil profuerint etiam ſaluberrima conſilia: niſi fortè lubuiſſet oculum excidere: quod tamen crudele auxilium, licet ſuccedat nonnunquam feliciter: equidem haud facilè ſuaſerim, niſi condente vires.

At enim, ſublatâ è vivis ægrâ, vidimus evidenter procidentiam hanc originem traxiſſe, ex tumore ponè oculum deliteſcente: quô adapertô, occurrebant paſſim venæ laceræ; membranę diſtentæ; oſſa carie infecta; & tantùm ſanguinis cùm extra, tum intra cerebrum, effuſum; ut nulli mirum videretur periiſſe virginem, tot hoſtibus circumventam.

Inconſideratè itaque agit, quiſquis ſatagit coërcere quæ-

qualecunque ſanguinis profluvium: diſtinguenda ſunt cautè loca; & vitanda obnixè quæ hic ſignantur brevia; Satiùs enim naturam liberare, quàm onerare: & præſtat interdum ſanguinem aliquamdiu fluere, quàm indiſcriminatim inhibere.

Quòd ſi verò procidentia hæc originem traxerit ex lue venereâ, (uti interdum fit) ex re ægrotum fuerit, aquâ mercuriali, aliôve aliquô mercurii litu, partem attingere; cujus deforme virium feliciſſimè hoc remedio ſuperatum iri videbis. *Nicol. Tulpius Obſervat. Medicar. lib.* 1.

De Oculi humoribus reſtituendis.

Artificium expreſſos humores omnes oculorum reſtituendi apud Illuſtriſſ. Burrhum Hafniæ vidimus, cujus ea de re ad me ſcriptas litteras typis publicis commiſi ita jubente Auguſtiſſimo Rege Divo Friderico III. Quamprimum in lucem eſſent miſſæ Epiſtolæ Burrhianæ, cenſorio Diſcurſu eas percurrit Clariſſ. Medicus Jo. Dan. Major Kilonienſis Profeſſor editoque libello indicavit dubia illi ex lectione Epiſtolarum orta. Miſſum mihi ab amiciſſimo Autore exemplar Burrho ſtatim obtuli, qui in editione ſecunda Epiſtolarum, quam in ſe ſuſceperat, dubiis majoris momenti reſpondit, mihique tradere conſtituit, ſed cùm poſt Exceſſum Regis incomparabilis, abitum hinc maturaret, cui eas conſignarit ignoro. Mihi enim leviculam ob cauſam offenſus non valedixit niſi per alios amicos. Quippe cùm ex Cl. Kerchringi Obſervatione Centeſima nuperrime tum ex Belgio ad nos delata, recenſerem ipſi in amico colloquio difficultates ibidem motas, non animo contradicendi, ſed ut ad reſponſionem invitarem, ille, ſeriò me contra illum rem agere ſuſpicatus, mirari ſe dicebat, quod adhuc Thomas eſſem, ſeu incredulus. Non diffiteor dubium me ſemper hæſiſſe in experimenti veritate & oculatas manus deſideraſſe. Ut ſcrupulum mihi eximeret, tentavit quidem in anſere experimentum, ſed neque tum mihi ſatisfacere potui. Invitaverat me & Dn. Borrichium ad prandium cum Chirurgo Nicolao Boje, ut præſentibus nobis operatio fieret. Ex vulnere ſatis largo per Chirurgum inflicto expreſſis humoribus omnibus, infudit ſuccum chelidonei à ſe præparatum per vices ſæpius effluentem. An quicquam in oculi bulbo remanſerit, ignoro, obligatum vulnus oculi fuit & in ſcamno clauſo anſer reſervatus vinculo injecto noſtriſque ſigillis munito ne de fraude ulla ſupereſſet ſuſpicio. Reverſi poſtea vidimus oculi bulbum integrum & quaſi renatum cicatrice adhuc conſpicua. Sed an integer oculi eſſet viſus, diſcernere nequivimus. Nonnihil tamen admotam manum fugiebat. Experimenti ſucceſſu lætus Burrhus cum in Arce Regia conveniremus, ſereniſſimo Regi narravit, me præſente factum experimentum; audereque ſe etiam oculos prorſus erutos reſtituere. Ad quæ ſubridens Magnus Rex, an etiam malas mulieres eruere & reſtituere poſſet interrogat. Cui ille; ſi id poſſem, certè Sereniſſime Rex nollem. Tantum ego de artificio hoc Burrhiano teſtari poſſum, cujus hic loci nullam feciſſem mentionem ad priores annos ſpectantis, niſi occaſionem dediſſet Chirurgus Regius Doctus pariter & curioſus Henricus Jacobi Scriverius, qui à me rogatus, ut ſi ad manus eſſet obſervatio aliqua elegans eam non invideret Actis noſtris Medicis ſub prælo ferventibus; hanc mihi exhibuit, propriis ipſius verbis hic conſignandam. *Thomas Bartholinus.*

De ſponte renatis in Anſere Oculorum humoribus obſervatio.

Quoniam de reſtitutione humorum oculi, toto literato orbe increbuit fama, adeò ut non tantùm Periluſtris D. Burrhy peculiari Epiſtola artificium hoc promulgarit, ſed & Romæ illud ipſum, cùm per Chelidonii, tum ſimplicem fontanam tentatum ſit, ut pluribus Miſcellan. Curioſor. Germanic. anno Primo obſerv. 117. videre eſt, libet paucis delibare, quid mea hac in re præſtiterit obſervatio. Cùm coram Potentiſſimoglorioſiſſimæ memoriæ Rege noſtro Friderico III. Domino meo Clementiſſimo, famigeratiſſimus Dn. Fr. Joſeph. Burrhy, humorum oculi reſtitutionem moliretur, ipſe ego juſſu Regio Chirurgiam adminiſtraturus præſto fui, aperta igitur lanceolæ ope corneâ, humores expreſſi, tunicaſque, quantum quidem licuit, comprimendo corrugavi, Dn. Burrhy verò aquam aliquam, quam pro Chelidonii ſtillatitia, ſed ſingulari artificio concinnata venditabat, orbo humoribus oculo inſtillabat, ſpem faciens ea ipſa in integrum reſtitutum iri oculum; quod quidem præſagium ſucceſſu deſtitutum non eſt, ut pluribus ejus hac de re in publicum emiſſæ literæ teſtantur: An verò aquæ iſti artificioſę, non verò ſoli naturę accepta ferenda ſit hæc viſus & humorum reſtitutio, dubium evadet ex hac mea ſequenti obſervatione. Fortè eodem tempore, quo hęc à memorato Dn. Burrhy tanquam ſingularia artis myſteria venditabantur, periculum domi meæ in alio anſere feci, quem pari modo & corneam pertundendo & humores exprimendo excęcabam, reſtitutionem ſoli naturæ relinquens, quæ ita ſolerter opus ſuum executa eſt, ut intra paucas hebdomadas viſus cum humoribus reſtitutus fuerit, relicto tantùm plagæ in cornea levi veſtigio. Viſus autem actionem ex parte (ſi non omnimodo) redditam fuiſſe, exinde conjectare pronum erat, quod læſus ille oculus ſaniori alteri & ſimillimus pręter ſolam cicatricem eſſet, & occluſo altero (prout experimentum aliquoties feci) ęque ad plagæ minitationem cederet, & conniveret, nec in varia hinc inde conſultò diſpoſita offendicula impulſus anſer impingeret, quin potiùs ſcitè eadem declinaret. Hanc igitur reſtitutionem naturę induſtriâ in anſeribus, etiam citra ullius humoris vel artis acceſſionem obtineri; eá quæ dicta ſunt, liquidò evincunt. Nec dubium mihi eſt idem in aliis omnibus contingere volatilibus, adeoque à Cl. Dn. D. ab Heer æque elenchum cauſę committi, dum in Ulmi foliis collecto ſucco humores oculorum reſtituendi facultatem, adducta in proſcenium de gallinaceo comprobata experimenti fide, tribuit. Hoc autem ipſum veſtra, Vir Illuſtris authoritate, quod in anſere ante quadriennium, his diebus in gallo & gallina expertus ſum. Gallinaceum, quidem utroque oculo profunda ſatis plaga privavi, ita ut prioribus tribus hebdomadibus ne minima quidem lucis utilitate frueretur, adeoque ne fame periret, cibum in paſtillos compactum ipſi in os ingerere tenebamur, ſenſim tamen ſubſequentibus hebdomadibus ad lucis radios connivere cępit & proprio ductu paſtum quærere, donec fortè quidam è Regiæ cuſtodiæ cohorte protervior, me abſente, miſerum illum capite multabat. Gallinam autem altero tantùm, ſed ſtudioſiſſimè expreſſo toto cryſtallino orbam ad hodiernum uſque diem curavi, quæ occluſo quidem ſano non æque feliciter, utpote minus aſſueta colligebat grana, colligebat tamen; Sed ut certior redderer, num ipſe cryſtallinus regenerari poſſet, hanc ipſam hodie capite truncavi & læſum oculum diſſecui illumque pari fere felicitate ac reliquos renatum fuiſſe obſervo, licet nondum ad debitam pervenerit magnitudinem, ſano enim minor aliquantò erat. Effluxerunt ab expreſſione humorum 8. hebdomades, quod ſi adhuc per aliquot aſſervata fuiſſet, dubium non eſt eum ipſum plane reſtituendum fuiſſe. Acta autem omnia hæc ſunt dum mihi adſtitit Henricus Creutzfeld Medicinæ Candidatus ſolertiſſimus fidus dictorum teſtis. In homine v. vel difficiliorem eſſe, vel omnino fortè impoſſibilem omnium humorum præcipue cryſtallini repoſitionem (nam de ſolo aqueo res parùm lo xa non

non eſt, ut pote non tantùm aliorum relatione, ſed & mea ipſius experientia ſæpius roborata) quod ſequitur edocebit. Regius quidam puer purpuratus è nobili ſtemmate *von Kahlen* dictorum oriundus, ad alterutrum oculum ita lædebatur, ut omnes humores, qua data via, elaberentur. Advocabatur Regio juſſu Dn. Burrhus, ut ea, quam præ ſe ferrebat, arte, & humores & viſum huic ægro reſtitueret, qui difficultatem perſpiciens, ſubterfugium in dierum aliquot mora venabatur, quarum prætextu ſpecioſum ſuę artis commentum tueretur. Sed & moram gratis in ſubſidium vocari, nuper in mercatore quodam Hafnienſi Nicolao Jahu dicto qui perinde ad omnium omnino humorum effluxum læſus erat, didici. Vocatus enim ad eum Vir celeberrimus & in omni meliore literatora Excellentiſſimus Dn. Henricus à Moinichen, Regiæ Perſonæ Medicus uti digniſſimus ita meritiſſimus, poſtquam me ſibi ſocium elegiſſet, nihil eorum quæ cùm ad ſanitatis reſtitutionem tum ad artis incrementum facere videbantur, prętermiſit, ſed tantùm abfuit, ot vel aquâ chelidonei vel aliis in ſubſidium ritè vocatis, reſtitui potuerit, ut etiam hodie factitium ex auro geſtet oculum. Hac in re etiam apprime nobiſcum conſentit Ammianus in Medicina ſua Critica Diſcorſu 52. ubi examen hujus artificii inſtituit, qui loco citato pluribus videatur.

Quod de homine dubitat Scriverius noſter, alio exemplo confirmabo. Colono cuidam Severino jam in prædio meo Hageſted oculum calce equa ita colliſerat, ut retracto intra orbitam bulbo flaccido humoribuſque vacuo, viſus eſſet deperditus. Rogatus glebæ meę aſtrictum hominem ad Illuſtrem Burrhum, cujus tum fama inter noſtros increbuerat, deduco ut precibus uxoris ſatisfieret. Rectè verò ille nihil auxilii ſupereſſe dicebat, ſiquidem nervi optici vitium appareret. Noo ſemel enim ante monuerat. Naturę Procus, jam, quod dolemus, fortunę ludibrio expoſitus, nervo optico illæſo reparari poſſe cryſtallinum, & forſan allabente humore nervino refici. *Thomas Bartholinus.*

Ad Obſervationem de Reſtitutione humoris Aquei.

Experimentum cum Anſere pariter fecit Exc. Dn. D. Joh. Dan. Major Prof. Anat. & Botan. Kiloniens. meritiſſimus, Collega Curioſus laborioſiſſimus, in Collegii Medici Curioſi privati ſpecimine VI. §. 26. Anno 1670. qui Anſeri utrumque oculum acu transfodit circa limbum tunicę corneæ, ut humor aqueus ex flacceſcente oculo effluerer, cæcitatem ipſi inde contigiſſe, probavit, quod manibus hinc inde ante oculos ipſius ultrò citròque jactatis, immotus tamen permanſit; repoſitus anſer ad experiendum, an natura per ſe aliquot dierum ſpatio compenſatura ſit detractum aquę laticem, an impoſterum viſus reſtituendi gratiâ medicato liquore, aquâ Chelidonię &c. ſit utendum? Eventum dein explicat *Idem Dn. D. Major in ſpecimin. VII. §. 30.* Anſer, inquit, ante octiduum obcæcatus, in medium productus optimè iterùm vidit, quod 28. vel 30. Auditoribus monſtravi, idque natura ſola in oculo anſeris fecit, nullis medicamentis per vulnus infuſis, adjuta ſolo 36. horarum aut bidui ſpatio, in locum detracti humoris aquei novum alium uodecunque attulit per vaſcula minima nervea & arterioſa ad oculi concavum tendentia, & oculi flaccidiuſculi ex amiſſo humore iterùm turgere viſi ſunt, parvam tantùm maculam, inflicti vulneris veſtigium in cornea reſervantes. *P. J. Sachs à Lewenheimb.*

Oculi humores excuſſi redeunt, non ex adventitio per ſiphones infuſo, ſed ex depluente à cerebri vaſis liquore.

Virguncula annorum ſeptem, rationarii ſcribæ Regii filiola ferreum infelix uncum improviſo ictu, medio oculi impegit, ita profundo, amploque vulnere, ut proximo triduo non ſolùm, quicquid erat humoris aquei, effunderetur, ſed & quicquid vitrei, id quod craſſamentum cocto leviter ovi albumini ſimillimum continoè effluens clarè oſtendebat. Accerſitus ego, ad avertendam, quæ violentiſſima ſucceſſerat, inflammationem, & derivandum aliò ruentis humoris noxii procurſum veſicatoriis inſto; quibus parum conferentibus, ventum denique eſt; prę miſſis univerſalibus, ad ſetaceum: oculo autem collyrium ex aqua fœniculi, cyanique jubeo per intervalla infundi; quibus effectum, ut in paucis diebus multùm adhuc humoris vitrei turbati eliceretur. Poſtquam nihil craſſioris illius ſubſtantiæ per infauſtum ictum confuſæ prodire amplius obſervatum, infuſo bractearum orichalci ex vino Hiſpanico (tantoperè laudato Angelo Salæ collyrio) hiantis oculi foramen ſenſim ad cicatricem perduco, ratus fore, ut ex cerebri vaſis, ſive arteriolis tunicarum ejus paulatim tantum in vacuum pęne locum deſtillaret humoris, quantum implendo oculi bulbo ſufficeret, illum autem ipſum liquorem omni alio peregrino convenientiorem eſſe, (deſtillare enim aliquid videbar mihi colligere, tum ex eo, quòd oculi in perpetuo motu & calore verſentur, adeoque non poſſint non quotidie aliquid exhalando amittere; in cujus locum aliquid continuò ſuccedere neceſſe eſt, ne bulbus oculi flacceſcat, tum quòd ęgrotantium oculos in morbis præſertim ardentibus flaccidiores videamus, humore, qui ex cerebri vaſis aliàs ſubminiſtrari ſolet, aliò tranſlato, convaleſcentium autem & ſanorum, vividos & humoribus ſuis refertos. Ut taceam, ſolo preſſu moderato ex quibuſdam bulbi oculorum bubulorum poris humorem proſilire, quod Clar. Stenonio obſervatum.) Nec fefellit eventus: quamquam enim impetuoſus ictus omnia confuderit, & ligamentorum ciliarium appendices vel diſtorſerit, vel diſruperit, hoc eſt; certam viſui objecerit deſperationem, impletus tamen bulbus eſt, & viſus non planè abolitus, ut qui ad certas lunæ phaſes jam tum recurrit, & forſan ſuccedente ętate magis inclareſcet. Licuit diu ſingulis hebdomadibus novas in oculo mutationes recognoſcere: jam omnia albeſcebant, jam in flavum, jam coeruleum, jam turbatum vergebant colorem; ſæpe tota pupilla filamentis candentibus obſita erat, nec adhoc certa mutationum meta eſt. Id quod ex membranarum, & ligamentorum, quibus in officio ſuſtinentur oculi humores, læſione contingere cenſendum. Utcunque enim humores rectè ſe ſe iterum habere credibile ſit, fluctuant tamen, & turbas dant, niſi limitibus ſuis coërceantur, neque vel aquę chelidonii majoris, vel alii cuicunque liquori ſtillatitio, à natura conceſſum, ut rupta omnia reſarciat. Quis rerum naturę gnarus ab aqua deſtillando per alembicum evocata ſperabit membranas & ligamenta? Imò, nè quid diſſimulem, ex quo didici aquam illam Burrhianam ophthalmicam deſtillando parari (neque enim Amſtelredami, viſis experimentis ejus, & epigrammate honoratis, id ſcieram) ſtatim ita mecum: aqua illa acuit haud dubie viſum, & labra vulneris oculis ad cicatricem forſan diſponit, reſtituere tamen craſſos oculi humores ſolius naturę eſt, humorum ex cerebri vaſis renaſcentium: neque enim credibile eſt, gluten illud humoris cryſtallini, vitreique cum aqua chelidonii in alembicum aſcendere poſſe. Quod ſi vel ſuccum folliculorùm ulmi; vel humores ex oculis caninis aliis elicitos & ſollicitè temperatos infudiſſet terebrato

Digitized by Google

braro moloſſi ocello, & anſerinos alios anſerino lumini, color illuſtrior acceſſiſſet operationi, quamquam & id ſuos pateretur manes. Utque poſſet lentor ille cryſtallini, vitreique humoris aſcendere, qui aſcendet ſal ille lixivius, qui in oculi humoribus deprehenditur? de quo ne ſine experimento diſſeram, ſepono quandoque humorem oculi bubuli aqueum ad ignem in vaſculo vitreo, evaporat, relicto in fundo ſpiſſamento quodam craſſiuſculo non aſcendente, quod amplius uſtum ut incandeſcat, deſinit in pulviſculum ſalſum, qui cum ſpiritu vitrioli acriter effervescens oſtendit ſe eſſe ex genere ſalium lixiviorum. Similia contingunt humori vitreo, quo tamen evaporante craſſamentum in fundo ſpiſſius, ſalſius & copioſius apparet. In cryſtallino autem mihi nihil obſervatum eſt ſalis lixivii, nullus vel cum acidis, vel lixiviis notatus fervor, relinquitur maſſa dura & firma, ad ignem intumeſcens, & nidore cornu uſtum referens, qualem per alembicum paulo ante prodiiſſe, aut prodire poſſe, id vero eſt, quod nondum aſſequor, utcunque non invitus largiar aquas per alembicum evocatas craſſamentum tandem, & poſt moram longiuſculam, in fundum propellere fixum & in omni igne conſtans, ſed inſulſum. Sed cur gemini illi oculorum humores ſubſalſi? ad arcendam, opinor, putredinem, à qua tutior cryſtallinus, tum ob duriorem ſubſtantiam, tum quod in ſubſalſis natet. Sed ut ad propoſitum revertar, video Ampliſſ. Tulpium obſervat. Med. l. 1. c. 30. neque aliud requirere in ſimilibus oculorum affectibus, quam ut cicatrix inducatur, narrat enim ſe obſervaſſe, inducta vulneri oculi cicatrice, brevi iterum ſuccreſcere deperditam aquam; ante omnia illuſtris eſt Celſi locus lib. 6. cap. 6. ubi poſtquam docuiſſet læſam oculorum hirundinum aciem interpoſito tempore in antiquum ſtatum redire, ſubjungit, Unde etiam locus fabulæ eſt, aut per parentes, aut id herbâ chelidoniâ reſtitui, quod per ſe ſaneſcit. De experimento clariſſ. Kerckringii hîc nihil ut de re in publicum hactenus ignota, quanquam ſpes ſit fore, ut quem doctiſſimum ſcimus, eundem in demerendo ſibi etiam hac parte humano genere humaniſſimum experiamur. *Olai. Borrichii.*

Hirundinum Excæcatio & Reſtitutio.

Artificii, quo Oculorum humores reſtituuntur, veſtigia apud Veteres jam dum extare, ſuperiori anno oſtendimus, nimirum Tom. v. Ephemer. German. obſer. 126. Adduximus autem ibi Illuſtrem, notatuque digniſſimum ex C. Plinio locum, cui merito quoque jure adjungendus nunc eſt inſignis Cornelii Celſi textus; quem de Hirundinum excæcatione & redintegratione habet *lib. 9. De Re Medica, cap. 6.* Verba autem ipſa apponere hîc non pigeat: Harum avium, inquit, acies extrinſecus læſa interpoſito tempore in antiquum ſtatum redit, celerrimeque hirundinis. Unde etiam locus fabulæ factus eſt, aut per parentes, aut id herbâ chelidonia reſtitui, quod per ſe ſaneſcit.

Poriſmata inde terna deduco. 1. Spontaneam viſus reſtitutionem C. Celſo. jam dum cognitam fuiſſe in avibus. 2. Fabuloſa eſſe, quæ intuitu Hirundinum excæcatarum de chelidonia herba, forſan etiam chelidonio lapide, vulgus blaterat. 3. Operoſum illum apparatum pro conficienda Chelidoniæ ſingulari aqua, quam Franciſcus Joſephus Burrhus Epiſt. iv. ad Thom. Bartholinum pag. 43. propoſuit, eſſe ſupervacaneum. Quę enim per ſe ſaneſcunt, tantis haut opus habent myſteriis: Id quod citata etiam ſuperiùs Obſervatione jam monuimus. *Joh. Sigiſm. Elsholtii.*

De artificii, quo Oculorum humores reſtituuntur, veſtigiis apud veteres.

Inter ſeculi noſtri inventa refertur etiam encheireſis illa, qua oculorum humores ſectione facta expreſſi reſtituuntur. Eam hoc ævo, quantum ex epiſtolis Franc. Joſeph. Burrhi ad Thomam Bartholinum Haffniæ 1669. editis conſtat, primus exerçuit Romæ Eques aliquis Neapolitanus, ob tumultus bellorum civilium exul, qui artem hanc Celſ. Principi Joanni Paulo Jordano Urſino ibidem monſtravit: & paulò poſt Florentiam profectus, Robertum Sothuel Equitem Anglicanum eandem docuit. Is porrò Robertus Sothuel cum Burrhum Amſtelodami inveniret, ipſi arcanum oſtendit, atque ita circa annum 1666. apud Batavos artificium hoc inclareſcere cœpit, ęmulatore mox etiam felici Theodoro Kerckringio; quemadmodum patet ex ipſius ſpicilegii Anatomici obſerv. 100.

Hæc fama cùm ad aures noſtras perveniret, tentavimus anno 1670. artificium hoc in pullis, anſeribus, vervecibus, canibuſque exercere, non irrito prorſus ſucceſſu: quamvis minore apparatu, neque tam artificiosè compoſitis liquoribus opus eſſe, quàm Burrhus prodidit, reipſa expertus ſim. Quin imo ſi nihil prorſus inſtilles, tardius quidem redit perdita oculi globoſitas, atque iridis pupillæque nitor: redit tamen tandem, natura humores ſurrogante. Quod ſi verò facta inciſione & expreſſione liquorem per ſiphunculum mox immittas, mox etiam oculus & globoſitatem ſuam recuperat, & ſive iridem ſive pupillam ſpectes, alteri ſocio atque integro oculo ſimilis evadit: remanente ſolo vulnere in cornea, id quod ſequentibus diebus tam in longitudine, quàm in latitudine paulatim etiam imminuitur. Unde patet, promptiùs omnia redintegrari, ſi liquor inſtilletur, quàm ſi omittatur: quamvis verò conſonum videatur, liquorem illum inſtillatum, à ſubrogatis ſive ſuccedentibus denuò humoribus naturalibus, iterum per vulnus corneæ totum extrudi. Profectò cùm inter alias aves anſeris horni dextrum oculum ſummo mane tunc inciſiſſem, humoreſque adeò, ut bulbus in ſe penitus collaberetur, expreſſiſſem, anſeremque abſque inſtillatione dimiſiſſem: ſub veſperam ejuſdem diei, bulbum ſuam globoſitatem jam tum ferè recuperaſſe adverti. Sequenti die globoſitati quidem nihil ampliùs deerat, itemque pupilla alteri ſimilis conſpiciebatur: Sed iris adhuc erat obſcurior & minùs vivida: cui etiam tertio vix die nitor ſuus redibat. Quamobrem omnino, ut ſuperiùs dicebamus, præſtat operationem hanc adhibita inſtillatione perficere, quàm ipſam intermittere.

Dum verò iſthæc experimenta illo tempore facerem, dubium mihi arduum de humore vitreo oboriebatur, an ſcilicet is, ob ſitum adeò profundum, totus ulla ratione exprimi per vulnus corneæ poſſet. Quare ad indagandam rei veritatem pullo gallinaceo ſiniſtrum oculum diſcidi, & poſt effluxum aquei ſpontaneum, expreſſi cryſtallinum totum, & vitrei tantum, quantum fieri mulgendo poterat. Ulterius collum pullo abſcidi, & oculum diſſectum planè erui, quo explorarem, num adhuc aliquid humorum intus remanſiſſet. Inveni autem poſt expreſſionem ſatis violentam, reſtitiſſe nihilominus aliquid de vitreo: at tantillum, ut pars ejus tertia circiter videretur. Mox etiam dextrum oculorum in illo detruncati pulli capite diſcidi, & cum vehementia expreſſionem perfeci: deinde erutum oculum diſſecui per medium, & adeò vacuum reperi, ut tunicæ interius tantùm maderent. Hinc manifeſtum evadit, in vivente humorem aqueum ſponte effluere, cryſtallinum à perita manu totum, vitreum maxima ex parte poſſe auferri: & quanquam portiuncula quædam vitrei altius aut retrò latens reſtet, tamen oculi œconomia priorum duorum expreſſione ſatis turbatur: imò adeò ut de cæcitate irreparabili inducta olim nemo dubitaviſſet. Id verò adnotatione dignum hîc circa expreſſionem in mentem venit, quod,

ubi vitreus humor inter exprimendum egredi incipit, appareant quidem in iſto veſtigia ligamenti ciliaris nigricantia : ipſum verò ligamentum ciliare, quoniam in circumferentia corneæ, firmiter oris durę membranę conjungitur, nunquam, niſi violentiſſima & cæcitatem perpetuam illatura expreſſio accedat*, elabitur. Salvis itaque nervis & membranis humores natura univerſos in oculis reparat : illis verò lęſis, etſi humores natura ſurrogaret, omnis tamen peribit viſio. Cl. Galenus certè *lib. de oculo cap.* 1. atq; alibi paſſim, jam ſtatuebat, humorem cryſtallinum à vitreo, & hunc à cerebro nutriri : nutritio autem fit per ſurrogationem nutrimenti : igitur hæc quoque ſurrogatio humorum ablatorum ab intra non erit ad mentem etiam Galeni adeò abſurda. Ratio itidem inde patet, quare vulnera oculorum caſu facta, adeò frequenter cæcitatem inducant : lęduntur etenim per illa plerumque non humores ſolùm, ſed ſimul etiam membranę, aut etiam nervi. Hæc autem vulnera non caſu, ſed perita manu inflicta, ſolos educunt leniter humores.

Alia etiam ſub primordiis addiſcendi hujus artificii difficultas mihi naſcebatur, de explorando nimirum redeuntis viſus tempore, prçſertim in illis gallinis, quibus unum dumtaxat oculum incidebam, altero ſervato, ut cibum miſerę capere poſſent. Itaque excogitabam pileolum ſive vittam, ex panno xylino confectam, quę capiti impoſita, oculum integrum ſive ſanum prorſus contegeret, relicto foramine pro oculo inciſo. Septimo aut octavo ab inciſione die examen ordiebar, & accommodata capiti vitta atque alligata adverti, grana hordei à gallina cum quadam quaſi pręmeditatione & ad latus inclinato capite quidem colligi : roſtrum tamen ad ſingula grana exactè dirigi, ipſamque nunquam hallucinari, argumento haud obſcuro, aut ipſam perfectè oculo ſecto iterum cernere, aut certe à perfectione parum, & fortaſſis tantum, quantum à relicta adhuc cicatrice impediretur, abeſſe. Circatrix enim ut penitus evaneſcat, vix ſeptem menſes ſufficiunt.

Atqui, ne nimis diu recenſendis his experimentis noſtris, aut argumento jam tum ſatis per orbemliteratum cognito inhęrere videamur : placet ſtylum vertere, & ad antiquitatem reſpicere, inquirendo, num Artificii hujus veſtigia apud veteres extent.

Galenus ſanè, cujus auctoritatem de humorum in oculis nutritione paullo ante quoque citabamus, humorem aqueum puncto oculo effluere, & in pueris etiam regenerari, jam olim vidit; verùm hæ puncturæ Galeno viſę, caſu ſaltem inflictę ſine dubio fuerunt, non arte, neque ultra aqueum progreſſæ. Verùm enim verò apud C. Plinium *lib.* 29. *Hiſtor. natur. cap.* 6. extat inſignis locus, & in quo operationis hujus non obſcura facilè indicia agnoſcas. Alii, inquit; certam ſubſternunt lacertæ viridi excœcatę, & una in vitreo vaſe annulos includunt è ferro ſolido vel auro : cùm recepiſſe viſum lacertam apparuerit per vitrum, emiſſa ea annulis contra lippitudinem utuntur. Et paulo poſt : Muſtelę etiam oculis punctu erutis, ajunt viſum reverti, eademque quæ in lacertis & annulis faciunt. Tria autem hinc poriſmata deduci poſſunt : 1. Veteres lacertas virides & muſtelas excœcaſſe, & quidem oculis punctu erutis. 2. Ab iiſdem illa animalcula in vitris unà cum annulis tamdiu fuiſſe repoſita donec viſum reciperent, atque ipſo recepto fuiſſe dimiſſas. 3. Annulos iſtos tanquam virtute ophthalmica imbutos, poſtea contra lippitudinem fuiſſe geſtatos.

Ad primum quod attinet, Plinius diſertè lacertas excœcatas nominat, non cœcas per naturam aut morbum ; imò de muſtelis aſſerit, oculos ipſis punctu erutos fuiſſe, atque ita manualis neceſſariò interceſſit operatio : non, quæ totos oculi globos evelleret, quippe viſum hoc pacto nunquam recepiſſent : ſed quę puncturâ aut ſectione ſcalpelli humores evocaret, atque hac ratione temporariam inferret cæcitatem. Ex altero membro conſtat, lacertas, muſtelaſque iſthac ratione viſu orbatas, abſque ullo adhibito remedio, ſola paulatim reparante humores natura, ipſum recuperaſſe : id quod in gallinis & anſeribus pari prorſus modo nobis tentantibus eveniſſe, ſuprà retulimus. In tertio effectus annulorum iſtorum contra lippitudinem continetur, quem quidem ſuo relinquam auctori, atque illis, qui transfuſioni virtutum ab una re in aliam multùm tribuunt : inter quos eminet Henr. Cornel. Agrippa, qui propterea hunc Plinii textum ferè integrum in Philoſophiæ ſuæ occultæ *lib.* 1. *cap.* 16. tranſtulit. Cæterùm plura ex antiquitate loca jam non ſuccurrunt, extare tamen non dubitamus; & quamvis plura haud extarent, ad oſtendendam nihilominus analogiam ille Plini ſecundii tantiſper ſufficeret.

Referri huc meretur inſigne experimentum reſtituendi humores oculorum cum ſucco veſiculatum ulmi, quod refert. *Heerius Obſer.* 4. *p.* 71. *Johan. Sigiſmundi Esholtii.*

De Cataractæ cauſis.

Si conjecturæ locus, ego de cauſa & foco ſuffuſionis ſequentia ſtatuo; videlicet (de ætiologia hujus affectus ſecundum Galeni Scholam nihil addo) ſuccum nutritium lymphaticum, qui humori cryſtallineo in nutrimentum cedit, extra ſuum locum eſſe propulſum, & in modum abſceſſus vel alicujus excreſcentiæ tanquam appendicem aliquam humori cryſtallineo adnatam eſſe, ita etiam hæc paſſio inſidet humori cryſtallineo tanquam ſuo foco. Hanc meam conjecturam ſtabilit. 1. quod corpuſcula omni colore careant. 2. quod etiam minimi pulviſculi in aëre volitantis intuitum licet ea corpuſcula inter viſum & pulviſculum medium locum teneant, non tollant. Si ab aliquo humore hic affectus eſſet natus qualiſcunque etiam ille foret, 1. aliqua coloris tinctura gauderet, ſunt verò humori cryſtallineo ſimillima, id eſt, omnis coloris experria. Poſſet autem hic humoris cryſtallinei abſceſſus facilè addenſari, ſi libero affluxu quorumlibet humorum gauderet; eos exhauriunt fontanella & pulvis naſalis Tuus, tumque emplaſtra temporibus applicata. Mirum nihilominus eſt, quod rerum à meo viſu contemplatarum ſimulachra, etiam poſtquam ea viſu meo ſint ſubtractę, in oculis circumferam, veſtigiaque diutius inhęreant. e. g. diſcus Solis & alia phænomena lucidiora, cujus rei ætiologiam ego à fortiori rerum ſpectandarum apprehenſione, quæ fit in retina, deduco. Quemadmodum nunc de ſuffuſionis ætiologia aliter ac alii philoſophor. eodem modo divortium facio in cauſis reddendis vel foco guttæ Serenę aſſignando, quem communiter in obſtructione nervorum opticorum collocant, verùm enim verò, ſi nervi optici forent obſtructi, non ſolùm viſui cæcitatem, verùm etiam ob privationem alimenti, quod per hos nervos impellitur vel trahitur, tabem aut oculorum maraſmum conciliarent, quare hi nervi ſunt ſalvi, & alibi focus quærendus. Kiliæ 21. Mayi 1678. *Joh. Ludovic. Hanneman.*

Suffuſio Tunicæ Adnatæ.

Patiuntur diverſos affectus quęlibet machinę oculi partes, non ſolùm interiori concamerationi inſervientes, verùm etiam externę. Adnatam in ophthalmia inflammari ſępius experimur, aſt eadem ſuffundi humore, paulò rarius eſt. Paſtor quidam in

vicinia

vicinia primum in mala prope oculum dextrum tuberculum quoddam paſſus, me conſulebat, quùd illo evaneſcente oculus ille tuberet, & tunicæ adnatæ cuticula tota circumcirca pupillam manifeſtè elevata ſero turgeret fluxili, & hinc inde pro ipſius oculi motu mobili & tremulo, adeò ut pupilla & iris depreſſa ſubſidere in profundo viderentur. Aperire ſanè non conſultum duxi, ſed diſſipationem meditatus, exhibui ſudoriferum liquidum cum eſſentia ſuccini alcalina, exteriùs verò præter veſicatorium nuchæ applicatum, balſamum ophthalmicum ex pinguedine viperina, & collyrium ex croco metallorum cum aq. chelid. maj. &c. ex voto ſanitatem & vigorem priſtinum brevi reſtituit.

Cataractæ metus. D. Jo. Lud. Hanneman. Med. Buxtehud. 16. *Jan.* 1673.

Ante 10. menſes ferè oculis meis ſimulachra telarum aranearum inſtar obſervata, viſus verò Dei gratiâ adhuc, licet nullus dies ſine quætela tranſigatur, dum hęc ſcribo, tam acutus eſt ut nec atomus fugiat eum, & ſplendidiſſimam lucem citra omnem ferme laborem oculi, univerſum corpus ſæpius evacuavi, ut & caput pilulis cephalicis mundavi, interdum quoque ad ſudorem eliciendum me compoſui, fonticulum in ſiniſtro brachio & jam per 9. menſes habui, veſicatoria quoque, errorem in diæta angue & cane pejus vitavi, nihilominus adhuc dum hæc ſpectra ante oculos fluitare, & varias juxta oculorum nutum inducere formas, perſeverant Periculoſam prognoſin mecum inſtituo, & ne tandem aliquando, quod tamen cæleſtis avertat Archiater, ſuffuſio ſuccedat, paveo herclè; licet Clariſſ. Plempio à pueritia, Platero & ipſi ægro apud Carolum Piſonem talia citra notabilem noxam oculis fuerint obſervata, & ipſe in hac praxi mea vidi virum, cui quaſi rete ante oculos expenſum per quod objecta videret, verùm jam citra ullam querelam acutè cernit, nihilominus tamen ego mihi vereor, quare à Te imploro auxilium, &c.

Th. Bartholini ad D. Hannemannum Reſponſio.

Dolendi cauſam ſubminiſtras, ſed telis aranearum, ut ſpero, fragiliorem. Times ſcilicet à ſuffuſione, quod ſimulachra quædam inſtar telarum aranearum ante oculos obſerventur. Sed noli metuere. Securum Te à ſuffuſione eſſe jubeo vel meo exemplo. Triginta & amplius anni effluxerunt. cùm primùm Patavii hæc ſpectra metum quoque mihi injicerent, ut conſilii gratiâ ad ſenem Medicum Jo. Dom. Salam, in Praxi meum ibidem Ducem, accedens pro remediis ſolatium reportarem, plus hæc terrere quàm nocere. Ego certè ex illo tempore ſprevi iſta ſimulachra, quæ pro aëris humidi vel calidi conditione, vel augentur vel minuuntur, nullo viſus impedimento, quem Tibi quoque integrum & acutum ſupereſſe lætor. Cæterùm ſedulò ex illo tempore cavi à lucubrationibus, à quibus mihi tempero, ut poſt cœnam ad lucernam nunquam vel legam vel ſcribam. Præterea pulveri Tabaci magnam partem clarioris viſus refero acceptam, derivanti per nares oculorum humiditates offuſcantes viſum. Quo remedii genere plures ſublevavi. Vel ſola Tabaci folia in pulviſculum comminuo, vel addo majoranam, euphraſiam, Agaricum Trochiſcatum & ſem. fœniculi. Alia medicamenta ad ſuffuſionem præcavendam Tibi commendare nolo, ne noctuas Athenas. Ipſe qua es experientia, plura & ſcis & rectè ſingulis uti noviſti. Axungiam viperinam laudatam vidimus in Miſcellaneis Curioſis Germanorum, quam etiam amicus quidam meus expertus nuper eſt, quem idem metus tecum terret. Simplex aqua Ophthalmica ex vino albo Rhenano, in quo infuſa fuere fœniculum, bethonica, ruta, euphraſia, chelidonium majus, farfara, triticum, laudabatur mihi Patavii ex Bellocari traditione. Non dubito quin corpore quotannis ritè expurgato, ſervataque decenti victus ratione, & à lucubrationibus abſtinentia, poſt hac ſimulachra iſta mecum diſcas ſpernere, quod ex animo precor, ut diutiſſimè ſalvis oculis tuis perfruaris.

Cataractæ depoſitio.

Idem Lithotomus & Oculatius Laurentius Nicolai non ſemel magna dexteritate cataractas labente anno depoſuit. Unius depoſitioni intereſſuit, me in prædio abſente, filius Caſparus Bartholinus cujus in hanc rem literas ad me ſcriptas non pigebit hîc ſubnectere, modò non pigeat Lectorem legiſſe.

Pater chariſſime

Adfui die 19. Januarii cum Dn. D. Simone Paulli, D. Henrico à Moinichen, & D. Caſparo Kolichen, Viro cuidam natione Gallo, annorum vix quadraginta, cui reliqua membra de meliore luto finxerat Titan, cæterùm in ſiniſtro oculo ſuffuſionem patiebatur, quam ſumma cum dexteritate deponi vidimus à Laurentio Nicolai Cimbro, artis quam profitetur haud infelici Magiſtro. Oculo ſiniſtro oppoſuerat ſe hæc ſuffuſio ex pituitoſi, ut videbatur, humoris in ſpatium, quod eſt inter corneam tunicam & cryſtallinam, affuſione, quanquam Galenus lib. 1. de ſympt. Cauſ. cap. 2. ab ipſius humoris aquei condenſatione fieri interdum ſuffuſionem doceat. Veram & legitimam ſuffuſionem hanc atque à ſpuria diſtinctam eſſe nemo dubitabat, quippe quæ omnes veræ ſuffuſionis habuit notas. 1. Alterum tantùm oculum occupabat, quod veræ ſuffuſioni proprium ajunt; unum tantùm oculum aggredienti, aut ſi utrumque, non tamen ſimul aut ſimiliter, ſicut in ſpuria accidit. 2. In legitima ſuffuſione tenebroſum quiddam in pupilla apparet, quod in ſpuria non contingit. Unde Vegetius lib. 11. Artis Veterinariæ cap. 11. Cùm accedit ſuffuſio oculus videtur incolumis, nullis lachrymis, nullo ſanguine, nulla indignatione prodit injuriam; ſed uno tantùm declaratur indicio, quod cum pupilla ipſius imaginem tuam tanquam in ſpeculo videre non potes. 3. in vera ſuffuſione ſymptomata ſunt continua, nec ulla ſunt intervalla, in ſpuria verò per vices augentur & remittunt, prout, vapores ad cerebrum efferuntur. Quas notas noſtras, de qua ſcribo, ſuffuſionem habuiſſe vidimus. Quamquam autem Plinius lib. 28 Hiſtor. Natural. cap. 1. Milorum ſcripſiſſe ait, oculorum ſuffuſiones felle hominis ſanari; huic tamen uſitatum atque præſens noſtris temporibus remedium adhibitum fuit, ſola depoſitione per acus ſeu ſtyli immiſſionem. Hic ſine jure jurando ſed efficacius oculos tetigit alienos Ocularius, ſecus quàm veteres, qui oculos juraturi olim tangebant; teſte Petronio. Ovidius Lib. 11. Amor. El. 16.

At mihi te comitem jurabas uſque futuram
Per me, perque oculos, ſidera noſtra, tuos.

Sic & *Tibullus* lib 3. El. 6.

Et ſi perque ſuos fallax juravit ocellos.

Cur id factum, ex Parente diſcere vellem; quem ſcio in Anatome Pagana olim rem hanc pertractaſſe accuratiùs. Sed Vulcani invidia tantus labor periit. Si balbutientem me audire velis, Minervam hoc more coluiſſe & ad teſtimonium vocaſſe veteres ſuſpicor. Oculos quidem Cupidini Veneris filio, in quibus ex-

Digitized by Google

cubet ceu ſpecula quadam, tribuit Philoſtratus: rectiùs tamen Minervæ eos ſacros fuiſſe Paganis tradit Fulgentius. Unde Minervam cæſiis oculis, ut pulcherrimis, finxerunt Poëtæ Heſiodo in Operibus vocatur Θεὰ γλαυκῶπις Ἀθήνη: Dea Cæſia Minerva, Et alibi de Deorum Generat. idem Aſcræus:

Αὐτὸς δ' ἐκ κεφαλῆς γλαυκώπιδα Τριτογένειαν.

Ipſe verò (Jupiter) *ex capite* (pepetit) *cæſiis oculis Tritogeniam.*

Neque in injuria Minervæ enim oculi debebantur, quibus nihil pretioſius aut utilius eſt. Hinc oculis digni habiti non ſunt venefici & malefici. Exuebantur enim iſtis. Plaut. Menech. A. 5. ſc. 2. Ecce Apollo mihi ex oraculo imperat, ut ego illi oculos exutam lampadibus ardentibus. Imò malignis eruti, apud eundem Plautum in Captiv. A. 2. ſc. 4. Nam Hercle ego huic diel ſi liceat oculos effodiam libens, ita malignitate oneravit omnes mortales mihi. Deus Tibi, Parens indulgentiſſime, Tuos diutiſſimè conſervet. Vale. Hafniæ. Filius obſequentiſſ. *Gaſp. Bartholinus.*

Suffuſionis initium Fonticulo in brachio excitato evaneſcenes: Et oculi vigor eodem in nucha facto, reſtitutus.

Chirurgo cuidam hujus Urbis ante oculos muſcæ & culices obverſari videbantur, hicque Fontanellam facit in ſiniſtro brachio; hujus beneficio viſus naturali claritati reſtitutus, muſcæque obvolentes evanuerunt?

Aliàs quidam puer ruſtici Filius in Hollandia ex pago Bargenhuſen, omnimodo oculorum imbecillitate laborans ita ut lucem ægre ferret, hic primò in nucha habuit fonticulum ſine ſucceſſu, tandem conſolidata rurſum fontanella in nucha, unum in brachio, alterum in pede ipſi fecerunt, fonticulum; hinc optimè jam habet, acutè cernit, ſplendidiſſimam lucem oculi admittunt. *Joh. Ludovicus Hannemannus.*

Oculi putredo.

Vetula ſexagenaria, ante annum circiter epiphorâ oculi ſiniſtri affligi cæpit, quam ſoſque deque habens incrementa ſumere permiſit. Nuperis natalium Servatoris feriis intumeſcente oculo grande frigus perſenſit ex ambitu orbitæ, ſimul gelu naſi lateris ſiniſtri cum dentium ejuſdem vehementi dolore. Tum è canthis oculi copioſa materia purulenta fluere occepit, & aliqua quoque per os. Continuavit verò hic materiæ fluxus cum ingenti partium circumjacentium dolore, tantâ vehementiâ, ut omnis brevi oculus cum palpebris, pinguedine, muſculis & vaſis materiæ purulentæ inſtar effluxerit. Uſa eſt miſella medicamitibus, quæ quiſque empiricus commendaverat. Acceſſit tandem, ea qua hæc ſcribo, die, ad me, miſerandum commonſtrans ſpectaculum. Tota orbita cava ſpectabatur, non ſecus ac ſi corvi ungulis & roſtris eruiſſent bulbum. At ubi nervus opticus à cranio ſe prodere ſolet, globulus aliquis, avellanæ inſtar, membranaceus, haud dubiè cornea eſt tunica, cernitur, Muſculi etiam ut dictum omnes abſumpti. Ubicunque fovea hæc tangitur, indolens offenditur, pure & cruore ad latera paſſim oblita. Ad limbum hujus foveæ tam horrendæ computreſcentes muſculi cum cute ſaniem ſemper fundunt & cruorem, utut parcè, circumtenſo tumore, haud elatiori, ex purpureo liveſcente, ubi quidem dolores ſentit miſella acerrimos; tetra & cadaveroſa hoc ex foramine ſpirat mephitis. Dexter oculus valet quidem ſatis, ſed periculum eſt ne & hic corrumpatur, cùm facies paſſim & naſus fœdis ulcuſculis fœdetur.

In naſi parte ſiniſtra continuum ſibi eſſe frigus miſera conqueritur, & ſenſum doloris fere nullum, at creberrimum dentium ſuperioris maxillæ, utut non multi adſint, imminere cruciatum. Affluxui ſcorbutico corruptorum humorum rem totam adſcripſi, unde oculi ſideratio & putrefactio. Cùm medicaminum nihil ferè hic loci præparatorum, Hafnia aliquantum remotiori, mihi ſuperſit, ſanum oculum muniri juſſi Unguento illo, quod in Actis veſtris efficax ophthalmicum nominare voluiſti, atque ut maſſæ univerſæ conſuleretur, ſub noctem —∧— C. C. Scrup. ſ. & —∧— trifolii fibrini drach. ij. cum cereviſia calida abſorbere juſſi. Ipſum verò horrendum chaſma ſtupha cannabina in ſpiritu trifolii fibrini calefacto, cum momento —∧— C. C. probe madefacta implevi, ſuper impoſito Empl. Diachil. cum gummi. Ego equidem in muliere mediocriter vegeta per Univerſalia tam purgantia & ſudorifera, quàm V. S. in partibus remotioribus & veſicatoria avertere materiæ fluxum, ſimulque antiſcorbuticis, exſiccantibus, mundicantibus & reſolventibus margines hujus hiatus fovere decrevi, ad quam rem ea quæ ex Trifolio fibrino petuntur medicamina, utpote crebra hîc experientia in Ulceribus malignis ſcorbuticis, à me comprobata, commodiſſima arbitror. *Joh. Valentini Willii.*

Oculorum Suppuratio, & viſus imminutio.

Infans trium hebdomadarum in vico Boreali, neſcio an per incuriam humi prolapſus; tantam oculorum inflammationem concepit, ut non tantùm inviſibiles nobis fuerint occluſis palpebris, ſed humor cryſtallinus ex altero effluxerit inſtar albuminis ovorum. Interea ſuppurati, copia puris ingenti quotidie effluente. Acta à Medicis qui curationi adfuerunt, quæ in hujuſmodi caſo agi ſolent. Tandem aqua ophthalmica ex ſucco chelidonii majoris, aliiſque impletus quidem, finita ſuppuratione, oculi humore cryſtallino vacui bulbus, ſed ſine viſu. De Viſus imminutione penes me eſt Conſilium Joh. Dom. Salæ Medici Nobilis Patavini & ætate & experientia & eruditione inclyti, quod hîc propter materiæ affinitatem inſerere operæ pretium duco, gratâ in magnum Præceptorem memoriâ, quo duce olim in Viſitandis ægris trienniun Patavii inſumpſi. Latina conſuetudine à me redditum ita habet:

De relatione miſſa, quæ melior fuiſſet ſi à Medico eſſet conſcripta, ita judico: quod cauſa viſus imminuti non ſit Cataracta, quia ſi illa eſſet facta, videretur, nec meliori ſtatu conſpiceretur, ſed ſemper in pejorem ſtatum provolveretur, ut jam prorſus viſus eſſet ſublatus; ſi eſſet incipiens, ut ſolet, depravationem viſus induceret potiùs quàm imminutionem, adeò ut hoc tempore apparerent ante oculos aut culices, aut filamenta, aut alia objecta quæ objiciunt ea viſui quæ revera non videntur; præterea, cataractæ non ſolent ad maturationem tantùm temporis requirere ut viſum auferant. Non eſt ungula, quamquam externè aliqua ejus appareant veſtigia, quia, quando ungula pupillam non attingit, innoxia eſt. Non eſt alterius generis macula externa, ea quippe appareret. Judico non eſſe affectum illum internum nervi viſorii, quem Græcè vocant Maurosin, Latini Guttam Serenam, in qua videntur oculi & pupilla tam clara inſtar ſanorum, ſiquidem non capit initium hic affectus à cauſis externis oculorum, ſed potiùs ab internis capitis, & ſubito omnem viſum tollit, nec mutatur modò in melius modò in pejus.

Judico igitur eſſe in oculo offenſam ante humorem cryſtallinum, qui præcipuum eſt viſus organon ab humore aqueo, per quem tranſire debent ſpecies viſibiles, & præterea adeſſe craſſitiem tunicæ corneæ,

quæ

quæ etiam tranſparens eſſe deberet, ut ad organum dictum ſpecies tranſmitteret. Credo huic parti introducta eſſe hæc vitia à diuturna & ingenti defluxione, poſſeque ætatem aliquid conferre ad hanc offenſam, quia cauſæ exigui viſus in omnibus ſenibus, quanquam ætas ſola non ſufficeret ad tanta mala producenda, niſi ab alia cauſa eſſet oculi debilitas. Sed de his rectiùs poſſent judicare Medici periti præſentes, quales ſunt Norſini, idque multò ſecuriùs.

Si cauſa proxima eſt illa quam judico, cauſæ remotæ erunt humores pituitoſi, craſſi, & tractu temporis defluxiones incraſſatæ primò à capite calido & humido, unde ſemper fluxiones prodeunt, deinde etiam ab hepate calido, quod ſe prodit per tot puſtulas in reliquo corpore apparentes. Quicquid ſit, periculum imminet ab hoc malo ne viſum amittat oculus hic, ſicut altero oculo evenit. Difficile erit curatu, quia magnum, quia antiquum, quia à fluxione conſervatur, quia oculus eſt debilis, quia in hac ætate incidit, quia multa remedia à longo tempore tentata ſunt. Spero non fore impoſſibilem curationem, quia alia remedia ſuperſunt quæ procurentur, quia obſervata eſt mutatio, modò in pejus modò in melius.

Ideoque in opportuna hac anni ſtatione, primò purgandum eſt totum corpus, poſtea particulariter, caput, fluxio divertenda, quantùm poſſibile, exſiccandum nonnihil caput, refrigerandum hepar, in quo generantur humores qui poſſunt deducere alios ad locum, denique attenuandæ & reſolvendæ materiæ concurrentes, roborandaque eſt pars læſa.

In purgatione univerſali corporis ſuadeo, quia adhuc nulla adeſt inflammatio, in hac ætate & oculi imbecillitate, parum ſanguinis extrahere. Succeſſerit ad calorem hepatis, & ad purgationem, quæ facienda eſt, ne concurſus fiat humorum calidorum per medicamenta localia, extrahere quatuor vel quinque Uncias ex hæmorrhoidibus, & ſupplere per balneum aliquod inferiorum partium, per frictiones & cucurbitulas ſine ſcarificatione.

Medicamenta purgantia & præparantia reſpicere debent humores pituitoſos & bilioſos. Sed purgatio erit diligens & duplicata, primò per medicamenta mediocria & Syrupos ſimplices, deinde per Syrupos compoſitos, & purgantia nonnihil efficaciora, ut poſſint trahere ex partibus diſſitis & ex capite quoque, ſicut ſunt pilulæ Lucis cum juvamine probatæ. Materiæ remediorum notiſſimæ ſunt, & præſcribentur à Medicis præſentibus.

Caput non expurgetur per naſum, ne irritetur fluxio ad oculos, ſed per os, abſtinendo propter eandem rationem à medicamentis calidis. Sufficit maſticatoria conficere ex maſtiche, cera, pulvere fœniculi & Saccharo, vel, quod mihi magis placet, maſticare fœniculum conditum in aceto. Si hoc tempore oriretur inflammatio aliqua in oculo, laudarem ſanguiſugam unam, vel alteram poſt aurem ſiniſtram.

Ad fluxionem derivandam fontanellæ inuruntur, ut evacuent. Fiat ſetaceum in nucha. Sæpe applicentur veſicatoria, ſed ſuperficialia poſt utramque aurem, quæ fiunt vel cerato cum pulvere pauco cantharidum, ſubtili manu extenſo ſupra telam, vel lacte ex Tithimalò omni ſtillante, frangendo caulem, & locum tangendo aliquot guttis quæ exſtillant: qualia veſicantia geſtentur longo tempore, minimum quadraginta diebus, renovando quotieſcunque ſanantur. Derivabitur quoque uſu diuturno maſticatoriorum, & familiari aliquo purgante leniori, ſicut pil. de Tribus cum Rhabarb. & ex Aloë lota cum ſucco roſarum cum pauxillo ex pil. Lucis.

Ad caput exſiccandum interiùs laudo decoctum ex ſalſa parilla, ſandalis rubris, vel viſco quercino, additis fœniculo & euphragia, ut oculis approprietur. Exteriùs ſpongia alterat partem tincta ſæpe & ſiccata in decocto ex eo quod remanſit, additis roſa, betonica & Agarico, quod magis ad rem faciet, ſi fiat aut in lixivio dulci, aut in aqua marina, aut in balneo quodam ſulphureo, & hac ſpongia ſicca fricetur caput, ſemper ad nucham verſus.

Hepar refrigerabitur, ſi poſt uſum decocti hujus, ſumat per quindecim dies vel juſculum alteratum cum cichoraceis, vel unciam unam Sacchari roſati. Dum decoctum ſumit, non mihi neceſſarium videtur nec ſecurum ſudorem excitare, vel victu uti adeò tenui ſicut ſolent; caro aſſa concedi poteſt, & vinum, ſed lymphatum.

Inter remedia localia expertus ſum utile eſſe Unguentum diabutyri, quo primo ſimplici utor, oculis applicato, poſtea tentim augendæ ſunt vires ejus expoliti Soli in vaſe æneo cum pauco aceto; ut acquirat colorem viridem ab ære: augentur præterea addito parum fellis primò piſcis, deinde animalium volatilium & quadrupedum.

Probatur mihi etiam illud, quo Norſini pro ſecreto utuntur, nempe ut ſæpius abluatur oculus aquâ Euphragię, fœniculi, in qua infunditur parum vitrioli coloris cœrulei. Efficax quoque remedium eſt, deſtillata aqua vitæ, in qua infunditur panis coctus ex tota farina cum furfuribus, additis fœniculo, euphragia, & exſuviis viperę, quæ oculo applicetur tepida cum aliquo inſtrumento vitreo, ut aqua oculum tangat.

Et ſiquidem hæc remedia aliquando propter vehementiam ſuam alterant oculum dolore & rubore; in tali caſu oportet ea intermittere donec mitigetur dolor & rubor, ſoloque diabutyrato ſimplici inungere, aut aqua roſacea cum pauco vino albo & aqua fœniculi vel euphragiæ.

Tandem volente Deo ad priſtinum viſum reſtituto oculo, ut roboretur; conducet nunquam aquâ lavare, ſed vino albo mediocri vel decocto euphragiæ & fœniculi, cui infundatur parum Tutiæ.

Cancer latens cauſa cæcitatis.

Mortuus paucis abhinc annis Leutſchoviæ Senator ferè 60. annorum, nomine Joſephus Alauda, hypochondriaca affectione diu afflictus, qui cancri malitiâ oppreſſus varia ſenſit Symptomata. Triennio ante obitum in digitis pedum loco Unguium succreverunt horrendæ, curvæ, denſæ & plumbei coloris ungulæ inſtar cornu, ex quo pectines elaborantur, & quidem tam abundè augmenta ſumpſerunt, ut cogeretur eoſdem ſingulis octiduis forcipe demetere. Tota ſubſtantia cutis degeneravit in planta pedis in naturalem ungulam, cornu taurino æmulam, quam pariter poſt pediluvia crebriùs abradere coactus fuit, ne nimia cutis durities greſſum impediret, eumque dolorificum efficeret. Poſtmodum exulceratæ ungues in manibus per abceſſum perierunt, & ſimilia monſtra corneæ ſoliditatis ſuccreverunt, niſi quod cutis in vola manûs mollior permanſerit. Et hoc malum ad vitæ finem perſeveravit. Paralyſin poſtmodum dextri lateris ſenſit, ſed ſenſus motuſque reſtitutus fuit: ſucceſſit demùm falſa imaginatio quaſi ab uxore ipſi venenum pararetur, quæ Phantaſia tam vehemens, ut per dimidium annum præſentiam uxoris nullo modo toleraverit, imò eandem nudis pedibus ne ſtrepitum ederet, clam incedentem quaſi odoraretur. Defecit poſtmodum paulatim viſus, auditus verò factus intenſior: tandem in momento cæcitas ſupervenit. Cùm peractis Univerſalibus aliiſque revellentibus Nuchæ veſicatorium applicaretur, nulla veſica fuit excitata, ſed ſubjecta caro tantùm intumuit: & ſubpunicea facta eſt. Poſt triduum veſiculæ hydatides multo ſero ſtillantes

lantes coloris plumbei collum inſederunt, quibus cùm Balneator improvidè Empl. maturativum impoſuiſſet, per aliquot dies, tumor incrementa ſumſit, non minùs, quàm humorum effluvium, primùm ſeroſitates, poſt purulentam fœtentemque fundens materiam. Durante hujus materiæ egreſſu à phantaſia depravata liberatus, ut ab uxore ſępiuſcule actorum erratorum veniam peteret, viſus autem non rediit. Tandem qood ab improvido Chirurgo cancer illę ingens plumbeus & gibboſus cito ſuppuratus fuiſſet, intra 3. Septimanas è vivorum numero ſublatus fuit. Medię fuit ſtaturæ, ex parte ſanguineus, liberalis, comis, in juventute hilaris, vino deditus: provectiore ætate moroſus, iracundus, pigrior, & defectum memorię, imò totius capitis ſentiens, ut cùm vino ſe ingurgitaſſet liberaliùs, triduanam ferè experiretur ebrietatem.

Scholion.) Cur veſicantia in cadavere ita etiam in cute cancroſa nihil operentur, explicare conatur *Helmont. de Lithiaſ. cap. 9. §. 105. pag. 750.* Conſideravi inquit, quod Ranunculus, Apium, Flammula non veſiceant in cadavere: veſicant tamen carnem vivam. Cenſui itaquę quod in ipſa anima ſenſitiva conſiſteret differentia hujus actus & non primario in flammula; quippe quę tantùm veſicat, quatenùs mordicatione juſto acriore irritat hæc Spiritus ſenſitivos, ut qui ſenſatam acrimoniam mitigent, retundant aut extinguant, furit anima in illis, reſolvitque ideo propriam membrorum ſubſtantiam vitalem in albumen corroſivum, quapropter ipſamet anima ſenſitiva: ut immediata ſubſtantia ſenſitiva: ita eſt cauſa efficienter effectiva; flammula verò quę in cadavere operatur nihil eſt cauſa effectiva occaſionalis, externa & excitativa. *Davidis Spilenbergeri.*

Tuberculum eminens, Pupillam dextram obtegens.

In juvene Tuberculum eminens, Pupillam dextram texit & obvolvit, dubiis nobis an cryſtallinus humor intus latens ſanus eſſet, adeoque de curatione vel ablatione tumoris nihil ſuadere auſis. *Gaſpar Bartholinus.*

Puſtula Oculi, cum totali viſus ablatione, ex Ophthalmia, feliciter curata.

Juvenis Mercatorii ordinis 19. circiter annorum bilioſo-ſanguinei temperamenti, optimoque & robuſto aliàs corporis habitu pręditus, niſi quòd defluxionibus capitis ſubinde obnoxius, à nono jam ætatis ſuæ anno Fonticulum geſtare coactus ſit, utriuſque oculi Ophthalmiâ graviſſimâ, aliàs quidem etiam ſatis ſibi familiari, corripitur, qua cùm jam penè ultra octiduum laboraſſet, fruſtra adhibitis euporiſtis quibuſdam remediis, me tandem ad ſe accerſit. Suadeo cucurbitularum in dorſo applicationem cum ſcarificatione etiam auricularum; applicatur cum ſtupa utrique oculo alumen crudum cum albumine ovi agitatum inque unguenti formam redactum, ceu indubitatum præcipuumque hoc in caſu præſidium; & lac muliebre tepidum ſubinde inſtillatur; quin & venęſectio in brachio celebratur. Et hæc omnia remedia, quamvis non ſine euphoria adhibita ſint, tamen tertio ſtatim à venæſectione die, nobis nil tale metuentibus, exorta in ſiniſtro oculo puſtula viſum ante triduum adhuc ſalvum penitùs obfuſcavit. Actum eſſe de oculo adſtantes uno ore clamabant: ſed ego quidvis potius tentare, quam ſocorditer deſperare in caſu licet admodum ancipiti, ſatius duxi. Hinc actutum pilulas purgantes exhibeo, quæ fortiter oculo inhærentes quoſcunque vitioſos humores excutiant atque diſturbent; & collyriam aquam pręſtantiſſimam inſtillari juſſi. Imò altero mox die Chirurgum & Ophthalmicum dexterrimum Dn. Brotmannum in conſilium convoco; is pulviſculum oculo inſpergit, facitque, quod ſuarum erat partium egregie. Quarto poſt die ſetaceum in nucha poſuimus, quòd adeò benè ſucceſſit, ut mox puſtula nonnihil diſcuſſa oculus indies propius ad priſtinum ſtatum redire, ac viſio tandem perbellè reſtituta viſa fuerit, relicta ſolum ſuper oculo exigua nubeculæ quaſi cujuſdam portione, quam tempore non minùs deletum iri confidimus.

Viſus privatio, omniumque membrorum tremor, ex totius corporis Refrigeratione.

Notabilis fuit ſævities hyemis anni 1670. circa finem menſis Januarii, ubi pręcendete aliqua exundatione tum temporis inſolitâ, una nocte ita adſtrictus glacie Danubius, ut ſicco quodammodò pede quis ex una in alteram ripam ire, & ubi heri remos duxit, jam equo vel carpento vehi potuerit. Quodnam majus damnum intulit, inundatio, an inopinatum & rigidiſſimum frigus, dubium? Verùm periiſſe multos, inprimis qui inſulam illam Danubialem è regione urbis incolunt, aquis ſingulis momentis creſcentibus, & ingruente nocte; ſed & non paucos, qui in excelſioribus domus partibus, vel arboribus irruentem vim aquarum effugere conati ſubitaneo frigore toti madidi vel extincti, vel ita deſtructi, ut digitis in manibus, pedibuſque mutilari opus habuerint. Forte civis hujus urbis vietor, ut ligna pro opificio ſuo neceſſaria, & in loco quodam Danubio vicino jacentia, ſalvaret ex undis, ultra tres horas quandoque uſque ad axillas in aquis manſit. Domum reverſus penes fornacem fortiter calefactam decubuit, ſtatim laſſitudinem ſenſit omnium membrorum. Aliquot diebus elapſis in ſingultum incidit tres dies durantem, inde reſtitutus, intra anni ſpatium viſum in ſiniſtro, mox in dextro amiſit oculo, utriſque tamen externè bene conſtitutis. Poſt triennium articulorum doloribus horrendis corripitur, quibus ſupervenit tremor perpetuus in hunc uſque diem durans. Multa ille adhibuit quibus dolores ad tempus mitigavit, non ſuſtulit, pręterea ęſtate & à me petiit conſilium, dedi vária iterum pro leniendis tantùm doloribus, ſed in ſenili laboribuſque exhauſto corpore plura efficere nequivi. Originem autem ſumpſiſſe malum ex iſta corporis refrigeratione extra dubium, cùm conſtet non tantùm ex veterum hiſtoria, verùm etiam ex recentioribus, quantum damnum ſoleat inferre talis corporis refrigeratio. Certe retulit mihi perſona Illuſtris, quod ex Candia rediens naufragium paſſa ita membris contracta & quaſi paralytica ſit facta ut difficulter Paduæ in integrum reſtitui potuerit. *Caroli Raygeri.*

Cæcitas ſubitanea.

Anno nati Chriſti 1654. Prior quidam in Cœnobio Pr. complexionis phlegmaticę, corporis obeſi, vitæ deſidioſę, bibaculus, hypochondriorum dolore, ac ventris conſtipatione ſępius laborans, inciderat in cœcitatem ſubitaneam, ita ut etiam apertis oculis neminem cognoſceret, nec lucem & tenebras diſcernere poſſet; ſed poſt uſum clyſmatis carminativi, atque cathartici brevi viſum recuperavit. *Helwigius.*

Scholium ejuſdem.

Indubitatum principium eſt, monente Andr. Laurentio tract. de viſûs nobilit. cap. 11. ea, quę parti alicui corporis humani accidunt, coguoſci poſſe, niſi

prius,

Digitized by Google

priùs, ut ipſa ſe ſecundùm naturam habent, cognitum & perſpectum ſit. Quare neceſſe eſt, ut naturam oculi, & quæ ad ejus actionem requiruntur, exactè teneat Medicus, aut autopſia, vel ex lectione Anatomicorum edificat, ſi læſæ viſionis ſpecies indagare decreverit. Morborum verò oculi ut infinita propè multitudo eſt, ita in illis diſtinguendis maxima confuſio, ac cùm Galenus variis in locis docet, omnem partium corporis actionem tribus modis lædi, nimirum aut aboleri, aut diminui, aut depravari, hîc duntaxat de ſecunda læſæ viſionis ſpecie, diminutione ſcilicet, quæ Monacho noſtro accidebat; ſermo noſter erit. Ad cæcitatis, quæ propriiſſimè aliàs eſt viſus omnimoda abolitio, genera à Practicis vulgò annumerantur etiam amauroſis & amblyopia. Amauroſis enim eſt abſolutum viſûs impedimentum nullo manifeſto affectu in oculo apparente, ſed pupilla pura & incolumi. Amblyopia eſt viſus hebetudo, ſine manifeſto quoque oculi affectu. Uterque affectus, qui inter ſe tantùm differunt ſecundùm magis & minùs, oritur vel ob ſpiritus viſorii craſſitiem, vel ob debilitatem aut denſitatem tunicarum oculi, vel ob humorum lentorem, vel ob nervi optici obſtructionem à craſſis & viſcoſis humoribus. Amauroſis alioquin, uti Tulpius lib. 1. obſerv. med. cap. 51. ſcribit, duplex eſt, altera cerebro propria; altera verò cum conſortio aliarum partium Prior ſpecies ut eſt planè immedicabilis, ſic curatur interdum poſterior. Potiſſima autem hujus cæcitatis cauſa ſtatuitur humor turgens à flava bile, aut atra, vel à veneno potui dato, manente in hoc cæcitatis genere pupilla ſemper clara & pellucida, licet interim nil cernat oculus, ob vitium nervo viſorio intrinſecus objectum, vel ab humore eò uberiùs affluente, vel à cerebro affecto. Cerebri autem occaſione uti omnes ſenſus lædi poſſunt, ſic & viſio quoque labefactatur, tum ſi aut generatim, aut ſpeciatim, & præſertim ea ſede, ubi nervi optici prodeunt, affectum patiatur, vel illi ipſi nervi à cerebro producti, & ad oculum uſque delati, afficiantur, ex mente Plateri lib. prax. de function. læſionib. cap. 7. quod multifariè fieri poteſt, veluti mox dicetur. Amauroſis præterea interdum ſenſim & tempore, nonnunquam etiam ſubitò evenit. Quæ ſenſim evenit, varias habet cauſas: vel enim ſpiritus viſorius acciditur, idque ſive vitio cerebri ſpirituum non ſuppeditantis, quando nimirum à longa evacuatione eſt exhauſtum, vel ob inſignem morbum, vel ob ſenectutem: vel ſpiritus viſorius, qui naturâ debet aërem redolere, & qualitatem moderatam gerere, nimium craſſeſcit: vel tunicæ oculares denſantur, aut humores viſifici lenteſcunt. Subitò verò videndi vi exuuntur homines, cùm craſſi quidem ſucci confeſtim irruunt in nervos opticos, vel cùm ille nervus viſorius paralyſi laxatur; quæ cauſæ naſcuntur plerumque à rebus, quæ à foris fiunt, veluti ſunt cruditates aſſiduæ, crapula, in nudum caput ſummi frigoris aut caloris incuſſio ſtudium, lectio, ſcriptio repentina ac continua à cibo, balnea, vomitus, venus immoderata & cita à paſtu, nimia contentio, verba ſunt Joh. Heurnii tract. de morb. oculor. Vel ut vulgaris verſus habet:

Allia, vina, venus, pulvis, ventus, faba, fumus,
Iſta nocent oculis, ſed vigilare magis,

Aſſentit etiam Holler. lib. 1. de morb. intern. c. 19. aiens, affectionem hanc, experientia teſte, non rarò ab interna cauſa excitari, præcipuè vitio ventriculi, & poſt egregiam potationem, neque tamen propriè eſſe ophthalmiam, licet aliquando in corpore cacochymico & ſi ea negligatur, in illam facilè degeneret. Præter has cauſas manifeſtas debilitatur etiam ſæpius viſio, aſſerente Gordonio in Lilio Medic. part. 3. cap. 5. propter vapores à ſtomacho aſcendentes, quod diſcernitur, quando imaginum apparitio fiet per menſes, & pupilla appareat munda; quando verò provenit à cerebro, non permanet tanto tempore, ſine aggregatione aquæ. In ſenibus quidem viſus debilitas eſt familiaris, ſive catarrho obruente, ſive longo uſu abſumptis ſpiritibus, ſive denique quòd nervi ſicciores, & nonnihil marcidi, ut vult Barthol. cent. 4. Epiſt. med. 41 non admittunt ſpiritum animalem, in nonnullis ſenibus ſatis copioſum; quam etiam in junioribus fuiſſe cæcitatis cauſam, obſervationes docuerunt. Petrus Pavv notavit in obſervat. anat. 2. ſe Anno 1590. puellam octodecim annorum ſecuiſſe, quæ aliquot ante obitum annis diabete laborarat, & præternaturaliter ſitibunda fuerat; hæc paucis ante obitum diebus cæcitate correpta, qua uterque oculus clarus quidem exiſtebat, nec aut in membranis aut in humoribus vitii aliquid apparebat, ipſa tamen nec lumen quidem candelæ oculis admotæ percipiebat; in hac aperto cranio reperta inſignis veſica, quæ nervos opticos circa incruciationem (uti Duncanus Liddelius, coalitum verò nervorum Riolanus vocat,) occuparat; hac novacula pertuſa, circiter libra dimidia materiæ aqueæ limpidiſſimæ effluxit. Utpote materia potus præ renum debilitate attrahi ampliùs cùm non poſſet, ad caput regurgitarat, eumque locum occuparat. Notandum inſuper, ſicut Gulhielm. Ader in tract. de ægrot. & morb. in Evangel. part. 3. enarrat. 12. memorat, cæcitatem ab obſtructione nervi optici jam diu contractam, cùm primis remediis non cedat; indelebilem ſeu incurabilem fore, nec magis ſperabilem quæ ab imbecillitate cerebri, ſpirituum viſualium paupertate, aut ſenectute fiat. Si à debilitate cerebri; pergit Idem, reſtituatur roborantibus, ſpiritus craſſiores & tenebroſi recta victus ratione incidente & viſum clarificante reſtaurentur reparenturque, Paſchalius lib. 1. de curand. morb. cap. 19. ad curationem hujus affectus proponit, præter diætam legitimam, remediorum quinque genera, nimirum præparantia, purgantia, avertentia, roborantia, & reliquias reſolventia, denique viſum acuentia. De quibus ipſe legatur, atque ſimul cæteri Practici celeberrimi conſulantur.

Additamentum Clariſſ. Schröckii.

Salutarem Enematum uſum hac etiam ex obſervatione abunde diſcere poſſunt Oſores eorum, non tantùm è Vulgò qui contemnunt atque rejiciunt, ſed & Medentium nonnulli, quorum inprimis agmen ducit Ingenioſus aliàs Joh Bapt. Helmontius, pudendum ſubſidium Medentum, & belluinum remedium lib. de febb. vocans, variiſque argumentis inviſas reddere injectiones iſtas laborans; Cui tamen cùm alii jam, præſertim verò Excell. D D. Frideric. Hoffmannus in Meth. medend. lib. 1 cap 10. ſufficienter reſponderint, aliud quod addatur, neutiquam opus eſt. Hoc ſaltem monendum, quòd, quemadmodum idem Helmontius neminem unquam per clyſteres eduxiſſe febres, objecit, quia materia febrili obſeſſa loca non adiverint, pariter hîc à Sciolis opponi poſſit, nec cæcitatem à clyſteribus emendari, cùm ultra inteſtina craſſa non adſcendant. Quibus ſanè prælaudato cum Hoffmanno regerere æquum foret: Licet ipſam non rejiciant febrem, (cæcitatem) tamen cauſam ejus occaſionalem diminuere poſſunt. Imò dicere: ipſam cauſam primariam per Enema in hoc Caſu fuiſſe ſublatam, non video, quid prohibeat. Ventris enim morboſa tarditas uti diverſorum malorum cauſa exiſtit ita vaporum & flatuum inprimis uberrimum ſuſcitat proventum, qui non inteſtinales tantùm ſiſtulas diſtendunt;

Digitized by Google

dunt, ſed & reliquum in corpus propagantur, nnde fecum alvinatum præternaturalem retentionem frequentiſſimè cephalalgiæ, aliique capitis aliarumve partium adfectus inſequuntur. Quare cùm æger noſter conſtipatione ventris ſæpius laboraverit, cæcitatem; in quam ſubitò incidit, ab eadem ſumſiſſe primodia, mihi videtur veroſimile, præſertim dum corporis conſtitutio phlegmatica, quam deſidioſa & bibacula vita ſuſtentabat, obſtructioni nervorum opticorum concitandæ ſatis quadrabat. Unde ſubducta, ope catharticorum clyſteri junctorum, materia illa excrementitia in inteſtinis hærente, ulterior flatuum exortus fuerat impeditus; Quin & ingredientium iſtorum ſolutivorum uberiori, à calore inteſtinorum, facta, reſolutione, particulæ quędam, tum venarum lactearum oſcula ſubeuntes, tum etiam, quæ ſubtiliores, in venas meſaraicas penetrantes, ac ita utrobique ad maſſam ſanguineam delatæ, agitare illam, & quam à natura poſſident, ſeparandi vim exſerere, ſicque una pituitoſum humorem ab oculis, vi circulationis eò perductæ, propellere poterant. Idque tantò promtiùs præſtare valebant, cùm addita carminativa, ſubtili ſua ac volatili natura in remotiores etiam partes penetrando, calorem in iiſdem debiliorem confortare, peccanteſque pituitoſos humores incidere, attenuare ac reſolvere & ita flatulentorum ſpirituum diſſipationi non parum momenti addere potuerint. Qui eadem fortè præditus fuit virtutes clyſter, quo puellæ, repentè cæca quæ fuerat facta, præter exſpectationem viſum reſtituit Guil. Rondelet. uti ipſe cap. 58. Meth. cur. morb. memorat. Licet verò magna enematum ſit utilitas, tantùm tamen abeſt, ut univerſale conſtitui medicamentum queant, i. e. quod in omnibus ſubjectis morbiſque adhiberi poſſit; cùm plurima ſint uſum eorum prohibentia; veluti, exemplum ut addam, quorundam in colo Inteſtino interiorem tunicam adeo teneram & ſenſilem eſſe, monuit Celebr. Th. Willis part. 1. Pharmac. ration. ſect. 1. cap. 2. ut ab enemate, licet anodyno, injecto, ſpiritus ſtatim excandeſcentes, ac intra fibras nerveas exploſi, membranas ſummè inflent ac diſtendant, adeoque in toto abdomine maximas moleſtias excitent. Ut itaque duplici nomine impudentiſſimùm fuerit Circulatoris iſtius promiſſum, quem omnes, nulla alia conſideratione habita, ſolo clyſteriorum uſu curare ſe velle ægrotos, quincunque illi eſſent, Brixiæ fuiſſe profeſſum, Aloiſius Mundella, Medicus Brixienſis Italus Epiſt. medicin. 8. ſcribit, ſcilicet tum quòd omnibus grotis indiſcriminatim iſtud remedii genus adplicare auſus fuerit, tum quemvis morbum ſolo eo profligaturum ſe jactaverit; cui quidem tam proficua ex iſto myſterio obtigit meſſis, ut brevi tantam pecuniæ ſummam extorſerit, quantam præfatus Medicus, licet continuis medendi exercitationibus omne tempus contriverit, decem annorum ſpatio non lucrifecerat. Quod eò faciliùs credere ipſi debemus, quò certiùs Practici compertum habent, ubique ferè locorum non admodum abſimilem ſortem Medicis genuinis & fictis contingere. Præſertim verò frequentior eorum uſus non adeò tutus eſſe comperitur. Maximi nominis Archiater Cæſareus, Joh. Crato. tria incommoda recenſet: videlicet calorem, inteſtinorum debilitari, flatuum proventum ſuſcitari, & naturam ad expellendum ſegniorem reddi, vid. Conſil. medic. à Laurent. Scholzio collect. conſ. 169. & 199. Immoderato quoque uſu non ſemper ſubduci ſuperflua, ſed interdum quoque neceſſaria, indigæ Naturæ in utile alimentum ceſſura, Nicol. Tulpius lib. 3. obſerv. medic. cap. 16. edocet. Jure meritoque igitur Barbitonſorem quendam Liſſetus Benancius, Gallus, tract. de pharmacup. fraud. & error. ab Excell. D. Th. Bartholino latinitate donatus, pag. 67. perſtringit, qui vix octidui ſpatio ultra centum clyſteres miſero cuidam ægro adplicuit, ſimulque eundem ære egregiè emunxit, cui tamen unus vel alter morbo conveniens ſubito ſedare & imminuere dolorem potuiſſet. Tales utique catalogo illorum veterum Medicaſtrorum inſeri merentur, quos remedio iſto non adjuvandum, ſed nocendum uſos fuiſſe, Celeber. D. D. Joh. Dan. Major. dub. 11. Chirurg. infuſor. §. 8. oſtendit, quorum cauſa interdicto opus fuerit, quod ſub nomine Ulpiani L. 9. §. 1. ad leg. Aquil. his verbis exſtat: Si quis per vim vel ſuaſum medicamentum alicui infundit vel ore, vel clyſtere, vel ſi eum ungit malo veneno, lege Aquilia tenetur. Similium ergo ad humani generis deſtructionem natorum Medicinæ monſtrorum peccata ſi vulgo innoteſcant, neutiquam mirum, medicamen adeo proficuum ei inviſum reddi, utpote cui abuſum à genuino uſu diſcernere, rarò eſt conceſſum. Quamvis hac etiam abſque data occaſione, novum haud ſit, clyſterum uſum ab eo, tum ineptum ob pudorem, tum & vanum propter timorem, contemni ac rejici. Quoad illum, Paracelſi fortè defendi poſſent clypeo, qui lib. 2. tr. 1. de morb. & tartaro oriund. cap. 6. viliſſimum, abſurdiſſimum, & turpiſſimum medicamen vocat; nec ipſe uſus contradicere videtur, dum iſti adaptari requirunt parti, quæ vel non, vel ſaltem haud abſque pudore nominari ſolet, & ſic multò minùs denudari, quod tamen pro applicatione requiritur,) abſque verecundiæ læſione debet. Sed, quæ de hoc Paracelſi effato, ratione turpitudinis, eſt ſententia Cl. D. Olai Borrichii lib. 2. cap. 1. §. 12. de Hermete Ægypt. utilitas vincit turpitudinem. Turpia quoque delectare aliquando, exemplo addito, ibidem demonſtrat. Naturalia ſanè, ſi petulantia abſit & laſcivia non ſunt turpia; neutiquam deeſt partibus iſtis, obſcœnis dictis, ſuus nitor & elegentia, qua vel cum aliis corporis partibus decertare, palmamque dubiam reddere valent; cujus ſpecimen apud Athenæum lepida ſuppeditat hiſtoria, quam etiam Exc D. D. Joh. Theod. Schenckius Exercit. anatom. p. 201. inſeruit. Cæterùm verecundiam omnibus cordi eſſe utique decet; aſt neceſſitas ubi urget, tam ſtrictè eadem non obligat. Huic tamen utiliſſimæ medelæ impedimento obviam ut irent, de clyſterum, quæ ab ipſis ægris fieri poſſet, applicatione multi laborarunt, quos inter Chirurgorum Germaniæ Antiſtes, ceu Guil. Fabricium Hildanum venerandus Archiater Dn. Simon Pauli Claſſ. 3. Quadripart. botan. cap. de ruta, ubi de clyſteribus diſſerit, appellat, non incommodum invenit & deſcripſit libello de dyſenter. c. 10. Alios etiam Joh. Heurnius Meth. ad praxin. lib. 1. nec non Joh. Scultetus part. 1. Armament. Chirurg. tab. 13. & 44. delinearum. Suum inprimis extollit inventum Regnerus de Graaff. tract. de clyſteribus addito tract. de viror. organ. generat. inſerv. quo tam commodè injectionem iſtam peragi, ſcribit, ut nullus ægrotantium ſuorum à clyſteribus ampliùs abhorreat. Nec contemnendus eſt modus, quem exhibet Nob. D. Joh. Paterſonius Hain. Ephe. German. Curioſ. Anno 3. obſerv. 221. pudibundis ſuis ægrotis, præſertim feminis, rem eſſe gratiſſimam, teſtatus. Innocentiam verò remedii hujus, à perito & prudente Medico propoſiti, ipſa experientia ſatis ſuperque defendit. Unde illorum timorem, qui ejuſmodi medicinam uſurpantes Libitinæ victimas evadere putant, appoſitè ſuperſtitioſum vocat Excellent. D. Chriſtian. Langius Miſcell. curioſ. med. 6. Grave etiam & periculoſum ut remedium qui rejiciunt, toto cœlo aberrare, è contra benigniſſimum & innocentiſſimum eſſe, oſtendit Jacob Primeroſius lib. 4. de vulgi in medic. erroribus, cap. 20. Ridiculum inſuper metum iſtum popularem falsâ, ſed condigna oratione explodit Clariſſ. Henr. Cellarius cap. 6. art. 3. de putatitis morb. uterin. Vulgare hoc, in Germania præ-

nia præſertim malum hac quoque in Urbe ſæpius experimur; in qua pernecesſariam quandoque infuſionem iſtam ægerrimè ut plurimum Medentibus impetrare datur; quin & ob perverſam plebis in judicando licentiam, non niſi ſumma cum circumſpectione ſæpe ſuadere licet, ne culpa, ſi mors ob gravitatem morbi opprimat, vel aliud ſymptoma grave urgeat, adhibito priùs enemati perverſè imputetur; ſaluberrimumque remedium diffametur. Quam gratiam feliciſſimo Practico, Felici Platero, quidam ab angina jam reconvaleſcens, debilitate verò corporis adhuc laborans reddidit; à quo tamen genuinam cauſam, ſuæque opinionis ſtultitiam edoctus fuerat; quod ipſe lib. 2. oberv. medic. pag. m. 412. recenſuit. Ratum itaque habeatur Bartholini, magnam laudem Enematis deberi, ſcribentis judicium: quæ nec corpus turbant, nec debilitant, quod Diſſert. 3. de Medic. Danor. domeſt. protulerat, atque averſionem à clyſteribus inter errores Patriæ Diſſert. 9. referendam duxerat.

Ex faucibus aqua Mercuriali inconſultè tactis cæcitas.

Honeſta fœmina nondum quadragenaria ex oſculis, & halitu, & accubitu mariti, ex lue Venerea recens convaleſcentis, fauces aſperari ſibi ſenſit, tonſillas erubeſcere, & ulcuſculis hinc inde obſideri. Advocatus imperitus magiſterii tyro, non expurgato priùs corpore, aqua Mercuriali fauces quotidie illevit, & in paucis hebdomadibus ulcera omnia ad maleficam cicatricem perduxit. Verùm enimvero ſtagnans adhuc in glandulis faucium impurus humor, cùm viam ampliùs per clauſas tonſillas non inveniret, infelici metaſtaſi in utrumque ægræ oculum ſeſe violentiùs effudit, & ita paulatim invaluit, ut licet omnia in adverſum moliente Chirurgo oculario, quem re cognita ſuaſi conſulendum, malum in funeſtam cæcitatem degeneraret, nec vel fontis Helenæ collyrio, nec aliis utcunque generoſis cederet remediis. Tanti eſt methodum in medendo vel ignorare, vel negligere. *D. Olai Borrichii.*

Cæcitas altero oculo læſo.

Heri vidi Filiam Conſulis cujuſdam in Cimbria, cujus dexter oculus vulnere per cultrum impactum viſu orbatus: Eo verò oculo perſanato, ſed ſine viſu, ſiniſtrum oculum antea ſanum Cataracta incipiens aggreditur: Fortè quòd ad Oculum læſum humores affluere jam ſunt aſſueti: Aquâ Opthalmicâ ex chelidonio majori aliiſque videbimus quid poſthac efficere valeamus. *Thomas Bartholinus.*

Cæcitas poſt epilepſiam in parturiente.

Chr. H. Mercatoris primarii uxor, cùm per totum geſtationis tempus ſatis benè & bellè ſe habuiſſet, Anni agonizantis 1668. die 23. Decemb. nihil tale cogitans, frequentibus corripitur convulſionibus epilepticis. Vocor confeſtim à fratre ægræ affinitate mihi conjuncto, variaque antepileptica præſcribo. Sed via diſcuſſo uno Paroxyſmo acceſſit alter, atque ita continuò ferè convulſa, enititur filiolam. Tandem ſuperatis poſt partum convulſionibus, atque lethargo has inſequente, ubi ad ſe rediit ægra, ignorans quid interea contigerit, infantem recens natum ſibi porrectum primùm quidem ad ſe pertinere negavit, poſtea verò non tantùm perſuaſionibus, ſed ipſa quoque alvi detumeſcentia victa, ſuum quidem eſſe partum cognovit, ſimul tamen viſum ſibi ſublatum eſſe conqueſta eſt. Obtulimus non & alia objecta, ſed neque umbram illorum oculis, iiſque ut ex inſpectione colligere licuit, nullo modo læſis, comprehendere potuit. Repentina hac cæcitate non tantùm ipſa ægra ejuſque maritus, ſed & amici adſtantes maximè percellebantur, quia cunctis in recenti adhuc memoria erat Matrona noſtras, poſt plurimos inſultus epilepticos eodem anno viſu omnimodè privata. Ingenuè fateor, quod & ego, ubi non tantùm citatum jam exemplum, ſed & illud, quod refert Fab. Hild obſerv. Chir. Cent. 5. obſerv. 5. & alias cæcitatis è diverſis morbis curatis ortæ, atque authoribus annotatæ hiſtorias, propè perpendi, tale in animo meo formaverim Prognoſticon, quale ſimiles ſuppeditavere caſus. Ne tamen conceptum terrorem augerem, bono animo omnes eſſe juſſi, nebulaſque iſtas ſudore largiori diſſipandas eſſe monui. Ægra deſiderio videndi fœtum, per tot menſes in Utero ſuo abſconditum, capta, omni conatu ſudorem provocat, licet nullo, ut tum videbatur, emolumento. Donec tandem veſperi poſt horam octavam primùm quidem lumen candelæ accenſæ ſe videre edixit, & ſic dein pedetentim viſûs priſtinam recuperarit aciem. Qua adhuc Deo propitiante pollet. *Georgii Segeri.*

In cæcitate inopinatò Viſus reſtitutus.

Anni proxime ad exitum currentis die Nov. 3. adfui Nobil. Virgini, natæ 25. annos, quæ cæca erat; Palpebris clauſis oculi intorti deorſum ad angulos internos decumbebant, nihil prorſus videntes: Gutta ſerena videbatur ex cerebri narcoſi, vel humiditate ejus partis, unde nervi oculorum motorii & viſorii oriuntur, ut & Paralyſis oculorum. Præter voluntatem ſubinde oculus movebatur, ſed leviter; concuſſum fuit ea parte cerebrum à janua cadente. Ipſum quoque cranium inæquale, ſinum oſtendit circa ſuturam lambdoideam. Antequam hoc oculorum vitio comprehenſa eſt, copioſô ſero ſtillarunt oculi, puſque ex naribus fluxit, ut de cerebri abſceſſu ſuſpicionem dederit. Cùm prorſus viſu privetur, metuſque ſit imminentis vel Apoplexiæ vel Epilepſiæ, D. Henricus à Moinichen Regius Medicus, qui curæ ejus præerat, me unà cum celeberrimis Viris, D. Simone Paulli & D. Olao Borrichio, ad conſilium vocavit. Communi conſenſu ad evacuandos humores ſeroſos cerebrum inundantes, caputque exſiccandum & roborandum præſcriptæ Pilulæ Cephalicæ, Lucis, Cochiæ, Panchymagogicæ Crollii, cum reſina Jalappæ: Emplaſtrum de Betonica raſo bregmati impoſitum, & ſubinde Pilulæ de Succino Cratonis exhibitæ, aliaque hiſce indicationibus inſervientia. Poſt uſum horum medicamentorum commotus aliquando uterus, ad vomitum concitavit ægram, quo concuſſo cerebro, medicamentis præſcriptis roborato, oculi converti ſenſim, exſiccatis ſcilicet liquoribus nervos laxantibus, cœperunt, pupillæ ad rectam lineam erectæ, palpebræ aperiri, & mox obſcurè, tandem clariùs objecta diſcernere, magna omnium admiratione, qui perpetuam cæcitatem ipſi ægræ prædixerant. *Thomas Bartholinus.*

Viſûs debilitas, cum acri Catarrho in Oculos decumbente, fonticulo ſanata.

Memini me ante annum 1673. duo ſingularia utilitatem fonticulorum probantia in malo Iſchiatico & Scrophularum curatione ad noſtros Curioſos tranſcripſiſſe. Huic materiæ amplius inhæreo: Chiliarcha quidam apud ſuos fortiſſimus, viſûs imbecillitate acrique defluxu cum rubedine oculorum laborans, cùm

adverſus hoc malum omnia præſidia fruſtra experiretur, fontanellam ipſi ſuaſit Medicus, cui conſilio obediens, tam ſingularem ſucceſſum jam experitur, ut & ea, quæ antehac vix oculo perſpicillis armato conſpiceret, nunc acute ſine conſpicillis cernat, & quidem ſenex melius ante decennium. *Joh. Laur. Hannemannus.*

Mirum viſus ſymptoma.

Anno 1674. die 4. Octobr. Buxtehudæ quidam faber lignisius annorum 54. conqueſtus mihi eſt de quodam viſus ſymptomate, quod ſubitò ipſum invaſit tabacum è fiſtula ſugeatem, omnia enim objecta in aëre ſereno & claro ipſi ante viſum duplicantur ac geminata apparent. Suaſi caput purgantia, & pulverem Bartholini naſalem mihi quàm maximè familiarem. Quomodo viſus duplicetur, præſertim qui tam cito id factum in allato ægro, mecum multi ſcire deſiderant. Fortè ſuctio tabaci humores nimium movit in nervum Opticum, eumque mediotenus obſtruxit. *Dom. Johan. Ludovic. Hannemanni.*

Rarum circa viſum Symptoma.

Vivit etiamnum Vir Eruditus, Theologus ſummus, qui cùm ante duos circiter annos, animum curis & laboribus feſſum, muſicâ recreaturus fides aptaret, una chordarum diſrupta oculum ipſius dextrum plagâ dolorificâ afflixit. Proſpicitur ſtatim oculo læſo refrigerantibus ophthalmicis, quibus inflammationi imminenti obviam itur, ita ut nil amplius timendum videatur. Nocte jam adulta, ex ſomno evigilans cuncta clare ac ſi de die eſſet videt, adeo ut & minimos picturarum & tapetum tractus obſervare charactereſque ex libro legere poſſet, mirator cauſam, læſumque oculum claudit, hic denſæ ubique tenebræ, ſanum dum claudit ubique lux eſt clara. Inclamat ſervum, juberque apportari lumen, ſed ſuſtinere non poteſt ob ſplendidos ad moleſtiam uſque apparentes colores. Idem de die fit ſi modò ſol aliquantum ſplendet: unde coactus eſt oculum clauſum ſemper firmare. Hoc Symptoma durabat per aliquot dies inde ſenſim evaneſcebat. *Dn. Albardi Hermanni Cummii.*

Flamma ex Oculis erumpens, & Illuminans literas.

Quæ de Urina noctu lucente ad Ephemerides Naturæ Curiol. tranſmiſi, ea & aliis cordatioribus, & inprimis clariſſimo Dom. Joh. Tackio Archiatro Haſſo Darmſtadino atque Med. & Eloqu. Prof. in Academia Gieſſena aperui, & ſub cenſuræ regulam tradidi. Ille ergo in amicitiæ literariæ mutuos complexus firmandos, candoriſque ſui certitudinem eloquentiſſime ſequentia reſpondit, „ Darmſtadio 30.
„ Decemb. 1675. poſt ſalutem & pauca alia. Sed ſæ-
„ pe laſſant conatus noſtros impedimenta, & vel
„ unius clypei defectus, quo tueamur regiam vitæ no-
„ ſtræ, ne dicam inania hactenus & ab aliis decantata
„ præſidia, quibus multoties inhærere cogimur, ne
„ à conſuetudine recedere velle videri queamus illo-
„ rum, quibus integrum eſt nihil ultra ſapere vel-
„ le, niſi quod ipſis viſum eſt, & ne calumniandi il-
„ lis ſuppeditemus materiam. A qua ſane neque tu
„ apud omnes immunis eris, dum de Urina lucente
„ tam egregias ad me ſcribere voluiſti meditationes,
„ dum cenſuerint nonnulli te vel ſuperſtitione captum,
„ vel impedimentum oculorum paſſum tibi ipſi de in-
„ viſo urinæ lumine gratificari voluiſſe. Sed valeant
„ ſiniſtræ aves. Mihi, quantùm luminis ſit in animali-
„ bus, præter ea, quæ Bartholinus ſcripſit, jam ſatis
„ compertum eſt, dum vel unius dici recordor, qua in-
„ hærens meditationibus intenſioribus, pro elaboranda
„ oratione funebri in honorem Electoris Saxoniæ Divæ
„ memoriæ, in Academia Gieſſena ingruente crepuſ-
„ culo jam in noctem vergente, vidi ſubitò ex ocu-
„ lis meis erumpere flammam in ſubjectam albam
„ chartam, quæ adeo illuminabatur, ut adhuc illius
„ luminis uſura ſcribere poſſem duas integras lineas, an-
„ tequam evaneſceret, qua ſane non leviter territus è
„ Muſæo me citò proripui, haud interea parum anxius
„ ob exempla Bartholini & rationes ipſius nonnullas,
„ ne oculorum aut viſus damnum inde mihi ſucce-
„ deret. At Deo Servatori meo ſit laus & gloria,
„ qui in hunc uſque diem me ab illiuſmodi viſus ma-
„ lis ſoſpitem & immunem eſſe voluit, licet ideò il-
„ lius apparentis flammæ coruſcationibus multoties
„ ex oculis promicantibus infeſter, ut ſæpe ſoli mihi
„ non eſſe liceat. De Urina verò tua lucente ut ali-
„ quid tuis addam, vix invenio, videris enim tetigiſſe
„ acumen veritatis, dum Urinam tuam lucentem cum
„ mari coruſcante & ſcintillante comparare voluiſti,
„ Habent & Philoſophi ſuum mare: habent & hi ſuum
„ Oceanum, in quo pingues, ſquamiſque argenteis
„ micantes generantur piſciculi, quos qui ſubtili reti
„ involvere & extrahere noverit, piſcator peritiſſi-
„ mus habendus eſt. Vid. arcani Hermeticæ Philo-
„ ſophiæ operis §. 54. neque ignotum tibi eſſe arbi-
„ tror, quod de luce commentatus ſum in Chryſo-
„ gonia mea, ſive Phaſide ſecundo, & præprimis
„ quod ex inſigni illo Theologo Arndio, quem
„ Adeptum fuiſſe credunt multi, ex quarto libro de
„ vero Chriſtianiſmo adduxi, cap. 1. de luce. Denique
„ nec illud ab hoc loco alienum eſt, benigniſſimum
„ Opificem lucem puram, pulchram & delectabilem
„ omnibus rebus creatis indidiſſe: ut norunt phyſica-
„ rum ſeparationum periti; & qui omnium rerum
„ puritatem ab impuritate & tenebris Philoſophicè
„ norunt ſeparare & ad naturalem ſuam perfectio-
„ nem & clarificationem corpora perducere. Quæ
„ ipſa pulcherrimus typus & teſtis clarificationis cor-
„ porum illa die, quando omnis impuritas à corpo-
„ re & anima ſeparabitur. Hactenus Arndius, unde
„ haud ſine conſideratione dicit Daniel, cap. 12. Eru-
„ dientes ſplendebunt quaſi ſplendor expanſi; nempe
„ in reſurrectione, & juſtificantes multos, ut ſtellæ
„ in ſempiterna ſecula. Et Chriſtus: Juſti effulgebunt,
„ ut Sol in regno patris ſui. Ecce tibi abſconditam
„ in nobis lucem, & veram ſophorum materiam,
„ qua ſine nihil unquam ſolidi præſtiteris.

„ Sed quid hæc ad urinam, non nemo dicet excre-
„ mentum illud exoſum, putidum, proſcriptum extra
„ regiam microcoſmi? Quid hæc cum illa æterna bea-
„ titudine conferri poterit? Sed, quæſo, parcite Viri
„ cordati, etiam in ſterquilinio habitat interdum ſplen-
„ dor, & ſordido ſæpe pallio involuta tegitur Sapien-
„ tia. Homo microcoſmus eſt, & quod in cæteris
„ regnis invenitur, id fortè in homine ſolo conclu-
„ ſum invenietur univerſum. Admovete, quæſo, ma-
„ nus veſtras & quærite, & invenietis, quod in me-
„ tallis eſt, & plantis & arboribus, imò in carne, ſan-
„ guine, cæteriſque corporis humani partibus, idem
„ non deſiderari in urina. Eſt autem id lux quædam,
„ ſive ſtella lumine ſuo coruſcans, quam aliqui ap-
„ pellant humidum radicale, lumen cœleſte, ſcintil-
„ lam vitæ, ſalem armoniacum, qualem etiam ha-
„ bent herbæ, prout demonſtravi, quæ interdum è
„ chao ſuo emergit & videtur ſingulari diſpoſitione
„ naturæ vel artificis. Si diu in vitro detinueris uri-
„ nam, illa prope fornacem colores induet & inſtar
„ auri colorabitur in ſuperficie. Sic enim humidum
„ radicale paulatim ad ſuperficiem egreditur (ob men-
„ ſtrui ſaliſque extraverſi conditionem, ut habet Phaſ.

2. Pe

,, 2. p. 117. Vir ſummus. Coi ſimile quando Phaſ.
,, primi pag. 33. inquit ; Et quis neſcit, in urina ho-
,, minis eſſe virtutem mineralem ? Siquidem arenu-
,, læ cum ea ſecretæ & aurea ſupernatans urinæ pin-
,, guedo, qualis etiam aquis innatare ſolet ſtantibus ſi-
,, ve quieſcentibus, menſe Junio & Julio, teſtimo-
,, nium ſatis perhibent vitriolicæ in homine naturæ)
,, videmus aquas vitriolatas auri colore tingi ſtantes &
,, ſolari luce irradiatas. Et dicit Walchius, materiam
,, Philoſophorum inſtar flammæ aliquando accendi,
,, fortè prævia putrefactione aliqua, & ubi à ſuo cor-
,, pore liberum ſit humidum radicale. Quo pertinet
,, illud *Baſilii: Wenn du den feurigen, brennenden Wein-*
,, *Geiſt kanſt geſanden nehmen, ſo haſt du ein Groſſes*
,, *in der Chymiſchen Feld-Schlacht erhalten.* Fit enim
,, ex ſale, oleo & phlegmate ſpiritus vini, cui analo-
,, ga eſt urina. Sed quo proripior, Tu jam exami-
,, na, quæ in Te habes aut inveniſti & conſpexiſti;
,, & vide, unde poſſis oleoſi & vitalis tui luminis
,, cauſam etiam in urina deducere. Hæc ille veri &
,, ſapientiæ cultor, Amicus ſinceriſſimus.

Iterum cùm rogarem, an pace ipſius liceret reſponſum hoc pro ſcholio ad obſervationem noſtram Ephemeridibus Naturæ Curioſis adjicere, inter multa alia, quæ gemina illis in Phaſide ſuo triplici ſophico expoſitius nolo huc tranſcribere, reſcripſit 15. Ja-
,, nuar. 1676. Rata verò Deus habeat vota tua, ver-
,, tatque benevolentiam tuam, quam in me exeris,
,, in petram immobilem, ut alius alium levando tan-
,, dem aſcendamus in ſublimem petræ ſanctæ apicem,
,, in eaque neque convulſi, neque commori ſtemus,
,, uſque ſuperatis omnis ignorantiæ anguſtiis, hujuſ-
,, que mundi faucibus exempti invicti inveniamur,
,, nihil ad æternam veritatem caligantes. Eſt enim
,, ea lucis natura, ut in apricum ſemper promoveri
,, amet, &c. Poſt quæ tandem. Magna res eſt ve-
,, ram cognoſcere lucem, quam ſi noveris, humi-
,, dum radicale noveris, noveris aurum verum & ſo-
,, phorum, noveris ignem & plura alia, quæ tanto
,, celarunt alii artificio. Separa & ad puritatem om-
,, nia cum Paracelſo ducito. Sic tibi vita patet, nec
,, non & mortis imago. Quæ de cætero de meis
,, communicandis ad me perſcribis, ea quidem non
,, invideo Naturæ Curioſis; ſi emolumentum exinde
,, ad illos aliquod ſperandum eſt. Minimus ſum ve-
,, ritatis occultæ indagator, unde ad diſcendum po-
,, tiùs, quàm ad informandum factum me exiſtimo.
,, Fac ad placitum tuum omnia. Veritas perſtabit
,, ſemper. Huc uſque Chymicus celebratiſſimus. At
eheu non ſine omine, quippe qui poſtea ex febre tertiana syncopali evaſit quidem feliciter Dei auxiliis, ſed dyſenteria tandem lethali occubuit cum luctu aulæ Principalis, lacrymis familiæ fecundiſſimæ, dolore eruditorum plurimorum; ſed anhelans ad mundi melioris felicitatem, quibus verbis ipſe finit Phaſidem ſuum ſecundum, ſed relinquens Nobiliſſ. filium Dn. Ludovicum Chriſtianum Med. L. & Prof. Extraordinarium apud Giſſenſes, quem ut non imparem jam videmus paternis virtutibus, ita vovemus, & ſperamus, ut quod credit in eruditiſſima Diſputatione
,, inaugurali de Podagra Ann. 1675. Giſſæ habita Aſæ
,, & Phaleiæ luminibus brevi emerſuris, manifeſtum
,, reddat vera eſſe quę audivit & vidit de Spiritu illo
coagulato, qui eſt Sulphur, Lumen & Centrum rerum omnium. Quæ cum magnus ille Philoſophus invidere noluerit, nec ego invideo. *Salom. Reiſelii*

Unguentum Ophthalmicum efficax.

Vitricus meus Dn. Anton. Schott. Jctus, Comes Palatinus & Conſil. Cæſar. Colmarienſium Syndicus, Liberarumque in Alſatia Civitatum Imperialium (eheu fuimus Troes!) ad S. R. I. Comitia Legatus, cum Baſileæ ſtudiis litaret, tanta corripiebatur ophthalmia atque epiphora, ut luminis impatiens, horrendos inter dolores, in calamitoſa obſcuritate, non paucos menſes tranſigere fuerit coactus. Nihil inexpertum à Medicis relinquebatur, intactum nihil. Sed tanta erat vis morbi, ut nulli auxilio cedere voluerit. Tandem cùm lumina, tantùm non occœcata, methodicè curari reſpuiſſent, ad empirica tranſitum eſt. Commendatum inter alia hoc etiam unguentum, quod recipit Ung. Nihili & de Tutia ana ℥ij. Margarit. Corall. rubr. oculor. cancr. Tutiæ, omnium præparatorum an. ℈j. Camphoræ gr. vi. fol. aur. & (arg. an. num. iv. M. f. Ung. horâ decubitus lentis magnitudine cantho oculi majori indendum, & infra palpebras illinendum. Dici non poteſt, quam cito unguenti hujus uſu violentia morbi laxabatur, adeo ut manu fere abſtergi malum videretur, gaudeatque hodiernum vir laborioſiſſimus ſatis acie oculorum acuta, quę tamen manifeſtè obtunditur, quoties per biduum aut triduum abſtinet illitione hujus chriſmatis, è veſtigio redux, ubi repetitur. Quo modo prędictos, qui moleſtaverant, affectus ſędaverit, facilè aſſequi poſſum, ex moderatè quippe quibuſdam refrigerantibus, adſtringentibus & deſiccantibus conflatum, rite jam celebratis univerſalibus omnibus, non potuit non eſſe conducibile. Sed quomodo viſum acuere poſſit ex meris terreſtrioribus, non volatilibus, excepta camphora, conſtans, dubium ſubit. Fallor ne, Excellentiſſime Dn. Bartholine, ſi dixero tunicarum poros diuturno lippitudinis ardore, & jugi decurſu copioſioris materiæ lachrimalis, aliuſque excrementitię, magis dilatatis, quàm pro naturæ conſuetudine fuiſſe, ita quidem, ut propter diuturnitatem mali, etiam hoc ceſſante, in priſtinas tamen anguſtias coire & cogi non potuerint, indeque fieri, ut, laboribus literariis intentiſſimi, ſpiritus inter agendum copioſiùs exhalent, impediri verò hunc tranſitum citiorem, ſi anguſti meatus conſtringantur magis, recreenturque ſpiritus copioſiori volatilitate. Feci experimentum ita, addidi ſacchari ſaturni ℈j. & Camphoræ pondus duplicavi, ſenſique manifeſte effectus promptiorem felicitatem. Quin, præmiſſis univerſalibus, prędictum unguentum in Ophthalmia cognatiſque affectibus tempeſtivè adhibitum, uſque adeò tardò fefellit ſpem, in Colmariæ, Ratisbonę, Viennæ &c. quam plurimis in pretio habeatur, feliciſſime illo & frequentiſſime tum ad præſervandum, tum curandum uti ſolitis. Incidit hîc memoria reſtitutę hujus beneficio 1672. Ratisbonæ puellę triennis, cui quicquid ſeroſorum erat excrementorum ad oculi dextri regionem confluxerat, intumeſcentibus ita circa oculum partibus, ut nequicquam videri poſſet, ſpectaculum erat, quale deſcripſit Cous noſter l. περὶ ἀρχαίης ἰητρικῆς t. 32. aucto præſertim circa noctem dolore, quod an univerſale? quæritur lib. 7. Ἐπιδημ. t. 30. Conclamata videbatur ſalus oculi, cùm tentata per compluręs dies omnia, nucis ne caſſę pretium effeciſſent, tandem obſtructio alvi Syrupi roſar. S. S. exhibitione debellata ut l. περὶ τῶν κατ' ἄνθρωπον t. 21. docemur, tum illitum chryſma, & majorana recens naribus eo ſucceſſu admota fuit, ut altera ſtatim die detumeſcere oculus & conſpectui ſe dare acceperit, brevi integra ſanitate ſubſequente, materia verò per nares evacuata tam acri, ut etiam labia eroderet, quam quidem viam improbare videtur Dn. Mauritius Hofmannus in Sciagraph. Morb. Contagioſ. Diſput. 24. ſed confiſus oraculo Hippocratico l. περὶ τῶν κατ' ἄνθρωπον tit. 21. Cui exemplum Heheſiſtarii, lib. 5. t. 16. patrocinatur, quo vergere videbatur, comu edenti

edenti

eduxi materiam. Vias ab incomparabili Stenonio, præceptore hic Hafniæ meo, egregie didici, ut mirari ſubierit, qua ratione tantus ab oculo in nares canalis tam diu cæcus fuiſſe potuerit? *Johan. Valent. Willii.*

Aqua Ophthalmica nova.

Illuſtrationi ſpirituum, puritati humorum, eductioni excernendorum, mundiciei tunicarum, haud mediocriter conſultum iri arbitrabar, ſi ex concinna ſimplicium ab omnibus authoribus commendatiſſimorum collectione ſpirituoſiſſima aqua & paratu facilis & viribus præſtans eliceretur. Quod an ego feliciter exſecutus fuerim, judicium penes Te & experientiam eſto. Herbas certè, quas in conſtitutionem aquæ cooptavi, qui præ aliis omnibus viſus claritudini dedicatas ignorat, hoſpes ſit in medicina neceſſe eſt. Omnium ſcriptorum loco, ad quos provocare poſſum, eſto Quadripartitum Excellentiſſ. Dn. D. Sim. Paulli.

Colligo ſcilicet, ad ſolis ortum cùm jam Mnemonis genitrix cœlos purpuravit, menſibus æſtivis Valerianam magnam, chelidonium majus, euphraſiam atque fœniculum, quæ cum floribus, caulibus, foliis, radicibus eruo, probeque à ſordibus omnibus repurgata, non tamen lota nec tuſa, ęquali portione ſingula in cucurbitam capaciſſimam vitream conjicio, infundo dein aquæ roſar. albar. bis deſtillatę q. ſ. clauſumque probe vas loco tepido committo, & triduanas inducias pro ſorbendo & imbibendo, quem affudi, liquore roſaceo, plantis concedo. Tum aptato recipiente, leni admodum M B. calore latex limpidus nec, uſque adeò remiſſe olens deſtillatur, in quo tamen mephytis valerianæ prævalere videtur. Elicitum ita liquorem recentibus demio herbis eodem modo collectis & purgatis affundo, repetito priori proceſſu; quę cohobia atque hęc excipientes deſtillationes ubi tertia vice ſucceſſerunt, enituntur ſpirituoſiſſimam aquam colore limpidiſſimo fonti ſimilem, ſapore ſubacri, odore mixto, prævalente tamen valerianæ, tantæ penetrationis, ut ſi vel unicam guttulam tetigeris, integram diem odorem liquoris ſparges, ſolet etiam olei aliquid, fęniculum potiſſimùm redolens, innatare. Anceps hæſi extractumne ſalem lixivum, tam ex capitibus mortuis, quàm aliis recentibus plantis paratum (ſi enim ad liquoris ℔j. ſalis requiruntur ʒj. vel iij. atque ad ſalis ℥j. Olei ʒß, ad ʒj. capitum mortuorum ſales minime ſufficere poſſunt,) impręgnarem oleo, liquorique ſic permiſcerem, An verò oleum ſincerum, abſque mixtione cum ſale, innatare liquori? Illud ſuadebat, augmentum virium quod ex mixtione omnium partium plantarum redundaturum eſſet, ſi quidem in omni ſale fixo lixivo, volatile adhuc aliquid latere, vireſque aliquas plantæ peculiares ſuæ obtinere ſalia talia, non ambigebam, confirmorque jam rationibus Excellentiſſ. & experientiſſ. Dom. Olai Borrichii, magni illius Philoſophi, in Hermet. c. 5. 1. nu. 8. Accedit deinde, quod oleum, in quo haud exigua & inutilis virtus dominatur, aqueo liquori alio modo uniri nequeat. Verùm qoia in omni ſalis lixivio mordax latet acrimonia, (qua ſi careat retuſis ſcilicet vehementia ignium angulis ſalinis, ſalis nomine indignus profectò eſt: (cujus aliquoties applicitæ oculi quorum ſenſus exquiſitiſſimus, & dolor periculoſus eſt, impatientes ſunt, plus incommodi quàm fructûs, hanc ſalſuginis copioſioris admiſtionem excepturum videbatur. Noveram equidem alias etiam aquas ophthalmicas longe ſalſiores adhiberi ſolere, v. g. ſapphirea illa Agyrtarum apud Schroeder. l. 2. Pharm. c. 39. ſed neque uſum harum frequentem neque ad alia quàm craſſiora vitia, v. g. pterigia, ſuffuſiones, ulcera &c. approbare poſſumus. Ne vero aqua ſuo privetur oleo, nonne q. ſ. ſacchari, ratione abſterſionis ſcopo non adverſantis, eo imbui, aquæque remiſceri poſſet? Quin expertus ſum etiam oleo quàm ſtudioſiſſime ablato, tanta tamen virtute liquorem ditaſſe, ut vel guttula, prout modò innui, volæ infuſa & penetret citò, & odorem tota die, non omnibus verò ęque gratum, ſpiret, oculo, ſi guttula inditur, brevi mordacitate moleſta eſt, brevique reſiccatur, magno Virium argumento, ſufficientium ad acuendum viſum, & facilè per miſcellam ſalis & olei augendarum, ſi uſus & neceſſitas poſtulaverit. Itaque hanc ego diſtuli, jurene, nec nè, Te arbitrum advoco. Effectum quod attinet, in me ipſo non levem expertus ſum, qui dextri oculi acie plane non ex voto fruor, ſine tamen dolore, quam quotiens veſperi unius & alterius guttulę inſtillatione in oculum utor, manifeſte acuo adeo, ut ſequenti die liceat eſſe longe oculatiori. Ita ejuſdem liquoris efficaciam laudarunt quotquot eo ſunt uſi, quamquam prima operatione rudior parumque craſſior prodierit. *Joa. Valent. Willii.*

Pinguedo Viperarum Ophthalmica.

Ubi virus ibi virtus: Benefica mater eſt Natura, ubi maxime noxia videtur, obtuliſſe humano generi, ibi ſummum revera offert remedium; quoque excellentiores virtutes ſimplici cuidam è Regno triplici corpore indidit, eo magis id munivit, & quaſi obvelavit, ut arcerentur indigni, contra rimantes ipſius arcana eò magis allicerentur non aliter ac theſauri illic tutiſſime reconduntur, ubi minima illorum præſentię datur ſuſpicio. Exemplo ſint viperę, quarum dotes medicæ olim ignoratæ, noſtro potiſſimum producuntur ſeculo, ut proverbio: Sanguine viperino pejus, nullus in rei veritate ampliùs ſit locus. Taceo illa, quæ jam publice mundo ſunt expoſita, Bezoardicum animale, Spinar. magiſter. ſal volar. —— um, oleum, taceo coronam viperinam, alibi recenſendam, & alia. Pinguedo viperarum, ut oculos nitore ſuo & puritate mire delectat, ita præter alios uſus ſingulare conſtituit Ophthalmicum. Meminit hujus tribus verbis Crollius Baſil. Chim. p. m. 314. ſed utendi modum non exponit, multò minus virtutes. Duplex eſt ille uſus, ea enim vel extima oculi veſtis, h. e. palpebra, illinitur, id quod pro viſus confortatione & humorum diſſipatione locum habet, vel, quod melius & præſentius, cum penna ſcriptoria munda, inferius obtusè reſecta, gutta una vel altera in ipſum oculum derivatur. Medicamentum eſt divinum & ſereniſſimum in affectibus oculorum pleriſque, imprimis verò, ubi unguiculus unus vel plures, *ein Seifſelin*, ſe prodit, idque vel ſimpliciter, uti dictum, adhibitum, vel prius leniter calefactum. Demulcet acrimoniam, lenit, abſtergit, conſolidat ut nihil ſuprà. Hac ipſa ſæpiſſimè unguiculos & tubercula breviſſimo tempore abegi, rubedinem diſcuſſi, & aliis affectibus opem tuli. Vulneratis oculis præſentaneo eſt auxilio, à variolis reſiduis in oculo maculis, nubeculis & unguibus unice medetur. Hoc autem inprimis peculiare & curioſum eſt, quoties inſtillatur oculo, brevi poſt tempore inſtar butyri albi, puriſve effluit materia, vel, quod humores aceſcentes & acres h. m. quaſi ſalino pinguedinis fermento, præcipitantur, vel, quod eadem omnem amurcam, ſine mordicatione, abſtergit & educit. Poſſem plurima citare experimenta, niſi crederem, tam apricam veritatem luce meridiana emicare clariorem. Uſu mihi commendata eſt, in ſæpius jam dictis Unguiculis, in Ophthalmia, tum alibi, tum poſt Dyſenteriam exorta, in ſuffuſione ipſa, in ulceribus oculorum, maximè poſt variolas, in vulnere per fuſi acumen, *eine Spindel*,

facto

facto reſtituto humore aqueo, ſed ob nimiam læſionem ſine exacto viſu. Dedi illam inſuper internè binis Phthyſicis, alterutri Studioſis cum ſucceſſu. Cùm enim pinguedine canis quidam reſtituti ſint tabidi, cur non balſamica viperarum pinguedo præſtaret idem? Prodeſt in morbo & externè ſpinæ dorſali inuncta laudato eo nomine jam olim Cardano. Conſolidat etiam vulnera alia, ſed cùm experimenta plura hanc in rem, v. g. circa reſtitutionem oculi humorum, circa vulnera nervorum, &c. mediter, hiſce hac vice finio. *G. V. Wedelius.*

Fel Viperarum Ophthalmicum.

Ut fel lucii piſcis cum modico ſacchari mixtum, præmiſſis præmittendis, & veſicatorio ſimul applicato, feliciter Cataractas incipientes abigit, experientia Scul. Armam. Chir. tab. 33. p. 40. ita longè præſentius id expedit fel viperarum quo ſimili modo adhibito, incipientem ſuffuſionem in Viro Rever. diſcuſſi. Sæpius quoque idem miſcui cum eſſentia Sulphuris, cum vino Malvat. facta, deſcripta ab Angel. Sala in ſept. plan. terreſtr. p. 211. Sicque Ophthalmicum admirandatum virium his viperæ novis virtutibus adauxi, feliciterque eodem in ejuſmodi oculorum affectibus utor.

Antea Gal. eſt ſententia 4. de comp. Med. ſec. loc. c. 4. ubi ſcribit de pharmacia ad ſuffuſiones compoſitis, promiſſiones horum magnificas eſſe, effectus verò aliquando nullos, aliquando valde exiguos. Id ægri toto die experiuntur, variis fruſtra ab agyrtis divexati. Sin verò ex methodo abſtergentia ejuſmodi acriuſcula, innoxia tamen, adhibeantur, non rarò voto ſuo damnantur. Pollet fel viperarum ſale volat. diſcutiente, ſic ſalem viperar. ipſum, aq. purâ reſolutum, ter de die inſtillatum, facie ſupina aliquandiu detenta commendat Severin Vid. *Guldenk'ee* l. 1. c. 23. Saccharum Canarienſe, de natura ſalina participans, additum, mucoſitatem aliqualem fellis temperat, & propria abſterſione vires auget. Hoc ſolo fœmina quædam circa Magdeburgum, ante aliquot annos magnum quæſtum fecit, inſufflando pulverem ſubtiliſſimum Sacchari in oculos ſuffuſione laborantes, & continuato remedio ægros plurimos reſtituens. Veneris laudes A. Sala l. c. ſatis ſuperque deprædicat. Præter verò hęc Medica, alia quoque obſervanda ſunt circa ſuffuſionem, quo de elegantiſſimus extat locus apud Senecam Epiſt. 94. 1. Remedio opus, ſcribit, quo purgetur acies & efficientem ſibi motam effugiat, 2. Oculos ægros non tantùm Medicus curat, ſed etiam monet; Non eſt, inquit, quod protinus imbecillam aciem committas improbo homini: à tenebris primò ad umbroſa procede deinde plus aude; & paulatim claram lucem pati adſueſce: Non eſt quod, poſt cibum ſtudeas; non eſt quod plenis oculis ac tumentibus imperes: Afflatum & vim frigoris in os incurrentis vita: alia ejuſmodi quæ non minùs quàm medicamenta proficiunt. *Idem.*

Axungia leporina ad oculorum pannos.

Non eſſe turpe Medicu ab agyrtis nonnonquam, vetulis & Veterinariis aliquid addiſcere Medici mecum haud pauci ſtatuunt. Audivi quondam à Veterinariis equos, quorum oculi ſunt pelliculis prorſus obvelati, illita axungia leporina curari: tentavi id in hominibus, & in leucomate, panno; me nunquam fefelliſſe quin profuiſſe ſæpius obteſtor: Temperavi tamen axungiam leporinam melle roſaceo. Hoc addo, unguentum ophthalmicum J. Val. Willii Actis Med. Hafn. inſertum me ſæpius exoptatiſſimo cum ſucceſſu, non in inflammationibus oculorum tantùm, verùm & pannis & aliis multis adfectibus, oculorum ſed methodicè adhibuiſſe. *Roſ. Lentilius.*

Hepar Bovis Nyctalopes curans.

Pro lectione publica aliquando Dom. Gothofredus Hœbius P. P. Jenenſis hæc verba faciebat: Nyctalopia facilè curatur, ſi Hepar Bovinum coquatur, poſt in tres partes dividitur, & quælibet tertia detur manè jejuno ventriculo Nyctalopi comedenda. Hoc modo famulum meum Nyctalopiâ curavi. Hæc cedo prout è laudati viri ore excepta in chartam conjeci. Pro confirmatione autem hujus experimenti afferre poſſum, quod mihi in praxi obtigit. Paſtorem Eccleſiæ novi, qui ante triennium poſt Solis occaſum quotidie cæcus reddebatur, quod ipſum non tantùm permoleſtum, ſed & rei familiari ſummè noxium erat. Curatus tamen fuit hoc, de quo dixi, remedio per ſex dies continuato. Eundem affectum Hepatis anguillæ ſuper Carbones aſſati eſu curatum notavit Panarollus Obſervat. pent. 3. Obſervat. 49. *Dom. Alardi Hermanni Cummeni.*

Remedium Atrophiæ Oculi.

Proprio ſibi modo, ſcitè, inquam, plurimum Plinius pretioſiſſimam partem Corporis vocat oculos. Quod enim Sol macrocoſmo, id microcoſmo oculum eſſe conſtat. Nec ideo quod hic pretioſior pars majoribus exemptum ſe inſidiis gaudet: cùm ex pluribus affectibus, qui præter naturam ejus actiones turbant, ſit Atrophia Oculi. Quæ originem ducit vel ex nutritii humoris defectu, vel ab humectatione debita intermiſſa, vel nimia Spirituum jactura. Affectus hic quidem rarus eſt, curatuque difficillimus, cui etiam vix medicamenta ore aſſumpta ſolùm reſiſtere poſſunt, ut enim reſtituendus medicamento planè ſpecifico humectante, foras oculis inſtillato, id quod docuit Juvenis atrophia incipiente correptus. Qui natura aliàs ſiccus, & à nimia Venere, calidiſque ad venerem languentem confortandam aſſumptis malum ſibi aſciverat.

Ut oculi periodus immiнui videretur, ſiccitas adeſſet, & cum dolore levis ardor. Qui cùm conſilium ex me peteret, opportunè ſe menti infirmat confortativum humectans ſingulare in affectibus oculorum, quod mihi fortè fortunâ ante aliquot ſeptimanas cultor anatomicus detexerat; cùm occupatus fueram in anatomia Oculi Urogalli, quem cùm nimium preſſiſſem, inciſione profundiori effeceram, ut humor aqueus caſu oculo inſiliret, illumque madefaceret; ex quo aciei viſus conſultum iri percepi, & lenitivum dolori, & ſiccitati quibus tum temporis oculus mihi ex nimia lucubratione vexabatur, ſponte offerri ſentii. Sentii, & conſulenti autor fui, ut ex erutis mactato Urogallo cæteroque gallinaceo generi oculis (in copia quippe tum in Italia habebamus) ſibi inſtillaret hunc liquorem, pro diæta verò ſibi eligeret gallinas coctas cum Endivia. De cætero continentiâ eò anniteretur, ut abſtineret nimia venere, & uſu medicamentorum nutrimentorumque quæ gradum calidi debitum excedunt. Hiſque effeci, ut paucis eclipſata illius lumina illuſtrarentur, & globus oculorum ad priſtinam rediret figuram.

Scholion.

Notandum 1. Non neceſſe erit, ſi quis humorem illum vellet in uſum medicum trahere, ut ſemper ſit ex oculis Urogalli, idem quippe præſtabit meo judicio aliorum animalium, præprimis illorum, quę præ

reliquis acutiori viſu gaudent. Nam quod Ipſe ego tunc temporis humorem elegi gallorum & gallinarum, fuit quod ibi in Italia menſæ noſtrę fere quotidie hoc alitum genere inſtruerentur.

2. Hoc Naturæ compoſitum prævalere multis pretioſiſſimis chymica arte eductis liquoribus exiſtimo. Cùm Artem Naturæ famulam, an ſimiam dicere, certè ambigam.

3. Si cui data occaſione ſuppetat copia colligendi hunc liquorem ex oculis animalium, ſtudeatque modo illum conſervandi, adhibitis aliis, quę vim ipſius non imminuant, ſed magis augeant, habebit ſanè ſingulare remedium, & poterit aliis ſpecificis miſcere, ut exinde pręſtantius redundet auxilium.

4. Dum de oculo & liquore multis oculorum vitiis appropriato ſermo vertitur, placet erecto mentis oculo plus ultra tendere, eoque pręlucente arduam ſcrutari materiam. An quoque læſis & exhauſtis oculorum humoribus liquor iſte vim habeat ſubveniendi. Circa humoris aquei reſtitutionem nullus facilè dubitabit, illius enim regenerationem vidit Galenus lib. 1. de Sympt. cauſ. cap. 2. Coiter quoque illud obſervavit in Obſerv. Anat. Chirurg. Calculum quoque ſuum addit Benivenius cap. 74. de Abd. quę exempla nonnullis aliis illuſtravit Schenchius in Obſerv. Medicis. Si Natura jam vel maximè ſponte ſua occupata eſt, ut reſtituatur perditus humor aqueus, magis id pręſtabit in iſta actione, cooperante liquore hoc verè appropriato.

Quin inſuper reſtitutioni vitrei quoque inſerviat nullus ambigo. Magis tamen pręſtaret ſi cum vitreo conjunctus quotidie, adhiberetur. Quia aliàs defectum hujus humoris albumine ovorum ſupplevit olim Duncanus Liddelius Medicus eximius, non abſque ratione, quod ſignatura ipſum edocuit comparationem planè ſimilem humoris vitrei cum albumine ovorum; & quod albumen ovorum vulnerarium eſt, & conſolidatione tunicarum efficere poteſt, ut humor effuſus regeneretur. Sic Henricus ab Heer. Obſ. Spad. 4. ſcribit ſucco Ulmariæ menſe Maio collecto, gallo gallinaceo, ut & puellæ cuidam, vitreum & aqueum reddidiſſe humorem. An verò etiam conducat cryſtallino, arduum ſanè erit formare judicium. Videtur enim omnes ferè, qui hactenus in iſta re occupati fuere, unanimiter deſperaſſe in hujus humoris reſtitutione præter paucos, quibus (in hoc ſeculo, aliàs ferreo, ingeniorum vere politiorum fertili ſegete, plane aureo) de meliore luto judicium finxit Ter Maximus, qui acumine judicii & indefeſſo labore eò pervenere ut deſtructis tribus humoribus, immiſſo ſucco chelidonii, effecerunt quod non ſolùm ab iſto humores reſtituerentur, ſed & viſus priſtinæ integritati. Experimenti copiam exhibuit ante aliquot annos Caſpar Schottus in Tech. curioſa lib. 11. mirmiſc. c. 2. p. 895. aſſerens præſtitum Pragæ in præſentia D. N. Doctoris Marci, ab Anglo quodam curioſo: Sed quod majus, ante annum Franc. Joſephus Burrhi in Epiſt. ad Exc. Th. Bartholinum, non ſolùm hujus experimenti dedit deſcriptionem, ſed & arcani, & quo artificio humores exprimendi, & quo modo reſtituendi exactam exhibuit delineationem, multiſque factis experimentis veritatem hujus inventi vindicavit: Cujus rei teſtis omni exceptione major accuratiſſimus hujus ſęculi obſervator Th. Bartholinus, qui in Lit. pridie Cal. Oct. 1669. Hafniæ datis ad Exc. Dn. Phil. Jac. Sachs à Leuvenheim, teſtimonium ſequentibus ſcripſit verbis, De artificio humores oculorum effuſos omnes reſtituendi quæ ad me perſcripſit Illuſtris Burrhus non dubito Te legiſſe :- Experimentum tantùm in anſere ſucceſſit, quamquam juſto profundius fuerit vulnus oculo inflictum: Cæterum laboratorium ſuum D. N. Burrhus, mole vaſtum, cum trabibus, ferro & camino, ab una urbis regione diſſita ad aliam machinis tractoriis tranſtulit, de quo ipſe luſit.

Limina fixa volant, pariterque volatile figunt,

cui pentametrum addidit Huberus, Medicus & Poëta.

Dædalus alter adeſt, Hermes & alter erat,

Ex quibus luce meridiana clarius patet poſſibile eſſe arte reſtitui poſſe humorem Cryſtallinum: Aſt poſito humorem illum poſſe reſtitui artificio, ab exercitata manu expreſſum, effuſionem tamen illius caſu factam vix ac ne vix aliquis reſtituet: Caſu quippe vel ictu vulnus inflictum violentia quadam peragitur, qua impoſſibile erit quin nervus opticus non lædatur, vel fibræ profundiores pullulantes à nervo optico, vel tunicæ, quibus læſis, etiam in artificioſa expreſſione nulla reſtitutio ſperanda. *Joachimi Georgii Elſneri.*

Experimentum Opticum, conducens viſui deficienti, communicatum per Virum Honorandum, qui ejus beneficium ipſe eſt expertus.

Communicabo tecum Experimentum, ſi eo potiùs nomine quàm nugarum dignum eſt: cujus materia omnibus eſt nota, ſed non adhibita (quantùm ſciam) in illum uſum cui idonea eſt. Et mihi quidem uſus ejus majoris eſt valoris quàm fortè credideris; & puto eundem juxta proficuum fore pluribus. Et fortè nemo patiens fuerit uſus ejus, niſi qui eodem caſu neceſſitatis & defectus mecum teneretur. Et ſic noſti me ſæpe doluiſſe defectum viſus mei. Profiteor animum effœminatum, quando multas fudi lachrymas in ſtudiis meis, ob eorum defectum: ſed hoc modo minimè viſum poteram recuperare. Neſcio quęnam fuerit cauſa hujus defectus oculorum meorum, cùm nondum ſuperarim annos 60. ætatis: an quod ſæpiùs ſteti ante flammam ignis, an quod ſæpe ſcripſi è regione feneſtræ coruſcę, an quicquam aliud: Sed videbar ipſe mihi circundatus denſa nebula vel nube, & globulos atros obſervare volitantes per aëra circum oculos meos, & quaſi ſubito intraſſem in conclave ex longa ambulatione per profundam nivem. Imò non poteram diſcernere facies familiarium meorum, neque mares à fœminis, in conclavibus lumine non carentibus. Non poteram legere Biblia Eccleſiaſtica typis grandibus & atramento egregie nigro impreſſa, nec poteram ſervare planas, tritaſque ſemitas per campos & paſcua, niſi manu ductus. Nullorum perſpiciliorum ope juvabar, ſed ſimilis eram illis, quorum viſus defectus ex ſenio major eſt ullo remedio perſpiciliorum. Maximè legibiles Impreſſiones mihi apparebant per perſpicilia inſtar cęcarum Impreſſionum, pauco atro remanente.

Hac infirmitate correpto quas nugas putes fuiſſe auxilio, quas æſtimo ſupra magnam vim auri? Certè, nil niſi quod ſequitur. Accepi perſpicilia ampliſſimis circulis; preſsè ad ſemi-circulos partis ſuperius utrinque diſſecui oſſa; deinde, exceptis vitris, circulis vacuis adaptavi nigrum corium Hiſpanicum, inſtar faſciolæ ſpiralis (taper-wiſe:) & circuli iſti ſatis dilatati (unà cum aucta amplitudine corii) capiebant totum oculum meum ad extremitatem ampliorem, & ſtatim animadverti beneficium per minorem extremitatem ſpiralem, cùm poſſem legere minutiſſimas impreſſiones, ac ſi fuiſſent majuſculæ & bene diſtinctæ. Curavi corium illud à Chirothecario reſui duplici ſutura, ut egregia rotunditate donaretur, & excluderet omnes radios luminis, Corium tinxi atramento, ut nitorem tollerem. Et hęc eſt ſola moleſtia, quam habui, præter uſum & patientiam in praxi. Tantum, ubi comperi remotiore ori-

orificio minore, diſtinctiorem & clariorem minutiſſimam Impreſſionem apparere, & idem orificium magis patens, majus occupare ſpatium, ideoque non requirere tantum motum manus & capitis mei injectione: reſecui unam harum faſciolarum ſpiralium (Tapers) paulo ampliùs brevius altera: & hac ampliore utor ad communes Impreſſiones legendas, longiorem & tenuiorem ad impreſſiones minutiſſimas: has ſine ulla moleſtia, prout commodum vel neceſſarium viſum fuerit, altero. Nonniſi extremitatem digiti mei auricularis capere poteſt orificium brevioris; ſed idem digitus paulo profundius, nec tamen uſque ad primum articulum penetrat in orificium amplioris. Mox hoc, mox illo oculo utor, ſecundum commodum mutationis; nam ſciendum radios viſuales utriuſque oculi non concurrere in lectione in mutuum auxilium, quando tam procul ſunt diviſi per tubos iſtius longitudinis.

Quo lucidior eſt materia, eo minus negotium faceſſit. Semper denigra interiora latera, ne niteant. Tubos etiam convenit ita eſſe mobiles, ut extendere eos & contrahere queas, nec non (ut modò dixi) facere orificium amplius vel anguſtius, prout commodum viſum fuerit ad uſum. Mihi non fuit neceſſe, ſed conveniens arbitror, ut ſericum villoſum, vel corium molle agglutinetur extremitati ampliori prope oculos; quo oculi arceantur ab ambiente lumine.

Jam dixi tibi, me nullam opem inveniſſe in ullis lentibus perſpiciliorum; ſed nondum tentavi, quid lentes his tubis inſertæ præſtarent, cum mihi illis non ſit opus; contentus ſum nudis tubis. Nunc ſummopere gauderem, ſi familiarium meorum quidam adjuvarentur obvia hac Inventione (non continente niſi vacuum & tenebras.) Et fortaſſis aptiores ſint tubi illi ſtrabis, quorum oculi ſeorſim eunt, & objecta ita repræſentantur, quaſi linea ſuper lineam ſcribenda eſſet, ubi, ambabus etiam rectiſſimè ſcriptis, neutra facile ſit legibilis. Hic ſtrabi detinebuntur in quiete, & dirigentur modo debito atque ordinato. Profecto inde ſe allevari ſentient, qui non poſſunt ferre lumen, & fortaſſis oculos diutius præſervarent. Si N. N. inde beneficium perceperit, prout ego, gratias tibi agat pro informatione &c.

Excerpta ex alia Epiſtola eiuſdem Viri, confirmante contenta prioris; & addente alias quaſdam Obſervationes circa Viſum.

Plus valoris eſt in ſimplici illa Obſervatione, quam nuperrime tibi miſi, quàm quis putet, qui non eodem, quo ego, defectu laborat. Et fortaſſis nemo patiens ſit uſus illis, niſi qui eadem, qua ego, neceſſitate tenetur. Deo gratias pro eo ago, quandoquidem auxilio harum nugarum, (the Taper tubes) æquè bene video, ac maximè juvenes in familia mea, & per tubos dictos legere poſſum impreſſiones quantumcumque minutas & obſcuras, non ſecus ac unquam potui ab infantia mea, cùm tamen viſus meus penè eſſet abolitus. Et ubi loco Perſpiciliorum his vacuis foraminibus uſus fueram paulò ſupra ſeptimanam, nunc iis utor totam diem ſine moleſtia, & certò perſuaſus ſum, ex hoc brevi uſu eorundem, viſum meum jam multùm eſſe correctum. Video enim nunc Virorem horti, & paſcua viridia, cùm tamen nuperrimè obſcuri colores, cœruleum & viride, eandem mihi præberent ſpeciem.

Si rogas, qua ratione inciderim in hoc inventum, dicam omne quod novi. Abhinc aliquot annis conformabam Polemoſcopium Hevelianum; Cùm tentarem Tubum, ſine lentibus Dioptricis, percepi quod, licet Tubus parum admodum occuparet, & videretur vix aptus ad momentoſum uſum; tamen objectum mihi appareret diſtinctius & clarius per Tubum, quàm per aërem apertum. Hoc recollegi, & ſuper eo inſtitui tentamen, atque comperi effectum penitus reſpondere deſiderio meo, & maxime aptum eſſe tubum ad Characteres ibi impreſſos. Et tunc non parùm arguebam meam ſtupiditatem; quòd non citius obſervaſſem indicium propoſitum in Ingenioſi Doctoris Lovveri Obſervationibus circa Maculam in equorum oculis, impreſſis num. 32. quanquam id nihil pertinet ad meum caſum, ita quantum parum video aëre obſcuro, (gloomy) vel nubilo; neque laboro concurſu humorum, vel ſenſibilium defluxionum circa oculos meos.

Et nunc permitte mihi ut addam, quod ſi conſuluiſſem eruditiſſimos & ſapientiſſimos mortalium, non dubito quin ab iis defectus meus omni remedio major judicatus fuiſſet; & forſitan perdidiſſem Crepuſculares (ut ita dicam) reliquias viſus mei per fortuita tentamina circa tam tenerum organum. Quis ſciat, quàm ſæpe ſapientiſſimi mortalium aberrent, remedium obvium contemnendo? Videmus quot ingenioſi & laborioſi artifices, & quàmdiu laboraverint in Ellipticis & Hyperbolicis ſectionibus lentium, ſperantes eo ipſo efficere fragile illud corpus Vitri pretioſius pulcherrimis Adamantibus: attamen dubito, quin hæc inventio perducta in ſummum perfectionis faſtigium mihi id præſtaret, quod præſtant hi vacui & obſcuri Tubi. Sed enim nunc ſpero omnes, quibus Virtus & Philoſophia curæ eſt, uſuros tam juſta bilance ad examinandam virtutem rerum, ut ſingula quantumcunque vilia & contemptibilia videantur, æſtiment ſecundùm rationem beneficii & auxilii; quo defectivis ſubveniunt; Ἄριστον μὲν ὕδωρ.

Non ſilentio hîc involvendæ ſunt paucæ quædam notæ, quarum quædam referuntur ad Obſervationes Doctoris Lovveri, communicatas in jam memorato Numer. (32.)

1. Equos ferruginei vel ſcutulati coloris eſſe ſolere obnoxios amiſſioni alterutrius, vel utriuſque oculi, ſi juſto citiùs in nimium velocem curſum fuerint impulſi.

2. In hominibus & brutis (minimum in equis) oculum dextrum eſſe infirmiorem, & frequentiùs defectivum.

3. Pupillam oculi ampliorem eſſe in myopibus, quàm qui longiùs vident.

4. Sæpiùs obſervavi myopes, non dicam lippientes, omnia diſcernere, quæ circum ipſos aguntur ferè à tergo ipſorum, perfectius, quàm qui optimo gaudent viſu, quandocunque non eſſet conclave nimis amplum pro activitate viſus eorum.

5. Poſſim quoque quaſdam Obſervationum Doctoris Lovveri confirmare meâ experientiâ. In juventute mea anguſta mihi fuit ſalus ab egregio equo, qui tantùm pterygio laborabat, (quem mihi defectum poſt caſum narrarunt.) Propoſueram tranſilire ſcrobem, ſed equus nullam videns ſcrobem, me ſecum in ruinam traxit. Prout Equi bijuges & plauſtrarii habent tegmina ad oculos, quà vergunt ad aures, ita hæc tegmina queant adaptari (& in ſpeciem ornatus) ad obumbrandam ſuperiorem partem oculorum, ut tamen ſatis luminis habeant ad progrediendum. Neſcio an apud vos ſit uſitatum, inſtar anguſtę larvę ante oculos, quę debitis locis erat perforata ad ducendum oculum. Et hoc ferebatur eſſe præſentaneum remedium puellæ retortis oculis videnti quod vitium contraxerat quaſi jure hæreditario ex matre.

Ut concludatur, pro tuo tentamine perſpiciliorum tubuloſorum: addam tubulos poſſe conſtare ex charta tantum denigrata, & conglutinata, quæque plicis interioribus extendi queat, ex unius digiti in trium longitudinem; quarum quædam plicæ extrahi queant, ut

orificium ſit vel amplius vel anguſtius, pro ratione graduū cujuſcunque defectus. *Act. Philoſ. Londin. Jul.* 1668.

Annotatio Concernens ante dictam narrationnem de Tubis vacuis utilibus ad viſum deficientem, Ejuſdem Authoris.

Domine rogo Te ut ſignifices me tentaſſe Convexa Perſpicilia quę ab hinc annis circiter tribus (antequam viſus meus eo uſque deficeret) mihi ſatis utilia erant, & vix vitris impoſitis in meos tubos ſpirales vidiſſe minutiſſimas impreſſiones aliquanto majores, ſed non ęque claras, diſtinctas, atque oculo jucundas quàm per tubos vacuos. Sic confirmatus ſum in ſententia vacuos hos Tubos pręſervare, corroborare, & aliqua ratione reſtaurare viſum: Et commodiſſimi mihi ſunt Tubi coriacei, quibus primò uſus ſum, imo commodiores ſunt non affici circulis perſpiciliorum: Nam ſimplici illo modo pendentes poſſum tactu digitis meis eos elevare, deprimere, dividere & unire in eodem objecto, quod majus eſt quàm quod primò dixi, eoſque applico mihi, & removeo eadem qua quævis perſpicilia velocitate. *Actorum Philoſ.* 1668. *Sept.*

De Vitio in Oculo Equi hactenus non detecto ab ullo Authore; qua multùm utilis eſſe queat curioſis in eligendis equis: per D. Richardum Louverum coram Regia Societate facta, Januarii 23. 1668.

Inter varia vitia & defectus oculorum, oculi Equorum afficiuntur ſpeciatim uno, quo nullum aliàs animal, (quantùm obſervavi) neque memini illud virium ab ullo Authore hactenus fuiſſe obſervatum. Eſt autem illud Spongioſa Excreſcentia (ut plurimum colorę fuſco) quæ excreſcit ex acie Tunicæ oculi dictæ Uveæ; quæ ſpongia ſi ampla evadat, vel numero creſcat (prout ſæpe accidit) corrumpit admodum Viſum, vel prorſus intercipit. Sed ut faciliùs concipias modum, quo id accidit memineris, Uveam eſſe partem muſculoſam, ejuſque uſum præcipuè eſſe contrahere & dilatare ſeipſam ad admiſſionem Objectorum tanto cum lumine, quantùm Oculus convenienter ſuſtinere poſſit; ita quò ſplendidius & magis radians eſt lumen, cui Oculus eſt expoſitus, eò magis contrahit ſe membrana illa in circuitum anguſtiorem, & quò locus eſt obſcurior, eô ſe magis dilatat: quemadmodum videre eſt in Oculo Felis promptiùs evenire, quàm in quovis alio animali hactenus à me obſervato. Si itaque ſubſtantia ſpongioſa, quæ excreſcit ex acie Uveæ adeò fuerit ampla, aut numerus earum tantus, ut creſcant in diverſis locis circa Oculi pupillam, ubi ſemet contrahit, pupilla vel viſus plurimùm (ſi non totaliter) obſtruitur, & per conſequens Equus parum vel nihil videt, quemadmodum ſæpius obſervavi in equis quibuſdam, qui adducti in locum apricum nihil poterant videre, quin potiùs patiebantur me tangere pupillam Oculi ſui digito meo ſine ullo nictu: at iidem reducti in ſtabulum, Uveâ in loco illo obſcuro ſe dilatante, denuo optime poterant videre, nec patiebantur ut admoverem digitum meum proxime oculis ſuis, ſine frequenti nictu palpebrarum, & capitis quaſſatione. Eoſdem equos percepi ex poſſeſſoribus valdè pronos eſſe ad vacillandum interdiu, tempeſtate ſerena & Sole ſplendente, ſed bene & ſecure ambulare veſperi, & tempeſtate obſcura ac nubila.

Quænam ſit cauſa hujus fungoſæ Excreſcentię: vel quare peculiariter Equi illi ſint obnoxii, vel quę maximè Equorum ſpecies, non conſideravi. Sed non poſſum opinari, illam oriri ex nimio labore in vehendis ponderoſis oneribus, vel nimiis curſibus, aut longis, velocibuſque itineribus, quia vidi amplas admodum Spongias (ut ita vocare liceat) in equorum juvenum anno ætatis 2. quartove oculis, antequam fuiſſent agitati vel exerciti; Spongiæ autem illę, poſtquam equi ſtabulis fuerant detenti, & nutriti cibo ſicco, multùm decreverant: poſtquàm vero in paſcua Veris tempore redierunt, ad purgandum & refrigerandum corpora ſua, rurſus excreverunt in priſtinam amplitudinem. Verùm utrum id acciderit ex nutrimento humido, vel demiſſione continua capitis ad edendum (quæ inferret majorem defluxum humorum in illum locum) nequeo determinare. Quoniam verò pauci ſunt equi omnino liberi ab hoc vitio; & multi eo ipſo contemptibiles redduntur, recenſebo Caſus maxime obſervandos, quibus Equi plurimùm inutiles & ſuſpecti fiunt.

1. Quò plures & majores Excreſcentiæ illæ ſunt, eò magis pupilla Oculi ſeu Viſus obnoxius eſt totali obſtructioni; quod ulterius examines, vertendo oculum Equi lumen verſus, & obſervando, quantùm pupillæ obſtruant.

2. Spongiæ ſuperioris aciei Uveæ ſolent in majorem excreſcere amplitudinem, & viſum magis obſtruunt.

3. Spongia in medio Uveę creſcens, magis obſtruit Viſum per diſtractionem objecti, quàm quę creſcit in alterutro angulorum.

Quod Curationem concernit, arbitror nullam poſſe exſpectari, niſi ex ſicco genere nutrimenti; quanquam forſaſſis & exteriùs aliquid poſſit inveniri ad obumbrandum oculum, eumque arcendum quo minùs nude Soli exponatur, & per conſequens viſus non tam multùm obſtruatur. *Ex Actis Philoſoph. anni* 1668. *m. Februar.*

Vermium generatio ſingularis, in oculorum palpebris & aurium cavitatibus.

Narravit mihi vir fide dignus, dum viveret, Caſparus Wendlandt, Pharmacopęus Expertiſſimus, S. R. M. Pol. Miniſter & Civis Elbingenſis, ſe in Polonia puero cuidam ruſtico duorum annorum vermiculum album è palpebra extraxiſſe, cujus cuticula parùm duriuſcula erat, magnitudinis erucæ (Germ. *Raupe*) conſumpſitque vivendo quatuor dies duas amygdalas dulces: circa oculum pueri tumor inſignis cum rubedine apparebat, palpebraque clauſa non ſine inſigni dolore manebat, extracto verò vermiculo neque ſanguis, neque pus è foramine emanarunt, cui vermiculus inhęſerat, puerque ille poſtea optimè valuit. Vermiculus mortuus coloris parùm rubei, ſive ejus, qui eſt corticis amygdal. conſpiciendus erat. Similem fere huic caſum mihi & D. D. Segero narravit hoc anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo ante aliquot ſeptimanas Chirurgus noſter Antonius Starlender, qui cuidam puero ex aure extraxit vermiculum talem; qualis in nucibus avellanis perforatis latitare ſolet, ſed paulò majorem, coloris albiſſimi: alteri quinque minores ejuſdem generis ſimiliter ex aure: omnes aliquot horas ſupervixerunt, nulloque alio liquore quàm Spiritu vini miſtura ſimplici permiſto enecari potuerunt. Vermiculos adhuc viventes oculis noſtris vidimus.

Scholion.) De Natura Vermium & Lumbricorum optimè diſſerit Joh. Bettus, Med. D. Regis Medic. Ordinar. & Collegii Londinenſ. Socius de Ort. & Natur. Sangu. Londin. 1669. edit. qui cùm paucorum manibus adhuc teratur, ejus verba excerpere placet. Ita verò ille Cap. 1. ſect. 3. §. 6. p. 26. Lumbrici in inteſtinis ex diuturna putreſcentis lactis (ita chylum vocat) mora ma-

nant,

nant, & in ſolidam quandam coëunt ſubſtantiam. Nam cùm corruptione omnia in pejus ruant, idcirco alimentum quod ad nobiliorem effectum humanum ſcilic. corpus reſtaurandum, ex naturæ intento datum fuit, idem labaſcens ac in ſordes degenerans, animal quoddam imperfectum ac formæ rudioris generatione æquivoca efficit. Convenit cum ructu acido, diſtans ſaltem putreſcendi gradu & modo: ructus etenim ex ventriculi ore inferiore nimis adſtricto provenit, Lumbricus à lacteis obſtructis, debilibus aut anguſtis, unde halitus acidus & ventris rumor frequens ſignum eorundem. Cauſa materialis illorum inde patet: inveniuntur vermes in fimo & cœno, in carne corrupta, nucibus, fructibus, in caſeo Parmenſi vino addito, in caſeo pingui non debitè preſſo; unde conſtat pinguedinem, viſciditatem, humiditatem, calorem & putredinem ad verminationem concurrere; quæ omnes cauſæ in lacte (chylo) intra inteſtina putreſcente ſtercoreque admiſto reperiuntur. Membranaceum eſt animal, quia caſeoſa lactis pars ſufficit ad ejus totum corpus cute veſtiendum. Notandum ea quæ lac minuunt, ut acria, ſalſa, acida, & amara Lumbricos quoque necare: Mercurius verò ad eos exſtirpandos adhibitus reſolvendo & quaſi enervando partium rigorem eos occidit: nam cùm alimentum in ſingulas eorum partes motu periſtaltico devehatur, hoc ceſſante vitam quoque unà ceſſare ipſam neceſſe eſt. Generantur Lumbrici in quolibet ſexu & ætate ſi debita materia & obſtructio viguerit: in pueris præcipuè, in juvenibus non rarò, in ſenibus aliquando, ſed maximè in mulieribus iis quibus ſubbilioſis materię vomitus extra conceptionis tempus contigerit. *Hactenus D. Bettus, Simeonis Schultzii.*

Palpebrarum Paralyſis.

Quanta hæc difficultate curetur, conſilia ſaltem apud D. D. Timæum Medicum celebratiſſimum oſtendunt. Obſervationem noſtram in caſu rariori hic adjunximus, ſi forte ſimili circumſtantia conferre poſſet quidpiam. Mater puellæ decennis caput Achoribus cruſtuliſque ſcatens, unguento, neſcio quo, deſiccarat. At ſequente nocte, ceu alibi diſpnoëa, epiphora, epilepſia, ita hic peculiare iſtud malum ſupervenit, ut Japonenſem, aut à media tartaria, quendam in ſolio ſuo quaſi verecundantem videre crederem. Purgantia univerſalia & capitis particularia interna, reſolventia retro aures, externi cum aquis, ac oleis nervinis litus, &c. fruſtranea erant omnia. Tandem incidit vis olei Tart. nigri. ſæpius in reſolutionibus æquè ac contuſionibus nervoſarum partium comperta: & applicatum eſt palpebris inferioris frontis parti, ad emplaſtri quaſi formam cum ceræ particula redactum; brevi evaneſcente malo, ut obtutu defixa in uno ſatis oculatam ſe reſtaretur. *Danielis Ludovici.*

Morum in palpebrâ oculi curatum.

A. H. Chirurgo Noribergenſi, tuberculum in forma, magnitudine, & colore fructus mori in inferiori palpebra oculi dextri excreverat, cujus impatiens, ob deformitatem Vultus, & metum ulterioris augmenti, in tempore præventurus, ſeta ex cauda equina circumligata, & indies arctius contracta, ad radicem uſque ſibi ipſe illud abſcidit, ſine omni ſanguinis profluvio, nec unquam poſtea recruduit, aut recrevit. *Ex obſerv. propr.*

Scholion Helvvigianum.) Oculorum partes dividuntur, ſecundùm Bartholinum lib. 3. Anatom. reform. cap. 8. vel in externas, quæ circa oculum, vel internas, quæ in ipſo oculo exiſtunt. Illæ munimenti ſeu commoditatis cauſâ procreatæ, nimirum palpebræ cum ciliis & ſuperciliis, item carunculæ in angulis oculorum; Hæ, quæ ipſum oculum conſtituunt, ſunt adeps, muſculi, vaſa, membranæ & humores. Palpebræ utriuſque oculi ſunt duæ, ſuperior & inferior, utræque oculum tegunt & claudunt, itemque ex aliquorum ſententia tunicam oculi corneam extergunt & depurant, deinde ſimul ſuggrundinatione ſua illuſtriorem retinę picturam reddunt; & conſtant ex cute, membrana carnoſa, muſculis, tunica, tarſis, & ciliis. Sed cùm membrana carnoſa cuti ferè ubique in corpore connectitur per venas, arterias, nervorum propagines, & fibras membranaceas, atque ex diverſis cauſis ſuos quoque patitur manes, ita etiam hac in parte diverſi affectus oriri queunt, veluti tumor ſeu inflatio palpebrarum, denſitas, aſperitas, calloſitas, ſcabies, tubercula, verrucæ, hordeolum, grando, nodi & excreſcentiæ, palpebrarum inverſio, horum inter ſe, & cum aliis oculi partibus coaleſcentia, cancer, livor ex percuſſione, inciſio vel vulneratio, pediculi in pilis palpebrarum, pilorum inutilium & oculos pungentium in palpebris, ortus, duplex vel multiplex pilorum ordo, pilorum defluvium, denique palpebrarum craſſities cum pilorum defluvio. Huc quoque numerentur oculos aperiendi impotentia; palpebrarum perpetua nictatio. Affectum hic noſtri ſubjecti ad nodorum vel excreſcentiarum genus referimus, quę non ex humoribus, ſed ex ſolida ſubſtantia ortum habere dicuntur, à variis autem formis diverſam ſortiuntur appellationem. Nominantur enim vel ſeſſiles, quæ ſtabiles, latæ, ac altioribus radicibus fixæ, minuſque ex cute ſeſe exerunt: alię dicuntur penſiles, quòd exiguo quaſi pedicolo, tanquam de chorda dependeant; hæ ſi non ſunt ejuſdem coloris, ſed morum, ut noſtra, aut thymi florem referunt, atque inęquales & parvæ ſunt, Thymi appellantur; ſi verò majores, à ſimilitudine, quam habent cum ficûs fructu, Ficus nominantur. Ortum hę omnes habent, ut pulchrè ſcribit Sennertus lib. 5. prax. ſect. 1. cap. 37. à materia craſſa, melancholica & pituitoſa, quam cùm natura non poteſt diſcutere, ex ea hoc genus nodorum format. Poſteriores ob radicem exiliorem facilè extirpantur, & ſemel exciſæ non renaſcuntur; priores ſubtus radiculam rotundam habent, quæ penitus ad carnem deſcendit, eæque exciſæ, relicta radice, rurſum recreſcunt. Tolluntur autem hę excreſcentię vel nodi aut medicamentis, aut Chirurgi manu: medicamenta externè applicata, ſive qualitate & proprietate occulta hoc præſtant, ſive earum alimentum exſiccant, ut poſtea marceſcant & evaneſcant; per chirurgiam tolluntur ſeu extractione, ſeu exciſione, ſeu aduſtione, veloci multifariè apud Practicos habetur.

Additamentum Clariſſ. Schröckii.

Ampla tumorum eſt familia, & tot eis conditi tituli, ut nonnunquam, quo hic vel ille exactius ſit comprehendendus, fere ignoretur. Sexaginta & unum Joh. Philipp. Ingraſſias ex Galeni de tumoribus libro recenſuit, illiſque centum & ſexaginta quinque alios ſuperaddidit. Verùm, quę *ἐπίκρισις* eſt Magni Dan. Sennerti lib. 5. Med. pract. part. 1 cap. 1. ſine cauſa hoc modo multiplicantur entia. Inprimis cùm ſub tumoribus iſtis recenſeantur adfectus, qui tumores non ſunt, tumorque unus & idem variis ſub nominibus repetatur. Quin ſi nominum diverſitatem attendere liberet, multò majorem conſtituere numerum, foret facillimum. Quare ad evitandam perplexitatem illorum, præſens tuberculum, Mori nomine inſignitum ad Verrucas, quas vocant, penſiles, Græci verò *ἀκροχορδόνας* referri aptiſſimè poterit. Generatio ejus à ſanguine, vel potius ejuſdem ſero craſſiore dependet, dum is per exigua palpebrarum vaſcula delatus concreſcit, nec in venulas tranſſumptus ad principium univerſale reducitur; ſicque

ſicque in intermediis ſpatiis ſubſiſtens & novo ſubinde accedente, adcumulatus, in ejuſmodi corpus præternaturale vertitur. Cui exſtirpatione; quæ fit per injectum vinculum, commode ſatis occurritur; ſic enim tenſim ſenſimque meatus, præter ordinem naturæ generatus, alimenti adductor, in gracili radice anguſtatur atque conſtringitur & conſequenter ulterior nutrimenti adfluxus inhibetur, partesque iſtæ; ſanguine vitali & ſucco nutritio orbatæ, quaſi emoriuntur. Nec refert, quo id fiat vinculo, ſerico vel equino, vel alio, modò tenui in corpuſculo requiſitam habeat ad validam conſtrictionem firmitatem; neque utile videtur, quod aliquibus placet, ſublimati ſolutione illud prius imbuere cùm vicinas partes, oculum præſertim, acria haud impunè ferentem, acri & cauſtica vi ſua facilè lędere valeat, ut taceam, cùm ſola hic nutrimenti excluſione opus ſit, æque feliciter prompteque à ſimplici filo, non medicato, negotium ſic expediri. Celeriori modo ille, cujus Galenus 14. Meth. med. cap. 17. meminit, Morum hunc abſtuliſſet, cùm acrochordones primoribus apprehenſos dentibus abſcindere conſueverit: quia enim anguſto ſatis principio cuti adhærent, ut ex ea dependere videantur, auferri facilè poſſunt, & quidem abſque regenerationis metu. Acrochordon inquit Celſus lib. 5. de re med. ſi exciſa eſt, nullam radiculam relinquit, ideoque ne renaſcitur quidem. Varia aliàs contra tubercula hæc commendari ſolent remedia, & Circulatorum etiam induſtriam multùm exercent verrucæ; quæ equidem contemni ſemper nequeunt, ſæpe tamen fallere comperiuntur, & plus in oſtentatione quàm effectu poſſident: Plurimis etiam eorum illud Galen. l. 10. ſimpl. med. fac. adcommodari poteſt. qui, an murium domeſticorum ſanguis acrochordonas decidere faciat, ne quidem experiri voluit, cùm aliorum ipſi magna ad hoc pathema copia ſuperfuerit: Imò ſponte quandoque evaneſcere Celſus citatus teſtatur, ſcribens, Nonunquam ſubitò deſinunt), idque è Braſavola. *Joh. Schenckius l. 5. obſerv. med. comprovat.*

Strabiſmus ex Epilepſia.

Anno 1670. ſub initium menſis Decembris. F. N. Mercatoris filiola ſexennis, antequam erumperent variolæ ſibi lethales, multoties convulſa, cùm ab ipſo ortu ſuo uſque ad invaſionem morbi Comitialis oculos habuerit bene conſtitutos, poſt illum debellatum omnia objecta viſibilia retortis excepit oculis. Sic quoque memini: quod cùm Anno 1661. menſe Julii Francofurti ad Mœnum ſingularem meum amicum, Dn. C. F. Bibliopolam haud poſtremum inviſerem, atque mihi filiolus illius ac filiola ambo ſtrabones occurrerent: Hos quidem ſalvis ac rectè cernentibus oculis natos fuiſſe, aſt altero poſt nativitatem anno deteſtabili Paroxyſmo epileptico correptos Strabiſmum contraxiſſe, mœſti retulere parentes. *Georgii Segeri.*

Oculi protuberantia cancroſa.

Lectiſſima quædam Virgo noſtras. Ann. ætatis 12. patiebatur variolas maligniores, è quarum puſtula in ſiniſtro oculo elevata enatum eſt ulcus juxta pupillam, quo, debilitata cornea diaphana, facillimum fuit oculi humoribus jam per inflammationem nimiùm exagitatis, tunicam hanc in molem attollere pręternaturalem, caput muſcę, ac ſenſim uvæ acinum magnitudine ſua referentem. Verùm non hîc perſtitit malum, at in dies incrementa ſumpſit, unde non tantùm ad majoris caſtaneæ magnitudinem prædicta moles aſſurgebat, & dura, livida, ac vaſis varicoſis conſita apparebat, ſed etiam inde humoris acrimonia in dextrum oculum tranſlata, ophthalmia ſic in eum inducebatur, quæ vix remediis cedere valens, ſubindè regrediebatur, viſumque ſenſim minuendo, totalem cæcitatem minitabatur. In caſu itaque tam gravi ſumpto, à pluribus Medicis ac Chirurgis conſilio, non aliud occurrebat præſidium quam operatio in oculo primùm affecto, à quà major pars conſultantium non parum abhorrebat; dum ego cum alio Medico & duobus Chirurgis hanc unicam eſſe ſalutis viam dum aſſererem, & ni promptiùs celebraretur operatio, cancrum præ foribus eſſe adderem, animum feci, & ægræ, & parentibus. Poſtquam itaque per remedia generalia corpus præparaſſemus; inciſione longitudinali oculum ab uno cantho in alium aperiebat Chirurgus dexterrimus. Sic effluebat parum liquoris; & quicquid protuberantiam faciebat, vidimus eſſe corpus durum, totum propè oculi cavum occupans, quod intactum hac prima die reliquimus, nec aliis etiam ſubſequentibus illud à ſede ſua per inſtrumenta dimovere licitum fuit, itaque ad pręcipitatum album probè elotum, recurrendum erat, quem copioſiùs vulneris fundo inſpergebamus, ſicque ſenſim totum tumorem abſumebamus. Hoc interim non ſine maximis moleſtiis peragebatur, interdum enim vix oculum aperire licebat, per palpebrarum tumorem ingentem, prorſus occluſum; interdum eryſipelatoſa inflammatio totam faciem occupabat, puſtulæque; quaſi ab igne excitatę enaſcebantur, partis gangrænam minitantes: At hiſce benedicente Deo præcipuè providebamus, poſt palpebrarum ſcarificationem, per rorem vitrioli; cujus vires, ut & prædicti præcipitati hocce in caſu deprehendimus prorſus mirabiles. Poſtquam materia tumoris abſumpta fuit, & faciei ac palpebrarum inflammatio ſanata, orbita magna ex parte vacua, artificialem oculum facilè admiſit; ſicque non tantùm deformitati, atque cancro adventanti, providebamus, ſed alterius oculi infirmitati: nam ille ab operatione celebrata, ſcilicet à quinque ad minimum annis, omnino ſanus eſt, nec unquam ophthalmia, ſibi antea familiari afflictus fuit.

Tunicæ oculi adnatæ, Hydrops.

Clariſſ. Philippi Fraunderfferi. Miſcell. Curiſos. Decur. iij. Ann. 3.

Commiſſus eſt meæ curæ proximè elapſo autumno puer Aurifabri cujuſdam filius. cujus oculus ſiniſter affectus fuit ut ſequitur: Tunica adnata intra paucas horas, nullo alio malo præcedente, per totum album oculi à tunica cornea ſeceſſit, & undique circum itidem in annularem tumorem fornicis inſtar elevata fuit, ſpatio inter utramque tunicam aquâ limpidiſſimâ per, adnatam tranſparente pleno, adeò ut puer præ annularis hujus tumoris altitudine vix oculum claudere, aut ſi hoc cum magna difficultate præſtitiſſet, vix iterum aperire poſſet, iride & pupilla interim ſanis. Ego poſt purgatum corpus Cataplaſma diſcutiens, & tandem poſt aurem veſicatorium applicare jubeo, quia licèt reſeratis per cataplaſma tunicæ adnatæ poris, aqua aliqualem exitum inveniret, & partim in forma lachrymarum efflueret; tamen alia priori continuò ſuccedens, tumoris imminutionem impedivit: interea in caruncula anguli exterioris oculi tumuſculus alius cum inflammatione ortus eſt, qui ſuppuratus & ſpontè ruptus, cum pure, quod fudit, toti aquæ incluſæ, ac ſi paracenteſis facta fuiſſet, exitum fecit, unde tunica adnata mox concidit, & patiens paucis exiccantibus adhibitis, paulò poſt plenè convaluit. Hic affectus. qui ab Authoribus, quantùm mihi ſaltem conſtat non eſt annotatus, & nomine Hydropis tunicæ

cæ adnatæ fortè dignus, cum publicum facere volui.

Oculi dextri procidentia, quoad totum.

Clariſſ. Joh. Adami Genſelii. Ephemer. German. Centur. 1. & 2.

Fœmina 60. annorum, temperamenti cholerico-melancholici, patitur procidentiam oculi cum excreſcentia maxima & carne luxuriante; Lindenius in Pathologia eundem negat, dicendo: Ani procidentia eſt frequens, uteri minus, oculi minimè datur, & quamplurimi cum ipſo impugnant: verùm oculatus ſum teſtis, manibuſque hunc prolapſum palpavi oculum, cauſa verò hujus procidentiæ fuit contuſio, vel potiùs alliſio oculi ſat vehemens ad vitem ante ſeptem annos facta, ubi in principio ecchymoſis, effuſo extra ſphæram ſuam ordinariam, ſanguine; obſervabatur cum rubore ac ſubſequente livore; *varis* itaque hæc inducta auferenda, motuſque inteſtinus ac progreſſivus ſanguinis vigorandus, ac elater partis affectæ roborandus fuiſſet, at incautus Medicaſter Barbitonſor quidam, loco diaphoreticorum, reſolventium, ac blandorum fotuum diſcutientium, adhibuit in initio repellentia, & inter cætera acetum roſaceum cum alumine, quę eccentricum humorem magis adhuc fixerunt. Collyria item nimis acria muſculos corrodentia, tandem corroſis muſculis oculus cum fragore proſiliit ac procidit, accedente ſphacelo ac νεκρώσει plenariâ, ϛάσει irreparabili, neque ad ſuppurationem reducibili, unde Paupercula neceſſariò fatis debuit cedere: factâ per me Anatome, notatu dignum, quòd cranium tam in occipite, quàm ſyncipite pollicem viri craſſitie adæquaverit; reſciſſo oculo cum excreſcentiâ ſphacelatâ, inveni in cavitate oculi materiam nigricantem, tetrum ſpirantem odorem, quæ non tantùm omnes muſculos, tunicas, ac humores, ſed etiam oſſa orbitaria naſi, item ac palati corroſit, cum totali carie.

ODONTALGIA.

Vid.

DENTIUM MORBI

OEDEMA.

I. OEdema apud Hippocratem, & pleroſque veteres Medicos generaliter denotat omnem tumorem præter naturam. Οἴδησις namque, ſeu Οἴδημα nihil aliud ſignificat, niſi eminentiam. Sed potius cum Neotericis Oedema nos appellabimus Tumorem ab humore pituitoſo genitum.

II. Sit igitur Oedema Tumor frigidus, pituitoſus, mollis, laxus, doloris & caloris expers, plerumque albidi coloris. Vel dicatur, Tumor præter naturam ab humore ſeroſo aut pituitoſo ortum habens, albus, mollis, indolens prementi digito cedens; per congeſtionem frequentius, quàm per affluxum humorum productus.

III. Atqui diſtinguitur vulgo Oedema in duas ſpecies. Nimirum eſt Tumor hic, vel cum humore collecto cumulatus, certa circumſcriptione, definitus, iſque genuinum & legitimum dici ſolet œdema: vel eſt ſine ulla circumſcriptione, aut humoris in locum unum collectione, ſed per partem diffuſus & expanſus ac rectè nuncupatur œdematoſus Tumor. Verum legitimumque œdema fit ab humore ſubcruento, crudo, ſeroſo-pituitoſo, ſubacido, à ſanguine in aliquam partem ſecreto ibidemque congeſto, atque mollem, laxum, indolentem, certaque circumſcriptione definitum tumorem excitante. Tumor verò œdematoſus fit ab humore crudo, ſeroſo-pituitoſo, ſubacido, è cruore itidem amandato, vel lymphatico per totam partem diffuſo diſperſoque; quam ita tumefacit ac diſtendit, ut cùm digito prematur, fovea quædam fiat, quę remanet, atque ſui veſtigium ſervat, ut in Tabidis, Cachecticis, aut aliter malè habitis in dies obſervatur.

IV. Cauſæ ergo Oedematis ſunt humores crudi, ſeroſo pituitoſi, ſubacidi in ſanguine redundantes, hinc in partem quamdam effuſi, in eaque Tumorem hunc, per congeſtionem potiùs, quàm per fluxionem excitantes. Procatarcticæ verò, ſeu Primitivæ Cauſæ eſſe poſſunt, Caſus, Percuſſio, Aër nimis frigidus, & humidus, Cibi viſcidi ac glutinoſi, Crapula, Somnus longior, Otium nimium, Vita ſedentaria, & ſimilia, quę ſanguinem crudum, ſeroſum, pituitoſum, ſubacidum producere valent.

V. Signa autem quibus cognoſcitur Oedema, ſunt Albedo, Mollities digitis cedens ut fovea relinquatur, quod maximè proprium eſt Oedematis ſignum. Minor quoque adeſt Dolor minorque Pulſatio.

VI. Solet præſertim Oedema generari hyeme, & frequentiùs ſenibus corporibuſque phlegmaticis accidere. Terminatur verò pluribus modis, vel per Reſolutionem, vel per Suppurationem, vel per Indurationem. Per Reſolutionem, ſeu Inſenſibilem Tranſpirationem ſæpius terminatur, ſæpe etiam induratur, tarò per Suppurationem ſolvitur; quia ex humore oritur frigidiore ac mitiore qui haud facilè in pus vertitur, aliquando tamen hic Tumor Suppuratur ſi in calidioribus fiat partibus. Atqui in Scyrrhum aut abſceſſum ſi abeat Oedema, difficilioris eſt curationis; Periculoſum item ſi Phthiſis aut hydrops adfuerit.

VII. Oedematis Curatio duplicem ſibi ſcopum proponit: unum, qui antecedenti materiæ ſe opponat: alterum, qui cauſam conjunctam evacuet. Antecedens materies emendabitur recto ac legitimo non-naturalium uſu, qui ſanguinis, aliorumque humorum dyſcraſiam immutare & corrigere queat. Cibus & Potus, ſimiliter ac Aer moderatè calefaciant, exſiccentque. Caro aſſata præſtat elixata. Nocent Fructus Hortarii, Caſeus, Piſces Marini. Nocet & quantitas Cibi Potuſque nimia. Conducit Vinum, per ſe uſurpatum, aut herbis calefacientibus alteratum. Exercitia proſunt moderata. Obeſt ſomnus longus, item Alvi durities, Quies, Triſtitia, Venus.

VIII. Sed præter convenientem rerum nonnaturalium adminiſtrationem Antecedens Cauſa corrigetur inſuper, ac educetur Remediis Generalibus, quæ crudos, ſeroſo-pituitoſos, ſubacidos humores emendare, ac evacuare ſolent. At quoniam affectus hujus cauſa antecedens in ſanguine non fervido, ſed vappido, ſeroſo, ac aliter vitioſo conſiſtit, hinc Venæſectio nequaquam conducit, atque non niſi tariſſimè in Oedemate curando inſtituitur. Et ſi aliquando ſanguis ſit mittendus, id non ratione morbi, aut cauſæ conjunctæ, ſed ratione alicujus ſymptomatis, aut cauſæ antecedentis fieri ſolet.

IX. Frequentiùs verò locum habent quæ viſcera roborant, obſtructiones aperiunt, humores ſeroſo-pituitoſos attenuant, eoſque Tranſpiratione aucta Inſenſibili, promotiſque tum Diaphoreſi, tum Diureſi, nec non per Alvum facta Purgatione educunt v. g.

♃. Raſur. Ligni Guajaci ʒ iii. Saſſaphras ℥ß. Infund. per noctem calide in aquæ puræ ℥xxx. Dein S. A. coq. addendo. Rad. Fœniculi, Petroſelini an. ℥j. Galangæ ʒij. Cort. med. Sambuci rec. ℥ ij. Herb. Calamenthæ, Chamæpitheos an. M j. Baccar. Juniperi

℥iß.

Digitized by Google

Sin verò alicujus Morbi Symptoma ſit Oedema, ut Pthiſicos, Hydropis, Cachexię, vel ſimilis, Morbus à quo provenit imprimis curandus. *Municks in Chirurgiâ ad praxim hodiernam adornata.*

OMPHALOCELE

Vid.

HERNIA.

OPHIASIS

Vid.

PILORUM VITIA.

OPHTHALMIA

Vid.

OCULORUM VITIA.

OPERATIONES CHIRURGICÆ.

De iis in Generales ac Speciales diſtinctis, ſic ſcribit Clariſſ. Joh. Van Horne in Librô, quem ΜΙΚΡΟΤΕΧΝΗΝ inſcribit.

Operationes Chirurgicæ in Enerales & Speciales *dividuntur. Generales* appello, quę in omnibus iis affectibus, qui manus operâ curantur (paucis exceptis) locum habent: ſuntque *tres: Exploratio, faſciarum circumductio, ſpleniorum applicatio. Speciales* rurſus ſunt vel *curativa morbi*, & *ſenario* numero comprehenduntur, 1. *ſyntheſi*, 2. *diæreſi*, 3. *exæreſi*, 4. *aphæreſi*, 5. *proſtheſi*, 6. *diorthoſi*: vel *applicativa medicamenti*, eæque verſantur vel circâ *naturalia*, ut eſt *hirudinum* & *ignis* admotio; vel *artificialia*, eaque vel *liquida*, ut eſt *injectio, inſtillatio, fomentatio, ſuffitio*, vel *ſolida*, ut eſt *emplaſtratio, pulveris inſperſio, penicillorum* aut *peſſariorum inrerſio*. &c.

Non eſt dubium, quin chirurgus, ad ægrotantem vocatus, velit & debeat ante omnia *explorare*, qualè & quantum vitium ſit, quô patiens laborat. Hoc autem vel *oculis* ſtatim deprehenditur, vel pręterea in auxilium adhibemus 1. *manum ſolam*, aut unum duoſve ejusdem *digitos* v. g. ad dignoſcendos tumores œdematoſos, ventoſos, eryſipelatodes; ad explorandum calculum in veſicâ, digito in anum intruſo: ſæpe; præter manus, 2. *inſtrumenta* requiruntur, *ſpecula* à *ſpeculando* vocata: ſic ſpecillô deprehendimus cariem in oſſe, fiſſuram in cranio, vulnerum profunditatem, ſinuum aut fiſtularum longitudinem, caruncularn in meatu urinario, rem extraneam vulneri inſidentem. Hęc, ratione *forma*, ſunt vel *πυρηνοειδεῖς nucleum habentia*, vel *tenuia*, vel *lata*: ratione *materia* fiunt ex argento, ferro, plumbo, candelâ cereâ; quâ utitur ordinariè, quando partes ſunt nimis ſenſiles. *Dexteritas* potiſſimùm hîc ſpectari ſolet, eaque in hoc conſiſtit, ut ſuſpenſa manu, interdum velut circumtorquendo, iiſdem utamur. Huc revocandus eſt *catheter*, de quo Hildanus *l. de lithot. veſica, c.* 3. Paræus *l.* 17. *c.* 35. utilis ad *certiorem* dignotionem calculi in veſicâ exſiſtentis, cujus, ut à reliquis ſpecillis diverſa eſt conformatio, ita & utendi modus. Pertinet huc quoque *ſpeculum oris, ani, matricis*, quorum figuræ extant apud Vidium *l.* 2. *chir. c.* 3. & apud Paræum *l.* 24. *c.* 86. Scultet. *t.* 22. *fig.* 2. 3. 4. &c. Vitia namque iis in locis hærentia, aut oculis dignoſci, aut manu curari nequeunt, niſi diductis explicatisve ab invicem partium oris aut labiis.

Faſciationis uſus latiſſimè patet, ob inſignem ejus utilitatem in chirurgia: hancque ob cauſam Hippocr. *l. de off. med.* & *l. de fracturis* tàm ſtudioſè eam inculcavit. Earum *materia* communiter eſt tela linea, priùs aliis uſibus ex parte attrita emollitaque, valida tamen, ne rumpatur. *Efformanda* autem faſciæ ſunt è tela, ſecundùm ſtaminum rectitudinem ſciſſa: ſint mundæ, non contortæ, non limbo aut ſuturâ prædìtæ, ne ſua duritie aut inęqualitate ſubjectam partem lędant. Ratione *figura alia* ſunt ſimpliciter glomeratæ, *alia* extremis partibus ſciſſæ, *alia* aſſutæ ex pluribus faſciis inter ſe junctis, qualibus utimur ad hernias; ad deligationem vulnerati, poſt extractum calculum, perinęi: *alia* ſunt duobus capitibus prædìtę, quod valdè incommodum eſt, utraque enim manus eſt occupata. Horum omnium delineatio exſtat apud Scultetum *tab.* 39. *fig.* 7. & *tab.* 51. *longitudo* debet eſſe tanta, quæ ſufficere poſſit pro circuitibus neceſſariis, quod peritus chirurgus facilè judicabit. *Uſus* varius eſt: vel enim 1. iis utimur ad *retinendum*, ſic cadunt cataplaſmata & emplaſtra, niſi vinciantur; iiſdemque, mediante pulvillo, vena ſecta obturatur; iiſdem firmantur latera in tuſſi & ſuccuſſatione vehementi; iiſdem prohibetur influxus humorum; item luxata oſſa, ut & fracti oſſis partes, poſt conformationem debitam, in ſuo ſitu continentur; 2. ad mutuam labiorum vulneris *adductionem* adhibentur, modò vulnus per longitudinem ſit inflictum in parte, quæ faſciis circumduci poteſt. 3. educitur & *expellitur* per faſcias humor in declivi ſinu deliteſcens, ſi ab inferiore parte incipiendo, firmiterque ſtringendo, ſenſim verſùs ſuperiora adſcendendo, paulatim manus comprimamus; manente interim aperto foramine, idque per impoſitam cannulam, aut turundam, ut effluere contenti humoris aliquid poſſit. In omni faſciatione ſpectanda eſt *ſecuritas*, quæ enim faſciæ ſunt laxiores juſtô, non benè continent; nimis *arcta* dolorem pariunt & inflammationem, & quæ hanc ferè excipit, gangrænam. Prudenter itaque monet Galenus *comm.* 1. *in lib. de off. med.* ut chirurgus diligenter in his ſeſe exerceat, puerum aliquem ſanum ſępius deligando, eundemque interrogando, num aliquam à faſciis moleſtiam ſentiat; nam partim ex ægri reſponſo, partim ex membri deligati circa extremitatem tumore, cognoſcitur faſcię compreſſionis qualitas; ſi enim poſtridie tumor fuerit mollis & parvus, *juſtam*; ſi durus, *nimiam*; ſi nullus, *juſtò minorem* arguet adſtrictionem.

Faſciis ſubjungo *laqueos*: hi communiter fiunt ex lino vel cannabe: *nomina* apud antiquos varia obtinuere, ut alius ſit nauticus, alius paſtoralis, alius lupus &c. apud nos alius audit textorius, nauticus &c. *Uſus* eorum eſt, *primum*, ut poſt herniarum ſectionem, quæ per ablationem teſticuli fit, peritonęi proceſſus arctè conſtringatur: *deinde*, cùm vena eſt ſecanda, ſanguinis ad fontem recurſus iiſdem inhibetur, quo poſſit vena intumeſcere: *item* ad intercipiendum ſanguinem ex arteriis vel venis fluxurum, ubi ſectio profundior eſt, inſtituenda, traducitur enim acus magnæ & nonnihil incurvæ beneficiô, craſſum filum, quo fortiter adducto anguſtantur vaſa majora, ne ſanguinis effluxus turbet operantem chirurgum. Variæ quoque per laqueos ligaturę inſtituuntur, 1. cùm membrum ſphacelatum amputandum eſt; inſuper 2. ſerviunt ad dolorem in extremis artubus excitandum, quo ſanguis nimium fluens revellatur; item 3. ad extendendum luxata vel fracta oſſa majori robore; tandem 4. ad retinendas ferulas adhibentur.

Non raròſolent faſciis inſuper adjung. *Splenia*, ſeu panni linei complicati, oblongi, & craſſi inſt · ſplenis, quæ partibus adaptantur, ut earum cavitatem repleant;

pleant, e. g. eam, quę eſt ſub poplite, item intra ſuram & calcaneum, quo poſſint à faſciis meliùs comprimi. Hæ ſæpè oxycrato humectantur, ſępè ſiccę imponuntur, ut partes à faſciarum & ferularum ſtrictura defendant. *Compreſſæ* vocantur barbarô vocabulô, Latino *pugilli*.

Sequuntur operationes chirurgicę *ſpeciales*, inter quas primum obtinent locum, quæ *morbi curativa* dicuntur, quia certis morborum generibus directè opponuntur, ceu totidem remediorum materię, iisque ſolent, quantum in ipſarum poteſtate eſt, pręſentaneam opem afferre. Harum prima vocatur *Syntheſis*, quę definitur *conjunctio disjuncti*, ſive illud os fuerit, ſive caro, aliave pars mollis. *Oſſa* iterùm *duplici* modo disjunguntur; vel quoad *contiguitatem* appellaturque ἐξάρθρημα *luxatio*, eique conveniens operatio ἀρθρέμβολον: vel quoad *continuitatem*, & dicitur κάταγμα, habetque ſibi oppoſitum συνθετισμόν.

Franguntur oſſa vel *ſimpliciter*, vel *cum* adjuncto *vulnere*, extremitatibus acuminatis fracti oſſis, muſculos cutemque perforantibus. Idem contingit, cùm à glande plumbea vulneratur caro & ſubjectum os frangitur. *Simplex* fractura *tribus* modis contingit; *vel* καυληδὸν *tranſverſim* per modum caulis effracti, *vel* σχιδακηδὸν inſtar alicujus aſſeris, *vel* ἀλφιτηδὸν, cùm inſtar farinæ in multas tenues partes os comminuitur. Nomina hęc extant apud Hipp. *l. de articulis textu* 28. & 32. diſtinctius apud Æginetam *l. 6. c. 89.* In omnibus his unica eſt intentio, ut oſſis fracti partes iterum uniantur. Hanc unitionem medicus facere nequit, ſed ſolius naturæ opus eſt, quę in junioribus quidem per intrinſecam & omnimodam partium disjunctarum unionem; in adultis verò, interveniente πώρῳ ſeu callo, tanquam glutine, conjungere fractas extremitates ſolet. Hęc autem ſic intelligere oportet, quòd in ambobus quidem interveniat ſubſtantia quædam, ipſiſſimum videlicet oſſis nutrimentum, quod ibidem effervescit, dum concoquitur, & in tumorem attollit ſubſtantiam oſſis, ut in taleolis arborum per inſitionem adaptatis, videre eſt. Quia autem hæc effervescentia major eſt in adultis, quorum oſſa ſunt ſicciora, hinc fit, ut ſępe affluat multa craſſa materia, quę craſſum & extuberantiâ notabilem porum, circuli inſtar os ambientem, facit: atque hoc eſt, quod chirurgi vocant *per ſecundam intentionem coaleſcere*. Chirurgus interea ſuo muneri ſatisfacit ἀντιτάσει *membri* fracti in diverſa *extenſione*; cùm enim muſculorum fibrę, oſſis robore deſtitutę ſequantur naturalem ſuam determinationem, & in ſe contrahantur, neceſſum eſt, per vim eos, ſimul cum oſſe fracto, tantum elongare, quantum à naturali ſtatu receſſerunt. *Fit* hoc aut *ſolis manibus*, idque unâ vel pluribus; vel *habenis*, ſive linteis faſciisve circumpoſitis, vel per trochleam trajecto *fune*, quale exemplum habet Hildanus *cent. 5. obſ.* 86. & ex eodem Scultetus *fig.* 1. *tab.* 22. extenſioni ſuccedere debet διόρθωσις *conformatio* ſive coaptatio, dum chirurgus membrum, utraque manu comprehenſum, ſtudet ad priſtinam figuram reducere, impellendo hinc inde, ante, retro, ad latera, donec exſtantes particulæ in ſuas cavitates & priſtinas ſedes fuerint reductę; quod ex doloris ceſſatione, oſſis fracti in ſuperficie ęqualitate, & comparatione cum ſano membro facta, eluceſcit. Nec movere nos debet, ſi poſt fracturam reductum membrum longius nonnihil appareat; hoc enim violentę extenſioni tribuendum. Oſſa ſic probè coaptata, exactè conjuncta tenenda, quod præſtabit *deligatio* per *faſcias* duas ſæpius circumductas (quarum una à dextris ad ſiniſtras, altera contrario modô incedat) aut per *aſcialem faſciationem* (de qua *Scultetus tab.* 27. *fig.* 1. & *t.* 28. *f.* 8. & 10.) inſtituta, cujus major eſt uſus, ſi pars affecta crebram requirat inſpectionem, ut cùm vulnus fracturę conjungitur, aut cùm fractura eſt in femoris medio, parteve ſuperiore. Poſt deligationem ſupereſt *repoſitio*, ſive in *capſula lignea*, qualem depingit Hildanus *l. de ichore & melic. c.* 29. & Scultetus *tab.* 56. *fig.* 1. 2. 3. aut *coriacea*, ſive in pulvinari molliuſculo, ita tamen, ut, ratione ſuccedentis inflammationis, extremitas membri ſurſum erigi debeat, & calcaneus ab omni compreſſione liber relinquatur.

Solvitur oſſium contiguitas in *luxatione*, quę in iis propriè locum habet, in quibus reperitur ſtructuræ ratio talis, quæ ad motum manifeſtum eſt comparata; uti ſunt omnes articuli per diarthroſin conjuncti; videmus namque, quoties è ſede ſuâ excidunt oſſa, motum articuli perire: in oſſibus verò per ſynarthroſin conjunctis, in quibus nullus adeſt ſenſui manifeſtus motus, non quidem ille aboletur, ſed propter tendinum ligamentorumve compreſſionem oritur dolor, & actio partis impeditur; exemplo ſunt oſſicula in carpo & tarſo. *Dupliciter* luxari oſſa contingit, *ſecundùm magis & minus*; *illa* ſpecies *exarthrema* Gręcis dicitur; *Hæc* iisdem *parathrema*, *ſubluxatio Latinè*, vocatur: an autem talis detur, vehementer dubito; quod ſi contingat, non fiet, niſi à cauſa interna. Etenim luxationum *cauſa interna*, eſt vel *naturalis*, laxitas ligamentorum, vel *humor* in cavitate exteſcens, qui ſenſim adauctus, caput oſſis foras trudit: *externa* cauſa eſt caſus, ictus, ſaltus, extenſio & motus partis violentus. In ambabus ſpeciebus unica & communis eſt *indicatio*, nempe, luxati membri in propriam & naturalem ſedem reductio, quam operationem *arthrembolon* Gręcè eleganter vocare licet. Quisquis autem hanc exercere cum fructu deſiderat, is inprimis omnium in corpore humano articulationum naturam noviſſe debet, etenim per illam viam, per quam exſiliit, in ſuum locum reducendum eſt os, quod ſede motum fuit. Huic autem reductioni inſerviunt 1. *antitaſis*, luxatum enim membrum, ſimiliter ut fractum, tum ob tendinum contractionem, tum quoque ut oſſis caput ſuæ ſedi è directo opponatur, eſt extendendum. Hæc extenſio fit vel *ſolis manibus*, isque modus *palaſtricus* vocatur, quia in palæſtris luctantium membra luxata ſimpliciſſimo hoc modo reponebantur; vel *laqueis* aut *faſciis*; vel *organis* ſeu machinis majoribus, cùm difficillima & inveterata eſt luxatio. Conſule hâc ſuper re Hildani *cent. v. obſ. 69. & 86.* Extenſionem excipit *mochleuſis* articuli videlicet in naturalem cavitatem *compulſio*, quæ ſimiliter vel *manibus ſolis* fit, vel pedis *calcaneo*, (ut cùm humeri oſſis caput in alam prolapſum eſt) vel beneficio *ſcalarum*, *forium*, *piſtillorum*, *inſtrumento Hippocratico* ἄμβη dicto: dicitur hic modus *methodicus*, ad differentiam tertii, qui *organicus* vocatur, quia per *organa* majora & machinas fiebat, quæ nunc in uſu eſſe deſierunt, vide Oribaſium *lib. peculiari*, aut Sculteti *tab.* 22. *fig.* 4. Gourmelenus, præter has, adjungit inſuper *apotheſin*, quando membrum ipſo facto jam reducitur in ſuum locum, quod ex ſono, qui exaudiri ſolet, vel etiam ex membri reducti munere, colligitur. Quia verò, ob vinculorum & tendinum laxitatem, repoſitum membrum in ſua ſede morari nequit, ecce iterum faſciis opus eſt & ſpleniis, quarum beneficio in orbem munienda eſt articulatio, donec ligamenta debitum robur & adſtrictionem acquiſiverint.

Similis ferè chirurgica operatio occurrit *in carne*, i. e. carnoſis ſeu alioquin mollibus partibus, quarum ſimiliter vel *continuitas* ſolvitur, vel *contiguitas* vitiatur. *Prioris* exemplum eſt in *vulnere*, quod eſt ſolutio continui recens & cruenta: ſi enim inveterata ſit & ſanioſa, *Ulcus* vocatur. Vulnerum magna eſt *diverſitas* ratione *partium* vulneratarum, & etiam ratione *ſitûs*, nam vel *rectà*, vel *obliquè*, vel *tranſverſim* infliguntur: iterum aliud vulnus eſt *ſimplex*, aliud cum deperditione ſubſtantiæ, aliud cum *læſione inter-*

narum

Digitized by Google

narum partium. *Simplex* vulnus ſimplicem habet indicationem, quæ eſt, ut diviſa labia conjungantur. Hęc ubi cruenta adhuc ſunt, aut, ſi non fuerint, talia redduntur ablatis oris calloſis, ope forficis; ad ſe invicem adducuntur, adductaque conſervantur, quò poſſit natura, mediante *naturali* quodam *balſamo*, eadem arctiſſimè unire, non ſecus ac taleolas arbori inſertas videmus cum eadem coaleſcere. *Adductio* fit vel *ſuturâ*, vel *deligaturâ*, vel *glutine*, quam ſuturam ſiccam, ſed impropriè, nominant; vel *comprimente* inſtrumento: his omnibus vel *ſeparatim*, vel *ſimul*, ut poſſumus. *Epagogen* hanc operationem vocat Gourmelenus, ad eamque reducit *curtorum chirurgiam per inſitionem*, de quo habemus peculiarem Taliacotii librum; ſed hęc res ſuo autori relinquenda eſt. Nos contenti erimus *ῥαφῇ* ſive *ſuturâ*, quę locum habet potiſſimum in vulneribus transverſim inflictis; aut, cum faſciationem locus non patitur; aut ubi particula quondam à ſuo continente ſeparata eſt, ſed per tenuem cutis portionem tantillum eidem adhuc hæret. Ad ſuturam ritè perficiendam opus habemus *acu triangulari*, cujus cuſpis nonnihil eſſe incurva debet; *filo* ex lino aut ſerico; & *canali*, extrema ſuâ parte *feneſtrato*, cui vulneris labium innitatur, ne in hanc aut illam partem, dum àcus adigitur, commoveatur. Sed interdum, dum ſuturam inſtituimus; acum unam pluresve in carne relinquimus, iisq; filum circumglomeramus, ut ſolent mulieres acus in veſtibus fixas aſſervare, & ita conſuevit fieri in *labiis leporinis*, aut admodum profundis vulneribus: vide Paræum *lib.* 10. *cap.* 26. interdum, poſt traductionem acus & fili, facimus nodum, ſuptaque eum filum reſecamus, quod in vulneribus ſuperficiariis, quæ cutem non excedunt, uſu venire poteſt; hanc *interſciſſam* vocat Gourmelenus: interdum, pellionum more, acum cum filo ſæpius traducimus & circumvolvimus; talis ſutura debetur vulneratis inteſtinis, abdomini, partibus pendulis. *Deligatura* nonnunquam ſufficit, idque in vulneribus artuum per longitudinem factis, fitque ſimplici faſcia; adhibitis ſpleniis utrinque labia comprimentibus. *Sutura ſicca*, ſeu *emplaſtrum glutinatorium* adhibetur in vulneribus faciei, evitandam deformitatem, quam puncturæ acus alioquin adferre ſolent. Olim fiebant ex *pannis lineis triangularibus*, per habenas adductis, ut videre eſt apud Joh. And. à Cruce *lib.* 2. *tract.* 2. Paræum *l.* 10. *c.* 26. & Guillemæum *tab.* 6. *fig.* 2. nunc ſufficiunt emplaſtra, digiti minimi latitudine, cuti pertinaciter hærentia, inter quæ excellit *diapalma* ritè præparatum. Non debeo prætermittere *inſtrumenta*, quę comprimendo venę arteriæque læſæ orificia, ad earundem conſolidationem non parùm juvant; idque vel eo nomine, quod legerim in hiſtoria Batava illuſtris ſatrapæ Hooftdii *l.* 19. de conſilio Leonardi Botalli (cujus ego ante ſeptennium opera in lucem edidi) vulneratam jugularem venam in collo celſiſſimi Arauſianorum Principis Gulielmi primi, impoſito ſupra eam digito obturatam, ſanguiniq; ex eadem fluxum inhibitum fuiſſe. Hoc artificium jam olim fuerat deſcriptum à M. Gatinaria, qui vixit circa annum 1440. *lib. de Ægritud. c. de apoplex.* Vicem digitorum præſtare poſſunt ferramenta comprimentia.

De *vitiatâ partium mollium contiguitate* verba facturus, moneo lectorem, ne offendatur, ſi ad hanc claſſem eam referri viderit: expendenti enim clarum fiet, ſummam eſſe inter luxata oſſa, & viſcera, quę nativis ſuis ſedibus exciderunt, convenientiam. *Prolabi* ſolent & procidere *omentum*, tum & *inteſtina*, ſive in *inguen*, ſive in *ſcrotum*, tum etiam *uterus* ipſe ejusque *collum*, denique *rectum inteſtinum*: ſolet aliquando *umbilicus* etiam indecore prominere. Operatio his vitiis oppoſita, *τάξις* dicitur: *duplex* autem chirurgi ſcopus eſt: *præcipuus*, ut partes in priſtinum locum reducantur, *ſecundarius*, ut ibidem retineantur, obſtructo videlicet meatu, & anguſtatâ viâ per quam exciderant. *Reductio* hęc vel *ſpontanea* eſt, non adjuta manu chirurgi, ut fit in *recto inteſtino*, adhibitâ ſolâ fomentatione tepidâ, à qua roboratis muſculis elevatoribus, & corrugatâ inteſtini ſubſtantiâ, anus ſua ſponte introrſum redit. Aliam chirurgiam docet Hippocrates *l. de fiſtulis* §. 4. qui etiam in *prolapſu uteri* cucurbitam coxę affigere jubet *l.* 2. *de morb. mul.* §. 38. vide quoque Hildan: *c.* 3. *obſ.* 76. vel *manibus* peragitur; ut cùm inteſtina ſcrotum occuparunt, aut cum uterus extra abdomen labitur; vel corporis concuſſione, aut reſupinatione, ut in dictis caſibus, & umbilici prominentia in ſuâ ſede *detinentur* vel *faſciis*, vel *ſubligaculis*, ut in *herniis*, vel *placentâ* cum nodo, ut in *exomphalo*: utriusq; iconem graphicè depingit, & curationem à ſe inſtitutam adjungit Hildanus, *cent.* III. *obſ.* 64. *cent.* VI. *obſ.* 69. & 73. vel circularibus peſſariis, è ſubere præſertim factis, intraque vaginam intruſis: etenim, intumeſcente ſuberis ſubſtantia poroſa, circulus intra vaginam manet, nec tantopere ſubjectus eſt, ut excidat quod metuendum à globoſis aut piriformibus peſſariis, qualia depingit Hild. *c.* 4. *obſ.* 60. ex buxo factis. Horum circularium primus autor eſt Guillemæus *l.* 3. *de gravid. & partu c.* 29. In aliis ante memoratis caſibus natura, commodis medicamentis adjuta, ſenſim arctare, interdum etiam omnino occludere ſolet vias, ne amplius tranſire aliquid poſſit.

Secunda ſpecies operationum chirurgicarum, jam recenſitæ è directo eſt contraria, vocatur enim *DIÆRESIS*, ſeu, *diviſio partium integrarum*, quæque naturaliter aliquando nexu ſunt conjunctæ vel colligatę. Exercetur autem vel in partibus *duris*, vel *mollibus*. *Oſſium* continuitas ſolvitur 1. *foratione*; perforare autem ſolemus os, vel *terebrâ* fabrili, ut Hippocrates *lib. de intern. affect.* in hydrope thoracis coſtam forare jubet; vel *τρυπάνῳ* ſive *modiolo*, quod eſt ferramentum concavum, teres, imis oris ſerratum; quo non tàm perforamus, quàm ex medio oſſe partem exſcindimus. Modiolus *duplex* eſt, *mas*, qui in medio clavum habet; *fæmina* quæ eodem caret: *illo* utimur ab initio, donec in oſſe deſcriptum ſit modioli veſtigium circulare; *hoc* verò, donec utraque tabula ſit perforata. Utriusque bonitas conſiſtit in hoc, ut ſit *ἀβάπτιστον* & citra voluntatem chirurgi mergi non poſſit. Quia vero manu circumduci debet, utriusque modioli extremitati applicandum *manubrium*, vel habens figuram litteræ T, vel inſtar *vertibuli*, quod unâ firmatur manu, altera circumvolvitur, eſtque hoc priori ut pręſtantius, ita magis uſitatum. 2. *ferratione*: ita in cranio adhibemus varii generis *ſerrulas*. 3. *exciſione* per *cycliſcos* & *ſcalpros exciſorios*. 4. *raſione*, ubi os aut nigredine affectum, aut alioquin inæquale, fuerit. Huc refertur *limatio*, quę in dentibus exercetur. Figuras videre eſt apud Paræum *toto lib. decimo* & apud Scultet. *tab.* 2. & 6.

Mollium partium diviſio variis modis fit: 1. *punctione*, idque vel *acu*, ut in depoſitione catarhactæ, de qua Dur. Scacchi *ſubſid. med. l.* 1. *c.* 11. aut cum phlyctænę punguntur; aut cùm *ſetaceum* in collo excitatur; cujus modum depingit Hildanus *cent.* 5. *obſ.* 40. aut cùm cutis capitis unà cum pericranio in hydrocephalo; aut in tumorem à ſero elevatus umbilicus, ut apud cl. Tulp. *l.* 4. *obſ.* 42. aut ſcrotum aquâ tumidum, perforatur, aut etiam peculiari cannulato inſtrumento, quale depingit Barbette *chir. part.* 1. *c.* 55. aſciticorum venter forando pertunditur: vel *cuſpide* ſeu acie *phlebotomi*, ut in ſcarificatione, quę *κατὰ πληγὴν* dicitur, & in varicum compunctione.

2. *ſectione*: eaque inſtituitur, aut *ſcalpelli mucrone*, ut eſt venarum arteriarumque inciſio, abſceſſuum aut vomicarum, ut & laryngis apertio, ani & penis clauſi, vulvęque imperforatę, reſeratio, quorum exempla videre eſt apud Hildan. *cent.* 1. *obſ.* 73. *cent. obſ.* 60. & 61. & apud Wierum *in fine libelli obſervationum*, quamvis pro ano non perforato aliud nunc excogitatum ſit inſtrumentum, parum differens ab eo, quod extat in Sculteti *tab.* XIV. *f.* 20. 21. item ea ſcarificatio, quæ κατὰ σμικρὸν dicitur, uſitata in partibus grangręna affectis, & in hydropicorum cruribus teſte Alpino *lib.* 3. *cap.* 9. aut *integro ſcalpelli corpore*, ut fit in cranii cutis ſectione, in apertione lateris ſeu ſpatii intercoſtalis empyicorum, in ſectione veſicæ ad extrahendum calculum: aut *forfice & ſyringotomo*, ut in ſinuum dilatatione, & cùm digiti per membranam ab ortu ſunt conjuncti; cùmque vinculum ſub lingua nimis eſt protractum; item, cùm uvula eſt corrupta, aut præputium cohæret cum glande, vid. Hild. *c.* III. *obſ.* 54. aut fungi portio relicta eſt in aure: idem *c.* 3. *obſ.* 1. 3. *Divulſione*, qualis fit à cucurbitulis: Item a filo ſerico aut indies contorto, ut habet Celſus, *l.* VII. *c.* 4. aut ab appenſo pondere deorſum vergente, & coalitas partes ſeparante citra moleſtiam, cujus curationis elegans extat exemplum apud Hild. *c.* VI. *obſ.* 7. 4. *Uſtione*, ſive ea ſit *actualis* per ferrum ignitum; ſive *potentialis* per impoſitum ruptorium ex lixivio cinerum clavellatorum parato.

Tertium ſpeciem operationum chirurgicarum facio *Exæreſin*: eſt ea *extractio rerum noxiarum* corpori noſtro inhærentium. Hæ res vel intus in corpore noſtro ſunt genitæ, vel aliunde, i. e. foriuſecus advenerunt. In corpore noſtro generantur, & generare moleſtiam nobis creare poſſunt, 1. *urina*; hęc enim in veſica ſubſiſtens, immanes adfert cruciatus, ipſam quoque mortem infert, ni tempeſtive eandem emoliamur. Vocatur hæc operatio in ſpecie καθετηρισμὸς quod perficiatur *cathetere* i. e. fiſtula argentea, *levi* & incurva, ut Celſus eam deſcribit, ſimulque modum eundem adhibendi accurate exponit *l.* 7. *c.* 26. hac enim, velut anthlia, urina attrahitur & evacuatur: aut, ſi adhibere velis catheterem *ſulcatum*, ut nunc apud artifices in uſu eſt, poſtquam ab eodem reſeratum veſicæ collum eſt, urina per compreſſionem effluit. 2. *calculus*; hic interdum eſt exiguus, dum è veſica elurriatur, hæretq; in urethra, è qua, ope parvi cochlearis facto per ſectionem foramine, eſt educendus; vid. Hild. *cent.* VI. *obſ.* 56. *l. de lith. veſ. c.* 26. Qui in veſica manet clauſus, poſt factam in perinæo ſectionem extrahitur majore cochleari, (*lapidillum* noſtri vocant,) vel forcipe extractorio. Inſtrumenta videre eſt apud Hildanum *tractatu peculiari de lithotomia veſicæ*, 3. *Fœtus mortuus*, hujus enim caput *unco* aut *grypho* apprehendendum, & ſic vel integer fœtus extrahendus, vel fruſtillatim reſectâ videlicet unâ parte poſt aliam. *Mola* extrahendæ modum, à ſe feliciter inſtitutum narrat Hildanus *cent.* II. *obſ.* 52. 4. *Secundina* ſeu placenta uterina; ſenſim ſeparanda & foràs educenda. 5. *Dentes*, hos evellimus *forcipibus* varii generis, quales apud autores depinguntur; figuras exhibebit Paræus *l.* 17. *c.* 27. *Gab. Ferrara ſilv.chir. l.* 2. *fig.* 34. 35. 36. 37. & addit nomina Sculſt. *tab.* X. *fig.* 3. 4. 5. 6. 7. 8. imo vix ullus eſt, qui non habeat aut excogitaverit aliquod ſibi proprium aut familiare. 6. *Fruſtula cranii* in ea vulneris ſpecie, quæ θλάσις *effractura* dicitur, & ab Ægineta ἐκπίεσμα, cùm in multas partes calvariæ effractio eſt, adeò ut ſeparata à ſuo continente oſſa, cerebri membranam contactu ſuo premant. Vide Hildan. *c.* V. *obſ.* 23. Inſtrumenta ſunt apud Paræum *l.* 10. *c.* 6. 7. Addo huic claſſi, *ſanguinem* extravaſatum, aut alioquin in *pus* converſum, ſive in abdomine ſive in pectore collectum, quem, ſiphonis majoris ope, idque parva ægri moleſtiâ (ſi nempe vulnus dictarum partium præceſſerit) evacuamus.

Extrinſecus in corpus noſtrum immittuntur. 1. *tela* vel *ſagitta*, aut etiam *globuli plumbei*. Omne telum *ait Celſus l.* 7. *c.* 4. extrahitur *aut* ex eâ parte, quâ venit; *aut* ab ea, in quam tetendit; *illic* viam, qua redeat, ipſum ſibi facit; *hic* à ſcalpello accipit, nam contra mucronem caro inciditur. *Inſtrumenta* ſunt, quæ peculiari nomine βελουλκοὶ dicuntur, vel alia ferramenta inſtar terebræ acuminata, aut inſtar cochlearis excavata. Conſule Hildanum *l.* 1. *obſ.* 88. Paræum *toto lib.* XI. Scultetum *tab.* 15. & 16. 2. *piſcium ſpina*, ſeu oſſicula gulæ infixa, ad quas auferandas ἀκανθοβόλον Paulo ſic dictum inſervit, vel inſtrumentum Gualtheri Ryff, recenſitum ab Hildano *cent.* 1. *obſ.* 36. utrumque extat apud Scultetum *tab.* X. *fig.* 1. & 2. aliud vid. apud Hild. *c.* VI. *obſ.* 34. aut ſpongia oſſicolo balænę per ſe ſatis flexili alligata, & ſic intra fauces & gulam immiſſa. 3. *lapilli*, corpora metallica, plantarum fructus & ſemina, *animalcula* etiam auris meatum ſubintrantia: hæc aliquando *excutiuntur* ſola ſitûs declivitate & partis concuſſione; aliquando auriſcalpium adhibetur, vel ſpecillum lanâ involutum, quæ in terebinthinam fuerit immerſa: de his agit Hildanus *cent.* 1. *obſ.* 4. 5. 6. 4. *feſtuca*, exigua grana plumbea, vel alię *ſordes*, quæ in vulneratis partibus continentur, ad quas educendas opus eſt *volſella*, Hild. *c.* 2. *obſ.* 13. *c.* 4. *obſ.* 17. 18. *c.* 5. *obſ.* 21. *c.* 6. *obſ.* 78. idem *de vuln. ſclop. graviſſ. p. m.* 947. vel *goſſypio*, vel *petia* linea tenuiſſima. 5. *ferramenta*, aut cultri pars, uti refert Hildan. *cent.* 1. *obſ.* 62. *cent.* III. *obſ.* 24.

Quarta ſpecies eſt *Aphæreſis*, quę definiri poteſt, *ablatio ſupervacui*. Hoc verò auſertur vel *occulte*, vel *aperte*. *Occultè* materiam demunt corpori *frictio*, qualis & olim & nunc adhibetur in balneis. *Inſtrumenta* fricandi ſunt *linea* craſſiora & aſperiora, ut cannabina; item *ſtrigiles*, quas depingit Mercurialis *art. gymnaſt. l.* 1. *c.* 8. num etiam huc pertinet violenta *extenſio*, de qua Hildanus *c.* 1. *obſ.* 79? huc referendas *cucurbitulas abſque ſcarificatione*, quę materiam ab una parte in aliam transferunt, teſtis eſt Hildanus *cent.* 1. *obſ.* 80. & omni exceptione major Hipp. *l. de medico* §. 6. *l. de loc. in homine* §. 10. & 24. *l.* 2. *de morbis* §. 26. *l. de affectibus* §. 4. *aph.* 50. *ſ.* 5. De iis actum fuit *ſupra*. *Modus applicandi* varius eſt, *alii* enim ſtuppam accenſam intra corpus cucurbitulæ pònunt, alii fruſtulum candelæ ceræ imponunt craſſioris chartulæ particulæ, *alii* aquâ tepidâ intinctam cucurbitam, per accenſam candelam aërem expellendo craſſiorem faciunt, ut cucurbitula carni adhęreat. In Ægypto olim, hodie in Germania, ſuctione extrahunt aërem per foraminulum, quod deinde particulâ ceræ aut petiolo corii madefacti obturatur: Ad hujus imitationem ſolent accipere ſiphonem è cupro, cujus inferior circulus latitudine æquans dimidiatum imperialem, applicatus carni, poſt ſuctoris extractionem cum robore factam; egregiè attollit cutem. *Aperte* materiam auferunt è corpore 1. *cucurbitulæ ſcarificatæ*, quæ etiam vicariæ venę ſectionis eſſe poſſunt: frequenter quoque adhibentur ad auferendam virulentiam à morſu venenati animalis parti communicatam: vid. Severinum *de vipera p.* 3. *c.* 5. 2. *cultellus* iſque vel *falcatus*, quò meliùs comprehendat majorem tumoris peripherię portionem. Tali utimur, cùm auferenda eſt mammilla cancro affecta, item *nata* inſignes, ſive eæ ſint pendulæ, ſive latiore baſi præditæ. Vid. Hildanum *cent.* V. *obſ.* 16. ab eodem quoque reſectus eſt penis, *cent.* 3. *obſ.* 88. preputium *c.* 4. *obſ.* 81. interdum redditur *ignitus* cultellus, ut *c.* 2. *obſ.* 32. interdum utimur *peculiari* inſtrumento, ut

vi-

videre eſt *cent.* 1. *obſ.* 1. & 2. *c.* 2. *obſ.* 79. *cent.* 5. *obſ.* 27. 28. 3. *forſices*, qui locum habent in reſectione teſticuli putridi, aut alioquin cancro affecti, poſt vaſorum ſeminalium ligaturam; item, iis auſertur commodiſſimè particula linguæ aut labii à cancro occupata. 4. *forceps exciſorius*, ſic exciduntur fruſtula cranii, aut interſtitium inter duo foramina, poſt trepanationem, inciditur. Vid. Paræum. *l.* x. *c.* 6. Scultetum *tab.* v. interdum cartilaginis portiones auferuntur: vid. Scultet. *tab.* XII. *fig.* 4. ſic etiam *polypus* è narium ſpongioſis oſſibus ſeparatur ſimulque extrahitur. Quod verò ad digitos ſive ſuperfluos ſive etiam corruptos attinet, quamvis forcipes iis adhibeat Paræus *lib.* XVII. *c.* 30. tamen ad evitandam oſſis in fruſtilla comminutionem, potius ab iis abſtinendum eſſe monet Hild. *l. de gangr. & ſphac. c.* 19. atque *ſerrulas* parvas præſcribit. 5. *laquei*, ita ſextus digitus, aut verruce penſiles filo ſerico circumducto, quotidieque adſtricto, tandem nutrimento privatæ emoriuntur & ſeparantur. Hild. *cent.* 6. *obſ.* 79. per ſimilem ablaqueationem fungus ex aure propullulans, *cent.* 3. *obſ.* 11. alius item ex umbilico, *cent.* v. *obſ.* 62. ab Hildano fuerunt ſanati. 6. libet quoque huc accerſere *ligaturam expulſivam*, qua mediante è ſinu aliquo, ceu ſacco, contenta materia expellendo evacuatur. 7. *ſerra magna*, quâ ſolâ utimur in ſeparandis *ſphacelatis* artubus: delineatio exſtat apud Hildanum *lib. de gangr. & ſphac. c.* 19. niſi quis malit in uſum ducere inſtrumentum à Botallo deſcriptum *pag.* 790. *edit. Batavæ*; cujus talis eſt fabrica: fiant duæ columnæ ligneę, ponderoſo cippo infixæ, & utrinque per longitudinem interius ſulcatæ. In inferna parte cippi infixus ſit firmiter latus culter, acie ſua ſurſum ſpectans, & alterius cultri, per ſulcum mobilis, aciem ſibi oppoſitam habens. Ubi detruncandum eſt membrum, ſuperior ille culter, plumbo oneratus, è ſuperiore parte deſcendit, aut malleo gravi adactus carnem ſimul cum oſſe ſecat. Teſtatur autor J. Regius, hunc modum admodum expeditum & indolentem eſſe, imò temporis momento perfici, adeo ut putent ægri, è lychnio ignis ſcintillam in membrum incidiſſe.

Quinta ſpecies dicitur *Proſthesis*, ſeu *appoſitio deficientis*; habetque locum in mutilatis membris aut particulis. Hæc non niſi palliativa eſt; tamen quia decorationem non parum facit, dum ars emendat, quantùm in ſe eſt, naturalem defectum, ad medicinam, & in ſpecie ad chirurgiam, pertinet. Sic *oculum* caſu amiſſum compenſamus oculo vitreo aureove picto; *aures* mutilatas ex papyro craſſiore vel corio picto reſarcimus; *naſum* factitium ex argenteis laminis fabricamus; non enim licet nobis eſſe tam beatis, ut Taliacotium imitemur, quod de Griffonio teſtatur Hildanus *cent.* VII. *obſ.* 31. *dentes* amiſſos, ſi loquelæ obſint, factitiis ex ebore reſtituimus; *palati* exeſam portionem lamina argentea obturamus: conſule Hild. *c.* 2. *obſ.* 22. Paræus *l.* 23. mentionem facit cujuſdam, cui inſignis portio *linguæ* erat ablata, attamen ope lignei inſtrumenti, quod ore detinebat, voces proferebat articulatas. Sic factitiis ligneis *cruribus* utimur ad incedendum, & ex ferro fit inſtrumentum brachio applicandum, quo in *manus* defectu, apprehenſio quadantenus exerceri poteſt. Vid. Paræum *l.* 23. *c.* 12.

Sexta & ultima ſupereſt *ſpecies*, quæ *Diorthoſis* dicitur, per quam membra, quæ, ſive ab ortu ſive poſtea, malam acceperant conformationem, reducuntur ad naturalem figuram, functionibus obeundis aptam. Ejus notabile habet exemplum Hildanus *cent.* 1. *obſ.* 83. & *lib. de ichor. & melicer. c.* 27. Ordinariè hæc operatio non perficitur niſi ferreis inſtrumentis, qualia ſunt *thoraces*, de quibus conſulendus Hild. *cent.* v. *obſ.* 67. Paræus, *l.* 23. *c.* 8. aut *ocrea*, Hild. *c.* v. *obſ.* 86. *cent.* VI. *obſ.* 89. & 90. Paræus *l.* 23. *cap.* 11. Gliſſonius *l. de rhachitide c.* 29. quibus oſſa in contrariam partem ſenſim pelluntur: aut à ſe invicem ita ſedulo diducuntur, ut, quod nimium prius comprimebatur os, nunc à compreſſione liberum, veluti reſpirare, copioſius nutrimentum ſuſcipere, ab eodemque augeri, & ad juſtam magnitudinem pervenire poſſit. Cujus rei demonſtratio haberi poteſt ex inſpectione ſceleti alicujus gibboſi. In civitate Ultrajectinâ inſignis habitat artifex Scotus, qui plurimos ejuſmodi ægros etiam è longinquis regionibus curandos ſuſcipit, & ad miraculum uſque diſtortos pedes, incurvatam & gibboſam ſpinam, &c. corrigit. Huc revoco *elevatoria* dicta inſtrumenta, quorum uſus eſt in depreſſione oſſium cranii, ut eadem in ſitum reducantur priſtinum. Conſule Hildanum ex profeſſo de his agentem *cent.* 2. *obſ.* 4. & 5.

Hiſce expeditis, nunc tranſitum facimus ad eas operationes, quæ ad chirurgos etiam relegatæ ſunt, & jure merito, quià in iis *manus* non minimam partem ſibi vendicat. At ſecundaria in hiſce curationibus manûs eſt opera, ſunt enim tales hi affectus, qui ſine medicamentis ad ſanitatem pervenire non poſſunt, ut teſtatur Celſus *in proœmio libri v.* igitur principale negotium pendet à virtute & efficacia medicamentorum, ſive ſimplicium ſivę compoſitorum; ſed quia cujuſvis non eſt, hæc debitô modô corpori admovere, atque exercitatio prævia requiritur, inde eſt quod nomen acceperint hæ operationes, quod ſint *medicamentorum applicativæ*.

Medicamenta, quæ manuum miniſterio partibus noſtri corporis applicantur, divido in *naturalia*; & *artificialia*. In cenſu *naturalium primò* occurrunt *hirudines*, de quibus vide Mouſetum *l.* 2. *c.* 41. hæ, poſtquam venenatam qualitatem depoſuere per aliquot dierum moram in aquâ purâ, apprehendendę ſunt pollice & duobus prioribus digitis (ſed linteo involutis, ne elabantur) atque oſculo ſuo venis in ſede, aliiſve partibus applicandæ; ſed neceſſe eſt, partem prius aſperiore panno fricare, aut ſanguine columbæ illinere, aut etiam leviſſimâ punctura lædere, ſic enim promtiùs adhærebunt. Adhærent autem tantiſper, donec fuerint cruore exſaturatæ: quòd ſi majorem ſanguinis copiam educere velimus, caudæ earum reſecandæ ſunt, ſic nunquam ad ſatietatem perveniunt; atque, ſi vapore aquæ calidæ foveantur, ſanguis perpetuò effluet; ubi, quantum ſatis eſt, extraxerint, non ſunt avellendæ, relinquunt enim in cute oris ſui aculeos, ſed adſperſis cineribus calidis fugandæ. Plura vide apud Vidium, *l.* 2. *chir. c.* 9. & Claudinum *de ingreſſu ad infirmos l.* 2. *c.* 5. *Secundum* locum tribuo *igni actuali*. Hic varius eſt, pro ſubjecti varietate, à quo ſuſcipitur; alius enim inhæret ſtuppæ, alius carbonibus, alius plantarum partibus, ceu Hiſpanicę lineæ petiæ in pyramidis formam revolutæ, apud Alpinum *med. Ægypt. l.* 3. *c.* 21. alius auro, argentove, ſed præſertim candenti ferro, inhæret. Vide de toto hoc negotio Severinum *in effic. chir. l.* 1. *Pyrotechnia p.* 2. *c.* 1. 2. 3. 4. 5. ipſa quoque flamma, per tubulum flatu propulſa, utitur idem Severinus *in chirurgia ſpirituali nondum edita*. Antiquiſſimum eſſe ferri igniti uſum, docent *aph.* 27. *l.* 5. & 6. *l.* 8. adhibetur autem ad diſcutiendum, roborandum, concoquendum, putredini reſiſtendum, abſceſſus aperiendos, cruſtam partibus inducendam. *Inſtrumenta* in ſpecie *cauteria* dicta, variæ ſunt *figuræ* alia plana, alia orbiculata, alia recurva &c. quorum figuræ apud Albucaſin potiſſimum reperiuntur: ſed & apud alios, Scultetum *tab.* 19. Gabr. Ferraram *l.* 2. *tab.* 28. 29. 30. ſingularim deſcribuntur à Guidone *tract.* VII. Interdum ignitum ferramentum *intra capſulam* occultatur, ne adſpectu terreat; quale Placentinus invenit atque depingit, poſt Aquapendentem & Glandorpium, Scul-

terus *tab.* 1. *fig.* 10. Quando candente ferramento uti volumus, ante omnia vicinę partes muniendæ ſunt, vel per impoſitam *laminam* vel *emplaſtrum defenſivum*, vel *linteum* oxycrato madefactum; interdum per *cannulam* cupream tranſmittitur ferramentum, ſecuritatis partium gratiâ. Modus imprimendi vel applicandi varius eſt, pro conditione affectûs & partis. In ſphacelo omnium *acerrime* eſt urendum; in mollibus partibus *parcius*; in humidis *liberalius*; in ſanguinis è narę fluxu, ut & oſſis carie, oportet ignitionem ſæpius *iterare*, donec aut cruſta ſit inducta, aut humiditas in oſſe fuerit ablata.

Medicamenta vocamus *artificialia*, quæ à medico præſcribuntur, & ab artifice parantur ad uſum præſentem. Sunt autem vel *liquida*, vel *ſolida*. *Liquida* adhibentur ſub forma, 1. *injectionis*, cùm liquorem in penitiores corporis partes injicere neceſſe habemus. Sic in frequenti uſu eſt injectio in anum; (quæ ἀπὸ τῦ κλύζειν ab *eluendo*, κλυςὴρ dicitur) in uterum, in penem, in ſinuoſa fiſtuloſaque ulcera: Inſtrumentum eſt *ſipho*, vel *veſica*, cui *cannula* eſt alligata: debent autem injectiones fieri ſenſim, &, ſi in anum, æger dextro lateri incombat. Nonnunquam cùm violenta fit ſyringatio, ut per eandem viam reſiliat liquor injectus, quando videlicet ſordes quædam intus hærent pertinaciùs. 2. *Inſtillationis*, hæc præcedenti minus eſt artificioſa: *triplici* autem modo perficitur; etenim *vel* è vaſculo, cum proboſcide anguſtiſſimi orificii, guttatim liquor effunditur; *vel* è linteo ſpongiave madefactâ exprimitur; vel denique, (quod Italis familiare, ut patet ex Claudino in *append. l. de ingreſſu ad infirm. ſect.* 11. qui *ſtillicidium* vocat,) ex altiori loco è vaſe ligneo per epiſtomium guttatim deſtillare facimus liquorem ſupra bregma aut ſtomachum, hepar, aliamve partem imbecillem. Horatius *epiſt.* v.

Qui caput & ſtomachum ſupponere fontibus audent.
Vid. Hipp *aph.* 21. & 25. *l.* v. & Baccium *de therm. lib.* 2 *cap* 14.

Embrocha ſeu *irrigationis*, quæ priori valde eſt affinis, niſi quod in hac, poſtquam pars liquore eſt perfuſa, *linteum* madidum aut *ſpongia* deſuper imponatur; ſic lintea *oxycrato* madida teſticulis circumpoſuit in hæmorrhagia narium Hildanus *cent.* x. *obſ.* 45. hanc καταιονησιν Græci vocant. *Irrigatio* quoque vocatur, cùm aquam, aut aceti guttulas in lipothymia faciei adſpergimus manu, ſive etiam adſpergillo. 4. *Fomentationis*, quæ interdum fit eodem modo, quo embrocha, interdum ab eadem differt, cùm ſcil. liquor oleaginoſus veſicæ incluſus, aut ſacculus aridâ materiâ eâque calefactâ repletus, parti applicatur. *Balnei*, quod duplex eſt, *humidum* vel *ſiccum*; & utrumque vel *totale* vel *partiale*; in *illo* totum corpus, in *hoc* dimidiam partem immergimus, & ſpeciali nomine vocatur *ſemicupium*: figuras dabunt Heurnius *in meth. ad praxin. l.* 1. *p. m.* 45. Severinus *pyrotechn. chir. l.* 1. *p.* 3. *c.* 47 Utrumque eſt vel *naturale*, vel *artificiale*. *Naturale humidum*, fit ex *aquis thermalibus*, *quarum ſuccedanea* ſunt, quæ ex herbis aliiſque in aquâ communi decoctis præſcribuntur. *Naturale ſiccum*, conſtat exhalatione calidorum vaporum è ſubterraneis cryptis elevatorum. *Artificioſum* fit per accenſos *carbones* aut *ſpiritum vini*: ſic namque ſtragulis benè coopertus æger, ſudorem copiosè emittit. 6. *Suffitus* vel *vaporis*, quorum *ille* ex liquidâ, *hic* ex humidâ materiâ excitatur. Ut verò utrique commodiùs ad partem affectam perveniat, ſuſcipitur exhalatio *vel* per infundibulum, *vel* ſellæ perforatæ inſidere jubetur æger. Nunc quoque Nicotianæ fumum, unuſquiſque ſibi, ad provitandam alvum, immittere poteſt in anum per nuperum ab Anglis excogitatum inſtrumentum; quod à chirurgo Woodallio primò deſcriptum & delineatum, deinceps exſtat à Bartholino depictum *cent.* 6. *obſ.* 66. 7. *inunctionis*, quæ fit digitis aut penicillo.

Solida medicamenta, quorum adhibendi modus hîc ſpectari ſolet, his titulis comprehendi poſſunt. Eſt enim 1. *pulveris inſperſio*, *ſive* ea fiat mediante dato, ut cùm uvulæ laxatæ piper adſpergimus, inſtrumento ab Hildano excogitato *cent.* 2. *obſ.* 21. *ſive* per inſtrumentum auriſcalpii familiare; quod nihil eſt aliud, quam capſula cuprea, proboſcide, ſerrinos dentes habente, donata. Etiam cum pulveres reſtrictivos *ſtuppis* inſpergimus & partibus applicamus. 2. *intruſio ſuppoſitoriorum* ſeu *glandium*. 3. *Emplaſtratio*, ſub qua comprehendimus etiam *ſparadrapa*, *dropaces*, ſeu *picationes*, de quibus vide Gorræum: item *veſicatoria*. *quarta* cauteriorum potentialium ſeu *ruptoriorum* applicatio; nam parti imponitur emplaſtrum exiguo foramine præditum, cui ruptorium inditur; huic verò deſuper pulvillus imponendus, eique faſcia circumjicienda: poſt horam unam atque alteram, cauſtico liquato, cutis reperitur aduſta & inſenſilis reddita, quam ſcalpellus ſine dolore facilè penetrat.

ORIS MORBI

OS conſtat partibus oſſeis, muſculoſis, glanduloſis, veſicularibus, ac membranoſis; inſervitque cibo & potui recipiendo, illique maſticato, ac ſalivæ, è ſuis glandulis per canaliculos in id fabrefactos depluente, admiſto, in ventriculum amandando. Nimii eſſemus, ſi ſigillatim horum omnium deſcriptionem Anatomicam exhiberemus, illudque minùs neceſſarium credimus, dum apud Autores Anatomicos, ac præcipuè Viros Clariſſimos D. D. Godefridum Bidloo, ac Stephanum Blancardum, hoc penſum abunde confectum cernimus. Morbos verò quod attinet, illorum hiſtoriæ & curationes è capitibus de Dentibus, de Epulide & Parulide, Gingivis, Gargulione, Gutture, Labiis, Linguâ, Maxillis, Palatô, Parodontide, &c. commodè peti poſſunt. Hîc itaque tantùm de Oris Fætore aliiſque paucis.

De Oris Fætore.

In fœtore oris curationis capita hęc ſunto. Pars unde mali prima labes diligenter repurganda. Toti conſulendum. Gargariſmis os colluendum. Manè præſertim ptyaliſmus provocandus iis quę temperata ſunt. Salvia vino macerabitur. Aurum, id eſt nummus aureus, ore continebitur. Theriaca aut Mithridatium quotidie manè devorabitur. Pilularum uſus ex rhabarbarô frequentiſſimus. Tabellę Pimpinella vinô macerata. Eadem ore contenta. Frequens uſus ſyrup. roſar. pallid. Vini abſinthitis frequens uſus. Carnium uſus paucus. Vitanda allia & quæ odore ingrata ſunt. Granatorum & limonum uſus jucundus. Pomorum aureorum cortex conditur. Uſus coriandri. Maſticatio nucis moſchatæ miſô profectu indulgetur. Aqua ciſternæ cum roſâ ad collutionem oris.

℞. Rad. acori & coriandr. ppr. an. ʒj. dictamni ʒj. Abſinth. Pontici, Scordii an. p. ß. bugloſſ pimpinell. piloſ. meliſſ. ſtęchad. an. p. ß. flor. cordial. p ß. fiat decoctio in qua infund. rhabarbari ʒiß. Cinnam. & nucis moſchat. an. ℈ß. expreſſioni adde vini albi cochlear unum, ſyrup. roſar. pallidar. ʒx. fiat potus.

℞. Coriandr. ppt. ℥ij. pulver. panis toſti ʒv. fœnicul. dulc. conditi ℥j. Glycyrrh. ℥ß fiat mixtio.

℞. Tabellar. aromatic. roſar. & diarrhodon abbat. an ℔ ß. utatur.

℞. Mithridat. ʒiij. Conſerv. roſar. bugloſſ. & violar. an. ℥j. utatur manè & horâ ſomni.

℞. Rha-

℞. Rhabarbar. ʒij. nucis moſcb. gr. 8. pulver. aromat. roſat. gr. 6. agaric. troſchiſc. & aloës lotę an. ℈j. cum vinô albô infuſionis zingiberis, & cinnam. fiat maſſa utenda ad ... pilulas ſæpe ante paſtum.

Aquæ Imperialis uſus convenientiſſius & vinum abſinthites. *Gulielmus Ballonius Conſiliorum lib. 2.*

Annotatio Jacobi Thevartii.

Cùm à toto corpore ſudor graveolens manat, quod ſymptoma ut plurimùm biliosis, & ruffo capillitiô, cuteque ſubalbida præditis contingit, hac ratione corpus odorum & bene olens redditur, præſertim æſtate, quô tempore cutis ſpiracula & pori patent, propter ambientis aëris caliditatem. Coquunt radicem Cardui benedicti in vinô albô quotidie manè propinant tres vel quatuor uncias. Statim à potu hujus decoctionis urina craſſa & fætens redditur. Vel, accipitur terebinthina Veneta ad quantitatem olivæ cum pari portione mellis, coquitur modicè, deglutitur, vinumque inſuper bibitur. Alii magnô profectû myrrhæ & ſerpilli pares portiones terunt, & ex iis pilulas formant, quarum duas manè devorandas præbent, inſuperque vinum bibendum exhibent. Hæc præſidia non modo ad totius corporis fœtorem, ſed etiam ad oris graveolentiam arcendam valent.

A Recurrente Oris Tortura, & Vertigine Præſervatio.

Illuſtriſſimus Abbas ætatis ſuæ annorum ſexaginta, temperamentu vere ſanguineo, habitu corporis pingui, quadrato & Athletico, in quo & calor hepatis magnus, & abundantia humidi pari paſſu procedunt; elapſo jam anno decimo per dimidium quadrantem Vertigine non tenebricoſa correptus fuit, ita ut omnia in gyrum verterentur; à qua immediate ſudor erupit, & voluntas ejiciendi. Sequenti mane expergefactus, tortura oris ſeu ſpaſmo cynico cum capitis gravamine cœpit laborare; & convaluit facta purgatione & ſanguinis copioſa miſſione. A decoctis calidis offenſus, a frigidis & temperatis curatus, bene poſtea ſe habuit, niſi quod dubius, ne iterum fieret convulſus, vel vertiginoſus, medicamenta diverſa à Medicaſtris in dies accepit, ſolo habito reſpectu, quod humorum moles evacuationibus, maſticatoriis, ſternutatoriis, & ſimilibus diminueretur. Omnia tamen medicamenta cùm ſine corporis & humorum præparatione exhiberentur, humores agitabant, & ſæpe febres aliquæ, uti catarrhales, ephemeræ, ſynochæ, & ſimiles emergebant, quæ vel evacuatione integre facta, vel ſanguinis miſſione facillime tollebantur. Modo Illuſtriſſimus Dominus incolumis ſaluti proximus eſt, & ſpatio ſeptem horarum perbelle dormit, optime & cum ſenſu comedit, digerit, excernit, ad motum indefeſſus; quia tamen ob hepatis calorem agitatur materia in hypochondriis, ubi ebulliendo vapores elevantur ad caput, & imprimunt in Nobiliſſimo Patiente timorem futurę infirmitatis, ideò præcautionis gratiâ frequenter maſticatoriis utitur, ſternutatoriis, & neſcio quibus pilulis magiſtralibus, à quibus tamen caput debilitatum, ſæpe coryza offenditur, fluxione ſcil. narium quæ à quovis aëre matutino vel nocturno intempeſtive & frigide recepto adaugetur; raucedine quinetiam ſuperveniente, quæ neceſſariò medicamentis debet expugnari. Sed quia Illuſtriſſ. Abbas valde dubitat de nova Vertigine & inde de Oris tortura, cùm caput aliquando grave, aliquando vanum ſentire ſibi videatur, ideo hęc brevi temporis ſpatio ſcribenda duxi, omnia tamen ſubjiciens Clariſſimo & Doctiſſimo Viro, cujus immortalem Doctrinam addictiſſimus veneror.

Vertigini ſolutę quinquageſimo ętatis anno in Illuſtriſſimo Abbate ſucceſſiſſe oris torturam, ſive Cynicum ſpaſmum mirandum non eſt, cùm Vertigo ipſa proxima ſit comitialibus & apoplecticis affectionibus, non quia ab eadem immediata cauſa Vertiginis mali jam dicti producantur affectus, ſed quoniam Vertigo pravam in cerebro diſpoſitionem reperiri nobis ſignificat, quę materiam ſive cauſam accerſere valeat dictis affectibus producendis idoneam: Vertigo enim fit ab inordinato motu ſpirituum animalium, cujus cauſa eſt fumoſa materia ſpiritibus immiſta, cujus ratione, irregulari & circulari motu moventur. Convulſio verò ſecuta, ſicut & Apoplexia, à ſolidiori materia quandoque ſanguinea, utplurimùm catarrhali & pituitoſa excitari ſolent, dum in caſu noſtro ad nervos tertiæ conjugationis depoſita, eoſdem replendo labiorum contractionem & convulſionem induxit. Materia autem hujuſmodi num à toto venoſo genere ad caput tranſmiſſa fuerit, an potiùs in eodem genita dubitari poſſet, quamvis tunc temporis ab eductô ſanguine è venis elici potuerit. Conjectare tamen nobis licet caput tunc ſuſcepiſſe, non produxiſſe materiam, tum quia non adeo facilè medicamentis ceſſiſſet affectus, tum quia ſi idiopathice affectum fuiſſet, decem præteritorum annorum ſpatio recidiva, imo pejora mala ſucceſſiſſent. Verum tamen eſt quod ſicut a plenitudine totius tunc lædi potuerat, ita ætatis progreſſu & perſeverante ab infernis partibus fomite, eſſentialis poteſt evadere capitis lęſio. Propterea monebat Galenus de Vertigine ſympathica locutus, quod; Quamvis caput per alterius partis conſenſum laborat, affectio nihilominus ipſi capiti tribuenda ſit: & præſertim in caſu noſtro, dum caput ab injuriis externis facilè alteratur & læditur; ut propterea, cùm hypochondria in Illuſtriſſ. Abbate æſtuantia & valde evaporantia à Viro Doctiſſimo obſerventur, eorundem primò ratio ſit quidem habenda, capite tamen nunquam neglecto. Et quoniam ab hepatis & hypochondriorum calore compatitur etiam ventriculus, ita ut juges cruditates producat, a quibus obſtructiones in vaſis meſaraicis genitæ fuerint, quæ excitatæ hypochondriacum affectum conſtituerunt, unde evaporationes ſive exhalationes elevantur in caput; idcirco prius inſtrumentali, ut ita dicam, ablato affectu, mox utriuſque partis, ſed magis jecoris quam ventriculi intemperiebus erit proſpiciendum.

Quare ut Illuſtriſſ. Abbas ab imminentibus malis præſervetur, & à præſenti hypochondriaco affectu perpetuum timorem incutiente vindicetur, regularis Purgatio hoc anni tempore inſtituenda eſt; primò vias primas mundando. Secundò Obſtructiones aperiendo. Tertiò Venoſum genus depurando, & ſuccorum ejuſdem copiam minuendo. Quartò Caput purgando. Quintò Intemperiem hepatis corrigendo; atque tandem ventriculum & ipſum caput roborando.

Quibus intentionibus ut ſatisfaciamus, à fonte Chirurgico repetita, ſed moderata, eſt depromenda ſanguinis miſſio, ex brachio primò, mox ex ſedalibus venis. Utile quoque fore exiſtimo Cauterium, ſiniſtro brachio affixum. Frequentes etiam debent exerceri pedum lotiones aqua calente, ſive mane, ſive veſperi, ſed ſemper ante cibum.

Pro prima intentione lenientia jam propoſita bis repetita ex uſu erunt. Et intermediis quinque diebus pro Pręparante julapium acet. corticib. citri alteratum, & exigua aqua florum citri dilutum, aptiſſimum fuerit.

Pro ſecunda, rhabarbarum opportuniſſimum cenſetur, vel comanſum cum paſſulis ad ſemidrach. quotidie, vel drachmis duabus caſſiæ commiſtum & deglutitum: cui poſt horam ſuperbibat cyathum ſeri capr. aut aſin. deſtillati; & in hujus uſu perſeveret decem aut duodecim dies,

Deinde aſſumat. ℞. Flor. caſſ. recent. extr. ℥j. pilul. de trib. cum rhab. ʒ. j. m. f. boli, quibus poſt horam ſuperbibat ſeri capr. aut aſin. deput. lib. j. ß. & tribus horis ab aſſumpto ſero prandeat.

Tertię intentioni ſatisfaciendum erit ſuccis depur. & elective purgantibus medicamentis, ſic

℞. Succi depur. cich. borag. agrim. an. ℥. j. decoct. endiv. meliſſæ. pentaph. beton. an. ℥. iiii. ſalis tart. fixi gr. x. m. pro ſyr. & aliis decem, in quotum intermedio & fine aſſumat.

℞. Elect. len. ʒ. v. de ſucco roſarum ʒ ii. pilul. de trih. cum rhab. ʒ. j. m. f. boli, quibus poſt horam ſuperbibat ſeri deput. aut aquæ hordeac. lib. j. ß. & tribus horis ab aſſumpto ſero vel aqua prandeat.

Quartæ intentioni ſatisfacere poterunt pilulæ capitales ita parandæ.

℞. Pilul. coch. præpar. aurearum, aggregat. an. ʒ. ß. m. reform. pilulæ, & aur. media nocte à primo ſomno, aut in aurora aſſumendæ. Errhinum quoque parari poterit ita

℞. Pulv. major. ireos an. ʒ. ii. nigellæ ʒ. j. m. f. pulvis more tabaci mane tantùm per nares attrahendus. Pulvis quoque exiccans capitis inſpergi poterit, ita parandus.

℞. Pulv. ligni carioſi, oſſium ſepiarum uſtorum, cornu Cervi uſti, majoranæ, roſarum rub. an. ʒ. ii. m. f. pulvis ſubtiliſſimus pro capitis inſperſione ſub ingreſſum lecti facienda.

Quintæ intentioni ſatisfaciendum Conſervâ roſarum, xv. aut xx. diebus ſummo mane aſſumenda, cui ſuperbibat cyathum aquæ ſtillat. de ſucco cicb. vel aquam jam dictam bibat cum Conſerva de acido citri, roſatum Conſervam omittendo.

Tandem Ventriculo aliquod robur addendum, ſi non aqua Tettuciana tribus aut quatuor diebus in medio præſcriptæ Curationis cum vehiculo dejectorio aſſumenda, ſaltem frequenti uſu abſinthii ſtatim à prandio, aut abſinthii Conſervam comedendo, aut ſal abſinthii ℈. j. in exiguo vino diſſolutum hauriendo; aut pilulam devorando, ex uno ſcrop. ſucci abſinth. condenſ. paratam; Sicut non parum Ventriculo proſunt duo aut tria grana maſtiches, ſtatim à cibo integra deglutita. Pro capitis verò roboratione in uſum frequentem ſunt ducendę Conſervę capitales, è florib. beton. roris marini, ſalviæ: & æſtivo tempore roſarum veſpere ſub ingreſſum lecti aſſumendæ, quibus immiſceri poſſet medicamentum aliquod à proprietate juvans, aut aliquot guttulæ ol. de camphora, aut olei de buxo, aut de ſuccino, aut quintę eſſen. roris marini: æſtivo verò tempore tincturæ corall. chymicæ. Quibus etiam ſutura coronalis nonnunquam illiniri poterit.

Et jam dictis omnibus congrua vivendi ratio à Viro Excell. pręſcribenda omnino addenda erit. Interim obſervando num capitis læſio eſſentialis progreſſu magis innoteſcat: tunc enim opportuno tempore de Decocto ſudorifico, moderato tamen, & ad hominem præſcribendo, cogitandum eſſet, ut capitis humiditas abſumatur, & ejuſdem intemperies corrigatur. *Raym. Joh. Fortis Conſult. & Reſp. Medic. T. 2. Cent. 1.*

Oris tortura & Deſtillatio in alias partes.

Athletarum habitum ſemper damnavit Hipp. ſi ad ſummum bonitatis attigerit: humanę enim ſortis ea conditio eſt, ut in eodem ſtatu permanere nequeat, & ideo cùm homo in tali extremo ſit conſtitutus, & proficere non valeat, reliquum eſt ut in deterius decidat. Hoc evenit Adm. Rev. Patri, qui tali habitu præditus, tum à naturali ſui corporis conſtitutione, tum verò à liberali victus ratione, quatuor adhinc annis variis morbis cœpit conflictari, quorum primus fuit pernicioſiſſima Diarrhœa febri acutæ ac dyſenteriæ conjuncta, æſtuans ejus hepar demonſtrans, cum bilioſiſſimis pernicioſiſſimiſque & frequentibus cruentis dejectionibus, qua per multos dies adeo laboravit, ut in maximo vitę diſcrimine Pater Adm. Rev. verſatus fuerit; à qua remediorum ope tandem convaluit. Sed non mutato vitæ genere ſequenti anno horridiori forſan caſu correptus fuit; incidit enim non ſine pręcedenti capitis offenſa in notabilem oris torturam & ſiniſtræ palpebræ reſolutionem, à qua nonniſi operoſa & laborioſa Medicamentorum ac remediorum adminiſtratione fuit ſolutus: non recuperata tamen partis ſiniſtrę figura integrè, licet decocto accommodato, etiam cum ſudore per plures dies exhibito, & localibus non neglectis, atque compoſita victûs norma ſervata. Nonnullos verò poſt menſes occaſione cauterii ab eodem Patre de ejus purgatione nimium ſolicito exaſperati, in inſignem ſiniſtri brachii tumorem incidit, cum ſumma partis inflammatione & dolore, qui tandem ope artis ſuppuratus, & per multos dies expurgatus fuit, vix tamen ad cicatricem perductus, maximè ſub axilla in qua de fiſtula relicta diu meritò dubitatum fuit.

Nec tamen tali morborum facie perterritus Pater exactam, ut debuerat, vitam duxit, præcipuè in ciborum & potus uſu, in quo ſolam Diętam conſiſtere credit vulgus, ſed maximè exponendo ſe cuicunque aëri, etiam in montibus magis alpeſtribus, & rigidiori anni tempore, tum ut Divini verbi Orator, tum proprię hilaritatis gratiâ: Unde mirum non fuit ſi permanente naturali partium conſtitutione, & reproducta materia ab externa cauſa exagitata, debilem locum eadem rurſus obſederit, ipſam Oris torturam in eadem parte licet levius renovando, quę tamen ſolis expurgantibus de more præſcriptis & corroborantibus ſubſtitutis remiſſa adeo eſt, ut Rev. Pater priſtinam recuperaverit ſalutem; qui tamen frequentes has horridorum morborum ac ſymptomatum minas, majorum ut plurimum nuncias jure pertimeſcens, ſub Præſtantiorum facultatis Medicæ Virorum confugit pręſidium, ut ſic tutius ſalubrem vitam agere valeat.

Cur Athletarum habitibus non ſolutis majora ac ſæviora ſymptomata ſuccedant, ſi quiſpiam quærat, reſpondendum: quia corruptio optimi peſſima. Et ideo mirum non ſit, ſi Adm. Rev. Patris olim optimo habitu ad ſummum bonitatis perducto, à copia ſuccorum nativo calore ſuffocato, & adſcititio adaucto, ab hoc corruptiones contigerint, & in bilioſam materiam tranſmutationes, unde bilioſæ Diarrhœæ atque dyſenterię ſucceſſerint: ab illo verò cruditates emerſerint, quę à ſanguine circulante per carotidas ad caput delatæ, in eodemque tanquam parte imbecilliori depoſitæ, & inde per nervoſam & muſculoſam ſubſtantiam ad partes internas tranſmiſſæ, & oris torturam, & palpebræ reſolutionem induxerint. Quoniam verò non ſatis tota maſſa ſanguinea fuit depurata, hinc factum fuit ut Cauterii exaſperati occaſione non exiguam pravi ſanguinis portionem ad brachium & axillam depoſuerit ipſa natura, ad majorem totius maſſæ ſanguineæ depurationem. Verùm quia ejuſdem Rever. Pręsb. caput calidam & humidam intemperiem à natura ſortitum fuit, quę ab erratis in vivendi ratione commiſſis, & præſertim in aëris inclementiis, augmentum, imò exceſſum ſuſcepit; ideo propter illam multiplicata cruda ac pituitoſa materia, & ad muſculoſas potiùs, quàm nervoſas partes rurſus ſecunda vice detruſa, & palpebræ relaxationem, & oris torturam antea remiſſam renovavit, & exaſperavit, tandem medicamentis elective purgantibus atque Topicis expugnatam. Quibus omnibus conſideratis, de alia recidiva ſive majori imminenti malo non ſine ratione dubitat Adm. Reverend. Pater, cùm intemperies calida &

magis

magis humida in capite vigens, materiam catarrhalem ſuſcipiendi & reproducendi vim obtineat, eoque magis, cùm non adeo exquiſitę vivendi rationi ſeipſum tradere poſſit: cùm enim Studioſus ſit, ab applicationibus abſtinere non poterit, pręterquàm quod & in reliquis rebus non naturalibus debitam menſuram ſervare eidem non adeo facile fuerit.

Quare ut diuturnam vitam degere poſſit, humidam capitis intemperiem corrigere neceſſarium putamus, capite priùs expurgato, & ante caput, toto venoſo genere depurato, primis viis ante omnia mundatis.

Quibus intentionibus ſatisfaciendum repetita ſanguinis miſſione ex utroque brachio, quantitate Viro Excell. Aſſiſtenti commiſſa. Cauterium jam inuſtum cuſtodiendum.

Primæ viæ Lenientibus & congruis Præparantibus ſine diluto expediendæ. Inde ad maſſam ſanguineam detrecandam erit deveniendum, indicatione ab extracto ſanguine deſumpta, quem quoniam cruditatibus abundare facilè credi poteſt, ideo oxymel. diluto præmiſſo, jus ſuperbibere poterit cichoraceis, agrim. pentaphyllo, meliſſa & fumaria alteratum; & ſi aliqua quoque aduſtio in ſanguine obſervata fuerit, juri alterato ſucci quoque depurati cich. & borag. addi poterunt. Tranſactâ hebdomadâ, expurgatio procuretur, addendo potioni ex manna calab. in infuſione conſueta rhabarbarum & agaricum: Vel parentur boli ex elect. lenit. diacar. th. & diaphœn. Quibus tamen omnibus ſuperbibat aquam hordeaceam ſive Nocerianam. Repetenda mox iterum Præparantia, quibus addi poterunt grana 12. aut 15. ſal. Tart. & eadem Purgantia mox iteranda; Ut inde ad capitis expurgationem deveniatur pilulis cochiis, aureis & aggregat. tertio quarto quoque die repetendis; & diebus inter remediis præbeantur ſucci depurati agrim. betnn. & fum. in decoctione cichoraceorum, additis foliis majoranę, ſalviæ & ſtœchadis; quo eodem tempore, matutinis horis per nares quoque caput idem expurgari poterit errhino ex pulvere majoranæ, ireos, nigella & tabaco parato. Quæ jam dicta omnia in gratiam poſtremæ & magis neceſſariæ intentionis peracta fuerint; huic autem ſatisfaciendum ſudorifico Decocto ex viſco querc. ligno ror. mar. ſalſâ, guaiaco, in aq ſtillat. cichor. & betnn. parato, cui progreſſu addi quoque poterit portio, aut lentiſci, aut ſantalorum; ſudor verò in hypocauſto provocandus, ut totum corpus, & caput præſertim abundè ſudare poſſiot. Et ut ſudor feliciùs provocetur, utque maſſa ſanguinea faciliùs purificetur, præmittatur pulvis viperinus ad gr. 15. aut 20. & in hujus uſu 40. diebus perſiſtat; decimo verò quoque die potionem ex manna calab. de more aſſumat, ad humiditates redundantes à potu ſecundæ aquæ excernendas; & ratio victus, ſit quidem attenuans, at non adeo tenuis.

Abſoluto ſudore, ſi Viro Prudentiſſ. Adſtanti viſum fuerit, aliqua caloris contemperatione opus eſſe, rurſus aperiri poterit vena brachii parcè ſanguinem educendo; & quindecim diebus uti poterit potione matutina, ex lib. 1. aq. ſtillat. de ſucco cich. addita conſerva de acido citri, aut præmiſſa conſerva roſarum; cujus uſus ſtatim ab aſſumpto cibo & ſub ingreſſum lecti non inutilis fuerit.

Hiſque omnibus congrua vivendi ratio erit addenda, à Peritiſſimo Viro præſcribenda, cui reliqua quoque omnia meliùs dirigenda, imò & corrigenda remittimus. *Idem ibidem.*

Obſervationes.

Oris Fœtor

Cauſas fœtentis anhelitus potiſſimum quinq; reperio. Primum quidem vulgatam maximè, ſuperſtitem ſive ex ciborum reliquiis ſeu gingivarum vitio mucilaginem, albam illam & dentium margini, quâ infinguntur, circumlitam, cui adjungas licet, qui in dentium molarium cavis colligitur putreſcens verminansq; propediem ſuccus. Deinde eſt ſanguinis intra gingivarum venas concreſcentis ſtagnantisque putredo, Tertiò eſt, qui ex Ventriculi corruptelâ halat nidor, animam cætera puram itineris ſocietate defœdans. Quartò etiam ipſi ſanguinis texturę immiſta putredo animam quoque redeuntem comitari atque perpetuò infamare ſolet; Tandem etiam, qui naribus redditur anhelitus, ab ulcere, Ozænam vocamus, odorem recipit fœdum planè atque impudicum. Primæ illæ ſpecies in Belgio, imprimis Hollandia, populariter graſſantur, & cùm dentium ibi cura ferè nulla ſit, fœtor ille communis eſt & ipſa conſuetudine neglectus. Oris aut Gingivarum olidum ſanguinem ſudantium ibidem quoque, quàm alibi, frequentior noxa, & in pueris propemodum malum domeſticum, exſerentibus, ſeſe ibi primùm hæreditarii Scorbuti rudimentis, Stomacacen jure voces jam olim notum morbum, quique non ante profligari cum fœtore ſymptomatico poteſt, quam exterſo cruore oris integritatem per Balſamica & purificantia, per Myrrhata, Camphorata, Spirituoſa & Alcalina procuraveris. Qui à Ventriculi ſaburrâ aut putredine nidor eſt, mirificus ſæpe & quaſi ſtercorens, niſi jam antè diu inſedit aut congenitus eſt, Emetico facilè propulſatur; aut aliàs corrigentibus Antiſcorbuticis lente reſolvitur. Hecticis autem vel tabidis certum inhæreſcit odoris virus, quod pulmonibus rejectum animam corrumpit, neque niſi cum morbo ſanari poteſt; adeò durat plerumq; & commoritur. Quis autem credat in tam manifeſto ſanguinis vitio & odore impudico vivere diu homines poſſe, vivunt tamen, & ægra membra in ſeram ætatem trahunt, &, quod mirandum in illa animarum communione, ſine ullo contagii incommodo; fortè, quod ſua cuique aura & peculiaris temperies in Antidotum tranſiit. Novi olim Matronam hecticam, viro nuptam robuſtiſſimo. Hic Conjugis miſeræ ſanè & malè olentis contubernio delectatus, etiam inter baſia & animarum miſturas, quibus amor declarari ſolet, non tantùm incolumis manſit, ſed & octoginta annos natus ex maraſmo ſenili, ne quid à conſuetudine illâ traxiſſe videretur, occubuit. Liberos autem omnes, numero ſex, Hectica intra trigeſimum ætatis annum erumpens abſumſit. Mater ipſa trigeſimo quarto ætatis anno liberorum partu defuncta, tandem & ipſa defecit, quæ quotidie mori viſa erat. *Joh. Nicol. Pechlinus in Obſervationibus Medicis.*

Anhelitus & Extrementorum Odor Moſchatus.

Famigeratum eſt in Hiſtoriis, quo melior eſſet Regum aut Heroum veneratio, ſingularia quædam de iis & humanis votis majora efficta eſſe, nunc nævos quosdam prodigioſos in corpore latentes, nunc lucem aliquam lambentem, nunc gratum quemdam odorem; quo ne ſudores quidem aut excrementa caruiſſe fabulantur. Alexandri adulatores, ut hominis majeſtatem redderent auguſtiorem & propemodum divinam, commenti ſunt εὐωδίαν aliquam, quam corpus ſpiraret; atque utinam ea ſuperſtitio non etiam in noſtri ſęculi homines defluxiſſet, & Docti quoque, ne temere dominatum & faſces eruditionis in aliquem ingenii viribus majorem, cætera ὁμοιοπαθῆ, contuliſſe viderentur, ejusmodi res, aut accidentium luſus; pro libidine eſſinxiſſent; fuiſſe tamen aliquid ſingulare in certis corporibus non negaverim, ſed quod in divinitatis argumentum rapi omnino non debuit, ne reperta in aliis, iisque minorum gentium Diis, prodigia plane eadem con-

Digitized by Google

oc: ceptam pridem venerationem traducerent. Adeò etiam ad aſſerendam aut augendam divinitatis ſoſpicionem, quę in Joſepho Scaligero reſediſſe viſa eſt, ineptè allegantur, quæ domeſticorum teſtimonio ſibi conſtitiſſe ait Vir magnus, excrementa nimirum ejus ſudores alvi ſcybala non reliquorum hominum more fœdum quid, at Roſam, at Moſchum, oboluiſſe. Solet hoc Phyſicorum vulgus ab æquabili & harmonico elementorum concurſu & partium aliquâ συμμετρίᾳ unde & animi quædam magnitudo exſurgat, deducere, ſed inani & ſpecioſo conatu. Erit ergo, ſi placet, abſolutiſſima quędam tum elementorum tum particularum temperies in Fele Zibethicâ, in Caprâ Moſchifera, in Cauda Vulpinâ, in Sorice & Glire moſchatis, in muſcis Piſanis Chimentellii, ut quorum excrementa, jam etiam corpora, nacta ſunt odorem planè acceptiſſimum & ad fucos quæſitum. Quod ſi odor ille argumentum eſt harmonici particularum contextus, major erit in excrementis, quàm corporibus, quorum ipſi ſunt partes, perfectio, quod ſane quàm inficetum. Adhęc ipſa illi odoris gratia in exili momento & certo particularum occurſu conſiſtet, quo murato jam & odor pridem adeò gratus infamis eſt atque inviſus. Nimirum quæ particulę in molem coactæ uniteque naribus noſtris graves ſunt atque moleſtæ, illæ diviſę multoque interludente aëre narium ſeſe organo commendant gratiamque ſenſus aucupantur. Equidem Vaccarum excrementa nuper tam grave olentia, ubi certum digeſtionis gradum attigere, vel moſcho faſtum faciunt, & imbuendis odore linteis alibi ſervire ſolent; & fuit fortè olim illa etiam ſtercorum Crocodili gratia, ut quæ in fucum adſcita mangonum quoque ἀγκῶνας ornavêre; atque hinc Horatii iſtud; Nec illi jam manet humida creta, colorque ſtercore fucatus Crocodiſſ. Quidquid demum hoc ſit, relativæ ſunt hæ qualitates & ſuo quoque organo ęſtimatę; nam quæ certis hominibus grata accidunt, aliis fœda & δυσώδη, & quę nos in univerſum narium judicio, velut ingrata, averſamur, pleriſq; animalibus non ſunt talia, aliquibus etiam in delicium vocata. Sanè ſcybala humana damnatiſſimi odoris, ſi judicio noſtro credendum, Canum Porcorumque naribus gratiſſima accidunt & odoris indicio in eſcam ſollicitantur. Tantum ergo abeſt ut concurſum quendam Elementorum ex ęquo commonſtrent, ut contra corruptelæ ſpeciem manifeſtò deſignent, neque ante narium gratiam ſectentur quàm putredine ſolura; quæ uſq; eò progrediuntur, ut, cùm malè olentia putredinem arguant, jam ipſa illa mutata ſuaviuſque ſpirantia majoris corruptelę ſint ſignum. Uſus ſum olim familiaritate Sacerdotis pii ac honeſti, cauſarii tamen & à Scorbuto malè affecti, Exhalabat hic ſemper animam fœdam atq; impudici odôris, cujus etiam occaſione conſuetudo hominis mihi aliquando moleſta erat. Cùm itaque ſemel gratius quid & Moſchi odorem ſpirare animam offenderem; quâ eram libertate, objurgare hominem cœpi, quòd corruptelam corporis fuco adſcitiſque in ſpeciem odoribus velare non dubitaret: Ubi ille, nolim, inquit, te male habeat odor hic inſuetus; hic enim non infrequenter fœtore aliàs domeſticum mihi & quotidianum excipere ſolet, & tum maxime, cùm morbi mihi gravioris metuenda eſt tempeſtas; adeò ſcito hoc uno prodromo monitore in propinquo eſſe, quem metuo, morbum. Et ſane ita erat, protinus enim morbus invaſit eumq; lecto affixit, à quo nec ante immunis factus, quàm animę fœtorem, quem pridem cum morbo amiſerat, reciperet documento inſigni, odorem illum gratum majoris putredinis indicium fuiſſe, quàm δυσωδίαν. Pharmacopœum quidem novi artis ſuę callentiſſimum, ſed valetudinarium & Tabe laborantem; hic ut in ceterà animi conſtantiâ ſpiritum trahebat magis quàm ducebat, identidem periculoſius conflictabatur, quod quoties immineret ex urinis colligebat, illæ enim & aliter coloratę quàm pridem, & Violarum halantes odorem jamjam adfuturum Paroxyſmum ſignificabant, atq; cum hiſce invaleſcebar morbus non ante deſiturus, quàm Urinis naturalis ille atq; inficetus odor rediiſſet. *Idem ibidem.*

Diſtortio Oris percurata.

Superiori anno tres mihi oblati ſunt diſtortione oris laborantes, duę primariæ fœminę, & civis Academicus unus. Omnibus ex rictu nimis patulo, tempeſtate frigidiori os in alterum latus reflexum miram vultui deformitatem addebat; quin & cibaria ægrius deglutita; laxato velut in paralyſin nervo, qui maxillam alteram gubernabat. Ut ergo obliquitas illa tolleretur, vocata à me in uſum purgantia cephalica, veſicatoria in occipite, & ad aurem affectam, cucurbitulę ſcarificatæ, caſtorei extractum & ſpiritus, quibus denique ceſſit pertinax malum, & ora (adjuncta dięta ad ſiccum declinante) juſſo loco quievere. *D. Olai Borrichii.*

De Calculis Oris ſub lingua ſitis & Batracho, quos Epid. 7. memorat Hippocr. Sed quorum ſedem nemo hominum detexit antè hunc annum 1664.

Recentem hiſtoriam mihi retulit Clariſſ. Car. Drelincurtius, lapilloſq; mihi oſtendit 5. quos ſibi è 7. conſervat, & quos ipſe unguium apicibus una vice è ductu ſalivô inferiori dextrô revulſit, ubi tumorem pepererant enormem atq; contumacem. Dum enim Pręſes meus remediorum tædiô afficeretur, & exactiùs in tumorem ſub linguâ monſtrificum inquireret, quippiam rugoſum prominulumq; deprehendit, idque præciſè juxta frænulum linguę & à dextris, ubi tumor rebellans aſſurrexerat in molem ſtupendam. Mox conjecit obſtipata eſſe oſtia ſalivoſi ductûs ſublingualis dextri, nec eventus conjecturam fefellit, nam unguibus ſummis obturamentum illud tam feliciter corripuit & eduxit, ut ſalivam protinùs plurimã glutinoſamque expuerit ægra, tumore illo horrifico penitus ſubſidente. Re diligentiùs exploratâ percepit Pręſes meus calculum fuiſſe grandiorem unum quem unguibus evocaſſet, qui cæteris minoribus ſex viam intercluſiſſet intra ductus illius ſalivoſi decurſum; atque adeo ſalivam exitu prohibitam enormiter inibi fuiſſe coactam, donec reſeratis canalis illius oſtiis pleniſſimè fuerit eructata, unà cum calculis illis adunatione ſuâ inibi ſtipatis & canaliculum enormiter expandentibus; Sic dies diem docet, & veritas pedetentim eruitur è puteo. *E Theſibus Diſcipulorum Praclariſſ. atque Ampliſſ. D. Caroli Drelincurtii. Annô 1670. publicatis.*

De eodem Calculô ſublinguali obſervatio alia.

Non abſimile quid hiſtoriæ è Clariſſ. D. Carolo Drelincurtio mox allatæ mihi etiam anno 1680. obſervare contigit, cujus integram deſcriptionem hic inſeſtere non pigebit. Vir Honeſtiſſ. D. R. Mercator apud noſtros integerrimus, Plethoricus & valde obeſus, ac ſubinde fluxionibus ad fauces, quaſi ſtrangulatoriis, affectus, anno præmemorato, poſt omnium à parte dextrâ, ſalivalium glandularum, ac proinde ejuſdem lateris parotidis, tumefactionem maximam, in eum deducebatur ſuffocationis periculum, ut ſubinde de eo conclamatum meritò crederemus, dum in morbo rebelli, pro liberandis faucibus nihil proficiebat; nec etiam dabatur os ſatis aperire ut quid demùm in eô latitaret malignitatis advertere liceret. Quid fit? Momento poſt ſputum aliquod purulentum, maxil-

maxillæ minùs clauſæ fuere, unde per eas aliquatenus reſeratas nobis videre licuit, vas ſalivale ſub linguâ interiùs, à dextris ſitum, per minimam etiam partium ad baſim oris ſitarum compreſſionem, multum pus fundens, atque ita reſeratum, ut filum argenteum, imò etiam Syphonis tubulos tenuiores, quibus in partis collutionem liquores deterſivi injicerentur, facilè admitteret, ſicque commodum tandem fieret in corpus obſtruens, totiuſque tragediæ miniſtrum incidere; ſcilicet in corpus durum quod promptam ſui amotionẽ indicabat. Situm erat in confiniis glandulæ ſublingualis dextræ, quò cùm datum fuiſſet penetrare, non ſine multô labore, per inſtrumentum aptum, extractum illud fuit, nobiſque tophoſum, ſed ſolidius, & magnitudine ſuâ fructum olivæ mediocris referens, viſum eſt. Momento remiſere ſymptomata, ſcilicet, remota humoribus ſalivalibus, ipſiſque ſanguini per eas buccarum partes naturaliter circulanti à corpore extraneo injecta, perque ejusdem remotionem ſublata, illis curſum dedit liberum, unde quicquid excurſiones in viciniam fecerat, brevi in ſuos revocatum canaliculos, fauces conſtrictas laxavit. Vulnus ab inſtrumentô, pro calculi extractione, inflictum, ſolô melle roſaceo, tincturæque è myrrhâ, thure, aloë, &c. in ſpiritu vini portione, intra paucos dies curatum eſt; ſicque Vir Egregius ab imminenti periculo evaſit; & per plures annos vitam protraxit; quam hôc ipſô tantùm annô 1695. per ſuffocationem à nimiâ obeſitate, & pravo regimine advenientem, tandem amiſit.

Anatomicæ Inſpectiones.

Oris fœtor à Thymo glandula corruptis humoribus infarcta.

Thymum novi, ex quo undam lue venerea infeſtatorum cadaverum ſectionibus id doctus, tam certò inſtar ſpongię ab excrementitiis corruptis humoribus intumeſcere, quam ter tria ſunt novem: unde quoque ſonora non ſunt voce, ęgre cibum potumque deglutientes, ſæpe per foramina naſi in nares ea excernentes; ægre ſpirantes inſuper, compreſſo à tumore Thymi œſophago, renitente cartilaginoſa aſpera arteria, (hic illico ignarus Anatomes crepabit occultam cauſam morbumque Formæ) Imò ſuſpicor eoſdem ob pravam hanc Thymi conſtitutionem fœtenti eſſe anima, ſalvis adhuc Pulmonibus: (Id enim ſi ita ſe non haberet; aut exulcerati pulmones eſſent, qui queſo fieri poſſet, ut ſpatio ſex ſeptimanarum lue venerea infectis mederi poſſemus?) non tuſſientes, ſed ſputatores ac ſcreatores; unde quis, ſi non facilè halitu, at ſputo contagioſo & oſculo ſpiſſiori interveniente, inquinari perfacile poteſt: Quæ omnia de Thymo hîc tradita, quoque lue venerea laborantium medela confirmat, facta per ptyaliſmum artificialem, quem collo circumdatum empl. de ranis Vigonis ſimplo vel duplo mercurii conſtans, promovet & accelerat: Licet verò Thymus in ſanis & ætate provectioribus, ex Warthono, exigui ſit ponderis vel magnitudinis, imbibit tamen plurimum ſeri, ſæpe corrupti, ob ſitum quem habet inter diviſiones arteriarum & venarum ſubclaviarum ſatis inſignium. *S. Pauli Digreſſione de Febr. malignis* §. 17.

Oris Fœtor ab ulcere ventriculi genitus.

Matrona annos 60. nata ex ore ſpiritum fœtentem multis emiſerat annis: E naribus graveolens quoque mucus concretus ſubinde extrahebatur, virens aut omnino varii coloris: Dolor circa ventriculi regionem aſſiduus, non tamen valde moleſtus; ut quem lenire poterat ſacculus in quo herbæ, ſemina & aromata unà cum goſſypio conſuta erant: Mens & ſenſus ad extremum conſtiterunt, longo morbo confecta è vita diſceſſit.

Ventriculus hujus exteriùs ab omni parte, ſuperficie tenus, exulceratus extitit, & quæ ipſum contingebant univerſa, non tamen alia quàm qua ventriculo contigua erant parte: Cerebri ſubſtantia integra, ſed copioſo admodum humori velut innatans, qui fomes eſſe potuit muci qui ſępe in naribus concreverat.

Graveolentia ex ore variis effertur de cauſis; quandoque in ore, faucibus, aut juxta nares, vel in ipſis vitium conſiſtit: ſubinde in pulmone latet, quandoque verò ex ventriculo odor procedit: Tradunt recentiores vitio ventriculi graveolentiam fieri, majoremque eſſe corpore jejuno, minorem vero ab aſſumpto cibo: verùm hujus matronæ ex ore fœtor ſemper ſimilis fuit, neque unquam ſive poſt cibum ſive ante cibum remiſſior: Ulcera tamen ventriculi cauſam fuiſſe graveolentię ſatis appàruit. *Dodonæus cap. 25. Obſerv. Medic.*

Oris Fœtor à Pulmonibus oriundus.

Cuidam cùm aphthoſum os & gurgulio fuiſſet, cum Anhelitus inſuavitate, excretio puris contigit: Aperto corpore totus internus thorax ſyderatus apparuit: Et nos vidimus Dominam cui ſaniosum os eſt & velut purulentum, fœtens: Dubitant Medici an à Pulmonibus à cerebro *Ballonius Paradigmate* 108.

Interiorum oris partium gangrana & corruptio, ab hydrargyro in celebro poſt litum relicto.

Vicentius Boniventus; Patritius Clodienſis, à juventute omnibus carnis voluptatibus addictiſſimus, indeque quaſi conſumptus, poſtquam quinquies ligni ſaſſæ parillæ, mechoacæ decoctum aſſumpſiſſet, terque ſed fruſtra inunctus fuiſſet, tandem cuidam meretriculæ ſe curandum tradit, quæ quidem illum tali medica dignum ita tractavit, ut magna inflammatio in palato, oſſe cribroſo, in columella & partibus omnibus illis adjacentibus; à mercurio male extincto, & aliis corroſivis facta, ſubito in gangrænam, & mox in cancrum verum affectus terminaverit; adeo ut quotidie aliquid ex partibus illis corruptis & putrefactis excrearet; & gurgulione partibuſque vicinis primò ejectis, couſque progreſſum eſt, ut & demum cerebrum ipſum excreatu per os exſpueret maximo cum fœtore: Tandem miſerrime obiit.

Mortui caput ſerra aperui, ſuiſque membranulis liberavi, prout potui, erat enim tantus ibi fœtor, etiam ſub dio, ut nullus aſtare poſſet: Nihilominus magna patientia, ſummoque videndi deſiderio ductus, ſuperiorem cerebri partem cultello ſatis largo amputavi, & confuſis omnibus cerebri ventriculis multùm argenti vivi cum cochleari in eis collegi, & illud ipſum charè reſervavi: atque intolerabili fœtore victus & exturbatus, veſpilloni cadaver ſepeliendum reliqui. *Ex Obſervationibus D. Georgii Garneri. D. m.*

Oris fœtor à nimia Pylori laxitate.

Oris fœtidus anhelitus ab inteſtinorum excrementis prodire ſolet, quando ob nimiam laxitatem & dilatationem ventriculi, illiuſque præſertim orificii, Pylori dicti, quo ſe in inteſtina aperit, is nimium patet, vixque exactè amplius conſtringi occludique poteſt, ſicuti naturaliter fieri debet, tunc fœda excrementorum exhalatio ſurſum per inteſtina exſpirans, per apertas haſce & laxas vias in ventriculum, indeque ad os uſque delata, anhelitum fœtore ſoo inficit; Quam nos præcipuam cauſam illius oris fœtoris, qui ſte-

1. Juris quidam Doctor Hafniæ ex ſphæriſterio reverſus in hoſpitium, pedes frigida immergens, poſt paulò in lipothymiam & cordis palpitationes incidit, ut fere obmutuerit pulſu deperdito: Revocavit iſtum ab orci faucibus calido vini ſpiritu quo lavit pedes, & vino Gallico albo, cui calidiſſimo immerſit pedes.

2. Similia paſſam fœminam, menſium tempore inordinatè viventem, curavit immiſſo brachio cubitum tenus in amphoram vino Gallico calido repletam. *Thomæ Bartholini.*

OSSIUM MORBI.

Oſſium fabricam, varioſque etiam in fœtu progreſſus, qui videre cupierit, conſulat, tum quæ per tranſennam & aliud agens, paucis quidem, ſed accuratiſſimis explicuit verbis Illuſtriſſimus Malpighius, in ſuâ Plantarum Anatome; ut & quæ ex profeſsô hoc in argumento vulgavit Præclariſſimus Kerkringius, ſuô de Oſteogonia Fœtuum verè aureô tractatû. Numerum verò, figuram, appendices, ac colligationes varias quod attinet; illa omnia abundè traduntur apud Syſtematum Anatomicorum Scriptores, & præcipuè apud Veſalium, Spigelium, Bartholinum, Diemerbroëckium, Blancardum, ac præterea inter alios multos apud Doctiſſimum Havers, qui non tantùm de oſſibus in genere; ſed etiam in ſpecie de eorum naturâ partibus & internâ ſtructurâ; de eorundem accretione & nutritione; de perioſtio; de affectionibus oſſium in rachitide & nodis venereis; de medullâ; de glandulis mucilaginoſis & uſu mucilaginis in juncturis; de cauſis item rheumatiſmi & arthritidis, & de modô quô hi morbi generantur; ac tandem de cartilaginibus, ſatis fusè egit in tractatu cui titulus, Oſteologia nova, ſive novæ quædam Obſervationes de Oſſibus, & partibus ad illa pertinentibus. Lectorem itaque ad hoſce Autores meritò hic remittimus, ne opus noſtrum jam grandius ex iſtis rurſus accreſcat; quorum ſelectum in novâ noſtræ Bibliothecæ Anatomicæ editione videre dabitur. In morbis itaque in præſentiarum unicè nos continebimus, ac etiam circa eos quandoquidem jam de carie, cum, vel ſine ulcere, de fracturis, de gibboſitate, luxationibus, rachitide, exoſtoſibus in lue venereâ, propriis diſſeruimus capitibus, hîc tantùm de Spinâ ventoſâ aliiſque paucis per Curationes, & Obſervationes agendum reſtat, quibus tantùm præmittemus quæ compendiô duabus Obſervationibus complexus eſt Vir eximius ac verè ingenioſus Clariſſ. Johannes Nicolaus Pechlinus, de oſſium, in primis & ſuturarum generatione, item de tendinum, membranarum, cartilaginum & ligamentorum oſſificatione.

Oſſium, imprimis Cranii, & Suturarum generatio.

In generatione nonnullorum Capitis oſſium notavi eam primùm in membrana fieri, & à principio centrali tenuiſſimo æquali undique conatu in circumferentiam exire Ideam oſſificam; tandem etiam occurrentia ſibi laminarum extrema convexum illud capitis, ſi hiatum exceperis Rhomboidem, cooperire totum. Jam verò eâ parte, quà prima oſſium ſemina prodiêre, Cranium duriſſimum eſt tuberculiſque velut condylis ſe manifeſtat, qui rotunditatem illam capitis nonnihil depravent. Quod autem in Capitis quoque oſſibus alia citius alia tardius adoleſcant, cauſa eſt Centrorum ſeminalium matura aut lenta eruptio, ut in appendicibus oſſis Occipitis apparet. In Craniis imperfectorum fœtuum Centra illa ſeminalia luculenter conſpiciuntur & ſoliditate ſe ſuâ produnt. Verùm & hoc notatu dignum, ab illis centris emiſſitias quaſdam ſtirias ſuper membranam lente excurrere, ut aquarum ſuperficiei incumbere glaciei ramenta ſolent quæ deinde intervenientibus aliis ſtiriis aut recepto in interſtitia quædam reticulata ſucco oſſeo in planum coëant convexum. Et verò Oſſificationi ineſſe vim quandam Cryſtalliſationis æmulam hoc fortè probaverit, quòd in medio fluido illa concretio eveniat perque acuminatas ſtirias, quæ dum in dentatos exeant limbos, Suturas efficiunt ſerratas, & connexionem, modò ita vocare jus ſit, γιγγλυμοειδῆ aut cardinatam. Verùm quò texturam hanc & creſcendi modum melius intelligas, libet Malpighii, oculatiſſimi Anatomici, verba adſcribere, quæ libro 1. de Anatomiis Plantarum protulit. Fœtus oſſa & Cranium præcipuè filamentorum progreſſum exhibent; hæc non omnino ſibi parallela ſunt, & hinc breves appendiculas ligamentoſas promunt, quibus invicem colligata rete efformant parum à libri arborei naturâ diſtans, cujus poriores areæ & tota fibrarum compages exſudante oſſeo ſucco repletur & tumet, ſucceſſivis incrementis nova fibrarum plana ſuperinducuntur, quæ præexiſtenti lamellæ oſſeo agglutinata ſucco debitam molem & firmitatem excitant. Patent autem ſingula plane reſolutione factâ per longam oſſium macerationẽ; integræ namque oſſeæ reticulares bracteæ evelluntur; in Abortibus verò in Cranio inchoatum rete evidenter abſconditur. Cui iſtud duntaxat habeo, quod adſcribam, eſſe nempe in fibrarum iſtarum aut filorum interſtitiis, antequam in planum ſolidius coaleſcant, imò etiam, cùm jam coaluerunt, porulos quoſdam pervios, qui tamen ipſi fibris arctiùs contextis aut ſucco oppleti oſſeo cum tempore obliterantur. An quod, cùm ſucculentiora ſint omnia νεόφυλα, tranſpirationem requirant copioſiorem; an, quod ille Naturæ ſit defectus omnia tarde complentis, non facilè dixerim. De Centro ſeminali cùm ante oſtenſum fuerit illud è medio exſurgere, in uno oſſe frontis contrarium notaſſe videtur Kerkringius; namque ibi fermentum oſſificum primum oras legere ſuturarum & orbitæ oculi, neque Centrum Cartilagineum niſi ſero in os conſolidari. Quod niſi experientia ille defenderet, facilè aliud perſuaderet Centrorum frontalium natura, poſtquam jam facta ſunt; plane enim eadem tuberculorum illorum facies, quæ eſt vel ſincipitalium vel aliorum; & æque ibi omnes ſtiriæ vel filamenta à centro exire videntur atque in cæteris oſſibus, ut, quamvis ſolidum oſſis in centro tardiùs erumpat, vim tamen illam aut Ideam oſſificam jam initio ibi latuiſſe neceſſe ſit. In Suturis notabile eſt, ſuperioris ac inferioris laminæ coalitum non eſſe parallelum, qui tamen magis è directo reſpondeat, quâ parte hiatus fuit Rhomboides: Forma autem coitionis hæc eſt, ut inferioris laminæ denticuli non ante laminæ & ſuperiori & obverſæ jungantur, quam partem ejus craſſiorem attigerint; niſi enim hoc eſſet, nimis profectô tenues commiſſuræ ad leviſſimas injurias fatiſcerent. Itaque hac ratione factum eſt, ut alibi vel ad digiti latitudinem à paralleliſmo diſtarent Sutura & exterior & interior. De Fontanellâ rectè obſervatum à Kerkringio maximam ejus partem oſſibus frontis deberi, cujus oræ etſi ſero coëant, tamen, cùm coëunt, Suturam conſtituunt ἄῤῥαφον vel Suturam non Sutam, eamque non ex lineari aut harmonico ſed denticulato congreſſu, ut curioſo oculo apparet. In Æthiopiſſâ, quam nobis fortuna ante annos quinque obtulerat, cranium offendimus præter Riolani opinionem maximam partem ἄῤῥαφον: Coronalis quidem & Lambdoidalis veſtigia exterius nonnihil manifeſta, intus verò præter Coronalis ductum omnia obſcura, ut necdum intelligam, an, quem uſum vulgò Suturis adſignant, promiſcuus ſit & uni-

laxus, qui hians, ſeroſitatem effundit, cui ſi pus immiſtum fuerit, hujus ex corroſis partibus carnoſis aliqua portio gignitur.

Quoad Prognoſticum; hic morbus ægre ſanabilis; tum, propter aſſiduum materiæ confluxum; tum ratione corruptionis oſſis, quæ qui gravior, difficilior evadit ſanatio, incipiens faciliùs cedit antiquo; nunquam tamen ſanandus, niſi remota fluxione, & ſublato toto oſſe corrupto, vel igne, vel ferro.

Curationem quod attinet, ſtatim ac patiens conqueritur de dolore pungitivo ſpinoſo veluti, in articulis vel manuum, vel pedum, cubitorum, aut genuum, quanquam hoc rarius, ſive malleolorum, ſtatim, nullo licet apparente tumore, ſectio ejuſdem eſt facienda, à qua non tam cito demittendum ſpecillum, quo os corruptum inęquale percipitur, indicio ejuſdem ante ipſum perioſtium corrupti, tunc verò prima elicitur indicatio, nempè ejus cariem abradendi, ſine cujus pręſidii ope, tum in ulceribus, tum in vulneribus nunquam ad firmam cicatricem deducuntur; oſſe verò ſublato, curanda carnis generatio, cicatrice tandem inducta, methodo recepta.

Quòd ſi propter loci profunditatem ferramenta abraſoria inſinuari non poſſint, utendum igne actuali.

Dilatato igitur foramine, ſectione, ſpongia præparata, radice gentianę, medulla ſambuci, aut ſorgi, in idem demittenda cannula ferrea utrinque perforata; mox candenti ferramento os corruptum, inurendum, quouſque perito artifici ex uſu videatur futurum, ut ſtatim abſcedat; tum verò curationis quod ſupereſt, modò ſuperiùs propoſito proſequendum.

Quia verò interdum accidit ut totum internodium, maximè in pueris, digiti manus, vel pedis ſit corruptum, hoc caſu neque ignis, neque ferramenta juvant; quorum loco utendum trepano tenuiori, quo perforanda media pars ejuſdem, à qua, forficulis affabrè in hunc uſum paratis, partes laterales ſecandę, atque totum internodium paulatim educendum volſellâ, cujus vacuus locus progreſſu temporis carne oppletur; quæ quidem in pueris durior quodammodo facta, & veluti calloſa, oſſis vice fungitur; quanquam ubi totum internodium eſt ablatum, digitus, muſculis ad caput ſuum adductis, & cedente carnis mollitie, decurtatur.

Quòd ſi Medicus accedat, facta jam ſoluta unitate ab ipſa materia pituitoſa ex putredine acriori facta, tota curatio dirigitur ad ablationem oſſis corrupti, machinamentis, & induſtriâ ſuperiùs propoſitis; quibus aliquando duo, tria, aut plura quinetiam oſſicula evelluntur:

In oſſis verò abraſione, uſtione, aut evulſione, cavendum ne tendines offendantur; metu convulſionis.

Hæc eſt curatio topica hujus morbi; cui totius corporis cura præmittenda, medicamentis pituitam expurgantibus: quinimò ad exſiccandum, exhibito decocto ex China, ſalſa, ligno Guajaco, & hujuſmodi.

Atque hæc ſatis de curatione ſpinæ Ventoſæ; de qua agere decrevi, utpote à nullo Auctore accuratè, & data opera ſatis explicata. *Petrus de Marchettis Obſervationum Chirurgicarum Sylloge.*

Omnes morbi non æqualiter manifeſti ſunt, & omnibus perſonis indifferenter innoteſcere poſſunt, eò quòd morbi quidam ſint rariores & minùs frequentes, nec cuilibet oculo obvii, quidam magis intricati, impliciti, aliiſque morbis illaqueati; ideoque non tam facile de illis ſtatui poteſt, quia interdum larvam induunt aliorum complicatorum affectuum ſemeioticè ſibi affinium. Scripſere pauciores ut ſupra monitum de tumoribus varia, eâdem haud methodo eaque obſcura: de Spina Ventoſa pręter Excellentem ac Nobiliſſimum Marchettis gymnaſii Patavini patrii Profeſſorem anatomiæ ac Chirurgiæ hactenus quaſi nullus: tum ultimo articulo tangunt inſignis Scultetus & eximius p. m. van Horne antè laudatus Præceptor meus, uterque prior cauſam in veterum humoribus (non quòd novis ſcateamus) ponens ſed ne ὕστερον πρότερον immemores etymologiæ ponamus, Græcis affectus hic dictus eſt παιδαρθροκάκη ἀπὸ τοῦ παιδὸς ἄρθρου & Κακῆς, id eſt malum puerorum plerumque articulos affligens, vel ut Severinus oſſis circa articulum inflammatio & abſceſſus puerorum proprius: num verò omnis articulus per Græcam vocem ἄρθρον intelligatur, diſquiritur? hunc tumorem articulos infeſtare certô certius eſt, pedis præſertim & brachii circa ἀποφύσεις & hæc Græca ejus origo. Latinis ſpina ventoſa audit, aliis ſpinę ventoſitas falsò dicta; ſpina nuncupatur à modo doloris, quem infert, nam ſpinæ inſtar perterebrando quaſi dolorem incutit; ventoſa, ratione tumoris & inflationis, prout Arabibus ventoſitas eſt loco œdematis; num Veteribus hoc morbi genus innotuerit, valdè dubito, niſi forſan etiam cum aliis tumoribus aut abſceſſibus confuſum tractaverint, ut evidenter liquet, quando ſermo fiet de variolis, ex quibus ſuppreſſis vel retroceſſis tumores ſcilicet fiunt, quos ſpinę ventoſæ nomine male inſigniunt; hìc arbitrum adduco ante dictum Severinum, qui fuſiùs originem pertractando litem dirimit: affinitatem quandam habere cum variolis παιδαρθροκάκην affirmat cum illo Schaefferus Medicus olim Reipublicæ Francofurtenſis in diſputat. ſuis; Spinam Ventoſam porrò Nicolaus Florentinus; Johannes de Vigo, Langius, Manardus, Ballonius, Marchettis, Scultetus, &c. nuncuparunt, Arabum ſecuti elogium. Avicennæ tumorem hunc ſpinę ventoſę nomine veniſſe lib 4. ſen. 4. tract. 4. cap. 7. voluit doctiſſimus p. m. van Horne in μικροτέχνῃ ſua. Protinus aliena videtur illa, quam Nobiliſſimus Marchettis in appendice obſervationum Medico Chirurgicarum enodat, cùm tamen omnes ratione cariei in uno conveniant, quod Spina Ventoſa ſit affectus cum carie infeſtans peculiari tamen modô, quòd caries ut plurimum externe oſſa rodat, hæc è contra: (ut poſtea in cauſis indigitabimus: interne oſſa rodendo perforet, eandem tamen cum teredine Belgis *Beenbreeter* dictâ non eſſe putem, cùm rariſſimus hic ſit affectus in Regionibus pręprimis ſeptentrionalibus. Oſſa tumorem hunc Spinam Ventoſam ſc. ab interiori parte à medullâ oſſis inchoando roſione infeſtare & perforare, ab αὐτοψίᾳ convictus fui. In noſocomio Patavino divi Franciſci obſervavi tumorem Spinam Ventoſam in viri quadragenarii metacarpo manus ſiniſtræ, ubi humor vel potius ichor ille acerrimus non ſola metacarpi oſſicula, verùm etiam ulnæ & radii capita ita rodendo infeſtaverat, ut oſſa illa duo à ſe invicem ſeparata muſculos cum integumentis pertunderent, ibique ad tres digitos prominerent, adeò ut manus eſſet pendula; quam Chirurgus ſequenti die ligatura probè inſtituta detruncavit, cauterio actuali inuſto, hæmorrhagiâ ſublatâ, convenientibus remediis locum affectum deligavit, patiens nihilominus paucis ab hinc diebus fatis ceſſit, cujus primò metacarpum, poſtea ulnam & radium privatim curioſa ſectione præſentibus Doct. Dominis Sarlero ac *van der Beeck* Medicin. Doctoribus indagavimus & examinavimus, quæ omnia quoad interiorem faciem plane eroſa ac corrupta, quoad externam ſuperficiem aliquantulum carioſa deprehendimus, & inſuper, in quantum oſſa carie eroſa conſpicere licuit, in tantum medulla ipſorum oſſium ſphacelata quaſi ac corrupta erat: quod idem in puerulo duorum circiter annorum obſervare licuit, qui, dum lue gallica infectæ nutricis ubera adhucdum ſugeret, deteſtabili ac doloroſâ ſpinâ ventoſâ excruciabatur circa metacarpum manus ſiniſtræ ejuſque brachii, ut & dextri cubitum miſerrime puerulum affligente, adeò ut jam plura ex metacarpo ſiniſtrę manus & dextri cubiti oſſicula carie eroſa abſceſſerint, quæ ſtatim examini curioſo ſubjecta eodem ut ſuprà monitum corrupta ac eroſa fuere viſa modô; muſculis & integumentis com-

gulæ partes à ſpiritu vitali, quem ſecum fert foveantur; imò ſi ipſa oſſa eorundemque medullam perſpexeris, nullam quaſi cum ipſo ſanguine ſimilitudinem & affinitatem habere deprehendes, adeò ut oſſa à ſanguine tam multis diſcrepare affirmet incomparabilis Charlethon, ut eadem ſanguine conſtare nemini facilè in mentem venerit, multò minùs quòd medulla ex eo reſultet eodemque nutriatur, neceſſe quippe eſt, ut ſuccus nutritius priùs à ſanguine ſeparetur, quam partibus adferatur apponaturque: Oſſa ab ipſa medulla nutriri contendunt alii, quod Veſlingius cum Spigelio negant, & ſanguini nutritionis negotium committunt, medullam potiùs excrementum, ſeu ſecrementum cum inſigni Gliſſonio ſtatuentes; Diverſiſſimæ utpote illius cum ſanguine ſubſtantiæ &c. ſed illam potiùs lubricationi, humectationi inſervire, quod experimento confirmant iidem, quia plura dantur oſſa medullâ carentia, imò in juniorum oſſibus pauciſſima medullæ quantitas reperitur, quæ non minùs indies augentur & quàm maximè nutriuntur ſanguini effectum hunc adſcribentes, quamvis hîc non malè per accidens nutrire dici poſſit; plura tamen pro ſucco nutritio per nervos ad partes nutriendas delato pugnant argumenta, quod egregie variis phænomenis iiſque doctis demonſtrat ſuprà laudatus Charlethon, primum ab atrophia partium paralyſi affectarum, alterum à glutine ex oſſium fracturis exſtillante, quod nec arteriæ nec venæ ſuppeditant; ſed quid in his immoramur, ubi in ſuprà obſervatis ipſam medullam in oſſibus ſpinâ ventoſa extinctis omnimode corruptam ac putridam quaſi deprehendimus, cauſam ipſi acido p. n. adſignantes: fatetur equidem Mercurialis ſanguinem circa oſſa facillimè putreſcere, quô autem pactô putredo oboriatur, non explicat, in quo Lumen noſtrum Carteſium meliùs ſatisfeciſſe autumo, qui illam fieri cenſet, quando particulæ inter ſe vel motû fermentationis ſolvuntur, adeò, ut particulæ ſpirituoſæ ſolvantur, ſolutæ exſpirent, ita ut ſitus partium naturalis mutetur. Nonnulli ſerum acrius, vel potiùs acidius, per perioſtium percolati ibique oſſa rodendo ſalvo perioſtio infeſtare credunt, quod in ſpina ventoſa non accidit, ſiquidem oſſa ab interiori parte, in qua medulla recondita eſt primò exeduntur & corroduntur. Veram itaque ex ſuprà allegatis & enodatis cauſam Spinæ ventoſæ adſignare poſſumus, quæ ratione corroſionis, doloris, cariei &c. acidiori fixo, corroſivo, ratione tumoris & inflationis, alcali mediæ conſiſtentiæ originem ſuam debet, medullam tali modo afficiens & corroſivam reddens, ut ipſa oſſa etiam perforet, quod clariùs porrò ex juvantibus & nocentibus deduci poterit.

Difficulter rarior hic affectus in principio dignoſcitur, quod & ſufficienter inculcat Severinus in πυρο-τεχνίᾳ χειρουργικῇ l. 11. p. 1. c. 110. de oſſe corrupto in hæc prorumpens verba: latet interdum os vitiatum ſub carnoſo arctuum ulcere, ſic, ut imprudentes facilè fallat, verùm enim verò, qui oculatior eſt multa ſubtiliter diſpicit, primùm loci naturam, ſub quo ſubeſt os, deinde colorem alienum, qui nullo vel etiam præſtanti medicamento permutatur; dein quòd longô tempore vix ſaneſcat; quòd ſi illud accidat, brevi recurrit ulcus, adhæc quòd ſanies perpetuò tenuis ac ichoroſa ſit, itemque copiâ effluat; præterea, quòd caro ſemper hebes ac mollis gliſcit, medicamine autem remota, talis rurſus increſcit: poſtremum ſignum ſit exploratione ſpecilli, quod mollitiem oſſis docet, ubi autem perioſtium adhuc integrum oſſe ſubtra corroſo deprehenſum fuerit, ſpecillum fallit, niſi externa ulceris & tumoris facies nobis jam cognita ſit ac familiaris. Circa articulos utplurimum obſervare licet ſpinæ inſtar dolorem pungitivum, tumorem laxum, mollem, qui poſt apertus, ichorem & aliquando ſanie permixtum effundit, adeò ut hinc facili operâ colligere liceat difficilioris affectum hunc eſſe curæ propter profundam cariem, copioſum ichoris confluxum, loci affecti ſitum & naturam, quod itemque ab inveterata ac pertinaciſſimâ cauſâ oboriatur, quapropter præter manum Chirurgicam & Medicus requiritur labor, ut vitioſa ac peccans humorum aciditas corrigatur, evacuetur alterantibus, purgantibus, primum autem ſibi vendicant locum ſalia volatilia, Cornu Cervi, ſalis armoniaci, ſuccini, tartari &c. acidum præcipitando, quo lixivioſa referri debent, non neglectis decoctis lignorum, guajaci, Chynæ, ſalſæ, ſaſſafras, buxi, juniperi, quercini &c. acida temperantibus perque poros educentibus, quibus diuretica vel radices aperientes addi poterunt ex apio, aſparago, baccis juniperi &c. Salivationem hoc in affectu multam præſtare poſſe operam mihi perſuadeo, corrigendo humores acidos eoſque per os evacuando. Specialiorem tumor hic poſtulat curationem, ad quam Celſi monitum locum inveniat, quos medicina non ſanat, ferrum ſanat, quos ferrum non ſanat, ignis ſanat, quos nec hæc duo curant, inſanabilia exiſtunt hîc vulgare illud, ure, ſeca, in ſenſum venit.

Ante omnia itaque, quàm primum patiens de dolore intenſiori ac pungitivo circa articulos conquetatur, è veſtigiô, nullô etiam apparente tumore, ſectio loci affecti erit tentanda, os carie infectum quatenodum, abradendum, ſin verò propter loci profunditatem raſoria non poſſint immitti, vulnus, aliquando ulcus, quovis modo dilatandum, quia utplurimùm anguſtioris orificii & fiſtuloſum, quod radice gentianæ, ſpongiâ, vel ſambuci medullâ peragitur, ſin verò nullum adhuc pateat orificium, arte id eſt ferro, cautè attamen parandum, oſſis carioſi ſtatim ratio habenda, quod, aut ferramento candenti inurendum, vel inſtrumentis abraſoriis radendum, & quandoque os corroſum eximendum: quod ſi contingat totum internodium manûs vel pedis corruptum eſſe, trepanum ſubtilius commendat Marchettis, quô mediâ oſſiculi pars perforatâ forficulis hunc in uſum affabre paratis internodii latera ſecanda, ſicque ſenſim volſellâ extrahenda; quô in caſu, ut & inuſtione, abraſione, terebratione, ſectione tendines utrobique vitandi, ne malum in pejus ruat ſicque afflicto major addatur afflictio. Ulcus poſt mundificandum ac cicatrice obducendum & conſolidandum. Scultetus in obſervat: ſuis Chyrurgicis ſpinam ventoſam cum Spigelio malum incurabile exclamat, adeò ut cum illo partis affectæ exſtirpationem ſuadeat. Sex res non naturales tandem in cenſum veniunt, quatenus aër, cibus & potus, motus & quies, ſomnus & vigiliæ itemque animi pathemata talem poſſint inducere effervescentiam, vel gignendo, adaugendo, exaſperando acido, ut faciliùs quiſpiam aut huic affectui obnoxius fiat, vel patiens jam in deterius malum ruere poſſit; quapropter ut & in reliquis affectibus conveniens & exacta obſervanda diæta quæ tanquam coindicata. *alcalica* videlicet curæ, reſpondeat neceſſe eſt *Joh.* Clariſſ. *David Porizius in demonſtratione brevi Medico-Chirurgicâ de Tumoribus.*

*. *De ſpinâ ventoſa fusè ſcripſit, ut mox videbimus, Præclariſſimus* Marcus Aurelius Severinus, *ſub nomine* Pedarthrocaces, *in ſuô* de recondita Abſceſſuum natura Tractatu, Joh. Van Horne in Μικροτέχνῃ: *aliique etiam plures. Verùm omnibus forſan præcellit* Clariſſ. Joſephus Pandolphinus à Monte Marrianô *qui de hoc affectu, tamquam Regioni ſuæ familiari, ſæpiuſque à ſe viſo ac curato, librum integrum conſcripſit. Unde jam excerpemus quæ ad praxin in morbo obſervandam ſpectanto, qualia nobis ea dedit non parum, ſuis commentariis illuſtrata, Celeberrimus & Doctiſſimus D. Georgius Abraham. Merclin. Illa autem hæc ſunt.*

Pandolphinus, de Indicationibus univerſalioribus.

Morbus (ut è Gal. 13. Meth. 2. colligimus) vel imminet, vel eſt in fieri, vel in facto eſſe. Imminens (1) præcautionem; factus, ſui (2) curationem, in fieri autem exiſtens duplicem ſolicitudinem indicat, præcautionem ſcilicet atq; curationem. Unde ſi morbus per fluxionem oriatur, inhibendus, ipſius fluxionis cauſas tollendo, cujus duplex eſt differentia, (3) tranſmiſſio videlicet atque attractio, Galen. 13: Meth. 3. Tranſmiſſio à cunctis (4) humoribus, vel quantitate vel qualitate peccantibus (veluti oſtendimus) cauſari poteſt. Si à quantitate tantum; (5.) quantitas diminutione tollitur, quæ diminutio per evacuationem fit; nempe ſanguinis miſſione, (6.) frequenti balneo, exercitatione, frictionibus, (7.) digerentibusque medicamentis, & præter hæc omnia, inediâ. (8.) Cacochymia autem purgatione, quæ (9) cuique ſuperabundanti ſucco ſit accommodata, corrigitur, Galen. 13. Meth. 6. materiâ primò præparâta, (10.) ſi non turgeat, ut inquit Hipp. 1. Aphoriſm. 22. Nimirum ſi fuerit calida, eſt (11.) refrigeranda; ſi frigida, calefacienda, ſi acris, vel ſalſa, attemperanda; & ſic de ſingulis tum primis tum ſecundis qualitatibus, quæ quidem ſuprà nominatæ evacuationes in ægro febricitante non ſunt adminiſtrandæ, exceptâ inedia, ſanguinisque miſſione; (12.) Prout autem major vel minor ipſius ſanguinisque redundantia, major quoque & minor ſanguinis copia detrahenda erit; & quidem per contrarias partes, (13.) revellendo; per proximas (14.) derivando; & ſi non fuerit maligna, nec aliud impedimentum ſuperveniat, (15.) intercipiendo, (16.) repercutiendo, partemque affectam, vitioſos ſuccos gignentem, aut colligentem, aut multiplicantem, & per ſolitos ductus non expellentem, (17.) roborando, eamq; ab obſtructionibus, vitioſiſque ſuccis liberando.

Si autem fluxio per attractionem fiat, cauſa illius pariter (ſi fieri poteſt) ſurripienda, deinde affectus ſanandus, Galen. ut ſuprà. Cujus attractionis cauſam dolorem eſſe jam diximus, (18.) calorem non excludendo. Idem quoque agendum in congeſtione, intemperiem videlicet, aut quodlibet aliud vitium tollendo. Si tandem morbus reconcentrationis cauſâ naſcatur, materia jam per affl ctam partem (quemadmodum etiam congeſta) & non per aliam viam educenda eſt.

Merclini Annotationes ad Indicationes univerſales.

(1) Conſiſtit autem vulgò Præcautio, ſive præſervatio in remotione cauſarum;

(2) Curatio verò in remotione ipſius morbi conſiſtere perhibetur; non tamen fortè neglectis ipſis quoque cauſis, cùm omnis methodica curatio, & non ſolùm præſervatio, per cauſæ ablationem fieri debeat.

(3) De tranſmiſſione, & attractione egimus ſuprà

(4) Imò humores non ſolùm quantitate, & qualitate, ſed etiam motu peccant.

(5) Recte! A quantitate enim, ſive abundantiâ humorum, & plethorâ diminutio indicatur; non autem, ut nonnulli arbitrantur, præcisè Venæſectio, quippe quæ rectiùs inter auxiliorum materias, quæ nonquam indicantur, non autem inter auxilia ipſa refertur, cùm indicatum ſemper opponi & contrarium eſſe debeat indicanti, abundantiæ autem humorum non contrariè opponatur Venæſectio, ſed imminutio, quam Medicus, ſive per Venæſectionem, ſive per cucurbitulas, ſive alia ratione, prout nempe viſum ipſi fuerit, inſtituere poteſt.

(6) Scarificatione ſive cucurbitularum appoſitione, quæ hîc inſerenda.

(7) Anne digerentia medicamenta inter evacuantia, vel quantitatem humorum diminuentia medicamenta referuntur? Inſolitum!

(8) De Venæſectione reſpectu humorum abundantiæ, ſive plethoræ quod dictum eſt, idem Recentiores quidem de purgatione reſpectu Cacochymiæ, ſeu corruptionis humorum intelligendum volunt; nimirum nec purgationem propriè à cacochymia; ſed late humorum vitioſorum correctionem ab illa, ob eandem n. 5. allatam rationem, indicari, ſive illa poſtea humorum correctio purgatione propriè dictâ, ſive alterantibus medicamentis, ſive alio quovis modo celebretur. Sunt enim inter Modernos, quibus tantùm non electivè fortiora purgantia omnia omninò ſordent, qui in dubium adhuc vocant, an omnis etiam cacochymia purgationem exigat.

(9) De purgantibus accommodatis, id eſt, de iis, quæ appropriatum humorem peccantem evacuare dicuntur, loquitur Author, ut quando rhabarbarum bilem, folia ſennæ melancholiam &c. purgare creditur. Qua de re iterum Moderni dubitant. Sed quales lites noſtras hîc facere nolumus, maximè cùm prælum, quod anxiè hæc expectat, abrumpere, breveſque nos eſſe jubeat.

(10) Vid. Commentar. Heurnii in alleg. Hipp. Aph.

(11) Materia, ſive etiam intemperies calida ſimplici hac indicatione refrigerationem quidem poſtulat, ſed non ſemper, imò rarò ſolis actu frigefacientibus inſtituendam, quibus v. g in febribus ardentibus plus ſæpè officeremus, quàm proficeremus. Quin eò potiùs nunquam non reſpiciendum, unde ille p. n. calor contractus fuerit. Jam quia vix frequentiorem cauſam habet, quàm pororum occluſionem, fuliginumque per eos ſubinde abſcedere ſolitarum retentionem, ideo pororum illa apertio, & retentarum fuliginum excretio non ſolùm revera indicator, ſed etiam ſæpe ſæpius maximè proficua re ipſe deprehenditur.

(12) Cui addatur & ſcarificatio.

(13) Eſt enim revulſio humoris in partem aliquam fluentis in contrarium averſio.

(14) Derivatio verò humoris parti incumbentis ad vicina averſio, & per ea loca evacuatio eſt.

(15.) Interceptio fit, quando humores in via ad partem affectam ſufflaminantur, ut ad eam pertingere nequeant.

(16.) Repercuſſio ſive Repulſio fit, quando humores ad partem affectam fluxuri aliò propelluntur, ne ad affectam partem perveniant; vel quando, qui noviter influxerunt, retunduntur, ſicque pars affecta ab illis humoribus liberatur: quæ in pleriſque affectibus rariùs, & in hoc noſtro fortaſſis rariſſimè locum habet.

(17.) Hæc partium roboratio tertiam indicationem, nimirum vitalem, ab Inſtitutioniſtis dictam, reſpicit.

(18) Ob quas rationes ſuprà dolorem propriè attrahere negavimus, ob eaſdem ferè negari quoque poteſt, calorem propriè humores attrahere. Solùm hîc ſuperaddimus, quòd, ſi calor humores attraheret, ſequeretur, ibi majorem eſſe calorem, ubi major eſt humorum atque ſanguinis copia; quod tamen à vero alienum. Deinde ibi calor intenſior p. n. ibi quidem quod fatendum, major quoque humorum confluxus, ſed cujus cauſa non attractio, verùm hæc potiùs eſſe videtur, quia calor partis affectæ poros rarefacit, unde illa humores per arterias ordinario motu continuè affluentes in gremium ſuum liberaliùs admittit, ac promtius ſuſcipit, qui dum ob poros rarefactione ampliores redditos motu ſuo ita turbantur, ut ex arteriis in venas tranſire, & per hæc redire non niſi difficul-

Digitized by Google

difficulter queant, fit, ut ibi ſubſiſtant, & copioſiùs cumulentur.

Pandolphin. de Indicationibus ſpecialioribus.

Quò autem ad ipſam laborantem partem devenia-mus, Medicus, ſi à morbi principio acerſitus fuerit, (quo quidem tempore nuoquam vocatur) omni uti debet ingenio, ut (1) dolor (ſine quo noſter affectus nunquam creari poteſt, quia corpus nervoſum tanone perioſtei à qualitate ſtatim tangitur, indeqoe dolor oecellariò excitatur,) tollatur vel ſaltem remittatur, eò quòd dolor ultra attractionem, vires conſumit, iodeque morbus inimicum ſe debiliorem habens|, potentior evadit, difficillimè que expellitur. Eſt autem dolor hic doplici via tollendus:. anodynis videlicet, atque ſanantibus, Galen. 13. Meth. 6. & 5. Simpl. 9. (2) Anodyna alia ſunt ſecundùm eſſe; alia ſecundum dici talia. Aoodyna porrò calida ſunt, & bipartita. Alia enim noſtro corpori (ut ſuppuraotia) ſimillima ſunt; alia verò calida in primo gradu, tenuiumque partium. Prima à calore naturali, & partium temperamento (3) indicantur. Dum enim hæ incolumes ſervantur, virtus etiam earum ſervatur robuſta, ut triſtem ſenſationem illam expellere queant, quo mitior evadat dolor; alia calida in primo gradu, tenuiumque partium eſſe debent, ut evacuent, digerant, rarefaciant, concoquant, ac materiam in parte affecta exiſtentem ęquabilem reddant; quæ quidem anodyna à cauſa adjuvante indicantur. (4.) Anodyna ſecundùm dici intenſè frigida ſunt, & à calido innato quidem iodicantur, ſed non faciunt ad aliud roborandum, & conſervandum membrum, veluti anodyna temperata; neque ad dirigendam, evacuandamque materiam peccantem, ſicut calida in primo gradu; ſed illum tantùm uſum habeot, ne objectum (v. gr. calida intemperies) ſuâ violentiâ partem nervoſam nimium afficiat. Nam quo pars calidior, (loquendo de partibus nervoſis) eò etiam ſenſum magis exquiſitum habet. Quare cùm hujuſmodi Anodyna ſint valdè frigida, nimirom in quarto gradu, & frigidum calido adverſetur, nervoſas partes ſtupefactas, inſenſibileſque relinquunt; unde dolor ceſſat; quo verò calido reverſo, dolor quoque revertitur; quia manente cauſâ realiter non ceſſat affectus.

(5.) Sanantia autem à cauſâ principali indicantor, doloreſque & ejus cauſam auferunt. Hac enim remotâ realiter ceſſat effectus, nempe dolor: v. gr. ſi intemperies aliqua peccaverit, eam alterando; ſi materia, ipſam educendo; & denique materiam in parte exiſtentem evacuando. Cujus evacuationis duplicem à Galen. 13. Meth. 9. habemus ſpeciem; nempe aut quando ad alias partes transfertur, qui in ægra continebatur, dummodò influxerit & non (6.) coogeſtus, neque reconcentratus; nec malignus fuerit, inque venis (ſaltem minimis) & non in ſpatio contineatur,) quandoquidem aliàs translatio minimè convenit) aut quando prorſus è corpore foras expellitur. Translatio duplici modo fieri poteſt, primò cùm pars affecta roborata ad alias abigit humorem, quod quidem rariſſimè contingit, cùm ob partis laborantis maximam debillitatem, tum ob continuum affluxum qui difficillimè tardiſſimèq; avertitur, præſertim corruptione jam io oſſe contractâ; quod jam corruptum os ſi non auferatur; neque fluxio auferri poteſt: alterô verò modo translatio fit, quando illę partes, quæ ſanæ ſunt, ad ſe trahunt humorem; quod fit, dum attrahens aliquod, ut ligaturæ, frictiones, cucurbitulæ, atq; ſimilia uſurpantur, iiſque admoventur. Prorſus foràs è corpore expellitur humor dupliciter, vel ſenſibiliter, vel ioſenſibiliter: ſenſibiliter per partem ipſam affectam, eam ſcarificando, ac incidendo, quanquam ſcarificationes in hoc caſu, non laudem, quia abſque utilitate ſunt, dum materia in profundo propè os continetur: inciſio verò (cùm factum fuerit apoſtema) convenit. Quo facto, ſemper os corruptum à me repertum fuit. Inſenſibilis autem evacuatio fit (7) diſcutientibus, cum quibus (ſi materia fuerit indurata) emollientia ſunt permiſcenda. (8) Os denique corruptum à ſano eſt ſegregandum, foraſque educendum (9.)

Merclini Annotationes ad indicationes ſpecialiores.

(1.) Aliàs ſymptomata, quale dolor quoque eſt, juxta Methodi medendi leges, curationem non exigunt, quippe quę ſublato morbo, à quo foventor, ſuâ ſponte cedunt; non ſecus ac ſublato corpore, tollitur umbra ab illo facta. At ſi urgentia fuerint ſymptomata, id eſt, talia, quibus præſentibus vera morbi ablatio ſine magno periculo & vitæ ſæpè diſcrimine expectari non poteſt, ipſa cauſę naturam induunt, & ad ſe quoque curationem trahunt, ac ante ipſius morbi, à quo dependent, ablationem, removeri aut ſaltem mitigari deſiderant. Et tale urgens ſymptoma hic quoque Author noſter per dolorem intellexerit.

(2.) Anodyna ſive dolorem lenientia latiſſimè ſumpta ſecundùm Greg. Horſtium, Oper. Med. Tom. 1. p. m. 583. triplicia ſunt. (1.) quatenus purgatione, Venæſectione, vel aliter cauſa doloris evacuatur. (2.) quatenus membrum ſtupefit. (3.) quatenus medicamentum immediatè facit ad correctionem illius, quod in membro dolorem efficit, quod propriè vocatur Anodynum; eſtque omne illud, quod temperato ſuo calore membrum ſuaviter alterat, laxat, & rarefaciendo emollit.

(3) Anodyna propriè dicta non iodicantur niſi à dolore urgente.

(4) Anodyna hęc, ſecundùm dici ab Authore dicta, in ſpecie Narcotica propriè nominantur, quę ſtuporem parti inducunt, ſenſumque, ne id, quod dolorificum eſt, percipiat, hebetant. Id quod præſtant, ex vulgari ſententiâ medicamenta in fine tertii, graduque quarto, frigida, calorem partibus inſitum, unaque ſpiritus quaſi profligando; niſi pleriſque occoltam proprietatem cum Veteribus aſſignare mavelis.

(5) Hæc ſanantia medicamenta etſi dolorem auferant, tamen anodyna, propriè ſivè dolorem lenientia non dicenda, quia propriè dicta anodyna doloris cauſam non tollunt, ſed manente etiam cauſa, ſaltem dolorem ipſum reſpiciuor, eumque leniunt. Conveniunt autem ſanantia hæc medicamenta cum prima illa Horſtii jam alleg. anodynorum impropriè, ac latè accepta ſpecie, ſed quam ipſe à veris anodynis ſtatim removet.

(6) Ita omninò eſt. Neutiquam convenit, humorem per congeſtiooem collectum. aut intro repulſum, aut malignum ab hac parte aliò relegare. Quid eoim inde levaminis ſentiret ſuccumbens? hanc quidem partem à morbo liberare, eodem autem aliam iterum onerare, huieque non majori cum ægrotantis levamioe obtrudere, quod alia à ſe abegit?

(7) Hæc diſcuſſio, ab Inſtitutioniſtis diaphoreſis alio nomine vocata, fit, quaodo humores in parte aliqua impacti hærentes, & remeare neſcientes in vapores reſoluti diſcutiuntur, ac inſenſibiliter in auras abeunt.

(8) Corrupti oſſis ablatio in affectu noſtro præcipua videtur inteotio, agendique ſcopus, adeo quidem, ut Antiquiſſimus Chirurgię Scriptor, Petrus ab Argillata l. 5. Tr. 22. c. 2. (ubi primus ſpinæ Ventoſitatis ſuccinctam curationem tradit) factâ univerſali

corporis evacuatione, unicam curationis ſpem in corrupti oſſis remotione ponere videatur. Cui Petr. quoq; de Marchettis adſtipulatur, quando l. c. nunquam, inquit, Morbus hic ſanandus eſt, niſi remotâ fluxione & ſublato toto oſſe corrupto, vel igne vel ferro. Et ferè ſub finem: quòd ſi, ait, Medicus factâ jam ſoluta unitate accedat, tota curatio dirigitur ad ablationē oſſis corrupti.

(9) Totam, Spinæ Ventoſitati medendi methodum certis fundatam indicationibus atque regulis paucilſſimis eleganter complectitur M. A. Severinus cap. 21. pag. 316. Poſtquam enim dixit, tot ut Pædarthrocaces curatio obtineri poſſit, proponi ſcopos, quot ad unguem in communi cariei, ſeu teredinis vitio ſpectentur; triplici hinc utitur ſcopo: primus eſt, quo prohibeatur, ne humor paulatim colligatur, vel ne influat: ſecundus, quò detrahatur id, quod emortuum eſt: & tertius, quo callus provocetur. Nec ab his multùm diverſas indicationes ſibi præfigit Petr. de Marchettis, Specillo enim explorato, corruptum eſſe os, tunc, ait, prima elicitur indicatio, nempè oſſis cariem abradendi: oſſe verò ſublato, curanda carnis generatio, cicatrixque tandem inducenda, methodo recepta.

Pandolphin. de Temporibus.

Affectus noſter (1) quatuor habet tempora, nimirum principium, incrementum, ſtatum, & declinationem; quanquam ſtatus non ſit verè ſtatus. Licet etenim per multos dies ſtare videatur, tamen vel ad (2) declinationem. vel ad mortem uſque doloſe ambulat, quoniam oſſis fit corruptio, & corruptum, ſanum tangendo, hoc quoque corrumpit. Et quamvis propriè locus temporum hic non ſit, & ea (3) in Cap. de Differentiis commemorata ſint, dum dixi, Ventoſitatem Spinæ aliam imminere, aliam eſſe in fieri, & aliam in facto eſſe; tamen hic ea poni abſurdum non eſt; quia Ventoſitas Spinę per putredinem, atque corruptionem generatur; (4) proptereaque in omni tempore cum cęteris medicamentis ea quoque, quæ putredini, corruptionique contraria ſunt, item à tota quæ agunt ſubſtantia, propter aliquam malignitatem in parte affecta, ſive ratione ſui, ſive ratione excrementorum ad eam confluentium, contractam permiſceri ſolent; ut in criſi malignæ febris, in morbo Gallico, & in variolis, ut ſuprà diximus.

Merclini Annotationes ad Tempora Spinæ Ventoſæ.

(1) De univerſalibus his temporibus illorum morborum, (non enim omnes morbi quatuor hęc habent tempora) qui à materia pendent, cujus nimirum cruditate, & coctione tempora illa determinantur: Vid. Sennert. *Inſtit. Med. Lib. 2. Part.* 1. *cap.* 12.

(2) Imò vereor, ne in perfecta ac conſummata Spinæ Ventoſitate frequentiùs deſit declinatio, quàm ſtatus; niſi tum declinare morbum credideris, quando in mortem terminat, ipſa certè vita ſępè optabiliorem.

(3) Non ſolùm Cap 6. de Differentiis; verùm etiam Cap. 10. de Indicationibus univerſal. affectûs noſtri temporum aliqua ab Authore facta eſt mentio.

(4) Hæc, & quæ ſequuntur, in Curatione potiùs quàm hic inculcari debere videntur.

Pandolphinus, de Curatione, & primò de Chirurgia.

Scopis hiſce tribus inſtrumentis ſatisfaciendum, Chirurgico videlicet, Pharmaceutico, atque diętetico. Si affectio igitur ſanguinea fuerit, aliaque coindicantia adfuerint, nimirum virium robur, ætas, tempus anni &c. licet hęc omnia non ſemper reſpicienda ſint Galen. 2. ad Glauc. 2. (2.) Venę ſectio competit. At ubi prohibentia non adfuerint, ejus loco, ſcarificatæ cucurbitulę applicari ſolent. Et quanquam ſanguinis redundantia non appareat, & à cacochymia Malum tantùm fiat, tamen venę ſectionem non derelinquemus, quare? (2) quia morbus eſt magnus, & ratione ſuæ naturæ, (ex omnibus enim morborum generibus compoſitus eſt) & ratione doloris. Galen. enim 4. Meth. 6. tametſi, inquit, redundantis ſanguinis concurſus non adſit; ad ipſam tamen ſanguinis miſſionem interdum confugiendum, quando, ſi morbus valens eſt cum virium robore, nemo reperitur, qui ſanguinem non mittat. Eſt autem ſanguinis miſſio (affluente ſanguine) revulſionis ergo facienda, id eſt, quam longiſſimè à parte fluxione tentata, Galen. 13. Meth. debita diſtantia, rectitudineque ſervata, verb. grat. (ait ipſe Galen. 1. ad Glaucon. 2.) ſi fluxio ad genu deferatur, vena inferior, vel media cubiti ſecanda: ſi autem ad brachium dicta feratur fluxio, in brachio alterò, aut in crure ejuſdem lateris vena incidenda, ſive retrahere, ſive derivare velis; & inſuper (3) pro epate aperiendâ vena baſilica dextri brachii; pro liene, vena manus ſiniſtræ, quę (4) ſalvatella dicitur; pro utero venę quę in poplitibus, vel talis ſint; (5) pro hæmorrhoidibus, apponendę hirudines ad venas ipſas hæmorrhoidales; (6) pro naribus tandem hirudinibus ibi utendum; fiantque pręterea (ventriculo vacuo) revellendi gratiâ, manè, & veſperi, frictiones, ligaturæ, balnea calida, hujuſmodiq; alia; quin &, ſi opportunum videbitur, derivatio non omittatur, quæ propè affectam partem, ubi vaſa communia ſunt, fieri conſuevit: ita enim Galen. 2. ad Glauc. fluentium dicebat, humorum revulſio medela eſt, derivatio autem eorum, qui jam obſederunt membrum: utrumque autem evacuationis genus per communes venas inſtituendum eſt. Si verò fluxio non ceſſet, aut, quę ceſſavit, revertatur, læſamque ſtimulet partem; tunc (7) cauterium applicetur; & quidem pro capite in occipite; vel fiat loco cauterii ſetaceum, quod magis juvat uno menſe, quàm fonticulus per ſex menſes geſtatus: pro epate, & utero (ſi ad generationem morbi concurrunt, veluti ſæpè concurrunt) in dextro crure parteque domeſticâ, vel ſupra, vel infra genu, & denique pro liene in ſiniſtro crure cauterium vel fonticulus ponatur.

Merclini Annotationes ad Curationem Chirurgicam.

(1) Quanquam Venæ ſectionis unus tantùm ſit primarius finis, atque uſus, nimirum ſanguinis evacuatio & imminutio; plures tamen quin ſint ſecundarii, nullum eſt dubium, quos inter numerant Practici refrigerationem, revulſionem, derivationem & fortaſſis alios. Creditutque communiter ea in ſola plethora, ſive ſanguinis abundantia locum habere. Aſt Pandolphinus noſter in Spinæ Ventoſitate non ſolùm tum concedit ſanguinis miſſionem, quando dicto cum malo conflictans ſanguine abundat; ſed etiam quando cacochymicum corpus circumfert, & vitioſis ſcatet humoribus. Cui præ cęteris officioſum calculum adderet Leonhard. Botallus, qui de Curatione per Sanguinis Miſſionem toto cap. 8. id ex profeſſo agit, ut rationibus, propriâ experientiâ, ipſiusque Galeni, Celſi, atque Rhaſis authoritate convincat, in Cacochymia etiam neceſſariam ſanguinis eſſe Miſſionem. Cujus veſtigia D. Ammannus quoque legit, quando ſæpè alleg. Diſputat. cap. 4. hujus Botalli ſententię experientiam favere videri, inquit, qua clarum reddatur, multas impuritates ſanguine, ſectione emiſſo ſimul evacuatas fuiſſe, indeque patientes melius ſeſe habere cœpiſſe. Nos tametſi hic nolimus cum quoquam con-

tentionis ſerram reciprocare, largientes potius & ipſi, poſſe fortaſſis nonnunquam in cacochymia, cum aliquali plethora conjuncta leviorem ſanguinis miſſionem, ſi nihil aliud prohibuerit, non ſine ευφορίᾳ celebrari; nihilominus perſuaſiſſimum nobis habemus. in illa Spinæ Ventoſitate, quæ altiores jam egit radices, quæque habituatam cacochymiam conjunctam habet, ut plerumque habet, aut quæ malignitatem matrem agnoſcit, ſine plethoræ manifeſtis notis, plus Venæſectionem obfuturam, quàm profuturam; maximè cùm, quid utilitatis ratione ipſius morbi, & oſſis corruptionis ea afferre poſſit, non videamus. Si itaque unquam locum habebit, habebit certè vel ratione cauſarum, vel ratione accidentium, & ſymptomatum concomitantium, vel ſupervenientium, DD. Mœbii atque Gorſii egregio teſtimonio. Venæſectio, inquiunt, alleg. Diſputat. cap 5. locum quidem hîc non obtinet ratione ipſius morbi & corroſionis oſſis; commoda tamen eſſe poteſt ratione cauſæ & accidentium, quę circa oſſis abſceſſionem contingunt, necnon in corpore plethorico, ſi ejus adſit indicatio, & nihil, vel virium imbecillitas, vel ætas prohibeat. Generoſum enim, pergunt, ſicuti eſt in graviſſimis ulceribus prohibendo inflammationem, revellendo & alterando humores, remedium, ita & hîc ſano judicio adhibita ſuas afferre poſſe ſuppetias non dubitamus. Multories enim inflammationes, potiſſimùm quando os abſcedit, teſte ipſo Galeno, 6. Aph. 45. suboriuntur.

(2) Hæc ratio invalida videtur. Graviores ſunt illæ Botalli loco cit. Quod ſi enim in omnibus morbis magnis vena ſecanda eſſet; in omnibus malignis morbis, & in omni lipothymia ſecari deberet. Quod tamen abſonum. Ad hæc ſi ideo Venæſectio conveniret in affectu noſtro, quia morbus eſt magnus, id eſt, ut Author explicat, ex triplici morborum genere compoſitus; conveniret certè in omnibus tumoribus p. n. quia omnes ex triplici morborum genere conſtant. Sed quod iterum abſonum.

(3) Fluunt hæc ex venarum delectu, quem Veteres tam religioſè obſervandum præceperunt; quem delectum etſi prorſus repudiare nolim, illum tamen in ejuſdem cubiti venis conſiſtentem, cum pleriſque hodiernis Medicinæ Doctoribus, non immeritò vanum deputabo, cùm omnes tres, cephalica nempè, mediana & baſilica ab una radice, trunco nimirum ſubclavio ſive axillari manifeſtè prodeant; adeo ut baſilica non majorem cognationem cum hepate habere videatur, quàm habet cephalica &c. niſi quis credat, nobis occultum, ſolique naturæ cognitum quid hic ſubeſſe. Vid. D. Joh. Theod. Schenckius Decad. Illuſtrium Proble, circa V. S. occurrentium, Problem. 2. ubi hanc controverſiam, an in Venæſectione delectus venarum obſervandus? uberrimè pertractat. Cæterùm ex his & paulo poſt ſequentibus verbis apparet quàm ſtudioſè Author rectitudinem obſervet. Scilicet hepate ſimul laborante in dextro, liene verò laborante, in ſiniſtro latere venam incidi, & fonticulum inuri jubet; Hippocratis fortaſſis nixus præcepto; docentis, dextra dextris, ſiniſtra ſiniſtris magis conſentire.

(4) De hac Salvatella, an nimirum ejus inciſio, eam habeat utilitatem, quæ vulgò jactatur; & in ſpecie, an in affectibus lienis majus præſtet commodum, quàm alterius cujuſcumque venæ inciſio? Vid. Sennert. *Paralypom. c. 23. pag. m. 89. ſeqq.*

(5) Id eſt, ſi ab hæmorrhoidum obſtructione ortum duxerit Malum, vel ſaltem earum apertionem ad Mali curationem proficuam fore credatur, tunc ad illas venas hirudines applicandę, ſpe fore ut iis reſeratis vitioſi ſanguinis pars per eas eliminetur, ſicq; natura, quæ corpus noſtrum, velut nauclerus navem, regit, eo quo velut ſarcina premebatur, exonerata, quod reliquum eſt, facilius ſubigere queat.

(6) Hoc eſt, ſi è naribus ſanguinem detrahere expediet.

(7) Cauterium, ſive fonticulum excitare jubet Author pro capite, id eſt, à capite, ceu pręcipua mandante parte ad partem affectam continuè dimanantibus vitioſis humoribus, & quidem in occipite, ubi apud nos rariſſimè fonticuli parantur: vel ſuadet in cervice ſetaceum, ut humores diſtillantes per hoc evacuentur, ſicque intercipiantur, ne ad affectum locum pertingant. Cur autem capiti præ cæteris tam ſolicitè proſpiciat Author, hæc ſubeſſe videtur ratio, quia ipſe ferè omnes hoc affectu noſtro laborantes, primò alio ad ipſum caput attinente morbo correptos fuiſſe obſervavit, indicio, caput haud rarò multum ad Spinæ Ventoſitatis generationem tribuere. Quod ſi ita eſt, uti prorſus dubitare nolumus, ſetaceum utique præſtans erit remedium, humorum ad affectam partem affluxum inhibendo.

Pandolphinus de Medicamentis communibus.

Quoad Pharmaciam, comprehendit ea lenientia, alterantia, præparantia, ſolventia, roborantia, diſcutientia, atque ſimilia, cùm univerſalia tum particularia. Lenientia ad primas ſuperfluitates circa epar exiſtentes diriguntur, quæ vel per viam oris, vel alvi evacuant: illa vomitoria dicuntur; hæc vel per os, vel per alvum exhibentur. Si per os, propriè leniens erit: ſi autem per alvum, clyſter, atque ſuppoſitorium nuncupatur; quę (1) lenientia ab inclinatione, conſiſtentiaque materiæ indicantur: vel enim ad ſuperiora, vel ad inferiora inclinat; & vel in ventriculo tantum, vel in ipſo ventriculo, atque tenuioribus inteſtinis, vel tantùm in craſſioribus, veluti alvi excrementa, exiſtit. Alterantia ad Intemperiem diriguntur ſolùm: Pręparantia ad qualitatem cum materia: (2) Solventia ad materiam dictam, ſed coctam, & non turgentem: roborantia ad partem debilem: Diſcutientia tandem ad materiam alicubi hærentem.

Ventoſitate ergo Spinæ per cacochymiam (ut ſemper vidi) oriente, & humore calido, aut acuto, aut acri exiſtente, & quidem per ſe, & non per putredinem, veluti eſt bilis, quæ ceu amara, (ut jam dictum) cæteris humoribus calidior, & acris eſt effectus, tales perſæpe producit; aut ſanguis fervidior, & tenuiſſimus, ex ſanguine alimentali, dum hic funditur, juſtoque fervidior redditur, talis factus biliſque rubra à Galen. 6. de Morbis Vulgar. Com. 4. nuncupatus; ut caliditas hęcce tollatur, acutieſque illa attemperetur, (3) refrigerandum ac humectandum; deinde verò demum humor purgandus eſt; ante omnia tamen adminiſtratis lenientibus, vel in forma vomitorii, vel potionis, vel clyſteris, vel ſuppoſitorii; prout prima ſuperfluitas inclinationem, & ſitum habuerit.

Si ſuperfluitas tenuior, ut bilis ſeroſitaſque adfuerit, & inclinet ad vomitum, hicque facilè moveri poterit, motus iſte per vomitorium aliquod adjuvandus, quod in multa quantitate, nempe ad libram, & ultra, ac tepidum exhibendum, ut per multitudinem aggravata, & per injucunditatem irritata expultrix, ad materiam noxiam expellendam inſurgat; inſurgetque eo magis, ſi pręterea in ſummitate gulę, vel digitis, vel pennis irritata fuerit. Vomitorium aut cum hydroleo, aut cum aqua hordeacea, aut cum jure pulli, & ſyrupo acetoſo permixto, paretur, v. gr. (4)

℞. Decocti hordei unc. decem, ſyrup. acetoſ. unc. duas. Miſc. pro Vomitorio.

In frigidiori verò ventriculo addendum aliquod corrigens, & irritans, ut anethum, vel apium. Quod ſi autem craſſa extiterit materia cũ ſupradictis (nẽpe aqua vel jure)

loco

in ſolida, & in liquida forma exhiberi poſſunt & vel per os, vel per nares. Per os exhibenda maſticatoria ſunt, ac gargariſmi, nec non ea, quibus palatum illinitur, quemadmodum in pueris cæteris medicamentis uti neſcientibus fieri ſolet. Per nares exhibenda errhina ſunt, eaque vel in forma ſolida, ut pulveris; vel in forma liquida. (17) Maſticatorium tale parari poteſt.

℞. Maſtichis drachm. duas; ceræ, caricarum, an. drachm. ß. Miſc. pro Maſticatorio. Aut validius.

℞. Sinapis, piperis albi, ſalis communis, an. drachm. 1. Miſc. & cum mellis quant. ſuff. Fiat Maſticatorium. Aut adhuc validius.

℞. Euphorbii, elaterii, an. ſcrup. 1. moſchi grana tria, ladani, ceræ, an. drachm. 1. ſem. Miſc.

(18) Gargariſmus ſic præſcribendus.

℞. Caricarum, vel paſſularum, ℥. 1. origani, calamentæ, folior. betæ, an. pugill. 1. aquæ communis libr. tres. Fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis: deinde.

℞. Prædictæ decoctionis libr. ſemis; mellis communis vel oxymellis ℥. 1. ſemis Miſc.

Aliud validius:

℞. Cumini drachm. 1. hyſſopi pugill. duos, piperis; pyrethri, an. ſcrup. 1. Miſc. & decoq. in aq. ſalviæ aut roriſmarini q. ſ. cujus libræ decoctionis adde oxymell. ſcillitic. ℥. duas.

Pro linimento in palato uti poſſumus confectione cum ſinapi factâ, muſtarda vocatâ. Aut.

℞. Succi, betæ, lapathi, oxymellis, an. quantumvis. Aut.

℞. Staphidiſagriæ, ſcammonii an. ſcrup. 1. oxymell. quant. ſuff. ad incorporandum.

Et hæc omnia, vel in forma liquida, vel in pulverem redacta, in naſum quoque injici & ſic (19) errhina fieri, ex illiſque pulveribus turundæ hoc pacto parari poſſunt.

℞. Pulveris ſinapis, naſturtii, an. ſcrup. 1. ladani, ceræ an. drachm. 1. Miſc. & Fiat Turunda. Alio modo.

℞. Euphorbii, elaterii an. ſcrupul. 1. moſchi grana quatuor. Miſc. & cum ceræ q. ſ. Fiat Turunda. quæ medicamenta omnia modis ſupradictis adminiſtranda, ſi nullum impedimentum adfuerit: ut eſt ulcus, fluxus ſanguinis è naribus, vel ſi æger vertigine, apoplexia; aut ſimili morbo corripi quandoque ſoleat.

(20) Caput roborantia interna, externaque ſunt: Interna ſunt ſyrupi, & conſervæ de betonica, ſalvia; roremarino, pæoniâ, hyſſopo, item diaciminum, diacalamentum, Mithridatium, & Theriaca: Externa ſunt lotiones confectæ ex decocto abſinthii, betonicæ, majoranæ, ſalviæ, hyſſopi, calamentæ, lauri, agarici, atque ſimilium; quibus etiam annumerandæ aquæ thermales, cæteris dictis utiliores: nec non unctiones, ac ſtillicidia ex oleo chamæmelino, nardino, rutaceo, & laurino; ut & ceratum de betonica ſacrum, & ceratum capitale commune.

Pro ventriculo intrò utimur ſyrupis de corticibus citri, de mentha; aromatico roſato, Theriacâ, & Mithridatio: Extrà verò linimento ex oleo abſinthii, nardino, menthæ, maſtichino, Magni ducis Hetruriæ & nucis moſchatæ parato, ventriculum inungimus; fomentumque ex abſynthio, calamenta, origano, pulegio, floribus ſquinanti, roſis ſiccis; corticibus cydoniorum, ſeminibus aniſi, fœniculi, & ſpica nardi conſtans eidem admovemus; & præterea cerata, velut eſt ceratum ſtomachale Magiſtrale, de tacamahaca, aut ſequens, applicamus.

℞. Maſtichis ℥. ſemis, macis, nucis moſchatæ, caryophyllorum, menthæ, abſinthii, an. drachm. 1. Miſc. & cum reſinæ atque ceræ q. ſ. Fiat Ceratum. Ex ſupradictis herbis, aromatibuſque ſacculi quoque confici, ac ſuper ventriculum ipſum geſtari poſſunt.

(21) Præparans melancholiam tale ſit.

℞. Syrup. fumariæ, lupuli, è ſucco borragin. an. ℥. ſemis decoct. borragin. lupuli, meliſſæ ℥. quatuor. Miſc. pro Syrupo.

(22) Purgans verò ita conficiatur.

℞. Electuarii lenitivi drachm. ſex, confect. hamech. vel diaſenæ drachm. tres, ſyrup. polypodii ℥. duas ſemis. Miſc. & cum decoctione cordiali q. ſ. Fiat Potio. Aut:

℞. Pilul. de fumaria, Indar. Meſves an. ſcrup. duos Miſc. & cum ſyrup. de polypodio q. ſ. Fiant Pilulæ numero quinque. Si autem humores Ventoſitatem Spinæ procreantes fuerint acres, ſalſi, & nitroſi per incaleſcentiam, atque putredinem, & antequam ad laborantem partem confluxerint, tales facti, præparandi illi prius deinde & purgandi ſunt. (23) Præparans igitur bilioſum humorem ſic præſcribendum:

℞. Syrup. violati, de pomis, acetoſ. de ſucc. acetoſ. an. ℥. ſemis, decocti hordei, endiviæ, ſonchi, hepaticæ ℥. quatuor. M. Præparans pituitam.

℞. Oxymell. ſimpl. ſyrup. betonicæ, cichorii an. ℥ ſemis, decoct. hordei, cichorii, betonicæ ℥. tres. Miſ. Præparans melancholiam:

℞. Syrup. borragin. violat. de pomis ſimpl. an. ℥. ſemis. decoct. endiviæ, borraginis, ceterach. ℥. tres. Miſc. Purgans autem humores iſtos nullum melius; inquiunt Autores, eſſe medicamentum, quàm modò dictam Confectionem hamech.

Et tandem, ſi humores prædictum morbum efficientes extiterint aquei, (24) hydragogis illi ſunt evacuandi. Ut:

℞. Succi iridis vel ebuli aut ſecundi corticis ſambuci drachm. tres. mulſæ ℥. duas vel tres. Miſc.

Vel: ℞. Succi iridis condenſati drachm. duas: Formentur inde Pilulæ.

Vel: ℞. Pilul. aloëphangin. drachm. ſemis; euphorbii præparat. grana ſex M. Fiant Pilulæ.

Vel: ℞. (25) Antimonii præparat. gran. ſex (vel etiam plura pauciorave, prout opus fuerit, & vires aliaque accidentia Patientis permitterit, vel prohibebunt, ut Medicis omnibus notum. Infundantur per noctem in vino albo aromaticoque; & hoc, manè colaturâ facta, patienti exhibeatur; quod antimonium non tantùm ſemel, ſed bis, terque hoc eodem modo uſurpari poteſt. Non enim prima vice totam facultatem purgatoriam amittit. Evacuantur autem præterea aquei humores, & per urinam, & per ſudorem. Quæ evacuant per urinam, ſunt (26) diuretica; veluti eſt radix aſparagi, bruſci, fœniculi, apii, cinnamomum, crocus, baccæ juniperi, & alia ſimplicia ferè innumerabilia: compoſita autem ſunt ſpecies dialaccæ diacurcumæ, diacalaminthæ, & diacimini. Quæ evacuant per ſudorem, ſunt (26) diaphoretica ipſa, frictiones, nec non ea omnia, quæ adminiſtrantur in lue Venerea. Præſcripſi autem humores hoſce aqueos purgantia, quia nullam recipiunt coctionem: qua de re Galenus ſcriptum reliquit Libello, quos, & quando purgare oporteat: tenues aquoſoſque ſuccos à principio eſſe evacuandos; à levioribus tamen ſemper facto initio: Denique notandum quòd; ſi aliqua occulta ſubfuerit qualitas, ut in febre maligna, & peſtilentiali, atque in lue Venerea, (27) alexipharmaca quoque exhibenda: ut theriaca, Mithridatium, lignum Indicum, ſarſaparilla, ſaſſafras, & (8) hydrargyrum.

Merclini Annotationes ſuper medicamentis communibus:

(1) Lenientia hæc quia duplicia; ideo à duplici quoque indicantur indicante.

(2) Solventia hæc nos vocamus Purgantia.

(3) Hæc

ope copioſiſſimas formulas facilè concinnare poteris.

(21) Huc pertinent præterea Sirup. de pomis, de epithymo, de ſcolopendria; Aqua aperitiva polychreſta Rolfinck. Tinct. Martis aperitiv. Mynſichti, Mœbii, tartari, Extract. chalybis ſive magiſter. Martis aperitivum, vitriolum Martis, oxymel & vinum chalybeatum &c.

(22) Solus Macaſius purgantia melanagoga ſufficienter ſuppeditabit. Laudem imprimis merentur Elect. de Sena cum ambra; Extr. helleb. nigr. fol. ſenę, lapis lazuli, Pilulæ tartareæ Quercetan. & Schroderi.

(23) Hæc, & quæ in hoc paragrapho ſequuntur, præter neceſſitatem repeti videntur.

(24) Præter hęc ab Authore enumerata celebriora Hydragoga ſunt Sirup. diaſereos, domeſticus, florum Perſicorum, Extract. diacarthami, gratiolæ, ſoldanellæ, Magiſter. gialappę, Gummi gotte, Pilulæ Hydropicę Bontii, aliaque.

(25) Mirum, ni pręparatum atque ita exhibitum hoc Antimonium (an Crocus metallorum?) inſolentiores potius vomitus moturum ſit. Unde à violento hoc remedio hic loci prorſus abſtinere ſatius fortaſſis foret.

(26) Diuretica ſimul ac diaphoretica, tam ſimplicia, quam compoſita, apud hactenus citatos Authores longâ ſerie conſignata reperies, ex quibus omnis generis formulas facili negotio concinnare licebit. Quemadmodum autem in affectus noſtri curatione diuretica hunc præſtant uſum, ut, acres atque ſalſos humores peccantes in toto corpore redundantes, & ad partem affectam ſubinde effluentes, ad urinarias vias divertant atque ſic imminuant, ita imprimis diaphoretica eoſdem humores per poros cutis, ſudoris atque vaporis formâ, è corpore eliminant, hacque ratione ab affecta parte quadantenus revellunt. De illis teſtatur Heurn. Commentar. in Aph. Hipp. 45. Sect. 6. ubi ſcribit, in contumacibus ulceribus (qualia in Spinę Ventoſitate ſæpe ſæpius occurrunt) mirum in modum ſolatio eſſe ſolere revellentia ſuccos à parte exulcerata, qualia ſint urinas moventia, quæ ichoroſam materiam, quæ quotidie in partem ulceroſam ferri ſolebat, excludant. Diaphoreticorum verò uſum in his & ſimilibus affectibus nemo facilè vocabit in dubium. Inter alios Platerus, ait ulcera, quę in lue Venerea prorumpunt (quam hęc autem benè cum noſtris conveniunt?) ſanare unà cum morbo diaphoretica & in aliis diuturnis non minimam curationis partem efficere.

(27) Imò quia ſub verâ Spinæ Ventoſitate plerunque, ſi non ſemper, aliqua latet malignitas, ideoque non abs re erit, pleriſque hactenus enumeratis medicamentis, quoad poſſibile fuerit, alexipharmaca immiſcere quibus virulentia ſimul infringatur. Id quod imprimis D. Mœbius atque Gottſius loco allegato ſolerter pręcipiunt, qui, poſtquam c. 5. lenientia & præparantia medicamenta recenſuerunt, omnia illa pro ratione morbi, ęgri, & cauſarum componenda, & exhibenda, ſemperque aliquid addendum eſſe monent, quod ſpecifica facultate morbi virulentiæ & malignitati reſiſtet; cujuſmodi formulam exhibet Paul. Barbette Chirurg. Anatomie. Part. 3. cap. 3. p. m. 20. ſimiliter ſummopere neceſſarium exiſtimans, quod malum hoc ferè ſemper ab intemperie univerſæ maſſę ſanguineæ dependet, medicamenta quędam præparentur, quibus toti corpori auxilium feratur, eſtque.

℞. Rad. conſolid. m j. oſmund. regalis Chinę, ſalſaparill. an. ℥. I. cort. ligni Guajac. raſ. ℥. duas, rhabarb. opt. drachm. ſex, fol. ſennę mund. drachm. decem, caryophyllorum drachm. I. cinnamom. drachm. duas.

Infuſa hor. viginti quat. in ſuff. quant. aq. hord. tepid. Coq. lento igne, & Expreſſionis libr. quatuor adde ſyrup. de ſymphyt. Fernel. ℥. quatuor. M. Fiat Apozema.

Sumat ejus æger ætatis adultæ uncias tres, quatuor, quinque. Leniter purgabit, curationem promovebit, & à novo morbo præſervabit. Quò etiam inſimul reſpexiſſe videtur Petr. de Marchettis, quando, inter illa medicamenta, topicæ curationi præmittenda decoctum ex China, ſalſaparilla, ligno Guajaco & hujuſmodi ſuadet: Cæterum ab Authore adductis alexipharmacis addi poſſent tinctura antimonii vera, eſſentia pini, lycopodii, angelicæ, varia Bezoartica imprimis animale, nec non ſal viperarum mirum in modum & ferè unicè ad totius corporis curam viperas, & quæ ex iis parantur, medicamina, laudante Severino cap. 20. quod agit de Præſervatione.

(28) An per hydrargyrum Mercurium dulcem non contemnendum anas in Gallica potiſſimum ſuę remedium, an verò Mercurialia unguenta, vel denique adhuc aliud ex Mercurio præparatum medicamen intelligat Author, non adeo planum eſt. Intelligat autem ſive hoc, ſive illud, ſive iſtud, utrinque tenenda illa cautela, quam de aqua divina Feroelii eâ utentibus injunxit Joh. van Horne, Microtechn. Sect. 2. Part 2. p. m. 230. eam nimirum cum judicio adhibendam eſſe; quæ certè cautela de omnibus Mercurialibus medicamentis ſubſumi & obſervari poteſt. Atque ut ne dubites, accipe, quid de iis moneat Clariſſimus Dom. Mœbius. Quemadmodum omnia, inquit loc. cit. in Praxi Medica cautè & circumſpectè ſunt agenda: ita imprimis in uſu horum Mercurialium providentiâ opus eſt, taliaque vix, niſi ab exercitatiſſimo tentanda. Laudat autem Idem ibid. cum Reſpondente ſuo D. Gotſio in ſpecie illa Mercurialia, quæ πτυαλισμὸν ſive ſalivationem procurant, quod hæc acre & acutum in maſſa ſanguinea efferveſcens ſerum, mediante peculiari Mercurii δυνάμει, commodiſſimè ſeparent, ad ductus ſalivales præcipitent, & evacuent, atque hoc modo cauſæ Ventoſitatis Spinæ non leve bellum indicant, quo conflictu ſæpe victoriam atque coronam cum laude deportet imperterritus in Arte verſatus Medicus. Quo ipſo præſidii genere puellam, hoc affectu noſtro detentam, menſibus licet apparentibus, nihil tamen melius inde habentem, per ſalivationem Mercuriali inunctione excitatam, & duodecim dierum ſpatio continuatam, feliciter, reſtituit Rolfinkius Diſſertat. Anatomicarum *L. 2. c. 47. p. m. 425. Confer. Senner. Prax. lib. 6. Part. 4. cap. 21.*

Pandolphinus, de Medicamentis Topicis, & de Chirurgia ad Partem laborantem ſpectante.

Quoad ſpecialem, per topicam, Chirurgicamque curationem, ſi Ventoſitas Spinæ imminet, expurgato à ſuperfluitatibus corpore, veluti demonſtratum eſt, pars affecta roboranda, intemperies per ſua contraria tollenda, parſque ipſa rara, & nimis laxa adſtringenda, dolor auferendus, materiaque peccans evacuanda; ubi ante omnia probè notandum poſſibile à (1) pinguibus, oleaginoſiſque cùm ratione putredinis, (quippe quæ viſa maximè ad putredinem inclinant) tum ratione partis, caveamus, & horum loco (2) exſiccantibus utamur, cùm ipſa oſſium natura, quam reſpicimus, ſicca ſit. Ita enim Galen. 7. Meth 14. Prima, inquit, indicatio à laborantis partis temperie ſumitur, quæ calefaciendi, refrigerandi, ſiccandi, humectandi, vel aliquid horum conjunctè cum alio faciendi, menſuram præſcribit: ſecunda ex eo ſumitur, quod actio partis affectæ omnibus animalis partibus ſit communis, aut quod communem virtutem ſubminiſtret: tertia ab ipſa partis figura; & quarta denique ab ipſius ſitu, cujus pot-

tio cum vicinis animalis partibus copulatur, deſumitur. Tùm præter hæc dicta ipſa ſentiendi vel acrimonia, vel hebetudo; & quæ inde ſequuntur conſideranda.

(3) Roborantia tum calida, tum frigida ſunt; verbi gratiâ. inter calida, abſinthium, cupreſſus, ſalvia, roſmarinus, coſtus, juncus odoratus, nardum, aloë, moſchus, myrrha, lentiſcus, & alumen rochæ. Inter frigida verò. roſa, myrthus, balauſtium, malicorium, galla, & ſimilia numerantur: ex quibus vel vino auſtero, vel aquâ chalybeatâ fomenta confici, & adhiberi poſſunt; quanquam non abſque judicio Nam ſi raritas partis fuerit ſine intemperie, ex calidis, frigidiſque roborantibus ſimul temperatum medicamentum parandum: Si verò cum intemperie. & quidem frigidâ, conjuncta illa fuerit, calida: ſi cum calida intemperie, frigida roborantia in uſum vocanda. Et ſic raritas, intemperieſque inſimul tolletur: præterea oleum roſatum omphacinum, myrtinum maſtichinum, & lentiſcinum, unguentum item de lithargyro, de ceruſſa, ſantalinum, & illud Comitiſſæ.

Si autem dolor non ſenſim, ſed cum impetu ſupervenit, & abſque tumore incipit, membrumque frangi ægrotanti videtur; tunc (ut de ſignis in genere diximus) materia aliqua ſub perioſteo continetur, niſi frigida fuerit intemperies: quæ ſi non acuta tenuiſſimaque fuerit, vaporem, ſeu materiam flatulentam doloris illius cauſam eſſe, cenſendum eſt, qui propterea per ablationem cauſæ tollendus; nempe prędictum vaporem reſolvendo, qui cùm ſub perioſteo contineatur, & propterea medicamentum ad eum non ita facilè perveniat, propter ipſius perioſtei denſitatem, ideo medicamentum diſcutiens & omnium tenuiſſimum hîc requiritur; ut eſt aqua ardens, quæ ab Italis dicitur, di ſette cotte, vel oleum ſpicæ, Philoſophorum, & petroleum; quæ cùm valdè calida ſint, & vaporabilia, cum illis aliquid permiſcendum, quod loco corrigentis atque adjuvantis inſerviat; ut muſtum, ſapa, ſuccus mali cydonii, vel folia ſonchi, quinquefolii, oleum myrtinum, ceruſſa, lithargyrium, & cera; vel utendum fotu anethi, chamomillæ, & ſem. cumini, coriandri, fœniculi, & petroſelini, cum vino diluto parato; quæ omnia etiam pro frigida intemperie ſatis erunt commoda; excepto, ſi perſeveravit dolor, ubi, ne inflammatio oriatur, recurrendum ad anodyna, & ea quidem in ſpecie, quę tenuium ſunt partium; quia hæc omnem materiei ſpeciem reſpiciunt. evacuando ſcilicet, digerendo, rarefaciendo, extenuando, concoquendo, atque æquabile reddendo, ſi qui, in partibus affectis, humores acres, lenti, craſſi, & copioſi, vel vaporoſi, craſſi, aut admodum frigidi ſpiritus exitum commodum non invenientes tenuibus ſpiramentis impacti hęſerint, & concluſi fuerint, Galenus 4. Simpl. 19. Nec præterea dicta hæc tenuia anodyna poros obturant, aut materiam includunt, veluti anodyna ſymmetra, ob ſuam viſciditatem, quorum natura ſimillima eſt cum eâ, quâ ſuppurantia prædita ſunt; hoc ſolùm notato, ut cum jam laudatis anodynis ea permiſceantur, quæ (4) os corruptionemque reſpiciunt: quibus utriſque ſcopis unum idemque medicamentum, cùm uterque ſiccans expoſtulet, ſatisfacere poteſt; quale antimonium calcinatum eſt, quod ita calcinari ſolet.

℞. Antimonii lib. 1. ſulphuris lib. ſemis, Miſc. pulveriſentur, & indantur ollæ optimè luto ſapientiæ clauſæ, carbonibuſque accenſis circundatæ, donec dictum antimonium calcinatum fuerit, quod trium horarum ſpatio fiet. Vel permiſceatur cum ipſius (5) antimonii oleo, quod ſic paratur: Accipiatur videlicet dictum paratum antimonium, & pro quolibet ipſius libra, ſumantur aceti ℥. quatuor.

Bulliant ſimul in olla ad aceti conſumtionem, deinde eximatur antimonium, & ponatur in vas vitreum retortum ad lambicandum, è quo oleum egredi videbitur, quod in hujuſmodi affectu, nec non in ulceribus malignis, ſerpentibus, cancroſis, & inflammatis admodum potens eſt.

Poſſumus etiam cum iis oleum ligni corni permiſcere: nimirum.

℞. Olei lumbricorum, chamæmelin. ligni corni an. ℥. ſemis, pulveris prædict. drachm. 1. & cum ceræ q. ſ. Fiat Linimentum.

Vel ℞. Olei de lumbricis, aut vulpini, aut communis antiqui unc. un. ligni corni, aut antimonii drachm. duas, Miſc.

Vel: ℞. Vini dulcis, vel ſapæ libr. un. ſucci graminis, quinquefolii ana unc. tres, farinæ fabarum, hordei, milii, ana unc. duas, olei chamæmelin. anethin. de lumbric. ana unc. ſem. Miſc. Fiat Emplaſtrum ad ignem. Aut foveatur pars cum decocto florum chamæmeli, anethi, meliloti, roſarum, myrti, ſem. coriandri, fœniculi, lini, milii, & radic. peucedani cum vino diluto parato. Vinum enim roborat, & exſiccat; aqua verò tepida rarefacit, ac reſolvit. Et, ſi defenſivum applicari poteſt, applicetur.

Dolore autem non ceſſante, & naturâ ab illo irritatâ, licet non adſit plethora, tamen ſanguinem, & ſpiritus affluere: atque tumorem inflammatorium; nempe phlegmonem fieri neceſſe eſt; unde dolor augetur, ultraque fractionem, tenſio quoque, gravitas, & pulſus perſentitur, & hinc dolor tenſivus, gravativus atque pulſativus cauſatur; ita ut ibi ad dolorem & materiam ſimul reſpicere; neceſſarium Medici ſit munus. Ad quem dolorem, materiamque impactam, & parti affixam (6) ſuptapoſita medicamenta optima judicantur; quibus hoc ſolùm addimus, ratione ferveris, ſuccum lactucæ, plantaginis, vel ſempervivi, & ſimilium, cum illis permiſcere, operæ utique pretium eſſe: cujus loco & hoc uti poſſumus:

℞. Farinæ hordei, lentium, micæ panis, ana unc. duas, plantagin. lactucæ, ana manipul. un. Miſc. & bulliant in aq. ſimpl. q. ſ. deinde contundantur; & addantur olei roſati, violati, chamæmelini, ana unc. un. Fiatque Emplaſtrum dolenti parti applicandum.

Notandumque hîc, nunquam, præſente dolore, (7) reprimentibus puris eſſe utendum: ait enim Galenus 2. ad Glauc. 2. expreſſe ſiquidem non admodum partes dolent, talibus (nempe reprimentibus) utendum; magno autem dolore fluxu incidente, nequaquam reprimendum, quoniam reprimentia omnia adverſantur anodynis.

Multò minùs in hujus modi caſu diſcutientia vera, ceu calida ſiccaque in tertio gradu, propter nimiam ſuam caliditatem, locum habent: imò dolore maximè urgente (derelictis cæteris omnibus) huic ſoli ſuccurrendum, & quidem non anodynis tantùm veris; ſed etiam (8) narcoticis, ſeu ſtupefacientibus, ne vires nimium diſſolvantur, cum morte ipsâ patientis ſubſequente: quæ ſtupefacientia frigida ſunt in quarto gradu; quemadmodum eſt cicuta, mandragora, hyoſciamus, & opium, cum alio quodam medicamine, intenſam jam dictorum frigiditatem corrigente, & eorum penetrationem adjuvante, permixta; ut eſt crocus, atq; caſtoreum; ex quibus ſimplicibus narcotica fiunt compoſita; quorum aliud per os aſſumitur, aliudque exterius applicatur: quod per os aſſumitur, eſt Requies Nicolai, philonium Romanum, diaſpermaton, & pilulæ de cynogloſſa: quod autem exteriùs admovetur, ita parandum:

℞. Micæ panis in ſufficiente quantitate ſæpe decoct. unc. duas, opii ſcrupul. un. croc. drachm. ſemis, caſtorei, grana quinque. Miſc.

Quamvis in complexionibus membriſque admodum debilibus hæc narcotica valde ſint ſuſpecta, quippe quæ calidum innatum, jam ante debile exiſtens (prout

ſunt

ſunt ei contraria) magis adhuc corrumpunt: calorem enim nativum à frigore corrumpi, Ariſtoteles 3. Probl. 25. his verbis teſtatur, dum corrumpitur, inquit, calore aut marcore, aut extinctu: extinctu quidem à contrariis, hoc eſt frigido, atque humido. At ſi dolor modicus, aut humor non attractus, ſed expulſus fuerit: tunc valentiùs repercutiendum, exſiccandumque eſt: unde ſpongia in poſca, vel frigida, vel tepida, prout fuerit tempus anni, ægrotantisque tolerantia, madeſacta, atque expreſſa parti dolenti ſæpè admota juvabit: vel; madefiat ſpongia in vino rubro auſtero, in quo roſæ, balauſtia, atque chamæmeli flores bullierint; & applicetur. Uti præterea poſſumus emplaſtro ex farina hordeacea, vel fabacea, aut milii cum poſca, vel decoctione dicta confecto.

Aut ℞. Unguent. lithargyr. de ceruſſ. ſantalin. olei roſati, omphacini, ana unc. ſemis. Miſc. pro Linimento.

Poſt repercuſſionem materia, quæ repercuſſioni non ceſſit, paulatim reſolvenda, hoc fere reſolutivo pharmaco quod ad partedinem, partiſque temperiem ſimul reſpicitur:

℞. Cicerum rubr. florum chamomill. anethi, roſar. rubr. ana manipul. un. Miſc. & bulliant in vino tenui cum modico aceti, & decoctio cum ſpongia admoveatur.

℞. Farinæ fabar. hordei, cicerum, ana unc. duas, Miſc. & bulliant in aqua mulſa, vel vino mulſo: & Fiat Emplaſtrum.

Vel: ℞. Farinæ orobi, lentium, fabarum, ſemin. lini, fœnigræci ana unc. un. Miſc. & bulliant in oxymelite: & Fiat ut ſuprà.

Vel: ℞. Diachyli magni cum gummis unc. duas; antimonii, ſuprà dicti calcinati drachm. duas. camphoræ drachm. ſemis; Miſc ac incorporentur. Vel, loco antimonii ſumatur marcheſita, vel ariſtolochia, cum primo tamen cerato cum aceto malaxata. Eritque loco hujus conveniens quoque ceratum è marcheſita, factum, oxycroceum, & illud de tabaco, faciendo ut ſuprà. Convenit quin ſpongia in aqua maris, vel in lixivio cum modico aceti madefacta, & expreſſa.

At ſi materia reſolvi nequit, ſed ſuppuratur, vel corrumpitur; tunc de oſſis corruptione timendum, quâ non obſtante nihilominus ad ſuppurandam materiam dictam natura adjuvanda eſt; licet (9) ſupparatio poſt corruptionem in caſu noſtro peſſimas alias exiſtimanda; quia reſolutione exſiccationeque, & non materiæ ratione, ac humiditate indigemus; deinde quia humore in pus ſe vertente dolor fit; ut inquit Hippocrates Aphoriſmo 47. Sect. qui à tenſione & calore procedit, ut Galenus in Commentario ad prædictum Aphoriſmum oſtendit; hincque ipſe primo omnium (veluti ipſe jubet 2. ad Glaucon. 7.) tollendus, vel ſaltem leniendus eſt; quo lenito (cùm maximè adverſetur naturæ) natura ipſa validior fit, materiamque concoquit; quando aliàs ſi ab extraneo nativus calor ſuperatus eſſet (quorum auxilium in ſuppuratione neceſſarium eſt) non concoctio, ſed corruptio fieret. Lenietur autem dolor iſte tenſionem fervoremque removendo, quibus non ſufficientibus, ad anodyna tandem deveniendum cenſemus, quæ ad omnem intemperiem accommodata erunt; nimirum ad decoctum florum chamæmeli, meliloti; anethi, violarum & paſſularum: aut ad emplaſtrum cum lacte, vel mulierum vel brutorum, & farinâ hordeaceâ, oleo roſato, chamæmelino, atque vitellis ovorum paratum: aut

℞. Olei roſati complet. chamæmelini, an. unc. iii. farin. hordei flor. chamomill. ana unc. tres. Miſc. & cum ſapæ q. ſ. Fiat Emplaſtrum ad Ignem, partique applicetur.

Relaxantia, quæ à Galeno, 7. de compoſitione medicamentorum ſecundum genera chaliſtica nuncupantur, ſunt butyrum, oleum commune, amygdalarum dulcium, adeps ſuillus & gallinaceus. ſed quæ antiqua eſſe debent; recentia enim anodyna ſymmetra ſunt, atque ſuppurantia.

Dolore lenito, parteque laxatâ, ſuppurantia applicare congruum eſt, quorum formulæ antequam tradantur, primò eorum natura tradenda, & priùs quàm tradatur natura, perpendamus quod Galenus 5. ſimplicium 6. habet, nimirum quot alterationes in corpore animalis ſint, quid ſint, & quomodo fiant? quæ quidem alterationes tres ſunt, quarum prima eſt ſecundùm naturam, ſecunda præter naturam; tertia & ultima utraq; eſt & mixta. Prima ab ingenito calore in materia animanti ſamilliari fit: ſecunda ab aliena caliditate provenit & ad nihil utile eſt, tertia fit quidem ab ingenito calore, ſed non planè vincente, & in materia peragitur, quæ prorſus benigna non eſt, neque tamen omni ex parte aliena. Sed quemadmodum naturales alterationes, quæ ab innato proveniunt calore, à ſimili extrinſecus juvantur; pari modo & quæ in movendo pure conſpicitur. Nam ventriculum imbecillem habentes, ut adjuvent calorem nativum ejuſque ſubſtantiam, pueros catelloſque ſibi imponunt, quorum quippe calor æquè calidus, & humidus, ac calor noſter temperatus exiſtit: ita ſuppurans familiaritatem nobiſcum habere debet; ita ut neque humiditate complexionem noſtram exſuperet. At, quia hominum naturæ inter ſe differunt (Galenus ut ſuprà) ſuppurantia quoque differre debent. Naturâ enim calidior calidius expoſtulat pharmacum; frigidior minùs calidum. Et non ſolum temperamentum totius reſpiciendum, ſed etiam partes laborantes, veluti Galenus docet libr. de Oculis, dicens: Maturantia neceſſe eſt calorem habeant quantus membro curando neceſſarius eſt, ne imminuant, vel augeant ſuam naturalem humiditatem; ita ut quilibet homo; & quælibet pars ſuo proprio, atque determinato indigeat ſuppurante. Et præterea cùm calor vel calidum (nam quando dicitur calor, de qualitate intelligi poteſt: at quando dicitur (10) calidum, de ſubſtantia intelligitur) ſubſtantia ſit tenuis, atque vaporabilis, & facilè exhalare poſſit, prædicta ſuppurantia poros etiam obſtruent, quoniam inquit Galenus 5. ſimplicium. 9. ſi quicquam concoquere conſilium eſt, quamplurimum, meo judicio, ſpiritus ſervari intus oportet Spiritu enim exhalante, debilitatem partis ſequi neceſſe eſt; unde concoctio fieri non poteſt. Denique & materia reſpicienda: quoniam in calidiori materia, ſuppurantia frigidiora; in fridiori, calidiora adminiſtranda. Suppurans ergo erit farina hordeacea, aut triticea, aut panis ejus cum hydræleo, unguentum tetrapharmacum, ſeu baſilicum, vel emplaſtrum factum è malvarum & violarum foliis, farina triticea, vel hordeacea, butyro, & croco, quibus addi poſſunt radices althææ, paſſulæ, & caricæ, dummodo non fuerit intenſe calida: vel parandum emplaſtrum cum farina triticea, hydræleo & croco.

Factâ ſuppuratione; (quod cognoſcitur ceſſantibus, vel ſaltem remittentibus ſymptomatis, duritie videlicet, tenſione, pulſatione, calore, dolore, & tandem febre, quæ omnia in puris generatione concurrunt, ut Hippocrates, loco ſuprà citato, & Avicenn. Fen. 3. text. 3. cap. 21. itemque lenitate quadam præſente, nec non mollitie, ſub digitis inundatione aliquâ parte cæteris eminentiori, inque mucronem ſubducta, & tabeſcente) tunc diſcuſſio materiæ non expectanda, veluti in multis caſibus facere conſuevimus, & Galenum facere videmus 13 Meth. 5. qui confecto pure (antequam ad apertionem abſceſſus veniat) materiæ diſcuſſionem tentat, dicens: ſi pus aliquod notabile in ſuppurante parte eſt contentum, non expedit, (quod

nonnulli faciunt) protinus incidere, ſed potiùs exhalationem moliri medicamentis valentibus, quorum uſus experientiâ comprobatus eſt. Non expectanda, inquam, diſcuſſio, quia, ſi tunc os nondum corruptum eſſet, inde demum corrumperetur: humiditate enim extraneâ prope os commorante, os ipſum facilè corrumpitur; ſed (11) ſtatim apoſtema per longitudinem aperiendum, & eo quidem loco, ubi editiſſimum eſt; puſque extrahendum.

Quòd ſi autem, immiſſo ſpecillo, os perſentitur corruptum, (12) foramen quantùm poſſibile dilatandum, ut totum vitiatum pateſiat, id quod ſi (12) ferro, vel medicamento cauſtico, aut putrefaciente, propter aliquod impedimentum fieri non poteſt, verbi gratiâ propter arterias, nervos, & tendines præſentes (12) ſpongiæ, vel gentianæ turundis dilatatio fiat, tuncque totum vitiatum os (13) vel limâ tollatur (14) vel candenti ferro; ſi, ob foraminis anguſtiam abradi non poteſt, & corruptio oſſis vel nimia, vel à materia virulenta & abundante potiùs humiditate, quàm ab acredine orta deprehendatur.

At ſi Chirurgus manu non eſt adeo expeditus, per foramen oleum chalcanthi, vel ſulphuris, vel aquam fortem, qua aurum ab argento dividitur per aliquot vices intromittat, continuòque turundâ in oleo antimonii, aut ligni corni, aut (15.) in melle roſato cum aqua vitæ & pulvere antimonii, plumbi uſti, ireos, & peucedani permixto intinctâ utatur, addendo, ad temperandum aquæ vitæ & aliorum calorem parum aquæ plantaginis, vel graminis & farinæ hordei; quia in morbis iſtis ſemper reperitur aliqua inflammatio: prætereà aſſiduè fiet lotio cum vino in quo decoctæ ſint roſæ, hordeum, radix ireos, & lupini cum cortice ligni ſancti, ut ulcus à ſanie expurgetur ſimul ac exſiccetur, proindeque natura valentior ad ſeparandum malum à bono inſurgat Et ut humiditas ex ulcere jugiter evocetur; aliquod ex ſuprà poſitis ceratis applicetur: & tunc vitiato oſſe deſquamato, mitiora ſiccantia valebunt.

Si autem os non conſpiciatur, tunc poteſt eſſe corruptum, & læſum (16) vel minimè læſum: ſi fuerit læſum, tunc tumor, inflammatio quodammodò obſcura, dolor, & utplurimum copioſa, fœtenſque ſanies præſentes erunt; quare videndum, ubi caro magis ſit mollis, inflammata, & violacea: ibi enim os vitiatum eſſe colligitur, niſi ea contigerint ob partem tumoris decliviorem ad quam natura ſemper majorem materiæ partem tranſmittere ſolet, quæ ibi putreſcens, quandam acutiem, nitroſitatemque (ut dicebatur) acquirit, & ob quam acutiem, partes erodendo, ad exitum parat ſibi viam, à natura expellente adjuta; atque tunc ſi abſque tendinum, nervorum, venarum, & arteriarum læſione fieri poteſt, aperiendus eſt locus, dilatandus, procedendumque ut ſuprà Oſſe autem non laborante meliùs ſe res habebunt, & abſque multo abſceſſus ſanabitur labore, concoquentibus primò adhibitis, quæ conficiuntur è vitellis ovorum cum oleo roſato: vel cum oleo roſato, terebinthin, & cera: aut cum terebinthin, vitellis ovorum & croco, prout materia calidior, dolor, nec non complexio expoſtulaverit: deinde medicamentis à ſordibus quæ detergunt & rhyptica à Græcia nuncupantur, applicatis, Galen 5. ſimplicium 17. quorum quædam dulcia, quædam amara ſunt tenuiumque partium, ut craſſitiem illam, quam ſordes habent, attenuare valeant; veluti mel, mulſa, mel roſatum, Syrup. roſatus, ſuccus apii, ſaccharum, terebinthina, ſarcocolla, radic. ireos, farina ervi, fabarum hordei, lupini, & alia ſimilia, quæ in materia calida ſic componi poſſunt

℞. Terebinthin. claræ unc. un. ſyrup. roſat. unc. ſemis, farinæ hordei drachm. un. vitellum unius ovi Miſc. vel loco ſyrupi addatur mel roſatum nec non ſuccus apii, unà reſpiciendo ad materiam peccantem, ad naturam ægrotantis, & ad ſenſum partis. Quemadmodum enim materia viſcidior, craſſiorque, naturaque robuſtior & non adeo exquiſitus ſenſus, validius requirunt detergens; ita contrà, tenuior materia, natura debilior, ſenſuſque exquiſitus, mitius expoſtulant detergens.

Si in abſceſſu ſinus magnus repetitur, & detergentia craſſa ad os undique pervenire non poſſunt, liquida per ſiphonem intromittenda ſunt, craſſis tamen in orificio adhibitis cum turunda: ut:

℞. Decoct. hordei non expoliati libr. un. mellis roſat. unc. tres Miſc. & utere pro Lotione.

Aut: ℞. Lixivii Barbitonſoris libr. un. mellis roſat. unc. tres, ſucci apii unc. quatuor ſarcocollæ unc. ſemis: Miſc.

Deterſione factâ, (quæ ex carnis rubedine cognoſcitur) ulcus carne explendum eſt; ad quam carnis generationem duæ neceſſariò concurrere debent cauſæ, Galen. 3. Meth. cap. 3. materialis una, efficienſque altera: materialis eſt ſanguis; qui quidem ſanguis (ut caro ipſa regeneranda, cum ſubjecta carne ejuſdem ſpeciei) neceſſariò ſine ullo eſſe debet peccato, ut videlicet neque qualitate, neque quantitate, neque ſubſtantiâ peccet. Cauſa efficiens eſt temperamentum partis, quod, ſi naturale fuerit bene eſt; ſin minus, ad ſtatum ipſum naturalem reducendum, vitium præternaturale removendo. Et ſicut duplex excrementum omnem qualitatis alimenti ſequitur mutationem, ita in novæ carnis generatione duo conſpiciuntur excrementa, unum tenue, alterum verò craſſum, Gal. loco citato; cùmque excrementa dicta à natura excerni non poſſint, quemadmodum illa quæ per urinam, alvum, ſudorem, & inſenſibilem tranſpirationē excernuntur, hinc natura ipſa indiget miniſtro, qui medicamentorū ope tenue (ichor vocatū) exſiccet, & craſsū (ſordes nuncupatum) detergat: quare tale medicamentum duplicem poſſidebit facultatem, exſiccantem ſcilicet & detergentem, quod ſarcoticum à Galeno, ut ſuprà dictum, vocatur debetque (ut humani corporis temperies incolumis ſervetur) cùm modicè exſiccare, tum modicè detergere. Primi ordinis medicamenta vide apud Galenum ibidem & ſic quoad activas qualitates; at ſi aliqua fuerit intemperies contracta, ea primò tollatur, quia aliàs ulcus nunquam impleretur carne, neque ad cicatricem perduci poſſet. Galen. 3. Meth. 8. Quia verò non uni tantùm medemur naturæ, & ex Celſo ſcriptum habetur, non oportere ignorare quod non omnibus ægris una eademque auxilia conveniant, proptereà in ſiccantibus primi gradus non ſemper ſtandum, quin potiùs gradus iſte primus (cùm tres habeat manſiones) perſcrutandus eſt: nam alia natura humidior exiſtit, à qua minor exſiccatio indicatur, & ſiccior alia, quæ validiorem exſiccationem indicat: ſic viciſſim partis laborantis natura (ut jam diximus) conſideranda, nec non forma, qualitas ulceris, & tempus anni: ulcus enim magis profundum magis exſiccandum, quoniam copioſiores ibi generantur humiditates quam in ſuperficiali. Tempore hyemali, calidius, quam æſtivo applicandum medicamen. Simplicia ſarcotica ſunt thus, reſina abietina, laricina, terebinthina, gummi; lithargyrium, minium, plumbum uſtum, & lotum: compoſita ſunt unguentum de minio, de lithargyrio, plumbo, iſis: atque hæc in ſiccioribus naturis, in cæteris verò epulotica, nempe cicatriſantia locum habent: habemus prætereà unguentū (17) reſinum baſilicum, (18) matriſylvæ, oleum hyperici, ceratum barbarum, & diapalmæ: In caſu noſtro ſummoperè unguentum reſinum cum unguento de minio permixtum valebit, itemque mel roſatum, cum terebinthina, & thure, quibus turunda illinatur; & ſuper ulceris os ceratum barbarum, aut diapalmæ applicetur.

Si do-

Si dolor ab acuta vel ſalſa materia procreabitur, ſive is frangitivus, ſive alterius ſpeciei ſit, tunc pro ejus ſedatione ita procedendum eſt, ut cauſa doloris auferatur, velot indigitavimus, reſolvendo nimirum, exſiccando, & partem roborando, quibus ſcopis ſuprà poſita medicamenta ſatis facient; quemadmodum etiam ſi à materia ex ipſo oſſe ſcatente dolor oriatur; quibus tamen jam dictis medicamentis ea præterea addere poſſumus, quæ aliquam (1) reconditam reſpiciunt qualitatem, quæ ſæpe numero cum morbo noſtro conjungitur; ut

℞. Hordei, lentium, fabarum ana manipul. un. pomorum granator. acidor. numer. duo, ſonchi, plantagin. quinque folii ana manipul. ſemis, Miſc. & bulliant in vino rubro quouſque omnia decocta fuerint, hac tamen cautione, ut legumina ſejunctim decoquantur, poſt omnia triturentur, contundantur & cum pauca quantitate olei myrtini, & anethini tantilloque croci, & camphoræ in formam emplaſtri redigantur: aut excipiatur decoctum ſpongiâ, & ſuper partem factâ prius fomentatione expreſſa ligetur: vel

℞ Sonchi, plantagin. quinque folii, flor. chamomill. vel herb. anethi, vel parietariæ ana manipul. un. Miſc. contundantur, fiatque Emplaſtrum parti affectæ applicandum.

Optima etiam erit creta in oleo roſato, myrtino, aqua ardente, oleo petroleo, vel ſpicæ cum pauco aceti, diſſoluta, qua membrum affectum illinatur craſſo modo, illitaque per 24. horas permaneat, iterando illud remedium quotieſcunque opus fuerit.

Si materia frigida tenuiſque fuerit, ſpongiis, in aqua ſalſa, lixivio, vel aqua ardente madefactis, modo ſupradicto, exſiccabitur: At ſi reſolutionem renuat aut ob multitudinem materiæ aut ob partis imbecillitatem, ſeu aliud vitium; incidatur, & curetur abſceſſus modo jam dicto, concoquendo nimirum, detergendo, incarnando, & agglutinando; ſi cavitas ingens, humiditates priùs exſiccatæ, ſordeique deterſæ, ac expurgatæ fuerint, cùm agglutinantia ceu auſtera, & adſtringentia, (Galen. 3. Meth. cap. 6.) aliàs non conveniant; quæ agglutinantia ſic parari poſſunt.

℞. Roſarum, balauſtiorum, abſinthii, fol. myrti, ana manipul. un. nucum cupreſſ. numero decem, aluminis Rochæ, unc. un. Miſc. & bulliant in vino rubro auſtero, & uſurpetur intus cum ſiphone, & extra cum ſpongia, ſed expreſſa, & faſciis decenter circumligata, ut fluentes humiditates per faſcias exprimantur, & vi ſpongiæ exſiccentur: quo facto os ulceris cute regendum: ſed quia cutis pars eſt ſeminalis, & pars ſeminalis ſemel deperdita ampliùs non creſcit, juxta Hippocratis ſententiam 6. Aphoriſm. 19. natura adjuvanda eſt, ut aliquid cuti ſimile regeneret, nimirum (20) cicatricem, quæ à carne admodum exſicata oritur: ita enim Galenus 3. Meth. 5. materia, inquit, carnis eſt ſanguis, & cutis, cicatricis autem itidem quidem caro eſt, ſed exſiccata admodum: epuloticum ergo non ſolùm, ſuperfluum quod affluit, exſiccare; verùm etiam humorem, qui in ipſa continetur carne, conſumere debet: & Simplic. cap. 16. idem ait Galenus: in planis ulceribus ad cicatricem ducendis id eſt conſilium, ut caro alteretur fiatque cutis; id quod perficitur per ea, quæ carnem contrahere, conſtringere, conſtipare, denſare, & calli inſtar ſiccare valent; ita ut cutis veluti in callum durata ſit caro: quare epulotica iſta ſicca ſunt in tertio gradu, & admodum adſtringentia, partim, ut ſiccitate ſua humidum abſumant, partim ut conſtrictione præcaveant, ne ſanguis copioſiùs affluat; quod ipſum inter alia præſtant, aloës cortex, thuris, pini, ligni ſancti, tutia, plumbum uſtum, ſumach. bolus Armena, balauſtium, ſpodium, ceruſſa, & ferè innumerabilia: compoſita ſunt unguentum de minio, de ceruſſa, tutia, plumbo, iſis, ceratumque diapalmæ. Advertendum autem, quod in ſiccioribus naturis ſarcotica, in humidioribus verò epulotica, ut ſuprà diximus, magis conveniant.

Oriente autem Malo à frigidâ, craſſa, & viſcida pituita, ut plerunque obſervavi, repercutientibus non utendum, quia materia ipſa reprimentibus non cedit, ſed adhuc craſſior evadit, magiſque parti affigitur, & prorſus incurabilis redditur, verùm ipſa materia per affectam partem evacuanda eſt eam emolliendo, incidendo, & reſolvendo ſubſequentibus ferè medicamentis, nimirum:

℞. Cerati diachyl. magni, œſipi philagrii, ana unc. duas, mucilagin. ſemin. althææ, caricar. ſucci ireos, ana unc. un. Miſc. & bulliant uſque ad mucilaginum, & ſucci conſumtionem; deinde addatur terebinthinæ claræ uncia ſemis, ceræ, q. ſ. ad conficiendum ceratum: aliud:

℞. Galbani, ſerapini, opopanacis, ammoniaci, ana unc. ſemis, ſucci ireos, bryoniæ, aceti ſcillitici, ana unc. unam. Miſc. & bulliant lento igne, quouſque gummata fuerint diſſoluta, & ſucci conſumti; poſt addatur olei liliorum alborum, terebinthinæ, ceræ, ana uncia ſemis, iterum parum bulliant, & in fine addantur pulveris ireos drachmæ duæ: Aliud:

℞. Farinæ ſemin. lini, fœnigræci, hordei ana unc. duas pulver. flor. chamæmeli, meliloti, ana unc. unam. Miſc. & bulliant in oxymelite q. ſ. ad conficiendum emplaſtrum; in fine addendo, olei liliorum alborum, pinguedinis anatis, ana drachmas ſex; & Fiat Emplaſtrum: aliud ſummoperè valens.

℞. Flor. chamomill. aneth. melilot. herb. parietariæ, ana manipul. un. rad. althææ, ebuli, ana libr. unam, ſem. lini, fœnigræci, ana unc. duas. Miſc. & bulliant in aqua mulſa, quouſque omnia decocta fuerint; quibus adde olei communis libram ſemis; quæ decoctio pro fomento ita inſerviat, ut in illa ſpongia madefacta & expreſſa, ſuper partem laborantem continuè detineatur; hac tamen cautela, ut in fine morbi prædictum fomentum ſine oleis adhibeatur, & vel ſpongia cum aqua ſalina, lixivio, & præſertim cum nitro, & pauco aceti, vel ceratum è marcheſita, vel diachylon magnum cum pulvere ariſtolochiæ, & ireos, adminiſtretur. Soleo autem & parare ſtillatitium oleum hunc in modum.

℞. Terebinthinæ, reſinæ pini, ceræ citrin. maſtichis, ana unc. quatuor, ligni ſancti raſpati unc. duas Miſc. & in vaſe vitreo lutato, lento igne deſtilla; quod oleum ad roborandos articulos, & materiam reſolvendam ſummoperè conducit.

Si tandem à materia maligna ſubortus fuerit dolor, illa diſcutienda exſiccandaque eſt: cujus particularia diſcutientia prætereo, quia ſuperiùs poſita hic accommodari poſſunt; modò cum his aliquod alexipharmacum permiſceatur, ut eſt theriaca, bolus Armena, cepe, & alia ſub prunis decocta, dictamnus, item gentiana, quinquefolium, ruta, ſcordium, terra Lemnia, chamædris, atque Mercurius in morbo Gallico. Et ſi ad ſuppurationem tendit tumor, ſuppuretur, & procedatur, eodem, quo ſupradictum, modo. At ſi à deleteria qualitate calor. temperamentumque partis penitus corrumpuntur, ad ferrum ignemque deveniendum, aut ſaltem ad mox dicenda ſequentia medicamenta, ſi ſufficientia videbuntur. etſi bis quamvis partem carnoſam cum aliqua oſſis corrupti portione tollere poſſimus, morbum tamen perfectè curare nequeamus, quia à corruptione major pars oſſis obſeſſa eſt; quo in caſu, (12) totum membrum læſum, ſerrâ à ſano reſecandum, (22) pars ſana relicta crurenda, partim ut roboretur, par-

tim ut ſanguinis fluxus tollatur, partim ut, ſi aliquid maligni remanſerit, deſtruatur Et quia, ubi os corruptum eſt, plura ſolent ulcuſcula cum carne mala, ſqualida, & fœtente oriri, ideo caro illa tollenda, vel (23) cathæretico aliquo, quale eſt dyphriges, flos æris æs uſtum, alumen Rochæ, hermodactylus, aſphodelus Mercurius præcipitatus, unguentum Apoſtolorum, Ægyptiacum, atque aqua fortis; cui fini etiam (24) filamenta à Fallopio parantur hoc modo.

℞. Filamentor. unciam unam, Aquæ roſar. plantagin. ſolani. an. unc. quatuor, Opii ſcrupul. unum, medullæ panis unc. duas. Argenti vivi ſublimat. ſcrup. quatuor. Miſc bulliant ad medietatis conſumption. Deinde extrahe, exprime atque ſicce.

Quibus jam dictis medicamentis putrefacientia ſubſtitui poſſunt, ut (25) trochiſci de Minio, Johannis de Vigo; aut ſublimatum pluries aquâ roſarum, & plantaginis lotum, iterumque exſiccatum; aut idem jam dictum ſublimatum cum Aquâ roſarum & tragacantho exceptum, inque formam teretem redactum; aut idem ſublimatum infuſum in Aqua roſarum & ſucco apii, inque phiala per quadraginta dies, & quidem ipſos caniculares, retentum ſæpe agitatum, tandemque exſiccatum & uſui ſervatum.

Atque hoc ſublimatum illud eſt medicamentum, quod Scrophularii pro maximo ſecreto, neminique revelando habent, quod tamen nos, qui ejus uſum propriâ experientiâ & tandem cujuſdam relatione, in ſtrumis, cancris, carbunculis, & cæteris hujus generis morbis, ſæpe feliciter, cum tantillo opii permixtum, experti ſumus, reticere noluimus: quod etiam ad dilatandum ulcus uſque ad os, optimum eſt, deinde verò demum os ipſum, vel inſtrumento raſorio, vel ferro candente (ut jam diximus) tollendum, ſi poteſt; ſin minus, & jam allegatis remediis ob aliquam cauſam tolli nequit, ea applicanda pharmaca, quæ maximam vim exſiccandi habent, ut eſt, oleum de chalcantho, & cætera ſupra enarrata, deſuperque ceratum aliquod è ſuprà dictis ducendum. Sed ſi materia adeo acris, & acuta fuerit, ut inde ulcera fiant ſerpentia, loco ceratorum dictorum ſubſtituatur Unguentum de ſtercore canis, quod ita paratur.

℞. Stercor. canis oſſa comedentis exſiccati & pulveriſati drachm ſex, plumbi uſti, Tutiæ præpar. an. unc. ſemis, lithargyrii. Ceruſſæ. an. drachm. duas, lactis caprin. libr. duas, farinæ lentium unc. quatuor. Antequam verò unguentum hoc componatur, ſic omnia ſunt diſponenda: primò multa ferramenta extinguantur in lacte; deinde farina & ſtercus cum lacte miſceantur, & coquantur ad ſpiſſitudinem uſque, poſt adde olei roſati, myrtini ana unciam unam ſemis, ceræ albæ q. ſ. iterum coquantur omnia, donec cera liquefacta fuerit; ultimò mineralia adjiciantur, & ſtatim auferatur ab igne tota maſſa, ac ducatur ſimul, donec unguentum fiat, quod Johannes de Vigo Copioſ. Libr. 7. de Natura Simplic. ferè ſub fin. p. m. 624. Fiat etiam lotio cum decocto è roſis, hordeo, balauſtiis, & plantagine parato & cum vino diluto.

Si poſt ulcerum ſanationem, & materiæ diſcuſſionem, exſiccationemque aliqua remanſerit durities, veluti quàm ſæpiſſimè accidere ſolet, quia dum oſſis timemus corruptionem, magis diſcutimus, & exſiccamus, quàm emollimus; eò quòd melius eſt ægrotantem aliqua duritie in parte vivere, quàm cum laborare magnis apoſtematibus, fœtoribus, febribus, & tandem mori; emollientibus (ſublato oſſis corruptioris metu) utendum, facto tamen ſemper fomento cum lapide pyrite ignito & in aceto extincto, quod, licet exſiccet, reſpicit tamen ſimul naturam partis, facitque, ut emollientia malactica à Galeno 5. Simplicium & 7. de Compoſitione medicamentorum ſecund. genera cap. 1. appellata, penetrent. hincque ipſam materiam craſſam & viſcidam attenuat ac incidit, & à Galeno 2. ad Glauconem, in duritie ligamentorum, tendinumque laudatur.

Ne verò ea malactica abſque ratione adminiſtremus; cùm durities multiplex ſit, non erit inconveniens, imò neceſſarium, declarare, quid ſit durum, quot modis fiat, nec non quænam differentia inter durum, & renitens intercedat. Quoad primum; dura dicuntur illa, quibus caro noſtra cedit Galen. 5. ſimpl. 4, & 3. de Pulſibus, ſicque durum, vel per exſiccationem, vel per concretionem, vel ex nimia repletione, vel ex permiſtis cauſis; quamvis durum tertio modo acceptum, impropriè durum dicatur, denſumque potiùs appellandum ſit. Durum enim propriè dictum illud eſt, cui caro noſtra, ut diximus, cedit; denſitas autem nihil aliud eſt quàm tranſponentis, & tranſpoſiti æqualis actio, verbi gratia, ſi ponitur tranſponens, nempe digitus ſuper denſitatem, digitus denſitatem tranſponit; deinde tranſpoſitum, (denſitas ſcilicet;) tranſponens tranſponit, & ſic ſucceſſivè fit, indicatque laxantia, & emollientia, propterea, cùm non una ſit induratorum natura, neque una eorum debet eſſe medela. Nam quod à ſiccitate induratum eſt, humectari; quod à congelatione, excalefieri; quod à repletione, inaniri; quod autem à permiſtis inter ſe cauſis, hiſce medicamentis permixtis curari debet. Stantibus ergo his, duritiei per congelationem ortæ propriè dicta malactica conveniunt, & quidem malactica calida, ut frigori, ſeu congelationi contrarientur. Ita namque Averroes 5. Collig. quod per congelationem, *inquit*, induratum eſt, calefactionem requirit. Quicquid enim congelatum eſt frigore, liquatur à calido, ſiquidem liquari poteſt. Et cùm in congelatione dicta, ſeu in eo, quod congelatum eſt, humor ſit, & humor abſumi debeat, quia præter naturam ibi reperitur. idcircò prædicta malactica, ultra caliditatem, ſiccitatem quoque poſſident. Et quia potenter calefacientia ſubtiliores partes reſolvunt, cæteraſque in afflicto membro, relinquendo, morbum reddunt curatu difficillimum, & vehementer exſiccantia ſuâ naturâ ad ſummam duritiem humorem parti impactum adigunt, ideo illa malactica, neque caliditate, neque ſiccitate excedant; ſed ſufficit, ea in ſecundo, vel tertio calida, & in primo gradu ſicca eſſe. Galen. 5. Simpl. 9. Averroes loco citato, Avicenn. lib. 4. Fen. 3. cap. de Apoſtematibus duris Paulus 4. 38. & alii. Ad duritiem à reſolventibus, vehementerque ſiccantibus ortam, hæc valebit fomentatio (adhibito tamen ſemper priùs fomento, vel ex aceto, vel ex mulſo, cum lapide pyrite, ut diximus) quæ talis eſt:

℞. Radic. althææ inciſ. libr. unam, follor. malvæ, manip. duos. flor. chamæmel. melilot. an manip unum ſem. lini, fœnigræc. an. unc. quatuor. Miſc. & bulliant in aqua cum capite & pedibus vervecis. quouſque caro optimè cocta fuerit, & adhibeatur embrocando & fomentando duritiem; Cùm quâ ipſa aqua decoctâ emplaſtrum etiam ſic formare poſſumus.

℞. Farin. ſem lini, fœnigræc. an. unc. tres, radic. althææ inciſat. & contuſat. libr. ſemis; Miſc. & cum prædictæ decoctionis. ſ. q. F. Emplaſtrum ad ignem addendo pinguedin. gallin. anatis, medull. vitulin. ol. lilior. albor. an. unc. unam: quo facto, ſervetur ad uſum. Luta etiam Patavina ſummopere proſunt. & præ omnibus proficiunt. Facta autem per congelationem duritie. ut in materiâ calidâ propter nimia repercutientia adhibita, ac ut in ſcirrho. tam à pituita craſſa, & lenta, quàm à melancholia procreato contingit, utile erit ceratum diachylon magnum cum gummis: vel unguentum de althæa cum iiſdem gummis compoſitum, vel ſequens, quod

℞. Bdel-

℞. Bdellii, Ammoniac. Galban. Mucilagin. ſem. lini althææ, caricar. an. unc. unam, Miſc. & cum ol. ſem. lini, vel lilior. albor. q. ſ. Fiat Cataplaſma. Vel hoc, quod

℞. Cerati magni prædicti, œſipi Galen. Emplaſtr. melliot. an. unc. duas, cæparum, medull. crur. vitul. pinguedinis gallin. an. unc. unam: Miſc. & cum Ceræ q. ſ. Fiat ad ignem molle Ceratum. Quibus jungantur & quædam eorum medicamentorum, quæ in curatione materiæ pituitoſæ idonea eſſe dicta ſunt. Juvat præterea (pro omni inceurione) animalium calor, quia calidum innatum ſuſcitat, atque reſtaurat; hincque jubemus, ut ægrotantes in calidis brutorum ventribus, læſa ſua membra aliquandiu detineant. Habemus præterea in agro Neapolitano Puteolis balnea, quæ omnes durities emolliunt, præſertim (quod miraculi inſtar eſt) callos, in fracturis, malè reſtauratos unius horæ ſpatio, ſi verum eſt, quod mihi à quodam Religioſo relatum eſt, ita emolliunt, ut inde, & calli, & oſſa plicabilia, ſicut puerorum oſſa, reddantur.

Merclini Annotationes ſuper Medicamentis Topicis & Chirurgia ad partem laborantem ſpectante.

(1) Pinguia atque oleoſa oſſibus noxia eſſe, pervulgatum eſt, ſciuntque illi etiam, qui vel è limine ſaltem Chirurgiam ſalutarunt. Id teſtatur Celeberrimus Ambroſ. Paræus, qui lib. 18. cap. 26. pinguia hæc atque oleoſa inter cariei & oſſium putredinis cauſas refert. Oſſium enim, inquit, putredinem iſtam auget nimius oleorum & pinguium medicamentorum uſus. Teſtatur inſuper adhuc clariùs Paul. de Barbette, Exercitatiſſimus Chirurgus Notandum, (ſic habent ejus verba Chirurg. Anatom. Part. 3. cap. 3. pag. m. 11.) oſſa medicamenta pinguia, oleoſaque perferre non poſſe, niſi vel ſummè exſiccantia ſint, vel ope deſtillationis omnem pinguedinem amiſerint. Teſtantur denique fortaſſis & alii; ſed quos, ne longiùs abeamus, huc trahere nolumus.

(2) In his, & ſimilibus corruptoriis oſſium abſceſſibus exſiccatione cumprimis opus eſſe, & quidem non ſolùm ratione ulceris, verùm etiam ratione corrupti oſſis, eleganti Galeni confirmamus teſtimonio, quando in Commentar. 6. Aph. 45. exſiccari, inquit, omnia ulcera poſtulant, præcipuè verò ea, in quibus os affectum eſt. Finis verò ſiccandi eſſe debet, ſi pars ejus affecta abſceſſerit.

(3) Non poſſum, quin ſequens Job. Vigonis, quòd ipſe Practic. lib. 9 cap. 34. valde ad affectæ partis roborationem deprædicat, huc tranſcribam:

℞. Hord. mund. lentium, roſarum, fabarum an. Manipul. ſemis, pomorum granatorum cum corticibus numero duo: Bulliant omnia ſimul cum aqua dulci uſque ad hordei crepaturam: deinde piſtentur, & cribrentur, cui cribraturæ addantur olei myrtini, roſati, omphacini, anethini, chamemelini ana unc. duas. ceræ albæ unc. duas ſem. & iterum bulliant omnia parū, deinde deponantur ab igne, baculo agitando, donec tepida fuerint, & ultimo loco addatur Croci ſcrupul. un. & utere ſuper loco dolenti more emplaſtri. Mirum in modum (ſunt ejus verba) conſortando locum materiam conjunctam deſiccat & reſolvit.

(4) Oſſis corruptioni imprimis convenire exſiccantia medicamenta, adeo ut exſiccante ſua virtute corruptas etiam oſſis partes à ſanis ſeparare valeant, præter fidam rerum magiſtram experientiam aliquot. eximii quoque Chirurgiæ Scriptores fidem faciunt. Galeni teſtimonium num. 2. adſcripſimus. Epiphan. Ferdinandus Hiſtor. ſeu Caſ. Practic. 42. Sicca, inquit, & arida oſſium humiditatem abſumunt, & ſi arida magis fiunt, ſeparationi ſeu deſquamationi paratiora fiunt. Paræus lib. 18. cap. 26 rationem præterea, modumque addit, quô exſiccantium virtute vitioſum os à ſano abſcedere poſſe credat. Scilicet medicamenta, inquit, inſigniter deſiccando, omnem oſſis humiditatem tum excrementitiam, cariei authorem, tum alimentitiam exhaurit. Unde exangue manet, & nutritionis, adeoque vitæ expers. Quô fit, ut os neceſſariò abſcedat, glutine eô, quo cum ſanis partibus viciniâ & vitæ communione continebatur, deſtitutum; foliorum inſtar, quæ decidunt, exhauſto humido, quo, tanquam glutine, ramis propriis adhærebant. Hunc corrupti oſſis per exſiccantia medicamenta à ſano ſucceſſionis ac ſeparationis modum paulo aliter, ita nempe exponit Sennert. lib. 5. part. 2. cap. 13. Medicamenta, inquit, quæ os corruptum a ſano ſeparant, valde ſiccantia eſſe debent; ut humiditates ſuperfluas in oſſe corrupto abſumant, ipſumque os ſanum ſiccent, ut virtus expultrix ab eo, quod vitioſum eſt, in eo ſeparet, & vis oſſifica os ſeu callum generet, qui os corruptum protrudat. Ipſa autem quod exſiccantia hæc, oſſiſque corruptionem emendantia attinet medicamenta, deſcribit ea Galen. lib. 3. de Comp. Med. ſec. loc. cap. 3. & lib. 10. cap. 2. nec non lib. 5. de Compoſ. Med. ſec. gen. cap. 14. quæ omnia in tres Claſſes redigit Sennert. loc. cit. nimirum vel in mitiora, vel in fortiora, vel in fortiſſima. Mitiora ſunt: Rad. peucedani, vitis albæ, (bryoniæ) ireos Florentin. Aloë, Alumen. Fortiora: Rad. Ariſtolochiæ rotund. dracontii, cortex panacis, pini, pumex uſtus, ſcoria æris, Chryſocolla, Spiritus vini. Fortiſſima: Euphorbium, Chalcanthum uſtum, cinis ficulneus, calx, aqua fortis, Oleū Vitrioli & Sulphuris. Præter omnia hęc memorata commendat Petr. ab Argillata Chirurg. Lib. 1. Tract. 6. cap. 9. Rad. gladioli, fructus & folia ficus cum foliis papaveris in forma emplaſtri, betonicam humidam contuſam & ſuperpoſitam, & imprimis cinerem vermium terreſtrium cum melle crudo permixtum atque applicitum. Barbette Chirurg. Anatomic. Part. 2. Lib. 2. cap. 5. addit Lignum guajac. Spiritum Sulphuris, Vitrioli, Salis, Tartari, & oleum Antimonii. Celebris ille Amſtelodamenſium Conſul Nicol. Tulpius Obſervat. Med. Lib. 1. cap. 34. omnibus præfert oleum cinnamomi cum oleo ſublimati. Affirmat enim, ſe hoc remedio in ſegregandis celeriter oſſibus nec vidiſſe, nec legiſſe quicquam convenientius. Oleum aluminis præ cæteris extollit D. Scheffer Diſputat. ſua Inaugurali, adjicitque opopan. ſagapen. & oſtrac. combuſt. cum terebinth. Mercurium dulcem in aqua plantaginis ſolutum & illitum ad cariem ſimul ac nigredinem oſſis probat Johan. Hartmann. Prax. Chymiatric. p. m. 392. ſub. tit. Fiſtul. Capivaccius Libro 5. Meth. Med. cap. 11. in carie ex lue Venerea ad oſſium exſiccationem pulverem tutiæ cum pulvere lithargyri, & corticum ligni guajaci inſpergere, & unguentum de tutia ſuperponere jubet: quoad oſſium verò corruptionem quàm primùm ad fortiora, quæ inter præcipitatum potiſſimùm laudat, veniendum eſſe docet: hac tamen, ut opinamur, lege, ut cauto cum circumſpectu fortioribus illis utamur, ne periculoſas inflammationes excitando, putredinem, oſſiſque corruptionem augeamus magis, quàm imminuamus. Unde Argillata loc. cit. hanc fortaſſis ipſam ob rationem prudenter monet, ut ſi euphorbium (idem judicium eſto de cæteris pleriſque fortioribus) oſſi ſuperponere velis, præmunienda ſit caro circundans aliquo cerato vel panno lini, ne aduratur illa. Et quod Hildanus obſervation. Chirurg. Centur 4. obſervat. 11. in ſpecie de carioſis oſſibus mandibularum, & oleo vitrioli fortique aqua pronunciat, id nobis de aliorum quoque oſſium carie, hiſque ſimilibus fortio-

ribus, vel fortiſſimus medicamentis dictum cenſeamus. Ita autem ſcribit: Oſſibus carioſis mandibularum ut ignis & ferrum, item Oleum Vitrioli & aqua fortis adhibeatur, non ſuadeo, idque propter graviſſimas cauſas. Cæterùm poterunt ex adductis ſimplicibus, prout res feret, variæ compoſitionum formulæ facili negotio concinnari. Sequens Sennerti loc. cit. ex Avicennæ Fen. 4. Lib. 4 Tract. 4. cap. 11. primitus dimanat, unde Argillata quoque hauſit:

♃. Rad. Ariſtol. rotund. ireos, Myrrhæ, Aloës, Cortic. panacis, terræ Erythridis uſt. ſcoriæ æris, cort. pini, partes æquales. Ex his vel pulvis oſſibus inſpergendus, vel, ſi melle roſato, aut unguento Ægyptiaco, prout videbitur, excipiatur, Unguentum fieri poterit. Succincta eſt, laude tamen ſua non minùs digna illa Pauli Barbette l. c.

♃. Mumiæ, ſarcocollæ an. drachm. ſem. Euphorbii drachm. un M. F. Pulvis. Item quæ ſequitur.

♃. Succi chelidonii maj unc. duas. Spirit. vini onc. un. Myrrhæ, Aloës an. drachm. duas, Vitriol alb. ſcrup. un. M. pro Injectione. Reſtant adhuc duo ſingularia: unum Sennerti eſt loc. all. quod ita deſcribit:

♃. Sulphuris citrini libr. un. Ponatur ad ignem lentum, ut liqueſcat, cui adde Tartar. pulveriſat. libr. ſem. Miſce diligenter, donec frigida evadant. Poſtea pulveriſentur, & ſuper lapide in locum humiduo ponantur, donec liqueſcant. Hoc oleo oſſa corroſa inunguntur. Alterum Ceratum divinum Joh. Sculteti eſt, ab ipſo deſcriptum in Armamentar. Chirurg. Obſervat. 6. quod D. Paul. Ammanno cumprimis probatur, potiſſimum ſi pro majori efficacia oleum de lacertis viridibus admiſceatur, quòd hoc ſolum (cum ipſo loquor) Spinam Ventoſam perfectè curare dicatur. Ex omnibus autem, quotquot jam cùm ſimplicia tum compoſita recenſuimus medicamenta, nulli major virtus in corrupti oſſis emendatione ab Authoribus adſcribitur, quàm euphorbio; unde quoque à variis vario elogio ornatur, & quaſi certatim commendatur. Argillata Lib. 1. Tractat. 6. cap. 9. ex Serapione refert, euphorbium oſſi ſuperpoſitum oſſa in una die excoriare & fragmenta ſeparare. Paræus, Aquapendens, & Hildanus vires euphorbii ex Dioſcoride deprædicant. Ita enim Paræus Lib. 18. cap. 26. euphorbium, inquit, oſſium teſtulas, ſquamaſque eâdem die eximit Dioſcoridis ſententiâ. Aquapendens Op. Chirurg Part. poſterior. Libr. 3. cap. 10. ſcribit, à Dioſcoride laudari euphorbium pulveriſatum. Hildanus Centur. 4. Obſervar. 21. §. ult. aſſerit, euphorbium mirandas habere proprietates, quòd ſuâ caliditate non ſolùm humores in oſſe exſiccet, ſed & occultâ quadam facultate hîc conveniat; additque, quòd etiam à Dioſcoride oſſibus carioſis adhibitum fuerit, nec metuenda ſit ipſius acrimonia, etiamſi linguam & nares mordicet, quodque ulceribus, quantumvis copiosè inſperſum tamen nullum dolorem aut inflammationem excitet. Hoc porro ait, paradoxum quidem eſſe putabis: Sed ego expertus loquor. Tandem ab horum latere ſtat Fallopius, qui Tractat. de Morb. Gallico cap. 96. ingenuè profitetur, ſe euphorbio nullum præſtantius, & quod citius os corruptum tollat, inveniſſe remedium. Hæc elogia nonne imitabile nobis pariant exemplum?

(5) Hujus hoc Authoris modo præparati Olei Antimonii loco eſſe fortaſſis poſſet vel ipſum oleum ſive butyrum Antimonii cum æquali parte Mercurii ſublimati paratum, & in Diſpenſatorio novo Norimbergenſ. deſcriptum; vel ſaltim oleum Antimonii Sennerti cum ſaccharo cando confectum, & in Diſpenſatorio Auguſtano exhibitum.

(6) Quibus addatur hoc Joh. Vigonis Ceratum, huc, ut videtur, apprimè facturum, quod ipſe Practic. Lib. 5. cap. 2. pag. m. 509. millies cum honore & non parva utilitate ſe eſſe expertum teſtatur, nobiliſque & ſecurioris operationis & magis delectabile, quàm linimenta, inque exulcerationibus & doloribus Gallicis, item ubi tuberoſitates per os ſunt, in removendo illo dolore magnam eſſe medicinam, & unam quamque ejuſmodi ulcerationem brevi tempore ſanare ſcribit. Eſt autem tale:

♃. Olei chamæmelin. anethin. de ſpica, de lilio an. unc. duas, de croco unc. un. Pingued. porcin. libr. un. vitul. libr. ſemis, Euphorb. drachm. quinque, Thuris drachm. decem, olei Laurin. unc. duas & ſem. Pinguedin. viperæ unc. duas & ſem. ranarum viventium numero ſex, lumbricorum lotorum cum vino unc. tres & ſem. Succ. rad. ebul. enul. an. unc. duas, ſquinanti, ſtœchados, matricariæ an. manipul. un. Vini odorifer. libr. duas. Bulliant omnia ſimul uſque ad conſummationem vini: deinde colentur, cui Colaturæ addantur lithargyrii auri libr. un. Terebinthin. clarè unc. duas, & cum cerâ albâ ſufficienti ad ignem fiat Ceratum ad modum Sparadrapi, addendo in fine coctutæ, ſtyracis liquidæ unc. un ſem. deinde auferatur ab igne, baculo agitando, donec tepidum fiet, poſtmodum addantur Argenti viv. extincti cum ſaliva unc. tres, iterum baculo agitando, donec Argentum vivum optimè incorporetur.

(7) Reprimentium uſum alii admittunt, alii rejiciunt. Admittere videtur Rhaſes, allegante eum Severino cap. 21. p. 317. quando toto ſtudio infrigidandum locum præcipit, quoniam hoc regimine prohibitio fiet, quo non corrumpatur os, ſed remanebit in ipſa diſpoſitione per tempus longum abſque ulceratione. Hunc ſeqoitur Vigo, qui Libr. 9 cap. 24. quod de Spinæ Ventoſitate inſcripſit, expreſsè ait, quod conſecutâ ventris ſolutione, ad localia reſolventia tranſeundum ſit cum aliqua repercuſſione miſta. At Severinus, qui omnia repellentia penitus damnat, ad Rhaſis ſententiam reſpondet, quod is non niſi leviter frigidâ cum roborantibus miſta materia, & quidem ſublato etiam priùs cacochymię fomento, eo conſilio utendum cenſuerit, ut ea à nimio ſuccorum acrium atque effeveſcentium incurſu tueretur obnoxiam magno malo particulam; deinde quod ipſe Rhaſes non perfectam & abſolutam Pædarthrocaces notitiam habuerit. Quòd autem Severinus repellentium uſum improbet, hæ ferè ejus ſunt rationes (1) quod Spinæ Ventoſitatis tumor ſive abſceſſus non calidus, ſed frigidus, appareat, (quæ tamen ratio infirma eſt, cùm nec in calidis abſceſſibus ſemper proficua ſint repellentia) (2) quod tumor noſter per longum congeſtum procreetur, longiſſimus item & contumaciſſimus ſit affectus, oſſique, articulis, perioſteo, & nerveis particulis incumbat, ubi iterum repellentia partim non convenirent, partim etiam non efficerent, quod aliàs ſolent. (3) quod verendum eſſet, ne oſſium, ceu partim corporis noſtri alioqui debiliſſimarum natura puſillus calor intempeſtivo repellentium uſu prorſus jugularetur: Quæ cauſa tanti fuit apud Gabriel. Fallopium, ut Libr. de Tumoribus generalem hanc normam atque exceptionem poſuerit inter decem leges repulſum interdicentes (4) quod Spinæ Ventoſitas plerunque corrupti habitus homines, id eſt, cacochymicos laceſſat, ipſeque ille humor, qui externas partes ſub hoc noſtro affectu coinquinat, corruptus ut plurimùm ſit. At quo in caſu viciſſim repellentia adhiberi minimè debeant; juxta Heurnii cautelam, qui Commentar. in Aph. Hippocr. 25. Sect. 6. Adeo generalem inde format regulam, ut dicat, quicquid ex viſceribus ad cutem abit, id non debere retrudi. Nos mediâ tutiſſimi ibimus viâ, Pandolphinum noſtrum, ceu du-

cem ſecuti, qui ſimiliter hîc quidem loci, præſente dolore, puris reprimentibus penitus quidem interdicit, ita tamen, ut aliquo in caſu, quem vide, paulò poſtea viciſſim admittat.

(8) Uti narcotica medicamenta in quibuſvis morbis prudenti cum circumſpectione, & non niſi extremâ doloris urgente neceſſitate in ſubſidium vocanda, quia omnia palliativam tantùm curam præſtant, ita hæc quoque in præſenti noſtro affectu cautè ac deliberatè adhibenda ſunt, quemadmodum hoc ipſum Pandolphinus quoque noſter præcipit, quippe qui hîc quidem loci ea quadantenus probat, aliquot autem interjectis lineis rurſus improbat, ac non immeritò ſuſpecta habet.

(9) Inter illas rationes, propter quas ſuppuratio in Spinæ Ventoſitate peſſima meritò exiſtimanda, poſtrema validiſſima nobis videtur, quia nimirum ſuppurantia oſſis & circumſitarum partium corruptionem, juxta ac putrefactionem magis adhuc accelerarent, quam tamen omni ſtudio ſervandorum hominum Opifex, Medicus, avertere, ac prohibere debet.

(10) Per calidum autem hoc intellige calidum innatum, quod plerique Veterum Scriptorum per ſubſtantiam corpoream calidam, viventibus propriam, & pro ſpecificarum formarum diverſitate diverſam definiunt.

(11) Hujus opinionis è Veteribus Petr. ab Argillata loc. ſæpe alleg. è Recentioribus verò Petr. de Marchettis loc. cit. imprimis eſſe videntur. Argillata poſtquam modum, quo Spinæ Ventoſitas generetur, expoſuit, ſtatim nulloque alio intercedente verbo ſubnectit, illic conſequenter facta inciſione reperitur corruptio in ſubſtantia oſſis tota; vel in parte ejus, uſque ad medullam. Ex quibus colligitur, Peritiſſimum hunc Chirurgo-Medicum inciſionem, ſive apoſtematis apertionem ſine prævia multorum aliorum topicorum adhibitione; antequam eundo Malum altiores egit radices, ſuadere. Quod & quæ mox ſequuntur verba confirmant, quando, cura, inquit, Ventoſitatis Spinæ eſt evacuatio univerſalis; deinde, operatio loci, ubi neceſſariò conſequenter debet os corruptum removeri. Marchettis vult, ut, ſtatim ac Patiens conqueritur de dolore pungitivo ſpinoſo veluti, in articulis vel manuum, vel pedum, cubitorum, aut genuum, ſive malleolorum; nullo licet apparente tumore; ſectio ejus fiat. Sed in quem animadverſio, quam habet Dom. Ammann cum Reſpondente ſuo, non ſuſque deque habenda. Nimirum Marchettis conſilium, ait hic, admodum præceps eſt, quando in pungitivo dolore, v. gta. cubitorum, genuum, & malleolorum, nullo etiam adhuc apparente tumore; ſectionem ſuadet: Nunquam enim ad amputationem confugimus, niſi factâ jam ſolutâ unitate, hoc eſt, præſente ulcere; quandoquidem Medicus ex relatione ægri certam morbi hujus cognitionem non ſemper habet, nec quilibet dolor ſolùm; quamvis etiam formicans ſit, Spinæ Ventoſæ præſentiam præciſè indicat. Quomodo ergo in tam dubio caſu amputationem; vel ſaltem inciſionem moliri poterit? Quin potiùs exſpectandum ipſum ulcus, & ubi certò per ſigna conſtat, adeſſe Spinam Ventoſam; videndum, utrum, juxta monitum Paræi vel terebellis deſquamatoriis & radulis (veluti faciunt ſtamatii) teſtæ carioſæ ſubtiliter abradi aut deſquamari, vel utrum terebello, ab eodem Paræo deſcripto, os carioſum locis pluribus perforari poſſit? Verùm de hoc duplici Paræi conſilio iterum monendum, oſſis carioſi abraſionem & deſquamationem in vera Spinæ Ventoſitate ſine magno ægrotantis emolumento inſtitui nobis videri. Spinæ enim Ventoſitas eſt interna oſſis corruptio, id eſt, in qua intima ac interna oſſis ſubſtantia primò corrumpitur, & in qua tota oſſis ſubſtantia ut plurimùm occupatur. Quid ergo prodeſt, os abradere ac deſquamare, cum abraſio nonniſi externas corrupti oſſis ſquamas tollat? Conſentientem habemus Optimum Sennettum Prax. lib. 5. Part. 2. cap. 13. dum abraſionem duo exigere inſtrumenta ſcribit, ſcalptum putà, & terebram, quorum illi locus ſit, ubi os non ita altè corruptum eſt. Idcirco abraſio in vulgari quidem, ſive externa oſſis carie conveniet, in noſtra autem & vera Spinæ Ventoſitate non item; niſi in hac quoque ideo ſaltem abradenda oſſa credamus, ut iteratâ abraſione attenuata ac rarefacta oſſa, poſtea vel ſua ſponte, vel congruo medicamentorum uſu præterea adjuta citiùs ac faciliùs tota carioſa abſcedant. Alterum autem conſilium de terebello, terebrâ, vel trepano certis in caſibus non penitus ſpernendum videtur. Terebrâ enim utendum, ſi caries profundiùs penetret, iterum docente Sennetto l. c. ex Celſ. lib. 8. cap. 2. & comprobante eandem Operationem Petro de Marchettis, non quidem indifferenter in omni, ſed hac ſolummodo Spinæ Ventoſæ ſpecie, quando totum internodium; maximè in pueris, digiti manus vel pedis, corruptum eſt. Hoc enim in caſu, inquit, quia neque ignis, neque ferramenta juvant, horum loco trepano tenuiori utendum, quo ejuſdem internodii media pars perforanda, à qua, forficulis affabrè in hunc uſum paratis, partes laterales ſecandæ, atque totum internodium paulatim educendum volſellâ, cujus vacuus locus progreſſu temporis carne opplebitur; quæ quidem in pueris durior quodammodo facta, & veluti calloſi oſſis vice fungitur: quanquam ubi totum internodium eſt ablatum, digitus, muſculis ad caput ſuum retractis & cedente carnis mollitie, decurtetur. At ſi totum internodium auferri debet, indeque digitus decurtatur, dubitare adhuc ſubit, utrum curatio trepano jam deſcripto tenuiori, an verò vel communi amputatione, vel volſellis, maximè in cartilaginoſis puerorum oſſibus; feliciori ſucceſſu contingere poſſit. Cæterùm quod modum attinet, quo apoſtema aperiendum ſit, ſequitur in eo Pandolphinus noſter Johann. Vigonem l. c. quando uterque juxta longitudinem incidendum præcipit. Ita enim Vigonis ſonant verba: Factâ maturatione, inquit, quæ pro majori parte ſequitur in membro abſque multa elevatione cutis, & mutatione in colore, locus inciditur juxta membri longitudinem. Quibus ex verbis & hoc inſuper ſimul hariolandum, ipſum quoque Vigonem Spinæ Ventoſitatis tumorem, antequam ipſe exteriùs rumpat, aperire ac incidere ſuadere; taceo, quòd idem paulò poſt perſpicuè aſſerat, ſe compertiſſe, dolorem in Spinæ Ventoſitate adeo intenſum fuiſſe, ut propter ejus venenoſitatem, & multitudinem materiæ ſæpenumero locum ante maturationem perfectam aperire coactus fuerit. Quæ tamen viciſſim cum grano ſalis intelligenda. Aliàs quoad ipſam inciſionis figuram diſſentit à Vigone & Pandolphino noſtro Severinus; quando cap. 21. pag. 316. ſi cutis integra adhuc eſt; non per longitudinem, ſed ad figuram literæ X. eam incidere, oraſque ita diducere jubet, ut ſpatium pateat, quò ferramenta adhiberi, aliæque Chirurgicæ operationes adminiſtrari queant: utut cæteroquin (ut obiter hoc adjiciamus) quando os jam detectum eſt; idem crebris per terebellum foraminibus pertundendum eſſe & ipſum affirmet.

(12) Aperto apoſtemate, foramen quod vel illa apertione Chirurgi manu vel ſuâ ſponte factum eſt, non ſolùm apertum deinceps ſervandum; ſed & ulteriùs dilatandum; quo fieri poteſt modo. Fiet autem vel turundis, vel ferro, vel cauſtico aliquo medicamento. Turundæ parantur vel ex ſpongia præparata, vel ex radice gentianæ, vel ex medulla ſambuci

aut

aut ſorgi, quæ foramini intruſæ humiditates circumfluentes imbibunt, unde intumeſcunt, ſicque foramen ampliant. Ferro ulcus ſive foramen dilatare, inutitarius eſt, niſi vel peculiare dilatatorium inſtrumentum vel ſectionem ſubintelligere velimus, quæ viciſſim non ſemper, ſed tum demum locum habere poteſt, quando de arteriæ, nervi aut tendinis alicujus periculoſâ læſione nihil metuendum. Frequentius autem ferro ipſum apoſtema aperiri ſolet, quod & ipſe fortaſſis Author noſter voluerit. Ita cauſtico quoque medicamento appoſito ulcerum foramina, non ſolùm ampliora redduntur, ſed & tumores aperiuntur. Eſt autem cauſticorum ing ns varietas, adeo, ut vix Chirurgus ſit, qui non ſecreti aliquid hîc jactitet. Illud communiſſimum cauterium, quod ex ſuio lixivio, è quo ſapo conficitur, parari ſolet, ſexcentis aliis præfert Heurnius Libr. 1. Meth. ad Prax. quod inde peti poteſt. Sequens magiſtrale cauſticum mirabile vocatur, quòd apoſtemata & bubones rumpat, fonticulis excitandis inſerviat, cancroſque, ſcrotulas & malum fur icæ, (quo ipſa Spinę Ventoſitas indigitatur) perſanet. Deſcribitur autem in Italico quodam Lib llo Libr. 1. pag 65. Venet. 1670. impreſſo, & Compendium mirabilium Secretorum Dominici Audæ inſcripto; cum nova Appendice ejuſdem Authoris. Et communicavit nobis Amiciſſimus noſter D. Lucas Schröckius Jun. Medicus Auguſtanus, Eſtque Latinè à nobis redditum tale:

℞. Vitrioli uſti unc. duas, Salis Armoniac. unc. un. Calcis viv. Tartari calcinat. an. unc. tres. Coq. in lixivii è ſtipitibus fabarum parati quant. ſuff. ad humiditatis conſumptionem, legeque Artis exſiccata maſſa ſervetur loco ſicco in vitro benè clauſo ad dictum uſum. Sunt autem cauſtica hujuſmodi eâdem cautione apponenda, quâ fortiora illa contra oſſium corruptionem ſuperiùs num. 4. commendata medicamina apponenda eſſe diximus. Nimirum nunquam non affectæ partis habenda ratio, cavendumque eſt, ne arteriæ, majores venæ, nervi, aut tendines cum gravi ægrotantis damno temerè violentur.

(13) De raſione ſive abraſione oſſis, quæ lima, ſive raſpatoriis, ut vocant, inſtrumentis fit, incidenter aliquid diximus ad num. 11. Cui hîc addendum, quod, ſi ſpes eſt, limatione os corruptum totum tolli poſſe, hæc operatio in noſtro quidem affectu majori cum fructu inſtitui videatur, quàm ſi ſuperficie tenus tantùm abraderetur, ob dictas rationes; ob quas fortaſſis ipſe quoque Vigo l. c. non leviter oſſa vitiata deraſit: quin potiùs, uti ſcriptum reliquit, multoties magnam partem focillis brachiorum & tibiarum raſpatoriis & ferro candenti removit, modò ut ad ſanitatem infirmum perduceret.

(14) Ad ignem, ſive candens ferrum & uſtionem tandem etiam, mitioribus hactenus adductis præſidiis non ſufficientibus, deveniendum, juxta antiquiſſimi Præceptoris, Hippocratis noſtri Aph. 6. Sect. 8. datum conſilium: quæcunque non ſanat medicamenta, ea ferrum ſanat, quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat: quæ ignis non ſanat, ea incurabilia judicare oportet. Miris autem laudibus ignis efficaciam in hoc noſtro quoque affectu imprimis Severinus effert. Id, inquit, cap. 20. pag. 315. quod efficaciſſimum proponere ſuper omnia poſſum, eſt ignis actuoſus, quod remedium uſitatum in pleriſque comperi mirabile; confirmatque ejus uſum aliquot exemplorum inductione, quæ mox ibidem ſequuntur. Modum utendi docet Petr. de Marchettis loc. cit. Dilatato, ait, foramine ſectione, ſpongiâ præparatâ, radice gentianæ, medullâ ſambuci aut ſorgi, in idem demittenda cannula ferrea utrinque perforata, mox candenti ferramento os corruptum inurendum, quouſque perito artifici ex uſu videatur futurum, ut ſtatim abſcedat; tum verò curationis quod ſupereſt, modo ſolito proſequendum. Non abſimili huic modo procedit Sennertus l. c. quippe qui ibidem per fiſtulas ferreas, quibus caro defendatur, cauteria applicanda, illarumque plures in promptu habere ſuadet, ut, poſtquam una incaluit, alia frigida adhibeatur; vel, ſi unâ uti libeat, poſtquam incaluit, in aquam frigidam immittatur. Atque hoc utroque modo, prout decet, cavebimus, ne caro vicina, aliæque adhuc ſanæ partes improvisò ſimul adurantur, unde exquiſitiſſimi dolores, periculoſæ inflammationes, aliaque gravia ſymptomata ſuſcitari poſſent. Quod tandem ipſum uſtionis uſum ſpectat, habet ea non ſolùm peculiariter iis in locis locum, ubi propter loci profunditatem aut foraminis anguſtiam lima, aliave abraſoria inſtrumenta adhiberi nequeunt; ſed creditur præterea, eam ſingulari virtute contra malignitatem & virulentiam, eam exſorbendo ac exhauriendo, facere, corruptique oſſis ſeparationem juvare, & imprimis ad excrementitias humiditates abſumendas præſtantiſſimum, ut vocat Sennerus l. c. eſſe remedium, qui poſtremò & hoc non prætereundum addit; poſt uſtionem, ad inflammationem prohibendam, & dolorem leniendum primò aquam roſaceam cum albumine ovi applicandam, hinc oleum roſat. cum ovi vitello, poſtea butyrum cum melle roſaceo, ipſi verò oſſi aduſto pulverem ex Rad. peucedani, ariſtolochiæ, euphorbio, aut aliud ex ſuprà poſitis medicamentis imponendum, donec os corruptum ſeparetur & abſcedat. Singulares inuſtionis modos vid. apud Joh. van Horne Microtechn. pag. 196. & ſeqq. nec non Severinum Pyrotechniæ paſſim quidem, præcipuè verò Part. 3. cap. 1. a. 3.

(15) Hoc referri poſſet & illud remedium, quod in ipſa noſtra Spina Ventoſa, ceu ſecretum, ſæpiſſimè proficuum expertum ſe eſſe teſtatur Dominicus Auda, Italico ſuo ſuprà allegato Libello. quod

℞. Aquæ vitæ roſatum an. unc. ſex. Mercurii ſublimati unc. tres. Opii unc. ſemis, Primùm coquatur opium minutim diſſectum, & liquefiat, dein addatur Mercurius ſublimatus, & poſt quatuor ebullitiones decoctum hoc ab igne removeatur; quòd ſi adhibere cupis, linteum in eo madefactum parti affectæ imponatur, ut eam totam cooperiat, atque ſuprà illud aliud majus aquâ plantaginis imbutum; ſicque per 12. horas relinquatur.

(16) Os in Spinæ Ventoſitate ſemper eſt læſum, & quidem primariò. Et ſi non eſt læſum, non eſt Spinę Ventoſitas, ſed aliud quidam tumor, qui huc non pertinet. Unde hæc Authoris differentia nulla eſt.

(17) Eſt autem Unguenti Reſini Sarcotici deſcriptio talis, uti habetur in Antidotar. Bononienſ. pag. m. 407. & 417. item in Pharmacopœa Bergomenſ. p. m. 267.

℞. Reſinæ pini, terebinthinæ, ceræ citrinæ, olei communis, an. unc. 3. Diſſoluta cera, reſina cum oleo, ultimò terebinthina, omnia colentur, & in cacabo ad ignem lentum bulliant: deinde permittantur infrigidari.

(18) Unguentum Matriſylvæ, ſeu Periclymeni, ſeu capitale, vel capelium, uti vocatur in Pharmacopœa Bergomenſium p. m. 276. ita deſcribitur.

℞. Ceræ flavæ, Reſinæ terebinthinæ, ſeu communis, Pineæ, olei roſati completi an. lib. 2. abiegni lib. 1. foliorum periclymeni in umbra ſiccatorum, betonicæ, foliorum ſalviæ, gummi elemi an. unc. 6. Radic. ariſtolochiæ rotund. unc. 3. Herbæ fractæ vino albo odorato macerantur per 24. horas: reliqua adduntur, & coquuntur, donec vinum ferè evanuerit; expreſſum ope torcularis, & refrigeratum igni redditur, dum vinum ex toto evanuerit; poſtea additur gummi, vino, aut oleo ſolutum, vel in pulverem redactum,

agitan-

agitando dum fiat unio. Aliqui monent ceram & reſinas immiſcendas, poſtquam vinum coquendo evanuerit, & in fine gummi. Sunt qui addant Maſtiches albæ, Thuris optimi an. unc. unam & ſem. aut etiam duplum.

(19) Talem reconditam qualitatem & illud fortaſſis poſſidebit remedium, quod prædictus Dominicus Auda ibid. ſecretum paucis cognitum, planeque miraculoſum, & in Malo formicæ, id eſt, Spinâ Ventoſâ probariſſimum vocat L. t. p. 67.

℞. Duos aut tres veſparum nidos unà cum ibi hærentibus parvulis veſpis, itemque mellis favi cum minutis ſuis apibus pugillum unum. Contundantur ſimul, & cum tantillo mellis fiat inde Emplaſtrum ſupra partem affectam applicandum.

(20) Paul. Barbette ſcribit, Oper. Chirurgic. Anatomic. Part. 2. lib. 1. cap. 7. pag. m. 174. ſe nullum medicamentum cognoviſſe, quod ſuo tempore adhibitum citiùs cicatricem inducat, quàm Amalgama Mercurii, cujus hæc ſit præparatio.

℞. Plumbi unc. duas, liquefacto adde Argenti vivi unc. duas, effunde ſuper chartam. Exſiccatum, pulveriſatum, Emplaſtro de plumbo aut diapompholygos miſceri poteſt.

(21) Hoc extremum illud eſt remedium, quod extremus hic poſcit Morbus. Et quanquam, ut ſapientem omnia prius conſiliis, quàm armis experiri, decet, ita Medicus medendi initium à mitioribus præſidiis ex diætetico & pharmaceutico fonte hauſtis merito capere debet, antequam ad efficaciora deveniat; tamen quemadmodum iterum, ſolis conſiliis nihil juvantibus, ipſa arma capeſſere optimum ſæpè eſſe ſolet; pari ratione vulgaribus remediis minus ſufficientibus, extrema hæc, & tantùm non crudelia, in noſtro præcipuè hoc ſævo affectu, ſaluberrima ſæpe comperta ſunt. Hinc Author noſter tali io caſu totum membrum læſum reſecare jubet, ad imitationem Petri ab Argillata loc. cit. qui ſimiliter factâ univerſali evacuatione, totum os corruptum removeri debere, ſeque ipſum totum unum focile brachii removiſſe ſcribit: quem Severinus quoque & Petrus de Marchettis ſequuntur. Ille os, quod vitiatum eſt, pag. 316. totum excîndere ſuadet: Hic vero, quod ſi Medicus, ait, accedat, factâ jam ſolutâ unitate ab ipſâ materiâ pituitosâ ex putredine actiori factâ, tota curatio dirigitur ad ablationem oſſis corrupti. Quomodò autem & quibus inſtrumentis hæc corrupti oſſis ablatio, ſive amputatio fieri debeat, nemo horum ſpecialiùs explicat. Pandolphinus noſter ſerram commendat, qualem depingit Joh. Scultetus Armamentar. Chirurg. Tabul. 27. Figur. 11. lit. C. Johan. van Hoorne, qui artuum amputationem propter nullum alium, quam ſphacelum, ipſumque hunc noſtrum affectum inventam eſſe credit, Microtechnes p. m. 189. inter inſtrumenta ad hanc operationem neceſſaria præter jam nominatam ſerram, cultrum quoque falcatum, coltellum ancipitem, qui Hippocrati μαχαιρὶς ἀμφίστομος vocatur; interdum etiam, ſed rariùs ſcalprum exciſorium, aut exciſoriam forcipem adhiberi poſſe ſcribit. Cultrum ſive ſcalpellum falcatum vide apud Scultetum loc.cit. Tabul. 27. Figur. 11. lit. B. Cultellum ſive ſcalpellum ancipitè, quem Celſus & Paulus Spatham appellant, exhibet Idem Scultetus ibid. Tabul. 1. Figur. 1. Scalprum exciſorium depingit Idem, ibidem Tabul. 20. Figur. 4. Item Tabul. 27. Figur. 12. lit. E. Exciſoriæ forcipis figuram habet Idem ibid. Tabul. 20. Figur. 1. & Tabul. 32. Figur. 6. De quibus inſtrumentis notandum, ea non omnia unà requiri; imò ſæpe ſæpiùs, in minoribus præcipuè articulis, ut digitis manuum ac pedum, unum ſolum, & quidem ſimpliciſſimum ſufficere, quemadmodum Spigelio apud Scultetum Armamentar. Chirurg. Obſervat. 86. vulgaris forceps, ſuffecit, quâ Monacho cuidam Bononienſi pollicem ſiniſtræ manus Spinâ Ventoſâ correptum feliciter abſcîdit. Quid? quod Joh. Jeſſenius à Jeſſen. Inſtitut. Chirurgic. Procem. arbitretur, Chirurgica illa inſtrumenta, quorũ nullibi plura habeantur, quàm apud Aquapendẽtem aliquantò magis ad oſtentationem, quàm uſum comparata eſſe. Præterea nec hoc omittendum, ſerram contra pleroſque exercitatiſſimos Chirurgos in magnorum membrorum amputatione Leonard. Botallum de Vulneribus Sclopetorum cap. 23. vehementer vituperare, & quidem ex his præcipuè rationibus, primò quod ea plerunque multas nervoſas partes à novacula relictas miſerè laceret; deinde quòd, dum ſerrâ oſſa ſecantur, ſectæ venæ & arteriæ perpetuò ſanguinem & ſpiritus fundant. Verùm quamvis hæ Botalli rationes non de nihilo ſint, probeque notari poſſint, videtur tamen eum ſerræ uſum potiſſimùm ideo ſaltem rejeciſſe, ut cultros ſuos, quos in illius locum ſubſtituit, quoſque mirum quantum laudat atque commendat, eò faciliùs, eòque feliciùs introduceret. Cæterùm quoad locum, an os ſive membrum in ſana adhuc parte, an verò in illa Spinæ Ventoſitate obſeſsâ, item an in ipſo articulo, an verò extra illum exſcindendum ſit, non omnibus eadem eſt mens. Aquapendens, & qui hunc ſequuntur, in parte læſa & jam emortua (ſi de ſphacelo vulgari ſermo ſit) amputationem fieri ſuadent, his ferè nixi rationibus, cùm quod hac viâ minorem dolorem ſentirent ægri, tum etiam, quòd non tanta ſequeretur hæmorrhagia. Verùm Clariſſimus Johan. van Horne loc. cit. hoc conſilium non immeritò periculi aleæ plenum vocat, partim, quia verendum, ne illud corruptum, quod relinquitur, ſe ſit multiplicaturum, partim etiam quia non poſſumus eſſe certi, an non os, quod carni ſubeſt, altiori in loco ſit corruptum. Idcircò in ſana potius parte faciendam eſſe ſectionem judicat, proximè tamen ad ægram, ſpatio unius digiti tranſverſi. Quod Severino quoque, Neapolitano illi Chironi placuit, quando cap. 21. cap. 316. ſeriò monet, ut totum os, quod vitiatum eſt, præcidatur, eò quòd niſi id fieret, hoc eſt, ſi quid corrupti relinqueretur, ulcus recidivam ſentiret. An in ipſo articulo, ſive juncturis, an verò potiùs ſupra aut infra juncturas detruncari debeat os violatum, propter ingentem varietatem locorum, quæ Spinæ Ventoſitas occupare conſuevit præciſe definiri nequit. In genere ſcire ſufficiat, ſectionem in ipſo articulo admodum ſuſpectam videri, (1) quia ibi plerunque nervi, venæ & arteriæ copioſiùs concurrunt, (2) quia non tam promptè inveniri poteſt locus, ubi duo oſſa conjunguntur, (3) quia difficiliùs quàm alibi cicatrix obducitur. Tandem quòd ipſum modum amputandi, vel exſcindendi, attinet, breviter omnium optimè ita ferè eum tradit prælaudatus Johan. van Horne loc. alleg. Nimirum ante omnia, (Implorato Numinis ſupremi auxilio) oportet ægro cardiacum aliquod præbere, ne in ipſa operatione deficiat; deinde à viro aliquo robuſto cutis & caro ſana, quantùm fieri poteſt, ſurſum eſt attrahenda, ut eadem poſtmodum relaxata oſſi denudato meliùs obduci poſſit. Tum (ſi locus concedit) ad latitudinem pollicis ſupra locum, in quo amputatio eſt facienda, valida fiat ligatura vinculo non ita lato, ſed forti; cùm ut æger minus dolorem percipiat, tum ut ob vaſorum conſtrictionem ſanguinis fluxus meliùs compeſci poſſit. Mox ſub ligatura Chirurgus falcato, ſed aliquantùm minùs, incurvo cultro, quàm poteſt feſtinanter totam circumquaque carnem muſculoſam reſecet, & perioſteum abradat ab oſſe, ne à ſerra dilaceretur denique ſerra eſt adhibenda, vel in digitis forceps tantùm. Poſt

Hanc

hanc factam amputationem quid ſit faciendum, mox ſequetur. Atque hic communiſſimus eſt modus. Alium & planè novum excogitavit Leonard. Botallus loc. cit quem ipſe ſin perſè laudat, & dictus Joh. van Horne in Annotationibus ad eundem approbat. Quem vide ſis.

(22) Factâ, eo, quo diximus, modo, amputatione, alii partem ſanam actuali cauterio inurere cum Pandolphino noſtro ob dictas rationes ſuadent; alii contra diſſuadent. Et diſſuadent quidem metuentes, ne cruſtâ, quæ à ferro candente inducitur, decidente, periculoſus fiat ſanguinis fluxus, cui addit Paræus lib. 12. cap 35 quòd hoc modo dolores ingentes & nonnunquam convulſiones inde excitentur. Unde ipſe cap. 31. & 32. tenaculâ potiùs vel volſellâ vaſa apprehendere & acu transfigere jubet: ſed quem modum Gourmelenus Syntagmat. Artis Chirurgic. cumque eo Joh. van Horne l. loc. pag. 193. adhuc magis improbat, qui poſtremus pag. 194. hanc curationem longè feliciùs, abſolvi ſcribit, ſi fungus ille, quem crepitum lupi, vulgò *Peſi t* appellant, in uſum ducatur, ita nimirum, ut ejuſdem portiunculæ pulveribus ſanguinem ſiſtentibus plenæ & ovorum albumine madefactæ applicentur; vel etiam ex eodem fungo excavato veluti ſcutella pulvere ſtegnotico repleta conficiatur, tuncque extremitas membri ei immittatur; atque hic apparatus in ſitu ſuo emplaſtri defenſivi & glutinantis beneficio, ſuperinductâ veſicâ bubulâ, donec hæmorrhagiæ metus tranſierit, detineatur. Nos admodum hæremus, incerti, cui noſtrum adjiciamus calculum, maximè cùm propter affectæ partis inſignem diverſitatem vix certi quid in noſtra Spinæ Ventoſitate determinare liceat. Si quid tamen ſtatuendum neceſſariò eſſet, mallemus iis in caſibus, ubi inuſtio fieri poteſt, cum noſtro Authore facere, hac tamen annexâ cautelâ, ut durior jam aliquantùm facta cruſta emolliente quodam oleo ſive unguento inungatur, quo ſine hæmorrhagia, aut alio graviori malo decidere poſſit; quanquam viciſſim pluribus in caſibus tam vehementi, & tantum non crudeli uſtionis præſidio non opus eſſe, aliudque præſtans ſtegnoticum remedium, quale Johano. Horne deſcribit, abundè ſufficere poſſe credamus. Ad hæc uſus atque exercitatio optima hîc eſt magiſtra; ſemperque adhibendum judicium, quod Chirurgum imprimis commendat. Poſtremò in omni amputatione ſedulò obſervandum videtur illud, quod monet Joh. Jeſſenius Initit. Chirurg. cap. 21. nimirum amputato membro aliquantulum pro virium ratione ſanguinis profluvium permittendum. Reliquum curationis nihil habet peculiare, & quomodo ſit inſtituendum, docent omnes illi, qui de vulgari artuum amputatione agunt, unde peti poteſt.

(23) Ad hunc catheretIcorum cenſum & illud unguentum reduci poſſet, quod Dominicus Auda in allegati Itali Libelli nova Appendice contra Spinam Ventoſam peculiariter directum ſecretum atque ratum vocat. Eſtque quod.

℞. Mercurii ſublimati, drachm. duas ſemis. Unguent popul. drachm. iij. opii grana quinque, Lapid. hæmatit. præp. ſcrup. 1. Miſc. Fiat unguentum & applicetur parti affectæ per 12. horarum ſpatium, poſtea removeatur, atque factâ eſcharâ applicetur axungia rancida non ſalita; nondum verò factâ eſcharâ repetatur dictum unguentum, & ablatâ illâ, medicamenta incarnantia adhibeantur.

(24) His ſimilia ſunt illa Fila Cauſtica quę olim D. Sigiſmund. Schnizer D. Joachim. J. F. Camerario communicavit, quorumque Zacutus Luſitanus quoque in Prax. ſua meminit.

℞. Filorum carminativ. unc. ij. Mercurii ſublimati correct. drachm ſeptem. Sal. armoniac. drachm. iij. Aq roſar. plantagin. an. libr. unam. Bulliant ad remanentiam tertiæ partis, & fila traducta in furno lentè exſiccentur; quę, ſi fortiora velis, adde ad coctionem arſenici unc. ß.

(25) Sunt autem Troſchiſci de Minio hi: uti Vigo eos deſcribit Practic. lib. 8. cap. 13.

℞. Medullæ panis crud. bene fermentati ℥iv. ſublimati elect. & fortiſſimi ℥j. minii ʒß. Omnia ad invicem piſtentur cum modico aquæ roſaræ: deinde fiant trochiſci ad modum grani pineoli, & aliquantulum longiores: poſtmodum extendantur ſuper tabula, & ponantur in furno non multum calido, & reſerventur in ſcatula, & utere. Mirabilis, inquit eorum inventor, ſunt operationis; & ſi vis, ut corroborentur in virtute corroſiva, addatur virtus ſublimati.

Pandolphinus, de Diæta.

Abſoluto de medicamentis diſcurſu, ad (1) diætam progrediendum. Conſtat autem diæta ſex rebus non naturalibus, quæ res, vel indicantur à virtute, & erunt alimenta; vel ab aliquo præternaturali, & ſic erunt remedia. Quoad aërem; ſi morbus à ſanguine oriatur, aër ipſe ad frigiditatem, & ſiccitatem vergere debet. Victus in principio tenuis poſtea verò quando morbus in longius protrahitur, (quod plerunque fieri ſolet) largior ſit, ut infirmus ægritudinis onus ferre poſſit, ſimulque refrigerans, ſi febris afflixerit; hac verò abſente vinum oligophorum etiam concedendum, præſertim ægrotanti debili; Ipſa autem præſente febre, à vino abſtinendum, & (2) refrigerantibus, humectantibuſque utendum. Quies totius corporis (& præſertim laborantis partis) amplectenda. (3) Somnus vigiliæque mediocriter exerceantur. (4) Repletio ſummopere evitetur. (5) Alvus lubrica habeatur. (6) Venus (unà cum (7) iracundia) cane pejus & angue fugienda.

Ab humore acuto ortum ducente morbo, omnia ad frigidum & humidum tendere debent, ſintque vel magis, vel minus talia, prout magis, vel minus acuta fuerit materia: unde ſi aër ſuâ naturâ talis non erit, arte reddendus eſt, cubiculi pavimentum gelidâ perfundendo aquâ, nec non in eo vitium folia, ſalicum ramulos, roſas, violas, atque hujuſmodi refrigerantia diſpergendo. Abſtineat æger à (8) pinguibus, dulcibus, acribus, ac tandem ab omnibus facilè in bilem vertibilibus; utaturque lactuca cucurbita, portulaca, ptiſana hordeacea, atque ſimilibus: potus verò ſit aqua hordeacea, vel ſimplex, vel cum julepo aceroſo, vel cum granatorum acidorum ſucco permixta, aliaque omnia ſupradictis reſpondeant.

(9) Peccante autem pituita, frigida, craſſa, & viſcida; diæta calefaciens ſit, attenuans, & incidens; aërque calidus, ac ſiccus, qui ſi talis per ſe non fuerit, aromatibus, atque aliis calidis talis efficiendus: cibus modicus laudatur: panis bene fermentatus: carneſque laudabiles pauca excrementa generantes, inter quas avicularum ſylveſtrium, nec non pullorum, & quidem aſſæ magis, quàm elixę commendantur carnes. Utatur inſuper patiens petroſelino, menthâ, origano, ſeminibus fœniculi, aniſi, cumini, cinnamomo, pipere; nec non multis eduliis cum aceto paratis; veluti ſunt cappares, aſparagi, fœniculi: Vinum concedatur clarum, & præſertim cum aluminoſa, vel ſulphurea aqua modice dilutum: repletiones diſſuadeantur, & exercitationes adhibeantur (11) ſomnus ſit modicus & tantùm nocturnus: (12) Animi paſſiones vitentur, licet ſæpe (13) ira vim curatoriam habeat; egoque propterea bilioſum hominem à ſuo naturali ſtatu delapſum itâ ſanatum eſſe viderim: alvus lubrica teneatur: Venus exulet, quippe quæ in univerſi corporis partibus frigidis & præſertim in ventriculo, copioſam generat pituitam.

Si Malum noſtrum ortum duxerit ab humore frigido, & tenui, ſuprà poſita omnia opportuna ſunt, modò non attenuent & incidant: potiſſimùm verò potus ſit modicus.

At ſi à melancholia, omnia tendant ad quandam calefactionem, humectationem & attenuationem; & propterea evitentur, quæ ab his diverſę ſunt naturæ; unde laudatur vinum album; tenue, & aquoſum; panis optimus; ova ſorbilia, carnes omnes laudabiles, ſpinachia, borrago. & cętera.

Precedente tamen tamen peſſimâ hac ęgritudine (14) à virulentia Gallica, vel ab alia prava qualitate; cum victu conveniente alexipharmaca permiſcenda & uſurpanda ſunt.

Merclini Annotationes ſuper Diæta.

(1) Qoomodo Dięta in noſtra Spinę Ventoſitate inſtituenda ſit, facilè intelliget omnis prudens Medicus, ſi ejus antecedentes ac procatarcticas rectè reputaverit. Uti enim hę cauſæ ſe habent. & prout hę ipſæ ad affectus noſtri productionem concurrunt; ita diæta quoque habere ſe debet, nimîrum ut ipſa peccanti illi cauſę contrariæ opponatur, atque ſic contra cauſam morbificam dirigatur. In nimîam ergò atque inutilem prolixitatem excreſceret hæc noſtra Tractatio ſi contra ſingulas, tamque diverſas Mali noſtri cauſas, tot quoque tamque diverſas diætę regulas præſcribere vellemus. Quid? quod nec opus eſſe cenſeamus. cùm quivis Medicus, qui cerebrum non prorſus in calcaneo gerit, verique Medici nomen meretur, congruam victus rationem ipſique Spinę ventoſitatis peccanti privatę cauſæ ritè oppoſitam ægrotanti ſuo facili negotio imperare noverit. Ut adeò nos nihil aut parùm habere exiſtimemus, quod his, quæ hoc ipſo Cap. de Dięta à Pandolphino noſtro dicuntur, addamus ulteriùs.

(2) Juxta Hippocrat. Aphoriſm. 16. Sect. 1. Victus humidus febricitantibus omnibus confert.

(3) Somnus enim & vigilia, utraque modum excedentia, malum: eſt Aphor. Hippoc. 3. Sect. 2.

(4) Nititur Hippocratis Aphoriſmo 4. Sect. 2. Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod naturę modum excedat, bonum.

(5) Fluit iterum ex illo generali Hippocratis axiomate Aphoriſm. 69. Sect. 7. Per alvum & veſicam, & quacunque corporis prodeat aliquid, ſi non purgatum reſtiterit, malum.

(6) Venus fugienda, non ſolùm quia hujuſmodi in affectibus vires enervat, corpuſque debilitat, ſed & quia Morbus hic noſter vel ipſum Gallicæ luis virus, vel certè non abſimile quid plerùnque redolet; quæ verò in ſpurciſſima labe Venus peſtis inſtar eſt.

(7) Qui elegantem illum Libellum Johannis Wieri de ira, Morbo, percurret, is abundè inveniet, quid immoderatior irâ atque excandeſcentiâ non ſolùm ad multos alios, & in ſpecie ad hunc noſtrum affectum tribuere poſſit.

(8) Pinguia enim & dulcia facilè bileſcere vulgò perhibentur.

(9) Quemadmodum à ſola pituita frigidâ, craſſa atque viſcidâ per ſe vix ac ne vix quidem Malum noſtrum provenire poſſe jam ſuprà diximus, & adhuc credimus; ità contrà hanc rariùs diætam dirigi debere exiſtimamus.

(10) Suffulcitur illâ vulgari hypotheſi, per ſomnũ immoderatum atque nimiùm excrementa cumulari; pituitamque copioſiùs generari.

(11) De Animi affectibus ceu poſtremâ rerum non-naturalium claſſe cùm in genere tum in ſpecie è Recentioribus nemo meliùs, nemo accuratiùs, nemoque ad hodierna nov-antiqua principia accommodatiùs egit, quàm Gualter. Charleton, exercitat. Patholog. 8. quem vide ſis.

(12) Lethalis iræ exempla habet Camerarius Syllog. Memorabil. Cent. 10. Part. 52. Salutaris verò iræ exempla rariora quidem ſunt: dari tamen poſſe, vel inde fit manifeſtum, quia animi paſſiones ad quas ira quoque refertur, quemadmodum omnes alię Res Non-naturales, indifferenter & medio modo ſe habent, id eſt, dextrè uſurpatę ſanitatem juvare, ſiniſtrè verò uſurpatę eidem incommodare valent. Modica ergo, & ſuo tempore, quę effunditur ira quin morbi curationem promovere quâdantenus poſſit, non eſt quod dubitemus.

(13) A Gallica lue vel alio ſimili maligno morbo ſi Spinæ Ventoſitas prognata fuerit, ad illum ipſum morbum non ſolùm curatio, ſed & diæta, victuſque ratio cum appropriatorum alexipharmacorum uſu dirigenda, & ex illo ſpeciali morbo petenda eſt.

Totus Tractatus Avincennæ, de Ventoſitate Spinæ, pro Authoris excuſatione.

(1) Ventoſitatis Spinæ cauſa ſunt humores acuti, penetrantes in os, & corrodentes ipſum, & (2) inceſſus Ventoſitatis Spinæ, eſt inceſſus doloris juncturarum. Veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne, & in Ventoſitate Spinę eſt in oſſe, & (3) ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam. Dixerunt quidam, quòd Spina eſt ſpaſmus in toto corpore propter ulcus, & non affirmatur.

Hęc ſunt formalia Avicennæ verba circa totum hujus morbi Tractatum, de quo (veluti in principio aſſeruimus) neque Rhaſes, neque Recentiores, de his plura ſcripſerunt. Quare non miretur aliquis, ſi & nos brevem ſermonem fecimus, & fortaſſè in pluribus deficientem: imò excuſatione apud omnes digni ſumus; quia in hoc nullum ducem habuimus, qui obſcuram, perdifficilemque viam nos doceret: ſed quem (Deo favente) aliâs uberiorem facere in animo habemus.

Annotationes ad Tractatum Avincennæ de Ventoſitate Spinæ.

(1.) Hic Avicennæ floſculus ex ejus Fen. 4. Lib. 4. Tract. 4. cap. 9. tanquam fœcundâ arbore decerptus eſt. Mirum autem in hunc Avicennę locum è pręcelebribus illis ejus Interpretibus (Gentilem de Fuligine dico, Jacobum de Partibus, Dinum Florentinum, Ugonem Senenſem, Averroem Cordubenſem, Matthæum de Gradibus, Thaddęum Florentinum, & Gentilem Florentinum) nullum ne verbum quidem commentatum fuiſſe. Unde Pandolphinus noſter non ſolùm illam veniam, quam ſibi dari petit, utique merebitur; ſed & laude pręterea, quod primus ferè atque ſolus in Spinæ Ventoſitatis fuſiori explicatione glaciem fregerit, digniſſimus erit.

(2) Per inceſſum, teſte Severino de Pedarthrocace p. 308. acceſſus intelligitur.

(3) Id eſt, materiæ additio vel accumulatio, quę in oſſe contingit, ità illud corrumpit, ut ejus una pars aliam etiam quodam quaſi contagio in conſenſum rapiat, ſimiliterque corrumpat.

Hactenus Clariſſimus Pandolphinus, ejuſque *Commentator Doctiſſimus*, jam ſequentur.

MARCI AURELII SEVERINI

DE PAEDARTHROCACE,

ID EST, DE OSSIS CIRCA ARTICULUM *inflammatione*,

ET ABSCESSU PUERORUM *Proprio*,

Spina ventoſitatem aliqui falſo nominarunt.

LIBER VNVS,

Præfatio. De argumenti Dignitate.

PLURIMIS ab hinc ſæculis, poſtquam Arabum & Mauritanorum Academia floruit ſub Rege Manſore, morbus, non conſtat an à Græcis memoratus, extitit ex tumore atque ulcere, tùm carnis, tùm oſſis vitio miſtus, quem barbari ſcriptores (incertum quà ratione) ventoſitatem ſpinæ nuncuparunt. Hunc diræ affligentem maximè pueros nemo è veteribus pro rei dignitate, nec ſatis explicare tractavit. Unus noſtrà memorià Joſephus Pandolphinus à Sancto Martiano, Medicus hoc argumento nobilis, affectum hunc patris ſui oris admodum frequentem paulò ſtudioſiùs enarravit; Sed vel omnia, prękertim præcipua problemata non attigit, vel aliqua per ſe perpenſa minùs accommodatè reſolvit: curationem verò, quæ in providendo maxima eſt, atque alia quędam apprimè requiſita nihil exequutus eſt, præterquam quod nonnulla parùm probabilia ſibi perſuaſit, quę diſcuſſione indigent. Has ob cauſas operæ pretium exiſtimavi facturus, ſi quę mihi virium hoc in ampliſſimo Incurabilium valetudinario, atque in urbe tota ſæpiſſime medenti ſe obtulerunt, obſervatione digna; brevem in commentariolum conferrem, ad ea, quæ priores Viri ſcripſerunt, nova. Quam rem equidem feci libentiùs eo nomine, ut in compoſitis à me nuper libellis de abſceſſibus, hic qui deſideratiſſimus eſt omnium, non deſideraretur, & completum de multiplici abſceſſus ſpecie volumen veniret in manus ſtudioſorum: quorum equidem gratiâ laborem hunc ſuſcepi. Tuum nunc erit & hæc candidè excipere, & mihi munus hoc exhibenti pari gratiæ modo reſpondere. Res quæ cum abditę affectus proprietate & novitate; noxę gravitate & curandi difficultate luculenter à nobis diſcuſſa, non mediocrem legentibus frugem ac jucunditatem allatura ſit, confido.

Cap. I. *Notio affectus.*

QUoniam, ut Galenus docuit l. ad Thraſyb. initio in omni contemplatione optimum inventionis initium eſt, prius exactè cognoſcere quidnam ſit id, de quo diſputator: conſentaneum rationi viſum eſt, ut ante omnia de re, quam inſtituimus, conſtet; atq; adeò nominis hujus ratio eſt inquirenda. Difficillimum autem, ac verè ſpinoſum, ſi quod aliud inveſtiganti ſe exhibet hoc nomen ventoſitatis ſpinę: ac niſi vel falſę tranſlationis, vel vulgaris appellationis ſuſpicio eſſet, quæ poſt receptum jam uſum in commentarios ſcribentium perperam irrepſerit: finem nullum haberet admiratio: ſimile quiddam offendimus in toſulis ſaltatriciis vocatis tuberculis à vulgo & à Philippo Ingraſſia alicubi memoratis, quale nomen etiam cùm nolimus, cogimur uſurpare, neque aliud uſus innovare permittit. Porrò naſcuntur in populoſis commerciis omnibus, inquit Cardanus, nomina, ferente ſic eloquendi occaſione, nec certo ullo autore, quæ fortè minus apta, aut uſquequaque probata, ſed dura ſubinde uſu molleſcunt. Aliam quoque ineptiam continet hoc nomen, ut ex diſparibus & omninò diverſis duobus ſubſtantivis conflетur, quo autem pacto unum alteri coordinetur? Sed nihilominus ejus aliquam rationem & quam licet, oportet inveniri. Ego autem non quæ multa comminiſcendo ſubeant, nec quæ aliis, utcùmque placuerunt: ſed quæ optima ex omnibus interpretatio ſit, hanc accipiam. Num igitur ventoſitas ad eum modum eſt dicta, quo apud Avicen. & alios quoſdam item Barbaros tumor eſt inflatio? ſpina verò vocata eſt tumor ex acuto ſanguine ſine pulſatione conſtans, qualem ſpinam appellavit Avicenna l. 4. fen. 3. tr. 2. cap. 1. & Aldemanul etiam ſuo loco.

Sed alia occurrit ratio, quæ utrique particulę & harum complexui ſuum ſenſum accommodet. Videre licet a Barbaris, & Barbarolatinis autoribus aſſeclis, ventoſitatem eſſe loco œdematis: ita Petrus ab Argillata lib. 1. tract. 2. cap. 8. ſermonem fecit de ventoſitate alba. Sic etiam communis multorum eſt loquendi modus: *La ferita cacciata all'aria pigliar di vento*, id eſt, extumeſcere.

Fortaſſè igitur ejus nominis autor ventoſitatem quidem tumorem, qua ſedatum; ſpinam verò, qua crebriter terebratum ac veluti perpunctum expreſſit: quę compoſitio vocum eo quidem artificioſior eſt, quod contrarios ſenſus utrarumque in una conſonantium conflat & cogit. Verùm enim verò quid non contenti ſumus eo, quod unus Rhazes apertè declaravit in opere omnia continente, dicens ventoſitatem hanc ſpinæ dictam propterea, quod ipſa os perforetur. Sed in corrupto ejuſmodi aut vulgari vocabulo non eſt fortaſſe moroſius ac ſubtilius philoſophandum: atque in hoc præterea maximè, quod non arguere illud, quod ſonat admonuit nos Petrus ab Argillata. Nos autem quæcunque ſit barbari nominis vis, atque etymon, oſſis circa articulum in pueris abſceſſum græco verborum complexu pædarthrocacen, quaſi puerorum ad articulos malum inſcribi voluimus. Fortaſſis autem eſt ſpinæ ventoſitas à Junioribus perperam intellecta: de qua re ſuo loco.

Cap. 2. *De genere affectus.*

NOn eſt ſanè facilè decerni, quo ſit genere cenſendus hic affectus. Namque videtur tumor ejuſdem perpetuus continuò ad auctam magnitudinem referendus: hęc autem, majoris momenti eſt; non ſummo tenus corpore, ſed intrinſecus extenſa eſt in longum latum altumque dimenſum: quod enucleate tradidit Gal. initio lib. de tumor. præt. nat. Itaque tumoris vitium hoc eſſe quis inficietur? Sed enim ulcus verè cenſendum apparet propterea, quod unum conſummationis ſuæ tempore, non alio quovis ſpectandum eſt; perinde ac cùm perfectum & abſolutum eſt vitium; hoc morbi pręcipuam, & nobiliorem formam habet; huc primum curantis ſtudium contendit; & hùc omnis ſaneſcendi difficultas refertur: ac neque etiam tam extumeſcentis, quàm pertuſi corporis abhorretur forma: Sed ad utraſque carnis affectiones accedit tertia, quæ eſt oſſis vitium indubitatum: de quo poſteriori agetur. Poſſumus igitur omne vitium complexum multis compoſitumque dicere, nam quid quæſo prohibet, quin ad plura genera referatur; quandoquidem in multis aliis id fieri conſuevit.

Cap.

Cap. 3. *Oſſibus apoſtema ſuſcitari poſſe.*

QUOD in graviſſimis omnibus pertractandis morbis accidit, pender curationis omne momentum à plena vitii dignotione. In hoc igitur affectu difficillimo primam nos notitiam rei ſequemur, quæ, ut ordinata firma breviſque, non confuſa aut implicita ſit inter cætera neceſſarium arbitrati ſumus, aliquot hîc hypotheſes ante proponere, quę veluti fundamenta & principia demonſtrationis noſtræ ſint, lucemque diſputationis conferant quàm maximam. Primam autem eſto de oſſium habitudine ad abſceſſum; de qua re ſic aliquando meditabar. Utrum oſſa ſuapte natura ſubeant apoſtema; non ſic quidem unum affirmatur aut negatur; ut non alterum contra contendi poſſit; negavit porrò Serapion Arabs in primo Breviarii cap. 20. dicens, quia nos ſcimus, quod in omni membro, in quo fit tenſio, accidit apoſtema; ſed non eſt in natura cerebri. ut recipiat tenſionem propterea, quòd eſt frigidum currens: & ſimiliter non eſt in natura oſſis, ut recipiat tenſionem propterea, quòd eſt frigidum & ſiccum, & durum valdè; ergo neceſſe eſt, ut non accidat tenſio, niſi membris, quę ſunt inter id, quod eſt in fine duritiei, & inter id quod eſt in fine lenitatis, ſicut ſunt panniculi & ligamenta & nervi & lacerti & caro, & quę ſunt ipſis ſimilia. Quæ hominis ſententia in breviorem & commodiorem argumentationis formam aptari ſic poteſt. Ea pars ſubdita naturaliter eſt apoſtemari, quæ diſtenſionem in longum, latum & profundum recipit: atque os diſtenſionem non recipit; igitur neque apoſtema.

Non terruit hæc ratio neque alia hujuſmodi quæcunque principem Avicennam: qui lib. primo fen. 2. doct. prima cap. 5. paulò poſt initium ait; apoſtemata quidem membris accidunt mollibus. Sed eſt etiam, cùm oſſibus accidit res, quę apoſtemati ſimilatur; per quam ejus ingroſſatur magnitudo & ejus augmentatur humiditas; neque eſt mirum aut extraneum, quod recipiens augmentum aut additionem cum nutrimento recipiat eam (ſcil. additionem) cum ſuperfluitate; cùm in ipſum penetraverit; aut in ipſo acciderit. Vides quàm acutâ ratione, & ſive defluxu, ſive congeſtu demonſtraverit Avicenna, poſſe oſſa concipere apoſtema, quam rem enucleatiùs expoſuit & in l. 3. fen. prima tract. 3. cap. 1. principio refutatâ Serapionis opinione per hæc verba: Non enim eſt quemadmodum quidam medicorum exiſtimant, quòd cerebrum ipſum non apoſtematur, ſic ratiocinantes: nam quod eſt lene ſicut cerebrum, & durum ſicut oſſa non extenditur: & quod non extenditur, non apoſtematur: hic autem ſermo eſt erroneus, & illud ideò quoniam lene viſcerum extenditur & oſſa etiam apoſtemantur, & Gal. illud confeſſus eſt, & nos monſtrabimus ſermonem de eo in capitulo dentium. Deinde lib. 3. fen. 7. cap. 1. tradidit idem vir rationem, quæ eſt; nam omne, quod nutritur, idem extenditur, & augmentatur cum nutrimento, & ſimiliter eſt poſſibile, quod extendatur & augmentetur cum ſuperfluitate, & illud eſt apoſtema, & quandoque accidunt, ait, dentibus ſpecies apoſtematum, & illud quidem non eſt mirum: omne enim, quod recipit extenſionem cum augmento nutrimenti; non elongatur, quin recipiat extenſionem cum ſuperfluitate, nam ſi non reciperent materias penetrantes in eis, augmentantes eos; non fierent virides, & denigrarentur, illud enim eſt propter penetrationem ſuperfluitatis in eis.

Quę verba Principis eò majorem firmamenti vim continent, quod ſunt ex Gal. traducta; qui l. 5. de comp. med. ſecundùm loca cap. 4. circa medium ſcripta reliquit hæc; ſi verò lividi per omnem ſuam ſubſtantiam facti dentes appareant nil mirum eſt ipſos quid inflammationi ſimile pati & aliquid detrimenti ariditatiſque ſuſcipere. Poſt, quæ addidit; redundantia verò conſimilem in eis affectionem concitare poteſt, qualis eſt circa carnoſas partes inflammatio. Mirum autem eſt quantùm hoc toto cap. noſtro faveat propoſito Galen. Succenturiatus autem utriſque viris eſt Albenzoar. l. primo Theiſir. tract. 6. l. 2. cap. 2. quod eſt de ſuperadditione oſſis in principio per hæc. Et ingroſſantur quandoque oſſa in ſua ſuperficie ab humoribus mordificativis, qui infunduntur in ipſis oſſibus à ſanie, quæ tranſit ſuper ipſa: unde concavantur, corroduntur & ingroſſantur. Qui idem auctor eodem tit. 6. lib. 2. cap. 5. retulit de quodam homine, cujus dorſo concretum os inſtar cornu, non ita durum, ut os naturale; pater excuſſit catharticis impellentibus humores craſſos & medicamentis exterius exiccantibus. Itemque narrat de ſe ipſo, qui natum ſibi ſuper dorſum os graviter moleſtum craſſa vacuantibus pharmacis & emplaſtris diſſolutivis ademit. Quid quòd Galen. ipſe l. 6. de uſu part. cap. 3. nulla, ait, ſubſtantia eſt adeò dura, ut ſicut alitur, non poſſit etiam augeri præter naturam, ita ut oſſibus id quoque uſu veniat: ſed maximè hoc experiuntur, qui laxiora ſunt & molliora. Jam igitur, inquies, ſi quæ pręter naturæ ſtatum ſunt oſſa, extendi atque augeri cognoſcimus: multò etiam magis oſſa naturę modo ſe habentia ſub alimentum extendi ſuperfluiſque craſſeſcere poſſe confitendum eſt.

Sed & dentes inflammatorium abſceſſum pati monſtratur teſtimonio Ludovici Dureti, qui ſuper illam ſententiam Hippocrat. in l. 2. Coacarum prænot. cap. 21. §. 8. (Dentis ſphacelismus abſceſſum in gingivam exoluit) Dens, ait, os acerrimi ſenſus, quod tantùm atteritur, quantùm molendo mandit, ac tandiu creſcit; quoad quieſcit; omnium affectionum capax; omnibuſque morbificarum cauſarum telis expoſitum, quibus & caro ipſa eſt, nec cum minore perceptione rei moleſtæ, unde ſucceſſionis doloribus cruciatur. In eo ſymptomata conſpiciuntur omnia, intemperiei, phlegmones, continuitatis & contiguitatis emoræ. Significavit & ſuam non recedentem ab hac ipſa ſententia Joannes Langius l. 1. epiſt. med. 42. cum numeratis pleriſque luis venereæ ſymptomatis, quæ cognita ſingula veteribus contendit: ſteatomata, ait, & tubera, atque ex intima oſſium medulla concretus ſub illorum panniculo tumor, &c.

Demonſtravit & hanc rem experimentis Phil. Ingraſſias in lib. de tumor. ubi narrata hiſtoria à ſe diſſecti cadaveris in noſtro noſodochio Incurabilium, cui cadaveri hominis alioqui Syphilide commortui reperta ſunt oſſa pectoris & juguli & aliquot coſtarum inſignibus tumoribus exaltata, quibus ſubinde ruptis apertiſque puris graviter olentis nonnulla portio manavit quo demùm exhauſto patulis & cavus oſſis ſinus apparuit. Quibus addidit idem auctor, etiam præter ætatem incrementi Galenum & Avicennam cenſuiſſe dentes colorem bonum deponere mala ſubeunte ſubſtantia, atque ſimiliter imbuta corrumpi partium mollium & carnis modo. Subdiditque idem Ingraſſias; rationem Galeni non in augmento, ſed in nutritionis vi conſiſtere, quod apparebit facile, ſi Galeni verba non oſcitanter legantur: Poſt quæ curationem dolentium ipſorum dentium tradens, repellentibus non aliter, quàm ad carnis phlegmonas utendum præcepit: quippè quia per defluxum fit vitium. Quòd ſi per defluxum eſt quidem, ut eſt verè: defluxum ipſum cauſam inflammationis accommodatam ec quis non videt? atque eò maximè, quod oſſis calvariæ ſiniſtre exciſio neceſſariam inflammationem impendere monuit Hippoc. in l. de vulneribus capitis ſępe; nec non Gal. l. 6. meth. cap. 5. τὸ ἀνάλογόν τι τῇ φλεγμονῇ. id quid inflammationi proportionale perpeti oſſa profeſſus eſt. Quid quòd Hippoc.

poc. l. 4. epid. id in hiſtoria ſenis qui in lapideis veſtibulis habitabat, conceptis verbis teſtatus eſt oſſis ſuppurationem; in quo loco Franc. Valleſius retulit hæc non nihil ad noſtrum uſum facientia; Ubi autem inflammatio ſit, & hic abſceſſus eſſe poteſt, ſive maluceris apoſtema, cujus etiam ratio conſiſtit, ut partes aliquo intercedente vitio diducantur: quis autem inficietur oſſis partes interiores ſaltem, humore copioſiore impellente diduci atque laxari? Sunt & huc demonſtrationes, & experimenta Langii quem adi.

Reſtat nunc videndum, ex quo peculiariter apoſtemate atque humore corripi debeant oſſa: ſtatuitque Ingraſſias nullum eſſe, à quo vitium ducere non poſſint: ſi verò paulatim propriique alimenti, ut par eſt, ſuperfluitate coacervata procreandum apoſtema ſit, ex melancholico exuſto ſucco promptiùs illud eſt eventurum: Sed de viris Ingraſſias loquutus apparet: in pueris alioquì ſanguinem, aut pituitam eſſe materiam inflammationis probabilius eſt: qui uterque humor, ut paulò poſteriùs oſtendam, vitiatus & in poros oſſis illapſus & in horum ſubſtantiam non coaptatus, ſed rejectus & conculcatus, jam conputreſcens & fervens, oſſa vitiabit, intemperabit, evertet ita frigida & ſicca oſſis temperies naturalis, in calidam & humidam, quę eſt pręter naturam tranſvadet, proportionalis ſcilicet carni: quod Galenus dixerat inflammationi proportionale.

Ex his jam conſtat, nequaquam eſſe difficile, ut oſſa conditionibus abſceſſûs ſubjiciantur.

Cap. 4. *Quod articulos propriè longorum oſſium apprehendere debeat hoc vitium, ut reverà apprehendit.*

UT planam atque expeditam evidentiam comparent ea, quæ præcipuo hoc meo argumento monſtraturus ſum: equidem cogitavi conducibile, ſi partium oſſis ad articulum potiſſimè ſpectantium uſus & conditio diſpiciatur, quam rem jam exequi paror ad hunc modum. Oſſis univerſa partitio triplex eſt: Una pars innominata veteribus quę corpus nobis dicetur oſſis, pars ejuſdem maxima & præcipua, aliarum veluti truncus, in medio ſita. Altera pars oſſis firmitatem primam afferens capitulo à natura conditrice conglutinata, epiphyſis dicta Græcis, appendix & additamentum Latinis. Eſtque hęc authore Veſalio os alteri oſſi adnatum, peculiarem obtinens circumſcriptionem; neque illius oſſis, cui committitur, vera portio. Tertia pars eſt ſegmentum oſſis extremi, ſupra communem ejuſdem æqualitatem exuberans: eſtque hæc eod. Veſalio deſcribente oſſis pars nihil à ſuo oſſe differens, niſi, quod tuberculi, ſeu gibberis inſtar ex oſſe procedit; quemadmodum ex arboris trunco radices & rami exultare procedereque videntur.

Corpus oſſis anatomicorum omnium conſenſu duriſſimum eſt, quod propugnaculi inſtar imperum injuriarum ſuſtinere debuerat. Appendix verò ſecundùm Galeni ſententiam in decimo de uſu part. excogitata eſt à natura, ut operculi vice eſſent ad medullarum oſſis partem tuendam, ne diffluerer, atque ut arctiùs coarticularentur oſſium capitula; quanquam alia Veſalii & Columbi fuit opinio, ſeu veriùs erga Galenum diludendum prurigo. Sed & alter uſus à Gal. expoſitus eſt l. 2. de uſu part. c. 5. circa F, adnexas oſſibus appendices, ut ex ea conjunctione ligamenta poſſent enaſci, quę articulos circumligant & firmant. Tertius uſus eſt ab Andrea Laurentio relatus Hippoc. primo autori, volenti eſſe epiphyſes quaſi ventres oſſium; in quibus concoquatur oſſium alimentum, quod ſenſim in horum cavernis percoletur. Porrò eſt hic uſus, qui noſtris placitis maximè favet.

Sed proceſſus oſſis & capituli quis finis? Ad particulum quarundam, muſculorum præſertim, exortus atque inſertionem tradiderunt quidem omnes. Verùm & uſus alii non deſ[illegible], ubi variam hujus formam atque figuram ſpectaveris: ſed de hac re ſatis.

Cognoſcis nunc molliſſimos & maximè ſucculentos eſſe fines oſſium longorum, quæ cum aliis coarticulantur raramque & accommodatam horum ſtructuram, ut ſuccos advenientes pro nutrimento excipiant. His adde, quàm ipſo motu laxos, imbecillos & ad repellendum ineptos? Quas ob cauſas memineris etiam, ut in abſceſſibus abſolvendis, has maximè partes conſuetus ferè ſemper impetere ſit humor, qui rejectus à ſuperioribus huc tranſmittitur. Mirum igitur ne ſit, quod communi oſſium atque alia privata, quam poſt hęc exponam, cacochymia ſ. arthrocacen maximè colligant articuli.

Cap. 5. *Quod non carnis, ſed oſſis præcipuè ſit hoc vitium; quodque non à carnis habitu profectum, ſed oſſi primum* αὐτῶμα.

QUoniam autem os, & caro naturam inter ſe nacta diſſentaneam, vitium uno communi loco ſubiere: quæri non inutiliter poteſt; utri nuncupandus ſit affectus & utrius ſint morbi conditione priores partes. Videtur autem, quod oſſis vitiati longè potiora ſint momento, neque illud tàm dico curandi difficultate, ſcilicet hoc planum & nulli dubitabile: verùm etiam procreati mali (cum Philoſophis dicam) anticipatu: quoniam autem video nonnullos, quorum opinio fuit, hoc vitium oſſibus ſecundariò advenire; nimirum ab exteriore habitu & à perioſtia membrana tranſlatum, oſtendam equidem hoc falſò credi & ab oſſibus veriùs proficiſci vitium in circumſitas partes; quod oſtenditur duplici ratione. Prima, quod cùm ſimul appareant hæc utraque vitia, multò priùs antecedere debuit id, quod invaſit os, utpotè quod durius & obſiſtentius eſt naturâ, quatenus penetretur, molliatur, conteratur. Deinde, quòd à primordio in loco alioquin excarni non parum altus extitit tumor, qui propriùs fuerit oſſis oportet, non carnis, quæ in articuli ambitu nulla eſt planè. Tertiò, cùm exilis ſit portio carnis, quæ vitiari poſſit, ejuſdem quoque vitii parva ſit vis conſequitur, quæ duritiem oſſis conficere queat, contrà verò os, cum mole majori conſtet, amplum ejuſdem vitium, etiam atque etiam carnes conterere ac labefactare valebit; pręſertim quando ſubjectum veluti fulcrum ſit os carni: nos autem experimento quotidiano didicimus in vulneribus capitis & corruptelis aliorum oſſium, circumjectam carnem amplè computruiſſe, ſub hac verò vitiata ſubjectum os commarcuiſſe non ita multùm licet procedente longiùs tempore non nego commaculatum os, & labefactum. Adde, quod oſſis quanto durior eſt ſoliditas, tantò gravior eſt corruptio, quod declarat gravis fœtor ab oſſe cariem experto, & nigro exurgens: ſic licet pauca hujus putredo, qualis quidem putor non eſt à pari vitio carnis. An autem illud ſit, quia ſub denſiore ſubſtantia complexa magis putredo minùs expirat, minùſque diſſipatur; ſed particulis ejuſdem in ſe coactis confertim exhalat odioſam mephitim: Accedit ad hæc teſtimonium Avic. qui l. 4. fen. 4. tr. 4. c. 9. profeſſus eſt non obſcuris verbis vitium hoc, tametſi carnes etiam præhendat; nihilominus veriùs eſſe oſſis. At neq; aliter poſt hunc Nicolaus Florentinus ſerm. 6. c. 40. & Jo. à Vico in l. 9. ſuę copioſę c. 34. Quorum omnium ſententiam tam manifeſtè ſecutus videtur Joannes Langius vir ęque doctus ac diſertus; ut ulceroſam hanc oſſium affectionem à ſe vocatam non alio, quam

quàm de teredine atque exoſtoſi pertractarit loco t quę fuit epiſtola 42. l. 1. Sed nemo fortaſſe meliùs Petro ab Argillata qui l. 5. tract. 22. c. 2. ſcripta reliquit hæc; Ventoſitas ſpinę eſt quando aliqua materia in ſubſtantia oſſis congregatur ex debilitate virtutis aſſimilativę, vel ex debilitate membri, unde congregata materia cauſatur apoſtema: illic autem conſequenter facta inciſione, reperitur corruptio in ſubſtantia oſſis tota, vel in parte ejus uſque ad medullam & iſtos caſus ſæpe vidi, & curavi.

Cap. 6. *Abſceſſum hunc eſſe puerorum proprium.*

MOrbus hic, quantum nos obſervatio noſtra docuit, qui plurimos inde laborantes in valetudinario curavimus, atque huc adverſionem quàm maxime ſedulam adhibuimus, haud per omnem promiſcue ætatem homines laceſſit, ſed puerorum videtur & familiaris & proprius quod autem iſtorum morbis interſeruerint ſcriptores, factum puto propterea, quòd grandiores, quàm infantes arripit hoc vitium. Eſt autem utrumque illud inquiſitione dignum; & cur ad pueros ſpectet, & cur eos, qui incunabula exceſſerint, maxime tentare ſolitum ſit; utrumque porrò ſua non caret cauſa, quam nos hic enodatè diſcuriemus: unde ſimul fiet, ut id, quod ante ſuppoſuimus ratum & confeſſum apud omnes reddatur. Pueri quidem ſimpliciter hanc affectionem incurrunt eam ob cauſam, quam mox audies: Subſtantiam homo, qui naſcitur, refert ex ſemine patris & ex ſanguine menſtruo matris, utrumque principium & materia, ex qua fœtus conflatur, non uſquequaque purum & inculpatum ingreditur in generationem, ſed nunc excrementoſum, nunc feculentum, nunc vitioſum & maculatum eſt; prę ſertim ſi à morboſis, & à cacochymis parentibus procedit. At ſi tamen integræ valetudinis homo ſit, qui generat, non eſt hæc decīſa portio ſic incontaminata, ut expurgationem non ferat, atque hoc de virili ſemine dictum eſt. Sed neque perpetuò mulier munda, probatam exhibet generationis materiam: verùm pluſquam vir ſæpe maculoſam ac tetram: quando frigidior ſ. humidior, & inexercitatior eſt: unde fit, ut mulieres ſæpe doleant capite propterea nimirum, quòd ſuperfluitates ex crudiore ſtomacho plurimas congerunt. Accedit, quod natura in fœminis ſolet menſtruas expurgationes ciere: ſint quidem iſtę mali ſucci, vel boni, non diſputo: utrumque ſuos habet autores: Satis eſt, quod geſtationis tempore non perpurgatæ menſibus fœminę, incredibilia per hoc tempus appetunt & variè mala: unde malus etiam ſanguis pro nutriendo puero congeritur, qui neque corporis exercitatione, quę nulla tunc temporis eſt, emendari poteſt, ſic immundus & vitioſus eſt ejuſdam ſanguis, unde incrementa fœtus capeſſit, quem ipſum trahit ſecum jam natus: undeque continuò ſunt illi eruptiones toto corpore, & capite quidem achores, ceria, favi, lactumen, glandulæ, ſtrumæ, aphthæ, intertrigines, puſtulæ, varioli, morbilli, & hoc omne genus excretionum: quæ ſi contigerint quidem, commodæ ſunt, quia corpus emundant, quare non has prudens cohibet medicus, ſed adjuvat potius, quæ ſi non evenerint, vel ſi poſtquam apparuerint, intro recurrerint: conſueverunt plurimo detrimento eſſe, ut inde fiat plerumque puer valetudinarius, calore atque habitu malo, ſic fiunt pueri languori cuipiam opportuni.

Illud hic ad cauſas pertinens dicere non omittam: præter communes iſtas ſeminarias infectiones, quales jam diximus ab utriſque parentibus proficiſci ad hæc vitii effectrices eſſe alias majoris notæ, qualis eſt cachexia, ſive proxime gignentium, ſive progenitorum: neque enim elabitur hic affectus cauſas, quas dicunt hæreditarias; inter quas eſt & infectio luis venereæ per ſemen communicata: item ſi vitium hoc, de quo diſputatur, à tabido vel ad tabem propenſo veniat; equidem præter inexpurgata ſeminaria inquinamenta vidi ſępiſſime manaſſe pædarthrocacem ob aliud, quod eſt; quia parentes habitu corrupto, vel languidi fuerant. Verùm enim verò cùm puerorum proprium hunc affectum poſuerim, haud negaverim tamen ulteriori ætati contingere poſſe. Equidem Mariæ Caracciolæ lectiſſimæ fœminæ Neapolitanę, quæ Deo & Sacris à libera vita & à viro in hanc rem conſentiente & cœnobium ingreſſo in D. Andreæ Sacro Sodalitio ſe abdicaverat, cariem in malleolo diuturnam curavi: ſed enim illud commune vitium, quemadmodum rarum eſt, vel ad ventoſitatem ſpinę referam equidem, vel cauſis conſtantibus pædarthrocaces, dilata eſt eruptio ad grandiores gravioreſque annos, non aliter, quàm variolę, morbillique ad ſenilem uſque ætatem ſervari conſuevêre. Huic noſtrę ſic expoſitæ opinioni, aliud etiam addere nunc admoneor; non ignorare me, Fernel. 7. phyſ. 7. & Matthiolum epiſtolarum opere confirmationes attuliſſe, quod puer in utero menſtruâ materiâ non alatur. Verùm his omnibus communis Schola ſatisfacito; dum interim mea roborat Philippus Ingraſſias lo opere de tumoribus, qua de morbillis atque alii viri non pauci.

Cap. 7. *Quod non tam per influxum, quàm per congeſtum ſit hæc abſceſſus generatio.*

HIs auditis, quæſtio nunc ſe offert, per influxum ne an per congeſtum abſceſſûs hæc procreatio fiat: atque equidem dixerim utramque ad morbum procreandum cauſam intervenire: defluxum quidem, quia natura ſagax humorem malum & abſceſſus non obtenti, ſed intus revocati reliquias ſtudet quo poteſt, commode tranſmittere, ſed nullam in partem poteſt incolumiùs & ſalubriùs, quàm in articulos: igitur huc materiam malam tranſmittit, atque deponit. In hunc modum apoſtaſis quædam hęc videtur, id eſt, humoris vitioſi translatio. Ad hęc & congeſtus adeſſe videtur excrementoſę ſubſtantię, cum nutrituro ſucco advenientis, qui non raptus neque immutatus à concoctrice propterea, quòd aliena ſubſtantia coacervatur, & congeritur quotidie intra ſpongiformem ſubſtantiam oſſis, quam ineſſe jam diximus ſuo capitulo ad recipiendam alimoniam accommodatus, ſic tandem fit proventus maximus, qui fomes eſt putredinis oſſis.

Iam autem cùm utraque ſit abſceſſûs incendii cauſa, tum inquam fluxio, tum congeſtio: puto equidem multo majori parte eſſe congeſtum propterea, quòd fluxionis modus obſcurus eſt, tum propter alias cauſas defectus, tum maxime, quia viæ defluxionum toto corpore non extant ad oſſa ſic expeditæ, ut in vehendo alimento, quod nulla vi ſecum ducit ſuperfluitates admiſtas; quæ propterea felicior evenit, & cùm perennis ſit, copioſior fieri poteſt confluxio, quæ perennis eſſe non ita facile poteſt. Ob hæc conficitur ſane, majora congeſtus eſſe momenta, quàm confluxus in hoc oſſis abſceſſu procreando. Confirmat abunde noſtram hanc opinionem Ioannes à Vico, qui libr. 9. copioſę F. notavit à materia interdum corrupta & venenoſa, defectu virtutis aſſimilativę, occaſione debilitatis membri generari.

Cap. 8. *An corruptio, vel corroſio ſit morbi forma: ſimul & de generationis cariei modo.*

QUæſtionem hanc, ut ritè rectèque poſſimus expedire, corruptionis & putrefactionis nominibus, hoc loco contutis, utramque nos affectionem ſecundum Nicolai Florentini commentationem in Avic. lib. 4. fen. 4. tract. 3. definiemus; ſi primùm diſtinxerimus, quod ſit putrefaciens & corrodens, ſcire licet corpus humanum & hujus partes, quę dictarum paſſionum ſunt ſubjectum, eſſe trium generum, id eſt, ſolidum, humidu, ſpirituoſum. Solidum inquam, ut oſſa, carnes, nervi, membranæ, & hoc genus: humidum verò dico quatuor humores, qui ſunt ſanguis, pituita & utraque bilis: ſpirituoſum denique dico ſpiritus, vitalem, animalem, naturalem, quæ omnia vocavit Hippocrat. lib. 6. epid. ſect. 8. aph. 8. continentia, contenta, & impetum facientia, in hæc tria invadunt putrefaciens & corrodens. Putrefaciens eſt id, quod corrumpit ſpiritum & humidum membri adeo, ut non ut emptius pars, niſi æquivoce. Cęterùm non pervenit ad hoc ejus actio, ut reſolvat humiditatem membri, ſed tantùm dimittit eam corruptam, autor autem eſt calor extraneus. Putrefactio igitur eſt diſpoſitio, ſub qua humidum membri corruptum eſt abſque reſolutione ita, ut in vitam redire non poſſit, propter corruptionem ſpiritus, qui eſt in eo.

Corrodens autem eſt illud, quod pręter acuitatem, quam habet reſolvit atque extrahit humidum, propter quã reſolutionẽ atque extractionem minuitur ſubſtantia carnis, ut ulceretur. Pro qua re intelligenda doctrina eſt Ariſt. 4. meteor. ſiccum ejus naturę, ut ſemper egeat colligatione: humidum verò id eſt quod colligit & conjungit. Corroſio igitur eſt diſpoſitio, ſub qua humidum terminans ſive agglutinans partes membri reſolvitur ita, ut partes membri remaneant diſjunctę ſic, ut non ſint amplius continuę; præterquam tamen humiditas ſit corrupta.

His jam expoſitis utra eario ſit in hoc affectu, conſtare poteſt: porrò ſubeſſe non videtur corroſio, ſed corruptio propterea, quòd in hoc vitio totum humidum eſt corruptum abſque reſolutione ita, ut extincta reſtiterit pars; quòd ſi tamen poſt longum tempus exempta oſſa profeiunt cariem, ac teredinem hoc nihilominus fit, reſoluta per longum madorem parte: quemadmodum accidit lignis, quæ longa humoris alluvie tabefactâ corroſionem referunt, quę vere non eſt: atque ad hunc modum interpretandi ſunt Avicenna, Nicolaus Florentinus, Joannes a Vico, atque alii ſi qui ſunt autores nobiles, qui corroſionem in hoc vitio adſtruxerunt. Firmari autem hoc abundè licet exemplo ſimili gummatum & exoſtoſium luis venereæ, quę reſolutione veriùs & vi corrumpentium humorum, quam à corrodentibus facta viſuntur, quam etiam rem hiſtoria, ſuperiùs à Philippo Ingraſſia recitata demonſtraſſe potuit. Fuit autem & meæ ſententiæ Joannes Langius in l. 1. epiſt. 42. quam rem apud eumdem autorem legito.

Illud nunc deſiderari videtur, ecquo pacto procreetur ejuſmodi corruptio; evenit autem meo quidem & Vidii judicio ad hunc modum. Quoniam à nobis conſtitutum eſt ſuperiùs, pędarthrocacem, per congeſtum, quàm per influxum fieri magis; id eſt, quod contrahatur paulatim humor in oſſe ex alimento ſuperante: contrahitur quidem in oſſe paulatim veluti mucus, qui ob loci imbecillitatem nec concoquitur, nec ad alendum eſt idoneus, nec expellitur, ſed ibi manens tumorem excitat. Cùm autem hic idem humor, vel acris fit, vel retentus putreſcat (eſt, & qui in lue venerea diuturniori collectus ea tubercula excitat, quæ gummi dicuntur) erodit ac perforat ejuſmodi partes integræ cuti ſubjectas.

Cap. 9. *Quòd exoſtoſi ſphaceloque oſſis ſyphilia ſimilis ſit iſta.*

EX his facilè quiſquam affirmet, exoſtoſi ſyphilię ſimilem abſceſſum hunc eſſe, quod aſſertum neque diſplicet nobis, qui credimus gummata, quę dicuntur, à venerea lue profecta, non per defluxum, ſed per congeſtum eſſe: quam rem cùm quiſpiam oſtendi ſibi deſiderat, dicam, hominis venereo morbo confecti ſanguinem univerſum & humores graviter eſſe corruptos; ſiquidem, & ab omnibus conſtitutum & à nobis ante monſtratum eſt, luem hanc eſſe univerſale corporis intemperamentum, atque hepatis præcipuè, quod eſt officina ſanguinis; quo labefactato, & humores omnes cum ſanguine comprehenſos in corruptionem abiiſſe neceſſe eſt, quapropter & tales accedentes in ſubſtantiam alendarum partium, has non corrumpere non poſſunt: maximè autem inter omnes tuentur ſe carnes, & ad hunc naturã accedentes aliæ partes ſic, ut alienum à ſe, vitioſumque ſuccum quoad ejus fieri licet vel concoquant & commoderentur, vel abjiciant, non ita quidem oſſa, quæ inter omnes corporis partes ſunt debiliſſimæ, atque etiam maximè exangues & frigidiſſimę quapropter id, quod à ſe rejecerant carnes, ipſa recipient. Inditio autem eſt, quòd oſſa capitis à nonnullo calore fota comprimis obnoxia ſunt his congeſtibus: Indicavit autem ventoſitatis ſpinæ cum exoſtoſi venerea ſimilitudinem Joannes à Vico memorato jam loco, quamquan verò contulit arthritidi morbo Avicenna: tamen ejuſmodi comparatio facta eſt ſecundùm doloris ſpeciem, qua communicant; non autem ſpectat illatio vitium jam initum oſſi, quam diximus eſſe corruptionem, quam quidem opinionem eo libentius amplexus ſum, quod Jacobo Cęſarano medico noſtri gymnaſii profeſſori præclariſſimo ac Diomedi Paladino viro item doctiſſimo communicatam video placuiſſe.

Cap. 10. *Ex quanam humorum materia pendeat hic abſceſſus.*

PRincipio dubietatem nonnullam facit, num halituoſa leviſque ſit materia, quæ procreando huic vitio cauſam præſtet: Cujus ſententiæ videtur fuiſſe Philippus Ingraſſias in commentario de oſſibus cap. 1. fine; perſuaſus tum ab etymo, tum quia figi quidquam in oſſis corpus, præterquam tenuis ſubſtantia non poteſt. Quod confirmavit Philippus autoritate Razæ in ſuam opinionem traducta, qui prodidit profectum nomen à à perforando, perforare autem ſolidiſſimam oſſis compaginem nulla non valet præterquam penetrabilis tenuiſque ſubſtantia, quæ tranſcurrat, ut enim craſſamentum aliquod humoris pervadat? Quam etiam ob cauſam factum eſt, ut Jo. Lang. in lib. 1. epiſt. medic. epiſt. 42. cenſuerit ejuſdem teredinis cauſas eſſe putres ichoras. Sed Joſepho Pandolphino in c. 4. quod eſt de morbi generatione placuit vitium omne tribuendum pituitę craſſæ, ut quę maximè in pueris, & puellis fœminis proveniat, flatuſque multos ad tenſivos artuum dolores excitandos accommodate ſerat. Ante quos omnes viros Avicennæ Principi viro placitum eſt, ut humores hi ſint acuti, penetrantes in os & corrodentes ipſum, quem virum, ſecuti ſunt & Nicolaus Florentinus & Joannes à Vigo. Poſt quos Joannes Langius cit. epiſt. ulceroſâ

roſa vocata hac oſſium affectione, purulentos & acres rheumatum ichores, quo terebrentur oſſa cauſas dixit eſſe à qua magni viri ſententia, noſtra profectò non longè diſcedit, niſi quòd ſanguinis putres ichores poſuimus, qui veniens in alimentum oſſis alioqui rarioris & levioris, quales capitulorum & proceſſuum ſunt, has inficiunt & contaminant, uti & hujus l. capite ſuperiùs explicavimus.

Cap. 11. *Verà affectûs natura.*

SI mentis aciem penitiùs in rem defigimus, longe alia quàm apparens, & expoſita ſenſibus affectus hujus eſt natura, uſque adeo, ut equidem non conquieſcam his, quæ dudum genus inquirenti ſe obtulêre, ſed in receſſu, poſitam formamque aliam abſtruſiorem mali conſector, quam etſi non adverterint, alii tamen, ut puto lucidiſſima eſt: Illud autem, quod meditor eſt hujuſmodi. Sæpe numero legimus apud viros autoritate pleniſſimos, ſenſimusque diſputando conſtitutum; inflammari oſſa non quidem ęque, ſed paulo ſecius, quam carnes, ignis porro nullum ſibimet objectum quamtumvis durum excipit, quominus in ipſum vim ſuam ἀντιδυναμῶ non exerat; ad hunc quoque modum inflammatio; quę ab internis viſceribus malè habitis, & à foco putredinis aliquo proficiſcitur; nullam partem corporis excludit ſuâ tyrannide atque incurſibus, quin & dentes, quibus ignem parcere & immolitos linquere ſcripſit Plinius; quotidie cernimus inſenſibili ſuccorum acrium inſeſtatu ſolvi, conteri & erodi: multò igitur potius oſſa minus compacta, minuſque ſententia humorum vim acriorum ad languorem experiri ac perpeti debuerint? Qui languor in Pædarthrocace accedens, ſit corroſio an corruptio certum non eſt; quamquam nos ſuperiùs noſtram opinionem aperuimus, quæ corruptionem amplectitur, ſed tamen aut nullum, aut parùm neceſſarium, quod ad oſſis vitium & affectionem attinet, iſtorum eſt diſcrimen: difficilior autem oſſis per humorem eſt eroſio quàm corruptio, hæc enim ab humoris labefacientis duntaxat copia; illa verò ab ingenti acrimonia proficiſcatur oportet. Atque ita jam apparet non admodum referre, ſive corroſio, ſive corruptio particulæ ſit hic abſceſſus, quantum ad ipſum vitii jam procreati eventum. Jam autem, quantò facilior oſſis erit hæc vitiatio in pueris? quorum oſſa molliora ac teneriora ſunt, quàm in viris: & eò amplius, quod oſſis partem accipi voluimus non promiſcuam; ſed privatim eam, quæ aſt circa articulos atque hęc, ut anatomica nos obſervatio docuit, ſpongioſa eſt multum; eo ſ. naturę conſilio, ut foret accommodatior ad ſuſcipiendum alimentum delatum à venis atque arteriis apellentibus ad ea loca: à quo deinde alimento propagaretur & reſultaret nutritio perennis in medullam.

Hac jam cognita partis oſſis habitudine atque ſtructura, in viris quidem laxa & rara, in pueris verò ſingulariter molli ac friabili. Si dixerimus hanc ex allapſis humoribus ſemiputribus & alienis inflammari ab inflammatione verò abſceſſum & corruptelam perpeti; non erit ſanè, qui refragetur, aut facilem vitii procreationem inficietur. Quæ res tamen ubi cuipiam difficilis fortè videatur in promptu ſum oſtenſurus etiam opere conſtantes hos abſceſſus in pleriſque pueris à me viſos: quibus extractę ſunt oſſium particulæ qua ſemiputres, qua putres confectę ſanie, ſuccique lentore maximo: quæ quidem putredo quæſo te, quo pacto fuerit inducta ſine fervore, atque inflammatione? Cartilaginem quidem in ſenibus, tum aurium, tum narium, tum ſterni poſt inflammationem in venereo morbo pereſam ſæpiſſimè vidi: puerorum igitur hęc oſſa mollia inflammationis capacia non fateamur? profectò cartilagines ſeniles non minùs denſę compactæque ſunt, quam puerilia oſſa, quibus accedit & cerea mollitudo & ſpongioſa poroſitas, quam omnes mecum ſunt confeſſi. Ad hæc in oſſa, id eſt, in horum capitula venæ ſubeunt & arteriæ licet puſillæ & inaſpectabiles: unde enim aut quomodo nutriantur, aut vivant eadem? ſi non ingreditur in ea ſuccus & niſi permeant undecunque vaſa? quod ſi permeat ſuccus alienus & importunus ad hæc loca delatus & confertim aliquando cumulatus; maximè etiam valebit hęc inalterare atque in calidam diatheſin immutare ſic, ut aliquando inflammentur & inflammata ſubeant abſceſſum quem partim ventoſitatem appellarunt propterea, quòd veluti ventus, particulas oſſis inflans diſtendat, partim etiam diaere ſpinam, quòd veluti ſpina in centrum membri, quod os eſt, defigatur. Poſtremò inflammationem oſſis perſuadet augmentum in ſe inductum. Unde enim hoc, prętetquam à putredinis fermento? fermentum autem unde præterquam ab inflammatione? quę quidem tanti momenti ſunt; ut facilè, quod nos ſentimus, etiam unicuique perſuaderi debeant.

Cap. 12. *Quod non affectus hic occultus & cauſæ quæſito ſatisfacientes expoſitæ.*

NONNULLI cùm hujus affectus & oſſis corrupti cauſas exponunt; non inventa, quæ ſatisfaciat, ratione peculiariter affecti oſſis perinde, ut à magna difficultate citò ſe extricent, ad antipathiam & ad occultas rerum cauſas confugiunt: id quod in pleriſque multis hoc noſtro ſæculo fieri conſuevit ab his, qui rerum indagationis pertęſi, viâ quàm expeditiſſimâ ſunt contenti: equidem etſi perpetuò non renuntiandas haſce proprietates arbitror; in hoc vitio tamen amplectendas non conſentio propterea, quod ad cauſas ratione comtemplabiles referri poteſt, ſunt autem, quę mihi videntur, hę.

Scire licet, humorem illum, qui morbum invehit, excrementitium omnino eſſe, quod jam expoſitis ante ſermonibus hujus libelli monſtratum eſt, quia ſunt, inquam, reliquiæ variolarum & morbillorum minimum expurgatorum, item quæ ſunt non excuſſæ ſuperfluitates capitis ichorodes, quibus obnoxii ſunt infantes, & his affines pueri: quę ſuperfluitates omnes, & materiæ ſunt craſſæ, viſcidæ, pingues, ac putres adeo, ut contagione communicari puerilis aliis cohabitantibus poſſint. Verumtamen cum humore hoc pingui conjuncta eſt aliqua ſiccitas & exuſtio: quemadmodum in fuligine non dico picis, thuris, thymiamatum & pinguium omnium; de quorum præparatione Dioſc. ſed & aliarum materierum omnium: porrò non deeſt hiſce fuliginibus & excrementis cremor, id quod oſtenditur pleriſque indiciis, quæ ſunt hæc: primum interiorum, ac tineæ ſpeciebus ſingulis ſua eſt cruſta ſin lupinari, inquam; furfuracea, & hoc genus multò a. maximè in ectymatis & reſiduas cruſtulas nemo non norit, Deinde ſalſas nitroſaſque has excretiones eſſe conſtat, prurigino ſę. Tertiò non poſſunt non referre fuliginem impreſſione materiæ, quæ tot multas cretiones & agitationes paſſę ſunt à calore partium diverſæ, primò quidem in vaſis & conceptaculis parentum. deinde in univerſa puerorum officina naturali; donec perveniant ea omnibus vaſibus ad poſtremam cutem. Præterea fiunt excretiones iſtę omnes non ſine fervore, & quia heterogeneæ ſunt partes ſubſtantię vergentis ad ſiccum, torreantur oportet: inde enim acrochordonas in pueris evenire docuit Cornelius Celſus lib. 5. cap 28. & è junioribus Antonius Muſa Braſavolus & alii.

His omnibus argumentis conſtat, ineſſe nonnullam inuſtionis totam his excrementis. Has ob cauſas conjuncta fuit, ut dixi. cum pinguedine ſiccitas. At hęc qualitas & natura fuit etiam oſſibus, quę M. Hipp. ſententia in libr. de carnibus, ex multa pingui & glutinoſa ſeminis portione concalfacta & exuſta conſtant. Itaque ad oſſa magno naturę conſenſu repêre has materias, & ab his attrahi ſubſtantię ſimilitudine non alienum eſt credi. Atque hęc una ratio eſt, quam contemplator homo comminiſci poſſit. Altera verò ratio deduci poteſt ex Ariſt. l. 3. de hiſt. animal. 19. ubi tradens de ſanguine dicit, hunc & partes ſanguineas putreſcere circa oſſa, atqui per doctores noſtros omnes variolarum & morbillorum prę̨ſegmina ſunt ſanguinea, hæc ergo retenta & ad partes oſſium appulſa, facilè has conficiunt & corrumpunt. Tertia ratio poteſt eſſe illa, partes omnes corporis, quò robuſtiores & calidiores & ſanguine inſtructiores, eò faciliùs promptiùsque repellunt à ſe noxas advenientes, itaque Gal. 13. meth. ſcripſit inter omnes in expellendo validiſſimos eſſe muſculos, minus arterias, minus his venas, omnium verò debiliſſimas eſſe glandulas. Ita quidem ille, ſed nos glandulis imbecilliora dicimus oſſa, quæ plane repellere nequeant incurſus alienorum humorum. Sic excrementa hæc à ſingulis œconomię noſtrę partibus rejecta, cùm amplius remittere non valeant oſſa, reliquum eſt, ut eadem in ſe congeſta cùm putrida ſint & virulenta, Ioanne de Vico autore vitium in ſe ipſis excitent corruptionis, & alienationis. Atque hactenus hæ ſunt cauſæ, ad quas pędarthrocacen referre, licet.

Cap. 13. *Affectûs definitio.*

POſt hæc definitionem adornaturis jam nobis primùm omnium inveniendum eſt genus, cujus quędam multorum communis eſt natura, quam definita res participat; quoniam autem videmus in hoc morbo diſtentam in omnes partes ſubſtantiam, quæ apoſtema dicitur à græcis, abſceſſus à latinis: utrumque nomen acceperimus, liberum eſt quidem, quoniam verò latinum eſt commodius, in abſceſſu conſiſtemus. Quo invento genere differentia ſupplenda eſt, vel quæ hujus loco ſunt accidentia propria: Iam autem, quæ ſe offert, eſt corruptoria ſpecies ſive ratio cui ſe ſubjicit τὸ [illegible], quod diſtinxeris, dixeriſque (os) & quia multiplices hujus ſunt partes: quibus non expreſſis ambiguitas dari poſſit: nam aliæ partes oſſis ab aliis morbis occupari ſolent, ut à ſyphilide media oſſa, ſic addideris (circa articulum.) Quoniam autem proprius pueritiæ morbus eſt, & horum articuli potiſſimùm abſceſſionem hanc incurrere conſueverunt, hoc maxime pro dioriſmo retinendum apponendumque eſt; ut dixeris (in pueris) cauſæ autem, quæ magnam lucem afferant, exponendę, quę ſunt ſ. ſpermatis & menſtrui ſanguinis inquinamenta non repurgata, cum quibus cauſis ſi generationis modus poſſit exprimi, fiet hoc ſane cum ſingulari definitionis gratia, qui modus eſt per congeſtum. Iamque cùm nil intra complexum definitionis venire poſſit, quod definiti nomine non comprehendatur atque etiam nil à definito contineatur, quod definitio non exprimat atque explicet; ſic jam collegimus abſolutam definitionem, atque adeo dicimus; Pædarthrocace abſceſſus eſt corruptorius ſeu ſphaceliſmus oſſis circa articulum in pueris, ex primis ſpermatis & menſtrui ſanguinis inquinamentis non repurgatis, per congeſtum illapſis & computrefactis natus.

Cap. 14. *Num hic affectus Græcis antiquis notus.*

OPtaſſemus equidem omnes, ut facem nobis in hac re prætuliſſet quiſpiam ex autoribus Gręcis, ut qui diligentes, & exacti in uno quolibet argumento pertractando fuêre, quod autem ipſorum nullus ejuſce rei meminerit, excitaret quidem nobis admirationem, niſi fortaſſe cognitum hunc illi morbum dubitarem: qui morbus ſexcentum ab hinc annis, ni ſupputatio fallit, mortale genus invaſit, num ergo nullus Græcorum memoria fuit hic affectus? an verò, ſicut ſyphilidem non ignorarant ab iſtis plerique voluere propterea, quòd ſymptomata luis ejuſdem nulla his obſcura fuerunt: pariter & pædarthrocacen eoſdem non latuiſſe perſuaderi poſſumus, etiam, quod ad cariem oſſis univerſalem hoc vitium referri non eſt abſurdum, ſiquidem eo propoſito, quod antè monſtravimus, ulceroſam hanc oſſium affectionem ortum habere à male purgatis aut intro relapſis à ſumma facie corporis humorum excurſibus & exanthematis Hippocrati, Galeno, Aetio non incompertis, ut Andreas Laurentius affirmare viſus eſt in l. 8. hiſtoriæ anatomicę quęſt. 9. atque etiam Franciſcus Valleſius in l. primum epid. ſect. 2. & in l. 7. ejuſdem operis t. 94. Sic profectò fit ut neque iis abſceſſus hic ignorari debuerit. Porrò non ita fortaſſis accurate deſcriptus ab iiſdem fuit uterque affectus propterea, quòd ob exquiſitam victus rationem (verba ſunt Laurentii) mitiora eſſent omnia.

Ad hunc modum plane conſtat fieri potuiſſe, ut in Aſclepiadarum notitiam venerit hocce vitium ἡ τερηδὼν nomine comprehenſum. Quinimo factum, ut comprehenderint, ſic animus eſt oſtendere, ut mirum, ni demonſtrem etiam. Neque obſtat, quod non meminerint Græci multorum accidentium; quo modo ſignificavimus, quemadmodum non refert, quod de variolis non tradiderint. Re autem vera ſpinam ventoſam veteribus aliquo pacto notam evincimus ex Razæ verbis part. 2. Contin. l. 15. c. 5. deſcriptis, Pandolphino quidem non compertis: quæ ſunt hæc. In 2. cap. de morbo, & accidente dixit tandem, quod ventoſitas ſpinæ fit ex humoribus calidis corrodentibus & perforantibus os & derivatur hoc nomen à perforatione. Addidit & ibidem loci Razes; In ſummis cauſarum dixit, abſterſio fit in oſſe ex ſuperfluitatibus prohibentibus cum abſterſione ipſarum, quòd non oriatur ſuper illud caro, ſed debet fricari. ut bona fiat conditio ad generandam carnem ſuper illud. Dico poſſibile eſt, quod caro non generetur ſuper oſſa corrupta, non ex parte ipſorum viſcoſitatis, ſed eo, quòd patiuntur complicationem malam, erit ad modum ovi in generatione ſaniei, quoniam videmus os perforatum in groſſitudine aſpera & ſuper illud non generatur caro radicitus. Hęc ille, quibus jam indubitatò vides, non aliam Razæ atque Arabibus ſuam ſpinæ ventoſitatem, quam Græcorum teredinem, neque hanc fuiſſe aliam, quàm illam: ita nulla prorſus, quàm diverſitas nominis intercedit, quas ob res jam conſtat cognitam antiquis pædarthrocacen fuiſſe. Illud nunc judico diſquirendum, num Galeno τερηδὼν nobis cariei nomen corruptionis an corroſionis ſit uſu. Et ambiguę profectò ſignificationis apparet fuiſſe libr. de cauſ. morb. c. 11. in quo loco foraminulenta caries, quę ab acutis humoribus erodentibus profecta eſt, diſcernitur ab unaquaque oſſis aſperitate, quę cauſam quamcumque aliam agnoſcat; verùm aliter l. de differentiis morb. c. 5. in quo loco auctor oſſa putrida ſimilia fecit lignis, quæ ſunt vetuſtate corrupta: quem oſſis affectum com. 3. de fractur. tex. 20. cum Hippocr. ſphacelon, id eſt, conſummatam oſſis corruptionem vocavit: omnibus autem modis cariem Galen. potiùs ad corrodentes, quàm ad corrumpentes cauſas viſus eſt retuliſſe, quanquam Razę ſententia recitatis modò verbis videtur ea fuiſſe, ut ſua ſpinę ventoſitas, & taridon, teredinis, corruptum nomen, affectum & cauſſam utramque corruptoriam, inquam, & corroſoriam, ſaltem conjunctam complectatur.

Cap. 15. *An ventoſitas ſpinæ ab Arabibus autoribus deſcripta Pædarthrocacæ congruat noſtræ.*

DE ventoſitate ſpinæ primus omnium, quos novimus, ſcripſit Avicenna cujus verba recitata ſemel fuiſſe referet non pauci, commodiſſimus autem hic locus, in quo diſquirendum proponimus; num ejuſmodi, quadem ipſe ventoſitatem ſpinæ deſcripſit; ſit Pædarthrocace noſtra. Ventoſitatis, inquit, ſpinę cauſa ſunt humores acuti, penetrantes in os & corrodentes ipſum; & inceſſus ventoſitatis ſpinæ eſt inceſſus doloris juncturarum. Veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne, & in ventoſitate ſpinæ eſt in oſſe & ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam. Dixerunt quidam quòd ſpina eſt ſpaſmus in toto corpore propter ulcus, & non affirmatur, hęc ille. Profeſſus autem & de hac re, ſicut audiſti fuit Razes, licet diverſa, vel ſi parum reſpondente ſententiâ. Ex Arabiſtarum verò ſchola qui meminerint ejuſdem vitii, fuere Petrus ab Argillata: cujus etiam verba recitavimus; ac Nicolaus Florentinus, & Jo. à Vigo Genevenſis. E cultis verò ſcriptoribus fuerunt Jo. Langius l. 2. epiſt. 42. & Joan. Manardus lib. 7. epiſt 2. ſed omnes hi quidem aridè ac jejunè, pleniùs è nuperis Joſephus Pandolphinus vir à nobis ſæpę memoratus: neque præter hos alii de hac re tradidere.

De quibus omnibus, quod ad inſtitutum modò ſermonem privatè pertinet; ſic equidem judico. Principem Avicennam inprimis audiendum, nam Nicolaus & Joannes à Vico, atque alii ſunt hunc præcipuè ſecuti. Nec ſat video, an hi omnes rem ab experto tradiderint; quam verè ſi noviſſent, neceſſaria pleraque conſcripſiſſent: aut ſi ejuſmodi non fuit iſtorum præceptio; vel mancam hanc & potiſſimâ parte defectam fatearis, oportet: ac deſcriptus à ſe affectus alius erit ab eo, quem nos conſcribimus. At Pandolphinus ſpinæ ventoſitatem & Pędarthrocacen unam eandemque rem fecit, quod nos equidem non ita facilè volumus aſſeri, nimirum, quòd non omnia conſentire, quæ in utraque hypotheſi ſtatuuntur. apparent. Primum, quòd non corrodentes per ſe humores Pædarthrocacen producunt; neque in hac aliqua corroſionis eſt forma, ſed corruptionis & ſyderationis. Deinde, quod Avicennę verbis in dolore, præcipuo videtur affectus eſſentia conſtituta; ſic enim ait: Veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne, & in Ventoſitate ſpinę eſt in oſſe. Sic quidem ille de perdolente ventoſitate ſpinæ. At verò in Pædarthrocace nullus dolor eſt pungens, aut qualiſcumque alius, prætetquàm ſub ulceris abſceſſu.

Deprehenditur ergo falſi Pandolphinus, qui inſeparabilem ejuſmodi dolorem à pertractato morbo poſuit. Sed & Petrus ab Argillata ſphacelismos oſſium mediorum à penitiſſimis abſceſſibus cum carnium corruptione conjunctis, & penes communes cauſas & affectus, quamvis promiſcuè ætate profectos non dubitavit in ſingularem atque eximium ſpinæ ventoſæ characterem & cenſum inferre: quòd à nullo priorum ad quos attinuerat, eſt utique factum: à quo autore prompta hercules conjectura mutuatum atque imitatum Joan. Janu- enſem opinari licet, qui vir teredines oſſium à lue venerea procreatas ad hunc ſpinæ morbum liberiore commento revocavit: vel hunc ad illas, confuſis affectus utriuſque rationibus: quando citra cariem malum hoc ſpinę definierit Princeps: ad cujus ſententiam hac eadem de re profeſſus eſt ipſe Vigonius, plus ſcil. Avic. verbis accommodans res, quàm verba rebus: ita ſcilicet corrupta longo jam tempore ſcribendi fides eſt & autoritas. Sed nos ad primum ſermonem redeamus.

Dico igitur Pædarthrocaces morem non eſſe, qualis eſt arthritidis, aut ſi mavis doloris articulorum, quanquam oſſium juncturę ſunt, quas nos poſuimus abceſſus ſedem. Sed neque hoc abſolutè protulit Avicenna, ſed ait, & inceſſus ventoſitatis ſpinæ eſt inceſſus doloris juncturarum, veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne; & in ventoſitate ſpinę eſt in oſſe: & ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam, &c. vel ut alter codex habet; eſt ejus acceſſus, vel dilatio, vel progreſſio corrumpens. Quibus verbis docemur diſcrimen ineuntis affectus, & progreſſi: ut incipientis quidem ſit corroſio fortaſſe levis & os tantummodo lambens; provecti verò corruptio ſit & abſceſſus amplior.

Ex his omnibus non violenta tandem una ſuaſio naſcitur; qua credamus, vel alium eſſe planè ſpinæ morbum, quam Pædarthrocace noſtra ſit: vel adverſus ſecuras & certas Pandolphini theſes omninò plurimam eſſe nobis dubitandi anſam, ubi ſ. omni detractato demonſtrandi conatu noſtram opinionem non promoveamus in tanta verba Avicennæ parcitate; teſtimonii ſui obſcuritate; ac vulgatæ interpretationis incompertâ fidelitate. Ad extremum ſenſus noſter & decretum eſt; ſi veterum teſtimoniis & auctoritate certamus; non magis in Pędarthrocace definienda obſervaturos nos eſſe, quid Princeps Avicenna, quàm quid Razes inter Arabas omnes medicos experientiſſimus, atque ęvo & uſu medendi conſummatiſſimus profeſſus eſt, eò maximè audiendus, quia cum primis & optimis Gręcis magiſtris mirè conſentit ſic, ut in ventoſa iſta ſpina excutienda novi nihil in medium attuliſſe videatur, quàm quod decreverint iidem.

Cap. 16. *Differentiæ.*

PÆdarthrocaces non uniformis alioquin, ut pleriq; morbi omnes, ſed plurimùm à ſe ipſa diſſidentis, differentias haud conſtitutivas, quę nullæ ſunt, verùm eas, quæ modum immutant, hic nos exponemus: rejectis tamen iis, quę parùm ad curationem faciunt, atque illis, quę ad hanc maximè ſpectant, amplexis. Has autem applicemus oportet ad ſubjectum, cui ſanitas & morbus natura inhærent, aut ſubjectum ipſum non tam ſimpliciter, quàm ſecundùm modos & affectiones, quibus informatur, obſervabimus. Ex priori genere cùm craſis & conſtitutio corporis, habitus, ac textura ſint: ſecundùm hæc ſingula diſcreveris hominem, qui ſuppoſitus eſt affectui. Sed multò fortaſſe certiùs definitiusque pertinebit expendi ętatem; cujus firmitudine aut imbecillitate leviùs ad morbum alii, deteriùs alii ſe habent. Ex poſteriori genere, id eſt, ex modis quibus affectum eſt corpus; prima differentiæ ratio fuerit, ſi perfectè morbus inhęſerit, & penitiſſimè illatus haud multùm curationi pateat: fixus inquam, aut inſito familiæ charactere, aut venerea contage, aut malo corporis habitu, quam cachexiam dicunt: aut ſi citra hæc ſit affectus & leviuſculè impreſſus.

Alterum differentiarum caput erit eorum; quę conſequuntur formam in ſubjecto. Ex his magnitudo, vel parvitas, multitudo vel paucitas, locus, motus; ac tempus eſt: ſecundùm quas ſingulas circumſtantias, ac modos vitium diſcreviſſe difficile non erit ei, diligenter ſingula percurret. Ad magnitudinem ſpatium quoque pertinet, ſic Petrus ab Argillata poſuit Pędarthrocaces modos; alterum quidem totum oſſis ambitum complexæ, & ad medullam uſque progreſſæ; alterius verò partem ingreſſę: at Nicolaus Florentinus aliam poſuit in ſummo verſantem; alteram profundius delapſam: Vidius verò ad alteram oſſis partem tranſgreſſam etiam fecit.

aut ſorgi, quæ foramini intruſæ humiditates circumfluentes imbibunt, unde intumeſcunt, ſicque foramen ampliant. Ferro ulcus ſive foramen dilatare, inuſitatius eſt, niſi vel peculiare dilatatorium inſtrumentum vel ſectionem ſubintelligere velimus, quæ viciſſim non ſemper, ſed tum demum locum habere poteſt, quando de arteriæ, nervi aut tendinis alicujus periculosâ læſione nihil metuendum. Frequentius autem ferro ipſum apoſtema aperiri ſolet, quod & ipſe fortaſſis Author noſter voluerit. Ita cauſtico quoque medicamento appoſito ulcerum foramina, non ſolùm ampliora redduntur, ſed & tumores aperiuntur. Eſt autem cauſticorum ingens varietas, adeo, ut vix Chirurgus ſit, qui non ſecreti aliquid hîc jactitet. Illud communiſſimum cauterium, quod ex ſolo lixivio, è quo ſapo conficitur, parari ſolet, ſexcentis aliis præfert Heurnius Libr. 1. Meth. ad Prax. quod inde peti poteſt. Sequens magiſtrale cauſticum mirabile vocatur, quòd apoſtemata & bubones rumpat, fonticulis excitandis inſerviat, cancroſque, ſcrofulas & malum ſor icæ, (quo ipſa Spinę Ventoſitas indigitatur) perſanet. Deſcribitur autem in Italico quodam Libello Libr. 1. pag 65. Venet. 1670. impreſſo, & Compendium mirabilium Secretorum Dominici Audæ inſcripto; cum nova Appendice ejuſdem Authoris. Et communicavit nobis Amiciſſimus noſter D. Lucas Schröckius Jun. Medicus Auguſtanus. Eſtque Latinè à nobis redditum tale:

℞. Vitrioli uſti unc. duas, Salis Armoniac. unc. un. Calcis viv. Tartari calcinat. an. unc. tres. Coq. in lixivii è ſtipitibus fabarum parati quant. ſuff. ad humiditatis conſumptionem, legeque Artis exſiccata maſſa ſervetur loco ſicco in vitro benè clauſo ad dictum uſum. Sunt autem cauſtica hujuſmodi eâdem cautione apponenda, quâ fortiora illa contra oſſium corruptionem ſuperiùs num. 4. commendata medicamina apponenda eſſe diximus. Nimirum nunquam non affectæ partis habenda ratio, cavendumque eſt, ne arteriæ, majores venæ, nervi, aut tendines cum gravi ægrotantis damno temerè violentur.

(13) De raſione ſive abraſione oſſis, quæ lima, ſive raſpatoriis, ut vocant, inſtrumentis fit, incidenter aliquid diximus ad num. 11. Cui hîc addendum, quod, ſi ſpes eſt, limatione os corruptum totum tolli poſſe, hæc operatio in noſtro quidem affectu majori cum fructu inſtitui videatur, quàm ſi ſuperficie tenus tantùm abraderetur, ob dictas rationes; ob quas fortaſſis ipſe quoque Vigo l. c. non leviter oſſa vitiata deraſit: quin potiùs, uti ſcriptum reliquit, multoties magnam partem focillis brachiorum & tibiarum raſpatoriis & ferro candenti removit, modò ut ad ſanitatem infirmum perduceret.

(14) Ad ignem, ſive candens ferrum & uſtionem tandem etiam, mitioribus hactenus adductis præſidiis non ſufficientibus, deveniendum, juxta antiquiſſimi Præceptoris, Hippocratis noſtri Aph. 6. Sect. 8. datum conſilium: quæcunque non ſanat medicamenta, ea ferrum ſanat, quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat: quæ ignis non ſanat, ea incurabilia judicare oportet. Miris autem laudibus ignis efficaciam in hoc noſtro quoque affectu imprimis Severinus effert. Id, inquit, cap. 20. pag. 315. quod efficaciſſimum proponere ſuper omnia poſſum, eſt ignis actuoſus, quod remedium uſitatum in pleriſque comperi mirabile; confirmatque ejus uſum aliquot exemplorum inductione, quæ mox ibidem ſequuntur. Modum utendi docet Petr. de Marchettis loc. cit. Dilatato, ait, foramine ſectione, ſpongiâ præparatâ, radice gentianæ, medullâ ſambuci aut ſorgi, in idem demittenda cannula ferrea utrinque perforata, mox candenti ferramento os corruptum inurendum, quouſque petito artifici ex uſu videatur futurum, ut ſtatim abſcedat; tum verò curationis quod ſupereſt, modo ſolito proſequendum. Non abſimili huic modo procedit Sennertus l. c. quippe qui ibidem per fiſtulas ferreas, quibus caro defendatur, cauteria applicanda, illarumque plures in promptu habere ſuadet, ut, poſtquam una incaluit, alia frigida adhibeatur; vel, ſi unâ uti libeat, poſtquam incaluit, in aquam frigidam immittatur. Atque hoc utroque modo, prout decet, cavebimus, ne caro vicina, aliæque adhuc ſanæ partes improvisò ſimul adurantur, unde exquiſitiſſimi dolores, periculoſæ inflammationes, aliaque gravia ſymptomata ſuſcitari poſſent. Quod tandem ipſum uſtionis uſum ſpectat, habet ea non ſolùm peculiariter iis in locis ſuum uſum, ubi propter loci profunditatem aut foraminis anguſtiam lima, aliave abraſoria inſtrumenta adhiberi nequeunt; ſed creditur præterea, eam ſingulari virtute contra malignitatem & virulentiam, eam exſorbendo ac exhauriendo, facere, corruptique oſſis ſeparationem juvare, & imprimis ad excrementitias humiditates abſumendas præſtantiſſimum, ut vocat Sennerus l. c. eſſe remedium, qui poſtremò & hoc non prætereundum addit; poſt uſtionem, ad inflammationem prohibendam, & dolorem leniendum primò aquam roſaceam cum albumine ovi applicandam, hinc oleum roſat. cum ovi vitello, poſtea butyrum cum melle roſaceo, ipſi verò oſſi aduſto pulverem ex Rad. peucedani, ariſtolochiæ, euphorbio, aut aliud ex ſuprà propoſitis medicamentis imponendum, donec os corruptum ſeparetur & abſcedat. Singulares inuſtionis modos vid. apud Joh. van Horne Microtechn. pag 196. & ſeqq. nec non Severinum Pyrotechniæ paſſim quidem, præcipuè verò Part. 3. cap. 1. 2. 3.

(15) Huc referri poſſet & illud remedium, quod in ipſa noſtra Spina Ventoſa, ceu ſecretum, ſæpiſſimè proficuum expertum ſe eſſe teſtatur Dominicus Auda, Italico ſuo ſuprà allegato Libello, quod

℞. Aquæ vitæ roſatum an. unc. ſex. Mercurii ſublimati unc. tres. Opii unc. ſemis, Primùm coquatur opium minutim diſſectum, & liquefiat, dein addatur Mercurius ſublimatus, & poſt quatuor ebullitiones decoctum hoc ab igne removeatur; quòd ſi adhibere cupis, linteum in eo madefactum parti affectæ imponatur, ut eam totam cooperiat, atque ſupra illud aliud majus aquâ plantaginis imbutum; ſicque per 12. horas relinquatur.

(16) Os in Spinæ Ventoſitate ſemper eſt læſum, & quidem primariò. Et ſi non eſt læſum, non eſt Spinę Ventoſitas, ſed alud quidam tumor, qui huc non pertinet. Unde hæc Authoris differentia nulla eſt.

(17) Eſt autem Unguenti Reſini Sarcotici deſcriptio talis, uti habetur in Antidotar. Bononienſ. pag. m. 407. & 417. item in Pharmacopœa Bergomenſ. p. m. 267.

℞. Reſinæ pini, terebinthinæ, ceræ citrinæ, olei communis, an. unc. 3. Diſſoluta cera, reſina cum oleo, ultimò terebinthina, omnia colentur, & in cacabo ad ignem lentum bulliant: deinde permittantur infrigidari.

(18) Unguentum Matriſylvæ, ſeu Periclymeni, ſeu capitale, vel capellum, uti vocatur in Pharmacopœa Bergomenſium p. m. 276. ita deſcribitur.

℞. Ceræ flavæ, Reſinæ terebinthinæ, ſeu communis, Pineæ, olei roſati completi an. lib. 2. abiegni lib. 1. foliorum periclymeni in umbra ſiccatorum, betonicæ, foliorum ſalviæ, gummi elemi an. unc. 6. Radic. ariſtolochiæ rotund. unc. 3. Herbæ fractæ vino albo odorato macerantur per 24. horas: reliqua adduntur, & coquuntur, donec vinum ferè evanuerit; expreſſum ope torcularis, & refrigeratum igni redditur, dum vinum ex toto evanuerit; poſtea additur gummi, vino, aut oleo ſolutum, vel in pulverem redactum,

agitan-

agitando dum fiat unio. Aliqui monent ceram & reſinas immiſcendas, poſtquam vinum coquendn evanuerit, & in fine gummi. Sunt qui addant Maſtiches albæ, Thuris optimi an. unc. unam & ſem. aut etiam duplum.

(19) Talem reconditam qualitatem & illud fortaſſis poſſidebit remedium, quod prædictus Dominicus Auda ibid. ſecretum paucis cognitum, planeque miraculoſum, & in Malo formicæ, id eſt, Spinâ Ventoſâ probatiſſimum vocat L. 1. p. 67.

℞. Duos aut tres veſparum nidus unà cum inibi hærentibus parvulis veſpis, itemque mellis favi cum minutis ſuis apibus pugillum unum. Contundantur ſimul, & cum tantillo mellis fiat inde Emplaſtrum ſupra partem affectam applicandum.

(20) Paul. Barbette ſcribit, Oper. Chirurgic. Anatomic. Part. 2. lib. 1. cap. 7. pag. m. 174. ſe nullum medicamentum cognoviſſe, quod ſuo tempore adhibitum citiùs cicatricem inducat, quàm Amalgama Mercurii, cujus hæc ſit præparatio.

℞. Plumbi unc. duas, liquefacto adde Argenti vivi unc. duas, effunde ſuper chartam. Exſiccatum, pulveriſatum, Emplaſtro de plumbo aut diapompholygos miſceri poteſt.

(21) Hoc extremum illud eſt remedium, quod extremus hic poſcit Morbus. Et quanquam, ut ſapientem omnia prius conſiliis, quàm armis experiri, decet, ita Medicus medendi initium à minoribus præſidiis ex diætetico & pharmaceutico fonte hauſtis merito capere debet, antequam ad efficaciora deveniat; tamen quemadmodum iterum, ſolis conſiliis nihil juvantibus, ipſa arma capeſſere optimum ſæpè eſſe ſolet; pari ratione vulgaribus remediis minus ſufficientibus, extrema hæc, & tantùm non crudelia, in noſtro præcipuè hoc ſævo affectu, ſaluberrima ſæpe comperta ſunt. Hinc Author noſter tali in caſu totum membrum læſum reſecare jubet, ad imitationem Petri ab Argillata loc. cit. qui ſimiliter factâ univerſali evacuatione, totum os corruptum removeri debere; ſeque ipſum totum unum focile brachii removiſſe ſcribit: quem Severinus quoque & Petrus de Marchettis ſequuntur. Ille os, quod vitiatum eſt, pag. 316. totum exſcindere ſuadet: Hic vero, quod ſi Medicus, ait, accedat, factâ jam ſolutâ unitate ab ipſa materiâ pituitoſâ ex putredine acriori factâ, tota curatio dirigitur ad ablationem oſſis corrupti. Quomodò autem & quibus inſtrumentis hæc corrupti oſſis ablatio, ſive amputatio fieri debeat, nemo horum ſpecialiùs explicat. Pandolphinus noſter ſerram commendat, qualem depingit Joh. Scultetus Armamentar. Chirurg. Tabul. 27. Figur. 11. lit. C. Johan. van Hoorne, qui artuum amputationem propter nullum alium, quam ſphacelum, ipſumque hunc noſtrum affectum inventam eſſe credit, Microtechnes p. m. 189. inter inſtrumenta ad hanc operationem neceſſaria præter jam nominatam ſerram, cultrum quoque falcatum, cultellum ancipitem, qui Hippocrati μαχαιρὶς ϛηθοειδὴς vocatur; interdum etiam, ſed rariùs ſcalprum exciſorium, aut exciſoriam forcipem adhiberi poſſe ſcribit, Cultrum ſive ſcalpellum falcatum vide apud Scultetum loc. cit. Tabul. 27. Figur. 11. lit. B. Cultellum ſive ſcalpellum ancipite, quem Celſus & Paulus Spatham appellant, exhibet Idem Scultetus ibid. Tabul. 2. Figur. 1. Scalprum exciſorium depingit idem, ibidem Tabul. 20. Figur. 4. Item Tabul. 27. Figur. 12. lit. E. Exciſoriæ forcipis figuram habet Idem ibid. Tabul. 20. Figur. 1. & Tabul. 32. Figur. 6. De quibus inſtrumentis notandum, ea non omnia unà requiri; imò ſæpe ſæpiùs, in minoribus præcipuè articulis, ut digitis manuum ac pedum, unum ſolum, & quidem ſimpliciſſimum ſufficere, quemadmodum Spigelio apud Scultetum Armamentar. Chirurg. Obſervat. 86. vulgaris forceps, ſuffecit, quâ Monacho cuidam Bononienſi pollicem ſiniſtræ manus Spinâ Ventoſâ correptum feliciter abſcidit. Quid? quod Joh. Jeſſenius à Jeſſeo. Inſtitut. Chirurgic. Procem. arbitretur, Chirurgica illa inſtrumenta, quorū nullibi plura habeantur, quàm apud Aquapendētem aliquantò magis ad oſtentationem, quàm uſum comparata eſſe. Præterea nec hoc omittendum, ſerram contra pleroſque exercitatiſſimos Chirurgos in magnorum membrorum amputatione Leonard. Botallum de Vulneribus Sclopetorum cap. 23. vehementer vituperare, & quidem ex his præcipuè rationibus, primò quod ea plerunque multas nervoſas partes à novacula relictas miſerè laceret; deinde quòd, dum ſerrâ oſſa ſecantur, ſectæ venæ & arteriæ perpetuò ſanguinem & ſpiritus fundant. Verùm quamvis hæ Botalli rationes non de nihilo ſint, probeque notari poſſint, videtur tamen eum ſerræ uſum potiſſimùm ideo ſaltem rejeciſſe, ut cultros ſuos, quos in illius locum ſubſtituit, quoſque mirum quantum laudat atque commendat, eò faciliùs, eòque feliciùs introduceret. Cæterùm quoad locum, an os ſive membrum in ſana adhuc parte, an verò in illa Spinæ Ventoſitate obſeſsâ, item an in ipſo articulo, an verò extra illum exſcindendum ſit, non omnibus eadem eſt mens. Aquapendeus, & qui hunc ſequuntur, in parte læſa & jam emortua (ſi de ſphacelo vulgari ſermo ſit) amputationem fieri ſuadent, his ferè nixi rationibus, cùm quod hac viâ minorem dolorem ſentirent ægri, tum etiam, quòd non tanta ſequeretur hæmorrhagia. Verùm Clariſſimus Johan. van Horne loc. cit. hoc conſilium non immeritò periculi aleæ plenum vocat, partim, quia verendum, ne illud corruptum, quod relinquitur, ſe ſit multiplicaturum, partim etiam quia non poſſumus eſſe certi, an non os, quod carni ſubeſt, altiori in loco ſit corruptum. Idcircò in ſana potiùs parte faciendam eſſe ſectionem judicat, proximè tamen ad ægram, ſpatio unius digiti tranſverſi. Quod Severino quoque, Neapolitano illi Chironi placuit, quando cap. 21. cap. 316. ſeriò monet, ut totum os, quod vitiatum eſt, præcidatur, eò quòd niſi id fieret, hoc eſt, ſi quid corrupti relinqueretur, ulcus recidivam ſentiret. An in ipſo articulo, ſive juncturis, an verò potiùs ſupra aut infra juncturas detruncari debeat os violatum, propter ingentem varietatem locorum, quæ Spinæ Ventoſitas occupare conſuevit præciſe definiri nequit. In genere ſcire ſufficiat, ſectionem in ipſo articulo admodum ſuſpectam videri, (1) quia ibi plerunque nervi, venæ & arteriæ copioſiùs concurrunt, (2) quia non tam promptè inveniri poteſt locus, ubi duo oſſa conjunguntur, (3) quia difficiliùs quàm alibi cicatrix obducitur. Tandem quòd ipſum modum amputandi, vel exſcindendi, attinet, breviter omnium optimè ita ferè eum tradit prælaudatus Johan. van Horne loc. alleg. Nimirum ante omnia, (implorato Numinis ſupremi auxilio) oportet ægro cardiacum aliquod præbere, ne in ipſa operatione deficiat; deinde à viro aliquo robuſto cutis & caro ſana, quantùm fieri poteſt, ſurſum eſt attrahenda, ut eadem poſtmodum relaxata oſſi denudato meliùs obduci poſſit. Tum (ſi locus concedit) ad latitudinem pollicis ſupra locum, in quo amputatio eſt facienda, valida fiat ligatura vinculo non ita lato, ſed forti; cùm ut æger minus dolorem percipiat, tum ut ob vaſorum conſtrictionem ſanguinis fluxus meliùs compeſci poſſit. Mox ſub ligatura Chirurgus falcato, ſed aliquantùm minùs, incurvo cultro, quàm poteſt feſtinanter totam circumquaque carnem muſculoſam reſecet, & perioſteum abradat ab oſſe, ne à ſerra dilaceretur denique ſerra eſt adhibenda, vel in digitis forceps tantùm. Poſt

ſtang

hanc factam amputationem quid ſit faciendum, mox ſequetur. Atque hic communiſſimus eſt modus. Alium & plenè novum excogitavit Leonard. Botallus loc cit quem ipſe imperſè laudat, & dictus Joh. van Horne in Annotationibus ad eundem approbat Quem vide ſis.

(22) Factâ. eo, quo diximus, modo, amputatione, alii partem ſanam actuali cauterio inurere cum Pandolphino noſtro ob dictas rationes ſuadent; alii contra diſſuadent. Et diſſuadent quidem metuentes, ne cruſtâ, quæ à ferro candente inducitur, decidente, periculoſus fiat ſanguinis fluxus. cui addit Paræus lib. 12. cap 35 quòd hoc modo dolores ingentes & nonnumquam convulſiones inde excitentur. Unde ipſe cap. 31. & 32. tenaculâ potiùs vel volſeliâ vaſa apprehendere & acu transfigere jubet: ſed quem modum Gourmelenus Syntagmat. Artis Chirurgic. cumque eo Joh. van Horne l. loc. pag. 193. adhuc magis improbat, qui poſtremus pag. 194. hanc curationem longè feliciùs, abſolvi ſcribit, ſi fungus ille, quem crepitum lupi, vulgò *Peſi* appellant, in uſum ducatur, ita nimirum, ut ejuſdem portiunculæ pulveribus ſanguinem ſiſtentibus plenæ & ovorum albumine madefactæ applicentur; vel etiam ex eodem fungo excavato veluti ſcutella pulvere ſtegnotico repleta conficiatur, tuncque extremitas membri ei immittatur; atque hic apparatus in ſitu ſuo emplaſtri defenſivi & glutinantis beneficio, ſuperinductâ veſicâ bubulâ, donec hæmorrhagiæ metus tranſierit, detineatur. Nos admodum hætemus, incerti, cui noſtrum adjiciamus calculum, maximè cùm propter affectæ partis inſignem diverſitatem vix certi quid in noſtra Spinæ Ventoſitate determinare liceat. Si quid tamen ſtatuendum neceſſariò eſſet, mallemus iis in caſibus, ubi inuſtio fieri poteſt, cum noſtro Authore facere, hac tamen annexâ cautelâ, ut dirior jam aliquantùm facta cruſta emolliente quodam oleo ſive unguento inungatur, quo ſine hæmorrhagia, aut alio graviori malo decidere poſſit; quanquam viciſſim pluribus in caſibus tam vehementi, & tantum non crudeli uſtionis præſidio non opus eſſe, aliudque præſtans ſtegnoticum remedium, quale Johann. Horne deſcribit, abundè ſufficere poſſe credamus. Ad hæc uſus atque exercitatio optima hîc eſt magiſtra; ſemperque adhibendum judicium, quod Chirurgum imprimis commendat. Poſtremò in omni amputatione ſedulò obſervandum videtur illud, quod monet Joh. Jeſſenius Inſtit. Chirurg. cap. 21. nimirum amputato membro aliquantulum pro vitium ratione ſanguinis profluvium permittendum. Reliquum curationis nihil habet peculiare, & quomodo ſit inſtituendum, docent omnes illi, qui de vulgari artuum amputatione agunt, unde peti poteſt.

(23) Ad hunc cathæreticorum cenſum & illud unguentum reduci poſſet, quod Dominicus Auda in allegati Itali Libelli nova Appendice contra Spinam Ventoſam peculiariter directum ſecretum atque rarum vocat. Eſtque quod.

℞. Mercurii ſublimati, drachm. duas ſemis. Unguent popul. drachm. iij. opii grana quinque, Lapid. hæmatit. præp. ſcrup. 1. Miſc. Fiat unguentum & applicetur parti affectæ per 12. horarum ſpatium, poſtea removeatur, atque factâ eſcharâ applicetur axungia rancida non ſalita; nondum verò factâ eſcharâ repetatur dictum unguentum, & ablatâ illâ, medicamenta incarnantia adhibeantur.

(24) His ſimilia ſunt illa Fila Cauſtica quę olim D. Sigiſmund. Schnizer D. Joachim. J. F. Camerario communicavit, quorumque Zacutus Luſitanus quoque in Prax. ſua meminit.

℞. Filorum carminativ. unc. ij. Mercurii ſublimati correct. drachm. ſeptem. Sal. armoniac. drachm. iij. Aq roſar. plantagin. an. libr. unam. Bulliant ad remanentiam tertiæ partis, & fila traducta in furno lentè exſiccentur; quę, ſi fortiora velis, adde ad coctionem arſenici unc. ß.

(25) Sunt autem Troſchiſci de Minio hi: uti Vigo eos deſcribit Practic. lib. 8. cap. 13.

℞. Medullæ panis crud. bene fermentati ℥iv. ſaublimati elect. & fortiſſimi ℥j. minii ℥ß. Omnia ad invicem pinſentur cum modico aquæ roſaræ: deinde fiant trochiſci ad modum grani pineoli, & aliquantulum longiores: poſtmodum exrotandantur ſuper tabula, & ponantur in furno non multum calido, & reſerventur in ſcatula, & utere. Mirabilis, inquit eorum inventor, ſunt operationis; & ſi vis, ut corroborentur in virtute corroſiva, addatur virtus ſublimati.

Pandolphinus, de Diæta.

Abſoluto de medicamentis diſcurſu, ad (1) diætam progrediendum. Conſtat autem diæta ſex rebus non naturalibus, quæ res, vel indicantur à virtute, & erunt alimenta; vel ab aliquo præternaturali, & ſic erunt remedia. Quoad aerem; ſi morbus à ſanguine oriatur, aër ipſe ad frigiditatem, & ſiccitatem vergere debet. Victus in principio tenuis poſtea verò quando morbus in longius protrahitur, (quod plerunque fieri ſolet) largior ſit, ut infirmus ægritudinis onus ferre poſſit, ſimulque refrigerans. ſi febris afflixerit; hac verò abſente vinum oligophorum etiam concedendum, præſertim ægrotanti debili; Ipſa autem præſente febre, à vino abſtinendum, & (2) refrigerantibus, humectantibuſque utendum. Quies totius corporis (& præſertim laborantis partis) amplectenda. (3) Somnus vigiliæque mediocriter exerceantur. (4) Repletio ſummopere evitetur. (5) Alvus lubrica habeatur. (6) Venus (unà cum (7) iracundia) cane pejus & angue fugienda.

Ab humore acuto ortum ducente morbo, omnia ad frigidum & humidum tendere debent, ſintque vel magis, vel minus talia, prout magis, vel minus acuta fuerit materia: unde ſi aër ſuâ naturâ talis non erit, arte reddendus eſt, cubiculi pavimentum gelidâ perfundendo aquâ, nec non in eo vitium folia, ſalicum ramulos, roſas, violas, atque hujuſmodi refrigerantia diſpergendo. Abſtineat æger à (8) pinguibus, dulcibus, acribus, ac tandem ab omnibus facilè in bilem vertibilibus; utaturque lactuca cucurbita, portolaca, ptiſana bordeacea, atque ſimilibus: potus verò ſit aqua hordeacea, vel ſimplex, vel cum julepo acetoſo, vel cum granatorum acidorum ſucco permixta, aliaque omnia ſupradictis reſpondeant.

(9) Peccante autem pituita, frigida, craſſa, & viſcida; diæta calefaciens ſit, attenuans, & incidens; aërque calidus, ac ſiccus, qui ſi talis per ſe non fuerit, aromatibus, atque aliis calidis talis efficiendus: cibus modicus laudatur: panis bene fermentatus: carneſque laudabiles pauca excrementa generantes, inter quas avicularum ſylveſtrium, nec non pullorum, & quidem aſſæ magis, quàm elixę commendantur carnes. Utatur inſuper patiens petroſelino, menthâ, origano, ſeminibus fœniculi, aniſi, cumini, cinnamomo, pipere; nec non multis eduliis cum aceto paratis; veluti ſunt cappares, aſparagi; fœniculi: Vinum concedatur clarum, & præſertim cum aluminoſa, vel ſulphurea aqua modice dilutum: repletiones diſſuadeantur, & exercitationes adhibeantur (11) ſomnus ſit modicus & tantùm nocturnus: (12) Animi paſſiones vitentur, licet ſæpe (13) ira vim curatoriam habeat: egoque propterea bilioſum hominem à ſuo naturali ſtatu delapſum ità ſanatum eſſe viderim: alvus lubrica teneatur: Venus exulet, quippe quæ in univerſi corporis partibus frigidis & præſertim in ventriculo, copioſam generat pituitam.

Si

Si Malum noſtrum ortum duxerit ab humore frigido, & tenui, ſuprà poſita omnia opportuna ſunt, modò non attenuent & incidant: potiſſimùm verò potus ſit modicus.

At ſi à melancholia, omnia tendant ad quandam calefactionem, humectationem & attenuationem; & propterea evitentur, quæ ab his diverſę ſunt naturæ, unde laudatur vinum album, tenue, & aquoſum; panis optimus; ova ſorbilia, carnes omnes laudabiles, ſpinachia, borrago. & cętera.

Prǽcedente tamen tamen peſſimâ hac ęgritudine (14) a virulentia Gallica, vel ab alia prava qualitate; cum victu conveniente alexipharmaca permiſcenda & uſurpanda ſunt.

Merclini Annotationes ſuper Diata.

(1) Quomodo Dięta in noſtra Spinę Ventoſitate inſtituenda ſit, facilè intelliget omnis prudens Medicus, ſi ejus antecedentes ac procatarcticas rectè reputaverit. Uti enim hę cauſæ ſe habent. & prout hę ipſæ ad affectus noſtri productionem concurrunt, Ita diæta quoque habere ſe debet, nimirùm ut ipſa peccanti illi cauſę contrariæ opponatur, atque ſic contra cauſam morbificam dirigatur. In nimiam ergò atque inutilem prolixitatem excreſceret hæc noſtra Tractatio ſi contra ſingulas, tamque diverſas Mali noſtri cauſas, tot quoque tamque diverſas diætę regulas præſcribere vellemus. Quid? quod nec opus eſſe cenſeamus. cùm quivis Medicus; qui cerebrum non prorſus in calcaneo gerit, verique Medici nomen meretur, congruam victus rationem ipſique Spinę ventoſitatis peccanti privatę cauſæ ritè oppoſitam ægrotanti ſuo facili negotio imperare noverit. Ut adeò nos nihil aut parùm habere exiſtimemus, quod his, quæ hoc ipſo Cap. de Dięta à Pandolphino noſtro dicuntur, addamus ulteriùs.

(2) Juxtà Hippocrat. Aphoriſm. 16. Sect. 1. Victus humidus febricitantibus omnibus confert.

(3) Somnus enim & vigilia, utraque modum excedentia, malum: eſt Aphor. Hippoc. 3. Sect. 2.

(4) Nititur Hippocratis Aphoriſmo 4. Sect. 2. Non ſatietas, non fames, neque aliud quicquam, quod naturę modum excedat, bonum.

(5) Fluit iterum ex illo generali Hippocratis axiomate Aphoriſm. 69. Sect. 7. Per alvum & veſicam, & quacunque corporis prodeat aliquid, ſi non purgatum teſtiterit, malum.

(6) Venus fugienda, non ſolùm quia hujuſmodi in affectibus vires enervat, corpuſque debilitat, ſed & quia Morbus hic noſter vel ipſum Gallicæ luis virus, vel certè non abſimile quid plerùnque redolet; quâ verò in ſpurciſſima labe Venus peſtis inſtar eſt.

(7) Qui elegantem illum Libellum Johannis Wieri de ira, Morbo, percurret, is abundè inveniet, quid immoderatior irâ atque excandeſcentiâ non ſolùm ad multos alios, & in ſpecie ad hunc noſtrum affectum tribuere poſſit.

(8) Pinguia enim & dulcia facilè bileſcere vulgò perhibentur.

(9) Quemadmodum à ſola pituita frigidâ, craſſa atque viſcidâ per ſe vix ac ne vix quidem Malum noſtrum provenire poſſe jam ſuprà diximus, & adhuc credimus; ità contrà hanc rariùs diætam dirigi debere exiſtimamus.

(10) Suffulcitur illâ vulgari hypotheſi, per ſomnũ immoderatum atque nimiùm excrementa cumulari, pituitamque copioſiùs generari.

(11) De Animi affectibus ceu poſtremâ rerum nonnaturalium claſſe cùm in genere tum in ſpecie è Recentioribus nemo meliùs, nemo accuratiùs, nemoque ad hodierna nov-antiqua principia accommodatiùs egit, quàm Gualter. Charleton, exercitat. Patholog. 8. quem vide ſis.

(12) Lethalis iræ exempla habet Camerarius Syllog. Memorabil. Cent. 10. Part. 52. Salutaris verò iræ exempla rariora quidem ſunt: dari tamen poſſe, vel inde fit manifeſtum, quia animi paſſiones ad quas ita quoque refertur, quemadmodum omnes alię Res Nonnaturales, indifferenter & medio modo ſe habent, id eſt, dextrè uſurpatę ſanitatem juvare, ſiniſtrè verò uſurpatę eidem incommodare valent. Modica ergo, & ſuo tempore, quę effunditur ira quin morbi curationem promovere quadantenus poſſit, non eſt quod dubitemus.

(13) A Gallica lue vel alio ſimili maligno morbo ſi Spinæ Ventoſitas prognata fuerit, ad illum ipſum morbum non ſolùm curatio, ſed & diæta, victuſque ratio cum appropriatorum alexipharmacorum uſu dirigenda, & ex illo ſpeciali morbo petenda eſt.

Totus Tractatus Avincennæ, de Ventoſitate Spinæ, pro Authoris excuſatione.

(1) Ventoſitatis Spinæ cauſa ſunt humores acuti, penetrantes in os, & corrodentes ipſum, & (2) inceſſus Ventoſitatis Spinæ, eſt inceſſus doloris juncturarum. Veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne, & in Ventoſitate Spinę eſt in oſſe, & (3) ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam. Dixerunt quidam, quòd Spina eſt ſpaſmus in toto corpore propter ulcus, & non affirmatur.

Hęc ſunt formalia Avicennæ verba circa totum hujus morbi Tractatum; de quo (veluti in principio aſſeruimus) neque Rhaſes, neque Recentiores, de his plura ſcripſerunt. Quare non miretur aliquis, ſi & nos brevem ſermonem fecimus, & fortaſſè in pluribus deficientem: imò excuſatione apud omnes digni ſumus; quia in hoc nullum ducem habuimus, qui obſcuram, perdifficilemque viam nos doceret: ſed quem (Deo favente) aliàs uberiorem facere in animo habemus.

Annotationes ad Tractatum Avincennæ de Ventoſitate Spinæ.

(1.) Hic Avicennæ floſculus ex ejus Fen. 4. Lib. 4. Tract. 4. cap. 9. tanquam fœcundâ arbore decerptus eſt. Mirum autem in hunc Avicennę locum è pręcelebribus illis ejus Interpretibus (Gentilem de Fuligine dico, Jacobum de Partibus, Dinum Florentinum, Ugonem Senenſem, Averroem Cordubenſem, Matthæum de Gradibus, Thaddęum Florentinum, & Gentilem Florentinum) nullum ne verbum quidem commentatum fuiſſe. Unde Pandolphinus noſter non ſolùm illam veniam, quam ſibi dari petit, utique merebitur; ſed & laude pręterea, quod primus ferè atque ſolus in Spinæ Ventoſitatis fuſiori explicatione glaciem fregerit, digniſſimus erit.

(2) Per inceſſum, teſtè Severino de Pedarthrocace p. 308. acceſſus intelligitur.

(3) Id eſt, materiæ additio vel accumulatio, quę in oſſe contingit, ità illud corrumpit, ut ejus una pars aliam etiam quodam quaſi contagio in conſenſum rapiat, ſimiliterque corrumpat.

Hactenus Clariſſimus Pandolphinus, ejuſque *Commentator Doctiſſimus*. jam ſequentur.

MARCI AURELII SEVERINI

DE PAEDARTHROCACE,

ID EST, DE OSSIS CIRCA ARTICULUM *inflammatione,*

ET ABSCESSU PUERORUM *Proprio,*

Spina ventoſitatem aliqui falſo nominarunt.

LIBER UNUS,

Præfatio. De argumenti Dignitate.

PLURIMIS ab hinc ſæculis, poſtquam Arabum & Mauritanorum Academia floruit ſub Rege Manſore, morbus, non conſtat an à Græcis memoratus, extitit ex tumore atque ulcere, tùm carnis, tùm oſſis vitio miſtus, quem barbari ſcriptores (incertum quâ ratione) ventoſitatem ſpinæ nuncuparunt. Hunc diræ affligentem maximè pueros nemo è veteribus pro rei dignitate, nec ſatis explicare tractavit. Unus noſtrâ memoriâ Joſephus Pandolphinus à Sancto Martiano, Medicus hoc argumento nobilis, affectum hunc patris ſui oris admodum frequentem paulò ſtudioſiùs enarravit; Sed vel omnia, præſertim præcipua problemata non attigit, vel aliqua per ſe perpenſa minùs accommodatè reſolvit: curationem verò, quæ in providendo maxima eſt, atque alia quędam apprimè requiſita nihil exequutus eſt, præterquam quod nonnulla parùm probabilia ſibi perſuaſit, quę diſcuſſione indigent. Has ob cauſas operæ pretium exiſtimavi factutus, ſi quę mihi virium hoc in ampliſſimo Incurabilium valetudinario, atque in urbe tota ſæpiſſime medenti ſe obtulerunt, obſervatione digna; brevem in commentariolum conferrem, ad ea, quæ priores Viri ſcripſerunt, nova. Quam rem equidem feci libentiùs eo nomine, ut in compoſitis à me nuper libellis de abſceſſibus, hic qui deſideratiſſimus eſt omnium, non deſideraretur, & completum de multiplici abſceſſus ſpecie volumen veniret in manus ſtudioſorum: quorum equidem gratiâ laborem hunc ſuſcepi. Tuum nunc erit & hæc candidè excipere, & mihi munus hoc exhibenti pari gratiæ modo reſpondere. Res quæ cum abditę affectus proprietate & novitate; noxę gravitate & curandi difficultate luculenter à nobis diſcuſſa, non mediocrem legentibus frugem ac jucunditatem allatura ſit, confido.

Cap. I. *Notio affectus.*

QUoniam, ut Galenus docuit l. ad Thraſyb. initio in omni contemplatione optimum inventionis initium eſt, prius exactè cognoſcere quidnam ſit id, de quo diſputatur: conſentaneum rationi viſum eſt, ut ante omnia de re, quam inſtituimus, conſtet; atq; adeò nominis hujus ratio eſt inquirenda. Difficillimum autem, ac verè ſpinoſum, ſi quod aliud inveſtiganti ſe exhibet hoc nomen ventoſitatis ſpinę: ac niſi vel falſę tranſlationis, vel vulgaris appellationis ſuſpicio eſſet, quæ poſt receptum jam uſum in commentarios ſcribentium perperam irrepſerit: finem nullum haberet admiratio: ſimile quiddam offendimus in roſulis ſaltatriciis vocatis tuberculis à vulgo & à Philippo Ingraſſia alicubi memoratis, quale nomen etiam cùm nolimus, cogimur uſurpare, neque aliud uſus innovare permittit. Porrò naſcuntur in populoſis commerciis omnibus, inquit Cardanus, nomina, ferente ſic eloquendi occaſione, nec certo ullo autore, quæ fortè minus apta, aut uſquequaque probata, ſed dura ſubinde uſu molleſcunt. Aliam quoque ineptiam continet hoc nomen, ut ex diſparibus & omninò diverſis duobus ſubſtantivis conſletur, quo autem pacto unum alteri coordinetur? Sed nihilominus ejus aliquam rationem & quam licet, oportet inveniri. Ego autem non quæ multa comminiſcendo ſubeant, nec quæ aliis, utcùmque placuerunt: ſed quæ optima ex omnibus interpretatio ſit, hanc accipiam. Num igitur ventoſitas ad eum modum eſt dicta, quo apud Avicen. & alios quoſdam item Barbaros tumor eſt inflatio? ſpina verò vocata eſt tumor ex acuto ſanguine ſine pulſatione conſtans, qualem ſpinam appellavit Avicenna l. 4. fen. 3. tr. 2. cap. 1. & Aldemanul etiam ſuo loco.

Sed alia occurrit ratio, quæ utrique particulę & harum complexui ſuum ſenſum accommodet. Videre licet à Barbaris, & Barbarolatinis autoribus aſſeclis, ventoſitatem eſſe loco œdematis: ita Petrus ab Argillata lib. 1. tract. 2. cap. 8. ſermonem fecit de ventoſitate alba. Sic etiam communis multorum eſt loquendi modus; *La ferita cacciata all'aria pigliar di vento*, id eſt, extumeſcere.

Fortaſſè igitur ejus nominis autor ventoſitatem quidem tumorem, qua ſedatum; ſpinam verò, qua crebriter terebratum ac veluti perpunctum expreſſit: quę compoſitio vocum eo quidem artificioſior eſt, quod contrarios ſenſus utrarumque in una conſonantium conflat & cogit. Verùm enim verò quid non contenti ſumus eo, quod unus Rhazes apertè declaravit in opere omnia continente, dicens ventoſitatem hanc ſpinæ dictam propterea, quod ipſa os perforetur. Sed in corrupto ejuſmodi aut vulgari vocabulo non eſt fortaſſe moroſius ac ſubtilius philoſophandum: atque in hoc prætetea maximè, quod non arguere illud, quod ſonat admonuit nos Petrus ab Argillara. Nos autem quæcunque ſit barbari nominis vis, atque etymon, oſſis circa articulum in pueris abſceſſum græco verborum complexu pædarthrocacen, quaſi puerorum ad articulos malum inſcribi voluimus. Fortaſſis autem eſt ſpinæ ventoſitas à Junioribus perperam intellecta: de qua re ſuo loco.

Cap. 2. *De genere affectus.*

NOn eſt ſanè facilè decerni, quo ſit genere cenſendus hic affectus. Namque videtur tumor ejuſdem perpetuus continuò ad auctam magnitudinem referendus: hęc autem, majoris momenti eſt; non ſummo tenus corpore, ſed intrinſecus extenſa eſt in longum latum altumque dimenſum: quod enucleate tradidit Gal. initio lib. de tumor. præt. nat. Itaque tumoris vitium hoc eſſe quis inficietur? Sed enim ulcus verè cenſendum apparet propterea, quod unum conſummationis ſuæ tempore, non alio quovis ſpectandum eſt; perinde ac cùm perfectum & abſolutum eſt vitium; hoc morbi pręcipuam, & nobiliorem formam habet; huc primum curantis ſtudium contendit; & hùc omnis ſaneſcendi difficultas refertur: ac neque etiam tam extumeſcentis, quàm pertuſi corporis abhorretur forma: Sed ad utraſque carnis affectiones accedit tertia, quæ eſt oſſis vitium indubitatum: de quo poſteriori agetur. Poſſumus igitur omne vitium complexum multis compoſitumque dicere, nam quid quæſo prohibet, quin ad plura genera referatur; quandoquidem in multis aliis id fieri conſuevit.

Cap. 3. *Oſſibus apoſtema ſuſcitari poſſe.*

QUOD in graviſſimis omnibus pertractandis morbis accidit, pendet curationis omne momentum à plena vitii dignotione. In hoc igitur affectu difficillimo primam nos notitiam rei ſequemur, quæ, ut ordinata firma breviſque, non confuſa aut implicita ſit inter cætera neceſſarium arbitrati ſumus, aliquot hic hypotheſes ante proponere, quę veluti fundamenta & principia demonſtrationis noſtræ ſint, lucemque diſputationis conferant quam maximam. Primam autem eſto de oſſium habitudine ad abſceſſum; de qua re ſic aliquando meditabar. Utrum oſſa ſuapte natura ſubeant apoſtema; non ſic quidem unum affirmatur aut negatur; ut non alterum contra contendi poſſit; negavit porrò Serapion Arabs in primo Breviarii cap. 20. dicens, quia nos ſcimus, quod in omni membro, in quo fit tenſio, accidit apoſtema; ſed non eſt in natura cerebri. ut recipiat tenſionem propterea, quòd eſt frigidum currens: & ſimiliter non eſt in natura oſſis, ut recipiat tenſionem propterea, quòd eſt frigidum & ſiccum, & durum valdè; ergo neceſſe eſt, ut non accidat tenſio, niſi membris, quę ſunt inter id, quod eſt in fine duritiei, & inter id quod eſt in fine lenitatis, ſicut ſunt panniculi & ligamenta & nervi & lacerti & caro, & quę ſunt ipſis ſimilia. Quæ hominis ſententia in breviorem & commodiorem argumentationis formam aptari ſic poteſt. Ea pars ſubdita naturaliter eſt apoſtemati, quæ diſtenſionem in longum, latum & profundum recipit: atque os diſtenſionem non recipit; igitur neque apoſtema.

Non terruit hæc ratio neque alia hujuſmodi quæcunque principem Avicennam: qui lib. primo fen. 2. doct. prima cap. 5. paulò poſt initium ait; apoſtemata quidem membris accidunt mollibus. Sed eſt etiam, cùm oſſibus accidit res, quę apoſtemati ſimilatur, per quam ejus ingroſſatur magnitudo & ejus augmentatur humiditas; neque eſt mirum aut extraneum, quod recipiens augmentum aut additionem cum nutrimento recipiat eam (ſcil. additionem) cum ſuperfluitate, cùm in ipſum penetraverit; aut in ipſo acciderit. Vides quàm acutâ ratione, & ſive defluxu, ſive congeſtu demonſtraverit Avicenna, poſſe oſſa concipere apoſtema, quam rem enucleatiùs expoſuit & in l. 3. fen. prima tract. 3. cap. 1. principio refutatâ Serapionis opinione per hæc verba: Non enim eſt quemadmodum quidam medicorum exiſtimant, quòd cerebrum ipſum non apoſtematur, ſic ratiocinantes: nam quod eſt lene ſicut cerebrum, & durum ſicut oſſa non extenditur: & quod non extenditur, non apoſtematur: hic autem ſermo eſt erroneus, & illud ideò quoniam lene viſcerum extenditur & oſſa etiam apoſtemantur, & Gal. illud confeſſus eſt, & nos monſtrabimus ſermonem de eo in capitulo dentium. Deinde lib. 3. fen. 7. cap. 1. tradidit idem vir rationem, quæ eſt; nam omne, quod nutritur, idem extenditur, & augmentatur cum nutrimento, & ſimiliter eſt poſſibile, quod extendatur & augmentetur cum ſuperfluitate, & illud eſt apoſtema, & quandoque accidunt, ait, dentibus ſpecies apoſtematum, & illud quidem non eſt mirum: omne enim, quod recipit extenſionem cum augmento nutrimenti; non elongatur, quin recipiat extenſionem cum ſuperfluitate, nam ſi non reciperent materias penetrantes in eis, augmentantes eos; non fierent virides, & denigrarentur, illud enim eſt propter penetrationem ſuperfluitatis in eis.

Quę verba Principis eò majorem firmamenti vim continent, quod ſunt ex Gal. traducta; qui l. 5. de comp. med. ſecundùm loca cap. 4. circa medium ſcripta reliquit hæc; ſi verò lividi per omnem ſuam ſubſtantiam facti dentes appareant nil mirum eſt ipſos quid inflammationi ſimile pati & aliquid detrimenti ariditatiſque ſuſcipere. Poſt, quæ addidit; redundantia verò conſimilem in eis affectionem concitare poteſt, qualis eſt circa carnoſas partes inflammatio. Mirum autem eſt quantùm hoc toto cap. noſtro faveat propoſito Galen. Succenturiatus autem utriſque viris eſt Albenzoar. l. primo Theiſir. tract. 6. l. 2. cap. 2. quod eſt de ſuperadditione oſſis in principio per hæc. Et ingroſſantur quandoque oſſa in ſua ſuperficie ab humoribus mordificativis, qui infunduntur in ipſis oſſibus à ſanie, quæ tranſit ſuper ipſa: unde concavantur, corroduntur & ingroſſantur. Qui idem autor eodem tit. 6. lib. 2. cap. 5. retulit de quodam homine, cujus dorſo concretum os inſtar cornu, non ita durum, ut os naturale; pater excuſſit catharticis impellentibus humores craſſos & medicamentis exteriùs exiccantibus. Itemque narrat de ſe ipſo, qui natum ſibi ſuper dorſum os graviter moleſtum craſſa vacuantibus pharmacis & emplaſtris diſſolotivis ademit. Quid quòd Galen. ipſe l. 6. de uſu part. cap. 3. nulla, ait, ſubſtantia eſt adeò dura, ut ſicut alitur, non poſſit etiam augeri prçter naturam, ita ut oſſibus id quoque uſu veniat: ſed maximè hoc experiuntur, qui laxiora ſunt & molliora. Jam igitur, inquies, ſi quæ prçter naturæ ſtatum ſunt oſſa, extendi atque augeri cognoſcimus: multò etiam magis oſſa naturę modo ſe habentia ſub alimentum extendi ſuperfluiſque craſſeſcere poſſe confitendum eſt.

Sed & dentes inflammatorium abſceſſum pati monſtratur teſtimonio Ludovici Dureti, qui ſuper illam ſententiam Hippocrat. in l. 2. Coacarum prænor. cap. 21. §. 8. (Dentis ſphacelitimus abſceſſum in gingivam exolvit) Dens, ait, os acerrimi ſenſus, quod tantùm atteritur, quantùm molendo mandit, ac tandiu creſcit; quoad quieſcit; omnium affectionum capax, omnibuſque morbificarum cauſarum telis expoſitum, quibus & caro ipſa eſt, nec cum minore perceptione rei moleſtæ, unde ſucceſſionis doloribus cruciatur. In eo ſymptomata conſpiciuntur omnia, intemperiei, phlegmones, continuitatis & contiguitatis errore. Significavit & ſuam non recedentem ab hac ipſa ſententia Joannes Langius l. 1. epiſt. med. 42. cum numeratis pleriſque luis venereæ ſymptomatis, quæ cognita ſingula veteribus contendit: ſteatomata, ait, & tubera, atque ex intima oſſium medulla concretus ſub illotum panniculo tumor, &c.

Demonſtravit & hanc rem experimentis Phil. Ingraſſias in lib. de tumor. ubi narrata hiſtoria à ſe diſſecti cadaveris in noſtro noſodochio Incurabilium, cui cadaveri hominis alioqui Syphilide commortui reperta ſunt oſſa pectoris & juguli & aliquot coſtarum inſignibus tumoribus exaltata, quibus ſubinde ruptis apertiſque puris graviter olentis nonnulla portio manavit quo demùm exhauſto patulis & cavus oſſis ſinus apparuit. Quibus addidit idem auctor, etiam præter ætatem incrementi Galenum & Avicennam cenſuiſſe dentes colorem bonum deponere mala ſubeunte ſubſtantia, atque ſimiliter imbuta corrumpi partium mollium & carnis modo. Subdiditque idem Ingraſſias; rationem Galeni non in augmento, ſed in nutritionis vi conſiſtere, quod apparebit facile, ſi Galeni verba non oſcitanter legantur: Poſt quæ curationem dolentium ipſorum dentium tradens, repellentibus non aliter, quàm ad carnis phlegmonas utendum præcepit: quippè quia per defluxum fit vitium. Quòd ſi per defluxum eſt quidem, ut eſt verè: defluxum ipſum cauſam inflammationis accommodatam ec quis non videt? atque eò maximè, quod oſſi calvariæ ſiniſtre exciſio neceſſariam inflammationem impendere monuit Hippoc. in l. de vulneribus capitis ſepe; nec non Gal. l. 6. meth. cap. 5. ἀνάλογόν τι φλεγμονῇ. id quid inflammationi proportionale perpeti oſſa profeſſus eſt. Quid quòd Hippoc.

Poc. I. 4. epid. id in hiſtoria ſenis qui in lapideis veſtibulis habitabat, conceptis verbis teſtatus eſt oſſis ſuppurationem; in quo loco Franc. Valleſius retulit hæc non nihil ad noſtrum uſum facientia; Ubi autem inflammatio ſit, & hic abſceſſus eſſe poteſt, ſive malueris apoſtema, cujus etiam ratio conſiſtit, ut partes aliquo intercedente vitio diducantur: quis autem inficietur oſſis partes interiores ſaltem, humore copioſiore impellente diduci atque laxari? Sunt & hæc demonſtrationes, & experimenta Langii quem adi.

Reſtat nunc videndum, ex quo peculiariter apoſtemare atque humore corripi debeant oſſa: ſtatuitque Ingraſſias nullum eſſe, à quo vitium ducere non poſſint: ſi verò paulatim propriique alimenti, ut par eſt, ſuperfluitate coacervata procreandum apoſtema ſit, ex melancholico exuſto ſucco promptiùs illud eſt eventurum: Sed de viris Ingraſſias loquutus apparet: in pueris alioqui ſanguinem, aut pituitam eſſe materiam inflammationis probabilius eſt: qui uterque humor, ut paulò poſteriùs oſtendam, vitiatus & in poros oſſis illapſus & in horum ſubſtantiam non coaptatus, ſed rejectus & conculcatus, jam conputreſcens & fervens, oſſa vitiabit, intemperabit, evertet ita frigida & ſicca oſſis temperies naturalis, in calidam & humidam, quę eſt pręter naturam tranſvadet, proportionalis ſcilicet carni: quod Galenus dixerat inflammationi proportionale.

Ex his jam conſtat, nequaquam eſſe difficile, ut oſſa conditionibus abſceſſûs ſubjiciantur.

Cap. 4. *Quod articulos propriè longorum oſſium apprehendere debeat hoc vitium, ut reverà apprehendit.*

UT planam atque expeditam evidentiam comparent ea, quæ præcipuo hoc meo argumento monſtraturus ſum: equidem cogitavi conducibile, ſi partium oſſis ad articulum potiſſimè ſpectantium uſus & conditio diſpiciatur, quam rem jam exequi paror ad hunc modum. Oſſis univerſa partitio triplex eſt: Una pars innominata veteribus quę corpus nobis dicetur oſſis, pars ejuſdem maxima & præcipua, aliarum veluti truncus, in medio ſita. Altera pars oſſis firmitatem primam afferens capitulo à natura conditrice conglutinata, epiphyſis dicta Græcis, appendix & additamentum Latinis. Eſtque hęc authore Veſalio os alteri oſſi adnatum, peculiarem obtinens circumſcriptionem; neque illius oſſis, cui committitur, vera portio. Tertia pars eſt ſegmentum oſſis extremi, ſupra communem ejuſdem æqualitatem extuberans: eſtque hæc eod. Veſalio deſcribente oſſis pars nihil à ſuo oſſe differens, niſi, quod tuberculi, ſeu gibberis inſtar ex oſſe procedit; quemadmodum ex arboris trunco radices & rami exultare procedereque videntur.

Corpus oſſis anatomicorum omnium conſenſu duriſſimum eſt, quod propugnaculi inſtar impetum injuriarum ſuſtinere debuerat. Appendix verò ſecundùm Galeni ſententiam in decimo de uſu part. excogitata eſt à natura, ut operculi vice eſſent ad medullarum oſſis partem tuendam, ne difflueret, atque ut arctiùs coarticularentur oſſium capitula; quanquam alia Veſalii & Columbi fuit opinio, ſeu veriùs erga Galenum diludendum prurigo. Sed & alter uſus à Gal. expoſitus eſt l. 2. de uſu part. c. 5. circa F. adnexas oſſibus appendices, ut ex ea conjunctione ligamenta poſſent enaſci, quę articulos circumligant & firmant, Tertius uſus eſt ab Andrea Laurentio relatus Hippoc. primo autori, volenti eſſe epiphyſes quaſi ventres oſſium; in quibus concoquatur oſſium alimentum, quod ſenſim in horum cavernis percoletur. Porrò eſt hic uſus, qui noſtris placitis maximè favet.

Sed proceſſus oſſis & capituli quis finis? Ad partium quarundam, muſculorum præſertim, exortus atque inſertionem tradiderunt quidem omnes. Verùm & uſus alii non deſ[illegible], ubi variam hujus formam atque figuram ſpectaveris: ſed de hac re ſatis.

Cognoſcis nunc molliſſimos & maximè ſucculentos eſſe fines oſſium longorum, quæ cum aliis coarticulantur raramque & accommodatam horum ſtructuram, ut ſuccos advenientes pro nutrimento excipiant. His adde, quàm ipſo motu laxos, imbecillos & ad repellendum ineptos? Quas ob cauſas memineris etiam, ut in abſceſſibus abſolvendis, has maximè partes conſuetus ferè ſemper impetere ſit humor, qui rejectus à ſuperioribus hùc tranſmittitur. Mirum igitur ne ſit, quod communi oſſium atque alia privata, quam poſt hęc exponam, cacochymia ſ. arthrocacen maximè colligant articuli.

Cap. 5. *Quod non carnis, ſed oſſis præcipuè ſit hoc vitium; quodque non à carnis habitu profectum, ſed oſſi primum αὐτῶμα.*

QUoniam autem os, & caro naturam inter ſe nacta diſſentaneam, vitium uno communi loco ſubiere: quæri non inutiliter poteſt; utri nuncupandus ſit affectus & utrius ſint morbi conditione priores partes. Videtur autem, quod oſſis vitiari longè potiora ſint momento, neque illud tàm dico curandi difficultate, ſcilicet hoc planum & nulli dubitabile: verùm etiam procreati mali (cum Philoſophis dicam) anticipatu: quoniam autem video nonnullos, quorum opinio fuit, hoc vitium oſſibus ſecundariò advenire; nimirum ab exteriore habitu & à perioſtia membrana tranſlatum, oſtendam equidem hoc falsò credi & ab oſſibus veriùs proficiſci vitium in circumſitas partes; quod oſtenditur duplici ratione. Prima, quod cùm ſimul appareant hæc utraque vitia, multò priùs antecedere debuit id, quod invaſit os, utpotè quod durius & obſiſtentius eſt naturâ, quatenus penetretur, molliatur, conteratur. Deinde, quòd à primordio in loco alioquin excarni non parum altus extitit tumor, qui propriùs fuerit oſſis oportet, non carnis, quæ in articuli ambitu nulla eſt planè. Tertiò, cùm exilis ſit portio carnis, quæ vitiari poſſit, ejuſdem quoque vitii parva ſit vis conſequitur, quæ duritiem oſſis conficere queat, contrà verò os, cum mole majori conſtet, amplum ejuſdem vitium, etiam atque etiam carnes conterere ac labefactare valebit; pręſertim quando ſubjectum veluti fulcrum ſit os carni: nos autem experimento quotidiano didicimus in vulneribus capitis & corruptelis aliorum oſſium, circumjectam carnem amplè computruiſſe, ſub hac verò vitiata ſubjectum os commarcuiſſe non ita multùm licet procedente longiùs tempore non nego commaculatum os, & labefactum. Adde, quod oſſis quanto durior eſt ſoliditas, tantò gravior eſt corruptio, quod declarat gravis fœtor ab oſſe cariem experto, & nigro exurgens: ſic licet pauca hujus putredo, qualis quidem putor non eſt à pari vitio carnis. An autem illud ſit, quia ſub denſiore ſubſtantia complexa magis putredo minùs expirat, minùſque diſſipatur; ſed particulis ejuſdem in ſe coactis confertim exhalat odioſam mephitim: Accedit ad hæc teſtimonium Avic. qui l. 4. fen. 4. tr. 4. c. 9. profeſſus eſt non obſcuris verbis vitium hoc, tametſi carnes etiam præhendat; nihilominus veriùs eſſe oſſis. At neq; aliter poſt hunc Nicolaus Florentinus ſerm. 6. c. 40. & Jo. à Vico in l. 9. ſuę copioſę c. 34. Quorum omnium ſententiam tam manifeſtè ſecutus videtur Joannes Langius vir ęque doctus ac diſertus; ut ulceroſam hanc oſſium affectionem à ſe vocatam non alio,

quam

quàm de teredine atque exoſtoſi pertractarit loco: quę fuit epiſtola 42. l. 1. Sed nemo fortaſſe meliùs Petro ab Argillata qui l. 5. tract. 22. c. 2. ſcripta reliquit hæc; Ventoſitas ſpinę eſt quando aliqua materia in ſubſtantia oſſis congregatur ex debilitate virtutis aſſimilativę, vel ex debilitate membri, unde congregata materia cauſatur apoſtema: illic autem conſequenter facta inciſione, repetitur corruptio in ſubſtanria oſſis tota, vel in parte ejus uſque ad medullam & iſtos caſus ſæpe vidi, & curavi.

Cap. 6. *Abſceſſum hanc eſſe puerorum proprium.*

MOrbus hic, quantum nos obſervatio noſtra docuit, qui plurimos inde laborantes in valetudinario curavimus, atque huc adverſionem quàm maxime ſedulam adhibuimus, haud per omnem promiſcue ætatem homines laceſſit, ſed puerorum videtur & familiaris & proprius quod autem iſtorum morbis interſeruerint ſcriptores, factum puto propterea, quòd grandiores, quàm infantes arripit hoc vitium. Eſt autem utrumque illud inquiſitione dignum; & cur ad pueros ſpectet, & cur eos, qui incunabula exceſſerint, maxime tentare ſolitum ſit; utrumque portò ſua non caret cauſa, quam nos hìc enodatè diſcutiemus: unde ſimul fiet, ut id, quod ante ſuppoſuimus ratum & confeſſum apud omnes reddatur. Pueri quidem ſimpliciter hanc affectionem incurrunt eam ob cauſam, quam mox audies: Subſtantiam homo, qui naſcitur, refert ex ſemine patris & ex ſanguine menſtruo matris, utrumque principium & materia, ex qua fœtus conflatur, non uſquequaque purum & inculpatum ingreditur in generationem, ſed nunc excrementoſum, nunc feculentum, nunc vitioſum & maculatum eſt; pręſertim ſi à morboſis, & à cacochymis parentibus procedit. At ſi tamen integræ valetudinis homo ſit, qui generat, non eſt hæc decîſa portio ſic incontaminata, ut expurgationem non ferat, atque hoc de virili ſemine dictum eſt. Sed neque perpetuò mulier munda, probatam exhibet generationis materiam: verùm pluſquam vir ſæpe maculoſam ac tetram: quando frigidior ſ. humidior, & inexercitatior eſt: unde fit, ut mulieres ſæpe doleant capite propterea nimirum, quòd ſuperfluitates ex crudiore ſtomacho plurimas congerunt. Accedit, quod natura in fœminis ſolet menſtruas expurgationes ciere: ſint quidem iſtę mali ſucci, vel boni, non diſputo: utrumque ſuos habet autores: Satis eſt, quod geſtationis tempore non perpurgatæ menſibus fœminę, incredibilia per hoc tempus appetunt & variè mala: unde malus etiam ſanguis pro nutriendo puero congeritur, qui neque corporis exercitatione, quę nulla tunc temporis eſt, emendari poteſt, ſic immundus & vitioſus eſt ejuſdam ſanguis, unde incrementa fœtus capeſſit, quem ipſum trahit ſecum jam natus: undeque continuò ſunt illi eruptiones toto corpore, & capite quidem achores, ceria, favi, lactumen, glandulæ, ſtrumæ, aphthæ, intertrigines, puſtulæ, varioli, morbilli, & hoc omne genus excretionum: quæ ſi contigerint quidem, commodæ ſunt, quia corpus emundant, quare non has prudens cohibet medicus, ſed adjuvat potius, quæ ſi non evenerint, vel ſi poſtquam apparuerint, intro recurrerint: conſueverunt plurimo detrimento eſſe, ut inde fiat plerumque puer valetudinarius, calore atque habitu malo, ſic fiunt pueri languori cuipiam opportuni.

Illud hìc ad cauſas pertinens dicere non omittam: præter communes iſtas ſeminarias infectiones, quales jam diximus ab utriſque parentibus proficiſci ad hæc vitii effectrices eſſe alias majoris notæ, qualis eſt cachexia, ſive proxime gignentium, ſive progenitorum: neque enim elabitur hic affectus cauſas, quas dicunt hæreditarias; inter quas eſt & infectio luis venereæ per ſemen communicata: item ſi vitium hoc, de quo diſputatur, à tabido vel ad tabem propenſo veniat; equidem præter inexpurgata ſeminaria inquinamenta vidi ſępiſſime manaſſe pædarthrocacem ob aliud, quod eſt; quia parentes habitu corrupto, vel languidi fuerant. Verùm enim verò cùm puerorum proprium hunc affectum poſuerim, haud negaverim tamen ulteriori ætati contingere poſſe. Equidem Mariæ Caracciolæ lectiſſimæ fœminæ Neapolitanę, quæ Deo & Sacris à libera vita & à viro in hanc rem conſentiente & cœnobium ingreſſo in D. Andreæ Sacro Sodalitio ſe abdicaverat, cariem in malleolo diuturnam curavi: ſed enim illud commune vitium, quemadmodum rarum eſt, vel ad ventoſitatem ſpinę referam equidem, vel cauſis conſtantibus pædarthrocaces, dilata eſt eruptio ad grandiores gravioreſque annos, non aliter, quàm variolę, morbilliſque ad ſenilem uſque ætatem ſervari conſuevêre. Huic noſtrę ſic expoſitæ opinioni, aliud etiam addere nunc admoneor; non ignorare me, Fernel. 7. phyſ. 7. & Matthiolum epiſtolarum opere confirmationes attuliſſe, quod puer in utero menſtruâ materiâ non alatur. Verùm his omnibus communis Schola ſatisfacito; dum interim mea roborat Philippus Ingraſſias in opere de tumoribus, qua de morbillis atque alii viri non pauci.

Cap. 7. *Quod non tam per influxum, quàm per congeſtum ſit hæc abſceſſus generatio.* 7

HIs auditis, quæſtio nunc ſe offert, per influxum ne an per congeſtum abſceſſûs hæc procreatio fiat: atque equidem dixerim utramque ad morbum procreandum cauſam intervenire: defluxum quidem, quia natura ſagax humorem malum & abſceſſus non obtenti, ſed totus revocati reliquias ſtudet quo poteſt, commode tranſmittere, ſed nullam in partem poteſt incolumiùs & ſalubriùs, quàm in articulos: igitur huc materiam malam tranſmittit, atque deponit. In hunc modum apoſtaſis quædam hęc videtur, id eſt, humoris vitioſi translatio. Ad hęc & congeſtus adeſſe videtur excrementoſę ſubſtantię, cum nutrituro ſucco advenientis, qui non raptus neque immutatus à concoctrice propterea, quòd aliena ſubſtantia coacervatur, & congeritur quotidie intra ſpongiformem ſubſtantiam oſſis, quam ineſſe jam diximus ſuo capitulo ad recipiendam alimoniam accommodatus, ſic tandem fit proventus maximus, qui fomes eſt putredinis oſſis.

Iam autem cùm utraque ſit abſceſſûs incendii cauſa, tum inquam fluxio, tum congeſtio: puto equidem multo majori parte eſſe congeſtum propterea, quòd fluxionis modus obſcurus eſt, tum propter alias cauſas defectus, tum maxime, quia viæ defluxionum toto corpore non extant ad oſſa ſic expeditæ, ut in vehendo alimento, quod nulla vi ſecum ducit ſuperfluitates admiſtas; quæ propterea felicior evenit, & cùm perennis ſit, copioſior fieri poteſt confluxio, quæ perennis eſſe non ita facile poteſt. Ob hæc conficitur ſane, majora congeſtus eſſe momenta, quàm confluxus in hoc oſſis abſceſſu procreando. Confirmat abunde noſtram hanc opinionem Ioannes à Vico, qui libr. 9. copioſę F. notavit à materia interdum corrupta & venenoſa, defectu virtutis aſſimilativę, occaſione debilitatis membri generari.

Cap. 8. *An corruptio, vel corroſio ſit morbi forma: ſimul & de generationis cariei modo.*

QUæſtionem hanc, ut ritè rectèque poſſimus expedire, corruptionis & putrefactionis nominibus, hoc loco contuus, utramque nos affectionem ſecundùm Nicolai Florentini commentationem in Avic. lib. 4. fen. 4. tract. 5. definiemus; ſi primùm diſtinxerimus, quod ſit putrefaciens & corrodens, ſcire licet corpus humanum & hujus partes, quę dictarum paſſionum ſunt ſubjectum, eſſe trium generum, id eſt, ſolidum, humidu, ſpirituoſum. Solidum inquam, ut oſſa, carnes, nervi, membranæ, & hoc genus: humidum verò dico quatuor humores, qui ſunt ſanguis, pituita & utraque bilis: ſpirituoſum denique dico ſpiritus, vitalem, animalem, naturalem, quæ omnia vocavit Hippocrat. lib. 6. epid. ſect. 8. aph. 8. continentia, contenta, & impetum facientia, in hec tria invadunt putrefaciens & corrodens. Putrefaciens eſt id, quod corrumpit ſpiritum & humidum membri adeo, ut non ſit amplius pars, niſi æquivoce. Cęterùm non pervenit ad hoc ejus actio, ut reſolvat humiditatem membri, ſed tantùm dimittit eam corruptam, autor autem eſt calor extraneus. Putrefactio igitur eſt diſpoſitio, ſub qua humidum membri corruptum eſt abſque reſolutione ita, ut in vitam redire non poſſit, propter corruptionem ſpiritus, qui eſt in eo.

Corrodens autem eſt illud, quod prętet acuitatem, quam habet reſolvit atque extrahit humidum, propter quã reſolutionẽ atque extractionem minuitur ſubſtantia carnis, ut ulceretur. Pro qua re intelligenda doctrina eſt Ariſt. 4. meteor. ſiccum ejus naturę, ut ſemper egeat colligatione: humidum verò id eſt quod colligit & conjungit. Corroſio igitur eſt diſpoſitio, ſub qua humidum terminans ſive agglutinans partes membri reſolvitur ita, ut partes membri remaneant diſjunctę ſic, ut non ſint amplius continuę; præterquam tamen humiditas ſit corrupta.

His jam expoſitis utra ratio ſit in hoc affectu, conſtare poteſt: porrò ſubeſſe non videtur corroſio, ſed corruptio propterea, quòd in hoc vitio totum humidum eſt corruptum abſque reſolutione ita, ut extincta reſtiterit pars; quòd ſi tamen poſt longum tempus exempta oſſa proferunt cariem, ac teredinem hoc nihilominus ſit, reſoluta per longum madorem partes quemadmodum accidit lignis, quæ longa humoris alluvie tabefactâ corroſionem referunt, quę vere non eſt: atque ad hunc modum interpretandi ſunt Avicenna, Nicolaus Florentinus, Joannes a Vico, atque alii ſi qui ſunt autores nobiles, qui corroſionem in hoc vitio adſtruxerunt. Firmari autem hoc abundè licet exemplo ſimili gummarum & exoſtoſium luis venereæ, quę reſolutione veriùs & vi corrumpentium humorum, quam à corrodentibus facta viſuntur, quam etiam rem hiſtoria, ſuperiùs à Philippo Ingraſſia recitata demonſtraſſe potuit. Fuit autem & meæ ſententiæ Joannes Langius in l. 1. epiſt. 42. quam rem apud eumdem autorem legito.

Illud hunc deſiderari videtur, ecquo pacto procreetur ejuſmodi corruptio; evenit autem meo quidem & Vidii judicio ad hunc modum. Quoniam à nobis conſtitutum eſt ſuperiùs, pędarthrocacem, per congeſtum, quàm per influxum fieri magis; id eſt, quod contrahatur paulatim humor in oſſe ex alimento ſuperante: contrahitur quidem in oſſe paulatim veluti mucus, qui ob loci imbecillitatem nec concoquitur, nec ad alendum eſt idoneus, nec expellitur, ſed ibi manens tumorem excitat. Cùm autem hic idem humor, vel acris ſit, vel retentus putreſcat (eſt, & qui in lue venerea diuturniori collectus ea tubercula excitat, quæ gummi dicuntur) erodit ac perforat ejuſmodi partes integræ cuti ſubjectas.

Cap. 9. *Quòd exoſtoſi ſphaceloque oſſis ſyphiliæ ſimilis ſit iſta.*

EX his facilè quiſquam affirmet, exoſtoſi ſyphilię ſimilem abſceſſum hunc eſſe, quod aſſertum neque diſplicet nobis, qui credimus gummata, quę dicuntur, à venerea lue profecta, non per defluxum, ſed per congeſtum eſſe: quam rem cùm quiſpiam oſtendi ſibi deſiderat, dicam, hominis venereo morbo confecti ſanguinem univerſum & humores graviter eſſe corruptos; ſic quidem, & ab omnibus conſtitutum & à nobis ante monſtratum eſt, luem hanc eſſe univerſale corporis intemperamentum, atque hepatis præcipue, quod eſt officina ſanguinis; quo labefactato, & humores omnes cum ſanguine comprehenſos in corruptionem abiiſſe neceſſe eſt; quapropter & tales accedentes in ſubſtantiam alendarum partium, has non corrumpere non poſſunt: maximè autem inter omnes tuentur ſe carnes, & ad hanc naturã accedentes aliæ partes ſic, ut alienum à ſe, vitioſumque ſuccum quoad ejus fieri licet vel concoquant & commoderentur, vel abjiciant, non ita quidem oſſa, quæ inter omnes corporis partes ſunt debiliſſimæ, atque etiam maximè exangues & frigidiſſimę quapropter id, quod à ſe rejecerant carnes, ipſa recipient. Inditio autem eſt, quòd oſſa capitis à nonnullo calore fota comprimis obnoxia ſunt his congeſtibus: Indicavit autem ventoſitatis ſpinæ cum exoſtoſi venerea ſimilitudinem Joannes à Vico memorato jam loco, quamquan verò contulit arthritidi morbo Avicenna: tamen ejuſmodi comparatio facta eſt ſecundùm doloris ſpeciem, qua communicant; non autem ſpectat illatio vitium jam initum oſſi, quam diximus eſſe corruptionem, quam quidem opinionem eo libentius amplexus ſum, quod Jacobo Cęſarano medico noſtri gymnaſii profeſſori præclariſſimo ac Diomedi Paladino viro item doctiſſimo communicatam video placuiſſe.

Cap. 10. *Ex quanam humorum materia pendeat hic abſceſſus.*

PRincipio dubietatem nonnullam facit, num halituoſa leviſque ſit materia, quæ procreando huic vitio cauſam præſtet: Cujus ſententiæ videtur fuiſſe Philippus Ingraſſias in commentario de oſſibus cap. 1. fine; perſuaſus tum ab etymo, tum quia figi quidquam in oſſis corpus, præterquam tenuis ſubſtantia non poteſt. Quod confirmavit Philippus autoritate Razæ in ſuam opinionem traducta, qui prodidit profectum nomen à à perforando, perforare autem ſolidiſſimam oſſis compaginem nulla non valet præterquam penetrabilis tenuiſque ſubſtantia, quæ tranſcurrat, ut enim craſſamentum aliquod humoris pervadat? Quam etiam ob cauſam factum eſt, ut Jo. Lang. in lib. 1. epiſt. medic. epiſt. 42. cenſuerit ejuſdem teredinis cauſas eſſe putres ichoras. Sed Joſepho Pandolphino in c. 4. quod eſt de morbi generatione placuit vitium omne tribuendum pituitę craſſæ, ut quę maximè in pueris, & puellis fœminis proveniat, flatuſque multos ad tenſivos artuum dolores excitandos accommodate ferat. Ante quos omnes viros Avicennæ Principi viro placitum eſt, ut humores hi ſint acuti, penetrantes in os & corrodentes ipſum, quem virum, ſecuti ſunt & Nicolaus Florentinus & Joannes à Vigo. Poſt quos Joannes Langius cit. epiſt. ulceroſa

roſa vocata hac oſſium affectione, purulentos & acres rheumatum ichores, quo terebrentur oſſa cauſas dixit eſſe à qua magni viri ſententia, noſtra profectò non longè diſcedit, niſi quòd ſanguinis putres ichores poſuimus, qoi veniens in alimentum oſſis alioqui rationis & levioris, quales capitulorum & proceſſuum ſunt, has inficiunt & contaminant, uti & hujus l. capite ſuperiùs explicavimus.

Cap. 11. *Verè affectûs naturâ.*

SI mentis aciem penitiùs in rem defigimus, longe alia quàm apparens, & expoſita ſenſibus affectus hujus eſt natura, uſque adeo, ut equidem non conquieſcam his, quæ dudum genus ioquirenti ſe obtulêre, ſed in receſſu, poſitam formamque aliam abſtruſiorem mali ſectector, quam etſi non adverterint, alii tamen, ut puto lucidiſſima eſt: Illud autem, quod meditor eſt hujuſmodi. Sæpe numero legimus apud viros autoritate pleniſſimos, ſenſimusque diſputando conſtitutum; inſlammari oſſa non quidem ęque, ſed paulo ſecius, quam carnes, ignis porro nullum ſibimet objectum quamtumvis durum excipit, quominus in ipſum vim ſuam παντοδυναμίᾳ non exerat; ad hunc quoque modum inflammatio; quę ab internis viſceribus malè habitis, & à foco putredinis aliquo proficiſcitur; nullam partem corporis excludit ſuâ tyraonide atque incurſibus, quin & dentes, quibus ignem parcere & immolitos linquere ſcripſit Plinius: quotidie cernimus inſenſibili ſuccorum acrium infeſtatu ſolvi, conteri & erodi: multò igitur potius oſſa minus compacta, omniſque ſententia humorum vim acutorum ad languorem experiri ac perpeti debuerint? Qui languor in Pædarthrocace accedens, ſit corroſio an corruptio certum non eſt; quamquam nos ſuperiùs noſtram opinionem aperuimus, quæ corruptionem amplectitur, ſed tamen aut nullum, aut parùm neceſſarium, quod ad oſſis vitium & affectionem attinet, iſtorum eſt diſcrimen; difficilior autem oſſis per humorem eſt eroſio quàm corruptio, hæc enim ab humoris labefacientis duntaxat copia; illa verò ab ingenti acrimonia proficiſcatur oportet. Atque ita jam apparet non admodum referre, ſive corroſio, ſive corruptio particulæ ſit hic abſceſſus, quantum ad ipſum vitii jam procreati eventum. Jam autem, quantò facilior oſſis erit hæc vitiatio in pueris? quorum oſſa molliora ac teneriora ſunt, quàm in viris: & eò amplius, quod oſſis partem accipi voluimus non promiſcuam; ſed privatim eam, quæ eſt circa articulos atque hęc, ut anatomica oos obſervatio docuit, ſpongioſa eſt multum; eo ſ. naturę conſilio, ut foret accommodatior ad ſuſcipiendum alimentum delatum à venis atque arteriis apellentibus ad ea loca: à quo deinde alimento propagaretur & reſultaret nutritio perennis in medullam.

Hac jam cognita partis oſſis habitudine atque ſtructura, in viris quidem laxa & rara, in pueris verò ſingulariter molli ac friabili. Si dixerimus hanc ex allapſis humoribus ſemiputribus & alienis inflammari ab inflammatione verò abſceſſum & corruptelam perpeti; non erit ſanè, qoi refragetur, aut facilem vitii procreationem inficietur. Quæ res tamen ubi cuipiam difficilis fortè videatur in promptu ſum oſtenſurus etiam opere conſtantes hos abſceſſus in pleriſque pueris à me viſos: quibus extractę ſunt oſſium particulæ qua ſemiputres, qua putres confectę ſanie, ſuccique lentore maximo: quæ quidem putredo quæſo te, quo pacto fuerit inducta ſine fervore, atque inflammatione? Cartilagioem quidem in ſenibus, tum aurium, tum narium, tum ſterni poſt inflammationem in venereo morbo pereſam ſæpiſſimè vidi: puerorum igitur hęc oſſa mollia inflammationis capacia non fateamur? profectò cartilagines ſeniles non minùs deoſę compactæque ſunt, quàm puerilia oſſa, quibus accedit & cerea mollitudo & ſpongioſa poroſitas, quam omnes mecum ſunt confeſſi. Ad hæc in oſſa, id eſt, in horum capitula venæ ſubeunt & arteriæ licet puſillæ & inaſpectabiles: unde enim aut quomodo nutriantur, aut vivant eadem? ſi noo ingreditur in ea ſuccus & niſi permeant undecunque vaſa? quod ſi permeat ſuccus alienus & importunus ad hæc loca delatus & confertim aliquando cumulatus; maximè etiam valebit hęc inalterare atque in calidam diatheſin immutare ſic, ut aliquando inflammentur & inflammata ſubeant abſceſſum quem partim ventoſitatem appellarunt propterea, quòd veluti ventus, particulas oſſis inflans diſtendat, partim etiam dixere ſpinam, quòd veluti ſpina in centrum membri, quod os eſt, defigatur. Poſtremò inflammationem oſſis perſuadet augmentum io ſe inductum. Unde enim hoc, pręterquam à putredinis fermento? fermentum autem unde præterquam ab inflammatione? quę quidem tanti momenti ſunt; ut facilè, quod nos ſentimus, etiam unicuique perſuaderi debeant.

Cap. 12. *Quod non affectus hic occultus & cauſæ quæſito ſatisfacientes expoſitæ.*

NONNULLI cùm hujus affectus & oſſis corrupti cauſas exponunt; non inventa, quæ ſatisfaciat, ratione peculiariter affecti oſſis perinde, ut à magna difficultate citò ſe extricent, ad antipathiam & ad occultas rerum cauſas confugiunt: id quod in pleriſque multis hoc noſtro ſæculo fieri conſuevit ab his, qui rerum indagationis pertęſi, viâ quàm expeditiſſimâ ſunt contenti: equidem etſi perpetuò non renunciandas haſcę proprietates arbitror; in hoc vitio tamen amplectendas non conſentio propterea, quod ad cauſas ratione comtemplabiles referri poteſt, ſunt autem, quę mihi videntur; hę.

Scire licet, humorem illum, qui morbum iovehit, excrementitium omnino eſſe, quod jam expoſitis ante ſermooibos hujus libelli monſtratum eſt, quia ſunt, inquam, reliquiæ variolarum & morbillorum minimum expurgatorum, item quæ ſunt non excuſſæ ſuperfluitates capitis ichorodes, quibus obnoxii ſont infantes, & his affines pueri: quę ſuperfluitates omnes, & materiæ ſont craſſæ, viſcidæ, pingues, ac putres adeo, ut contagione communicari puerilis aliis cohabitantibus poſſiot. Verumtamen cum humore hoc pingui conjuncta eſt aliqua ſiccitas & exuſtio: quemadmodum in fuligine non dico picis, thuris, thymiamatum & pinguium omnium: de quorum præparatione Dioſc. ſed & aliarum materierum omnium: porrò non deeſt hiſce fuliginibus & excrementis cremor, id quod oſtenditur pleriſque indiciis, quæ ſunt hæc: primum interiorum, ac tineæ ſpeciebus ſingulis ſua eſt cruſta ſin lupinari, inquam; furfuracea, & hoc genus multò a. maximè in ectymatis & reſiduas cruſtulas nemo non norit, Deinde ſalſas nitroſaſque has excretiones eſſe conſtar, pruriginoſę. Tertiò non poſſunt non referre fuliginem impreſſione materiæ, quæ tot multas cretiones & agitationes paſſę ſunt à calore partium diverſæ, primò quidem in vaſis & conceptaculis parentum. deinde in univerſa poerorum officina naturali, donec perveniant ex omnibus vaſibus ad poſtremam cutem. Præterea fiunt excretiones iſtę omnes non ſine fervore, & quia heterogeneæ ſunt partes ſubſtantię vergentis ad ſiccum, torreantur oportet: inde enim acrochordonas in pueris evenire docuit Cornelius Celſus lib. 5. cap 28. & è junioribus Antonius Muſa Braſavolus & alii.

Cap. 15. *An ventoſitas ſpinæ ab Arabibus autoribus deſcripta Pædarthrocacæ congruat noſtræ.*

DE ventoſitate ſpinæ primus omnium, quos novimus, ſcripſit Avicenna cujus verba recitata ſemel fuiſſe referet non pauci, commodiſſimus autem hic locus, in quo diſquirendum propoſuimus; num ejuſmodi, qualem ipſe ventoſitatem ſpinæ deſcripſit; ſit Pædarthrocace noſtra. Ventoſitatis, inquit, ſpinę cauſa ſunt humores acuti, penetrantes in os & corrodentes ipſum; & inceſſus ventoſitatis ſpinæ eſt inceſſus doloris juncturarum. Veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne, & in ventoſitate ſpinæ eſt in oſſe & ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam. Dixerunt quidam quòd ſpina eſt ſpaſmus in toto corpore propter ulcus, & non affirmatur, hęc ille. Profeſſus autem & de hac re, ſicut audiſti fuit Razes, licet diverſa, vel ſi parum reſpondente ſententiâ. Ex Arabiſtarum verò ſchola qui meminerint ejuſdem vitii, fuere Petrus ab Argillata: cujus etiam verba recitavimus; ac Nicolaus Florentinus, & Jo. à Vigo Genevenſis. E cultis verò ſcriptoribus fuerunt Jo. Langius l. 2. epiſt. 42. & Joan. Manardus lib. 7. epiſt 2. ſed omnes hi quidem aridè ac jejunè, pleniùs è nuperis Joſephus Pandolphinus vir à nobis ſæpę memoratus: neque præter hos alii de hac re tradidere.

De quibus omnibus, quod ad inſtitutum modò ſermonem privatè pertinet; ſic equidem judico. Principem Avicennam inprimis audiendum, nam Nicolaus & Joannes à Vico, atque alii ſunt hunc præcipuè ſecuti. Nec ſat video, an hi omnes rem ab experto tradiderint; quam verè ſi noviſſent, neceſſaria pleraque conſcripſiſſent: aut ſi ejuſmodi non fuit iſtorum præceptio; vel mancam hanc & potiſſimâ parte defectam fatearis, oportet: ac deſcriptus à ſe affectus alius erit ab eo, quem nos conſcribimus. At Pandolphinus ſpinæ ventoſitatem & Pędarthrocacen unam eandemque rem fecit, quod nos equidem non ita facilè volumus aſſeri, nimirum, quòd non omnia conſentire, quæ in utraque hypotheſi ſtatuuntur, apparent. Primum, quòd non corrodentes per ſe humores Pædarthrocacen producunt; neque in hac aliqua corroſionis eſt forma, ſed corruptionis & ſyderationis. Deinde, quod Avicennę verbis in dolore, præcipuo videtur affectus eſſentia conſtituta; ſic enim ait: Veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne, & in Ventoſitate ſpinę eſt in oſſe. Sic quidem ille de perdolente ventoſitate ſpinæ. At verò in Pædarthrocace nullus dolor eſt pungens, aut qualiſcumque alius, præterquàm ſub ulceris abſceſſu.

Deprehenditur ergo falſi Pandolphinus, qui inſeparabilem ejuſmodi dolorem à pertractato morbo poſuit. Sed & Petrus ab Argillata ſphacelismos oſſium mediorum à penitiſſimis abſceſſibus cum carnium corruptione conjunctis, & penes communes cauſas & affectus, quamvis promiſcuè ætate profectos non dubitavit in ſingularem atque eximium ſpinæ ventoſæ characterem & cenſum inferre: quòd à nullo priorum ad quos attinuerat, eſt utique factum: à quo autore prompta hercules conjectura mutuatum atque imitatum Joan. Januenſem opinari licet, qui vir teredines oſſium à lue venerea procreatas ad hunc ſpinæ morbum liberiore commento revocavit: vel hunc ad illas, confuſis affectus utriuſque rationibus: quando citra cariem malum hoc ſpinę definierit Princeps: ad cujus ſententiam hac eadem de re profeſſus eſt ipſe Vigonius, plus ſcil. Avic. verbis accommodans res, quàm verba rebus: ità ſcilicet corrupta longo jam tempore ſcribendi fides eſt & autoritas. Sed nos ad primum ſermonem redeamus.

Dico igitur Pædarthrocaces morem non eſſe, qualis eſt arthritidis, aut ſi mavis doloris articulorum, quanquam oſſium juncturę ſunt, quas nos poſuimus abſceſſus ſedem. Sed neque hoc abſolutè protulit Avicenna, ſed ait, & inceſſus ventoſitatis ſpinæ eſt inceſſus doloris juncturarum, veruntamen materia in dolore juncturarum eſt in carne; & in ventoſitate ſpinę eſt in oſſe: & ejus additio corrumpit oſſis partem unam poſt aliam, &c. vel ut alter codex habet; eſt ejus acceſſus, vel dilatio, vel progreſſio corrumpens. Quibus verbis docemur diſcrimen ineuntis affectus, & progreſſi: ut incipientis quidem ſit corroſio fortaſſe levis & os tantummodo lambens; provecti verò corruptio ſit & abſceſſus amplior.

Ex his omnibus non violenta tandem una ſuaſio naſcitur; qua credamus, vel alium eſſe planè ſpinæ morbum, quàm Pædarthrocace noſtra ſit: vel adverſus ſecuras & certas Pandolphini theſes omninò plurimam eſſe nobis dubitandi anſam, ubi ſ. omni detractato demonſtrandi conatu noſtram opinionem non promoveamus in tanta verba Avicennæ parcitate; teſtimonii ſui obſcuritate; ac vulgatæ interpretationis incompertâ fidelitate. Ad extremum ſenſus noſter & decretum eſt; ſi veterum teſtimoniis & auctoritate certamus; non magis in Pędarthrocace definienda obſervaturos nos eſſe, quid Princeps Avicenna, quàm quid Razes inter Arabas omnes medicos experientiſſimus, atque ævo & uſu medendi conſummatiſſimus profeſſus eſt, eò maximè audiendus, quia cum primis & optimis Grę cis magiſtris mirè conſentit ſic, ut in ventoſa iſta ſpina excutienda novi nihil in medium attuliſſe videatur, quàm quod decreverint iidem.

Cap. 16. *Differentiæ.*

PÆdarthrocaces non uniformis alióquin, ut pleriq; morbi omnes, ſed plurimùm à ſe ipſa diſſidentis, differentias haud conſtitutivas, quę nullæ ſunt, verùm eas, quæ modum immutant, hic nos exponemus: rejectis tamen iis, quę parùm ad curationem faciunt, atque illis, quę ad hanc maximè ſpectant, amplexis. Has autem applicemus oportet ad ſubjectum, cui ſanitas & morbus natura inhærent, aut ſubjectum ipſum non tam ſimpliciter, quàm ſecundùm modos & affectiones, quibus informatur, obſervabimus. Ex priori genere cùm craſis & conſtitutio corporis, habitus, ac textura ſint: ſecundùm hæc ſingula diſcreveris hominem, qui ſuppoſitus eſt affectui. Sed multò fortaſſe certiùs definitiuſque pertinebit expendi ętatem; cujus firmitudine aut imbecillitate leviùs ad morbum alii, deteriùs alii ſe habent. Ex poſteriori genere, id eſt, ex modis quibus affectum eſt corpus; prima differentiæ ratio fuerit, ſi perfectè morbus inhęſerit, & penitiſſimè illatus haud multùm curationi pateat: fixus inquam, aut inſito familiæ charactere, aut venerea contage, aut malo corporis habitu, quam cachexiam dicunt: aut ſi citra hæc ſit affectus & leviuſculè impreſſus.

Alterum differentiarum caput erit eorum; quę conſequuntur formam in ſubjecto. Ex his magnitudo, vel parvitas, multitudo vel paucitas, locus, motus; ac tempus eſt: ſecundùm quas ſingulas circumſtantias, ac modos vitium diſcreviſſe difficile non erit ei, diligenter ſingula percurrer. Ad magnitudinem ſpatium quoque pertinet, ſic Petrus ab Argillata poſuit Pędarthrocaces modos; alterum quidem totum oſſis ambitum complexæ, & ad medullam uſque progreſſæ; alterius verò partem ingreſſę: at Nicolaus Florentinus aliam poſuit in ſummo verſantem; alteram profundius delapſam: Vidius verò ad alteram oſſis partem tranſgreſſam etiam fecit.

Sed

Cap. 19. *De Pædarthrocace, vel ementita vel non conſummata.*

ANtequam autem ad præſervationem nos accingamus, pauca de ementita vel non conſummata pædarthrocace dicemus, occaſione ex præcedente capite ſumptâ; Itaque oſſis abſceſſus circa articulum perpeſſos fuiſſe pueros nonnullos novimus, quippe Thomas Andriolus Barolita atque alter nomine non compertus, cujus os tibiæ mediæ tumore tentatum ſcalpro deraſi coram D. Ferrante Pagano integerrimo domus Incurabilium gubernatore. Item Franciſcus Cicero Averſanus oſſium tumores perpeſſus ſecundùm anteriorem thoracem. Denique puella, quam curavimus cum Aloyſio Vita auditore & obſervatore meo diligenti ad D. Petri Majellæ in pleriſque corporis partibus. Verùm enim verò non eſt hæc utique noſtra pædarthrocace, verùm alia ſimilis affectio. Quanquam ſi falleret obſervatio pędarthrocaces, nihil alioquin in medicina perpetuum eſt, ut ſapienter abAurelio Celſo notatum eſt. Quoniam autem pædarthrocaces memoravi ſolemnes cauſas traduces parentum contages, & horum reliquias variolas & morbillos, libet nunc aſſumpti argumenti & opinionis noſtræ confirmatione commemorare, id quod retulit ſuâ experti fide Paræus: Pleriſque hac lue tactis pueris tum ſterni & humerorum articulationes, tum brachiorum epiphyſes & homoplatarum capitula corrupta & abroſa: quodque teſtatus eſt Alfarabius, vidiſſe ſe plures pueros, quibus juncturæ fuerint apoſtematibus correptæ, ita ut ex his nonnulli genuum motum amiſerint; quam rem cavere non noverunt hi, qui curarunt D. M. Antonium, Excellentiſſimi Principis Maydenſium filium, qui ex his ecthymatibus perperam expurgatis abſceſſus in cubatis perpeſſus labefactatâ horum articulatione, intenſis ad unam figuram brachiis reſtitit.

Abſceſſus capitis ſubcutaneus poſt malè purgatos variolas & morbillos in puella quadrima ad furcellæ vicum obſervatus, jam mihi & ſolerti medico Joanni Alphonſo Ferrillo.

Cap. 20. *De præſervatione.*

PÆdarthrocace priuſquam exactè compleatur, jam tum ab eo tempore quo ſe prodit, operę pretium eſt anteverti: quod fiet ſcilicet, ſi concepturiens principio vitium & materia, quæ ſubjicit in cunabula, continuò deſſipetur medicamentis, tum internis, tum externis. Prioris generis, quę maximè ſint accommodata, atque præſtantia; hactenùs, qui tradiderit mihi compertus eſt nemo, ſed neque genus, atque aliquam iſtorum rationem attigit quiſpiam: quæ mihi quidem aliquando meditanti viſa eſt illa, ſuperiore noſtrâ demonſtratione credo luculenter apparuit affectum hunc initio fœtibus humanis inſitum propterea; quòd cum principiis noſtræ formationis accedit. Jam verò quamvis patrocinante natura per plenos axanthematum ac variarum expurgationum abſceſſus ſæpè finiri conſueverit: tamen non fit propterea, ut cum his levamentis eximatur perpetuò, materiæ copioſioris manentibus adhuc ſeminariis, quę à puſillo pueri calore vinci nequiverint. Ob hæc omnia magno ac pertinaci labore videtur ôpus, ut non ejecta primo naturæ ſtudio labes, cęterùm opera noſtra deleatur, huc igitur divina Pæonis intelligentia; huc Æſculapii ars; huc omnis Cratevæ ſupellex parata eſto.

Oſtenſum à nobis fuit pædarthrocaces virium exoſtoſi ſyphiliæ proximum: quapropter analogiſmo quodã uſi nos pariter hanc, ut illam exiccandam tum ſenſibili, tum per halitum diſcuſſili ratione putamus. Sed ſudores à puberibus, aut bene firmis non incommodè quidem omnino; ab impuberibus verò ſuo modo ſuſtineri poſſunt; ab infirmis ac teneri oribus non item. Verùm, quæ non apparentem quidem oculis, ſed obſcurum exhibent exhauſtum, quæ ab omnibus ferri atque accipi poſſunt, eſt tamen adhuc incertum qualis iſtorum debeat eſſe ratio. Mihi perſcrutanti videtur illa commodiſſima, quę vivida quædam, & inſita vi valeant emundare: nimirum, quę naturæ vim non inferant, ſed familiaria quàm maximè ſint. Jam autem ego dum materiem omnem medicinalem luſtro & pervolvo triplicem: animalis plurimùm per ſe ipſam cõmendabilis offertur; quippe quæ noſtræ naturę, atque calori plurimùm eſt contentanea. Ex hac verò, quod genus ſit prętérquam angues & viperæ? qui quemadmodum Joſephus Quercetanus in Pharmacopæa reſtituta notavit, hyeme tranſeunte, ac veris initio ſub terræ latebris, cùm omnis parturit arbos, ætheteum inde imbrem ac nectar, quod balſamum chymici vocant, exhauriunt. Sed & Hieronymus Cardanus ad Joannem Archiepiſcopum Sancti Andreæ diſpnæâ laborantem, arcanum hoc viperarum, quo necdum excogitatum eſt majus, aſſerit, quod phthiſicos & elephanticos & lue venerea quamtumvis graviter laborantes præter omnem ſpem ad integram valetudinem perducit ſic, ut pingues eoſdem reddat; certis deploratorum & pluries obſervatis experimentis. Jam verò ubi inſtes memorans nobis diverſam iſtorum ſortem; pręterquam oſtendi conſimilia ſanguinis inquinamenta agnoſcere genus hoc morborum univèrſum: ad hęc & cum Baldo Angelo Abbatio in l. de natura viperæ c. 28. monſtrabimus carni viperinæ peculiarem virtutem eſſe corroborandi concoctricem facultatem tertię; quę in membris perficitur; coctionis, atqui verò tertiæ coctionis vitium eſt Pędarthrocace: ſicut jam conſtitit, quare &c.

Reſtat nunc, ut præparandæ viperæ modos exponam, jus, ſales ſeu cinis, eſſentia de quibus omnibus & Quercetanus, & Abbatius tradidere, ſelectiora nos aliqua deſcribemus. Joſ. Quercetanus in part. 3. lib. de ſpagyrica medicamentoaum pręparatione cap. 3. habet hæc; Menſe Junio cape quatuor aut ſex viperas, ex quibus & caudam & caput abjicies, cutem inteſtinaque detrahes: carnem verò minutim pręciſam, indas cucurbitę vitreę per tres aut quatuor dies, ut in calore balnei vaporoſi, vel fimi calidiſſimi ſudorem ipſarum pellas (cave tamen, ne fumi hujus aërem è viperarum exhalatu vitiatum & venenoſum inſpires.) Quo facto ſuperfunde ſpiritus vini alcolizati & terebinthinati ſolutivi ana, ut ſupernatet octo digitis, digerantur vaſe occluſo hermeticè in balneo, vel fimo calidiſſimo 12. dierum ſpatio, donec tota caro viperarum diſſolvatur in prędicto menſtruo, abjectis fæcibus ſeparetur menſtruum in calore balnei, & fiet coagulum, cui denuo affunde ſpiritum vini caryophyllatum, fac circulentur in pellicano 10· dierum ſpatio, & ſeparato menſtruo remanebit caro viperarum optimè pręparata, & eſſenſificata: cui miſce ſub blandum ignem olei anethi, & cinnamomi ana ſcrup. unum & ſemis, eſſentię croci & margaritar. an ſcr. 1 ⁒; cum muccagine gummi tragacanthi finge pilulas: vel ſi vis cum pane triticeo arido ac trito more veterum paſtillos. Hujus medicamenti exhibetur ſc. 1 ⁒; ad lepram, peſtem, & ad omnes venenatos affectus. Quod ſi tibi pretioſa & ſubtilioris ignis arte conquiſita viperæ pręparatio cordi non eſt; magis autem amatur communis placiti ratio, en Aetius, qui Tetrab. 4. ſerm. 5. cap. 97. inter cęteros exactiſſimè profeſſus eſt de viperę ſalibus quos in ſumma prædicat tales, ut nullus ferè ſit morbus, quantumcunque deſperatus, qui non edometur hiſce ſalibus. Horum autem emendatiſſimam pręparationem

Digitized by Google

parationem apod Joſephum in opere Pharmacopeæ reſtitutę leges. His exactis cura te omni ſolvere non oportet: ſed bominem continenter in optima victus ratione conſervatum medicamentis lenibus; quæ πὶνιάνρια, id eſt, in annum vocavit Alexander Tralſianus, & Aetius in curatione podagræ, rucberis. Illud autem fuerit, vel radicis rhapontici decoctum, vel aliud quidliber hujus generis; oblatis ſingulos in menſes theriacâ vel theriacis paſtillis, quos diai.

Hæc quidem adverſùs cauſam antecedentem ſunt medicamenta, cæterùm ad cauſam, quam dicunt, conjunctam, & ad partem ſub initia extumeſcentem, opus eſt medicamentis eahaurientibus & abſumentibus, quæ Σοπικοίμεγα dixerunt Græci. Sunt autem valenter attrahentia ſimul & diſcutientia, quæ quidem ad hunc affectum abigendum, quò valentiora, eò laudatiora: debent autem ad pyrotica accedere, dummodo talia verè non ſint: quare de genere dicto chymico fuerint; efficaciſſima: utpotè quæ penetrantia ſunt plurimùm atque ignea. Ad hunc igitur uſum puto commodum ol. camphur, ol. menthæ, ol. ſalis, ol. croci, ol. bryon. ol. ſulph. ol. calcis vividæ, ol. coſti, quod deſcriptum ad frigida apoſtemata legimus apud Diodorum Euchiontem l. 2. polychymiæ §. 5. quod R. coſti unc. 1. piper. pyrethri, euphorb. an. ʒ 1. Caſtor. unc. 1. trita tenuiſſimè diſſolve l. ⸗ ol. de liliis vel laurino, quod mellùs erit, vel ol. de ſpica &c.

Hęc niſi rem præſtent; vel etiam niſi præſtituta confidas: id quod efficaciſſimum proponere ſoper omnia poſſim; eſt ignis actuoſus, quod remedium equidem uſitatum in pleriſque comperi mirabile. Teſtis autem eſt mihi locuplex inter multos Auguſtinus Saulinus medicus Neapolitanus apprimè doctus, qui viſo non ſemel experimento neceſſarium hoc præſidium ſæpè prædicavit. Sed & cùm Jo. Antonio Foglia medico conſummatiſſimo & cumprimis celebri collega valentiſſimum hoc remedii genus inſtituimus exequendum ad ulceroſam malleoli affectionem; qua cum ingenti tumore tenuique febriculâ diù laboraverat Thomas Adulcius Fortunii Senenſis filius, qui longo demùm labore reſtitutus eſt. Quâ autem curâ vendicatus à ſphacelo fuit Joſephus Magnifici Thomæ Florilli filius ſea annos natus, quam alioquin eaitu felicem operam, ut aliena facta corripere multis eſt proclive; pro maximè periculoſa vituperavit invidus quidam. Neque aliâ ſanè ratione liberata fuit à certa faciei mutilatione filia Joannis à Gregorio librarii compaginatoris: quam cum Joanne Dominico Comes medico vigilantiſſimo curavi, ſecundùm genam eodem abſceſſu graviter tentatam. Reſetam autem, ſi patiatur anguſtia temporis, eos omnes quos certè plurimos in valetudinario ſuæ incolumitati reſtitui; quorum aliquot novit Joannes-Baptiſta Caputus medicus humaniſſimus ac rerum bonarum apprimè ſtudioſus.

Cap. 21. *Curatio.*

CUrationis univerſale conſilium brevi definivit Petrus ab Argillata particula ſui operis aliàs memorata: cui præter communem totius corporis expurgationem ac procurationem viſa eſt pręcipua per chirurgiam eradicatio vitii neceſſaria. Ego enim, ait, jam totum unum focile brachii removi; & factà apertutâ totum focile erat putrefactum, & diſcoopertum carne ab uno eatremo ad aliud, & pro iſto vide caput proprium in primo lib. c. de corruptione oſſis. Hæc ille: nititur autem ono illo axiomate curatio Petri, quod omne alienum propriè dictum, i. putre & corruptum eſt auferendum primò: mox ulceris obductio procuranda. Verùm ut hic ritè finis obtineri poſſit, proponitur ſcopus non unus, ſed multiplex, quorus ad unguem in univerſo cariei, ſeu teredinis vitio ſpectandus à nobis eſt, primus quidem ad procreandum callum: cujus meminit Gal. l. 6. med. c. 5. interea verò detrahenda eſt oſſis portio carioſa propterea, quòd non inutilis tantùm, ſed etiam noxia eſt; impedimentum afferens unitati. Prætetea providendum eſt, ne acres humores, aut paularim in laborantem particulam contrahantur, aut aliunde confluant.

Triplex igitur eſt omnis ſcopus: Primus, qoo prohibeatur, ne humor paularim colligatur, vel ne influat ab ulcere. Secuodus, quo detrahatur id, quod emortuum eſt. Tertius; quo callus provocetur. Quàtum ad humorem pertinet: curandum imprimis eſt, ne nimius contrahatur in corpore; & ne ille, qui jam contractus eſt, feratur ad partem infectam. Ne cootrahatur efficiet accommodata victus ratio. Sed ne, qui contractus eſt, feratur ad affectum locum: ad hoc obtinendum ſingulariter competit ſanguinis miſſio aut purgatio. Jam verò is humor, qui continetur in morboſo loco; oe vitiet diutiùs inſidens: educendus eſt quoquo pacto licet. Sic ulcus exiccandum eſt, ne ad os carne nudum dimanet ſanies. His actis eaiccandum eſt os emortuum: jamque ſi vitium ſumma oſſis attigit, eſt ſcalpro deradendum, ut Celſus nos docuit cit. loc. Si verò profundiùs pervaſit, crebris per terebellum foraminib. eſt pertundendum, quæ foramina tantùm procedant, ot caries adæquetur; nec deſiſtendum ab eaciſione (Celſus ait) niſi cùm de ſana parte viſum fuerit extritum id omne, quod vitioſum erat, indicium autem hujus rei fuerit, quòd os, quod oigrum & foraminoſum antea perſpiciebatur, album nonc, & ſolidum oculis ſpectandum ſe offert. Si quod pingue inerit candenti ferramento eſt inuteridum, donec abſumatur in abſceſſu pręter naturam advertes, aut niſi permittatur iguis uſos; pyroticis paſtillis ad hoc paratis tranſigeoda res eſt: de quorum delectu, præparatione, uſu & adminiſtratione Paudolphinum & alios de anfractuoſo ulcere ſcribentes legito.

Si vitium ad alteram oſſis partem penetravit; exſcindendum id eſt, quemadmodum ſe feciſſe perhibet Gal. l. 7. de anatom. adminiſtr. cap. 13. in puero Marylli, cui cùm ea ictu & prava medici curatione pectoris os corruptum appareret, pręcidit totum; quod vitiatom erat. Id niſi fiat; hoc eſt, ſi quid corrupti relinquatur, cicatria vitioſa & adhuc humida inducetur & ulcus ſentiet recidivam atque diruptum. Hæc detectæ cariei curatio eſt. cęterùm ſi cutis integra eſt, ad figuram lit. X. coocidenda atque orę diducendæ, ut ſparium pateat, adhibendaque ferramenta & omnis ad ſummam chirurgia: quę cùm nihil prorſus evariet à præſcripta; eſt eadem exercenda: His expediris, mox oſſi exciſo porus inducendus reſtat, quod naturæ relinquitur, tantùm medicus, qui eſt efficiendi ſocius, impedimentum adimere debet, qoemadmodum explicate docuit Galenus antedicto methodi loco. Id autem cùm ſit duplex; excrementum tenue & craſſum, ut 3. meth. 3. tenue quidem exiccabit, craſſum abſterget. Quoniam autem os vehementiora ſuſtinet; utpotè frigidum & ſiccum, ac ſenſus minimi: propterea vehementioribus eſt urgendum, ſive eaiccantibus, ſivè detergentibus; ad quam rem probata ſunt autore Galen. 2. de compoſ. med. per loca cap. 16. & 17. medicamenta κατωγματικὰ dicta, hoc eſt, ad fracturas accommodata. Pręterea ejuſdem Galeni teſtimonio tradentis in l. 3. meth. c. 2. & io 6. meth. c. 6. pulvis σαρκωτικός, id eſt carnis productivus, qui conſtat ea iride Ariſtol. farina erui farina hordei, thure. Sed cùm gignendus callus eſt; pulvis ex iride, ariſtolochia, farina erui maximè conferent. Hæc & Vidii viri cuncta videntis medicamentorum, &

ſcoporum

videntis medicamentorum, & ſcoporum ordinatio fuit.

Sed addam his pauca, quæ Razes ad curationem præcepta reliquit. Minutio fiat primo de proximiori loco, illitio fiat cum eo, quod confortat locum & ſolidat particulam, purgetur corpus de ſuperfluitatibus calidis; generetur ſanguis humidus modicæ acuitatis (ſuperponantur locis ſemper emplaſtra ad corroborandum, ad prohibendum manationem ſuperfluitatis ad ea; & toto ſtudio infrigidetur locus, quoniam hoc regimine prohibitio fiet, quo non corrumpatur os, ſed remanebit in ipſa diſpoſitione per tempus longum abſque ulceratione. Quod ſi aperis illud cum ferro velociter, non de levi fit glutinatio ipſios, quoniam os aptum eſt ad corruptionem, & jam corrupta eſt pars ipſios, & hæc non glutinabitur, niſi extrahatur os & totum id, quod fuerat corruptum, ex corruptione ipſius oſſis, vel alterius, difficilis erit ſanatio ipſius. Quando igitur eſt extrahendum os noli dimittere, quod non cuſtodiatur de corruptione oſſis alterius cum rebus confortativis infrigidativis & prohibitivis.

Hæc ille, quibus nulla cum ambiguitate propoſitis, conſtitutum ab ipſo vides, ad primùm hujus vitii coalitum frigidis & repellentibus medicamentis non abſtinendum; quam rem tamen non param à ratione diſſentaneam experieris, ſi perpenderis mecum aliquot contra ſuadentia capita, quæ ſunt; primum quod hujus generis abſceſſus calidus non apparet, & quod per longum congeſtum procreatus longiſſimus item & contumaciſſimus eſt affectus, & quod oſſi, articulis, perioſtiæ membranę nerveiſque particulis incumbit. Quæ quidem adſtruxi negans referendum ad calidos, abſceſſum: cæterùm eo conceſſo, quòd humor opifex mali præcalidus ſit; neque videtur continuo refrigerandum ad reprimendum natura ſpectata frigida partis, quę concepit abſceſſum, atque adeo ad articulos partes alioqui corporis debiliſſimas minimè tutum eſt uti repellentibus, ne fortaſſe puſillus eorum calor juguletur, quę cauſa fuit tanti apud Gabrielem Falloppium, ut l. de tumor. generalem hanc normam atque exceptionem poſuerit inter decem leges repulſum interdicentes. Quæ dixi jam oſtendens incommodum repellentium uſum in hiſce tumoribus: cæterùm enim citra comprehenſæ noxę teſtationem, neque etiam ſuccedere quaquam repulſus poteſt ſuper abſceſſibus à congeſtu; in quibus, ut oſtendi, cùm alibili materia miſta ſuperfluitas per oſſis intimos & medicamentis frigidis inacceſſos meatus inſinuatur, quæ autem ad congeſtile alimentum aut alimentarium congeſtum repulſus ſit forma? nimirum inſcita, niſi prorſus hallucinor, & inanis. Itaque jam nulla contra Pędarthrocaces initia repulſus vi conſtante; reliquum eſt; ut ad inanitionem per intrinſecus avertentes, perque reſorbentes extrinſecus alias à nobis memoratas medelas confugium ſit ſolum. Taceo quod affectus proprium eſt, corrupti habitus homines laceſſere, itemque corruptus eſt humor, qui externas ſub hoc abſceſſu partes coinquinat: quæ fuſe nos in ſuperioribus libri ſermonibus demonſtravimus ſingula. Jam autem quid de Raze ſtatuemus? profecto nihil præterquam, quod honeſtum ſimul & ſcite prolatum ſit; quapropter objecta ego ſic brevi judico depellenda, & quod ſublato prius cacochymiæ fomento, & quòd cum roborantibus miſta materia frigida leviter utendum cenſuerit eo conſilio, ut à nimio ſuccorum acrium atque efferveſcentium incurſu tueretur obnoxiam magno malo particulam: cæterùm neque perfectam & abſolutam Pędarthrocaces noſtræ notitiam huic homini fuiſſe credi fas eſt, quando neque Avicen. cognitam admodum ejuſdem abſceſſus ideam nobis oſtendentibus approbaſti.

Hic rurſus adjiciemus Spinæ Ventoſæ Curationem à Clariſſ. Antonio Nuck in Experimentis ſuis Chirurgicis accuratè quamvis compendio, enarratam. Et quæ hæc eſt.

Quandoque Oſſa cariei quadam ſpecie conſumuntur, quę principio non percipitur: Quod malum ab interiori oſſium ſuperficie originem ducens, graviſſimorum ſympromatum cauſa non exiſtit, niſi prius ad externam oſſiom ſupeficiem ſerpſerit, eamque perforando, membranam, perioſtium dictam, læſerit. Hinc dolores lancinantes cum tumore molliuſculo & concolori patienti obveniunt, febres & ulcera fiſtuloſa accedunt, emaciatur patiens, & cartilaginea excreſcentia partem affectam ſubinde occupat.

Affectus hic, ***Spina ventoſa*** dictus, omnem quamvis medicamentorum vim ſæpius eludat, nonnunquam tamen Antivenereis vulgò vocatis auſcultat, quibus craſſæ viſcidæque particulæ incidontur, aut per ſudores expelluntur, acidæque corroſivæ infringuntur & involvuntur. Salivantia præterea dicta, ſuum quoque hîc conferunt ſymbolum.

Factâ tumoris inciſione, ſunt, qui corruptionem corrigere cupientes, ***Euphorbium*** cum ***Spiritu Vitrioli*** & ***Sp. Vini*** admovent. Sed præſtabit ***Terebinthina*** coctione indurata, in pulverem redacta, & ***Unguento Ægyptiaco*** mixta.

Sequens Fomentatio magnarum quoque eſt virium:

℞. Raſ. Lign. Guajac. ʒiiß. *Cortic. ejuſd.* ℥j. *Herb. Card. Bened. Abſinth. aa. Mj. Scord. Centaur. min. Rut. aa. Mß. Coq. ſ. a. ex Aq. & Vin. aa q. ſ. Colat.* ʒxx. *add. Aq. Theriac.* ʒij. *Mell. Roſat.* ℥j. *M. F. Fomentum.* Plumaceolis, petiiſque madidis calidè applicandum.

Si hiſce, uti frequenter contingit, nihil proficimus, ad Ferrum Ignemve perveniendum. Primò itaque *Scalprum* in uſum vocandum, potiſſimum ſi Spina non admodum magna fuerit, quocum tamdiu continuandum, donec omne vitioſum ſeparatum fuerit. Si verò malum profundius hæret, *Terebraque* applicari poteſt, eâ meliùs quàm Scalpro tollitur. Quo ſublato, pulveres exſiccantes & Callum generantes appellati, facto foramini inſpergendi. Ubi autem dicta inſtrumenta propter loci anguſtiam applicari nequeunt, ***Cannula*** admovenda, per eamque ***Ferro Candenti*** pars affecta urenda; retracto dein Cauterio, per eandem Cannulam Medicamenta pręſcripta applicanda.

Quod ſi nec hoc modo malum ſoperemus, ſed hiſce non obſtantibus quotidie ulterius ſerpat, pars affecta reſcindenda, ejuſque exſtirpatio neceſſariò inſtituenda erit. Quibus autem cautelis & circumſtantiis eadem peragatur alibi dicetur.

Obſervationes, ſuper variis oſſium morbis.

Oſſa propter cauſſas externas denudata, non ſemper alterari, cariemque contrahere, exemplis demonſtratur.

Oſſis cariem unam ex præcipuis eſſe cauſſis, quæ vulnerum & ulcerum conſolidationem impediunt, etiam mediocriter in Chirurgicis exercitatis notiſſimum eſt. Corrumpuntur autem oſſa aut à cauſſis externis aut internis. A cauſa externa, quotieſcunq; in vulneribus profundis & magnis os à carne & perioſtio ſuo denudatum eſt: tunc enim ratione aëris ambientis corrumpitur: Si enim calidior quàm pro temperamento oſſis convenit, fuerit, vitalem ſpiritum oſ-

ſis, humidumque innatum abſumit, fitque aridum & cariolum. Ita etiam ſi nimis frigidus fuerit aër, emoritur ſuperficies oſſis, propterea quòd humidum radicale ratione frigoris veluti gelatum, & ad caloris pabulum ineptum factum ſit. Corrumpitur quoque, ſi oleoſa, putrefacientia, & acria medicamenta applicata fuerint.

Interna cauſſa eſt, cùm acris humor circa aliquam partem oſſis collectus fuerit, oſſaque eroſerit: quemadmodum accidere videmus in abſceſſibus putridis, præcipue ex lue venerea, & variolis ortis. Verùm de hac cauſſa aliàs, nunc de externa ſolummodò agere conſtitui.

Cæterùm nonnullos, & quidem non vulgares vidi Medicos atque Chirurgos, qui in hac fuerunt opinione, oſſibus etiam in recentibus vulneribus denudatis non poſſe adnaſci carnem, niſi ipſorum ſuperficies naturæ & medicamentorum beneficio in ſquamam abierit. Quapropter quamprimum ipſis vulnus cum oſſe denudato occurrebat, illud per dies aliquot ad cruorem uſque ſcalpris abradebant, aut acria medicamenta, veluti oleum ſulphuris, vitrioli, aquam fortem, & ſimilia applicabant, ac proinde ex ſimplici vulnere non rarò ulcus malignum efficiebant. Oleum enim vitrioli, ſulphuris, & aqua fortis propter ipſorum ingentem calorem, acredinem, ac vim cauſticam, humidum innatum oſſis abſumunt, idque non ſuperficietenus tantùm (mirum in modum enim penetrant ad vicinas partes) verumetiam profundè, quemadmodum videmus in dentibus carioſis. Si enim horum medicamentorum aliquod denti carioſo impoſitum fuerit, remittit quidem dolor ad tempus, interim tamen caries non caſtigatur, ſed dens ad ſui uſque radicem brevi omninò eroditur. Etſi autem aër adverſiſſimus ſit oſſibus denudatis, attamen ut ab ipſo alterentur & corrumpantur, non ſemper ſequitur, præſertim ſi Chirurgus diligentem curam circa vulnus adhibuerit, nec quicquam acre applicuerit, idque etſi multis exemplis demonſtrare poſſem, unum tamen aut alterum, ne nimis tædioſa ſit lectio ſaltem addere conſtitui.

Exemplum I.

Anno 1582. ego adhuc juvenis, cùm apud præſtantiſſimum atque excellentiſſimum virum Dom. Coſmam Slotanum, Chirurgiæ ſtudio operam darem, & ab ipſo in pagum Langenberg in Marchia ad ægros quoſdam curandos miſſus eſſem, incidit mihi in manus quinquagenarius quidam, cui cutis ſimul & pericranium ictu baculi lignei à toto ferè bregmate ſiniſtro abſtractum, ſeparatumque fuit, abſque ulla tamen concuſſione cerebri, aut fractione cranii.

Curationem ſic inſtitui. Primò albumen ovi pulveri roſarum mixtum, ad ſanguinis fluxum cohibendum vulneri impoſui, cutemque carnoſam, quæ ad aurem ferè uſque dependebat, quantùm fieri potuit, in altum reduxi. Alvum quæ adſtricta, eodem die Suppoſitorio ſubduxi & venam in brachio ſiniſtro incidi. Altera die ſequens lenitivum exhibui.

℞. Foliorum & florum betonicæ fol. agrimoniæ, veronicæ, ſcabioſæ an. M. ß. fol ſenæ. ſem. aniſi an. ʒ ij. Coquantur in aqua ut colatura redeat, ad ℥ iij. in quibus diſſolve electuarii de ſucco roſar. Meſ. ʒ ij. ſyrupi roſarum ſolutivi ſimplici ℥ j. Miſce, fiat potio.

Quotieſcunque autem curabam vulnus, ne os ab injuria aëris ambientis læderetur, famulum conſtitui, qui ſartaginem prunis impletam è regione vulneris tenebat. Os detectum diligenter filamentis ſiccis obtegi, labiis verò vulneris, ad decimumquartum ferè diem ſequens digeſtivum impoſui.

℞. Ceræ novæ, colophoniæ, gummi elemi an. ℥ j. terebinth. ℥ vi. ol. roſarum & de vitellis ovorum an. quantum ſatis, Diſſolvantur omnia ſimul & percolentur, admiſceanturque croci ʒß. vitellum ovi numero unum.

Proſpiciendum autem, ne unguentum hoc nimis ſit liquidum, neve ad os perfluat, quapropter filamentis illud parcè, & labiis ſolummodo applicui, quod reliquum erat vulneris filamentis ſiccis ac mundis implevi, omniaque emplaſtro Baſilicone obtegi, totumque caput oleo roſaceo inunxi. Hoc modo cùm per dies aliquot vulnus quotidie curaſſem, tandem undique in ipſo cranio denudato maculæ rubræ, veluti ſi illud ſanguine conſperſum fuiſſet, apparebant. Hæ cùm in ſingulas horas accreviſſent, brevi in ſubſtantiam carneam abierunt, quamvis ſpongioſam: quæ intra paucos dies cranium denudatum undique obtegit. Tum ſequentem pulverem inſperſi.

℞. Florum betonicæ, ſalviæ, roſarum an. ℈j. ß. Rad. Iridis florent. cariophyllatæ, ligni ſaſſafras, maſticis, thuris ana ℈ ij. croci ℈j. Miſce, fiat pulvis tenuiſſimus.

Tandem quoque emplaſtrum de betonica applicui. Sic intra menſem curatum fuit ingens hocce vulnus, ſine oſſis deperditione. Filamenta autem, quibus utor in vulneribus capitis, ſequenti modo præparate conſuevi. Accipio telam contritam, & ad filamenta paranda aptam, eamque ſequentibus aquis imbuo, iterum in umbra exſicco, idque ter aut quater repeto, tandemque ex tela illa filamenta conficio.

℞. Aquæ betonicæ, ſalviæ, lavendulæ, roſar. odoriferat. ana ℥j. cinnamomi, ligni ſaſſafras, ſtyracis calamitæ, benzoini ana ʒij. Pulveriſentur, & cum prædictis aquis commiſceantur ad uſum.

Exemplum II.

Anno 1616. Dn. Johan. Rudolphi Huieri, Reipublicæ Bernenſis Conſiliarii, & Tribuni plebis prudentiſſimi filiolus, Nicolaus nomine, trium circiter annorum ætatis, cùm ex alto cecidiſſet, & panniculum carnoſum inter ſuturam coronalem, & frontem, verſus ſiniſtram partem à cranio ſeparaſſet, craniumque ad latitudinem palmæ ferè denudatum fuiſſet, præcedente methodo vulnus feliciter ſanavi, abſque ulla oſſis deperditione.

Exemplum III.

Anno 1600. puella quædam octodecim menſium ætatis, Lauſannæ in torrentem cùm cecidiſſet, & capite in unam & alteram partem contra rupes projecta fuiſſet, tanta ſequuta eſt capitis contuſio, ut propter puris copiam, panniculum muſculoſum circa bregma ſiniſtrum tribus in locis incidere coactus eſſem. Inciſa cute, cranium non ſolum denudatum, verùm etiam depreſſum, non tamen confractum reperi. Puerorum enim crania nonnunquam abſque ulla fractura deprimuntur. Sic autem proceſſi præter univerſalia bis in die caput ſequenti linimento inunxi:

℞. Ol. roſac. myrtillorum an. ℥ ij. chamomil. amygdalarum dulcium an. ℥ ß. gummi elemi ℥ j.

Miſceantur lentiſſimo igne uſque dum gummi elemi diſſolutum fuerit, tum per linteum colentur, reſerventurque in ampulla vitrea ad uſum. Cranio filamenta ſicca præſcripto modo præparatara, labiis verò vulneris præſcriptum digeſtivum, totique capiti ſequens cataplaſma calidè applicui.

℞. Farinæ fabarum, hordei an. ℥ iij. pulv. florum

& folior. betonicæ, ſalviæ, roſarum, myrtillorum, ſtœchad. an. ʒj. ſapæ ℥ii. Coquantur in vino rubro ad formam cataplaſmatis, adde ſub finem pulv. radicum caryophyllatæ, calami aromatici an. ʒ ii. croci ℈j. vitellos ovorum num. tres. Miſce, fiat cataplaſma: applicetur calidè.

Ab initio autem, & quidem ſpacio quindecim dierum, cùm pus copioſè efflueret, juſſi, ut maret ſingulis, ut ita dicam, momentis, digitis os nareſque clauderet: idque in hunc finem, ut retentis ſpiritibus cerebrum inflarerur, impreſſionemque cranii in ſitum naturalem reduceret. Elapſo decimo quinto, loco prædicti digeſtivi, ſequens unguentum vulneribus impoſui.

℞. Pulv. radicum angelicæ, caryophyllatæ, iridis florent. ariſtolochiæ rotundæ an. ℥j. cinnamomi electi & ligni ſaſſafras an. ℈ij. extracti betonicæ & ſalviæ an. ʒij. croci ℈j.

Cum melle roſato quantùm ſatis, fiat unguentum. Poſt uſum cataplaſmatis emplaſtrum de betonica applicui. Præſcriptis adhibitis remediis, impreſſum cranium non tantùm in naturalem ſitum rediit, verum etiam vulnera brevi coaluerunt, neque ſquamæ ullæ oſſis exciderunt: & in integrum ita reſtituta fuit puella, ut ad annum 1613. (quo anno peſte obiit) vixerit.

Exemplum IV.

Puellæ cuidam Bernenſi, filiæ Dn. Jonæ Weis, ſimile vulnus contuſum cum cranii denudatione, ſimili methodo, ſimilibuſque remediis feliciter curavi, ſine oſſis deperditione.

Exemplum V.

Crura quamvis excrementitios humores ex toto corpore facilè recipiant, idem tamen & circa tibiarum & crurum vulnera obſervavi, uti ſequens hiſtoria fidem facit. Ruſticus quidam Montagni in ditione Reipublicæ Freiburgenſis Helvetiorum, vulnus maximum ex maxima contuſione in ſiniſtram tibiam recepit. Paternlacum cùm mihi adductus eſſet, os multùm denudatum inveni. Dolor (vulnus enim ab initio neglexerat) maximus, inflammatio, intumefactio totius cruris aderant. Convenientibus adhibitis remediis, in integrum reſtitutus fuit, abſque ulla oſſis deperditione.

Exemplum VI.

Anno 1615. quidam ex domeſticis Illuſtris Viri Dn. Caſtilionei, Sereniſſimi Regis Galliæ Conſiliarii prudentiſſimi, & apud Helvetios Legati vigilantiſſimi, Bartholomæus nomine, juvenis viginti annorum ætatis & robuſtus, cùm ictu ſecuris vulnus in dextrum crus accepiſſet, focileque majus uſque ad medullam ferè fiſſum, & mihi curandus commiſſus fuiſſet, reſtricto ſanguine, corpus eodem die electuario de ſucco roſatum, nec non ſyrupo roſato ſolutivo, cum aquâ cichorei diſſoluto, expurgavi: altero die venam in brachio dextro incidi: in ſuperficie vulneris digeſtivum, quale ante deſcripſi, oſſi verò filamenta ſicca impoſui, totum crus ad coxam uſque oleo roſaceo inunxi, & ſequens cataplaſma applicui.

℞. Farinæ hordei ʒ vi. pulv. roſar. rubear. myrtillorum an. ʒj. boli albi ʒij.

Cum aceto roſaceo & aqua, fiat cataplaſma, ſub finem adde albumen ſimul & vitellum unius ovi: Miſceantur, fiatque cataplaſma. Proceſſum illum ante decimum quartum non mutavi. Deinde quę cicatricem inducunt applicui. Hiſce remediis in integrum reſtitutus fuit, nullo ſuperveniente ſymptomate. Partem autem illam oſſia, quæ ad medullam uſque ferè ſeparata, & in altum elevata erat, taeciis, laminiſque plumbeis paulatim clementerque depreſſi, ita ut mediante callo iterum annexa fuerit, & ne feſtuca quidem oſſis exciderit. *Gulielmus Fabricius Hildanus Obſerv. Chirurg. Cent.* 4.

Oſſa propter cauſſas internas denudata, non ſemper ſquamam abjicere, exemplis demonſtratur.

Ex cauſſis quoque internis oſſa plerumque cariem contrahunt, præcipue ſi humor aliquis acris aut putridus diutius in aliquam partem corporis defluxerit, & abſceſſum procreaverit. Oſſa enim etiamſi omnium partium corporis ſint duriſſima, attamen ſucceſſu temporis ab ejuſmodi humoribus defluentibus corrumpuntur, quemadmodum cadentes guttas pertundere ſaxa videmus. Quapropter rectè Hippocrates ſcriptum reliquit: Ulcera quæcunque annua ſunt, quæque per annum integrum durant, aut etiam diuturniora, in iis os abſcedere eſt neceſſarium. Nam cùm hæc ipſa ſint maligna, neceſſe ut non tantùm caro ipſa, verumetiam os corrumpatur, & abſcedat. In lue venerea, item in variolis, aliiſque abſceſſibus putridis ſæpiſſimè id obſervatur. Quotieſcunque autem oſſa ex hujuſmodi cauſſis denudantur, ut plurimùm corrumpuntur, antequam caro & cutis ipſa (uti non rarò mihi obſervare contigit) exulcerantur: nec coaleſcit vulnus, niſi caries oſſis prius ablata fuerit. Id autem commode fiet, ſi labia ulceris ſpongiis præparatis aperta retineantur, & pulvis euphorbii quotidie inſpergatur: vix enim quicquam præſtantius ad cariem oſſis auferendam occurrit euphorbio, quemadmodum obſerv. 92. Centuriæ 1. obſervationum mearum fuſiùs declaravimus. Eſt enim calidum uſque in quartum gradum: quapropter humores oſſi imbutos exſiccat, neq. ad partes ſanas penetrat, uti faciunt oleum vitrioli & aqua fortis, quemadmodum in præcedente obſervatione annotavimus. Hac methodo aliquando cariem oſſis emendavi, ubi nulla excidit ſquama. Euphorbium enim paulatim, cùm inſigniter exſiccando, tum etiam à quadam proprietate occulta, oſſa corrigit, & quicquid carioſi cum pure effluit. Hujus rei exemplum mihi Anno 1600. in puella duorum circiter annorum ætatis, & filia Dn. Petri Sylvii Viviacenſis, ad lacum Lemannum videre contigit. Huic puellæ enim cùm poſt variolas abſceſſus ingens circa cubitum ſiniſtrum ſuperveniſſet, Lauſannam mihi adducta fuit. Aperta vomica, os denudatum & carioſum repertum fuit. Ex una porro parte ulceris, ubi profunda erat caries, naturæ atque euphorbii beneficio ſquama decidit: reliquam verò cariem natura ſenſim, & quidem inſenſibiliter correxit, ita ut pleniſſimè convaluerit ægra, neque ad hunc uſque annum 1614. quo hæc ſcribo, ullum incommodum hac de re perſenſerit.

Eodem anno cùm Dom. Joachimi Rohauld, pharmacopolæ Lauſannenſis filia, duorum annorum ætatis ulcus ex variolis contraxiſſet, mihique adducta fuiſſet, os denudatum & carioſum reperi. Præſcriptis adhibitis medicamentis, ulcus abſque ulla manifeſta oſſis ſeparatione ſanatum fuit. Manifeſta, inquam, quandoquidem fieri non poteſt, ut os carioſum carne laudabili obtegatur, & ulcus cicatrice obducatur, niſi prius ablata carie. Senſim itaque, naturæ & medicamentorum beneficio, quicquid carioſum, ſeparatur, & veluti pulverulentum quid cum pure effluit. Hæc in gratiam tyronum adſcribere viſum eſt, ne ægros cauteriis actualibus, ſcalpris, aut medicamentis erodentibus facilè excrucient. *Idem ibidem.*

In magnis oſſium comminutionibus atque contritionibus, etiam poſt multos annos fragmenta oſſium prorumpere, exemplo demonſtratur.

Strenuus quidam & generoſo animo prædiтus miles, Petrus Gaunier nomine, cùm ante annos 20. in Galliis exercitum duceret, in obſidiones & aggreſſu oppidi cujuſdam, ictum ſcloperi recepit. Globulus autem in ipſa regione hepatis, & quidem ad latus muſculi recti, latitudine circiter digitorum ſex ſupra umbilicum intraverat, & trajecto muſculo obliquo, ſimul & tranſverſo abdominis (illæſis tamen viſceribus internis) ſuperficiem oſſis ilei prope os ſacrum perforavit, ibidemque ad ipſam cutem remanſit. Altera tamen die levi à Chirurgo facta inciſione cutis, extractus fuit. Ab initio, etſi graviſſima ſupervenirent ſymptomata nonnulla, vulnus tamen è regione hepatis exiſtens, brevi conſolidatum fuit, neque ab eo tempore ullum incommodum ægro attulit. Alterum verò ulcus in ipſa ſuperficie oſſis ilei, etſi Chirurgus illud ab initio & methodice, & eâ quâ fieri potuit, diligentiâ curaſſet & oſſicula nonnulla comminuta ex ipſo extraxiſſet, tandemque quoque ad cicatricem perduxiſſet, poſt annos tamen circiter duos, cùm æger febre, maximiſque rigoribus & bubone in inguine correptus fuiſſet, iterum dolor ingens inflammatio inſignis, atque intumefactio, in loco prioris vulneris circa ſuperficiem oſſis ilei exorta eſt. Advocatus Chirurgus, illam adhibuit diligentiam, ut tumor ille paulò ad ſuppurationem perveneтit: quo rupto, multùm puris inde effluxit; oſſicula quoque nonnulla, quæ ſeſe ultro offerebant, à Chirurgo abſque ulla violentia extracta fuere: ac brevi iterum conſolidato vulnere, æger convaluit. Ab eo tempore, etſi aliquoties iiſdem ſymptomatibus corriperetur æger, & diverſorum, & quidem in artis operibus exercitatiſſimorum Medicorum atque Chirurgorum curia ſeſe ſubmitteret, hactenus tamen nullus, ut ferrum & ignia adhiberetur, imò ne Griſonius quidem, excellentiſſimus atque exercitatiſſimus ille Chirurgus ſuaſit. Ante menſem, poſtquam ulcus denuò pluſquàm per annum integrum clauſum fuiſſet, ac eiſdem ſymptomatibus corriperetur æger, tandemque apertum fuiſſet ulcus, nec non multùm puris effluxiſſet, Bellicium ſe contulit, meque in conſilium adhibuit. Tum immiſſo ſtylo exploratorio, fragmentum oſſis in imo vulneris ſtatim inveni. Quapropter ſuaſi, ut adhibitis univerſalibus, ulcus clementer & abſque dolore dilataretur, donec oſſa confracta, & quidem illa imprimis, quæ ſtylo inveniebantur, extrahi poſſent. Quid verò facturus ſit, & an conſilio meo in poſterum obtemperaturus, neſcio: ego enim propter feſtinationem, curationem iſto in loco, à familia mea remoto, ſuſcipere non potui. Deinde etiamſi prædicta ſymptomata per intervalla, & ut plurimum de ſecundo in ſecundum annum recurrant, malumque iterum recrudeſcat, & oſſicula ejiciantur, quia tamen non uſque adeò malum hoc ipſi moleſtum eſt, & ulcus iterum facilè coaleſcit, non magnopere hac de re ſolicitus eſt æger. Eſt præterea vir robuſtiſſimus, & optimo corporis habitu prædiтus morbiſque parum obnoxius. *Idem ibidem.*

De uſu corticum arborum, loco ferularum in fracturis oſſium, & incommodis inde ſubſequutis.

Corticea arborum in fracturis oſſium loco ferularum in uſum quoque receptas eſſe, ſciunt Practici. Ego verò eas, ob cauſſas, quas mox annectam, plane improbo.

Anno 1587. Nobilis quidam Chamveriacenſis, *Glaude de Combe* nomine, ex Germania rediens, prope Lauſannam ex ictu equi fracturam tibiæ cum vulnere contraxit. Ego accerſitus fracturam repoſui, ægrumque in lectica ad urbem conduxi: ubi cùm in diverſorio ad crucem albam, per dies aliquot permanſiſſet, ut ipſum Chameriacum in Sabaudiam ad ædes ſuas conducerem, petiit. Porro in via tranſeundo Rumiliacum Sabaudiæ oppidum, Empiricus quidam (quem in oſſium fracturis, & dislocationibus reponendis, ad cœlum uſque extollebat vulgus) ægro adductus fuit. Præcedenti autem die propter maximum æſtum, erat enim ſub finem menſis Auguſti, ſuaſu, ne dicam juſſu ægri, loco ferularum cortices recentes ſalicis applicueram. Solutis itaque faſciis, præſente Empirico, impreſſio quædam in parte muſculoſa haud longè à poplite conſpecta fuit: qua viſa, arrogans ille Empiricus (me ob juvenilem ætatem in hac parte Chirurgiæ imperitum & inexpertum judicans) oſſa illa confracta non ſatis accuratè à me repoſita fuiſſe, inde colligit: ac ægro perſuadere cœpit, ut de novo tibia extenderetur, oſſaque confracta, & ſuis locis remota in ſitum naturalem reponerentur. Ego, etiamſi fracturam planiſſimè reſtitutam eſſe, neque in eo loco, in quo Empiricus fracturam ſibi imaginabatur, unquam os malè affectum fuiſſe, ſed impreſſionem illam atque foveam ratione corticum accidiſſe, ſatis ſcirem: attamen quia de honore atque exiſtimatione mea agebatur, ſupra modum fui anxius. Tandem ægrum & adſtantes, ut negotium in ſequentem diem differrent, admonui, hiſce adductus rationibus: primò quia æger defatigatus, deinde quoque, quia operationes nunquam veſpertino tempore, niſi maxima urgente neceſſitate adminiſtrandæ. Opinioni meæ cùm clariſſimus, ac longè doctiſſimus Vir Domin. Claudinus à Venero, I. U. Doctor, Judex ordinarius Epiſcoparus Mauriacenſis, & Advocatus in ſupremo Senatu Sabaudiæ, ægri Gener (qui eadem die Chamberiaco ſocero ſuo obviam venerat) ſubſcripſiſſet, & ut operatio in ſequentem diem produceretur, æger conſenſiſſet, protinus totum crus, & ipſum femur oleo roſaceo & myrtillorum inunxi: ut autem eò melius penetrarent, atque influxos humores repellerent, oleo guttulam unam aut alteram aceti roſacei adjunxi. Inuncto crure, illud à pede uſque ad genu faſcia, ſequenti decocto madefacta, involvi, mediocriterque conſtrinxi, idque in eum finem, ut humorem influxum, ibidemque veluti congeſtum, exprimerem.

℞. Folior. & radic. plantaginis majoris, ſummitatum rubi, roſarum, myrtillorum, foliorum ſalicis, prunorum ſylveſtr. ana M. j. abſinthii, roſmarini, Salviæ an. M. ß.

Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis: Colaturæ adde parum aceti. Poſtea ferulas meas ſtupis involutas fracturæ iterum circumpoſui, & mediocriter conſtrinxi, tibiamque in capſulam, quâ in via uſus fuerat æger collocavi. Lectum ita ſternere juſſi, ut crus male affectum natibus nonnihil altiùs jaceret, & influxi humores ſurſum refluere poſſent. Illa nocte optime quievit, nec ullus adfuit dolor. Altera die ſolutis faſciis, nulla inæqualitas, nullaque depreſſio, aut fovea reperta, Inſcitia nec non arrogantia, aut potius impudentia, hujus empirici detecta fuit. Quapropter deinceps nobilis æger pleniſſimam fiduciam in me habuit. Conduxi ipſum Chamberiacum, ibique per duos menſes apud ipſum moram traxi, curationemque divino favore feliciter abſolvi. Ab eo tempore cortices arborum, imprimis recentes, loco ferularum nunquam applicare volui. Hæc, quia in ſuperioribus obſervationibus de fracturis oſſium egimus, in gratiam tyronum adſcribere

bere volui, eoſque adbortor ut hac in re caute & circumſpecte agant: Cortices enim eùm exſiccantur, circa fracturam contrahuntur, doloreſque excitant, oſſaque nonnunquam ſuo loco iterum removent. *Idem ibidem.*

Uſus emplaſtri oxycrocei in fracturis oſſium non ſemper tutus.

Vulgus Chirurgorum in fracturis abſque diſtinctione, ſtatim ab initio, aut poſt paucos dies, emplaſtrum oxycroceum fracturæ applicare ſolet: idque non ſine ingenti periculo fieri poſſe, multis quidem demonſtrare poſſem exemplis, ſed hoc unicum ſufficiet.

Adoleſcentem viginti quatuor annorum, robuſtum & bilioſum cognovi, qui tibia fractâ, in manus barbitonſoris (cujus nomini parco) incidit. Repoſitâ fracturâ, primo apparatu emplaſtrum ex bolo armeno, farina hordei, & albumine ovi applicuit. Tertio poſt die cùm deligaſſet tibiam, & fracturam ſuo loco repoſitam inveniſſet, emplaſtrum oxycroceum admovit. Eodem die exortus eſt pruritus, qui paulatim tranſiit in dolorem vehementem. Poſt dies aliquot ego vocatus, tibiam inflammatam, & puſtulis lividis refertam, & ut paucis dicam, gangrænâ infectam reperi: undique ſcatiſicata cutis, & remediis, quæ ad gangrænæ curationem faciunt, applicatis, ceſſavit gangræna. Poſtea fracturam ſuis quoque remediis propriis & aptis, divino favore perſanavimus. Hinc perſpicuum fit, uſum hujus emplaſtri periculoſum eſſe in fracturis, præcipuè autem ab initio fracturarum & dislocationum: eſt & eò periculoſius emplaſtrum iſtud, quantùm ſubjectum, hoc eſt, corpus ægri bilioſius, calidius, aut pravis humoribus refertum fuerit. Sunt enim ingredientia hujus emplaſtri fere omnia calida. Hinc partem affectam calefacit, ſanguinemque & humores attrahit, qui, quod circa initia fracturarum ac dislocationum in motu ſint, & ratione doloris & ſolutionis continuitatis, libentius atque facilius affluunt. Mirum itaque nemini videri debet, Vigonem libro octavo capite vigeſimoſexto. Emplaſtrum hocce Oxycroceum diabolicum appellaſſe. Ego, ut ingenue fatear, rariſſime eo utor, niſi forſan in fine morbi pro corroboratione partis affectæ, aut ad duritiem aliquam diſſolvendam. Uſus autem cerati Vigonis ad fracturas oſſium (cujus deſcriptionem vide libro & capite præallegato) mihi ſummopere probatur. Neque infimum locum hac in parte obtinet emplaſtrum Slotani, Præceptoris mei honorandi, cui ego pulveres aliquos convenientes addere ſolitus ſum, ut

℞. Emplaſtri Slotani ℥ iv. pulveris radicum ſymphyti majoris, roſarum rubearum, myrtillorum an. ʒij. lapidis oſteocollæ præparati ʒ vi.

Miſceantur lentiſſimo igne cum modico olei roſacei, fiatque emplaſtrum. *Idem ibidem.*

De Strepitu Oſſium.

Puella novendecim aut viginti circiter annorum aliàs boni habitus quotieſcunque ambulabat, aut pedes movebat, ab adſtantibus & vicinis Oſſium circa genua ſtrepitus & fragor quaſi nuda eorundem capita inter ſe attererentur, ſumma cum admiratione ac ſtupore audiebatur: hinc quaſi in proverbium inter domeſticos ac notos abiit, quoties eadem incederet, ecce capra venit. Cæterùm nec ullum dolorem, morbum, aut aliud ſymptoma patiebatur, corpore toto bene conformato, ac ſano; actionibuſque omnibus integris exiſtentibus.

Scholion.) Crepitus Oſſium huic non multùm abſimilis in morbo Scorbutico ab aliis (quod ſciam) non obſervari meminit Thom. Willis patholog. Cerebri fol. 318. dum inquit: Novi quoſdam, vix tamen ultra tres aut quatuor, qui Scorbuto dudum laborantes, noxam ejus non tantùm in humoribus & partibus carneis, ſed in ipſis demum oſſibus luerunt: quoties enim membrum quodvis ullo modo flecterent, oſſium capita, quaſi nuda eſſent, inter ſe attrita ſtrepitum ingentem edebant, porrò cùm lecto decumberent, ibidemque è latere in latus ſe devolverent, à vertebrarum colliſione, tanquam à Sceleto aſperiùs tractato, crepitus ingens, vel ipſos affectos pertetrefaciens exaudiebatur. De cauſis verò rationis hujus Symptomatis ita diſcurrit.

Hujus cauſa conjuncta forſan videatur eſſe, quod molli oſſium interſtitio, ſcilicet adipe, membranis & ligamentis valdè abſumptis ipſorum juncturæ, velut lapides molares proſùs inaniti, propter mutuum attritum, reſonarent: at tamen rem ſecus habere conſtat, quia nec ſummè rabidis adeſt oſſium crepitus, neque hoc affectu laborantes ſemper intabeſcunt: quare potiùs dicendum erit, quod Symptomatis hujus cauſa immediata ſit oſſium ariditas, ſive medullæ ita propriè dictæ, quam intra oſſium cavitates, ac imprimis capita ipſorum, contineri oportuit, defectus: nam ſiquidem oſſa quævis medullam, ſive humorem unctuoſum, aut cavitatibus magnis, aut poris & meatibus exiguis ubique excuſſis, includunt, hujus uſum ſtatuimus, tùm ut oſſa eâdem irrigata, minùs fragilia evadant, tùm inſuper, ut humor iſte, oſſium nodis exudans, articulos quoſvis velut machinæ commiſſuras pinguedine linitas, lubricet, eorumque adeò motus faciliter: quare oſſium capita, hac medullà deſtituta, crepant, non ſecus ac currus rotæ, rariùs inunctæ.

Quod ſi de morbi hujus cauſa procatarctica inquiratur, quamobrem ſcilicet unctuoſum illud articulorum oblinimentum deficit: hoc equidem vel ſanguinis vitio imputandum erit, quaſi hic, alimentum Sulphuris æque ac Salis, particeps oſſibus haud ritè ſuppeditat; quod equidem minùs veriſimile eſt, quoniam maſſa ſanguinea, etiam in Scorbuticis particulas utriuſque generis prædicti continet; quin & oſſium crepitu laborantes cutim, & muſculos pinguedine ſatis oblitos oſtendunt; vel ſecundo potius videtur, humorem unctuoſum quo articuli lubricentur, ipſorum oſſium culpa deſiderari, quia ſcilicet horum pori & meatus à materiâ quadam extranea, forſan limoſa, aut tartarea per ſanguinem advecta, in tantùm obſtruuntur, propterea ut balſamum iis deſtinatum non ſatis excipiant, nec pro humectandis ipſorum commiſſuris exudent: non facilè erit (quia res tota in abſtruſo latet) particulares hujus affectus rationes inveſtigare. *Hucuſque VVillis.*

Puellam hanc noſtram ſcorbutica paſſione affectam fuiſſe, nullá adſunt indicia, præſertim cùm floridus fuerit corporis habitus, de nulloque morbo aut actionum læſione conqueſta; alia itaque ſine dubio hic latuit cauſa quæ ariditatem illam oſſium, mucoſique eorundem oblinimenti abſumptionem, unde oſſium ſtrepitus, induxerit. Forſan inde contigit, quod abſumpto uberiùs in reliquarum corporis partium nutritionem alimentari nervorum ſucco, mucoſum hoc defecerit oblinimentum. *Dom. Georg. Sebaſtian. Jungii.*

Strepitus Oſſium.

Stridorem dentium hactenus obſervarunt Medici;

de ſtridore verò, ſtrepituque oſſium, ſive articulorum apud neminem, præter ea, quæ Excellentiſſ. Dn. Jungius Ephemer. German. Ann. III. obſervat. 275. pag. 488. & Willis de Scorbuto capite nono p. m. 118. annotarunt, quicquam me legiſſe memini. Ego ſtridorem omnium oſſium obſervavi in quodam Doctore Juris Heidelbergenſe, 38. prætet propter annorum, temperamenti, ut videbatur, ad melancholiam vergentis, qui ſanitatis ergo decrepita ætate acidulis Swalbacenſibus utebatur, in auxilium vocato Medico famigeratiſſimo Domino Geilfuſio, diverſorum Principum Archiatro.

Labitur menſis, quo hic Neohanoviæ ſutoris viſitabam uxorem hypochondriacam, per dies vitæ ſterilem 30. annorum, temperamenti ſummè melancholici, quæ inter alia de magno cranii crepitu, nec non dolore ſæpiùs obveniente maximè conquerebatur, quem ſtrepitum quoque pauliſper adſtans, auribus meis percepi. Crepat enim non aliter, ac ſi parvam inflatam rumpas veſicam magno cum conatu. Sæpius hunc ſtrepitum noctu ipſi accumbens maritus audiviſſe, mihi juravit. Num oſſa cranii, ubi ſunt ſuturæ, unctuoſo balſamo ex mente Williſii l. c. deſtituta à vaporibus flatibuſque intra cranium collectis (valde enim eſt vertiginoſa) commoveantur, ſicque crepitum excitent? Sive num intra cranium aliquid rumpatur? meretur meditationem. *D. Joh. Dolæi.*

De Abſceſſu Oſſium.

Abſceſſum Oſſium bis vidi, primum ante duos annos in articulo primo pollicis virginis cujuſdam honeſtæ, Soror quæ Diaconi hujus loci erat, oſſe prorsùs reſoluto, in minima fruſtula confracto, & per duodecim particulas abſcedente. Particulæ oſſis eroſæ erant omninò & quaſi calcinatæ, ut ſolo digito in ſubtilem pulverem teri poſſent. Originem ducebat malum ex aciculæ punctura neglecta, & ſi rectè judico à barbitonſore non bene tractata. Alterum abſceſſum vidi in ruſtico, qui ſpinam inter carnem & unguem indicis digiti ſiniſtri manus intulerat: huic prima indicis junctura per minutiſſima fruſtula prodiebat, oſſa iridem erant friabilia: an ſpina ut & acus venenata fuerint, dicere non poſſum. Cæterùm oſſa in Lue venerea carioſa fieri & fragilia rarum non eſt; Legi in Manuſcripto Marquardi Slegelii; raræ curioſitatis & magnæ experientiæ viri, ipſum in Muſæo ſuo ſervare Sceleton cujuſdam nobilis meretricis Veneræ ex lue venerea conſummatæ, epiglottidem quæ exeſam habuerat, atque propterea ex cibo fortè fortuna in tracheam aſperam illapſo ſuffocata fuerat. In hac fœtus repertus eſt maſculinus pariter hac labe contaminatus, iridem in Muſæo prælaudati viri qui ſervabatur, ubi Oſſa carioſa ob luem gallicam videre licuit. Ipſemet Pariſiis notavi, quòd Nobili cuidam Burgundo ex confirmata & inveterata lue venerea oſſa tam fragilia eſſent, ut ad minimum impulſum frangerentur. Servo etiam & hodie radium dextrum brachii cujuſdam militis, qui ſex vel ſeptem locis exeſus & perforatus exiſtit. hoc me Rotomagi Gallorum donavit Chirurgus quidam Caſtrenſis, qui ipſum ex brachio militis lue venerea mortui in Catalaunia extraxerat. *Alardi Hermanni Cummeni.*

Abſceſſus Oſſis.

In ædibus Philippi Hacquart Chirurgi Regii peritiſſimi, præſentibus Medicis, ſectus fuit pes à milite detruncatus, in quo præter alia notavimus per abſceſſum exeſum & abſumptam fuiſſe tibiæ partem, quæ exinde in pede defuit ad quinque digitorum tranſverſorum capacitatem. Eodem abſceſſu muſculi pedis ejuſdem, prorsùs glanduloſi evaſerant, quam metamorphoſin ſatis admirati non potuimus, in diverſas conjecturas abrepti. *D. Thom. Bartholini.*

Oſſium mollities ceræ inſtar flexilium.

Stupendam, ac ceræ inſtar flexilem omnium oſſium mollitiem in cive quodam Sedanenſi olim obſervavit Periti ſſimus Regis Chriſtianiſſimi Chirurgus Abraham Bauda; qui & ipſius ejuſdem civitatis fuit incola, & ægrotantis ægritudiniſque hujus oculatus teſtis. Perquam rarus quidem hicce eſt morbi caſus, ſed veriſſimus. Nam egomet ipſe cùm anno 1665. Sedani commorarer, admirandam hujus rei veritatem non ſolùm à quamplurimis illius loci incolis enarratam, ſed & pro ſingulari, quam poſtmodum cum modo dicto Chirurgo contraxeram amicitiâ, ab eodem ipſo communicatam accepi, manu ipſius propriâ conſcriptam ſubſignatamque, prout eam nunc hîc legendam exhibeo, & quidem ipſiſſimis ſæpe memorati Baudæ verbis, quæ ita habent;

Microcoſmus Mirabilis ſeu Homo in miſerrimum compendium redactus.

„ Monſtra in morbis fieri, quis ibit inficias? ſi
„ modò fidem adhibeamus ſcriptis doctiſſimi Fabricii
„ Hildani, quid monſtroſius, quàm quod refert Cent.
„ 5. p. 66. & 67. & pag. 144. & ſeq. de mira oſſium
„ fragilitate. Attamen iſta Obſervatio, quæ nobis
„ apparuit Sedani An. 1650. omnem admirationem
„ ſuperat; immo inauditam dicere poſſumus.
„ Civis Sedanenſis nomine Petrus Siga, annos na-
„ tus 32. obiit Sedani, poſtquam per aliquot annos
„ detentus fuiſſet in grabato ſuo. Anno ætatis ſuæ
„ 24. cœpit affici dolore utcunque tolerabili circa ta-
„ los pedum, ita ut cogeretur uti calceis latioribus
„ & mollioribus ſolito. Duobus circiter menſibus
„ elapſis dolor verſus genua ſeſe extendit, & ſic in
„ numerum Podagricorum nomen ſuum dedit coactuſ-
„ que fuit uti fulcris. Tandem dolor irrepſit ad ſu-
„ periorem partem femoris, & ſic confirmata fuit opi-
„ nio illorum qui in catalogum Arthriticorum illum
„ referebant, & pro Podagrico curabant. Anno elap-
„ ſo de impotentia omnium articulorum cum maxi-
„ mis doloribus conqueri cepit, ita ut ab eo tem-
„ pore uſque ad extremam vitæ periodum lecto deten-
„ tus fuerit. Et quamdiu oſſa illius ſuam duritiem
„ & ſoliditatem conſervarunt, dolores continuò eum
„ vexabant. Poſt trimeſtre à detentione illius in le-
„ cto Oſſa ejus inceperunt molliora fieri inſtar ce-
„ ræ, ita ut ſecundùm appoſitionem & ſitum tam
„ crurum quàm brachiorum partes illæ ſervarent fi-
„ guram loci. Imò teſtari poſſum ego, qui hanc hi-
„ ſtoriam refero, me pluries incurvaſſe illi & crura &
„ brachia, ſine ullo ſenſu doloris, modo ad figuram
„ majuſculæ literæ S. Tandem omnia oſſicula illius adeo
„ mollia evaſerunt, ut muſculi omnes ſeſe contraxerint,
„ ita ut homo ſtaturæ juſtæ & elegantis formæ, in ho-
„ munculum redactus ſtaturam infantis duorum, ſed
„ non trium annorum vix attingeret. Figura capitis
„ facta eſt rotunda inſtar ſphæræ, crus vix æquabat
„ longitudinem dimidii pedis aut ſex pollicum. Tho-
„ rax ad formam thoracis gallinæ ſeſe coegerat. Inte-
„ rea temporis utebatur cibo & potu, ſomno & vigi-
„ lia, prout uti ſolebat in integra ſanitate. Omnes
„ functiones animi & corporis ſatis liberas exercebat
„ excepto motu. Satis hilari fronte excipiebat om-
„ nes advenas, & optimo diſcurſu eos afficiebat, do-
„ lores, qui eum diu liberum reliquerant, de
„ novo aggreſſi ſunt miſerum ultimo menſe, quouſque

mora

„mors & morbo & ægro finem impoſuit. Multi
„cauſam tam portentoſi morbi ioquirentes ſcorbuti-
„cam ſaburram accuſarunt; aiii alias cauſas, rima-
„ti ſunt. Ego virus Venereum credo cauſatum eſ-
„ſe hunc morbum, eò magis, quòd certus factus
„fuerim, ægrum nlim ante tredecim annos Gonor-
„thæâ virulentâ per aliquot hebdomadas laboraſſe,
„& procul dubio male curatum fuiſſe. Quæ om-
„nia vera eſſe, atteſtor. Datum Sedani die 12. O-
„ctobr. Anno 1665.

Hæc D. Daniel Pruttenius in Miſcellan. Curioſis. *Abraham. Bauda Chir. Regius.*

Oſſium mollities.

Vidi nuper Abſceſſum Oſſis, in articulo medii digiti Uxoris cujuſdam militis, Oſſe protſus reſolnto & in minima fruſtula confracto; ſicut manifeſtum fuit poſt ſectionem. Scilicet emolleſcunt ſubiode Oſſa, ut officio ſuo fungi ooo poſſint. In Brutis hoc efficit Herba Oſſifraga dicta. Nnn rarò internæ cauſæ Oſſa à ſtatu ſolito deturbant. Medullam gallinæ oſſeam obſervavi, in aliis exoſtoſi perpetua deformia oſſa. Dn. Thom. Barthol. Epiſt. Uratisl. miſſa ad D. Sachſium.

Scholium.) Oſſa à ſolita duritie vel nativa imbecillitate, vel morbo ſuccedente, deflecti jam idem Bartholin., cap, *6.* H. 40. pag. 263. notaverat. A nativitate talem obſervavit Foreſtus, iib. 17. obſervat. 15. ubi homo natus cum dextro brachio, à cubito uſque ad humerum, non tantùm reſoluto, ſed omnino oſſe non coagulato, ut brachium inſtar lori concideret. Sic mulierem Pariſienſem toto corpore flexilem & ſine ſnlidis oſſibus memoravit Jacnb. Hollerius obſervat. rar. 7. Vidit Excellentiſſ. Wormius apud Bartholinum l. a. pag. 264. puellam cui pedes, crura, & femora flexibilia, cui cartilagines oſſium vices ſupplebant.

A morbis fit facilius. Teſtatur Fetnel. D. Abdit. Rer. Cauſ. l. 2. cap. 9. p. *96.* ſe propriis oculis vidiſſe, quod Ruellius litteris mandaverat, in milite quodam ex morbo nſſa crurum, brachiorum & femorum tam mollia & flexibilia evaſiſſe, ut ceræ modo facilè ſequerentur, quocunque torquerentur. Fabric. Hildan. Cent. 2. obſerv. 66. p. 1.9. in Sexagenario Arthritide pituitoſa laborante obſervavit tantam oſſium fragilitatem, ut dum chirotecam in manum affectæ partis leviſſimn conatu induere vellet, brachii os, & poſtea quoque os circiter cubitum fractum fuerit. Fœminam, quæ recentem ſubuculam induens, oſſa aliquoties fregit Janus de Burgo recenſet apud Fabr. Hildan. centur. 11. obſervat. 68. à latente aliquo veneno cauſam deducens; nec non in Solodurienſi ob continuos Catarrhos oſſa fragilia facta, exponit idem Hildanus Cent. 5. obſervat. 89. D. Samuel Coſterus Amſtelodam. Medicus ſcribit Nic. Fontano Reſponſ. & curat. Med. Hiſt. 2. fol. 10. ob ætatem vetulę adeo debilia reddita fuiſſe oſſa, ut vix tactum ſuſtineret, quin tactu leviſſimo ipſa membra frangerentur, quod Nic. Fontan. p, 12. ob ſiccitatem factum putat, quia oſſa glutine ſuo & adipe medulloſo privata, non aliter ac oſſa calcinata facilè frangantur. Admirandam quoque Oſſium mollitiem obſervavit Petrus Aſſelinæus medicus Gallus, apud Georg. Hier. Welſch. in obſerv. Medic. Epiſæg. Obſerv. 82. pag. 53. quæ curata fuit ab Empirico balneo frigido ex ſulphure, vitriolo, alumine & ſale gemm. aquâ incoctis. Et ſimile balneum ad pedes cereos deſcribit Zacutus l. 3. Pr. Adm. Obſerv. 127. In Elephantiaſi ſæpe ſimile ferè Symptoma accedere ex Porphyrio Tyrio deſcribit Petr. à Caſtro Obſervat. M. SS. obſervat. 40. Crateri ſcilicet, Medico eximio, novum inauditumque morbum accidiſſe, nimirum carnes & oſſa ab invicem diſceſſiſſe, nec medicamentis ullis, niſi ſnla comeſtinne viperinæ carnis curari potuiſſe, tunc enim rurſum carnem oſſibus hærere cæpiſſe ac conglutinatam eſſe. Tandem idem Petrus à Caſtro obſervat. M. SS. 31. de membrorum & oſſium mollificatinne ſequentem commemorat hiſtoriam. Io vico Hiadaya, (limite Galliæ Aquitanicæ) ad Hiſpanos Cantabrns pertinente, puer 8. annorum factus eſt impotens ad motum & greſſus, propter nimiam membrorum mollificationem, ita ut perpetuò ſedens maneret, aut bajulatus incederet, neque poſſet ſtare, neque ambulare, cum febricula quaſi habituali, nec tabeſcebat tamen, ſed molli habitu & valde carnoſo. Vocatus morbus iſte Arabibus Alcahad & Alzmena, curatur ab Avicenna oleo de Audachoca, (h. e. Loto ſilveſtri Matthiol.) potando ex eo, inungendo cum ipſo, & paratur hoc oleum, craſſn modo Andrachocam coquendo cum ſeminibus: ponitur quoque pellis ovina, ſupra ipſum, liniatur lacte vaccino dulci, conducet Balneum ſiccum, ſudor in furno nſ. fovea ignita. *Hæc Caſtro l. a. D. Thom. Bartholini.*

Infans ἀνοςίος.

Briſtoliæ in Anglia monſtratus infans qui oſſibus artuum plane deſtitutus, ut brachia & manus, crura pedeſque ad noſtrum arbitrium chirotecæ inſtar flecti ac circumvolvi poſſent, Puerum ἀνοςίον ſuo tempore vidit Hippocrates. *D. Oligeri Jacobæi.*

Oſſium flexibilitas: Item Excreſcentia.

De Oſſium flexibilitate ac mollitie exempla adducit duo Jnh. Rudolph. Camerarius Memorabilium Medicinæ Parte 2. pag. m. 1565. Primum quidem ex Foreſto, infantuli ſine oſſe in brachio dextro nati, ita ut hoc brachium inſtar lori flexile eſſet, quodque defenſivn ex bolo armeno, farina volatili pulvere myrtillor. oleo roſaceo. & albumine ovi concinnato; ac ſuper impoſitis ferulis ex charta duriore, & ſuperinductis faſciis à cubito ad humerum, intra tres ſeptimanas miraculosè ſanatum eſt. Alterum ex Fernelio, militis in quo crurum, femorum, & brachiorum oſſa; ex morbo tam mollia evaſere, ut ceræ modo facilè ſequerentur quocunque torqueres: quæque balneorum naturalium, ſc. aluminoſorum, uſu, in priſtinum vigorem ac robur reſtituta ſunt. Atque hæc verbo memoraſſe ſatis.

De Oſſea Excreſcentia hiſtoriam habet apprimè curioſam Clariſſ. Cornelius Stalpartius Obſervation. rarior. Medico-Anatomico-Chirurgicar. Cent. 1. quæ, aliàs curari non potuit quàm totius intumeſcentiæ raſione, ac pulveris catagmatici ſuper-inſperſione. Quo etiam pulvere, addit ille, non ſatis proficiente, ad ignem deveniendum. Et in hoc quicquid prædicta obſervatio ad praxim ſpectans habet, continetur; Itaque non eſt quod ulteriùs illi immoremur. At equidem magis è re fuerit paulò fuſiùs enarrare quod Clariſſ. D. Gottofredus Schultzius Miſcellaneor. Curioſor. Decembr. 2. Anno 8. adfert de viro juvene, cui oſſa radius & cubitus prope carpum utriuſque manus, mirâ intumeſcentiâ affecta fuere, à ſcabie malè curata; Cujus curam ſic aggreſſus eſt. Primis viis evacuatis, ſanguinem, quia venæ, cùm maximè doleret, inſigniter turgebant, miſit: & præſcripta convenienti diæta, exhibuit varia præcipitantia cinnabarinis mixta; tum etiam tartarea & martialia, in formâ tam ſicca, quàm liquida, quæ inter prima facilè erat eſſentia martis tartariſata nigra: ex marte & tartaro mutuaſ in invicem actione in ſyrupi formam

oſſium tedactis, convenient menſtruo extracta: Tum quoque eſſentiam ſmmita.um pini antiſcorbuticam; nec non urgentibus doloribus, eſſentiaro anodynam cum ſocco pomor. Bosdorff. per fermentation. factam. Externè applicnit decoctum ex nervinis & paregoricis, impulſuitque emplaſtrum ex oxycroc. additis gumm. carann. & tacamahac. Tandem per ſeptimanas tres, decocto ſodorifico ex lign. ſaſſafr. & ſant. citrin. tad. ſatſæpar. & chinæ, betbiſque nervinis antiſcorbuticis quotidie ſudorem in laconico pioliciit. Quibus noo ſolùm dolor abactus eſt, ſed & tumor ferè omnis diſcuſſus; inde cùm æger poſt aliquot ſeptimanas, iter ſatis loogum habuiſſet, omnino vegetus revetſus eſt.

De Oſſe dextri brachii adjutòriò, motu integrô permanente, ablatô.

Non ſine cauſſa magnus Hippocrates ad Theſſalum filium ſcribens, oſſium cognitionem tanti ſacit, ut etiam difficillimum judicet oſſa luxata, fracta, contorta, aliiſve modis malè conſtituta, à Chirurgo reſtitui curatique poſſe, cui eorundem ſtructura, atque connexio ex debito, non cognita; hanc autem convenientiùs acquiri non poſſe niſi ex legitima conſideratione eorum quæ in ſceleto occurrunt. Similia Galenus variis locis proponit. Neceſſarium adeoque ſummoperè, ea quæ ad conſtructionem oſſium, articulationemque faciunt, intimè cognoſcere, ne ægrotantes, quemadmodum cum multorum infamia multoties contingere notamus, auxilia carnificum, aliorumque illius conditionis hominum implorare cogantur.

Non lubet errores variorum adducere; legi poſſunt quæ hac de re variis locis habet Hildanus. Sufficiat exemplum propoſuiſſe, quod anno 1664. occurrit.

Puellula, per tres annos ſubjecta fuetat curæ circumforaneæ, quòd brachii dextri, inter flexuram cubiti & ſcapolæ, tumore laboratet ex decubitu humorum, cum dolore gravi; luxationem aliquam hic ſubeſſe ſibi perſuadens mulier dicta, variis extenſionibus, flexionibus, in antica, poſtica, ſuperiora, inferiora, illud effecit, ut aucto & dolore, & tumore ab opere deſiſtere coacta fuerit. Haud tameo, omnia bona & ſibi & ægrotanti promittens, Cataplaſmata atque linimenta negligere voluit, quorum etiam uſu effecit, ut, præter intentum, ex materiæ collectæ, ſuppurataque abundantia, abſceſſus fuerit ruptus. Huc cavernæ variæ pure ſcatentes, toto eo ſpatio quod cubitum humerumque intercedit, ſe exhibuerunt. Quæcunque hoc in ſtatu adhibebae nihil efficiebant, foramine uno clauſo aliud exoriebatur, eò quòd pus contentum viam ſibi faceret, & oſſis ſubjecti corruptio adeſſet.

Tandem, poſt mortem utriuſque parentis receptâ in domum publicam; qua ſuſtentantur ſuperſtites pauperum liberi, Orphanotrophium vulgò vocatur, per aliquod tempus curæ ſubfuit Chirurgi ordinarii Joannis Svvatt. obſervans hic majoris momenti affectum eſſe quàm qui ab ono Chirurgo tractaretur, ſuperiorum permiſſu me in conſilium advocavit.

Accedens brachium loco ſuprà indicato inſolitum in modum tumefactum inveni, imò induratum, ſuppuratomque, cum oſſis ſubjecti carie, rebus omnibus rite conſideratis conſultum viſum fuit, utraque foramina, ad quatuor tranſverſorum digitorum latitudinem à ſe invicem diſtantia quorum unum exteriès ad tephyſin oſſis adjutorii, alterum interius magis apparebat, per ſectionem Chirurgicam ope forficis conjungere, apertinne facta vulneri impoſuimus plumaceolum, deligationeque convenienti facta ab ope pere ulteriori abſtinuimus uſque in diem ſequentem.

Hoc tempore torcipe appich odere placuit os ſubjectum, quod etiam, leviſſimo labore, fere integrum, extraximus, non ſine admiratione & noſtra & adſtantium. quam ſummopere auxit quod line ulla motus brachii læſione ablatu n fuerit.

Sanguinis fluxu ſedato, vulneri ad doloris ſublationem, applicuimus Ung. defenſiv. thereb. cum ovi alb. & Ol. hyperici, ſimiliter ac Emplaſtrum Vigonis. Hinc ſingulis diebus mundificativum & exiccativum hoc adhibitum.

℞. Sevi Hircio. Bovis an. ℥ ß. Ung. Roſac. ℥ j. Thereb. lotæ ℥ ß. Ol. Ceræ ʒ ß. Hipericoo. q. ſ. Mercur. præcip. ℈ ij ß. F. Mixtura.

Deligatio non niſi faſciâ peragebatur in ſpiritu vini madefacta, ad humorum expulſionem, muſculorom verò cutiſve conjunctionem. Et borum mediotum uſu brevi curatio abſoluta.

Ex obſervatione hac cognoſcere licet, nullum artis Chirurgicæ cultorem verum haberi debere, niſi qui in Oſteologia bene verſatus, cum ſine ooritia ſtructuræ connexionisque oſſium impoſſibile ſit ea quæ circa luxationes, fracturas, ſimiliaque viria alia excurrunt, ritè tractare; Cognitionem hanc ſiquidem habere nequeat ex oculari inſpectione oſſium ipſorum ſceleton conſtituentium, habebit aliquam ex conſideratione eorum quæ figuris ſuis exhibent Anatomici.

Quod ſi in hac Anatomiæ parte excellere magis ſtuderent Chirurgi noſtri, & nomini ſuo plus honoris, atti plus famæ, circumforaneis verò minus detrimenti adferrent.

Alterum hic conſiderandum naturæ providentiam ſpectat, qua ablatæ partis in locum ea repouere obſervatur, quorum ope actio requiſita exerceri queat. Ita notare nobis licuit in milite quodam Anglo femoris os torum abſceſſu conſumptum, & ablatum fuiſſe, & tamen inceſſum neutiquam læſum, eo quod in locum deperditi ſubſtaotia alia regenerata. Quale quid obſervaſſe ſe ſcribit Carolus Battus Chirurgiæ ſuæ part. 4. cap. 8.

Ita oſſis femoris partem ſeparatam ab Huyberto Kok, Chirurgo Woerdenſi extractam oarrat obſervat. Chirurg. parte ſecunda Henricus à Roonhuyſen;

Simile huic exemplum, quod modò propoſuimus, quo in orphana dicta adjutorii oſſis magnam partem ablatam vidimus. *Jobus à Meekren in obſervationib. Medico-Chirurgicis.*

De Oſsis cancrô, ſeu Spinâ ventoſâ.

Celeberrimos, & in arte Chirurgica exercitatiſſimus Dom. Marcus Aurelius Severinus ſingulari de abſceſſibus tractatu tumores nodoſos varios, in manibus, pedibus, digitis, pollice occurrentes deſcripſit, qui membrorum ſummam induxerunt deformitatem, eò quod præter modum, ligamentis, carnibus, cote, extenſis, dilatarentur.

Hujus conditionis abſceſſus erat, quem in ruſtico 50. annor. 1642. Petavii vidit magnus Bartholinus, ut habet cent. 2. hiſt. 53. cui ab annis duobus pollex in tantum tumorem excreverat, ut caput hominis exæquaret, & præter onguem nihil digiti conſpiceretur.

Prætermittere nequeo, quin hic exhibeam digitum monſtroſæ figuræ, in ſartore quodam Eduardo Wilkenſon, ablatum, ponderis viginti unciarum.

Contraxerat hic exiguum in digito medio manus ſiniſtræ circa articulum majorem tumorem, cujus curam ipſe primò, hinc circumforanea quædam, habuerat, varia applicando Emplaſtra & Cataplaſmata, unde ſine dolore & purulentia inſignem in molem intumuit digitus.

Aoicula artia Chirurgicæ ignara, experientiæ tamen ſuæ plurimum tribuens, inciſione quadam digitum apetiebat, unde materia aquea incocta, effluebat, cum doloris exacerbatione ſummâ, & curationis inſtaotis vanâ perſuaſione. Ar quæcunque uſurpabantur fruſtranea omnia, adeò ut etiam ab ulteriore aliorum uſu abſtinere coactus æger.

Quicunqne in conſilium vocabatur Chirurgorum, nibil omninò levaminis adferebat, imò omnia indies in pejus vergere videbantur.

Nos conſideratione habita tumoris, quem ſumma cum moleſtia per annos quinque circumgeſtaverat, conſtitutioniſque oſſis ſubjecti, verum bîc adeſſe oſſis Caocrum, qui Spioa ventoſa aliis diciiur, pronunciavimus; ad boc verò malum tollendùm, ſic ut digiti craſſities imminueretur, tumor auferretur, oſſiſque corruptio ulterior iohiberetur, iotegro manente digito, nibil remedii ſupereſſe; loterim tamen Chirurgiæ locum aliquem concedi, qua extirpetur digitus, 'ad tumoris, doloris, fœtoris, moleſtiarumque ablationem, modò oſſicula metacarpi, parteſque vicioæ ſimpliciores io ſtatu ſano exiſterent.

Placebat ægrotanti propoſitum noſtrum, ſimulque primo tempore ad operationem dictam nos accingeremus, oboixè rogabar, ſic fore ſperans ut à dolorifica, ponderoſa, hinc moleſta admodum, ſarcina brevi liberaretur, ad eam adeoque majori cum fructu quo pervenire concederetur, faſciam validè conſtrictam manui ſupra carpum impoſuimus, ad ſanguiois effluxum inhibendum, hinc coltri acutioris ope ſectionem inſtituimus inter digitum læſum & indicem uſque ad medium oſſium metacarpi, mox eodem modo in oppoſito latere inter digitum læſum & annularem, procedere animus erat, quo ſic, utraque parte ſeparatione ſufficienti inſtituta, in parte oſſis metacarſi adhûc ſana extirpatio juſta perficeretor, & ablato digito deformitas omnia quantùm poſſibile tolleretur. At intentioni meę ſe oppoſuit Chirurgus alius non niſi in oſſe ipſius digiti malum radices fixiſſe, nec ullo modo ad oſſa alia ſe extendiſſe, ſibi certo perſuadens.

Quud vanam hanc opinionem ex animo Collegæ mei auferre nulla arte liceret, etiamſi certiorem curationem eam dicerem quæ ad modum à me propoſitum, & jam ex parte peractum inſtitueretur, imò minus deformitatis ſic accedere manui, ſiquidem altiori loco in oſſe metacarpi ſano extirpatio perficeretur, imo dolor ex ligatura gravis ſatia celerem operatiooem urgeret, noleos volens digitum affectum circa articulum abſtuli.

Ad hæmorrhagiam, pulverem uſualem ſtypticum applicabamus, partis diſſectæ labia faſciæ convenientis ope coojungebamus, ligatura carpo injecta ſoluta; & ſecuta fuit quies per diem noctemque.

Uſque in diem vigeſimum omnia proſpere ſuccedebant, quo tempore circa articulum manus carnea quædam excreſceotia acus majoria capur magnitudine referens ſe exhibuit, varia eidem applicabantur, exſiccandi, conſumendique virtute prædita, aſt nihil effecerunt, quio contrà eam in molem augmentum ſumpſit tumor, ut pondus duarum triumve librarum referret.

In re deſperata oullum ſupereſſe mediom videbatur præter totius manus ablationem, ad eam devenire nulla præmiſſa conſultatione arduum, placuit adeoque, conſentiente ægrotante, in conſilium adducere Viros Clariſſimos Dom. Joannem van Hartogvelt, Guilelmum Piſonem, Medicos, Dom. Petrum Lupenium, Theologum, Georgium van Loon, &; Danielem Florianum, Chirurgos. Omnes perſpecto morbi ſtatu, conſideratiſque iis quæ in prægreſſâ operatione peracta, neglectaque, omnimodam manûs extirpationem unicum, ſi aliquod recuperandæ ſanitatia remedium, declararunt.

Operatione peracta, die decimo, quod & vires valdè vebementiâ ſymptomatum fractæ, & febris gravis, continuò moleſtaret, interiit æger. In quanu ampuiatâ evidentiſſimè nobiſcom aonotabant omnea, in Chirurgiâ exercitari, ſiquidem exſtirpatio prima in parte oſſis ſana fuiſſet peracta, curari potoiſſe malum. Ut adeò cunuderatione noſtrâ digna ſint, quæ de Pedarthrocace S. Spioa veotoſa habent Paulus Barbette aoat. pract. part. 1. cap. 3. & Severin. cap. 24. *Jobus à Meekren in Obſervat. Medico-Chirurgicis.*

Oſſis in Spinâ ventoſâ conſtitutio Anatome demonſtrata.

Illuſtriſſima Dom. Barooiſſa de Merode in caſum incidit de quo varia fuerunt Medicorum judicia. Ego autem eodem conſpecto, protinua judicavi eundem eſſe, quem aliàs videram Neapoli apud Clariſſ. Severinum, & qoem ipſe depinxit p. m. 467. operis de recoodita abſceſſuum oatura. Quapropter, cùm juxta conſilium Argelatæ, non poſſet os morboſum removeri, oeceſſe fuit ad ultimam anchoram, amputationem ſcilicet tibiæ, nos procedere. Qualis autem oſſis ipſius conſtitutio nobis poſtea per Anatomen innotuerit, addere non gravabor. Remotâ cute, quæ adroodum erat, propter extenſionem, atteouata; invenimus tendines muſculorum peroncorum, ut & maximum tendinem, qui calcaneo affixus eſt, & craſſitiem naturaliter inſignem obtinet, ioſtar chartæ alicojus, tenuem: ſolum calcis os erat affectum, atque in magnitudinem inſignem adauctum, ut libræ unius cum dimidiâ pondus æquaret: oon ſolùm autem poroſum redditum erat; ſed pori illi erant repleti materiâ cartilagineâ, qoalis quoque cartilago os extrinſecùs ambiebat, & cartilagini calloſa materia deſuper erat adnata. *Joh. Van Horne in μικροτέχνῃ.*

Rarior ſpinæ ventoſæ conſtitutio amputatione feliciter curata.

Uratislaviæ 15. Januar. anno Chriſti 1688. juſſu Inclyti Magiſtratus, ioſpectioni meæ & Godofredi Scholtzii, Chirurgorum ſenioris, nec noo Samuelis Raſperi, ſeoioris pariter & ordinarii Civitatis Chirurgi, committitur Danielis Bugſchii Pannificia filiolus, quatuor annos natus, qui ſine cauſſa manifeſta, ante anoum tunc effluxum in medio ſiniſtræ manus digito contraxerat dolorem punctorium inſignem cum tumore laxo & ſpongioſo, ſuccedenteque, ac juxta dein ſemper, ex ulceratione profunda, ichoroſam materiam, è duobus in exteriore, & uno in interiore digiti facie, foraminibus contioue plorante, circa juncturam medii ibidem internodii cum primo verſus metacarpium ſpectante; quæ cuncta ſolis hactenus domeſticis externis à matre paupercula fuerant tractata.

Perluſtrantes ergo locum affectum, præter dicta modò, deprehendimus conſpicuam per iſta foramioa, intumefactamque inſigniter ſubſtantiam articuli oſſeo cartilaginoſam ac ſpongioſam quaſi, oigredine & carie hinc inde manifeſtò jam notatam, quæ veram proin exhibebat ſpinam veotoſam, &, aliis fruſtraneis, de die in diem ulteriùs ſerpeodo, cum periculo totius inficieodi, verſus metacarpium ſemper magis extendebatur.

Coosilio igitur noſtro, Senatuſque ac matris viduæ conſenſu, præmiſſis præmittendis, ac potiuncola in primis confortante & præſervativa, ea quæ cum externis excitativis ac roborantibus, ſub & poſt operatio-

rationem repetita; poſt reliquos digitos in volam reclinatos, beneque manui, à miniſtro firmiter retentæ, alligatos, mediante ſcalpro exciſorio acutiſſimò, (quale Atcularii *einen Meiſſel* vocant) in ſuperna parte per malleum fortiter percuſſo adactoque, digitus ille carioſus, baſi cuidam ligneæ impoſitus, prope juncturam cum metacarpio, 20. Januar. per laudatum modò Samuelem Raſper ablatus fuit; ſanguine arcuatim proſiliente, per crepitum lupi, cum pulvere ſtegnotico, pulvillis multiplicibus, & optima ligatura mox inhibito, ſine ulla lypothimia, aut ſymptomate alio periculoſo, ſub, aut poſt operationem evenicnte; pueroque paucis dein poſt externis digeſtivo-mundificativis, & conſolidantibus tandem, benedictione Divina clementer annuente, perfectè ſanato. Separatis verò per ſectionem partibus cutaneis à digito abſciſſo, primum & medium ejus internodium oſſeo-cartalagineo ſpongioſum, circa juncturam mutuam inſigniter intumefactum ac inflatum quaſi, diſtinctim hinc inde perforatum, atreſcens ac carioſum, de reliquo autem maximam partem in fragmentula minutiſſima, cuſpides aciculatum triangulatium exactè referentia, redactum obſervavimus: indicio ſanè manifeſto, nutrimentum oſſis omnium primò affecti, adeò acre cauſticumque factum fuiſſe, ut illud non ſolummodò conſueto perforate, ſed & in minutiſſima prorſus corrodere ac diffringere valuerit. Hoc adjicio, pariter ac Rachitides, ſic nec Spinas ventoſas hodie adeò raras ampliùs ac olim, apud nos eſſe, cùm ne triennii quidem ſpacio in Noſocomio noſtro ad ſex ferè exempla earum notaverim, potiſſimùm in articulationibus carpi, genuum, malleolorum, & digitorum pedis, cum totali corporis univerſi emaciatione, & funeſto ut plurimum exitu, ni per ſectionem articulus talis amputetur, aut cuncta fragmenta carioſa, quod tamen rariſſimè fit, ſponte ſecedant atque ſeparentur. *D. Maximilian. Preuſſius Miſcellaneor. Curioſor. Dec. 2. Ann. 7.*

De eadem Spinâ ventoſâ rurſus aliquot exempla.

Spinæ Ventoſæ non ita etiam apud nos raræ ſunt, quin ſæpiùs in praxi occurrant. Nec tantùm eas obſervavimus in infantibus, ſed etiam in adultis, imò ab aliquot annis virum pluſquam trigenarium hoc morbo in genu enatum, extinctum vidimus, nihil proficiente tardiori tibiæ ſupra genu amputatione. In eo autem non tantùm caput oſſis tibiæ, oſſi femoris in genu colligatum, carie profunda affectum, ſed etiam paulò infra prædictum genu quaſi terebra perforatum, repertum eſt; medulla verò, tum ipſius, tum oſſis femoris, & colliquata, & quaſi gangrænoſa viſa fuit. Idem nobis etiam apparuit in puellula octenni quæ in talo eodem morbo afflicta fuerat; ſcilicet ſerpſerat malum ad medium uſque crus, nec aliàs removeri potuit quàm per tibiæ infra genu extirpationem; adhucdum autem non video quomodo evaſura ſit, quia febris lenta ante ſectionem ita jam adoleverat, ut remota parte, unde originem ſuam primò ſumpſerat, non potuerit illa tolli quin potiùs in dies increſcens, carnes colliquet, & in extremam tabem miſeram noſtram deducat. Alia rurſus nobis itidem aliquando oblata eſt ægra, in imo capite oſſis tibiæ, calcaneo ſcilicet adjuncto, afflicta quæ ipſa evaſit, & ſana ac vegeta jam vivit, poſtquam prædictum caput ſine membri exciſione, neſcio, quo felici faro, ſeparatum eſt. Natura ſcilicet per grandius ulcus, prædictum caput, profundâ carie non tantùm cavatum, ſed etiam ita emollitum, ut cultro exſecari poſſet, Chirurgi manui ita objecit, ut inſtrumentô avelli poturit. Verùm quod mirabilius in hoc caſu obſervavi, quodque vix aliàs obſervatum video, eſt, quod poſt deperditam hanc oſſis partem, non tantùm commodè deambulet hæc juvencula, ſed etiam motum articulationis pedis cum tibia, liberum ſatis habeat, præterquàm in exteriora, unde os per ulcus ibidem apertum evulſum fuit. De aliis multis nihil addo quamvis forſan non parum curioſa videri poſſent.

De Exoſtoſi, è Clariſſ. Godefr. Biddloo Exercitationibus Anatomico-chirurgicis

(1) Proprio & ſpecifico titulo diſignandus morbus, *Exoſtoſis*, eſt partis alicujus oſſis, ubique alias benè conſtituti, uno loco, luxuries & incrementum immodicum: hinc ab hoc genere morbi excludenrut *Ganglion, lupia* &c. quæ perperam ejuſdem familiæ cenſentur in *Exoſtoſi* quippe ipſa & ſola oſſea ſubſtantia; in *Ganglio* verò *lupia* &c. nervorum tendinumque involucra, non autem oſſa, primariò patiuntur.

(2) Ortum ducit, lentiſſimo paſſu progrediens, à cauſa quaſi innocua, à nimia, videlicet, boni ſucci nutritii in unam oſſis, alias benè conſtituti, partem alluvie, infarctione & accretione, partem hanc nutriendam extendente immodicè; quinimò & defomante; ut patet,

(3) Ex partis affectæ Phænomenis; quæ ſunt; oſſis ſuprà & infra *Exoſtoſin*, conſtans & requiſita diſpoſitio; puta magnitudo, figura, connexio cum vicinis. Indolens, durus, oſſeus hic tumor, ſive eminentia præternaturalis, ſine aſperitate, perioſtio ritè contectus, nunquam in ipſis articulis; ſed infra illos aliquantulum remotus, detegitur atque hoc reſpectu, ab omni alio oſſis morbo, diſtinctu eſt facilis; adde (*Lect. Beniv.*) hominem, ex hac luxurie & immodica accretione oſſea laborantem, cætero corpore ejuſque habitu eſſe ſanum; ſed verò, vigente *Exoſtoſi*, vicinas ei partes perioſtium, nervos, arterias &c. tandem diſpoſitione ſua naturali poſſe privari & hoc ſenſu ſecundariò lædi, non eſſe ſanas, ſinceras, quis eſt qui ambigat? verùm de *Exoſtoſi* ſimpliciter, non de ejus ſymptomatibus & ſequelis, morbo complexo, mihi ſermo eſt;

(4) Cùm autem exuberentia hæc *Exoſtoſis*, temporis tractu, id incrementi capiat; ut toti corpori, vel inſigni ejus cuidam parti, incommodo ſit, luxuriei huic *celeriter obviandum, medicandum* (connotme rationi monitum) ſecundùm me, hac methodo; adimendo *Exoſtoſin*, unà cum oſſe, ex quo ortum duxit; fieri quod poteſt in minoribus exterioribuſque oſſibus, cum ablatione totius oſſis, imò & membri; In majoribus, cum ablatione partis, cui ineſt, uſque ad oſſis cavitatem: Licet enim infantum *Exoſtoſin*, medicamentis, faſciis, ligaturis, inſtrumentis, deprimendam continendamque intra terminos, præcipiant auctores Chirurgi, vanum eos ſanè moliamen & irritum laborem actori imponere, expertus ſum non ſemel. Euſdem commatis commentum eſt, recentem; vel inveteratam *Exoſtoſin*, cute aperta, radulâ, ſcalpro, cuneo (oſſe, ex quô, relicto in integrum & probè conſolidato) ita poſſe auferri; ut poſtea nunquam aſſurgat, ulcus poſt ſe, aut fiſtulam relinquat (taceo ea, quæ in quaſi cautelam & præſidium vocantur adducunturque, cauteria actualia, oſſa viriata deſiccantia, ſeparantia &c. Medicamenta) ex eorum omnium faſtuoſo apparatu patet, partem illam oſſis, ex qua *Exoſtoſis* luxuriat eſſe parti ſanæ, adimendam, vel ita diſpoſitione ſua & vitâ deſtituendam; ut, quemadmodum, ſcaturigine ex qua, fonte ex quo, obturato, oppilato, alluvionis liquidi; ita de noviter luxuriante *Exoſtoſi*, metus me-

Tab. XIX

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

titò ſit nullus. Tutiùs, citiùs jucundiùſque ergo: *Teleſphorus* enim adeſt, is agit, qui huic malo inſtanti celeriter, methodo mea memorata, medicatur;

(5) Hoc quod probabunt ſequentia indubitata & ad normam Anatomico-chirurgicam producta exempla, experimenta; ut & peractarum in curationem rerum hiſtoriæ & eventus.

Anno 1697. oſtendit mihi *Lugd. in Bat.* Vir Juvenis 25. ann. ætat. ſanus toto corpore, ſi quis, munere faber lignarius, digitum ſuum minimum, enormiter, phalange oſſium tertiâ, tumentem; expetens, hilari planè fronte, eum manui dextræ adimerem; pro ratione adducens, ejus in manu uſurpanda, incommodum, inutiles diuque adhibitas, cum pecuniæ diſpendio, medicationes interque illas revera ridiculas quaſdam, quas tamen tacuiſſe non nocebit; enarrans porrò, ullo ſine dolore, aut alio, præter immodicum partis incrementum, ſymptomate, jam tum ab multis annis, accreviſſe hunc tumorem, quem diſſipare &c. fruſtra conari eſſent duo Chirurgi: cæterùm totam manum digitoſque cæteros, omni promptus ſibi extare motui uſuique.

Digiti oculique mei, cum attentione huic tumori injecti, me mox certò docuerunt detexeruntque *Exoſtoſin*; cùm autem in ſuperficie hujus intumeſcentiæ generaliore, particulares quaſdam obſervarem prominentias, eaſque continuò augeri magiſque & magis extendi intelligerem, multùm procraſtinare ejus ablationem rarum duxi minimè: ne moras nectitando, laſcivienti naturæ, vel hujus partis luxuriei, vires & opportunitatem ulterius peccandi, feciſſe viderer. Ut ſeſe inſpiciendus hic exhibuit digitus, ante truncationem, demonſtrat.

Vid. Tabulæ xix. Figura prima.

A. *Digiti minimi primus &*
B. *Secundus articulus benè conſtituti,*
C *Tertii media pars, Exoſtoſeos excreſcens & luxurians.*
D. D. *Extuberantiæ in hoc oſſeo tumore ejuſque ſuperficie particulares & variæ.*
E. E. E. *Totius tumoris circumferentia.*

dum autem aliquot dies expeterem, quibus de incremento hujus tumoris aliiſque, tali in negotio, conſiderandis perpendendiſque me ipſum inſtruere valerem, ægrè mihi conceſſis homo patiens tres, urgens digiti ſui truncationem maximè; ne dixerim inſolenter;

Metacarpio itaque, tumore prædicto totaque manu omniumque horum diſpoſitione ritè perluſtrata, quarto ab inſpectione die, *Exoſtoſin* hanc, cuneo, ad ejus figuram, fabricato & uno malleoli ictu, ſincera de parte amputavi, reſecavi, inſigni ſine hæmorrhagia.

Vixdum, cum ſtiptico pulvere, apparatus, qui requirebatur, vulneri erat adhibitus, quin homo patiens, fortem qui ſe inter agendum, præſtiterat, cachinnos inter & muſſiones, ajat; *nu zal het immers lukken?* id eſt, *jam demum ſuccedet!* ego ſanè & imò omnes adſtantes, mecum credebamus eum, peracta truncatione, liberatum ſe ab omni hoc malo ejuſque populatione & incommodo, ſtatuere; verùm quam in ſinu, quam in intimis oſſium medullis fovebat ſpem quodque gaudium, apertiùs ſtatim detegit; *amica, inquit, mea, mihi conjugii fidem dedit & præſtabit, ea conditione: ut hoc ſine tumore ad eam reveniam: eccam! jam nunc adeo eam facturus meam.*

Curationem quod ſpectat, illa brevi omnimodò, levioribus adhibitis, ſecundùm artem, medicamentis, peracta eſt integrè annuloque ei accedente pronubo, poſtea ſe homo hic his & ampliùs dixit felicem.

Ut ſeſe memorata hæc *Exoſtoſis*, poſt truncationem habuit, videre eſt;

Vid. Tab. xix. fig. ſecunda.

A. & B. *Præmonſtrati digiti minoris Articuli ſuperiores benè conſtituti.*
C. C. C. *Margines vulneris & truncatæ partis, in qua apparent;*
D. D. D. *Exteriorum toti corpori communium involucrorum ut &*
E. *Oſſis Metacarpii &*
F. F. *Tendinum quorundam abſciſſorum, veſtigia.*

Ulteriore & quidem anatomica, hujus tumoris diſquiſitione reperi quoque, phænomenorum reſpectu, mea aſſerta (3) probata: oſſi etenim huic, ſupra & infra *Exoſtoſin*, conſtans & requiſita erat diſpoſitio; nulla aſperitas; cum vicinis oſſibus debita conjunctio; perioſtium ritè diſpoſitum & ſequax in oſſis luxuriem & extenſionem præternaturalem; ſuccus itidem nutritius, oſſium cellulas, laminarum ſtrias, fibras, ſive tubulos diſtendens, oſſeam hanc molem, ſaccharatorum adinſtar tragematum impleverat abundè; ſuccus, inquam, nutritius & abundans; alio verò nomine non peccans: nullibi etenim locorum extùs, nec intùs inflammationis, acrimoniæ, putredinis, vel minimum aliquod mihi licuit obſervare ſignum, vel veſtigium. Circumjunctæ quoque cartilagines, membranæ, tendines ipſaque, cum omni exteriore corporis velamento, pinguedo, verbo, omnia erant benè diſpoſita & ſana;

Ut autem hominis magni oſſis *Exoſtoſis* rarò (nunc cum, nunc ſine ratione) conditione memorata, ipſis auferatur, concedunt & tamen aliud non datur medium curationis: ita hoc malum, hanc luxuriem incurabilem, quaſi, habeo; quod ſi verò per ipſos liceret, in ipſos, ſecundùm rationem & artem agere, eos, ut plurimùm evaſuros curatos veriſſimum eſt: ſi enim pars quædam majoribus oſſibus, putà femoris, tibiæ, adjutorii &c. transverſim; relicto hoc oſſe ſuperiùs & in integrum, ab ipſa natura, vel caſu auferatur nihil in medio exiſtente oſſeæ ſubſtantiæ, ut factum vidi ſæpiùs teſtanturque Chirurgorum monumenta, quid quæſo illud periculi erit, quod mihi, hac in operatione dubium impertiat? agenti ſecundùm artem Anatomico-Chirurgicam; quia verò inſuper hic morbus (*Exoſtoſis*) lentò progreditur, dolore vacat & magno quandoque hominibus incommodo non eſt, defertur curatio & conceduntur luxuriei huic ſeſe amplificandæ & extendendæ venia & vires.

Utriuſque aſſerti exemplum ſequens exhibet, cum ſchematibus, hiſtoria.

Anno 1689. viri ætat. annor. 52. munere mercium bajulatoris, tumore duriſſimo in oſſis femoris parte ſuperiore ab multo tempore laborantis, cæteròquin ſaniſſimi; nunc verò ex pluritide demortui, cadaver, hac parte, rogatu Clariſſ. Medici & Chirurgi, qui eum tractitaverant, inſpexi anatomicè vidimuſque quam propono *Exoſtoſin*,

Vid. Tab. xix. Fig. 3. qua refert, parte ab antica, & laterali, oſſis femoris ſiniſtri partem ſuperiorem.

A. *Oſſis femoris caput.*
B. *Trochanter major.*
C....... *Minor.*
D. *Pars oſſis femoris ſupra,*

E.......... *Infra Exoſtoſin, naturali diſpoſitione preſtantes.*

F. *Ipſa Exoſtoſis, cujus lamella vitrea glabra & aqualis exiat, excepto*

G. *Eò loci, cui, aperta cute, deſiccantia primò & deinde eſcharotica fuerunt adhibita medicamenta.*

H. *Limbus, circumvoluta hujus excreſcentia, inhærentis pedunculo, qui ad latus ex ipſo oſſe aſſurgens, hoc in delineatione, propter tumoris umbram, demonſtrari non potuit; quapropter, ipſum hoc as exoſt-ſinque ipſam ſerrâ per medium fidi; de hacce autem repræſentatione ſtatim. Idem hoc as femoris, unà cum ejus Exoſtoſi parte à poſtica exhibet;*

Figur. 4.

A. *Oſſis Femoris caput.*
B. *Trochanter major.*
C. .... *minor.*
C. *Pars oſſis femoris ſupra,*
E........... *Infra* Exoſtoſin, *naturaliter dipoſita.*
F. *Ipſa* Exoſtoſis.
G. *Lamella vitrea, difracta cariecique, contra artem excitata documenta; unde homini, dum viveret, cum dolore impurum fuit inflictum ulcus.*

Figurâ 5 depingitur ſerrâ fiſſi, hoc loco, tum oſſis femoris, tum ipſius exoſtoſeos, interior adſpectus.

A. *Trochanter minor.*
B. *Os femoris ſupra,*
C. ...... *Infra*
D. Exoſtoſis;
E. *Ejus pedunculus.*
F. *Lamella vitrea, ubique locorum dura.*
G. *Celluſoſa oſſis ſubſtantia, omni ablata medulla.*

Figurâ 6. delineatur interior ipſius Exoſtoſeos *ejuſque de aſſis femoris parte ſincera, innocua, ſive nullo morbo tentata (luxurie excepta) exortus & pedunculus.*

A. *Os femoris ſerrâ diſſectum.*
B. *Ejus cavitas.*
C. *Pedunculus* Exoſtoſeos.
D. *Ipſa* Exoſtoſis.
E. *Ejus limbus, inſtar fungi, circumvolutus.*
F. *Oſſis femoris celluloſa & fibroſa ſubſtantia.*

Quantùm ab *Exoſtoſi* ejuſque diſpoſitione, diſtet *Fungus*, vel morboſa fungiformis excreſcentia, videre eſt;

Tab. XIX. *Fig. 7. Quâ depingitur, de oſſo femoris, aſpera proſtans ſuperficie, omni ablato perioſtio & extus ex duriſſima; intus verò molliore oſſis parto, aſſurgens fungus.*

Hiſce non obſtantibus, cum ratione & expetientia adductis; aſſerunt tamen quidam, ſe *Exoſtoſes* curaviſſe medicamentis abſorbeotibus, deſiccantibus; alii, depaſcentibus, eſcharoticis &c. hi, radulis; illi, inuſtione; ſed ut quod verum eſt, aſſeram, ego pro comperto habeo, ab ipſis tophacea & calloſa concrementa (ſub *Exoſtoſeos* titulo) oſſibus fuiſſe ablata: ſic infauſta ſurente Venere, aut ſpinâ ventosâ intus agitante, ſolutâ vitreâ oſſium lamellâ, oſſa eorumque fibrarum tubulorumque compagem ſolvente, corrumpente atque ex ea muco, callove, indurata aſſurgente, quibuſdam *Exoſtoſis* eſt; ſed quàm malè tibi, *æquo lectori*, dijudicandum trado: vera itaque *Exoſtoſis mandragora, cicuta, Hyoſcyami*, nec *urtica mortua*, jugete, vel *multâ muriâ, vetuſto caſeo*, aut *pyrius uſti ſcobe*, prædicent qui volunt horum medicamentorum virtutes! diſſolvetur, aut intra terminos coercebitur; ſed enarrata methodo curabitur ſemper.

Oſſium mira mollities.

Clariſſ. Pyrrhi Mariæ Gabrielis Miſcell. Curioſ. Decur. iij Ann. 2.

Nobiliſſima mulier 32. annos nata, temperamento calido & humido, cum pituitæ ſubdominio molli ac delicato corporis habitu prædita, ad motum ſegnis, decimo ſexto ætatis anno nupta viro, plures peperit filios, & non nullos paſſa fuit abortus; fluxionibus catharralibus, abſque ulla luis venereæ ſuſpicione, ad varias corporis partes obnoxia, ſex abhinc annis laboravit epulide in maxillæ ſuperioris gingivâ ſiniſtrâ, quæ pauco temporis ſpatio incrementum ſuſcepit, quare Chirurgicis inſtrumentis inciſorio nimirum & uſtorio ad eandem extirpandam feliciter adhibitis, ſatis bene ſe habuit. Anno autem ſequenti, catharri fluxiones inſurgentes, cùm ad pulmones irruerent, medicamentis cum china, ſarſaparilla, & aliis ſimplicibus ſecundùm artem paratis in uſum ductis, ceſſavêre, ſed humerum dextrum atque hinc ejuſdem partis appendicem dolore moleſtare cœperunt, unde plurimis adhibitis remediis, majus tamen ob humoris peccantis pertinaciam ſemper augmentum ſuſcepere. Et quoniam hiſce tempeſtatibus ab uteri geſtationibus minimè fuerat immunis, gravidationes & partus admodum ipſi erant moleſti, & præcipuè tempore partûs, quanquam lochia naturalem habuiſſent exitum, dolores & fluxiones catharrales ſuprà enarratæ augebantur, & maxima cum moleſtia eam torquebant, unde die 10. Decembris 1686. coacta fuit in lecto decumbere, quo tempore epulis, gingivarum nimirum excreſcentia verſus palatum ipſoſque dentium alveolos augeſcens & cavitatem oſſis mandibulæ ſuperioris ſubingreſſa, os ipſum extollens, tumorem durum indolentem produxit, etiam circa oculi ejuſdem partis orbitam, ne tamen ipſe oculus læderetur, cùm ad maturationem quamvis imperfectam deveniſſet, inſtrumento chirurgico fuit opus, unde apertus tumor, uſque ad patientis mortem abſque alio detrimento, & non infelici eventu, ad modum fiſtulæ patenti orificio fuit ſervatus. Tunc autem temporis ab ægra ſingulis menſibus, quandoque verò ſingulis ferè hebdomadis dolor capitis gravativus & pungitivus per aliquot diei horas percipiebatur, atque hinc deſcenſum catharri, ac ſi eſſet aquæ frigidæ ſubita ac repentina effuſio, à capite ad artus omnes, præcipuè verò dexteræ partis ſe manifeſtè perſentire affirmabat, indéque dolores augeſcentes maximo cruciatu, eandem meditullitus lancinantes, oſſàque è propriis locis divellentes ac contorquentes, de die in diem tale augmentum ſuſceperunt, ut ne minimus pedis digitus ab aſſiſtentibus abſque patientis moleſtiſſimis angoribus potuerit quamquam leviter manibus attingi. In oſſe ſacro, quod extra proprium ſitum, propter fluxiones fuit depoſitum, dolor adeò intenſus erat, ut ægra immota prorſus in lecto, reſupina, abſque ullo crurum & coxarum motu, decumberet, caput tantùm & brachia ſine dolore nonnihil agitando. Poſt aliquot menſes partem quoque ſiniſtram fluxiones majori cum moleſtia occupaverunt, atque hinc pedibus & cruribus tumefactis, eorumque doloribus aliquantulum ſedatis, paulatim totum ferè

corpus,

corpus, femora, vertebræ, coſtæ, ſcapulæ & claviculæ proprium mutavêre locum, indeque reſpiratione difficili redditâ, afflictiones in dies augebantur. Quatuor ab hinc menſibus brachium dextrum immotum, ſed emaciatum redditum, doloribus magis magiſque afficiebatur, & paulatim ſiniſtrum quoque ceperat motum amittere. Hoc temporis decurſu febres quandoque eam invaſerunt de genere pituitoſarum; ut plurimum cum nauſea comedebat, urinam reddebat copioſam, ſed non plurimum aliàs colore excedentem, ſæpe ſæpius crudam, aqueam & pinguem. Alvus rarò ex ſe reſpondebat, ſed glandibus irritata, vel clyſteribus emollita fæces naturales emittebat. Ac tandem poſt varias pectoris anguſtias à coſtarum & clavicularum compreſſione ſubortas, nec non viribus exolutis emiſit ſpiritum.

Poſt mortem crura cum pedibus, coxæ & brachium, præcipuè dextrum, erant adeò ſecundùm omnem partem flexibilia & mollia, ut quocunque ponerentur loco, eundem ad amuſſim ſervarent, unde eorum oſſa mollia & carnea, juxta nonnulla ab Auturibus tradita exempla, ut à *Fernelio*, *Ruellio*, *Hollerio*. *Bartholino*, *Theoph. Boneto &c.* evaſiſſe, fuit creditum. Ob id dictis partibus cultro anatomico obſervatis, nedum crurum & femorum, ſed etiam brachii dexteri adeò mollia & rubicunda fuêre adinventa, ut ſubſtantiam carneam exactiſſimè ſecundùm omnes partes veluti gingivarum carnem, non autem muſculorum fibroſam, referebant; quæ quidem membranoſâ tunicâ erant obducta, & ad inſtar carnis abſque ulla diſruptione, aut friabilitate circumflectebantur. Eorum autem internodia, & reliqua oſſa ut vertebræ, coſtæ &c. non adeò mollia fuêre reperta, facilè tamen tangentium compreſſioni & aciei cultri cedebant, dum incidebantur, nec non quacunque levi contorſione, ac ſi eſſent friabilia, frangebantur. Cranium & reliqua capitis oſſa mediocri duritie erant prædita, ad ipſum namque diſſecandum ſerra parum aut nihil, ſed ſolùm in occipite fuit neceſſaria, ferro enim inciſorio ad inſtar corticis cucurbitæ mediocriter duræ circulariter fuit reciſum. Viſcera omnia quoad ſenſus noſtros in ſtatu naturali, ſicut etiam cerebrum & cerebellum cum ſpinali medulla ſenſibiliter intacta fuêre obſervata; ſeroſitas tantùm in pauca copia inter piam matrem & cerebrum in parte poſteriori fuit adinventa. E carnibus autem dum cultro ſcindebantur, humor quidam pinguis & veluti olei ſtil is aſperſus effluebat. Ac tandem ex tumoris deſuper allati in maxilla ſuperiori detenti cavitate, quæ reperitur inter palatum & os oculi, orbitam in parte inferiori conſtituens, maximè adauctâ, unde tumore duro in gena, ut diximus, producto, materiam purulentam ad duas circiter uncias produximus. Cutis corporis univerſa, & in ea quoque parte, ſuper quam continuò decubuit, illæſa & abſque ullâ noxâ fuit inſpecta, quanquam linteum, anaclinteriumve prorſus putridum ac corruptum, ſub oſſe præſertim ſacro fuerit redditum.

Caſum hunc, utique rarum, ſed Phyſicis Naturæ arcana intus perſcrutantibus, facillimæ reſolutionis eſſe putamus, quam quidem tempore opportuniori, ut interim doctiores propriam valeant edere ſententiam, exponere conabimur. Modum enim, quo prædicta in præfata Muliere apparuerunt phænomena, in medium adducere non eſt adeò difficile, ut cum nonnullis inconſultò ad rem ſupernaturalem ſit confugiendum; rationes namque ex Juniorum Phyſicâ petitæ, caſum naturalem & à cauſis naturæ limites non excedentibus, productum eſſe, ut ſuo loco patebit, manifeſtiſſimè demonſtrant.

Spina ventoſa, cranium multoties perforans. Clariſſ. Matthæi Blavv. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Anno 1699. die 28 Novembris obiit vir quidam ruſticus, nomine Joannes Windenbalder, ætatis ſuæ propè quinquagenarius in pago Lehen ditionis Friburgenſis in Briſgoia, cujus affectum extraordinarium, cùm urbis hujus Chirurgus aliàs ſatis artificioſus & expertus, nomine Joannes Hergott, qui ægrum aliquo tempore tractabat, cognoſcere non poſſet, rogavit me & alios duos Chirurgos, nomine D. Bangeron & D. Biſſon, ut ægrum defunctum viſitando inſpiceremus, & quo morbo propriè laborarit, aut occubuerit, ſectione exploraremus. Refert interim, ſe ante 14. dies ad hunc ruſticum ægrotantem vocatum eſſe, quem cùm primâ vice viſitaſſet, intellexiſſe ab ægro, quod nuper, cùm difficilius è lecto ſurgeret, os brachii ſubitò perfregerit, viſitat Chirurgus locum & invenit brachium ex hac levi cauſa reverà totaliter & ità diffractum eſſe, ut os humeri in medio inſtar cubiti incurvari potuiſſet. Et dum patientem hunc ulteriùs tractat & viſitat, invenit tandem ſucceſſivè ſimilem fracturam in brachio ſiniſtro, uti etiam in femore ſiniſtro ſupra genu. Refert proinde, quod in hoc ruſtico obſervaverit duo ſatis magna tubercula dura in oſſis frontis dextra ac ſuperiore parte, quæ verò paulatim liquefacta diſparuêre, quo loco profunda cavitas & fovea paulatim ita ſucceſſit, ut extremitas pollicis immitti poſſet & cranium ibi perforatum & magna parte abſumptum eſſe videretur. Cæterùm, ajebat ægrum maxima ex parte corpore & viribus conſumptum fuiſſe &c.

Itaque nuntiatâ morte acceſſimus locum, quo defunctus jacebat, viſitabamus diligenter omnia & invenimus externè, ſicut Chirurgus retulit, immò plura; nam non ſolùm in oſſibus frontis, ſed etiam in ſincipite aliiſque cranii partibus plures ejuſmodi foveæ ſatis latæ & profundæ erant hinc inde conſpicuæ, quas cutis contegebat naturali prorſus colore prædita, excepto uno loco Bregmatis, ubi foveola apparebat ſublivida, ac ſi Ecchymoſis fuiſſet.

Ut ergo Cranii & contentorum ſub eo partium conſtitutionem certiùs & per ocularem inſpectionem inveſtigare poſſemus, cultro anatomico uti volebamus; quod verò ejus vidua nullo modo admittebat, uſque dum à nobis & loci Parocho perſuaſa, tandem conceſſit, ut omnibus amicis abſentibus citâ ſectione propoſitum noſtrum aſſequi potuerimus.

Itaque ſeparatâ cute à Cranio, plurimæ eæque ſatis magnæ foveæ, queis totum cranium perforatum fuerat, erant conſpicuæ, in quibus materia corrupta, livida, ſubnigricans continebatur; hinc & Cranium ſecundùm rotunditatem detraximus & obſervavimus utramque Meningem unà cum Cerebro nullatenus læſam, ſed omnes has partes quoad omnia bene conſtitutas, ipſum Cranium verò (ut ſuprà dictum) hinc inde multis foveis & cavitatibus in concava ejus parte ſeu interiori laminâ latioribus totaliter perforatum fuiſſe. Hinc conſutâ cute accepimus Cranium, quod domi per cocturam præparatum plus quàm viginti foraminibus majoribus & minoribus perviis excavatum repertum fuit.

Secuimus etiam loca, ubi erant fracturæ oſſium, nimirum in utroque humero & femore ſiniſtro, in quibus fœda caries conſpiciebatur, & ex leviſſima preſſione fragmenta diſſiliebant, intus loco medullæ, corrupta ſublivida materia continebatur: ſimilis fractura obſervata eſt in clavicula ſiniſtra, nec du-

bium, ſi reliqua corporis oſſa inſpiciendi tempus pro anatomia nobis conceſſum fuiſſet, quin plures alias ejuſmodi oſſium fracturas & caries inveniſſemus, ita ut exinde tali ex ... ... certum conſtrui potuiſſet, quod vero nobis non licuit.

Scholium Ex præſenti obſervatione, prudenter judicare licet, morbum hunc fuiſſe talem malignum affectum ſeu cariem oſſium quaſi univerſalem, quæ (quod mirabile eſt) intactis partibus mollioribus carnoſis & membranoſis, ſolùm duriores ſeu oſſeas aggreſſa eſt. Oſſa ſæpe ſæpius ex cauſa aliqua externa, v. g ab ulcere fœdo, aut fiſtulis, aut materiâ purulentâ acri tumoribus impacta carioſa fieri, Lippis & tonſoribus notum eſt; ita certi dantur affectus maligni oſſibus ſingulariter hoſtiles, ut de lue venerea & ſcorbuto conſtat: aſt nihil tale in noſtro caſu, tum ex relatis tum ex aliis ſignis concomitantibus reperiri potuit; hinc dubium non eſt, affectum hunc ſingularem ex ſola cauſa interna peculiari & malignæ humorum ac præcipuè medulloſi ſucci ad nutritionem & conſervationem oſſium neceſſarii corruptioni adſcribendâ exortum eſſe; quamvis enim ſuprà ſcripta oſſis humeri fractura ex difficiliori corporis ægri in lecto erectione orta eſſe videatur, huic tamen cauſæ externæ nullatenus adſcribi potuit, fuit enim cauſa tantùm facilitans, ex qua oſſa aliàs internè marcida & carie infecta tantò faciliùs diffracta ſunt: quod ipſum in Cranio factum abſque ullo Cauſæ alicujus externæ concurſu, & quidem ab intrinſeco, eò quòd foramina illa cranii in inferiori ſeu concava ejus parte magis extenſa & latiora fuerint quàm exteriùs.

Quemadmodum itaque in Gangræna & ſphacelo partes corporis molliores, carnoſæ, glanduloſæ & membranoſę potiſſimùm corrumpuntur ac mortificantur, ſic è contra in præſenti noſtro caſu, oſſeæ tantùm partes carie quadam univerſali ſeu, ut ita loquar, Cancro aut Gangrænâ oſſium (quæ aliàs *Spina ventoſa*, vel à quibuſdam *Spinæ ventoſitas*, vulgò *Beinfreſſer*, in pueris proprio nomine *Pedarthrocace* nominatur) infectæ fuerant. Scribit *Scultetus* in ſuis Obſervationibus Part. 2. obſerv. 90, provenire Spi„nam ventoſam ab humore, qui occultâ & infensâ „qualitate primùm oſſa, citra omnem perioſtii læ„ſionem atque doloris ſenſum corrodit, deinde Oe„dema efficit minimè dolens & poſt aliquot menſes „partes exulcerat &c. Circa quam deſcriptionem notandum, quòd quia oſſa ceu partes duræ frigidæ in ſua ſubſtantia nervos non recipiunt, neque ſpiritibus animalibus affluxum concedunt, ſenſu immediatè deſtituta ſunt, & conſequenter propriè in ſe non ſentiant aut dolorem percipere poſſint niſi mediante perioſtio iis ſupertenſo; hinc in communi oſſium carie à cauſa externa, v. g fiſtulis, abſceſſibus aut pure exorta, abſque prægreſſo dolore haud corrodi poſſe; è contra verò in tali Spina ventoſa à cauſa interna exortâ (qualem caſus præſens demonſtrat) verificatur expertiſſimi Sculteti aſſertum, quòd nimirum citra omnem perioſtii læſionem atque doloris ſenſum oſſa corrodantur. Cauſam internam præfatus Author, adſcribit humori, occultâ & infensâ qualitate oſſa corrodenti; quibus terminis morborum cauſas explicari, etſi Recentioribus quibuſdam (qui occultas qualitates ignorantiæ aſylum vocant) non placeat, condonari tamen poteſt viris etiam doctis & expertis, quòd in explicatione affectûs cujuſdam rarioris & haud omnibus noti, ejuſmodi (ante hac conſuetis) utuntur terminis; quippe etiamſi corruptionem ſucci oſſium nutricii peculiariter malignam & corroſivam in cauſa eſſe dicamus: in quo autem talis corruptio propriè conſiſtat, æque ignotum eſt, eò quòd oſſa humana, & ſi in ſpiritu ſummè corroſivo vel Aq. forti infundantur aut Pulvere infernali inſpergantur, corroſionem tamen vix patiantur, quin è contra membranę qualeſcunque, cito conſumuntur, quamvis vitalitate nullâ ampliùs gaudeant. Hoc equidem indubitatum eſt, ſuccum illum medulloſum in oſſibus contentum, eorum tantùm & non aliarum partium nutritioni & conſervationi dicatum eſſe: verùm quomodo corruptio illius per ſolos oſſeæ ſubſtantiæ poros penetret, eamque corrodat, & non ſimul ipſi perioſtio dolorem & cranio ſubjacentibus meningibus læſionem afferat, hoc à priori per rationes fundamentaliter explicare eſt difficillimum; cum è contra notiſſimum eſt, quòd in communi oſſium carie, ab ulceroſo carnis ſinu aut collecto ſanguinis pure, exortâ membranoſis partibus non parcatur, ſed hæ ſimul cum oſſeis lędantur & abſumantur. Leguntur quidem varia in Practicorum obſervationibus exempla, quod unum tantùm vel alterum membrum ſpinâ ventoſa affectum fuerit, quod ſtatim incurabile pronunciavit *Spigelius*, & partis læſæ amputationem fieri debere voluit; aſt in noſtro caſu erat univerſalis quaſi oſſium caries ab ipſa ſummitate capitis ad brachia & femora uſque ſe extendens & craſſiſſima oſſa perterebrans: quare malum hoc ex univerſali etiam cauſa originem ſumſiſſe non eſt dubium, ita ut antecedentem ejus cauſam meritò in peculiari ſuccorum (ex quibus oſſium medulla generatur) acrimoniâ & malignâ vel diu latitante ſcorbutica corruptione quærere liceat, quandoquidem æger ſimul atrophia univerſali laborarit. Sed licèt de Hectica ordinaria aliàs conſtet, quòd eâ laborantes ſummam membrorum laſſitudinem conquerantur, ita ut præſertim in maraſmo, non tantùm ſucci liquidi nutrientes unà cum pinguedine, ſed conſequenter tandem ipſę carnoſæ partes tanquam nutrimento ſuo deſtitutę ſucceſſivè conſumantur; verùm de ipſa oſſium ſubſtantia nihil deperditur, quale quid etiam in ſcorbuto ordinario præter corroſionem dentium non obſervatur. Unde ſi non occultum dicere velimus, obſcurum ſaltem & difficile eſſe profiteri debemus, veram rationem aſſignare, in quo affectus hujus cauſa eſſentialiter & diſtinctivè conſiſtat, cujus ulteriorem trutinationem acutioribus relinquo; interim verò, quamvis de hoc affectu mirabili, in aliis Authoribus & Obſervationibus annotatis mentio fiat, quia tamen hôc forſan modô non evenit, & inter rariores caſus notatu dignus recenſeri meretur, idcirco obſervationem hanc rariorum notandorum calculo inſeri indignam haud cenſui.

Spina ventoſa oppidò rara, cum inſigni oſſis femoris dextri fracturâ, ejuſque notabili fragmine per abſceſſum ſeparatô.

Clariſſ. Joh. Mauricii Hoffmanni Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Hominem ab ortu totum morboſum eſſe, uti Hippocrates ex fide experientiæ ſcripſit, ita caſus nunc recenſendus confirmat. Puer quiſpiam parentibus natus ſcorbuto acido multùm corruptis, ab incunabulis dubia valetudine ſæpius conflictatus, ſcabie comprimis moleſta ſubinde divexatus, nondum exacto ętatis ſexennio, Anno ſupra Milleſimum ſexcenteſimum octuageſimo ſecundo, noctu Diei Lunæ Dominicæ ſecundæ Adventûs proximum inſequente, cùm ſcalam ad cubiculum ducentem aſcendere vellet, repentè ſublatâ incedendi Facultate, dolorem inſignem in medio femoris dextri carioſi ſenſit, ob quem per longum ſatis tempus in lecto decumbere coactus eſt, etiamſi pręter intumeſcentiam totius femoris morbidam, nulla inflammationis, aut coloris in cute exteriùs mutati ſigna apparerent. Poſt aliquot autem ſuperatas ſeptimanas, Anno inſequente 83. in parte femoris in-

terna

Digitized by Google

terna prope genu macula rubicunda magnitudinem monetę *ein Groſch* Germanis dictę adæquans emicuit, quâ per Chirurgi phleborotomum pertusâ, paucæ emanaverunt cruoris guttulæ, ſed temporis ſucceſſu notabilis puris copia inde effluxit. Atque interea ęger pedem afflictum ſpaſmo detentum extendere haud poterat, extremis nihilominus pedis digitis inniti conabatur, dumque vacillantem greſſum ita tentabat, aliquando ſubſidens in terram, ex corporis facta concuſſione novos patiebatur dolores; Chirurgus autem in ſubſidium vocatus, os femoris in medio καυληδὸν per modum Caulis effractum deprehendebat, cujus conſolidationem uberior puris proventus remorabatur, adeoque ęger ultra annum maximis cum dolorum cruciatibus in lecto decumbere cogebatur; Anno 1684. menſe Aprilis baculo ſuffultus, ęgrè admodum aliquot greſſus perficere valebat, dumque Chirurgus oſſi fracto conſolidando, & puris ampliori affluxui per faſcias circumductas excludendo intentus erat, & ſub poplite duo triave erumpebant ulcuſcula, per quæ oſſis ſpina ventoſa eroſi ſquammulæ abſcedebant: Anno 1696. amplior ſquama ſola exitum per unum illorum ulcuſculorum habuit, hocque facto ſingula paulatim occludi cœperunt, ſed mox in illorum vicem aliud in medio femoris & ſupra fracturam, cum lateralibus quibuſdam prorupit; Anno nonageſimo ſeptimo, itaque demum per remedia interna Curatio expetebatur, quando Chirurgus ulcuſculum medium cum vicinis per inciſionem & cauſtica impoſita copulare & amplificare omni ope enitebatur, hinc apertura ſatis larga ſpecillum profundè penetrans admittebat. Anno hujus ſeculi primo ęger iter Weiſſenburgum parabat, balneo medicato ibidem celebri uſurus, ſed irrito effectu, dolor ſiquidem intendebatur, id verò notabile erat, quod poſt apertionem, in ſecuto aliquo temporis intervallo, occluſio ejuſdem ſpontanea evenerit, tuncque ęger pedi morbido etiam aliquantiſper inniti, nec tamen niſi cum quapiam difficultate incedere potuerit. Menſe ejuſdem anni ſextili, tumro dolor recrudeſcebat incremento, & cutis eo loco quo inciſio antehac adornata erat liveſcere incipiebat, mox rupta extremum oſſis fracti prominulum proferebat, pro hoc autem ulteriùs detegendo, & ad extractionem faciliorem promtiùs arripiendo, ipſe æger viam per novaculam pendere allobotabat, ſed arreptum idem ob firmiorem cum oſſe reſiduo nexum ſeſe divelli renuebat, donec 26. Novembris die poſt ſeparatam carnis ſpongioſæ circumcirca luxuriantis inſignem partem fragmentum oſſis carioſi talis, qualis hic delineata cernitur figuræ & magnitudinis exemptum fuerit. Ab illo tempore abſceſsûs foramen, ſua ſponte claudi cœpit, ita tamen ut per intervalla, modò longiora modò breviora, ſaniei parum inde emanaverit; impræſentiarum autem vix tantillum lymphæ ſanioſæ ampliùs exillat, idemque mox in cruſtam concreſcit, quod autem miraculo proximum eſt, Juvenis pius & probus ob ſolertiam & eruditionem bonis omnibus charus & amatus, commode obambulare & aliquot milliarium iter pedibus exigere, idque commodè ſatis valet; nec femoris oſſi relicto quicquam de longitudine decedit, quin potiùs hæc accrevit, ita ut pedem dextrum ſiniſtro longiorem metiri liceat. In propoſito autem caſu, ſicuti humorum acrium acidorum erodentium in oſſibus depaſcendis virulentia, tanquam pręcipua ſpinæ ventoſæ cauſa evidens eſt, ita conſolidationis beneficium callo loco medullæ ſubnato oſſeam ſoliditatem fermè adepto, & extrema oſſis fracti (poſt fragmentum ſeparatum) denuò quaſi ferruminanti imputandum videtur, talem namque ſuccreſcere olim Paravii in Noſocomio D. Franciſci majoris obſervavi, obi in adoleſcente oſſis tibiæ carioſi fruſto, mediante admoto cauterio actuali ut diſſiliret, exemto, medullę locum centralia callum oſſeſcentem occupaſſe annotavi.

OTHALGIA

Vid.

AURIUM MORBI.

OZÆNA.

Ozæna ulcus eſt narium vetuſtum, putridum & graveolens, ſaniem putidam ac fętidiſſimam fundens; cum corruptione cartilaginearum ac oſſearum etiam naſi partium ſerpens. Cauſa eſt humor acris, & interdum, ut in lue venerea, malignus; oritur etiam aliquando à ſuffumigiis à mercurio & cinnabrio incautè adhibitis: dignoſcitur ex effluente ſanie & cruſtis decidentibus; laborans pręterea non ſolum ipſe ſibi graveolet, ſed & aſtantibus tetri ſpiritûs contagione moleſtus eſt.

Curationes.

Quòd ſi aſini lotium naribus trahere placebit, minime damno; quòd arcanam vim contra narium fœtorem habere ſit a pleriſque exiſtimatum. *Hier. Mercurialis. Tomo 1. conſult. 69.*

Pręſtans eſt aqua viridis mihi uſitata, quæ non tantùm in Ozęnis, ſed in omnibus ulceribus fœtidis Narium, Palati, Uvulæ, Gingivarum, & Linguę mirificè valet. Eſtque talis.

℞, Mell. roſat. ℥ ij. Sulph. vivi, alum. crudi, ęrug. æris, an. ℥ j. Albi gręci, comar. ſabinæ, an. ʒ ß. Sambuci ʒ j. Ful. hyperici, roriſmar. rutæ, plantag. ſalv. puleg. an. M. ß. Hæc coq. in vini & aq. ℔ ij. ad conſumptionem unius digiti tranſverſi (in Aphthis puerorum temperetur aquâ tabacci & ſolani, an. ſecus actior eſt) nota: ærugo ęris non ſimul coquatur, ſed in fine addatur, & relinquatur donec refrixerit, poſtea coletur & uſui ſervetur: hujus cochlear calefiat ſupra candelam, poſtea cum penicillo eadem aqua intincto tangatur locus exulceratus: in fœtidis ulceribus palati, faucium; uvulæ, immittatur aqua hæc cum ſtupis: mirabiliter non tantùm mundificat, ſed inſuper etiam conſolidat, imprimis ulcera palati & faucium ex lue venerea orta: mirabilis quoque eſt ſcorbuto oris. *Joh. Hartmannus. Pract. chymiatr. pag. 110.*

Ozæna curatur purgatione totius corporis exactâ; maſticatoriis ex maſtiche pituita capitis purgatur, quibus ſi adjungatur ſcammonium, potentiùs trahet & derivabit materiam in proximiorem partem. In principio, ante omnia medicamenta, utiliſſimum erit uti aquâ illâ pro polypô deſcriptâ, vel lixiviô paratô ex cineribus caulium & fabarum; item aquâ forti, vel oleô vitrioli, oxymelite dilutis. Detergent hęc omnia, & carnem putrem exedunt, ut & omphacium antiquum paratum ad oculorum affectus; diſſolutum in aqua calamenti & œnomelite. Poſſet in principiô unguentum Ægyptiacum diſſolutum in aquâ hordei convenire ad ulceris deterſionem; deinde conficienda ſunt unguenta quæ adſtringant & detergant, ac ſummè exſiccent, ut unguentum Pompholigos, additô alumine, chalcitide, & cortice mali granati; vel conficiantur ſic.

℞. Omphac. ℥ ß. Cortic. mali gran. & balauſtior.: an. ʒ iij. Myrrhæ, alumin. ladan. an. ʒ ij. Chalcyt. Aloës, cortic. thuris an. ʒ j. Olei roſar. & myrtin. an. ℥ ij. Cerę albr. q. ſ. Fiat unguentum, quod applicetur parti narium internę; vel diſſolv. in vinô, aut

aqua myrtillor. aut peculi roſar. Id frequenter naribus attrahatur, ore aquâ plenô.

Vel. ℞. Rad. dracuncul. ari, vel ſerpentat. maj. harum alterutra piſtetur, ſuccus extrahatur, qui naribus injiciatur. Vel, quod multò commodius eſt, turunda ex pannô linô concinnata, eôdem ſuccô imbuta; aut denique ejuſdem radicis fruſtum, in id apparatum nari indatur; ulcus contingens illa abſumit. Hujuſmodi ſolida remedia per diem integrum, vel noctem geſtanda, & diebus aliquot iteranda, & brevi mirandus eorum ſuccedet effectus.

Vel. ℞. Granator. dulc. & acidor. an. part. æq. contundantur cum corticibus, ſuccus extrahatur, & decoquatur ad mellis liquidi conſiſtentiam: huic ſucco miſce cortices, grana, & pulpam prædictorum granatorum trita: hæc omnia tamdiu ſimul agitentur donec fiat paſta, ea quâ fiant turundæ nari laboranti immittendæ, ſuccô prædicto priùs illitæ, manè & veſperi.

Vel. ℞. Mad. emplaſtr. de mucilagin. ℥ß. Pulver. ſabin. ʒij. Malaxentur & incorporentur ſimul, ea hâc maſsâ fiant cereoli debitæ molis in narem ægram immittendi ut ſuprà, operantur ſine dolore. In iſtis unguentis abſtinendum à fætidis, & miſcenda ſunt aliqua odorata, propter fætidum illum odorem, aliàs offendit. Ex ſupradictis confici poteſt pulvis & inſufflari ad ulceris eaſiccationem. Fiet ex iiſdem, ex quibus compoſitum eſt ultimum unguentum ea omphaciô. In ulceribus narium poſt aliquam deterſionem, nihil aliud efficacius inveni quàm ſuffumigium, quod partes illas profundas attingit & ſiccat. Parandum autem ea potentiſſimè reſiccantibus, ut auripigmentô rubrô, vel luteô, cinnabari, quibus addenda ſunt aliqua odorata, ea quibus fuligo excitatur, & ulcera ſiccantur, uti myrrha, thus, maſtiche, benjoin &c. Veluti.

℞. Ladani puri, hypociſtid. maſtich. myrrh. an. ʒiij Styrac. rubr. & calamit. cortic. thuris, ſandarac. auripigment. rubr. an. ʒiij. Excipiantur omnia terebinthinâ, & fiant trochiſci quibus fumigentur ſerò & manè in cubiculô. Optimum eſt etiam illis parare candelas ea cerâ rubrâ; nam fuligo talis candelæ plurimùm juvat eaſiccationem, maximè ſi contineatur in cubiculô bene clauſô & anguſtô. Quòd autem fuligo recipiatur, idèm experimur cùm diutius in muſæô moram trahimus noctu; nam poſtea ſputum & recrementa narium fuligine illâ denigrata redduntur. Hâc ratione nos ulcus curavimus, quod neque ab Italis, neque à Gallis Medicis curari potuerat.

Ulcera alia narium, ut quæ fiunt in alis narium ipſarum, fortiter reſiccantibus citra morſum, & ſarcoticis ſufficienter curantur, quibuſdam adſtringentibus additis. Mineralia diligentiſſimè lota, cum cortice mali granati, & Aloë lotâ, talia ulcera curant; Unguentum paratum ex pompholige cum balauſtiis idem efficit. Item frequenter pars lavetur decoctione ſequenti, vel aqua deſtillata.

℞. Balauſtior. cortic. malor. granator. an. ℔ iij. Plantagin. caudæ equin. piloſell. linguæ paſſerinæ, & herniar. an. Mij. Radic. biſtort. ℔ß. Folior. myrthi, vel ſummit. pyri ſylveſtr. an. Mj. Contundant. & ſimul deſtillent. & fiat aqua, de qua ſæpe abluat nares. His adde alumin. quart. j. Vel fiat decoctio ea ſupradictis, & frequenter abluat nares, eaſiccando eas poſtea fumigiô præſcriptô ad curationem ozænarum. *Joh. Vigerius Chirurgia magna lib. 3.*

Ozæna ſæpiſſimè quidem Luis venereæ eſt ſymptoma; aliquando tamen (licèt rariùs) ab humoribus acribus & ſalſis ad nares decurrentibus (iſta lue non venenatis) procedit.

Si à Lue Venerea dependeat, iſtius affectûs curatio generalis inſtituenda eſt; alias fruſtra Ozænæ ſanandæ remedia adhibebis.

Undecunque oriatur malum, poſt phlebotomiam, (ſi neceſſaria ſit) purgationem per vomitum & ſedem, derivationem per Veſicator, cucurbit. &c. hujuſmodi medicamentis ejus ſanatio tentetur.

Toto curæ curriculo decoctum ſeq. ab ægro ſumatur.

℞. Sarſæparill. ℥ iij. Rad. arundin. vallator. vel infimæ partis ejuſdem, rad. bardan. an. ℥v. Rad. pœon. mar. ℥ iij. Raſur lign. Rhodii ʒa. Raſur. buxi, C. C. eboris, oſſium bubulorum maj. raſ. an. ℥ iß. Fol. betonic. chamæpit. veronic. mar. bugulæ, ſaniculæ an. m. j. flor. herb. paralyſ. p. 6. flor. hyperic. & ſambuc. an. p. 3. Omnia debitè conciſa infond. per hor. 12. in ℔x. Aq. fontan. vaſe idoneo probè tecto, moa f. lenta coctio & ebullitio, donec poſt colaturam & à fæculenta parte apprimè ſeparatum liquorem, reſtent ejus limpidi ℔ iv. pro 8. doſibus bis in die ſumendis, provocando ſudorem poſt doſin matutinam in lecto vel cupa ope caloris externi per horam unam & alteram habita ratione virium. Videndum ut caput bene ſudet, ſine violento exceſſu tamen.

Magmati hujus decocti affundantur ℔ xx. Aq fontan. addendo paſſularum integrarum ℔ß. F. decoctio ad ℔v. Conſumptionem. Liquor reſtibilis agatur per manicam: Aromatizetur cinamomo vel coriandro pro potu ordinario.

Niſi fluat alvus toto horum uſûs tempore (quod ſit per 2. vel 3. ſeptimanas) ſubducatur liquore quodam cathartico admiſcendo doſi decocti pomeridianæ, quæ citra ſudoris provocationem propinabitur.

Singulis matutinis poſt deterſum ſudorem & corpus refrigeratum, utatur gargariſmate ſeq. ſi ozæna palatum verſus vergat, ut ſæpe accidit.

℞. Fol. caprifol. betonic. aquat. an. m. j. veronic. virg. aur. ſaniculæ, bugulæ an. m. ß. Roſ. rubr. p. ij. raſ. ligni ſancti ℥ß. F. omnium decoctio in oxycrato: In colaturæ ℔j. diſſolv. mell. trachelii ℥j. Alum. rupis ʒj. Adde uſûs tempore vini clareti optimi circiter quartam liquoris partem tunc uſurpandi. Ita colluto ore utatur liquore ſequenti indendo utrique nari calidè è penicillo vel ex ſyndone rara cui inſuta fuerit ſpongia mollis.

℞. Lign. guaiac. ſaſſafr. Rhod. an. ʒij. Rad. peucedani ℥ß. Rad. ariſtoloch. utriuſque & ireos Florent. an. ℥iß. Sol. ſcord. Card. benedict. betonic. aquat. & vulgar. veronic. maris & chamæpit. an. m. ß. Caprifolii m. j. Roſ. rubr. p. iß. F. omnium decoctio in ſ. aq. & colatura, de qua cap. ℥viij. vini de Malaga ℥iv. Mellis Ægyptiac. a ſedimento penitus liberat. ℥ß. mſ. ad uſum dictum. Adde huic quantitati liquoris Aloës è veſica, myrrh. elect. an. ʒj gr. 18 Vel in colatura cum vin. miat. diſſolv. mell. caprifolii & anthoſati an. ʒvi. Olei myrrhæ præparati per album. ovi indurat. ℥ß. mſ. pro injectione facienda in nares bis in die per ſyphonem, vel attrahatur per nares tepidè ore aquâ pleno.

Horâ dimidiâ poſt narium lotionem utatur fumo ſeq.

℞. Gumm. guaiac. ſuccini an. ʒij. Gumm. animæ, benzoini an. ℥ß. Nuc. moſchat. caryophyll. an. ʒj. Fol. ſicc. ſalv. majoran. roriſmar. tabaci an. ℥iij. Cinnab. ℥j. gr. 45. carbon. ſalicis tantùm quantum cinnabaris, f. omnium pulvis primò ſubtiliſſ. qui excipiatur aquâ gummatâ, leviter poſtea ſiccetur in hypocauſto vel ante ignem, & teratur craſſiuſculè: hujus ℈v. Abſumantur pro vice, & ex eô in fictilibus fiſtulis accenſô fumus ore hauſtus reddatur per nares, ut fit ex tabacô.

Vel poſt factam injectionem, & optimè deterſum ulcus penicillô è ſpongia molli, tangatur os nudatum aquâ aluminosâ Fallopii.

Sumat.

Sumat item doſin Electuar. ſequent.

℞. Farin. ſarſæparil. ℥iv. Rad. ſic. pœoniæ, caryophyllat, tormentill. bardan. ao. ℥ſſ. Folior. ſiccor. betonic. veronic. mar. virgæ aureæ, chamædr. chamæpyth. an. ʒiij. Raſur. cranii hum. uſt. & non uſt. C.C. uſti præp. an. ʒß. Carnis viperin. debitè præp. ℥iß Diaphoret. Antimon. fixiſſ. ℥iij. Omnia in alkool redacta mixtaque excipiantur ſuffic. quant. ſyr. ex vinô Canarinô, infuſion. veronic. & betonic. aquatic. apprimè colatæ, ſine coctione præparati. F. electuar. inſtar opiatæ, cujus doſis ſit ℥j. Manè, ut dictum eſt. *Theodor. de Mayerne Praxeos Medica lib.* 1.

Conſultatio

Medicatio viri, Ozænâ laborantis.

Vir 32. annorum, poſtquam antea diu defluxionibus acribus, ad nares & fauces delabentibus, laboraſſet; incidit in narium & palati eroſionem; oſſiculumque quoddam putridum, cum fætido pure & ſanie, poſtea excrevit, aliaque deinde oſſicula illud ſunt ſecuta. Malum hoc paulatim ita incrementum ſumſit, ut jam in naribus, circa earum interſtitium, quod ex parte eſt exeſum, atque etiam in palato, ſolutio continui ſatis magna & profunda appareat; fœtidaque ſanies frequenter inde exſtillet.

Affectum fuit in hoc ægro cerebrum; quod deſtillationes diuturnæ, quas noſter æger eſt paſſus, arguunt. Afficiuntur etiam nares & earum interſtitium, item palatum: quod eorum eroſiones, & exulcerationes ſatis clare demonſtrant.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, eſt Ulcus narium & palati fætidum, putridum & ſanioſum, item latum & profundum, quod à Græco verbo ὄζω, id eſt, oleo, ſive fæteo, deductum, vulgo Ozæna dicitur.

Iſque ab acribus humoribus ex toto corpore, ſed præcipuè ex ſuperioribus capitis partibus, tum in nares, tum in palatum decumbentibus, eaſque partes primùm acrimoniâ ſuâ erodentibus, ac deinde diuturnitate defluxûs, etiam exulcerantibus & exedentibus, & putredinem iis inducentibus, originem duxit.

Morbus hic periculoſiſſimus eſt, primùm ob diuturnas fluxiones, quæ hunc morbum produxerunt; & deinde propter eroſionem, non tantùm partium mollium, ſed etiam oſſium, & putredinem eorum.

Curatio in humoris generatione, & illapſu impediendo, & ulceris conſolidatione, conſiſtet.

Primùm itaque utatur talibus pilulis:

℞. Aloës roſatæ gr. 12. Scammonii ℈ß. Olei cariophyll. gut. 1. F. Pilulæ num. 4. mane ſumendæ.

Poſtridie venæſectio adhibeatur in brachio dextro, pro ratione virium, ad ℥vi. vel viij.

Deinde per quatriduum utatur ſequenti Apozemate; ſumendo ℥iij. vel iv. pro doſi:

℞. Rad. Cichor. fœnic. Graminis an. ℥j. Polypod. querc. ℥ij. Herb. beton. primul. veris, ſcabioſ. ceterach. veronicæ, agrimoniæ an. m. j. Sem. fœnic. aniſ. an. ʒij. Liquirit. raſ. ʒß. Paſſular. ℥j. Decoq. in aq. hord. q. ſ. ad. ℔iß. addendo ſub finem decoctionis, fol. ſennæ ℥iß. Mechoacan. ʒiij. In Colatura diſſolve ſyrup. de cichor. cum rheo ℥iß. Miſce F. Apozema.

Corpore ita expurgato, ſequenti decocto ſudorifero, prout vires ferent, utetur.

℞. Scobis ligni guajaci ℥vi. Cort. ejuſd. ℥iij. Aq. communis ℔viii. Macerentur in loco calido per 24. horas. Poſtea lento igne decoquantur ad dimidiæ partis conſumptionem. Et colaturæ ℥vi. Dentur mane, corpore bene tecto, ad proliciendos ſudores.

Et ℞. Reſident. prior. decoct. eique adde ſcobis lign. guajaci recent. ℥ij. & denuo affunde aq. ℔xiii. & F. decoctio ad tertiæ partis conſumptionem. Colatura uſurpetur pro potu ordinario.

Conſultum etiam erit, non tantùm cucurbitas ſine & cum ſcarificatione, collo & humeris: ſed etiam ſetaceum, vel fonticulum cervici, ad humores verſus poſteriora revellendos, adhibere.

Dum hæc fiunt, quotidie bis ulceri narium, cum turundis illitis, adhibeatur tale Unguentum:

℞. Lithargyr. aur. plumb. uſt. lap. calamin. ceruſſæ an. ℥ij. Succor. geranii robertiani, ſempervivi, ſolatri. an. q. ſ. Pulveriſanda pulveriſentur, eaque mixta indantur in mortarium, quibus primò cochleare plenum olei roſacei affunde, & poſtquam aliquantum piſtillo agitaveris, omniaque probe commiſcueris, cochleare plenum ex ſuccis præſcriptis admiſce, quibus itidem agitatis & commixtis, mox iterum affunde olei parum & agita: Idque tam diu alternatim & continuò agitando facito, donec ℥iij. Olei roſacei, & tantundem præſcriptorum ſuccorum impenderis. Atque ita fiet Unguentum, ad hujuſmodi maligna ulcera ſananda utiliſſimum.

Ulceri verò palati turundæ, ſequente ſyrupo imbutæ, ſubſequente pulvere conſperſæ, bis in die etiam imponantur:

℞. Rad. ſcrophulariæ majoris ʒij. Fol. & flor. beton. agrimon. veron. ſcabioſ. fumar. pyrolæ, ſanic. alchymil. an. m. ij. Coquantur herbæ & radices in aq. comm. ad tertiæ partis conſumptionem. Colaturæ prælo expreſſæ adde ſucci geranii robertiani, mellis opt. ſacchar. alb. an. ℔j. Et fiat ſ. a. Syrupus.

℞. Rad angel. ariſtol. rotund. iridis florent. cariophyllatæ, Ligni guajaci an. ℥ß. Cinnam. ʒij. Hæc mixta contundantur in mortario, ut F. Pulvis ſubtiliſſimus.

Hæc inquam, bis in die reiterari debent; & extractis turundis, antequam recentes imponantur, tota cavitas naſi ſequente liquore, ſiphone injecto, penicillis etiam eo imbutis, erit eluenda.

℞. Succor. plantag. geranii, aq. ranarum aquaticar. an. ℥iß. Syrupi ſuperiùs præſcripti ℥j. Miſce pro injectione.

Ulcus ubi conſolidatum fuerit, ſi ex palato in nares tanta ſit apertura, quæ locutionem commodam impediat, lamella quædam cum anſulâ ſuperiori ejus parti affixâ, cui ſpongiula affigi poterit, erit fabricanda: ea enim ubi cum ſpongiolâ alligatâ palato recte erit adhibita, locutionem ſatis articulatam in hoc viro efficiet.

In victu, vitentur omnia, quæ acres ſuccos gignunt; item exercitia vehementiora, vigiliæ, & vehementes animi affectus. *Henricus Regius Medicationum lib.* 1.

Obſervationes:

Ozæna graviſſima cum oſsis palati eroſione.

Laurentius Toupinus, civis Staffiacenſis, Vir 30. circiter annorum ætatis, Catarrhis aliàs à teneris (prout parentes ejus ſæpius mihi retulerunt) ſatis obnoxius, cùm anno 1605. defluxione acri ad fauces correptus fuiſſet, inflammatio inde circa radicem uvulæ cum maximis doloribus, ac tandem etiam exulceratione, exorta fuit.

Profectus Fryburgum, à Chirurgo quodam non imperito curatus eſt. Sequenti verò anno qui fuit ſeptimus ſupra milleſimum ſexcenteſimum, quum in vitæ regimine deliquiſſet, & internorum medicamentorum uſum neglexiſſet, Catarrhus denuo ad fauces, ſed inprimis ad nares, decumbere cœpit. Quia tamen dolores nulli adeſſent, affectum floccipendit, nec prius

prius in conſilium me adhibuit, quàm fruſtula nonnulla cartilaginum, ex naribus ejus jam excidiſſent. Tandem circa principium menſis Maji, Anno 1607. me conveniens, cùm affectum ejus inſpicerem, animadverti palatum uvulâ deſtitutum fuiſſe (ſicuti quoque tibi ipſimet tum obſervare licuit) fuerat enim illa jam antea eroſa, poſtmodum tamen iterum cicatrice obducta: ſermonem nihilominus (quod mirum) adeo articulate proferebat, ac ſi nullus defectus adfuiſſet. Continuò autem à capite ad nares humor quidam acris & mordax, qui os palati, interſtitiumque naſi eroſit, deſtillabat.

Naſus undique tumefactus erat, abſque tamen doloribus, uſque adeo vehementibus.

Ut igitur affluxum humorum ad alias partes diverterem, optima victus ratione inſtituta; ſequentem ipſi potiunculam exhibui.

℞. Herbar. betonicæ, agrimoniæ, veronicæ, cuſcutę an. M. ſ. ſem. aniſi & foliorum ſenæ an. ʒij.

Coquantur in aqua, ut colatura redeat ad ℥iv. in quibus diſſolve pulveris laxativi noſtri ʒj. ſyr. roſar. ſolut. compoſ. cum agaric. rhabarb. & ſena ℥j. Miſce, & fiat potiuncula.

Poſtridie venam in dextro brachio incidi: deinde per intervalla ſcapulis cucurbitulas, nunc ut vocant, ſiccas, nunc verò cum ſcarificatione, applicui, naribuſque ſequens medicamentum tum ſiphone injeci, tum filamentis in eodem imbutis impoſui.

℞. Sem. cydonior. contuſ. ʒj. Aq. plantag. roſar. & ranar. aquatil. an. ℥ij.

Maneant in infuſione per horas aliquot, & quidem in loco calido. Expreſſioni mucilaginoſæ adde mellis roſac. ℥j. Pulver. corallor. cornu cervi uſti, lapid. calaminar. tutię, omnium præparatorum, nihili an ʒj. Miſce.

Die ſeptima ejuſdem menſis Maji, pro majori diverſione catharri, Setaceum ad tertiam colli vertebram adhibui. Naſo extrinſecus ad humores repellendos, partemque affectam corroborandam, de ſequenti applicui decocto.

℞. Folior. & florum betonicæ, Roſmarini, Roſarum rubr. Equiſeti, Plantag. Summitat. rubi, Folior. ſalicis an. M. j. Coquantur in vino rubro ad conſumptionem tertię partis. Colaturæ addatur modicum aceti. In hoc decocto linteamina aliquoties reduplicata, & madefacta, applicentur, eaque ſæpius reiterentur.

Ab uſu decocti hujus, tumor naſi extrinſecus paulatim ſubſidit.

Ulceri verò palati ſequens linimentum impoſui.

℞. Radicum angelicæ, Ariſtoloch. totund. Iridis Florent. cariophyllatę, Ligni guajaci an. ʒſ. Cinamomi ʒij. Miſce, fiat pulvis ſubtiliſſimus, cujus parum in vaſe vitreo miſceatur cum melle roſaceo, & ulceri palati cum penicillo indatur.

Poſtera die a ſetacci applicatione, ei doſin pilularum mearum capitalium exhibui. Ea die oſſiculum per os excrevit.

Die verò decima prædicti menſis, aliud oſſiculum magnum corroſum & fœtidum, per nares emunxit. Dehinc ulcus in palato in dies auctum, interſtitium quin etiam naſi penitus eroſum, ex quo in naſo tanta cavitas relicta fuit, ut aliquando tredecim, imo uſque ad quindecim turundas majores, unam poſt alteram, ſequenti unguento illitas, indere opus eſſet.

℞. Succi geranii, Succi ſolatri, Sempervivi, ana partes æquales. Lithargyrii auri, Plumbi uſti, Lapidis calaminaris, Ceruſſæ an. ʒij.

Indantur in mortarium, quibus primò cochleare plenum olei roſac. affunde, & poſtquam aliquantum piſtillo agitaveris, omniaque probe commiſcueris, cochleare plenum ex ſupraſcriptis ſuccis admiſce, quibus iiſdem probe agitatis & commixtis, mox iterum affunde olei parum & agita. Idque tam diu alternatim & continuò agitando facito, donec ad ℥iv. Olei roſac. & tantundem præſcriptorum ſuccorum impenderis. Sic habebis unguentum pretioſum in ejuſmodi ulceribus, quę aliquid malignitatis ſapiunt, Interſtitium naſi ab apice ejus, uſque ad ſuperius labium, propter maximam, quæ hinc inde ſerpebat, putredinem, paulatim corrodebatur, & quidem non abſque maximo dolore, adeo, ut labium ſuperius exulceratum, cotone, aut filamentis ſuavibus vix abſtergere liceret.

Poſtquam verò per dies aliquot parvis iſtis & doloroſis ulcuſculis pulverem præcipitatum rectificatum inſperſiſſem, dolor ceſſavit, malignitaſque aliquantum remiſit. Sed & loco mellis roſac. præſcriptos pulveres radicum angelicę, ariſtol. rotundæ, &c. Syrupo ſequenti permiſcui.

℞. Succi geranii ℔j. Radic. ſcrophular. majoris ℥ij. Folior. & flor. betonicę, Agrimoniæ, Veronicę, Scabioſę, Fumarię, Pyrolæ, Saniculæ, Alchimillæ an. M. ij. Coquantur herbæ & radices in aqua ad conſumptionem tertię partis, colaturæ per prælum expreſſæ, adde ſuccum ſuprà ſcriptum, mellis optimi, Sacchari an. ℔j. Fiat ſecundùm artem Syrupus.

Ad temperandam quoque malignitatem atque acrimoniam humoris affluentis; uſum ſeri lactis præſcripſi, quo uti cœpit ultima Maji continuando uſque ad 16. Julii, ſingulis matutinis tribus horis ante prandium, bibendo hauſtum unum, ſaccharo dulcoratum.

Cęterùm etſi ab uſu horum remediorum malignitas aliquo modo cohibita eſſe videbatur, quia tamen res adhuc in ancipiti erat, ne ſi curatio minùs ex voto ſuccederet, culpa in me transferretur, ſuaſi, ut Medicum aliquem peritum atque doctum accerſerent. Unde die 11. Julii, vocatus clariſſimus atque doctiſſimus D. Sebaſtianus Meyerus, Reip. Fryburgenſ. Doctor Medicus ordinarius, cùm Paterniacum veniſſet, & circumſtantias omnes, morbique eſſentiam mecum, ea qua potuit diligentia inquiſiviſſet, cauſam mali in catharrum acrem ac erodentem, ex intemperie quadam cerebri procreatum, referebat. Deliberatum itaque inter nos fuit, ut æger (quamvis ſummopere à pharmacis abhorreret) denuo probe expurgaretur, & poſtmodum decocto ligni Guajaci per menſem, vel ſeptimanas ſex, uteretur, Rurſus itaque ʒj. Pulveris noſtri laxativi cum ℥j. Syr. roſati ſolut. compoſ. ei exhibui. Deinde quoque per dies quatuor de ſequenti Apozemate, ut uteretur, juſſi.

℞. Rad. cichorii, fœniculi, petroſelini, graminis an. ℥j. Polypod. querc. ℥ii. Herbar. & flor. betonicæ, primulę veris, ſcabioſę, ceterach. polytrici, cuſcutę, veronicę, agrimonię an. M. j Sem. fœniculi, aniſi an. ʒij. Liquiritię raſę & uvarum paſſular. an. ℥j. Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis, utque colatura redeat ad ℔ij. De qua melle deſpumato aliquantum dulcorata, & aqua cinamomi aromatizata, tempore matutino exhibeatur ad ℥vi. In poſtrema doſi infunde, Folior. ſenę ʒiij. Rhabarbari ʒj. Agarici ʒj. ſ. Expreſſioni deinde addidi ſyrupi roſat. ſolut. compoſ. cum rhabarb. agar. & ſena ℥j.

Hoc modo corpore expurgato, ſequenti decocto ſudorifero uti cœpit.

℞. Ligni guajaci ℥vi. Corticum ejuſdem ℥ij. Aquę claræ ℔viii. Macerentur in loco calido per horas 24. Poſtea lento igne coquantur ad conſumptionem medietatis, colentur, & in ampulla vitrea uſui reſerventur.

Reſidentię ejuſdem ligni denuo affunde aquę ℔viii. Bulliant, ut ſuprà ad conſumptionem tertię partis. Quo decocto ſecundo utatur pro potu ordinario.

De-

Decoctum primum ſemel tantummodo in die, tempore videlicet matutino ei exhibui, & ut ſudaret, imperavi. Interim rationem victûs convenientem præſcripſi. Uſus eſt decocto iſto ſeptem aut octo ſaltem diebus, adeo enim ſibi adverſabatur, vireſque ejus proſtrabat, ut diutius uti non auſus eſſet. Decocto tamen ſecundo per ſeptimanas aliquot inter paſtum utebatur.

Et quia interſtitium naſi omnino, os verò palati ex parte tantùm eroſum erat, totam naſi cavitatem turundis præſcripto unguento è ſuccis illitis, ut ſuprà monui, implevi. quo ſic unguentum non ſolùm undique adhæreret, verùm etiam naſus, quantùm fieri poſſet, erectus reſervaretur. Ulceri verò palati turundas, ſyrupo præſcripto ex radic. ſcrophulariæ, betonicæ &c. cum pulvere radicum angelicæ, ariſtoloch. rotund. &c. illitas, impoſui. Hæcque omnia bis in die reiteravi. Extractis turundis, antequam recentes imponerem, totam cavitatem naſi ſequenti medicamento, ſiphone injecto, penicillis item in eo inebriatis, adhibui.

℞. Succi plantag. geranii, aquæ ranar. an. ℥i. ſ. ſyrupi præſcripti ℥i. Miſc.

His adhibitis remediis, malignitas ceſſavit, ulcera item in cavitate naſi indies cicatrice obducebantur. Verùm vigeſima prima Julii, patre ipſius morbo graviſſimo correpto, à me ſumptis ſecum medicamentis, ad ſuos diſcedere, & poſt mortem parentis res domeſticas curare, coactus fuit. Interim ſupervenientе æſtu dierum caniculatium, quia ſanguis ita incaluit, ut acrior maligniorque factus ſit, deinde etiam quia medicamenta, quæ ſecum ſumpſerat, minùs decenter applicata fuerant, malum recrudeſcere cœpit. Quapropter denuo conſilio meo opus ipſi fuit. Tum de novo putredinem ac malignitatem exortam eſſe, animadverti: fœtor enim magnus aderat, apexque naſi ad pinnas uſque lividus conſpiciebatur. Unde curationem rurſus ſic inſtitui.

Corpore priùs probe expurgato, venam incidi. cucurbitulas item (etiamſi ſetacei beneficio continuò multi ſupervacui humores effluerent) ad majorem diverſionem applicui. Ulcera in die bis undique in cavitate naſi, & circa palatum diligenter medicamento præſcripto, ex ſucco plantag. geranii & aquâ ranar. &c. ablui, turundas, unguento de ſuccis illitas, quemadmodum ſuperiùs monui, impoſui. Et quia putredo illa, quæ apicem naſi occupabat, vicinas partes quoque invadebat, non tantùm apici naſi, verùm & ulceri circa palatum nonnihil unguenti noſtri Ægyptiaci, imponere coactus fui. Sic favore divino, putredo & malignitas paulatim remiſit, curatio tamen ad menſem uſque Decemb. protracta fuit, propter copiam officolorum carioſorum, quæ hinc inde tam ex cavitate naſi, quàm palato, excidebant. Quorum officulorum ego uſque ad triginta quatuor reſervo. Exciderunt & nonnulli ex dentibus anterioribus cum ſuis alveolis, adeo ut maximum foramen ex ore in ipſam cavitatem naſi penetrans, relictum ſit, per quod ne aër diſpergeretur, ſicque vox & loquela impediretur, inſtrumentum quoddam ex argento, cui ſpongiola adnexa, fabricandum curavi. Quod inſtrumentum adeo commode foramini prædicto palati indi poteſt, ut ſermonem ita articulatè proferat, ac ſi nullus omnimo defectus ſubeſſet: cùm è contra inſtrumento cum ſua ſpongiola extracto, vix verbum unum aut alterum diſtinctè ac articulatè proferre poſſet.

Inciderunt & nonnullæ aliæ circa hunc affectum difficultates, quæ curationem hanc & longam, & laborioſam effecêre, quas, quia tibi non ignoras eſſe ſciam, brevitatis causâ hîc omitto.

Nunc tamen, laus Deo æger ita convaluit, ut ad hunc uſque annum 1609. optimè valeat, & rem familiarem probe ipſemet adminiſtrare poſſit. Apex tamen naſi, quia corroſus fuerat, ſimus factus eſt. Gulielm. *Fabricius Hildanus Obſerv. Chirurg. Cent. 2.*

Ex ſuffitu Ozæna graviſſima, aliaque ſymptomata.

Quàm periculoſa ſint ſuffimagia ex cinabrio aliquando dixi. Etiamſi enim in lue venerea inveterata a viris doctis adhibeantur, neque ea omnimo improbem, ita tamen ſemper mihi ſuſpecta fuere, ut ea hactenus non adhibuerim. Nihilominus tamen multos, quantumvis inveterata lue venerea laborantes, Dei ſingulari beneficio ſanitati reſtitui. Sunt autem in deſperata tantummodo lue venerea, & robuſtiſſimis, ac antea diligenter præparatis, nec non ab omnibus excrementis aliquoties expurgatis corporibus adhibenda. Qui ſecus, & Empiricorum atque barbitonſorum noſtrorum more, faciunt, non curant, ſed deſtruunt corpora, & ad ſummam miſeriam perducunt ægros. Hujus rei exemplum non vulgare poſt tuum à nobis abitum, mihi videre contigit, quod tibi communicare non gravabor.

Juvenis robuſtus, & optimo corporis habitu præditus, ante annos quatuor coryzâ cum maxima narium obſtructione laborans, Empiricum in conſilium adhibuit. Is catarrhum hunce per nares palatumve faciliime ſe evacuare poſſe, audacter affirmare, aureoſque montes promittere, auſus fuit. Quibus æger commotus, ſeſe ipſi curandum commiſit. Impuro itaque nec ullo modo præparato corpore, nudum ipſum ſub conopæo in labrum collocavit, ac totum corpus cinabrio in prunas projecto ſuffumigavit, & quidem per dies aliquot. Hinc maxima virium proſtratio ſequuta eſt, adeoque pituita ad os & nares confluxit, ut circa oſſa cribroſa ſordidum ac fœtidum ulcus ſit generatum. Ego ſuperiori menſe Majo ad ipſum in conſilium vocatus, interſtitium naſi omnino, reliquas verò cartilagines ex parte eroſas reperi, ita ut maxima cavitas ac naſi depreſſio adſit: continuò quoque pus fœtidum è naribus extillat, olfactus planè abolitus eſt. Tanto præterea impetu humores ad faciem defluunt, ut indies nova tubercula hinc inde oriantur. Circa ſiniſtrum canthum minorem ante menſes duos rupta eſt vomica, ex qua relictum eſt ulcus ſordidum: ſupercilium quinetiam, & palpebræ dextræ in tumorem elevatæ ſunt, novâ item in partibus iſtis apoſtemata oriuntur. Multa ac varia ipſi præſcripſi medicamenta, tam interna, quàm externa, quæ ſi à præſenti Chirurgo rectè & cum diligentia adhibita, de recuperanda valetudine ſpes eſt, ſin minus, verendum ne malum indies accreſcat, & in pejus ruat.

Memini me ſuperioribus annis unà cum clariſſimo viro D. Sebaſtiano Meyero, Reip. Freyburgenſis Doctore Medico celeberrimo, à duobus nobiliſſimis in conſilium adhibitum fuiſſe, quibus ſimiliter poſt ſuffumigia ulcera ſordida fœtidaque circa oſſa cribroſa remanſerant.

Nudius tertius cuidam nobili Ozæna ex ſuffumigiis contracta, ſetaceum ex conſilio prædicti Dn. D. Meyeri, adhibui. Vides itaque quàm periculoſi ſint ſuffitus in lue venerea, & narium affectibus *Idem ibidem.*

Ozæna curata, in qua os vómer majori ex parte excidebat.

Nobiliſſ. Vir D. D. C. quinquaginta & quinque annos natus, Lue venereâ ita malè affectus, ut per plures curationes tum hîc Genevæ, tum Pariſiis, tum etiam in Belgiô, tentatas, ab ea liberatus non fuiſſet. Quin potius morbus in dies increſcens nova ſymptomata ſubinde inducebat, dolores ſcilicet univerſales,

nodos in variis partibus, urinas ac alvi dejectiones cruentas, exſpuitiones purulentas, ac febrem lentam; quibus demùm poſt adhibitum incautiùs, minùs probè præparatum mercurium, adjungebatur palati, faucium, imò totius œſophagi exulceratio, omnem prorſus nutrimenti deglutitionem, præter ſolas emulſiones è ſeminibus frigidis & nucleis piſtac. cum aquâ pullorum gallinaceorum extractas. Sceleton verè dixiſſes, tanta aderat totius macies, nec in hoc totum continebatur malum, ſiquidem ex palato in nares tanta corruptio ſerpſerat, ut eâ ſpiritus infectus longè ſpargeret odorem tam fœtidum, ut præ ejus virulentiâ vix liceret ægri cubiculum ingredi. E naribus effluebat multa ſanies, ipſæque etiam carnes ſpongioſæ ad earum radices ſitæ ſubinde excidebant cum variis oſſis particulis. Vix erat quid conſilii ſumerem in tam atroci morbô; ne tamen miſerum prorſus deſererem, aliquid etiam ultra Artem tentare viſum eſt. Itaque decoctiones validiſſimas ex lignis & radicibus deſiccantibus, additis etiam herbis noſtris traumaticis, in vaſis probe cooperris, ac ſecundùm methodum Clariſſ. D. Pappini confectis, paravi, earumque aliquid, poſt admixtum ſyrupum de Balſamo Copaivæ, & de Mechâ, ſubinde propinavi. Pulveres è jalappâ, mercurio dulci, cinnabari naturali, & paucô Mechæ Balſamô, concinnavi, ac tertia quaque die, exhibui; intercalaris pulveribus, ex eôdem balſamo, ac mercurio dulci, & cinnabari, cum aliis etiam abſorbentibus, ac ſpermate ceti, ſed ſine jalappa. Succos præterea è vincâ pervincâ, alchimillâ, veronicâ montanâ, ſaniculâ, ac hæderâ terreſtri, extraxi, quos balſamô prædictô, melle roſaceô & pauciſſimo ſpiritu armoniacali aromaticô, impregnatos, cum lacte vaccinô per ſyphonem, in ſuperiores nares, indeque in ipſas fauces, frequentiùs injeci; & quia paulò glutinoſior erat hæc mixtura, illi per vices aliquid decocti pro potu lacti adjunctum, quô pars commodiùs mundificaretur, ſuccenturiavi; Hunc potum poſt aliquot dies laxantem feci, infuſis in eô foliolis orientalibus, atque etiam hac imbutum vi purgante, non minùs in nares inſtillavi. Per tres ſeptimanas ſic continuata eſt cura; & totô eô tempore, non tantùm potus fuit deſiccans, ſed etiam ex decoctionibus tenuioribus ejuſdem ſcultaris, confeci aquam pullorum emulſionibus parandis deſtinatam. Hacce methodô, parum admodum ſalivationis motum eſt; cui etiam integræ ſuſtinendæ prorſus impar erat Æger Nobilis; ſed per inferiora, ſedes ſcilicet & urinas, non parum vacuatus eſt; imò per nares ipſas ingens copia purulentiæ ejiciebatur, cui oſſiculorum fragmenta ſubinde erant aſſociata. Sic demùm curatâ faucium ac œſophagi exulceratione, alimentum minùs tenue aſſumere valuit, juſcula ſcilicet carnium quibus incoquebatur aliquid panis. Tunc vires aliquatenus fuere refectæ, indieſque accreſcebant per validius nutrimentum. Continuabantur interim decocta deſiccantia & laxantia, imò ſubinde mercurius dulcis ac cinnabaris nativa balſamò Copaïvæ ſub formâ pilulari adjuncta; injectiones præterea non omittebantur. Quibus omnibus ita tandem proficiebamus, ut ſanus omnino ac vegetus evaſerit intra ſex ſeptimanas, & ſolùm os vomer, nares in ſuperioribus interſtinguens, profunda carie exeſum, deperdiderit.

Ozæna in quatuor fratribus

Clariſſ. Udalrici Staudigelii. Miſcell. Curios. Decur. iij. Ann. 7. 8.

Placuit hanc obſervationem ſubjungere ſuperiori, propter nonnullam, quam cum eadem habet ſimilitudinem, & commercii ſympathetici ſymboliſationem. Sunt ruſtico cuidam, *in der hull genannt*, quatuor filii, quorum natu minimum elegantior forma, genii vivacitas, indoliſque docilitas à reliquis ſuis fratribus notabiliter diſtinxit, perindeque patri longè cæteris chariorem reddidit. Hinc ſtudiis ipſum deputans, cujuſdam Ludimagiſtri diſciplinæ ſubdidit, à qualificandis ad receptionem in Gymnaſia pueris non incelebris. Vix dum duos emenſus in hoc ſtadio menſes erat, primò facies ejus pallore, dehinc nares ozænâ corripiuntur. Unde fœtor, canrûs, quem diſcere jam inchoaverat, impedimentum, torpor in reliquis functionibus, & alia ludimagiſtro non modice moleſta. Dum autem, ut familiare apud ruſticam gentem, remedium partim à tempore expectatur, partim ab imperitis Chirurgis expetitur, affectus quotidie vergebat in pejus, cruſtâ continuò latiùs ſerpente, & ipſo fœtore domeſticos ſemper vehementiùs infeſtante: remiſſus enim erat à ludimagiſtro domum puer, poſtquam incrementa ſumpſerant ſymptomata. Coactus itaque neceſſitate pater, de remedio cogitare, filiolum hunc ad me deduxit atque ut ab affectu tam faſtidioſo liberarem eundem, multis ambagibus ſollicitavit, promptus eſt ad quoslibet ſumptus & expenſas, dummodo priſtinæ ſanitati reſtitueretur filius. Indaganti, prout par erat, in hujus affectûs cauſam, retulit pater, ſe tres adhuc alios habere filios, eodem malo laborantes, quodque dignum admiratione mihi videbatur, omnes, quamvis in quatuor, & multis ab invicem milliaribus diſſitis locis eſſent conſtituti, in una eademque ſimul hebdomade correptos. Interrogatus, cur hunc ſolum adduxiſſet? pro hoc, repoſuit pater, ſe magis eſſe ſollicitum, utpote ad Scholam & cantum aptiſſimum, atque propter factos intra breve tempus utique progreſſus à ludimagiſtro ample laudatum: rogaturum ſe poſthac etiam pro reliquis tribus remedia, ſiquidem in hoc feliciter ceſſiſſent. Satisfacturus igitur patris precibus, dari potiunculam adcuravi, qua ſanguis ab impuritatum acrimoniâ vindicaretur, ex decocto ſennæ, elect. diacarth. Spec. diaturb. cum Rhab. calidè ſumendam; pro uſu externo aquam mercurialem, poſt elutionem, etiam petiis intinctis in nares intrudendam. Rediit poſt octiduum pater, referens filium jam aliqualiter meliùs habere, cruſtas in naribus decidere quandoque, renaſci verò rurſus, quamvis mitigato notabiliter fœtore. Præcepi, repeteretur Potiuncula primitus data, credens ſanguinis acrimoniam nondum ſatis abſorptam; pergereturque porrò in aquę mercurialis uſû. At nihil diverſum retulit poſt ſimile temporis ſpatium reverſus pater. Hinc ſcorbutum huic affectui complicatum ſuſpicatus, quòd idem pater de victûs ratione requiſitus, faſſus fuerit, totam familiam ſuam aceto ſummopere delectari, pleriſque cibis largè commixto: juſſi, ut per tres ſeptimanas decoctum raphani Sylveſtris, cum ſero lactis caprilli confectum, bis in die, cuilibet doſi ℥iij. conſociando ſpiritûs ammon. gut. x. Eſſent. trifol. fibrin. gut. xv. alternis verò diebus de infuſo ocul. cancr. in vino hauſtum, horâ circiter unâ ante lecti ingreſſum, cum prolectione modici ſudoris ſequenti mane. Aquæ mercuriali ſubſtituta fuit aqua viridis Hartmanni, quorum medicamentorum conſtanti uſu, ſervatâque, quam imperaveram, exactâ diætâ, puer perfectè convaluit. Poſt Benjaminum adducti quoque fuere Ruben & Simeon, primo & ſecundo-geniti. Sed enim apud hos tantis ambagibus opus non erat. Præmiſſo cathartico, biberat uterque de infuſo oculorum cancri; ter in hebdomade, collutis naribus, ille quidem cum aqua viridi, iſte cum mercuriali, & intra quatuor ſeptimanas immunes evaſerunt ab inviſo hoſpite. Jam verò de quarto filio quid? tametſi pater parum cogitaverit, dignumque fortaſſis, ceu reliquis filiis mi-

nùs

nùs morigerum, expenſis aut ſanitate non cenſuerit, curatus tamen & ipſe fuit, nullis prorſus adhibitis remediis. Obſervatum verò fuit, fœtorem & ulceroſas in naribus cruſtas ſtatim diminui cœpiſſe, poſtquam convaſore cœperant in fratre natu minimo, penitus autem diſparuiſſe non ita multò poſtquam reliqui duo potérant convaluiſſe.

Scholium.

Quemadmodum caſus iſte ſingularior videtur raritate, ita dignus etiam ſeveriori naturæ myſtarum Scrutinio. Præ omnibus autem inquirenda venit cauſa, quæ in tot, tamque diverſis ſubjectis, eundem ſuſcitare potuit adfectum, & ſimul propemodum, in una nimirum eademque ſeptimana. Nam ſi domi fuiſſent omnes, menſâ lectoque communi, communibus item ad edendum & bibendum inſtrumentis vaſis uſi, tum enim verò ad quoddam referri poterat contagium, effluvio ſubſtantiali morboſo ſeminatum. At quoniam ſeparatis, & utcunque diſſitis in locis commorati, ſese diu ne viderint quidem ampliùs, tres ſaltem illorum integro propemodum anno, contagium accuſari ritè non poteſt. 2. Indagari meretur, quorſum referenda ſit in quartum filium, videlicet illum, abſque medicamentis relictum, translata ſanitas? Etenim ſua ſponte, vel ſolius naturæ, quæ medicatrix aliàs optima dicitur, niſu vigoreque hunc adfectum fuiſſe depulſum durum videtur, aſſerere velle: quandoquidem, ut præſtantiſſimi fatentur practici, docetque frequenter experientia, indolis illius ut plurimùm ſit, ægre manus ut cedat, & egregiis etiam medicamentis non rarò diu reſiſtat. Aut ſi tantus contendatur naturæ vigor, ut citra remedia ulla vincere potuerit hunc hoſtem, & in fugam conjicere; cur hac victoria, priuſquam fratres reliqui medicarentur, potita non eſt? cur trium fratrum reſtitutionem comitata, vel ſubſecuta potius? Et verò mentem ego meam hac ſuper re ſi cogerer edicere, illuc inclinarem, quòd tam ſcabiei natalis propagatio, quàm ejuſdem, & quidem facilior in duobus natu majoribus, in tertio autem fratre citra remedium ullum eliminatio, virtute animali, ſeu ſpiritu omnibus quatuor fratribus inſito & confermentato fuerit procurata. Neque vereter, ut intelligerer melius, ſpiritum hunc mumialem prædictis fratribus inexiſtentem, mihi repræſentare in quatuor chordis, ad omnimodam toni æqualitatem attemperatis. Harum enim, ſi percutiatur una, ſonant omnes etiam reliquæ, ceu multoties expertos ſe teſtantur P. Kircherus, Schottus, aliique plures. Jam quemadmodum ſonus à chorda percuſsâ transfertur ad chordas alias, manu non attactas, mediante aëris undulatione; ita ſcabiem ab uno fratrum, ceu chordâ percuſsâ, in alios tantùm non expertos communicatam arbitrarer, mediante ſpiritu mumiali, toni ſimilitudinem in omnibus hiſce fratribus, adæquatè conſecuto Pervenire verò poſſe ſpiritum iſtum mumialem ad ejuſmodi ſimilitudinem, integræ familiæ ſatis evincunt, in certos morbos, hecticam, icterum, caducum, hydropiſin, Podagram, lithiaſin, amentiam etiam propenſæ: quæ propenſio non aliunde rectiùs advocatur, quàm à mumiali fermento. & hoc vel à parentibus vel à nutricibus imbibito. Quod ſi verò nihil impediat, quo minùs ſpiritus iſte mumialis pluribus unius familiæ perſonis inexiſtat, vitiatus, & fermentum morboſum in ſinu ſuo continuò fovens; etiam utique nihil impellet, quo minùs idem mumialis ſpiritus in pluribus unius familiæ perſonis inſitus ſit, incontaminatus, integritatis characterem ab optimè conſtitutis parentibus ſigillatum referens, & eundem, tenoris ad inſtar in perſonis illis, velut in actionis ſuæ peripheria conſtitutis concilians, & pro poſſe conſervans. His ita dictis, à vero non multùm aberravero, ſi mihi imaginer, totum hujus propagatæ ſcabiei negotium ita ſucceſſiſſe, videlicet, quod è quatuor fratribus unus, quocunque demum errore commiſſo, quandam in ſanguinem acrimoniam induxerit, quam deinde ſpiritus mumialis in eodem ſuſcipiens, & commercio ſuo magnetico reliquas ſibi conſonantes chordas percutiens, id eſt, in reliquos fratres transfundens eâdem acrimoniâ ſanguinem in iiſdem infecit. Et quoniam, ut credi par eſt, hæc originalis acrimonia à particulari narium archæo erat ſigillata, & ad certum locum determinata; hinc evenit ut in reliquorum fratrum ſanguinem inſinuata, demum ope circulationis, ad eoſdem in ſingulis privatos narium archæos devoluta, ibidem cœperit confermenteſcere, in putredinem deſciſcere, ſicque parem in ſingulis fratribus ozænam elaborare. Multam huic ſpeculationi lucem affundent hiſtoriæ duæ, quas recenſet Helmontius in Tract. de magnet. vulner. curâ p. m. 707. & ſeq. Prima de muliere nobili, toties à doloribus podagricis inclementer infeſtata, quoties in fratris, dum viveret, podagrâ laborantis, ſellâ conſediſſet. Mumia ſiquidem fratris, licèt fatis jam defuncti, in ſella, qua vivens continuò ſedere conſueverat, adhuc dum hoſpitans; & ſororis, ſicubi in eadem ſe locaſſet, veſtes penetrans, dormientem magnetiſmum, quem ad uterinam ſororis mumiam habuerat, foſcitavit, ſimul & fluxus ac dolores podagricos; aliàs altè quieturos, ſi ſcilicet ſeſſionem in ſella evitaſſet. Altera eſt de naſo inſititio, poſt plurimos menſes derepente frigefacto, & poſt aliquot dies, contractâ putrilagine penitus delapſo. Contigerat enim poſt hujuſcemodi temporis ſpatium, illum, è cujus brachio naſus erat exciſus, mortem obire. Unde particula illa exciſa, licèt vitâ mediâ illius, cui erat inſita, ſenſu quoque & vegetativa facultate gauderet, tamen per mumiæ magnetiſmum à toto, à quo erat exciſa etiamnum dependens, & ipſa putredine infecta fuit, poſtquam totum putrêre inceperat: & quidem aut, quòd mumiali totius vitalitate ſuſtentata non ampliùs fuerit, aut quòd putrilaginoſum fermentum è cadavere, commercio ſuo mumiali, per longiſſimum terrarum intervallum tranſmiſſum in ſe ſuſceperit.

Simile quid cogitari etiam poſſet de faciliori in natu majoribus, & ſpontanea medicatione in tertio fratre, nimirum, quòd partim ejectis per catharticum è natu minimo, partim etiam per applicita media, præcipitatis ac ſuppreſſis acribus in ſanguine particulis, ſpiritus mumialis jam liberior, & ipſis reſiduis omnino ſuperior redditus, aut eaſdem novo affluxu penitus deſtituerit, aut illas ipſas particulas quibus acrimonia fuit in natu minimi ſanguine præcipitata & quaſi mortificata, in reliquorum fratrum ſanguineam maſſam intulerit, quo factum, ut in cujuslibet maſſa particulari, acrimoniæ participatio fuerit facilitata, fermentatio in naribus everſa, ſicque corruptio ſublata, & ſimul priſtina incolumitas revocata: ad illum fermè modum, quo perſicaria, ſerpentina, ſophia &c. in frigidam demerſæ, & ſuper vulnus aut ulcus impoſitæ, donec intepeſcant. & mox defoſſæ, & putridæ factæ, ulterius fermentum præcipitant, quæ noxia ſunt, ex iiſdem eliminant, ſicque læſis membris antiquam ſanitatem reſtituunt.

Finis Libri Decimitertii

JOH. JAC. MANGETI BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ

LIBER DECIMUS QUARTUS.

De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Literâ P. incipientibus.

PÆDANCHONE

Vid.

APHTHÆ.

PÆDARTROCACE

Vid.

OSSIUM MORBI.

PALATI MORBI.

De illis jam aliquid in Epulide ac Parulide, ut & in Lue venereâ ac Oris morbis. Hîc itaque tantùm Obſervationes aliquas.

Prolapſus palati.

Hactenus quidem vel omnino pręteritus, vel levi ſaltem brachio percurſus fuit à Medicis prolapſus palati. Vitium tamen non minùs grave quàm rarum. Cujus origo eſt à diſtillatione humoris deprimente uſque eò muſculos ſub finem palati ſitos; ut præ pondere prolapſi, pręcludant viam ſpiritui, cùm per os, tum per nares erupturo.

Quæ anguſtia neceſſariò peſſundat hominem, niſi dictam, ac factum ſcalpellô tumorem pertuderis; evacuatôque humore illic concluſô, apetueris confeſtim viam, accedenti ac recedenti ſpiritui neceſſariam. Vidi equidem tumorem hunc in palatô, adeò celeri ac pernici curſu, aliquando exortum, ut vix licuerit cogitare de gargariſmate; nedum de aliis auxiliis; pręterquam de ſolâ ſcalpelli inciſione: quâ dextrè, & feſtinanter, id temporis, inſtitutâ, vidimus non modò effluxiſſe inde plurimum aquæ: ſed detumeſcente palatô, protinùs ad ſe rediiſſe hominem extinctioni jam proximum. *Nicolaus Tulpius Obſervationum Medicarum lib.* 1.

De inſignis magnitudinis hiatu in palatô.

Quàm inordinatus ſit ſonus in iis, quibus oris palatum inveteratô hiatu laborat, quoties loqui coguntur, omnibus notum qui arti ſe ſe dederunt Chirurgicæ Medicæve, Hujus mali ad correctionem. quò accuratus magis exciteiur ſonus, varia omni tempore excogitarunt artis noſtræ cultores media, opercula inprimis, quorum quædam deſctipſit, delinearive curavit Carolus Battus manualis Chiturgicæ tract. 2. cap. 13.

Intermittere non poſſumus, quin deſcribamus, delineemusque obturamentum aliquod extraordinarium, ex foramine incredibilis amplitudinis palati ad fauces prolapſum, pręſente Corneliô Kerchem Reipubl. hujus Chirurgô ordinariô, in cadavere mulieris alicujus ex mandatô Ampliſſ. D. Prætoris atque Scabinorum diſſectô, obſervatum.

Subitò hęc extincta, unde venenum aſſumpſiſſe dicebatur. Hoc, quò conſtaret, ope ſpeculi oris, interiora ejus intueri conſultum viſum; occurrebat illico particula corticis illius poroſi quô uti ſolemus ad vitrorum occluſionem (Belgis *Kurk*) obducta plumaceolis, hinc laminâ argenteâ tecta, quę ex palatô, cujus foramini impoſita fuerat, deciderat ad fauces, ubi laryngis deducta anguſtia, ex quâ ſubita ſuffocatio. Notavimus hæc 27. *Martii* 1654.

Propoſuimus hæc, non quòd foramen, magnum adeò, quod jam occalluerat, curari debuiſſe, aut potuiſſe, velimus; ſed ut moneamus nunquam operimenta talia uſurpari debere, niſi quæ firmiter vicinis undique cohæreant; ne ſuffocationis periculum adſit.

Ulcerum Palati cum carie, ac etiam hiatu quædam exempla.

Non ita pridem curæ meæ ſe committebat Nobilis Matrona Burgunda, quæ ſine ulla Luis ſuſpicione, tantô afficiebatur palati ulcere, vel potiùs pluribus, ut per humoris ex iiſdem depluentis acrimoniam, os variis in locis non parum alteratum ac exeſum foret. Ægram ſępiùs purgavi; venęſectionem bis imperavi; decocta ſudorifera exhibui; & ulceribus; ſuccum primò alliariæ paucô ſpiritu ſalis armoniaci imprægnatum, poſteà ſuccum alchimillæ, ſaniculæ ac pyrolæ, eod. ſpiritu paulò magis ſaturatum, ac tandem tincturam gummi laccę ſpiritu vini ſale armoniaco volatili imbuto, extractam, admovi. Quibus auxiliis brevi convaluit, & adhucdum ſana vivit. Spiritum autem armoniacum, & præcipuè tincturæ gummi laccæ per

eos

Digitized by Google

eos extractę, virtutem non poſſum ſatis commendare in oris interiorum ulceribus, cum & ſine carie: ſiquidem eorum vi, qoicquid corrupti ab ulcere pullular, commodè exeditur, oſque carioſum benignè exfoliatur, ac cicatrix tandem inducitur. Non ita bene ceſſit duobus inter noſtros viris, quorum alter convulſus periit, poſtquam, nihil proficientibus remediis; palatum variis locis perforatum; imò dentium plures alveolos ita cavatos habuit, ut per eorum hiatus minor digitus ad nares uſque promoveri poſſet. Tantus autem inde prodibat fœtor, ut cùm ſemel digitum ipſe induxiſſem, vix per diem integrum mephiti contracta, variis etiam adhibitis lotionibus idoneis, ipſum ſpoliare conceſſum fuerit. Alter verò ex parte ſuffocatus, ſed pręcipuè ex alimenti inopia, obiit; poſtquam tantus hiatus in ipſius palato factus eſt, ut nulla arte obturari potuerit, deficiebant ſcilicet omnes dentes, qui nempe prę carie largiſſimè ſerpente deciderant, nec aliquid aliud erat cui obturamentum neceſſarium colligare daretur. Itaque quicquid aſſumere vellet, miſerrimus hominum, ſtatim per nares aſcendebat, nec in ventriculum deduci valebat. In eôdem ęgrô, vidimus ex carie partium auris interiorum, oſſicula auditui ex communi ſententia, facientia; quibuſque nomina, ſtapetis, incudis, malleoli, ac oſſis orbicularis indita ſunt, cum aliis multis excidentia: Unde ſatis conſtare poteſt quanta demùm fuerit cariei vis in tota ſuperiore maxilla partibuſque vicinis. Sed de his jam ſatis.

PALPEBRARUM AFFECTUS.

De iis jam in Oculorum morbis; ſupereſt itaque tantùm ut hîc rursùs aliquas Curationes, Conſultationes & Obſervationes morbos harumce partium paulò ſpecialiùs ſpectantes, adjiciamus.

Scabiei Palpebrarum Curatiô.

Præmiſſâ purgatione, & cucurbitulis cum ſcarificatione ſcapulis admotis, juſſi ut aquâ roſaceâ, Aloë exiguâ immixtâ, collyrii inſtar palpebras ſæpiùs oblinirer; ſi neqne juvaret, ut myrrham cum lacte muliebri miſceret, quô palpebras inungeret. Sed & hôc linimentô ad pruritum palpebrarum, & ruborem commodè ſæpè uſi ſumus.

℞. Cadmię lotæ in aq. roſac. ʒß. Sanguin. draconis ʒij. Viridis æris ℈j. Aloës hepaticę ʒiij. Fiat pulvis ut alkool. Adde olei commun. ℥iij. Laridi ſine ſale ℥ij. Incorporentur omnia; poſtea adde camphor. ſubtiliſſ. pulver. ʒj. Fiat unguentum. Amicus quidam noſter, cùm palpebras inferiores rubras & exulceratas haberet, ſequens illi linimentum paravi ex unguentô roſac. paucâ adjectâ tutiâ præparatâ, quo, cum petiis lineis, ac hoc aptatis, appoſito, unicâ nocte (quod mirabile fuit) ab illa moleſtia liberatus eſt. *Petrus Foreſtus de morbis oculor. & palpebrar.*

De tumore Palpebrarum Conſultatiô.

Lidgardis Cundenteichia, Conjux viri integerrimi D. Joh. Calſouven, tumore quôdam laxô, & quaſi œdematoſô, afficiebatur, ſine omni dolore & moleſtiâ, niſi quòd oculos aperire non poſſet.

Reſolutio.

Ἐμφύσημα hoc ab humore aquoſô-ſeroſô & flatulentô, quô abundare videbatur ęgra, natum eſt.

Foveantur palpebræ decoctô flor. Chamęmeli, rutæ, cumini. Inungantur òleô anethi & rutæ. Hæc fruſtrà fuerunt,

Humores itaque ſeroſi evacuentur ſequenti pulviſculô.

℞. Cremoris tart. ℈j. Magiſter. gutt. gamandr. gr. 6. Reſin. gialapp. gr. 3. M.

Poſtmodum palpebris emplaſtrum applicetur pro quô.

℞. Pulver. ſemin. cumini ſubtiliſſ. ʒiij. Farin. tritic. & fabar. an. ʒiß. Mellis roſarum q. ſ. M. f. emplaſtrum.

Sic intra biduum penitùs evanuit tumor, brevi tamen recruduit; impoſui denuò emplaſtrum, iterum ſubſedit. Verùm cùm ſæpiùs poſtea recurreret & cachexiam ſubeſſe animadverterem, convenientibus remediis eandem expugnavi, ſicque ab omni recidiva immunem præſtiti. *Baldaſſar Timæus Caſuum Medicinalium lib.* 1.

Ex verruca in oculi ſiniſtri Palpebra malè curata Cæcitas.

Mechtildis *von Pollem*, uxor D. Georgii Froreſchii, Quæſtoris in Epiſcopatu Caminenſi Provincialis, myrmeciam, ſive verrucam glabram & ſeſſilem in oculi ſiniſtri palpebrâ jam à multis alebat annis, nullô adhibitô remediô, ſiquidem moleſtiæ & doloris erat expers. Obtulit ſe tandem ultrò Chirurgus quidam caſtrenſis opem exiguâ herbulâ pollicitus; Succô nimirùm ex eſula recenti expreſſô verrucam illinivit, ſimulque linteolum eôdem ſuccô imprægnatum, oculô clauſô ſub veſperam palpebrę impoſuit. Noctu totius oculi tumor & inflammatio ſuborta, tam atroci cum dolore & cruciatu, ut de vita deſperaret Ægra.

Reſolutio

Accerſitus ad leniendos immaniſſimos cruciatus; lac muliebre inſtillavi oculo, idemque & palpebræ cum petiis duplicatis tepidè applicui. Fronti autem & temporibus epithema ex repellentibus indoxi. Mox ad inflammationem coërcendam, aperta in cubito vena, ſanguinem ad uncias ſeptem detraxi.

Hinc alvum enemate convenienti provocavi, aliaq; revulſionum media adhibui. Dolore nihilominus perſeverante, & immane quantum ſęviente; cataplaſma anodynum tepidè impoſui.

℞. Pomor. dulc. num. 3. Coquant. ex aq. roſar. & plantag. q. ſ. ad mollitiem; trajiciantur per cribrum. Pulpę adde ſacch. albiſſ. gr. xi. Croci gr. v. M. f. cataplaſma.

Hujus uſu ſępinſcule repetitô immaniſſimi dolores mitigari, poſtmodum ex toto remiſere, quin & ipſe tumor ſenſim diſparuit: Oculus verò à mordaci & erodente thythymali ſuccô inſigniter læſus, in calamitoſam cæcitatem conceſſit.

Galenus 10. de uſibus partium, parte 12. ſcribit in ſomno ſe accuſatum fuiſſe quòd oculorum munera non ſatis accuratè explicaſſet. Quid de barbironſore medicaſtrô oculos aliorum temerariò auſu excæcante olim fiet, cùm in die illo decretorio omnium reddenda erit ratio? *Stultorum adjumenta, nocumenta*, ut habet vetus emblema, quô pingitur villicus anſeres per amnem portans, dum cavet ne mergantur, cingulô collo tenus, alligatos, jugulat.

Anſeribus fatuus conſtringit colla per amnem.
Dum vadit; hoc ſtulti more juvando nocent.

Idem ibidem.

Palpebra cum tunica Cornea connexio curata.

Nobili cuidam in Italia enſe inflictum fuerat vulnus, quod partem faciei ab aure ſiniſtra ad oculum uſque, occupaverat. Non ſaltem autem ſuperior palpebra inciſa fuerat; verùm etiam ipſa adnata & cornea tunica, ſed ſuperficialiter ſaltem, & nequaquam ad vacuum oculi: humores enim non effluxerunt. Sanatum quidem fuerat vulnus in Italia, ſed parùm feliciter. Quia enim oculum faſciâ nimis arctè clauſerat Chirurgus, palpebra ſuperior conjunctivæ & corneæ annexa fuerat, tamque firmiter adhærebat, ut oculum aperire non potuerit, neque à dolore omninò immunis erat æger. Cùm enim, ut Anatomicis notum eſt, uno oculo moto, alter quoque moveatur: At hic oculus malè affectus, cum altero liberè moveri non poſſet, & palpebræ propter motum oculi hinc atque illinc dirigerentur, non potuit non conſequi dolor: quapropter intumeſactio oculi aderat, & continuò ferè lachrimas profundebat. In Italia Chirurgos in conſilium quidem vocaverat: ſed quia ſeparationem palpebræ ab oculo nonniſi inſtrumento ſcindente fieri poſſe reſponderant, modusque ille procedendi ægro (etiamſi viſum veluti deperditum eſſe ſciebat) ſuſpectus, curationem in longum tempus diſtulit: Verebatur enim, ne in ſeparatione cornea diſrumperetur, humores effluerent, membranæ conciderent, & deformitas ſubſequeretur. Tandem, cùm prædicto anno 1593. Coloniam perveniſſet, & Dom. Joannem Sloranum, Medicinæ Doctorem, mecum in conſilium adhibuiſſet, Divinâ gratiâ ſequentibus præſidiis feliciter ipſum reſtituimus.

Præſcriptâ optimâ victus ratione, purgato item corpore, & inciſâ venâ in brachio, ſtylum exploratorium incurvatum verſus canthum majorem, ſubter palpebram ſuperiorem inter oculum & palpebram blandè immiſi, donec apex ſaltem ſtyli ex cantho minori promineret. Tum ſtylo exploratorio filum ſericum tenuiſſimum annexui, mox ſtylum eâdem viâ, quâ ipſum immiſeram, videlicet per canthum majorem extraxi, & extremitates fili ſub oculo conjunxi, eique fruſtrum plumbi drachmæ circiter ponderis annexui. Plumbum hocce penſile interdiu liberum erat, & hinc atque illinc, prout æger caput in unam vel in alteram partem inclinabat, movebatur. Noctu verò, ne forſan incommodum aliquod, aut dolorem excitaret, plumbum illud ſepoſui, oculumque faſciâ leviter obtexi.

Oculo frequenter collyrium ſequens penicillo ex pennis gallinæ facto, per angulum majorem ter quaterve in die per miniſtros imponere juſſi.

℞. Aquæ roſarum, plantaginis, Euphraſiæ an. ℥ß. Tutiæ præparatæ, Ceruſſæ lotæ, cornu Cervi uſti & præparati an. ℈ ß.

Miſceantur in mortario, addendo mucilaginis ſpiſſiſſimi ſem. Cydoniorum q. ſ. ut formam linimenti adipiſcatur. Beneficio prædicti fili ſerici & plumbi, quicquid ſub palpebra oculo annexum erat, intra dies octo aut novem abſciſſum fuit. Tum oculum integrum quidem, ſed viſum propter cicatricem pupillæ depravatum invenimus: Palpebras, frontemque per dies aliquot oleo lumbricorum inunxi, & ſacculum ex Betonica, Euphraſia, Iva arthetica, primula veris, chamomilla, roſis, & Roremarino in aqua coctum, calidè applicui, præſertim noctu. Sic motus palpebrarum & oculi penitùs reſtitutus fuit, ita ut nulla remanſerit deformitas, præter exiguam cicatricem in cornea tunica. Eſt quidem laborioſa operatio hæc, ingenioſa tamen, certa, minùſque periculoſa, quàm ea, quæ à Celſo lib. 7. c. 7. Ex Hieronimo Fabricio ab Aquapendente lib. de operationibus Chirurgicis, cap. de Ancyloblepharo, deſcribitur, fitque ferè ſine dolore.

Gulielm. Fabricius Hildan. Obſerv. Chirurg. Cent. 5.

PANNUS, cui propter affinitatem adjungetur, UNGUIS, PENNA, A L A, imò etiam ENCHANTIS.

De his omnibus actum eſt in oculorum vitiis; imò de Enchantide ſub propriô titulô; de iis propterea jam tantùm afferemus quæ habet Clariſſ. Bidloo in ſuis Exercitationibus Anatomic. Chirurgicis.

De *Panno.*

SPECIE, an verò genere, *PANNUS* & *UNGUIS*, differant Tu (L. B.) ex ſequenti collige deſcriptione: eſt autem *PANNUS* ab initio ad inveterationem, excreſcentia mollis, plana, rubicunda, augmentum citò capiens, dolorifica, adnatæ tunicæ, ex qua omni & incerto loco ortum ducit & ipſi aliquando quoque corneæ, continua. Si itaque ad aliud oculorum morbi genus referri debeat, morbo incipiente, ad id inflammationis, referatur.

Ut ſudamina rubenteſque minutulæ in aliis corporis partibus, puſtulæ coaleſcentes, inflammationis præ ſe ferunt ſpeciem univerſalem; ita hoc in morbo, minima ſanguifera vaſcula, per adnatæ corporis poroſitates interſtitiaque prorumpentia, lamellam, citò & omni loco incrementum capientem moxque totum oculi album occupantem, efformant; unde jure merito, huic affectioni nomen à comparatione (*PANNICULI* in initio, *PANNI* in fine) inſcriptum exiſtimo. Animum itaque adhibe hanc ad maximam (taceo cæteras) differentiam. *PANNUM*, nempè, ex reticulari vaſorum ſanguiferorum plexu conflatum, tunicæ adnatæ adhæreſcere firmiter; *UNGUEM* verò, ex rupta, læſa inverſaque ipſius membranæ ſubſtantia oriri ſupertendique cætero ſuo corpori, ut & quandoque corneæ. Hiſce prælibatis, conceſſu erit facile, curationis methodum in hoc quoque & illo morbo differre; niſi quis nudis clariſſ. *SOLINGII* & aliorum verbis fidem habendam ſpemque collocandam ſuſtineat omnem: ait enim ille; ***Pannus, eodem modo, ut unguis, curatur.***

Curationis totam hiſtoriam encheiriſi, ſive inſtrumentis minimè gentium; medicamentis verò; ſed in alium ſcopum, quàm ex communi ſententia collineantibus, poſſe abſolvi arbitror: inſtrumentis etenim quibuſcumque, *PANNUM* ab adnata tunica elevare, ſeparare, deponere citra & ſine ſanguiferorum vaſorum laceratione, eorumque relinquendis aperturis, vulnuſculis, veſtigiis, ipſi depoſitioni partique morbificæ contrarium & impoſſibile factu eſt: vaſa enim hæc rete quoddam formantia (ſive *PANNUM*) ab adnatæ tunicæ parte interiore ad exteriores prorumpunt & ab ipſa proinde membrana filo, aco, ſcalpello &c. elevari tota & integra non poſſunt: qui itaque ab adnata tunica excreſcentiam, lamellæ in formam extenſam, depoſuerunt inſtrumentis, non *PANNUM*; ſed *UNGUEM* depoſuiſſe, verum videtur, quàm quod veriſſimum.

Secundò; ex unanimi Medico-Chirurgica ſententia præſtat; in morbi infantia, mitioribus; ubi verò adoleverit, fortioribus uti acribus corrodentibuſque pharmacis; *ad* (ut ajunt) *excreſcentiæ conſumptionem totalem*. Non credo opus eſſe addam nomina eorum qui dictitant, cùm paſſim apud auctores Medico-chirurgos, hoc vigeat axioma, ſintque qui ſuſtineant, oportere *acria corroſivaque* medicamenta, omnem tangant & ſingulam, hujus excreſcentiæ partem.

Verùm ego, pace illorum, exiſtimo ſolis anodynis topicis, malacticis, malagmatibus, confortantibus &c. artem huic poſſe mederi affectui, & omnem, hoc in negotio, angue pejorem, eſſe vitandam acredinem corroſionemque.

Sicuti

Sicuti in concinnanda deſcriptione ſequentis UNGUIS morbi, non niſi tranſitoriè de medicamentis dico, utpote perparum, aut nihil & niſi in ipſiſſimo morbi initio ad curationem facientibus, ita de præſentis affectionis curandi ratione dicturus, agam de medicamentis, utpotè ſolis in uſum vocandis, ,fuſiùs; unicum hoc aſſumens aſſertum; omnes ad unum Chirurgico-Medicos ſtatuiſſe, ſanguinem, hoc in morbo (*PANNO*) propelli ad extrema adnatæ corneæque tunicæ: idque, latice ſanguineo in vaſis remanente, ſecundùm alios; utroque autem reſpectu acribus medicamentis nihil fiet boni, ad curationis attingendum Scopum: ſi enim ſanguis maneſerit intra vaſa, caveat oportet ſibi Medico-chirurgus, ne acribus corrodentibusque doloreſque excitantibus, ſanguinis fluxum augeat vaſaque lædat, rumpat morboque morbum ſuperaddat: leviſſima enim quoque frictione in morbi initio rumpuntur; nec propterea ceſſat morbi vigor; ſi verò depulſus jam extra vaſa ſanguis oraque vaſorum aperta ſtatuantur; acria, ad ſummum, prorumpentis adducdum ſanguinis fluxum impedire valebunt; ſed de eo nemo illorum videtur ſollicitus: volunt enim totum excreſcentiam ferro deponere, verùm, quomodo, expullulatum ſanguinem, ſive ſanguinolentam excreſcentiam (Panniformem) exterminant, conſumunt, auferunt de tunicis ſubjectis citò, tutò, jucundè, adhibentes, nempè, *cum exſiccantibus corrodentia?* eaq; pro ætate & mole excreſcentiæ plùs minùſve potentiora. Veruntamen hæc, quo plùs, eò pejùs operari demonſtravero facilè.

Eſſe *PANNUM*, vaſculorum ſanguiferorum ultra proportionem (morboſè) turgentium in-et ex adnata tunica, congeriem, cùm ad oculum attendenti, mox ab incepto morbo, appareat; hujus morbi curatio, mox & in initio, ab eorum vaſculorum læſione, corroſione, cum ſapientiæ grano (ex ſuperiore argumento) peti non poterit; inveteratum autem medicamentis irritare corrodentibus & ratio & uſus jam vetuit dudum: priuſquam enim ad ipſam adnatam tunicam pervenerit medicamenti vis, tanto infeſtatæ ſunt dolore, intumeſcentiâ, inflammatione partes vicinæ; ut ipſum ſymptoma hoc, primariam videatur requirere Medico-Chirurgicam curam.

Denuò; etſi (quod ſanè nunquam) *PANNUS* conſumeretur, nonne aperta, aut cruſtulâ contecta reſtitarent vaſorum læſorum ora? ipſaque an non unà cum excreſcentia eſſet corroſa tunica? jam ſolitò mollior, adde tandem aſſerere quoſdam: *Se paucorum dierum intervallo Pannum carnoſum, unâ nocte utrumque infeſtantem oculum*, curaviſſe. Quod ſi ita eſſet, etiam pro differente ab effectu, actione, ſive argumento à poſteriore habeatur oportet: quævis enim leviſſima vel *PANNI* vel *UNGUIS* expullulatio multo non ſine labore & diligentia coërcetur; ſed credamus! ponamus mox à morbi initio, expullulantem *PANNUM*, potiùs protuberantia hæc vaſcula æſtumque in iis ſanguinis, poſſe reprimi facilè. Nonne ſanè illud pro me militat iterùm? perpende vim mei argumenti (L. B.) primò; eo in caſu, vaſa non ſunt acrimoniâ medicamenti conſumpta; acribus autem ad uſque abſolutam curationem, utebantur: aſpera enim & excoriata & proinde in integrum non reſtituta, manſiſſet tunica adnata corneaque. De hiſce apud eos nihil; Verùm cum iis, *cauſa UNGUIS & PANNI ſit lympha viſcoſa, extravaſata tunicæ corneæ firmiter adhærens; ita ut ſi ramulus arteriarum inſeratur, non membranoſus; ſed carnoſus evadit*, verbum non addo; rubor itaque oculi: an aliud quid morboſi fuerit, quod curatum deſcribitur cujuſque momenti, hæc ſit cauſæ delineatio & an cum *PANNI*, *UNGUIS*-ve diſpoſitione conveniat, trutinæ tuæ (L. B.) dijudicandum relinquo libenter.

Curationis & Principium & finem colloco 1°. in ſanguinis præter modum agitati motique compoſitione univerſali & particulari: *ſecundò* partim ex diæta, putà abſtinentia à nutrimentis, quiete; partim ex fonticulis, ſanguinis miſſione, alvi depuratione &c. *Tertiò*, ex medicamentis hauriendа anodynis, topicis, malacticis, lenientibus, corroborantibus atque tono partium reſtituto, deſiccantibus. Ad poſitum primum; nemo erit qui non ei aſſentiatur: ad ſecundum; alvum reddi laxam leviterque moveri *Caſſiâ fiſtul. Mannâ, maſſulâ pillularum cochiarum* & hæc ſæpiùs eſſe iteranda quis eſt, qui ignoret? Ad tertium poſitum. Omnium horum agmen (mihi) ducit *opium*, anteſignana ſunt *crocus*, *mucilago ſem. Hioſcyami*, *Rad. conſolid. major. & alth.* inter compoſita eminet *ex lacte, pan. alb. mic. & vitell. ovor. cataplaſma*. De virtute, interim, vi & operatione *opii* multa, etſi nos (me inquam) lateant; hoc ſaltem pace rixantium dixerim; ſi quæ coram iſtis ulla renuntiaſſe liceat, conſtare mihi cuivis dolentium oculorum generi & ſpeciei, ſive ſuppoſitia humorum vaſorumve obſtructione, ſive ab immodica ab eorum agitatione ortum ducant, tutò cum hæc & fructu poſſe adhiberi. Formulæ Medicamentorum, quas ad ſcopum meum præſcribo, hæ ſunt & plures eſſe alioſque ad morbos uſurpari poterunt; velim autem, ut in genere omnes pulveres non ſolubiles, ab oculorum medicatione rejiciendas putem, ita præſertim in hoc morbo (de aliis poſtea) tutiæ, oſſis ſepiæ &c. ſeponantur.

Fronti temporibusque applicatur ſequens *anacollema*.

℞. *Bol. armen.* ʒij. *Sang. dracon.* *Thuris a.* ʒj. *Far. volat.* ℥ß.
Alb. ovor. quaſſ. q. ſ. ad conſiſt. anacollemat.

Mucilago ſæpè iteranda, dolores mitigans.

℞. *Mucilag. ſem. pſyll. cydoneor. a.* ℥j. *Croc.* ℈j. *exprim. cum aq. fœnic.* ℥ij. *M. applic. aplici linteam. Sed tepidè.*

Confortans medicamentum.

℞. *Herb. fœnic. verben. a. M.* ij. *Mirth. M.* j. *Flor. Roſar. M.* j. ß. *Cariophyll. macis a.* ʒij.

Macerentur in vino albo, diſtillentur, oculo inſtillentur guttatim. S. A.

Solani, ut & *ſuccum formicis Rubris expreſſum cum* FORESTO commendant multi; ego autem ejus efficaciæ non ſum experiens: qui fotus, ad leniendos dolores, ex *Herb. Violar. malv. flor. meliloe. ſem. cocneor. fœn. græc.* præſcribuntur &c. noti ſunt nimiùm, quàm ut diſertis verbis doceantur.

Quæ hac exercitatione poſui, dilucidiùs colligere dabuntur ex ſequenti.

De Ungue, Pannâ, Alâ.

Πτερύγιον, cum *PANNO*, *PANNICULO*, *ALA* & *CATARACTA EXTERIORE*, à multis; toto etſi inter ſeſe differant cœlo, confunditur; ne autem nominibus inhærere præfataque in mea, de evitanda nominum multitudine, peccare videar ipſe; enucleabo quænam quàmque inſignis horum ſit morborum diffe-

rentia: ubi enim ex ipſo nomine totius morbi deſcriptio atque cognitio (quod paſſim à Græcis obſervarum videmus) hauriri poteſt; opus & æquum videtur, de nomine dicatur & quidem primùm.

Pterygii titulo, naſi extremitates laterales, muliebris pudendi eminentię intra labia, unguium reduviæ, autium humerorumque partes elatiores; ut & comparativè, Maxillę inferioris muſculorum duo paria & tandem morbi genus, impræſentiarum deſcribendum, indigitantur.

Eſt (Pterygium) in punctum duriuſculum (unde pinna, pinnula) circa angulum oculi majorem nunc, nunc minorem, ex exaſperato (excoriato) aut læſo, eò loci, tunicæ adnatæ corpore, in initio albeſcens, ſine dolore, lento paſſu protuberans prædictæque incumbens tunicę, excreſcentia, tractu temporis in lamellæ formam (unde ungula & unguis Latinis) ſuperatâq; prædictâ tunicâ, quandoq; ad & in corneam, de qua, in totum, ut de adnata, obtuſiore inſtrumento, ſpatulâ &c. elevari poteſt, extenſa, unde nomen quoque alę accepiſſe veriſimile eſt. Excreſcentia hæc inveterata cartilaginea merè liveſcenteque, hic & alibi, tincta colore, proſtat. Omnia hæc phænomena, ut ſuprà videre eſt, in PANNO ejuſque ſpeciebus, contraria huic deſcripto morbo inveniuntur; quo reſpectu autem à fungo ſicco &c. aliiſque protuberantiis morboſis differat, explanabitur poſtea.

De Curationi Methodo, renuntiatum eſt; antiquitùs inſtitui eam poſſe quadruplici methodo; 1ò; ope medicamentorum, exſiccatione; 2dò; corroſione; 3tiò; ope manuum inſtrumentorumque, filorum, ſetarum, nervorum citharę, pilorum de cauda equina conſtrictione & 4tò; exciſione, ſive abſciſſione. Quid de hiſce obſervaverim noviqoe præſtiterim collige ex ſequentibus, poſtquam de quatuor prædectis dixerim mediis.

Ad primam Methodum.

Velim lectori notum ſit, non poſſe; niſi jamjam incipiente morbo fieri cum fructu; quinimò, ſi exſiccantibus curetur hæc, aut illa excreſcentia, eò loci, me dubitare (ne dixerim aſſerere) hujuſce tituli; an potiùs levis ſolummodò excoriatio, adnatæ fuerit tunicæ; ſed abſit omnis cavillatio: ſi verus fuerit & completus (& de eo agitur) UNGUIS, exſiccantibus medicamentis non curabitur; quę autem in uſum contra recentiſſimum vocatur, ſunt; fotus ex *herb. malvæ, ſem. lin. fæn. grac. thapſ. barbat. ſc. ad attenuand. & emolliend. vitriol. alb. lap. Hæmatit. in pulverem verſum. ſolut. cum aq. Euphrag. ſucc. Rad. lilior. portulac. ſang. anguil. Zinzib. fricat. & vino impoſitum. Tinct. ven. cum aq. caprifol. nempè, ad abſtergend. ſunt & qui ſal armoniac. & merc. ſublim. corroſiv. ad lenem acrimon. q. ſ. aq. Roſar. mixt. commendant. Chalcanth. Rom. virid. æris in ovi album. exempto vitell. per triduum macerat. & fellis Rajæ. perdicis. mel. chelidon. aloës & ſief. rubrum Meſues.*

De *ſecunda Curationis Methodo* ſtatuo eam, fideinque facio expertus, eſſe fugiendam planè: eſcarotica quippè, eò loci, ſine ſummo dolore, nec tutò applicari poſſe, dudùm HILDANUS ſtatuit; liqueſcente, videlicet, corrodente materia; etſi oleoſa, huic partique inſperſa, cautè; primò; vicinas facilè infeſtat partes affluente liquore, terminos pręſcriptos, nempè, egrediente, aut virtutem amittente operandi ad normam; addo ſecundò; excitato in parte affecta, dolore, partes quoque circumjacentes intumeſcere & tertiò;

Hunc morbum mox concomitari alios, putà inflammationem & cum febre vigilias &c.

Ad *Tertium propoſitum* filis, pilis &c. poſſe conſtringi, attenuari, ligari; ut tandem cadat exſiccata excreſcentia, annuetim, ex comparatione cum ſimilibus, in aliis corporis noſtri partibus, operationibus; modò circa principium inſtrumento comprehendi laqueuſque ad ipſum mali fundum deſcendere queat; de quo dubito; cum pedunculo latus numquam verò tereti ortum debeat ſuum;

Sed quia hoc artificium eò loci & reſpectu non exercuerim ipſe, nec à quoquam celebratum vidi, illud aliis relinquo in integrum & (ut autumo) ſine fructu, tentandum.

Ut mentem meam de *quarta Methodo* capias propè; aperiam (Lector Chirurge) quid in ea mihi contigerit; jucundiorem tibi ſuſcepti vovens laboris exitum.

Acceſſit ad me, menſe Januario A°. 1693. Hagæcomitis Cæmentarius, ętate quinqoagenarius, corpore robuſtus, ex ſiniſtri oculi prædicto laborans morbo. Diſtuliſſem mitiorem in tempeſtatis periodum curationis conamen; verùm urgente quotidie ægro inſtigantibuſque doctiſſ. Viris medico *Liebergio* chirurgoque *van KEMPE*, quibus idem de hoc morbi genere Judicium, malo inſuper abeunte in pejus, de die in diem illud differre, inexorabilis, nolui.

Ægro collocato in ſedili, capite retrorſum ſupinato, oculoque ſano velamine cooperto linteo, injecit famulus manus dextræ digitum minorem ſuperiori, ſiniſtrę pollicem inferiori palpebræ haſceque detinuit apertas ſtrictiter. Juſſi verteret; ne glandula infeſtaretur lacrymalis, ad encanthum minorem, oculi Bulbum ęger, quod pręſtitit: opportunitatem nactus optatam, oculi ſpeculo annuloque inutili, hoc in negotio, ſupellectili, in uſum non vocato, depoſitionem excreſcentię aggrediebar; ſed hamulo acuto (talis autem requirebatur) perruptâ laceratâque non ſemel excreſcentiâ, ad extima ora tenuiſſima eo die, etſi parùm efflueret ſanguinis, iterùm &, ut verebar, irritò tentare ratum duxi nequaquam eoque minùs, cùm jam didiciſſem, compreſſione palpebrarum continua, excreſcentiam ſubjectę agglutinari tantùm, non verò uniri cum tunica hoc & Caſſium obſervaſſe olim, memorię eſt proditum. Ne itaque, eodem tentaſſe modo, noceret ulteriùs, alium experiri volui. Paratâ volſellâ, alis inſtructa exaſperatis, ægro, ut ante, conſtituto limbum (unguis) excreſcentię elevavi, ipſa porrò ſequebatur, uſque ad principium, ſive exortum. Toto & quantùm potui radicitùs, forfice acuminato, abſciſſo Pterygio; ſubtiliſſimum carptum in vitrioli cyprini ſolutione coctum poſteaque exſiccatum vulneri applicui; quod, cùm parùm itidem effluerer ſanguinis, vel liquidi, parti mox læſæ adhęſit firmiter. Quatriduum tractata S. A. *ſolut. ſacchar. ſatur. carptoq.* prędicto, pulvillis, de minoribus parte compreſſa lęſa palpebriſque motis & fultis cartulâ madidâ; quinto fungoſitatis nihil expullulante omnique ſexto die, ſepoſito apparatu, rem in vado meque in portu navigare mihi perſuadebam; Sed ſpe excidi: poſt pruritum enim violentiorem, erupit denuò; renuente porrò moroſo ægro, alia experiri, ipſum calamitatati ſuæ tradere coactus fui & invitus.

Ex iterata inſpectione compertum habeo, Ipſius adnatæ tunicæ ſubſtantiam, fungoſæ inſtar lamellę, reflexo, ſive incurvato vulneris, vel rupturę limbo, in reliquum ejus volvi corpus & ad & in ipſam quandoque extendi corneam; quare autem ad pupillam ſemper vergat? ratio videtur, quod encantho majore glandulâ inſigni implero, liberiùs alterâ viâ extendi & incrementum capere poteſt.

Hinc poſtea, ubi vel minima pręfati mali ſigna mihi apparuere; quinimò ſi vel ſolida quædam ſuſpicio

incertum

incertum me detineret; per cannulam eneam (vicinis partibus, ſecundùm artem munitis, de quo preſidio latiùs alibi) ignitum ſtylum ad mali faciem proportionatum, parti adhibere non neglexi, quod tentamen mihi è voto ſucceſſit ſemper. Exemplum ſi velis, in promptu eſt.

Ut conſtans, hoc in conamine, meticuloſis ſit animus, hac utantur, nempè, à majore ad minus, ratiocinandi methodo. Si tunica cornea lædi, eum in modum, poteſt; ut. lamellula quædam ab ipſa ſeparetur & laceratio tamen hæc, vulnuſve hoc conſolidetur, ſine visûs diſcrimine, vel depravatione inſigni, ut exemplis probatum habemus multifariis; quid eſt, quominùs huic (adnatę) membranæ, parti, nempè, exteriori & viſus, propriè dictum organum non integranti, hoc modo, non poſſet, ſine diſcrimine, injici plaga atque cruſtula? quæ (oportet enim in mali initio fiat) ipſam deprimens deſiccanſque excreſcentiam, ſuapte virtute, peracto ſuo munere, de parte cadit quondam affecta.

Qui hiſce contemplatis nihilominus contendunt *UNGUEM* & *PANNUM* ſpecie, non genere differre; quia in utroque morbo tunica adnata ſemper ejuſque partes viciniæ aliquando infeſtantur, æquè bellè probaverit, oſſium fracturam ab eorum carie, ſpecie; non genere differre; quia in utroque morbo oſſa eorumque partes vicinæ infeſtantur. Ignoſcat (Lector Benev.) me repetere morbi (*UNGUIS*) ipſius tunicę ſubſtantię, (*PANNI*) eſſe per & in ejus corpore vaſorum ſanguiferorum luxuriantem protuberantiam. Arrodant, in contrariam opinionem, qui volunt, ungues ſuos! ego, à mea, ne latum quidem unguem diſcedam; niſi aliter edoctus.

De Encanthide.

DUbus præcedentibus hanc (*Lect. Benev.*) adjicio exercitationem; quoniam multa in iis occurrunt, quibus viciſſim & mutuò, quædam aſſerta dilucidantur confirmanturque ulterius. Morbus hic, ab quem occupat loco; nomen adipiſcitur eſtque nequaquam carunculæ, ſive glandulę lacrymalis; ſed verò ipſius tunicæ adnatæ, ad utrumque oculi encanthum laxè complicatæ, in tumorem rotundum, pedunculo inſiſtens expullulatio, excreſcentia; differens ab *UNGUE* & *PANNO*, quod mox in lamellam extenſa, abſque tunicæ adnatę ruptura ejuſque inverſo limbo, vel, luxuriantibus in planum, vaſculis ſanguiferis, oriatur; extus pelliculâ tegatur, pedetentim creſcat & creſcendo molleſcat.

In initio naturalis, poſtea verò rubicondi lividique coloris reperitur; inveterata, tuberculis protuberans variis, facilè excoriatur carcinomatiſque ad inſtar tandem putreſcendo; fœtorem & parti mortem infert.

Si, *UNGUE* non probè curato, tuberculum reſtitet, aut ipſe *UNGUIS* iterùm propullulet, *Enchantis* eſt minime: nullo etenim involucro tectus, circumvolvuntur ejus ora margineſque & denuò ad corneam prorepunt; cùm in *Enchantide*, ipſe tumor pelliculâ obvolutus, in rotundam ſemper propullulet formam: malè itaque & ut notanda inter hujus tumoris differentias, recenſetur à quibuſdam; *lacrymis nunc, tunc verò non tumeſcere; fluere aliquando ex Enchantide lacrymas uſque imò in genas:* glans quippe lacrymalis hac in affectione, primariò non infeſtatur; quod ſi verò illa vitio laboret aliquo, non *Enchantis*; ſed alterius generis alioque titulo denotandum ejuſque ruptura, læſiove lymphæductus, aut hydatidis erit: ab compreſſione prorumpentis *Enchantidis*, in glandoſum hoc corpus, liquidum ejus poſſe expelli, nullus dubito; verùm hoc ubi fit, duplex ſtatui debebit affectio, glandulæ, nempè, lacrymalis & *Enchantidis*.

Hac ex morbi (*Enchantidis*) deſcriptione, vera elici poterit, eum curandi, norma: poſſe, videlicet, ne ab ipſiſſimo quidem ejus initio, medicamentis corrodentibus reprimi, coerceri; quod ſi quis tamen tentaverit, male egerit: *Primò*, enim, parti expullulanti & adhuc pelliculâ circumſcriptæ, opportunitatem præbet ulterius faciliuſque progrediundi laſciviéque luxuriandi; ſi eam ei ademerit; corroſionis autem ſcopus & prior eſt effectus; ut exteriora adimantur, conſumantur. *Secundò*; quę in *UNGUE* ab eſcaroticis acribuſque medicamentis diſcrimina, eadem illa, hoc in morbo, metuenda veniunt: quocirca alia in uſum vocanda ſunt media & quidem merè Chirurgica; non autem præcoci feſtinatione prędviaque ſine aliqua curationis adhibitione, ad cauteria actualia currendum. Conſtringendus, filo ſerico, aureo &c. pedunculo enim inſtat, mox ubi limites egreſſus, palpebras elevare & elevatas ſuſtinere, valet tumor; palpebras autem: ob earum teneritudinem, frequentem dehiſcentiam & minus ſtrictam clauſuram, circa encanthos, itidem ob glandulæ lacrymalis protuberantiam, ad minimam quoque; ab interiore parte, preſſionem, facilè cedere; norunt omnes Medico chirurgorum filii adepti.

Si quis cadente, vel lapſò jam, tumore, eum locum, ſive pedunculi reliquias veſtigiaque inuſtione exſiccanda cenſeat, id agat, methodo modò præſcriptâ, per cannulam ad rei exigentiam efformatam: dempto etenim tumore, patet ad hanc operationem, via, quæ præcluſa, ipſo tumore; funditus cauterium fugit actuale.

Sunt qui, ex veterum doctrinâ, ipſo tumore acu transfixo, aut volſellâ comprehenſo atque elevato, eum reſecant, quod mox, id eſt, ab ipſius morbi initio, quando vix ſeminis cannabini magnitudinem obtinet, feliciter fuiſſe factum, veriſimile videtur; addo autem & eo quoque in caſu oportere, inuratur cruentâ pars; etſi ejus ſit tenuitatis, parvitatis; ut de exſiccatione nullum inſtare videatur dubium, aut diſcrimen: quod ſi quis hoc nolit, contegat gypſo undique & ſępiùs plagulam. Idem illud obſervandum autumo, quoties (minutulus quamvis) hujus indolis tumor, de aliis corporis partibus; forſice fuerit abſciſſus; quod autem pręvia, ſine conſtrictione, me ſuaſore, fiet nunquam, edoctus excreſcentias haſce facilè luxuriem repetere; imò & ſuperare priſtinam; violentiâ.

Ut quæ ſunt affirmata, exemplo illuſtrentur, audi (*Lect. Ben.*) quam paſſa ſit hujus affectionis recidivam, *Amſteladami ANNA LEENARDS*, ſacchari depuratoris ancilla: A° 1670. ei ENCANTHIDIS progeniem novam abſtulerat petitus quidam Chirurgus, cui etiam primitias artis meæ debeo; ut impatiens moræ hic: operam enim luſerat per aliquot dies & incommodi ægra, quòd ab non aptè clauſa palpebra; levique, ſed continuo prûritu, perſentiſcebat oculique deformitatem, juventute in viridi, verita: itur ergo ad volſellam forficemque confeſtim; ut dixerim quod res eſt; actum factumque, ictu temporis, abſciſſionis artificium, vidi; præſcripto *alb. ovor. cum alum. conquaſſ.* diſcipulis cura portò mandata, operępretium non duxit poſterâ, nec quibuſdam ſequentibus diebus, malum ab ipſo inſpiceretur; donec queritante ægrâ meque monente, illuſiſſe conatus ſuos, inopinatam recidivam, comperiret, tumorem expullulare denuò; verùm nullâ pelle cruſtulâve tectum: quantæ molis poſtea hæc fuerit curatio (peracta tamen fuit) nemo paucis dixerit. Summa autem rei in eo conſiſtit (pretereà fruſtrà adhibita, ut erant *trochiſc. alb. raſ. pulv. ireos, vitriolata varia preparationis, levinſcula cauſtica &c.* ægram indefeſſa gypſi & interdum *aluminis recenter uſti* (*N B*) applicatione, fuiſſe reſtitutam, opitulabaturque quàm maximè contra morbum, quod ægra leviore digito, partem affectam, ut ſuprà, inſtructam, die; noctu verò machinâ ex chartâ ma-

jore (vocant *Bordpapier*) madida, teneret depreſſam.

De gypſo (etſi hoc ſuprà monuerim) monitum denuò velim; eſſe exſiccans, præ multis, in hujuſmodi morbis, excoriationibus non malignis atque hęmorragiis plurimis, commendabile & maximi uſus, remedium.

Hoc, quod juvenis, jam tum didiceram, in meam propriam & ægrotantium convertere utilitatem, poſtea neglexi nunquam.

Ita A°. MDCLXXX, *Amſteladami* Juvenem *VANDERVOORT*, juxta me & clariſſ. medic. in conſilium vocatorum *QUINÆ* & *STAMHORSTII* ſuffragia, ex *ENCANTHIDE* laborantem medicamentiſque deſiccantibus intus & eſcharoticis extus, magis imbutum & vexatum, quàm adjutum, vel liberatum, fœminamque unà cum famigeratiſſimo olim Chirurgo & Botanico ejus urbis, *VINKIO*; uti & *Haga-comitum* ſigniferum in Cohorte præſidiaria ducis *TORSEI*, & hac in civitate *Lugd. in Batavis*, rogatus à diaconis Eccleſię Walonenſis, pauperculam (actum hunc, cum diſciplinæ meę cultoribus, præſentiâ ſuâ, cohoneſtante quondam Medico *COSSONIO*) methodo enarrata, adhibitis ſecundùm artem cicatricem extruentibus, curavi feliciter, intactâ, niſi ex ulterius mali conſenſu, illæſâ conſervatâque, in omnibus, lacrymali glandula;

Sed confido te (*Lect. Ben.*) exemplorum plus non expetere, utpotè à priore de morbi indole probê inſtructum facilèque mecum affirmaturum, *Encanthidem* & *Rhyadem* converti numquam, verùm ex *Encanthide* & *Rhyade* ſimul, unum eumdemque & eodem tempore, poſſe laborare oculum.

PAPILLARUM MAMMARIUM MORBI:

Vid.

MAMMARUM MORBI.

PARACENTHESIS.

De ea pauciſſimis ſic ſcribit Clariſſ. Joh. van HORNE in Mirotechne.

Paracentheſis eſt vulnus arte factum in aliquam corporis cavitatem penetrans, ut inde educatur humor in illa contentus. Inſtitui autem ſolet præcipuè in Thorace vel in Abdomine. In Thorace, quando vel ſanguis, vel aqua, vel pus in alterutro thoracis latere continetur, & non ſolùm ſuâ præſentiâ diaphragma premendo, ſed & putrefaciendo vicinas partes, in vitæ diſcrimen ægrum adducit. Ante omnia certi debemus eſſe de latere affecto, quod tum ex calore, tum dolore, tum ponderis ſenſu dignoſcimus; nam ſi æger lateri ſano incumbere velit, ſentiet pondus delabi ſuprà mediaſtinum. Deinde *locus* faciendæ inciſionis exactiſſimè eſt determinandus; hoc verò accuratè ſatis factum ab illuſtr. Aquapendente *in lib. de operat. chir. hoc tit.* qui meretur conſuli. Nos breviter dicimus, faciendam apertionem in ſpatio illo, quod interjacet 4æ, & quintæ coſtæ, ab inferiore ſeu ſpuria numerationis initium faciendo: quòd ſi quis regerat, Hippocratem *l. de int. affect.* tertiam ab ultima ſecari jubere, reſpondeo, rem eòdem redire, nam Hippocr. numerare incipit (ut ferè omnes debemus in carnoſis ſubjectis) ab undecima, quam pro prima habet; etenim duodecima ob exilitatem, & quia carne muſculosâ multâ circumveſtitur, tactu vix percipitur. Inſuper neceſſe eſt invenire *diſtantiam* latitudinis: ſi enim verſus *dorſum* ſectio inſtituatur, craſſities muſculorum dorſalium, multitudo tendinum, & nervorum è ſpina egreſſus, periculum oſtendunt; ſi *antrorſum* verſus *pectus*; metuendum, ne diaphragma lædamus, aut, ſi hoc evitemus, ne materiam (ob acclivitatem diaphragmatis) commode expurgare queamus, utpote quæ verſus poſteriora deſcendit. Hos ut effugias ſcopulos, ſume filum, & metire à mucronata cartilagine uſque ad apices vertebratum ſpinę; hoc dein divide in tres partes; & quo loco duę tertiæ fili partes (à ſterno incipiendo) pertingunt, ille verus erit paracenteſeos locus. *Inſtrumenta* ſunt *ſcalpellus*, linteo obvolutus, quo vel ſimul & ſemel pertundimus cutim, muſculos, & ſuccingentem membranam (loco priùs ſignatô per atramentum) vel imponimus *ruptorium*, ad cutim exurendam, ſanguiniſque fluxum impediendum. Factâ ſectione, noli peccare *contra aph. 27. lib.* VI. ſed impoſitâ cannulâ alatâ, humorem contentum ſenſim expurgari ſinito. Monendi hic ſunt lectores, ſæpè hanc operationem ex arte inſtitui; nullum tamen percipi puris egreſſum; cujus hæc ratio eſt, quia illud hæret non ſupra diaphragma fluctuans, ſed incluſum ſacco cuidam, efformato à connexione pulmonis cum ſuccingente membranâ. Non poſſum, quin etiam hoc inſuper addam, hanc operationem magis eſſe periculoſa, quam vulgò creditur. Cùm enim pulmo ſemper lambit internam thoracis ſuperficiem, & ab eadem, in exſpiratione admodum parùm recedat; vix poterit idem ſcalpelli aciem effugere: deinde, non poterit pus commodè exire: tandem ſi pus prodeat, probabile mihi fit, ex ipſo pulmone, poſt vulneratam ejuſdem tunicam, provenire: quę cauſa eſt, cur tarò optatum ſcopum medicus conſequatur, ſed æger plerumque paulò poſt intereat.

Paracetheſis fit in *abdomine*, quando illud à ſero diſtentum eſt. Hujus ſanè neceſſitas perſæpè incidit, quam tamen pertimeſcere ſolent nonnulli, tum, quia metuunt, ne lædantur interiora viſcera, quę ſæpè ita corrupta ſunt à diuturna aquæ pręſentia, ut ad priſtinum ſtatum redire non poſſint; tum quia vix inhiberi poteſt, factâ apertione, aquæ effluxus copioſus, poſt quem tamen, ut habet *aphoriſ. 27. l. 6.* mors ſuccedere ſolet. Verumtamen conſiderandum eſt, naturam ipſam, quæ à nemine edocta, tamen ea, quę conveniunt, facit, hanc ipſam operationem nobis digito monſtraſſe, dum per umbilicum in tumorem elatum & reſeratum, ſæpè ab aſcite, imò pręſente morte, ęgrum liberavit. Quanquam verò difficillimè pertundi poſſit umbilicus, tamen ubi is protuberat, alius locus eligendus non eſt: quod ſi contingat, umbilicum non attolli in veſicam, alius locus commodus eligendus; is autem eſt, in ſiniſtro abdominis latere tribus digitis ſub umbilico, totidemque ab eodem remotus; prius tamen ægro ſtante erecto, ſi non adfuerit magna ſeri copia; aut eodem ſedente, aut jacente, quando inſigniter tumidum eſt abdomen, diligenter locus atramento notetur. Olim *ſcalpello* fiebat ſectio per cutim, muſculos, & peritonæum, non ſine metu læſionis inteſtinorum; deinde poſt ſectionem indebant vulneri cannulam argenteam, levem & alatam, exactè foramini facto reſpondentem. Quod cùm difficilè factu eſſet, recentiores alium longè commodiorem modum invenerunt, idque beneficio *cannula perforata*, circa extremitatem acuminatam cuſpidem habentis; hac enim ſenſim perforatur abdomen: ubi verò jam penetratum eſt uſque in cavum protinùs ſolet aqua promptè effluere, per foramina quę ſunt ab utroque cuſpidis latere: cujus fluxum nimium ſi inhibere velimus, ſtylô argenteô exactè cannulæ cavitatem occludimus, eôque extractô rurſùs aquam pro libitu effluere ſinimus. Illa perforatio toties repetitur quoties neceſſarium eſt.

Præcla-

Præclariſſimo Van Horne, Celeberrimum & Accuratiſſimum hic ſubjungemus Antonium Nuckium, qui de Paracentheſi in Experimentis ſuis Chirurgicis ſic ſcribit.

In Abdomine pariter atque Thorace Chirurgia, Paracentheſis dicta, occurrit: Eſtque Vulnuſculum vel (Abdomini, de quô in ſequentibus) vel Thoraci in regione intercoſtali inflictum, per quod vel ſanguis, vel aqua, vel materia purulenta extra vaſa fluctuans, parteſque alias Thoraci incluſas inficiens, extrahi poteſt.

Collecti verò in Thorace puris ſigna manifeſtari ſolent ex difficili reſpiratione, anhelitu fœtente, gravitate in pectore perceptâ, tuſſi ſiccâ & moleſtâ, febri continuâ, poſt ſumptum cibum aut circa veſperam ingraveſcente, ſudore copioſo, ſomno interrupto, appetitu proſtrato, corporis emaciatione, &c.

Interea de latere affecto certos nos eſſe oportet, quòd tum ex calore, dolore & ponderis ſenſu dignoſcitur; ubi enim in latus ſanum ſe convertit æger, pondus ſupra mediaſtinum delabi ſentit. Prçterea linteamen madidum pectori impoſitum citius exſiccatur eâ parte, quâ latus affectum tangit, quod etiam non rarò intumeſcere ſolet.

In *Pectoris Hydrope* eadem ſigna ſæpius obſervamus, quibus accedit, quod dum ſeſe de latere in latus convertit patiens, aquæ fluctuationem diſtinctiùs percipiat.

Si verò ſanguinis extravaſati copia pectori includitur, ex difficili reſpiratione, lateris affecti diſtentione, & prçgreſſo vulnere manifeſtum evadit.

Locus interim incidendus accuratè notandus venit, quem aliqui in ſterno ponunt, quodque haud difficulter ope Trepani perforant; ſed evacuatio non ita facilè procedit, quòd materia in Thorace congeſta à foramine facto nimis ſit remota, & ſi acrior fuerit, ſpongioſa ſterni ſubſtantia facilè cariem conciperet.

Alii in ipſis coſtis, ſequentes ob rationes, perforationem hanc inſtituendam volunt: quia videlicet.

1. Nec muſculi, nec vaſa inde læduntur.
2. Labia vulneris non collabuntur.
3. Commodiùs turunda immittitur, & plumaceolum applicatur.
4. Pus craſſiuſculum per foramen ſtabile meliùs exit.
5. Quies partis curationem promovet.

Quæ argumenta contemnenda ſanè non forent, niſi cariei oſſis, ut & vaſorum intercoſtalium, quę facilè læduntur, vulneris metus adeſſet; ſpatiumque prçterea coſtæ nimis anguſtum, Operationem hoc in loco diſſuadere videretur; in Hydrope tamen Pectoris locum habere poſſet.

Qui in loco aliquo intercoſtali inciſionem faciendam præferunt, ii ſpatium illud, quod inter quartam & quintam coſtam, à ſpuria coſta inferiore numerationis initium faciendo, occurrit, incidere ſolent.

Loco autem notato, ad latitudinis diſtantiam præprimis attendendum, non enim nimis verſus dorſi ſpinam apertura facienda, quòd muſculorum Sacrolumbi, Longiſſimi dorſi, & Semiſpinati craſſities, tendinum multitudo, vaſorumque ſanguineorum curſus illud non permittant. Si verò nimis ſternum verſus Thorax inciditur, diaphragma, cujus ſitus hoc in loco acclivior, facilè læditur, difficiliùſque materia collecta, poſteriora verſus magis hærens expurgatur.

Hunc in finem filo metiri ſolent ſpatium inter mucronatam cartilaginem, & poſteriores ſpinæ proceſſus: filum dein in tres partes dividunt, ubi verò duę tertię fili partes (ſi à ſterno incipiamus, & una tertia ſi à ſpina) pertingunt, ibidem verum locum aſſignari volunt.

Verùm locus incidendus hac methodo minùs rectè invenitur, quia in aliis pectus magis elevatum, in aliis complanatum magis conſpicitur.

Convenientius itaque certiuſque locus ad latitudinem ſex digitorum tranſverſorum, à proceſſu ſpinæ poſteriori numerando, notatur, ibidèmque Operatio inſtituitur, ſi in ſubjecto fuerit adulto: Si verò in corpore tenello, juniore, aut minoris ſtaturæ, ſubjecti ratio habenda erit, locuſque tantillum mutari, nec eo uſque à ſpina remotus notari debet.

Non tamen ubique certus ſervandus locus, ſæpe enim contingit, loco magis verſus ſuperiora, inferiora, aut poſteriora Tumorem quendam conſpici, qui digito quaſi demonſtrat, hunc & non alium eligendum eſſe locum.

Operandi modus triplici inſtituitur methodo: *Cauterio* ſcilicet *actuali*, *potentiali* vel *inciſione*. Qui autem Cauteriis peragi ſolet, jam plenè in deſuetudinem venit, ſolam inciſionem reliquis præferunt, quâ tutius, citius & commodiùs Operatio abſolvitur.

Loco attramento prius notato, longior exſpiratio patienti commendatur, quo tempore obliquè ſecundùm ductum fibrarum muſculorum intercoſtalium internorum cultelli ope (cujus portio linteamine ſit involuta, ne ulterius quàm par eſt intromittatur) foramen conficitur, cavendo ne vaſa intercoſtalia lędantur. Quo facto, cannula aut plumbea aut argentea immittitur, per quam quotidie ʒij, iij, aut iv. extrahuntur.

Prout autem materia craſſior tenuiórque exiſtit, dictum foramen vel majus, vel minus facere oportet; ſic quoque in Thoracis Hydrope, ob facilem aquarum exitum, exiguum ſolummodo eſſe debet.

Aliquando materia præ nimia craſſitie exire ſpontè non poteſt, quo in caſu patiens tuſſiat, & in partem læſam ſe convertat. Quod ſi tamen materia majori viſciditate prædita prodire nolit, Syringæ beneficio *Infuſum Herbæ Theæ* vulneri injiciatur; vel ſequens,

℞. *Seri Lact.* ℔ j. *Mell. Roſat.* ℥ iij. *Succ. Chelid.* ℥ j. *M. F. Injectio*,

℞. *Rad. Conſol. maj.* ℥ ij. *Herb. Abſinth. Card. Ben. ãa. M.* iß. *Flor. Roſ. rubr. M* j. *Sem. Sumach.* ʒ iij. *Coq. ex Vin. rubr. Gall. & Aq. comm. a a. q. ſ. Colat.* ℥ xxx. *Add. Mell. Roſat.* ℥ iij. *Myrrh. Aloes a a.* ʒ iß. *M. F. Injectio.*

Quibus medicamentis materia craſſa non tantùm fluidior redditur, ſed & putredo abarcetur.

Aliquando ſtylum excavatum vulneri intromittere ſummè neceſſarium; illo namque materię excretio multùm promovetur.

Obligatio aut Injectio ubi inſtituitur, cavendum, quantum poſſibile, ne externus aër vulnus ſubingrediatur, ille enim ſolus, intus admiſſus, fœtoris horrendi cauſa ſæpiùs exiſtit.

In *Hydrope Pectoris* ſi fluidior fuerit aqua, ſimpliciter Acu Minori perforatio inſtituenda. Si verò minus fluida, Major Acus in uſum vocanda, uti infrà in Abdominis Paracenteſi explicaturi ſumus: Nulla ſiquidem obeſſe videtur ratio cur non æquè hoc in loco, quàm in Abdomine talis perforatio locum habere poſſet.

In *Hydrope Aſcite*, aliis remediis incaſſum tentatis, Paracenteſis aliquando opem tulit. Maturè autem inſtituenda eſt hæc Operatio, niſi aquarum moles nimia aucta, viſcera malè affecta, febris continua, reſpiratio moleſta, viriumque proſtratio eam planè diſſuadeant.

Locus perforandus communiter eligitur in ſiniſtro Abdominis latere, tribus digitis tranſverſis ſub umbilico, totidemque ab ejuſdem latere remotis.

Hic itaque locus attamento notatus, ſecundùm ductum fibrarum muſculi oblique aſcendentia, inciditur aut perforatur.

Verùm hæc methodus neceſſariò obſervanda non videtur, perinde enim eſt an in ſiniſtro, an verò in dextro latere Abdomen perforetur, Veterumque hac de re opinio nullius momenti eſt.

Præterea dictarum fibrarum ductus ſcrupuloſè obſervare, nullius eſt utilitatis; iia enim obſervatis, aliorum ſubjacentinm muſculorum fibræ tranſverſim diſſecantur.

Præſtabit itaque paulo propiùs ad umbilicum accedere, ductuſque longitudiuales fibrarum carnearum muſculi recti incidendo ſequi, hac tamen cautelà, ne tendinoſæ muſculi inſcriptionea lædantur.

Umbilicus ſi propullat, & in veſicam quaſi attollitur, haud difficilè pertunditur, aliuſque locus non eſt eligendus, quia foramen ob corrugatam cutim facilius clauditur, exituſque aquarum (qui aliquando vehementer nimis urget) compeſcitur.

Si verò non protuberat, ſed *Scrotum* ſero, aquâve diſtentum conſpicitur, illudque veſperi magis & mane minùs repletum occurrit. Scrotum potiùs, quàm Abdomen perforare multò erit tutius.

Veterea partem ſuprà notatam *ſcalpello* incidebant, vulnerique *cannulam argenteam, plumbeamve*, lævem & alatam, exactè parti vulneratæ convenientem, immittebant.

Verùm Recentiores animadvertentes, cannulam hanc, foramini preciſè ita reſpondentem, vulneris latera nimis premendo, ſuccumque nutritium à fibrarum poria hac ratione angnſtatis abarcendo, Gangrænæ ſubſequentis cauſam extitiſſe, commodiorem methodum invenerunt, beneficio *Cannulæ perforatæ*, circa extremitatem acuminatam cuſpidem ſed rotundam habentia, Operationem inſtituentes.

Abdomine itaque hac *Cannulâ* pertuſo, protinus aqua per foramina ab utroque cuſpidis latere conſpicua rivuloſè prodit. Fluxus autem nimius ſtylo cannulæ cavitatem occludente compeſcitur, quo extracto aqua rurſus pro lubitu effluet.

Probè interim cavendum, ne aqua ſimul & ſemel, ſed partitis vicibus extrahatur.

Ubi repetere Operationem hanc Chirurgus deſiderat, aut de novo foramen Abdomini infligitur, aut, quod prius factum, reſeratur.

Si retractâ acu, factaque linteo carpo & emplaſtro glutinante obligatione, aqua involuntariè extillet, cannulam breviorem ſubere clauſam, foramini aquam ſtillanti immittere convenit, quæ non iterum ſtatim extrahatur, ſed immiſſa ibidem remanet, ut ejus beneficio quotidie aquæ portio, ſubere remoto, extrahi poſſit.

Aliquando mucago quædam, inteſtina aliàque viſcera obſident, aquæ immixta, cannulæ extremitatem obturando, exituræ aquæ viam præcludit. Quo in caſu, Styli longioris cannulæ immiſſi beneficio facilè illam loco movemus, & aquæ liberum exitum præbemus.

Nonnullis & hæc methodus diſplicet, Operationem feliciori cum ſucceſſu (ſaltem ut perhibent) abſolventes *Acu* longè *minori*, quâ quotidie novum foramen faciunt. Verùm ſi viſcidior aqua fuerit, Acus illæ nullatenus opem ferre poterunt.

In omni denique Paracenteſi prudenter procedendum: In Senioribus enim, Cachecticis, Pueris, Aſcite inveterata laborantibus, aliis remediis ſi auſcultet morbus, Operationem ſuſcipere caveas, & famæ potiùs tuæ conſulas, ne Operatione malè cedente, patientis uti ferè ſemper fieri ſolet, fata anticipes.

Practici quidam hujus ævi non incelebres, varios Hydropicos per modum ſcarificationis ſe reſtituiſſe aſſerunt; quas tamen inſtituendas non ſuademus, niſi artuum inferiorum partes ſubcutaneæ, lymphatico humore obſeſſæ & œdematoſæ conſpiciantur.

De Acubus in Paracentheſi adhibendis, vide ſub titulo, Inſtrumenta Chirurgic. Tab. XI.

Paracentheſi, Hydrops curatus.

Clariſſ. Danielis Crügeri; Miſcell. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

Opificis cujuſdam uxor, à ſex annis ſenſim tumore abdominis corripitur, qui tanta incrementa capiebat ut lecto affixa deſperabunda quovis modo opem imploraret; conſiderans ego quòd per ſemeſtre tantùm decubuerit, reliquo tempore munia ſua domeſtica ritè cum mole ſua obire potuerit, cibum & potum cum appetitu ſumſerit, exceptis paucis præterlapſis ſeptimanis, paracenteſin circa umbilicum ſuadeo, præſertim cùm obſtupendum tumorem & diſruptio & gangræna metueretur, cutis enim in inferiore parte erat nigra. Ideoque cùm ſpatium opportunum & intervallum trium digitorum ab umbilico ſe offerret, ibidem inciſio facta & ſenſim ſiphunculô aqua educitur. Quæ per vices collecta cùm libraretur, libræ 60. inventæ ſunt. Exhauſtâ aquâ involucrum abdominis ad genu uſque propendebat, quod faſciâ collo alligatâ ſuſpendendum erat; cartilago ξυφοειδὴς planè erat elevata. Sed ut in cauſam inquirerem, abdomen perluſtravi, viſcera non inveni tumida neque ſcirrhoſa, ſed totum ſpatium circa umbilicum durum, nodoſum, ſcirrhoſum, deprehendebatur ad quatuor digitorum intervallum. Dicebat autem Ægrota ſe ante ſex annos curru in abdomen decidiſſe, & ab illo tempore ſe malè habuiſſe. Idcirco unguentis & emplaſtris convenientibus adhibitis, durities paulatim diſparuit, & ſervato foramine aperto, ſingulis diebus purulenta quaſi materia effluxit, ſi non effluxeret, ſiphone extracta eſt; ægra ad hunc uſque diem jam non vivit modò ſed cibum appetit, de lecto ſurgit & ambulat, templum frequentat, ſpem plenariæ reconvaleſcentiæ concipiens. Remedium igitur hoc, nempe Paracentheſis, locum quidem habere poteſt viſceribus adhuc bene conſtitutis, verùm ubi ſigna corrupti hepatis animadvertuntur, fruſtra applicatur, quemadmodum idem remedium nequaquam Domino Doctori Movio eodem tempore hydropico proponere volui, luculenta enim ſigna hepatis corrupti aderant, idcirco mortem pediſſequam prædixi, ſed quoniam erat vir de civitate Stargardienſi Syndicus bene meritus, & Aſſeſſor Scabinatus Electoralis Brandenb. admodum laborioſus, item Advocatus Brand. Dicaſterii Pomeran. ne obſcurus abeat, in ipſius memoriam & honorem ſequentes compoſui verſus:

Manſuetus Movius maturâ morte maceſcit!
Muteſcat Momus, metrica multa meret.
Mœſtitiâ mentes Movii marcore moventur;
Me miſeret Movii, morbida membra macent.
Mortales miſeri marceſcunt morte maligna,
Mens minimè moritur, mens meliora metit.
Mors Movio miracula, mors myſteria monſtrat,
Magna manet meſſis, myſtica manna, merum.
Mittas mœſtitiam, mœrorem, mœſta marita,
Mas melicus modulans, muſica mille modis.
Magnificat, meditans magnalia, myſticha magna,
Mercedem meruit, manſio mira manet.

Paracentheſis naturalis in hydropica Salutaris.

Clariſſ. Andreæ Lovv. Miſcell. Curios. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Ipſam ſæpe Naturam in remediis poſcere, quæ ſen-

ſentit profutura, quibuſque in libertatem ac ſanitatem priſtinam aſſerere vult homines deſperatè decumbentes, præter alios ferè innumeros teſtis eſt Aſcitica confirmata, ſolo potu Cereviſiæ Sanata, apud Pechlinum Obſ. Med. 62. l. 1. p. 153. Et ſæpius, ubi Medicus jam deſinit, ibi demum incipit agere natura, quæ ſibi relicta, morborum ſemina quandoque felicius expedit, quàm medelis coacta; imò ſæpiſſime juvat humanâ ope jam deſtitutos, & prognoſticis relictos: Nihil quippe ipſi invium, quin præcluſâ viâ ſuperiore, decurrat inferiores, excretionique dicatas, iiſque impeditis, quærat inſenſibiliores, tranſpiratorias, quibus ſimiliter obſtructis, abditiſſima loca, quæ ne ſomniaremus quidem, ut per illa ſarcinam ſuam copioſè deponat, ſeque à præſentaneo mortis periculo vindicet. Veritatem hujus aſſerti, atque admirandam naturæ energiam, ac conatum efficaciſſimum videre licuit in Illuſtriſſimâ Matronâ Viduâ, ſeptuaginta aliquot annorum. Hæc, in Matrimonio plurium liberorum Parens, tandem in puerperio malè tractata, acquiſivit motus convulſivos qui tractu temporis in habitualem degenerarunt epilepſiam, quotidie ferè imprimis noctu, & imminentibus lunæ mutationibus recurrentem, ſed brevi tranſeuntem, quâ finitâ, ſurrexit, ambulavit, bene comedit, in publicum prodiit, mente tamen vacillante, aliàs ſana. Anno 1695. incidit in dolorem Colicum, quem adhibitis adhibendis, Clyſteriis nempe frequentioribus, potionibus laxativis mannatis, inſecuta eſt largiſſima diarrhœa duas ſeptimanas continuans, cum Illuſtriſſimæ Comitiſſæ levamine; hac ceſſante, rediit dolor cum levi abdominis tumore, atque febricitare cœpit. Prædixi hydropicam diſpoſitionem, ſi non præſentem jam Aſciten. Hydragogis, ob diverſus affectus, viſcerum tonum labefactatum, ob ipſum ſenium, cùm nihil hîc tentandum, cordialia ſolùm & abſorbentia, v. g. Magiſt. Perlar. Smaragd. cord. temp. de gemm. frig. pulv. analep. lap. 69. præp. unicorn. mat. fl. nitr. pulv. hepatic. &c. adhibui. Continuarunt nihilominus calorea, dolores acerbiores facti, ſitis intenſior, vigiliæ continuæ, acceſſit gravitas pectoris, ſpirandi difficultas, crevit abdomen, indicia aquarum in corpore creſcentium, adeoque mortis indubiæ propediem adventuræ. Rebus ita jam conclamatis ſupervenit tandem natura, ſollicita vitæ conſervatrix aperuit poros quoſdam in abdomine, ſub epigaſtrio, à parte ſiniſtra umbilici, inſtar acupuncturæ, ex quibus exilüt dies noctesque, non aqua pura, ſed ſerum lentum, turbidum, pituitoſum, coloris fuſci, recrementis variis remixtum & in pelvi ſubſiſtens gelatinam aliqualem in fundo relinquens, copioſum. Evacuatis jam hac ratione liquoris hujus aliquot libris, natura longè patentiorem ſibi formavit viam, dilatando non ſolùm poros, ſed & eoſdem erodendo, inſtar ulcuſculi à fonticulo recens facti, quod foramen indies excavatum fuit, ut interanea nobis videnda dederit, & maximum digitum admiſerit, adeoque Chirurgi deligationem poſtulaverit. Crevit effuſio ſeri turbidi quotidie in quartam uſque ſeptimanam, quo tempore demum decreſcere, abdomen ſubſidere, ſymptomata ſuprà recenſita remittere cœperunt. Per duos menſes apertum remanſit foramen, antequam conſolidatum fuit, ex quo ad minimum manarunt triginta libræ materiæ ſeroſæ. Toto verò fluxionis tempore, vix aut rariſſimè epilepticis ſuis convulſionibus, quas forſan eradicatas voluit natura, tentata fuit, metaſtaſi ſine dubio factâ, deductiſque humoribus ſuperfluis, acribus, ſalſis, ad locum hunc paracentheſi naturali reſeratum, & evacuationi deſtinatum. Sic Aqualiculus nimium quantùm tenſus, cum toto abdomine ſubſedit, & Illuſtriſſima Comitiſſa ab omnibus morti jam adjudicata, delinitis omnibus ſymptomatibus convaluit, vixitque ſana & incolumis, ultra biennium, exceptis ſuis convulſionibus, poſt morbum redeuntibus, & à natura pro remedio ac ſigno ſanitatis habitis. Anno demum 1697. quieſcentibus iterum ex improviſo convulſionibus, ſenſit gangrænam in femore ad muliebria ſerpentem, quâ accedente Sphacelo, placidiſſimè obiit. Paracentheſin artificialem in debili hoc, ac ſenio jam confecto, nec non tot tantiſque miſeriis enervato, morti jam proximo, ſubjecto, diarrhoeâ prægreſſâ, adeòque viſceribus minùs bene conſtitutis, quis auſus fuiſſet applicare, aut quis hîc loci, rebus ſic ſtantibus, proſperum ſucceſſum, multò minùs ejuſmodi eventum planè admirandum ſibi polliceri, nedum experiri potuiſſet, quin maturaſſet magis quàm diſtuliſſet mortem. Aſt natura optima medendi Magiſtra, cùm ſimul temporis ſit ſervantiſſima, & ſola omnium optimè noſcat horarum momenta; varia excogitat inventa, quibus tempeſtivè ſatis diſſolvat morborum nodos, arti Medicæ planè indiſſolubiles. Similes fonticulos aut paracentheſin abdomine & thorace hydropicorum obſervarunt Spindlerus, Cent. Obſ. Med. 52. p. 96. Cœlo Gram. M. A. N. C. Dec. 1. Ann. Obſ. 257. p. 351. & Ann. 2. Obſ. 18. p. 23. Simon Schultz. Ann. 4. & 5. Decur. 1. Obſerv. 97. p. 128.

Paracentheſis abdominis ſæpe reiterata.

Clariſſ. Hieronimi Laubii. Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Ann 1713. ſub finem menſis Aprilis, imploravit opem meam Muliercula, Tumorem abdomidis prægrandem monſtrans hydropicum, ac Paracenteſin deſiderans, quam Lubecæ & Altonaviæ quinquies triennii ſpatio ſibi cum aliquali levamine adminiſtratam retulit, ſimulque vivum adhuc & vegetum puerulum quinquennem monſtravit, quem præſente jam iſto tumore, ſe concepiſſe ac peperiſſe aſſeruit. Reliquum illius corpus erat emaciatum, vires tamen, pro ratione mali non adeò fractæ. Dolor abdominis ac dorſi, à pondere aquarum uſque & uſque ad crepaturam uſque abdominis accreſcentium auctus, maturationem petitæ paracenteſens ſuaſerunt, qua prima vice hîc loci inſtituta, ultra 42. libræ aquæ effluxerunt cum levamine, ut in publicum rurſus prodire valuerit. non longè poſt autem, denuò augmentum capiente tumore, paracenteſi rurſus opus fuit, qua decem menſium ſpatio, ſexdecim diſtinctis vicibus inſtituta, ultra 720. libras vel 360. menſuras noſtrates Aquæ purulentæ, ac ſub finem morbi fœtidæ eduximus, ſpatio temporis, à Paracenteſi unâ ad alteram, ab initio quatuor vel quinque, poſtea vix duarum hebdomadum interjecto, ſingulis vicibus plerumque quadraginta, nonnunquam quinquaginta libris ſeri effluentibus. Notabile aliquandiu fuit, puncturâ (quam in dextro latere inſtituere ſoliti eramus) in latere ſiniſtro factâ, ultra tres libras puris albi fœtidi abſque aqua profluxiſſe, eodemque tempore latere dextro pertuſo, aquæ circiter triginta octo libras, ſecutas fuiſſe. Ob pauperiem, diæta illius erat mala, cibus conſuetus panis cum ſale, potus aqua cruda.

Ultimis tribus ſeptimanis lectum ſemper tenere coacta, ob vires proſtratas, donec miſeram vitam, menſe Martio, Ann. 1714. cum morte diu deſiderata commutaret, octiduo ante mortem adhuc triginta libris aquæ fuſcæ graveolentis paracenteſi eductis.

Sequenti die à morte Cadaver examinaturus, remotis integumentis abdominis valde extenuatis & diſtentis, reperi è regione ventriculi, hepatis & renis dextri ſex diſtentos tumores vel abſceſſus, quorum maximus circa ventriculum palmæ magnitudinem æ-

quabat, reliquis paulò minoribus: aquæ fœtidiſſimæ adhuc pluſquam viginti libræ effluebant. Mirabar initio unà cum adſtantibus, cur neque inteſtina, neque reliqua ventris viſcera in conſpectum venirent, re autem accuratiùs examinatâ apparuit, non in ipſam abdominis cavitatem cultrum noſtrum adhuc penetraſſe, ſed Abſceſſus memoratos & aquam in duplicatura peritonæi valde incraſſatâ ſaltem hærere; iſto enim à muſculis abdominis & infrà jacentibus viſceribus levi operâ ſeparato, quæſita omnia in conſpectum prodibant, ſed valde tenuia, parva, compreſſa, inprimis renes, qui vix juglandis magnitudinem habebant. Uterus adeò erat contractus, ut tota ſua mole nucem Moſcharam majorem vix excederet, & in cavum ſuum vix piſum recipere potuiſſet: vagina verò ſatis ampla erat, ut tres digitos facilè admitteret. Ovaria & tubas Fallopianas præ parvitate vix videre licuit. Saccus verò iſte Peritonæi connexionem ſuam firmiſſimam habuit circa fundum uteri & inteſtinum rectum, ubi forfice reſecari debuit, alibi vel ſolis digitis ſeparabilis.

Majores tumores in vita adhuc ſemper poſt effluxum aquæ ſentiri potuerunt: in iſi & illi ac examinati poſt mortem, nil niſi cavitates pure craſſo ſpiſſoque refertas monſtrabant.*

Plures aliæ de Paracentheſi Obſervationes videri rursùs poſſunt in Bibliotheca noſtra Medico-Practica, ſub titulo Hydrops Aſcites.

PARAPHYMOSIS.

Vid.

PENIS MORBI.

PARACYNANCHE.

Vid.

ANGINA.

PARODONTIS.

Solent interdum juxta dentes (inquit Aurel. Cornel. Celſus de Re Medica lib. 6. cap. 13.) in gingivis tubercula quędam oriri dolentia παρουλίδας Gręci appellant. Hæc initio leniter ſale contrito perfricare oportet, aut inter ſe mixtis, ſale foſſili, combuſto cupreſſo, nepeta; deinde eluere os cremore lenticulæ, & inter hęc hiare, donec pituitę ſatis profluat. In majore verò inflammatione iiſdem medicamentis utendum eſt quę ad ulcera oris ſuprà poſita ſunt: & mollis linamenti paulum involvendum aliqua compoſitione ex iis quas antheras vocari dixi, demittendumque id inter dentem & gingivam. Quòd ſi durior erit, & id prohibebit, extrinſecus admovendus erit ſpongiæ vapor calidus, imponendumque ceratum: ſi ſuppuratio ſe oſtendit, diutiùs eo vapore utendum erit, & continendum ore calidum mulſum, in quo ficus decocta ſit: itemque ſubcrudum incidendum, ne ſi diutiùs ibi pus permanſerit, os lædat. Quòd ſi major tumor eſt, commodiùs totus exciditur, ſic ut ex utraque parte dens liberetur. Pure excepto, ſi levis plaga eſt, ſatis eſt ore calidam aquam continere, & extrinſecùs fovere eodem vapore: ſi major eſt, lenticulæ cremore: uti iiſdem medicamentis quibus cętera oris ulcera curantur. Ex his patet apud Celſum morbum hunc Paradontidis nomine venire, nam idem habent editiones hujus Autoris accuratiores; Oporiniana videlicet Baſileæ Ann. 1552. confecta: ut & alia ab Henrico Stepha. Ann. 1567. evulgata. Miror autem quid cauſæ fuerit cur Gulielmus Pontinus, in Notis ad Oporinianam editionem ſcripſit, legendum ex Ægineta παρουλίδας, quia nullum vitium quod græcè παροδοντὶς appelletur: ſiquidem præterquam quòd ſic legere potuit Celſus in Codicibus græcis qui ſuo tempore extabant, quique in prædicti Pontini manus non venere; quis non videt legitimam eſſe vocis ethymologiam ex παρὰ & ὀδοὺς ὀδόντος? quâ apprimè denotatur affectus juxta dentes; quem nullô aſſignatô nomine propriô, ſic deſcribit & curat Hieronimus Fabricius ab Aquapendente Operationum Chirurgicarum libro, ubi de Gingivarum Chirurgiâ. Quòd ſi præter Gingivarum tumorem (inquit ille) accedat retrò magis ad molares dentes, caro craſſa & putrida, maximè exuberans, eô caſu, ferramenta adurentia difficulter imponuntur; tum quia, propter carnis craſſitiem, & denſitatem, vel multâ morâ, non ſatis comburunt; tum propter loci anguſtiam & partes circumſtantes, quę non ſuſtinent candentia ferramenta; ideòque neceſſarium eſt priùs, quantum fieri poteſt, excidere ferramentis excidentibus, ſcalpris ſimilibus, ſed longe majoribus; poſtea reliquias inurere, & os quoque maxillę, quod labem contraxit. Quòd ſi ſcalpra ſanguinis profluvium moveant, iiſdem, aut certè aliis, eâdem formâ præditis; ſed candentibus utendum eſt; ut his, qui cætera recti, in extremo recurvati ſunt, prout uſus & locus requirit. Poſtremò ad reliquias putridæ carnis, & os ſubjectum, quod ex contactu putridæ, glanduloſæque, & pinguis carnis vitium contraxit, candentia commoda alia ferramenta per cannulam immittuntur, obice ſecundùm eorum longitudinem ſanarum partium contactum prohibente; quæ ſanè putridæ & intumeſcentes carnes, etſi ab aliis non proponuntur, mihi tamen ſunt perſpectæ, & experientiâ comprobatæ, quibuſdam ferramentis ad id fabrefactis. Parodontidis etiam nomen in Lexico Medico Caſtello-Brunoniano legitur, additurque non videri quid obſtet quô minùs hoc retineri, & in uſum revocari queat, quantumvis opponant aliqui à nullo Græcorum uſurpatum obſervari. Interim tamen Accuratiſſimo Viro Marco Aurelio Severino magis arriſit Parontidis vocabulum per abbreviationem alterius efformatum, nec eſt quod in hoc litem ipſi moveamus; quin potiùs quæ in aureo ſuo tractatu de recondita abſceſſuum natura; doctè, pro more, de hoc affectu ſcripſit, continuò hîc adjungimus. Sic itaque ille:

Proditum eſt à Bartholomæo Euſtachio j. de dentibus; ad horum præſepiola ſępè, tam multum affluere gypſeæ pituitæ, ut ſinubus ipſorum repletis dentes à vinculis exſolvantur, foraſque ſenſim propellantur. Mea verò eſt obſervatio, ex eadem eluvie pituitę concrementum enaſci carneum, ſubrubrum, durum, progerminum, quod interdum galli coronam, interdum oſtracodermi carnem purpuream refert. Hoc genus Epulidem noſtrates Medici nominant, verùm quàm rectè viderint. Etſi enim epulis excreſcentia quędam eſt carnis: hæc tamen ſuccedit ad malè purgatam, & minimè reſiccatam parulidem, quæ Paulô, & Ætiô teſtibus, inflammatio quędam eſt particulæ cujuſpiam gingivarum. Utraque autem expullulatio quędam eſt ſanguinis, & calida ἐπισημασία: quæ Pauli eſt doctrina, partim in lib. 3. partim in lib. 6. deſcripta. At verò, quod nos proponimus, germen eſt carnis, nullâ unquam pręgreſſâ phlegmone, ſed ſolâ humoris viſcidi craſſique ſcatebrâ profectum: quod genus ὑπερσαρκώματα Galen. vocavit, lib. de tum. pręter nat. cap. 21 παροντίδας verò, latinô non inventô nomine, dixit Cornel. Celſus lib. 6. rei Medic. cap. 13. Non difficile autem eſt, ut germen latiuſculum intellexerit

lexerit carnis; quandoquidem ait; ſi major is tumor eſt, commodiùs totus exciditur ſic, ut ex utraque parte dens liberetur. Quòd ſi minor interdum etiam hic tumor à Celſo deſcribitur: id propterea non facit, quò minùs & major hoc genere comprehendatur.

Quod ego germen; tum ex ſubſtantia, tum ex duritie, ſcliroſarcoma vocandum judico: quale fermè deſcripſit Baldninus in hiſt. Medic. Miſcellan. 7. aut quale narravit Felix Platetus in obſerv. Sed & quęcumque nos hujus generis curavimus, omnia citra phlegmonem evenere. Quæ, ſi placet, experimenta de plurimis ſelecta narremus.

Pertiæ Peregrinæ conjugi Michaëlis Angeli Pinti, trigeſimum annum natę, ad ante penultimum molarem obliquè nata caruncula, principiò lentis magnitudine, mox dimidię fabæ modo. Quod concrementum à Medicis & Chirurgis leniter tractatum, & per medicamenta plurima non repreſſum, intus, extraque ſepta dentium excrevit ſic, ut molarem alterâ parte revulſerit, & contorſerit, quô tempore infrenabilia profluvii ſanguinis extiterunt: atque eò magis verenda, quòd cumulatiſſimè prægnantem uſſenderunt, à qua jam ſatcina diù levata; ſed incremento latiore ſarcomatis; & putore ſaniei, quam grypi duxerant, afflicta & pertęſa: jam me ferramenta liquidò adlubiturum accerſit. Quibus ego, tum frigidis, & reſcindentibus, tum igne retorridis variè, atque aptè adminiſtratis, viraginem alioqui fœminam ab anxia, & amplivaga noxa liberavi, collega ad eam rem Joh. Dominicô Malfochô efficacis medicinæ cumprimis amicô. Quô ipſô item præſente, & Joh. Baptiſtæ filio, Andreę Piſcicelli, octavum annum nato, ſchirrhoſam iſtiuſmodi carunculam, mole quidem aliquantò minorem, ſed pro immedicabili ab aliis ſummis Chirurgis relictam, ſemiligneô diſcindente ſcalpro curavi. Poſt hos etiam tertia filia Tonſoris, Anton. Fuſci. Sed aliis nominibus admiranda fuerit narratio de Victoria, Antonii Conradi Sartoris filia, quæ ad hunc ſe modum habuit. Maxilla inferior dextri lateris mirum in modum turgida {vitium alebat, quà molaris ſecundus eſt. Hic ſi ferrô pluſculum attrectaretur, audiri tum fragor, & reſonitus vaginulæ veluti quaſſę. Ita ſcil. minùs amicus erat dentium complexus; quamobrem de excutiendo ſaltem uno molari, alioquin infirmiore, ſignificatum à me eſt: qui ſic quidem hærebat laxè, ut matris manu per filum fuerit exemptus. Sic carnis inutile glomer, quod radicibus extracti dentis exultaverat, tractare commodiùs fuit: adeoque reſectum primò per ſcalprum, mox ignito auro repreſſum eſt: quę cùm ſemel opera exhauriendi vitio non ſatisfeciſſet; rurſus, ac 3ò repetita eſt. Mirumque fuit, ut extumeſcens diù facies; atque etiam maxillæ turgor reſidere brevi ſunt viſę; quanquam ad exteriorem malæ faciem, & medicatę cinnabaris fumo ſpongiolæ, & diapyriti emplaſtra, & ex plumbo hydrargiroque conflatę lamellæ, nonnihil adjumenti dedere. Quas meas omnes adminiſtrationes, & curationes confidenter admittendas, atque exequendas, parentibus ſuaſerat excellens in arte Medica vir Horatius Theſaurerius Collegii Salernitani Doctor. Ad hęc exempla poſſem & de caruncula ſpongiformi dicere, quam Illuſtri fœminæ Victoriæ Pyrrhoniæ de primo molari dente ſubduxi. Quibus jam omnibus expoſitis experimentis, ſatis perdiſcere potuiſtis, initiis, materiâ, ſubſtantiâ, magnitudine, more atque aliis accidentibus propriis, & privatis, ſcliroſarcoma eſſe. Tantùm abeſt ut de putulidis genere ſit, quod firmatum aliorum opinione fuexat.

Hactenus Doctiſſim. Severinus. Hiſce jam proprias ſubjungemus obſervationes, oppidò raras; quarum prior communicata fuit Viro Pręclariſſimo Dom. Joh. Jacob. Wepffero; ac ea propter ejuſdem reſponſum, ipſius hiſtorię annexum videbitur.

Parodontis in Virô plus quàm quadragenario, lethalis, poſtquam maxilla inferior, à parte dextra, ab ejus malignitate profundiùs corroſa; ſeu potiùs perfracta fuiſſet.

Vir plus quàm quadragenarius, temperamenti pituitoſo melancholici, fluxionibus in dentes ſubinde obnoxius, tandem patitur tumorem circa ſecundum dentem molarem à parte dextra, in inferiore maxilla, qui ſenſim incrementa ſumens, cum aliquo dolore, dentem proximum de ſede ſua non parum dimovit, unde facilè fuit Chirurgo expertiſſimo, primùm accerſito, illum digitis apprehenſum, ſine ulteriori apparatu avellere. Verùm non ſic eradicatum eſt malum: nam carnes glandulosæ ac pingues, quæ jam in ejusdem dentis alveolo radices poſuerant, commodiorem quaſi vegetationem per ablatum obicem nactæ, non parum excrévere; nec licitum fuit Chirurgo eas per ſpiritus acriores, aut nitri, aut vitrioli cohibere; quin potius in dies vegetiores factę, eò magnitudinis pervenerunt ut caput infantile ęquarent, partemque concavi oris, non tantùm occuparent; Sed etiam inter maxillam & malam ac buccas exteriùs monſtroſè protenſæ, immenſum à parte afflicta genam inflarent. Tumor grandiorem referebat uvam cujus pedunculus in ipſo dentis evulſi alveolo, ac gingiva utrinque ipſum circumcingente, poſitus, truncum ac ramos varios de ſe promebat, quibus appenſa erant corpora glanduloſa innumera, coloris, partim ſubalbidi, partim lividi; ſed admodum fœtentia. Quod primum non ceſſerat remediis, vulnerariis, balſamicis, & variis deſiccantibus, tum intùs, tum extùs, magnâ diligentiâ adhibitis; ferro, tandem & igne, etiam renuente ęgro & affinibus, aggreſſi ſumus, nec tamen datum eſt illud eradicatum facere; imò ſic vidimus cariem in ſubjectam maxillam non parum ſerpſiſſe, illamque jam propè diſcidiſſe, ita ut igne profundiores ipſius cuniculos attingere non liceret. Propterea à tam malè affecto fundo continuò pullulabat ea carnium glanduloſarum quantitas, quę reſarciendis intra minùs quàm viginti quatuor horarum ſpatium carnibus magno labore exſectis, & combuſtis, ſatis eſſet. Affectionem tam horrendam concomitata eſt poſtmodum febris hectica, eaque ſatis vehemens, quâ corpus in extremam maciem deductum, per crura ac tibias leucophlegmaticè tumuit. Perſtat tamen appetentia, ac ea virium tolerantia quæ quibusvis operationibus hactenus par fuit. Parodontidem credimus hîc adeſſe ab Aurelio Cornelio Celſo deſcriptam; & à Marco Aurelio Severino per ferrum & ignem ſæpiùs ſanaram: Sed peſſimi prorſus moris, quęque nullis auxiliis auſcultare ſit parata. Nobis prætereà omnia pertimeſcenda veniunt ab accenſa febre, & leucophlegmatia enaſcente, imò & jam adoleſcente; quapropter lubentes conſilia ſuper caſu tam difficili excipiemus.

Conſilium Medicum Præclariſſimi D. Joh. Jacob. Wepfferi ſuper caſu propoſito.

Caro ex gingiva pullulans nondum cancroſa eſſe videtur, licet glanduloſa dicatur; (mallem illam fungoſam appellare) quia manifeſtè os carioſum tangitur, & quidem inſignis ejus portio in maxilla inferiore; deinde quia jam aliquoties ſuâ membranâ ſublatâ nondum ad vicina ſerpſit: quod aliàs fieri ſolet, & in hoc loco factum fuiſſe memini; ſcilicet non peperciſſet vicinæ malę, gulæ & linguæ. Uſtionem ferro candente cum excellentiſſim. Dom. Medicis & Chirurgis ſummopere probo, illamque ſtrenuè continuandam exiſtimo;

Digitized by Google

exiſtimo quoniam præ aliis fungum radicitùs extirpat; Si malignitas ſubſit, illam corrigit, quin etiam illius ſcaturiginem ſcilicet, cariem tollit. Hæc longè tutior eſt ſpiritibus corroſivis, etiam aq. viridi Plateri, butyro antimon. &c. Vix enim caveri poteſt quin hæc fluida ad partes vicinas dimanarent, illaſque periculosè exulcerarent; quin etiam, quia ad omnimodam ſublationem, frequenter & diu inſtillarentur, tandem totam maſſam ſanguineam acri humore imbuerent. Sic talem fungum cancroſum in parte interna femoris, butyri antimonii quidem uſum ſublatum novi, ęgram tamen poſt annum phthiſi mortuam fuiſſe. Tinctura laccę, quæ adhibita eſt; ad coërcendam carnem luxuriantem efficax eſt; & quoniam gingivæ quoque tumidiores ſunt, talis ſyrupus cum pulvillis ex filamentis paratis, inter gingivam & malam dexteram interponi poſſet.

℞. Succi naſturtii ℥ij. Folior. raphan. ruſtican. ℥j. Mellis roſac. ℥ iij. Myrrh. electæ ʒij. Coque ad conſiſtent. Syrup. craſſioris. Ulcus in maxilla inferiore amplius reddendum eſt, ut caries plenè detegatur, & ſcalpi, aut radi, quin etiam trepano, quale Aquapendentis eſt, in uno alteroque loco perfodi poſſet. Sic enim os carioſum faciliùs à ſano ſeparatur. Pulvis caryophyllaticus cardiùs ſuum officium faceret. Dilatatum ulcus, omiſſis balſamis, & tincturis, ſolis filamentis implendum, & emplaſtr. diapalm. tegi poſſet. Si ulcus foris ſordeſceret, aut tincturâ myrrhæ, aut aquâ phagedenicâ, cito eluenda erit, parcendo quantùm poſſibile oſſi.

Quoniam D. Æger eſt temperamenti frigidi & humidi, decoctum ſiccans neceſſarium erit, quod procul dubio feret, cùm, febre præſente, purgantia aliquoties data, toleraverit. Certè ab his decoctis, ſecundùm Nicolaum Maſſam, pinguiores fiunt; cui adſtipulantur experientia & Freitagius, qui illa in quadam phthiſi cum fructu ſuadet. Omiſſo itaque antimoniô crudô & mercuriô vivô, tale paretur.

℞. Lign. ſanct. ℥iij. Saſſafr. ℥j. Radic. ſarſæpar. ʒvi. Paſſul. maj. exacinat ℥iij. Sem. fœnic. ʒiij. Inciſ. & contuſ. infund. hor. 12. in aq. font. ℔ viij. Poſtea coque in vaſe vitreato bene clauſo in B. M. horis duabus ſponte frigefactum, coletur ſine forti expreſſione. Hujus decocti manè, horâ quintâ bibat ℥iv. vel ℥v. calidè. Poſt horam incumbat ſcamno ſudorifero, cujus confectionem & adaptandi modum nuper deſcripſi; videri quoque poteſt apud Tenzelium in Trino Bezoardico, & Marco Aurel. Severinum de Chirurgia efficaci. Super ſcamno primâ vice non ultra horæ dimidium moretur. Dum ſcamno incumbit, ſubinde refocilletur tali, aut ſimili miſturâ, cujus, qualibet vice, unum alterumve cochlear detur.

℞. Aq. Card. benedict. fumar. ana ℥ii ß. Antim. diaphor. cum triplo nitri deton. ℈j. C. C. pphicè præparati ʒß. Syrup. de rubo idæo ʒvi. M. Poſt horam dimidiam, lectum repetat, ſed calfactum. Veſperi, circa quartam, rurſus bibat decocti ℥iij. Elapſâ dimidiâ horâ, ſcamno rurſus incumbat, ibique ut manè mixturâ reficiatur. In progreſſu, manè & veſperi, etiam ad horam cum dimidia ſuper ſcamno permaneat, quod ſine ulla virium proſtratione fiet, ſi modò miſturâ diligenter reficiatur. Ad minimum hæc ultra tres ſeptimanas continuanda, quotidie bis ſudando, ſed nunquam ultra bonam tolerantiam. Sudoris provocationem ſuper ſcamno tutiorem puto quàm in ſtupha, aut ciſta ad id accommodata, quoniam inde caput non multùm incaleſcit; & efficaciorem quàm in lecto. Sudor elicitur commodiùs calore prunarum, quàm ſpiritu vini accenſo. Si affectus protrahatur, naturę per dies 14. inducię concedendæ; poſtea ſudatio rurſus per alios 14. repetenda. Victus ſit paulò plenior quam in lue venerea conceditur, &, quia maſticatio difficilis eſt, præter juſcula carnis, concederem carnes elixas minutim conciſas, item ova ſorbilia, fructus dulces coctos. Potus ſit decoctum ſaſſafr. aut lign. viſc. quern. aut rad. chinæ

Deus T. O. M. Domino Ægro hæc ſalutaria eſſe jubeat. Scaphuſii, die 18. *Decembr.* Ann. 1689.

Hactenus Clariſſ. D. Wepferus; jam ſequitur continuatio hiſtoriæ ad mortem uſque D. Patientis.

Acceptô Clariſſ. D. Wepferi conſilio, non tantùm ferrô & igne, ac medicamentis deſiccantibus, vulnerariis & balſamicis, intùs & extus adhibitis morbum debellare admitebamur; intus ſcilicet decoctis traumaticis variis, ac etiam ex radicibus & lignis, purgantibus ſubinde cum mercurio dulci intercalatis; extùs verò, iiſdem decoctis & ſuccis, ac etiam tincturâ gummi laccę cum ſpiritu vini armoniacato extractâ. Sed præterea ad ſudores ipſos devenimus, quos igne in lecto, quia alium ſitum ferre non poterat commodè æger, provocavimus, nullumque inde enatum febris augmentum, quin potiùs ſic aliquatenùs illa remittere viſa. Verùm non interim coërcebatur malum in maxilla, quin in dies profundiores agens radices, illam tandem prorſus diſcidit, ita ut ad anteriora pendula foret, nec aliàs os claudere poſſet Domin. Patiens quàm per adhibitam faſciationem aptam, impoſitamque ferri tenuiorem laminam ad formam ſoleę ferreę quâ equorum armantur pedes exſectam. Carnes è carie pullulantes quę primùm quaſi glanduloſę fuere, tum propè cartilagineę factæ ſunt, atque ex primo ſuo fundo ad maxillę uſque juncturam radices ſuas promoverunt. Tot victus malis Æger noſter tandemque funeſtâ colicâ dilaniatus, inter frequentes lipothymias, die 28 Januarii anni 1690. animam efflavit. Emortui cùm maxillam ipſiuſque tumorem ad examen revocaſſemus, vidimus illius cariem, ultra pollicis cum dimidio ad ſummum ſe extendiſſe, ſed inde ita os corruptum fuiſſe, ut prorsùs friabile foret. Tumor ex parte carneus, ex parte glanduloſus, ſeu, ut Clariſſ. Wepffero lubet, fungoſus, ex parte cartilagineus, ac quaſi corneus, repertus eſt, totamque maxillam à parte dextra latè circumcingebat, ac ad ejuſdem juncturam aſcendens, ipſius ligamenta ita laxaverat, ut luxatio ibidem perfecta ſic efficeretur. Plura in cadavere non ſumus rimati.

Parodontis in puella, brevi ſanata.

Annò 1690. menſe Septembri cùm Neocomum Helvetiorum iter habuiſſem, mihi oblata eſt puella quinquennis, in cujus maxilla inferiore, parte ſiniſtrâ, medio inter mentum ac juncturam maxillæ propè loco, enatus erat tumor glanduloſus, quô proximus dens de ſede ſua pulſus, ſimplici forcipe à Chirurgo extractus fuerat. Verùm non ita facilè tumori in dies incrementa ſumenti, ac cariem in ſubjectum os propaganti, mederi. Suadebam ego extirpationem tumoris, atque identidem ignis admotionem pro oſſis correctione: at renuebant parentes, & propterea autor fui ut ſubinde imponerentur loco affecto plumaceoli, elixyre volatili, è ſpir. ſal. armon. variis balſamicis ſaturato, imbuti. Adjungebam ptiſanam deſiccantem, purgantiaque per intervalla mitiora. Sicque, nullo alio adhibito auxilio ſanata eſt Ægra.

PARONICHIA

De Paronichiâ hæc habet Clariſſ. Joh. Muunicks.

I. INter Tumores haud immeritò à Cheirurgis refertur Reduvia ſeu Paronychia, quippe quæ in vicinia ſeu lateribus Unguium in Digitis generari conſuevit: Latinis Panaritium nuncupatur, Noſtratibus *De Vijt*, Germanis *der Wurm oder das Ungenade*. Vulgus enim in ea eſt ſeotentia, Vermem in illo Tumore latere, qui rodendo tantos excitat dolores, eumque nominatum exaſperari, ideoq; nominandum non eſſe.

II. Eſt autem Panaritium ſeu Paronychia Tumor in Digiti extremo, admodum dolens, ex acido-acri atque ferino humore, tendines, nervulos, perioſteum, imo os ipſum rodente, ortus. Eſtque duplex hic Affectus: Alter enim ad Unguis radicem naſcitur, ac plerumque in ſuperficie duntaxat, cum nonnullo dolore. Alter verò profundior eſt, ad ipſum uſque perioſteum, cum acerbiſſimo & acutiſſimo doloris ſenſu; iſque ſymptomata graviſſima, febrem puta, ſyncopen, convulſionem, ulcus malignum, cariem, interdum & totius partis corruptionem infert.

III. Igitur ortum habet hic Tumor ab humore acido-acri, & acri ſalino, ſimulque volatili, Aquæ Stygiæ haud abſimili, præterquam quod hic multo volatilior ſit; qui cum ſanguine per arteriolas ad Digiti extremum, & quidem ipſum in perioſteum delatus, immanem roſionem, hinc acerbiſſimum dolorem, ſimulque ex continuò affluente ſanguine Inflammationem excitat.

IV. Signa verò quibus dignoſcitur hic Affectus, ſunt Tumor, Rubor, Dolor circa Unguem intolerabilis, qui continuò Ægrum affligit, atque non rarò ob conſenſum partium nervoſarum per totum brachium extenditur, & comitem habet febrem continuam, ac lypothymiam, &c. Cæterùm quo peccans humor magis vel minus acris, ita malum hoc mitius vel deterius eſt. Quandoque os, digitus, tota manus corrumpitur, imò aliquando ex dolore mortuus fuit Ægrotans.

V. Sed quemadmodum de Cauſa hujus Affectus ſuperſtitioſas opiniones (viz. Vermem in hoc Tumore latere, qui rodendo tantos excitat dolores, &c.) Vulgus habet: ita & de Curatione putat nimirum, ſi quis Tempore Verno Spermate Ranarum manus madefecerit, ac ſponte ſiccari ſiverit, & poſtmodum Digitum hac inflammatione laborantem comprehendat, inflammationem ſedari. Alii Talpam vivam ſingulis annis manu comprehendunt, & pronunciatis conceptis quibuſdam verbis Talpam comprimendo occidunt, atque hinc per totum annum Vermes iſtiuſmodi ſe occidere poſſe jactitant. Verùm ut nugas haſce omittamus, genuinam Panaritii conſideremus Curationem.

VI. In qua, Generalibus, Venæſectione ſcilicet, & Univerſali Purgatione haud neglectis, Affectus Digitus aliquandiu foveri poteſt hoc vel ſimili Decocto,

℞. Florum Camomillæ, Meliloti, Sambuci an. Mj. Seminis Lini, Fœnigræci an. ℥ß. Coquantur S. A. in Lacte Vaccino.

Vel applicetur Cataplaſma,

℞. Fol. Hyoſciami, Flor. Anethi, Sambuci an. Mj. Sem. Lini, Papaveris an. ʒiij. Farinę Althææ ℥iß. Coq. in Lacte Vaccino, & fiat ex his S. A. Cataplaſma.

℞. Farinæ Hordei, Lini an. ʒvi. Butyri recentis, Mucilag. Sem. Pſyllii an. ℥j. Vitellum unius Ovi, Pulv. Croci ℈j. Miſceantur S. A.

Nonnulli laudant Ea, quæ ſequuntur,

℞. Farinæ Avenaceæ, vulgò *Havergort*, Coq. S. A. in Aceto Vini in formam Cataplaſmatis, quod calidè applicetur, & identidem renovetur.

℞. Herb. Senecionis, Sedi Majoris an. part. æq. Ex his contuſis fiat Cataplaſma. Scribit Aquapendens, quaſdam mulieres hunc Affectum in initio (viz. cum Digitus incipit dolere, hoc eſt, in primo doloris impetu, neque adhuc in Digito ullus Tumor Ruborvè apparet) ſtatim Curare, Digiti extremum in Ebullientem Aquam aliquoties immittendo; ita tamen ut vix digitus aquam attingat: eſt enim remedium, quod materiam exiguam fluxam ſtatim diſſipando evacuat. Probat quoque hanc immiſſionem in Aquam Ferventem Severinus in Pyrotechnia.

Alii volunt, ut aliquandiu in Ovo Putrido teneatur Digitus, idq; ſæpius hunc Affectum curaſſe affirmant.

Riverius peculiari Medio hunc Affectum curat, de quo Cent. 4. Obſervat. 63. hæc habet: „Virgo quædam Paronychiam patiebatur in indice manus ſiniſtræ quæ ipſam vehementer afflixerat per quatuor „dies; juſſi ut Digitum immitteret in Aurem Felis, „& intra duas horas doloris expers fuit: ſentiebat per „intervalla attractionem digiti in auris cavitatem, ac „ſubindè dolor totum brachium invadebat, uſque ad „humerum: eo denique tempore Felis vociferabatur, ut credibile ſit, eum dolore affici à veneno attracto: tota manus intumuit, ac poſtea detumuit, excepto „digito, qui tumefactus remanſit, ſed doloris expers: ſublato dolore digitus extractus eſt, & ſuppuratus apparuit, ac deinceps ſolo Emplaſtro Diapalmâ curatus.

VII. Saltem in Principio Curationis dolorem lenientia, & acrimoniam humorum mitigantia, ſuppurationemq; adjuvantia Digito Affecto admoveantur. Itaque Ægrotans aliquandiu Digitum detineat in hujuſmodi ſpiritu fervefacto.

℞. Spiritus Vini ℥iij. Theriaces, Camphoræ an. ʒj. Opii ℈ß. Miſceantur.

Deindè imponatur Cataplaſma.

℞. Herb. Rutę, Salviæ an. Mß. Flot. Camomillæ, Sambuci, Meliloti an. Mj Sem. Cumini ℥j. Coctis in Aqua & Vino ad molliriem, & in mortario contuſis adde Farinæ Lini, Hordei an ℥j. Pulv. Sabinæ ʒiij. Croci ʒß. Butyri recentis ℥iß. & M. F. S. A. Cataplaſma.

Sed quandoquidem hujuſmodi Tumor valdè contumax & ſuppuratu difficilis eſt, & is maximè qui os attingit; ſi adhibitis remediis Suppuratio tardè promoveatur, ille profectò, etiam ante perfectam maturitatem aperiendus erit. Id quod tutum ac unicum remedium eſt, & ad ſedandum dolorem, & ad ſupradicta ſymptomata impedienda commodiſſimum. At enim Tumor hic alia ratione ſecandus eſt, quàm ceteri abſceſſus, propterea quòd non ſemper facilè eſt de loco, ubi pus reſideat, judicare; quippe quòd quantitate exiguum, profundum adeò, & oſſi proximum. Igitur Sectio facienda eſt in medio Digiti in interiore parte, non longè à Digiti extremo, ad os uſque; deindè Ulcus curandum.

Quod ſi negligentiâ Ægrotantis aut Cheirurgi Sideratus Digitus fuerit, extirpetur, niſi totum negotium naturæ committere placeat, quæ ſæpius oſſiculum corruptum ſeparat, ejicitque.

Sin Caruncula luxurians, ſeu Carnea Excreſcentia in orificio excreverit, Ea vel Ferro, vel Medicamentis exſiccantibus aut exedentibus tollenda.

Quum verò tardius accerſitus Cheirurgus magnam humorum collectionem reperiat, Diſſipantia & Suppurantia applicentur. Hinc rupto vel aliter aperto Tumore, ſumma habeatur Cura, ne tendines corrumpantur; atqui corrupti qui ſunt, ſeparentur ſive medicamentis, ſive inſtrumento ſecante.

VIII. Fabritius Hildanus, uti refert Cent. 1. Obſerv. 97. Inflammationem aut notabilem Tumefactionem, & Suppurationem non expectat; ſed in Muliere, quæ dolore acerbiſſimo in extremitate digiti, cum

febre,

febre, lypothymia, nauſea, aliiſque ſymptomatibus laboravit, Curationem ſic inſtituit. Primò Digitum Lacte Vaccino, cui Flores Camomillæ, Meliloti, Semen Fœnigræci & Cydoniorum incoxerat, aliquandiu fomentavit. Deinde cutis ſuperficiem paulatim diſſecuit. Cute abraſâ Maculæ quædam rubicondæ apparuere; quibus acie cultelli inciſis, guttulam unam aut alteram Aquæ ruſæ ſub cute invenit. Illâ evacuatâ linteum madefactum Spiritu Vini, in quo diſſoluta Theriaca, applicuit; quibus mox ſedatus eſt dolor; atque unico hoc remedio ſanatus fuit digitus altero die.

In alia quoque Matrona, quæ per triduum ob vehementem ex Paronychia dolorem dormire nequiverat, abraſâ cute maculam in apice digiti ſub cute invenit, in qua vix una guttula ichoris contenta fuit. Maculâ inciſâ, applicatoque Digito Goſſypio Spirit. Vini cum Theriaca imbuto, Manui verò & Carpo Linteo reduplicato ac Poſcâ madefacto, ſtatim ceſſavit dolor; ità ut poſtero die omnino ſanatus fuerit digitus. Equidem addit Hildanus, ſtatim ab initio inciſionem hanc fieri debere, aliàs ex concurſu humorum inflammationem & tumorem excitari, atque ſubjectos tendines, imò etiam oſſa erodi. *Hactenus Joh. Munnicks in Chirurgiâ ad Praxim hodiernam adornatâ.*

Curatio ex Glandorpii Speciali de Paronychiâ tractatu.

Corpore purgato per venæ ſectionem & purgationem ad topica deveniendum eſt. Nec ſolùm hic, ſecundùm Hipp. 1. Aphor. 1. præſtare oportet opportuna ſe ipſum facientem, ſed & ægrum, & aſſidentes & exteriora.

Joann. de Vigo iis præmiſſis ſtypticis medicaminibus utendum cenſet, quorum prima forma talis.

℞. Duo poma granatorum integrorum decoctorum in decocto hordei, roſarum, balauſtiorum. deinde omnibus piſtatis & cribellatis cum farina lentium, hordei & fabarum, parumque decoctionis prædictæ cum hujuſmodi cribratura ad ignem fiat emplaſtrum ſolidum, add. ol. roſat. omphac. myrtin. an. ℥iß. Croci ℈j. Ultimam facies ſic.

℞. Farin. lentium. Hordei. Fabarum. an. ℥j. Myrobal. citrin. ʒj. Gallar. tinctor. ℥ß. Bull. omnia cum vino granat. & pau. acet. roſat. uſque ad ſpiſſitudinem ſolidam, add. ol. roſat. omphac. ℥ij.

Et nota, quòd ſi iſta auxilia videntur conferre huic morbo, ita quòd præſtent ſedationem doloris, tunc cum eis tranſeundum eſt. hæc ille.

Guidonis de Cauliaco cura non variatur à cura communi, niſi in majori infrigidatione & refrenatione circa principium, & majori ſedatione doloris, factâ igitur phlebothomiâ, evacuatione & diætatione calidarum, juvetur in principio cum aceto puro, aut cum ſemine pſyllii mucilaginato, aut cum gallis & corticibus granatorum miſto, unde Halyabbas dicit, quòd ſapiens Hipp. in 4. Epid. cum galla viridi & aceto dolorem curabat. Camphora etiam ab Avicenna in hoc affectu multùm laudatur in augmento & ſtatu acetum cum farina hordei aut cum furfure apponatur, & in fine competit oleum cum thure & nigella ad reſolvendum.

Paracelſus, *der Heylung ſeyn dreyerley* characteriſtica, ſuperſtitionalis, & naturalis Gloſſa. Character eſt Abracuſaus, quod nomen ſcribunt in papyro, & circumligant digito, & per tres horas ſinunt durare, poſtea curatus eſt: ſic utuntur campiſatores. Superſtitionalis, id eſt, benedictionalis, *mit ſegenen.* ſicut ſerpentes adjurantur. Aqua benedicta ſumitur, & miſcetur cum ſale benedicto, & mixtum rurſus benedicitur, & poſtea digitus baptizatur in nomine P. P. & S. S. & tamdiu habetur in miatura, donec vermis moritur. Alius ruſticus eſt, qui ſpuit tribus vicibus ſuper digitum languentem, & ſemper dicit, Pon... Tales ſuperſtitiones apud Paracelſum & alios aliquando invenies. Sed religionis rectæ lex tum in ve..., tum in N. Teſtamento hujus modi impias nugas, ... quibus ſacroſanctum Dei numen per diabolicas impoſturas contemeratur, vitare jubet.

Nam hoc eſt tentare Deum, humana curioſitate fictis ritibus Dei operationem alligare velle. Neque enim ipſi viſum eſt agere per alia media, quàm quæ in natura & verbo ſuo ordinavit. Naturalis cura eſt per anodyna, ſperma ranarum, narcotica, mandragoram, & per putrefacientia, ſtercus porcinum, &c.

Gordonius, corpore igitur mundificato, à principio fiat emplaſtrum cum mucilagine pſyllii facta ... aqua roſarum, & opio, & camphora, & farina hordei, & aceto, in augmento autem illinatur locus ſorditie auris, & in ſtatu cum mucilagine ſpyllii, facta cum lacte, & in fine ſtatûs perforetur cum acu, & in declinatione medicetur cum farina lupinorum & melle, &, ſi ibi eſſet ulcus, curetur cum aloë, thure & arſenico.

Valeſcus de Taranta laborans paronychiâ in principio ſeipſum hoc modo curavit, cùm maximè inquietus eſſet, appoſuit lenticulam aquaticam, & incorporatam cum aceto, & albumine ovi, ſtatim à dolore fuit liberatus; & cùm vidiſſet aliquid ſanici ſub cute, in latere unguis aperuit cum acu, & emiſit duas treſve guttas ſanici, & curatus fuit.

Pigræus: In paronychiæ initio refrigerantibus utendum pharmacis, & iis, quæ cenſentur eſſe magis anodyna, doloriſque ſedandi vim habentia. Cataplaſmata oxalidis coctæ & recenti butyro aut axungiæ porci admixta, optima ſunt & appoſitiſſima. Quòd ſi inflammatio magna fuerit, utiliter addentur hyoſquiami folia, aut malum granatum in cineribus coctum, unà cum axungia, ut dictum eſt, mucilagines pſyllii, ſeminis lini, fœnigræci & althææ ad id etiam valdè conferunt. unguentum populeum cum melle æquali portione mixtum, & croci aliquantulum efficax eſt remedium.

Ægineta, cùm parva adhuc eſt reduvia, & prima habet rudimenta, gallâ cum melle eam reprimit, vel Muſæ paſtillus, vel Neræ ex aqua.

Plateros nobili puellæ applicavit ab initio emplaſtrum ex melle cum farina ſubactum, addito pauco ſalis, unde dolor mitigatus eſt.

Chalmeteus, in topicis initio repellentia cum anodynis miſcenda aſſerit, hancque formulam præſcribit.

℞. Succi portulac. Solani, Plantagin. Aut craſſul. & umb. ven. an. ℥ij Muccag. ſemin. pſylli cum ſuccis extract. ℥ij. Boli Armen. ʒij. Gallar. ʒß. Camphor. ℈j. Ol. roſat. ℥iij. Miſceantur & frequenter applic. Dein inquit idem, Ego expertus ſum ovi albumen cum oleo violato magis dolorem arcere, quàm narcoticum.

Rhaſis: In panariciis confert, ut igniatur oleum, ne aduratur taliter, & imprimatur in ipſo. Si ergo ſedatur pulſatio, & ſanatur, tunc illud ſufficit. Quandoque confert ei in principio, ut liniatur cum ærugine ferri & aceto, & ponatur in nive, uſquequo obſtupeſcat.

Stockerus: A principio fiat repercuſſio cum ſucco ſolatri, aut vermicularis, aut ejus aqua. Ponatur etiam digitus primò in acetum calidum cum furfure & farina hordei, confert albumen ovi, mucilago pſylii, pulvis gallarum.

Paræus, ad doloris ſedationem eadem remedia parti laboranti imponenda ſunt, quæ carbunculis imponiſo-

Google

ni ſolent ut folia oxalidis, hyoſcyami, cicutę, mandragorę, ſub cineribus calidis cocta, & cum unguento populeo recenti, vel oleo roſaceo, butyrove recenti & ſalis experti in mortario contrita &c.

Guilhelmus Fabricius Hildanus, chirurgus per univerſam Germaniam famatiſſimus obſervat. & curat. chirurg. centur. 1. obſerv. 97. hęc habet: Curationem ſic iuſtitui, primò quidem digitum lacte vaccino in quo flores chamęmel. melilot. ſemen fœnigręc. & cydonior incocta erant, aliquantulum fomentavi: Deinde ſuperficiem cutis paulatim abſecui, abraſa cute maculę quædam rubicundę apparebant, quibus acie cultelli inciſis, guttulam unam aut alteram aquæ ruſæ ſub cute iuveni. Illâ evacuatâ, linteum madefactum aqua vitæ ubi nonnihil theriacæ diſſoluta erat, applicui. His ſtatim ſedatus eſt dolor: atque hoc unico remedio altero die ſanatus fuit digitus. Reliqua quoque ſymptomata, purgato leviter corpore, ſopita fuerunt.

Egò, premiſſa phlebotomia, corporeque convenienter expurgato, ſtatim, ſi modò conſenſus ſit patientis, ad ſectionem confugio, præſertim ubi animadverto, repellentibus me nihil præſtare poſſe. Hocque affirmo audacter, me ex omnibus, quos hucuſque ſub cura habui, nullum ſolis repercuſſivis ex toto curaſſe, leviora verò ex illorum uſu oborta ſymptomata. Ubi itaque mihi denegatur ſectio, nec repellentia ſatis faciunt, cauſtica fugiendo ac evitando, (utpote meo judicio inconvenientia) ad ſuppurationem curationis ſcopum & quidem dirigo feliciter meum, ut ex obſervat. latiùs patebit.

Quod ſi materia, quæ affluxit, & in parte contenta eſt, repellentibus profligari nequit, ſecundùm Joannem De Vigo, ſi dolor indies augeri videtur, tunc ſtatim ad maturativum de malvis & violis farinaque hordei, omnibus ſecundùm artem in hujuſmodi decoctione decoctis cum butyro & vitello ovorum emplaſtrum faciendo, recurrendum eſt, quod per duos dies ſuper loco applicetur. Deinde nulla medicina melior eſt, quam protinus candenti ferro locum aperire ſecundùm longitudinem, in ſummitate digiti, iſta enim cauteriſatio, licèt non ſit ſequuta loci completa maturatio, plerumque digitum conſervat, ne fiat corruptio in nervo & oſſe, & cum hoc dolorem ſedat, &, quod aliquando ſunt nonnulli, qui hujuſmodi cauteriſationem repudiant, & ipſam pati nolunt, ideo in iſtis neceſſarium eſt, utique ad ulteriorem maturationem procedere. Quare, maturatione celebrata, locus ferro benè incidenti, aut ruptorio de capitello materia exiſtente ad ſummitatem cutis, aperiendus eſt.

Guido de Cauliaco: ſi verò materia reſolvi nequit, verùm collectionem facit, juvetur ad maturandum cum mucilagine pſyllii cum aqua adipe mixta, aut cum illo emplaſtro, & eſt Guilhelmi.

♃. Virell. 3. aut 4. ovor. coct. Farin. fœnigręc. Semin. lini. Mucilag. malva viſc. an. ℥j. Butyri recent. quart. ſ. Incorporentur omnia ſimul, & fiat emplaſt. &, cùm eſt maturatum, perforetur perforatione ſubtili & parva, & evacuetur, quod in ipſo eſt.

Ægineta. Suppuratas autem reduvias acu adacta humorem emittere, ſpongiamque aquâ imbutam imponere oportet, vel lenticulam applicare ex aqua tritam, aut palmularum cum vino, vel roſas virides, vel ſiccas, aqua maceratas, tritaſque vel polentam cum aquâ, efficax eſt reduviis etiam lupinorum farina, melle vel mulſo macerata.

Rhaſis. ſi verò non ſedatur pulſatio, tunc ponatur ſuper ipſum, quod ſaniei faciat collectionem cùm ergo colligitur ſanies, & maturatur, perforetur foramine parvo & exprimatur.

Pigræus, ſi verò his omnibus adhibitis remediis, malum tardè ſuppurat, quippe ejuſmodi tumor valde contumax & ſuppuratu difficilis eſt, & is maximè, qui os attingit, ille profectò etiam ante perfectam maturationem aperiendus erit. Illud verò tutum unicumque remedium eſt, & ad ſedandum dolorem, & ad ſupradicta ſymptomata impediendo commodiſſimum, ut verò facienda ſectio, ejuſdem authoris cap. 21. de tumorib. præternat. lib. 2. conſule.

Paracelſus. *demnach ſo es gebohren iſt. ſo muſz das* ventiel *eræffnet werden, das machet er ihm ſelbſt, auſz urſachen der thieriſchen Art, er fuedt und nehret ſich in ſeiner ſtatt, &c.* Hic loquitur de panaricio ut verme. Poſtquam igitur, inquit, natus eſt, oportet, aperiri ventile; quod ipſe ſibi facit, ex cauſa naturæ animalis, alit & nutrit ſe in loco ſuo.

Fabricius Hildanus, obſerv. 97. ſed neceſſe eſt, ſtatim ut ab initio fiat inciſio hæc, alioquin ex doloris vehementia cito concurrunt humores, qui inflammationem ac tumorem excitant, atque ſubjectam carnem, imò etiam oſſa erodunt, eſt enim cutis admodum ea in parte denſa, ita ut materia paronychiæ (quæ per ſe maligna eſt) cùm nullo modo exhalari poſſit; majorem acrimoniam & venenoſitatem acquirat: digitus quoque, imò tota manus, propter doloris vehementiam inflatur, parumque prodeſt inciſio hæc, niſi priùs materia cocta, & in pus converſa fuerit. Contrarium ſentit Vigo & Pigræus, qui etiam ante perfectam maturationem ſectionem adminiſtrant.

Ego, ſi materia non ſit nimis profunda, vix ſuppurantibus, per duos utor dies, ſtatimque ipſis etiam patientibus inſciis novaculâ ſuperiorem illam partem amputo. Si verò profundè ſita ſit materia, & ſectio negetur, dum ſuppurantia adhibeo, indies aliquid cutis novaculâ aufero, ac quinto vel ſexto ad ſummum (quod rarum) ſeptimo, inciſionem non exiguam, ſed magnam ſatis & profundam, per rectum (quæ tamen Hildano valdè periculoſa eſt, quoniam nervos lędit & tendines: unde dolor acerbiſſimus, inflammatio, febris, aliaque graviſſima ſymptomata oriuntur) ſine ullo incommodo, ſecundùm Gal. lib. art. parvæ, cap. 92. molior, quo eſchara (*peddig*) quę tendinibus, muſculis & membranis ſolet adhærere faciliùs poſſit evacuari, materiaque meliùs penetrare. Obcœcato namque cutis vulnere, cùm nihil exſpirat, ſæpe oritur convulſio. Hinc Petrus Foreſtus lib. 5. obſerv. chirurgicarum obſerv. 16. ſtatim ad ſectionem confugit. Semper autem mihi antiquorum ſubtilis perforatio fuit & eſt ſuſpecta. Leviſſimo enim negotio foramen illud exiguum occluditur, puſque ſubtus collectum, ac quodammodo incarceratum irritatumque pejoratur: ſique ſectio hęc adminiſtratur antè perfectam maturationem, hanc promovet.

Sectione adminiſtrata mundificetur locus unguento Ægyptiaco ſecundum Vigonem miſto cum unguento apoſtolorum, aut cum pulvere ſuo corroſivo, vel cum throchiſco de minio, ſi opus eſt, ultimò purificetur locus poſt adminiſtrationem corrodentium cum melle roſato vel cum abſterſivo de apio; incarnetur deinde locus ſeu ulcus pulvere incarnativo, demum ſigilletur pulvere ſigillativo cum lotione aquæ aluminoſę & unguento de minio.

Guido: Facta ſectione evacuetur, quod in ipſo eſt, & mundificetur cum melle & farina lentium, & lupinorum, & aloë eſt de melioribus rebus ad incarnandum. Omnia autem auxilia ſuavi panno & indolorosè apponantur: quia hoc accidens ſuperat cauſam ſuam. intelligit lenem, non aſperum pannum, & vult molliter imponi.

Platerus metuens, ne tendines circa radices unguium putreſcant, ubi profundum videbatur ulcus, unguentum deterſivum, emplaſtrumque & laricea ſubacta cum

vitello ovi & melle, addito ſucco plantaginis apponere juſſit.

Foreſtus, ait: Chirurgus, apparente foramine, cùm materia virulenta non exiret, amota pelle pulverem præcipitatum impoſuit, & demum amotâ eſcharâ & cruſta impoſitum eſt digeſtivum, quod habebat paratum ex una parte mellis, dimidia verò terebinthinæ, cui vitellum ovi, & pauca farina hordei, tum myrrhæ adjecta erant, exteriorem partem unguento nutrito inunxit, brachium verò ad axillas uſque oleo liliaceo & lumbricorum terreſtrium, poſtea, adhibuit unguentum apii, ſeu hyperici Philippi Harmanni, quod convenit, ut ipſe ait, panaritio, ulceribus malignis & inveteratis, &c.

Paræus, vulnere inflicto, id eſt, facta ſectione, ſanguis multus effluere debet, mox immergendus digitus in forti & calenti aceto, in quo diſſoluta theriaca venenoſitatem attrahat.

Chalmeteus, cùm aperta erit vomica, detergendum melle, terebinthinâ & hordei farinâ, & ungento apoſtolorum, aut pulvere mercurii, ſi opus fuerit poſtea ſarcoticum proderit Vigonis.

Ego, facta ſectione copioſoque effluxo ſanguine à medicamentis planè abſtineo acrioribus, ne dolorem inflammatio ſequatur inſignior, ſuſpectaque mihi ſunt corrodentia, ob nervoſas necnon tendinoſas partes, utor a. Anodynis mundificantibus benignis, nec non virulentiæ & venenatæ materiæ qualitati rebellantibus, ut eſt balſamum meum hyperici, quo cum & breviſſimo temporis ſpatio vulnus carnoſum ſine deperditione ſubſtantiæ necnon ulcera cancroſa non rarò curo curavique. Hoc namque materiam impactam concoquit, mundificat, dolores lenit, abſtergit incarnatque. Et, ut non diſſimulem, quod me experientia docuit, obſervavi, me nunquam facta ſectione uſum pyroticis cum ſucceſſu. Supervenerunt namque ac inſequuti ſunt ex horum uſu, etiamſi dexterrimè impoſita, defenſivaque adhibita excellentiſſima, ingentes & novæ inflammationes: ſed turò, leniter, etſi tardiùs, aliquando cum felici ſucceſſu medicamento ſuperiori affectum hunc debellavi. Ubi vèrò ob ulceris naturam rebellem pyroticis uti ſumma me coëgit neceſſitas, cautè, blandioribusque remediis quoad fieri potuit, idipſum aggreſſus aquâ divinâ, qualis eſt Fernelii; rarò etiam mundificantibus, abſtergentibuſque catheretica niſi vi impulſus maxima, in pauca tamen, imò pauciſſima quantitate immiſcui, hæcque potius ubi nervoſæ partes tectæ nec non tendinoſæ, adhibui.

Incarnativum Vigonis.

℞. Aloës epatic. ʒiij. Myrrhæ. Thuris, Sarcocoll. an. ʒi. Miſce. Et ſi addentur terebinthinæ claræ. ʒv. mellis roſat. colat. ʒij. utiliſſimum erit.

Trochiſci ex Minio Vigonis c. 13. lib. 8. antid.

℞. Sublimat. bene tritutat: ʒiij. Medull. panis crud. & benè Ferment. ℥iv. Minii. ʒ ij.

Omnia piſtentur in mortario, & incorporentur cum aqua roſata, deinde formentur trochiſci ad inſtar punctorum clavorum, & ſuper tegula ponantur in furno ad coquendum, ut coquitur panis, & utere. Quod ad interficiendum fiſtulas ſolemnis & mira eſt medicina, & inſuper ad exſtirpandas tuberoſitates morbi Gallici radiconatas, inter cæteras medicinas principatum obtinet medela iſta.

Pulvis ſigillativus ejuſdem lib. 8. Antid. c. 11.

℞. Alumin. Roch. comb. Corall. albi. Rub. an. ʒß. Terræ ſigill. Boli Armen. an. ʒij. Balauſt. Myrobal. citrin. an. ʒ ii ſ. Tutiæ ʒj. Miſce, & utere, quod in cicatriſatione magna eſt medicina.

Alius ſigillativus pulvis ejuſdem.

℞. Calcis lotæ, Alumin. roch. comb. an. ʒij. Myrobal. citrin. Terræ ſigill. an. ʒj. Miſce & fiat pulvis, & utere in vulneribus & ulceribus, quod mirabiliter cicatriſationem procurat.

Trochiſci aſſodillorum ejuſdem.

℞. Sublimat. fortiſſ. & elect. ℥ß. Argent. pulv. ʒiß. Ceruſſ. Amyd. an. ʒiiiß. Succi aſſodili. ʒ10. Aceti ʒv. Bull. omnia ſimul uſque ad conſumt. ſucc. & acet. dein. piſtent. ſubtil. & incorp. cum ℥ij. Medull. panis crudi, adde Auripigment. calcin ℥ß. ʒß. & de omnibus cum modico aquæ fiant trochiſci in furno.

Pulvis Corroſivus ejuſdem.

Pulvis nobiliſſimæ operationis ex inventione Joannis de Vigo deſcriptus lib. 8. Antid. cap. 13. Corroſivus, remotivus malignitatem ulcerum, & carnis malæ ſuperfluæ abſque dolore.

℞. Aquam, cum qua aurum ab argento dividitur, quæ ſic fit.

℞. Vitrioli Romani, Alumin. roch. an. ℔ij. Salis nitri ℔. iſ. & in vaſe vitreo elambicetur, & quantò fortior, tantò melior ℔. iſ. Argenti vivi ℔. iſ. ponatur aqua in buccia vitrea bene inlutata, deinde ponatur ad furnellum, cum capello & recipienti omnibus ſimul inlutatis, ne aër valeat exire; & elambicetur, imprimis lento igne, deinde cùm incipit elambicare, ignis fortificetur uſque ad rubedinem recipientis bocciæ, deinde ſucceſſivè ignis aliquantulum augmentetur, donec aqua in totum ſit elambicata, poſtmodum frange bocciam, & extrahe argentum vivum calcinatum, quod apud alchymiſtam præcipitatum nuncupatur, & trituretur ſuper lapide marmoreo, deinde iterum ponatur in boccia, modo, quo ſupradictum fuit, inlutata, & iterum cum ſuo recipiente, ut dictum, elambicetur, donec tota aqua ſit elambicata: quo facto frange bocciam iterum & extrahe, quod intus eſt, & ſuper lapide marmoreo cum alio lapide pulveriſetur: quo facto ponatur pulvis in cacciola ænea ad ignem ſatis fortem, ſemper baculo agitando per horam cum dimidia, quia iſto modo melioratur pulvis, & ad perfectionem reducitur, & ſignum perfectionis eſt, quando cognoveris ipſum colorem minii aut aliquantulum elatiorem acquiſiviſſe, &c.

Unguentum apii ſeu Hyperici Philippi Harmanni.

℞. Soccor. Hypericon. Apii an. lib. ij. Senet. ſeu cruciat. Succi millefol. Abſynthii. an. lib. 1. Succi chelidon. Perſicar. an. lib. ſ. Mellis deſpumat. lib. v. ol. hypericon. lib. ij. Terebinth. lib. 1. Farin. triticeæ q. ſ. Alumin. uſti ʒiß.

Succi coquantur ſecundùm artem, & reliqua addantur & coquantur, ut a. e. ad ſpiſſitudinem linimenti ſeuunguenti mollioris, & uſui reſervetur.

Affectum hunc non rarò oſſis caries, corruptio, corroſio, exulceratioque inſequitur. Putrefit os, vel corroditur, putrefactio ipſi non ſecus ac ligno humiditati continuæ incumbente ſubſtantiæque penetrante nec non vaſtante accidit. At ubi hæc acris erodens ſalſa, imprimis verò nitroſa redditur, corroſio ac caries oſſis ligni inſtar, quod à xylophagis corroditur & exeditur, oboritur; putridum os nigrum, corroſum verò à colore naturali parum variat, ac inſtar ſpongiæ durioris exiſtit: ſed major, at brevior oſſis corroſionem minor putrefactionem, ac diuturnior comitatur dolor, hæc vi ac violentia quadam, illa tempore ſuccedit, Benedictus Bologinus lib. 2. cap. 7. de cura ulcerum, ſequentes oſſium corruptionum ſtatuit differentias. Vel corruptio eſt de proximo futura, aut jam facta eſt, & eſt in oſſe magis & minus profunda, aut magis & minùs ſuperficialis: alia præterea eſt vel vel in capite, dorſo, coxendicibus, junctuꝛis & conſimilibus, &c. Petrus Pavv in comment. ſuis in lib. 8. de re medica Cornelii Celſi, cariei duas ſtatuit cauſas, vel obſcuram, vel apertam. Ego in panaritio agnoſco vel internam, humorem ſcilicet malignum,

venena-

venenatum, acrem, copioſum ac in parte ultra debitum permanentem occluſum; vel externam, ut aërem, oleum ſeu pinguedinem, quæ ſuâ dyſpatheiâ oſſis ſubſtantiam humectando, nativum ipſius humorem extinguunt, nigredinem nec non cariem inducunt. Accidere verò poteſt caries oſſibus, non ſecus, ut ferrugo ferro. Quemadmodum autem à ferrugine Mars conſervatur oleo, ſic è contra, os ejus admotione ferruginem ſeu cariem contrahit, oleaginoſis ferrū, ſiccis os delectatur, &, quatenus os eſt ſicciſſimæ naturæ, eatenùs & conveniunt ſicciſſima medicamenta, nec non calida, quæ humorem affluentem abſumendo, abſorbendoque oſſis ſubſtantiam in eodem ſymmetro conſervant.

Oſſibus denudatis & carioſis ſimplicia convenientia. Agaricus, Aloë, Anthos, Centaur. min. Cortex panacis, pini, thuris. Euphorbium, Hypericon, Iris, Lumbrici terreſt. Opoponax, Pes columbinus, Peucedanum. Radix Ariſtol. rot. Arundinis, Aſphodillorum, Draguntea, Symphyti, Viticis. Roſæ rubræ, Sublimatum, Sulphur, Tartarum, Vitriolum Romanum, &c.

Ulcus in panaricio ubi ſit chironium, eſthiomenum, pręſupponit non cariem modò & corroſionem oſſis, verū & putrefactionem. Os autem corruptum carieque infectum eſſe, deſignat doloris pungitivi perſeverantia & contumacia, hyperſarcoſis, ſeu carnis excreſcentia cernitur, nunc fungoſa, mollis, ſpongioſa, rara, laxa, mydoſa, interdum dolens ac ſanguinem effundens, nunc oſtracata, non rarò pus cum ſanguinis effuſione fœtidum, aquoſum, tenue, inſtar ſaniei iſtius, quæ inepto vocabulo à tonſoribus *Gliedwaſſer* (quaſi aqua artuum: id autem eſt humor ex nervoſis articulorum partibus læſis emanans) vocatur, punctiones ac ſinus modò magni modò exigui, pro diverſo partium reſpectu & magnitudine, ulceraque difficillimè ad cicatriſationem, niſi evacuato oſſe carioſo, perducuntur. In caſu verò, (inquit Guido) in quo eſt corruptum os, diſcooperiatur, & os cum ferro calido cauteriſetur; cauterium enim in hoc eſt juvamentum valde. Quod ſi contingat os carne obductum, auferenda, portioque carioſa removenda. Remotio autem illa fit dupliciter ſecundùm Fallopium tract. de ulceribus cap. 21. altera fit manu, altera fit à natura, quæ expellit id, quod noxium eſt. Hoc in affectu ſcalpris aliiſque inſtrumentis haud datur locus, ob fragilitatem, oſſis molliriem, ac inſignem dolorem, tutiuſque eſt naturæ opus illud committere, eique auxiliari medicamentis valde ſiccis & tenuium partium. illa namque os ſiccant, partem integram ſiccam conſervant, & calefaciunt, aut ſaltem calorem cuſtodiunt, vocanturque talia medicamenta à Fallop. ſquamas auferentia.

Si verò adſit ulcus, ſecundùm Guid. Cum trochiſcis aſfodillorum, aut calidico, ſeu arſenico deſiccetur. ſi etiam eſthiomenatur, ſcarificetur, & cura illius procuretur, &, ſi ambularet corruptio ad digitum, ita quòd de ipſo timeatur, incidatur & cauteriſetur.

Exulceratis reduviis ex ſententia Pauli opitulatur hoc medicamentum.

℞. Æruginis, Argenti ſpumæ, ſing. ʒiv. Sarcocollæ tantundem, ſuper linamentum ex vino & ſpongia imponitur.

Gordon. Et, ſi ibi eſſet ulcus, curetur cum Aloë, thure, & arſenico.

Fallop. Hoc utitur in carie oſſium medicamento.

℞. Pulv. rad. peuced. Iridis an. ℥j. Euphorb. ℈1. fere opt. & miſce, deinde excipe cum medulla molli panis frumenti, & fac emplaſtrum durum; cujus portio ponatur ſupra os, ſtipara priùs carne. Vel (*inquit idem*) ceroto utemini tantùm ſupra pulv. peuced. ariſtol. rot. Opopanac. Euphorb. an, ʒß. Terebinthi. ʒiß. Ceræ ℥ß. Aceti ʒj. Miſce & coque ad cerati durioris conſiſtentiam. Euphorbii verò in oſſium carie quanta ſit pręſtantia, his verbis apertè declarat Chirurgus ille præſtantiſſimus Guilhelmus Fabricius Hildan. lib. de gangræna & ſpacelo c. 19. Euphorbium (etſi, ut veriſimile eſt, genuino & legitimo Dioſcoridis caremus) ſeparat & deturbat oſſium carioſorum fragmenta. quemadmodum obſerv. 92. cent. 2. fuſiſſimè demonſtravimus. Ac idem author dubitat, num Dioſcorid. & Avicennæ euphorbium, cujus beneficio oſſis caries una die abſcedere ſolet, ad nos apportetur: quod Dioſcorid. lib. 3. c. 94. & Avicenn. lib. 2. tract. 2. c. 136. deſcribit, cùm hoc noſtrum vix ſpatio quadragiuta dierum idipſum præſtet.

Pręterea commendatur in hoc affectu, carie ſcilicet oſſium, à Benedicto Bolognino unguentum ex agarico, cujus hęc fertur eſſe deſcriptio.

℞. Salis, Agarici, Tartari ana p. æ. fiat pulvis, & cum melle unguentum. Si his medicamentis os non poſſit deſquamari, carieſque tolli, calculus à linea movendus, ferrùmque candens (quod quamvis ipſa bile amarius videtur medicamentum, ipſo tamen ſanguine dulcius commodum, quod inſequitur, exiſtit) ſine cunctatione adhibendum. Extremis namque morbis extrema ſecundùm Hipp. 1. Aphor. 6. appropriata conveniunt remedia. Quod ſi accidat carunculam quandam luxuriantem ipſi ulceri innaſci, ea ſecundùm Pigræum validis remediis deterenda abſumendaque non erit, ſed detergentibus lenibus ac benignis, ne quid irritetur ac acerbetur, cùm præſertim per ſe ipſa corrigatur, ubi primùm materia evacuata fuerit. Contrarium ſentire videtur Paræus, ubi inquit: ſed & in hoc affectu præter naturam ſæpe putredinoſi caloris adultione eſchara fit, & caro ſuperflua ſenſu exquiſitiſſimo prędita, ſuccreſcit, quæ pariter volſellis reſcindenda eſt, ut à ſanguinis copioſo effluxu, dolori ſedatio, parti veniat ſolatium.

Ego hac in parte Pigræo potiùs quam Paræo, ſi modò ille cum eſchara velit & reſcindere carnis excreſcentias, adſtipulor, ac idipſum expertus loquor. Non paucis namque carneam eam excreſcentiam ſeu carunculam reſcindens, plus incommodi quàm commodi, plus detrimenti, quàm emolumenti præſtiti, ita ut ab eo tempore carnem hanc, donec os abſceſſurum eſſet evacuatum & deſquamatum, ſemper reliquerim, & detergentibus lenibus ac benignis eo uſque, dum res in vado erat, tractatim.

Interea, ubi inſignis carnis iſtius fuerit moles, vel ſcarificationes, quò ſanguis effluat, vel emplaſtrum diapompholygos, cui permiſta pauca aluminis uſti quantitas, ad paulatinam abſumptionem, adhibeo.

Notandum, quò fortiora ac potentiora adhibentur medicamenta, carnem, quę poſſint abſumere eo magis magiſque ipſam accreſcere, doloremque ſupervenire vehementiorem.

Contuſio in carne non rarò & in oſſe, ſolutio ſeu continui eſt divortium, à re gravi & obtuſa ortum, cujus gratiâ carnes vel oſſa contunduntur & conquaſſantur; eaque contuſio fit cum vel abſque vulnere. Inſequitur autem morbum hunc ſymptoma, quod ſugillatum, Pelioſin & Melaſma, Nauſioſin, alii Ecchymoſin ſeu ſanguinis ſub cute effuſionem, quæ fit vel per anaſtomoſin, vel diapedeſin, vel anabroſin, nominant.

Ego ubi panaritium ex contuſione ortum, ſtatim, an adſit inſignis contuſio ſeu ecchymoſis, & an ſit vel cum vel abſque vulnere, perpendo. Dein venam ſecari curo, ſupra partem affectam aſtringentia & intercipientia, ne major fiat ſanguinis affluxio & ſparſio adhibeo, &, ſi materiam diſcutientibus reſolvere nequeo, ad malactica & ſuppurantia, quæ hoc in caſu iis tutiora, nec non ſcarificationes, pręſertim ubi contuſio eſt abſque vulnere, ſi verò cum illo, digeſtiva ſtatim, quibus & permiſta habentia facultatem carnem contuſam & ſanguinem thromboſum in pus vertendi, adminiſtro; digeſta verò

putreſactaque materia, mundificantia, abſtergentia, incarnantia, ultimò cicatricem inducentia impono.

Quò citiùs autem contuſæ, carnes ſuppurationi reddantur obedientes, eò minus periclitatur pars affecta. nec ultra debitum pus generatum, retinendum, ne ſua maligna qualitate & acrimonia, quam ex putrefactione nanciſcitur, partes magis lędat afficiatque vicinas. Suppurantium verò uſus nimius ulcus inducit phlegmonodium, ſordidum, fœtidum, ſed & ante perfectum maturationem ſecandum. Si verò notabilis oboriatur dolor, qui comes contuſioni nervoſarum partium exiſtit, huic anodynis ſuccurrendum, diligenque ratio habenda, ne ad gangrænam, quę ut plurimùm iis partibus læſis accidit, tendat. Ad doloris autem mitigationem Guilhelmus hoc præſcribit unguentum: in quo & Halyabbas conſentit.

℞. Olei roſat. ℥i. Apii. Juſquiami an. ℥ß. Sem. apii ℥ß. Aceti ʒii. Piſtando fiat unguentum.

De variis variorum Authorum, nec non à vulgo uſitatis remediis.

Avicenna ſummopere laudat camphoram; acetum cum farina hordei, aut cum furfure appoſitum, aut oleum cum thure & nigella.

Ægineta. Galla cum melle paronychiam reprimit, vel Miſÿ paſtillus, vel Neç ex aqua.

Crollius in ſua Baſilica chymica pag. 176. de ſperniola. Si panaritio per duas imponatur horas, necat illum, vel imponatur digitale è corio multoties prius intus madefacto & exſiccato.

Chalmeteus inquit: Ego expertus ſum, ovi albumen cum oleo violato magis dolorem arcere, quàm narcoticum.

Dioſcorides lib. 1. cap. 70. Thus paronychiis cum melle medetur.

Idem lib. 4. cap. 176. Bryoniæ radix in oleo decocta, uſque dum liqueſcat, reduvias committit.

Idem lib. 5. cap. 53. Rubigo ferri perquam utilis eſt ad reduvias.

Idem eboris quoque ſcobem in paronychia probat.

Foreſtus lib. 5. obſervat. chirurg. 16. ait poſt phlebotomiam & univerſalia remedia ponendus digitus per longum tempus in ovo putrido.

Idem. Alii eum in muſculis putribus tenuere optimo cum ſucceſſu, & magna cum laude, ut audio.

Fioravanti in ſua phyſica lib. 1. cap. 108. ſubſtantiam ſulphuris in hoc affectu his verbis extollit *Biſogna adunque ſolfaro pigliare, & la ſoſtanza d'eſſo cavare, & con eſſo il dito lavare, & poi infaſciare, & con pezza bagnata del medeſimo liquore ſopra la piaga biſogna laſciar*, &c. id eſt. Oportet itaque accipere ſulphur, ex eo ſubſtantiam elicere, digitumque eo lavare, deinde faſciis involvere; ac linteum in liquore madefactum vulneri adhibere, &c.

Guido commendat acetum purum, aut cum ſemine pſyllii mucilaginato, aut cum gallis & corticibus granatorum miſtum.

Hippocrates in 4. Epidem. cum galla viridi & aceto dolorem curat.

Johannes Cuba ait: Fel taurinum, *Rinds gall*, ſeu aqua eius ſtillatitia panaritio admota, medetur. conſentit *Wirſung*.

Idem. Maltipes ſeu oniſcus, *Eſel*, vivus impoſitus, interficit.

Idem. Gladioli purpurei radix, *Schwertel*, cocta cum vino albo & olibano, digito in quo vermis eſt, admota, dolorem aufert, eumque ſine noxa extrahit. confirmat. Lonic. cap. 378. de gladiolo.

Idem. Pulegium, *Poley*, contuſum croco permiſtum depellit ulcera corporis, præſertim circa radices unguium, vermem puta. Adſtipulatur Lonicer. cap. 103.

Idem. Raſura eboris permiſta oleo roſato, & unguento populeonis, addita pauca quantitate ceræ, quò inde maſſa emplaſtica efformari poſſit, ſanat apoſtema circa, ſive in radice unguis, ſive manus, ſive pedis, vocatum vermis.

Idem. Buphthalmum, *Rindſaug*, contuſum & appoſitum excellens eſt remedium.

Idem. Vinca pervinca, *Magdepalm*, contuſa panaritio appoſita, ſecretum eſt.

Idem. Aqua ſtillatitia Barbæ Jovis, ſeu ſempervivi, *Hauſwurtz*, ſive *Windebahr*, paronychiæ adhibita, ipſum vermem necat, ac dolores ſopit.

Lonicerus cap. 66. de ſambuco, *Holder*, & ebulo, *Heyland*, folia contuſa, apoſtemati calido, quod digitis accidere ſolet, vermiſque nominatur, appoſita, è veſtigio curat. id ipſum confirmat Tabern. fol. 733.

Idem. cap. 97. de urtica. Urtica fœtida ſeu labeo, *Neſſel*, quę galiopſis dicitur, quæque retro ſepes, hortoſque provenit antiquos, ac à Germanis *oder glaſs* vocatur, contuſa, emplaſtrique vice vermi digitorum appoſita, ipſum enecat, cui aſtipulatur Brunfels.

Idem cap. 377. de lilio, *Lilie*, laborans apoſtemate ſive ulcere calido, ut *Miette*, aut perinde vocetur affectus, contundat hanc radicem cum Mentha Romana acuminata, *Balſam kraut*, & farina hordei, indeque conficiat emplaſtrum.

Matthiolus compag. pag. 748. Herba Paris, *Wolfsbær*, recenter tuſa, & illita paronychiis medetur.

Idem compag. pag. 704. de paronychia. illita paronychiis atque favis remedio eſt.

Plinius lib. 21. cap. 20. de radice Ireos; *Violwurt*. Iris rufa melior, quàm candida, ad paronychias farinâ ejus utuntur, cum vino ad clavos & verrucas, triduoque non ſolvitur.

Idem lib. 22. cap. 25. de medicamentis ex frugibus. Avenacea farina illinitur & paronychiis & callo pedum in aceto.

Idem lib. 23. in proœmio. Cinis ex vite alba ad collyria & ad ulcera purganda & paronychia & pterygia probatur.

Idem lib. eodem cap. 4. de foliis oleaſtri, imponuntur folia & paronychiis & carbunculis, & contra omnem collectionem cum vino, iis verò quę purganda, ſunt, cum melle.

Idem lib. eodem c. 9. de myrto folia ſiccantur in farinam, quæ inſpergitur ulceribus aut hæmorrhagiæ. Purgant & lentigines, pterygia, & paronychia, & epinyctidas, condylomata, teſtes, tetra ulcera, item ambuſta cum cerato.

Idem lib. 24. cap. 4. de Galla: paronychiis ex melle & unguibus ſcabris, pterygiis, ulceribus manantibus, condylomatis, vulneribus, quæ phagedęnica vocantur.

Idem lib. eodem, cap. 19. de gramine altero, quod aeizoo ſimile: Ad paronychia & pterygia unguium, & cùm caro unguibus increvit, utuntur cum axungia: ideo dactylon appellantes, quia digitis medeatur.

Idem lib. 28. cap. 8. Ramentis eboris cum melle Attico (ut ajunt) nubeculæ in facie, & ſcobe paronychia tolluntur.

Idem lib. 29. cap. 2. de medicinis lanarum; Succida lana reduvias ſanat ex aqua frigida.

Paracelſus. Sumatur corium, quod ſæpe humectetetur in ſpermate ranarum, & exſiccetur, ex quo poſtea efformetur digitale, digito applicetur, & morietur.

Platerus. In paronychia etiam immerſionem digiti in principio ſtatim in aquam frigidam aliqui laudant.

Idem, balneum digito in decocto pentaphylli, abſinthii, agrimonię, fragariæ, myrti granorum, facto in vino, in paronychia privatim convenit.

Idem, in paronychia hoc eſt peculiare. Panis mica cocta in lacte cum ovi albumine & terebinthinæ pauco miſcetur, quod dolorem compeſcit, maximè ſi mucago pſillii addatur: quæ mucago in eodem affectu & cum aliis farinis, ut hordei, apponi poteſt, quibus urgente dolore apium permiſcetur, & camphora, poſtea ad ſanationem pulvis gallarum.

Idem. Paronychia herba, quę inflammationibus circa radices unguium genitis, quas paronychias vocant, medetur, nomen inde accepit. Cui malo etiam pentaphyllum adhibitum, & dentis leonis herbę caulis lacteus inverſus, digitòque obvolutus, uti & membrana ovi teſtam ſuccingens ſingularia ſunt remedia. Idem præſtat ſuccus cicutæ in panno, nec non cancri crudi contuſi.

Galenus lib. 8. ſimpl. med. Paronychia ab effectu nominata eſt: ſanat enim paronychias, &, ut refert, Dioſcorid. favos quoque.

Paronychia herba qua ego in panaritio utor Tabern. lib. 2. ſect. 11. cap. 16. fol. 382. lit. F. quinta eſt ſpecies Alſines, *kleinſte Vogelkraut*. Matt de Lobel. fol. 249. obſerv. ſtirp. eſt paronychia alſines ſolio. Brunfels vocitat *Gensblum*, quia anſeres eâ delectantur herbâ, aſſeritque quale nomen, qualeſque virtutes apud Dioſcorid. habuerit, ſe ignorare. C. Bauhinus in lib. 3. ſui prodromi cap. 13. mentionem facit cujuſdam herbæ, quam & deſcribit, quę meæ paronychię, ſeu burſę paſtoris loculis oblongis haud diſſimilis, quæque ab eodem burſa paſtoris Alpina hirſuta dicitur, Tabernęm. lib. 2. ſect. 11. cap. 78. lit. F. tres habet paronychiæ ſpecies, Matthiol. compag. pag. 704. 705. duas. Johann. Cuba aliam habet paronychię ſpeciem, quam & vocat Lunariam Italicam, *Nagelkraut*, ſive *Welſch Mohnkraut*, quia de nocte ſolia ejus ſplendent: hæc tuſa & impoſita dura, ut ait, digitorum curat apoſtemata. Hanc deſcribit Lonicer. part. 2. cap. 297.

Ego aliis authoribus ſuam relinquo paronychiam, hanc Lobellii meam & eſſe volo, quoniam in hoc affectu feliciter eâ uſus fui.

Paronychiæ Authoris deſcriptio.

Paronychia ex radice tenui, fibroſa, capillari ac alba, foliola quàm plurima pallidè virentia, in orbem humi ſtrata, incana, lenticulæ magnitudine, nunc unam, nunc duas utrinque crenas habentia, nunc integra profert, quorum foliorum medio enaſcuntur cauliculi tenuiſſimi, non nihil hirſuti, ſubruſi, floribus quatuor foliis ſtipatis, ac corculi inſtar inciſis, in circumferentia albicantibus, circa ungues verò ſubviridibus, habentibus in centro filamenta albida, quorum apicibus lutei quiddam adhęret. Flos ubi evanuit, ejus loco loculi oboriuntur primò ſubvirides, qui deinde flaveſcunt, in quibus ſemen exiguum continetur. Apud nos Paronychia hęc in agris ac locis incultis humidioribuſque ad Junium uſque copioſiſſimè viget ac floret: imò & in Septembre ac Octobre cœlo clementiori, repullulaſcit. Hæc de paronychia herba.

Rhaſis: ponatur digitus in principio in nive, uſquequo obſtupeſcat. Tabernæmontanus l. 2. ſect. 7. cap. 1. fol. 724. lit. D.

℞. Farinæ ſiliginis ℥iß. Vitrioli Romani ℥vi. Albumen unius ovi, Aquę roſar. q. ſ. miſceantur invicem, & redigantur in formam emplaſtri, diſtendatur deinde ſuper lintea, & affectui apponatur.

Idem. eodem loco. Membranam interiorem ovi admove digito dolenti; deinde.

℞. Farinam ſiliginis, tempera cum ſpiritu vini conficeque emplaſtrum, extende ſuper linteo, ac ſuperimpone membranulæ, quò unà cum affecta parte tegatur: vermem trium horarum ſpatio enecat.

Idem. lib. 1. ſect. 4. cap. 31. fol. 498. lit. F. Ruta contuſa theriacâ permiſta, & ſaliva jejuna vice emplaſtri appoſita curat hunc affectum.

Idem. lib. eodem. ſect. 4. cap. 41. ſol. 715. lit. G. Saccharum Canarium ſive Maderienſe in pollinem redactum curat ulcera à paronychia orta, ſecundo de die inſperſum.

Idem. lib. eodem ſect. 7. cap. 2. fol. 732. lit. A. medulla panis ſiliginei permiſta aquâ & oleo roſato, emplaſtri vice digito dolenti appoſita à paronychia ſeu verme ipſum liberat.

Idem. eundem effectum habet panis ſiligineus maſticatus; jejuno ore.

Idem. lib. 1. ſect. 7. cap. 3. ſol. 741. lit. H.

℞. Partes duas farinæ triticeę, Vitri Veneti ſubtiliſſimè pulveriſati partem unam, lactis mulieris puellam lactantis q. ſ. fiat emplaſtrum, quod curat paronychiam.

Valeſcus ſeipum curavit lenticula aqua trita, & incorporata cum aceto & albumine ovi.

Wirſung. part. 4. ſui operis cap. 1. paragrapho 12. Digitus affectus pani triticeo immittatur calido: & dolor mitigabitur.

Idem. Sunt quidam in ea opinione in fructu Cynosbati Theophraſti, ſive oxyacanthę Dioſcoridis vermem latere, fructumque hunc digito apponendum, quod ſi contingat, vermem in digito contentum mori, & latitantem neceſſariò emori.

Idem. Stercus hominis ſani appoſitum, eundem pręſtat uſum.

Idem: Indatur digitus laborans manui hominis ſani, & morietur vermis.

Idem: Lavetur primò manus ovis ranarum (*Forſchleich*) deinde apprehendatur digitus: & ſtatim necabitur.

Idem. Pannum ſume cęruleum, immerge ovis ranarum, ut eorum humiditate madefiat, ſiccetur deinde in umbra, appone digito: & ſanabitur.

Marcellus lib. de med. Ad paronychiam digito parietem continges, & rurſum digitum ducens, dices ter Pu, Pu, Pu. Nunquam ego te Videam Per Parietem Repete.

Quod ſi medicamento illo affectus hic debellatur, reor non ratione verborum contingere, ſed frigiditatem parietis in cauſa eſſe, repellendo materiam affluxam: in initio namque ſtatim repellentia competunt. Sed intereſt pietatis, has ſuperſtitiones aniles & improbas minuere, adeoque tollere, & in remediis, quæ in natura à Deo opifice condita, fundamenta acquieſcere.

Sic medicaſtrices nonnullæ (*ut vocant ineptas inepto vocabulo*) ſtercora vaccina aut alia inter duarum viduarum ędes colligunt, & parti affectę adhibent, aliaque aliis in locis collecta haud opitulari perhibent.

Vetularum alia cohors, anſeres nunc huc, nunc illuc pellit, tandem quod excernunt, digito laboranti paronychia calidiſſimè apponunt. Quicquid & hîc ſuperſtitionem olet, cum cæteris antè dictis ex uſu & opinione hominum eſt pellendum.

Ego verò omnis generis ſtercora, vaccina, caprina, ovina &c. ubique locorum, modò nihil à ſubſtantia ſit ablatum, congeſta laudo. Sic non rarò feliciſſimo cum ſucceſſu ſtercore vaccino, vel fimo equino calido uſus ſum: ſtercus etenim ob putredinem, quatenus calidũ, attrahit, dolores mitigat, ſuppurationéque accelerat.

Nonnulli lumbricos terreſtres recentes contundunt, ſuccum exprimunt, ac ad hauriendum propinant. Cujus ſucci præſtantiam Guilh. Fabric. Hildan. tract. method. de gangræn. & ſphacel. cap. 13. his verbis extollit: ſuccus lumbricorum propriâ & peculiari vi penetrat illico, permeatque ad nervos, & nervoſa omnia, ipſaſque adeo venas & arterias,

arterias, quarum tunicæ nervoſâ conſtant ſubſtantiâ, & eas quidem partes ſuccus ille roborat & calefacit mediocriter, tollendo, quæ in iis ſunt obſtructiones &c. Joann. Wierus in tract. de ſcorbuto, lumbricos cœmeteriorum, utpote pinguiores cæteris, aliis præfert. Alii lumbricos in pulverem redigunt, & applicant. Alii eoſdem recentes contundunt, & parti affectæ apponunt.

De curatione pterygii, Paronychiam conſequenti.

Pterygion itaque & paronychia, ut ſuprà dictum, cùm plurimùm invicem diſtent, curationis propterea alios & habent ſcopos.

Quum verò nil aliud ſit Paulo Æginetæ lib. 3. cap. 81. pterygion, quàm Hyperſarcoſis, ſeu excreſcentia quædam carnis unguis aliquam partem operiens, ex reduvia aut alia hujuſmodi cauſa proveniens: & ut idem lib. 6 cap. 85. addit, fit autem in pedis manuſque potiſſimùm pollicibus, in pedibus quidem ex offenſione plerumque, in manibus autem ex neglecta reduvia, inflammata & in pus mutata, &c. eò ſecundùm eundem dirigenda eſt curatio, quo caro ſuperflua per medicamenta rodentia auferatur, in quo caſu idem laudat auripigmentum & mannam pari pondere inſperſam, ſuper autem linamentum ex vino & ſpongia imponitur. Aliud. Chalcitidia ſquamæ malicorii an. p. æ. excipiuntur fico toſta, & melle. parte affecta ſpitamentorum decocto prius dilibuta: quod autem ſiccum eſt in ungue, circumcidito. Ad digitorum pterygia putrida, item ad pudendorum ulcera.

℞. Lachrimæ thuris, ſquamæ æris an. ʒj. Ærugin. raſ. ℈iv. Mellis cyathus, terantur in ſole, donec ſubflaveſcant, & loco vino priùs irrorato per ſplenium inducuntur. Sequens pterygia ſubitò exſiccat perſanatque. Soreos combuſtos ʒij. Thuris tantundem, æruginis raſ. ʒj. cum melle contrita ipſi pterygio inducuntur. *Aliud* ſquamæ æris palmularum carne excepta aut ficorum utitor. *Aliud*. Columbæ ſtercus cum polentæ polline ex paſſo coctum petriniumque imponitur. item æris ſquama per ſe inſperſa, pterygia deſiccat. Oportet autem crebrò angulum unguis pungentem, ne increſcat, ſcalpello ſuperimmiſſo adimere. Contuſi, ſcabri & cruenti ungues, ut abſcedant, vide Paul. locis citatis.

Ego aliis unguentum Ægyptiacum, aliis alumen uſtum pulveriſatum adhibeo, aliis præcipitatum inſpergo, vel ſequens compoſitum.

℞. Unguenti populei ʒiß. Aluminis uſti pulveriſati ℈iis. Miſce vel.

℞. Empl. diapompholig. ʒij. Aluminis uſti ʒj. Miſce vel.

℞. Unguenti roſat. ʒij. Præcipitat. ℈ij. Ol. tartari. g. 7. M.

Hactenus *Matthias Glandorpius* de *Curatione Paronychia*. Sequitur jam decas *Obſervationum* ex eôdem, quibus alias item adjicimus è variis petitas Auctoribus.

Paronychia quatuordecim dierum ſpatio curatur.

Honeſtæ cuidam matronæ, triduo antequam advocaret, dolores pungentes, ingentes, atrociſſimiq; circa radicem unguis oborti ſunt cum inflammatione ferè ad cubitum uſque tendente, præſcribo, ut apponat ſtatim ſtercus vaccinum calidum, metacarpium necnon carpum unguento albo camphorato, inungo adhibitis & linteolis in vino rubro Francico, in quo cortices granatorum & roſæ rubræ coctæ erant, madefactis. Repercutientia, quoniam materia jam ad ſuppurationem vergebat, adhibere nolui, interim ſequens præparari jubeo cataplaſma.

℞. Paronychiæ recent. Pij Flor. verbaſci. Unguium roſ. rub. an. Pij. Farin. rad. althææ, Conſol. maj. an. ʒiij. Sem. lini ʒij. Farin. tritic. ℥ß. Bull. in ſ. q. aq. comm. ad catap. conſiſt. in fine add. Vitell. ov. num. 1. Croci g. 7. Camphoræ g. 8. Ol. roſati lumbricat. Lilior. albor. ʒvj. Miſce.

Circa veſperam cùm dolores parum aut nihil remitterent, hoc circumcirca pollicem adhibeo tepidè cataplaſma, & ut de nocte reiteraret, præſcribo, manè, cùm viderem autem attenuatam, materiamque ſubtus collectam, ſectionem ſuperficialem molior, ac exitum puri præbeo, digeſtivo ſequenti tepido illita filamenta impono.

℞. Terebinth. lotæ in aqua Ivæ arthet. ℥ ß Mellis roſat. col. ʒvi. Vitell. ov. num. 1. Myrrhæ, Cortic. thuris, Maſtic. an. ℈iß. Pulv. lumbricor. terreſt. ℈iv. Ol. roſat. lumbricat. ß Balſami mei hyperic. ʒ vi. Croci g. 8. Camphoræ. ℈ß. Miſce pro digeſt. quod uſui ſervetur.

Occludo emplaſtro Baſilic. tecto ſuperiori cataplaſmate, meridie & veſperi, necnon ſimili modo per triduum procedo; dolores mitigantur, pus optimum evacuatur, quòd unguis vicinas comprimeret partes, animadverto. Quare, ne oboriretur pterygion à compreſſione, ſcalpello unguis eam partem aufero, pro exſiccatione cornu cervi uſti & præparati, necnon aluminis uſti pulveriſati ana partes æquales permiſtas, inſpergo. Cùm jam pus eſſet ſatis concoctum, ulcus mundificatum, doloreſque mitigati, quo vomica carne repleretur, linimento per duos dies meo ſarcotico filamenta carpta inungo, emplaſtrumque Diapalm. appono, ubi carne infarctum, epuloticum meum pulverem, adhibito emplaſtro diapompholygos inſpergo, cicatricemque ſine unguis deperditione induco.

Verùm, quia pollex aliqualiter ad movendum redditus erat ineptus, balneum ex floribus chamomillæ & foliis violarum coctis in cereviſia, necnon oleum chamomillæ & amygdalarum dulcium permiſtum, præſcribo: taliterque quatuordecim dierum ſpatio matrona hæc feliciter, cum divino auxilio, ab affectu illo ſæviſſimo liberata eſt & curata.

Paronychia ſpuria in tertio medii digiti articulo conſiſtens, ipſius rigiditatem, qua tamen curatur, inducit.

Matrona quædam, quæ ante aliquot menſes nupſerat viro, incidit in dolores tertii articuli medii ipſius digiti intenſiſſimos intolerabileſque, advocatus chirurgus, emplaſtrum ſtatim, neſcio quale, nigrum adhibuit, hinc malum exacerbatum, majorque accita inflammatio, accerſitus ego, paronychiam, & quidem ſpuriam, quæ *eeck* à noſtratibus dicitur, ex ſignis eſſe collegi, emplaſtrumque abjeci: repellentia apponere, quoniam materiæ perſentiebatur pulſatio, haud tutum eſſe judicavi. Decoctum malvarum cum paronychia herba pro fomentatione, uſque quo cataplaſma, quale obſervatione 1. præſcriptum, confectum, quod digito applico, manumque unguento albo duplicatâ camphorâ inungo, ac ſupra carpum acetum roſatum ſucco ſedi majoris permiſtum linteis madefactis appono: alia die dolores intenſiores redduntur, in adhibitione eorum tamen remediorum perſiſto, quoniam intentioni, ſuppurationi quippe, ſatisfaciebant: quarta, ut ante meum adventum, manum prædicto decocto, cui addiri flores chamomill. fomentet præcipio, ſectionemque eadem die ipſa conſentiente adminiſtro. Phlebotomiam, purgationem-

que

que ob ingravidationis metum imperare. quamvis utiliſſima fuiſſent medicamenta, nolui. effluit pus ſatis bene concoctum, quare ab ulteriori uſu cataplaſmatis abſtineo, digeſtivum obſervat. 1. præſcriptum cum emplaſtro diachylo appono. Interim metacarpium ob materiæ copioſam affluxionem, non modò intumeſcit, verùm & inſigniter inflammatur; admoveo medullam panis ſpongioſi in aqua roſarum maceratam, inflammatio ceſſavit, copioſum evacuatur pus, & quidem non abſque dolore ad decimum uſque diem, ubi, adhibitis mundificantibus, abſtergentibus, incarnantibus, epuloticiſque prædictis, viginti dierum ſpatio curatur. Verùm digitus permanſit rigidus, ea propter ſequentia præſcribo.

℞. Radic. Altheæ ℥ß Conſol. major. ʒvi. Semin. lini, Fœnigræc. an. ʒiij Herbar. Malvæ Altheæ an. M. 1. flor. chamom. Melilot. an. M. ſ. Incis. & contus. bull. in ſ. q. cerev. præmiſſo balneo, ſequenti utebatur linimento.

℞ Unguent. dialth. Aragon. Martiat. an. ʒiß. Ol. Reodini Lumbricor. an. ʒß. Axung. human. ʒj. Miſce pro linim. quibus adhibitis intra menſem à paronychia curata eſt & à rigiditate liberata.

Ancilla reſpuens in paronychia ſectionem, miſere affligitur.

Ancilla quædam circa extremitatem medii digiti paronychiâ vexata, ipſum aquæ ebullienti impoſuit, unde inflammatio, attractio, inſigniorque dolor inſequutus, deinde vetulam quandam medicaſtricem, quæ acu tumorem perforat, medicamentumque ex aqua & pane triticeo applicare jubet, conſulit. dolores nihilominus augentur, inquietudines vigiliæque continuæ, nec non totius brachii oboritur inflammatio, me tandem accedit, meamque operam expetit. Ego invitus illam curandam ſuſcipio, qualiſque metuendus eſſet eventus, patefacio, ſuadeoque, pauca quoniam puris quantitas per exiguam illam puncturam effluebat, ut digito fimum vaccinum applicet, repercutientia adminiſtrare, quoniam ex punctura facta materia tendebat ad ſuppurationem, nolui, ac à carpo ad cubitum uſque lintea vino tepido imbuta, apponere jubeo, unguentoque nutrito totam manum inungo. Dolores ſecundùm mentem ejus nihil remittebant, quare cum importunitate (præ doloribus tamen) me circa veſperam compellat, ut ſæviſſimos illos cruciatus è veſtigio auferrem, poſtulat: Ego in mea haud eſſe poteſtate tam brevi tempore affectum illum contumaciſſimum curare, doloreſque atrociſſimos ſopire, affirmo, ac ut craſtinum expectaret diem, in quo vena ſecanda, peto, ſequentiaque applicanda ordino.

℞. Flor. chamomill. Melilot. an. Pii. Summit. hyperic. Ivæ arther. an. M. ſ. Violat. Hyoſquiam. an. m. i. Incis. bull. in ſ. q. cerevis.

℞. Pulv. radic. althææ. Conſol. major. an. ℥iß. Farin. Semin. lini. Fœnigræci an. ʒiij. Herbar. Malvæ. Hyoſquiam. an. m. j. Florum Chamom. Melilot. Ivæ arthet. an. p. ij. Paronychiæ m. j. Farin. triticeæ ℥iß. Hordei. ℥j. Incis. & cont. bull. in ſ. q. aq. comm. ad catapl. conſiſt. in fine add. Boli Armenæ ʒiij. Ol. roſar. lumbricar. ℥iß. Lilior. albor. ʒvi. Vitell. ov. n. 1. Miſce pro cataplas. dolor his adhibitis nihilominus augetur ob collectionem affluxionemque materiæ, quæ jam in pus vertebatur. Dum pus enim fit, ſecundùm Hipp. 2. Aphor. 47. dolores fiunt ac febres magis confecto. Manè me accedens, ſe totam noctem inſomnem duxiſſe cum maximis aſſerebat cruciatibus inſtanterque. ut dolorem abigerem, petebat. Propono itaque phlebotomiam, quam reſpuebat, offero ſectionem, ejuſque commodum extollo, nullo modo ſe illam admiſſuram conſtanter affirmabat. Quid agendum eſſet, haud videbam: ad narcotica confugere, non fuit mihi ob periculum, animus, interea mulierem quandam auxilium præſtantiſſimum ad affectus tales curandos habere, referebat. Lætus ego, ut illius ope uteretur, meaque auxilia intentata relinqueret, ſuadeo, mihique excellentius remedium nullum præter ſectionem eſſe, affirmo, quam tamen (quamvis panacea unicuinque aſylum chirurgorum in hoc eſt affectu, amara namque bilis amaris eſt pharmacis proluenda) præ mollitie plerumque noſtri, noſtri inquam Germani, ut & uſtiones rejiciunt, ſicque propriæ ſalutis deſertores exiſtunt, dum ſcilicet in principio omnem medendi procraſtinant occaſionem, nec priuſquam morbus in medullam obtiguerit, ſuccurrunt, unde ex parva ſæpe ſcintilla neglecta, magnum non tarò imò maximum accerſunt incendium. Tali modo ego patiente illa liberatus, illa verò intenſiſſimis affecta per multas ſeptimanas cruciatibus, quarto namque menſe digitum infaſciatum geſtare eam vidi, nec remedium antea prædicatum præſtantiſſimum, tunc temporis quicquam præſtare potuit.

Sic & inveniuntur non pauci, qui medicamenta ſaluberrima, & ut veriùs dicam, divina, à clariſſimis celeberrimiſque tum medicis tum chirurgis uſu, exercitatione & experientiâ longâ comprobata, & in magno ac vaſto medendi pelago à Galeno, Hippocrate, aliiſque promulgata contemnunt, ſua autem è contrario, ſi quæ habeat medicamenta, tanquam fœtum admirandum, in tantum evehunt, extollunt, prædicant, ac neſcio quo nominis adornant titulo, vulgoque mendaciis ſuis ſplendidis egregieque comptis, & adornatis imponunt, qualia autem illorum ſint remedia, eventus non tarò in eheu converſus patefacit:

Ancilla in paronychia ſectionem admittens, breviter & feliciter curatur.

Ancilla quædam in extremitate annularis per aliquot dies de doloribus lamentata intolerabilibus, me acceſſit. paronychiam eſſe, meque nullum excellentius, præter ſectionem, ſcire remedium prædixi. Ancillas namque paronychiâ affectas ſuſcipere omnium in chirurgia curationum ferè eſt difficillima, periculoſiſſimaque, quoniam à dominis ad labores inſtigantur. quod ſi perficere nequeunt, torvo vultu ab iis aſpiciuntur, &, quamvis chirurgus omnem ſuam operam impendit, in fine tamen ingratitudo vituperiumque pro honorario perſolvitur. Aſſenſum præter exſpectationem præbet: quare ſectionem ad os uſque ſecundùm longitudinem molior, ſanguineque effluxo copioſo digeſtivuum obſervat. traditum cum emplaſtro diachylo ad decem uſq; dies adhibeo, totamq. manum & carpum unguento populeonis & infrigidantis Gall. permiſto bolo inungo, tum mundificantia, deinde ſarcotica, ultimoque epulotica impono. Nam, ubi ſectio adhibetur, ipſius cura vix à vulneris, niſi in majori digeſtione, mundificatione abſterſioneq; conſiſtit. Carnem verò illam, quæ excreverat, partemq; unguis occupaſat, alumine uſto pulveriſato inſperſo, emplaſtroque diapompholygos admoto eradicavi. Atque taliter ancilla hæc, in omnibus morem gerens, breviter abſque oſſis deperditione digitique rigiditate convaluit.

Paronychiam exorciſta morte curat.

Ruſticus obeſo cacochymicoque corpore, cùm paronychiâ in medii digiti apice afficeretur, exor-

citam adiit: Hic conjurare incipit, chartamque cui ſequentia inſcripta erant, vinculo firmiter circumligat † *ut* † *Credis* † *ita* † *Tibi* † *Eveniat* † ac trium dierum ſpatio, ne diſligaret, præcipit, vermemque tum ſub charta conſpicuum futurum aſſerit. Rnſticus quamvis maximis obruitur interea doloribus, vigiliis continuis, inquietudinibuſque, non tamen ſchedulam aufert, verùm ea, qua poteſt animi conſtantia perfert: tertia die lateris ſepoſitis, apex digiti nigricans omni privatus ſenſu conſpicitur, nec non digitus ex toto inflammatus cum dolore ad axillas uſque protenſo, ad vicinam tandem confugit civitatem, chirurgumque conſulit, qui gangrænam animadvertens inflammationemque inſignem, appropriatiſſima quidem, ſed fruſtra, adhibet remedia, circa veſperam totam manum gangræna invaſerat, quæ alterius diei manè ad cubitum uſque extendebatur; quarta die ſub noctem, ſupervenientibus convulſionibus, exſtinguitur.

Ex paronychia, indicis articulum medium occupante, ſæviſſima ſymptomata.

Anus quædam lottia, cùm circa medium indicis articulum dolores rodentes ac quodammodo repentes perſentiret, vermem ineſſe vivum opinabatur. Vetularum more varia tentavit remedia, ad ſignaturas tandem & benedictiones (*ſegnen* ut vocant) devenit. Hæc cùm non prodeſſent, ab aliis, quoniam paupercula erat, doloreſque indies majores, vigiliæ continuæ necnon febris deliquiaque evadebant vehementiora, ut curam ejus ſuſciperem, rogatus, miſericordiâ commotus, ſequens, prognoſtico præmiſſo rigoroſo, cataplaſma ipſi digito, extremitate excepta, adhibeo.

♃. Galiopſis, quæ & urtica mortua & fœtida, ab aliis lamium appellatur, M. i. Paronychiæ recent. Ful ſambuc recent. an. M. i. Rutæ. M. S. Radic. lil. alb. recent. ℥iiß. Bryoniæ ℥j. Flor. violar. Verbaſci. an. P. ij. Farin. ſemin. lini. ℥ʒ. Tritic. ℥j. Incis. & cont. bull. in ſ. q. aq. comm. ad catapl. conſiſt. add. Ol. chamomill. Lilior. alb. an. ℥j. Roſar. cum ſucco ſolan. ʒvi. Vitell. ov. N. j. Miſce.

Manum totam, ad cubitum ferè uſque ſequenti linimento ob ingentem affluxum materiæ inflammationemque inungo.

♃. Unguent. Populei. Infrigid. gal. an. ʒiij. Succi ſedi major. ℥ß. Boli Armen. ʒij. Acet. roſat. ʒij Miſce apici verò appono repercuſſivum ex aceto roſato, ſucco hypociſt. permiſto; dolor non mitigatur, tumor augetur, necdum ſectionem admittit, duodecima die erumpit vomica. pus fœtidiſſimum excernitur, ulcuſque evadit eſthiomenum, ſequens adhibeo.

♃. Terebint. lota. ʒij. Mellis roſat. Syr. ex roſis ſic. an. ʒii. Unguent. Ægyptiac. ʒj. Camphor. g. iv. Succ. Scordii. ʒiß. Vel ejus loco pulv. ℈ ß. Miſc.

Hoc medicamento ulceris malignitatem domui, dolores in profundo nihilominus permanſerunt, inſignique carnis excreſcentia oborta, doloroſa, ſpongioſa, ac laxa cum ſanie graveolenta & aquoſa; hinc conjeci, oſſis infectam ſubſtantiam, quare totus, quò leniter hyperſarcoſis iſta, caroque us tegens, ne novum inducerem dolorem, inflammationemque, adimeretur; in id incubui, oſſiculoque nigricante conſpicuo hunc pulverem admovi.

♃. Radic. Peucedan. Ireos. an. ℈iß. Pulv. lumbricor. terr. ℈j. Cortic eburis ℈ß. Euphurbii. g. vj. Miſce fiat pulv. ſubtilis.

Ulcus nullo modo ad cicatriſationem, antequam os deſquamatum, perducere potui. Septuageſimo tandem die natura oſſis portiunculam protrudit, qua emiſſa digitus intumefactus, inflammatus, doloreſque denuo à ſecundo articulo, anteriore digiti fragmento relicto, carpum verſus & ultra in interiori duntaxat oboriuntur parte, filamentum quoddam craſſum ipſi ulceri nigricans ineſſe conſpicio, volſellâ arripio, tendiniſque exſiccari & quaſi in fumo arefacti ſeptem digitorum tranſverſorum latitudine extraho partem. Ipſa ea re viſa, vermem illum tot dolorum fontem fuiſſe, exclamat. His excretis ſigillatur ulcus, motus verò ob tendonem deperditum flexivus toti digito adimitur, nihilominus tamen, adducebatur, abducebatur & extendebatur, ſive elevabatur, ac, quamvis varia poſt curationem pro recuperatione motus flexivi adhibuerit medicamenta, fruſtra fuit. De privatione enim ad habitum (ut loquuntur *Phyſici*) non datur regreſſus.

Adoleſcens à paronychia decem dierum ſpatio liberatur.

Adoleſcens corporis habitu ſanguineo de doloribus auricularis digiti circa ejus extremitatem conquerebatur, prima invaſionis die manè, ubi titillationem & levem quendam pruritum perſentit, me accedit, paronychiæ principium animadverti, ſtatim venæ ſectionem, & quidem in oppoſito latere baſilicæ præſcripſi, ſequenſque repercuſſivum digito, ac ſupra cubitum intercipiens adhibui.

♃. Succi Portulac. Sedi major. an. ʒiij. Lactuc. Solani, an. ʒij. Succi acaciæ inſpiſſat. & in ſ. q. acet. roſat. diſſol. ℈iv. Sperniol. Croll. ℈ß. Opii g. vi. Farin. hordei q. ſ. ad cataplaſm. conſiſt.

♃. Boli Armenæ ʒij. Pulv. fol. myrti. Malicori. Balauſt. an. ℈iv. Farin. molend. ʒiv. Acet. roſat. ʒiij. Alb. ov. conq. ℥ß. vel. q. ſ. ad catapl. conſiſt.

Secunda die eadem appoſui, purganſque propinavi, dolores paulatim remiſerunt, attamen ſub cute exiguum quoddam tuberculum, quod quinta inciſum, obortum, convenientia deinde adhibendo, abſque ullo incommodo decima die priſtinam ſanitatem eſt adeptus.

Paronychiam in principio neglectam inſequitur oſſis caries, necnon deſquamatio.

Matrona quædam honeſtiſſima in manûs tam dextræ, quàm ſiniſtræ pollicis extremitate, cruciatus perſenſit, dexter tendit ad ſuppurationem, facillimeque curatur, in ſiniſtro verò pollice fixiores validioreſque excitantur dolores, quapropter medicaſtricem quandam conſulit: hæc acu perforat, unde cruciatus exacerbantur, deliquia, vigiliæ oboriuntur continuæ, per tres namque ſeptimanas ſingulas ferme noctes traduxerat inſomnes, tandem ego accerſitus, paronychiam eſſe, doloreſque ob neglectum principium indies evaſuros intenſiores, aſſerui, exiguum verò illud ulcus acu factum, aliquid emittebat ſaniei, inſuper caruncula excreverat, ſectionem foraminiſque amplificationem ſummè neceſſariam, & ad minimum vel os, vel unà cum ipſo extremitatem ſeu extremam articulationem periculum minari, pronunciavi, ut, ſi tale quid contingeret, id meâ culpâ haud evenire agnoſcerent; ea die ſectionem admittere noluit. quare ſequens præſcribo.

♃. Terebinth. Venet. lotæ in aqua malv. ʒvi. Vitell. ov. numero 1. Ol. roſat. lumb. ℥ß. Pulv. ſemin. lini. ʒiiiß. Myrrhæ. Thuris an. ℈iß. Boli armen. ʒiß. Redigant. & incorp. ſimul, fiatque unguentum, quod linteis illitis toti pollici, quò materia redderetur ſuppurationi obedientior, adhibeo, interea & aliquid foramini in-

inſtillo, altera die ſectionem, quam ad os uſque ſcalpello inſtituo, admittit, deinde balſamo meo hypericei tepido, quo quamplurimos ab eo feliciter curavi tempore, filamenta inungo, effluxo priùs ſanguine & pure emplaſtrum ex curcuma appono, totamque manum unguento nutrito inungo, linteoliſque vino madefactis carpum cubito tenus tego. dolores nunc remittunt, nunc augentur, interea annularis apex ſæviſſimis cruciatibus afficitur, illom ovo putrido ut immittat, ſuadeo, & depellitur. Eſcbara vulneri aut potius ulceri inhæret tenaciſſima, quare unguentum dialthææ impono, quam decimo octavo aufero. ablata illa, fovea cavitaſque conſpicitur inſignis, è qua pus fœtidum evacuabatur: conjecturavi, os affectum, balſamum denuo Hyperici cum emplaſtro diapalmæ adhibeo, pollicemque ſpleniis albo cocto emplaſtro illitis infaſcio, manumque unguento albo camphorato illino, ac, ut à frigore perquam bene ipſum muniat, hortor. Frigidum namque ſecundùm Hipp. 5. Aphor. 20. ulceribus &c. inimicum, dolores de die in diem aliquantulum mitigantur, cavitas carne, attamen non ſuperflua, impletur, ſanies nihilominus ichoroſa, tenuis, aquoſa à carie oſſis profecta effluit, nil præter emplaſtrum diapompholygos adhibeo, fomentationem ex malva & floribus camomillæ ordino, trigeſima die circa unguis partem ſinus quidam, quo compreſſo, materia manabat, percipitur, metui ibidem oſſiculi portionem latere, ſectionem, at fruſtra, urgebam tandem trigeſima ſeptimana die oſſis pars excreta, ulcuſque adhibito emplaſtro albo cocto abſque pterygio & abſceſſu unguis conſolidatum. Rigiditas relicta balneo ex ſalvia, roſmarino, amaraco, malva, floribus chamomillæ & meliloti facto. & inunctione balſami Hyperici curata, ſtrictiſſimiſque nec non arctiſſimis faſciis anterior pollicis articulus alioquin tumidus, ſatis ſuperque coarctatus.

Paronychia in medii digiti apice feliciter curata.

Frater meus Guilhelmus Glandorp, cùm Galliam peragraret, chirurgumque apud Mons. du champlain Capitaneum Pariſien ageret, famulum ipſius anno 1620. 26. Julii paronychiâ laborantem ſub cura habuit. Hic ubi fortè cum ſuo domino ſilvas turtures & columbas capiendi gratia ingreſſus, domum poſtea reverſus, dolor ſtatim in extremo digiti, quæ ab eo neglectus obortus, ſequenti intenſior redditus eſt. Frater tum temporis ejus loci chirurgus, curationem ſequenti modo inſtituit. Primò quidem ſecundùm methodum clariſſ. Fabric. Hildani obſerv. cent. 1. obſ 3-. digitum lacte vaccino, in quo flores meliloti, chamomeli, ſemen lini, fœnigræci & cydoniorum cum radicibus althææ incocti erant, aliquoties fomentavit, deinde ſuperficiem cutis paulatim diſſecuit, qua ablata, rubicundæ nonnullæ conſpectæ maculæ, quibus inciſis una aut altera guttula aquæ emanavit citrinæ: cùm verò materia copioſior profundiùs & altiùs poſita, ad os uſque cultello vulnus incidit, maximaque copia puris altera die bene cocti effluxit, ſtatim linteum in aqua vitæ theriaca permiſta, madefactum, applicuit, deinde folia braſſicę (quæ Galli vocant de chous) ſequenti decocto imbuta, & ex illis tentas factas vulneri immiſit, ſuperimpoſuit.

℞. Rad. apii. ʒß. Mellis optim. ℥j. Vini alb. generoſ. ℔ß. Coquantur ſimul, donec mel ſit deſpumatum, ac tertia pars conſumta, poſtea ſumantur folia braſſicæ, ac carbonibus ſuperimponantur, ſtatimque ne comborantur, amoveantur. Inde enim molliores & humidiores quodammodo, & quo decocto faciliùs & commodiùs immergi poſſint, redduntur: Hocque medicamentum (ut frater refert) chirurgorum in Galliis primariorum ſecretorum omnium eſt ſecretiſſimum. Manui verò & carpo defenſivum ex oleo roſato, bolo Armena, & albumine ovi, cum ſtupa cannabina appoſuit, digitumque affectum oleo roſato indies inunxit, paulatim vulnus, adhibitis ſarcoticis, incarnari cœpit: ad inducendam cicatricem, unguentum aureum impoſuit, & diaponpholygos applicuit: atque ita, divina favente gratia, quàm breviſſime feliciterque curam abſolvit.

Alium, cùm in Americæ regionibus chirurgiam exerceret, paronychiâ affectum ſub cura habuit, quem eodem modo, quo Hildanus loco ſupra citato, nobiliſſimam dominam de monte, matronam honeſtiſſimam curavit, ad dolorum verò ſedationem ſequens adhibuit.

℞. Fol. Hyoſcyam. Cicutæ. Mandrag. ſub cinerib. cal. coct. an. Mj. Ol. roſat. Butyr. recent. & ſal. expert. an. q. ſ. Ex his omnibus contritis fiat linimentum atque tali modo ſeptem dierum ſpatio curæ finem impoſuit.

Paronychiam furca aliaque ſæviſſima tubercula & ſymptomata inſequuntur.

Adoleſcens corporis habitu cacochymico 25. annorum circiter, dolore circa apicem pollicis vexabatur acutiſſimo, per aliquot dies, neſcio quibus uſus medicamentis, medicaſtricem tandem accedit, quę novaculâ calloſam cutis aufert partem, & interim ut applicet micam panis triticeam in aqua fluviali maceratam, & lacte deinde coctam ad pulticulæ conſiſtentiam, ſuadet: at fruſtra, meæ tandem ſe curæ ſubjicit, verùm quamvis illubenter illum ob affectus hujus atrocitatem periculumque, principium quoniam neglectum, ſuſcipiebam, tamen ob familiaritatem, quę mihi cum ipſius erat domino, intermittere haud potui. præſcribo itaque ſequens cataplaſma, quia inflammatio inſignis, dolores & inquietudines aderant intolerabiles, ita ut nec noctu nec diu ſomnum caperet.

℞ Paronychiæ recent. Mi. Pulveris radic. althææ. Conſol. major. an ʒiij. Semin. lini. Fœnigræc. an. ʒij. Flor. chamomill. Unguium roſar. rub. an. p. i. Solani. Sedi majoris an. p. iij. Farin. tritic. ℥iß. Bull. ſimul. l. a. in. ſ. q. aq. comm. ad catap. conſiſt. in fine add. Ol. roſat. lumbricat. ℥j Liliar. albor. Unguen. dialth. an. ℥ß. Vitell. ov. N. 1. Camphoræ ℈ß. Miſce.

Hoc idipſum tepide toti pollici applico, & per biduum tertio, quoniam inſignis, quæ comitabatur inflammatio, dieſque caniculares, cataplaſma exſiccabat, renovo. Die tertio, materiam ſub cute pulſantem percipio. quare ipſo haud animadvertente & ex improviſo ſectionem ad os uſque quoniam materia profunda, inſtituo: ſanguinis aliquot guttulæ cum puris exigua quantitate evacuantur, filamentis digeſtivum obſerv. 1. præſcriptum, cum emplaſtro ex curcuma in ſpeculo meo chirurgorum obſervat. 19. propoſitum, impono, ac ſupra carpum ad cubitum uſque, quod ſequitur adhibeo defenſivum.

℞. Boli Armenæ ʒij. Succi plantag. Sedi major. an. ℥ß. Pulv. Balauſt. ʒiß. Gallarum. ℈iij. Roſar. ℈ij. Farin. volatil. ʒvi. Pulveris rad. ireos. Sandal rub. an. ℈ij. Acet. roſat. opt. ℥ ſ. Album. ov. conq. q. ſ. fiat maſſa.

Tumor fit auctior, materiæque ob inſignem cacochymiam major affluxio, intra pollicem & indicem furca oboritur, idem admoveo cataplaſma. Illam ei quinto die aperio, dolor indies augmentum capit, totaque manus ad cubitum fere uſque liveſcit, gangrænamque minatur. E veſtigio itaque ſequens

pro

Digitized by Google

pio cortoboratione, partimque conforratione, cataplaſma ordino.

℞. Unguium roſar. rub. Paronych. recent. an. M. i. Pollin. flor. chamomill. Melilot. Summ. hypetic. an. P. ij Salviæ. Menthæ. Abſinth. Abrotan. an. P. i. Scordii. noſt. Ivæ atihet. an. P. ij. Alliariæ. Plantag. ſicc. an. M. ſ. Pulveris. radic. iteos: ʒij. Farin. amygd. dulc. non ranc. ℥ij. Lupinor. Lolii an. ℥vi. Incis. conm. & cribell. quam ſubtil. bull. l. a. in ſ. q. aq. comm. ad catap. conſiſt in fine add. Ol. roſati lumbricat. ℥iß. Amygd. dulc. ℥j. Vitell. ov. N. ij. Miſce pro catapl. quod circa veſperam diei ſextæ admoveo: ſeptima quoniam lipothymiæ oboriebantur frequentes rigoreſque, in principio venæ ſectio neglecta, ſudoriferum, quo venenoſa materia à centro ad circumferentiam corporis depelleretur, propino.

℞. Diaſcord. Fracaſt. abſque Galban. ʒj. Syr. ea Galega compoſiti ʒiij. Extract. ligni. ſanct. g. xv. Spiritus vini ea infuſ. ligni ſancti ʒij. Aq. Card. bened. ℥iij. Spiritus Vitriol. g. iv. Miſce.

Sudor evocatus copioſiſſimus Octava eiſdem topicis utor medicamentis. Nona in parte pollicis muſculoſa tuberculum enatum, quo ſecto, pus evacuatum copioſum fœtidiſſimum; nec non decima in metacarpii ſuperiori parte circa os, quod medio digito ſubſternitur, ſimilis oboritur tumor, quo aperto, & copioſiſſima ſimiliter purulenta evacuatur materia. Sectio verò adminiſtrara in pollicis apice perquam bene ſeſe gerebat, optimeque mondificabatur plaga illa. Cùm verò materiam maligniorem contumacioremque, quam in aliis ineſſe tumoribus animadvertetem, ipſi mundificativum digeſtivumque, hoc tenuis illitis impono.

℞. Terebin. lot. in aqua ſcord. ℥v. Syr. ex ſucco Nicotian. Ex apio an. ʒiij. Pulv. ſcordii ʒj. Unguent. dialth. ʒiij. Ægyptiac. ʒj. Balſaml mei Hyperic. ʒij. Croci. g vi. Miſce. Duodecima purgans exhibeo.

℞. Extract. Diacarth. ℈iij. Pulv. Mechoac. Cremor. tartari an ℈j. Syr. roſat. ſol. ℥ß. Spiritus vitriol. g. iij. Aquæ veronic. ℥iß. Miſce.

Ea cujus uſu ſepties alvum depoſuit, ac manui à carpo ad cubitum uſque vino rubro Gallico, in quo flores chamomill. melilot. & roſæ rubræ coctæ, lintea imbuta applico. Interea nunc mitiores, nunc graviores exiſtunt dolores, ac in ipſo carpo decima ſexta die tria alia exſurgunt tubercula, quę & ſectione per longum, ne tendonea læderentur, facta, aperio, tentamque ſupraſcripto digeſtivo, cum emplaſtro ex curcuma, pollicis verò apici, quoniam mundificata plaga, incarnativum cum emplaſtro diapalmæ adhibeo. Magna interea ea tribus illis in carpo & uno ex metacarpio ulcere effluit materiæ purulentæ copia quotidie, præſcriptis ad vigeſimum quartum uſque diem inſiſto medicinis, faſciamque circa cubitum incipientem, ad faſceta vergentem, quò melius materia poſſet evacuari, adminiſtro. Vigeſima quinta brachium è cubito ad brachiale uſque intumeſcit indureſcitque, ac quam plurimis in locis ſuppurationem de die in diem notabiliorem minatur. ſuccurro, ſequenſque emplaſtrum appono.

℞. Empl. Diachyl. cum gumm. de vigo. De melilot. an. ℥j. Gummi ammon. diſſol. ʒij. Cum s. q. ceræ & ol. liliot. alb. exig. q. fiat maſſa.

Vigeſima octava ſectionem prope cubitum ferè molior. ubi ſupra modum tumor erat auctus, incredibilis materiæ purulentæ ſtatim & per viginti dies continoos evacuatur, non modò ex illo, verùm & circa carpum exiſtentibus apoſtematibus copioſis: quæ aliis eadem & huic appono interim & duæ aliæ in metacarpii externa parte oriuntur eminentiæ, quæ & inciſæ. In ſumma incredibile eſt dictu, quanta materiæ effluxerit copia.

Spes hæc ſola, ſoluſque metus hic erat: aut totum brachium, aut carpum ſolum, aut pollicem immobilem permanſurum; aut ad minimum extremi pollicis articuli os, aut articulum ipſum abſceſſurum. Ubi jam materia evacuata, mundificantia, dein detergentia, ultimò incarnantia, tandem & epuloticа adhibeo, cicatricemque induco. Curatis & conſolidatis apoſtematibus, cubitus immobilis, carpuſque cum pollice inflexibilis, perſtitit, ſequens propterea ad id balneum, methodùmque, quoniam peregrè mihi erat abeundum, utendi præſcribo.

℞. Radic. Althææ. Conſolid. maj. an. ℥vi. Bryoniæ ℥ß. Herbar. Malvę. Althææ. Violar. Mercurial. rec. an. Mj. Summit. Hyperici. Ivæ arthet. an. M. s. Sabinæ. Pii. Flor. chamomill. Melilot. an. M. j. Semin. lini. Fœnigræc. an. ℥vi. Bull. incis. & contus. in ſ. q sq. comm.

Brachio priùs evaporationem eaciplat, ubi refriaerit ferè in totum, brachium unà cum manu imponat: hocque per hebdomadam continuet, vel prout neceſſitas exigit, ſemelque inſtituatur de die, deinde ſequenti inungat linimento.

℞. Unguent. Aragon. Martiat. an. ʒij. Axungiæ gallin. ʒij. ſ. Gumm. ammon. diſſol. ℈iv. Unguent. dialth. Ol. roſat. lumbricat. an. ʒiij. Ceræ q. ſ. fiat linim.

Inunctione facta, adhibeat emplaſtrum ex ſuperiori maſſa confectum, & ſuper aluta diſtentum, poſt decem circiter dies domum reverſus ipſum ferè omnia ſua obire poſſe cum admiratione ſumma conſpexi, &, quamvis magnus aderat metus, ne ad minimum os, vel extremus abſcederet articulus, tamen nec os, nec articulum imò nec unguem quidem ille ſuum perdidit.

Pro tua verò, Triune Deus, omnium rerum fabreſactor unicè admirande, ineffabili clementia, quæ mihi non modò in his, verùm & in aliis meis curis omnibus in hunc uſque diem adfuiſti, proque eo, quòd ex terra ad hominum utilitatem creaviſti medicinam, qua ſanitas ob peccata noſtra deperdita reſtituatur, eamque quampluribus revelaviſti, laus tua ſemper erit in ore meo, & lingua mea favorem tuum ſingularem, quo me in & extra uterum maternum proſequutus es, quamdiu vixero, deprædicabo. *Hactenus Decas Obſervationum Matt. Glandorp.*

Panaricii ſive paroncychiæ incidendæ modus tutiſſimus, & compendioſa curatio.

Quàm dolorifica, & longæ curationis ſit paronychia, neminem practicorum latet. Si tamen ſtatim ab initio pars affecta, eo modo, quem mox expediam, incidatur, cedit dolor, citoque curantur ægri, prout hactenus in plerìſque expertus ſum. Quod ſequentibus exemplis illuſtrare viſum eſt.

Ante annos aliquot Coloniæ Agrippinæ ad piam & honeſtam matronam, uxorem D. D. Joan. Burgois, divini verbi miniſtri fideliſſ. & amici mihi multùm obſervandi, laborantem dolore acerbiſſimo in extremitate digiti, cum febre, lipothymia, nauſea, aliiſque gravioribus ſymptomatis, vocatus fui. Digitus tamen nondum inflammatus aut tumefactus erat, ſiquidem morbus tantùm incipiebat. Ideoque curationem ſic inſtitui. Primò quidem digitum lacte vacino, in quo flores chamomeli, meliloti, ſemen fænigræc. & cydoniorum incocti erant, aliquantulum fomentavi. Deinde ſuperficiem cutis paulatim diſſecui. Abraſa cute maculæ quædam rubicundæ apparebant: Quibus acie cultelli inciſis, guttulam, unam aut alteram aquæ ruſæ ſub cute inveni. Illa vacuata, linteum madefactum aqua vitæ, ubi nonnihil theriacæ diſſolutæ erat, applicui. His ſtatim ſedatus eſt dolor: atque hoc

Digitized by Google

hoc unico remedio, altero die ſanatus fuit digitus. Reliqua quoque ſymptomata, purgato leviter corpore, ſopita fuerunt.

Hoc anno 1604. vocatus fui ad nobiliſſimam Dominam de Monte, Bernenſem, matronam honeſtiſſimam quæ triduo, propter paronychiæ doloris vehementiam dormire non potuit. Abraſa cute maculam hujus magnitudinis O in capite digiti ſub cute invenimus, in qua vix guttula una ichoris continebatur. Inciſâ maculâ, applicatoque ipſi digito goſſipio, intincto, aqua vitæ, in qua diſſoluta erat theriaca, manui verò & carpo linteo reduplicato, ac imbuto poſca, ſtatim ceſſavit dolor: ita ut poſtero die pleniſſime ſanatus ſit digitus.

Hujus curationis cùm anno 1593. primum periculum in uxore mea feciſſem, & ex voto ſucceſſiſſet, poſtea in ſupradictis matronis, ac multis aliis maxima cum utilitate ægrorum administravi. Et ſemper ad ungulam ſub cute nonnihil ichoris inveni. Sed neceſſe eſt, ſtatim ut ab initio fiat inciſio hæc: alioquin ex doloris vehementia citò concurrunt humores, qui inflammationem, ac tumorem excitant, atque ſubjectam carnem, imò etiam oſſa erodunt. Eſt enim cutis ea in parte admodum denſa, ita ut materia paronychiæ (quæ per ſe maligna eſt) quum nullo modo exhalari poſſit, majorem acrimoniam & veneſoſitatem acquirat: digitus quoque, imo tota manus, propter doloris vehementiam inflatur, parumque prodeſt inciſio hæc; niſi prius materia cocta, & in pus converſa fuerit.

Vacat autem eo modo facta inciſio omni periculo, nec eſt dolorifica, neque nervos aut tendones offendit, quum ſit ſuperficialis. Alius verò modus apud practicos paſſim uſurpatus, inciſio nimirum quæ fit à ſuperficie ad centrum, & verſus os valde periculoſa eſt. Lædit enim nervos & tendones: unde dolor acerbiſſimus, inflammatio, febris, aliaque graviora ſymptomata oboriuntur. *Gulhielmus Fabricius Hildanus Obſervat. Chirurgic. Cent.* 1.

Pro Paronychia.

In principio poſt phlebotomiam & univerſalia remedia, ponatur digitus per longum tempus in ovo putrido, id enim plurimos curaſſe experientiâ conſtat: alii eum in muſculis partibus tenuere optimo cum ſucceſſu & magna cum laude, cùm apoſtema jam perfectum eſſet; & inciſionem admittere nollet, quod optimum eſt remedium. adhibui unguentum apii ſeu hyperici Philippi Hermanni, quod propriè educit materiam viſcoſam ex oſſibus. & panaritium per ſe curat, & eſt nobile experimentum non ſolùm ad panaritium, ſed & contra vulnera: cujus hæc eſt deſcriptio.

℞. Succi hyperic. & apii. an. ℔ij ſucci ſenecion. vulgò cruciatæ dictæ, millefolii, abſynth. an. ℔j. ſucc. chelidon. perſicar. an. ℔ß mell. deſpumat. ℔v. ol. hyper. ℔ii. terebinth ℔j. farin. tritici, q. ſ. alumin uſti ℥iß. ſucci coq. ſ. a. & reliqua addantur, & coq. ut artis eſt, ad conſiſtentiam unguenti mollioris, & uſui reſervetur, arcanum eſt contra paronychiam, quo ſolo aromatarius quidam ab hoc morbo curatus eſt. *Petrus Foreſtus obſ. 16. lib. 5. obſ. Chirurg*

Puerulus quidam angebatur à duabus paronychiis duos affigentibus digitos cum acerbo cruciatu; pro his ſanandis talis per me curatio eſt adhibita; manè & veſperi inungebam hos abſceſſus oleo ſulphur. & deſuper applicabam emplaſtr. diaſulphuris per quæ citiſſimè maturati, ruptique ſunt ac iiſdem remediis iterum conſolidari ac ſanari in paucis diebus: *Martinus Rulandus. curat. 87 cent.* 3.

Vidi cui paronychiâ digitus obſeſſus erat, diſtinctus fortè ad brachii amplitudinem, perque noctes aliquot inſomnes torſerat miſerè: huic cruor & recens pellis talpæ circumdata, manè craſtino die digitum cum nocturna quiete reſtituerant. *Joh. Helmontius. tractat. cui tituł. Butler.*

Virgo quædam paronychiam patiebatur in indice manus noſtræ, quæ ipſum vehementer afflixerat per quatuor dies; juſſi ut digitum immitteret in aurem felis, & intra duas horas doloris expers fuit; ſentiebat per intervalla attractionem digiti in cavitatem auris, ac ſubinde dolor totum brachium invadebat uſque ad humerum; eo deniquc tempore felis vociferabatur, ut credibile ſit, eum dolore affici à veneno attractu; tota manus intumuit, ac poſtmodum detumuit, excepto digito, qui tumefactus remanſit, ſed doloris expers: ſublato dolore digitus extractus eſt, & ſuppuratus apparuit, ac deinceps ſolo empl diapalma curatus *Lazarus Riverius, obſ.* 63. *cent* 4.

Mulier alia eodem remedio à panaritio curata eſt, hinc colligere licet in capite felis eſſe vim quandam magneticam panaritii qualitatibus familiarem; cujus beneficio venenum in tumore illo latens ad ſe trahat. *Idem. obſ.* 19 *cent* 4.

Vocatus fui ad mulierem quandam quæ jam duodecim noctes cum clamoribus duxerat inſomnes occaſione paronychiæ in pollice manus prope ungue lateraliter, nullo tumore, nullaque digiti inflatione exiſtente, quidam chirurgus curam hujus paſſionis penitus ignorans, bis fecerat quaſdam ſuperficiales inciſiones, in quibus caro excreverat, rogavit me inſtantiſſimè, ut ejus curam ſuſciperem, craſtino die feci inciſionem cum raſorio lateraliter ab ungue uſque ad os, à ſummitate digiti ad juncturam excluſivè: deinde applicavi album ovi cum vitello agitatum intus & extra vulnus, ſtatim cum receſſi, cœpit dormire. & dormivit toto die uſque ad noctem: ceſſavit omnis dolor, neque unquam poſtea doluit ea cauſa, ſed brevi temporis ſpatio, Deo favente, fuit ſanitati reſtituta, abſque digiti deformitate, vera igitur curatio hujus ægritudinis eſt, facere inciſionem ſecundùm modum dictum, uſque ad os incluſivè: quia ſtatim ceſſat omnis dolor, neque eſt aliud remedium, quin os & junctura perdatur. *Petrus Bayrus. practic. lib.* 10. *cap.* 9.

Conſultatio.
De Paronychia ſive Panaritio.

Illuſtris Dom. Ferdinandus de Capua, &c. conſtitutionis melancholicæ, in extremitate digiti annularis manus ſiniſtræ circa unguem, tumore exiguo afficiebatur, tantò cum cruciatu ut dies noctesque inſomnes duceret, aliquando & in lipothymiam incideret, dolore per totum ferè brachium diffuso.

Reſolutio.

Paronychiam ſive panaritium à ſanguine adusto & atrabilario ad extremitatem digiti à naturâ detruso, ibidemque inflammationem excitante productum cenſeo.

Dolor adeò vehemens eſt & atrox, cùm ob materiæ acrimoniam & fervorem, tum ob nervoſas partes, quæ exquiſitiſſimo ſenſu præditæ ſunt, affectas.

Per totum brachium diffunditur dolor, ob nervorum conſenſum.

Lipothymiam doloris vehementia, ſpiritus diſſipans, excitat.

Curationem per phlebotomiam & purgationem auſpicatus ſum; mox dolorem lenientia, & fervorem humorum mitigantia, ſuppurationemque promoventia parti affectæ applicui.

℞. Mu.

℞. Mucilag. ſem. pſyll. cum aq. ſolan extr. ʒß. Farin. ſem. lini, fœnugr. an. ʒiij. Vitell. ov. num. 1. Butyri rec. pingued. gallin. an. q. ſ. M. fiat unguentum.

Pure genitô, abſceſſum aperui, & pro deterſione unguentum ex melle, terebinthinâ & farinâ hordei præſcripſi, poſtea impoſitô ſarcoticô Chalmetæi ulcus ad ſanationem produxi.

℞ Sarcocollæ, thur. myrrh an. ℥j. Aloës ʒiij. Terebinth. ʒv. Mell. colat. roſat. ʒij. M. f. linimentum.

Contra animi deliquium præter externa quædam, pulverem bezoardicum ex ſequenti aquarum cordialium miſturâ ſæpius & per intervalla exhibui.

℞. Pulver. cordial. Dornckreilii ʒij. Bezoartic. Sennert. ʒj. Magiſter. perlarum, corallor. oculor. cancr. an. ℈j. M. detur ad ſcatulam.

℞. Aq noſtr. bezoartic. ℥iij. Cordial. frig. ℥ij. Borrag bugloſ. ſcabioſ. ex ſuccô acetoſ. an. ℥j. ſpir. roſat. rub idæi, citr. an. gtt. 7. rotular. manus Chriſt. perlat. ʒiij. M. *Baldaſſar Timæus in Caſibus Medicinalibus.*

PAROTIS.
Vid.
AURIUM MORBI.

PARTUS

Hic conſultò omittemus Phyſiologica multa, quæ in Bibliothecâ noſtrâ Medico-Practicâ videri poſſunt: De Partû vero Obſtetricii vivaci, vel non vivaci, ut & de aliis Partûs terminis: ac unicè nos reſtringemus ad ea quæ Praxim magis ſpectant Chirurgicam. Idque peragemus; tum per Obſervationes primò generales ſuper Partione, eique inſervientibus Obſtetricibus; tum per Conſultationes & Obſervationes ſpeciales, ſuper methodis quibus parturientibus, in variis ſitibus Fœtuum, tum vivorum, tum mortuorum ſuccurritur aliis etiam rationibus adjectis. Veniant itaque primò.

Obſervationes generales.

Partûs incerta conditio.

Vulgatum eſt laborioſiùs primiparas parere, nec fallunt cogitantem rationes; experientia autem etiam hoc docuit ex iis eſſe, quæ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, non ſemper, eveniunt: credo ego plurimum in graviditate ſitum eſſe, & ut illa eſt, ſic ſæpe partum quoque facilem aut difficilem eſſe. Si enim illa vires non atterivit, probabile eſt partui magis idoneum fore corpus atque integrum: verùm uti in magnitudine, figurâ & ſitu poſt converſionem potiſſimùm conſiſtit partû, momentum, ita non ſemper ratio illa reſpondet, graviditaſque facilis duro & laborioſo partu expiatur. Ex hiſce autem imprimis illucere video, non omnem Primiparatum partum neceſſariò aliis quibuſque graviorem eſſe, cùm primi infantes ſæpe minores meliuſque figurati, & ad partum compoſiti, quàm vel ſecundi aut ultimi. Quod autem de Naturalium anguſtiis primò partû explicandis, id certè nihil eſt. mox enim, ſaltem niſi aliud interveniat, nonô poſt partum die ad priſtinam redeunt omnia anguſtiam, eôdem labore vel etiam majore poſtea iterum dilatandam. Jam ſi anguſtia eſt illarum partium in Primiparis major, facilè eam & naturali mollicie, quæ juvenculis eſt conceſſa, & copiâ lymphæ uterinæ, quæ & ipſa copioſius adeſt, quam in adultis, emendari poſſe probabile eſt: quantùm autem humor iſte ſive uterinus, ſeu vaginalis partum promoveat, illæ ſicci habitus adultæque virgines, plerumque ſemper laborioſiùs parientes, exemplô ſuo oſtenderint. Et verò experientia didicimus, plurium liberorum matres, præſertim ſi virium & humiditatis jacturam provectâ ætate fecerint, de ultimis mediiſque partubus magis quam de primis queri. Quemadmodum autem non ſemper primus partus magnitudine reliquos antecedit, ita etiam ab hac parte minùs eſt periculi. De figurâ autem & poſitu æque omnia incerta, quòd & illa in primum partum non magis quàm medium aut ultimum cadant. Cur autem aliquando Primiparis partus ſint difficiles, non una eſt cauſa, primùm enim, ut inſuetis omnia ſunt duriora, ita illis quoque futuri cogitatio præſentiſque rei experimentum animos facilè dejiciunt, doloriſque ſenſum exaggerant. Deinde corporis illa curatura, quam virgines olim nimium affectabant, pompæ & gratiæ ſervientes, multùm quoque partûs moleſtias auget, quippe dum Hypochondria ventriſque inania, quorum expanſione plurimum fœtûs expulſio juvatur, faſciis tæniiſque conſtringuntur, & penè reſpirationis uſû interceptô tonum amittunt, deſuetæ pridem fibræ, etiam tum, cùm neceſſe eſt, officium facere nequeunt matremque in ipſo opere deſtituunt; ut intelligant jam virgines, quàm difficile ſit in tam tenui junceoque habitu matres fieri. Accedit, quòd nec ætatis nec ſtaturæ in utrôque ſexu habeatur ratio, atque hinc diſpar proportio partûs quoque augeat incommoda. Teneriimis ſæpe puelliſque virginibus viri collocantur & robuſti & πλατύστερνοι, quod ipſum poſt capitis vaſtitatem præcipuè notandum: atque hinc ſæpe capite Naturalibus immiſſô, reliqui corporis exitum humerorum moratur latitudo, inque majorem angulum finiens proceſſus. Hæc tamen ita facilè ſæpè corriguntur Naturalium mollicie atque humiditate, ut non ſatis mirari Lucinæ vires poſſimus. Id autem in univerſum conſtat, feminas, quæ viros nactæ ſunt capite, humeris, oſſiumque mole conſpicuos, dum ipſæ delicati ſunt habitus, plerunque laborioſiùs eniti. Verùm quò magis incerta partuum ratio conſtet, ſingulare eſt, quod quæ doloribus ſæpe faſtidiiſque ſunt confectæ matres, faciliorem experiantur Lucinam, quàm quæ uterum animosè & ſine ullô incommodô geſſere. Imò reperias, quibus à morbô eôque graviſſimô deprehenſis, partus superveniat & æquiùs ſolvatur, quàm aliàs, cùm immunes degant ab omni morbô. Ut hinc appareat non matris tantùm has eſſe vires, quæ partum ſecundent, ſed & fœtum hîc aliquid poſſe, & validum ſuoque genio in cætera partium harmonia fruentem. Nimirum evenit ſubinde, ut principium vitale fœtûs matris vitia non moretur, & vis elaſticæ robore imminens contagium à ſphæra nutritionis ſuæ vel avertat, aut fermentô propriô in melius immutet, atque hinc matribus ab ægritudine conſumtis partus procedant rotunduli & nitida cute pingues. Dici non poteſt, quàm graviter ſæpe laborent partui proximæ deſperantibus etiam mulierculis, & tamen, poſt exhauſtum corpus, quando Niſiæ ſunt partes, adſint vires tanquam de cœlo miſſæ, collectaque etiam ſine magnô labore partum ſolvunt; ut ſciatur, quanti referat, hominem ſervari. Sed ecce hîc anodyni partûs exemplum. *Joh. Nicol. Pechlinus in Obſervat. Phyſico-Medicis.*

Partus & ſubiti & ſine dolore.

Impoſitæ ob primævum vitium mulieri diræ hanc quoque traxere neceſſitatem, ut duriùs & cum dolore pareret, fortè ut conceptæ initiô rerum labis ſenſus, aut naſcenti, aut gignenti imprimeretur, quod adeò verum experimur, ut vix unam reperias matrem, cui non partus magno conſtet, etſi non æquo omnibus labore. Barbaris equidem hominibus & ad mundi fines rejectis magis propitiam eſſe Lucinam, quàm noſtris, commen-

Digitized by Google

commentaria docent peregrinantium. An quod, cùm ſacrorum religione peccatique originalis conſcientiâ minùs tangantur, ſecuriore niſû pariant? An, quòd diætę magis ęqualis ac innoxię uſu aëris ad hoc majore conſtantia fruantur, quàm noſtri orbis hoſpites? Illud autem ſatis conſtat, ſi ratio ineatur molis iſtius & oſtioli, quo ſe erumpere debet ſuo & alieno infans, non poſſe non laborioſum eſſe & lumbifragum partum, etiam inquam ſanis quadratiſque fœminis. Quo magis mirari oportet, quod paulò ante attigi, matribus nonnullis à morbó jam attritis atque emaciatis, jamque extrema ſpirantibus, partum oboriri facilem, imò ante parere, quam peperiſſe ſe intelligant. Adeò tenellæ matres cum febre conflictatę calida ipſas quatuor ſex & octo ſeptimanas ante partum, quin & ſub ipſo partu quę prognoſtico telicke videbantur, tam propitiam expertæ ſunt Lucinam, ut unde vires ſuppeterent in tanto animi corporiſque deliquio, nemo conjicere poſſet, pariebant tamen, & facilius quam ipſæ illę ſanæ, & niſi credere piaculum eſt, ſine dolore. Nempe Naturâ, id verò eſt, inviſibilis Dei digitô operam omnem pręſtante, quam vel mater ſana aut ipſe Puer pręſtare debuerant, facilis eſt in incredibilibus labor. Quando itaque in conclamata aut afflicta matre partus ſuccedit, probabile eſt ſoli fœtui tantùm eſſe virium, quibus ipſe ſe expediat Naturę clauſtris jam ante quoque mucilagine copioſâ, quam fortè morbus eò derivat, reſeratis. Unum autem exemplum partus anodyni non poſſum quin memorem. Mulier erat ſutoria, ſextum nunc etiam menſem gravida, aliquot ante liberorum mater, quę febre ardente epidemia miſerè afflicta jam aliquot ſeptimanas ſævitiem morbi ſuſtinuerat, eò redacta ut extrema ſpiraret. Actum videbatur de matre & fœtu, cùm mulier nullius admodum conſcia doloris matulam poſcit, qua excipere urinam, quod illa rebatur, poſſet. Tum illa, ubi aquam mittere ſe putat, infantem excludit nitidum atque vegetum, ſed qui ſeptimum nondum attigerat menſem, adeòque ultra tres ſeptimanas non ſuperſtitem. Illa quid actum eſſet neſciens, etſi molem ſibi excidiſſe quereretur, præſentes advocat mulierculas, utque rem explorent monet. Ibi illæ non ſine horrore infantem reperiunt vinculis adhuc ſuis alligatum, quem non procul habitans Obſtetrix in auxilium vocata ritè liberabat, toto etiam puerperio, extinctâ febre, feliciter cedente. Et verò in parturientibus hoc quoque notatu dignum, non omnes eodem modo eniti, & quamvis plurimis in ſtrato jacere commodum ſit, novi tamen, quæ & ambulando provocent partum & ſtando dejiciant, quod ipſum Gallicanæ fœminæ Viri ὁ πάνυ in more fuiſſe intelligo. Aliàs exemplo didici temerariæ matri ſuique fidenti jamque partum vicinum auguranti, dum ſe ſpeculo ſiſteret, & ut nonnullis fœminis familiare eſt, vultum ornaret componeretque ad decretorium laborem, vix dum conſciæ excidiſſe offam albâ, abrupto etiam vinculo umbilicali; inde quidem puerum mortuum, matrem verò extantlatâ magnâ hæmorrhagiâ evaſiſſe. De meretricibus autem vulgo increbuit, utrum certo rumore, neſcio, eas ferè omnes faciliùs parere: credo quòd, dum profano concubitu omnem decoxerunt pudorem, nihil penſi habeant, quid eventurum ſit, modò ab impudico onere liberentur. Ita notæ ſunt, quæ inter choreas luſuſque ventrem excuſſerint, ad conſuetos labores ſubitò reverſæ. Hoc verò etiam novum, quod in vicina pridem urbe meretriculæ paulò ante nuptias, ut fieri ſolet, ſacram Euchariſtiam in Eccleſia ambienti, tantum non, dum ad altare properat, partûs dolores ſupervenerint, quæ, ut erat in propinquam domum delata, illico infantem enixa eſt ſanum atque integrum. Novum autem non eſt plurimas feminas ſedendo parere, nec antè ſolvi; quam poſt varios habitus jectigationeſque in ſellam procubuerint, compoſito ſic meliùs ad excluſionem corpore. *Idem ibidem.*

Fortuita excuſſio Partus fœtentis jam & ſemilaceri.

Naturanti obſtetricios labores ferè ſola abſolvit ita Fortunæ etiam aliquæ hic ſunt partes; ſæpe enim, ubi fœtus uterique & virium conditio minus nobis perſpecta, mirificis illa luſibus ſe oſtentat. Ubi anceps quandoque eventus, & quod ſupereſt exiguæ ſpei prudenti conſilio regere volumus, ipſa ſe interponit Natura; & improviſo ſæpè etiam in ſpeciem periculo caſu ſaluti proſpicit laborantium. Fœmina quadragenaria primipara, viro πλατυσπέρμῳ juncta, ex partu novem dierum periclitabatur, erantque jam omnia deplorata, quippe à triduo mortuus infans & manu una pedeque, nunc etiam evolutis inteſtinis, ab Obſtetrice truncatus, in eam figuram redigi non poterit, quæ cætero corpori extrahendo vel truncando eſſet idonea. Ergo parturientis vires deficiebant, & ob crudeliſſimam manus operam, quam adferre Obſtetrix & ſagaciſſima & exercitatiſſima neceſſe habebat, omnem amplius ſui curam detrectabat, & jamjam ſemifurioſa mori decreverat; nec parum adfuit, cùm parturiendi dolores pridem defecti in illo corporis frigore immenſoque fœtore, qui matronas adſtantes repellebat; denuo ſubrepunt, & illa paulum ſibi reddita operam implorat Obſtetricis, quæ cùm vix crederet veros eſſe dolores à parturiente importuniùs rogatur, manum ipſa commodaret, ſed ad frigus fœtoremque pudendorum manum ſubitò retraxit, quam dum rurſum inſinuat habitum ſuperſtitis trunci exploratura, omnia adhuc dum arcta & ad expulſionem imparata reperit. Illa tamen urget ὠδῖνας, quas pridem ſenſerat, poſtliminio redeuntes. Ne ergo volentem conantemque deſerere videretur, jubet ut ſine ſtrepitu è lecto tolleretur, quod cùm parturiens audiret, non exſpectato auxilio contra monitum ipſa ſe lecto velut furibunda præcipitat; ſentitque rupto vinculo molem aliquam Naturalibus dejici. Ad quæ converſa Obſtetrix increpare primùm parturientis temeritatem, mox mirari fortunæ caſum, quippe ſaltu illo, quo ſe lecto præcipitaverat, maxima pars fœtus effuſa tractandam ſe extrahendamque Lucinæ præbebat. Verùm in illo corporis materni fœtore atque invaleſcentis febris delirę periculo vix aliud quàm mors exſpectabatur, quum tamen, ſupreſſa poſt quatuor ſeptimanas Urinæ incontinentia, quam vis intulerat, effugit priſtinæ ſanitati reſtituta, poſt illa etiam faciliùs pariens. Certum autem eſt, poſſe aliquandiu in ventre latere incorruptum onus, aut ſi corrumpatur, non protinus matri quoque mortem adferre. Memini fœminam cum mortuo infante jam inde à novem diebus, cum fœtore autem manifeſto à tribus diebus conflictatam, fruſtillatim reddidiſſe infantem ipſa ægrè evadente. Sed obſervatione dignius, quod Venerando Socero meo B. M. Langelotto videre contigit, & ipſe cum diligentiſſimis Naturæ cuſtodibus, Germaniæ Curioſis, Collegis meis honorandis, mecum ipſo olim communicavit, nimirum mulier quintum menſem gravida cadaveris conſpectu territa illicò neſcio quid mutationis & nauſeæ oboriri ſibi queritur: laſſitudo inde membrorum & omnium rerum ἀνορεξία, objecti cadaveris ſpecies turbare perpetuò conſtantem aliàs mentem videbatur, non tamen ullum in corpore frigus nec adeò etiam ventre inſoliti ponderis ſenſus; ex illo autem uterus non magis intumuit, dubitare ergo de conceptu incepit, & cùm decimo menſe partus non ſequeretur, etiam undecimum menſem & duodecim. opperiens, tandem colluviem quandam eſſe obſtructorum menſium planè ſibi perſuadet. Conſulit ergo D. D. Langelottum & rogat in illa corporis ſui Uterique fallaci qualitate menagoga propinaret. Ille autem ne quid in re ancipiti non noceret, Pilulas exhibet de Sagapeno Martis Vitriolato ſale elegantiore permiſtas. Sumpſit has illa manè & ecce poſt meridiem graviſſi-

mos & parturientium æmulos dolores, dum illa autem nihil quàm menſes exſpectat, incumbens Naturalibus moles Obſtetricem poſcit, quæ ut venit, ſtatim ex doloribus partum, quamvis molæ, auguratur: prætererant aliquot horarum tædia, cum omni opinione citiùs infans excluditur, abſolutus quidem ille & quinquemeſtri fœtui ſimilis, ſed niger, obſcurus, exſiccus, ſtrigoſus, & carnis inſtar fumo duratæ retorridus. Sanè ex omnibus indiciis colligere licet, jam tum ad terrorem habituſq; cadaveroſi ſpectaculum lentè interiiſſe hunc fœtum, & raro Naturæ conatu in liquore illo ſuo, velut Balſamo, merſum perduraſſe, averſo jam etiam per tam vehementem animi paſſionem à nutritione ejus ſanguine materno, conſtrictis, quod metus terroriſque proprium eſt, venis. *Idem ibidem.*

Aqua diu ante Partum.

Lympha illa Uterina, quæ & antecedere & comitari Partum eunte m ſolet, ſi maturiùs juſto tota excutiatur, ſiccatis tum mora Naturalibus, neceſſe Partum fieri laborioſum, ut qui maxime lævore illo mucilaginoſo in tanta viarum anguſtia rugoſaque contractione adjuvetur, Itaque Obſtetriculæ, cùm aquæ ſubitò prorumpunt & copioſè, non ſtatim in fœtum quoque exeunte niſu, malè metuere parturientibus ſolent, neque injuria; eò enim majus periculum, quia intempeſtivior ille & ſine dolo e fluxus. Accidit fœminis nonnullis, ut duos treſve dies ante partum fluat Lympha illa Embryonis pridem balneum, ſed nec ſubitò neque confeſtim, adeò etiam reliquum eſt, quod imminente jamjam partu vias deliniat: atque illis tamen paulò laborioſior eſt partus, quam quibus unà cum fœtus parturitione aquæ profluunt. Sed & illa juſtò ſubitiùs fieri itaque periculum adducere & fœtum & matrem poſſunt, quò intelligas modum aliquem eſſe debere & ſatiùs eſſe, ſi aquas præeuntes ponè ſequatur infans & invicem ſe excipiant. Aliquibus tamen etiam longo intervallo ante partum, imò, quod ex probatæ Obſtetricis ore habeo, novem diebus citiùs (cujus rei exempla anno 1680. in unâ Kilonio quatuor contigiſſe memini, quaſi cœli quidam influxus eò ſpectaret) aquæ iſtæ prorupêre; atque ejuſmodi matres, niſi ante aliquot partubus fuere exercitæ, omnium laborioſiſſimè pariunt. Stillat ſæpè hæc aqua multò ante, neque hoc adeò partui officit, ſæpè fluit aut funditur, & hoc cum periculo eſt conjunctum, quamvis favente Lucinâ etiam majori diſcrimini eripi parturientes poſſint, quo ſcias Naturam optimam ſui eſſe ac curioſiſſimâ cuſtodem. Vidi fœminam ſeptem menſes gravidam, quę cum Viro ſociata veſperi obambularet plateas, à ſtudioſis graſſantibus conjugemque invadentibus territa incredibiles ſtatim ſenſit ac veluti partus dolores. Accerſita Obſtetrix cùm aquas lentè ſtillare videret, partum initio ominabatur immaturum: verùm cùm dolores non intenderentur, ipſa tamen uſque & uſque malè haberet & cùm animi deliquiis conflictaretur, aquæ autem non niſi ſtillatim profluerent, non quidem tam citò, ſed ægrè & cum mortis diſcrimine parituram rebatur. Verùm, ut arcanos rerum inopinarum exitus Naturæ relictos ſcias, opinione ſua decepta fuit Obſtetrix. Namque aquarum illarum ſtillicidium quotidianis animi deliquiis comitatum ipſas ſeptem hebdomadas continuaverat, cùm partus invaleſcunt dolores & fœtum enititur non ſine magno labore & periculo, vivum quidem, ſed orbitate alimenti macrum atque exilem. Obſtetrix à me ſollicitè rogata de aquis ſanctè teſtabatur toto illo tempore, quo fluxerant, fuiſſe verſicolores, albas, flavas, virides, nigras, peſſimo ſemper fœtore comitante. Ajebat quoque ſe ſępiùs ante partum Amnii rupturam & caput infantium converſi oſculoque uteri expoſitis, ut eſt nudum, digitis deprehendiſſe, quod cùm ego errore aliquo factum eſſe contenderem, religioſè illa obſtitit, & ad manuum experientiâ, quatuor mille liberorum partu exercitatam, provocavit. Quidquid demum ſit, aut res portentis adnumeranda, aut digitorum error eo excuſandus, quod, cùm in illa fermentatione ſpirituum & aquarum putredinali, ut fœtor teſtabatur, pars Chorii deceſſiſſet, aquæ eo quoque ex interiore Amnio exſudaverint ſtillatimque collectæ profluxerint, prohibente fœtus immaturi conditione & Naturalium anguſtiâ, ne & Amnio rupto aquę totæ effunderentur, comitante fœtu. *Idem ibidem.*

Parturiens ſuffocatione Uteri convulſiva extinguitur.

Quàm facilè alium quemque morbum in virginibus feminiſque pro Suffocatione Uterina accipiunt Matronæ, tam præfractè eam, etiam cùm adeſt, in gravidis, magis quoque parturientibus, negant: nam cùm morbum hunc omnem à ſeminis Viro maturi corruptelâ oriri ſat impudicè ſibi imaginantur, ſolâ graviditate, matrimonii fructu, velut Antidoto, arceri morbum hunc poſſe fidenter credunt. Sed oppido falli mulierculas manifeſtum eſt, cùm non tantùm omnis generis & conditionis fœminis, verùm etiam aliquando viris, ſi non morbus, certè eadem morbi Symptomata eveniant. Sanè ut ab Utero ſæpè in fœminis μίασμα illud ſurgit reſpirationi gulæque infeſtum, ita in Viris à ventoſâ Hypocondriorum ſentinâ eadem in corpus redundat ſymptomatum facies, quod ne temere dixiſſe videar, ſequentis exempli argumento rem defendam; nunc tamen parturientis fœminæ hoc morbo extinctæ hiſtoriam deducam. Mulier erat annorum duorum & viginti, quadrato & obeſo corpore, hæc ſe, ut eſt Gravidarum appetitus ad noxia propenſus, crudis auſteriſque fructibus oppleverat ſobriam diętam ſemper exoſa; accidit autem, ut proxime ante partum cum marito contentione maximâ altercaretur, tandemque importuno litigio neſcio, quas minas extorqueret. Vix hęc erant acta, cùm partus dolores cumque iis occulta dudum vitioſorum humorum ſaburra erumpere cœperunt. Duraverant aliquandiu dolores, ſed ſine effectu, intercipiente reſpirationem flatuum copiâ, quam nec Clyſteres neque alia diminuere poterant. Mox animo linquitur, omniſque in anguſto labor eſt; inde paulum ad ſe rediens Uterinis, Caſtorio & ſucco Nepethæ, quæ Obſtetrix jam & ipſa morbi conſcia imperaverat, reficitur. Prodierunt quidem ructus nonnulli, ſed poſt iterum oppreſsâ voce gulęque, quod digito ſignificabat, vinculo injecto obdormiſcit; jamque hanc perpetuam noctem fore omnes credebant, cùm interea miſſis ſubinde ſuſpiriis motibuſq; convulſivis aut vitam, aut vitæ reliquias teſtaretur. Adſunt proinde, quæ me auxilii causâ ſollicitent; nec mora, cùm me in pedes conjicio, ſed quia in ultimâ urbis regione habitabat, tardiùs acceſſi. Ægræ propinquans genas reperio roſeo colore perfuſas cætero corpore livente, reſpirationem vel nullam aut poſt longas pauſas ſuſpiriis interruptam, pulſum adhæc inſenſibilem, verbo, omnia conclamata. Una interim ex præſentibus opiferisque fœminis refert, in illa mortis imagine infantem ſuis ſe viribus clam inter ſtragula eduxiſſe, matre dumtaxat gemitibus aliquot motibuſque convulſivis mutationem prodente, quæ cùm indicia mortis eſſe putarent, accidit ut partus ea fuiſſe ex ejulatu conſtaret. Poſt omnia quietiora, niſi quod trium horarum agônem ſuſpiria motuſque convulſivi interpolarent, tandem etiam finirent. Ventris tumor etiam poſt partum major, quàm ante, ſive quòd flatuum viſcoſorum copia tympani inſtar eum inflaſſet, ſeu quòd tenſæ Uteri fibræ in illo agone convulſivo ad Syſtolen reduci nequiverint. Jam cùm Hyſtericæ aliàs ex facili revocari poſſint Salium volatilium nidore, hîc neque Spiritus ſalis Ammoniaci, qui cum Lapide Calaminari expellitur fortiſſimus, quidquam profuere. Infans ſatis erat vegetus, oſtendebatque nihil ſibi cum tumultu, illo fuiſſe commercii.

Et

Digitized by Google

Et verò ſuffocationem fuiſſe quę fœminam jugulârit, ſymptomata adeò omnia indicabant, namque obſtetrix crediderat, niſi inſolitum rei portentum, & fœminarum contumacia eam circumegiſſent. *Idem ibidem.*

Infælix Obſtetricis manus.

Ut ſitus, figura, robur infantis plurimùm adjuvent partus felicitatem, tamen & obſtetricis manus aliqua eſt in hoc negotio opera. Noſcat illa oportet, vel initiò bene conjiciat parturientis ingenium, noſcat idq; accuratè, num, qui inſultant dolores, veri ſint, an ſimulati, num in partum uterumve, an inteſtina viciniaſque partes erumpat ille impetus, hoc enim neglecto accidit perſępè, ut fruſtra vires ſuas impendat mater, & juſto tempore deſtituta veris doloribus adeſſe non poſſit. Adeò momentum illud, quô uterque & mater & fœtus operam dant, ſollicitè diſtinguendùm à doctâ Obſtetrice, ne alter alterius conatus intempeſtive deſerat. Contigit ſępè, ut illud ſit Infantis robur & tam ſubiti impetus, ut, ſi velit, coërcere nativitatem ruentis non poſſit, & ut poſſit, non debeat. Hic malè eruditæ Obſtetrices, cùm credant ſtatim initiò nullos dolores eſſe veros, monent, urgent matres, contineant, quantum poſſunt ſpiritum, ultimiſque caſibus reſervent, infelici certè conſilio, cùm ſemel elapſa temporis illius opportunitate contabeſcat lentè partus & omnis deinde opera in ſolam Matrem redundet, adeòque vel non procedat partus, aut laborioſiùs finiatur. Itaque diſcant diſtinguere tempora & motus infantis provocantis matris Labores. Quòd ſi illud ſit Matris Infantiſque robur vegetuſque calor, ut uno impetu & aquas & ſe protrudere poſſint haud facilè Obſtetrix vehementiam illam cohibeat, & prodeuntis caſum moretur; pręſtat autem ibi ſequi Naturę impetus & cadentem excipere, quam non profuturis monitionibus parturientis conatus infringere. Fateor, uſu hoc venit in juvenculis fœminis, & malè ſibi metuentibus, jam etiam ad minimos dolores commotis, ut à fruſtaneis illis conatibus, quibus ſæpè ſe ante horam macerant, abſtineantur, & veris tantùm conjuratiſque partus doloribus, quod judicium eſſe debet Obſtetricum, ſeſe impendant. At cùm tam ſubiti ſunt atque improviſi partus dolores, id agendum cumprimis Obſtetricibus, ut Naturæ ſubveniatur & feſtinationis vitia manus dexteritate corrigantur. Conjugi meæ primus partus fuit laborioſior, idque quod abſente Obſtetrice à mulierculis monita dolores & vehementes datâ operâ retinere cogeretur, elapſis jamdudum aquis viiſque motâ illâ exſiccatis. Et verò vetula Obſtetrix tandem adveptans, cùm ingenium ejus nondum edidiciſſet, lecto illam uſque detinet, dum interim parturiens ſolvi ſe poſſe negat, niſi in ſellam reponatur, quod cùm noller Obſtetrix, aliquot horæ fruſtratis laboribus extrahuntur: inſtat tandem violentis precibus motuque corporis loborioſa conjux; nec mora, cum in ſellam tranſlata novi & veri dolores cumque iis partus inſurgeret feliciterque ſiccis ſeſe viis expediret. Secundus partus illi tam facilis fuit, ut ſine fœminis, me abſente, in vulgari ſellâ partum unà cum aquis effunderet; & cum clamoribus impleta domus vicinam fortè fœminam pręterambulantem ultrò invitaret, opportunè accidit, ut illa jamjam pavimento illapſurum puerum ſupparo prona exciperet, & me quoque ab urbe reducem arcique Principali ob præſtandas ibi operas vicinum vegeti rotundulique infantis nuncio bearet. Tertius autem partus infanti ob celeritatem improviſam & Obſtetrici minùs curatam fatalis fuit. Nam cum fortè fortunâ inviſeret eam Obſtetrix nihil aliud cogitantem, commodum incidere partus dolores, ſed cum partum tardiùs imminere illa opinatur, & crepundiis veſtimentiſque venturo infanti neceſſariis incumbit, parturire incipit conjux mea; igitur pręventa & conturbata hac feſtinatione muneris partes negligentiùs obit, ſell'amque & alia minus rectè diſponit, jam verò & fœminarum opiferarum defectus in illa longinquitate ædium diſſitarum parturienti Matri valdè moleſtus erat, neque enim erant, quę pedibus divaricandis, neceſſario admodum operi, ſufficerent. Effudit ergo ſe ſubito cum aquis infantis caput, qui, quòd obeſus eſſet & [illegible], circa collum hærere incipit: magna ergo Obſtetricis; magna præſentium fœminarum ſollicitudo. Dum interim mole ſe ſuâ urget Infans Matriſque provocat conatus, horę ſic effluunt duæ, fruſtaneiſque laboribus fracta Mater tumido lividoque ob ſuffuſum ſanguinem vultu dubium prębebat ſui ſpectaculum, & jam infans quoque deſerere matris operas videbatur, cùm utriſque ſubventura Obſtetrix humeros componere viaſque manibus dilatare negotioſè ſtudet; operam ergo, quam poteſt, præſtat, ſed in illa feſtinatione caſuque ancipiti molliculę manus oblita ſiniſtrum humerum à ſcapula divellit: prorumpit tandem ad hæc vexatus infans, tamque ſubitò latebris ſeſe effert, ut niſi pede dextro ruentis impetum ſuſtinuiſſet, ſolidò alliſus periiſſet; ſed in illa conſternatione vix ita regi manus potuit, ut non & ipſa incondito tractu crus dextrum luxaret, fatalique omine in utriuſque partis tandem & corporis ruinam graſſaretur. Nitida erat & vegeta puella, cùm prodiret, ſed ad lucis ſtatim uſuram & toto illo tempore, quo membra fingebatur triſti ejulatu aures noſtras offendebat; ſed verò nulla, nec poſt lactis uſum, nec octidui ſpatium requies, ſemper enim & uſque fletus intendebat. Quorum cauſam cùm identidem quærerem & tandem propè humerum ſiniſtrum cruſque dextrum ingentem deprehenderem tumorem, facilè conjeci in illa imprimis membri utriuſq; ἀκινητιά luxationem eſſe, & hinc coëuntes in tuberculum humores diriſſimis doloribus ſcenam inſtruxiſſe: & ſanè ita erat; nam ex violenta articulorum luxatione ruptis vaſis ſanguineis lymphaticiſque omnis in tumorem ſe collegerat humor, intra viginti dierum ſpatium planè purulentus; nihil enim ad diſcuſſionem viſcoſioris Lymphæ vel Emplaſtrum de Galbano, Diaphureticum Mynſicthi, aut Diachylon cum Gummi, vel illud de Ranis cum Mercurio, profuere. Igitur inſtituto cum aliis, tum maximè cum Affine meo, conſilio, tumorem primum humeri novaculâ aperuimus; dici autem vix poteſt, quanta ſtatim puris vis profluxerit, quam, ne ſimul & ſemel vires proſterneret infantis, coërcere fas fuit: & ex illo quidem ulcus coïre amplius noluit, ſed ſemper & uſque humidum quotidianum puris demenſum reddebat. Jam verò & alter ille cruris tumor durus & magnus ad maturitatem ſpectabat, novaculamque poſcebat, itaque & ille incredibilem ſtillavit puris copiam, quæ ad extremum uſq; perduravit; juraſſes ſanè toto corpore emunctos humores nutricios in una hęc loca coiiſſe, deſertoque infantis habitu hac exitum quærere, adeò, quod reliquum erat corporis, in quotidianis iſtis deliquiis à nupera obeſitate deficiebat umbrę ſimilius; & verò diſturbata ſemel partium illarum adhucdum cartilaginoſarum ſtructura, nec coaleſcere amplius oſſium contigua, neque humorum adfluxus quantumvis excogitatiſſimis remediis impediti potuere, imò cùm ſemel cruris illud ulcus ſicciſſimis adſtrigentibuſq; emplaſtris ad conſolidationem perduxiſſemus, ſueti excurrere eò humores vel circa eundem illum locum aut in ventris panniculum, immenſis & ſcirroſis tumoribus, ſeſe collegerunt, adeò ut fontem illum iterum aperire neceſſe haberemus, quo facto remiſcere ventris illi tumores omniſq; ad veterem locum, revocata eſt ſanies: verùm, cùm illo temporis tædio & diuturnitate vulneris coïtum tentaſſemus, in ventrem inq; ipſo umbilico reſedit tumor, qui & ipſe tandem ſe aperuit. Itaque tribus illis foraminibus inexhauſto fonte intra vigin

tres ſeptimanas totum miſellæ & in dolores tantùm ejulatuſque natæ puellæ corpus exaruit, animamque, quam, pridem acceperat, ad Deum, illum omnium autorem, remiſit. Cogitent hîc piæ animæ, quam me caſus ille hominem alienis ſemper miſeriis indolentem affecerit. Machinam conſiderat Deus venuſtulam, omnibusque numeris & legibus pneumaticis hydraulicisque abſolutam, tum maximè animæ domicilio ſuperbam: hanc inconſiderata manus, quę opem ferre debuerat & in melius fingere, deformat atque deſtruit, divulſiſque membrorum articulis fibrarumque & venarum conjugio planè mutilat; unde incolerandi ſtatim in ipſo ortu dolores tot humorum affluxu fontiumque ſanioſorum ſtillicidio perennaturi. Prona initio fuerat, in illa ſaniei putreſcentis mora oſſiumque molliculorum luxata compage, tum ad Fonticulos tum Spinam ventoſam diſpoſitio, ſed diligens Defenſivorum applicatio & Chirurgicæ manus opera, quam ipſe commodibat Affinis meus, D. D. Langelotus, facilè hoc prohibuit. Satis autem fuit, nihil commeritam puellam, parentum dumtaxat avorumque noxis infelicem, ideò in hoc theatrum veniſſe, ut ne quidem libato tota vita ſomno miſeriarum dumtaxat dolorumque teſtis eſſet atque arbitra. *Idem ibidem*,

Obſtetricis examen.

Semel iterumque examen inſtitui Obſtetricum juxta cum aliis Medicis, ubi mirari licuit principiorum varietatem, quibus niterentur; nunque & a ſeſe & ab obſtetriciæ artis regulis vulgatis diſcedebant. Cùm autem in naturali beneque figurato partu nulla ſit mora, iſque ipſe, niſi corporis prohibeat vaſtitas, ſua ſe ſponte excludat, præcipuè circa partum vitioſum quæſtiones oriri ſolent. Itaque Juvenis Obſtetrix, Matre & Avia obſtetricibus prognata, Sereniſſimi Principis juſſu à nobis examinata hoc dedit reſponſũ. Rogata annon in hoc potiſſima Obſtetricis opera conſiſteret, quòd malè ſitum infantem molli tractu manuum formę & poſitioni debitæ reſtitueret? Reſpondit, non temerè variandum eſſe ſitum, niſi planè à Natura abhorreat, & verò plerunque omnem manuum molitionem fruſtraneam eſſe, ſæpè & noxiam; quandoquidē ea ſit Naturalium anguſtia, occupante imprimis omnia fœtu, ut luſum dextræ etiam digitorum, ęgrè admittat: adeò quoque, ſi prępoſterè exire conatur infans, eum ſibi relinquendum & ea figura qua ſeſe objicit, extrahendum, idque ſe non tantum ſuis, ſed & matris & Aviæ experimentis didiciſſe. Inſtabam, quòd ſi venter pronus oſculo Uteri incumberet, annon ita refingendus eſſet ſitus? Imo verò ait, ſi poſſit, nihil prius nec potius eſſe debere, modò Lucina, quod rarum eſt, faveat; & verò, ſi promoveri venter poteſt manibusque cedit, ſatius eſſe pedes quam manus captare, quod plus periculi ſit in harum cōpoſitione quàm pedum. Quod ſi nates Uteri oſculo ſe admoveant, non facilè ſic vexandum corporis habitum, imprimis ſi uni alterique conatui cedere detrectet; adeò vel flexum duplicatumque provocandum eſſe, non abnuere operam Nixia: dicebat exemplis ſibi conſtare converſione fruſtra tentata felicem fuiſſe fœtus ſic malè ſiti eductionem, & non ita pridem ab importuna Obſtetrice vellicatum illum corporis habitum ſcroto, quod primum jamque per tres dies propendebat, Gangrænam Partuique interitum attuliſſe. Rogata ulterius, num, ſi pes unus ſe oſtenderet, is quoque, ut in manibus fieri ſolet, reponendus eſſet in Naturalia? Reſpondit, minimè hoc faciendum, ſed in eo operam locandam eſſe, ut & alter prodeat adeòque Agrippæ partum æmuletur. Monita ex dictatis ſcribentium, ſic tamen ante manus componendas eſſe, quam excluſio tentetur, dixit nec ſibi nec ſuis fuiſſe in more laborioſa manuum compoſitione tempus fallere, & notaſſe, manuum illam configurationem non eſſe ſine periculo, quando & ſuis & Avię, exercitatiſſimæ ſanè fœminæ, mihi quoque & notę & probatæ, exemplis didiſcimus, poſt compoſitas & directas in Agrippę partu ad femora manus, oſculum uteri, elapſis jam humeris, circa infantis collum jam minus tutum coiviſſe, plerumque vel jugulaſſe aut violenter protractum capite truncaſſe: cui etſi Obſtetrices reponant, digitis, ſeſe tamdiu & uſq; diſtinere uteri oſculum, donec caput prætereat, ſcio tamen ubi difficillimè id impetrari potuit. Quid quod, cùm ante aliquot annos Flensburgi in Cimbria eſſem, pręcipua mihi Matrona narraverit, Obſtetrici diu nimis nimiſque laborioſè manuum compoſitionem quærenti tandemque indeptę adeò malè hoc negotium ceſſiſſe, ut caput in utero avulſum manſerit, & non niſi mirifico Naturæ luſu poſt prodierit. Objiciebatur deinde huic noſtrę, non tamen ſic quoque periculi immunem eſſe partum, quando & brachia ſic surſum acta luxationem in iſta viarum anguſtia facile incurrerent: Huic diſcrimini manus digitoſq; opponere ſe ajebat, inde & poſt partum poſitu atque linimento ſubvenire, ſubindè etiam, ubi neceſſitas id flagitaret, id operam dare, ut una manus deflectatur. In Gemellis adfirmabat ſe, etiamſi unius ſexus eſſent, placentas tamen obſervaſſe duas diſtinctas, ſemel quoque unam in gemino ſexu, ſed obiter diſcriminatam: etiam Gemellos ſuis ſingulos membranis & aquis incluſos, quorum unus etiam adhucdum Amnio involutus prodierit, jam verò & vidiſſe ſe duplices aquas & Amnii & Chorii illas, & eſſe has, quæ tam diu ſæpè ante partum fluant, dum interim Amnii illæ ultimę neceſſitati reſerventur & unà cum infante profundantur. De Fune Umbilicali hoc quoque notaverat, non in partu primùm collo eum aut aliis partibus circumvolvi, ſed jam inde à primis fœtús rudimentis flexum illum figuratum eſſe, monſtrantibus id ad oculum abortivis trium quatuorve menſium fœtibus. Sed & hęc non vulgaris erat Obſtetricis Obſervatio, quod Meconium viderit prolabi ex utero, multò antequam fœtus in lucem exiret. De Secundinis id quoque monebat, cùm illæ parturiuntur, videri nonnullis ob dolorum affinitatem alterum eſſe fœtum; adeò hoc avellendum eſſe laborantis animo, ne ad novos dolores nunciumque obortus mœror vias contrahat, & quæ in excluſione fœtus fortunata erat mater, ex Secundinis periclitetur: in quam rem adferebat exemplum fœminæ, cujus & ipſe teſtis ſum, quæ, cùm duos jam genuiſſet infantes idque laborioſè, ad improviſum tertii infantis nuncium ſubitò & in ſellâ exanimata periit. *Idem ibidem.*

Placentæ extractio à peculiari funiculi in eandem inſertionis modô redditur difficilis.

Obſtetrices non rarò cum anxia ſolicitudine in placentis, poſt fœtum in lucem editum, extrahendis occupati, mirum videtur negotii iſtius ignaris: aſt verò ſi res penitiùs inveſtigaretur, nemini admirationi foret; ſæpiùs enim in earum poteſtate non eſt, placentam ex utero arreptam educere. Ecquid verò in cauſa ſit, hactenus à nemine ſatis perſpectum reperi. Nonnulli autumant placentam nimis arctè utero adhærere, propter firmiorem coalitionem vaſorum uteri cum vaſis placentæ, in quo tamen eos falli crediderim. Alii in placentæ putrefactione, & ſubſtantiæ ejus laxitate, imò & in ore uteri nimis ſtrictè occluſo cauſam difficilis iſtius extractionis conſiſtere ſtatuunt. Nemo verò, quod ſciam, mentionem facit ejus, quod omnium maximi hîc eſt momenti, nimirum centralis inſertio in placentam: ſcilicet quando præcisè in centrum placentæ idem inſeritur, ut plurimum difficillimè abſcedit; non rarò enim coguntur obſtetrices placentas ita conſtitutas digitô indice lędere ut abſcedant. Si verò in hoc vel illud latus implantetur, facili negotio, & quidem ſuâ ſponte, ſequitur fœtum in lucem prodeuntem: Eadem hujus eſt ratio quæ corii in orbem ſciſſi cum adhærente in ſui centro funiculo; hoc namque corio madefacto, & lapidi etiam ponderoſo applicito, idem levi operâ è terra evelli poteſt:

ſi

ſi verò lateraliter affigatur funiculus, irritum erit opus. *Fridericus Rhuyſchius Obſervationum Anatomico-Chirurgicarum Centuria.*

Hactenus Obſervationes promiſſa. Sequuntur jam in partu difficili Curationes *quædam ac identidem de Partu Cæſareo pauca, quibus ſubjungemus in eadem materia* Conſultationes, Obſervationes, & anatomicas inſpectiones.

Curationes.

In partu difficili, item ſecundinarum eductione, inter reliqua præſtat ſpecificum ex ſecundinis; pro quo.

℞. Secundinam recentem & ſegregata vena umbilicali, cuticulam exteriorem exſicca in clybano, ut poſſit pulverari. Doſ. à ʒi. ad ʒiſs.) Item oculi leporis in Martio capti, (valet etiam in mola, modò de ea conſtet) qui ſtudioſè eximendi: ne comprimantur nimis, cumque pipere in orbe exſiccandi. Horum unus vertici cum pipere ita alligetur, ut vertex à pupilla tangatur, & fœtum, ſive mortuum, ſive vivum educet. Quo facto mox amoveatur, ne uterum planè propellat. Sic oleum ſuccini & carvi an. gutt. iii. iv. v. vi. vii. in vino exhibitæ partum accelerant. Apud pauperes vidi partum ſæpè difficilem ſolvi hauſtu urinæ mariti. Sic ſtercus equinum in vino expreſſum & percolatum ſubitò fœtum & ſecundinam expellit. *Joh. Hartmannus in praxi Chimiatrica.*

In partu difficili ℞. Tinctur. ſuccin. ℈i. eſſent. cinnam. gutt. vi. aq. ſecundin. ℥i. M. pro duabus doſibus.

℞. Extract. fellis & jecoris anguill. ℈ß. aq. antihyſter. ℥i. M. pro duobus hauſtibus.

℞. Pulveris fellis & jecoris anguillæ ʒi borac. venet. ℈i. olei cinnam. gutt. ii. M. f. pulvis.

Vel ℞. Specier. diajovis ʒi. aq. cinnam. ℥ii. M.

Prędictis medicamentis, & parvis uncis cum catenis à Sculteto demonſtratis, duas mulieres à fœtu mortuo facillimè liberavi. Quarum una Horſeniæ in Dania; & alia in Indico regno Coromandel vitam egit.

In Secundina retenta. ℞. Spirit. ex ebore, ſal ammon. ſuccin. an. gtt. x. tinctur. ſuccin. ℈i. eſſentię cinnam. gtt. v. aq. antihyſter. ℥ii. M. pro duabus aut tribus doſibus.

Vel ℞. Eſſent. cinnam. gtt. v. ſuccin. gtt. x. tinctur. caſtor. gtt. xv. extracti ſabin. ℈ß. aq. apuleg. & matricar. an. ℥i. M. detur cochleatim.

Vel ℞. Specier. diajovis ʒi. aq. ſecundin. ℥i. M.

In Torminibus à Partu. ℞. Elixyr. vitæ Matth. ʒii. tinct. ſuccin. ʒi. aq. carminat. ℥ii. ſyr. cinnam. ℥ß. M. detur cochleatim.

Vel ℞. Spir. carminat. ℥ii. Eſſent. ſuccin. ℈ß. tinct. caſtor. ℈i. aq. matricar. & artemiſiæ an. ℥ß. ſyr. artemis. ℥i. M. detur cochleatim.

Vel ℞. Specier. diajovis ʒi. tinct. ſuccin. ℈ß. eſſent. roriſmar. gtt. xv. aq. artemis. ℥ii. M. pro duabus doſibus. Tinctura præterea ſuccini ad ʒi. in aq. cinnam. cum vino diſtill. ℥iv. ac ſyr. cinnam ſ. q. miſta, vera & unica puerperarum aqua vitæ indubiè exiſtimari poteſt. *Hermann. Nicol. Grimm. Compendii Medico-Chimici l.* 4.

Si medicamenta, laboreſque & matris & obſtretricis, nihil effecerint, chirurgiæ negotium committendum, niſi gravida valde debilis, vel fœtus jam per aliquot dies demortuus fuerit, quo in caſu & operam & famam perderes.

Diligenter adeòque primò diſcernendum quænam cauſarum partum impediat. Major ſi ſit fœtus, & via anguſtior, dilatatio hujus fiat; hanc obſtetrices nonnullę inſtrumentis commodis perficiunt, ſicque vivum fœtum extrahunt, quibus deficientibus obſtetrix manum in pugnum arctiſſimè contractam, in ipſam vulvam usque ad uteri orificium inſerat; & deinde digitos ſucceſſivè, per orificium, in uteri interiora, quo in ſtatu conſtitutus fœtus explorandi gratiâ, intromittat. Hic quòd ſi brachium aut pedem illegitimè collocatum reperiat, leniter ſurſum adigat, caput verò deorſum, quod ubi orificio proximum, alterem quoque manum, ſi poſſibile, per pudendum in uterum immittat, quò ſic utraque fœtum amplecti & extrahere queat. Hoc ſi impoſſibile ſit, hamo, ori, oculò, aut auri fœtùs firmiter (cavendum enim non recedat, & uteri interiora lædat) inſerto, fœtum leniter educat. Et ſic ſequi ſi recuſet fœtus hamo alio exteriùs levi, intus acuto, ventrem, thoracem, aut caput fœtus diſſecet: brachium verò, aut pedem, ſi ad exteriora diducere liceat, exſtirpet, ſicque tandem membris variis ablatis, reſiquum extrahat, & operationem ad optatum finem perducat. Verùm ſi neque hoc modo liberetur gravida, cultellô forti atque acutô membra ordine amputentur, ſicque per partes fœtus educatur, neceſſe eſt; ſed hoc efficere nullius eſt, niſi Anatomici expertiſſimi.

Secundina fœtùm illicò ſequatur, nullius enim illo excluſô, uſus eſt; imò mox à partû arctè admodùm os uteri clauditur, ut non niſi ſummo cum labore in eum inſerere manum liceat. Obſtetricis adeoque eſt primo ſtatim tempore eam extrahere, digitisque, ſi utero arctiùs adhæſerit, leniter ſeparare, nam vi ſi eam avulſerit, patiens ſine dubio peribit. Et quamvis ſcriptorum varii, obſtetricesque communioris ſortis, parvi æſtiment ſecundinam utero adhęrentem non ſtatim poſt partum prodire; fundamento tamen validò me inſiſtere cenſeo, ſi inter ſymptomata puerperii ex graviſſimis eam habuero. *Paulus Barbette Chirurgiæ, pars.* 1.

Annotationes quædam in methodum extrahendi fœtum à Clariſſimo Paulo Barbette mox propoſitam.

Non ita commodum eſt caput infantis partui vicini, & in malo ſitu collocati, deorsùm adigere ut utrâque poſtea manu extrahatur; pręſtat itaq; remotis partib; ſuperioribus, pedes exquirere, per eosque extractionem moliri, nam ſic liberior manibus operatoris aperitur via. Aliquando reverà ille ſitus ita moleſtus eſt, ut quęcumque demùm adhibeatur vis, inverſio ad pedes ſit prorsùs impoſſibilis; cujus caſum ſatis rarum aliquando nobis videre contigit in muliere Neocomenſi, quæ partus doloribus diu vexata, opem meam imploravit. Accerſito Domino Jonâ Anton. Purry Chirurgo experientiſſimo, ille omni niſu caput ad os pubis per mentum allidens, atque quaſi impactum, & brachia foris pendula ad ſuperiora rejicere, aut aliâ ratione parturienti auxilio eſſe per plures horas, quamvis ſummâ cum dexteritate, in caſſum tentavit, hancque tandem pro deplorata relinquentes de ea prorsùs conclamatum credidimus; ſed aliàs ſe res habuit, nam natura, efficaciâ ſalis cujuſdam volatilis amari & aromatici meæ compoſitionis, quem ægrę ad guttas aliquot vino admiſtum aliquoties propinavi, maximis conatibus fœtum per pectus duplicatum tantô cum impetu excuſſit, ut coſtæ extra ſitum diſſilirent, & os ſacrum pręcompreſſione quam ab occipite patiebatur intus non parum adigeretur, & propè diſrumperetur. Vixit tamen poſtea mulier ſine ullâ vel colli uteri, vel pudendorum laceratione, atque integræ ſanitati reſtituta, laborib. ſibi ordinariis non minùs quàm antea inſudavit.

Secundinas autem quod ſpectat; perquam accuratè adnotat Franciſcus Mauriceau in ſuo elaboratiſſimo tractatu gallico de morbis mulierum prægnantium & parturientium, multò ſatius eſſe manu eas extrahere, quàm remediis intùs adhibitis pellere! Nam quandoquidem ea omnia quæ in id aſſumuntur ſunt intenſioris caloris, febri excitandæ non parum faciunt, & ſæpiſſimè enormes hæmorrhagias, alvi fluxus, uteri inflammationes, aut relaxationes, aut prolapſus, producunt; unde multò plus imminet periculi quâm à Chirurgi dexterè operantis manu. de Molarum extractione vide quę proprio capite.

De Partu Cæſareo.

De Partû Cæſareo in pręſentiarum acturi, dicemus primò ſic deſignari eâ operationem, qui vivens fœtus è matre

ſub partionis conamine agoniſante, mox mortuâ, aut jamjam moriturâ, per uteri ac ſuperpoſitorum abdominis muſculorum, tegumentorum communium, & peritonęi longam inciſionem extrahitur. Sic olim Scipio Africanus & alii multi dicuntur in lucem producti; Sic proximè præterito ſeculo Eduard. VI. Henrici octavi Angliæ Regis filius, per Janæ matris, ut multi narrant, latus apertum luci traditus eſt.

Ilia autem ſectio fit, ut mox innuimus, vel antequam mater mortua eſt, ſed cum agone conflictatur; vel poſtquam jam ultimum eadem traxit ſpiritum, & tum debet Medicus morituræ mulieri diligentiùs aſſidere, ut ipſô quô animam efflat momentô, fœtum exſectione educat; brevi enim alias ſuffocaretur nec alicujus fructus foret operatio. Hic de illa præcipuè loquimur, qua matre adhuc vivâ, & fœtu itidem vivo, illius abdomen & uterus cultro aperitur, ut per foramen hic vivus educatur; Ad eum ſcilicet finem, ut fœtus & mater non pereant, & ſupervivere poſſint.

Contra hanc operationem non parum declamatoriam ſuam exercet Paręus dum ſcribit, ſe etiam mirari, quod inveniantur homines qui dicant id factum eſſe, quandoquidem, *addit*, fœtus per ventrem extrahi nequit niſi muſculi epigaſtrii maximo vulnere ſecentur, & ſimul etiam ipſum uteri corpus, unde magna ſequetur hæmorrhagia, parturienti, neceſſariò lethalis. Noviſſimè prętetera.

Franciſcus Mauriceau in Rouſſetum acriùs inſurgit, qui tractatu peculiari de hac operatione, agit, atque minime impoſſibile eſſe ut mulier ex ea evadat per experientiam ſtatuit. Verùm Antonius Mizaldus aſſerit pluribus mulieribus fœtum per ventrem ſic fuiſſe extractum, quæ multis poſtea annis ſupervixerint, conceperint, & pepeterint. Caſparus Bauſchius narrat hiſtoriam de quadam Eliſabetha in Turgois quæ ſic ſecta fuit & convaluit, & poſtea adhuc gemellos, & poſt illos adhuc quatuor alios pueros peperit. Matthias Cornix ſcribit quod quædam Margareta Karlinger Viennę fœtum mortuum, pluſquam quatuor annis in utero geſtaverit, & poſtea venter ei fuerat apertus, & fœtus per foramen extractus, & ipſa curata, quodque poſtea ſecundò adhuc conceperit, ſed propter neglectum tum iterum ſectionem mortua ſit. Sic & ego ipſe Genevę vidi mulierem quampiam ex vicinia, quæ poſtquam fœtum mortuum per aliquot annos in utero geſſiſſet, exorto in latere dextro tumore, ex eo aperto extracta fuere fœtus oſſa adeò corrupta, ut mephitim intolerabilem longè ſpargerent; ſanata tamen eſt illa, & nec à corruptione quam intus tamdiu geſſit, nec à tumore, ſubſecutaque ſectione, occiſa, per plures annos ſupervixit. Sennertus Inſtitut. lib. 2. part. 1. cap. 9. habet hiſtoriam herniæ, in quam cùm uterus contentuſque fœtus devolutus fuiſſet, mulier affecta à doloribus tempore partus ſupervenientibus aliter expediri non potuit, quàm ſectis ad latus & muſculis & utero, unde fœtus per annos novem vivax, eductus eſt, mater verò poſtquam à 21. die Aprilis, qui fuit operationis dies, ad 16. Maii, vitam ſuam protogaſſet, tandem lipothymia correpta, atque præ paupertate non bene tractata, vitam cum morte commutavit; in ejus autem utero aperto omnia ſalva inveniebantur. Sic & aliam adfert Doringius Epiſtolâ ad Guil. Fabr. Hildanum, de paupercula Nieſſæ Sileſiorum vivente, cui itidem ob herniam ſub geſtationis finem ad genua uſque propendentem, & fœtum cum utero ad maturitatem uſque concludentem, latus fuit exſectum, ex eoq; poſt multos labores & ſolicitudines, fœtus ſatis vegetus extractus, qui ſeſquiannum ſuperſtes vixerit, dum mater tertio à ſectione die, poſt multos dolores & cruciatus piè in Deo obdormiverit. Rodericus à Caſtro, in ſuo de morbis mulierum tractatu, operationem cæſaream omnino poſſibilem ſupponit, nec aliàs ſentit Clar. Isbrand. de Diemerbroëck; dum ſcribit Anatom. lib. 1. cap. 35. pag. m. 232. in partu quocumque demum tempore fiat, fœtus aut per viam naturalem excluditur, aut per alienam, ſc. per ſectionem in abdomine & utero factam, quæ vulgò partus cęſareus appellatur, de qua chirurgia egregium tractatum conſcripſit Franciſcus Rouſſetus. Addit præterea, rariſſimè autem viſum eſt ipſam naturam ſua ſponte per vias alienas fœtus excluſionem moliri, cujus tamen caſus memorandam habet hiſtoriam Bartholin. lib. de inſolitis partus viis, de muliere quę primò ex umbilico tumido ac diſſecto, deinde ex apoſtemate infrà umbilicum aperto, ac tandem ex ulcere in illo ſiniſtro ſuborto, plurima fœtus humani oſſicula, non ſimul & ſemel, ſed diverſis vicibus; imò diverſis, multiſque inter ſe diſtantibus annis, excrevit, eaque tam multa, ut pro gemellorum oſſibus ſufficere potuerint. Thomas Fienus lib. de præcip. art. chirurg. controverſ. tract. 8. ſectionem hanc pluribus rationibus, iiſque magni ponderis, abundè ut mihi videtur confirmat; nam ut ipſe ait periculum tunc, vel à læſione muſculorum abdominis, vel ipſius uteri, verùm primò abdominis, vulnera etſi majuſcula, non tamen propterea ſunt lethalia, ut ipſa experientia ſatis comprobavit. Peritoneum in modo herniam curandi antiquorum, cum ſubſtantię deperditione exſcindebatur, & hodie in eadem cura magna ſectione perforatur, ſine ullo mortis metu. Uterum quod attinet illius vulnus non eſt adeò periculoſum, nam etſi eo tempore quo eſt diſtentus uterus, debeat fieri valde magnum, tamen fœtu exempto, quia contrahitur, exiguum fit, & propterea in parte carnoſa, nativo calore abundante, & à circumſitis partibus probè munita, poteſt facilè à naturâ conſolidari. Legimus magna uteri apoſtemata, vulnera & ulcera ſępè fuiſſe curata, ipſum uterum ſine vitæ detrimento fuiſſe exſectum, (de quo alibi in ejuſdem prolapsû) & aliquando excidiſſe; (ut illud ſatis teſtatur hiſtoria à clariſſim. Domino Nozet Archiatro Friburgenſi amiciſſimè nobis communicata quam alibi legere licet.) Hîc addo, etiamſi vaſa uteri ſint multa, & maximè dilatata graviditatis & partus tempore, non propterea tamen tam enormem hæmorrhagiam pertimeſcendam, nam præterquam quòd non ſunt undique æque magna & poteſt à Chirurgo perito locus ſectioni aptior ſeligi, vaſa quæ maximè varicoſa fuerint, exciſa profundent quidem ſanguinem contentum, & poſtquam extrema ab utraque ſectionis parte ſe contraxerint, neceſſariâ diligentiâ adhibitâ ſatis facilè occludentur, ut in aliis vaſorum ſectionibus evenit, adnotandum inſuper quòd depleto utero, à fœtu contento, illius corpus non parum concidat, ſicq; vaſa ſecum corrugata ſanguinis effuſioni minùs habilia faciat. De ipſa jam operatione ſic habet præcitatus Fienus.

Poſitâ hactenus authoritatibus, experimentis & rationibus partus cęſarei poſſibilitate, reſtat ut de ejuſdem perficiendi methodo verba faciamus. Mulier ſuprà lecti margines conſtituatur, & in dorſum incumbat, ſic, ut tibię è lecto nonnihil propendeant. Pedes ejus conjuncti à robuſtis brachiis blandè retineantur. Si mediocriter adhuc robuſta ſit, non jaceat, ſed elevatior adhuc in dorſum tantum inclinet: ſin debilis ſit, ferè decumbat; decubitu enim in dorſum magis ſyncope vitatur. Tum cogitandum in quo latere ſectio facienda, quod operatori anatomię perito committitur; advertendum tantùm quod ſi hernia laboret, debet fieri ſectio in eodem latere, in quo hernia eſt, ſi à ſectione hernia fortè altera remaneat, ab utroque latere ſit hernioſa. Deinde quia in partem hernioſam magis incumbit uterus, & magis tumet, prout in hiſtoriis ex Sennerto & Doringio ſuprà

cicatri-

citatis manifeſtum fit. Notetur attamento locus incidendus, lineà ad illum modum & longitudinem ductâ, quibus ſectio fieri debet. Locus eſt inter umbilicum & inguen verſus pecten, quinque digitis ab inguine. Notandum tamen, quod præſtat paulò altiùs aſcendere, propterea quòd quò propiùs ad uteri fundum devenitur, eò minùs frequentiora & grandiora vaſa reperiantur, & conſequenter hęmorrhagia ſic melius vitetur. Linea ergo ducatur rectà, ſecundùm longitudinem abdominis, & ſecundùm fibras muſculorum rectorum, longa dimidium circiter pedem. Super illam lineam, in quatuor aut quinque diſtantibus locis, ducantur quatuor aut quinque parvę lineę tranſverſæ, quibus poſtquam ſectio facta erit, denotetur locus, per quem acus porrecta pro facienda ſutura tranſmittatur. Tum fiat ſectio ſuper lineam longitudinalem cum acuta novacula, quæ ad pinguedinem uſque adigatur. Postea eodem ſectionis tramite, profundiùs muſculi epigaſtrii incidantur, ſed cautè, quia immediatè uterus ſubjacet. Tum uterus ipſe incidatur ea dexteritate, ne fœtus, membranis ſuis exolutus, ſubtus vulneretur, & loca teſticulorum & præcipuorum vaſorum rami caveantur. Dein fœtus & ſecundina extrahantur. His ita peractis linteis carptis multiplicatis locus foveatur, quò ſanguis ex parte ſiſtatur, & ſanies abſtergatur. Decoctum erit ex vino rubro, cui ſalvia, roſa, meliſſa, betonica, alchimilla, ſanicula, artemiſia, flores chamomille, radices cyperi, nuces cupreſſi, incoctæ fuerint. Iis factis uterus leniter in locum retrudatur, ſine ulla alia adhibita cura; utero enim à contentis evacuato, labia vulneris per ſe facilè concidunt, & arctè conjunguntur, & conſolidatio ſoli naturæ eſt relinquenda. Verùm vulnus quod in abdomine factum eſt, debet conſui, (alioquin uterus aeri expoſitus protinus alterationem aliquam & putredinem contraheret) ſed paucis & diſtantibus ſuturis, ut inter eas ſit ſufficiens exitus ſanguini & ſordibus ex utero & ventre adhuc exeuntibus. Sutura debet fieri decuſſatim in illis punctis, ſibi mutuò oppoſitis, ante ſectionem atramento notatis. Debet autem ſutura comprehendere cutem abdominis, & ex parte peritonæum, ad præcavendum ſi fieri poteſt herniam. Inter ſuendum, videndum ne inteſtina foramini occurrant, & ipſa acu tangantur vel comprehendantur, aut inter labia vulneris conſuta includantur, quapropter ſi occurrant à miniſtris diligenter ſunt removenda. Iis factis vulnus abdominis curandum, prout vulnera reliqua curari ſolent, ſuperpoſitis emplaſtris deſiccativis & conſtrictivis. Interim uti per interna habenda eſt ratio, tum medicamentis per os datis conſolidantibus & utero confortando appropriatis, tum aliis ſubtus adhibitis, ut peſſariis, clyſteribus uterinis, aliiſque quę primùm haberi debent ex anodinis, dolorem ſedantibus: inde verò conſolidativis uterinis & mediocriter detergentibus.

Quandoquidem de Partû Cæſareo jam paucis egimus, & ejus poſſibilitas ac utilitas, apud Medicos atque Chirurgos non parum ſanè controverſa eſt. Antequam ejus varia exempla in ſubſequuturis ſub finem pręcipuè hujus articuli obſervationibus, afferamus: Aliquid Doctiſſimo Lectori pergratum nos facturos arbitrati ſumus, ſi jam Clariſſ. Doringii ad pręſtantiſſimum Guilielmum Fabritium Hildanum Epiſtolam, hujuſque ad illum Reſponſionem, inſereremus; Quandoquidem illic de Partû Cæſareô, ut de aliis ad Partus pręternaturales pertinentibus curioſa multa recenſentur. Sit itaque primò.

EPISTOLA

De nova, rara & admiranda

HERNIAE UTERINAE,

atque hanc juſto tempore ſubſequentis

PARTUS CÆSAREI

HISTORIA;

ſcripta ad

GUILHELMUM FABRITIUM HILDANUM,

Medicum & Chirurgum clariſſimum,

à

MICHAELE DORINGIO, BRESLAVIENSI,
Philoſophię ac Medicinę Doctore.

ANNUS elapſus eſt, volvitur modò alter: ex quo, clariſſime *Fabrici*, pro more ab aliquot annis continuato, literas invicem permutavimus nullas. Ultimæ enim fuerunt tuæ, quas die 10. Aprilis anni præteriti 1611. ad me perſcripſiſti. Ultimę verò meę, quas eodem ejuſdem anni menſe ad te exaravi. Eas num unquam videris, legeris, vel ſaltem de iiſdem quicquam huc uſque inaudiveris, ego quidem ſum neſcius. Neque enim ad ipſas reſponſi aliquid à te accepi. Reſpondiſſem ipſe etiam dudum ad tuas ultimas: niſi ſuperiore Autumno certiſſima ſpes mihi facta fuiſſet, quod è Patria rediens Gieſſam tranſiturus, noſque inibi inviſurus eſſes. quod ipſum ſi nobis effectum dediſſes, nę tuus adventus nobis jucundiſſimus pariter fuiſſet, & gratiſſimus: Et mihi quidem præ aliis, quàm exoptatus adveniſſes, tutè ex amore, quo te hucuſque colui ſanctiſſimè, non difficulter æſtimabis. Æſtimabis verò vel ex eo etiam, quod ob tantam, quâ jam disjungimur, locorum intercapedinem, omnis propè tecum inpoſterum unquam colloquendi occaſio mihi erepta ac præciſa eſſe videtur. Quæ res quàm acerbè animum vellicet meum, hîc non eloquar. Feram interim patienter, quod mutari vix licet prudenter. Neque enim dubito, quin graves cauſæ te detinuerint, quo minus tam tuę illi quaſi promiſſioni, quam ſerię noſtræ exſpectationi tunc temporis ſatisfaceret. Ipſe igitur poſtquam ob cauſas multas & ponderoſas reſignato munere, quo hactenùs Gieſſæ per Dei gratiam functus fui, Profeſſorio, atq; humillimè impetrata ab *Illuſtriſſimo & Celſiſſimo Principe ac Domino* Dn. Ludovico *Haſſia Landgravio, Comite in Catzenellenbogen, Dietz, Ziegenheim & Nidda, &c. Domino meo clementiſſimo*, clementiſſima dimiſſione, ſuperatiſque itineris ſatis longinqui non exiguis moleſtiis, feliciter tandem ductu & auſpiciis divinis in Patriam dilectiſſimam appuli: nihil mihi viſum fuit antiquius, quàm ſi amoris noſtri igniculos, qui ob intermiſſam nonnihil literarum communionem ſemiſopiti quaſi fuerunt, redintegrato ſcribendi officio ſuſcitarem. Cogitanti verò mihi attentiùs de idoneo literarum argumento: ecce occurrit, ut nova, ita rara *Herniæ uterinæ. & hanc ſubſequentis partus cæſarei* Hiſtoria. *Novam* dixi: ut quę vix decurſo biennio accidit. *Raram, & quidem verè raram:* ut

quæ vix ſimile exemplum in mundo unquam habuit. Rectè itaque mihi facere viſus ſum, ſi eam pro præſentis epiſtolæ argumento non ſeligerem ſolum, ſed & conſtanter retinerem.

Sed quæres tu ex me, quid cauſæ habuerim, quòd typis publicis exſcriptam publicè ipſam tibi nunc inſcribam? Dicam breviſſimè, & dicam ſimul planiſſimè. Amor erga alios non noſtri tantùm, ſed ordinis literati, rerum atque obſervationum novarum & rararum cupidi homines, in univerſum iſtam ſcribendi qualemcunque ſive licentiam dicas, ſive audaciam, excuſſit. Amor quidem erga te meus, ut qui jam à ſexennio cœpit, & ad hunc uſque temporis articulum illibatus permanſit. Amor verò erga alios, ut quos tam mirabile Dei opus diutius latere nolui. Acceſſerunt deinceps & aliæ, ſed meo judicio aliquantò leviores cauſæ, inter quas iſta non immeritò princeps dici poteſt, ut ſcilicet præſentis epiſtolæ editione pro ſecundæ tuarum Obſervat. Chirur. Centuriæ Obſervationis 21. quæ eſt, *De uvula relaxata curatione*, publica inſcriptione, publicum aliquod (quamquam leve & tuis in me meritis non ſatis congruum) gratitudinis ſtatuerem monumentum. Ad quam obſervationem me jamdudum reſpondere debuiſſe confiteor. Aſt intervenerunt ſubinde alia eaque non contemnenda, de quibus tecum per litteras colloqui hactenus placuit. Invitavit me deinde ad ejuſdem epiſtolæ editionem, loci, quo invicem nunc diſcernimur, partim longinquitas, partim ejus in quo jam fortè ſubſiſtas, incertitudo, quod igitur ſcriptam duntaxat, non verò impreſſam ad te miſiſſem, facilè profectò evenire potuiſſet, ut alicubi intercidiſſet, nec ad tuaſmet manus perveniſſet, quod quàm crebrò fieri ſoleat, præſertim in tanta locorum diſtantia, exempla nos docent quotidiana. Addo ſuperpondii loco cauſam adhuc geminam: una eſt, ut me apud meos lectores, propter ſuſpenſam *tertii de Medicina & Medicis libri reſidui* publicationem, aliquo modo excuſarem: Tametſi enim in votis nihil habebam prius, nihil etiam poſterius, quam ut fidem publicè datam, publicè quamprimum ſolverem, tamen neſcio, quæ non impedimenta (quorum partem non omninò levem è modò dictis prudentes Lectores non difficulter colligent,) hactenus mihi objecta mihi fuerunt, ut promiſſis ſtare non potuerim. Moram ergo iſtam quantulumcunque æquo ferte animo *Lectores æquiſſimi*: Exſolvam enim me bono cum Deo ocyſſimè & exſolvam quidem cum fœnore: poſteaquam aliquantò rectius atque etiam nunc res meas diſpoſuero. Altera eſt, ut lectoribus tenue quoddam ſpecimen exhiberem, ex quo de ſubſecuturis epiſtolarum, à nobis bono item cum Deo ſuo tempore edendarum libris, nonnihil judicare poſſent, quid ipſis portò in eis exſpectandum ſit.

Nec moror, quas in meâ ſciolis nonnullis ac naſutulis ſparſum iri certò provideo, ſiniſtras cavillationes, dum me vana ſcriptitandi libidine teneri, actum agere, & per id quod ab aliis dudum publicatum fuit, leviculâ famæ popularis auram; captitare vel plenis buccis publicè clamitabunt, vel clanculum ſaltem hinc inde muſſitabunt. Atque iſtis quidem ut hoc in loco operoſius reſpondeam, opus non eſt. Quis enim clancularios iſtos hoſtes & inſidioſos diffamatores, ſecurus alio atque imperterrito animo non contemnat, rideat, ſpernat? Namque non raro uſu venire videmus, ut, qui aliorum famam ſe depreſſuros autumant, de propria non parum periclitentur, atque adeò per eadem, per quæ peccant, ipſimet juſtiſſimè puniantur. *Apertè rem agunt, qui probi, qui candidi, qui ingenui ſunt.* Reliqui audeant & ipſi aliquid ac meliora proferant, ſi viri ſunt, nec noctuarum inſtar lucem fugiant, & in tenebris circumvolitando, ac bonos viros iniquè traducendo, oberrent. Illis verò paucula reſponſionis ergo reponere libet. Fateor enim, non ita pridem *Clariſſimum atque excellentiſſimum virum* Dn. D. Danielem Sennertum *in illuſtri Witteberga Profeſſorem publicum & Affinem noſtrum honorandum*, hanc ipſam Hiſtoriam ſuarum Medicinæ Inſtitutionum opere diligenter deſcripſiſſe. At forſan multi ſunt, qui tam inſigne opus (cui in hoc genere par mihi quidem hactenus oblatum eſt nullum) non dicam non legerunt, ſed ne oculis etiam ſuis uſurpaverunt unquam. Quare ut iſtis utcumque gratificarer, facere non potui, quin eandem Hiſtoriam è prænominato *Sennerti* Inſtitutionum opere tranſcriberem, eamque ſeorſim publicis typis exſcriptam publici juris facerem, ac cum plurimis communicarem: præſertim cùm exempla exſtent aliorum virorum celebrium, qui in ſimilibus argumentis idem præſtiterunt. *Tu Sol meus* Sennerte, *Affinis colende*, lumen tuum pauliſper mihi, quæſo, fœnera, & ut cum tua bona pace hiſtoriam, ſæpiculè citatam, & è *ſplendidiſſimi Inſtitutionum tuarum operis lib. 2. part. 1. cap. 9.* mutuatam, tuis ipſius verbis deſcribere patere. Sic enim non ſolùm me tibi reddes devinctiſſimum, verùm etiam ita omnibus ad quos forſitan epiſtola hæc perventura eſt, mereberis, ut ipſis procul omni dubio commendatiſſimus in poſterum ſis futurus.

Ergo *Urſula* uxor *Martini Opitz* victoris, cùm maritum in incurvanda pertica, ex qua vinculum vaſis parandum erat, juvaret: fortè ab eodem reciprocante ad ſiniſtrum inguen percuſſa eſt, ruptumque ſeu laxatum potiùs (quantum quidem ego ex ſectione judicare potui,) eſt peritonæum. Paulò poſt enim tumor ad ſiniſtrum inguen oboritur, qui brevi tempore tantum incrementum ſumpſit, ut nullo modo intra abdomen recondi poſſet, etſi verò de utero prolapſo ſuſpicio incideret, tamen nec ipſa, nec aliæ fœminæ id facile crediderunt, donec tandem res ipſa atque eventus omnem dubitationem ſuſtulit. Nam uterus conceptu gravidus, ita indies aucto fœtu dilatatus, ſimulque cum eo cutis inguinis ſiniſtri, qua uterus prolapſus erat, extenſa eſt, ut utero & cute concluſus fœtus inſtar ſacci ferè aut cucurbitæ oblongæ majoris modo propenderet: motuſque infantis tandem & tactu & viſu perciperetur. Quæ res cùm ipſum, maritum, cognatoſque perturbaret, Collegium noſtrum in conſilium adhibuerunt. Cùm autem ob fœtum jam maturum de utero in abdomen reponendo, atq; adeò partu naturali, nullam ſpem ſupereſſe videremus, ſi naturæ res relinqueretur, & fœtum, & matrem de vita tandem periclitaturos, nullaque alia re quàm ſectione auxilium exſpectari poſſe, oſtendimus. Quod cùm & ipſa, atque maritus, cognatique facilè intelligerent, atque ſpem vitæ in anguſto eſſe facilè animadverterent: ut ſectio fieret, omnes petierunt. Cùm igitur die 21. Aprilis An. 1610. partus tempus adveniret, doloreſque parturientem apprehenderent, Deo imprimis in auxilium vocato, præſentibus mecum Dn. *D. Erneſto* Hettenbachio, & *Dn. D. Tobia Tandlero*, Colleg. M. item *Henr. Silbermanno* Eccleſiæ noſtræ Archidiacono, duabus obſtetricibus atque aliquot honeſtis fœminis, horâ 8. matutinâ ſectionem inſtituit Chirurgus *Jeremias Zautmann*, miniſtrante & altero chirurgo *Chriſtophoro Seeſtb.* 1. ſecta eſt cutis & peritonæum, hoc enim quantùm ego quidem viſu dijudicare potui, cuti integrum adhuc ſuberat & in ſectione à cute manifeſtè diſtingui poterat. Hinc & ipſe, qui jam extra cutem facilè protumebat, uterus apertus hæmorrhagiâ non adeò inſigni, neque etiam acerbo dolore, quod ipſa poſtea faſſa eſt. Utero ſecundùm longitudinem aperto infans facilè cum ſecundina extractus eſt: imò quaſi ſponte motu, cùm via facta eſſet, exitum quæſivit & quidem Dei beneficio, ſalvus & incolumis.

De ute-

Digitized by Google

De utero verò intra abdomen reponendo, cùm ob ejus magnitudinem nulla ſpes eſſet, cutis, ſanguine conveniente decocto prius abſterſo, ipſi inducta & conſuta eſt: ipſe verò uterus non commiſſus. Qui etſi aliqua inſigni inflammatione non corriperetur, tamen quia extra abdomen propenderet, & ab externi aëris incurſu in curatione vulneris defendi non poſſet: membrana quaſi purulenta circa labia vulneris obducta eſt, ut eo uſque iterum purus evaſit, & naturalem faciem ac habitum circa diem 14. oſtendit, atque indies magis in ſe contractus, ad naturalem magnitudinem rediit. Verùm poſt dies aliquot labia vulneris nigreſcere, cùm tangerentur, facilè ſanguinem fundere, atque adeo gangræna ſuboriri cœpit, ut ferro ſine ſenſu particulæ de labiis vulneris demi poſſent: ſed cùm idonea medicamenta adhiberentur, omne illud malum ceſſavit, & utero circa labia vulneris ad priſtinum colorem & ſtatum plane rediit, vulnuſque indies anguſtius evaſit: adeò ut intra paucos dies coalitum vulneris ſperaremus, & vix ullum de recuperanda ſanitate dubium ſupereſſet. Verùm enim verò cùm illa 16. Maji hora quarta pomeridianâ, extra lectum aliquandiù conſediſſet, atque iterum in lectum ſeſe reciperet, lipothymia ſuboriri cœpit, & præter omnem ſpem intra dimidiam horam, procul dubio ab abſtantibus, cùm eſſet paupercula, non rectè in lipothymia tractata, vitam cum morte commutavit. Ipſa mortua ut planè ſciremus, an in utero omnia ſalva fuiſſent, an verò aliqua latens putredo lipothymiæ, & ſubitaneæ huic morti cauſam præbuiſſet; Uterum aperuimus, verùm omnia ſalva in eo invenimus. Infans etiamnum vivit ſalvus & incolumis, Dei beneficio. Huic enim ſoli, & ipſa mater acceptum ferebat, quod toto geſtationis tempore, a variis & periculoſis motibus nihil damni percepiſſet. Etſi enim uterum extra abdomen pendulum in faſcia geſtaret, tamen in obeundis domeſticis negotiis, quæ ipſimet ob rem familiarem anguſtam expedienda erant, uterum cum fœtu nunc in femore, nunc in hoc loco, prout uſus & res expedienda exigebant, reponere neceſſe habebat. Ita mirabilia ſunt opera Domini. Huc uſque *Sennertus*.

Infantem bimulum jam præſentis anni 1612. menſe Majo Wittebergæ in ædibus Domini D. *Sennerti* ipſe vidi. Virium is erat ſatis vegetarum; Staturæ tamen pro ætatis ratione paulò brevioris, quemadmodum & corporis habitus aliquanto tenuioris. In fronte elatiori parte ſupra oculum alterum cicatricem quandam habebat: quæ vulneris in ipſo partu Cæſareo accepto exigui index dicebatur.

Hic autem, *Fabrici* clariſſime, non tecum agam de partus Cæſarei neceſſitate, difficultate, adminiſtrandi ratione, & aliis, quæ in genere circa ipſum aliàs moveri ſolent. Hoc enim ſi attentarem, juſtos epiſtolæ limites facillimè tranſilirem, & ſunt ea ut plurimum talia, de quibus eruditi hoc temporis parum amplius controverſantur. Quippe multi juga experientia illa omnia dudum reddita ſunt certa atque indubitata. Ad propoſitum caſum me potiùs converto, & quæ in eo inquiſitione diſcuſſioneque potiſſimum digna ſint attendo.

Lubet ergo primùm ex te quærere; Ruptione vel dilatato ſaltem peritonæo Herniam iſtam uterinam cenſeas accidiſſe? Quæ enim utrinque adferri poſſunt, non ſunt fortaſſis planè nulla.

Dilatato ſaltem ſive laxato peritonęo factam, ſi quid aliud, certè evidentiſſime evincit, quod id in ſectione à reliqua cute manifeſtè diſcerni potuerit. Et quidni peritonæum ex altera parte in tantum laxari potuerit: cùm in Hydropicis ſecundùm omnes ferè dimenſiones totum abdomen in immenſam propè molem extendi, ſæpenumero obſervatum ſit? Ipſemet ſuperiori An. 1611. *Gieſſæ* Typothetam, cui ſcrotum ad capitis magnitudinem ab aqua illapſa diſtentum erat, citra ſectionem Dei beneficio ſanavi. Quid? quod mulier quædam Germana nomine *Dorothea*, quæ in Italia gemino partû filios viginti edidiſſe traditur; altero quidem novem, undecim altero, ob ingens pondus tumidam alvum, & ad genua uſque propendentem, faſcia collo & humeris appenſa ſublevare ſolita eſt; poſt *Joh. Franciſcum Mirandulanum* Principem & *Lycoſthenem* author eſt *Schenckius* lib. 4. obſ. 162. Solidiores multò duriores que, quàm peritonęum, ipſæ ſunt arteriæ. Aſt hę in aneuriſmate ad ovi anſerini magnitudinem quandoque laxari deprehenſæ ſunt. Quin aneuriſma Bernæ Helvetiorum Anno 1605. à te viſum, ſeu Soloduro ante triennium ad me perſcripſiſti, quod totam pectoris partem ſiniſtram à ſterno ad collum uſque occupavit. Solidiſſimum eſt cranium; in hydrocephalis tamen quantoperè id nonnunquam diſtendatur, pluries docuit experientia.

Rupto autem peritonęo Herniam fuiſſe productam, inde quis forſan arguere poſſet; quod plagam à pertica reciprocante inflictam ſubſecuta fuit. Quę ratio num ſatis ſolida ſit, tute *Fabrici* clariſſime, judicabis. Mihi ob rationes antea adductas dubia nonnihil videtur. Etſi enim vel maximè concedatur, interiorem peritonęi tunicam perticę illiſu fuiſſe diſruptam, exteriorem tamen permanſiſſe ſalvam atque integram, ſectioni adminiſtratę Hiſtoria ſuperior fidem facit luculentam. Nec refert, ſi quis prætendat, membranam illam, quæ poſt cutis diſſectionem in conſpectum venit, fuiſſe muſculi tranſverſi laxatum tendinem. Nam ut alia multa, quæ in contrarium adduci poſſent, præteream, unicum iſtud loco omnium dumtaxat adferre placet; Nempe muſculorum tranſverſorum tendines non in viris tantùm propè os pubis ad vaſorum ſeminalium pręparantium ad teſtes deſcenſum; indeque ejaculatoriorum ad glandulas proſtatas, quę veſicę cervici appoſitę ſunt aſcenſum; ſed in mulieribus, etiam ad duorum proceſſuum nervoſorum ab utero prodeuntium & in ſummam partem pudendi muliebris pervenientium, tranſitum perforari. Unde cùm Bubonocele laborarent, ſectione ſanari poſſe, erudite monet *Caſparus Bauhinus* lib. 2. Theatr. Anatom. cap. 8, Per foramen igitur tale ictu perticæ laxius redditum, uterus integrâ peritonæi tunicâ exteriore excidit, atque herniam uterinam produxit. Sed de his pro accurato tuo judicio rectiùs ipſe ſtatues, ſufficiet me de iiſdem meam ſententiam qualitercunque tibi nunc delineaſſe.

Deinde & hoc mihi reſpondeas velim. *Num fœminam priuſquam plagam acciperet, gravidam fuiſſe, vel poſterius demum gravidam evaſiſſe, exiſtimes?* Cui quæſtioni etſi nemo ipſâ ægrotante aptius olim ſatiſfacere potuiſſet: tamen quid conjecturando de eadem nunc dici poſſe confidam, paucis exponam. Non fuiſſe priùs gravidam ex eo quis forſan demonſtrare poſſet, quod poſt plagam vehementem á pertica reciprocante acceptam nec 1. inguen ſiniſtrum intumuit, nec 2. abortus etiam obortus fuit. Ex adverſo, poſterius quoque gravidam vix evaſiſſe. Uteri diſlocatio à perticę ictu procul omni dubio excitata docere poſſe videtur; niſi forſan evenerit, ut uterus non ſtatim à plaga, ſed tandem poſt factam impręgnationem ſuo loco primùm pulſus ſit. Quod ipſum à vero non eſt uſque adeo alienum; præſertim cùm (uti habet hiſtoria) non ſtatim ab ictu, ſed paulo poſt tumor in inguine ſiniſtro adparere incœperit. Tu utrum tibi probabilius videatur, defini. Ego hic ἐπέχω.

Illud potius tertio loco ex te quęro, *Annon putas, tumore in inguine oboriente, faſcia aliqua competente, uterum contineri, ac ne longius extra abdomen excideret, prohiberi potuiſſe?* Mihi quidem, quin hoc ab initio fieri potuerit, prorſus dubium non eſt; qui novi

vi; quantum utilitatis faſciæ convenientes in aliis herniis afferre ſoleant.

Illud quoque doceas: *Cur hernia figura oblonga, non autem (cujuſmodi alias gravidatum abdomen eſſe ſolet) rotunda fuerit?* Num quòd utero foras extra abdomen prolapſo; & contentorum pondere ad inferiora depreſſo, ſuperiores herniæ partes acuminatæ ſunt? An quod fœtus plano & erecto; non autem in globum contorto ſitu in utero concludebatur,

Quin & illud mihi expedias, *num ſpei ulla ſupereſſe* [illegible] *partûs naturalis?* Mihi quidem Medici Wittebergenſes rectè concluſiſſe videntur, ſpem planè ſuperfuiſſe nullam. Cùm enim utero in proprio loco conſtituto, non rarò fœtus naturaliter educi non potuerit, ob cauſas in Medicorum obſervationibus hinc inde annotatas, atque inprimis in libello *Roſſeti* de partu Cæſareo ſect. 1. cap. 3. diligenter collectas: quâ quæſo ratione in præſenti caſu extrahi valuiſſet? Annon contigiſſet facillimè, ut in medio & tamen irrito uterum in conſuetum ac naturalem locum unà cum fœtu per tam anguſtas vias reponendi conatu, fœtus ſuffocaretur, materque ipſa præ dolorum acerbitate ſimul extingueretur? Quamobrem cùm viderent, quòd parturienti aliàs ad ſalutem via præcluſa eſſet omnis, excepta una eaque dubia & periculi plena per ſectionem Cæſaream, neceſſarium eſſe arbitrati ſunt, ut ea periculo adverterent. Id quod in talibus caſibus fieri voluit Galenus lib. 10. Method. med. cap. 16. Nec non Aetius ſcribit Tetr. 4. ſermon. 1. cap. 120. in [illegible] de Elephantiaſi; humanum & plenum benevolentiæ ſignum in extremis etiam malis uſque ad experimentum procedere, ad difficultatem affectionis compeſcendam.

Non quæro jam de *futura uteri.* Num illa ea inſtitui vel potuerit, vel debuerit? non de *cauſa membranæ* ſuper labiis vulneris uteri natæ; non de *Gangræna* ſuperveniente: de quibus ſingulis quid ſentias, aperire aliquando poteris.

De illo ſaltem colophonis loco quærere placet; quid cauſæ ſubfuiſſe arbitreris, quod cùm vix ullum de recuperanda integra ſanitate dubium ſupereſſe videretur, ægra lipothymiâ ex improviſo correpta & paulò poſt extincta? Nam virus aliquod atque occulta malignitas in vaſis, (in cavitate enim omnia ſalva ſunt inventa) uteri genita delituit? quę ut è prędictis nonnulla ſic & lipothymiam & cum lipothymia mortem ipſam ex inſperato invexit. *Atque hactenus de hiſtoria præſente.*

Nunc ob argumenti affinitatem aliam non minùs raram, ſed priore multò antiquiorem, utpotè quę An. 1531. Decembris die nono contigit, ſubjungere placet; cujus quidem nuperrimè preſſiùs meminit in ſuo Hemerologio Sileſiaco *Nicolaus Polius* ſub menſis Decembris die citato; fuſiùs verò ac per circumſtantias deſcripſit *Samuel Meigenius* in ſui hiſtoriarum Nuclei claſſe 1. cap. 4. eam nos è Germanico in Latinum ſermonem ita tranſtulimus.

Nieſſæ, quæ urbs eſt Sileſię ſatis celebris, vixit paupercula, quæ quindecim annis viro ſuo cohabitavit & novem liberos enixa fuit. Accidit autem ut in primo partu propter ſummam impatientiam & moroſitatem ab obſtetricibus & aliis fœminis pręſentibus deſerta, ſola ſibi conſulere, & ſolo Deo obſtetricante, eniti cogeretur. Hinc etſi mali aliquid in abdomine ſibi eveniſſe ſentiret, nihilominus tamen ex ordine octies porro naturaliter & feliciter citra ullam noxam per Dei gratiam peperit. Non multò autem poſt malum in primo partu acceptum, circa inguen ſiniſtrum ſæpiuſcule ſentit, ac ſub cute extra abdomen mediocris quantitatis quippiam ſibi excidere animadvertit. Anxia igitur caſu iſto reddita, rem primò ad maritum, mox ad fœminas, ob fidem ſibi dudum probè exploratas detulit: ab illis verò conſilii ſolatiive aliud retulit nihil, quàm Deo Optimo Maximo totum negotium eſſe committendum. Quod dum fecit, ecce tumor indies in majorem magnitudinem increvit, ut tandem veſicæ bubulæ ſpiritu diſtentæ ac gravidę formá repræſentare videretur. Quin id magnitudinis longitudiniſque demum acquiſivit, ut ad genua uſque propenderet. Unde aliis accedentibus indiciis non arduum fuit concludere, in veſica iſta fœtum contineri vivum. Interea verò magnos dolores fœmina perpeſſa eſt, ſive cubare, ſive ſedere conaretur. Namque non ſine multo & dolore, & ejulatu, onus iſtud inſtar ſacci alicujus penduli hinc inde levare, ac reponere cogebatur. Verùm enim verò cùm pariendi tempus appropinquaret, ſenatus Nieſſenus, (quòd paupercula eſſet,) curam ipſius ſuſcepit & prædictum caſum cum Medico-Chirurgis & obſtetricibus peritis, aliiſque fœminis honeſtis communicavit, atque re diu multumque deliberata, & accuratiſſimè penſiculata, deprehendit ſpem partus naturalis reliquam eſſe nullam, nec alia via cùm matri, tum fœtui ſuccurri poſſe, quàm ſola tumoris apertione; tametſi omnes ſimile quid ſe nec vidiſſe unquam, nec audiviſſe teſtarentur. Pręgnanti itaque conſilium hoc tandem aperuerunt, quod ipſa lubenti animo acceptavit, atque ſe totam divinæ protectioni ſerio commendavit, cùm ſe unà cum fœtu aliter liberatum non iri ipſamet facilè intelligeret. Poſtquam verò in tam periculoſo rerum ſtatu conſtitutæ animum crebris adhortationibus & conſolationibus propinqui obfirmaſſent. Medicus, Chirurgi, obſtetrices, aliaq; fœminę honeſtę definito tempore convenerunt, & divino auxilio implorato tumorem diſſecuerunt, fœtumq; poſt multos labores, & ſolicitudines ſatis vegetum denique extraxerunt. Quem cùm matri adſtantes gratulabundi conſolabundique obtuliſſent, oculis duntaxat aſpectum auferri, & in cunas reponi, manuum indicio juſſit. Is *Chriſto* per lavacrum ſacratiſſimum initiatus; ſeſquiannum ſuperſtes vixit: mater tertio à ſectione die poſt multos dolores & cruciatus piè in Deo obdormivit.

Hîc de uno ſaltem, mi *Fabrici*, tuum judicium exponas, rogo, *qui ſcilicet fieri potuerit, ut poſt, ſive rupturam ſive laxationem peritonæi, in primo partu acceptam, nec bubonocele, nec hyſterocele fœmina illa protinus correpta ſit? & quod admirationem adauget, octies ſine noxa feliciter pepererit.* Num cenſes, noxam peritonæi non adeò fuiſſe magnam, quę inteſtinum elabi permitteret? An putas temporis diuturnitate emendatam, & totaliter obliteratam; poſtea verò forſan alia aliqua de cauſa, in hiſtoria quidem neglecta & prętermiſſa, redintegratam? ego utram in partem magis inclinem, non ſatis video. Et tantùm de hac etiam hiſtoria. Ex his igitur, mi *Fabrici*, conſtare confido, quod non temerè argumentum hujus epiſtolæ, ut *novam*, ita *raram hiſtoriam* appellaverim. Tibi ſi tertium aliquod exemplum vel in artis uſu occurrit, vel lectione aliquando innotuit, ne id me celes, oro.

GVILHELMI FABRICII HILDANI, ad EPISTOLAM

Clariſſimi ac longè celeberrimi Viri

DN. MICHAELIS DORINGII, Breslavienſis, Philoſophiæ & Medicinæ Doctoris multis nominibus excellentiſſimi,

De

Nova, Rara & admiranda Herniæ Uterinæ, atque hanc juſto tempore ſubſequentis

PARTUS CÆSAREI HISTORIA,

Reſponſio Epiſtolica,

in qua

Multa variaque de affectibus Uterinis, & extractione fœtus mortui recenſentur.

Quemadmodum plantę tenellę, *Vir ampliſſime, & multis nominibus mihi chariſſime*, niſi radices ipſarum per intervalla irroratæ fuerint, citò perire ſolent, & olim ignis Veſtalis niſi refocillaretur continuò, extinguebatur: ita & amicitia, (quę ſi vera & ſincera fuerit, neſcio quid divini amoris, poſt lapſum hominis, in homine remanſiſſe denotat, & plantas omnes, imò & gemmas quantumvis precioſas, longè præcellit:) niſi ſępiſſimè mutuis officiis, aut ad minimum colloquii & literis exculta fuerit, flaccefcit, paulatimque refrigeſcit, extinguiturque: imò & inter Chriſtianos tum languida & imbecillis eſt in hoc ulceratiſſimo ſęculo Chriſtiana charitas. Verùm enim verò in T. Exc. jam pridem, & quidem ſæpiſſimè, contrarium mihi obſervare licuit. Etiamſi enim propter locorum intercapedinem, amicitiam inter nos ante ſexennium (cùm propter ſingularem tuum erga me amorem atque ſtudium, etiam ex longinquis regionibus, me inviſendi causâ, Te in Helvetiam contuliſti, atq; exiguam familiam meam pro hoſpitio tibi elegiſti,) contractam coràm nunquam, ſcriptis verò rarò fovere concedatur, nihilominus tamen fruticulos illos amicitiæ noſtræ, non flacceſcere, ſud potiùs in altum excreſcere, frondeſque ſuas longè latèque expandere video. Cujus cauſa, profectò, non ex meritis erga te meis, ſed ex præclara humanitate, ſimul & benevolentia tua proficiſcitur. Aſſentator non ſum, quandoquidem non tantùm privata ad me ſcripta tua, & laborioſum ſimul & utiliſſimum opus tuum, *de Medicina & Medicis*, in quo tam honorificè mei mentionem facis, verùm etiam publica & impreſſa epiſtola illa, *de nova, rara & admiranda Hernia Uterina, atque hanc juſto tempore ſubſequentis partus cæſarei hiſtoria*, luculenter fidem faciunt. Etſi porrò te illam ad me miſiſſe minimè dubitem, interceptum tamen, aut potiùs deperditum illius in via fuiſſe faſciculum, arbitror; quandoquidem ad manus meas hactenus nondum pervenit: & unicum tantummodò exemplar mihi videre licuit, illud autem *clariſſimus ac doctiſſimus Vir Dn. Georgius Faber, Caſtri Imperialis Fridbergenſis Medicus ordinarius, longe celeberrimus*, amicus noſter communis, mihi communicavit. Quòd verò epiſtolam illam meo nomini inſcripſeris, gratias ago habeoque maximas: & candidam illam in me humanitatem Tuam; quoad vixero, celebrare non deſinam. Maturiùs reſcripſiſſem, & gratias egiſſem: ſed varia intervenere impedimenta. Cùm enim ex Patria domum reverſus eſſem, Chirurgia Caſtrenſis Germanica ad prælum mihi deſcribenda fuit. Illam vix cùm abſolviſſem, *Wormatium ad generoſum ac Strenuum Virum* D. Eberhardum *Kammerer von Wormbs, genandt von Dalberg*, vocatus fui, apud quem per tres integros menſes mihi commorandum fuit. Redeundo in Helvetiam, Baſileę, Bernę, & nonnullis aliis in locis quoque pauliſper detentus fui, & demum 29. Auguſti Lauſannam reverſus ſum. Ne itaque ęgrè feras morem, obnixe rogo. Quę adverſa quoque, & luctuoſa mihi poſt reditum meum Lauſannam advenere, ex Dn. D. Horſtio, aut Dn. D. Fabro Te intellexiſſe, non dubito.

Cęterùm ex patria ad meos redii 13. Decembr. anni elapſi: iter qoidem longum & laborioſum fuit, non tamen (Laus ſit Deo) uſque adeò moleſtum, etiamſi enim in patria morbis bis correptus fuerim, humanitas tamen illa atque benevolentia; qua cùm Principes Patriæ, & alii, Comites item & Nobiles, tum etiam undique viri docti me perſecuti ſunt, veluti *Panacea* mihi fuit. Quantum enim morbi, & labores itineris, corpus affecerunt; tantùm humanitas atque familiaritas horum: mentem ſimul & animum recrearunt atque refocillarunt. Quòd Tuam Excellent. Gieſſæ non offenderim, etiam nunc ex animo doleo: nihil enim optatius mihi accedere potuiſſet, quàm ſi illam ambabus ulnis amplecti mihi licuiſſet. Ampliſſimus ſimul & humaniſſimus Vir Dn. Gregorius Horſtius, commuois noſter amicus, infinitis honoribus me affecit: & Gieſſâ Heidelbergam uſque deduxit, & quod magis eſt, in cauſa fuit, quod Darmſtadii in aula *Illuſtriſſimi & Celciſſimi Principis ac Domini DN. LUDOVICI Haſſiæ Landgravii, Comitis en Catzenellenbogen, Dietz, Ziegenheim & Nidda &c.* clementiſſimè ſimul & humaniſſimè exceptus, & per dies aliquot detentus fuerim. Quod cum tuis feliciter in Patriam appuleris, gaudeo: Prępotens ille Deus, fons miſericordiæ & clementiæ, qui te in Patriam, me verò ex laborioſo & ſic ſatis longo itinere (quandoquidem Belgium, & præcipuè Hollandiam quoque eâdem operâ perluſtravi) extra Patriam ad meos reduxit, & ut in poſterum nos in hac valle miſeriarùm ſpiritû ſuo ſancto ducere, ſed imprimis omnibus donis ſpiritualibus benedicere atque ornare, tandemque propter meritum filii ſui unigeniti Jeſu Chriſti, *in Patriam cœleſtem*, cum omnibus fidelibus introducere velit, ambabus ad cœlum elevatis manibus, Deum Ter. Opt. Max. ſubmiſſè ac humillimè imploro atque efflagito.

Porrò hiſtoriam illam quod attinet, rectè profectò raram & admirandam illam inſcribis: vix enim unquã ſimile quid obſervatum fuiſſe; tecum mihi fatendum eſt: quapropter, quicquid dicant invidioſi, prudenter feciſti, quod opus hocce divinum publici juris feceris. *Verè inquam Divinum*, quomodo enim fœtus extra uterum, acti, eique frigidiſſimo, qualis fuit tum temporis, cùm utero geſtaret, expoſitus, à calore verò materno & vaſis coryledonibus remotus: ad perfectionem & maturitatem pervenire potuerit, (hominis captum ſuperat. Mirabilia itaque Dei etiamſi in omnibus rebus à Deo creatis appareant, in Medicina tamen, præcipuè in morbis ſeſe patefacere, hiſtoria illa tua luculenter oſtendit. Ideòque minimè erat à te omittenda, etiamſi à clariſſimo ac longe celeberrimo Dn. D. Sennerto, antea evulgata quoque fuerit. Non

enim, ut tu quoque rectè addis liber iſte omnium ad manus pervenit, & ut de aliis quampluimis regionibus taceam, profectò hujuſmodi ſcripta aut tardè aut nunquam ad nos perveniunt. Obſervationes quoque de affectibus uterinis habeo plurimas, hiſtoriæ tamen tuæ minime equiparandas. Interim tamen nonnullas earum nunc (ut par pari referam) tibi communicare non gravabor. Verùm antequam ad earum narrationem me conferam, ad quęſtiones, quas ex prædicto caſu proponis, pro tenuitate ingenii mei, paucis reſpondere conabor.

Quæris primò: *Ruptumne an dilatatum fuerit peritonæum?* Ego minime illud ruptum dilaceratumque fuiſſe, tecum ſentio. Etiamſi enim ictus à pertica factus, & gravis, & magnus fuerit, cutem tamen & muſculos vix læſerat, multòminus igitur peritonæum; quod, ut teſtantur anatomici, firmiſſimum validumque interiorum & ventriculi tegumentum ſit: ſubſtantiâ membranoſum & molle; Potiùs itaque extenditur & relaxatur, quam dilaceratur, præcipuè in fœminis, in quibus ab umbilico ad pubem uſque validiſſimum eſt. At cùm in hac matrona ne cutis quidem aut muſculi abdominis (quantum quidem ex hiſtoria colligere poſſum) inſigniter læſi fuerant, multò igitur minus peritonęum, quod, uti dixi, validiſſimum eſt, muſculisque quia eis ſubjacet? Interim tamen duo incommoda ex ictu perticę oborta fuiſſe, non dubito. Relaxationem nimirum aliquam peritonęi: & contuſionem muſculorum abdominis, ſimul & dolorem. Ille porrò, cum, ut Galenus & experientia fidem faciunt, attrahat, ſequutus eſt concurſus humorum in partem læſam. Hi verò quia pauci & propter conſtitutionem ſubjecti, pituitoſi & viſcidi eſſent, ut inflammationem aut abſceſſum procrearent, minime fuerunt apti. Remanſerunt itaque in partibus muſculoſis, & quidem circa peritonęum, illudque paulatim laxum ac lubricum reddiderunt: imò etiam ita debilitarunt partem illam, ut cùm utero geſtaret fœmina, facillimè relaxaretur, atque in ſaccum extenderetur. illam porrò relaxationem atque extenſionem peritonęi, circa foramina illa, circa quę bubonocele fiunt in mulieribus, accidiſſe, tecum cenſeo.

Sed quid ſentis, quæſo, de hernioſis, nonne in ipſis peritonęum diſruptum eſſe putas? Multos quidem id aſſerere ſcio, verùm ego ipſis ſubſcribere non poſſum. Si enim diſrumpitur, id ut circa foramina illa abdominis (quę tamen veriùs, Laurentii verbis utor, productiones dixerit inſtar canalis elongati) fiat neceſſe eſt: alioquin nunquam neque omentum inteſtina in ſcrotum deſcenderent. At rupto ea in parte peritonęo, fruſtra fieret in ſectione herniarum ligatura atque conſtrictio vaginæ, ſimul & abciſſio teſticuli. Peritonęum enim cùm ſit corpus, ut dixi, membranoſum, nonne diſrupto illo, partes diſruptas ita retrahi, ut amplius conjungi, & filo ligari minime poſſint, exiſtimas? Deinde in hernioſis peritonæum dilatari, non autem diſrumpi, ipſa ocularis inſpectio fidem facit. Aliquoties enim in hernioſis, poſt obitum, præcipuè in ſene illo, cujus fit mentio obſ. 65. Cent. 1. (qui inſigni hernia inteſtinali per multos annos laboraverat) ea qua fieri potuit diligentia; locum affectum perluſtravi, nunquam tamen quicquam aliud, præter dilatationem peritonæi, obſervare & reperire potui. Venę nonne unica, eaque tenniſſima membrana conſtant? attamen aliquando in monſtroſam magnitudinem dilatantur: Varix cujus ego in pręcedentibus meis ad te memini literis (quę craſſitiem brachii mei ad carpum excedebat) teſtis eſt; Nec eſt ut aliquis venam ruptá fuiſſe, exiſtimet. Sanguis enim, ut Hipp. docet, quamprimum in ventrem, hoc eſt, extra vaſa ſua profunditur, putreſcat neceſſe eſt; At in viro iſto nunquam computruit, ergo ſequitur, venam non diſruptam ſed dilatatam fuiſſe. Concludo itaque, in fœmina iſta peritonæum dilatatum non diſruptum fuiſſe. Si enim in hydrocephalis cranium dilatatur, non autem diſrumpitur, quemadmodum ex Obſervat. Cent. 1. & ex ipſo cranio, quod tu in Muſæo meo vidiſti, apparet, quantò minus in hac fœmina peritonæum, quod forſan jam ante aliquoties in geſtatione uteri diſtentum dilatatumque fuerat, diſruptum fuiſſe, veriſimile eſt? Peritonæum autem aliquando monſtroſè extendi atque dilatari, ſequens hiſtoria fidem quoque facit.

Anno 1607. Bernæ Helvetiorum quadragenariam mulierem obeſam & pinguem (cui & præſidia nonnulla pręſcripſi) inviſi. Illa in difficili partu relaxationem umbilici contraxerât, ex qua paulatim diſtento atque relaxato peritonæo exomphalos monſtroſa ſequuta fuerat. Umbilicus enim veluti ſaccus ingens extra abdomen propendebat: cùm venter tamen ſuam debitam ſervaret proportionem. In capacitatem ventris retrocedebat nunquam. Interim tamen illa tam valido erat corpore, ut rem familiarem ſine impedimento adminiſtraret. Hęc obiter: integram enim hiſtoriam habes apud *clariſſimum Virum* Dn. D. Gregorium Horſtium. Ante menſes aliquot ſimilem affectum in Germania, in nobiliſſima quadam ac ſingulari virtute prædita matrona, vidi. In illa tamen non umbilicus ipſe, ſed paulò ſupra ipſum peritonæum, veluti in ſaccum dilatatum conſpicitur: in quo non ſolum omentum, ſed & inteſtinum aliquod continetur. aliquando enim murmur in ipſo percipit, indeque in partu contraxit. Plura non addo: exempla enim, quæ tu ipſemet in medium adfers, tuam, meamque opinionem ſtabiliunt.

Secundò quæris: *Gravidane fuerit, necne, cùm ictum exciperet?* Ego etſi hac in re nihil certi conſtituere queam, attamen ipſam tunc temporis nondum concepiſſe, veriſimile mihi videtur. Si enim utero geſtaſſet proculdubio propter perturbationem animi, & imaginationem vehementiorem, ut in gravidis fieri conſuevit, abortum feciſſet. Exempla ſunt in promptu: quorum nonnulla recenſebo.

Superiori æſtate, in oppido Eſſen, in Marchia, matrona gravida cùm caſu ictum bombardę in coxam dextram, non quidem globo, ſed charta madefacta, & dentibus maſticata, reciperet, protinus doloribus partus correpta fuit: & aqua, quæ fœtum comitari ſolet, paulo poſt effluxit. Sequenti die fœtum non tantùm mortuum, verùm etiam nigrum, quaſi pulvere tormentario infectus fuiſſet, edidit. Hiſtoriam integram, & quomodo à me divino aſpirante numine, à graviſſimis, quę ſupervenerant, ſymptomatibus, reſtituta fuerit, poſthac in obſervationibus meis videbis.

Menſe Julio Wormatia Lauſannam rediens, cùm Bingæ Briſgoviorum, propter certas cauſas, apud Nobiliſſimum ac ſtrenuum Virum Dn. Franciſcum Conradum à Sickingen, Sereniſſimi Principis ac Domini Dom. Maximiliani Archiducis Auſtriæ, &c. conſiliarium prudentiſſimum, & Satrapam in Stauffen vigilantiſſimum, per dies aliquot hæſiſſem, matronam quandam honeſtam, Dn. Pauli Hartmanni, Nobiliſſimi ac ſtrenui viri Dn. Chriſtophori *von Ampringen* œconomi uxorem, ibidem vidi. Illa cùm gravida, quadam die vicini ſui infantulum ex alto quodam muro in terram corruere videret, ſupra modum perterrefacta atque commota fuit: nihil aliud ſibi perſuadens, quàm infantulum iſtum omnia ſua confregiſſe membra: & aut in ipſo caſu, aut paulò poſt vitæ ſuæ finem facturum: cùm tamen ne minimam

quidem

quidem ac ſtrenui viri Dn. Chriſtophori *von Amprin-gen* œconomi uxorem, ibidem vidi. Illa cùm gravida, quadam die vicini ſui Infantulum ex alto quodam muro in terram corruere videret, ſupra modum perterrefacta atque commota fuit: nihil aliud ſibi perſuadens, quàm infantulum iſtum omnia ſua confregiſſe membra: & aut in ipſo caſu, aut paulò poſt vitæ ſuæ finem facturum: cùm tamen ne minimam quidem læſionem ex caſu iſto, quantumvis periculi pleno, receperit, & etiam nunc in vivis ſit. Manſit gravida iſta in iſtis anguſtiis & animi perturbationibus per aliquot ſeptimanas. Tandem verò non abſque maxima difficultate fœtum edidit: ſed mortuum: habens omnia ſua membra veluti confracta: & mirum in modum contorta. Sed, quod ſummopere admirandum, indutus fuerat infantulus prænominatus, cùm ex alto delaberetur, veſte quadam alba, undique fimbriis rubris adornata: quæ rubræ etiam fimbriæ in fœtu iſto mortuo evidentiſſimè apparebant: Poſt infelicem tamen huncce partum, bis, ſi rectè memini, feliciter peperit. Hæc ex relatione ipſius mariti Do. Pauli Hartmanni accepi.

Aliud exemplum, non minus memorabile, mihi communicavit Dn. D. Dan. Daniel, apud Dusbergenſes Clivorum Medicus longè celeberrimus, amicus meus ſingularis, hunc in modum ſe habens. Matrona gravida, cùm duos inter ſe confligentes videret, & ex eis unus gladio perfoderetur, nec non mortuus in terram corrueret, ſupra modum perterrefacta & perturbata, (exclamando, & nomen Domini pro eo qui cecidit, invocando) manu dextra oculos obvelavit. Eadem die doloribus partus correpta fœtum mortuum, cui caput ab oculo ipſo, ad occipitium uſque perfoſſum erat, edidit.

Gieſſæ matronam gravidam propter incendium obortum perterrefactam, poſt triduum infantem vivum, ſed undique maculis igneis contaminatum edidiſſe, Dn. Horſtius ad me ſcripſit. Plura hujus rei exempla, ex quibus ictum perticæ, abſque abortu vix fieri potuiſſe, videre liceret, quamvis autem plura in medium producere poſſem: Ne autem prolixior ſim, his contentus ero, ex quibus quantum & quid in prægnantibus efficere poſſit perturbatio animi, fortiſque imaginatio, ſatis ſuperque apparet. Poſt actum itaque ipſam concepiſſe, credibile eſt. Deinde accreſcente fœtu, quum uterus de die in diem gravior fieret, & partem illam abdominis, à pertica læſam, præ cæteris debilem, & (propter affluxum & concurſum humorum pituitoſorum viſcidorumve) lubricam ac laxam reperiret, torus in partem læſam debilioremque decubuit, & peritonæum magis magiſque diſtendit. Hernioſis, etiamſi inteſtina ſemper eandem ferè ſervent conſtitutionem, neque quemadmodum uterus gravidus, accreſcant, idem tamen accidere, quotidie obſervamus. Quandoquidem ex minima relaxatione peritonæi, tota moles inteſtinorum in partem illam decumbit, herniamque aliquando monſtroſam procreat.

Tertiò *extuberantiam illam in inguine, ne longius extra abdomen excideret, ab initio faſciâ aptâ, prohibere potuiſſe, ſepiſſimè in matronis, bubonocele laborantibus expertus ſum:* imò aliquando uterum ipſum, ne excideret, faſciâ prohibui. Ante annum à nobili quadam matrona in conſilium adhibitus fui: huic continuò ferè, inprimis ambulando uterus ante oſtium propendebat. Ego inſtrumentum adaptavi: quo collo matricis impoſito uterus ita in loco ſuo retinetur, ut ſive pedes incedere, ſive curru vehi, ſive quovis alio modo corpus movere velit, id ſine moleſtia & difficultate perficere facile poſſit. *Fuit autem hernia illa uterina oblonga hanc ob cauſam*, 1. quia fœtus (ut tu quoque doces) non in globum contortus, ſed erectè in utero continebatur. 2. quia foramen, per quod uterus prolapſus fuerat; anguſtum. In hernioſis utplurimum idem accidere ſolet. Quamdiu enim foramen anguſtum eſt, hernia figura oblonga propendet: inſigniter verò dilatata productione peritonæi, ſive vagina, in rotundum adeò extenditur ſcrotum, ut membrum virile aliquando appareat. In matronis verò ſanis, cum utero gerunt, venter rotundus eſt: peritonæum enim undique æqualiter extenditur.

Rectè ſimul & prudenter, abſque omni contradictione, fecerunt Medici Wittebergenſes, quod ſectionem Cæſaream inſtituerint. Uterum enim extra abdomen prolapſum, à fœtu quinetiam dilatatum, atque extenſum per foramen. Illud anguſtum, in ventrem nunquam retrudi potuiſſe, quis eſt qui dubiget. Si enim in hernioſis aliquando inteſtina in ventrem, ut ego aliquoties obſervavi, reponi nequeunt, quanto minùs in hac matrona uterus, cùm ut habet hiſtoria, poſt ſectionem, & extractionem fœtus, ſolus ob ejus magnitudinem in ventrem reponi non potuerit? Prius itaque dilatandum fuiſſet foramen abdominis: quemadmodum nonnunquam in hernioſis, ſi inteſtina in ſcroto intumuerint, fieri ſolet. Verùm & dilatationem illam, tum propter dolorem, tum etiam propter hæmorrhagiam aliasque cauſas abſque maximo periculo matris, ſimul & infantis, fieri minimè potuiſſe arbitror. Deinde quia uterus per tot menſes, unà cum fœtu extra abdomen propenderat, non erat ad ipſum excipiendum locus ſatis aptus, & capax in ipſo ventre. Per totum enim tempus geſtationis, omnia, quæ ad uterum, & fœtum excipiendum ſunt neceſſaria, paulatim adaptantur diſponunturque. Inteſtina creſcente fœtu, & dilatato utero, retrocedunt; Hepar, lien & ventriculus, verſus diaphragma blandè reprimuntur; peritonæum ſimul & muſculi abdominis, prout fœtus accreſcit, ſenſim extenduntur, dilatanturque omnia ad partum naturalem, natura, divino quodam inſtinctu præparat atque diſponit: idque ſine periculo, quia ſenſim fit, & abſque violentia. Cum violentia verò abſque læſione prædictarum partium reponi non potuit. Sed ponamus caſum, abdomen abſque inſigni periculo dilatatum, uterum quin etiam & in ipſo contentum fœtum, feliciter in ventrem repoſitum fuiſſe, partus tamen naturalis, quomodo conſequi potuiſſet, non video. Ut enim de reliquis impedimentis, quæ adeſſe poterunt, taceam, hoc unicum nimirum inciſio muſculorum abdominis, ad partum naturalem impediendum ſufficiens erat. Quantum enim compreſſio muſculorum abdominis in partu ſit neceſſaria, ſciunt Medici, at hîc ratione vulneris, fieri non potuiſſet.

Medici, quod poſt partum Cæſareum uterum ſutura non conjunxerint, meo quidem judicio prudenter fecerunt. Utero enim à contentis evacuato, labia vulneris per ſe facilè, ut Rouſſetus de partu Cæſareo teſtatur, concidunt, & arctè conjunguntur. Deinde poſt partum, ut ſanguis & quicquid præter naturale in utero ſupereſt, paulatim evacuetur, perquam neceſſe eſt. At quia in hac fœmina (ut veriſimile eſt) naturalis via occluſa fuit, non erat occludenda via illa præternaturalis & arte facta. Cutim verò quod conſuerint, rectè fecerunt;

Alioquin uterus, aëri expoſitus, protinus alterationem & putredinem aliquam contraxiſſet ægramque mox è medio ſuſtuliſſet.

Sed aliquis forſan partem illam uteri, quæ per tot menſes extra abdomen propenderat, filo ligaſſet & abſcidiſſet; Neque omninò rejicienda fuiſſet operatio hęc, gangræna enim, quæ poſtea ſupervenit, ut veriſimile eſt, hoc modo evitari potuit. Deinde mulierem abſque utero vivere, imo & ad coitum aptam eſſe, multis exemplis & obſervationibus demonſtrant Avenzoar l. 2. tract. 5. cap. 4. Franciſcus Rouſſetus lib. de partu Cæſareo. Caſparus Bauhinus in appendice libri Rouſſeti. Verùm operatio, & abſciſſio hæc, ut tutò fieret, hæc obſtabant. Primò quia reliqua pars uteri, in ventre abſcondita, ut neceſſe erat expurgari non potuiſſet. Via enim ad id à natura deſtinata, ut antea quoque dixi, proculdubio occluſa fuit: hinc retento ſanguine, graviſſima ſymptomata & mors conſequuta fuiſſent. Deinde quia impoſterum ad procreationem inutilis fuiſſet fœmina illa. Totus enim ferè uterus deciditſſet. Potuiſſet quidem concipere, Ea enim omnia quæ ad conceptionem neceſſaria ſunt remanſiſſent integra, emiſiſſet inſuper ſemen, non minus ac fœmina illa, cujus meminit Dn. Bauhinus in ſuo in lib. Rouſſeti Appendice, ſed an fœtum uſque dum maturus fuiſſet, geſtare potuiſſet, vix credibile eſt. Nimis enim anguſtus fuiſſet locus, nec unquam uterus propter partem ablatam, ſeſe ſatis extendere & dilatare potuiſſet, & proinde abortum maximo cum vitę diſcrimine feciſſet. In partu enim niſi uterus, prout fœtus ſeſe ex una in alteram partem projicit & circumvolvit, extendatur, ut plurimum parturiens ſimul & fœtus ipſe, verſantur in periculo vitæ. Quapropter qui ſcirrho uteri laborant vix parere poſſe obſervavi, cujus rei veritatem ex ſequenti hiſtoria videre poteris. Illam etſi clariſſimo atque doctiſſimo viro Dn. Andreæ Weickio Medicinæ Doctori, amico meo ſingulari inſcripſerim, & quartæ Centuriæ obſervationum mearum inſerere conſtituerim, attamen quia hoc loco ad inſtitutum noſtrum quadrat, illam hîc ſubjungendam eſſe, viſum eſt: ſic autem habet.

Anno 1611. Dn. Andreæ Morge, Arcis Mons dicta (quæ inter radicem montis Jurati & lacum Lemannum ſita eſt) Oeconomi uxor, matrona pia atque honeſta, cùm quinto utero geſtaret, & finem noni menſis imprægnationis attigiſſet, doloribus partus correpta fuit 24. Maji circa horam decimam matutinam, cùm pro more, & quidem cum voluptate & appetitu pranſa fuiſſet. Dolores parturientium tam acerbos & motus fœtus tam vehementes ac impetuoſos fuiſſe, ut vix unquam ſimile quid obſervatum fuerit, adſtantes matronæ referebant: quapropter vires illicò mirum in modum proſtratæ fuerunt. Circa horam tertiam pomeridianam lypothymia & horrores maximi ſupervenerunt: quo tempore fœtum in utero matris animam reddidiſſe veriſimile eſſe mihi videtur. Dolores enim & conatus ad parturiendum ab eo tempore ceſſarunt, nec fœtus ſeſe movebat amplius. Ego acceerſitus, circa undecimam noctis ad ipſam perveni, tum pulſus ferè nullus, extremitates frigidæ erant, & ſudor frigidiſſimus totius corporis aderat, brachium quoque dextrum fœtus extra vulvam propendebat; Quapropter mortem in propinquo eſſe, prædixeram. Ne itaque inventionem meam, extrahendi fœtum mortuum, quæ hactenus in multis & quidem in deploratis, per Dei miſericordiam feliciter mihi ſucceſſit, apud vulgus & imperitos odioſam atque ſuſpectam redderem, manum adhibere nolui. Adſtantium tamen, & ipſius ægræ precibus commotus, ſtatim nonnihil confectionis Alkermes, aquâ cinamomi, parumque vini diſſolutæ, propinavi. Poſtea quia genitalia refrigerata, & veluti arida erant (quandoquidem ne gutta quidem ſanguinis aut humoris profluebat) ſacculum ex radicibus, herbis, floribus & ſeminibus emollientibus, relaxantibus & dolorem lenientibus calidè applicui; Unguento quin etiam emolliente imum ventris, coxas, os ſacrum & genitalia inunxi. Tandem eodem unguento inuncta manu, ſitum fœtus expiſcari cœpi: qui etſi omninò præternaturalis eſſet, ut poſtea dicam, & brachium dextrum extra collum matricis propenderet, caput tamen, quod pectori incumbebat, (prius inuncto, & clementer intruſo brachio infantis) verſus oſtium uteri adduxi: Verùm quum uterus, & ipſius collum propter vitium & expultricis facultatis ſummam imbecillitatem; ſupra modum clauderetur, adeoque conſtringeretur, ut manus mea compreſſionem ſufferre non poſſet, ab opere deſiſtere coactus fui. Brachium mox iterum ſponte excidit, & ſequenti die, circa horam decimam matutinam naturę ſatisfecit.

Ego admiratione captus, quænam cauſa eſſet potuerit; quòd fœmina illa, alioquin ſana, tam citò extincta fuiſſet. Suaſi ut cadaver incideretur, & cauſa mortis inveſtigaretur. Aperto itaque ventre, vacuum ipſius ſanguine ſeroſo repletum reperi. Propter ingentes enim dolores, & violentum motum fœtus, venæ nonnullæ in parenchimate hepatis, & circa os ſacrum ruptę fuerant; atque ex iſta profuſione ſanguinis, mortem ſubſequutam fuiſſe in controverſiam revocari non poteſt. Porrò ſitus fœtûs talis erat. Caput collo matricis proximè adjacebat, brachium dextrum, quod lividum extra collum matricis propendebat. Crura verſus pectus & caput infantis ita reflectebantur, ut pedes in vertice conjungerentur. Brachium ſiniſtrum hypochondrio dextro ita erat impoſitum, ut crura in ipſo poplite amplecteretur. Exempto fœtu ſcirrhum duriſſimum, qui magnitudinem capitis infantis ferè adæquabat, inveni. Ille autem, utero non ſimpliciter adhærebat, ſed ipſum corpus uteri in ſcirrhum concretum, atque induratum fuerat. Porrò ſcirrhum huncce cauſam mortis fuiſſe, nemo abnuere poteſt. Quandoquidem uterus ratione hujus ſcirrhi, ita anguſtus fuerat, ut tempore partus ſeſe extendere non poſſet. Et quia fœtus maturus & vegetus, talem impetum fecerat, ut venæ rumperentur, & hæmorrhagia ſequeretur. Simile ferè exemplum habes obſerv. 67. Cent. prim.

Membranam illam, quâ obductus fuit uterus, rectè nominat Dn. D. Sennertus *purulentam.* Non enim fuit membrana vera, & recenter procreata, ſunt enim membranæ partes ſpermaticæ, nec facilè regenerantur; Sed fuit aliquid præternaturale, ex viſcida materia, à natura procreatum, idque in eum finem, ut ſubjectæ partes tegerentur, & ab injuria aëris vindicarentur. In hunc quoque finem natura in vulneribus capitis fungos producit. Cùm enim aër, præcipuè frigidus; Ut Hippocrates & experientia teſtantur, cerebro & proinde omnibus partibus nervoſis, ſit inimicus, talis eſt naturæ (dummodo fuerit valida) induſtria atque providentia, ut partes nervoſas, ſi denudatæ fuerint; Tegumento aliquo munire ſtudeat: Hinc fiunt in vulneribus capitis, in quibus cerebrum inſigniter detectum eſt, fungi; De quibus vide obſervationem 15. Cent. 1. Item obſerv. 36. Cent. 2.

In vulneribus juncturarum idem me vidiſſe memini,

dies aliquot fungus carnoſus exortus eſt. Is partibus nervoſis denudatis ita adjacebat, ut aër illas offendere non poſſet.

Simile quid ante paucos annos mihi obſervare contigit. Paterniacenſis quidam Adamus Perinus nomine, cùm ingentem & nodoſum truncum arboris, pulvere tormentario findere vellet, & nimis imprudenter ad truncum appropinquaret; junctura ipſius pedis dextri, ab ipſo trunco (cum in partes diſſiliret) per medium ferè diſſecta fuit; cum ingenti contuſione, & ſanguinis, profuſione. Ego protinus advocatus, quæ ſanguinem ſiſtunt, humores repellunt, & dolorem leniunt ab initio applicui, & ſtatim enema exhibui: quo rejecto, venam ejuſdem brachii incidi: Eamque victus rationem quæ in magnis & nervoſarum partium vulneribus convenit, inſtitui. Poſt cœnam ratione doloris nonnihil laudani exhibui: quo facto utcunque quievit ea nocte. Sequenti die pharmaco corpus a pravis humoribus exoneravi. Dolores etſi uſque ad quartum ſatis acuti eſſent, paulatim tamen remiſerunt, & brevi vulnus ad ſuppurationem pervenit. Circa ſeptimum porrò diem morbi fungus carnoſus adeò magnus, ut totum vulnus adimpleret, ſubjectaſque partes omnes nervoſas cooperiret, ipſiſque veluti pulvinar adjaceret, in ipſo vulnere exortus eſt. Ego interea inſtitutam methodum minimè mutavi: Sed præcipuè in hoc laboravi, ut adfluentes humores repellerem, doloreſque lenirem: Reliqua omnia uſque ad diem decimumquintum naturæ commiſi. Elapſo decimo & quinto die, ea quæ mediocriter exſiccant, abſque tamen acrimonia applicui. Curatio ita ad votum ſucceſſit, ut divino aſpirante numine, intra hebdomadas quinque priſtinę ſanitati reſtitutus fuerit: ita quidem ut deinceps abſque baculo per annos ferè octo, uſque, dum Deus illum peſte ex hac vita evocaret, incederet. Hiſtoriam hanc recenſere volui, ut juniores cheirurgi ex illa ediſcant, hujuſmodi fungos ſummo naturæ beneficio & quidem, uti dixi, in eum finem, ut ſubjectę partes ab injuria aëris vindicentur procreari: Et propterea non temerè auferendos eſſe.

In oſſibus denudatis, eadem eſt naturę induſtria. Cùm enim aër oſſibus denudatis ſit adverſiſſimus, ea ſtatim carne aliqua fungoſa tegit natura: ſub qua nihilominus partem illam oſſis ab aëre aut medicamentis, vel etiam à ferra, veluti in abſciſſione membrorum, alteram, paulatim ſeparat & per carnem illam fungoſam expellit: os vero carne ſolida & laudabili tegit. Itaque non ſatis rectè nec prudenter faciunt nonnulli, qui in oſſibus denudatis quotidiè ferè (ut ego apud nonnullos vidi) ſcalpris os abradunt. Hinc multoties ex recenti vulnere fiunt ulcera maligna, atque diuturna. Hęc ego perpendens nunquam in oſſibus denudatis (niſi caries profunda fuerit, veluti in lue venerea) utor ſcalpris, ſed pulverem aliquem catagmaticum, aut euphorbium pulveriſatum, quod in oſſibus denudatis, uti obſervatione 92. Cent. 2. demonſtravimus, præſtantiſſimum & abſque omni periculo applicari poteſt, quotidiè inſpergo; neque ab uſu horum medicamentorum deſiſto, donec os ſquamam abjecerit. Interim quoque, ne labia vulneris conjungantur, & ante caſum oſſis coaleſcant, quantùm quidem poſſum, radicibus gentianæ, ſpongiis præparatis, & ſimilibus impedio, Sed & oſſa carne & perioſtio ſuo denudata, non ſemper, uti exiſtimant practici quamplurimi, ab aëre alterari, & ſquamam abjicere, ſuo quoque tempore in obſervationibus meis exemplis declarabo.

Gangrænam illam, quæ tandem ſupervenit, ex interceptione ſpirituum, & penuria alimenti ortam fuiſſe, veriſimile mihi videtur. Abdomen enim ſimul & ea pars uteri, quę extra abdomen prolapſa fuerat, per exiguas habet venas atque arterias: hę autem quum tempore geſtationis ſupra modum elongatę, extenſę & proinde veluti aridæ factæ eſſent, non potuit ſpiritus & alimentum per tam anguſtas vias, poſt partum ſatis copioſè deſcendere, parteſque longinquas nutrire. Extinctus itaque paulatim fuit calor nativus, & ſupervenit gangræna quę arte prohiberi non potuit. Sed objicies forſan: Cur extinctio illa caloris nativi, tempore geſtationis, aut paulò poſt partum non acciderit? Reſpondeo, ſanguinem & nutrimentum tempore geſtationis, motu quodam naturali, pro nutritione fœtus, copioſè ad partes illas defluxiſſe: poſt partum verò, motum illum naturæ paulatim ceſſaſſe: & ſanguinem illum qui antea ad uterum fluebat, ad mammillas aliaſque partes deſtinatas, retroceſſiſſe.

Lipothymiam quæ ex improviſo ſupervenit, & mortem intulit, imò & eo ipſo tempore cùm vix ulla amplius de recuperanda integra ſanitate ſpes ſupereſſet, ex occulta quadam malignitate, ex præcedente gangræna progenita & in vaſis contenta, ortam fuiſſe, rectum arbitror: ſimile enim quid, ut ſequens hiſtoria fidem facit, mihi obſervare licuit.

Anno 1609. 16. Februarii Nobilis quædam matrona, ſed in primis pia, & ſingulari virtute prædita, Dn. Maria Peliſſeria, excellentiſſimi atque doctiſſimi Viri Dn. Samuelis Weis, Inclytæ Reipubl. Bernenſis Commiſſarii generalis conjux, Bernæ Helvetiorum circa octavam matutinam puellam feliciter peperit. Poſt partum ſanguis quidem copioſè effluxit, ſecundina verò remanſit in utero. Illam quum obſtetrix manu non extraxiſſet, multa variaque medicamenta ad ipſam expellendam, eaque omnia calida, veluti decoctum ſabinæ, pulegii, rutæ, ariſtolochiæ, & ſimilium, adſtantes matronæ exhibuerunt: ſed fruſtra omnia. Remanſit enim ſecundina utero, ad decimum octavum ejus menſis diem: dum circa horam decimam noctis natura illam ſponte, ſed putridam fœtidamque expelleret. Ego unà cum clariſſimo Viro Domino Paulo Lentulo, ejus Reipub. Doct. Medico celeberrimo, piæ memoriæ accerſitus, ipſam febri continua & ardenti laborantem invenimus, lipothymiæ, anguſtia pectoris, vigiliæ & inquietudines tales aderant, ut ab eo tempore, quo doloribus partus correpta fuerat, ſomnum capere minimè potuerit. Cæterùm etſi ſecundina, ſi adſtantibus credendum eſt, integra elapſa eſſet, nihilominus tamen materia, veluti ſanguis corruptus & putridus, ſed ita fœridus ut ſuo fœtore totum conclave adimpleret, per pudenda exſtillavit continuò: quæ porrò materia & fœtor, internam aliquam putredinem arguebant. Aderat præterea & fluxus alvi, proculdubio propter imbecillitatem retentricis facultatis. Nos eâ, quâ fieri potuit diligentiâ, ſymptomata ita debellavimus, ut omnia ferè ſalva viderentur, ſed feſellit nos opinio, quartâ enim Martii, qui fuit decimus ſeptimus morbi, cum præcedens nox utcunque quieta fuiſſet, & circa ſeptimam matutinam, juſculum ſumſiſſet & hauſtum vini bibiſſet, per horam quinteriam ferè integram mecum de morbo ſuo, infantulis & rebus domeſticis confabulata fuiſſet, ancillas, ut lectum ſternerent, advocandas juſſit. Quæ cùm è lecto illam elevarent, & in ſedem collocarent, in lipothymiam incidit, & protinus imò & in eo ipſo momento, & antequam ego ex proximo cubiculo accurrerem, vitam cum morte commutavit. Urinam igitur obſtetrices omnes illam haberent induſtriam, ut ſecundinam (quod tamen facilè & abſque periculo fieri poſſe, ſæpiſſimè me edocuit experientia) manu, antequam oſtium uteri claudatur, extrahere poſſent.

Sæpiſſimè enim parturiens in excludendo fœtu vires adeò conſumit, ut poſtea ſecundinam expellere non poſſit: præſertim in abortu. Abortiones enim, inquit Hippocrates, maiorem moleſtiam quam partiones afferre ſolent. Neque enim citra violentiam abortio contingit, ſive ex medicamento, ſive potione vel cibo, vel ſubditiis medicamentis, vel ex re alia quapiam contingit. Ut enim (quemadmodum *Dn. Hector Schlanovius* Wormatienſis D. Medicus, amicus meus ſingularis, libro de vaſis umbilicalibus; & alii ſcribant) poma matura de arboribus ſponte ſua decidant, cruda verò & immatura, nonniſi magno labore, aut ventorum impetu à ſuis pediculis avelluntur, ita cum ſecundinis accidit; quæ tempore partus maturo & legitimo, ſponte ſua facilè natura à vaſis uteri quibus cum interventu cotyledonum per contiguitatem connectebantur, divelluntur. In abortu verò & partu præmaturo, nonniſi magno molimine diſrumpuntur.

Duobus autem modis ſecundina, poſt partum retenta educitur: manu ſcilicet, & medicamentis: ſed videamus nunc, quænam ſit tutior via. Quantum ad medicamenta illa, niſi beneficio naturæ de potentia in actum reducta fuerint, operari non poſſunt. Deficiente enim natura, fruſtrà laborat Medicus: fruſtraque exhibet medicamenta. Sed & antequam natura præcedentibus doloribus proſtrata, novum robur acquirere poſſit, requiritur tempus. Interim oſtium uteri contrahitur & clauditur, putreſcitque ſecundina, & putredine ſua adjacentes partes inficit, corrumpit, viresque magis magiſque proſternit, uti ex præallegata hiſtoria videre licet. Deinde, quia medicamenta, quæ fœtum mortuum & ſecundinam expellunt, plerumque (præter pauca, quæ id proprietate quadam occulta & ſpecifica perficere poſſe, à Domino D. Schlanovio & aliis proponuntur) calida, imò calidiſſima, partes internas ſupra modum excalefaciunt: hinc febris, inquietudines, vigiliæ, aliaque ſymptomata accreſcunt, atque utplurimùm mors ipſa ſequitur, præſtat itaque illam manu extrahere: Idque ſtatim poſt partum, & antequam oſtium uteri claudatur, faciendum eſt.

In illa autem operatione, ut circumſpectè & prudenter procedat chirurgus, aut obſtetrix, ne loco ſecundinæ uterum accipiant, extrahantque neceſſe eſt. Id enim ante paucos annos in Belgio eveniſſe Dn. D. Henricus Stapedius, Medicus longè celeberrimus, & amicus meus plurimum honorandus, ſuperiori anno Coloniæ Agrippinæ mihi retulit, obſtetrix enim cùm poſt partum ſecundinam extrahere vellet, & ipſius loco uterum arripuiſſet, extraxiſſetque, tandem quoque abſcidiſſet, eadem die perperam naturæ ſatisfeciſſe, mihi aliquoties affirmavit. Quapropter magiſtratum, cui ſalus ſubditorum à Deo commiſſa eſt, moneo atque adhortor, ut neque Chirurgis, neque obſtetricibus hujuſmodi operationes, tam magni momenti, exercendas concedat, niſi à Medicis eruditis, ſed imprimis in hac operatione exercitatis, prius edocti, examinatique fuerint.

Ad quæſtionem illam, quam ex ſecunda hiſtoria tua proponis, jam paucis reſpondeo. Nimirum peritonæum in primo partu procul dubio aliquo modo læſum fuiſſe; non tamen usque adeò ut bubonocele inde ſequeretur. Quum autem toties utero geſtaret, & pars illa peritonæi, in primo partu malè affecta, continuò ferè propter impregnationes frequentes afficeretur, paulatim adeò debilitatum fuiſſe, ut affluentes humores facilè recipere, veroſimile eſſe mihi videtur. Illi autem, quia (uti antea quoque demonſtratum fuit) ratione ſubjecti, pituitoſi, viſcidi & lenti eſſent, peritonæum tandem adeò laxum & lubricum reddiderunt, ut cùm ab utero gravido premeretur, facillimè cederet, & in ſacculum illum relaxaretur. Atque hæ ſunt, clariſſimè atque doctiſſime mi *Dn. D. Doringi*, quæ ad quæſita Tua, ex duabus illis hiſtoriis admirandis atque raris, pro tenuitate ingenii mei reſpondere potui, Tu ut omnia amicè, de quo tamen minimè dubito, interpretari velis, plurimum rogo. Porro ut pari referam, obſervationes nonnullas ſingulares, de extractione fœtus mortui, T. Exc. communicare viſum eſt. Inprimis autem quàm feliciter uxori meæ chariſſimæ inventio mea, extrahendi fœtum mortuum ſuccedat, trium matronarum exemplis, quas intra annum, per ſingularem Dei miſericordiam atque clementiam, ex evidentiſſimo mortis naufragio, ad vitam revocavit, recenſebo.

Maria, Jacobi Clerici civis Lauſannenſis, uxor, matrona tenella, conſtitutione corporis ſicca, cùm novies utero geſtaret, & ad legitimum pariendi tempus uſque perveniſſet, fœtum tamen excludere non poſſet, uxor mea advocata fuit. Illa quum fœtum mortuum eſſe, certis indiciis cognoviſſet, manum, ut ſitum fœtus exploraret, adhibuit. Situs autem planè præternaturalis erat. Venter enim ſimul & vaſa umbilicalia, (quæ veluti in globum obvoluta contortaque erant) ſeſe ante oſtium uteri offerebant, pedes, brachia, & caput retrorſum ita reflectebantur, ut ferè conjungerentur. Dolores & conatus ad parturiendum aderant maximi; vires tamen adhuc conſtabant. Injunctis genitalibus, ventre, atque coxis oleo liliorum alborum, & amygdalarum dulcium, pinguedine gallinæ & anſeris, manu quoque eodem unguento inuncta, atque in uterum immiſſa, fœtum paulatim ita volvebat, ut caput ſenſim ad oſtium uteri adduceret: quo facto ipſum feliciter extraxerit, ſed mortuum. Mater brevi convaluit, & huc uſque optima ſanitate fruitur.

Anna, Petri Belleti civis Lauſannenſis uxor, corpore utcunque valida, cùm tertiò concepiſſet, doloribus partus correpta fuit 26. Novemb. Anno 1612. Aqua quæ fœtum comitari ſolet, ſtatim effluxit, & dolores quàm maximi & continui ſupervenerunt: obſtetrices accerſeotur plurimæ; ſed fruſtra. Tandem per dies novem doloribus iſtis graviſſimis debilitata, & cùm uxor mea in ipſius ſubſidium vocata fuiſſet, miſellam illam veluti in mortis agone reperit. Propter ingentes enim, longosque dolores, vires ita erant proſtratæ, ut pulſus vix perſentiri poſſet. Inquietudines aderant maximæ, vigiliæ, ſitis inexhauſta; lipothymiæ item frequentes, propter fœtum ſemiputridum ſupervenerunt. Implorato itaque prius Numine Divino, & de præſenti periculo facto prognoſtico, operationem ſequenti Methodo aggreſſa eſt. Primò alvum, quæ conſtipata fuerat, enemate communi ſubduxit. Mox potiunculam ex confectione Alkermes, aquâ cinamomi, bugloſſæ & boraginis diſſoluta, exhibuit. Et quia genitalia veluti arida & refrigerata, (aqua enim, quæ fœtum comitari, & oſtium uteri lubricum reddere conſuevit, ab initio effluxerat) ſacculum ex radicibus, herbis, floribus, & ſeminibus emollientibus, & dolorem lenientibus, calidè applicuit: ventremque, coxas, os ſacrum, & oſtium uteri linimento, in præcedenti operatione præſcripto inunxit. Tandem inuncta manu, eâque clementer in uterum immiſſa, ſitum fœtus exploravit. Is autem præcedenti ferè contrarius erat, Lumbi enim ante oſtium uteri ſeſe offerebant. Caput & pedes ſurſum verſus diaphragma reflectebantur.

Brachia

Digitized by Google

Brachia verò deorſum: & ita quidem, ut è regione oſſis ſacri conjungerentur, & extra collum matricis propenderent. Obſtetrices enim adeò protraxerant manus, ut brachia mirum in modum prolongata eſſent. Vaſa umbilicalia crura bis obvolvebant. Operatio quidem difficillima & laborioſa fuit: nihilominus tamen feliciter ſucceſſit & brevi abſoluta fuit. Et quamvis fœtus, ut antea dixi, ſemiputridus eſſet, & procul dubio putredine ſua, tam uterum, quam partes nobiles mirum in modum læſerat, puerpera tamen per Dei miſericordiam brevi convaluit, & ad hanc uſque diem 3. Menſ. Decemb. anni 1613. quo hæc ſcripſi, apud nos vivit, & quidem feliciter.

Cæterùm præſtantiam lapidis Bezoardici, in hac ægra evidentiſſimè obſervavimus. Secunda enim die poſt partum quum propter putredinem præcedentem, & errorem in victus ratione commiſſum, febris aliaque ſymptomata adaugerentur, & lipothymiæ iterum ſupervenirent, ad grana octo lapidis ſubtiliſſime pulveriſati, parumque confectionis alkermes, ex aqua cinamomi, ſine vino deſtillata, exhibuit. Poſt paucas horas à ſumpto medicamento ſudor copiosè erupit: atque eadem die inſignis mutatio morbi ſequuta eſt. Subſequentibus diebus eandem potiunculam, non minori cum fructu exhibuit. Ego quid in memetipſo de præſtantia lapidis bezoardici obſervaverim, hîc prætereundum non dico. Ante annos enim duos, cùm autumni tempore quartanâ continuâ, eâque periculoſâ laborarem, & quadam die (prius tamen aliquoties rhabarbaro, ſena, agarico, polypodio, & ſimilibus expurgato corpore) ad grana 8. lapidis bezoardici, confectione Alkermes, & aqua cinamomi diſtillata ſine vino, mixti, ſumpliſſem, eadem die, etſi non curata fuerit febris, ita tamen ejus ſymptomata mutata fuêre, ut ex continua facta ſit intermittens, deinceps de quarto in quartum diem tantummodò me infeſtaret. Deinde iterum melanagogis expurgato corpore, & aliquoties iterata potione ex lapide bezoardico, paulatim reſtitutus fui. Addo autem confectionem Alkermes, & aquam cinamomi, non ſolùm quod cor, parteſque nobiles roborant, verùm etiam ut ſint veluti vehiculum lapidis, qui alioquin tardè operatur.

Hoc anno 9. Januarii, ſimilis caſus hic Lauſannæ accidit: quem paucis tibi recenſebo. Anna Bergeri M. Johan. Quebay uxor, matrona pia atque honeſta, ætat. ſuæ 50. circiter annorum corpore tenella, cùm 3. utero geſtaret, 6. menſe impregnationis, ſanguis ex collo matricis ipſi profluere cœpit, & quidem continuò. Quum autem nullum adhiberet remedium, paulatim copioſior proſiliit ſanguis, nihilominus tamen (quæ res admiratione non vacat) fœtum ad conſtitutum terminum uſque geſtavit. Tum parturientium doloribus & quidem maximis, ſimul & vomitu correpta fuit. Sanguis quoque tam copiosè perfluebat, ut poſt partum in pavimento cubiculi ipſum catillo colligere neceſſe eſſet. Hinc vires adeò proſtratæ fuerunt, ut adſtantes omnes & ipſa obſtetrix, de recuperanda valetudine deſponderent animum. Suaſu itaque & conſilio Reverendi ac doctiſſimi Viri Dn. *Johannis Guibaudi* civis & Eccleſiæ Lauſannenſis verbi divini miniſtri fideliſſimi, ejuſdem parturientis cognati, periculum præſens animadvertentis, uxor mea advocata, ipſam veluti in agone mortis invenit. Sudor enim frigidus totius corporis aderat, extremitates frigidæ erant: mens ita commota atque perturbata, ut ferè ratione atque intelligentiâ privaretur. Porrò etiamſi mors in propinquis eſſe videbatur, attamen quia noſtrates legem illam Regiam, quâ cautum erat, prægnantem mortuam, niſi prius excisus eſſet fœtus, ſepelire, ut plurimum obſervant, petierunt parentes, & ipſe maritus, ut an fœtum, (qui alioquin poſt obitum excidendus erat) dum viveret, extrahere poſſet, tentaret. Adhibita itaque manu feliciter illum nullo adhibito inſtrumento, ſed ſola manu eduxit: mortuum tamen. Curatio quoque adeò ad votum ſucceſſit, ut puerpera maxima cum admiratione omnium brevi convaluerit, & ad hunc uſque diem 4. Decemb. 1613. quo hæc ſcripſi optimè ſeſe habeat. Situs omninò præternaturalis erat, & hepar uterinum (quod notandum) ab ipſo utero ſeparatum, ad ipſumque oſtium uteri uſque propendens, repertum fuit: hinc hæmorrhagiam illam inſignem, in ipſis parturientium doloribus ortam, provenisſe, certum eſt.

Cæterùm antequam ulterius progrediar, quorundam diffamatorum atque inſidioſorum hominum impudentia, ſimul atque inſcitia notanda eſt. Illi enim, ſi Medicus aut Chirurgus abdomen prægnantis mortuæ inciderit fœtumque extraxerit, rem crudelem ſimul & inhumanam eſſe exclamant, quod dicere profectò inſulſum, parumque modeſtum eſt, quaſi verò Medicus fidelis, crudelis cenſeri debeat. Hoc ſanè genus hominum, ſi finem Medici rectè perpenderent, nihil crudelitatis, nihilque inhumanitatis, in hac operatione invenirent, quin potius illam non ſolùm neceſſariam & licitam, ſed ab ipſis quoque Ethnicis, ut poſtea dicam, approbatam & ſancitam eſſe, Chriſtianamque inſuper charitatem eam à nobis requirere intelligerent, perciperentque.

Duo autem in hac operatione quærit Medicus aut Chirurgus. Primò ut ſitum fœtus in utero exactè annotare poſſit. Id enim quàm Medicis ſimul & Chirurgis, in extractione fœtus mortui ſit neceſſarium, omnibus qui hanc operationem aliquando adminiſtrarunt ſatis ſuperque cognitum eſt. Et quia varii, imò infiniti penè (ego, qui hanc operationem toties adminiſtravi, expertus loquor) reperiuntur ſitus fœtuum mortuorum, non poteſt aliquis in perfectum operatorium evadere, niſi extincta matre abdomen inciderit, ſitumque fœtus diligentiſſimè obſervaverit. Nec video quomodo Medicus aut Chirurgus, ineptiſſimas plerumque iſtas obſtetrices, (quas ut plurimum Magiſtratus nullo prægreſſo examine ad provinciam hancce, tam magni momenti, & humano generi tantopere neceſſariam adminiſtrandam, admittit) inſtruere poſſint, niſi prius ipſimet negotium intelligant. Secundò inciditur abdomen prægnantis mortuæ, ut infans conſervari poſſit. Sæpiſſimè enim prægnans propter cauſam aliquam aut morbum, veluti hæmorrhagiam, lipothymiam, apoplexiam, alioſque morbos acutos, vitâ ſubitò privatur, infans verò etiamſi ita debilis ſit, ut interim dum prægnans in agone vertatur, in utero ſeſe movere nequeat, poteſt tamen ad tempus vivere. Hæc perpendens antiquitas, ne fœtus, extincta matre & ipſe ſuffocaretur, ſimulque periret, prudenter & optimè conſtituit, ut extincta matre per apertionem abdominis extraheretur.

Hujus porrò legis hæc ſunt verba, loco priùs adducto obvia: *Negat lex Regia mulierem, quæ prægnans mortua ſit humari, antequam partus ei excidatur.* Legem autem hanc non ſolùm per excellentiam *Regiam* appellant Juriſconſulti, verùm etiam, quia à Numa Pompilio ſecundo Romanorum Rege, ſancitam fuiſſe creditur. Quæ ſi à Chriſtianis ubivis obſervaretur, multi procul dubio infantuli, qui nunc, extincta matre, miſerè in utero ſuffocantur, conſervarentur: multique parentes quietiorem conſcientiam conſerva-

rent. Non enim immeritò author ejus legis addit, *Qui contrafecerit, ſpem animantis cum gravida peremiſſe videtur.* Non video itaque quomodo quis operationem hanc crudelem atque inhumanam dicere auſit. Multorum enim infantulos, mortua matre, vivos excitos fuiſſe, exempla apud authores inveniuntur multa. Sed quod ſummopere admirandum, refert Valerius 1. c. *ult.* *Gorgiam* quendam Epirotam in funere matris ſuæ, utero elapſum, & inopinato vagitu ſuo, lectum ferentes, conſiſtere coegiſſe, & ita matrem fato functam peperiſſe, Gorgiamque ante elatum, quàm natum fuiſſe.

Anno 1507. die 14. Junii inter Daventriam & Sutphaniam ab Hiſpania, maritus cum uxore gravida ſuſpenduntur. Uxor quum pependiſſet per horas 4. gemellos vivos jam mortua peperit. Hiſtoriam hanc deſcribunt Paulus Ebertus, in calendario hiſtorico, Diomedes Cornarius ſereniſſimi Principis Maximiliani Archiducis Auſtriæ, &c. Medicus celeberrimus, Hiſtoriarum admirandarum Hiſtor. 14. Gregorius Horſtius, *Illuſtriſſimi & Celſiſſimi Principis ac Domini* Dn. Ludovici *Haſſiæ* Medicus, multis nominibus clariſſimus in Marcelli Donati lib. 7.

Idem Diomedes Cornarius, hiſtoriarum admir. hiſt. 15. & Gregorius Horſtius loco prææallegato, ſequentem quoque habent hiſtoriam. In Hiſpania Madriti, quædam matrona ex familia Dn. Franciſci Laſſo ominoſè, poſtquam per triduum in matris agone decubuiſſet, exiſtimantibus cognatis eam mortuam eſſe, deportata eſt in locum ſepulturæ deſtinatum, quem Græci κοιμητήριον appellant, ubi pro more ſola relicta fuit occluſa. Poſt aliquot menſes aperto loco, repertum eſt hoc cadaver in eodem loco, in quem repoſitum fuerat, habens in dextro brachio infantem mortuum. Hinc apparet ipſam tum temporis quando ſepulta fuit: nondum obiiſſe, ſed poſtmodum peperiſſe infantem, qui unà cum matre miſerrimè clam ſub terra obiit. Hanc hiſtoriam (addit Cornarius) ex fide dignorum & authenticorum virorum relationibus certiſſimis percepi, quorum nomina poſtulante neceſſitate ſubjungere facilè poſſem.

Sic item ferè casum Coloniæ Agrippinæ accidiſſe, Dn D. Henricus Stapedius, Medicus Colonienſis longè celeberrimus, amicus meus ſingularis, ſuperiore æſtate, cùm Coloniæ eſſem, mihi retulit. Matrona enim gravida ex morbo acuto mortua & loculo impoſita, cum ſequenti die inhumanda eſſet, & loculus ab obſtetrice, (ut ſi forſan aliquid cruoris effluxiſſet, illum ſpongia exciperet) inſpiceretur, fœtus inter fœmora extra matricem repertus fuit, ſed mortuus.

Ex his porrò hiſtoriis videre eſt, fœtum non ſemper in eo ipſo temporis articulo, quo anima ex matre emigrat, mortem obire, ſed nonnunquam ad tempus in ipſo utero materno ſupervivere poſſe. Ideoque minimè audiendi ſunt illi, qui fœtum extinctâ matre, è veſtigio quoque animam efflare autumant, ac propterea ſectionem inutilem, fruſtraneam, & quod majus, crudelem eſſe, clamitant, Medicoſque ſimul ac Chirurgos, qui aliquando ſectionem illam adminiſtrant, deridere atque contemnere non erubeſcunt &c.

Hactenus Viri Clariſſ. Doringius, & Fabricius Hildanus. Sequantur.

Conſultationes

De partû legitimô, ejuſque terminô &c.

De partu qui ducenteſimô ſecundô nuptiarum die in lucem editus eſt, cùm is integrè conformatus, ac bene vividus exiſteret, dubitatum, quæritumque eſt, Num fortè ante nuptias conceptus eſſet, & nonum jam menſem complevisset? Deinde, an hoc dictum numerô natus, ſeptimeſtris, ac bonæ ætatis habendus ſit?

Ad prius ſic reſponſum. Recens editi partus ætatem nullis indiciis certò definiri poſſe, & immaturos fœtus aliàs videri integrè conformatos atque perfectos, aliàs ſine pilis, unguibus, labiis, aut palpebris, vel auriculis vix dum disjunctis, quemadmodum & abortum obſervavimus nonnunquam, die quadrageſimô dimidii digiti magnitudine membris omnibus diſtinctum, interdum tertiô menſe rudem adhuc & malè digeſtam molem repræſentare. Id autem efficit ſeminis varietas, & facultatis, quæ in eô eſt, conformantis robur, aut infirmitas.

Ad poſterius itidem ſic reſponſum. Partum editum die ducenteſimô ſecundô ſeptimeſtrem cenſendum. Etenim Hippocrati, veruſtioribuſque græcis, tum Philoſophis, tum Medicis, qui in hanc contemplationem accuratiùs incubuerunt, incomperti erant Romanorum menſes hiſque, quemadmodum & Hebræis, lunæ curſu demenſi ſunt; conſtatque menſis diebus viginti novem cum ſemiſſe, quod tempus ferè à quovis lunæ congreſſu ad proximum intercedit. Hac anni ſupputandi ratione, (quæ in fœtus geſtatione, in morborum decretoriis diebus, in omni denique Medicorum obſervatione in primis & ad unguem tenenda) partus hic, de quo quæritur prodiit in lucem die vigeſimo quintô completo ſeptimi menſis. Neque tamen (ut vete ſeptimeſtris cenſeatur) neceſſe eſt ſeptimum menſem prorſus impleviſſe: ſatiſque fuerit, ad hunc terminum, aut ultrà, aut infra dies ſeptem accedere. Ita enim ſiderum nos gubernantium vires non in momento conſiſtere, ſed his limitibus contineri atque vigere, Ptolemæus, aliique Aſtrologi celeberrimi literis prodiderunt. Septimeſtrem quoque partum bene vitalem eſſe, prætetquam quòd Hippocratis & omnium Medicorum autoritate celebratum eſt, atque receptum: rea etiam longâ experientiâ notavimus. Cujus rei ab Aſtrologis petenda ratio, qui primum conceptus menſem in Saturni dominiô, ſeptimum in lunæ poteſtate collocant, quæ viventibus omnibus vitam atque vires impertit. *Joannes Fernelius in Conſiliis Medicis.*

De Partûs Vitalis tempore.

Si quid obſcurum in re medica ſolis conjecturis nititur, hoc potiſſimum eſt tempus vitalis partus; qui non ſolum novimeſtris eſt, ſed & octimeſtria, licet rariſſimè, frequentius verò ſeptimeſtris: ex Hipp. lib. de Septimeſtri Partu; Ariſt. 3. de Hiſt. Animalium 4 Gal. Plinio, aliis Autoribus. Quinimo cenſet Horatius Augenius etiam 6. menſe edi fœtum vitalem, Opuſculo, quòd hominis certum non ſit pariendi tempus: atque proſtant hiſtoriæ eorum, qui quinto menſe nati ſuperſtites fuerunt; in quibus recenſetur à Montuo Pincernæ cujuſdam Galliarum Regis Henrici, nati quinto menſe; qui illius ævo ætatis fuit conſiſtentis; à Cardano item Tract. 3. Lib. 1. Contradict. 8. Comitiſſa de Trivultiis quæ ſub id tempus juvencula apud Comitem S. Secundi degebat, quinto menſe editæ. Ut propterea fœtu nato quinto menſe, 27. Januarii proxime elapſo pro comperto nihil ſtatui poſſit; cùm non conſtet ex hiſtoria de tempore conceptionis, ſed de partu tantùm qui perfecti ſane fœtus fuit; quia magnus & vitalis, cum vagiret alta voce atque, lac ex mammis exſugeret

ſugeret. Totus itaque rei cardo in eo vertitur, utrum partus hic ſit novimeſtris, vel potuerit eſſe quinquemeſtris, vel immaturioris ætatis. Qui de re licet certi quicquam pronunciare non auſim; dixerim tamen, quod ſi fuerit quinquemeſtris omnibus nihilominus partus vitalis dotibus, ut ita dicam, potuit eſſe inſtructus; non ſecus quàm ſeptimeſtris partus, qui omnium Autorum conſenſu vitalis eſt, & perfectus. Cùm autem menſes ſint vel ſolares; vel lunares, & peragrationis, ſolares 30. dierum, lunares 29. & peragrationis 21. atque menſes medici plurimum ſint peragrationis, vel ſaltem lunares, obſtetricum etiam teſtimonio, quòd ſcil. cùm partus attigit novem lunas, ſi fœtus hic conceptus eſt 25. præteriti Auguſti, partus 7. lunas abſolverit, ſcil. comprehenſa Julii Luna, cujus terminus fuit 26. Auguſti, ad 24. uſque Januarii: atque ita ſeptem lunas impleverit; & potuerit eſſe vitalis. Cauſam verò immaturi adeò vitalis partus, duplicem Hippocr. aſſignat Lib. de Alim. primò quidem robur infantis bene nutriti, qui propterea ſi utero anguſtiori coërceatur; calcitrat, & expultrice irritata, ex eo eluctatur; alia verò eſt alimenti inopia. Ut ex his ſtatuendum cenſeam potuiſſe eſſe vitalem, licet conceptum 25. Auguſti, & editum 27. Januarii. *Benedictus Silvaticus Conſilior, & Reſponſion. Medic. Cent. IV.*

Qui plura hôc in argumentô, ſcilicet ſuper partûs variô terminò voluerit; conſulat Reſponſa ſanè permulta, è pluribus Medicis, ac etiam Academiis à Balthaſ. Timæô in Reſponſ. ſuarum Medicarum pag. quæ mihi 1107. ac ſequentibus bene multis, ſuper caſu fœminæ die 171. matrimonii parientis, allata; item quæ habet Paulus Zacchias in Quæſtionibus ſuis Medicô Legalibus.

De Fœtû incolumi, dubiâ Matris morte.

Ex enarratis conſtat Nobilem Matronam ſeptimeſtri partu, appetente epilepſia extinctam fuiſſe ſexto Januarii anni vertentis; ex cujus ventre 24. poſt horis rugitus, & murmur quoddam ab adſtantibus cadaveri excubantibus exaudita fuerunt; eodem paulo poſt attollente ſe, & ſubſidente, cum ſonitu quodam, & vagitu veluti naſcentis infantis: quem exaudientes iterum biduo poſt adſtantes, hora octava matutina; atque humorem quendam è lecto in terram extillantem conſpicati, detecto mulieris corpore ſub horam undecimam matutinam infans in conſpectum venit, inter matris femora prolapſus, mortuus, tepens adhuc, flexilis, cum roſeis labellis; qui tamen mox refrixit, & obriguit.

In qua hiſtoria duo potiſſimùm quæruntur; primò quidem, utrum hic infans edi potuerit tôt horis ab obitu matris, ſi tamen tunc extincta jam fuerit. Aliud eſt, utrum infans ſecundùm naturæ leges editus ſuperſtes eſſe potuerit; atque extinctus ſit ſuffocatus à materno ſanguine. Graves ſane difficultates. Quibus elucidandis, meam libere proferam ſententiam, maturiori judicio committendam. Primò itaque quod infans à matris obitu in lucem erumpere potuerit, novum certè, & inſolens videtur. Cùm enim ad partum, matris, & fœtus conſpiret robur, ex Gal. Comm. in 5. Aph. 55. atque tùnc dehiſcat uteri os, tranſmittendo integro fœtui quod prægnationis tempore connivebat adeo, ut ne quidem ſpecilli mucronem admitteret, Gal. teſtimonio 16. de Uſu Part. Cap. 7. ubi quo pacto id fiat mirari nos quidem poſſe fatetur, intelligere verò non poſſe, qua ratione fœtus matris mortuæ utero concluſus, viribus omnino collapſis, ſibi ipſi adeò facilè, abſque ulla obſtetricis ope egreſſum moliri potuit. Quandoquidem enim fœtus jam maturus uberiori alimento, & ſpiritu egens, imminente partu in utero calcitret, membranaſque ipſum involventes diſrumpat: cujus indicium fuit elevatio illa ventris in Nobiliſſima Matrona conſpicua: atque conſtet ſub id tempus naturam tranſmittere ad internum os uteri copiam mucoſæ materiæ, quæ madens abſque diſruptionis periculo erumpenti fœtui cedat; quod tunc contingere potuiſſe mihi perſuado, cum Nobilis Matrona ante validum inſultum epilepticum infantis motum quendam percepiſſe ſibi viſa ſit; præter hæc tamen accedere debuit aliqua ipſius matris opera, excludendo fœtui facultatis uteri ope; luculentiſſimo ipſius Gal. teſtimonio 3. de Natural Facult. 12. Cùm autem inſtante partu vel laxata pubis oſſa ſejungantur, vel Ilium à Sacro divellantur: ut cenſent Arabes, & Latinorum pleriqne vel ſaltem, os coccygis retrorſum cedat, quæ vulgaris eſt opinio, quò uteri cervici amplior pateat locus; horum nihil contingere potuit in cadavere. Ut propterea in eam concedere cogat ſententiam, infantem ex corpore extinctæ matris ſibi egreſſum moliri non potuiſſe nullis potiſſimùm ante matris obitum conſpicuis partus indiciis. Minus autem verò conſentaneum cenſeo, hoc eveniſſe triginta ſeptem poſt horis à matris interitu, (quod temporis intervallum intercidit à matris obitu uſque ad tempus partûs) tamdiu ſiquidem infans in cadavere concluſus ſuperſtes eſſe non potuiſſet. Cùm enim fœtus in utero matris per tranſpirationem, & aërem à matre inſpiratum vitam ducat, omnium rectè philoſophantium conſenſu, illa ſublata per matris mortem, eum perire neceſſe fuit quòd vita tranſpiratione carere non poſſit, quæ ſine reſpirationis uſu ſuperſtes aliquandiu eſſe poteſt, frequenti exemplo, hyſtericarum præfocationum. Quæ cauſa eſt partus Cæſarei, cum extinctis prægnantibus illico ſecatur uterus, quò fœtus ab interitu vindicetur: exemplo Scipionis Africani, & Julii Cæſaris, atque aliorum quamplurium à Plinio, aliiſque autoribus memoratorum, qui hac arte in lucem eruperunt. Statuendum itaque infantem nondum mortuâ editum fuiſſe. Quam quidem cenſeo epilepſiâ, vel apoplexiâ derepente correptam, vel uterina potius præfocatione; cùm potiſſimùm rarò admodùm epilepſia mortem inferat, imo nec apoplexia, etiam fortiſſima. Quâ de causâ cùm motus, & ſenſus expers prorſus fuerit, ſublata reſpiratione, & ſola tranſpiratione ſuperſtite ad vitæ uſum, aliquo ſaltem temporis ſpatio exiſtimatum fuit ab adſtantibus, eam extinctam eſſe horâ nonâ veſpertinâ. Falsò tamen, hoc potiſſimum indicio, quòd poſtridie ſtillavit ex ipſius ore veluti ſaliva, agitata ſcil. materia aquoſa ab aëre interclusô, ob læſam reſpirationem, calente eadem die ejus corpore, ventre potiſſimum, dorſo, & renibus, quanquam hoc ſolum vitæ ſignum non ſufficiat, cùm à fœtus utero concluſi calore proxima membra fovente partes hæ incaleſcere potuerint. Cùm autem appetente partu omnibus viribus natura conniteretur fœtum excludere, diſſipatis ſpiritibus extincta eſt. Utrum verò naturæ legibus editus infans ſuperſtes eſſe debuerit, atque à ſtragulis ſuffocatus fuerit; vel à ſanguine ex utero emanante; ſtatuendum cenſeo, omninò quidem vivere potuiſſe; primò, quia perfectus erat, & maturus; tum ratione temporis, cùm ſeptimeſtres fœtus ſint ferè ſemper vitales: tum etiam ratione diſruptionis membranarum, quæ nonniſi partu maturo contingit; tum & quia vegetus adeò fuit, ut accedente leviſſima matris ope, egreſſum ex utero ſibi moliri potuerit; & quidem facili partu, qui utriuſque vires exigit, ex Gal. Quod ſi ſuperſtes fuit fœtus ille partu cæſareo excluſus à Carolo Stephano de Diſſectione Partium Corporis Lib. 3. Cap. 1. memoratus; qui tamen præ imbecillitate ex labore partus

nullum præbuit vitæ indicium, præter ſolam pulſationem arteriæ umbilicalis, motus alioquin expers; nulla reſpiratione, aut caroridum arteriarum pulſu conſpicuis; potiori longè ratione hic infans ſuperſtes eſſe debuit, qui moveri in utero, & extra eum vagire obſervatus eſt. Quem tamen alimenti penuriâ potius periiſſe gravis apud me eſt ſuſpicio, quàm ſuffocatum. Cùm enim tunc editus ſit, cùm primùm vagitus illic exaudirus eſt, die icil. ſeptima, (*fortè melius ſecunda*) cùm multas horas, & fortè integrum diem alimento caruiſſe neceſſe eſt; ut ſpirituum parte aliqua diſſipata, eruptione illa ex moribundæ utero; nec ejuſdem calore aliquo temporis ſpatio ſatis refrigerato in corpore hyſtericæ matris, ac proinde languente facili negotio perire potuerit; non ipſi potiſſimum ſtatim ſuppetente accommodato alimento. Accedit, quod ſuffocato facies fortè livere deprehenſa fuiſſet, ut ſuffocatis contingit, qui tumere, & rubere, ac tandem liveſcere obſervantur. Ex hiſtoria inſuper conſtat, infantem inter femora mortuæ delituiſſe, quorum craſſities ipſum facilè à tegumentorum compreſſione præſtare potuit incolumen neque de aliquo ſanguinis profluvio, livore, aut intumeſcentia, aliiſve ſignis ſuffocationis, quicquam memoretur. De qua tamen re nil certi pronunciare auſim ſola contentus ſagaci conjectura. *Benedict. Silvaticus Conſil. & Reſp. Medic. Cent.* IV.

Pro Illuſtriſſimâ, ac Nobiliſſimâ Matronâ in eam partûs difficultatem incidente, ſub quâ longiori tempore, quàm deceret, cum maximis doloribus, atque cruciatibus fœtus expellitur.

Quamquam difficilis partus ſit expulſio fœtus maturi cum difficultate, nihilominus affectus eſt etiam, qui unam, & eandem rationem habet, quoniam ſub eo (ubi jam advenerit patiendi tempus opportunum) fœtus tum ex parte modi, tum ex parte temporis non editur, prout deceret; ex parte modi, quoniam inter parturiendum cruciatus, ac dolores inſoliti accedunt, ex parte verò temporis, quia tametſi tempus acceſſerit ipſius partus conſtitutum, fœtus tamen non expellitur, aut ſi ſic, longiori tempore quàm conveniret. Cùm itaque illuſtriſſima & nobiliſſima, Matrona triginta annos nata temperamenti ſanguinei cum ſubdominio pituitæ plures liberos conceperit, atque cum difficultate peperit, certum eſt ex relatis, ipſam in eam partus difficultatem incidiſſe, ſub qua tempore longiori, quàm ſit conveniens, & cum doloribus, atque cruciatibus inconſuetis partus fieri ſolet.

Laborandum igitur mihi eſt circa cauſarum inquiſitionem; Cùm ergo vicium quod communiter partus difficultas dicitur, nil aliud ſit, niſi expulſio fœtus maturi difficilis, pendens ab expultrice uteri fuſtrata, ſatius, quinimmò neceſſarium erit vitium hoc definire per motum, qui expulſio vocatur, in motu autem hujuſmodi, ex Ariſtotele ſeptimo Phyſicorum conſiderantur movens expellens, mobile expulſum, atque ſpatium, ſeu via per quam expellitur; Movens interim expellens, ut unicuique ſatis conſtat, facultas eſt expultrix uteri, quod expellitur fœtus, ſpatium autem os, atque collum ejuſdem uteri exiſtit: quare cauſæ difficilis partus neceſſariò ex altero horum trium petendæ.

Profectò quantum attinet ad ipſam facultatem, certum eſt hanc nulla alia ratione concurrere, niſi qua inſtrumento accommodato, ſpiritu inquam, & calore innato neceſſariis ex Galeno quinto Aphoriſmo, 53. deſtituitur, nam fœmina ex eodem Galeno, loco citato Aphoriſmo, 55. in partu valde robuſta eſſe debet, ut propterea non ſit mirum, ſi ſpiritibus deficientibus, aut etiam aliò evocatis ob metum & puſillanimitatem, mulier languida, & proindè pariat difficulter.

Ex parte verò mobilis, fœtus inquam, quinque aut etiam ſex exiſtunt, quæ partum difficilem reddunt, numerus inquam, magnitudo, robur, figura, & ſexus infantis, quibus & craſſities, denſitaſque membranarum eſt addenda, propter quæ partum difficilem reddi poſſe ita unicuique perſpectum eſſe confido, ut nullo pacto in hujus rei comprobatione ſit immorandum: Atqui viæ etiam, ut dictum fuit, partum difficilem reddunt quatenus nimis, quàm deceat, ſunt anguſtæ; poſſunt autem eſſe tales vel ex propria natura, qua ſic à primo ſemine genitæ fuerunt, vel ex accidenti ob conſtipationem, coaleſcentiam, ſubſidentiam, & compreſſionem, ob oſſa pubis firmiora ſecundùm compagem, & ita compreſſa, ut intrò ſint veluti gibba, ac proximè ad ſacrum os accedant verum & ad vias partus, ſi cum difficultate fiat ſiccitas eorundem, atque pariet ulcus ex Avicenna referuntur.

Quibus ita ſe habentibus duas (quantùm ego colligere potui) ex his cauſis in caſu noſtro locum habere exiſtimo, quarum alteram ex parte moventis, alteram ex parte ſpatii deſumo. Prior ex eo, dependet, quòd ob metum, & puſillanimitatem conceptam, occaſione primi partus difficilis, ſpiritus, (ut de ſe patet) in aliam partem avocantur, ac proinde facultas uteri expellens illis deſtituta, langueſcit adeò, ut coacta ſit in expellendo fruſtari, quod ſæpius evenire experientia quotidiana demonſtrat.

Altera modò cauſa, quæ in ſpatium refertur, eſt quædam illius anguſtia pendens à ſiccitate partium, quas ad infantis exitum natura deſtinavit, nam ubi os, collumque uteri, ac pudendum ipſum tempore partus humiditate carent aquea, quæ ad tempus illud ſervari ſolet, ut partea alioqui propria conditione anguſtæ ab humiditate illa irrigatæ, & madefactæ relaxantur, faciliuſque partus exitum admittant, fit ut eædem anguſtiores potiùs redditæ, partum difficilem reddant, decimoquarto de uſu partium quinto, ſolet autem calamitas hęc fœminis accidere, quia membranæ, quibus involvitur infans nimis tenues, molles, multo ante tempus debitum ipſius partus dirrumpuntur, quibus diſruptis humiditas illa ſeroſa, & quæ urinam infantis redolet, excernitur: Membranæ verò illæ tales ex ſemine vitioſo, tenui inquam, aquoſo, & frigido fieri conſueverunt, ſed utrum ſemen vitioſum ſit ex parte viri, vel mulieris, in præſenti meritò dubitari poteſt, quoniam tamen mulier eſt temperamenti ſubpituitoſi & vir (ut audio) eſt cacochimi valdè habitus, idcircò in ea ſum ſententia, ut ex parte utriuſque, ut magis ex parte viri, ſemen culpatum exiſtat.

Ut igitur nobiliſſima hæc fœmina ab hujuſmodi miſeria, ſi in eam rurſus inciderit, vindicetur, & ab ea etiam imminente præſervetur, agendum eſt ut ſuaſionibus animetur, & conſtantior animo inter parturiendum fiat, parteſque nimia exiccatæ humectentur, relaxenturque, ac facultas expultrix ſegnis reddita promoveatur, ac irritetur; & quoniam malum hoc accedit ob languorem, imbecillitatemque membranarum ipſius fœtus, ſtudendum eſt ne de novo membranæ imbecillea, ſed firmæ, ac denſæ generentur, cùm autem languidæ, molles, tenueſque ex ſemine vitioſo gignantur, in id potiſſimum incumbendum, ut ſeminis vitium corrigatur.

Quæ an conſequi poſſit Medicus, non ita certum exiſtimo, illud tamen ſcio, vitium propoſitum haud carere periculo, ſæpiuſque ſub eo fœminas, ac infantes periclitari, in aliudque vitium incurrere, & eo magis, ubi illud contraxerit habitum ac à primis ſeminariis ortum duxerit, quod in caſu noſtro ſuſpicandum; ut propterea non ſit mirum, ſi Avicenna nullam ferè fœminam in partu ad quatuor dies laborantem

edere

Digitized by Google

edere fœtum ſuperſtitem affirmarit; ac alii ſemper aliquid mali vel matri, vel infanti contingere dixerint, ſi mulier difficulter pariens fuerit puſillanimis, ſecundùm vires rectrices debilis extiterit, praveque reſpiraverit, ſed ut dictum fuit, ruinæ quoque, quas propoſuit Galenus 1. ac 3. Epid. Magnus Avenzoar, necnon Albertus Magnus graviores innuinent, & quoniam malum hoc originem habet à partium genitalium anguſtia, periculum ſine dubio magis ex parte fœtus, quam parientis impendet; Utcumque tamen danda eſt opera, quantum fieri poteſt, ut hęc omnia avertantur, quod aliqua ex parte nobiliſſima Matrona aſſequetur, ubi cum obſequentia, animi conſtantiam conjunxerit, quod ſpero futurum, ſpeque hujuſmodi concepta ad materias remediorum me confero.

Et primum de chirurgica ſtatuo ex Hippoc. primo de morbis, mulieribus venam infernam eſſe ſecandam, quia patiens eſt juvenis; & ſanguine repleta, quod remedii genus eo tempore eſt adminiſtrandum, quo fœmina nobiliſſima doloribus angitur; Partes item infernæ ſugiter ſunt fricandę, & deligandæ, ac inter cœtera curandum, ut doloribus incipientibus obſervet obſtetrix, an os uteri ſit apertum, nec ne, quia ſi ſic, atque fœtus ad os uteri pateat, mulier, in ſubſellio locanda, ac ab obſtetrice ea facienda dicendaque ſunt quæ propriâ peritiâ cognoverit neceſſaria. At ſi partes uteri anguſtæ maneant, & ſponte non dilatantur, obſtetrix manibus inunctis oleo amygdalino dulci, ſeu liliaceo eas aperire, ac ſenſim dilatare tentabit. Cœterum ad præſervationem, ut corpus ab humiditatibus excrementitiis immune ſervetur, & vitioſi ſeminis generatio cohibeatur, cauteria in femoribus inuſta mihi magnoperè placent.

Pharmaca alia ſunt curatoria, alia prę́ſervatoria, curatoria vel facultatem ſopitam excitant vel impedimenta removent, communiter autem partum facilitantia, & dolores concitantia dicuntur: Quę facultatem irritant, ſi intus aſſumantur, plura eſſe poſſunt, inter cœtera verò hæc mihi probantur. Primum paratur ex pulvere boracis mineralis, corticum caſſiæ fiſtularis, cinnamomi, & croci cum aqua Artemiſiæ dato; Alterum ex theriaca Diateſſeron, fructibus ſabinæ pulveratis, cum ſyrupo de Artemiſia in bolum exceptis, quibus addo trociſcos de mirrha com pulvere cinnamomi, & croci in lixivio dulci exhibitos, & ſi ab his medicamentis dolores non promoveantur laudo potum aquæ tepidæ cum melle crudo. Exterius in hunc finem convenit cataplaſma ex Artemiſia, & ſatureia in vino Cretico coctis, ac imò ventri adhibitis, adjecta pulpa colocyntidis, linimentum quoque pro pectine, dorſo, & locis interfœmineis videtur maxime conveniens, paratur autem ex ſucco colocyntidis, rutæ, felle thauri, ac oleo cheirino, peſſus pariter ex lana molli efformatus, ac therebintina illitus adjecto pulvere Artemiſiæ, rutę ſilveſtris, & Dauci, necnon opoponace, ac mirrhæ ſolet eſſe plurimum efficax ſicuti & ſuffitus ex reſina pini, aut cortice pini. Huc etiam referenda ſunt aliqua, quæ à proprietate indita operantur, inter quę ſeligo corrigiam ex pelle cervi Illuſtriſſimę patienti cinctam, lapidem Aetitem à brachio ad femur tempore pariendi tranſlatum, lapidem pyritem ſiniſtra manu geſtatum; ſed & cinis quoque ungulæ aſini, vel equi partibus infernis illitus ad idem valet, in quem uſum aſſumitur, & pulvis caſtraturæ, ſcrophæ, vel teſticulorum equi ſiccatorum ex aqua matricariæ.

Ad impedimentorum remotionem faciunt quæ anguſtiæ, ac ſiccitati viarum partus proſpiciunt, quę tum interna ſunt, tum externa, atque omnia hæc tempore partus uſurpanda; In genere internorum probo ego oleum amygdalinum dulce recens, cum decocto cicerum rubeorum, vel faſeolorum, adjecto nonnihil amygdalini amari, gratiâ deterſionis; ita valet fotus pudendi, oſſis ſacri, & ventris inferioris ex ſpongia madefacta in aqua ranarum, vel decocto malvarum, altеæ, meliloti, fœnug ęci, ſem. lini, foliorum lauri, lavendulæ, & calaminthę, à quô illinienda ſunt partes oleo communi, vel amygdalino, aut liliaceo mixto cum pinguedine gallinę, & mucilagine alteæ.

Poſtremò medicamenta occurrunt præſervatoria ante, & poſt conceptum, quę ante conceptum in id referuntur omnia, ut ſemen coctum, & craſſum gignatur. Ideò habita totius providentia cum viro, & fœmina illuſtriſſimis, per ea quę ſuccum pituitoſum detrahunt, ſtudendum ut calor vigoretur, & ſemen optimum, copioſumque gignatur: Pro calore vigorando præter utramque magnam Antidotum, thermas calidas, jus columbi turtialis cum ligno ſaſſafras medicatum, laudo quoque ut in uterum injiciatur oleum de cherna, vel expreſſum nucis myriſticę in vino Cretico diſſolutum, atque eadem abdomini lumbiſque adhibeantur, quibus partibus in viro Illuſtriſſimo necnon etiam teſtibus illa ſunt admovenda; ſed & inſeſſus ex iiſdem thermis maximè conveniens, utriuſque reputatur: Poſt hæc uſum confectionis Diaſatirionis, atque vini Cretici cum ſucco à pineis expreſſo non tantùm aſſumptorum, verùm & admotorum probo.

At medicamenta, quæ tempore conceptus per viginti quinque dies ante partum conveniunt, ſunt, quorum uſus intus, & extra eſt oportunus, Intus expertum habeo aquam florum ſambuci ad uncias octo cum ſaccharo datam, ſicuti oleum amygd. dulce ex jure aſſumptum conſervamque florum malvæ; Extra convenit balneum, inſeſſus, & fotus ex aqua dulci decoctionis ſimplicium emollientium, lavendulę, & foliorum lauri, à quo os ſacrum pecten, locaquę muliebria unguento ex mucilaginibus altеę, ſem. lini, ex pinguedinibus, oleo amygd. dulci, & liliaceo cum cera exceptis inungenda.

Ipſius victus quoque maxima eſt habenda ratio, idcirco ante partum omnino curandum, ut mulier nobiliſſima in aëre paulo calidiori, vel ſaltem temperatiori vivat, ut cibis laxantibus, minimè autem adſtringentibus veſcatur; Carnes ideo pingues, jura pinguia, butyrum, oleum, paſſulæ, caricæ, malva, lapatum, beta, ac hujuſmodi erunt opifera; vinum bibat moderatum, & ſubdulcè, ſomnus vigiliam excedat, & alvus mollis aſſervetur clyſteribus potiſſimum emollientibus vel juribus pinguibus, tum maximè cum oleo amygdalino dulci recenti ante prandium aſſumptis. Coitus etſi aliquando conducere videatur, quoniam tamen fœtui noxius eſt, idcirco dimittendus; Corpus ambulationibus, at præſertim aſcendendo, deſcendendoque factis exercendum; atque imprimis, & ante omnia curandum ut maxima animi fœmina illuſtriſſima fruatur quiete, præcipuè verò ab ira, timore, ac mœſtitiâ caveat.

Verum enimvero prędictus aer tempore etiam partûs videtur oportunus, quod ſi vires patientis nimium exolvat, permutandus eſt ad frigidum, cibuſque hoc eodem tempore debet eſſe euchimus, facilis concoctu, quantitateque modicus; quocirca panis coctus in jure pingui ferè conſumpto, ova ſorbilia, ſuccus carnis, diſtillatum, carneſque avium quàm maximè conveniunt Et ſi vires ob aerem calidiorem dejiciantur prędicta ſucco mali punici, cydonii, & arancii condiri poterunt, quo in caſu panis bucella vino, cui aliquid ſucci prędicti ſit immixtum, imbuta; eſt offerenda; Potus vini ſit odorati, & eo tempore, quo Matrix hiare incipit, ab omni potu eſt abſtinendum, ſomnus haud eſt concedendus niſi vires collabantur, Ac antequam os uteri aperietur, doloribus affligentibus, mulier nobiliſſima deambulando modò aſcendere, modò deſcendere debet, dein ſtare, poſt aſſurgere, ac denuo

Digitized by Google

nuo quieſcere, & ita viciſſim modò quieti, modò motui ſeſe tradere, ut ligamenta diſrumpantur, infanti facilior exitus præparetur, & ubi os uteri hiat, ſicuti in ſella locanda, & non amplius movenda eſt, ita vociferare, ſingultire, eructare, & cum labore vomitum edere, ſternutateque ex quinto Aphoriſmo, 35. debet; propterea in his ipſis eam juvare licebit, atque etiam hortari, ut ſpiritum cohibendo inferiùs uterum, ac fœtum impellat; ad hæc ubi mulier nobiliſſima timido, ac puſillo animo fuerit, Medicus, & obſtetria ſuaſionibus ſpem, ac animum ipſi addere, ipſamque conſolari tenentur, quocirca Medicum prudentiſſimum obſtetricemque ſedulam eſſe oportet, ut ea etiam in hujuſmodi caſibus deſideretur, quæ ſæpius ipſa pepererit.

Cœterum ſi victus ratio ad virum nobiliſſimum referatur, non eſt difficile ea dictis intelligere, totam eo dirigendam, ut boni ſucci in corpore gignantu, ac omnis occaſio cruditatis auferatur; his enim omnibus, D.O.M auxiliante, ſpeto futurum illuſtriſſimam ac nobiliſſimam fœminam in ſimilem, de qua nunc conqueritur calamitatem, in poſterum aut non caſuram, aut certè minori longè cum moleſtia. *Julius Cæſar Claudinus in Conſultation. Medic.*

Partus Cæſareus.

Nobiliſſima Juvenis, annum 20. agens, temperamenti calidi & humidi, capitis pariter humidioris, orthopnoicis acceſſionibus, potiſſimum circa temporum mutationes, obnoxia, anno elapſo viro juncta, ita ipſius perſuadente Medico, concepit, & tertio uteri geſtationis menſe orthopnœâ correpta fuit quæ tribus integris perduravit diebus de more, ſolito tamen intentior, adeò ut vix à ſuffocatione liberari potuerit. Modò, ineunte autumnali tempore, nonus à conceptione agitur menſis, cùm heſterna die acceſſio eadem violentiſſima recruduit; quæ, nihil proficientibus medicamentis laxantibus, revellentibus, divertentibus, miſeram juvenem propè ad ſuffocationem duxit; quod periculum cùm à nobis in procinctu & imminens videretur, narium enim pinnas movet, & pulſus, qui inæqualis & inordinatus, mox tardus & deficiens, tandem creber & languidus factus eſt, accedentibus ſtertore & impedita protius deglutitione; quæritur à parentibus quid Puero adhucnum vitali exiſtente, agendum ſit.

Non deſunt Medicorum plerique, qui omnes, virginibus nobilibus affectus contingentes, utero imputent, & hyſtericos exiſtiment; cùm tamen aliqui à coitu: alii, & ab eodem, & à ventris tumore in gravidis augmentum non leve ſuſcipiant; ut præſenti noſtræ Nobil. Patienti contigiſſe pro certo habendum eſt. Etenim difficultas ſpirandi à catarthali materia, ab humidiori capite ad bronchia pulmonum delabente, & anguſtiam inducente, proveniens, incrementum ſuſcepit ex compreſſione ſepti à ventre tumido; & ideo acceſſio tertio graviditationis menſe ingruens, ſolito vehementior fuit; ſicuti, quæ demum præſenti autumno repetiit, nono menſe, prætumido ventre, vehementiſſima & exitialis exiſtimatur, cùm remediis nullo modo cedat, ſolis tribus alioquin diebus durans, præſentibus imminentis ſuffocationis ſignis. Primò enim pinnas narium movet, quod in ſublimi ſpiritu contingere ſolet, ſed præterea inæqualis & inordinatus fuit pulſus, acutæ primò orthopnœæ: tardus item & deficiens, ejuſdem acutiſſimæ indicio; qui modò creber & languidus mortem præ foribus prænunciat, cùm arteriam attollere non poſſit facultas. Irremedio ergo concludendum, quod puero ſervando omnia ſint agenda. In quo caſu partus Cæſareus dubio procul in uſum revocandus.

Qui in tribus adminiſtrari ſolet. Primus, cùm fœtus mortuus eſt & mater vivit. Secundus, cùm mater mortua eſt & fœtus vivit. Tertius cùm fœtus & mater vivunt. Duo poſteriores Cæſarei dicuntur, ab utero cæſo; in primo verò ſectio rarò inſtituitur, ſed vel medicamentis, vel manu extrahitur fœtus, vel naturæ opus relinquitur. De ſectione in ſecundo caſu feliciter ſecuta, variæ extant hiſtoriæ. Sic enim ab utero extractus fuit Scipio Africanus prior. Ita primus Cæſar à cæſo matris utero dictus fuit. Manlius item, Carthaginem cum exercitu ingreſſus. Sic Sanctius Rex Navarræ. Sic Villica quædam, cùm obſculus uteri parere non potuiſſet, viginti ſine cibo & potu periſtitit, & ex eadem mortua extractus fuit fœtus ad Sacrum Fontem, Fortunatus vocatus. De ſectione in tertio, licet periculoſiſſima, plurimas hiſtorias refert Franciſcus Rouſſetus quatuor ab aliis relatas, ſex à ſe ipſo obſervatas, in quibus ſuperſtites ambo fuerunt, Mater ſcil. & fœtus. Noſter autem Partus Cæſareus ſecundus eſt, in quo ſectio hoc ordine eſt inſtituenda.

Matre extremum ſpiritum trahente, vigula, aut aliquid inter dentes intrudatur, & obſtetrix nunquam ab oſculo vulvæ manum moveat, ne fœtus in utero ſuffocetur; gaudet enim infans animâ propriâ, & perfectus ſine Matris beneficio vivere poteſt, quidquid dicat Rodericus à Caſtro, quod ſcilicet motu & vita puerperæ ceſſante ceſſet etiam vita infantis. Hinc diducta conſervet Mulieris femora, & ultimo exhalante ſpiritu confeſtim ad lateris partem, per ſiniſtrum Mulieris hypochondrium, circa uteri eminentiam, linea cultro raſorio leviter ducenda, non tamen uſque adeo profunda, ſed ad Peritonæum ſolum; inde admovenda novacula, & ſumma tantùm cuſpide incidendum, ad digitos ſiniſtræ manus intromittendos, quibus aliquantulum ſurſum peritonæum attollitur, ut dextera manu inſinuetur novacula, ad ejuſdem quod elevatum eſt incidendum, ſecundùm vulneris longitudinem, atque ut tota manus intrò devolvi poſſit, uſque ad uterum; tunc verò inteſtina paulatim ſurſum attollenda, ita ut non delabantur eademque manu, vulnus ſuperius diducendum & ampliandum, ut uteri prominentia omninò in conſpectum veniat, mox ſiniſtra manu intus relicta, ut vulnus apertum conſervet: dextera, novacula utero admota, hic ſecandus, prima quidem vice ad digiti craſſitiem, paulatim poſtea pervadendo, ut integrè pertundatur, & aperiatur quouſque ad ſecundinam ventum ſit, quæ dignoſci poterit ex venarum confuſa multitudine. Hæc pariter novaculæ cuſpide aperienda, & digitis intromiſſis laceranda, ac aquoſa excrementa; extergenda mox dextera manus in profundum ſenſim demittenda & demergenda atque extenſis digitis integer fœtus comprehendendus, ſiniſtra manu labiis matricis diductis & elevatis, ne concidant. Fœtus autem ipſe ſenſim ac leviter ita abducendus, ut ejus ſpina toti volæ manus extenſæ incumbat: non ſine magno quippe periculo ejuſdem caput, thorax, venter, pes, aut manus apprehendi poſſent. Quod ſi caput infra devolutum eſſet, extenſis digitis paulò ulterius, digiti ipſi ad humeros nonnihil incurventur, ut faciliùs apprehendi poſſit. At ſi caput ſurſum vergat, extremi digiti ſub naribus, & oſſe ſacro commodè firmentur; inde ſurſum, paulatim ſublata cum fœtu manu dextera, ſiniſtra quoque in auxilium exporrigatur, ut fœtus ipſe ſupinus educatur, atque ſe exerat. *Raymund. Joh. Fortis Tractatû de Morbis Mulierum, primo Conſiliorum Medicorum Tomo adjunctô*

Obſer-

Obſervationes:

De Extractione fœtus mortui, Exempl. ſingulare.

Quòd odioſi & ingrati ſint Medici parturientibus, & puerperis noſtris, niſi ſumma adſuetit neceſſitas, fit ut multæ miſerrimè pereant, quæ tamen ſervari poſſent, ſi artis peritos in conſilium adhiberent, facit id obſtetricum ignorantia, & ruſticitas, dum prægnantibus perſuadent, Medico ignota eſſe, quæ circa parturientes & puerperas occurrunt. Inde fiat, ut Medici operationem hanc, omnium præſtantiſſimam, & neceſſariam, extractionem videlicet fœtus mortui, negligant. Non ſolùm autem de noſtris loquor, per totam enim Germaniam, proh dolor, pauciſſimi reperiuntur Medici, qui hanc operationem exercent. Multi verò qui ipſam contemnunt, quaſi contra decorem ac honeſtatem eſſet, Medicum, qui partium genitalium totiuſque negotii (quæ omnia obſtetricem latent) cognitionem habet, tractare muliebria, & afflictiſſimas parturientes ex tantis anguſtiis, imò & ex ipſis faucibus Orci liberare. De hujus operationis præſtantia addo hîc exemplum, recentiſſimum. Matrona quædam nobilis, & uxor cujuſdam ex primatiis hujus urbis, cùm nono eſſet gravida, & conſtitutum tempus geſtationis abſolviſſet, parturientium doloribus correpta fuit. Vocatur obſtetrix, quæ quidem illam, quam potuit, adhibuit, diligentiam, ſed fruſtra. Supra modum adauctis doloribus & conatibus ad parturiendum, uxor mea quoque accerſita fuit, antea enim, Divinâ adſpirante gratiâ, ipſam ab obſtetricibus veluti derelictam, bis à fœtu mortuo liberaverat uxor mea, ſed manu tantùm, & ſine inſtrumentis, quod hac vice fieri non potuit. Porrò, cùm fœtum mirando quodam modo in globum involutum eſſe, & caput oſſe ilei ſiniſtri incumbere animadverteret, aſtantibus ſignificavit, partum præter modum difficilem fore, neque infantem vivum eniti poſſe, prædixit.

Quapropter juſſit ut cordialia exhiberentur. Epithemata carpis applicarentur, venter, genitalia, & adjacentes partes oleis emollientibus, & relaxantibus, inungeretur, & ſacculus emolliens ventri applicaretur, quæ quidem adminiſtrata fuerunt, ſed fruſtrà, Dolores enim & conatus magiſque augebantur, ita ut vaſa umbilicalia extra uterum propellerentur, & fœtus extinctus fuerit. Tum & ego advocatus fui. Vix credibile eſt, in quantis doloribus & cruciatibus ipſam invenerim, & ita quidem, ut junctis elevatiſque manibus, ſine intermiſſione me rogaret exclamando, ut Cæſareâ ſectione ipſam ex tantis anguſtiis & doloribus liberare vellem, & ſunt hæc ipſius verba, *Mein lieber Herr Fabrici, ſchneidet mir den Bauch auff, damit ich dieſes Schmertzens mæge erlæſt vverden.* Taceo, & quid maritus, & adſtantes matronæ, quibus conſilia Medicorum apud parturientes & puerperas, odioſa eſſe conſueverunt, dicturæ ſint, expecto: Obmuteſcunt omnes: illa verò magis magiſque exclamat: ſeca, ſeca, mi Dn. Fabrici, & ocyus me ex tantis anguſtiis libera. Quum verò ſectionem illam, ut periculoſam, neque in hoc ſubjecto neceſſariam, rejicerem, & methodum meam extrahendi fœtum mortuum proponerem, ſtatim & ipſa ægra, maritus, & adſtantes omnes exclamant, adhibe, quæ adhibenda, & tenta, quæ tentanda, ut hujus miſeriæ finem videre poſſimus. Uxor itaque mea, ut quæ operationem hanc, Lauſannæ, Paterniaci & alibi multoties adminiſtraverat, me adſtante, operationem aggreditur, iterumque prædictas partes inungit, ſacculumque calidum applicat: Poſtea ea qua fieri potuit diligentiâ, attracto capite, oſtium uteri verſus hamulum vertici adaptat: quibus omnibus Deus ita benedixit, ut intra dimidiæ horæ ſpatium a fœtu, ſimul & à ſecundina, maxima cum adſtantium admiratione, qui nunquam de hac operatione audiverant, feliciter liberata fuerit, Vigeſima videlicet novâ Aprilis hujus anni. Poſt operationem omnia tam bene ad votum ſucceſſerunt, ut brevi in integrum reſtituta, & perfectè ſanata fuerit. Laus ſit Deo Opt. Max. in ſecula ſeculorum.

Fœtus in globum adeò contortus & intricatus fuit, ut ejus ſitum deſcribere non poſſim. Totum præterea corpus, imò & facies ipſa (quod in aliis nunquam obſervavi) limo quodam glutinoſo ac ſpiſſo, cinericii coloris, coopertum erat. *Gulielmus Fabricius Hildanus Obſervation. Chirurgicar. Cent.* 4.

De mirandô quôdam ſitû fœtûs in uterô, unde difficillimus partus.

Honeſta quædam matrona Bernenſis, *Eliſabet Wagner* nomine, uxor Jacobi Schmid, cùm ſecundò eſſet gravida, & ſuperiori Autumno, propter fœtum mortuum, maturum tamen, in octavum diem, doloris parturientum ſupra modum excruciata, tandemque ab oſtetricibus pro deplorata derelicta fuiſſet, ut uxor mea in conſilium & auxilium vocaretur, adſtantes rogavit; Illa cùm circa quartam pomeridianam ad ægram veniſſet, præter modum ipſam debilem invenit. Conatus ad partum perexigui aderant; Febri torquebatur ardentiſſima: idque propter doloris vehementiam, ac diuturnitatem, vigiliaſque, & quòd potiunculas aliquas ad expellendum fœtum, ex rebus calidis confectas ſumpſerat, vinoque generoſo, ut hîc moris eſt, uſa fuerat; aqua, quæ fœtum comitari ſolet, ab initio effluxerat, quapropter genitalia adeò erant arida, ſicca & clauſa, ut vix ingreſſum duorum digitorum admitterent.

Negotium autem hoc modo aggreſſa eſt: Loco vini lac amygdalarum exibuit, & quidem in copia, Alvum, quæ conſtricta erat, Enemate ſubduxit, Ad vires refocillandas, ex aquis cordialibus, & confectione Alkermes propinat: carpiſque epithemata applicuit, totum ventrem, coxas, lumbos, os ſacrum, & genitalia, oleis & pinguedinibus anodynis, emollientibus & relaxantibus, inunxit, ſacculumque triangulatem emollientem, & relaxantem, ejus magnitudinis, ut infimum ventrem & interfeminium cooperiret, calidè applicuit. His per horas aliquot adhibitis remediis, cùm inunctâ manu ſitum fœtus explorare vellet, vix apices digitorum in uteri oſtium intrudere potuit; Adeò clauſum erat, adeoque fœtus, propter præcedentes conatus, verſus os pubis & genitalia depreſſus fuit. Tandem cùm ſummo cum labore & induſtria, genitalia aliquantum dilatata fuiſſent, digitoſque ulterius immiſiſſet, lumbos, manumque dextram fœtus ſeſe ante oſtium offerre reperit, ut itaque inverſum ac monſtroſum ſitum illum fœtus corrigere, & caput, aut pedes oſtium verſus adducere poſſet, omnem quidem adhibuit diligentiam, ſed fruſtra, tam anguſta & contracta erant genitalia. Ab incepto tamen opere cùm deſiſtere nollet, ſed operando, & auxilium opemque divinam implorando ſtrenue progrederetur, & parturientem quotieſcunque conſultum ac neceſſe videbatur, ad labores reduceret, tandem & quidem ante duodecimam noctis, ſingulari miſericordiâ ac clementiâ Dei maxima cum admiratione adſtantium, feliciter ac miraculosè liberata, fuit. Miraculoaè inquam, fœtus enim, ut poſt partum apparuit, mirando quodam modo, hunc in modum involutus erat: caput & collum ſub brachio dextro verſus coxam dextram ita reflexum fuit, ut facies inter nates collocata eſſet: adeò dorſum collumque erat pro-

Digitized by Google

prolongatum, manus dextra regioni renis ſiniſtri, ſiniſtra verò manus, genu ejuſdem lateris incumbebat: Tibia dextra ſiniſtræ decuſſatim in formam X incumbebat, & ambæ verſus pectus reflexæ erant. *Idem ibid.*

De Matronâ quâdam Burgundâ, cui Annô milleſimô ſexcenteſimô nonô, fœtus putridus per umbilicum exciſus fuit, operâ & diligentiâ Johannis Marchandeti. Chirurgi Salinenſis.

Si verùm eſt, candide Lector, quod Cicero libro 1. officiorum ex Platone prodidit, his verbis: Non ſolum nobis nati ſumus, ortuſque noſtri partem Patria vendicat, partem parentes, partem amici, atque (ut placet Stoicis) quæ in terris gignuntur ad uſum hominum omnia creari, homines autem hominum causâ eſſe genitos, ut ipſi inter ſe aliis aliis prodeſſe poſſent. Hæc, inquam ſi vera ſunt, profectò, ut unuſquiſque noſtrum, quæcunque rara & obſervatione digna in arte Medica occurrunt, conſcribat, & poſteritati relinquat, rationi conſentaneum eſſe mihi videtur.

Quum igitur perpenderem divini Hippocratis dictum, Aphoriſmo primo, libri primi: Vitam videlicet hominis eſſe brevem, artem verò longam, item ea, quæ à Plinio in Proœmio libri 7. traduntur: nimirum Hominem nihil ſcire, ſine doctrina, non fari, non ingredi, non veſci, breviter non aliud natura ſponte quam flere. Non abs te fore mihi viſum eſt, ſi ea, quæ in curatione cujuſdam ruſticæ mulieris obſervavi rara & annotatione digna, publici juris facerem: Idque eam præcipuè ob cauſam, quod per hujuſmodi rara, & admiranda, ad laudandum Deum conditorem omnium rerum, ejuſque nomen celebrandum; opera verò naturæ (quæ ut ſe conſervet, ſemper eſt ſolicita) ſtupenda inviramur.

Natura porrò, quantumvis cum ratione non operetur: neque in ſuis affectibus, & actionibus utatur judicio, nihilominus tamen urgente neceſſitate, & quidem in maximis, & præſentiſſimis periculis, media occulta, & nobis incognitas vias. (quarum Medicus, quantumvis eruditus, rationem reddere non poteſt) ut ſeſe conſervet, excogitat, invenitque. Per quos quæſo ductus, & vias manifeſtas, pituita illa inter ventriculum & diaphragma incluſa atque contenta, necnon dolores acerbiſſimos excitans, fluit? nihilominus tamen Hippocratem illam notaſſe, atque obſervaſſe, certum eſt, ſic enim ſcribit l. 7. Aphoriſmo 54. Quibus inter ventriculum & ſeptum tranſverſum pituita repoſita eſt; & dolorem adfert, non habens exitum neque ad alterum ventrem: his per vènas ad veſicam pituita verſa ſolvitur morbus. Addo inſuper providentiam naturę in magnis & periculoſis affectibus, tam magnam eſſe ut ne oſſa quidem, quantumvis duriſſima denſa & ſpiſſa, excludat. Legimus enim apud Hipp. duobus in locis nimirum epidemiorum lib. 2. & lib. 6. abſceſſus etiam fieri in ipſis oſſibus: hinc naturam optimum eſſe Medicum, Hippocrates ſectione quinta libri ſexti Epidemiorum ingenuè faſſus eſt. Hujus quoque ſententiæ fuiſſe Galenum ex libro 6. de locis affectis & alibi apud ipſum videre licet. Naturam itaque in ſuis operationibus admirandam eſſe, amplius in controverſiam vocari non poteſt; quotidiana enim exempla fidem faciunt. Albucaſis inter Arabes Medicus & Chirurgus excellens, lib. 2. cap. 76. hiſtoriam ab illa, quàm mox ſubjungemus, non multùm diſſimilem recitat, his verbis.

Vidi ego mulierem, in cujus ventre mortuus erat fœtus, & nihilominus impræguata, poſtea mortuus fœtus etiam ſecundò conceptus. Accidit ergo ei poſt tempus longum, apoſtema in umbilico ſuo, & inflatum eſt, donec apertum cœpit emittere pus; vocatus ſum ego ad curationem; ejus & medicatus ſum ei tempore longo: & non conſolidatum eſt vulnus. Poſui ergo ſuper ipſum ex quibuſdam Emplaſtris fortis attractionis, & exivit ex loco os: deinde poſt dies aliquot exivit & aliud os, miratus ſum ergo, cùm in ventre non ſit os. Cauſam diligenter expendens, & mecum per omnia putans, deprehendi, quod erant ex oſſibus fœtus mortui. Cauſa itaque morbi certò cognita, medendique rationem, hinc conſecutus, extraxi oſſa multa, muliere exiſtente in melioribus diſpoſitionibus & diu poſtea vixit mulier illa: ex ulcere autem ſemper puris nonnihil fluxit. Hactenus Albucaſis.

Alexander Benedictus, Veronenſis Medicus & Philoſophus multis nominibus clariſſimus, lib. 25. cap. 33. ſimilem hiſtoriam raram & admirandam recitat, hunc in modum. Mirum obiter naturæ exemplum referam, cujuſdam Venetæ matronæ quæ cùm partum legitimum excluſiſſet, alter incluſus intra ventrem manſit mortuus, qui in magnis puerperæ difficultatibus tabefactus, fluore quodam profluit, ex naturalibus oris; demum ortis in ventre tribus fiſtulis, ex una quæ omnium maxima erat, integra infantis calvaria extracta eſt, cunctis mirantibus: deinde ſingulis diebus reliqua oſſa deſumpta ſunt. Unde mirabili naturæ ope ſanitati reſtituta eſt. Hactenus Alexander Benedictus.

Porrò ſequens hiſtoria præcedentibus non minùs rara, quam admiratione digua eſt. Caſum enim graviſſimum de quâdam matronâ, Joahanna Barbet nomine, Barbet nomine, 45. circiter annorum ætatis, Anatolii Boutonis in vico Pagnoz dicto, habitantis uxore, continet. Eſt autem matrona illa corpore robuſta, optimè temperata, hilaris, ſed inprimis in omnibus ſuis actionibus operoſiſſima, actuoſiſſimaque. Ex hac autem hiſtoria, ſymptoma, cujus poſtea fiet mentio, etiam abſque ſuperfœtatione, & gemellis, accidere poſſe, ſatis ſuperque apparet. Hæc autem quum 11. utero geſtaſſet, conſtituto quin etiam tempore ſemper feliciter peperiſſet, & jam 12. partus excludendus eſſet, res multò aliter ſucceſſit. Cùm enim ad ſtatutum tempus perveniſſet, & felicem partum exſpectaret, dolores infinitos maximoſque & conatus ad parturiendum irritos ſuſtinuit. Fœtus enim ad partum paratus, in uterô veluti intricatus & ita incluſus, remanſit, ut amplius ſeſe non moveret, neque ſe vivere, ſignum ullum ederet. Id ad infinita ſymptomata atque incommoda excitanda ſufficiens erat. Si enim ex ſola retentione ſecundinæ febris ardens & continua, ſpaſmus, ſyncope, aliaque graviſſima ſymptomata, tandemque mors ipſa ſequuntur, nonne multò magis ex fœtû mortuô & in uterô retentô, illa omnia provenire potuiſſent? Verùm aliis hanc rem dijudicandam relinquo, & quæ præterea acciderunt paucis ſignificabo.

Ab Ipsâ itaque decimâ quintâ Junii Anni 1608. quâ die primò partûs doloribus correpta fuit uſque ad ultimam Octobris Anni 1609. (menſes circiter ſedecim cùm dimidiô faciunt) quum continuis, maximiſque atque inauditis doloribus, conatû & tormentis defatigaretur, tumor ingens è regione umbilici paulatim exortus eſt. Ego primâ Novembris ejuſdem anni ad curationem accerſitus, jam cutem aliquomodo naturę beneficio contaminatam, & ratione oſſis ſcapulæ (quod ſibi exitum parabat) exulceratam eſſe, reperi. Quum verò naturæ opem ferre neceſſe eſſet, cutem ex ſiniſtra parte umbilici, ad longitudinem quatuor digitorum in tranſverſum poſitorum incidi, donec fœtum adeò corruptum, putridumque invenirem, ut aliquibus in locis nihil præter oſſa eaque carne denudata ſupereſſet: Quæ potiùs ſceleton, quàm quicquam aliud repræſentabat. Inde ſatis perſpicuum eſt, partes molles item inteſtina, omniaque viſcera interna, paulatim in pus converſa, per pudenda effluxiſſe. Quan-

doqui-

doquidem nihil carnis repertum fuit, præterquàm quòd manui, brachia, pedes & crura, muſculis nonnullis, ſed lividis, ſemiputridis fœtidiſſimiſque inveſtita eſſent. Inciſione, uti dictum, factâ, os ſcapulæ, quod primò ſeſe obtulerat, carne denudatum, ſiccum & ab ipsô humerô ſeparatum, extraxit. Poſtea de die in diem, ut reliqua oſſa, unum poſt alterum extraherem, omnem diligentiam adhibui. Intra Octiduum itaque truncum fœtus, qui nondum membranis, quantumvis putridis, omnino deſtitutus erat, extraxi. Quum verò ulteriùs progrederer, cranium, pericranio denudatum reperi: Quod cùm extrahere vellem in partes quinque aut ſex disjunctum erat. Vertebræ omnes tam colli, quàm metaphreni & lumborum, carne & ligamentis denudatæ, omneſque ſeparatæ confusè inveniebantur, uti quoque coſtæ & ſternum. Demum neque brachia, neque tibiæ hujus putredinis expertes erant. In iſtis tamen partibus nondum ad oſſa penetraverat corruptio illa; Ita ut adhuc carne, quamvis ſemiputrida, inveſtitæ eſſent, & trunco corporis adhærerent. Quapropter cùm aliter illas extrahere non poſſem, minutatim illas ut inciderem, neceſſe fuit. Sicque extractioni fœtus finem impoſui.

Poſt extractionem, quum ex oſſibus, quę extraxeram, nihil amplius præternaturale reſpectû oſſium, in corpore ſupereſſe, cognoviſſem, partibus à fœtu mirum in modum dilaceratis, veluti matrici, peritonæo, muſculis epigaſtrii, proſpiciendum eſſe duxi. Primò itaq; ulcus illud profundum, ut convenientibus remediis, veluti injectionibus abſtergentibus & deſiccantibus putredini reſiſtentibus ablueretur, neceſſe eſſe, mihi videbatur. Ab initiô itaque, quamdiu putredinem adeſſe ſentiebam. prædictis medicamentis maximô cum fructû uſus ſum. Eorum portò beneficio ablata putredine, ad ſarcotica perveni; Tandemque cicatricem induxi: Idque intra paucos dies tam fœliciter factum fuit, ut ægra, per ſingularem miſericordiam atque clementiam Dei integram valetudinem recuperaverit, optimèque huc uſque valeat.

Hinc, Lector candide, quàm diligens ſit natura ad individui conſervationem, perſpicuum fit. Et quamvis numquam ab artifice edocta fuerit, nihilominus tamen, oblata occaſione, maximô utitur artificiô: media quinetiam infinita, quibus ex maximis & graviſſimis periculis ſeſe extricare poſſit, excogitat atque invenit. Præcipuè autem ſi aliquô modô, artificio Medici, (qui miniſter eſt naturæ, illamque imitari debet) refocillata atque conſervata fuerit. Et quantò periculoſior, qui ipſam infeſtat morbus, ſeſe exhibet, tantò magis quoque inſurgit, operationes quinetiam curationeſque admirandas facit.

Præcedentis Curationis & ſanationis teſtimonii, à Magiſtratû conceſſi ſumma.

Nos, major Capitaneus, Beulenta, Senatuſque civitatis Salinenſis, omnibus notum facimus, ſupplicem coram nobis comparuiſſe, honorabilem virum, Johannem Marchandetum, unum ex noſtris Chirurgis, exponentem, ſe ante paucos dies mulierem gravidam, ex vicô Pagnoz dictô, prope Salinam civitatem, ad duo miliaria tractaſſe; Quæ cùm ſtatutô tempore infantem non pareret, ſpatiô viginti quinque menſium cum dimidiô ipſum in uterô geſtaſſe. Tandem verò (quum per viam naturalem ipſum excludere non poſſet) ad umbilicum mulieris inciſionem ſe feciſſe, & per eam membra, oſſiculaq. infantis extraxiſſe.

Idque tali cùm ſucceſſû, ut in præſentiâ, per ſingularem Dei miſericordiam, eò uſque ſanitati reſtituta ſit fœmina illa, ut partim hîc Salinæ, partim etiam alibi eô, quò antequam prædictô morbô laboraret, modò cum omnibus denuò converſari poſſit.

Nos itaque ut hujus rei veritatem exploraremus, Virum Nobilem Danielem Romanet J. U. Doctorem, & hujus civitatis Beulentam, Honorabilem item Dn. Philippum Pernet, Syndicum conſtituimus, quibus hoc negotium committeremus, idque in eum finem, ut in omnia, quæ in prædictô ſcriptô continentur ſollicitè ſtudioſèque inquireretur, nobiſque rei veritatem referrent, exponerentque. Facto itaque debito examine, ea omnia quæ acciderant, nobis fideliter retulerunt, uti & clariſſimi atque doctiſſimi Viri Dn. Quanteal, & Dom. Marbon, Medicinæ Doctores, & hujus civitatis Senatores, hujus rei locupletiſſimi teſtes eſſe poſſunt, quibus ſupplicatio prædicti Marchandeti, ut & copia examinis exhibita fuit: Teſtamur itaque quæ in præcedenti ſcriptô recenſentur, vera eſſe omnia. In teſtimonium rei veriſſimæ, hoc noſtrum teſtimonium ut à Secretario noſtro ſubſignaretur, & ſigillum noſtrum apponeretur, conſtituimus. Actum quartâ die menſe Novembris. Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo.

Reviderunt.

PERNET Syndicus

D. ROMANET

Subſcripſit GRENIER Secretarius.

Hæc ex eôdem Gulielmô Fabriciô Hildanô. Reſponſione ſcilicet ad Michaelem Doringium.

Alia ſimilis hiſtoria.

Rara profectò, imò & verè admiranda præcedens eſt hiſtoria; & meo quidem judicio, verè digna, quæ etiam poſteris innoteſcat. Addam & ejuſdem argumenti duas, ex Dlomenis Cornarii, Sereniſſimi Principis Maximiliani Archiducis Auſtriæ, &c. olim Medici, multis nominibus clariſſimi, obſervationibus Medicis, Idque in eum finem, ut hujuſmodi exemplis & operationibus rariſſimis admonerem Chirurgos, ne ab ejuſmodi operationibus, quantumvis graviſſimis, manus penitus abſtrahant; ſed invocato ſemper ante omnis nomine Domini, potiùs aliquid cum periculo tentent, quàm ægrum in evidentiſſimo mortis periculo relinquant. Sic autem habet hiſtoria prima, quę apud Cornarium VI. eſt in ordine, Marcellus Donatus lib. 4. c. 25. eandem uti & aliis ejuſdem argumenti habet hiſtorias.

Anno Chriſti 1545. quædam concivis Viennenſis, nomine Margareta, filia Wolfgangi Karlinger civis Viennenſis, uxor verò Georgii Volcxer, hoſpitis eò tempore ad ædes rubri cancri appellatas Viennæ; poſtquam antea quoque enixa eſſet aliquot liberos, concepit annô ætatis ſuæ vigeſimô quintô, omnia denique habuit ſigna felicis imprægnationis, fœtum inſuper temporis progreſsû ſenſit. Ante feſtum D. Bartholomæi eôdem annô valentem, & ſtrenuè ſeſe moventem, uſque ad feſtum D. Luciæ ſacrum. Quô ſanè illi tempore ſupervenerunt partûs dolores, adeò vehementes, ut antea experta jam ſæpiùs ipſa jamjam ſe crederet enixuram. Statim igitur advocari juſſit matrem, & unam ex ſuis ſororibus, acciri etiam obſtetricem confeſtim præcipit. Quæ cùm adveniſſet, ſtatim re animadverſa, juſſit omnia ad manus eſſe parturienti neceſſaria; hæc verba adjiciens: ſtatim, Deo volente, puellum habebimus, & quemadmodum poſtea eventus comprobavit, vera vates extitit. Interea prægnans in ſede parturientium conſedit, & quum conſtanter admodum à circumſtantibus admoneretur, urgeretur etiam ab obſtetrice, omnibus niſibus elaboravit ad parturiendum, in quibus hen nimium vehementibus conaribus fragor quidam increpuit ſatis ſonorus: quique non temere argueret magnam vim, vel fœtui, vel matri illatam fuiſſe, vel certè conquaſſatum infantis caput in partes diſceſſiſſe. Ab eo

fragore vivacitas fœtus deprehendi amplius nullis argumentis potuit.

Gravida inde majorem in modum cœpit ægrotare, ac propterea in lectulum ſuum reducta & repoſita eſt. Interim lac accurrens, quod parturientibus uſu venit, uberrim ubera replevit, adeò ut ſtillatim etiam à papillis gliſcentibus coloſtra deflueret ſpectantibus multis & iis honeſtis ac prudentibus mulieribus: quæ dies noctéſque aſſiſtentes præſtolabantur felicem partum.

Dum verò res ita protraheretur, ſemperque major difficultas, minor verò ſpes eluceſceret, deliberatum eſt ab omnibus, quæ tum præſto erant, & itum in eam ſententiam, ut plures obſtetrices acceſſerentur in rem præſentem, aliquod ferè ſalubrius allaturæ conſilium.

Sed ex harum etiam adventu nil miſeræ adminiculi acceſſit, neque quiſquam ab his in medium dici potuit, vel conſuli ſalutare, præterquam quod una ex iis judicatum habebat, (& fortaſſe non male) rem nimis feſtinatam fuiſſe, os ſacrum nondum ſatis hiaſſe. Nihil itaque etiam tum affectum & datum eſt, geſtanſque uterum mulier tandem per multas ſeptimanas graviſſimè decubuit, ventris tumore, duritie, fluxu, qui ſupervenerant, doloribus nihil remittentibus. Quæ omnia continuæ denique corporis graves afflictiones, animi percuſſiones ad ſummam deſperationem miseram videbantur compellere; Effeceruntque, ut ad tentanda omnia, omnium conſilia animum adverteret, ad uſurpandas nimium medelas, doctorum, & indoctorum, Chriſtianorum & Judæorum, quæ tamen ne quicquam adhibitæ, auxilii nihil, plurimum mœroris & deſperationis (cùm res difficilis ad impoſſibitatem videretur vergere) attulere. Hiſce periculorum & ærumnarum acervis circumventa, atroci inſuper ventris ac inevitabili onere ſummè implicita mulier per quadriennium, uſque ad annum Domini 15 9. ſemiviva perduravit. Sed quod prætereundum hoc loco non eſt, propter has enumeratas à nobis difficiles calamitates, miſella inſuper afflicta eſt defluxu continuo putrilaginoſo, qui per locum muliebrem perrumpens, totum hoc quadriennę tempus duravit, ita tamen ut aliquando parcius, aliquando copioſius profluens, diſpari ratione mulierem affligeret, ceſſaret tamen nunquam.

Cruciatibus igitur hiſce ac gravedinibus diu perſtantibus, tandem natura (quæ ſemper individuum conſervare contendit) acore, & copia putridi humoris non victa ſed compulſa (utpote cui infirma humoris ſubductio non ſufficeret) ad umbilicum matricem ipſam totum denique abdomen multis alioquin partibus munitum perfodit. Foramen igitur factum eſt primo Anno Domini 1548. in loco prædicto; Ex quo multùm ſanioſi fœtidique mucoris profluit. Succeſſu deinde temporis poſt aliquot menſes, adhibitis externis emplaſtrorum adminiculis apertio coaluit, poſteaquam (ut videtur) colluvies humorum nocivarum abundè excreta eſſet; vel aliquantiſper pro neceſſitate evacuationis diminuta. Sed quod efflictim obſervandum eſt, paulo poſt Anno Domini 1549. Menſe Junio, quum ſcilicet multa putrida ſuperfluitas omni conatu mox per naturam expellenda iterum collecta eſſet, natura denuò eodem conſilio & via, proximo in loco non ita procul à priore apertione diſtante, per ventrem iterum perrupit, & affatim eduxit neceſſario evacuandam purulentiam.

In hoc foraminulo exhibebatur omnium conſpectui & tactui os quoddam, quod eventus poſtea (reſecta alvo & matrice) comprobavit, infantis fibulam ſiniſtri brachii fuiſſe. Duravit iterum hæc apertio, eodem ſtatu & effluxu, cum magna fœminæ in meo habentis virium proſtratione ad menſes aliquot. Cum autem periculi magnitudo, dolorum, fœtoriſque intolerantia indies magis ac magis ingraveſcerent, viderentque omnia ad interitum ſpectare, ipſaque miſerrima quæ cruciatibus immenſis, animi crebris deliquiis jamjam crederet ſibi exitum imminere; denuò iniit conſilium arceſſendi Medicus, ſi fortaſſe ex ſingulari Dei miſericordia, felix hora ſalubris conſilii eluceſceret, ſi denique fortè fortuna Deo ita diſponente, in hora contingeret, quod non contigiſſet in annis. Vocati igitur ſunt Chirurgi tres, Aulæ Regiæ Chirurgus, Sixtus Wirt, Paulus Dirlevvang, urbis Viennenſis ordinarius Chirurgus & Petrus Winckler: qui cùm adveniſſent, rem omnem intuiti, atrox periculum præ oculis eſſe animadvertunt, ſimulque moderate omnes unanimes reſponderunt, majus eſſe negotium hoc, quàm ut ipſi quicquam certi in hoc caſu ſtatuere, vel debeant, vel poſſint; accerſendos eſſe Medicinæ aliquot Doctores, quorum conſilia meritò accedere debeant, & ſi quid in re tam ardua faciendum ſupereſſet, ſibi conſultum videri; ut id ex eorum matura deliberatione proficiſcatur. Acciti igitur Doctores duo Johannes Enzianer & Cornax, alter vir ſenex, & revera miles (quod dicitur) emeritus, hic publicus Medicinæ in Viennenſi Gymnaſio ordinarius Profeſſor. Qui cùm veniſſent aliquoties poſt crebram inſpectionem ægræ, vitium explorationem, circumſtantiarum diligentem inquiſitionem, nihil aliud videbant ſupereſſe conſilii, quàm ut ad ſententiam Hippocratis, Extremis morbis, extrema adhiberentur remedia quantumvis periculoſa. Decretum itaque ab iis eſt, de alvo aperienda. A Chirurgis etiam in eandem itum ſententiam. Quod cùm certo conſtitutum eſſet, etiam fœminæ ejuſque marito, & propinquis Medicorum conſultum indicatum eſt, à quibus omnibus aſſenſum. Statuta tandem dies eſt decima menſis Novembris, Anni 1549. hora duodecima pomeridiana; Chriſti igitur Domini Auſpiciis, cùm tempus ſtatutum adveniſſet, rebus ritè auxiliaribus, denique paratis & diſpoſitis præſidiis, ſi quid fortè gravius contingeret, præſentibus Doctoribus nominatis, & Chirurgis ſectio cum ſumma diligentia peracta eſt.

Linea autem ſectionis ex mea deſignatione ducta eſt, ab apertione ea inchoato (quæ paulo ſupra umbilicum à natura, ut diximus, facta erat in latere dextro) rectè deorſum per tractum muſculi recti, abdomini incumbentis, longitudine plus minùs octò unciarum, hoc eſt ſemipedis antiqui, & duorum pollicum, qua facta inciſione, propter neceſſitatem & intolerabilem fœtorem ſebuo contentum in utero à Chirurgis undique liberatum eſt, & exemptus fruſtratim fœtus, jamdudum emortuus & ſemiputridus. Secutus eſt hanc extractionem fœtor incredibilis, adeo enim putredo invaluerat, ut bona pars membrorum pueri conſumpta appareret, Caput verò totum confractum, & oſſa cranii diſperſa extraherentur, cerebri verò videretur nihil, nimirum quod totum putredine diuturna conſumptum eſſet. Abſoluta hac ſectione ex ſumma Dei Opt. Max. miſericordia feliciter mulier debita ratione, infarctis laceris & rugoſis uteri cavitatibus ligata & curata eſt; Illique de rebus neceſſariis quam optime proſpectum à Medico & Chirurgis. In omni autem illa adminiſtratione, miſella quæ reſecabatur, nullum paſſa animi deliquium, ſed forti & ſedato animo omnia pertulit adeo ut Deus natura ipſa in conſervanda hac inopi & ignobili fœmina, contendiſſe videantur. Succeſſu deinde temporis cùm omnia ex ſingulari nutu Dei feliciter procederent ſine ulla ſutura, rugis (detumeſcente ventre ob exinanitum uterum) coëuntibus, poſtliminio uxor ab onere

putri-

putrido liberatus, peroptime coaluit: & fœmina præter omnem expectationem curata eſt; Et uterus ipſe unà cum abdomine, & ejus partibus planè conſolidatus, quinetiam ita matrice probè reſtitura menſes bono ordine & modo rediere, ut ſpem aliquam conceperimus, membro quantumvia ſenſibili & ſpermatico ita perſanato mulierem denuo concepturam & fortaſſe fœtus edituram. Quod tamen poſtremum, ut valde & multis rationibus eſt ambiguum, ita incertum, divinæ omnipotentiæ relinquimus determinandum.

In hunc modum ſe habet hæc rara quidem & admira'u digna, ſed vera hiſtoria, quam ideò in literas referendam non dubitavi, ut omnes homines animadverterent, ſummam Dei erga gravidas fœminas benignitatem, atque hæc hiſtoria eſſet conſolationi omnibus prægnantibus fœminis, quum videant Deo ſe adeo curæ eſſe, ſuamque imbecillitatem tanta perferre poſſe. Poſtremo ut hæc noſtra ſcriptione admonerem Chirurgos, ne ab ejuſmodi graviſſimis aggrediendis potiùs impigrè, & alacriter, quàm expaveſcendis caſibus manus ſuas abſtraherent. Longè enim præſtantius ac laudabilius eſt, aliquid cum periculô aggredi, quàm cum certâ pernicie ceſſare; Et decentius eſt aliquid lethale etiam committere, modò ſpes aliqua ſalutis prorogandæ ſuperſit, quàm omnino certæ & præſenti ſe committere morti, quæ proculdubio huic gravidæ mulieri jamjam imminebat, niſi relatis a nobis præſidiis ex Dei ſingulari voluntate evaſiſſet. Quare laus ſit Deo ſummo, qui fecit, facitque mirabilia, qui ſit benedictus & ſuperexaltatus, in ſecula ſeculorum, Amen. *Ex eodem, & ibidem.*

Quòd eadem fœmina denuò conceperit, & geſtaverit fœtum vivum, perfectum, maſculum, ad legitimum pariendi tempus, quodque ex poſthabitâ ſectione, mater unà cum puellâ interierit.

Poſteaquam ſuperne à nobis deſcripta Margaretha, ex ſanctiſſimi opificis Dei voluntate convaluiſſet, convixiſſetque denique ſana marito annum plus minùs integrum, ſatis frugaliter, denuo concepit & geſtavit puerum bene valentem & ritè ſucceſcentem, uſque ad ſecundum diem menſis Junii Anno Domini 1551. quod erat legitimum tempus pariendi. Ea dies cùm mane eluxiſſet, & belle ſe haberent omnia, infans robuſtus ſtrenue palpitavit, & elaboravit ad egreſſum uteri, mater mœſta omnibus nervis ad expellendum fœtum incubuit præſentibus multis mulieribus, ſed in caſſum omnes conatus ceſſere. Quapropter vocatus eſt Paulus Ditlevvang Chirurgus Viennenſis, qui antea illam ſecaverat, ut in medium conſuleret. Ille verò præ oculis cernens grave diſcrimen, conſuluit, me etiam eſſe vocandum. Adveniens itaque & ego cùm perluſtraſſem ventrem enitentis, vidiſſemque fœtum validum, matrem autem omnibus viribus, quæ ad certamen enitendi requirebantur, deſtitutam; cicatricem præterea veterem, quaſi per rimam longam hiſcere, omninoque impoſſibile eſſe, ut conatus fœminæ tam lacero utero inciſis per longum muſculis & abdomine, tanti eſſe poſſent qui in utero contentum quantum is viribus præſtans & ſeſe adjutans, per os ſacrum poſſent repellere, ſtatim è veſtigio, utendum ferro, ut prius reſecandum eſſe. Firmavit meam opinionem & hoc, quod rimula ſectionis priſtinæ laxata pellucens madebat, & per ſe diſceſſionem parietum cicatricis minitabatur. Hiſce perurgentibus rationibus, nos compulſi, & commemoratione prioris felicis eventus animati, ſectionem iterum inſtituendam cenſuimus, acquieſcebat conſiliis noſtris alioquin moritura puerpera. Verùm enimvero mater ejus, & reliquæ aliquot præſentes fœminæ aſſentiri nullo pacto voluerunt. Interim ego ordinaris quibuſdam præſidiis confortantibus, conſolatus afflictam diſceſſi, & paulo poſt reverſus, acriter inititi, iterum peragendæ Cæſareæ. Sed perperam tum obtinuit matris affectio, quæ cum cæteris fœminis in ea perſeveraverat ſententia, ut Deo omnia committerentur, relicta periculoſa ſectione, quæ tum etiam ſatis tempeſtive adhiberi poſſet, cùm extremum anhelitum mater ſpiraret. Expectatum igitur uſque ad horam decimam noctis, quo tempore infelix, cùm fruſtra diu & ſtrenue luctata eſſet, viribus omnibus exhauſtis, cruciatibus oppreſſa animam exhalavit. Quod cum factum eſſet, ſubito Chirurgus prædictus vocatus eſt, & citiſſime ventrem aperuit, ſtatimque infantem perfectum, maſculum, omnibus numeris perfectum, exemit. Ibi videre erat (ſuperveneram enim & ego) certamen adnitentium puello vitam, quæ paulo ante abierat, revocare, & ſufflando omnia tentare ſpiracula, ſed perperam & fruſtra omnia fiebant. In promptu cauſa eſt eruditis, & anatomiæ peritis, ſiquidem in confeſſo eſt, vitam & motum cordis in infante à duabus arteriis vitalibus matris per umbilicum fœtui ceu per inſitionem inſertis dependere, quæ vaſa natura pro cordis refrigeratione fabricavit. Quare cùm arteriarum motus in matre ceſſet, earundem etiam motum è veſtigio in infante ceſſare neceſſum eſt, ſiquidem fieri minimè poteſt, ut puer ante præciſionem umbilici, in ipſo denique utero involutus unicia ſpiritum per os attrahat.

Præterea eſto, quod continuatio umbilici fœtus à matrice ſit libera, ruptis cotyledonibus partus tempore, tamen nihilominus umbilicus ſecundinæ adhæret, neceſſario ab obſtetrice præcidendus; vel etiamſi à ſecundina, in utero exiſtente puello umbilicus ſolutus eſſet, tamen reſpirare per os non poſſet infans, panniculis involutus; uteri præterea parietibus incluſus, mucoribus denique, & aquoſitatibus circumfuſus; quæ certè res ſæpe ſolutos infantes tamen diutius in anguſtis faucibus oſſis ſacri, enecat ſuffocando. Cùm ex prædictis itaque neceſſarium ſit, vita & motu puerperarum ceſſante, ceſſare etiam infantis in utero contenti vitam & motum, impoſſibile eſt, tam immediate exſcindi infantem poſſe, in eo ictu temporis quo anima ex matre migrat, quæ ſi ſemel evolaverit, certe revocari humanis præſidiis nullo modo poteſt. Si autem fortè fortuna exemptio infantis contigerit, in agone puerperæ, aut in animi deliquiis, præſentibus adhuc ſpiritibus vitalibus, tum cenſemus omnino, ſupervivere infantem poſſe, quemadmodum ſine dubio de Julio Cæſare contigit.

Ex his igitur omnibus à nobis enumeratis, luce meridiana clarius liquet: Primò ut ſupra deſcripſimus, hanc Margaretam per quadriennium fœtum mortuum in utero geſtaſſe, eundem exſectum eſſe membratim per abdomen: & quod ipſe prognoſticatus ſum dubitative, hoc Deum præſtitiſſe re ipſa, ut quod fœmina ita lacero, ſed reſtituto utcunque utero progreſſu temporis tandem concipere poſſet, & noſtram hanc denuo concepiſſe & geſtaſſe uſque ad legitimum tempus partus, bene formatum & perfectum infantem, qui ſi etiam exſectus fuiſſet tempeſtive, ſine dubio ſupervixiſſet: cùm tam robuſtus, tam bene habitus, tam abſolutus (ut ipſe diligen-

ret coram intuitus ſum) fuerit, ita ut planè nihil in eo deſideraretur, præter vitam. Cujus rei teſtes multæ perſonæ utriuſque ſexus eſſe poſſunt, quæ frequens eo confluebant, hoc miraculum conſpecturi. Quare nemo deinceps dubitare debet, hanc hiſtoriam veriſſimam eſſe, ſiquidem Apud Deum non eſt impoſſibile omne verbum, cui ſit laus & gloria & benedictio in ſecula, Amen. *Ex eodem, & ibidem.*

De muliere, quæ annis tredecim in utero geſtavit ſceletum fœtus mortui, quod tactu cùm ab ipſa matre, tum ab omnibus illi præſentibus percipitur, hujus rei hiſtoria ſcripta eſt ad Matthiam Carnacem ab Ægidio Hertogia Medica, Enchiridio Medic. conſultat. Matthia Cornacis, fol. 214.

Catharina quædam uxor Michaelis de Menne, viri ruralis & pauperis, annis duodecim utero gerit fœtum mortuum, vel potius ſceletum fœtus mortui, res penitus monſtroſa ac miraculo digna dici poteſt: ita tamen res habet, ſicut ipſo tactu unicuique fuerit manifeſtiſſima. Mulieris enim ventrem inferiorem propriis manibus attrectavi, non bis terve, ſed pluries. Idem quoque egere cum viri, tum mulieres illuſtriſſimæ, non ſine omnium admiratione maxima, quos omnes honoris gratiâ prætetimus. At vel unius viri hic in re teſtimonium oculare ſufficere poteſt, puta Excellentiſſimi Dn. Henrici Cornelii Matthiſii, qui quondam Carolo ejus nomine Quinto Auguſto, Medicus fuit domeſticus. Hic inquam cùm ſtantem, & ſupinè decumbentem dictam mulierem crebrius attrectaſſet, omniaque oſſa fœtus mortui ipſo tactu optime deprehendiſſet, præ ſtupore nimio, tum admiratione ſumma dicebat.

Deo & naturæ nihil impoſſibile.

Anno igitur Domini 1549. eadem Catharina, poſteaquam antea enixa eſſet duos liberos, concepit menſe Martio, omnia ſigna habens felicis imprægnationis, fœtum inſuper temporis progreſſu, à quarto menſe conceptûs ſenſit valentem & ſtrenuè ſe moventem, uſque ad feſtum Divo Andreæ ſacrum, eodem anno quo ſanè illi ſupervenere dolores partûs adeo vehementes, ut jamjam crederet ſe enixuram. Uterus quoque mirum in modum prominebat, uberaque lacte copioſiſſimo turgebant, idque magis inſtante jam partu quàm multis diebus antea. At cùm ad parturiendum nulla amplius mora exſpectaretur, accidit ut vetula quædam malefica & præſtigiatrix ventrem huic utero gerenti attigerit, in aures ſuſurrarit & in faciem ſufflarit, aliaque peregerit: quæ quoniam parum ad rem noſtram facere exiſtimo, pluribus non perſequor: illius tamen meminiſſe placuit, nam in vetulam mulier culpam omnem rejicere videtur, quod illi res tam infeliciter ſucceſſerit. Ut autem parturientium dolores, cùm in ventre inferiore, tum in lumbis ſenſit, ſtatim acciri obſtetricem, & mulieres vicinas jubet, quæ dies noctesque aliquot partum præſtolabantur: nullum tamen partus brevi futuri ſignum obſervat obſtetrix: præter illos dolores qui toto biduo increſcebant. Quare diſcedit, reverſura, ſi ita res poſtulaverit. Quid multis? dolores nihil interim remittuntur, ſed diebus totis quadraginta, & die &, nocte illam ſæviſſime affligere non deſinunt, ut totum id temporis miſella iſta inſomnis egerit. Ab utero quippiam interea fluxiſſe, nunquam animadverſum fuit. Fœtus vehementiſſime ſemper movebatur, ac calcitrabat, ita ut manifeſtè illius motus ab adſtantibus obſervari poſſet, toto illo dolorum tempore ſudoribus quoque copioſiſſimis madebat. Lac præterea è mammillis uberius fluebat: quod quia acrius, tum plus juſto bilioſum erat, omnes fere partes vicinæ, quas defluens attigit, exulcerabantur. Quadrageſimo demum ſecundo, & quarto dolorum die fœtus tam validè amplius moveri deſiit. Dictu profectò mirum, quod tanto tempore ſubſiſtere potuerit incolumis, tandem conatu vehementiſſimo ita fœtus movebatur, ut inde tranſverſim in utero revolutum mater narraret. Dolores ab illo impetu fœtus multò mitiores evaſere, & paulo poſt plane receſſerunt. Poſt verò dies quatuor vel ſex, cruenta quædam ac nigra per alvum dejicere cœpit, illis ſimilia (ut illa inquit) excrementis, quæ pueruli jam in lucem editi, primum excernere ſolent, cujuſmodi excrementa egerebat diebus ad ſex libras. Cumque antea nullus in utero colliſionis oſſium ſenſus voluntarius perciperetur, hic tandem putans miſella, ſe ab omnibus ærumnis liberam, unicuique tangenti uterum, ſeſe prodere cœpit, ut etiam illam non lateat oſſium fœtus mortui ſitus, quippe cum digito monſtret: hîc caput, illic coſtas, hîc humeros, illic fœmora contineri. Quod ego & alii complures, me monitore deprehenderunt.

Cadaver iſtud ſeu ſceletum in utero matris jacet tranſverſim, capite & cruribus introrſum, dorſo verò extrorſum prominente. Sub ilio dextro caput reconditur, quod cum profundius quam matris ſpinam deorſi reſpiciat, non ſine ratione tactus noſtri judicium refugit, ibi tamen oſſis humeri, caput ſuperius contineri manifeſto conſtat. Sub ilio ſiniſtro ſunt crura & pedes ſed introrſum reflexi, ut attingi minime poſſint: conjectura tamen artificiali & anatomica, ita eſſe, judicare non eſt difficile, tum ex ſitu reliquo corporis, tum quia ibi os fœmoris apertiſſime deprehenditur. In medio ventre dorſum evidentiſſime cognoſcitur vertebræque omnes facillime diſtinguuntur, Coſtæ quoque majori ex parte, tam ſuperiores quàm inferiores, dinumerantur, turget venter maternus tumore oblongo, qui in pudendum deſinit, elevat totam iſtam molem ſurſum, eademque pro animi arbitrio deprimit, non ſine adſtantium ſumma admiratione. Oſſa verò ſic ſatis induruiſſe ſentiuntur: ita ut validiori compreſſioni difficulter cedere videantur. Venter maternus interea dum attrectatur, nullo dolore angitur, ni id plus, quàm par eſt, fiat diutius. Valet ſic ſatis iſta mulier, omniaque ſua munia, tam domi, quàm in agris unà cum marito ſuo optime peragit: hilaris eſt, prudens materfamilias, & utcunque faceta, annum nunc temporis ætatis ſuæ agens quadrageſimum quintum, corpore gracilis, nec habitu illaudabili. Menſes cum annis quatuor eſſent detenti. potiunculis nonnullis illos promoventibus uſa, rurſus manare cœperunt, in hunc uſque diem; at menſibus ſingulis, dum eorum terminus inſtat, venter inferius intumeſcit illamque dolores invadunt vehementiſſimi, haud aliter quàm ſi nunc eſſet enixura, nec antea ceſſant, ni menſes omnino eruperint. Quod ſi mulierem morbo aliquo laborare contingat, iiſdem plane doloribus ad integrum morbi terminum corripitur. Aliud præterea notatu dignum refert, quintum nunc eſſe annum, ex quo natura quodammodo iſtius ſceleti expulſionem tentarit. Uteri enim oſculum hiaſſe, & inde aliquot oſſicula fuiſſe egreſſa, qua de cauſa è veſtigio accerſitur obſtetrix: at cùm ſatis imperita, vel potius rei novitate percuſſa nullum remedium ferre ſe poſſe indicaret, omni ope humana hanc multis modis longè infeliciſſimam deſtituens, receſſit. Ipſa verò interim nihilominus intrepido fortique animo, oſſicula illa,

ut

ut in propoſitum locũ retro cederent, propriis manibus allaboravit, ſi ut in priſtinum redierint. Ab iſto verò tempore, uti nec antea, hujuſmodi quid ſiniſtri illi accidit. Mirum denique quantopere ruſtica illa flagitet ſummiſque precibus contendat, ut abdomen ei manu medica aperiatur, ſceletumque ab utero eximatur, ſic enim ſeipſam ſanitati priſtinæ reſtitui poſſe confidit. At quo minus id tentatum hactenus ſit, adhuc ſub judice lis eſt. *Ex eodem & ibidem.*

Pro Partû difficili.

Mulieri cuidam circa tres dies in partu difficili hærenti, hic pulvis ad provocandum partum per tres vices exhibitus eſt.

℞. Cinnam. el. ʒiß. oſſium dactyl. ʒß. ſem. viol. ℈ii. rad. dictamn. alb. ℈ß. F. pulvis ſubtiliſſ. in partes diviſus, quo ter cùm vino aſſumpto, & admotis linimentis & ſacculis appropriatis, fœliciter tandem peperit. Alia cùm octo diebus in difficili partu valde angeretur à Tiengio Medico curata fuit, ubi nono die accepiſſet ʒ1. pilul. de aſſa fœtid. (de quibus ſupra lib. 11. ſect. 18. ſubſect. 2. Pro Mola) cum cyatho uno decoctionis ſabinæ, idque ter poſt prandium, hora quarta, & ſub noctem hora octava, quibus eadem nocte, Dei nutu peperit filiam & ſalva manſit, eodem modo & aliam ægrè parientem liberavit, & alteri etiam cùm iiſdem ſecundinam eduxit, ſingulis tribus horis ad ʒß. exhibendo. *Petrus Foreſtus obſ. 73. lib. 28. De Mulierum Morbis.*

Mulier quædam cùm filiam peperiſſet, & ſecundam prolem parere non poſſet, his infraſcriptis remediis per me, nutu Dei, aliam fœmellam peperit.

℞. Cinnam. pulv. ʒ1. caſſ. lign. doronic. roman. an. ℈ß. nucleum unum dactyl. ſabinæ ℈i. perlar. finiſſimar. ℈ß. pulvis partiatur in duas partes. Detur cum vino malvatico.

℞. Ol. amygd. d. lil. alb. ſeſamin. butyr. rec. pingued. gallin. anatis, an. ℥ß. M. inungatur venter inferior. Sumpto pulvere, & prius una doſi, & hora poſt altera, poſt horas quinque peperit. *Idem obſ. 76. lib. 20.*

Cuidam pro partu facilitando, partu inſtanti, conſilium, dedi, ut quinque aut ſex grana juniperi cum ficubus ſumeret, quibus cùm quinquies, aut pluries uſa eſſet, mox conamina partus apparuere, adeo (quod & dictu mirabile eſt) ut illa ipſa cum maxima facilitate gemellos pepererit. *Petrus Foreſtus. ſchol. obſ. 69. lib. 28.*

Mulier quædam cùm toto biduo parere non poterat, & ob tantam difficultatem & anguſtiam, fætus ſtercus emitteret; Ego in conſilium adhibitus, exhibui olei ſuccini gut. xxx. cum vini ℥ß. umbilico ſimul ol. lign. heracl. calenris gut. xx. impoſui, hoc facto, intra mediam horam, alacri & erecto animo facilè per Dei præſens auxilium peperit infantem integrum & incolumem. *Martinus Rulandus. Curat. 66. cent. 2.*

Nuper cùm muliercule quædam parere non poterant, in ipſa parturigine juſſi plurimis mollem clyſterem injici inteſtinis, ac illico pepererer: ita ut jam apud nos id agere incipiant mulieres Nobiliſſimæ. Clyſter fit ex decocto herb. emollient. ut malv. alth. parietar. thapſi barbati, chamæm. artemiſ. colat. adde ſacch. oleum amygd. d. & ʒi. ſalis *Joan. Heurnius ad aphor. 34. ſect. 5.*

Ubi parturigo non ſuccedit ex ſententia, ſalutaris eſt ſternutatio, etenim ad inferna validè propellit diaphragma, compreſſo epigaſtrio: hinc ad inferna pellitur valido niſu uterus. Nos parum piper. & galang. naribus ut ſorbeat jubemus: miſcemus interdum parum hellebori albi, maximeque quid euphorbii. Sed antea propinamus hoc remedium, quo ſummi Dei beneficio plurimas liberavi.

℞. Cinnam. el. ℥iiß. myrrh. opt. ℈ii. ſuccini albi ʒiß. rubiæ tinct. caſtor. an. ℈1. boracis ℈ß. croci gr. v. M. F. pulvis ſubtiliſſ. capiat ʒi. cum vino albo & ſaccharo, eliſo fœtu, cùm ſecundinæ retinentur, hoc pulvere propinato, illico redduntur, nam tunc hæmorrhagiæ metu, non fovemus. *Jo. Heurnius ad aphor. 35. lib. 5.*

Uxori gregarii militis difficili partu pene enectæ, dedi pulverem teſtium equi, in aqua lilior. alb. cum croco, pudendo ſaponem nigrum applicandum curavi, dimidio quadrante citius puerum croceo colore tinctiſſimum enixa eſt. *Henricus ab Heers obſ. 14. lib. 1.*

Non præteribo auxilium præſtantiſſimum, cujus ope plures in agone poſitæ, fœtus vivos vel mortuos fœliciter excluſerunt laborioſo partu oppreſſæ. Hoc conſtat ex boracis officin. ʒi. tenuiſſime pulverizata; quam ſi cum ℥iii. aq. artemiſ. aut ſabin. aut generoſi vini bibas, miram invenies utilitatem, debilibus ſufficit ʒß. aut ℈i. *Zacutus Luſitanus obſerv. 158. libr. 2. prax. admir.*

Sępius compertum eſt, quod olei oliv. potu ante partum facilitatur mirè partus, nec tormina ulla patiantur puerperę, vias enim lubricas & molles reddit oleum, debet etiam topicè extra idem oleum admoveri. *Petrus Borellus obſ. 25. cent. 2.*

Novi remedium, quo fœtus alioqui per diem & horas in partu ſtaret, eoque potu ſumpto, mox infra horæ quadrantem mulier partuit, hoc autem remedium in jecore & felle anguillæ ſiccatis & pulveratis conſiſtere ſcripſi alibi. Jo. Helmontius tract. cui titul. Aſtra neceſſitant non inclinant, nec ſignificant de vita, corpore vel fortunis nati.

Mulieres obſervavi in partu difficili aliquot dies periculoſo, oblato poculo, mox ad ſummum ante ſemihorę ſpatium enixas, idque ducenties & amplius probatum. Pharmaco nimirum adhuc in ſtomacho exiſtente apertum eſt os pubis, & valvæ oſſis ſacri in lumbis, fœtuſque ſtatim propulſus. Notavi ſcilicet ſtomachum claves uteri gerere. Hoc medicamentum lubens in bonum proximi evulgavi, ne deinceps parturiens periculum vitæ ſubeat. Eſt autem jecur ſimul cum felle anguillę ſiccatum pulveratumque in vino potum magnitudine avellanæ, donum Dei in hoc ſimplici, ut cùm mulier jam parere debuerit, in dolore propter ſerpenti invidiam; Deus anguillæ aquæ ſerpentis viſceribus pacare voluit illius maledicti rigorem, idem fortè atque melius hepar ſerpentum efficeret, ſed in anguillæ experimento nunquam fefellit eventus. *Jo. Helmontius tract. cui tit. Jus Duumviratus.*

Nos remedium optimum dabimus experimento pluries comprobatum dono receptum à Sereniſſimo Duce Guiſano, videlicet anguillæ jecur in furno panis exſiccatum, ut in pulverem redigi poſſit, doſis ipſius eſt medietas ponderis unius aurei, detur in liquore convenienti prout medico libuerit, mirificè partum facilem reddit: *Dominicus Panarolus obſ. 21. pentecoſte 3.*

Jecur anguillæ ad partum facilitandum ab Helmontio & Panarolo valdè commendatur. Novi famoſum Empiricum qui hoc ſolo ferè ſecreto magnam ſibi famam acquiſivit, illud exhibui medici cujuſdam uxori ęgrè parienti, & à marito & obſtetricibus pro deplorata, habita, unaquæque doſis plurimùm auxit conatus parturiendi antea fere conſopitos; ita ut tandem feliciter peperit, Coactus ſui ad duplum doſis Helmontii pervenire, nimirum ad magnitudinem nucis juglandis in vino rhenano. *D. Robertus Boyle lib. 2. De Utilitate Philoſoph. Experimentalis cap. 18. ſect. 5.*

Partus tempore ſumat ℈ ii. boracis ex aqua matricariæ. *Horatius Augenius. tom. 2. lib. 8. Epiſt. 3.*

Nobilis mulier pleuritica prægnans, habuit aliquid commemorabile, doluit latus, febris continua erat. Uterum ferebat jam octo menſes cum dimidio, dubitabamus, an partus accelerandus foret; alii è malleolo tundendam venam petebant, tamen ex brachio ſanguinem detraximus, plane corruptus erat, tandem pariendi ſeſe occaſio obtulit, vires erant infirmæ, dolores ſuos & tormina (ut politico verbo utar) devoraverat. Dedimus decoctum fol. ſenæ, folia erant pauca quantitate, ut non tam alvum ſubduceremus, quam cum leni alvi ſubductione tormina excitaremus, excitatis ita torminibus feliciter peperit. Folia ſenæ exhibere ſolemus.

℞. Matricar. artemiſ. nepetæ an. p. i. hyſſop. p. iß. mercuriali. p. i. ſem. citri, pæon. an. ʒß. cinam. ʒi. F. decoctio in qua bulliant fol. ſen. ℥ ii. F. fortis expreſſio, adde vini albi parum, tormina excitat. *Guil. Ballonius conſ. 20l. 2.*

Si partus tardior eſt, fel gallinæ ſumatur, maximè nigræ & umbilicus ungatur, item in vino detur conſolida regalis, ne ſint in eo loco, ubi paritura eſt, pyra, impediunt enim partum. Artemiſia cocta in vino, dextro femori prope muliebria applicetur, magni fit & lapis aquilæ, ſi ſiniſtro cruri applicetur, ſed ſtatim à partu removendus eſt. Idem ſcribitur de matriſylva & polipodio, ſi pedibus alligentur, vehementia vero ut eſt borax non probo; niſi vel fœtus mortuus ſit, vel mola adfuerit. Si fœtus ſit mortuus, ſume oleum lini cum pinguedine aliqua in qua caſtor. coctum ſit, & ungue ventrem. *Joan. Crato conſil. 40. lib. 5.*

Hoc expulſivum præſcripſi, quo alias fœliciter uſus ſum.

℞. Troch. de myrrha, rad. dictamn. alb. ſuccin. an. ℈. horac. ſem. viol. an. ℈i. magiſt. perl. ℈ß. M. F. pulvis tenuiſſ. in tres partes dividendus: aſſumatur cum aq. artemiſ. & puleg. an. ℥ii. *Jo. Petrus Lotichius. obſ. 18. cap. 1. lib. 5.*

Cingat ſe nudam mulier ſpolio ſerpentis, & pariet faciliſſime. Raſura oſſium dactilorum cum vino pota, mirabiliter liberat parturientes. Dare parturienti lac alterius mulieris facilitat partum, corallus coxe appenſus idem facit. *Petrus Bayrus pract. l. 15. cap. 9.*

Fœtus fruſtulatim per alvum excretus.

Margareta Cornelia nupta viro, & octo plus minus annis ſterilis, nulliuſque prægnationis ſibi conſcia, ubi prolapſa fuit in febrem, doluit acerbe in imo ventre, cum tumore circa ſiniſtra inguina, foris quidem duro, at intus pulſatili; quem vir experientiſſimus Franciſcus Vicquius (cui poſteritas exemplum acceptum feret) ratus cum utero communicare, partim potionibus, partim cataplaſmate, eò produxit maturitatis, ante diem ſextum decimum, ut per ſe adapertus pus ſuum effuderit, parciùs quidem ab utero, verùm ab alvo deinde uberius. Unde dolor uſque eò remiſit, ut affulſerit non exigua ſanitatis ſpes; modo ritè detergeretur immunda ulceris proluvies.

At paucis diebus poſt, invaluere iterum dolor ac febris, quorum impetus, quò infringeretur, datum fuit medicamentum alvum ſtimulans, cujus beneficio, cùm excernerentur, plurima membranoſa, putridis vermibus ſimilia. Decretum fuit eandem viam inſiſtere, reliquamque illius ſaburræ colluviem exigere, cùm per decoctum detergens ac catharticum, tum per pulverem oculorum cancri, hieræ picræ, ac radicis contrayervæ, ſive drahemæ Caroli Clutii. Quorum medicamentorum ope, erupere per alvum pedes embryonis demortui, membraneo involucro incluſi; quos manu ſua educturus, Chirurgus extraxit ſimul inde, qua fuit diligentia, femora, nates, ventrem, imò quicquid fuit infra lumbos, cum cute, carne, umbilico, ac evidente ſexus fœminei diſcrimine.

Sequentibus deinde tribus coſtis, ac poſtridie, à medicamento purgante, præter plurima purulenta, omnibus manus oſſiculis, cum cute ac ligamentis adnexis, duabuſque coſtis haud diu poſt, ſimiliter excretis: Subſiſtente interim reliquo corpore, non quidem procul ab ano, attamen remotius, ac intricatius, quàm ut digitorum adminiculo inde extraheretur. Quocirca itum fuit ad clyſteres detergentes, & decocta alvum moventia. Quæ tertia qualibet hora exhibita, plurimas quidem putridas membranas, ſed nihil expulere ſolidi. Increſcentibus interim denuo imi ventris doloribus, & abdomine intra triduum uſque eo iterum elevato, potiſſimùm circa pubem, ac inguina dextra; ut non levis moveretur ſuſpicio ægram parituram, uterumque excreturum quod à vitiato embryone ibidem ètiamnum reſideret: Quem naturæ conatum cùm quotidie juvarent cùm decocta, tum cataplaſmata, ac injectiones in uterum, ac alvum, uti & pulveres concinnati ex oculis cancri, ac radice contrayerva, excrevit tandem, præter plurima purulenta, coſtæ, brachii, ſcapularum ſpinæ dorſi, occipitis, frontis, ac verticis oſſa; quorum excretione finita, ac jam ceſſantibus, quibus aliquandiu excarnificata fuerat torminibus, deſiere non modo febris, ac dolor, verùm etiam quicquid ipſi moleſtum fuiſſet. Injecto ſubinde nihilominus in uterum, ad conciliandum ipſi robur, decocto concinnato ex roſis, abſinthio, cypreſſo, balauſtiis, plantagine, maſtice, ac olibano; donec defuncta ex toto periculis, ac ærumnis, quibus per tres menſes fuerat afflicta, priſtinam recuperaverit ſanitatem. Quæ certè quàm grata fuerit ipſi, tam rarum erit Medicis hiſtoriam hanc lecturis. *Nicolaus Tulpius Obſervationum Medicarum lib. 4.*

Partus inteſtinum lacerans.

Partus difficilis ut inducit deformem claudicationem, ob ſolutam vel oſſium pubis inter ſe vel ilei cum ſacro commiſſuram: ſic dilacerat non rarò: ſive ſinum pudoris, ſive anum, aut inteſtinum rectum, cum propter perverſum infantis exitum, tum ob nimiam ejuſdem molem, aut culpam aliquam obſtetricis.

Quod poſtremum vitium ſicuti ægrè curatur, ita degenerat quoque facillimè in calloſum, ac manans ulcus, ob perennem, in locum declivem, ſordidorum excrementorum decurſum. Cujus tamen infortunii quò evites calamitatem, videſis, maturè infundas, antequam inveteraverit ulcus, per anum, ac naturalia, frequentes adſtringentes, ac detergentes clyſteres, quorum aſſiduo uſu, equidem aliquando vidi deformia hæc mala ex toto ſanata. Quę tamen ubi ſedem ſemel fixère in ſubricis, ac rugoſis harum partium membranis, laterem lavabis, quiſquis illis manum admoveris. *Idem ibidem.*

Secundæ poſt partum retenta.

Secundæ, ſive ὕστερα Hippocr. lib. 1. morbor. muliet. ſunt involucra membranea, quæ in vulva fuere velamentum infantis. Has expedit è veſtigio ſequi præeuntem fœtum: tardius enim procedentes, arguunt aliquid monſtri ali. Pereuntibus inde quidem pluribus prægnantibus, at non omnibus, uti hactenus perperam creditum obſtetricum nonnullis.

Uxor Joh. Lonii, quantumvis partum feliciter ederet, plurimum tamen moleſtiarum ſemper perpeſſa fuit à ſecundis ſuppreſſis; ſive quod ſtrmiùs adhærerent

rent utero; ſive ob nimis terètem, gracilemve infantis umbilicum: quo tamen aliquando ſatis validô, ſubſiſtere nihilominus, licet ſatis validè traherentur à tribus obſtetricibus, quas inveni in eôdem cum puerpera cubili; præsagientes ipſi certam vitæ deſperationem, quum vix quæpiam evaſerit cui, præter naturæ legem, hęc excretio fuerit impedita. Quâ inconſiderata improvidarum mulierculaclarum prędictione, uſque eo perculſus fuit pavidus puęrperę animus, ut non ſecus ſudoribus diffluerer, ac ſi mors fuiſſet in procinctu.

Quem perplexum terrorem quò ereptum item; monui rem quidem eſſe in difficili, & aleę admodum ancipitis, nihilominus tamen aliquibus bene ceſſiſſe, iterumque fieri poſſe quæ ſemel facta fuere; modò erigeret animum labantem, admitteretque requiſita remedia: Quorum beneficiû etiam priſtinam ſanitatem feliciſſimè fuit adepta. Conſtabat autem hæc medicandi ratio, præter clyſteres, ac detractionem ſanguinis ex venâ tali, cùm ex pulvere ſequente, tum ex decoctô hic præſcriptô.

℞. Boracis Venet. ſuccin. alb. ſingulorum ſcrup. croci, caſſiæ ligneæ, caſtorei, ſingulor. gr. x. M. f. pulvis.

℞. Radic. gramin. pœonię, cichor. ſcorſoner. ſingular. ℥j. Herbar. acetoſæ, endivię, boragin. meliſſ. ſingular. mj. artemiſ. Cardui bened. ſingulor. mß. Boracis Venet. ʒiij. Coque ex aquâ hordei ad ℔ ij. Adde ſyrup. artemiſ. ac limonum an. ℥ij. F. potio. Quibus medicamentis, non modò ęgram hanc, verùm etiam & alias puerperas vidimus excreviſſe plurima laceræ membranę fruſta, ſanie ac ſordibus undique infecta, iiſque ritè exoneratis, recuperaſſe amiſſam ſanitatem, ſine vel minimâ, aut virium, aut valetudinis, jacturâ. *Idem ibidem.*

Secundina portio quarto à partu menſe incorrupta & innoxia editur.

Homo homini Deus dicitur: & homo homini lupus. Paſſim hæc frontibus adverſis pugnantia jactantur; pueri audiunt & ſenes, & verum audiunt: audi tu, mi Lector, quare. Infirmum, debile, inconſultum, rerum omnium ignarum edimt in lucem animal illud, quod hominem vocamus, ideoque ſtatim alterius eget ope: qui opitulatur, Deus illi eſt ea metaphora, qua utitur proverbium. Perverſum, ad mala pronum, lucri ſui cupidum, & per animi paſſiones ſeductum à vero, idem illud animal eſt, maximè ubi adolevit, & ſe videt ad corporis ſui commoditates propter communem malitiam aſpirare non poſſe; niſi per fraudes & mendacia, & niſi comminiſcatur, quomodo alteri detrahat, quod ſibi cupit accedere; ideo dum alter in alterius damnum invigilat, & ubi poteſt, proximo nocet, homo homini fit lupus. Non opus eſt ut illud per omnes humanæ vitæ profeſſiones diſcurrendo oſtendam & in lucem proferam, quos ſub pelle ovina ſingulę tegunt lupos; tegunt, inquam, omnes, quæ ſe prodeſſe profitentur, (alias publicè non tolerandę) hac ovili pelle ſuam nocendi cupidinem. Mitto Theologos, qui nos diſtrahunt per tot eccleſias, & ſinguli ſuam eſſe, quæ nos ad ſalutem deducat, certatim clamitant, ut multitudinem ad ſe pertrahant, & ita plurimis nocent. Juriſconſultos non tango, multò minus Medicos: quos utroſque ſcimus iniquiſſimam ſæpe malè locatæ operæ mercedem exigere, dum ob ignorantiam, ne dicam malitiam nocent, aut prodeſſe differunt, ubi promittebant promptum auxilium. Quod hîc deploro, eſt femellarum, quæ veluti harpyiæ quædam poſitæ primo in limine vitę noſtræ; ſtatim in pueros matreſque incurrant; & vel illos occidunt, vel utroſque ita malè tractant per inſcitiam, ut longo tempore poſt miſeras trahant animas: ſed ut iis, quæ per inſcitiam contingunt, omnia condonemus, ea certè, quæ per malitiam quotidie fere perpetrant ferri nulla ratione deberent. Dum iis, quibus adfuerunt parturientibus, jam puerperis perſuadent, & mentiuntur ſecundinas cum puero integras prodiiſſe, cùm magnâ earum pars adhuc in corpore hæſerit, & ſecuras reddunt mulieres, quæ forte aliis remediis ſe liberarent his, quæ poſtea ſequuntur, miſeriis. Plurimæ mihi, quę hanc obſtetricum malitiam, aut morte, aut maximis luerunt doloribus, ſunt oblatæ: nec eſſe, puto, Medicum, qui praxin feliciter cum bona hominum fama aliquamdiu exercuit, cui non triſtis ille caſus occurrerit; ideoque non iſtud eſt, quod tanquam rarum hoc capite obſervo: ſed illud potius; quod una ex iis, quæ ita, decipiuntur ab obſtetricibus, quarto poſt partum menſe, cùm nullum aut exiguum ſenſiſſet incommodum, fluxu vehementi laborare cœperit, & una bonam placentæ partem nulla corruptionis oſtentantem indicia ejecerit, optimeque evacuata, nihil inde ſenſerit incommodi.

Tanta eſt ſæpe naturæ non ſolùm in therapeuticis potentia, ſed etiam in prophylacticis induſtria. Sed ſatius eſſet huic obſtetricum inſcitię remedium, & malitiæ quęrere ſupplicium, quàm ſemper fidere huic naturę bonitati, quæ non niſi obſervatione digna rariſſima raritate tale ſolet edere miraculum. *Theod. Kerckringius in Spicilegiô Anatomicâ.*

Dyſtocia ex integumentis cranium fœtus involventibus, ſanguine extravaſatô anteriùs refertis &c.

Suavis eſt ruſtica vita, ſuique commendationem ab Eruditis abunde retulit, utpote tranquilla, tuta, & à tot invidiæ & æmulationum procellis libr.

Libèra ſimplicibus curis ſua contenta requie
Et quam non vario traxit fortuna tumultu.

Quin concludere liceat cum Claudiano:

Erret & extremos alia ſcrutetur Iberos
Plus habet hæc vita, plus habet illa viæ.

Eſt tamen & ſuis obnoxia incommodis, quę ejus amatores, eo æquiori ferunt animo, quo voluptates tranſitorias minus curant, vel ignorant, ſua potiſſimùm manu ἀναγκάζεσθαι ἀγωνίζεσθαι περὶ τοῦ βίου καθ' ἑκάστην τὴν ἡμέραν, de quotidiano victu parando, ſollicitì eſſe coacti: optime hinc monuit vetus ille.

Ἐν τοῖς πολεμίοις ὑπερέχειν τὸν ἄνδρα δεῖ
Τὸ γὰρ γεωργεῖν ἔργον ἐστὶ οἰκέτου.
Πῶς ἔχεις, ὡς ἰσχνὸς εἶ; ἀπόλλυμαι
Τρίφω γὰρ ἐν ἀγρῷ χωρίον.

In bellis præſtare aliis laus magna Virorum,
Servilis multum ruſtica vita ſed eſt.
Anne vales? macilentus ades? mens diſperit eheu
Quotidie Domini prædia namque colo.

Veritatem horum ex aliqua parte experta eſt fœmina ruſtica 38. annorum, quę cùm per biennium marito uſa eſſet, lęta tandem concepit, & propediem enixura erat: Paucis ante terminum ſeptimanis, τοῦ βέλτιον ζῆν ἕνεκα, hæc ipſa, Maritum qui Vulcani filius erat in opere audacter adjutura, ſeu uti Apoll. Rhodius loqui amat. l. 4. Argonaut.

------ αὐτὰρ ἔπειτα
Ἐλθεῖν εἰς ἀκτάς; ὅθι τ' ἄκμονες Ἡφαίστοιο
Χάλκεοι σιδαρῇσιν ἀράσσονται τυπίδεσσιν.
------ *rurſus aditura*
Litora, ubi reſonant percuſſa pondere vaſto
Vulcani incudes, fumique exæſtuat unda.

Hypogaſtrium maximopere protuberans, incaute malleo feriit, atque illud, quod minus periculi portendere credebat, omnibus reticuit, & quidem d. 5. Maii 1681. exacto geſtationis tempore, dolores partus ingruere cœperunt, aquæ d. 6. ſub veſp. profluxerunt, & mater omni vi eniti conabatur, ſed irrito planè ſucceſſu, licet medicamenta ab obſtetricibus ad hæc munia deſtinatis, varia fuerint propinata: D. 8. ſub veſp. vocamur, & hactenus actorum ſeriem poſtulamus, quam adſtantes fideliter enarrarunt, inprimis tum de enitendi neceſſitate deficiente, orificiique uterini exactiſſima conſtrictione conqueſtæ: Nos qui fœtum jam à multis horis emortuum ſuſpicabamur, cùm ex diutina, quę præceſſerat mora, tum ex dolorũm omnimoda ceſſatione &c. matri viribus adhuc pollenti mixtur. ex aq. puleg. ment. borac. Vener. croc. eſſent. ſuccin. cum ſyr. de artemiſ. ſinaſimus, injecto juxta clyſmare ſtimulante, hinc ad enitendum matrem incitavimus & manuum opera extrinſeca, quantum licuit juvimus, propinando ſubinde cochl. aq. cardiac. Sed incaſſum fuit hęc noſtra opera, nullis ſubſecuturi partus, quamvis ſuis cum adſtantibus partibus ſtrenue mater fungeretur apparentibus veſtigiis, quin ingeminaret obſtetrix ſæpius, ſe ne gry quidem de fœtu percipere, in quo tamen hallucinata fuit graviter, & fortè aliæ cum ipſa, artis obſtetricandi minus peritę: Rogati proin ab adſtantibus, præprimis Reverend. illius loci D. Paſtore, ut matri admodum periclitanti ſuccurreremus, manum operi applicuimus, quâ potuimus induſtriâ & dexteritate: mox autem uteri orificium adapertum deprehendimus, fœtumque capite exitum quodammodo molitum eſſe deprehendimus. Quod verò obſtetricem decepit, fuerunt cranii integumenta, ob ſanguinem extravaſatum, inſtar veſicæ aquâ refertæ propendentia, unde leviori attactu, non corpus aliquod duriuſculum, quale fœtûs caput eſt, ſed molleculum miſella percepit: quum itaque digitis orificium uteri circumſpecte dilatari, atque de fœtus ſitu & ſtatu evidentiora indicia capeſſere ſtuderemus, prædiximus facile, omnes ad quos matrem fatigatam, adhucdum inſtigare volebant conatus ſi impenderentur, incaſſum fore, corpore illo propendente vias ita præcludente, ut quoties eniti miſera volebat, hoc orificium uteri totum unice repleret: ægram inde debite collocatam quiete decumbere, ſubindeque juſcula confort. cum aq. card. exhibere juſſimus: Accepto interim forfice corpus præfatum incidimus, ſanguinique viam aperuimus, qui etiam copioſe omnium cum ſtupore prorupit: hinc cùm à dehiſcentibus cranii oſſibus doloroſę ſæpius mater lęderetur, eadem cum cerebro (facta prius decenti inciſione) maxima ex parte liberavimus & exemimus, digitiſque ſub oſſe jugali immiſſis, fœtum prægrandem citra graviorem parturientis moleſtiam, integrum &c. extraximus: placentam quin etiam, quę paulo adnata erat, funiculo umbilicali reſecto, digitorum ope abſcedere fecimus. Puerperæ lecto reſtitutæ roborantibus, aliiſque quæ genitalia concernunt, medicamentis proſpeximus, imperata diæta exactiſſima. Altero mane bene habuit utcunque, lochiis fluentibus, nec multo circa partes uterinas dolore vexante: Pulſus tamen concitatior & frequentior, ob cauſas prægreſſas ſatis evidentes, & ſitis quæ ingraveſcere cepit, ſui rationem aliquam haberi voluerunt, unde uſum commendavimus mixt. bland. diaphor. & cordial. Die 11. cùm lochiis non rite fluentibus, febris aliquomodo ingraveſceret & hypogaſtrium intumeſceret, teneſmi verò vel urinandi difficultatis aut ardoris, vel etiam fœtoris nulla adeſſent indicia, ad fluidi attemperationem, ſordium eluitionem & humorum acrimoniam in viis uterinis demulcendam Emulſion. cum injection. uterinis commendavimus, addito decoct. ordin. lapide prunell. Die 18. ejuſdem cùm ipſam accederemus bene habuit, venter detumuit, appetitus vigebat, neque ſitis urgebat amplius: προφυλάξεως ergo juſſimus iiſdem inſiſtere, addendo pulv. ex diaph. Jovial. oc. canc. ebor. corall. parat. Atque his rite ita uſurpatis, Deo annuente, priſtinam ſanitatem recuperavit, inque hunc uſque diem vegeta, aura hac vitali fruitur, ante annum & quod excurrit, filiolo feliciter beata. *Joh. Jacob. Harderus in Obſervationibus Anatomico-Practicis.*

Fœtus ſemiputridi, ſecundinis 9. diebus ante excretis, ex utero extractio.

Fœmina 40. An. ex ditione Solodur. aliquot liberorum mater, A. 1683. poſtquam menſes ordinarios feliciter emenſa eſſet, doloribus partus, die 18. Jul. obruitur, aquæ erumpunt cum Sonitu, & poſtridie ſecundinæ ſequuntur, citra autem fœtus, quem anxie præſtolabantur, egreſſuri ulla indicia: Variarum mulierculatum medicamenta experiuntur, ſed non ad votum: die 20. fœtus emori incipit, quod mater ex pondere, & omni calcitratione deficiente cognovit. Miſeri adſtantes quid facto opus ignorant: Partum ſingulis quidem diebus avidi expectant, ſed in nonum uſque diem, (qui erat 28. Julii) voto ſuo fruſtrantur: Accedit hinc ad nos maritus, conſilium poſtulat & operam: Redarguimus moram intempeſtivam, & periculum à putredine matri imminens ſignificavimus, præſcriptis nihilominus convenientibus remediis uterinis & cordialibus: Aliquot horis poſt parturientem cum Clar. D. Doct. Scherbio Epiſcopicell. inviſimus, remque omnem, uti Maritus enarravit, deprehendimus: hypogaſtrium ſupra modum erat diſtentum, ſitis vehemens, pulſus paulo frequentior, nec dolores enitendi ampliùs invadebant: Dum nobiſcum mater ſe accingit excluſioni, fœtor inſignis nares ferit ilico, putredinis in inferioribus uti evidens τεκμήριον ita operationis accelerandę calcar: Poſtquam orificii interni, quod fere occluſum erat penitus, aperturam ac dilatationem digitis blande impetravimus, fæces fluidę olentiſſimæ proruperunt, quibus cùm viam dediſſemus, fœtus in internis uteri latebris etiamnum hærentis ſitum commodius exploravimus, obtulit ſe hinc capitis integumentum illico, propendens mirum in modum cum cranii oſſibus ab invicem plane ſolutis ac dehiſcentibus: brachia pedeſque miſere erant intorta. Fœtu pro viribus liberato & anteriora verſus tracto, forfice cranii integumenta incidimus, vulnuſque digito deinceps dilatavimus, è quo ichor purulentus graviſſimi fœtoris mox erupit, quem ſequebatur cerebrum flaccidum & putrilaginoſum: exemptis hinc cranii lamellis aliquot, fœtum ipſum è cavernis ſuis tandem eduximus, qui tamen ob inverſum artuum ſitum intra ipſa oſtia conſtitutus; valde renitebatur, donec, ibidem liberatus, totus extractus fuit: Educti trunci facies livida fuit & omnimodæ corruptelę proxima: Puerperam jam omnes ſalutarunt hilares, noſque exacta dięta præſcripta injection. uterinarum ad modum Mauricęi uſum ſumme neceſſarium inculcavimus, præſcripto juxta pulv. blande diaphoret. Undecimo à partu die conveniens nos maritus uxorem bene ſe habere nunciavit, parum ab illo tempore ſitiiſſe, appetere & ſine ulla difficultate obambulare: nullum percipi fœtorem vel dolorem, ab injectione primis vicibus adhibita plurimam ſanguinis grumoſi & putreſcentis copiam excreviſſe cum fruſtis ſanguinolentis duos pugnos magnitudine æquantibus, nunc lochia legitime citra incommodum profluere, & pro opera præſtita magnas gratias exolvit.

Scholium.) Fœtus domicilium, commodumque habi-

habitaculum uterum eſſe, alibi diximus. Commoratur ſanè in hoc, uſque dum decreta curricula compleantur, ipſeque maturitatem legitimam adeptus, non alieno ampliùs ſed proprio ore ſpirare deſideret: Inde aliqui fœtum fructui matureſcenti, uterum verò arbori comparaverunt, inſtarque ejus de periolo ſponte decidentis deciduum fieri exiſtimarunt, in quo quidem difficultas haud levis obſtat, de ſucci nutritii affluxu ceſſante, utroque patilem cum periolo ariditatem contrahente: aſt largiamur diſſimilitudinem iſtam, propterea tamen comparatio iſta prorſus rejicienda non eſt, locumque ſibi vendicat præprimis in abortibus à cauſa vehementi, ſaltu, curſu aliove graviore exercitio oriundis, à quibus, uti pomum immaturum à vento impetuoſiore, fœtus de ponte ſuo dejicitur: Aliàs ſolenne pariendi ſtatumque tempus novem menſibus abſolvitur, quibus exactis uteri latebras ille relinquere, liberioremque auram haurire deſiderat: De cauſis partus Authores variè ſenſerunt, quorum alimenti penuriam, fœtus aquarumque molem alii, alii denique harum acrimoniam ſtimulantem accuſant: Neutri tamen cauſam genuinam uſque indagarunt: Enimverò ſucci nutritii jugem præſentiam & abundantiam contra Aquapendentem, autopſia probat, ipſius verò acrimonia adeò ſuffulta nondum eſt, ut fœtum inde irritari, adque calcitrationes quibus involucra ſua dirumpat inſtigari, certò comiare poſſit, accedit, quòd dicta involucrorum laceratio ſæpenumero à conatibus matris, uterique motricibus fibris ad excernendum ſe componentibus deducenda, utpote à quibus humores cùm membranis involventibus in anguſtum coguntur, fundoque uteri ſeſe coarctante, cùm impetu propulſi exitum quærunt, de quo ſonitus non rarò perceptibilis, ſufficienter teſtatur: fœtus verò moli reſpondet Excell. Harveus ex autopſia, qua edoctus, fuit, fœtum novimeſtrem octimeſtri aliquando minorem eſſe, mirumque eſt, ſi pondus fœtus tantum valet, fœmina gemellos geſtante, partum non accelerari: alia hinc invenienda eſt ratio excluſionis ſtato tempore fieri ſolitæ, quam fœtus mole ceu ſtimulante non prorſus rejecta, in reſpirationis neceſſitate quærendam eſſe ab initio innuimus, qua in parte præeuntem nobis habemus Aquapendentem, apertè autem conſentientem Celeberr. Bohnium Progymnaſm. 3. de partu: non equidem quaſi per appetitum elicitum, (verba ſunt ipſius) ſqualoris uterini novimeſtris pertæſus, fœtus auram liberiorem expoſcat ac anhelet, ſed quod fluidum ejus intrinſecum ſine motore externo machinæ magis grandeſcenti impar evadat: Equidem in uteri clauſtro quamdiu occultatur, unà cum ſanguine materno illud haurit, quod pulmonum miniſterio in adultis in ſanguinem ſecernitur, pabulum æthereum intelligimus, ſanguinis inteſtinum motum, ſuſcitans ſupervenientibus materiæ ſubtilis, à quo ipſummet jugiter actuatur, ut non abs re Hippocrates l. ſ. citat. fœtum τὸ πνεῦμα ἔσω ἕλκειν aſſeruerit: cùm verò grandeſcente corpore auctaque humorum copia eorundem motus, qui lentior primùm ſufficiebat, intendi neceſſariò debeat, particulæ elaſticæ à matre ſuppeditatæ ſine ſuperſidiariis aliis ſufficere impoſſibile poſſunt, unde plenioris acceſſum exigens, abſoluta hac ſolenni mora, partu excluditur, eodemque quo editur momento, reſpirare incipit: Naturaliſſimus ille eſt, ubi capite edi incipit, humeris ad latus utrumque inclinatis. In quo ipſo tamen obſtacula graviſſima accidunt, quandoque enim fœtu grandiore exiſtente, viiſque anguſtioribus, maximè in primiparis, aut viribus jam attritis, lamellæ cranii teneræ adhuc, ſutiſque laxè invicem unitæ, comprimi, elongari, aliterque vitiari in ſitu aſſolent, ut nonniſi ſummo cum labore fœmina enitatur; ſæpius verò ex vehementi niſu moraque quam circa orificium internum fœtus nectit, inter integumenta capitis ſanguis ſtagnat & in veſiculam quaſi colligitur, qua deinceps propulſa & ab orificii dicti fibris coarctata, parturitio difficillima ſubſequitur, ceu prior hiſtoria docet, cui ſimiles aliquot jungere poſſemus: ſunt tandem perverſæ fœtus ſituationes aliæ complurimæ, matri fœtuique exitium non rarò accerſentes, ni peritæ obſtetricis, Chirurgi & aliquando Medici manualis induſtria acceſſerit. de quibus videſis elegantem Mauricæi laudati de art. obſtetric. librum, Medicorum ſanè in iſthoc negotio opem, uti neceſſariam laudamus, ita talem eſſe cupimus, ne quid contra dignitatem gravitatemque moliatur ſæpius, quod Miniſtris prudenter præcepiſſe ſatiùs foret: Id magè mirum, potuiſſe fœtum in uteri latebris hærere putreſcentiam uſque, abſque gravioribus incommodis ſymptomatibuſve matris illatis, quæ ſanè haud dubie citius ſubſecuta fuiſſent, ni ſecundinæ primùm excluſæ eſſent, in Ruſtica altera, quam præter hominum ſpem atque expectationem ab orcus ſuo per Dei gratiam liberavimus: ubique certe Medici Chirurgive prudentia requiritur, ut adbibita manuali opera, inflammationi uteri periculoſæ ſubveniatur, ſanguiſque vel in vaſis tantiſper ſubſiſtens, vel uteri cavo collectus ſolvatur, in motum ſuſcitetur, èque latebris eliciatur, educaturve, cui operi præſtando injectiones neceſſariæ maximique uſus ſunt, non neglectis internis humorum blando motui, vitiumque conſervationi inſervientibus: Genitalium quoque habenda ratio, ceu partium teneriorum, & in difficili partu multùm labis ſuſtinentium, de quibus cùm in hiſtor. diximus rum Authorum monimenta amplius videri poterunt. *Idem ibidem.*

Partus mirabilis, in quò inſolita viarum clauſura, arte tamen reſerata.

Mulierem poſſe concipere, aut gravidam fieri, utero à corpore ex parte propendente, non abſolutè negandum eſt, quia illud ſemel (ut poſtbac referam) in matrona quadam obſervavi; ratum tamen eſt, & à paucis (ſi ab ullo) antehac viſum. Nam minùs ratum eſſe cenſeo, mulierem impraegnari, ſalva manente membrana hymena, idque ad tempus partus. Aſt rariſſimum, vaginam uteri, tempore partus; membrana præternaturali pone hymenem eſſe clauſam, ſicut jam reſenſebimus.

In foſſa Principis, è regione foſſæ, vulgò dictæ *de Angeliers graft*, tabacum vendebat eô tempore *Jan. Pieterz.* Nomen & locum præter morem (ſolent enim plerumque id ægrè ferre ad quos pertinet) appoſui, quia omnia admirationem excitabit hæc hiſtoria. Hujus uxor in partu verſans fœtum in lucem edere potuit, quantumvis conatus & labore partus eſſent adeò vehementes, ut clamoribus ejus tranſeuntes in dictâ foſsâ detinerentur: Tandem me vocari juſſerunt huic operi admotæ duæ obſtetrices, (nempe *Annetie Moer in de Blauwe Pot op de Kryſers graft, en Stiintie Moer de Huyde ſtraat*) jamjam enim videbatur moritura miſera illa patiens, Exploratâ difficultatis partus causâ, inveni membranam hymenem eſſe integram, valdè craſſam, & à fœtus capite, exitum quærente, foràs extenſam. Hoc viſo, incidendam eſſe hanc membranam judicavi. Vocantur itaque, Andreas Boekelmannus, & Petrus Adriani filius Chirurgi experiſſimi, quorum ultimus primò accedens, me cùm hanc ſuaſit operationem: quæ ſtatim à nobis inſtituta eſt forfice & ſtylo excavato, ne fœtus caput læderetur. Hâc factâ inciſione, fruſtrà fœtus excluſionem expectavimus, propter alteram præternaturalem membranam, craſſam, vulvam profundiùs

claudens

claudentem, fœtuſque exitum impedientem. Hâc obſervatâ membranâ, ſpem in anguſto eſſe judicavimus; ne tamen ſimul cum fœtu periret mater, hujus inciſionem quoque moliri ſumus. Quid fit? Illicò operatione peractâ, in lucem editur fœtus vivus, ejulatuus vires ſatis robuſtas prodens. & in hanc uſque diem ſalubriter vivens. Hiſce omnibus non ſine ſummo levâmine peractis, quę jamjam videbatur cum fœtu moritura mater, eluctabatur Dei T. O. M. favore. Sequentibus diebus ſolicita facta ægra, ob urinæ incontinentiam, quam perſenſit, non ob inciſiones ſupra dictas, ſeu extenſionem immanem, & diuturnam vulvæ, ſphincteriſque veſicæ, quod eventus quoque confirmavit: Nam poſt aliquot ſeptimanas optimè convaluit, & adhuc pancraticè vivit, ſimul cum fœtu admirandi partus.

In hoc partu 1. Conſiderandum eſt, hymenem membranam in coitu fuiſſe illæſam, (cujus rei variæ reperiuntur in oculatiſſimi Bartholini Anatomiâ hiſtoriæ) ſive à nimiâ craſſitie, vel aliâ cauſâ, hic reticendâ, ne verecundiæ limites tranſeam. 2. Profundiùs & ponè dictam hymenem, vaginam fuiſſe occluſam à membrana quadam præternaturali, quæ dubio procul, ortum duxit poſt impragnationem ab excoriatione quadam vulvæ, ab humore acriori oriunda. Videmus enim aliquoties vulvam excoriatam (cujus latera extra coitum ad ſe invicem concidunt) non ſolùm claudi, verùm etiam membranoſum quid producere. 3. Urinæ incontinentiam ortum duxiſſe non ab operatione, aut inciſionibus, ſed à nimia vulvæ extenſione. Nonnulli imperiti exiſtimant omnem urinæ incontinentiam obſtetricibus, aut magiſtris qui fœtum mortuum extraxere, imputandam eſſe, aſt inconſulto: Multoties enim provenit ab extenſione nimia vaginæ, unde ſphincter veſicæ, qui vaginę arctè cohæret, ita extenditur, ut urinam per aliquot dies, imò ſeptimanas, retinere non valeant puerperæ. Hanc ſphyncteris atoniam ſæpiſſime curavi: rarò verò curantur, ſi urinam non retineant à gangræna, quam parturientes ſæpius contrahunt poſt vulvæ intenſionem diutinam & immanem, aut digitorum attritum immodicum. *Fridericus Rhuyſch. in Obſervationum Anatomico-Chirurgicar. Centuria.*

Partus quinque puerorum.

De tali partu mentionem facit Aul. Gellius lib. 10. cap. 2. noct. Attic. Et ſacerdos elapſis diebus jurato edixit, ſe Imolæ vidiſſe fœminam quandam, annorum 35. uxorem cujuſdam barbitonſoris. quæ ann. 1688. quinque filios peperit, qui pauco temporis Intervallo obierunt, quos eodem fato paulò poſt mater inſequuta fuerat. Et ego quondam Comaclenſem mulierem, atque aliam Ferrarienſem vidi, quæ tres gnatos uno partu peperere. *D. Joſ. Lanzonus in Miſcellaneor. Curioſor. Decur. 2. A. 9.*

Fœcunditas mira.

Circa annum Chriſti nati milleſimum, quadringenteſimum, octuageſimum octavum, habitarunt in oppidulo *Bonningkheim* in Zabergovia territorii Wurtenbergici conjuges, Adamus *Strotzmann*, & *Barbara Schmotzerin*, qui ſucceſſive ex uno conjugio parentes fuerant liberorum quinquaginta trium, triginta quinque vicibus prognatorum in tali ſerie & tempore. Per vices octodecim unicum ſaltem infantem in lucem protulerat mulier; per quinque vices dein ſemper duos; quaterna vice tres. Poſtea iterum ſex ſimul infantibus prægnans, quarto menſe eorum primò tres, in puerperio adhuc cubans die nono quartum, poſthinc hebdomade undecima quintum, atque iterum elapſis ſeptem ſeptimanis ſextum enixa eſt. Denuo & ultimo poſt ſuperius puerperium ſeptem ſimul infantibus gravida, geſtationis hebdomade vigeſima, eorum tres, abhinc ſeptimanis tribus & dimidia rurſum quatuor edidit; ultimus horum matri parturienti ingentes dolores & angores cauſaverat, quippe hæc per triduum in partu laboraverat, & deſperabunda præ debilitate vix quenquam videbat & agnoſcebat, ſed Deo mirè adjuvante, periculum evaſit, infans etenim erat longitudine ulnæ onius ac tranſverſorum digitorum trium, cum capite ſpithama virili grandiori. Puellorum fuere generatim triginta octo; puellarum quindecim, omnes lavacro ſacro tincti, præter octo prœmaturè demortuos, & cæterorum quidem nullus novennium ſupervixerat. Parentes in conjugio annos prope quinquaginta traducentes, uxor Anno Chriſti milleſimo quingenteſimo tertio mortua eſt, quam maritus brevi poſt ſequebatur.

Hiſtoriam hanc, quam multi fabulam meram æſtimant, ſed veriſſimam atteſtabantur quondam pictura & ſcriptura rei geſtæ in templo parochiali oppiduli *Bonninckhaim*, nec non delineatio ejuſdem ibidem in Curia, itemque manuſcriptum parentum proprium illic aſſervatum; uti & Cæſar Ferdinandus Primus, multique Bohemiæ Proceres atteſtationem manuſcriptam avide petierunt. Quam ergo tam mirandæ fertilitatis conjugalis hiſtoriam, quum hactenus ejus alii Scriptores nullibi mentionem fecerint, ob raritatem, è Manuſcripto Bibliothecæ D. Gregorii Queccii, affinis mei, quodam vetuſto, ac fide omni digno excepi, & hic inſerere volui. *D. Joh. Helvvigii.*

Additamentum Schroeckii.) Hanc etiam Hiſtoriam exhibet Exc. D. Georg Hier. Welſchius Epilagm. obſerv. medic. 75. multùm tamen ab Auctoris noſtri relatione differentem, cum qua magis convenit illa Clar. D. Joan. Chriſtoph. Eiſenmengeri in Nob. D. Laurent. Strauſſii Reſolut. caſus de fœtu Muſſipont. propoſita.

Partus numeroſus.

Cùm in Decade, 1. Ephem. Nat. cur. Anni 9. Obſer. 161. & 162. raras gemellorum hiſtorias recenſuerim, aliam nunc inconſuetam numeroſi partus dare libet obſervationem, qui anni proximi 1683. die 30. Novembris hic Auguſtæ contigit, dum murarii Jacobi Thomas uxor, 29. annorum, parvæ ſtaturæ & tenuis ſortunæ fœmina, quatuor jam liberorum, diverſo tempore editorum, mater, in fine menſis octavi poſt ingravidationem, (gravi hac ſarcina abdomen ita extendente, ut propè ad genua uſque propenderet) circa horam matutinam tertiam, difficili partu puellum, pedibus ſcilicet primò prodeuntibus, enixa eſt; quam, doloribus, qui ab excluſione hac ceſſaverant, hora nona redeuntibus, alius hora ſecunda pomeridiana, & paulo poſt filiolæ totidem ſucceſſive, omnes in ſitu naturali, ſine magno parturientis niſu, imo ultimi partus ob virium defatigationem quaſi inſciæ exceperunt. Ipſi infantes, ſinguli ſpithamas duas longi, omnibuſque corporis partibus ritè ac bellè conformati, eodem die ſacra Baptiſmatis unda fuerunt luſtrati, primo Andreæ, ſecundo Nicolai, Barbaræ & Mariannæ nomine fœmellis impoſito; è quibus tamen filiola, ultimo è materno clauſtro emiſſa, eodem adhuc die fuit denata, quam paulò poſt altera itidem excepit, filiolo natu minori inſequente demum die primùm, ac denique primogenito pariter vivere deſinentibus, ſicque vitam ordine in nativitate obſervato, inverſo deponentibus. Placenta uterina, quæ horum ſuſtentationi in utero matris inſerviit, & mox poſt partum ultimum facilè prodiit, fuit unica, quadratæ figuræ, ſpithamas duas in longitudine; & in latitudine unam cum ſemiſſe. in

craſſitie

craſſitie verò digitos tres tranſverſos æquans; cæterùm à ſulcis decuſſatim per eam ex urrentibus in quatuor quaſi partes diviſa, totidem nempè funiculis umbilicalibus recipiendis dicatas, ita ut cujuslibet fœtus umbilicalia vaſa in ſeparatum & ſibi proprium placentæ angulum implantata fuerint; prout non minùs unumquemque fœtum propriæ membranæ involverant. & quemlibet partum aquæ ſolitæ effluxus præceſſerat; quo tamen non obſtante, magnam ejus portionem, quam novus aliunde factus affluxus fortè adauxerat, in uteri cavitate reſtitaſſe indicium fuit. quod ſeptimo demum die copioſæ aliæ affatim effluxerint, cùm prius ſubinde conqueſta fuiſſet puerpera de moleſto ventris pondere, in latus alterutrum, ſi quando ab uno in alterum ſe verteret, decumbente. & de quinto inſuper fœtu latente ipſi ſuſpicionem idcirco aliquam movente: Utrum hîc contigerit aliqua ſuperfœtatio? decernere ſatis eſt difficile, ſi non impoſſibile. In negativam enim deſcendere ſi cui libuerit, is fortè non erraverit, partim quod omnes hi fœtus eadem magnitudine fuerint præditi, partim etiam unica eâdem placenta ſuſtinuerit. Attamen, ut & hoc fatear, cùm generatio hominis ex ovo, è muliebri teſticulo in uterum depoſito, noſtra hîc ætate tot experimentis Virorum Celeberrimorum ſatis ſit demonſtrata, atque hinc quam meruebant, ſeminum diverſo tempore, tam à mare quam fœmina excretorum commiſtio vel confuſio, & hanc inſequens deſtructio, ſponte corruat, cur à coitu e. gr. una nocte inſtituto ovulum tale fœcundari & ita conceptio fieri, inſequente verò altera vel tertia nocte, à reiterato illo aliud dein ovulum ſiidem fœcundum reddi, ſicque nova conceptio, vel ſuperfœtatio contingere nequeat, nulla cauſa ſubeſt, ſiquidem hac ratione fœtus iſti quatuor notabilem in magnitudine differentiam neutiquam præ ſe ferre, placentæ autem uterinæ facilè tum concreſcere in initio potuerunt, hanc ipſam earum concretionem ſulcis illis, in quatuor partes placentam qui diſtinxerant, quodammodo innuentibus. Ipſa verò puerpera, quinta à partu die, non tam à reiteratis toties nixus doloribus, quàm varii, illuſtris etiam & nobilis, ordinis ac conditionis turbæ, ut inſolitum bigemellorum partum ſpectaret, & anguſtum conclave, in quo unà cum infantulis decumbebat, ſtrepitu tota die replentis, aëremque frigidum, aperta toties janua importune admittentis concurſu, defatigata ægrotare incipit. Quam in valetudinem imprudens ſororis, clinicæ officio fungentis, curioſitas adauxerat, dum hypocauſtuli frigefacti, appropinquante nocte, pavimentum à ſordibus purgaret atque elueret, media inſuper nocte juſculum è vino cum vitello ovi paratum puerperæ, de virium imbecillitate conquerenti, exhiberet, ſiti etiam cerviſiâ liberaliter porrectâ ſuccurrere tentaret, ſicque gliſcentem jam internum calorem febrilem adaugere. Circa diluculum pejus ſe habenti ut opitularer, à marito vocatus, deprehendi cordis anxietatibus, lipothymiis, ventris doloribus & inſigni tumore, lochiorum ſuppreſſione, æſtuque vehementi interno conflictantem, Unde mox, vitale robur quę reſtaurarent, calorem internum præternaturalem compeſcerent, nec non naturę motum ad lochia expellenda promoverent, idonea medicamenta præſcripſi, ſalutari cum effectu: Deliquia quippe animi ex uſurpatione Cardiacorum remediorum ceſſarunt, & propinato 5. die Decembr. leni pharmaco, ut alvum retardantem officii admonerem, lochiorumque moram tollerem, utraque repagula feliciter fuerunt reſerata, ſubductis nempe leniter fecibus, ſubſequente verò die ſeio inſtar loturæ carnium tincto copioſiſſime profluente, ex quo & venter detumuit, & ejus cruciatus ceſſavit. Hoc onere elevata natura, die ſeptimo à partu, maſſam ſanguineam, eryſipelate ad ambitum corporis univerſi protruſo, per motum criticum depuravit; quod poſtmodum in puſtulas inſtar cryſtalli lucidas, certum venenatæ aut malignæ qualitatis ſignum, elevatum, dubii eventus indicium præbuit, viribus præſertim vim haud exiguam patientibus; quod tamen periculum uſo alexipharmacorum, cordialium ac ſimul hyſtericorum, (utero nempe à ſua immunditie nondum penitus libero exiſtente,) habito ſemper anguſtæ vel œconomicæ reſpectu, præſcriptorum, feliciter evaſerat, gravibus iſtis ſymptomatibus non tantùm remittentibus, ſed & puſtulis ſenſim evaneſcentibus, relictis in pectore, (quòd ſæpius, præſertim dormienti ſudore madebat) & circa utrumque carpum ulcuſculis, applicatione tamen Unguenti exſiccantis brevi quoque diſſipatis, & ſic ad integram valetudinem ægræ reſtituta. *D. Lucæ Schrockii ſenioris.*

Partus numeroſi.

Anno Chriſti 1518. femina perparvæ ſtaturæ, textoris uxor in pago *Kleinreuth*, prope Noribergam, uno partus nixu duos filiolos, & duas filiolas ediderat, omneſque baptiſmate ſacro lavari. *Ex Chronico MSto Noriberg.*

Anno 1628. Noribergæ piſtoris cujuſdam filia ab Italo quodam conſtuprata, tres filiolos uno partu enixa erat. hoc percipiens ipſa latè exclamavit, ſe quoque ab inſtuiratore ſuo, mercedis loco, thalerum tribus iconibus maſculinis inſignitum accepiſſe.

Anno 1644. die 14. Januar. Matrona perhoneſta Noribergæ, cùm in conjugio frequenter, & quidem ſemper unicum ſaltem fœtum protuliſſet, demum tres filiolos vivos unico partu in lucem edidit, qui omnes ſacro fonte tincti fuerunt; matre verò interea ob virium lapſum è tanto pariendi labore, penè agonizante, ſed analepticis maturè adhibitis reſtituta.

Anno 1648. die 21. Octobr. Noribergæ lanii cujuſdam uxor uno partu unicum filiolum & duas filiolas in lucem protulerat, qui omnes quoque baptiſmate tincti fuere.

Anno 1670. 25. Aprilis, ſartoris cujuſdam uxor ibidem tres unico quoque partu filiolos ediderat, qui omnes vivi fonte ſacro lavabantur. *D. Joh. Helvvigii.*

Scholion Schrockii. Exempla numeroſi partus plura occurrunt, quorum multa collegerunt Marcell. Donatus lib. 4. de Medic. hiſtor. mirab. cap. 24. Johann. Schenckius lib. 4. obſerv. Medic. Henr. Salmuth. comment. in lib. 2. Pancirolli tit. 10. Ludov. Bonaciolus de fœtus format. cap. 6. & 9. Thom. Bartholinus de inſolit. part. viis cap. 19. & Welſchius noſter obſerv. Medic. epiſagm. 75. nec non in addend. ad h. l. Monſtra inter natos Rodericos à Caſtro lib. 3. de natura mulier. cap. 11. cùm maxima ex parte mulieres unum duoſve tantùm fœtus, juxta mammillarum numerum pariant; Quod tamen nimis liberè atque juſto durius ſcriptum videtur, qui non monſtra inter, ſed rariora naturæ contingentia referre debuiſſet. Nec mammillarum numeros huc quidquam facit; quia communiſſimè unicos tantùm fœtus generationi in qualibet femina favet Natura, nec tamen unica tantùm mamma tales inſtruit; aliàs ſanè ex hoc fundamento, unius fœtus generatio monſtroſa eadem facilitate dicenda foret. Cæterùm ſeminis abundantiæ & diſtinctioni, vel uteri diverſis loculis tam multiplicis fœtus productionem eſſe adſcribendam, ſunt qui ſtatuant; quæ tamen rectius per noſtri ævi experi-

cum ʒß. ſemin. urtic. Fomentationes quoque mammarum ſiunt ex decocto foliorum fœniculi, naſturtii, erucæ, in vino albo.

Lactis defectus in mammis ſæpè mortem & matri, & infanti præſagit, imprimis ſi prater rigorem alia ſigna mala adſuerint, id quod accidiſſe memini Lugduni Gallorum prægnanti mulieri, quæ octavo graviditatis Menſe exſpiravit. In ea ſectionem cæſaream Menſe Januario 1671. adminiſtrati juſſit *N. Falconettus. Andree Fil us*: Renuebant parentes: Tandem cultrô in uterum immiſsô extractus fuit fœtus omnibus partibus abſolutus, immobilis tamen & exanimis. Cranium ejus & dexter humerus livore ſuffuſus erat.

Matrem antiquus mœror ex odiô confecerat cum ſyncope, cujus cadaver colluſtrantes invenimus glandulas mammarum aridas & exſuccas, cor vietum, flaccidum & pallidum, ſine humore pericardii, pulmones nigris tactos vibicibus & atra ſpuma turgentes, thymum croſum, cæteraſque glandulas abſumptas; in fundô ſtomachi inflammationis non lævia indicia. Inteſtina tenuia contracta erant, bepat tamen & lien incolumes. Cur verò gravidis & puerperis mammæ turgeſcant lacte, hîc commodè diſquiri poteſt?

Veteres putarunt, Naturam mammis cum utero per infinitas penè vaſorum anaſtomoſes conſenſum indidiſſe, ut ab utero ad mammas ſanguis commearet, & viciſſim a mammis ad uterum, atque ſapienter ordinaſſe, ut toto graviditatis tempore ſanguis verſus uterum deferretur, quo fœtus inde formetur, & nutriatur: at partu edito, ſanguis ab utero ad mammas tenderet, ut ibi in lac mutatus infanti in alimoniam cedat.

De qua ſententiâ, quid ſtatuendum ſit, in Clavi Med. Exerc. I. p. 17. expoſui; Gravidis humidioribus ſanis ferme turgeſcunt omnes glandulæ, utero ampliato & grandeſcente, maxime autem glandulæ mammarum, ceu conſenſum ſingularem per nervos cum utero ſortitæ.

Turgeſcit quoque Thymus, & glandulæ alarum, colli, inguinum; dum enim fœtus perfectus eſt, & minus de ſanguine materno quàm antea in ſe recipit, neceſſariò lympha ſuperabundans glandulis copioſa advehitur, & imprimis etiam ſpirituoſior mammis, quæ lac exinde conficiunt, & per glandularum poros apte fabricatos percolant. *D. Joh. de Muralto.*

Aqua ante Puerperium quindecim diebus innoxiè effuſa.

Illuſtriſſ. Comitiſſa de Starenberg, quindecim diebus ante partum Aquam Puerperii ſemper rejicit abſque gravi damno, ubi maſculam prolem paritura eſt, non verò ubi fœmellam. An quia fœtus maſculinus plus attrahit quam fœmellus? An quia fortior maſculus motu vehementiori vias aperit? An præcox ille fluxus ſit hydropis uteri prodromus. *Dom. Pauli de Sorbait.*

Trifolii Fibrini vires in promovendo Partu.

Biduum Partus doloribus non procedente fœtu inſumſerat mulier ruſtica primipara 24. annorum, cùm conſilium rogarer, dedi ſtatim in aqua trifolii fibrini frigida ſumendum pulviſculum:

℞. Cinam. trifol. fibr. an. ℈j. Sal. C. C. volat. ℈ß. Miſc. f. pulv. Uſa hoc eſt, ſed ſine effectu, adeò ut & noctem miſera miſerrimam tranſegerit ſine partu. Manè, rogatus, repeto pulverem aliquot granis Salis C. C. auctum, quandoquidem hanc [illegible] debilitati Matris fœtuſque, cujus motus ſenſim minor fiebat, juxta citius ab obſtetrice ad partum ſollicitatorum, unicè adſcripſerim, jubeo deinde Ol. trifol. fibrin. deſtil. umbilicali regioni inungi. Quid fit? Paucis ab inunctione minutis, manifeſtè totus exitum molitur, & paucis inde horulis prodit filia ſat elegans & vegeta, ſuccedentibus ſtatim omnibus quibus opus erat. vidi poſt aliquot hebdomades matrem filiamque vigentes optimè. Brevi poſt tempore alia mulier ruſtica ſimilibus doloribus per integram diem fruſtra fatigata, auxilium petiit, nullâ re uſâ quàm inunctione olei hujus ad umbilicum etiam brevi poſt filiam enixa eſt. Alia mulier Dralienſis, poſt duriſſimos difficillimi partus dolores, circa pectinis regionem verſus ſuperiora dextri oſſis Ilium & lumbos horrendos per intervalla recurrentes dolores ſentit, primis à partu diebus minimos, at nono ſummum exaſperatos. Non tumor exterius viſebatur, nec rubor. Credidi gravius quid ligamenta hujus partis perpeſſa. Leniendum dolorem, partem roborandam, materiam fortè vellicantem diſſipandam ratus, juſſi locum affectum inungi.

℞. Ol. Verbaſc. veteris ʒß. Miſc. cum aqua verò trifolii dedi Ol. trifol. fibr. gr. 3. Sal. volat. C. C. gr. 6. Miſc. Statim ab inunctione habuit melius, noctu ſudavit plurimum, unde quidem laſſata, ſed & malo aliquantulum levata fuit, donec continuatione inunctionis paucis poſt diebus dolore hoc liberata ſit. *D. Johan. Jacob. Willii.*

Parturiens ſine Aquis.

Anno Chriſti 1664. Diſputationis meæ Inauguralis cap. 18. inſerui Caſum fœminæ, quæ in lucem edidit fœtum tamen ſimuque valetudinis, nullis prodeuntibus aquis & pauco ſanguine, ab Excellentiſſimo Viro Domino Guernero Rolfinckio P. P. apud Jenenſes Celeberrimo, Præceptore meo colendo communicatum. Nunc ipſemet quid obſervavi, referam. Civis cujusdam Luchovienſis uxor primipara, ſub medium hujus anni poſt Chriſtum natum 1671. juſto tempore partu ſendi conatus experitur, adeſt Obſtetrix, fiunt omnia ordine & decenter, infans etiam in recto ſitu & bene coronatus deprehenditur, nihilominus parturiens eniti non valet, locelli manent ſicci, & licet membranæ diſruptæ, ne guttula quidem aquæ prodit. Durant parturiendi conatus per biduum, incaſſum tamen laborant. Meum cùm auxilium imploraretur, locellorum ante omnia ſiccitatem, pinguium & emollientium inunctione emendandam cenſeo, Galenum ſecutus, qui hoc tali in caſu faciendum eſſe monet, lib. 15. de uſu partium cap. 5. ubi addit, ſuo tempore obſtetrices humores quoſdam habuiſſe, quibus tali in caſu matricis Collum perfundebant. Unguentum autem, quod præſcribebam, tale erat:

℞. Unguent. de althea compoſiti ℥iij. Ol. Cheirini ʒß. Pingued gallinæ, Taxi an. ʒvi. Ol. Chamomill. cocti ʒj. Miſce f. unguentum.

Hoc Oleo Obſtetrix matricis Collum ſæpius & ſedulò inungebat. Interim pro matre & fœtu roborando ſequentem miſtutam, qua ſæpiſſimè maximo cum ſucceſſu uſus ſum, præſcribo, cochleatim aſſumendam.

℞. Aq. pulegii, Fœniculi an. ℥ij. Vitæ mulier. ʒvi. Tinctur. caſtor. Croci an. ʒß. Syrup. de arthemiſia ʒj. Miſce.

Ab hiſce medicamentis, mirum, intra bihorium enititur prægnans filiam ſanam ſimuque valetudinis, debilem tamen à prægreſſis partus doloribus. Mirum poſtmodum nullam vel omninò exiguam & vix ſenſibilem lochiorum ſecutam purgationem. Intra hujus curationis tempus, ut & poſtmodum diligenter inquiſivi, an aliquot ante parturitionis tempus diebus, ſeptimanis, vel menſibus, quodpiam uteri ſenſiſſet diluvium; etenim licet ordinatium ſit, quod aquis emergentibus, dolores partus intra trium horarum ſpatium ſequan-

ſequantur, nihilominus & haud rarum eſt; imò quotidianum, putum aquam ... ægre ... ad ſex, decem, imò etiam viginti ... : quin & Amſtelodami ante aliquot annos ... trium ſeptimanarum & trium dierum ante partum ſpatium accidiſſe ſymptomaticum hoc diluvium ſalvo manente fœtu & juſto egrediente tempore. Sed contrarium ſemper aſſerebatur. Eſt autem hæc fœmina pauci ſanguinis, adeò ut vix ſemel intra trimeſtre utero, ut ipſamet mihi retulit, purgetur: Hinc & uteri pondus ſine moleſtia, & fermè ſine ullo impedimento tulit toto prægnationis tempore. *D. Alardi Hermanni Cam... eni.*

De Partû difficili & Pudendis à gangranoſô Fœtû Infectis.

Circa illud tempus, 10. nempe Februar. noctu horâ 10. vocabar ad piſtoris cujuſdam uxorem juvenculam, juſtum geſtationis terminum quidem emenſum, ſed difficulter admodum parientem, prominente nempe jam extra partes genitales fœtus maſculi manu dextra, brachioloque ſenſim ſequente, aſt reliquo corpuſculo intra uterum ſubſiſtente, nihil vel parum in tertium uſque diem proficientibus puerperæ & naturæ conatibus, quos adjuvare idoneis remediorum auxiliis contendebam: ſed incaſſum omnia. Verùm, cùm parum ſpei de ſalute ſupereſſet, ob deficientes puerperæ vires, & oborrum putidum è brachioli propendentis gangręna jam infecti fœtorem, divinum ſubveniebat auxilium, dum ſtimulum ad urinæ excretionem ex improviſo ſentiret, & ſimul novum parturientis doloris niſum: quare è præſente tum obſtetrice inſtanter ſollicitata, ut quantum virium corporis adhuc reſtaret, eas intenderet ad omnimodam fœtus excluſionem, id quod animoſè ac ſtrennè fecit, cum felici adeò ſucceſſu, ut integrum puertuli emortui corpuſculum exin fuerit excluſum; quod mox ſequebatur ſecundina, fluxuſque lochiorum moderatus. Superata autem hac calamitate, alia excipiebat non minùs periculoſa, dum brachii gangræna jam humerotenus ſerpens, per contagium genitales partes inficiendo, ac inſuper veſicæ cervicem lædendo, involuntarium urinæ profluxum irritaret, necnon ſævum iſtis partibus dolorem induceret. Hæc malorum turma oppugnari utique mox debuiſſet congruis à perito artifice remediis, muliebris tamen prævalebat prudentia, inſipientia potius nuncupanda, cujus inepto labore, per fotus, ſuffumigia, linimenta, & neſcio quæ alia adhibita fanatica & exitioſa deliramenta, morbus adeò exaſperatus fuit, ut exigua reſtitutionis ſpes amplius ſupereſſe videretur. Cùm itaque deſperatam jam rem fœminarum cœtus ille cerneret, & mors quaſi præ foribus pręſtolaretur, poſtliminio ego rurſus vocatus, dum accederem, totum conclave, in quo patiens recumbebat, fœtore adeò inquinatum deprehendi, ut ſpiritum liberè ducere vix potuerim. nihilominus, etſi ſummis in anguſtiis verſaretur, perſuaderi tamen ęgrè fuit paſſa, explorationem loci affecti vel à me, vel à Chirurgo ut admitteret. Tandem doloris atrocitate coacta inſpectionem nobis concedente, comperimus attoniti horrendam partium iſtarum faciem, ſimilem ferè ei, (quoad pudenda gangræna infecta) cujus Vir magni judicii, & indefeſſæ induſtriæ Theophil. Bonetus Anatom. Pract. lib. 3. ſect. 21. obſerv 55. §. 14. Ex mea communicatione, benevole meminit. Labia enim iſtius partis obſcœnæ, ut & perygomata, nec non vagina ipſa, ad internum uſque uteri oſculum, quantum ex ardore & dolore ſummo, in interioribus pudendi perpeſſo, ut & fœtore mephitico, ex partibus in profundo reconditis lęſis exhalante, ac abſcedente per particulas convenientium remediorum uſu, membranoſa cervicem uteri inveſtiente ſubſtantiâ conſtabat; gangręna mirum in modum corruperat. Verumtamen poſt alia atque alia ſolerter & indeſinenter uſurpata tam internè, quam externè remedia, miniſtrante providâ, & longo rerum uſu probè exercitati Chirurgi manu, ſubinde cutis mortuæ pars plurima abſcedebat, vivæ verò carnis particulæ in conſpectum veniebant, mitigato inſuper dolore atroci, & fœtore ſenſim evaneſcente, ita ut fiducia reconvaleſcentię haud mediocris conciperetur: quæ etiam Nos non fefellit, perducta nempe ad exoptatum finem (niſi quod urina quandoque involuntariè, ſed indies remiſſius, ſtillatim flueret, imò ut plurimum voluntatis arbitrio ſuccederet,) feliciter, unius menſis, curæ laborioſę tela. Quamvis hoc jam tempore, quo talia ſcribo, ab iſto quoque ſtillicidio immunis planè fœmina vitam pancratice tranſigat; ut adeò de bufonis uſti pulvere, tantopere ab Henr. ab Heer obſervat. ſuarum 14. commendato, cujus nempe virtutem experiri animus erat, cogitare amplius nulla ſit neceſſitas. Cæterùm obſervationi pręfatæ non abſimilem aliam invenio apud Magnificum Dom. Thom. Bartholinum Cent. 2. Hiſtor. Anatom. 6. totum uteri collum ſphacelo deſperato infectum, feliciter tamen curatum exhibentem; prout etiam gangrænam in uteri oſtio graviſſimam fœtidiſſimamq; in Nobili Matrona ſanatam Joh. Wierus lib. 1. obſerv. pag. 943. recenſuit. *D. Lucæ Schröckii.*

Uterus locô fœtûs immanè extractus.

Anno 1681. Junii 20. Dominus Daniel *Richter* Medicinæ Doctor, me pręſente, aperiebat Cadaver Juvenculæ, Uxoris Andreæ *Thielens* Scriniarii, cui primiparæ alioquin robuſtę obſtetrix incauta, ſub perſuaſione fœtus reſtitantis alterius veſana, uterum inverſum planè, ut inſtar marſupii verſi propenderet, atque cum hoc, ipſam vitam violentiſſimè extraxerat. *Dom. Chriſtophori Seligeri.*

Scholium.) Cùm vel alias uteri prolapſum fœminas à partu difficiliore incurrere novum non ſit, eò faciliùs, ſi obſtetricis imperitę temeraria violentia acceſſerit, idē continget; quo nempe tempore uteri ſubſtantia adhuc cum ligamentis ſuis laxiori textura prædita violentę tractationi promptiùs cedere cogitur. Quale etiam exemplum Petr. Marchettis obſervat. Chirurg. 61. recenſuit, ubi obſtetrix ſecundinas à partu non ſtatim prodeuntes extractura, & uterum nonnihil laxatum dependens, magna vi manibus eundem extra pudendum, letali ſubſequente effectu, dejecerat, exemplo, uti verba Autoris habent, obſtetricibus, quę omnium peritiam profitentur, quanquam imperitiſſimæ, ut ſecundinas ſponte potiùs prolabi permittant, non violentis manibus eas ſollicitent, aut earum loco uterum ipſum extrahant, quamplurimis mortis auctores. Confer. D. Nicol. de Blegny Zodiaci Med. Gall. Ann. 3. Mens. Auguſt. obſerv. 8. & D. Franc. Mauriceau de morb mulier. lib. 2. cap. 13. & lib. 3. cap. 6. (*L. Schröck L. F.*)

Partus faciles.

Meo tempore matrona quędam Nobilis & perhoneſta fuit Noribergæ, Conſiliarii uxor, quę quotieſcumq; pariendi hora inſtaret, ſemper ſtando, cum dorſo menſæ innixa, ad partum laboravit. Et ſub labore, pro mitigandis partus doloribus, micas panis ex hydromelite continuò manducavit, facilè ſic feliciter ſemperque levata fuit.

Itemq; mulieres quaſdam villicanas vidi, quæ Norimbergę in horto meo ſuburbano tempore belli Suevici hoſpi-

hoſpitabantur; eę poſt levem partus nixum, ſtatim è lecto ſurrexerunt, ipſæque è partu recentes, vitulum, vel juvencam, vel nefrendem propriis manibus ſuis mactarunt, cubiculum mundaverunt & lavarunt, pro epulo ſolemni, turtinnque tunc ſe lecto committentes, ſtrenuè cum compatre & cæteris invitatis compotarunt & comederunt, ſine omni fatigatione atque ſanitatis noxa. D. *Joh. Helwigii.*

Scholion Schrokii.) Licet Divinum iſtud decretum de partus doloribus, in pœnam inobedientiæ, mulie bri ſexui impoſitis, omnes gravidas in fœtûs excluſione ſubire, nemo dubitare queat, minoreſve, tamen illos pro variarum circumſtantiarum ratione, eſſe ſimul notum eſt; ut ita ipſe etiam partus, qui facillimè abſolvitur, dolorificus exiſtat, atque illos maximè falli, aliosque decipere, crediderim, qui de Americanis; aliiſve quibuſdam remotarum terrarum mulieribus perſuadere conantur, eaſdem abſque ulla moleſtia vel dolore fœtus ſuos excludere, quam ſanè fabulam ex gentium iſtarum conſuetudine ſibi finxerunt, poſt editum nempe in lucem infantem ſe mox lavare eas, adque labores conſuetos ut plurimum ſeſe conferre obſervantes; id quod robuſtæ fœminarum illarum naturæ, & partium genitalium naturali amplitudini, ac laxitati, ipſiſque etiam infan.ibus firmiorem corporis conſtitutionem nactis adſcribendum eſſe, hariolari licet: quin & mulieres illæ adſuetæ cùm ſint laboribus, ob idipſum, judicio Ariſtotelis lib. 4. de generat. animal. cap. 7. partum faciliorem experiri dicemus. Quę ſanè cauſa, aut quæ plures poſſunt eſſe aliæ, in villicanis quoque iſtis, ab Auctore noſtro memoratis, locum habent. Quod ſi quandoque inſcię mulieres pariant, laboreſque in enitendo haud perſentiant, eaſdem eo ipſo tempore aliis doloribus majoribus, alteros illos quaſi minores obſuſcantibus, vel morboſâ quâdam inſenſibilitate laborare credibile eſt; qualia exempla apud Auctores occurrunt, mulieris præcipuè Prægnantis in Nicol. Tulpii lib. 1. obſerv. medic. cap. 10. tam acerbis nervorum contractionibus adflictæ, ut pepererit, ignara tamen partum illum à ſe editum.

Partus difficiles.

Perſæpè obſervavi partus difficiles fieri non ſine matris & fœtus vitę diſcrimine, cùm funiculus umbilicalis infantis collo, vel cruri ſimul & alteri, vel utriſque obvolutus invenitur aut ſentitur, & niſi in tempore ab obſtetrice evolvatur ſub enixu, infans facilè ſtrangulatur. *D. Joh. Helwigii.*

Scholion Schrockii. In naturali & genuino partu duo requiruntur, quæ ſibi invicem operas mutuas præſtent; nempe parturiens mater, & pariendus fœtus. Qui ambo niſi ad hoc negotium parati fuerint, vix ſuccedit felix partus: verba ſunt Magni Guil. Harvei in Exercit. de partu. Quæ omnia prolixiùs deducere; cùm difficilioris partus cauſę paſſim doceantur, haud opus eſt; ex fœtus ſaltem parte quæ contingit difficultas, ob funiculi umbilicalis collo circumvolutionem, paucis hîc conſideranda. Iſta enim vaſorum umbilicalium congeries ex uterina placenta prodens, ſupra frontem embryonis naturaliter ut plurimùm fertur, atque reflexa per occipitium decurrens, ad umbilicum dein ſolet deſcendere, ſi itaque anteriori etiam parte delabatur, collumque circumdet, quia hac ratione brevior evadit, fœtum retrahendo, vel ſimul ſecundinam cum fœtu ad exitum rapiendo, partum reddere difficile, imò in ipſo egrediendi conatu embryonis fauces laquei inſtar conſtringere, eumque ſtrangulare poteſt. Sic. Ill. Thom. Bartholinus collo aliquoties circumductum vidiſſe ſeſe, lib. 1. Anatom. reform. cap. 27. teſtatur., imò ad horas pluſculas dilatus fuerit partus, prodienſque infans vix ſpiritum traxerit. Cujus etiam exemplum in nepote ſuo recenſet Stephanus Rodericus Caſtrenſis Exercit. medic. 21. qui cùm ex materno clauſtro egredi tentaret, laqueus ille collo circumvolutus, cum ſuffocationis metu, conſtringebatur, unde infans ab exeundi impetu aliquoties retrahebatur, donec tandem obſtetricia manu aliquantulum eo relaxato lividus omnino & penè ſuffocatus hic in lucem prodierit. Et Clar. Joh. Bauhinus apud J. Schenckium lib. 4. obſ. med. ſimilem perículoſâ circumvolutionem, bis terve collum ambientem obſervaverat. Nec minori multùm diſcrimine caret, ſi idem funiculus ipſum corporis truncum circumdet; cujus ſpecimen matri ac fœtui lethale exhibet Guil. Fabricius Hildanus Cent. 4. obſ. chir. 57. ubi vaſa umbilicalia non tantùm bis ita circumducta fuerant, ſed & brachium ſiniſtrum cum crure dextro eidem colligaverant.

De Partû difficili à fœtûs ſitû inconvenienti.

Multi extant modi, per quos in hanc lucem eduntur fœtus, me tamen ſimilem modum quem jam referam, & ab Obſtetrice noſtra ordinaria accepi, legiſſe non recordor:

Civis cujuſdam uxor devenit ad partum difficillimum & p. n. fœtus porrexit unum pedem, altero pede ad caput prorſus reflexo, ſicque fœtus duplicatus quaſi, ac ſemper pes exitum moliens, licet ab obſtetrice reponeretur ſæpiùs, tamen annuente gratiâ divinâ, fœtus ad ſitum naturalem & convenientem pro partu reductus, inque lucem poſt longum laborem editus. Ita ut hunc partum magis demirer, quàm eum apud Curioſos noſtros Anni 1. Obſerv. 49. p. 145. ab Exc. D. Friderico Ferdinando Illmer à Wattenberg mnico extractum communicatum. Magis hic fœtus ſtupendus, & omnium difficillimum conatum pariendi fecit; Hæc quoque obſtetrix referebat fideliter ſe non ſemel vidiſſe quod fœminæ pepererint ſine aquis; ac harum aquarum receptaculum prorſus ſiccum inventum, verum partum tum ſemper eſſe difficilem: Etſi eveniret quòd hęc ordinaria eluvies efflueret juſto citiùs, tum partum remorari ad vi. xii. xxiv. horas, vel etiam ad tres dies, longiorem moram nondum experta eſt; De Infantibus hæc referebat, quòd interdum cum tumore in lucem edantur, qui tumor ſi rubet, vel alterius eſt coloris, nil mali metuendum. Dum autem pallet, infauſtum ſignum eſt, ac mortem denotat; illud ſeſe jam in tribus infantibus, quibus tumor palluit, verum deprehendiſſe. Omnes tres enim non multò poſt extincti ſunt: Tumorem hunc mulierculæ noſtræ vino calido butyrato fovent. *D. Joh. Ludov. Hannemanni.*

Partus difficilis, cum vitalis fœtus & duplicis molæ excluſione.

Ad militis cujuſpiam uxorem, difficultate pariendi graviſſimè laborantem, nec ullum à biduo calcitrantis antea fœtus motum amplius ſentientem accerſitus, fœtuſque hoc & uſque extinctionem ſtatim auguratus ſignis, ejuſdem quamprimum excluſionem, exitii materni metu, ſum molitus. Præcipitatâ itaque auxiliis adhibitis mediocri Molâ, major alterâ ſubſequuta eſt, verùm ita fracto parturientis animo, ut conclamatam de miſera putarem, cùm illa novas, tribus horis poſt, recolligens vires, gracilem quidem & mortuum, at partibus omnibus abſolutum fœtum edidit, ac tandem evaſit. *D. Franciſc. Bouchard.*

Directio & Extractio fœtûs vivi ſincipite ad pubem compulſi, manumque ſiniſtram exſerentis.

Conjux Ar. perdilecta die 22. menſis Septembris anni 1683. poſt aquarum copioſarum haud doloriſico effluxu, rurſus pariendi per aliquot horas atrociſſimos abſque fœtus promotione ſuſtinuit: Situm infantis vitioſum eſſe maſcule aſſerui, neque fœminam ulterius urgeri permiſi, digito, ut decet, rem examinans, adſtantium precibus commotus, ad operandum me accinxi, & manum Infantis ſiniſtram juxta oſculum uteri repertam molliter repoſui, ne ſubſequentibus conatibus foras protruderetur: faciem ſurſum ſpectantem, & frontem cum ſincipite pubi adſtantem non attigi, ſed occiput Inteſtino recto incumbens prehendi, & vel tantillum loco dimovi, quo facto frons lubricatus, & puer ſalvus feliciſſimè in lucem editus eſt.

Partum hunc dolores lancinantes in ventre uſque ad tertium diem, ſive lactis ad mammas trajectum, ſubſequebantur.

Scholion) Quamdiu puer utero materno concluſus, funiculo umbilicali vinctus, hæret, & fovetur materno calore, tam diu vivit quoque vegetus, quanquam integro octiduo juxta oſculum uteri capite provolutus ſubſiſterit, neque arcta uteri clauſtra dilatare niſibus quoque vehementiſſimis potuerit. At, ſi puer ſitum depravatum habuerit, & laboribus nimiis in vaginam uſque promotus ſit, niſusque eundem oppreſſerint, vel ſi colliquamentum amnii deficiat in integrum; funiculus frigefactus fuerit, conatus ſuperiora petant, vita hæc ſat diu duratura extinguetur, & puerpera in ſtatum periculoſum redigetur: Hæ autem difficultates ſuperabuntur ſi, ſtatim atque animadvertatur, niſus neutiquam pertranſeuntes, & deorſum ad uterum vergentes veros, (ſignis cæteris ad partum requiſitis præſentibus) urgere, ſed gravidam ad murum velut, & in vanum omnes ſuas vires & conatus impendere, non exſpectetur, uſque dum manui operatrici via præcluſa fuerit, ſed intellecto infantis ſitu, manus operi admoveatur, & infans malè ſitus in naturalem ſitum, quantùm poſſibile, reducatur, id quod abſque omni periculo fieri poteſt, ſi eum prudentia & Dei auxilio res perficiatur, ut id ex præſente Operatione & obſervatione innoteſcit.

Cauſa Vitę tamdiu durantis in infantibus dependet à Spiritu aſtrali, ſub forma flammæ vitalis, ope matris per venam umbilicalem ad puerum deducto: atque eſſentia idem ſpiritus eſt, quem Obſerv. 1. de muſca aquatica Tigurina deſcripſi: Hujus flammæ vitalis parva quædam initia, ſ. ſcintillæ ab ipſo concepto in amplexu venereo excutiuntur, & in ſemine conſervantur, à materno, blandoque ovi calore ſuſcitantur, parum gliſcunt, micant, inſtar titionis cinere obvoluti leviter tantum ardent, donec partu tempeſtivo in lucem egreſſus ſpirare incipit, quo tempore flamma vitalis pabulum nitroſum illico ex aëre accipiens latiſſime ſeſe expandit ac per totam maſſam ſanguineam efferveſcit. Vide Clav.Med.de Sang.pag.127.

Pabulum hoc nitroſum, ſ. occultum vitæ cibum in aëre contineri ſublimiorum Naturæ ſcrutatorum communis fert ſententia, idque ratione ſalis ſui mirabilis, quæcunque penetrantis, reſolventis & volatiliſantis, atque univerſalis quaſi ſolventis. Unde tanta reſpirationis ad vitam emergit neceſſitas, ut quæcunque animalia, ſimulatque ex ovis ſemel eruperint, aëris pernec-ſſario victu neutiquam carere poſſint, ipſis etiam Inſectis, ut ſupra citavi, eodem indigentibus, non ſecus ac piſces, aquarum licet incolæ. Vide Doctiſſimi Ettmulleri Valetudinarium.

Cavendum proinde ſummopere, ne flamma hęc extinguatur in utero; frigus fugiendum: effuſo amnii liquore matri quieſcendum aliquantiſper, ne ſitum depravatum acquirat puſio; neutiquam cunctandum ob alimenti penuriam, & loci anguſtias, dum enim apud noſtram uterus quaſi exaruit, & ſolito ſiccior redditus fuit, infans loco ſeſe divomere non potuit: adhæc poſt liquorem amnii effuſum, aut ſubito ingruunt niſus vehementiores; aut ante effuſionem niſus præſentes in momento quaſi pereunt; illud ſi fiat, antequam urgeatur puerpera, ſitus eſt examinandus: hoc verò facto, in lecto quieſcendum, uſque dum Natura ſeſe recollegerit, & fibras nimium extenſas, aliquo uſque contraxerit.

Naturam Colliquamenti explicavi Clav. Med. pag. 23. & 158. item Ephemerid. Decur. annor. ſecundæ tom. 1. Obſ. C. d. 233.

Aquarum autem copia, quæ ex abundante in ſanguine ſero judicanda eſt, ad amnium derivabatur ob tractum ſuctumque fortiorem, & concitatam ſanguinis circulationem, qua ſecretiones quoque copioſiores evadunt. Dolorum verò atrocitas non aliam agnoſcit cauſam, quàm contuſionem & extenſionem fibrarum, tendinumque uteri lateralium juxta pelvis oſſa conſtitutorum, qua triſtis hæc ſenſatio diviſionis continui oborta fuit: Conſtitit nempe infans ſincipite ad pubis os firmiſſimè, facie ſurſum porrecta, manuque ſiniſtra oſculo protenſa, qui ſitus rarus eſt admodum, & à paucis obſervatur: Manus primò reponi debuit, ne niſu ulteriore foras in vaginam protunderetur, & caput ſupra pubis os pelleretur, ſicque periculoſior partus evaderet, repoſitâ manu, caput non verſus anum depuli, tum ob faciem teneram, tum ob repoſitam manum, ne iterum procidat, ſed ſaltem circa caput olea inungendo, occiput loco dimovi & uteri orificium quantum poſſibile dilatavi. Situs alii vulgares ſunt, quamvis periculoſi quoque, nempe dum Infans ad partum venit pręmiſſis pedibus, manibuſque ad femora deductis: dum in pedes partus procidit, manibus ſupra caput protenſis, dum uno tantùm pede infans prodit, brachii: circa latera demiſſis, retroverſo pede altero: dum per tranſverſum jacet infans, & in latus procidit: dum diſtortis pedibus atque brachiis ad partum properat infans: dum utroque genu in partum infans procidit, manibus circa femora demiſſis; aut, manu tantùm alterutra ad partum accedit, altero brachio circa latera deducto, pedibusque ad uteri fundum ritè porrectis: dum utrumque brachium juxta caput protenſum ad partum venit, pedibus in uterum porrectis, & facie ſurſum reclinata, quæ figura proximè ad noſtram accedit, & admodum periculoſa eſt: aliquando natibus infans ad partum primò procidit, aut inflexa cervice, pronis ad partum humeris, retroverſo autem capite, ſurrectiſque pedibus ac manibus, ſubinde manibus & pedibus ſimul ad partum inclinat, interdum autem fit, ut pectore primùm prodeat retro manibus, pedibuſque conjectis & averſis: Contingit præterea forma naturali partum comparere geminum, præmiſſis ad exitum capitibus, vel obverſis ori matricis utriuſq; infantis pedibus, vel alteutro infante in caput altero in pedes demiſſo: perſæpè quoque umbilicus utero propendet, remanente fœtu vegeto, vel mortuo: horum autem ſituum prętetnaturalium cura ſucceſſivè in his obſervationibus nacta occaſione tradetur, & quo pacto convenientem ſitum facere deceat, vel etiã dirigere, propellendo, adducendo, flectendo, in rectum agendo, fuſiùs demonſtrabitur: nunc id tantùm obſervari velim, prætermiſſam manum haud nunc extrahere oportuiſſe, ne magis affirmaretur,

luxaretur,

luxaretur, vel etiam abrumperetur, verùm digitis humero infantis affixis repellere, & inconvenientem ordinem reſtituere. Dein ſi vel duplicatus, vel tranſverſus, vel pronus feratur infans, ſurſum priùs ipſum ab uteri ore ſublimem blandè impellere, dein prehendere rurſus, ad os vulvæ ſenſim in caput erigere: & tandem in gemellis ſummâ prudentiâ procedere.

Partum hunc ſubſequebantur dolores lancinantes in ventre, qui oborti ſunt à collectione & retractione fibrarum extenſarum & contuſarum, quæ contractio ad ſua principia ſimul heterogenea quæque dolorifica è ſpatiolis ſuis expulit, qualia ſunt aër derepentè poſt partum ſubingreſſus, utero inimiciſſimus: flatus inteſtinorum uterum moleſtantes, lochia imputa, chymi refluxus per maſſam ſanguineam, cotyledonum, quibus inhærebat placenta, conſtrictio; excoriationes & ulcera, vel vulnera & inflammationes idem præſtare queunt.

Vulgatum in lacinationibus poſt partum remedium præbet Oleum Amygdalarum dulcium cum Syrupo capillorum veneris, alias vix obtundendi & ſopiendi ſunt hi dolores, quia ſemper quid lochiorum & impuritatum ſecum ab utero evehunt.

Duratio horum torminum uſque ad lactis in mammas trajectum, ſeu tertium à puerperio diem perſeverabat, hoc enim tempore lac ab utero in mammas uberius &. cum impetu quodam fertur, ut citò eas ad tenſionem uſque impleat, & aggravare incipiat. cum febricula quadam, lactea dicta, aliisq; ſymptomatibus, quibus lactatione reſiſti commodè poteſt, ne videlicet in grumos abeat lac, vel mammæ inflammentur, vel repulſione facta per topica repellentia, cum lochiis ſub ſpecie humoris purulenti albicantis ex utero effluat.

Lac autem quid ſit, Anno 1. Ephemerid. Decur. ſecundæ, & in Clave mea medica explicui, nempe chylus lymphâ temperatus, ſpirituoſus, cum ſanguine in corpore circumfluo ad uteros & mammas delatus, & ibidem in apertos poros ſecretus: non eſt chylus crudior, qualis in vaſis chyliferis reperitur, quanquam & hîc lympha varia, tum juxta hepatis cava, tum juxta collum, tum circa inguina & lumbos diluatur, ſed ſpirituoſus admodum, magiſque exaltatus, (de quo videſis Exercit. 9. Pæonis & Pythag. pag. 46. &c) ut vel in ventre aut ſinu materno geſtato fœtui alimoniam ſuppeditet; vel ingravidationis tempore, portione quadam ad uterum derivetur, & ultimis menſibus aliquantulum; ubertimè poſt puerperium in mammis (ſtantibus circulationis legibus) deponatur. Clariſſ. *D. Joh. de Muralto.*

Extractio fœtus mortui, pedibus uſque ad axillas, ex utero pendentis.

Fœminæ Q. R. quadraginta duos annos natæ, aquarum vix quicquam effluxit, hinc violentis niſibus, pedibus ad partum properabat maſculus, cubito utroq; cum capite intra uterum ad mortem uſque recluſo: vocatus, cubitum dextrum ad anum poſitum deinde integrum corpuſculum molliter attrahere tentabam, ſed os pubis brachio, quod continebat, impedimento fuerat: ne autem veſica urinaria, vel partes adjacentes læderentur, ſenſim integrum corpus æqualiter inverti, ut, circumducto collo, & caput moveretur, abſque omni attractione, ſic cubitus ſiniſter verſus anum depulſus, securè inflexus & exemptus, atque puerpera liberata eſt: Infans cruſtâ caſeoſâ obductus, ac tanquam glutine illitus erat.

Scholium. (Aquarum Amnii defectus æquè periculoſus eſt, atque abundantia earum, illud Infantis ad partum nondum bene compoſiti præcipitationem, & ſitum perverſum; hoc autem motum infantis juſto tardiorem, & provolutionis ad partum ineptiam; parienti dolores atque moleſtias vanas, ventriſque lancinationes & tormina cauſatur: hinc urgentibus conatibus, eò tempore, dum in ipſo ad partum acceſſu ſive provolutione puer deſudat, quacumque poſitura & ſitu præternaturali infra oſculum compulſus jacet & inſtar trunci immobilis hæret, ut in hac obſervatione conſpicitur. Debet enim fœtus illis humoribus, tanquam molli culcitræ innatare, illoſque pro munimento & promontorio quaſi agnoſcere. Dum igitur humores emanant, fluxu ſuo & inundatione vias lubricant, ac niſi partus ſtatim ſubſequatur, & ad tempus vel dies aliquot moram nectat, alimentum fœtui decedit, partuſque fit difficilior, fœtus imbecillior, & conſequenter neceſſariò moritur.

Colliquamentum hoc, ſ. liquor ſeroſus, naturaliter magnâ copiâ colligitur in Amnio, imò prius quàm fœtus ferè conſtituatur, aut veſtigium ejus ullum exter, & quàm primùm fœtus jam conſpicitur, & adhuc totus mucilaginoſus, ac perexiguus eſt, quamvis maxima tunc copia aquæ hujus conſpicitur, ut in illa natare Embrio, licet exigua corporis adhuc dum mole præditus, videatur. Vide pag. 53. Clav. med. Nihilominus tamen calore hepatis & uteri, vel alia cauſa ſiccari liquorem huncce benignum, certum eſt, & in gluten ſ. caſeoſam materiam abire, ut infantum corpora cruſta hac & lanugine viſcida, cutis extimæ regioni adhærente, obducantur.

Pedibus ad partum properabat maſculus ad axillas, perpetuiſque niſibus tandem enectus, ita pendulus, uſq; dum ſuppetias ferrem, permanſit. Horrendum eſt Obſtetrices ſine ratione nimium audaces eſſe, & in tali quoque caſu; ubi viventi puero pedibus utero egreſſo manus & brachia juxta caput ſurſum porrecta reſtarit ibidem, miſeras parientes vi impellere, & ad enitendum urgere, haud perceptâ ob loci anguſtiam & ſitus pravitatem; impoſſibilitate, ſic enim factum, ut puſio frigefactus, & flamma vitalis per venam umbilicalem infanti advecta, fuerit extincta, veſica & alvus matris compreſſa, membra ſuperiora luxata ſint, denique mors advenerit. Multò autem conſultiùs egiſſent, ſi puerperam in lectum deduxiſſent, infantemque pendulum commodè ibidem locaſſent: & lacte tepido foviſſent. uſque ad meam præſentiam, tunc enim ego cubitos ad pectus, manu axillis blandè admota, duxiſſem, cæteraque ex arte peregiſſem, & cum Deo infantem ſervaſſem: Spero tamen, impoſterum Obſtetrices ſuum officium meliùs obſervaturas eſſe, ne negligentiæ accuſentur, & conſcientiæ maculam ſibi inurant: Nam infans ſuperſtes modo, quem in obſervatione retuli. excipiendus non eſt, niſi admodum parvus & gracilis ſit, & diductum admodum matricis exstiterit orificium; ut facilis exitus ſine matris & infantis nocumento omninò ſperandus ſit,: nec tamen eum prius excipiet Medicus, quin ante uterum & infantem diligenter perungat: multò autem conſultiùs &, quod repeto, utrique ſalutarius, partum vivum pedibus ad orificium ſtantem in uterum repellere, & ad legitimam formam convertere, in hunc modum: Ægra ſe ſupina in lecto reclinabit, capite retrò demiſſo, ſublimioribus naribus: quo facto, operator Medicus ventrem ipſius, præcordia verſus, mediocriter ſtringet, ut in uterum infantem ipſum repellat; & aliâ formâ prodeundi occaſionem miniſtret. Ante omnia autem curabit, ut faciem infantis tergo matris obvertat, deinde infantis nates & crura, umbilicum matris verſus elevet, ut ad legitimum partum acceleret:

Similem ferè obſervationem notavi in uxore B. L. è pago U.dorfenſi, 30. annorum, quæ infantem pedibus prodeuntem ad pectus uſque peperit, reliquũ corporis, etſi dolores perſeverarent, edi nequiverat, ſed moriebatur puellus: vocatus, utrumque brachium reflexum ulnis coxendicis oſſibus ſ. pelvi adſtitiſſe comperi, & reduxi, ſicque ægram liberavi.

Fœmina hæc vinum novum & auſterum, poſt tres à partu ſeptimanas affatim hauſit; inde urinam retinere nequivit, ſpiritu tamen ſalis armoniaci, & thermis Badenſibus noſtris reſtituta eſt: nam auſteritas vini non tantùm conſtrictionem maſſæ ſanguineæ, & hinc ſeri expreſſionem per veſicam, ſed etiam uteri inflationem, & veſicæ fibroſæ compreſſionem excitavit, hinc fibræ hæ enervatæ per partum, frigore & aciditate ſtupefactæ ſeſe contrahere nequiverunt, quare & remedia dicta fibris vigorem conciliando profuerunt. Vinum hornum, à fæcibus nondum probè depuratum, fermentando in ſtomacho facillimè aceſcit, & urinæ ardorem atque incontinentiam puerperis cauſatur, infantibusque. ut & acetum ſummòpere nocet: Acidum enim morborum infantilium, lactantium, & puerperarum, tormina & lancinationes excitando, frequentiſſimus author exiſtit: bibant ergò tales mulieres vinum tenue, rubellum antiquum, quod eas roboret & lac augeat, vinum tamen vinoſum forte vitetur, ſed ſi urgeat ſitis, calor, dolor papillarum & capitis, alvus adſtrictior, utantur emulſione amygdalata cum decocto hordei parata, addito oculorum Cancri tantillo. Clariſſ. *D. Joh. de Muralto.*

Extractio fœtus in utero putreſcentis, & manum dextram exerentis.

Bibliopegi M. uxor, 30. circiter annorum, die octavo Auguſti Anni 1681. Bada Tigurum me vocari voluit thermis ut manus auxiliatrices in promovendo partu adhiberem, fœtumque extraherem: Infans capite prono oſſi pubis firmiter adſtans, manumque dextram, relictis intra uterum partibus reliquis, exſeruit, id quod ante triduum exactum, ob lochiorum effluxum copioſum ei accidit: præſens cum Excellentiſſimo Domino D. Joh. Henrico Lavatero, noſtrate, & Celeberrimo D. Artheaudio, Chirurgo Lauſanenſe, vidi infantem mortuum, fœminamque extremè debilem, motibus convulſivis vexatam eſſe, adeòque ob fœtorem cadaveroſum intolerabilem, ſi Naturæ negotium committeretur, ægram de vita periclitari: Senſim brachium, quod ſphacelatum erat, neque intrudi ullo modo potuerat, intorſi, ut in articulo humeri ſepararetur, ſicque manui meæ nihil impedimenti adferat: ſed per infortunium humerus fractus eſt, ut nil aggredi potuerim, antequam proſtantia oſſa acuta forcipe ſemota fuerint & lævigata, ne vulva vel veſica læderetur, tum alterum infantis brachium prehendi, ſed ob craſſitiem corpuſculi, & magnitudinem capitis infantem putidum loco dimovere nequivi: vires ſufficientes mihi haud reſtabant, ut in pedes inquirerem; rogavi comitem meum, Chirurgum prælaudatum, ut & ipſe ad opus ſe accingeret, quod fauſto omine factum, nam & alterum brachium ſeparare, & pertuſo pectore lateraliter viſcera eximere debuit, ut via pateret ad pedes uſque in utero reconditos, arripuit cautè dextrum pedem, & ita illam molem reliqui corporis invertit, magnâque operâ fœtum mutilum eduxit: funiculus diſruptus & placenta utero inhæſit, quam ego demum cadaveroſam conquirere & eximere debueram; ſanguis poſt partum effluxit copioſior impurus, ſupervenere convulſiones, frigidi ſudores, & morti vicina ab omnibus credita fuit: Ego tamen, cui ante biennium in partu quoque adſtabam, meliora ſperavi, dummodo adſtantes juſſa mea non neglexerint, nempe ei pulverem marchionis in Aq. plantag. & fol. quercus cum ſacch. roſ. tabell. exhibuerint; Epithemata adſtringentia lumbis applicarint, Lactis ſerum cum roſis propinarint, vulvam in quavis hora; & dorſum bis de die oleis conſuetis perunxerint, juſcula hordeata, paſſulata, &c. cum ſale volatili oleoſo Sylvii exhibuerint: Tribus poſt ſeptimanis bono cum Deo ſalutem recuperavit; & hocce momento partui vicina iterum opem meam imploravit.

Scholion.) Lochia ſunt ſanguis intra poros & vaſa uteri contentus, qui poſtquam placenta decedit, effluit: hic ſanguis ſingulis menſibus in utero augetur, & habitaculum Pueri calefacit, atque à variis injuriis tutius reddit, craſſiuſve: ſolo tempore & quantitate à menſibus differt: nam menſtrua ante partum, lochia poſt partum dicuntur. Horum autem lochiorum fluxus p. n. multùm variat, & vel quantitate vel qualitate peccat: aliquando fluunt ante partum, aliquando non fluunt ſine incommodo, plurimùm autem incommodi Puerperę patiuntur quibus p. n. retinentur, ob ſanguinis per novem menſes detenti à calore inductâ craſſitiem, & abundantiam, vel frigus in puerperio ſubtus pudendis admiſſum, quòd orificia vaſorum conſtrinxerit, graviſſima oriuntur ſymptomata, & quandoque mors ipſa obrepit: adeſt tumor ventris, lumborum dolor, febris, debilitas, difficilis reſpiratio, ſanguinis ſputum, vomitus, mania, melancholia, vigiliæ, delirium, quæ omnia periculoſiſſima ſunt. Immoderatus verò poſt partum fluxus ęgram debilitat, acciditque à ſanguinis nimio fervore, copiâ, tenuitate, viarum laxitate, & dilaceratione vaſorum: pulſus redditur frequens, debilis, cibi faſtidium ingraveſcit, viſus imminutio, aurium tinnitus, grumi ſanguinis utero eliduntur: Dolor lumborum & hypocondrii adeſt, cum torſione ventris & magnâ febre. Quòd ſi ante partum hic effluxerit ſanguis, ut in Obſerv. pręſente, eadem ſymptomata excitantur, ſitus infantis invertitur, & mater & fœtus maximè debilitantur, & in vitæ periculum cadunt. Motus convulſivi ferè nunquam abſunt, hinc meritò quæritur, Cur exhauſto ſanguine motus convulſivi puerperas invadant? Putarim, quia per inanitionem lympha, & ſpiritus inde generati, quos blando, dulcique chyloſo humore cum ſanguine circulante enutriri & refici convenit, acrimoniam contraxerint, ut irritatione & vellicatione in nervis oborta, verſus ſua principia contracti fuerint, ſeſe corrugarint, atque hos motus p. n. inſtituerint: Nervorum enim motui dicatorum, & partium valdè nervoſarum proprium eſt, ut vel ad impetum voluntatis, vel neceſſitate ſuadente, in illarum partium motu, quæ voluntatis imperio non ſubſunt (cujuſmodi ſunt motus ventriculi, inteſtinorum, cordis, aliarumque partium) continuò corrugentur, breviores fiant, ac ſe contrahant: ſi itaque à re peregrina ſollicitentur & ſtimulentur, idem, ſed validiùs facient: ſic ventriculus ex. gr. angue & lignorum ſegmentis latentibus, helleboro, vel chelidonio majore propinato, imò cicuta aquatica deglutita, irritatus: ſic inteſtina clyſtere acri ſtimulata, protinùs inſurgent, verè omnes nervos, quibus abundant, intendent, ut hoſtem expellant, idque revera nonniſi illorum nervorum beneficio, qui utrique ſenſum & motum largiuntur: Ut Clariſſimus D. D. Wepferus aliquando certior fieret, hos motus violentos ab irritatione fieri, in ranis vivis nervos crurales denudavit) & acu pupugit, protinus tunc motibus convulſivis pedes concutiebantur, nunc rigidi perſiſtebant, prout vel ictus iteravit, vel acum pertinaciùs nervo affixâ inſigni tenuit. Id poſtmodum ſæpiùs quoq; in Canum vivorum ſectione eodem ſpectaculo tentavit:

tentavit: non ſemel corda Canum, Lupi adulti, Gallorum gallinaceorum apice cultri anatomici irritavit, ut vim ejus in motu peragendo oculis uſurparet: in Gallis & Lupo imprimis citò in validiſſimos motus proruit, & vel extra pectus erupturum Cor videbatur, imò jam ferè emortuum, denuò titillatum, motus rurſus exordiebatur. Adeò ut nullus dubitem, nervos ipſos, vel partes nervis præditas, ſtimulatas, validiſſimos motus inſtituere: quod amplius venena, acria purgantia, vomitoria, maximè antimoniata & mercurialia, ſternutatoria, nervi punctim læſi, & ſexcenta alia abundè confirmant. Quoniam verò pluribus convulſio, & convulſivi motus obtingunt, citra puncturam nervorum ab acu aut alio inſtrumento pungente, citra venenum propinatum, citra Helleborum, Antimonium, Mercurium, & alia hujus generis aſſumpta, neceſſum eſt ut analogum quippiam in corpore humano generetur, quod nervos, nervoſaſque partes ad motum contractivum proclives, irritare, ſtimulare & ſolicitare valeat, ut hujuſmodi motus vel præter juſſa voluntatis involuntarios, vel ſolito violentiores peragant. Hoc analogum procul dubio humor acris, mordax, nervoſo generi inimicus erit, de quo plura legere eſt in Doctiſſimi mei diſcipuli Caſpari Sibelii à Goor, M. Doct. & practici apud Amſtelodamenſes feliciſſimi Diſputatione Inaugurali Leydæ Anno 1678. habita, pag. 7. 8. &c.

Inter operandum humeri os fractum eſt, ſiquidem ob ſphacelum adeò ſpongioſa & flaccida membra reddita ſunt, ut os humeri citiùs fractum, quàm verò in articulo ſolutum fuerit: hanc fracturam ſubſequebatur periculum proſtantium ſegmentorum pungentium, ne vel uterus vel veſica, partes præter modum turgentes & calefactæ læderentur, & inflammatio excitaretur, quæ vel mortem cauſari, vel miſeram per totam vitam reddere potuiſſet puerperam; coactus ergò fui proſtantia oſſa & ſegmenta inæqualia ſcabraque forcipe prehendere, circumducere, & in articulo avellere; idem factum eſt cum altero brachio, dum fœmina convulſa quaſi & ſopita jacuit, præterea & inciſio in pectore facta fuit, interanea viſcera exempta, ut ita corpuſculum ſenſim, ſenſimque concideret, & pedes invenirentur, atque ita truncatus fruſtillatim fœtus extraheretur.

Vires mihi non reſtabant ſufficientes invertendi fœtum, nam quia omnis aqua diffluxit, niſus omnes evanuerunt, fœtus mortuus, fœtor intolerabilis, tantùm non ego animo defeci, & lipothymiâ dejectus procubui; tàm verum eſt, quod in Clave mea pag. 450. de officio Obſtetricum, Operationes laborioſas & difficiles eſſe, notavi.

Operationem hanc varia ſymptomata exceperunt, auctæ ſunt convulſiones, & ſudor frigidus obortus eſt, &c. Idque ab extinctione caloris nativi propemodum totalis, & ſanguinis infectione à miaſmatibus cadaveroſis per glandulas cutaneas eliminandis; item naturæ tantùm non oppreſſæ pugna cum violenta morte, ac ultimo quaſi vitæ conatu. At quietem & obſcuritatem imperavi, uſumque præſcriptorum medicamentorum: pulvis enim Marchionis inſignes vires habet in præcipitanda acrimonia ſpirituum, lymphę, ſanguinis & chyli, in genere nervoſo roborando, heterogenea à centro ad circumferentiam promovendo: Epithemata adſtringentia putredini adverſabantur, ſiſtebantque fluxum: inunctiones confortabant partes læſas, eaſque in vigorem priſtinum reducebant, ſpirituſque animales in ſpinali medulla contentos, motus enormes ſpaſticos excitantes, ſopiebant. *Dom. Johann. de Muralto.*

Puerperæ niſus negligentis, & filiam tandem vegetam parientis, hæmorrhagia & mors.

Fœmina, (cujus Obſerv. præced. memini) die 20. menſis Octobris hujus 83. anni, triduo exacto, poſt aquarum fluxum, circa veſperam niſus denuò perſenſit, quas illa lancinationes perperam reputans, negavit, ſed tremebant genua, æſtuabat ſanguis, conatus per vices ſe invicem excipiebant, infans probè obverſô ori uterino vertice, collocatus fuerat: Pariens obſtinata admodum laborare nolebat, nec blandè concitata, nec minis ad enitendum adacta, donec in abſentia mea advocarint Matronam, cujus imperium juſſu meo fideliter exequendum, ne infantis in anguſtiis hærentis vita periclitaretur, ut tandem intra trihorii ſpatium, puella ſalva in lucem edita fuerit, remanente in utero derepentè præcluſo placenta, ſanguine & lochiis tam copioſè manantibus, ut, obortis animi deliquiis debiliſſima evaſerit. Bis itaque, ſed tardiùs, vocatus exiſtimabam hanc hæmorrhagiam fieri adeò copioſam ob placentæ retentionem, quam rogatus feliciter quidem extraxi, ſupra os pubis in utero reconditam, nihilominus multi ſanguinis grumi ſequebantur, & fluxio ſiſti nequibat, ſed urgebat continuò, varia medicamenta fruſtrà tentata ſunt, tandem ægra placidè defuncta eſt.

Scholion. } Quantum lucis ad morborum notitiam adferat Sanguinis Circulatio, præter infinita exempla Id comprobat Obſervatio præſentis Puerperæ, cujus niſus ſuppreſſi per Circulationem in toto corpore circumacti, miras turbas crearunt, & ægra fortè reſtituta eſſet, ſi præſens ſtatim poſt partum ſanguinis tantillum è brachio, ejuſdem Circulationis lege, vena ſecta, eduxiſſem. Proh! quàm miſerè agitur in Republica, dum medicorum illi, quos ob ſingularem medendi peritiam & ſenium veneramur, hocce Inventum credere nolunt, & Circulationem ſanguinis, motum à ſedato Corde peractum, nugas eſſe dictitant, cùm Creatoris Opt. Max. & ſapientiſſimi opus ſit, quod cum veneratione potiùs ſuſpiciendum eſt, quàm ob præconceptam opinionem, aut turpe in veritatem inquirendi faſtidium exſibilandum. Inventum hoc maximi æſtimat Helvet. medic. Coriphęus, Wepferus, his verbis: Huic Invento præclaro addictus ſum, cùm non ſemel hanc ſententiam publicis ſcriptis aſſeruerim, non ſolùm in tractatu de Apoplexia, ſed jam ante triginta annos in diſputatione mea Inaugurali de Palpitatione Cordis, & non ita pridem in hiſtoria Puellæ ſine cerebro natę; quæ inſerta fuit Anno 3. Collegii Curioſorum. Certè me tæderet Medicinam unquam addidiciſſe, vel illam profiteri, ſi hanc ignorarem. Neminem ita propria putatitia ſcientia tantoperè faſcinatum eſſe, aut ita ab invidia, aut ſuperbia vel neſcio quo ſupercilio excæcatum credam fore, cui non volupe ſit, vel tantillum operæ huic ſtudio impendere, ne ſe toti mundo ridiculum præbeat. Novi Æmilium Parſanum egregiè hoc nomine à Riolano vapulaſſe, quamvis ipſemet non plenè huic ſententiæ aſſenſerit, quamobrem meritò à Slegelio caſtigatus fuit. Cui ſordent Harvæus, Walæus, aliique hujus generis viri optimi, perlegat Conringium, veteribus, ſi quis alius, addictiſſimum, certè, niſi omninò veritatem ejuravit, tandem manus victas præbebit. Inclyta Univerſitas Lugduno-Batava, tale judicium de hac materia ad me perſcripſit: Miramur eſſe hoc ſæculo, qui Circulationem ſanguinis negent, aut etiam ſpernant, eique hæreſes multas in cauſis morborum tradendis aſcribant: ſed hoc quidem veritati Ordinarium, ut non habeat inimicum niſi ignorantem, &c.

Puerpera hæc miſera, & cachectica, tandem partum ſuum laborioſum morte finivit, propriâ, ut reor, culpâ, quia niſus urgentes in ſeſe redire paſſa, nullos ad expulſionem infantis impendit, & ad uterum direxit, unde ſanguis ſeroſus aliàs & acris, tantoperè excalefactus, & attenuatus, membra verò ita enervata ſunt, ut poſt partum ille ſiſti nequiverit, etſi medicamenta præſtantiſſima queque exhibita fuerint. At cauſa, cur niſus retenti, ſanguini & artubus incuſſi, Puerperam in tale periculum precipitem agant, manifeſta redditur, ſi natura niſuum ſ. conatuum, ſanguinis item & membrorum alteratio per eoſdem examinetur.

Niſus ſunt perfecti infantis motus & impetus, quo exitum ſibi ipſi procurat, ut uterus, hoſpitem importunum exturbaturus, ſuas & corporis univerſi vires ad pugnam ſolicitare & impendere cogatur, idque per violentam diſtractionem oris uteri, & tendinum atque fibrarum divulſionem, ut videre eſt Obſerv. 102. Epherid. Natur. Curioſ. Decad. 2. Tom. 1. Dum verò ſeſe natura parientis ad certamen ſubeundum ita præparavit, & metus dolorum, vel aliud quid voluntatem à conatu tali neceſſario, & virium ſpirituumque impenſione arcet, regurgitant iidem, vel avolant: ubi regurgitarint, impuri facti ab humoribus per uterum è toto corpore eliminandis, ſanguinem intemperatum reddunt, & fervorem ibi concitant, ejus dulcedinem nativam in bilioſam vertunt & attenuant: Ubi verò avolarint, Patiens, ut conſervetur infans, exhauſto viribus corpore ad enitendum urgeri, & ita delicti proprii pænas dare debet, ſiquidem membra fermè paralytica redduntur, ſi tremores ſpaſtici à niſibus recurrentibus iis incutiantur, & neque nervi, neque muſculi ampliùs officio ſuo ritè, ſat longo poſt puerperium tempore, funguntur.

Sæpè etiam fit, ob retentam placentam ſanguinem ſiſti non poſſe, nam irritatio adeſt perpetua à re peregrina. Vide Ephemerid. Decur. 2. Tom. 1. Obſerv. 116. & relicta placenta tamquam ſpongia allicit ſanguinem, imprimis ſi per difficilem partum uterus debilitatus, & vaſa adaperta fuerint. Non quidem negandum, intempeſtivam Placentæ avulſionem tale periculum afferre, ut multis exemplis teſtari poſſem, ſed cùm in ęgra noſtra loco dimota, propè pubem hæſerit eadem, ſine periculo eximi debuit. Imprudentiæ obſtetricis exemplum circa hanc rem expertus Chirurgus Mauriceau Pariſinus, olim magiſter meus honorandus narrat lib. 3. *Des maladies des femmes groſſes & accouchées* pag. m. 390. Imò prudentem ſeſe præſtare debet Medicus & conſiderare, an juſtum partus tempus, verique conatus adfuerint, quanquam infans perfectè & feliciter editus ſit, antequam placenta utero eximatur, quia dum immatura eſt placenta, tenaciter vaſis hypogaſtricis & ſpermaticis ad uterum porrectis inhęret, & ſæpiùs aliis de cauſis foetus ante menſem nonum ad partum properare poteſt, nempe ſi puer aquarum evacuationem repentinam, & inſperatam ſequatur, dum amnion vel ſolo deſidendi conatu dilacerari poſſit, vel ſi puer tenui palleſcente funiculo nexus nutrimento in utero deſtituatur, & marcore laboret, vel à lapſu, caſu, alliſione, contuſione, commotionibus animi, morbis, &c. quibus in caſibus magis tempus à Deo conſtitutum, ſcil. finis noni & principium decimi menſis attendendum eſt. Cęterùm non retardanda eſt nimiùm exemptio ſecundinarum poſt partum, uſque dum ſanguis omnis effluxerit, & vitę vix quicquam reſtarit, ſed ſtatim atque puer in lucem editus eſt, tollatur (venæ enim tunc omnes adhuc patent, & fœminæ inde non dolent, nec periclitantur: ſedulò cavendum interea, ne matricis partes, aut latera vel parietes, niſu antrorſum compulſi placente loca trahantur, vel comprimantur. Summa, quò citiùs, eò tutiùs res ceder, quò tardiùs, eò periculoſius & laborioſius opus erit. Periculum magnum eſt, ſi putreſcat placenta, & umbilicalis funiculus perdatur, vel laceretur, tum enim interiores uteri ſpongioſi partes facilè inflãmantur, & ut plurimum incurabiles redduntur (quamvis nuper fœminæ *von Fluenton*, uterum putreſcentem ſub umbilico abſceſſu formato extraxerim ope medicamentorum, & benedicente Deo intra menſem reſtituerim) labor verò ſummus eſt penetrandi inter muliebria, quia per moram diuturnam uterus arctè præcluditur. Non quidem ad Puerperas hocce malo decumbentes ultrà ſeptimum vocor diem, ſed plurimùm ante eundem: Inter tales miſeras quædam præ cæteris innumeris laboris & moleſtiæ multùm mihi crearunt: Uxor H. E. cujus placenta die ſexto, tam viera & flaccida, non dicam putrida fuit, ut quamvis omni ſtudio eam ab utero integram ſeparare voluerim, nihilominus in plures partes ſub prehendente manu divulſa, & particularim exempta fuerit, ſalva interim ægra extra periculum denuò infantes pepererit. Deinde Medici filiæ herniâ umbilici laboranti, quarto demùm die, matrice pręclusâ, ſecundinas cum ſudore contra meam voluntatem auferre coactus fui, quæ decimo poſt operationem die, ſuperveniente hæmorrhagia ad fata feſtinavit, cùm priùs ſat vegeta vixerit, huic uteri vaſa ſiniſtro medicamentorum uſu adſtricta erant adeò, ut putreſcens & virulentus ſanguis excerni nequiverit (inde poſt operationem ego in brachio dextro anthracem ſat dolorificum nactus ſum) ſed inflammationem & gangręnam in utero concitarit. Adhæc Senatoris filię moribundæ tertio die à parto placentam nullo præſente funiculo, ingenti operâ extraxi, & feliciter reſtitui; Vid. *Exercit. Anatom. & Med. Pœnis & Pythag. pag. 62. & 64.* Tandem, die ſeptimo laceram & vietam placentam à Pictoris fœmina quadragenaria majore, ſemimortua & in hyſtericis ſuffocationibus jacente feliciter exemi, & oleo ſuccini, ſpiritu ſalis armoniaci, Confectione Alkermes, camphora, atque caſtoreo reſtitui.

Si poſt partum cum impetu effluat ſanguis, & vires auferat, id quod in præſenti caſu, me abſente, factum eſt, cave ne ſubitò adſtringas, verùm parùm ſanguinis è brachio mittas, ut fluxio divertatur, Cucurbitam magnam, vel panem calentem Vini ſpiritu irroratum mammis applica, & ligaturis ſenſibilibus digitos ſtringe: exhibe Puerperæ ſequentem potiunculam:

℞. Succi plantag. ℥i, Decocti rad. tormentill. & flor. roſar. ſiccar. ℥vi. Syrup. flor. bellid. ℥ij. Miſcé & per cochlearia trade. Potus ſit decoctum ſem. plantag. & radic. tormentill. cum tantillo vini rubelli. Peſſi fiant è mucilag. ſem. Cydon. cum aqua plantag. extracta, addita terra ſigillata: urgente periculo mortis, albumina ovi cum bolo & aceto linteo aut cannabe excepta lumbis applicentur, non neglectis internè corallis & hyacinthorum confectione. Ichthyocolla cum carne elixari, & ejus juſculum ęgrę exhiberi poteſt: Pillolę etiam ſequentes proderunt ſi ad ſe redierit ęgra.

℞. Diaph. Mart ʒii. Corall. rubr. ʒi. ſang. Dracon. ʒß. cum ſucco foliorum tenerrimorum quercus inſpiſſato q. ſ. fiat. Maſſa; ex ʒi. pill. 40. doſ. 6. mane & veſp. in aq. plantag. Pila interim hyſterica naribus admoveatur:

℞. Caſtor. aſæ fœt. an. ℈i. ſem. angelic. rut. an. ℈ß. cum terebint. q. ſ. f. Pila, quæ illinatur guttis aliquot Olei ſuccini. *D. Joh. de Muralto.*

Fœtus

Fœtus vivus ob arctum uteri oſculum, effluxis aquis, per quinque dies retardatus, & feliciter, à me exceptus.

E. B. 30. annorum, primipara à 5. diebus partus dolores ingentes ſuſtinuit, capite infantis ad oſculum uſque provoluto, quod tamen nullo molimine edi potuerat: vocatus, matricis tendinoſum cingulum, ſeu oſculum, vertici infantis aptè & arctè applicatum, perunctis locis, pollice circumcirca dilatavi, & ſenſim diduxi, medicamenta fœtum pellentia matri porrexi, alacriter fœminam ad labores inſtigavi, quo tandem puer natus eſt debilis, quem in balneum immiſi, epithematibus ex decocto Salviæ in vino paratis, caput, pectus & genitalia fovi & refocillavi: Puerperam ſanam in lectum deduxi, & linteis probè muniri feci.

Schol. I.) Juvenculas ad pariendum eſſe feliciores, quam ſeneſcere incipientes mulieres Ephemerid. Tom. priore, obſerv. 101. retuli, idem quoque teſtatur præſens Hiſtoria: nuper Præceptoris Th. uxori triginta quinque annorum adſtiti, quæ quatriduo ante conſtitutum partus tempus ad labores ab Obſtetrice imperita, quæ lancinationes à veris niſibus diſtinguere non valebat, incitata, circa muliebria tantoperè intumuit, ut Nymphæ utrimque duos pugnos æquarint, vixque ei poſſibile fuerit præter rupturam partium edere prolem: ſacculum matricalem lacti incoctum vocatus applicare. Venæ ſectionem celebrare & ægram quieſcere juſſi: tranſacto triduo veri demum dolores ingraveſcebant, quos ſenſim ita impendit, ut rupto amnio aquæ effluxerint copioſæ: ſed ob ætatem provectiorem primiparæ infans non ſtatim ſubſequebatur, vires enim defecerunt, & ſiccitas partium cum timore partum retardarunt. Caput infantis digito contactum, nullum pulſum, aut vitæ ſignum edebat, hortendos itaque niſus impendere coacta fuit, ego verò pollice dextræ uteri oſculum parum dilatatum vel ſummo molimine quoq; extendere debui: exhibitis tandem emmenagogis medicamentis enixa eſt fœtum mortuum, & puerpera ſenſim reſtituta eſt: Meritò itaque Primiparæ, adultiores, & ſicciores fœminæ, ultimis geſtationis menſibus aliquot diebus in balneo ſedeant emolliente, matricemque roborante, haut neglectis Unguentis vel Oleis & ſalis ammoniaci ſpiritu: formula Balnei hęc ſit.

℞. Herb. malv. meliſſ. artemiſ. anaim. iii. flor. chamomil. melilot. hyperic. verbaſc. an. pug. v. hord. integri ℥vi. ſem. lin. ℥ii. Coq. in ſ. q. aq. fluv. &c. At balneo deterſa calens inungatur Matrix ol. lil. alb. verbaſc. & chamomillę.

Cęterùm non negari poteſt, & juvenculis quandoque arctum reddi uterum, ob tumores, contracturas, ſcirrbos, cicatrices &c. ut ad manualem operationem devenire neceſſum ſit; dantur Obſervationes præcluſarum matricum in gravidis, quæ infanti viam negarunt & ventrem potiùs dilaceraverunt, factoque abſceſſu putridum fœtum ſub umbilico excreverunt: E. G. Sangallenſis fœmina, quę ſpatio octo annorum novem infantes feliciter pepererit, dum decimum utero geſtaſſet, tempuſque jam pariendi inſtaret, obambulans in horto, ſalviæ folia incurvato corpore decerpens, momento citiùs aliquid ad uteri orificium internum prolabi magno dolore percipit, de loco ſurgere nequivit, à marito advocato in lectum deducta, pariendi conatus aliquos ſenſit, Obſtetrix incitavit puerperam ad pariendum per biduum integrum, ſed fruſtra, tertiò quippe die niſus omnes evanuerunt; durante hoc tempore nec lochia, nec aquæ manarunt, ut dubitarint adſtantes de fœminæ graviditate: Quinta hinc hebdomada putreſcens placenta ex utero per partes ejecta eſt: potiones emmenagogæ exhibitæ ſunt, quę magnam ventris inflationem & dolorem intolerabilem excitarunt, nec quicquam ex utero deduxerunt, ut tandem ſub umbilico rupturam natura in ventre ſponte ſua effecerit, & per vulnus putreſcentis pueri oſſa cadaveroſa aliaſque partes ſenſim & diuturno tempore, octodecim videlicet menſibus protruderit: vulnus coaluit, & fœmina menſium fluxum per muliebria ordinatè tenuit: Poſt abſceſſum hunc curatum, anno quarto iterum impręgnata eſt hæc mulier, probèque geſtavit infantem per ſex menſes: Septimo verò menſe cutis ventris juxta cicatricem iterum ſpontè rupta eſt, propendente infantis brachio per quinque dies, quod a patre cultro abſciſſum erat, ſeqoębantur & aliæ partes, quas omnes abſcidit. Caput verò cum Pectore tamdiu in ventre reliquerunt, dum putredine conſumpta ſpontè, longoque temporis intervallo ſecreta fuerint: quęnam nunc ſit determinanda hujus occluſionis matricis cauſa, ignoro: credibile tamen eſt primitus tendinoſo oſculo interius ſuperinductam & agglutinatam fuiſſe craſſiorem tunicam, vel ipſum oſculum ſcirrhoſum evaſiſſe. Similem ferè hiſtoriam obſervaſſe nuper memini Virum Excellentiſſimum Dn. D. Chriſtophorum Harderum Scaphuſanum Patrem, Practicum Celeberrimum &c. in fœmina Lottſtettenſi, quam huc referre ſuperſedeo. *D. Joh. de Muralto.*

Extractio foetus mortui, decenter in Utero poſiti.

Uxor R. L. xl. annor. 1. die Febr. anni 1682. parturiens dolores magnos pertulit, quibus tandem infans vivus decente figura uſque ad oſculum uteri internum depulſus eſt. At primipara tantos dolores ferre renuens, viribus cohibitis, Naturę conatum obſtinate ſuppreſſit, donec die undecimo Obſtetrix auxilium meum imploraret. Igitur opem allaturus, increpavi gravidam & hortatus ſum unà cum adſtantibus ad ſuſtinendos, ſi urgeant, labores & conatus, ne periret proles, Aſt, quæ miſeria! viribus fractis, & conatibus jam evaneſcentibus nulla pariendi vis ſupererat ſuperat, & infans ſpatium inter veſicam & alvum ita occuparat inhærens anguſtiis, ut nec excrementa, nec urina emitti poſſet. Quare liberationem rogatus meditans, indice caput infantis in vagina exploravi, cùmque vulvam admodum arctam deprehendiſſem, hanc Oleo Chamomillę, Lil. alborum & carminativis ac emollientibus aliis tepide perunxi, ſuppoſitorio alvum ſollicitans, qua depoſita, in Balſamo Embryonum præterea liliorum alborum ſemen cum Caſtorei tantillo exhibui. Fœmina tandem ad labores vel vi adacta caput infantis emortuum exitum moliri cœpit, quod cùm ſuapte ſub mento comprehendiſſem, hiatuique calvarię digitos deſuper inſeruiſſem, fœtum maſculinum integrum ſenſim eduxi. Placenta mox ſpontè ſequuta eſt. Urina & lochia manarunt copiosè, ęgraque convulſiones per horam paſſa eſt, quæ medicamentis congruis diſcuſſę fuerunt. Remanſit tamen urinæ incontinentia per tres hebdomadas, qua demum curata, fluor albus puerperam invaſit, quem, ſpes eſt, convenientibus remediis & exacto victus regimine, inſtauratis viribus, brevi tempore ſanatum iri.

Sholium.) Magna Parturientium felicitas ſita eſt in ętate juvenili, antequam membranę carnes cutis & moſculi corrugari inareſcant, ita ut imminente partu vix ęgrè ampliùs diſtendi aut amplificari ſe patiantur; Vetulis enim & ſeneſcere incipientibus; cumcumm ritè omnia eveniant, optimèque poſitus ſit Embryo, accidit tamen ob vehementem oris uteri tenſionem expanſionē, & oſſis ſacri pertinaciam (dum epiphyſes in apophy-
ſes

Digitized by Google

primitur, & abdominis muſculi irritantur. Adeoque parturientium dolores reipſa nihil aliud eſſe intelliguntur, quàm perfecti infantis motus & impetus, quo exitum ipſe ſibi procurat. Ruptis verò ex impetu membranis, & recluſa matrice, humores diffluere incipiunt: infans aërem haurire cupit, cujus aviditate verſus matricis oſtium provolvitur, capiteque obverſo foribus imminet. Dolores parturientium veri incipiunt in regione lumborum & circa coxendicem, nec continui ſunt; ſed augentur per vices, & protrahuntur uſque ad partum, variis ſtipati ſymptomatibus. Initio quidem pluribus adeſt vomitus, capitis dolor, ſitis, urinæ incontinentia, poſtmodum augetur vomitus, ſolvitur alvus, dolor capitis ingraveſcit, pituitoſa & cruenta ex utero profluunt, venter infra umbilicum intumeſcit, & ſuprà eum detumeſcit; tandem magna oritur debilitas, & ſymptomata prædicta intenduntur, cum anxietate tanta, ut parturiens ſellæ inſidere vel cathedræ accumbere, & divaricatis genubus partum eniti teneatur.

Paſſiones verò & dolores matricis, licet quodammodò ſimiles ſint parturientium doloribus, quippe qui in eodem utero excitantur, tamen non ita deorſum vergunt, nec exitum quærunt, ſed magis lancinant, & cùm fermè ſint intolerabiles, reſpirationem impediunt, & fœtus exitum per ſe non molitur. Quòd ſi nihilominùs prægnans tunc ad labores patiendi inſtigatur res infeliciter ſuccedit, ſicuti accidit mulieri, cujus hiſtoriam deſcripſimus.

Partus figura & ſitus præterea depravatur quandoque ab infantis debilitate, uteri amplitudine, & inquietudine matris, dum, hæc inter parturiendum ſæviente cruciatu, nullibi quieſcens, nec obtemperans, ſeſe hinc inde jactitat. Fœtus enim tunc non conſiſtit, ſed illuc adigitur.

Itaque ægræ noſtræ ad patiendum vi deductæ infans brachium dextrum ex utero primùm exſeruit. Et hic ſanè ſitus valdè periculoſus fuit: quoniam caput ad coxendicis oſſa firmiter appreſſum hæſit, & inde dimoveri vix potuit. Juſſi ergò per internuncium gravidam in lectum deduci, ut ventre elevato & capite demiſſo recumberet: vel denique partem manu lacte calente fota introrſum per pudenda repelli.

At, cùm ita ex voto res ſtatim non ſuccederet, pariens in ſedili ad labores ab adſtantibus coacta eſt per diem & noctem continuam iniquiſſimè.

Quod ſi præſens adfuiſſem tempore, cùm fœtus adhuc viveret, manu utero inſerta protinus infantis humeros reprimere, prominenſque brachium ad latus inclinare, adeoque partum naturalem procurare ſategiſſem.

Verùm labore præpoſterè ac præter omnem rationem inſtituto, infans jam enecatus fuit, antequam accederem: neque enim ille ſe movebat amplius, & mater in hypogaſtrio ſenſit pondus cum frigore, brachiumque infantis prominens frigidum & lividum erat, ſine motu & pulſu etiamſi variis liquoribus foveretur, dolor præterea matri circa umbilicum adfuit cum frequenti deſidendi & mingendi ſtimulo, ac extenuatione mammarum.

Igitur ægrè parienti exhibui fœtum pellentia, ex borace, trochiſcis de myrrha, caſtoreo, & croco, cum ſyrupo de artemiſia. Quibus nihil proficientibus ad operationem accedendum fuit, ut ſervaretur mater.

Quamobrem brachium emortuum & ſphacelo corruptum, primò abſcidi in articulo, ne operantis manui ampliùs impedimento eſſet, deinde reliquam corporis molem in utero inverti, & membra omnia ad exitum compoſui: in operatione hac miſericordia nulla eſt, nulla audacia; præcipitandum tamen non eſt, ſed cum prudentia agendum. Cultello, quem indici digito, ne cerneretur, alligaveram, humerum incidi, mox brachium prominens intorſi multoties, uſquedum tendines planè divellerentur, & ita membrum abſtuli.

Quod ſi ab hac brachii ſeparatione infantis corpus vertere nequiviſſem, ſub ſcapula, inter coſtas vel claviculam digitis, aut ſcalpello foramen feciſſem, & per id inſtrumentum peculiare, vel funem, re hortante, trajeciſſem, ſicque fœtum eduxiſſem, vel integrum, vel in partes conciſum.

Aſt, amputato brachio, dextrâ meâ infantis pedes quæſivi, quibus apprehenſis inverſum fœtum faciliimè protraxi. Labia vulvæ tumebant, quoniam ſanguis per venas ab infante hærente compreſſus promptè reduci nequibat. Hac quoque de cauſa prægnantibus pedes quandoque intumeſcunt, ſed ſtatim liberantur, atque lochia poſt partum fluxerunt. Hujuſmodi vulvæ tumorem ſanat & diſcutit oleum verbaſci & chamomillæ. Vomitus adſcribendus eſt conſenſui ſtomachi cum utero per ramos nervorum à pari octavo ortos: quamprimum enim fœtus utero exemptus fuit, aër ingrediens ſaucias uteri membranas & fibras alteravit, quare ſpiritus animales in ventriculum ſimul irritati, impetu facto, fibras inferiores inde à pyloro ſurſum conſtrinxerunt. *D. Joh. de Muralto.*

Conatus Naturæ in expulſione fœtûs mortui

Anno 1. Decuriæ 1. Ephemeridum N. C. Obſerv. 49. Excellentiſſimus D. D. Illmerus habet egregiam enchiriſin extrahendi fœtum mortuum cum uncis, id quod mihi ſubſequentem obſervationem conſignare anſam dedit. Vidua Grünbergenſis 40. annorum ſat vegeta, in conſortium matrimonii iterum adſciſcit juvenem lanionem, impregnatur, & die 26. Novembris St. N. 1683. legitimum partû tempus accedit, omnia accerſuntur quæ in hoc paſſu ſunt neceſſaria, & ecce fœtus brachium foras erumpit. Obſtetrix reponit ſæpius, aſt in vanum per diem & noctem, cum magna puerperæ debilitate. Altero die me conſulunt, ibi periculum indico, & quòd non citius conſilium expopoſcerint, exprobro: ordinabam autem quæ proficua judicabam, & ſatis inſtruebam, quomodo tractare debebant patientem. Verùm omnia erant fruſtrà, & quia fœtus, ut dicebant, ſtatim initio partus eſſet mortuus, & ſummum aderat pro matre periculum, mentionem faciebam diſſectionis & extractionis fœtus mortui, & hoc unicum indicabam præſidium pro vita matris. Nolebant autem audire de hacce operatione, & ni Deus fuiſſet mediator ut referam, fœminam morti tradidiſſent. Dum expectant ultimam exhalationem, paululùm ſe recolligit parturiens, & quærit anxie cum lachrymis opem: ideo iterum me ſalutant, & ſi quid haberem conſilii, præter extractionem Chirurgicam, maximopère petebant ne denegarem. Ordino itaque Clyſterem ſequentem:

℞. Radic. bryon. ℥ij. Fol. meliſſ. Mercurialis, Artemiſ. rubr. Puleg. Matricar. an. Mß. Sabin. flor. Chamæmel. Baccar. lauri. an. Mj. Agaric. in petia ℥ß. Sem. aniſ. fœnic. an. ʒij. Coqu. in aqu. ſ. Colatur. ℥vi. add. Elect. de bacc. laur. ʒ vi. Ol. rutac. Chamæm. an. ℥iß. Sal. gemm. ℈ij. M. f. Clyſter.

A quo natura irritata excluſit brachium à corpore ſeparatum, quod multoties immittendo & tractando avulſioni aptum reddiderat obſtetricis manus, & dein uno fermè momento fœtum ſat putridum cum matris reſtitutione & ſalute. Fœtus antea fuerat mortuus, non ut falsò retulerant fœminæ, & in invaſione partus. Ex his videmus conatum naturæ in partu, & vulgi obſtinatam mentem in caſibus Medicis deſperatis. Vide ſi placet

Anni

Anni 1. Dec. 1. Obſ. 52. Item Anni 1. Decad. 2. Obſerv. 101. Videatur porrò Henricus ab Heer, in Obſer. 14. in medio. *D. Samuelis Ledelii.*

De Fœtû mortuô feliciter eductô.

Fœmina quædam honeſta 35. annos nata, jam trium liberorum mater, quartum utero concepit & ad quintum geſtationis menſem benè ſe habuit, quando more apud nos recepto ad vicinam mulierem mortuam, capulo inferendam invitata acceſſit, & ad horribilem cadaveris vultum adeò exterrita fuit, ut illicò magnum ſenſerit corpore horrorem, ex quo inclinans ad deteriorem ſtatum, nec tamen vel cum febri, aut aliis gravibus ſymptomatis conflictata, quæ fœtum mortuum comitari ſolent, firmiter credidit, quem perceperit ante horrorem imaginarium fuiſſe, & nauſeam corporiſque gravitatem à ſolo menſium defectu orta eſſe. Itaque cùm menſes ferè duodecim eſſent elapſi, petiit à me medicamentum emmenagogum, quod ultrò, cùm me adſtipulantem haberet, obtinuit. Erant verò familiares mihi pilulæ de ſagapeno, ſale Martis duplicato & ſale ſuccini permiſtæ, quo remedio nihil unquam potentius ad reſerandas uteri obſtructiones comperi. Iſtis aſſumptis cum εὐφορίᾳ eſt purgata, ſed circa quartam pomeridianam ægrotare cœpit, idque graviſſimè & cum animi deliquio. Miſi abſque mora aquam meam meliſſæ compoſ. cum ſpir. cornu cervi ſuccinato ex cujus uſu conſecuti ſunt uteri motus, verique parturientium niſus. Sollicitata obſtetrix officium fecit, & paulò poſt fœtum eduxit, omnibus quidem numeris abſolutum & maſculum, ſed exuccum & carnis inſtar fumaræ duratum. Mirum ſanè id mihi notatuque dignum viſum, cùm fœminam ſemper ad humidum temperamentum, cachexiamque ſcorbuticam propendere judicarem. Deinde cùm nulla adhuc apparerent lochia, ſed tamen vires ſe recipere putaret, poſt menſem à partu conſilio meo pilularum uſum repetiit, idque cum longè optatiſſimo effectu, ſtatim enim menſes ſunt ſecuti. Firmata deinceps valetudine. bis etiam utero geſſit & feliciter peperit. *D. Joelis Langelotti.*

Foetûs mortui in difficili partû feliciſſima extractio

Viri cujuſdam literati in Urbe Viennenſi caſtiſſima Conjux, Mulier virtutum ſatellitio ſtipata, fortis & generoſa, devenit ad partum difficillimum & p. n. fœtus quaſi duplicatus, reclinato capite ſurſum, foras porrexit brachium, quod licet ab Obſtetrice reponeretur ſæpius, tamen uſque redibat: omnes denique modi adhibiti, quibus fœtus ad ſitum naturalem debitum & convenientem pro partu poſſet reduci, ſed fruſtra omnia; ſuffocatus tandem eſt in utero, cùm diu in hoc ſitu vivere ſit impoſſibile. Prævidendo ergo periculum, jubebam ut baptizaretur, antequam moreretur. ſecundùm brachium, more noſtro. Interim ante extinctionem vitalis auræ mater urgebatur enormibus doloribus, qui ſine ulla ceſſatione incrementum ſumendo, poſt mortem fœtus miſeram & afflictam adeo tormentarunt, ut clamor ejus per longa ſpatia exaudiretur, tandem caligabant oculi, vox rauca & clamoſa per intervalla, lamentationes & ejulationes infinitæ audiebantur, quæ ſi non pectus humanum, certè ſaxum commovere poterant. Ego in hac perturbatione (quia fœtus partim magnitudine ſua, partim tumefactione omnium membrorum ob conceptam ebullitionem humorum in fœtu, uteri latera inſtar alicujus robuſtiſſimi pali infixi ampliſſimè diſtenderat) quid facerem aliud non ſciebam, quam ut ſuaderem extractionem fœtus per manus artificis & inſtrumenta, hic enim omne genus medicamentorum, & modi fœtum pellendi cogniti incaſſum adhibebantur. Erat apud nos inauditum aliquid à ſæculo, licet in Gallia nulla mulier horreat hoc remedii genus. Maximè reſiſtebant fœminæ. Verùm annuente mihi viro Nobili & Magnifico Dn. Paulo de Sorbait Profeſſore primario in Univerſitate Viennenſi, & aſſiſtente Chirurgo Wenceslao, viro probo & in Arte ſua peritiſſimo, ipſaque parturiente conſenſum ſubitò præbente, applicui fœtui uncos. Brachio propendente, me alias in operatione impedituro, prius per novaculam reſecto, fœtum in tres partes diſrupi, & ita ſine ulla læſione uteri ac matris eum maſculum, unà cum ſecundinis extraxi, Matremque ab inſtantiſſima morte ſic, auxiliante Deo liberavi. Quo peracto gaudia & jubila in Domo, admiratio verò in Urbe & vicinia. Eadem mulier ſequenti anno impregnata, ad idem infortunium redacta, eodem modo adjuta, extracto fœtu fœmello, tertio anno rurſus uterum gerens feliciter & citò filiolum generoſum viventem adhuc & vivaciſſimum enixa eſt. Cauſa tam infelicis partus videbatur eſſe ingens copia humorum in & circa uterum ex lautiori victu, & optima viſcerum conſtitutione collectorum, propter quos fœtus debito modo ſeſe vertere non poterat, ſicque ſuffocari debebat. Unde cùm geſtaret ultimo filiolum in toto hoc tempore, etſi contra Hippocrat. oracula aphoriſtica videretur agi, quater exhibui dragm. ſem. pulv. jalap. cum cremor. tartar. & ecce extracta eſt cacochymia ſeroſa in copia, ſicque illam ad partum felicem diſpoſui. Notandum quod unci debeant eſſe obtuſi, ne lædant uterum caſu quo inter operandum in ejus latera irruant; hinc unci catenati, quos in ſuo Armamentario Chirurgico depingit Scultetus, uti & Pareus f. 683. quia nimis acuti ſunt nobis diſplicent. Hoc exemplo excitatæ & animatæ mulieres in hac tota Urbe hoc remedii genus non amplius horrent. Juvi ego poſtea plurimas in hac miſeria conſtitutas, tametſi non ſemper eodem modo: aliquas enim inverti, aliquas exhibitis pulveribus appropriatis, aliquas imponendo in Balneum altheatum, exhibendo pulveres cephalicos, analogos illi quem Langius deſcribit in Miſcell. Curioſis §. 32.

Quam Langii doctrinam eò loci reperi in his caſibus eſſe veriſſimam, & meis experimentis continuò reſpondentem, aliquas etiam ſine Unco intrudendo manum ad uterum & apprehendendo infantis manus vel pedes, vel caput, ligulam iis imponendo ſicque extrahendo, adeó quidem feliciter, ut nunc aliquot Chirurgi à me hîc ſint inſtructi, qui dexterrimè cum plurimarum ſalute, cum & ſine uncis hæc Lucinæ ſacra peragant. Heroina ergo dicenda hæc mulier, quæ pudore ruſtico depoſito, genuinum pudorem non exuit, ſed exemplo ſuo plurimis occaſio fuit, ut Hygiiæ efficaciam, Medicinæ Excellentiam, Neceſſitatem, Jucunditatem, Gloriam & Admirationem ſuis in corporibus experirentur, vitæque integritate fruerentur. Virtus nunquam ſola eſt, ſed adeo fœcunda, ut plures etiam diverſæ ſpeciei ſoboles procreet. Hæc in fœmina hac ſemper talis apparuit, quæ non una virtute munita, verùm plurimarum ſatellitio condecorata, omnibus eſt in admiratione & commendatione. *D. Friderici Ferdinandi Illmer. à Wartenberc.*

antea parciùs) an uterum gereret ipſamet anceps hærebat; niſi quod poſteà evidens fœtus in utero motor, quem ſatis validum ſentiebat, ipſi ſcrupulum hunc eximeret. Sanguinis tamen fluxu etiam poſt motum perſeverante, meum ſuper hac re conſilium coram expetiit. Ego verò tam propriâ quàm celeberrimorum Medicorum Obſervationibus (quas Joh. Schenckius Obſerv. Medic. lib. 4. Obſerv. 20. collegit) edoctus, nonnunquam fœminas, præſertim plethoricas etiam toto uteri geſtationis tempore, idque citra offenſam matris & fœtus, menſtruum fluxum pati edidiſcerebam, ſimulque autor eram, quia magna eam ſanguinis mole premi videbam, ut venæſectionem in brachio inſtitueret ad revellendum ab utero ſanguinem, ne fœtus nimia ejus quantitate ſuffocaretur, & ſedulò, quod ipſi præſcriberam, ex modicè adſtringentibus & fœtum roborantibus compoſitum medicamentum in uſum vocaret: imò ſi neque ſic ſanguis ſiſtetetur, ut V. S in brachio iteraret. Verùm cùm ſanguis compeſci non poſſet, quin per uterum ſeſe exoneraret, & motus inſuper fœtûs planè evaneſceret, tempuſque pariendi juxta ipſius calculum elapſum jam eſſet, fœtum jam mortuum eſſe ſuſpicabatur. Quam ipſius opininneio eum manifeſtiſſima putredo, per corpus ipſius ſeſe diffundens, teterrimque ſpirans odorem, & præcipuè in anima præter modum & ſolitum fœtente ſeſe exſerens, & pondus uteri, quò plumbi inſtar ſeſe gravari querebatur, non obſcurè confirmarent: propinabam ei, quia vires integræ id ferebant, vinum medicatum ex pellentibus, artemiſia præſertim rubra, ſabina, myrrha, caſtoreo, croco & purgantibus conſtans, quod cùm per aliquot dies biberet mulier, oſſa fœtus mutilata (quæ inter cranii fruſtula, os humeri & femoris dignoſci poterant) parteſque carneę planè putridæ ex utero ſuere rejectæ, quibus ego viſis, præſertim cùm vires paterentur, uſum vini continuandum ſuaſi, & tantum obtinui ut excluſo tandem per partes fœtu, uterus & abdomen ad priſtinam redierint parvitatem, mulierque ſanitati ſit reſtituta. *Dom. Caſonis Grammii.*

Partus poſt mortem.

Domina de *Anneberg* fuit gravida, inſtante menſe ultimo cæpit ſe malè habere, dimidia vix hora elapſa moritur. In ſuperiore parte ventris ſtriæ nigræ poſt mortem erant conſpicuæ. Tertio demùm die Fœtus mortuus ab ea egreſſus eſt.

Scholium.) Ad partum requiritur robur tam matris quàm embryonis & viarum aptitudo ſive laxitas. Si quid horum deſit, partus difficultas, ſi omnia, partus nullus. Poſt mortem matris, ſi Embryo ſuperſtes & robuſtus, partus poſſibilis; Exempla vide in Literis reſponſoriis Fabr. Hildani ad Mich. Doringium. Putarem itaque Fœtum hunc non mortuum, ſed vivum & debilem ſibi ipſi viam quæſiviſſe, inveniſſe, & defectu adjutorii demùm mortuum; niſi uſque in tertium diem partus ſit dilatus, non enim poſſibile videtur, fœtum tam diu matri mortuæ ſupervivere poſſe, alimento ſcil. ipſi denegato per umbilicum; etſi per os adhuc alimentum aſſumat, quod etiam diu durare non poteſt, nam cùm placenta ſit mamma Embryonis, ſecundùm Harvæum de Gen. anim. pag. 543. ipſa verò ex utero mortuo nihil amplius accipiat, etiam Embryoni nihil reddere poteſt, & ſic ex penuria alimenti mors Embrionis neceſſariò tanto temporis intervallo ſequitur. Dubitaret fortè quis de Obſervationis fide, ſed confirmabo illam alio Exemplo, quod Olaviæ 24. Martii Anno 1665. amitæ meæ, viri cujuſdam conditionis honoratioris uxori accidit. Illa inſtante Partu epileptica mortua, cùm corpus mundaretur, ecce infans jam altero die mortuus obſervatus ex improviſo egrediens decidit ab illa. Cùm itaque hoc, certo certius ſit, mea ſententia, ſi partus inſteterit, & Embryo in procinctu fuerit ad egrediendum, etſi mortuus, tamen laxatis poſt mortem omnibus membris, & ſimul ligamentis uteri, gravitate deſcendere, & ſic partus poſt mortem tam Matris quàm Fœtus ſubſequi poteſt. *D. G. C. Wincleri.*

Fœtus poſt biduum mortuæ Matris natus.

In vicino pago Trônninge, mulier Ruſtici filia, Johannis Jacobi Villici Præbendæ Theologi Hafnienſis, ex partus difficultate menſe Novembri anni currentis 1673. miſere obiit, cùm fœtum eniti non poſſet, fruſtra conantibus Obſtetricibus tribus, quas ex vicinia in auxilium convocaverat. Biduo ferè elapſo præter omnium exſpectationem ſua ſponte fœtus cum impetu erupit; ſed mortuus, ſine dubio in partu, conſumptis viribus quæ ſuperfuerant à morte Matris. Supervixiſſe enim interea dubitandum non eſt, quanquam aſtantes non adverterint, nihil tale cogitantes. Vitam verò, ut ante, propriam vixit, & alimento antea per os in ventriculum congeſto, quaſi cohleæ ſuo ſucco victitant. Spiritum non difficilem traxit ex apertis uteri locis, qui matre defuncta patentes manſerant: Ipſe enim altera manu viam prius ſibi paraverat, quam amputaverant, cùm reliquum corpus eluctari ex anguſtiis vivæ Matris non valeret. Nec inſolens talis partus eſt. Unde in more poſitum habent mulieres, quando gravidarum funera curant, in loculo ferali acus, forſicer, filumque addere, ſuperſtitione accedente, quaſi Mater iſtis inſtrumentis indigerent in ſecando ligandoque umbilico prodituri fœtus ex cadavere Matris. Obſervatum etenim in loculis defunctarum prægnantium nonnunquam fœtus ex utero prodiiſſe. Ne via præcludatur, divaricatis cruribus reponuntur Matres mortuæ. Robur ſuperſtitis infantis ex puerpera denata promovere poſſe nativitatem exemplis demonſtrat Hildanus in literis reſponſoriis ad Doringium. Liberius fœtui nutrimentum ſuppeditatur, quando mater fatis cedit antequam rumpantur membranæ, colliquamentum illud Harvejanum ſeu liquorem nutritium, quem ore ſugit infans, includentes, ſed difficilior tum erit partus ille poſthumus, cùm & lacerandis membranis & locis aperiendis, niſi per ſe longo Matris labore pateant, nimium delaſſetur. Promptior ad exitum erit ſi arctè adhærentes unà prodeant. Id non raro contigit, vidique puellum membranis ſuis ita involutum fuiſſe poſt partum, ut quid eſſet ignoraretur antequam diſſecarentur illæ, & velut ex marſupio eximeretur fœtus. Quod ſi tam arctè adnatæ ſint infanti, ut ſine læſione tenelli corpuſculi ſeparari non poſſint, certa pernicies manet. Plures effluxerunt anni cùm de ſimili partu orta eſſet controverſia in Italia. In territorio quippe Bergomenſi fœtus abortivus, quum ſecundinis arctè adeò involveretur ut eximi non poſſet, & tamen motu vivus agnoſceretur, Parochus ipſum ita conſtitutum baptiſabat, cùm verò mox exſpiraret, alter Parochus mortuo ſepulturam denegabat, negans verè baptizatum propter impeditum Phyſicum aquæ contactum. Hinc diſputatio inter Theologos, Philoſophos ac Medicos orta, num aqua ſecundinas penetrare poſſet, & num hæ partem fœtûs conſtituant? Re ad Medicos Patavinos, tum fama celebres delata, reſpondit Pompeius Caimus, Philoſophus major quàm Anatomicus, ſecundinas ex Ariſtotelis ſententia non eſſe partem fœtus, niſi excrementitiam.

tiam. Contra Joh. Prævorius aſſeruit partem eſſe, quum vita fœtus vivat, non matris, ſuaſque habeat venas propriæ nutritioni dicatas. Aquam verò penetrare poſſe negabat, non ſolum quòd tunicæ hæ à natura geminæ ſint conſtitutæ, ut fœtum retineant, cui fœtus innatat, ſed etiam quod ab externo aëre condenſentur. Hæc ita inter eos acta, fida beati Rhodii noſtri relatione ſcio. Noſtris patriæ ritibus ſepultura infantibus nullis denegatur, qui parentibus Chriſtianis nati, quocunque impedimento, ſine contemptu Sacramenti, à baptiſmo excluſi fuerunt. Neque enim privatio, ſed contemptus damnat, & quanquam parentes ſint negligentiores, culpam tamen innocui infantes non luent, qui filii ſunt τῆς διαθήκης Actor. 3. 25. Secundinas partem infantis eſſentialem non magis credo quàm domum, quam inhabito, quæ meis impenſis & extruitur & conſervatur, partem mei eſſe neceſſariam, aut tunicam qua veſtior. At arctè connatæ membranæ præter naturæ ordinem, morboſum infantem notant. An vis ſpiritus per aquam baptiſmi minus efficax ſit in morboſo hoc ſtatu, judicent Theologi.

Nativitas poſthuma & antiquis & recentioribus Autoribus non infrequens. In *Florilegio* Var. Epigrammatum Lib. 3. cap. 12. num. 42. ex incerto de tribus narratur liberis defunctâ matre editis. Is quippe, interprete *Eil. Lubino* loquitur.

E mortuâ Matre vivus partus. Unus ſanè Deus
Ab hâc vitam ſuſtulit, his verò dedit.

Exempla recentiora ſuppeditant Schenckius & Marcellus Donatus. Rara Bruxellis hiſtoria 1633. agitata fuit, Medicisque propoſita, de muliere gravida ſeptimeſtri, quæ convulſionibus Epilepticis die Jovis circa nonam veſpertinam ſuffocata fuit. Die Veneris ſpuma ex ore matris prodiit, exauditus murmurillus, quaſi vagientis infantis in utero matris, tumque venter ab aſſidentibus obſervatus attolli ac deprimi. Die ſabbathi circa decimam matutinam profluvium ſanguinis coëgit adſtantes denudare corpus, & intra femora matris provolutus infans deprehenſus adhuc calidus. Inde nata quæſtio, quæ Medicis Pariſienſibus, Andreæ du Chemin, Nicolao Pietre, Johann. Riolano, Abeli Brunier, Bruxellis tum cum Regina Matre commorantibus excutienda & judicanda proponebatur: An fœtus extinctæ Matri tamdiu ſuperſtes fuerit, ut poſt triginta ſex horas ab interitu matris, vivus ſuopte impetu ab ergaſtulo ſuo erumpere potuerit? Cui reſponderunt laudati Viri, ſi relationi certa fides adhibenda ſit, veriſimile eſſe mulierem poſt illas convulſiones epilepticas & hyſtericas, ſpiratione, ſenſu, motuque orbatam, habitam ac derelictam fuiſſe pro mortua, ut in mulieribus hyſtericis & epilepticis ſæpiſſimè accidit, quæ ad ſunus elatæ revixere: in iſtis convulſionibus orificium internum uteri ſufficienter ad partum dilatari potuiſſe, & fœtum imbecillum ſubſiſtere & morari in utero per 24. horas & ultra, ad recuperandas vires in iſtis convulſionibus matris proſtratas. Attamen vixiſſe ſub finem diei Veneris, & matrem & Fœtum mulieris corpus adhuc calens, vagitum uterinum & abdominis ſubſultum, ac elevationem manifeſtè indicare & atteſtari: ſed vagitum infantis morientis matris indicem fuiſſe, & propriæ calamitatis internuncium, atque tum matrem obiiſſe cùm ſpuma ex ore prodiit: Ac proinde potuiſſe Fœtum ſeptimeſtrem die ſabbathi ſuopte impetu, ruptis membranis tenerrimis & jam extenſis, vivum ab utero emergere, prius tamen mortua & extincta matre.

Reſponſionem Collegarum tuetur Riolanus, & illuſtrat Lib. 6. Anthropogr. cap. 8. Nam ſpatium illud diuturnioris moræ & cunctationis in utero per triginta ſex horas eſſe impoſſibile: Fœtum enim ſubſidio materno deſtitutum, vix per duodecim horas propria vitâ vivere poſſe, quandiu incarceratus uteri ergaſtulo detinetur; ideoque poſt extinctam Matrem, niſi confeſtim exeat, aut per ſectionem Cæſaream eximatur, diu ſuperſtitem eſſe nequire, atque ex viginti prægnantibus in enixu morientibus, vix unum aut alterum fœtum ſecto matris utero extrahi viventem, multò minùs vivum & incolumem ſervari in utero. Veroſimile igitur eſſe ultra duodecim horas in tali caſu mulierem non poſſe vitam producere, ſoli Deo competere trium dierum ſepulturam & reſurrectionem, ut de Lazaro reſuſcitato. Itaque aut fictam eſſe hanc hiſtoriam, alieno fœtu ſuppoſito intra femora matris mortuæ; aut non poſſe aliter explicari quàm à Medicis Pariſienſibus fuit pronunciatum ac determinatum.

Eadem hiſtoria ad Patavinos Medicos fuit tranſmiſſa. Habeo Synopſin Reſponſionum eorundem, P. Magiſtri Serafini, Patavini Auguſtiniani curâ editam, ad duo quæſita circa notabilem Matronæ Belgicæ partum. Ad Primum videlicet: Utrum infans poſt obitum Matris potuerit naſci, ſi non vixiſſet tempore ſuæ nativitatis? Reſponſ. Ex communi ferè omnium conſenſu ſtatuitur Infantem tempore nativitatis ſuæ omnino vixiſſe, quod comprobatur ex eo, quòd ante partum, validè in corpore materno commotus fuerit, atque in ipſo partu ventrem Matris ſublevaverit. Supervixiſſe etiam ad tempus, poſt partum, à nemine negatur, quia vagitus Infantis evidenter perceptus fuit. Confirmat idem corpuſculi tepor, labiorum rubor, & genuum divaricatio, atque eorundem poſtea ſuperveniens frigus & rigiditas. In illo diſſentiunt: Utrum infans natus fuerit in ipſo Agone mortis maternæ; an verò mater prius mortua, & paulo poſt infans ex utero prodierit. Priorem ſententiam tenent illi, qui exiſtimant matrem ob ſalivam apparentem, & calorem circa ventrem ac lumbos perſeverantem, (ut in multis fieri ſolet epilepticis mulieribus) non fuiſſe verè mortuam ſicut aſtantibus videbatur. Poſteriorem amplectuntur illi primò, qui indubitata fidei exempla adducunt, Infantium ſcilicet, paulo poſt extinctas matres ex utero erumpentium: deinde quòd facta commotione corporis materni, nocte ſubſequente obſervata, nulla amplius ſigna vitæ præſentis apparuerint.

Ad ſecundam: Utrum ſecundùm naturæ curſum, & rationem naturalem non ſequatur, ut res vera & neceſſaria, dictum infantem vixiſſe poſt ſuam nativitatem, & quod per coopercula, aut aliter per materiam ſanguinolentam fuerit extinctus & ſuffocatus. R. Ad hanc quæſtionem, communi conſenſu determinatur, Infantem, partim ob nutrimenti defectum, corpuſculi laſſitudinem, ſanguiniſque malignitatem, partim verò, quia pronus jacuit, & ſtragulorum pondere oppreſſus ſecundiniſque implicitus fuerit, ſuffocatum interiiſſe. Patav. 1633. *D. Thomæ Bartholini.*

De dislocatione Oſſium pubis in partu.

Vivit adhuc honeſta fœmina, cui primiparæ, ſub difficiliori fœtus exitu, oſſium pubis commiſſuræ (ætate ſatis tum matura) non ſolùm divulſæ ſunt, verùm etiam, uti infelicioribus nonnunquam in fracturis accidit, utrinque ſeorſim occalluerunt, invicem ſeparatæ, ut in ſcalarum aſcenſu ac deſcenſu, conſueta (ſanis validiſque) pedum alternatione uti nequeat, ſed alterum ſemper (poſito priùs altero pro fundamento) quaſi poſt ſe trahat; digito eandem Alternationem circa dictas oſſium extremitates eodem tempore apertè ſentiente. Aliquoties poſtmodum, at æquè difficulter peperit, anguſtia fortè colli nimia. *Dom. Danielis Ludovici.*

Puer-

Puerperis periculoſus annus.

Anno currente pluſculæ fœminæ Hafnienſes vel abortum paſſæ, vel difficultate partus mortuos ediderunt, vel ſectione per Chirurgum ſibi extrahi diſcipique viderunt, vel febre varioliſque extinctæ. Et pleræque femellas pepererunt, imbecillitatis indicio. Juvit humida anni conſtitutio & frigida, qua laxata uteri ligamenta fœtum, ut decet, conſtringere non potuerunt. Hinc perverſus in utero embryonis ſitus, quem cùm obſtetrices pleræque, harum accidentium ignaræ, emendare in partu non valerent, puerperas in vitæ periculum adductas deſerere coactę ſunt. Ego quidem innocuas manus gero ſalvamque conſcientiam, qui toties de obſtetricum Medico examine monui, ſed ſurdis hactenus fabulam narravi. Ipſæ viderint quæ utiliſſimis conſiliis obſtant, & ſibi conſcientiæ damna imputent. Quomodo facili manu reduci ad naturalem ſitum in partu fœtus poſſit, docui in l. de Inſolitis Partus Viis cap. 19. Inter tot infelicia exempla apud vicinas & amicas obvia, ſalva laus Deo, filia mea Margareta, filiolam pulcherrimam Sophiam Reginam Mulleram prid. Feſt. Pentecoſt. 1672. circa meridiem enixa eſt, magno licet labore & ſubſecuta febre continua, quæ quarto die per diarrhœam ſoluta eſt. *D. Thomæ Bartholini.*

Epileptica pariens.

Puerpera primipara ſub ipſum partûs tempus excruciabatur paroxyſmo gravi epileptico. Obſtetrix imperterrita fœtum partui vicinum ſentiens, paroxyſmo neglecto ſtrenuè munia ſua exequitur, feliciterque fœtum extrahit: quo facto, ſtatim ſubſequitur paroxyſmi intermiſſio, lochiorum debita excluſio, firmaque per Deum valetudo, nec hucuſque ullum hujus mali ſignum in trium jam liberorum matre apparuit.

Scholium) Singulare eſt in hoc Caſu, epilepſiam à partu originem pariter & medelam inveniſſe. Author ſanè Libri de natura pueri, Hippocrates quibuſdam creditus, in partu maximè laborare prodidit quæ primos partus experiuntur, eo quòd doloribus non adſueverint; quorum etiam dolorum, tum ſævitia, tum nimius metus primiparam hanc dubio procul in epilepticum iſtum inſultum conjecerat; qualem quoque perpeſſa fuit fœmina, cujus Dec. 1. Ephemer. harum Ann. 2. Obſervat. 67. mentionem facit. Uti verò ad partum naturaliter feliciterque abſolvendum, non parturientis tantùm matris, ſed fœtûs quoque parturiendi conatus requiruntur, ita præſenti in caſu nixus, quem moliri puerperam gravis illa morbi invaſio prohibuerat, ab hoc ipſo motu convulſivo peractus fuit, totius nempe corporis motu & agitatione uterum unà commovente, fœtumque inhærentem & exire paratum excutiente, non ſecus ac à Vomitoriorum etiam operatione, corpus concutiente, partum promoveri nonnulli obſervarunt, atque ſupervenientem difficulter parturienti ſternutationem (quæ ipſa *Ebn. Sina* lib. 3. fen. 1. tract. 5. cap. 8. quaſi motus levis epilepticus eſſe videtur, uti viciſſim epilepſia quaſi ſternutatio multa & fortis) ſalutarem eſſe cum Hippocrate 5. Aphor. 38. Celſus lib. 2. cap. 8. experientia non contradicente, adnotavit: Simile exemplum vide Anno 3. Obſervat. 212. & apud *Tulpium lib. 1. cap. 10. D. Samuelis Ledelii.*

Partus per Umbilicum.

Antonia Boiſſer uxor Petri Quiſſac Lanifici Nemauſenſis, vigeſimum quartum ætatis annum agens, brevis ſtaturæ, cùm jam ter uterum geſſiſſet, fœtuſque paulo ante ſtaturum partûs terminum extinctos, perita obſtetrix ſemper extraxiſſet, quartò concepit, Martio menſe anno milleſimo ſexcenteſimo octuageſimo primo: & ut calamitati in quam toties reciderat maturè occurreret, remediis per totum fermè graviditatis decurſum, cum ſpecie felicis futuri exitus, uſa fuit: fœtus enim ſtrenuè in utero movebatur, ipſaque prægnans bene valens rebus ſuis alacriter incumbebat. Sed completo nono menſe, inſtanteque pariendi tempore, in longa acerbiſſimaque ventris tormina, & atroces femorum lumborumque dolores incidit, qui propter omnimodam interni oris clauſuram, in nixus inanes & identidem recurrentes deſinebant. Horrenda illinc ſymptomata emerſere, frequentia ſcilicet animi deliquia, vomitus indeſinens, anhelitus fœtor, extremorum frigus, & cætera quæ mortuum in utero fœtum arguunt ſigna. Poſt tranſactos aliquot in iſtis anguſtiis dies, vires ſenſim recuperavit, recreataque remediorum ope, domeſticis muneribus fungebatur. Secundo abhinc menſe moderatum ex utero ſanguinis effluvium, à menſtruo non alienum, per duos menſes paſſa eſt: quibus exactis fluor albus, tandemque puris fœtidiſſimi egeſtio, inſequuta ſunt. Lac interim in mammis ad hæc uſque tempora, nempe decimum tertium graviditatis menſem habuit. Febre, ciborumque faſtidio ſemper laboravit, flaveſcente ac pene cadaveroſa facie deformis, tetrumque toto corpore fœtorem ſpirans, animo graviùs quàm corpore ægrotare videbatur. Non illa omnia puris, ichorum, ſanguiniſve profluvia, non frequens diarrhœa, aut teneſmus, tumorem, duritiem, doloremve abdominis minuere valuerunt. Poſt ſeptimum à ſanguinis fluore menſem ingraveſcebant per totum corporis habitum qui jam infeſtaverant dolores, ſed imprimis ad uteri vaginam, è qua oſſiculum emerſit. Elapſâ mox hebdomadâ emerſit alterum. Sexto ſequenti die, prodiit aliud. Perſeverante fluore uterino, dolorum ſæpiſſime recurrentium adventus, oſſiculi cujuſdam brevi tempore proditури prodromus erat: ſicque ab Octobris initio ad medium Decembrem, viginti aut circiter oſſa, quædam ex articulis manuum aut pedum decidua, oſſium majorum epiphyſes, & ſquammæ, inciſorius dens, auriſque malleus, prodiere. Tandem, circa natalitia, intumuit ipſi ad juglandis magnitudinem umbilicus, poſtque acerbiſſimos dolores per quatriduum infeſtantes, ex ſponte diſrupto tumore ſerum tantummodo emanavit. Reſedit cuticula quæ ſeroſum humorem continebat, nullo præteriti tumoris, præterquam guttatim ſcaturientis per porum viſum effugientem ſeri, veſtigio ſuperſtite. Ex eo ſenſim ſeri acrimonia corroſo, & per immiſſum periculum patentiori, facto, modò pus, modò fœculenta fœtidiſſimaque ſanies effluebat. Circa vigeſimum à diſrupto tumore diem, capilli aliquot cum pure, prodierunt. Decimo ſecundo Calendas Februarii, doloribus cruciata, mihi accerſito ulcus umbilici tumidum & penitus obturatum, cum circumfuſâ inflammatione patefecit. Specilli ope compertum os, ſine levi inciſurâ, educi non poſſe dixi: annuit ægrotans, meque Chirurgi munere invitum coëgit fungi. Ex illa igitur forcipulâ ab umbilico pubim verſus peractâ, fœtus cubitum, quâ cum humero connectitur, extraxi, alio oſſis extre-

mo capillis adhærentibus obvoluto. Turundam oſſis craſſitiei reſpondentem in ulcus immiſi, unde in poſterùm tanta puris copia emanavit, ut quinquies ſexieſve quotidie ſordentes faſciæ eſſent abjiciendæ. Nec tamen efflavium ventris dolorem tumoremve adhuc abſtulit; Verùm tunc temporis cibos appetivit. Octavo adhinc die, quinto ſcilicet Calendas Februarii, majoribus adhuc oſſibus ad ulceris ora appellentibus, vocatoque Carolo Treutignan, doctiſſimo peritiſſimoque Chirurgo, diligentius explorato ulcere, femur, radius, cum oſſe ilium extracta ſunt. Putris ſimul caro, ex fœdâ cutis, adipis, membranarum, muſculorumque copulatione conflata, & naturæ viribus propulſa, ex ulcere, ad duorum digitorum tranſverſorum latitudinem, ſemperque pubim verſus alterius inciſo, educta eſt, ſemipedali longitudine, & carpi craſſitie, quæque oſſiculorum quorundam diſpoſitione, ſub ſpinæ dorſalis ſpecie innotuit. Sed cùm ſine patentiori ſectione minimè poſſent extrahi pectus truncuſque corporis cui prædicta adhæreſcebat caro, illa, ne relaberentur, funiculo colligavimus, & in ſinum ulceris balſamicum detergentiſque decoctum injecimus. Poſtridie mane pendebamus animis, utrum novâ amplioreque inciſurâ omiſſâ, cui ſuſtinendæ vix ſufficerent vires ægrotantis, quæ ob cadaver in utero tamdiu geſtatum, febre macieque confecta erat, quæ ſupererant in ulcere ferramentis confracta oſſa diſcerptaſque carnes ſeorſim & iteratis vicibus extraheremus. Verùm talia inſtrumenta in partem non penitus exploratam & cognitam immittendi periculum, cujuſque aditus à carne oſſibuſque fœtus, eò vi naturæ propulſis, omnino intercludebatur, nos à tali conſilio deterruit. Quamobrem peracta fuit, ut antea, pubim verſus, immittendæ manui ſufficiens inciſio; cujus beneficio coſtas, artuum oſſa, corporis truncum, capitiſque oſſa ſponte à ſeſe invicem ſecedentia Chirurgus eduxit. Reliqua verò quæ ob putredinem à carnibus reſoluta, cum pure taboque reſtagnantibus, oſſicula prodiere. Hiante ſordeſcentis ulceris cavitate, prædicto decocto ablutâ, convenienterque deligatâ. Ceſſavit penitus, quem per umbilicum apertum puris egeſtio non coërcuerat, aut minimum revocaverat, uterinus ſinus. Ad octavum uſque ab operatione celebrata diem, omnia ex voto ſe habuere; ex ulcere intus & extra belle conſtituto, pus, licet magnâ copiâ erumpens, colore & conſiſtentia laudabilibus donatum, fœtore carebat. Somno indulgebat, ciboſque horis aſſuetis capiebat ægrotans, & penè immunis febre doloribuſque, reluctanti animo vitæ rationem tenebat, & ſe lecto affigi ægre patiebatur. Verùm ſexto idus Februarii, tam fęlicia & proſpera ſigna infauſta ſymptomata exceperunt, & ex ulcere decolore fœtidiſſimum & minima quantitate pus emanavit. Tantæ ergo mutationis cauſam explorantes, hanc oſſicula quædam in ulceris ſinu à dextris exiſtentia procreaſſe comperimus. Eorum unum ciceris magnitudine, rotundum depreſſumque & capillis obvolutum è veſtigio eductum eſt. Eadem die Veſperi os aliud rotundum & minus prædicto, denſque inciſorius cum duobus cirris eruta fuere. Ulteriùs indagantes, quędam adhuc oſſicula deprehendimus, quæ diſruptum inter peritonæum muſculoſque abdominis cortoſos, in profundis ulceris abditis prope dextrum inguem latitabant. Maximamque item capillorum copiam, palmari latitudine ab umbilico diſtantium deſuper & à dextris, ubi fœtus caput antea recumbebat. Oſſicula equidem mobilia, ſed in latibulo recondita, quæque vix extremis digitis contingere licebat, per ulceris orificium educi nequaquam poterant; capillique ita tenaciter carni adhærebant ut ad minimum contactum compreſſionemve ſtridentes, vix ſine labore, acerbiſſimoque dolore avelli poſſe videbantur. Quarto idus Februarii ægrotans ipſamet immiſſis in ulcus digitis cirros duos divellebat. Pridie prædicti menſis idus, oſſiculum inſtar prioris eductum eſt. A quanam autem corporis parte tot oſſicula disjuncta eſſent, quatenus mutila corruſaque, intelligere non licuit. Quotieſcumque autem oſſiculum aut cirrum eruere contigit, febris accenſa eſt, doloreſque in partibus, à quibus prodiere, citiſſimè autem deſinentes, oborti ſunt. Verùm in oppoſita parte, iliorum nempe, lumborumque regione, ſiniſtrorſum, acutiſſimi excitabantur. Obſtinatis ibidem doloribus, totum abdomen inflammatione tumoreque affectum fuit, excepta parte in qua oſſiculi latitabant, quamque potius inflammatio invadere debuiſſet, ob labores quibus agitata fuerat, cùm illa educere conaremur. Interim ægra à definita vivendi lege deſciſcens, vomitu & rigore vexata, in frequentes lipothymias incidebat. Stranguriâ, ventris doloribus, & teneſmo, cum febre vigiliiſque ſtipantibus torquebatur, perditiſſimuſque ulceri, alias laudabili colore prædito & parum dolenti, adveniens fœtor, ad os uſque ipſius pertingebat. Exſiccata in ſinu ulceris ſanies, ab interno uteri orificio ad vaginam injectioni viam præcluſerat; ſed digitorum ope remotâ, facillimè ad externum uſque orificium patuit. Dira hæc ſymptomata, quæ ad decimum Calendas Martii infeſtaverant, maximum profuſumque ſeri ab ulcere profluvium, paulatim ſuſtulit: verùm ſemper ſolliciti de ulceris fœtore, quem ab oſſiculis latentibus pendere liquidò conſtabat, factâ inciſione in infimâ hypogaſtricæ regionis parte juxta dextrum inguen, tria oſſicula, quorum unum rotundum depreſſumque, inſtar prioris, & duo reliqua vertebrarum particulæ, evulſa ſunt. Hujus inciſuræ beneficio totam ulceris cavitatem eluebamus; unde in poſterum minori quantitate, laudabilioribuſque colore & conſiſtentia prędirum pus effluebat. Non ideo tamen omnibus eramus impedimentis ſoluti, maximumque nobis negotium incumbebat in evellendis cirris qui prædictæ parti tenaciſſimè adhærentes, ulceri & puri emananti fœtorem identidem impertiebant. Periculum etiam impendere videbatur in adhibendis ſepticis, ut ſcilicet putrefacta carne, faciliori cirrorum avulſioni conſuleremus: ſatius ergo ducentes eam immiſſo roſtro anatino moliri, ipſamet ægra propriis aliquando digitis eos conglobante, hoc opus bonis avibus intra dies octo peregimus; Sed qua vi quantoque labore, Chirurgi, manus ſuæ niſum tantùm non adhibentis, conatus, capillorumque parti fermè coalitorum ſtridor, tandemque adipis carniſque ſemiputridæ fruſtula ſimul educta teſtabantur. Eradicatis ergo penitus cirris, ulcus utrumque fœtore prorſus caruit, & puris quantitas quotidie decreſcens, à parte, cui prius affigebantur capilli, tantummodo emanabat, quæ ob prægreſſam inflammationem aliquandiu dura tumidaque ad nativam conſtitutionem reducebatur; utroque itidem ulcere cicatricem recipiente & reſtincta febre, virium recreatio, appetentia, confectioque ciborum, ſomni placiditas & vividus oris color, valetudinem reſtitutam luculenter arguebant. Verùm, quod præſtabilius, fluor ex utero plerumque manans, menſtruæque purgationis prodromus, partia illius tonum citò confirmatum iri teſtabatur: ſcilicet per umbilicum, cujus vaſa & ligamenta eruendo fœtui arte aut naturâ patefacta nondum planè coaluerant, menſtruus ſanguis elapſo uno menſe profluxit. Sed incongruente hac viâ penitus tandem præcluſa, antiquum & vulgare iter ſuo tempore deinceps, natura duce, conſtantiſſiè affectam, Juliô menſe ann. 168;. *Ex amicâ communicatione Viri Clari Clariſſ. D. Rivalier Medici quondam Nemanſenſis*

Digitized by Google

Partus difficilis facilitatus.

Clariſſ. Joh. de Muralto. Miſcell. Curioſ. Decur. iii. Ann. 2.

Adſtiti nuper fœminæ, quę ante triennium ob arctam uteri præclusionem, & ætatem provectiorem, enici puerum non poterat, ſed inflicto vertici vulnere, cerebroque excuſſo, collapſis cranii oſſibus, extractio fieb.t, ut mater ſalvaretur. Nunc eoſdem dolores partûs ſentiens, involucra fœtûs ad oſculum protrudit, nec ob eorum craſſitiem niſibus diſtringere valuit. Vocatus, manu uterô immiſſâ fluctuantia & & in pyramidem abeuntia involucra hæc diſrupi, effluxiſque aquis, adauctis niſibus, eam ad operandum inſtigavi: infans dorſo incumbebat vertice inteſtino recto, & facie oſculo uteri obverſo, adeò ut mentum oſſi pubis ceu obici adhæreret, dilatavi pro viribus per integram horam orificium uteri nervoſum, ſive tendinoſum, ut faciei exitum illæſum concederem, ad primum enim digitorum in uterum ingreſſum, os infantis parulum cum auribus, oculis, naribus, ulteriorem operationem, ſive in bonam figuram collocationem impediebat. Talibus in anguſtiis poſitam matrem, & operatorem, quid faciendum, experientia docuit, inſtigandam fœminam, reliquum opus naturę committendum, ſolumque circulum nerveum intra uterum & caput infantis leniter extendendum eſſe: quo facto, tandem infans vivus in lucem prodiit, ſed qui ultra horæ quadrantem vitam protrahere nequivit, ejus facies pretumida, imprimis os, naſus, & frontis pars anterior fuerat, qualique ſanguine ſuffuſa, nec mirum, cùm ſanguis ob coarctatum infantis collum præcluſus fuerit. Puerpera interim liberata à ſecundinis, lectoque introducta, luchiiſque ritè manantibus, bene ſe habuit. Ex hac operatione, diſcendum 1. quantùm poſſibile, oſculum uteri apud vetulas mirum in modum dilatandum eſt; 2. occiput ſupra alvum hærens levandum, & ad oſculum uteri dirigendum eſſe, ne retrorſum plicetur, & collum ac reſpiratio cum ſanguinis circulo præpediatur; 3. infantis faciem nullo modo eſſe digitis tangendam, ne ſenſuum organa lædantur; 4. Operatori à puerpera non eſſe recedendum, niſi ſimul à ſecundinâ liberata fuerit.

Nuperrimè quoque fœminæ adſtiti, cujus infans dextrum brachium ex utero porrexit, hæc niſibus in vanum tentata operam meam anxiè quærebat; manum utero immiſi, & brachium in cubito prehenſum reduxi, atque retrò occiput, manu exſertâ reclinavi, ne relabi poſſet; tum oſculum ſolito more dilatavi, & muliebria perunxi; aquam liliorum alborum cum extracto croci & borace exhibui, ſicque niſus adauxi, ac fœminam liberavi, puerumque vivum vegetumque excepi.

Partus novennis, per ulcus ſub umbilico.

Clariſſ. Salomonis Reiſelii. Miſcell. Curioſ. Decur. iii. Ann. 3.

Præterito Autumno audivi de muliere, quòd ante undecim ferè annus gravida demum pepererit infantem, ſed illum putridum nono anno. Cùm inſolitum & credim mihi difficillimum eſſet, petii circumſtantias à Paſtore illius loci. Sed mulier illa ipſa ſeſe ſiſtit 2. Aprilis 1695. unà cum teſtimonio Paſtoris, Prætoris & Chirurgi, numine Agnes, uxor Jacobi Sægeri, civis in pago Stamheim. Præfecturę ad Monaſterium Hirſchavienſe pertinentis, annorum 48. quæ antea tres enixa eſt infantes, & edicit, quod ante undecim ferè annos gravida facta, & partu vicini menſis tempore à tempeſtate grandinoſa ita terrefacta fuerit in campis ſub libero aëre, ut penè defeciſſet. Domum verò redeunti partûs dolores quidem acceſſêre, ſed & remiſêre, remanente tamen embryone uſque ad nonum annum, quando interea mater imbecilla facta, doloribus laceſſita, lecto affixa miſeram traxit vitam, donec cum fœtore maximo putridum ſub umbilico ulcus ruptum fuerit, ſtatimque per trimeſtre ſpatium à Gottardo Schonlin, Chirurgo Calvv.nſi, cum pauca ſpe ſanitatis tractatum, ex quo d.nique, 22. Octobr. 1692. fœtus altero latere putridus quidem, ſed ita, ut pro maſculo ab obſtetrice præſente agnoſci potuerit, prominens, extractus eſt; quod teſtatus eſt unà cum Chirurgo ſupradicto, Paſtor illius loci M. Johannes Jacobus Lauſter, & Prætor quoque Poſt id tempus, cùm cibus & potus per vulnus exiiſſet per menſem & ultrà, planè emaciata & laſſata fuit mulier, donec beneficio pultis avenaceæ cibus quidem retentus, vulnus autem demum poſt annum coaluerit, curante eodem Chirurgo; cujus relictam cicatricem mihi oſtendit. Tunc nihil dolet, præterquam quod non ferat cruda & frigida, ut braſſicam conditam, lac acidum & alia: poteſt etiam domi & ruri labores, ſed leviores, tolerare. Quapropter ob alia negotia feſtinato examine contentus quidem eram. Sed cùm ſtatim id narrarim Collegis meis, idque portentoſum ſi non fabuloſum putaretur, denuò eam cum Excell. Dn. D. Matthia Scherpfiu Collega meo, examini acriori ſubjeci ut fidelis ſit teſtator.

Interrogata igitur denuò unde ſciat, quod ante undecim annos gravida fuerit? Reſpondit mater trium antea liberorum procreatorum & lactatorum non imperita, quòd menſibus per ſex menſes reſtitantibus bene ſe geſſerit, venter tumuerit, ſenſeritque motum, uſque ad terrorem factum, & inde ſequentes dolores partus, cujus gratiâ venam ſecuerit, quibus deinde remittentibus motus & ſenſus infantis deſierit, ut poſt quatuordecim dies crediderit mortuum eſſe.

Interrogata quoque quomodo ſe geſſerit poſt partûs primos dolores remiſſos, & an non à concubitu denuò gravida fieri potuerit, vel facta? Reſpondit, ventre adhuc manente pleno, paſſam quidem eſſe congreſſum, jubente ſic marito & poſtulante ſuum juſſu jus, multos dolores & imbecillitatem ſuſtinuiſſe, menſea per dimidium annum reſtitiſſe, ſed deinde fluxiſſe conſtantibus periodis, quovis etiam anno venam ſecaſſe, denique dimidio ferè anno ante putredinem incipientem iterum ſtitiſſe, ventremque de tumuiſſe; nequicquam puris aut fœtidi per genitalia effluxiſſe. De infantis ſtatu addidit, quod ipſamet extraxerit ex rupto abſceſſu infantem, cujus coſtæ nudatæ fuerint, craniumque à ſe invicem diſtractum & collapſum.

Fœtus fruſtillatim per umbilicum exemptus ruptis inteſtinis, & eorum motu periſtaltico extra abdomen conſpicuo.

Clariſſ. Joh. Menradi Vorvvalteri. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 5. & 6.

Margareta Niſalin uxor lanionis in Sigemburg 4. filiorum mater, circa nonum geſtationis menſem, dolores partum præcedere ſolitos, animadvertens, dubia de legitimo pariendi tempore, præter obſtetricem alias fœminas ſibi familiares in conſilium vocavit, quæ more ſolito minùs de fœtu ad exitum ritè diſpoſito, quàm de celeri partu ſolicitæ, mulierem iſtam mox ad labores ſtrenuè, & eò uſque urſêre, donec

omni conatu jugiter, ſed in caſſum tentato, ruptis membranis fœtum involventibus, & aquâ contentâ effuſâ, viribus jamjam deficientibus dolores omnino intermiſerint. Quo facto quædam in hac arte peritior non viſa cataplaſma ex placenta ſeminis lini expreſſi, foliis malvæ & lacte paratum probè ſemper calefactum toti abdomini ſuperimpoſuit, quo ad tertiam diem continuato ſæpiuſve renovato, afflicta mater interea fœtum præter morem vehementer moveri ſenſit, ita ut eumdem ad jugulum uſque aſcendere, & accedentibus crebris ſingultibus non tardò ſe ſuffocandam crederet. Abdomine perinde, velut in aſcite in immenſum creſcente parviſque copioſis tuberculis hinc inde erumpentibus cataplaſma remotum, & a prædicta fœmina Emplaſtrum neſcio quale ſubſtitutum, ad 19. ferè ſeptimanas uſurpatum eſt, donec liveſcente circumcirca cute prope umbilicum, ingens abſceſſus apparuit, paulò poſt ſua ſponte ruptus. Vulgato nonnihil ulcere & amplum hiante, ſe in conſpectum dedit fœtus cum ſuis involucris & ſecundis putridus, fœtidos, tranſverſim ſitus, ægra medicis deſtituta, Chirurgum abhorruit, cæteriſque fœminis audacior ipſa prima manum admovit, atque diſruptis membranis fœtum per abſceſſum fruſtulatim eximere cœpit, cum verò caput ob teneritatem quandam & virium imbecillitatem tollere haud valeret, alia fœmina incautâ manu tam validè id extraxit, ut ægra ab oſſibus cranii inteſtina præciſa ſtatim lamentaretur. Verùm miſera fidem non habuit, niſi poſtquam fœtu & ſecundinis penitus excerptis inteſtina rupta per abſceſſum foris pendula coram viderent omnes præſentes, unde deſolata & à fœminis huc uſque aſſiſtentibus derelicta opus naturæ commiſit, à qua ceu communi medicatrice, Deo dante, ulcus intra paucas ſeptimanas ſanatum & cum inteſtinis propendentibus conſolidatum eſt. Reſtitma in tantum me in Monaſterio vicino occupatum acceſſit, totamque rei ſeriem fusè enarravit: At ego ipſe hujus casûs experientiam facturus modernam inteſtinorum conſtitutionem inſpiciendi ab ea facultatem petii, quam facilè obtinui, cùm à me auxilium vel ſaltem ſtipem aut atteſtationem expectaret. Obſervavi autem magnam Ilei portionem ac quaſi truncum per umbilicum prodeuntem in duos ramos diviſum, quorum unus ad partem dextram reclinans, farciminis inſtar infarctus longitudine X. craſſitie IV. digitos tranſverſos facilè ſuperabat, nulla tamen excrementa emittens, alter tenuior quidem, ſed inæqualis magnitudinis vermis inſtar modò contractus, modò ad quartam partem ulnæ Bavaricæ exporrectus, continuò liquida & flava alvi fœda expuebat, ita ut curioſum valde eſſet intueri motum inteſtinorum periſtalticum tam conſpicuum & manifeſtum. Obſervavi præterea bipartitum hoc inteſtinum inverſum, ita ut tunica aliàs interna jam exiſtat externa, rubicundiſſima quaſi inflammata, præſertim ſi diutiùs aëri ambienti expoſita, è diverſis locis ac poris ſanguinem plorans. Deprehendi tandem majorem ramum ex latere dextro, non excrementis ſed inteſtino illapſo repletum.

Cæterùm fœmina iſta, quam paucis abhinc ſeptimanis denuò obviam habui, quamvis ab eo tempore, quo inteſtina rupta ſunt, nulla excrementa per alvum ſecedant, bene valet, habituque corporis non mediocri fruitur, nihil magis, quàm ob exquiſitiſſimum ſenſum, immanes dolores ad tactum & moleſtiam in purgandis fœcibus, omnium verò maximè ob maritum defunctum, inopiam patiens.

Similem ex parte caſum, haud ita pridem prope Beilngries in pago N. contigiſſe memini, ubi fœmina 8. menſe utero gerens, inſignem tumorem in regione umbilici aquiſivit, quam Chirurgus ad ſuppurationem ductam aperuit, & fœtum putridum fruſtulatim extraxit, ulcere poſt fœliciter curato. Hanc fœminam poſthac tres partus vivos ſucceſſivè pepeliſſe nuper à viro fide digno audivi.

Confer Dec. III. Ephemeridum noſtr. Ann. IV. Obſervat. CXXXI. à Dn. Directore Ephemer. communicatam

Partus Veſicularum mirus.

Clariſſ. Antonii Valliſneris Ephemerid. German. Centur. 3. & 4.

Fœmina ætatis annorum 43. temperamenti melancholici, dolori pungenti in dextro hypochondrio ſemper, adparentibus menſtruis, expoſita, cum flatibus, & interdum vomitu, à levi occaſione facilè excitato, novem annorum ſpatio quatuor filiolas & unum maſculum, mercatori ſeptuagenario nupta, peperit. Dum ultimum hunc, texturæ venuſtæ & debilis, cum multò majoribus incommodis, quàm vires ferrent, lactabat, præter ſalſam acrem ad fauces defluxionem, & multos ventris dolores, elapſo Februario omnimodam menſium ſuppreſſionem paſſa eſt, qui aliàs in eadem ægra, ſimilibus in caſibus non modicè comparere ſolebant, in menſe autem Martio, Lunâ creſcente, denuò notabiliter fluxerant, & ſimul antiquus dolor in hypochondriis, majori cum moleſtia rediit, cum flatibus, cordis oppreſſionibus, inappetentiâ cibi, vomitu, febriculâ aliquâ noctu increſcente, & urinâ ſaturatè rubro colore tinctâ. Die 16. dicti menſis Medicus N. N. in auxilium vocatus, cùm notabiles ſanguinis grumos quotidie exire obſervaret, gravidam eam non eſſe probabiliter credidit, eamque primò lenibus purgantibus, & poſtea humectantibus, validiſque aperientibus, nec non venæ ſectione in pede curavit. Die 22. Aprilis alius inſuper Medicus conſultus fuit, qui adhibita remedia, ſymptomatum pervicaciam, & ſpeciatim continuum iſtum ſanguinis exitum conſiderans, eandem gravidam non eſſe conſenſit, omniaque à ſuccis valde acetoſis, cum vitiatis viſcerum fermentis, & diſpoſitione aliqua ad cachexiam, provenire, veriſimile eſſe credidit, unde ſectionem ſaphænę iteravit, ordinavitque quicquid hodierna ſagacitas ad abſorbendos aut frangendos hoſtilium iſtorum ſuccorum aculeos hucuſque inveſtigavit. D. 9. Maii denuò quatuor circirca ſanguinis uncias ex manu detrahere curavit, & altero mane largior longè fluxus uterinus cum virium reſolutione ſucceſſit, ſuperveniente ſemper memoratorum ſymptomatum majori pertinaciâ & ferociâ. D. 22. poſt ſolitum moleſtiſſimum vomitum, magna ſanguinis copia exiit, & per quatuor circiter horas Dominam ægrotam in dubio ſalutis ſtatu reliquit. Dehinc viribus aliquantum reſtauratis, malum decreſcere, & per quinque continuos dies minùs eandem torquere videbatur, non ceſſante tamen quotidiano, quamvis remiſſiore, fluxu uterino. Sed nocte diei 26. vehementioribus quàm unquam antea redeuntibus ſymptomatibus; magno niſu corpus ovatum, tunicis ſuis involutum, magnitudine circiter anſerini ovi ex utero expulit, quod immediatè mirabilis veſicularum copia ſubſecuta eſt. Illo aperto, & remotis externis teneræ ac mollis texturæ involucris, comparuit corpus imperfectum & fuſcum, in quo omnia illa mirabilia inſtrumenta deficiebant, quæ ad perfectam machinæ illius architecturam requiruntur; neque caput, neque brachia, pedeſve conſpici poterant, ſed merus truncus ruditer compactus, qui aliquâ delineatione potiùs quàm verâ viſcerum formâ certo modo vixiſſe ſe monſtrabat: inter omnia cor equidem meliùs formatum erat, magnum tamen reſpectu parvi & macri ſui corporis, cum duobus ſacculis membranoſis, flaccidis & rugoſis, qui pro pulmonibus habiti fuerunt, cum aorta & cava, atque ramulis quibuſdam huc & illuc per thoracem protenſis.

In

In abdomine hepar obſcurè ſanguineum abſque lobis figurâ conſuetâ aderat; pancreas & lien tantùm rotundi grumuli glandularum fortuitò connexi, non eleganti artificio efformati videbantur; ventriculus & inteſtina aliquantùm rubebant, & juxtà cum tota iſta informi maſſa, tam delicata & tenera erant, ut levi ſaltem contactu diſſolverentur; id quod impedimento fuit, quò minùs reliquum tam curioſi & imperfecti naturę operis adcuratè obſervaretur. Verùm non ſine ſtupore nullus putredinoſus odor in eo à me adſtantibuſque ſentiri poterat.

Oculis ad ova ſive veſiculas ſuprà memoratas converſis, tum prodigioſum earum numerum, atque adeò confusè intricatas deprehendi, ut eas tam adcuratè, ceu in raris caſibus fieri deberet, dinumerare impoſſibile mihi fuerit, parte tamen earum aliquâ numeratâ eademque cum tantæ molis reliquis partibus, quę ſimul magnam illam maſſam compoſuerunt, multiplicata, collegi, quod ſex mille incirca eſſe potuerint. Trunco unico communi carebant, à quo varii rami, atque ab his minores alii aliique derivarentur. Solùm rete quaſi ex variis filis inordinatè & confusè contextis adparebat; è quibus elegantiſſimi ramuſculi diverſæ longitudinis & craſſitiei huc illuc derivabantur. Rete hoc in utero meliorem & elegantiorem formam habuiſſe, in laborioſo autem partu, aut ab obſtetricis manibus corruptum fuiſſe, ſuſpicari licet. Multæ unico ſoli ramo adhærebant, aliæ racematim jungebantur, aliæ in longa ſerie per unicum ſaltem latus decurrebant, omnes tamen exiguo pediculo erant præditæ, quo mediante ramis adpendebantur. Diverſæ magnitudinis erant, minimæ inſtar milii, majores inſtar globulorum ſclopetariorum ordinariorum; quædam aliis rotundiores; niſi illud evenerit, ſi involucrum, ex materia tenera & flexibili conſtans, ubi rumpebatur, rotunditatem perderet. Aqua, quam continebant, guſtui adparebat inſipidiſſima, & ſoli expoſita non erat ſine incorrupta limpiditate; nec minùs planè lubrica erat, ſed paululum lubricitatis quid minorem tamen quàm ovi albumen, & majorem, quàm naturalis aquæ communis viſcoſitas habebat; cum alcali non effervеſcebat, nec cum acidis coagulabatur. Coctæ multùm mole, contrahentes ſe in ſeipſas, atque inter ſe invicem conſtringentes, decreſcebant. Hac ratione tunica earum minor reddita, craſſior, & liquor magis albicans, ſed non viſcoſior evaſit: unde perforatæ procul ejiciebant liquorem, quaſi expreſſum à tunica per calorem contractâ; à quo etiam tranſparentiam priorem amittebant, & albicantes adparebant. In iis per microſcopium luſtratis parùm ampliùs, quam cum nudis oculis vidi, ob earum qualemcunque albedinem & lucis defectum. Rami & fibra, qua adfigebantur, revera non erant aliud, quàm ſimplices & continuati canaliculi, qui humorem ad bullulas vel veſiculas, inſtar tuborum à fontibus, vehebant. Vaſa ſanguifera nulla potui deprehendere, niſi aliquam ſubtiliſſimam lineam, quæ primò canaliculum ſanguiferum referens, poſtea adcuratiùs obſervata non niſi particula rubicunda ſanguinis in quodam ſubtiliſſimo ſulco aut plicula tunicæ relicta fuerat. Hæc tamen pulchrè contexta cernebatur, ex longitudinalibus aliiſque fibris, uti in veſica oculo nudo adparet. Super tabulam per aliquot dies relictæ colorem fuſcum induerunt, nec computruerunt, ſed effluente priùs omni aquâ, in ſeipſas contractæ, fuerunt exſiccatæ, & tunc odorem gravem admodum nauſeoſum ſpirârunt. Conſervo etiamnum eaſdem, ut curioſitati, ſi quis videre eas velit, ſatisfaciam.

Poſtquam hæc ita evenerunt, ſanguinis excretio cum levamine Dominæ ægrotę continuavit, & poſt quinque dies notabile fruſtum placentæ, triduòque abhinc reliqua ejuſdem pars abſque ſingulari aliquo fœtore excreta fuit. Lochia etiam benè & notabiliter fluxerunt, ſicque prior exoptata ſanitas fuit reſtituta.

Scholium. Obſervationem hanc Nobilis D. Valiſnerius celeberrimo D. Marcello Malpighio (in cujus operibus poſthumis pag. 116. edit. Amſtel. & pag. 87. edit. Venet. eadem contractior, unà cum aliâ ab eodem Malpighio notata legitur,) inſcripſerat, ſuaſque doctas Meditationes deſuper formaverat; quarum potiores in compendio recenſere Lectori non ingratum eſſe poſſe confidimus.

Quærit autem I. An veſiculæ illæ fuerint ovarium vel ova muliebria? Quo de multum dubitat, quia confuſam potiùs ramorum aliquorum texturam, quàm abſtruſum illud artificium, quale tam præclarum naturæ inſtrumentum habere ſolet, oſtenderit; neque credibile ſit, integrum ovarium ſine dolore, aut ullo notabili omnium iſtarum delicatiſſimarum partium damno ad uterum ferri, atque fortuitò eidem adhęrere & creſcere potuiſſe; præterea liquorem contentum ab igne non fuiſſe coagulatum, ſecus ac ovulorum humori, ſuo & Regn. Graaffii cap. 11. de mul. org. experimento, evenit: injuriam inſuper magnam providæ naturę fieri, tot mille ſuperflua ova ſtatuendo, ubi pauca ſunt neceſſaria; neque obſtare primariam quandam feminam unico partu trecentos ſexaginta quatuor filioſos, & aliam mille ac quingentos, quatuordecim edidiſſe, cùm, præterquam à recenſito numero, quod hi multùm adhuc diſtent, de veritate relationis dubitare liceat, Autoribus nempe in numero variantibus; & verum ſi eſſet, ſupernaturale quid, non lex aliqua naturę fuiſſet &c. Pręterea etiam extra uterum, in ipſiſque maribus ſimiles veſiculas generari, uti in Th. Bartholini cent. 4. ep. med. 86. Sulenandri ſect. 1. conſult. med. 15. atque Curdæi comm. 5. ad lib. prior. Hipp. de morb. mul. exempla occurrunt, & quendam Antonium Mazacænum, ſebriculâ lentâ contumaci laborantem, poſt longam & pertinaciſſimam alvi obſtructionem, per menſem circiter, magnum earum numerum excreviſſe.

II. An fuerint Hydatides, aut lympha in propriis canalibus ſtagnans, quę inter unam alteramque valvulam cohibita fuerit? Ubi negativam amplectitur, cùm corpuſcula ex omni parte clara, aut rotundi ſacculi, & nulla in eis valvula viſa fuerit, variis modis à ramo ſuo dependerint, non verò in uno aliquo ramo comparuerint, nec ſine vehementi aliquo motu, & ita novorum ſymptomatum concurſu, neque cum notabili adeò ægrotæ levamine ſeparari potuiſſent; præterea minutiſſimam hanc vaſorum ſtruem ſimul internis uteri partibus adhęrere non potuiſſe.

III. An aliquarum glandularum noviter inventarum quæ veſiculares dicuntur, inque extraordinariam illam magnitudinem excreverint, ſint congeries, aut ipſius uteri lacinię, qui non minùs ac lien, & pulmones, ex veſiculis eſſe contextus cuidam ſtatuatur? De utroque tamen dubitabat, cùm vera eis dent glandularum idea, atque vaſis excretoriis ac ſanguiferis deſtituantur; neque particula uteri tam notabilis ſanguine carere & lymphâ ſaltem repleta eſſe, nec ægra à morbo obſtinato inde liberari potuiſſet.

IV. An ſit ſpuma, vel productum aliquod ſanguinis menſtrui & ſeminis? Ubi non multùm diſſimilem veſicularum partum ex Zodiaci med. gall. ann. 1. obſ. 1. his verbis adducit: Veriſimile, utrumque æqualiter concurriſſe, hoc eſt ſanguinem menſtruum in „uterum citiùs à conceptione irrumpentem, commixtum, & confuſum ſeminibus, antequam germinum „naturam adepta eſſent, aut, ut loquitur Hippocra„tes genitурę: unde exorta eſt fermentatio, ex con„trarietate partium horum liquorum, quę excitare va„luit effervеſcentiam ſat inſignem, ut ideo effictæ ſint „ſpecies hæ ampullarum, aut veſicularum, quę erum-

„ puit in aqua ebulliente, vel in quam aliæ incidunt „ imbris modo, quæ poſtquam formam nacta ſunt, „ augmentum adipiſci potuerunt, non ſecus, ac mo„ le, ac alia falſa germina, hoc eſt, ſervata priſtina „ forma. Verùm diſplicent hæc, cùm (1.) antiquæ illi & erroneę opinioni de fœtûs ex mixtura ſeminum ortu nitantur; (2.) fermentatio *ex contrarietate partium horum liquorum* non ſit poſſibilis, quia inter ſerum & ſanguinem menſtruum, qui idem eſt cum reliqua tota maſſa ſanguinea, talis inimicitia non datur, & uterque dulcis ac amiciſſimus, neque unus acidus, alter alcalicus eſt, unde pugna induci poſſet; (3.) neque in ſuppoſita ab ebullitione bullarum productione canaliculi tam elegantes cum pediculis ſuis, ſed confuſa potiùs conglomeratio aliqua bullarum orta fuiſſet, neque liquorem continuiſſent, bullis utpote in aqua aliiſque liquoribus dum in ſpumam abeunt, vacuis remanentibus; inſuper nulla vaſcula ſanguifera, vel minutiſſimi etiam ſanguinis pro earum nutritione neceſſarii guttula obſervari potuerit; (4.) in aliis etiam partibus, inque vario ſexu tales oriantur, ubi cauſa illa locum non habet.

Tandem Clar. Auctor, poſtquam celeberrimi Marc. Malpighii diſſ. de polypo cord. in ſuperiori ſanguinis concreti parte, præter rubicundas particulas cruſtam ex ſubalbis pelliculis contextam, meatibuſque & ferè veſiculis perviam, quæ diaphano & minùs gravi ſucco replentur, obſervari notaſſet, hanc ſolam ſanguinis partem continere particulas ſic figuratas adſtruit, quę telam quandam formare poſſunt, aliis minutiis, non ita facile invicem implicari aptis, frenum imponentem. Et haſce illas eſſe ſuſpicatur, quæ nutrire aut renovare ſolent corporis membranas, ſolamque eſſe materiam, ex qua natura, per quandam quaſi petulantiam, vel ex neceſſitate veſiculas iſtas efformaverat; & cùm in eadem fluant ejuſmodi ſalia, quę formas aut ideas rerum continent, his mediantibus omnes iſtas minutias aut ramos, ex quibus membranæ componi ſolent, debito loco diſpoſitas fuiſſe, atque facilè ſic percipi, quomodo in brevi tempore talis fabrica fuerit efformata. Incredibile D. Auctori videtur, ex confuſo tumultu & ebullitione partium, ſine idea aut naturæ conſenſu tam bene formatum opificium, ſuis canalibus, pediculis, aliiſque ad ſui productionem requiſitis inſtructum, progigni poſſe, unde reconditum aliquod agnuſcit, quod non ſine arte, aut ſine illis inſtrumentis vel principiis fieri poteſt, quæ in motum poſita, non niſi res determinatas ac proprias operari ſoleant. Salia itaque hæc, ab aliquibus rerum eſſentialia dicta, veram veſicularum iſtarum baſin & ideam eſſe; hæc autem in corpore, & etiam extra illud, modò certa ratione agitentur ac moveantur, ſemper figere, aut ramuſculos & fila membranarum diſponere conari; hæc illa eſſe, quæ ingenioſam illam ſanguinis cruſtam etiam extra venas efficiunt, & quæ veſiculas in inteſtinis, abdomine, utero efformant: ſive jam ab aliquibus abraſis perfectarum membranarum particulis proveniant, ſive natura ſimpliciter eadem in ſanguine pro novis inde fabricandis conſervet, quarum magna in corpore noſtro eſt abundantia. In cujus rei dilucidationem adducit doctiſſimi cujuſdam amici ſui obſervationem, qui aliquando, cùm cibus aliquis ex ſolo uvæ ſucco, cum aliqua farinę portione cocto & confuſè mixto, refrigeraretur, in ſuperficie ejus elegantiſſimum truncum ſe extollere vidit, ex baſi ſua ramos, paulatim minores inſtar rudioris pyramidis emittentem, in extremitate autem cuiuſque rami veſicula rotunda, protuberante, quæ eleganter cum eo ſe inoſculando, integram racemi figuram repræſentabat. Ex quo adparere ſtatuit, quod licèt corrupta, ac in minutias redacta ſint corpora, atque ex propriis quaſi nidis egreſſa, ſemper tamen cum ipſis remaneat permixtum aliquod principium temperaturæ quaſi æternę & incorruptibilis, aptum natum ad eadē denuò producenda, cui Salis nomen imponit. Minimè tamen eo ipſo ingenium aliquod eidem tribuere intendit, quo ſingula in debito loco diſponat, & eum aliquibus partibus flexibilioribus piſtæ circumdet, aut trahendo ab uno ad alterum, & texendo, ac ſupponendo ſtamina, incognita arte mirabilem membranarum ſitum efficiat; ſed tantum, quòd omnia faciat virtute ſolius molis & figuræ, in motum ab improviſo aliquo ac ſubitò priùs poſitarum, id quod omnes poros magnę hujus molis penetrat, & ſine intermiſſione omnia agitat & conquaſſat. Alia inſuper Domini Auctoris mentem ſubit cogitatio, omnem nempe illam fabricam non eſſe aliud, quam plantæ aliquam ſpeciem per ſe, ex proprio ſemine natam, ac tali modo productam, aut poſtquam magnum corpus membranoſum ſuis ubique canaliculis perfuſum, fuit generatum (uti uxori Com. Montfortii apud Fel. Platerum, in obſ. propr. contigit, quæ membranoſum corpus craſſum, amplum, fiſtuloſum, multis appendicibus ornatum, per uterum ejecit,) in hos ſe ſe inſinuaſſe ſerum, ſalibus & particulis membranarum productioni deſtinatis prægnans, quæ uſque ad eorum limbum ab aëre interno, aut ab aliis corporibus propulſa fuerint, vel ſaltem viâ in aliquâ commiſſurâ apertâ, à tergo autem occluſâ aut leviter conglutinatâ, illas liberius ſpatium invenientes, ubique ęqualiter ſe dilataſſe & blande intumeſcentes in lateribus aut fine earum, deſcriptas veſiculas efformaſſe, fortaſſe non diſſimili modo, ac pueri tubulum aliquem inſufflando, in pauculo liquido, pro ſubito ſimile quid in hujus ſummitate comparêre faciunt. In præſenti caſu non tantùm imperfectus, ſed etiam extremam ad maciem perductus fœtus, cùm non reciperet aut abſumeret tantam ſeri copiam, quæ ibi fluctuabat, illud regurgitaſſe, multumque ſtagnaſſe, & ſic ab eo maſſam iſtam dein augmentum accepiſſe; quale quid in hydatidibus glanduliſque, aliàs in corpore noſtro inviſibilibus, accidere ſolet, ſuſpicatur Dn. Auctor; nec non ab aliquo corpore placentæ analogo, quod ſanguini permixtum cùm ejiceretur, non obſervatum fuit, dependiſſe, cùm ipſa etiam placenta ex meris hydatidibus compoſita quandoque deprehenſa fuerit, vel ab uteri tunica, aut vaſis umbilicalibus, aut fœtûs involucris, quia in omnibus hiſce locis generari & dicta ratione creſcere poſſunt, eoque magis, cùm in his caſibus turgidiores liquidorum canales ubique compareant.

Tandem indagaturus, quomodo veſiculæ iſtæ tam atrocium malorum & pertinaciſſimarum febrium cauſa fuerint, ſuſpicatur, quòd ſerum inter veſiculas fluitans, propter valvularum defectum, quas neque in earum oſcillis, neque canaliculis deprehendere valuit, in ſanguinem regurgitaſſe, & ideò propter illum continuum fluxum & refluxum, ab ejuſdem partibus, ceu peregrinis, atque à ſanguine jam ſeparatis, motus hujus placidus & amicus confundi, minimæ ejus particulæ impelli, variè & confusè tranſponi, & ita ob debitam ſuccorum cribrationem impeditam vel confuſam, totam ejus maſſam alterari & turbari, atque inde longa illa ſymptomatum in hiſtoriâ memoratâ ſeries enaſci potuerit, uſque dum natura, debitum nutrimentum tam moleſto corpori ſubtrahendo, aut inſtar alicujus criſeos illud magna vi ſeparando, vel etiam ipſomet ob proprium pondus delabente, liberata fuerit.

Partus Cæſareus, ab ipsâ gravida inſtitutus.

Clariſſ. Samuelis Ledelii. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 1.

Vitum, qui calculum grandem ſibi exſecare non dubitavit, ſiſtit Dec. I. Ann. III. Obſervatio 192. Ephemeridum Curioſ. quæ res certè ſingularis eſt, & rarum contingens. Hac vice fœminam produco, (ne melior ſexus ſolam palmam tantæ audaciæ obtineat, (quę partum proprium, cultro admoto excidere auſa fuit. Relatio quam ſtudio teutonicis exprimere verbis non erubeſco, uti in Chronicis jam typus expreſſis extat, ita habet.

Anno 1555. menſe Octobri, *hat ein Weib in Seidenberg, ſich Abweſen ihres Mannes, von einem andern ſchwanger laſſen, aber gerne bey Ehren bleiden wollen. Deſſwegen ſie ihr dein Leib mit einem Meſſer auf geſchnitten, das Kind mit aller* Subſtantz *heraus genommen, und mit ihren eigenen handen zwey heffte am Leibe gethan, und vor groſſen Schmerken alſo geſchrien, daſſ es die Nachbarn gehoret, Welche ſolches der herſchafft angezeigee. Weil ihr kein Balbier helffen, nach ſonſt jemand an ſie hand legen wollen, iſt ſie hierauf des dritten Tages geſtorben.*

Exſectio hæc, uti facilè apparet, non eſt legitimus partus Cæſareus, in foro Medico ita nuncupatus: Placuit tamen analogicè ita inſignire. Optandum autem eſſet ut omnes circumſtantiæ accuratiùs fuiſſent annotatę in hoc caſu, ad meliorem rei explicationem.

Seidenberga eſt oppidulum Luſatię ſuperioris, Comitis à Noſtitz ſubditum, altero lapide à Gorlicio diſtans. Animadvertimus hic quid æſtimatio famę valeat apud ſequiorem ſexum, dum cuin Amor talia perpetrare juſſit, quę ſunt vetita famam mordentia & pœnis expoſita, celare nituntur, quantùm poſſunt, commiſſa, & inde facilè evenit, ut fiant infanticidę, aut fœtum abigant, aut clanculum exponant, quo Caſtimoniam putatitiam apud alios ſartam tectum ſervent.

Quis fuerit Autor hujus attentati apud noſtram fœminam, conjectu difficillimum. An aliquid de partu Cæſareo audiverit, an proprio motu excogitârit, an Diabolus conſilium hoc ſuggeſſerit, & quis de futuris ipſi dixerit? hæc omnia in obſcuritatis puteo abſcondita latent.

Interim animoſitas hujus fœminę & virilis audacia eſt expendenda. Dolores in ſecando pertulit ſat atroces, ob inartificioſam abdominis & uteri apertionem, & deinde proficuorum remediorum carentiam.

Deteſtanda autem venit meticuloſitas vicinorum, ruſticus pudor agnatorum accedere nolentium, Chirurgorumque inhumana obſtinatio nigro lapillo notanda, qui nec accedere, nec manum admovere voluerunt. Certò de reſtitutione haudquaquam fuiſſet dubitandum, ſi legitime tractaſſent ſecundùm methodum Franciſci Rouſſeti aut aliorum: vitæ enim filum protraxit ad triduum, ſpiritibus tamdiu ſalvis, & lentè tandem diſſipatis. Si autem Chirurgi medicamenta applicare recuſarunt ob metum infamię vel carnificis, ne ipſis litem moverer, adigendi fuiſſent ad curam à Magiſtratu, quippe qui hujus rei ſufficientem habuit notitiam, ob vociferationes & lamentationes à vicinis exauditas, & Domino loci indicatas. Hac noſtra tempeſtate hinc inde reperiuntur exempla eorum, qui αὐτοχειρίαν intendentes, fuêre reſtituti per Chirurgos, inſigniter licèt lęſi & mutilati: nec ullus unquam Chirurgus ob iſtiuſmodi Curam fuit traductus, aut à quopiam in litem vocatus, quantùm quidem ego novi.

Fœmina noſtra, inciſo utero, exemit cum fœtu ſecundinam, an autem fœtus vitam poſſederit, nec ne? de eo altum, in deſcriptione caſûs, ſilentium.

Sic animoſa hæc proſectrix, temerarii auſûs, poſt proſtitutam pudicitiam, pœnam luit ſat gravem, ærumnosâ & dolorificâ morte.

Partus Cæſareus, oppidò rarus.

Clariſſ. Chriſtiani Vateri Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 2.

Die 11. Maji, Anni elapſi 1693. inſigne prorſus Partus cæſarei exemplum mecum communicavit D. D. à Lankiſch Reip. Zittavienſis Phyſicus excellentiſſimè meritus &c. quod & ego hîc bona fide communico. Civis nimirum ac fullonis bid-Conjux N. N. An. 1690. Menſe Julio primùm puerpera, neſcio ob quas cauſas, laborioſiſſimè parturire cœpit, ut obſtetrices etiam fœtum jam in utero emortuum manu violentâ extrahere coactæ fuerint: ex quo, ut fieri facilè ſolet, non ſolùm vaginâ, ſed etiam veſicæ ſphinctere graviter læſo, vaginæ ulcus & incontinentia urinę ſecuta. Miſera igitur opem Circumforanei adhibet, qui tamen veſicæ malum non ſolùm non curat, ſed id quoque efficit, ut calloſus inſuper tumor in vagina ſuccreſceret, totumque ferè canalem, relicto ſolum foraminulo, piſi magnitudinem & rotunditatem adæquante, repleret. Sed quid fit? alterâ nihilo ſeciùs vice gravida facta & partui proxima, impoſſibilem oneris ſui excluſionem ipſamet intelligit, indéque laudati Excellentiſſimi D. à Lankiſch, conſilium & auxilium implorat. Qui perſpectis etiam & collatis prudenter omnibus circumſtantiis, unicam in ſectione, ut vocant, cæſareâ, licèt à *Mauriceau* aliiſque recentioribus prorſus condemnata & rejecta, ſpem relictam eſſe prædicit, & parturiente, Marito; aliiſque amicis conſentientibus, die XVI. Martii operationem ipſam aggreſſus, inciſionem in latere ſiniſtro pollicis latitudine, è regione umbilici deorſum verſus ad ulnæ circiter quadrantem ducit, Dehinc utero ipſo decenter aperto, fœtum jam mortuum cum ſecundinis ſuis propriâ manu educit & Obſtetricum manibus offert. Quo feliciter ac nullo quidem graviori ſymptomate, ne lipothymia quidem interveniente, à Celebertimo Viro peracto reliqua Chirurgis peritis committit commodiſque ægræ adeò proſpicit, ut vix elapſis ſex ſeptimanis, eadem ſalva in publicum prodire potuerit, & adhuc hodienum perfecta ſanitate gaudeat. Quis ergo miracula in natura & cura fieri neget?

Sectio Cæſarea in matre mortua, unde eductus fœtus vivus.

Clariſſ. Samuelis Graſſii Sen. Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Inter Heroicas operationes facilè primum locum tenet Sectio Cæſarea. Hæc, ſicuti in vivo corpore inſtituta, periculi pleniſſima eſt, & ob crudelitatem operationis ab humanitate aliena; Ita mortua matre, Chriſtianæ charitatis eſt, vivo adhuc fœtui cita ſectione ſuccenturiari, eundemque ex mortis clauſtris eripere. Omnium Auctorum conſenſu cita & momentanea quaſi operatio expetitur, ne deficiente circulo ſanguinis materni cum fœtu luce vitali idem privetur. At enim verò quemadmodum fœtui integro ſuus conſtat Circulus vitalis, ſic etiam ad aliquod tempus vivere poteſt, denegato quanquam materno ſanguine vitali, quod ex ſequenti patet hiſtoriâ. Illuſtris quædam fœmina in noſtra Sileſia ſummè gravida & partui proxima, vitam cum morte commutat, vivente adhuc fœtu, interim fotibus ſpirituoſis, balſamo embryonum, vinoque generoſo aromatico cum culcitis calidis continuò fovetur abdomen, uſque dum poſt quatuor horas ex Civitate Oppolienſi advocetur Barbiton-

bitonſor, hic ſecto ûtero viventem extraxit elegantiſſimum puellum, qui ablutus ſacro baptiſmate, ad tertium uſque diem virales hauriebat auras. Vivit enim ut plurimum fœtus, quanquam non ſemper apertè moveatur. Sic novi fœminam Uratislavienſem, quæ apparentibus partûs doloribus, brachium primùm excludebat, hoc cùm intrudi renueret, illudque lividum & frigidum, hinc mortuum fœtum & ob ſalvandam matrem, illud amputandum adſtantes judicarent, renuente verò & opitulante Obſtetrice, tertia die, vivum enixa eſt puellum. Ex hiſce patet, multos vitali auræ concredi poſſe fœtus, modò cita Medici-Chirurgi manu ex uteri clauſtris eripiantur.

Anatomicæ Inſpectiones.

Partus difficultas, ob corpus uteri in ſcirrhum concretum & vitioſum fœtus ſitum 1. *Ob ſcirrhum & perforationem uteri.* 2. *Ob Abſceſſum.* 3. *Ob Tumorem durum cum ulcere & uteri diſruptione.* 4. *Ob orificium arctè clauſum, compreſſum à recto inteſtino fæcibus opleto.* 5. *Ob uteri craſſitiem extraordinariam.* 6. *Ob omenti craſſitiem.* 7.

§ 1. Anno 1611. 24. Maii Uxor D. A. Morge, 30. annos nata, cùm quintò utero geſtaret & finem noni menſis attigiſſet, doloribus parturientium correpta fuit circa horam 10. matutinam, cùm pro more pranſa eſſet, dolores tam acerbos & motum fœtus tam vehementem ſuſtinuit, ut vix unquam ſimiles viſos aſtantes retulerint, quare vires protinus proſtratæ fuerunt: circa 3. pomeridianam leipothymia & horrores maximi ſupervenerunt, quo tempore infantem in utero obiiſſe credo: dolores enim atque conatus ad parturiendum ab eo tempore ceſſarunt, nec fœtus percipi potuit: Acceſſitus circa 11. noctis pulſum vix percipere potui, extremitates frigidę erant & ſudor frigidiſſimus in toto; brachium dextrum extra vulvam propendebat: idro mortem proximam prædixi: Ne itaque inventionem meam, quæ hactenus in multis feliciter mihi ſucceſſit, apud vulgus odioſam redderem, manum adhibere nolui: Adſtantium tamen & ægræ precibus commotus, aliquid Confectionis Alkermes ex aqua cinnam. propinavi: poſtea, quia genitalia veluti arida erant (quandoquidem ne guttula ſanguinis profluebat) ſacculum ex relaxantibus, emollientibus, anodynis applicui, unguento emolliente imum ventris, coxas, os ſacrum & genitalia inunxi, tandem eodem unguento inuncta manu ſitum infantis expiſcari cœpi, qui etſi monſtroſus eſſet, & brachium dextrum extra collum matricis propenderet, caput tamen, quod pectori incumbebat (priùs tamen inuncto & clementer intruſo brachio) verſus collum matricis manu reduxi: verùm cùm uterum & ipſius collum ob virium & expultricis ſummam imbecillitatem ſupra modum clauderetur, adeoque conſtringeretur ut manus mea ſufferre non poſſet ab opere deſiſtere coactus fui, brachium mox iterum egreſſum eſt, Et circa decimam matutinam ſequenti die obiit.

Miratus quod fœmina illa, alioqui ſana, tam ſubitò extincta fuiſſet, ſuaſi ut cadaver incideretur: Aperto itaque ventre, vacuum ſanguine ſeroſo repletum reperi: ob ingentes enim dolores & violentum motum infantis, venæ nonnullæ in ipſo parenchymate Hepatis & circa os ſacrum ruptæ fuerant: inde profuſionem ſanguinis & mortem ſequutam eſſe nullum eſt dubium: Situs autem fœtûs talis erat, caput collo matricis proxime adhærebat, brachium dextrum, quod lividũ, extra collum matricis propendebat: Crura verſus pectus & caput ita reflectebantur, ut pedes in vertice conjungerentur, manus ſiniſtra hypochondrio dextro ita erat impoſita ut brachium crura verſus poplitem amplecteretur: Exempto fœtu ſcirrhum duriſſimum qui magnitudinem capitis infantis fere adæquabat, inveni. Ille autem utero non ſimpliciter adhærebat, ſed ipſum corpus uteri in ſcirrhum concretum atque induratum fuerat.

Scirrhum hunc cauſam fuiſſe mortis nemo negare poterit, cùm uterus ratione hujus ſcirrhi ita anguſtus factus fuerit, ut cùm mulieri adeſſet partus, ſeſe extendere non poſſet, & quia fœtus maturus & vegetus impetum talem fecerat ut venæ rumperentur, necnon hęmorrhagia & mors ſequeretur. *G. Fabritius Hildanus cent. 3. obſerv. 57. & Epiſt. ad M. Doringium.*

§. 2. Honeſta quædam matrona juvencula bis fœtum mortuum, opportuno tamen tempore enixa, tertiùm gravida, tempore partus inſtante, doloribuſque urgentibus fœtum fruſtra excludere allaborat: Ego vigeſimô prima Julii 1670. veſperi ad eam vocatus inveni ſatis adhuc vegetam: quærens de ſtatu ipſius, ab obſtetricibus reſponſum tale retuli, os uteri apertum eſſe, reliquaque bene conſtituta, ſitum autem infantis malum, manu tantùm dextra extra vergente, capite verò & reliquis membris inveſtigabilibus: cùm ità per totam noctem una cum tribus obſtetricibus adeſſem, nonnullaque corroborantia & fœtus expulſionem promoventia pręſcriberem, ægraque ſine faſtidio libenter aſſumeret, omnia tamen in eodem ſtatu permanſerunt, manu infantis uſque ad ſcapulam fere exerta, & jam emortua immobili permanente, puerperaque ſumme debili, donec natura tandem in totum deficiente, die 22. Julii paulo ante primam pomeridianam obiit.

Cadavere ipſius ſtatim poſt mortem aperto, inferius uterum invenimus laceratum & quaſi ex ulcere perforatum, fœtu maſculino perfecto cum ſecundinis extra uterum inter inteſtina latitante, manu tantùm dextra partim in vagina uteri, partim extra uterum prominente: præterea quoque uterus in fundo diſſectus, ad palmæ craſſitiem ſcirrhoſa duritie tumidus apparuit. *Obſervat. Simonis Scholzi in miſcell. curioſis anni 1671. Obſerv. 86.*

§. 3. Anno 1670. menſe Auguſto uxor militis laborabat 5. aut 6. diebus doloribus partus: infans primis diebus vivus perſentiebatur, tandem nulla ſigna vitæ edens & matrem jam doloribus fractam è vivis ſubſequi fecit.

Aperto utero, tantus fœtor emanavit, ut etſi in atrio domus res facta fuerit, præ abſurdiſſimo tamen fœtore nemo ſat longo tempore accedere potuerit: tandem exempto jam mortuo infante, collum uteri abſceſſu turgidum reperi, ſaniemque inde emanantem teterrimo fœtore nares percellentem: Hoc autem obſervatu dignum circa fœtum reperi: Infantem bene formatum, & ut judicare licuit, aliàs ſanum fuiſſe; Et dum inſtabat hora exitus, ipſummet conatum fuiſſe viam quærere per quam exiret; cumque eadem ob tumores eidem non patuiſſet, tamen tantos impetus fortitudinis propriæ exeruiſſe, ut magnam partem cranii in parte dextra ad intra ſibi compreſſerit: Ex quo clare eluceſcit non ſolùm vim expultricem uteri facere ad protrudendum fœtum, ſed & ipſum infantem allaborare ad ſui è carcere liberationem. *Joh. Jacobus Venceſl. Dobrzenſky. a Nigroponte, in miſcellan. curioſis anni* 1670. *Obſerv.* 18.

§. 4. Anno 1670. Aug. 23. Pragę Catharina Wolrahin, temperamenti frigidi & hum. ętatis 35. ann. quatuor jam antea proles robuſtas feliciter peperit, tandem de dolore uteri ſubinde querebatur, colore pallida, macies in dies incrementum ſumpſit, tuſſis ſicca moleſtabat, cùm quinta prole ad nonum menſem, naturale pariendi tempus pervenit: quatuor diebus laborioſo partu miſere torquebatur, fœtus dextram manum exporrectam habuit, nec ultra ab obſtetrice adjuvari, nec à conatu protrudi potuit, quinta tandem die fœtu jam extincto & illa exipiravit.

Aperto

Aperto leniter abdomine, puer robuſtus extra uterum, omnibus involucris ſolutus, pedibus in ſiniſtrum hypochondrium excuſſis Lienem contingens, capite cum manu exporrecta, intra oſſa pubis & cervicem uteri hærebat: Chirurgo adſtanti ut fœtum ſuaviter eximat dico, quo exempto manus livida una cum parte capitis, quæ exitum tentabat, ob vehementem facultatis expellentis conatum, in acutum redacta, deprehenſa; Uterus in parte ſiniſtra, unà cum ſecundinis à conatu pueri pedibus diſruptus: In parte verò dextra, tumor quidam durus in convexum uſque ad cervicem uteri inſtar globi ſe extendebat: in concavo hujus, ulcus nigrum gangrænoſum illum tumorem cauſans, qui fœtui vitam præcluſit, repertum eſt: Sectus per medium tumor, craſſitiem quatuor tranſverſorum digitorum ſuperabat: hæc cauſa detenti fœtus. *Simon Aloyſius Tudecis in Miſcellan. curioſis anni 1671. Obſerv. 254.*

§. 5. Gravida 5. menſe paralyſi totius corporis inferioris à coxis ad extremos pedes tentatur: Ob longam in decubitu moram gangræna nates derepente occupat, qua generoſioribus remediis ablata, quum nulla vitæ ſpes ſupereſſet, calore nativo à fœdis evaporationibus infecto, prorſus deficiente, ad extrahendum fœtum quinquemeſtrem, cujus nuper motum ægra mater ſenſerat, operas ſuas manuſque certatim conferunt Medici pariter & obſtetrices: Hæ igitur manu immiſſa nullum fœtum in utero adeſſe clamant, niſi molam fortaſſis: At peritior Medicus tumorem ſtatim deprehendit ex inteſtino recto fæcibus induratis repleto: ad uterum verò progrediens, nulla vi manum intrudere poteſt.

Mortuæ cadaver apertum, viſumque os uteri arctiſſime clauſum, fœtuſque optimi coloris & habitus in utero mortuus, nec vicinarum partium fœditate ulla putridus, membranarumque uteri denſitate inter tot moleſtias tutus. *Bartholinus cent. 4. hiſtor. 27.*

§. 6. Lapidicidæ uxor maxima cum difficultate fœtum edit, qui paulo poſt extinguitur: Eo excluſo tumidus nihilominus remanet venter, unde molæ ſuſpicio; nihil tamen manum intrudens obſtetrix præter anguſtiam deprehendit. Die ſequenti à partu interiit.

Recluſo ventre inſignis uteri craſſities, per totum ambitum ſcirrhoſi, tres digitos ſpiſſitudine æquantis deprehenditur. Mirum fuit quomodo & concipere, & fœtum geſtare, multoque magis quomodo eniti valuerit, ac fœtus intra eas anguſtias, præ duritie renitentes, componere ſe ad exitum potuerit. *Obſervatio M. Benjamin. Noel. Chirurgi Genevenſis.*

§. 7. Mulier aliquando parit difficulter ob Omenti & vicinarum partium nimiam ſpiſſitudinem & obeſitatem: Nam Hippocrates ſcripſit Omenti magnitudinem impedire conceptum os uteri comprimendo, ſic & facilè partum moleſtat: In quibuſdam enim Omentum deſcendit inter veſicam & uterum, ibique ſpiſſius fit. *Rondeletius præſt. cap. 64.*

Partus impeditus ob oſſis Pectinis malam conformationem, quam uteri diſruptio ſequuta. 1. *In Partus difficultate uterus laceratus, impediente ſcirrho uteri fœtus excluſionem.* 2. *Fœtus extra uterum diſruptum repertus* 3. 4. *Impeditus ob adnatum uteri orificio ſarcoma.* 5. *Ob uteri orificium caput fœtus conſtringens, Hydropem abdominis in matre.* 6. *Ob apophyſin non naturalem in interna oſſium pubis facie aut iſchii.* 7. 8. *Uterus diſruptus prope cervicem, in cujus foramen fœtus brachium intruſerat.* 9. *Partus impeditus ob anguſtiam oris matricis, hujuſque lacerationem.* 11. *Ob vitioſam oſſium coccygis & pelvis conformationem.* 12.

§. 1. Anno 1594. Haganoæ Alſatiæ mulier 40. annor. cùm jam ſepties fœtus alioquin integre efformatos, ſed mortuos peperiſſet, ultimo partu, 8. ſcil. ipſa quoque unà cum fœtu, non tamen edito ſuccubuit, poſtridie nimirum quàm fœtus in alvo materna extinctus animadverteretur: Inſtantibus autem partûs doloribus, iiſque vehementiſſimis (valide quippe puer movebatur) atque ſæpius toto triduo recurrentibus, quibus prægnans miſerè ſed fruſtra excruciabatur: dolorum tandem ſævitiâ, potiſſimum tamen ultima nocte illis exaſperatis, viriumque reſolutione poſtrata, interiit: Multa quidem à mulieribus aſtantibus tentata fuere, aſt ſine ullo parturientis juvamine.

Demortuæ cadaver aperiendo, vix leviter impreſſâ novaculâ, muſculos epigaſtrii cum peritonæo dividere voluimus, quo uteri ſitum prius cum fœtu contemplaremur: At vix inquam immiſſa acie, & abdomine parum diſſecto, dorſum pueri vulneratur: Nos nil tale ſuſpicantes primo uterum tactum fuiſſe credidimus: ideoque cautius ſectionem abdominis inſtituendam putamus, qua peracta integer ſtatim fœtus, omnibus numeris abſolutus (licet jam inflatus & cuticula abſcedente ob incipientem putredinem) occurrit, atque immediate peritonæum ſuperne contingens; inferne inteſtino incumbens, liber in ventris capacitate inferioris, nullo neque velamine aut membrana, neque utero cinctus; ſitu alioquin ad partum faciliorem accommodato, capite deorſum facie ad poſteriora reclinata, corporis trunco in longitudinem extenſo, omnibus reliquis partibus, tam earum quæ ab utero, quâm quæ ad uterum, ut & quæ utero, (una ruptione excepta) nihil præternaturale oſtendentibus: nullibi apparente neque contuſione, neque vulneratione, ulcere, aut apoſtemate conſpiciendus offerur. Ubi etſi nos ob rei novitatem admiraremur, non tam fœtûs ſitum & figuram rectam, licet extra uterum in abdominis capacitate factam, quâm fœtum ipſum integrum & juſtæ magnitudinis ac conformationis citra uterum atque extra matricem viſus objectum, tamen lacero, rupto, ſeu potius abrupto utero conſpecto, mirari aliqua ex parte deſiimus: Cauſas verò hujus ruptionis indagandi haud ſine majore admiratione anſam datam animadvertimus: Porro alligatus adhuc fœtus erat vaſis umbilicalibus ſuis ſecondinis, quæ ſurſum ad ſiniſtram, lienem verſus, ad inteſtina & lumbos retractæ, & tanquam per convulſionem & abbreviationem vinculorum firmiter connexæ iſtis partibus cernebantur, ut eaſdem inde abſtrahere difficile fuerit: De uteri verò ſubſtantia, quæ quidem tenuior ſolito apparebat, quantum equidem conſpici potuit, illud ſecundinis

Digitized by Google

bilici tactui renitentem, quo obſervato, ſtatim de felici partu cœpi dubitare: Erat enim hic tumor ſcirrhoſus, melancholicus, ex humore terreno melancholico abſque inflammatione præcedente genitus: Tempore geſtationis nullum calorem, è contra ſegnitiem haud exiguam ad omnes vitę actiones ſentit: Et quia varia tam interna quàm externa medicamenta mulierculæ adhibuerunt, uterique os cervicis arctè clauſum, ſpeculum matricis uteri collo admovendum, ad partum promovendum (quod tamen ob ſcirrhi duritiem abſque omni fructu fuit intromiſſum) curavi: hinc quia fœtus aliter excludi non potuit, ſectione cæſarea patientem liberandam duxi, quam tamen ſuſtinere non potuit: hinc ſymptomatibus creſcentibus, altero die circa veſperam è vita diſceſſit.

Hujus corpus per me apertum fuit, uterumque in dextra, (ſana nimirum parte) diſruptum & infantem extra uterum poſitum: ſcirrhumque inſignis magnitudinis, à fundo uteri incipientem & ad os uteri deſinentem inveni: Ob quam cauſam parere non potuit, Diſruptionem autem puto dolores partus acutos & vehementes peperiſſe. *Ex obſervationibus Tobiæ Knoblochii Archiatri Onolsbacenſis.*

§. 11. Anno 1593. Coloniæ diſſecui aurificis uxorem ex partu mortuam: comperta eſt matrix erumpente infante lacerata, ejuſque caput in lævam ventris capacitatem dimiſſum, eademque matrix, pars nervoſa, circa infantis collum contracta, quæ ipſum fœtum ſuffocarat: Mater totos XI. dies parturiens fuerat, obſtetricibus, meque tandem ipſo pridie ante obitum, fruſtra adhibitis, quum multò ante mortuus fuiſſet infans, in utero ſolo extante lævo brachio quod propendebat: Ab obſtetrice præterea, aliiſque matronis, quæ in parturientis agone adfuerant, didici anguſtiſſimi oris matricem fœminæ iſtius fuiſſe, unde magnus extans fœtus, per viam anguſtam erumpere nequierit, robuſtus quantumvis fuerit: *Fabricius Hild. cent. 1. Obſerv. 64.*

§. 12. In viis cauſa difficilis partus eſt, aliquando dum oſſa coccygis à prima conformatione non ſolùm firmiorem compagem & articulationem habent, ſed &, ac quidem præcipue, ſi juſto latiora ſunt, & extra ita compreſſa, ut intus gibba potiùs quam cava ſint, & ab oſſe ſacro & coccygis non ſatis diſtent, & ita fœtui exitum quærenti viam præcludant, eamque nonniſi anguſtam concedant, ut ita vel occipite vel ſincipite infans in iſtis anguſtiis neceſſario hæreat, quæ maxima Partus difficilis cauſa eſt, ob quam & fœtus & mater interdum periclitantur, imo pereunt: Quod etiam fit ob oſſa coxendicis male formata & ſita in claudicantibus. *Sennertus lib. de morb. mulierum p. 2. ſect. 6. cap. 4.*

Partus impeditus ob fœtum mortuum, putrefactum. Item. Ob Fœtum extra uterum conceptum.

Mulier Senonenſis, (Columba Chatty) quæ Lodovico Carita homuncioni, quadrato tamen & bene habito, nupſerat ab annis 48. fracta ætate & valetudine hîc occubuit agens annum 68. Hæc ante annos 28. quæ nunquam antea uterum geſtaret, licet jampridem nupſiſſet (nihil de ſanitate prius admodum conqueſta,) certiſſima habuit inchoati hominis indicia: nam qui ſtatis periodis erumpere ſolebant menſes, illi ſtatim ſubſtiterunt: Pica primis menſibus laboravit, tempeſtivum embryonis motum & frequentem perſenſit, tumore lumborum & abdominis paulatim ſubcreſcente mammiſque turgentibus: Tandem autem decurſo pene veræ geſtationis curriculo labores puerperii graves & alvi tormina experiri incepit, urina ad aliquot dies ſuppreſſa (Medicis tunc varia dubia de illa κυοφορίᾳ ſentientibus) quæ poſtea currente veluti alveo & magna vi erupit, profuſo illo ichore non tam ex veſicæ meato, ut credibile eſt, ſcaturiente, quàm ex loculis: Amnio tunica diſrupta, quæ ſudorem fœtus & urinam continet, cùm unà cum iſtis ſeroſis recrementis (quos mulierculæ aquas vocant) aliquis coacti ſanguinis thrombus emeterit: Inde autem & mammæ conſidere viſæ ſunt, motus infantis aut ignavus aut nullus, labores mulieris tolerabiliores: quibus omnibus attonitæ fuerunt obſtetrices: quæ antea certiſſimum puerperium expectaſſent: A ludibrio autem iſtius fœturę totum triennium lectulo illa decubuit, ad extremam vitæ calcem de valetudine conqueſta, de tumore, de duritie, de torminibus alvi (quam obviis quibuſque tractandam exhibebat) de inutili & gravi illo pondere, quod pro vario geſtantis motu modo in hanc modo in illam partem procumbebat: denique de languente & depravata appetentia, quam ſubinde acetariis & abſorpto omphacio ſollicitabat, alioqui perpetuo ἄσιτος i. e. ſine cibo.

Poſtquam autem fato eſſet functa, ejus vir officioſus in uxoris manes acceſſivit Chirurgos, ambos valentes arte & artis uſu, quibus (licet de ſcirrhoſo tantùm tumore cogitarent) diſſecto mulieris abdomine, & rejecta infrà peritonæo tunica, quæ inteſtina viſcera, uterum & veſicam contingit, uterus ſeſe offert aſpectu quidem rugoſus & verſicolor, ut criſta illa pendula quę Gallis Indicis ex ſummo capite prolabitur, vel potiùs ut operimentum illud cutaneum quod illorum collum ambit: tactu autem, durus, teſtaceus & callus inſtar; τῶν ὀστρακοδερμῶν id eſt, eorum quæ teſtà teguntur: Tum novaculam in portentoſam illam molem & gypſeam injiciunt, qua ad aciem cultelli renitente ſcalprum altius adigunt: Eorum autem alter inſlicto caſu in cranium vulnere, & in aliquot coſtas, tandem humerum dextrum imperit, à quo erumpens oſſis caput certiſſimam fecit fidem oſſium illic latitantium: Ex quo ſcalpellum aliò transferunt, & magna vi, ſenſim tamen & rectà, uterum ſecant, diductiſque duriſſimis vulneris labris, infantem in orbem implicitum, & ex tranſverſo in utero poſitum introſpiciunt in penitiſſimo ſinu & altiſſimis latebris ſtabulantem, in ſuamque velut cyſtin, quam allantoidem tunicam, quæ in utero totum fœtum ambit, fuiſſe puto calloſiſſimam, reconditum: Quo ſpectaculo inexpectato obſtupefacti Medicos convocant, quos in re inaudita conſulant, adhibeantque in teſtimonium & judicium rei hujus quę pene fidem omnem ſuperet: Interea multis ad novum prodigium accurrentibus, & opus Chirurgorum interturbantibus, venit iſtis in mentem totam iſtam molem ex illo veluti antro & manibus & uncis Chirurgicis, qua valerent vi, abſtrahere, ut arborem ex ſuo caudice, domumque comportare, ut privatim & apud ſe accuratius corpuſculi anatomen ſectarentur, & cum peritis de novo portento & inaudito conſilia conferrent: In præcipiti autem & violenta illa laniena, non licuit opus feſtinantibus proſpicere quod ſubſtratum eſſet infantulo chorion, quæ uteri acetabula, quæ umbilici vaſa, quis eſſet allantoidis cum utero & cum fœtu nexus, cùm uterus ipſe, pręcipue ad coxam dextram, ad nates, & ad partem ſpinæ dorſi cum cute infantoli omnino coaluiſſet: ſitus infantis erat pene ſphæricus, facie ad thoracem affixa, ſublatis ad nates genibus, unde poſtea eæ patulę, rerulæ & reſimæ ſunt conſpectæ: Oſſa capitis tenuia quidem, ſed firma & inſtar cornu nitentia, cute capitis multis in locis piloſa; Caput in ſiniſtrum brachium ita procumbebat, ut à protuberante humero auris & os occipitis impellerentur quod incavatum ex parte introceſſiſſe conſpicerentur: Cubitus ad ſummum humerum reflectebatur, porrecta ſola manu, quæ in pugnum adeo firmiter erat contracta, & ſummi digiti ita palmæ inhærebant, ut licet apparerent ſeparatim inter ſe diſtincti, re ipſa tamen in unum idemque vere lapideum corpus concreviſſent: Dextrum autem brachium ad umbilicum manum ex-

tendebat, quæ ad carpum inadvertenter exciſa fuit & in alvo matris relicta, Femur, genu, tibia ſiniſtra dextris incumbebant, quibus tamen ita erant implcita, ut talus ſiniſter, pediſque planta in deatrum pedion (eſt pars pedis ſuperior, in plantarentur, quibus eacavatum cederet & pene indiſſolubili neau colligaretur: Utrumque crus in ventrem & pectus reflectebatur, certiſſimamque ſeaus fœminei notulam tegebat: Tibia utraque ad oares intorquebatur, pedibus& pedum digitis ita inter ſe compactis & lapidefactis, ut facto ex oculis & tactu judicio totum iſtud opus Phidiæ alicujus eſſe dixiſſes, qui vel ea ebore, vel ex marmore maturæ ætatis embryi abſolutiſſimam iconem expreſſiſſet, maaime cùm in ea duritie corpuſculi moles cùm concidiſſet, imò cum cute nitida integram ſuam & ſymmetriam & polyſarciam retinuiſſet: Partes autem internæ, viſcera nempe omnia, cor & cerebrum, habebant naturaliter, eo dempto quod ultra modum induruerant; (minùs tamen quàm externæ) Ita ut hodie eaternum iſtud corpuſculum neque putredinem minetur neque teredinem: *Joan. Alboſius.*

§. 2. Dom. H. Biſaccionus Patritius Aeſinas, uaorem duxit Ferrariæ anno 1571. hanc ille poſt mentem compreſſit, tum decimo incipiente, doloribus partus advenientibus, & aqua plurimum fluente, deluſæ fuerunt obſtetrices ac matronę: dolores illicu ceſſarunt ventre adhuc tumido manente, atque ipſa magnam gravitatem ſentiente: Nullum remedium non tentatum fuit à Medicis Ferrarienſibus ut fœtum educerent ſive vivum ſive mortuum: Tandem cùm incaſſum laboraſſent, & pondus utero incumberet, moveretur que ad corporis motum, anno jam præterito, putarunt unanimi conſenſu mulierem pati molam, pro qua educenda remedia nihil profecerunt, ſic miſera annis duobus eum geſtavit uterum: Ejus vir duait ex voto conjugem ad ſacram ædem D. Virginis Lauretanæ, ac in patriam reverſus vocat ad conſultationem Medicos; quo tempore levi febre & continua tenebatur cum eiſdem circa uterum ſymptomatibus: Hęſitabamus omnes, alius aliam dicebat imaginabaturque, ac poſt diſcurſus multos in eam ſententiam venimus, Tumorem adeſſe in utero p. n. vel oëdematoſum, aut molam. Dum ita ambigimus, ac ab omni genere medicamentorum abſtinemus, ſolo victu accomodato contenti, mulieri fluor alvi ſupervenit fœtidiſſimus, erant excrementa flava, ac ut plurimum alba & livida & copiuſa; ſingula quaque hora decies fere egerebat. En, mirum dictu, nondum viſum, nondum imaginatum, cum ipſis eacrementis duæ effluunt coſtæ parvæ: quæ indicabant nobis ob parvitatem eſſe coſtas pueri in utero exiſtentis, rurſus die ſequenti duas alias emiſit & exſpiravit.

Exenterato cadavere, inventus eſt uterus putrefactus, qua parte rectum inteſtinum tangit, bocque ipſum totum corruptum: Inventus eſt fœtus ſine involucris, ſine ſecundis, cujus caput non aderat: hoc putamus ea putredine diſſolutum: erant integra reliqua coſtis quatuor eaceptis, atque viſceribus quæ putredine tabuerant, quis hunc non admirabitur caſum? *Horatius Augenius libro ſecundo de Hom. part. c. 23.*

§. 3. Catharina de Fiefs cùm ſecundas contraxiſſet nuptias, eodem tempore in morbum incidit, & gravida eſt facta: Cùm verò ſe utero geſtare non ſuſpicaretur, Lutetiæ infinitis remediis, & quidem diæta ſudorifica (auxilium adverſus morbum quærens) uſa eſt, etſi non deeſſet ea obſtetricibus quæ gravidam ipſam pronunciaretur, eo quod ſymptomata ea quæ uterò gerentibus accidere ſolent, in ipſa obſervarent, idque à tempore ſuppreſſorum menſtruorum, donec etiam lac in mammis obſervabatur, & uſque ad nonum menſem quo tempore omnia illa ſymptomata deſiere, unà cum motu ipſius fœtus: dein dolores partus irriti tum ſupervenere, & ſtatim poſt omnia ſigna fœtus emortui obſervare licuit, attamen horum omnium ſignorum ratio non habebatur: Quare cùm Lutetia domum rediiſſet, adhuc fœtum mortuum utero geſtavit idque menſium quindecim ſpatio a die ipſius interitus ſupputatione facta, præter anteactos novem menſes quibus in utero materno viaerat: ſic partes molliores putreſactæ per inferiora eſiciebantur, quæ non abſque ratione aliqua per D. Ponetum medicum pro ſanie ea uteri ulcere manante habebatur, quemadmodum oſſa quæ remanſerant, ſcirrhum lienis eſſe cenſebat.

Tandem extincta 5. Nonis Octobr. anni 1570. aperta fuit. Quare copioſa adhuc ſanies in abdomine reperta abſque utero, & fœtus oſſa aliqua jam putrida, aliqua verò integra erant: & inter hæc unum ex oſſibus claviculæ jam lividum, peritonæum & abdominis muſculos jam perforarat, ita ut ſola cutis integra remanſerit, quod in latere ſiniſtro forinſecus conſpiciebatur, quod jam pridem pro ſplenis ſcirrhò habebatur. *Franc. Rouſſetus de Partu Cæſareo ſect. 4. cap. 2.*

§. 4. Vidimus puerum putrefactum & fruſtulatim rejectum, relictis magnis oſſibus in utero per longum tempus, quæ poſt in utero matris mortuæ ſunt reperta, Uxor fuit Chirurgi Monſpelienſis, qui poſt mortem, ut cauſam alicujus affectus interni cognoſceret, paſſus eſt illam diſſecari. *Rondeletius lib. 1. Pract. c. 65.*

§. 5. Fit etiam ut conatus pariendi eo tempore ſeſe manifeſtent, mulierque paritura videatur, & ad partum ab obſtetrice diſponatur, aquaque jam, ſicuti ante partum fieri ſolet, effluxerit, ſed his omnibus rurſum ceſſantibus, atque evaneſcentibus, nullus partus ſequatur, & niſi denuo hæc redeant, uti aliquando fit, fœtus extinctus nunc in utero, nunc extra hunc hæreat, qui tandem cum involucris putreſcens, febres animique defectus, & ſi nihilominus retineatur, uterum parteſque vicinas ſimul inficiendo, matri exitium parit, ſicut in quibuſdam accidiſſe (Inter quas una quinque, ſupra decimum menſem, fœtum mortuum antequam ipſa eaſpiraret, profluente fœda interim eluvie, & vena umbicali propendente, utero incluſum geſtavit) aliquoties vidimus, tanta corruptione intrinſecus facta, ut & uterus ſimul cum fœtu, & abdominis muſculis illius loci ex putredine nigricantibus, ſumme fœtentia, poſt mortem ſectione facta, deprehenſa fuerint: priuſque vivente matre, interdum tumor pellucidus veſicæ inſtar, circa umbilicum elevatus, ſubjectæ putredinis character, per quem fœtus vertebræ cernebantur, eoque rupto eximebantur, ſeſe obtulerit. *Platerus Pract. lib. 1. c. 9. p.* 440.

§. 6. Matrona Londinenſis gravida, ad nonum uſque menſem fœtum utero geſtavit, quo tempore dolores quaſi parturitionis accidunt, qui ingentes & diuturnis fuere; primipara enim erat, quod aſſiſtrotes mulierculas non terruit, etſi proxima partus alia ſigna non accederent, ut dilatatio oris eaterioris matricis: Dolores ii duos integros dies, totidemque noctes affliaere: ideò convocati Medici, qui tardantis partus cauſam exiſtimarunt, quod Lucinæ nondum eſſet experta labores: Multa ideò præſcripta quo is facilis redderetur, deſieruntque tormina eò non ſuccedente. Ab eo tempore fœtum moveri nunquam obſervavit, ac conſultatione inter Medicos & Chirurgos inſtituta, ſtatutum fœtum exitum affectaſſe, jamque defatigatum à motu ceſſares matremque, quæ nunquam aliàs pepererat, errâſſe circa tempus conceptionis: Tertio vel quarto ab hinc die reſtituta, ac moræ in urbe pertæſa, villam equo tolutario pro more patrio, vecta conceſſit,

nulla

nulla hinc ſequuta noxa; ſed menſe exacto priſtini dolores repetunt, tota die & nocte moleſti, poſtea, ut prius, ceſſantes: Medici & Chirurgi convocati ejuſmodi dolores colicos cenſent, prioreſque dolores ſeptimo menſe contigiſſe aſſerunt, quo tempore, teſte Hippocrate, exitum affectat fœtus, qui defatigatus, jam quieſcat: Addebant veriſimile non eſſe eum mortuum, quòd mater vividi eſſet coloris, vegeta & appetitu polleret, abſentibus etiam omnibus ſignis, ex quibus Hippocrates, Galenus aliique Medici mortuum eſſe fœtum colligunt: In ſtatu ergo præcedenti menſem integrum perſtitit, undecimum explentem: quo exeunte, levea invadunt dolores, illico ſuccedente cardialgia, ideò lecto ſe tradidit, exhibitumque vinum, morte ſubitò invadente, antequam auxilium implorare licuerit: In demortuæ latere dextro macula nigra in ventre comparuit, Daleri magnitudine: Cadavere aperto, fœtus putridus inventus, cujus caro in pus converſa ab oſſibus abſcedebat; Leipothymia non antè prehendente matrem quàm gangræna panniculum carnoſum attigerit: *Lodoica Borgeſia obſerv. lib. 2. p. m. 20.*

§. 7. In quatuor puerperiis difficillimis adhibitus fui anno 1605. primo Lauſannæ 6. Septembris, ſed parturientem in mortis agone inveni, atque in illa ipſa hora, in qua ad ipſam acceſſi, è vita diſceſſit: Poſt mortem aperto ventre, fœtus ſemiputridus, Uterus verò dilaceratus conſpectus eſt. *Fabritius Hildanus Epiſt. 12.*

§. 8 Mihi ex Gallia reduci narrarunt D. D. Colet & Raiſin anno 1665. ſe menſe Aprili anni 1662. D. de la Foreſt, Chirurgum Aureilanenſem, cum D. D. Balduino Medico Pariſienſi, in Noſodochio fœminam diſſecuiſſe, quæ diuturnos partus dolorea irritoſque conatus experta tandem obiit:

In cujus ventre inventus ſit puellus egregius & optime formatus, extra uterum locatus, nempe in ſpatio quod uterum & rectum inteſtinum interjacet; utero inſonte & illæſo, nequaquam rupto aut pervio verſus inteſtinum; matri autem puellus exiguo ſupervixit intervallo. *Monconis Tomo 2. Itiner. Italici p. 450.*

In mulieris decima à partu hora mortuæ cadavere Uterus, Hepar & Pulmones in vitio deprehenſa.

Mulier honeſta, mollis & rara, annorum 30. Febre, deſtillatione veteri in pulmones laborabat, fœtum geſtans octimeſtrem: imperatæ aliquot purgationes, phlebotomia iterata: ratio victus ex expreſſis carnium ſuccis: contra exulceratum guttur pugnatum: in difficultate partus decoctum veteris galli cum modico caſſiæ ligneæ, croci & tantillo vini odoriferi, unctio pubis &c. Peperit die 7. levata febris, & omnia imperata quæ inſtaurant &c. prohibetur ſomnus in horam unam aut duas propter multas vacuationes &c. Mortua eſt decimâ horâ à partu.

Apertæ uterus grumis plenus inventus eſt, totus venter flatibus tumens, Ren dexter purulentus, Hepar quantitate peccans, lobo uno nothis coſtis hærens, colore totum vitiatum, aridum ac veluti frixum, aliis partibus quaſi putredine mucoſum, Similiter & Pulmones, in quorum ſummo ad arteriam vomica pure plena erupit. *Hollerius lib. obſervat. propr. n. 8.*

Partus ad 16. menſem prorogatus, ob vitioſam capitis fœtus conformationem, & illi accretum tumorem.

De ſtupro conqueritur juvencula: Illa in dies tumidior ad partus terminum viſa eſt acceſſiſſe, nec tamen fœtum ullum enitebatur, hinc molam ſuſpicatus Medicus expellentia præſcripſit, & tumido ventri cataplaſma ex ſemine lini &c. applicuit, quibus aliquandiu uſa, 16. menſe feliciter peperit fœtum, ſed debilem, nec ultra unum alterumve diem ſuperſtitem: Caput infantis nucem juglandem vix ſuperabat, tumor vero capiti ſuperna parte adnatus erat, univerſo capite major, qui quoties manu contrectabatur, toties infans convulſionibus corripiebatur:

Mortuo infante caput apertum, inventaque in ipſo cranio exigua cerebri portio, quam pro cerebello habuit Chirurgus, in tumore verò ſubſtantia cerebro valde ſimilis: hinc diuturnam iſtam in utero materno moram ex vitioſa cerebri conſtitutione derivavit, qua impeditus fœtus & fractus, ſubſidiariam operam matri parturienti ferre non potuit. *Thom. Bartholinus cent. 3. hiſtor. 15.*

Partus impeditus ob Fœtum in Utero incuneatum. 1. Ob Fœtus tranſverſum ſitum. 2. Ob vitioſum ſitum, Uteri diſruptionem, vaſorum umbilicalium convolutionem. 3. Ob Fœtus magnitudinem, ſitumque tranſverſum. 4.

§. 1. Inſpectio aliquot honeſtarum fœminarum, quibus difficilis reſtitans fœtus vitæ filum abruperat, feneſtram aperuit meditandi de captivitate hac exterminanda: Intuitus etiam ſæpe cum ſtupore ſitum fœtus in alvo matris incuneati mortui, meorum præceptorum nullus aggredi arduum opus: commendabatur Deo & naturæ; confiſus ego judicii maturitati, manuum dexteritati, neglectum opus aggreſſus ſum. Glorietur Rouſſetus ſuo pro arbitratu in ſectione Cæſarea, & ſecuram periculi proclamet, ego ſemel aggreſſus infauſto eventu ita territus fui, moriebatur enim poſt quatriduum puerpera, epilepticis convulſionibus tentata, vulnere inflicto multa ſalutaria promittente; ut nunquam hanc operationem in viva ſuaderem, veritus ne quam ſors perimere decrevit, Medici manu ſublatam rumor increbeſcat; at extractionem per uncos & forcipes affabre adornatos felici cum ſucceſſu molitus, nunquam niſi voti compos cum aſtantium admiratione diſceſſi. *Rolfinckius Diſſert. Anatom. lib. 1. cap. 13.*

§. 2. Sartoris cujuſdam uxor, poſtquam triduum parturiendo conſumpſiſſet, nulliſque medicamentis fœtus jamjam mortuus exturbari potuiſſet, ſupervenientibus leipothymiis moritur.

Petitu mariti & obſtetricis apertum fuit corpus, exemptuſque infans jacens, ſupino quaſi corpore per tranſverſum uteri, capite ſiniſtrum, pedibus dextrum attingens os Ilion, brachio verò ſiniſtro extra uterum pendulo: Scrutando reliqua viſcera, ex veſica fellea præter morem magna, bile lenta & ex viridi nigricante repleta, extraxi calculum olivæ majoris (quas regias vel Hiſpanicas appellant) magnitudine, nec colore & figura illi abſimilem, cæterùm æqualem, & drachmam unam civilis ponderis pendentem, quem adhuc ob formæ raritatem integrum ſervo. *Carolus Raygerus in miſcellan. curioſis anni 1673. obſerv. 283.*

§. 3. Matrona Bernenſis adhuc juvenis, cùm tertio uterum gereret, & juſtum geſtationis tempus abſolviſſet, doloribus parturientium tam acerbis ac vehementibus correpta fuit ut vix unquam ſimiles obſervati fuerint: aqua quin etiam quæ fœtum comitari ſolet, uti quoque ſanguis copioſe profluxere, brachiumque dextrum fœtus primo quoque inſultu erupit: Poſt horam tamen dolores omnes & conatus parturientium ceſſarunt nec deinceps redierunt. Quarto poſt die videns obſtetrix rem in anguſto poſitam, ſua-

ſit ut uxor mea advocaretur: Illa cùm ad parturientem perveniſſet, brachium dextrum ex utero propendens reperit, ſebris quoque, leipothymiæ & vomitus aderant: Exhibita Confectione Alkermes, inuncto ventre oleo lil. alb. & amygd. d. brachio ex orificio matricis remoto, dolores hypochondriorum, qui antea ob tenſionem peritonæi acerbi fuerant, ceſſarunt, verùm dolores & conatus parturientium (etſi dolores reliquarum partium continuò vexarent) nunquam leniri potuerunt, nec medicamentis neque manu Chirurgi: Variis præteritis cæteri dolores remiſerunt, ita ut cibum libenter aſſumeret, ſomnum caperet, & ita quidem ut nihil præter excluſionem fœtus deſideraretur: Cùm verò motum aliquem naturæ, qui nobis viam modumque procedendi oſtenderet, ex conſilio adſtantium, in ſeptimam uſque expectaremus, ecce cardialgia, cum rigore quodam & leipothymia accedente, protinus placideque exſpiravit.

Corpore aperto, cauſa deprehenſa eſt ſitus fœtus præternaturalis, in tranſverſum enim ſitus erat, & ita quidem ut caput ſiniſtro, pedes verò dextro hypochondrio ita inſiſterent, ut in utroque latere prominentia non obſcura obſervari poſſet: ſpina dorſi autem fœtus verſus orificium uteri vergebat: brachium dextrum extra orificium propendebat, ſiniſtrum verò, uti quoque crus dextrum (quod verſus caput reflexum) mediantibus vaſis umbilicalibus (qui truncum corporis bis circumdederunt) trunco corporis ita alligabantur, ut ab initio fœtus ad exitum minus commodum ſeſe parare poſſet, ſed omnia inverſo ordine acciderent: Præterea, ab initio cùm fœtus, qui & maturus & robuſtus erat, maximo impetu ſe moveret, & ad exitum præpararet, ſiniſtro pede corpus ipſum uteri verſus dextrum latus dilaceraverat: *Fabricius Hildan cent. 4. obſerv. 57.*

§. 4. Sartoris uxor annorum circiter 30. quæ quater prius pepererat, quintò gravida facta, exactis decem menſibus, cùm jam pariendi tempus inſtaret, atque in ipſo labore fœtus quandam convolutionem, leveſque aliquot pariendi conatus ſentiret, tandem iis omnibus ceſſantibus, fœtum mortuum, uti poſtea apparuit, antequam exſpiraret, adhuc quinque menſes retinuit: Quo tempore cùm an gravida eſſet, ex eo quòd ſupra geſtationis tempus tamdiu ſuperſtes maneret mulier, nec graviora pateretur accidentia, in quæſtionem veniret, & de mola aliove aliquo tumore inter obſtetrices conſultaretur: tandem conſilio meo habito (licet eam vivam non viderim) de fœtu mortuo pronuntiavi, & ad fœtum mortuum propellendum medicamenta præſcripſi, pilulas & peſſarium, quod cùm unam ſaltem noctem retinuiſſet, mox chorda umbilicalis propendere cœpit, quæ tandem, cùm putris eſſet, amiſſa fuit: verùm cum nullus ſequeretur abortus, nulluſque eſſet omnino fœtum excludendi conatus, ut is promoveretur, mulier quædam ventrem illi variis modis alioquoties compreſſit, deorſumque impulit, onde fluor uterinus, per quem putris, alba, fœtidiſſimaque materia ex utero profluebat, exortus eſt: Quo octo ſeptimanarum ſpatio perſeverante, accedente interim febre, corpus adeo contabuit, ut nihil in ea carnoſi fere amplius præter ventrem, tranſverſim admodum tumentem & durum appareret: donec viginti ſeptimanarum ſpatio, ſupra decimum menſem, quo uterum geſtavit, tempore exacto expiraret.

Rogatus ut corpus aperirem, primo ventris intuitu veſicas geminas, lividas, in latere umbilici, ubi tumor durus, inæqualis adhuc tranſverſim eminebat, deprehendi, quibus levi negotio, cùm tenuiſſimæ eſſent, diſruptis, ſtatim vertebræ ipſius fœtus, unà cum ſcapulis & coſtis obvia erant; tranſverſim enim collocatus & ſupinus dorſo inflexo, & in orbem convolutus jacebat & verſus exteriora prominebat: qui exemptus diductuſque adeo putris erat, ut præter cutem & oſſa, quæ tamen levi negotio diſſolvebantur, & quod fœmella erat, nihil aliàs liceret, vel fœtor immenſus ſineret cognoſcere: hoc ſaltem manifeſtum erat tranverſum illum ſitum, atque eximiam magnitudinem, quam longitudo illius & capitis amplitudo, prolixis admodum capillis conſians declarabant, impedimento fuiſſe quo minùs in partu prodire potuerit, ſicque retentum 20. ſeptimanarum ſpatio, computruiſſe, & ſimul vicinas partes undique infeciſſe, cùm univerſus uterus, unà cum involucris & omenti portione aliqua, muſculiſque epigaſtrii illius loci deſiderarentur, totaque illa regio pure, fœtore & nigredine infecta eſſet, & ad extremam uſque cutem, ubi veſicæ apparuerant liveſcentes, corrupta: Quo in loco ſi fortè ſectio, ante extremam illam viſcerum corruptionem facta fuiſſet, fœtum eximi, matre ſuperſtire manente credibile eſt. *Platerus obſerv. lib. 2. pag. 228. & Pract. lib. 1. cap. 9.*

Oſſa pubis & coxendicis in partu diſtrahuntur.

Quanquam miraculo diſtractio oſſium in partu carere non videatur, tamen quia in Anatomicis ratio prius audienda non eſt quàm ſenſus conſulendus, iniquè faciunt qui quod ipſi non viderunt aliorum experientiæ credere negant: Nec facilè hîc à communi errore abſceſſiſſem, niſi Genevæ, cùm Illuſtris Senatus nobis meretricem juvenculam, ſexto poſt partum die in lacu Lemano ſuffocatam, quæ adeo facilem partum ediderat ut & heram falleret, ad ſectionem offerret, contrarium me ſenſus docuiſſent. Difficile eſt hoc apud nos deprehendere, ubi neſas putatur ex partu mulierem mortuam ſecare: & quæ ſuppliciis afficiuntur, non prius ad mortem ducuntur quàm disjuncta oſſa longo temporis intervallo viciſſim coierint. *Henningus Arniſæus obſerv. Anat. 6. Idem in Hildani Operibus, Epiſt 45.*

Hi qui mulierum & virginum plura cadavera ſecuerunt, videre potuerunt illas quæ nunquam conceperunt, eſſe longe anguſtiſſimas, eaſdemque habuiſſe cartilagines inter hæc oſſa ſitas, quibus mediis uniuntur, admodum tenues, ſiccas & fere nullas aliarum reſpectu: Sed quibus in utero ſæpius habere, plurieſque parere contigit, etiamſi longo tempore poſt ultimum partum obierint, in his interjectas cartilagines craſſas reperiri certum eſſe; In iiſdemque ilia & oſſis ſacri latera ampla, atque oſſa pubis ubique, præſertim inter ſpinas anticas oſſium pubis latitudine inſigni ab invicem diſſidere. Quæ verò aliquoties tantùm, ut ſemel aut bis, pepererant, medio quodam modo habere: Quod etiam ex inſpectione matricis probatur: Nam ut in his quæ nunquam conceperunt matricis corpus tenue eſt & parvum, ſic in his quæ pluries ſunt enixæ, craſſius ſemper remanet ad extremum uſque vitæ diem: & in his quæ ratò aut ſemel, mediocris eſt, hæcque perpetuò vera ſunt, dummodo his partibus nihil præter aut contra naturam acciderit: Hæc autem ſententia ulterius confirmatur hiſtoria anatomica ſequenti. Anno 1579 Menſe Febr in Regio Chirurgorum Pariſienſium Collegio, cadaver muliebre diſſectum, quæſitumque an in partu mulierum oſſa pubis & ilium, hæc ſcilicet ab oſſe ſacro, & Ilia ab invicem diſtrahantur necne? major pars adſtantium negabant, Alii affirmabant, Alii dubii omnino tacebant, Dubium autem iſtud ſtatim ſolutum fuit, veritaſque ex tempore eluxit: Accepto enim altero cadaveris femore ſeu crure integro, ſublevatoque eo, cute minimè ſecta ſed integre ſervata, cæteri que ſymphiſi ſuperpoſitis partibus, os pubis ejuſdem lateris attollebatur, ſupraque alterum latitudine ſaltem medii

dii pollicis eminebat: Quod oculis digitiſque ab omnibus veriſſimum judicabatur; Ut facilius meliuſque videretur, crus alterum ſupini cadaveris ſupra menſa locati ſumme extendebatur, nulloque modo iſchii flexo articulo, ambabus alteri natium ſubductis & ſubſtractis manibus, ſorſum os pubis cum minimo conatu attollebatur, & cum eo os innominatum totum, quod, ut dictum eſt ſæpe, componitur ex tribus, Iſchii, Pubis & Ilii oſſibus, quæ in ea ætate penitus coaluerant per ſymphyſin, quæ eò loci fit ſine medio, unde poſticas duas ſynchondroſes multò laxiores fuiſſe ſolito neceſſariò concludimus: Eo enim quo diximus modo, elato crure, innominatiſque oſſibus reſupinati cadaveris, os pubis lateris ejuſdem ſua ſpina latitudine medii tranſverſi digiti à ſuo congenere diſtabat, atque ei ſuperveniebat: contrà verò ſublatis manibus, & æqualiter poſitis manibus æqualis oppoſito apparebat: altero verò crure elato, illud quod priùs eminebat, inferius conſpiciebatur, unde plures non abs re mirati ſunt. *Severinus Pinaus de Notis virginitatis lib. 2. cap. 6. & 8. Vide Bauhinum Anatom. lib. 1. cap. 49.*

A plurimis agitata hæc quæſtio, ac noſtro ſæculo à D. D. Laurentio & Pioæo ht. diſſentientibus: Ego verò experientiæ credo, adſtiti quippe ab annis 40. partui pluſquam quingentarum mulierum, in quibus manifeſtè deprehendi crepitationem & diductionem ab invicem dictorum oſſium, inſerto inter utrumque os pectinis digito, ubi manifeſtam ſeparationem animadverti: quinimò mulieres omnes, quibus ægrior partus, tunc temporis accuſant dolorem eo in loco: Imò infra coccygem impoſita manu, prædictam ſeparationem licuit mihi percipere, Nec non in quibuſdam ab inani nixu extinctis facta Cæſonia ſectione, reperi oſſa prædicta ſeparata & relaxata, necnon ligamenta ea colligantia, mollia facta & dilatata; eo quippe loco maxima matricis portio incumbit, *Jac. Guillemeau de facili partu lib. 2. cap. 1.*

Vivit adhuc honeſta fœmina, cui primiparæ, ſub difficiliori fœtus exitu, oſſium pubis commiſſuræ (ætate ſatis tum matura) non ſolùm divulſæ ſunt, verùm etiam uti infelicioribus nonnunquam in fracturis accidit, utrinque ſeorſim occalluerunt, invicem ſeparatæ, ut in ſcalarum aſcenſu ac deſcenſu, conſuera; ſanis validiſque pedum alternatione uti nequeat, ſed alterum ſemper (poſito priùs altero pro fundamento) quaſi poſt ſe trahat; digito eandem alternationem circa dictas oſſium extremitates eodem tempore aperte ſentiente, Aliquoties poſtmodum, at æque difficulter peperit, anguſtia fortè colli nimia. *Daniel. Ludovici in miſcell. curioſit anni 1673. obſerv. 255.*

Fernelius lib. 6. Pathol. inter cauſas difficilis Partus recenſet oſſium Pubis firmiorem compagem: Sed quid opus teſtibus in re tam manifeſta? ſola experientia fidem faciet, cui Medicus plus debet tribuere quàm rationibus: Sæpius, atque pluſquam trigeſies, in mulieribus mox à partu extinctis, vel paulo ante enixum, vidi præſentibus Medicis & Chirurgis, cartilaginem quæ oſſa Pubis colligat, minimi digiti latitudine diductam. ita ut hiulca pubis oſſa apparent ſi digito intus attrectarentur: Quod etiam ante cadaveris diſſectionem innoteſcebat, uno crure ſublato, ſic enim oſſa Pubis mobilia deprehendes, unumque alteri ſupereminere: Atque anno 1631. cùm publicam Anatomen inſtituerem mulieris, quarto die à partu ſuſpendio ſtrangulatæ, præſentibus trecentis Auditoribus, demonſtravi commiſſuræ oſſium pubis interjectam cartilaginem, digiti latitudine laxatam; quin etiam oſſis ſacri cum oſſibus Ilium commiſſuras mobiles admodum ſcalpello tenuiſſimo facillime ſeparavi: Oſſibus Ilium oſſis ſacri, loco cartilaginis, interjecta erant ligamenta craſſa, rubicunda, quæ cavitatibus utriuſque oſſis inculcata erant; oſſibus pubis cartilago craſſa interpoſita erat: Poteſt & controverſia etiam ipſo ſenſu componi. Accipe perfectæ mulieris oſſa ilium, ante inter ſe per ſymphiſin, & recto oſſi ſacro juncta: ſi per hoc foramen ampliſſimum, caput infantis recens nati libere traducatur, fatebor uſſa Pubis non diduci; alioquin ſuſtinebo, non ſine maxima oſſium pubis dilatatione fœtum egredi, quia ſpatium illud anguſtius reddit caro intus circumjecta. *Riolanus Anthropogr. l. 6. cap. penult.*

Quomodo poſſibile eſt ut maturus & magnus fœtus per pelvis anguſtias, muſculis aliiſque partibus undequaque obſitas & infarctas, in partu tranſire poſſit? Dico, ſi parvus fuerit fœtus, eum per dictas anguſtias ſine magna moleſtia tranſire poſſe, docente id experientia quotidiana; nam partus tempore, ab humorum copioſo affluxu, adeo lævæ & laxæ fient partes genitales, ut exigente neceſſitate, etiam obſtetricis vel Chirurgi totam manum facile admittant: Verùm ſi magnus fuerit fœtus, vel partes per ſe ſint anguſtiores, tunc gravem & laborioſum fieri partum, atque pubis oſſa, laxatis ligamentis & cartilaginibus, aliquantum dehiſcere, imo cartilaginoſam quoque connexionem oſſis ſacri cum ilii oſſibus adeo laxari, ut manifeſte à ſe mutuò recedant: Hanc dehiſcentiam harum partium primi notarunt, Hippocr. lib. de nat. Pueri, Avicenna lib. 3. fen. 21. tract. 1. cap. 2. Aetina tetrabil. 4. ſermone. 4. cap 22. quam acriter quoque defendit Sever. Pinæus operis phyſiolog. lib. 2. cap. 5. 6. & 7. Contrarium ſentientes evincit certiſſima rerum magiſtra experientia (hac docente omnes qualeſcunque rationes concidunt) qua non ſemel illud fieri compertum ac clariſſime demonſtratum eſt. Nos quoque anno 1654 menſe Martio, puerperam ſequenti poſt partum die mortuam, in publico theatro ſecuimus, in qua pubis oſſa à ſe invicem adeo divulſa erant, ut minimus digitus facilè interponi poſſet. *De Diemerbroëck Anatom. l. 6.*

Paræus lib. de gener. cap. 13. ſcribit ſe olim fuiſſe in illa opinione, oſſa ilium & pubis in partu non poſſe divelli, ſed tandem tamen contrarium ipſi apparuiſſe in ſectione cujuſdam mulieris, 15. die poſt partum ſuſpenſæ, cujus oſſa ilium ab oſſe ſacro diſtracta erant, & oſſa pubis à ſe invicem diſtabant latitudine dimidii digiti.

Idem obſervavimus hîc Baſileæ ante annos duodecim, cùm Nobilis matronæ Gallæ ventrem, quæ ob ſecundinas retentas interierat, pluribus adſtantibus aperiremus. *Bauhinus Theatri Anatom. lib. 1. cap. 49.*

Experientiâ edoctus aſſero oſſa pubis ſæpe ab invicem in partu laxari, emollito eorum cartilagineo connexu, totamque hypogaſtrii regionem ad miraculum uſque ampliari: Non quidem ab aquoſæ ſubſtantiæ profuſione, ſed ſua ſponte, ut fructus maturi excludendis ſuis ſeminibus ſolent hiſcere. *Harveus de Generat. animal. Exerc. 57.*

In publicis fœminarum, difficili partu mortuarum ſectionibus, conjunctionis oſſium pubis, ut & ilii ac ſacri dehiſcentiam ſpectatoribus multoties conſpiciendum exhibui. *Spigelius lib. 2. de Humani corpor. fabrica cap. 24.*

Os Uteri in prægnantibus arctiſſime clauſum repertum. 1. 2. Uteri ſtatus à Partu ſecundo die. 2. 3. 6. De craſſitie uteri in Gravidis. 4. Uteri ſtatus ſextâ poſt partum hebdomadâ. 5. Uteri conſtitutio in Graviditate & à Partu. 7. Uterus hypogaſtrio adſtrictus poſt maris partum. 8.

§. 1. Os uteri, teſtibus Hippocr. & Galeno, in prægnantibus tam arcte clauditur, ut ne quidem ſpecilli

Digitized by Google

aciem, nec ullius aëris aut aquæ (in balneo) introitum admittat; quod licèt nonnulli in dubium vocent, & tantummodo de levi aliqua connìventia explicent, tamen à nobis veriſſime viſum eſt anno 1649. quo aperuimus & examinavimus ancillæ veneno interemptæ cadaver; in quo, inter alia, invenimus uterum à longitudinis manus fœtu tumidum, ejuſque oſculum non modo arctiſſime contractum, ſed tam glutinoſo ac tenaci humore pituitoſo obſeratum, ut nuſquam tenuis ſtylus immitti poſſet, niſi majore vi per gluten illud adigeretur.

§. 2 illud etiam vidimus in alia muliere circa 7. menſem gravida, repentino fato extincta menſe Decembri 1665. *De Diemerbroëck Anatom. lib. 1. cap. 33.*

§. 3. Excluſo in lucem fœtu redit uterus ad priorem conſuetudinem ſenſim & ſenſim: Aperto cadavere altero à partu die, uterus conglobatus apparebat ad capitis infantis bimuli magnitudinem, albicans, in tubulis nullo ſanguinis apparente veſtigio. *Rolfinckius parte 2. de Organis generat. cap. 21.*

§. 4. Os uteri ita extenſum & lacerum erat ut vix appareret, Uterus magnitudine capitis erat adhuc & craſſitie pollicari: Intus ſanguinis reliquiæ & ora vaſorum craſſo & nigro ſanguine adhuc ſudantia: Vincula uteri cum oſſibus Ilium, ſacro & lumborum, & inteſtino recto firmiſſima, parte anteriore nulla, præterquam cum veſica admodum exigua. *Iac. Sylvius in appendice Iſagoges anat. de variorum corporum ſectione.*

§. 5. Falcoburgius teſtatur in diſſectis ſe obſervaſſe gravidis, craſſiorem videri tum temporis uterum, ſed falli oculos ab hepate uterino arctiſſime connexo, quod ſeparatum fucum detegit: Sed contrarium docet experientia: Nempe craſſities illa in utero, fœtu jam abſoluto oculis conſpicua, duorum pene digitorum craſſitiem æquat, præcipue circa fundi illam partem qua ſecundina adhæret: adeſt etiam adſtipulante Harvæo, in ea parte qua placenta utero non adnaſcitur: Conflatur hæc craſſities à ſanguine in tubulis uteri ſtabulante. *Rolfinckius cap. 21. de organis generationis parte 2.*

§. 6. Infanticida fœmina ſexta poſt partum hebdomada capite patratum ſcelus expiat. Juvencula parvæ ſtaturæ, obeſa & ſana: Peritonæo aperto non comparebat uterus prima fronte, ſed veſica lotio tumida conſpectum illius adimebat, ſub qua delituit uterus, durus ſatis & conſtrictus, ut mirari ſatis nequiverim tam brevi poſt partum tempore contractum: Magnitudine vix pugnum æquabat. Nymphæ contractæ, caruncula quoque obliteratæ, niſi orificio veſicæ appoſita: Vagina diſſecta ad uteri orificium ſine rugis ſolitis: Externa pudendi labra ſatis hiabant: Uteri orificium arctiſſimum durumque: Uterus ipſe craſſus & fungoſus, vix pomo excipiendo: In ipſis parietibus craſſis foraminula utrinque patebant ſeu acetabula, quibus per fiſtulam inflatis, elevabantur vaſa teſtibus ſubjecta. ſeu alter Tubæ inferior ramus ex vaſis deſcentibus ortus. *Th. Bartholinus hiſtor. 92. cent. 1.*

§. 7. Nuper diſſecui Nob. mulierem, quæ 24. horis à partu deceſſit è vivis, aquarum copiâ, quibus abundabat thorax, corde ſuffucato: Inveni uterum fere ad naturalem magnitudinem contractum, vix enim manus complicatæ amplitudinem æquabat. Diſſecti uteri cavitas exigua erat, & adhuc cotyledones, ſive tubercula, granis milii ſimillima apparebant: Parietes uteri duorum digitorum craſſitiem æquabant. *Riolanus Anthrop. l. 5. c. 1.*

§. 8. Membranas Uterus obtinet duas, Exteriorem duplicatam validam à peritonæo: Interiorem propriam, fibroſam magiſque poroſam: Inter has carnoſus & fibroſus contextus quidam reperitur, qui in mulieribus gravidis ab affluentium humorum nutritiorum ubertate admodum unà cum dictis membranis increſcit, ita ut quo magis augetur & increſcit Fœtus, eò carnoſior, fibroſior & craſſior evadat uterus, qui poſtremis geſtationis menſibus pollicis, & nonnunquam circiter duorum digitorum craſſitiem adæquat: Hæc craſſities non eſt ex ſolis humoribus in poroſitates uteri ſe inſinuantibus, ut multi exiſtimant, ſed eſt vera & ſatis denſa caro, quæ poſtea muſculorum inſtar inſervit ad fœtus expulſionem: Qualem carnoſam uteri ſubſtantiam anno 1652. menſe Novembri, in theatro Anatomico publice demonſtravi, in cadavere puerperæ, duodecim horis poſt partum mortuæ: Et non ita dudum privatim in muliere in partu unà cum fœtu mortua: Hoc tamen carnoſum incrementum poſt partum, humoribus & ſanguine maxima copia ab utero effluentibus, denuo emaciatur & exareſcit, atque ſic ad priſtinam formam ac magnitudinem uterus redit & contrahitur. *De Diemerbroëck Anatom. lib. 1. cap. 24.*

§. 9. Nuper vidi in muliere 15. diebus à partu ſtrangulata, uterum in dextrum latus inclinatum, & firmiter adſtrictum: Ligamentum latum dextri lateris brevius erat ſiniſtro; marem enixa fuerat: An eo modo conſtitutus iis, quæ mares potiùs quàm fœminas generant? *Riolanus Anthrop. lib. 2. cap. 33.*

Secundinarum retentio, ob arctam cum Utero adhæſionem, item Ob eandem cohæſionem cum carne Utero adnata.

In Noſodochio noſtro aperui corpus puerperæ, ſtatim poſt puerperium defunctæ, cauſam indagans mortis, inveni ſecundinam undiquaque ipſi utero tam firmiter adhærentem, ut vix & nonniſi cum labore ſeparari potuerit, eratque omnino exſanguis, ut & reliquum corpus parum admodum ſanguinis habebat, reſpectu ejus qui aliàs eſſe ſolet. 2. Uteri ſubſtantia admodum craſſa erat & fere duorum digitorum craſſitiem adæquabat, multis tamen iiſque conſpicuis foraminibus inſtar ſpongiæ pervia, inter ſcil. duas tunicas proprias: orificium ob recentem partum cum cervice maximè hiabat: oſſa pubis nullo modo ſejuncta, ſed arctiſſime, & ut naturaliter fieri ſolet, firmiſſime connivebant: Venæ ſpermaticæ ampliſſimæ erant, ita ut infantis cujuſdam minimum digitum adæquarent, ſanguine refertiſſimæ, in exortu naturaliter ſe habebant, dextra tamen paulo infra exortum, alium adhuc ramum, & eum quidem inſignem ab ipſo trunco aſſumebat, eumque mox ſibi conjungebat, ut ex duobus vaſis unum fieret. *I. R. Saltzmannus obſerv. p. 443.*

Uxor D. Morel Laniſtæ, præpinguis & vorax, eximiæ fœcunditatis, 12. partu filium enititur Junii 13. 1673. hora ſecunda pomeridiana: Partum magnus ſequitur lochiorum effluxus, ea quantitate ut jugulatum bovem dixiſſes, hinc leipothymiæ, ſubſiſtunt ſecundinæ Educere tentantem obſtetricem conatu adhibito prohibeo, quod arctius adhærere judicarem; perſeverant leipothymiæ, Jectigario accedit, puerperiorum eductionem urgent iterum aſſidentes mulierculæ, & enixa obnixe poſtulat; advocantur Chirurgi, qui manum admovere ob virium debilitatem recuſant, veriti ne in ipſa operatione expiraret. Accedens alter Medicus omnia ſymtomata in reſtitantem ſecundinam rejicit, tetros vapores emittentem: Repugno quod ante tres demum horas ſatis felix partus præceſſiſſet, nec eſſet veroſimile tantillo ſpatio eas computruiſſe; ſeptem horis à partu occubuit.

Reſerato poſtridie hypogaſtrio, adeps ad trium digitorum ſpiſſitudinem ſe offert, Uterus bene conſtitutus, quo inciſo nc gutta ſanguinis per ejus ſubſtantiam

tiam diffuſa cernitur; In cavitatis parte ſiniſtra cotyledones manifeſti erant: Parte dextra ſecundina arctiſſimo nexu utero adhærebat; Ita ut judicatum ſit ab imperitia obſtetricis partum intempeſtive promoventis, mortem contigiſſe: Aderat porro grumus ſanguinis, ovi parvi gallinacei magnitudine, ad uteri oſtium, à quo tetra illa accidentia proveniſſe veriſimile eſt, potius quàm à ſubſiſtente ſecundina, quæ illacera & incorrupta apparuit; Mortis autem cauſam ſanguinis profuſionem magnam credo, quamvis plethorica eſſet mulier, hæmorrhagiis obnoxia, quæ quater vel quinquies per graviditatem ſanguinem ſibi mitti curabat.

Mulier Nobilis Galla, quę jam multoties pepererat, cùm ante annum in partu, ob ſecundinam retentam, ab hora quarta matutina, ad 8. veſpertinam, qua demum, uſa prius injectionibus, ſternutatoriis, ſuffitibus ſecundinam ejecit, vix evaſiſſet, anno 1588. Martii 25. denuo cùm mane fœtum excluderet, ob ſecundinam ſubſiſtentem in periculum venit, propendente interim chorda umbilicali: Fruſtra autem variis remediis tentatis, magnaque ſanguinis grumoſi continuò effluente copia, vires adeo collapſæ ſunt ut ſequenti die circa horam 4. veſpertinam extingueretur.

Sectione facta uterus ſpiſſus & amplus (qualem puerperis per octiduum permanere, indeque ſenſim ſe recolligere, & ad priſtinam parvitatem redire aliquoties obſervavi) in hac quoque inventus eſt: Quo in longum ipſiuſque cervice diſſectis, ſecundinam, tum circa uteri orificium, quod amplum admodum erat, initium adhæſiſſe, tum per carneam placentam uteri interiori ſubſtantiæ adeo accreviſſe, ut ægre manibus avelleretur & tracta laceraretur, viſa fuit; cui adhuc amnios tunica, chordaque umbilicalis adhęrebant; Præterquam & corpus quoddam, parenchymate craſſo & ſublivido conſtans, hepatis ſubſtantiæ coctę ſimillimum, propria involutum tunica, illic quoque circa connexum jacuiſſe obſervavimus: *Platerus obſervat. lib. 1. pag. 231.*

Mulieri poſt 15. annos à connubio parere contigit: Secundæ ſubſtiterunt, evulſæ fruſtulatim: Obſtetrix aſſerebat ſupereſſe aliquid; febris nata, hinc lingua nigra, dentium intervalla ſcabritie nigricantia, facies νεκρώδης ſeptimo die mortua: Secta; Inventa caro oblonga adnata utero, membranarum pars quæ computruerat. *Hollerius libello obſerv. §. 10.*

A Partu difficili extinctæ mulieris, Anatome.

Clariſſ. Philippi Jacobi Hartmanni, Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Filiolum die 19. Aprilis ann. 1701. enixa fuerat, variis doloribus, & prægnationis decurſu & partûs tempore, afflicta perditè: poſtridie acceſſor; Obſtetrix *abdomen rigide extenſum* oſtendit, atque *ſub regione epigaſtrica*, ab uno hypochondrio ad alterum tranſverſim, juſtâ fœtûs magnitudine, corpus ſitum eſſe comparebat: durum iſtud, & renitens quamvis Puerpera ægerrimè tactum ferret. *Iſti* verò *in regione Epigaſtrica loco elato reſpondebat depreſſus*, inſtar convallis, *qui umbilicalem* ab uno illo ad oppoſitum *emetiebatur*; poſtquam rurſus *in Hypogaſtrio par ſupremæ abdominis elatio conſpiciebatur.* Illis Obſtetrix, gemellorum reſtitantium ſuſpiciones oggerebat. *Cum contumaci alvi obſtructione & flatuum lancinationibus, in ſiniſtro Inguine; doloribus atrociſſimis pungentibus & ſciſſoriis (als wann ſie mit tauſend Meſſern geſchnitten und geſchnitten und geſtochen wäre)* conflictata fuerat miſera. Quinque diebus ante partum *obſtructio* perſeveraverat, nec flatus loco dimoveri poterant. Lenimen à Cataplaſmatibus ſenſerat poſt partum, aſſumto etiam Spermate ceti cum oculis cancri & tantillô croci, quòd matrix ſtatim à partu eductâ ſecundinâ, occluſa lochia nulla dimiſiſſet. Obſtetrix referebat fœtum jam jam in lucem prodíturum ſupremam epigaſtrii regionem adhuc occupaſſe, quo ipſo de gemellis conjecturam firmare ſtudebat.

Defunctæ autem die 21. April. *Apertio* aliam rerum faciem detexit: *tentam* ad rupturamque uſque, *abdomen* quando Chirurgus *perforabat*, quaſi ex bombarda exploſio facta, in faciem ſecantis ſordes ejaculatę, fœtore peſſimo totum conclave inficiebant. *Patefactâ Epigaſtrii regione cum Umbilicali, Corpus illud elatum & durum, colon* deprehenſum, tantâ vi expanſionis, ut inciſi hujus inteſtini totidem lobi viſceris alicujus grandioris viderentur, ipſumque nullâ vehementiâ manûs, comprimi poſſet: *Ubi ampliſſimum erat Colon*, filo tres partes ulnę longo vix comprehendebatur. *Par corporis in Hypogaſtrio elati conditio;* ſiquidem *Coli* itidem *portio erat*; quæ in confinio inteſtini recti tota *nigra atque ſphacelata*, atque ad contactum, cùm inteſtinis vicinis quæ tabe ſuâ corripuerat, rumpebatur: Hæc *ſedes* erat *dolorum lancinantium*, de quorum atrociâ toties conqueſta fuerat: Hæc *cauſa inquinamentorum in cavitate abdominis. Superius Colon* à Gangræna erat immune: Ab hoc verò *Hepar ſede ſuâ* erat *exturbatum*, & fermè inverſum, ut Sima pars cum veſicula fellis in conſpectum prius veniret, Gibbâ ad vertebras diſtortâ: *crepido*, quæ ad umbilicum vergere ſolet, coarctata & rectò inverſa, cum ſuo fiſſo & ſuſpenſorio duas palmas à mucrone enſiformi receſſerat. *Bilis in veſicula* fluida ſatis; *Hepar* ipſum ſublividum & emarcidum: *Lien* putris, ad contactum diffluens. *Omentum* nuſquam comparuit, neque ad inciſa Coli, aut ullum inteſtinum *pinguedinis quidquam*, qua & *Renum faſcia* deſtituebatur: *Inteſtina tenuia* ſedibus ſuis emota, à Colo obtecta, flatu diſtenta, & colluvie.

Uterus licèt alter ſolùm à partu dies abierat, in globum jam contractus in pelvi quieſcebat, magnitudine capitis infantilis. *Fundi inciſi craſſities* erat duorum digitorum tranſverſorum, tantâ è contra *colli minoris tenuitate*, ut calami anſerini craſſitiem non excederet. Intus per omnem ſuperficiem *Placentæ reliquiæ* hærebant, quas tamen digito facile erat avellere: *In collo* ipſo cruor hæſitabat. *Tubarum altera* erat alba, cujus orificium *fimbrias*, quales *Swammerdam* voluit, *lacinioſas* habebat: Hanc Tubam incidens *Striis albis* ſecundùm longitudinem diſtinctam inveni, *quales Stria in Uteri Gallinacei proceſſu* extantiores: Stylum per eam adigens in cavitatem Uteri penetrare non valui. *Siniſtra Tuba* erat ſanguinolenta, Sphacelata parti coli ſubjacens; *hujus fimbria lacertulos* ſive carneos lobulos quales *Graafius* defendit, *oſtendebant. Teſtes* oblongi, albi, plani, exſucci, exilibus & paucis hydatidibus.

Uſus ex Anatome à Partu difficili defunctæ.

1. *Fallax gemellorum indicium*, partes abdominis elatæ.

2. *Fœmineus Sexus Colicis doloribus obnoxius*, qui tamen Uterum ſemper cauſatur.

3. Quanta *vis flatuum intra Colon.*

4. *A Gangræna dolor* acutiſſimus ſciſſorius.

5. Succi vitalis defectus, *cauſa defectus pinguedinis.*

6. *Uteri* poſt partum *craſſities diverſaque* in diverſis partibus.
7. *Lochiorum remora.*

De Partû præternaturali, ac de Fœtibus monſtroſè in muliebri corpore ſitis, curioſa plura videri poſſunt ſub titulô Fœtus. Item etiam alia non pauca in Bibliothecâ noſtrâ Medico-Practicâ, ſub titulô Partus.

P E D I C U L I

Vid.

P H T H I R I A S I S.

PEDUM MORBI.

Pedum Fœtor.

P*EDUM* fœtor eſt odor teter ac hircum olens, ex ipſorum poris exſpirans, & à miaſmatis putridis obortus.

Hic affectus ſæpe adeo pertinax eſt, & intolerabilis, ut eum adſtantes ferre nequeant, unde in Actis Haffnienſibus traditur hiſtoria fœminæ tam abobinabilem fundentis pedum fœtorem, ut nullus niſi bene odoratis probè munitus ipſi aſſidere valeat. Sæpiſſime autem occurrit in iis qui pedes ſuos negligentiùs muniunt linamentis ac ſoccis.

Paracelſus pro eo abigendo ſuadet varia arcana ſudorifera, & in ſpecie chelidonium calceis imponendum; nihil verò magis juvat quàm mundities, quando ſcilicet pedes ſemper novis muniuntur ſoccis. *Joh. Dolæus in Encyclopediâ Chirurgicâ rationali*

Pedum Clavi.

Inter ea quæ corpori noſtro moleſtiam adferre, aliquibus tamen flocci fieri ſolent, clavum in pede vulgus quoque numerat, ſed perperam; Si enim error circa affectum huncce commiſſus fuerit, facillimè in graviſſimum morbum evadet. Nobiliſſimum & egregium quendam Virum, & Sereniſſimi Principis Emanuelis Ducis Sabaudiæ &c. Conſiliarium (quem de facie quoque hic Bernæ cognovi) eo extinctum fuiſſe, ex viris fide dignis habeo. Mihi ſimile quid in barbitonſore quodam videre contigit. Huic enim cùm claviculam inſtar verrucæ, ex attritu forficis, in apice dextri pollicis procreatæ, exc idiſſem, ille verò me abſente, neſcienteque nonnihil arſenici vulneri impoſuiſſet, parum abfuit, quin vitam cum morte commutaret. Quoriescunque igitur temerarii atque artis imperiti homines, clavum huncce, ſive duritiem, ad carnem vivam exſcindunt, guttulamque unam aut alteram, (uti vulgus facere conſuevit) olei vitrioli, aut aquæ fortis, vel nonnihil arſenici imponunt, exoriuntur dolores acutiſſimi, inflammationes, convulſiones, lipothymiæ, aliaque graviſſima Symptomata, plerumque etiam ſequitur mors, uti Conſiliario Ducis Sabaudiæ accidiſſe ante dixi. Aliam itaque viam ac methodum excogitavi, quâ memetipſum, uxorem item meam, alioſque feliciter ſanitati reſtitui, hunc in modum. Inprimis quia affectus ille propter attritum. & anguſtiam calceamentorum procedit, calcei anguſti & ex corio duro parati, abrogandi, & ex corio tenello, uti eſt Hiſpanicum, quod *Maroquin* vocant, parandi ſunt. Poſtea præparetur ſequens balneum emolliens, pro pedibus.

R. Radicum altheæ. Malvæ, Liliorum alborum, Scrophulariæ majoris an ℥j. Foliorum altheæ, Malvæ, Violarum, Florum chamomillæ. Meliloti an. Mj. Sem. lini. Fœnigræci, Anethi, an. ℥j.

Incidantur, & contundantur omnia groſſo modo, coquanturque in aqua, in qua pedes per duas horas poſt cœnam immergantur, & per horam integram macerentur. Linteis calidis abſterſis pedibus, in lectum calidum ſe conferat æger, & ſuperdormiat, ſequenti, uti & tertio die, (ſemper tamen poſt cœnam) iteretur balneum. Sic ſatis emollitis claviculis, novaculâ totum illud quod induruit, abradendum, abſcindendumque eſt, verùm pedetentim, & ſuperficie tenus, non autem à ſuperficie ad centrum. Clavo ſic ad radicem abſciſſo (quod ſine dolore fit) emplaſtrum de cicuta, ſupra alutam tenuiſſimam extenſum applicetur, faſciâque carbaſcâ ita ligetur, ut dies noctesque adhæreat. Ab initio quaternis diebus, poſtmodum verò ſingulis menſibus, ſaltem renovandum eſt emplaſtrum: per menſes tamen multos, imò etiam per annum integrum emplaſtrum gerere convenit, idque ſine ullô fit incommodô, ac moleſtiâ, maximô tamen cum fructû.

Clavorum Pedum certa cura

Clariſſ. Danielis Crugeri Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

℞. Spir. vitrioli veneris, & illinantur clavi optimè bis vel ter de die, quoties opus.

Poſt duodecim horas impone ſequens emplaſtrum

℞ Gummi Galbani & Gummi Ammoniaci ãã. ℥ß. Solve in ſ. q. ſpir. vini, & inſpiſſa. Adde, Euphorbii ʒß. Alumin. uſti gr. 45. Viridis. æris. ℈iijß. Mercurii dulcis vulgaris ʒj. Olei Euphorbii & Ceræ ãã. q. ſ.

M. F. Emplaſtrum, quòd poſt duodecim horas removeri poteſt, & cultello clavus eximi. Imò ſi magnus fuerit clavus, ſecundâ vice repeti poteſt.

Pedis diſtorti cura, ex Gulielmô Fabriciô Hildano.

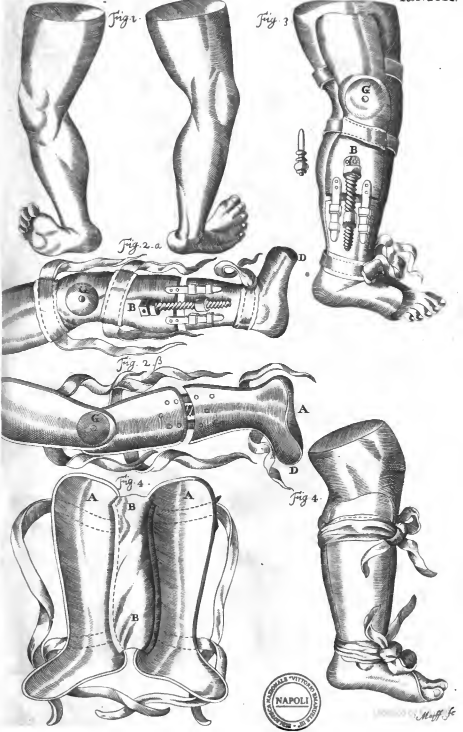
Circa annum 1589. nobiliſſ. quædam gravida, Generoſo ac Præſtantiſſimo D. Sebaſtiano ab Atzwelt Domino in Wildenberg, Grororff &c. nupta? cùm quâdam die crepidis ſubere elevatis, incederet, & fortè fortuna vacillaret, haud parum commota atque perturbata fuit: nihilominus tamen fœtum ad conſtitutum tempus geſtavit, & puellum progenuit: Huic pes (ſi rectè recordor) dexter ita diſtortus fuit, ut digiti malleolum interiorem, totuſque verò pes ſuram verſus reflecteretur: itaque cùm incederet puer; non plantâ pedis, ſed malleolo exteriori ſolùm calcabat; ut ex ſequenti figura videre licet. (*Vid. Tab.* x x. *fig.* 1.

Multa quidem adhibita fuerunt medicamenta, etiam à præſtantiſſimis Medicis & Chirurgis, ſed fruſtra. Quum tertium annum ætatis prætergreſſus eſſet infans, & nulla amplius ſupereſſet ſpes reſtitutionis pedis, & Generoſus Dom. parens de me audiviſſet, Coloniâ, ubi tunc artem meam exercebam, per literas me ad ſe vocavit, Anno 1592. & ut omnem diligentiam atque induſtriam circa puerum ſuum adhiberem, rogavit. Explorato optimèque conſiderato morbo, de reſtitutione pedis, ut ingenuè fatear, penè deſperabam: omnia enim jam occalluerant. Cùm verò auxilium à me afflagitarent parentes, curationem ſequenti modo inſtitui.

Primò, quia infans robuſtus & obeſus erat, corpus ante omnia manna & ſyrupo roſato ſolutivo per intervalla purgavi, ne balneis & fomentationibus ſuperfluos

humores

Tab. XX.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

humores ad partem affectam attraherem: Purgato corpore, ſequens decoctum emolliens in decimum aut duodecimum diem uſque, bis terve indie calidè applicui.

R. Rad. Altheæ, Malvæ an. ℥ß. Herb. & flor. Betonicæ, Ivæ artheticæ, Flor. Chamomillæ, Meliloti an. M j. Sem. Lini, & Fœnigræci an. ℥ß. Anisi, ʒj.

Coquantur in decocto capitis & pedum vervecis, fiatque fomentum, quo bis in die ad ſemihoram uſque pedem immerſi. Poſt fotum totam tibiam plantamque pedis ſequenti oleo inunxi.

R. Ol. Liliorum alborum, ol. Amygdalarum dulcium, an. ʒß. Ol. Lumbricorum ℥j. Ol. Granorum juniperi ʒij. miſceantur.

Poſtea ſequens Emplaſtrum applicui.

R. Empl. de mucilaginibus ℥jß.

Gummi Amoniaci, in ſpiritu juniperino diſſoluti & percolati, iterumque ad ſpiſſitudinem cocti ℥j. Ceræ novæ ʒß. Ol. de vitellis ovorum ℥j.

Diſſolvantur lentiſſimo igne, deinde admiſce

Pulv. florum betonicæ, Ivæ artheticæ, Roſarum rubearum an. ℈ij. Croci, Pulv. Lumbricorum terreſtrium. Maſticis, Olibani an. ʒj. Miſce & fiat ſecundùm artem Ceratum, addendo parum olei roſacei, ſi opus fuerit. Emplaſtrum hoc mirum in modum emollit, & partes nervoſas corroborat.

Sic ſatis emollito pede, ab uſu emollientium diſceſſi, & corroborantia, de quibus poſtea, applicui.

Interim autem dum emollientibus utebar, ſerperaſtrum ad affectum huncce accommodatiſſimum inveni, & ipſemet ſpecimen ex tenuiſſima lamina ferrea, charta & ligno concinnavi: quod poſtea in arce Gotorff per ferrarium ex ferro fabricatum fuit, eodem modo ut infrà depictum eſt.

Porrò etiamſi pes mirum in modum diſtortus eſſet, ut ex præcedenti figura videre licet: poſt uſum tamen emollientium, facilè veluti in formam naturalem reduci potuit, idque ſine dolore, ſed remota manu protinus in priſtinam formam monſtroſam revertebatur.

Quotieſcunque autem pedem (quod diligenter obſervandum) extendebam, & in formam naturalem reponebam, ſinus magnus inter malleolum interiorem & plantam pedis, percipiebatur. Proceſſus enim inferioris appendicis oſſis tibiæ, qui malleolum internum conſtituit, quia à longo tempore oſſi calcis incubuerat, depreſſus erat, & ab oſſe calcis diſtabat. Proceſſus verò fibulæ, qui malleolum exteriorem facit, præter naturæ ordinem prominebat, totumque pedem introrſum detorquebat.

Ut igitur pes in ſitum ſuum ac formam naturalem reduci poſſet, neceſſe fuit, ut prominentia fibulæ deprimeretur, defectus verò proceſſus appendicis oſſis tibiæ aliquantum prolongaretur. Illud arte & induſtria, hoc verò naturæ beneficio factum fuit. Cęterum naturam mirando quodam modo in conſervando ſui individuo ſolicitam eſſe, exemplum ad oculum in Muſęo meo demonſtrare poſſum: Habeo enim Sceleton Caponis, in quo miranda Creatoris providentia obſervatur: Quandoquidem femur ſiniſtrum, cùm in tranſverſum fractum, & extremitas una oſſis fracti, ſuper alteram callo quàm firmiſſimè annexa fuiſſet, & proinde crus illud altero brevius evaſiſſet, provida ac prudens natura, os tibiæ ejuſdem cruris tantùm longius creavit dextro, quantùm femur ſiniſtrum brevius eſt dextro: ita ut nulla relicta ſit inæqualitas aut deformitas. Hæc ſi in brutis fiunt, cur non & in pueris, interim dum accreſcunt: præſertim ſi optimo corporis habitu ſint præditi, & vivaces fuerint, qualis erat Generoſus hic noſter æger. Sed ut ad inſtitutum redeam, ſic ſatis emollito pede, de reliquis cogitandum fuit. Primum itaque pedem totumque crus ſucco lumbricorum, aquâ betonicę, ivæ artheticæ, ſalviæ, & juniperi mixto, inunxi, & ſequens Emplaſtrum, quod mirum in modum corroborat, applicui.

℞. Emplaſt. Slotani ℥iij. Gummi Elemi puriſſimi, Ceræ novę an. ℥j. Pulv. Maſticis, Olibani pulv. lumbricorum, aquâ communi lotorum & exiccatorum an. ʒij. Roſarum rubearum, Balauſtiorum, Nucum cupreſſi an. ʒj. Cùm ſ. q. olei lumbricorum fiat Cerotum, quod ſupra alutam extendatur, applicetur, & renovetur, de ſexto in ſextum diem. Poſtea in formam naturalem repoſito pede, quod, ut antea dixi, facile & ſine dolore fieri potuit, ſequens inſtrumentum. (*Vid. Tab. XX. fig. 2 α. & β.*) Pedi tam concinnè adaptavi, ut pes in priſtinam formam præternaturalem recedere non potuerit, niſi fortè fortuna faſciæ ac vincula laxarentur.

Tab. XX.

Fig. 2. 3.

Declaratio Figurarum.

2. *α.* & 2. *β.* Tab. XX.

In primâ figurâ interna facies inſtrumenti adumbratur: Eam præſertim ob cauſam, ut reflexura laminæ A. A. in conſpectum veniat: hujus reflexura enim, quæ in ſecunda figura β D. inſignita eſt, beneficio, planta pedis introrſum, & verſus malleolum internum reflexa, ex tela facta, inſtrumento diligenter annectatur, ne loco ſuo recedere poſſit. Id verò ut commodius fiat, ferula lignea ſtupis, & tela involuta interiori parte tibiæ apponenda, & unà cum faſcia & loramentis vincienda & liganda eſt, ut ex ſequenti Figura apparet. (*Vid. Tab. xx. fig. 3.*)

Tab. XX.

Fig. 3.

Porrò inſtrumento undique firmiter annexo, ſi forſan aliquando circa talum, & plantam pedis relaxatum fuerit, beneficio torcularis, in ſecunda & tertia figura B. notati, in altum facilè retrahi potuit: quàm rariſſimè enim loramenta, faſcias, cæteraque omnia ſolvere conveniebat; quin potiùs ſumma diligentia adhibenda erat, ut pes immobilis maneret. Genu verò quod attinet, Id beneficio flexuræ, in tribus figuris G. notatæ facilè movebatur.

Hoc modo rectè ac firmiter ligato pede, prominentia illa fibulæ depreſſa, aut ſaltem ne excreſceret, impedita fuit. Proceſſus verò inferioris appendicis oſſis tibiæ, quum locus vacuus eſſet, excreſcere, paulatimque ſinum illum circa malleolum internum implere potuit. Hoc modò deformitas pedis omninò caſtigata, emendataque fuit, & ita quidem, ut inter deambulandum hujus deformitatis nullum amplius veſtigium appareret, quemadmodum ego ipſemet Ann. 1617. ex Haſſia rediens, & Moguntiæ, ubi tunc temporis Canonicus erat, hiſce meis vidi oculis.

Longum autem tempus, ſummamque diligentiam hujuſmodi curationes requirunt. Vi enim nihil efficitur, ſed eſt naturæ opus quæ deformitatem illam corrigit, ſi ars & induſtria Medici acceſſerit. Idque ego in prædicto Generoſo ægro expertus ſum. Sed affectus jam inveteratus & deploratus erat: quapropter inſtrumento præfigurato per integrum annum, & ulterius in ipſo uſus ſum. Poſtea ſerperaſtrum eodem modo fabricatum, ut ante annum ſpecimen ſimul & delineationem ad T. Excel. miſi, appoſui, quo & per annos aliquot ſine ullo incommodo uſus fuit. Quia verò pueri creſcunt, inſtrumentum contrà in eodem tenore permanet, ideò quotieſcunque res poſtulat, illud renovandum eſt.

Quod

Quod autem à prioribus Medicis, quamvis expertis, reſtitutus non fuerit, non ratione medicamentorum, quæ ex arte præſcripta & adhibita fuerant, ſed defectu ſerperaſtrorum accidit: quamobrem in hujuſmodi affectibus neceſſe eſt, ut Medicus toto ingenio ad inventionem inſtrumentorum incumbat, citra quæ omnia fruſtra adhibentur medicamenta, quamvis optima.

In pueris verò nuper natis, ſi diſtorſio aliqua pedum fuerit, non uſque adeò difficilis eſt curatio, dummodo ſerperaſtra commoda adaptata fuerint. Vidi id Anno 1621. in nobilis Viri Dom. Benedicti Doube Moraranſis puero, qui cùm diſtortis & veluti monſtroſis pedibus natus eſſet, non diu poſt ipſum Bernam mihi adduxerunt, ubi ſpatio octo vel decem menſium per Dei gratiam, feliciter à me reſtitutus fuit. In hoc autem puero nullum emolliens applicui, quandoquidem omnia adhuc lubrica erant. Corroborantibus itaque antea commemoratis, curationem incœpi, & abſolvi, ſequenti tamen adaptato & appoſito ſerperaſtro, ex lamina ærea, non uſque adeò ſpiſſa, tam concinnè fabricato, ut pedem ſecundùm naturam diſpoſitum ferè repræſentaret, quemadmodum ex ſequenti figura apparet. Prius autem prædictis aquis tepidis crura irroravi, atque imbui, & Emplaſtrum corroborans malleolis applicui. Poſtea faſciis ex carbaſo paratis, pedes & tibias ad genua uſque involvi, tandemque, ne pedes inter ungendum & faſciâ ligandum in formam naturalem repoſiti, ex loco recederent, ſerperaſtra hic depicta appoſui. (*Vid. Tab. XX. fig. 4.*)

A. A. Laminæ ſunt ex ærę, ad imitationem & formam pedis ſecundùm naturam ſe habentis, fabricatæ.

B. B. Aluta eſt in medio, cui Laminæ annexę ſunt, ne videlicet loco ſuo amoveantur, neque calcaneus ſimul, uti & maximus ille tendo, qui calcaneo inſeritur, comprimatur.

Pedes præterea, ut & alia partes, obnoxii ſunt Fracturis, Luxationibus, Tumoribus, Vulneribus, Ulceribus, Combuſtionibus &c. De quibus omnibus vid. ſub propriis titulis.

PENIS MORBI.

Penis ſive virile membrum nexu validiſſimo oſſium pubis medio alligatur; figuræ eſt oblongo rotundæ, inferiùs paululum depreſſæ. A communibus denudatus integumentis partes ejus reteguntur propriæ, muſculorum ſcilicet paria duo, quorum primum ab oſſis iſchii tubere atque margine erumpens, & in validam nerveorum, ſeu ſpongioſorum ac celluloſorum corporum membranam procurrens, ibidemque deliteſcens, attrahens non immeritò dicitur. Alterum quod à ſphincteris quibuſdam faſciculis oriundum, ac ſuper urethram progreſſum, eam undique quaſi complectitur, & in præmemoratam tandem abiens membranam, ibidem terminatur, compreſſoris nomine non malè inſignitur. Tertium quandoq; ſed rarò, additur, quod è ſitu tranſverſo nomen habet: A coxendicis apophyſi parum infra primos penis muſculos erumpens, inter ſphincterem muſculoſque comprimentes urethrę baſi inſeritur. Pręter muſculos deſcriptos, inter partes proprias aliquo modo recenſeri meretur prępuṫium; ſcilic. non unicè ex tegumentis conflatum communibus iiſque laxioribus; ſed multis prȩterea muſculoſis faſciculis donatur, quibus nervoſis corporibus interiùs annectitur, & frȩnulo ſeu potius ligamentaceo-tendinea membrana glandi alligitur, quę nihil cum prędictis tegumentis habet commune. At verò proprię ſpecialiùs ſunt peni alię partes, duo nimirum corpora nervoſa, propter fibras nervoſas, & quaſi argenteas innumeras, ſic proculdubio dicta, quamvis à recentioribus commodiùs, ac magis ex eorundem fabrica, ſpongioſa & celluloſa nuncupentur.

Per ſpatium, illis intermedium inferiùs decurrit urethra, ſeu canalis è collo veſicæ in extremum uſque penem pro urinæ ac ſeminis emiſſione prolongatus, quę itidem præter tunicas à veſica urinariâ deſumptas, corpore exteriùs veſtitur ſpongioſo ſibi proprio. Atque pauca hæc ſatis pro penis deſcriptione, quam fuſiùs explicatam videre licet in Bibliothecæ noſtræ Anatomicæ Parte 1. Morbos quod attinet, illi ſunt multiplices, Diſtortio ſcil. ſeu Nodus verpi, Inflammatio, Inflatio, Verrucæ & Excreſcentiæ, Apoſtema, Tumor frigidus, Ulcera, Pruritus, Ganglium, Phimoſis, Paraphimoſis, Retractio, Longitudo immodica, Brevitas, Hydrops, Hæmorrhagia, Vulnera, Gangræna, & Cancer. Hos omnes ordine hîc verbo perſequemur.

Diſtorſio, ſeu Nodus Virgæ.

Hic affectus illis accidit qui veneri nimis indulgent, & diu diſtento ſunt genitali: Tum enim ſpiritus in ligamentis, ſeu corporibus ſpongioſis, concluſus, in aliquam alterius ligamenti partem impetum faciens, eam relaxat, & fabæ, vel glandulæ inſtar, eam protuberare facit: quo fit, ut quantum latitudini aſſuetæ partis adjicitur, tantùm longitudini detrahatur. Curatur, abſtinentiâ à venere, & illis quę curandæ Herniæ inſerviunt. Emollientia fugienda; Prodeſt fotus ex vino auſtero, in quo nuces pini & cupreſſi, roſæ rubræ, myrtilli, balauſtia &c. fuerint decocta. *Johan. Jonſtonus in Syntagmate Medico.*

Inflammatio & Inflatio.

Illæ, ut plurimum, ex impuro oriuntur concubitu, aut ſunt ejuſdem cum aliis inflammationibus naturæ, nec propterea particularem expetunt curationem.

Verrucæ & Excreſcentia.

Illæ vel in ſummo glandis aſſurgunt, vel ad ejuſdem baſim ſub præpurio latitant. De primis in fungum cancroſum degeneratis, vide ſuprà capite de Cancro obſervationem è Gulielmo Fabritio Hildano. De aliis verò vide quę capite de Lue Venereâ attulimus.

Apoſtema Virgæ.

Non alia ratione is curatur, quàm alia apoſtemata, ſeu tumores calidi abſcedentes, de quibus capite de Inflammatione.

Tumor frigidus.

Vix alius is eſt quàm qui ab Hydrope pendet, illum itaque conſultò hic omittimus.

Pruritus Virgæ.

Pruritus ex ſalſis ac acribus humoribus in penem effuſis, eadem prorſus ratione qua in aliis corporis partibus oritur. Ille mitigari poteſt cataplaſmate ex acetoſâ, fumariâ, roſis rubris, & radice bryoniæ, aquæ cum pauco acero roſaceo incoctis. Vel potiùs fotu ex aquâ phagedænicâ, pauciſſimô mercuriô ſublimatô impregnatâ; aut litu ex unguento roſaceo admiſtâ mercurii præcipitati particulâ. Uno verbo, iis omnibus quæ in aliarum corporis partium pruritibus conferunt.

Ulcera Penis.

Illa, vel ſunt ſimplicia, quæ commode ſatis curantur medicamentis capite de ulceribus proponendis; vel maligna, quæ ſcilicet, vel venereum quid redolent, quorumque cura capite de Lue Venerea affertur, vel ad cancri naturam accedunt, de quibus tum

infrà, ſed præcipue capite de Cancro, ſub litera C. Sufficiat hic in genere dixiſſe, in iis omnibus penis ulceribus, quę cancroſa non ſunt, proficua fore tum pręcipitatum rubrum ac album, tum alia de quibus mox in pruritu. De Urethræ ulcere, indeque enata Caruncula, ſuo loco.

Ganglium Virgæ.

De eo mentionem facit Foreſtus lib. 26. Obſ. 8. dicitque duritie fuiſſe prope ſcirrhoſa, glandemque, ac etiam ipſius priapi dorſum ex parte occupaſſe. Quid autem in cauſa fuerit, cur ejuſmodi tumorem ganglion nuncupaverit, non videmus; quandoquidem illud tantùm in partibus aſſurgit tendineis, fibrarumque tendinearum quædam quaſi corrugatio ac criſpatio vulgò creditur, ut proprio videre eſt loco, ſcilicet capite de Atheromate. Conducibilius itaque nobis videtur Virgę Ganglium præmemoratum ad tumores reducere ſchirroſos, in cancros facilè abientes; de quibus propriis locis.

Phimoſis & Paraphimoſis.

Phĩmoſis nihil aliud eſt quàm præputii circa glandem penis conſtrictio, unde illud retrahi, atque hæc pars nudari nequeat, quò fit ut ſeminis, imò etiam quandoque & ipſius urinæ emiſſio non parum impediatur. Paraphimoſis autem, priori contrarius affectus, eſt denudatio perpetua glandis, propter decurtatum, aut per inflammationem ex lue, violentiori coitu, aliaque de cauſa, retractum præputium. Ambo hi affectus, ut plurimùm à virulentia oriuntur venerea partes genitales inflammante, ac in glande excoriationes pariente, quibus præputium adnaſcatur; At prætereà ab humorum acriorum, nullo tamen veneno gallico infectorum, in eaſdem partes decubitu, procreari queunt. Sic ſępius vidimus infantes alterutro horum morborum afflictos, in quos cadere non poterat aliqua luis ſuſpicio.

Si affectus fuerit venereus; illi occurrendum erit fotibus variis emollientibus ac diſcutientibus, ut & remediis, de quibus capite de Lue Venerea, ubi ſcil. de variis morbi ſymptomatibus dictum. Si ſimplex fuerit nec à veneno venereo originem trahat; fotib. ac litibus tractetur. Imò, aliis non proficientibus, in Phimoſi, ad inciſionem præputii, per totam glandis in parte ſuperiori longitudinem deveniatur; ſeparatoque etiam, poſt prædictam inciſionem, per ferrum, ſi opus ſit, à glande pręputio, nova præpediatur adnaſcentia per interjectam plumbeam lamellam, vel telam utrinque emplaſtro de Vigo cum mercurio imbutam, ulcuſque digerentibus, detergentibus ac cicatriſantibus ex methodo curetur: non neglectis interim auxiliis interioribus; purgantibus ſcilicet, variiſque anodynis, & humorum acrimoniam temperantibus ac diluentibus: Quibus omnibus præmittendæ, aut intercalandæ venæſectiones neceſſariæ. Atque hæc in genere ſatis, de iiſdem nimirum in ſequentibus fuſiùs ex variis Autoribus dicendum veniet.

Retractio Penis.

Hæc quandoque tanta eſt ut virga in imo ventre funerata videatur (ut verbis ſatyrici utar) ac potiſſimùm accidit obeſioribus, ac ſenio confectis. Non tamen ab illa etiam ſunt immunes viri aliàs vegeti, ſed rarior ipſis eſt affectus: Oriri autem illa videretur à criſpatione & corrugatione univerſali fibrarum cellulas corporum cavernoſorum penis circumcingentium, unde illa, quaſi ſpongia manu compreſſa denſantur & in minimam contrahuntur molem. Curam quod ſpectat, non video qualis illa futura ſit, niſi affectus à metu ſit procreatus, ut aliquando evenit, tunc enim amotâ cauſâ, fugatur morbus.

Longitudo penis immodica, & ejuſdem brevitas.

De iis variæ ſunt hiſtorię, noſque ipſi aliquando vidimus tantam verpi longitudinem, ut ne mulieri vir ſic eſſet omnino moleſtus, ille ad radicem pulvillis muniri debuerit, qui introductionem integram in coitu præpedientes, illum quaſi decurtarent. Brevitas nimia, eaque naturalis nulla arte curari poteſt.

Hydrops penis.

Ille ut plurimum ſequitur abdominis hydropem ac propterea ſpecialem non exquirit tractationem.

Dolor, Hæmorrhagia, Vulnera, Gangræna, ut & etiam Glans imperforatâ ac Cancer, propriis explicantur capitibus, ac propterea iiſdem hic aliàs quàm per obſervationes enarrandis, ſuperſedebimus. Unicum hîc adjiciendum venit: ſcilicet.

Operatio Aurelii Cornelii Celſi in Recutitis.

Si glans nuda eſt; vultque eam aliquis decoris cauſâ tegere, fieri poteſt, ſed expeditiùs in puerô, quàm in virô; in eô cui id naturale eſt, quàm in eô, qui quorundam gentium more, circumciſus eſt; in eô cui, glans parva, juxtaque eam cutis, ſpecioſior verò ipſe coles eſt, quàm in quô contraria his ſunt. Curatio autem eorum quibus id naturale eſt; ejuſmodi eſt. Cutis circa glandem apprehenditur & extenditur, donec illam ipſam condat, ibique deligatur. Deinde juxta pubem in orbem tergus inciditur; donec coles nudetur: magnàque curâ cavetur, ne vel urinæ iter, vel venę, quæ ibi ſunt, incidentur. Hoc facto, cutis ad vinculum inclinatur, nudaturque circa pubem velut circulus, eoque linamenta dantur, ut caro increſcat, & id impleat, ſatiſque velamenti ſuprà latitudo plagæ præſtat. Sed, donec cicatrix fit, vinctum eſſe id debet, in mediô tantùm relictô exiguô urinæ itinere. At in eô qui circumciſus eſt, ſub circulô glandis ſcalpellô diducenda cutis ab interiore cole eſt. Non ita dolet; quia ſummô ſolutô, deduci deorſum uſque ad pubem manu poteſt. Neque ideò ſanguis profluit. Reſoluta autem cutis, rurſus extenditur ultra glandem. Tum multâ frigidâ aquâ fovetur, emplaſtrumque circa datur, quod valentem inflammationem reprimat, proximiſque diebus, ut propè à fame victus eſt, ne fortè eam partem ſatietas excitet: Ubi jam ſine inflammatione eſt, deligari debet à pube uſque circulum. Super glandem autem adverſô emplaſtrô impoſito, induci. Sic enim fit, ut Inferior pars glutinetur: ſuperior ita ſaneſcat, ne inhæreat.

De Penis Hæmorrhagiâ, Vulneribus, Ulceribus, Gangrena & Cancrô; vid. ſub propriis titulis. De Glande imperforat. in ſpecie vide ſub titulô imperforati. Antequam autem ad Conſultationes & Obſervationes aliquot pergamus: Jam Curam & Operationes in Phymoſi & Paraphimoſi adhibendas ac exercendas, è Præclariſſ. Antoniô Nuckiô præmittemus. Sic itaque Ille,

De Phimoſi.

Phimoſis eſt quando pręputiô arctè adeò obtegitur glans, ut denudari nequeat. Ortum communiter ducit ex malâ in utero formatione, vel ex variis glandis tumoribus, præputium lædentibus.

Præter

Præter interna medicamenta, & ſpeciatim diaphoretica, ſolis externis cura non raro peragitur. In id namque maximè incumbendum eſſe cenſemus, ut viſcidæ particulæ incidantur, acres demulceantur & involvantur, ſtagnantes priſtinæ circulationi reſtituantur, ſicque obſtructionum repagula removeantur. Id quod Balſamicis, Volatilibus oleoſis, & ſpirituoſis peragitur. Eam in finem *Balſam. Peruvian.* vel *Unguent. Nervin.* Præputio externe illinatur: Vel *Spiritu Vin. Camphar.* aut *Aq. Matrical.* cum *Aq. Sambuci* penis cum Præputio calidè foveatur. Convenit quoque *Lac calidum* cum *Floribus Chamom.* coctum. Ubi etiam Fotus ex *Herb. Roriſmar. Major. Salv. Flor. Chamom. Sambuc. Melilot.* &c. compoſiti. Verùm ubi Luem Veneream originis ſuæ parentem agnoſcit, morbus ille reſpiciendus erit.

Si verò ex utero malum hocce ſibi contraxit patiens, medicamenta modo præſcripta vix aliquid levaminis afferre poterunt, ideòque unicè ad Chirurgiam hac methodo inſtituendam, confugiendum.

Primùm à latere frenuli rectilinea inciſio inſtituitur, vel major, vel minor, prout Preputium magis minuſve contractum, ægrique ætas varia fuerit.

Priusquam Inciſio peragitur medicamentum aliquod ſtypticum ad manus eſſe debet, ut Præputii vaſa, in ipſa Operatione reſecta eo conſtringantur.

Facta jam Inciſione, relaxatum hoc modo Preputium, vel ſua ſponte vel digitorum ope retrocedere incipit: tum verò ſæpius de die reducendum, ut pro lubitu ſurſum aut deorſum moveri poſſit.

Veteres aliter procedentes, Preputium in anteriorem partem attrahebant, hamuliſque tribus quatuòrve illud extendendo aperiebant, ut cutis hac methodo relaxata retrorſum propelli poſſet; quem tamen procedendi modum, ut doloriſicum valde, minus probamus.

Aliquando frænum nimis contractum & breve, hunc affectum producit: Tum verò præmiſſis emollientibus externè adhibendis, ſolâ fræni Inciſione reſtituitur. Notandum tamen, rectius partem fræni, quæ Preputio, quàm glandi jungitur, incidi; quo enim glandi vicinior Inciſio inſtituitur, eò periculoſior hæmorrhagia metuenda.

De Paraphimoſi.

Paraphimoſis eſt cùm ita retractum & contractum eſt Præputium, ut glandem denudatam tegere nequeat. Oritur autem vel a nimia penis diſtenſione, inflatione, vel à mala hujus partis conformatione.

Malum ſi recens fuerit; cura externis medicamentis ordinariò abſolvitur. E. g.

℞. Spir. Matrical. Aq. Reгin. Hung. a a. ℥j. *Malv. Camphorat.* ℥iv. *F. Fotus Calidè admovendus.*

Fotus quoque vel Cataplaſmata, ex Herbis Aromaticis ſale volatili ſcatentibus parata, externè calidè applicanda.

Si ab ipſa nativitate pars hęc malè fuerit formata, fruſtra medicamenta admoventur.

Imò quicunque Encheireſi Chirurgicâ affectum hunc curare conantur, laterem lavant; factis namque tribus quatuórve (ut ſolent) Inciſionibus Preputium tamen, ut glandem tegat, attrahere non valebunt.

Conſultationes.

De φιμώσει.

Filio H. M. Conſulis contigit affectus qui Græcis φίμωσις dicitur. A causâ procatarctica fuit. Nam cùm prurituì ſatisfacere volens partem defricaret, ulcuſculum contigit. Neglectum verò, diuturnitate cicatricem callumque contraxit. Hinc reſtrictâ, coactâque cuti, glans detegi non poteſt. De ea affectione ita ſtrictim dicendum, φίμωσις καὶ παραφίμωσις, indifferenter & ad viros & ad mulieres pertinet. Id aut caſu, aut naturâ contingit. Si in viris glans non detegitur, ſed præputium undique ferè coaleſcit, φίμωσις dicitur. Si ita glans denudata, deductô retrorſum præputiô ut tegi nequeat παραφίμωσις dicetur. Quanquam & φίμωσις Manardo vocatur. In mulieribus aliquando ſinus pudoris oſtiolum non eſt perforatum, & ſi id a naturâ eſt, ἡ γυνὴ ἄτρητος dicitur Imperforatas Avicennæ interpretes vocat. Si verò caſu evenerit, in muliere quoque φίμωσις appellatur. Barbari id vitii capiſtrationem vocant. Et cum naturalis eſt meatuum præcluſio φιμωτὸς nomine donatur; quacunque id corporis parte eveniat. Sed, κατ' ἐξοχὴν de præputio dicitur. Porro ἀπὸ τοῦ φιμοῦ etymon eſt φιμωτὸς, φιμὸς autem ſignificat nexum ſummi oris peratum & ſacculorum, cum toto ſuperiore ejus ambitu in anguſtum collecto funiculo religantur. Guido Cauliacus præputii clauſionem vocat. Paulus Ægineta omnium pleniſſime egit, atque ad φιμὸν in mulieribus laudat inſeſſus emollientes ex hydræleo, & decoctô fænigr. item catapl. inſtituit. In viris ſæpe fit, aut ob cicatricem quæ in præputio concrevit, aut ex carnis incrementô unde coalitus ſecutus fuerit. In hoc adoleſcentis ſuſpicio magna fuit ulceris, quanquam & à naturâ viſa eſt hæc pars aliquantùm imminuta. Ad finem glandis ulcus erat ἰχωρῶδες. Deterſum eſt & curatum. Tandem ſpongiæ ſunt inditæ anguſto meatui, ut is magis pateret. Parum profectum eſt. Cogitabatur de amputatione, aut inciſione rectâ præputii flaccidioris & oblongioris. Res in aliud tempus dilata eſt. Nil moleſtiarum afferebat, at metus erat ne non corrumpere virginem poſſet. Nec id abs re, anguſtus enim valdè meatus eſt. Dum hæc agitarentur, occurrerunt duo eandem φίμωσιν geſtantes qui in palęſtrâ venereâ ſe non minùs ſtrenuos & aptos, quàm reliquos affirmarent. Et alter jam quinos liberos ex uxore ſuſceperat. *Gulielm. Ballon. Conſilior. Medicinal. lib.* 2.

De Paraphimoſi.

Vir erat annos natus ſexaginta paraphimoſin in balanô habens, dubitabatur an à lue, an à nimiô conatu, an ob fluorem muliebrem uxoris: malignum quid phlogoſis & tumor & replicatio præputii præ ſe ferebat.

Conſultum ut corpus diligenter purgaretur, aut opiatâ laxativâ, aut ſolenni ſyrupô.

Phlebotomia brachii, imò malleolorum ſi phlogoſis gliſcat.

Balneum, ſitus, & prægrediens fotus mollis ad partem.

Uſus radicis ſaſſafras, aut ſcynæ additis ſantalis, ob intemperiem hominis, in potu, & poſt opiatam convenientem cardiacam injectio detergens, & parum emolliens, inter balanum & præputium.

Emplaſtrum de mucilaginibus cum paucô Neapolitanô. Immò pilulæ merculiares valebunt; & levis ſectio malo rebellante, *Idem Conſiliorum lib.* 3.

Obſervationes.

De præputio monſtroſo. ejuſque abſciſſione.

Juveni cuidam viginti duorum annorum ætatis, ab ipſa nativitate præputium præter modum naturalem, & nonnihil monſtroſè propendebat. Ita enim verſus anteriorem partem contortum erat, ut effluente urina, ipſa ſurſum verſus abdomen efflueret. Hinc veſicam commodè, & ſine madefactione veſtimentorum nunquam exonerare potuit, niſi ſolutis ligulis ad latrinas ſeſe conferret. Etſi autem pars illa præputii, ut poſtea ex delineatione vidèbis, non ſimplex eſſet mem-

Digitized by Google

membrana, ut eſt præputium ſecundùm naturam formatum, ſed potius ſubſtantia quædam carnoſa, effluens tamen urina ſub ipſo præputio retinebatur, ipſumque uſque ad mediam partem penis mirum in modum extendebat. Propter contorſionem enim & complicationem præputii, lotium per ſe omnino effluere non poterat, niſi digitis diu emulſa glande atque præputio; propter continuam hancce emulſionem urinæ, & contrectationem glandis membrum virile magnitudinem naturalem multùm excedebat. Porrò victus ratione, purgationibus, & venæ ſectione ad operationem benè præparato corpore, ægrum in dorſum collocavi, & inſtrumento caſtratore à Chirurgis dicto, apprehenſo & conſtricto præputio, ipſum juxtà glandem abſcidi. Deinde pulverem, reliquaque, quæ ad cohibendam hæmorrhagiam neceſſaria, poſtea digeſtivum, & quæ cicatricem inducunt, applicui. Ne autem præputium intempeſtivè, & præter modum contraheretur, fiſtulâ plumbeam impoſui. Sic Divino aſpirante Numine feliciter curatus fuit. Verùm id notandum eſt, me nullâ arte aut induſtria præputium retro glandem retrahere, ipſiuſque coalitionem impedire potuiſſe, quod quidem propter carnoſam illam ſubſtantiam, de qua antea dixi, accidiſſe certum eſt. Urina tamen nunc abſque ullo impedimento, & copioſè & rectà effluit: nec dubito, quin ſperma idem facturum ſit, cùm ad matrimonium perveneri, etiamſi balanus à præputio detegi minimè poſſit.

Nota) quòd nulla arte aut induſtria præputium retro glandem retrahere, ipſiuſque coalitionem impedire potui; Ea de cauſa quòd æger in prima operatione conſentire noluit, ut ſuperfluum omne abſcinderem, glandis enim læſionem ſupra modum timebat: pars itaque ſuperflua ita ex anteriore parte glandis coaluit, ut nullum ferè foramen pro evacuatione urinæ, reſtaret. Quapropter cùm iterum ad me veniſſet: de præputio particulam ad pollicis latitudinem feliciter abſcidi. Hinc præputium adeò retractum fuit, ut amplius glandem obtegere non poſſet, nullum tamen incommodum inde perſentit, & nunc in matrimonio ſatis commodè vivit. *Gulielm. Fabricius Hildan. Obſ. Chir. Cent.* 4.

De Penis abſciſſione.

In bello inter Ducem Sabaudiæ & Genevenſes, cuidam militi in velitatione membrum virile ictu ſclopeti ablatum fuit. Genevam didùctus à Dn. Johanne Griffonio, Chirurgo longè celeberrimo, feliciter ſanitati reſtitutus fuit, ſed in iſto viro hæmorrhagia non uſque adeò magna ſequuta fuerat; alioquin propter profuſionem ſanguinis, hujuſmodi operationes periculoſas eſſe, exempla non deſunt: ſed nunc ea addere, tempus & occupationes non permittunt. *Gulielm. Fabric. Hildan. Obſerv. Chir. Cent.* 3.

De periculoſa membri virilis abſciſſione.

Præcedenti obſervatione de felici ſucceſſu abſciſſionis membri virilis egimus. Nunc verò periculoſas eſſe ejuſmodi operationes, ſi minus rectè adminiſtrentur, duabus ſubſequentibus hiſtoriis planum faciemus.

Anno 1581. cùm ruſticus quidam à Filtin, *à la Marche* Gallie civitatem, penus ſibi comparandi gratiâ profectus fuiſſet, & crumenam ponderoſam collo appenſam geſtaſſet, à manticulario quodam exploratus erat, qui cùm de modo crumenam illam abſcindendi deliberaſſet, id imprimis notavit, quod corpore antrorſum inclinato, crumena in caligas propenderet, eadè verò corpore rurſus erecto, denuò ſurſum verſus regionem umbilici retraheretur. Hęc cùm manticularius probè obſervaſſet, ac ruſticum ante officinam quandam merces perluſtrantem conſpexiſſet, clam accedit, & per ſiſſuram caligarum manu crumenam & membrum virile apprehenſum, ſimul & ſemel abſcidit. Miſer verò ille ruſticus in terram procidens, illicò animam efflavit. Hiſtoriam hancce ex ore Humberti le Page, civis Lauſanenſis, viri pii ac fide digni, compatris mei plurimùm honorandi, hujuſque rei teſtis ocularis, excepi.

Anno 1582. Cùm quadragenarius quidam Hildenæ in patria mea, ulcere quodam fœtido ac maligno in ipſo balano laboraret, in manus Chirurgi non uſq; adeò imperiti incidit. Is abſciſſo balano, nec pulveribus ad ſanguinem ſiſtendum validis, ſatis inſtructus, interim dum ferrum quoddam, quod primò illi in culina ad manus erat, calefaceret, tanta ſubſecuta hæmorrhagia, ut æger paucos poſt dies è vita diſcederet: ex tanta enim ſanguinis profuſione vires adeò debilitatę fuerant, ut in integrum reſtitui amplius non potuerint. Ex quibus ſummam in abſciſſione membri virilis diligentiam, providentiamque adhibendam eſſe tyrones facilè colligere poſſint. *Idem ibidem.*

De affectu quodam gravi præputii, & penis, ejuſque curatione.

Quadragenarium quendam, Virum robuſtum, unà cum Clariſſimo atque Doctiſſimo Viro, Domino Ludovico Schatandeo Reipublicæ Solodurenſis Helvetiorum Medico ordinario, curandum habui. Laboraverat ille à multis annis defluxione quadam humorum ad penem & præputium, quæ ipſum cum febre, rigore maximo, nauſea, dolore capitis, & lumborum corripiebat, & præcipue poſt equitationem vehementem, aut exceſſum in comporationibus. Tunc enim priùs exortâ febre, ut dixi, glandulę in inguine dextro increverunt, mox quoque membrum virile & ſcrotum intumuerunt. Primis annis morbi ſui, nonniſi bis aut ad ſummum ter in anno, à defluxione iſta corripiebatur, nec uſque adeò vehementer: purgato quoque corpore, ſectâ item venâ in cubito, & applicato Medicamento aliquo diſcutiente, facilè cedebat malum. Progreſſu tamen temporis, morbus contumacior factus, frequentiùs ipſum invaſit & difficiliùs curari potuit.

Nonnunquam enim talis durities in pene & præcipuè in ipſo præputio remanſit, ut ſpatio duorum menſium, illud retro glandem retrahere non poſſet. Ubi corpus aliquoties expurgavimus, ſudorem provocavimus, Topica veluti Cataplaſma, unguenta, emplaſtra, & ſacculos emollientes, reſolventes & corroborantes applicuimus: tumor quidem & durities paulatim remiſerunt, ſed leviſſimo interveniente errore in victus ratione aut corporis agitatione, in eundem iterum incidit affectum.

Tandem An. 1619. cùm tumor omninò evanuiſſet, nec durities amplius circa præputium adeſſet, deliberatum fuit inter nos, ut ſemel in menſe, aut de ſexta in ſextam hebdomade infuſum ſex granorum Croci Metallorum cum vino ſumeret: & bis aut ter in anno venam brachii dextri incideret. Loco affecto ſacculum adſtringentem & corroborantem, ex radicibus tormentillæ, biſtortæ, plantaginis, item ex balauſtiis, nucibus cupreſſi, corticibus granatorum, roſis, & ſimilibus, in aqua coctum, per menſes multos calidè applicuimus, idque bis in die, mane videlicet, antequam lecto egreſſus fuiſſet per horam integram: Veſperi verò, poſtquam quieti ſe tradidiſſet, denuò ſacculum impoſuit, & per totam noctem, ſupra locum affectum reliquit. Ab initio per menſem integrum ſine intermiſſione, ſingulis videlicet noctibus, uſus eſt ſacculo, poſteà verò per intervalla, hoc eſt, ter aut quater in hebdomade tantummodò, ipſi applicuit.

Hâc methodo & hiſce remediis, non tamen omiſsâ optimâ victus ratione, difficilis ille affectus depulſus fuit. *Idem Centur.* 5.

Paraphimoſis ex violento coitu, quomodo ſanata.

Sponſus quidam Juvenis, haud ex obſcura familia patriciorum Bernenſium oriundus, viginti quatuor circiter annorum ætatis, cùm Anno 1616. menſe Januario prima nocte ſponſam ſuam nimis arctè amplecteretur, nec unquam antea Venerem exercuiſſet, tanta cum violentia frænum ei abruptum & præputium tetro ſum fuit detractum, ut maximus dolor & intumeſcentia totius membri virilis, inde ſequuta ſit. Ab initio, morbum propter verecundiam celavit, tandem verò cùm ſymptomata ingraveſcerent, me in conſilium vocavit.

Primo itaque victus rationem tenuiſſimam & refrigerantem præſcripſi: Deinde corpus cholagogis medicamentis expurgavi, & venam in brachio incidi, ſanguinemque ſatis largè extraxi: aderat enim maxima plethora. Regionem renum unguento refrigerante bis in die inungere juſſi; loco verò affecto ſequens Cataplaſma applicui.

℞. Farinæ hordei ℥iv. Pulveris roſarum, Myrtillorum, an. ʒii. Baluſtiorum, Nucum cupreſſi, an. ʒi.

Coquantur in aqua roſacea & plantaginis, parumq; aceti roſacei, fiatque Cataplaſma, addendo vitellum unius ovi. Applicetur tepidè & bis in die. His per dies aliquot adhibitis remediis, cùm dolores, qui ab initio acerbi & magni erant, remiſiſſent, appetitus ad Venerem & erectio membri, ipſum adeò vexavit, præcipuè noctu, ut tota curatio inde impediretur. Quotieſcunque enim membrum virile erigebatur, præputium adeò conſtringebat balanum ut mirum in modum inde auctus ſit affectus.

Cùm itaque hac de re anxius eſſem, juſſi ut per dies aliquot conſortium atque familiaritatem uxoris, imò ipſius præſentiam planè evitaret. Deinde corpus iterum cholagogis purgavi, & lumbos oleis ſequentibus inungere juſſi.

℞. Olei violacei, ex Nimphæa, Roſarum, an. ℥ß. hyoſcyami per expreſſ. ʒi. Caphuræ diſſolutæ in aceto roſac. ℈. Miſceantur in mortario.

His ita peractis, poſt cœnam, cùm dormitum iret, dosin Laudani exhibui: Meliùs ea nocte quievit, minorque membri virilis fuit erectio.

Cùm itaque aliquoties exhibitionem Laudani iteraſſem, inunctiones quin etiam lumborum & applicationem Cataplaſmatis continuaſſem, tumor membri virilis brevi remiſit, ut non diu poſt, præputium & detrorſum detrahere, & antrorſum reducere, balanumq; obducere poſſet æger. Convaluit, & ab eo tempore liberos aliquot ex uxore ſua recepit.

Admonitio ad Tyrones.

Vide atque etiam vide, Candide Lector, ne prædictum Cataplaſma applices, ſi Paraphimoſis ex impuro congreſſu cum ſcorto acciderit. Materia enim maligna ad interna viſcera repelleretur: hinc maligna ulcera ſequerentur, ut ſequenti Obſervatione fuſiùs dicam. *Idem ibidem.*

De Phimoſi & Paraphimoſi ex impuro coitu.

In præcedenti Obſervatione de Paraphimoſi ex intempeſtivo, licito tamen & puro coitu orta egimus, nunc viſum eſt etiam de Phimoſi & Paraphimoſi, propter illicitum & impurum congreſſum cum meretrice nonnihil adſcribere. Inter ſcortatores enim ſatis frequens eſt malum & ut plurimùm difficulter ſanatur, uti ego ſæpiſſime vidi. In congreſſu etenim iſto illicito, nimiumque luxurioſo, cùm meatus totius corporis & præcipuè membri virilis (quia poroſum eſt, ſint aperti) facillimè vaporem aliquem malignum & impurum (ex ſcorto, quod aut lue Venerea, aut fluxu menſium, vel fluxu albo, laborat aut paulo ante cum Viro aliquo Gonorrhæa virulenta laborante, rem habuit) ad ſe attrahit.

Hinc primò pruritus circa glandem & præputium, qui ab initio voluptatem aliquam adferre videtur, oritur: mox tamen incaleſcente materia circa glandem & præputium incluſa & acriore facta, fit ex pruritu dolor, totumque membrum virile intumeſcit; hinc præputium aut ante balanum contrahitur, & ita, ut vix urina liberè perfluere poſſit, clauditur: aut retro glandem abducitur, ibique mirum in modum intumeſcit. Hoc malum Paraphimoſin, illud Phimoſin appellant Medici.

Sæpiſſimè quoque ſequuntur ulcera virulenta & maligna in ipſo balano, quæ difficulter ſanantur, propter malignam qualitatem, quæ membro virili ex impuro coitu impreſſa fuit. Porrò cùm propter malignitatem ex ſcorto contractam & membro virili impreſſam, tum etiam propter copiam humorum ex ſordido & impuro corpore, ad partem, uti dixi, poroſam & laxam decumbentium, tantam ſequutam fuiſſe putredinem, ut partem aliquam virgæ abſcindere neceſſe fuerit, memini, idque præcipuè fit, ſi error in curatione committitur, quemadmodum poſtea dicam. Adderem exempla. Sed quia odioſum eſt, & ſimilia quæ probus & fidelis Medicus veluti arcana penes ſe, ut docet Hippocrates in lege, continere debet divulgare, nomina ſupprimam, & potius quæ in curandis ægris obſervavi, in gratiam tyronum paucis adſcribam.

Eſt autem morbus iſte aut ſimplex, aut cum aliis gravioribū ſymptomatibus, veluti Gonorrhæa virulenta, lue Venerea, exulceratione & inflammatione conjunctus, (de dolore taceo, eſt enim veluti ſymptoma inſeparabile) quæ omnia diligenter perpendenda, ne quicquam in curatione omittatur. Ante omnia autem corpus, cùm pharmacis, tum venæ ſectione à pravis humoribus expurgandum eſt. Novi Chirurgum quendam in Belgio, haud vulgarem, qui hujuſmodi ſcortatoribus Phimoſi & Paraphimoſi laborantibus, ſtatim ab initio infuſum Stibii hyacinthini exhibebat. Quod in robuſtioribus & pituitoſis corporibus non uſque adeò improbandum eſſe videtur; præcipuè ſi loco Stibii, Crocus Metallorum acciperetur; Non ſolùm enim materiam peccantem evacuat, verùm etiam provocando vomitum, à loco affecto revellit.

Verùm in extenuatis & imbecillioribus corporibus, minime tutum Medicamentum ſciunt Practici. Sed & diligenter perpendendum & proſcribendum eſt, an ſcortum lue Venerea fuerit infectum, tunc enim à Croco iſto Metallorum, quia violentia quadam, etiam ex remotiſſimis corporis partibus ad centrum corporis trahit, atque ab omnibus Medicamentis per vomitum cum violentia purgantibus, abſtinendum eſt, ne materia peccans ex genitalibus ad hepar trahatur, & fiat ex particulari affectu univerſalis morbus, quod in aliquibus eveniſſe obſervavi. Præſtat itaque uti ego ſemper maximo cum ſucceſſu feci, corpus clementer & blandè expurgare, hunc in modum.

℞. Radicum Polypodii, Chicorii, Lapatii acuti, an. ʒvi. Corticum interiorum radic. frangulæ, ʒiv. Herbar. Scabioſæ, Fumariæ, Agrimoniæ, Veronicæ, Cuſcutæ, an. m. ß Trium florum cordialium, & Geniſtæ, an. p. j. Folior. ſenæ ℥i. Sem. aniſi ʒi.

Coquantur in ℔ iß. aquæ, donec colatura redeat ad ℥x.

ad ℥x. In quibus infundantur & macerentur per noctem, Rhabarbari electi ʒiii. Turbith. gummoſi, agarici recenter trochiſcat. Florum Tartari an. ʒß. Cinamomi electi, & Speciet. diarrhod. abbaris, an. ℈ii.

Expreſſioni forti, adde Syrupi roſat. ſolut. compoſiti cum Rhabarbaro, agarico & ſena, Syrup. de cichor. cum rhabarb. an. ℥i.

Miſce, fiat Potio pro tribus doſibus, alternis diebus in crepuſculo matutino ſumendis cum cuſtodia.

Primo hauſtu purgato corpore, incidatur vena in brachio & extrahatur ſanguis ſecundùm virium tolerantiam & plethoræ magnitudinem. Poſt ſectionem venæ ſumantur reliqui hauſtus. Corpore clementer ſic purgato, tam pharmacis, quàm venæ ſectione, ſudor per dies aliquot movendus eſt, ut materia maligna à ſcorto contracta, ſi forſan jam per corpus diffuſa fuerit, in halitum abire & per poros evacuari poſſit.

In hunc finem itaque.

℞. Theriac. opt. ℈ii. Cornu cervi uſti & præpar. ℈i. Syrupi de ſucco limonum ʒß. Cum ſ. q. aquæ Cardui benedicti fiat potiuncula.

Pro delicatioribus,

℞. Lap. Bezoardici occidentalis grana VIII. Magiſterii margaritar. ℈ii. Confect. Alkermes ℈i. Syr. de ſucco limonum, Aq. cinamomi ſine vino deſtillatæ an. ʒß. Aq. card. benedict. q. ſ. fiat potiuncula.

Aut paretur decoctum ſudoriferum ex ligno Guajaci, radic. Chinæ, ſalſæ parillæ & ſimilibus.

Loco affecto, nonnulli ſtatim ab initio (quia inflammationem adeſſe vident) refrigerantia & repellentia, applicant, ſed malè; Materiam enim virulentam & malignam ex impuro coitu contractam repellunt, & in ipſam partem ſecludunt, unde poſtea virulenta & maligna ulcera oriuntur. Cùm itaque præcipuum ſymptoma, quod ægros moleſtare poſſet, ſit dolor, ab ipſo curatio incipienda eſt. Sequens itaque applico Cataplaſma anodynum.

℞. Farinæ fabarum. Hordei, an. ℥ij. Sem. cydoniorum ʒi. Fœnigræci ʒii. Pul. roſar. rubear. ʒß. Croci ℈ i.

☞ Cum lacte vaccino fiat Cataplaſma. Adde vitellos ovorum num 2. Applicetur calidè.

Totum membrum virile, niſi inflammationis vehementia obſtiterit (inflammationibus enim oleum, ut docet Galenus, adverſatur) ſequenti oleo inungo.

℞. Ol. amygdal. dulcium recenter extracti, Ol. roſarum an. ℥i. Ol. de vitellis ovorum ℥ß. Miſce.

Interim dum hæc adhibentur medicamenta, victus tenuiſſimus obſervandus eſt, à Baccho & libidinoſis ac venereis cognitionibus omnino abſtinendum, propter cauſas quas in præcedenti Obſervatione recenſui.

Sed quia unica purgatio minime ſufficit, in hoc tam contumaciſſimo malo, neceſſe eſt purgationem præſcriptam reiterare.

Ego, non rarò extracto corticum Eſulæ, in hoc affectu, uti quoque in Gonorrhœa virulenta & ſimilibus affectibus, maximo cum fructu uſus ſum; Videtur enim facultate quadam ſingulari haſce expurgare poſſe partes: ſedato dolore, ſi tumor circa glandem & præputium non cedit, ita ut præputium neque abduci neque reduci poſſit, fiat ſequens Cataplaſma:

℞. Farinæ fabarum, Lentium, Lolii, an. ℥i ß. Pulver. roſarum, Abſynthii, Florum chamomil. Sambuci, an. ʒiß.

Cum decocto florum betonicæ, chamomillæ, ſambuci & roſarum fiat cataplaſma, addendo vitellos ovorum num. duos. Applicetur calidè.

Hiſce remediis continuanda eſt curatio donec præputium, ſi Paraphimoſis, in locum ſuum reduci: aut velut in Phimoſi, adduci & balanus denudari poſſit. Atque hęc eſt certa, vera, & ſecuriſſima Phimoſis & Paraphimoſis, ex impuro coitu contractorum curatio.

Quod ſi adfuerint alia quoque ſymptomata, velut Gonorrhœa virulenta, aut ipſa lues Venerea, ulteriori curatione indigent, de quibus hìc agere inſtituti noſtri non eſt.

De exulceratione tamen glandis & præputii, quam Cariem vocant, unum aut alterum verbum addam. Quotieſcunque in Phimoſi aut Paraphimoſi ex impuro coitu contracta, frigida medicamenta applicantur, & materia illa maligna in partem affectam ſecluditur, tantam acrimoniam acquirit, ut inde maligna, putrida & virulenta ulcera, imò & nonnunquam Gangræna ipſa ſequantur. In curatione horum ulcerum iterum non levem errorem committunt quamplurimi, dum aqua, ut vocant, forti, aqua item plantaginis, cum vitriolo, alumine, viridi æris, unguento Ægyptiaco, & ſimilibus, ulcera abluunt, aliaque acria applicant. Hoc modo enim malum addunt malo.

Quandoquidem dolor, quem acribus illis medicamentis excitant, multos humores ex corpore ad locum affectum trahit: hinc inflammatio, aliaque ſymptomata omnia accreſcunt indies: blandè igitur hujuſmodi ulcera tractanda ſunt, hunc in modum. Primò ſi ſordida fuerint, abluantur ſequenti decocto.

℞. Ligni Guajaci, ℥i. Radic. Chinę, Vincetoxici, Angelicæ, an. ʒß. Herbar. Scabioſę, Fumariæ, Abſynthii, Scordii an. p. ij. Roſar. rubear. m. j.

Coquantur in aqua ad conſumptionem tertiæ partis, colatura ſervetur ad uſum.

Si majorem abſterſionem volueris, adde aliquid mellis roſacei.

Ablutis ulceribus, ſoleo ab initio, dum dolor adhuc vehemens eſt, applicare unguentum ex Cera, Terebinthina, Gummi Elemi, cum oleo Amygdalarum dulcium, oleo de vitellis ovorum, & croco: poſtea Cataplaſma anodynum ſuprà deſcriptum.

Sedato dolore & ſatis digeſto ulcere, pulvere præcipitato, quàm diligentiſſimè Spiritu vini rectificato, ſæpiuſque aquâ roſaceâ abluto, mundificanda ſunt ulcera, aut inſperſo pulvere per ſe aut cum butyro recenti, vel unguento roſaceo mixto, & filamentis impoſito. Mundificato ulcere, cicatrix inducenda eſt, unguento de Ceruſa, de minio, de pompholyge, aut ſequenti Collyrio.

℞. Aquæ plantaginis, & Roſarum, an. ℥ ii. Sem. cydoniorum contuſi ℈ii.

Maneant in infuſione horas quatuor. Colaturæ fortiter expreſſæ, adde Plumbi ſquammoſi & ſubtiliſſ. triti, Antimonii crudi & diligenter pulveriſati, Cornu Cervi uſti, Ceruſę lotæ, Lapidis calaminaris, an. ℈ii. Corallorum præparator. ʒß. Miſceantur, & tepide cum linteis applicentur.

In Phimoſi, ubi glans detegi non poteſt, prædictum decoctum, ſyringâ quotidie quater aut ſexties inter præputium & glandem injiciendum, diligenterque pus abluendum eſt, omnibus quin etiam modis laborandū, ut dolor ſedetur & intumefactio membri auferatur, quo ulcus pręputii detegi & medicamenta ipſi imponi poſſint. Detegitur autem purgationibus iteratis, venęſectione & applicatione Cataplaſmatis, de quibus antea prolixè dictum. Detecto balano, ulcera ſi adfuerint, curanda ſunt, ſuperiùs pręſcriptis auxiliis, quibus ſi non ſanantur ulcera, & luis Venereę indicia adfuerint, propria ejus curatio adhibenda eſt. *Idem ibidem.*

De Paraphimoſi infantium, & ejus curatione.

Non tantùm ſordidi ſcortatores, propter graviſſima delicta fornicationis, hoc malo, certiſſimo iræ Divinæ indicio, ſæpiſſime graviter corripiuntur, imò & membrum virile aut partem ejus alienando amittunt,

amittunt, verùm etiam ipſi miſeri infantes, imò adhuc lactantes, ab ipſo immunes non ſunt.

Accidit enim nonnunquam ex prava victus ratione Nutricis, ut humor acris ad genitalia infantis decumbat, ibique pruritum excitet. Mox propter confricationem genitalium & acrimoniam urinæ, confluunt humores circa balanum & præputium, qui utplurimum flatulenti & pituitoſi ſunt.

Cùm itaque penis ſit pars corporis poroſa & mollis, facillimè humorem iſtum excipit & quidem adeò copioſè, ut mirum in modum extendatur præputium.

Nonnunquam quoque propter acrimoniam urinæ, inflammatio ſupervenit. Cæterùm cùm barbitonſores quoſdam ineptiſſimos, infantulos hoc modo laborantes, ſcarificationibus profundis & applicationibus medicamentorum acrium, crudeliſſimè tractaſſe ſciam, Chriſtiana charitate commotus, placuit in gratiam ægrorum ſimul & tyronum hìc adſcribere remedia, quibus ego multos infantulos, hoc malo laborantes, per Dei miſericordiam feliciter ſanitati reſtitui.

Primò Nutrici victûs rationem, quæ tenuis ſit & refrigerans: præſcribo.

Deinde ſecundùm humoris prædominantis naturam, ipſam expurgo, ut plurimum tamen ſequenti potiuncula.

℞. Rad. cichorii, Lapatii acuti, Polypodii, an. ʒi. Cortic. radic. frangulæ ʒii. Herb. ſcabioſæ, Veronicæ, Agrimoniæ, an. p. i. Flor. cordialium an. p. ß. Fol. ſenæ, & Sem. aniſi, an. ʒii.

Coquantur in aqua ut colatura redeat ad ℥ii. in cuibus diſſolve Elect. de ſucco roſar. ʒii. Syr. roſ. ſol. compoſ. cum Rhabarb. Agaric. & ſenę an. ℥ß. Miſce, fiat potio.

Si pituita in corpore prædominium obtinet, loco Electuar. de ſucco roſarum, ʒiii. diacarthami ſubſtituo. Si plethora adeſt, venam in brachio incido. Hujus medicamenti beneficio infans quoque purgabitur.

Sin verò ablactatus fuerit, à dragma una ad dragmas tres ſyrupi roſati ſolut. compoſiti, ipſmet infantulo cum priſana, aut decocto agrimoniæ & veronicæ exhibeo. Ab initio ſi dolor & inflammatio adfuerint, ſequens applico Cataplaſma.

Accipio, Micæ panis albi ℥iii. Pulv. roſar. rubear. Balauſtiorum ana ʒii. Croci ℈j. Butiri recentis, ℥i.

Ex quibus omnibus cum lacte vaccino conficio Cataplaſma, ſub finem addo vitellum unius ovi.

Hiſce remediis adhibitis, & prout neceſſitas urgebat, iterata potione purgante, aliquot infantulos Paraphimoſi laborantes ſanitati reſtitui. Si verò morbus adeò fuerit contumax: ut prædictis præſidiis non ceſſerit, applicetur ſequens Cataplaſma.

℞. Far. fabarum ℥ij. pulv. ſummitat. abſynth. Flor. chamomillæ, Sambuci an. ʒiii. Pulv. ſem. fœnugræci ʒii. Cumini ʒiii.

Coquantur cum vino rubro auſtero ad formam Cataplaſmatis, quod calidè applicetur bis in die. Si excoriatio aliqua adfuerit, loco vini accipio decoctum florum chamomillæ, meliloti, ſambuci & roſarum: Excoriationem quin etiam, ſequenti unguento inungo.

℞. Olei roſacei ℥iß. Ceruſæ lotæ, Tutiæ præparatæ, Cornu cervi uſti & præpar. Corall. præparatot. Plumbi ſquamoſi (*Schiferbley*) an. ʒiß. Camphoræ diſſolutæ in aq. roſac. ʒß.

Miſceantur & agitentur tamdiu in mortario, donec formam Linimenti acquirant.

Annotatio.

Monitos velim Lectores, nunquam mihi adveniſſe Infantulos, in quibus affectus adeò fuit contumax, ut ultra tres Septimanas circa ipſum occupatus eſſem præcipuè Anno 1607. circa Paterniacenſem infantulum, cujus Nutrix ſupra modum erat cacochymica, & proinde (mediante lacte) quotidie novam ſuppeditabat materiam peccantem. Quapropter Apozemata aliquot exhibui, aliquoties quin etiam graviter ipſam expurgavi, & ut optimam victus rationem obſervaret, juſſi. Quantum ad externa Medicamenta, quia eis quæ jam præſcripſi antea in multis feliciſſimè uſus fueram, nihil in ipſis mutare volui; Ab eis enim, quæ cum ratione fiunt, ut docet divinus Hippocrates, ad alia tranſeundum non eſt, ſtante & perſeverante eo, quod à principio viſum eſt, nec alio interveniente Symptomate, quod à priore inſtituto recedere nos cogat. At in hocce ægro poſtquam mater ſemel atque iterum expurgata, venaque inciſa fuiſſet, & Cataplaſma ex mica panis albi, pulvere roſarum &c. quod antea præſcripſi, per dies aliquot applicuiſſem, dolor ſimul & inflammatio remiſerunt, tumor verò ultra dies quatuordecim in eodem permanſit, & quia antea in aliquibus pueris, (in quibus plura alia fruſtra tentaveram) idem mihi contigiſſe, tunc occurrebat, ab applicatione poſterioris Cataplaſmatis deſiſtere nolui, juxta ſententiam præſcriptam Hippocratis. Quid fit? Inſurgit tandem natura, materiamque peccantem è veſtigio expellit, & ita quidem, ut intra horas viginti quatuor omnino evanuerit & ſubſederit tumor. Idem & in aliis affectibus puerorum adveniſſe memini.

Anno 1718. Domini Chriſtophori Burckhardi civis Baſilcenſis (quem honoris causâ nomino) filiolum octodecim circiter menſium ætatis, unà cum Viris Clariſſimis atque Doctiſſimis Dominis Doctoribus, Martino Chmieletio & Johanne Friderico Wettenbergio, Baſileenſibus Medicis celeberrimis, curandum habui. Contraxerat puer ille ex Variolis, præter alia ſymptomata, tumorem ex materia pituitoſa & flatulenta circa malleolum ſiniſtrum, qui videbatur abſceſſum minari.

Cæterùm cùm hujuſmodi Apoſtemata circa articulos, ſint difficilis & longæ curationis, & nonnunquã nervos ipſaque oſſa erodant, conſtitutum fuit inter nos omnibus modis tentare, an materia ipſa incluſa, poſſit per inſenſibilem, ut loquuntur, tranſpirationem evacuari.

Applicuimus itaque cataplaſma ex farina fabarum, lupinorum, lolii, pulvere florum chamomillæ, ſambuci, meliloti, baccis lauri, ſemine aniſi, cumini & ſimilibus coctis cum lixivio ſimplici & ſapa, addito ſale. Ad 15. aut 18. dies abſque ſucceſſu applicuimus Cataplaſma hoc, tandem ex calefacta materia in loco affecto, ſubitò pruritus & herpes puſtuloſus aut miliaris ſupervenit; quapropter per diem unum aut alterum uſum Cataplaſmatis intermiſimus, & locum affectum unguento albo Rhaſis inunximus, & ut puer pedē pro libitu confricaret, ipſi permiſimus, & poſtquam ex puſtulis multùm humoris effluxiſſet, imminutus eſt tumor circa articulum: Conſolidatis puſtulis, iterum Cataplaſma applicuimus, donec denuò exortæ ſint puſtulæ, quas ut antea unguento albo exſiccavimus, iterumque Cataplaſma applicuimus.

Hiſce per vices mutatis remediis, tandem feliciſſimè ſanatus fuit affectus ille tam contumax atque rebellis. Hæc propterea adſcribo, ne Chirurgus toties mutet medicamentum quoties ſucceſſus quem ab ipſo exſpectat, non ſequitur illico. Frequenter enim apud pueros & imbecilles tempus requiritur, antequam natura medicamentum ex potentia in actum deducere poſſit; Nō propterea tamen ab inſtituto deſiſtendum, ſed naturæ motus exſpectandus eſt.

Hinc videmus cauſam, cur plerunque Medici etiam fideliſſimi & optimi, tam graviter injuriâ afficiantur, ab iis ægrotis, qui veluti ſcortum meritorium, quotidie novos Medicos, plerunque etiam impios

impoſtores

impoſtores & ſordidiſſimos carnifices adhibent.

Res autem ita habet. Sæpiſſimè rationalis Medicus ægro medicamentum ex arte præſcribit, & per dies aliquot, eà quà fieri poteſt diligentia exhibet applicatque, abſque tamen ſucceſſu; Quemadmodum enim ſemen, quod in terram projicimus non illicò germinaſcit, & abſumptus cibus non ſtatim in ſanguinem convertitur: Ita quoque tempus requiritur antequam Medicamentum vires ſuas edere poſſit. Interim ſi ineptus aliquis ægro medicamentum etiam ineptiſſimum exhibet, ac primum medicamentum tum demum vires ſuas exerit, ita ut convaleſcat æger: tunc primus qui ſanitatis author eſt, infamià opprimitur; poſtremus verò laudibus ad cœlum extollitur, donis quin etiam muneribusque ſplendidiſſimis afficitur.

Johannes Birckmannus, quondam Medicus Colonienſis longè celeberrimus, ægro non ex infima familia oriundo, per dies aliquot remedia ex arte exhibuerat, parvo cum ſucceſſu. Quondam ſub multam noctem alius quidam Doctor Tilmannus nomine, vocatur: Is ut aliquid feciſſe videretur, Julepium ex Syrupis & aquis deſtillatis exhibet, quibus æger ita alleviatus fuit, ut altera die, cùm Dominus Tilmannus ipſum denuò inviſeret, ipſi decem florenos, ut vocant, aureos offerret. Diſcedenti ab eo, ante ædes ægri, obviam venit Dom. Doct. Birckmannus, cui oſtendit munus dicens; Vide, vide, mi Domine Doctor, Tu Sementem feciſti, Ego Meſſem. Hæc ex ipſius Dn. D. Tilmanni ore, qui mihi fuit familiaris, habeo. *Idem ibidem.*

Infans Pene carens, in quo ſolum Præputii veſtigia.

Ludit, inquit Thom. Barthol. hiſt. anat. rar. Centur. 4. hiſtor. 22. ſubinde natura in membris generationi inſervientibus, aliquando in defectu, nonnunquà numero excedente, addo aliquando ea ſaltem abſcondendo, ut ex ſequentibus patebit. Cùm anno 1674. die 7. Octobr. Nobil. & Stren. Dom. Frider. Wilhelm. à Stopler, Hæreditarium in Bindet. Weſtete & Leckſtett, unà cum Ampliſſ. Dom. De Zingenweide, JCto celeberrimo, animi recreationis ergo inviterem, inter alia aiebat hic nobilis, quod haberet in pago ſuo Leckſtett ruſticum quendam, cujus filius circiter quadraginta hebdomadas natus Pene careret, & pro confirmanda relatione rogatu meo, patrem accerſiri jubebat. Is quamvis verum fateri tunc nollet, circa veſpertinum tempus tamen filium ad ædem nobilis apportabat: ubi prænobilis Viri narrata vera eſſe deprehendi. Ego verò iſta inſpectione non contentus, altero die matutino tempore, ipſe caſam adii, & puerum diligentius tractavi, nihil tamen, niſi præputii veſtigia quædam inveni, lotium reddentia, ſcrotum, quod valde parvum erat, unum tantùm teſticulum in ſe continebat. Interroganti, an ſemper ſine pendulo pene eſſet, pater reſpondit, more ruſticorum: *Das hat kein Noth. Wenn. man ihn vor das Feur heltein ſireppelt. ſo kan he wohl her vor krupun.* h. e. præficiciſne! Si illum igni admoveas atque titilles utique penis emergere ſolet. An verum hoc ſit, equidem neſcio, nolebat enim me præſente monſtrare, ſi tamen res ita ſe habet, credo annis pubertaris magis foci, quàm flagellorum uſu in re veneræ, de quo raram hiſtoriam edidit, *Joh. Hier. Meibomius à Th. Barth. iterum recenſitam*, hìc opus futurum. *Friderici Lachmund.*

Subita Membri Virilis retractio.

Viennæ in platea Dominorum habitans, derepentè privabatur membro virili, ita ut nihil penitus apparet præter ultimum præputii labrum: Veneficium ratus me in conſilium vocavit, et carminativis fomentatum membrum priſtino ſtatui reſtitutum fuit: Erant enim duntaxat flatus intra triplicem membranarum veſicæ complexum incluſi & diſtenſi, qui membrum ad oculorum effugium retrahebant. *Pauli Sorbait.*

De Subitaneo membri virilis tumore tympanitico.

Anni 2. Ephemeridum Curioſorum Obſerv. 50. pag. 89. Dom. Pauli de Sorbait exhibebat ſubitaneam membri virilis retractionem, quæ, affinem hiſtoriam ut proponerem, anſam præbuit. Anno 1671. Miles quidam equeſtris Electoralis, ſub Centuria Nobiliſſimi Domini Gabrielis à Bergk Colonelli excubiarum, quoad faciem pallidus, cum commilitione & conterraneo non ut potaret, ſed vel tempus perderet, tabernam cereviſiariam ſanus ingrediebatur, commoratus ibi per horæ ſpatium, veſicam exonerandi gratiâ ad locum ſecretiorem ſe conferebat, & mox, extracto è caligis pene: illum magno cum ſtupore à regione pubis ad extremum uſque præputii ita vidit inflatum, ut glans penis non amplius in conſpectum veniret, ſed fermè tegeretur. Hinc viſo commilitoni rem narrat totam, ambo verò è veſtigio ad me confugiunt, rem, uti erat, narrant, conſiliumque petunt. Autopſia exploro rei veritatem, præmiſſo examine, utrum cum impura coiviſſet, quod ſanctè negabat, & deprehendo intumeſcentiam relatam momentaneè in majorem acceviſſe tumorem, pellucidum, indolentem tamen veſicæ inſtar inflatæ & vento repletæ. Tumorem hunc Emphyſema eſſe cum Clariſſimo Sennerto ſtatuo, quia omnia ſigna diagnoſtica erant præſentia, quæ ponuntur ab Authore lib. 5. Prax. Medic. part. 1. cap. 51. de tumore flatulento p. m. 179. Facili negotio, nimirum fotu, abſolvebatur cura inſtituta. *D. Melchioris Fribe.*

Tubercula in glande Penis.

Obſervavi ſub comitiis Imperii Ratiſponenſibus anno 1664. in Nobili adoleſcente, Phymata ſeu tubercula parva, rotunda, in exteriori parte carnoſa glandis Penis, ſub præputio pronata, ex conſilio medici Galli floccis lintei albi detaſis & ſiccis impoſitis cum ſucceſſu bono diſturbata. *Helwigii.*

Scholion Scrockii. Φῦμα quid ſit, Johan. Gorræus explicat lib. 21. Definit. med. duplicem ejus ſignificationem ex Paulo Ægineta docens, quarum altera generalis & communis, omnes æquè tumores *ὑπερσαρκώδεις* in quacunque corporis parte p. n. exortus denotans, hiſce adoleſcentis tuberculis convenire videtur, à ſero craſſiore in parte iſta ſubſiſtente pronatis, quæ quidem à cauſa aliqua externa fuiſſe oborta, ſuſpicari liceret, ſi per Galenum, cujus ſententiam Gorræus adducit, integrum foret, dum is in comm. 1. in lib. 6. Epidem. tumores hos prorſus ſine cauſa aliqua externa provenire ſcribit, maximè, ſi extra corporis ſuperficiem extuberent. Hoc verò non obſtante, ſi tubercula iſta cum verrucis, myrmeciis, & thymis eodem ſub genere comprehendi dicerem, fortè non errarem. Similia ſanè ab impuro coitu propullare ſolent, in quo ſi virulentus admodum glandi & adnexo præputiò adfricetur humor, eo difficiliorem reddit curationem, & non exiguum membro genitali minatur periculum. Talis puſtula omnibus illico, qui cum proſtibulo illo Bononienſi, cujus apud Johan. Schenkium obſerv. med. lib. 4. Andreas Pettus Peruſinus meminit, in glande excitabatur qua penis cum periculo paucis horis arrodebatur, niſi vel ſectione, vel uſtione, etſi dubio ſæpè eventu occurreretur. Alias ubi magna corrupti humoris malignitas non adeſt, nec altius radices egit, faciliùs cura ſucedit; in qua ſecreti loco

labinam commendat Hieronymus Fabricius ab Aquapendente in Operationibus Chirurg. Cui tamen radicis petaſitæ pulverem Adrianum Spigelium prætuliſſe, Cl. Georg. Hieron. Weſchius Mictomimet. cent. 2. obſervat. 26. monuit; Utrumque autem, præter calefaciendi & ſiccandi facultatem, etiam attenuandi ac diſcutiendi virtute pollere, eſt notiſſimum.

Phimoſis.

Cum Norimbergæ adhuc praxim medicam exercerem, homuli cujuſdam puellus biennis propè apiarium cubans ſive dormiens, ab apicula forte ictus, penis glandem cum ardore dolere, ac intumeſcere ſentiebat, ita ut & præputium vix retrahi potuerit. Quocirca ex conſilio meo parentes ſtatim linteis lacte vaccino tepido imbutis membrum involverunt, ac ſæpius iterando, extremitatem pennulę oleo tepido amygdalorum dulcium tinctam foramini glandis, ac inter præputium & glandem inſeruerunt, indeque puellus brevi fuit ſanatus. Quod & poſtea Ratisbonæ quoque actitavi, dum puer quidam novennis ob pruritum, ex adfluxu forſan humoris ſalſi, glandis carnem, retracti præputio, nimis fricaſſet, & inflammationem magnam, abſque ulcere quidem, cum inſigni intumeſcentia cauſaſſet, ut facilè & difficulter glans obtegi quiverit; quem adfectum alias paraphimoſin appellare ſolemus. *Helvvigii.*

Scholion Scröckii. Non ſordidos tantum ſcortatores graviſſima propter fornicationis delicta, hoc phimoſeos malo, ut certiſſimo irę divinę indicio, ſæpiſſime graviter corripi, ipſiuſque membri virilis jacturam aliquando incurrere animadvertit Guil. Fabricius Hildanus cent. 5. obſerv. chir. 58. verum ipſos etiam miſeros infantes, imò adhuc lactantes, haud eſſe ab eo immunes; cum nonnunquam ex prava nutricis diæta humor acris ad genitalia infantis decumbat, ibique pruritum excitet; unde propter genitalium confricationem ac urinæ acrimoniam humores flatulenti & pituitoſi ad partes iſtas confluant, præputium mirum in modum extendentes, nonnunquam etiam ab urinæ acrimonia inflammatione ſuperveniente. Quem tamen adfectum, duriori rejecta ineptiſſimorum barbitonſorum methodo; molliori cura tollere monſtrat. Nec tantùm è nutricum errore, ſed & alias ob cauſas eundem alterumque ei oppoſitum, oriri, ſuavioriquemodo fuiſſe edomitum, præſentes Auctoris noſtri Obſervationes docent. Quamvis nec omnes adultos, quos phimoſis vel paraphimoſis vexat, ſordido iſti ſcortatorum numero includere conveniat, cùm etiam (ut de phimoſi ab ipſa nativitate, primæ conformationis vitio, infeſta nihil dicam) in primo ac forti conflictu venereo hanc præputium incurrere, Exc. D. D. Jo. Theodor. Schenkius, Exerc. anat. 8. pag. 651. ſcribat, atque paraphimoſeos exemplum habeat Hildanus l. c. obſ. 56. ſponſi cujuſdam juvenis, nunquam antea venerem experti, cui ex nimia violencia frænum abruptum atque præputium retrorſum fuit detruſum, maximo cum dolore & totius membri virilis tumore. Sic & juvenem noviſſe ſe ſcribit Petr. Foreſtus lib. 26. obſerv. 7. cui, crebrius cum nuper ducta uxore venerem exercenti, cutis illa cole valde inflammato, reduci poſtea non potuerat. Quos tamen leniora tantùm topica facile curaſſe conſtat: In utroque adfectu ex fervido coitu procedente, ſi glans tumida remanens diu foveatur aquâ frigidiſſimâ, detumeſcere eam, ſicque præputium attolli vel deprimi poſſe notat Joan. Riolanus, ſecretum id vocans admirabile, Enchirid. anatom. pathol. lib. 2. cap. 31. Cùm viciſſim ſcortatoribus hoc malo correptis, ob virulentiam, quæ ut plurimum iſtis mercedis loco communicatur, impacti humoris difficilior medela communiter obtingat; licet & illos facillima quandoque opera curari, & quemdam lactis tantùm muliebris tepidi loturâ fuiſſe ſanatum, ex obſervatione Marcelli Cumani, in Sylloge obſerv. medic. Welſchio noſtro recenſita, compertum ſit.

Penis cancroſi amputatio.

Uterum prolapſum, & in prodigioſam molem auctum, extirpari poſſe, ex obſervationibus præcedentibus patet: quod tamen nunquam moliendum ſine catheteris immiſſione in Urethram, antequam ligetur Uterus, ne tam abominabile malum ſimul ſequatur. qualem alibi depingimus, ſcilicet conſtrictio etiam meatus urinarii. Non minùs etiam penis virilis deſperatè corruptus extirpari poteſt, modò omnia ritè peragantur. Ruſticus quidam ſuburbanus à duobus annis incidit in ſcirrhum extimam partem penis obſidentem, tandemque in carcinoma exulceratum degenerantem, inque tantam molem auctum, ut pugni magnitudinem adęquaret. Joachimus Schraderus Chirurgus ſatis verſatus, qui huic curæ pręerat, in conſilium vocavit expertiſſimum Dom. Doctorem Hiddingh, me, & Andream Boekelmannum, cum ejuſdem filio Cornelio. Unanimiter extirpationem commendavimus, quemadmodum etiam ſubſequente die inſtituta eſt, & tanto (gratia Deo ter O. M.) cum ſucceſſu, ut jâm, quantumvis pene privatus domum redierit, & incolumis vivat. Eſt autem operatio illa hoc modô peracta: Cathetere per urethram in veſicę cavitatem immiſſo circumligavimus penem ponè malum ſupradictum funiculo tenuiori quidem, ſed tenaciſſimô, idque fortiter. Dolores ægrotus tam viriliter pertulit, (paucos enim audivimus ejulatus) ut omnibus admirationi fuerit. Injectâ hac ligaturâ, ita munivimus catheterem filô, ut è canali urethræ ſe ſe ſubducere haud potuerit. Sequenti die novam injecimus ligaturam, ut eò citiùs emoreretur pars affecta. Interim totum involvimus penem veſicę madefactæ, ad fœtorem arcendum & lotium recipiendum. Quinto, ni fallor, die cultello membrum emortuum fuit ablatum, ſine ulla hæmorrhagia, in totum enim emortuum. Relinquebamus interim adhuc per diem unum atque alterum catheterem in veſica, donec ſeparatâ ſuâ ſponte ligaturâ, patiens eô non ampliùs indigeret. Reſtitutus jam, per inſtrumentum ex ebore confectum, lotium reddit: In totum enim pars penis relicta in abdomen retracta eſt, ita ut illud inſtrumentum ventri adaptari debeat, lotium emiſſurus, ne veſtimenta madefiant. *Clariſſ. Dom. Frederic. Rhuyſch. in Obſervationum Anatomico-Chirurgicarum Centuriâ.*

Penis retractio.

Auriga ſenex tantam penis in imum ventrem retractionem paſſus eſt, ut nec hilum quod ullô ſenſu percipi poſſet, extaret. Inter pubem & ſcrotum rimula ſe viſendam præbebat, vulvulæ labiis deſtitutę, aut rictui piſcium quorundam ſimillima, minimum meum digitum aliquo uſque nullô negotio admittebat. Rogavi quid me vellet? Fac, inquit, ſi nihil aliud potes, ne urinam emittendo (quod ſolitis horis ſine moleſtia facio) induſium caligaſque ita madefaciam, & urinam aliquo uſquè ſaltem ejaculer, ut inviſo hoc madore, & omnis meæ ſupellectilis putrefactione liberer. Facillimum factu, inquam. Itaque tubum ligneum in principio ovalem, ſeſquipedē longum, quem

quem ex Italia attuleram, ipſi dono, quo rimulæ applicito, in diſtantem matulam nullô negotiô urinam fundebat. Itali, cùm citatis equis feruntur, ſcuticis ferè utuntur, quibus manubrium, quale meum erat, admovent, ſicque in mediô curſu, nec bracchos nec equos madefacientes, mejunt. Cæterùm cùm ulterius quid tentandum dicerem, qui credebam, ſicut aliàs uteros prolapſos in ſinum pudoris capacibus cucurbitulis umbilicô applicitis cum flammâ luculentâ revocaveram, ita iiſdem retrahi in locum penem poſſe: proclivius enim eſſe gravia deſcendere quam aſcendere. Omninò bis cucurbitularum admotionem admiſit, & jam balani redituri apex ad magnitudinem avellanæ ſe oſtendebat, cùm ille ſuô tubulô contentum ſe diceret, nec ulteriùs operam meam, quamvis gratuitam, admittere voluit.. Dolui ſanè ſenilem pervicaciam, tam taram curationem, quam certiſſimam augurabar, mihi invidiſſe. *Henricus ab Heers Obſerv. 7.*

penis & Teſticuli, intra cavum abdominis lateſcentes, percuſſo podice, in publicum prodeunt.

Clariſſ. Ambroſii Stegmanni Miſcell. Curios. Decur. iij. Ann. 4.

Annotatas quidem legimus obſervationes: In quibuſdam maſculis, tum penem, tum teſticulos intra cavum abdominis latuiſſe, & pubertatis tempore, vel naturæ quodam conatu, vel accedente aliquo motu violento, prorupiſſe in lucem: Aſt obſervationes has ſupera omnes illa, quę ante aliquot annos Halæ Magdeburgicæ contigit, cujus me, Advocatus quidam ejuſdem loci non infimus, participem fecit ſequentibus verbis. Nuper, inquit, Ancilla ruſtica ex vicino pago Trotta, me convenit, vehementerque petiit, ut defenſor ipſius ſtarem parte, cùm ex actione rei in rem ab opilione quodam gravida ſit facta. Petitis Ego ſatisfacturus: ſtupratorem in conſiſtorio ad contrahendum matrimonium urgebam. Apparebat, qui adeſſe erat juſſus, nullo ſtipatus defenſore: Impotens ſum, dicebat, & membris careo, quibus viri gaudere ſolent, hinc inviſus pudicitiæ: Nique verbis meis fides habeatur ventrem ad inſpiciendum denudabo. Inſpectis itaque genitalibus: pronunciabatur à Chirurgo & idem, qui præter fiſſuram magnam nullum penitius penem exteriùs eſſe conſpicuum, in interiori verò hujus fiſſurę cavitate, excreſcentiam ſaltem genitalia aliquo modo repræſentantem apparere referebat. Hinc jure Opilio abſolvebatur innocens. Nos verò actione injuriarum tenebamur meritò. Cùm in corpore juris l. 2. H. de Ædil. jam dudum ſit deciſum: Illum eſſe morboſum, & ad generandum planè impotentem, cui tam neceſſaria pars corporis penitus abſit. Et juxta mentem Riolani, aliorumque Medicorum: In divortiis omnes illos viros eſſe declarandos impotentes quibus genitalia, validiſſimè etiam intra abdomen ſcateant.

Iratus hinc ego meretrici, pergit Advocatus, gravibus illam verbis compellabam: quòd Impotentem ſine data cauſa de ingravidatione accuſaverit. Eſt meus hic, reſpondebat meretricula ex pudore diu heſitabunda, omnium bipedum nequiſſimus, hoc enim dolo & me decepit miſeram, cùm verbis ipſoque rerum teſtimonio Hermaphroditum ſe diceret & mutilus me ab initio comprimeret, hinc ex hac ratione commota, data quavis occaſione corporis mei uſum illi concedebam pati apta nata. Aderat autem aliquando in horto quodam mecum ſolus, ubi detruſo priùs podice in arborem, virili me membro titillabat, quâ poſtea dulcedine inescata, toties illius podicem, compreſſâ manu feriebam, quoties coire deſiderabamus, a quovis enim podicis ictu tota ſupellex prodibat in publicum ſtrenuè parata ad ſua officia exequenda, exſatiata verò libidine contrahebatur membrum & rurſus abſcondebatur in cavitatem dictæ fiſſuræ. Auditis his Opilio, notabiliter expallebat, quamvis palleat ſemper & confuſis tremuliſque verbis ingerebat. Negare quidem penitùs non poſſum, quòd ſolus cum ſoſa ſæpè habitaverim, & laſcivum femori ſuppoſuerim femur, ſed ſemper

Truncus iners jacui ſpecies & inutile lignum.

Nec ſatis exactum eſt, corpus an umbra forem.

Forſitam tertius quidam intervenit, qui meliùs circa genitalia conformatus fuit ac Ego, & fecit, quod mihi Natura negavit. Ego verò, pergit Advocatus, hac objectione non contentus, Chirurgum denuò ad inſpicienda genitalia cogebam, quæque mandato citiùs ad novam exercendam praxin pronus aderat, & exoptatiſſimo ſucceſſu compreſſam manum natibus opilionis ita applicabat, ut notatius unà cum teſtibus proſiliret in publicum, & virilitatem ſtupratoris atteſtaretur in forma probante.

PERNIONES.

DE Pernionibus fusè admodum ac doctè agit Marcus Aurelius Severinus, ubi de recondita abſceſſuum natura, cujus propterea tractatulum ejus integrum legendum exhibebimus.

PRAEFATIO.

De Tractationis dignitate.

PErnionem non levem affectum per iſtud oſtendit Hippocrates, quod non ſemel, ſed 5. epidem. & 7. de eodem rectè curando pręcepta tradidit, quæ paulo poſterius exponemus. Satis autem id oſtenditur definitione referente vitii naturam, quę eſt ambuſtiora, ac tantum non corruptoria membro χειμεθλῶσι ad extremum ſæpè modum intemperato ac propemodum extincto, adeoque non inſcite, neque hyperbolicos interpretatus poteſt videri Macer, qui diſticho cecinit,

Eſſe pedum dicunt vitium, cui pernio nomen
Eſt à pernicie membri patientis id ipſum.

Nec injuria perniciem pedis pernionem vocavit, quando & tumores amplivagos, & dolores acres, & torpores adusque negatos membrorum uſus ducat pernio, experimentis autem conſtat noſtris, qui ſacro valetudinario ſingulis brumis inopes homines undique confluentes conſueti ſumus curare, etiam gangręnas, ac necroſes hujus affectus ſævitiâ perpeſſos, quod maximè evenit anno 1624. cujus algores inter omnes quas noſtra memoria recolit, incomparabiles fuêre, minimum autem eſt; ſi dixerim hos plerunque in ulcera faceſſere prava ſic, ut oſſa nudent: ſic referam calcanei carne abroſa patentem à ſe viſam perhibet Julius Cæſar Arantius, mihi verò ſe obtulit filia Marii de Maio bibliopolę in taberna libraria Joſephi Peluſii; cui digiti manus abſumpto perioſtio fuerant ulcerati, atque item in valetudinario noſtro alii: ergo jure maligna chimethla dixit Ariſtoteles referente Mercuriali, quanquam haud tales ſunt perniones ſuâ naturâ, ſed ex accidenti; id eſt, vel, quia non fuerunt homines principio rectè curari, vel quia cacochyma vel cachectica, ac δυσαλῆ corpora inciderint quibus cauſis fit, ut

ſub rigentibus hybernis ad æſtivos ardores ſe ſervent, atque etiam ulteriùs alteros hyemis circuitus vivant, atque hoc tempore fomenta nova recipiant. Sed hæc, ut dixi, labes interna corporis facit. Quæ cauſæ profectò levi quidem aut vulgari cura non ſunt ſpectandæ, ut feliciter his occurrere poſſis & contumaciam mali ſuperare. Auget autem incommodi gravitatem, quod hunc affectum quotannis ſtabiliter accidentem pauci ſunt qui intelligant, plurimi autem minime comprehendunt, ſed ſic in eo veſtigando hallucinantur, ut cum roſeolis malignioris naturæ contrariiſque cauſis producto vitio confundant, evidenti ſane periculo, ne auctus à fovente medela morbus infinite ſæviat, atque hominem ferme mutilet. Jam igitur, ut hic tam multi momenti error eluatur, ſuaque languentibus medicina reddatur, neceſſarius profectò labor nobis dignuſque viſus eſt, qui ſedulò ſuſciperetur. Itaque cum aliis abſceſſibus ac tumoribus hunc etiam enarrare gravati non ſumus, ac ſic complexi, ut in eo pleraque illuſtraſſe certò credamus. Reliquum eſt, ut hæc tibi lector eo ſint uſu atque commodo, qualia nos, ut eſſent collaboravimus.

Cap. 1. *De notione.*

PRincipio nomen interpretantibus admodum incerta res eſt, quo referri debeat origo, an enim dicti perniones per ſyncopen figuram, quaſi perniones à græco nomine πτέρνα, quod eſt calx, vitii ſcil. propria ſedes unde πτερνίζω calcar, & πτερνοκοπεῖν calcaneis ſtrepitum movere ſupplodereve, an verò per eandem figuram appellati perniones, quaſi peroniones? etiam verò à fibulæ in lignum perone, & clavi capitulo quodam prominentes appareant, qua etymo ſervata fieri potuit etiam, ut nuncupati fuerint peroniones propterea, quod ad perones, id eſt, fibulæ vocati oſſis alterius de tibia fines oriantur; quo loco tendo maximus implantatur.

Præter has omnes alia fuit etymologia Macri herbariæ rei ſcriptoris, qui capite de colubrina, magno uno vitii ſpectato ſymptomate, quæ necroſis eſt, pernionem à pernicia dictam ſuaſit carminibus quæ dudum recitavi.

Habes jam latinam notionem, ſi verò græcos ideas, bi nominavere χίμεθλον ſeu potius χείμεθλον; quod hyeme producti viſuntur, autore Joanne Gorræo in defin. med. ſuo loco; & hoc ſubinde comprobantibus Gabriele Fallopio lib. de tumor. particularib. cap. 36. ac Joanne Huccherio Monſpelienſi Profeſſore libro de diæta, ac therapia puerorum illo ipſo titulo.

Cap. 2. *De genere morbi.*

HOC jam nomine vulgatus morbus, ad quodnam generum à medicis conſtitutorum referri debeat, haud plane diſcretum eſt, indefinita adhuc re, num tumor, num ulcus habendum ſit. Porro Galeno autore in l. de tumor. præter natur. & communi omnium conſenſu, tumor eſt incrementum particulæ cujuſpiam in longum, latum & profundum, atqui ejuſmodi eſt pernio; quapropter à Fallopio, Ingraſſia & Julio Cæſare Arantio cum tumorum familia cenſitus ac tractatus eſt. Verùm tamen Hieronymus Mercurialis in ſua definitione nuncupavit ulcus, nulla tumoris habita ratione, propterea, quod quatenùs tumor eſt, eatenus nullam inferat noxam, quam rem ab eo viro credidam non admirari non poſſum, qui noverim à ſolo iſto tumore pedes aggreſſo compluribus ademptum ſepe, plurimum autem impeditum inceſſum; manibus verò conflictis comprehenſionis uſum, & alias ſuas enchitiſes quaſi præciſas. Cæterùm ignarus non ſum ab antiquis i. Oribaſio, Aetio, Paulo dicta ulcera: ſed, ut in epinyctide monſtravi, minùs exacte, neque adamuſſim; appellatione nimirum accommodata tuberculis & fortaſſe non exulceratis: nam nemo diffitebitur, ad tumorem atque ad ulcus primùm ſecùs ſe habere affectionem, verùm aliqui ſpectavere vitium in ulcus transgreſſum, aliqui citra id tempus, in cujus tamen latitudine non inficior ulceroſum apparatum ſubeſſe, præſertim ſi diutius inhæſerit vitium. Eſt itaque liberum hoc, aut illud opinari; modo diſtinxeris tempora. i. vel manentem adhuc primam ſuam ſpeciem, vel in ulcus mutatam, verius autem & ſimplicius tumoris illi ratio debetur, quando jam tum exortus, pautulumque provectus humoris acceſſus primum nuncupatur tumoris nomen; cùm verò poſt hæc ulceratus eſt, jam in aliam ſpeciem tranſgreſſus apparet.

Cap. 3. *De ſede affectus.*

SED neque ſedes affectus ab omnibus una refertur: qui nominis etymon ſunt ſequuti, pedum hoc vitium fecêre privatum, ſed non rejecernot ab hoc ordine manus alii, qui communem ſpectarunt binorum membrorum ſortem, quæ communis multorum opinio eſt. Fallopius aures addidit, ac nares, at non ita quidem arbitratus videtur Mercurialis, qui excluſit ſupremas corporis partes propterea, quod influentis calidi multa colluſtratione participant, ſed hæc certe aſſertio falſi convincitur experimento: ſiquidem nivali tempore nemo eſt, qui non videat multùm auricularum chimethlis affectarum. Præter quæ membra nos, ſi comprobatis & noſtris, & amicorum obſervationibus adhæremus, non dubitavimus, & alias pleraſque partes plane debiliſſimas, & (quæ Celſi vox fuit) eminentes huic languori ſubjicere, nam quomodo ab extremi frigoris vi ſe tueantur cædem; Atque inde fit, ut roſeolas ſaltantes cum roſeolis ſimpliciter dictis, qui perniones ſunt, confundant hodierna die nonnulli medici nobiles Neapol. quorum unum non multis ab hinc diebus cum Joanne Maria de Potentia Lucano Medico audivimus, huic opinioni ſic hærentem, ut ab ea non poſſet plane diſcedere, ſignificantibus nobis contra noſtram demonſtrationem. Quæ quidem eo retuli non, ut alios taxarem, ſed ut operæ noſtræ, qui hæc animadvertenda ſuſcepimus, utilitatem ac neceſſitatem oſtenderemus.

Verùm ad priorem ſermonem redeuntibus jam nobis, quid placeat in hac re audi. Oſſa membrorum omnium intima, & horum proximæ cartilagines, quæ ſunt contectæ carnium & muſculorum oſiarcu, quæ vero iſtorum expertes, cute duntaxat ſubjectis membranis obducuntur. Poſteriores has partes omnium eſſe debiliſſimas nemo non videt: imbecillitatem autem hanc adverſus aëris injurias, præterquam ad externos ictus nullo tempore abjiciunt; ergo ejuſmodi partes omnes præſertim, quæ in extremo ſunt ambitu corporis apparent, quæ chimethla patiantur, atque adeò narravit aliquando Franciſcus Romanus Medicus amicus noſter cùm brumali tempore Ciſalpinam Galliam fortè fortuna peragraret, perniones circa cubitos & carpos, naſum & labia partim ſe, partim comites ſuos pleroſque graviter expertos. Sed neque taceri velim ſexcentorum ejuſmodi hominum obſervatione rariſſimum illud, extremorum digitorum tum manuum, tum pedum carnoſa (cacumina & acinos appellavit Ruffus Epheſius) interdum etiam vellicari pernionibus, quas quidem manuum partes eo malo lividulas ac torpeſcentes, hoc anno, cujus nulla bruma fuit, primus oſtendit Joannes Ruardus Gallus Bibliopola non ineruditus, pedum autem illas particulas in aliis valetudinarii noſtri decumbentibus vidi ſic aliquando vitiatas, ut etiam oſſicula metacondylorum abceſſerit ut intelligas jam eminentibus & extremis nullis corporis partibus parcere genus hoc ulcuſculorum.

Cap.

Digitized by Google

Cap. 4. *De pernionum cauſis & ortu, Doctorum hominum ſententiæ.*

DE pernionum cauſis & procreatione nonnullę fuerunt ſcribentium opiniones. Franciſcus quidem Valleſius in 5. epidem. 52. Hieronymus Mercurialis in l. 1. de morb. pueror. F. & poſt hos Julius Cæſar Arantius in l. de tumor. præt. natur. tit. hujus ejuſdem rei proprio cenſuerunt perniones advenire cunſtipatis hyberno frigore pedum manuumque particulis, qua conſtipatione productus fervor, atque æſtus pruriginem acrem ac perdolentem, inflammatoriumque tumorem parit. Verùm enim verò, ut equidem non inficiar cutis addenſationem hoc vitii capere, tamen hęc cauſa non ſatis ad illud omne procreandum videtur, at neque ut tumorem exciter effatu dignum, & phlegmones concremento parem; conjunctum præterea ſymptomatis ſic ſæpe pravis, ut oſſa nudet ac ſideratum oſſis inducat; verùm ut tantummodo pruriginem moveat, vix autem, ut phlegmonem etiam tumore ſolutam producat, valere pororum conſtipationem affirmo, atqui tumor, quem pernio ducit, etiam principio dignus eſt effatu, confertuſque mox ulteriore gradu provectus, & magnitudine non modica eſt, & vi graviore ſævit, quàm ut compacta corporis extimi textura poſtulet.

Sic apparet impar pernionum cauſa denſatio: Mirum autem, quod energia frigoris prima relicta, qualitatem ſecundam, aut quid potius hujus ambages, quàm principii rectam efficientiam amplexi fuerint hi: aut quid ab exili cohibita tranſpiratione detrimenta potiùs, quàm ulla conſtrictionis commoda ſpectarint; quippe mihi tam parum denſatione fieri vitium videtur, ut hæc etiam appareat uſui ſummo futura. ne quid in locum obrepſerit mali: ſic enim unice præcluditur via frigoris inſolentiæ, cujus ipſius vi propria non eventu poſt ipſum alio, fit affectio. Denſitatem, inquam, adverſus perniones fore propugnaculo declarat, quod piſcatores, qui perpetuò in aqua maris obſtruente verſantur, perniones incurrere minime videris, atque etiam ſi quis multò ante tempore, quàm adveniant hyberni rigores, vel igne vel alia ratione denſaret partes pernionibus obnoxias, hæ certiſſime defenderentur & pręſervarentur à noxa quæ ipſa proviſio, conſiliumque curandi fuit Dioſcoridis, qui picem illivit, Theodori verò Priſciani, qui gluten & ceram appinxit. Ut non adſtruere jam poſſis ampliùs ex ſuperfluitatum coarctatione labem aliquam; nam, amabo te, quę hęc aut qualia in tam exigua comprehenſione particulæ; aut quomodo non aliis etiam corporis partibus frigore denſatis accidant illa mala! Cùm enim apparatū humoris prætexes, protinus erit cutis denſatio vitii cauſa leviſſima.

Quod ſi eſt, tua quidem opinione, pernionum cauſa denſatio; fit inde, ut hanc quaſi fovere conſervareque cum morbo voluerint antiqui medicinæ magiſtri, qui plurimùm adſtringentibus curavere. Porrò Dioſcorides alumen aquâ inſperſum, lentes, roſas ſiccas, malicorium, cydonium malum, myrtum, acaciam adhibenda pręcepit; nulla verò laxantia, ut producenda ad calcem tabula apparebit. Poſt hunc Oribaſios alumen & farinam paribus portionibus in vino terit, & illinit l. 7. Synopſ. c. 45. Sed Aëtius alumen liquidum & ſciſſum, & rotundum acetum, ſuccum acerbæ uvæ, malicorium, myrteum & omphacinum oleū, thus coriarium, atramentum ſutorium, flores mali punici medicamentis admiſcet. Paulus verò lenticulam cum vino, alumen, malicorium incoctum vino, oleū lentiſcinum. Sed è græcis ultimus Actuarius emplaſtrum è calcitide Galeni probatum ad perniones ait l. 6. meth. med. c. 8. è latinis verò primus Cornelius Celſus imponi jubet alumen æqua portione cum thure contritum cū vino adjecto, aut malicoriū in aq. coctū, deinde contritū. Marcellus item l. de medicam. cap. 34. ſcripſit hęc: alumine ex aceto peruncti perniones ſanantur. Ad hos verò Theodorus Priſcianus perniones vino ſtyptico calido fovat, ac decocto betarum, quibus alumen ſciſſum infuſum fuerit & cataplaſma ex aluminis pulvere cum hordei farina & vino compoſitum adhibet, aut gallas cum aceto contritas, aut caduca mali granati in calidis cineribus tepefacta ac trita. Denique Plinio autore l. 23. nat. hiſt. c. 6. perniones ſanantur cortice mali punici ex vino decocti & impoſiti. & l. 31. c. 9. ſalis impoſitu. & 33. c. 6. lithargyro, myrtho & cera. & l. 35. c. 19. liquido alumine. Sed & Plinius Valerianus l. 2. c. 51. ſtypteriam coquit in vino, & ex hoc fovet pedes. Satius igitur, quàm hi omnes opinatus eſt Gabriel Fallopius, qui dixit tumorem hunc excitari percuſſu multo aëris algentis & borealis venti, quo plurimum allidente ac veluti flagris membra cedente, ſanguis & ſpiritus eò locorum accurrat, ac multus inibi conſiſtens tumorem exaggeret & coacervet.

Verùm de Fallopii opinione paulò poſteriùs: nam referenda mihi mox eſt ſententia Joannis Huccherii Bellovaci; in cujus viri doctrina Monſpelienſis magiſterii dignitas non obſcurè deprehenditur: Hic in lib. de diæta ac therapia puerorum c. de hac ipſa re profeſſus eſt naſci perniones ex ſanguine in ſuperficiem partis frigidę doloris vi à frigore externo vehementi allecto & perfrigerato, tandemque putreſacto (neque enim ait, extincto calore ſuo ſanguis ſuppurationem habeat) ut acrimoniâ ſuâ obſceſſam partem cutemque erodat atque exulceret. Apud quem ipſum autorem curationis ſcopi ſunt, denſatæ à frigore partis laxatio, concretique ſanguinis attenuatio, deterſio, reſolutio, ſive ichorum effuſorum exiccatio. Voluit autem & plurima, ut adultis adhibenda.

Quæ docti viri opinio ut omnium ingenioſiſſima eſt, & elegantiſſima, tamen comprehenſu difficilia nonnulla comprehendit, primùm, ut extinctum ſanguinis calorem curet refrigerantibus & his quæ ambuſtis occurrant? Secundùm, quando vitium eſt à denſatione vehementis frigoris in parte item frigida, quo pacto tam doloris vis attrahere potis ſit, ut non magis obſiſtat prævaleatque frigus quod dolorem prævenit? Creſcit autem hæſitatio magis, quod ſanguinis attractio adusque ſuperficiem adſtruitur. Præterquam enim, quod repugnat & ſanguinis natura inter omnes humores craſſiſſimi & qui fuſus extra venas eſt, continuò refrigeratur, & concreſcit, quam refrigerationem & quod concrementum & ipſe opinionis autor teſtatus eſt. Tertiùm, quòd laxatio potiùs hæc cutis in ultima ſuperficie admittentis fuſum è venis ſanguinem, quàm denſatio cenſenda eſt, contra quam ipſe in ſcoporum enarratione propoſuit. Quartùm, haud compertum eſt, ut frigus computreſaciat, potiùs enim, quæ putreſcere parata ſunt, vindicat à putredine, quam alioqui putredinem ſi quando parit; alia quidem & per circuitum via eſt & ratio, quam declarat hic vir, ſed putreſcentiam iſtam frigori per ſe, aut ſimpliciter attribuit.

Hæc igitur omnia capita nonnullam offenſam inurunt opinioni prænarratæ, quo optarem equidem nulla, ut ſcitum illud placitum ſequi poſſem. Quapropter alia tenenda via eſt, ut intelligentiæ ſatisfaciamus, nitar autem quantum in me eſt; maxime probabilem aliquam de cauſis & generatione ſententiam in medium proferre, ſi tantummodo præſit Minerva.

Cap. 5. *De pernionum cauſis & de morbi procreatione opinio noſtra.*

ANtequam autem aliquam demonſtrationem ordiamur, proponenda ſunt quædam, tum ad effectricem cauſam, tum ad materiam ſpectantia: incipiam ab effectrice, quod omnium conſenſu frigus eſt, & bruma. Frigidum Hipp. doctrina lib. 5. aphor. 20. & 22. partibus exanguibus exitio eſt, quæ res fit ſ. quòd πολέμιον atque è diametro adverſans eſt calori partium nativo, quod amicum eſt & indicans, ut ipſe ait. Jam igitur, ut

prævaleat inimicum frigus, ſic calorem obteret aut extinguet. Præter hanc altera frigidi vis eſt tanta, ut ad uredinem accedat; quam uſtionem videre licet hyeme in plantis & herbis glacie niveque obductis, ventorumque rigore percuſſis, itaque vulgatum eſt apud olitores & agricolas, arbores frigido exareſcere, id eſt humore nativo exhauriri atque flacceſcere. Tertia frigidi proprietas eſt penetratio in altum itaut intima viſcera contremiſcant convellanturque frigore: quas tres omnes frigidi qualitates mirus uno verſu comprehendit Virgilius, qui ait;

Acrior, aut Boreæ penetrabile frigus adurit.

Sed & malorum experti referunt, inter cauſas pernionum hanc non poſtremam, ſi quis hyberno frigore poſt ſummum partium extremarum perfrigeratum ac rigidatum ad immodicos ignis adheſtus ſe referat aut contrà ab ignis adhæſit ad crudum frigus, qui duorum extremorum invicem ſuccedentium ſibi ipſis uſus naturam non torquere non poteſt.

Hactenus de efficiente, nunc enarranda tumoris eſt materia, quam Falloppius in tract. de ulceribus cap. de ulcerationibus, & l. de tumoribus c. 39. dicit ſanguinem purum, quod hercle, ſi nos admittimus, ſimul etiam admittimus, quod eſſet hęc phlegmone, atque adeo apoſtema aliquando ſuppurabile, nunquam autem ſuppuratos aliquos, at verò turgidos ſemper aut exulceratos vidimus perniones: cum autem exulcerati ſunt, adeò pus non reddunt, ut ſint perpetuò ſicci, quod advertit item Hieronimus Mercurialis.

Sed noſtram nos opinionem exponamus. Per habitum omnem illius partis, quam obnoxiam malo nominatim oſtendimus, ſunt perpetui quidam affuſi perſperſique rores ſanguinis, i. flores ejuſdem, & vividiſſima portio; hos rores aura glacialis adhæſu plane triſtifico corruptos primùm exhaurit atque abſumit, qua confecta re, qui novus accurrit ſanguis, & hujus ejuſdem ros, ut particulæ conglutinetur, huc perlatus, tum à contrectatu malo partis affectæ, tum ab appulſu corruptivi frigoris labefactatur, quod cùm ſit in dies, præterquam quod doloris vis non poteſt, ſuccos præſertim calidos non attrahere, exaggeratur idem tumor, excocta veluti per combuſtionem parte, quo factum eſt, ut ambuſta hæc latinè reddiderit Theodorus Gaza apud Ariſtotelem illud problematis interpretatus. Qui ſucci quæve ſuperfluitates huc omnes advecti male dominati à natura tranſmigrant in ulteriorem intemperantiam, ac putredine jam concepta pariunt ulcus; inde fit, ut utiles ac puri liquores, qui primùm occurrunt, prima ſint morbi materia, poſt hos autem interiores ac viliores alii.

Habes jam noſtram de vitii cauſis & generatione ſententiam, quam ſi cum Falloppiana contuleris, profectò videris illâ probabiliorem atque exactiorem. Primùm enim quid naturæ conſentientius, quàm partes ſanguinis efflореſcentis ſubſtantia tenuiores & exteriores primùm diſſipari, mox reliquum craſſamentum in parte relictum computreſcere? computreſcit, inquam, ſanguis ſubinde vivida rorium portione, tabeſcente atque corrupta, qua ipſa incolumi perſiſtere, tota integra ſubſtantia, & cum inimico frigore depugnaret invicta, veluti vinum, quod dum ſpiritus ſuos incolumes ſervat, non corrumpitur, ſed poſtquam iſti deſiere, aceſcit aut vapeſcit. Ad hæc expoſitio noſtra, quæ rationem rei totam aperit ac enucleat, potior eſt altera, quæ laxiùs expoſitis cauſis, accidentia magis, quàm rem ipſam perſequitur. Sed & firmam noſtram opinionem volens nolens approbavit Falloppius, qui non inchoatos adhuc neque exiſtentes perniones, voluit medicamentis roborantibus antevertendos atque cavendos, reprehenſis acriter iis, qui jam confirmatos curant inutiliter & infrugiferè: Enim verò procurantur, inquam partea obnoxiæ principio, priuſquam vitium aliquod obrepſerit, ſingulari ac evidenti, quam indicavi, ratione atque conſilio tuendorum rorium ſanguinis, qui poſtquam labefactati frigore fuerint, difficillimam curationem recipiunt. Quid quod inexcuſſi ſæpe medicamentis perniones, vere propinante ſponte delentur? ſcilicet inſtauratis iiſdem roribus ac tepore nativo partis integre reſtituto. Tertium indicium illud eſt, quod ſanguinea ſuppurabilis alioqui ſubſtantia non ſuppuratur, quod fit nimirum, quia ſanguinis calor extinctus eſt, ac vigor excuſſus.

Verùm enim verò quid dicamus ad Julium Pollucem; cui Onomaſtici l. 4. c. penult. dictæ ſunt σφακελοι, φλεγμοναὶ inflammationes ulceroſæ, ſed ab hac quidem viri ſententia non diſcrepat noſtra traditio; qua ſtatuuntur tubercula inflammatoriam & ulceroſam affectionem referentia. Verùm quo pacto cum inflammatione conjuncta ſit extinctio caloris in ſanguine, hoc explicandum fortaſſe fuerit nobis; qui non profitemur emortuum ſanguinem; ut in gangrænis & omni necroſi: verùm, ut in morticinis pedum clavis, ſpiritus vividiores & pluſculos abſumptos aſſerimus; exemplo ſit carnoſæ particulæ contuſio ſive contritio; cui maximæ ſimilis pernionum eſt natura; ab hac quidem excuſſa plurima pars eſt ſpirituum & vigoris à ſanguinis flore venientis: unde languens ac ſtupens pars colliſa reſtat, verùm non ſic, ut vitæ detrimentum extremum experta ſit, hæc enim abſoluta gangrænæ ac interitûs eſſet calamitas, à qua natura contuſionis eſt longe, ſi quatenus ipſa eſt concipiatur. Similes igitur contuſis, quæ ad ſemiexanimem naturam accedunt, ſunt perniones, quantum ad hoc caput ſpectat; ſi tamen adjunxeris inflammatoriam affectionem & uſtionem, quam in carnibus frigore percuſſis nemo non videt.

Sed hujus utriuſque effectus cauſam & rationem audire ſi requiſieris hanc ego tradiderim. Eſt frigus extremum, communi philoſophantium conſenſu adverſus omnia quidem corpora, ſed animantium potiſſime, contractivum ac denſativum ſic, ut partes quoquo pacto diſſitas nimium attrahendo pervellat ac mordeat; unde mordentia frigora dixit naturæ ſcientiſſimus Virgilius, ſeu quicunque fuit is autor, in Roſa; hoc igitur immodico raptu partes adducendo, & harum poros adſtringit hiantes; & earumdem calorem conculcat in ſe ipſum coactum, qui propter hoc nihil exhalans atque repreſſus acervat ſubſtantiam, fervet ac æſtuat, præter ſuum naturæ modum accenſus, quo fit, ut carnes à quibus hoſpitatur, ipſas reflexus diſcoquat, ac veluti flamma quadam exurat. Aliud etiam, quod obſervavi, referam; ſic extenuari rareque fieri percoquendo partes ab hujuſmodi calore, ut prope diaphanæ reddantur, ſi ruborem tamen non excluſeris. Ita poſt multos ſuorum effectorum circuitus, crudum & immite frigus objectos mortalium artus inflammat atque exurit, per antiperiſtaſin nimirum, ut dicunt, calorem exaggerando, quæ res præter noſtros phyſicos, neque Servium grammaticum latuit; qui ſecundo Georgico ſuper memorato Virgilii loco dixit; & frigus eſſe caloris initium, & ſummum calorem frigoris eſſe principium, unde quaſi unus effectus eſt frigoris atque caloris, quibus omnibus ad ſummam contractis apparet, ut inflammati, non inflammati verò, corrupti non corrupti; extincto ſanguinis calore non extincti ſint genus hoc diſforme tumorum & ulcerum, quos perniones appellamus; non conſueta ſi & calida interiorum affluxionum cauſa, neque in totum ignavo & inerte frigore productos.

Cap.

Cap. 6. *Pernionum definitio, & de quorumdam affectuum diſcretione.*

HÆc quidem omnia, ſi placet, ad definitionis formam redigere ſic poſſis; Perniones ſunt tubercula in pedibus manibusque inflammatoriam & ulcerolam affectionem referentia; quæ fit abolitis primùm in his particulis ab hyberno frigore rotibus ſanguinis, mox a vi doloris attracto conculcatoque ſanguine ſemicorrupto. Hac porrò deſcriptione multos a pernionibus affectus diſcreveris, videlicet intertriginem, paronychiam, tophos podagricos, clavos, callos, de burgantiis autem vulgò dictis non adeo certus ſum, nam hæ licet quidem apud Ciſalpinos atque alias Italas nationes hodierna die ſunt iidem, qui perniones tamen Gulielmo de Saliceto veteri chirurgo ſunt calli, duraque pedum tubercula, qui exciſione tolluntur, quamobrem ipſe acu per bugantiam transmiſſo, & per filum, quod acu ducitur, multoties comprehenſo, perque manum ſublato; quidquid acui ſubjicitur, ſcalpro reſcindit; quæ curatio longe videtur alia, quàm quæ pernioni congruat aut accommodari poſſit. Quæ te noſſe volui tum, ut nomina rerum; tum, ut res ipſas ſine errore diſcernas & ſcripta prudentium ſecundùm ipſum animi ſui ſenſum accipias.

Cap. 7. *Qui qualeſve ſint ad hoc vitium ſuſcipiendum parati, ſimul & in hac re problemata diſcuſſa plura*

OPortunas huic vitio partes excarnes & eminentes in diſputatione de ſede affectus oſtendimus, cujus rei cauſa non eſt ad ſummam alia, quàm extrema debilitas: ſic adoleſcens quidam Conſentinus rei medicæ ſtudioſus, qui per vulnus inferiore carpo ſenſerat jam manûs atrophiam, expertus eſt hac hyeme alioquin tepida, roſeolas in digito minimo privatim; quæ pars inter omnes maxime ſuſtinuerat ictum, aut, ut accommodatius in rem loquar, ab hoc ipſo noxam, quæ ſtupor & aliquando ſenſus privatio fuit. Parata quoq; inter omnes ætas eſt puerilis, quam rem & Cornelius in l. 5. c. 26, teſtatus eſt. Deinde paret hiſce moleſtiis adoleſcentia propterea, quod laxiores ac molliores iſtorum hominum particulas nullo negotio penetrat exuperatque vis inſolens brumæ,

Neque verò memoraveris etiamnum contra, calidum iſtorum maxime vegetum & ubertimum, ſiquidem obtruſerim eo tempore totum intro converſum, preterquam quod molliuſculum eſt illud, & uti copioſum, non item robuſtum ac ſtatum, contra virorum firmius eſt, velut antiquum vinum, & ſi copia minus eſt: puerorum verò calor, quale muſtum eſt, halituoſum atque commixtum. Hæc mihi ſane ratio videtur, qua pueri maxime in hunc affectum incurrant. Ut nequaquam ſit audiendus Mercurialis, qui propterea pueros huic vitio fecit obnoxios, quòd omnium minime ſe tueantur à frigoris injuriis, ſed his prope ſe ſubjiciant ultro ipſi. Ad quam puerorum naturam accedit & ea, quæ fœminarum eſt, preter quas impuberum ac puberum ætates, & alia paulò ſuperior exors ejus mali non eſt, ſi corporis habitus ac temperamentum ad utrorumque modum acceſſerint. Hic naturalium ordo eſt, quod verò ad non naturales alteras pertinet, climata ſeptentrionalium regionum, ut quæ hyemi plurimum reſpondent, cum primis obnoxia ſunt huic noxę quapropter epidemicos & vulgares iſtarum gentium perniones retulit Olaus magnus in hiſtoria de hiſce populis; dum tamen adverteris & graviorem pernionum vim ac furorem adverſus has nationes eoſdem magis, quam noſtros Italos affectioni reſiſtere, nimirum propterea, quòd his incommodis aſſueti ac magis obfirmato ſunt corpore adverſus eadem.

Poſt hæc, quod equidem obſervavi, referam, graviter expendendum: etiamſi communem ex æque patente cauſa, quod frigus eſt exuperans. pernionum affectionem conſtituerimus, tamen obliviſcenda aut contemnenda non eſt cooperaturæ proprietas, qua ſunt aliqui ad promptiùs ſuſcipiendum accommodati ſic, ut nullo non anno perniones nequicquam omni ſtudio vitaverint, licèt non aſperrima interdum, ſed mitior bruma contigerit, alii verò reſiſtunt cauſis, neque meminerunt quicquam incommodi ſe expertos, qui maximis ſe rigoribus expoſuere. Itaque ſpectat non parum ad cooperaturas hominum atque ad partium temperaturas his cauſis obſiſtere vel prompte cedere.

Quarum rerum explicationem ex me tradente dum accipis, revoca primùm in memoriam eum, qui ſpectat ad primam partium compoſitionem primarum ſecundarumque qualitarum complexum. Deinde conſidera texturam cutis aliquos adſciviſſe fibroſam ac duram, viros inquam potiſſimùm aſſiduis laboribus exercitos, aliis eandem eſſe minime fibroſam compactamque, ſed laxam & mollem, veluti ſi languor aliquis attigerit, talis fœminis & pueris ac male habitis hominibus viſitur. Jam igitur, quam non ſatis calido ſed frigidiori atque humidiori qualitatum complexui conjuncta laxitas atque mollicies, itemque cutis ſolutior & ceſſibilis eſt, hæc partium habitudo lubricam ſe exhibet, ut promptus in ea pernionum ſit lapſus.

Aliud etiam quibuſdam adverti peculiare, quod frigoris extremi ſenſu fuſceſcunt, ac tantùm non liveſcunt manus; quibuſdam illud autem fit, ut facilè intelligis, aut caloris inſiti parcitare, aut melancholiæ naturalis exuperantia. hos autem homines molliore carnis habitu videris omnes, ac ſubfrigido & ſubhumido tum hyeme, tum ęſtate manuum contactu ſemper: contrà verò, qui calidiori ſicciorique temperamento donatas partes, ac fibroſas firmaſque tum naturâ, tum uſu nacti ſunt, maxime repulerint; ac minime ſenſerint hanc eandem noxam. Hæc à nobis ſæpe comprobata tua obſervatione veriſſima comperies.

Hæc ad ægrotandum partium habitudo eſt, ad ſolidam ſuam ſubſtantiam ſpectans. Similis, ut minima noxa frigoris prævaleat, ſpiſſitas requiritur ſanguinis ſeu portionis humidę, contrà verò, ut vis frigoris χειμεθλόφορος inſinuetur, ſpiſſitudinis defectus faciet. Voco autem ſpiſſitudinem in parte quidem ſolida texturam compactam; in humido verò genere coactam hujus ſubſtantiam, cogitur autem & conſpiſſatur humor ab interno congenitoque opifice, qui calor eſt ſeu coctionem præparantium, ſeu perficientium viſcerum naturalium, hic quippe quò valentiùs vi propria ſubjectum humorem exercebit atque pulſabit, eò preſſior & craſſior hic evaſurus eſt, & minùs dilutus ſolutuſve, quemadmodum exemplo muſtum, qui quantò majorem ac diuturniorem ſuſtinuerit ignis verſuram, eò conſiſtentius tenaciuſque reddetur.

Dices autem & quo pacto ſtatuimus percoctum firmumque ſanguinem obſiſtentiorem futurum è pernionum cauſis; dilutum verò atque ſolutum eiſdem magis obnoxium, nimirum, inquam, propterea, quòd illo concocto, & per calorem elaborato qualitates activæ terminant paſſivas, & dominantur, paſſivæ verò terminatæ ſunt ac dominatæ; quemadmodum Ariſtoteles docuit in l. 4. meteor. initio, atque alibi. Signum autem, quod concocta & modificata omnia magis reſiſtant alienis injuriis, monſtrat inductio in pleriſque ſuccis, ſero, lacte, atque aliis ejuſmodi fluidis corporibus, quæ ignem experta ſe diutiùs incorrupta conſervant, at ve-

rò

rò non percocta minùs ſe vindicant à putredine; ſic igitur & de ſanguine cogita, ſive cui calor validus incubuerit, ſive quem imbecillior coctionis agitatio crudiorem reliquerit: porrò, cùm ab exterioribus humor inalteratur, facilè crudior proditur; cùm verò perſtat integer, & ſtatu ſuo nativo inexcuſſus, per hoc perfectus & commoderarus declarari viderur: itaque cùm adverſus offeoſas frigoris incolumem ſe tuetur, probatæ ſubſtantiæ modum habebit, cùm verò prompte labefactabitur ab eodem, vitioſa protinus ſe oſtendet ſyſtaſi, quod ad hunc affectum pertinet, atqoe adeò non conſtantes ad detrimenta ſanguinis hoſpitati ſpiritus etiam ipſi langueſcent ac exolventur. Quibus omnibus vides omnes ex triplici ſubſtantia portiones, ſolidum, humidam, ſpitituoſam perpeti ſub peroionibus, & quæ ordine.

Cap. 8. *Nota pernionum.*

Pernionum indicia primus inter latinos expoſuit Cornelius Celſus verbis, quæ certè immutare fas non ſit: ita brevi pleneque rem exprimunt, quæ ſunt ſ. Rubor cum inflammatione mediocri eſt, interdum puſtulæ oriuntur, deinde exulceratio, dolor autem modicus, prurigo major eſt, nonnunquam humor exit, ſed non multus, qui teferre vel pus vel ſaniem viderur. Hęc nos Celſi ſingula leviter exponemus, ex commentario quem in hunc autorem conſcripſimus, traducta. Primùm enim, quòd rubor & inflammatio ſit tumori, qui frigore productus eſt, ne difficile qoidem videtur, nimirum frigus eſt calidi calidorumque cauſa per accidens, illud enim, cùm crebro quaſi ictu feriat continui facit ſolutionem, inde dolor, ab hoc fluxio & humorum illapſorum acervatio, poſt prohibita tranſpiratio, mox putredo & à putredine inflammatio. Rubor autem à confluxu ſanguinis eſt. De puſtulis majus eſt negotium, ſed hæ poſſunt excitari fervore ichorum prodeuntium quidem extra poros, ſed ab habitu cutis compactiore concluſorum atque cohibitorum. Equidem comperi plus ſemel hoc anno 1624. in noſtro noſocomio pernionibus excitatas ampullas phlyctænaſve cùm maximas; ita ut comparari potuiſſet vitium amboſtis ab igne, quod tamen ex una fervoris conditione proficiſci mihi viſum eſt conſentaoeum. Sed de prurigine quid cenſeam? id ſ. quia coofarcti per poros ichores, nullo expiratu computreſcentes & acriores redditi fibras vellicant, & naturam ſentientem extimulant. Illud nunc reſtat unum & quid cauſæ ſit, ut parum ſaniei & hęc portio neque etiam ſemper emittatur ab ulceratis perniunculis. Ad quam rem aio, parcitatem hanc humoris reſpondere ſuæ ſiccitati partium, quę & exangues ſunt & à vi frigoris prope redditæ retorridæ, aut ſicut loquutus eſt Ariſtoteles, aſperæ.

Cap. 9. *Pernionum proprietates ac mores.*

Præter autem frequentiſſimas & communes jam enarratas pernionum conditiones, audi nunc & alias in hominibus pleriſque privatas, quas equidem fideli multorum laborantium enarratione collegi.

I. Rigores aliquibus ac febres plurimùm perniones exacerbati movent, ac nonnullam quoque maciem atque pallorem certis perſonis invehunt, quas res credo fieri, cùm acerbitatem aliquam graviorem afferunt, nam qoibuſdam etiam ongues qootannis excutiunt novis inductis, ſed & membranas oſſibus circumpoſitas vitiant interdum, præterquam quod phagedænam, gangrænam & necroſin, ut dixi, concitant ſæpe.

II. Videris nunc in pedibus naſci vitium, quod non tentaverit manus, nunc manus infeſtare, quod pedes reliquerit incolumes, atque hoc quidem frequentiſſimum eſt, ac exploratum a me perpetuò: qui tamen haud dubitu, redundantis & varii ſucci materia poſſe ſuperiores inferiores que partes æque corripi.

III. Manuum roſcolæ noctu plurimùm turgeſcere coofuevetunt, ſeu quod decubitus contectura, foventiſque lanei ſtrati.

Calor iſte vias, & cæca relaxat,
Spiramenta, novus veniat qua ſuccus in ulcus.

Seu quod, ut aliis placet hi, qui nocturno cutis addenſatu prodituri fuerant halitus, repreſſi conferveant, carnemque laxent ac tollant.

IV. Alios uſu manuum ſolvunt, aliis verò manus neque plurimùm extumeſcentes ad operam impediunt, quanquam inertes maxime perſequi difficultas hæc motus videtur.

V. Pedes calceis laneis contectos pleriſque non petont: quod idem defendendi ſtudium manus non juvit alios; de qoibus unus eſt Octovius Beltranus Thurius conterraneus meus Typographus Neapolitanus nulli ſecundus.

VI. Nonnullis grandioris ætatis acceſſu pepercerunt, alii verò ſæpè medicamentis deleti recurrerunt.

VII. Ad hunc quoque locum ſpectat, quòd narravit mihi Tryphon Cytharella Amalpheoſis ex oppido Majori adoleſcens XVII. annos natus, auditor meus apprime diligens & ſtudioſus, ſe tres jam annos, quos Neapoli tranſegit, laboraſſe primùm manuum roſcolis, quas antehac in patria nunquam fuerat expertus, contrà verò religioſus vir Thearinus Joannes Marius Scaranus retulit Neapoli nativo ſolo multis jam annis hyeme pernioolbus infeſtatum, qui profectus ad Siculos XV. annos per hyberna tempora nil mali ſentiit, mox ad ſuos lares reverſus hoc anno 1631. qui minime frigidus inter omnes fuit, hęc mala rurſus expertus eſt, ſic aëres aquæ, loca, luculenter, in has affectiones.

VIII. His eadem medicamenta conducunt, his non condueunt, nam quibus lixivium probe facit, quibus furfurum fomentum, aliis ex impuberis lotio cum arantii mali medulla confricatio, aliis ex percalfacto porcino veretro perfricatio fivit uſui non pœnitendo.

IX. Ad ſummam difformis admodum hæc vitii ſpecies videtur: neque perpetuam in omnibus rationem lædendi ſervans, à cauſa nimirum externa & incertis ſæpè corporum naturis variata atque producta. Singula autem, quæ accidunt, à medico deſcribi non poſſunt, autore Hippocrate in l. de articulis, & alibi.

X. Frigidum humidum infeſtius pleriſque quàm frigidum ſiccum.

Cap. 10. *De curandi ratione.*

Pernionum methodica curandi ratio per autores omnes ſic explicata non eſt ad hanc diem, ut ſcopos medendi certos dignoſcas, adeo quidem, ut non ſatis exturbari contrariis appareant, aut ſi curentur, his utriſque gaudeant applicamentis: ſiquidem Ariſtoteles id ſuppoſuit lib. 1. problem. 55. & 56. calidis hos æque ae frigidis curari. Dixi jam Philoſophi judicium in hac re. Sed è noſtris Hippocrat. & aquæ fomento & igne curari ſolitos per Pithoelen contemporaneum medicum approbavit l. 5. & 7. epidem. qui ait; Perniones pertundere oportet & calefacere ita, ut quàm maxime excalefacias igne & aqua.

Sed & Cornelius Celſus optimus Hippocratis imitator pernionibus non adapertis, æs quàm maxime calidum quis pati poteſt, admovendum præcepit: quem ignis uſum cum non approbat inter manus idiotarum Falloppius, videat quæſo quàm id inique faciat, quàmve

immem...

quamve immemor ſit, qui ſanatos ſibi perniones calidis cineribus præcepto matris admotis teſtatus eſt.

Sic apparet contra quam inſtituerint medici, cenſuiſſe problematum conditorem: hic enim frigida, ſicut & calida pernionibus conducere; calida tantùm noſtri volunt. Quæ Philoſophi ſententia tam difficilis eſt viſa Mercuriali, ut cum medicis ſentiens ipſe, qui maximus ſemper problematum Ariſtotelis fuit admirator & obſervator, tamen huic viri Stagiritæ placito viſus eſt nuncium remiſiſſe. Verùm enim verò mea quidem opinione, nil abſurdi continet Ariſtotelæa hæc hypotheſis; etenim eo conſtituto, quòd Petro Aponenſi viſum eſt, pernionibus mederi frigidam, quòd hæc immodicum humorem ab extima parte repellat & abigat, nimirùm ad interiora tranſpoſitum, hæc quippe opera non improbatur à noſtris medicis, imò verò facienda præcipitur initio tumoris; quo ſ. tempore procedit ad membrum humoris affluxio. Quæ tranſpoſitio conducibilis ampliùs eſſe poteſt, ſi ſanguis influens ſit purus ac probus qualem conſtanter opinatus eſt Falloppius; ad hunc enim modum non peccat aliquid niſi nimietas, quæ rite recteque repellitur ab unoquoq; frigido.

Jam verò cùm Hippocrates & Celſus & horum aſſeclæ medici calidam aquam & ex igne petitas medelas admovent, hęc faciunt deſita jam fluxione, collectaque tota materia tumoris, ut hęc efficaci calidorum vi diſſipetur & exhauriatur, conſtante verò fluxione neque noſtri parcunt refrigerantibus medicamentis, etiam quæ adſtringunt admiſtis, ſic gallas cum aceto contritas, ſic vini fecem imponi laudat Octavius Horatianus, ſive, ut altero codice nominatur, Theodorus Priſcianus l. 1. ad Euporiſtum cap. 28. Aetius verò ſuccum admonet hyoſciami, quem ab inflammatione ac doloribus vindicare prodidit Paulus. Sed è poſterioribus Falloppius & aquam roſatam frigidam & ceratum quoddam impenſe frigidum commendavit, quod R. ſucci roſat. ſolatri, plantag. ſingulorum unciam j. ceruſſæ, lithargyri ſingulorũ uncias ij. aceti acerrimi, olei omphacini uncias iij. miſta in mortario plumbeo ſubigantur ad linimenti conſiſtentiam, quæ ſæpius uſitato aſſirmat autor rem optime ſucceſſiſſe. Sic ſiquidem ille: Sed Joan. Huccherius velut ambuſta perniones curavit, neque aliter Arantius in operis de tumoribus capite peculiari. Sed iſthæc omnia ſuperat, quod Guido Cauliacus vir ſane conſultiſſimus, frigidam aquam laudavit tractatu 6. doct. 2. cap. 8. quod eſt inſcriptum de doloribus & mulis; ſunt autem mulæ interpretibus Laurentio Jouberto, Joanne Huccherio, Joanne Manardo, & gallicis Lexographis perniones. Poſtremò ſunt &, qui nivem applicitam ferunt remedio fuiſſe. Has ob res omnes verum apparet, quod problematographus enunciarat, calidis ac frigidis æque perniones deleri, ſi tantùm diſtinguantur uſus opportuni tempora.

Qua compoſita veterum autorum contradictione, aliam, quæ inter juniores eſt ambiguitas & perplexio, nunc enucleemus. Mercurialis quidem nullo propoſito certo ſcopo, curationem pernionum, ut intertriginis dicit inſtituenda, qualem tamen neque poſtmodum exequutus eſt, verùm apprimè diverſam. Jam autem aliorum omnium, qui vitii ſummam ad cutis unam conſtipationem retulere, pars laxationem & deterſionem, ut Huccherius, pars calfactum atque diſcuſſum, ut Falloppius; pars utrumque cenſuit exequendum, ut Arantius. Sed Franciſcus Valleſius in com. ad l. 5. epidemiorum ſuper ea ſententia, quæ de pernionibus tradita eſt, ait; perniones quoniam cutis refrigeratione ac denſatione fiunt, proinde calfactione ac laxatione curari, verùm adhibenda hæc alternatim, nam aqua ſola nimium laxat ac mollit, at ſolus ignis exiccatione vehementi conſtringit & cogit, jam verò cum ſibi mutuo ſuccedunt hæc: igne calfaciente & aqua laxante, atque uſtionem prohibente diſſolvitur materia, laxabitur cutis, ac temperabitur pars.

Hæc alii, nos horum opiniones ad examen, ſi licet, referamus, ergo quod inter omnes convenit, pro certoque habitum eſt; laxandam eam, quæ malum ſuſtinet, partem; non placet. Primò, quòd non ad ſententiam ſummi Hippocratis; imo multo diverſa eſt enarratio; deinde, quòd non ex legitima indicatione, ſed nocua hæc medicatio eſt, quòd (ut incipiam) oſtenditur hac ratione, neque enim quòd fiat addenſatione vitium, propterea fit ab hac ſimplici cauſa, neque etiam ſi concedatur: ideo ſequitur, ut ſit laxandum, quippe ſi curatio eſt per contraria, contrarietas hęc medicamentorum ſpectat ad morbum, qui curationem indicat; non ad cauſam, quæ curationem vere non indicat, ſed præſervationẽ, Galeno teſte in 8. metho. med. Quæ ſi vera ſunt, ut ſunt plane veriſſima, laxatio, quæ ſuadetur à Valleſio, præter legem eſt Galenicam & nocua parti, nam tumor chimethlodes, ſi credimus Ariſtoteli, peculiari problem. jam indicato, laxatio quædam eſt, nec non laxis hominum corporatur: advenire ſueta, quod jam oſtendimus, ergo laxantibus adaugenda ſit potius, quàm relevanda.

Jam igitur quoniam, ut apparet, perniones quædam ſanguinis eſt affuſio ſub cutem de venarum oſculis per vim frigoris expreſſi, mox ſemicorrupti; obid exhauriendus eſt ſeu medicamentis, ſeu prompta & manifeſta vacuatione, ſic uſum calidorum applicamentorum, & ſcalpri pręcepit M. Hippocrates: longe aliter nimirum, quàm interpres Valleſius commentus eſt, qui legit ſic Hippoc. enunciatum; perniones diſſolvere, tepefacere pedes, hoc modo præcipuè, calefacere igne & aqua, quæ lectio verſioque non convenit cum ullo multorum aliorum translatione, neque cum codibus græcis ſive Baſilienſi ſive Aldino, qui ambo l. quidem 7. ſic habent: χιμέθλων κατασπᾶν, καταχῶν, reſtituit Anutius Foeſius ἀλεαίνειν Aldino, ἀλεαίνειν verò Baſilienſi τοὺς πόδας ὡς μάλιστα ἐκθερμαίνειν πυρὶ καὶ ὕδατι. Quæ Janus vertit ad hunc modum; perniones pertundere oportet, & calefacere ita, ut quam maximè excalfacias igne & aqua. Sed Anutius Fœſius ſic; pernionum medela eſt ſcarificatio, tepefactio, itaut pedes quam maxime igne, & aqua excalfacias, quibus utriſque prior Fabius Calvus tranſtulit hæc ita, perniunculos pertundito, ſcalprove ſcarificato, pedes igne & calida aqua valde calefacito. Quod ſi fortaſſe codicem libri 5. græcum adeundum volueris atque legendum, quem locum ipſe Valleſius explicabat, is quidem tum ex Aldina, tum ex Baſilienſi editione ad hunc modum habet, χιμέθλων καταχῶν ἀλεαίνειν τοὺς πόδας ὡς μάλιστα ἐκθερμαίνειν πυρὶ, καὶ ὕδατι quæ vertens primus Calvus reddidit per hæc; Perniones mulgebat, vellebatque pedes igne & aqua maxime calefaciendo: ſed mox accedens Janus ait: perniones pertundendi & calefaciendi ſunt pedes ſic, ut maxime excalefacias igne & aqua. Poſt hos autem tertius Anutius vertit hoc pacto, pernionibus medeberis ſcarificando & pedes calefaciendo ſic, ut maxime igne & aqua excalfacias.

Itaque ſi græcos ipſos codices, ſi latinos primos omnes interpretes conſulueris, falſa & commentitia Valleſii tranſlatio reperietur. Nec minus improbabilis videbitur ejuſdem enarratio, qui deduxit ex Hippocratica dictione alterutrum ignis & aquæ uſum, quam aquam & ad laxandum propoſitam interpretatur, neutrum enim conſentaneum rationi videtur, nam neque ad laxandum aqua capi debuit, cujus uſus enu-

enucleate traditus eſt ad maxime calfaciendum: deinde vero ſimilius eſt, loquutum Hippocrat. de aqua marina, quæ uſu præcipuo ſemper & maximo fuiſſe conſtat ad perniones priſcis, præſertim Oribaſio, Aëtio, Paulo locis citatis, & Octavio Horatiano, ſive Theodoro Priſciano l. 1. ad Euphoriſtum cap. 28. nimirum ob multam exiccandi vim, quam habet hæc aqua propter ſalſam exuperantem portionem, qua de repiſcatores, qui nudis perpetuo pedib; exercentur juniores & grandiores, equidem adverti mihi ne chimethla perpeſſos. Confirmat demum aquæ marinæ conjecturam, quòd ſolenne fuit antiquis ſcarificatis continuò membranis aquam ſalſá affundere, ut ne grumi ſanguinis protinus occluderent vulnuſculi, aut etiam, ut ne hæc ſimpliciter coaleſcerent; diſtinet porrò coalitum ſal inter omnia plurimum; ut in commentariis noſtris de inermi chirurgia monſtravimus. Quod ſi aquæ potabilis omninò retinetur opinio, veriannum apparet, non ad ignis alterne contemperandi uſum, quem opinatus eſt Valleſius; verùm ad eliciendum laxandumque ſanguinis effluxum inſtitutam eandem.

Jam autem, quod ad alternum illum binorum præſidiorum uſum ſpectat, neque hic neceſſarius eſt, tum propter prædicta, tum, quod probabile ſit, duo illa ſimplicia (igni & aqua) propoſita in ſenſu compoſito, quaſi diceretur percalfacta igne & aqua, aut ſi diſjuncta volueris utraque capienda; dicam Hippocratem eâ ſententiâ comprehendiſſe calidum in ſicco & calidum in humido, quorù hoc infirmius alterum valentius ſit, ut ſtatuendum ſit denique calfacientia ad Hippocrate probari præſidia non laxantia, ſi conſideres plurimam partem ſemicorrupti ac propemodum extincti ſanguinis exhauriri per punctionē efficacitate tanta, ut nihil ſit præſtantiū ad próprie detinendum de noſtris hiſce languentibus; Quam ego duce Hippoc. exequutus in pleriſque egenis mire frugiferam comperi, quippe quę cauſam ipſam mali fomitem in promptu detrahit & naturam partis diu gravatura ſarcina cito levat, ſic in Joanne Dominico Fuſco; ſic in Thryphone Cytharella meis auditoribus, quos curatos viderunt admodum R. P. Marcus Antonius Ruſſus è Societatis Jeſu medicus ſcientiſſimus, & Franciſcus Sparanus medicus è Collegio Neapolitano conſultiſſimus; ſic in Reverendo quodam Capuccino: ſic in Clerico Theatino, ſic in aliis valetudinarii noſtri decumbentibus, qui fuere propemodum innumeri, exiit autem ſemper ex vulnuſculis ſanguis primo tenuior, deinde ater & craſſior, mirum autem quod aſſervato, refrigeratoque jam eidem cruori ſerum ullum non extitit,

Dixi de ſimplicibus, reſtant compoſita medicamenta referenda. Quorum duplex eſt ſeries; nimirum altera præſervantium, altera vere curantium. A pernionibus, inquit Aëtius l. 4. ſerm. 2. c. 73. præſervat ſal cum melle tritum manibus ac pedibus aſſidue inde perfrictis. Aliud non modò præſervans, ſed productos etiam perniones curans, citriorum magnorum internam partē acidam rejectis ſeminibus diligenter terito, & cum adipe ſuillo vetuſto ad cerati compagem redigito, & ad hyemis initium quotidie illinens ex eo digitos utitor. Aliud Oribaſii, ſulphur vivum cum melle cocto imponito. Aliud perniones imminentes arcens. Atramenti ſutorii, florum mali punici ſativi, ſingulorum drach. I v. alum. ſciſſi unc. IV. myrrhæ, thuris, ſingulorum unc. ii. ceræ unc. IV. adipis ſuilli unc. viij. olei myrtei quantùm ſatis eſt.

Hæc ex Amideno autore. Poſt quæ referuntur & perniones curantia jam eductos ex his alia fluida, alia ſolidiora ex fluidis primùm eſt apud Celſum ex multa calida aqua fomentum, in qua rapæ decoctæ ſint: aut ſi ea non ſint aliquæ verbenæ ex reprimentibus decoctum, vel lenticulæ, vel ervi vel haſtulæ regiæ radicis probavit Paulus, ſed rapæ ſummum perhibuit Aëtius. Ex fluidis epithematis decoctum betarum, quibus alumen ſciſſum infuſum eſt, propoſuit Octavius Horatianus, poſt quod fomentum cera liquata liaire convenit, idem ait, qui addidit ceræ & picis reſolutæ ſolam unctionem curationi valuiſſe, & gluten ſolutum in aqua liniendo profuiſſe, quod glutinis & ceræ linimentum uſui præſervandi potiſſime conducibile probarim equidem. Sed ex Paulo ſunt hæc, in rapæ ſativæ radicem excavatam conjicitur ceræ ſextans, olei lentiſcini quantum ſufficit: cocta in duplici vaſe ex marina aqua, aut muria, aut lupinorum decocto, hoc quidem ſuperfundo, ceratum verò in rapa liquefactum frigidum imponito. At in exulceratis pernionibus, thuris aluminis ſciſſi, minii, reſinæ, terebinthinæ ſingulorum par modus: adipe ſuillo diluta inducuntur. Verùm ſi inflammatio exulceratos perniones male habeat, medicamento utendum hexapharmaco, quod recipit olei uncias novem, adipis fellis taurini, & ſingulorum libram, argenti ſpumę uncias ſex, colophoniæ uncias quatuor, mellis uncias ſex.

Hæc iſti: ante quos omnes Dioſcoridi comprehenſa ſunt hæc; Thus cum ſuillo adipe, aut anſerino impoſitum. Pix liquida inuncta. Acacia illita. Myrti ſeminis decoctum fotu adhibitum. Ficus crematæ cum cerato impoſitæ. Cancrorum fluviatilium cinis cum decocto melle illitus. Pulmo marinus recens conciſus, & impoſitus. Aſininæ ungulę cinis oleo maceratus illitus. Urſinus adeps inunctus. Umbilici Veneris ſuccus impoſitus.

Lentes cum meliloto, ſiccis roſis, malicorio, cydonio malo; & roſaceo adhibitæ.

Orobi decoctum fotu impoſitum. Raporum decocti fomenti modo. Betæ decoctum appoſitum. Dracunculi majoris folia ex vino decocta & impoſita. Oleum ex incavata aſphodeli radice decoctum illitum.

Cyclaminis decoctum fotu adhibitum, quin etiam oleum cum pauca cera in ejus excavata radice fervefactum illitum.

Scilla cremata impoſita. Ranunculi decoctum adhibitum. Arction ex vino additum. Alumen aquâ aſperſum.

Hactenus ex Anazarbeo Viro multa, poſt quæ referam experta mihi medicamenta: quę ſunt, ut non ulceratos quidem perniones ſuffitus ex cinnabare contrito, in ignitos carbones conjecto, mane veſperique ad multos dies, ſub tenſis paniculis accommodate recipiendus, mox ex decocto cyclaminis lotura. Tertiò ex liquore deſtillato ceræ, vel ex hoc ſimul & pomata inunctio cum confricatu. Ad exulceratos verò ex eodem oleo ceræ, ſucco cyclaminis, adipe taurino, & pinus reſina, vel pice colophonia ceratum ſecundùm artem confectum. De tota pernionum inquiſitione & curatione ſint hęc jam ſatis.

De glandulis vulgo thureis Appendicula.

Medicina, ſicut Cornelius Celſus ait in operis ſui primordio, nuſquam non eſt, ſiquidem etiam imperitiſſimæ gentes herbas, aliaque prompta in auxilium vulnerum, morborumque noverunt. Itaque fœminę, tum quia peculiari quodam naturæ munere humanitatis & hoſpitalitatis officiis maxime ſunt comparatę, tum quia minùs curarum habent, atque ocio abundant, pleraque obſervare poſſunt, ad commendandum alioqui non ineptę. Quam medicinæ ſpeciem rudem ſ. & ineruditis ſuis ſenſibus congruentem, aut ipſæ ſibi confluxerunt, aut perperam ab eruditis comprehenſā reſervaverunt, obſtetrices maxime, & hę vetulæ, quæ ſolertiā aliquā aut ætate, aut medicorum conſuetudine compararunt; quarum rerum exemplis mediocrem numerum exſuperantibus enarrandis, ne nimius ſim,

Digitized by Google

ſim, ſuperſedeo : ſi memorare non omittam non eſſe rem iſtius gentis omnino contemnendam; quando Plinius à Lai Elephanti Salpe obſtetricibus, pleraque deſcribere medicamenta, dedignatus non eſt l. 28. c. 7. & Marcelli Imperatoris Theodoſii medicus etiam ab agreſtibus & plebeis accepta remedia fortuita atque ſimplicia, quæ experimentis probaverant; operi, quod edidit de medicamentis, inſerere, non erubuit; quid quod audiendos vulgi medentes monuit Hipp. alicubi technicorum operum, gynæciaque plurima ex fœminis accepit.

Itaque iſtæ matronæ morbum invexerunt tale, terſus tolle appellatum, latinè tolles quod propterea, tollantur ac tumeant; cujus diminutivum tonſillæ, paryſthmia, quæ ſunt in homine, ſicut glandulæ in luc cùm tumor fauces occupat, quæ verba ſunt Ambroſii Bergomatis in lexico. Sed alii pronunciant thurea fortaſſe, quod ad thuris grana figuræ magnitudiniſque ſimilitudo accedit. Scire autem licet, oborîri vitioſas iſtas glandulas & ementitos adenas in artubus, ac præſertim in brachiis parte ſupina, quæ ſupra carpum eſt, in devaricationibus tendinum lacertorum. Materies autem eſt lenta pituita, quæ laxato ac rarefacto priùs per calorem corpore, mox ſuccedente frigore cogitur & conglobatur in eam, quam dicunt glandulatum, aut granulorum formam. Has iſtæ ſic curant, ut obverſo pollice duriter comprimant, ſic crebro aſſictu finiuntur tum ipſæ, tum aliæ, quæ ſubſtant paryſthmiis glãdulæ, fortaſſe communicato concalfactu, ob diverſionem verò fieri credidit Gulielmus Rondeletius in l. 2. ſuæ noſotherapiæ cap. 4. quo loco & ipſe morem hunc vulgarem curandarum tonſillarum retulit. Similis tuberculi meminit Avicenna lib. 4. fen. 3. tr. 2. c. 6. cùm ait; generatur in quibusdam membris apoſtema glandulosſum, ſicut avellana nux & minus eis, & eſt in principio taliter, quod cum ſuper ipſum fit compreſſio, ſuperatur, deinde redit multoties & multiplicatur &c. Quod tuberculi genus ab Avicenna memoratum crediderunt aliqui, Joanne Coſtæo relatore, Ganglium: quod tamen notas ganglii verè non habet, ut probat idem Coſtæus; verùm mea quidem opinione ſunt notatæ glandulæ, quas ad ſententiam fœminarum vulgatium enarravi, quod confirmatur communitate curationis, etenim, quod attritus auxilium præcipit Avicenna glandulis; idem medicæ noſtræ factitãt, tum quidem tonſillas, tum tolles excutiendo; tonſillas quidem rumpunt collo patientis mira celeritate per utraſque manus circumrotato, brachii verò glandulas ante deſcriptas obverſo pollice vehementer proterunt, ut jam expoſui. Quæ de thureis glandulis pauca libentius equidem in hunc locum retuli, quod complicati folii vacuitati complendæ ſum anſam nactus.

Tractatui Marci Aurelii Severini adjiciamus jam Obſervationes aliquot de Pernionibus hybernis, earumque curatione.

Fotus calidi cineris maximè laudatur, quo remedio teſtatur Fallopius ſe liberatum fuiſſe à pernionibus, quibus ſingulis annis vehementer affligebatur: ſovebat pedes cum ibat dormitum, alii ſolent inungere locum affectum oleo ceræ & terebinth. frequens uſus eſt, ut excavetur rapa uſque ad fundum, infunde ol. roſ. & ol. terebinth. an. ℥ i. ſupra calidos cineres ponatur rapa, bulliat ad medietatem & inungantur loca hoc liquore bene calido: prius pedes apponat ad fumum aquæ ferventis: ſi ulcerentur perniones, imponatur unguentum de tutia magiſtrali, vel etiam diapalma. *Rodericus à Fonſeca. tomo 2. conſult.* 12.

Conſilium dedimus ut rapam ferventem imponeret: vulgares apponunt cutem extractam ab halece fumo induratam: curantur etiam cum decocto raparum, ſi in eo immergantur, curantur & appoſito diapalma. *Petrus Foreſtus. obſ.* 15. *& Schol. lib.* 5. *obſ. Chirur.*

Adverſus manuum perniones infallibile prophylacticum commendatur cruor adhuc calens ex bove recens mactato effuſus, ſi eidem manus imponantur, cujus uſu quædam puella ab hoc vitio ſingulis brumis recidivante jam immunis vivit. *D. Joh. Ludov. Hannemann. in Miſcell. Curios.*

PESSARIA.

Sunt inſtrumenta quædam, è variis materiis, & ſub variis figuris fabrefacta, quæ medicamentis aptis inuncta, intruduntur in Vulvam, ſeu potiùs Vaginam, pro Uterô prolabente in ſitû naturali continendô, ac firmandô. De iis vid. Tabulas ſub titulô Inſtrumenta Chirurgica, allatas.

PHALANGOSIS.

Vid.

OCULORUM MORBI.

PHYGETHLON.

De eô ſic Hieronimus Fabricius ab Aquapendente.

Phygethlon eſt inflammatio in glandulà, eryſipelatis particeps; aut eſt eryſipelas inflammatorium. Gal. cap. 1. lib. 2. ad Glauc. In hoc præcedat univerſi corporis procuratio per venæſectionem, purgationem, diætam. Quoad partem affectam, potiùs digerendum, quàm ſuppurandum, quia hujusmodi tumor habet bilem admiſtam: Propterea Galenus lib. 6. ſimpl. laudat alſinem, inſtar cataplaſmatis, item atriplicem, & folia malvæ hortenſis: Nec non ceratum humidum, quod deſcribit c. 6. lib. 2. ſimpl. In ſummâ φύγεθλον diſcutientibus mitioribus curandum.

PHIMOSIS.

Vid.

PENIS MORBI.

PHLEGMONE.

Vid.

INFLAMMATIO.

PHLYCTÆNA.

Eſt morbus ad Puſtulas pertinens. Verùm hîc de eô aliquid ſpecialiùs, ex Clariſſ. Godefridi Bidloo Exercitationibus Anatomico-Chirurgicis, tradere ingratum minimè fore credimus. Sic autem ille.

Uno eodemque nomine diverſiſſimos aliquando indigitari morbos eoſque ſingulos cum definitione nequaquam convenire, inſigne, præ cæteris, in phlyctæna exemplum eſt.

In cruribus brachiiſque oculiſque uno nomine venit morbus, Phlyctæna; neutrum tamen eorum, definitioni huic, aut illi, ab auctoribus in hoc uſque momentum traditæ in genere, aut ſpecie reſpondere, patebit ex ſequentibus liquidò.

Ipſi autem voci ejuſque propriæ ſignificationi non inhærentes ſive etenim illa ab ebulliendo, vel bullas

excitando, φλυζειν, deducta ſit meritò, vel non, ad rem faciet parum) ſubmittamus examini morbi deſcriptioné; qui utriuſque partis, nunc inflationis vacuæ, nunc veſicæ liquore ſubflavo, vel limpido lucidoque impletæ, modò puſtulæ & mox hydatidis formâ, deſcribitur; harum autem deſcriptionum nullam morbi phlyctænæ exhibere vim, multò minus indolem, colligere eſt ex utriuſque morbi cum illa comparatione, ex qua conſtabit, Phlyctęnâ artuum eſſe, ab ea oculorum, diverſiſſimâ.

Primo; Phlyctæna artuum formâ pellucidarum veſicularum liquore nunc ſubflavo, nunc albido, magnâ copiâ, plurimis locis, citò, cum pruritu erumpens, cuticulam elevat; non pertuſa, aut exſiccata mox facilè ſcabiei, exedentis ulcuſculi, herpetiſve, ſquammoſæ, furfuraceæ &c. characterem exprimit.

2dò; Phlyctæna verò, oculi membranas anteriores, non autem cutim occupans, nunquam in veſicæ formâ, id eſt, cum pellicula aſſurgens, intus non excavatur liquidique continet nihil, unâ, lentò, ſine pruritu & ſemper rubra erumpens, ni curetur, ulceris, ne indurati, vel exſiccati quidem unquam; *panni* verò quandoque indui characterem; ita ut cum Phlyctæna artuum epinyctides, eſſeræ &c. cum ea oculorum panni initium, rarior papula &c. ſimilitudinis aliquid, eſſentiæ verò nihil habere, ex earum deſcriptione conſtet probeturque nominibus nil fidendum, neq; ut à multis aſſertum habemus, ex græcis titulis morbis inſcriptis, morborum indolem poſſe percipi. Oportet ergo huic, ut illi diverſiſſimorum prædictorum morborum alius inſcribatur titulus, ne ſub improprio nomine, huic, quæ illi eſt adhibenda, adhibeatur medicatio; quod ſaltè tyronibus, vel ad titulum morbi, abſente ægro, medicochirurgis accidere facilè poteſt; ſi quoq; hæc & illa Phlyctæna eadem idemque eſſet morbus, unum & idem ſufficeret remediorum genus.

Priuſquã autem de curatione verba nobis ſint, perluſtremũ (lect: ben:) partes, quę primariò, ſecundùm auctores, in hoc & illo prædicto morbo afficiuntur: unus venas, lymphæductus eorumque extravaſatũ liquidum, glandulas oculorum ſeroſumq; earum excrementum; membranas alter, bilem ſalsã, pituitã, retentum menſtruoſum ſanguiné, fermentum acre & ſalinum & quę porrò iſtius farinæ plura paſſim inveniuntur, inculcat atque increpitat.

Ut modò diverſas horum morborum apparentias, ita jam nunc oſtendere conabor, diverſa planè in iis primariò affici organa in artuũ, nempè Phlyctæna cutaneas glandulas papillariaq; cutis corpora, in ea verò oculorum, ſolummodò arteriam.

Ad prim: in artuum, crurum, manuum pedumq;, ſic dicta Phlyctæna elevatur, variis cum tuberculis veſiculoſis, cuticula, qua ablatâ deterſoq; liquore, aſperitates eminentięque, plus, minuſve, pro glandularum, aut papillarum majore, aut minore affectione, duræ, aut flaccidæ conſpiciuntur, eodem fermè adſpectu, ac ſi cuti veſicatorium, vel leve aliud quoddã eſſet impoſitum cauſticum. Mador hic rarò ultra quartum, aut quintum diem ſtillitare continuat, quibus pars affecta conſolidatur denuò, vel in ſcabioſum degenerat ulcus, cum circumjacentium partium induratione, inflãmatione, excoriatione &c. non rarò, inveteraſcentibus hiſce ulceribus, cutaneo tegmini fœda erumpit, circumvolutis induratiſque hîc & illîc ulcerum labiis, excreſcentia; imò ex hoc morbo homines vitam trahere languidam, contabeſcere, continua vexari febre, vigiliis aliiſque quandoq; ſymptomatibus lethiferis, ipſa me ſæpius docuit res.

Cutaneum hunc morbum fœminas, non mares; artus, nõ verò alias infeſtare partes, fabula eſt: in dorſo etenim, pectore aliiſq; locis eum detexi multoties; quare autem plus in artuum extremis, quàm aliis partibus inveniatur, crediderim ab eo loci pruritum ſcalpendi radendique própto facilique acceſſu plus, quàm ab alia cauſa dependere eoque magis; quoniam, ut plurimùm, in iis quibus noverca fortuna victum negat & amictum, reperiatur accedenteque porrò corporis immunditate, ſocordiâ, pediculis &c. cutim infeſtantibus, morbi vis adaugeatur hæcque incommoda morbi quoque cauſa exiſtant; quoque (inquam) quia ejus varię ſtatui poſſunt cauſæ & originationes; ut ſunt ex: gr: ſudoris tranſpirationiſque impeditio, cutanearum glandularum, vel papillarium corporum mala diſpoſitio, abundans & malè diſpoſitum eorum liquidum, vulnus non ritè conſolidatum, cuticula mole auctior, indurata debitòque tenſilior &c.

Ad ſecund: Arteriam in oculi Phlyctæna ſolummodò, ſive primariò peccare, ſequentibus rationibus, confirmari, confido.

Primò; rubeſcentem, ſine pellicula, hanc expullulationem in tunicam adnatam, corneamve à vena originem trahere, rationi demonſtrationique eſt contrarium: vena quippe ſanguinem à membranarum ſuperficie intro vehit; fracta, nullum, niſi eo loci, tum temporis detentum, emittit ſanguinem; ipſius quoque venæ pars non eſt; quoniam pellicula caret & hoc ſenſu, potiùs varicis extaret ſpecies; inſuper, ſanguis, ſi eſſet, qui expullulat, venoſus, non rubro-floridi, ut ab initio ad finem eſt; ſed fuſci extaret coloris; itidem de momento in momentum non augeretur (ſanguis enim in venis non retrograditur) quod in Phlyctæna ſemper ita obtinet; ut tandem panni, vel excreſcentiæ tuberoſæ efformet ſpeciem.

2dò; non eſſe de lymphaticorum tuberculorum genere, docet ejus materia, originatio &c. & ipſorum vaſorum lymphaticorum cum fabrica, uſus.

3tiò ex nervis malè conſtitutis ortũ Phlyctænã ducere, nemo anatomico-chirurgus ſuſpicatus eſt unquam.

4tò; eſſe membranarum affectum eaſq; corpore primariò peccare, probatu eſt impoſſibile; quoniam, non niſi jam nunc expullulante in ipſas Phlyctæna, patiuntur; quinimò, ab ipſis illam ſeparari, ſine laceratione ſui corporis elevarique poſſe atque à membranis ſanguinem non emitti, propriè loquendo, compertum eſt ſatis.

5tò; neque oculi glandulis hoc poſſe imputari vitium, vel ex eo patet; quod loco ab ipſis remoto maximè, oriatur.

6tò; tubulos aquoſo-lacrymales corpore non lædi, neque hoc malum membranis injicere, probatione egere non videtur: quod enim emittunt liquidum non ſanguis; ſed verò limpidus latex eſt, &c.

Reſtat igitur (cùm omnia illa organa, primariò, in cauſa non ſint) probem, arteriam efficientem cauſam & eſſe, quod in hoc morbo peccat organum ejuſque vitio poſtea infeſtari alias partes; poſſet enim quoque arteria (ut prædicta organa) extare inculpanda & hoc vitium, hæc Phlyctæna, ab exteriore quodam oculo accedente infortunio, materia &c. ortum docere; ſed, obſtantibus phænomenis, non credo hanc difficultatem operoſius eſſe diluendam, extraneum enim nihil, ſua valet virtute, membranis oculorum ſanguinem (ex quo tamen & ſolummodò fit oculi Phlyctæna) injicere, deq; momento in momentum, uti in hoc morbo fit, cumulo augere.

Cenſeo itaque Phlyctænam (qui morbus apud medicos vulgò oculi, non verò cutis eſt vitium) eſſe extremitatis arteriæ dehiſcentiam à ſibi oppoſita venarum radice, cum apertura in membranarum corneæ adnatæque ſuperficie, unde ipſo temporis ſui fieri punctò, ſubalbida, mox verò, potiùs ſimul (nam vix admittitur temporis interſtitium) rubra exiſtit manetque; Quare autem liquidiſſimus iſte ſanguis de arteria oculoque mox itidem non diſtillet defluatque, rogare deſines (lect: ben:) ubi tibi in mentem inciderit; primò; eſſe ab initio vix viſibile illud punctum, inter tunicarum filamenta detineri, frigore externo inſpiſſari moxque concreſcere; ſed verò, tum temporis, digito carptove poſſe ex parte abſtergi: vividum itidem effuſum ſanguinem, partibus cohærentem; nullo autem velamine cinctum, mox non defluere,

fluere, corripi, putreſcere, ex ſarcomatum, ulcerum hyperſarcoticorum multis ſpeciebus demonſtratu perquàm eſt facile. Propullulantes luxuriantesque corpore arterias tumoribus inſeri, cum iis plexiformi commiſceri ritu cumque ipſis capere, pręter ordinem œconomiæ animalis, incrementum ex citatis; ſed verò maximè paret naſi polypis.

Oculi Phlyctæna, pro inflammationis initio haberi non poteſt: in illa enim arteriæ propagatio una, vel multa obſtruitur, in hac aperitur.

Ultimò; cùm ex interiore membranacearum lamellarum adnatæ, vel corneæ parte, peccans hæc quandoque arteria, ſive phlyctæna aſſurgat, de vario Phlyctęnarum colore, multus, ſed inutilis ſermo eſt (ſequitur enim illa illuminationis omnium corporum regulam) ruber plus, minusve pro collaoctione, mole &c. omnibus itaque hiſce nominibus differentiiſque, quæ à colore petuntur, ſuperſedeo: priùſquam enim arteriolæ ſupra memoratæ extremitas in oculi anteriorem membranam eruperit, cum apertura, ſuperficiem egeritque (ut ſupra) Phlyctænam non conſtituit; inter lamellas verò exteriorum tunicarum oculi non Phlyctænam; ſed ſuæ ſpeciei hypopyonem generari, excitari, docebo datâ opportunitate, luculenter.

Quæ igitur in membranæ corneæ, vel adnatæ ſuperficie protuberant venæ, varicum ſunt ſpecies; quæ veſiculæ liquore impletæ limpido, aut ex albo-turbidulo, hydatides, aut lacrymalium vaſorum diſtenſiones; quę exaltationes liveſcentes unà cum membranarum prædictarum parte, intra eorum lamellas oriuntur, hypopyonum initia: ita ut praxi chirurgica hæc conſtent infallibiliter, videlicet, conſpici ſine albeſcente ſua diſpoſitione materia Leucoma, ſine pelluciditate Veſiculam, vel Hydatidem; ſine rubedine Phlyctænà nunquam.

De morbis hiſce eorumque definitione, differentia, ortu, progreſſu, apparitione tantùm.

Utriuſque poſtremò exhibituro curationem, liceat mihi primò deſcriptum morbum (cui alium & ſpecificum inſcribendi titulum, unicuique relinquo poteſtatem: ſufficit enim jam nunc demonſtraviſſe eundem illum, cum ejus nominis oculi morbo, non eſſe) ut Pſeudo-ſcabiem tractitare; in cutaneo autem hoc ſymptomate, ſive ſucci nutritii lymphæque, hoc loco, ſupra modum abundantis, profluvio, gradus ut ſunt; ita plus, minuſve de ſcabiei titulo & eſſentia obtinet: profluvium enim modò quod erat ad cuticulam, ſi continuetur, fractâ cuticulà, ulcus excitabit; hoc, pruritu & liquorum horum mala diſpoſitione, acredine &c. accedente, ſcabiei requiſita & ſic porrò.

Cutanea Phlyctæna curatur initio: mox enim adeſt dolor, obſervata medicatione; ſi opus ſit, internâ diętâque ex malacticorum lenientiumque genere; topicis, anodynis deſiccantibuſque mediis. Ut ſunt: *vinum dilutum, ſolutiones opii. ung: alb: caphur: ung: diaphom: aq: litharg: aq: plantag: cum ſacc: Saturn: & liq: tart: mucilag: ſem: Pſyll: portulac: addito* (quo tertio, quartove demum die opus eſt) *flor: croci cum tepidò expreſſorum liquamine* ℥j. *ad* ℥ij. in genere abſtinendum ab emplaſtris largaque unguentorum inſperſione. Si veſiculæ indurentur, pertuſione excipiantur crebra iterataque; acu autem id fiat aurea, vel è chalybe, aut minuſculo ſcalpello idem eſt; ſed parti medicamentis exornarę, mox injicienda eſt ligatura eaque non laxa.

In ulcus ſi abierit, ulceris methodo tractanda, in qua ſulphurata, mercuriata, nunc mixta, nunc ſcorſim, vel alternis vicibus uſurpata, rarò non proſunt.

In ſcabiei ſpecimen converſa, ut hæc ſolet, curetur.

Præſervari ab hoc malo ſi corpora poſſint, fiet illud (diætà conſtitutà) multa cutis frictione, ablutione in balneis, ſudoris expulſione, modico exercitio.

In oculi Phlyctænæ curatione, paucis exceptis, ut deſiccatione & ligaturâ, quæ tamen alia eſt: aliud enim deſiccari debet liquido-concretum aliterque laxè nempe applicanda ligatura, omnia è contrario fiant oportet.

Primò; mox ab initio abſtinendum ab omni pertuſione: ſanie enim (ut quidem autumant) non continet; ſed verò cōpreſsa, quæ dedit materia, ipſiſſimi laticis ſanguinei eſt.

2dò; a mediis ſanguinis motum accelerantibus.

3tiò; à remediis, quæ cum oleis, adipe, axungiâ &c. miſcentur.

4tò; melle & felle cujuſcunque ſit animalis.

5tò; liquidis collyriis &c. acrioribus, utpote in vicinas partes, etſi penicillo inſpergantur, defluentibus eaſq; plus infeſtantibus, quàm ad requiſitā curationē ducentibu.

6tò; de mutatione, ſive ſuppuratione non eſt (licet: ben:) quod ſomnies: latex quippe hic mox concretus in pus degenerat nunquam, ideo maturantia cataplaſmata, fotus &c. de hoc remediorum cœtu removenda extant: lunæ enim radiis non matureſcit botrys, niſi ubi mula pepererit.

Puſtula (in oculo) Veſicula, Macula, Phlyctænæ, quibuſdam eadem res eſt eademque recipit ab ipſis remedia, ſed extra rationis normam: trajicere enim arteriā pro veſicula, quis non horreat, Phlyctænam arteriarum extremitatem apertam demonſtravi; perperam itaque illa pertunditur acu, perperam itidem Phlyctęna artuum acu non pertunditur: veſica quippe cutanea eſt.

Remedia in curationem adhibenda (emplaſtra enim adhibenda nemo ſtatuit) ſunt; quæ, quantum eſt poſſibile, ſine, aut ſaltem leviſſima cum incruſtatione exſiccant: *gummi arabicum, gypſum, ſarcocolla, ceruſſa,* ſed verò omni arte *in pulv: impalpab: redact:* hæc enim propullulationi huic adhærentia, eam exſiccant, deprimunt, cicatrice obducunt. Uti ſi velis hiſce cum quodam liquido immiſceantur *albumini ovorum cum alumine conquaſſato:* de deterſione non moneo; quoniam abſtergi minus, quàm deſiccari deprimique debet; inde eſt, quod à *vitriolatis* in initio cavendum ſit; ubi autem morbi ſtatus mutatur: mutantur & remedia; ita Phlyctæna inveterata, malè medicata, extuberans in formam *panni,* aut *ſarcomatis* &c. alio modo, quàm recenter nata, excipitur; ſtatuendo tamen, eſcarotica vix unquam uſui venire. Quod ſi vicinæ partes doleant ex inveterata, multave mole aucta Phlyctæna, inſtituitur ac præſcribitur, quæ in inflammatione, partium diſtentione, excoriatione &c. medicationis formula extus intusque. Phlyctænam hanc, ni ritè conſolidetur, facilè recidivam pati, exemplo didici & periculo meo; eſſe junioribus, ut & mero delere curas nimiùm amantibus, æſtivoque tempore, ut plurimùm, oboriens ſymptoma ſanguiniſque iis miſſionem conducere, pro comperto habeo. Quæ contra hunc morbum in pręſidium vocari poſſe videntur, obſervato methodico vitæ regimine, ſunt oculorum matutinę veſpertinæque tepida ablutiones à frictione abſtinentia, corporis animique quies, quæ inter curandum, uti in omni infortunio, non levioris eſt adminiculi & ſolaminis.

PHTHIRIASIS.

Pertinet ad Pilorum morbos, atque ſub hôc titulô reperiri poterit. Jam unicam tantùm ejus hiſtoriam, ex Clariſſimo Gregorio Franco-de Frankenau, in Miſcellan. Curioſ. Decur. iij. Ann. 5. & 6. contentam, adducemus.

Ἰατρικώτατος Vir Petrus à caſtro Bagonas Veronienſium Æſculapius, & cui multi celeberrimi Medici intra & extra Germaniam debent plurimum, ob inſignem eruditionem & Praxin feliciſſimam, in aureo libello de Febre maligna puncticulari (cujus iteratam editionem debemus candidiſſimo pectori, Magno Joh. Georg. Volchamero nobis olim, dum viveret, amiciſſimo & adhuc poſt fata colendo) Sect. IV.

IV. de ſignis prognoſticis febris puncticularis §. 39. „ p. m. 94. ita ſcribit: Horrenda phthiriaſis, ante „ ſeptimum præſertim apparens, majorem partem æ- „ grotantium miſerè ſuſtulit: Nec protracto morbo „ ſemper eſt ſecura; niſi coctionis ſigna apparuerint. „ In declinatione ſalubriter ſolent germinare, con- „ ſumtis per ea animalia impuris ſuccorum reliquiis, „ quæ ad cutem natura detruſerat, non ſatis valens „ propter putredinalem viſciditatem ab eis ſe expedire, „ alioquin perniciosas effecturis recidivas. Idem ibi- „ dem Sect. IX. §. 54. p m. 26. ſequens pergit: Fœ- „ da Phthiriaſis non rarò etiam hunc morbum comita- „ tur, malo certè omine, ut dictum eſt ſupra. ſi in „ principiis appareat, niſi purgatione debelletur. re- „ medium non habet, ut contigit famulo pharmaco- „ polę ad D. Zenonem, qui quarta die apparente „ Phthiriaſi, ſexta miſerè extinctus eſt &c. Commodum verò accidit, ubi librum hunc elegantiſſimum in Antiquiſſima totius Germanię Heidelbergenſi Academia, Auditoribus meis proponebam, jubente ita tempore, Ann. 1674. quando hæc maligna febris & in Caſtris & in urbe ſæviebat; ut occurreret talis caſus, qui certè inter rariores numerari meretur. Venerandæ canitiei vir, Conſil. Intimus & Præſes Sereniſſimi cujuſdam Principis, ad juſſum Domini, Caſtra Cęſarea, tunc temporis propè Spiram Nemetum metata, ſecutus, incidit in morbum caſtrenſem ſeu febrem vulgò dictam Hungaricam cum ſuetis, hoc eſt, vehementiſſimis ſymptomatibus. Ingraveſcente malo deportatur Heidelbergam ad Generum ſuum Dn. G. A. de M. Centurionem ibi in præſidio commorantem. Hic me vocat & urbis Phyſicum Ordin. D. D. Andr. Steigerum; invenimus ſenem promiſsâ comâ barbâque, quam ſæpius ſolebat interplicare & nodis conſtringere; cętera proceri & robuſti corporis, munditiæque ſtudioſiſſimum. Exhibemus ex artis præſcripto remedia. Sed ecce circa undecimum morbi diem ſubitò & ex improviſo pediculi copioſi agminatim per caput, collum, pectus reliquumque corpus oberrantes conſpiciuntur, cum ęgri horrore & adſtantium. Vires violentiſſimè diſcedunt, Optimuſque Senex die morbi xiii. circa veſperam placidè expiravit. Exemplum hoc communicavi cum Clariſſ. Viro Joh. Gottofredo Zeiſio cùm me Rectore Univerſitatis & Præſide An. 1678. d. 17. Junii Heidelbergę, non ſine laude proponeret Diſput. Inaugur. de Phthiriaſi, in qua magno labore, doctâ diligentiâ, rem exactè enucleavit, qui poteſt videri. Hic noſter caſus mihi revocat in memoriam aliud exemplum quod non ita pridem legi apud Erud. Virum D. D. Franc. Blondel in Thermarum Aquisgranenſium & Porcetanarum Elucidatione & thaumaturgiæ c. XIV. §. 2. p. m. 158. ſeq. Edit. „ Aquiſgr. An. 1688. in 4. ubi inquit: Unus reſtat „ exoticus morbus, quem referre debeo. Primâ A- „ prilis acceſſit ad thermales Prænobilis Hollando- „ Friſius M. M. ſingulariter in omnibus aulis Regum „ & Principum Europęis, imò & Turcarum notiſſi- „ mus. Navigans in mari cum Judæis, ſuſpicabatur „ ſe ab illis, fœdo illo Herodiano morbo pediculari „ intoxicatum fuiſſe. Quidquid fuerit, ita ejus cutis „ illis repleta fuit, ut undique ex vola manûs, ex „ Naribus, Auribus, Oculis, Mento, Barba, Pecto- „ re, Ano, Pene &c. innumerabiles extrahere poſſet, „ viventes & in charta ambulantes & currentes, quod „ vidimus unà cum Chirurgo M. Henrico. Perſonam „ habebat conductam, quam ſecum ducebat, pro hac „ venatione, quę tota die fermè operam illi impen- „ debat, & quæ ad milliones fortè mactabat &c. „ Huic caſui medelam adhibuit circiter per duos men- „ ſes, potu & fotu thermalium, cauſam morbificam „ ſuſtulimus, exſtinximus &c. mutatis veſtibus ivit „ Francofurtum, ſanatus rediit, curamque anteriorem „ pro majori certitudine aliquantiſper repetiit, & abivit „ liber & incolumis. De morbo hoc qui plura deſiderat, adeat Joh. Schenk. Obſ. Med. l. V. f. m. 699. ſeq. Ephem. Germ. Cur. Dec. II. Ann. V. & VII. in App. Fabrum Buchneri per Cellarium f. 1798. Conr. Dietericum in Analyſi Evangel. Dom. poſt Circumciſionem Domini p. m. 148. 6. Sennert. de Infant. cur. p. 2. c. V. Holler. ad l. 1. de comp. med. Perioch. 1. p. m. 13. de pediculis horumque ſeminario, & quod etiam ſint in arboribus vid. Joach. Camerar. in utriuſq; Lingue Comment. f. 410. Reuſner Obſ. XXXI. & plures Auctores in Moroni Directorio per Sebaſt. Scheffer .p. m. 355. & præcipuè apud laudatum Zeiſium ſuprà.

PHYMA:

PHyma latinis Tuberculum, comprehendit in genere puſtulas ac tumores omnes p. n. erumpentes in exteriori corporis ambitu: ſtrictè verò glandularum inflammationem cum ſubſequenti ſuppuratione ſignificat. Quomodocunque autem ſumatur, non opus eſt ut caput diſtinctum inde conficiamus, quandoquidem quicquid ad hujus morbi curam ſpectat facilè reperire eſt ubi de Tumoribus, & in ſpecie ubi de Furunculo. De hoc itaque jam ſatis.

PILORUM MORBI.

DE iis accuratè & eruditè pro more, diſſerit Clar. Vopiſcus Fortunatus Plempius in ſuo doctiſſimo de Affectibus Capillorum Tractatu, qui ſic habet.

Capillus dicitur quaſi capitis pilus, ut tradunt illi, qui verborum rationes origineſque inquirunt. Literâ L. geminatur, contra quam ſit in primogenio, pilus, quod priorem corripit.

Caput deducunt à Græco vocabulo κεφαλή vel à κάρα e- juſdem ſignificationis voce. Alii Romanorum, teſte Cicerone, doctiſſimum Varronem ſecuti etymi rationem inde arceſſunt, quod à capite initium capiant ſenſus & nervi. Atque hanc etymologiam multi probant, quorum tamen in cenſu nomen ſuum non profitetur eruditiſſ. Ger. Johan. Voſſius, qui mavult caput nominari à κεφαλή. Nam & φ, inquit, interdum abit in tenuem p. quomodo à σοφὸς eſt ſapio; à κάρφω, carpo &c. & ε non rarò in a. abit; quomodò à μένω eſt maneo: ab ἐνιαυτὸς annus; à σέβομαι, id eſt colo, veneror, Sabini; ab Hebræo & Syro ereb, quo ἑσπέρα, id eſt, veſpera ſignificatur, Arabes. Quod ſi hæc, addit, minus placent, fuerit caput à cap curvare, vel Syro capa inclinare; quia caput formâ eſt globosâ & ad inclinandum ſe idoneâ. Sanè à Syro illo eſt κύπτειν caput inclinare. Huic præclaro Viro conſentit Joh. Henr. Alſtedius in omni ſcientiarum genere non minus excellens.

In animantium autem genere humanum caput maximè eſt piloſum. Cujus cauſam tum ad neceſſitatem; tum ad præſidii rationem eſſe referendam auctor eſt magnus Stagirites. Ad neceſſitatem quidem, propter cerebri humiditatem & commiſſuras calvę: nam ubi plurimùm humoris caloriſque, ibidem ortum pilorum eſſe exuberantem neceſſe eſt. Præſidii autem ſeu adjumenti ratio eſt, ut frequentia pili caput operiens defendat à nimio frigore & calore. Cùm enim cerebrum hominis portione maximum & humidiſſimum ſit, maximam etiam tutelam deſiderat. Res namque corporis noſtri humida quæque & incaleſcere & refrigerari maximè apta eſt: quæ autem contrà ſe habet, hæc minùs affici poteſt. Adde & ornatum, qui ſit velut in ædificii culmine, neque in pilei figuram teres factus, ne quibuſdam partibus nudis, eſſet informis:

ſed

ſed alibi infuſus, alibi retractus, pro cujuſlibet loci decentiâ, ut ita loquar ſpeciem miri oſtendit decoris. Proindè memoriæ traditur, Charilaum nobilem Lacedemonium interrogatum, cur comam nutriret, reſpondiſſe: quoniam ex omni ornatu hic pulchrior foret venuſtiorque, ac ſumtus minimi. Quam ob rem & Silius Italicus Poëta & tertiùm Conſul Romanus in laudibus Scipionis ita ſibi canendum cenſuit.

Martia frons, facileſque comæ, nec pone retroque.
Cæſaries brevior.

Philoſtratus in quâdam ſuâ epiſtolâ comæ decorem commendat ad hunc modum: caput crinibus luxurians amœnius eſt longè Palladis germine: hanc enim arcem minimè omnium glabram atque incomtam decet conſpici. Hiſce calculum adjicit prophetica ſententia Eſaiæ tertio: calvum reddet Dominus verticem filiarum Sion. Et Lycurgum ſcimus cives aſſuefeciſſe comam nutrire; quoniam pulchros quidem decentiores reddere, deformes verò terribiliores, ac magis formidabiles. Nam & jubati leones tigreſque terribiliores viſuntur cæteris eo exutis ornamento.

Iſti capitis tegmini à natura dato fidentes veteres nullis pileis uſi ſunt, ſed vel nudo capite fuerunt, vel veſte caput velaverunt: cum nulli in veteribus Romanorum ſtatuis; nulli in æneis quoque nummis pilei viſantur. Nulla etiam pilei vel cauſiæ, qui eſt pileus expaſſos habens margines, ad arcendum æſtum, ne apud Homerum quidem mentio: adeò ut nudi capitis conſuetudo à calca Græciâ, cui capitis operimenta uſitata non fuere, ducta videbatur. Inter Romanos Julius Cæſar, ut Tranquillus prodidit, calvitii deformitatem iniquo animo tulit; ideòque deficientem capillum revocare à vertice aſſueverat: atque ex omnibus decretis ſibi à Senatu populoque honoribus, non aliud aut recepit, aut uſurpavit libentiùs, quam jus laureæ coronæ perpetuò geſtandæ: idque ad calvitium celandum. At verò minimè eam tantò expetiviſſet opere, ſi pileus in uſu fuiſſet, longè ſcilicet aptior & fidelior ad diſſimulandum calvitium, quàm corona.

Nihilominus tempora quædam fuerunt & homines, quibus jus & uſus capitis tegendi.

Temporibus comprehendo ſacra, ludos, ſaturnalia, peregrinationem, militiam.

Sacra ſeu ſacrificia velato capite peracta fuiſſe priſco ritu literatoribus notum eſt. Undè flamen quaſi filamen dictus, quod caput filo lanæ præcinctum haberet. Diſerte Servius in 8. Æneid. flamines in capite pileum habebant, in quo erat brevis virga deſuper habens lanæ aliquid. Quod cùm per æſtus portare non poſſent, filo tantum capita religare cœperunt. Nam nudis penitùs eos capitibus incedere nefas fuerat. Undè à filo quo utebantur, flamines dicebantur, quaſi filamines. Verùm feſtis diebus filo depoſito, pilea neceſſe erat accipere, quæ ſecundùm alios ad oſtendendam ſacerdotii eminentiam ſunt reperta: ſicut columnæ mortuis nobilibus ſuperponuntur, ad oſtendendum eorum columen. Hæc Servius eo loco. Plutarchus à pileo, quaſi pileamines, dictos arbitratur; Voſſio neque à filo neque pileo, id nomen accepiſſe videntur: longiùs enim vocabula hæc abeunt. Sed eſt, inquit, flamen à flameo, hoc eſt, velamento capitis, quo utebatur. Id autem flameum vocatum à flameo colore. Hujus verò coloris erat, quia erant ſacerdotes Joviſtonantis, cui is color convenit. Illud geſtaminis genus etiam apex dicebatur. Sic enim Juvenalis;

Et tollens apicem generoſo vertice flamen.

Maximus item Valerius inter ſacrificandum Sulpitio apicem prolapſum ſcribit. Numa Pompilius de Pontificalibus agens titulum appellat, quem ait eſſe pallium, quo ſacerdotes caput tectabant, cùm ad ſacrificium accederent. Virgilius:

Et caput ante aras Phrygio velatus amictu.

In ludis quoque, Saturnalibus præcipuè, hoc eſt liberrimæ vitæ diebus, pileus admittebatur, ſignū ſcilicet libertatis. Quo ſenſu Martialis Romam pileatam vocat:

Permittis, puto, pileata Roma.

Illo nimirùm tempore paſſim per agros urbeſq; ferè omnes læti agebant, & cum dominis famuli epulabantur.

Peregrinatio inſuper capitis tegmen ſibi vendicabat; quod erat cauſia ſive petaſus, qui ad umbram faciendam marginatus erat, & adverſus pluvias, æſtus, ac ventos inprimis idoneus. Plautus peregrè euntibus aut venientibus petaſum ubique aptat. Cicero tabellarios petaſatos venire ait. Auguſtus teſte Suetonio, domi quoque non niſi petaſatus ſub dio ſpaciabatur: quia aëris & ſolis erat impatiens.

Denique in militia pileorum uſum fuiſſe, ſuadet Vitruvius: uſque ad præſentem, inquit, ætatem conſuetudo permanſit, ut omnes milites pileis, quos Pannonicos vocant ex pellibus uterentur. Auctor tamen eſt Suetonius, armorum & equitandi peritiſſimum Julium Cæſarem, laboriſque ultra fidem tolerantem, in agmine nonnunquam equo, ſæpiùs pedibus anteiſſe capite detecto, ſeu Sol ſive imber eſſet.

Jam & homines certi à communi illo more excipiebantur. In primis liberti novi. Nam ſervis, ſimul atque manumiſſi eſſent, capilli radebantur & capite calvo pileus imponebatur. Plautus:

Ego hodiè raſo capite calvus accipiam pileum.

Hinc ad pileum vocati ſervi dicuntur Livio paſſim & Senecæ, quibus promiſſa conceſſave libertas erat. Præterea ægris capitis firmandi gratiâ pileo uti licuit. Sic Ovidius amantem ſuum de morbo & pallore fingendo inſtruens, pileolum ei inter ſigna tribuit:

Arguat & macies animum; nec turpe putaris
Pileolum nitidis impoſuiſſe comis.

Alii legunt palliolum. Idem Senibus licuiſſe Nicephorus Gregoras oſtendit lib. 10. ubi morem eum cum Romano imperio Byzantium tranſlatum docens: de capitis tegmine ait moris apud ſuperiores fuiſſe, ut ætate provectiores aulici pileis turbinatis uterentur, ſerico textis; juniores autē omnes prorſus nudis eſſent capitibus.

Dicat aliquis, ſi omnes extra memorata tempora & perſonas, nudo & aperto erant capite veteres, quomodò Plinius, Plutarchus, Salluſtius, Seneca, aliique prodiderunt, qui viris dignitate præditis & honore dignis fortè occurrerent, obvios caput aperire conſueviſſe? Reſpond. aut de iis hoc intelligi poteſt, qui operto capite aliqua ex cauſâ incederent, ut milites & liberti pileo, ſacerdotes flameo, omnes pluvio tempore galero, in Sole & per viam petaſo ſeu cauſiâ. Aut capitis illa tectio & apertio non tam de pileo, quam de togæ laciniâ erit accipienda. Laciniam enim iſtam in caput ſæpè rejiciebant contra ventum, vel æſtum; eamque detrahebant viro aliquo prælustri occurrente.

Sed è diverticulo in viam redeamus. Partes capitis, quæ pilis teguntur, ſunt ſinciput, occiput tempora, ſupercilia, cilia; & in viro juſtâ ætate labrum ſuperius ac mentum.

Sinciput non quaſi ſine capite, ut quidā explicant: neq; ut alii, quaſi ſincerum caput, ſed quaſi ſemi caput: nempè quia eo dimidium capitis denotatur; unde & Græcis *hemicephalion* vocatur: iiſdem & bregma dicitur vel bregmos à *βρέχειν*, hoc eſt humectare, madefacere, eò quod hæc pars humida ſit infantibus.

Occiput conflatum eſt ex ob & caput; quia ea pars ſincipiti opponitur. Nam hanc eſſe vim præverbii ob, patet ex obvio, obverto, oppono.

Tempora vel timpora, hoc enim modo in probatis codicibus ſcriptū invenitur; ita vocātur, nō quia, quaſi tēpora, quibuſdā intervallis mutātur, uti vult Iſid. ſed quia ex iis tempus, hoc eſt. anni ſive ætas hominis cognoſcitur.

Supercilia dicta ſcribit Iſidorus, quia ſuperpoſita ſunt ciliis. De ciliorum voce Feſtus ſic cenſet: cilium eſt folliculus, quo oculus tegitur; unde fit ſupercilium: Et Iſidorus cilia inquit eſſe tegmina, quibus coo-

periuntur oculi; & dicta cilia, quòd celent oculos, tegantque tuta cuſtodiâ. Sed cùm cillere antiquis ſit movere, veriſimilius eſt, cilia dici, quia perpetuò cillant; quemadmodum palpebræ nominatæ a perpetuâ palpitatione. Etiam Lactantius accedit Feſto atque Iſidoro: nam inquit: ut oculi munitiores eſſent ab injuria, ciliorum tegminibus Deus occuluit: undè oculos eſſe Varroni placet.

Sed enim videri queat, non tàm primò id notare, quàm per ſynecdochen partis: propriè autem ſignificare non totam oculorum tunicam, ſed ſuperiorem; nec hanc totam, ſed crepidinem ejus, undè pili exeunt. Plinius id indicat l. 11. c. 37. ubi ait: extrêmum ambitum genæ ſuperioris antiqui cilium vocavere; undè & ſupercilia. Quo loco genę non ſunt malæ, ſed oculorum tegmina, undè palpebræ prodeunt. Hadrianus Junius in Nomenclatore ſuo, cilia ait eſſe pilos è palpebris natos; & ſupercilium ductum pilorum ſupra palpebras. Sed pili iſti Plinio dicuntur palpebræ, non cilia loco jam citato: palpebræ, *inquit*, in genis homini utrimque. fluere eas haud immeritò venere abundantibus tradunt.

Labrum, uti & labium venit à Græco λαβεῖν labiis Denim ſive labris cibum apprehendimus. Donatus ad Terent. Eunuch. act. 2. ſcen. 3. vult labra eſſe ſuperiora, labia inferiora. Aretius contra ſentit.

Mentum Iſidorus ſic nuncupari putat, quòd ibi mandibulę oriuntur, vel quòd ibi jungantur. Mirifica herclè etymologia, mentum à mandibula! Paulò veroſimilius Jovianus Pontanus in Actio ſuo dictum ait, quia hiantibus nobis moveatur, nempe ut ex movimentum ſit momentum, & hinc mentum. At Jul. Scaliger exercit. 307. deducit à μηνύω; id eſt, indico, ſignifico; quaſi eſſet menutum. Rationem affert: hanc: quòd mento demonſtrent pueri & muti atque alii, etiam tacenti, ubiloqui nolunt. Vel ſit mentum à meno, undè & mentio & commentum.

In hiſce ergò capitis partibus naſcitur capillus, pilus, crinis, coma, cæſaries, capronę, antiæ.

De capillo antè vidimus, dictum videlicet ita eſſe, quaſi capitis pilum. Ab eo eſt capillitium & capillamentum & capillago, quo utitur Tertullianus.

Pilus à pelle, è qua prodit; ita Iſidorus & Perottus. Sed eſt fortaſſe à πῖλον, pluma inquit Voſſius. Nam quòd in piſcibus ſquamæ, in avibus plumę, hoc in pedeſtribus pili. At fortan meliùs à πίλος propter denſitatem.

Crinis à κρίνω, id eſt, diſcerno; quòd crines diſcreti ſint.

Coma eſt Græcum κόμη à κομεῖν, id eſt curare, ornare; quoniam ſtudio excoli requirat. Sunt qui comam quaſi κόσμον & capitis ornamentum dici autumant: quâ ratione & arborum folia comæ dicuntur, quòd ad ornatum ſint comparata. Undè hyems ventorumque injuria exuere plantas honore ſuo, & exſpoliare comis legitur, ubi frondes decutit. Nec deſunt, qui à κόπτειν à cædendo vocis verbi originē derivare malint, ut ab ejus præterito κέκομμαι deſcendat. Quorum opinioni refragari videntur Servius & Donatus, nobiliſſimi Grammatici; quorum ille comas, eſſe capillos non tonſos annotat; hic comarum ſignificatione prolixitatem monſtrari ſcribit. Uſque adeò non eſſe fidendum etymologiæ videtur, ut eam non immeritò Galenus noſter dixerit mendacem teſtem.

Cæſaries, nunc dicimus; fortaſſis & olim Cæſaria. Eſt à Cæſa: ut à luxu venit luxuria & luxuries. Cùm autem ſit à cædendo, tantùm erit virorum: quod monet etiam Servius & S. Iſidorus.

Capronæ ſive capronea aliquibus dictæ videntur, quia caprorum propriæ ſint. Hæc ab aliis rejicitur ſententia, recipiturque Feſti, qui ait capronas eſſe equorum jubas in frontem devexas, quaſi à capite pronas. At Nonius non equorum modò, ſed & hominum facit: generatim enim ab eo definiuntur comæ, quæ ante frontem ſint. Deindè, idem ac Feſtus, etymon ſubjicit, adductis his Lucillii verſibus,

Aptari caput atque comas fluitare capronas
Altas frontibus immiſsas, ut mos fuit illis.

Forſan tamen non eſt vox compoſita, ſed ſimplex ſive à capite, ſive à caperando, quia frontem caperent corrugentve. Had. Junius ait eſſe antias & capronas. Et ex iis quidem quæ de his veteres prodidere Grammatici, difficile eſt dicere diſcrimen. Differre tamen vel fidem fecerit Apuleius lib. 1. flor. ubi ita ſcribit: jam primùm crines ejus præmulſis antiis, & promulſis caproneis, anteventuli & propenduli. Dictæ ergò antiæ ab ante.

Iſta Grammatica ſunt & Phylologica, eruditis tamen literatoribus grata. Nunc quòd propoſitum eſt, perſequamur; affectus, inquam, capillorum explicemus & curemus, quòd Medicum eſt.

Quid autem inquies, rei vilis, excrementitiæ, vitæ expertis curam geris; & non potiùs partium corporis affectus tradis? Ego verò, aio capillos, etſi fortaſſe corporis quiſquiliæ & retrimenta ſint, tamen qui præcipuum ſunt hominis honeſtamentum, & mentis arcem ab injuriis tuentur, meritò & ſedulò curæ habendos eſſe. Quin imò forſan excrementa non ſunt, ſed vitam habent. Plerique quidem Medici & Phyloſophi aliter ſentiunt; aiuntque capillos non verè nutriri, ſed à vaporibus excrementitiis foras protrudi; quos inter elegantiſſimus Fernelius quoque eſt, his præcipuè motus rationibus: quòd præciſi omni ætate vel decrepitâ vel præcipitatâ recreſcant. Deindè quòd hecticis & tabidis, quibus reliquum corpus non modò non augetur, ſed planè exhauritur & liqueſcit, ii ſoli diffundantur & grandeſcant: neque his modò, ſed etiam vitâ deſtitutis corporibus. Quibus apertè convinci putat, non naturæ attrahentis beneficio, ſed excrementi redundantis vi & egreſſu ab radice dumtaxat illos increſcere.

Quæ quidem non mediocriter urgere videntur, ſed talia tamen non ſunt, ut adverſam partem tanquam improbabilem peſſum dent. Etenim quòd præciſi omni ætate excreſcant; hoc non ſolis pilis competit, ſed & dentibus ex Anatomicorum omnium ſententiâ: id quod ideò ipſis condonatum creditur, quia perpetuò molendis cibis atteruntur. Quòd verò hecticis & tabidis ii ſoli diffundantur, fit, quia viliſſimum alimentum ipſis augendis accommodatum eſt; quale cùm iis in affectibus ſuppetat facile, & cæteris partibus alendis ſit inidoneum, fit, ut hę liqueſcant, illi non item, Quòd denique in vitâ deſtitutis corporibus augeri animadvertantur; non propterea ipſos vitâ deſtitui evincitur: poſſunt enim in vitâ carentibus quędam excreſcere vitaliter; ſic namque è terrâ vitâ experte plantæ emergunt viventes. Qua ratione dici poteſt, in mortuis corporibus pilos retinere vitam vegetativam.

Sane vitâ pilos donatos eſſe, arguere mihi hęc videntur: quòd, dum caneſcunt pili, non radicibus tantùm, ſed & in extremitatibus ſimul albeſcant: argumento illos alimento intrò attracto, intuſque immutato nutriri. Deindè quod pili non creſcant in immenſum, ſed definitam incrementi legem ac metam habeant, quemadmodum & ſtirpes; fidem facit eos verâ nutritione increſcere. Si enim admotâ dumtaxat ad radicem materiâ atque ſubjectâ adaugeſcunt; quoniam continenter ſuggeritur & accedit, continuâ adauctione debere tandem in immenſum luxuriare atque grandeſcere. Atqui contrà fieri cernimus, his, ut plantis, conſtitutos incrementi limites, quos prætergredi non liceat. Quo circa bis, ut ſtirpibus, videtur alimentum omnem ſubſtantiam intrò ſubire, quod primâ ætate, alit, & auget, & demum ceſſante incremento tantùm alit. Hoc ſibi objicit, verùm non ſolvit Fernelius: at inquit, illud eſſe ex his, in quibus non aliud, quàm mirari licet Dei & Naturę providentiam. Denique & hoc pilos verâ nutritione alimento intrò adacto augeſcere indicat, quòd

quan-

quandò reſecti primùm, ſunt, obtuſi ſint in cacumine, & poſtmodùm grandeſcentes acuantur. Certè ſi appoſitâ infernè materia tantùm extruderentur, faſtigium exſtans eandem ſemper figuram retineret. Neque negandū hic eſt, rem tam ſubtilem, ut pilus eſt, poros habere poſſe per quos alimentum trahat. Nam conſiderentur ariſtarū fibræ tenuiſſimæ, quæ vivunt, ideoque poros habent, per quos alimentum ſugunt. Quæ etiam ratio eſt, cur præſecti pili nihil ſucci emittant, ob tenuitatem enim pilorum exiguus, qui ineſt, ſuccus fugit ſenſus noſtros; quemadmodum & in jam dictis ſit ariſtis. Quod ſi notabiliter craſſefacti ſunt pili, ſuccum etiam ſenſibiliter emittent; uti ſubindè obſervare licet in illo capillorum affectu, quem plicam Polonicam nominant, in qua ſecti pili ſtillant ſanguinem. Quin jam beneficio conſpicillorum microcoſpiorum videntur omnes capilli naturaliter ſe habentes cavi & ut canales pertuſi ac perforati, adeò ut pennas anſerum referant; figuræ verò eſſe triangularis plerique; radices eorum geniculatæ; velut multæ ſunt plantæ.

De Canitie.

Canities vel canitia, vel canitudo, ut Varro loquitur, eſt à cani, quod ſimpliciter prolatum de capillis intelligitur. Illud autem cani nonnullis primas literas retinuiſſe videtur ex candidus & niger, unde ſit confictum. Ita Iſidorus, canus, inquit, dictus eſt, quia ex candido colore & nigro eſt. Sed enim ſive ſingulo canus, ſive plurativo numero cani dicas, ſimplex eſt, non compoſitum. Nec canus eſt à candidus: ſed contrà candidus eſt caneo; undè candeo, à quo candidus. Canus autem eſt à καίω uro, quia ignis lucem parit, quæ candida à Poëtis vocatur: vel potiùs à γανοῦν, id eſt, album reddere.

Eſt porrò canities naturalis pilorum coloris in alborem vel potiùs cinereum colorem commutatio. Eam propterea non invenuſtè ſpumam nominat Q. Calaber; à ſqualliditâ nimirum albitudine:

Albebant nimiâ ſpumâ caput hirtaque barba.

Haud abſimili ratione nivem capitis eam appellat Aurelius Prudentius: ab imitatione candoris cygnearum plumarum Flaccus nuncupat plumam, ubi Ligurinum formæ venuſtate ſuperbientem modeſtiæ admonet his verbis.

Inſperata tuæ cùm veniet pluma ſuperbiæ.

Naſo quoque apud Getas exulans in extremo ſenio queritur, jam ſua tempora imitari cygneas plumas. Tale eſt Ariſtophanis, illud in Veſpis:

Olore canior comæ ſilva emicat.

Hinc cygnus epitheto canicolor dicitur apud Euripidem. Græcus Poëta Hippothous canos nominat ſenii flores. Ver jucundum Græcis Poëtis canum vocatur ab amœno adſpectu florum ſuâ albitudine pratorum viriorem interſtinguentium. Abſinthium, herbam amaram, canum dixit Ovidius à cinericio albore. Mare etiam canum vocitatur ob albeſcentis ſpumæ ſquallorem. Decembrem menſem canum appellat Martialis propter nivis omnia operientis ſpectaculum. Ferrum, quod attritu candeſcit, ad cædes & latrocinia infame, canum appellat Homerus. Comici Græci canos dictitant polline albicantes. Quemdam albicante pariter & flavente capillo varium conſpicatus Domitianus, geſtare nivem mulſo perfuſam dixit, ut à Sexto Aurelio Victore literis proditum eſt.

Alia autem eſt canities naturalis, ſenectutis propria; alia præter naturam, quia præmatura & intempeſtiva, quam qui contrahunt, præcani vocantur ab Horatio.

Fuerunt etiam, qui cum canis nati ſunt. Ita à primo ortu canum exſtitiſſe legimus Tarchonta, qui à Tyrrheno oppidis duodecim in Hetruriâ conditis præfectus fuit: quod innatæ illius à puero prudentiæ tributum à Poëtis eſt ſimile vero. Cygno Neptuni filio canities primis annis nata nomen dediſſe putatur. Tarquinium Priſcum, prudentiſſimum Regem ab ineunte pueritiâ canum fuiſſe Strabo memorat. Numam quoque Pompilium à prima ætate canum fuiſſe affirmat Servius Honoratus, quâ fide neſcio; quanquam Virgilius illi incanum mentum crineſque tribuat jam tum ieni. Quin & ab ipſo natali caneſcere Albanos Scythiæ populos, qui ſe poſteros Jaſonis credi voluerunt, refert polyhiſtor Solinus in hæc verba: albo crine naſcuntur, canitiem habent auſpicium capillorum; ſic comæ color genti nomen indidiſſe videtur. At hoc non videtur Doctiſſimo Salmaſio in Plin. exercit. ad Solinum. Refert Heſiodus Græas Phorci filias mox à partu canas fuiſſe, quas è ſorore Ceto ſuſceperat. Caſſiodorus putat Senecæ nomen inde duci, quoniam cui primo cognomentum id impoſitum, canus ſit natus. Johan. Schenckius ex literis Guil. Stuckii narrat Conradum à *Waldkirch* patricium & Senatorem Scaphuſianum ſtatim à nativitate canos ab unâ parte capillos, & barbam, ſimul atque illa creſcere cœpit, ſimiliter ab illâ parte canam habuiſſe, ideòque *gravvlock* eſſe nominatum. Illud verò inter naturæ miracula adſcribendum, quod prodit Cteſias, in Indiæ quadam gente fœminas ſemel tantùm parere, eoque conceptu genitos confeſtim caneſcere, in ſenectute autem nigreſcere. Quod & tradit Ariſtoteles de gruibus, nimirùm illas ſeneſcentes magis nigreſcere, contrà quàm cætera animantia. Erginus filius Clymeni vitentibus etiamnum annis ante tempus canus, cùm in funerale ab Hypſipyle in exequiis mariti Thoantis propoſitum deſcendiſſet, cum Borealibus certaturus à Lemniis mulierculis riſu fuit exceptus; Undè & in proverbium abierunt, Ergini cani, de intempeſtiva canitie.

Iſta canities intempeſtativa & præpropera nullâ re citiùs promovetur; quàm curis, mœrore, metu. Sunt, qui è naufragio præter ſpem ſalvi enatantes, repentè cani evaſerunt. Commemorant alii nonnullos, qui in præruptas rupes aucupii gratiâ funis ope pervaſerant ſoluto eo aut delapſo, deſperabundos præproperam canitiem accerſiviſſe. Memoratu digna eſt hiſtoria Hadriano Junio narrata olim à Franciſco Dilpho, non gentilitiis magis imaginibus, quàm ſingulari eruditione clariſſimo Equite, Cæſareæ Majeſtatis apud Sereniſſ. Angliæ Regem tum temporis Oratore; ea ſic habet: Hiſpanus nomine Didacus ſive Diegus Oſorius nobiliſſimâ familiâ ortus, aulicæ puellæ amore captus; communicato priùs cum eâ conſilio, in patulâ arbore & frondoſâ abſconderat ſe; ea creſcebat in Hiſpaniis iuxta Regii horti ſepta. Interim fortuito catelli Melitæi latratu prodita colloquii fides, ſatellitum manui illum objecit. Comprehenſus carcerique incluſus, quòd capitale eſſet illic deprehendi, dictatâ ultimâ ſententiâ ita inhorruit totus, ut nox unica juvenem eumdem & ſenem incanum viderit. Quo ſpectaculo motus carcerarius, delato ad Ferrandum Regem catholicum prodigioſæ rei indicio, effecit, ut capitalis, legis rigore in benignitatem converſo, Rex illum abſolverit, inquiens pœnarum ſatis dediſſe, qui prœmaturam ſenectutem cum juventæ flore commutaſſet.

Hanc ipſam rem contigiſſe teſtatur Petrus Meſſias Hiſpalenſis: eventum hunc imaginationi adſcribens: Henricus Salmuth comment. in Guid. Pancirollum, adfirmat quemdam fabrum in Haſſiâ, cùm nocturno itinere à cacodæmone ſæpiſſimè habitus eſſet ad auroram uſque, unâ nocte canitiem ſpectabilem contraxiſſe ex metu. Aliam hiſtoriam Conrado Geſnero expoſuit per litteras ſuas Juſtinus Goblerus: quarum hoc eſt exemplar: Fuit mihi propatruus, Michael

Digitized by Google

Michaël dictus, venationi & aucupio mirè deditus, qui cùm foſſas aliquas in agris ſuis ex patrio more haberet pro capiendis feris, altas ita, ut nulla beſtia quamlibet violenta erumpere capta poſſet. Accidit ut unâ nocte, eâque, dominicâ tria animalia longè diverſæ naturæ unam eandemque in foſſam caderent: mulier vicina prior, quæ, ut poſtea ipſamet retulit, ſola decurrens in agrum ſub veſperam betas rapaſque in obſonium ſequentis diei illinc exportatura erat: deindè vulpes: tertiò atque ultimò Lupus incidit. Singuli ſibi in foſſâ locum occupatum primò totâ nocte quieti obtinent, & ut veriſimile eſt, ſeſe inter ſe mutuo metuunt. Lupus, quamquam animal ferocius, neque vulpem tamen, neque mulierem attingit invaditve, ſed ſua quaſi in ſtatione timidus perſiſtit. Trepidanti interea miru n in modum mulieri nihil ab utraque beſtia mali contigit, niſi quòd ob metum ab illis unâ nocte ferè tota caneſceret, & tantùm non ad amentiam redigeretur. Manè venator propatruus more ſuo foſſas perluſtrans, prædam triplicem inſperatò conſpicit; & ad conſpectum mulieris vicinæ ſuæ obſtupeſcit, quam alloquens voce ſuâ quaſi ex morte revocat, atque foſſam inſiliens ut erat cordatus ac robuſtus, ſtatim telo lupum interficit, deindè vulpem; tandem ſcalam nactus mulierem ſemimortuam humeris ſuis extrahit, & in planitiem ſiſtit, domumque defert. Quo facto ſuæ illa familiæ domuique reddita, deindè per omnem vitam triſtior ſemper quàm antè comparebat. Jul. Scaliger. exercit. 312. ad ſubtil. Card. deſcribit hiſtoriam ſuę tempeſtatis ſub Franciſco Gonzaga. Is affinem ſuum ſuſpectum conjurationis, cùm in turri portæ Cęſareæ ad quæſtionem aut ſupplicium aſſervari juſſiſſet nunciatum eſt manè totum repentè canum factum. Quod quaſi prodigium flexit Principis animum; qui ei propterea & veniæ & vitę fecit gratiam. Cùm Ludovicus Bavarus Imperator cum civitatibus ad Rhenum ſitis inito fœdere contra eos, qui diſtractione Principum Germaniam vaſtabant, in armis eſſet, Maria Brabantina ejus conjunx, Werdæ habitans, binas literas, uno quidem annulo, diverſâ tamen cerâ, atrâ, rubrâ, obſignatas, iſtas marito, alteras Heinrico Ruchoni, decurioni equeſtri mittit. At is, qui epiſtolas detulit, errore ſeductus, rubrâ cerâ complicatas Ludovico tradit. Qui lectis literis amatoria agi ſuſpicatus, diſſimulatâ re, relicto apud Rhenum exercitu, quàm maximis poteſt itineribus ad uxorem diu noctuque contendit, & indictâ cauſa adulterii condemnatam ſecuri percuti jubet. Poſteà veloti conſcias Helicam virginem Prennebergenſem cultello confodit, & aliam fœminam nobilem, quam gynæceo præfecerat, de turri præcipitavit. Ob id mirandam habuit & horrendam nocturnam viſionem, quâ unâ nocte totus factus eſt canus, Indè pœnitentiâ ductus, Monaſterium in Bavariâ ſupra Amram, quod principis campus, patriâ linguâ *Furſtenfeldt* dicitur, exſtruxit, & donariis ac cenſibus locupletavit.

Hæ ſunt canitiei cauſæ evidentes, quas procatarcticas appellare ſolemus Medici. Nunc propinquiores inquirendæ, videndumque quid ſit illud, quod colorem leucophæum capillis inducit. *Ariſtoteles* lib. 3. de hiſt. animal. cap. 11. & lib. 5. de gener. animal. cap. 4. & 5. duas proponit ſententias de cauſis canitiei, eaſque refellit. Prima fuit Hippocratis, quę legitur libro de nat. pueri n. 19. cani, ait, ob id fiunt, quòd longo tempore pertranſeunte humiditate in homine albiſſimam ejus ſecernitur, & ad cuticulam allabitur; & pilus albidiorem humiditatem trahens albidior fit, quàm priori tempore: itemque ipſa cuticula, præſertim ubi cani ſunt, albidior alia evadit. Et quicumque ex nativitate canum quid in capite habent, etiam illis cuticula ſumma, ubi cani ſunt, reliquâ albidior exiſtit; illic enim albiſſima eſt humiditas: qualemcumque verò humiditatem caro attraxerit, ſive albam, ſive fulvam, ſive nigram tali colore ex jam pilus inficitur.

Hanc Hippocratis ſententiam confirmat vitiligo, in qua pili albi ſiunt, quòd album & pituitoſum alimenmentum cute ſubjacens ſimili colore pilum inficiat. Deindè quorumdam obſervationibus conſtat, aliquos cum canitie natos barbam poſtea emiſiſſe partim canam, partim alio colore præditam, canos autem erupiſſe ex albis punctis & maculis, quibus menti cutis erat notata. Nihilominùs hoc placitum convellit *Ariſtoteles*; quòd multi pilos nigros habeant, & cute ſint candidiſſimâ? & contra Æthiopes cutem habeant perpetuò nigram, per ſenectutem tamen caneſcant.

Altera opinio, quam refellit *Ariſtoteles*, eſt eorum, qui ſtatuebant canitiem fieri ab ariditate: ſicut enim videmus albeſcere areſcentes plantas, ſive quòd à nimio Solis incendio ipſarum ſuccus exhauriatur, ſive quòd ob inopiam & defectum calidi nativi novum ſuccum prolectare non poſſint: ſimiliter pilos caneſcere exiſtimabant, quòd deficiente alibi humore areſcerent. Hanc ſententiam triplici argumento inſequitur: primò, quia nonnulli derepentè cani evaſere, imò & ab ipſo ortu quidam prodiere cani: atqui nihil ab ipſo ortu aut derepentè eſt aridum. *Secundò*, qui caput pileo aut alio tegumento ſemper operiunt, citiùs caneſcunt, quam quibus illud ſemper eſt denudatum: operti autem pili minùs ſiccantur, quam aperti. *Tertiò*, canities plerumque à pili cuſpide inchoatur: atqui in cuſpide non eſt tam intenſus calor exſiccans quàm in radice: ergò hæc deberet priùs ſemper areſcere, ideoque & caneſcere.

His opinionibus rejectis, cenſet *Ariſtoteles* cauſam canitiei non eſſe aliam, quàm putredinem, hâc ratione: quibus hominibus, inquit, natura pilorum parum calida eſt, pluſque humoris ſubit, calor proprius nequit concoquere; atque ita humor putreſcit calore, aëris ambeuntis: fit enim putredo quæque à calore, ſed non ſuo nativoque: putredo autem & aquæ & terræ, & quorumvis ejuſmodi corporum fieri poteſt: quamobrem terreni etiam vaporis putredinem novimus, quæ ſitus vocatur. Etenim ſitus caries vaporis terreni eſt. Itaque in pilis quoque alimentum tale, cùm non concoquitur, putreſcit; atque ita efficitur ea, quæ canities appellatur. Quæ alba propterea eſt, quod & ſitus carioſorum ferè albus eſt; cujus rei cauſa eſt, quod multùm aëris contineat. Ita *Ariſtoteles* Qui rem ſic ſe habere demonſtrat exemplo eorum, qui cùm per morbos cani evaſerunt, reſtituta ſanitate priſtinum colorem in pilis receperunt: cujus eventus eam adſignat cauſam; quòd per morbum calor nativus pili debilior factus ſuum alimentum non potuerit concoquere, quo ex defectu putredo, & ex putredine canities fuerit conſequuta. Poſteaquam verò æger ſanitati reſtitutus eſt, calor vegetior factus crudos humores emendat, & putrefactos abigit, in quorum locum bonos & perfectè coctos ſubrogans, pilis ſuum colorem reſtituit.

Quę quidem omnia probabiliter dici videntur, ſed tamen non carent difficultatibus. Nam quibus rationibus ſtudet conficere *Ariſtoteles*, canitiem ex ariditatę non ſuſcitari, eiſdem arguere poſſumus, putredinem etiam cauſam canitiei non eſſe. Etenim quod ait *Ariſtoteles*, nihil ab ipſo ortu ſiccum produci, aut derepentè tale evadere; & propterea cùm canities ab ortu, & repentè nonnunquam contingat, eam à ſiccitate non poſſe provenire. Idem telum in ipſius Ariſtotelis ſententiam poſſumus retorquere, dicendo nihil ab ipſo ortu putridum produci, aut repente putridum fieri; ideòque à putredine non omnem canitiem pendere.

Puto ego canitiem univerſè ab unâ aliquâ cauſâ non provenire, ſed à variis: eſt enim canities pilorum color albus; at color tum albus, tum alius quilibet à mul-

tis cauſis oriri poteſt: eſt namque color proportio certa diaphani & opaci intermixtâ luce, atqui proportio illa multiplici de cauſa quit variari. In præſenti negotio variari illa poteſt a cruditate & incoctione alimenti ſequente imbecillitatem caloris nativi. Atque in canitie ferè ſemper videtur adeſſe caloris imbecillitas. Tribus quippe modis ea ſolet accidere, per ætatem, per morbum, per ſubitam animi conſternationem: in quibus omnibus calor nativus imminuitur. Poteſt aliter candor pilis induci; propter ſeparationem eorum halituum, qui per modum tincturæ ipſis colorem imprimebant: vel propter tincturam, quam à pituitoſo humore accipiunt. Sed ex certa aëris & aquarum proprietate videtur oriri canities. Nam congenita ab ortu canities quibuſdam populis eſt familiaris: cujus eventus non videtur alia cauſa poſſe aſſignari, quam cômunis uſus aquarum & aeris, vel matris imaginatio.

Solent de canitie problemata quædam agitari. Quorum primum eſt: quid cauſæ ſit, cur canities potius in hominibus, quàm cæteris animalibus appareat; & magis in capite, maximè autem in temporibus? Hoc problema *Ariſtoteles* atque etiam Galenus ſolvit. *Ariſtoteles*, quia canitiem à putredine fieri eixſtimat, reſpondet, corpora humida maximè eſſe putredini obnoxia: homo autem cætera animalia humiditate ſuperat. Capite verò magis caneſcit, quia cerebrum in homine copioſiſſimum eſt, & inter omnes corporis partes humidiſſimum, parumque babet caloris: putredinis autem cauſæ ſunt abundantia humidi & defectus caloris.

Quod verò ad tempora attinet, ait *Ariſtoteles*, ideò maximè caneſcere; quia cùm occiput parum cerebelli contineat, non valdè abundat humiditate ſuperfluâ: contrà autem ſinciput ob multam cerebri copiam putredini reſiſtit: quę enim in majori copia ſunt, difficiliùs putreſcunt; ut vini dolium magis putredini reſiſtit, quàm cyathus, & mare magis quàm flumen, flumen quàm palus. Cùm ergo tempora plus cerebri contineant, quàm occiput, & minus quàm ſinciput; fit ut inter capitis partes ipſa omnium prima caneſcant. Ita *Ariſtoteles*. Noſter *Galenus* ſic ſolvit: homo potiſſimùm caneſcit, quia cùm non ſubeat annuas mutationes pilorum, meritò per longam ætatem inſitmatur pilus & caneſcit: magis in capite, ob immodicam humiditatem à ſubſtrato cerebro ſuppeditatam: maximè autem temporibus; quia hęc ſola ex omnibus capitis partibus veſtiuntur muſculis: adeò ut in cæteris capitis partibus cerebri humiditas à ſiccitate oſſis temperetur; at in temporibus concurrit duplex cauſa humiditatis, cerebri ſcilicet & muſculorum temporalium mollities. Ad hunc modum diſſerunt illi ſcientiarum Principes, non diſſentaneè à ſuis principiis. Nos ſecundùm noſtra hoc pacto dicere poſſumus: homo inter omnia animalia maximè caneſcit, quia maximè obnoxius eſt defectui ac remiſſioni caloris nativi: caput autem primò canitie tentatur; quia cùm cerebrum innato temperamento ſit frigidum & humidum, per ſenectutem maximè deficitur calore nativo; & præcipuè in temporibus propter humiditatem. Sed enim inter animalia & equi & canes quoque caneſcunt. De equis *Ariſtoteles* & *Plinius* fatentur. Cæterùm quia canities illa rarior minuſque propria eſt, nec clara admodùm, ideò ſolum hominem caneſcere traditum eſt. In equis tamen etiam ratio afferri poteſt, quod os, in quo cerebrum, tenuius quàm cętera pro magnitudine habent. Argumentum eſt, quod ictus in eo loco periculoſus ſit; unde illud Homericum:

Et quà ſeta hærent capiti, letaleque vulnus
Præcipuè fit equis.

Cùm igitur præ tenuitate oſſis affluat humor, & per ætatem calor deficiat, pili iſti caneſcunt: ruffi verò celeriùs quàm nigri: nam & ruffitas quaſi imbecillitas pilli eſt: imbecillimum autem quodq; ſeneſcit celeriùs.

Alterum problema: quænam pars corporis omnium poſtrema caneſcat? Reſpond. pubem ultimò caneſcere, ut bene obſervavit *Ariſtoteles*. Cujus eventus ratio in copiam ſanguinis & ſpirituum eam in partem defluentium referenda videtur.

Tertium: cur, cùm caput & mentum caneſcant, palpebrarum pili non caneſcant, qui intermedii ſunt? Reſpond. quia ſicco, firmo, ſolido & denſo loco ſunt inſerti.

Jam ad curationem nos accingamus. Canities, quæ naturaliter & tempeſtivè venit in ſenectute, tolli non poteſt, nec fuco emendari debet: nam ſenem turpe non eſt eſſe canum. Quin venerabilis eſt canities, *Ovidius*.

Magna fuit quondam capitis reverentia cani:
Inque pari pretio ruga ſenilis erat.

Cano ſeni in theatro univerſi aſſurrexere Spartani Unde Satyricus:

Credebant hoc grande nefas & morte piandum,
Si juvenis vetulo non adſurrexerat.

Quod jam anteà *Moyſes* præceperat in Levitico: coram cano capite aſſurge, & honora perſonam ſenis. Canities atque ſenium, ſcribit *Heraclides*, ſacri quidam portus ſunt extremæ ætatis, ſecura hominibus ſtatio quantumque corporis tum decreſcunt vires, tantum animi vigor augeſcit. Apud Gentiles caſtitatis Dea habita Veſta, cana dicitur Maroni. Et fides, cujus numen ſanctiſſimum, cana eidem nominatur. Eâdem dignitate Veritas cana apud Varronem audit. Naturæ longevæ rerum parenti canitiem dat Claudianus. Æternitatem eadem inſignit Nonnus. Tempus, Diphilus Comicus appellat canum opificem. Apud Romanos vetuſto more nubentes canis ſenum ornabantur, ut & Veſtales virgines, caſtitatis vitæque integritatis exemplo, ut è Sext. Pompeio liquet. Thebæ Bœotiæ habebant canum Apollinem, teſte Pauſania in Bœoticis. Apud Cimbros ſacerdotes & vates canę caſtra ſequebantur, magno in honore habitæ, quæ de præliorum eventu vaticinia edere ſolebant. Denique Salomon in Proverb. ut juvenum gloria, *inquit*, in robore poſita eſt, ita ſenum dignitas in canitie,

Hanc tamen dignitatem quidam ſtudioſè occultare conantur pigmentis adhibitis. Quam capillorum tincturam primùm à Medeâ excogitatam tradit Clemens Alexandrinus in ſtromatum libris; præclarum ſcilicet lenocinii rudimentum. Eodem loco acriter idem auctor invehitur in eos, qui meretricio more vultum pingunt, cæſariemque tingere non ceſſant. Quæ res ut in viris ſummè pudenda, imò deteſtanda, ita è diverſo fœminis, quibus mundicias, ornatum, cultumque pro inſignibus eſſe permittenda ſcitè apud Livium diſſerit Lu. Valerius eatenus indulgenda, dum certis finibus coërceatur licentia, nimiaque curioſitas, atque intra fucum conliſtat. Lucillius epigrammatarius lepidè jocatur in anum canos tingeorem, dictitans, fuco nunquam effici, ut ex Hecubâ fiat Helena. Cæus quiſpiam magno natu homo, cætera futilis, ob ſenectam tamen venerabilis, inducto fuco canos tegere conatus, legationem, cujus causâ Lacedæmona venerat, exponere cùm cœpiſſet, Archidamus Rex, animadverſo dolo, aſſurgens: quid, *inquit*, ſani dixerit iſte, qui non animo tantùm verùm etiam capite mendacium circumfert? ſimulque cum dicto orationem hominis exploſit, ac pro indictâ habuit uti refert Ælianus lib. 7. omnigenæ hiſtoriæ. Philippus Macedo

cedo ſimiliter Antipatrum, quem ex amicis in Judicum ordinem cooptarat, capillos pariter & barbam fucantem, ut mendacem ſummovit, adjiciens: in crinibus infidum; nihilo fideliorem in rebus gerendis fore. Hujus filius Magnus haud vano cognomine Alexander, ſenem capillos inficientem conſpicatus; ne comam, *inquit*, tingas, ſed ſi potes, genua, ut à Plutarcho ſcriptum eſt, Ridet pulchrè Lentinum quendam Martialis:

Mentiris juvenem tinctis Lentine capillis.
Tam ſubitò corvus, qui cygnus eras.
Non omnes fallis; ſcit te Proſerpina canum:
Perſonam capiti detrahet illa tuo.

Tamen quæ intempeſtivè venit canities, ea corrigi poteſt, neque inconvenit. Pro quà tollenda, ſi corpus cacochymum eſt, hoc à vitioſis humoribus expurgandum. Quo facto ad capitis evacuationem eſt procedendum per ſternutatoria, apophlegmatiſmos & errhina. Deindè ad medicamenta calorem nativum corporis & cerebri roborantia veniendum. Inter quæ multæ ſunt confectiones calidę; ſed primas tenent theriaca & mithridatium. In primis verò ſtudendum, ut liber ſit animus, neu affectionibus iis agitetur, quas diximus caniriem accelerare. Novi ego virum religioſum, cui cùm impoſita eſſet provincia pueros humanioribus literis imbuendi, eamque iniquo ſuſciperet animo, quòd ſic non ſatis Deo & pietati vacare poſſet, caneſcere cœpit. Quod animadvertentes Superiores eum à munere illo ſummoverunt, ſtatimque, mirabile dictu, capilli ad priſtinum nigrorem rediverunt. Tantum in corpus valet animus! Evonymus, qui eſt Conradus Geſnerus, in theſauro ſuo aquam deſcribit tantæ virtutis, ut ſenem rejuveneſcere facere ſit potens. Pedemontanus & alii ſimilia medicamenta proponunt. Narrat Deodatus de inſigni Chymico Joan. Montano, quòd ſuo elixire ſumpto, decidentibus canis & unguibus è totius corporis cute, ſenectam depoſuerit, & juventutis florem denuò comparaverit. Quæ an vera ſint, ego neſcio; hoc ſcio, à Chymicis multa magnificè promitti, non præſtari. Petrus de Oſma ſcribit, ſe Indum vidiſſe, qui cujuſdam herbæ ſucco Hiſpanos quovis morbo laborantes, cæteroſque Indos perſanabat, junctaris omnibus ſucco illitis, panniſque coopertis, à quibus deinde ſanguinis copia exſudabat: & repetità curatione non à difficillimis tantùm morbis multos ſanatos fuiſſe, ſed eodem auxilio plures valde ſenes repubeſcere viſum fuit, robuſtiori recuperato corporis habitu. Cæterùm herbam nec pretio, nec precibus, aut minis patefacere unquàm voluit. Sit fides penes auctorem. Hoc pacto Glaucum fabulabantur antiqui immortalem factum cujuſdam herbæ eſu. Sed neque imitandum, quod Rhazius prodit, amicum ſe habuiſſe, qui potatà chalcanthi drachmà unicà nocte pilos omnes albos exuit. Quod periculoſum eſt medicamentum & erodens, ideoque per os minimè ſumendum.

Si per iſta antè præſcripta, ſimul ſervatà bonâ victus ratione, capilli caniriem per ſe non deponant, ad pilos tingentia accedi debet. Inter quæ alia tingunt colore nigro, alia flavo. Videndum ergò quis color cuique conveniat. Tincturam autem præcedere debet pilorum abſterſio, & à ſordibus, pinguedine, ac ſquallore expurgatio: etenim colorem non admittunt, quę ſunt unctuoſa. A frigidis tingentibus præcipuè lęduntur, quibus imbecillum eſt caput. Itaque acerba, auſtera, & hujuſmodi valdè adſtringentia iis plurimùm nocent teſte Galeno, qui obſervavit, pleraſque mulieres talium abuſu, dum canos fucare vellent; in graviſſimos affectus incidiſſe. Conſtat verò quibus caput eſt frigidius, eos promptiùs offendi; graviùs autem, quibus eſt calidius; his ſiquidem frigus magis eſt adverſum; & in morbis magis periclitantur, quorum naturæ non convenit affectus. Gordonius in hanc ſententiam ait: melius eſt habere modicum de verecundià fatuà; quàm dolorem perpetuum capiti inducere.

Medicamentum denigrans, neque ullum periculum damnumve inferens capiti eſt hoc:

℞ Myrobalan. nigror. unc. I. paſſar. nigr. unc. ij. vini nigr. adſtring. lib. ij. bull. in duplici vaſe lento igne ad conſumt. duarum tertiarum: dein adde ſucci cortic. nucum viridium lib. v. ſumach, acaciæ ana unc. I. Caryophyl. integ. ſeſquidragm. moſchi ſcrup. I. ponantur iterum ad ignem & ſine ebullitione detineantur per dimidium diem. Iſto illinuntur capilli noctu, quando itur dormitum: deinde contegitur caput panno nigro, atque ita detinetur totà nocte. Manè poſtmodum abluitur caput vino nigro adſtringente, in quo ebullierint myrobal. nigr. Sic continuetur uno menſe circiter.

Hoc etiam linimentum commodum eſt.

℞. Vini rubr. ℔. I. ſalis drachm. I. chalcanthi drachm. ij. Miſce, & pone in teſtulâ vitreatâ parum bulliant: tum ab igne remove, & denique adde gallæ ſubtiliſſ. tritæ q. ſ. pro faciendo linimento, quod mellis craſſitiem habeat; quo capilli optimè illinantur, & ita caput pannis lineis tectum per tres circiter horas relinquatur. Deindè pannis calidis ſiccetur caput, medicamentumque excutiatur, & abluatur lixivio.

Aliud: ℞. Nuces gallas tot, quot vis: redige in pulverem, & impone ſartagini ferreæ ſuper ignem, donec nigreſcant. tum infunde eis guttatim ol. olivar. agitando ſemper, ſic ut oleum imbuant, atque ita exſiccentur ad ignem, dein contunde benè, poſtea iſti pulveri adde pul. vitriol. roſmarin. ſal. gemmæ caryophyll.

Simul ℞. Cort. arbor. jugland. granator. alumin. ana part. æqu. bulliant in vino, donec hoc nigreſcat inſtar atramenti. Colato huic vino injice dictum pulverem, tum lava caput forti lixivio; dein ſicca: deindè lava iſto vino, ac linteo involve caput, maneatque involutum per hor. VI. denique ablue caput aquà & vino, & ſicca. Durabit hæc nigrities ad V. vel VI. menſes. Facile parabile eſt hoc; ſi capilli quotidie pectine plumbeo depectantur, intincto priùs in ſucco nucum viridium, aut atramento ſcriptorio.

Flavos capillos reddit hoc lixivium:

℞. Lixivii ſarment. vitis lib. ij, Rad. bryon. chelidon. curcum. ana. ſemunciam. Croci lilior. albor. ij. flor. verbaſc. ſtœchad. citrin. geniſt. hyperic. ana drachm. j, coq. ſimul. & f. lixiv. clarum f. a. Sæpe crines hoc lavandi, donec perfectè tingantur.

Aureos reddit alkanna Arabum pauco vino albo tepente excepta, & in pulmenti formam redacta. Eo unguento capilli ad radicem uſque illinendi; & ita per 24. hor. ſtupis cooperti & benè faſciati ſinendi. Poſteà tepente vino caput lavandum; & denique pectendum. Cineris unguen rutilum producere crinem, dixit in Originibus Cato inquiens: mulieres noſtrę capillum cinere ungitabant, ut rutilus eſſet crinis.

A canitie præſervat, ſeu ne caneſcant pili, vermium terrenorum cinis præſtat, admiſto, oleo ſi eo in pectendo utaris: teſtes ſunt *Plinius*, *Serenus Sammonicus* & *Marcellus.*

De Calvitio.

Calvitium ducitur à calvus quod eſt, capillis vacuus, ut vult Jul. Scaliger comment. in lib. I. Ariſt. de hiſt. animal. Putat Voſſius non ineptè derivari à κείρω, unde ἄκαρον: ut à λείριον lilium, ſic à καρεὸν calvus, converſo utrobique r. in l. Magis tamen ipſi arridet, ut vel ſit à φαλακρὸς calvus, per metatheſin.

Digitized by Google

ſin, & ablato t. vel ab Hebræo *kal*, quod eſt leve. Hoc calvi etymon firmat ipſa definitio calvitii, quæ eſt apud Ariſtotelem lib. 3. de hiſt. anim. cap. 11. capitis lævitas calvitium nuncupatur, ut Gaza vertit; vel ut Scaliger: verticis glabritia calvitium dicitur. Martinius addit, calvus videri eſſe à Chaldæo *kalſ*, quod eſt decorticare, delibrare. Denique Alſt dius ducit a κάλλ☉. pulcher, per antiphraſin. Calvitium ex noſtrâ definitione eſt abſentia pilorum in calvâ. Turpe autem eſt & deforme calvam capillis nudam eſſe. Eſt enim coma id ferè capiti, quod plantis germinibuſque ſunt folia, à parente Naturâ producta ad fructuum conſervationem, quorum ſotu pariter ac refrigerio, aëris injuria tum averteretur, tum retunderetur: quo fiat, ut avulſis frondibus arbores & plantæ indecoro vulnere ac depili nuditate affectæ mœreant quodammodò, morſumque ſentiant; uti in Sympoſiacis differit Plutarchus. Firmat id Ariſtoteles lib. 5. de gen. anim. dum ait, id eſſe in homine calveſcere, quod in avibus depenneſcere; in foliis arborum defrondeſcere. Proinde nihil mirum, ſi calvitium, quo caput ferè depilatur, apud omnes ætates opprobrii loco habitum fuerit. *Naſo*:

Turpe pecus mutilum, turpis ſine gramine campus.
Et ſine fronde frutex, & ſine crine caput.

Heliſæus Propheta calvus à puerorum catervâ ſannis exceptus, ludibrioque habitus fuit, quamquam non impunè: quippè quos diris devotos protervie pœnas urſis dediſſe conſtat. Apuleius, mulierem etiam venuſtiſſimam, ſi capillitio nudetur, licet illa cœlo dejecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inquam, Venus ipſa fuerit, licet omni gratiarum choro ſtipata, toto cupidinum populo comitata, cinnama fragrans, balſama rorans; ſi calva proceſſerit, placere non poterit, ne Vulcano quidem ſuo. Ambroſius in hexaemero lib. 6. ſcribit comam eſſe reverendam in ſenibus, venerandam in ſacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adoleſcentibus, comtam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata eſt: tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo perit. Julium Cæſarem calvitii ſui deformitatem iniquiſſime tuliſſe retulimus cap. 1. hujus tractatus; eâque de causâ deficientem capillum à vertice revocare conſueviſſe. Domitianum Cæſarem calvitio ita fuiſſe offenſum à Suetonio proditur, ut pro ſuâ ipſius contumelia duceret, ſi cui alii objiceretur. Agathoclem Siciliæ tyrannum turpi calvitio deformem tradidit Ælianus, quem cum puderet defluentis capilli, myrteam corollam, glabritiæ velamen, quo nuditas tegeretur, adornavit. Acerbè Juliam filiam ſuggillavit Auguſtus, qui aliquando improviſus cùm oppreſſiſſet coſmetrias ſive concinnatrices, præmaturam canorum ſegetem vellentes percunctatus illam eſt: malletne cana eſſe, an calva poſt paucos annos: reſpondentique, canitiem ſe præoptare, regeſſit ille mendacii notam iſto dicterio; quid ergò iſtæ tàm citò calvam te reddunt? Veſpaſianus lepidè calvitium arguta oſtenti cujuſdam eluſione non diſſimulavit: nam viſo comete, qui mortem ipſius portendere credebatur, non ſibi, ſed Parthorum Regi minitari dixit: illum namque comatum eſſe, ſe verò calvum. Modeſtè tulit calvitii ſui opprobrium Tiberius Cæſar à Sejano Prætore ludibrio habitus, quandò in Floralibus per calvos omnia peragenda curavit ille, qui poſtea ab ipſius nomine Sejani nuncupati fuerunt: ac rurſus è theatro deſcendentibus faces præferri per quinque mille raſos pueros, qui calvitium glabris capitibus mentiebantur. Galba Imperator ita fuiſſe glaber fertur, ut Fabius Fabulus caput ejus præciſum, veſtis ſinu exceptum portare debuerit, cùm ob pilorum raritatem difficillimè prehendi poſſet. Carolus filius Ludovici pii Imper. cognomento calvus fuit dictus à calvitio: in cujus laudem Hugbaldus monachus, vir, ut tum ferebant tempora, haud indoctus, eclogam compoſuit non illaborioſam, cunctis vocibus initialem literam C. præferentibus. Socratem quoque recalvâ fronte depingit Hieronymus, ſapientiæ argumento. Æſculapium calvum oſtendunt Ægypii eamdem ob cauſam. Ulyſſem item calvum nominat Syneſius. Sed & Iſocratem oratorum omnium ſuaviſſimum, calvum conſtat: uti & Hippocratem noſtrum. Qui omnes cùm prudentes, ſapientes, aſtutique fuerint viri; hinc forſan monet nos vulgatus verſiculus à calvorum familiaritate abſtinendum eſſe:

Si non vis falli, fugias conſortia calvi.

Porrò quemadmodùm canities, ita & calvitium aliud eſt naturale per ætatem adveniens: aliud præter naturam, accidens intempeſtivè. Narrat Herodotus Scythicam quandam gentem à natali in perpetuum calveſcere. Myconii quoque pilis carentes naſcuntur; quod præter Strabonem & Plinium teſtatur Lucilius vetus Satyrographus, ita inquiens:

Myconi calva omnis juventus.

Ita ut Strabonis teſtimonia calvi quicumque Myconii appellari proverbiali dicterio conſueverint.

Derepentè quoque calvitium contrahi poſſe, uti de canitie diximus, docet nos Marcellus Donatus lib. 1. hiſt. med. mirab. Adoleſcentula, ſcribit, patri unica mane parentis thalamum ingreſſa, ut de more illi è lecto ſurgenti miniſtraret, adapertis feneſtris patrem vocat; illum verò altiori ſomno detineri rata ad cubile accedit illum expergefactura: verùm rigidum immobilemque repertum cum tetigiſſet, frigidum invenit, nocte intempeſtâ ſubitaneâ morte oppreſſum. Quo caſu inopinato perterrefacta & horreſcens, arrectis capillis, ſemianimis vicinos advocat: (ſoli enim pater & filia vitam ducebant) qui patrem mortuum ſepulturæ dederunt, ſemiviventem filiam in lectum collocantes, ut vires reciperet: cui quartâ die cœperunt defluere capilli, ita ut omnes ferè deciderint, paucique fuerint reverſi, & in poſterum calvitio laboraverit.

Cauſa calvitii ſumenda eſt, vel ex cutis vitio tum in primis, tum in ſecundis qualitatibus, præcipuè in ariditate: vel ex convenientis alimenti defectu, ſicciore videlicet reddito cerebro: vel denique ex læſione virtutis formatricis; ſic videmus nonnullos calvos fieri vitio ſui generis, in quibus cutis benè ſe habet, neque apparet boni alimenti defectus.

Dicunt Hippocrates & Ariſtoteles ante venereorum uſum neminem calveſcere: mulieres item à calvitio immunes eſſe. Cæterùm rem aliter ſe habere, poſſeque virum citra venereorum uſum calveſcere, experimenta & rationes convincunt. Occurrunt enim permulti ſpectatæ probitatis viri, & numquam venerem experti, qui tamen calvi ſint. Contrà autem alii ſunt inſigniter venerei, qui tamen calvi nunquàm fiunt. Videlicet non ex ſola alimenti penuriâ, ſed & ex cutis & facultatis formatricis vitio oritur calvitium. Quod ad mulieres attinet, ſcribit Ariſtoteles, eas non calveſcere, quoniam ipſarum natura puerorum naturæ ſimilis eſt; utraq; ſcilicet ſterilis excrementi ſeminalis. Idem Galenus docet ad aphor. 28. ſect. 6. Eunuchi neque podagrâ laborant, neque calvi fiunt, Eunuchi enim, ait Galenus in comment. ſimiles fœminis efficiuntur: ſicut ergo in his calvitium non accidit, ſic neque in eunuchis, propter temperamentum frigidum. Sed huic quoque ſententiæ & rationes & experimenta adverſantur. Sunt quippè non paucæ mulieres calvæ tum juvencu-

læ, tum ætate progreſſæ, quæ vitium ſuum alieno crine tegunt. Et ratio ſuadet: cùm enim calvitium ea iis cauſis fiat, quæ ſuprà recenſitæ ſunt; quis non intelligat, eas quoque in mulieribus locum habere poſſe?

Calvitii altiorem cauſam ſuggerit nobis Valleſius lib. de ſac. Philoſ. cap. 66. cerebri ſcilicet in ſenectute contractionem, quâ à cranio ſe revellit, ut ſuo humore non ampliùs ita paſcere valeat ſuperpoſitam crinium ſilvam. In hunc ſenſum ducit difficilem & obſcuram illam Eccleſiaſtæ ſententiam: antequam recurrat vitta aurea, id eſt, ante ſenectutem; quando tenuis meninx, quæ cerebrum inſtar vittæ operit, recurrit & revellitur à fornice cranii, propter cerebri contractionem. Naturalis etiam cerebri & totius temperaturæ ſiccitas calvitium feſtinare ſolet.

Herodotus tamen ſcribit, ex omnibus hominibus pauciſſimos videri calvos Ægyptios, eoſdem capita habere duriſſima. Cujus rei hanc eſſe ait cauſam: quòd ſtatim à pueris radere capita incipiant; inde enim os capitis ad Solem reddi compactum, adeò ut vix lapidis ictu id illidas. Perſis autem, quòd à principio aſſueſiant operire capita, geſtantes pilea & tiaras, adeò fragilia eſſe, ut, ſi ferire velis, vel ſolo talitro perfores.

Quærunt auctores, cur in ſincipite tantùm fiat calvitium, non in occipite aut temporibus. Et multa alia hîc adferunt. Videtur autem mihi veroſimilior illa eſſe ratio: quòd in occipite & temporibus muſculi ſiti ſint, qui humoris ſecum pluſculum adferunt, ne tantopere ſicceſcat pars, & alimento ad pilos generandos defraudetur:

Sive in ſenectute tempeſtivè accidat calvitium, ſive intempeſtivè, obſervationibus conſtat, non ſanari. Incipiens tamen calvitium retardari, & quodammodò impediri poteſt. Itaque quod Hippocrates ſect. 6. aphor. 34. dicit: qui calvi ſunt, iis varices magni non fiunt: quibus verò calvis exiſtentibus varices ſupervenïunt, ii rurſus capillati fiunt. Intelligendum eſt non de calvitio propriè dicto, ſed de capillorum defluvio, de quo agemus cap. ſequente.

Si quis ergò advertat, ſe incipere calveſcere citiùs quàm conveniat: hic ſæpiùs curet radendum ſinciput ſuum uſque ad cutim; ſervans bonam diætam, & præcipuè venerem, vigilias, curaſque fugiens.

Petronius quemdam calvum factum admonet mortis citò venturæ, hoc epigrammatio:

Infelix modò crinibus nitebas,
Phœbo pulchrior & ſorore Phœbi.
At nunc levior ære, vel rotundo
Horti tubere, quod creavit unda.
Ridentes fugis, & times puellas.
Ut mortem citiùs venire credas,
Scito, jam capitis periiſſe partem.

Qui eò redactus eſt, ut verticis glabritie æs, tuber, ovum, cucurbitam, conchamve æquet, de fucatione, aut velamine dumtaxat cogitare habet. Fucatio fit per geſtationem alieni capillitii, quod coma adoptiva, adſcititia; galericulum, futile capillamentum dicitur: Græci phenacem nominant a φενακίζειν, quod decipere eſt; quod verbum etiam apud quoſdam vulgò durat, ut phenaciſſare pro imponere uſurpent. Apud Horatium invenias caliendrum lib. 1. ſatyr. 8.

Canidiæ dentes, altum Saganæ caliendrum
Excidere.

Ubi ſic vetus interpres: caliendrum, peplum capitis, aut crinis ſuppoſititius, ſeu capillamentum, aut galericulus; capitiſve ornamentum. Caliendri meminit & Varro in eo libro, qui inſcribitur, vigilia divina, dicens: ego nunc po ulo Agamemnona menti tantis cothurnis accipit Critona caliendrum. Ex hiſce verbis liquet, olim fuiſſe dubitatum, utrum caliendrum notet comam appoſitam, an capitis operimentum. Poſterius amplectitur Turnebus atque addit caliendrum videri eſſe à Græco κάλυντρον, quod eſt ejuſdem originis ac calytron ſeu calyptra, nempè à καλύπτειν: quod eſt operire. Sanè ea origo utrique convenit notioni. Nam & galericulus & coma appoſita operit caput.

Galericulus & galerus à galeâ eſt. Fuitque pellis habens appoſitos crines humanos, tanto artificio, ut, cùm eam capiti applicuiſſent, pellis hæc vera hominis cutis, crineſque ejus veri hominis crines, non adſcititii viderentur. Itaque eo utebantur calvi, cani, ac fœminæ nigris capillis. Juvenalis ſatyr. 6. de Meſſalinâ.

Et nigrum flavo crinem abſcondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Suetonius in Othone cap. 12. munditiarum fuiſſe traditur penè muliebrium; vulſo corpore; galericulo capiti, propter raritatem capillorum, adaptato & annexo, ut nemo dignoſceret. Martialis.

Nam mox detecto nituit frons nuda galero,
Diſcolor appoſitâ quæ fuit ante comâ;

Tertullianus de cultu fœminarum Africano ſtylo: affigitis prætereà neſcio quas enormitates ſutilium & textilium capillamentorum, nunc in galeri modum quaſi vaginam capitis, & operculum verticis, nunc in cervice retrò ſuggeſtum. Quod Tertullianus ibi vocat capitis vaginam, id ſcitè Martialis nominat capitis calceum; & ipſum caput calceatum lib. 12. epig. 45. ad Phœbum:

Hœdinâ tibi pelle contegenti
Nudæ tempora verticemque calvæ,
Feſtivè tibi, Phœbe, dixit ille,
Qui dixit caput eſſe calceatum.

Velatur caput ſine fucatione pileo vel pileolo. Eſt autem pileus, non illud capitis tegmen, quod nos geſtamus, factum ex lanis ſeu villis coactis, cujuſmodi coactilia, vulgò feltra, dicuntur, ſed ea pannis olim ſive filamentis contexebatur:

Tritis pilea ſuta de lacernis.

Geſtamen illud, quo nos prodimus in publicum petaſus eſt, ſive galerus latos habens margines, qualis Mercurio tribuitur. At pileus non marginatus eſt; refertque dimidium corticis ovi. Et reverà apud Garamentas ex ſtruthionum ovis ſingulis in æquas partes diſſectis bini fiunt pilei: tanta eſt ibi ejus ovi magnitudo; eoque capitis tegmento populi illi plurimùm applaudunt. Eſt ergò pileus propriè nauticum aut dormitorium noſtrum capitis velamen. Is nunc ex corio vel panno ſerico concinnatur, & paſſim geritur à juvenibus, ſenibus, mediæ ætatis viris, domi & foris.

Quæritur, an rectè & valetudini condocibiliter à Pileus cerebri & calvæ effluvia continendo caput calefactat, poros ad exhalandum aperit, ab externo frigore aliiſque aëris injuriis defendit. Hoc tamen more & mollitie nimiſquam procul à veteribus Græcis & Romanis abivimus, quorum ſtatuæ & imagines teſtantur, nudo capite domi foriſque egiſſe niſi militia, æſtus, imbres, morbus aliud ſuaderet, uti oſtenſurum

nobis

nobis ſuprà capite primo. Nos verò tot hodie pileis & capillamentis tecti onuſtique, neſcio, an ſalubriore capite, quàm veteres illi, vivamus. Quin majores noſtri pileos iſtos ignorarunt, tantumque à quadraginta circiter annis in uſu eſſe cœperunt: vixerunt autem ſaniores iſti priores, quàm nos. Cornelius Celſus lib. 1. cap. 4. Philoſophia & literatis, quibus à ſtudio imbecille caput, ſcribens: etſi nolit eos ad cutem tonderi, vetat tamen caput, veſte velari; pileum damnat, & nuditatem capitis commendat. Imò aquâ frigidâ quotidiè perfundi jubet, ac nudum ſupponi canali, undè aqua pluvialis aut alia decidit. Nihil enim capiti æquè prodeſt, inquit, atque aqua frigida: atque is, cui hoc infirmum eſt, per æſtatem id benè largo canali quotidiè debet aliquandiu ſubjicere. Nam aquæ frigus denſat capitis cutem, & adverſus externas cœli injurias impenetrabilius facit Hoc argumento Charmis Romæ ſub Principatu Neronis nobilis Medicus, damnatis balneis, frigidâ hibernis algoribus, uti teſtatur Seneca, non capite tantùm, ſed toto corpore lavari perſuaſit. Tunc videbamus ſenes conſulares, inquit Plinius lib. 29. cap. 1. uſque ad oſtentationem rigentes. Sed ut ad pileos redeam de iis ita cenſeo. Qui benè deoſam cæſariem in juventute pileo onerant, ante tempus caneſcunt; & perpetuò caput molle atque effœminatum circumferunt: ſi contingat eos quaquâ occaſione pileum capite tollere, à levi aurâ læduntur; gravedine ſeu coryzâ corripiuntur, aliiſque deſtillationibus. Et remediis ſenectutis in juventute conſumptis, quid ſenes facient? Si cavendum, ut monet Celſus, ne in ſecundâ valetudine adverſæ præſidia conſumantur; cavendum quoque, ne in juvenili ætate ſenilia præſidia conſumantur. Senilis nimirùm præſidium ætatis eſt pileus, uti & eorum, qui catarrhis obnoxii ſunt, aut calvi, aut ægroti; quibus utique pileolum concesſerim. Marſilius Ficinus Clariſſimus Philoſophus Platonicus, patriâ Florentinus in pileolorum iſtorũ uſu fuit ad ſuperſtitionem moroſus. Adeò moroſè, inquit Jovius, ſibi ad ſpem vitæ blandiebatur, ut ſæpè eâdem die, cùm aër incaleſceret, aut aliquo ſpiritu moveretur, capitis tegumenta permutaret.

De capillorum defluvio.

Defluvium capillorum ſpeciatim ita dictum eſt caſus pilorum capitis paulatim & ſparſim factus; ita ut non uno in loco, ſed vel omnes in toto capite, vel plurimi hinc & indè excidant; & pili tantùm fiant rariores, nullâ parte capitis nudâ relictâ.

Cauſæ defluvii capillorum ſunt vel alimenti inopia, vel humorum pravitas, vel cutis raritas. Ob duas priores cauſas pili decidunt in phthiſicis & hecticis. Ob humoris pravitatem, in lue venereâ, capitis eryſipelate, & febribus malignis. Ob cutis raritatem, in convaleſcentibus à gravi morbo: in quibus tamen etiam humorum pravitas in causâ eſſe poteſt.

Galenus tantùm duas aſſignavit cauſas: ſcilicet cutis raritatem, & materiæ defectum. At certum eſt, debere addi tertiam cauſam, nempè humorum pravitatem, uti conſtat in lue venereâ. Nam poſt eryſipelas capitis poſſet culpa refundi in cutis raritatem ſeu pororum apertionem; ſed in lue venereâ non item; uti neque poteſt, dum poſt venena certa ſumpta vel attracta fit capillorum defluvium.

Ajunt ab humorum pravitate & corruptione oriri alopeciam & ophiaſin, non defluvium capillorum ſpeciatim dictum. At falluntur. Etenim ophiaſis quidem & alopecia oriuntur etiam ab humoribus pravis radices pilorum erodentibus, ſed tantùm in certis locis exiſtentibus, verùm in defluvio capillorum illi humores pravi per totum caput ſunt ſparſi.

Alexander Trallianus dicit, cutis denſitatem etiam eſſe cauſam defluvii capillorum. Sed hoc rationi minimè eſt conſentaneum. Nam firmatâ cute & conſtrictis poris, veroſimile eſt illos magis contineri, neque fluere poſſe.

Inſignis practicus Solenander in primo ſuo conſilio movet hîc nobis dubium expenſu dignum. Contendit ipſe, quandocumque pori ſe commode habuerint, pilos pulchre firmari & hærere. Neque quidquam facere, quòd nihil alimenti ex parte, in quâ pili ſunt, aut ex corpore elevatum eis adglutinetur & apponatur: non enim, inquit, ob eam cauſam decidunt, etſi ob eam cauſam non excreſcant. Quis alimentum ſubminiſtrat pilis in pellibus animalium diu detractis? at his tamen pili non decidunt; niſi teredines, tineæ, & id genus inſecta alia putoa infeſto dente devaſtarint, aut meatuum conſtrictio humido aliquo vel putredine labefactata fuerit. Reſpondendum huic eſt: idem fieri pilis ac foliis, quæ arboris coma quodammodò ſunt: hæc autumni initio languere incipiunt, flacceſcunt, & ſponte ſuâ tandem decidunt; non aliam ob cauſam, quàm quòd alimento deſtituantur, & humidum, quo fovebantur ac vigebant, depaſtum ſit, aut intrò retractum. Argumento eſſe poſſunt ea plantarum folia, quæ aut propter multitudinem humoris, aut ejus lentorem non decidunt, ſed perpetuo virore ſunt inſignia.

Si dicat quis, analogiam iſtam inter fulia & pilos inſtitutam non eſſe bonam; quòd foliorum extremæ partes, interim dum in arbore virent, alimentum ſuſcipiant, neque folio ſolùm apponatur, ſed per totam ejus ſubſtantiam diſtribuatur: at pilorum non eam eſſe naturam; nullam eis vitam; radicibus cutem, aut ſubjectam ei membranam non complecti, ſed ut palus terræ infigitur, ita pilum cuti inſertum hærere. Repond. Pilum verè nutriri, non per materiam ei accreſcentem & allitam, ſed per alimentum, quod per totum pili corpus procedit, & diſtribuitur. Hoc enim magis eſſe probabile, quàm alterum, monſtrant argumenta capite primo allata.

Sed cur ergo, inſtabit alius, in pellibus animalium diu detractis & præparatis non decidunt pili; cùm ibi deficiat alimentum? Reſpond. non decidunt, quia pelles illæ ſiccatæ ſunt, & poros habent conſtrictos, qui claudunt undique pilos & retinent; qualiter & arborum rami detruncari poſſunt & exſiccari, adhærentibus ſemper foliis. At in vivente animali vel arbore cùm pori ſint patuli & laxi ab humiditate, ſi alimentum deficiat, nullâ ratione continentur.

Eſt alia difficultas magni momenti: quomodò in tabidis capilli defluant ob alimenti defectum: cùm Ariſtoteles lib. 3. de hiſtor. animal. cap. 11. & lib. 2. de gen. anim. cap. 4. dicat: tabidis ſæpè, aliquandò etiam vitâ defunctis capillos creſcere? Dicendum eſt, non verè in iis creſcere, ſed apparere longiores ob marceſcentem carnem. Vel dicendum, in iis ſolùm creſcere, qui multâ humiditate ſuperfluâ abundant, quæ cedat pilis in alimentum; & ſic non eſt ibi alimenti defectus.

Diſtinguitur capillorum defluvium à calvitio, alopeciâ & ophiaſi (quos affectus communiter faciunt ſpecies defluvii capillorum generatim dicti) quòd in calvitio pili ſolùm defluant è ſincipite: in alopeciâ & ophiaſi ex aliis capitis partibus areatim: in defluvio capillorum ſparſim ex univerſo corpore.

Cauſa defluvii non difficulter cognoſcitur ex iis, quæ præceſſerunt, vel adſunt. Et prout cauſæ ſunt, ita quoque defluvium vel ſanabile eſt, vel non ſanabile. Si morbi Gallici vel lepræ indicia adſint, cauſa tum certa eſt. Humor quivis alius erodens calore circa cutim ſe prodit: quemadmodùm meatuum laxitas ſignificatur mollitie & humiditate.

Ab alimenti defectu veniens tollitur ægro reſtituto & benè habito.

Qui curaturus eſt capillorum defluvium, hunc præcipuum ſibi ſcopum præfixum habere debet ex Galeni doctrinâ, ut caput roboret, boni ſucci delationem ad cutem procuret, eamque ad denſitatem & raritatem moderatam deducat.

Ubi ſtatim petat quis: an iſta topica ſeu localia remedia adhiberi poſſint ante univerſalem corporis evacuationem? Dicendum eſt: poſſe, ſi cauſa defluvii ſit vel alimenti defectus, vel cutis raritas. Sed ſi humorum pravitas ac corruptela ſit cauſa, præmittenda eſt totius evacuatio.

Inter localia medicamenta conveniunt calida & adſtringentia moderatè: in quibus principem locum obtinet ladanum oleo lentiſcino mixtum, vel oleo myrtino, ſi largè capilli defluant; undè liceat conjicere, multam cutis capitis raritatem adeſſe.

Formula poterit eſſe hæc: ℞. Ladani optimi unciam, olei lentiſcini unciam. Miſce.

Hoc apud Galenum & ſimpliciſſimum & efficaciſſimum eſt medicamentum, quo ſe nullum præſtantius neque eſſe expertum, neque animo concipere potuiſſe fatetur. Licebit tamen ei addere myrrhæ electæ drachmam, pulv. capill. ven. verbenacæ rectæ an. ſcrupulum. Miſ. f. linimentum.

Alii præparant olea adſtringentia, quibus imponunt deindè ladanum, myrrham, & alia: verbi gratiâ.

℞. Roſar. ſicc. balauſtior. cortic. granat. an. drachmam. ol. comm. unc. quatuor. vini rub. adſtringentis ſeſquiunciam: bulliant ad conſumptionem vini. Tum ℞. Iſtius olei ſeſquiunciam. Ladani, myrrhæ an. drachmas tres. pul. capill. ven. drachmam. Miſce pro linimento.

Aliud: ℞. Apum uncias ſex. adipis ex collo equi uncias quatuor. mellis comm. uncias duas. Moſchi ſcrupulum. Piſtillo contunde; & concorpora ad lentum ignem. Eo ungatur caput veſperi, ſuperalligando linteum calidum.

Quidam his ſanatus eſt: ℞. Ladani ſemunciam. ol. myrtin. maſtichin. an. ſeſquiunciam. miſ. pro linim.

℞. Lixivii facti cum cinere quercus lib. v. gal. lar. non perforat. adianti an pugillum. fol. roſar. ſeſquipugillum. baccar. myrti ſemipugill. acaciæ, ladani an. drachmas duas. Acaciam & ladanum ligata in petiâ cum reliquis pone in lixivio, bullianteque ad conſumt. tert. part. Iſto linimento veſperi caput ungatur, & mane lixivio lavetur.

Si quibuſdam diſpliceat, pinguia & unctuoſa in capite ferre, fiat decoctio ex cap. ven. abrotano, polytricho aureo, lentiſco, fol. myrti, roſis, abſinth. in vino rub. & eo caput abluatur.

Item ſpumam carnis bubulæ macræ in aquâ coctæ collige in ollulâ mundâ; adde aquam mellis: atque eâ unge locum depilem.

Hæc aqua omnium eſt efficaciſſima:

℞. Aq. ſtillat. è melle uncias tres, ol. tartar. unciam, aquilæ vegetabilis drachmas duas. Miſ. & fervebunt. Fervore facto ſubſidet craſſamentum. Dein filtra per chartam bibulam; & utere. Deſcriptio aquilæ vegetabilis eſt hæc:

℞. Tartari libram. calcinetur per ignem carbonum lineorum in vaſe lapideo perforato, & aëri aperto expoſito, quia horrendum fœtet. Deinde in pulverem redigatur, & ponatur in ollâ lapideâ novâ, atque affunde poculum aquæ pluviæ. tum coq. ad conſumtionem medietatis. poſtea filtretur per folium chartæ bibulæ quadruplicatæ; & appoſitæ infundibulo: orificium infundibuli imponendo phialæ ſeu lagenæ vitreæ, ut ſenſim in eamdem deſtillet. Si gratum colorem addere vis, quandò medietas decocta eſt, adhuc ferventi injice ſaccolam tenuem cortic. aurantii. Quò plus decoquitur, eo eſt valentior. Hujus aquilæ multæ & mirificæ ſunt virtutes, quas enarrare non eſt hujus loci.

Iſta adhibenda ſunt detonſis primò vel raſis capillis: deindè cutis fricanda: tum medicamenta apponenda.

De area, alopecia, & ophiaſi.

Area ab areo eſt. Varro lib. 4. de ling. lat. ubi frumenta ſecta terantur & areſcant, area. Propter horum ſimilitudinem loca in urbe pura, areæ. Ubi per pura loca intelligit non ædificata. De origine ejuſdem vocis ſic Feſtus cenſet: area propriè dicitur locus vacuus, quaſi exaruerit, & non poſſit quidquam generare.

Eſt ergo hoc loco nobis area glabrities ſeu privatio pilorum inſtar areæ in partibus capitis quibuſvis. Vulgò vocant depilationem.

Hujus duæ ſunt ſpecies: alopecia & ophiaſis.

Alopecia vel alopeciaſis eſt area ſeu glabrities capitis quâlibet figurâ prædita. Nomen tractum eſt à vulpibus, quæ dicuntur Græcè ἀλώπεκες, quarum lotium terræ inſperſum toto anno eam ſterilem reddere, ſcribit Callimachi ſcholiaſtes. Vel potiùs è vulpibus nomen habet, quòd ipſæ, cùm annoſæ ſunt, illi affectui ſunt obnoxiæ, obortâ per ætatem ſcabie.

Ophiaſis eſt area capitis tortuoſa inſtar ſerpentis. Dicitur à ſerpentibus, qui Græcè nominantur ὄφεις; quòd eorum figuram hæc depilatio referat. Hæc accidit ſolis pilis ſuperioris capitis: alopecia etiam barbæ accidere poteſt.

Occupat utrumque vitium non totum caput, ſed partes quaſdam & loca tantùm quædam cuti; ad diſtinctionem defluvii capillorum, de quo antè, quòd promiſcuè & ſparſim toti capiti accidit.

Cauſa arearum poſt ortum venientium eſt parvus humor erodens radices pilorum, qui aliquandò ſimul malignus eſt, tanquam in lue venereâ. Humoris poteſt eſſe ſerum, pituita, & bilis utraque, putrefacta vel corrupta. Quemadmodum enim plantæ moriuntuntur, ſi muriâ, lixivio, aceto, urinâ alluantur, ita capilli defluunt, ſi humore ſalſo & acri circumfundantur.

Fernelius in conſiliis ſuis narrat caſum, cujuſdam qui ab ortu & ſemine areas contraxerat.

Alopecia & ophiaſis facilè cognoſcuntur; & facilè quoque inter ſe diſtinguuntur. Nam alopecia quidem eſt area, quæ ſub qualibet formâ dilatatur, ita ut nullam certam figuram habeat: ophiaſis verò more ſerpentis tortuosè progreditur, & modò ab occipitio extenta utrimque ad aures uſque ſerpit, latitudinem habens duorum ferè digitorum tranſverſorum; modò aures prætervecta ad ipſam uſque frontem ſerpentis inſtar procedit. Alopecia quamlibet ætatem invadit: ophiaſis ferè infantes. Præterea in ophiaſi majus cauſæ vitium eſt, ut non ſolùm pilorum radices, ſed & cuticula erodatur. Commune utique eſt; quòd emortuâ ſummâ pelliculâ pili primùm extenuantur, deindè excidunt: ac ſi ictus is locus ſit: ſanguis exit liquidior ac mali odoris.

Alopecia, quæ à lue venereâ ortum habet, id peculiare obtinet; quod ſuperciliorum citius & barbæ, quàm aliarum partium pilos adgredi conſuevit, ſubindeque ejus partis capitis, quæ tardiùs hoc defluvium patitur, ut ſunt latera utraque. Sic & alopecia, quæ lepræ ſoboles eſt, magis in ſuperciliorum, quàm aliarum partium pilos graſſatur.

Signa cauſarum ſunt, quòd ſi cutis apparet albidior, peccabit pituita; ſi nigrior, melancholia; ſi pallidior, flava bilis.

Increſcis

Increſcit utrumque vitium in aliis celeriter, in aliis tardè. Pejus eſt, quod denſam cutem, & ſubpinguem, & ex toto glabram fecit. Difficilioris ſanationis eſt ophiaſis, quam alopecia: nam illa à materiâ & craſſiore & deteriore oritur, & ſimul cuticula eſt excoriata.

Alopecia in infantibus faciliùs ſanatur, quàm in adultis. Id quod voluit Celſus, dum inquit; hanc vix unquam ſine curatione, illam per ſe ſæpè finiri. Sebaſtianus Egberti experientiſſimus Medicus & Conſul Amſtelredamenſis, civis meus, notis ad Dodonei praxin, ſcribit ſe obſervaſſe illos affectus anno 1614. quaſi epidemios, & puerulos invadentes.

Si per modicam frictionem cutis capitis mutetur color cutis, citò & facilè vitium tollitur. Si per modicam vel mediocrem frictionem non mutetur color cutis, vel vix mutetur; affectus non niſi difficulter, & longo temporis ſpatio pelli poterit. Si medio modo ſe habeat, medio etiam tempore tolletur.

Ut autem tollantur hi affectus: in primis, ſi ſinant vires, incidenda eſt vena, ſanguiſque mittendus pro ratione plenitudinis corporis, præmiſſo leniente. Tum ad purgantia veniendum. Galenus lib. de com. p. med. ſ. l. cap. 1. narrat hiſtoriam cujuſdam adoleſcentis alopeciâ laborantis, ex quâ licet colligere, quæ medicamenta ſint accommodata. Huic adoleſcenti primùm dedit duas pilulas ex aloe, quæ ciceris magnitudinem habebant. Deindè ſolâ hierâ diacolocynthidos eum purgavit bis in quinque diebus, primâ quidem vice drachmis quatuor, alterâ drachmis quinque exhibitis. Poſtea ad evacuantia caput eſt procedendum per errhina & apophlegmatiſmos. Denique ea uſurpanda, quæ materiam in capitis cute detentam diſcutiant. Ea debent eſſe calida, non vehementer ſiccantia, tenuium partium, & metaſyncritica. Inter quæ quædam ſunt leviora, quædam mediocria, alia valida. Levius eſt hoc:

℞. Amygdal. amar. cum cort. uſtar. drachmas tres, thoris drachmam, olei chamæmel. unciam. ceræ parum. Miſc. f. liniment. Mediocre eſt iſtud:

℞. Pul. amygdal. amar. uſtar drachmas duas, ſem. erucæ drachmam. ellebori ſemidrachmam adip. urſin. anſer. ana unciam, ceræ parum. f. linim. Validum eſt illud:

℞. Euphorb. thapſiæ ol. laurini, ana drachmas duas. ſulphur. vivi, ellebori utriuſque ana drachmam. ceræ drachmas ſex cum ol. vetere f. linim. Quæ adhibenda ſunt calida, raſo capite perfricta cute, in loco calido, donec cutis ſuum naturalem colorem recipiat. Poteſt ante innunctionem caput lavari lixivio, in quo cap. ven. polytrichum, abrotan. ſimileſque plantæ coctæ ſint; & poſt lotionem caput linteo calido fricari; tum inungi.

In affectibus his inveteratis, ubi alia non profuerunt, hoc efficax eſt:

℞. Pingued. lardi veteris ſemilibram. terebinthin. uncias tres. lapid. polychreſt. ol. tartari ana drachmas ſex, ſulphur. vivi, ceruſſ. lotæ, lithargyr. minii ana ſemunciam. ellebor. utriuſque piper. long. turiæ præpar. nihili alb. ana drachmas duas. Mixtis affunde ſuccor. depurator. rad. lapath. acut. & ſcrophular. herb. fumar. ſcabioſæ, cort. inter. virid. ſambuci, limon. ana uncias duas. Coq. ad ſuccor. conſumptionem. Poſtea adde ſtyrac. liquid. cinnabar. factit. ana drachmas ſex. ol. laurin. juniperin. ovor. ana ſemunciam. mercur. ſubl. ſeſquidrachmam. Miſc. f. unguent. Deſcriptio lapidis polychreſti, qui hoc medicamentum ingreditur, eſt hæc:

℞. Vitriol. alb. ſalis nitri ana uncias duas. lithargyr. utriuſque ana ſemunciam, lapid. calamin. drachmas tres. Miſc. f. pul. coquendus in vin. rub. q. ſ. ad lapidis duritiem.

Fernelius in juvene carnoſo, benè ſano, annor. 20. areis ab ortu laborante, hæc ſuadebat: primò cutem glabram & jam ſiccam fotibus emolliendam & laxandam; venæſectionem & purgationem. Fotus fient ex decocto rad. althææ, lilior. malv. violar. parietar. ſem. aniſ. lini, fœni Græci. Dum hoc fotu pars mollior videbitur reddita, fiat fotus ex ſalviâ, betonic. ſtœchad. adiant. cap. ven. abrotan. ſem. urtic. & ſinap. coctis in aquâ & vini albi parte quartâ. Mox à fotu areæ ungantur adipe urſino. Exactis diebus quindecim, mane & veſperi caput confricetur cæpis contuſis, dum prorſus rubeſcat, & mox melle oblinatur vice cataplaſmatis. Si ſub his remediis pilus non erumpat, adhibendum erit hoc unguentum:

℞. Thapſiæ pulv. drachmam. adipis urſin. unciam. Miſc. hujus vi ſi pilus non ſuccreſcat, dicit vix ſpem ullam aliunde eſſe poſſe.

In puerulis areâ laborantibus venæſectio & purgatio locum non habent, ſed ſola topica ſufficiunt. Sæpè ſatis eſt, lavare caput vino Gallico, in quo ſapo vulgaris ſit diſſolutus.

De nimiâ prolixitate, criſpitudine, rectitudine, ſetaceâ rigiditate, redundantia, fiſſurâ pilorum, & pinguitudine.

Pili longiores, quàm uſus illorum, aut conſuetudo regionis fert, deformitatem inducunt: tanquam ſi in frontem longiùs deſcendant; vel mulieribus in labio ſuperiore myſtax, aut in mento barba oriatur.

Rectos etiam omninò ſeu planos pilos cùm aliqui certis in locis minùs decoros eſſe, criſpoſque illic decere magis exiſtiment, eos criſpari arte deſiderant.

Sunt alii, qui pilos ita durus habent, ut videantur pili ſuum ſive ſetæ: quod etiam moleſtum eſt & indecorum.

Accidit præterea, ut capilli in capite & barbâ findantur & dividantur; ita ut, qui antea ſimplices erant, bifidi appareant: quod etiam deforme eſt.

Denique multis pili pingues ſunt & uncti, quaſi adipe obliti, adeò ut præ pinguedine ſplendeant; & ſibi mutuò adglutinati cohæreant. Id quod ingratum, ineptum, abſurdum eſt.

Longitudo & luxuria pilorum provenit ab alimenti copia; ratione cujus vis pilos educens ordinarios ſuos incrementi terminos excedat.

Criſpitudinis cauſam tum Ariſtoteles tum Galenus conati ſunt adferre. Ariſtoteles attulit duplicem. Primam quidem, diverſum motum diverſarum partium, quæ pilum conſtituunt. Inflectitur, inquit, pilus, quia duplici delatione fertur: terrena enim portio deorſum deprimitur; calida verò & fumoſa exhalatio ſurſùm attollitur: cumque pilus præ ſuâ imbecillitate inflecti facilè poſſit, intorquetur; quod pili criſpitudo eſt. At ſi hæc ratio vera eſſet, omnes haberemus pilos criſpos, cùm in omnium pilis adſit duplex illa materia, terreſtris ſcilicet & calida fumoſa.

Alteram criſpitudinis cauſam refert Ariſtoteles in ſiccitatem: quia, inquit, in pilo parum humoris, multùm autem portionis terrenæ ineſt, efficitur ut pili reſiccati ab aëre ambiente contrahantur: inflectitur enim & contrahitur, quod rectum eſt, ſi evaporatur: atque convellitur pilus, quemadmodum cùm ab igne aduritur: utpote cùm criſpitudo convulſio ſit ob humoris inopiam. Hanc eandem rationem adſignat Galenus lib. 2. de temp. cap. 5. quam etiam illuſtrat ſimilitudine corrigiæ, quæ cùm ab igne plus juſto ſiccatur, intorquetur. Quæ quidem ratio in

capitibus & pilis Æthiopum locum fortaſſis habere poſſit, ſed non in hominibus noſtratibus. Nam hîc aër ambiens non eſt tam calidus, ut pilum contrahere, velut ignis, poſſit.

Tertiam ergò cauſam producit Galenus ibidem, nimirùm meatuum, in quibus pili radicantur, obliquitatem; quàm duabus ex cauſis oriri ſtatuit; vel ex debilitate fuliginis per meatum erumpentis; vel ex denſitate cutis. Si enim exhalatio imbecillior eſt quàm ut rectà viam ſibi parare poſſit pro modo, quo inflectitur, etiam meatum ſuum format. Si verò exhalatio ſatis valens eſt, ſed duriori cuti occurrat, non poterit rectà ferri, ſed in latus reflectetur, & obliquum tranſitum ſub cute molietur. Quales autem, inquit, in radice pili finguntur, tales rationabile eſt perpetuò fore. Quæ Galeni ratio tolerari poteſt in eâ ſententiâ, quæ ſtatuit pilos ab excrementis protrudi, & non verè nutriri: ſed in alterâ, quæ ipſos verè nutriri cenſet, non apparet admodùm veriſimilis: videmus enim in plantis ex anfractuoſia, tortis, & obliquis radicibus rectum ſtipitem exſurgere. Quin pili multorum ad radicem recti planique ſunt, in cacumine criſpi: id quod poris adſignari nequit.

Itaque fortian meliùs cauſa criſpitudinis in certum cutis temperamentum referenda videtur, quo urens virtus pilorum generatrix tales pilos profert: cùm videamus natos ex Æthiopibus etiam in regione temperatâ, criſpos habere capillos; & contrà ea Europæis natos in Æthiopiâ non habere. Videlicet ſicuti ſemen lactucæ Hiſpanicæ in his etiam terris lactucam producit foliis criſpis. Ita ſemen talium parentum tali temperie præditum criſpos gignit.

Setacea pilorum rigiditas oritur ab alimento, quòd planè ſiccum & terrenum eſt.

Pilorum fiſſura fit etiam vel à facultate pilorum genetrice, & ſic nativa eſt: vel ab humore acri capillos in extremitate findente: à quâ cauſâ fiſſi pili brevi decidunt.

Capilli redduntur pingues à vapore per cranium tranante pingui, qui ſuſtollitur ab humore uncto. Sunt enim quidem adeò pingui humecto madidi, ut ſudore pileos perpingues efficiant, quare & capillos ſuos ſimili unguine inficiunt. Atque hos adverto rariùs capitis dolore conflictari.

Pilorum nimia prolixitas tondendo ad eam, quæ decens eſt & utilis, longitudinem, ſine negotio magno, uti conſuetum eſt, reducitur. Sex autem invenio modos ab antiquis uſitatos, quibus crinium ſilvam tollerent. Nam aut tondebant forficulâ, aut radebant novaculâ, aut digitis vellebant, aut volſellis eradicabant, aut deglabratoriis medicamentis exſtinguebant, aut denique pice reſinâve exſtirpabant. Nobis tondere aut radere in more eſt, rarò deglabratoriis pharmacis utimur. A centum & quadraginta annis majores noſtri non in Belgicâ tantùm, ſed per totum Occidentis imperium comâ breviore erant, quàm nos hodiè. Morem illum comam tondendi, cùm ſæculis præcedentibus eam, ut nos jam, geſtaſſent, à Carolo V. Cæſare cœptum exiſtimat Fam. Strada: cùm enim, inquit, Carolus anno 1529. ad capeſſendam imperii coronam veniſſet in Italiam & minuendo capitis dolori cæſariem depoſuiſſet: exemplum certatim rapuerunt omnes aulæ primores, more, qui per ea prægreſſaque ſæcula tantoperè vigebat, alendæ comæ, imitatione unius, apud omnes abolito. Tonderi ad cutem in diuturno pituitę curſu, qui morbus literatum ſtudioſis plerumque familiaris ac moleſtus eſſe ſolet, ſuadet elegantiſſimus Celſus. Nimirùm capitis vapores, qui cerebrum per'ellunt, attonſo vertice eventantur ac diſſipantur meliùs. Ægyptii conceptis verbis capillum puerorum deſectum Divis ſuis nuncupabant, ut ab adverſâ valetudine reſpirarent, Neque alioràm Ariſtotelem attonſo vertice fuiſſe, quod de eo prodidit Laërtius, credi debet. Mar. Antoninum, cognomento Philoſophum, optimum Imperatorem, vivâ cute tenus tonſum fuiſſe & cum eo Medicos omnes, teſtatur Galenus lib. 6. epid. Quod patris integerrimi factum degener patrique longè diſſimillimus filius Commodus aureâ comâ ſuperbiens mutavit, ejuſque exemplo turba familiarium. Inter athletas, qui in promovendâ corporis firmitudine & event... ſtudium omne ponebant, ii, qui viriliores erant, ad cutem uſque tondebant capillos.

Tonſuram veteres Græci *κουρὰν* vocant, cujus vocis in noſtrâ vernaculâ lingâ manſit veſtigium: nam tondere comam dicimus *ſcheren*. Commemoratur autem apud ſcriptores duplex tondendi genus, cepus & ſcaphium. Exiſtimatur cepm illud tonſuræ genus, quo cæſaries frontem obumbrans ornatus gratiâ reſecatur, exæquando capillos pendulos ad inſtar tonſilis fruticeti herbarum hortenſium, quibus muſcaria & cacumina amputant olitores, ne inæqualitas areolas deformet. Scaphium verò, quando ad ipſam uſque cutem calvam ambientem ſucciditur: cujus non abſurda ratio eſt, quòd, ubi totum cranium tondetur, piſcatoriæ ſcaphæ inverſæ formam referat, cujus uti prora puppiſque eminentiores exſtant, ita latera hinc inde ſubſident depreſſa; quod in temporibus videre licet. Manſit & hujus vocis veſtigium in noſtrate linguâ, quâ qui villoſos pannos longis forficibus attondent, *ſcaepeſcheren* appellant, quaſi *σκαφιοκουρεῖν* dicas: quoties ſtrictim ad ipſam uſque panni carnem, ut ita loquar, detondent villos.

Radimus ea loca, quæ volumus prorſus pilis eſſe nuda & glabra, ut malas & menti partem. Quæ & alia ſi volumus ex toto depilari, neque in poſterum pilos renaſci, adhibenda ſunt pſilotra. Inter quæ efficax & probatum eſt hoc:

℞. Calcis vivæ uncias duas. auripigmenti drachm. ſex. rad. irid. Florent. ſemunciam. ſulfur. nitri ana drachmas duas. lixiv. ſtipit. fabar. fort. libram. Miſce & coq. in ollâ novâ vitreatâ, ad juſtam conſiſtentiam; quod cognoſces, ſi penna oblinita plumas dimittat. tum adde ol. ſpicæ drachmas duas, vel alia odorifera; & f. unguent. ex cujus illinitione pili, in quâcumque corporis parte ſint, ſtatim decidunt. Locus autem depilatus ungatur unguento roſaceo. Jam ne renaſcantur denuò pili ablati:

℞. Hyoſcyami manipulum: teratur cum aceto vini, & formâ cataplaſmatis applicetur.

Fœminis hoc peculiare, ut circa comarum nutritionem quàm maximè occupentur. Neque injuriâ fortaſſis, quandoquidem capillamenti decorum adeò fœminas deceat, ut quamvis auro, veſte, gemmis, omnique cætero mundo exornata mulier incedat, tamen niſi capillum diſtrinxerit, ornata non poſſit videri. At viros cùm affectatione quâdam & curâ capillos ſtudioſè colere, & ad lenocinia decoria ſe demittere, minimè decet. Hos Seneca dicebat ſolicitiores eſſe de capitis ſui decore, quàm de ſalute; quippè qui inter ſpeculum pectinemque occupati ſint; qui concinniorea eſſe malint, quàm honeſtiores; qui rempublicam ſuam turbari minùs curent, quàm comam; ſi ſcilicet

Unus de toto peccaverit orbe comarum
Annulus, insertâ non benè fixus acu.

Sicut de molli quodam & effœminato Martialis cecinit. Archeſilaum Philoſophum Plutarchus refert vehementi verbo uſum eſſe in quemdam nimis delicatum divitem, qui incorruptus tamen & perintegèr habebatur. Nam cùm vocem ejus infractam, capillum arte compoſitum, oculos ludibundos, atque illecebræ voluptatiſque plenos adſpiceret: nihil intereſt, inquit, quibus membris cinœdi ſitis; poſterioribus an prioribus. Conſuerunt tamen & nunc & olim Fran-

ci

ci ſive Galli comam alere elegantem, & cęſariem inſignem ac copioſam lubenter oſtentare: Claudianus:

——— tum flava repexo
Gallia crine ferox, evinctaque torque decoro.

ideò fortaſſis, quòd Franci, id eſt, liberi potiſſimùm nominarentur. Liberorum autem ſive ingenuorum eſt, comatos eſſe:

Longæ hæ comæ, ſi rectæ eſſent, criſpabantur. Tonſores ad hoc peculiariter conducti, qui cinerarii dicebantur; quòd unum de miniſteriis eorum eſſet, calfactis in cinere calamiſtris torrere ac vibrare crinem. Iidem vocati & ciniflones; quòd in cinerem flarent, ad calefaciendum inſtrumentum, quo capillos criſpabant. Ornatrices etiam & concinnatrices nuncupabantur puellę, quæ mulieribus comas exornabant, & crines diſponebant per acus & veruta; edoctæ ab artis magiſtris ad hoc artificium. Acus iſtæ comatricæ appellantur à Petronio; ab Apuleio autem crinales. At Plautus vocat calamiſtrum, quo criſpatur in annulos capillitium. Juvenalis calamiſtro eriſpare comam: comam in gradus frangere Plinius dixit: vibrare ferro crines Virgilius: uſtulare candente ferro crines Pacuvius. Dicebatur & diſcriminalis acus, quæ capillos mulierum ante frontem dividebat. Ornatus ipſe, quò capilli ſic dividebantur ante frontem, diſcrimen dictum. Germanorum cirri in nodum erant ſubſtricti. Martialis:

Crinibus in nodum tortis venere Sicambri,
Atque aliter tortis crinibus Æthiopes.

Vulgò locum illum exponunt; crines in nodum tortos eſſe calamiſtro ad ſpeciem nodi vibratos, intortos, ac rotatos crines: quemadmodùm in fluctum tortos crines dixit Manilius, qui inſtar fluctuum exhibent. Tortos autem aliter eſſe Æthiopum crines; quia naturaliter, non arte, criſpi exiſtunt. At illi non rectè ſentiunt. Non enim hic mos unquàm Germanorum fuit, crines calamiſtris inurere, aut alio modo ornare. Clemens Alexandrinus: Celtæ & Scythæ, inquit, comas alunt, non ornant. Atqui pars longè maxima capilli ornandi eſt calamiſtri & crinium inflexio, quæ ferro fit calido. Phrygum hoc fuerit proprium, & effœminatarum gentium, quibus hoc probrum paſſim objectum, quòd haberent comas

Vibratas calido ferro, murrhâque madentes.

Longè hoc à Germanis. Quid igitur hi, aut quomodò crines torquebant? qui ſimpliciſſimus fuit mos, in nodum eos cogebant. Ex ipsâ nimirùm comâ, quàm ſatis longam nutriebant, nodum faciebant. Quia verò non datur ex crine nodum in capite facere, niſi torqueatur, ideò tortos in nodum crines dixit Martialis, in nodum coactos, vel nodo ſubſtrictos. Rectam quippè ac prolixam cæſariem nodare non poſſis, niſi in modum funis obliques eam ac torqueas. Sic in nodum facilè ducitur, neque aliter quitum eſt. Tacitus de moribus Germanorum ſic explicandus: inſigne gentis obliquare crinem, nodoque ſubſtringere. Quem locum perperàm capiunt de crine calamiſtris vibrato. Neque altera melior interpretatio, ut crinem non in rectum paſſi ſint deſcendere, ſed reduxerint in poſteriorem verticem & obliquarint. Obliquant crinem, & nodo ſubſtringunt, quia nodo aliter ſubſtringere nequeunt, niſi obliquatum ac tortum. Ideò obliquandi crinis meminit; ut oſtenderet, ea ipſo crine nodum eos facere ſolitos, non alio vinculo nodare. Nam vinculo aut tæniâ poteſt nodari ac religari crinis etiam rectus, & in rectum deſcendens: at ex ipſo crine nodum facere non datur, niſi obliquato ac torto. Iſte crinis in nodum tortus & coactus vocatur cirrus, qui idcircò etiam Germanorum proprius fertur ab auctoribus. Jam ad Medicinam redeamus.

Ad craſſiores, rigidioreſque & ſetaceos pilos reddendos tenuiores mollioreſque valet hoc lixivium:

℞. Majoran. hyſſop. ſalviæ, thymi, ana manipulum. lavendulæ manipulos duos. corr. citri vel aurant. ſicc. uncias duas. lupinor. & orobor. ana unciam. flor. ſtœchad. roriſmar. geniſt. roſar. ana pugillum. fol. ſenæ unciam. agaric. cortic. colocynth. ana ſemunciam. bull. in lixivii q. ſ. colatura detur uſui.

Fiſſura pilorum corrigitur, ſi pars illa, quæ fiſſa eſt, abſcindatur: atque ea, quæ remanet, circa extremitates felle inungatur: poſteà rursùm decocto herbarum capillarium, abrotani, polytrichi, & ſimilium pili abluantur.

Pinguedinem pilorum aufert hic pulvis inſperſus:

℞. Rad. Irid. Florent. uncias duas. flor. viol recens ſiccat. ſemunciam. rad. cyper. rot. drachm. ol. ſtillat. roſar. veri ſcrupulos quatuor Miſc. f. pulvis ſubtiliſſimus. Gratiſſimi eſt odoris; cerebrum & omnes ſpiritus recreat, nec ſexui muliebri eſt adverſus.

De tricis ſeu trichomate, quam Plicam vocant.

Plica eſt pilorum ſibi invicem junctorum adeò arcta intricatio atque implicatio, ut nullo pacto ampliùs diſcerni aut extricari poſſint, à certa causâ internâ & præter naturam proveniens. Familiaris eſt hic affectus & quaſi endemius Polonis, præcipuè Ruſſis; quorum infantes ſæpè cum eo naſcuntur. Vidi tamen eum etiam Patavii in fœminâ Germanâ, in cujus ædibus habitabam.

Poloni duplicem ſtatuunt plicam: alteram maſculam, alteram fœminam. Hæc totum horribili ſpectaculo involvit caput, ita ut non tam capilli, quàm aliquis pileus congenitus homini videatur. Maſcula eſt, quæ propendentes aliquot ad inſtar funiculorum ſpiras habet.

Hujus mali cauſæ ſunt vitioſi & maligni humores, ob peculiarem loci, præcipuè Ruſſiæ, aëris, & aquarum genium ad caput ferri, & in pilos commutari apti: quemadmodùm in Alpibus Rheticis, Stiriâ, & Carynthia, aquarum vitio bronchocelæ & ſtrumæ incolis adnaſcuntur, materiâ vitioſâ in glandulas colli, & non in alium locum detrusâ.

Joachimi Paſtorii Florus Polonicus lib. 2. c. 14. narrat, tempore Leſci Nigri Poloniarum Principis, in Ruſſiâ (rubra) à tranſeuntibus Tartaris, immiſſis humanis cordibus, quæ veneno imbuerant, infectas aquas nova morborum genera peperiſſe, quorum ut cauſa diu fefellit Medicos, ita ſoboles hodie quoque in inexplicabili tricarum contage, quam plicam vocant, creditur vulgo ſupereſſe. Spondanus etiam anno 1287. num. 10. ita ſcribit: cæterùm ne Ruſſi quidem, quamquam ſocii, prorsùs expertes malorum à Tartaris fuere. Nam exceſſuri illi è Ruſſiâ, ut eſt malitioſum hominum genus, atque incantationum & veneficiorum gnarum, aquas omnes infecerunt, ex ſectis captivorum cæſorum cordibus, & præſentiſſimo veneno imbutis, ac verubus ſubter aquas defixis. Undè plurimi mortales, cùm ſeriùs mali cauſa animadverſa eſſet, miſerabiliter exſtincti ſunt. idem aiunt Brovius, Cromerus, Dlugoſſius, aliique hiſtorici Poloni. Et concors in Ruſſiâ traditio eſt, plicam ab illis aquis infectis eſſe derivatam. Cui favere poteſt regionis ipſius temperamentum ſeu indoles. Nam plicâ laboranti caput radere in Poloniâ, pernicioſum; in Tartariâ verò, ſi quis plicâ affectus eo deductus captivus fuerit, raſura minimè nocet, ob climatis benignitatem.

Defertur iſta materia vitioſa & maligna ad pilos, non per modum fuliginum, ex quibus tantùm cre-

mater forſan id pravè imaginata fuit, adſtantes tamen quidam ſapiebant, qui falſam matris imaginationem rejeciſſent, nec narrari aut credi paſſi fuiſſent, infantem cirratum eſſe, qui nuper in lucem ſit editus. Repentè autem fieri debiles, tremulos, pallidos etiam ponit verbi tantùm causâ: non quòd ita ſemper & perpetuò accidat. Et repentè ipſi non eſt confeſtim, ſtatim, extemplò: ſed ſine manifeſtâ cauſa, quæ a prudentibus adſtantibus aut Medicis advocatis poteſt accuſari; v. g. nullo prægreſſo animi pathemate, nullâ febre, nullo dolore, nullâ vehementi corporis exercitatione, nullâ inediâ &c. Debilitatem autem, tremorem, pallorem non à plicâ ſeu capillorum contortione fieri, verum eſt: at fit à materiâ malignâ, virulentâ, venenatâ in corpore vagante, à quâ deinde fit plica. Similiter verum eſt, non ſemper poſt tres aut quatuor dies ab illâ debilitate, tremore, pallore capillos criſpari, ſed ſæpè longo poſt tempore; aliquandò tamen citò, prout natura valens vel invalida eſt & materia pauca vel copioſa. Quod poſtea addit, capillos in tales circos (cirros dicere debuit) non involvi, niſi arte per contrectationem crebram quaſi per artem fulloniam introducantur, Hoc à verò alienum eſt. Teſtem appello univerſam cirratorum in Ruſſiâ turbam, quorum nullus in capillos ſuos fullonicam ſe exercuiſſe aiet; cùm caput raſum habeant relicto uno in ſincipite aut circa tempora tutulo; in hunc ergò ſolum fullonicam exercere queunt: atqui è reliquo capite toto excreſcunt cirratę ſpiræ. Et in puerulis trimis, ſuperque natis infantibus nihil capillorum eſt per artem fulloniam complicandum; tamen hi quoque eo affectu laborant. Punctos illos capillos ſanguinem non effundere, ſed de furfure, pediculis, ſpurcitiâ, inhoneſto fœtore totius capitis eundem prodire: partem verum eſt, partem non verum. Furfures, ſpurcitia, inhoneſtus capitis fœtor ſanguinem haud fundunt, nec fundere poſſunt: pediculi poſſunt. Eſt autem, cùm caput plicâ deformatum nullos alat pediculos, ut de *Petro Nieſmierski*, nobili Polono antè relatum eſt: in eo ſi pili craſſefacti ſunt, ſi eorundem cavitas potentior reddita, utique abſciſſi ſanguinem ſtillabunt; qui eo caſu non fundetur è pediculis. At *inquit*, illa omnia accidere illis, qui datâ opera, ut in complicationem concreſcant, crines pectine non deducunt, aut qui fulloniam in capillitio plicando artem exercere volunt. Sunt agaſones, muliones, aurigæ in Germania, Gallia, Italiâ, Hiſpaniâ, qui nunquam vel rarò pectine crines diſpeſcunt, non cruciantur tamen unquàm illis malis, quæ in plicâ evenire advertuntur, Eſt in Europâ natio miſera, quæ vix alium capillitii uſum agnoſcit, quàm ad detergendas manus à pinguibus cœnæ ſordibus, cæterâque omni illuvie: quâ de causâ ingentes concretorum crinium ſpiras alit in humeros uſque dependentes, quibus vice mantilium diffluentes pinguedine ciboque digitos ſolet injicere, eoque pacto extergere; neſcit tamen illos cruciatus, quibus Pulonicâ plicâ affecti torquentur. Et in Ruſſiâ tonſo ad vivam cutem capite nequeunt Fulloniam in plicando pilo artem exercere, quibus tamen plica ſupervenit.

At ſomniant, *inquit*, ſibi ſymptomata illa ſæpe accedere, cùm accedit Medicus, qui ſanguinem mittere, aut purgare, vel pilos ad ſpurcitiem illam auferendam radere velit. Hic iterùm Corœbos aut Morychos facit Polonos, quippe vigilantes dicit ſomniare, & ſentire tormenta, quæ non ſunt. Dum vult dumtaxat Medicus ſanguinem mittere, dum vult purgare, dum vult pilos radere, nulla accedunt ſæva ſymptomata; ideoque neque illa ſe ſentire ſomniant ſapientes Poloni. Sed dum Medicus ſanguinem miſit, purgavit, pilos raſit, tum demum accedunt, & reverà ab ægris ſentiuntur. Pergit:

Ego plures quam ſexaginta plicas iſtas immenſas latitudinem caudæ caſtorinæ ſuperantes, imo & uſque ad coxin propendentes, aliquibus abſcindi curavi abſque ullo prȩvio remedio adhibito, aut ſymptomate qualicunque ſubſequente, Alii negarent id factum: ſed ego credo Viro Nobili id publicè affirmanti: & dico, id feliciter ſucceſſiſſe iis, quibus tota materia virulenta in pilos erat abſumpta; iis enim interdùm ſponte cirri decidunt, & ſani evadunt. At quibus multùm materiæ malignæ in corpore ſupereſt, iſti non impunè ferent pilorum reſectionem: ſed doloribus oculorum, cæcitate, articulorum, oſſium, membrorum contractionibus corripiuntur.

Illicò dolores illos à plicâ abſciſsâ oriri non deprehenderam; imo potius aſſererem iſtos dolores perpetuos capitis non aliunde oriri, quàm à radicibus iſtis capillitiorum quæ divaricantur ſub fullatione, quia plicata capillitia trahunt, non plicata in fundo in unum & perpetua vellicatione dolores pariunt immenſos & perpetuos & præcipuè quando ſubmiſſe in tergum dependet, nam tunc pondere ſuo totum pericranium torquet, & in conſenſum trahit. Non ſemper illicò dolores illi plicâ abſciſsâ ingruunt; ſed aliquandò citiùs, aliquandò tardiùs, pro naturæ & materiæ nocentis conditione. At enim dolores iſtos oriri ideò, quia capilli plicati pondere ſuo pericranium torqueant & trahant; id minimè eſt credendum. Nam etſi dolorem capitis fortaſſis eo pacto inducere poſſint, articulorum tamen, oſſium, membrorumque contractiones non queunt ſuo pondere facere. Et multò plures ſunt, quibus non demittitur conglomeratum capillitium in tergum & coxas uſque, ſed ſolùm dependet hic & hic cirrus unus & alter, pondere ſuo nequiens pericranium detrahere: atque in his tamen etiam dolores tales contingunt.

Deindè ſcribit quemadmodùm ophthalmia curanda ſit. Nimirùm primò mittendum eſſe ſanguinem ex venâ maximè apparente ad uncias novem: nocte ſequenti admovendum poſt aures emplaſtrum veſicas excitans, Utantur, *inquit*, iſto remedio, & nullo alio, & reſpondebo pro vita nullam cæcitatem inde ſubventuram. Si hoc conſilio uſi fuerint ante decurſum annorum 20. & apparuerit plica in tota Polonia, capite plectar pro præmio. Occiſiſſimus eſt Archiater iſte, acephalus eſt, Quid? Non apparituram plicam in totâ Polonia, ſi ante viceſimum annum ſanguis mittatur, & poſt aures applicetur veſicatorium? atque in eam rem caput ſuum oppignerare? Jam nunc ſine capite eſt, ſi verbo ſuo ſtet. Ne quidem promitti poteſt, non ſecuturam cæcitatem, etſi benigna ſit ophthalmia, quandò tamen magna eſt; quantò minùs, ſi ſit maligna, venæſectionem reſpuens. Præterea plica ſæpè venit ſine ophthalmiâ. Quid ergò proficiet tum ſanguinem miſiſſe, veſicatorium pone aures adhibuiſſe ante annum ætatis viceſimum, ad avertendam ex totâ Poloniâ plicam?

Plica ſic fit: cùm morbi homines lecto diu detinere ſoleant, progreſſu temporis, crebra crinium contra pulvinaria perfrictione, longoque ſuper crines decubitu, aut pectinandi intermiſſione concreſcant crines, modò in occipite aut circa tempora.

Si plica non aliundè, quàm ex cauſis illis fiat, multò frequentior eſſet plica hic in Belgio, Gallia, Germaniâ, Italiâ, quàm in Poloniâ: nam in illis regionibus viri comati ſunt promiſſo capillitio; in Poloniâ detonſam habent calvam. Sine dubitatione igitur alia plicę ſubeſt cauſa, quæ & illa mala infert ſymptomata, qualia non comitantur intricationem pilorum ex longo decubitu. Qui enim ex cachexiâ, hydrope, phthiſi, paralyſi diutulè lecto affiguntur etſi fortè implexos capillos habeant, quod longo tem-

pore

pore pexi non ſint: haud tamen illis cruciatibus torquentur, qui in plicâ adeſſe obſervantur: qui quidem à plicâ non efficiuntur, ſed a materiâ venenatâ in corpore hærente, & in pilos ſymptomaticè vel criticè miſſâ. Neque hæc ſunt imaginaria fabuloſa, ex ruſticorum ſuperſtitioſorum aut mulicrcularum ingeniis nata, ut ipſe contendit, ſed pluribus ſæculis in Ruſſiâ explorata, ac vera comperta, magno cum hominum malo. Habet is affectus multa accidentia luis venereæ vel ſcorbuti; attamen ab utroque morbo iſto diverſus eſt; pluresque remediis antivenereis & antiſcorbuticis fruſtra diu curati ac macerati, ſenſerunt tandem ſuo detrimento infeſtari ſe eo humore, qui plicam facit. Ad colicam bilioſam universè etiam referri nequit; ut ut enim aliqui, antequam plica ſe oſtendat, coli aliorumque inteſtinorum doloribus tententur, hoc non eſt perpetuum, ſæpeque colica nulla antecedit. Quin aliquando plica ſe prodit, abſque ut homines diu in lecto decubuerint; ita ut vel tum ſaltem non poſſit pilorum implicatio adſcribi crebræ crinium contra pulvinaria perfrictioni, longoque ſuper crines decubitui. In Ruſſiâ & Poloniâ malum hoc quoque invadit equos; qui ſi hic per ſolidum decennium ſtrigile non pectantur, minimè eo corripiuntur. Barba denique etiam multis implicatur; an & id ad longum in lecto decubitum referendum? Ego quidem haud accredo; neque hic quiſquam Capucinorum longibarborum, quantumvis diu ægrotus in lecto jacuiſſet, taliter cirratos barbæ crines habere viſus eſt. Hæc ſunt, quæ pro tuendâ Polonorum ſapientiâ dicere habui: cenſeoque cognitionem iſtius mirabilis affectus potiùs hauriendam eſſe à Medicis Polonis Ruſſiſque, quàm ab externo Scoto, qui ſeptem vel octo tantùm annis in Poloniâ habitavit.

Conſtat Polonorum omnium experientiâ, in hoc malo purgationes & venæ ſectionem adhibitas non prodeſſe, ſed nocere. Videtur ergò hic morbus, ut ſanetur perfectè, proprium & ſpecificum poſtulare alexipharmacum, ſicut ſcorbutus, & lues venerea, atque alii occulti morbi. Quod alexipharmacum interim dum inveſtigatur, poteſt uſurpari theriaca, quæ eſt alexipharmacum univerſale. Detur ergò theriaca frequenter, ſudorque provocetur, maximè è capite: ſic enim materia illa vitioſa citiùs ad capillos, quò tendit, evocabitur: ad quod ipſum plurimum confert, ut agreſtium Polonorum experientia docuit, lotio capitis parata ex decocto foliorum brancæ urſinæ, & herbæ, quæ Polonico idiomate nominatur *dereza*: ſerpit humi in locis arenoſis, quibus creſcunt pinus. Eſt muſcus terreſtris, de quo in Herbario ſuo *Dodonaus part.* 3. *lib.* 15. *cap.* 14.

De porrigine ſeu furfuribus.

Porrigo ſeu furfures, vel ut alii dicunt, furfuratio eſt affectus, in quo inter ſcalpendum & pectendum quædam furfuribus ſimilia ex capitis cute decidunt. Occupat aliquandò hoc malum etiam barbam & ſupercilia. Fit plerumque ſine exulceratione; aliquandò tamen cum levi exulceratione.

Cauſa porriginis ſunt humores ſeroſi & ichores pituitoſi ſalſi, vel bilioſi; qui dum per poros cutis exitum quærunt, partes quidem eorum tenuiores diſcutiuntur, craſſiores autem & lentę in cute hærent, & in materiam furfuraceam abeunt.

Affectio hæc ſe prodit, dum caput ſcalpitur, fricatur, vel pectitur: imò aliquandò, ſi grave malum eſt, dum leviter crines moventur; tum enim ſquamulę decidunt.

Ajunt vulgares hanc affectionem eſſe ſanam: ſignum quippè cerebri ſe per furfures illos expurgantis. At dicendum: ſalubre quidem & ſanum eſſe, quatenus cerebrum ſe purgat: ſed inſalubre eſſe ſignum, quatenus ſignificat in capite talis vitioſi humoris redundantiam.

Ut ſanetur porrigo, pręmiſſâ totius evacuatione, ſi frequenti pectinatione non cedat, lavetur caput decocto cicerum & malvæ, aceto addito; & vice ſaponis uſurpentur amygdalę amarę contritæ. Si per hęc parùm proficitur, radatur caput, & eodem dicto decocto abluatur, dein panno aſpero fricetur, atque hoc unguento illinatur.

℞. Hyſſop. virid. ſemipugillum, adip. anſer. drachmas duas. Pulpæ colocynthid. olei keirin. ana ſemunciam, thapſiæ drachmam. ladani unciam. fiat onguentum. Hæc quoque lotio optima eſt, & ſufficiens ſola.

℞. Malvæ, betæ, lapath. acuti cum rad. hederæ arboreæ, centaur. minor. ana manipulum. caulium rubr. ſemimanipulum. colocynthid. drachmas tres, agaric. drachmam. fol. ſenæ ſemunciam. ellebor. nig. ſeſquidrachmam. coq. in aq. com. ad libras tres. colaturę adde ſalis com. pugillum. Multis etiam profuit primò caput lixivio communi laviſſe: deinde caput exſiccaſſe. Secundò, aceto vini, in quo ſemen urticę parùm contuſum bullierit. Tertiò & ultimò aquâ nitidâ, in quâ radix malvaviſci cocta ſit.

Alia decoctio pro lotione capitis:

℞. Rad. lapath. acuti, enul. campan. ana unciam. malvæ, biſmalvę, parietar. ſaponar. ana manipulum. lupin. fabar. ana uncias octo. centaur. minor. pugillum. hordei integ. uncias tres. f. decoct. in aquâ. Sed & lotio capitis cum urinâ, vel aquâ ſalsâ, vel vino ſæpè benè fecit.

De morbo pediculari, & vermiculis capillos depaſcentibus.

Morbus pedicularis, Græcè phtheiriaſis, eſt is affectus, in quo quiſpiam pediculis, maximè in locis piloſis, ſcatet: ut in capite, barbâ, ſuperciliis, palpebris.

Ad hunc non inconvenienter referri poteſt alter affectus, in quo capilli tum capitis, tum barbæ particulatim & fruſtillatim à vermiculis quibuſdam oroſi decidunt vel abſumuntur. Sunt enim & hi pediculorum ſpecies; ſed tam exigui ſunt, ut viſum penè fugiant, ſimiles lendibus, quos vocamus Flandricè *neten*, Gallicè *lendes*: creduntur que eſſe ova pediculorum.

Circa pudenda in piloſâ cute impacti atque inſerti obſervantur pediculi alterius generis, vehementem pruritum & lancinationem excitantes, ac pertinaciſſimè hærentes, vocanturque pediculi inguinales, vulgò morpiunes & plattulæ.

Denique in nudâ manuum volâ peculiare aliud pediculorum genus deprehenditur ſub cuticulâ latitans, levi tuberculo vel fiſſurâ illic apparente, pruritu que continuo ſe prodens. Sunt etiam hi adeò exigui, ut vix, etſi eximantur, poſſint videri, motuſque eorum obſervari, niſi ſpeculo imponantur. Dicuntur ſirones vulgo & cyrones: fortaſſis rectiùs chetrones, cùm χεῖρας id eſt, manus occupent: ſed tamen & alias corporis partes occupare nihil vetat. Latinè vocantur acari & teredines.

Materia pediculorum ex Medicorum conſenſu eſt humor excrementitius præter naturam, calidus moderatè, actu & poteſtate humidus, inter craſſum & tenuem medius, & potius ad ichorem quàm ad craſſum vergens; putreſcens non excellenti putredine, ſed miti & moderatâ.

Cauſa efficiens, diſpoſitiva eſt calor benignus & modera-

moderatus, qui cùm in pueris ſit, hinc illi pediculorum ſunt feraciores, quam adulti, qui habent calorem acriorem.

Procatarctica cauſa præcipua eſt neglectus curæ corporis & immundities: edulia item, quæ pinguem ſuccum generant, inter quę primum locum obtinere volunt ficus.

Vermiculi capillorum à ſimili cauſâ producuntur, excrementitiu ſcilicet quodam humore, qui cum alimento pilorum in capillos penetrat, atque in iis à calore capitis fotus in vermiculos faceſſit; qui capillis adhærentes pilos corrodunt, ita ut fruſtillatim decidant.

Cognoſcuntur pediculi viſu & tactu. Eſtque turpis ea affectio & moleſta: imò periculoſa, ſi totum corpus occupetur: nam quidam eo malo exſtincti narrantur.

Vermiculi deprehenduntor, quando pili breviores fiunt & inæquales, ſic ut alii magis alii minùs curti ſint. Hærent hi vermiculi in extremitatibus pilorum, eoſque arrodunt.

Cùm pręcipua ferè morbi pedicularis cauſa ſit immundities corporis, pro curatione & præſervatione ſtudendum imprimis corporis mundiriei. Si ſanguinis impuritas, & aliorum humorum redundantia affectui occaſionem præbeant; evacuandum eſt corpus iis ferè, quæ in ſcabie conveniunt: & hîc ſudoris provocatio eſt utilis.

Quibus factis ad peculiaria pediculos abigentia eſt procedendum, eaque potiùs extrinſecùs adhiberi debent, quàm intus ſumi. Quamquàm aliqui allium comeſtum, vel cum decocto origani potum pediculos fugare prodant. Theriacę quoque frequens uſus pediculis adverſus eſt.

Inter externa præſtans eſt hoc decoctum:

℞. Rad. ariſtol. rot. ſeſquiunciam, ellebor. alb. nigr. ſemunciam. ful. abſinth. manubii, ſummit. centaur. minor. an. manipulum. ſem. ſtaphiſag. lupin. an. ſemunciam. agarici uncias duas, coq. in lixivio pro ablutione capitis, vel manuum, vel aliarum partium, ubi pediculi verſantur. Si ſal, alumen, nitrum addantur, efficacius erit. Poſt ablutionem & abſterſionem poteſt hic pulvis capillis inſpergi:

℞. Sem. ſtaphiſag. drachmas duas. ſalis drachmas tres, aloës drachmam. cinnabaris ſeſquidrachmam. Miſce, fiat pulvis.

In corporibus robuſtis argentum vivum adhiberi poteſt, ut

℞. Ol. commun. uncias tres. ſtaphiſag. argent. vivi ſalivâ jejuni hominis extinct. an drachmas tres. fiat unguentum, quo caput illinatur, poſtquam lotum eſt aqua marinâ.

Item ℞. Mercur. ſublimat. ſcrupulos duos: diſſolve in aq. abſinth. librâ. Eà caput humectetur: omnes pediculos breviſſimè abigit, cruſtaſque capitis ſanat.

Eſt uſitatum unguentum contra pediculos in pharmacopoliis quibuſdam, quod recipit ſem. ſtaphiſag. ellebor. alb. ſal. Mercurium, axung. porcin. ol. laurin. ſaponem & acetum. Efficacius & præſtantius eſt hoc:

℞. Ol. laurin. uncias quatuor. ſucci rutæ uncias tres. Miſ. & coq. ad ſucci conſumtionem. Poſteà adde argent. vivi ſalivâ jejuni exſtinct. drachmas ſex. ſem. ſtaphiſag. nitri præpar. aloes hepar. an. drachmas duas. rad. ellebor. alb. lapath. acuti. tabac. Indici an. drachmam. camphoræ ol. ſpicæ an. ſemidrachman. Miſ. & cum cerâ f. unguent.

In pueris & corporibus tenerioribus ab argento vivo abſtinendum. In his aqua lavendulæ & ſalviæ deſtillata ſatis eſt, ſi eâ laventur, eſtque remedium gratum & bonum.

Item ℞. Sem. ſtaphiſag. drachmas duas contunde parum, & infunde in aceti acerrimi unciis duabus per noctem: deindè coletur, & locus ungatur.

In palpebrarum pediculis confert, ſi acetum ſcilliticum ſumatur, & in eo parum aloës diſſolvatur, atque hàc mixturâ palpebræ madefiant: huic alia nitroſa & ſalſa addi poſſunt. Imprimis opitulatur oleum ſpicæ, quod & viſum roborat.

Pro chironibus peculiare eſt, ut acu pertundatur cuticula, ubi chirones latent, ut detur eis exitus: tum manus ſæpè abluendę vino vel aceto, cui ſal, alumen, nitrum additum ſit. Vel fiat hoc decoctum.

℞. Aq. fluvial. libras tres, vini auſteri libram. ſtercor. gallin. ſiccat. manipulum. coq. parum. huic decocto immittantur manus. Id ſcabiem vulgatem etiam brevi tempore ſanat; & iſti chirones ſępè cum ſcabie adſunt.

Ad pediculos inguinales commodum eſt hoc unguentum:

℞. Axung. porcin. ol. laurin. ſapon. nigr. an. ſemunciam. argent. vivi ſalivâ exſtinct. ſcrupulum. myrrhæ, aloës an. ſemidrachmam. ſem. ſtaphiſag. ſcrupulos duos. ſapon. Gallic. drachmas duas: in mortario redigantur ad formam unguenti. Non hîc multùm argenti vivi miſcendum; nam inde membrum virile torpidum redditur, atque ad venerem ineptum. Quod ſi incidit, oleo ſpicæ illinendus locus eſt, quo & pediculi pelluntur & vis redditur genitalibus.

Ad vermiculos capillorum: ℞. Geniſtæ unciam, myrrhæ drachmas duas, aceti quantum ſatis. coq. parum & colaturâ pili illinantur.

Vel ℞. ſem. urticæ pulveriſ. maceretur in aceto, & eo pili madefiant. Vel urtica major coquatur in lixivio, & eo caput abluatur. Alii utiliter uſi ſunt lixivio communi, cui clavi ferrei rubigine obducti injecti eſſent, quo pili abluebantur.

De achoribus, favis, tineâ, helcydriis, pſydraciis.

Hæc omnia ſunt manantia capitis ulcera vel puſtulæ.

Achores quidem & favi ſeu cerla ſunt ulcera ſeu ulceroſa tubercula capitis, in quibus apparent foramina, per quæ ſanioſum quid continuò effluit.

Tinea eſt ulcus capitis cruſtoſum, cutem capitis erodens & fœtidum.

Helcydria ſunt ulcuſcula & puſtulæ capitis, à quibus humiditas effluit aquoſo ſanguini ſimilis.

Pſydracia ſunt exigua exanthemata in capite, ſimilia veſiculis eminentibus in ſuperficiê.

Oriuntur hæc omnia ulcuſcula ab humoribus excrementitiis ſeroſis & acribus, aliquem tamen craſſum ſuccum ſibi mixtum habentibus: Ii inter cutem capitis & calvariam congeruntur, diutiuſque retenti putreſcunt, & deindè cutem erodentes eandem certis in locis perforant.

Platerus illis humoribus perniciem quandam malignam etiam ineſſe exiſtimat; eò quòd contagioſum infantibus ſit malum. Sed ſæpè nobis dictum & jam notum eſt vel tironibus, non omnia contagioſa eſſe maligna; uti neque contrà, omnia maligna eſſe contagioſa.

Iſtorum vitioſorum humorum cauſę ſunt vel internæ, ſcilicet mala viſcerum conſtitutio: vel externæ, nimirum mala diæta, ut eſus ciborum acrium & ſalſorum; converſatio & familiaritas cum iis, qui ſimilibus affectibus laborant.

Sed & lactis vel ſanguinis menſtrui impuritas cauſa eſt, ſi ab infantia malum eſt.

Achores, favi & puſtulæ capitis adſpectu noſcuntur, uti & tinea.

Achores autem à favis diſtinguuntur, quòd in illis fora-

foraminula, per quæ ſanies effluit, ſint minutiora; in favis paulò patentiora.

Tinea adeſt, quandò apparent ulcera obducta cruſtâ; quæ modò viridis eſt, modò crocea, modò cinerea: ſanies effluit modica, & quæ effluit, fœtet.

Manantia iſta capitis ulcera liberant infantes à magnis morbis capitis, & a convulſionibus epilepticis: progreſſuque ætatis in ipſis ſponte ſanantur. Si tamen diu durent, maximè tinea, defluvia capillorum & areas efficiunt: imò & ipſum cranium materia acris aliquandò perrodit.

Si infantis nutricis vitio contingant hi affectus, aut etiam ſtatim à primo ortu, vix ſanationem admittunt; ac ne ea quidem procuranda, antequam puer eam ætatem attigerit, quâ curationem & medicamentorum laborem ferre poſſit.

Tineę non ſolùm perdifficilis eſt ſanatio, ſed etiam, neglecta ſi fuerit, & inveteraverit, ſanari ferè non poteſt: idcircò ſatius eſt, ab ipſius curatione abſtinere, quàm cum dedecore ſanitatem polliceri nec præſtare: tametſi etiam ſanetur, nihilominùs poſt ſe relinquit quandam capitis deformitatem ob areas ſeu pilorum privationem.

Pro curatione ante omnia eſt animadvertendum, an affectio magna, an parva ſit; recens, an antiqua, benigna, an maligna. Si parva, recens, & benigna fuerit, neque corporis purgatione, neque medicamentis validioribus eſt opus: ſed primo quoque tempore ad localia, & quidem leviora eſt veniendum. Si affectio fuerit magna, antiqua, mali moris, ideoque ab humorum vitio foveatur; tum ad totius corporis evacuationes & validiſſima localia eſt procedendum. Et quidem ſi homines robuſti ſint, purgandi primò ſunt taliter ferè, qualiter illi, qui lue venereâ laborant. Deindè exhibeatur hoc decoctum:

℞. Salſæ unciam. rad. chinæ ſemunciam. radic. cichor. drachmas quinque. hordei ſemipugillum. carnis vitulin. unciam. bulliant in aq. com. libris octo ad conſumpt. mediet. tum ℞. Dicti decocti uncias duodecim. rad. gramin. aſparag. ana drachmas duas. agrimon. ſonchi, cap. ven. cuſcutæ ana ſemipugillum. bull. ut remaneant unciç octo pro duabus vicibus, mane ſcilicet & veſperi: reliquum ſit pro potu ordinario. Interea caput ungatur unguento, quod conſtat calce vivâ & ol. roſaceo.

Alii laudant hoc: ℞. Ol. laurin. unciam. lardi veteris drachmas ſex, miſ. f. unguent. quo locus ungatur ter in hebdomadâ, & urina propriâ caput abluatur. Efficacius eſt, quod recipit alum. uſti, chalcit. uſtæ an. ſemunciam. ariſtol. rot. virid. æris an. drachmas duas. picis navalis drachmam. pinguedinis anatis ſemidrachmam. butyr. antiquiſſ. ſemunciam. Miſ. f. ung. Primò caput abluatur lixivio dulci: lotum ſiccetur: poſteà inunctio fiat dicto unguento. Poſt tres dies eadem lotio & unctio repetatur. Quod cùm ter factum fuerit, tineæ evaneſcunt.

In puerorum achoribus non facilè eſt aliquid adhibendum: ſi enim repellamus, maxima incommoda inde oriri ſolent. Debet ergò præſcribi non repellens; ſed evocans. Linatur caput oleo rapar. cui incoxit tabacum. Quæ inunctio antequam fiat, commode caput abluetur decocto rad. oxylapat. fol. malvæ, abſinth. ſem. fœnigræci, cicer. lupin. fabar. in vino: vel decocto ſolius rad. bryoniæ in aquâ. Alii capiunt butyrum ſalſum in ſartagine frixum, addunt camini fuliginem, & pauxillum aceti.

Ad achores & favos in pueris tenerrimis.

℞. Ciner. myrtillor. gallar. an. drachmam. tutiæ ſeſquidrachmam, butyri vetuſti loti aq. roſac. unciam, cineres aceto lævigentur, deindè miſceatur ad ignem. In puerulis grandiuſculis:

℞. Pulv. cort. granat. lithargyr. tutiæ an. ſeſquidrachmam. ol. roſacei ſemunciam, pingued. anat. aceto lotæ ſeſquiunciam. Miſ. fiat linim. Quæ linimenta extendantur ſuper linteum ſubtiliſſimum priùs cera illitum: cera hæc facit, ne calor ulcerum uſque adeò conſumat medicamentum. Ad contumaces achores:

℞. Succi helenii, fumar. an. ſemunciam. axung. porc. decies lot. in aq. roſ. uncias tres: tutiæ præpar. gallar. uſtar an. drachmas duas Miſ. f. unguent.

Ad tineam veterem & rebellem medicamentum efficax.

℞. Succ. fumar. ſcabioſ. borag. oxylapath. aceti an. uncias tres, ol. antiq. libram. bulliant omnia in vaſe duplici ad conſumptionem ſuccorum & aceti. Deindè inſperge ſequentes pulveres:

℞. Utriuſque ellebor. ſulfur. vivi, chalcanth. auripigm. calcis vivæ, alumin. gallæ an. ſemidrachmam, virid. æris drachmas duas, terantur & cribrentur omnia diligenter, tum miſceantur cum dicto oleo, & addita picis liquidæ & cerę q. ſ. f. ceratum: quo cooperiatur capitis pars malè affecta. Interim tamen quandò hoc geſtatur, evacuandum eſt ſubindè corpus per pil. cochias, vel hieram Pachii, vel ſimilia purgantia.

Sunt, qui hoc modo in tineâ tollendâ procedunt, & valdè tutò. Coquunt imprimis vitell. ovi ad duritiem: addunt mellis unciam, & ſimul coquunt ad linimentum molle. Hoc inungunt univerſam tineam emplaſtri modo, ſingulis 24. horis renovando, continuandoque ad dies 4. vel 5. poſtea lavant lixivio forti in quo bullierit ſat bona quantitas tartari: permittuntque caput per ſe ſiccari: quo facto teguut caput vitâ; & poſt 24. hor. lavant ſequenti lixivio.

℞. Lixiv. com. libras quinque. ei incoque abſinth. ſalviæ, chamæmel. betonic. an. manipulum. rad. lapath. ſeſquiunciam, rad. lappæ maior. unciam. baccar juniper. ſemilibram. poſt ebullitionem unam atque alteram, adde ſalis petræ uncias tres, alumin. unciam. vitriol. uncias duas, ſulfuris uncias tres, lithargyr. uncias ſex. Eo lavetur caput; exſiccatum deindè inungatur aliquo ex ſuprà deſcriptis unguentis.

Foreſtus hoc laudat in tineâ quantumvis inveteratâ, & ab omnibus immedicabili judicata, modò univerſalia præceſſerint & capitis lotiones:

℞. Sulfur. ſemunciam. liqueſcat ſuper ignem in patellâ terreâ: ita liquatum in mortarium ęneum conjiciatur, piſtillo ſemper ducendo. Tum adde butyri ſalſi liquati & cocti ad nigrorem. axung. porcin. liquatę an. unciam. argent. vivi ſalivâ exſtincti drachmam. vitrioli ſcrupulum. Hæc omnia in dicto mortario concutiantur, & piſtillo continuo moveantur, donec frigeſcant, & in linimentum coëant.

Chirurgus quidam hoc unguento ad capitis ſcabiem & tineam feliciter utebatur:

℞. Pingued. porc. ſemilibram. rad. enul. chelidon. an. unciam. ſabinæ manipulum: omnibus contuſis & coctis adde hunc pulverem, donec frigeſcant:

℞. Nuc. moſchat. caryophyl. macis, cinnam. an. drachmam, croci ſemidrachmam. baccar. lauri, ariſtol. rot. an. drachmas duas. ſulfur. drachmas tres. vitellos ovor. numero octo mellis cochlear. Miſ. f. unguent: quo caput illinatur, priùs lotum urinâ.

Sed & hoc eſt expertiſſimum paſſim Amſteledami:

℞. Bacc. laur. rad. cavæ quantum vis. Miſce cum pice liquidâ: addendo butyrum vetuſtiſſ. & rancidum. pone ad ignem benè miſcendo, donec ſere bulliat.

Elegans quoque & probatum eſt hoc unguentum, ſed non niſi præmiſſâ corporis purgatione utendum:

℞. Lardi veteris ſemilibram. terebinth. alb. uncias tres, lapid. medicamentoſi, olei tartari an drachmas ſex, ſulphuris vivi, ceruſſæ lotæ, lithargyr. minii an. ſemunciam, ellebor. utriuſque, piper. long. tutiæ præp. nihil alb. an. drachmas duas. Mixtis affunde ſuccor. depurat. rad. oxylap. ſcrophular. herb. fumar.

bioſ. cort. inter. virid. ſambuc. limon. an. uncias duas. coq. ad ſuccor. conſumt. poſt adde ſtyrac. liquid. cinnabar. factit. an drachmas ſex, ol. laurin. juniper. ovor. an. ſemunciam. mercur. ſublim. ſeſquidrachmam. Miſ. f. unguent. Lapidis Medicamentoſi hæc eſt deſcriptio:

℞. Vitrioli virid. ſemilibram, vitr. alb. uncias tres, alumin. uncias novem. ſalis petrę, ſalis com. ana ſeſquiunciam. ſalis tartar. ſalis abſinth. artemiſ. cichor. plantag. ſalis plantag. ana drachmas duas. ponantur in novâ olla vitreatâ. affund. modicum aceti roſac. coq. igne carbonum lento, ſæpiùs agitando. Ubi incipit ſpiſſari adde Ceruſſæ Venetę uncias tres, bol. armen. uncias duas. diligenter miſceantur omnia, donec vi ignis mediocris in lapidis duritiem maſſa concreverit; quæ poſteà fractâ olla eximitur. Hujus ſolius lapidis uncia in librâ aquæ pluvialis vel fluvialis, non fontanę, ſoluta & poſt filtrationem ad hos malos affectus adhibita mirifica eſt.

Pſydraciis ſuccurrit unguentum ex ceruſsâ & ol. roſaceo.

Vel ℞. Litharg. ceruſſ. ana ſeſquidrachmam. cretæ alb. ſulphur. ana drachmas duas. cum ol. myrtin. f. unguent.

Levia hæc mala, & quę foventem cauſam intus non habent, ſed orta potiùs ſunt a ſudore & humore ſub capillis longis detento, à putredine acrimoniam acquirente, remedio ſiccante ſtatim ſanantur v. g. vitriolum aquâ diſſolvatur, eâ moderatione ut linguam non mordeat: eâ tepidâ cruſtæ madefiant, & ipſæ & ulcera ſiccabuntur. *Hactenus Clar. Vopiſcus Fortunatus Plempius, Tractatu peculiari de Affectibus Capillorum. Sequuntur jam* Conſultationes *&* Obſervationes *è variis aliis.*

Conſultationes.

De Alopeciâ vel Depilatione.

Propoſitio Ægritudinis ab alterô Medicô ad Clar. Fernelium.

Juvenis bene carnoſus ac ſaluberrimus, annos natus viginti, areolis aliquot ſtatim ab incunabulis caput ſibi deturpari ſępe apud me conqueſtus eſt. Vacuatô corpore remedia ego adhibui, quę á veteribus in proliciendis pilis commendari videbam: ſed nullô profectu omnia. Tu ſi quid longô uſu in id admodum efficax comprobaſti, impertias etiam atque etiam rogo. Vale, & me, ut ſoles, ama.

Reſponſum Clar. Fernelii.

Hæ capitis areę, cùm nec ex acutô morbô, nec ex humoris cujuſquam vitiô, ſed ab ortu & ſemine contractę ſint, vix ullam ſanè curationem admittunt. Seminis quippe & naturæ vitia vix ars ulla poſſit corrigere.

Si qua tamen curandi ratio profutura eſt, hæc una potiſſimùm videtur. Vacuationes nullæ tentandæ; nec venæſectione; nec purgatione corpus exagitandum, quód nullus humor defluvii cauſa ſit.

At quoniam pars glabra ſiccior apparet utile ſit, foris emollientibus cutem laxare, in eamque humorem è vicinis ſedibus prolicere, ut materia gignendis pilis apta ſuppetat.

Primò itaque fotus fient ex radice altheæ & liliorum, ex malvâ, violariâ, parietariâ, ex ſemine aniſi, lini & fœnugræci. Ab hôc deindè cùm pars mollior videbitur, fotus aliquis conferet qui materiam alliciat, ex ſalviâ, betonicâ, ſtœchade, adianthô, capillo veneris, abrotanô, ſemine urticæ & ſinapi, coctis in aquâ & vini albi parte quartâ. Mox à fotu areę inungendę ſunt adipe urſinô, qui omnino ſummas vires obtinet. Exactis diebus quindecim mane & veſperi caput confricetur cępis contuſis dum prorſus rubeſcat, & mox melle oblinatur vice cataplaſmatis.

Si ſub his remediis pilus non erumpat, poſtremò adhibendum erit unguentum ex thapſiâ & adipe urſinô, quod ut veterum monumentis celeberrimum eſt, ita efficaciſſimum comprobavimus. Eſt autem nobis hic vera thapſia frequens, cujus drachma una ſatis ſit in unciam adipis. Hujus vi ſi pilus non ſuccreſcat, vix ſpes ulla aliunde eſſe poteſt. *Joh. Fernelius in Conſiliis ſub finem operum adjectis.*

Pro Illuſtriſſimô Genuenſi Capillorum defluviô, & porrigine detentô

Quod illuſtriſſimus vir capillorum defluvio, ac porrigine furfuratione vocata, ab hinc per tres annos afficiatur, nobis per litteras traditum eſt, ſimulque in capillorum fluxu id obſervatum eſt quod ad occipitium, & tempora minus quàm ad aliam partem pili decidunt, propter quæ vitia, ut de ſe conſtat, cùm cutis non modo non ornata, ſed etiam inſigni utilitate (quando capillis mediis caput ſe tueatur ab injuriis externis) orbetur, propterea operâ Medicâ opus habent iſta. Quocirca ut eis occurrere poſſimus circa eorum generationem parum digredi oportet.

Certum igitur eſt, capillorum, cutiſque capitis affectiones pendere à vitio, vel cutis, vel materiæ, vel caloris nativi, at in propoſito caſu calorem minimè vitiari ex pluribus ſuaderi poteſt, quando corpus non refrigeratum, ac languidum, ſed bene commoderatum, ac in medio floris ætatis conſtitutum (eſt enim annorum triginta duorum) & ob id calidum ac robuſtum nobis proponatur, de cujus proſpera valetudine ferè nunquam ab Illuſtriſſimo Patiente audita eſt querela, relinquitur igitur, mala propoſita, vitium tum cutis capitis, tum materiæ tanquam proprium generationis principium ſibi acquiſiviſſe, cutis autem vitioſa eſt ob nimiam humiditatem, ac laxitatem, quia ſi fricetur, colorem mutat, atque intumeſcit; in cujus confirmationem & id facit, quod patiens ſemper capillatus, & intonſus inceſſit, & propterea ſemper cutim humidam habuerit, neceſſe eſt; materia verò & ipſa vitioſa eſt, quoniam abundat, atque acris eſt, ratione abundantiæ totam cutim capitis occupavit, ut etiam capilli è toto capite defluant, magis verò in ſyncipite quàm in occipite, ac temporibus, quoniam ibi calor minus viget; ac materia pilorum parciùs ſuppeditatur, his verò in locis calor major, & materia copioſior ob venarum, & arteriarum numerum, & magnitudinem exiſtit. A ratione acredinis tum pili eroduntur, hinc eorum fluxus, tum unitas cutis ſolvitur (ut Avicennas in hoc malo levem excoriationem in ſuperficie cutis adeſſe affirmaverit) hinc ſenſus triſtis pruriginoſus, & ab hoc materia quædam furfuracea à capite decidit.

Cæterùm materia hæc acris, eſt ſuccus pravus, qui cùm non ſit amicus naturæ ab ea non regitur, & proinde putreſcit, ac corrumpitur, & qui capillorum defluvium excitat eſt pituita ſalſa, qui verò porriginem ichor ejuſdem pituitæ, in quam ſententiam adducimur ob ſalſedinem, quam antea inſignem in ore illuſtriſſimus Patiens percepit, cui & illud accedit, quod cùm ipſe venationibus, merito quarum non tantum calor in corpore plus quàm decet augetur, verùm etiam humores crudi generantur, deditus fuerit, inſignem etiam pituitæ ſalſæ generationis occaſionem nactus fuit, cui non parum etiam hoc tempore ętas juven-

Juventutis, quæ nonnihil bilis ſuppeditat, favet. Nec obſtat quod cutis capitis fricata rubeſcat, quoniam ſanguinem prædictis ſuccis vitioſis commiſceri putamus, propter quem copioſiùs in occipitio, ac temporibus receptum, & ſui aliqua benignitate ſuccos illos vitioſos attemperantem ibidem pilorum fluxum corrigi haud dubitamus.

Sed jam remanet ut videamus ubinam ſucci illi generentur, non in toto igitur generari tam certum eſt, quàm quod certiſſimum, quando totius temperamentum, atque habitus commoderatiſſima proponantur, ideo & in jecore, ac capite ſervidioribus, coadjuvante etiam ventriculo, ſuccos illos ſuam habuiſſe occaſionem putamus, qui ad cutim capitis tranſmiſſi, ibidemque præter naturam detenti mala jam dicta modo prædicto produxerunt.

Et propterea pro illorum ablatione cutim ſiccare, ac denſare, materiam corruptam evacuare, & repellere, tandemque viſcera in contrarium alterare, & corroborare oportet, quas indicationes expleri poſſe non eſt quod quis dubitet, ſicuti tum corporis commoderatio, tum coloris ex frictione cutis ſubita mutatio pollicentur, verùm quoniam affectus ſunt ſatis progreſſi, idcirco provincia hæc non erit ab omni difficultate immunis, poterit tamen hiſce remediorum materiis perfici.

Et primum (quantùm ad Chirurgicas attinet) mittatur ſanguis ex cubito dextro, quo turius topica uſurpentur, quamquam & ex podice per hyrudines mitti poſſe putemus, quando patiens non nihil melancholiam ſapiat, quò & cauterium ſemoris dextri referendum aſſeveramus, verùm & gratia capitis poſt totius providentiam materiæ Chirurgicæ non ſunt reprobandæ, ergo cum Avicenna caput eſt fricandum, & ſi valde rubeat, ut venæ frontis, ac temporum turgeant, vena frontis eſt aperienda, imo verò & cauterium in brachio ſiniſtro infigendum; gratiâ autem materiæ in cuti exiſtentis, oportet hanc, uſu poſtulante, ſcarificare.

Medicamenta totius in ordine lenientium ex melle roſato ſolutivo & ſyrupo de polypodio, in ſerie præparantium, ex decocto betonicæ, cicoreaceorum, & boraginis cum ſuis ſyrupis; in claſſe purgantium ex infuſo Agarici, Rhabarbari, ſenæ cum manna, parata erunt accommodata, quamquam ſecundam, tum præparationem cum ſyrupis magis compoſitis, tum purgationem cum pilulis cochiis helleboriatis neceſſariam fore credimus, ſicuti pro inſenſibili evacuatione decoctum guajaci, ſalſę, & Chinæ cum cicoreaceis, ac cephalicis caſtigatum ad plures dies bibitum. Autumno ſequenti non improbamus; hoc verò tempore ſerum lactis caprini cum ſucco cicoreaceorum, terræque frigidæ; ſicuti & balneum aquæ dulcis ad materiæ, & jecoris attemperationem opportuna videntur.

Topica attenuantia, detergentia, ſiccantia, & modicè adſtringentia ſint, requirunt autem priùs ut pili ſæpius abradantur, quoties nimirum renaſcuntur, mox cutis, aut fricanda ſpongia imbuta tepida, vel panno aſpero, vel foliis ficuum, aut abluenda lixivio decoctionis furfurum, fumariæ, betę, radicum oxylapathi, Agarici, & colocynthidis, poſt quæ eſt adhibendum balſamum naturale, vel unguentum ex oleo unguentariorum roſetarum, & cariophylorum, favo mellis, urina pueri deſtillata, & labdano cum cera exceptis, adjecto malabatro; in eundem uſum laudatur quod ex cinere Abrotani, & radicum cannarum cum oleo nucleorum Perſicorum, Thure, & Labdano in aceto diſſolutis, ac cera paratur. Quibus non conferentibus tum ad oleum ex lutis ſulphureis, ac nitroſis, & Labdano deſtillatum, tum ad medicamentum ex calcantho, ſale minerali, ſulphure vivo cum Labdano in oleo maſticino diſſoluto exceptis eſt deveniendum, imò verò aliqui ad medicamentum ex cantaridibus aſcendunt, & ſi cutis exaſperetur nimis, abſtinent ab his, & clementioribus, vel mitigatoriis, uti butiro atque adipidibus uruntur.

Et hæc dum peraguntur expoſcunt victum euchimum ſubadſtringentem, qui à Medico curanti inſtitui poterit, de quo referente Galeno primo loc. Acchigenes in porrigine exacte agit, illud autem ſolum nobis notatu dignum videtur, ut tota hyeme Illuſtriſſimus Patiens utatur vino cum guajaco, & ſandalis medicato, Deus autem Optimus Maximus hęc omnia ſecundet. *Julius Cæſar Claudinus in Conſultationibus Medicinalibus.*

Capillorum defluvium.

Com. Illuſtriſſ. Juvenis, temperamenti, tum ſecundùm totum tum ſecundùm caput, calidi & humidi, boni habitus, martialibus exercitiis deditus, cùm pro Sereniſſima Repub. ad Regni Cretenſis tutelam ſe contuliſſet, ibique vina meraciora potaſſet, & ſalſamentis, imo alimentis ferè omnibus ſalitis & aſſatis uſus eſſet, altero tranſacto anno, ſcabie totius corporis infectus eſt, cum moleſtiſſimo prutitu, ad quam expellendam, quadam inunctione ſibi indicata uſus eſt, nulla prægreſſa totius providentia, quare ſcabies quidem exſiccata & ferè ex toto ablata fuit, verum capitis doloribus corripi cæpit, qui tactu exaſperabantur, & eroſionis ſenſum præ ſe ferebant, diuque magis quàm noctu affligebant, unde ab Imperantibus venia impetrata, domum reverſus, de alio ſymptomate ſibi maxime moleſto, Capillorum nimirum Defluvio, conqueri cæpit, non ſolùm in ſyncipite, verùm & in aliis omnibus capitis partibus, imo & ſuperciliis maniſeſto, poſtquam ſcil. è reliquo corpore pili antea omnino effluxiſſent. Quare modò Patavium ſe contulit, ut de agendis, pro ſalute conſulat.

Tùm præterita, tùm præſentia mala Illuſtr. hunc Juvenem moleſtantia, unicum habuiſſe cauſam maniſeſtiſſimum eſt, ſanguinis nimirum vitium, ex potu vini meracioris, & potiſſimùm ſalitorum diuturno uſu, in toto contractum, cujus pars acrior & acidior, ad cutem univerſam à natura detruſa, impetigine non ſolùm, verùm & ſcabie totum corpus infecit, unde ab eodem corrupto pilis alimento, à toto effluxerunt, ſervatis ſolùm capillis piliſque genarum & ſuperciliorum, qui, utpote utiles, magis quoque à natura cuſtodiuntur. Verùm, quoniam ab inunctione impuro ſanguini iter ad exteriora fuit interceptum, ideò idem ſuperiora petens, & copia & prava qualitate continuum ſolvendo, capitis dolores corroſivos excitavit, & quidem extra cranium, cùm ad tactum exacerbentur; præterea ab eodem vitiatur capillorum alimentum, & ideo neceſſariò defluunt: non enim concurrit in noſtro caſu ſiccitas, ſive alimenti inopia, ſed evidens ejuſdem corruptio, unde non minùs decidunt ab occipite atque temporibus, quàm à ſyncipite, quod prius denudatur ex ſiccitate, ob cerebri, eo loco, à cranio diſtantiam. A toto verò prius quàm à capite defluxerunt, quoniam, ſicut ſtirpium quæ ex terra naſcuntur, quædam Agricolæ induſtria coluntur, utpote humano uſui utiles, quæ ideo conſervantur, aliæ verò per accidens ortæ, quarum nulla cura habetur, facilius propterea atque celerius exſiccantur, ita pilorum alii, capilli ſcil. & qui ſupercilia atque genas exornant, quorum ipſa natura Agricola veluti eſt, tanquam utiliores diutiùs præſervantur, reliqui verò univerſo corpori inutiliores, atque ideò neglecti dimittuntur, licet tandem vi humorum copia

& par-

& prava qualitate peccantium, caputque petentium, & capillorum & pilorum utilium defluvium, eadem natura permittere coacta fuerit.

Affectus certè non negligendus, non ſolùm, quia turpitudinem inducat, ſed multò magis quia acres humores dolorem excitantes, & pericranium mordicantes, progreſſu temporis cranium quoque carioſum reddere poſſint. Quare curatio ſtatim ineunda, ſpe fore ut Illuſtriſſ. Juvenis à doloribus liberetur, & turius capillatus hat. Nam licet dicat Gal. Quis neſcit Calvitium eſſe paſſionem incurabilem? Intelligendus attamen prætente Alopecia & Ophiaſi.

Intentiones autem Medicæ ſunt. Primò univerſam maſſam ſanguineam depurare, primas vias priùs evacuando, totum corpus, & inde caput electivè purgando, & cutis capitis poroſitates, nec nimis laxando, nec nimis denſando. Quibus indicationibus ut ſatisfiat.

A fonte Chirurgico, repetita depromenda eſt ſanguinis miſſio ex utroque brachio, vitium enim in ſanguine eſt, dum peccat ſubſtantià, qualitate, necnon quantitate. Reliqua verò ex hoc fonte adminiſtranda, inferius ordine executivo erunt proponenda.

In fonte Pharmaceutico, ſtatim validiora purgantia uſurpari poſſe videntur, ſi Gal. audiamus, quem, quoniam Capillorum defluvium unica die valido medicamento purgante exhibito ſanavit, Medici illius ævi odio proſequuti ſunt, nihilominus lenientia nobis nota, ignota illi tunc temporis fuere, prætérquam quod forſan affectus ille non adeo altas egerat radices, ut præſens hic. Quare tutiùs fuerit humorum præparationem præmittere, exhibito priùs leniente primas vias defæcante, ex ſyr. roſ. ſol. & de Polyp. vel ex Lenit. & Tart. Deinde primum præparans erit, Decoct. Cich. Borrag. Bugl. Meliſſ. Scab. Beton. cum ſyrup. Acet. & de Pom. Tranſactis verò quinque, aut ſex diebus, expurgentur præparati humores, Elect. Lenit. & Diacarth. vel ſupraſcripta Potione, Inde ad ulteriora præparantia deveniendum, ut

℞. Syrup. de Pom. de Fum. de Beton. Viol. ſimp. an. ℥. ſ. Decoct. Cich. Borrag. Bugl. Meliſſ. Fumar. Mariv. Beton. ℥ v. m. pro ſyr. & ſic pro aliis octo, aut decem, quibus ſuccedat talis expurgatio.

℞. Elect. Lenit. Diacarth. Diaph. an. ʒiij. m. f. b.

Vel ℞. Rhab. opt. Myrob. Cheb. Folior. ſennę rec. mundat. an. ʒ ij. Cinnam. integ. ʒ j. Aq. Agrim. q. ſ. m. f. inf. per noctem, & f. fortis expr. colat. adde ſyrup. roſ. ſol. ℥v. m. f. p. cui ſuperbibat ſerum Aſin. aut Capr. depur. ad lib. ij. vel iij. pro libitu.

His peractis, venoſum genus, nondum ſatis defæcatum, Decoct. Epith. Meſ. tribus vicibus, alternis diebus exhibita deplebitur, aut Extr. Veratri Nigri, ad ʒſ. cum Caſſia, quibus omnibus ſemper ſerum jam dictum erit addendum. Diebus autem intermediis, aſſumantur ſucci depur. Cich. Borrag. Fumar. ad ℥ iij. in decoct. ſuprà deſcripta, vel ſaltem ſerum dep. ad lib. i. ſ.

Tandem caput erit expurgandum, Pilul. Coch. cum Helleb. præpar. additis Aur. & Aggreg. an. ʒ. ſ. quibus pariter ſerum ſuperbibendum. Nec aliqua Errhina caput purgia erunt omittenda, ex lacte cum Diagrydio parata, vel ex Pulv. Major. Nigel. & Ireos.

Expurgato toto & capite, ad Topica deveniendum, quæ capillorum ortum accelerare valeant, cùm jam ferè ex toto defluxerint, & primò quidem Caput abluatur lixivio dulci ex cinere ligni Juniperi & Abrotani parato, deindè ſæpè attingatur ſpongià imbutà Aqu. ſtillat. ex apibus cum ſuis alveolis, & melle. Veſpere verò, caput idem illinatur linimento ex melle, Lad. & pulv. Apum confecto, mox matutino tempore caput abluatur decoct. Abrot. Marrub. Lapat. Capillor. Ven. Agrim. Flor. Roriſmar. ut ſubinde ſpongia Aq. jam dicta imbuta caput & facies attingatur; atque ita procedendum, ſi non quotidie, ſaltem alternis diebus, caput illinendo veſperi, abluendo manè, & tota die crebriu madefaciendo.

Addendo his omnibus congruam victus rationem, abſtinendo à ſalitis, ab acribus, à vaporoſis, Vinis meracioribus. Sub ingreſſum lecti, in uſum ducat Conſ. Violar. & ſingula hebdomada Pil. Capit. aſſumat; ita enim & purus reddetur ſanguis, & probum habitum ſibi comparabit, atque capillorum decorem recuperabit. *Raymund. Joh. Fortis. Conſultat. & Reſponſ. Medic. Tom. 1. Cent. 1.*

Plica Polonica.

Juvenis triginta circiter annorum, Natione Polonus, pauper, eleemoſynam quæritans, proximè præteritis annis huc pervenit, qui poſt petitam ſtipem, rem gratam mihi facere exiſtimans, capillorum affectionem raram præſertim in noſtris Regionibus detegere, & exponere voluit, aliquod quinetiam auxilium Medicum, pro remiſſione, non autem pro integra ſanatione in ſui ſubſidium implorans. Erat autem Juvenis iſte temperamenti ſecundùm totum frigidi & humidi: albus enim erat totius color; medioctis habitus, & ſubpinguis; caput verò humidiſſimum, pediculis & protenſis capillis abundans, & fulvi coloris, qui præſertim prope radicem conglomerati & à glutinoſo ſucco coacti, atque in unum collecti conſpiciebantur, nec ſine dolore moveri poterant, minuſque abſcindi; abſciſſi autem cruentum ichorem emittebant. Caput quoque ſibi nonnunquam gravari atque dolere aſſerebat, qui dolor à copioſa pituitoſæ materiæ per nares & per os excretione remittebatur. Interrogatus verò de anteacta vivendi ratione, reſpondit conſuetum victum ſibi fuiſſe, ex lacte, caſeo aliiſque eduliis, pariter ex lacte cum aquæ potu conſueto: & præſentem capillorum affectionem decem abhinc annis ſibi accidiſſe, dum mutato ſtatu & habitatione, vinum meracum & copioſum bibere inceperat: à nativitate tamen lactumen in capite ſemper ſe paſſum fuiſſe aſſerebat, quod ætatis progreſſu in affectum cruſtaceum degeneraverat. Subdidit quamplures in illa Regione ſua huic affectioni obnoxios obſervari, ut plurimum pauperes, aliquos tamen etiam divites, qui curationem tentantes, aut in cæcitatem, aut in ſæviſſimam Podagram ducuntur. Quibus habitis, infrà ſcriptam Conſultationem eidem tradidi, curatione quinetiam addita.

Capillorum hujuſmodi affectionem atque conglomerationem. Cirrum aliqui nominarunt, plures autem Plicam Polonicam vocare maluerunt, eo quòd illius Regionis Endemicus ſit affectus. Et quamvis novam affectionem hanc eſſe aliqui exiſtimaverint; ſemper tamen fuiſſe puto, ſi genericè conſideretur: ſicut nova appellari poſſet ſpecificè, atque habita ratione ipſius graduum: etenim ſub lactuminis atque Morpheæ genere continetur, & ab iiſdem cauſis procedit: quibus adauctis, aut à vivendi ratione aut ab aëris alteratione, ob aquarum inundationes, aut ab influxu Cæleſti, præſertim propter aſpectum Lunæ cum Saturno, auctus quoque fuit ipſe capitis affectus; adeo ut tandem unà cum vitioſo humore quem antea expultrix facultas ad cutem extrudebat, ſanguineus quoque ichor ad capillorum cavitates fuerit transfuſus, affectum hujuſmodi capillorum conſtituens. Humor autem iſte prędominans, frigidus & humidus pituitoſus & glutinoſus eſt; ut propterea ad ejuſdem generationem ſimul conſpiraverint in iſto Juvene totius, & præſertim capitis temperamentum frigidum & humidum, Regio frigida, & frigida prægreſſa victus ratio; quarum cauſa-

rum ratione lactumen in infantia erupit in capite, quod in pueritia in affectum cruſtaceum degeneraverat; atque tandem materia ipſa non ſolùm adaucta, verùm & a meraco copioſo potu attenuata in capillos ipſos ſeſe inſinuavit, & cruentos ichores unà cum tenuiſſimis nervoſis capillamentis, ſive cum aliis ſpiritus tantùm animales ſecum duxit, repletione atque diſtentione dolores excitans, dum interim ab humoribus glutinoſis capilli ipſi coaleſcunt atque conglomerantur, & Plica Polonica conſtituitur. Dum verò in capite humida materia atque copioſa detinebatur, ejuſdem capitis gravitatem atque dolorem faciebat, qui remittebatur & evaneſcebat, eadem per nares erumpente & ex ore effluente, facilis præterea fuit pediculorum fœcunda ſoboles à putredine concepta ex debili calore in copioſam humiditatem agente.

Affectus iſte nonniſi magno labore & opere tolli poteſt; tum quia naturales habet radices; tum quia expurgato toto, & capite à copioſis excrementitiis humiditatibus, niſi earundem regeneratio totis viribus inhibeatur, facillimè maxima & majora mala ſuccedunt: frequenter enim ad cæcitatem, aut ad vertebrarum luxationem, aut ad inſanabilem podagram Patientes perducit; quæ tamen omnia enarrata ſuccedunt, eo quod in illa Regione, curatio eradicans non adhibetur, nec malum radicitus extirpatur.

Intentiones igitur curativæ debent eſſe, primas vias expiare. Secundò Maſſam ſanguineam à pituitoſis humoribus vindicare. Tertiò Caput iterum, atque iterum expurgare. Quartò ejuſdem frigidam & humidam intemperiem corrigere & auferre. Quintò Viſcera naturalia & caput ipſum roborare; atque tandem prope radices, capillos abſcindere.

Quibus intentionibus ut ſatisfaciamus, à fonte Chirurgico aliqua erit deſumenda ſanguinis miſſio in Patiente noſtro, qui juvenis eſt, cum aliqua ſanguinis abundantia; & quidem potiùs ex venis ſedalibus, quam ex ſuperioribus. Præterea Cauteria duo brachiis ſunt inurenda.

Quoad primum ſcopum convenire poterit potio ex melle roſ. ſolut. & manna; vel electuarium lenitivum cum hiera; Sicut pro prima præparatione oxymel, & mel. roſac. ſimpl. addita pauca aq. cinnam. ut repetatur ſupraſcriptum leniens.

Pro ſecunda Indicatione, Præparans erit, decoctio borag. beton. agrim. meliſſæ, pentaphyl. addito oxymel. & ſale tart. fixo: in qua præparatione viginti ſaltem diebus eſt perſiſtendum, ſed quinto quôque die, purgante medicamento, materia peccans in toto eſt minoranda; & quidem primò electuario lenit. diaphæn. & trochiſcis Albandal; poſtremò verò electuario lenit. addi poterit hiera Alex. vel extractum elleb. nigri; ſic & pilulæ fœtidæ, de agarico; conveniet etiam cryſtallus antimonii, vino albo infuſa.

Hinc ad tertium ſcopum implendum deveniendum, caput expurgando; in quem finem pilulæ coch. præparatæ cum elleboro, efficaciſſimæ ſunt: ſicut & præſtantiſſimæ erunt pilulæ capitales Paracelſi, ut quæ, extracta veratri nigri, colocynth. & diagryd. contineant; exhibeantur autem ad ℈ij. à primo ſomno, circa noctis dimidium, & ter, quaterque, quarto quoque die repetantur; diebus verò intermediis, matutinis horis, errhinis caput pariter expurgetur, ex pulvere majoranæ, ireos, nigellæ, & nicotianæ parandis. Interim tamen ſyrupi capitales exhibendi, ex decoct. beton. majoranæ, ſtœchad. ſalviæ, euphragiæ, pæoniæ, & liliorum convallium, oxymelite compoſ. ſyrup. de beton. de ſtœchade, additis.

Purgato toto, & capite, quartæ intentioni ſatisfaciendum erit ſudorifico decocto, quod caput calefacere, & exſiccare, necnon totum corpus ab humiditatibus vindicare valebit, quod ſic parabitur.

℞. Ligni guajaci cum cortice, ſalſæ parillæ electæ, ligni viſci querc. ligni ror. mar. an. ℥j. ligni buxi, radic. pæoniæ, radic. chinæ an. ℥i. aq. ſtillat. beton. lib. ij. rutæ capr. lib. j. ſalviæ, lil. convall. an. lib. ſ. m. f. infuſ. per hor. 24. deinde bull. ad conſumpt. dim. & facta colat. ſervetur ad uſum pro tribus vicibus, matutinis horis, horâ unà ante ingreſſum hypocauſti, ad ℥viii. exhibenda; cui præmittatur pulvis viperin. ad gr. xv. aut xx. & in hoc decocto ſudorifico, dies quadraginta perſeveret, ſemel per diem ſudorem provocando; decimo verò quoque die, pilulæ, totum, & caput purgantes, nimirum cochiæ, & aggregat. aut à Paracelſo præſcriptæ exhibeantur, quibus addi quoque poterunt grana Mercurii dulcificati. Diebus autem intermediis, Clyſteribus acrioribus utendum; atque hoc ſudoris tempore, victus attenuans, ſed mediocris tamen eſſe debet: pro potu verò conſueto, aqua hunc in modum paranda.

℞. Salſæ parillæ electæ, viſci querc. veri, chinæ opt. an. ℥j. ligni ſalſafras ℥ij. aq. com. ℔. xv. m. bull. ad conſumpt. tertiæ, in fine ebullit. adde cinnamom. integri. ʒij. fiat colat. cui adhuc ferventi adde ſacchari fini, ad libitum Patientis, prout & fruſtula citri recentis, ut agitatione fiat aqua, vulgo dicta Cedrata.

Completo ſudore, ſi ventriculus non adeo perfectè concoquat, ciboſque conficiat, aqua Tettuciana, quatuor aut quinque vicibus de more exhiberi poterit, cum vehiculo mellis roſ. ſolut. ſicut pro capitis roboratione, Conſervæ capitales è floribus roris mar. ſalviæ, calendulæ, pæoniæ, beton. lil. convall. ſub ingreſſum lecti erunt in uſum ducendæ: quinimo & ante cœnam Theriaca, cum Mithridatica confectione ſummopere proderit, eodemque tempore pulveres exſiccantes atque pediculos necantes capiti inſpergendi, ex ſtaphiſagria, lupinis, abſinthio, calamentho, nitro, ſcordio, & dictamno Cretico.

Sed tandem ad capillorum abſciſſionem prope radices erit deveniendum: qua peracta, capiti lotiones quotidianæ erunt parandæ, ex aquis ſulphureis atque nitroſis: quæ ſi præſto non fuerint, ſubſtituatur lixivium ex cinere ficus paratum, in quo ebullierint cortex ligni guajaci, agaricus, radix lauri, folia tabaci, centaur. ariſtolochiæ, beton. & ſtœchados, & jejuno ventriculo, quotidie, ad xx. dies caput lavandum, panniſque lineis diligenter exſiccandum.

Quibus jam dictis, congrua erit addenda vivendi ratio. Et quamvis ab iſto Juvene ob inopiam obſervari non poſſit, ſicut neque præſcripta ad uſum revocari, attamen ut cæteris quoque hoc affectu laborantibus hæc Conſultatio utilis eſſe poſſit, exactam Curationem præſcripſi, propriamque vivendi rationem ſubdo. Primò namque aër debet eſſe exſiccans, & calidus potiùs, quàm frigidus, qui in cubiculo eſt alterandus ſuffumigio, ex ſtyrace, benzuino, ligno aloës, paſtillos efformando, cum tragacantho, & aq. roſacea, accenſis carbonibus inſpergendos. Secundò victus debet eſſe attenuans, non tamen tenuis; ſic conveniunt aviculæ montanæ, volucres ſilveſtres, turdi, alaudæ, attagenæ, hirundines, columbæ turricolæ; & vitandæ carnes annoſæ & pingues, ſicut & lactaria omnia, legumina, olera frigida & fructus humidiores. Ex piſcibus verò, electiores & ſaxatiles quandoque concedi poſſunt. Vinum ſit odorum, maturum, ſed paucum. Tertiò ſomnus ſit moderatus, ſiquidem in vigilia humores magis reſolvuntur, magiſque totum corpus exſiccatur. Quartò Exercitium, jejuno ventriculo, magnopere conferre poteſt, imò & parvæ pilæ ludus. Quintò Alvus lubrica ſervetur, aut Clyſteribus acrioribus, aut uſu pilularum maſtich. ſemel ſaltem per hebdomadam. Venus totum corpus refrigerat, debilitatque caput. Tandem alacri animo vivat Patiens,

moro-

Digitized by Google

mœrores accendo: ſed ad iram tamen quandoque Patientes provocandi. *Idem Tom. 2. Cent. 1.*

Obſervationes.

Pro Porrigine importanâ.

Juvenis quidam Melancholicus porriginem diu paſſus eſt: illi enim tenues & furfuraceæ ſquammulæ ex capitis & univerſi corporis ſuperficie continuò reſolvebantur, pluribus ulceribus relictis, è quibus ſanies quædam virulenta ex intervallis per totum corporis ambitum emanabat, quod malum cùm non ſolùm ſit fœdum & moleſtum, ſed periculoſum, & facilè in lepram commigret, idcircò illi citiſſimè auxiliares manus adhibere oportet. Poſt infinita propemodum uſitata remedia, tandem ſolo urinæ balneo omnimodam conſecutus eſt ſanitatem, in quo prius furfures & fumaria erant incocta, nec ſine ratione, nam urina vehementer abſtergit, & potenter repurgat; quo pacto ſcabiem, ſorditiem, pruritumque nitroſa qua pollet facultate perſanat. *Zacutus Luſitanus. obſervat. 3. lib. 1. prax. admirand.*

Pro Capillorum casû à relaxatione meatuum cutis.

Cùm hic affectus à nullius materiæ vitio, ſed à ſolâ cutis relaxatione & meatuum amplitudine proveniat, ſola adſtringentium admotione curandus venit.

Hoc quod ſequitur ſingulare remedium ad hoc vitium deputatum eſt.

℞. Polytrich. capill. ven. an. Mß. fol. myrti. roſ. abſinth. an. Mj. coq. in olei dulcis & vini rubri auſteri an. quart. iij. donec vinum conſumptum ſit: colatum & expreſſum oleum reponatur.

℞. Hujus olei ℥iij. ladan. ℥iß. maſtich. ℥ß. ladanum & maſtich. ſubigantur in mortario piſtillo calido, paulatim oleum infundendo. Deinde conſperge & probe miſce pulveris capill. veneris ℈iv. ut fiat linimentum. Quo illinantur loca depilata. Nigellam etiam urito, aquaque ſubactam illinito, hujus enim uſus ad eliciendos pilos mirifice probatur, ſive capiti, ſive mento, imprimis autem ſi ſuperciliis adhibeas: his remediis pili egregiè reſtituuntur. *Petrus Foreſtus. obſerv. 7. lib. 8.*

Vidi; cùm mentum calvum erat, hirſutum factum ex crebro fotu decocti capil. veneris, quos nonnulli idcircò polytrichon vocant, quod multitudinem pilorum producant. Facies autem ſic radi curabis mentum novaculâ, & ſequentibus diebus fricabis nonnihil cum panno aſpero, poſtea lavabis ſæpius decocto capill. ven. in aqu. fluviatili facto. *Hieron. Reuſnerus. obſerv. 22.*

Pro Capillorum defluvio.

Ad firmandas radices capillorum & humores contemperandos, utile erit hoc unguentum.

℞. Ol. ovor. ℥ß. ladan. ʒvi. pingued. urſi ʒij. chartæ uſtæ, nuc. avellan. uſt. an. ʒß. pulv. gran. myrthi. ℈j. M. F. unguentum; eo ungatur mane, poſtea veſperi ante cœnam abluatur caput lixivio in quo abrotan. & capill. ven. decoquantur. Ad eandem intentionem ſtercus capræ in cinerem redigatur, & miſceatur cum oleo ovorum, addaturque guttula una olei Caryophyll. vel pulvis ejuſdem propter majorem efficaciam & odoris gratiam *Jo. Crato. conſil. 8. lib. 4.*

En εὐπόριστον quoddam ſingulare in producendis capillis, ubi illi deciderint.

℞. Spumam carnis bubulæ, potiùs macræ quàm valde pinguis in aqua decoctæ; & illam collige in ollulam mundam, & eâ locum depilum inunge. Ego nuper admodum in quodam cui ſuperciliorum pili ex morbo omnino deciderant, feliciter uſus ſum. *Petrus Monavius. Epiſt. 34. lib. 2. conſil. & Epiſt. Cratonis & aliorum à Scholtzio editorum.*

Pro Capillorum in fronte proventu in Virgine.

Dropacem talem præſcripſi.

℞. Reſin. laric. vulgar. circiter 4. Cochlearia, adde maſtich. ſubtiliſſ. tritæ inſtar avellanæ. diſſolv. ad ignem, & parum coque continuò agitando. Poſtea effunde in lebetem aquâ frigidiſſimâ plenum, deinde manibus malaxentur & in magdaleonem rotundum formentur, qui in aqua, ne adhæreat, conſervetur; hujus portiuncula dilatata ſupra cutem piloſam applicata, ubi adhæſerit, iterum detrahatur, pilique in Emplaſtro evulſi hærebunt. Et ſi quid de Emplaſtro in cute remaneat, ol. amygd. d. perfricatione, recedet: conſuetum eſt remedium Venetis matronis, quæ pilos evellunt.

Sequens etiam pſilothrum ordinavi.

℞. Calcis vivæ ℥j. auripigmenti, ʒj. pulveriſatis ſubtiliſſ. adde album. ov. num. 1. & lixivii tonſorum parum, incorporentur in formam linimenti, eoque cum digito intincto ungatur pars cutis piloſa & in quarta horæ parte abluatur lixivio & fricetur, cujus vires cùm puer Pharmacopæi experiretur, pili receſſerunt; ſed dolor aliquis inde ſubortus, & rubedo, quæ tamen diu non remanſerunt. *Felix Platerus. obſervat. lib. 3. pag. 591.*

Pro Pilorum defluvio.

Oleum Caryophyll. chymicum præſtans eſt remedium, ſi pars depilata leniter inungatur. *Rodericus à Fonſeca Tomo 2. conſult. 60.*

Poſt purgationem univerſalem, locum depilem ut lavaret mandavi ſequenti lotione, ſcilicet vino infuſionis roriſmar. & abrotani: deinde ut inungeret unguento ſequenti.

℞. Ol. ovor. myrtin. liquoris deſtillantis è limaceis rubris, an. ℥ß. ciner. capill. human. talpæ, an. ʒij. ciner. apum. muſcar. an. ʒj. ciner. abrotan. ʒß, pingued. cuniculi ℥ß. propol. ℥ß. ladan. puri, ʒiij. fæcis olei ſem. lini ʒij. mell. deſpumat. ℥ß. incorporentur omnia, & redigantur in unguentum, quo pili regenerati ſunt. *Petrus Foreſtus. obſerv. 6. libr 31. De fucis.*

Pro Calvitie in Adoleſcente.

Conſului ut decocto ulmi ex dulci lixivio caput lavaret, & locum affectum Squillâ aut cæpâ fricaret, & deinde hac etiam decoctione ablueret, quæ ex abrotano & agrimoniâ paratur, demum verò ut hoc unguento inungeret, quod ex labris vulpis cum pelle in cinerem redactis & ex cinere ſtercoris capræ, apum & muſcarum, & ſuccis dictarum herbarum & oleo decoctionis muſcarum conſtabat, cera modica adjecta, poſt ſucci conſumptionem ad formam unguenti paratum. Erat hoc Experimentum *Gisberti Horſtii* præceptoris mei. Urina calida per ſe lota juvat, alteri verò ſolo lixivio hederæ arboreæ, cùm caput lavaſſet crines reſtituti ſunt. *Petrus Foreſtus. Obſerv. 6. lib. 8. de vitiis capitis exterioribus.*

Pro Calvitie poſt tineam remanente, ad virum excellentem.

Calvities hæc non ex ſenio, ſed ex ulceribus capitis manantibus ortum duxit; vera cute hinc inde exeſa; & per dropacum applicationes & detractiones abſumpta, in cujus locum cicatricoſa & calloſa cutis nata eſt. Cùm autem in cicatrice pili vix unquam naſci poſſint, & jam diu perſeveraverit malum, difficile erit arte, illic denuo pilos educere. Tamen cùm cutis capitis ſpiſſa & capilloſa ſit, in qua ſemina adhuc fortè pilorum latere ſubtus poſſunt, præcipuis expertiſque remediis id tentandum eſſe, ut pili creſcant, cenſerem, omiſſis multis aliis hoc modo procederem.

Caput manè foveat dominus cum ſpongia intincta in vino albo in quo decoctum ſit abrotanum cum Chamæm. & Salviæ floribus; ut ſic pori ſenſim aperiantur, quod & alioquin capiti, tantùm abeſt ut obſit, ut potiùs proſit. Hoc pacto alternis diebus per menſis ſpatium & ultra caput foveat; fricando & pectinando poſt fotum. Deinde inungat caput noctu, ſequenti unguento.

℞ Ol. Myrtin. amygd d an. ℥j. Cortic. rad. Cannar. uſtar. veratum. Capill. ven. veri uſti & polytrichi an. ℥ij. cap. murium uſtor. apum combuſtarum, & Cantharid. rubrar. maculis nigris an. ʒj. ladan. ʒij. Mell ℥j cum cera F. Linimentum. Hoc Linimento nihil eſt efficacius, quòd ſi non juverit, nihil juvare poterit, utatur illo alternis noctibus, & quando ſpiſsè adhæret, abluere poterit lixivio, in quo abrotanum decoctum fuerit. Ubi menſis ſpatio uſus fuerit, poſtea hoc decoctum parari curet.

℞. Cap. ven. polytrich. cortic. rad. cannar. fol. Myrti, fol. Sen fl. Chamæm. roſ. rubr. fol. Lapathi acuti. an. Mj. lign. guajac. ℔ß. abrotan. Mij. F. decoctio. qua ſingulis noctibus caput lavet cubitum iturus, continuando diu; vel ſaltem cum ſpongia foveat: atque niſi ſuccedat menſibus aliquot elapſis, rurſus unguento priori caput inungat noctu & manè, & hoc decocto abluat, hæc præ cæteris omnibus (ſi quid effici in hac re poteſt) efficaciſſima ſunt remedia, quæ fideliter communicare volui, à Deo ſucceſſum domino optans. *Felix Platerus. obſerv. lib. 3. pag. 597.*

Pro Favo in Puero lactante.

Infans quidam in capite Favum habebat cum ingenti pruritu. Imperavi ut caput leviter balnearetur cum decocto fænugræc. malv. & althææ. Deinde ut inungerem ſolo oleo roſ. in quo Camphoræ exiguum immixtum ſit, alioqui ſi iſtis non curaretur, juſſi pararent oleum deſcriptum à Montagnata conſil. 298. (cujus deſcriptionem vide ſupra, ſect. 14. lib. 3.) quod egregie valet ad cruſtas & eruptiones puerorum, valet enim ad favum, tineam & achores. Nam ea quæ ad cruſtas capitis puerorum à Neotericis practicis ſcripta ſunt valere, eadem quoque conferunt favis, achoribus, & tineis. *Petrus Foreſtus. obſ. 24. lib. 8. De exterioribus vitiis capitis.*

Præſtat in puetis uti levibus, quale hoc eſt à Bayro ſæpius expertum, tam in favis quàm achoribus, nempè caput abluere cum decocto fl. ſalicum, fol. parietar. betæ albæ & lentium, & poſt ablutionem inungere unguento ſubſequenti.

℞. Lithargyri cum oleo roſ. & aceto nutriti ℥j. fol. rutæ viridis, ℥ß. (vel ceruſſ. ℥ß.) ſtaphiſagr. ʒij. vitrioli, ℥j. (vel aloes ſuccotrinæ, myrrh. fuliginis oris furni, tuthiæ; an. ʒiß.) probè M. in mortario cum aceto & ol. roſac. (vel myrtino) diu agitando, ut fiat unguentum inſtar nutriti, eo inungatur caput & eſt mirabile. *Petrus Foreſtus. obſ. 25. & ſchol. lib. 8.*

Capillus prodigioſus, poſt immanem capitis dolorem in vertice cum naturalibus pilis erumpens.

Vidua quædam citrancà, ætate fere quinquagenaria defuncto marito, ſupremo Vigiliarum præfecto, ex Ungaria redux in patriam Sileſiam, occaſione mihi data ſecum colloquendi, retulit ſe per. 12. annorum ſeriem, poſt febris Ungaricæ infirmitatem ægrè evictam, obnoxiam eſſe immanibus Capitis doloribus, in menſe ſemel, quandoque bis tali typo recurrentibus. Poſtquam intra cranium dolores capitis perfectorii, telorum inſtar, ab uno latere ad alterum vagantes, & quaſi cerebrum transfigentes, tertiâ vel quartâ ab inſultu die deſævierunt, inter capillos naturales. ſuâ naturâ atros, pili novi, præteritis annis albi, jam cani, medium digitum longi, canini ab illa appellati, exurgunt, ſupra verticem potiſſimùm, hic ſparſim illic densè, (*Buſchweiſe*) occiput & ultra cingentes, coronamque effingentes, atque per ſpatium unius noctis incrementi ſui terminum abſolvunt; doloribus tum ab interna calvariæ parte ad pericranium, ſeu ad radices prædicti capillitii plurimum tranſgreſſis, tantis quidem in principio ejus ſtatus, ut cutis ibidem nec leviſſimum digiti tactum admittat. Eos pilos, ſi intra quatriduum evelli curet nobilis fœmina, dolor indies decreſcit: imò inter evellendum in extimâ cutis parte eundem jam non ſentit; niſi ſimul vicinum naturalem incautè convelli contingat. Sin verò ultra prædictum tempus ſtare permittat, hem! reciproco & ſtupendo motu intra cutem illi ſe retrahunt & abſcondunt. Quo facto, dolores capitis interni multo majori, quàm ante pilorum egreſſum, atrocitate recrudeſcunt, multoque diutius durant, adeò ut in rabiem propè incidat afflicta mulier.

Cauſæ horum Curioſis curioſè indagandæ relinquuntur: ad quas ſcire expedit fœminam illam, aliàs ſterilem, ut tales ſolent, impensè favere canibus eoſque frequenter manibus ſuis verſare; cum iiſdem menſam & lectum communicare; ſicuti coram præpingues duos melitæos, unum ejus gremio exceptum, alterum lateri accubantem vidi: ut, ſi pili illi pro caninis habendi ſint, quærere liceat, annon (ſalvo Theologorum judicio) horum anomaliæ producendæ canum halitus & vapores ſpirituoſi quandoque procatarxin aliquam contribuant? *David Spielenbergius.*

Plica Polonica.

Anno Chriſti 1653. cùm Ratisbonæ tempore Comitiorum Imperii variolæ graſſarentur, inter alios etiam juvenes duo, natione Poloni, fratres uterini uno ſimul fere tempore ægrotabant variolis, amboque plicâ Polonicâ à juventute afficiebantur; Medicus quidam in curam accerſitus, in principio ſtatim præcepit majori natu, pro liberiori fuliginum febrilium tranſpiratione, ac variolarum tranſitu capillos omnes detondi, ſimul ac illos citros, qui Plicâ, uti communi nomine vocatur, Polonicâ infecti fuerant; quo facto, æger ſtatim ſanguinem ex capillitio fluentem ſenſit, & cum inſigni virium animalium & naturalium lapſu poſt paucos dies mortem obiit, non ſine magno fratris & nobiliſſimorum Parentum luctu. Medico igitur priore abdicato, mox in junioris fratris decumbentis curam acceſſimus ego, omiſſâ & prohibitâ capillorum tonſurâ, feliciori eventu, ſimulque brevi tempore, auxiliante Deo, eam abſolveram, cum propinquorum applauſu. *Helvvigius.*

Scholion

Scholion Hellvvigianum.) Plica capillorum morbus eſt, Polonis quidem plerumque endemius, ac tam maribus, quàm fœminis, imò pueris etiam & Infantibus familiaris, itemque in aliis regionibus, ut in Helvetia, Briſgoja, Alſatia, & Belgii parte ad Rhenum, ac in Hungaria cognitus, aſt non tam frequens. In Hungaria interdum animalia morbo hoc infeſtari, præſertim equos, teſtatur Sennertus lib. 5. prax. med. part. 3. ſect. 2. cap 9. & Ducem quendam militum talem equum ex Hungaria Dreſdam adduxiſſe, qui ejuſmodi cirrum in collo uſque ad pedes pendulum habuit. Eſt autem Plica affectus capillorum gravis, malignus & periculoſus, cum unius & alterius, vel plurium capillitii cirrorum arctâ & indiſſolubili implicatione & agglutinatione ſeu inviſcatione, uti Fonſeca loquitur, à vapore inſenſibili tenuioris & unctuoſæ ſanguinis portionis, vitioſo, pilis imbibito, ortum habente, causâ primariâ in aëre auſtrino & humido, cibis crudis & mali ſucci, atque aquis corruptis aut mineralibus exiſtente. Nam cùm pili verè ſint partes corporis, & nutriri debeant alimento ſuo, ut quælibet pars corporis, familiari & determinato, quod in pilis eſt ſanguinis portio tenuis, vaporoſa, & unctuoſa, attamen humor hic ſæpius ob loci & aëris genium, atque alimenti aſſumpti intemperiem, quum humorea plerumque aſſumptorum naturam obtinent, aut ob concoctricis facultatis errorem ſeu impedimentum, malignitatem aliquam adſciſcit, & putreſcere incipit; & tunc evaporationes tales ſubſequuntur, quæ in capillis & aliis corporis partibus diverſa & varia ſymptomata gravia cauſant, ſicuti in ſcorbuticis videmus. & talia ſæpius in infantibus à parentibus per generationem tranſplantantur, ſicque malum hoc ut plurimum præſertim in Polonia, hæreditarium fit. Morbum autem hunc Sennertus innuit non tam novum eſſe, veluti Poloni putarunt, licèt Rodericus Fonſeca, & Hercules Saxonia, ex authoritate Johannis Stadleri, Medici, ſcribant, vix ante annum Chriſti 1564. in Italia & Germania, pleriſque Europæ provinciis ad noſtra uſque tempora notum fuiſſe, ſed cùm cauſæ eædem, quæ morbum hunc conſtituunt, multis retrò ſeculis quoque adeſſe potuerint, Medici verò, qui eum deſcriberent, & iſte rariùs occurreret, vel penitus neglexerunt; vel defuerunt. Præterea morbus hic non eſt planè criticus, ut multi volunt, nec planè ſymptomaticus; ſed partim criticus, partim ſymptomaticus, ut eleganter diſſerit Fonſeca Conſil. ſuor. conſult. 1. de Plica. Non planè criticus, quia natura expurgando corporis profunditatem, partem ſaltem humoris peccantis ad capillos capitis & cutem, tanquam ad partes ignobiliores mittit, ſed non cum tolerantia & conferentia, ac potiùs cum gravium ſymptomatum anteceſſu, quod malignorum affectuum proprium eſt, remanente in corpore reliquo magna ex parte humore peccante; inſuper natura quoque per evacuationem morbum hunc ob humoris multitudinem; lentorem, & viſciditatem, judicare non poteſt. Nec planè ſymptomaticus eſt morbus hic, quia tranſpoſitio hæc humoris maligni ad partes ignobiliores, mitigat ſaltem ad tempus ſymptomata præcedentia, & prohibet quodammodo futura mala, quando abſoluta fuerit pilorum implicatio. Præſciſſionem verò capillorum in ſic affectis intempeſtivam cum ſanguinis fluore periculoſam eſſe, ratio & experientia evincunt. Ratio: quia hoc modo, vel intempeſtivâ curâ quâdam tentatâ, tenuis iſta ſanguinis portio unctuoſa, quæ capillorum hactenus alimentum fuerat, impeditur, & non attracta, cum nitroſa ſua & maligna qualitate repellitur, & materia reliqua in cerebro irritatur ac commovetur, fluxiones oculorum & cœcitatem producens. ſimulque maligni vapores, quos natura procurabat, temporis ſucceſſu, per capillos educere, retruſi per membra ad articulos, perioſtia, muſculorum nervos & tendines diſcurrunt, atque dolores acerrimos, arthriticas convulſiones, artuum torſiones, cardialgiam, laſſitudinem, cum virium proſtratu & vitæ periculo excitant: quod & experientia in prædicto juvene nobili, ac multis aliis docuit. Hercules Saxonia non dubitat malum hoc etiam per veneficium inferri poſſe, idque ex obſervat. Johannis Schenckii, ex relatione Chriſtoph. Rumbaum probat, quod in Pocutio, Poloniæ provincia, ſtrigæ, ac hujus ſortis mulieres ſolâ curatione ſuperſtitioſâ illud facillimè & breviſſimè curent. Cæterò, tametſi Herculus Saxonia, Johannes Prævotius, Fonſeca, & Sennertus multa remedia, tum præſervandi, tum curandi causâ, propoſuerint, nulla interea certa & appropriata medicinalia & alexiteria hujus morbi, ob vim ſuam malignam & occultam, hactenus inventa ſunt quæ illum perfectè ſanare, vel penitus exſtirpare quiverint; quod & de ſubditis ſuis generoſus Comes Nicolaus Sapieha ſcribit, qui licet multò majorem notitiam & experientiam de plicæ origine, progreſſu, & curatione, quàm alii, qui de affectu hoc ſcripſerunt, haberet, nulli verò contigiſſe quod ægrum perfectæ ſanitati reſtituerit. Optimum igitur erit, curationem hujus mali non tentare, ſiquidem generoſis auxiliis magis irritetur, & citò occidat, ſed abſolutionem naturæ relinquere, quum, experientiâ teſte, multi ſine ulla evacuatione & præſciſſione, naturæ ope duntaxat ſanati fuerint: Cognovi ego quendam Vice-præfectum Oppiduli Neuſtadlein in Bavaria, virum temperamenti cachectici, obeſi corporis, & vultus pallidi, qui cirrum denſum, longum à cervice ad lumbos uſque pendulum, ac mirè implicatum & inviſcatum in cervice gerebat, qui quidem aliquoties ob ſpurcitiem, credo, copioſam & fœtidam, tanquam diffractus ad tertiam penè partem in extremitate ſponte deſilivit, ſed tunc uno alterove ſymptomate gravi vir iſte moleſtabatur, uſque cirrus ad priorem menſuram procreſceret. Vidi etiam Sacrificulum ſenem in arce quadam Epiſcopali Ratisbonenſi, quæ cum ſubjacente opidulo vulgò *Ward* vocatur, ſub libera cuſtodia, ſed effrenatæ mentis, cum capillis ad humeros uſque pendulis, & barbâ latâ, longè uſque ad crura promiſſâ, pilis utrobique impexis & mirè implicatis, opinor, ex incuria & ſpurcitie, horridis, quia nullam aliàs affectionem, Plicæ conſuetam, inde ſentiebat, in veſtitu ſqualido deambulantem, & in tali ſtatu per plures annos vivebat.

Additamentum Schröckii.) De hoc adfectu, noſtris in terris, per Dei gratiam, ignoto, quidquam addere ſupervacuum eſſet, poſtquam ejuſdem naturam atque curationem, propriâ aliorumque experientiâ inſtructus, Nobiliſſ. Dn. Simon Scholzius, Phyſicus Thorunienſis, & Sacr. Reg. Maj. Poloniæ Medicus celeberrimus, in Anno 6. Ephem. German. Curioſ. obſ. 138. ſub titulo: Plica explicata, diffusè docteque expoſuit.

Plica explicata.) Certum eſt, quamlibet ferè regionem aliquid habere, quod ſibi jure quodammodo ſuo vendicare videtur: ſic quoque & morbos quoſdam nonnullis provinciis ita familiares eſſe, ut ejus quaſi proprii dicantur, in aprico eſt. Appellant hos Medici propter communem aliquam cauſam ἐνδημίους ac ſi dicas, vernaculos ſive indigenas & proprios. Talis morbus à Plinio ſceletyrbe & ſtomacace, à recentioribus ſcorbutus dictus, ad ſeptentrionalis maris littus habitantibus communis eſt. Talis Neapolitanis podagra, Alpinarum regionum incolis, Hiſpaniæque finitimis, bronchocele eſſe putatur. Galenus Alexandrinis elephantiaſin familiarem ſcripſit. Judæos imprimis leprâ contagioſâ divexatos fuiſſe Sacræ Literæ teſtantur. De ſingulorum naturâ varii varia

obſervarunt. Affectum cui à capillorum ceu glutine quodam inviſcatione & invicem complicatione Plicæ nomen tribuitur, & qui Polonis imprimis, hiſque finitimis peculiaris eſt, vix quidam ex obſervatione propriâ, pauci ex relatione aliorum hucuſque deſcripſerunt. Hinc natura ejus nondum planè perſpecta, de eo aliquid certi ſtatuere haud facilè erit. Nos tamen auxiliante divino Numine, quicquid tum propriâ experientiâ, tum ex relatione aliorum hucuſque collegimus, circa plicæ hujus explicationem nunc conſignare ſtudebimus.

Dictus eſt hic morbus Plica, quòd capillos planè inter ſe complicet: Plica Polonica, quòd Polonis, & imprimis eis, qui inter Hungariam & Pocutium habitant, Ruſſis & his finitimis, (quamvis noſtris temporibus totam Poloniam pervagatus, uſque ad nos Pruſſos pervenerit) hinc licet primo ortu epidemius fuerit, jam endemius factus ſic. *Schenckius obſerv. Med. lib. 1. obſerv. 3.* etiam Briſgois, Alſatis, Belgi, nonnulliſque Rheni tractibus morbum hunc notum eſſe ſcribit: ſed raò à Medicis illorum locorum tale quid obſervatum eſt. Vocantur alias capilli ita convoluti ab hoc affectu Tricæ incuborum, quòd vulgus capillos ab incubis intricari & noctu ſugendo tractari putet. Trichoma morbus cirrorum, capilli enim intricati cirros repræſentant, & ſecti nonnunquam ſanguinem fundunt, quod tamen alii negant. Germanorum appellationes ſunt, *die Marenflechten, Marenwirckung, Marenlocken, Schrottlins Zœpffe*, quæ eandem rationem cum Latinâ appellatione obtinent. Præterea *Wichtel Zœpffe* vocant, quod ſuperſtitioſè creditum ſit ab infantibus non baptizatis, (quos antiqui *Wichteln* dixerunt) necti. *Juden-Zœpffe*, quod ab incuba Judęi ſpecie fieri exiſtimantur. A Polonis notatur nomine *Gozdziec* ſive *Gwozdziec*, quo vocabulo morbus ipſe exprimitur, item *Kolium* quod proprie capillorum complicationem ſignificat. Eſt itaque Plica capillorum cuti capitis infixorum & in amplum diſtentorum involuta contorſio, cum graviſſimâ totius corporis artuumque tàm ſuperiorum quàm inferiorum, capitiſque læſione, & antequam capilli complicentur, magno dolore, ſudore plerumque concomitante.

Subjectum ejus primarium ſeu radicale eſt hepar vel partes ſucco ſanguineo generando & ſeparando deſtinatæ: ſecundarium, & per ſympathiam recipiens, cutis capitis ſecundùm radices pilorum, & pili ipſi, ubi morbus firmatur, naturâ criticè ad illas partes ſibi moleſtum deponere tentante atque perficiente. Apparet hinc pilos poris non deſtitui: & inde etiam quod una nocte omnes poſſint caneſcere ab apprehenſione gravis mali imminentis vel præſentis. Unde ſuſpicio vitam eis ineſſe, quaſi alantur, per ſucci ſibi appropriati intus ſuſceptionem.

Neque tamen hæc affectio dicenda pilorum convulſio, quia ea tum propria eſt, tum analoga partium ſenſu & motu voluntario prędıtarum. Subjectum adæquatum eſt totum ferè corpus, articuli & perioſtia &c. ut patet ex actionibus lęſis & qualitatibus mutatis.

Quamquam autem motus hic naturæ, ut ſuperiùs dictum, videtur eſſe criticus, non tamen ſimpliciter talis eſt, haud enim tota materia illuc deducitur; vel ſi aliquando per abſceſſum ad illas partes morbus judicatur, id nimis longo obtingit temporis intervallo, ſecus ac fit in vera criſi. *Galen. in Aphor. Hippocr. comm. 13.* Neque etiam appellare quis poſſet ſymptomaticum, fit enim ex interioribus ad exteriores, ex nobilioribus ad ignobiliores partes humoris pravi expulſio. Ex utroque igitur mixtum nuncupare lubet. Cauſa προηγουμένη ſeu antecedens eſt morboſus apparatus, ſive diſpoſitio talis humorum & partium, quæ effectum hunc generandum, ſive aliunde ſuſceptum, ſive congenitum magis apta redditur: quemadmodum ſunt magnæ cruditates in tribus coctionibus cumulatæ, ſanguis multus, crudus, quocunque modo corruptus & venenatam aliquam conditionem adeptus. Utut enim malum hoc ob communem aliquam ejus regionis cauſam endemium ſit, ita ut ſæpè in una domo duo vel tres eo affecti reperiantur, non tamen abſolutè contagioſum dicendum eſt, nam plurimi, licet cum ægris illis converſentur, non inficiuntur, ſed qui διάθεσιν aliquam internam nacti ſunt. Cauſa προκαταρκτικὴ morboſum apparatum in actum deducere valens, è triplici ſerie rerum naturalium, non naturalium & præternaturalium Medicis dictarum, hîc quoque peti poteſt. Inter res naturales diſpoſitio hæreditaria multum facit, & immediata plerumque ſeminarii morbifici exiſtit cauſa, quando cum generationum principiis in ipſum fœtum transfunditur. Præter quotidianam experientiam teſtis eſt oculatus *Clar. Sennertus*, qui *lib. 5. med. Pract. part. 3. ſect. 2. cap. 9.* de plicâ, Generoſi cujuſdam Poloniæ Comitis plicâ laborantis filium ſexennem, plicas jam aliquot in pilis capitis habentem introducit. Idem militem quendam ſenem, plicam in occipitio à matre ſuâ, quæ ſeptem plicas duarum ulnarum longitudine ad mortem uſque alebat, hæreditate accepiſſe ibidem aſſerit. Ætas quælibet ad morbum hunc ſuſcipiendum apta eſt. In ſexu maximam partem fœminas invadere nonnulli exiſtimant, potiſſimùm ſuppreſſo menſtruo ſanguine: ſed falſum id eſſe experientia teſtatur.

Inter res non naturales eſt aëris mala conſtitutio, eidem à vaporibus è terra & aquis, quæ in Poloniam ex montibus Ungariæ defluunt exhalantibus impreſſa. Sive quis cum *Fonſeca lib. 1. conſult. Med. conſ. 1.* eum etiam totâ ſubſtantiâ ob cœleſtes influxus ab initio mutatum fuiſſe credere maluerit: qui unà à maleficis unguentis eundem contagium ſumpſiſſe ibidem ſuſpicatur. Cibus & potus tam quantitate, quàm modo aſſumendi peccans, morbo citius generando quoque aliquid addit. Poloni, præſertim ejus provincię, cibos craſſę ſubſtantię & in magna quidem copia aſſumunt, potui nimis indulgent, non ſolùm cerevıſię craſſæ & potentis valdè lupulatę, verùm etiam vini generoſi & ſpiritus frumenti, atque mulſæ cum lupulo decoctæ; unde cruditates & exhalationes proveniunt. Sed peculiare quiddam aquis ejus loci, quarum quotidianus iis hominibus uſus eſt, ad plicam producendam ineſſe nonnulli tentur. Reliquæ res non naturales quid huic pręſtent, facilè quivis perſpicere poteſt.

Res pręternaturales mali hujus apparatum promovent, obſervatumque eſt eos qui in luem veneream propendent, vel eâ jam infecti ſunt, facilius plicâ affici: tùm etiam ſcorbutum cum hoc morbo magnam analogiam habere.

De cauſa proximâ & continente intricata res eſt. Ad ſolum humorem viſcidum cauſam referre, minùs probabile videtur, ſic enim in omnibus ferè regionibus multi, qui ad viſcidos humores generandos diſpoſiti ſunt, imò eis abundant, accedente aliquo aëris vitio, plicę obnoxii eſſent: nullaque ratio eſt, cur ſolùm ad capillos & partes ſuperiores, non etiam ad inferiores, quo viſcidi & lenti humores magis vergunt vel alias partes materia hæc detrudatur. Quinimo nec vapore ſolo circumſcribi poteſt; quia capilli ſecti ſanguinem emittunt: quod tamen plurimi negant, egoque nunquam obſervavi. Præter alios tantùm unicum teſtem verum hîc produco, Perilluſtrem & admodum Reverendum D. Sebaſtianum Belenski, Canonicum Uladislavienſem & Prępoſitum Brzezinenſem; ſanctè affirmantem, quòd ſibi plicas omnes abſque noxâ à ſanguinis effluxione aliquoties præcidi curaverit. Sed neque humor, qui corpori noxius eſt,

idem

idem pilis copioſum alimentum ſuppéditare poteſt, atque hinc capillorum inviſcationem efficere, ſiquidem is potiùs capillorum luxuriei cauſa exiſteret. Cauſa itaque plicæ proxima ſtatuenda eſt maligna glutinoſa materia, cui ſæpè humor atrabilarius permixtus accedit, peculiari modo cum vehiculo ſanguinis in caput elevari apta, ac ibidem firmata, capillos inter ſe complicans; non alia ferè ratione quàm ut arthritidis cauſa articulis infenſa eſſe ſolet. Evincunt hoc varia & ſæva ſymptomata malignitatem ejus ſatis arguentia, ipſeque morbus curationem methodicam planè contemnens. Chymici fortè dixerint eſſe reſolutionem ſulphuris in ſucco ſanguineo cum ſalis reverberati ad mordacitatem diſpoſiti ſeparatione: & modum determinatum eſſe ab originali aëris inquinamento, quod in minutis particulis inverſam proportionem efficiens, reſolutionem & ſeparationem eam præſtat. Sulphur quidem reſolutum quum occupat ſedem mentis, ſoporem inducit ſuâ viſciditate, at quum per venas jugulares ad radices capillorum repit, unà cum ſanguine corrupto per modum partialia criſeos, implicationem inviſcatam in capillis præſtat; quod ſi capilli tum ſecentur (de quo inter ſigna) humor irritatus, qui ſal à contemperatione ſeparatum ſibi admixtum habet, exhalationes in quaslibet partes ſubjectas, ad oculos, articulos, perioſtia, &c. tranſmittit, etenim continuo filo humor cohærens per irritationem, etiam in ipsâ minerâ agitatus, ſparſim venenatos vapores diffundit.

Quod hic affectus (de quo mox) tineę in cute capitis ſimilis fiat, nec tamen in ulcus deſinat, eſt à ſale, quod à glutinoſa viſciditate ſulphuris reſoluti cohibetur: quod atrabilarius nonnunquam fiat morbus, eſt à ſalis in maſſa glutinoſa aſſatione. Cùm autem in articulis dolorem excitat, fit hoc à ſalis acumine, quod in loco frigido & ſicco ſiccеſcit magis: ſed hanc opinionem ſpecioſam magis, quàm ad curationem morbi utilem, utpote cujus fundamenta nondum ſatis confirmata ſunt, hîc prolixè examinare ſuperſedemus.

Multi ſunt affectus, cum quibus plica communia quædam habet ſymptomata. Cum lue venereâ laſſitudinem totius, colorem faciei immutatum, aduſtionem quandam & calorem, cruciatum oſſium: cum ſcorbuto artuum dolores, contractiones: cum capillorum tinea redundationem vermiculorum, (qui tamen rariſſimè ægros infeſtant) cum πιτυρώδη immunditiem & ſquamulas furfuraceas; verùm facilè ab iis diſcernitur, ſi reliqua graviora ejuſque magis propria conjunctim cum his perpendantur ſymptomata.

Signa morbi talia ſunt. In principio cùm natura vitioſum illud ſibique moleſtum à partibus interioribus ad exteriores propellere tentat, color faciei in pallidum mutatur, oſſa infringuntur, artus laxantur, caput, pedes, manus, omneſque artus, & juncturæ dolore atrociſſimo infeſtantur, tinnitus aurium percipiuntur, convulſiones interdum excitantur: membra etiam contrahuntur & gibbi quandoque efficiuntur, ſi nimirum actio cauſæ ab initio vehemens fuerit. Dein natura ſuperiore quaſi exiſtente, ad capillos pręcipuè (ue in arthritide ad articulos) materia morbifica protrudirur, unde nonnunquam furfurum & pediculorum in capite generatio, capitis ſpurcities, fœtor, capillorum inter ſe complicatio & in cirros convolutio, ut eos nec arte nec labore ullo explicare queas; ſi verò ſeces aut radas (quod alii, imò plurimi, ceu ſuprà dictum, negant) ſanguinem fundent, plurimis etiam cirri ſponte decidunt. Ungues inſimul, pręſertim in pollicibus pedum, ſcabri, longi; & inſtar cornu hircini, nigri evadunt, atque hoc tantùm iis qui hoc morbo graviter laborant obtingit: quibuſdam etiam planè decidunt, & poſt explicationem plicę renaſcuntur, quod mihi oretenus retulit Illuſtriſſima Comitiſſa à *Donhoff*, Illuſtriſſimi itidem Palatini Pomeraniæ, &c. Domini Johannis Ignatii Bonkowskii conjux, ſe in propriis digitis obſervaſſe.

Prognoſtica quod attinet, maximo cum periculo malum hoc conjunctum eſt, eò majorem habet laborem quo ſæviora Symptomata in pluribus partibus, ad quas materia detrudiıur, excitat. At natura vincente, cùm materia ad capillos delata eos in denſos cirros deformavit, corpus à malis ſuprà enumeratis liberatur, quod tamen ſæpè longam temporis moram requirit, natura interim reliquias humoris peccantis ad capillos pedetentim deferente. Et ſanè plurimi ejuſmodi plicas citra noxam, quoad vivunt, circumferunt, quamquam non ſine deformitate. Exiſtimarunt quidem nonnulli, ſi iſti cirri temerè præcidantur, graviſſimis malis corpus iterum obnoxium reddi, quia vehementia cauſæ per iſtam irritationem increſcit & motus materiæ ab ignobilibus partibus ad internas nobiliores revocatur. Oportet autem humores, quorum maturationes progreſſu temporis contingunt, quæ vel foras, vel intrò, vel alio, quo expedit, tendunt, ducere, ut Hippocrates libro de Humoribus docet; hinc ſtatuunt materiæ exitu denegato, evacuationeque ejus ſolitâ impeditâ, quoſdam viſu privari, alios gibboſos fieri, alios alia damna pati, prout humoris motus in hunc vel illum locum inclinat. Veruntamen expurgata jam in totum corporis profunditate ipſæ plicæ ſæpè ſponte decidunt, & ſi non fortaſſe tum Medico earum reſectionem moliri liceret, modò de materiâ non amplius in corpore præſente certus eſſet. Hoc quamvis difficile ſit, attamen Medico cuncta accuratè penſitanti, & ſecundùm rationem agenti haud impoſſibile. Verùm teſtati ſunt plurimi, cirros illos poſt finalem conglutinationem illis ſine omni noxa præciſos fuiſſe. Nihilominus tamen mihi noti ſunt quidam, qui poſt abſciſſionem cirrorum ad tempus viſu privati fuerint, & dolores graviores artuum & capitis inde retulerint.

Curationem plicæ perfectam nemo ſibi polliceatur, antequam ejus loci, ubi morbus hic endemius eſt, genium & incolas, cæteraque ad hoc pertinentia benè cognoverit, quod quantùm ad morborum inveſtigationem & depulſionem faciat, magnus Hippocrates libro de aëre, locis & aquis ſatis demonſtravit.

An verò hic ternarius ille indicantium numerus triplicem indicationem ſuppeditans; qua primò præſervatoria cauſam antecedentem tollit, ſecundò curatoria morbum cauſamque continentem debellat: tertiò vitalis viribus priſtinum robur reſtituit, locum inveniat, non ſine cauſa in dubium vocatur.

Quibus hactenus in principio morbi venę ſectio inſtituta eſt, plus obfuit, quàm profuit. Illuſtriſſimam Matronam Polonam, cui vena cubiti in principio ſecta eſt, confeſtim ſæviſſimos in eo brachio dolores cum tumore œdematoſo paſſam eſſe: pari modo in pedibus vena apertâ, dolores acerbiſſimos in utroque crure ad malleolos excitatos fuiſſe, teſtatur Hercul. Saxonia Med. Pract. lib. 10. de plicâ cap. 7. Quibus nos etiam libenter ſuffragamur; plurimis plicâ laborantibus id affirmantibus, propriâque experientiâ edocti. Sed multò minus purgationibus exhibitis noxii humores ſuperantur, quin potius commoti ita per totũ corpus diſperguntur, ut quoſdam cœcos, alios claudos reddant, alios alio modo graviter afficiant: quod ii experti ſunt qui purgantibus medicamentis hunc affectum ab initio exſtirpare tentaverunt, ex relatione ęgrorum.

Quare plica methodicam curationem reſpuere videtur, ſiquidem generoſis auxiliis magis irritatur. Itaque ingruente ea leniens curatio inſtituenda: valida & extirpans poſt pilorum inviſcationem & capitis immunditiem locum habere poſſet; ſed omnes ferè poſt capillorum conglutinationem ſani evadunt, quod

quod nos aliquoties experti ſumus. Quia autem motus hic naturæ ex parte criticus eſt, tutiſſimum materiam vitioſam ad capillos, quò tendit, primò invitare & adducere, ſecundùm Hippocratem Aphor. 21. lib. 1. & Galen. comment. in eundem. Præſertim cùm in morbis venenatis judicatio per abſceſſum ad partes externas & ignobiles fieri conſueverit.

Fiet hoc leniter aperiendo poros cutis capitis per emollientia & laxantia externa; ſed inprimis commendant capitis lotionem cum decocto brancæ urſinæ, ſive acanthi Germanici, etiam Polonici dicti, & ſedi ſeu ſempervivi majoris: atque Muſci terreſtris: forſan ob ſignaturam. Vide Crollii de ſignaturis tract. tum Guern. Rolfincium de vegetabilibus plant. &c. lib. 2. ſect. 8. cap. 5. atque Paracelſ. Portam & Quercetan. locis propr. Quidam etiam magoi faciunt radices lupuli: experientiaque conſtat decoctum harum herbarum in ablutione capitis multùm profuiſſe; quare vel iſtis vel additis aliis convenientibus hoc in caſu utendum, in iiſque tam diu ſubſiſtendum, donec omnes capilli in cirros abierint, & magna pars viadicatiæ, corpus à magnis imminentibus malis liberaturæ, ad cutem capitis attracta animadvertatur. Verùm ut branca urſina decocta externè in ablutione capitis prodeſſe dicitur; ita contrà potus ex illa paratus, & juicula internè uſurpata admodum nocere plurimi confirmant. Sed de muſco terreſtri hoc in affectu evolvat B. L. *Obſervat.* 52. *Anni* 1. *Miſcell. Germ. Curioſ. D. D. Bernhardi à Bernitz.*

Purgatio (ut jam dictum) ſit moderata, incipiendo aliquando à vomito, quem ob multas cruditates collectas, & in primis viis hærentes, aliquoties repetere haud inutile eſſet. Tum tutiſſimum erit, reliquias per alexipharmaca & ſudorifica ad ambitum corporis expellere; præſertim ad pilos capitis, qua in re prudens Medicus naturæ erit miniſter, eandemque illuc viam commonſtrantem ſequi non repudiabit.

Teſtes curationis iſtius adducam veriſſimos, inter alios plurimos, primò Illuſtrem & Magnificum Dn. Joſephum Johannem Stamirowky, Venatorem Sannocenſem, &c. dein generoſum & ſtrenuum Dn. Sebaſtianum Machowsky, S. R. Mtis. Pol. Colonellum &c. tum nobiliſſimas Matronas, unam Generoſi Dni Staniſlai Jemielki, alteram nobiliſſ. Uladislai Niemoiewski conjugem, atque Johannem Koyen, juvenem: è quibus prima matrona tertia quaque die paroxyſmum, ad modum febris tertianæ, cum horrore & calore, doloribuſque capitis & homoplatarum per aliquot ſeptimanas perpeſſa eſt, cujus terminus erat ſudor copioſus totius corporis, uſque dum materia vitioſa ad cutem capitis delata capillos complicavit, & morbo finem dedit: altera verò doloribus totius corporis, artuum omnium & capitis graviſſimis, quaſique oſſa frangentibus, cum tumore pedum, maximiſque cordis anguſtiis & continuis, non niſi per ſudorem copioſum & capillorum conglutinationem liberata, per aliquot ſeptimanas afficiebatur, & jam optimè valet. Juvenis Koye Warſaviâ huc veniens, morbo iſto oppreſſus, primùm horrorem percepit, ſequente mox calore p. n. continuo, concomitantibus doloribus capitis, artuum, ſudoribus indeſinentibus fœtidis, dejectionibus copioſis, aqueis & tumore pedum, donec natura criticè ad cutem capitis & pilos ejuſdem humores vitioſos tranſtulerit, citrique illi capillorum mox omnes deciderint, ſanitatemque integram ægro attulerint. Sed Illuſtris Dn. Venator Sannocenſis, vir vix triginta annos ſupergreſſus præter calorem præternaturalem, dolores articulorum, & ſudorem nunquam intermittentem, etiam convulſivos motus cum dolore capitis incipientes percipiebat. Generoſus autem Colonellus, vir plus quàm ſexagenarius, robuſtus tamen, ante pilorum contorſionem tantùm artuum doloribus divexabatur, quos ſemper hauſtu vini generoſi Ungarici ſudorem promoventis diſpellebat; forſan hoc ex depravato quodam appetitu ad vinum factum: nam ut mihi retulit ſupra nominatus Dn. Venator; proprium huic morbo eſt apud plurimos eo laborantes, ut ad hanc vel illam rem in cibo magis inclinent, ceu ille ſæpè appetitu inſolito ad vinum ſublimatum, & quidem benè aromatiſatum infeſtabatur, quo ſi potiri potuit, morbi ſævitia remittebat, ſi non, peſſimè ſe habebat, quod etiam alios mihi narraſſe recordor.

Teſtis relationis hujus auritus eſt Spectabilis Georgius Merckner, Scabinus Novo-Oppidanus, affinis & compater meus honorandus. Vivit etiam inter noſtrates in hunc uſque diem Spectabilis Jacobus Sachs, Scabinus ſuburbanus, jam ſexaginta annos ſupergreſſus, qui ante plures annos morbo hoc correptus, graviſſimè decumbebat, & à b. m. clariſſimis Anteceſſoribus meis Dn. D. Georgio Mochingero & Dn. D. Chriſtophoro Meiſnero P. P. Ord. ut morbo aliquo venenato cum febre continuâ laborans, curatus eſt; medicamentis autem nihil proficientibus, poſt cirrorum aliquot explicationem convaluit, quorum adhuc duos habet, reliqui deciderunt. Ut hic taceam Magnificos & Generoſos Dn. Nicolaum Rey, Hæreditarium & Dominum in Skoky majoris Poloniæ, &c. ac Dn. Nicolaum Lubſtowki, Capitaneum Cruszwicenſem, atque Nobiliſſimi Dni Andreæ Niemoiewski conjugem, quæ pro febricitante per ſemeſtre habebatur, utpote tertiâ quâvis die rigore & horrore febrili, atque calore ſuccedente, repetentibus: inter noſtrates autem viduam Weiſſiam pluſquam ſeptuagenariam, & filium ejus Georgium Weiſs, ſutorem, pluresque alios.

Hoc verò notabile eſt ex relatione Per-Illuſtris & admodum Reverendi Dn. Staniſlai Belenski, Canonici Uladiſlavienſis & Præpo..ti Bizezinenſis in viciniâ Cujaviâ, quod ipſi Medicus quidam Polonus (dolores atrociſſimos circa orificium ventriculi patienti & per aliquot ſeptimanas oculorum caligine, tandem etiam totali cæcitate laboranti) antequam ſe plicæ explicaſſet, juſſerit ceram virgineam ſeu albam oculis applicare cum tali prognoſtico, ſi poſt aliquot horas in cerâ crines apparuerint, illud certiſſimum ſignum plicæ fore, quod etiam eventus edocuit, nam remotâ cerâ, plurimi crines ei adhærebant, moxque omnes capilli ſe in cirros contorſerunt, quorum illi, qui à partibus capitis dextrâ & ſiniſtrâ pendebant, fuerunt (ut mox de hac diſtinctione dicetur) rotunditenus & maſculi, unus autem craſſus & dilatatus in occipitio fœmina appellatus: poſt quorum explicationem dolor ventriculi, atque oculorum cæcitas ſtatim ceſſarunt. Mirum ſanè & diſquiſitione dignum, unde iſti capilli provenerint? Id quod ego tempore deſtitutus, aliis diſcutiendum relinquo.

Hic obiter mentio facienda, plicam in illis locis ubi endemia eſt, in maſculam & fœmineam diſtingui, hæcque totum caput patientis horribili ſpectaculo involvit, ut non tam capilli, quàm villoſus aliquis pileus congenitus homini videatur, & ejuſmodi ſpecies (quia ex nimia fortè humoris viſcoſi abundantia, & nativi caloris defectu oriri creditur) plerumque pro deſperata habetur. Talem ego primùm conſpexi in Dn. *Staniſlao Byſtram* Nobili Pruſſo: dein in Ju'ęo quodam ſtaturæ proceræ in nundinis horribilem mitram retro pendentem repræſentante. Talem ſe quoque & quidem in ſuperiore capitis parte habuiſſe ante plures annos, Illuſtriſſima Dna Comitiſſa a *Donhoff*, Illuſtriſſimi Dni Palatini Pomeraniæ, &c. conjux, mihi nuper narravit, in præſentiâ Rever. Patr. Soc. Jeſu & Reform.

Di.calc

Diſcale. cui jam iterum, poſt deciſionem, capilli nigri creverunt. Sed maſcula, quæ propendentes aliquot ad inſtar funiculorum plicaturas habet, licet & illa contumax ſit, ſæpè tamen ſponte, conſumpto fortè per calorem humore nocivo, decidit, & patientem à doloribus & moleſtiis abſolvit: hæcque eſt communior & mitior, illa verò rarior & contumacior.

Cùm autem (ex occaſione ſcripti, quod ſub ficto nomine Theophraſti veridici Scoti Doctoris Medici, typis univerſitatis Abredonenſis in Scotia Ann. 1668. impreſſum prodiit, & ſub titulo Plico-Maſtix, ſeu Plicæ è numero morborum ἀπίασμα apud Jacobum Pufflerum Bibliopolam Dantiſci venditur) tam ab his prænominatis, quàm ab aliis quærerem, an non etiam capillorum illa convolutio & conglutinatio ex incuriâ quâdam proveniret, quod Polona gens rarò pectine capillos explicet? omnes mihi conſtanter contradixerunt, ſanctè affirmando, licet quotidiè aliquoties (tale quid jam in capillis animadvertentes & anteà etiam obſervantes,) pilos capitis pectine explicare voluerint, conglutinationem tamen illam inhibere haud potuerint. Non poſſum igitur hâc in parte ſuffragari Theophraſto illi veridico Scoto Doctori Medico ſupra citato, quiſquis ille fuerit, ſententiâ clariſſimi & excellentiſſimi quondam alicujus Sereniſſimorum Regum Poloniæ Archiatri, in tractatu præfato contra Vopiſcum Fortunatum Plempium mordicus defendenti, qui plicam è morborum numero planè exterminare voluit, dicendo, eam ex ſuperſtitioſarum mulierculárum cerebro natam, & in credulos aliquot Medicos tranſplantatam, cauſamque plicæ nullam aliam ſtatuit, quàm pectendi capillos negligentiam: idemque plicam nil aliud, quàm ſuperſtitioſarum mulierum commentum tenet. *Idem* Theophraſtus veridicus Plico Maſtix in iſto Tractatu, in reſponſione ad Epiſtolam Theodori Skuminovii Epiſcopi Gratianopolitani, & per albam Ruſſiam Suffraganei, *de plica ita ſcribit:* Plica eſt voluntarius morbus, ſi morbus debeat dici, & nullus habet, niſi qui non velit cavere; nam affectatio credendi abſque ratione ea, quę fama inter vulgus ſparſit, illam genuit, & fama alas à credulitate ſuppeditavit. Plicam enim ut ſobolem fama genuit, amploque progreſſu auxit, quia non habuit Medicos, ſed plebem authorem, quæ quidem non purâ ratione, ſed affectu & deſiderio ſummo natos ſuos enutrire ſolet, proinde fingendo credunt & credendo fingunt, & quicquid audiunt, credunt ſe vidiſſe, & quod vident, augent & extollunt, imò aſſuefactio ſeu affectatio videndi inſueta, deformia & delira falſaque ſpectacula inducunt mentes hominum, ut primò æmulentur, quæ affectant, & ita, quæ primâ vice apparent deformia, aſſuefactione longâ pulchra ſolent apparere, ita peregrina primâ facie diſplicent, poſtea appetuntur: ita plicoli primo viſu apparent horridi, conſuetudine poſteà contagioſâ molleſcunt, ita ut ſi unus in pago plicam gerat, poſtea plures volunt habere, & tandem omnes; ſed nimis ſerò in ejuſmodi deliria animadvertitur, præcipuè ſi ſub authoritate fide dignorum virorum deſcenderint. *Idem ibidem pergit*, impedita pectinatio capillorum retrorſum impedit tranſpirationem, impedita tranſpiratio obſtruit meatus cerebri, meatus obſtructi inducunt apoplexiam, epilepſiam & paralyſin, quæ auferunt ſua munia membris, imò & crines complicati cauſant viſcerum dolorem conſenſu membranoſarum partium, quæ obſtruuntur; imò ego aſſero, dolorem viſcerum cauſare etiam plicam, quia ægrum reddit ſui negligentem, intermittendo pectinationem, & iſtos dolores provenire potiùs à colicâ bilioſâ, atque aliquando per metaſtaſin aut pravam epigeneſin in paralyſin tranſplantari cernimus, & ad iſtam tranſplantationem à membranoſis partibus ad nervoſas non parùm conferunt crines plicati, quia capillitia complicata obſtruunt ſuturas, ne fuligínoſos vapores à cerebro expellant, & inde adimunt membris ſua munia. Huc uſque ille. Quæ quàm frivola ſint, quilibet, niſi ab affectibus præoccupatus, videt.

Verùm meliùs ſenſit Epiſcopus ille Gratianopolitanus, qui in Epiſtola ſua ad D. Vopiſcum Fortun. Plempium tales quæſtiones format. anne crines convoluti longo decubitu vel negligentiâ pectendi poſſint cauſare internum aliquem viſcerum dolorem? vel hominem contorquere? vel adimere ſua munia membris? & ita reſpondet: quâ tricantur facilitate, eâdem extricantur, & nulla ſequitur alteratio: in plicâ contrarium, imò huic malo non crinium tantùm plicaturâ, ſed etiam unguium excretione portentoſa natura medetur? Nonnullis enim ſi fortè contrarius in capite prędominatur humor, venenum illud in ungues educitur, prodeuntque contorti, nigri, craſſi, à formâ ſolitâ & colore humanorum ordinario alieni: daroque caſu, hos etiam ut capillos præſcindere ęquè periculoſum, attamen bonus ille Doctor negligentiam pectendi capitis huic malo imponit cauſam, & forſan multis impoſuit, tametſi hoc certum, quod capillos ad numerum frangere, & mollitie cincinnorum cum mulierculis certare à decore noſtro, uti virili, ſit longè alienum. Non curamus itaque Poloni hęc proſtituta excrementorum capitis ornamenta, ſed illa magis, quæ ſunt de neceſſitate naturę, ipſa illa 1. Corinth. 2. 14. docet nos, quod vir, ſi comam nutriat, ignominia eſt illi, mulieri pro velamine dati ſunt, ſed quis Hercules Augiæ ſtabulum expurgabit? Dummodo.

Sint procul à nobis juvenes ut fœmina compti.

Honeſtas capillorum apud nos non muliebris: ſed & glabritiem totius capitis Turcis, Moſchiſque uſitatam incuſamus, medium pro more gentis & virili decore retinemus, caput ſemper pectimus, ſępe lavamus, nec illud frivolum curatur à nobis, caput ablue nunquam, &c. quæ ibi videantur,

Cur autem Germani vel Boruſſi culturæ capitis magis ſtudioſi etiam plicâ afficiantur, non poſſum invenire rationem, ſi apud Polonos & Ruſſos incuria pectinandi caput accuſetur? ſed quid opus eſt verbis, ubi rerum teſtimonia adſunt? Longe meliùs & rectiùs ſentit Excellentiſſimus Do. D. Martin. Bernhard. à Berniz, S. R. M. Poloniæ Perſonæ & Cameræ Medicus obſerv. 52. miſcell. Curioſ. Med. Phyſ. Ac. N. C. anni 2. ubi ſimul modum plicæ curandi proponit: cui nos quoque adſtipulamur; ſtatuentes, plicam è numero morborum nullatenus eſſe excludendam. quanquam non diffitemur, plurimos lue venereâ infectos, nec non ſcorboticos, ſe plicæ pallio obtegere, cùm hi morbi magnam inter ſe analogiam obtineant: in primis verò ſcorbutus varietate ſymptomatum ſecundùm individua plicæ admodum ſimilis eſt; ſinguli enim ægri ſingularia accidentia patiuntur. Sed nos unicuique liberum ſenſum relinquimus, hancque controverſiam noſtram non facimus.

Effatum hoc noſtrum & plurimorum Medicorum, qui de plicâ huc uſque aliquid ediderunt, confirmat egregiè rariſſimum exemplum, lectuque dignum de plicâ pudendorum muliebrium, cujus meminit Dn. Joannes Paterſon Hain. obſ. 221. Miſcell. Curioſ. Med. Phyſ. Ac. N. C. anni 3. Cui nos Epiphonematis loco addimus hiſtoriam miram de plicâ reſectâ, & poſt ſedecim annos è clavo pendente, in loco ab hominibus remoto, in cœnobio quodam Polonię Majoris Ordinis S. Brigittæ circa Poſnaniam, ad ſemiulnę longitudinem accretâ, monialis cujuſdam ejuſdem ordinis nomine Kozielska, quam mihi verâ fide retulit monialis altera S. Brigittæ Ordinis Conſtantia Mieszkowska, tum temporis Illuſtriſſimæ Dominæ Comitiſſæ à *Donhof*, ſupra nominatæ domeſtica, in præſentiâ ejuſdem Illuſtriſſimæ Comitiſſæ. Aderant tum unà duo Patres Soc. Jeſu Collegii Thorunenſis, & duo alii

alii monachi Reformati diſcalceat. Ordinis cis Viſtulam Podgurzienſes: atque Georgius Grunack, civis & chirurgus Thorunenſis. Cui lubet, adeat hiſtoricos de plicæ origine ſcribentes, præter alios inprimis Spondanum, Bzovium, Cromerum, Dlugoſſium, & inter recentiores, Joachimum Paſtorium in Floro Polonico lib. 2. c. 14. quorum plerique initium hujus morbi in annum Chriſti 1287. ponunt *Simon. Schultzius.*

Muſcus terreſtris repens, Plicæ Polonicæ remedium. Et de eôdem monſtroſô.

Anno 1662. cum Leopolim verſus ad Commiſſionem generalem iremus, in Sylvis non procul à loco *Zulkovv* dicto, inveni Muſcum terreſtrem ſerpentem Math: qui aliquos lapides ſuis brachiolis, ſeu ramis affabrè circumcinxerat, & cùm illum à terrâ allevare vellem, ut totam ipſius longitudinem experirer, dimidiâ ulnâ circiter ab extremitate, ubi paulò tenaciùs terræ adhærebat, fortiuſque extrahenda eſſet, totam plantam extraxi; & ecce Muſcus ibidem in duas partes craſſiores quaſi diviſus, in unam tamen figuram monſtroſam à natura denuò compoſitus, ad vivum Talpam repræſentabat, cujus forma & magnitudo hac quoque in Tabulâ adjunctâ patet.

Cauſam hujus monſtri nullam aliam credo, niſi illos ibi arctè ſibi adjacentes lapides, per quos Muſcus iſte, ceu per ſpatium anguſtiſſimum duorum lapidum, à natura tranſire cogebatur: & illi Muſcum quâdam vi compreſſionis ita latum & monſtroſum efformaverunt, quod & in carduo arvenſi aliquando obſervavi, qui non impari modo, æquè inter duos lapides ita conſtrictus & totus monſtroſus creverat; & ego credo, quod omnes lato caule, monſtroſæ plantæ, & in forma Cornu Copię, ab Ulys. Aldrov. in lib. ſuo de monſtris Plantarum depictæ & deſcriptæ (qualem & Clar. D. Joh. Jeniſch in Ephemeridibus Germanor. primi anni Naturæ curioſorum, obſerv. 102. ob oculos ponit) à Naturâ ita in altum vi compreſſionis protruſæ ſunt.

Scholion.) Muſcum terreſtrem repentem *Math.* (quem alias & Muſcum terreſtrem clavatum C. B. pin. in Polonia verò Plicariam & Cingulariam nominare ſolent) ſatis jam in Ephemeridibus primi anni Naturæ curioſorum obſerv. 97. curioſè deſcripſit Cl. L. Chriſtianus Frider. Garman. & cum Scholiis in ejuſdem obſerv. Exc. Dn. D. Phil. Jac. Sachs à Lewenheimb; nihil ergo reſtat, niſi aliqua circa conſuetum & jam quotidianum illius plantæ uſum, quem Poloni & maximè Rutheni & Lithuani, ad exſtirpandam & curandam Plicam, morbum ſibi familiarem habent. Nam hic Muſcus ſeu Planta (quæ reverâ inter plantas perfectiores numerari poteſt) non ſolùm in Poloniâ, ſed adhuc in majori copiâ in locis deſertis & arenoſis, maximè in campis petroſis Ukrainę creſcit, & aliquando in longitudine ad 7. 8. uſque ad 10. ulnas, quod Ipſemet obſervavi, invenitur. Menſe Julio gignit julos ſeu ſpicas, ſulphurei coloris, quæ autumnali tempore, digiti percuſſu ſulphur vegetabile de ſe ſe ſpargere ſolent, cujus uſum etiam jam citati Clar. D. L. Garman. & in Schol. Exc. Dn. D. Sachs à Lewenheimb, annotaverunt, ut dixi.

In curandâ Plicâ verò (quem morbum Poloni Koltum, Germ. *den Weichſel-Zopff oder Wixelzopff* vocant) ſequens obſervatur modus. Accipiunt hanc plantam ſeu Muſcum, quem priùs cultello aliquo ſurſum verſus diſſecare ſolent, poſtea infundunt decocto Brancæ urſinæ, priùs optimè calefacto, & poſt unam vel alteram leniſſimam adhuc ebullitionem adjiciunt aliquid fermenti, illudque reponunt poſtea ad fermentandum propè fornacem.

Alii verò accipiunt Muſcum illum diviſum & craſſiuſcule diſſectum, & folia Brancæ urſinæ, etiam prius ſiccata, part. æqual. coquunt iſta cum aquæ ſimpl. fluviat. ſ. q. tamdiu donec decoctum ſaturè flavum colorem contrahat. Decocto priùs colato admiſcent aliquid fermenti vulgaris acidi, (panis ſiliginei, a piſtore deſumti) vel fermentum huic uſui deſtinatum, nempè ex pulvere Brancæ urſinæ, pane biſcocto & fermento ordinario parato, reponuntque illud ad fornacem per dies aliquot, donec ſaporem quaſi acidiuſculum contraxerit. Et ita decoctum huic morbo idoneum eſt.

Not. Pro uſu ordinario ad tabulam & ad juſcula, ita & ad alia fercula, mediante hoc decocto, paranda, ſc. Capones, Gallinas, Vitulinam carnem & ſimilia, qualia in tabulis Nobilium, hic in Poloniâ quotidiè (non ingrati ſaporis) apponi ſolent.

Hoc decoctum dicto modo abſque Plicaria, ſeu Muſco terreſt. repente paratur, hac ratione, quoniam apud multos aliquando vomitus excitare ſolet. Hi verò, qui Plicâ laborant, eligunt ſibi decoctum primum è Plicariâ paratum, & illud ita per ſe, aut cum ovis rec. in formâ juſculi quotidiè bibunt & comedunt. Exterius cum illo decocto priùs calefacto & aliquando ad majorem potentiam ſeu virtutem ſecundâ vice, cum recente Muſco incocto, inſtar lixivii & obſcuri rubei coloris, lavant caput bis in ſeptimanâ, nullo amplius adhibito pectine, donec crines ſeſe complicare incipiant, unde neceſſario progreſſu temporis ita ſeſe intricare ſolent, ut tunc quaſi ſerpentes penduli circa caput pendeant, inſtar Gorgonei, aſpectu horrendo, & ſic credunt Plicam jam perfectam in crinibus. Leopoli quidam Presbyter Græcus & Plicatus, affirmabat mihi quaſi juramento, ſe mediante hoc decocto, plus quàm centum perſonas utriuſque ſexus dicto modo curaſſe. Narrabat mihi etiam (vir erat aliàs doctus) quod omnes plantæ, quę ſcandunt, in formâ convolvuli, & ſignaturam quaſi capillorum habent (uti ſunt Vitis, Hedera, Bryonia, Salſa Parilla, ſpecies Convolvuli, & ſimilia) huic morbo proſint. Et hoc credo facilè, Salſa Parilla & Smilax aſpera ſunt tam potentes ut luem Veneream curare ſoleant, & cur non etiam Plicam? cùm morbus, prout aliqui volunt, occultæ qualitatis ſit, qui fermè ſimillima ſymptomata producere ſolet. Hoc ſcio pro certo, & ſæpiſſimè probavi, quod Mercurius vulg. (qui aliàs morbum Gallicum curare ſolet) etiam in Plicâ certiſſimum ſit remedium, & qui illam infallibiliter per ſalivationem expellere ſolet: niſi alia ſint impedimenta & cauſa aliqua conjuncta. Sed revertor ad noſtrum Muſcum repentem & ejus virtutes.

Illuſtriſſima Domina Tarlowa, capitanea vidua, quæ multis annis fuit Plicata, tandem Unguento aliquo ex Muſco noſtro terreſtri repente confecto, Dei imprimis benedictione, feliciter fuit reſtituta. Arcanum ſeu unguentum hoc acceperat à Magnifico Domino Zirowski ante annos 32. ubi ſpatio hujus temporis intereà, ut ipſa retulit, aliquot centenos curavit, & ab iſtâ plicâ liberavit. Unguentum, quod defunctus piæ memoriæ Dominus D. Andr. Cnoffelius, amicus meus extraordinarius, ab ipsâ viduâ, tanquam rem ſingularem acceperat, mihi quoque conceſſit, paratur tali modo:

♃. Herb. Plicariæ (ſcil. Muſci terreſt. & repentis) & Radicum Bryoniæ partes æquales, Adipis Erinacei q. ſ. ex his tribus optimè commixtis, in vaſe vitreo benè obturato, coquuntur in B. M. per horam & f. ſ. a. Unguentum. Cum quo radices capillitii in capite complicati, & loca affecta, maximè articuli dolentes, bis in die inungebantur. Naturæ, & hæc tota erat cura, in curando morbo, quæ nimis empirica, & in exſtirpando malo mihi videtur non ſufficiens.

Oleum,

Oleum, ſeu pinguedo, ex Erinaceo, quod ad confectionem Unguenti hujus requiritur, parare ſolebat in Ollâ nova foraminatâ, igne circulari per deſcenſum more conſueto.

Mulierculæ ruſticanæ & plebejæ in Ukraina adhuc alium habent uſum hujus Muſci terreſt. ſeu Plicariæ. In nimio fluxu Menſtruorum, doloribus & ſtrangulationibus uterinis, faciunt cingulum ex illô, cum quo miſerculæ circa nudum corpus ſeſe cingunt, creduntque, ſanguinis impetum non ſolùm ita cohiberi poſſe, ſed & omnes dolores uterinos per hoc compeſci. Et hoc faciunt ſimili modo in Hæmorrhagia narium, ubi cum iſtâ plantâ ſeu Muſco caput cingunt; & ex eo quaſi coronam faciunt, & inde credo plantam nomen attraxiſſe, quod à quibusdam Cingularia vocatur. *Martinus Bernardus à Berniz.*

De Plica Pudendorum Mulierum.

Quòd per crines humor ille malignus ſeſe exoneret præſens de Plica obſervatio non leve argumentum adferre poteſt. Fuit apud Illuſtriſſimum Palatinum Sendomirienſem, Dominum Oſſolinski in Polonia, Gallus quidam a Servitiis, cujus nomen *Sant-aman*, ille in uxorem duxerat ex Gynæceo nobilem virginem, quæ poſteà variis morbis divexata, tandem & Plicâ correpta: non ſolùm autem in capite, ſed etiam in pudendo, ubi crines in tantam excrevere longitudinem, ut ſeſqui alteram ulnam excederent, & ſi ſibi permitteretur, terram attingerent, quapropter femori circumductam ligare opus habuit Plicam, quam mihi, dum illam rogarem, extra veſtem eduxit & monſtravit. Multi ſunt qui plicam illam, quæ in capite vel barba geſtatur à multis, ex negligentia & ſorditie aliqua coagmentari putent & illam crinium coitionem mirabilem pro nugis habeant, quales in Poloniâ non paucos inveni etiam Medicos. Plica autem illa pudendi manifeſtum argumentum præbet revera humorem extrudi aliquem in crines, qui eandem naturam habet cum alimento quo crines ſuſtentantur. Nam in pudendis inauditum quòd crines in tantam excreverint longitudinem naturaliter, apparet igitur quod præter naturam illa fuerit, & ſuccus ille excrementitius, vitioſus & malignus ad pilos à natura demandetur, & æmuletur motum aliquem Criticum; Imò obſervavi in Plica alicujus fœminæ Illuſtris in Polonia, dum præcideretur, me præſente, quod corpuſcula flava ſulphurea plurima per Plicam ſparſa in ea invenirentur, qui incenſa ſulphur redolebant, ſed cum fœtoris alieni interſperſo odore. *D. Joh. Paterſon Hain.*

Plica ex vulnere capitis.

Ruſtica quædam juvencula anno 46. d. 31. Maii in campo pro pecore gramina demetens, graſſatorem militem ipſi deflorationem vi intentantem falce leviter vulnerat, ſed is ob repulſam pariter & læſionem manus, exardeſcens ſtricto gladio Miſeræ duo profunda vulnera forma Lambdoidea Λ in bregmate infligit (additis quoque pluribus percuſſionibus cum bombarda) ita ut in angulum acutum ambo coirent, pericranium ac cranium penetrarent & exemptis aliquot cranii particulis cerebri motus ac ſubſultatio exactè perſpicerentur, ſed latior laminæ interioris (duplici enim lamina plerumque conſtat cranium, pumicoſa quadam ſubſtantia diſtincta, quod in uſu trepani probè obſervandum) pars palmæ latitudine à ſuperiori per contuſionem inferius abruta & duræ matri incumbens, ſuperiori cranii parti adhuc arctiſſimè adhærens, quia eximi non poterat, ſpecillo paulum elevata eſt, & negotium Naturæ commiſſum: Quarto die de quodam pruritu circa vulnera conquerebatur: in ſomnum prona erat, ſed abſque delirio, ſermones hominum ægrè ferebat, nullo alias ſymptomate graviori correpta, niſi quòd ſe ebriæ instar incedere ſibi videretur, quæ tamen paulo poſt plenariè tum reſtituta eſt; Tractu autem temporis eidem huic fœminæ ex loco olim vulnerato duo villoſi cirrhi (*zwey ſilkigte Haarzopff*) nati ſunt, qui tamen iterum poſt febrem malignam, (qua feliciter defuncta erat) cum reliquis capillis omnibus ſponte deciderunt abſque ullo capitis dolore; ſed recreſcentibus capillis loco duorum renatus eſt unus ejuſmodi villoſus cirrhus, iſque ad 4. ferè ulnarum longitudinem terræ ſuperficiem lambens, *hat auf der Erden nach gezæſcht*, quo incommodo diu afflicta tandem ex conſilio cujuſdam plebejæ, annuente marito & cognatis, dimidiam ulnam ex cirrho iſto detruncat, ſed ſtatim invadit, bis terque miſeram intenſiſſimus capitis dolor, oculorum caligo, aurium tinnitus, & quandoque quædam quaſi paraphrenitis, ob doloris vehementiam: ter frontis vena ſecta, & crebræ capitis lotiones c. decoct. branc. urſ. & verbenæ (creſcente iterum cirrho) malum nonnihil mitigarunt tum, ſed ingruente ſqualida tempeſtate anno 76. menſe Junio id recruduit tantopere, ut ex anni æſtu ac dolore intenſiſſimo ferè ad inſaniam redigeretur: Priori decocto adjectum lycopodium (quod nobis rarum eſt) idque potui ordinario & capitis lotionibus crebrò immerſum, unde graviſſima illa cephalæa maximam quidem partem fuit ſopita, ſed ex materiæ pravitate ad oculos derivata ſubſecuta eſt Epiphora, non minus contumax & permoleſta ad tumulum uſque. *D. Joh. Michael. Fher.*

In eorum ſanguine, qui Plicâ correpti, interiere, Pili reperti ſunt.

Non ſub cute tantùm, imo etiam in ipſis venis Crines reperiri genitos, valde pungentes, & acriter vellicantes probat hiſtoria à Slovacio Medico Cracovienſi allata de Matrona, in cujus ſanguine pilos vidit; quique affectum hunc ut curaret rogatus, reſpondit irrita fore omnia, verſari enim matronam in eo affectu jam deplorato, qui ſanguinem habeat omni ex parte pilis refertum. Sed & omnium certiſſima teſtis αὐτοψία & inſpectio ſanguinis ocularis eorum qui Plica correpti obierunt, quorum in ſanguine pilos acres & ſtimulantes videbis. *Sculteтus Trichiaſis admir. p.* 52. *Saxonia Panthei lib.* 10. *cap.* 25.

Plica Iudæorum.

Clariſs. Ambroſii Stegmanni Miſcell. Curios. Decur. iij. Ann. 7. *&* 8.

Plicam Judæis admodum familiarem, & illam exinde nomen etiam germanicum, *Juden-Boff*, adeptum eſſe, nullum fugere autumo. Cauſam hujus affectûs quæſivi ex multis Judæis, nationis ſuæ Medicis & Scholæ Magiſtris, nullus autem illorum ſcivit, vel voluit ullam. Nuper me conveniebat Senex, antiquiſſimæ traditionis Judaicæ, & linguæ ſacræ peritiſſimus Rabbi, qui à me de una atque altera re Medica petebat conſilium, & inter alias etiam plicæ faciebat mentionem, referendo: Hunc affectum tam enormem conſiſtere in utrumque gentis ſuæ ſexum, ut non ſolùm illotum capillos ſed & ſæpe pilos ſub axillis, & pudendis complicet in plicas longiſſimas & monſtroſas. Amicis hinc illum compellabam verbis, ut cauſam hujus Affectûs, ſi quam haberet, mihi ſecreto aperiret. Diu hæſitabundus tandem reſpondit. Referam tibi, quæ ex antiquiſſimo hebraico MSto

olim me legiſſe memini: *DEUM.* nimirum affectum hunc meæ gentis hominibus dediſſe in pœnam, quòd mandato divino contratii neglexerint præciſionem, & loco præputii in adultis ob metum exquiſitiſſimi exinde oborientis doloris, lanuginem membri virilis, ut ſaltim in conſpectu adſtantiū pro forma aliquid feciſſe viderentur, præciderint. Hinc *DEUM* omnes illos inobedientes, & ex his falsò præciſis prognatos utriusque Sexûs Homines plicâ puniiſſe, & in posteros per traducem quaſi derivaſſe hunc Affectum. Hinc & exinde reſultare rationem: Quòd lapidibus ſaltim plicæ abſcindi debeant, quia nimirum præputium olim (& adhuc hodie) colliſione duorum lapidum acutorum abſcindebatur, & inobedientes illi Judæi falſam ſuam præciſionem lapidibus etiam peregerint. Mitto has nugas, cùm ſciam, gentem Hæbræam traditionis va. ę, fabularumque eſſe amantiſſimam, & figmentum hoc forſitan ex hiſtoriâ Ziporæ Exod. 4. v. 24. Originem ſuam traxiſſe mihi imaginor. Judico autem, quod Plica Judæorum potiùs à Cachectica & putredinosâ illorum maligna diſpoſitione exoriatur, quæ in corporibus diſpoſitis impuritatem cachecticam ad peripheriam corporis, & imprimis illas partes, in quibus fuligines exhalare ſolent, expellit. Nam malignitatem plicę in corruptione Maſſæ ſanguineæ, in acrimonia & viſcoſitate excedente latitare, nemo negabit. Expertus etiam in tribus monſtrosè plicatis didici, quòd Plica, corpore ritè purgato, & affectu lege artis curato, abſque damno & vitæ periculo, cultro tonſorio abſcindi poſſit.

De Muliere hiſpida

Ad Amiciſſ. D. D. *Carolum Barbeyrac*, pro ſuggeſtu Profeſſorali Medicum inſcriptum Agoniſtam C. D. Medicus Regius.

S. P. D.

Viſitur Pariſiis Mulier Auguſtana, annor. 30. ab utero piloſa, habitu molli, albido, haud venoſo, ſed nonnihil toroſo. Statura media eſt; Caput amplum, ad acuminatum vergens, ex parietalibus utrinque patentibus: Craſſa curtaque cervix, pectus latum, mammę turgentes, ſororiantes. Oculi cęrulei, mediique magnitudine & ſitu. Lingua ſublæſa; mores blandi; ſomnolentia multa, appetitus exiguus, potus vix multus, niſi Germana id moti cederet. Pulſus lentus & parvus; Spina in totum hirſutior, è cujus coccyge, ſicut & ex axillis atque præſertim ex alis pudendi denſi & promiſſi flocculi ſoboleſcunt. Calvitium totam calvariam ambit, ab infimo n mp coronali, intercilio, orbitæ limbis & oculorum Ca rhis ita fusè ut ſupercilia non diſcriminentur ab ipſa coma, quæ vulgaribus nihilo promiſſior eſt, ſutvaq ie ac teres, mollis & tenuis, genuineque crudi ſerici ęmula.

In reliquo corpore univerſo tota fermè pilo eſt fulvo, nam hinc inde *leucophæo* & ſubcinereo cernitur, *d'un blond cendré*.

Ab univerſa facie, fronti ſubjecta, ac auricular. partibus ſingulis, longè lateque fuſus eſt, ac per denſos & promiſſos flocculos, quavis carbaſo tenuiores ac molliores pilus propendet.

Cilia, vibriſſæ ac barba labii ſupremi, ubi feliciùs adolevêre, viſioni, loquelę & eſui officiunt. Neceſſum eſt igitur iſthæc enormiter progerminantia ſubinde reſecari. Aliàs prorſus eſt ab ortu intonſa.

Nuſquam glabra eſt, niſi in volis artuum, & ubi pilus attritu deteritur, ipſas autem palpebras ſupernas mollis inveſtit lanugo.

Abhinc quadriennium Viro juncta; tertio matrimonii anno maſculum depilem maturè excluſit, qui ſexta hebdomada ſpiritum extremum duxit.

Ab eo unigenito nondum gravidata, etſi ſecundus jam annus excurrat. Cæterò inculpata ſanitate gaudet, floresque ſexui ſolitos ſtatis Lunis profert.

Urbes peragrat lucrum uberrimum faciens, citra ſui copiam, etſi nuda ſæpè viſa atque contrectata.

Nullus parentum aut avorum ſolitò hiſpidior fuit. Ipſam fugit an mater ejus in ipſo conceptu aut graviditatis tempore ab objecto hiſpidoſo forti fuerit commota;

In fuſiorem diagnoſin digitum intendiſſe non licuit. Vale ut meretis, Vir amiciſſ.

Datum Lutetiæ Pariſior. Idib. Feb. Anno 1660. *Ex communicatione Præclariſſim. Viri Dom. Carol. Drelincurtii Medic. Profeſſ. & Leydenſis Univerſitatis Decani.*

Phthiriaſis.

* Phthiriaſis ſeu affectio pedicularis toti ferè corpori communis, omnem ſexum & ætatem infeſtans, præcipue & frequentius puellos (namque nec nobilium infantibus parcit) & mulieres, quia ejuſmodi ætas & ſexus utraque humiditate, naturali & excrementitia, præ aliis abundat, ac maxime in capite, qua parte pili gignuntur, de qua ſola hîc loquemur. De materia pediculorum diverſæ ſunt diverſorum Authorum ſententię, ut Hercul. Saxonia tract. de plica cap. 19. & Sennertus tract. de infant. cur. part. 2. cap. 5. annotarunt. Etenim Theophraſtus lib. 2. de cauſ. plant. vult eſſe ſanguinem corruptum & putreſcentem. Ariſtoteles ſtatuit lib. 5. de hiſtor. animalium cap. 31. ex carne cum multa humiditate gigni, per quam Marcellus Donatus dicit, Ariſtotelem intellexiſſe locum, & non materiam. Cui in hac ſententia non refragatur Saxonia, in loco ſuprà cit. ſcribens, Ariſtotelem per carnes intellixiſſe eas, quæ in corporis ambitu ſunt, in quibus cùm ſecundæ illæ reperiuntur humiditates, quas Avicenna alias rorem, gluten, & cambium vocavit, ex ea, quem cambium appellant, humori excrementitio permiſta pediculos fieri, Ariſtoteles exiſtimavit, idque affirmavit, quum non omne animal ex quacunque materia fit, ſed ex determinata determinatum, itaque pediculorum materiam eſſe aliquid calidi nativi in ſe continentem, & quidem lentum & pingue, ut ex eo quoque animal lentum & pingue gigni poſſit. Per carnem autem Galenus lib. 5. de ſimpl. med. facil. paratu cap. 4. putat, Ariſtotelem intellexiſſe cutem, ſicuti Sennertus refert tract. de infant curat. part. 2. cap. 5. Serapio dixit, materiam pediculorum eſſe ex humiditate calefacta. Alzaravius ex humore putrido. Haly Abbas ex humiditate groſſa. Avicenna lib. 4. fen. 7. tract. 3. cap. 26. citante Heurnio tract. de morb. capit. in ſingul. partib. cap. 6. cui & Galenus lib. 1. de compoſ. medic. local. cap. 7. conſentit; pediculos generari ex excrementis calidis tertiæ coctionis putrefactis, non acribus, non pravis, ſed dulcibus, quem locum & Mercurialis in tract. de morb. cutan. cap. 7. allegat. Petrus Foreſtus lib. 8. obſerv. med. cap. 14. docet, originem illorum eſſe ex vaporibus intercutaneis humidis, corruptis, per poros reſudantibus. Neotericos, Hercules Saxonia in cit. tr. memorat, cum Græcis & Arabibus velle, materiam pediculorum eſſe humorem excrementitium, & quidem præternaturalem, ita diſpoſitum, ut ſit moderatè calidus, actu verò & potentia humidus, inter craſſum & tenuem intermedius, & potiùs ad ichorem, quàm craſſum vergens, putreſcens, non tamen excellenti putredine, ſed miti & moderata. Hinc madida & calida intemperie gaudere pediculos, ſcripſit Joh. Heurnius tract. cit.

Præ-

cit. Præterea inter alias pediculorum cauſas externas, ſunt cibi crudi, & mali ſucci, ſpurcities, immundities, iterum docente Heurnio, Avicenna quoque dinumerat aërem frigidum, qui exhauſtionem materiæ excrementitiæ intercipit, ſi lepromeria ſeu cutis tenuitas adfuerit, quę in ſe recrementa prolectat. Cauſam & modum generationis pediculorum Berhard. Gordonius in Lilio Medicinæ partic. 2. cap. 9. eleganter depingit his verbis Quando in corpore humores corrupti ſunt, quos natura omnino regere non poteſt, nec omnino emittit, tunc per cutem ad viam alicujus deſudationis propellit, & quia materia craſſa eſt, & juxta cutem, dum calor nativus agit, & deſiccat materiam illam, & generantur quædam pelliculæ, quibus includitur vapor cum aliquali calore, qui agit in materiam ebulliendo, trahens ad calorem humidum, hinc ſuſcipit illa ſpeciem vitæ, & generantur animalcula in capite, vel in toto corpore. Ex parte hujus materiæ magis humida procreantur pediculi, qui juxta Iſidorum lib. 12. origin. cap. 5. à pedibus nomen habent, ac notante Foreſto lib. 8. obſervat. medic. cap. 14. plus pedum motu lædunt cutem, quàm morſu. Ex parte magis ſicca lendes, à lædendo denominatæ. Ex parte verò media peſſolatæ vel plactulæ vulgò dictæ ortum habent, quę plerunque pectini & ſub axillis adhærent. His omnibus conſideratis, facilè conjecturamur, ſuperiorem caſum non penitus ex cauſa aliqua interna originem habuiſſe, ſed magis externis attribuendum, cùm exhalationes humidæ tenues, putridæ aquarum canalis evaporationi naturali per deſudationis viam provenienti permixtæ, capillis adhæſerint, & à frigore nocturno congelatæ ſubveniente calore corporis nativo, pediculi tunc ejuſmodi ſubitanei oriuntur, qui tamen ob tenuitatem materiæ, & paucitatem caloris nativi & generantis, ab externo calore Solis aſtrali & aëreo, aut affricatu lintei calidi, facilè & citò turſum diſſolvuntur ac diſpelluntur. Mare verò, præcipuè meridionale peragrantibus, & ſub tempeſtate ſerena, cùm exhalationes hujus maris ſunt liberiores atque puriores, & aura variorum ventorum flatu ventilatur & corrigitur, talis affectio rarò contingit, aut antipathia quadam ſingulari conſervantur. *D. Helwigii.*

Phthiriaſis ut malum eſt fœdiſſimum atque moleſtiſſimum ita & ſæpe luctuoſiſſimum. De fœditate, per ſe utpote cognita ut taceam, quam & natura vermium æmula, & ſordium, quibus inhærent animalcula iſta, putor adauget, tantæ abominationis, ut nec abſque veniæ præfatione teneris auribus nominari debeant; nec de moleſtia ut quidquam addam, lancinationibus imprimis, non tantùm, quod Foreſto placuit, pedum motu, ſed & morſicatione, ſive, quod ex Hookiana Micrographia patet ſuctione faſtidioſis, inducta, luctuoſam eorum præſentiam multi experti fuerunt adeò ut vitam ipſam lenta morte commutare gemebundi fuerint, coacti. Qua non minus ad Tartara deſcendiſſe Herodem Antipam (cujus mortem, mortiſque causā Acta Apoſtolor. cap. 12. ℣. 23. manifeſtant.) ſunt qui exiſtimant. Nec dedecuiſſet, magnum illum faſtum, Divinę Majeſtati ſummè exoſum, viliſſimo iſto mortis genere eradicari. Quamvis verminoſum potius obiiſſe Tyrannum hunc, alii judicent, quibus præſertim calculum addit Excellent. *DD. Thom. Bartholinus cap. 23. de morb. Biblic.* cum τὸ σκώληξ vermem denotet, non pediculum.

Sed quis non paveat Pherecydis fata Tragœdi.
Qui nimio ſudore fluens, animalia tetra
Eduxit, turpi miſerum quæ morte tulerunt?
Sylla quoque infelix tali languore pereſus
Corruit, & fœdo ſe vidit ab agmine vinci: ut

Quintus Serenus Sammoniacus cap. de phthiriaſi cecinit. Quamvis enim Plinius lib. 7. hiſt. natur. cap. 51. & Apulejus lib. 2. floridor. Pherecidem Syrium copia ſerpentium, ex corpore ejus erumpente, exſpiraſſe ſcripſerint; per ſerpentes tamen hoc in loco pediculos, quos Ariſtoteles 5. de hiſtor. animal. cap. 31. Plutarchus, & Ælianus exprimunt, intellexiſſe eos non malè determinat Hieron. Mercurialis lib. 5. Variar. Lection. cap. 6. & Marcell. Donatus lib. 1. Med. hiſtor. mirab. cap. 5. Aliorum exempla malo hoc interemptorum ex Antiquitate deſumpta ut taceam, recentiora etiam ſuppeditant Amatus Luſitanus cent. 3. curat. 58. in ſchol. Ezechiel de Caſtro lib. 1. tract. ignis lamb. cap. 6. & Tobias Coberus obſerv. caſtrens. dec. 1. obſerv. 9. Qua arte verò expellendæ ſint iſtę turpiſſimæ beſtiolæ, Practicorum libri abundè edocent. Quid Unguentum Officinar. noſtr. valeat, p. 344. Pharmac. Auguſt. reſtit. à me oſtenſum fuit. Quam curam formoſæ virginis matutinis horis amplexus ſpondere debet. cum Andr. Libavio (vid. Ciſt. med. Hornung. epiſt. 40.) laſcivis deſtinabimus & ſuperſtitioſis. Unicum Stockeri experimentum notaſſe lubet; quod de oleo ligni coryli lib. 1. Empiric. cap. 40. profert, modicæ ſcilicet ejus quantitati quodcunque genus vermium, & pediculo impoſitos, in momento temporis emori; ſed qua ex proprietate id fiat, cùm neſcire ſe fateatur, conjecturare nobis liceat, ab impedita id reſpiratione fieri; qua ratione alia etiam inſecta, ſi trachearum oſcilla oleo obliniantur, emori conſtat; id quod de ſcorpionibus experientiſſimus D. Franciſc. Redus obſervat. de viper. & de muſcis obſervat. de inſect. nec non de bombicibus, veſpis, apibus, locuſtis, gryllis, ex ingenioſiſſimi Marcell. Malphigi tract. de bombic. Cl. Thom. Williſius lib. 1. de anima brutor. c. 3. teſtantur. Hoc ipſo etiam modo juvenem illum apud Auguſtin. Thonerum obſerv. medic. lib. 4. pag. 222. totum caput vermibus Syllanis refertum habentem, adhibito ſpicæ oleo, unicâ nocte à turpiſſimis hoſpitibus liberatum fuiſſe credibile eſt, quamvis hic etiam aromaticam ſpicæ proprietatē, qua putredini adverſatur, ſymbolum unà contuliſſe non negaverim. *D. Lucæ Schrôckii.*

Pro Phthiriaſi.

Quendam Phthiriaſi totius corporis laborantem ita curavimus. Primò ejus cauſam venæ ſectione & purgatione depoſuimus, non ſolùm ſemel, ſed bis & ter: ac poſtea ſequentibus topicis remediis brevi ab hac fœda Lue liberatus fuit æger.

℞. Lupin. amaror. p. iij. ſem. ſtaphyſagriæ p. ii. F. decoctio in aceto acerrimo, quo decocto univerſum corpus à capite ad pedes uſque lavetur, ac poſtea linimento ſequenti, corpore benè terſo & exſiccato illinatur.

℞. Sem. Staphyſagr. part. ij. ſandarach. græc. part. j. nitri fini part. ß. in aceto acerrimo, cum oleo raphanino omnia accuratiſſimè piſta miſceantur, & ex iis fiat inunctio, quibus brevi aſſecuti ſumus ſcopum, nec amplius in eandem fœdationem æger devenit. Ex hac fœda labe multi ſunt mortui, ut Scylla, Pharecides, Ennius, & ut nonnullis placet, Plato iis quoque adjungendus venit. Novimus autem nos Olyſſiponæ hominem quendam non ignobilem ex hoc morbo miſerrimè obiiſſe, ita enim per univerſum ejus corpus pediculi ſcatebant, ut duo ejus ſervi Æthiopes nihil aliud curæ haberent, quàm ex ejus corpore pediculorum cophinos plenos ad mare, quod prædictam civitatem præterlabitur, portare. Porrò apud Hiberniam & Iſlandiam ſcimus homines ſemiferos ſubuculis croco infectis veſtiti, ut pediculos fugent; quas per ſex menſes & amplius geſtare ſolent. *Amatus Luſitanus, curat. 58 & Schol. cent. 3.*

Cùm puer quidam valdè pediculis ſcateret in capite, huic primùm conſului, ut caput ablueretur aquâ marinâ, deinde decocto abſinth. lupin. cent. min. & propria urina admixta. Poſtea ſuperaddidi hoc linimentum, quod ex axungia porcina, ſucco abſinth. pulv. lupin. ſtaphyſagria exigua, adjecta, & oleo veteri conſtabat; quo illito capite, omnes pediculi fugati ſunt, ſi verò cimices ſeu morpiones in barba, aut locis ſecretioribus ſint propè virilia, vel muliebria, hoc infraſcripto unguento commodiſſimè uti ſoleo.

℞. Axung. porcin. ol. laurin. ſaponis nigr. an ℥ß. argenti vivi extincti cum ſaliva hominis jejuni ℈j. (ad omnia enim pediculorum genera occidenda nullum eſt præſtantius remedium quam argentum vivum in quacunque parte fuerint) myrrh. aloës an. ʒß. ſtaphyſagr. ℈ij. ſapon. gallici, ℈.j in mortario reducantur ad formam unguenti. *Petrus Foreſtus. obſerv.* 14. *lib.* 8. *de externis capitis vitiis.*

Phthiriaſis funeſta.

Nobilis Gallus, quem ipſemet Lugduni vidi, à continuâ & immodicâ Venere adeò omnia viſcera, humores, totamque maſſam ſanguinis corruperat: ut ſceleti inſtar, ſeu larvæ, quò deportabatur, jaceret, ire enim ampliùs tunc non poterat. Erumpunt tandem ex corruptiſſimo ſanguine per univerſa cutis ſpiracula minutiſſimi & vix ſenſibiles pediculi ruffi, qui dies noctesque horrendis eum excruciabant tormentis, pungendo, lancinando, rodendo, &c. Ex oculis in nares, è naribus in os & palatum reptabant puſilli illi carnifices, & nullus ferè porus ab iis immunis. Lachrymæ, ſputum, urina, feces, & omnia excrementa animalculorum plena. Inde tandem mors miſerrima. Alium Neapoli offendimus, qui in eadem navi navigans, corpore non priùs, quantum licuit, repurgato, eoque aquâ aloëticâ abluto, ferreę ciſtæ incluſit, ratus, ibi latêre tutum. ſed ſpes eum egregiè fefellit, eôdẽ fatô crudeliter extinctus. Nemeſin acceſſiſſe Divinam, eamque ſpecialem, non equidem inficiabimur, interim cauſas ipſa dictitat natura. *Dom. E. Q. M. D. referente Clar. Chriſtian. Franciſc. Paullin. in Appendice Ephem. German. Ann.* 5. *Decur.* ij.

Phthiriaſis à pediculis pro ſanando Ictero voratis.

Puella ruſtica contra Icterum flavum, conſiliô matris, utebatur pediculis vivis, quos in capite ſuo captos, & cerâ virgineâ obvolutos, ſecurè devorabat. Verùm beſtiolę in corpore ſeſe multiplicantes perniciosam peperere phthiriaſin, à quâ ægrè redimi poterat puella. *Idem ibidem.*

Phthiriaſis ſulphure & ejus balſamô ſanata.

Duodecim jam prætererunt anni, cùm Altenburgi puer ſive tyro ſtanni fuſoris à me conſilium peteret contra phthiriaſin, unde induſia munda ſtatim ac veſtiebantur, pediculorum magnâ copiâ onerari videbantur. Suaſi ut veſtibus (quadantenus à naribus remotis) ſulphuris, vel ſuccini fumum interdum exciperet, & ter in die balſami ſulphuris xij. aut xv. guttis, quôquô poſſet in vehiculô uteretur. His obſervatis brevi ſe dixit puer ille liberatum à malo ſuo moleſto. *D. D. Jacob Wolffius Ephemerid. German. Decur.* iij. *Ann.* 1.

Phthiriaſis in femore ſiniſtro.

Vir quidã in viciniis hujus urbis, Chirurgiam exercens annos circiter 25. natus, iſchiadicô dolore in femore ſiniſtrô corripitur tam immani; ut ab eo per annos integros excarnificatus fuerit, nõ eodem tamen ſemper tenore pergebat malum, ſed per intervalla exaſperabatur, tumque ſenſibiliter pars minui videbatur, & quod magis mirum ex ea pediculorum miriades prorumpebant. Innumera tentata ſunt remedia pro atroci fugandô morbô, ſed fruſtrà, donec demũ meo conſilio adiit Thermas Aquenſes in Sabaudia, quæ ſulphure & nitrô divites ſunt. Sic enim reſtitutus in matrimonio jam hilarè vivit.

PLICA.

Vid.

PILORUM MORBI.

PNEUMATOCELE.

Vid.

HERNIA.

POLYPUS.

HUncce morbum Hippocrates ſuſpenſo gurgulioni aptiſſimè comparavit. Quemadmodum autem gurgulio delapſus, ſi æqualiter protendatur ad formam teretis columnę, κίων & κιονίς, Latinis columella nominatur; ſi verò ſummâ parte tenuior fuerit, imò craſſior ac inſuper rotundus & ſubrubeſcens ita ut grano uvæ vitigineæ è pedunculo pendenti, magnitudine, figurâ & colore extet perſimilis, σταφυλὴ ſive uva ſimpliciter, & à Plinio cum adjuncto uva jacens appellatur: Ita metaphoricè caro in nares pendula, polypi, hoc eſt piſculi cujuſdam marini atque multipedis ex genere τῶν μαλακοδέρμων, nomen ſibi adoptavit; ſeu quòd polypi carnem æmuletur molli lubricâque conſiſtentiâ, ſed præſertim colore, quem pro humorum è quibus conflatur diverſitate, polypi modô varium naſciſcitur, album præcipuè rubentem vel plumbeum; ſeu quòd è petiolis exilibus in craſſum latumque corpus ſe ſe porrigat, inſtar polypi qui è pediculis exiguiſſimis, crines vocat Plinius, in amplum ventrem, deſinit; ſeu denique quòd ut piſcis iſte τὰ ἰδίαις πλεκτάναις ἀναληφθέντα, res omnes maximèque venatoris manus ſuis cotyledonibus hoc eſt acetabulis & velut brachiorum flagellis nactas firmiter ſtringit, adeò ut ſe truncari patiatur potius quàm avelli, unde Plautus de hominibus rapacibus atque tenacibus: Ego iſtos novi polypos qui quicquid tetigerint, tenent; ſic polypoſa ὑπεροχὴ vel ſimplici ſtylo vel potius multiplici radicula ceu chelis quibuſdam pertinaciter naribus ſeſe affigat. Arabes ab externa quadam affinitate cum capitulis hæmorrhoidum ani, quæ turpes ani papillas vocavit Q. Serenus, hæmorrhoïn naſi nuncupavêre.

Hujuſce morbi ſubjectũ, ut loquuntur, inhæſionis vel potius adhæſionis, ſunt ſubrubræ ac ſpongioſæ caruncùlæ quæ intra concava narium latitantes, decumbentem è cerebro pituitam naturaliter ebibunt, obſtantq; ne ſtiria perpetim ſtillet è naribus.

Sed de natura & cauſis polypi non æquè conſtat. Vulgò dicitur eſſe tumor ab humore craſſo & viſcido genitus, qui vel è capite defluit, vel propriâ affectæ particulæ culpâ congeritur. Atque pro duplici iſtius humoris differentiâ duplex quoq; aſſignatur polypus; unus à pituita, mollis, laxus, albicans, indolens ac benignus; alter

Digitized by Google

ter ab humore atrabilariô, durus, tactui renitens, inæqualis, venoſus, lividus, aſpectu teter & dolorificus, qui malignus eſt & ϲαρκινώδης; quibus phlegmonoſus rubeuſque adſcitur, inter albicantem & lividum medius.

Veruntamen cùm polypus prolectarô per propria vaſa ſanguine nutriatur, ac per intuſſuſceptionem viventium more ſuum in omnes ſimul dimenſiones capiat augmentum, adeò ut ſi filô ſericô vel equinâ ſetâ radix ejus arctiſſimè conſtringatur, vaſis alumnis interceptis contabeſcat, atque intra ſeptem octove dies commeatûs penuria ſponte decidat emotuus, imò cùm ſenſu tactus orbatus non ſit; profectò minimè videtur è pituitoſorum vel melancholicorum excrementorum congerie οἰκοδομηθὲς, ſed potiùs eſſe vera & animata caro, vitam ſenſitivam participans præter φυτικὴν, etſi caro iſta peregrina ſit & exceſſu morboſa. Quamobrem Galenus βλάϛημα ϲαρκὸς germen carnis in naribus retulit ad morbum in numerô auctô, non quidem rei totô genere præter naturam ut calculus & lumbricus, ſed ex genere naturali ut oculi pterygium, ac ſuperfluus digitus in ſedigitis.

Potentia ſiquidem θρεπτικὴ otii neſcia è ſanguine paulatim ſuperfluente & ad roris modum exudante carneam ejuſmodi molem coagmentat, proindeq; membri unitatem ac ſeriem neceſſe eſt interpellari, ſive inſenſibiliter ſive ſenſibiliter, ut in ulceribus, quibus non maturè ſiccatis apophyſes carnoſæ ſolent adnaſci; haud ſecùs ac convulneratô arboris cortice ſuccus nutritius extillans in γόγγρους ἢ κροτῶνας hoc eſt ligneos nodos toroſque transformatur, potiſſimùm ſi propter tenacitatem è labiis vulneris non facilè effluxerit, ut in oleis cæteriſque fruticibus pinguibus & reſiniferis, proindeque non φυλλοβολοῦσαις ſed ἀειθαλέσι φύλλοις æternô frondis honore virentibus. Nihil novum ergò ſi natura vegeta uberrimôque ſanguine redundans, dùm partim integritatē etiam leviter delibatam immani deſideriô reſarcire ſatagit, non deficiat in neceſſariis; quin potiùs largâ ac munificâ ſanguinis ſuppeditatione luxuriet, ac è diſpenſatrice fiat profuſa; ſicque ſupernutritione quâdam pro ϲαρκώσει præſtet ὑπερσάρκωσιν, ſimiliter ac in oſſibus cimulas agente per loſtio pro ὀστώσει oſſeos quaſi umbones, quas ἐξοστώσεις dicunt, nonnunquam reponit.

Ne mireris porrò, quamvis in genere partes ſpermaticæ etiam adhibitis pæoniis pharmacis non putentur renaſci, polypum tamen venulis, arteriolis ac nervulis eſſe intertitum. Neque enim puſilla vaſcula ibi de novô creantur, ſed è vicinô adducuntur; nempè è cæterorum vaſorum extremis oris ceu ipſorum appendices ac additamenta; quomodò ulcerum ventriculi quotidiè cernuntur expleti, ac ipſemet Galenus venas & quidem multas ſatiſque memorabiles in magnis ulceribus obſervavit regenitas; vel architectante facultate πλαστικῇ non ſolùm in certis locis ad ὑστέρων μορίων ut dentium formationem ſuperſtite; ſed etiam in ſingulis membris pro ipſorum neceſſitatibus ad mortem uſque reſidua, quanquàm longè ignaviore quàm in fœtu. Neque enim reliquit natura animal, neque oblita eſt virium ſibi inſitarum, nam quas à nullô acquiſivit, ſed ex ſemine habet, eas impoſſibile eſt ipſam abjicere; vel ſaltem operante altrice virtute valentiſſimâ, cùm nutritio publicâ Philoſophorum conſcientiâ, ſit generatio quædam partialis, ac juxta Galenum ἀναπλήρωσις τῆς ἀποῤῥεούσης οὐσίας, expletio ſubſtantiæ defluentis, ſicque terminetur ad novum eſſe partiale viventis.

Igitur ſi ad validam vim membri ϲαρκοποιητικὴν floridus ſanguis acceſſerit, dubium non eſt quin caro laudabilis atque ſolida naſcitura ſit, quæ alioquin flaccida ſuccreſceret & fungoſa, ut contingit ab uſu ſarcoticorum debiliorum ac minùs quàm par eſt ſiccantium, quibus neque membri exulcerati nativus calor ſatis fovetur, neque ulceris ſordes ſufficienter eluuntur. Quodque notatu dignum, proba caro extuberans non tarò inflammatione, eryſipelate; œdemate, ſcyrrhô, nec non etiam cancrô tam ulceratô quàm non ulceratô tentatur; ac quemadmodum in inſitionibus, quas arborum adulteria appellabat Plinius, fibræ inſiti cum fibris adoptantis nodô quaſi conjugali coëunt, fiuntque veluti duo in carne unâ; Ita morbus morbo hic ſuperſtruitur & quodammodò ἐγκεντρίζεται.

Polypus aut eſt uniformis, aut ex multis quaſi caruncidis ſimul junctis compingitur, inſtar fermè mororum è quamplurimis granulis coacervatorum. Secundò polypus vel alterutram narem vel binas nares & quidem ſæpè ſæpiùs occupat, quas interdum adeò impedit ut blennæ delapſum moretur; quâ ſuppreſsâ & computreſcente, ut in iis qui retruſum ſimumque naſum gerunt, fœda conſequitur olidarum narium labes, ægrô tamen propter aſſuetudinē inconſciô; ſic cloacarum mundatores ad oletorum κακωδίαν obſtupeſcunt, ac pariter quicunque gratis odoribus ſolent perfundi, eorum ſuaveolentiâ minimè capiuntur. Non ſentit, *inquit Plinius*, ipſe qui gerit, ſummaque commendatio habetur, ſi tranſeunte illô, invitet odor etiam aliud agentes, tanti emitur voluptas aliena. Propter eandem naris obturationem polypoſus non aliter quàm hiante ore cœli animam ducit; ſorbilem capit ſomnum, hoc eſt alte ſtertit inter dormiendum; δυσχερῶς καὶ ἀηδῶς loquitur, voce in calamos narium non amphùs reſonante; ſubſiſtit ab olfactu, quòd fumidæ anathymiaſeos odorum vecturam factitantis fluctus aditu intercludantur ad nares internas, per quas ſenſus odoris nobis datur. Quandoque etiam tanta eſt polypi latitudo ut naſum conſpicuè dilatet, tantaque longitudo ut ad labra uſque penſilis ſit inſtar criſtæ illius carneæ ultrà προσώπου hoc eſt roſtrum gallorum gallinaceorum ira percitorum dependentis, potiſſimùm in expiratione, nam inſpirando reconditur in nares polypus ſi mollior extiterit. Tertiò polypus aut narium lateribus, aut earum diaphragmati adhæreſcit; iterumque vel infimæ narium regioni harum ſcilicet cartilaginibus, vel mediæ nempè naſi oſſibus, vel ſupremæ putà oſſi cribroſô appenditur, indeque lacunas ſupra palatum explens ad fauces nonnunquam protrahitur, ore adapertô ponè gargareonem conſpiciendus, magnô non tantùm ſpiritûs & vocis ſed deglutitionis quoque incommodô, maximè ſi ambarum narium polypus per duplices meatus ad cameram palati pervios retrò prolapſus fuerit.

Piſcatores, παραθαλάττιοι incolæ, homines rei nauticæ plurimum dediti ac Σάρωνος ναυτικώτεροι, polypo opportuni vivunt, ob temperiem humidiorem functionibus naturalibus, nutritioni, accretioni & generationi accommodatiſſimam. Quantò hæcce ϲαρκοφυὴς ἀνώτερος altiuſque radicatur, tantò rebellior exiſtit, quoniam cerebro propior ac medicamentis minùs obvia & expoſita. Eò etiam moleſtior quò tumidior, ut Auſtrô vel Eurô afflante, necnon Θερῶ πανσελήνου regnante, quô tempore more oſtrearum & conchyliorum πληρούντων καὶ θαλασσιζόντων conſuevit intumeſcere; ſicut ex adverſo ac ſiriente Lunâ detumeſcit; ita ut polypus ſit mutationum cæleſtium quaſi Ephemeris.

Polypum carcinomatoſum, ſi exquiſitus fuerit atq; confirmatus ἀσκληπιαδῶν primicerii apertè ac ingenuè confitentur immedicabilem, muſſatque tacitô medicina pudore; Quamobrem Trophilus apud Stobæum interrogatus quem Medicum cenſeret perfectiorem, ſapienter reſpondit qui poſſibilia ab impoſſibilibus poteſt dignoſcere, ſed pleniſſimæ iſtius deſperationis cauſa inveſtiganda eſt.

In cancrô tria occurrunt ſpectanda, materia, qualitas & ῥιζοβολία. Materia eſt atrabilaria, ideoque, ex Hippocrate, glutinoſiſſima, repercuſſionis & ſuppurationis æqualiter ignara, ἀτεγκὴς καὶ ἀτίζαμεν@ ὥσπερ λίθ@, ut ait Aretæus, lapidis inſtar contumax & indomita; quin etiam durioris rigoris quàm ipſæmet petræ, rupes enim cedunt violentiæ cauſarum diſſolventium, legiturque mons acetô ruptus, vel, ut Livius loquitur, putrefactus; ſed cancer catharæticis agitatur & efferatur, fitque è non ulceratô ulceratus, è quietô θηριωδέστερος ac populabundus. Qualitas quoque materiæ cancroſæ ob ſuperaſſationem ſupremè acris eſt atque acida, idcircò, judice Hippocrate, δυσαμαλακτότη, nec ab aliis quantumvis activis qualitatibus comprimenda & edomanda, ita ut cancer ſtet undique tutus à machinis pharmaceuticis utut induſtriis ac impigris. Imò irrita ſunt Medici ferrô & igne ſævientis conamina, vel potiùs noxioſiſſima, mortemque accelerantia, etenim carcinoma ad modum Excetræ cui datum erat.

Creſcere per damnum, geminaſque reſumere vires, ſi amputetur amburaturve peſtiferô fœnore repullulat, propter numeroſas, varicoſas, altas nec extirpandas radices, more arborum quas radicibus hinc inde ſparſis ac inſtar forcipum cancri divaricatis χαρκινώδης ſcribit Theophraſtus. Favet etiam internum βλάστημα videlicet inemendabilis principis alicujus viſceris κακοπραγία pernicioſum fœtum jugiter lactantis: poteſtque carcinoma aſperiorum remediorum contactu invaleſcens aſſimilari vel plantis illis quæ calcari gaudent & atteri pereundoque lætiùs proveniunt, quòd tota vis deprimatur in radices; vel metallis opulentiſſimis quorum, ut ait Romanus ſapiens, in altô latet vena, aſſiduè plenius reſponſura fodienti. Jure igitur odorus ſagaxque indagator Hippocrates, cujus Medicis dogmaticis ſemper vivet autoritas, de hocce morbô αἰδίῳ ἀφορισμῷ ſic pronunciavit, quibus fiunt cancri occulti (hoc eſt ἀνέλκωτοι quantò magis ulceroſi atque κρυπτοί) non curare meliùs, curati enim citiùs intereunt, non curati verò longiùs vitam trahunt: proindeque non licet ipſos ἐρεθίζειν, quin potiùs πραΰνειν καὶ μειλίσσειν, nimirùm molli manu nec ἀγωνιστικῶς tractandi ſunt, blandæ fucatæque medicinæ quaſi palpum obtrudendo, ῥαστώνῃ μᾶλλον βίῃ benignè non violenter; planèque capitale eſt iraſci ac ſuccensêre tàm feroci belluæ.

Audio tamen Mediculos ἀλαζόνας magnificare certa præſidia volatiliſantia, quibus humor cancri è fixo reddatur evanidus; quô pactô operâ argenti vivi diſſlantur venerea oſſium tubera. Sed hi propriis rationibus incauti irretiuntur, & quaſi plagas ipſi contra ſe texunt; admotô namque hydrargyrô artificioſâ qualibet induſtriâ adornatô; vel provocatâ per hydrargyroſin plenis labris ſalivatione, nec ulcera καρκινωματώδη reſiccantur, nec tumores cancroſi deſidunt; tametſi mercurius ſit maximè deſiccatorius, adeoque volatilis ut idolum iſtud ſuum, Aquilæ ac ſervi fugitivi nomine donent fuliginoſi Miſtæ.

Alii igitur venditare malunt ac ebullire arcana nonnulla ſpecifica atræ bilis acrimoniam & aciditatem utut excellentem cicurantia & quaſi edentantia; ſimiliter ac ſpiritus vitrioli & ſal tartari mutuâ mixtione condulceſcunt, atque ex ſublimatô corroſivô ac hydrargyrô crudô concinnatur mercurius dulcis. Verùm μεγαληγορίαν hoc eſt grandiloquentiam ac, ut loquitur Satyricus, magnos montes tàm divitis promiſſi, experientiæ pignoribus fulcire opus eſſet: Nam αἰσχρὸν καὶ ἐν πάσῃ τέχνῃ ἐστὶ οὐχ ἥκιστα ἐν ἰατρικῇ πολλὺν ὄχλον καὶ πολλὴν ὄψιν καὶ πολλὸν λόγον παρασχόντα ἔπειτα μηδὲν ὠφελῆσαι, Turpe eſt cùm in omni arte, tùm præcipuè in Medicinâ, multam turbam, multam oſtentationem ac multum tumorem concitare, tandemque nihil opis afferre. Quamplurima, inquit Galenus μέχρι γραμμάτων καὶ λόγων τὸ πιθανὸν ἔχοντα ἐπὶ δὲ τοῖς τῶν νοσούντων ἔργοις ἐλεγχόμενα ad literas & verba veriſimilia ſunt, at in morborum operibus redarguuntur. Nondeſunt E.G. ciniflones qui bullulis ejuſmodi ſimilitudinibus nitantur probare mercurium arte Chimicâ figi poſſe ac tingi in aurum, ipſi interim auri non minùs quam mentis inopes. Ea eſt pyrotechnicorum nonnullorum intemperies, ut activa paſſivis applicando hominem intra alembicum effingi poſſe aſſevêrent, haud aliter quam è ſemine intra formandi fœtus monetam locatô. Quidem ἀθανασίας venatores nihil obeſſe aſſerunt, quominus reparatô alimentis ἐξανθρωπισμένοις, hoc eſt manſuetis ac naturæ humanæ accommodatis, calidô nativô ἀντάλλαγμα lucroque jacturam adæquante, vita in æternum naturaliter prorogetur, ipſi ſæpè valetudinarii atque βραχύβιοι. Quis non derideat, qui habeat aliquid ſanitatis, Philoſophum illum Sophiſtam octogenarium atque σκελιφρόν, commentarium edentem de ſenectâ removenda & corporum immortalitate comparanda? cujus meminit Galenus librô de maraſmo? Virum novimus heteroclitum prorsùs in praxi Medicâ atque σπασμένον, qui vivificô ſpiritu arteriis dextrè immiſsô, homines ἐμβιῶσαι ſe excitaturum ſeriò pollicebatur, non tertitus forte Æſculapii Vejovis ignibus percuſſi

-------- Reduces quòd tradere vitas
Noſſet, & in cœlum manes revocare ſepultos.

Ignoſcant ergò Herculei cancrorum domitores προῤῥήμασι λαμπροῖς καὶ ἀγωνιστικοῖς ἐπιθυμέοντες ἐφ' ἑαυτὸν τὸν πολλὸν ὄχλον, ut loquitur Magnus Medicinæ Profeſſor, Prædictionibus ſplendidis ac palmaribus aucupantes multitudinis rumuſculos, plebiſque grande & inſanum ſophos affectantes, quam gloriolam generoſô faſtidiô ἀνδραγαθικώτατ@ καὶ τεχνικώτατ@ Hippocrates ibidem appellabat δημοειδέα κίβδηλον popularem ſcoriam, & ad cujus mentem aiebat Seneca; Si te video celebrem ſecundis vocibus vulgi, ſi totâ civitate fœminæ te puerique laudaverint, quidni ego tui miſerear, cùm ſciam quæ via ad iſtum favorem ferat. Ignoſcant, inquam, muſtei Anticarcini, ὡδίνοντες ὑπὸ τῷ σόματ@ βαύχησιν τὴν σοφιστικὴν, ſi aures nobis deſint aptæ grandioribus fabulis, renuamuſque circumferri omni ventô doctrinæ in nequitiâ hominum, in aſtutia ad circumventionem erroris.

Πίστει δὴ ἄρα ὄλεσα καὶ ἀπιστίη ὤλεσαν ἄνδρας,
Ipſa fides homines & diffidentia perdit.

Mirum tamen quo procedat humana credulitas, nullum tam impudens mendacium quod teſte careat; O homines ſecuros de negligentiâ generis humani, ad occultandas deceptiones ſuas! *Antonius Meniozius Diſſertationum Pathologicarum parte 3.*

Curationes.

Curandi polypum ratio ſatis difficilis eſt. Ejus incremento per initia, quantum fieri poteſt, obſiſti debet. Sed factus, confirmatuſque Polypus (ſive is exulceratus ſit, ſive nô,) auferri & exſtirpari oportet, ſi ipſius radix ſeu pedunculus comprehendi inſtrumento conveniente queat.

Igitur tentetur primùm, poſſitne incipiens Polypus per admota Medicamenta tolli. Quem in finem varia proponuntur: Mitiora viz, quæ partim adſtringunt, partim exſiccant: vel Erodentia ſeu Eſcharotica. Inter hæc meritò laudatur Pulvis Vitrioli calcinati, Chymici Caput Mortuum ſeu Colchotar Vitrioli vocant. Sribit Pigræus *Prax. Chirurg. lib. 5. de Ulceribus cap. 9.* præſtantiſſimum ad tollendam carnis hujus ſuperfluitatem remedium eſſe Pulverem Sabinæ: quod ſi

testa

Digitized by Google

tertia pars Ocræ illi admiſceatur; majoris efficaciæ foré putat. Quibus Remediis ſanè corrugatur magis quam aperitur Polypi tunica. Nec penetrat hic Pulvis per anguſtiam prope nati finem, ab excreſcentia hac obturatam.

Barbette hoſce proponit pulveres;

℞. Cort. Granatorum, Flor. Balauſtię an ʒi. Cadmiæ Foſſilis ʒij. Antimonii crudi, Croci Martis an ʒß. Maſtichis, Myrrhæ, Lithargyri, Lapidis Magnetis an. ʒj. M. F. Pulvis ſubtilis.

℞. Aluminis Uſti, Balauſtiæ, Boli Armeni an. ʒij. M. F. Pulvis ſubtilis.

℞. Vitrioli ℥ß. Gallarum, Aluminis, Cort. Granatorum an. ʒij. Myrrhæ rubræ, Ariſtolochiæ uſiæ an. ʒj. M. F. Pulvis ſubtilis.

Idem teſtatur, ſe polypos radicitus extirpatos vidiſſe Aquâ, cui incoctus Mercurius Sublimatus.

Haud ſecus Johannes de Vigo, *Chirurg. lib.* 2. *cap.* 5. laudat linteum diſcerptum cum Mercurio Sublimato Aquæ ſequenti modo incoctum, ac iterum exſiccatum; quod dein Aquâ Plantaginis rurſus madefactum Polypo admoveatur, & bis quotidie renovetur.

℞. Filorum diſcerptorum panni linei veteris ℥ij. Medullæ Panis albi ℥iij. Mercurii Sublimati ℥ß. Aquæ Roſarum, Plantaginis an ℔j. Coq. in Vaſe Stanneo ad conſumptionem dimidii, dein fortiter linteum carptum exprimatur, & in furno ſiccetur.

Platerus *Obſervat. Med. lib.* 3. acriora adhuc proponit remedia. Atque bis, terve de die cum penicillo Polypo admovet Oleum Vitrioli, vel hunc liquorem.

℞. Olei Vitrioli ℈j. Aluminis Uſti ʒj. Aquæ Plantaginis ℥j. Miſceantur.

Vel ℞. Mercurii Sublimati ʒj. Coq. in Aquæ Fabrorum ℥iij. ad conſumptionem medietatis, add. Olei Vitr. ℈ß. Aluminis Uſti ʒj. Miſceantur.

Dein Unguentum hoc cum pecia naribus intrudit, & Polypo admovet.

℞. Unguenti Ægyptiaci ʒß. Pulv. Gallarum, Cort. Granatorum an, ʒß Olei Vitrioli ℈j. Miſceantur.

Sed rarum valdè eſt, Medicamentis Polypum tollere. Et verè docet Julius Cęſar Arantius *lib. de Tumor. pr. nat. cap.* 21, admota medicamenta pro curando Polypo plus moleſtiæ, quàm utilitatis adferre. Adhæc Cauſtica, & Eſcharotica, fungoſam hanc carnem profundius erodendo Diatheſin Cancroſam facilè accerſunt. Idem eſto judicium de Cauterio Actuali: nihilominus tamen Obſtructionem utriuſque naris è Polypo Spurio, ejus ope feliciter ſe ſanaſſe, refert Petrus de Marchettis *Obſervat. Chirurg* 27.

Si ergo mitiora Adſtringentia, & Exſiccantia pro Polypo curando nihil adferant emolumenti, ad Chirurgiam ſeu Manualem operationem deveniendum; quę genuina & certiſſima eſt Polypum curandi ratio. Atque in hac Polypi per Chirurgiam Cura monet C. Celſus *lib.* 7. *cap.* 10. oportere ſurſum per nares immittere ferramentum acutum, in modum ſpathę factum, & ipſum Polypum ab oſſe liberare, adhibitâ diligentiâ, ne ſubjecta cartilago lædatur, quia difficilis ſuccedit curatio. Ubi Polypus abſciſſus eſt, unco ferreo extrahendus; tum implicitum linamentum, ad ſupprimendum ſanguinem, imponendum; hinc purgandum; & denique pinnâ impoſitâ medicamentô cicatricem inducente obductâ, ſanandum.

Paulus Ægineta vult, ut ægrô collocatô in ſedili adverſus ſolis radios, Chirurgus ſiniſtrâ manu narem aperiat, & dilatet; dextrâ verò ſpatulâ ad id factâ, in myrthacei folii modum acuta, orbiculatim polypum præcidat; illic acie ferramenti impoſitâ, ubi naribus coaluit; poſtea inſtrumentô in oppoſitum converſô, ipſius manubriolô ſucciſam caruncualam foras eximat; idque toties efficiat ſecando, & eximendo, quouſque totus polypus fuerit exemptus. Judicat verò totum eſſe exemptum polypum, ſi reſpiratio per nares libera, & ſine obſtaculo recurrat, ſique vox, ſeu loquela concinna ſequatur.

Aquapendens novum proponit inſtrumentum, quô utitur pro extrahendô polypô, id quod apprehendit ſimulque præcidit & foras trahit. Sed ineptum huic operationi cenſemus hoc inſtrumentum; quippe quod radicitus polypum non evellit, ſed radicem prope fungoſam hanc carnem eaſcindit; quæ idcircò velociùs poſtmodum ſolet repullulare. Verum ſumendum potiùs ferramentum, vulgò roſtrum corvinum dictum, neo quicquam ſecandum, ſed ejus ope polypus firmiter apprehendendus, atque hinc inde vertendus, ut illius radix frangatur, & integra evellatur caro fungoſa.

Quòd ſi poſt polypi extractionem, fluxio ſanguinis ſupervenerit, illi medendum eſt, ut cæteris ſanguinis ex naſô fluxionibus; medicamentis viz. adſtringentibus naribus impoſitis.

Exemplum polypi admirandi, utramque narem cum ſpiritu difficili, & continuô ſuffocationis metu, obturantis, atque, in fauciбus deinde extracti, videri poteſt apud Ampliſſimum Tulpium *Obſerv. Medic. lib.* 1. *cap.* 26. Inſuper de polypô, ejuſdemque curationis modô; conſulatur Jacobus Meekeranus *Obſ. Chirurg. cap.* 10. et. 13. *Ioh. Munnicks in Chirurgia ad Praxim hodiernam adornatâ.*

Polypum narium ſequentibus non ſemel feliciter vidimus curatum. Præmiſſis præmittendis, venæſectione ſcil. & purgantibus, præſcribebatur ptiſana, è fortiori guajaci, ſarſæparillæ, ſaſſafras & ſantalorum decocto, additis etiam iiſdem lignis in pulverem redactis, & uſurpabatur quater die longè à paſtu ad ℥vi. per aliquot ſeptimanas. Præterea manè & veſperi pulvis ſequens in nares inſufflabatur.

℞. Calcis vivæ & mellis crudi an ℥iv. fiat paſta, quæ igne comburatur & pulveretur, cum adde tutiæ præparat. alum. uſti, radic. gentian. pulver. an ℥j. M. f. pulvis. Tandem ſuffimigium adhibebatur ſequens.

℞. Rad. ellebori albi & nigri an. ℥ß. fol. betonicæ pulver. ʒiij. majoran. origan. calamenth. an ℥i. flor. roriſmar. M. ß. baccar. juniper ℥ij. mumiæ Ægyptiacæ ℥ i ß. f. omnium pulvis cujus pugill. in ignem pro ſuffumigio injicitur, naribuſque fumus ex infundibulô aptô excipiatur. Hiſce tamen aliiſque etiam quàm multis, nihil proficientibus, vidimus etiam aliquando polypum rebelliorem radices ſuas è naribus ad oculi uſque canthum minorem egiſſe atque nec cauſticis, nec ferrô, nec igne millies applicitis curari potuiſſe; imò ſic augmentum in dies cepiſſe, & quaſi aliam hydram è propriis renatum vulneribus, ad totalem tandem faciei deformationem, noſtrique ægri etiam ſuffocationem, accreviſſe.

De Polypo Narium, ſic ſcribit Anton Nuck.

Narium cavitatem interiorē tumor quandoq́ occupat, dictus, Polypus modo carnoſus, modò pituitoſus; colore aliquando rubicundus, lividus, vel obſcurus; ſubinde molliuſculus, vel cartilagineus, pedunculô ſuô nonnunquam pendulus, vel multis in locis narium tunicæ internę annexus, quô nares non tantùm clauduntur, ſed reſpiratio & loquela, præſertim ubi poſt uvulam ſe ſe extendit, notabiliter præpediuntur.

Præter Intemperiem in ipsâ maſsâ ſanguineâ quærendam, non rarò ulcera, hæmorrhagia narium, coryza, catarrhi, caſus, hunc affectum præcedunt. Licèt autem ut plurimùm ſanguinem non fundant polypi, aliquando tamen ſanguinem ſundentes, aut etiam cum Lunæ phaſibus incrementum & decrementum ſumentes, conſpiciuntur.

Si illorum color lividus, plumbeus, aut ſi tumor cancroſus conſpicitur, difficillimè reſtituuntur. Nec ita facilem curam admittunt, qui carnoſi & duriores;

Digitized by Google

Polypus.

Polypo in utraque nare octo abhinc annis laborat Nobilis Vir quinquageſimum annum agens, temperamenti totius & jecoris calidioris, melancholici habitus, & capitis valdè humidi cum calore; quarum partium intemperies, & præſertim capitis, à repetita lue Gallica antica contracta, neque propriis Alexipharmacis curata, magnopere adauctæ fuerunt, adeò ut propter abundantem à capite deſtillationem ſudorifico decocto in hypocauſto reſiſtere nequiverit, dum in aſperam arteriam & Bronchia pulmonum irruens, aſtmaticam affectionem intulit, ſicque a Curatione propria deſiſtere coactus fuit. Hinc factum eſt quod cacochimum quotidie magis redditum fuerit totum corpus: & quod pejus eſt, capitis intemperies calida & humida magis magiſque ſemper adaucta, & ita valdè excrementoſum caput redditum, à toto quoque pravum alimentum recipiens. Interim natura caput ipſum exonerare cupida ad nares tanquam ad proprium emunctorium ſanguinem craſſum & viſcidum depoſuit, & carnoſam quandam molem in utraque nare produxit Polypum nominatam. Hæc autem non ſemel ferro & igne ablata fuit, ſed rurſus reverſa, non extirpata mali radice, ſiquidem adhuc latet anguis in herba: latet nimirum Gallica infectio, viget in toto ſanguinis impuritas, & magis adhuc calida & humida capitis intemperies, craſſa & viſcida excrementa continuò regenerans à quibus ſicut Polypi primam originem duxerunt, ita ſemper fomitem ſuſceperunt atque ſuſcipiunt, & quoties iterum amputati fuerint, cauſa non ablatâ, toties redibunt.

Quare ut tanto malo finis imponatur, omnia agenda: aliquando enim intrinſecus adeò augentur, ut vocem auferre & reſpirationem impedire valeant; & præterea quoniam ætatis progreſſu frigida excrementa in capite neceſſariò multiplicantur, aut in capite ipſo retenta, aut ad inferiores partes, & potiſſimùm ad ſpiritales delabantia, alia majora mala afferre poſſent.

Et ideo ut præſenti malo ſuccurramus, & imminentia præcaveamus, ſtatim hoc anni tempore congrua eſt ineunda purgatio, primas vias mundando. Secundò Obſtructiones quæ ſupponuntur, aperiendo. Tertiò Maſſam ſanguineam ab excrementis vindicando. Quartò Caput purgando. Quintò ejuſdem intemperiem corrigendo, & Alexipharmaco Gallicum extirpando. Sextò Jecoris fervorem contemperando; & interim Polypum medicamentis localibus auferre tentando; hiſque non ſufficientibus, & igne demendo.

Quibus intentionibus ſatisfaciendum remediis Chirurgicis, Pharmaceuticis & Diæteticis; & inter Chirurgica, duplex erit conveniens ſanguinis miſſio, ex Jecoraria dextera & ex ſedalibus venis. Cauterium in brachio ſi adeſt, cuſtodiatur.

Inter Pharmaceutica, pro prima intentione explenda conveniet repetitum Leniens ex manna clarificata, aut ex elect. lenit. cum tartaro, & intermediis diebus julapium acet. ad ℥. iii. aqua florum citri diſſolutum, erit idoneum Preparans.

Pro ſecunda & tertia intentione, ſucci herbarum depurati ſunt uſurpandi, nimirum cich. borag. & agrim. in decoct. malvæ, meliſſæ & lupulorum, addito ſale tart. fixo ad gr. x. Tranſacta hebdomada, præbeatur Purgans ex manna clarif. addendo infuſioni conſuetæ rhabarb. ſenam & polypodium, vel ex elect. lenitivo, de ſucco roſarum & diacharth. quibus ſuperbibat aquę Nucer. aut hordeaceę lib. ii. Mox repetantur ſucci cich. borag. & betonicæ, decoctioni addendo folia beton. ſtœchad. & ſalviæ, cum gutt xii. ſpirit. tart. ter rectificati: & tranſacta hebdomada, præbeatur aliud Purgans, nimirum decoctio Epith. Meſ. elleborata ad ℥. vi. aut Extractum ellebori nigri cum Caſſia, quibus pariter ſuperbibat aquam, ut ſupra.

Quarta intentio exigit medicamentum ab alto trahens, & eſſe poterunt pilulę capitales Paracelſi, quæ conſtant ex extractis colocynth. ellebori nigri & diagrydii, ſub Sole diebus Canicularibus paratæ, & hic Patavii reperiuntur; quarum doſis eſt ʒ. ß. aut ℈. ii. quibus pariter ſuperbibenda concedatur aqua; duabus verò aut tribus vicibus tertio quoque die exhibeantur, & intermediis diebus propoſiti ſyrupi ex ſuccis præbeantur.

Ad quintam intentionem neceſſariò explendam paretur Decoctum ſudorificum ita.

℞. Salſæ parillę el. viſc. querc. veri an. ℥. j. chinæ opt. ligni ror. mar. medullę guajaci an. ℥. ß. aq. ſtillat. cich. beton. an. lib. j. ß. m. f. inf. per hor. 24. deinde bull. ad conſumpt. ultra dimid. & facta colatura ſervetur pro duabus vicibus ſummo mane horâ unâ ante ingreſſum hypocauſti aſſumenda. Maneat autem in hypocauſto primis diebus ſolùm per horę quadrantem, ſequentibus verò non ultra horæ dimidium, mox ſudet in lecto. Perſeveret in uſu Decocti ſupra menſem. Decimo quoque die præbeantur pilulæ capitales Paracelſi, & ad vires ſuſtinendas concedatur tertio quoque die portio aliqua carnis, aut pullæ junioris, aut palumbi ex turre; die verò intermedio ptiſana hordeacea, ultra panem biſcoctum, nucleos pineos ſaccharo incruſtatos & paſſulas ad libitum. Pro potu verò conſueto paretur ſuavis aqua hunc in modum.

℞. Reſiduum, aquæ com. opt. lib. xii. m. bull. ad conſumpt. tertię, in fine ebullit. adde cinnam. integri ʒiij. bulliant parum, & colaturæ adhuc ferventi adde ſacchari albi ad libitum Patientis, & fruſtula citri rec. ut agitando fiat aqua vulgo dicta Cedrata.

Pro poſtrema intentione adimplenda opportunus eſſet lactis aſinini uſus ad Jecur contemperandum, totum ſanguinem demulcendum & univerſum corpus nutriendum. Verùm quoniam humida nimis fuit capitis intemperies & excrementorum ferax, ideo ſuſpectum cum Hippocr. nobis quoque videtur, ut propterea & thermalium aquarum potus tutus non habeatur; quare ſuppleat lac arte factum ita.

℞. Semin. melon. mundatorum ℥j. ſem. cucurb. anguriæ mundat. an. ℥ß. juris pullę ℥viii. contund. ſemina, & cum jure extrahatur emulſio, cui adde ſyrupi de pomis, aut de ſucco limon. ℥j. m. pro potu matutino tempore quatuor horis ante prandium, ſaltem integro menſe quotidie aſſumendo.

Interim polyporum cura eſt habenda: etenim licet pręſcriptis medicamentis, & præſertim ſudorifico Decocto nonnihil imminui potuerint, non tamen ex toto aboleri & tolli potuiſſe credendum. Quare medicamenta priùs exſiccantia, mox attenuantia & digerentia adaptari debent: neque ſpernenda, ſiquidem ab ipſo Gal. & ab aliis Medicinæ Principibus non proponerentur, ſi fruſtra forent. Sic proponit Galenus idem ſuccum Mali punici ad mellis conſiſtentiam redactum. Paulus verò pulverem ita paratum per nares attrahendum.

℞. Squamæ æris ʒiv. atram. ſutorii ʒiij. Sandarachæ ʒij. veratri nigri ʒj. m. quo quatuordecim dierum ſpatio ſanitatem promittit. Ad inveteratos, Trallianus proponit pulverem ex chalcantho, chalcitide, ære cremato, & miſy, nitis. Bayrus cauſticum conſulit in cannula plumbea poſitum & naribus inditum, ut caro paulatim erodatur, & poſtea butyrum apponatur. Verùm ſi neque medicamentis appoſitis Polypi ceſſerint, ad ferrum & ignem deveniendum, ut cum Hippocr. conſulunt Celſus & Oribaſius. Polypi

lypi ſeparatione prægreſſa, ut docet Galen. moa fiat amputatio, & pulveribus aſtringentibus ſanguis ſupprimatur. Quibus non ſufficientibus, ferro candenti cannula argentea involuto erit utendum. Et interim congrua vivendi ratio à Viro Excellentiſſ. Adſtanti præſcribenda. *Raym. Joh. Fortis, Conſult. & Reſp. Medic. Tom. 2. Cent. 1.*

Obſervationes.

Pro Polypo narium.

Præmiſſis venæſectione & purgatione, juſſi ut guajaci decocto uteretur cum tenui victu; nam multis guajaci uſus profuit, deinde partem attingat fortiter aſtringentibus & parum cauſticis, qualis eſt aqua ſequens utiliſſima in principio adhibita, Authore *Rondeletio.*

℞. Uvar. immaturat. ℔iij. cortic. malor. granat. balauſt. ſumach. an. ℔ij. macerentur omnia in aceto & diſtillentur; deinde adde alum. ℔. vitriol. ℥iij. deſtillentur iterum omnia ſimul, & aquâ illâ tangatur pars affecta, quidam utuntur aqoâ ſeparationis auri, vel ſi nimium vehemens ſit, utere medicamento ex punicis malis confecto, quod ſic ſe habet. Accipiantur tria mala granata, ex tribus generibus eorum, acidis ſcilicet, dulcibus & auſteris, eaque matura, ac recentia terantur ſimul in mortario. Deinde ſuccus exprimatur, & coquatur in linimenti formam, ſpecillum ea lana vel linteo confectum eo ſucco imbuatur, & frequenter in narem demittatur, hoc remedium ſiccat & aſtringit ſine morſu, & eacrementitium humorem abſumit. Puer quidam quinque annorum in nare altera polypum habebat. Carpus ille inſignis Chirurgus hoc Medicamento Galeni ea punicis uſus eſt, & puero rhei el. pulver. ℈j. exhibuit: deinde uſus unguento ſuo ad polypum valente.

℞. Ceræ alb. ℥iij. ol. roſ. ℥ij. butyr. antiq. ℥vi. ſimul liquefiant ad ignem, deinde eatrahas, & pone in aqua & bene laventur duabus vicibus: cui addantur ova oumero 2. cum ʒß. ſublimati M. (nimis forte eſt, fortaſſe ʒß.) impoſuit: præterea tangebat aqua vel ſpiritu vitrioli, & curatus eſt. *Petrus Foreſtus. obſerv. 8. lib. 13. de naſi affectibus.*

Unguentum ſequens cum petia linteoli naribus intrudat, illic ubi inter polypum & nares adhuc patet aditus, repetatque bis in die.

℞. Ungoenti Ægyptiac. ℥ß. cortic. granat. gallar. an. ʒß. ol. vitriol. ℈j. M. deinde irroret nares ſequenti liquore, capite adeò reſupinato, ut nares ſubire poſſet.

℞. Ol. vitriol. ℈j. alumin. uſti ʒj. aq. plantag. ℥j. m. poſt dies quatuordecim, aliquo uſque jam abſumptus erat polypus. Verùm ut penitus auferretur, ſequenti dein uſus eſt.

℞. Sublimati ʒj. coq. in aq. fabror. ℥iij. ad conſumptionem medietatis, adde ol. vitrioli ℈ß. alum. ʒj. M. & cum penicillô intinctô ſæpe tangat polypum, & ſic penitus ablatus eſt polypus. *Felix Platerus obſerv. lib. 3 pag. 665.*

A frequenti narium fricatione polypus, & ab illo mors.

Etiam in ſanitate conſervanda utile eſt illud obſervaſſe tritum omnium ore proverbium, exiguam ſcintillam ſæpe non exigui cauſam eſſe incendii. Vin hoc tibi in morbo, imò in morte oſtendam? Polypo laborabat juvenis quidam tam profundo, ut ad guttur uſque penetraret; tam potenti, ut naſi oſſicula loco moveret; tam fœdo denique, ut longè extra nares emineret: non exiguam hic morbus in miſeriarum humanarum iliade conficeret paginam, ſi quis hanc Medicus vates conſcriberet, io qua pathos maximum eacitaret, quando tantorum malorum, quibus hic, cùm triſte ſui omnibus feciſſet ſpectaculum, tandem exſtinctus eſt juvenis, maaimè cùm adderet innoxiá, & puerilem propemodum, cauſam quam jam audies.

Conſuetudo ei fuerat ſæpe digitis interiora oarium fricare, quod cum ferè (ut aſſiduitate invaleſcunt mali iſti mores, quibus circumſpectio quædam ſui non adhibet modum) faceret aſſiduò, primò inflammari cœpit naſus, deinde oriri, quem dixi, polypus; qui miſerum enecavit miſerrimè. Tantùm ex tantula ſcintilla, quis eaſpectaret, quo tota conflagraret domus, incendium? Retuli hoc ad cautelam eorum, qui vix unquam manus à naribus abſtinent, ne ſimiles ibi reperiant, qoos perpetuò ſcrutari videntur, theſauros; & eò retuli libentiùs, quod Anatomiæ quoddam ſpolium videatur ad ſpectaculum ſervatus hic à me polypus. Alterum ſubjungo, quod mihi in praxi occurrit, triſte ſimilis incendii eaemplum de fœmina, quæ dentes aciculis, purgare ſolita, cùm id invaleſcente cõſuetudine facit frequẽtiùs, inde gangrænã cõtraxit, gangræna mortem peperit; hæc & ſimilia ad cautelam non parum facere poſſunt iis, qui malis iſtis moribus vel imbuti ſunt ipſi, vel aliis, ne imbuantur, ex officio debent providere. *Theodorus Kerkringius in Spicilegiô Anatomicô.*

De Polypo Narium Epiſtola Nicolai Zas, Medici Rotterodamenſis. ad Jobum à Meckren.

Experientiſſime Vir.

Curæ noſtræ nec non Chirurgi cujuſdam Civitatis noſtræ haud poſtremi commiſſa eſt Puella 13. annorum, temperamenti frigidioris, polypo narium laborans, varia jam ab aliquo tempore adhibita medicamenta, ioterna æque ac eaterna, aſt nihil hactenus effecerunt. Res non naturales quas exactè obſervari in omoibus morbis exigit *Hippocrates lib. 3. de morb. vulg. & lib.* 2. curioſè etiam ab ægra noſtra obſervatæ, fluxiones à capite ad hanc partem deſcendentes ex præcepto Galeni ſiſtere allaboravi, præmiſſa univerſali corporis evacuatione. Decoctum radicis chinæ jam à longo tempore ſine fructu uſurpatum. Inſtitutæ etiam ea doctrina *Celſi lib.6.cap.* 8. Capitis fricationes; Cucuphæ capiti applicatæ ex herbis, floribus, &c. cephalicis eaſiccantibus paratæ, nec fonticulum neglexirnus.

Topica à Chirurgo adhibita varia itidem fuerunt: pulvis ſabinæ *Pareo lib. 5. cap. 19.* in hoc caſu uſualis, inſperſus, aut etiam, pro unguento illiniendo, unguento Ægyptiaco mixtus; Trochiſci itidem vigonis. At nihil omnium profuit.

Dolore accedente, ea uſu forſan medicamentorum acrium, mali moris affectum futurum, metuebamus, maximè cùm earnoſior, ſanguinolentuſvè magis polypus hic notaretur, coacti adeòque Medicamentum adſumere illud quod *Ambr. Pareus lib. 8. cap. 2.* in curatione Polypi commendat, dolores imminuere, haud tamen Polypum ipſum tollere, valens.

Enarratis omnibus fruſtra hactenus adhibitis nihil ſupereſſe, & parentibus, & ægrotanti ipſi indicavimus, præter eatractionem Chirurgicam, at admittere eam detrectabant omoes.

Hactenus adeòq; nec quid agendum conſtat, Tu ſi quid habes Vir Clar. imperti; quo tandem miſera ægrotans moleſto hoc malo liberari queat. Quod ſi nõ niſi manualem extractionem hic locum habere nobiſcum ſentias, Epiſtolio quodam notifices rogo, quo & parentes, & ægrotans, quàm neceſſaria ſit hæc operatio, informentur. *Vale.* Tuus *N. Zas.*

Reſponſio

Reſponſio Iobi à Meek'ren ad literas Nic. Zas, Medici Roterod. de Polypi narium verâ curatione.

Domine,

Quod Polypum auferendi methodum ex me cognoſcere deſideres, valdè afficit, non video quæ proponere queam tibi ignota, viriliter adeò, paſſibuſque certis hìc procedit, aut quis æquiparari multò magis anteponi poſſit, non videam; Gratias refero maximas, quòd eo me honore dignum æſtimes, cui publicum in commodum, quęſtio de verâ polypos curandi viâ proponatur; Beſtia illa (eo enim nomine Polypus venit, & quidem merito) quomodo vel per media Topica in naſi cavo conſumentia, vel per inſtrumenta ipſa auferri queat, paucis docere aggrediar.

Notum nobis Polypum hunc eſſe *Galeno de comp. medic. cap. 3. Paulo Æginata lib. 3. c. 24. Aetio lib. 6. cap. 90. Cornelio Celſo. l. 6. c.* 8. imprimis *Fabr. ab Aquapendente parte* 1. *Oper. Chir. cap.* 24. debemus.

Locus non ipſi ſolùm naſus, ſed & palati pars ſuperior, & cum ea fauces ipſę, quę loca adeo ſæpe carneâ hâc excreſcentiâ anguſtari poſſunt, ut ſuffocari ferè videatur æger.

Quomodo tractaveris Polypum, quo correpta ægra tua, quæque adhibueris medicamenta, accurato ſatis ſtylo proponis. Ut verum fatear, atque ex animo Tecum agām, Medicum hìc præſtiti talem, qualis deſiderabatur, nec aliquid omiſiſſe Te teſtari poſſum eorum quæ ad auferendum malum requirebantur; haud equìdem in medicina ſatis me expertum agnoſco, profiteorque, qui Chirurgię deditus, diuturno, nihilominus exercitio etiam ea quæ Medicæ magis conſiderationis habentur, imò revera ſunt, Chirurgis innoteſcere, quotidie experimur.

Localia quod ſpectat media affectum ipſum quibus tollere allaboraſti; non ſolùm ut haud rejicienda ea habemus, ſed & quæ iis anteponi queant nulla nobis nota, teſtamur.

At, Vir humaniſſime, concedas precor, quod, cùm ęgra tua filiola ſit tredecim annorum, cur Vena pedis ſiniſtri ſaphena non fuerit ſecta, ad menſium promotionem, quærere audeam. Carneæ etenim ſubſtantiæ eam dicis, imò indies ſanguineam magis conditionem aſſumere, carnoſioremque fore, at hęc unde deduci poterunt, ſi non ex ſanguine.

Ad extirpationem manualem admittere Chirurgum quod recuſant parentes, nolit ægrotans, doleo, cùm præſtantius medium hactenus nullum innotuerit, citò imò etiam certò hac via procedimus; Teſtantur hæc in arte Chirurgica viri celebres, Fabr. imprimis ab Aquapendente loco ſuprà allegato. Nobis eadem non ſemel ex voto ſucceſſit, inter alios in Ancilla Medici hujus loci *Simonis Dilmans*, *Mariæ Stevens*, cui auxiliante *Henrico à Roonhuyſen*, Chirurgo magni nominis, polypum extraximus incredibilis magnitudinis, & craſſitiei.

Attamen, Vir Celeberrime, quod ſi recuſare perſeverent parentes extractionem manualem, non inconſultum videretur (pace tua dixerim) plumaceolum hoc medicamentum inſigne, à *Johanne Vigone lib.* 2. *c.* 5. deſcriptum, ſalivâ aut aquâ plantaginis madefactum, naribus imponere, ad eam altitudinem, ut attingat polypum, idque bis ſingulis iterare diebus. Deſcriptio hæc eſt:

℞. Pilor. carptor. panni linei veteris ℥ij. Medull. panis alb. ℥iij. Sublimat. triturat. ʒj. Aqu. Roſar. Plantag. an. ℔. j. Coquantur in vaſe ſtanneo ad ſecundæ partis conſumptionem, dein fortiter exprimantur, & filum carptum ſiccetur in furno.

Medicamento huic, quod cautè admodum uſurpari debet, eo quod ſublimatum recipiat, de quo conterraneus tuus, Medicus olim celeberrimus Johannes Beverovicius, libro cui titulus Theſaurus ſanitatis, *Schat der Geſontheyt*, *cap.* 8. addimus aliud, cujus vires egregias non ſemel experti. Valdè hoc commendat Alexander Trallianus, referente Durante Scacho ſubſid. Med. conſ. de Polypo cap. 1. Caput hoc eſt, caput mortuum Vitrioli, ſequenti modo uſurpandum.

℞. Cap. mort. Vitriol. ℥j. Subtil. pulv. miſceatur cum Unguenti Ægyptiaci portione liquidiore.

Unguentum hoc bis terve quovis die applicetur plumaceolo exceptum polypo, penicilli operâ; Bene hoc ſucceſſit in Conſule hujus loci, brevi tempore. At quum uſu immoderato hujus unguenti ardor nimius dolorque excitaretur, coacti fuimus ad utriuſque mitigationem, Unguentum ſequens, à prædicto Scacho præſcriptum cap. allegato, adhibere, quod bene ſucceſſit.

℞. Spumæ Argent. ʒij. Ceruſſ. ʒiij. Alum. ſciſſil. ℥ij. Tund. & cribrentur, hinc in mortario plumbeo, cum vino odorato ad mellis conſiſtentiam reducatur, huic addatur Olei myrtini q. ſ. conquaſſatumque in pyxide plumbea ſervetur.

Crede mihi, Vir Doctiſſime, medicamenti hujus vires eſſe ſummas, imò notum mihi hactenus nihil eſſe quod ei anteponi queat.

Quod ſi verò nec hoc medio tolli polypus queat, neceſſarium omnino ducimus parentes ægrotantis, ipſamq; ægram eò deducere, ut concedant Extractionem manualem, quam commodiſſimè fieri poſſe, expertus indico, inſtrumento ſ. forcipe, cujus deſcriptionem Fabr. ab Aquapendens exhibet, allegato capite, quod magis Commodum Cauterio quod commendat *Cornelius Celſus l.* 7. *c.* 10. ne nimium increſcat, quale Incrementum enorme notavimus in virgine religiosâ *Grietje Kroonenburg*, quæ, quòd in principio eradicationem omnem quovis modo inſtituendam recuſaret, monſtro magis ac homini ſimilem faciem tandem exhibuit, effigiem addimus: Finem imponimus diſcurſui noſtro minus erudito, ne tempora tua aliis ſeverioribus dicata moremur.

Succeſſum optamus eum, quem non ſemel experti. Benedicat is qui dator omnis boni. Vale Vir Magne, diuque vivas in commodum ægrotantium, honorem artis noſtræ, & urbis veſtræ gloriam. Tuus *Job. à Meek'ren*

Scias, *benevole Lector*, cancroſum hunc Polypum, cujus in Epiſtolâ prædictâ mentionem feci, ad eam magnitudinem excreviſſe, ut totam propè faciem occuparit.

De Polypo cartilagineo, à parte poſticâ uvulæ ex faucibus ablato.

Polypus non ſolùm nares, ſed & fauces replet, Authore Fabr. ab Aquapendente *part.* 8. *c.* 2. Unde gravis adeò reſpirandi difficultas, ut ſæpiùs ſuffocari videatur æger.

Pediſſequus Dn.... Six, ex ictu graviori, reſpirandi contraxit difficultatem, adeò ut ſpiritum ducere grave ipſi valdè, imò ſucceſſu temporis incrementum tale ſumpſit malum, ut ne quidem cibum deglutire, niſi cum moleſtiâ ſummâ, valeret.

Variorum Medicorum, Chirurgorumvè auxilia hic fruſtra imploraverat æger; quibuſdam incurabile malum habitum, adeoque, medicamenta nulla in uſum ducenda, ſtatuerunt, eo uſque artis Medicæ præcepta extenderunt, ut lue venereâ ægrum laborare aſſerere auſi fuerint, eò quod obſcurè admodum loqueretur.

Tandem innotuit quibuſdam ex hæmorrhagiis gra-

gravioriorib{us}, fluxuque humoris tenuioris acriorisve per nares, eoque continuo, in naribus ipſis certo hęrere malum. Ad hoc medicamenta varia adhibita, at ſine ſucceſſu.

Amore ſervi incitatus Dn. Six nullius non operam implorare pergebat, modò curationis aliqua ſpes, tandem etiam noſtram, collegæque noſtri Dn. Floriani.

Ægrum quàm primum viſitare nobis conceſſum, non ſolùm nares polypo repletas obſervare licuit; ſed & fauces anguſtatas à maſſa carnea, gravi, durâ, cartilagineâ, circa uvulam deorſum ad œſographum ſe extendente, muſculis œſophagęis incumbente; Hic cura nulla niſi quę per eradicationem manualem, primò adeoque forcipe id quod fauces palatique poſteriora occupabat, tollendam eſſe monuimus.

Operationem hanc admittente ſervo æque ac Domino, potio præparans & ſimul laxans, ad aliquot dies præſcripta. Hujus uſu præmiſſo, ad ipſum extractionem devenire placuit, quæ præſente Domino Six & Floriano Chirurgo, à nobis ad hunc modum peracta.

Primò omnium, nihil eorum hic deeſſet quæ ad extractionem non magis quàm ſanguinis fluxus inhibitionem, requirebantur, curam geſſimus.

Pulverem ſtypticum parari curavimus in hunc modum præſcriptum, ab actionibus enim abſtineremus aſperę arterię ſtructura atque ſitus fecit.

℞. Lapid. Hæmatit. ʒß. Bol. Armen. veri. Terræ Lemn. ana ʒij. Nuc. Gall. immat. ℥ij. F. Pulvis ſubtiliſſimus.

Hoc quo convenienti modo uti liceret, turundas confecimus operi aptas & plumaceolis, & ſpongiæ exſiccatæ particulis, longas equidem, craſſaſque, attamen molles: has filo fortiore conſtrinximus, quô, ſiquidem ad fauces prolaberentur, ejus beneficio extrahi poſſent; hinc mixturæ ex albumine ovorum & ſucco limonum paratæ impoſuimus, quo pulvis præſcriptus ſtypticus melius iis adhærere, ſicque commodiùs applicari poſſet.

Ipſam operationem aggredi ubi conſtitutum, ægri, ſellæ altiori inſidentis animoſi admodum, faciem, fauceſque luci obverſas poſuimus, quo certius & oculis polypum cernere, & inſtrumentô tractare, nobis liceret.

Mox polypum ipſum, ovi gallinacei magnitudinem habentem, planioris licet figuræ, forcipe recurva apprehenſum, forti manu, variè agitando, ſeparare à partibus quibus adnatus, extrahereque allaboravimus, at verò nihil omninò effecimus, inſeparabilis relinquebatur polypus, fracturam patiebatur forceps, magni alias roboris; æger, qui omnia patienti animo perferebat, oris nariumque oſſa violentia Chirurgicâ diffracta ſibi eſſe credebat, ſanguinis accedebat fluxus enormis, qui tamen ex ſe ipſo ſine ullo medicamentorum adſtringentium uſu ſedatus. Pergebamus interim in opere noſtro, quinquies, ſexieſve extractionem modo dicto tentando; aſt irritus omnis labor.

Tandem quòd polypus extractionem omnem reſpueret, licet deorſum magis deſcenderit, forfice eum auferre aggreſſi ſumus, quod ad eam altitudinem fecimus, quam attingere licuit, conſideratione habitâ uvulæ, ne læderetur.

Extirpatô polypô hemorrhagia nulla obſervabatur, quæ in principio conſiderabilis ſatis fuerat, eò quòd hic vaſcula ſanguifera nutrimentum excreſcentiæ adferentia, læſa ſint, ibi ob cartilaginoſam polypi conſtitutionem deſiderentur.

Faucium, uvulæ, palative ad alterationem, gargariſmata convenientia, eclegmataque præſcripta, quæ die nocteque uſurpare haud detrectavit æger. Vigiliæ hic continuę, doloreſque capitis vehementes, amygdalata exigebant, quæ tamen parum aut nihil efficiebant antequam laudani opiati aliquid miſceretur diaſcordio & aquæ alexipharmacæ, cochlearibus per vices uſurpandum.

Ad virium deperditarum reſtitutionem, neceſſarium omnino fuit alimenta bene nutrientia uſurpare, quæ etiam largiter adſumpſit juvenis.

Die octavô ſanguinis per os & nares immodicus ſupervenìebat fluxus, ex eô quòd vaſorum laceratorum extrema cruore repleta jam etenim aperirentur, quæ tamen ſimili cruore denuò repleta fuerunt, ſed tamen ſic ut fluxus dictus ceſſaret.

In dies hinc æger vires ſumpſit, ſic ut quatuor ſeptimanarum ſpatiô integrè fuerit curatus, robuſtior quam antehac unquam fuerat. *Jobus à Meek'ren in Obſervat. Medico-Chirurgicis.*

De Polypô ligneô quinque aut ſex dierum ſpatiô curatô.

Filiolus Dom. Franciſci Reatal, Reineri filii, ætatis ann. 3. per aliquot dies ſtillicidiô narium ſanguineô fœtidô, laboraverat, dextram partem naſi occupabat malum, rei gravitaté perpendentes cum matre conſanguinei, me advocàrunt; polypus narium eſſet, nec ne, dignoſcere deſiderantes, imò auxilia Medica exigentes.

In affectum inquirentes, non ſolùm humore ſanguineô, purulentô, eôque fœtidiſſimô narés ſcatere deprehendimus, ſed & carneâ, ſubrubicundâ excreſcentiâ ſuperiùs repletas.

Hæc obſervans, quis non naſi hanc partem anguſtatam diceret polypô verô, ex fluxu purulenti humoris cauſatô?

Evacuatô corpore, quod ſeq. factum medicamentô;

℞. Syrup. diacnic. ʒß. reſin. Jalap. pulver. gr. iij. M. & detur pro doſi; Topicô hoc polypum conſumere ſtuduimus;

℞ Mell. roſac. ℥ iß. liquoris Ægyptiaci ʒj. capit. mortui vitrioli, calcinat. & dulcificati ʒß. Miſtura hæc bis terve de die penicilli ope applicabatur excreſcentiæ dictæ; paucorum dierum ſpatiô non ſolùm polypus imminutus, ſed etiam fruſtum ligni in mediô obſervatum; hoc ope inſtrumenti commodi extractô, brevi ſanatio abſoluta.

Obſervatio hæc attendere nos docet ad ſupputationes eas quæ in aure aut naſo puerorum occurrunt, ſæpius enim externum aliquod partibus iis imponitur, ut bene notat Paræus *lib. 17. cap. 23.* unde mala varia. *Idem ibidem.*

Uteri Polypus Carnoſus.

Sicut nares ſunt corporis partes per quas humores ſuperflui continuè excernuntur; ſic etiam uterum humanum ei muneri inſervire palam eſt. In naribus tumores præter naturam, polypi dicti, non raro excreſcunt; nec etiam uterus humanus ab iis eſt immunis. Non omnes polypi è naribus erumpentes ejuſdem generis ſunt, nonnulli carneam ſubſtantiam repræſentant; multi è contra membranâ involuti ſubſtantiam pituitoſam & limoſam nacti ſunt. Modò nobis polypus malignus & cancroſus occurrit: modò eum omnis malignitatis expertem offendimus. Annô 1673. me vocarunt ad mulierem, à longô tempore, ut fluore albô immani, uteri prolapſu laborantem, è cujus orificiô interiori variæ excreſcentiæ (quas ob ſimilitudinem cum polypis narium, eôdem nomine aptè vocari poſſe putamus) membranaceo-carnoſæ propendebant. Hi polypi adeò dolebant, uteruſque tantum humoris aquoſi & acris quotidie profundebat, ut ordinaria remedia proficere nil potuerint, & vehementiora uſurpare non auſi fuerimus, propter malignita-

lignitatis indicia, & rectè, ut eventus docuit: ulcus enim malignum accleravit, brevique poſt expiravit ægra. Ejuſmodi etiam tumores polypoſos. Bellius, Chirurgus Wormer-Veriæ experitiſſimus, mihi quoq; miſit; quos mulier quædam ibi habitans diverſis vicibus exerevit. *Clar. Frideric. Rhuyſchius in Obſervat. Anatomico-Chirurgicis.*

Polypus Naſi tentata curatione lethalis.

Adfuimus cum aliis Medicis Experientiſſimis D. Simone Paulli, D. Henr. à Moinichen, D. Olao Borrichio, & Chirurgo Philippo Hacquart, Telonario quondam Regio Johanni Schmid, cui polypus nares ſiniſtras oppleverat, & ſimul tumor ingens genæ ſiniſtræ, durus, ſcirrhoſus, immobilis, cancrum minitans dolore pungente. Videbatur autem abſceſſus totius oſſis maxillæ ſuperioris, cum futuræ diſlocatione. In nare ſiniſtra propendet ramus quidam ejuſdem tumoris, polypum imitatus, ad palatum ſuperius ejuſdem ramulis protenſis. Naſum tumor ad dextrum latus torquet, oculo quoque ſiniſtro ſede ſua moto, extra orbitam prominente. Viſu horrenda facies. Deliberatum inter nos, an ferro poſſet aperiri, vel prorſus exſecari. Concluſum tandem, tangi non debere, cùm nulla ſalutis ſpes ſupereſſet, ne optima auxilia deſamarentur. Tormenta quippe majora ægro ſupereſſe, Medicis opprobrium. Ex occulto manifeſtum cancrum imminere, ſi tangatur. Tentavit verò, doloris impatientià, proprio conſilio, diſſuadentibus Medicis, ſub Empiritico crudeli exſciſionem carcinomatis. Sed ſucceſſit gangræna, convulſio, mors tertio die. *Thom. Bartholini.*

Polypus Narium fonticulo curatus.

Dum hîc Pſeudopolypi & coaguli Kerkringiani facio mentionem, incidit commodum obſervatio de medela Polypi, aut Sarcomatis narium, quam ex ore Tuo, Venerande Domine, nuper hauſiſſe memini, & datà occaſione ut ſtylo attingerem meo ſuaſor extitiſti: Erat utriſque noſtrûm virgo notiſſima Huſumenſis, ſicoli utcunque temperamenti, quæ ſine manifeſta cauſa in tumorem naſi internum prolapſa eſt, lente ut ſolet proſerpentem, donec cum tempore grandior opplere unius hiatus cavum, & narium anguſtare ſepimētum inciperet, tandem etiam manifeſto lobulo extra oris limbum propendere, magno aſſiduum dolore, neque exigua gratiæ jacturà. Exploratus tumor non adeò repertus durus, ſed molliculus & cedens, albus & pituitoſo œdemati concolor; figura rotundior, nec in ramulos aut pediculos fiſſus, multò minus ad poſteriora gulæ reflexus, magnitudine verò nucem avellanam vel ſuperans aut æquans. Hic ut neque ſolennibus adhibitis purgationibus, neque aliis domari potuit, conſilium erat præcipui Chirurgi, intempeſtivum & fatalē hoſpitem ferro, ut vocant, exſtirpare, invitante fortè loci opportunitate, in medio enim potius & latiore naris hiatu, quam poſterioribus reſederat. Verùm, ut fieri in talibus ſolet, detrectantibus violentiam amicis, ultimum adhuc à Medico ſperabatur auxilium. Itaq; cum tua affinitate, Vir Ampliſſime, & fideli imprimis cura, qua adeſſe laborantibus ſoles, niterentur, opemque rogarent, primum, ne quid præter receptā methodum & vulgata arcana ageres, pulverem conſumentem ex corticibus Granatorum, Gallis, magiſterio Saturni, & cujus aliàs in atterendo vires notaſti egregias, Colcothar Vitrioli adhibere conſultum fuit; quo medicamine etſi nonnihil tumor imminui videretur, tamen vix aliquo notabili ſigno reddita exilior ſuperficies. Quare ſucceſſu illo fruſtratus, tumoris attendens naturam ſeroſamque corporis complexionem, velut Divino conſilio ad Fonticulum brachialem confugiſti, ea quidem felicitate, ut poſtquam ſtillare ſanies cœpit, ſtatim magnitudo contrahi, & paulatim intercidere, occultarique viſa ſit, & à portentoſo nævo Virginem, Affines ſollicitudine liberaverit. Alia etiamnum Virgo novendecim annorum tanti beneficii auctorem, fonticulum, aleretque amplius, niſi ſoboleſcentis carnis impetus conſolidationem vi minaretur. Hæc, quam humanitati Tuæ debeo, hiſtoria digna mihi viſa eſt, quæ adnotaretur; atque pro occaſione in uſum traheretur: id tamen, ſcio, facilè mihi concedes, non promiſcuè, neque in omni perinde Polypo, remedii hujus ſucceſſum exſpectari poſſe, ſed in illo tantùm, qui ſeroſus vel pituitoſus, formaque Sarcomati, quam Polypo propior, qualis hic fuit in Virgine tumor: non enim puto negligendum eſſe, quod Auctor definitionum Medicarum attendit, differre nimirum *σάρκωμα ἀπολύτου μεγέθεως κατασκευῇ.* Equidem ut Polypum referat tumor, neceſſe eſt in cirros aut pedes dividatur; ut Sarcoma ſit, ſatis eſt, unà adeſſe & globoſam ferè partis protuberantiam. Quando autem multifida expanſione palatum tumor inequitat, inque gulam penſilibus lobis deſcendit, ſive pituitoſus ſit ſeu carneus, non ſic ſatis tutam eſſe per externa adhibita curationem manifeſtum eſt, quia remedia iſta ad omnes angulos, fugientiſque morbi latebras pervenire nequeunt: an verò etiam Fonticulus aliquid poſſit, non temerè dixerim, cùm plerunque poſt moram tam longam medicaminum generoſorum rarior ſit ſucceſſus. In ſarcomate autem, & initio Polypi, Fonticuli inſignem uſum eſſe poſſe perſuaſiſſimum habeo, imprimis, ſi pituitoſa ſit vel ſeroſa concretio; in ſanguinea enim & carnea operam luſeris, cum venæſectionem ibi principio adhibere ex optimorum Medicorum conſilio tutius ſit, commendetque identidem Meekeranus, Chirurgus olim Amſtelædamenſis, atque in hoc opere verſatiſſimus. In cancroſa autem vel cartilaginea, qualem Belgico idiomate Obſervationum ſuarū Capite IX, deſcripſit idem Meekeranus, tantùm abeſt, ut alterutro remediorum genere aliquid efficere poſſis, ut nec exſtirpationem quidem, niſi ſumma cum prudentia, adhibendam eſſe exiſtimem, adeò difficilis illa molitio & periculi plena, ut, cùm jam ſemel inceperis, aliquando deſiſtendum eſſe ducas, ad tot ſymptomatum ipſa ſectione ſæviorum, deliquiorum, hæmorrhagiæ, ſuffocationis & reliquiarum metum. Ceſſerit aliis iſtud artificium, ſemelque ac iterum Meekerano ex voto, cum illi apud Tulpium lib. I. Obſerv. Cap. 26. attamen non eſt hoc perpetuum, & vidimus cui poſt tentatam hanc curam nihil præter immenſam dolorum vim & tumoris cancroſam malignitatem relictum fuit ſolatii. *Joh. Nicol. Pechlini.*

Polypus Curatus.

Patiebatur Virgo quędam conſiſtentis ætatis E. V. H. Polypum naris dextræ, qui in eam excreſcebat quantitatem, ut non ſolùm cavitatem naris impleret, ſed, quod moleſtiſſimè omnium ferebat, penè extra propenderet, & quia per nares trahere aptè ſpiritum non poterat, in reſpirando difficultatem percipiebat non levem: quid quod ad ſiniſtram etiam narem repperet. Radices Polypi narium partibus affixæ conſpiciebantur, circa pinnas autem naris dextræ ad pollicis tranſverſi longitudinem carnis fruſtulum propendebat; hæmorrhagias ſubinde patiebatur ſpontaneas largiſſimas, quę nec internis nec externis ſiſti poterāt remediis. Vocatus ad ægram, corpus evacuationibus per *ἐπίκρασιν*

factis præparabam, revulſionem ſanguinis venæ ſectionibus tentabam, nec infelici progreſſu: reſtabat opera chirurgica: ſectio, ob moleſtiſſimæ hæmorrhagiæ metum, locum non inveniebat, quæ ut plurimum ſponte propria accidebat, interdum tamen motu etiam vel leviſſimo Polypi, qui conſpicuis admodum abundare venis videbatur, interdum etiam acriorum remediorum ad partem adfectam adhibitione facilè concitabatur; unde impetuosè tractare Polypum, ſectionibus, ligaturis, auſus non ſum. Tentabam quidem vicibus aliquot locum attingere, num excitata per mortificationem eſchara, imminui ſenſim poſſet; ſed non reſpondebat voto conſilium; hæmorrhagia enim ſtatim ſubſequebatur, quam vix compeſcere iterum licebat: ſuperſedere itaque remedio hocce neceſſitas ſuadebat. Tandem placentulas parvas & tenues ex Mercurii ſublimati optimi & viridis Æris an. q. ſ. cum fermenti tantillo curabam præparari, harum unam parti prominenti imponi, & ne decideret goſſypium admoveri; eſcharam, poſt horarum aliquot moram conciliatam, blanda manu ſeparari, & iterum iterumque novam imponi placentulam, idque toties, repeti uſque dum totaliter ablatus Polypus appareret, nec veſtigium amplius relictum conſpiceretur. Redibat quidem non ſemel hæmorrhagia; ſed levis admodum erat, ut placentularum impoſitionem vix ſemel atque iterum turbaret. Et ita quidem à moleſtiſſimo & periculoſo affectu liberata, ſana, ſine ſymptomatibus, ſive nova excreſcentia, vivit & incolumis, bis tamen circiter in menſe pilulis quibuſdam magiſtralibus caput ab humorum ſaburra, qua repletum id eſſe ſigna non obſcura commonſtrant, liberatur. *D. Joh. Schmidii.*

De Polypo naſi.

Puella 13. annorum cachectica, à longo tempore Ozæna laboravit, puſque naribus excrevit, hinc ampliùs per naſum reſpirare non poterat, & ore obturato ſuffocationis periculum ſubibat: conſpecti ſunt duo polypi interna narium foramina adimplentes, fluctuantes, neque membranis vel cartilaginibus adhærentes, ſed oſſi cribriformi altiùs innexi, albicabant, & duriores erant: tali autem modo extirpati ſunt: Venæſectio brachii ante omnia celebrata fuit, & ex adverſo in altero brachio fonticulus excitatus, purgatum verò cum Agarico, Jalappa & Sena diverſis vicibus; dein die & loco claro, ægra in ſedili collocata, capite firmato, forcipe extractorio cavo & in ſummitate denticulato prehenſus eſt polypus, parum circumductus, & radicitùs ex utraque nare avulſus: ægra reſpirare liberiùs cœpit, & quantitatē pituitæ coctæ & crudæ emunxit, vix quicquam ſanguinis amiſit, turundæ verò unguento detergente imbutæ naſo inditæ ſunt, omnia accidentia præcauta, aliquanto tempore ita deligata ægra meliùs quidem reſpiravit, ſed & conqueſta eſt de impedita deglutitione, ob dependentem maſſam in palatum è foraminibus narium internis; maſſa hæc erat quoque polypus ad interiora vergens, qui ægrè quidem ſed fortiter prehenſus forcipe extractus eſt: reliquiæ autem inuſtæ ſunt ferramento per cannulam naribus immiſſam, trajecto: Uſa eſt gargariſmo ex hordei decocto; vini ſpiritu & melle parato, idemque ſyringa per nares injecit; intus decoctum Guajaci ad humores ſiccandos, & temperiem pituitoſam corrigendam bibit, ſicque reſtituta eſt.

Huc pertinet Obſervatio curæ Polypi cancroſi ab Atavo meo, Dn. Franciſc. Muralto, p. m. feliciter peractæ, his verbis notata: Mihi adducta fuit Ruſtica, quæ aliquandiu in utraque nare Polypo cancroſo laboravit, nareſque carne obſtructas & repletas, ut reſpirationi via non concederetur, habuit.

Ademi carnem ſuperfluam rotam erodentibus medicamentis, ſed iterum pullulabat, meque coëgit, ut candente ferro rotundo per cannulam trajecto aliquot vicibus eamdem adimerem & comburerem: Immiſi poſt operationem turundam albumine ovi cum oleo roſato imbutam, poſtea aliam impoſui digeſtivo oblitam, per integrum octiduum, hinc unguento albo & de plumbo ægrotans uſa, obſervans exactam victus rationem, reſtituta eſt.

In narium Polypo uſus quoque eſt inſtrumento plumbeo, longitudine unius digiti, formà pyxidis excavato, cui imponebatur cauterium potentiale, quod ita excreſcentiam carnoſam inſtrumento ſuſceptam abſumpſit; remota hac cannula, butyrum applicuit, donec eſchara & caro combuſta deciderint; toties autem hoc repetitum erat, quoties neceſſum ad omnem carnem abſumendam.

Scholium.) Plura curati polypi per pharmaciam vel Chirurgiam exempla qui deſiderat, inveniet in *Ephemer. noſtr. Curioſ. Dec. 1. Ann. 8. obſerv. 91. Ann. 9. obſerv. 26. Joh. Georg. Schenckii obſerv. Fel. Plateri lib. 3. obſerv. medic. Nicol. Binningeri cent. 3. obſerv. 69. Nicol. Tulpii lib. 1. obſerv. cap. 26. Henrici ab Heer obſerv. med. &c.* D. Joh. de Muralto.

Polypus Nicotianæ fumô curatus.

Clariſſ. Viri Riedlini, Miſcellan. Curioſ. Decur. iij. Ann. 7. & 8.

Vir quidam propinquâ affinitate mihi conjunctus, quadraginta ſeptem annorum, adeò nicotianæ fumo ſe delectans, ut ab eodem per paucula horas vix abſtinere poſſit, quin abſtinens tam malè ſe habeat, ut & adſtantes notent, qui moris ejusdem gnari; hinc eumdem monent ut appetitui ſuo ſatisfaciat, unde illico protem lætiorem induit faciem: Cùm nuper me viſitaſſet, teſtatus eſt ſe ante duodecim demùm, & quod excurrit, annos hôc fumô uti cœpiſſe, anteà verò fermè ab eodem abhorruiſſe; non autem tam delectationis gratiâ, quàm ſummâ neceſſitate coactum, ſe hanc ſuffumigationem inſtituiſſe: Notaſſe enim priùs per bene longum temporis ſpatium excreſcentiam carneam in narium ſiniſtrô foramine, quæ non ſolùm nares obſtruxerit, ſed & in dies magis excreverit, jamque & narium fines excedere inceperit, hincque varios artis chirurgicæ peritos ſe tum hâc de cauſâ conſuluiſſe, qui omnes pro polypô agnoverint: nec niſi extractione violentâ curari poſſe plerique ſtatuerint. At ab hâc ſe abhorruiſſe, cùm præſertim quidam, non parvum ſubeſſe in eâdem adminiſtrandâ periculum, dum nempe arteria lædi, & hinc hæmorrhagia non tam facilè curanda concitari poſſit, monuerit: hincq; præſertim ſollicitus fuit ut aliô modô juvaretur, & Clariſſ. Medicum, Domin. Joh. Francum, communē nobis adfinem æſtumatiſſimū, ſæpius ſedulò rogavit, ut conſilia ſalubria ſuggerat: Qui pluribus aliis non juvantibus, ſuaſit ut fonticulum ſiniſtro inurat brachio, & in primis nicotianæ fumô mediante, ſæpius ſuperfluum ſerum ex ore eliciat. Dictis autem his eò magis paruit, quòd majus polypus ſumpſit in dies incrementum, & ecce, vix per trimeſtre ulcuſculum in brachiô excitatum pus in quantitate debitâ fuderat, & per hoc ipſum temporis ſpatium ſalivæ etiā major quantitas mediante tabaccô ex ore rejecta fuerat, cùm aliquādo ſubitò ſternuere cœpiſſet, medianteque hâc ſternutatione è naribus ſeceſſit maſſa carnoſa, non ita parva venulis hinc inde interdiſtincta, & ab illo tempore, Dei gratiâ, meliùs ſe habuit, faciliùs nūc reſpirat, & reſtitātis adhuc particulæ ſe nullū indiciū deprehendere poſſe teſtatur: vel eò diligentiùs verò nicotianæ fumū cōtinuat, quò magis ſe juviſſe eundē credit: unde eidē per tantùm tēporis ſpatiū maximè aſſuevit. Quod autē apophlegmatiſmis ſuis veteres in talibus affectibus præſtiterīt, haud abſre à fumo nicotianæ, ad eos cōmodè referēdo, expectatur, deniq; eô mediante alimentū ſubtrahitur, tali excreſcentiæ, & pediculus unus aut alter, à quibus pēdet, exarescit, non ita difficulter poſtmodū à naribus ſeparatur primò, & tandem quoq; excluditur. Fonticulum tamen non prorsùs nil contuliſſe, nullum eſt dubium.

Polypus œſophagi Vermiformis rariſſimus à nimio pulveris Hiſpanici ſternutatorii uſu excitatus.

Ex Actor. Lipſiens. Annô 1715.

Vir annum quadrageſimum tertium agens temperamentô ſanguineô, habitûque ad cacochimiam admodum proclivi, ac ſat notabili corporis mole gaudens, mirumque in modum pulveris ſternutatorii Hiſpanici deliciis effaſcinatus, annô ſuperiori 1714. circa tempus vernale, dolorem quendam urentem, à nimiâ dicti pulveris aliquando factâ per nares attractione, in medio œſophagi percepit, inopinatoque non ita multò poſt deglutitionem nonnihil animadvertit impeditam. Quâobrem auxilium quærens, Medicum quendam convenit, & de dolore, nunc quidem ſopitô, at ſin deglutitionis impedimentum mutatô, queritur: Cujus affectus cauſam in pituitoſa quadam ac viſcida materia, interioribus œſophagi partibus adhæreſcente, Medicus ponens, convenientia pro iſta incidenda atque educenda ægro præſcribit remedia, irrito tamen ſucceſſu, maloq; indies indiesq; adbuc ingraveſcente. Hinc ad alium ſe confert, ejuſque opem implorat, ſimulque affectûs cauſam, infra ſuo loco paulò ſpecialiùs afferendam, ſibi probabilem ipſi refert; quam verò hic flocci æſtimans, aliamque ſubeſſe aſſerens, ægro remedia, pro neſcio quo acido, ſpaſmodicam fibrillarum affectionē hanc generante, corrigendo atque eliminando, equidem exhibet; at iterum abſque ſucceſſu ſperato. Nullum igitur ſecundâ vice effectum ſalutarem, hactenus tam anxiè exoptatum, æger obſervans, in auxilium rurſus vocat alium, & quidem medicaſtrum ruſticum, qui, prioris veſtigia legens, pituitoſam acremve materiam genuinam hujus impeditæ deglutitionis cauſam exiſtere, pariter aſſerit, certò, citòque ut id genus hominum ſolet, impedimentum hoc ſe ablaturum, deglutitionemve liberiorem redditurum, pollicetur. Varia hinc ægro porrigit, quorum uſus (inſignis licet pituitæ fuerit educta copia) planè denuò fuit inanis atque nullus, cùm nec minima levaminis cujuſdam pars ægro inde fuerit allata. Deſerens ergo & hujus hominis medelam patiens, naturæ & tempori ſeſe tantùm committere animum induit, ſponteque ſuâ fortè an hoc malum iterum ceſſaturum firmiter ſperat. Interim verò Peniculum Ventriculi (vulgò *die magen borſte*) de quo inſtrumento multa hactenus audierat, cõſulit, iſtud applicat, ejuſque ope, ſat notabilem quidem educit materiæ pituitoſæ copiam, nullo tamen inde ſubſequente levamine. Ad quæſtionem, num ex applicatione peniculi ſenſerit dolorem? reſpondit: eū quidem ſe non ſenſiſſe; interim tamen difficilem, imò in ventriculi cavitatem ejus penetrationem omnino impoſſibilem, ob quoddam in gulâ obſtaculum perceptum, plenarium peniculi ingreſſum prohibens, fuiſſe. Paulo poſt locô ſperati effectus ſalubris, magis magiſque malum augeri animadvertit æger, adeò ut ſolida tandem alimenta haud amplius aſſumere valeret, ſed liquidis tantùm, v. g. lacte, juſculo avenaceo tenui, &c. famem ſedare corpuſque nutrire cogeretur. Imò tantum demum hic affectus ſumpſit incrementum, ut recenſita jam liquida tenuia liberè exinde deglutire haud valuerit, ſed mediante calamo ſtramineo iſta abſorbere neceſſe habuerit miſer. Quamprimum enim paulò liberiùs largiuſque ea ſorbere voluit atque deglutire, ſtatim ea cum ſonitu regurgitârunt, præſentaneam ægro ſuffocationem minata. Tandem hic, de cætero ſanus, liberâque reſpiratione gaudens, denuò Medici auxilium implorat, petitq; ut ſibi ſuppetię ferãtur. Hic in affectûs hujusadmirãdi cauſas occaſionales paulò curatiùs inquirẽs, variaq; ex eo quærẽs, inter alia quoq; hęc ſequentia, de quib⁹ ſuperiùs jam nonnihil fuit adductũ, audit: Ægrum nempe nimis in uſú vocaſſe pulverem ſternutatoriũ, eundéq; dubio procul miſerãdi hujus mali primã extitiſſe cauſã occaſionalẽ. Et, quo evidentior verior q; cauſa hæc appareat, factũ fuiſſe refert æger, quod pulvis hic, præſertim ſicciſſimus iſtoq; volatilis, corpore aliquãdo calfacto, & ſudoribus propè diffluẽte, naribus copioſè intruſus, fortiterq; inſpiratus, nõ ſolùm in aſperã arteriã, verùm etiã in fauces & gulã uſq; penetravit, tuſſim, eãq; frequentẽ, necnon in gula ardorẽ, una cum dolore primùm obtuſo, ſanguiniſq; ſputo, excitarit. Ex quo tempore ſtatim dolorem haud leve, & hoc evaneſcente deglutitionis impedimentum fuiſſe exortum. Ulteriùs confeſſus eſt æger, ſanctèq; affirmavit, nunquã in vita ſimile, vel etiam leviſſimum in œſophago percepiſſe deglutitionis impedimentũ. Hæc omnia Medicus percipiens, excreſcentiã quandã cartilagineã, ex læſione œſophagi obortam, adeſſe, ægrumque in extremo vitę periculo conſtitutum pronunciat, cujus terminũ inevitabile nunc fatum, cui æger ſolum relinquendus erat, accelerare medicamentis ſuis nolens. Ob nutritionis autem defectum, corpus obeſum adeò fuit extenuatum, ut magis τοῦ σκελετοῦ quam hominis vivi faciem repræſentârit. Ultimò liquidorum etiam ne guttulam quidem amplius aſſumere potuit: Quô evenit, ut poſt aliquot dierũ ſpatiũ, mẽſe aprili, anni currentis, fame ſitique incredibili emaciatus atque fractus, miſerè tandem perierit. Cadaver quo aperiretur, cauſaq; tam ſtupendi affectus detegeretur, vivens adhuc æger petiit. Aperto itaq; cadavere, Ventriculus parteſq; internæ à ſtatu naturali adeò remotæ non fuerunt invẽtę, exceptô tantùm œſophagô, qui ex parte non nihil contortus, & pharyngem verſus ſolito tenuior atq; acuminatior apparuit, & quidem adeò ut ejus tandem apertura vix piſum admittere viſa fuerit. Quo autem quæ intus fortè laterẽt, nunc quoq; detegerentur, ille inciſus fuit: quô factô, inſignis ad omnium ſtuporem conſpectui ſeſe ſtitit excreſcentia carnea in duas quaſi cordas diviſa, quæ in media œſophagi parte, eâq; poſtici, quà ſpinæ dorſi adjacet, initium (circa quod aliquid cujuſdam materiæ cruoris inſpiſſati ad inſtar cernebatur) ſumens ad pylorum uſque ferè ſeſe extendẽs, longitudine ſpatium ſex digitorũ tranſverſorum, craſſitie verò lumbricum inſignẽ, tam in una quàm in altera ſui diviſione æquabat, cujus etiam faciẽ aliquo modo patiebatur. Subſtãtia hujus excreſcentiæ rectiùs, polypi, erat carnoſo-fibrilloſa atq; mollis, color verò ex albo rubicundus. Cultro anatomico, & quidem facillimè, cùm vel digitorũ jam attactui cederet auferebatur polypus hic rariſſimus: quo ablato, pedes ejus, vel potiùs radices, quibus ſe in gulæ ſubſtantiam inſinuaverat, in cõſpectum veniebant, iiſq; arctè tunicę œſophagi interiori adhærebat. Sic impeditæ deglutitionis cauſa, de qua nẽmini hactenus quicquam in mentem venerat, detecta cõſpiciebatur, digniq; judicabatur quæ rarioribus Medicorũ obſervationibus insereretur, publicèq; proponeretur.

PORRIGO.

Vid.

PILORUM MORBI.

PRÆGNANTIUM MORBI.

De iis vide Bibliothecam noſtram Medico-Practicam, ad quam potiùs pertinent quàm ad Chirurgicam.

PROCIDENTIA ANI.

I. PRolabitur interdum Anus ſive Podex, ac recti inteſtini pars extrema ita, ut poſt conſuetam illam,

quæ

quæ in egerendis alvi fæcibus accidere ſolet, eminentiam, rurſus ſuum in locum, & intra corpus reduci nequeat, ſed extra promineat, quod malum Anni Procidenti nuncupari ſolet.

Accidit autem Ani Procidentia, interdum ex nimio in excernendis alvinis excrementis conatu, quo anus adeò propellitur, ut partem recti inteſtini ſecum ducat; item in difficili ac laborioſo partu. Fit quoque nonnunquam ob magnam irritationem, unde in Dyſenteria, Teneſmo, & Lithotomia ſæpius contingit. Inſuper ob muſculorum, qui poſt alvi egeſtionem anum propulſum retrahere ſolent, imbecillitatem aut reſolutionem quandoque oritur hic affectus; & ex hac cauſa ſymptoma hoc interdum ita adaugetur, ſævitque, ut ſe vidiſſe ſcribat Aquapendens Ani Procidentiam tam longam, ut cubiti menſuram æquaret, ac ita craſſam, ut ambos cubitos ſimul junctos metiretur. Atqui hæc muſculorum Ani Levatorum imbecillitas accidit, vel quia frequens & diuturna fuit ani procidentia, vel à ſeſſione ſuper lapide frigido, aut mora in aqua frigida, adeoque horum muſculorum refrigeratione. Quibus nonnulli & mollitiem nimiam ac humectationem addunt, qua de cauſa infantibus hoc malum familiarius eſt.

III. Malum hoc per ſe patet, & viſui manifeſtum eſt. Difficilius verò curatur in ſenibus, quam in junioribus. Si ob ſolum conatum vehementem, nullà alia accedente cauſà, podex foras prolabatur, ſponte interdum in locum ſuum redit, vel manus operà facilè reducitur. Sin ex dyſenteria aut teneſmo ſit Ani Procidentia, vix curatur, niſi ſublatâ cauſâ. Quum autem ab imbecillitate aut reſolutione muſculorum anum retrahentium originem habeat, & quotieſcunque alvus excernitur, procidat, vix aut ſaltem difficulter curam ſuſcipit.

IV. Igitur Anus ubi prolapſus eſt, molliter manu Ægri vel Chirurgi intra corpus reponendus: vel, ne facilè deinceps prolabatur, inungatur prius unguento adſtringente Fernelii, aut Oleo roſarum & Myrtyllorum, cui tantillum pulveris adſtringentis additum, hinc, digitorum aut lintei mollioris ope prolapſum inteſtinum reſtituatur.

Quod ſi intumuerit, atque hinc repoſitio impediatur, fovendus anus Lacte Dulci tepido, vel Decocto Malvæ, Althææ, Florum Camomillæ, Seminum Lini, Fœnigræci, & ſimilium, Vel talis fiat Fotus, præſertim Inflammatio ſi adſit.

℞. Summ. Abſinthii, Hyperici. Flor. Sambuci, Camomillæ, Meliloti an. M ß. Roſarum Rubr. p. ij. Coq. in Lacte Dulci, vel Vino Rubro adſtringente.

Noxium hîc valdè externum frigus, ſiquidem Gangræna ſubitò accederet. Celerrimè adeòque Chirurgus repoſitioni ſeſe accingat, hinc conſervationi vitalis caloris, uſu Fomenti præſcripti, calidiorumque linteorum, operam omnem impendat.

V. Repoſitus Anus ſuo in loco ut retineatur, Adſtringens aliquod Fomentum ſpongiæ ope aliquandiu ei admoveatur, v. gr.

℞. Cort. Granatorum ℥ iij. Fol. Plantaginis, Quercûs an. M. j. Flor. Camomillæ, Roſarum Rubr. an. p. ij. Balauſtiæ ʒ ij. Aluminis Crudi ʒ iij. Coq. in aqua ferrata, vel Vino Rubro adſtringente ad ℥ xx.

Interea danda opera, ut laxa ſervetur alvus, fæceſque molliores & ad facilè excernendum aptæ reddantur, ne tanto conatu in iis excernendis opus ſit.

VI. Modum adhuc alium, (ridiculum ſanè!) prolapſum hoc inteſtinum in ſuum locum reponendi deſcribit Barbette Chirurg. part. 1. cap. 9. viz. manu forti aliquoties nates ægri percutit, unde ani levatores muſculi illicò rectum inteſtinum in ſuum locum retrahunt.

VII. Quod ſi nec hiſce modis Anus ſuo loco reſtitui queat, jubet Hippocrates, ut ex pedibus pendens Æger concutiatur: futurum enim, ut illa concuſſione remigret hocce Inteſtinum. Atque in hunc ferè modum refert Fabricius Hildanus Cent. 3. Obſervat. 76. ſe virum quinquagenarium, cui, cùm in via publica alvum exonerare vellet, anus prolapſus erat, & ex aere frigidiore maximus in eo exortus dolor, nec non prolapſum inteſtinum ad magnitudinem ovi ſtrutio-cameli tumefactum, curaſſe. Primò hoc applicuit Fomentum.

℞. Fol. & Flor. Verbaſci, Flor. Camomillæ, Meliloti, Rad. & Fol. Althææ an. M. j. Sem. Lini, Fœnigræci an ℥. j. Aniſi ʒ j. Coq. in Lacte Vaccino pro Fotu, cui linteamina duplicata intinxit, & per integram horam calidè applicuit. Deinde toti inteſtino hunc inſperſit Pulverem,

℞. Flor. roſarum rubr. cort. granator. nucum Cypreſſi, Maſtichis, Thuris, Croci Martis, Plumbi Uſti an. ʒ j. F. ex his S. A. Pulvis.

Tandem caput Ægri in terram inclinavit, pedes verò in altum à duobus fortiſſimis viris elevari curavit; mox indice manus dextræ molli linteo involuto, & præſcripto decocto intincto, atque in medium inteſtini prolapſi immiſſo, id ſuum in locum feliciter reduxit; & porrò quæ neceſſaria erant peregit. *Johan. Munnicks in Chirurgia ad hodiernam praxin accommodatâ.*

Prolapſum inteſtinum rectum quomodo reductum.

Anno 1605. Menſe Novembri, quinquagenarius quidam ex pago prope Paterniacum, cùm multo oneratus, ex oppido domum rediens, in via alvum exonerare vellet, ac ſeſe inclinaret, prolapſum ipſi eſt inteſtinum. Et quia tunc aër frigidiuſculus erat, exortus eſt dolor maximus, ita ut ulterius ad ſuos progredi, neque ad oppidum redire poſſet. Verùm fortè fortuna à prætereunte quodam ſemianimis repertus, Paterniacum mihi adductus fuit. Tum inteſtinum rectum prolapſum; & ad magnitudinum ovi ſtruthii tumefactum reperi. Dolor ingens aderat, & excrementa continuò, eaque liquida, effluebant. In curatione ſic proceſſi. Primò protinus ſequens applicui fomentum.

℞. Foliorum & florum verbaſci albi, flor. meliloti, chamomillæ, Radicum & foliorum althææ an. M j Seminis lini, fœnigræci an. ℥ß. Aniſi ʒj.

Coquantur in lacte vaccino, recens emulcto. In decocto iſto linteamina reduplicata intinxi, & per horam integram calidè applicui. Deinde toti inteſtino ſequentem inſperſi pulverem.

Roſarum rubearum, Corticum granatorum, Nucum cypreſſi, Maſticis, Thuris, Croci martis, Plumbi uſti an. ʒi. Miſce, fiat pulvis.

Tandem caput ægri in terram inclinavi, pedes verò ut in altum à duobus viris fortibus elevarentur operam dedi, mox indice meo dextro, linteo molli & ſuavi involuto, & decocto præſcripto intincto; nec non in centro ejus quod prolapſum fuerat poſito, inteſtinum in locum ſuum feliciter reduxi. Altera die os ſacrum & coccygis ſequenti linimento inunxi.

℞. Ol. lumbricorum, Roſarum an. ℥i. Ol. ex floribus verbaſci ℥ß. Miſce.

Sequenti die ſyrupo roſato ſolutivo compoſito, cum rhabarb. agarico, & ſenna corpus leviter leniterque expurgavi, venamque in brachio incidi. Sic in priſtinam ſanitatem reſtitutus fuit, nec poſtea amplius prolapſum eſt inteſtinum. *Gulielmus Fabricius Hildanus obſervation. Chirurgic. Cent. 3.*

PROCIDENTIA UTERI.

Vid.

UTERI MORBI.

PROCIDENTIA UVEÆ.

Vid.

UVEÆ *ſeu* GURGULIONIS MORBI.

PSOROPHTHALMIA.

Vid.

PALPEBRARUM AFFECTUS.

in OCULORUM MORBIS.

PTERYGIUM.

Vid.

CORNEÆ VITIA.

PSORA.

Vid.

SCABIES.

PTILLOSIS & MADAROSIS.

Vid.

PALPEBRARUM AFFECTUS.

in OCULORUM MORBIS.

PUDENDAGRA.

Vid.

LUES VENEREA.

PROSTHESIS.

Vid.

ſub titulô

OPERATIONES CHIRURGICÆ.

PUERPERARUM MORBI.

DE iis jam ex parte in Prægnantium morbis; (de quibus ſcilicet in Bibliothecâ noſtrâ medico-practicâ) hîc rurſùs quædam adjungemus, & primò diſſertariunculam cui titulus *Felix Puerpera*, ab Excellentiſſimo D. Movio, *Præclariſſimo Domino Carolo Drelincurtio* dicatam, quâ præcipuè de regimine Puerperarum ac Infantium recens natorum, agitur. Indeq; continuò devenìemus ad *Conſultationes*, *Obſervationes* ac *Anatomicas inſpectiones* in Puerperiô habitas.

Felix Puerpera Seu Obſervationes Medicæ, Circa regimen puerperarum & Infantium recens natorum.

Cùm tantus in his Provinciis committatur error circa regimen puerperarum & infantium recens natorum mihi animus non eſt quæcumque ad noſtrum propoſitum pertinere videntur ad amuſſim percurrere, ſed tantùm quædam Conſilia tradere neceſſaria, quibus ſi fieri poſſit, emendetur error ille. Et quamvis Ætius Tetrabilium 4. Sermone 4. Cap. 5. dixerit ſcriptis inutiliter mandari quomodo opitulandum ſit mulieribus naturaliter parientibus, quòd hoc non modò obſtetricibus ſed etiam aliis mulierculis omninò cognitum ſit, & quamvis inſuper eodem Conſilio Oribaſius, Tsallianus, Paulus Ægineta & alii primæ Claſſis Medici de ejuſmodi re ſiluerint, non tamen ſicco pede tranſeundum duximus, quidquid ſuper regimine puerperarum & puerorum recens natorum Felix Platerus Archiatros Baſileenſis, in ſuâ Praxi Medicâ Literis mādavit, multa quippe in nonnullis locis illuſtratione quâdam digna eſſe duximus, ne iis qui nondum benè initiati ſunt rebus Medicis malè intellecta imponere poſſint, vel ſaltem ut liceret illis faciliori negotio dirimere atque diſtinguere eam methodum quæ apud melioris notę Medicos recepta eſt ſuper regimine iſtô puerperarum & puerorum recens natorum ab ea quæ in more poteſt eſſe apud Helvetios aut Romanos. Sic autem de ejuſmodi re verba fecit Platerus.

Poſtquam partus jam peractus tunc & matri atq; infanti cura adhibetur, & paulò poſt ſubdit agens de puerperâ, ex ſella in lectum placidè ne animo deficiat, quod ſæpè fit, collocetur exhibitis juſculis.

In eo textu ſtatim nonnulla ſunt quæ offendunt; noſtrę non eſt conſuetudinis parturientes mulieres ut commodiùs pariant in ſella conſtituere, quod tamen in more poſitum eſt apud Helvetios & Germanos & quoſdam Batavos; varii quidem ſunt; mulieres ut faciliùs pariant conſtituendi modi, nonnullę in genua, aliæ rectæ cubitis menſæ, vel lecti lateribus admotis, aliæ ſuper lodice humi conſtratâ, aliæ juxta Platerum in ſella, aliæ demum in lecto ſe putant faciliùs parituras. Si ex his omnibus figurationibus ſella magis probetur Platero, apud nos magis lectus commendabilis eſt, ſuper quo enixutæ commodiùs habitâ ratione ſui; commodiùſque habitâ ratione obſtetricantis & famulātium collocari poſſit. Duplex autem eſt modus apud nos ſuper lecto pariendi, vel ſuper alio in eam rem apparato, vel ſuper eodem ſuper quo ſolent obdormire. Habent verò in more prædivites mulieres peculiari ſuper lectulo parere, nec immeritò, etſi enim neceſſe poſtmodum ſit eas ab eo lectulo in conſuetum transferre, id tamen fit ita blandè & tranquillè, ut non pedibus ambulantes ſed alicujus valentioris vel fœminæ vel viri brachiis fultæ atque delatæ, ut nulla poſtmodum conſequatur noxa: porrò beneficium ea ratione eis accedit aliud, dum enim in conſueto lectulo pariunt, etiam ſi variis linteis multipliciter replicatis munitus ſit quæ ſtatim à partu removeantur: quia tamen purgamenta illa quę ſolent unà cum partu prodire non adeò grati ſunt odoris, fit ut lectus iſte, etſi linteis inquinatis repurgetur, ſervet nihilominus odoris iſtius pravitatem iſtorumque pravorum velut miaſmatum inquinamenta. Iſtud enim non contingit ubi ſuper lectulo peculiari pariens collocata poſt partum lectulo conſueto committitur, nullis ejuſmodi inquinamentis infecto. Itaque lectus noſtro Judicio, iſque peculiaris præferendus eſt omnibus aliis ad partum obeundum ſolitis figurationibus & maximè ſellæ Plateri in qua mulieres veluti duplicatæ, nuſquam commodè

collocari poſſunt neq; obſtetrices comodè munus ſuum exequi in partu naturali, multò minus in partu præter naturam. Aliud in textu Plateri obſervandum eſt, quod ſcilicet velit juſcula eſſe exhibenda mulieri, poſtquã è ſella in lectulu placidè fuerit poſt partum collocata, tum verò ſubdit vino & odoribus eſſe refocillandã, hæc quippe videntur ὕστερον πρότερον dici & certè hæc adeò indiſtinctè confuſéque prolata ſunt ut quid maximè ſequendum ſit, aut ſaltem quo ordine non liqueat: videretur equidem convenientius ſi mulier quę peperit, ſtatim à partu quemadmodum & in partu ad virium reſtaurationem vino & odoribus refocillaretur quod in more poſitum eſt apud nos in partus difficultate, dum enim ægrè parit mulier vino cardiaciſque auxiliis adjuvatur, in quam rem ſequens potio ſatis feliciter ſuccedit ad naturalem partum accelerandum ubi tardior eſt;

℞. Aquæ ſtillatitiæ card. benedict. & lilior. albor. an. ℥iij. in quibus diſſolve ſyrup. de capillar. ℥ iß. aq. ſtillatit. è capite cervi ℨij. confectionis de hyacinth. ſine ambra & moſcho ℈i. aquæ cinnamomi ℨj. fiat potus in duas doſes, ex duarum horarum ſpatio exhibendas, interaſſumpto juſculi tantillo.

At ſtatim à partu vino odoribuſque illam recreare liceret, niſi ſtatim à partu aliud in more poſitum eſſet præſtare adverſus tormina quibus divexari ſolet, itaque ſtatim à puerperio ℥ j. ſyrupi de capillaribus cum ℥ j. olei amygdalarum dulcium permiſcetur & exhibetur adverſus ea tormina apud vulgus nimirum nec de Juſculo ſubit cogitatio quam una aut altera hora fuerit elapſa ut iſti remedio locus fiat. Ut tamen liberè dicamus quod noſtra eſt in mente ejuſmodi remedium parum proficuum; videtur permittendum tamen arbitrio volentium, ſed intermittendum noſtro, Juſculum ſiquidem longè majoris nobis videtur eſſe utilitatis atque adeò deſcenderemus in ſententiam Plateri ſuper ea juſculorum exhibitione niſi poſtmodum adjeciſſet vino & odoribus poſt juſculorum exhibitionem recreandas eſſe mulieres, quod nuſquam nobis arridere poteſt, periculum enim eſſet ne vino & iſtis odoribus accenderetur quidam calor inſolitus qui febrem poſſet excitare, præterea quantum odoromenta ejuſmodi (quæ de bene odorantibus intelligi debent) inimica ſint utero & maximè ſtatim à partu omnibus vel mulierculis notum calamitoſà ſæpè experientià, cùm eo tempore uterus imbecillior factus propter toleratos labores cauſis iſtis inſolitos in eo motus, excitantibus reluctari non poſſit. Juſcula potiùs exhibeantur concinnata ex carnibus pullaſtrorum & vituli interdum & perdicis veteris primo quoque tempore quibus & caro vervecina adjici poterit, ſi nihil gravioris ſupervenerit; Addit Platerus cibo ſomnoque uti decet puerperam eſſe gubernandam. Circa quem articulum duo ſunt expendenda: Primum quo tempore mulieribus quæ peperere ſomnus ſit concedendus, alterum quæ victus ratio puerperis conveniat. Circa verò utrunque id inſuper venit obſervandum, diſtinguendum eſſe ſcilicet de primis puerperii diebus & de ulterioribus, ad ſomnum ergo quod attinet non ſtatim à puerperio concedendus nobis videtur, ita ut peccaverit Platerus qui indiſtinctè cibo ſomnoque uti decet puerperam eſſe gubernandam dixerit. Quid enim tunc temporis deceat, id certè eſt quod erat definiendum. Præterea ad cibos quod attinet, cùm priùs juſcula exhibuerit, quidnam per cibos intelligere voluerit non adeò liquet; niſi apud eum cibi ſint aliquid ſolidioris edulii, juſcula liquidioris, quo poſito quoto tempore juſcula, quoto cibi ſint exhibendi id operæ pretium erat declarare.

Huic itaque difficultati lux ut afferatur dicimus non priùs ſomnum puerperis eſſe permittendum quam juſculo fuerint recreatæ, à quo una hora vel altera elapſa omnibus inquinamentis debent repurgari, amotis ab illis omnibus linteis inquinatis, ſi in conſueto pepererint lecto, aut elapſo ejuſdem temporis intervallo pepererint in peculiari lecto, debent priùs in conſuetum transferri antequam de ſomno mentio fiat. Non debet igitur ſomnus concedi niſi tribus, quatuor aut quinque à puerperio horis elapſis, aut potiſſimum quia antequam ſomnus concedatur debemus eſſe certi de modo lochiorum effluentium cum ſæpè fiat, ut mulieres quibus iſtius conceſſa ſit dormiendi libertas incidant in aliquam lipothymiam ob nimium lochiorum fluxum qua par eſt adſtantibus imponere, dum putant mulieres ſomno indulgere, unde non leve vitæ periculum incurrunt: ſæpe etiam fit ut quædam mulieres propter graviſſimos quos ſuſtinuere dolores, incidant in ſoporoſos affectus à quibus vindicare illas vix poſſemus, ſi bonà fide adeò citò ſomnus eis permitteretur. Itaque priùs debemus eſſe certi de rerum præſentium ſtatu ut ſi omnia benè ſe habeant ſecurè ſomnus concedatur. Ut autem liquere poſſit an omnia ſint juxta notata diſpoſita, nec quatuor vel quinque horis ad minimum à partu ſunt reliquendæ; itidem non levis eſt difficultas circa cibum, ſi per id vocabuli ſolidum alimentum ſit intelligendum. Quod igitur confusè pronunciavit Platerus hacce ratione diſtinguendum eſt, puerperis primùm parturientibus nuſquam puto ſolidiorem eſſe concedendum ante quintum aut ſeptimum diem à partu, quamvis nulla gravia ſymptomata à cibi ſolidioris uſurpatione videantur orta; Ratio eſt quod omnino incertum ſit qua ratione ſucceſſura ſit iſta parturitio, perpetuò quippe fit ut puerperæ duabus, tribus, aut quatuor diebus à partu incidant in febrem quam lactis febrem ſolent appellare, quæ ex genere Ephemerarum ſolet contingere, dum natura fœtui conſulens ad mammas materiam lactis tranſmittit, idcircò majoris ſecuritatis ratione ne tunc temporis febris ſymptomatica abeat in eſſentialem, non debemus prius ſolidiorem cibum conceſſiſſe, qui culpari non injuriâ poſſet & haberi tanquam vel autor iſtius febris vel fautor alterius ſupervenientis, itaque iſtud febricitationis tempus debet priùs effluxiſſe, ne Medicus accuſetur indulgentiæ, ſolaque concedi interea juſcula tribus quatuorve horis (ut dictum eſt) aut ova ſorbilia juſculi vice ſufficiantur cum gelatina, quo uſque ſeptimo à partu accedente die & febre fideliter ſedata, horis meridianis concedantur cibi ſolidiores, boni ſucci & facilis coctionis, elixi potiùs quàm aſſi, ut accedente quarto-decimo à puerperio die & horis ſerotinis quemadmodum & meridianis, detur pariter locus ſolidioribus eduliis.

Res autem non ſic ſe habere debent circa mulieres jam alias partum expertas, quibus vel primo à partu die 8. vel 10, horis ab eo partu elapſis ſolidior cibus ſemel in die concedi poteſt, quia jam puerperium expertæ de eventu velut ſunt ſecuræ, eà nihilominus cum lege ut verſus tertium à partu diem interea dum viget iſte motus febrilis deſignatus ſola juſcula in uſu veniant per unum vel alterum tertiumve diem; Cavendum eſt autem tum primùm puerperis tum iis aliis ne (quod eliuicæ mulieres ſolent) nimià ciborum copià excipiantur, à qua ſæpe non expectata ſuperveniunt ſymptomata, Id enim licet ſæpiùs à Medicis recantatum, vix poteſt ab ejuſmodi clinicis obſervari, quæ id ſolum intentum habere videntur ut plurimis & ſæpius ingeſtis eduliis vires ut dicunt reſtituent puerperarum quas ejuſmodi copia potiùs obruunt & peſſundant.

Pergit Platerus nec tum (donec vires receperit uterusque ad priſtinum ſtatum redierit, quod citiùs fiet ſi faſcia ventri circumdata leviter ut ſubſideat ſtringatur) ambulando aut exercendo ſe nimium commoveat aut aëri intempeſtivo ſe credat, Hæc poſtre-

Digitized by Google

ma ſunt de regimine puerperarum Plateri verba, quæ nec magis ſūt probanda quam ea quæ jam examinata fuere, quippe hic primùm agit de faſcia admovenda puerperæ poſtquam egit de cibis ſolidioribus eis exhibendis, quod præter rerum agendarum ordinem eſt: ſcilicet debuerat verba facere primo à partu die de faſcia quæ tunc neceſſaria eſt, non verò poſt cibi ſolidioris conceſſionem, quæ admittenda ſolùm aliquot à partu diebus, præterea quo die permittendum ſit mulieri ut deambulare poſſit ex his non liquet. Tandem & multa circa regimen illud à Platero ſunt prętermiſſa, de quibus omnibus paucis acturi ſumus; atque ut primùm quæ ab eo malè obſervata ſunt circa faſciam ventri admovendam illuſtremus, dicimus tribus aut quatuor horis à partu eam eſſe admovendam, ſed eam à prima die ad diem uſque quintam ſextam aut ſeptimam, atque ſequentibus laxiorem eſſe relinquendam, ne ſi arctius conſtringeretur primis hiſce partus diebus uterus vim pateretur, cùm enim per novem menſium ſpatium venter intumuerit in eam molem quæ in gravidis conſtituta eſt malè conſultum eſſet mulieribus, ſi per unum aut alterum diem faſcia ſtrictiori ad ſolitam magnitudinem quis vellet & abdomen & uterum revocari, maximè cùm ab ea conſtrictione uterus inflammationem facili negotio pati poſſet, hęc itaque circa faſciam cautio eſt adhibenda, ut primis diebus laxior, ſenſim ſtrictior reddatur, per faſciam autem intelligimus non linteum in plures circulos per abdomen revolvendum ſed linteum palmaris altitudinis quadruplicatum abdomen circumdans unâ tantùm revolutione aciculis ſolummodo firmandum & potiſſimum circa regionem umbilicalem admovendum ut ſic uterus grandior graviditate redditus & umbilicum ſua dilatatione excedens ad ſuam ſedem hypogaſtricam blande reduci queat velut abdomen ad legitimā amplitudinem.

Quod ad deambulationem pertinet, nuſquam niſi temerè permittenda venit ante decimum-quartum à partu diem: nam quamvis ruſticæ mulieres & aliæ nonnullæ diebus aliquot à partu pedibus ſuis ſe committant variaque peragant opificia ſine ullâ interdum noxâ, nuſquā id tamen trahi debet in exemplum, Medicus debet eſſe judex ſeverus qui ſuis fultus præceptis ab eis non debet recedère, propterea quòd quia non religioſè ſervaverint, perpetuò non lædantur: Sufficit ut una mulier ſic lædi poſſit ad hoc ut nuſquam quid ſimile debeat concedi ab artis perito, at plures novimus quæ citius quam par eſſet pedibus ſe committentes in uteri Rheumatiſmos, inflammationes, abſceſſus, hydropem incidère, quod non contingit ubi ex methodo omnia fiunt, hæc itaque à Platero circa regimen puerperarum fuere annotata, ſed nonnulla alia ſunt ab eo prætermiſſa, non tamen contemnenda.

Inter illa poſtremum locum non obtinent enemata quæ in puerperis maximæ ſemper fuiſſe utilitatis obſervata ſunt, itaq; rebus bene ſe habentibus, id eſt nullis gravioribus, vel torminibus vel doloribus præſentibus ritèque lochiis procedentibus, de iſtis remediis non cogitandum niſi 24. à partu horis ad minimum elapſis; illa autem ſic concinnari ſolent.

℞. Folior. malv. biſmalv. violar. parietar. Mercurial. hord. an. M. ß. Seminis lini p. ij. bulliant in ℔. iij. vel iv. aquæ ad tertię partis conſumptionem aut circiter, in colaturæ libra unâ diſſolve mellis nenupharini, ℥iij. olei amygdalarum dulcium ℥ij. fiat clyſter, qui nullo graviore ſymptomate urgente ſemel quibuſcunque diebus manè debet injici ad ſeptimum uſque à puerperio diem, poſtmodum verò miſſo omnis olei uſu alternis ad tertiam uſque ſeptimanam aut circiter iterari poterit, tum melle omnino deſpumato in locum mellis nenupharini ſuffecto, addita interdum uncia ſemiſſę electuarii lenitivi, interdū ſi flatus adſint eadem quantitate Catholici duplicati cum Rheo. Quod ſi tormina primis diebus negotium facerent bis de die Clyſteres eſſent injiciendi uſque ad 5. aut 7. à partu diem ſed ea lege ut in eo qui ſub veſperam injiceretur, nullum penitus mel adjiceretur ſi lochia profluerent ex debito & ſi dolorum acerbitas lochiorū fluxū cohiberet, tum aliquid mellis eſſet addendū & potius Mercurialis quàm alterius hocce modo.

℞. Decocti ſuprà deſcripti libr. unam, diſſolve mellis mercurialis ℥iv. Olei amygd. dulcium ℥ij. trochiſcorum de myrrha ʒß. fiat clyſter.

Hæc rebus ſe debitè habentibus circa clyſteres ſunt peragenda qui immutari poterunt pro ſymptomatum ſupervenientium conditione; ſed quia de regimine gravidarum bene ſe habentium poſt Platerum hic ſolùm agere ſuſcipimus, idcircò de remediis ad morborum ſupervenientium curam conducentibus diſſerere ſuperſedemus, nam altioris & longioris indaginis id eſſet.

Aliud prætermiſſum à Platero eſt, obſervatio ſcilicet circa lintea uterum obturantia, quæ ſæpiùs de die immutanda. ne fœtorem contrahant, & maxime ut illorum auxilio cùm quantitas tum qualitas lochiorum penes odorem & colorem poſſit examinari; unde intelligitur error Primeroſii cap. 8. cap. 1. de Morbis mulierum qui humores ejuſmodi fluentes vel ſpongiâ, vel pulvino ſulphure repleto vel mollibus linteis excipiendos conſulit, inibi quippe dupliciter peccat, tum quia excipiendos ſolùm dicit ejuſmodi humores nullâ factâ uteri obturatione quàm per crura decuſſatim diſpoſita faciendam eſſe malo conſilio dicit, tum quia præter lintea ſpongiam & linteum ex ſulphure conducere poſſe ſcripſit, quæ tamen nuſquam accuratè aut qualitatem aut quantitatem lochiorum deſignarent. Sola itaque lintea molliora venire debent in uſum, ex quibus nulla cum ambiguitate quod percupimus accipere poſſimus.

Tertium à Platero omiſſum eſt lochiorum muliebrium deterſio & mundificatio, cùm tamen propter efflùvium acriorum humorum per novimeſtre ſpatium retentorum, calor quidam inſolitus eas partes invadere ſoleat & cùm propter inſignem quam patiuntur dilatationem contuſiones, excoriationes & dilacerationes incurrunt, neceſſe eſt ut ad meliorem ſtatum reducantur & fieri ſolet inſtituta lotione tepidiuſcula ejuſmodi partium bis, terve, quaterve de die, ea tamen lege ut iſta lotio non veniat in uſum niſi duabus aut tribus à partu diebus, ne aër externus ſubeat ejuſmodi partes non ſatis adhuc primis hiſce diebus coarctatas & ad ſe reductas.

℞. Hordei integri nodulo latiore incluſi man. j. Fol. telephii M. ij. bulliant in aquæ communis libris duabus ad medias, ut ex ſpongia leviſſima vel ex foliis ipſis telephii fiat fotus, qui tamen ea ratione debet inſtitui ut non ſublato operimento manibus in lectum immiſſis peragatur. Quod ſi vel excoriationes vel dilacerationes ſint nimiæ fotu facto, apponatur illud præſidiū in unguenti formam redactum & ſuper linteolo extenſum.

℞. Olei amygdal. dulcium recenter extracti ℥i. Vitellum ovi recentis, ceræ albæ ʒ vi. eliquatâ cerâ miſceantur omnia ſimul & agitentur in unguenti formam, quod ſi drachma dimidia vel drachma una Terebinthinæ pluries in aqua plantaginis vel ſolani elotę cum ovi vitello priùs agitetur, magis proficuum futurum iſtud præſidium. Nonnulli oleum hyperici anteponunt oleo amygdalarum dulcium, quod non culpamus ubi inſignis dilaceratio, ſed vulgò magis probatur oleum amygdalinum.

Quartum illud graviſſimum à Platero neglectum circa mamas verſatur, ſiluit quippe de modo quo

per totum puerperii tempus ſint gubernandæ, ne aut pilare malum, aut abſceſſus, aut aliud quid ſimile incurrant propter lactis ſolitam ad eas confluere copiam; & quia ut plurimum nobis communis mulieribus ratio eſt qua alienis nutricibus alendos ſuos fœtus committunt, idcircò quid circa illas ſit moliendum ne à lactis copia & concretione vitium patiantur potiſſimũ docere debemus. Varii varia in eam rem comminiſcuntur; Suſcipiendas nonnulli volunt ex collo quæ intermedium mammarum ſpatium perreptent æreas catenulas, alii oleum roſatum cum aceto permiſcent, atque ex Charta-bibulâ imponunt mammis, alii ex unguento populeo æquis partibus cum cerato Galeni permixto litus inſtituunt, ſed noſtro judicio catenulæ iſtæ inutile ſunt præſidium, alia etiam præſidia minus ſunt ſecura, vel eo nomine quòd unaquaque die ſemel & iterum debeant celebrari, unde aëri externo eſpoſitæ mammę majus damnum incurrere poſſunt. Securiori itaque ratione agetur ſi paulo ante partum lintea quadruplicata tepidiuſcula mammis imponantur, quæ poſt modum ab illis partibus nuſquam removeantur, niſi ubi lac per eas affluens, madefacta ejuſmodi lintea cogit immutare, quo in caſu alia prius ſont mammis imponenda quàm antiqua removeantur. Eâ autem ratione antiqua debent removeri ut mamæ nuſquam aëri externo imponantur, per inferiores ergo partes detrahantur, dum enim mammę aëri externo non patent, vix fit ut in lactis concretionem, aliaque ſymptomata incurrant, quę potiùs ſolent contingere ubi juniores puerperę nondum de rebus edoctæ velut voluptarium aliquid, mammas ſuis fœtibus ſugendas exhibent planè nudatas, licet prius monitæ de infauſto qui exinde contingere ſolet, ſucceſſu.

Quintum & ultimum, nec ſilendum, potus eſt, de quo breviter abſolvamus, cerevitiam à puerperis ablegamus velut flatulentam, vinum pariter damnamus & omnia illa decocta calidiora ex cinnamomo, coriandro, paſſulis, glycyrrhiza aut ſimilibus concinnata quę legere licet apud Liebautium, Primeroſium & alios. Itaque paretur decoctum ſequens vulgarius.

℞. Radicum graminis & altheæ an. ℥ij. bulliant in lib. v. aquæ communis ad quintas, adde glycyrrhizæ quantum volueris, fiat ptiſana pro potu ordinario, quod ſi ſyrupi de capillaribus unciæ duæ cum libris duabus decoctionis hordei etiam ad potum commiſceantur & proficua erit iſta cautio. Ad potum pariter pertinere poſſet, non quidem limonata, quæ tormina ſua aciditate poſſet concitare, ſed orantiata, ſi quippe ſuccus unius aut alterius mali orantii cum unciis duabus ſacchari in libris 3. vel quatuor aquæ utiliter iſte potus exhibebitur, quia pomorum orantii ſuccus lochia ut menſes promovere putatur, qui propterea ſæpiuſcule ſolitarius juſculis exhibetur.

Hęc præcipua ſunt circa regimen puerperarum bene ſe habentium obſervanda, ad Plateri textum illuſtrãdum. Jam pergendum nobis eſt ad explanationem regiminis quod inſtituendum voluit circa puellulos recens natos, hæc itaque ſunt ejus omnia verba quę unâ ſerie à nobis tradentur, ſed quæ per partes poſtmodum examinabuntur.

„ Fœtum quod attinet mox ille more conſueto in
„ balneo aquæ tepentis à ſordibus adhæreſcentibus a-
„ bluatur, panniſque mollibus leviter abſtergatur, la-
„ ctis cremore vel butyro oleoque amygdalarum dul-
„ cium recenti inungatur, poſtea faſciis involvatur at-
„ que cunis impoſitus continuò donec dormiat, a-
„ gitetur, & ut lactere diſcat uberibus matris adhibea-
„ tur, illud autem poſtquam à ſordibus in primo ſui
„ balneo abſterſus tentare omnium optimè, cùm ſic à
„ calore balnei ſitibundus quaſi prodiens mox papil-
„ las ore apprehendat & ad ſugendum accommodat.

Hæc ille, inter quæ primum illud licet apud Germanos aut Helvetios conſuetum ſit ut loquitur, apud Nos tamen nuſquam in uſu eſt, ut videlicet balneo aquæ tepentis puerorum recens natorum corpora immergantur quo à ſordibus poſſint repurgari, olim quidem in more receptum fuit Galeno referente lib. 1. de ſanitate tuenda cap. 1. apud quoſdam Germaniæ populos recens natos in flumina demergere, ſic enim illorum robur explorandum contendebant, nam ſi ejuſmodi immerſionem ſine damno ſuſtinuiſſent, exinde conjiciebat robuſta eſſe viſcera quæ frigiditatem aquæ eluſiſſent imò firmiora evaſiſſent, qua ratione candens ferrum in aquam frigidam demiſſum durius ſolet extrahi, hunc morem periculoſum eſſe probavit Galenus eò loci, ſed quod balneum aquæ tepentis, non ad roboris eſplorationem ſed ad ſordium expurgationem foret conducibile nuſquam obſervavit, certè quicquid aliter ſentiant Germani, omnis illa etiam in aquam tepentem immerſio tenellulis corporibus videtur eſſe inimica, tum quod omni tempore partus edatur, etiam per hyemis ſævitiem, quo tempore vel majoribus natu infidus eſt balnei uſus, tum quod balneum ſæpè fluxiones moveat, ſed maximè quod longè ſecuriori ratione ſordes ablui poſſint quàm iſta balneatione, fatemur itaque neceſſariam eſſe eam ſordium deterſionem, ſed contendimus eam tutiori ratione inſtitui coram igne ex vino rubicundo tepente cui 3. aquæ pars fuerit admixta, & quia ſordes majori ſunt in copia circa caput, maxillas, idcircò ejuſmodi partes accuratiùs ſunt fovendæ vel ex panno molli, vel ex ſpongia vino madidis: Quod ſi ut ſæpè fit ſordium ejuſmodi craſſamentum aliquod firmius adhæreat cuti, tunc vel oleo amygdalarum dulcium, vel butyro recenti diluendum erit, ut linteis mollibus tandem poſſit omnis impuritas detergeri: Cavendum tamen ab oculis de quibus ſiluit Platerus, quibus nec vinum, nec butyrum, nec oleum convenit, ſed qui ſolummodo vel linteo molli ſicco, vel eâdem aquâ tepente madefacto ſont eluendi; Nonnulli ad totius corporis abſterſionem oleum roſaceum & oleum myrtinum adhibent, aut ſaltem in vino auſtero roſarum & myrti folia incoquunt, eo conſilio ut pori cutis minus aperti maneant cutiſque vis aſtringentibus firmior evadat: Sed quia tranſpirationi eâ ratione intercipitur aliqua libertas, ſufficiat ut ſordes extergeantur per ea quæ deſcripſimus remedia, ne adhibitis adſtringentibus pori cutis adverſus externas injurias minus quidem pateant, ſed totum corpus internis àffectionibus magis ſit obnoxium.

Addit Platerus lactis cremore vel butyro, vel oleo amygdalarũ dulcium recenti, puellulorum eſſe inungendũ corpus poſt balneationẽ, quę verba, ſi ad ſordium deterſionẽ prolata ſint, inutilia prorſus videntur, nam balneum ad iſtas ſordes eluendas jam conſuluit Platerus, ergo iſthęc inunctio nullius utilitatis erit.

Faſciarum involutionem equidem commendat Platerus, ſed quia de recens nati umbilico ſiluit, idcirco quid ſuper eo præſtandum ſit priuſquam de faſciis agamus expendendum eſt;

Statim atque prodiit fœtus in lucem, quia placentę per umbilicum adalligatur, quædam obſtetrices antequam placentam & ſecundinas ex utero detrahant umbilicum eſſe reſecandum volunt, ut poſtmodum faciliùs, ut putant à ſecundinis & placenta liberare poſſint puerperas, ſed mos iſte nobis non arridet qui putamus de ſecundinis educendis quàm de umbilico reſecando potiorem debere eſſe curam, hac maximè impulſi ratione quòd metus ſit dum in reſecando umbilico tempus teritur ne nimiâ morâ interpoſitâ vel aër externus uteri cavitatem ſubeat, vel ejus partes anguſtiores reddãtur, unde utrinque periculum imminetet. Itaque non prius de reſecando umbilico cogitandum quàm puerpera à ſecundinis fuerit liberata;

Interea

Interea fœtus inter femora matris ejulans ſupinus eſt conſtituendus, ne ſi pronus eſſet ſuffocationis periculum incurreret. Liberatâ itaque muliere à ſecundinis, fœtus primò involvatur & ad ignem poſitus ei umbilicus reſecetur, hacce ratione ut ſpatio inter abdomen & ligaturam faciendam craſſitudinis pollicis relicto, vinculum admoveatur ex filo craſſiore quadruplicato & leviter torto quod prius præſto eſſe debet magnitudinis pedalis, cujus extrema nodulo contineantur; vinculum autem iſtud neque adeo arctè ſtringi debet ut umbilicum diſſecare par ſit, neque adeò laxum eſſe ut per vaſorum umbilicalium cavitatem aliquid ſanguinis fœtus refluere valeat, ſed moderatæ debent eſſe conſtrictiones, ſi enim nimia ſtrictura ſit, citiùs quàm par eſſet diſſecaretur umbilicus & periculum eſſet ſanguinis effuſionis, partibus nondum ſatis ad ſe adductis; quod idem periculum ſequeretur à vinculo laxiore: Ultra locum vinculi debet etiam ante ſectionem umbilici ejus portio altera relinqui altitudinis duorum vel trium digitorum, quę portio intra 4. 5. 6. aut 7. dies propter interceptionem caloris factam à vinculo putrida decidere debet, dum pars altera intra vinculum ad ſe ſe adducta formatur in umbilicum vulgo dictum, ſed prima ut diximus pars ultra vinculum putrere debet. Inde duo neceſſariò facienda veniunt, primum ut pannulo reſiduus umbilicus involvatur, ne pars ea exanguis reddita ſua frigiditate fœtum lædat, alvique tormina conciter, alterum ut quatuor digitos latâ faſciâ, abdomen prius linteo munitum conſtringatur & umbilicus certa in ſede permaneat, atque adeo citius quàm decet non decidat, quod forſan contingeret ſi nulla re firmatus huc & illuc divagaretur.

Accedat tertium, non minus obſervatu dignum, ut ſcilicet reſiduum illud umbilici verſus partes ſuperiores adducatur, non verſus inferiores, ſic enim tanta cum copia ſanguis non erumperet ſi dum flacceſcit, ſanguinis per illas daretur exitus. Exiſtimant nonnulli in maſculis alia ratione umbilicum eſſe reſecandum aliâ in fœmellis, relinquendam ſcilicet volunt umbilici intra vinculum majorem portionem in maſculis, ut penis, ut inquiunt, grandior evadat, minorem in fœminis ut altiorem ſedem obtineat uterus, illique cervix fiat ſtrictior. Sed hanc obſervationem refutat Anatomia, quia nullum admittit conſenſum vel penis vel uteri cum umbilico, fœtus enim omnis umbilicalium partium conſenſio eſt cum veſicâ ratione urachi qui ſuſpendit veſicam, non verò cum utero aut cum pene. Error itaque unus ſit: aliis verò pariter annotandus, quem vulgò mulierculæ committunt, quæ ubi fœtus eſt debilior conſulunt ſanguinem in toto umbilico contentum, eſſe ad interiores partes propellendum, fœtus ea ſanguinis acceſſione roborandi gratia; ſed quia iſte ſanguis ſua frigiditate ſuaque, propter aëris externi appulſum, velut concretione & congelatione utilis eſſe non poteſt, idcircò prohibendum ne quid ſimile ab ignavis mulierculis præſtetur cum plurimo fœtus damno. Hæc de umbilico.

Ubi ergò umbilicus fuerit ex arte diſſectus jam fœtus eſt involvendus faſciis, ad majorem tamen ſecuritatem omnes partes ſint ut decet parentes & liberæ; explorandum os, nares, aures & potiſſimum urinæ canalis & podex: ſæpè quippè fit ut iis partibus membrana præter naturam obtendatur quæ ſcalpello eſt aperienda, meatuſque patens relinquendus admotis mollibus linamentis, nec difficile erit de urinæ ductu & de podice judicium ferre, cùm ſtatim à natalibus urinas reddere debeat fœtus & nigrum illud recrementum, quod papaver ſeu meconium appellatur. An itaque ejuſmodi viæ à partu perforatæ ſint ac bene conformatæ expendendum, antequam faſciis fœtus involvatur, cùm non paucos liquerit obſervare imperforatos in lucem prodiiſſe, quibus mors ſuccedit ineluctabilis, niſi factâ operatione Chirurgica. Præterea ante faſciarum admotionem de Capitis conformatione cogitandum eſt, atque examinandum an aliqua contuſione non ſit affectum, interdum quippe ita premitur inter exeundum caput fœtus ut ejus parietes, pro ea qua tunc donantur mollitie comprimantur, atque adeo caput non longam & rotundam figuram ſed viriatam & ex longitudine compreſſam obtineat. Quod ut fiat manu obſtetricis corrigenda ejuſmodi figura & ad naturalem reducenda, quia ſuturæ tunc ſunt molles ac proinde facili negotio ſuum locum pares ſunt immutare & ad ſitum legitimum reduci; Quod ſi contuſum ſit caput, uti ſæpè contingit, ubi potiſſimum in primo partu anguſtiores ſunt partes, in eadem ſede oleo hyperici æquis partibus cum ſpiritu vini permixto tepidè foveri poteſt ter aut quater quoque die: Iis itaque prius ſic obſervatis faſciis eſt involvendus infans, circa quas id ſolummodo ad Medicum ſpectare videtur ut moneat obſtetricem aut clinicam vel nutricem, Primò ſinciput fœtus quadruplicato panno molli eſſe muniendum, cum ejuſmodi pars adhuc mollis eo debeat defendi munimento adverſus frigus externum. Secundò aures, axillas & inguina pannulis debere muniri, quo exeuntes ſordes abſorbeantur faciliùs. Ad faſcias autē quod ſpectat, pectus primò liberum eſt relinquendum, ut omnis ſit inter reſpirandum libertas, cùm liquerit quoſdam obſervaſſe à nimia faſciarum circa pectus conſtrictione ſuffocatos; Secundò ventriculi regio pariter ſit libera, ne dum lac ſugitur impar ſit extendi, unde lactis ejectio conſequetur; Demùm quod æqualiter totum corpus faſciis contineatur, maximè verò crura & tibiæ ita æqualiter extendantur ut in debita figura poſſint permanere.

Obſervandum eſt inſuper brachia ſecundùm longitudinem corporis extenſa à corpore, femora & tibias à ſeſe, interpoſito linteo molli, debere diſtingui; ne mollities corporis attritus aut excoriationes perpetuas patiatur; cætera mulieribus permittantur quarum illud intereſt potius quam Medici. Deductis bellè faſciis de cunis cogitandum, ſed obſervat Platerus cunis fœtum impoſitum, continuò donec dormiat agitandum, qui certè mos vitioſus omninò eſt neque in quantum fieri poteſt tolerandus: Duo itaque ſe offerunt examinanda, primùm qua ratione cunis imponi debeat fœtus, alterum an cunis impoſitus perpetuò donec dormiat ſit agitandus? Ad primū dicimus non ſupinum ſed ad latus alterutrum leviter inflexum fœtum eſſe conſtituendū quia ſi ſupinus eſſet ne à viſcida pituita in ventriculo partibuſque vicinis cumulata ſuffocaretur periculum eſſet. Ut ergò pituitoſis liberior decubitus in utrumque latus præferendus; Id præterea annotandum, cavendum eſſe nutrices cunis omiſſis in eodem in quo decumbunt lecto, fœtus conſtituant quò faciliùs mammas eis admovere per noctem poſſint. Sæpè quippè factum fuit ut dum in eodem lecto ubera admovent puellulis, ſomno oppreſſæ eos ſuffocaverint, ſcilicet mammis inſcienter & mala ratione diſpoſitis; Idcircò lectulus ille peculiaris ſternendus lodicibus & pulvinis ut decet munitus, qui cunæ vel cunabula appellantur ἀπὸ τ̃ κοίτης, quod in illo κοῖτος ſeu κοίτημα hoc eſt partus ſeu fœtus reponi ſoleat; Annotandum inſuper cunas ita debere in cubiculo conſtitui ut ad eas feneſtrarum lumen rectà pertineat, ne dum lumen obliqua ratione oculos infantum verberat, ſtrabiſmus ſeu oculorum diſtortio excitetur: Ad alterum autem quod ſpectat, videtur perpetuò in uſu fuiſſe cunarum motitatio vel ex Galeni loco ubi de Elephanto agit nutricis munia obeunte, atque ubi inter alia narrat quomodo plorante infante etiam cunas motitarit ſuâ proboſcide quo is ſopiretur, unde & forſan cunæ ἀπὸ τ̃ κινεῖν à mo-

vendo deductæ, qua ratione ab inſulando inſula dicta, ut notat Voſſius in Etymologico. Verùm enim verò ſi uſu recepta fuit iſta cunarum motitatio etiam juxta Galenum lib. 1. de ſanitate tuenda, ea ſolummodo ad fœtum ſopiendum fuit inſtituta, ſi itaque poſſimus obtinere ut infantes abſque motitatione ſomnum capere poſſint, non levis exinde ſequeretur utilitas, quia dum nutrices moleſta conſuetudine cunis motitandis operam dant, per noctem ſomnum capere non poſſunt, unde lac illarum calidius multò redditur, à quo poſtmodum maximè læduntur infantes, non ergo bene conſultum à Platero qui ſtatim à faſciis continuè donec dormiat agitandum eſſe fœtum monet, cùm apud nos iſte motus ſomni non accedentis remedium eſſe ſoleat poſt Galenum, debeamuſque priùs experiri an ſomno ſine motitatione indulgere poſſint infantes quam illicò de illa cogitare, quæ ſi omnino non admitteretur res infantium feliciùs ſuccederet.

Tandem adjicit Platerus infantem ut lactere diſcat uberibus matris eſſe admovendum, illudque faciendum vult ſtatim à Balneo à quo ſitibundus ſolet exire, in quibus verbis, primum illud annotandum à Balneo non eſſe admovendum uberibus matris infantem, cùm nullum admiſerimus balnei uſum. Secundùm malè Platerum dixiſſe uberibus matris eſſe admovendum infantem ut lactere diſcat, habet quippe illud documentum à natura ipſa, quæ pueros ſugere lac à mammis docet; Sed an uberibus matris, quod voluit Platerus, an uberibus nutricis admovendus ſit inquirendum. Obſervandum tamen eſt priùs neſcio quoddam phlegma viſcidius ventriculi fœtus parietibus adhæreſcere, quod ſit eluendum quàm lac ingeratur, quod quidem faciliori fiet opera ſi vini tantilla portio ſaccharo medicata, putà drachma una ſacchari pro unciis duabus vini, ex digito ſugenda vel ex cochleari ſorbenda ei exhibeatur, oleum amygdalarum dulciũ etiam ſaccharo medicatum.

℞. Olei amygdalarum dulcium & ſine igne extracti ℥j. Sacchari candi. ʒii. Miſce ad uſum vel digito vel ex cochleari, ut dictum eſt; Quorum vicem ſubire poteſt ſyrupus violaceus ad unciam unam cum uncia ſemiſſe olei amygdalarum dulcium permixtus ad eundem uſum, his per ſolidum diem utatur infans recens natus, donec præſto ſit nutrix & omnem ſputando rejecerit pituitam, nec enim aut mel aut butyrum in eam rem probamus. At quæritur an tunc de caſſiæ medulla vel de mannæ decocto tutiùs ſit cogitare: quicquid alii aliter ſentiant, nos à catharticis illis abſtinendum exiſtimamus rebus rectè compoſitis, at morbo aliquo poſtulante pro rerum momento conſilium eſt capiendum. Elapſo tempore deſignato & magna pituitæ portione repurgata, lacti infans committendus, an materno, an alieno quæſtio inſtituitur, quam ut brevi diſſolvamus, dicimus optandum eſſe ut omnes ex æquo matres forent pares alendis fœtibus, cùm plurimas liceat obſervare inidoneas huic operi propter pectoris, pulmoniſque intemperiem fervidiorem, quam vulgò imbecillitatem vocant, aut propter Viſcerum nutritiorum pravam diſpoſitionem. Inſuper dicimus vel matres alendis fœtibus idoneas 8. ſolummodo diebus a partu Mammas eis præbere non debere, quoniã id quod primis diebus erumpit ex mammis lac convenientibus dotibus deſtitutum, infantem potius lædere quam nutrire poteſt, ut pote quod ſua tenuitate ſeu potiùs aquoſitate & alvum ſolvere & in eo tormina excitare par ſit; Demùm quia non paucæ plantæ alieno ſolo traditæ feliciùs luxuriant ſuamque (quod de malis Perſicis dictum) deponunt malignitatem, & quia vel ferocia animalia mitioris animalis lacte miteſcunt, ita & pluries liquit obſervaſſe alienam nutricem alterius quàm matris ſit temperamenti, ſuo lacte emendaſſe in viſceribus matris contractam in fœtu intemperiem. Id licet Gellius cap. 1. lib. decimo noctium Atticarum culpaverit licetque major multa convenientia alimenti extra uterum à matre ſuffecti cum alimento ab eadem ſuppeditato intra uterum, quia tamen non levia exinde emergunt incommoda, quibus ſuſtinendis melioris ſortis mulieres non ſunt pares, & quia alienas nutrices non difficile eſt invenire bonâ valetudine, laudabilibuſque dotibus inſtitutas, idcircò ſatius duximus alieno quàm materno lacte fœtus nutriendos exhibere, neque enim Vitellii Imperatoris crudelitatem vel Caligulę ebrietatem poſt Suetonium, nutricibus alienis tribuendum putamus, aut ſi nutricibus, illud imputandum intemperatis quas à fœtus nutricatu prorſus arcendas exiſtimamus, nec meliùs valet quod ſuper ea re Joubertus refert, niſi ad ſuæ ipſius fœminæ encomium quam quatuordecim, ni fallor, puellulos nutriiſſe venditat, quod nuſquam in exemplum ſumi debet à prædivitibus mulieribus.

Reliqua Plateri verba quę hortantur ut puellulæ à balneo ſitibundo potiùs mammę admoveatur inutilia prorſus ſunt, cùm balneum ipſum nullius apud nos ſit utilitatis, itaque hęc ſuper puerperæ infantiſque recens nati regimine ex Plateri textu licuit annotaſſe, quibus plura licuiſſet adjicere, ſi ut de regimine puerperę bene ſe habentis & pueri recens nati in bona valetudine conſtituti, ita de morbis illorum diſſerere animus fuiſſet.

De Lochiorum retentione cum urinæ ſuppreſſione & doloribus poſt partum.

Mulier partu laborioſo, in quo ab obſtetrice rudius tractata, filium enititur, quem difficilis & tarda ſecundinarum earumque fruſtulatim diſcerptarum excluſio ſequitur. Hinc lecto impoſita altero mane graves abdominis lancinantes, & ad pubem uſque protenſos dolores patitur, repetitis vicibus recurrentes, ſimiles partus doloribus. Dolet ſimul acerbiſſimè circa pubis regionem, ita ut præ dolore tantùm non ejulare conatur. Lochia parcè fluunt, ſimilia loturæ carnium, eaque pauca, urina difficulter redditur, & tandem penitus ſupprimi videtur, Ponderis ſenſum in regione abdominis hypogaſtrica intrinſecus ſentit, verſus genitalia prementis. Tertià denique die vocatur Medicus, qui ægram præter enarrata frigidiuſculè circa extrema, ac frontem ſudantem cum ſingultu offendit, ſimulque pulſum celerem, frequentem magnitudine & vehementià moderatum, durum nonnihil deprehendit. Adſtantes flagitant curam.

Reſolutio, Affectus eſt complicatus, conſiſtens primariò in lochiorum retentione, ſecundariò in ſuppreſſione urinæ & doloribus poſt partum.

Pars affecta, Uterus, hinc veſica & partes membranoſæ vicinæ.

Cauſa proxima, grumi ſanguinis, à quibus irritatur uterus, unde dolores ſpaſmodici, quales ſub partus tempore adſunt; ab iiſdem grumis ponderis ſenſus in regione hypogaſtrica.

Cauſa remota, aër frigidus ſub partu laborioſo, & tardiore ſecundinarum excluſione admiſſus, qui puerperis ſicut & potus frigidus, pernicioſiſſimus, ita hic grumeſcentiam ſanguinis introduxit, & conſequenter lochiorum ſuppreſſionem. Quod effluit, eſt ſaltem ſerum, à ſanguine grumeſcente ſeparatum, & pauxillo ſanguine tinctum, hinc loturam carnis refert.

Urinę ſuppreſſio eſt à læſione genitaliũ circa collũ veſicę, quę imperita obſtetricis manu duriùs tractata tumeſcunt, quẽ tumorẽ occurſus aëris frigidi auxit; ſępè collũ veſicæ planè laceratur, undè urinæ ſtillicidium planè incurabile.

Fruſtula

Fruſtula ſecundinæ retentæ potius hæmorragiam quàm ſuppreſſionem lochiorum inducunt. Sicut etiam mola retenta, fœtus mortuus, debilis, ad copioſum ſanguinis fluxum diſponunt.

Sæpè à frigore ſuſcepto, vel potu frigido hauſto abdomen à partu tumidum manet, vix niſi maturè, vel novo partu curabile.

Metus eſt, ne lochiorū ſuppreſſioni febris acuta, urinæ retentioni graviora ſymptomata ſuperveniant.

Excretio lotiū carnium ſimilis innuit orificium apertum adhuc: dolor, ſpirituum motum ad uterum, mollientem excretionem arguit: neutrum malum.

In cura. (1) Lochiorum fluxus promovendus ſtimulantibus, & aromaticis, grumos reſolventibus. Solis aſtimulantibus nihil obtinebis, quàm ut dolores intendas, excellunt Myrrha, crocus, borax in aqua cinnamomi. Item pro grumis reſolvendis, lapis cancror, propter vim traumaticam, decoctum artemiſiæ in cereviſia addito croco, tinctura antimonii ex ſcoriis reguli ad ℈ß. egregia.

Externè ſuffitus ex colocynthide, vel ſcoriis reguli antimonii, vel urina putrefacta, quæ leni calore ſal volatile acerrimum emittit, per infundibulum excipiendum in lochiis & menſibus ſuppreſſis. Si ægra habitior, & metus febris ardentis urget. Vena ſecanda in pede.

Puerperæ noſtræ ad lochiorum fluxum promovendum, dedi.

℞. Borracis venet. ʒß. myrrh. gr. xvii. croc. ℈ß. M. Pro 2. doſibus; primam doſin ſumpſit mane, alterā evomuit, unde præſcripſi.

℞. Sal. Card. bened. artem. an. ℈ß. Borrac. venet. ℈ß. M. Pro. 2. doſibus, à prima doſi ſub veſperam ſumpta ſat commodè fluxere lochia, in ſequente manè penitus ſupprimuntur cum ventris tumore, ingenſoque dolore, ſudoribus frigidis, unde cùm ſanguinis grumos ſuſpicarer.

℞. Aq. Chærefol. matricar. an. ℥iß. Aceti vini acerrim. ʒvi. lapid. cancr. præp. ʒj. Myrrh. gr. xv. ſyrup. artem. ʒvi. laud. opiat. gr. iß. M. capiat probè agitatum ſaltem cochlear. hinc ſequentes ſacculos calidè ſimul abdomini applicandos præſcripſi.

℞. Herb. abſinth. chamom. an. M. iij. Matricar. M. ij. rad. angel. ℥ ij. ſemin. 4. calid. major. an. ʒij. baccar. junip. ℥ß. conciſis & contuſis includantur ſacculis duobus, repetitis vicibus applicandis.

A mixtura prędicta ſanguis diſſolutus fuit & evacuatus, cujus uſum etiam in caſu ab alio, lochiis à partu reſtitantibus, & læſionibus uteri conſolidandis multiplici experientia confirmatus recommendo.

(2) Urinę excretio promovenda leniter ſtimulantibus, potiſſimùm lapid. cancr. ęgræ dictæ ſequens applicatum fuit.

℞ Herb. parietar. M. ij. chærefol. M. i ß. inciſa coq. ad Conſiſtentiam pult. adde butyr. recent. non ſalit. ℥ij. ol. ſcorpion. ʒiij. terebinth. deſtill. ʒiß. M. f. cataplaſm. calidè applicandum pectini.

(3) Doloribus urgentibus providè obviandum, commendo decoctum chamom. vulg. cum cortic. aurant. (quamvis ſit nauſeoſum) addita ad ſtimulandum myrthâ & artemiſiâ, externè ſacculi calidi imponantur, illito priùs hypogaſtrio oleo deſtillato ſuccini & juniperi.

(4) Virium proſtrationi ſuccurrendum, quod fit, abſente febre ſpirituoſis, aqua cinnamom. vino generoſo, cujus odor & potus egregius ad refocillationem, tinctura corall. cum ſpiritu cornu cervi. *Michaël Ettmullerus in Collegiô Conſultatoriô.*

De Lochiis per alvum expurgatis.

Lochiorum poſt partum expurgatio copioſior nonnunquam eſt juſto, parcior nonnunquam, interdum planè intercepta. Pro diminuto vel ceſſante fluxu lubrica alvus confert, cujus rei cauſam non tarò admiratus ſum: novi puerperas quibus nulla lochia poſt partum ſucceſſerunt, magno vitę diſcrimine: injecto verò clyſtere ſimplici, alvoque ſoluta convaluerunt, quibus diarrhœa loco ſanguinei purgamenti fuit ſaluti: quum uxor mea chariſſima fœliciter filiolum meum Caſparum enixa eſſet, parciſſimè præter morem lochia fluxerunt, ſed continua ferè aliquot dierum diarrhæa ſine ulla virium jactura purgata fuit. Dubitavi per quas vias retracta ſit materia ad inteſtina; longæ vię ſunt, nec hic per alvum cruor decurrit: igitur verò mihi ſit ſimile per alvum revelli & evacuari ſerum quo alioqui diluitur ſanguis & impregnatur ad venas uteri patentes deducendus. *Thom. Bartholinus. Hiſtor. 19. cent. 2.*

Pro Lochiorum fluxu immodico

Mulier quædam poſt abortum à ſanguinis fluxu immodico ſummam patiebatur virium dejectionem, illi præſcribo frictiones & ligaturas partium ſuperiorum, cucurbitulas ſub mammis, epithemata & pullos columbinos, fotus manuum cum vino calente, in quo confectio alkerm. diſſoluta ſit, & ſequentem potionem.

℞. Aq. plantag. naph. & roſ. an ℥i. ſyr. corall. ℥i. ſal. prunell. ʒi. ſang. drach. ℈ß. M. F. potio, quæ ſtatim fuit exhibita, antequam reliqua remedia fierent, & intra horæ quadrantem dolores ventris & lumborum quieverunt, & fluxus imminutus eſt, ut aliis remediis non indiguerit. *Lazarus Riverius. obſ. 96. cent. 1.*

Curatio fluxus ſanguinis immodici in illius cohibitione tota verſatur: ſumma tamen cautio adhibenda eſt, ne quod per hujuſmodi purgamenta excerni conſuevit, intus retineatur, & graviſſimorum affectuum cauſa evadat. Ideo ſi affectus non vehementer urgeat, à levioribus incipiendum erit, ad potentiora, ſi opus fuerit, ſenſim progrediendo, ac primùm ſanguinis impetus cohibendus eſt alimentis incraſſantibus, ut panatellis, gelatinis, oryza, amylo, cum juſculis pedum vituli, pyris, cydon. coctis, carnib. aſſis ſucco, granatorum aſperſis. Cibus paulò copioſior exhibeatur, non tamen una vice, ſed potiùs frequenter, eum modo calor & ſpiritus, qui expulſionem in utero adjuvant, ab utero ad ventriculum avocetur, vires inſtaurentur. Vitelli ovorum huic conveniunt: nam & facilè coquuntur, & calorem ad ventriculum avocant: potus ſit aqua ferrata, vel extinctionis auri, vel in qua parum maſtiches bullierit, venter faſciâ mediocriter conſtringantur: quia hoc modo comprimuntur vaſa & fluxus immodicus impeditur, lumbis admoveantur lintea oxycrato madefacta: ſi diutius duret fluxio, pulvis vel opiata ad plures doſes præſcribi poteſt in hunc modum.

℞. Lapid. hęmatit. ℈iv. pulv. bol. arm. corall. rubr. margar. præp. an. ʒi. ſem. plantag. coriandr. præp. & gran. ſumach. an. ℈ii. M. F. pulvis tenuiſſimus, de quo capiat ʒi. cum decocto centinodiæ & ſyr. cydoniorum.

℞. Conſerv. roſ. rad. ſymphyt. an. ℥j. bol. arm. troch. de carabe, & corall. an. ʒi. cum ſyr. corall. vel de roſ. ſicc. F. opiata de qua capiat ad magnitudinem caſtaneæ, ſuperbibendo parùm aquæ potus ordinarii.

Exterius verò fotus & unguenta utiliter admovebuntur in hunc modum.

℞. Summitat. lentiſc. rubr. plantag. cupreſſ. olivæ, polygoni, an. M. j. roſar. rubr. p. ii. granor. myrti ℥iß. nuc. cupreſſ. numero vi. cortic. granat. p. II. coq. in aq. chalybeata & vino rubro adſtringente, & colatura foveantur partes muliebres valde tepidè & ferè ſubfrigide.

℞. Unguenti comitiſſ. ℥ii. ſucc. plantagin. ℥ i, agiten-

agitentur ſimul, & fiat linimentum, applicandum poſt fotum.

Injectio in uterum etiam poteſt fieri ex ſucco plantag. à Galeno laudato, vel decocto fotus prædicti.

Reliquis remediis non conferentibus, venæſectio in cubito præſentaneum eſt remedium, ſi paulatim & per quædam intervalla ſanguis educatur; ſic enim multas deploratas convaluiſſe experientia docuit.

De ſomno peculiariter hic annotandum, dum ſanguis copioſè effluit, eum eſſe penitus arcendum, multæ enim ex eo de medio tolluntur, quia calor ad interiora retractus majorem fluxum efficit: & ſi aliquando is concedendus ſit, aliquis ex miniſtris ſemper adeſſe debet, qui ægrotantis pulſum & reſpitationem obſervet. *Lazarus Riverius. prax. medic. lib. 15. cap. 21.*

Pro Lochiis ſuppreſſis

In puerpera lochiis ſuppreſſis laborante rectè uſus ſum hoc decocto.

℞. Hord. mund. M. j. liquir. raſ. ℥ß. ſchænanth. ℥iß. coq. in aq. pro ℔i. id quidem vel in febre non obeſt, & ſimul purgationes ſopitas aperit, debilioribus ʒi. ſchœnanth. in jure pulli bullire jubeo: hoc enim modo Florentiola medicus Bononienſis utebatur: valet & jus cicerum. Mulieres Bononienſes dant jus columbæ in quo bullierit ſchænanthum ad purgationes promovendas; eſtque remedium Nicolai, at in robuſtioribus puerperis, ſi menſes diu retineantur, vena tali incidenda, ut in quadam cum maximo ſucceſſu fecimus, menſtrua purgatione ſubſequente: etiam ſumendo ʒi. pulv. dominarum cum aq. artemiſ. *Petrus Foreſtus obſ. 82. lib. 28. De morbis mulierum.*

Hunc potum ſibi reddat familiarem aliàs à me expertum.

℞. Fl. chamœm. M. jß. pulv. cortic. arant. ſicc. ʒj. coq. in ſ. q. cereviſ. cujus colaturæ ſacch. finiſſ. parum miſceri poteſt: ab eo aliquoties aſſumpto melius habuit, *Jo. Petrus Lotichius. obſ. 21. cap. 1. lib. 5.*

Purgatio convenire poteſt ſeptem vel novem diebus à partu, ex infuſ. rhei, agar. aut ſenæ; vel cum juſculo laxante ex herbis ac rad. aperient. cum ſena parato; vel cum mannæ ℥iß. in juſculo diſſolutæ. *Lazarus Riverius, prax. med. lib. 15. cap. 22.*

Nobilis mulier pudicitiam ſuam proſtituerat, uteroque conceperat, conceptus ferè trimeſtris. Cùm de ea re nulli ſuboleret, fortè cum joco multa faceret pateretur que, in vicinum lectum conjicitur, in ejus ventrem incidit juvenis, qui impetu lapſus, & ſua ipſe mole opprimens, tantam utero vim intulit, ut illiſus fuerit fœtus: ingens copia ſanguinis fluit. Qui aderant nil tale de conceptu cogitabant. Advocatus medicus, de amiſſa pudicitia ne cogitare auſus, totum ad preſſum iſtum referebat, ideò rogatus ut omni ratione ſanguinem cohiberet, & ſupprimentia, & ſectionem venę recens enixæ adhibuit. Sequenti die theum præſcribuit, nihil inde alienum conſecutum, an urgente neceſſitate recens enixas ad ſolennia remedia adigere audebis. *Guill. Ballonius lib. 1. Epid. & Ephem. pag. 53.*

Lochiorum fluxus nimius uſu Lapidis Hæmatitis cohibitus, manu detenti.

Fœmina Limburgi ad Lhanam nimio Lochiorum fluxu laborabat; multa nec non optima remedia fruſtra adhibuit, tandem ex conſilio fœminæ cujuſdam lapidem Hæmatitem manu tenebat, Quid fit? illico fluxus ſiſtitur. *D. Joh. Dolai.*

Lochia aquoſa.

Uxor cujuſdam Mercatoris expletis Menſibus abſque laborioſo nixus puerperio, natura ipſa obſtetricante partum abſolvebat. Circa fœtus excluſionem mirum & inſolitum quid contigit: Conficiebantur enim abſque ulla ſanguinis profuſione, cujus ne guttula in conſpectum venit, ſed loco ipſius lympha viridis non abſimilis ſolutioni vitrioli commun. cum aqua ſimplici factæ, præter propter pondere 20. librarum lochia conſtituebat. Aqua erat limpida, dulcis, omnis acrimoniæ expers, duravitque ejus fluxus integrum menſem ſatis copioſus abſque ullius ſanguinis veſtigio: Neque puerpera hinc male habebat: ſed uti feliciter enixa erat, ita reliquo tempore puerperii, abſque multis torminibus aliiſque incommodis traducto, in hunc uſque diem vivit ſana optimaque utitur valetudine. Notandum, quod ſecundinæ, quanquam dilaceratæ & cultelli acie multoties diſciſſæ nihil ſanguinis, ſed ſimilem liquorem limpidum & aquoſum profuderint. Haſce ob cauſas fœtus non eſt excluſus juſto infirmior, ſed uti integris viribus mundum intravit, ita iiſdem adhuc abſque ullo ſanitatis vitio bene fruitur. Hinc evidenter apparet, quàm lubrica ſit illorum opinio, qui ſuſtinere conantur, lochia eſſe reſiduam ſanguinis partem pro nutritione & augmento fœtus ad uterum delatā.

Scholium.) Cùm humorem fœtus nutritium à matre ſuppeditatum non purpureum illum eſſe, ſanguinis nomine propriè venientem, compertum ſit, verùm albicantem aliquem & ſeroſum, ſimilem ſeri evacuationem ex oſcillis uterinis hîc contigiſſe; & cùm ſanguis puerperis à partu recenter exſtillans non aliam originem agnoſcat, quam vaſorum ſanguineorum, in uteri ſubſtantia radices agentium, à prægreſſo enitendi conatu, ſive uteri forti commotione, & hinc ſubſequente placentæ ſeparatione violentam reſerationem, in hoc autem caſu abſque laborioſo nixu puerperium ſucceſſerit, & ita oſcula vaſorum ſanguifluorum non dilacerata fuerint, porulos iſtos, qui liquorem nutritium graviditatis tempore ex arteriis uterinis in placentam derivaverant, ulteriorem ſaltem ſeri iſtius à ſanguine ſeparati fluxum conceſſiſſe, craſſioribus autem cruoris particulis exitum denegaſſe, foret credibile, niſi & ipſa placenta diſciſſa, ſanguinis loco, ſimilem aquoſum liquorem ſuppeditaſſet; Unde potius in hoc ſubjecto ipſi ſanguini tincturam purpuream omnino defuiſſe dicendum erit. Qualem rubedine deſtitutum ſanguinem in aliis quoque fuiſſe deprehenſum novimus, exempla promentibus Joh. Rhodio cent. 1. obſerv. 36. cent. 3. obſ. 72. Petr. Borello cent. 1. hiſt. 25. Thom. Williſio de febrib. cap. 1. Henr. Oldenburgio Act. philoſoph. Angl. Num. 6. §. 4. 10. & Num. 8. §. 8. Ephemeridibus Nat. Cur. Ann. 2. obſerv. 210. & Ann. 3. obſ. 123. &c. Quæ tamen dum vel recenter è cibo comeſto prolectum, & nondum cum ſanguine intimius permiſtum chylum proponunt, vel ſaltem ſanguinem illum in cachecticorum, febricitantium, aut alio morbo laborantium corporè exſtitiſſe innuunt, quid hîc decernere liceat, haud video. Chylum enim non fuiſſe, nec puerperæ fœtuſque ſanitatem admodū laboraſſe, ipſa hiſtoria loquitur. Sanguinis equidem in genere conſiderati eſſentiam in purpura non conſiſtere, vel Hippocrates lib. de glandulis teſtis eſt, illud album, quod ex glandulis diſſectis erumpit, ſanguinis nomine dignatus, per hunc ipſum tamen ſanguinem album nil niſi ſerum intellexiſſe, Hier. Barbatus tr. de ſang. & ejus ſero benè interpretatur, utpote cujus ſeri quoddam quaſi promptuarium ſunt glandulę; idipſum vero ita ſolitarium in humano corpore pro ſanguine vitali & ſano nemo facilè agnoverit. Licet enim imperfectiorum quorundam animalium, uti cochlearum (vid. Exc. D. Joh. Jac. Harderi examen anat. cochl. terr.) liquo-

liquorem vitalem albicare certum ſit, in homine tamen ſimilis ubi occurrit, aliquid præternaturale, & ita morboſum, à quacunque demum cauſa, ſulphur ſanguinis rubicundum ſubjugante, ortum habuerit, evincit *D. Joh. Petri Albrechti.*

Lochiorum Suppreſſio.

Autumni frigidi injurias experta puerpera Hafnienſis, non ſatis forſan cautè ſe in actu hoc gerens, nec fortuna ſatis lauta id concedente, poſt partum cæteris benè ex voto fluentibus, lochiorum ſuppreſſionem paſſa eſt. Quid inde? id certè rarum non eſt. Sed inter raros caſus referendum quod huic accidit. Totum enim corpus tuberculis hinc inde obſitum fuit & defœdatum raro ſpectaculo, incaluitque à ſanguine reſtitante, ſive ab uteri vaſorum obſtructione, ſive ſanguinis craſſitie. Vaſorum obſtructio impedire potuit ſanguinis aliàs ex reliquo corpore, ubi geſtationis tempore retentus fuerat, nec expurgatus menſtruis purgationibus, excernendi curſum, unde ille in tubercula congeſtus. Conſultus ſectionem Saphenæ ſuaſi, & pellentia interna, ſed moderate ſumenda. Memini in alia puerpera parciorem lochiorum fluxum, alvi liberaliori obſequio compenſatum. *D. Thomæ Bartholini.*

Lochiorum Fluxus per Nares.

Muliebria purgamenta (ſive menſtrualia ſive puerperialia fuerint) non ſubſiſtere utile, prædixit Hippocrates in 522â Coacâ, quod in præced. 516â ſic explicuit: Quæ ex partu & abortu copiosè, celeriter, cum impetu ferri, i. e. fluere ſolent, ſi ſubſiſtunt, moleſtiam exhibent, quæ moleſtia conſiſtit in rigore, præcordiorum dolore, è quibus (uti habet prædictio Coaca 522.) comitiales morbi oriuntur, niſi videlicet poſtmodum decenter fluant.

Veritatem harum prædictionum proprio q. corio ſtabilivit Lipſiæ Menſ. Jul. Anno 1670. paupercula quædam meretrix, Deſſavia Anhaltina, hæc fœtum furto conceptum, depoſitura, cogebatur ob fortunam ſumme tenuem ſub Dio Lucinam vocare, quæ ipſi quoque optatas tulit ſuppetias, filium optimè formatum in lucem mittendo. Aſt, dum enititur, ob externum, eumque udum aërem (qui in canicularibus quoque utero infenſus) Lochia retinebantur, quo facto, Symptomata ex ſupra citatis prædictionibus coacis, ipſam miſerculam ſtatim invadebant: Interim providentiâ magiſtratus oppidani in Noſocomium, in quo cum de Lochiis ſuppreſſis conquereretur, atque meo conſilio uteretur, ſtatim curationem direxi eo ut Lochiorum fluxus via ordinaria promoveretur, ad hunc ſcopum facientibus medicamentis: Verùm irrito omnia conatu: Die tertia poſt partum, circa medium noctis, incipiebant Lochia erumpere per largiſſimam hæmorrhagiam narium, quæ duravit uſque ad meridiem diei quartæ, quo fluxu etiam perfecte purgata atque reſtituta fuit citra aliorum medicamentorum uſum. *D. Pauli Ammanni.*

Secundina in utero retenta.

Anno 1667. Furſtenvvaldiæ ædes locatam paternas cuidam Bibliopego, cui nomen Michaël Koch: ejus uxor 30. annorum, nomine Anna Schachin, Zulichia oriunda peperit filium, ſed mortuum. Provida obſtetrix cùm ſentiret ſecundinas, quas avellere non poterat, utero eſſe accretas, umbilici partem ex utero propendentem filo robuſtiore confirmatam femori alligavit, ut eo indies ſecundinarum ſolutionem citra detrimentum uxoris tentare poſſet. At fruſtra hoc genus remedii adhibitum fuit; etenim pars umbilici extra uterum citò putredine abſumebatur, ſecundina in utero firmiter remanente. Cùm autem mulieri propterea nullum gravius ſymptoma accideret, & medicamenta averſaretur, nulla ei fuerunt adhibita remedia, obiitque mulier ſua munera in ædibus ſana per annum integrum cum dimidio, quo tranſacto tempore ſecundinam aridæ inſtar pellis ſponte excidiſſe eadem jurato affirmabat. Concipere verò non poterat per id tempus, quo ſecundina in utero hæſit. Altera vice impregnatæ mulieri eadem acciderunt, quæ jam de ipſius partu & ſecundina per unum & dimidium annum in utero retenta enumerata ſunt. Tertia autem vice cùm in partu ipſi ſimiliter non poſſent ab utero ſolvi ſecundinæ, mulier cum infante ſuo in ipſo partu mortua eſt. Rarus mihi hic caſus videtur, & notatu dignus, cui fidem vix adhibuiſſem, niſi meâ id conſtaret experientiâ, & conjuges prædictos ipſe in ædibus aluiſſem. Docemur hoc caſu, noſtri eſſe officii, jubere Obſtetrices in ſimilibus caſibus, ubi ſecundinæ ſponte non excidunt, nec facilè ab utero ſeparantur, ut eas ab utero vi ſumma minimè diſſolvant, aut accretas ſuis unguiculis, ad id opus acuminatis, felium inſtar ſcalpendo dilacerent & ſic violentia quadam eas extrahendo præſentaneam mortem accelerent, quod equidem ſæpiùs à me & aliis in Praxi Medica obſervatum eſt.

Scholium.) Quamvis ſecundinæ retentæ magnum ut plurimùm minentur periculum, aut ipſam etiam mortem accelerent, nonnunquam tamen abſque ſingulari incommodo eaſdem in utero diu reſtitare novimus. Id verò perrarum eſt; qualia, præter hîc allatum rariſſimum, exempla tum in Ann. 3. Ephem. N. C. obſ. 117. tum in Actis Medd. Hafn Barth. Vol. 2. obſ. 22. apud Theod. Kerckringium obſ. anat. 30. & Laz. Riverium cent. 2. obſerv. 3. occurrunt. Idque fortaſſis accidit, corpore illo arctius utero etiam poſt partum adhærente, eique per humoris ex utero in illud inſtillantis glutinoſitatem quaſi adcreto, humidis autem ſecundinæ particulis ſenſim dein evacuatis aut evaporantibus; vel etiam uteri oſculo poſt partum arctius occluſo aëris corruptionem minantis, adpulſum inhibente. Qua ratione autem tardior illa poſt partum ſecundinarum ab utero ſeparatio provide ſit promovenda, (ne, quod Hippocratea lib. de ſuperfœtat. habet, violenter detractæ inflammationem excitent) præ aliis eleganter edocuit Franc. Mauriceau de Morb. mul. lib. 2. cap. 9. & 13. *D. Chriſtiani Menzelii.*

Secundinarum poſt laborioſum partum ultra ſeſquimenſem retentarum fruſtillatim facta excluſio

Civis apud nos uxor, aliquantum corpulenta, ſtaturæ propemodum mediocris, temperamenti ſanguineo-phlegmatici, annorum 42. mater tredecim liberorum, jamque quarta & decima vice utero gerens, anno 1682. D. 30. Nov. poſt laborioſum non in ſedili, ſed in lecto inopinato enixum partum, quo integrum biduum tranſegit, non ſubſequentibus ſecundinis, ex earum retentione periculosè laborare cœpit. Paulo enim pòſt præcordiorum ingruit anxietas, vires decidere, venter intumuit, dolor in inguine & infra ſiniſtrum cruciavit hypochondrium. Interea, excluſo fœtu, haud mora adhibuimus omnia penè generis remedia ſecundinas expellere apta aliàs nata, qualia ſunt:

℞. Pul. adpart. valid. ℈ß. ægagropil. teſticul. equin. præpar. an. gran. v. M. D. pro unâ doſi.

℞. Ol. ſuccin. deſt. ſabin. deſt. an. gutt. v. Sacch. alb.

alb. ℥ß. ſal. volatil. ſoccin. gr. vii. Aq. artemiſ. meliſ. an. ℥j. M D. pro una doſi.

℞. Sem. melon. exc. Nucl. perſic. an. ʒj. Aq. artemiſ. Aq. puleg. calcatripp. meliſſ. an. ℥j. F. l. a. Emulſ. add. Ocul. cancr. præpar. ſuccin. alb. præpar. an. ℈ß. borac. Venet. ſol. Margarit. an. gr. v. Man. Chriſt. perlat. ℈ij. Aq. cinnamom. flor. cordial. ʒvi. M. D. pro aliquot doſibus.

℞. Mag. ſuccin. ʒß. Sol. ocul. cancr. teſticul. equin. præpar. an. ℈j. borrac. Venet. diagryd. ſulphurat. ſal. ſuccin. volatil. an. ℈ß. aq. conſolid. regal. artemiſ. meliſſ. flor. cheir. an. ℥j. cinamom. opt. ℥ß. Man. Chriſt. perlat. ℥j. M. D. pro aliquot doſibus.

℞. Aq. artemiſ. puleg. meliſſ. an. ℥ß. Pulv. addy-ſtociam Auguſt. ʒß. borrac. Venet. ſtamin. lil. alb. an. ℈j. ol. ſabin. deſt. cum ſaccharo albo ritè ſubact. gutt. vi. ſyr. artemiſ. ʒiij. M. D. pro una doſi.

℞. Rad. Ariſtol. r. vet. liquirit. pimpinell. an. ʒij. H. ſcord. betonic. meliſſ. an. Mj Flor. calendul. ſambuc. hyperic. an. p. j. bacc. laur. contuſ. Myrrh. ſem. fœnugræc. an. ℈j. Coq. in ſ. q. aq. lil. alb. ad dimid. part. conſumption. Colaturæ ℥viii. add. Mell. anthoſ. Mercurial. an. ʒiij. Ol. è vitell. ovor. amygd. dulc. hypetic. ſimpl. momordic. an. ʒij. Balſ. Peruvian. ℈j. M. pro injectione uterina aliquoties repetenda.

℞. Ung. Baſiliç. ℥j. ſucc. rutæ ℥ß. trochiſc. de myrrh. ʒj. pulv. caſtor. ℈j aq. puleg. artemiſ. meliſſ. an. ℥iiß. balſ. Peruvian. ℈ß. M. pro injectionibus uterinis.

His potioribus hîc adductis aliiſque ſimilibus, ſummæ aliàs in exturbandis ſecundinis virtutis, unà cum interpoſitis pro virium refectione cordialibus, fomentationibus item humidis ſiccisque, nec non inunctionibus, peſſis, inque ſimilibus caſibus commendabilibus cæteris pluribus præſidiis, ſolicitè in uſum vocatis, hoc ſolùm effecimus ut tertio à partu die membranacea portio vix ſemithaleri magnitudinem æquans, & elapſo integro octiduo carnoſo-membranaceum fruſtum longitudine & craſſitie pollicis digitum æmulans ex utero proroperit; relicta in eo cætera ſecundinarum congerie, quæ pluries, nempe vel duodecies repetitis in uterum factis injectionibus balſamicis quaſi ac aloëticis à vehementiori putredine ita præſervatæ ſunt, ut acrior febris putrida nulla exarſerit; utut inde exhalans fœtor putidus adſtantium nares graviter ferierit.

Exacto integro Menſe, die nempe 30. Decem. iterum ſeceſſit totum carnoſum conglobatum fruſtum pugni magnitudine, molæ carneæ, quam ſecundinarum portioni ſimilibus; injectis intra id temporis continuis cum uterinis, tum pro ſolicitanda ſegniori alvo, ano immiſſis Enematibus, itemque laxativis communibus ſuperiori gutturi oblatis; nondum etiam omiſſis ſecundinarum excluſioni dicatis, jamque partim ſuperiùs commemoratis, licèt minùs fortibus & parciùs exhibitis medicaminibus. Cùm enim interea febrilis quidam calor, cum ſiti, interpolato capitis dolore, & pervigilio continuo ingruiſſet, mutatis hinc indicantibus, ipſa remedia methodi medendi lege mutari debuerunt. Proinde ad febrem aliaque urgentia ſymptomata reſpicere coacti, relicta ipſi Naturæ ſecundinarum excluſione, quæ ad ea averruncanda neceſſaria videbantur præſidia, inter quæ & venæſectio in pede erat, ſurrogavimus, maximè cùm advertere liceret, adhibitis quantumvis fortiſſimis ſecundinas expellentibus nihil unquam, coortâ verò nullis uſurpatis remediis, ſua ſponte illam molam, cæteraque ſecundinarum fruſta ex utero abſceſſiſſe, eleganti argumento, quàm impoſſibile ſit, Naturam cogere, quàmque nihil illâ invitâ efficere liceat. Quin ſæpe præſtat reſtituendæ ſanitatis negotium patienter officioſiſſimæ Naturæ officio ac tempori committere, quàm præfeſtinata curatione graviora mala, uti haud rarò fit, accerſere. Adhuc enim quotidie competimus, Naturam morborum eſſe præcipuam medicatricem, Medicum verò Naturę miniſtrum. Ita perſuaſiſſimi ſumus, ſecundinas utero tenaciter adnatas nulla medicamiuum vi priùs avelli potuiſſe, quàm facta demum tempore earum maturatione & ſpontanea ſeparatione, quemadmodum abſceſſus non prius dehiſcit, quam ſuum maturitatis tempus fuerit nactus.

Potiſſimum ſymptoma, quod hic plurimùm negotii faceſſit, propterea que in ſpecie commemoratu dignum, eſt faucium, uvulæ, amygdalarumque inflammatio, & linguæ ſumma ariditas, ab elatis ex utero putridis vaporibus, accenſoque inde ſanguine calore dubio procul orta. Hoc ſymptoma tantum minatum eſt periculum, ut, labefactata inde deglutitione, viribuſque ſubinde magis labaſcentibus, conclamata res videretur ancipiti prognoſtico relinquenda, maximè quando omnia illa præſidia, ut ſunt injectiones acidæ per ſiphonem frequentiſſimè inſtitutæ, ablutiones faucium penicilli beneficio in horas factæ, gargariſmi acidiuſculi, epithemata collo inducta, ipſaque raninarum venarum ſectio, nihil aut parum profeciſſe viſa ſunt.

Sed quid? In mediis dum verſamur anguſtiis, D. 15. Januar. 1683. adeoque ſexta à fœtus enixu ſeptimana vix tale quid ſperare nobis audentibus, totus ſecundinarum acervus ex utero proſilit; quo factum, ut non ſolùm dictum faucium malum paucis poſt diebus remittere cœperit, ſed & vires paulo poſt paulatim redierint, illaque circa inguina, ex retentarum ſecundinarum conglomeratione ac adhæſione enata intumeſcentia, indeque prognatus infra ſiniſtrum hypochondrium aggravans dolor, excluſis ſecundinis mox evanuerit, ſubſecuta non longe poſt priſtina valetudine, ſolumque relicto levi ſiniſtri pedis circa malleolos tumore, quem itidem ſponte brevi ſperamus. *D. Georgii Abrahami Merclini.*

De Secundinæ fruſtulo ultra menſem in utero retento, excreto.

Inchoante anno 1667. Hannoveræ curavi matronam primiparam mihi cognatam: huic per 5. ſeptimanas fruſtulum ſecundinę in utero reſtiterat ſine ullo tamen incommodo. Quinta autem ſeptimana repentè inſignibus cordis anxietatibus & doloribus ventris corripitur, cui fini aromaticam miſturam cum laudano opiato præſcribo per intervalla aſſumendam. Uſa hac eſt per 6. horas cum levamine: hinc in ſomnum incidit per tres horas durantem. Expergefacta dolores inſtar parturientis ſentire incipit, & paulo poſt excernit fruſtulum carneum pugni magnitudine, quod ego pro reſiduo ſecundinæ non habere non potui. Exinde fluxus materiæ primò viridis poſt flavæ per biduum, à quo optime convaluit. Memini hic Præceptorem quondam meum honoratiſſimum Dn. Johan. Theodorum Schenckium, aliquando in lectionibus botanicis retuliſſe Illuſtriſſimæ cuidam Comitiſſæ ſecundinam poſt partum per tres ſeptimanas ſine ullo tamen notabili incommodo reſtitiſſe: cùm autem ſuaſu alicujus vetulæ juſculum ex Chærefolio Romano ſumſiſſet, ſubito onere fuiſſe levatam. Et ſanè, verum ut fatear, vix herbam novi, cujus in partu difficili, & reſtitante ſecundina, majores vires fuiſſe cognoverim, quam Chærefolii & majoris ſempervivi; ſat ſcio neminem qui experientiam horum rite facit falſum iri. *D. Alardi Hermanni Cummeni.*

De puerperio infelici à potu frigido.

Quantùm actu frigidus potus puerperis præſertim non longè à partu obſit, docuit celeberrimus D. D. Marcus Gerbezius Medicus Labacenſis, & amicus meus ſingularis: in ſuo tractatu de morb. complicat. part. 2. cap. 20. p. 453. unà cum Clariſſ. Dno. Dre Georgio Franco patrono atque collega meo ſemper colendo in Ephem. nat. cur. decur. 2. anno 9. obſerv. 200. quod etiam ſequenti obſervatione patet.

Juvenis quædam fœmina, hîc Ferrariæ, uxor unius fabri lignarii annor. 21. feliciter peperit filiolam; puerpera hinc facta, ſine ullo ventris dolore, lochia benè ac ritè fluebant, ejus die quinta à partu ſiti vehementi moleſtabatur, ad quam expellendam libram unam emulſionis ſemin. pepon. fact. ſ. a. in aq. ſtilat. cichor. gelid. ebibit, poſt cujus aſſumptionem totius corporis improviſus rigor acceſſit cum ventris tumore, dolore, ac nonnulla, exigua tamen convulſione; lochia ſupppreſſa ſunt, ac die ſequenti ingenti affecta fuit febri, à qua occiſa eſt. *Ex communicatione Viri Praclariſſ. D. Joſephi Lanzoni Ferrariæ Medicinæ Profeſſoris.*

De Terrore lethali in puerpera.

Hanc quoque obſervationem mihi nuper per literas communicavit prælandatus D. D. Franc. de Evangeliſtis. Salaciſſima quædam muliercula, tempore diuturnæ abſentiæ fratris ſui adulterè compreſſa, maſculum concepit, & hunc die 21. Novembr. 1691. feliciter peperit, ſed partum ab oculis fratris occultare non potuit, uno enim eodemque tempore, quo obſtetrix filiolum vix natum in ulnis tenebat, ex improviſo ejus frater ad eam ingreditur, & ex crimine ſororis irâ percitus, ipſam ſtrangulare contendit. Mulier perterrita in ſyncopen incidit, & vix ope aceti refocillata, laborioſè reſpirare incepit, hinc ſingultire, & in ſingultu, valdè concuſſivo per plures horas perſeveravit. Secundinam ope ſingultûs ejecit quidem poſt duas horas à ſyncope, ſed lochia retroceſſerunt adeo, ut muliebria pudenda omnimodè exſiccata apparuerint. Tandem poſt ſeptem vel octo horas ceſſit majori ex parte ſingultus, ſed incidit in alium perverſum diaphagmatis motum, quem à ſimilitudine veri riſus, riſum præternaturalem appellare liceat; ſed hunc valdè atque iterum valdè tumultuoſum, cum lacrymis continuè largeque profluentibus, qui riſus perſeveravit ſupra horas 30. & intermittebat ſolùm per ſpatium, quo ſalutatio Angelica recitari poteſt, & tempore hoc intermedio bis, ter, & quater ſingultiebat, poſtea ad eundem riſum revocabatur. Non bibere, non manducare, nec loqui poterat, Oculi adeo prominentes erant, ut ex orbita prolapſuri viderentur. Ego vocatus poſt horas 22. à partus obſtupui ob ſimilem affectum apud me omnimodè novum, ejuſque cauſa penſitata, & indicatione ſumpta ab animi pathemate, & lochiorum retroceſſione ad partes ſpiritales, medicamenta cordialia, & quæ ſale volatili abundant præſcripſi. Sed hæc ob riſum & ſingultum ſumere non potuit, unde ſolummodo externis uti coactus fui, inter quæ nonnulla, quæ lochia prolicere poterant, uteri regioni admovi, interim quamvis pulſus valde obſcurus (ex nimia ſarcina) appareret, unam tamen ex ſaphænis rundi præcipio, ſed incaſſum, quia nullus ſanguis ex aperta vena prodiit, idque non alia ex cauſa quàm quòd in formam gelatinæ abierat, ut ex duabus vel tribus guttulis obſervare potui, tandem cùm ex carnoſa, valde extenuata evaſiſſet, & per tot horas cachinnaſſet, lacrymaſque profudiſſet, à valido terrore correpta, vitam cum morte commutavit, poſt horas quadraginta à partu. Puerperæ poſtquam parentatum fuit, cadaver aperuimus, & quod obſervatione dignum, vidimus ejus venas ſanguine deſtitutas ferè, ac ſi ſui aeret; ſine humiditate apparebat, obſervavimus inſuper diaphragma undiquaque veſiculis polyporum colore protuberans, quarum nonnullis phlebotomo adapertis, emanabat ſeroſus liquor aqueo ſimilis, ſed acidiſſimo odore ita imbutus, ut ob acutiem nares offenderet. Cum iſto humore goſſypium imbuimus, & aliquot guttulas expreſſimus in tincturam floris cærulei coloris, cum qua plura experimenta ad explorandas differentias ſaporum acidorum olim feceramus; invenimus autem iſtam tincturam in colorem rubro flaveſcentem converſam fuiſſe, non aliter ac ſi in eandem ſpiritum vitrioli inſtillaviſſemus, atque ita ab inſigni aciditate hanc mutationem eveniſſe credidimus. Quod naturaliter poſſit dari tam inſignis aciditas in humoribus, aut ſaltem in ſucco pancreatico, pro impoſſibili habemus. Quare putamus, probam hujus mulieris ſanguinis maſſam, à vehementiſſimo animi pathemate, illam inſignem aciditatem contraxiſſe, unde ſanguinis fuſio in inſtanti, ut ita dicam, ſequuta ſit, & in ſeroſitates abierit, ut demonſtrarunt copioſiores lacrymæ, non ſecus ac paulatim in quamplurimis accidit; quia prægnantes & puerperæ habent corpus prædiſpoſitum ad quaſcunque impreſſiones & mutationes ſubeundas; citiſſimè enim fit metaſtaſis ab anima ad corpus, nam in iis valde pollet imaginationis vis, ex qua ſpiritus commoventur, humoreſque alterantur. In eam inſuper devenimus ſententiam, quòd ſingultus in caſu noſtro vel ortum duxerit ex affecto ſepto tranſverſo, non ventriculo, (ni dicamus ſympathicè) ut Medici communiter ſtatuerunt, aut pulmonibus ut Ariſtoteli placuit ſect. 33. problem. 1. riſum præternaturam non alia ex cauſa inductum fuiſſe arbitremur, quàm ex vellicatione, quam inducebat ipſe humor acidus, vibrationes ſpaſmodicas ſuis puncturis excitando in ipſo diaphragmate, non aliter quàm accidit Tychoni telo leviter in ſepto tranſverſo percuſſo, ut refert veterum Medicorum Maximum Epidem. lib. 5. Cur verò tam citò mortua fuerit, difficilè non erit rationem reddere, & maximè ſi ſectemur opinionem Platonis, qui 3. de Republ. dixit, quod effuſum riſum vehemens mutatio ſequatur, id eſt, mors, ut explicat Platonicorum Princeps Ficinus. Nec moraliter interpretandus videtur, & maximè quia extat exemplum apud Homerum, videlicet; *tum proci illuſtres manus extollentes riſu emoriebantur*, quod ſi tanquam à Poëta prolatum pro fabuloſo judicetur, alia exempla patent apud Valerium maximum, & præcipuè ex Philemone qui nimio ex riſu obiit, & meritò ait inſignis Philoſophus Lælius Peregrinus: *Riſus intempeſtivus inter mortales eſt grave malum, quia ad mortem uſque perducit.* Et multò magis hæc efficere valebat riſus non naturalis in puerpera, ad quam plurima malorum ſyndrome acceſſerat. *Ex eodem Ephemeridum Germanicar. Dec. 3. Ann. 1.*

In Puerperæ cadavere os uteri hians, & pelvis humoribus repleta.

Quàm malè ſibi conſulant puerperæ in hac regione, quæ purgationis tempora haud benè obſervant, & nimis citò domo exeunt, ſequenti obſervatione ſatis conſtabit. Anno 1676. menſe Martio in uſum obſtetricum cadaver cujuſdam mulieris, à tribus cum dimidia ſeptimana puerperæ, publicè diſſecui, (præſentibus ſpectatiſſimis Viris Collegii Medici inſpectoribus) cujus os uteri ad naturalem coarctationem tantùm aberat ut perveniſſet quin facillimè, & ſine ulla vi digi-

digitos duos immittere potuerim. Dicet forſan aliquis, illud rarum & contra naturæ leges eſſe: Reſpondeo, Sufficere hoc in aliquibus locum habere, prætereà nemini notum eſſe, quoties hoc quidem contingat, &c. Hinc ſæpiſſimè illæ lacrymæ & querelæ de intolerabili hypogaſtrii dolore & frigiditate, obſtructionibus, imò non rarò quoque de menſtruorum ſtillicidio perpetuo. In hac anatome hujus cadaveris quoque obſervavi pelvim ab humorum colluvie refertam, imò pintas ferè duas continere, non ſine magno fœtore. An iſti humores ex utero per tubas aut ovi ductus ad pelvim propulſi fuerint; quod facilè crediderim, quia pluries in pelvi humores reperi illis ſimiles, quos in utero inveniebam; an aliunde venerint, aliorum judicio relinquo; ſaltem ego ſum in ea opinione, in difficillimo partu caput aut clunes infantis vaginam uteri non rarò ita occludere poſſe, ut ne gutta quidem ampliùs utero exire valeat: atqui in tali caſu non video quid poſſit eſſe obſtaculo, quò minùs humores in utero contenti conatibus aut partus doloribus vehementiſſimis per tubas Fallopianas ad Pelvis cavitatem derivenutur, eò magis quod nullæ in dictis tubis reperiantur valvulæ: & hinc febres atroces tormina circa hypogaſtrium, lipothymiæ, & ſimilia mala, imò mors ipſa, ſuperveniunt. *Clariſſ. Fridericus Rhuyſch. in Obſervationibus Anatomico-Chirurgicis.*

Veroſimilis Lochiorum eruptio per Fallopianas in abdominis cavitatem.

In platea volgò dicta *de Kalverſtraat* viſitavi nuper puerperam acriter febricitantem, & de hypogaſtrii tenſione ac induratione, non ſine immani dolore, conquerentem: remediis emollientibus doloremque lenientibus uſa fuit; at verò nihil proficientibus illis, brevi poſt è vita diſceſſit. Aperto abdomine inveni in pelvi multùm materiæ fœtidæ, (vide quoque obſervat. præced.) loturæ carnis aut lochiorum corruptorum ad exemplum, qualis etiam à me reperta eſt in uteri cavitate. Hoc ſuſpicandi mihi anſam auxit, dictum humorem per oviductus aut tubas Fallopianas perveniſſe ad abdominis cavitatem & pelvim, & hoc puerperis pluries contingere, ſi pariendi conatus & dolores ſint vehementiſſimi, & os uteri ita clauſum ſit, ut per idem lochia exitum invenire haud valeant; imò etiam in ipſo partu laborioſiſſimo, fœtus capite dictam viam in totum occludente, humoribuſque pone fœtum aliam ſibi viam quærere non valentibus: hinc ſæpe immanes illos hypogaſtrii dolores, de quibus frequenter queruntur puerperæ, ortum ducere, non eſt cur dubitemus.

Sequens obſervatio affertur propter affinitatem materiæ.

Veroſimilis eruptio menſtruorum per tubam Fallopianam in Pelvim.

Probabile eſſe humores heterogeneos in utero contentos per oviductus ſeu tubas Fallopianas ad Pelvim & abdominis cavitatem poſſe deduci in parturientibus, ſuperiùs innui. Quò minùs quoque ſanguis ex uteri cavitate per dictos ductus ore uteri clauſo ad Pelvim pervenire poſſit extra ſtatum partûs, haud video; imò rem probabilem in medium proferam Menſtruatæ olim cadaver aperuit R. Roonhuiſius Chirurgus dexterrimus, (præſentibus D. Dortmuntio, ejuſdem Noſocomii Medico meritiſſimo, nec non Adriano Coenerdingio Chirurgo eximio) in cujus uteri cavitate coagulatum & utero leviter adhærentem obſervavit cruorem, quo tuba ejuſdem lateris quoque non ſolùm erat conſperſa, verùm etiam Ovarium, in cujus ſuperficie coagulatus copioſe firmiterque adhærebat. Hunc uterum cum ovario annexo & ſanguine coagulato, prout mihi demonſtrarunt dicti amici, in Muſeo noſtro reſervo, balſamo ita conditum, ut omnia naturalem ſitum, magnitudinem & figuram ſervaverint, idque ſine rugis, quæ poſt exſiccationem ſæpius remanere ſolet. *Idem ibidem.*

PUNCTIO PARTIUM MOLLIUM

Item.

PURIS EVACUANDI RATIO.

Vid. ſub titulô ABSCESSUS, ubi agitur de modô aperiendorum & evacuandorum *abſceſſuum.*

PUSTULA.

Vid.

CUTIS VITIA.

Finis Libri Decimiquarti.

JOH. JAC. MANGETI
BIBLIOTHECÆ CHIRURGICÆ
LIBER DECIMUS QUINTUS
De Affectibus & Operationibus Chirurgicis à Literâ R. incipientibus.

RABIDI MORSUS

Et ex occaſione aliorum aliquot Venenatorum Animalium, Ictus.

Curationes.

Ac primò Clariſſ. Viri Julii Palmarii.

Vulneribus quę venenatorum animalium ictu aut morſu inferuntur, hîc tantùm ejus, quod rabioſus canis infligit, curandi rationem tradimus. Noſtra enim hæc frigidior regio, venenatis feris, quas & Gallia Narbonenſis, & Italia, calidioreſque alii terrarum tractus, frequentiſſimas alunt, deſtituta, inveniendorum aut explorandorum remediorum, quæ illarum ictibus aut morſibus auxilientur, occaſionem nobis prorſus adimit. Rabies igitur Græci λύσσα furor eſt, in quem quovis anni tempore, ſed ſub canicula maximè, canes aguntur, quemque cùm ad homines, tum ad reliqua animalia contagione transferunt. Quum canis animal maximè iracundum ſit, ſi per ęſtatis ardores, aut brumæ frigora frigidæ, potu prohibetur, bilis in eo inexplicabilem malignitatem contrahens, ipſum in rabiem agit. Quumque animal domeſticum & frequentiſſimum ſit, ſi rabie corripitur, ab eo cavere perquam difficile eſt: & ſi quempiam momordit; tametſi nulla gravia ſymptomata, niſi forſitan ex vulnere dolor, protinus urgeant, periculum tamen maximum ac inevitabile imminet, niſi certis præſidiis confeſtim obviam itur, quippe venenum in partem morſu vulneratam infixum ſi ſinitur, ſenſim ac clanculum in totum corpus irrepens omniaque contaminans, & in ſui naturam depravans, tandem hydrophobiam ac brevi mortem acceſſit. Canis autem aliàs ſponte intimoque vitio, aliàs alterius canis rabioſi demorſu, interdum devorata animalis rabie aut peſte demortui, aut putidi, aut fulmine percuſſi, aut venenato morſu interfecti carne, nonnunquam & aquarum fœtidarum potu, & ſalſorum acrium & calidorum ciborum eſu, furorem concipit. Accedit etiam ingenita quædam canis ipſius ad rabiem proprietas uſque propenſio. Neque verò canes temperamento calidi & ſicci, atq; in iracundiam propenſi, per æſtatis duntaxat, flagrantiſſimos æſtus, ſed etiam per intolerabilia brumæ frigora ſponte in rabiem efferuntur: utraque enim ambientis conſtitutio licet contraria, eundem tamen effectum profert: Nam ut calida, ſic etiam gelida ſanguinem perurere ac torrefacere ſolet: Sic verò exuſtus ſanguis venenata labe, rabiem inſtigat, poſtea facilè inquinatur: idque maximè contingit, quum vel longiori inedia inareſcunt, vel ſalſis poculentis aut eſculentis ſeſe replent, vel poſt vehementes labores atque exercitationes bibere prohibentur. Itaque regiones in quibus maximæ & inæquales ambientis mutationes inordinatæ fiunt, aut in quibus & gelidiſſimæ hyemes, & ardentiſſimę æſtates ſunt, morbo huic maximè patent. Et quamvis (ſi Galeno lib. 6. de loc. aff. credimus) ſoli canes abſque morſu & contactu, interna humorum corruptela, & vitio in rabiem agentur, quæcunque tamen animalia ab his demorſa fuerint, ut ſimiæ, ſues, feles, boves, equi, oves, muli, vulpes, lupi, & reliqua, rabie corripiuntur: ita enim aliquando ruri commorantes, fieri in omnibus fere animalium generibus obſervavimus, tantamque eſſe ejus veneni perniciem, ut non morſu modo, ſed ſolo etiam contactu, rabidi canis ſaliva rabiem excitare, & hydrophobiam parere viſa fuerit: Interdum etiam inquinati & furore perciti oſculum contagione inficit. Quod ita habere certa comprobavit, atque mihi fidem facit experientia. Cùm enim ruſticus quidam rabie perculſus furiiſque agitatus ſibi è vivis brevi migrandum eſſe intelligeret, aſſidentes qui eum vinculis conſtrictum tenebant, in furoris intermiſſione obnixe rogavit, ut quos mox deſerturus eſſet liberos, ſibi deoſculari liceret: quod quum ei fuiſſet conceſſum, liberiſque oſcula libaſſet, præfocatus eſt: ſed ecce ſeptimo poſt die liberi eodem morbo correpti, eiſdemque cruciatibus torti, brevi miſerrimam vitam cum morte commutarunt. Vidi præterea ex ſtraminis, in quod rabie perciti ſues decubuerant eſu, equos, boves, oves, & reliqua animalia, quæ ſtramentum deguſtaſſent, rabiem contraxiſſe, tandemque periiſſe. Obſervavi lupos viginti rabie percitos, eodem ferè tempore è ſylva egreſſos in omnis generis animalia obvia magna ſtrage debacchatos fuiſſe, paucaque ex iis, quæ demorſa fuerant evaſiſſe. Sed canis frequentiſſime hoc morbo conflictatur ac perit. Jam verò furentem ac rabioſum canem his ſignis ab aliis internoſces.

Rabidus canis, toto corporis habitu & temperamento immutatur, gracilis & ſiccus evadit, ſiticuloſus

quidem eſt, non tamen bibit, plerumque anhelat, oculis rubentibus & inflammatis, horrendo & torvo aſpectu, cauda & auribus demiſſis, aperto ac ſpumante ore, lingua exerta, eaque bilis colore inſecta, contractis naribus, è quibus ſæpe fluit mucus aliquis. Eſculenta & poculenta averſatur, ſed aquam omnium maximè, caput in alterutrum latus inclinat atque deprimit, triſtis & ſolitarios oberrat, neque Dominum agnoſcit. In obvios quoſque ſine latratu irruit, & æque feras homineſque, familiares & notos, pariter atque ignotos mordet ac dilaniat, atque in id quodcunque obvium eſt, impetum facit. Modò huc atque illuc intempeſtive ac inordinate, citraque modum vagatur & diſcurrit, deinde rurſus ſubitò vel prorſus conſiſtit, vel ſegnius incedit. Suas enim morbus hic, pro febris, quæ illi perpetuò comes eſt, motu, exacerbationes habet, atque in remiſſione mutus fere & veluti ſomnolentus exiſtit. Reliqui canes ab eo diffugiunt, eique ſi repente fit obviam, cedunt & blandiuntur. Qui momordit canis, ſi ita ſe gerit, rabidus cenſendus eſt. At ſi fortè is rabidus ſit necne incertū adhuc ſignis ambigitur, nuces juglandes contuſas in cataplaſmatis modum vulneri per integram noctem admotas, pullis gallinaceis in eſcam præbere jubent: & ſiquidem illi poſtridie mortui concidant, rabidum canem fuiſſe, ſin minùs, nequaquam. Nonnulli panis fruſtum cruore qui ex vulnere manat, imbuunt, illudque ſatis porrigunt canibus, quod ſi comederint, certo colligunt experimento, canem qui vulnus inflixit, rabidum non fuiſſe: ſi verò reſpuit, & alia ſigna concurrant, rabie percitum eſſe pronunciat. Sunt etiam qui micas panis ſanguine perfuſas gallinis comedendas exhibeant, quas (ſi canis in rabiem verſus fuerit) gallinis intra viginti quatuor horas mortem afferre contendunt, quarum rerum me nunquam periculum feciſſe ingenue fateor: cùm tam multa eaque fidiſſima rabie perciti canis argumenta ſtatim ſe prodant, ut hujuſmodi experimentis non ſit opus. Jam verò ex illato vulnere, ubi parum oportune occurſum eſt, aquæ timor (ὑδροφοβίαν Græci appellant) naſci conſuevit, miſerrimum profectò mali genus, in quo ſimul æger & ſiti & aquæ metu cruciatur, & in canis rabioſi modum furit, atque in obvios quoſque debacchatur. Rabici autem cauſa cenſetur maligna & venenata, eaque cæca & inexplicabilis qualitas è rabioſo cane, in partem demorſu apertam, vel ſalivæ contagione inſectam, inſerta. Ea autem quoniam ſpumoſæ rabidi canis ſalivæ inſidet, in integram cutem ſi inciderit nihil ſiniſtri tantopere metuendum hortatur, modò ſtatim probe deterſus & elotus fuerit locus, neq; enim denſa & adſtricta epidermis craſſiorum venenorum (cujuſmodi eſt venereum, elephanticum & rabioſum) vim humori inſidentem protinus altius in corpus penetrare ſinat, niſi vel fiſſa vel dilacerata ſit: alioqui vulnera demorſu illata quis unquam ex veterum præſcripto ſugere audeat? At in partem demorſu vulneratam quum incidit venenum, tempore membratim inſinuatum, non ſolùm humorum & ſpirituum, ſed etiam viſcerum conſtitutionem ſenſim pervertit ac labefactat, dum tandem victoriam conſequutum, in corde vitæ principiò triumphet, ſtí eoque accenſum manifeſta ſui furoris edat ſymptomata, qualia ordine recenſebo.

Antequam hydrophobia inſiliat, multa illam præcedunt atque prænunciant. Demorſus ſolito triſtior & cogitabundus eſt, hominum conſuetudinem, conſpectumque fugit, multa animo fingit & obmurmurat perturbata atque à ratione abhorrentia, eaque fere triſtia obloquitur. Iracundia ſæpius ardet: ſomnus deliriis interturbatur, leves quædam extremorum convulſiones ac retractiones ex intervallis fatigant, ſitis & oris ſiccitas moleſta eſt: vox rauceſſit, facies rubet, oculi lumen refugiunt, & lachrymis nulla manifeſta cauſa madeſcunt. Hæc igitur cùm in demorſis ſe prodent, hydrophobiam proximam putato. Ejus verò jam factæ hæc ſigna ſunt. Mente capti quum ſint hydrophobiâ prehenſi, ſe ſuoſque ignorant, quo fit, ut modo huc atque illuc, in canis rabioſi morem impetu ferantur, modò velut ſomnolenti, ſtupidi ac languidi, vel ſubſiſtant prorſus, vel lento gradu incedant: atque horum alii ſine ulla furoris intermiſſione vexantur, alii remiſſionem habent. Fere autem exacerbationes recurrunt cum diſtentione nervorum, totiuſque corporis rubore, præſertim verò faciei. Solvuntur autem cum frigidiuſculo ſudore, languore quodam, & virium reſolutione. Omnes in exacerbationibus adeo furunt, ut in obvios quoſque involent, niſi arctis vinculis, cohibeantur. In remiſſione multi miſeriam ſuam agnoſcunt ac deplorant. Acceſſiones autem & ſæpius movet, & exaſperat aquæ conſpectus, hactenus ignoratâ cauſâ, niſi forte eos exiſtimes, quoniam mente non conſtant, id quod ſibi opem ferre poteſt non agnoſcere, ideoque aquam perhorreſcere, & ab ejus potu abſtinere, hincque fieri, ut ob febrem qua intus uruntur, inareſcant & convellantur, miſerrimoque tandem mortis genere intereant. Non minus illos diſcruciat ſpeculi alteriuſve cujuslibet rei pellucidæ intuitus. Hæc enim omnia ingentiſſimis clamoribus, ac veluti canum latratu vociferantes, è conſpectu ſuo auferri poſtulant, quod ni confeſtim feceris, tremunt, ſudant, deficiunt animo, delirant, miroque pavore concutiuntur. Ego venenatæ rabiei cauſæ, quæcunque ea ſit, maximam cum aqua antipathiam ineſſe opinor: Nam præterquam quod ejus conſpectus hydrophobiam celerius acceſſit atque exaſperat, recens etiam inflictum vulnus, ea ſi abluitur, vix ullo poſtea remedio æger reſtitui queat, alte adeo aqua venenum ejuſmodi in corpus dejicit atque impellit. Quo commorſus quiſque deteriore eſt corporis conſtitutione & habitu, & quo impreſſum virus acerbius, hoc & citius hydrophobia prehendit, & crudelius diſcruciat. Non enim ſtato definitoque tempore illa exoriri ſolet, ſed aliàs quidem quarto, aut ſeptimo, aut nono à morſu die, aliàs decimo ſeptimo, aut vigeſimo, plurimùm quadrageſimo, nonnunquam & ad ſeptimeſtre, aut etiam ad annum differri conſuevit. Narrant & aliquos poſt ſeptennium aquæ metu fuiſſe tentatos, ut quam vim in acutis morbis criticos dies Hippocrat. habere prodidit, eandem in hujus invaſione & hebdomadas & menſes & annos nonnunquam obtinere credendum ſit: rametſi in hoc etiam, ſi quo in alio diuturno morbo criticorum dierum naturam vimque luculenter elucere non dubito. Neq; enim aliis, quam vel verè criticis, vel intercalaribus diebus exoriri deprehenditur, modò ne ultra annum integrum cunctetur. Quam cæcam & inexplicabilem hydrophobiæ cauſam diximus, quidam non niſi immodica ſiccitate, quæ totius corporis habitum immutet, nobis noxiam & venenatam eſſe prodiderunt. Quod ſi verum eſt, quomodo impendens ea ſiccante cancrorum cinere, aut alexipharmaco noſtro prohiberi, vel jam genita, penitus extingui poteſt? Alii hydrophobiam inſaniæ ex atra bile ſpeciem autumant, ob eam quæ venenatæ hujus cauſæ cum atrabilario humore interceſſit ſimilitudinem, & ſymptomatum affinitatem, quorum juſtior videtur opinio. Hydrophobici namque perinde atque melancholici, & ab atra bile inſanientes, quanquam alii alia timent, fugiunt atque perhorreſcunt, omnes tamen multa falſa & commentitia, eaque fere triſtia animo fingunt atque comminiſcuntur. Neque enim aliam ob cauſam eos vel ſpeculum, vel aquam fugere & averſari, veteribus veriſimile viſum eſt, quam

quod

quod canis qui eos momorderit imaginem in iis ſe videre exiſtiment, cujus aſpectu terreantur, nec alia ratione canum more latratus edere, aut obvios quoſque dentibus impetere, quàm quod ſe factos canes opinentur. Sed hujus rurſum metamorphoſeos abdita & occulta cauſa eſt.

Plurima veteres ad præcedendam hydrophobiam remedia literis ac memoriæ commiſerunt: ad eam verò jam natam profligandam, perpauca. Illa efficacia eſſe multorum fide confirmatum eſt: hæc fere ſemper irrita longo medendi uſu comperta ſunt. Nam & Dioſcorides ex iis, qui jam hoc virium ſenſiſſent, neminem unquam ſe ſervatum vidiſſe teſtatur. Et Celſus hydrophobiâ oppreſſis in anguſto ſpem eſſe literis prodidit. Et noſtra hac ætate vulgus eâ tentatos dum nullo remedio reſtitui poſſe reputat, vitę pariter ac morbo ſtrangulatu finem opponit. Triſte profectò & crudele nimium ſpectaculum. Niſi fortè ex hiſtoria unum aut alterum evaſiſſe audiamus: ſiquidem Eudemus convaluiſſe quendam affirmat: Themiſonem etiam demorſum, quidam in hunc furorem incidiſſe & evaſiſſe fatentur. Referunt & alii Philoſophum egregii animi conſtantiâ, aquæ pavore excuſſo, quam perhorreſcebat aquam, hauſiſſe, & malum tandem ita ſuperaſſe. Pauci itaque natæ jam hydrophobiæ diſcrimen evaſiſſe notati ſunt. Sed nec præcautionis ratio à veteribus tradita, in multis reſpondere comperta eſt. Quæ res effecit, ut poſthabitis Medicis ad divorum opem confugere cœptum ſit. Sed poſteritatis induſtria certum jam & minimè fallax alexipharmacum eſt, quod & futuram hydrophobiam antevertere, & præſentem extinguere, cohibereque poſſit, modò inflictum vulnus capitis partes ore ſuperiores non attigerit, aut aquâ elotum fuerit, alioqui in anguſto fere (quod veteres non animadvertiſſe miror) ſpes eſt. Quod antequam in reipubl. utilitatem poſteritatis memoriæ conſecro, præcautionis ac curationis hujus affectus rationem à veteribus pluribus traditam, paucis complectar. Non quidem, quod de noſtro antidoto, cujus vis eſt mirabilis diffidam, ſed ut iis quoque ſatisfaciam, qui poſteriorum induſtriam & diligentiam condemnantes, niſi quod à veteribus prodierit, nihil profuturum putant. Veteres igitur præcautionis duos ſcopos ſtatuerunt: quorum prior venenum demorſæ parti impactum introque ſubiens revellere & extrahere, alter autem impreſſam partibus quas jam attigerat, malignam affectionem delere hortatur. Illud præſtant cucurbitulæ, vel cornua quibus nonnulli illarum loco utuntur: oris ſuctio, uſtio quæ vel igne, vel ſeptico medicamento fit: deinde calefacientia & vehementer attrahentia medicamenta, unguenti aut cataplaſmatis, aut emplaſtri formâ admota. Hoc verò efficiunt antidota & alexipharmaca quædam tota ſubſtantia, & occulta proprietate veneno corpori inſerto adverſa, de quorum uſu paucis diſſerendum. Quum primùm inflictum vulnus eſt, cucurbitulæ cum multa flamma affixæ, id adjumenti præſtant, ut veneni vis cum ſanguine extrahatur. Quod ſi fortè ab illato vulnere ante cucurbitulas aliquot effluxerint horæ, ſæpius illas admovere præſtiterit, & viciniam altioribus ulcuſculis ſemel atque iterum ſcarificare, non ſolùm ut copioſior ſanguinis vacuatio prohibeat, ne venenum membratim in corpus inſinuetur, ſed etiam ut ſi fortè jam altius illud ſubierit, diſſecta cute cucurbitulis validius revocetur. Si fortè cucurbitulæ demorſæ parti non poſſint agglutinari, aut ſi deſint, poſt ſcarificatum quàm copioſiſſimus ſanguis effluere ſinatur. Deinde ſicca ſpongia quicquid in vulnere ſupererit exugatur: poſtremo unguentum aut cataplaſma, aut emplaſtrum aliquod ex iis, quæ excalfaciunt, & valenter attrahunt, imponatur: cujuſmodi ex alliis, aut cepis, aut utriſque ſub prunis coctis, adjecta theriaca aut mithridatio, aut utroque confici ſolet, quibus & ſal & fermentum nonnunquam miſcere contulerit. Stercus columbinum cum ruta viridi ſubactum, non minus utile quàm paratu facilè remedium eſt. Quin & ſinapi cum nucibus juglandibus, allio crudo, ſale & melle piſtum, cataplaſmatis loco vulneri commode imponitur. Majorem artis oſtentationem præ ſe ferunt, quæ è dictamno, magnete, thapſia, ſulphure, aliiſque longius petitis medicamentis calfacientibus, & vehementer attrahentibus concinnantur emplaſtra vel cataplaſmata: quorum infinita exempla facilè ſibi comparabit, qui vel leviter in artis operibus verſatus eſt: quæ omnia & virus potenter evocant & quominus vulneris labra præpropere coaleſcant, impediunt. Galenus illorum loco theriacam oleo roſato ſolutam recenti vulneri indebat: Veteres non ita majora vulnera verentur uti minora, & ulcuſculis cutis ſimilia. Quippe è majori vulnere confertim copioſus ſanguis manans, virulenti liquoris non nihil exhauriti poteſt, quod minoribus non accidit. Quin à majoribus abſcedentes carnes auferre, & labra ſcalpello abſcindere, & prehenſam hamulo carnem amputare licet. Itaque exigua quum erunt, arte amplificabuntur, carne multo intervallo, orbicularim ſi pars commode ferat, præcisa, ne facilè ad cicatricem ulcus perveniat, ſed diu pateſcat, ut per ipſum virus emanet. Cucurbitæ loco, nonnulli vulneratę partis ſuctionem commendant. ſed cùm periculi plena ſit, nemini eam tentare ſuaſerim. Alii gallinarum vivarum podicem vulneri admovent, quæ ſi moriantur, venenum extractum eſſe arbitrantur: alii pullos gallinaceos, aut columbinos vivos per medium diſſectos demorſæ parti adhibent eadem ratione, aliàs quidem poſt cucurbitulas, aliàs ſine his. Horum omnium calor demorſæ partis calorem langueſcentem erigens, ipſum pariter ad depellendum venenum ſuſcitat idque allicit & evocat. Poſt cucurbitulas uſtionem expeditiſſimum remedium cenſuit Dioſcorides, tum quod ea virus domet, & intromitti penitius non patiatur, tum quod diuturnum ulcus relinquat, per quod virus diu effluat. Uſtionis vicem ſupplent ſeptica & exedentia medicamenta, cujuſmodi multa adurere, & cruſtas ulceribus inducere uſus comprobavit. inter ea uſurpant nonnulli argentum ſublimatum unguento aliquo refrigeranti miſtum. Nam præterquam quod omnium vehementiſſiè adurit, cruſta etiam ab eo inducta, exuſtaque caro citiſſimè excidit: quod in hoc affectu perquam neceſſarium eſt, ne diutius ſub cruſta cohibitum virus exitum non habens in corporis intima convertatur. Nudatum cruſta ulcus dies minimum quadraginta apertum ac patens eſſe volunt. Quamobrem attrahentia & valde extergentia unguenta aut emplaſtra inducunt, cujuſmodi ſunt, tum quæ ſuprà poſuimus, tum quæ ex pice, tapſia, ærugine, calcantho uſto, argento vivo præcipitato, aliiſque ejuſdem claſſis confici poſſunt. Qui dolorum metu ignem & ſeptica medicamenta contemnunt, poſt cucurbitulas lixivio ulcus accurate abluunt, deinde cataplaſma è cinere ſarmentitio cum aceto ſubacto imponunt, aut theriacam ol. roſaceo dilutam. Nonnulli & ſale aut præcipitato mercurio inſpergunt, aut ſalſamentum ſuper vulnus deligant, omni cura & diligentia demorſæ partis inflammationem proritantes, ut humores ad eam majori impetu confluant. Quæ ad partem demorſam pertinent remedia ita ſe habent. Verumenim verò ſi ea, quæ retulimus auxilia primis diebus prætermiſſa fuerint, nec ſcalpro carnem incidere, neç uſtionem experiri operæ pretium eſt. Neque enim quod jam altius penetravit, inſeditque viſceribus, illa revocare poſſunt, ſed nullo profectu corpus doloribus proſternunt.

Alter igitur curationis modus accedat. Catharſim his tantum opis ferre certarus eſt Dioſcorides. ut quidam jam aquæ metum ſentirent, ſumpto elleboro ſimul ac primùm morbi impetum experirentur, fuerint ſervati. Quocirca eo non ſemel atque iterum, ſed frequentius ante quadrageſimum, vel etiam poſt hoc tempus, cum fiducia utendum pręcipit. Addunt nonnulli canes rabioſos elleboro cum polenta accepto vomuiſſe, & ſtatim à rabie liberatos ad ſe rediiſſe. Quin & hieram, quæ colocynthidem recipit, non parum commendant. Hæc enim omnia quoniam vehementer movendo corporis habitum tranſmutant, ab hydrophobia liberare poſſe. Eadem de cauſa & ſudores conferre arbitrantur. Avicennas primis diebus cathatticis abſtinet, poſtea verò purgantia propinat, ſi cacochymum corpus ſit. Sunt tamen qui nec validiorum catharticorum, nec venæ ſectionis uſum, nec ſudorum promotionem idcirco admittant, quod elleborus & colocynthis, & reliqua omnia vehementer purgantia, maleficum rabioſi canis virus (ſive demorſo tantùm loco, viciniſque partibus affixum erat, ſive altius jam irrepſerat) unà cum vacuando humore noxio exagitent, & a corporis ambitu ad interiores ejus partes (à quibus in cor & viſcera facilè illabitur) convertant: verendum enim ne carnibus, aliiſque ſolidis partibus in tranſitu obhæreat, & quicquid attigerit, contaminans, in præſentiſſimum hydrophobiæ periculum laborantem conjiciat. Eandem de venæ ſectione, & ſudorum provocatione, ſententiam ferunt: quod univerſi corporis humores exagitent atque confundant, & rabidi canis virus (quod alioqui intus ſopitum ſine incommodo diu forſitan latuiſſet) commovent, manifeſto hydrophobiæ diſcrimine. Niſi fortè in externa aliqua parte contractum vulnus eſt, è qua, nulla reliqui corporis perturbatione, ſtatim poſt demorſum revulſionis ergo ſanguis detrahi poſſit, puta in crure, tibia, brachio aut manu. His quidem rationibus contendunt catharticis medicamentis, & venæ ſectione neminem ab hydrophobia, aut venerea lue, aut alio venenato morbo, ſi inſertum in corpus jam virus eſt, vindicari poſſe, ſed alexipharmacis opus eſſe contraria veneno vi, eaque cæca & occulta agentibus. Multos tamen novimus ruſticos, qui vehementi propinato pharmaco, quod una eademque opera vomitione & dejectione ſupervacanea omnis generis è corpore excluderet, totiuſque corporis habitum immutaret, demorſos ab hydrophobia arcerent: cujuſmodi eſt, quod è ruta, abſynthio, allio, bellide minore, calendula, meliſſophyllo, pauco elleboro nigro, ſale & aceto potionis forma conficitur, tribuſque diluculis alternis repetitur. E multis autem internis præſidiis, à tota ſubſtantia & occulta proprietate agentibus, quæ veteres demorſos à cane rabido ab hydrophobia tutos reddere prodiderunt, duo Galenus efficaciſſima ſelegit, theriacam & cancrorum fluviatilium cinerem. Theriacam hoc mali genus tollere, tum extrinſecus vulneri impoſitam, tum introſumptam ſcriptum reliquit. Aëtius illam in potu dat per primos tres dies, nucis avellanæ magnitudine, neminem qui ita eam hauſiſſet, hydrophobià correptum ſe vidiſſe affirmans. Theriacæ vires proximè imitatur mithridatium. Fluviatilium cancrorum exiccatorum cinerem ſubſtantiæ proprietate mirabilem in his, qui à rabioſo cane ſunt demorſi, effectum præbere, ſive ſolus ſive cum gentiana, & thure exhibeatur, ex præceptoris ſui ſententia tradit Galenus. Thuris partem unam eſſe vult, quinque gentianæ, cancrorum decem: prabetique modum cochlearis magni cum aqua bibendum, quotidie quadraginta. Quod ſi aliquot poſt dies curam ceperis, duo cineris cochlearia miſceantur. Celeberrimum hoc ex canctis antidotum, ſi menſe auguſto præparetur, efficacius eſſe tradit Aëtius: & in vaſe æris rubri lignis viris uri præſtare contendit. Avicennas & alii, quo tempore ſol leonis ſignum peragrat, cancros & capi & uri, non parum ad ejus efficaciam facere contendunt. Omne, in hoc conveniunt, quocunque tempore vel capiantur, vel urantur, eorum cinerem, vel ſolùm ſumptum hydrophobiam arcere. Interim verò dum eo utuntur, ad vulnus emplaſtrum applicant, quod ex pice brutia, opopanace acetoque conficitur. Cancrorum pulvere qui rectè uſus ſit, neminem unquam mortuum fuiſſe affirmat Galenus. Dioſcorides cineris cancrorum in ſarmentis albę vitis crematorum bina cochlearia, ſingula verò radicis gentianæ tritæ & excretæ, in quaternos cyathos vini meraci conjicienda præcipit, quatriduo bibenda. Quod ſi ab illato morſu, ante cœptam curationem, aliquot dies fluxerint, à triplicato pondere, curationem auſpicandum jubet. Quidam inter præcipua hujus morbi præſidia, aſſum canis qui momordit jecur commemorant, idcirco eo cocto demorſum uti triduum præcipiunt, & certe aliquot ruſticorum, qui id poſt demorſum eſitarunt, experientiâ didici, eo remedii genere aquæ pavorem prohiberi: Senis cujuſdam experimentum celebrat Aëtius, quem demorſos à rabioſo cane ſola oxalide curaſſe teſtatur. Idem præſtare dicitur & oxylapathum. Decocto vulnus fovetur, magma verò aut herba ipſa vulneri inducitur, ſuccus cum vino aliquot dies bibendus datur, urinam acrem & multam movet, ac regium morbum expurgare dicitur hoc pręſidii genus. Alyſſum herbam Græcis quod rabiem eximat ita nuncupatam veterum ſcripta percelebrant: verùm quænam hodie ea ſit recentioribus inter ſe non ſatis convenit.

Cæterùm victus ratio nec tenuis eſto, nec plenior, utraque enim hydrophobiæ pabulum ſubminiſtrat. Tenuis humorum omnium acrimoniam adauget, biliſque fervorem accendit. Plenior excrementis putrere paratis nativum calorem obruit. Quin ejuſmodi quoque ſit, ut & veneni vires hebetet, reſtinguatque, & impediat quominus ipſum ad intima facilè inſinuetur. Veneni vires reſtinguunt & hebetant alimenta, quæ præterquam quod probe nutriunt, peculiari etiam dote veneno reſiſtunt & adverſantur: cujuſmodi ſunt quæcunque cor parteſque principes adverſus ipſum muniunt atque & nativum calorem ſpirituſque recreant & erigunt. Veneni acceſſum intercipiunt, ejuſque vires retundunt, & remorantur, quæ vias, quibus ad viſcera iter eſt, obſtruunt, & humorem in quo illud inhæreſcit, incraſſant. acrimoniamque contemperant. Itaque vinum deligatur generoſum, tenue, & odoratum, idque abunde diluatur. Carnes ſint boni ſucci, coctu faciles, interdum quidem aſſæ mali punici, aut medici ſucco conditæ, interdum verò elixæ cum bugloſſo, borragine, lactuca, portulaca, oxalide, pimpinella, calendula, plantagine, menta. Nam & horum juſculum adverſus omnes venenatorum animalium morſus, aut ictus inſigniter prodeſſe, multorum fide & experientia certum eſt. Lactis quoque potus, quum venenorum omnium acrimoniam obtundat, commorſis haud negligendus, ſicut nec reliqua omnia, quæ probabili ratione & experientia, adverſus venena, aut occultas, aut manifeſtas vires habere videbuntur. Nonnulli alia, porros & cepas idcircò commendant, quod & difficile in ventriculo confici, & ægre forſitan à veneno vinci poſſint. Sed tamen horum uſu humorum omnium acrimoniam, quam illi metuunt augeri manifeſtum eſt. Ira, excandeſcentia, mœror, & graves aliæ animi perturbationes, curæque omnes declinandæ, venus in totum intermittenda, dum ſuſpectum tempus prætetierit. Hæc enim omnia quum

corporis

corporis humores exagitent atque conturbent, venenum in corpus præpropere impellunt. Alvus ſi quando pigrior videbitur, vel enemate, vel blandiore aliquo medicamento atram bilem ducente mollienda: Atque hæc quidem ex veterum ſententia demurſis à cane rabido curatio decernenda eſt. Jam præſentaneum alexipharmacum noſtrum tradendum, quod ſolum neglectis catharticis medicamentis, omiſſâ etiam quam modò diximus vulneris curâ quocunque à morſu tempore uſurpetur, certiſſimum ac tutiſſimum exiſtit, ut quo nullum unquam animal uſum viderim, quod non tam atrocis morbi periculum evitarit quacunque uteretur victus ratione, illæſis tamen capitis partibus, quæ dentes ſuperant: his enim vulneratis exigua ſalutis ſpes eſt, ut & vulnerata parte, ſtatim à morſu frigida elota.

℞. Foliorum rutæ, verbenæ, ſalviæ minoris, Plantaginis, foliorum polypodii, abſinthii vulgaris, mentæ, artemiſiæ, meliſſophyli, betonicæ, hyperici, centaurii minoris, ſingulorum æquale pondus. Leguntur ſingula, quo tempore viribus pollent maximis, quod ad Junii ferè plenilunium, in hoc Galliæ tractu aſſequuntur. Papyraceis dein chartis concluſa ſiccentur ſeorſim in loco, ad quem neque ſol, neque pluvia pertingit, ne vel nimium exareſcant, vel ſitum contrahant. Siccata ad futuros uſus aſſerventur, ea lege, ut quotannis renoventur. Quum autem utendi neceſſitas incidet, ſingulorum æquale pondus in pulverem tenuiſſimum redigito, cujus ʒß. demorſis quotidie præbeto, idque vel ex cochleari cum duplo ſacchari, vel ex vino, vel ex pomaceo, vel ex juſculo, vel ex butyro, vel ex melle opiatæ formâ, jejuno ſtomacho, & tribus horis ante cibum. Quanquam autem ſeſquidrachma aut drachmæ duæ ſatis ſint, tum homini, tum omni animali quantumvis crudeliter ſauciato, nihil tamen obfuerit ad tres, quatuorve proceſſiſſe, quum præſertim vel longo poſt demorſum tempore, vel natâ etiam hydrophobiâ curationem aggredimur. Qui hydrophobiâ jam correptus eſt, arctè vinciendus, ut quem dixi pulverem vinô, aliove liquore ſolutum (nihil enim ad curationem refert) deglutire cogatur, ore etiam ſi opus ſit, vi adapertô. Satiùs autem fuerit in furoris intermiſſione quum mens integra eſt, remedium propinare.

Jam verò quum primùm contractum vulnus eſt, ne in ſordidum ulcus degeneret, ſpongiâ aut ſiccis linteis exiccatum, vino aut hydromelite, in quo ſupraſcripti pulveris ʒß. ſoluta ſit, bis, terve, quotidie foveto: deinde unguentum aut emplaſtrum inducito, quale aliis vulneribus ex uſu eſt, & ita ſaneſcere ſinito, nullo hydrophobiæ metu. Hæc dum fiunt, nec conſuetam victus rationem immutare, nec domi ſe continere, nec purgans medicamentum uſurpare neceſſe eſt, niſi fortè ante cœptam curationem nata erat hydrophobia: ea quippe ſublata qui jam vitium fecerant corporis humores, partim expurgari, partim idonea victus ratione immutari debent.

Henrici ſecundi Galliarum regis venator, gravi morbo decumbens, bona fide Johanni Fernelio, præceptori meo amantiſſimo, aſſeveravit pimpinellam ad præcavendam hydrophobiam tantam vim obtinere, ut quicunque eam aliquot diluculis, vel in acetariis, vel alio quovis modo apparatam, poſt demorſum comederit, nihil inde incommodi ſentire poſſit: quod in canibus regiis ſe primum expertum fuiſſe dicebat, quibus demorſis illam fœlici ſucceſſu offerebat. Si quis igitur eam velet in brutis primùm experiri, dein ſi reſpondeat, ut reſpondere in aliquot comperi, ad demorſos homines transferre, præſidium erit paratu facillimum. Verùm enimverò quum nullum hactenus animal noſtro alexipharmaco uſum ſit, qui non feliciter ceſſerit, ſive jam nata, ſed non ultra tres paroxyſmos, erat hydrophobia, ſive ea ex demorſu metuebatur, fruſtra in aliis inveniendis tempus & operam poſtea luderemus. Hujus autem præſtantiſſimi antidoti inventio atque exploratio Jacobo Sylvano Domino de Pyron viro antiquitate generis & nobilitate præſtanti, accepta ferenda eſt. Vellem interim argutulos quoſdam acerrimos abſtruſarum rerum, ſi diis placet, inveſtigatores, qui occultas medicamentorum proprietates pro ignorantiæ aſylo reputantes, eorum omnium, quæ in arte fiunt cauſam ad manifeſtas medicamentorum qualitates acceptam referunt, mihi indicarent, quomodo deſcriptus pulvis calidus quum ſit, febrem tamen malignam, eamque continuam, delirio, aliiſque perniciuſis ſymptomatis comitatam nulla excretione manifeſta profliget, atque hydrophobiam tam facilè vel præcavere, vel perſanare poſſit? Quinam, cedo, temperiei intemperieive gradus, omni animali, ætati, ſexui, & corporis conſtitutioni, ita reſpondeat, ut eundem effectum in omnibus producat? Sed valeant illi, & ad ſenium uſque nihil præter intemperiem circumtonent. Celſus unicum hydrophobiâ oppreſſis remedium eſſe putat, nec opinantem ægrum in piſcinam, non ante ei præviſam projicere: Et ſi natandi ſcientiam non habet, modò merſum bibere pati, modò attollere: ſi habet, interdum deprimere, ut invitus quoque aquâ ſatietur. Verùm ſi hyems erit, ne corpus infirmum in aqua frigida vexatum nervorum diſtentio adoriatur, à piſcina protinus in oleum calidum demittendus æger eſt. Noſtrates hoc remedii genus ad præcautionem uſurpant, mare fluviis præferentes. Hydrophobiâ jam oppreſſis, iſtam curationem infœliciter ceſſiſſe: at præcautionis gratiâ pleriſque profuiſſe, multorum experientiâ compertum eſt. Quanquam ne huic quidem remedio prorſus fidendum eſſe per multorum mortes didicerunt populi maritimi. In pleriſque enim aquæ conſpectus hydrophobiam veneno in corpore commoto caletius exſuſcitat, quod alioqui ſine ullo ægri incommodo diutius deliteſcere, & alexipharmaco extingui, domarique potuiſſet. *Hactenus Julius Palmarius de morbis contagioſis.*

Rabiei explicatio & curatio ex Joſepho de Aromatariis.

Rabies quamvis plures in ſe ſpecies habeat; non eſt tam amplum latumque genus quàm angina. Eſt igitur videndum, quænam angina ſit quæ Rabies dicitur: quod forſan facilè colligemus, dum proprium rabiei ſignum ad memoriam revocabimus. Id rabidis proprium eſt, ut poculenta deglutire nequeant: ſique tentent: vel potiûs ad nares reſiliat: vel ægri ſtrangulentur. Conſiderandum ergo venit, qua ratione fiat, ut in quibuſdam cynanchicis difficilis potatio fiat: in quibuſdam verò difficilis deglutitio. Methodicorum plurimi crediderunt in ſtomacho, ſcilicet in infima gulæ parte, ac in ventriculo, fieri famem atque ſitim: illam quidem quadam conſtitutione parvarum viarum: hanc autem majorum. Undè ſecundùm ipſos, patentibus parvis iis viis, potûs abominatio ſequitur: Verùm nos hoc loci non concedimus vel negamus id ſic fieri: Sed aſſerimus, ſtante eo principio non poſſe fieri ſitim & appetentiam potûs eodem prorſus tempore, quò fuga ſuadetur. Quòd ipſi verò ſub nomine ſtomachi intelligant infimam gulæ partem, quæ ori ventriculi conjungitur, optimè apparet ex 80. prob. Caſſii. Nec id novum exiſtimari debet; Habemus etenim ab *Hippocr. lib. de corporum diſſect.* Οἰσοφάγος δὲ ἀπὸ τῆς γλώσσης τὴν ἀρχὴν ποιούμενος ἐς κοιλίην τελευτᾷ, ὃν δὴ κατ᾽ ... στόμαχον καλέουσιν, *id eſt*, Gula verò, à lingua principium faciens in ventriculum deſinit, quam ſanè etiam juxta putrefacientem ventriculum

culam ſtomachum nominant. Alii verò credidere id cynanchicis accidere ex diſpari pondere, è ſoliditate ciborum & potionum; quod & nos quoque magnam vim habere credimus: ſed ſi alimentorum actio tantùm ſpectanda venit; cur non ſemper anginoſi denſiora devorant faciliùs? Aliqui id fibrarum conſtitutioni tribuunt; aiunt quippe internas rectas gulæ fibras deglutitioni potus inſervire: externas vero tranſverſas deglutitioni ſolidorum; Undè aiunt, patientibus internis fibris gulæ, difficillimè poſſe ægrotantes potum ſumere. Nos hoc loco non negamus nec aſſerimus has actiones à diverſis fibris provenire: Sed aſſerimus vidiſſe ægrotos, qui difficillimè ſolidam eſcam devorabant: imò ſæpius non poterant aſſumere: Liquidam verò ſive dicas fluidam facillimè recipiebant; & nihilo tamen minus horum aliqui laborabant interno gulæ tumore, eoque inflammato: Alii verò levi interuarum fibrarum excoriatione vexabantur: & nonnulli gravi earundem partium ulcere.

Cùm igitur ab iis, qui anteceſſere, nihil certi videatur ſtabiliri poſſe, non erit equidem incongruum, ut ex natura id rimari nos tentemus. Pluribus ergo modis videtur potus impediri poſſe, vigente adhuc libera facultate deglutiendi ſolida. Alter modus erit ratione abominationis, quæ poteſt progigni vel ab interna humida qualitate ſtomachum alterante, vel à frigida humidaque materia ipſum occupante; in quo quidem caſu accidit ſitim undequaque extingui. Sed cùm rabidi valdè ſitiant, hac ratione potum non abhorrent. Alter modus eſt, quotieſcunque palati externa pars poſtica inflammatur, tunc enim temporis potus deglutiri nequit, vel ſaltem difficulter, quin ad nares potius reſiliat, ſtrangulatuſque moveat; cujus rei cauſſam inferiùs declarabimus: Poteſt inſuper impediri potus tranſitus à nimia pituita cruda atque viſcida œſophagum replente; propterea quòd impulſus potus non habet tantam vim impulſivam, ut pituitam penetrare valeat, quantam habent ſolida cibaria, imo pituitam elevat in ampullas, undè magis compreſſa proxima arteria ſtrangulatus patitur. Tandem depravatur quandoque pulpulentorum tranſitus, nulla apparente manifeſta læſione: ſed larynge patiente. Cur autem inflammata palati extrema parte ſive larynge læſa id contingat, facillimè videbimus, dum cognoverimus, quonam modo organa ſeſe gerant in potando, quonam verò in comedendo. Præaccipere igitur oportet gulam & aſperam arteriam à faucibus incipere, hoc tamen diſcrimine, quòd non ſolùm poſtica ſingula, ſed etiam videatur altius principium retinere: larynx verò non ſolùm ſit in anteriori colli parte ſita, ſed inferius videatur obtinere principium, quo gulam impingere & claudere videtur. Undè quoties facienda eſt deglutitio, larynx debet elevari ſupra œſophagi principium, quod deprimi & dilatari debet. Id autem facillimè contingit ope muſculorum laryngis, quos communes œſophago cognominant; quibus quidem alteram partem comprimentibus oppoſita elevatur, & vice verſa. Inſuper diligentiſſimè animadvertendum eſſe credimus, laryngem dum potamus altiori loco & longiori tempore deduci, quàm dum comedimus, & per conſequens ipſam & arteriam conſtringi magis & longiori tempore; unde longiori tractu reſpiratio detineri debet in potando quàm in comedendo: Sic etiam ex altiori laryngis elevatione profundiorem fieri compreſſionem ipſius oris gulæ. Nec id prætereundum eſſe credimus, quod ſcilicet in deglutitione extrema pars palati gulam verſus tendit: quòd, ea parte inflammata, difficiliùs accidit ex potu, quam ex cibario ſolido, cùm ille non valeat tam fortiter impellere, quàm iſtud. His igitur ſic ſtantibus, ſi extrema pars palati inflammata fuerit, difficillimè deprimetur gula quantùm ad potandum ſatis; ex eo quòd muſculi, qui palato & gulæ communicant, breviores redditi id fieri negant. Potus igitur cùm ob eam cauſſam permeare nequeat, adventante ſpiritu à pulmonibus, impellitur per nares, vel ſi non dimovetur, ſuffocationem commovet. Præterquam quòd palatum difficilius à potu quam à cibo gulam verſus pellitur. Dum verò larynx inflammatur, fit rationabiliter difficilis reſpiratio; quæ difficillima redditur, imo omni modo negatur, ſi elevari & conſtringi debet, quantùm pro potando ſatis. Undè natura, tanquam ſuffocationi proxima, potum validiſſimè refugit & per nares repellit, impellente ſpiritu. Ex his igitur apparet rabidos laborare vel palati inflammatione, quod non videtur: vel ea angina, quæ laryngem occupat, vel ea, qua œſophagum phlegmate repletur. Quæ quidem duo in ipſius ſieri, per ſectionem facillimè patere poteſt.

Diximus quid ſit rabies: at res dubiæ non ſic determinandæ veniunt; ſed rationibus, auctoritatibus & experientiâ comprobari debent. Videamus igitur primò, an aliquod nomen habeant angina & rabies, quod idem ſaltem innuat. Rabies in brutis animantibus *Ravia* dicitur ab aliquibus, quod raucedinem progignat: Angina verò & ipſa in quibuſdam brutis κραῦρος, ſcilicet Raucedo nominatur ab Ariſtotele. Sed non eſt nomini fidendum. Canes anginâ laborare clariùs patet, quàm diligentiori egeat probatione; ob hoc nempe κυνάγχη dicitur à Græcis; undè apud Aurelianum legimus *lib. 3. Oxeon cap.* 1. Alii verò etiam cynanchen & lycanchen hanc paſſionem vocaverunt, ſiquidem frequenter hæc animalia afficit; nam canes cynas, lupos lycos vocaverunt. Nec dicendum eſt canes eâ tantùm anginâ laborare, quæ occupat externas colli partes; cùm ea, quæ ſit cum apparente tumore interno, peculiari nomine κυνάγχη dicta fuerit, propterea quod ſæpiſſimè canes ipſi ſtrangulentur. Sed videtur non eſſe ulterius progrediendum; quippe Ariſtoteles dixit *lib. 8. de Hiſt. Anim. cap.* 22, Οἱ δὲ κύνες κάμνουσι νοσήμασι τρισίν. ὀνομάζεται δὲ ταῦτα λύττα, κυνάγχη, ποδάγρα. *id eſt*, Canes laborant tribus morbis: iſti autem vocantur rabies, cynanche, podagra. Quibus verbis clariſſimè videtur noſtram evertere ſententiam, cùm rabiem ab angina ſeparet. Sed non ſic forſitan ſeſe res habet. Cùm & nos quoque anginam à rabie differre dicamus, ex hoc quòd angina ſit latius quoddam genus. Sic etiam *Hippocrates* 21. *Aphor.* 21. *Aphor. ſect.* 3. dum de morbis, qui æſtate fiunt, loqueretur, dixit: καὶ πυρετοὶ συνεχέες, καὶ καῦσοι, *id eſt*, Et febres continuæ & febres ardentes; quamvis febris ardens ſit ex genere continuarum. Sed ulterius urgebunt forſan alii, aſſerentes Galenum alioſque Medicos magni nominis longè aliter de natura rabiei, quàm nos ſenſiſſe: Sed de hac re ſolliciti non ſumus. Admiramur Galenum reliquoſque eruditos viros & eorum placita, ſed veritatem longè magis. Imo ſi nobis notum fuiſſet Galenum alioſve attigiſſe hanc opinionem, quam nos ſequimur, non fuiſſet cur libellum hunc conſcriberemus; cùm poſſit unuſquiſque Galeni dogmata, nullo adhibito noſtro auxilio, recognoſcere in mirabilibus libris ab illo conſcriptis.

Redeamus igitur ad inceptum, & videamus an accidentia, quæ in cane rabido apparere ſolent, poſſint fieri etiam ab angina. Hujus rei teſtimonium præbet Aretæus, cujus verba eruditiſſimus Paulus Junius Craſſius elegantiſſimè interpretatus eſt hoc pacto: Adeſt ſanè canis anginâ laborantis, tonſillarum, faucium, totius oris inflammatio: lingua extra dentes & labia prominens: ſaliva effunditur: pituita craſſiſſima ac frigida defluit, facies rubicunda & inflata eſt: oculi exerti, patentes valde rubent: potus in nares refunditur: dolores acerbi ſunt: Sed ſtrangulatione

ne vexati eos obſcuriùs ſentiunt. Pectus & cor ardent: frigidi aëris deſiderium adeſt, & admodum exiguum inſpirant, euſque donec demum intercluſo ad pectus aëris tranſitu ſtrangulentur. Si quis igitur hujuſmodi accidentia in cane viderit, nonne ſtatim ipſum rabidum affirmabit? Nonne ſunt iſta, quæ nos deducunt ad rabidorum cognitionem, dictitantibus auctoritatibus & ipſâ inſuper naturâ; Sunt qui viſis hujuſmodi paſſionibus in homine, cùm non potuerint ad bruta cauſſam referre, non dubitarunt confiteri rabiem in hominibus ab interna cauſâ generari poſſe abſque ulla contagii ſuſpicione. Sed non tam breviter ſententiam noſtram demonſtratam volumus: Verùm diſtinctè magis oſtendemus tempora & accidentia eadem prorſus eſſe rabiei & cynanches, nec varias inſuper habere cauſſas.

Quatuor anni temporibus, Avicenna teſte & experientia comprobante, rabies fieri ſolet, quicquid alii quidam dicant: Iiſdem temporibus cynanchen fieri ſcripſerat Hippocrates, vel ſi alius fuit Auctor lib. de victus rat. in morb. ac. Caloris & frigoris exceſſus rabiem excitare ſolent. Quid mirum? fluxiones pariunt: à fluxionibus cynanchen fieri ab omnibus habemus; eas verò à nimio externo frigore vel calore gigni videmus quotidiè, & habemus ab Hippocrate lib. de veteri Med. lib. de locis in hom. & alibi; teſtatuſque eſt Halyabbas lib. 9. Theor. cap. 19. Avicennas, Galenus, Aretæus, & unuſquiſque (ut ita dicam) Medicinæ ſcriptor. Nec à ratione diſcrepans nimirum excellens & immoderatum frigus cerebrum refrigerat, conſtringit, & humiditatem, ejus exprimit, redditque impotens ad benè concoquendum nutrimentum, quod defertur illi, & ad reſolvendos elevatos ad ipſum vapores. Undè non ſolùm aſſidui ſunt ab illo fluxus, ſed inſuper, cùm ſanguis liberum tranſitum non habeat, jugulares venas improportionatè replens, craſſeſcit, & eos inflammatione concepta lædit. Calor autem excedens longè magis attrahit, quàm concoquere & retinere poſſit, improportionatè cerebrum calefacit, ac indè liquat, carnes rarefacit, & humores tenuiores reddit nec non calidiores; undè (quemadmodum Hippocrates dicebat) calida, acris & nitroſa fluxio. Prætereà incaleſcit etiam cerebrum à frigore quandoque, veluti dixerat Hippocrates lib. 2. de morb. Item ſi rabies ortum habere ſolet à calidioribus & frigidioribus potionibus & cibis, ipſiſque acrioribus & putridis: Sic cynanchen fieri Aurelianus affirmavit: imò Aretæus inter cauſſas anginæ non ſolùm refrigerationes, & calefactiones, ebrietates, frigidoſque potus, ſed etiam ſaturitates ſolas poſuit. Et Hippocrates lib. de vet. Med. inter fluxionum cauſſas, acrimoniam & intemperantiam humorum numeravit; quæ duo quàm facilè ab enumeratis cauſſis proveniant, omnibus clarè patet. Quòd autem accidentia rabiei ſint cynanches accidentia, nunc remanet nobis demonſtrandum.

Quicunque ab animali rabido vulneratur; à principio nihil præter vulnus, non magis quàm aliud dolorificum, pati conſuevit. Sic etiam nihil præternaturale à principio percipit, qui ſpuma vel ſpiritu rabidorum fuerit infectus. Proceſſu verò temporis, modò longioris, modò brevioris, accidentia multa patitur. Quæ primò cum Aureliano dividemus in antecedentia & ſubſequentia. Et in ordine primò numerantur corporis difficultas, inſolituſque motus, ſomni ſuſpenſi atque turbati: quibuſdam dolor capitis, & aurium tinnitus, ſtomachi gravedo, cum parva bibendi voluntate, & ciborum corruptione: crurum & brachiorum extenſio: crebra jugiſque oſcitatio; inſueta querela, quòd aër ſit veluti auſtrinus, quamvis fuerit ſerena quies: Viſus quoque falſitas pervolantium veluti culicum; vultus fervor; Anxietas quædam ſine ulla ratione & iracundia. De quibus omnibus priùs quàm ad alia deveniamus, rationem reddere tentabimus. Primò igitur præſcire oportet, quod in fluxionibus non ſolùm pars recipiens, ſed & illa quæ demandat, patitur. Habemus namque ab *Hippocr. lib. de nat. hum.* Neceſſe eſt enim cum quid horum (loquitur de humoribus) ſecretum fuerit & per ſe ſteterit, non ſolùm eum locum undè ſeceſſerit, ſed etiam in quo ſtat, & in quem propter nimiam copiam diffuſum eſt dolore ac morbo vexari. Unde non ſolùm gulam & alias colli partes in cynanche malè affici aſſeverandum erit, ſed etiam caput præpati dicendum. Quàm facilè inſuper fluxiones à capite ad ventriculum proveniant, omnibus quidem apertiſſimè patere credo, & experientia ipſa demonſtrante, & graviſſimorum etiam auctorum teſtimonio comprobante, Hippocratis præſertim in lib. de Glandul. in lib. de locis in hom. In 1. & 3. de morb. & aliis pluribus in locis. Hoc igitur ante omnia retinendum eſt, in cynanche non ſolùm (quemadmodum diximus) gulam & reliquas circumpoſitas partes malè affici, ſed etiam caput, oculos, pectus, ſtomachum, &c. confici: partim ob præſentem materiam, partim ob infenſos delatos vapores, communicatamque aliam præternaturalem affectionem. His ſic ſtantibus, cùm caput patiatur, mirum non eſt, dolores in ipſo fieri, ſomnos ſuſpenſos atque turbatos reddi: nec mirum eſt, aërem apparere nubiloſum, & parvis animalculis volantibus refertum; Habemus etenim ab Hippocrate lib. 3. de morb. quod cynanchici obtuſiùs vident; provenit autem hoc præcipuè à vaporibus, à fluxione, ab excedente communicato calore, & ab impulſione venarum jugularium, eſtque ſignum adventantis maniacæ paſſionis. Ventriculus autem ab capitis conſenſum & ob defluxum, ab ea parte læditur gravedine, parva bibendi voluntate, ac ciborum corruptione; ab hac eadem cauſſa anxietatem fieri aſſeverandum erit, ſi Galeno credimus, cùm 7. *Aphor. com. 56.* legamus: Eodem modo & ægrotos illos anxios eſſe (ſcilicet dicimus) qui accubitum non ferentes jacendi figuram evariant, quia ſemper præſens aggravat eos. Hoc verò præcipuè illis conſuevit, quibus in ore ventriculi (quod nos ſæpè ſolemus ſtomachum nominare) certa quædam humoris qualitas continetur ventriculo moleſta, quæ neque plurima eſt, neque in ventriculi fluctuat cavitate: ſed eam ipſæ imbibêre tunicæ. Et Hippocr. dicebat lib. 2. de morb. de iis; quibus gurgulio inflammatur, quod neſciunt ſtare loco: ſed ſeſe vibrando ſpiritum & animam efflant; & de cynanchicis lib. 3. de morb. quod crebro ſeſe jactant & exiliunt. Indignatio autem & ira (ſecundùm Caſſium) proveniunt & ipſæ quoque ob materiam, quæ defertur ad infimam gulæ partem & ventriculum, undè exiſtimavit iræ & indignationis cauſſas promanare: nos verò addimus, ab excedente calore, & commoto bilioſo humore, & à percalefacto ſpiritu, ob impeditum reſpirationis tranſitum, ſanguinem aliquantulum accendi circa cor, & inde iram ac indignationem provenire. Crurum & brachiorum jugis extenſio & oſcitatio crebra fiunt à detento ſpiritu, detentaque flatuoſa humiditate in muſculis, per quos tales motus fiunt; dum etenim viam ſibi ipſis aperire tentant, hujuſmodi motum gignunt. Sic apud Hippocrat. legimus: Multus aër coacervatus cumulatim ſuperne petens, commovet ac diducit os, cùm per hoc facillimus ei exitus pateat: quemadmodum enim ab aquis in lebete ferventibus vapor multus elevatur: ſic & corpore calefacto penetrat per os aër convolutus & quadam vi erumpens. Sic etiam legimus apud

Gal.

Gal. in 2. epyd. com. 6. part. 3. Hęc itaque & aliæ hujuſmodi infirmæ diſpoſitiones dum incipiunt adnaſci, ſolvuntur, ſecernente natura eos ſpiritus & humores, qui ipſas generarunt: veluti oſcitatio, & diſtenſio cum oſcitatione, quæ fiunt ea ſecretione excrementorum. Sic etiam Ariſtoteles in prob. retulit oſcitationem ad vapores. Quod autem in cynanchicis vapores fiant, & eleventur fortiter, nulli dubium eſſe credimus. Poſſemus forſan aliam quoque reddere rationem, quod nempè jugulares venæ meningem percalefaciant, & inde levia quædam principia convulſionis generentur, quæ à vaporibus quoque fieri poſſunt; non eſſet enim forſitan arduum & inconveniens, oſcitationem ad levem quandam convulſionem redigere; ſic & brachiorum extenſionem fieri à natura pugnante contra principia quædam levia convulſionis adventantis.

Diximus de accidentibus, quæ ſeſe primò propalare ſolent in iis, qui à rabido ſunt infecti, veluti nuntia crudelioris agminis: Sequuntur namque plurima, quæ momentum longè majus habent. Horum autem nonnulla pertinent ad reſpirationem: nonnulla ad vocem: Aliqua ad locutionem, alia ad deglutitionem: quædam ad oculos, quædam ad faciem: Plurima ad ſtomachum: plurima ad alias partes: Multa ad totum corpus, alia denique ad animæ operationes. Facies ergo inflammatur, oculi exerti, rubenteſque patent. Hoc idem in cynanchicis evenire adeo clarum eſt, ut non indigeat probatione; teſtantur tamen Avicennas, Aurelianus, Aretæus, Galenus, Hippocrates, & alii. Cauſſa verò videtur eſſe ſtrangulatio, quæ ſanguinem ad eas partes compellit, nec non communicata inflammatio, & impeditus venarum tranſitus. Lumen rabidi adverſantur, quemadmodum Avicennas docuit nos: Hoc idem de cynanchicis omnes affirmarunt; Quod ab ipſa inflammatione ac intumeſcentia oculorum provenit; Difficulter ſpirant rabidi: Hoc idem de cynanchicis dicebant Hipp. Galenus, & quicunque alii; Quid mirum, ſi, quid ſit angina, memoriæ repetamus: Vocem raucam illis reddi Avicennas affirmavit: & de cynanchicis Hippocrates dicebat, vox obtuſa. An forſan latet cauſſa? Nonne clarum eſt à fluxionibus id quotidie fieri? Linguam difficulter movent rabidi: Sic & cynanchici cùm ipſis intumeſcant venæ, quæ linguam penetrant; & hujus partis muſculi ad anginarum loca deducantur, ſintque male per conſequens affecti. Linguam aliquando rabidi extra os protendunt: hoc etiam & cynanchici, veluti & apud Aretæum, Aurelianum, & alios plurimos habemus. Rabidos murmurare dicebat Avicennas & Aurelianus, cynanchicorum loquutio non articulata ſed confuſa. Vox veluti latrabilis vel luporum vocem æmulans in rabidis oritur. Sed quid? Cælium auſcultemus: Alii verò etiam cynanchen & lycanchen hanc paſſionem vocavere, ſiquidem frequenter hæc animalia afficit; Nam canes cynas, lupos lycos vocaverunt, quorum quoque ſimiles voces ſive ululatus in cynanchica paſſione conſtituti, cùm perfocari cœperint, emittunt, &c. & cap. 2. repetebat ſic: Quibuſdam caninus vocis ſonitus: Et nos vidimus mulierem laborantem anginâ ob menſtruorum retentionem ſubitam, genitam à calore prunarum accenſarum loculis ſuppoſitarum, quæ quoties bibere tentabat, tremens voces modò lupinas modò caninas reddebat. Hoc autem manifeſtiſſimis cauſſis, non occultis fieri credimus. Præaccipere igitur oportet, quod Hippocrates dicebat, cynanchicos in naſo loqui, quamvis Avicennas aliter crediderit. Inſuper hoc etiam retinendum eſt, cynanchicorum linguam fieri tumidam difficiliſque motus, vocemque reddi raucam. Quibus ſic ſtantibus neceſſariò ſequitur canina vel lupina vox: cùm etenim loqui volunt, duobus modis poſſunt aërem impellere, vel violenter & interrupte: vel ut ita dicam, querule & extenſe: ſi violenter ac interrupte faciant ob reſpirationis indigentiam, cùm aër impulſus non poſſit à lingua bene articulari, & ab organis vitiatis aliquo modo reprimatur, neceſſariò vocem, veluti latratorem, facit: Si verò querulè & extenſe, luporum more ululant; cùm lente admodum per narea tranſeat, quemadmodum unuſquiſque ea arbitrio experiri poterit. Non eſt enim vere latratus, ſed potiùs, uti apud Hippocratem habemus, vox abrupta, obtuſa, ac violenter reddita: Non proprie ululatus, ſed indiſtincta, querula vox rauca. Aliena quandoque loquuntur rabidi: Et de cynanchicis idem apud Hippocratem habemus lib. 2. de morb. pop. & aliis pluribus in locis. Hujus autem clara cauſſa; malè ſiquidem afficiuntur mentis ſedes. Amittunt rabidi vocem, ac ſtertont: Hoc & cynanchici; ſuffocantur etenim ac ſtrangulantur. Rabidi ſpumam ore reddunt: Hoc etiam de cynanchicis Aretæus, Cælius, Hippocrates, & alii ſunt teſtati: cujus rei cauſſa legitur apud Galenum 43. com. lib. 2. Aphor. aliiſque pluribus in locis. Sitiunt rabidi: ſitiunt & cynanchici, dum paſſio incrementum habuit, propter nimium intrinſecum calorem, à quo tandem aqua pericardii conſumitur, non aliter ac in ardenti febri conſumptam vidit *Johannes Jeſſenii à Jeſſen*. Sed quamvis ſitiant, cùm non poſſint deglutire, potum & eſcam averſantur rabidi: Quòd etiam de cynanchicis Hippocrates dicebat lib. 2. de morb. prop. ſect. 2. & aliis pluribus in locis, & Avicennas cap. de ſignis angin. & Aurelianus cap. 2. lib. 3. *Oxeon*, nec non omnes, ut ita dicam, Medicinæ ſcriptores. Sed hujuſcemodi ratio inſufficiens aliquibus apparere poterit; cùm rabidi aquam videre non ſuſtineant. At nos hoc quoque in cynanchicis evenire demonſtrabimus. Nunc ad alia nonnulla accidentia devenimus. Qui (ut dicunt) Hydrophobici jam ſunt, ac morti proximi, tentantur nauſea & vomitu: Sic & cynanchici. Nec id irrationabile dicendum: cùm ſupernus ventriculus excalfactus, attrahat in ſe, fiatque inde vomitus, quemadmodum *Hippocrates lib. 1. de morb.* nos docebat. Convelluntur rabidi: convelluntur cynanchici. Emittunt illi involuntarie ſemen: ſic & iſti ob convulſionem. Obſervatum fuit generari quandoque vermem in anteriore parte capitis, tam in cane rabido, quàm in homine: Hoc etiam in cynanchicis obſervavit quandoque Philippus Aureolus, integræ ſcholæ Princeps. Rabidorum aliqui febricitant: aliqui verò non: Sic & cynanchici. Difficillime potant illi: imò à potu ſtrangulantur: ſic etiam difficillime cynanchici nonnulli: imò à ſaliva ſola ipſos quandoque ſtrangulari dixerat Hippocrates, ſi eam deglutire tentent.

Verùm dubitabit aliquis, qua ratione fiat, quod rabidi turbentur ex ſolo audito aquæ ſonito, vel etiam nomine? Qui ejus rei cauſſam exoptat, memoriæ recolat, rabidos non levem læſionem pati à potulentis; unde neceſſariò apprehendunt ſpeciem illius tanquam aufugibilem. Et eo quidem magis, ſi mente alienati fuerint. Quippe Maniaci videntur fortius retinere ſpecies jam apprehenſas; unde mirum non eſt ſi quandoque ad ſonitum decurrentis aquæ vel audito tantùm nomine exacerbentur ægri; fit etenim ab imaginatione ad organa regreſſus: quomodo autem id contingat per recordationem, Caſſius nos docebat 73. prob. & Suidas in verbo Ἀνάμνησις; totum id ſpiritui tribuentes. Nec inſtet aliquis ex hoc, quod quandoque accidat, rabidos ex aquæ intuitu lædi primo quam ea ipſa potatione: id etenim & nos quoque ſcimus ab Aureliano & Caſſio confirmatum,

quibus

quibus aſſentimur: Sed addimus id ob aliam cauſſam contingere: ob nimiam ſcil. diſgregationem jam ægrotantis oculi, factam à rebus lucidis. Anginoſi namque ſplendida & lucida non ſuſtinent, ob eam effectionem quam oculis patiuntur. Hinc fortan Democritus jubebat (referente Cœlio) potum præbendum in poculo ſphærico. Et Methodici mandabant ipſos obtutu vultu bibere. Et Arabes alii voluere illis dari potum in vaſe confecto ex cute lupi, vel alterius animalis, cooperto eodem cutis genere, vel lætinæ panno: Alii per canalem longum optimè cooperto per os infundi potum voluere: Non quod virtus ſit in cute vel paono aliiſque talibus ridiculis: verùm ut ægrorum oculi non exaſperentur, quemadmodum fieri ſolet, ex reflexione luminis, quę proveniт facillime ab aqua, vitro, ſpeculis, ceteriſque talibus. Addar à viſione citius & fortius imaginationem commoveri, quàm ab aliu ſenſu.

Sed ampliùs. Non incongrue videbitur plurimum diſtare ab angina rabies, dum meminerimus à rabidis commingi res carnoſas veluti parvos catulos. Sed id plurimi negarunt: & qui aſſerunt non conſentiunt: alii quippe dixere id contingere in fine morbi, quod à Rudio & pluribus aliis reprobatur: Alii verò aſſeruere id fieri intra ſpatium ſeptem primorum dierum, quibus tranſactis aiunt animalcula in renibus congenita non poſſe ampliùs pertranſire urinarias vias. Sed hæc ridicula videntur, cùm nullum horum appareat in urina, vel in renibus. Expurgatur quidem cum urina & pituita & ſemen putrefactum, unde curioſiores quidam poſſunt ſibi ipſis varia ſimulacra fingere, potiùs per actiorem imaginationis vim, quàm per exiſtentiam rei, ut de lunæ maculis evenire videmus, quæ unicuique pro imaginationis propenſione varias formas repræſentare poteſt. Nec equidem credimus irrationabile quandoque accidiſſe in tabidis cynanchicis, ut ex putredine genita fuerint quædam animalcula, & excreta per urinas; ſed id non eſt proprium rabiei, nec perpetuum. Legimus apud *Plut. 8. Sympt. prob. 9.* Athenis ephebum cum multo ſemine ejeciſſe beſtiolam aſpetam, multis pedibus ambulantem: nec deſunt plurimæ hiſtoriæ, apud Schenckium, iſtius generis.

Quod majus negotium faceſſere videtur, eſt quod rabiem contagioſam diximus, cynanchen verò contagioſa non videatur. Sunt equidem qui negent, rabiem eſſe contagioſam, ex hoc, quod ſuppoſuere ipſam eſſe ſicciſſimæ naturæ & potiùs venenum, quàm contagioſum morbum. Sed à veritate forſan aberrarunt, non dirigentes oculos ad humiditates plurimas rabientium corporum, & non diſtinguentes venenum fieri à corpore incontaminato in propria ſpecie: contagium verò à putrido & corrupto, ſiquidem vipera, aconitum, arſenicum, & alia quæ ſunt venenoſa, vel venenum pariunt, occidunt venenando, quamvis nullam patiantur putredinem & corruptionem: ſed hoc ſatis eſt, quod habeant naturam contrariam iis animalibus, quæ necari debent. Contrà verò à propria naturali conſtitutione receſſere plurimum oculi laborantes humida inflammatione, cutis vitiata ob ſcabiem, pectus læſum phthiſi, aër infectus peſte, caniſque rabie detentus. Cùm igitur ſit contagioſa rabies; videndum eſt, repugnet ne Anginæ contagium. Ariſtoteles dicebat illas ægritudines contagio fieri, quæ vitiant ſpiritum, gravemque reddunt & humiditati jungunt, adeo ut illius ope adhærere poſſit corpori afficiendo. In quibuſdam anginis verò, quid vetat maximam adeſſe commixtionem ſpiritus & excrementi pituitoſi? Nonne fit ſpuma? Quid vetat excrementa putreſcere, & vitiari ſpiritus? Certiſſimum eſt hîc Venetiis Sacerdotem quendam digito commorſum fuiſſe à febricitante quodam cynanchico, dum ob illius deliramenta crederet ipſum dæmonio vexatum, admoveretque digitum illius ori. Et certiſſimum eſt eundem religioſum virum, poſt octo dies, rabie correptum obiiſſe. Quo autem modo per contagium communicari accidat, nunc remanet declarandum. Fit primò angina rabida, ſcilicet putrilaginoſa & occupans gulam, laryngem, eique adnatas glandulas. Spiritus hinc humido putrido admiſcetur, & quaſi computreſcit; ambo ſpumæ commiſcentur, vel ſaltem aëri, quem rabidus ore reddit. Si ſanum corpus tangant, ad ſui naturam alterant obvios ſanos ſpiritus, ſanguinem & humores. Et id quouſque ad determinatum locum perviat infectio, & gignatur ſimilis rabida angina; quę inde totum corpus alterat, quouſque mortem inferat. Nec ſit qui miretur, quomodo infectio determinatum locum petat; evenit etenim aliquando, ut determinatæ partes per contagium lædantur: idque fit vel affecta parte poſt partem uſque ad determinatum locum: vel tendente contagioſo ſpiritu primario ad partem determinatam. Afficitur hoc modo oculus in ophthalmia, pulmo in phthiſi, ſummum corpus ob ſcabiem, & quęcunque tandem primò & facilè moventur ab eo quod movet: Altero verò modo afficiuntur inguina, caput, articuli, & alia membra plurima nonnunquam in morbo apud nos vocato Gallico. Hęc a. determinatarum partium defectio provenit ab ortu, & humidi ſimilitudine: dum etenim vitiatus ſpiritus corpora ingreditur; conjungi ſolet materiæ, quam nactus fuerit ſuæ propinquiorem, concomitaturque eam, quocunque tendat. Si namque deſtinata fuerit ad aliquod membrum, puta cerebrum, vel inguina, eo ipſam inſequetur etiam ſpiritus. Hinc eſt quod quotieſcunque pituitoſam habuerit materiam, pituitoſo ſanguini conjungitur, & aſcendit ad cerebrum, cui talis ſanguis demandatur. Sic, qui morbo Gallico laborant, ſolent quandoque impertiri eaſdem affectiones & in iiſdem partibus, quas & in quibus patiuntur ipſi; propterea quod ſpiritus vitiatus ad eas defertur, vel cum nutrimento, vel cum excremento; utpote cum nutrimento ad hepar, cum excremento ad inguina: cum nutrimento ad cerebrum, cum excremento ad fauces & tonſillas. His ita poſitis, cùm in rabida angina ſpiritum vitiari accidat, & pituitoſo humido atque ſalivæ jungi; quid mirum, ſi progignat in aliis rabidam anginam; Si quippe inſpiretur aëri commixtus, laryngem illico contaminat; inde gulam, jugulares venas, caput, necnon reliqua. Sic etiam, ſi ſalivæ, vel cybariis commixtus deglutiatur, afficit illico tonſillas, epiglottidem atque gulam. Si verò ſpumæ immixtus adhæreat corpori & præſertim ulcerato, per partem poſt partem contaminando quæ veniunt obvia, eſt in cauſſa rabidæ cynanches; cùm etenim vitiatus ſpiritus fundamentum habeat & vivat, ut ita dicam, in materia, quæ à capite & ab ore fluxit, nulli mirum eſſe debet, ſi admiſceatur ſuccis & excrementis gulam, laryngem, caputque petentibus: ſique perveniat ad eas partes commixtus illis, eaſque lædat: quod eo facilius advenit, quo cerebrum & glandulæ laxam, mollem, & imbecillem naturam habent: unde non ſunt, quemadmodum aliæ partes, aptæ ad reſiſtendum & expellendum: ſed aliis frigidiores & humidiores faciliùs pati ſolent: & præcipue glandulæ, quæ tanquam excrementorum ſpongiæ videntur conſtitutæ; & gula, quæ naturaliter aliqua pituita abduci videtur. Cur a. aliqui tardius, aliqui verò citius in morbum incidant, id provenit à fortiori vel leviori rabientium morbo, à complexione, ſpirituum vitio, ſpumæ vel pituitæ copia, propinquitate vel longinquitate partis primariò inquinatæ; à communicatione partium læſa-

rum cum partibus anginæ ſubditis: ex diverſa hominum ac temporum conſtitutione, ex dictæ varietate, Sic etiam citius ac tardius pereunt ob eaſdem cauſas & anginarum differentias: quatum aliæ ſunt diuturniores, aliæ velociores, quemadmodum Hippocrates dicebat lib. Præn & Avicennas, nec non alii. Ut plurimum autem tre. untur poſt quadraginta dies periculum evaſiſſe; propterea quod hic eſt quaſi ultimus terminus anginarum acutarum, veluti legimus apud Avicennam, Raſem, & Hippocr. *lib.* 2. *de morb pop. ſect.* 2. Quod ſi aliqui incidunt in rabiem poſt longum tempus, id non abhorret a ratione; cùm, velut jam ſuperius diximus, angina ſit aliquando morbus chronicus. Unde habemus ab Hippocrate loco jam citato: Multi verò ad valde longum tempus partem aliquam tumo is habebant, & columellæ liqueſcentes ſignificationem parvam exhibebant. Et Demetrius (referente Cælio) dixerat, homines à cane rabido commorſos levi tumore affectos fuiſſe ultra biennium, quod optime dictum credimus, quamvis Calius aliter exiſtimaverit. Poteſt inſuper abſque apparente tumore vel liquentia relinqui debilitas quædam in partibus anginæ deditis: unde accedente poſtea quavis cauſſa apta gignere fluxiones putridas, rabida cynanche excitetur; & quidem facilius, quo angina eſt morbus, qui recidivus fieri conſuevit: veluti adnotabant Aurelianus & Hippocrates. Imò, ut in principio dicebamus, gignitur quandoque rabies in hominibus abſque præcedente contagio. Unde non ſemper ad externam læſionem eſt confugiendum. Si quis verò dubitet, cur tabidi non conquerantur de faucium reliquarumque partium colli dolore, ſi cynanchen patiuntur; adeat Auſelianum, qui de cynanchicis incipientibus dicebat: Sequitur autem eos, qui hac paſſione tenantur quærela ſine ulla ratione; & Hippocratem *lib.* 2. de Morb qui de confirmatis cynanchicis dicebat: Videntibus nihil mali habere videntur, & vident ac audiunt obtuſius, & præ ſuffocatione non intelligunt, neque quid dicant, neque quid audiant aut faciant. Et Aretæum, cujus ſententiam ſic translatam legimus: Dolores acerbi ſunt, ſed ſtrangulatione vexati, eos obſcurius ſentiunt: imo Avicennem audiat expreſſe docentem nos, aliquando cynanchicos dolore privatos eſſe, quod ante ipſum adnotaverat Galenus, 4. *Aphor. com.* 34. *ſub fine*, dum loqueretur de illis anginis, quæ à multa pituita fieri ſolent, quales tabidos pari duximus. Et habemus apud Hippocratem lib præn. quod ſi anginoſi facilè, ac ſine dolore degere videantur, tuberculo ad externam partem converſo, &c. ſignificatur mors, aut tuboris recidiva. Prætereaquam quod delirant fere ſemper omnes; qui verò mente conſtant, narrant fauces & gulam magnam habere conſtrictionem & anguſtiam; uti Petrus Salius etiam adnotabat.

Ex dictis (ni fallimur) clariſſime colligitur rabiem eſſe anginam quandam contagioſam; cùm iiſdem excitetur cauſis, in iiſdem animantibus, iiſdem temporibus, habeatque accidentia prorſus eadem & effectus ejuſdem conditionis; & appatet quomodo unumquodque accidens habeat determinatam cauſſam & patentem; quomodo morbus contagio inficiat homines & bruta, ac vitam adimat. Nunc reſtaret loquendum de curatione, ſed breviſſimè, cùm ea planiſſima haberi poſſit apud Auctores in tractatibus de angina & qui ſufficit ad cognoſcendum, ſufficiat ad ſanandum, quemadmodum Hippocrates dicebat, vel ad prædicendum ſaltem.

Cum verò prudentis Medici officium ſit non ſolùm præſentes morbos debellare, ſed imminentium quoque vim infringere, tota hæc tractatio, quæ curationem explicat per capita, dirigetur vel ad utilitatem eorum quos tetigit contagioſus ſpiritus, non tamen hucuſque ſint evidentes: vel illorum, qui aliquales ſed leves, ſuſtinent paſſiones, anginam ſolitas præire: vel tandem eorum quos cynanches obtinet. Quicumque igitur voluerit primis opem ferre, in memoriam revocare debet, quod ii in plures diſtinguuntur ſeries. Horum quippe alii commorſi ſunt: alii per os infecti, vel ſpiritum attrahendo, vel aliquid ore contrectando, vel aliquid comedendo. Poſſent etiam adjungi fortan alii, qui ſcilicet intuendo nimium oculos rabientium proſpexere: propterea quod rabidi ſunt ophthalmici, & ophthalmia contagioſa extat. Inſuper animadvertendum eſt, eandem eſſe cauſſam immediatam, qua omnes illi malè ſolent infici: vitiatum nempè ſpiritum. Quale autem vitium habeat ſpiritus, qui contagio inficit, optimè nos docebat Ariſtoteles prob. 4. ſect. 7. dum dicebat, al quas ægritudines contagio fieri, quoniam ſpiritum viciant graveſmque reddunt: Innuens ſcilicet, vitium in nimia gravedine & craſſitie conſiſtere, quæ ab humido excedente & craſſa nimis materia provenit: Unde in fine problematis addebat, ad contagium duo eſſe neceſſaria: quòd ſpiritus attingere poſſit corpus, quòdque poſſit perſiſtere ob glutinoſitatem. Hinc inſurgit indicatio exſiccandi & attenuandi: Hoc autem externis & internis præſidiis tentari poteſt. Externa ſunt. ex urina & aqua marina lotiones: pulveres, emplaſtra, & unguenta, quæ id præſtare valent, ſi contagium per vulnus tranſeat. Si verò per os: externa præſidia erunt gargariſmata & pulveres inſufflati, omnia confecta ex attenuantibus & exſiccantibus: in quorum numero ſunt pulveres ex cineribus cancrorum, hyſſopi, hirundinum, ſtipitum braſſicæ; vel potentiores, ex nitro & flore ſulphuris, &c. gargariſmata ex aquis appropriatis, in quibus admixta fuerint nitrum, alumen, ſpiritus aceti, oleum ſulphuris, ſpiritus vitrioli, pulvis ſcloperorum, atramentum ſcriptorium & ſimilia; item linimenta ad internas gulæ partes, ſecundùm artem applicata ex unguento Ægyptiaco Meſues & ſimilibus; quæ omnia aliquo modo, cùm non deglutiantur, externa nominari poſſunt. Si verò ex inſpectione infectionem timeamus, poſſumus lavare oculos cum aqua fœniculi, vel euphragiæ & ſimilium, admixtis ſale, ſacchato, vel felle, vel viridi æris, vel alumine Cypro, ſeu Italo, & ſimilibus, quæ attenuant & excitant, & ab oculo tolerari poſſunt. Interna præſidia in hoc genere ſunt phu, gentiana, cinis cancrorum, alyſſon, centaurea minor, hyſſopus, capparorum cortex, ſal prunellæ, ſpiritus vitrioli, & alia cum vino, vel aquis appropriatis, ſcilicet rutæ capparis, urticæ, ulmariæ, eringii & aliorum ex ratione plurium. Altera inſuper indicatio ex eodem ſpiritu elicitur, ab ipſius nempe motu. Cùm enim ſpiritus infectus à partibus externis ad internas tendat, neceſſum eſt ipſum ad exteriores partes revocare, vel ejus tranſitum impedire. Ad extra revocabunt ſcarificationes, hyrudines, cucurbitulæ, emplaſtra & cetera attrahentia, nec non glutinum, ſupra vulnus impoſita; vel alia ſimilia; hoc idem præſtabit motus, &, ſi æger valdè timuerit, ſanguinis extractio à commodiori ad hunc uſum parte: timor etenim ſanguinem ad cor retrahit: & venæſectio, ſi debito modò exerceatur, revocat ad ambitum: ſic vini potio & exercitatio, modò modum habeant. Tranſitum impediunt ligamenta, vel conſtrictiva medicamina debito loco appoſita: & aliqui ad hoc utuntur opio. Poteſt etiam alia extrahi indicatio partim à ſpiritu & ſputa, partim à parte malè affecta; quod ſcilicet abſolutè removeatur ſpiritus ejuſque conjuncta humiditas, nec non etiam caro quæ infecta fuerit. Præſtabunt hoc ignis actualis & potentialis ſuper vulnus, à rabido inflictum. Actualis autem vel ferro, vel argento, vel auro, vel ære, & aliis quàm plurimis adminiſtrari poteſt.

Po-

Potentialis verò erit unumquodque cauſticum; veluti aqua aluminoſa, & aliæ omnes vocatæ fortes, & compoſita cauterizantia, & oleum ſulphuris, vel vitrioli; & dum per os timuerimus infectionem, ſpiritus vitrioli cum aquis appropriatis, qui non ſolùm attenuabit & exſiccabit, ſed hoc potentet agens, humiditatem & ſpiritum conſumet, non eſt enim in iis partibus caro conſumenda. Alia etiam indicatio deſumitur à materia, quam noſtrum corpus præbet, quæ nihil aliud eſt quàm humiditas ex tementiria, in qua recipiuntur infecta materia & ſpiritus infectus. Hæc verò indicat ſui ipſius ablationem: & obtinebimus purgantibus, diureticis & ſudorificis. Inter purgantia principem locum videntur obtinere, quæ à capite, à tonſillis & à faucibus materiam educunt: veluti agaricus, itis, jalappa, ricinum Indicum, coccognidium; &c. pilulæ Cocchiæ, biera diacolocintidos: Item cliſteres & ſuppoſitoria, in quorum genere, acris dulcioribus meliora credimus. Diuretica etiam ipſa aliqua leviora, aliqua potentiora ſunt; plurimum autem præſtabunt ſi admixtum habuerint rhododendrum; & ſunt ſaxifragiæ, halicacabus, critmum, paſtinaca terreſtris & marina, raphani domeſtici & ſilveſtres, ſales & aquæ harum rerum & fabarum, & ononidis, &c. Item cantharides præparatæ, &c. Sudorifica erunt decocta ex ligno ſancto, ſalza parilia, ex chyna, ex ligno ſaſſafras, urtica, aliiſque plurimis, item aurum diaphoreticum, præcipitatum diaphoreticum, & alia plura chymica hujus generis. Quæ omnia non tantùm materiam evacuabunt, verùm etiam motum ſpirituum inficientium cum materia ad exteriora revocabunt, eorumque ſubſtantiam extenuando & exſiccando poterunt conſumere. Hæc ſunt ea, quæ videntur facienda in iis, qui hucuſque nulla apparente paſſione detinentur, ſed tantùm à rabido commorſi ſunt, vel per os, vel per oculos infectionem timent. Dum autem aliquales paſſiones incipiunt propalari, ad alia etiam remedia devenire licet; & ſecundùm ea quæ apparent operari. Oportet fluxiones ſiſtere, partem recipientem roborare, materiam revellere, derivare & evacuare, à toto corpore, à parte demandante, & ab ea, quæ recepit, inſuper dolores lenire, ſi qui adſunt; ſanguini, qui per Hippocratem in venis ſiſtitur, motum reddere; inflammationes extinguere ſi quæ ſunt; vias corporis patentes reddere, &c. Ad fluxiones ſiſtendas animadvertendum, an caput nimio incendatur calore; quo quidem caſu refrigerandum erit lotionibus ex decocto hordei, malvæ, lactucæ, papaveris, &c. & odore papaverum in aqua roſacea cum ſantalis & floribus nimpheæ, vel odore opii: Item oxyrrodinis ex oleo nimpheæ, roſarum, violarum, unguento populeonis, cæteriſque ſimilibus, & ſanguinis evacuatione. Si caput autem maximo frigore conſtringatur, tunc poroſitates aperire convenit lotionibus ex decocto meliloti, fœnugræci, capillorum veneris, &c. Si verò nimio humido laboret, exſiccandum erit pulveribus, aliiſque notiſſimis præſidiis; ſic etiam ignis actualis ſupra ſuturam coronalem, & cæterum Barbarum, & alia capitalia eidem parti & temporibus adhibita fluxiones ſiſtent, nec non materiam aliquomodo evaporare facient. Firmabit eas etiam diaſcodion & Theriaca recens, ſi à calido provenerint, vel fluidiores fuerint. Siſtet item vomitus, qui materiam quoque vacuabit; conciliari verò poteſt remediis quàm plurimis ad hunc uſum aptis; Nos tamen credimus in hoc caſu non eſſe tentandum ope relaxantium, ſed abſtergentium, & expurgantium; ſcilicet ope aſari & hellebori albi, &c. Evacuabunt inſuper reliqua purgantia ſuperiùs jam recenſita, & alia plurima. Revulſio fiet dolorificis, aliiſque attrahentibus poſitis ſupra vulneratum vel cicatrizatum locum, ſic etiam ligaturis, veſicantibus, &c. Derivabunt materiam à colli partibus, naſipurgia ex helleboro albo, elaterio, euphorbio, cæteriſque modò ejuſdem generis, modò mitioris, nec non etiam, ſi occaſio poſtulet, extractio ſanguinis per venas frontis, oculorum, narium, poſt aures, quas tamen tentandas non probamus, niſi priùs ſecta vena brachii. Hiſce remediis non ſolùm derivabimus, verùm etiam aliquo modo evacuabimus; & inflammationes & dolores, ſi aderunt, extinguemus; & curſum ſanguini reddemus, ſi in colli venis impeditus fuerit. Fauces roborabimus adſtringentibus, quibus attenuantia & reſolventia admixta fuerint, ne materia inimica detineatur illic. In hoc genere ſunt pulveres roſarum exſiccatarum, foliorum myrti, balauſtiorum, gallarum, Hypociſtidis, acaciæ, admixto nitro, hyſſopo, &c. Materiam adhærentem abſtergere ſunt apta ſuffumigia, ab antiquis recenſita, per longas fiſtulas, ad hoc, ne calefaciant nimium, in os recepta; quæ ex farfara, nitro, ſulphure, hyſſopo, &c. ſecundùm rei urgentiam fieri poſſunt: ſic oxymel, electuarium ex helenio, vel ex iride ſiccata, &c. Poroſitates corporis aperient frictiones, cucurbitulæ, unctiones, ad hunc uſum aptæ, balnea, & lotiones aptæ. Si verò jam ſynanches adſit, ſecundùm morbi naturam prudens Medicus ſe gerat; non eſt enim inſtituti noſtri hoc loco recenſere illa, quæ apud omnes auctores plana & in confeſſo ſunt. Recurrat igitur ad Avicennam, Alexandrum, Areteum, Paulum, & Aëtium, Actuarium, Aurelianum, Galenum, & Hippocratem, ac alios, à quibus curationes recognoſcet. Cùm verò apud hos non extet (quod nos ſciamus) Medicamentum à nobis inventum, non pigebit id referre; uſum ſcilicet nivis & aquæ concretæ gelu, quibus mirabiliter extinguitur inflammatio, ſi diù detineantur ore. Id quoque animadvertendum eſſe duximus, quòd ſi neceſſum ſit, ob aliquam cauſſam os pertingere, cautè incedatur admodum, nè commordens æger contagio lædat. Addimus inſuper, quod Medici non timeant aliquando (ſi ratio dictitet) dexterrimè incidere venas temporales & jugulares minores, velut etiam in Ægypto aliis de cauſſis fieri narratur. Si verò morbus adeò furiat, ut ſpuma jam appareat, poſſent per os immitti fiſtulæ ab Hippocrate recenſitæ, ad reſpirationem & nutritionem excogitatæ; an verò expetitæ, neſcio, cùm veriſimile ſit potiùs ab iis vomitum excitari poſſe. Sic etiam forſitan tentati poſſet laryngotomia, diviſura ſcilicet aſperæ arteriæ ab *Aſclepiade* inventa, quæ non immerito forſitan ab Aureliano acriter reprehenditur; quæ ſi tentari debet, meliùs equidem tentabitur inſtrumento ferreo candenti vel aureo: Sed eò temporis mihi videntur ægroti prognoſtico potiùs relinquendi. His omnibus reſpondere debet accommodata victus ratio. Hoc tamen addimus, quod dum æger timet aquam, glutinoſus lubricuſque debet eſſe potus lentorem habens, ne ampullas elevet, non admodum fluidus, ſed potiùs lubricus, ut gulam & laryngem defatiget minùs, retroque non cedat, ſed quò faciliùs poteſt, permeet. Ob hoc licebit uti lacte, præſertim coagulato, gelu cornu cervi, gelido pullorum jure, luteis ovorum, cæteriſque talibus. Et hæc ſunt ea, quæ ad curationem genericè ſpectantia à nobis videbantur recenſenda.

Cùm verò adſint etiam nonnullæ curationes, quæ mirabiles & quaſi non naturales hucuſque exiſtimatæ ſunt, non pigebit eas hîc recenſere, & noſtram de illis promere ſententiam. *Luca* (ut referunt) ſunt quidam ex quadam familia, qui accepto poculo terreo, in fundo ipſius quoſdam characte-

tes inſcribunt: Benedicit ſacerdos poculum; Poſt hæc qui notas deſignaverat, gladiolo ipſas poculique portionem abradit, & cum vino infuſo raſuram bibendam præbet illi, qui à rabido vulneratus fuit; dummodo hucuſque aliam non ſubſtineat læſionem. Hoc nos credimus nihil in ſe mirabilis habere una excepta benedictione. Omnia ſcilicet quæ talem ingrediuntur potionem, attenuant & exſiccant, & aliquo modo roborant. Undè in principio rationabile præſidium erit: & eò quidem magis, quò adhibita ſacerdotalis benedictio majorem illi virtutem facit. Sic etiam in Gallia apud D. Huberti Templum juxta mare poſitum, commorſi mare ingrediuntur, & in ipſo ambulant. Sic in Italia pluribus in locis Divi Bellini clavibus ferreis ignitis, in nomine Dei exurunt vulnus à rabido inflictum. Quæ duo, quamvis naturalia ſint, cauſſamque manifeſtam habeant, eò evadunt meliora, quò Chriſtianæ pietati ſunt proximiora. Celſus & alii, cùm æger ad aquæ fugam jam devenit, ipſum in aquam ſubmergendum ſuaſerunt. Hoc periculoſiſſimum eſt remedium, veluti quod facillimè ſtrangulare ſolet. Poteſt tamen aliquando contingere, ut æger ſupervivat, & ex nimia aquæ copia pituita abſtergatur: perque vomitum & ſeceſſum expurgetur: & ſi quæ adeſt inflammatio extinguatur. Si quis hoc utatur medicamine, aquam ingrediatur tepidam, & occaſione poſtulante patiens ab aqua tractus oleo tepido foveatur. Cinis cancrorum, alliſſon, & ſpongia canini rubri, quæ occulta proprietate credebantur operari, attenuantem ſiccantemque naturam poſſident. *Ælianus cap.* 20. *lib.* 9. *de Anim.* docet nos Piſcatorem quendam Cretenſem ſanaſſe filios à canicula rabida commorſos, Hyppocamporum exenteratorum ope: quorum alios aſſos eis comedendos dedit; alios cum aceto & melle contrivit, eoque cataplaſmate ulcera obligavit: atque (credente Æliano) adoleſcentium rabiem vicit: excitato in ipſis per Hyppocampos aquæ deſiderio. Credidit enim elegantiſſimus ille Auctor hanc eſſe proprietatem eorum, qui Hyppocampum comedere, ut aquam ſummo ſtudio quærant & ab ipſa delectentur admodum. Verùm piſcator ille non curavit præſentem Hydrophobiam: ſed futuram à filiis declinavit, non ob occultam Hyppocamporum vim & aquæ deſiderium, ſed ob illorum naturam attenuantem & exſiccantem, quam in illis Galenus quoque recognovit.

Propoſuimus ſuperiùs aliqua valida dubitatione non carentia. Diximus in principio morbi convenire purgantia & diuretica, nec non aliquando ſectionem venæ: Sic etiam dum incipiunt, quædam anginæ præludia fieri, vomitum laudavimus. Tandem inter purgantia per infernum ventrem, coccognidium, & inter vomitoria album helleborum recepimus; quæ quidem omnia non paucam in ſe difficultatem habent. Sint igitur qui negent, in principio purgantia & diuretica deberi. Eorum verò rationes ſunt: *Prima*, quòd medicamenta motum gignant; in venenis verò potiùs requiratur quies: nè venenum ex agitationes fortiùs humores & corpora inficiat: *Secunda*, nè vi medicaminum major fiat ad intrà veneni tractio; cùm purgantia & diuretica ab externis partibus ad internas trahant. Nos autem credimus aliquando diureticis & purgantibus utendum eſſe etiam in principio. Primò namque adeſt indicatio, quæ deſumitur à materia, quam noſtrum corpus præbet, quæ nobis plurimi facienda videtur, cùm plures homines optimè conſtituti & ab excrementis mundi nullam aliam à cane rabido noxam receperint, quàm ſolum vulnus, nullo etiam adhibito: imò patet etiam corpora puriora peſti quoque plurimùm reſiſtere. Undè credimus in corpore impuro & cacochymico nullo modo prætermittenda eſſe. Nec allata in contrarium argumenta nos deterrent. *Primò* namque dubitari poſſet, an ſpiritus contagioſi [illegible] quamvis ab Actuario, Dioſcoride, G[illegible], & aliis canis rabidus inter animantia venenata [illegible]. *Secundò* falſum eſt, venena ſemper indigere quiete, velut in noſtro de viperarum & ſcorpionum vi mortifera & medica demonſtraturi ſumus. *Tertiò* ea, quæ noſtrum corpus in deterius alterant, non quiete, ſed extinctione & expurgatione indigent. Quantum autem ad ſecundum argumentum attinet, hoc nullum robur haberet in iis, qui vel reſpirando, vel alio quovis modo per os infecti ſunt; cùm ſpiritus inficiens jam aditum habuerit. In iis verò, qui fuere morſu vulnerati, dubium eſt, an contagioſus ſpiritus in ſola corporis ſuperficie ſteterit, annè intrò repſerit; quod veriſimilius credimus; cùm per totum corpus venæ & arteriæ diſpergantur; quæ perpetuò fluentes facillimè receptum ſpiritum & ſpumam hùc & illuc citiſſimè deferre valent, & eo quidem magis, quò ſæpiùs homines aliquo modo timent, dum à rabido mordentur; quo caſu ſanguis ad cor retrahitur. Hiſce de cauſſis ſæpius vidimus homines in rabiem incidiſſe, quamvis uſi fuerint in principio medicaminibus ad externam partem attrahentibus. *Secundò* animadvertendum eſt, prædicta medicamina non ſolùm evacuare materiam, quam noſtrum corpus præbet; verùm etiam unà infectum adhærentem ſpiritum purgare, vel ſaltem tenuando ſiccandoque refrangere. *Tertiò* falſum eſt fundamentum, quòd purgantia & diuretica ad partes internas trahant; non etenim ad eas, ſed per eas motus; valde quippe diſtat, ad locum intra corpus trahere, & per locum extra corpus ducere. Illud quidem irrationabile & inconveniens; hoc autem rationi & naturæ conſonum: cùm natura ex ſemetipſa ſæpius per urinam, vomitum, & ſeceſſum venenatos liberet. Nec dicendum eſt, quòd in tranſeundo corpora ſpiritus inficiat: eſt enim ex ſemetipſo ad operandum ſegnis & impotentior redditus, atque forſitan extinctus ab ipſa attenuante vi medicaminum; quorum etiam proprium eſt, naturam mirabiliter ad expulſionem incitare. Unde nos credimus in principio non eſſe à medicaminibus purgantibus & diureticis abſtinendum, ſi corpus excrementis ſcateat; ac eo præſertim quo diximus ordine; ſcilicet poſt adhibita localia, quando decet. Erat altera dubitatio, an conveniat miſſio ſanguinis. Hoc poſſet negari: *Primò* ex eo, quòd major fieret retractio veneni ad interna: *Secundò*, quia non videntur adeſſe indicationes: *Tertiò* propterea, quòd in caſu venenoſo indigemus virium robore, ſanguinis autem evacuatio virtutem frangit. His attamen non obſtantibus nos credimus aliquando ſanguinis miſſionem convenire: ſcilicet dum æger valde timuit, vel per os infectus fuit, nec non etiam dum per morſum; ſi tempus aliquod introeundi ſpiritus habuerit; ſic etiam dum patiens valdè fuerit plethoricus. Tantum enim abeſt, ſi æger timuit, ut per ſanguinis miſſionem ad interiora fiat retractio, quin potiùs per ſectionem venæ ſanguis ad exteriora revocetur, & ſecum etiam infectus ſpiritus, ſi ad cor redierat; eſt enim naturæ proprium, ſtatim ac ſectam habet venam, illuc deteriorem ſanguinem & ſpiritum impingere. Hac eadem cauſa, laudanda eſt ſanguinis evacuatio, ſi ſpiritus infectus tempus aliquod introeundi opportunum habuerit, vel per os ingreſſus fuerit; ſique corpus ſanguine repletum fuerit; ſolet enim natura in tali caſu ab onere quodam ſublevari, onde fortiùs contra inimicum ſpiritum inſurgit ad vincendum; non poteſt enim probè, quod noxium eſt, expellere, nimia ſanguinis

copia

copia impediente venas. Eſt igitur aliquando ſanguis equidem mittendus & à proximiori vena, quæcunque ſit, ſi æger morſu vulneratus fuerit: ſi verò per os ſpiritum ingeſſerit, à communi; ut jecur & caput expurgentur, & inde ab iis, quæ ſub lingua ſunt. Nec deterreant nos allatæ in contrarium rationes: Propterea, quod primò falſum eſt non adeſſe unquam indicationes. Retractio enim ſanguinis ad cor, revocationem ad ambitum requirit; inter ea verò, quæ præſtant, eſt equidem venæſectio. Amplius duo ſunt ea, quæ ſanguinis miſſionem indicant, vel ſcilicet nimia copia, vel immedicabilis conditio, quod ninimium eſt, diminutionem poſtulat: quod naturæ & medicaminibus repugnans, evacuationem indicat: Unde ſi corpus nimio abundet ſanguine, vel vitiato valde ſcateat, noſtro equidem judicio, ſanguis mitti debet. Nec fortius eſt alterum argumentum, quod egeamus virium robore; Qui etenim eſt tam fatuus, ut viribus oculum non dirigat? Sunt vires quidem attendendæ: ſed juxta & requiſita ſanguinis miſſio eas non extinguit. Præterquam quod dum morbum oppugnamus, viribus conſulimus, contra verò, dum timentes ne robur infringatur, neceſſaria prętermittimus, morbus invaleſcit, vires decidunt, ac vita perit. Erat tertia dubitatio, an conveniant vomitoria, dum incipiunt pandiculationes, & alia quæ cynanchen præire ſolent. Hoc plurimi negabunt, propterea quod vomitus in angina aliiſque morbis lædentibus ſpiratum, non conveniat, plurium Medicinæ ſcriptorum teſtimonio. Cumque non conveniat per affectum locum trahere: Nihilominus contrariam nos amplectimur ſententiam, quod ſcilicet aliquando conveniat. Hippocr. lib. de locis in hom. dixit fluxionibus ex capite manantibus vomitum conferre. Quod autem in iſtis fluxiones fiant & fieri debeant, dubium equidem non eſt. Inſuper idem Hippocr. lib. 5. de morb. vulgar. ſtatim, ac de cynanche locutus fuit, dixerat convenire purgationes ſuperioris ventris in acceſſionibus morborum, quando humores per ſe in ſublime efferuntur, cum anxietate & capitis gravitate, aut incontinenti corporis jactatione; quæ quidem omnia in jam dictis ægris facillimum eſt reperire. Et Celſus optimè dixerat lib. 1. cap 3. quod ſi aliquid corruptum eſt, nihil commodius exiſtimari debet, quàm id qua via primùm expelli poteſt, ejicere, per vomitum ſcilicet; Unde materia quæ vitiata reperitur in ſtomacho, gula, & faucibus, per vomitum nobis ejicienda viſitur; facilior enim, brevior, latior, & promptior via. Nec argumenta jam allata nos ab iſta revocant ſententia. Quippe non purgare per vomitum in angina, non eſt adeo receptum dogma, quod contrarium plurimi non ſenſerint. Praxagoras etenim & Heraclides Tarentinus magni nominis auctores cynanchicis dabant medicamen vomificum, Emeticum ab ipſis dictum. Et Hippocrates lib. 6. de morb. vulgar. ait, ſe quoſdam cynanchicos ex ſuperioribus purgaſſe. Imò quandoque non poſſumus rationabiliter niſi per vomitum purgare, propterea quod ſi deorſum trahentes, in pectus materiam deducamus, æger in maximo verſabitur diſcrimine; & natura ut plurimum per os hujuſcemodi morbum ex ſemetipſa ſolet expurgare. Inſuper concedimus per affectum locum nos non debere aliquando purgare; tunc ſcilicet quando periculum eſt, ne major copia ad partem attrahatur, quàm expurgari poſſit. Sed in caſu noſtro contrario modo ſeſe res habet, propterea quod tantùm abeſt ut materiam vomitus impingat in partem læſam, quod ipſam ab illa extrahit & expurgat. Et hinc eſt, quemadmodum dixerat Hippocrates lib. de loc. in hom. quod vomitus vomitu ſedatur, cùm ab ipſo eluantur, quæ ſunt ipſius cauſſa; & hac eadem ratione lib. 3. de morb. jubet fricari paracynanchicorum linguam & fauces iis, quæ pituitam educunt; ad hoc ſcilicet, ut materia morbum gignens per promptiores vias expurgetur. Addimus inſuper, quod Petrus Salius & alii, qui in demorſis a cane rabido vomitum concitavere, teſtantur pulcherrimum inde veniſſe opus. Quod ſi poſtea negent in morbis reſpiratum lædentibus vomitum opportunum, id nihil refert; cùm repugnet illis ipſorum quoque experientia, quæ certiſſimum eſt teſtimonium veritatis. Et Hippocrates dicebat, quicquid artificioſè factum eſt, ex ratione prolatum eſt ac productum. Quidquid a. artificioſe dictum non autem factum, methodi Inartificialis demonſtrativum eſt. Dubitabatur ultimò, an relatæ materiæ præſidiorum convenirent, ſcilicet coccognidium & Indici phaſeoli inter purgantia infernum ventrem; & album veratrum inter vomitoria, cùm iſta apta ſint ex ſemetipſis fauces inflammare. Pro cujus dubitationis ſolutione hoc animadvertendum eſt, quod quamvis coccognidium & Indicum ricinum, ſi deguſtentur, fauces inflamment, nihilominus id non præſtant, ſi debitis modis propinentur, ſcilicet in vino dulci, vel melle cocto, vel in aliis rebus abſcondantur, ne tranſeundo propria ſuperficie tangant immediate fauces. Sic etiam veratrum nullam affert faucium læſionem, ſi debitis modis ipſum, & noſtrum corpus præparemus; de quorum quidem præparatione, doſi, &c. in noſtro de helleboro libello tractaturi ſumus. Hoc interim ſufficiat, in caſu noſtro optimum eſſe poſt cibum ejus ſecundam decoctionem propinare eo modo paratam, quo apud Petrum Salium legimus in tractatulo de rabie. Quantùm a. in rabie debellanda valeat hellebori albi potio, colligitur facillime ex eo, quod canibus etiam opitulatur, & ex Actuario cap. de rabie; ſed hoc præſidium tentandum non laudamus, niſi reliqua alia fuerint tentata fruſtra, vel dum maxima adeſt occaſio.

Abſoluta jam ſunt omnia quæ ad cognitionem, cauſſas, prognoſticum, & curationem attinent. Nunc verò recenſenda venient quædam, quæ fugienda omnimodo creduntur. Compertum eſt eos, qui à rabido ſunt infecti, per annum ſaltem debere à fructibus cornorum abſtinere; fecit enim fructus iſte rabiem ſæpius. Sed quid mirum? ora gingivaſque lædit, quemadmodum Dioſcorides nos docebat, & experientia ſæpius comprobavit. Hac igitur ratione, ſi quæ adeſt debilitas vel malignus fomes in venis linguæ, tonſillis, faucibus, aliiſque partibus, facillime ob novam earum læſionem radices altius figit. Præterquam quod nimia adſtrictione poſſunt fructus per antiperiſtaſin ipſum ſpiritum exaſperare: nec non ſanguinem in venis coagulare, unde fluxiones & anginæ ſolent evenire, docente nos Hippocrate. Sunt qui rem ampliaverint ad contactum, & ad umbram cornorum, ſorborum, ſanguineæque virgæ, aſſerentes experimento conſtare, harum arborum virgas rabiem excitaſſe, dum tamdiu manibus tractatæ fuerint ab illis, quos rabidus momorderit, quouſque incaleſcant: eandemque vim retinere umbram earum arborum, propterea quod pluries viſum ſit rabiiſſe eos, qui lanas purgant cædendo virgis corneis, nec non eos qui ſummo æſtu ſub harum arborum umbra recubarunt, dummodo prius à rabido læſi fuerint. Verùm dubium quidem eſſe poſſet, an rabies ab harum arborum virtute excitetur; an verò fiat (quemadmodum rationabilius eſſe credimus) ab aliis cauſſis cynanches. Peccant nempe lanarii vociferando nimium, nimiaque frequenti ebrietate, & os illorum multo impletur pulvere, qui faucibus adhærens plurimùm affert nocumentum. Sic etiam

qui ſub umbra cubant, veri eſt ſimile, fuiſſe à ſole prius alteratos. Non negamus tamen poſſe aërem inſpirandum, à ſorbo & ſanguinea virga alterari adeo, ut fauces etiam aliquo modo lædat. Fugiant ergo qui tabidam infectionem timent omnia, quæ jam diximus, & alia quæcunque cynanchem generare poſſunt. Caveant illi qui tentantur morbo, lumen & ſplendida, ſic etiam aquam, ejus ſonum atque nomen, & ſanguis mittendus eſt, (ſi potulenta jam abhorrent) excipiatur manu, ne ſonitu fluoris perculſus commoveatur æger. Hæc ſunt ea quæ nobis de hoc morbo & ejus curatione dicenda videbantur. Prudens Medicus plura apud Hippocratem & Galenum alioſque Magnos viros de angina loquentes, videre poterit; unde cauſſam, naturam, differentiam, curationem & prognoſticum eliciet. Ex quibus vel ægro ſanitatem, vel ſibi ſaltem providentiæ famam comparabit, Inter eos verò qui curationem hujus morbi ſub rabiei nomine optimè tractarunt, Actuarius extitit.

Exactam certitudinem rarò cerni dixerat Hippocrates: Nec immerito. Nihil enim probatum eſt & receptum adeo, ut tanquàm falſum & inveriſimile ab aliis non fuerit acriter reprehenſum: Nihil abſurdum adeo & incredibile, quod idem aliquibus certiſſimi faciem non habuerit. Hinc tot variæ & inter ſe pugnantes Philoſophorum & Medicorum Scholæ. Unde Plato ſupra cœlos Veritatis campos collocavit omnem ſenſibus fidem abrogans. Non deerunt ergo, quibus hæc noſtra improbanda, & à veritate diſſona credantur. Quibus hoc ſolùm reſponſum volumus, opinionis errore decipi, & ſi ſapientis non ſit, hominis ſaltem eſſe: Noſque inſuper non eorum, ſed noſtram ſcripſiſſe ſententiam: quam ideo amplexati libenter ſumus, quia ſub veritatis forma ſeſe nobis propalavit, ſenſibus & ratione ipſam quæritantibus: Unde ſi falſam cognoverimus, eam ſtatim reprobatam volumus. Si aliis igitur aliter appareat (abſque noſtræ reclamationis ſuſpicione) credant & ſcribant quicquid libet. *Hactenus Joſephus de Aromatariis, tractatu de Rabie contagioſâ.*

Curatio Clariſſimi Martini Liſter.

Rabidi morſus Hydrophobia, Latine, aquæ pavor: Miſerrimum genus morbi, inquit Cornel. Celſus, in quo ſimul æger & ſiti & aquæ metu cruciatur.

Quemadmodum autem Diabetes, à morſu beſtiolæ cujuſdam venenatæ, ex ſerpentium genere, interdum naſci ſolet; ita morbus de quo jam tractaturi ſumus Canis rabioſi venenato morſui primariò originem ſuam debet. Atque ſimiliter quoque hic, atque ille, Dei Providentia, mortalibus rarò accidit. Quod tamen vehementer miror, cùm nulla domus ſine cane ſit, ejuſque totiuſque familiæ non ſine ratione præſidium vocetur: imò cùm omnium gregum, beſtiarumque ruralium aſſiduus & fidelis cuſtos ſit. His adde Canes venatici plurium generum apud nos infiniti ſunt, & primarii viri eorum etiam greges nutriunt; imo mulieres, cujuſque ferè ſortis, ſolius voluptatis & animi cauſa, eos in ſinubus ſuis geſtare amant, & intra ipſos lectos admittere; adeò non ſatis eſt, eos eſſe domeſticas Animalia, niſi menſa & toro quoque accipiantur: item horum plurimos rabie perire, ſcilicet morbo Canibus, & id genus animalibus ſolis peculiari, teſte Galeno. Idcirco Providentiam divinam magnopere laudo, à morbo omnium longè ſæviſſimo, humanum genus etiam invitum, tueri velle.

Non autem ignoro Hydrophobiam aliter atque aliter in morborum claſſibus diſponi. At tota illa contentio, an celeribus tardiſve paſſionibus annumeretur, pauci momenti eſt. Etenim cùm rarò ante trigeſimum quintum diem aquæ pavor à quo prima morbi cognitio eſt, incipiat; & quod celerrimè deinceps hominem interficiat, acutus morbus dici poteſt. Verùm tamen, quia poſt plurimum tempus morſû inflicti ægri morte afficiuntur, & quòd ab ipſo ferè morſu diverſimodè ſeſe malè habeant, etiam morbi genus nondum percipitur, aut ne dum ille animadvertitur; Ideo cum aliis antiquorum ſectis (quales fuerunt Aſclepiadis ſectatores, authore C. Aureliano) hanc tardam paſſionem eſſe putare licet.

Ut autem hujus morbi deſcriptio perfectior ſit, tam ipſius canis rabioſi, quàm hominis à morſu rabioſi conditiones exponendæ ſunt.

Canis verò inſania propriè rabies dicitur: huic tùm ferè cauda demiſſa, oculi inflammati lingua exerta, citra rationem currere, deinde curſus ſubitò conſiſtere. Siticuloſi quidem ſunt, non tamen bibunt, & plerumque anhelant. Multi ſunt & adeo deliri, ut ne familiariſſimos cognoſcunt, ſed hos primùm attingunt. Segnius ferè incedunt; & velut ſomnolentiores exiſtunt; ſi verò etiam cucurrerint velociùs, ſubitò currunt, at intempeſtivius & inordinate. Ruffo & Poſidonio authoribus antiquis apud Ætium: non ſolùm maximè æſtu, ſed etiam per maxima frigora canes in rabiem agi ſolent. Item potum & eſcam averſantur: largam ſpumantemque pituitam naribus & ore projiciunt; torvè & ſolito triſtius intuentur: In omnes paſſim ſine latratu irruunt, æquè feras homineſque: tam familiares, quàm ignotos mordent, nec protinus infeſtum quidquam infligunt, niſi vulnus, doloremque; exinde morbus ille contrahitur, qui aquæ metus denominatur. Illudque noſſe convenit, pavorem aquæ non ſtato definitoque tempore exoriri, Quidam poſt morſum celerius in paſſionem veniunt, quidam tardius: ideo etiam poſt annum, aut eo amplius afficiuntur; ſed magis plures poſt quadraginta dies. Cœl Aurel. Plurimùm tamen ad quadrageſimum uſque diem neglectis differri conſuevit. Poſt ſemeſtre etiam nonnullos invadit. Quendam poſt annum aquam horruiſſe conſtat, quæ nobis viſa & comperta fuere: narrant & poſt ſeptennium aquę metu fuiſſe tentatos.

Jumentorum Hydrophobia correptorum hæc ferè eſt conditio, Vegerio authore.

Aliquando jumenti aquas timentis ſigna hæc ſunt, venas omnes habebit extenſas, ſudabit, ſuffuſis oculis tremorem fremoremque patietur, illidet ſe parietibus; ex qua paſſione converti conſuevit in rabiem.

Homini autem evenit id malum cum diſtentione nervorum, totiuſque corporis rubore, præſertim faciei, cum ſudore & languore quodam. Aliqui auræ ſplendorem fugiunt; alii ſine ulla doloris intercapedine vexantur; ſunt etiam qui canum more latratus edunt, & obviam factos, morſu adoriuntur, ac mordendo ſimili vitio labefactant.

Cœl. autem Aurelianus omnium Antiquorum diligentiſſimus fuit in colligendis nominibus & ſignis hujus morbi. Hydrophobiam, inquit ille, alii Phobodyſon appellant, quod cum timore ſitiat aliquis; aliis aquæfuga audit: aliis cynolyſſon, veluti ex rabie canina morbum conceptum.

Antecedens certè cauſa paſſionis eſt canis rabidi morſus; at quidam in hanc paſſionem devenerunt ſolius aſpirationis odore, ex rabido cane abducto: alii rabidi canis unguibus læſi: alii à catulo parvulo læſi: Hydrophobici memorantur.

Sartrix quædam ex chlamyde ſciſſa rabidis morſibus ſarcienda, ſuturis & filo linguam pro more ſæpius admovendo.

Alia quoque animalia apud eundem Cœl. Aurel. nu-

numerantur ſimili rabie noxia, ut Lupi, Urſi, Leopardi, Equi, Aſini, etiam Gallus Gallinaceus.

Imò apud illum poſſibile eſt ſine manifeſta cauſa hanc paſſionem corporibus innaſci.

Hydrophobiam autem, ſecundùm eundem Cœl. Aurelianum hæc ferè indicia circumſcribunt: nempè, pronis in illum, cùm jam prætangi cœperint. Anxietas quædam ſine ulla ratione: Atque iracundia, & corporis difficultas: inſolitus motus: Somnus etiam ſuſpenſus atque turbatus, vel vigilia: & ſimul cibi corruptio: ſtomachi gravedo: crurum atque brachiorum extenſio, oſcitatio jugis, & impigra levandi (an ad ambulandum) voluntas: inſueta etiam quetela aëris, tanquam auſtrini, quamvis ſerena fuerit quies: item difficilis toleratio, atque tædium, & recuſatio imbrium, parva bibendi voluntas contra conſuetudinem.

Obtinente verò paſſione, appetentia bibendi atque timori primùm ad ipſius aquæ viſum, ſecundò etiamſi ejus audierint ſonitum vel nomen; dehinc timor fomentationis olei. Pulſus denſus, parvus, inordinatus: quibuſdam ſaltus ſtomachi, torpor atque ſtupor articulorum; ſubreptio atque extenſio præcordiorum ad ſuperiores partes, & officii veneris abſentia. Urinæ reddendæ paulatim frequentatio, tremor atque conductio nervorum. Vox obtuſa & velut latrabilis: corporis canina involutio, (ſive decubitus caninus) ſpiratio difficilis: jactatio corporis omnis ad ingreſſum hominum, tanquam ſecum aquam afferentium: rubor vultus atque oculorum, & corporis tenuitas, atteſtante pallore cum ſudore partium ſuperiorum. Veretri frequens tenſio cum ſeminis involuntario jactu: lingua prominens.

In ultimo etiam ſingultus, & vomitus fellis, ac frequentiùs nigri: quibuſdam etiam timor, manus oculis tenus admotæ vel circumtractæ.

Quidam ſe agnoſcere fatentur eſſe naturalem, vel conſuetum aquæ liquorem, cùm ſibi monſtratur; ſed commoveri cùm viderint.

Soranus ipſe teſtatur ſe vidiſſe Hydrophobum ſeſe hortantem, ut liquorem ſumeret, nec tamen potuiſſe. Aiunt & militem quendam Hydrophobum, ut Artorius memorat, ſibi indignatum, quod in bello nulla timuerit vice, ſed nunc, aquam cùm vidiſſet, quæ eſſe conſuetudinis jucundæ ſolet, metu inenarrabili terreretur.

Eudemus, Themiſonis ſectator, memorat fuiſſe Hydrophobum medicum, qui cum prænoſceret periculum, ſuppliciter ingredientes exoraret, & cum lachrymarum fluore guttis deſtillantibus tangeretur, exiliens veſtem conſciderit.

Soranus memorat ſe infantem Hydrophobum vidiſſe, Ubera matris expaveſcentem.

Atque hæc ex Cœlio Aureliano, veterum medicorum nulli ſecundo, exſcripta habui.

Unum autem morbi ſæviſſimi prognoſticon reſtat; nempe ex iis qui hoc vitium ſenſerint, neminem ſervatum eſſe: niſi forſitan ex Hiſtoria unum aut alterum evaſiſſe audimus, teſte Dioſcoride; & idem alibi; Hoc vitio tentatus nemo ſervari poteſt. Huic etiam prognoſtico conſentiunt ferè omnes Antiqui Scriptores. Aquæ metu oppreſſis in anguſto ſpes eſt: ſic C. Celſus. Quum liquorem timent, & latratus edunt, ſpaſmoque vexantur, horum nemo ita correptus, quantùm ego ſcio, inquit Scribonius Largus, expeditus eſt: ad idem redit ſententia Galeni; hoc autem morbo omnium peſſimo correpti aquam timent; ac propter multam ariditatem, humidi deſiderio tenentur, cæterùm à potu abſtinent, quia mente alienati, id quod auxiliari poteſt, non conſiderant. Proinde fit, ut aquam fugientes inareſcunt, & convelluntur ob febrem, qua intùs uruntur, miſerrimoque tandem mortis genere intereunt. Aquæ, id eſt, cujuslibet liquoris timor, ubi accidit, ſummo cruciatu ad mortem eos compellit: hæc etiam prodidit Scribonius Largus.

Ipſo autem morbo hactenus deſcripto, proximum eſt, ut aliquot Ægrotos, pro more noſtro, exhibeamus; nempè ad majorem morbi elucidationem. At rariſſimi hi ſunt: imò in tota Hiſtoria medica quantùm legi, tàm antiqua, quàm moderna, vix unum aut alterum ægrum ex integro narratum invenire licet; quòd fortè ab iſtiuſmodi ægrotis etiam medici abhorrere conſueverunt: cùm ſaliva non ipſios canis tantùm, ſed & hominis rabioſi inficere potis eſt: neque enim infectionem aliquibus aſſidentibus, maximè ſi vitioſi corporis habitus ſint, mediante ſpiritu communi, communicari poſſe, non multùm dubitare videtur Dioſcorides.

Ægrotus 1. Jacobus Cotton, juvenis procerus, atque admodùm robuſtus: à Cane quodam rabioſo dextra manu leviter morſus eſt; vulnuſculum per ſe ſanatum eſt; imò res ipſa & ſibi & ejus uxori omninò oblita eſt; mihi tamen reſpondit (cùm Hydrophia correptus eſt, & ea à me cauſa aſſignata eſt, cur aquam jam bibere non potuit) ſe uxori dixiſſe, illud ſibi valdè mirum viſum fuit, quòd canis, antea ſibi tam familiaris, ipſum tunc morderet: at è memoria id totum ſibi excidit. Poſt quadraginta verò plus minus dies de dolore quodam totum quidem corpus, maximeque dorſum & tota circumcirca præcordia, vehementer afficiente queritur; palleſcit, huic cavi oculi, &c. Die autem tertio à primo inſultu ad veſperum, circiter medium Martium, Anno 1682. Spiritum Vini dictum meracum, & calefactum, petiit, potavit, lecto decubuit, vomuit, noctem inquietam egit, & poſtridie manè valdè ægrotavit cum ſtomachi vehementi inſultu. & quamvis maximè ſitiebat, tamen omninò bibere non potuit; imò jam propriam ſalivam ægrè quidem deglutiebat, quod ipſi, ut nobis ſeriò multotiès aſſeveravit, vel morte pejus erat: ejuſdem autem diei manè, & Diaſcordii tantillum, & aquam Theriacalem ei obtulit quidam Pharmacopola. Diaſcordium quidem ſumpſit, at aquam guſtare non potuit. Atque hæc manè: Prima autem ejuſdem diei pomeridiana hominem primùm vidi, lecto decumbentem: pulſum protinùs exploravi admodùm tardum, & interdum inæqualem, at neque id, niſi ab aliquo ſtomachi gravi inſultu; habitus corporis frigidus, lingua non ſicca, ſed flexilis & humida, ſubalbida. Hominem ſurgere juſſi, & ante claram lucem eum poſui; & quòd de neſcio qua gravi ægritudine circa ſtomachum multùm querebatur, aquam Theriacalem, quæ ad manus erat, propinavi: at cùm ori ejus poculum appropinquarem, inhorruit quidem tremuitque: illud equidem infinita admiratione ſpectabam; adeoque vinum aquamve petii; & aquam mihi ejus neceſſarii attulerunt, quam ei ſtatim potandam dedi; ſed vehementer ad eam reſiliit, & ejus ſtomachus modo quodam inſolito valdè intumuit, & tunc pulſus ei multùm tremulus & commotus eſt: ampliùs autem eum ad bibendum provocavi; ſed ut ad ejus os aquam propiùs moveram, magis magiſque attonitus, caput retrò avertebat, ſingultiens, & eam torvis oculis intuens, non ſine dentium ſtridore tandem & vociferatione. Illud vehementer miratus ſum, nec ejus ſymptomatis rationem ullo modo reddere potui; diu verò cogitabundus, feliciter mihi in mentem venit, hunc Aquæ metum eſſe, mihi tantùm ad hunc tempus ex libris cognitum, nondum tamen viſum. Quo animadverſo, iterùm atque iterùm hominem ad bibendum provocavi: & toties illum valdè perturbatum expertus ſum, maximè ad aquæ appulſum: Tandem uxoris matrem & ancillam adſtantes interrogavi, quâ corporis parte nuper vulneratus

eſt quâ quidem quæſtione confuſæ, reſponderunt. Quære id quærebam ſe velle ſcire Illum à quodam cane morſum eſſe dixi. Id verum eſt, ipſe ægrotus territus ſubitò mihi reſpondit, à cane cujuſdam *Sutton*, vicini mei morſus ſum; ſed vulnus jam diu ſanatum eſt. Poſthæc hominem rurſus decumbere juſſi, illumque reliqui. Uxorem autem & neceſſarios alibi domi conveni, & ejus mortem, ut rem certiſſimam prædixi; ſiquidem tardius eſſet, quàm ut opem aliquam ferre potuerim; item neminem præter cuſtodes, ſtrenuos aliquot viros, illi adeſſe permittere volui.

Venam autem in brachio demorſæ manus ſtatim ſecandam curavi; vulnus ſcarificatione profundiore aperui & veſicatoria ſuperinjeci, eadem regioni interſcapulari, tibiis & brachiis ex internâ parte admovi, item Antidotos famoſas & uſitatas, ut Theriacam Andromachi, cinerem Cancrorum fluviatilium, Rutam, Agaricum, &c. formâ boli propinavi. Illud autem notandum eſt ſolida quæque cochleari aſſumere potuit, (quod ut jam video C. Cælium non latuit) ſed id non ſine multo tremore & metu; obnixè ſupplicans ut cautè id fiat, neque aliquis ea ſubitò & improvisò afferret, & ut in ejus manus leniter deponerentur. quibus acceptis, manum ſuam ſuſpenſam paulatim verſus os dirigens, ſubitò cochleare intra id, velut ejaculando, conjicere voluit, & dicto citiùs, velut canis ad offam quicquid in cochleare contentum eſt deglutire idq; multò expeditius voraciuſq; quàm eſt hominum aut conſuetudo aut natura Ex variis autem Antidotis aliquid ſingulis horis ad multam noctem ſumpſit, & ſemper ad modum jam deſcriptum; item Potiones pluriumgenerum ſubinde obtulerunt die noctuque, quas tamen nunquam ſine horrore vidit, gravi ſtomachi motu ſupervenienre. At Salivam deglutire ei horrendum fuit, perinde, ac ſi mortem ipſo momento inferret. Nox illa ex toto inſomnis fuit.

Poſtridiè verò jus ſanguinem, è venis miſſum, diligenter inſpexi, optimè quidem ſe habentem & colore, & conſiſtentia, & proportione utriuſque partis ſeri ac craſſamenti rubri, & ſanorum ſanè quàm ſimillimum. Febricitavit jam primùm & pulſus jam celerrimus, fortaſſe magis à calidis Antidotis, multoties exhibitis, & vigiliâ perpetuâ & animi anxietate, quam à morbo. Aqua demùm oblata eſt, ſed fruſtra; imò me magnopere rogavit ut non ampliùs ei moleſtus eſſe velim, ut ſaltem quietè mori ſinerem, adeo aqua ei terribilis, ut nihil ſupra ſed & omnia alia quæcunque illi jam terrorem incutere dixit; ejus mortem jamjam inſtare ſentit, quòd animo, inquit, penè defectus ſum: & admodum quidem pallidus, & cavo & tenui vultu erat.

Multâ autem difficultate hominem veſtitum perſuaſi, ut ſe in faciem inclinaret, lectoque incumbentem, ſeſe ſuper ventrem proſterneret, pectore tamen & vultu in terram ultra lectum liberè deorſum proſpiciente: nam mihi veriſimile eſſe videbatur, ut huc corporis poſitu (ſcilicet canino, aut quadrupedum more, quàm erectiore, humanoque;) faciliùs biberet. Itaque cerevifiæ tenuioris Urnam capacem ipſius ori placidè ſubjici curavi; quam protinùs ut aſpiceret, infinito gaudio amplexus eſt; & ejus odore ſe admodum refici dixit; potionemque jam cum ingenti voluptate vidit; ſeque minimè dubitare quin totam Urnam ſiccare poſſet affirmavit; & qui jam tantùm non moribundus videbatur jocosè loquutus eſt, & cum uxore & neceſſariis ejus multa lepidè & jucundè confabulatus eſt: inventionem meam mirificè laudat mihique gratias quàm maximas ex animo dedit &c. Cœpit autem verſus cerevifiam maximâ feſtinatione impetuque movebar, ſed fruſtra, nam, quoties labia aperuit, ſtomachus velut metu offenſus eſt; linguam jam exeruit, ac ſi lamberet ſed cùm vel ſummo ejus apice cerviſiam tangere contigit, territus reſiluit bibendi tamen vana imagine non quod lectatus eſt; amphoramque è conſpectu ejus ſubducere ancillam ſinere noluit, & quoties eam parùm & leniter ſubtrahere conata eſt, odorem ſequutus eſt naribus, canum more, ſollicitans. Diu & multùm ſic fruſtra fatigatus, ſe jam plurimùm offendi dixit odore cerevifiæ tenuioris, ſcilicet nimiùm vapido & languido; idque ſibi ne biberet impedimento eſſe; itaque alam (fortiorem cerevifiam noſtratibus dictam) petiit. Atque illa ex voto dicto citiùs ut lata eſt; ſed poſt inſiniitus conatus & linguam millies, canino more, exertam, neque ex ea vel primis labiis guſtare potuit. Atque hac poſitione modo ventri incumbens, modo manibus & genubus innixus integrâ ſemihorâ perſiſtebat, (Tantalum agens) at omnino citra potionem Deinceps. tenuis fiſtulæ è pennis coagmentatis confectæ, alterum caput ejus ori, atque alterum cerevifiæ, immittimus; ſed illo Syphone uti non potuit: atque idem eſſe videbatur, ac ſi quis illum Canis ori intruſiſſet. Ita vexatus, me perſuadente tandem decubuit, & non multò poſt exitum meum nervorum contractione correptus eſt, ore ſpumavit, lattavit adſtantes dentibus petiit.

Hoc autem paroxyſmo finito Elleboriſmum in bolo propinavi, quod libenter avidèque, perinde ut cætera, ſumpſit ab eo ter quaterve copiosè vomuit, eoque ſe multùm levari dixit; tamen ſubinde convellebatur, & in acceſſionibus ſemper deſipiebat. Poſt quatuor autem horas hominem rurſùs viſitavi, & jam Sacerdos etiam acceſſitus eſt, quocum multa loquutus eſt ſobriè & piè, preceſque publicas ab eo repetens, & ſacramentum menſæ Dominicæ vehementer petiit; quod tamen propter morbum dare non licuit: Teſtamentum ſcribi juſſit & rationum libros inſpexit. Poſt hæc rurſùs hominem ad bibendum ſollicitavi, & jam promptè ſeipſum in ventrem ſua ſponte vertebat, omnique artificio & ingenio uſus eſt, ut de cerevifia capiti ſubjectâ biberet, ſed nunc ut olim fruſtra. Inſuper poculum exiguum argenteum, Potionis plenum, in ejus manum tradidi; quod, cùm propè os leniter & ſuſpenſa admodum manu admoviſſet, ſubitò intra proprias fauces illud ejaculare voluit, ut de bolis facere conſuevit, ſed dentibus alliſum, in amphoram ſubjectam cecidit.

Illum autem, cùm non meminiſſem, toto decubitûs tempore vel minxiſſe vel ſemel dejeciſſe; ideò enema dari curavi, quod potiùs rejecit & convulſus occubuit. At eum non minxiſſe, & ſatyriaſi moleſtiſſima correptum fuiſſe, (de quâ plurimùm queſtus eſt, maximè cùm in genibus & manibus incumbebat lecto) à veſicatoriis potiùs, quàm à morbo oriri, veriſimilius mihi eſſe videbatur; at lecto poſtea Cœlio Aureliano, Antiquorum diligentiſſimo (ſi quis alius) ſcriptore, ipſius morbi unum è propriis ſignis eſſe cognovi.

Ne quid autem omitterem de iis, quæ aliquo modo ad morbi intelligentiam facere poſſint, inſuper dicam, me quandam mulierem è propinquis ejus fortè conveniſſe, cujus filia, ut mihi retulit, valdè anxia erat, ne illa quoque periclitaretur, quòd hic vir à ſua domo redeuntem puellam nocte conducere ad ædes matris voluit; ſeque benè meminiſſe ejus manum quæ illum tenebat, totumque corpus tremuiſſe, & frigido ſudore maduiſſe, multumque ſecum murmurâſſe; ut illum rogaret quomodo ſe haberet: reſpondit, poſt operam quotidianam, (nam ſupellecticarius erat) ita ſe malè habere nuper conſuevit.

Neque illud ſilentio prætereundum eſt, ipſum canem, à quo morſus eſt, hominem ea nocte ſequutum eſſe; imò ipſe canis vivus & ſanus eſſe videbatur, quo tempore homo mortuus eſt.

Ægrotus 2. Ad hæc: *D. Widdows*, ipſo authore, mihi hæc narravit; nempè ad illud tempus, quo *Corton* morſus eſt, ab eodem ipſo cane nigro ejuſdem *Sutton*, Catulus in ejus officina morſus eſt. Poſtridiè autem à morſu idem Catulus & Dominum & ancillam, illum in manu, hanc in tibia momordit & eo ipſo die moriebatur. Poſt menſem verò malè ſe habuit, & cordis dolore

Digitized by Google

lore vexatus eſt, non ſine aliquo tremore & metu, per triduum vix dormivit, ſanguinem mitti curavit, & melius ſe habuit. Ancilla autem de nulla noxa adhuc querebatur.

Ægrotus 3. Puella quædam, duodecim annos nata, à cane rabioſo morſa eſt ad Talum: cutis autem ejus non lacerata eſt aliquo vulnere; at penitùs impreſſi ſunt canis dentes, eorumque veſtigia ad aliquot dies manebant: huic autem in ea parte neſcio quis dolor Urens, per intervalla accedens: à ſexto verò, ut memini, die à morſu adeo intolerabilis fuit, ut præ dolore vehementer vociferavit; pungente, atque urente dolore, ac ſi carbone aliquo vivo arderetur; ita verò dolor uſque ad genu aſcendebat; imò eo tempore planè aliena loquuta eſt.

Ægrotus 4. Quædam mulier, 60. annos nata, ex matre vehementer phrenetica; ab ipſis cunabulis (ut mihi à fide dignis relatum eſt) hujus mali materni quædam ſigna habuit: ex. gr. nunquam in vita niſi pitiſſando, & cum neſcio quâ difficultate, bibere potuit; contra, cibum & multum & avidè ſumebat: aquam ſemper vehementer inhorruit, ut naviculæ in flumine ſe nunquam committere perſuaderi potuit; imò iter factura vehiculo, aquæ metu ſupra modum affecta eſt; item repentinos pavores ſine cauſa vehementer paſſa eſt: ſubitò & ſupra humanitatem, præterque omnem rationem (aliàs mitiſſima Fœmina) iraſci ſolebat.

Ægrotus V. Quidam quinquagenarius, Mercatoribus notiſſimus inſtitor, habitans in *Pyealley*, ad vicum vulgò dictum *Fenchurch ſtreet*: morbo quodam valdè inuſitato ex 25. an. graviter affectus eſt: me verò per Pharmacopolam vicinum acceſſivit ejus uxor, ut de re, per neminem adhuc vel infinitis remediis levatâ, ſaltem judicium meum ferre velim: hominem vidi athleticum quidem & aliàs ſanum, & dum ei adſtabam, bis aut ter convulſus eſt ad hunc ſemper modum; nimirùm, caput ejus de humero ad humerum admodùm veloci vibratione concuſſum eſt, non ſine dentium ſtridore; idque ſi noctè in lecto contingat, quod tamen ſæpiſſimè fit, cum quodam horrendo murmure perpetrari ſolet; ut ejus uxor nobis autor fuit: hæ autem vibrationes tanta pernicitate tranſactæ non diu durant; tamen cùm frequentes ſunt, hominem ſupra fidem fatigant; ad plures verò menſes in anno nihil iſtiuſmodi mali patitur, ſed integer eſt. Ego autem, cùm ita caninus concuſſus planè mihi viſus fuit, hominē protinus interrogavi quoties (Pharmacopolâ præſente) & quibus corporis membris Cane morſus eſt? At mihi non ſine gravi Iracundia reſpondit, bis: ſed utrumque in tibia, & ſibi vel puero vel adoleſcentulo contigiſſe. Cùm hæc mea interrogatio hominem valdè moroſum reddiderat, parùm aut nihil amplius loquutus, ei valedixi.

Elapſo autem anno, turſus, ſuâ jam ſponte, eôdem Pharmacopolâ nunciô, me rogavit ut ad ſe venirem; excuſatione autem ab ipsô præfatâ Ejus malum à Canum morſibus, tibiæ olim inflictis, quorum cicatrices, nudatâ tibiâ, mihi libenter oſtendit, poſſe oriri veriſimile eſt; maximè quod ejus Uxor, ſæpius obſervaverit iſtum ſtridorem, & dentium concuſſionem & murmurem in nocturnis Paroxiſmis uſitatum, canem quendam latrantem valdè propè imitari; aliaque non dicenda mihi narravit, quæ nobis fidem utique faciebant, me de morbi natura rectè conjecturam feciſſe; opemque meam ſuppliciter rogârunt, quòd quò vir ſeneſcat, eò etiam malum graviùs inveteraſcere & multò pejus fieri. Pulverem autem *Antilyſſum* diu ſumendum præſcripſi, &, ut memini, aliquoties in menſe Helleboriſmum, de effectu autem medicamentorum; & an illa ſumpſerit, nunquam audivi; & iſtiuſmodi homines citò remediis ſatiari credibile eſt: & ſi boni aliquanti eventus fuerint, ſanè præter expectationem meam id eſſe, propter diuturnum vehementis morbi malum habitum. At Ægrotus jam vivit, ut mihi nuperrimè narravit ipſe pharmacopola, vicinus ejus.

℣ Ægroti quidam (manuſcripti ex minio) ad marginem cujuſdam libri S. Ardoin de venenis, ad medicum quendam eximium, *Herenbook*, olim pertinentis: hos autem mecum communicavit pro candore ſuo notiſſimo, Doctiſſimus vir D. D. Franciſcus Bernard, illoſque ſanè publicâ luce dignos exiſtimavi.

Ægrotus VI. Notanda Hiſtoria cujuſdam, qui tertio demum anno poſt morſum interiit! Septimo autem quoque die, eadem hora, qua demorſus fuerat, toto triennio in rabiem agebatur: an rabiei ſupervenit ſeptimana febris?

Ægrotus VII. Vidi in ſene Septuagenario, qui poſt 40. dies Hydrophobiâ correptus, quinto ab ejus inſultu die, me mordere appetens, & ſalivam plurimam ex ore profundens, Interiit: demorſus autem fuerat ad auris pinnam.

Ægrotus VIII. Memento Inſtitoris Pariſienſis, quem vidi: is à cane non rabido demorſus circa malleolum, ſine vulnere, per ſeptem annos integros, me ſpectatore, & ſi adhuc vivit, per decem, quotidiè millies in quacunque corporis parte, ſæviſſimos percipiebat cruciatus, præſertim in *Pene*, quaſi ab adactis vitri fragmentis: carnoſus aliàs & boni habitus: nullum ipſe levamen niſi in vino generoſo, & laudano, quo per plures menſes ſæpiùs in die uſus eſt.

Atque hæc hactenus de Ægrotis: deinceps verò hujus mali rationem explicare aggrediar.

At breviter videamus, quæ Antiquorum de hac re notitia fuit.

Igitur alii, referente Cœl. Aurelian. Hydrophobicam paſſionem melancholiam eſſe voluerunt.

Ab Hipocrate verò βραχυπόται, i. e. parvi bibuli, appellantur Hydrophobi, quos brachyporos vocant, hoc eſt, quod modicum biberent, ob timorem liquoris.

Corporis paſſionem eſſe, i. e. omne corpus pati; plus tamen ſtomachus patitur, atque venter, ſiquidem in ipſis ſigna plura & manifeſtiora; ut ſingultus, egerendorum retentio.

At ex noſtra obſervatione ipſam Salivam præcipuè vitiari; atque in ea unicum eſſe virus, experimentis credo. Etenim hæc ferè vulnera inficere ſolet: at ſine vulnere, etiam vel ab ipſis labiis aut linguæ ope communicata idem aliquando malum attuliſſe ut ex ſartrice C. Aureliani conſtat, idemque atteſtante hujus ſeculi fide digniſſimo Fab. Hildano.

Huic accedit illud, nempè aliorum morſuum venenatorum non aliam cauſam eſſe, Viperæ puta, aut Dipſadis, &c. ſiquidem ab his Animalibus una evidens ſaliva vulneri infunditur; quam ſalivam per ſe quoque venenatam eſſe extra dubium ponitur, infinitis experimentis à F. Redi excogitatis.

Porrò, canem ore tenus plus imitantur hi ægroti, quàm ullis aliis corporis membris; ubi ſcilicet Saliva propria excretoria vaſa ſunt.

Poſtremò hominis & aliorum omnium quadrupedum rabioſorum, videlicet ex canina rabie affectorum, morſum identidem viroſum eſſe, aliàs innoxium; licèt id ſæpiùs fiat ab ægrotis ex febribus putridis, aut aliàs vehementer inſanientibus, notiſſimum eſt. Atque adeò ipſa eorum ſaliva, æquè ac canum, contagioſa eſt.

Ad ejus verò rei explicationem hæc imprimis faciunt: nimirùm à morſu canis rabioſi novam naturam caninam aliquatenus homini ſuperinduci. Id quod liquidò conſtat, ex ejus latratu verè canino; ex linguæ exertione, rapidoque deglutiendi modo: ex potionis horrore in erectiore hominis poſitione: contrà procumbenti, quadrupedum more, ejus delectabilis proſpectus, ſpontanea & vehemens appetitio.

At

At bibere tamen non poſſunt, alterutro demùm modo iis offeratur aqua; adeoque aliquid intus impedimenti; verbi cauſâ vel faucium tumor, qualis in Angina, quod aliquibus ut video, modernis placuit; vel quod eædem contractæ & aridæ ſint. At omnino nullum horum eſt: ſiquidem bolos dictos optimè & facilimè, imò avidè, canum more appetunt devorantque, cùm ne linguæ quidem apice potionem ullius generis tetigiſſe valeant. Quid ergo eſt? planè ipſa ſaliva in cauſa eſt: nam quoties illam deglutire contingit, ut ex noſtro primo ægroto centies diſtinctè audivi, ſtomachus tanquam contra rem maximè odioſam inſurgere ſolet: nec aliud moleſtius, aut gravius ſymptoma, quàm quod ex mota ſaliva oritur. Quæ itaque humida ſunt, cùm ex ſimilitudine naturæ communis magis quàm ſolidis cibis promptiùs ſalivam movere ſoleant, ideo multò magis abhorreri credibile eſt. Potionem itaque hi miſeri per ſe non recuſant, ſed quòd propriam ſalivam venenatam, à potulentis vehementiùs motam, ampliùs deglutire in ſtomachum non ſuſtineant. Galenum itaque multùm erráſſe à vero conſtat, dicentem hoc morbo malè affectos à potu abſtinere; quia à mente alienati ſunt, ut id quod iis auxiliari poteſt, non conſiderent.

At noſter Ægrotus, ut potionem primis paroxyſmi diebus non magnopere deſiderabat; ita à calidis medicamentis cùm ſitis ei inſinita excitata ſit; tamen & potionum genera optimè cognovit, earumq; uſum, & neceſſitatem, at citra potentiam bibendi.

Alia autem dubia reſtant ſatisfacienda. Primùm, cur ſola ſaliva inficiatur, & non alii humores & ipſe ſanguis? Reſpondeo ita quidem aliquatenus eſſe; quod liquet ex ægrotorum habitu, & conditione corporis ante paroxyſmi adventum, ſiquidem tremunt frigentque; at ipſe impetus morboſus in ſalivam maximè erumpit, utpotè congenerem humorem. Sanguinis autem maſſam eſſe duos diſtinctos humores alibi oſtendi; aliumque adeò poſſe inſici, alio integro, credibile eſt; Cùmque è ſero ſaliva proximè conficiatur: qui in ſanguine caninæ ſalivæ magis affinia eſt, ex communi natura potiùs affici, veriſimile eſt.

Altera quæſtio eſt, Cur Canini generis ſaliva ſola rabie afficiat, & non aliorum quorumvis quadrupedum inſanientium? Galeno authore, (de locis affectis, lib. 2. cap 5 item 6. de interioribus, cap. 4.) reliquorum animalium nullum rabie arripitur; ſolus canis eo affectu corripitur, tantaque fit in ipſo humoris corruptio, ut vel ſolum ejus ſputum, ſi humanum corpus contigerit rabiem excitare ſit potens. Proculdubio hoc exhibuit Galenus ex veterum naturaliſtarum fide & authoritate.

Non autem ignoro alios ex antiquis aliter ſenſiſſe: nam C. Aurelianus inter caninum genus, ut Vulpem, Lupumque, etiam Urſum, Leopardum, Equum, Aſinum; imò ipſum Gallum Gallinaceum, numerat.

Hæc omnia & alia plurima animalium genera ex febribus, & ob alias cauſas, inſanire non dubitandum; imò & rabie interdum affici, aliaque quæ momorderint, in rabiem ſimiliter adigere ſolere. At ex rabie canina hæc effecta eſſe, non ex ſeipſis illæſis, credibile eſt.

Morſus humanus, (etiam phrenitici aut aliter inſanientis) niſi ex aliquo canino prævio infectus, nocivus non eſt. Siquidem nuſquam, quòd ſcio, proditum eſt maniacum, maniâ aliquem ex vulnere aut morſu affeciſſe. Ita de aliorum animalium furore naturali cogitandum eſt. Soli itaque canea rabie infectoria noxii ſunt, & qui ab iis rabioſis morſi inſaniunt: quæ Galeni ſententia fuit.

Et ſi contingat, inquit S. Ardoynus, aliquod aliud animal rabioſum effici, illud accidit, quia à rabido cane, aut à morſo ab ipſo, morſum fuerit: & ſi abſque hoc aliquod aliud animal videatur rabidum effici, erit rabidum non vera rabie, juxta Galeni mentem, ſed diſpoſitione quadam ſimili rabiei caninæ: vera itaque & propria rabies aliis animalibus non accidit: cani ſoli & id genus animalibus proprietas eſt, quatenus ita mirabilia & ſæva ſymptomata communicari poſſunt.

Apud veteres tamen quoſdam alia invaluit opinio; nempè eſſe poſſibile ſine manifeſtâ cauſâ hanc paſſionem corporibus aliquando innaſci. At hæc mera eorum conjectura eſt, & ob ignorantiam facti prodita.

Quid autem ſit peculiare in genere canino, quod hanc infectoriam rabiem efficiat, difficilè eſt dicere.

Illud interim notare lubet: Canes ferè omnium quadrupedum minimè ſudare, etiam æſtuantes & ex vehementi & diuturno curſu fatigatos; ſed linguis valdè exertis, ſalivam magno & continuo anhelitu effundunt; quam ob rem eorum ſalivam magis ſalſam acremque eſſe veriſimile eſt: maximeque ſi quando, more aliorum animalium, ægrotantes inſaniant. Imò propter eandem fortaſſe rationem omnium Serpentum, id eſt, frigidorum, & non ſudantium animalium, etiam omni tempore & ſanitate integra, ſaliva viroſa eſt, & in pleriſque ſupra fidem ſeptica; quòd nempè nullibi corporis niſi in ore ventiletur, & ab acredine ſua purgetur. De ſalivæ autem natura ſalſa & exedente alibi multa à me dicta ſunt; ſcilicet in Tractatu de Humoribus, ubi de Concoctione agimus.

Ampliùs quæri poteſt, cur aliqui ex morſu canis rabioſi non Hydrophobici fiunt? atque adeo de vita non multùm periclitantur; ſed mitioribus quibuſdam ſymptomatibus & citra aquæ pavorem certis anni temporibus, & certis hominum ætatibus ægrotant.

De hac autem quæſtione veterum nonnulli cum noſtris obſervationibus non conveniunt. Democrito (Hippocrati coætaneo & naturæ rerum omnium longè ſagaciſſimo) non danda fides eſt, inquit Cœl. Aurelianus, dicenti, Hydrophobas quoſdam levi aquæ timore affectos, biennium tranſegiſſe. At ipſe Hippocrates idem cum Democrito videtur exhibuiſſe, cùm parvibibulos Hydrophobas appellet & brachypotas, ut ſuprà dictū eſt.

At ex noſtris ægrotis, id eſſe verum abundè conſtat.

Quæſtioni itaque benè fundatæ reſpondeo: Canis alicujus ſaliva poſſit interdum graviter eſſe viroſa, & Hydrophobiam inducere interdum ex alio aliquo morbo, quo canis laborare poſſit, multò mitiùs inficere. Rursùs, incipiente, aut declinante canis alicujus rabie, quos tunc is mordere contigerit, eos leniùs infici, quàm alios in vigore acceſſionis morſos, veriſimile eſt. Deinde, quòd aliquod extremum membrum, pes puta, morſum ſit; cùm labium aut manus hujuſmodi infectioni opportunior eſſe videtur. His adde remedia etiam prophylactica, vel minore modo, quàm pareret, aut graviſſimum malum futurum exigebat, data fuiſſe, adeoque hominibus morſis tantùm ex morbi maligna certè parte, & non ex toto occurſum eſt. Poſtremò, cùm canibus hæc lues propria & peculiaris ſit, is tamen omnibus & ſingulis non tam funeſta eſt: ſed ſæpè per ſe ſanantur, ut qui venaticos canes nutriunt, benè norunt: imò & homines ſimiliter, etiamſi à cane rabioſo morſi ſint; non ſemper tamen Hydrophobici moriuntur, ſed à morbo tuti eſſe videntur; cùm tamen vel iidem ipſi, vel eorum nati Inſania peculiari & infectoriâ vitientur in plures uſque generationes.

Ex hac itaque & ſuperiore Quæſtione triſte corollarium deducere licet: nimirum hinc familiarum plurimarum inſignem calamitatem oriri poſſe veriſimillimum eſt. Etenim ſi ſola canina rabies ex omnibus animalibus communicari poteſt, ſcilic. de cane in hominem transferri, deque homine ſimiliter in hominem, & ſic ita in infinitum; idque à ſolo contactu ſalivæ abſq; vulnere; quidni per ſemen genitale? Et ſi illa lues ad Hydrophobiam non ſemper attingat, ſed, ſalva hominum vitâ, non dicendis ſymptomatibus, quòd adhuc pleriſque noſtris hominibus non animadverſa fuerint, propagari poſſit; tot & tantarum maximè illuſtrium

familiar-

familiarum (quibus canes præ pauperibus in deliciis ſunt) ubique terratum melancholiam neſcio quam & inſaniam hæreditariam ex his ferè cauſis naſci non ſine ratione vehementer ſuſpicari fas eſt.

Hæc autem non prorius inſolentiæ aut animi cauſa; ſed veras cauſas tanti mali indagando, quo noſtri homines meliùs & majori cum effectu curas intendant: cùm alia profectò ſit vulgaris phrenitis maniave, atque alia rabies, & ab ea orta melancholia hæreditaria mille larvis ſimulata.

Reliquum eſt, ut rationes curativas & remedia huic morbo præcipuè accommodata expediam. Hæc autem ad duas præcipuè intentiones dirigi ſolent; nempe vel non permittunt homines morſos in aquæ timorem incidere; vel Hydrophobicos, quos ipſe morbus aquæ timore occupavit, curant: at utriuſque intentionis pleraque remedia communia ſunt.

At cùm ſaliva venenata præcipuè noxia ſit, illa imprimis evacuanda, temperandaque, ne ſtomachum ampliùs offendat.

In primo autem cenſu ſunt chirurgica; ut cucurbitula, ignis, medicamenta exedentia vulneri admota, balneum, & vehementes ſudationes, fricationes ex oleo, multum & meracum vinum, lac, pinguia juſcula, &c. At hæc omnibus venenis communia remedia ſunt.

Item, Antidota: quorum præcipua Theriaca Mithridatica, ſecundùm Andromachum, aut ipſum Mithridatium, hæc autem ideo bene faciunt quòd ex aromatibus conſtantur, quæ medicamenta viribus & ſubſtantiis ægrè permutantur à ſtomacho viſceribuſve: cùm itaque intra corporis habitum parùm mutata & tantùm non integra admiſſa fuerint, qualitates alienas, ſi quæ occurrant, & naturæ inimicas, facilè vincunt. Etenim quæ difficulter concoquuntur, vix alibi corporis abolēri poſſunt; itaque venenis rectè objiciuntur ad ejus acrimoniam obtundendam, Dioſcoride aliiſque veteribus: imò propter hanc rationem intinctibus & condimentis miſcentur aromata, ut acida & ſalſa temperentur: ſic vinum, ex. gr. ingratum, acidumque, abſinthii tantillo fit jucundum & potabile: adeoque ad virotam ſalivam corrigendam, ne ſtomachum nimium lædat, bene facere exiſtimanda ſunt. Atque hæc Antidotorum communis ratio eſt; ut quæ illis facultates naturæ, id eſt, communibus ſenſibus amicæ & gratiſſimæ inſint, illas & ipſo ſtomacho corporiſque habitu, ad ipſa uſque excretoria vaſa intactas rectas conſervent.

In eodem autem cenſu Antidotorum à veteribus numerantur etiam ſimplicia quæque medicamenta: imò & interdum medicamenta propriè & per ſe purgantia, ſi minori modo dentur, quàm ut alvum movere poſſint; ut Hiera in hoc morbo quotidie exhibita citra purgationem: & tunc auxiliare medicamentum, id eſt, Antidotum apud eoſdem audit.

Pergo ad alia Antidota: illud autem è nucibus joglandibus per ſe quoque alvum, at leniter, movet; ſed ad venena mirificè apud antiquos commendatur: ſiquidem in his nucibus inſunt qualitates maximè deſideratæ: earum oleum verè anodynum eſt, & privatim adhiberi ſolet ad inflammationes: idem de iſtiuſmodi nucibus teſtatur Ætius ſupra hoc, quod affectioni rabioſæ reſiſtit; Somnum, inquit, conciliat, & febricitantibus convenit. At alia peculiaris qualitas his nucibus donatur, (quæ ei cum oleo ex ſemine lini & papaveris communis eſt) nimirum per ſe ſiccari; pictoribus hodiernis notiſſima. Atque adeo hæ nuces propter hanc præcipuè rationem aptæ natæ ſunt ſalivam acrem & venenoſam obtundere. Etenim cùm corporis humani omnia ſalia ferè urinoſa ſint, id eſt glabra & pinguia, quòd digitorum attritione planè conſtat, hujuſmodi olea ex ſimilitudine & natura quadam communi propiùs aſſociari, & cum levi corporis calore quæ earum proprietas eſt, ſtrictiùs unici poſſe credibile eſt. Quemadmodum in ſaponis confectione, calcis vim ſepticam & ſalis lixivii pinguem acrimoniam, ob facilem coalitionem cum oleo olivarum piſciumve (etiamſi illa præ noſtris oleis jam dictis minimè apta ſint per ſe ſiccari, qui ad ſtrictiorem interſe unionem aliquis tamen defectus eſt) admodum retundi, & mitiſſimum medicamentum reddi videmus.

Procedo ad alia Antidota prophylactica, inter quæ numerantur Cinis cancrorum fluviatilium: Hippocampus marinus: item Silveſtris tolæ Tuberculum ex Plinio. Hæc autem omnia quandam inter ſe affinitatem habent: nam & cancri, & animalcula tolæ ſylveſtris exanguia ſunt; Hippocampus verò marinus, etiamſi è piſcium pinnatorum genere ſit, cùm tamen valdè oſſeus eſt, ideoque & propter parvitatem ſuam veteribus exanguis quoque viſus eſt: imò verò piſcium oſſa, cruſtæ teſtæque exanguium eandem ferè naturam qualitateſque analogas habent.

At cineres cancri uſti in præcipuis medicaminibus ſunt: ad magnum modum (ad ℨj. puta minimum, aut ℨij. ſi tardè dentur à morſu) & per ſe à veteribus multâ fiducia ad hoc malum præcavendum iidem dabantur; de pulverum verò teſtaceorum facultatibus, tam crudorum, quàm uſtorum, in Tractatu de humoribus fuſiùs egimus. Interim illud ſcire licet, illos eſſe è mitiſſimis colliquantibus medicamentis, adeoque apprimè utiles ad imbecillum ſtomachum ſalivâ venenosâ perpetim offenſum, ejuſque acrimoniam optimè iis temperari poſſe veriſimile eſt; multoque magis, quòd is pulvis à cancris fluviatilibus confici debet; utpotè marinis, quibus ſalſedo major, lenioribus: item ob ſimilem rationem ad ſerpentum morſus & ad rabiem benè faciunt, authore Dioſcoride.

Porrò Helleborus albus apud antiquos laudatur, & ſternutamentis, & clyſteribus aut balanis podici ſupponendis inditus. De infinita autem efficacia hujus medicamenti ad inſaniam curandam alibi erit diſputandi locus, ſed an ad Hydrophobiam privatim benè faciat, hæreo. Illud quidem verum eſt, hoc medicamentum pituitam vehementer movere, evacuareque: quæ cùm ſalivæ venenatæ proxima materia ſit, ſic fortè ad... vare poſſit. At metuo ne nervorum contractiones accelerer. Idem de Diagridio & Elaterio dando ſentit C. Aurelianus: nempe incongruè agitant atque gravant ægros, & non eo tempore, quo permitti poteſt uſus ſupradictorum, præcautionis cauſâ ac effugiendæ paſſionis. Hæc itaque & ſimilia ante acceſſionem Hydrophobiæ, & proximè à morſu, ſi quid commodi inde expectare licet, exhibenda ſunt. Siquidem incepto ſemel aquæ pavore numquam puram & ſinceram dimiſſionem habeat Hydrophobia, in qua ſola dandum eſt Helleborum.

Proximo loco Antidoti Apulei Celſi exhibendi modum paucis perpendamus: illo verò in ipſa correptione uti oportet; ad ℨj. dato cum roſæ cyathis tribus & exigua aqua? Hoc proficit ut aquam poſtea ſine timore ſitmant, & minùs quidem liberati hac difficultate crucientur. De Antidotis autem ſuprà ſatis diximus.

De oleo verò roſato mihi ampliùs diſſerere lubet. Non ita diſſimile remedium & optimæ, ut mihi ſanè videtur, ſpei. Cum Aceto jumentis Hydrophobicis adhibet Vegetius: at illos tantùm eorum nares & caput diligentiſſimè perungit, & ſanitatem promittit. At ſumma difficultas eſt in exhibitione alicujus humoris, quod Scribonio tamen Largo ſatis benè proviſum eſt, remedium ejus ipſa correptione ineunte, exhiberi debet: concedatur itaque id fieri poſſe; olei tamen roſati quantitas præſcripta admiranda eſt, ſcilicet ad quinque ferè uncias: attamen ſalivæ venenatæ ore, faucibus, ſtomachoque commiſtum, ejus virus habitare poteſt; maximè quod oleum ipſarum roſarum rerum

inſi-

Digitized by Google

Inſigniter lenientium, ad ſatietatem uſque particeps eſt, ita ut poſtea ſine metu bibant, haud incredibile eſt. Ulterius videant, quibus opportunitas eſt id genus medicamenta experiundi.

Ultimo loco, Aquæ exhibitionem violentam conſideremus. Nam ſunt apud veteres qui nihil aliud, quàm potum dare quoquo modo nituntur.

Nunc gelu, vel nivem offerentes ægrotis, nunc viridem ficum, vel pyrum, aut cucumerem, & his ſimilia, referente C. Aureliano

Antiqui autem Medici alios atque alios modos bibendi invenerant.

Alii calami perforati initium ori ægrotantis immittunt; dehinc ex alia parte per aliam cavernam aquam infundunt.

Alii poculo, lineo panno ſubter impoſito, vel belluæ pelle (hyenæ puta) potandum putant: ſcilicet ſuperſtitione traducti, quòd naturalis authoritas belluarum, quæ canibus eſt contraria, timorem ægrotantium ſolvat.

Democritus autem ex antiquiſſimis medicis, & qui Hippocrati convixit, jubet origani decoctionem dari atque ipſum poculum, quo bibant, in ſphæræ rotunditatem formari.

Si commoti aut irati fuerint audito potu, erit differenda oblatio: dandus interea potus in Fictili vaſculo ſubtili caverna perforato, tanquam ſunt papillæ Uberum & dandus, projecto oculis obſtaculo, vel temporaliter clauſis feneſtris.

At de his ex noſtrâ obſervatione ſuprà comprehenſa dicere licet cum C. Aureliano, nempè hæc quæ vulgus per experimenta probata putat, longè aliena ex cogitata fuiſſe.

Porrò, parum olei, ſive calidæ, ut poterit contineri per podicem, clyſtere injiciatur: Atque id ad minuendam ſitim; nam non ſolùm dyſentericis injectum medicamen ſuperiora invadens, ſæpè ſtomachum atque caput vexare accepimus, ſiquidem eò neceſſariò pervenit, ſed etiam calidam & oleum pervenire poſſe concepimus, quò partibus iiſdem irrigationis præbeat laxamentum.

Reſtat autem dimerſio involuntaria in frigidam, quod & noſtris hominibus, ut video placuit: de hoc verò remedio C. Aurelianus audiendus eſt. Quidam medici, inquit ille, ut Artorius memorat, alios in vaſculum plenum frigidâ miſerunt, alios in puteum poſuerunt, ſaccis immiſſos, vel incluſos, ut neceſſitate bibere cogerentur. Alii in aquam calidam.

Quos optimè reprehendit idem antiquiſſimus ſcriptor, dicens illos neſcios eſſe, quòd paſſionis curationem illam eſſe, non ut bibant ægrotantes. ſed ut bibere velint: quod fit cum paſſio fuerit adjutoriis deſtructa.

Multi denique etiam bibentes rapti affecti ſunt graviore, & convulſi ex frigida interficiuntur.

Strangulatio quoque ac mors quandoque ex ſorbitione aquæ accidere ſolet, teſte Ardoyno.

Haud ita diſſimile experimentum à docto quodam medico Nottinghamienſi, *Thu-onghton*, mihi olim narratum eſt. Is Hydrophobici cujuſdam oculis mappam craſſam ſuperinjecit, manibuſque ligatis, potionem bibere invitum aliquoties cogebat; at prorsùs ſiniſtro eventu, nam ſtatim vehementer convulſus obiit.

Nec opinantem in Piſcinam projicere, non ante ei proviſam, inquit C. Celſus, ut Invitus aquâ ſatietur, ſic enim & ſitis & aquæ metus tollitur.

At hæc vana ſunt, & ſine fundamento: illud ſanè ex noſtris ægris ſatis jam evidens eſt, ſitim non eſſe Hydrophobiæ perpetuum ſymptoma; adeoque non de morbi natura ægros ſitire; ſi tamen aliquando per accidens id fiat; ſcilicet, in aliàs vitioſo corporis habitu, aut æſtivo tempore maximè calidâ & æſtuosâ regione, à vigiliis & antidotis calidioribus nempe medicamentis multùm exhibitis, ſi quid boni expectare liceat à tali dimerſione, id à vomitu plurimæ aquæ deglutitæ oriri debet; ita fauces & ſtomachus à ſaliva venenata abſtergi poſſint: at quomodo cauſam tam altè radicatam tollat levis vomitus, non video: adeoque inter remedia contingentia, & non privata & ſpecifica ponenda ſunt.

Noſtri autem Homines, certè maritimi, in altum mare ægrum demergunt: At aqua, inquies, marina ſitim accendere quàm tollere aptior eſt, propter vehementem & peculiarem ſalſedinem ei naturaliter inſitam. Aliter tamen de aqua ſalſa marinaque cogitandum eſt, ſiquidem adverſus omnigenum ferarum morſus ſal privatim utilis eſt. *Teſte Dioſcoride.*

Inter prophylactica privata oblitus ſum memorare Ipſius rabioſi canis Hepar coctum, & Catuli lactantis coagulum. Hæc autem nomino, quia remedia ſunt ab antiquitate ad nos tranſmiſſa, & quòd non rarò à noſtris quoque hominibus adhibeantur; at, quantùm intelligo, fruſtrà. Mihi quidem videntur antiquitatis religioſa quædam deliramenta: alia certè antidota ſuprà comprehenſa non negligant, ſuadeo.

Antequam verò hanc diſſertationem dimittam; quæri poteſt, cur Hydrophobia morbus inſanabilis ſit? Reſpondeo primò, ob cauſam fortaſſe adhuc ignotam; adeoque remedia rectè adhiberi non potuerunt. Rurſus, cùm duo præcipuè tempora, medicamenta dandi in hoc morbo ſint; unum, ab ipſo morſu ad præſervationem ab Hydrophobia, alterum, ad ipſam Hydrophobiam initam curandam. Cumque plurimos à rabioſo cane morſos ab antidotis appropriatis ſanos evaſiſſe; imò Galenus, aliique affirmant, neminem, cui cinis cancrorum fluviatilium ex gr. ad ℥ij. ex vino puro quotidie exhibitus eſt ad 40 dies mortuum eſſe: contrà, Hydrophobicum aliquem rariſſimè, ſi unquam, curatum fuiſſe. Hujus itaque in ſucceſſu medicamentorum differentiæ ratio eſſe videtur, quòd in ipſo ſtatu & paroxyſmo plerique morbi medicinam ægrè admittunt; at eadem medicamenta ante paroxiſmom exhibita benè faciunt. Imò morborum initia maximè accommodata ſunt medicinæ faciendæ, quod noxios humores reprimunt, foraſque eliminant, antequàm habitus corporis vitietur: à morſu itaque ipſoque morbi initio medicandum eſt, ſi quid feliciter moliri velimus.

Quod non alio quidem exemplo (ut id hîc obiter notem) meliùs elucidatur quàm è varia exhibitione Corticis Peruviani in Febribus intermittentibus, aut in ipſis putridis febribus, ubi tantùm remiſſiones eædemque ſtatæ ſunt. Nam ſi febris paroxyſmo declinante is propinetur, & intermiſſione tota, remiſſioniſve intercapedine aliquotica iteretur, ut Sydenham, ejuſque ſectatores faciunt, magnis & multis modis ejus pulveris pugnandum eſt, & fruſtraneo ſæpiùs eventu; certè ad infinitam nauſeam & crapulam ſtomachi à morbo labefactati: contrà, ſi è vino puro, per diem unum maceratus, propinetur, vel aliquot tantùm paucis horis (unâ vel altera putà) ante adventum paroxyſmi, quando ſcilicet maxima corporis integritas eſt, maximeque ſi id fiat ipſo ineunte morbo debellat plus una ejus doſis, quàm decem alias exhibitæ: loquor autem de morbis longis quales intermittentes ſunt; id quod centies felici eventu expertus ſum.

Unde ſatis conſtat falſum eſſe, quod aliqui vehementer volunt; nempe Antidotum illud mirabile (ipſe autem inter primos, quantùm ſcio, illud medicamentum olim in antidotis poſui) multò minoris efficaciæ eſſe nunc, quàm aliquot viginti retrò annis, mercatoreſque, ac Pharmacopolas noſtros (ut quidam volunt) injuriæ frauditque inſimulando: cùm tamen non in medicamenti bonitate, ſed in exhibitionis tempore & modo diſcrimen ſit.

De

De hac autem re provoco ad Badum, qui elegantiſſimū ac doctiſſimum Tractatum ante triginta annos de Cortice Peruviano edidit, unde, S—aliique nuperi ſcriptores noſtri, omnia ſua habuerunt, præter unum illud, de corticis exhibendi modo inepto, ne pejùs dicam, & intempeſtivo, authore ſuo, miſero illo agyrtâ Talbor, dignum inventum.

Porrò, ſi ſit potior aliquis delectus in Cortice, ipſi nos medici videmur culpandi, qui peſſimum volumus ex inadvertentia. Nam is cortex, me judice, optimus eſt, qui è trunco arboris; mox qui è ramis majoribus; deinde è ramuſculis habetur: at ex ipſis ſummis & tenuioribus ſurculis non niſi crudus & acerbus cortex detrahitur. Atque hoc ſatis conſtat ex analogia corticis noſtrarum arborum, (quercus putà) qui maturior, magis concoctus, majorumque longè virium, quo craſſior, vetuſtiorque, vel ipſis coriariis notiſſima res. Illud fortè noſtris hominibus impoſuit, cinnamomi ratio pretiumque, nempe in corticis illius quadam tenuitate parvitateque: at in illo medicamine quò acrior vehementiorque guſtus, eò gratius, acceptiuſque aroma: cùm tamen ex cortice majori camphir copioſiùs oleumque elici ſolent, clara maturitatis indicia.

Illud quidem propriâ experientiâ teſtor, me ante viginti annos cortice Trunci ſæpè uſum eſſe, ad craſſitiem & latitudinem volæ manûs, magnis & profundis ſulcis & fiſſuris conſpicuo, velut in vetuſta arbore. Imò eundem aliquando valdè carioſum putridumque ex neceſſitate, quòd melior nullo pretio tunc temporis haberi potuit, & olim & nunc me vix unquam fruſtravit eventu optimo & deſiderato; maximè ſi ejus modus & tempus exhibitionis ritè obſerventur. Sed tanti medicamenti rationes cæteras alibi, cùm de morbis acutis agam, opportunior dicendi locus erit. Atque hæc hactenus de hydrophobia, ad alios morbos longos procedo.

Superiores autem Schedæ de Hydrophobia tantùm non impreſſæ fuerunt, cùm librum Petri Salii Diverſi, proximè ſuperioris ſeculi doctiſſimi medici, primùm viderim. At multa ſanè fide digna, atq; aliter quàm ab aliis aliis ſcriptoribus, apud eum dicta inveni.

Itaque & quæ nova ad hunc morbum pertinent excerpere; & quatenus nos ab eo in aliquibus diſſentimus, pauca hic reponere lubet.

Imprimis, apud illum non video ullam bonam rationem, qua convellatur ſententia Galeni; nempè, ſolum canem ex omnibus animalibus rabie corripi. Admittam licet à Lupo ſæviora & magis horrenda ſymptomata poſſe conſequi: at Lupus à cane nonniſi ſpecie differt. Cætera autem animalia, quę ab Ariſtotele aliiſq; rabie tentari dicuntur, à canino morſu priùs infici poſſunt. Eſto! & Aſinus & Leo rabie inficere primariò poſſunt; cur homines ſiti tentati non irrugiant, rudantve ſed ſemper ut canes latrent, vel ut Lupi ululent? Hoc itaq; rem planè conficere mihi videtur; morbi nempe malitiā ex integro à canino genere oriri, non homini tantùm, ſed & aliis quibuslibet animalibus.

Nec multùm commoveor ab inſtantia mulieris Hydrophobicæ ex febri recens ſanatę; nam potuit, ut ſuprà diximus, ea ex traduce tranſmitti à parentibus, ut alii morbi hæreditarii. Et in his ſic propagatis mitiora ferè ſymptomata eſſe ſolent.

Inter ſymptomata verò titubat, dicens, dum rabiant homines, ſitiunt admodum. At ſitis non minùs quàm Febris, (quam ipſe excludit) ex morbi natura eſt.

Ut verò Febrem rectè explodit, ita delirium quoq; nolit hujus morbi ſignum Pathognomonicum conſtituere, nec neceſſariò rabiem conſequi; quę ex noſtris quoq; obſervationibus fidem habent.

Rationem verò Salii libenter admitto, cur oblatio, viſus, ſolaque imaginatio aquæ, Hydrophobicos lędat, nempè ex conſenſu ventriculi cum rebus vel viſis vel imaginatis: quæ infinitis exemplis expediri poteſt.

Cauſas timoris aquæ, quę ab aliis afferuntur, doctè refutavit: at ejus non libenter admitto.

Etenim illa Antipathia, quam cum viroſa ſaliva liquida alia habeant, res vana & futilis eſt. Atque hæc averſio ex accidenti tantùm eſt: nam pejorante malo, ubi valdè cupiunt bibere, ſi virus ſalivæ abominandum non impediret, promptè biberent.

Item illa altera ejus cauſa falſa eſt; nempe eſſe materiam ullam, quæ obſtruat fauces, vimque degluttiendi in rabidis hominibus ullo modo ex pituita cruda, viſcida, & virulenta eſſe præpeditam: ſed ſtomachum potiùs à tanto veneno vehementer offendi; ne itaque lædatur, ad aquam inſurgere.

Quod autem ſolida avidè deglutiant, cùm liquida avertentur, ratio eſt, in abſorbendis liquidis arctiùs aſtringi gulam, quàm in aſſumendis ſolidis cibis, ideò iis magis offenduntur, quòd è ductibus excretoriis ſaliva copioſiùs à liquidis elicitur.

Si quis verò quærat, cur liquida (ut in noſtro Ægroto I. ſuprà oſtenſum eſt) non averſantur in poſitu canino & pronis capitibus, erecti verò illa maximè abhorreant? Reſpondeo. Quia ſaliva viroſa, in illo poſitu effuſa, ad labia decurrit, in hoc ad fauces relabitur, eaſq; ad illam deglutiendam magis provocat.

Etiamſi verò Timoris aquæ cauſas non bene, ut opinor, expedivit, cum illo tamen aſſerere neceſſe eſt; verum characterem hujus mali eſſe cruciatum internū, ab aqua vel aſſumpta vel oblata inductum, & non vanum aliquem timorem aquæ liquidorumque, aut aliquam falſam de iis imaginationem, ſed quia verè & ſenſibiliter ab iis interiùs admodùm & in ſtomacho læduntur.

Hæc autem quæ ſequuntur ferè ſingularia ſunt, atque ad intelligentiam morbi maximè faciunt; eaque ideò in noſtras chartas transferre non gravabor; & præcipuè quod cum noſtris obſervationibus, ſuprà cōprehenſis, ex magna parte bene concordant.

1. Senſui quidem nullus rabientium à proprio habitu & temperamento, ex aſpectu immutatus apparet, cum nec in colore, nec in mole corporis, nec in facultatibus, nec in affectionibus, nec in ullis accidentibus ſenſibilibus, antequam rabiem incurrant, ullam mutationem ſubeunt.

2. Rabientes ratione proprii virus non febricitare: ſi autem aliquando febricitant, hoc ex corporis prævia altera indiſpoſitione fieri.

3. Præter ſigna ab aliis cōmemorata, unum ſe (quod præcipuum & infallibile futuræ rabiei appellat) animadvertiſſe ait, omnibus ignotum; atque hoc ſignum eſt, dolor quidam in loco jam commorſo, licet ulcus antea per dies & menſes integrè fuerit ſanatum, accedens, qui intenſus eſſe non conſuevit, niſi morſus partem nervoſam petierit. Hic dolor à loco jam commorſo incipiens, leviterque patientem affligens, per partes poſt partem, ſpatio trium aut quatuor dierum, aliquando paulò plùs, aliquando paulò minùs aſcendit ad cerebrum: cui cùm communicatus fuerit, in eo quaſi vertiginem cauſat, ſimulque confuſionem quandam, quorum merito, modò ad hanc partem, modò ad illam declinantes rectâ progredi nequeunt; indeque ſtatim homo in rabiem deducitur.

4. Etiamſi rabie correptis omnia excrementorum genera, ut plurimum retineantur: in uno tamen vidi maximam & ingentem urinæ copiam excretam, ſine ullo ægrotantis ſenſu.

5. Vidi aliquot ſimul carnes & oſſa apprehendere & conterere, & ita facilè eſitare, ut profectò non adeò facilè Canes ipſi edant.

6. Narrat, quâ fide neſcio, Lupum à Venatoribus

Verùm quoniam in dubiis tutior pars eſt eligenda; & dum agitur de ſumma rerum nunquam ſatis cautè agitur, ideò remedia in præſenti rerum ſtatu uſurpare conſultum exiſtimo, ut humores, ſi fortaſſe infecti forent, è corpore educãtur; ſtatim enim ſolida ad priſtinum ſtatum revertentur, quia in fieri adhuc eſt affectio, non in facto eſſe. Secundò humida alterario in ſolidis educenda. Tertiò alexipharmacis virus caninum oppugnandum.

Impoſito itaque Clyſtere, aut medicamento ex ſyr. roſ. ſol. & de polyp. præmiſſo, aperienda eſt brachii dexteri vena, ſanguiſque modicè educendus, habita cacochymiæ ratione, quæ ſanguinis miſſio in principio nullo modo conveniret, prout convenit veneno jam ad humores propagato.

Inde aliqua præparantia utilia quàm maximè fuerint, ex Decoct. Bugl. Meliſ. Oxalid. Gen. Zedoar. Dictamni albi, Angel. & Vincetox. additis ſyr. de Cort. Cit. de ſucco Bugl. & de Pomis. Quinque verò aut ſex poſt diebus, purgans quod validum ſit, erit exhibendum. Ita ſcribit Dioſc. quendam hydrophobiæ proximum, ſumpto Helleboro convaluiſſe, & O ib. quotidie porrigebat purgans ex Colocyn. ad fabæ quantitatem. Nos præbere poſſumus Elect. Diacath. Diaph. cum conf. Hamech. vel Extr. Helleb. ad ʒß. Caſſiæ immiſtum. Quæ Cholagoga medicamenta conveniunt, cùm caninum virus exultionem cõtineat, præſertim verò in hoc temperamento calido & ſicco, habitu gracili, atque cacochimo. Aliqui ad uſum quoque Antimonii deveniunt, ut quod agitatione, & calida humorum commotione, ab alto trahere, & educere venenatos humores valeat; à quibus tamen omnibus ſerum depur. copioſum eſt ſemper præbendũ, quorum etiã repetitus debet eſſe uſus. Nec ullo modo audiendus Rhaſis, qui valida purgantia, non modò in progreſſo, ſed etiã in principio exhiberi cõſulit, contra communem tum Arabum, tum Græcorum ſententiam.

Tandem Alexipharmaca virus oppugnantia ſunt diutius quotidie exhibenda. Galenus Alyſſum commendat. Lycium, & Laſerpitii ſuccum; Paulus, Orib. & Ætius viticis ſemen. Avic. præter cætera, Gentianam. Verùm principem locum, non ſolùm apud Gal. ſed & apud omnes, tum Antiquiores tum Recentiores, tenet Pulvis Cancr. fluviat. quem Æſcrion Empiricus, Gal. præceptor, ita parabat.

℞. Pulv. Cancr. fluviat. ʒx. Gentianæ ʒv. Thuris ʒj. m. cujus doſis erit ad ʒij. qui diſſolvi poterit in Aq. Card. ſanct. Scorzon. & tot. Cit. ut ad venoſum genus pervadat; in cujus uſu perſiſtendum ad 40. dies. Et interim ſedeat Matrona Illuſtriſſ. ſub arbore Cothus, & Virgam ſanguinariam manibus tractet, ita enim venenum caninum intus latens detegitur.

Victus ratio debet eſſe refrigerans, & humectans, licet Paulus vinum dulce, meracum, & vetus concedat, etenim idem Lactis uſum & lactaria edulia proponit. Quę in caſu pręſenti, dicta ſatis. *Idem ibidem.*

Quæſito de Virulentia Canina

Reſponſum.

Caſus equidem ſicuti rarus, ita periculi plenus, offertur mihi conſiderandus, cujus deciſio ſicut, apud ignaros & Laniones ipſos impoſſibilis, ita apud Eruditos difficillima, atque tandem apud Medicos, in Arte peritos, difficilis evadit, primò quia non adeò omnibus innoteſcat, animalia cętera rabie tentari poſſe, cùm ab Eruditis Viris jam Vulgus acceperit, ſolum Canem rabie corripi; ſecundò quia ſi animalia à cane rabido mordeantur, eorum qualitatem veneficam ab igne qui omnia conſumit, prorſus abſumi poſſe, à quàm plurimis facilè creditur; & propterea juremeritò Magnates Illuſtriſſimi Iſtius Urbis Nob. plures conſuluerunt Medicos pro deciſione, num Vitulus & Porcus, à cane rabido demorſi, rabie infici, & inficere potuerint homines, qui comederint ipſos, nec ne? ſimulque à partem affirmativam ſuſtinentibus, pro curationē atque præſervatione opem medicam exigunt.

Antequam igitur ad remedia proponenda deveniam, in caſu mihi propoſito duo neceſſariò priùs conſideranda veniunt, alterum, num Vitulus & Sus; animalia à cane rabidò demorſa, venenum caninum contrahere, & rabie affici poſſint, nec ne? alterum verò conſiderandum, num canino veneno infecta, & hominibus paulò poſt morſum comanſa, eoſdem inficere potuerint.

Et primum quod attinet, quamvis Galen. aſſeruerit, canes tantùm inter omnia animalia rabie tentari, & ſolos Camelos addiderit Ariſtot. locuti tamen ſuetuat de innata rabie, non autem de contracta, & acquiſita à canis rabidi morſu: hanc enim omnibus animalibus communicabilem eſſe idemmet Ariſtot. apertis verbis aſſeruit. Quare rabiem & Vitulo, & Porco rabidum canem morſu communicaſſe, non eſt quod dubitemus; quæ tamen affectio quoniam inſignem latitudinem habet intentionis & remiſſionis, idcirco ſi paulò poſt morſum à Lanione mactata fuerint, veneno canino progreſſus interceptus fuiſſet: non enim ſerpit in animalium corporibus ſine vehiculo ſpirituum, & in hoc caſu non adeò facilè venefica canina qualitas comedentibus carnes illas communicabilis foret, eoquè minus (ut ad ſecundum quæſitum deveniam) ignem pro coctione experta, cùm à Galen. habeamus, quod integri Serpentes cum ſale aſſi, ignis operà noxiam, excedentemque corporis noſtri virtutem deponunt. Negandum tamen non eſt caninum virus hominibus, qui carnes illas non aſſas, ſed elixas comederint, communicari potuiſſe. Et quamvis Galen. aſſeruerit, quod ſpicula venenata necant quidem Cervos, ſed ipſorum caro comeſta hominibus minime obeſt; ſolvitur tamen objectio, eo quod venenum illud quod helenium eſſe ſolet, humanæ Naturæ, ſicut Cervinæ, non adverſatur; quod de veneno canino aſſerere nequeo: narrat enim Surius in ſua Hiſtoria de rebus in Orbe geſtis, quòd cùm Caupo quidam porcellum à rabido cane demorſum, decoctum & conditum, hoſpitibus comedẽdum obtuliſſet, rabie omnes correpti fuerunt. Sed præterea habemus à Petro Salio, Medico egregio, lupum quendam rabidum, à Venatoribus captum, decoctum, & in diverſa obſonia diſtributum, multis hominibus qui ex eo comederant, rabiem intuliſſe: rationemque reddit, cur ab igne canina illa virulentia prorſus abolita non fuerit; idque quoniam non ab exceſſu alicujus manifeſtæ qualitatis, verùm à tota ſubſtantia venenum caninum procedit. Igitur cùm & Vitulus & Porcus à cane rabido commorſi, rabiei capaces fuerint, & eorum carnes ab hominibus comeſtę rabiem iiſdem communicare potuerint, reliquum eſt ut modum proponam, quo & à rabie præſervari, & ab interitu præcaveri poſſint: non enim neceſſe eſt quod ſtatim à comeſtione rabie detineantur, aſſerente Galeno, quod Canis venenum licet in demorſis non otietur, longo tamen tempore, cauſa, quę rabiem efficit, augetur, quouſque tandem ad aquæ formidinem, hoc eſt, ad rabiem ipſam pervenerint, tuncque quarto aut ſeptimo die convulſi pereunt, ut propterea Anthidotis alexipharmacis adhibitis, venenoque à corpore educto demorſi homines à veneno canino vindicari, & à rabie atque interitu præſervari poſſint, cùm frequenter, ſpatio menſium, & nonnunquam annorum, virus caninum ſuas exerat vires, dum non tantùm humores, ſed ſolidas quoque partes tandem occupaverit.

Affectus iſte quod medicamentis tolli poſſit antequam ſolidas corporis partes obſideat, jam innuebat

Gal. citatis locis, & confirmavit, dum pulverem ex cancris fluviatilibus, remedium certò ſanans appellavit, de quo pluribus locis mirabilia quoque repetit. Et quamvis Dioſcorides tertium aut ſeptimum diem, tanquam ultimum terminum aſſignaverit, quibus tranſactis nulla ſpes ſalutis ſuperſit, tunc intelligendus eſt, quando jam ad rabiem & hydrophobiam pervenerint; tunc enim nullum ſe vidiſſe ſanatum. Dioſcorides idem aſſerit, admiratus ſe audiviſſe Eudemum & Themiſonem ſanitati reſtitutos. Confidenter itaque remedia ſunt opportunè adhibenda, quibus ſe nullum vidiſſe mortuum aſſeruit Galenus, atque ego pluries expertus ſum.

Et quamvis in morbis curandis, utiles priùs deſumi ſoleant indicationes à morbi eſſentia & à cauſis, in hoc tamen affectu curando, indicatio ab eſſentia, neque à cauſa deſumi poteſt, quia ut morbus à tota ſubſtantia, occulta vi agit, nobis ignota, ut propterea ad experientiam & experta remedia confugere debeamus, occulta & alexipharmaca facultate huic veneno ſe opponentis; quibus tamen ſolis ego non acquieſco, cùm ab evacuatione infectorum humorum liberatos viderit Galenus, & Dioſcorides ipſe; quare prima intentio erit humorum venenatorum eductio; mox Alexipharmacorum qualitati veneficæ oppoſitio, atque tandem, quoniam hujus veneni finis & effectus eſt ipſa ſiccitas, humectantia quoque indicari videntur.

Primę intentioni ſatisfacere nequeunt ſola Lenientia, ut quæ humores à venis & longinquioribus corporis partibus trahere non valeant: unde Dioſcor. narrat, ſe vidiſſe quendam Hydrophobiæ propinquum, uſu hellebori ſanatum: quare mundatis primis viis leniéte aliquo medicamento, ſtatim Purgantia in uſum ducenda, hæcque ſint. Extractum hellebori nigri & ſenæ cum caſſia, Melancholicis; Extractum rhabarb. & diagrydii, Biliuſis, quibus ſuperbibant ſerum aſin. depur. ad libras: Pituitoſis verò trochiſci Alhandal cum Diaphæn. cui ſuperbibant mulſam dilutam, aquâ hordei paratam: Diebus verò intermediis aſſumant quotidie ſummo mane pulverem cancrorum fluviatilium, quem Æſchrion, Galeni Præceptor, Empiricus, diebus Canicularibus ita parare ſolebat.

℞. Cancrorum fluviat. in panatella rubra uſtorum, ℥x. gentianæ ʒv. thuris ʒj. m. f. pulvis, cujus doſis à ℈j. ad ʒij. in cyathô aquæ ſtillat. cardui ſancti, aut pimpinellæ aut pæoniæ quadraginta diebus aſſumendus. Et ſi hujuſmodi prava canina diſpoſitio ultro proceſſerit. Patientes etiam juvenes fuerint, plurimo aut fervido ſanguine abundantes, venas quoque aperire & ſanguinem educere minime verendum, ex pede primò, mox etiam ex brachio, cùm infecti humores jam in maſſa ſanguinea contineantur; & idcirco ſumma cum ratione, dierum progreſſu, Celſus commendat quoque ſudorem in Balneo, prius nimirum evacuato corpore per centrum, quod Balneum parari poterit duabus vel tribus horis ab aſſumpto Alexipharmaco ex cancris; ita primæ & ſecundæ intentioni ſatisfactum erit.

Pro tertia verò explenda, Paulus tanquam egregium remedium, lac proponit, quod quoniam horis matutinis remediis tum educentibus, alexipharmacis propoſitis locum cedere debet, idcirco horis veſpertinis in uſum duci poterit, ſimulque alia ſubſtâtificè humectantia alimenta boni ſucci: non tamen excludendo pepones optimos, perſica matura & a Sole bene confecta, ut ſiccitas à virulentia canina produci ſolita, quam fieri poteſt, arceatur, in quem finem à calefacientibus & exiccantibus alimentis, vigente & perdurante hujuſce veneni ſuſpicione, prorſus abſtinendum. *idem Tom. 2. Cent. 4.*

Obſervationes.

De morſu humano, ejuſdemque curatione.

Duplex homini ab homine morſus infertur, nam aliàs fit ab homine rabioſo, iſque ſummè malignus atque venenoſus eſt: ideòque non ſecus quàm ſi a cane rabioſo factus eſſet, curari debet. Aliàs fit itidem ab homine, aut phrenetico aut furioſâ irâ percito. Quem morſum poſtremum periculo non vacare, exempla quę ſequuntur, fidem faciunt.

Anno 1582. Girardus Muchs, mercator *in Langenberg*, in Ducatu Montenſi, quum inter pocula cum alio quodam litem haberet, eique colaphum impingere tentaret, dentibus haud leviter infixis apicem dextri ejus indicis apprehendit. Unde, quia non rectè curatus, nec ulla vitæ regiminis ratio habita eſt, exortus eſt dolor magnus, aliaque graviora ſymptomata. Quum verò de abſciſſione manus barbitonſores duo, quibus curandum ſe commiſerat, inter ſe conferrent; is vocari juſſit pręſtantiſſimum Coſmum Sloranum, apud quem tunc temporis praxim exercebam. Quum itaque perveniſſemus ad ægrum 26. Julii, invenimus totam manum inflammatam, & jam incipiente gangræna correptam: dolores quoque extremi, convulſiones, febris ardentiſſima, ſyncope, & inquietudines maximæ aderant; ita ut non ſolùm de manu, verùm etiam de vita periclitaretur.

Scarificavimus itaque ſtatim totam manum, & applicuimus quæ gangręnæ adverſantur. Mox univerſalibus, veluti clyſmatis, purgationibus, venæſectione, epithematibus, cordi & hepati applicatis, & vitæ regimine frigido & humido, humores & ſanguinem ad manus cum impetu fluentes, repulimus, detraximus, diminuimus, & partes principes ad temperiem vocavimus. Sic tandem æger, divino favore convaluit, ita ut nõ manum, imò ne digitum quidẽ morſum amiſerit.

Anno 1603. menſe Aprili, quum phreniticam quandam mulierem tractandam haberem, & linguam an arida eſſet, explorare vellem, illa digitum incauti, & nimis curioſi Medici dentibus arripuit, atque adeò dẽtes digito impreſſit; ut ſine violẽtia eum inde extrahere non potuerim. Hinc ſtatim dolor vehemens, non ſolùm in ipſo digito, ſed per totum brachium exortus eſt. Applicatis tamen iis quæ ſequuntur, paulatim dolor ſedatus eſt: & quinque vel ſex dierum ſpatio digitus convaluit. Primò diligenter ſanguinem ex morſibus (diverſis enim in locis dentes infixerat) expreſſi, mox aceto acerrimo ablui tum morſus, tum etiam totum digitum. Poſtea theriacam diſſolutam in aqua vitæ, cum goſſipio morſibus impolui, ac emplaſtro baſilico apicem digiti, totam verò manum linteo reduplicato, ac in oxicrato madefacto involvi. Atque his remediis quotidie bis vel ter iteratis, Dei beneficio convalui. *Gulielm. Fabricius Hildanus Obſerv. Chirurg. Cent. 1.*

Alia morſus humani curatio.

Anno 1604. ſub Canicula Eſaias Rapin, Corſellis propè Paterniacum, à quodam viro, furioſâ irâ percito, ad primam articulationem pollicis graviter morſus fuit. Hinc ſtatim exortus dolor vehemens per totum brachium. Neglecto ab initio morſu, dolores, reliquaque ſymptomata ſingulis momentis ingraveſcebant. Ego quarto die morbi acceſſitus feb icitantem ipſum comperi; ſincopæ item aderant, & dolor acutiſſimus. Pollex item uſq; ad carpum correptus erat phlegmone, quæ poſtea in putridum & ſinuoſum ulcus degeneravit. Morſus lividi erant, ex quibus

[illegible]

ſubtilis, acris, & fœtidiſſima materia effluebat. Doloris leniendi gratiâ, brachium oleo roſaceo & lumbricorum inunxi. Ad carpum, defenſivum morſibus, tori verò digito ſequens unguentum applicui.

℞. Unguenti baſilici. Butyri recentis an ℥ß. Ol. amygdalarum dulcium ℥j. Theriacæ opt. ℥j. cum vitello ovi, fiat unguentum ſ. a.

Poſtero die electuario de ſucco roſarum ipſum purgavi. Poſtea baſilicam brachii ſani incidi, & vitæ regimen præſcripſi. His ſedato dolore, & probè digeſtis morſibus, ulceribus mundificativum ſequens impoſui.

℞. Pulveris Myrrhæ, Aloes, radicum ariſtolochiæ rotundæ, Iridis florentinæ, Angelicæ an. ʒj. Theriacæ diſſolutæ in aqua vitæ ʒ ij. cum melle roſaceo, fiat unguentum.

Tandem ulcera aliorum ulcerum more conſolidavi, curamque Dei beneficio, maximo cum labore abſolvi *Idem ibidem.*

De morſu canis rabioſi.

Matronæ cuidam in via obviam venit canis rabioſus, qui veſtem ejus dentibus arripiens, huc & illuc trahebat, donec tandem veſte lacerata, cute tamen mulieris illæſa & intacta, canis aufugit. Illa verò neſcia canem rabioſum fuiſſe, laceratam veſtem filo (prout ſarcinatrices factitare ſolent) dentibus abſciſſo, reſarcire cœpit. Unde nullum quidem per tres menſes ſenſit incommodum. Poſtea verò ſenſim melancholica facta, imaginationibus, viſionibus horribilibus & pavoribus agitari cœpit, & paulò poſt aquam & vinum odiſſe, & quod pejus eſt inſtar canum latrare, domeſticos non agnoſcere, dentibus arripere, atque modò hunc, modò illum mordere tentans: Donec tandem in ea miſeria animam efflaret.

Quomodo autem venenum partes nobiles infecerit, jam operæ pretium eſt perquirere. Venenum hoc univerſam complexionem ac molem humorum in corruptionem trahere, ac omnes partes principes invadere, ſymptomata, quæ inde ſequuntur, ſatis ſuperque teſtantur. Cerebrum enim imprimis à veneno occupari, furor & inſania denotant: quandoquidem ſpiritus animales, aliis ſubtiliores, primò offenduntur. Poſtea quoque in corde, & hepate ſummam intemperiem calidam & ſiccam exoriri, leipothimia, incendiũ, febris, ardor linguæ, ſitis vehemens, anxietas, inquietudines, & hujuſmodi ſymptomata denotant. Hinc certum eſt, excrementa & ſalivam præcipuè (quæ in canibus rabioſis partim cerebri, partim pulmonis excrementum eſt) venenoſam eſſe. Veſtis igitur matronæ virulentâ ſalivâ canis madefacta, filum infecerat, atque inde mulier dentibus filum abſcindens, venenum partim ex filo, partim ex ipſa veſte, labiis ad ſe attraxerat, quod deinde paulatim ad partes nobiles ſerpſit. Tanta enim eſt hujus veneni ſævitia ac malignitas, ut hominis judicio comprehendi non poſſit. Neglecti enim morſus canis rabioſi, quantumvis minimi, cute vix læſâ, ſine dolore aut inflammatione, nihilominus poſt longum tempus omnibus partibus principibus, labem atque perniciem communicant, ita ut tandem homo in furore moriatur. Nonne Baldus, eximius ille Juriſconſultus, à caniculo ſuo in labiis morſus, neglecto morſu, poſt quatuor menſes rabidus periit? Sed non tantùm morſum pernicioſum & mortiferum eſſe, ſed ipſam ſalivam, teſtantur Galenus, & poſt eum multi viri docti.

Quanta autem hujus veneni ſit ſævitia atque malignitas, licuit hoc anno binis exemplis mihi obſervare. Primum fuit Sebaſtiani Cuitineri, Paterniacenſis filia, quatuordecim annos nata. Illa à rabioſo cane vulnuſcula quinque in tibia acceperat. Parentes illam vetulæ empiricæ curandam commiſerant. Illa vulnera ferro candenti inuſſit, poſtea neſcio quo unguento 15. dierum ſpatio, curationem abſolvit. Sed quia (ut ex parentum relatu colligo) non ſatis profundè immiſſum fuit cauterium, & maturè nimis obductæ fuerunt cicatrices, accidit ut poſt menſes tres ſubitò melancholiâ, triſtitiâ, mœrore, & timore, ac paulò poſt hydrophobiâ correpta ſit. Ego tandem accerſitus, inveni ipſam in mortis agone. Maximus ardor, ſudores, anxietates, & ſitis aderant: aquam tamen neque vinum videre potuit, neque etiam ſibi nominari paſſa eſt. Lingua arida erat. Domeſticos non agnoſcebat, quos quandoque dentibus apprehendere tentabat. Atque in eo angore paulò poſt è vita deceſſit.

Alterum exemplum fuit de Juvene quodam viginti annos nato, Daniel Perrin nomine. Is ſuperiori æſtate, tempore meſſis, à fele rabioſo ſcalpturam in dextro pollice accepit: ubi epidermis vix offenſa fuit. At quia ipſe inſcius felem rabioſum fuiſſe, hanc ſcalpturam (quæ non diu poſt ſponte coaluit) planè neglexit. Nullus enim ſequebatur dolor, nullaque inflammatio, aut aliud ſymptoma. Proximâ verò die 1. menſis Martii, paulatim incepit melancholicus fieri, & pavoribus, atque falſis imaginationibus commoveri: ita quidem ut poſtero die domo egredi: atque in publicum prodire non auderet. Ego tertio die ejuſdem menſis vocatus, inveni ipſum hydrophobiâ correptum; Aquam enim, vinum, omniaque ſplendida adeò abhorrebat, ut ne videre quidem poſſet, nec vellet: imò interrogatus an vellet bibere, ſtatim alta voce exclamabat, ſeque abſcondebat. Vultus, collum, & pectus inflammata erant: colore cæruleo miſto, ſudores & anxietates aderant: maximo cum impetu ex una in alteram lecti partem ſeſe ita projiciebat, ut tres viri quantumvis validi, vix eum continere poſſent. Nonnunquam exclamabat, & ſeſe in adſtantes projicere tentabat: quos dentibus arripuiſſet, niſi cuſtodes eum retinuiſſent. Cibum & potum non ſolùm reſpuebat, ſed ex ſola nominatione aut inſpectione calicis, expaveſcebat & tremebat, atque in ea miſeria eâdem nocte è vita deceſſit. *Idem ibidem.*

Anno à Deiparæ virginis partu 1581. menſe ſextili, matrona quædam, honeſtaque mulier, doctoris celeberrimi filia, quam nobilis vir ante duos annos in uxorem duxerat, hæc mihi familiariter nota, proximèque affinis: cum quodam die per urbem negotia haberet & ageret, à cane rabido ex improviſo impetitur, in ſiniſtro brachio mordetur. Vicini, & concomitantes rei magnitudine, & triſtiſſimo caſu vehementer perculſi, illico canem interficiunt: Dein præſto advocati adfuerunt ſeduli doctiſſimi Medici, qui exquiſitè remedia præſcripſerunt, partique affectæ apponenda juſſerunt. Per os item Alexipharmaca propinari curarunt. Brachium ſupra vulnus, ligaturâ validâ, vinculo arctiſſimo exceptum fuit: Topica attrahentia, foraſque venenum evocantia, ejuſque vim retundentia, adhibita. Denique ferrum & ignem loco læſo applicuit Chirurgus. Tandem elapſis paucis diebus, Deo volente, ſalva & incolumis evaſit, vel evaſiſſe videtur, nulla in brachio noxa, nec tantùm cicatrice ferè relicta, nulloque in corpore, ut apparebat, reſtante veneno. Verùm quid evenerit, audi quæſo. Septimo ab hinc anno recurrunt ſymptomata ſæviora multò: perſentit in brachio aliàs læſo dolorem acerbiſſimum, veluti à caninis dentibus diſcerpſi, & dilaniari. Inde paucô interjectô tempore furor & mentis alienatio ſubſequuntur, mœror, triſtitia, vigiliæ ſummæ, ſitis inexplebilis, febris tandem; & maxima virium proſtratio: ciborum denique omnium odiũ, nunquam tamen à potu abhorruit. Nec liquida, quæ ſitim extinguere valebant rejecit. Morti proxima judicata eſt, imò nulla nobis relicta erat vitæ vel

ſalutis ſpes. Sed in tot tantiſque malis, ità diligentiſſimè ei manus auxiliares adhibitæ fuere, tum à præſtantiſſimis Medicis, tum à domeſticis, ut intra paucos dies perfectè ſanata viſa fuerit.

Sæva etenim illa accidentia, paulatim miteſcendo, abſolutè ceſſarunt. Poſt annos ſeptem ab hac invaſione, & decimò quartò à canis morſu, & tertiò ab obitu mariti ſui, mirabilibus, iiſque graviſſimis morbis, iterum tentari cœpit, principiò ductò à ſiniſtro illo brachio. Tormina lethalia ſenſit, vomitiones & ructus incredibiles, omniaque ſymptomata atrabilaria ſuſtinuit, vigilias & ſitim maximam paſſa eſt. Vellicationem, & dolorem ingentem in locu priùs morſo habuit. Curatur iterum diligentiſſimè, & me præſente ſanitati, ut videbatur, reſtituitur perfectè, aptis ad id adhibitis remediis. Sopitum tantùm judicavi malum, non deletum. Sic manſit per annos ſex. Annò vigeſimò à vulnere accepto, denuò recurrit affectus, excitantur accidentia ut prioribus annis, redeuntque eadem ſymptomata. Sedatis annò ſequenti iiſdem rurſus tentatur honeſta fœmina. Subſequenti annò repetiit malum bis. Annò proximè illapſò ter ita correpta fuit. Hôc annò jam bis. A nibus annis frequentiores, ſed breviores fuerunt paroxiſmi. Tres aguntur hebdomades, quòd ab ultimo prehenſa fuit, & evaſit paroxiſmò. In omnibus ferè temporum mutationibus ſibi brachium vellicari perſentit. Vereor, ne brevi vitam anxiam & calamitoſam, cum morte ſæpiùs optata commutaret. Hujus rei teſtis ſum: hæc egomet vidi. *Idem ididem; ex communicatione Abelis Roſeii Medici Lauſannæ ſit.*

Morſus canis rabidi curatio.

Anno 1602. 30. Julli, adoleſcens quidam Paterniacenſis, David Willometus nomine, prope cubitum dextrum a cane rabido vulnus accepit. Venit ad me primo Auguſti. Tum præparatis omnibus, ſic proceſſi. Primò morſum ſcalpello ſcarificavi, cucurbitulamque cum largiori flamma appoſui, & quantum fieri potuit, ſanguinem extraxi. Deinde totum brachium poſca, in qua diſſoluta erat theriaca, parumq; ſalis marini, ablui. Saliva enim canis rabidi in parte aliqua cutis exſiccata, niſi maturè & diligenter ablata & abſterſa fuerit, rabiem excitare potens eſt. Poſtea cauterio actuali morſum undique ac profundè inuſſi. Hic monitos velim tyrones Chirurgos, ut diligenter proſpiciant, ne nimis leviter & ſuperficialiter inurant hujuſmodi morſus, ſed ut potiùs in exceſſu, quam in defectu peccet. Quum enim morbus ſit extremus, extremùm quoq; requirit remedium. Expertus loquor Filia enim Sebaſtiani Cuiſineri (cujus antea memini) fruſtra paſſa eſt cauterium, ab empirica vetula adhibitum, quòd non ſatis profundè impreſſum fuiſſet. Audacter itaque atque ſatis altè, ſi pars affecta conſentit, imprimendum eſt cauterium admodum ardens, ut Galeni verbis utar. Quandoquidem ex levi applicatione cauterii, duo ſequuntur incommoda. Non enim ſatis conſumitur virus illud, atque malignitas à cane relicta, & maturè nimis coaleſcit ulcus. Hinc remanens portio aliqua veneni in parte affecta, tandem ſerpendo ad partes principes pervenit, eaſque in perniciem trahit.

Nunc ad propoſitum noſtrum redeamus. Poſt inuſtionem non uſque adeò ſollicitus fui de leniendo dolore. Unctuoſa enim & eſcharam relaxantia, veluti butyrum, oleum, & ſimilia, multò minùs refrigeraria & repellentia medicamenta, mihi in hujuſmodi ulceribus non uſque adeò probantur. Illa enim exhalationẽ, evaporationemque veneni impediunt, hæc verò ſanguinẽ, atque cum eo venenum ad partes nobiles repellunt. At quia omnis dolor ad ſe attrahit ſanguinem & humores ex corpore (ut Galenus teſtatur) veriſimile eſt, dolorem prodeſſe hujuſmodi ulceribus, dummodo levis fuerit. Itaq; poſt uſtionem, vulneri impoſui goſſipium madefactum aqua vitæ, in qua diſſoluta erat theriaca. ſequens emplaſtrum ſupra linteum extenſum appoſui.

℞. Cepæ aliquantum ſub prunis coctæ, Fermenti, Farinæ ſinapi an. ℥ij. Theriac. ℥ß. Foliorũ rutæ & Scordii an. M. ß. Miſceatur in mortario, addendo parum mellis.

Sequenti die ſcapello eſcharam undique, quantum fieri potuit, incidi, deinde jam memorata medicamenta applicui: atque ſic uſque ad caſum eſcharæ proceſſi. Poſtea ne labia ulceris coaleſcerent, bis in die piſum impoſui, quemadmodum fit in fonticulis: & præſcriptum emplaſtrum applicui. Atque hoc modo ulcus ad menſes tres apertum retinui. Interim tamen per intervalla, ſingulis ſcilicet hebdomadibus, bis terve ulceri ſequentem inſperſi pulverem.

℞. Pulver. præcipitat. Lapidis bezoardici, Pulv. radicum angelicæ an. ℈j. Miſce.

Mirificè enim malignitatem ad ſe ex profundo attrahit, & veneno adverſatur pulvis iſte. Per os alexipharmaca, veluti theriacam, mithridatium, cornu cervi uſtum præparatum, & & lapidem bezoardicum propinavi. Sequens quoque pulvis, cum aqua bugloſſæ aut boraginis exhibitus, ſummopere laudatur à veteribus & modernis Medicis.

℞. Cineris cancrorum fluviatilium ℥ x. Radicis gentianæ ℥ v. Olibani ℥ j. Miſce, fiat pulvis tenuiſſimus.

Venam incidi, neque pharmacum ſolutivum exhibui, ne venenum ab externis ad interiora traherem membra. Sic divino Numine curatus fuit. Atq; ad hunc uſq; diem, quo hæc ſcripſi, proſpera valetudine fruitur.

Eodem tempore hujus juvenis fratrem, ab eodem cane, ſeptem in locis morſum, ſuperiori methodo curavi, qui à curatione per annum integrum ſanus vixit, tum pleureſi correptus obiit. *Idem ibidem.*

Anno 1604. die 10. Novemb. Matrona quædam honeſta Paterniacenſis, quinquagenaria, uxorque Petri Deniſii, à Cane ſuo domeſtico ac rabioſo quatuor diverſis in locis morſa fuit. Primò quidem in dextræ manus digiti medii dicti, tribus locis diverſis, quorum morſuum vulnera duo ex una ferè digiti parte in alteram penetrabant. Deinde quoque ſupra cubitum in muſculo bicipiti. Unde meo conſilio uſa, modo ſequenti proceſſi.

Primùm vulnera phlebotomo aliquantum ſcarificavi, quò ſanguis effluere poſſet, cùm à vulneribus acceptis nihil ejus effluxiſſet. Deinde brachium ac manum undique ſequenti lotione ablui.

℞. Aceri acerrimi ℔ ß. ſalis marini ſubtiliſſ. pulveriſati ℥ij. theriacæ ℥ß Miſce.

Poſteà cauterio actuali vulneribus cauterizatis, goſſipium ſpiritu vini, in quo theriaca diſſoluta, madefactum, impoſui, & ſequenti Emplaſtro totum digitum involvi, idemque brachio quoque applicui.

℞. Cæparum ſub prunis aliquantum coctar. pulveris ſem. ſinapl. ſalis marini, fermenti acris an. ℥j. fol. rutæ, ſcordii an. M. ß. theriacæ opt. ℥ß. Miſceantur, & cum ſ. q. mellis in formã unguenti diligenter incorporentur.

Alterâ die eſcharas ſequenti hamulo apprehenſas, ſeparatorio blandè excidi, idque in eum finem ne ſeroſus aliquis humor ibi detentus, ab eſchara malignitatem aliquam acquireret. *Idem Cent.* 2.

De morſu hominis.

Ruſticus quidam in pago *Werb.* propè Bernam, *Hent Schlichter*, nomine, in conflictu ab adverſario ſuo iracundiâ excandeſcente, ad ſecundum articulum medii digiti manus ſiniſtræ morſus fuit. Ab initio à balneatore quodã in ſecundũ menſem uſque curatus [illegible] fuit,

fuit, ſed parum feliciter: quandoquidem malum ita auctum, ut tandem Bernam ad barbitonſorem primarium Xenodochii ſe conferre coactus fuerit. Is cùm nullum aliud remedium, quàm ut ad metacarpum abſcinderetur digitus, ſupereſſe bono iſti ruſtico perſuaderet, operationemque ſtrenuè, & per dies aliquot urgeret, author fuit nobiliſſimus Vir Dn. Petrus à Wattenville Dn. in Wyll, ut ad me ſe contulerit æger. Tum manum, brachium, imò totum corpus propter doloris vehementiam & diuturnitatem extenuatum, digitum verò præter modum intumefactum reperi, & qui in ſuperficie juncturę exulceratus, & ligamenta, ipſæque cartilagines juncturæ eroſę, oſſaque inter ſe disjuncta & ſeparata erant. Purgato corpore, & parum dilacerato ulcere, & impoſito pulvere catagmatico, aliiſque, quæ in ſordidis ulceribus, & in eis, in quibus oſſa carioſa ſunt, adhiberi ſolent, cartilagines, necnõ ſquamulæ appendicum exciderunt. Deinde brevi conſolidatum fuit ulcus, ita quidem, ut ſpatio ſex hebdomadum, divino aſpirante numine, totam curationem abſolverim. Juncturam verò cùm rigidam & immobilem permanſuram eſſe ſcirem (eroſis enim cartilaginibus, quæ appendices oſſium tegunt, oſſa juncturæ mediante callo connectuntur, uti Obſerv. 77. Cent. 3. fuſiùs declaravimus) maturè ipſam aliquantum incurvavi, ita ut manus priſtinum robur adepta ſit. Idem in Mercatore quodam in Langerberg propè Duſſeldorpium Anno 1583. obſervavi, de quo vide tractatum noſtrum de Ichore & meliceria Celſi cap. 5. fuſiùs. *Idem Obſerv. Cent. 4.*

De morſu canis rabioſi.

Circa feſtum Purificationis beatæ Mariæ Virginis; proximè elapſum, ruſticus quidam Hildenæ Vir robuſtus, virgini ſeptem annorum ætatis, & optimo corporis habitu præditus, à cane rabido circa poplitem & genu dextrum variis in locis morſus fuit. Eadem die in pagum Ater vocatum, & ad marginem ferè Rheni ſitum, ipſum conduxerunt: ubi ſacrificulus ejus loci clave ignita S. Huberti, ut vocant, vulnera inuſſit: ipſum eadem die ad ſuos remitit, ad majorem quoque ſecuritatem, potionem *Luchtenbergianam* tantoperè in morſu canis rabidi celebratam ſibi adferendam curavit, eaque ſumma cum diligentia, & prout præſcripta, uſus fuit. Nullum ſupervenit ſymptoma, & ulcera intra dies quatuordecim planè coaluerunt. Eodem autem tempore porci tres ab eodem cane morſi erant: quibus prædictam potionem ſimiliter exhibuerunt: nihilominus tamen poſt menſem rabie correpti fuere; Ruſticus verò ad finem menſis Aprilis abſque omni incommodo ſupervixit. Tunc primò dolores maximi, & peracuti in tibia dextra exorti ſunt, urina quinetiam ſimul, & excrementa alvi ſupreſſa fuere. Tertia die morbi cùm ego accerſitus eſſem, vires adeo proſtratas inveni, ut cùm è lecto ſurgeret, ex una in alteram partem veluti ebrioſus vacillaret, & ſolus minimè incedere poſſet. Inquietudines, nauſea, anxietates & anguſtia pectoris, nec non dolores in inferiori ventre aderant, & urina ſimul & excrementa alvi, ut dixi, ſupreſſa erant. Circa genu tamen, & in ipſa tibia nihil apparebat, præterquam quod cicatrices lividæ, aut potius nigræ eſſent. Enema emolliens & anodynum protinus infudi, quo rejecto; ſequuta ſunt excrementa prædura, parumque urinæ. Sacculum quoque ex radicibus, herbis, floribus, & ſeminibus emollientibus & dolorem ſedantibus calidè applicui: inferiorem ventrem perinæumque butyrò recenti & oleo lumbricorum (utinam enim provocat) inunxi. Poſt horas duas, cùm iterum alvum exoneraret, excrementa copioſè rejecit: ſequutum eſt & multum materiæ pituitoſæ, viſcidæ & ſalivoſæ, veluti ſperma ranarum, multum item reddidit urinæ, quæ etſi obſcura, turbulenta & ſpiſſa eſſet, abſq; impedimento tamen & liberè deinceps ad finem uſque vitæ ſuæ ipſam reddidit. Semel atque iterum ita copioſe exonerata alvo, ipſum jam evaſiſſe penitus ſperabam; ſed fefellit opinio: quandoquidem paulò poſt correptus eſt rigoribus maximis: ſubſequens nox gravis & vires magis magiſque proſtratæ fuere: & quia ab initio morbi uſque in quintum diem nihil dormiverat, paulatim in delirium incidit: exclamabat, vociferabatur, adſtantes arripiebat, & objurgabat, ex una in alteram partem lecti ſeſe projiciebat cum impetu, & ſanguinem atrum, & in grumos concretum exſpuebat. Cùm verò poſt cœnam nonnihil laudani, & confectionis alkermes exhibuiſſem; omninò remiſit delirium & ea nocte quievit. Altero tamen die cùm à ſomno pejus haberet, mortem ex Hippocrate Aphor. 1. lib. 4. proximã adeſſe prædixi. Aucta itaq; febre, aucta etiam imbecillitate viriũ, & ſudore frigido correpto ægro, placidè & mẽte cõſtanti, animam ſexta die morbi effudit.

Cęterùm, etiamſi Hydrophobiã, quę præcipuũ, & veriſſimũ ſymptoma eſt morſus rabidi, correptus non fuerit: ipſum tamen peſtifero hocce veneno necatũ fuiſſe exiſtimo. Primò enim morbũ in ſum̃o gradu, ut ita dicam, malignũ fuiſſe, ſum̃a illa viriũ proſtratio, anguſtia circa præcordia, anxietates, nauſea & hujuſmodi, fidem faciunt. Deinde cauſã mortis fuiſſe morſu canis, dolor ille pungens, qui per dies aliquot, antequã reliqua ſymptomata ſupervenerint, tibiam exercuerat, certiſſimũ eſt indiciũ, aliquid veneni ibi remanſiſſe. Et profectò malignitatẽ aliquã adfuiſſe; præter dolorem lividitas, aut potius nigredo cicatricum indicat. Itaq; nulli remedio, nulliq; alexipharmaco, quantumvis approbatiſſimo, in morbis præcipuè acutis, niſi methodicè adhibito, fidendum eſt. Pręſentaneũ & à multis ſeculis approbatiſſimum remedium in morſu canis rabidi, eſt cauterium actuale: at hic inutile fuit! Cauſſam quæris? Dicam paucis quid ſentiam. Primò an ſatis profundè infixerit, incertum eſt. Uſtio enim ſuperficialis nequaquam ſufficit. Deinde poſt inuſtionem eſchara excidenda: vulnus quinetiam ad menſes duos aut tres apertum eſt retinẽdũ. Eſchara enim, niſi prima aut ſecunda die auferatur, retinetur in ipſa portio aliqua veneni, quæ vi ignis inſpiſſata fuit, iterumq; dum putreſcit eſchara, in liquorem diſſolvitur, & per venas capillares ad majora vaſa tranſit, parteſq; nobiles ſerpendo paulatim inficit; At quia in hoc ægro eſchara minimè exciſa, & ulcera nimis maturè cicatrice obducta fuerant, mirum non eſt, ipſum tandem peſtifero hocce veneno extinctũ fuiſſe. Quia tamẽ inuſtio aliqua vulnerum præceſſerat, & potione Lichtenbergiana uſus fuerat, venenum extremam ſuam ſævitiam exercere, & hydrophobiam excitare non potuit. *Idem ibidem.*

De morſu Lupi.

Anno 1610. menſe Februario, cùm ruſtici propè Lauſannam in venatione lupum in obſtantes plagas truſiſſent, & quinquagenarius quidam ex illis lupum trucidare vellet, inſurgit contra ipſum lupus, ipſiuſque genu dextrum arripit, & circumcirca rotulam quatuor in locis dentes altè infigit, ac miſerum in terram projicit, & niſi reliqui ruſtici accurriſſent, lupum quin etiam occidiſſent, de bono iſto viro actum fuiſſet. Ab initio, etſi dolores & magni & continui adeſſent, affectum tamen neglexit, neque ulcera ut aperta manerent, & ichor efflueret, operam dedit. A fera itaque inflictum virus cùm effluere liberè non poſſet, auctus eſt dolor, aucta eſt & inflammatio. Cibi item faſtidium & diarrhœa ſupervenerunt. Tandem cùm materia purulenta undique circumcirca genu, & in ipſo poplite collecta eſſet, & ſinus aliquot ſibi paraſſet, adductus mihi fuit

Lauſannam. Plurimis itaque factis inciſionibus & aperturis, pus tam copioſè & tamdiù effluxit, ut vires inde mirũ in modum proſternerentur. Tandẽ propter labefactationem virium diarrhœâ in lienteriam converſâ, planè extennato corpore, naturæ ſatisfecit.

Verùm, hic perpendendum eſt, primò huncce virũ cacochymicum, & melancholico ſucco referrum fuiſſe; ſecundò morbum ab initio neglexiſſe. Ego enim cùm advocarer, jam per multos dies decubuerat, & labia vulnerum ferè coaluerunt. Deinde propter injuriam temporis, & adverſam valetudinem meam (nondum enim à quartana planè reſtitutus eram) tarò ipſum inviſere potui, ſed negotium famulo, & ipſis domeſticis (qui nonnunquam abſente famulo turundas extrahebant, ita ut labia vulneris nimis citò coaluerint) committere coactus fui: circa affectum itaque externum errores commiſſi fuerunt. Tertiò non illam, quæ requirebatur, victus rationem obſervabat. Quartò partem Leſam valdè debilem fuiſſe perpendendum eſt: antea enim per multos annos, & diverſis quidem temporibus, ulceribus in ipſa tibia laboraverat. Ab initio itaque morbi, quia corpus purgatum non fuerat, & dolores vehementes (qui, ut Galenus teſtatur, inſtar cucurbitulæ attrahunt) adeiſſent, ſanguis & humores copioſè affluebant, qui à parte debili & in decliviori loco ſita, facilè excipiebantur.

Interitum itaque hujus viri potius ad ſupradictas cauſas, quam ad venenoſam aliquam qualitatem à fera inflictam referendam eſſe, rationi aliquomodo conſentaneum eſſe videtur. Ego, ut ingenuè fatear, hujusmodi morſus malignitatem non ſpernendam, cùm maximam contuſionem, tum etiam ſalivam feræ inflictã, ſibi adjunctam habere, exiſtimo. Id enim non ſolùm viri eruditi, verùm & ſymptomata, quæ in hoc viro apparuerunt, ſatis ſuperque teſtantur. Civem inſuper quendam in oppido Corſonnay propè Lauſannam, Minicus Maria ſi rectè memini, ex morſu lupi obiiſſe, Joh. Colonnay Archigrammateus Corſonnenſis, vir virtute & ingenio præſtans, mihi retulit. *Idem ibidem.*

Pro Canis rabidi morſu in puero duorum annorum.

Cùm extra urbem in prędio vicino caſus hic accideret, protinus puerum parens ruſticus adduxit, medicam opem implorans, ne gravius quid innocenti filio ſit expectandum. Mox enim à principio laborandum in hoc malo, quo malignitas morſu venenato inflicta funditùs extirpetur, & ne ſerpat interiùs, antidotis appropriatis prohibeatur. Idcircò indicationem utramque reſpiciendo, primùm exteriùs ordinavimus collutionem mundificantem & extrahentem. Sic.

℞. Theriac. veter. ʒij. fol. rutæ, M. ß. Syrup. aceroſ. citri ℥j. cum hydromel. q. ſ. leviter bulliant, & per expreſſionem colentur; cum colatura vulneratæ partes duriùs fricentur & eluantur.

Mox apponatur cataplaſma ex allio, ſale & terebinthina ſubactum.

Aſt interius quoque cito remedio opus eſſe ſtatuebam, quam ob cauſam canis rabidi jecur coctum ad ℥ij. in particulis diſſectum puello dedimus, experimento conſummati, quod primis 24. horis poſt morsũ nondum abſolutis, antidotum ſit præſentiſſimum. Ne quid verò ad miſerabilem Hydrophobiæ morbum præcavendum intermitteretur, mox in officina parabatur pulvis alexipharmacus contra rabiem caninam quem habet Palmarius. Qui.

℞. Fol. rutæ, verben. ſalv. min. plantag. polipod. abſinth. vulg. menth. artemiſ. meliſſophyl. beton. hyperic. cent. min. an. q. ſ. Legantur omnia ubi ſunt efficaciſſima. Siccentur in umbra: hujus pulveris externus & internus uſus fuit, juxta præſcriptum authoris. Exterius ʒiß. pulveris cum hydromelite coquebatur pro vulneris deterſione; Interius quotidie ℈j. cum ſaccharo permixtus in juſculo vel ſolitariè cum hydromelite, vel cum ſyr. de ſucco citri dabatur, non neglecta interim in aquam quotidiana læſi puelli immerſione.

His remediis Dei gratiâ liber fuit æger ab ulterioribus gravioribus ſymptomatis.

Sicut & alius ſeptem annorum puer, qui ſimiliter à cane rabido demorſus, meam opem primo ſtatim die implorabat; at neglectis vulneribus hiſce per caninam rabiem inflictis, Nobilis cujuſdam miniſtrum, necnon alium Baronis in vicinia, Sartorem, hydropobia ſuccedente, miſerabili delirio vitam cum morte commutaſſe recordor. Quare ſi unquam, ſanè verum hic illud, principiis obſta. *Gregorius Horſtius, obſerv. 23. lib. 7. De Morbis malignis.*

Potionem hanc hydroticam contra morſum canis rabidi expertam pro tribus vicibus propinavi.

℞. Myrrh. gentian. an. ʒj. theriac. ʒiß. ocul. cancror. uſt. ℈ij. aq. gentian. & Scabioſ. an. ℥iß. M. F. hauſtulus hydroticus.

Externe vulneri applicet rutam cum allio & pauca theriaca mixtâ. *Joh. Petrus Lotichius obſ. 1. cap. 5. lib. 6.*

Matrona quædam Nobilis pluries à cane rabido demorſos curabat, urendo vulnus claviculà ignità & exhibito hoc pulvere.

℞. Rutæ, veronic. plantag. latifol. rad. gentian. an. pt. æq. F. pulvis; dabat quantum nux juglans: dimidiata caperet manè per quinque dies continuos. *Jer. Martius. obſerv. 37.*

Nuper cujuſdam militantis in Prætorio mater vidit in quiete, ut radicem Sylveſtris roſæ, quam Cynorrhodon vocant, blanditam ſibi aſpectu pridie in fructeto mitteret filio bibendam: in *Lucetania* res gerebatur, *Hiſpania* proxima parte: caſuque accidit, ut milite à morſu canis incipiente aquas expaveſcere, ſuperveniret Epiſtola orantis ut pareret religioni: ſervatuſque eſt ex inſperato, & poſtea quiſquis auxilium ſimile tentavit. *Plinius, Nat. Hiſt. lib. 5. cap. 2.*

Pro Canis rabidi morſu.

Hujus curationis exemplum habes apud Amatum Luſitanum, cent. 5. curat. 45. de puero annos 12. nato, à cane demorſo in crure. Sequenti enim die puer eadem hora rigore, ſuccedente ingenti poſtea febre correptus eſt; ad quem vocatus Amatus, & accito Chirurgo locum demorſum ſcarificare juſſit, non ſine profundioribus inciſuris, & calido vino lavare: optimè abſterſo loco affecto, hoc emplaſtrum admovit: cæpam unam acrem accipiebat; alliorum caput ſive radicem mediam, theriacæ opt. ℥ß. fol. Marrubii fœtid. meliſſ. an. pß. tubeæ min. ℥iß. fermenti ℥ß. omnia piſtentur, & loco affecto ſuperponantur, quibus puer ſanitatem brevi obtinuit. Noſtri verò demorſos à cane rabido ad Oceanum mittunt, ut ibi ter aqua marina immergantur, idque in principio vulnere inflicto, antequam in hydrophobiam incidant. Novum hoc non eſt remedium. Ejus enim meminit Celſus lib. 5. cap. 27. Puero 10. annorum Delphenſi, cùm à cane rabido morſus eſſet, ne in hydrophobiam incideret, conſului, ut in mari immergeretur, & cùm ab immerſione domum rediiſſet, mandavi, ut decoctionis radic. Gentian. in vino. ℥iijß. adjectis ℈ij. theriac. opt. ebiberet, & nihil mali amplius ſenſit. Chirurgo imperavimus ut vulnus probè tractaret, neque ſubitò occluderet. Imò multis poſtquam mari immerſi eſſent, ſolam theriacam exhibui. *Petrus Foreſtus Schol. ad obſerv. 28. lib. 10. Cerebri Morbi.*

Vidi non procul *Gandavo* tranſnatantem navem, & in ea ſenem nudum funibus vinctum, habentem pondus in pedi-

in pedibus: ſubter axillas zona cingebatur, quâ ad antennâ ligatus erat, Rogavi quid ſibi vellet illud ſpectaculum: Unus è Nautis dixit, ſenem illum jam hydrophobam, & à rabiente cane demorſum fuiſſe pridem, perivi quorſum illum ad mare veherent, an necem ejus intenderent; Quinimò (ait Nauta) mox ſanus rediturus; illamque eſſe maris benedictionem, quod ejuſmodi rabiem extemplò ſanaret: Arrham obtuli ût me ſocium & teſtem aſſumerent. Cum navigatum fuiſſet per milliare Italicum duo viri ſubductâ caudâ antennæ elevarunt ejus cuſpidem, & ſenem in altum ſuſtulerunt, inde verò in mare præcipitem dedere, eratque ſubter aquas ad ſpatium miſerere, quem dein adhuc binies ſubmerſerunt ad ſpatium ſalutationis angelicę, tunc collocarunt illum ſuper vas teres ſupino dorſo chlamyde tectum. Ego ſuſpicabar illum obiiſſe, ſed metum riſit Nauta. Nam ſolutis vinculis, cœpit omnem muriam rejicere quam inſpiraverat; & mox revixit, qui dein rabie liberatus, ſoſpes vixit. Referebat Nauta Batavos cruda halece ſalſa triduo renovata, & ad morſum rabientis applicata, omnem auferre metum rabiei. Ubi verò id negligentia impedivisſet, ſpectato ſaltem ſubmerſionis modo omnes ſanari. Manſit id mihi alta mente repoſtum, perſuadens id in aliis amentiis non fore inutile. *Joh. Bapt. Helmontius, tractat. cui Titulus, Demens Idea.*

Honeſtæ cuidam fœminæ in forum eunti, canis rabioſus obviam venit, illiuſque pedes furenter ac violenter petit, ipſa periculum hoc ut evitet, inclinat ſe ſe, & genua paululum flectit, unde canis veſtem, & quidem potiſſimum fimbriam mordicus arripere, aliquantum latrare, & ſtatim aufugere. Quo facto, fœmina adhuc perterrita, hæret primò, an canis rabidus fuerit: recollecta autem mente, de rabie ejus ſuſpicatur, cùm ipſi antea familiaris admodum, imò domeſticus ferè extitiſſet. Domum igitur ſe confert, ſubque tecto veſtem laceram ligno ſuſpendit. Poſtquam verò eam quarto die repetit, atque reſarcire cogitat, res mira! vermes capite catulis prorſus ſimiles, iis in fimbriæ locis, quibus dentes infixerat, enatos reperit, eoſq; ceu miraculum novum, vicinis quibuſdã convocatis conſpiciẽdos præbet. *Phil. Salmuth. obſerv. 83. cent. 2.*

Morſus rabidi lethalis.

Joh. Janſonii, ſervus Subprætoris Joh. Voerknecht canem Prætoris rabioſum gladio jugulare tentans, exiguo foramine circa carpi manus dextræ interiora morſu canis vulneratur.

Die nono, neglectâ in mare præcipitatione, eum accedo, delirium aderat, febris ardens, hydrophobia, convulſio, ſputatio continua, ſitis ingens, anxietas, linguę ariditas ſumma, oculorum ſcintillantia.

Vulneri illicò applicari curavi cucurbitulam, & quidẽ tertiùm iterandam, hinc locum vicinum, ſimiliter ac vulnus ipſum hoc tegebatur Cataplaſmate.

℞. Theriac. veter. ʒß. Succ. Cepæ ℈iß. Stercor. colomb. ℥iiß. Sal. commun. ʒij. Pulv. Ruthæ, Scordil an. ℥ß. Aq. vitæ q. ſ. F. in formam Cataplaſmatis.

Veſperâ Cauterium actuale vulneri applicabamus, quo apertum ſervaretur, & venenum conſumeretur; loco cauterl ſato applicabamus Unguent. Baſilic. cui Theriaca mixta, ad ſeparationem eſcharę, præterquam quod & præcedens Cataplaſma ſuperimpoſitũ, ſudoriferũ itidẽ præſcriptũ, quod ægrè admodũ, ſimiliter ac õnia liquida aſſumebat. Pro potu tamen ordinario hoc præſcriptum:

℞. Fol. Ruth. Rad. Scorſouer. an. M. j. Fol. Salviæ min. P. ij. Beton. Nepet. an. M j. Leviſtic. M. ß. Coq. in vino gall. q. ſ. Colatura uſurpetur pro potu.

Die decimo, vigiliæ continuæ, abſtinentia à potu, ſudoris nulla eruptio, graviter moleſtabant, imò delirium valdè augebatur, mordendo enim, ſpuendo, lacerando, vociferando, ſimilibuſq; actibus, omnia turbabat, latratus tamen, contra ac vulgus docet, nullus notabatur.

Die undecimo omnia parum remittebant, quod nox præterita placidior, at duodecimo, defatigatus admodum exſpiravit: Et hac mortis ratione vulgum evidenter docet, vanum eſſe quod, rabioſum ejuſmodi non niſi ſuffocatione interfici poſſe, ſtatuat. *Jobus à Meeckren in Obſervationibus Chirurgicis.*

Rabiei & lumbaris impotentia Cauſa in Lupis.

Venatores in Lupo & Rabiei & lumbaris impotentię atque doloris cauſam credunt ſingulari providentia naturæ Serpentes in renibus natos, ſine qua ferociſſima beſtia multò diutiùs victura & robuſtioribus viribus prædatura, multò majus damnum ſit illatura. An hoc perpetuum ſit inquirant alii: Ego ſequentia notavi. Anni poſt ſeculum ultimum quinquageſimi tertii, Februario capta eſt Ottovillæ (circa quod tempus lupus niger viſus eſt) ab Illuſtr. Dom. Comite Naſſuvio Lupa, in cujus ſiniſtri renis planè conſumpti ſuperſtite membrana vermis viginti & unam unciam ſeu pollicem longus ſerpentis formâ, enectus, ſub tenera cute quaſi ſanguine ſuffuſus alter apparuit; alter pedem longus multò gracilior, ore patulo, quale mordilapides habent, cruentum caput erexit: plures inſuper albi longè minores inventi. Renum verò dexter inſignis & integer viſus. In uatium dein ſpongioſo oſſe duo viſebantur vermes latiuſculi, veluti qui in ovium hepate ſunt, *Egeln* dicti, ſed hi rotundo capite, caudaque magis magiſque gracileſcente, ſub quorum ventre tenuia quædam à cauda extrema removebantur, cum ore verò continui mihi videbantur. Quos vermes potius rabiei cauſam conjicerem, ubi incrementa proles ſumſerit, quàm dolorem renum; quando & in canibus ſub lingua inveniuntur, quos recens natis eximunt, ut præcaveatur Rabies.

De morſu Canis rabidi.

Domina à *Strange in Wagniſſ* dedit duos Vermes Majales ſine capite duobus pueris demorſis à cane rabido. Sed malè ſeſe habuere exinde, ita ut mortem inſtare putaretur. Poſtquam autem ſanguinem minxerunt, intra aliquot horas reſtituti ſunt. Filia ejus Domina à *Domnig in Elgut*, dedit ancillę, cui canes multa vulnera morſibus inflixere, cum magno commodo.

Scholion. Hoc experimentum eſt ruſticorum (quibus Scarabæi inſtar Cantharidum ſunt) teſte Sennerto l. 1. p. 2. c. 16. Prax. Ubi Avicennę authoritate, urinas ad ſanguinis mictum provocandas refert. Avicenna enim l. 4. fen. 6. tract. 4. Trochiſcos è Cantharidibus peculiari modo pręparatos commendat, ac addit: Cùm ergo minxerit ſanguinem, tunc jam ſecurabitur à timore aquæ. Cùm itaque cum authoritate Experientia adſit, videndum & indagandum, qua ratione diuretica hoc in caſu proſint. Ego, ſalvis aliorum judiciis, putarem: cùm diuretica ſerum ſanguinis ab ipſius maſſa ſegregent, & per renes & ureteres ad Veſicam detrudant, ſi principio ſtatim exhibeantur, quando fermentatio à veneno adhuc ſit in fieri, & miaſma ipſius nondum ſit Viſceribus impactum, diuretica illud unà cum ſero extrudere & per urinam expellere. *D. C. G. Wincleri.*

Remedium Euporiſton in morſu Canis rabidi.

Adverſus morſum canis rabidi infallibile Euporiſton matris meæ, Annæ Giſenæ de Calis, cujus benefi-

cio

cio multos commorſos, & aliquot jam actu rabidos feliciſſimè reſtituit, communicabo, &

℞. Rutæ, Abrotani, Betonicæ anguſtifol. Salviæ anguit. ſol. an. M. j.

M. inciſ. aff. aceti vini optimi lib. 1. ſique tempus permittit, per aliquot horas maneat in infuſo, exprime, expreſſo adde Theriac. Andromach. ʒi.

Adultus magnum de eo ſaciat hauſtum, junioribus & puerulis datur cochlearim: ſin verò periculum metuatur, additur Herb. cardui fullonum M j. vel hujus ſem. contuſ. ℥i.

Vulnus commorſum per 9. dies apertum tenendum, ac prædictæ herbæ expreſſæ poſt fricationem cum bacillo è vite applicandæ omni mane, tamdiu donec æger in portu naviget: ſi metus periculi adhuc ſit, repetatur potio. Tota Reſpublica Medica ſimile Euporiſton vix habet, quod æque prodeſt.

Experientiſſimus Franciſcus Joël integram curandi Rabidi canis Morſum, Methodum tradit, qui videatur: ſi ſuperius Euporiſton in uſum vocare non lubet, præprimis cataplaſmata venenum elicientia placent.

Sequens noſter etiam omni voto reſpondet.

℞. Pulv. ſemin. card. fullon. ʒ. j. c. c. præp. ℈ii. Lap. Bez. gr. xv. herb. Card. bened. Scordii an. ʒß. Terræ Sigill. præp. gr. 20. Radic. Tormentill. ʒi. ocul. canc. præp ℈i. Magiſt. Antim. diaphoretic. ℈iß. Lapid. Percar. ℈ii. cortic. citr. ℈iß. M. f. l. a. P. *D. Joh. Ludov. Hannemanni.*

Auctarium Th. Bartholini.

Euporiſton expertum compendio laudat Ferd. Ponzett. de Venen. L. 3. c. 19.

℞. Pulv. gentianæ ʒi. pulv. cancr. fluviat. uſtor. ʒii. myrrh. ʒi. pro duabus doſibus. Cui ſimilis pulvis inter ſecretos à Galilæo Mathematico percelebri habitus.

℞ Pulv. cancr. fluviat. 18. Jul. capt. & in pulv. comb. ℥v. Rad. Gentianæ ℥iiß. thur. pulv. ʒiv. f. pulv. ſubtil. in vitro ſervetur. Doſ. ʒ mane. ʒß. veſperi in aquæ font. vel alterius quant. æq. 40. diebus.

Ex Galeno verò hæc deprompta l. xi. de ſimp. Med. Facul. quæ quomodo præparanda, & miſcenda & augenda tradit laudatus Fr. Joël, quem ſemper magni feci a primis tyrocinii annis, quia cœlo noſtro accommodantur remedia, facilia, & pleraque inquilina. Unde præfero cataplaſma ejus ex cinere fraxini cum urina pueri aut aceto. In eo enim totus ſum, ut ex domeſticis remediis morbos noſtros curare doceam, ne in peregrinis incertis, mangonio ſæpè corruptis, & naturæ noſtræ cœloque minus convenientibus poſthæc indormiamus. Hinc ad Theriacam Danicam conficiẽdam curas converti, ſi cœptis Deus faverit, cui interea ſubſtituatur pulvis Card. Ben. ſcordii, C. C. vel unicornu Grönlandici, cancrorum, cent. min. & alia quæ ex gentiana noſtra, angelica, fraxino, inprimis nuce juglande huic intentioni ſufficiunt, ne peregrinis Diis litare ſemper cogamur. Euporiſton Matris Cl. Hannemanni omne punctum feret, ſi Theriacæ, quam ruri vulgus habere non poteſt, Rob ſambuci uſus inter vulgus noſtrum quotidiani ſubſtituatur, vel cancrorum decoctum, quos hujus veneni bezoar vocat Guainerius Ven. c. 12. Rabiei promptam medicinam affert aqua ſola, ſi eam attingere rabioſus audeat. Philoſtrato autore de Vita Apollonii Thyanei Lib. vi. c. 18. Oleum lucernæ perennis à canibus demorſos curabat. ſicut tradit *Octav. Rubeus in monum. Brixienſibus,*

De Tetrace rabioſo.

Hominem, equum, camelum, leopardum, aſinum, mulum, urſum, lupum, vulpem, canem, felem, ſimiam, cercopithecum, muſtelam &c. rabie nonnunquam affici experientia & authorum teſtimonia loquuntur, qua de re videre licet Schenckium lib. 7. Obſ. 13. De avium autem genere nullum exemplum legere mihi licuit, præterquam quod loco cit. puit alia egregia de hac materia annotata additum eſt de veteri gallo gallinaceo olitorem, herum ſuum, ex improviſo inſultante & roſtro manum ſiniſtram ſauciante, ex qua cauſa olitor eodẽ, quo hoc factũ, die, os ringebat, & irritis õnibus adhibitis remediis, cum adſtantiũ & de hoc admirãdo exẽplo audientiũ horrore, tertio die venenoſo galli morſu vitam cum morte commutabat.

Caſus huic non adeò abſimilis æſtuante hac æſtate media in Sylva Semana accidit, ubi Tetrax quidam virorum in ſylva negotia ſua tractantium capitibus aut humeris inſedit, eoſque unguibus & roſtro impetivit, (nullum autem ſauciavit,) quod poſtquam crebrius factitavit, demum ab Illuſtriſſimo comite, Domino Antonio Günhero, è quatuor Sacri Rom. Imper. Comitibus, Comite de Schvvarzburg & Hunſtein &c. Domino meo gratioſiſſimo, avis hæc cædi impunè vulgo expoſita eſt. Et poſtquam vertici arboris (citra ſolitum hujus avis) non altę inſideret vir quidam ejuſdem arboris caudicem ſecuri ſua irritationis causâ pulſabat, ad quod tetrax irâ excandeſcens in viri caput & humeros citò involabat, qui alios duos viros in ſubſidium vocabat, qui ſubitam furioſa violentia tetracem manibus prehendebant & Illuſtriſſimo Comiti vivum tradebant, cui alias ligato in viridario deambulare permittebatur, ſed brevi poſt moriebatur. Ex quibus apparet, hanc avem ad dictos conatus inſolitos itidem rabie fuiſſe adactam, æquè ac, inprimis circa urentem Syrium, in hominibus & ſuprà nominatis brutis fieri aſſolet. *D. Joh. Georg. Sommeri.*

Hydrophobia annis 20. occulta.

Occultari morbos plurimos per temporis aliquod intervallum poſſe, plurimę confirmant Medicorum obſervationes. De morbillis & variolis, res certa eſt: queis cum ſenibus etiam non rarò confligandum eſſe praxis docet; timendum ad minimum malum hocce ad mortem uſque, etiamſi caſu aliquo plurimi immunes ab eo moriantur. An cauſa in fermento quopiam hæret? quod ubi latet, à cauſa ut plurimum externa caloris beneficio in actum deducitur, & circulationis ope infecta nimirum & corrupta ſanguinis maſſa, cum diris ſymptomatibus, pro fermenti quantitate & qualitate & corporis temperamento naturali ad partes protruditur exteriores, exanthemata illa nota efficiens. Μιάσματα itidem peſtifera per literas etiam ad remota deferri loca poſſe, res ipſa loquitur. Quid quod veſtes, lintea, & ſimilia peſtifera lue infectorum, vertente anno etiam, cùm aër non bene res illas perflaverit, ſi incautè moveantur, iterum inficiant. Luis venereæ virus ſæpius latere, & vires tandem ſuas exſerere poſt annos etiam aliquot, obſervationes confirmant. In hydrophobia, affectu graviſſimo, idem evenire Salmuth cent. 1. obſervat 96. teſtis eſt, qui ad ſeptimum, decimum octavum etiam annum venenum canis rabidi occultari poſſe ex aliis citat, & ipſos exemplum horrendum commorſæ à ſponſo hydrophobo per aliquot annos optimè diſpoſito ſponſæ, enarrat.

Rarum occulti affectus hujus caſum ipſus vidi in uxore Wilhelmi Richter, lapicidæ apud nos νῦν ἐν ἁγίοις, quæ maligna febre laborans, meam implorat opem; ſecabatur prima ſtatim die vena, exhibebantur remedia cordialia contra malignitatem pugnantia, quæ, ut ſibi conſuleret, quamvis propter eorum liquiditatem faſtidiret, vi tamen exhaurire tentabat, ſed

fruſtra,

fruſtra, nam dum vaſculum ori admovebat, ita terrebatur, ut convulſiones metueret, quarto morbi die exaſperabatur malum, fauces erant ſiccisſimæ & tandem ob defectum humidi inflammabantur. Juſcula, julepos, potiones omnes magis magiſque averſari incipiebat, imò tandem ad liquidorum & aquæ ipſiuſmet mentionem horrebat. Quæro, num aliquando à cane rabioſo commorſa fuerit? Ante viginti, inquit, annos id quidem factum eſt, ſed nihil per vitam exinde incommodi ſenſi. Chirurgus faucibus gargariſmis ſubvenire non poterat, ego remediorum nulla forma naturæ ſuccurrere valebam, malignitas indies creſcebat, deliria accedebant, ſicque octavo morbi die animam efflavit. Habet ſuprà citatus Salmuth. ſimilem quà ſymptomata caſum cent. 2. obſerv. 52. ſed hydrophobiæ ſpeciem in febre maligna fuiſſe autumat: non video quare quaſi hydrophobiam appellet, cùm genuinum fuiſſe affectum ſympomata ſatis comprobent.

Obſervavi etiam recidivam hydrophobiæ per annos aliquot in ancilla quadam Simonis Kroim, quę morſa & vulnerata à cane rabido in digito, me cum Chirurgo apud nos expertiſſimo Matt. Brandt vocari jubet. Exhibebantur ſtatim alexipharmaca, imò & ſpecifica in forma, ut petebat, quantùm fieri poterat, ſolidiore, ſudores vicibus aliquot tecto probè corpore proliciebantur, vulnus cautiſſimè & prudentiſſimè admixta reliquis ingredientibus ſemper theriaca à Chirurgo tractabatur, & ſic Dei O. M. ope ſalva evaſit & incolumis, quotannis tamen circa morſus tempus mens leviter aberrabat, & circa liquida quædam quaſi averſio ſuperveniebat, tandem autem perfectè ſana diu ſupervixit. *Joh. Schmidius.*

Hydrophobiæ hiſtoria rara.

Jacobus Dumas Lanificus, juvenis, à cane rabido in utroque brachio commorſus, ſe commiſit Chirurgo; cujus operâ & conſilio perductis celeriter ad cicatricem Vulneribus, ad Mare ſe contulit, ubi non ſolùm per triduum, uti mos eſt, balneum aſſumpſit Verùm ad majorem, ut opinabatur, prophylaxin, aquã marinam per ipſum triduum potavit. Paucis à reditu in domum diebus, decubuit, ſenſimque ingraveſcente morbo, in hydrophobiam incidit, vocatus ad illum ſequentia obſervavi. Ad ignem ſedebat æger, amictus pallio, frigore totum corpus obſidente aſtrictus, laſſitudinibus fractus, doloribuſque, caput & pręcordia occupantibus, cruciatus. Univerſum corporis habitum quaſi aculeis pungi quærebatur, rigoreſque illum identidem invadentes deſinebant in ſudatiunculam frigidam, quà detersâ, prædicta ſymptomata protinus recurrebant. Suſurros modò, tinnituſque auribus percipiebat, modò fulminei Venti ſonitu perterrefactus, oſtia & feneſtras cubiculi diligentiſſimè claudi curabat. Ardentes oculi, ſuffecti ſanguine & ignei à diuturna luce perſtringebantur, idcirco lumina detorquẽs ab illa, abditum manibus vultum verſus tenebras convertebat. Difficilis reſpiratio à flebili ſuſpirioſaque voce, item & à gemitu, frequentique ſingultu interrumpebatur. Sudarium ori admovebat, ut ſalivam largo flumine erumpentem abſtergeret; illudque frequenti morſu premebat, ut ſtridorem, crepitumque dentium cohiberet. Pulſus, ut & reſpiratio, ipſi erat inordinatus, ſcilicet modò intermittens, modò deficiens, reciprocus, & intercurrens. Cùm autem omnia cujuſcunque generis alimenta faſtidiret, & per triduum jejunus, tandem parentum amicorumque ſuaſu cibum aſſumpſiſſet, ſiti ardens aquam haurire enixus eſt. Verùm ad ejus conſpectum horrore perfuſus, nauſeam, lipothymiam, dyſpnœam & motus convulſivos paſſus eſt. Poſt tam dira ſymptomata, exurentem ſitim relevare ſtudens aquam in lagenam immitti juſſit, ne illius intuitu prædicta ſymptomata revocaret. Sed lagenam ad os admovens, iterum nauſeabat miſer, ſingultiebat, convulſuſque non minùs in furias ſublatus erat, quàm ſi aquam ipſam, terroris ſui cauſam, vidiſſet. Tunc autem interrogatus à me, cur aquam bibere recuſaret, aut etiam quâ de cauſa illius aſpectum ſuſtinere non valeret, oculos in me torquens, minaciaque murmura pro verbis reddens, repentino impetu terga dedit, & in lectum toto vultu procumbens, ſudarium morſu corripuit & conſcidit, terramque pedibus ſupploſit. De ſalute miſelli actum eſſe judicans, rabieique illud brevi exagitaturæ prodromos advertens, præcepi quamprimum vinculis coërceri. Probavit conſilium ægrotans ipſe, quod jamjam futurus impos ſui, morſus cuique obvio paraturus eſſet. Interim de ægrotantis anima ſolliciti parentes, verbi divini Miniſtrum advocarunt, ut illum verbis amicis ſolaretur & appropinquantem ęquo animo accipiendam mortem hortaretur. Mirùm quàm piè placidèque conſolatoris ſui dictis auſcultaverit. Etſi enim ſpumante rictu frendens, & canis inſtar in auras latrans, morſus quandoque inferre niteretur, attamen, intermittẽte diro ſymptomate, in vota & preces effundebatur. Sed vires eundo acquirens furiale virus, præcordia contagione ſuâ labefecit; pulſu enim & reſpiratione deficientibus, gelidoque ſudore è toto corpore manante, reliquias vitæ, cum larga & ſtridente ſpuma ex membris abſtulit.

Eadem die qua prædictus juvenis à rabido cane commorſus fuerat, vinitor quidam ſeptuagenarius, & juvenis famulus, hic in brachio, ille in facie, mordicus impetiti fuere. De vetulo accepi, præter horrenda ſymptomata quæ ſuſtinuerat, priapiſmo ardentem uxori concubuiſſe, liberoſque Miniſtrãtes momordiſſe, verùm innoxiè omnia. Occidit uterque. Sed quoniam acriùs commorſus, & laceratus crudeliter ora, vinitor, citiùs occubuit. Famulus verò in unico brachio demorſus, tanta non paſſus eſt numero. Verùm melancholicus & penè furiis agitatus, noctu per vias & compita vagans, ſeſeque à dæmone poſſeſſum putans, ſacrificuli cujuſdam auxilium imploravit, qui aquam luſtralem ipſi potandam præbens, quandoquidem ejuſdem intinctio ne hilum profecerat, rabioſum ita exaſperavit, ut mentis alienatione, ſingultibus & fermè latratibus, convulſionibuſque univerſalibus tunc temporis recrudeſcẽtibus ab omnium conſpectu, verè lymphaticus, aufugerit.

An interimendi ſint rabioſi, utrumque ipſorum ſputa, morſuſque rabiem aut lethum inferant, prædicta docebit hiſtoria, quæ illuſtratur à Tulpio obſervat. vigeſima lib. primi. Aleſię, Martio menſe ann. 1671. *Ex Communicatione Clariſſimi Viri D. Rivalier Medici Nemauſenſis, jam Lauſanna degentis.*

Hiſtoria atrociſſimorum Rabiei ſymptomatum, in Viro Andegavenſi, à Lupo radido commorſo, qualis nobis eam perquàm accuratè deſcribit Præclariſſ. Dominus Hunaud, Regis Galliarum Conſiliarius ac Medicus Ordinarius, in ſuo pereleganti de Rabie Tractatu Gallico.

Vir quidam ſanæ admodùm mentis, ac maximis corporis viribus præditus, correptus fuit ab eo lupo rabido, qui intra viginti quatuor horas centum quadraginta homines morſibus ſuis aggreſſus eſt. Vir autem ille hoſtem cum impetu in ſe ruentem, plenis brachiis comprehenſum, in humum projecit, ſicque ſibi ſubjectum,

jectum, horæ quadrante detinuit, clarâ voce auxilium aliquod è viciniis advocans. Tunc temporis facillimum fuiſſet lupum occidere; Verùm ejus terror in tota Provincia tam magnus erat, ut omnes ipſius acceſſum non parvâ ſollicitudine refugerent. Vir tandem noſter delaſſatus, ac maximis lupi agitationibus victus, illum dimittere coactus, ab eodem exceſſus ſui momento, in brachio commorſus fuit.

Eſuranti miſer hic Vir ruſticus ad mare continuò poſt morſum properaſſet, tam malè vulneri accepto providit, ut nihil ſibi urgentius propoſuerit quam promptam ejus cicatrizationem, ſicque decimâ octava die ab illo inflicto in rabiem conjectus ſit. Hydrophobia primum hujuſce morbi ſignum exhibuit; ipſeque memini quod cùm eo ipſo tempore quo in Valetudinarium publicum Andegavenſe deduceretur, guttæ aliquot pluviæ deciderent, inde atrociùs torqueretur, quam ſi carbonibus inflammatis obrutus fuiſſet.

In valetudinarium introductus ſuper lecto ligatur; ubi mentis ſuæ planè compos, pietatiſque non mediocria ſigna exhibens, omni momento ab adſtantibus exquirebat ut ipſum arctiùs vincirent: Siquidem ſe earum virium eſſe, addebat, in maximis quibus exagitabatur commotionibus, ut cordas injectas non minori facilitate abrumpere poſſet, quàm aliàs ſimplex filum diſcerpſiſſet. Nihil mihi dicatis quæſo, adjiciebat, niſi primitùs vos alloquar, minimus etenim ſtrepitus me maximo percellit metu. Præprimiſque exoro ut nullus de potu me ſollicitet, quod frequentiùs, totus horrore fremens, voceque clangosâ, ac convulſivis ſubſultibus interrupta, repetebat, quos ſubſultus in ventriculi regione ortos, manifeſtè videbam ad fauces aſcendere ac illas comprehendere. Ego ipſi ſanctè pollicitus ſum quòd nunquam de aqua aut potu ſollicitandus foret, ac interim mirari quod de rebus ſibi tam terribilibus ipſe ſermonem haberet. Ah! reſpondebat, totus tremulus ac palpitans, quaſi morti proximus fuiſſet, maximo equidem angore torqueor ex hac aquæ commemoratione: Verùm illi angori me ſubjicio, pro devitando multo majori malo quo afficerer, ſi ex defectu hujuſce præmonitionis, de aqua aliquis mihi verba faceret.

Exquiſivit a me ut ſibi venam in brachio aperiri juberem, quandoquidem pectus quaſi flammis & fumo oppletum perſentiret; undè exarderet ac ſuffocaretur. Tunc autem quantumvis vena exquiſitè fuiſſet inciſa, ægerque motus non parum vehementes faceret, ſanguis tamen vix per brachii longitudinem diffluebat. Pulſus interea minutus erat, durus ac admodum contractus; Manus erant frigidæ & humidæ. Ex hiſce itaque pravis diſpoſitionibus pertimeſcebam ne largior venæ ſectio exitioſa foret; At verò poſtquam duodecim circiter ſanguinis unciæ fuiſſent eductæ: Ah! exclamavit, cum magno ſuſpirio; jam aliquid ſolaminis percipio. Ego ipſe reverà in ejus vultu aliquid, ſi ita dicere liceat, magis exhilaratum vidi, oculi fuere ſplendidiores, ac in ipſius manus aliqualis diffundebatur calor, tuncque in formam arcus ſanguis è vena effluxit. Cùm itaque tot boni effectus animos mihi addidiſſent, ejus petitioni obtemperans, conſentiebam ut ſanguis ad uncias inter viginti quinque, ad uſque triginta educeretur, ſine ulla ægri debilitatione.

Verum hic non omittenda circumſtantia admodum ſingularis, nimirum quòd parvulus ſonitus per intervalla à ſanguine in vaſa decidente excitatus, ægrum in tantam anxietatem deducebat; quia ut ipſe aiebat, aquæ ſubinde aliquam imaginem menti ſuæ offerebat; ut in furorem traheretur, motuſque convulſivos in ventriculi regione pateretur; unde ſubinde, voce clangosâ ac balbutiente, exclamare cogebatur, ſibi ſatiùs eſſe ſanguinis in venis exiſtentis pondere ſuffocari, quam in eo educendo ulteriùs procedere.

Si quis eum de manu attingeret, neceſſarium erat ut partem quam tangebat validiùs comprehenderet; quandoquidem levior contactus titillationis ſenſum prorſus intolerandum in ipſo excitabat. Ideòque dum ipſius pulſum explorare intendebam, digitos in carpum immittebam, quaſi confodere illum voluiſſem.

Splendor luminis colorumque aliquot vividiorum illum etiam ſauciabant: (quo utor termino, quia ipſi familiaris erat). Inde enim quaſi totidem pugionis ictibus ſe confodi aiebat. Verùm id me maximè percellebat, quòd à volitante ſuper ſe culice quaſi imperceptibili, ita perterrefieret, ut in extremum furorem ageretur, exacerbatioq; inde orta fuerit quam maxima: Culicem manu expellere voluerunt adſtantes; ſed motus in id adhibendus, non minus ei moleſtus erat quam ipſa animalis volitatio. Neceſſarium itaque fuit, pro eo aliquanteous ſedando alterum è brachiis deligatum baculo armare, ut ſe defendere poſſet contra animalculum tantum ipſi terrorem incutiens. Minime prorſùs, adjiciebat, vobis conceſſum eſt concipere, quantis ſubverſionibus me intùs agitatum perſentio: mihi videor rotæ affixus, quà mille diverſis modis rapidiſſimè verſor.

Inter hæc omnia rationis ſuæ compos fuit, & tribus tantùm, aut ad ſummum quatuor antè fatale momentum horis, delirare cepit. Sub finem tertiæ mali ſui exacerbationis, ineunte ſcilicet tertiâ morbi die, poſtquam copioſam ſpumam de ore projeciſſet, mortuus eſt.

Plures alii rabidi, quos morientes vidi, tantas non paſſi ſunt ſævitias: maxima ſiquidem eorum pars à ſecundo paroxyſmo in delirium prolabebatur: Unde alii adſtantes mordere, atque in eos ſe projicere, aut vultum ſalivâ ſuâ perfundere intendebant. Alii ſtupore ac taciturnitate afficiebantur, quaſi profundâ ebrietate occupati fuiſſent; nec aliter excitabantur quàm per horrendas commotiones à paroxyſmis per intervalla advenientibus, ortas.

Omnes à ſecundo paroxyſmo appetentiâ prorſus privati fuere, & ſi quid comedere tentabant, illud quaſi vorando, maxima cum difficultate deglutiebant; & ſiccos tantùm exquirebant cibos. Soli inter eos duo, mel experierunt; ſed illud leviter tantùm deguſtârunt. Vinum ipſis oblatum fuit, at ab eo non minùs quàm ab aqua abhorrebant: Omnes omnino etenim liquores ipſis æquè odioſi ac moleſti ſunt.

Unum hic addemus circa virum cujus hiſtoriam mox tradidimus, quòd cùm præſbiter qui eum credebat mortuum, pro precibus ſuper cadavere recitandis acceſſiſſet, luſtraliſque aquæ aliquot guttis ipſum conſperſiſſet, ſubitò miſer ille qui ſine ulla vitæ nota jacebat cum maximo impetu ſurſum exiliit, momentoque ab hoc extremo conatu enectus eſt.

Venenum canis rabidi eſu lactis vaccini communicatum.

Non tantùm morſu ſed aliis modis venenum canis rabidi corpori humano communicari ex obſervationum ſcriptoribus notum eſt, *Per odorem ex cane rabido* attractum nonnullos in hydrophobiam incidiſſe, Aurelianus lib. 3. de ſign. & cauſis morbor. acutor. cap. 7. ſcriptum reliquit, *Per halitum & oſculum canis rabidi*, quendam infectum & mortuum eſſe, Cardanus refert lib. 2. contradict. 9. tractat. 5.

Per ſalivam canis rabidi Johannem Coquetanum rabiem contraxiſſe narrat Johannes Matthæus de Gradibus conſilio 82.

Per carnes coctas & comeſtas, quoſdam rabie correptos periiſſe, recenſet Fernelius lib. 2. de abdit. cap. 14.

Ex

Google

Ex lacte vaccæ à cane rabido demorſæ ruſticum quendam ejuſque uxorem, liberos & alios rabie infectos ipſe memini; Maritus & filiorum natu maximus auxiliis idoneis, ſervati ſunt; Mater cum reliquis duobus filiis & totidem filiabus periit; Poſtmodum ex intervallo trium quatuorve menſium etiam ancilla & vicina cum quatuor liberis, qui lacte illius vaccæ uſi erant, omnes in furorem acti miſerè interierunt, horrendo & notabili exemplo. *Baldaſſar Timæus in Caſibus Medicinalibus.*

Aquæ Metus.

Ex venenato canis rabidi morſu oritur terribilis, ac exitialis ille aquæ metus; quem ὑδροφοβίαν appellant Græci. In quo ſiti enecantur, nec tamen bibunt ægri, cujus miſeriæ unicum remedium eſt) (ſiquidem credimus Celſo, lib. 5. cap. 27.) nec opinantem in piſcinam projicere; præſertim eò ſi deveniant, antequam aquam metuant: aliàs foret ſpes in anguſto, ex eodem Celſo, Avicenna ac Cœlio Aureliano: imò ipſo uſu, efficaciſſimo omnium rerum magiſtro.

Quod ipſum auxilium, tanti, in hoc morbo fit noſtratibus, ut eo ſolo fermè contenti, vix expetant aliud. Neque ſanè injuriâ. Sanat quippe mare quoſcunque. Neque vidi hactenus quenquam (licet viderim plurimos) cui tempeſtive in mare projecto, quidquam ſiniſtri poſtmodùm evenerit. Sed ſalutari hoc remedio, vel flocci facto, vel tardè, ac timidè adhibito: dedere multi irreparabiles ſupinæ ſuæ incuriæ pœnas; obſeſſi jam tum penitiùs, ob longiorem moram: quam ut ullâ arte diſpelleretur inevitabile ſtrangulationis periculum.

Viro æſtuanti, ac ſummè irrequieto, incenſum cùm foret guttur, utique impedita deglutitio; inceuſa præcordia; ſpiritus difficilis; ſitis inexhauſta & vibrans arteriæ pulſus: imperabatur confeſtim ſanguinis detractio: præter clyſterem & potiones frigidas: quæ duo poſtrema auxilia, ceu humida, expaveſcebat tam evidenter, ut moverit ſuſpicionem hydrophobiæ, quam deinceps confirmavit certò adeſſe, exile aliquod vulnuſculum: quod ante quintum menſem inflixerat rabida canicula.

Quò neglectui habitô, neque tanti factô, ut vel convenienter inde extraheretur conceptum virus, vel propterea proficiſceretur maturè ad mare: proſerpſit ſanè hæc labes tam altè, ut infectis viſceribus, degeneravit in efferam rabiem, & furorem adeò indomitum, ac Belluinum, ut nullis coërceretur repagulis, quin potiùs miſerabiliter peſſundaret hominem, cùm per terribiles nervorum contractiones, tum per incendium, ne toto quidem mari, extinguendum.

Adeò ut opus non fuerit, nec huic, nel aliis ægris, (quos equidem vidi ſatis frequentes) mortem maturare, ſive per ſtragula, ſive per culcitram (uti loquitur vulgus, ori impoſitam. Pereunt quippe, per ſe ſatis celeriter: utpote tarò ſuperſtites, cum aquæ formidine, in diem, vel tertium, vel quartum. Quibus addo, quod equidem neminem hactenus, vel audiverim latrare, vel viderim mordere; nedum cuiquam detrimento fuiſſe rabidorum ſputa: quæ tamen, ne fortè nocerent, juſſi nihilominus, curiosè mari ſemper abluere: territus exemplo illius ſartricis, quam Cœlius Aurelianus lib. 3. acut. morb. cap. 9. ſcribit tertio die, in rabiem converſam: quòd linguâ tetigiſſet. pannorum ſuturas, à rabido morſu conſpurcatas *Nicolaus Tulpius in Obſervationibus Medicis.*

Senex Rabioſus.

Nauta ſeptuagenarius, demorſus à cane rabido elluit minùs maturè virus brachio ſuo impreſſum: neque demiſit ſe ita in aquam: ut invitus eâ ſatiaretur: in quo tamen Cornelio Celſo, hujus auxilii ſumma; ſed blandius, propter ætatem, à liberis habitis perfundebatur Tyâ fluvio, non minus leniter, ac ſi ſolius cutis immunditiem deterſum veniſſent. Quum tamen expediiſſet, & penitùs ſubmergere, & inopinato illo terrore, integrè expellere aquæ metum ipſum alias certò occiſurum.

Ubi etiam, haud diu poſt, contigit: proſerpente paulatim veneno: & infeſtante ejus acrimonia, primum quidem brachium læſum: ſed mox etiam alas, illi adpoſitas; à quarum æſtu, ubi accenderetur cor, occupavit ipſum illicò, non tantùm febris, ſed tam vehemens faucium ſiccitas, ut immensùm ſitiret: neque tamen vel tantulum biberet, ob formidinem conceptam, non tantùm ex aquæ intuitu, ſed & ex qualicunque ejus mentione.

Hinc torreri viſcera, & præfervido ardore, tantas intùs excitari anguſtias, ut demorſus Senex rejiceret modò ſtragula ſibi impoſita, modò verò exiliret nudus ex lecto: exclamans ſtentorea voce, ardentius ſibi eſſe incendium, & urgentiorem ſitim: quàm ut poſſet ab homine tolerari.

Quem tamen fervorem, ſiquidem ſatageret bibendo compeſcere, contremiſcebant protinus omnia membra: & ſentiens brachii nervos minùs firmos, ad retinendum poculum, ratiocinabitur ſecum, ad inſtar illius Philoſophi, qui apud Ætium, tet. 2. ſerm. 2. cap. 24. deſcribitur ſe ipſum rogare; quid cani cum balneo? Quod ſi verò, tantulum liquoris ſorberet, decideret illicò poculum à manibus, & exhorreſceret uſque adeò corpus univerſum, ut exclamarit non ſemel, ô homines quid me cogitis ad ea, quæ naturæ meæ tantopere adverſa.

Tantùm itaque profuit huic ſeni blandior hæc aquæ ablutio: ut potuerit interdum, licet moleſtè bibere: præſertim circa poſtremos vitæ dies, in quibus licèt biberit affatim, nequit tamen extinguere incendium, nimis diu inveteratum: multò minùs ſupprimere convulſiones, quæ haud diu ipſum jugularunt. *Idem ibidem.*

Rabidi morſus lethalis.

Venator nobilium Tigurinorum ante tres circiter menſes a cane rabido demorſus, uſus eſt aliquot remediis Sudorificis, & meliùs habuit; cùm è contra faber quidam ferrarius nulla remedia ſumens derepentè rabie tactus, liquida faſtidiens, torvo vultu & quaſi latrans ſuccubuerit. Venator prædictus, tertio poſt morſum menſe in itinere probè excalefactus potum vini ingurgitavit frigidum, ſtatimque rigore correptus: laſſitudinem ſpontaneam concepit, demumque magna moleſtia veniens ſuſpiria movere & anhelare cœpit, nihil penitus deglutire poterat, & ſtatim atque appropinquaret potus, eius, vel medicamentum, altâ voce clamare, atque cum maximis anxietatibus ſpiritum trahere cœpit, ſudore frigido per totum corpus diffuſo; aërem verò in ullo membro vel articulo præ ſuffocationis metu tolerare nequivit: convulſiones quoque tantæ erant, ut brachium non potuerimus de loco movere ad inſtituendam venæſectionem vel porrigendam theriacam, tandem ferè rabioſus factus derepente moriebatur.

Rabiei fermentum in venatore diaphoreticis oppugnatum tardiùs vires exeruit, ſecùs neglectis remediis, hinc citiùs ad ἀκμὴν pervenit in fabro ferrario, ipſumque interemit. Vini cyathus frigidus, quem excalefactus hauſit, frigore excalefactioni ſubitò inducto, ſub ratione motuum contrariorum ſibi invicem & derepentè adverſantium, humores

exagitavit, miaſmaque rabioſum latitans exaltatum eſt; anhelitus; Deglutitionis impotentia, horror ad potum, eſum, anxietates, convulſiones generis nervoſi affectum indicabant, rabies ſiquidem inflammatio membranarum cerebri à priſcis Medicis definita, ipſorumque ſpirituum inſignis & furioſa excandeſcentia etiamnum apud modernos audit, quæ præ cæteris quibuſcunque aliis morbis gravia horrendaque ſymptomata inducit. Præ ſuffocationis metu refugiebat aërem, ex eô quod membranæ ſpiritibus aculeatis exquiſitiùs ſentirent, & ab effluviis vaporoſis aere externo propulſis intuſque recurſantibus præcordiis, ſuffocationis periculum immineret. *D. Joh. de Muralto Ephemer. Germanic. Decur. 2. Ann. 7.*

De Rabie.

Propè Pontiſvellam apud Sebuſianos lupa rabida è nemoribus duabus circiter horis ab urbe diſſitis prosiliens, in quos incidebat adoriens rictu diducto momordit, ita ut quinque perſonæ ab ea demorſæ fuerint, uſque dum ultimò infante ab ea demorſo, horæ quadrante ab urbe, ab ipſius parente ſcipiune mucrone ferreo inſtructo interfecta fuerit. Quatuor priùs demorſi ante quadraginta dierum lapſum, rabioſi facti, obierunt, ultimò demorſus infans evaſit. Ex quatuor priùs demorſis adoleſcentem quindecim circiter annor. curæ noſtræ ſubjectum vidimus, qui variis dentis rabioſi morſibus manum dilaceratam habebat, manus ſubindè fuit ſcarificata, & aliquandiu vulnera aperta detinebantur, verùm cùm nullius prorſus mali augurium minaretur, nec parentes ideo curam longius protrahi permitterent, poſt viginti circiter dies à morſu occluſa ſunt, neglectis interim remediis internis, trigeſimo autem octavo à morſu ſub veſperam inquietudine affici cœpit, animi corporiſque jactationes patiebatur, noctem inſomnem tranſegit; poſtridie exaſperatis ſymptomatibus, excandeſcebant oculi cum aſpectu lurido & torvis oculis, os diſtortis motibus circumagebatur, jactationes inchoatæ adaugebantur, faſtidibat, corpus calore immodico perfundebatur, vomitus infeſtabat, ſpumam circa os ejiciebat, incendium internum patiebatur, lingua exareſcebat; hiſce ſymptomatibus divexatus, tandem circa mediam noctem è ſuo cubili in terram ſe projecit, pedibuſque in altum circa dolium erectis, capite in terrá proſtratô, terram commordens, animam efflavit. Interea tum temporis expoſtulato pro infante, de quo ſuprà, conſiliô, cùm fortè, propter mollitiem, humoriſque decubitū nativum in genas, quæ fuerant demorſę, vulnus à morſu nondum occluſum eſſet, juſſi, ut perdiu maneret apertum, purgantibus intereà convenientibus, per epicraſin repurgatô corpore, hiſce auxiliis, maximè vulneris diu manantis apertura, incolumis evaſit, & etiamnum poſt quinque circiter annos a morſu ſartus tectus vivit.

Notandum quod, quamvis hydrophobia pro pathognomonicô ſignô rabiei habeatur, ipſe tamen adoleſcens, de quo ſuprà in ipſo ſymptomatum lethalium vigore hauſerit quoſdam julepos, ſed tamen etiam quod nonminus notatu dignum, ipſe patiens, à morſu, quãvis ętas vigeret, fuiſſetque ſolitus anteà, uti alii ejuſdem ętatis. ſæpiùs etiam in die lavare corpus, nullatenus tamen balneum ingreſſus fuerit. *Idem. ibid.*

Venenum morſu canis rabidi inductum & poſt octo annos in Puella excitatum.

Novi puellam civilem, dum Viennę frequentarem collegium medicum, quæ ſexto ætatis anno in pede à cane rabido fuerat morſa; Vulnus cùm leve erat, nec ullum malignitatis vel rabiei ſignum appareret, curabant domeſtici per remedia vulgaria, & etiam citò cicatricem inducebant; puella iſta, octo integris annis optimè valuit. Tandem decimo quarto ætatis anno, variolis epidemicè tunc graſſantibus corripitur, antequam autem illę in cute ſe manifeſtant, variis cruciatur ſymptomatibus; jam delirat, modò inſtar canis latrat, (quod mirum dum & ipſi canes rabidi latratum omittunt.) Aquam autem coctam & omnia liquida, imò & aquam deſtillatam pro pulveribus alexipharmacis ſumendis ſummè fugit. Adhibentur varia remedia in forma boli ex oculis cancri, radice cynorrhod. compoſita, & medicamentis ordinariis variolas expellentibus admixta, immerſio autem aquę in hydrophobia aliàs uſitata hic omittitur, ne naturæ motus à centrô ad peripheriam impediatur. Tandem prętet omnium ſpem, variolis perfectè jam protruſis, præfata ſymptomata ceſſant, & medicamentis ulteriùs continuatis ex integro convaluit. *D. Joh. Benedictus Grundelius Ephem. Germ. Dec. 2. Ann. 7.*

De Fele rabida.

Canes rabidos venenato morſu homines occidiſſe, experientiâ conſtat; rarô autem de Fele hoc accidiſſe narratur; Verùm Corneſius *Stalpart. Wanderwiel* obſervat. cent. 1. refert de cive Lugdunenſe in Batavis mortuo ex morſu rabidę felis; hic autem Ferrariæ anno 1693. menſe Maji adoleſcentulam ann. 15. obſervavi; cui pollicem manus dexterę momordit rabida felis; de quo morſu parùm ſollicita fuit, & parùm pariter ſolliciti fuere parentes; aſt ſupervenientibus pravis ſymptomatibus, immenſa ſiti, cephalea, & potus faſtidio, ſequuto delirio, & convulſione obiit. *Ex communicatione Viri Clar. D. Joſephi Lanzoni Medici Ferrarienſis Celeberrimi.*

De noxa ab eſu carnis vaccinæ à cane rabido domorſæ.

Doctiſſimus D. Petrus Borellus cent. 1. obſerv. 75. narrat, Porcum à cane rabido demorſum fuiſſe, omneſque qui ejus carnem deguſtarunt, rabidos effectos fuiſſe, unde colligit maximè cavendum eſſe ab eſu animalium à canibus rabidis demorſorum; hinc pariter ego anno elapſo 1694. menſe Auguſti obſervavi familiam integram Ruſticorum veneno affectam, ob eſum vaccæ demortuę à cane rabido morſæ: tres autem ab illo veneno emortui ſunt, alii verò ope remediorum, Deo favente, ſani evaſerunt. *Ex eâdem communicatione.*

Canis Radidi Morſus:

Clariſſ. Joh. Victoris Jægerſchmid, Miſcell. Curioſ. Decur. iij. ann. 3.

Jacobi *Herlin.* Geiſlengenſis filia, ut & *Conrad Braun,* à cane rabidô, prior in manû, poſterior autem in ſcapulâ & brachiô morſû excipiebantur. Advocatus, ſtatim profundiſſimas ſcarificationes in locô affectô inſtituere, ac theriacam cū alliô contuſô & pulver. ocul. cancr. vulneri imponere juſſi. Intùs Tinctur. bezoard. pulver. Palmarij cum oculis cancr. maritatum ad ſudores eliciendos adhibebam. Conſolidationes vulnerum de induſtriâ quantùm poſſibile retardatę fuere, ne de veneni fermentô quid in ſanguine relinqueretur, quod poſtea tremores, anxietates, oculorum torvitatem, hydrophobiam, aliaque infauſta ſymptomata producere poſſet. His ritè obſervatis atque uſurpatis. prædicta ſymptomata in partû quaſi ſuffocata, ita ut jam per ſeſquiannum nihil incommodi ab his morſibus ſentiant.

Remedium contra morſum animantium Rabidorum longò uſû comprobatum, ex Tranſactis Philoſophicis Anglicanis; in Actis Lipſienſibus relatum.

Lichē cinereus te reſtris, deſcriptus à Dom. Raiû in Hiſtoria Plantarum p. 117. exſiccetur & in pulverē ſubtiliſſimum redigatur, eiq; ſe tantundem piperis ſubtiliſſimè contriti admiſceatur, & ad uſum ſervetur. Si cani exhibendū hoc remedium, ex aure ejus ſanguis priùs detrahendus eſt, dein ſe canis probè abluendus, atque a paſtû cohibendus totam noctem, aut maximam diei partem, antequam ei propinetur, mixtum lacti aut juſculo tepido. Si pecus aliquod admorſum fuerit, ſanguis etiam mittendus eſt, idque probe abluendum. Doſis autem magnitudini aut viribus ejus eſt attemperanda. Hominibus tandē propinandum eſt remedium poſt venę ſectionem factam, & ablutionem faciei aut manuum vel partis lęſę. Expedit etiam ut veſtes, quibus indutus fuit admorſus laventur. Doſis unica eſt aſſumenda manè jejunis, duobus aut tribus diebus ſe conſequentibus.

Morſus levior canis, etiam non rabidi, pernicioſus. Clariſſ. Joh. Petri Albrechti. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Anni 1687. undecimo Aprilis circa mediam noctem vocatus ad Dominum M. 22. annorum Studioſum Juris, ac cumſidara hujus loci Senatoris filium, in miro eundem deprehendo ſtatu: Sitiebat vehementer, corpus hinc inde jactitabat, anxius valde erat circa pręcordia, ſpaſmus aderat cynicus & artuum præcipuè notabilis convulſio. Statim ſibi pereundum eſſe putans, de reſtitutione plenaria omnino deſperabat. Interim nec ullum paſſionis Colicæ, nec febrilis invaſionis præſtò erat ſignum: Pulſus equidem quodammodo celerior percipiebatur; haud verò pręceſſerat frigus, horror, pandiculatio, dolor lumborum & qui hujus farinę ſunt alii febrium, vel intermittentium, vel continuarum pręcurſores. Sępius in hęc verba vociferando, vel ejulando potiùs prorumpebat: *Ve meis manibus emortuis jam & ſtupidis, ita ut eas vix amplius ſentiam!* Quas propterea inſpiciens, eryſipelaceô quôdam colore tinctas vidi, dextrâ tamen prę ſiniſtrâ magis rubente. Cęnaverat pręcedenti veſperâ adhuc bene & optimo cum appetitu cibum ſumſerat; duabus verò pòſt horis, dicta ſubitò ipſum invaſerant ſymptomata, quibus tempore mei acceſſus magis magiſque exagitabatur. Inquirenti mihi ſedulò in eorum cauſam, ſuſpicio haud ſine ratione, aſſumti in cœnâ forſan cum eſculentis vel potulentis veneni oboriebatur, unde citiſſimè Tartari Emet. M. grana duo ipſi exhibui, additâ mixturâ quâdam alexipharmica, vomitorii operatione finitâ, cochleatim ſumendâ. Quo facto domum redux, lectum peto, ſomnô fruens, ſexta verò matutinâ ad Ægrotum denuò me conferens, eundē ſemel ſaltem amarulenta quædam evomuiſſe, uſurpatis verò poſtea dictę mixturę aliquot cochlearibus, per duas horas ſomnum cepiſſe cognoſco; Anxietas quoque quodammodo remiſerat, convulſionibuſque pacatioribus viſis, ut reſiduô mixturę uteretur & corpus ad blandum componat ſudorem, injungo. Circa undecimam meridianam, rurſus ipſum viſitans, paululum quidem eum ſudâſſe, anxietates verò & cętera ſymptomata recrudiuiſſe comperio, ita, ut quò ſe verteret, neſciret; Mira inſuper digitorum, dextrę pręſertim manûs contorſio & retrorſum verſus incurvatio advertebatur, unde exquiſitiùs eum contemplans, haud procul ab articulatione carpi cum brachio in illa regione, ubi pulſus explorari ſolet, exiguum aliquod vulnuſculum, vel potiùs fiſſuram acutô quaſi inſtrumentô inflictam ac cicatrice jam obductam conſpicio; Interroganti mihi, quænam ejus cauſa, reſpondet Pater, heri circa quintam veſpertinam filium cum cane ei familiari luſiſſe, hunc verò, poſtquam ipſum aliquatenus irritârat, levi eum petiiſſe morſu, unde, quicquid viderem vulnuſculi, eſſet ſuperſtes. Neque tamen veroſimile ſibi videri, pręcipuè cùm canis non fuerit rabidus (quem datô alliciebat ſignô, ſatitque comiter & ſine ullo furoris veſtigio, hero ſuo & omnibus præſentibus abblandientem, mihi monſtrabat) occaſione inflicti vulnuſculi ejuſmodi horrendam ſymptomatum ſyndromen produci potuiſſe. Ad quæ, vel maximè id fieri potuiſſe, regeſſi, peſſimèque cum Ægroto actum fuiſſe, oſtendi, quòd tamdiu veram ejus infortunii cauſam celaverint; Quam unicè igitur dicto canis morſui aſcribens, partem læſam ſcarificari ac cucurbitulam ei imponi jubeo; Quæ adminicula, cùm ille admittere nollet, aqua ſalsâ vulnus fricari, remotâque ſic cicatrice Topicum ex Aq. Theriac. Spir. Theriac. camph. & aliis calidiſſimè ſępius imponi curo; Poſtea datis aliquot doſibus ſalis volatilis Viperarum, paulatim quęvis evanuêre ſymptomata, ac brevi profecit ita Ægrotus ut optimè cum priſtina in gratiam rediret valetudine.

Apparet ex hiſce luculenter, in omni morſu cavendum eſſe, etiamſi non rabiat animal. Haud equidem Bellonio adſtipulari poſſum, qui referente ſic Bonetô *Labyr. Med. extr. p. 353. §. 93.* quemlibet canis dentem virus gerere aſſerit; Neque hoc in negotio ſalivæ caninæ per inflictam plagulam ſanguini communicatę tot miſeriarum cauſam tribuerem, quin potiùs facerem cum iis, qui in ſimilibus morſibus ab animalibus haud venenoſis illatis, nihil veneni ad ſanguinē læſi ſubjecti pertingere, ſed quęvis ſymptomata à nervoſarum fibrillarum per morſum excitata vellicatione, lancinatione, diſtentione ac ſpaſmodicis per conſenſū aliarum partium contractionibus oriri judicant, uti hanc ſententiam Doctiſſimus Dominus Melchior Friccius *Paradox. Med. 7. p. 171. & 195. ſeq.* haud ita pridem optimis corroboratam argumentis erudito exhibuit Orbi. Cęterùm non planè inaudita me hic propoſuiſſe, docet juſtitor ille, cujus Martinus Liſterus *Exerc. de Hydrophob. p. m.* 127. meminit qui demorſus à cane non rabido, per plurimos annos ſubinde in quacunque corporis parte, præſertim in pene, ſæviſſimos percepit cruciatus. Sic Foreſtus *Obſ. 27. lib. 10. de Cerebri Morb.* de Monacho quodam refert, quod à cunicula, quam in ſinu fovit, dum confeſſioni vacaret auriculari, in labiis commorſus ſit, ex quo poſtea factus fuerit rabioſus; Cui Hiſtorię in Scholio ſubnectit Exemplum, celebris illius Icti Baldi, qui itidem ludendo cum ſuâ canicula, morſus ac in maxima rabie & metu aquæ extinctus eſt. Diſcant hinc illi, quibus canum in delitiis eſt conſortium, ne temerè nimis ipſorum fidant blanditiis; Facile namque fieri poteſt, ut & hi adulatorum æmulentur mores, qui, dum maximè ablandiuntur, ſummam non rarò intentant perniciem.

Ictus Scorpioois lethalis.

Clariß. Joſephi Lanzoni. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 1. p. 39.

Quam hîc ſiſtn Obſervationem. Exc. *Dn. D. Franc. Evangeliſtius*, ut Nobiliſſimis noſtris Dnn. Collegis innoteſceret, communicavit: quam etiam propriis ejus verbis exhibeo: Eliſabetha de Turſanis ſub finem menſis Junii 1692. cùm ſeſe ad lattinam ſ. h. in loco pręhumido ſitam contuliſſet, à ſcorpione ibidem latente icta fuit circa ultimas recti inteſtini plicas. A re inopinatâ perterrita me acceſſitū voluit, ut pędicta narraret. Petii ab eâdem, num eſſet certa quod verè ictus ſcorpionis fuiſſet, quem ſtatim mortuum mihi oſtendit, quia ab inflicto vulnere illum calceamentis contriverat. Interea ut mortem, quam imminentem arbitrabatur, evaderet, medica poſcebat præſidia. Unde præcepi, ut locum ſauciatum cum eodem ſcorpione optimè trito fricaret, quod non permiſit. Quapropter ſuffimigium cum eodem animali perficiendū comendavi, quod factum fuit; quamvis pudibunda dilatationem puncturæ operâ Chirurgi peragendam renuiſſet. Interea nulla ſæviora accidentia apparebant. Poſt duas à maxima viſcerum commotiones, vomendi ſtimulo, ſudore frigido, & quadam veluti lipothymiâ infeſtata, denuò ad viſitationem Adſtantes me vocant. Ego, indicatione ſum-

pta à veneno repente ad ſuperiora, hirudines ad locū ſauciarum, unam poſt aliam, apponendas conſului, & interim ſpecifica alexipharmaca aſſumenda prçſcripſi, quç omnia integrè peracta fuerunt. Poſt ſex horas incidit in adeò perverſum inteſtinorum motum, ut omnia quæ per os aſſumebat, ſtatim evomeret. Unde cùm per ſuperiora non poſſet dari medelæ locus, clyſteribus, fomentis, & unctionibus alexipharmacis, & ſpiritus refocillantibus uſi fuimus. Primus clyſter vix injectus fuit, cùm jam per ſuperiora redderetur, de certitudine volvuli nos certiores faciens. Interea pluries animi deliquia ipſam apprehenderunt, & poſt horas aliquot convulſa obiit.

Venenum ſcorpionis eſſe minimum mole, ſed facultate & immanitate maximum & potentiſſimum, *Galenus* ab experientià edoctus pronunciavit. Et quamvis in Italia lethale virus non emittere, *Plinius* teſtatus ſit attamen ſūma rerum magiſtra, experientia contrariū confirmat. Cur verò tam citò, & tot tantorumque morborum ſyndromen evenerit, non aſſequor, ni forte credam, quòd per venas & arterias, non ſolùm virus ipſi cordi communicatum fuerit, ſpirituſque vitales infecerit, ſed etiam pro certo habeam, quod in humoribus centuplicata fuerit quantitas veneni, non ſecus ac Chymici auri argentique multiplicationem invenerunt: Nā, *Apponenſe* dictante, venenum perniciosā ac deſtruentem vim Cordis habet, & quidquid attingit in humano corpore, hoc convertit in ſuam ſpeciem venenosā & ſe ipsū ita multiplicat, inficiendo humiditates corporis noſtri in venenosā naturā, quâ multiplicatâ, augetur virtus veneni. Geometricum enim eſt axioma: *Geminata quantitas exanget virtutem*. Mihi inſuper perſuadeo, noſtram patientem tā citò obiiſſe, quòd Chloroſi laboraret, & per conſequens valetudinaria eſſet, hinc facilè credo, quòd venenô in ſuô corpore genitô ſcaturerit, idque adventitio, & forſan ſibi analogo adjunctum, deleteriam vim exeruerit, accitam mortē attulerit. *Nam ubi abundat venenoſus ſpiritus, venenum denuò ingruens eſt magis perniciosū*, ut probat *Caſtrenſis Luſitanus* in ſuis *Meteoris Microcosmi*.

Iliaca paſſio, quç ſucceſſit, magis miranda videtur, cùm aliàs ex occluſione inteſtinorum, & prçcipue gracilium ortū ducat; quæ tamen in Caſu noſtro ſupponenda non erat, quia noviſſimè fœces egeſſerat, quando à ſcorpione icta fuit; neque ab inflamātione circa rectum inteſtinum premebatur, ex qua clauſum orificium ſupponendum fuiſſet, tum quia ex febris abſentia, imò ex autopſia abfuit inflamātio, tum etiam quia clyſter ſumā cum facilitate injectus fuerat: Ergo omnis cauſa ad pravam veneni qualitatem referenda videtur, quæ annuloſis inteſtinorum fibris comūnicata, & ſpiritibus in ipſa animi commotione verſus principem ſuæ originis locum remeantibus, aſſociata, ſecum fluida vaſorum ad ſuperiora per motum antiperiſtalticū ſtimulavit & convolvulū prædictum excitavit. Hinc duo fatenda videntur: Primum, quòd detur motus convulſivus, prçter causā inanitionis & repletionis, utplurimū ex causâ veneficâ, & hâc calidâ vellicante, quia ex frigidâ aut humidâ potiùs reſolutio non convulſio ſuccedit. Alterū, quòd Scorpionis virus calidū, urens, & *nervos* mordens credendum ſit, ut cum *Cæſalpino* plurimis placuit; non verò frigidum, ut multis aliis Medicinæ Principibus artiſit.

Inſpectiones Anatomicæ.

In demorſo à cane rabido, Pericardium ſine humore repertum, & ex parte conſumptum, Sinus cordis aridi.

Rabidi canis venenum quarto ordine calidum eſſe videtur, cùm enim diſſectum eſſet Monachi cujuſdam cadaver, tria notanda apparuerunt. 1. Nulla aderat humiditas aquoſa in pericardio, tota erat conſumpta ab hoc igneo veneno: 2. Sinus cordis conſpiciebantur aridi & ſanguine prorſus deſtituti, 3. in Pericardio portio quædam fuit obſervata ferme combuſta & in pulverem redacta. *Capivaccius pract. lib. 7. cap. 12.*

In quodā hydrophobia affecto ſum̄a ſiccitas viſcerū reperta.

Anno 1674. menſe Majo juvenis artis Saltatoriæ magiſter, à cane rabido mordetur, Tertia poſt ſeptimana in hydrophobiam incidit, ſalvo tamen judicio; dantur illi pilulæ purgantes, à quibus ritè expurgatur: poſtridie, quod nauſearet, exhibitum vinum emeticum; Paulo ante aſſumptionem, cum alio ejuſdem Artis magiſtro, cui cùm jurgium extiterat, in gratiam redit mutuiſque amplexibus uterque ejus firmitudinem teſtatur; tertia ab hauſto hora extinguitur: Pro more loci, ante ſepulturam, à Chirurgo, ad id officii deſtinato, cadaver examinatur: Ille livore digitorum animadverſo, (qui à convulſionibus inter irritos vomendi conatus ortus erat) malignitatem ſuſpicatos, & ignarus eorum quæ præceſſerant, aperiri cadaver voluit. Intactum fuit cerebrum, ſed in viſceribus naturalibus & vitalibus ſumma ſiccitas fuit deprehenſa, quç an veneni indoli, aut potius inanitionibus præcedentibus adſcribenda fuerit, dubium remanſit. *Clar. Theophil. Bonetus Anatom. Practic. lib. 1. sect. 8.*

Luporum morſus, præſertim Rabientium eſt venenatus, quod in eorum renibus ſerpentes naſcantur.

In Luporum ſenum renibus ſerpentes obſervavi, ita ut aliquando Lupus in uno rene duos habeat ſerpentes, quorum unus pedem longus, alter pollicis longitudine, alii etiam breviores ſint, qui venenatiſſimi redduntur & cum tempore Lupum enecant. Hinc videmus ſi animal aliquod à Lupo fuerit præmorſum, raro & quàm difficillime curari, quod dubio procul propter peculiare venenum in Lupo deliteſcens uſu venit: pleraque enim animalia prçmorſa moriuntur, aut ſaltem membrum præmorſum putreſcit. Carolus Stephanus *Agricult. lib. 7. cap. 1. Gaſpar Bauhinus lib. 1. cap. 17. de corp. hum. fabrica. Joh. Bauhinus Tract. de Luporum rabie memorabili p. 77.*

In iis qui demorſi ſunt à cane rabido nihil anginoſum deprehenditur.

Mordendi deſiderium in à Cane rabido morſis, magni nominis Medicus referebat ad inflammationem faucium, & conjunctam Anginæ ſpeciem: Sed aperta aliquoties cadavera, nulla inflammationis veſtigia oſtendêre. *Gu. Rolfinkius Diſſertat. Anat. lib. 1. cap. 13.*

In Equis, Bobus & ovibus Rabie affectis vermes in capite deprehenſi.

Æſtas hæc ſicca çſtuanſque multa animalia in phrenitidem & vertiginem agit, quod damno ſuo multi apud nos agricolç experti ſunt. Notandum id imprimis de equis, bobus & ovibus, vermes capiti ineſſe ita affectorum ruſticorum noſtrorum eſt obſervatio *T. Bartholinus Cent. 3. obſerv. 48.*

Idē hoc ex multiplici demōſtratiōe affirmat Clar. Chriſtian. Franciſc. *Paullini Cynographia Curioſa Sectione 4.*

Anatome Hydrophobici.

Laurentius Sereniſſimæ & Clementiſſimæ Reginç meç à pedibus d. 1. Mart. 1678. in ſubitaneam incidit hydrophobiam ut ne guttulam liquidi cujuſcunque generis poſſet deglutire, cùm tamen ſolida quçcunque promptè per gulam demitteret. Ab exhibitis bezoarticis & alexipharmacis parum juvabatur, die tertio rabie correptus ſaliva ubertim ex ore fluēte adſtantes omnes conſpuebat, quarto demum morbi die extra lectum in ſella ſedens facto uno, & altero corporis ſubſultu ſuffocabatur. Aperto per Chirurgum Regium Philippum Hacquardum, me præſente, cadavere, corpus prorſus extenuatū erat ac ſi hectica diuturna tabefactum fuiſſet, caro muſculoſa omnis ut & pinguedo penè conſumpta, omentum item penitus abſumptū ut inteſtina flatibus turgida nuda jacerent, mēſenterii glādulç & pancreas prorſus extenuata. Hepar in parte convexa ſano ſimile, in parte concava inflammatum & gangrçnç proximum cum pleura tàm firmiter coaluerat, ut vix nec ſine ruptura avelli poſſet, ſiniſter lobus hepatis lieni tam arctè adnatus erat ut non niſi ſectione ab invicem poſſent ſeparari. Veſicula fellis bile viridinſcula plena, coſtis itidem firmiter adhærebat. Ventriculi interior tunica corrupta ut digitis poſſet abradi. Ejus ſuperius orificium etiam

xile admodum, ut & totus œſophagus anguſtus valdè & quaſi conſtrictus. Pulmones aridi & exſucci coſtis utrinque adnati. Pericardium ne guttulâ aquæ continebat. Cor flaccidum & extenuatum, cujus dextra auricula inſigniter tumebat, dexter ventriculus ſanguine grumoſo plenus, in ſiniſtro ſanguis planè fluidus. Renes ſatis magni notabili vitio carebant, ſuccenturiati egregiè conſpicui. Cerebrū non introſpectum, quia inſtrumenta ad calvariæ depoſitionē neceſſaria ad manū non erant. An à cane rabido demorſus unquam fuerit, a me cum mente adhuc conſtaret interrogatus, ſe id non meminiſſe ajebat, ſuadere tamen id videbatur cicatrix in ſiniſtro crure poſt mortem conſpicua, quanquam non deſint exempla lethalis hujus aquæ metus, ut Plinio l. 8. N. H. c. 40. vocatur etiam citra morſum canis rabidi prout videre eſt apud Marcel. Donat. hiſt. med. mirab. l. 6. c. 1. Salmuth. cent. 2. obſerv. 52. Zacut. Luſit. de Med. P. P. hiſt. 20. Borell. cent. 3. obſerv. 38. Proinde etiam famoſum illud aquæ marinæ balneu in cura neglectum, quod demorſi antequam hydrophobia ſuperveniat juvamen aliquando inde accipiant, ubi verò aquas jam horrent.

Nec formidatis auxilientur aquis.

Johan. Henric. Brechtfeld. in Actis Danicis Bartholinianis, Ann. 1682.

Rabidorum cerebrum vermibus ſcatere repertum.

Cum anno 1674. ipſis diebus canicularibus Hamburgo cum aliis in Saxoniam inferiorem proficiſcerer, occurrit nobis in rheda amicè confabulantibus circa crepuſculum canis paſtoralis rabidus, quem, ne aliis in vicina noceret, ocyus quidam è ſociis noſtris plumbeo globulo trajecit, nomine Tobias Lorch Pruſſus, Chirurgiæ candidatus, literiſque bene tinctus. Qui, cùm me medicum eſſe reſciviſſet, multis humanitatis officiis in itinere non ſemel præſtitis, amicitiam meam ambiit & promeruit. Poſt ſobriam cœnam mihi in horto ambulanti ſeſe ſociat, cauſam rabiei cupidè indagaturus. Placuit juvenis ſtudium: orto ergo ſole caput prædicti canis aperuimus. Tum neuter quidem fœtorem perſentit, ambo tamen deliquio animi correpti cœpimus titubare, illeque vomere. Sumptis verò rotulis bezoardicis ſtatim nobis ex voto redditi. Hinc contra venenum, quantum potuimus balſam. antapoplect. & aceto theriacali Timæi, ſatis muniti, ſufflaminato halitu, clauſiſque naribus & ore, hocque aceto illo repleto, accenſaque circa cadaver ſtrue, ex ligno quercino & fagino congeſta, propius & animoſius acceſſimus mirabilia naturæ contemplaturi. O ſi tunc nobis adſtitiſſet Reyſius, expunxiſſet forrè merum cerebebelli ſui figmentum in Camp. Elyſ. quæſt. 61. §. 1. publicè pronuncians ſe injuriam feciſſe Jacobo de Partibus. Totum cerebrum maximè putridum è calvaria ſtatim prolapſum in gramine longiùs diffluxit, inque eo diverſi vermiculi, quorum pluſculos in majoribus bullis, è viſcoſo putrique cerebri liquore elevatis, vel ex motu interiori notavimus. Hęc agentibus ſupervenit canus opilio anatomen noſtram viſurus. Qui cùm utrumque adhuc quaſi attonitum cerneret cum cachinno ajebat: mihi ſanè nihil novi, cùm tamen literis me nunquam manciparim. Par ratio cum ovibus. Notaſtine talia ſpectâcula in ovibus? Mirabiles ſocii! vidiſtis tales vermiculos? ſunt rabidi vermes, ſeu potius vermes rabiem inferentes; corrodunt beſtiis cerebrum, inque rabiem agunt, ut quieſcere neſciant. Uterque ei 24. groſſos oſtendens. Dic nobis, quæſumus, o bone ſenex, at dic ſerio, an res ita ſe habeat. Ille corrugata fronte, & pectus ſuum palma tundens; quid? Si ego ſilicernium vobis mentiar, rapiat me diabolus! Vultis ne interiora canis, inque iis vermiculos contemplari? Vera loquor, credite mihi, & ſenes adhuc ſapiunt. Bene: manum igitur ad canem. Quod ſi feceris, gratiam mereberis & hoc prꝑmiū. Ille, ſumpto prius jentaculo, & devoratis, ni fallor, 12. baccis lauri, quibus ſe canitiem ſuam debere ſanctè fatebatur, rem animoſè aggrediens, nobis interim procul ſenſim recedentibus, aperto canis ventre, viſcera, pede ſuo hinc inde, longiùs aliquantulum recedens, ſubindeque volutans, allium mandebat. Cùm verò nullos cerneret vermiculos, præter lumbricum ex inteſtinis protractum, cum indignatione dicebat lumbricum iſtum minores omnes vermiculos devoraſſe.

Amphion noſter amicus Reiſelius, nunc Conſil. & Archiater-Studgardianus, reperit in ſiniſtri lupini renis ſuperſtite membrana vermem 21. uncias, ſeu pollicem, longum, ore patulò, capite cruento, plures inſuper albos minores. In narium quoque ſpongioſo oſſe duos invenit latiuſculos, velut qui in ovium hepate ſunt. Hoſce vermes rectiſſimè rabiei cauſâ conjicit. Ego, ut nihil omitterem, quantum ad notitiam veritatis, ab ipſis canicidis per alios expiſcatus ſum, annon & ipſi in rabidis canibus occiſis ſimiles notaſſent hiſtorias? Negantes promiſſo præmio monui, ut ſcrutarentur. Multum enim intereſſe, ut ſcirem. Fuere, bisque mihi monſtrarunt in capitibus, renibus ac inteſtinis canum, ob rabiem cæſorum, inventos. Sic alicubi obſervationem ſequentem ſcriptā reperio. Vidi canem ex cujus toto corpore, magno cum fœtore, innumeri prodibant vermes albi, qui ei intra biduum mortem intulere miſerrimam. Hic canis rabidus antea fuerat, ſanatus tamen iterum. Cùm vero cadavere equino, intolerabilem mephitim longè lateque ſpirante veſceretur, denuò incidit in iſtum morbum, in quo etiam periit. Dices, ſi hoc malum à vermibus, eccur Hacquard. Regius in Dania Chirurgus, amicus quondam noſter, in anatome Hydrophobi nullos omnino reperire potuit? R. Nec cerebrum, ob inſtrumentorum defectum, introſpectum eſt. Et licet nulli, oculis ſaltem obvii, in cerebro inventi fuiſſent, quid inde? Cadaver infauſtæ illius Catharinæ quæ annis retrò quaſi 20. innomeros bufones vomitu rejecerat, à curioſo Sirio noſtro, Dom. Vollgnadio diſſectum, ne veſtigium quidem bufonis ampliùs exhibuit. Ergo ne relatio ficta? Narravit etiam mihi Nobil. D. Franciſc. Gulielm. à Steinhauſſ, fautor olim honorandus; in diſſectis capitibus rabidarum ovium, ab aliis, quorum officium erat, diligentiùs examinatis, aliquando integros globulos vermium plenos fuiſſe repertos. Et in eviſceratione lupi, ob rabiem à ruſticis Weſtphalis cæſi, in dextro rene planè exeſo vermem rubicundum, ſed albis maculis eleganter diſtinctum, palmam infantis longum, cauda bifurcata, & acuto roſtello armatum, inventum eſſe, à Veterano quodam Venatore in Comitatu Waldeccenſi olim accepimus. Quocunque itaque modo rabies nobis communicetur, atomi verminoſæ, ſeu μιάσματα vel ſeminia fermentabilia, ſimul in nos derivantur, vel tamen ex ſeminio, ante in nobis contento, ſuſcitantur, quæ non ſecus ac ictu ſuo tarantula κέντρος ſuæ velut genium, vi fermenti deterioris, inducunt. Ut enim in ſeminibus vegetabilium tota latet Idea plantarum quę ſub veris initium, jam tum tumente & ſale ſuo gravida tellure, ipſo quoque calore ſolis, genuino coctionis opifice, in partem veniente, excitatur, digeritur, perficitur. Sic in exigua admodum particula, in minima atomo, fermenti ita dicti, morſu, contactu, aliòve modo in hominem tranſlati, inque corpore ejus paulatim luxuriantis, tota reconditur indoles ſymptomatum, quæ poſt variè producuntur, pro vario ægrotantium temperamento, læſa puta phantaſia, ac læſis ſpiritibus, à fermento illo peregrino. *Chriſtianus Franciſcus Paullini in Cynographia Curioſa.*

Hiſtoria & Anatome Ruſtici, Hydrophobiâ, ſecundo menſe poſt acceptum à Cane rabido vulnus, correpti & extincti.

Agricola trigeſimum ſextum ætatis annum ſupergreſſus, in pago Monchenſtein Agri Baſilienſis D. 14. Januar.

nnar. 1687. ſummo mane ad vicinom ſtabulum, inſignem proprii canis latratum, mox ejulatum audiens vehementem confeſtim è lecto ſurgit, foraſque egreditur, viſurus quid ſibi inſolitus iſte clamor vellet, cumque jam ſtabulo appropinquaret, en rabidum canem alienum, per prata nivibus obtecta, obviam ſibi cum furore currentem, cujus intuitu perterritus, famulum ſtatim in auxilium evocat, Inermis ipſe, nec niſi indutio veſtitus. Nondum advenerat ſubſidium, cum jam à cane illo magno & robuſto, quemque adeo lupum rapacem primo conſpectu credidit eſſe, impetuoſo adgreſſu invaderetur: ancipiti hinc Marte aliquandiu dimicatum uſque dū ābo humi proſternerentur, ipſeq; Ruſticus antequā famuli opē experiretur, in brachio manuq; ſiniſtra haud levia exciperet vulnera: Liberatus vero randem à cane ſecuri percuſſo, in lectum revertitur, vulnera Lacertorum, quod fortè habuit, oleo inungit, linteiſq; calente vino imeʃis ligat, & Auroıà poſt iñinente medicū ex u be noſtra accerſit virū in Praxi verſatiſſimum. Hic verò ſtatim eum perito Chirurgo ad Ægrum properat, inſpectiſque vulneribus, remedia interna Alexipharmaca, Theriacalia, venenū abſorbentia & expellentia; Externa autem, præter vulnerum ſcarificationem & cucurbitularum, deleteriam rabidi animalis ſalivam extrahentium applicationem, pręcipitantia, abſorbentia præſcribit, nihilque adeò intermittit eorum quę contra morſum canis furibundi commendari, & cum fructu uſurpari conſueverunt. Succedere hinc omnia bene videbantur, nulla ſymptomata ſuſpecta hominem prehendebant, nec quicquam deleterii, ſive in ſanguine aut ſpiritibus, ſive in vulneribus animadvertebatur: non ſitis urgebat, nec appetitus minuebatur; Brachii quoque ac manus affectæ inflammatio, Fomentis è decocto Plantarum traumatico-aromaticarū ſéſim diſcutiebatur, ipſa quin & vulnera, laudabile pus manantia, tandem ſeptimâ poſt morſum hebdomadâ, ad cicatricem feliciter perducta fuerunt. Sic ergo Ruſticus ſibi viſus integrè reſtitutus, muniis ſuis per plures dies, ſine ullo incommodo defungitur, ſuoque indulgens genio, diu prohibitum vini uſum repetit, & velut reſarturas quidquid neglectum autumabat, athleticis hauſtibus generoſioris potûs aliquoties ſeſe inebriavit. Illuceſcente hinc d. XIV. Mart. ejuſdem anni in urbem noſtram venit, meoque conſilio (dum interea prior ille medicus febri maligna obierat) uſurus narravit, ſe præteritâ nocte quoad lecto incumbebat, maximum dolorem lancinantem, pungentem atque gravantem, in loco acceptorum nuper vulnerum perſenſiſſe, extra lectum verò dolorem mitiorem eſſe. Luſtro hinc brachium & manum, vulnera obſervo benè conſolidata, neque dolor in eorum locis magis quàm alibi in brachio ſæviebat; ſed in extremâ inde manu incipiens, æqualiter verſus Axillam uſque pergebat, ſine ullo tumore, aut colore cutis mutato: Exploro dein reliquum corporis habitum, quem etiam carnoſum beneque habentem offendi: conſtabat adpetitus, nulla ſitis moleſta aderat, de laſſitudine tantùm aliquali conquerebatur. Quibus ſingulis ad animum probè revocatis, protinus in ſuſpicionem incidi præſentis adhuc è cane rabido veneni; atque hinc ſtatim juſſi plures cucurbitulas, cum ſcarificatione fortiure Brachio affecto & Dorſo adplicare, quin & juncturas brachii unguento, ex oſſium medulla, axungia canis, oleo ſcorpionum, lumbricorum terreſtrium, ac ſpiritu Theriacali concinnato frequenter inungi curavi: Pro interno autem uſu pręſcribo pulverem ex antim. diaphoret. Ebore ppt. Myrrhâ, ocul. 69. cum Theriaca pro aliquot doſibus, Mane ac Veſpera in aquâ ſcorzon. card. bened. Scord. ac ſyr. acetoſitatis, citri, ad ſudorem proliciendum, ſumendis: jungo his mixturam cardiaco Alexipharmacam cum confectione Alkermes, per cochlearia hauriendam. Quibus per diem atque noctem, neſcio, quâ diligentiâ uſurpatis, cùm poſtridie dolor nihilominus major urgeret, ipſeque Agricola, tum fortè audiret, eundem non niſi à morſu canis rabioſi malè curato ſuam originem trahere, ſeque proin mortem haud ęvaſurum, niſi carnificis, in medendis ejuſmodi morſibus magis periti, auxilio utatur, ad ipſum ſine mora cum uxore in urbem properat, ei hiſtoriam mali ab origine pandit, tandemque ab ipſo impetrat unguentum fortè & aliquid internè propinavit, quod tamen Agricola fateri noluit. Sub veſperam, benè interea potus domum revertitur, ſibi unguentum inungi patitur, hauſtoque ſimul ovo ſorbili, in lectum ſe componit; ſed vix elabitur ſemihora, dum miſer ille jam incipit frequentiſſima cum ejulatu ſuſpiria ducere, ſpiritum altiùs magno cum labore, imò & tremulo plerumque cum palato, erectaque cervice petere, ac inſimul aquam liquidaque omnia horrere. Anxietas hinc pectoris ſubſequebatur pręgrandis, ut, quò ſe verteret, neſciret. Die inſequente XVI. ad Ægrum ſollicitatus, eundem deprehēdo Hydrophobum, ac eo prorſus modo, ut jam narratum, patientem, ſed ratione utcunque ſanâ utentem: offero aquam fontanā, offero juſcula, offero mixturā cardiacā; aſt momentaneo ſaltem, horum ſingulorum intuitu, ſtatim angebatur, quàm maximè exiliebat è lecto, brachia pedeſque concutiebat, ac de loco in locum ſine quiete movebat, ſpiritum non niſi cum ſpaſmodicis colli pectoriſque motibus ducebat, ſubinde clamores & ejulatus miſcens, ita interruptos, ut latratum canum non tàm quoad ſonum vel vocem, quam quoad repetitas toties faucium & pectoris concuſſiones nonnihil referrent: loqui cupiens dimidiata ſaltem verba, ob anhelitus brevitatem effari poterat. Juxta hæc autem nullus unquam in Ægro deprehenſus eſt furor, quo adſtantes morſu impeteret aut vulnerare geſtiret; quin rationis ſufficienter compos, in tanta anguſtia præcordiorum mortis horam unicè petiit. Sitim interea paſſus eſt inextinguibilem, bibere vel non valens, vel non audens: ſi feneſtræ, ſi fores aperiebantur, ſymptomata ſtatim vehementiora reddebantur, non ſecus liberum aërem atque liquida horrens. Laborioſa autem iſta reſpiratio, licet ſubinde mitior evaderet, difficilior tamen uſque redibat, ſudorem poſt ſe trahens frigidum largiſſimum, qui Ægrum ad mortem uſque comitatus eſt. Quantumcunque autem in hoc ſtatu liquida omnia fugiebat Æger; aut eadem cum inſigni perpetuoque ſingulorum membrorum tremore, velut unoquoque momento ſuffocandus, difficillimè hauriebat; à ſolidis tamen non ita ſibi metuebat, quin ſive panem ſive Electuarium alexipharmacum confortans à me præſcriptum, ſive alia craſſioris conſiſtentię, facilius admittebat, & cum ſpe levaminis cupidè quidem, ſed tamen non ſine aliquo laborē deglutiebat. Conatus vomendi interim ſæpè Ægro ſimul moleſti extiterunt, ſed irriti: per alvum verò aliquoties in hoc ſtatu dejecit, urinaſque emiſit paucas eaſque lixivioſas: Pulſus fuit ſuccutiens & debilis; muſculorum tendines hinc inde, vibrativo motu, tantùm non continuè ſubſaltârunt; Abdomen nunquam intumuit; brachium quoque neque in magnitudine, neque in colore mutatum fuit, vel ſaltem, duodecim ante mortem horis mihi nihil tale pręter naturam apparuit. Sub finem autem conquerebatur, dolorem, non brachium ſaltem occupare, ſed ab eodem verſus pectus quoque & cordis regionem tendere, majoremque de momento in momentum reſpirandi difficultatem parere. Cum itaque neque interna remedia commodè aſſumere poſſet, neque externa quidquam valerent, tandem miſerrimè, quamvis abſque pręcedaneis convulſionibus, expirante decimâ ſexta die Martii, circa mediam noctem, ſuffocatus eſt, ſymptomata Hydrophobię horrenda, ultra triginta horas perpeſſus.

Quindecim à morte horis ad cadaveris interanea lu-

ſtranda

ſtranda, unà cum aliquibus Myſtis Apollineis quos inter eminuit Experient. Dn. D. Johannes Hoferus, Poliater Mülhuſinus, excutri & ſequentia ootatu digniſſima obſervavi. Cicatrices vuloerum acceptorum neutiquam rubicuodæ vel lividæ ſed cutis naturali colore præditæ adparuerunt. Verùm io humero & ſcapula ejuſdem lateris, ut & in reliquo dorſo inſignia ſtatim gangrænæ & ſphaceli indicia coaſpiciebantur; livebant enim hæ partes maximè, livorque ſe anteriùs extendebat uſque ad pectus ſiniſtrum. Aperto Abdomine inteſtina ſe ſe ſtatiio obtulerunt, minimè quidem inflata, ſed hinc inde rubicundis quidem maculis, ceu totidem inflammatiuncularum ſignis, conſperia. Inciſus dein ventriculus, paucam exhibuit crudi, turbidi, ſubflavi, minuſque fœtidi humoris quantitatem, in quo moleculæ quædam flavæ, vitello ovorũ indurato perſimiles, ac pro reliquiis ovi ante obitum comeſti habitæ, continebantur: In ipſis autem ſtomachi tunicis itidem rubicundæ maculæ, præprimis circa utrumque orificium, deprehenſæ ſuot, prædictis inteſtinorum latiores. Reliqua abdominis viſcera ſana prorſus animadverti; dum verò Thoracis cameram detegebam, eandem undiquaque ſanguine ſuffuſam ex rubore liveſcentem, non ſine inſigni ſtupore conſpexi.

Pulmo circumquaque Pleurę adhęreſcens, concreti ſanguinis molem referebat, uſque adeo extravaſatus & coagulatus ſanguis pleraſque ejus veſiculas adimplevit, alicubi magis, alicubi minus, ut hinc inæqualis tumor pulmonum cerneretur.

Interſtitia membranoſa cartilagineorum Aſperæ Arterię circulorũ intenſiſſimè rubebant. Diaphragma etiã, quâ coſtis fuit viciuus, ſiderationis incipientis veſtigia, ſuo ſimul præternaturali rubore & livore monſtrabat. Tandem ſive cordis ventriculos, ſive vaſa circa illud majora aperiebam, ſive Pulmones mille locis incidebam, nullibi niſi concretum ſanguinem omni propemodum ſero fluido deſtitutum reperire licuit.

Quanquam ergo plura ſint, quę ex hiſtoriâ prolixius exhibita inferri & diſci queant, hactenus vel ignota plane, vel minùs adcuratè animadverſa; brevitati tamen ſtudentes, paucula ſaltem potiſſimata inde educta offerimus & quidem.

I. Inde liquere arbitramur, Hydrophobiam à rabie canina magnopere diſcernendam eſſe, cum in illâ ratio conſtet, in hac autem Ægri cum furore delirent, Hydrophobus qui eſt, commodè adhuc ratiocinatur, & non niſi invitus plures membrorum motus patitur; membra ipſius citra animæ voluntatem, velut in Epilepſia aut rigore febrili, moventur, tremunt, & ad conſpectum liquidorum, vel ad auræ liberioris admiſſionem, ſuccutiuntur. Hydrophobus noſter Agricola interrogatus, cur non quieti ſua tradere membra, ſuoſque artus ſtuderet, reſpondit ſtatim, ſe non poſſe, quantumcunque velit & tentet, continere artus, ſibi invito contingere omnes illos motus. Ita Schenkius in obſ. ſuis adduxit exemplum Hydrophobi, qui adſtantes precatus eſt, ne propius accederent, ſe enim neſcire ſibi imperare, quominus dentibus eos non impetat. Qui verò Rabie laborat, protinus is rationis eſt expers, quique adeo non delirat, ſaltem & furibundas actiones committit, ſed & inconditos ſermones, aut ejulatus vel clamores horrendos edit, adſtantes etiam ſine diſcrimine adoritur, morſibuſque cum furore impetit.

II. Patet ex hiſtoria, Hydrophobiam non ſemper cum Rabie exiſtere & conjungi: quod ſi enim venenum minus potenter & copioſè in laticem ſpirituum fuit admiſſum, Hydrophobia ſola producetur: ſi autem æquè ſpirituum ac maſſæ ſanguineæ rivos ſubiit, & in utroque latice turbas excitavit, tum & Hydrophobia & Rabies ſimul jungentur. Atque hinc inferimus,

III. Hydrophobiam abſque rabie ſæpius, nunquam verò Rabiem caninam abſque Hydrophobia exiſtere poſſe. Rationem addimus hanc, quod in Rabie ſpiritus animales à ſpecifico veneno turbati ſint, & ſpecifica iſta veneni qualitas ita latere nequeat amplius, quin ſimul in nervos pneumonicos impingendo, eoſque contrahendo & criſpando, ſtagnationem, extravaſationem atque coagulationem humorum deleteriam excitet. Adde quod, venenum tale ſpiritibus vix communicetur, niſi ſimul & ipſi ſanguini inſit, aut inferatur.

IV. Diſcimus inde, Hydrophobiam non ſtatim vulnus à cane rabido illatum ſubſequi; etenim ſecundo demum menſe poſt Agricolam illum invaſit; in aliis verò nunc citius, nunc tardius exortam fuiſſe, Obſervationes teſtantur. Ita *Hieron. Fracaſtor. libr. 2. de morb. contag.* ſe puerum vidiſſe memorat, octo demum menſes ab accepto morſu Hydrophobum redditum, & ſtatim mortuum. *Dodoneus obſerv. med. cap. 12.* exemplum habet adoleſcentis, trigeſima à morſu die Hydrophobi redditi & extincti. *Baldus*, inſignis ille jureconſultus à catulo ſuo, quem amabat, in labio leniter morſus, quarto poſt menſe phanaticus obiit, referente *Paræo lib. 20. cap. 14. Geſnerus Epiſtol. l. 3. p. m. 82. ad Coſmum Holzachium* ſcripſit, Lithotomum quendam Tigurinum, ſex vel ſeptem hebdomadas poſt vulnus impetratum, Hydrophobiâ correptum, miſerè intra biduum interiiſſe. Ut taceam plura aliorum exempla, quibus poſt annum unum pluresve demum ab inflicto vulnere, Hydrophobia atque mors obtigit.

V. Si verò quæras hic, cur Hydrophobia non ſemper morſum rabidi canis ſubſequatur? Ratio in promptu eſt, quoniam *primò* venenum, quod in ſalivâ rabioſi animalis conſiſtere credimus, non ſemper in vulnus immittitur, aut ſaltem non ita profundè ut non citò iterum vel inde extrahi, vel præcipitari, & ſuâ corroſivâ qualitate privari queat. *Secundò* vulnus ſubindè duntaxat leve eſt, non capiens aut retinens facilè ſalivam deleteriam, à qua morbus ille produci debet. Et *tertiò* frequenter immiſſum vulneri virus, remediis efficacibus tam internis quàm externis deſtruitur, ita ut corroſivam ſuam naturam prorſus exuat, & vel ſudoris ope expellatur, vel aliter extrahatur. Convenit hîc imprimis, ſtatim vulnus aquâ muriaticâ quâcunque vel lixivio etiam, probe, ſed & calidiuſcule eluere, hancque lotionem aliquoties repetere, aſt ſimul reliqua more & methodo conſuetâ adhibere: Hinc qui maris ſunt adcolæ, homines à cane rabido demorſos ſtatim ſalſæ marium aquæ immergunt, ad venenum in vulneribus præcipitandum, eluendum ac deſtruendum, ſicque Hydrophobiam pręcavendam.

VI. Si verò quæras ulterius, cur aliquando accedat Hydrophobia & cur eadem nunc citius, nunc tardius ſequatur. Reſponſi loco damus, venenatę ſalivæ portionem ſubinde in vulnerum cavitatibus integram, atque à remediorum adhibitorum virtute tutam remanere. Hæc igitur veneni portio, occaſione quâcunque arrepta, effereſcens, ac fibrillas ſive vaſculorum humoralium, ſive tubulorum nerveorum diſcindens, partim ſanguini aut lymphæ, partim ſpiritibus ſe ſe immiſcet. Sicque turbas excitando Hydrophobiam producit. Venenum iſtud quandoque ſub velamine viſcidi cujuſdam ſeri diutiùs in partis demorſæ fibrillis latitare poteſt; ſubinde autem minùs obvolutum, & magis activum exiſtens, citius in apricum prodit, efferveſcit, pungit, ſcindit ac rodit, donec viam ſibi fecit, in quemcunque laticem irruendi, ſuamque vim noxicam exercendi. Excitatur etiam ſæ-

pius à cauſis externis & procatarcticis, ſicque inſtar canis dormientis expergeſit, ac in motum agitur: quod fit partim à nimio corporis exercitio, partim ab irâ vehementiore, partim ab æſtu corporis in Laconicis, aliiſque Balneis; partim à Crapula ſive Inebriatione, partim etiam aliis à cauſis. Quod verò præcisè in affectâ parte tamdiu deliteſcere queat portio quædam veneni illati, Ruſtici noſtri exemplum docet, in quo ante Hydrophobiæ eruptionem ſive acceſſum, per diem unum & alterũ conqueſtus eſt de dolore vulnerati brachii, qui dolor poſtmodum extenſus ad Thoracem, ſicque Hydrophobiam excitans, procul omni dubio indicium certiſſimum fuit veneni in brachio hactenus latentis, ſed nunc io motum ac furorem adacti.

VII. Anatome Cadaveris Ruſtici ſufficienter docet, in Hydrophobia contingere inflammationem veram, id eſt, ſtagnationem, extravaſationem, & extravaſati ſanguinis coagulationem in pulmone atque partibus vicinis. Hæc certe lerna malorum, hæc vera origo ſymptomatum omnium in Hydrophobia contingentium. Quod ſi enim ſingulorum ætiologiam percurrere velimus, illico parebit, reſpirandi difficultatem, præcordiorum anxietatem, deglutitioniſque laborem oon niſi ab inflammatione muſculorum laringis, pharyngis atque pulmonum provenire. Inflammatio autem iita talium partium univerſalis, originem ſuam unicè debet turbationi ſanguinis à ſpecifico veneno inductæ, ita quidem, ut turbatus ſic quoad inteſtinum motum, ſitumque partium ſanguis per vaſcula pulmonis minima circulari amplius haud queat, quin & à ſpiculis veneni fibrillæ talium vaſculorum capillarium facilè criſpari, conſtringi ſicque ſanguinis tranſitus præcludi poteſt. Ubi vero jam inflammantur Pulmones, ſtatim & Pleuræ, ob interventum viſcidæ ſtagnantis ac in Pituitam abeuntis lymphæ adnaſcuntur. Veſiculæ Pulmonum ab extravaſato ſanguine implentur, aut ab ejuſdẽ ſtagnatione vaſa diſtendente anguſtantur, ita ut aëri hinc ſufficiens pro reſpiratiooe introitus claudatur. Sitis adeſt, eaque inextinguibilis, ob faucium à ſalivæ defectu, continuam ariditatem: deficit ſaliva propter ſanguinis motum à veneno turbatum, hinc ſecretionem ſalivæ ablatam. Horror adeſt liquorum, ob imaginationem imminentis ab eorum potu ſuffocationis; & revera potulenta Hydropbobi deglutire aut non valent, aut non niſi maximo cum labore & dolore poſſunt: ſed & ad ſolum Potulentorum adſpectum ſpiritus animales ad impetuoſum quemdam ac meticuloſum motum concitantur, io quo membra omnia, cum terrore & anxietate ſuccutiuntur. Difficillimè autem deglutiunt liquida, quoniam tumor faucium inflammatarum validiſſimè liquidis reſiſtit; ſolida faciliùs admittuntur, quoniam in his aliqua eſt contranitentia, à qua fauces & gula nonnihil magis dilatari, fibræque ad deglutiendum validius incitari poſſunt. Vigiliæ, inquietudines, palpitationes, tremores cordis perpetim adſunt, propter ſpiritus animales plus minus turbatos, vel ſaltem in continuo motu verſus partes affectas verſantes. Conatus vomendi inanes, inflammatiunculis fibrarum ſtomachicarum originem debent. Urinæ lixiviales etiam à ſulphureis particulis ſalinis nimium incoctis proveniunt, quod quidem in turbatione æſtuque ſanguinis ac inflammationibus internarum partium, tam glanduloſarum quàm aliarum ut plurimum contingit. Mors tandem à circulo ſanguinis penitus ablato, æconomiaque corporis deſtructâ inducitur.

VIII. Stagnationem illam ſanguinis in aliis quoque Hydropbobis, ſi non omnibus ſimiliter contingere, aliud me quoque exemplum docuit: Etenim ante quadriennium Filius Lanii cujuſdam Baſilienſis mihi curandus obtigit, qui à rabido canc in brachio dextro, ac etiam in dorſo ſub ſcapulis vulneratus, hincque à Carnifice malè tractatus, quintâ poſt vulnus utrumque acceptum, quorum alterum jam cicatrice obductum erat, hebdomadâ, in Hydrophobiam incidit, quæ cum iiſdem prorſus ſymptomatibus puerum invaſit, quibus Agricolam io hiſtoria noſtra exercuiſſe tradidimus; mens quoque & ſana ratio eidem conſtabat, ſed reſpiratio, paulatim adauctâ Pectoris inflammatione, magis magiſque offenſa & præpedita fuit, ita ut tertio ab hinc die inter miſerrimas anxietates ſuffocaretur; ſollicitavi hinc apertionem cadaveris, ſed renuerunt Parentes; hinc externè ſaltem illud inſpexi, atque tertiâ poſt mortem horâ in dorſo verſus ſcapulas ad Pectus uſque jam liveſcere depreheodi, unde certum indicium ſumpſi, ſimilem prorſus ſanguinis ſtagnationem & extravaſationem in Pectore atque Pulmone Pueri contigiſſe. *D. Theodorus Zwingerus Ephemerid. Germanicar. Decuriâ 3. Ann. 2.*

RACHITIS.

De Rachitide primum jam adducemus Clariſ. Joh. Mayovv ſic ſcribentem.

UNus eſt, quod ſciam, Clariſſimus Gliſſonius, qui de Rachitide quicquam ſcripſit: quod mirum eſſe videatur, cum plerunque vix tantum graſſatur morbus, quantum de eodem ſcribendi cacoethes. Et me quidem à ſcribendo deterreret accuratus adeò de hoc morbo Tractatus, jampridem à Gliſſonio editus, tantique viri authoritas; niſi eum eſſe crediderim, qui veritatem colenti, quanquam aliquando à ſe diſſentienti, lubens ignoſceret. Cum tamen ad eandem cum illo metam properem, neceſſe eſt, ut iiſdem quoad magnam partem veſtigiis inſiſtam: quapropter tanti viri cum veniâ liceat nonnulla ab eodem prius dicta; (cum aliter fieri non poteſt) nonnunquam repetere.

Morbus hic ante quadraginta circiter annos io Occidentalibus Angliæ Regionibus ortum habuit: poſtea autem (ut morbis, maliſque latiùs ſerpendi mos eſt) per totam fere Angliam, in Septentrionalibus tamen regionibus rariùs, infantum cunas infeſtavit.

Infantes ergo ſunt, qui morbo hoc imprimis laborant, iique à ſexto menſe à partu ad ſeſquiannum frequentiùs, à ſeſquianno ad finem ſecundi anni cum dimidio frequentiſſimè infeſtantur: ita ut tempus plerunque invaſionis, ſint anni illi duo, qui ſemeſtrem à partu ætatem mox ſequuntur.

Diagnoſis morbi hujus, uti cæterorum, à ſymptomatum notitiâ dependet; quæ ſequeoria ſunt.

Proportio partium irregularis eſt: Caput nempe juſtò majus; Facies habitior; Ingenium, quam pro ætate acutius; membra externa, præſertim muſculoſa gracilia, & extenuata; Cutis laxa, & flaccida; Oſſa quoad maximam partem incurvata, & quæ circa articulos ſunt prominentia, & nodoſa; Spina etiam variè inflectitur; Pectus anguſtum eſt; Sternum vero acuminatum; Coſtarum extremitates nodoſæ; Abdomen ſubtumidum, & tenſum: hæc exterius obſervantur.

Interius autem cernitur Hepar juſtò majus, uti etiam Parenchymata ferè omnia; Ventriculus, & Inteſtina in majorem quàm in ſanis molem aſſurgunt; Meſenterium glandulis juſtò majoribus, ſi noo ſtrumis afficitur; hæc in Abdomine.

In Thorace Pulmones infarcti, & tumidi cernuntur, iidêque nonnunquam purulenti, ſtrumoſi & pleuræ ſæpiſſimè adnaſcentes. Jugulares venæ, & Carotides arteriæ juſtâ proportione ampliores nonnunquam reperiuntur,

cere-

cerebrum autem non niſi proportione & mole peccat.

His denique accedit partium fere omnium enervatio, item torpor quidam, & laboris exercitiique impatientia; neque enim pueruli niſi ſedentes ludere poſſunt; & vix pedibus inſiſtunt; & tandem in morbi progreſſu à debili collo vix ſuſtineri poteſt capitis onus.

Hæc tot tantaque ſunt morbi hujus ſymptomata; quodnam autem ſit tam numeroſæ prolis ferax malum, proximè inquirendum eſt.

Et primò ſupponimus morbi hujus cauſam in vitiato cordis influxu non conſiſtere: ita enim tota ſanguinis maſſa corrumperetur; quæ cùm indiſcriminatim ad quaſcunque partes tranſmittitur, nullas non plus minus afficeret ſanguis impurior; quod tamen in hoc affectu nunquam accidit: Caput enim; uti etiam viſcera, niſi quòd ſolitò majora, bene habent: imò ipſa Parenchymata, quæ præcipuè ex ſanguine affuſo conſtant, cùm ſanorum ſimillima reperiantur, laudabilem utique ſanguinem eſſe arguunt: abſurdum enim eſſet Attractionem, neſcio quam, Electivam aſſerere, propter quam caput, cęteraque viſcera benè ſe habentia, quicquid ſit boni ſanguinis attrahunt; ſanguinē autem malum cæteris partibus amandant: hæc enim attractio, ſi qua eſſet, ab omnibus ſimiliter partibus foret, cum eadem ſit quibuſcunque partibus boni ſanguinis congruentia, & neceſſitas; quæ iſtiuſmodi motum efficere creduntur.

Secundò aſſerimus affectûs hujus fundamentum in depravata partium ipſarum conſtitutione non conſiſtere, quaſi partes frigida humidaque intemperie laborantes, ineptæ eſſent ad influxum cordis recipiendum: unde enim hæc tanta partium nonnullarum præ cæteris humiditas frigiditaſque oritur, cum omnes ſimili, & æque ſpiritibus incaleſcenti ſanguine irrigentur? neque enim frigiditatē partibus innatam, ſed præter earum naturam ineſſe exiſtimo: neque quidem partes ipſas nutritioni ſuæ obſtare credendū eſt. Iſtæ enim in nutritionis actione nihil operantur, ſed nutrimentum allatum tantum patiendo recipiunt: planè ut nullam aliam partibus ineptitudinem ineſſe credam, quo minùs nutriantur, præter unicas obſtructiones, propter quas alimentum recipere non poſſunt: quapropter morbi hujus cauſa ipſarum partium conſtitutioni ineſſe non poteſt; neque humiditatem illam morbi cauſam, ſed potius effectum exiſtimare fas ſit.

Cùm tamen partes revera frigeſcant, neque nutriantur, licet ſanguine ſatis idoneo profundantur, omnino concludendum eſt, aliquid aliud præter ſanguinem ſolum ad calorem & nutritionem neceſſarium eſſe. Quicquid autem hoc fuerit, neceſſe eſt, ut per vaſa aliqua adferatur. Arteriæ ſanguinem advehunt, Venę allatum reportant; & unici Nervi reſtant, qui ſuccum, aut ſaltē ſpiritus nutritios, afferre poſſint. Ne tamen cuivis dubium ſit, quin nervi nonnihil ad nutritionem neceſſarium advehant, Experimentū nemini non notum proferam, nempe ſi nervus parti cuivis inſerviens præcidatur, partis ejuſdem non tantùm ſenſus, ſed etiam nutritio quęvis omninò ceſſat, ita ut dicta pars in futurum marceſcat.

At verò ſuccus hic nervoſus integrum nutritionis munus ſolus non exequitur. Etenim præter illum, ſanguis per Arterias diffuſus, non minimas in nutriēdo partes obtinet. Nimirum ſuccus nervoſus cum ſanguine mixtus efferveſcentiam quandam, & calorē efficit, unde materia partibus nutriendis idonea præcipitatur: atque ob influxus hujus nervoſi defectum, ſanguis in hoc affectu quanquam ſatis laudabilis, fermento tamen debito indigens, neque calorem in partibus debitum excitando, neque nutritionis munus exequendo valet.

Ut jam non dubitemus aſſerere Rachitidem eſſe morbū, ex inæquali ſucci nervoſi diſtributione ortum; ob cujus defectum, aut ſuperabundantiam, partes aliæ nutrimento defraudatę attenuantur; aliæ plus ſatis ſaturatæ, in molem juſto majorem excreſcunt.

Hujus autem inæqualitatis vitiū in Cerebri influxu non conſiſtit: ab hoc enim fonte vitiato nullis omninò partibus nutrimentum idoneum adveniret: at verò caput cæteræq; partes, quę nervos à cerebro ortos ſortiuntur, ſatis laudabili, quanquam juſto pleniori nutrimento fruuntur. Cùm tamen partes, quæ a Spinali Medulla nervos oriundos habent, iſtæ ſucco nutritio defraudatæ, emaciantur. Certo utique indicio, proventum ſpirituum vitalium ſatis amplum in Cerebro, tanquā publicà totius corporis officinâ, elaborari: Medullam autem Spinalem, veluti Viam Regiam ab Emporio illo exeuntem, à craſſis, & glutinoſis humoribus obrui prorſus & impediri; ita ut nutrimento nervoſo aditus præcludatur: unde fit, quod nervi à ſpinali medullà oriundi, ſucco illo nutritio deſtituti, partibus quibus accedunt, languentibus nullas omnino ſuppetias ferant. Hinc partium earum atrophia, & ſum̃a extenuatio. Atque hanc demum morbi hujus cauſam ſtatuere fas ſit: & præſertim cum ratio ſymptomatum omnium huic morbo propriorum, ex hoc ſonte clarius, faciliuſque derivari poſſunt, ut ex ſequentibus manifeſtum erit.

1.mò In hoc affectu contingit, ut caput in molem pręter rationem augeatur; quod quidem ex noſtra ſuppoſitione omnino fieri debet: ſuccus enim cerebri nutritius, qui aliàs in Spinalem Medullam ex magnà parte exonerari ſolet; intercluſo jam aditu iſto, totus in nervos à cerebro oriundos diſpenſatur. Hinc cùm caput ex nervis illis, ſucco nutritio turgidis, liberaliorem nutrimenti proventum ſortiatur, neceſſe eſt, ut in molem juſto majorem creſcat. Hinc etiam vultus quàm pro annis habitior, & ingenium acutius; uti enim exhauſti ſpiritus torpidos nos languidoſque, ita eorundem copia in cerebro congeſta, ſagaces efficit, & ingenioſos.

2.dò Solent plerumque viſcera Abdominis juſtam proportionem excedere; in his nempe eadem ratio obtinet, quæ in capite, plexus enim illos nervorum, infimo ventri inſervientium, quoad maximam partem nervorum Paris Vagi, ac Intercoſtalis, à cerebro oriundorum propagines eſſe certò conſtat: ut jam mirum non ſit, ſi viſcera prædicta, pleniori nutrimento per dictos nervos allato fruentia latiùs excreſcant. Quanquam enim nervi paris intercoſtalis à ſpinali medulla ramos accipiant, qui ſuccum nullum nutritium adferre poſſunt; hujuſmodi tamen defectum abunde compenſat liberior iſte à cerebro influxus. Quoad Hepar, cæteraque parenchymata, quæ præſertim ex ſanguine affuſo conſtare videntur, ad horum fortè nutritionē ſuccus nervoſus non adeò neceſſarius eſt. Cùm tamen muſculi Abdominis iis ſuperſtrati, à ſpinali medullâ nervos habeant, qui nutrimentum plane nullum à fonte iſto exſiccato afferre poſſunt, hinc fit, quòd aſſurgentia interius viſcera muſculos prædictos, utpote pari paſſu non creſcentes, mole ſuâ premant, & tenſos efficiant.

3.tiò Accidit prætetea, ut Meſenterium glandulis majoribus & ſtrumoſis tumoribus afficiatur. Ut hujus ſymptomatis cauſa melius innoteſcat, glandularum ortum breviter præmittam. Succus nervoſus debitâ fermentatione cū ſanguine permixtus, in ſubſtantiam nutritiam & carnalē tranſit, ſi tamen nervus repletus, turgiduſque ſuccum ſuū albumini ovi ſimillimum, in carnium interſtitia effundat, materia ſic effuſa non amplius jam carnē, ob ſanguinis ad hoc requiſiti defectum, efficit; ſed in corpus glanduloſum, ſui ſimillimum coagulatur: id quod ex obſervatione patet; etenim experimentum aliquod in Cane facturus, nervum vulneravi; quo facto canis poſtea convulſionibus miſerè torquebatur: poſt tres autem circiter menſes in eodē diſſecto, ubi vulnus illud antea inflictum fuerat, glanduloſam concretionem ſatis inſignem reperiebam; quam à ſucco nervoſo è nervi puncturà emanante, ortum ſuum habuiſſe videtur. His præmiſſis, cùm tantus à cerebro repleto ſuccus nervoſus per dictos Paris vagi, & Intercoſtalis nervos in Abdomen transferatur, quantus in viſcerum ſubſtantiam mutari non poteſt; ſuccus iſte in membranarum interſtitia, quæ multa occurrunt, deponitur, ibique ſtrumas numeroſas efficit;

elicit: nec in abdomine tantùm, ſed ubicunque nervi à cerebro oriundi, eoque ſucco turgentes, accedunt, illic videre eſt ſtrumoſos tumores: qui tamen poſt morbi curationem brevi evaneſcant; nempe ſuccus nervoſus, qui tantâ copiâ a cerebro per nervos exinde provenientes effuſus, ſtrumarum generationi abundavit, maximâ jam ex parte in ſpinalem medullam derivatur; adeo ut ſtrumæ nutrimento defraudatæ, brevi exareſcant.

4tò Solent etiam in hoc affectu Oſſa nunquam non plus minùs incurvari: præſertim Oſſa Tibiæ & Cubiti. Articuli etiam plerunque extorſum inclinantur, coſtarum extrema, ubi cum cartilaginibus Sterni committuntur, nodoſa; articulorum Oſſa protuberantia, item tota Spina partim extrorſum, partim introrſum varie inflectitur. Incurvitatem hanc oſſium ab eorum flexibilitate procedere non exiſtimo; ſiquidem pueris morbo hoc afflictis, majora potius & firmiora ſint oſſa, quam in aliis uti mox fuſius dicetur, cùm tamen notabilis adeo ſit hæc oſſium incurvitas; liceat in ejuſdem diſquiſitione, paulo prolixiorem eſſe: & primo Doctiſſimi Gliſſonii opinionem, dein noſtram breviter proferam.

Comparemus, inquit Vir Clariſſ. Oſſa, quibus curvitas accidere ſolet, columnæ, & certè ſatis appoſitè, cùm ii erigantur, columnam quodammodo referant; atque hinc demonſtrationem, rem hanc explicantem deducimus: eſto ergo columna è tribus lapidibus, ſibi invicem impoſitis, extructa: ſupponimus talem, quæ ab omni latere perpendiculariter ſit erecta, ejuſdemque altitudinis: ſi ergo à dextro latere immiſeris cuneum inter lapides duos inferiores caput columnæ, ſupremus nempè lapis inclinabitur ad latus oppoſitum angulumque efficiet, & altitudo columnæ erit elatior, ab unà parte quàm ab alia. Similiter ſi alterum impuleris cuneum inter duos lapides ſuperiores ampliùs adhuc inclinabitur columna, fietque alius rurſus angulus ſicque reinclinabitur eadem columna. Quò autem ex pluribus lapidibus columna extruitur, ſi inter quoſvis duos uti dictum eſt, cuneus ab uno ſolo latere interponatur, lapides iſti non columnæ ſpeciem, at portionem arcus referent.

Ut ergo hoc ad præſens negotium accommodemus, ſi oſſa prædicta ab uno latere pleniùs alantur, atque proinde ſecundùm illud latus pleniùs excreſcant, quàm ſecundùm oppoſitum, neceſſe eſt, illa eo ipſo incurvari; nam hic eodem modo ſe habet plenior iſtius lateris nutritio ad incurvandum os, quo ſe habet cuneus immiſſus ad columnam incurvandam, niſi quòd cuneus certis tantùm locis lateris columnæ infigatur; plenior tamen nutritio lateris oſſis ſit ex æquo ferè ſecundùm totam illius longitudinem, & ob hanc æqualem nutritionem, oſſis inclinatio exactè ſegmentum circuli ſine ullis angulis effingit.

Secundùm hanc hypotheſin, pleniorem viz. lateris unius nutritionem, Vir Clariſſ. ingenioſo utique commento, oſſium incurvitatem demonſtrat. Sed tanti viri pace, unde conſtat de pleniori illâ lateris unius nutritione, cùm ſanguis, ex quo nutriuntur oſſa, non minùs, in hoc affectu, quàm in ſanis, æqualiter diſpenſetur? & ſi qua eſſet hæc inæqualitas, in poſteriori Tibiæ latere, ut pote frigori minùs expoſito, eoque molliori, alimentum plenius admitteretur; & ita poſterius, & elongatum latus Tibiæ incurvatæ eſſet convexum; anterius autem concavum; cujus tamen contrarium obtinet; etenim Tibia in hoc affectu antrorſum prominere ſolet.

Imò ulterius, ex ipſa oſſium incurvatorum figurâ colligere eſt, quòd ab utroque latere æqualiter excreſcant, oſſa enim in Tibia habent latus concavum æque longum ac latus convexum alioquin enim os cruris ei ſuperimpoſitum non ſine manifeſta corporis obliquitate ſuſtineri poterat.

Liceat ergo aliam incurvitatis hujus cauſam investigare, & quò clarius res procedat, ſequentia breviter præmittenda ſunt.

Primò Aſſerimus oſſa in hoc affectu non eſſe numeranda inter partes affectas reſpectu nutritionis; illa enim non minùs, quam in ſanis aluntur, & creſcunt; uti obſervatione compertum eſt: ad horum enim nutritionem, ſanguinem ſolum ſufficere, neque ſucco nervoſo, uti in cæteris partibus nutriendis, opus eſſe videtur. Etenim oſſa, cùm ex ſe ſentire non creduntur, parum utique aut nihil commercii cum nervis habere putandum eſt.

Secundo Pro conceſſo habemus partes Nervoſas, & Muſculoſas propter ſucci nervoſi, ad earum nutritionem requiſiti defectum, haudquaquam in hoc affectu excreſcere.

His præmiſſis, ſi os tibiæ creſcat, & elongetur; idem tamen a muſculis qui pari paſſu non creſcunt, tanquam à chorda detineatur; ita ut non poſſit rectà extendi: neceſſe eſt ut os illud à muſculorum fibris brevioribus tenſum, tanquam arcus incurvetur. Liceat Hypotheſin hanc noſtram exemplo illuſtrare. Si arbori teneræ, & creſcenti chorda ſuperiùs, & inferiùs alligetur, ita tamen ut eàdem à chorda non tendatur; nullus dubito, quin arbor dicta creſcendo incurvabitur. Etenim demonſtratio hæc mathematicæ huic aſſertioni innititur; viz. ſi linea quævis intra eoſdem terminos elongetur, neceſſe eſt, ut ea à rectâ in obliquam mutetur; id quod oſſibus in hoc affectu contingit.

Atque hoc ulteriùs ex eo confirmari poteſt, quod oſſa incurvata muſculum ſibi annexum, tanquam arcus chordam ſuam, concavo ſemper latere reſpiciant: uti in Tibia videre eſt, quæ anteriùs prominens, & convexa eſt; in latere tamen poſteriori, muſculos reſpiciente, concava: & hoc idem in cæteris oſſibus locum habet; argumento haud invalido, non aliter à muſculis, quàm a chordâ arcum, oſſa inflecti.

Ex quibus ratio petenda eſt, cur Medicaſtrę ſolent quotidie latera oſſium concava, & non convexa cum ſucceſſu fricare; nempe per hujuſmodi frictionem ſucco nutritio uberius evocato, muſculus in concavo oſſis latere ſitus alitur, creſcitque; ut jam mirum non ſit, ſi chorda elongata, os ab eàdem tenſum, & incurvatum relaxetur ſimul, & rectius fiat. Et ob hanc cauſam, ab affectu hoc curati, quàm maxime in ſtaturâ aſſurgunt, etenim oſſa non tantùm, uti in aliis creſcunt; ſed etiam dum ab incurvatis rectiora evadunt, magis adhuc elongantur.

Spina etiam varie inflectitur, partim introrſum, & partim extrorſum; quod à variâ muſculorum in diverſis ſpinæ partibus poſitione oritur; nempe Spina in ſuperiori parte à muſculis exterius affixis introrſum; parte tamen inferiori à muſculis Psoas interius annexis, & præpollentibus extrorſum incurvatur.

Et hanc utique incurvitatis cauſam non tantùm in hoc affectu, ſed etiam aliàs locum habere exiſtimo; Enimverò ſi quando in tenerâ ætate contigerit, muſculum quemvis ob nutrimenti defectum extenuari, neceſſe eſt, ut ab eodem inflectatur os, cui idem annectitur.

In Crure, & Humero, ubi oſſa à muſculis ab omni latere affixis æqualiter reſtringuntur; ea in æquilibrio poſita, à nulla parte, niſi rarius inflectuntur: cùm tamen ea in longitudine extendi nequeant, neceſſe eſt ut in magnitudine, uti fit, & aliquando etiam in nodos excreſcant.

Quintò Accidit inſuper in hoc affectu, ut Pectus anguſtum ſit, & acuminatum: & hoc utique ſymptoma à noſtrâ hypotheſi facilè illuſtrari poteſt: etenim Coſtæ non poſſunt arcus ſuos ampliare, niſi muſculi intercoſtales etiam extendantur, at pro conceſſo habemus,

mus, muſculos dictos, utpote quibus nervi à ſpinali medullâ impertiuntur, non poſſe ob alimenti defectum, elongari; quapropter neque Coſtæ, eoque nec pectus ulteriùs ampliari poſſunt: cùm autem alantur coſtæ, neque tamen à muſculis dictis impeditæ, poſſint ſecundum longitudinem augeri, neceſſe eſt, ut in nodos, uti fit, excreſcant: at neque hujuſmodi augmentum alimenti copiæ reſpondet; quapropter coſtarum extremitates anteriores ulteriùs adhuc in acumen elongantur; quippe hic unus reſtat iis creſcendi modus, neque enim introrſum inflecti poſſunt, cum hoc magis adhuc contra naturalem ſitum eſſet.

Ad iſtiuſmodi pectoris anguſtiam haud parum etiam conducunt muſculi Abdominis, qui extenuati, uti diximus, tenſique, coſtas quibus connectuntur, inferiores deorſum trahunt, & ita pectus anguſtant.

Simili planè ratione oſſium cæterorum vitia illuſtrare poſſumus: nempe Articulorum oſſa in Carpis, Taliſque, cùm præ brevitate incurvari nequeant, in nodos protuberant. Sed hæc de oſſium incurvitate dicta ſufficiant.

Sextò Ob prædictam pectoris anguſtiam haud mirum eſt, ſi Pulmones, quibus ſe dilatandi ſpatium non conceditur, ſanguine grumoſo, uti fit, infarciantur, & intumeſcant, hinc nonnunquam ſidem purulenti evadunt, & Pleuræ plerunque adnaſcuntur; hinc etiam Aſthma, & ſpirandi difficultas aſſligunt.

Septimò. Quoad ſummam in hoc affectu corporis imbecillitatem, & ad motum quemvis ineptitudinem, quanquam muſculorum extenuatio ad hoc ſymptoma nonnihil conducit, hæc tamen ſola non videtur ſatis efficax: cùm major ſit, quam pro muſculorum extenuatione virium imbecillitas; neque enim ægri pedibus inſiſtere, nec in morbi progreſſu capitis onus ſuſtinere poſſunt. Quapropter tantę imbecillitatis cauſa ulterior inveſtiganda eſt, quæ quidem nihil aliud eſſe poteſt præter Spirituum Animalium defectum, dictas nervorum obſtructiones neceſſariò conſequentem. Spiritus enim Animales non tantùm ad nutritionem, ſed etiam ad motum omnino requiruntur.

Et ita demum morbi hujus ſymptomata à Medullæ Spinalis obſtructione, tanquam à fonte deduximus.

At hic quæri poteſt, qui fiat, quòd ætate grandiores morbo hoc nunquam infeſtentur, cùm illi, æque ac infantes nervorum obſtructiones patiantur, uti in paralyſi, aliiſque iſtius generis morbis contingit? Reſpondeo, quanquam fortè pueruli morbo hoc præcipuè ſunt obnoxii; grandiores tamen hoc affectu ſub diverſo nomine nonnunquam laborare. Quò tamen ſymptomata prædicta quoad maximam partem ſenioribus nunquam adveniunt, non hoc à morbi, ſed ab ætatis differentiâ oritur: Etenim cùm Capitis moles, oſſium incurvitas, & alia nonnulla ſymptomata ab enormi partium augmentatione proveniant, adultos, grandeſcendique apicem adeptos, qui ſcilicet amplius accreſcere omnino non poſſunt, eos enormiter creſcere, omnino impoſſibile eſt: nempe ideo grandioribus morbo hoc laborantibus, non uti pueris plus juſtò augetur capitis moles, quia metam creſcendi jam adeptum eſt caput, quam præterire negant ipſius naturæ leges. Utcunque tamen ſenioribus partes enormiter augeri non poſſint, ſatis tamen ſe morbus prodit, quod unum in illis poteſt, eaſdem extenuando.

Quoad prognoſin morbi hujus plerumque ex ſe lethalis non eſt: nonnunquam tamen, ingraveſcentibus ſymptomatis, in Phthiſin, Tabem, Febrem Hecticam, Hydropem Pulmonum, aut Aſcitem degenerat, & ita demum fit patienti exitialis. Prognoſis autem facilior ex regulis ſequentibus inſtitui poteſt.

1. Affectus hic, ſi ante partum, aut ſtatim à partu invadat, periculoſiſſimus eſt, & plerumque lethalis.

2. Quò citius à partu morbus hic invadit, eò periculoſior eſt.

3. Quantò magis ingraveſcunt morbi ſymptomata, viz. ſi nimia ſit partium diſproportio, & extenuatio ſumma, eò difficilior eſt curatio.

4. Si affectus hic morbos prædictos ſibi conjunctos habeat, vix unquam in ſalutem terminatur.

5. Quicunque ante annum quintum non curantur, poſtea per totum vitæ ſpatium valetudinarii ſunt.

6. Scabies, aut pruritus morbo huic ſupervenientes, ad ejuſdem curationem multùm conferunt.

7. Quibus morbi ſymptomata non augetur, ſed potiùs minuuntur, non eſt quod de eorum ſalute dubitetur.

Methodus Medendi.

Poſtquam de morbi hujus cauſâ, & Prognoſi diſquiſivimus, ſupereſt, ut ad ejus præcautionem, & curationem deveniamus.

Quandoquidem ergo affectûs hujus cauſa in obſtructione Spinalis Medullæ, Nervorumque inde oriundorum imbecillitate conſiſtit; præcipuæ Indicationes tam Præſervatoriæ quàm Curatoriæ ſunt, ut Nervi roborentur, & obſtructiones præcaveantur, aut tollantur. In hunc finem Medicamenta Cathartica, ſanguinis Miſſio, item Digeſtiva, Diuretica, Diaphoretica, & Specifica in uſum vocentur: quorum formulæ, & modus utendi infrà ſubjicientur.

Quod ad morbi Curationem ſpectat, In eadem inſtituendâ à Catharſi incipiendum eſſe arbitror; quæ eo magis in hoc affectu convenit; quia humores Phlegmatici magnâ copiâ in infimo ventre plerunque congeruntur; viſceraque Abdominis tumoribus ſtrumoſis crebrò afficiuntur, Catharſis autem per Enemata, Emetica, aut Purgantia Lenitiva inſtitui poteſt.

Enematum uſus & exempla quædam.

Si Alvus adſtricta ſit, aut inteſtina flatibus, torminibuſve colicis infeſtentur, Enemata frequenter in uſum adhibeantur. Quæ non tantùm ſolutiva, ſed ſubinde etiam ex alterantibus, & corroborantibus componantur. Illorum formulas aliquot ſubjiciemus.

♃. Fol. Malv. m. j. Flor. Melilot. Chamæm. Sambuci an. P. j. Sem. Aniſ. Fœnic. contuſ. an. ʒß. Coq. in lactis vaccin. rec. ſ. q. Colaturæ ℥iv. v. vel vi. adde ſacch. rubr. ſyrup. Viol. vel Roſar. an. ℥j. M. F. Enema Injic. tepidè longe à paſtu.

♃. Rad. Alth. contuſ. Fol. Malv. Parietar. an. m. ß. flor. Chamæm. Sambuci an. P. j. ſem. Carminat. ʒii. Coq. in ſ. q. ſeri lactis cereviſiati, colaturę ℥v. vel vi. adde Elect. Lenitivi, vel Diacaſſię ℥ß. Butyr. rec. ʒvi. M. F. Enema. Injic. tepidè.

Enemata corroborantia ad hunc modum formari poſſunt.

♃. Fimi equi non caſtrati recent. ℥i. ß. flor. Roriſmar. Salv. an. P. i. baccar. Junip. ʒii. ſem. Aniſ. Fœnic. an. ʒß. digerantur calide, & clauſe cum ſeri lactis cereviſ. ſ. q. in Colaturę ℥iv. v. vel vi. ſolve ſacch. rubr. ℥i. Butyr. rec. ʒvi. M. F. Enema, addi inſuper poteſt, ſi viſum eſt Mannę. Calabr. ʒvi.

Vel ♃. Millep. lotor. n. 20. vel 30. quibus contuſis affunde ſeri lactis ex vino albo parati ℥iv. vel v. in expreſſione ſolve ſacch. rubri ℥i. Terebinth. Venet. in vitello ovi unius ſolut. ʒi. vel ii. M. F. Enema tepide injiciendum.

Emeticorum uſus & formulæ quædam.

Si ventriculus humoribus vitioſis aggravetur, iique ſurſum tendant, Emetica exhibeantur. In quorum tamen præſcriptione teneræ ætatis ratio habenda eſt.

Vomito-

Vomitoria potius è ſale vitrioli, & vino Scillitico, quàm pharmacis ſtibeatis conſtent; quippe quæ infantibus exhibere non adeo tutum eſt ob convulſionum periculum: quanquam aliquando etiam Emetica ſtibeata ex uſu eſſe poſſunt.

♃. Vini, vel Oxymel. Scillit. ab ℥ß. ad ℥j. quo ſumpto, poſt horę ſ. ſerum lactis Cereviſ. in magnâ copiâ ſuperbibatur, dein digito, vel pennâ gutturi immiſſis, vomitus provocetur, & aliquoties repetatur.

Vel ♃. Oxymel. Scillit. ab ʒß. ad ʒi. ſi vomitus non ſuccedat, poſt horæ ſ. ſal. vitrioli ℈ß. vel gr. xv. in hauſtu ſeri lactis cereviſ. exhibeatur.

Si vires ferant, Emetica fortiora in uſum vocentur.

Ut ♃. Infuſ. Croci Metallor. per ſubſidentiam optime dupuratæ à ʒi. ad ʒii. pro ratione ætatis, viriumque: Oxymel. Scillit. ʒii. vel ℥ſ. Aq. Jugland. ſimpl. vel Centaur. Minor. ʒvſ. m. f. vomitor.

Catharticorum exempla quædam.

Poſt aliquot dies à Vomitorio, aut etiam ſi vomitorium locum non habeat, purgatio lenis inſtituatur, & per intervalla repetatur. Ut

♃. Syrup. Auguſtan. vel è Cichor. cum Rhabarb. à ʒvi. ad ℥i. Cremor. Tartar. gr. x. vel xv. miſce, capiat primo mane, aut per ſe, aut in hauſtu ſeri lactis cereviſiati.

♃. Mann. Calabr. ab ℥ß. ad ℥i. Tartari Vitriol. à gr. v. ad gr. x. miſce, ſumatur mane in juſculo, aut ſero lactis cereviſiati.

♃. Rad. Polypod. querc. Lapathi acut. an. ʒvi. Curt. rad. Sambuci, Ebuli an. ℥ß. rad. Oſmundæ regalis, Filicis mar. Cichor. an. ℥ß. herb. Agrimon. Hepat. Veronic. Ling. Cervin. Aſplenii an. m. ß. Coquant. in aq. fontan. lib. iii. ad tertiæ partis abſumptionem. Liquor coletur in matracium, cui imponantur fol. Sennæ ℥ii. Rhabarb. ℥i. Epithymi, Santali Citrin. an. ʒii. ſem. Aniſ. Fœnic. an. ʒi. Sal. Abſynth. ʒi. ß. f. Infuſio calida, & clauſa per horas 12. Colaturæ per ſubſidentiam depuratæ, adde ſacchari æqualem quantitatem, & ſola ſacchari diſſolutione, aut leni ebullitione f. ſ. a. ſyrupus. Doſis cochlear. j. ad iii. vel per ſe, aut in liquore appropriato.

Vel Infuſioni ſuperiori purganti adde Caſſiæ, & Tamarindor. cum parte infuſionis ejuſdem extract. Mannę Colatæ, ſacchar. opt. an. ℥i. ſ. Evaporent leni calore ad conſiſtentiam electuarii. Doſis qu. nucis Jugland. plus minus pro ratione operationis.

♃. Specier. Hier. pict. ſimpl. ʒj. Rhabarb. opt. pulv. ʒſ. Tartar. Vitriol. ℈1. Gum. Ammon. in aceto ſolut. gr. xv. cum ſ. q. Elixir propietat. Paracel. f. Maſſ. Pil. cujus ℈ß. ad ℈i. in exiguas pilulas formetur, & exhibeatur horâ ſomni.

Bochetum ex Rhabarb. & ſant. citr. in aquis deſtillatis idoneis fact. ex uſu eſſe poteſt.

Si æger vermibus, aut Strumis, afficiatur, aut Luis Venereæ ſuſpicio fuerit, bolus ſequens per intervalla exhibeatur.

♃. Mercur. dulc. à gr. 6. ad x. Reſin. Jalap. vel Scammon. gr. ij. ad iv. ol. Junip. Chym. gutt. j. F. Pulv. qui cum pulpæ pomi coct. aut conſerv. Viol. ʒi. in bolum redigatur. Capiat primo mane.

Vel ♃. Mercur. dulc. gr. vi. ad x. Conſerv. flor. Cichor. ʒß. m. f. Bolus. Detur primo mane, ſuperbibendo mox ſyrupi, vel infuſionis purgantis dotin idoneam.

Remedia Chirurgica.

Poſt purgationem leniter inſtitutam, ſi æger temperamento ſanguineo præditus ſit, ſanguinis miſſio locum habet. Empirici noſtrates ſcarificatione in conchâ aurium facta, ſanguinem parvâ quantitate detrahere ſolent; quam operationem potiùs cultello obtuſiore, quàm ſcalpello acutiore perficiunt; idque bis aut ter, interpoſitis ſeptem circiter dierum intervallis, repetunt. Quanquam Practici ſcarificationem hujuſmodi multùm celebrant, neſcio tamen annon Hirudines æque, aut etiam magis prodeſſent. Neque enim metuendum eſſe arbitror, ne hirudines ſuctione ſuâ affluxum ſanguinis majorem verſus caput efficerent. Etenim quicquid ſanguinis ob earum ſuctionem ad partem, cui admotæ ſunt, accedit, eadem ipſa ſuctione evacuatur; & quoad majorem ſanguinis affluxum, qui proper vaſorum deplerionem efficitur, iſte etiam in venæſectione locum habet,

Fonticuli inſuper in hoc affectu opem egregiam pręſtant, pręſertim verò fontinella inter primam & ſecundam colli vertebras excitata; ita enim eadem ad morbi originem appoſita, majoris efficaciæ erit. Fonticulorum autem utilitas in eo conſiſtit, quòd iidem ad ſuperfluam Cerebri ſeroſitatem evacuandam, proindeque ad magnitudem ejus enormem imminuendam, item ad nimiam Spinalis Medullæ humiditatem reſiccandam, & conſequenter ad Nervos inde oriundos corroborandos maxime conducunt. Fontinellę vicem Setaceum ſupplere poteſt.

Quoad Veſicatoria, minime dubitandum eſt, quin ea ſuper vertebras colli, aut pone aures appoſita, levamen allatura ſunt. Verùm vis eorum ſubitò exeritur, & frequens eorum uſus pueris nimis moleſtus, & dolorificus eſſe videtur.

Cucurbitulę inſuper ſine ſcarificatione ſecundùm ſpinę longitudinem applicatę, ad temperiem humidam, frigidamque ſpinalis medullę corrigendam, nervorumque torporem tollendum haud parvi momenti eſſe videntur. Imo nonnunquam eaſdem etiam cum ſcarificatione leviori juxta ſupremas colli vertebras applicandas eſſe arbitror.

Alterantia Specifica.

Præter Catharſin, & remedia Chirurgica, alterantia inſuper Specifica uſurpentur, quibus interdum Diaphoretica, & Diuretica adjicienda ſunt; quorum exempla quędam ſubjiciemus.

Remedia Specifica, quę ad affectum hunc impugnandum pręcipue idonea comperiuntur, vel ſimplicia vel compoſita ſunt; & quidem inter ſimplicia maxime probantur ſequentia. Lignum Guajacum, & ejus cortex. Saſſafras. lign. Lentiſcinum. Roſmarin. Partes nodoſę lign. Abietini. rad. Chinę. Sarſaparil. Tria Santala; rad. Oſmundę regalis, ſeu potius ſpicę rad. ejuſdem; rad. Filicis maris, vel potius gemmę vix dum è terrâ erumpentes. Rad. Graminis; Aſparagi, Eryng. Cichor. Bardan. Cort. rad. Capparum; Herbæ capillares, imprimis Trichomanes; ceterach. Ruta muraria; Ling. Cervin. Hepatica. Veronica mas. Agrimonia; Becabung. Naſturt. aquat. Fol. & Flor. Salvię, Roriſmar. Betonicæ, Lamię, Tamariſci. Item chalybis præparat. ut ejus ſal, Vitriolum. Tartarum; caſtoreum, Flores ſulphuris; Vermes Terreſtres; Millepedes pręparati, & ſimilia.

Ex quibus compoſita ad hunc modum formari poſſunt.

♃. Spicar. rad. Oſmund, regal. vel rad. Filic. mar. aut Gemmarum rad. ejuſdem vix dum è terra erumpentium m. i. Coquantur in lactis, vel aq. font. ℔. 1. ad tertię partis conſumpt. Colatura ſaccharo edulcoretur, & ſumatur bis, aut ter in die.

♃. Fol. Tę ʒi. flor. ſalv. Beton. an ʒß. quibus vaſi idoneo impoſitis, ſuperfundatur aqua, quę aliquandiu ferbuerit, ad lib. j. infundantur clauſe, & tepide per horam circiter unam, colatura ſaccharo edulcoretur; & bibatur ut ſuprà.

Boche-

Bochetum, è Rad. Chin. Sarſapar. & Saſſafras aq. fontan. incoct. ex uſu eſſe poteſt.

℞. Spicat. rad. Oſmund. regal. rad. Bardan. Gramin. Cichor. an ℥i. Herb. Veronic. mar. Agrimon. ling. Cervin. Hepar. Capil. vener. an. m. ß. raſ. C. C. Ebor. an. ℥ß. Paſſul. exacin. ℥i. coquantur in aq. fontan. ℔. iv. ad tertiæ partis conſump. adde vini alb. vel Rhenani lib ß. & ſtatim colentur in vas idoneum, cui imponantur, Fol. Beccabung. Naſturt. ſummit. Abietis an. m. ß. Baccar. junip. ℥ß. F. infuſio tepida, & clauſa per horas circiter duas. Colatura ſervetur vitris occluſis, & edulcoretur pro libitu. Doſ. ℥ii. vel ℥iii. horis medicis.

℞. Lign. Lentiſcin. Roſmarin. rad. Sarſaparil. Oſmund. regal. vel Filic. mar. an. ℥iii. Herb. Agrimon. Capil. Ven. Veronic. Ling. Cervin. Salv. Beton. an. m. ii. ſummitat. Abietis. Tamariſc. an. m. j. coquantur in cereviſiæ non lupulatæ cong. iv. ad unius conſumptionem, colatura fermentetur, & in doliolum reponatur, in quo ſuſpendatur ſacculus ex telà rarâ confectus, & ſequentibus repletus, viz. Milleped. in vino alb. lotor. & leviter. contuſ. n. 200. Baccar. Junip. ℥ii. Nuc. Myriſt. inciſ. n. ii. una cum fruſtulo chalybis ad ſacculum ſubmergendum. Si ſcorbuti ſuſpicio ſit, vaſi inſuper imponi poſſunt, Fol. Beccabung. Naſturt. aquat. an. m. ii. maneant per ſeptimanas circiter duas, dein liquor ſumatur pro potu ordinario.

℞. Conſerv. rad. Cichor. Flor. Beton. an. ℥i. Conſerv. Anthos, flor. Tamariſc. Flaved. Limon. an ℥ß. Myrobal. condit. n. ii. Pulv. è Chelis Cancror. compoſ. ʒi. Cremor. Tartari, flor. Sal. Armoniaci an. ʒß. ſantali Citrin. ℈i. cum ſyrup. de Coral. ſ. q. f. Elect. capiat qu. nuc. Moſchat. mane, & horâ quintâ pom. ſuperbibendo liquoris appropriati hauſtulum.

℞. Pulv. Milleped. præpat. ʒii. Nuc. Myriſt. ʒß. flor. ſal. Armoniaci ℈ii. f. Pulvis Doſ. gr. viii. ad xv. in Apozemate, Juſculo, aut liquore quovis convenienti.

Pulvis iſte cum Balſami Capiv. q. ſ. in maſ. Pil. redigi poteſt, quæ in pilulas exiguas formetur. Doſ. circiter ℈ß.

℞. Rad. Oſmund. regal. vel Filic. mar. ʒiß. rad. Pœon. Mat. ʒi. lign. ſaſſafraſ. ſantali citrin. ſem. Naſturt. aquat. an. ℈i. flavedinis Aurant. Condit. ʒii. f. Pulvis. Doſ. ℈ß. ad ℈i. ut ſuprà. E pulvere præſcripto cum ſacchari albi in aq. Ceraſor. nigr. ſolut. & ad Tabulæ. cocti ſeptuplo, Tabulæ formari poſſunt, quæ ſingulæ pendant ʒi. Capiat ʒß. ad ʒi. bis in die ſuperbibendo liquorem appropriatum.

℞. Rad. Ari, Pæon. Mar. Oſmund. regal. vel Filic. mar. an. ℥iv. fol. ſalv. Beron. Roriſmar. Naſturr. aquat. Beccabung. Veron. Mar. Hepar. ſummit. Abietis an. m. 3. jugland. virid. lib. ß. Millelep. lotor. ℥iii. Lumbric. mundat. lib. j. Caſtor. opt. ʒi. Inciſ. & contuſ. affunde ſeri lactis ex vino alb. parat. lib. vi. deſtillentur Communi deſtillatorio, liquor totus miſceatur. Doſ. ℥j. ad ℥ii. bis in die poſt doſin medicamenti ſolidi.

Inter remedia, quæ in hoc affectu probantur. Celebratiſſimum eſt illud à Nob. D. Boyle inventum, cui nomen eſt Ens Veneris. Componitur è Sale Armoniaco, & Colcothare edulcorato, bis aut ter ſimul ſublimatis, doſ. gr. iii. ad vi. in convenienti liquore horà ſomni. Medicamenti iſtius efficaciam à ſale Armoniaco præcipue oriri exiſtimo; utpote quod ob ſummam partium ſuarum tenuitatem ad obſtructiones morbum hunc efficientes, tollendas maxime idoneum eſt. Et utique probabile eſt Flores ſalis Armoniaci æque, aut etiam magis in hoc affectu profectutos eſſe: quippe dum ſal Armoniacum unà cum Colcothare ſublimatur, Sulphur quoddam narcoticum Colcotharis, indolis Terteæ, aut Cupreæ unà cum ſale Armoniaco in altum aſcendit. Sulphur autem ejuſmodi morbo huic minus convenire videtur.

Sal quoddam artificiale indolis Armoniacalis virtutiſque egregiæ ad hunc modum componi poteſt.

℞. Sal. volatil. C. C. Sanguinis, aut Urinæ ſ. q. quibus phialæ oblongæ immiſſis, ſp. ſal. rectificat, aut etiam ſulph. per Campan. rectific. guttatim affundatur, quouſque ebullitio non amplius excitabitur: ſal hic reſolutus, per filtrum trajiciatur, & leni calore ad ſiccitatem ſalis abſtrahatur. Doſ. gr. 3. ad. vi. primo mane, aut horà ſomni in liquore appropriato.

Porrò ea, quæ Sale Volatili purè ſalſo conſtant, in morbo hoc opem inſignem præſtant; in quorum cenſu ſunt, Sp. Sanguin. Corn. Cerv. Sal. Armoniac. & ſimilia: præſertim verò ſpiritus iſti ſuccino, aut Caſtoreo impregnati.

Elixir Proprier. cum tinctura ſalis Tartari, aut etiam modo vulgari præpar. ſubinde in uſum vocetur: utpote quod non tantùm digeſtivum optimum eſt, ſed idem inſuper vermibus necandis, & corruptioni humorum impediendæ, alvoque leniter ſubducendæ idoneum eſt. Doſ. gr. vi. ad x. in Coch. ii. liquoris idonei.

Si pulmones humoribus viſcidis, (ut crebro aſſolet) infarciantur, & Meſenterium glandulis ſtrumoſis afficiatur, Balſamum ſulphuris exhiberi poteſt. gutt. 3. aut 4. in convenienti liquore, aut ſyrupo ſumantur.

Nonnunquam etiam chalybis uſus convenit, utpote qui virtute inſigniter aperiente donatur, idemque non tantùm coctionem juvat, ſed etiam viſcerum tonum firmat, roboratque; verùm illius uſus non ſine cautione inſtituendus eſt, etenim in Tuſſi, Pleuritide, Infarctu Pulmonum, Febre Hecticà, morbiſque id genus aliis à Chalybis uſu omnino abſtinendum eſt.

Medicamentis prædictis Diaphoretica nonnunquam adjiciantur. Veluti decoctum Guajaci, idque genus alia, quæ in lecto ſumantur, & ſudor pro virium ratione promoveatur.

Huc quoque referre poſſumus Balnei uſum ſive naturalis, veluti Thermarum Bathonienſium, quæ ſudorem provocando, nerviſque roborandis in hoc affectu multum probantur. Et quidem obſervatione frequenti expertus ſum, quod ad abdominis intumeſcentiam, quæ in morbo hoc valde inſignis eſſe ſolet, tollendam, Thermarum prædictarum uſus maxime conducat. Balnea etiam artificialia ex herbis cephalicis & Tartaro vel Nitro aquæ incoctis, ex uſu eſſe poſſunt.

Fomentatio ſequens, multùm probatur. Nempe ægro in vaſe ſatis amplo collocato, hordeum fermentatum, quod in aquà coctà aliquandiu infuſum eſt, (ut in cereviſià conficiendà fieri aſſolet) eidem circumcirca tepide apponatur, maneatque æger eodem pene opertus ad ſudoris provocationem.

De Symptomatis.

Symptomatum inſuper morbo huic ſupervenientium ratio habenda eſt, ex quibus maxime frequens eſt Alvi fluxus: ad cujus curationem Cathartica leniora, veluti infuſio Rhabarb. Tamarindor. & Santalor. vel bolus ex iiſdem compoſitus, præcipue conducit; Quinetiam nonnunquam ad adſtringentia, & opiatas blandas, purgatione tamen & aliquando etiam vomitu præmiſſis, deveniendum eſt, quorum tot

Digitized by Google

mulas paſſim apud authores reperire eſt.

Sudor inſuper immodicus in affectu hoc affligere ſolet. Qui ſi paroxyſmo febrili ſuperveniat, criticus eſſe poſſit; neque temere cohibendus eſt. Si tamen idem inordinate, & præter cauſam fluat, indicium eſt, corpus humoribus cacochymicis gravatum eſſe: proindeque ſudor iſtiuſmodi purgatione blandâ per intervalla repetenda corrigendus eſt; purgatio autem præcipue è Rhabarbaro inſtituantur; Nonnunquam etiam vomitus hic conferre poteſt. Neque aperientia, & coctionem juvantia omittenda ſunt.

Porro Dentitio laborioſa morbo huic familiaris eſt, quæ haud rarò febrem inducit. Quo caſu, evacuatio lenis præſertim per Clyſteres fiat: quanquam aliquando, Purgatio, & etiam Vomitus (qui leniter provocatus malum probatur) ex uſu eſſe poſſunt. Si dens gingivam pertuſurus ſit, ſolent nutrices eumdem fruſto Corallii politi perfricare: cujus tamen vicem radix Altheæ, aut Lapathi acuti ſupplere poteſt. Quinetiam aliquando conſultum erit, viam denti eruptuo […] aperire. Item emplaſtra epiſpaſtica pone aure[s …] applicata levamen afferunt. Si tamen dolor, & vigiliæ urgeant Hypnotica, veluti Syrupus de Meconio ad ʒi. vel ii. exhiberi poteſt.

Præter medicamenta interna & præſidia Chirurgica, etiam externa uſurpentur. Ex quorum cenſu ſunt Exercitia cujuſcunque generis. Si vires ferant, obambulatio crebro in uſu ſit. Aut ſaltem pueruli ſedentes ludant; & geſtatione in ulnis nutricum, & cunarum jactatione exerceantur. Exercitio enim ſanguinis & inſuper ſpirituum animalium influxus ad partes muſculoſas promovetur; unde calor in iiſdem elangueſcentibus excitatur: porro cruoris maſſa muſculorum conſtrictione in motum velociorem cietur; eademque in pulmonibus ob reſpirationem in exercitiis intenſius inſtitutam, ſubigitur, & particulis fermentativis impręgnatur, cùm tamen è contra ſanguis otio diuturniori grumoſus evadit, proindeque obſtructionibus efficiendis aptior fiat.

Porro Frictiones in morbo hoc curando haud parvi momenti ſunt, quæ cum pannis laneis calefactis fiant. Partes fricandæ ſunt Spina, quæ ut ſupra oſtenſum eſt, primario laborat; item partes muſculoſæ; hàc tamen cautione, ut qua parte oſſa prominent, à frictione abſtineatur; partes autem oſſium concavæ liberiùs fricentur; cujus ratio ſuperiùs aſſignata eſt.

Huc etiam ſpectat Hypochondriorum contrectatio, quâ viſcera modò ſurſum modo deorſum premantur, intrudendo nonnunquam digitorum apices ſub coſtis nothis: hac etiam ratione cavetur, ne Hepar, cæteraque viſcera præternaturalem quamvis adnaſcentiam, cum Peritoneo, aut aliàs patiantur; quæ in affectu hoc ob tenſionem Hypochondriorum haud rarò accidit.

Ligaturæ inſuper emolumentum adferunt, quæ cruribus ſuprà genu, item brachiis ſupra cubitum adaptandæ ſunt. Verum oportet eas ſatis laxas molleſque eſſe; ut ita incremento partis, cui applicantur, non obſtent. ligaturarum autem utilitas in eo conſiſtit, quod eædem ad ſanguinis affluxum à capite revellendum, eumque verſus partes extenuatas deducendum conducunt.

Huc quoque referenda eſt certarum partium faſciatio; vel etiam ocreæ fibulatæ, quæ non tantum ad partes obfirmandas, ſed inſuper ad incurvitatem oſſium, Articuloſque inflexos reducendos, haud parum conferunt. In harum autem uſu curandum eſt, ut premant aliquantulum protuberantem oſſis partem, Cavam autem vix tangant.

Ad corporis truncum erigendum Thoraces è duplici panno conſuti conficiantur, aſſerculis oſſis Ceti denſe interpoſitis; […]as infantum ita adaptentur, ut Spina erecta […]que prominentia reprimantur.

Neque hic omittenda eſt artif[…]oris ſuſpenſio ope inſtrumenti cujuſdam, […]ciis ita formati, ut pectus ſub axillis complec[…] caputque ſub mento alia faſcia excipiat, man[…] binis anſis excipiat; quo corporis onus partim à […]ibus, partim à capite, partimque ab axillis ſu[…].

Subjiciamus nunc poſtremo nonnulla de iis quæ extrinſecus applicanda ſunt.

Fomentatio ex vino cujuſcunque generis, uti etiam ex aquâ vitæ vulgari ad partes nervoſas corroborandas multum confert, quæ partibus debilitatis, Spinæ vero præſertim applicetur: quâ peractâ, partes iſtæ oleo, aut unguento idoneo inungantur, de quibus poſtea. Loco vini decoctum ſequens uſurpari poteſt, ut

℞. Rad. Oſmund. regal. aut Filic. Mar. an. ℥iii. Fol. Beton. Salv. Roriſmar. majoran. Naſturt. aquat. an. m. j. flor. Chamæmel. Melilot. Sambuci an. p. i. Baccar. Lauri, Junip. an. ʒß. Coq. in aq. font. ſ. q. ad lib. ii. adde vini albi, vel aquæ vitæ vulg. lib. j. Colatura uſui ſervetur.

℞. Fol. Sambuci, Lauri, Majoran. ſalv. Roriſmarin. Beton. ſummitat. Lavendulæ an. m. ii. Baccar. junip. lauri an. ℥i. inciſa & contuſa vaſi idoneo indantur cum butyri Maial. vel butyr. recent. non ſaliti, lib. iii, & aquæ vitæ lib. ß. Coqu. lentè ad aq. vitæ conſumpt. Expreſſioni adhuc calidæ adde ol. nuc. Myriſt. per expreſſionem ʒß. Balſam. Peruv. ʒi. Miſce F. Unguentum, loco butyri maialis ſubſtitui poteſt medullæ Bovinæ, vel ſevi Cervini, & Ol. Lumbricor. vel Vulpin. an. lib. i. ß.

Unguenta tepide coram igne luculento applicentur, & calidâ manu ad ſiccitatem uſque affricentur: quò autem magis penetrent, liquoris appropriati aliquantulum iiſdem tempore uſus admiſceatur.

Si Abdomen tenſum, tumidumque ſit, unguentum ſequens applicetur.

℞. Ol. de Cappar. Abſinth. Sambuc. an ℥i. ung. de ſuccis aperit. vel unguent. ſupra præſcript. ℥i. ß. Gum. Ammoniaci in aceto ſolut. ʒß. F. linimentum: cui tempore uſus portiuncula liquoris ſequentis admiſceri poteſt.

℞. Rad. Bryon. alb. ℥i. fol. Abſinth. Centaur. Salviæ an. m. j. Flor. Sambuci, Melilot. an P. j. Baccar. Lauri, Juniper. an. ʒii. Coqu. in aq. font. lib. iii. ad dimidias, adde vini Rhenani lib. ß. Colatura uſui ſervetur.

Dum unguenta Hypochondriis applicantur, viſcera manu nutricis contrectentur, ut ſupra dirigitur.

Emplaſtra inſuper hic conferre poſſunt.

Ut ℞. Emplaſtr. de Melilot. compoſ. ſ. q. extendatur ſuper alutam & Hypochondriis applicetur. Si tumor juxta regionem Hepatis fuerit, adde Emplaſtri prædicti ℥i. Santal. Citr. pulv. ʒi. ol. de Abſinth. & ceræ ſ. q. pro emplaſtro conficiendo.

Vel ℞. Succ. Beccabung. Naſturt. aquat. Sambuci, Abſinth. an. ℥i. Succi depurati lento calore ad conſiſtentiam extracti redigantur, quibus adde Gum. Ammoniaci in vino ſolut. & ad ſpiſſitudinem cocti ℥ii. Terebinth. Venet. ℥j. ſant. Citrin. pulv. ʒii. ol. de Cappar. & Ceræ ſ. q. ſ. Empl. applicand. ut ſupra.

Si Pulmones afficiantur, Pectus unguento Pectorali, vel Dialthææ, vel utriſque commixtis inungatur, quibus tempore inunctionis admiſcendum eſt aliquid Ol. Nuc. Myriſt. per expreſſ.

Vel ℞. Glycyrrhizæ rec. ℥iv. Butyr. rec. non ſalit. lib. i. Contundantur ſimul in mortario lapideo, & macerentur calore Balnei per horas 4. dein exprimantur; idemque labor ter iteretur cum pari quantitate novæ Glycyrrhizæ. Unguentum ſ. a. depuratum, uſui ſerve-

ſervetur. Cui tempore uſus unguent. Pector. æqu. quant. cum ol. nuc. Myriſt. per expreſſ. parum admiſceatur.

Quoniam morbus hic à Medullæ Spinalis obſtructione, & debilitate oritur, Fomentationes & unguenta corruborantia, qualia jam ante præſcripta ſunt, eidem applicentur, Balſamum de Tolu in parva quantitate admiſceri poteſt. Emplaſtra inſuper hic conferunt: qualia ſunt, Empl. Nervinum, vel de Betonicâ, uti etiam ſequens.

℞. Unguentum primò præſcript. ℥ ii. Gum. Ammon. in vino ſolut. Pic. Burgund. an. ℥ß. Maſtich. Oliban. Carann. an. ʒii. Caſtor. ʒß. Lumbricor. præpar. ℥iß. Sal. Armoniac. ℥ii. Ceræ ſ. q. pro emplaſtro conficiendo. Hujus portio ſufficiens extendatur ſuper alutam, cujus figura variari poteſt; etenim prout partes ſuperiores, aut inferiores infirmæ ſunt, Emplaſtrum ſuperiori parti Spinæ, aliquando etiam ſecundum ejus longitudinem applicandum eſt. Atque, hæc de Methodo Medendi. *Hactenus Joh. Mayovv diſſertatione de Rachitide.*

Sequatur jam Præclariſſ. Franciſcus Gliſſonius, qui de Rachitide hæc habet.

Materia Chirurgica in hoc affectu communiter recepta ac probata, & præ cæteris famoſa, duplex præſertim ſeſe offert: ſcarificatio aurium & fonticulus. De pluribus verò aliis (ut infra videbimus) inquiſitio inſtituetur, videl. de cucurbitulis, de ſanguiſugis, de veſicantibus, de ligaturis & faſciis. Venæſectionem verò ipſam vires non tolerant, ut cuivis facilè innoteſcit, qui ad ætatis fragilitatem, habitus partium extenuationem, venarumque gracilitatem attendere velit.

Agmen ducet ſcarificatio aurium. Empirici noſtrates, qui hunc affectum tractant, eam pluris faciunt quam quis facile putaret. Solemniter quippe in ſua praxi eam celebrant, abſque ea vix felicem curationem ſperant, nos verò, licet hoc remedii genus non improbemus, vidimus tamen abſque ejus uſu nonnullos pueros feliciter ſanatos, & illi ipſi qui ei plurimum tribuunt, maxima ex parte vix notabilem quantitatem ſanguinis eliciunt, aliqui tamen teſtantur ſe vidiſſe ſatis largam ſanguinis copiam cum euphoria hac operatione eductum: utut ſit, credibile eſt eos pueros facilius hoc remediū ferre, pluſq; emolumenti ex ejus uſu obtinere, qui ſanguinei ſunt & habitiores, quippe Alogotrophia potius quā Atrophia, aut tabe, aliave magna partium extenuatione detinentur. Practici noſtri bis vel ter, interpoſitis ſeptem circiter dierum intervallis, hanc operationem repetunt rariùs lanceola, aut acutiori ſcalpello, frequentius ordinario obtuſiorique cultello id perficiunt, nihil dolorem ejulatumque infantis morantes. Porro in concha aut utplurimum hunc ſcarificationem inſtituunt; aliqui verò eam ad interiorem alæ ſive pinnæ aurium circumferentiam, imò ad Helicen uſque extendunt. Nemo hactenus, quod ſcimus, poſterioris lateris auriculæ ſcarificationem tentavit: quamvis revera haud obvium ſit rationem reddere, cur illic adminiſtrata, non minus conduceret quam in ipſa auris concha.

Adferre tamen libet conjecturam ſaltem noſtram, cur concha auris præ cæteris ejus partibus ad hunc operationem eligatur, quam tamen nondum confidenter adſtruimus; etſi probabiliter ad minimum ſuſtinere poſſe putemus, modò verum ſit id, quod diligentiſſimus *Fabritius Hildanus* (*obſerv.* 4. *cent.* 1.) de nervo quinti paris retulit: huic enim obſervationi conjectura hæc funditus innititur, eaque fortè vacillante unà corruit. Conjectura ipſa hæc eſt. Suppoſitis diſtributione & uſu nervi quinti paris loco citato memoratis ſcarificatio in concha auris commode cum liberare iſtum nervum à qualicunque oppreſſione, tum torporem ejuſdem excutere, eique vigorem præſtare poteſt. Eſt enim concha auris locus ei proximus, quam ferro licet attingere. Quare evacuatio hic facta materiam prementem ferè originem illius nervi, immediatè derivare, ſimulque dolorem inferendo, caloremque augendo, qualemcunque torporem ejuſdem excutere, vigoremque ei addere poterit. Si ergo nervus hic (ut ibidem aſſerit celeberrimus ille Chirurgus,) aut pars ejus ad ſpinalem medullam diſtribuatur, neque ſpinalem medullam unquam deſerat, ſed continuè ramulos cum nervis ſpinalis medullę ad aurium & pedum extrema emittat; facile concedi poteſt, nervum hunc ab obſtructione eſſe liberatū, excitatū, ac vigorē nactū, ipſam ſpinalē quoq; medullam omneſq; inde ortos nervos, quos ex iſta ſententia ad extrema concomitatur, nonnihil excitare, iiſque vigorem aliquem imprimere. Quare neceſſe eſt ſcarificationem hoc loco factam, in concha nempe auris, longe majoris eſſe efficaciæ, quam ſi in ulla parte ejuſdem auris à nervo quinti paris remotiore adminiſtraretur. Idem fere dici poteſt de vulnuſculo hic facto per obtuſiorem cultellum. Etenim affirmant nonnulli practici præſtantiam hujus operationis non tam quantitatem ſanguinis extrahendi, quam doloris in iſta parte excitationem reſpicere: quod ad excitationem vigoriſque conciliationem nervo quinti paris facilè quis reducat.

Sed miſſa hac conjectura, alias proponamus conſiderationes, quarum reſpectu ſcarificatio hæc ex uſu eſſe poſſit in hoc affectu.

1. Hinc obtinemus particularem quandam capitis evacuationem, quæ pars, ſi quæ alia, in hoc morbo particulari plenitudine gravatur.

2. Ipſa ſanguinis evacuatione ejuſdem craſſitiem & viſciditatem nonnihil corrigimus, adeoque æqualiorem ejus diſtributionem, æqualioremque partium nutritionem, promovemus.

3 Hinc nonnihil excutimus partium torporem.

Notandum, hanc operationem, quum evacuationem particularem & topicam præſtet, non ſimpliciter primum locum in methodo curandi mereri, ſed præmiſſis univerſalibus, ſuo loco ſubſequi debere.

Denique ridiculum quid, & ſuperſtitioſum ſapit, quod aliqui in hujus ſcarificationis adminiſtratione factitant; dum dextræ auris ſanguinem lanà exceptum ſiniſtrô hypochondrio, ſiniſtræ dextro alligant. Hæc de aurium ſcarificatione.

Fonticulus in hoc affectu multū probatur, atque hôc ſolô ferè pręſidiô nonnullus pueros liberatos fuiſſe novimus. Etenim non tantum ea omnia præſtat, quæ ſcarificationi aurium modò adſcripſimus; ſed & ſpecialiter Hydrocephali cùm potens curativū, tum præſervativū remedium eſt, & ad enormem capitis magnitudinem paulatim imminuendam, ejuſque ſuperfluam ſeroſitatem evacuandā, tùm inordinatum oſſium augmentum reprimendum multum conducit. Manifeſtè quoque nimiam ſpinalis medullæ humiditatem exſiccat, calorem ſuſcitat, nervos roborat, eorumque torporem excutit.

Quum verò hoc remedii genus per ſe ulcus quoddam ſit, & nonnihil doloris puello geſtanti inferat, nutricique inſuper aliquid moleſtiæ indies creet, non id præſcribendum, niſi ea morbi magnitudo ſit, ut eam aliis remediis, abſque hoc ſatis domari poſſe vix ſperemus.

Excitandus eſt fonticulus inter ſecundam & tertiam colli vertebram. Aliqui eum cauterio actuali inurunt, ſed hunc modum ob doloris vehementiam minus probamus: alii cauterio potentiali; ſed neque hic arridet, quod cauſtica infantuli naturæ nimis ſint adverſa,

& neſcio quid venenoſi inſinuent, ſpiritusque ſaltem nimiopere diſſipent, partesque debilitent. Probamus ergo potius fonticuli excitationem per ſimplicem inciſionem acuto ſcalpello factam.

Aliqui utuntur forcipe ferreô in hunc uſum concinnato, quô cutem, locô inciſionis, prius atramento notatô, comprehendunt, moderataque compreſſione ſenſum partis obtundunt, dein per forcipis medium quod oblongo foramine pertuſum eſt, ſcalpellum adigunt, inciſionemque perficiunt. Factô vulnere piſum ſeu artificiale, ſeu naturale intrudunt, ſuperimpoſitô emplaſtrô digeſtivô; huic chartam vel linteum multoties complicatum imponunt, eique ſcutum parvulum ex materia aliqua ſolida factum adhibent, cui faſciæ quatuor aſſuuntur, quarum duæ ſuperiores fronti circumductæ aciculis capitis integumentis annectuntur; quæ inferiores involucris pectoris ſimiliter aciculis affiguntur, atque hôc modô deligatô vulnere piſum non excidit, ſed fonticulum format. Aliqui locô fonticuli ſetaceum ſurrogant, quod non plane improbamus, niſi quod nimis moleſtum ac dolorificum videatur, ſolusque fonticulus utplurimum ſufficiat. Hæc de fonticulis, ſequuntur jam aliæ nonnullæ Chirurgicæ operationes examinandæ.

Primô locô hirudines ſe offerunt. Harum certè applicatio quid in hôc morbô curandô præſtet, vix dum ſatis experti ſumus. Si rationem ſolam conſulamus, ſuſpicamur plus damni quam emolumenti ab hoc remedio exſpectandum eſſe: etenim ſi alicui capitis parti admoverentur, ob continuam ſuctionem facilè effluxum ſanguinis eò verſus concitatiorem efficerent. Sin aliis partibus applicarentur, ſanguinem à partibus ejus inopiâ priùs laborantibus detraherent.

II. Cucurbitulas non tam noxias quam inutiles exiſtimamus. Equidem eas quæ cum ſcarificatione adhibentur planè rejicimus, non tantum argumentis modo allatis de ſanguiſugis ducti, ſed & metu dejectionis vitium ob dolorem, & adminiſtrationis moleſtiam, moti. Cucurbitulas ſine ſcarificatione, ut dicere cœperamus, neque vites, neque morbus, ejusve cauſæ videntur reſpuere. Verùm tamen parum hæ efficaces ſunt, & perpendendum relinquimus, an utilitas, qualis qualis, ex earum uſu emergens, applicationis moleſtiam ſatis compenſet.

Nihilominus fieri poteſt, ut reſpectu alterius morbi conjuncti earum uſus alicujus ſit momenti: ut in pleuritide, phrenitide, atque ubi imminet periculoſus aliquis fluxus in partem quandam principem. In quo caſu, forſan iſtæ, quæ cum ſcarificatione adhibentur, in grandioribus & robuſtioribus puellis admitti poſſint. Applicentur autem vertebris colli, humeris, natibus, interioribus femoris partibus, plantis pedum, aliisque locis, prout peculiaris affectus complicatus poſtulaverit.

Notandum interim in tam tenera ætate, multò minores eligendas eſſe cucurbitulas, easque minori cum flamma admovendas, quàm alias in adultis ſolent, ſcarificationemque, ſi omnino admittatur, leviori manu inſtigendam eſſe.

III. Quod ad veſicatoria attinet, licet eorum etiam uſum nondum ſatis experti ſimus, & licet rum σηπτικά, quod partes eliquent; tum καυςικά, quod altius penetrent, cruſtamque inducant, ab hoc affectu arcemus: illa tamen πυρωτικά, quæ veſicas tantum in cute excitant, utiliter interdum admitti poſſe conjectamus.

Dicas, cantharides (è quibus fere conficiuntur) impensè eſſe calidas, & præterea venenoſæ cujuſdam qualitatis ſuſpectas.

Reſpondemus, ne quid de cantharidum qualitatibus hic inteſe amus, concedimus id quod aſſeritur: verum cum externæ tantum cuticulæ, & particulæ ejus non adeò extenſæ adhibeantur, & cum ſtatim excitata veſica amoveantur, earum caloris exceſſus, viruſque, vix ultra cuticulam altius in corpus penetrat, adeoque ſine notabili detrimento, remedium hoc adhiberi poteſt. Sed quæras, quid hinc commodi expectare liceat? dicimus, efficaciter intemperiem frigidam & humidam corrigere, torporemque ſpinalis medullæ, cerebri, nervorum, partiumque nervoſarum excutere, ſimulque omnes partes firmiores ac rigidiores præſtare, pulſumque fortiorem in externis partibus protitare: quæ omnia in hujus affectus curatione non parvi ſunt momenti.

Aliquis noſtrûm teſtatur ſe bienni puello, qui hoc morbo affectus, in febrem quoque continuam & malignam inciderat, quique jam prope phreneticus factus fuerat, præſcripſiſſe inter alia veſicatorium vertebris colli adhibendum. Manifeſtum hinc levamen puellus mox ſentire viſus eſt. Poſtea bis vel ter infuſione Rhabarbari &c. purgatus, præter omnium expectationem, fere abſque aliis remediis hunc affectum quoque excuſſit. Verùm enim vero ut vix reperias commodum, quod nulla ſecum incommoda trahat, ita neque hoc remedium ab omni parte culpâ ſuâ vacat. Moleſtum quippe & dolorificum atque ingratum pueris eſt: eorum porro luſus & exercitia ad tempus interturbat; cujus rei reſpectu, niſi forte alius morbus complicatus exercitia una interdixerit, vix plus utilitatis, quam damni præſtare poterit. Ad hæc, vis ejus ſubito exeritur, & mox paulatim exhauſta eſt, quod non uſquequaque chronico morbo quadrat. Denique Fonticulus, qui chronicis morbis proprius eſt, in hoc affectu ejus vicem ſupplere poſſe videtur. Quocirca, vix medicamenti veſicatorii applicationem in hoc curando morbo admittimus, niſi acutus una complicetur morbus, qui ſui causâ hoc remedii genus exigat; ut in caſu modo propoſito evenit.

Ubi autem res poſtulat, ut applicetur veſicatoriom commodiſſime id fieri poſſe videtur ſuper vertebras colli, niſi fortè fonticulus excitatus locum præoccuparit; in quo caſu, vel pone aures, vel quatuor digitos infra fonticulum admoveatur. Non negamus, illud, reſpectu aliorum, aliis atque aliis locis adaptari poſſe: hic vero deſignamus locum, qui maxime reſpiciat præſentem morbum.

IV. Ligaturæ quoque ad hunc titulum referri poſſe videntur, & quidem concedimus eas aliquando in hoc affectu non planè eſſe inutiles, nimirum, ſi ex valde moderatæ, ſi per juſta intervalla, ſi locis convenientibus adhibeantur; verùm cavendum, ne incremento partis, cui applicantur, obſtent; quod fit, ſi ſatis laxæ ſint, ſi ex lanâ molliori confectæ, ſi interdiu aut aliquâ diei parte, leviterque conſtrictæ, noctu verò ſolutæ, ſi cruribus ſupra genu, brachiis ſupra cubitum adaptentur.

Videntur autem ligaturæ hic conducere ad ſanguinis affluxum à capite revellendum, eundemque verſus partes extenuatas externaſque & extremas promovendum; præterea ad nimis lubricum ſanguinis regreſſum in illis partibus, quibus adhibentur, retardandum.

V. Huc quoque ſpectat certarum partium faſciatio, quippe quæ cum ligaturis affinitatem habet. Solent enim ad firmandas partes earumque calorem fovendum faſciis laneis eas involvere; pedes nimirum, tibias, genu, & vicinas femoris partes. Cavendum verò ne eæ nimis ſtrictæ liberâ partium accretionẽ impediant.

Alii loco faſciarum ocreas fibulatas panno lineo ſuccintas conficiunt; has vero non ſola firmitatis, aut caloris gratiâ, effingunt, ſed etiam ad curvitatem oſſium reducendam, vel ad inflexos articulos erigendos. Aliqui ferulas addunt, aut particulas fiſſis oſſis ceti.

Verum tria potiſſimũ in harũ ſtructura ſunt notanda.

1. Ut

1. Ut premant aliquantulum extantem & convexam oſſis partem.

2. Ut cavam vix tangant, quin potius à compreſſione defendant.

3. Ut parti bene adaptatæ, & articulorum motum quàm minimum impediant.

In hunc finem iſtę ocreæ anteriori parti qua genu ſpectant, tranſverſim ſecari poſſunt, ſimiliter ſi opus ſit, ut ferulæ ſupra genu extendantur, ad ſuſtinendam & erigendam quidem deflexionem, requiritur, ut cum duplici articulo formentur in loco flexionis.

Loco ferularum commodius ſubſtitui poſſent tenuiſſimæ laminæ ferri, totumque inſtrumentum ex ferro fabricari poſſet.

Axes bini ſuper quos flectuntur aſſerculi ſive ferulæ, duobus orbiculis infiguntur: orbiculi vero ipſi ex laminis ferri quàm tenuiſſimis (modo firmis) ne nimis graves ſint, fabricantur; ſimulque admodum politis, ne aſſerculorum motum impediant: æqualis ſunt diametri, ſeu latitudinis, hi orbiculi, puta duorum circiter digitorum tranſverſorum, atque ita inter ſe coaptantur, ut ab omni parte paralleli ſint: interſtitium verò inter illos tantum ſit, ut aſſerculorum capita appoſitè excipiat. Porrò orbiculi hi, non modo duplici axe, ſed & quinque clavis ferreis, transfigendi, firmiterque copulandi ſunt. Denique tota inſtrumenti compoſitio, ita comparanda eſt ut commode alligari poſſit ad prominens latus geon inflexi, ſimulque tam extenſioni quam ordinariæ ejuſdem flexioni inſerviat, deflexionem vero ejus ad alterutrum latus, præſertim ad prominens, coërceat: quæ cauſa eſt cur duplici orbiculo axes infigantur, ſcil. ne quà juncturæ vacillent & deflexioni genu cedant.

Similiter torſio pedum faſciis quoque frequenter emendatur, ſi digiti pedum extrorſim diſtorquentur, nocte faſciis colligandi ſunt, interpoſitô inter calcaneos taloſque pulvinari, ſin introrſum digiti pedum torqueantur, colligandi ſunt tali, immittendumque pulvinar inter majores pedum digitos.

Denique ad truncum corporis erigendum, aut erectum ſervandum ſolent thoraces ex duplici panno conſutos conficere, interpoſitis exiguis aſſerculis oſſis ceti, quos ita corporibus infantum adaptant, ut ſpinam erectam ſiſtant, oſſa prominentia reprimant, incurva ab ulteriori compreſſione defendant; curandum quoque ne ſint, aut ſaltem quam minimum, puellis geſtantibus moleſti, atque ut ſuper ſpinam dorſi, funiculo in hunc uſum accommodato fibulentur.

Materia Φαρμακευτική. Multiplicis ac nobiliſſimi uſus eſt, plurimiſque indicationibus ſatisfacit, omnia quippe medicamenta, quæ vel morbi cauſas, vel morbum ipſum, vel ſymptomata primò reſpiciunt, exceptis ſolis Chirurgicis, complectitur.

Dividitur in interna & externa remedia, & utraque in ſimplicia & compoſita. Interna demum ſubdividi poſſunt in eluentia primas vias, in præparantia, in elective evacuantia, in alterantia ſpecifica, & roborantia, denique in corrigentia ſymptomata.

Primum locum inter hæc merentur interna, atque ex illis eluentia impuritates primarum viarum: cùm hæ, ut ſupra monuimus, habeant rationem impedimenti reſpectu remediorum ſequentium, & ſimpliciter primo ſint amovendæ. In ſingulis autem titulis, quantum rei natura fert, ſimplicia compoſitis præmittemus.

Eluentia hæc tria genera adhuc comprehendunt, videt. Enemata, Vomitiva & Catharſtica lenitiva.

Enematum injectio, priuſquam preſſius curationem aggredimur, tunc potiſſimum prærequiritur, cum alvus adſtricta eſt, fęceſque induratæ; aut cum flatus inteſtina torquent, aut quævis inteſtinorum tormina ægrum affligunt. In quibus caſibus non modo ante quamvis præparationem, ſed & ante vomitionem, imo ipſam lenitivam purgationem nonnunquam utiliter prœmitti poſſunt. Nunquam hæc è violentioribus purgantibus, frequenter verò è lenitivis & benignis, aliquando etiam è ſolis lubricantibus & flatus diſcutientibus conſtant. Longiùs à paſtu injicienda ſunt tepidè. Formulas aliquot ſubnectemus.

℞. Lactis vacc. rec. calfact. ℥iij. iv. vel v. ſem. aniſ. pulv. gr. x. ſacchar. comm. ℥ j. ℥iß. vel ℥ij. vitellum unius ovi. M. F. Enema. addi inſuper poteſt butyr. recent. ℥ß.

℞. Decoct. emoll. q. ſ. elect. lenit. ℥ß. ſyrup. roſar. ſolut. violat. an. ʒvi. ol. cham. ℥j. M. F. Enema injiciendum tepidè.

℞. Rad. alth. contuſ. ℥ß. vel ejus loco fol. malv. vel flor. ejuſdem M. ß. flor. chamæm. p. j. ſem. carminant. ʒij. coq. in ſ. q. ſeri lactis cereviſiati. Colat. ℥iv. vel v. adde diacaſſiæ vel Elect. paſſulati ℥ß. ſyrup. roſar. ſolut. ſimpl. ſacchar. culinaris an. ℥j. butyr. recent. ʒvi. addi poteſt, ſi viſum fuerit, vitellum unius ovi.

℞. Fimi equi non caſtrati recentis ℥iß. ſem. aniſi. fœnic. malvę contuſ. an. ʒiß. flor. cham. p. j. coq. in ſ. q. ſeri lactis cereviſiati. in colat. ℥iv. vel v. ſolve ſyrup. viol. ʒx. ſacch. comm. ol. roſat. an. ℥ß. M. F. Enema.

Emetica, ſeu vomitoria, tria potiſſimũ prœſtant. 1. Humores ſive crudos, ſive corruptos, & quaſcunque impuritates in ventriculo contentas evacuant, idque per viã breviorẽ & expeditiorem, quàm ſi per ambages & anfractus inteſtinorum circumducerentur. 2. Agitando omnes partes, imprimis viſcera, humores craſſos viſcidoſque iis adhærentes, aut iiſdem impactos magis fluxiles reddunt, & frequenter excutiunt, præſertim in ventriculo & inteſtinis collectos: quô nomine colicis doloribus ſubveniunt, & ad obſtructiones reſerandas multum conferunt. 3. Omnium partium corporis, & maxime viſcerum excretricem facultatem efficaciter ſtimulant, hincque latentes morborum, imprimis febrium intermittentium fomites & cauſas ſępe unica vice exhibita eliciunt. Enimverò inter vomendum inteſtina quoque ad excretionem per ſedem ſtimulantur; hepar per porum biliarium, bilem, pancreas peculiare ſuum excrementum per novum ejuſdem vas profuſius in inteſtina effundit; lien quoque forte ſuum excrementum in ventriculum per vaſa nondum ſatis nota uberius exonerat; renes ſerum per ureteres; Pulmones efficatiori tuſſi concitata, pus mucumque per trachęam arteriam; Cerebrum, pituitam, & ſalſum ſerum per palatum, per nares, oculoſque copioſius ſolito excernit.

Denique totum corpus ad diaphoreſin, ſive manifeſtam per ſudorem, ſive occultam per inſenſibilem tranſpirationem, pronius plerumque redditur. Notandum interim eſt, non leviora quæque vomitoria, neque etiam ipſa fortiora, ſi imminuta doſi exhibeantur, ſtatim hęc omnia plenè perficere; attamen ſua operatione plus minuſve pro viribus & quantitate medicamenti eo collimare & fortiora quidem, plena doſi data, tres metas propoſitas, efficaciter attingere.

Ex prædictis facilè cuivis innoteſcit fortiora Emetica pleniori quantitate præſcripta, puellis hoc morbo correptis competere non poſſe, neque teneras eorum vires tantos in corpore tumultus, & tam univerſalem evacuationem ſubitoque factam perferre poſſe. Quapropter circumſpectè admodum hoc remedii genus puellis eſt præſcribendum, tum etiam atque etiam vires & medicamenti efficacia ac quantitas contra ſunt penſitandæ. In hunc ergo finem aliquot cautiones juniorum gratia hic ſubnectere non erit inutile.

1. Vomitus in hoc affectu concitandus non eſt, niſi humores ſponte ſua, nonnihil ſurſum vergant, iique

per ſuperiora non difficulter exigi poſſint.

2. Niſi puelli per ſe ad vomeodum ſint proclives, vomitumque facile ferant.

3. In ſputô ſanguinis, pbthiſi ſeu tabe, hęmorrhagia narium, in quavis interna venarum apertione, ſimilibuſque caſibus ab hoc remedio abſtinendum.

4. Potentiora Emetica liberaliori doſi exhibita hic interdicuntur. Etenim metus eſt, ne ioſitos ſpiritus nimium depopulentur, ipſaſque partes ſolidas plus æquo prius extenuatas ulterius eliquent.

Oportet ergo, ot vomitoria, hic in uſum vocanda, vel naturâ ſuâ leniora ſint, vel ſaltem fortiora ſatis correcta & parca doſi adminiſtrata.

Object. Dicas ſi leniora ſint, aut diminuta quantitate exhibita, vix efficacirer, poſſe humores evacuandos educere.

Reſp. Revera ubi naturam, aut non omnino, aut parum adminiculantem habemus ita rem ſe habere; in quo caſu negamus vomitoria omnino eſſe exhibenda: ſuppoſita vero aptitudine tum bumorum, tum corporis ad hanc evacuationem, (ut in prima & ſecunda cautione requiritur) etiam leniora vomitoria humores in primis viis ſtabulanres evacuare queunt: quod idem dicendum quoque eſt de fortioribus probe correctis parcaque manu exhibitis. Etenim ob correctionem & diminutam quantitatem haud multum corpus exagitant, aut naturam laceſſunt, atque interim ob ventriculi humorumque procliviratem huic ſcopo ſatisfacere valent.

Paradigmata jam aliquot ſubjungamus.

℞. Summ. Erigeri M. ß. paſſul. corinth. ℥j. coq. in ℔j. cereviſiæ non lnpulatæ ad medietatis abſumptionem. Colaturæ ℥iij. adde ſyrup. acetoſ. ſimpl. ℥ß. M. & exhibe repide.

Vel ℞. Infuſionis croci metallor. in vino Hiſpan. loco frigido factæ, & per ſubſid. optimè depurat. ʒj. ʒiß. ʒij. (pro ratione ætatis ac roboris) ſyrup. acetoſ. ſimpl. ℥ ß. ſeri lact. cereviſiari ℥iß. Aquæ cinnam. gutt. x. vel ejus loco, ſi convulſiones metuuntur, aq. anti-epilept. Lang. ℈j. M. & ebibat tepidè mane cum regimine.

℞. Succi ſol. aſari ʒß. ℈ij. vel ʒj. Syrup. acetoſi ſimpl. ʒij. ſeri lact. cereviſiat. q. ſ. M.

℞. Salis vitrioli præpar. à gr. v. ad gr. x. exhibe ſimiliter in ſero lactis cereviſiato.

Catharctica lenitiva, cum effectus ſuos placidè ſine tumultu exequantur, non illam Medici circumſpectionem quam Emetica aut elective purgantia poſtulant. Tria tamen circa illorum uſum cavenda ſunt. 1. ne ingrato ſapore eam ventriculo nauſeam inferamus, ut poſtmodum omnia medicamenta averſetur & abhorreat. 2. ne nimia pharmaoi quantitate ventriculum gravemus. 3. ne aſſumptum pharmacum vomitu ſtatim rejiciatur. In hunc ultimum ſcopum ſolent aliqui os puelli grato aliquo liquore ſtatim colluere; alii tantum in os ejuſdem ingerunt, vel ceraſa condita, vel pruna brigniolenſia, vel conſervam berberorũ, vel ſuccum aurantiorum ſaccharo admixtum, aut ſimilia.

Dividi hæc lenitiva poſſunt in ſimplicia & compoſita; & hæc iterum in ea quæ in pharmacopollis extare ſolent, & ea quæ pro re nata de novo parantur.

Simplicia quæ huic ſcopo per ſe ſatisſaciunt, admodum pauca reperiuntur; ut manna, caſſia fiſtularis, Aloë ſocotrina, Tamarindi, polypodium quercinum. At vero minus efficacia quæque (niſi purgantibus aliis fortioribus acuantur) lenitivam indolem non induunt, plura occurrunt, ut uvæ paſſæ majores, tum corinthiacæ, Jujubæ, Sebeſtenæ, pruna dulcia & damaſcena, ficus, dactyli, pulpa pomorum aſſatorum, flores malvæ, violarum, herbæ parietariæ, mercurialis, Rad. altheę, glycyrrh. ſem. 4. frigid. maj. ſemina malvę, amygdalæ dulces, ova ſorbilia, pinguedines, butyrum, oleum olivarum, oleum amygdalarum dulcium, ſerum lactis, & ſimilia. Hæc licet per ſe parum efficacia ſint, aliorum tamen purgantium admixtione, non contemnendam vim lenitivam acquirunt.

Compoſita lenitiva hęc in Officinis proſtant, caſſia extracta cum vel ſine ſenna, diacaſſia, Elect. lenitivum, diaprunum lenitivum, Elect. paſſulatum, decoctum commune pro Medicina, decoctum flor. & fruct. ſyrup. & mel violarum. ſyrup. roſarum ſol. mel mercurial. mel paſſular. conſervæ roſar. pallid. flor. malv. violar. Formulas nonnullas extemporaneas his ſubjungere poſſumus. Ut.

℞. Mannæ calabrinæ optimę ʒvi. Crem. tartari gr. vii. ſeri lactis cereviſiati, (*poſſet Ale* dicti) in quo parum ſem. aniſ. ferbuerit ℥iß. Miſce & exhibe mane, loco ſeri ejúſd. ſubſtitui poteſt juſculum aliquod vel decoctum commune pro Medicina, vel decoctum florum & fructuum.

℞. Elect. lenitiv. ʒ iß. vel ʒij. ſyrup. roſar. ſolut. ʒ ii ß. viol. ʒj. crem. tartari gr. x. ſeri lact. cereviſiati ℥ i ß. M. & capiat in aurora, aliqui parant ſyrup. lenitivum in hunc modum.

℞. Polypod. querc. ℥ij. tartari albi præpar. ʒij. poma dulc. num. 12. uvar. pall. exacinar. ℥j. coq. in ſ. q. aq. font. ad ℔j. in colat. infunde per noctem fol. ſenn. elect. ℥ i ß. rhab. ʒij. pulp. caſſię recenter extract. ℥ß. tamarind. ℥j. glycyrrh. ſem. aniſi coriandr. an. ʒiß. mane per pannum lineum exprimantur.

℞. Expreſſionis ℥viii. ſacch. albi ℥ vi. coq. parum, tum adde mannæ opt. ſyrup. roſar. ſolut. an. ℥ij. viol. ℥j. F. Syrup. lenitivus, capiat puellus ℥j. aq. cichor. vel parietar. ℥ß. & ſucci limonum ʒj. dilutam.

℞. Aloës lotæ, vel pil. Aloëphanh. gr. vii. F. pil. ij. cum ſyrup. roſar. ſolut. immittantur in duo ceraſa condita, exemptis oſſiculis, quę integra deglutiantur, ne ſapor offendat, horâ ſomni veſperi. Mane ſuperbibat ſyrup. roſar. ſolut. ℥j. in ſero lactis cereviſiato.

Vel ℞. Syrup. roſar. ſolut. ʒvi. viol. ℥ß. ſucc. limon. ʒj. Elect. paſſulat. ʒj. Aq. cichor. vel parietar. ʒ i ß. M. F. hauſtus, quem capiat mane jejunus. Atque hæc de Eluentibus primas vias: ſequuntur præparantia.

Remedia praparantia, partim humores pręparandos, partim vias, per quas ii educendi, partim ipſas partes in quibus ſtabulantur, reſpiciunt. Sciendum autem evacuationem illam, quę *Emeticis* perficitur, minime omnium præparationem prærequirere; illam verò quæ catharcticis aut expectorantibus maxime.

I. Humores præparandi in genere ſunt vel pituiroſi, nimirum frigidi, qui calidis attemperandi, craſſi attenuandi, viſcidi incidendi; vel bilioſi, viz. acres, amari, urentes, corroſivi, qui lenientibus & compeſcentibus cicurandi; vel melancholici, ſcil. terreſtres, fæculenti, tartarei, qui beniguiori materię commiſcendi & fluxiles reddendi: vel denique ſeroſi, qui diſponendi & quaſi manu dirigendi ſunt, vel ad vias urinarias, ut per mictum vel ad alvum, ut per ſeceſſum; vel ad partes cutaneas, ut per ſudationem faciliùs exigantur.

II. Viæ per quas evacuatio decernitur, muniendæ quoque ſunt ac adaptandæ, & non tantũ cõmunes, ſed & ipſę ſpeciales, per quas materia peccans in ſpecie ad cõmunes vias deducatur. Alia enim eſt præparatio vaſorum renum, (quæ ſcil. lubricantibus & laxantibus maximè perficitur) alia vaſorum hepatis, quæ fit aperientibus, abſtergentibus, & non nihil ſimul adſtringentibus. Alia vaſorum pulmonum, quæ potius lenientibus & maturantibus peragitur, admixtis forte pro ratione materiæ, vel incidentibus & attenunatibus, vel contra incraſſantibus & fluxionem avertentibus.

III. Partes ipſæ, in quibus præ cæteris humores vitioſi impinguntur vel fluitant, medicamenta ſibi appro-

appropriata admiſcenda poſtulant; & prout hoc vel illud viſcus plus minuſque afficitur, modo cephalica, modo hepatica, modo pulmones reſpicientia &c. dominium in præparantibus obtinent, & liberalius ſunt admiſcenda.

Porrò (ut ſimul omnes prope qualitates præparantium in hoc affectu requiſitas complectamur) dicimus hæc remedia ex arte præſcripta ut plurimum eſſe moderatè calida (niſi ſcil. febris adfuerit) attenuantia, & deobſtruentia, ſimulque peculiari jure, non nihil hepar & pulmones, & caput reſpicere, quæ partes plerumque humorum copia in hoc morbo gravari ſolent; eſſe adhuc huic affectui in ſpecie nonnihil appropriata: ſi vero non occurrant, quæ ſimul ſub cenſum præparantium cadant, morboque approprientur, ſaltem alia tunc ſpecifica præparantibus admiſcenda.

Tandem in memoriam revocandum eſt, morbum hunc eſſe Chronicum, materiamque ejuſdem eſſe tardi motus, totamque vix ſimul præparari, aut non continuè inſiſtendum eſſe præparantibus, donec tota materia fuerit præparata; ita quippe pars præparata, & jam fluxilis reddita, vel alios affectus, vel etiam gravia forte ſymptomata, facile concitet. Quare per vices modo præparandum, modo materia jam præparata pharmaco exigenda qua ſane alterna remediorum adminiſtratione, tum viribus proſpiciemus, tum cauſæ morbificæ tuto (utut ſenſim) occurremus. Notandum quoque hic, quod & ſupra monuimus, ubi cauſæ morbificæ eo uſque diminutæ ac edomitæ fuerint, ut ad tempus non impediant ſpecificam curationem, huic quamprimum propriis alterantibus eſſe incumbendum, & in eadem perſiſtendum eſſe, donec cauſæ denuo proceſſum interturbaverint.

Hiſce jam præmiſſis, præparantia ſimplicia, ut & compoſita illa, quæ in pharmacopoliis aſſervari ſolent, necnon exempla quædam de compoſitorum ordine ſubjungere ulterius viſum eſt: monemus tamen haud expectandum eſſe ut ſingula ſimplicia, (aut forte eorum aliquod) omnes qualitates, quas modo exquiſitis illis & appropriatis præparantibus attribuimus, complectantur; (ita enim nulla compoſitione foret opus) ſed tot & talia è ſimplicibus à nobis enumeratis à prudenti Medico ſeligenda, ac inter ſe contemperanda ſunt, quæ ſimul juncta remedium omnibus iſtis qualitatibus donatum concinnent.

Simplicia, & compoſita in officinis aſſervata ſunt ſequentia; Herbæ omnes capillares, imprimis, Trichomanes, ruta muraria, ſpicæ radicis oſmundæ regalis; gemmæ vixdum erumpentes filicis maris; polypodium murale; phyllitis ſeu lingua cervina, ceterach, hepatica, agrimonia, cuſcuta, ſcabioſa, betonica, veronica mas, folia & cortex tamariſci, cortex radicum capparum; Rad. cichor, endiv. gramin. aſparag. myrridis, glycyrrh. tartarum; (quanquam forte ejus lubricitas minus congruit) paſſulæ, imprimis corinthiacę; pruna damaſcena; ſemin. aniſ. fænicul. dulc. coriand. carvi; anethi; Syrup. capill. veneris, de betonica ſimpl. & compoſ. byzantin. cichor. de eupator. de 5. radicibus, de ſcolopend. de ſtæch.

Ex his ulterius decompoſita pro re nata formari poſſunt; ut,

♃. Spicas, vel gemmas rad. filic. maris n. 5. coq. in ℔ ß. lactis ad ℥iij. colaturam bibat mane, jejuno ſtomacho. Convenit maximè junioribus & lacti aſſuetis.

Vel ♃. Gemmar. filicis maris tenellar. è terrâ modo erumpentium m. j. Veronic. maris, ling. cervin. hepat. an. M. ß. flor. tamariſci p. j. paſſul. min. ℥iß. macis ʒß. pullum unum exenteratum, &c. Et cum farina avenacea, q. ſ. ſ. juſculum ut artis eſt. Capiat puellus ℥ iij. vel IV. mane & hora quarta pomeridiana, addendo, ſi lubet, crem. tartari gr. x.

Vel ♃. Capill. vener. hepat. agrimon. cuſcutæ, an. m. ß. radic. filic. maris, gramin. aſparag. an. ℥ß. flor. tamariſc. p. j. paſſul. corinth. ℥j. tartar. alb. præpar. ʒj. glycyrrh. ʒß. macis ℈j. coq. in ℔ij. aq. font. colat. ℔j. adde vini alb. vel rhenan. ℥iij. Syr. de ſcolopendr. ℥ i ß. M. F. apozema. De quo bibat puellus hauſtum, mane & hora quarta pomeridiana. Valet potiſſimum ubi pertinaces obſtructiones, in meſenterio hepate &c. adſunt.

Vel ♃. Tuſſilag. capill. vener. ling. cervin. hepat. an. M. ß. Rad. myrrhid. aſparag. an. ℥ß. glycyrrh. Hiſpan. ʒij. macis ℈j. paſſul. exacinat. ℥j. Jujub. ſebeſten. an. num. 8. fic. inciſ. num. 2. coq. in ſ. q. aq. hord. Colat. clar. ℔j. adde ſyr. capill. vener. ℥ i ß. M. hujus apozematis uſus præcipuus eſt, infarctis ſimul aut obſtructis pulmonibus.

♃. Muſti cerevisiati ℔ ij. hepat. capill. vener. phyllit. ſcabioſę, tuſſilag. matricar. arthemiſ. an. M. j. fic. inciſ. paſſul. exacinat. an. ℔j. glycyrrh. ſem. aniſ. an. ʒij. coq. lento igne per horas 6. colatura ſervetur in uſum. In eodem prope caſu conveniens eſt.

Vel ♃. Sarſæparill. inciſ. ℥iij. rad. chin. raſur. corn. cerv. eboris an. ℥j. fol. veron. mar. phyllit. hepat. ſcabioſ. an. M. iij. ſpic. rad. oſmund. regal. filic. an. ℥ij. coq. in 4. congiis muſti cereviſiæ non lupul. (*Ale* dictę) lento igne per horas 4. vel 5. dein poſt aliquot horas coletur liquor per ſeraceum; tum adde ſucci cochleariæ, becabung. an. ℔ß. ferment. cereviſiat. q. ſ. fermentetur more ſolito, & in dolium reponatur, è quo ad uſum pro potu ordinario depromatur, conducit præcipuè ubi adeſt ſuſpicio luis venereæ, vel ſcorbuti complicati.

Præparata materia morbi, apertiſque viis, per quas evacuatio inſtituitur, proximum eſt, ut conſideremus quæ pharmaca humores in ſpecie peccantes electivè educant. Hæc autem medicamenta partim humores, partim partes in quibus ſtabulantur, reſpiciunt: in ſingulis vero juſta virium habenda eſt ratio.

Violentiora, vel plane abdicanda, vel optimè correcta & parca doſi circumſpecteque adhibenda ſunt: & junioribus quidem pueris ac infirmioribus, vel mitiora, vel minori doſi, magiſque correcta: majoribus & robuſtioribus fortiora plenioriquе doſi (modo non tranſcendant vires) permittenda. In utroque caſu, tutius eſt paulo infra vires ſubſiſtere, quàm eaſdem vel tantillum excedere; & omnino in hoc affectu ſatius eſt per epicraſin procedere, quam ſimul & ſemel, plenariam humorum peccantium evacuationem. tentare.

Humores porrò in corpore dominantes, ſibi appropriata pharmaca deſiderant; ut bilis *Cholagoga*, pituita *plegmagoga*, melancholia *melanogoga*, ſerum humorque aquoſus *hydragoga*.

Ad hæc ſi hepar præ aliis partibus humoribus gravetur, talia ſunt eligenda purgantia, quæ peculiari jure hepar reſpiciunt. Similiter, obſeſſis multum pulmonibus, aut cerebro, aliiſve viſceribus, ejuſmodi ſunt eligenda purgantia (quantum quidem fieri poteſt) quæ hiſce partibus reſpectivè ſunt appropriata. Sin vero non occurrant ſimplicia purgantia nonnullis partibus ſatis ſpeciatim dicata, apta aliorum ingredientium iſtis partibus familiarium admixtione eorum defectus ſupplendus eſt.

Denique (quoad fieri poterit) purgantibus directè morbi eſſentiæ oppoſitis inſiſtere conandum eſt, hoc nomine Rhabarbarum præ aliis ſimplicibus commendamus. Eſt enim medicamentum moderatè calidum & ſiccum, ſpiritibus inſitis omnium partium ſatis familiare, & amicum, torporem ſpirituum benigne excutit, mollitiem, laxitatemque partium firmat, internam lubricitatem nonnihil corrigit; pulſum ad artus evocat, calorem externarum partium auget, inter-

narum & imprimiſs earum, quæ nutritioni inſerviunt, vigorem & activitatem fovet. Adde quod rariſſimè (modo juſta doſi adhibeatur) ſuper purgationem invehat, medicamentum profectò omni ætati & complexioni ſatis tutum.

Hiſce jam præmiſſis, nonnulla ſimplicia purgantia, quæ huc ſpectant, necnon paragdimata quædam compoſitorum proponenda ſunt. Neque etiam quidquam prohibet, quin multa ex lenitivis ſupra citatis huc quoq; diverſo tamen reſpectu, referantur: illic enim reſpiciuntur, ut acuunt lenitiva alias ignaviora; hic vero potius, ut temperant purgantia fortiora.

Purgantia ſimplicia, tum compoſita officinalia.

Manna, caſſia fiſtularis, tamarindi, Myrobalanorum genera, rhaburbar. Aloë, ſyr. roſar. ſolut. de cichor. cum rhabarb. dupl. auguſtan. ſcamonium, agaricus. Sem. chartami, mechoaca, jalappa, turpethum, mercur. dulc. ſyr. roſar. ſolut. cum agar. Epithymum, polypodium quercin. ſenn. ſyr. magiſtralis ad melancholiam, de pomis reg. ſapor. diabalzemer, elect. lenit. de prunis ſolut. elect. paſſulat. diacathol. confect. hamech. benedict. laxat. &c.

Extemparaneorum compoſitorum exempla quædam.

℞. Syrup. Auguſtan. ℥j. roſar. ſolut. ʒij. aq. cichor. ℥ß. pro dilutione F. potio exhibenda mane jejuno ſtomacho.

℞. Rhab. opt. pulv. gr. XVIII. ſyr. de cichor. cum dupl. Rheo ʒVI. roſat. ſolut. ʒij. aq. fol. filicis ʒVI. M. F. hauſtus, bilioſis ut & hepaticis maximè convenit.

℞. Fol. ſennæ, polypod. querc. Epithym. an. ʒi. Rhab. opt. ℈i. Chryſtall. tartar. ſem. fœnicul. dulc. an. ℈i. f. infuſio in ſ. q. aq. fumar. ſ. a. pro ℥iß. colaturæ; expreſſ. adde ſyrup. magiſtral. ad melanchol. ʒVI. aq. cinnam. gutt. VII. vel anti-epilept. Lang. ℈ß. M. F. hauſtus, melancholicis maximè deſignatur.

℞. Fol. ſenn. ʒij. pulp. tamarind. ʒVI. ſem. aniſi ʒß. cremor. tartar. ℈ß. F. infuſio in ſ. q. aq. font. per noctem cum expreſſionis ℥iij. F. ſec. art. emulſio ex amygdal. dulc. decort. ℥ß. ſem. 4. frig. maj. an. ℈ij. pro duabus doſibus; addendo ſingulis ſyrup. de cichor. cum quadrupl. rheo, mannæ optim. an. ʒiij. humores acres & aduſtos evacuat & contemperat.

℞. Elect. lenit. ʒiij. Rhab. ℈i. crem. tartar. ſem. aniſ. an. ℈ß. flor. borrag. anth. an. p. ß. aq. fumar. q. ſ. f. infuſio per aliquot horas. Colaturæ, per pannum laneum denſum factæ, ℥iß. adde ſyrup. de pomis Regis ſaporis ℥ß. M. F. H.

℞. Fol. ſenn. ʒiß. vel ʒij. agaric. trochiſc. ʒß. ſem. fœnic. dulc. ʒß. flor. chamæm. num. x. coq. in ſ. q. aq. font. ſ. a. expreſſ. ʒx. vel ℥iß. adde ſyr. roſar. ſolut. cum agar. ʒv. mann. optim. ʒiij. M. F. hauſtus, humoribus craſſis & pituitoſis, potiſſimum dicatur.

℞. Flor. ſambuci p. I. Rhabarb. ℈ii. Jalapp. Mechoacan. an ℈ i. cremor. tartar. ℈ ß. nuc. moſchat. gr. xv. f. infuſio & brevis ebullitio in aq. flor. ſambuci, & vini rhenan. an. q. ſ. Colat. ℥iß. adde ſyrup. roſar. ſolut. ℥ß. vel ʒVI. f. potio, pituitoſis, cachecticis, & hydropicis convenit.

℞. Fol. ſenn. ʒiß. Rhab. ℈ii. agaric. trochiſc. ℈i. pulp. tamarind. ʒ ij. ſem. aniſ. crem. tartar. an. ℈i. flor. anth. p. ß. f. infuſio in ſ. q. aq. font. & levis ebullitio. Expreſſ. ℥ i ß. adde ſyr. roſar. ſolut. cum agar. magiſtr. ad melancholiam an. ʒ iij. M. F. hauſtus. Mixtos humores evacuat.

℞. Merc. dulc. gr. xv. conſerv. violar. ʒi. Pulv. tragac. gr. i. M. F. bolus cum ſyrup. viol. ſumendus in aurora, ſuperbibendo mox ℥ i. Syrup. roſar. ſolut. in hauſtulo ſeri lactis cereviſiati ſolutam. Commendari poteſt pueris, qui vermibus ſimul cum hoc affectu laborant, uti & lue venerea unà infectis; Item ſtrumoſis.

℞. Merc. dulc. gr. XII. Jalapp. gr. XI. nucis myriſt. gr. ß. Pulp. paſſul. ʒi. M. F. bolus cum ſyrup. viol. quem capiat mane, loco Jalappę ſubſtitui poſſunt ſcamm. præp. vel reſin. Jalapp. gr. III. vel IV. convenit pueris ſimul ſtrumoſis, ut & iis qui lue venerea ſuſpecti ſunt laborare, iiſque qui difficulter purgantur, & ingrata planè reſpuunt.

℞. Merc. dulc. ʒj. reſin. Jalapp. ℈ß. ſacch. puriſſ. in aq. beton. vel ſimili diſſolut. ʒiij. vel ℥ß. F. ſec. art. tabell. pond. ℈ß. vel ʒj. capiat unam pro doſi.

℞. Aloës ſocotrin. opt. gr. VII. rhab. pulv. gr. XI. ſyrup. roſar. ſolut. q. ſ. f. pil. quas capiat puellus in ceraſis conditis abditas, exemptis oſſiculis. Poſſunt & deaurati pilulæ commodioris exhibitionis ergo.

℞. Rhab. opt. ʒiß. uvar. paſſar. exacinatar. M. j. cereviſiæ commun. ℔. j. infund. per 12. horas, de colatura hujuſmodi bibant puelli, qui noctu avide potum expetunt.

Præparatis jam atque ex parte evacuatis morbi cauſis, vel ſaltem ita edomitis, ut ad tempus ulteriorem curationem non impediant, ſtatim ad hæc alterantia ſpecifica procedendum eſt; quæ quidem jugulum quaſi ipſius morbi petunt, & quorum gratia iſta cum præparantia, tum evacuantia præmiſſa fuerunt.

Definiri autem poſſunt hæc ſpecifica, Remedia quæ ipſi eſſentiæ morbi è diametro contraria ſunt, adeoque eum directè oppugnant.

Sunt autem ea vel ſimplicia, vel compoſita; & ſimplicia quidem quæ nobis hactenus innotuerunt, ſunt ſequentia. Radix oſmundæ regalis, ſeu potius ſpicæ radicis ejuſdem abjecta media parte; radix filicis maris; item turiones vel potius gemmæ ejuſdem, vixdum è terra prorumpentes; Radices graminis, cichor. aſparagi, rubiæ tinct. Eryng. herbę capillares, ceterach, lingua cervina, hepatica, veronica mas, flores & folia lamii, borrag. ſalviæ, roriſmarin. tamariſci, abrotanum, abſinth. ponticum, chelidonium majus, crocus, radic. curcumæ, ſarſęparill. ſaſſaphr. chinæ, tria ſantala, lignum guajaci, ejuſque cortex. flor. ſulph. chalybs præpar. crocus martis, ſal chalyb. vinum chalybeatum, ſyrup. chalyb. vinum alb. gallicum, & Rhenanum, ſperma ceti, moſchus, ambra griſea, caſtoreum, vermes terreſtres, Jecora ranarum, pullorum corvi, millepedes vino albo lotæ, & in clibano ſiccatæ ac pulveratæ, & ſimilia.

Si quis autem quęrat quomodo, quave actione medicamenta hęc affectus hujus eſſentiam ſpecialiter impetant.

Reſpondemus forte non neceſſe eſſe, ut ad Aſylum iſtud ignorantiæ, occultas qualitates, ſtatim confugiamus; ſed in memoriam revocandas eſſe partes eſſentiæ hujus morbi; ſiquidem facta collatione, Inter illas partes & hæc medicamenta, haud obſcuram contrarietatem ac repugnantiam erga illa invicem deprehendemus. Morbus enim hic conſiſtit, in intemperie frigida & humida, in ſpirituum inſitorum Inopia ac torpore, in toni partium enervatione: Econtra remedia hæc, calefaciunt & ſiccant, ſpiritus inſitos fovent, torporem eorum excutiunt, tonumque firmant.

Porro quandoquidem cum caliditate ac ſiccitate remedia hæc inſignem obtinent friabilitatem ac tenuitatem partium, fit, ut non tantum viſcida incidant, craſſa attenuent, ſed & æquationem quandam omnium ſuccorum in maſſa ſanguinea fluitantium concilient, æqualemque (habita ratione diſtantiæ à fonte caloris) diſtributionem tum caloris tum ſanguinis

guinis procurent. Hinc partes externæ prius extenuatæ liberaliori alimento caloreque fruuntur; parenchymata viſcerum, mole nimium aucta, à craſſioribus & viſcidioribus ſuccis alimentariis liberantur, & nonnihil inde imminuuntur: hinc irrationalis illa partium nutritio, ſeu ἀλογοτροφία, à qua tanta vitioſū organicorum ſeries dependet, emendatur. Denique remedia hæc partes nervoſas quoque & ipſam ſpinam dorſi nimis debilem roborant ac fovent.

Dicas, omnia ſimplicia à nobis ſupra citata non hæc omnia plene perficere. Concedimus. Nam ſantalorum genera, licet ſua ſiccitate, friabilitate ac tenuitate partium, fortiter hunc affectum impugnent, ſua tamen frigiditate, videntur potius ad morbi partes accedere. Dicimus ergo hujuſmodi ſimplicia per ſe ſola non eſſe adminiſtranda, ſed aliis duntaxat admixta, quę qualitatem noxiam ſatis corrigant. Similiter nonnulla ſimplicia impensè calida, ut Crocus, Caſtoreum, flores ſulphuris, &c. huic morbo multum repugnant, ſed in uſum nun ſunt vocanda, niſi prius contemperata.

Porrò Sarſaparilla, Saſſaphras, Oſmunda regalis, filicis genera, herbę capillares, ceterach, lingua cervina, & ſimilia (caliditate ac ſiccitate ſimul junctis cum inſigni friabilitate ac tenuitate partium) plurimum ad æquationem ſanguinis, tum ad multas alias morbi partes ſubigendas contribuunt. Verum partes nervoſas ac fibroſas vix ſatis roborant firmantque; quare cephalicorum admixtionem deſiderare videntur. Ad hæc lignum vitæ ſuo calore, ſiccitate, friabilitate, reſinoſa ac balſamica ſubſtantia, tonum partium multum firmat, nonnulliſque aliis morbi partibus contrariatur: cum tamen parum conferat ad æquationem ſuccorum in maſſa ſanguinea contentorum, quin potius eam forte impediat; non ſine ſumma cautione, correctumque, & exigua quantitate eſt pręſcribendum. Denique ex ſimplicibus hic recitatis nonnulla, magis ad vires omnes corroborandas, quàm ad morbi eſſentiam debellandam, recipiuntur; ut Salvia, Moſchus, Ambra griſea & ſimilia, quæ nonniſi aliis efficacioribus magiſque appropriatis admixta in uſum veniunt.

Quod ſi quis ulterius quæſiverit quænam ſimplicia è propoſitis efficaciora ac nobiliora ſunt æſtimanda: huic regulis ſequentibus reſpondemus.

1. Illa ſunt nobiliora medicamenta, quæ ſimul pluribus eſſentiæ morbi partibus opponuntur.

2. Illa, cæteris paribus, nobiliora habenda, quæ primarias eſſentiæ morbi partes directè impetunt, pręſertim ſi ſimul faciant ad æqualem diſtributionem ſanguinis & caloris, quà tot vitia organica corrigantur.

3. Quæ cæteris morbi eſſentiæ partibus eminentiori gradu, ita tamen ut vires ea ferant, contrariantur.

4. Quæ unà & morbo adverſantur, & naturæ ſimilia ac familiaria ſunt, eique quam minimam vim inferunt.

5. Quę magis grata puello laboranti ſunt, minoreque cum moleſtia atque averſatione admittuntur.

His jam pręmiſſis Paradigmata quędam medicamentorum compoſitorum ſubjicienda ſunt.

Apozemata & Cereviſię medicatæ.

℞. Rad. Oſmundæ regal. ſpicas num. 6. herbar. veronicæ mar. ling. cervin. ceterach. capill. vener. hepat. an. M. j. ſalv. anth. an. M. ß. paſſul. min. ℥iij. Glycyrrh. Hiſp. ʒß. macis ℈ij. Coq. in ℔. vı. aq. font. ſ. a.

℞. Colat. ℔iij. adde ſyr. capill. vener. ℥iij. M. F. Apozema, capiat puellus hauſtulum hujus quotidie mane, hora quarta pomeridiana, tum etiam noctu, ſi potum tunc petierit, immo ſi voluerit, utatur eo pro potu ordinario: tuſſi & obſtructione pulmonum ſimul cum hoc affectu graviter afflictis maximè convenit.

℞. Fol. oſmundæ regal. ling. cerv. hepat. ceterach. fl. tamariſci radic. filicis mar. an. m. j. paſſul. min. ℥ij. ſantal. albi & rubr. lign. ſaſſaphr. an. ʒij. ſem. coriandr. ʒj. macis ℈j. fol. ſalv. m. ß. coq. in ſ. q. aq. font. ſ. a. ad ℔iij. colatura edulcoretur ſaccharo vel melle, pro potu ordinario, hepaticis hoc affectu laborantibus ſuccurrit.

℞. Sarſæparill. inciſ. & optimè contuſ. ℥ iij. rad. chin. in talleol. conciſ. ℥j. infund. & coq. ſ. a. in ℔. vıı. aq. font. ad ℔ ıv. ß. tum adde rad. ſaſſaphr. ʒij. oſmund. regal. ling. cerv. ceterach. capilli vener. lamii an. man. ß. glycyrr. Hiſp. ʒij. macis ʒj. coq. ad ℔iij. colaturæ adde mellis vel ſacch. ℥iij. M. pro potu ordinario; conducit præcipue iis qui lue venerea laborare ſuſpecti ſunt, ut & ſtrumoſis.

℞. Fl. tamariſc. recent. m. j. veron. mar. M. ß. leviter contundant. & infund. frigidè per 6. horas in ℔ ij. cereviſiæ communis in lagena lapidea vel vitrea, ſubere optimè clauſa; pro potu ordinario.

℞. Rad. ſarſęparill. ℥vııı. rad. chinæ ℥ ij. lign. ſaſſafras ℥ß. Eboris ℥j. oſmundæ regal. veron. mar. ling. cervin. ceterach. capill. vener. hepat. ſummit. lamii an. manip. ij. conciſa & contuſa ſ. a. coq. in congiis ıv. cereviſiæ recent. ad unius abſumptionem, ſublatis ab igne adde congium ejuſmodi cereviſiæ, agitentur ſimul baculo, & deinde colentur, ingredientia eadem ſacculo ex tela rara includantur cum fruſto ferri in ejus fundo repoſito, & ſuſpendantur in cereviſia; num addito fermento, F. fermentatio, cereviſiæ ad perfectam uſque depurationem. Liquor limpidus poſt aliquot dies depromatur pro potu ordinario, deinde ubi ad medietatis exhauſtionem deventum fuerit, excipiatur reliquum lagenis vitreis, vel lapideis, quæ ſubere optimè clauſæ, reponantur in loco frigido ad uſum.

℞. Vini chalyb. ℥ß. ſyrup. de cichoreo cùm rhab. ʒii. bibat æger quotidie mane per v. vel vı. dies, aut plures, niſi fluor alvi aut ventriculi debilitas prohibuerint, in quo caſu loco ſyrup. de cichor. addatur ſyrop. de roſis ſiccis.

Juſcula & Panatella.

℞. Scolopendr. ceterach. Hepat. capill. vener. ſalv. an. Manip. ß. cort. tamariſci, ſantal. rubr. an. ʒij. indantur ventri pulli majuſculi aut gallinæ vel galli veteris, & conſuto ventre, coq. cum ℥ij. paſſul. min. in ſ. q. aqu. fontan. additaque ſufficienti quantitate farinæ avenaceæ purioris, F. juſculum perfectè coctum.

℞. Rad. chinæ in talleol. conciſ. ℥ij. ſarſęparil. albæ & medulloſę inciſ. & optimè contuſ ℥iij. infunde per noctem in ℔ x. aq. font. mane, poſt levem ebullitionem, inde colaturæ ling. cervin. veron. mar. an. manip. j. macis ʒß. paſſul. corinth. ℥ j. & cum carne vervecina, vitulina, vel capon. addita farina avenacea F. ſ. a. juſculum.

Quod ſi tenuiora juſcula deſiderentur, loco farinæ cruſta panis incoqui; ſin vero craſſiores, mica panis cum vitellis ovorum admiſceri poterit. Porro ob debilem puelli coctionem nonnunquam cochlearia aliquot vini addantur.

Panatellę ex ejuſmodi juſculis colatis, iterumque cum mica panis coctis, additis tandem, ubi ab igne ſublatæ fuerint, butyro & ſaccharo q. ſ. conficiantur. Eædem quoq; è decoctis modo præſcriptis, niſi fortè quid amarum aut aliter ingratum contineant, concinnentur. Pręterea panatellæ pulticulæque communes, uti & juſcula ordinaria, pulveribus modò ſcribendis alterari, adeoque huic morbo curando appropriari queunt. Sin verò ex lacte pulticulæ parentur, & farina tritici incraſſentur, præter iſtos pulveres tantillum croci inter coquendum addi convenit. Quod ſi quid in pulveribus minus gratum, aut quod nauſeam moveat, deprehendatur,

id

id omittatur, aliudque, (ſi res ita exigat) quod gratius eſt, in ejus locum ſubſtituendum.

Pulveres & Electuaria.

℞. Rad. filicis mar. (vel potius gemmar. ejuſdem vix dum è terra prorumpentium, & in umbra ſiccatar.) ſpicar. oſmundę regal. an. ʒij. macis, ſem. amiſi an. ℈ß. croc. gr. ß. F. pulvis, doſis à ℈ß. ad ℈j. in lacte, ſero lactis cereviſiato, Apozemate aliquo, juſculo, panatellis &c.

℞. Medullosæ part. rad. ſarſæp. ʒ ij. rad. chinæ ʒj. rad. ſaſſafras ℈ j. ſem. carvi & coriand. an. ℈ß. rad. filicis mar. oſmund. reg. an. ℈ij. M. F. pulvis, qui uſurpandus ut prior.

℞. Milleped. aq. prius deinde vino alb. lot. in clibano poſt extract. panem ſiccat. q. v. F. pulvis, doſis ſimiliter ℈ß. ad ℈j. in juſculis &c. ut ſupra: eodem modo præparata jecinora ranarum, & pullorum corvi pulveriſ. præſcribuntur.

℞. Flor. Sulphur. ʒij. ſpec. diarrhod. Abbat. diatr. ſantal. an. ℈ß. croci gr. ſacchari chyſtallini ℥iij. pulverata ſubtiliſſime cum aq. roſ. rubr. q. ſ. F. paſta lento calore ſiccanda, quæ denuo ubi uſus fert, in pulverem redacta exhibeatur ad ʒ j.

℞. Conſerv. roſ. rubr. ℥ i ß. flor. borrag. lamii, ſalv. anth. an. ℥ß chalyb. præparat. ʒj. cinnam. glycyrr. Hiſpan. an. ʒß. croci ℈ß. ſantal. rubr. ℈j. pulv. pulverand. f. ſ. a. Elect. cum ſyr. de cichor. cum rhabarb. q. ſ. capiat æger ʒ ß. ℈ ij. vel ʒj. quotidie mane vel per ſe, vel in cochlear. ſeri lactis cereviſiati, vel decocti alicujus appropriati, vel etiam vini.

℞. Conſerv. flor. lamii ℥j. borrag. ſalv. caryoph. rubr. ant. cort. myrobalan. in India condit. cort. citr. an. ℥ ß. ſantal. rubr. cinnam glycyr. Hiſp. an. ʒ ß. ſal. chalyb. vel ejus loco croci ℈ß. ſyr. de Abſinth. q. ſ. F. Elect. doſis & modus utendi, ut prioris.

Corrigentia Symptomata.

Symptomata nonnulla, huic affectui ſupervenientia, aliquando legitimam curandi rationem anticipant, peculiaremque tractandi rationem expoſcunt, hujus generis ſunt Fluor Alvi, ut Diarrhœa, cui frequenter aliquid Lienteriæ eſt admixtum; ſudores profuſi; Dentitio laborioſa, Dolorque Dentium.

Fluxus alvi hunc affectum frequenter ſequitur; qui cùm diutius perſeverat, aut paulò violentior eſt, facilè vires dejiciet, ipſaſque ſolidas partes eliquet, & abſumat, manifeſte naturam cauſæ induit, & ut cauſa ſuam indicat correctionem. Dyſenteria rariùs huic morbo accidit, Diarrhœa vero cum inteſtinorum torminibus, vel cum Lienteria complicata ſatis frequens. Etenim ob partium coctioni inſervientium debilitatem, cùm Diarrhœa, tum Lienteria facile; non item dyſenteria, ſupervenire poſſunt. Concurrunt tamen frequenter & aliæ cauſæ, ut ingeſti cibi, vel quantitate nimii, vel qualitate vitioſi, febris aliqua, vigiliæ, dentitio laborioſa, lumbrici, &c. Quæ omnia quoque Diarrhœam, vel Lienteriam, potius quam Dyſenteriam, facilè pariunt. Ad curam quod attinet, perficitur ea partim purgantibus, partim ſedantibus & adſtringentibus, partim aperientibus ſimulque partes roborantib;

Purgantia hic conveniunt ea quæ evidentem adſtrictionem poſt evacuationem relinquunt, ut Rhabarbarum, ſenna, Tamarindi, Myrobalani, &c. ex quibus pro re nata, ut plurimum, vel boles vel potiones concinnamus; quod ſub illis formulis facilius deglutiantur.

℞. Conſerv. roſ. rubr. ℥ß. rhab. opt. pulv. gran. XII. ſyr. de Corall. q. ſ. f. bolus deglutiendus mane. Vel,

℞. Pulp. Tamarind. ʒ j. Rhab. pulv. gr. VII. ſacch. roſat. ʒß. ſyr. cydon. q. ſ. ut F. bolus, loco hujus ſyr. ſubſtitui poſſunt, ſyr. Myrtil. granar. de Coral. Menthæ. vel,

℞. Fol. ſenn. elect. ʒß. rhab. ℈ j. pulp. tamarind. ʒiß. ſem. aniſ. contuſ. gr. x. F. infuſio in ſ. q. aq. font. leviſque ebullitio.

℞. Colat. ℥iß. ſyr. de roſ. ſicc. ℥ß. M. F. hauſtus, vel,

℞. Aq. plantag. vel aq. cichor. vel ſaxifrag. ℥ j. rhabarb. pulv. gran. x. ſyrup. de rhabarb. Auguſtan. ſyrup. de roſ. ſicc. an. ʒ j. M. F. potio.

Notandum, aliquando paulò pleniorem evacuationem requiri poſſe; nimirùm, ubi fluxus ipſe parciùs proceſſerit, vel non diu perſeveraverit, & interim materia peccans copioſa in corpore collecta fuerit, in quô caſu, locô ſyrupi de roſis ſiccis, drachmæ aliquot ſyrupi roſarum ſolutivi, ſyrupi Auguſt. vel de cichoreo cum Rhabarb. vel mannæ ſubſtituantur: tutius vero plerumque eſt doſin rhabarbari aut etiam ſennæ augere: non omiſſo ſyrupo de roſis ſiccis.

Veſperi, poſt purgationem, gran. x. diaſcordii in vino cum Caryophyllis, & tantillo cinnamomi cocto & tertia parte aq. papav. rhæad. diluto, ſyrupoque aliquo, cordiali, ut caryophillorum) edulcorato, virium inſtaurandarum, fluxuſque ſedandi gratia, concedantur: vel, ſi fluxus pertinacior ſit, ʒ ij. diaſcordii, pro vice, loco ſyrupi prædicti, admiſceantur vel,

℞. Poſſeti, è lacte & vino albo parati, detracto coagulo, quod aromatizetur tantillo croci in nodulo ligati, in id immerſi, leviterque expreſſi, donec pallidæ flavedinis tincturam acquiſiverit ℥ i ß. confect. Alchermes ℈ j. corric. granatorum pulv. gr. VII. diaſcordii ʒ ij. m. F. Potio, hora ſomni propinanda. vel,

℞. Laudani diſpenſatorii Londinenſ. gr. ß. magiſt. corall. gr. XII. conſerv. Caryophyll. vel roſ. rubr. ℈ j. ſyr. Cydon. q. ſ. ut F. bolus deglutiendus veſperi, hora ſomni.

Quod ſi obſtructiones adfuerint, Crocus martis, vel ſal chalyb. mane præſcribantur. Ut,

℞. Conſerv. roſ. ℥ j. rad. cichor. condit. cort. myrobalan. in India condit. an ℥ ß. ſal. chalybis ℈ß. vel croci martis ℈ j. cinnam. glycyrr. corall. rub. an. gr. XVIII. croci ß. ſyr. de cichor. ſine rhabarb. q. ſ. F. ſ. a. Elect. de quo capiat quotidie mane ʒß. In huic etiam uſum ferrum candens extingui poteſt in potu ordinario.

In fluxu pertinaci aliquid conſervæ, vel ſyrupi prunellorum ſylveſtrium edulis admiſceri poteſt, ita tamen, ne ea reddantur ingrata.

Sudor profuſus, modum excedens, peculiare aliquando Medico negotium in affectu faceſſit: quippe qui vires multum diſſipat morbique curationem remoratur.

Cavendum tamen eſt, ſi forte febris adfuerit, aut Paroxyſmus aliquis febrilis calorve immodicus præceſſerit, ne temere coërceatur: in his enim caſibus, criticus eſſe poſſit, vel ſaltem plus utilitatis corpori ex mitigatione ſebris caloriſve, quam damni ex viriū jactura adferat. Neſcimus enim an quidquam potentius, aut etiam ſuavius febrilem caloré ſolvat, quàm ipſe ſudor. Interim, quando inordinatè fluit, & præter cauſam, (quam ſcilicet amovere queat) arguit corpus obſtructionibus, crudis ſuccisq; inutilibus & ſuperfluitatibus gravari, quos dum regere ac domare ſatagit natura, ex ipſo labore (concurrente unà laxitate partium cutanearum) in ſudorem profundirur & quidem inutilem ac laborioſum vireſque depopulantem, idcirco quamprimum corrigendus eſt, huc reſpexiſſe videtur Hippocrates, ubi dictat, ſudorem illum, qui præter cauſam fluit

pur-

purgationem poſtulare. Quid enim commodius has ſuperfluitates minuat & eliminet; Deinde motus ... ſudori contrarius eſt, unde inter remedia huic ſe... mati oppoſita primum locum meretur, & ci... ſternat aperientibus cureinque firmantibus, &c... nem promoventibus (quæ ultimam partem curæ abſolvant) iis jure præmittendum eſt.

Purgantia huc ſpectantia ſunt; illa quæ naturę amica & familiaria obſervantur, quæque ſimul obſtructa, aperiunt, visceraque roborant ac firmant: quæ omnia an ex ſimplicibus quidquam efficacius quam ipſum Rhabarbarum præſtet, dubitamus. Omnia tamen, cum ſimplicia, tum compoſita ſupra de electivè evacuantibus propoſita, pro varia ægrotantis conditione, huc à prudenti Medico transferantur. Aliqui cerevisiam Rhabarbato medicatam hic multum commendant, ut.

℞ Rhabarb. in taleol. inciſi ℥ij. uvar. paſſar. exacinat. & inciſor. ℥ß. cerevisiæ tenuioris ℔iij. indantur lagenæ lapideæ vel vitreæ ſubere optimè clauſæ, quæ in loco frigido reponatur, ſæpius agitata: Ante uſum verò iterum ſubſidat per diem unum, deinde depromatur liquor pro potu ordinario. Exhauſto liquore lagena denuo repleatur cereviſia, ſed abſque novo Rhabarbaro.

Porro nobiliora aperientia, quæ ſimul coctionem promovent, inutilem ſudorem reprimunt: ut vinum Gallicum, & Rhenanum, quòd ſi horum calor in tam tenera ætate metuatur, temperari poſſunt pomis aſſatis, aqu. roſ. rubr. borrag. addito ſacchato & tantillo nucis moſcatę raſę; propinantur etiam in minori quantitate, & tantùm tempore paſtûs.

Sunt & aperientia efficaciſſima, quæ non tantum coctionem juvant, ſed & ſimul omnium partium tonum, præcipuè viſcerum, firmant ac roborant, inter quę præ cæteris chalybeata commendamus; ut vinum chalybeatum, electuarium chalybeatum ſupra deſcriptum. Et ſimilia. Verùm licet Chalybs reipſa ea efficaciter prę-ſtet, quæ diximus; cum tamen is nonnullis aliis ſcopis magni in hoc affectu momenti non uſquequaque reſpondeat, quin potius nonnunquam ex una parte plus noceat, quam ex altera proſit, cautiones ſequentes circa ejus uſum hic proponere viſum eſt.

1. Quandoquidem Chalybs pulmonibus inimicus eſt, facileque ſævum pituitoſæ materiæ fluxum in tenellis corporibus concitat: ubi Catarrhus, Tuſſis, Infarctus pulmonum multoque magis inflammatio quævis, Pleuritis, ſputum ſanguinis, aut diſpoſitio ad quemvis horum affectuum adeſt, ab ejus uſu planè abſtinendum eſt.

2. Cùm Chalybs parum aut nihil ad æquationem ſanguinis contribuat, quin potius contra (ut ut attenuet caſeoſam & pituitoſam ſanguinis partem) ad ejus tamen ſeparationem à reliqua maſſa ſanguinis ob vitriolatam aciditatem ſimul faciat, omninò circumſpectè admittendus eſt; præſertim vigente illa maſſæ ſanguineę inæqualitate.

3. Cùm vis attenuandi, incidendi & aperiendi in Chalybe cum inſigni ſiccitate & adſtrictione conjuncta ſit, illoſque idcirco humores, quos fortè non diſſolvat & diſcutiat, magis adhuc impingat: in alogotrophia oſſium notabilis ejus uſus eſt ſuſpectus. Etenim metus eſt ne curtas oſſium partes minuſque debito nutritas nimium conſtringat & conſolidet; unde poſtea minus prompte ſecundum longitudinem accreſcant; partes autem protuberantes (ut & convexa oſſium latera) liberabilius nutritas cùm diſſolvere non valeat, amplius confirmet & contumaciores reddat; eas nimirum pluſculum condenſando & indurando.

4. In omnibus acutis febribus Chalybis uſus noxius eſt; quòd nimium partes deſiccet & conſtringat: immò eo ipſo, quod ſudores ſupprimat, humoreſque acriores ac ferociores præſtet.

His cautionibus ritè obſervatis, chalybis uſum in hoc affectu admittimus: verum cum Medicaſtræ, Empiricique nequeant uſum ejus ab abuſu diſtinguere, non ſuaderemus tam nobilis medicamenti uſum ſine conſilio exercitati prudentiſque Medici: quoniam niſi circumſpectè præſcribatur, tanto cum periculo adhibetur. Alia minoris notę aperientia huic ſcopo etiam inſervire poſſunt; Ut, radic. fol. cichor. borrag. vel conſerv. flor. eorumdem, rad. gramin. aſparagi, filicis, rubiæ tinctor. fol. ceterach. Aſplen. Capill. vener. &c. inter compoſita, ſpecies diatr. ſantal. diarrhodon. Abbat. &c. vel,

℞. Sacchar. opt. ℥iij. ſolvant. in aqu. roſ. & coq. paulum ultra ſyrupi conſiſtentiam; deinde adde conſerv. berberorum ʒj. ſpecier. diatr. ſantal. diarrhod. Abbat. an. ʒj. croci pulver. gr. j. m. F. Electuarium.

Dentitio laborioſa, dolorque dentium, familiaria Rachitidis ſymptomata, cum febres, inquietudinem, vigilias, aliaque mala producant, peculiarem quoque merentur mitigationem. Itaque ſi Dens gingivam perfuturus inſignem moleſtiam puello creet, ſtatim ab initio univerſalis aliqua evacuatio, niſi ea paulò ante facta fuerit, inſtituenda eſt; ut vomitus qui dolori dentium potenter ſubvenire creditur. Provitari autem is poteſt, vel ſola gutturis titillatione, immiſſâ penna vel digito nutricis in fauçes puelli, vel etiam frictione dentis erupturi cum folio tabaci circa nutricis digitum involuto, & cereviſia parum madefacta, vel denique propinato bauſtu aliquo Emetico ſupra deſcripto. Non eſt autem remedium hoc frequenter iterandum, ne ventriculum nimium debilitet. Sequenti die (dolore perſiſtente vel rętcurrente) potio aliqua cathartica boluſve ex ſupra præſcriptis aut ſimilibus exhibenda. Facta hôc modô univerſali evacuatione ad Topica deveniendum. Solent nutrices dentem erupturum fruſtô Corallii in hunc uſum polito perfricare. Medici potiùs commendant radices Althææ, quæ emolliunt & laxant gingivas, quo facilius pertundi poſſint.

Aliqui pro ſecreto habent frictionem dentis dolentis cum radice lapathi acuti. Alii plurimum commendant frictionem gingivæ è qua erupturus eſt dens, cum criſta galli recenter abſciſſa, aut ſanguine calido ex iſto vulnere extillante. Quæ in aures inſtillari ſolent; In hac ætate non experti ſumus; ſimiliter neque Emplaſtra maſtichis, Olibani vel de minio, quæ in adultis fluxionem ſiſtere obſervantur. Aliqui parva Emplaſtra Epiſpaſtica pone aures applicant, quæ forte materiam dentibus dolorem inferentem revellunt. Sed neque de his judicium noſtrum interponimus. Tandem non proficientibus univerſalibus, ſolemus ad hypnotica confugere; quę quidem extra applicata parum efficiunt; intrò verò aſſumpta ubi ritè præparata & correcta fuerint, plurimum juvant. Urgente ergo inquietudine, & vigiliis, hæc vel ſimilia præſcribimus.

℞. Diaſcord. gran. VII. ſyrup. de meconio ʒiß. vel ʒij. poſſeti ex lacte & vino albo parati, paucoque croco tincti ℥j. vel ʒx. m. & capiat hora ſomni nocte iſta, quæ purgationem proximè ſubſequitur.

℞. Laud. diſpenſatorii Londinenſis gran. ß pulv. cord. è chelis cancror. gr. x. caryophyll. ℈j. ſyr. meliſſ. q. ſ. F. bolus deglutiendus veſperi hora ſomni. Atque hæc de corrigentibus ſymptomata.

Remedia externa.

Abſoluta tandem diſquiſitione de materia & ſpeciebus

Digitized by Google

b..s internorum medicamentorum, ad externa remedia ſermo noſter dirigendus eſt, quæ quidem ad ultimum locum reſervavimus: non quòd ea perpetuò ultimò ſint exequenda, ſed quo diverſi planè generis ſint ab internis; Adminiſtranda verò iṁediatè poſt evacuantia univerſalia, aut ſaltem poſt electivè purgantia, ſimulque cum alterantibus ſpecificis, ad quorum genus, pertinent, licèt quatenus externa ſunt, ab iis, ut dictum eſt, differant: monendum hîc autem externi remedii nomen paulò latiùs hic à nobis accipi, adeo ut omne medicamenti genus, quod proprie neque ad Chirurgica, neque intus aſſumpta referatur (modò in hujus affectus curatione uſum) ſub ſe complectatur.

Exercitii modis, ſeu genera omnia puero conſueta, ſuò locô & tempore in uſum venire poſſint. Quandoquidem autem Puelli Rachitide laborantes motum nonnihil adverſantur, atque ob virium languorem & exercendi deſuetudinem, ſtatim à curationis principio, vix, aut ne vix quidem violentiores motus perferunt; à mitioribus exercitiis perpetuò ordiendum, & dein paulatim gradatimque ad fortiora progrediendum: ſimiliter breviori tempore ab initio, poſteà autem longiori abſque intermiſſione ſunt continuanda.

Diſtinguimus ergo exercitia in leniora & fortiora, ſeu maſcula.

Leniora referimus, 1. ad morem decubitûs; 2. ad agitationem in cunis: 3. ad geſtationem vel tractationem in ulnis, vel manibus nutricum, 4. ad luſus ſedentarios.

1. Decubitus ſupinus inter omnes corporis poſitiones maximè ab exercitio recedit, & in extrema virium debilitate ferè ſolus convenit; ut in febribus acutis, exhauſtis jam viribus. Solus etiam in multis Thoracis & Hypochondriorum caſibus convenit, ut frequenter in inflammatione Heparis, Lienis, Pulmonum, in Pleuritide, in Adnaſcentia Pulmonum cum Pleura, in Empyemate &c.

Decubitus lateralis verſus ſupinum; ſive dexter, ſive ſiniſter, quamproxime ad hunc decubitum accedit & tantillum de natura exercitii participat. Qua... etiam in magnâ virium debilitate, ſaltem ... corporis mutandæ causâ, ut & quando pro...ior ſomnus non expectatur. Porrò & proficuus eſt ſatis robuſtis, tempore primi vel ſecundi ſomni, mutatis poſt juſta intervalla lateribus. Sed non æque forſitan iis poſtea convenit, præſertim corpore ſomno ſatis refecto, tunc enim decubitus, qui propiùs accedit ad exercitii naturam, potior eſt.

Decubitus ſimpliciter lateralis pluſculum exercitii continet & debilibus ac inſuetis tempore profundioris ſomni vix quadrat, alias autem familiaris iis reddi poterit, ſi paulatim ei aſſueverint. Robuſtis omni tempore, modò juſta ratio debitę variatioois habeatur, competit.

Decubitus lateralis verſus pronum laborioſus admodum eſt ac moleſtus, vixque ipſis robuſtis inſuetis diu continuandus. Attamen paulatim per conſuetudinem ſuperatâ moleſtia, faciliùs toleratur; & cùm dolores capitis ſedet, concoctionem ventriculi promoveat; colicos dolores mitiget, alvum adſtrictam lubricet, peractô ſomnô naturæ debitô in uſum nonnunquam vocari, & in hoc affectu exercitii ſupplere vicé poteſt, accidit enim interdum in hoc morbo, ut pueri ad tempus aliquod vix citra damnum pedibus committantur, immo ut plus emolumenti ex ipſo decubitu, quàm ex deambulatione percipiant, Etenim inflexos articulos deambulatio confirmat potiùs quam curat. Decubitus autem, ubi partes debitu modò faſciis munitæ ſunt, non parum ad eorum erectionem conducit. Deinde ad curtas partes proceriores reddendas, multùm ipſa decubitûs poſitio confert, quemadmodum cernere licet ex partium ſecundùm longitudinem per morbos accretione. Tertiò decubitus ratione communium totius corporis involucrorum, facit ad caloris in omnibus partibus æquationem. Ultimò, decubitus, ſi juſta ratio ſternendi lectum obſervetur multùm contribuere poteſt ad ſpinæ truncique corporis incurvationem erigendam. Etenim ubi in latus gibboſum decumbit parvus pulvillus, in hunc uſum aptè formatus, ſub extantibus partibus immitti poteſt, atque ita adaptari, ut partes gibbæ magna ex parte totius corporis onus ſuſtineant, adeoque ad rectitudinem repellantur. Quando autem puelli in alterum latus devolvuntur, ita lectum ſterni oportet, ut detracto pulvinari pars cava lectum vix tangat, niſi ſe ad rectam lineam conformet, quò pondere ſuo ad rectitudinem deprimatur. Atque hæc de Decubitu.

2. Decubitum proximè æmulatur exercendi illud genus, quod cunarum agitatione perficitur. Cunæ binis arcubus, ſeu portionibus rotæ, ſeu circuli, ſuſtentantur, quo autem majoris circuli portiones ſunt hi arcus; eo efficacius exercitium puello præſtant. Motus hic profundioris ſomni tempore intermittendus, aut ſaltem remittendus eſt; tempore verò vigiliarum, per vices modò intendendus, modò remittendus eſt. Convenit maximè debilioribus, vix dum pedibus inſiſtentibus, aut aliter ab inceſſu impeditis.

3. Geſtatio in nutricum obambulantium ulnis, iiſdem prope puellis & ſub iiſdem conditionibus convenit, ſimiliter Geſticulatio puelli ad rhythmum cantûs, ſive dum Nutricis genibus inſidet, ſive dum ejus manibus ſuſtentatur, ut & ejuſdem horſum illorſum jactatio frequenſque elevatio & demiſſio, leniter apprehenſis manibus, ſi puellus fortior ſit, aut axillis, ſi debilior, ita quidem, ut crura & truncus inter movendum dependeant, Præterea tractio & retractio puelli, ſuper lectum vel menſam inter binas nutrices altera manus, altera pedes apprehendente. Duo ultimi motus aliquid videntur contribuere ad ſpinæ curvæ ſeu inflexæ erectionem, præſertim ſi manus, quæ humero depreſſo, & pes, qui coxendici elevato inarticulatur, paulo fortiùs quàm altera manus vel pes trahantur. In eumdem prope ſcopum collimare videtur elevatio puelli, apprehenſis ſolis pedibus, ita ut truncus & caput puelli inverſo ſitu aliquandiu dependeant; licet hæc actio videatur quoque oonnihil reſpicere Hepatis adnaſcentiam, ſi qua adfuerit. Ut & convolutio illa corporis, qua demiſſo capite, attolluntur pedes, iterumque elevato capite corpus totum invertitur. Huc quoque referatur rotatio illa puelli, à nonnullis uſurpata, ſuper lectum vel menſam corpore lateraliter reclinato: quam magis probamus, ſi non integrè circumvolvatur: ſed tantùm volvatur ac revolvatur corpus ſuppoſito duriuſculo pulvinari, cui pars gibba incumbat, onus corporis ſuſtineat. Hoc exercitium rectè adminiſtratum multùm ad corporis deflexi erectionem confert.

4. Luſus ſedentarii minimum inter omnia exercitia emolumentum pueris Rachitide detentis adferunt, iiſque placandi causâ potiſſimùm permittuntur, utiliores verò erunt, quô magis eos ad movendos pedes provocant, ut, verbi gratiâ, ſi à Nutrice, erecto vel projecto coram pedibus corpuſculo aliquo, irritantur ad id calcitrando evertendum, vel abigendum. Quòd ſi puelli corpus incurvum ſit, ii luſus adinveniendi ſunt, quibus puellus ad corpus in partem contrariam movendum alliciatur. Ubi ergò alter humerus altero eſt depreſſior, alliciantur ab iſto latere, oſtenſis ſupernè pupis vel crepundiis, manum humerumque ſimul elevare & extendere,

quo

quò oblatum objectum arripiant. Innumera propè ejuſmodi particularia exercitia fingi poſſunt, quæ nutricum induſtriæ relinquimus.

Maſcula exercitia majoris notæ ad tres titulos reducimus.

1. Ad Inceſſum; 2. ad artificialem corporis ſuſpenſionem; 3. ad Frictionem, & Hypochondriorum atque Abdominis contrectationem.

1. Inceſſus, Greſſus, ſive Obambulatio inter nobiliora exercitia numerari poteſt. Etenim puelli ætate grandiores, ut & robuſtiores, quique hinc illuc quotidie diſcurrere ſolent, hoc ipſo, cæteris paribus faciliùs affectum hunc excutiunt. Verum hoc exercendi genus iis non temerè permittendum, quorum articuli genuum, talorum aut vertebrarum dorſi nodum eo uſque confirmati ſunt, ut oneri corporis ſuſtinendo ſint pares. Ubi enim pueri ex incuria Nutricum (ut ſupra monuimus) præmaturè pedibus committuntur, facile ſit; ut articulos iſtos vel introrſum, vel extrorſum, vel antrorſum, vel retrorſum, deflecti ſinant, adeòq; deformitati illi in debita corporis erectione occaſionē præbeant.

Porrò, illi puelli, qui vel ex nativa debilitate & laxitate ligamentorum, vel ex incuria Nutricum, malove uſu, articulorum deflexionem jam contraxerunt, non ſunt pedibus exercendi, donec ferulæ, aliave munimenta, quæ articulos deflexos erigere erectosque ſervare valeant, iis adaptentur: Atque aliis interim proficuus exercitiis, ſaltem non nocivis, partim ſuperiùs, partim inferiùs deſcriptis, aſſuefaciendi ſunt. Diſcurſus puerorum in ſuis curriculis, ita conſtructis ut eos à titubatione, & caſu inter incedendum defendant, in eūdem ſcopum collimat, iiſdemque legibus ſubjicitur.

2. Artificialis corporis ſuſpenſio perficitur ope inſtrumenti cujuſdam penſilis ex faſciis ea arte formati, ut pectus ſub axillis complectatur, caputque ſub mento alia faſcia circumdet, manuſque binis anſis excipiat, unde corporis onus partim a pueri manibus, partim à capite, partim ab axillis in aëre pendulum ſuſtineatur ita, ut ab adſtantibus non ſine voluptate huc illuc impellatur. Hoc exercendi genus multis modis in hoc affectu conducere creditur. Etenim ad oſſa curva reſtituenda, ad articulos deflexos erigendos, ad cumtum corporis ſtaturam elongandam, conducit, quinetiam, quod & alia præſtant exercitia, calorem vitalem excitat, unaque uberiorem alimenti ad partes externas primòque affectas diſtributionem promovet: atque interim puellis huic exercitio aſſuetis voluptatem potiùs, quàm moleſtiam creat. Aliqui, ut magis diſtendantur partes, calceos plumbeos pedibus adaptant, & contractiori corporis lateri pondus adjiciunt, quò faciliùs partes ad ęqualem longitudinem extendātur. Hoc autem exercitium ſolis robuſtioribus competit.

3. Frictio quoque ad maſcula exercitia ſuo modo referri poteſt: non quidem reſpectu activi alicujus motus in puello ad ejus adminiſtrationem requiſiti (ſiquidem Nutricis potiùs actione quàm pueri perficitur) ſed ob conſimilem vim & efficaciam, quam habet in morbi hujus curatione. Videtur autem frictio dubii eſſe generis, & partim ad exercitii, partim ad exteriùs applicandorum genus pertinere, quo reſpectu ad hunc locum eam reſervavimus, ut ſimul exercitiorum agmen claudat, & extrinſecus applicanda immediatè præcedat. Adminiſtranda hæc eſt (hyberno ſaltem tempore) coram luculento igne, puello undique bene munito, ne afflatu frigidi aëris lædatur. Perficiunt hanc frictionem nutrices, aliæ manu calida, aliæ linteis ſiccis & calefactis, aliæ pannis laneis, aliæ verticulo. Et quidem aliquæ plurimum laudant verticulum, cæteriſque modis præferunt: verùm cùm tantillum intereſſe videatur quo ex his modis peragatur, ſingulos probamus, electionemque penes Nutrices ſagaces permittimus. Cæterùm ordiantur hanc frictionem à ſpina dorſi corpore puelli pronô collocatô, & manum modo ſurſum, modo deorſum, modo lateraliter promoveant, illinc ad clunes, femora, ſuras, talos, plantas pedum deſcendant; poſtea reſupinatô corpore, pectus, ventrem, hypochondria & latera, necnon anteriora crurum, tibiarum, pedum, moderatè fricent, abſtinendo tamen à frictione, quà parte oſſa prominent, & liberaliùs fricando partes eorum cavas. Non continuanda eſt hæc actio ultra levem ruborem in partibus excitatum, ne magis diſſipetur, quam ſuſcitetur nativus calor. Hoc exercitii genus maximè infirmioribus puellis convenit, quique aliàs ſtatione aut greſſu vix ſatis valeant ſeſe exercere. Supplet enim vicem hujuſmodi exercitii, & calorem inſitum excitat, vitalem evocat, alimentum ad partes affectas attrahit. Concedimus tamen frictionem paulò minùs ad muſculorum carnes, licet fortè magis ad partes cutaneas, nutrimentum ac calorem allicere, quam exercitium propriè ſic dictū, adeòque eam veris exercitiis dignitate ac præſtantia cedere. Ad frictionem quam proximè accedit illa nonnullis uſitata contrectatio ventris, ſeu hypochondriorum & abdominis, qua viſcera, modo ſurſum, modo deorſum, modo dextrorſum, modo ſiniſtrorſum premunt, intrudendo nonnunquam digitorum apices, ſub coſtis nothis.

Et ſperant Practici, neque præter rationem, ſe hac actione Hepar à prętematurali quavis adnaſcentia cum peritonæo liberare, ſi qua fortè talis adfuerit. Atque hic obiter notamus talem Hepatis adnaſcentiam in hoc affectu facilè ob tenſitatem hypochondriorum & magnitudinem hepatis accidere poſſe, unde pręcisè admodum arctèque peritonæum & Hepatis membrana conjungantur, conjunctaque diu in eadem poſitione maneant, adeòque tractu temporis promptè coaleſcant. Coaleſcentia hæc quatenus ab Hypochondriorum tenſitate, & mole Hepatis, ut diximus, dependet, non incongruè ad eſſentiam hujus morbi ſecundariam referri poteſt, viz. ad vitia Organica, inter quæ recenſeri meretur, quamvis ſuprà ſuô locô, caſu à nobis fuerit omiſſa, ideòque hîc viſum eſt ejus mentionem facere. Hæc de exercitiis, ſequuntur exteriùs applicanda.

Remedia hæc non tantùm, ut diximus, frictionem pręrequirunt, ſed & plerumque cum ipſa frictione, at leviori, adminiſtrantur. Sunt autem, vel generalia ſeu univerſalia, omnes partes ex ęquo reſpicientia; vel particularia, certis regionibus corporis dicata. Generaliū materia eadem ferè eſt, quam ſupra propoſuimus, ubi de alterantibus ſpecificis; particularium verò varia, pro varietate regionum corporis, quibus applicanda ſunt. Formulæ utriuſque generis prope omnes communes videntur, & quinque numero occurrunt; Liquores, olea, linimenta, Unguenta, Emplaſtra; quanquam Emplaſtra coſtis potius partibus dicata, nunquam univerſo corpori ſimul applicanda veniunt.

Liquores in hoc affectu longo uſu probati, ſunt omnia prope vini genera; imprimis verò vinum Moſcatellinum. Aliqui verò potiùs commendant, viniſque præferunt cereviſiam Gedanenſem, ſeu Pruſſiacā: quæ quidem ad conſolidandas & firmandas partes plurimum, ad ſanguinis autem æquationem ejuſdemque æqualem diſtributionem parum aut nihil poteſt, idem quoque judicium eſto de vino Alicantico, ut &

de vino rubro. Aliqui loco vini utuntur aquâ vitę vulgari, quæ nihilo inferior vino creditur. Decocta quoque in eundem uſum parari queunt. Ut,

℞. Rad. oſmundæ regal. fol. ſalv. flor. calend. fol. lauri, ſcolopend. veron. mar. an. m. ß. roris marini, roſ. rubr. ſiccat. an. p. j. coq. in aq. font. & aq. vitæ vulg. an. ℔ſ. ad tertiæ partis abſumptionem. Colatura ſervetur ad uſum. Vel,

℞. Radic. filic. mar. ℥j. fol. Oſmundæ reg. hormini, lauri, ſalv. veron. mar. an. m. ß. F. infuſio in vino aliquo, & liquor colatus ſervetur in uſum.

Cæterùm liquores hi rarò, aut nunquam, ſoli adhibentur, ſed oleis, linimentis vel unguentis, æquis ferè partibus admixti; & quidem coram luculento igne tepidi uſurpandi, calida Nutricis manu, donec exſiccentur, affricti.

Olea compoſita, & probata in hoc affectu, pauca admodum, eaque vix ſatis efficacia, in officinis parata ſervantur. Simplicia verò paulò plura; ut oleum vermium terreſtrium, chamæmeli, florum calendular. veronicæ mar. è pedibus bovinis: quibus etiam addere poſſumus oleum vulpinum, catellorum, hirundinum; modò hæc ultima ſimpliciora, & ſaltem abſque impensè calidis parentur.

Oleum Exceſtrenſe (licet eo nonnulli practici utantur) videtur calidius, quàm ut per ſe ſolum in tā tenera ætate facilè probemus. Idem judicium eſto de Oleo Caſtorei Jacobi de Manliis, ut & de plurimis unguentis antiparalyticis, Unguento Nervino, Martiaro, Aregon, & ſimilibus. Torpor enim in hoc affectu non paralyticus eſt, neque perinde ac in vera paralyſi, impensè calida expetit: neque etiam conjuncta partium flacciditas talia, abſque ſpirituum inſitorū diſſipatione, facilè admitteret. Quare cùm hic morbus novus ſit, ſi velimus olea, unguenta vel linimenta ei appropriata, ad manum habere, oportet ut rectâ methodo compoſitionem inſtituamus; nimirum ſpecifica alterantia ſuprà uſitata, Oleis vel pinguedinibus, debito modo admiſcendo. Ut;

Prima. ℞. Fol. ſalv. rubr. veron. mar. anagallid. flor. calendulæ, an. m ij. rad. oſmundæ reg. ℥vi. butyr. Majal. ℔ iij. vini alb. ℔ ß. conciſæ herbæ, & contuſæ radices coq. ſ. a. ad vini abſumptionem: dein F. expreſſio, dum adhuc calent, cui adde oleum nucis Myriſticæ per expreſſ. ℥iß. Miſceantur diligenter & poſt ſubſidentiam abjectis fæcibus, F. ung. purum, quod in olla vitreata reponatur ad uſum. vel,

Secunda. ℞. Fol. chamęm. beccabung. naſturt. aquat. cochlear. hort. veron. mar. cardiacæ, capill. vener. ling. cervin. ceterach. lauri, ſummit. menth. rubr. ſalv. rubr. roriſmar. baccar. hederæ an. mß. rad. oſmund. regal. ℥iv. vini Moſcatellini ℔ß. butyr. Majalis ℔ iii. incidenda inciſa, & contundenda contuſa. coq. omnia ad vini abſumptionem, exprimatur dum calet, &, ſeparatô impuro ſedimentô. F. ſ. a. unguentum. Vel,

Tertia. ℞. Fol. ſalv. rubr. veron. mar. ling. cervin. Xiris, an. m ij. rad. oſmundæ reg. ℥ vi. ſummit. lavendulę, roris mar. fol. lauri, an. mß. aq. vitæ vulg. ℔ j. ol. è pedibus bovin. ol. vulpin. an. ℔ j. ſevi cervin. vel vervecin. vel medull. bovin. ol. lumbricor. an. ℔ j. coq. ad conſump. aq. vitę, exprimatur ung. dum calet, & ſeparatis fæcibus reſervetur in uſum.

Quarta. ℞. Fol. oſmundæ regal. virentis M vi. anagallid. flor. calendul. fol. ſalv. rubr hormin. cardiacæ, becabungæ, naſturtii aqu. an. manip. j. fol. roris marini, lauri an. m. ß. conciſa omnia minutim contundantur optimè in mortario marmoreo, vel ligneo, cū ℔ vi. butyri non ſaliti; inde macerentur per dies 14. tum paulatim liqueſcant in balneo Mariæ & ſimul ac ferveſcere incipiunt, F. Expreſſio, iterumque addantur herbæ ut prius. Tandem unguentum expreſſum, & depuratum, recondatur in vaſibus idoneis, ad uſum.

Hiſce generalibus externis remediis nonnulla particularia, certas corporis regiones ſpectantia, ſubjungi poſſunt. Ut,

Si regio abdominis, præcipuè Hypochondriorum, tenſa, dura tumidaque fuerit; neque durities, tenſitas, tumorve purgationi debito modo adminiſtratæ ceſſerit, ad hujuſmodi topica deveniendum eſt. Ut,

℞. Ol. de capparibus, de abſynthio, ſambucini, an, ℥j. ung. generalis primi ſuprà deſcripti ℥ ß. M. F. linimentum. Vel,

℞. Unguent. è ſuccis aperit. Foeſii ℥iij. ung. primi generalis ℥i.. M. F. unguentum. Commendatur etiam oleum ſaxifragiæ ex multiplici infuſione & coctione herbæ conciſæ & contuſæ fact. in oleo vulgari.

Tempore usûs hęc, ſimiliaque unguenta, vel linimenta, cum aliquo appropriato liquore facilioris penetrationis causâ miſceri poſſunt. Ut,

℞. Flor. ſambuci, fol. ſalv. rubr. contuſorum, baccarum lauri contuſar. ſantal. albi craſſiuſculè pulv. an. ʒ ij. vini albi ℔ ij. macerentur, per tres dies in loco frigido, in ampulla vitrea, ſubere accuratè clauſa, bis in die concutienda, tempore usûs portio liquoris, quæ pro una vice ſuffecerit, effundatur colata; denuò clauſum vas reponatur in uſum, vel (ſi fortiorem malis)

℞. Rad. bryon. alb. ſiccat. & inciſ. baccar lauri, ſtercor. Anſerini, an. ʒ ij. ſem. Cymini ʒj. fol. ſalv. rubr. flor. ſambuci an. pug. j. coque in ℔ i ß. vini Rhenani, ad ℔j. colatura ſervetur in vaſe clauſo, locô frigidô.

Liquores hi, ſimileſve unguento commixti, & ad ignem calefacti, calida nutricis manu, abdomini & præcipuè Hypochondriis, ad ſiccitatem uſque affricentur: ſimulque Nutrix iſtas partes molliter contrectet (viſcera modò ſurſum, modò deorſum, dextrorſum vel ſiniſtrorsū premēdo, ut ſuprà dirigitur.

Egregiè etiam hîc confert balſamum de Tolu, Unguentis vel Emplaſtris admiſtum. Poteſt & ex eo fieri Emplaſtrum, quod ſpinæ debili utiliter applicatur.

Emplaſtra quoque huc nonnihil contribuere videntur: ut,

℞. Cerati ſantalini ℥ iij. Gummi Ammoniaci in vino Rhenano, vel vino aliquo medicato modô deſcriptô, ſoluti, depurati, & ad ſpiſſitudinem iterum cocti ℥ j. F. ſ. a. Empl. hujus porrò ſufficiens quantitas extendatur ſuper alutam, & dextro hypochondrio coaptetur vel etiam ſiniſtro (ſi durities quod rarò accidere putamus) illic magis urgeat. vel,

℞. Succor. beccabungæ, naſturt. aqu. cochleariæ hortenſis, abſynth. cortic. ſambuci, rad. filicis maris, an. ℥ j. ſucc. depurat. lento calore, ad craſſitiem fermè extracti redigantur; tunc adde in pulverem ſubtiliſſimum comminuta ſantali citrini ʒij. macis ʒiß.

℞. Mixturæ hujus ℥iß. gumm. ammoniaci in vino ſoluti & ad ſpiſſitudinem cocti, ℥iv. miſceantur calide, & continuè agitentur, donec incipiant frigeſcere & indurari: & fiat Empl. applicandum ut priùs.

Porrò pulmonum malè affectorum gratiâ, frequēter quoque peculiare unguentum pectorale ex uſu eſt, in quo caſu.

℞. Ol. viol. lilior. alb. unguenti è floribus Arantiacis, an. ℥j. m. F. linimentum, calidâ manu pectori affricandum, ſuperimpoſita charta, mollique lana interſuta, vel panno laneo, addi huic linimento poteſt exigua quantitas balſami peruviani. Vel,

℞. Unguent. pectoralis ℥ij. ung. Glycyrrhizæ ſimplicis ℥iß. ol. viol. ℥j. M. F. linimentum, eodem modo adhibendum.

Cæterùm ung. glycyrrhizæ ſimplex ſic conficitur.

℞. Glycyrrhizæ recent. & ſucculentæ, ℥ iv. butyr.

butyr. recent. non ſaliti, in aqu. roſacea loti, ℔j. glycyrrhiſa inciſa contundatur optimè cum butyro in mortario lapideo; poſtea ſimul frigantur in ſartagine: tunc F. colatura cum expreſſione; idemque labor ter iteretur, cum pari quantitate novæ glycyrrhizæ.

Denique propter ſummam ſpinæ dorſi debilitatem, quę in hoc affectu frequens eſſe ſolet, Emplaſtra quædam iſti appropriata. parari poſſunt. In pharmacopæis extant Empl. de betonica & Diacalciteos; cui tamen tempore usûs addenda eſt maſtiches, olibani pulv. ao. ʒ ß. Emplaſtrum quoque, flos unguentorum dictum, huc referri poteſt, modo caphura omittatur, ſimiliter & Emplaſt. nervinum, vel.

℞. Unguent. primi generalis ℥ij. herbar. ejuſdem compoſitionem ingredientium, minutim conciſarum ℥v. ceræ citrinæ ℥iv. reſinæ puriſſimę ℥ viii. unguento, reſinâ, & cerâ liquatis, adde herbas, & ſ. a. F. Emplaſtrum. Vel.

℞. Unguent. generalis tertii ℥xv. lithargyri auri triti & cribrati ℥ix. coque ſimul ſpathulâ agitando ad Emplaſtri conſiſtentiam. Tum adde ceræ, picis burgundiacæ, an. ℥iij. olei nucis Myriſticæ expreſſi ʒiij. maſtiches, olibani, myrrhæ an. ʒiß. caſtorei ʒß. vitrioli albi pulverati ℥ß F. Emplaſtr. ſ. a.

Diſcrepant autem practici, in figura & applicatione horum Emplaſtrorum. Aliqui oblongam, & anguſtam figuram eligunt, & ſecundùm longitudinem ſpinæ applicant. Alii potiùs figuram latiuſculam & propè triangularem probant, & à lumbis deorſum ſuper os ſacrum ad Coccygem uſque, extendunt. Nos autem exiſtimamus, ubi inferiores partes ſpinæ, tum crura ac tibiæ, partes illæ nimirum, quæ ab inferiori ſpinæ parte nervos ſuos mutuant, præ ſuperioribus infirmæ ſunt, formam poſteriorem convenire poſſe, ubi verò potiùs ſuperiores ſpinæ partes videntur debiliores, priorem & oblongam formam magis quadrare.

Similiter à nonnullis pro ſpinæ debilitate linimentum commendatur, quod conſtat ex gelatina cornu cervi facta cum nervinis & radicibus ſigilli mariæ, floribus ſalviæ & conſolidæ, tempore inunctionis admiſcendum eſt aliquid olei nucis Myriſticæ per expresſionem, vel olei lumbricorum terreſtrium, aut adipis human. Atque hæc de medicamentis externis. *Hactenus Franciſcus Gliſſonius, Tractatu de Rachitide.*

Anatomicæ Inſpectiones.

Rachitidis & reſpirandi difficultate laborantis, anatomica inſpectio.

Infans dentitionis tempore languebat. Adfuit à principio tuſſis moleſta & ſpirandi difficultas, quæ indies increſcebant; caput ſolito majus erat: membra flaccida: carpi aut tarſi protuberabant; aderant nodi in coſtarum cartilaginibus; venter tumebat: pectus macre fuit. Tandem emaciatus obiit diem.

Abdomine inſpecto, cuncta ſana, ſed juſto majora. Inteſtina aëre turgida. In thorace ſternum reflexum, pulmones exucci & plumbei coloris. Mirum, membrana pulmones ſuccingens aſpera erat & protuberantiis, tuberculisque, verrucis non diſſimilibus. Apertis pulmonibus, in plurimis locis tartarea ſeu gypſea ſubſtantia concreverat.

Infantem hunc ex diętæ vitio, ſive cibi ſive lactis, quo ſugendo alebatur, Rachitide ſeu morbo anglico, laboraſſe certum eſt, cùm omnia ſigna huic quadrant. omnia viſcera in hiſce ſymptomatibus, quæ nervos à cerebro accipiunt melius habere videntur, quà membra, quæ nervis ex ſpinali medulla gaudent. Cauſam genuinam in obſtructione medullæ ſpinalis pono; quæ non quidem plane paralytica eſt, ſed pro parte. Succi enim nervoſi talem particularum proportionem poſſunt habere; ut cerebri glandulas, ejuſque nervorum originem facilè permeent medullamque ſpinalem quaſi obſtruant. Hinc cauſa petenda cur quædam partes nimium nutriantur, quædam autem flacceſcant.

Incurvantur oſſa, quia muſculi non creſcunt, eodem ritu ac ſi funis arbori circa radicem & ſummitatem accommodetur, tum arbor primò eſſet recta, elapſis verò aliquot annis planè eſſet curva; hoc modo etiam tota ſpina incurvatur, adeo ut κυφῶσιν vel λορδῶσιν laborent.

Oſſium nodi protuberant, quia alimentum tenax ad nodos copia quidem affluit, ſed propter lentorem altiùs in ſubſtantiam magis oſſeam non penetrat, ideòque intra oſſium tubercula magis ſpongioſa ſubſiſtit, & protuberare facit.

Cùm ſpina ita contrahitur, thorax anguſtatur, hinc pulmones haud juſtè explicantur & anſam difficili reſpirationi præbent. Humores interim ibi ſtagnantes ſi particulis ſalinis ſcateant, cryſtaliſantur, & calculoſos pulmones efficiunt. Glandulæ enim minimæ, quę pulmones perreprant, facilè lentis & ſalinis humoribus obſidentur. Vidi ſæpè calculos tracheæ adhærentes, qui unciam ſemiſſem & aliquando integram pendebant, ut dixiſſes totam trachee fiſtulam petrefactam fuiſſe, adeo calculoſa erat. Ejuſmodi petrefactionem refert *Clariſſ. Theod. Kerckringius obſ.* 27.

Non mirum igitur in infantulo noſtro pulmones ita inæquales fuiſſe tactu, cùm calculi per ipſam membranam ferè protuberabant; hinc liquet cur reſpiratio difficilis fuerit, aër enim ab hiſce tuberculis excludebatur, quò meliùs ſucci petrefacturi cryſtaliſando anſam habebant, quàm cùm moverentur: nullus liquor ſalſus cryſtallos mittet, quandiu moveatur, ſed dumtaxat, cùm quietus ſit. *Stephanus Blancardus in Anatomia Practica.*

Rachitidem conſequutus dolor Colicus lethalis, in quo inteſtina, ac præcipuè craſſa, rubore inflammatoriô hinc inde perfuſa, Cæcum tumidum ac ſphacelô tactum, Bilis ad inſtar picis paulò dilutioris nigra &c.

Rachitide priùs affecta puella, ſpinamque propterea ad lumbos non parum intro adactam gerens, languida ſemper vixit, ac ſubinde de doloribus colicis conquerebatur, qui tandem eò atrocitatis devenere, ut ſibi quandoque inteſtina dilacerari crederet, tuncque quicquid abdominis regioni umbilicali & cordis ſcrobiculo interjacet, non parum attollebatur. Singultu præterea ac vomitibus frequentibus, ſubſiſtente tamen appetentiâ, vexata, die Jovis 25. Junii 1696. circa ſextam matutinam, anno ætatis propè 19. adhucdum tamen non menſtruata, ſtaturæ pro ætate humilioris, ac tabida moritur. Cùm poſt meridiem ejus exenterationi aſſideremus, adnotavimus primùm exteriùs cutem admodum deſiccatam, Abdomen tenſum ac tumidum, ſpinam, ut jam diximus, intrò incurvatam. Abdomine autem apertô vidimus Omentum rubrum, tenue, ſed vaſis varicoſis ad ſuas origines conſitū, omni prorsùs adipe deſtitutum, & ad uſq; umbilicũm non deſcendens. Lien ſine vitio erat, quamtumvis totam morbi culpam in ipſum rejiciẽtes mulierculæ eidẽ iñumera, applicuiſſent remedia. Hepar grandius, malè coloratum, pallidum, maculis lividis conſperſum, diaphragmati per ſui

convexam partem largiùs ac intimiùs adhærens, minimè interim purulentum, verùm ejus ſubſtantia quaſi friabilis erat, velut aquæ diutiùs incoctum fuiſſet. Veſicula fellea adeò viſa eſt turgida ut aliquid bilis contentę tranſudaſſet, quo proximum inteſtinum extus inficiebatur. Hęc autem bilis adeò degener erat, aut colore ac conſiſtentia picem nigram aliquatenus liquatam, referret; ejus verò ſapor diſſectori ſubdulcis apparuit, non aliter quàm cum animalium bili ſpiritus admiſcemus acidos: prædictę autem veſiculæ parietes glutine illo bilioſo ita erant infecti, ut eo niſi adhibitis multis lotionibus, digitorumque confricationibus expurgari minimè quiverit. Pancreas bene ſe habebat, ut & itidem Ren ſiniſter; dexter verò purulentus reperiebatur circa pelvim, nulla tamen apparente ulceroſâ cavitate, ſed totâ illa purulentiâ potiùs è fibris viſceris tubularis per diſſectionem, non aliter quàm alibi lotii materiâ, emanante. Uterque figuræ erat inęqualis, quam loculamento à contorta ſpina efformato, in quod profundiùs compulſus erat, acceptam debebat. Uterus cum ovariis ſuis bene ſanus, cavitate; vix excipere potis ſemen orobi, & tamen inde ad exteriora ſpecillum liberè tranſmittens. Inteſtina, quorum apertutam ab inferioribus ordiebamur, ea ratione, quô ordine deſcribemus affecta, obſervata ſunt. Rectū rubicūdius undique, ac eo mucore, qui illud contra excrementi acrimoniam tuetur, prorſus ſpoliatum, materiam continebat pultaceam, griſeam, odoris non ita exquiſiti. Colon admodum erat dilatatum, tam ſecundùm ſui latitudinem, quàm ſecundùm longitudinem, ita ut vi ſic factâ freno ipſum corrugante, ac in plicas minus profundas cogente, in longum non parum explicaretur, valvulaſque cunniventes intus ſibi appenſas, ſeu potiùs per interioris tunicę corrugationem efformatas aptèque ſe interſecantes, ex parte obliteratas exhiberet: Hinc inde bilem viſcidam parietibus ſuis agglutinatam cum exquiſita circum inflammatione oſtentabat. Materiam ejuſdem indolis, quam in Recto deſcripſimus complectebatur. Cæcum tumidius, coloris extus atri, vaſis varicoſis totum conſitum. circa ſui originem craſſius, prorſus ſideratum, ac putridum, digitis æque facilè ac charta madida lacerabile ſuprà dicta materia cum aliquot ceraſorum nucleis plenum, reperiebatur. Ileon, Jejunum ac Duodenum rubore inflammatoriô, non parum perfuſa: Ventriculus admodum contractus, ſui cavo materiam pultaceam bile ſaturatam gerebat. Thorace hinc reſerato nihil quod contra naturam foret in eo advertere licuit; ut nec in ipſo cerebro quod firmioris erat texturę, per omnes ſuas partes perquam ſanum & probè conſtitutum, præterquàm quòd glandula pinealis naturali grandior, ad fabæ minoris magnitudinem accedebat.

Non poſſumus cauſam mortis dolorumque illam accerſentium ex alio repetere quàm pravâ hepatis conſtitutione, rachiticis familiari, unde bilis degener ferocioriſque indolis efformata, ac ſecreta eſt, quæ poſt varios, per totum inteſtinorum tractum, dolores excitatos, impreſſiones tandem funeſtas pluribus locis peperit, quas cultrô anatomicô detectas, mox explicuimus.

Anatome pueri Rachitide defuncti.

Clariſſ. Samuelis Graſſij, Ephemerid.

Germanic. Cent. 1. & 2.

In ſectione pueri rachitici trium annorum ſequentia obſervavi. Intra integumenta abdominis pleraque interſtitia ſcirrhoſa, ulceroſaque inveniebantur. Hepar erat pergrande, in dextro latere per abſceſſum ad meſenterium tranſeuntem, omnia inteſtina infeſtantem, cum ſcirrheſcentia & exulceratione undiquaq; contortum, ut neutiquam diſtincta inteſtina conſpici & diſtingui potuerint, circa inteſtinum rectum maxima induratio ſive tumor ſcirrhoſus trium digitorum amplitudine obſervatur. Renes erant integri, & more hujus ætatis ſatis magni, in dextro inguine inveniebatur relaxatio annulorum peritonæi, ob convoluta verò & purulenta ſcirrhoſa inteſtina prolapſus in ſcrotū non obſervabatur, bene verò per digitum hiatus percipiebatur. Lien erat magnę & optimæ conſtitutionis, Ventriculus flaccidus & enervis. Dexter lobus pulmonis erat taliter qualiter conſtitutus; in thymo tamen dextri lateris abſceſſus ſcirrhoſus, nucis juglandis viridis magnitudine conſpiciebatur: Siniſter vero pulmonis lobus totus quantus ſcirrhoſus erat, & pleuræ in ſuperiori parte annatus. Cor cum pericardio optimæ erat notæ. In cerebri ventriculis copioſa inveniebatur lympha.

Ex hiſce concludo in rachitico-hypochondriacis infantibus hepatis conformatiunē nimiam in culpa eſſe, quia

1. Hepar lymphæ maximum colatorium eſt.

2. Ob hepatis nimium augmentum, cæteris partibus idem adimitur: Hinc flacceſcunt muſculoſæ partes, & abdomen attollitur.

3. Hinc propter lymphæ defectum in meſenterio, ejuſdemque glandulis reſtitans chylus varices, obſtructiones, flatus, & intumeſcentiam abdominis cauſatur.

4. Ob lymphæ in muſculoſas partes denegatam diſtributionem, eadem in capite cumulatur, caputque grandiorem nanciſcitur figuram; lympha verò nutrix largiori per nervos & vaſa lymphatica influxu præcox oſſibus per medullam infert nutrimentum, ut non mirum quod propter minus nutritos tendines & muſculos, oſſa abundanter creſcant, incurveatur, & ramorum inſtar exoſtoſes protrudant.

Videre poteris Lector verè Anatomicus, quomodo hæc ratiocinia ac concluſiones genuinis Oeconomia animalis legibus accommodentur.

RAMEX.

Vid.

HERNIA.

RANULA.

I. NOnnumquam ſub lingua, propè ejus vinculum, ſeu ligamentum, tumor oritur, Græcis *βάτραχος*, Latinis Ranula, dictus, quod hoc ſublinguali tumore correpti, coaxando magis quàm loquendo mentis ſenſum enunciare videantur. Eſt autem Ranula tumor mollis, laxus, muci plenus, ſub lingua prope ejus frenulum ſubſiſtens, atque loquelę libertatem adimens. Enimverò tumore hoc aperto mucus prodit, ovi albumini colore & conſiſtentiâ non multum abſimilis. Et ſcribit Aquapendens, ſe aliquando hujuſmodi tumorem vidiſſe adeò ingentem, ut omnes fermè oris partes labefactarit. Equidem errat ille, quādo Meliceridis ſpeciem hunc tumorem eſſe putat; quum non eadem in hoc, atque in Meliceride, contineatur materies

II. Circa cauſam verò hujus tumoris, Veteres omnes, tum Medici, tum Chirurgici, quibus latuit vera organorum ſalivaliū ſtructura, perperam ratiocinantur; ſanguinem

Digitized by Google

ſanguinem accuſantes craſſum & terreſtrem, ſeu ut loquuntur, humorem tartareum in venis ſub lingua coacervatum, aut pituitam lentumque humorem è cerebro eò ſtillantem, partibuique hiſce infixum. Sed repertis, ac palam oſtenſis, organis ſalivæ generationi & excretioni dicatis, potius dicamus oriri ranulā à ſaliva nimis acri ſimulque viſcidiore, quæ per inferiores ductus ſalivales erumpens atque ob ſuam ipſius viſciditatem extrema ipſorum orificia liberè permeare nequiens, hinc ſub lingua, propè ejus ligamentū ſubſiſtens huc ibidē tumorem, ingenti cum dolore, excitat.

III. Sed ut tollatur ſublingualis hic tumor, laudant pulverem, quo identidem ranula fricetur, e. g.

℞. Pyrethri, zinziber. an. ʒj. ſal. comm. gem. an. ℈ij. radic. iridis, hermodact. an. ʒß. origan. calaminth. maſtich. an. ℈j. M. F. pulvis. Ex iiſdem in aq. & vino decoctis, oris collutio fieri poteſt.

Avicenna extollit origanum, cortices granator. & ſal, quibus mixtis & pulveratis ranula fricetur. Veruntamen hiſce, aliiſque medicamentis, quæ paſſim apud Autores deſcribuntur, rarò admodum curatur ranula, vixque ea ſanatur niſi Chirurgia.

Paræus Chirurg. lib. 7. cap. 5. Vigierius Chirurg. lib. 1. cap. 36. & alii, tumorem hunc ſublingualem aperiendum cenſent actuali cauteriô, hinc materiam intus contentam educendam, ne malum revertatur. Alii acum per tumorem tranſmittunt, atque vulnus deinceps cum ſcalpello dilatant, ut concluſus humor effluat; quô effuſô cum aqua mulſa gargariſare jubent, quam & per ſyphunculum in apertum tumorem immittunt, ac ulcus tandem legitimè claudunt. Sed quoniam contentus in hoc tumore humor nimis viſcidus eſt & tenax, quàm ut per exiguam hanc aperturam poſſit evacuari; ideò cum Fernelio, multiſque aliis, legitimam hujus tumoris curationē eſſe puto, ut ranula ſcalpellô utrioque aperiatur, & quidem ſectione lata, & profunda, quæ citra periculum fieri poteſt. Ubi verò humor effluxerit, & ultrà expreſſus ſit, ſæpiùs os colluatur hordei decoctô cum melle roſaceo, tantillo addito ſalis prunellæ, donec nihil amplius tumoris in loco affectô reliquum ſit. Nigra autem, vel fuſca, & dura ranula, quæ cancroſa eſt, attingi non debet. *Joh. Munnicks in Chirurg. ad Praxin hodiernam adornata.*

REDUVIA.

Vid.

PARONICHIA.

RECUTITI.

Vid.

PENIS VITIA.

RENUNCIATIO.

R*Enunciationum materia eſt admodum ampla, & ad omnes propè Medicinæ partes ſe extendit: Siquidem vix aliquid morbidi occurrit in quo renunciandi occaſio aliquando non exhibeatur. In gravidarum, ac in earum quæ pepererunt, v. g. examine; atque in illis quæ ante aut poſt partûs terminum ordinarium fœtus ſuos enixæ ſunt; in Viris, aut Mulieribus matrimonio inhabilibus; in iis qui veneno enecti ſunt; in Leproſis, in Lue Venerea affectis, innumeriſque aliis ægritudinibus & caſibus dubiis, Medicus à Magiſtratu adhibitus, ſolidis rationibus ac authoritatibus fretus, tanquam legitimus judex pronunciat. Verùm in præſentiarum hocce in argumento nos in iis reſtringemus quæ à Medico, aut Chirurgo frequentiùs expetuntur; ſcilicet in Vulnerum ipſorumque lethalitate, aut non lethalitate, aliorumque paucorum Renunciatione. Præterquàm quod etenim de Partûs termino plurima videri poterunt in ſecunda Bibliothecæ noſtræ Medico-Practicæ, brevi emittendâ, ſic Deo juvante, editione: Gravidarum ac Puerperarum examen totum difficultatibus horridum reperitur, dum, ſcilicet ſignis nimium æquivocis ac fallacibus innititur; aliarum renunciationum quæ à Medico expetuntur, pars maxima à morborum accurata diagnoſi unicè dependet. Vulnerum itaque lethalium, vel minimè lethalium examen jam referre ſtudentes, duos adhibebimus tractatus; primum ſcilicet ab Excellentiſſimo Godefredo Welſchio, in Lipſienſi Academia Medicinæ Profeſſore famigeratiſſimo, conſcriptum, & jam annô 1674. evulgatum; in quo quia renunciationum formulæ linguâ Germanicâ, Doctis omnibus minimè notâ, tradita reperiebantur, earum in linguam latinam tranſlationem perfici curavimus. Alteram, perelegantem ſanè, à Præclariſſimo Viro Joh. Bohnio, Profeſſore itidem Lipſienſi, de Renunciatione Vulnerum, jam annô 1689. publici juris factum, non ita pridem verò, annò ſcilicet 1711. rursùs cum non contemnendis correctionibus & auctariis Lipſiæ editum. Veniat itaque primò.*

Clariſſ. Godofredi Welſchii Rationale Vulnerum Lethalium Judicium, ſeu de Vulnerum Lethalium Natura & Cauſis, eorumque legitimâ Inſpectione.

CAPUT I. *De Lethalitate in Genere.*

Cùm, ad dicendam ſuper *Lethalitate* Sententiam, maximum intereſſe videatur, ut in anteceſſum ſtatim conſtet, quid propriè *Lethalitatis* nomine veniat, vel venire tamen debeat, operæ pretium eſſe exiſtimo, ut ex Principum Medicorum Scriptis, communique Rationalium, ac Dogmaticorum Fonte, genuinus Rei iſtius hauriatur ſenſus; Hinc ſi Patrios Artis Medicæ inveſtigemus Lares, nihil vulgarius, quàm τὸ θανάσιμον occurrere, expetimur ubique; quod, cùm ἀπὸ τοῦ θανατόω, *mortem infero*, & hoc ἀπὸ τοῦ θανάτου, quod ἀπὸ τοῦ θνήσκειν, mori, *Mortem* denotat, derivetur, primu ſtatim intuitu omnem Ambiguitatis videretur removere remotam; Verùm enim verò ſi Hippocratem, accuratumque ipſius Commentatorem Galenum, hinc inde evolvas, conſulaſque pluribus in locis, τὸ θανάσιμον, vel, quod idem, θανατῶδες Ipſorum, non idem ſemper ſignificare comperies; Sic enim vel pro eo tantùm, quod κακὸν, vel κινδυνῶδες, malum, pravum, pernicioſum, ac periculoſum eſt, accipitur; Ita namque Hippocrates *Vulnera Capitis, quæ Oſſibus Syncipitis infliguntur*, θανασιμώτερα καὶ χαλεπώτερα (ut ſtatim addit) non Lethalia purè, ſed pernicioſa magis, magiſque periculoſa dicit, *quàm ſi in qualibet alia Capitis parte iſta accidant*; cùm, quod χαλεπὸν eſt, non ſtatim θανάσιμον ſit; Unde idem Hippocrates, Teſte Galeno, τὸ θανάσιμον, vel θανατῶδες *de Convulſione ex Hellebori uſu* prædicat, non quoad ea *Mortem ſimpliciter* inferat, ſed quòd mala ſit, ac periculoſa, quia ex helleboro (& albo quidem, ut Gal. addit) utpote qui hypercatharſin facilè, vomitum, &, per conſenſum ventriculi cum cerebro, mala plurima inducere ſolet, prognata eſt.

Propriè tamen magis de *Eo* dici videtur, quod in *morbis*, *eventûs ratione*, vel *dubium* ſatis, atque ſummè *periculoſum* eſt, & ita quidem, ut, ſi ſervari & evadere quoſdam, contingat, rarum ſit; Id quod Galenus

lenus innuiſſe legitur, dum dicit: *Hoc Verbum Lethale protu' ſſe Hippocratem ſæpè de his, qui ἐξ ἀνάγκης & inevitabili qu. neceſſitate, ſæpè etiam de iis, qui ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, & magna ex parte, morituri ſiat*: Unde Ipſe Hippocrates dicit: *ἀποθνήσκουσι δὲ μάλιστα, &c. Moriuntur autem* maximè *&c.* vel, ut Interpres reddit, ferè *autem mors contingit, ſi cui vulneratum fuerit Cerebrum &c.* hinc, cùm non omnes in univerſum, quibus Cerebrum vulneratum eſt, mori *ſemper* contingat. neque θανάσιμον h. l. *ſemper*, ſed ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, & *ut plurimum*, *Lethale* eſſe, manifeſtum eſt.

Vel tandem pro *Eo*, quod θανάσιμον ἐξ ἀνάγκης. ex *neceſſitate*, vel *ſimpliciter*, & *abſolutè*, *Lethale* eſt, & nullà ope, nullà curà, nulliſque corrigi poteſt mediis ac remediis; hoc eſt, ubi ſummâ, & inevitabili (conſequutionis purà) neceſſitate, ac qu. *ſecundùm Canonem*, quod dicitur, moritur Patiens, & Vita nullo Artis Conſilio ſervari, & prolongari poteſt. Qua in re *Hippocratis*, & *Galeni* ſententiæ, *Celſus*, *Fallopius*, *Foreſtus*, *Hildanus*, *Senaertus*, *Sebizius*, & Alii, adſtipulantur unanimes.

Cùm verò uſu hactenus in *foro Medico* receptum eſſe conſtet, ut illud tantùm *Lethalitatis* mereatur titulum, quod vel *ut plurimum*, vel *ſimpliciter*, & *abſolutè*, *mortem*, mortem, inquam, non *Parti*, ut, cum Brachium gangrænâ correptum, mortuum dicitur, ſed *Toti Corpori* inferre aſſolet; abſque mora proinde in *formalem Vulneris Lethalis rationem* inquirendi anſam arripio.

Cap. 2. *De Vulneris Lethalis Deſcriptione, ac Diviſione.*

Dico ergò, quòd *Vulnus Lethale ſit Unitatis in Parte Humani Corporis, vel nobili vel ad Vita tamē ſimpliciter neceſſaria, à re externa. violenter ſolvente continuum. inducta, &, vel cum diſcrimine, vel ipſâ vitæ jacturâ, conjuncta Solutio.*

Vulnus omne *Solutionem* eſſe *Unitatis*, vel lippis etiam, ac tonſoribus notum eſſe cenſeo; ita, ut. plura impræſentiarum de ea proferre, nunc quod ſuſcepi, non patiatur negotium, ſed reliqua potiùs, & quæ ad præſens facere magis videntur propoſitum, datæ *Deſcriptionis* membra accuratiùs examinanda augurer; præprimis cùm *Subjecti* ſtatim, vel *Partis Lethali Vulnere Affecta* qualitas, ac conditio, commodam dicendi præbeant materiam.

Cùm verò *Lethale Vulnus duplex* in Definitione agnoſcat *Subjectum*, vel *partem affectam*; *Nobilem* unam; *Ad vitam* verò *ſimpliciter neceſſariam* alteram; inquirendum proinde ulteriùs, quid ſit, & in quo conſiſtat *Nobilium humani Corporis Partium Nobilitas?* Earumque pariter, quæ *ad Vitam ſimpliciter neceſſaria* dicuntur, *Neceſſitas?*

Partem verò unam, alteramque *Nobilem*, *Viſcus Nobile*, *Partem principem*, *principalem* (*quòd aliarum partium vel Principium ſint, vel, Actionum ratione, Principatum tamen præ aliis obtineant*) aliam verò *neceſſariam* dici *Medicis*, *nihil novi*; *ſed communi uſu ab* Anatomicis *ita receptum eſt.*

Nobilitatem autem quod attinet ipſam, eſt ea vel *Structuræ* ac *Conformationis*, vel *Actionis* cuilibet parti *propria*; *Illa* ex viſceris *Situ*, *Subſtantia*, notabilique *partium integrantium Apparatu* imprimis cognoſcitur; *Hæc* verò per *Singularem agendi Proprietatem*, & *Prædominium* in alias, manifeſta redditur cuilibet.

Unde, *Situm* ſi intuearis, *Cerebrum*, *Cor*, & *Epar*, Principum inſtar, ac Magnatum, illud quidem *Caput*, iſtud *Torrorem*, hoc verò *abdomen*, tanquam certas *Regiones*, Medicis etiam ita dictas, occupare, comperies; Si *Subſtantiam*, proprium cuilibet *Parenchyma* eſſe, concedes; Si verò magnificum *integrantium partium Apparatum*, non ſine ſumma *Optimi Creatoris* laude, ac admiratione, inſpici iſta, inſignèque præ partibus omnibus prærogativam mereri, ac Principatum, ipſe fateberis; Et eò magis, quò major, ac ſplendidior à *Deo*, & *Natura* ipſis conceſſa eſt.

Actionis quoque *Nobilitas* pariter, ac ſingulis innata & à *Subſtantiæ proprietate proveniens Proprietas*; Quas integrè ut tradere queam, tantum ſanè abeſſe reor, ut potiùs, quò me vertam, neſciam! eloquar, an ſileam? Scilicet tanta eſt viſcerum horum *Nobilitas*, & Eminentia, ut vel in ea ſola *Summum iſtud*, quod omnes in univerſo hoc Terraru Orbe ſperant, optant, deſiderant, *Sanitas* nimirum, &, ut breviter dicam, Vita ipſa, extremuſque vitæ halitus conſiſtere, ab eaque dependere, ſtatuatur meritò. Hæc etenim viſcera ſunt, quæ, cùm nondum ſumus, Generationis noſtræ ſuppeditant Principia, & ut tenelli adhuc in utero, inque lucem poſtmodum editi nutriamur, augeamur, moveamur, & vivamus, faciunt.

Unde ſi *Cerebrum*, Animalis Facultatis Organum, *Platonis ἡγεμονικὸν*, rationalis animæ Domicilium, Senſuum omnium Senſorium, motus localis directorium, *Cor*, vitalis facultatis organum, caloris nativi & humidi radicalis principium, ſpiritus inſiti receptaculum, influentis emiſſorium, Miſericordiæ, Charitatis, Caſtitatis, aliarumque Virtutum non minus diverſorium quàm ſiniſtrorum Affectuum Ergaſtulum; *Epar* verò, Naturalis facultatis organum, ſanguinis Ergaſterium, nutrimenti Colatorium, & benignum partium adjacentium fomentum, cum aliis dicerem, à vero aberraturum me, dubito; præſertim cùm tanta ſit *Viſcerum* horum *Dignitas*, ut reliquarum more partium, non vicinis tantùm faveant partibus, ſed ut toti pariter proſpiciant corpori, utpote quorum regimini integra humani corporis œconomia à naturante Natura providè ſatis demandata, atque concredita eſt; Sic etenim quis nervus vel minimum etiam extremi pedis incurrit digitum, eumque ſentiendi, & movendi informat potentia, niſi qui à *Cerebro*? quæ *Arteria*, quæ in ſummum etiam corporis habitum influentem cum nutrimento diſtribuit Spiritum, niſi quæ ex *Corde*? quæ tandem *Vena* in toto microcoſmi territorio eſt, quę ſanguinem à nutritione ſuperſtitem, refluumque ad ſuos reducit fontes, niſi quæ (ex Veterum imprimis ſententia) ex *Epate* ſit? Ita, ut *Nobilem* hanc *partium Trigam*, non *Structuræ* ac *Conformationis* minus, quàm *Actionis* gratia, *Nobilitatis* emereri ſtemmata, à multis hinc meritò deciſum, ac concluſum fuiſſe ſeculis, totus fateri habeam.

Sed ut in alteram etiam *Partis* Lethali vulnere *affecta* inquiram notulam, dicitur iſta *Pars ad vitam ſimpliciter neceſſaria*; quod ipſum quamvis abſonè quodammodò minuſque medicè, & qu. non omnes partes noſtri corporis ad vitam eſſent neceſſariæ, dictum videatur, nihilominus tamen ſcitè, & pro Inſtituti ratione, appoſitè ita dictum, comperies; cùm impræſentiarum non loquar de Statu humani corporis ſaluberrimo, & plenariâ Actiones omnes perfectè exercendi potentiâ, quæ ab omnium omninò partium naturali dependet habitudine, ac conſtitutione, ſed de corpore in aliqua ipſius parte vulnerato, & quatenus ſuper qualitate, & *Lethalitate* inflicti iſtius *vulneris* dicenda eſt *ſententia*. Dari autem, præter ſuperiùs enumerata *viſcera*, alias in corpore humano *Partes*, quæ *Nobiles* quidem vel *Principes* non ſunt, ſine quarum tamen ope, & officio *Principes* dictæ *Partes* œconomiam corporis ſartam tectam ſervare, vitamque ipſam *ſola* tueri nequeunt; *Alias* verò, ſine quarum ope, uſu, & officio, Vitam, quamvis imperfectè, & miſerè, ſervari tamen contingat, extra omnem eſt con-

troverſiam;

troverſiam; Sic cui inteſtinum tenue profundè vulneratum eſt, moritur; E contra cui manus integra amputatur, non moritur; Ratio eſt, quia abſque ope, uſu, & officio manûs, vivere poteſt, qui, ceſſante ope, uſu, & officio Inteſtini, moritur.

Dicitur ergo *Pars ad vitam ſimpliciter neceſſaria quæ ejuſmodi fungitur munere, quô vivi carere non poſſumus*, & cujus ſublato uſu, & officio, vita ipſa ut plurimùm ceſſare cogitur, quales ſunt: *Pulmones*, cum *aſpera Arteria*, *Diaphragma*, *Gula*, *Ventriculus*, *Inteſtina*, *Meſenterium*, *Renes*, & *Veſica*; Reliquæ verò omnes pro ſimpliciter ad vitam neceſſariis non habentur, quippe quibus vel vulneratis, vel planè perditis, vulneratus, quamvis cœcus, mutus, ſurdus, claudus, mancus, uno verbo, miſer reddatur, vivus nihilominus ſupereſſe poteſt.

Quibus omnibus ita poſitis, quæ tandem *Lethalis Vulneris Cauſſa* ſit, ac *Differentia*, reliqua in deſcriptione allata teſtantur Verba, *Cauſſam* proinde quod ſpectat, & quidem Procatarcticam (cùm aliam non agnoſcat vulnus) dicitur ea *Res violenter ſolvens Continuum*; *Res*, eaque externa (cùm de Continui ſolutione à cauſſa interna, humorum purà vitio, & acrimoniâ, hic ſermo nullus ſit) quodlibet ſcil. *Armorum*, *Rerumque* aliarum genus, quod *Continuum ſolvere* aptum natum eſt; Sive ſit *ſclopetum*, *haſta*, *gladius*, *enſis*, *pugio*, *culter*, *novacula*, *fuſtis*, *ſaxum*, *malleus*, *contus*, vel id genus alia; Sed quid agit *Res* iſta? *ſolvit*; quomodo? violenter; quid? *Continuũ*; quippe quibus ipſis *Subjectum* partim, *Actio* partim ipſa, partim v. *agendi* determinatur *modus*.

Subjectum, in quo *Res* iſta *externa* agere fertur, *Continuum* dicitur; quod *Medicis* idem eſt, ac *integrum* & *unitum*, cui opponitur, quod *ruptum*, *fractum*, *fiſſum*, *contuſum*, & *diſciſſum* eſt; Ad naturalem enim partium conſtitutionem, præter *Temperamentum* & *Conformationem*, *Unitatem* non minus earumdem requiri, vel noſtris etiam notum eſt tyronibus; unde receſſus etiam à naturali iſta *partium Unitate* peculiare Morborum genus, *Soluta Unitatis* dictum, conſtituit; *Actionem* verò quod concernit ipſam, dicitur, *rem externam ſolvere Continuum*, quod dicere *Medicis* nihil aliud eſt, quàm, *vulnere Lethaliter* inflicto, *viſceris nobilis*, vel *partis ad vitam ſimpliciter neceſſaria* fabricam, ac ſtructuram deſtruere, &, quod *integrum* in ea, ac *unitum* erat, *ſolvere*, *rũpere*, *frangere*, *lacerare*, ac *diſcindere*; Et quidem *violenter*, hoc eſt, *fortiter*, & *cum violentia*, ac *impetu*, utpote quo ipſo *Continuum ſolvendi*, *Modus* exprimitur: qui in eo conſiſtere videtur, quòd *Lethalium vulnerum* omnia *manûs* fiant. & contingant *violentiâ*; & quidem vel *Cæſim*, ſive incidendo (*wenn einer gehauen*, *oder geſchnitten wird* (vel *punctim*, ſive pungendo (*wenn einer geſtochen*, *geſtoſſen wird*) vel *immiſſo ex ſclepete globulo* (*wenn einer mit einer Rugel getroffen und geſchoſſen wird*) vel tandem *Contuſim*, ſive contundendo (*wenn einer trucken geſchlagen*, *geſtoſſen*, *geworffen*, *oder mit Fuſſen getreten wird.*) Unde etiam, qui ex tali moriuntur vulnere, morte *non-naturali* vulgò, & *manu violentâ* periiſſe dicuntur, (*Sie ſeyen keines reinen*, *oder naturalichen Todes geſtorben*) quod tamen ad ſolam Cauſſam externam, ejuſque violentiam reſtringendum eſt, utpote quâ ipsâ quocumque etiam modo ea contingat, *Calor nativus*, cuius *extinctio mortis naturalis cauſſa* eſt, deſtructo ſcil. per *Vulnus Lethale* hoc vel illo Actionis Nobilis, vel ad vitam ſimpliciter neceſſariæ, Organo, & ipſe perit, & extinguitur.

Ut autem *Lethalium* denique *vulnerum* addatur *Differentia*, videtur ea ſe ipſam manifeſtare, modò illa, quæ ſola adhuc in definitione reſtant, attendantur Verba, dum dicitur; *Unitatis in Vulnere Lethali Solutionem cum Diſcrimine & Jacturâ vitæ conjunctam* eſſe; Hinc cùm *Vulneris Lethalium* aliud *cum vitæ diſcrimine*, hoc eſt, ſummo ipſius periculo; Aliud verò cum ipsâ ipſius vitæ *Jacturâ* fiat, & diſpendio, Dividendum propterea illud cenſeo in *vulnus Lethale ſimpliciter & abſolutè* tale, & in *Vulnus Lethale ut plurimum*; utpote ex quibus paucarum horarum vel dierũ ſpatio moriuntur vulnerati, & pereunt, ita ut *Duas* proinde *Vulnerum Lethalium Claſſes* conſtituam, quarum *Prior Vulnera partium nobilium*, & quatenus *ea ſimpliciter*, & *abſolutè Lethalia*; *Poſterior* verò *partium ad vitam ſimpliciter neceſſariarum Vulnera*, & quatenus *ea ut plurimum* ſunt *Lethalia*, continet. De quibus ſingulis in Specie.

Cap. 3. *Primam Vulnerum Lethalium Claſſem continens.*

Ex *prima* igitur *Vulnerum Lethalium Claſſe* ea relaturus, quæ *ſimpliciter*, & *abſolutè Lethalia* ſunt, nullaque arte, nulloque remedio ſanari poſſunt, eam imitari conabor methodum, quæ ſuperius partium nobiliorum, & principum, conſtituebat ſeriem; Quas inter cùm *Cerebrum* primum occupaverit locum, de ipſius etiam *Vulneribus* primum eſto *Judicium*.

Perpendens autem quàm verum ſit, quod, qui bene diſtinguat, bene doceat, in anteceſſum ſtatim notari velim, τὸ *θανάσιμον*, *Lethale*, de toto quidem Organo, & principalioribus, non verò de ſingulis ipſius prædicari debere partibus: Prædicta enim viſcera ſunt partes organicæ, quæ, *Actionis* ratione, unum quidem conſtituunt Organum unum totum, *Conformationis* verò ratione, ex pluribus diſſimilaribus, & integrantibus conſtant partibus, quarum nec eadem invicẽ eſt facies, ſubſtantia; forma, multò minùs eadem dignitas, idem uſus, eademque neceſſitas; & conſequenter nec idem de omnibus ſuper *Lethalitate* erit Judicium; Sic (ut quivis poſſit, quod volo, aſſequi) cùm Cordis vulnera *ſimpliciter* & *abſolutè* dicuntur *Lethalia*, intelligendum quidem iſtud eſt de Toto vitalis Facultatis Organo, & principalioribus ipſius partibus, Ventriculis purà, Auriculis, & vaſis, non verò de reliquis æquè ipſius partibus; aliàs enim vulnera Pericardii (modò contingat, illud ſolùm lædi) & ipſa eſſent Lethalia, quod non eſt, teſte *Benivenio*, qui, *ictum in Cordis tunica curaſſe*, legitur; Et ſic ſuper Lethalitate judicandum de omnibus.

Sed *Cerebrum Caput* occupat, quod ex multis, iiſque diverſis, quæ vulnerari poſſunt, conſtat partibus, quarum tamen *Vulnera* (*quamvis nec leviuſcula contemnenda ſint*) non omnia, nec ſemper habentur pro *Lethalibus*; Inter omnes autem *cerebrum Princeps* eſt, utpote quod *Animali*, & ſibi propriâ, à *Creatore* inſtructum *Facultate*, prompto ſatis Spirituum animalium miniſterio, Senſuum internorum, & externorum, motuſque voluntarii functiones omnes expeditè diſponit, atque gubernat; ita, ut quò nobilius eſt *cerebrum*, eò periculoſiora etiã, & *Lethalia* magis eſſe ipſius *Vulnera*, veriſimile ſit.

Cùm verò de *ſimplicitar Lethalibus* hîc tantùm ſermo ſit, ea verò, ut ſuprà monitum, de omnibus ipſius partibus dici non poſſint, inſpicienda proinde eſt *cerebri Structura*, & *Compoſitio*; Sed breviter, & in tantum, quantum inſtituti ferre videbitur ratio.

Situm autem eſt *cerebrum* in *capite*, membranoſo piæ, duræque matris operculo, validoque ſatis Cranii non minùs circum circa præmunitum muro, quàm propriorum ac communium tegumentorum involucris, denſâque donatum cæſarie; *Formam* habet globoſam quodammodò, continentis tamen Cranii æmulam; *Magnitudine* vel *amplitudine* verò inſigni, Bovem, & Bru-

ta, in proportione, ſuperat pleraque; *Subſtantiam* agnoſcit peculiarem, & ſibi proprium, cùm ſimilem non liceat reperire in corpore; Cujus ratione dividitur in cineritii coloris *corticem*, qui mollis, & candicantem *Medullam*, quę ſolidior; *Sitûs* autem ratione, in partem anteriorem, & poſteriorem; dextram, & ſiniſtram; ſuperiorem, & inferiorem; Illa *Cerebrum* propriè, hæc *Cerebellum* in ſpecie dicitur; à quibus utrique *Nervorum* oritur *Principium*, & *Spinalis* dicta dependet *Medulla*, ex maximo *Occipitis* foramine in vertebrarum ſinûs deorſum porrecta; *Actio* denique ipſius eſt, *Animales* elaborare *Spiritus*, ac miniſterio eorum ſenſuum, commodum *Senſuum internorum*, & *externorum*, *Motuſque localis* eſſe *Organum*.

Ex quibus colligi facilè poteſt, quę tam in *Cerebro* pars *Vulnerum ſimpliciter*, & *abſolute Lethalium* ſedes ſit; *Medulla* ſcil. utpote quę Spirituum animalium non tantum officina, & diverſorium eſt, ſed & alias, unum tamen cum *Cerebro* conſtituentes Organum, partes continet, & fovet nobiliſſimas, quales ſunt: *Falcatus* iſte per mediam cerebrum conſpicuus *proceſſus*, ſinuſque ipſius, copioſum arterioſi, & venoſi generis ſanguinem continentes, eumque circulantes; *Celebres* item *Cerebri* dicti *Ventriculi*; ut & mirabilis iſte in cavitate partim ipſorum, partim circa eoſdem venularum, arteriolarumque apparatus, *Plexus Choroides*, & arterioſum *Rete mirabile* dictum; Quarum partium, ut dicetur, *Vulnera*, præſertim quę magna; & profunda ſunt, *ſimpliciter*, & *abſolutè Lethalia* eſſe, ſtatuo. Ne verò abſque ratione, & fundamentis dicatur vel determinetur quicquam, *Lethalitatis* iſtius ordine exponenda eſt ratio; quod ut commodi° fiat, quinque iſta (ſive ea *Lethalitatis* Signa, & Indicia, ſive requiſita ... mihi perinde eſt) attendenda cenſeo quor° 1. eſt *Partis vulneratæ Nobilitas*, vel *Neceſſitas*; 2. *Vulneris Magnitudo*, & *Profunditas*, 3. *Remedia applicandi impoſſibilitas*; 4. *Symptomatum gravitas*; & 5. *Periclitantis vitæ termini Brevitas*; quippe quæ toti huic de *Vulnerum Lethalitate* applicanda ſunt diſcurſui.

Sic ergo *Medulla cerebri vulnera ſimpliciter*, & *abſolute* ſunt *Lethalia*; 1. quia eſt omnium Capitis partium nobiliſſima; 2. Accidit vulneris profunditas, cùm, ſi vulnus capiti inflictum ad Medullam uſque cerebri penetret, partes prius alias, ſituque priores, cutem puta capitis, pericranium, cranium ipſum, duram, piamque matrem, &, qui medullæ proximus eſt, cerebri corticem, fuiſſe vulneratas, præſupponendum ſit; Unde 3. Remedia applicandi ſuboritur impoſſibilitas, vel maxima tamen incommoditas; Et quô, quæſo, modô Chirurgorum etiam dexterrimus *Vulnera Medullæ Cerebri* tractare legitimè, curare, vel ſanare poterit, quę ob loci profunditatem, vulnerumque in vicinis partibus complicationem, nec videre quidem poteſt, multò minus inſtrumentis ipſi explorare, licitum eſt; Et ſic ſubſequitur 4. Symptomatum gravitas, copioſa purâ ſanguinis profuſio, Actionum animalium læſio, dolor, ob ſolutionem in partibus membranoſis continui, exquiſitus, vigiliæ, humorum a dolore excitatus affluxus, unde inflammatio, in bilioſo præprimis corpore, febris, delirium, *quod in vulneribus Capitis malum dicit Hippocrates*, iſtiu partis putredo, & corruptio, gangræna, Lethargus, Epilepſia, Tremor, ob ſpirituum vel reſolutionem, vel interceptionem, Paralyſis, Convulſio, eaque vel particularis, vel univerſalis; quæ ipſa 5. demum periclitantis vitæ termini comitatur brevitas, cum paucarum horarum, vel dierum ſpatio, perire vulneratos ita, dies teſtetur, & Experientia.

Quò profundiùs verò vulnus penetrat, ita, ut vel *Falcatus cerebri proceſſus*, vel ipſius *Ventriculi*, &, qui propè eoſdem ſunt, *Plexus Choroides*, & *Rete mirabile*, dicti, ſimul lædantur, eò *Lethale* magis vulnus eſt, citiuſque qui ita vulnerantur, moriuntur, & pereunt; Ratio eſt, quia, præter partium harum Nobilitatem, profunditatem, applicandique Remedia incommoditatem, maxima ſtatim, (*falx* ſi læſa, unusve vel alter ipſius perfoſſus ſinus eſt) hæmorrhagia ſequitur, *ita ut 24. libras ſanguinis exinde effluxiſſe, ex aliis teſtetur Sebizius*; Sanguis, exitum non inveniens, in vicina Cerebri intima profluit, ibidemque collectus in grumos abit, & putreſcit, quo ipſo turbatur anima, pereunt ſenſus, motus, loquela, quib° brevi ſuccedit ſopor gravis, Apoplexia, Mors; Si profundiùs adhuc, & ad *Ventriculos* uſque *Plexumque* dictum *Choroidem*, per ſinûs eorumdem mirabili textura ſe exhibentem, & *Rete mirabile* pertingat, res citò acta, & mors in olla eſt, cùm hæmorrhagiam ſubita inſequatur ſpirituum (non animalium tantùm ex vulnerato cerebro, ſed vitalium inſuper ex ſauciatis arteriis) diſſipatio, & exſpiratio; Plexus enim iſti, præter tenuem, quam à pia matre habent, tunicam, minutiſſimaſque glandulas, ex ſolis conſtant vaſis, plurimis arteriolis, paucioribus venulis, innumerabili, plexum quidem *Choroidem* quod attinet, anaſtomoſi invicem ſeſe exoſculantibus, in quibus Spiritus vitalis, è vicino corde, cerebro copioſè ſatis communicatus, in ſanis alacrem ſe exhibet, primumque futuri ſpiritus rudimentum ſuſcipit, ita ut vulneratis, diſruptiſque hiſce vaſculis, & cerebrum, & cor, omni ſubitò priventur robore, & Spiritus ita vel nulli generentur amplius, vel pauci, qui tamen & ipſi brevi exſpirant, emigrantes autem ſpiritus (utpote qui ad reſpirationem, & conſequenter ad vitā ipſā ſummè neceſſarii ſunt) ipſa ſubindè abſq; mora comitetur anima.

Cujus rei Exempla in Obſervationibus Medicis, & Chirurgicis quamvis plura paſſim occurrant, melioris tamen probationis, & illuſtrationis gratiâ, ex iis caſibus, qui à Gratioſiſſima Facultate Medica, ex libro Reſponſorum, & ab Ampliſſimo hujus Reipublicæ Lipſienſis Senatu, ex Actis publicis mihi fuer° communicati, ut major rei fides accedat, ſequentia impræſentiarum proferenda cenſui.

Sic enim Facultas Med. & Chirurg. Lipſ. 26. Sept. A. 1626. atteſtatur: Præm. Præmitt.

Et abſolutâ Cranii apertura, obſervavimus vulnus, quod defuncto (qui ſequenti die mane mortuus eſt) inter naſum & angulum majorem ſiniſtri oculi inflictū fuit; pone dictum oculum per cranium in cerebrum penetraſſe, & quia ille paulò poſt, uti dictum fuit, in terram lapſus, aphoniâ, vomitu, & lethargo correptus fuit; quapropter rebus ſic ſe habentibus, vulnus pro lethali habendum eſſe exiſtimavimus. Et quidem ſimpliciter, atque abſolutè, quia 1. Cerebrum, ut *pars nobilis*, & quidem 2. *Profundè* ſatis, ac per mediam ipſius medullam, Ventriculoſque vulneratum eſt; Nec curationem 3. *Loci incommoditas*, qua baſis ipſius vulnerata eſt, nec *ſymptomatum* 4. eam admittere videtur *gravitas*; In terram enim fulmine qu. percuſſus *ſtupidus* concidit, læſô violenter Senſuum, motuſque organo; obtumeſcit, *evomit*, ob linguæ, & ventriculi amicum cum cerebro conſenſum; Apoplecticus redditur, ob impeditum, & abolitum ſpirituum animalium, ex læſo, & profundè vulnerato nobiliſſimæ actionis organo, motum, atque influxum; & 5 demum, interdictâ qu. & interceptâ mutuâ cordis, & cerebri actione; *brevi horarum ſpatio* ſuffocatur, & *moritur*.

Sic dum hæc ſcripſi, Nobilis quidam vulneratus ſexto, poſt acceptum vulnus, die moritur, cujus Caput cùm Facult. nomine ipſe aperuiſſem, hunc in modum læſum comperi.

PP. Et in apertura, præter ea quæ in Relatione

vulneris

Digitized by Google

vulneris Chirurgicà declarata fuerunt, invenimus quod in cranio, non ſolùm Os ſincipitis ſuper aurem ſiniſtram, verſus os occipitis, digitum longum, diſſectum erat; ſed etiam à latere duo alia fragmenta præter illud quod in vulneris deligatione exemptum fuerat, in conſpectum venerunt. Item Os occipitis quoque (ſine dubio ab ictûs violentia circa finem vulneris duas habuit fiſſuras, utramque minimum digitum longas: Imprimis autem durà ſic dictà & pia matre diſſectis, vulnus in ſubſtantia cerebri apparuit, quod per corticalem in medullarem ſubſtantiam ad digiti unius & dimidii profunditatem penetrabat, verſus os petroſum, circa quod magnam quantitatem, partim congrumati, partim jam putreſacti ſanguinis, invenimus: univerſa ſiniſtra Cerebri pars corrupta, & ſub ſuis membranis purulentâ materiâ repleta erat. Cùm igitur Cerebrum corporis humani pars Nobiliſſima in hoc caſu graviter vulneratū fuerit, hoc vulnus, rebus ſe ita habētibus, inſanabile ſimpliciter & abſolutè lethale declarandū fuit. Et quidem ex rationibus, quæ ſemel pro ſemper prolatæ ſunt.

Infliguntur autem Cerebro enarrata jam vulnera *caſim* ut plurimùm, quemadmodum jam dictum; & *emiſſis è ſclopetis globulis*, quæ quidem poſterior læſio, in quacunque corporis parte illa fiat, *omnium graviſſima & periculoſiſſima* dicitur, ob ictûs vehementiam, carnium dilacerationem, oſſium fracturam, & attritionem, hæmorrhagiam immedicabilem, & inductum pariter, à comious immiſſo globulo, empyreuma, & combuſtionem, & lethalia inde provenientia ſymptomata; rarò *punctim & non*, niſi gladio cavum Oculi violenter penetrante, ut prior teſtabatur caſus; Sæpiſſimè tamen *contuſim*; Cujus contuſionis ea præſertim videtur eſſe differentia, quod *vulnerum lethalium contuſim* inflictorum alia ſint *ſine Fractura Cranii*, ex quibus vulnerati muti redduntur, & cruda evomunt, ob cerebri commotionem, ſanguis ex ruptis per contuſionem, vel *commotionem* cerebri, vaſis, partim per nares, aures, & Os excernitur, partim verò in cerebrū copioſè profunditur, qui, cùm exitum non inveniat, Cerebri ſubſtantiam vel comprimit, vel replet, temperamentum ipſius deſtruit, inflammationem, putredinem, indeque ſebrem producit, & delirium; Spirituū animalium influxum motumque, ac generationem impedit, ac Animalis ita Facultatis functiones omnes turbat, lædit, impedit, unde Stupor, Aphonia, Sopor gravis, Lethargus, Apoplexia, Epilepſia, Convulſio, Mors; quale quid *Illi qui, à Macedone, lapide in caput percuſſus, & die tertio mortuus eſt, contigiſſe* legitur; & *Mulieri, quæ, cùm ad naſi radicem, & ſupercilia, pugno percuſſa, mox Apoplectica reddita, atq; mortua eſt; In cujus cranio plus quàm tria cochlearia coagulati ſanguinis, plexum Choroidem, & Rete mirabile comprimentis, fuerunt inventa.* Henric. ab *Heer* Obſerv. 12.

Sic Facult. Med. & Chirurg. Lipſ. Anno 1625. 10. Aug. P P.

Et obſervatum fuit, quod defuncti Tempus ſiniſtrum, oculus & auris, fuſci coloris & tumefacta erant, oculus internè contuſus congrumato ſanguine plenus erat. Aperto Cranio, magna ſanguinis copia effluxit; Cranium verò non erat contuſum, ſed inter meninges contuſione Pia mater alterata erat; Ventriculi etiam Cerebri, apertis, ictûs violentià ſanguineis vaſculis, coagulato ſanguine repleti erant. Unde factum fuit ut ſpiritibus animalibus à ſanguine extravaſato ſubitò quaſi ſuperatis & compreſſis, mors ſecuta fuerit.

Alia verò eſt *Contuſio* cum *fractura, fiſſura, ſubſidentia*, & *fragmentis Cranii*, quando Oſſa ipſius vel *frunguntur*, & dividuntur; vel *finduntur*, & in rimas, vitrorum, & ollarum ſciſſuris ſimiles, abeunt; vel *ſubſident*, & os, fractum prius, in ſubſtantiam Cerebri deprimitur; vel *fragmenta*, aut portiunculæ, ab oſſe læſo ſive decedunt, ſive cerebrum verſus reclinant (*wenn die Hirnſchale entzwey, und ein oder das andere Stücke loſſ iſt; und ſich unterwerts ins Gehirn beuget; oder dieſelbe ſonſt geſchreckt, oder geſchöller iſt und von der zerſchlegenen Hirnſchale ein oder mehr Splitter oder Schiefer loſſ, oder ins Gehirn geben.*) Ex qua, ſi magna præſertim, & profunda ſit, & in oſſe Syncipitis (*tanquam in quo ſi contuſi eſt, citius mori* dicuntur) ac Suturâ ſæpius contingat, ob inſignem cerebri commotionem, & compreſſionem, præter ſuperiùs enumerata ſymptomata, inſignis imprimis hæmorrhagia, ob vaſorum ſub oſſe ſyncipitis copiam, & magnitudinem, Vomitus item, & oculorum caligo, ob conſenſum Ventriculi, & interceptos ſpiritus, & ſanguinis inſuper, ob compreſſa vaſa, impeditur circulatio, unde brevi temporis ſpatio Paralyſis, Lethargus, Apoplexia, Mors; *Hyeme tardius, æſtate citius.*

Sic Facultas Medic. & Chirurg. Lip. A. 1593. 26. Martii P. P.

Et cùm defuncti cranium mactrâ magna cum vi percuſſum diſciſſum fuiſſet, vaſa cerebri inter duram rupta erant, pia verò mater unà cum cerebro ſanguine ſuffuſa erat, unde ſtatim in terram lapſus, ſtertore & epilepſia circa matutinum tempus correptus ad plures abiit.

Item Anno 1611. die 11. Febr. P. P.

Et poſt cranii aperturam obſervatum fuit, Ictûs violentià, non ſolùm cuti externæ vulnus impactum, ſed etiam cranium ſecundùm utramque laminam diſciſſum, cerebroque violenter concuſſo & commoto, ſanguinea vaſa rupta eſſe, & ita *ſanguinis effuſio ſatis larga ejuſdemque grumoſi & concreti ad uncias aliquot inter cranium & duram matrem lateris contuſi collectio* reperta eſt, unde epilepſià gravioribusq; aliis ſymptomatibus, ut aphonià & omnium ſenſuum privatione cum affectu ſoporoſo ſtatim apparentibus, mors tandè neceſſariò ſecuta eſt.

Item Anno 1649. 8. Febr. P. P.

Poſtquam certioris indagationis gratiâ, caput aperuimus, ingens ſanguinis congrumati copia apparuit externè ſub pericranio, ut & internè ſub cranio à latere ſiniſtro in ſuperiori parte circa ſuturam coronalem, quo in loco cranium ex gravi lapſu vel ictu tranſverſo diffractum, cerebrumque contuſum & depreſſum fuit. Quia igitur non ſolum cerebrum, ut pars nobiliſſima & principalis magnum damnum mortalemque vim paſſum eſt, ſed etiam cùm impoſſibile fuerit tantam congrumati ſanguinis copiam ex cranio depromere, unde *privatio ſpirituum adeôque ſenſus & motus*, mortiferæque convulſiones neceſſariò ſecutæ ſunt. Itaque hanc læſionem & vim illatam pro abſolutè & ſimpliciter lethali habendam eſſe cognoſcimus & judicamus.

Quod verò *Nervorum* dictum *Principium*, & *Spinalem Medullam* attinet, utriuſque *Vulnera* & ipſa *ſimpliciter*, & *abſolute Lethalia* ſunt; ita tamen, ut *illud* conſideretur, quatenus *Cerebro* & *Cerebello* in Capite adhuc adhæret, nondumque ex eo per magnum Occipitis foramen in vertebrarum ſinus abiit; Hæc verò quatenus profundè, & in parte ſuperiore, & quidem ſupra thoracis vertebras vulnerata eſt; Eadem enim & *Nervorum Principii*, & *Cerebri* vulnerati conditio eſt, eadem ſymptomata, idem eventus; *Spinali* verò *Medullæ* ſupra thoracis, & *Medias Cervicis vertebras*, ac per tranſverſum imprimis, inflictum vulnus ſubjacentes partes omnes ſenſu privat, & motu, ac Reſpirationem conſequēter planè aufert, ac impedit; Cùm, læſâ ita *medullari ſpinæ ſubſtantiâ*, per nervos, ex vertebrarum foraminulis ab *ea* in utroque Latere prodeuntes, nec ad muſculos intercoſtales, nec ad ipſum Diaphragma amplius diſtribuantur Spiritus, quibus denegatis, ceſſat reſpiratio, & vulneratus ſuffocatur, & moritur; Si verò in *Inferioribus* vulneretur *partibus*, niſi maximum, ac per tranſverſum

inflictum

inflictum vulnus ſit, *Lethale ſimpliciter* non eſt, ſed partium earum motûs, ac ſenſûs inducitur privatio.

Sic Facultas Medic & Chirurg. Lipſ. Anno 1641.

Et cùm quidam cultro vulneratus eſſet qui capulo tenus inter quartam & quintam colli vertebram ſub cervice penetrabat, læſâ ſpinali medulla ſeptimo mortuus eſt.

Sic *Juvenis pugione in ſpinali Medulla vulneratus, omnimodâ Alvi, & Veſicæ obſtructione, ac oppreſſione, inſigni Abdominis intumeſcentiâ, Viſcerum oppreſſione, animi deliquio, & ſudore frigido correptus, tertio moritur.*

Et Facultas Med. Lipſ. d. 31. Mart. 1668, P. P.

Prædictis teſtimoniis accuratè lectis & perpẽſis obſervavimus interfectũ variis vulneribus confoſsũ fuiſſe, ex quibus ſecundũ & tertiũ nuncupate Medico, ut & vulnus digiti ſanabilia erãt. Primum autẽ vulnus gladio digitum latũ infra autẽ inflictum ab extremitate maxillæ inferioris uſq; ad cervicem penetrans duos digitos profundũ & manũ latam longum erat, quo in ſtatu nõ tantũ muſculi ſed etiam venæ jugulares, externa per tranſverſum, interna verò ut & arteria carotis & colli vertebra ad dimidiũ diſſectæ erãt, ſpinalis quoq; medulla læſa erat, quod vulnus meritò pro ſimpliciter & abſolutè lethali habitũ fuit, quia nõ ſolùm ob incisã arteriã magna fuit sãguinis & ſpirituũ animaliũ jactura, quæ ſiſti difficillimè potuit, ſed etiam ob læſionem ſpinalis medullæ, præſertim cum illa capiti & principio nervorum proxima eſſet. Epilepſia & cõvulſiones neceſſariò ſupervenire & vulneratum hoc modo de vita decedere oportuit.

Quapropter nos &c.

Cap. 4. *De Vulneribus Thoracis, ſimpliciter, & abſolutè Lethalibus.*

Venter humani corporis *Medius*, à ſaliente in eo *corde*, *Thorax* dictus, Sitûs ratione inter *ſupremam*, ac *infimam*, *mediam* ita vocatam *Regionem* conſtituit; quòd *Nobile* illud *Viſcus*, Principis, ac Gubernatoris inſtar, in ea, tanquam propria ſibi Ditione, Vitalis Reipublicæ clavum teneat, ex eaque, obſequioſo Spirituum vitalium, per arterias divagantium, miniſterio, Vitalem in totum microcoſmum diffundat gratiã, ſalvũq; Jus vitæ. ac necis obtineat.

Proprium verò ſuum *Cor* occupat *ſitum*, ſi *Baſin* ipſius inſpicias, in *medio thorace*; ſin verò *mucronatam* ipſius *partem*, verſus *ſiniſtrum* inclinare *latus*, vel leviter admotâ pectori manu ipſe experieris; Capſulam, vel involucrum ipſius, *Pericardium* dictam, *in quo tanquam in Veſica diverſatur*, ſi removeas, *Subſtantiam* ipſius denſum, ac compactum, ipſique *proprium* eſſe *parenchyma*, videbis: *Magnitudine* gaudet inſigni, quæ tamen Ætatis, ac Temperamenti ratione, variat; Exteriùs utrique Baſis lateri adhærentesque appendices, quas *Auriculas* vocant; Interiùs verò inſignes Cavitates, *Ventriculos* putà, *carnoſi* interventu *ſepimenti*, in *dextrum* & *ſiniſtrum*, diſtinctos, licet conſpicere; *Vaſa* habet *maxima*, dum è *dextro* ipſius *Ventriculo vena cava*, & *vena arterioſa*; è *ſiniſtro* verò *Arteria magna*, & *Arteria venoſa*, vaſa magnifica ſatis, mirifque intus valvularum appendiculis donata, prodeunt; *Nervos* verò, à ſexto equidem pari productos, in *Cordis* tamen *ſubſtantiâ* vix obſervabiles; *Actio* tandẽ ipſius *propria*, eſt *Spiritus vitalis generatio*, & *ſanguinis perfectio*, quibus tamen ipſis non ſibi blanditur, ſed toti ſubinde corpori, continuo vivifici illiꝰ nectaris influxu maximè egenti, proſpicere ſatagit, negotium hoc continuâ *Sanguinis*; *Pulſifica Facultatis* ope, *Circulatione*, providè, ac decenter expediens.

Structura ergò, *Actionisque Cordis* Dignitatem dũ perpendo, ac Eminentiam, aliter ſanè non poſſum, quin, *Cordis vulnera ſimpliciter*, & *abſolutè Lethalia* eſſe, certus aſſeram.

In *ſubſtantiam* enim *Cordis*, utpote *quæ ſolutionem continui*, & dolorum nocumentum *vitâ permanente*, *diu perferre non poteſt*, vulnus ſi penetret, ob læſum, & vulneratum nobiliſſimæ actionis organum, nobiliſſima ipſius læditur actio; citò inflammatur, quia viſcus eſt omnium calidiſſimum; Vulnus manu tractari, loci recuſat profunditas, quod ipſum tamen ob continuum in pulſu motum ſponte coaleſcere nequit, ſpiritus vitales, & balſamum vivificum, quibus integrum turget *Cordis* parenchyma, citò diſſipantur, & abeunt; Unde ſubitò caloris nativi reſolutio, diſſipatio, animi deliquium, Syncope, Mors *matura*.

Altiùs verò, & vel in ipſas *Auriculas* vel *Ventriculos*, & *ſiniſtrum imprimis*, ſi penetraverint Arma, ſtatim, atque inflictum vulnus eſt, & abſque ullo prævio notabili ſymptomate, diſſolutis quaſi in momẽto omnibus vitæ vinculis, & turbata ſubitò totius cordis, & corporis œconomiâ, examinantur Vulnerati, moriuntur, pereunt *neceſſariò*; cùm contra tantam Martis violentiam, ipſi primùm viventi, & ultimùm morienti illatum, nihil valeat Artis efficere vigilantia, ita *ut pro Miraculo habeatur, ſi vita ad alterius diei uſque prolongetur terminum.*

Vaſa denique *Cordis* quod ſpectat, è baſi ſtatim ipſius porrecta eorũ, non minus, utpote *quæ humanæ naturæ fontes ſunt, ex quibus flumina excurrunt, quibus totus irrigatur Corporis alveus*, *vulnera ſimpliciter*, & *abſolutè Lethalia* eſſe, ſtatuo; cùm *Cordi*, vitæ Principio, vicina nimis ſint, & calidiſſimum, & ſpirituoſiſſimũ vehant, ac diſtribuant ſanguinem, onde, ex inflicto ipſis vulnere, immedicabile ſtatim ſanguinis. & ſpirituum, qui, arteria ſi vulnerata eſt, cum quodam quaſi ſaltu exiliunt, excitatur diffluvium, ex quo ſubitus virium lapſus, ſudor frigidus, facies Hippocratica, animi deliquium, ſyncope, mors.

Sic Facult. Med. & Chirorg. Lipſ. Anno 1658. 29. Jan. P. P.

Et obſervatum fuit vulnus quod mors ſtatim ſecuta eſt, in dextro latere pectoris ad diſtantiam duorum digitorum à papilla inflictum fuiſſe, ubi pulmones dextrumque cordis ventriculum, qui perforatus fuit, uſque ad coſtas penetrabat.

Item, P. P. Et deprehenſum eſt, interfecti vulnus ſubſtantiã cordis in dextro ejus ventriculo truncũ venæ cavæ & arteriæ magnæ penetraſſe, quo facto ſtatim mortuus eſt.

Item Anno 1649. 19. Octob. Et Obſervavimus vulnus lateri dextro inflictũ, cavitatẽ pectoris, primũ lobum partis dextræ pulmonum ſuper tectã cordis auriculã & truncũ arteriæ magnæ è corde emergentem uſq; ad coſtas penetraſſe, quare ob jacturã ſpirituum animalium & ſanguinis qui in magna quãtitate extravaſatus totam thoracis cavitatem impleverat, vulneratus horæ ſpatio interiit.

Quod ipſum de *majoribus* etiam *aſcendentibus arteriæ magnæ*, & *venæ cavæ ramis*, *ſubclaviis* putà, *jugularibus internis*, & *Carotidibus*; intelligo, ipſorumque vulnera pro ſimpliciter & abſolutè lethalibus habeo, Inſignes enim cùm ſint, & ipſum, ſuâ diſtributione, thoracis profundum occupent, copioſum, & ſpiritibus turgidum, vehunt ſanguinem; ita, ut, vulneratis illis, ſubita, eaque copioſa proveniat ſanguinis extravaſatio, & ſpirituum diſſipatio, cui nec ligaturis, nec aliis remederi licet auxiliis; unde vires, vena ſi vulnerata, pedetentim, citius, ſi arteria, proſternuntur, & pereunt, vulnerati linquuntur animo, fiunt syncoptici, moriuntur placidè.

Sic Facult. Medic. & Chirurg. Lipſ. 26. Aug. 1621. P. P.

Et obſervatum fuit defunctum profundo vulnere læſum, quo etiam ſtatim periit, hoc verò per coſtas dextri lateris dorſum verſus penetrâvit, magnam & aſperam arteriam vulneravit, quare ob copioſum ſanguinis effluxum vitam cum morte commutavit.

Item 7. Mart. An. 1631. P. P. Et invenimus interfecto vulnus ad latitudinem digiti inter ſextam & ſeptimam coſtam

coſtam dorſum verſus latam manum à ſpina dorſi diſtans in latere ſiniſtro inflictum fuiſſe, quod ſiniſtrum pulmonis lobum & verſus medium ſpinę dorſi in venam cavam penetrabat, quæ læſio copioſæ ſanguinis jacturæ, difficilis reſpirationis, mortiſque cauſa fuit.

Cap. 5. *De Vulneribus Abdominis, ſimpliciter, & abſolutè Lethalibus.*

Infimus venter, quòd plura in eo abdita, & recôdita ſint viſcera, *abdomen* dictus, præter alias, quæ ad *conſervationem individui* partim, partim verò ad *propagationem ſpeciei* faciunt, *Epar* imprimis continet, quod, ex Veterum maximè ſententia, tertium inter partes humani corporis principes locum obtinet; Et quamvis ex Principum numero planè excludere illud, religio ſit, inſignem tamen ipſi cum *Corde*, & *Cerebro* intercedere nobilitatis diſparitaté, ipſe côcedo ac fateor.

Situm autem eſt *epar* in *dextro hypochondrio*, ex *proprio* inſignis *magnitudinis parenchymate*, propriâ inveſtito tunica, conſtans, quod *gibbâ* ſui *parte* Diaphragma, *cavâ* verò, quæ *fellis veſiculam* fovet, ventriculum, & inteſtina reſpicit; E *vaſorum* genere *vena* imprimis in eo notabiles, *cava* ſcil. *truncus*, *ramique* inſignes, & *vena portâ*, ejuſque *rami*; *Arteria* verò exiles; ac *nervi* & ipſi vix conſpicui ſunt; *actio* tandem ipſius, *ſanguificatio*, *ſpiritusque naturalis* (ſi quis ex Neotericorũ ſententia datur) *elaboratio* eſt.

Quemadmodum autem de diſparitate Nobilitatis dictum, ſic *vulnerum* quoque *epati* inflictorum diſpar omnino eſt ratio; ita ut illa tantùm *epatis vulnera* pro *ſimpliciter*, & *abſolutè lethalibus* haberi, ſtatuam, quibus vel *truncus*, vel *rami majores vena cava* in *gibba*, vel *vena porta*, *majoreſque* ejus *rami* in *cava* ipſius parte, lædantur; quemadmodum *Delphenſi*, *qui ex vulnerata vena Porta citò obiit*, contigiſſe legitur. Sola enim ſi *epatis ſubſtantia*, *ejuſque tantùm ſuperficies*, ut Sennertus loquitur, vulnerata, nulluſque inſimul ex ramis majoribus læſus ſit, *Lethale ſimpliciter*, *& abſolutè* eſſe, nego; quia totum *epar* ſolidum, nulliſque, præter vaſa, vel cavitatibus, vel ventriculis, cordis inſtar, diſtinctum eſt; unde *vulnera*, ſoli *ſubſtantiæ* inflicta, nec cum tanto ſanguinis fiunt profluvio, nec ita difficilè, ſed vel ſua ſponte coaleſcunt, vel ſanari tamen arte poſſunt,

Sin verò *ſubſtantia* pariter, & *vaſa* profundè convulnerentur *majora*, *cava* ſcil. *truncus*, vel *rami* ipſius *majores*, vel *vena porta*, *inſigneſque* ejuſdem *rami*, vel ipſa etiam *Bilis veſicula*, utpote quæ *cavum epatis*, vaſorumque majorum occupat viciniam, & ſubſtantiæ nervoſæ, contentæque bilis ratione difficillimè conſolidatur, *ſimpliciter*, & *abſolutè lethale* eſt; Cùm ſanguis, ob loci incommoditatem, nec ſiſti, nec vulnus, ob læſionum complicationem, tractari queat debitè, nihilque propterea reſtat, quàm ut, præter remedia applicandi impoſſibilitatem, vomitus, ac dejectiones cruentas, deperditis cum ſanguine viribus, ipſa brevi exſpiret anima; Sicut *ille*, *qui jaculo in jecur immiſſo*, *vulneratur*, *priusquàm Concio dimitteretur* (hoc eſt, ubi frequens adhuc forum erat) *mortuus eſt*, *cùm primâ luce vulneratus eſſet exſpirâſſe* dicitur.

Etſi autem hîc commodam ſatis de *liene* quoq́ dicendi haberem occaſionem, ſuperfluum tamen exiſtimo, ſi vel de ipſius *ſtructurâ*, vel *vulnerum* ipſi inflictorum, qualitate, plura, quàm quæ de *epate* jam relata ſunt, dicerem; cùm ea omnia, ob *ſtructura*, & *actionis* utriuſque viſceris analogiam, & ſimilitudinem, ad *lienis* quoque vulnerati conditionem applicanda cenſeam; ipſiuſque proinde *vulnera*, ſi *ſoli* infligantur *ſubſtantiæ* pro *periculoſis*; Sin verò *majores vaſorum*, *arteriarum* imprimis, quarum copiâ *lien* gaudet, vulnerentur *rami* pro *ſimpliciter*, & *abſolutè Lethalibus* pariter habeam.

Quemadmodum eundem etiam in modum *deſcendentium arteria magna*; & *venæ cavæ*, *truncorum*, *majorumque ipſorum ramorum*; *ſplenici* putà, *Meſenterici*, *emulgentium* imprimis; & *Iliacorum*, *vulnera ſimpliciter*, & *abſolute Lethalia* ſunt; Cùm *vaſa* hæc Ima abdominis occupent, ac profluentem proinde ex ipſorum vulnere, ſanguiné inhibere, nec artis, nec manûs dexteritas, nec doctum ſufficiat Conſilium.

Sic Chirurg. Lipſ. 1610. P. P.

Et compertum eſt vulnus quo læſus paulò poſt interiit profundũ fuiſſe & hepar ad longitudiné duorũ articulorũ penetraſſe, adeò ut abdomen ſáguine repletũ fuerit.

Item 19. Maji 1617. Et deprehenſum eſt vulneratum, ictum in dextro latere paſſum fuiſſe, inferiorem hepatis partem penetranté, quo facto ingens ſanguinis copia in abdomine confluens neceſſariò de vita deceſſit

Facult. Medic. & Chirurg. Lipſ. 1610. P. P. Et vulneratus lethali plaga in dextro latere propè ultimã coſtã juxta ſpinam dorſi venã cavã fermè diſcindére læſus fuit, qua inflicta ſtatim in platea proſtratus mortuus eſt.

Item 19. Maji Anno 1628. P. P.

Et fuit obſervatum vulnerato in lumbis vulnus verſus ſpinam dorſi regionemq ubi os ſacrum incipit impactum fuiſſe, & uti poſt cadaveris aperturã apparuit, vena cava perforata erat, quare neceſſariò & ſubitò mortuus eſt.

Sed hûc *vaſa* quoque *umbilicalia* in recens natis infantibus pertinere, exiſtimo, utpote quorũ vel neglecta, vel perperam & malitioſè adminiſtratâ præciſione, frequens ſanè committitur Infanticidium; ſive enim planè negligatur pręciſio; ſive pręſectus umbilicus decenter minùs, aut planè non deligetur, ſubitò ſanguinis, & ſpirituum diffluvio, moriuntur miſelli, ac pereunt.

Sic Facult. Med. & Chir. Lipſ. P. P.

Et invenimus vaſa umbilicalia infantis non ſolùm, tam brevi ab umbilico ſpatio pręſecta ut reliquum vix unguibus apprehendi potuerit, ſed & planè non deligata fuiſſe, quam ob cauſam ſanguis per venam & arterias umbilicales copioſè effluxit, hocque modo infans ab incuria extinctus eſt.

Cap. 6. *Alteram Vulnerum Claſſem continens.*

De partibus quę nobiles quidem non dicuntur, ſine quarum tamen ope, uſu & officio, partes principes vitam ſolæ ſervare & conſervare nequeunt, plura non addo, ſed *Lectorem* ad ea, quæ Cap. 2. de iis dicta ſunt, remitto; præterquam quòd, *alterum fas lethalitatis ſubjectum* conſtituere, aſſeram; Idque propterea. quia *ad vitam ſimpliciter* ſunt, & dicuntur *neceſſaria*; non *actionis* tantùm *neceſſitate*, ut *pulmones*, *Diaphragma*, *Ventriculus*, & *Renes*; ſed *uſûs*, etiam, & *officii*, ut *aſpera arteria*, *Gula*, *inteſtina*, & *Veſica*.

Pulmones flabellum cordis, & culcitra, rarâ, ſpongioſâque ſui *ſubſtantiâ*, dum attracto aëre diducuntur, integrum *thoracis* replent ſpatium, *Mediaſtini* interventu in *dextrum*, *ſiniſtrumque lobum* diviſi; *vaſa* habent inſignia, è dextro ſtatim, ſiniſtroque vicini cordis ventriculo immediatè in utrumque lobum diſtributa; ex illo quidem *venam arterioſam*, ex hoc verò *arteriam venoſam*, copioſo, calido, ac ſpirituoſo ſanguine turgentia; *actio* ipſorum ſingularis & *ad vitam ſimpliciter neceſſaria* eſt, *reſpiratio* ſcil. quà à *pulmonibus*, *Diaphragmatis*, *muſculorumque intercoſtalium* miniſterio, per *aſperam arteriam* aër, pro vitalis caloris ventilatione, attrahitur, reſiduus verò cum fuliginibus, ne iiſdem lædatur cor, exſpiratur, & redditur; Cui *actioni* providè ſatis accomodata eſt *aſpera* dicta *arteria*, & fiſtula ſpiritalis (Germanis *die Lufftröhre*) utpote quæ ex membranoſa, & cartilaginea conſtat ſubſtantia, cujus caput

faucibus

Digitized by Google

ſaucibus cohærens *Larinx* dicitur, *corpus* verò *reliquum* per colli anteriora in pulmones variè diſtributum, *Bronchus* dicitur, & aëris attrahendi via, vocis verò, & ſonorũ aptum ſatis cum pulmonibus inſtrumentum eſt.

Quamvis a *pulmones* in cenſum, ac numerum *partium nobilium* non veniant, tantum tamen eſt ipſorum, quod vitæ præſtant, officium, ut, cùm partes aliæ ſomno refocillari, & quiete, deſiderent, & ipſæ etiam propterea ab actione ſua quieſcant, *pulmones* nihilominus, continuatâ *inſpirandi & exſpirandi* ſerie, ſuo fungantur munere, & toti proinde naturę ſuâ ope perpetuò proſpiciant, ita ut ipſis propterea primus inter *partes ad vitam ſimpliciter neceſſarias* locus concedatur optimo.

Quibus præmiſſis, quid de *pulmonum* vulnere ſtatuendum ſit, ſequitur; Scilicet, *ſubſtantiam* quidem eorum quod attinet, *vulnere ipſius*, etiamſi vaſa pariter minora læſa ſint, vulnuſque penetret: pro *lethalibus* tamen non habeo, cùm ſanguis per vulnus extravaſatus, viam, per quam excerni poſſit, habeat, reliquus verò, ut in hæmoptyſi, fluere vel ſpontè ceſſet, vel ſiſti tamen, & inhiberi facilè queat; Ut *Bello* contigit, *qui in dorſum vulneratus, etiamſi ſpiritus multus, & ſanguis multus, ex vulnere prodierit, curatus tamen eſt.* Accedit & hoc, quòd, vulnerato uno pulmonum lobo, in locum, & officium vulnerati, cedat, ac veniat alter; Poſitoque, vulnus magnum eſſe, hæmorrhagiam fieri recidivam, aliaque temporis protractu, ſupervenire ſymptomata, *lethale* tamen non eſt, ſed qui vulnerati ita ſunt ſupervivunt utplurimùm, plerumque tamen fiunt *Empyrici*, & moriuntur demum *Phthiſici*.

Quæ verò *profunda* ſunt, & *ſubſtantiæ*, & *vaſis pulmonum* pariter *majoribus* infliguntur *vulnera*, *venæ* putà *arterioſa*, vel *arteriæ venoſæ*, ea *utplurimum*, *θανατηφόρα*, & *lethalia* eſſe, certum eſt, cùm vaſa hæc magna non tantùm, ſed cordi, vitalis caloris fonti, maximè etiam vicina, inque imò pectore, & pulmonum baſi ſita ſint, ita, ut nec manu, nec medicamentis, commodè, & ut artis eſt, inſigni ſubvenire hæmorrhagiæ, conceſſum ſit; Unde cùm ſanguis ex vulnerato vaſe in thoracis ruat capacitatem, *pulmones* vivifici hujus nectaris influxu deſtitutos, & à diffluentis circumcirca ſanguinis ſinceri, ac congrumati, copiâ preſſos, & impeditos, ab actione ſua; quæ tamen ad vitam ſimpliciter neceſſaria eſt, remittere paulatim, animadvertitur; Et quamvis propria ipſis dicatur *Reſpiratio*, *ſolius tamen cordis gratiâ ab opifice ordinata* ea creditur, quo ipſum propterea, pro meliori functionis, & officii hujus expeditione, ex ipſa ſtatim baſi ſua vaſa *pulmonibus* largitur inſignia, ac per ea ſanguinem, ſpirituſque copioſè ſuppeditat.

Accedit, quòd, cùm parenchyma pulmonum humidum, inque continuo cum vaſis motu ſit, ac ſanguis, pus, & ſordes non, niſi per tuſſim, evacuari poſſint, ſummè difficilis, vel planè impoſſibilis ſit ipſius, vaſorum præcipuè conſolidatio, præſertim ubi, ex vaſis majoribus inſimul vulneratis; inſigne ſanguinis excitatur profluvium; unde, cùm medicamenta ægrè admodum ad locum vulneratum perveniant, ideòque parum etiam proficere ſoleant, vitalium ſuboritur ſpirituum diſſipatio, Inevitabilis, ob vicini cordis ſympathiam, virium proſtratio, animi deliquium, ſyncope, mors; Aliis quidem, pro circumſtantiarum ratione, tardiùs, aliis citiùs.

Sic Facult. Med. & Chir. Lipſ. 26. Nov. An. 1634.

Et obſervatum eſt vulnus ſub brachio dextro circa quartam coſtam illatum fuiſſe, dextrumque pulmonis *lobum* & *arteriam venoſam* penetraſſe, quapropter ſpiritibus vitalibus cum ſanguine diſſipatis, mors neceſſariò ſecuta eſt.

Cap. 7. *De Vulneribus aſperæ arteriæ Lethalibus.*

Canalem autem, per quem pulmones aërem attrahunt, ſuperfluumque cum fuliginibus, iterum exſpirant, *aſperam* ſcil. *arteriam* quod concernit, *eam* in partem *internam*, quæ in thorace eſt, *externam*, quę in anteriore cervicis, vel colli parte conſpicitur, dividendam cenſeo; & ea propter *vulnera* partis *aſperæ arteriæ interna* pro ſummè periculoſis, *externa* verò minus, neutrum tamen pro *Lethali* habeo; Cùm *interna pars* vulnerata nullis externis objecta ſit alterationibus, ac injuriis, ſed virtutis roboris naturę, benignique vitalium partium fomenti, vel ſpontè coaleſcere queat, vel juvari tamen natura, in conſolidando, arte poſſit; *externa* verò *vulnera*, utpote quę ſenſibus judicantur, manuque tractari, & remediis, abſque ullo valeant impedimento, ſanari poſſint facilè.

Verùm hæc omnia cum conditione dicta ſcias, nimirum de ſola *aſpera arteria* id intelligendum eſſe membranoſâ, & cartilagineâ *ſubſtantiâ*, non verò de partibus illis, quę cum *eâ* firmiſſimo cohęrent nexu, ut ſunt: in thorace quidem arterię magnę truncus aſcendens, & maxima gulæ portio; extra thoracem verò, & in anteriore cervicis, vel colli parte; Rami jugulares, arteriæ carotides, gula ipſi ſubjacens; Vaſa enim hæc ſi cum *aſperâ* ſimul *arteriâ* vel in thorace præprimis ipſo, vel exteriùs in cervice, & per tranſverſum pręcipuè vulnerata ſint, cùm, *ob ſuffocationis periculum, ligaturam, ſanguini ſiſtendo neceſſariam, non admittant, & arteria, ob ſiccitatem, & duritiem, motumque continuum difficillimè coaleſcat. Lethale eſt utplurimum*; Sin ſecus, & ſi debitè tractetur vulnus, reſtituuntur vulnerati, & vivunt; Sic *Juvenis, inopinatam nuptiarum repulſam paſſus, violentâ manu præciſis ferro obviis aſperæ arteriæ cartilaginibus, ſed illæſis venis jugularibus, & arteriis carotidibus, facile curatus eſt*; Id quod vel gallinarum, pecudiſque mactandę exemplo probatur quotidie, dum, quibus ſola cultello inciditur aſpera arteria, vivas abire, & ſupervivere; quibus verò vaſa per tranſverſum ſimul pertuſa ſunt, illico emori, cernimus; Cujus vel in homine etiam *Laryngotomia* teſtis eſt.

Sic Chirurg. Lipſ. 2. Jan. 1621. P. P.

Et cùm Fœminæ vulnus pugione à latere dextro in aſperam arteriam, adeò profundum, ut digitum admittere potuerit, inflictum fuiſſet, magna cruoris quantitas (ex vulneratis dubio procul vaſis) in cavitatem profluxit, & ſic ſtatim mortua eſt.

Item 30. Matt. 1612. P. P. Et obſervatum eſt ſauciato vulnus ponè aurem dextram illatum, quod deorſum verſus mentum flectebatur, aſperam arteriam venamque ſingularem penetrabat; quare non ſolùm ſanguis copioſè extravaſatus; ſed & reſpiratio ſuppreſſa, unde vitam cum morte commutavit.

Cap. 8. *De Vulneribus Gulæ Lethalibus.*

Cęterùm ſub *aſperâ arteriâ gula* eſt, *canalis*, ſui generis, *membranoſus*, qui ex faucibus muſculoſo principio proveniens, vertebrarum cervicis, & thoracis dorſo firmiter adhęret, circaq́ undecimam thoracis vertebram Diaphragma trãſit, & ſiniſtro ventriculi inſeritur orificio; *uſus*, & *officium* ipſius eſt, ut per eum, tanquam per *infundibulum*, alimenta, cibus, & potus, ad ventriculum tranſeant; quę verò, muſculorum ratione, ipſi adſcribitur actio, alimentorum dicitur *Deglutitio*.

Vulnera

Vulnera verò ipſius quod attinet, quamvis exiſtimarem, rarò ſatis ſolam vulnerari *gulam*, cùm æquè in cervice, quàm in thorace, plurimæ circà eam reperiantur partes, quibus qu. præmunitus *Oeſophagus*, ſolus vix vulnerari poteſt, quin ſuperjacens imprimis ipſi aſpera inſimul arteria, partesque conſaucientur aliæ.

Quod ſi tamen ſolam, perque tranſverſum præſertim, vulnerari *gulam*, contingat, *Lethale* illud vulnus *utplurimum* eſſe, cenſeo. Cùm ſtatim, atque inflictum *gulæ* vulnus eſt, præter medicamenta applicandi incommoditatem, duo urgentia emergant ſymptomata, dolor ſcil. vehemens, tumorque inſignis; ille, ob membranoſam *gulæ* ſubſtantiam, hic verò ob ejuſdem craſſitiem, ac ſoliditatem: unde *gulæ* ceſſat actio, uſus & Officium: Alimentorum ſcil. deglutitio, ac tranſitus; Utrumque ob dolorem partim, partim ob tumorem, utpote qui deglutitionem impediunt, & alimentorum tranſitum intercipiunt. Maximè verò quod urget, *Vulnus* eſt, quippe per quod alimenta, & quæcunque aſſumuntur exeunt, ſpatia aliena occupant, putreſcunt, variaque inducunt ſymptomata; Quibus ſuccedit non minus reſpirationis difficultas, & imminutio; quò majus enim incrementum ſumat tumor, eò major etiam reſpirandi difficultas, majuſque ſuffocationis periculum eſt; ita ut, urgente hâc ſymptomatum ſyndrome, paucarum dierum ſpatio perire tandem vulneratum oportrat.

Sic Chir. Lipſ. 18. Aug. 1626. P. P.

Et invenimus occiſum glande plumbeâ in collô perfoſſum fuiſſe, quæ caput aſperæ arteriæ à latere ſiniſtro planè contudit, venam jugularem læſit, œſophagum & aſperam arteriam trajecit, vertebramque colli uni globulus plumbeus deſſitit & repertus eſt, contrivit; quapropter ob torius ferme ſanguinis in aſperam arteriam defluxum, capitiſque ejus contuſionem, reſpiratio difficilis facta eſt, prætetea læſione colli vertebræ, ſpinalis medulla, quæ potiſſimom vitæ hominis inſtrumentum, vim paſſa eſt: quibus ſe ita habentibus vulneratus neceſſariò & brevi tempore vitâ fungi debuit.

Cap. 9. *De vulneribus Diaphragmatis Lethalibus.*

Gulæ autem, prinſquam illa in abdomen deſcendat, Diaphragma proximum eſt, quod ſepimenti inſtar, ambitu ferè circulari, medium, infimumque ventrem invicem diſtinguit, *ſeptum* inde *tranſverſum* dictum; *ſubſtantia* ipſius majore ex parte *muſculoſa* caro eſt, intermedia verò portio ex pleurâ, quà thoracem, & peritonæo, quà abdomen ſpectat, *excarnis* planè, & *membranoſa* eſt: *Vaſa* habet non infimæ notæ, ac magnitudinis, ex vicinis ſtatim venæ cavæ, & arteriæ magnæ truncis, prodeuntia, *Phrenica* dicta: *nervoſque* inſuper inſignes, ac peculiares, à cervicis nervorum plexu rectà deſcendentes, unde exquiſitiſſimus in eo ſenſus, inſigniſque cum capite conſenſus eſt: Præclara verò in juvando, & expediundo reſpirationis negotio, ipſius *actio* eſt.

Vulnera autem vel *carnoſam* ipſius petunt circumferentiam, vel *membranoſum* ejuſdem penetrant *centrum*; Ex quibus prius periculoſum ſatis, poſterius verò *Lethale eſt utplurimum*; Teſte Galeno, qui dicit: Tranſverſi ſepti Vulnera in carnoſis quidem partibus ſubindè coaleſcere ſunt viſa, ejus motu non obſtante; Quæ verò in nervoſis ejus hærent, inſanabilia ſunt.

Cùm enim *membranoſa* iſta *Diaphragmatis portio* exquiſitiſſimi ſenſûs ſit, motus item ipſius ad reſpirationem, vitamque pariter ipſam, ſummè, ac ſimpliciter ſit neceſſarius, adeoque continuus, ipſumque cor, ſolius interventu pericardii, validè ipſi cohæreat, cerebrumque per nervum non minus, quàm cor per arterias, maximè conſentiat, & excitata à vulnere tuſſis conſolidationem impediat, fieri aliter noo poteſt, quio inflicto ſtatim vulneri vehementiſſimus ſuperveniat præcordiorum dolor, cordis, ob vicinitatem, anxietas, inſignis reſpirationis læſio, (cùm moveri ob dolorem, vulneratum Diaphragma nequeat) inflammatio, febris, Delirium, convulſio; ex quibus perit vulneratus, & moritur.

Sic Facult. Med. & Chirurg. Lipſ. Anno 1658. P. P.

Et Obſervavimus Defuncto pergravem plagam in ſiniſtro latere ligone impactam fuiſſe qua paucis horis periit. Hâc plagâ externâ diaphragma tam violenter contuſum fuerat, & in utraque ſuperficie tam quà cor quàm quà lienem ſpectat inflammatum erat, venis ruptis magna ſuperveniebat hæmorrhagia, adeo ut quatuor aut quinque ſanguinis libras in abdomine invenerimus. Itaque hæc contuſio quam ſanguinis & ſpirituum, jactura ſecuta eſt, mortis cauſa fuit.

Cap. 10. *De vulneribus Ventriculi Lethalibus.*

Porrò ſub Diaphragmate, in regionis Epigaſtricæ medio, conſpicuus ſatis eſt *ventriculus*; qui ex *membrano-carnosâ* conſtans *ſubſtantiâ*, *formâ utriculari*, *magnitudine* variat; diviſus in *orificium ſuperius*, quod *ſiniſtrum*, & *inferius*, quod *dextrum* eſt, & in cavitatem inſignem, quæ *fundus* dicitur; *Orificio* ſuperiore gulæ, inferiore inteſtinis connectitur; *Actio* ipſius eſt *alimentorum concoctio*, & in *chylum* converſio.

Ex quibus apparet, *vulnera* ipſius vel in *fundo*, vel in alterutro ejuſdem fieri *orificio*, *fundum* vel cavitatem quod ſpectat, cùm partium ipſius una, eademque non ſit conditio, pro inſtituti ratione, in *ſuperiorem*, *inferiorem* (fundum propriè dictum) & *partes Laterales* dividendum cenſeo; Hinc, ſi *ſuperiorem*, & quæ Diaphragma reſpicit, vulnerari partem, contingat, præſertim quò remotius ab orificio vulnus eſt, curari, quamvis difficulter ſatis, & ſupervivere vulneratum poſſe, ex Gal. ſententiâ largior; Si verò vel *Laterales* ipſius partes, vel *fundus* præprimis propriè ſic dictus, vel *alterutrum* ejuſdem vulneretur *orificium*, vulnuſque *in cavitatem uſque penetret*, *Lethale eſt utplurimum.*

Concoctio enim cùm in inſtanti fieri nequeat, ſed alimenta quandam præſupponant, & requirant in *ventriculo* moram, unde retentrice etiam donatus eſt facultate ventriculus, oportet ſanè, ut ingeſta retineat alimenta, amplectatur, & foveat; quod ipſum verò vulneratus ita effectum dare nequit; quia ſi alterutrum ipſius perfoſſum *latus* eſt, læduntur fibræ quæ retinent, & alimenta vel chylus, per vulnus exeunt; Si *fundus*, ſanguis, ob venas & arterias copiosè ibidem diſtributas, confeſtim profluit, unde vomitiones, & dejectiones cruentæ, ac cruoris in ſpatiis abdominis collectio; alimenta cruda ſtatim per vulnus in loca vicina labuntur, ac decidunt; Ex *orificiis* autem ſi *ſuperius*, exquiſitus, ob copioſam nervi inſertionem, excitatur dolor, ac Lethalia ſatis; ob ſingularem cum corde, & cerebro, per nervum ſexti paris, conſenſum, excitantur ſymptomata: ſingultus puta, vomitus, extremorum frigus; ſudores ſyncoptici, & convulſiones; nec non inſignis, ob ſubſtantiæ craſſitiem, fit tumor, unde læditur appetitus, &, ſi quid aſſumatur, vel à tumore intercipitur, & non admittitur, vel ægrè vix admiſſum, priuſquam ad cavitatem pertingat, ex vulnere in abdomen profluit, & delabitur: Si verò *inferius* vulneratum ſit *orificium*, præter dolorem; ac tumorem, chili læditur diſtributio, cùm alimentaris maſſa, quæ naturaliter ex ventriculo per inferius hoc orificium ad inteſtina tenuia diſtribui ſoleat, ex vulnere hoc & ipſa in abdominis ſpatia defluat; Unde, ut contraham, quod dictum eſt, ex tali ventriculi vulnere, ſubſtantiæ alteratio, temperamenti deſtructio, dolor, tumor, inflammatio, febris, ſingultus, vomitus, con-

coctionis læſio, impedita concoctorum diſtributio, alimentorum, chylique in abdominis ſpatia delapſi putredo, fœtor ingens ex vulnere, partium corruptio, nutrimenti denegatio, virium lapſus & proſtratio, mors; quæ & ipſa tamen, pro circumſtantiarum ratione, quibuſdam citiùs, aliis contingit tardiùs; *ita, ut profunda & penetrantia ventriculi vulnera, quæ à Schenckio, & aliis ſanata referantur, inter τὰ θαυμαστὰ & rara reponenda, & felix eorum conſolidatio naturæ ſolertiæ, virium robori, carnoſæ ventriculi ſubſtantiæ, fidelitati, ac peritiæ Chirurgi, obedientiæ ægri, & rerum neceſſariarum affluentiæ, ſive copiæ adſcribenda cenſeatur.*

Sic *Ariſtippus, ſagittá, magnâ vi, & graviter in ventriculum impactâ, intra 7. dies moritur: Et mercator, cui ventriculi fundus cultello perfoſſus erat, triginta horarum ſpatio obiit: Quirinus Oenopola verò ex vulnerato ventriculo, ex cujus vulnere, cum ebrius eſſet, plus quàm duæ pintæ cerevſiæ emanarunt, quatuordecim horarum ſpatio mortuus abiit.*

Et Chirurg. Lipſ. 30. Decembr. 1599. P. P.

Et Invenimus Vulnerato in dextro latere ſub coſtis ſpuriis inter inteſtina vulnus ventriculi fundum penetrans inflictum fuiſſe, ita ut ſanguis extra vaſa effuſus per ſedes & vomitum apparuerit, ſicque tertio die defunctus eſt.

Hæreo hic cogor, neſcius, an ſub *Zippel des Magens*, orificium inferius, vel fundum intelligant (bixirgi; quicquid tamen ſit, utrumque vulnus, ſi penetrans, & profundum, Lethale eſt utplurimùm.

Caput. II. *De vulneribus Inteſtinorum lethalibus.*

Inferiori autem ventriculi orificio *inteſtina* proxima, atque continuata ſunt, quæ ab eo, tanquam ſuo Principio, gyrato quaſi & mirabili planè ductu totum diſcurrunt *abdomen*, inque extremo terminantur podice; *Subſtantia* ipſorum *membranoſa* eſt, & eadem ferè cum ventriculo; *Tunicarum* tamen diſparitate in *tenuia* dividuntur, & *craſſa*; Illa conſtituunt *duodenum*, *jejunum*, & *ileum*: hæc verò *cæcum*, *colon* & *rectum*: *uſus* ipſorum, & *officium*, ac *tenuium* quidem, eſt recipere, & pro diſtributione reſervare id, quod in ventriculo ex alimentis concoctum eſt; *craſſorum* verò colligere primæ concoctionis excrementa, eaque prout neceſſitas urget, retinere, ac debito tempore per alvum reddere, atque dejicere.

Vulnera eorundem penetrantia, *tenuium* imprimis, *lethalia* ſunt *utplurimum*; Dico *tennium* imprimis, quia per ventriculi inferius orificium, *pylorum* dictum totus in illa immediatè diſtribuitur *chylus*, ab iiſque recipitur, fovetur, & eò uſque aſſervatur, donec optima ipſius pars per vaſa lactea, copioſè ſatis in ea diſtributa, attrahatur, & rapiatur ad *meſenterium*; Jam ergò ſi vulnerari ea contingat, vulnus verò, ob ſitûs incommoditatem, nec manu per ſuturam conſui, nec quâvis artis lege tractari decenter poſſit, pars vulnerata alteratur, (*Sie lauffen an*) quia frigida, humida, & exſanguis eſt, & præſertim ſi promineat ex vulnere, & foràs exeat; inflammatur, ob vaſorum copiam; dolet, ob nervoſam ſubſtantiam; *chylus* ex vulnere exit, & in abdominis ſpatia defluit; Unde nutritionis ceſſatio, virium diſſolutio, chyli ex vulnere prolapſi putredo, inteſtini vulnerati corruptio, gangræna, fœtor ingens, animi, ob cordis conſenſum, ac virium imbecillitatem, deliquium, ſyncope, mors; eòque citius, quò vulnus vel per διαμέτρου, & tranſverſum, vel majus & profundius, ac *jejuno* præprimis inflictum eſt; utpote in cujus ſubſtantiâ, nervoſâ planè, non ingens ſolùm dolor, tormina, ac, ex ventriculi conſenſu, ſingultus aliaque funeſta excitantur ſymptomata, ſed nulla propemodum ſanandi ſpes ſuboritur, cùm vaſa præterea recipiat inſignia, *ductuſque bilioſos* copioſè admittat, unde, ſi, præter jam dicta, inſigne quoque ſubſequatur profluvium, ac bilioſorum vomitus, & dejectio, quid mirum eſt?

Craſſorum autem, & *cæci* præprimis quod monoculum eſt, ac *coli*, quod attinet vulnera, illud, cùm puſillum ſatis ſit, &, vermiformis inſtar proceſſus, inter *ileum*, *colonque* propendeat, vix vulnerari, exiſtimo; quod ſi tamen id contingat, leviuſculum vulnus ſummè periculoſum, magnum verò *Lethale non minus*, quàm *inteſtini coli*, utplurimùm eſſe, ſtatuo; quamvis enim *cæcum* exiguum, & tenellum ſit inteſtinulum, commune nihilominus cum craſſis reliquis ſuſtinet officium; *Colon* verò omnium maximum, & commune flatuum, ac excrementorum alvi, receptaculum eſt; Unde, vulneratis iis, tanquam partibus ad vitam ſimpliciter neceſſariis, fœtida iſta alvi excrementa, & flatus, nec colligi ampliùs, nec retineri, pro arbitrio, in iis poſſunt, ſed exeunt per vulnus, ac præterea, quæ de *inteſtinis tenuibus* dixi, ſymptomata, maximus ſtatim inducitur in vulnerata parte fœtor, ſpirituum infectio, & inquinatio, ſanguinis per alvum dejectio, & miſerrima ità vitæ conſummatio.

Quoad *recti* verò *inteſtini* vulnera, anceps ſum; Illaque quæ eâ in ipſius parte fiunt, quà membranoſâ ſuâ ſubſtantiâ *colo* adhuc vicinum eſt, & magna imprimis ac profunda ſunt, *utplurimum Lethalia* pronuncio: quæ verò poſtremæ ipſius, & ubi muſculi inſeruntur, infliguntur parti, ſanabilia eſſe cenſeo; cùm *illa* fiant in membranoſâ, & exſangui, adeoque difficulter ſanabili; *hæc* verò in carnoſâ quaſi inteſtini ſubſtantiâ, ubi vel ſponte coaleſcere vulnus ſolet, vel convenientibus tamen, per alvum, vel in ipſum vulnus, injectis, & applicatis tractari, & ſanari poſſit remediis.

Sic Facult. Med. & Chir. Lipſ. 12. April. Anno 1657. P. P.

Et obſervatum eſt Vulneratum gladio magna vi in abdomine læſum fuiſſe, vulnus externe quidem duos digitos latos ſuper umbilicum verſus latus dextrum inflictum fuit, ſed enſis poſtea dextrum hypocondrium penetrans jejunum inteſtinum per tranſverſum ad latitudinem dimidii digiti diſſecabat. Itaque hoc vulnus ſecundo die mortem afferens juxta principia & Obſervationes Medico Chirurgicas pro abſolutè & ſimpliciter lethali habendum eſt.

Item 1658. P. P. Et animadvertimus cuidam pedibus violenter conculcato inteſtinum ileum infra umbilicum verſus latus dextrum adeo læſum fuiſſe, ut in vulnus tres digitos immittere potuerimus, quam ob rem ſequenti die mortuus eſt.

Ne verò, multiplici gyrorum tractu, per abdominis vacuum, diſcurrentia *inteſtina*, cum ſanitatis diſcrimine confundantur, & convolvantur, prudenter ſatis à ſapientiſſimo corporis noſtri *architecto* interpoſitum ipſis eſt *meſenterium*; Cujus *ſubſtantia membranoſa*, copioſâ pinguedine, inſignique glandularum ſerie donata eſt, & *vaſa*, à *venâ portæ*, & *arteriâ magna*, *meſenterica* ampla ſatis, & conſpicua, *nervoſque* varios pariter recipit, ac *venas*, ſibi proprias, fovet *lacteas*; ità ut, pro colligendis, & continendis partim inteſtinis, partim verò pro *chyli* per *venas lacteas* diſtributione, factum præcipuè eſſe dicatur *meſenterium*.

Cujus equidem *vulnera*, ſi ſolas ipſius penetrent tunicas, pinguedinem, ac glandulas, & magna, atque profunda ſint, *periculoſa* quidem, *Lethalia* tamen vix dicerem, niſi, ut ſuprà cap. 5. dictum, vel *vaſa* ipſius *majora*, arteriæ præprimis, vel partes inſimul conſauciatæ fuerint aliæ: *quemadmodum fieri vix poſſibile eſt, quin, læſo meſenterio, inteſtina offendantur*

& ipſa

& ipſa; Id quod de ipſo etiam intellectum velim *Pancreate.*

Caput. 12. *De Vulneribus Rhenum Lethabilibus.*

Ultimum tandem inter *partes ad vitam ſimpliciter neceſſarias* locum *renes* cum *veſicâ* occupant; *Illi* quidem in lumbari Abdominis Regione, *dexter* ſub *Epate*, *ſiniſter* ſub *Liene*, ſiti ſunt; *Subſtantia* Ipſorum proprium *parenchyma* eſt, *figura* phaſeolum referens; *vaſa*, quæ partim ad *Eos* diſtribuuntur, partim verò ex *iisdem* proveniunt, habent inſignia; cùm ex deſcendentibus venæ cavæ, & Arteriæ magnæ truncis, *rami emulgentes* dicti in utriuſque *renis cavum* abeant; Ex utroque verò *Canalis* notabilis, *Vreter* dictus ad veſicam uſque prodeat; & *Renes* ipſi per *illa*, ſuperfluam in maſſa ſanguinis ſeroſitatem, facultate, & virtute ſibi propriâ, ad ſe trahant, per *hos* verò ſerum omne, quod attractum eſt; per papillares carunculas ad infundibulum percolatum, ad *veſicam* transmittant Urinariam.

Vulnera proinde *renum* quod ſpectat, & hîc limitatione opus eſſe, reor; Scilicet cùm per Inflammationem, & exulcerationem, alterutrum ex *Renibus*, abſque vitæ tamen diſpendio, planè conſumptum fuiſſe, ac defeciſſe, anatomicorum teſtetur autoritas, *Vulnera* propterea ſolius *renalis Subſtantiæ*, & *Parenchymatis*, niſi magna, & profunda ſatis, & cum inſigni conjuncta ſint Inflammatione, *Lethalia* non ſunt; præſertim cùm *Binos* inde *Renes* providus conſtituerit *Opifex*, ut, læſo, vel ulcere planè conſumpto, uno, in officium, & functionem ſuccedat, & ſuccurrat Alter.

Si verò cum *ſubſtantia vaſa* ſimul Emolgentia, & imprimis ubi ſinum *Renis* ingrediuntur, & vicina adhuc ſuo ſunt Principio, conſauciata ſint; *vulnera*, ob Inſignem, & immedicabilem hæmorrhagiam imprimis, *Lethalia* ſunt utplurimùm.

Alia verò *ureterum* vulneratorum eſt ratio; ſive enim Ureter per longitudinem vulneretur, ſive per tranſverſum, & ità quidem, ut ex inflicto vulnere planè pereat, ac ceſſet ipſius uſus, & officium, *Lethalitatem* tn. per ſe id inducere, non dicerem; quamvis enim ob inductam *ureteri* vulnerato cicatricem & ab eâ provenientem meatûs obſtructionem, ipſius etiam *renis*, cujus *Vreter* vulneratus eſt, *Actio* impediatur, ac ceſſet, nihilominus tamen alter alterius *renis ureter* in vulnerati locum ſuccedere, ipſiuſque vice fungi dicitur; quippe quæ ſuccedanei officii ratio in aliis non minus, quas binas fecit *optimus Plaſtes*, obſervatur Partibus: Nec obſtat, quod dicimr, vulnerato *uretere*, exire ſerum in ſpacia abdominis, ibidemque, protractu temporis, putreſcere, corrumpi, variaque exinde produci poſſe ſymptomata; cùm notum ſit, ſeri ex *renibus* per *ureteres* ad veſicam tranſitum non fieri confertim, ſed percolari, & vel pa-tum proinde ſeri, quod tamen à partium Calore reſolvi; abſumi, & diſſipari facilè poteſt, in Abdominis tranſire ſpatia, vel commodam ſtatim vulnus conſolidandi præberi anſam.

Caput. 13. *De Vulneribus Veſicæ Lethalibus.*

Ipſa denique *Veſica*, in abdominis pelvi collocata, ex *membranoſâ* conſtat *ſubſtantiâ*; & in *cervicem* muſculoſam, vel carnoſam, ac *fundum* membranoſum dividitur; facta, ut ſerum à Renibus ex Ureteribus per *binos meatus*, eoſque *obſcuros* ſatis, ac veluti *conniventes*, in ſe recipiat, illudque deinde, vel copiâ, vel acrimoniâ ejusdem irritata, ſub urinæ formâ, fibrarum, muſculorumque beneficiô, reddat, atque excernat.

Ex cujus ſtructurâ, quid de *vulneribus* ipſius ſtatuendum ſit, colligere non eſt difficile; Scilicet, ſi vulnus *cervici* inflictum ſit, ſanari illud poſſe; nullum eſt dubium; quod vel *cervicis* in calculoſis exulceratio, vel ſola ducere videtur Calculorum in vivis Exſectio, utpote à quibus Ægrotantes, modò debitè, ac lege artis fiant omnia, curantur; & reſtituuntur plurimi. Et hæc ratio fuit, *quod Miles iſte, in Veſicâ vulneratus, etiamſi ex femore mingeret, curatus fuerit.*

Sin verò membranoſus vulneretur *Veſicæ fundus*, & quidem per *διαίρεσιν*, *quæ diu ſimul, ac læſionis magnitudinem ſignificat*, vulnusq; in cavitatem uſq; penetret, *Lethale* eſt *utplurimùm*: Cùm *veſica* vulnerata non tantum ratione membranoſæ ſuæ ſubſtantiæ, dolorem acerbum, Inflammationem, febrem, & Convulſionem inducat, ſed fundo etiam ſuo imam occupet abdominis pelvim, & vulnus propterea nec ſuturâ, nec Vinculis ſtringi, nec, cùm madeat perpetuò, & ſauciata ab urinæ acrimoniâ lædatur inſigniter, medicamentis cicatrix tam citò induci queat, quin ex vulnere urina omnis, quæ aliàs in matulam excerni deberet, in abdomen profluat, ibique retenta, ac collecta, præter alia ſymptomata, inſignem, hydropicorum more, ventris tumorem exciter, Viſcerum tenorem deſtruat, Calorem nativum reſtinguat, ac, vulneratos ità miſerè perire, faciat.

Sic Facult. Med. & Chir. Lipſ. 5. Nov. 16‥.

Et Obſervavimus plagam qua vulneratus in inguine dextro læſus fuit, veſicam penetraſſe abdomen ſanguine coagulato repletum fuiſſe, inteſtina per vulnus foras prodeuntia, & ab aëre ambiente alterata jam inflammata & nigra eſſe; Quapropter vulnus pro lethali habitum fuit.

Quod reliquas tandem (quas & ipſas attingere fas eſt) in Thorace, & Abdomine reſtitantes concernit partes, *Mediaſtinum* puta, *Omentum*, *Peritonæum*, *Uterum*, cum *Vaſis ſpermaticis*, & *Teſtes*; Vulnera earundem periculoſa equidem, *Lethalia* tamen non ſunt; Cùm nec *Nobiles*, nec *ad vitam ſimpliciter Neceſſaria* ſint; Sed, vel ad fomentum ſolùm, & Robur aliarum partium faciant, ut *Mediaſtinum, peritonæum,* & *Omentum*; vel Propagationem ſobolis reſpiciant, ut reliquæ; ità, ut, præciſa maximâ *Omenti quòd prolapſum ex vulnerato abdomine neceſſariò computreſcere dicatur*, parte; Corrupto item ex cauſis internis, vel planè remoto *Utero*, & exſectis *Teſticulis*, ſalvam nihilominus remanere vitam, conſtet, ac manifeſtum ſit cuilibet.

Cùm verò non rarò contingat, fœtum etiam, in Utero adhuc contentum, à malè feriatis hominibus violenter tractari pariter, ac lædi; propiereaque Medici etiam Inſpectionem, & Judicium perſæpè ſubinde requiri: Operæ pretium proinde exiſtimo, ut & in hoc caſu Medicus, qualem ſe præſtare debeat, non neſciat; Scilicet totum hoc negotium à temporis partim, partim verò ab aliarum circumſtantiarum ratione, dependere videtur; Circa tempus conſiderandum eſt, an læſio, vel externa gravidæ illata injuria, in primis, an in mediis, an verò in Ultimis geſtationis Menſibus contigerit; Sin vel in primis, vel in ſecundis contingat Menſibus, & nulla alia, ſive interna, ſive externa cauſa ſupervenerit, Gravida verò Abortum pariatur, læſionem illam abortûs cauſam eſſe, palam eſt; Sin verò in ultimis, & fœtus, præter malæ Conformationis ac aliarum cauſarum indicia, vel quavis corporis ſui parte læſus, in lucem prodeat, vel planè mortuus excludatur, Externam illam injuriam Effectûs hujus cauſam eſſe, judicandum eſt.

Circumſtantiæ verò aliæ, in Læſionis partim vehementiâ, partim verò in Rerum, per quas fit læſio,

Fff 2 quæ

qualitate; nec minus in ipſius læſionis effectu, ac everorū conſiſtunt; utpote ex quibus, collectivè ſumptis, cauſa vel abortûs, vel læſi, vel mortui fœtus, dici haud difficulter poteſt.

Sic Facult. Med. Lipſ. de 15. Febr. 1669. P. P.

Habita Collegiali deliberatione diligenterque ſimul Archiatri Relatione conſiderata. Te certiorem facimus illas *Læſiones* quas in gemello mortuo obſervavimus tam externas quàm internas violenta peduum conculcatione ſine dubio illatas fuiſſe, præcipue ſi nulla alia vis poſt conculcationem gravidæ allata ſit; teterrimo igitur fœtui ob prædictam in utero maternο violentiam moriendum fuit; & nihil refert infantem tres adhuc menſes poſt læſionem in utero commoratum fuiſſe, quia natura per hoc ſpatium omnes adhibuit curas ut hunc fructum vitiuſum reſtituere poſſet, ſed fruſtra, quia plures & nimiæ fuerant læſiones, quæ ille, priuſquam ultimam attigerit perfectionem, in utero expiravit, ſed unà cum altero fœtu ſano, & quidem in mortui emolumentum, Deo benedicente, providâque naturâ, uſque ad tempus legitimum partûs in utero conſervatus eſt. Tardius autem lucem aſpexit, quia mortuus ſitum mutavit, nec ut vivus in partu cooperare potuit.

An verò fœtus ſtatim nonâ à læſione die perierit, difficillime determinari poteſt; Credendum tamen illum pauco ante partum tempore è vita migraſſe, aliàs intelligi non poteſt, quomodo natura corpus mortuum (ut pote quod ſtatim poſt obitum cadaveroſæ obnoxium eſt putredini) ſine damno & periculoſis ſymptomatibus tam gravidæ matris quàm gemelli vivi & ſani, per longum tempus, pluſquam tres nempe menſes, in utero foveri & conſervari potuit. &c.

Cap. 14. *De Vulneribus Partium externarum, aliiſque per accidens dictis Lethalibus.*

Ne verò *vulnerum* partibus corporis humani internis tantùm inflictorum *Lethalitatem* attigiſſe; Externas verò, & quæ *extrema* dicuntur, ſicco plaotè præteriiſſe pede, videar, de illis non minus, & quâ ratione in *partibus externis vulnera* fiant, & contingere queant *Lethalia*, dicere, & finem ità negotio imponere, fert animus. *Externarum* autem *partium* nomine, *habitum corporis*, communia iſta humani corporis tegumenta *acutem* puta cum ſuâ *cuticulâ*, *pinguedinem* cum *panniculâ carnoſo*, *muſculoſque* cuilibet parti proprios, intelligi: *Extrema* verò *artus* denotare, & *manus*, *pedeſque* complecti, non eſt, quod ulteriùs demonſtrare allaborem.

Quæ omnes etiamſi ad perfectum actionum humanarum requirantur exercitium, reſpectu aliarum tameo, & de quibus hactenus dixi, ipſis nec ſingularis competit *nobilitas*, nec ſumma, & ſimpliciter ità dicta ad vitam *neceſſitas*; unde nec gravia maximè, vulneratis iis, ſuperveniunt *ſymptomata*, nec difficilis admodùm ipſorum eſt *ſanatio*; ità ut proptereà etiam neque in *vulnerum Lethalium* venire ſoleant cenſum, ac numerum.

Sed cùm multos nihilominus ab externo, eoque ut videtur, nullius momenti vulnere perire, ac emori, quotidiana teſtetur experientia, quænam proinde inſperati eventûs hujus cauſa ſit, ac ratio, dicere operæ pretium pariter, ac neceſſe eſſe æxiſtimo.

Recordor autem hîc, *Hippocratem* prudenter ſatis, ac ſcitè ionuiſſe, non *Medicum* tantùm *oportere*, *ut ad ea*, *quæ decent*, *facienda*, *promptum ſe exhibeat*, ἀλλὰ καὶ τὸν νοσέοντα, καὶ τοὺς παρεόντας, καὶ τὰ ἔξωθεν, *ſed ut ipſe etiam patiens*, *& adſtantes*, *& externa* ità ſe gerant, ac habeant, ut curatio benè ſuſcipi, deceпterque & ſine ullo impedimento, abſolvi queat; Unde quemadmodum in aliis Morborum Curationibus non *Medici* tantùm requiritur diligentia, & prudentia, ſed neceſſe eſt, ut & *patiens* obſequioſum ſe præſtet, & *adſtantes*, ſive *amici* ſint, ſive *curam Ægrotantium habeant*, nihil vel faciant, vel intermittant, vel permittant, niſi quod ſalutare, & curationi conveniens eſt; Ipſaque tandem *externa* (hoc eſt quæ foris contingere poſſunt, ut ſunt: *Aëris*, *& loci mutatio*, *error circa diætam*, *ira*, *commotio*, *terror*, *&*, ut *Galen.* loquitur, *ſexcenta alia*) ità comparata ſint, ut *Medica* methodicè & rationaliter curanti exactè reſpondeant; Sic cum *vulnerum* etiam tractatione, & curatione rem ſe habere, certum eſt, utpote pro quibus dextrè, & artificioſè curandis, ac conſolidandis, non *Chirurgi* tantùm ſufficit dexteritas, ſed ipſius etiam *vulnerati*, *adſtantiumque*, ac *externorum* expetitur conditio, & habilitas; quippe quibus bene ſe habentibus maxima etiam, & enormiſſima externarum partium vulnera conſolidari, fanatique poſſunt facilè; Cùm è contrà, ſi vel *Chirurgus* imperitus, ac negligens; Vel *vulneratus* moroſus, & impatiens; vel inſignis ab *adſtantibus*, & *externis*, commiſſus error eſt, ex leviuſculo interdum vulnere mori vulneratos, dies teſtetur, & Chirurgicæ Medicorum obſervationes, & Hiſtoriæ; quæ ipſa tamen proptereà vulnera nec *per ſe*, *nec utplurimùm*, ſed *per accidens* dicuntur, & fiunt *Lethalia*; hoc eſt, ubi inflictionі vulnus, nec ratione affectæ partis vel *nobilitatis*, vel ad vitam ſimpliciter dictæ *neceſſitatis*, nec *Symptomatum* (à vulnere pura contingentium) *gravitans*, multò minùs *remedia applicandi impoſſibilitatis*, nullum planè *per ſe* inducit vitæ periculum, ſed vulneratus ſine ullâ neceſſitate, & *per accidens*, quod dicitur, ac ex inſperato moritur; *qualia* ſunt: *negligens vulneris deligatia*, & *ſanguinis inhibitia*, quod utrumque vel ob *Chirurgi* defectum, vel ob ipſius contingit ignorantiam, vel incuriam (*wenn der Verwundete nicht bald verbunden, oder das Blut nicht bey zeit geſtillet wird.*) Negligens vulneris tractatio; (*wenn der Barbierer die Wunda mit Heften, Reimgung*, Præcavirung *des zufälle, und ſonſt, ſo viel an ihm iſt, Täglich nicht wol in acht nimmt.*) Sic *Virga nobilis*, *quæ*, *cùm in choreis cecidiſſet*, *vix laſà cute*, *vulnuſculum in vertice accepit*, *à Barbitonſore negligenter habita*, *& tractata*, *ſuperveniente ſymptomatum ſyndrome*, *moritur*; *nobilis* item, *cui bregma percuſſum erat*, *ex trapanationes neglectu*, *quam Barbitonſores*, *ex ignorantia*, *adioſam reddebant adſtantibus*; *& ipſe moritur*; Itâ, *puer in clune non ità profundè vulneratus*, ab *Chirurgi imperitiam*, *ſupervaniente Phlegmone*, *& gangrænâ*, *moritur*. Et *Delphenſes duo*, *ex abſciſſà*, *ſine praviâ ligaturâ*, *amenti portione*, *ob ſanguinis profluvium*, *& omenti putredinem*, *mortui ſunt*.

Mala vulnerati Conſtitutio, *& habilitas*, (*wenn der Verwundete an ſich ſelbſt ein* Valetudinarius, *ſchwacher Natur*, *böſer complexion*, *und unheilbarer Haut iſt.*) Cùm *pro animi*, *& corporis bonâ*, *vel malâ conſtitutione*, *vulnera varient*, &, qui morbis obnoxii, vel ſenes, vel aliâ quavis causâ debiles ſint, & quibus corpus impurum, cachecticum, & fluxionibus obnoxium eſt, ob humorum affluxum, & vitium imbecillitatem, difficulter ferant vulnera, nec ſanentur, & reſtituantur, niſi difficillimè; *In ulcerum enim & vulnerum felici curâ*, *& partem affectam minimè eſſe intemperatam*, *& affluentem ſanguinem bonum eſſe oportet*; Sic *aquâ inter cutem* (Hydrope) *laborantibus exorta in corpore ulcera* (quantò magis vulnera) *ſtabiliue*, cum nullâ alleviatione. hoc eſt difficulter, & non facilè *curantur*: Et *vulnera*, *ab emiſſis è ſclopeta globulis*, *corpori pravis ſuccis abundanti inflicta*, *maligna judicantur*; Unde etiam Facult. Med. & Chirurg. Lipſ. 30. Jul. 1617. poſt inſpectionem Cadaveris pueri

pueri cujuſdam, qui alapis, & plagis, ſolâ manu datis, tractatus, altero die mortuus eſt, ita atteſtantur: P. P.

Etſi externè circa aurem ſiniſtram ecchymoma apparuerit, attamen poſt aperturam cranium integrum & illæſum, nec *alicujus vaſis rupturam in panniculis cerebri* vidimus. Præſumendum igitur & credibile eſt, licet plagæ in ſe ſolùm & abſolutè lethales non fuerint, commotionem tamen & contuſionem cerebri, & per hanc pravorum humorum affluxum fieri potuiſſe, quo facto, non ſolùm diſpoſitio ad epilepſiam, ſed & apoplexia ſupervenit, quia per confluentem materiam nervorum principium obturatum fuit, & ſic mors ſecuta eſt; quod facilè in corpore impuro & minus ſano (ut in hoc cadavere ex pedibus œdematoſis ſatis apparuit) fieri potuit.

Malum Vitæ Regimen (*wenn ſich der Verwundete nicht wol hält*) ac *inſignes* circa *Diætam*, & ſex Rerum non naturalium legitimum uſum commiſſi *Errores*; ſive iſti committantur circà ea, *quæ aſſumuntur* (*wenn der Verwundete im Eſſen. und Trincken, Exceſſe begehet, wie auch im Gebrauch nöthiger Artzneyen nachläſſig iſt*) ſive *quæ geruntur*, & vel corporis, vel animi motu, indebitè aguntur (*wenn er ſich nicht ſtille hält, und der Wunde zu ihrer Heylung keine Zeit, und Ruhe läſſet, oder ſich dem Gemüthe nach bewveget, betrübet, erzürnet*) *und ſonſt* motos, *und Widerwertig erweget.*) Sic *Juvenis, Capite vulneratus, remittentibus omnibus ſymptomatibus, ex irâ Phreneticus moritur*; Sive, *quæ excernuntur, & retinentur*; Sic *juvenis, baculo in ſyncipite Vulneratus, reſtitutus ferè, ex Venere moritur*; Sive *quæ fori accidere* dicuntur, ut ſunt; Caſus, Contuſio, aëris cujuſvis, frigidi, & maligni præcipuè, & tetris exhalationibus infecti, in Vulnus penetratio, *Venenatus Vetularum, aut menſibus laborantium, intuitus* (*Wenn dem Verwundeten äuſſerlich etwas übels begegnet, und derſelbe entweder auf die Wunde fället, daran ſehr geſtoſſen, oder geſchlagen, oder auch die Wunde vor der Lufft nicht wol verwahret: oder wenn ein alt verdächtig Weib, oder ſonſt unrein Weibesbild zuſſehet, und darbey iſt, wenn der Patient verbunden wird*) & ut, *Calenus* τὸ ἔξωθεν interpretatur, *ſexcenta alia*, quorum quò plura inſimul concurrant, Vulnerique ſuperveniant, eò faciliùs Vulnerati extinguuntur, & pereunt; quamvis *per Accidens*; *Sic Puer, cui ſyncipnt contuſum erat, febre, aliiſque ſymptomatibus planè extinctis, ex tympani pulſatione, tubarumque, & fiſtularum ſtrepitu, ac Ruſticorum choreis, quas Pater ipſius, Oenopola, prope filii convaleſcentis ex Vulnere cubiculum, ad mediam uſque noctem permiſerat, febre acutâ inde incenſâ, delirio, & aliis ſubinde intervenientibus ſymptomatibus, moritur*; *Et Vulnerum detectio, ac aëris frigidi contactus, Capitis* imprimis, & *Cerebri, ut & aliarum partium, Vulneribus perieuloſa maximè dicuntur.*

Sic Facultas Med. Lipſ. d. 14. Jan. Ao. 1671. P. P.

Re diligenter perpensâ, circumſtantiiſque probè ponderatis, non poſſumus non illum certiorem facere, Vulnus in caſu deſcriptum per ſe quidem ſatis periculoſum; ſed non abſolutè lethale dici poſſe. Atteſtamur potiùs Vulnus per accidens mortale factum fuiſſe, quia ſecundùm Relationem veram aëri expoſitum, nec ligatum per ſeptem horas remanſit.

Ad quam Partium Externarum Claſſem *Axillas* quoque, *ac Summum femur* refero, vulneraque Ramis ipſorum majoribus, Arteriis imprimis, & per tranſverſum, inflicta, quamvis non rarò per Accidens *ut plurimum Lethalia* fieri, aſſero; Scilicet, ſi *Ramus Axillaris* circà *Axillam* ſtatim, & ſub eâ, ac prope ipſius è thorace exitum; *Ramus Cruralis* verò & ipſe in ſummo femore, & Principium, ac egreſſum verſus, ex Abdomine vulnerentur, & ità quidem, ut ſanguinem, ob loci incommoditatem, nec medicamentis, nec ligaturis, ac vinculis ſiſtere poſſibile ſit; unde ſubitò, & priuſquam vel Chirurgus vocari, vel ullum adhiberi poſſit auxilium, exhauſtis celeriter ſpiritibus, & ſanguine, moriuntur ut plurimum.

Sic Chir. Lipſ. 18. Decemb. 1596. P. P.

Ex deprehendimus ſtamea interfectum in parte ſiniſtri femoris craſſiore vulneratum fuiſſe, vulnuſque natem dextram & perinæum ſub membro virili penetraſſe, Vena Iliaca cæſa erat, qua de cauſa circa matutinum ſequentis diei tempus mortuus eſt.

Ex Facult. Medic. Lipſ. d. 25. Novembr. 1670. P. P. Cùm verò in Relatione affirmetur, ramos Iliacos externos læſos, & aſſerente ipſo qui teſtatus eſt, inciſos fuiſſe, horum autem vaſorum præſertim arteriarum vulnera & quidem tranſverſa, in ſummo femore & ipſo in inguine inflicta nec facilè ner commodè ut alia vulnera deligari poſſunt, multò minus ſanguinem ex his majoribus ramis copioſe & rapide profluentem ſiſtere poſſibile eſt. Itaque hoc vulnus rebus ſic ſe habentibus omninò pro lethali habendum, & C. T. ob inſecutum ſanguinis diffluvium mox vita fungi debuit. Quod Dominis ſignificare &c.

Cap. 15. *De Neceſſariis Legitimæ Vulnerum Inſpectionis Requiſitis.*

Cùm verò maximè neceſſe ſit, ut, priuſquam de *Vulneris qualitate* dicatur *ſententia*, accurata præcedat *ipſius Inſpectio*, appendicis loco, ea, quæ circà eandem notatu digna videntur, recenſere, ferta nimis pariter, ac negotii Ratio.

Legitima autem *Vulneris Inſpectio* nihil aliud *eſt*, quàm *ſedula, diligens, & accurata in Vulneris conditionem, ac qualitatem*, à *Medico*, & *Chirurgo*, à *Magiſtratu* legitimè *requiſitis*, *ad Judicis ſuper Lethalitate Vulneris informationem*, inſtituta *Inquiſitio*.

Ita ut *Tria Legitimæ Inſpectionis Requiſita* aſſeram; quorum 1. *Perſonæ Inquirentes*; 2. *Inſpectio ipſa*; & 3. *Inſpectionis finis*, & *Intentio*, conſtituit.

Inquirentes quod attinet *Perſonas*, ſunt illæ: *Magiſtratus*, *Medicus*, & *Chirurgus*; *Ille*, qui homicidium ſi fortè commiſſum eſt, *Hos* ad vulneris inſpectionem requirit ex *officio*; *Hi* verò, qui, requiſiti à Magiſtratu, comparent, ac inſpectionem adminiſtrant.

Circa *quos* ipſos tamen plura ſunt, quæ notanda veniunt; A parte *Magiſtratûs* enim *Inquiſitio* ſtatim, atque de Homicidio conſtat, inſtituenda; ne, cùm temporis protractu alteretur Cadaver, putreſcat, & corrumpatur, vulnus vel ipſum difficiliùs cognoſcatur, vel fœtor cadaveroſus, quò minus ſectio decenter fieri, & expediri poſſit, impediat; Nec minus ab iis, qui ex Magiſtratu Sectioni interſunt, attentè *inſpicienda*, & *notanda* ſunt *omnia*, ut illis ipſis poſtmodùm de *Vulneris qualitate*, & *Atteſtati veritate*, conſtare poſſit certiùs.

A parte *Medici* diſceptatur vulgò, an *Uterque*, & *Medicus & Chirurgus*, ſemper requirendi ſint vel *alterutter* ſolus ſufficiat? An *Medicus* debeat eſſe *Examinatus*, & *Promotus*? An *Juratus*? An *Sectionem* adminiſtrare *Ipſum* oporteat? & quæ ſunt Alia.

Ad quæ tamen meam breviter dico ſententiam: Præſupponendo, *Medicos* oportere omnes, qui ad *Judicialem Vulneris inquiſitionem* ſe requiri permittunt, ut Fundamentalem, ſolidam, & perfectam *Artis Anatomicæ* habeant notitiam, nec de Corporis humani ſtructurâ, ſingularumque partium ſitu, ſcitè ſolùm loqui, ſed Cadaver humanum quodvis propriâ manu, decenter, ac dextrè ſecare, & vel ignarum Rei hujus Chirurgum informare, vel in neceſſitatis caſu Sectionem Ipſi adminiſtrare poſſint, ac valeant, cùm in

ficienter informetur *Judex*, oportet omninò, ut *Medicus* & *Chirurgi*, omni ope, ac ſtudio eò invicem allaborent, ut inquiſitio decenter fiat, & legaliter; Ne ipſorum ſive ignorantiâ, ſive negligentiâ, & incuriâ, vel impunitus dimittatur, & abſolvatur Reus, vel innocens, & mortis inſons damnetur capite, ac Advocati, & Cauſarum Patroni commodam inde dubitandi, ac diſputandi anſam arripiant, & culpam ità omnem in eos, quibus inquirendi, & inſpiciendi commiſſum fuit negotium, devolvant; Unde, cùm & hic *difficile* ſanè ſit *Judicium Medico* præprimis, niſi, ut ſuprà dictum ſufficientem habeat Artis Anatomicæ notitiam, fidus ſuadetem Amicus: *Manum de Tabulâ*!

Cujus rei, locô plurium, unicum tantùm refero Exemplum: Anno 1654. 18. Mart. vulneratur quidam, ac paulò poſt moritur; *Magiſtratus* ejuſdem loci altero ſtatim die ex viciniâ *Medicum*, eumque nec Examinatum, nec Promotum, vocat, ipſumque unà cum *Chirurgo* ad *Vulneris inſpectionem requirit* legitimè, ac ipſorum *ſuper Lethalitate* rogat *ſententiam*; Ad quam Requiſitionem *Medicus*, & *Chirurgus* comparentes, ſecant, inquirunt, inſpiciunt, ac ità poſtmodum ad Acta referunt:

Apertô defuncti cadavere qui Sutori ſerviebat nomine N. Ego infra ſubſcriptus & ab ampliſſimo ſenatu ad vulneris inſpectionem requiſitus, Obſervavi defunctum nulla alia plagâ ſive ictû læſum fuiſſe, niſi hôc unicô, ſex digitos latos à ſeptima ſpinę dorſi vertebra inflictô; deorsùm versùs femur dextrum ad longitudinem trium ulnæ quadrantium, minùs duos digitos penetravit & non ſolùm nervos, Arterias ac muſculum diſcidit, ſed etiam Venam Iliacam læſit; quô factô ſanguine ſpiritibuſque animalibus privatus animi deliquium paſſus eſt, Ideo vulnus pro lethali habendum.

Percipiens hoc Reus Advocatum petit, ipſumque, ut defenſionem ſui in ſe ſuſcipere velit, rogat, efflagitat. Advocatus, omni aliô remediô deſtitutus, ac ſolatiô. Medici Atteſtatum intuetur: Ecce! optatam ex eo dubitandi, ac diſputandi ſibi arripit anſam; vulgarem iſtam, ex eâdem fiſtulâ cantilenam canticans. Vulnus, vel non lethale, vel inſpectionem tamen minùs legitimè fuiſſe adminiſtratam. Hinc caſus formatur. Res ad Facultatem devolvitur noſtram. Phiſici atteſtatum tranſmittitur, & quæritur: an vulnus pro ſimpliciter, & abſolutè lethali habendum ſit.

Facultas convocatô Conciliô, negotium circumſpectè perpendens reſpondet.

Cùm quæſto propoſita cum teſtimoniô litteris conſignatô Phyſici N. N. vulnus illius qui ſutori ſerviebat deſcribente, nobis tranſmiſſa ſit, ſimulque rogati ſimus noſtrum ferre judicium, an vulnus pro ſimpliciter & abſolutè lethali ſit habendum.

Itaque ſcriptô veſtrô perlectô, & circumſtantiis accurate perpenſis, dicimus.

Si præterlapsô tertiô paſchatis die quidam ſutoris Operarius vulneratus fuerit, qui intra ſemi horam mortuus eſt, cujus cadavere inſpectô annotatum fuit &c.

Reliqua de verbô ad verbum ut in ſcriptô veſtrô & annexô Medici teſtimoniô litteris conſignatô continetur.

Primò Phyſici teſtimonium haud parum mirati ſumus; optaviſſemus Inſpectionem hanc diligentiùs adminiſtratam, noſque hôc modô accuratiùs informatos eſſe, ſiquidem neque pars læſa præciſè determinatur; neque ratio pro lethalitate decidendi adducitur, licèt enim vulneris magnitudo deſignetur quod ſex & digitos latos à ſeptima ſpinæ dorſi diſtat, vertebra, dextrum femur deorsùm versùs penetrat, ſimulque longitudo vulneris tres ulnæ quadrantes minùs duos digitos continens, deſcribatur, partes etiam vulneratæ, ut nervi, arteriæ, & unus muſculus qui diſſectus fuit, venaque Iliaca læſa, ex qua ſanguis cordis, ſpiritûſque vitales profluxerant, denominentur. Præterea quoque quod vulneratus has ob cauſas in lipothymiam incidere potuiſſet, in eôdem Teſtimoniô affirmetur. Attamen vertebræ dorſi ſeptimæ denominatio obſcura apparet, *cum aliàs Vertebræ ſpinæ dorſi ab Anatomicis numerentur, inſtò factè à prima colli vertebra, cui caput innixum.*

Vulneris porrò longitudinem per ſe, non ſequitur lethalitas, de cœtero, nec nervi, nec arteriæ nec muſculus qui diſciſſus fuit denominatur. Item, an vena Iliaca, in parte ſuperiori vel inferiori, verſus genu læſa ſit minimè docetur, neque hæc abſurditas ſilentio prætereundum eſt, quod Medicus putaverit, *per venæ Iſchiadicæ læſionem* defunctum ſanguine cordis, ſpiritibuſque vitalibus privatū fuiſſe quod tamen primis Anatomię elementis repugnat, ideoq́ non poſſibilitas animi deliquiorū; quia per Venæſectionē ſæpius Lipothymia & animi deliquium; imò mors ipſa, ſi puncta Vena non deligatur (quā circumſtantiam quoque ex Renuntiatione veſtrâ in hôc casû annotavimus) ſupervenire poteſt; ſed potiùs lethalitatis neceſſitas concludenda fuiſſet;

Quia verò nec in ſcriptô veſtrô, nec in Medici teſtimoniû, litteris conſignatô, pars læſa determinatur, imprimis autem vulneris inſpectio inſufficiens fuit, noſtrum, rebus ſic ſe habentibus, de lethalitate vulneris judicium, ferre non poſſumus. Quod &c.

Reſponſum hoc Ampliſſ. Facult. Jurid. Lipſ. Cenſuræ, ac Sententiæ ſubjicitur, quæ talis eſt, P. P. Cùm Magnificentia Veſtra, & Vos nobis, ſcriptum ab Inquiſitô N. N. traditum, ſimul cum Actis ſeu inſtrumentis, duobus voluminibus contentis in hôc homicidii casû, tranſmiſiſſetis & rogaſſetis, quod juris eſſet pronuntiare: Judicamus &c. Licèt prædictus Inquiſitus Medicus expreſſis verbis, vulnus minimè eſſe lethale dicat, & hanc ob cauſam Medicæ Facultatis judicium ſimul tradat, quia tamen Facultas nihil certi, hâc in re definivit, an nempe vulnus lethale fuerit, nec ne; ſed tantùm ſtatuit rebus ſe ita habentibus, cùm in Medici teſtimoniô qui vulneris inſpectione interfuit, nec accurata nec perſpicua membrorum læſorum mentio fiat, ſuum de lethalitate vulneris judicium ferre non poſſe. Itaque cenſemus Medicum, Teſtimonium litteris conſignatum accurratiùs exhibiturum; ſuper quod Facultas aliud Judicium feret, Actiſque adjunget, quibus factis, quid rectum ſit, & hoc quidem de jure pronuntiabimus.

Phyſicus animadvertens negotium, ad prævium Academiæ mandatum, atteſtatum ſuum ita explicat, ac deducit, vel explicaſſe, ac deduxiſſe tamen exiſtimat.

Accurata Deſignatio Eorum membrorum, quæ in inſpectione vulneris illius ſutoris Operarii, coram Magiſtratu ampliſſimo & Juſtitiæ Aſſeſſoribus, meque Chirurgo Caſtrenſi præſente, cum duobus famulis, læſa deprehenſa ſunt.

I. Unicum vulnus in corpore defuncti animadvertimus, quod à ſeptima ſpinę dorſi vertebra, deorsùm, dextrum femur versùs, penetravit, tres ulnæ quadrantes, minus duos digitos profundum, pollicem verò unum latum erat.

2. Ex quô ictû, *primum muſculum* (qui vulgò omnium longiſſimus vocatur, & *ab Ilii ſpinâ oriundus obliquè in tibiam anticam & externam deſcendit*) læſum & diſſectum fuiſſe obſervavi.

3. Ex eâdem porrò plagâ, Ramum cruralem Venæ cavæ vel magnę, quæ fons eſt humanæ naturæ uberrimus, & ſecundùm Hippocr. & alios, microcoſmi flumen ampliſſimum, inciſum obſervavimus, quare interfe-

ctus ſanguine & ſpiritibus privatus eſt, & cùm hominis vitâ in ſanguine conſiſtat, facilè conjiciendum eſt occiſum hôc modò viribus ſpoliatum fuiſſe: quam ad rem non parum fecit, quod defunctus macilentus & minus carnoſus fuerit.

4. *Nervus etiam pedis dextri*, qui cum *venâ & arteriâ crurali per inguen deſcendit*, diſſectus fuit.

5. Et tandem eamdem venam & arteriam cruralem, quæ cum prædictô *nervô ſecundô pedis, per internum femur ad pedem uſque* deſcendit, per tranſverſum inciſam invenimus.

Hæc in cadavere, Inſpectione vulneris habitâ læſa deprehendimus, obſervare verò non potuimus, an à ſupervenientibus Epilepticis, vel Apoplecticis ſymptomatibus, corporis partem quandam, ſubcæruleô vel fuſcô colore maculatam fuiſſe.

An verò ex his partibus læſis & inciſis lethale vulnus ſit declarandum, aut an deligatio vulneris, & quod defunctus nec internis nec neceſſariis medicamentis in brevi quô vixit temporis ſpatiô, uſus fuerit, mortem maturaverit, hæc Ampliſſimæ Facultatis Medicæ cognitioni & arbitrio ſubmitto.

Quam explicationem, ac deductionem. Fac. Med. ulterius examinat, tandemque ad inſtantiam, ſuper Lethalitate ſuam dicit ſententiam.

P. P. Sperabamus Medicum alteram vulneris Relationem priore clariorem daturum, & ſecundùm artis præcepta, omnia, ut ejus erat officii, prolaturum. Attamen ex tranſmiſſâ renuntiatione obſervamus prædictum Phyſicum ſeptimæ dorſi vertebræ nomen ſilentiô præterire, quod nobis eò magis obſcurum apparet, quòd in ſcriptô veſtrô animadvertatur, vulnus ſub natibus, dextrum femur, & quidem deorſùm verſùs penetraſſe, ubi nulla amplius adeſt vertebra, & quod non minùs abſurdum, partes in relatione deſignatæ unô ictû minime lædi poſſunt: quod ad vulneris locum attinet, ex naturali partium ſitu, an circa quartam & quintam lumborum vertebram, ut Anatomici loqui ſolent, vel ſecundùm Medici opinionem circa dorſi ſeptimam, deorſùm verſùs, ictus penetraverit, facilè probari poteſt; Et quia in ſicdictâ *accuratâ deſignatione*, nihil quod ratione vulneris notatu dignum, ſit nobis à Phyſico declaratur, Cumque vulnera vertebris inferioribus ſicut & muſculis & nervis inflicta minime lethalia ſint, vena quoque, & arteria cruralis, ut à Medicô deſcripta eſt *cum nervô pedis ſecundô per internum femur, ad pedem uſque & ejus digitos deſcendat*, ideoque procul dubiô Vena Saphena, & arteria muſculula interna ſubintelligantur, horum autem vaſorum vulnera convenienter & ſecundùm artem deligata & curata facilè ſanari poſſint, hæmorrhagia etiam quæ timenda foret præcaveri potuerit. Itaque hujuſmodi Inquiſitione habitâ vulnus pro ſimpliciter & abſolute lethali pronuntiare non poſſumus, ſed optaviſſemus Inquiſitiones ex quibus hominis vita pendet ab Inquirentibus meliori forma, & ſecundùm artis principia institui, ne in Nobiliſſimæ Medicinæ opprobrium, ulterioris poſtmodum indagationis opus ſit.

Cui ſubſcribens Ampliſſ. Juriſconſultorum, qui in Facultate Juridicâ ſunt; pro dimittendô ex Carcere, & Capturâ, Reô, quæſtionem decidit.

P. P. Licet, Reus in carcere in quem conjectus fuit, uſque ad rei deciſionem cuſtodiri more ſolitô debuiſſet. Attamen cùm Medica Facultas vulnus defuncto inflictum pro abſolute lethali minime agnoſcat; Cenſemus Nos &c. Reum ducentorum thalerorum prædem daturum, ut quotieſcunque requiſitus erit coram judice ſtet, interim illum è vinculis liberamus, & hoc de Jure.

Ex quibus facilè conſtare cuilibet exiſtimo, quantùm interſit, ut Vulnerum *Inſpectio* à *Perito* adminiſtretur *Medico* & *Bono* præprimis *Anatomico*, ne ex tàm craſſis circà *Inſpectionem*, ex Requirentium vel ignorantiam incuriâ, commiſſis erroribus, inſperatum emergat Reo patrocinium.

Decenter a. & *Legaliter* ſatis procedere poſſunt, & *Medicus*, ac *Chirurgus*, ſi, requiſiti à Magiſtratu, Sectionem, ut ſuprà dictum, prudenter adminiſtrent, eâque peractâ, ea omnia, quæ circa læſionis qualitatem notari oportet, accuratè notent, ac ſingula propriis ſuis inſcribant nominibus, tandemque, pro neceſſariâ *Judicis informatione*, ſuper *Lethalitate* ſuam dicant *ſententiam*: id quod *candidè*, *ſincerè* ac ex *bona conſcientiæ* dictamine, *artiſque* præſcripto non minus, quàm *principum Medicorum Authoritate* fieri decet, majoremque proinde in fidem manùs propriæ ſubſcriptione corroborari, uſu olim receptum eſt.

Quod a. de Principum Medicorum Authoritate hîc dicitur, illud cum diſcretione accipiendum eſt; Scilicet tantùm valeat, in dicendâ ſuper Lethalitate ſententiâ, Authoritas iſta, in quantum ad ſingula, & cum iiſdem circumſtantiis, poſſit applicari *individua*; In ejuſmodi enim inſpectionibus Vulnerum, & ferendo *ſuper* Lethalitate eorundem Judicio, non *Generaliter*, ſed *individualiter* procedendum, & judicandum eſt; hoc eſt (ut res exemplo declaretur) quando Titius ex Vulnere Pulmonis moritur, & dicenda eſt ſuper qualitate vulneris iſtius ſententia, non quærendum eſt in genere; An vulnera Pulmonum ſint Lethalia? *Sed*: An *hoc*; & *huic individuo*; *Titio* nimirum inflictum Vulnus Pulmonum; & quidem pro *qualitatis*, & aliarum *circumſtantiarum* ratione, *Lethale* ſit? Sicut enim in forenſi Judicio unica interdum circumſtantia totum variat proceſſum; Ita in inſpectione Vulnerum unica non rarò circumſtantia totum variat *Judicium*.

Sic Facult. Med. Lips. d. 17. Jul. 1668. P. P.

Ad hæc reſpondemus, caſu collegialiter & accurate ponderato quòd reſponſis & ſententiis allatum Facultatum Medicarum minimè attendimus, dum ſtatus controverſiæ & nervus veſtræ quæſtionis non eſt, an vulnera ventriculi in genere ſint lethalia? Sed hîc agitur judicare, an hoc vulnus ventriculi huic individuo inflictum & à vobis deſcriptum pro lethali ſit habendum?

Quamvis rationes, autoritates & exempla in reſponſis nobis tranſmiſſis & in ſententiis Medicorum allegata nos non fugiant, tamen comprehendere non poſſumus, quomodo iſta huic caſui & individuo fundamentaliter applicanda ſint. Ideoque judicamus quòd hoc vulnus ventriculi, (ſecundùm Teſtimonium litteris conſcriptum & circumſtantias poſt inſpectionem vulneris habitam adductas, quæ inſtar normæ ſunt) per ſe & abſolutè lethale ſit.

Et quidem (1) quia illud, licet non parti nobili ut tali, tamen parti ad vitam abſolute & ſimpliciter neceſſariæ; & quidem in fundo circa orificium inferius ventriculi, qui locus præ cæteris periculoſus, inflictum fuit (2) quia vulnus per ſe magnum & penetrans (3) ob ſitum ventriculi profundum nec lege artis tractari, multò minus filo trajecto conſui potuit. Imò (4) ſupervenientia ſymptomata, ut cordis anxietas, dum Chirurgus vulneratum primo aſpectu cum morte luctantem & de magna cordis anxietate conquerentem invenit, nec non vomitus cruenti ex motu ventriculi convulſivo provenientes, ſudorque frigidus; nihil aliud quàm lethalitatis & inſtantis mortis prodromi fuerunt; hacque ex ratione (5) nec potus aquæ, nec intermiſſa V. ſectio, multò minùs motus, cùm ille in mactra ſequenti die deportatus fuit, neque etiam externa & ſuperficialis in capite contuſio lethalitatis cauſæ fuerunt; quia illæ cauſæ quæ vulnus ex accidenti lethale reddere poſſunt, tam celeriter non agunt, ut vulneratus ex ejuſmodi cauſa inter quindecim

Digitized by Google

decim dies, ut huic individuo contigit, moriendum ſit. Quod vobis ſignificare &c.

Atteſtati autem hæ præcipuæ eſſe videntur *Partes: Legitima* ſc. *requiſitio*; *Accurata Cadaveris Sectio*; *Sufficiens Vulneris Deſcriptio*; *Sincerum ſuper qualitate ipſius Judicium*, & *ingenuum manûs propria Teſtimonium*; ita, ut, meo quidem judicio, talis præter propter *Atteſtati* poſſit eſſe *Formula*.

Auff beſchehene ordentliche requiſition *der Obrigkeit* (hîc denominetur Magiſtratus Loci) *haben wir Zuendgenannte heut* dato N. N. *welcher an einer empfangenen Wunde* (*Schlage*) *Schoſſe*) *geſtern Abend* (*oder wenn es ſonſt geſchehen*) *verſtorben*, *beſichtiget*, *und bey Eröffnung des Cörpers befunden*, *daſſ demſelben in die lincke Bruſt*, *zwiſchen der* 5. *und* 6. *Rippe*, *unfern der Wartze*: *ein Stich*, *äuſſerlich Glieds langs*, *beygebracht worden*, *welcher durch die* Muſculos Thoracis, Pleuram, Pulmones, *und* Pericardium, *in den* ſiniſtrum Cordis ventriculum, *und durch denſelben bey der* 6. *ten* vertebrâ thoracis *wieder heraus gangen*, *worbey dann eine groſſe Menge Geblütes in dem* Thorace *zu finden geweſen. Weil nun durch dieſen Stich zuförderſt das Hertz*, *als das edelſte Glied Menſchlichen Leibes* profundè *verwundet*, *und hierdurch nicht allein ſeiner Subſtantz nach*, *heftig verletzet*, *ſondern auch des* Siniſter Ventriculus *durchſtochen*, *und dahero das Hertz-Geblüte*, *nebenſt denen* Spiritibus vitalibus *häuffig* extravaſirt *und entgangen*, *Solches auch durch kein Mittel zu ſtillen geweſen*: *Als iſt ſolch* Vulnus *denen* Fundamentis Anatomiæ, & Chirurgiæ *gemäſſ*, pro ſimpliciter, & abſolutè Lethali *zu halten*, *und hat der Verwundete nothwendig daran umbkommen*, *und ſterben müſſen*, *Welches wir hiermit unter unſrer eignen Hand* atteſtiren, *und bezeugen wollen*, *So geſchehen* &c. &c.

N. N. Med. D.

N. N. Barbierer und Wunde-Artzt.

N. N. Barbierer und Wund-Artzt.

Ubi omnes, qui tale in ſe ſuſcipiunt negotium, memores velim iſtius quod ſcitè ſatis monuiſſe *Veſſalius* legitur, inquiens: *Quæ ſanè cuncta ſummâ animadverſione ſpectare, atque dignoſcere peritus Medicus debet, ut, ſi quando illi coram Magiſtratu de illatis vulneribus pro teſtimonio dicendum ſit. Rem totam ad veri normam exprimere queat; quæ una cautio illi ſummoperè tenenda eſt, ut nunquam à verô deſciſcat, præſertim ubi de Capite agitur, nec livore, invidiâ, odio, aut aliâ nullâ perturbatione affectûs, aut metu, minùſve cujuſdam impulſus à D. l timore, à Veritatis amuſſi declinet: Sed Vulneris naturam, Magnitudinem, ſedem affectam, & quàm altè telum deſcenderit, & quæ in Eo Lethalia, aut ſecus, apparuere ſymptomata, accuratè deſcribat.* Et *Sebizius*, cùm de Judicis informatione loquitur, ait: *oportet enim in hoc caſu Animum habere ab omni affectu, & perturbatione Liberum, ac vacuum; Credendo, Deum καρδιογνώϛην nobis adeſſe, & factorum noſtrorum, animique inſpectorem eſſe oculatiſſimum; Sique contra Veritatis, & Æquitatis legem, ſententiam tulerimus, Vindicem Severiſſimum; Sin pro Veritate ſteterimus, Fautorem, & remuneratorem Benigniſſimum; Magnum quippe crimen eſt, & impietatis pleniſſimum, eum, qui à Mortis pœnâ liberari poteſt, falſo, & iniquo teſtimonio reum facere; Peccatum maximum, ſervare velle illum, quem, ob Vulnus illatum Lethale Leges Homicidarum pœnâ damnarunt.* Quæ ſi obſervaverint, uterque ſuæ ſatisfacit & Conſcientiæ, & officio.

Cap. 16. *Curioſa quædam, circà Lethalitatem tamen ſcitu maximè Neceſſaria, continens.*

Quemadmodum autem ad formalem *Vulneris Lethalis* rationem *inſtantis ex Vulnere vitæ termini Brevitatem* requiri, non ſine ratione ſuperiùs dictum eſt; Ita explicare omninò oportet, quouſque ſeſe iſte extendat terminus, & quid de *nono* vulneris *die*, (*wen einer*, *der tödtlich verwundet iſt*, *den neundten Tag erlebt*) cum *vulgo*, ſed præprimis cum *ratione* ſentiendum ſit?

Cùm ergò ex *Principum* ore *Medicorum* percepiſſe me, jam ſuccurrat, *Lethaliter vulneratos paucorum horarum, vel dierum, mori, ac perire ſpatio*, nullus ſanè poſſum, quin *Vulnera* iſta *Lethalia* ad *acutorum Morborum* claſſem vel referri, vel multum tamen de ipſorum naturâ participare, ſecurè aſſeram.

Vulnus enim omne *Morbum* eſſe, & ad tertium Morborum genus, *morbos* ſcilicet *ſolutæ unitatis* pertinere, ſuperiùs abundè demonſtratum eſt; *Lethale* verò ad *acutorum* referri claſſem; nec novum, nec rationi diſſonum.

Et quamvis *acutum* propriè *morbum* ex humorum in corpore provenire vitio, ac *criticè* ſolvi; *Vulnera* verò, de quibus noſter eſt Sermo, à ſolis externis produci cauſis, non neſciam, nihilominus tamen, quin *Vulnus Lethale* ad *acutos* referatur *morbos*, quid obſtet, non video; Poſito enim quod ponitur, & dicitur ab omnibus eſſe de Natura, & formali *acutorum* Ratione, *moveri celeriter*, *ſubitò*, *& non ſine inſigni gravium congerie ſymptomatum, pervenire ad ſtatum, & ſolvi, ſive ad ſalutem, ſive ad mortem criticè*; quis negabit, idem *Vulneribus* contingere *Lethalibus*? Utpotè quæ & ipſa *moventur celeriter*, hoc eſt, fiunt, & excitantur, non præcedente aliquâ ſpontaneâ laſſitudine, Capitis dolore, anxietate circà præcordia, &c. ut *acuti* fiunt Omnes, ſed *ſtatim*, *citò*, *ictu*, *in momento*; *Subitò, & non ſine inſigni gravium congerie ſymptomatum ad ſtatum perveniunt*, id eſt, vel ſtatim, atque inflictum vulnus eſt, vel brevi horarum ſpatio maxima Vulneri ſuperveniunt ſymptomata, dolor puta, pro partium ratione, exquiſitiſſimus, inflammatio, febris, Delirium, motus convulſivi, Epileptici &c. &c. Et *ſolvuntur* tandem, quamvis vel *ſemper*, vel *utplurimum* tamen, *ad mortem, criticè* an dicam? hæreo; *Doctiorum* tamen pace, *criticè* omninò ſolvi, aſſero, Sicut enim *acutorum Criſin*, & ſolutionem, quædam à Symptomatum congerie excitata præcedit conturbatio, quâ ipſâ natura, moleſtias deponere, allaborans, humorum vel *tranſpoſitionem* molitur, vel *evacuationem*, hanc verò ipſam *ſubita* inſequitur morbi, vel ad *ſalutem*, vel ad *mortem*, *mutatio*; Ita in *Vulneribus* quoque *Lethalibus* inſignis admodum, ex multiplici ſymptomatum ſerie, advertitur totius *naturæ conturbatio*, validuſque conſervandi ſe, obſervatur conatus, cui tamen, cùm vulneris Magnitudini, ac *Lethalitati* non ſufficiat, *ſubita* ſupervenit *mutatio*, quam vel *ſemper*, vel *utplurimum Vulneratorum mors* ſequitur, & *interitus*.

Quod cùm ita ſit, colligere exinde difficile non eſt, quid de *nono* vulnerum *die* ſtatuendum ſit; Scilicet, ſiqua in Parte vulneratus graviter nec ſtatim, nec paulò poſt, nec horarum aliquot moriatur ſpatio, ſed à *primo* vulneris *die* ad *quartum*, *à quarto* ad *ſeptimum*, & à *ſeptimo* ad *Nonum* uſque tanquam *Intercalarem criticum*, vivus remaneat, *Vulnus ſimpliciter & abſolutè Lethale non eſt*; Ratio, quia Terminus iſte, *nonus* puta *dies*, indicat, *Vulnus* vel *non Magnum* æquè, nec *profundum* maximè, nec *Nobili*, vel *ad vitam ſimpliciter neceſſariæ parti*, eſſe inflictum; vel tamen, quòd tot dierum (*ſolent n. utplurimùm intrà id tempus apparere accidentia, tùm Bona, tùm Mala, quæ poſt accepta talia vulnera ſupervenire conſueverunt*) ſpatio ſive à *naturâ*, in ſanis, & robuſtis, *ſponte*; ſive concurrente *Medici*, ac *Chirurgi* ope, & *conſilio*, etiam *maxima* ſoleant curari *vulnera*, cùm tertio plerumque

que vel quarto ad ſummum vulneris die, ſuppuret vulnus, ac dolor, & febris, aliaque remittere ſoleant ſymptomata, & materia, vel pus coctum, & laudabile efficiatur, donec brevi temporis ſpatio vulnus conſolidetur planè, vulneratuſque ita reſtituatur integrè.

Unde non malè concluditur, *eum*, qui, *Vulneratus graviter*, poſt *nonum* tandem moritur, *non mori ſimpliciter ex vulnere, ſed ex Symptomatum*, & *accidentium* ſuprà relatorum *utplurimùm coagerie.*

Quid de *maſculi* læſione non vulgariter tantùm ab idiotis, & mulierculis credatur, ſed à non paucis inſuper, non dicam Medicaſtris, ſed qui artem (nefas dictu!) exercent Chirurgicam, dici, ſtatuique ſoleat; neminem latere cenſeo; Scilicet credunt plurimi, ſi quis ex vulnere, vel contuſione externarum partium moriatur, eum propterea fato conceſſiſſe, quia *muſculus læſus eſt*, (*weil ihm die Mauſſ getroffen*) perſuadentes ſibi, eſſe circa *tempora* imprimis, temporalem, & *Humeros*, bicipitem præcipuè, vel aliam quamvis corporis partem, certum, ac ſingularem *muſculum*, vel neſcio quid in muſculo, in quo vita quaſi rendeat, &, quo læſo, ipſam expirare animam, mirum non ſit; cùm *Galenus* ipſe fateatur, ac doceat, *Muſculos temporales inter omnes Muſculos, convulſiones, febres, ſoporem inferre, ſi lædantur, & deliria*; Verùm n. verò cùm nec unicus tantùm, nec Duo, ſed plures in corpore humano reperiantur *maſculi*; Illique ipſi non *vitalis*, ſed *animalis facultatis* inſtrumenta ſint, & locali imprimis inſerviant motui, ac nihil propterea in *muſculo*, ut *muſculo*, ſit, quod vel vitam conſervare, vel mortem inducere ſimpliciter poſſit, opinionem hanc riſu potius, & Cachinno, quàm fide dignam judico; Graviſſima verò, quæ læſo temporali accidere dicuntur muſculo, ſymptomata, à vaſorum copiâ, & magnitudine, cerebrique viciniâ provenire non dubito.

Sed quid, ſi quis ex acceptâ ſolâ moriatur *Alapâ*? Ex acceptâ enim vel unicâ Alapâ quoſdam periiſſe, conſtat; id quod vel *pulchra illa Nerii Filia, quæ ab amicâ muliercula, latâ, ut dicitur, manu* (palma nobis) *plagam accepit*, & *nono die mortua eſt*; & *Juvenis, qui ab acceptâ alapâ Apoplecticus concidit, & poſt paucas horas mortuus eſt*, teſtari videntur;

Dico proinde, niſi eâ ipsâ *Lethalis* contingat *capitis contuſio*, vaſorumque ruptura, ac Cerebri compreſſio, *Lethalem* eam non eſſe, etiamſi moriatur, qui eam acceperit; Cùm nec *inſtrumentum* manus puta, ex armis ſit le hiferis, nec *læſio* ipſa ſenſibus obvia, ac de eâ judicari queat, ſed mortem ex ſubitâ animi, à Cauſſâ Externa, conſternatione, ſpirituumque vitalium, & animalium ſtertore quaſi, fixatione, ac ſuffocatione contigiſſe, præſumere potiùs liceat; Quemadmodum ex ſubito, ac inſperato gaudio, eundem in modum extinctos fuiſſe, teſtantur *Hiſteriæ.*

Cæterùm an *Vulnera* externarum partium (de internis n. Nobilium imprimis partium nullum planè eſt dubium) *Venenatis armis inflicta* ſint ſimpliciter, & abſolutè *Lethalia?* non ſine ratione ambigitur. Inſignem n. *Venena* corrumpendi corpus noſtrum vim habere, ſive In illud *aſſumantur*, ſive *exteriùs* ipſi *contingant*, & *admoveantur*, neminem fore, qui id neget, exiſtimo; ita, ut communiter ſtatuatur, *venenum* omne, ſtatim, atque *aſſumptum*, vel *admotum* eſt, *Cor* petere, &, vi ſibi innatâ, *vita* illico invadere, & occupare penetralia; Quemadmodum autem *venenorum* alia magis, alia minus noxia, & deleteria, aliaque citius, alia verò tardius interficere, ac jugulare, obſervatur; Ita diſpar non minus *veneno* infectarum partium eſt ratio, cùm periculoſum magis ſit *venenum*, quod *intus aſſumptum*, quàm quod *exteriùs admotum*, & *applicatum* eſt; quod enim *aſſumitur*, à viſcerum Calore ſtatim, vel, pro virulentiæ ſine naturâ, ac conditione, tardius reſolvitur, & ad partes Nobiles abire dicitur; *extrà* verò *admotum*, habitum prius penetrare, vaſa petere, & ſic demum, longo ſatis viarum tractu, ad partes oportet ire Principes, quâ ipſâ tamen viarum diſtantia fieri facilè poteſt, ut vel ipſum *venenum* vires deperdat ſuas, vel tamen vis ipſius reliqua à *natura* ſponte effringatur, ac pereat.

Ex quibus *Vulnera*, *Venenatis armis*, externis ſolis partibus *inflicta*, periculoſa quidem, ſimpliciter verò *Lethalia* eſſe, non exiſtimo; Cùm *Vulneri* Inſuper ab armis infectis inducta Venenata qualitas vel externis ſtatim corrigi poſſit remediis, quemadmodum *in Bello Turcico Senex quidam Medicus Vulneribus, Venenato telo inflictis, malum cydonium maſticatum, & jejunâ ſalivâ permixtum, impoſuiſſe, eaque feliciter ita curaſſe*, legitur; & *Arcaus, quendam ſagittâ, helleboro intinctâ, ſauciatum ſanaſſe, ipſe* teſtatur; Vel fomes ipſius unico etiam interiùs exhibito reſtingui queat *Alexipharmaco*, modò, ſi præſumptio adſit, in tempore vocetur *Medicus*; & *Chirurgus* Vulnus externum, quod *leve*, & *ſecurum* dicitur, ab eo, quod *mali moris* eſt, & vehementiora, quàm quæ *Vulneris* fert *conditio*, inducit ſymptomata, *tempeſtivè* diſtinguere, ipſique proinde, *ut artis eſt*, ſubvenire non neſciat.

Nec novum denique eſſe opinor, *Medicorum*, ac *Chirurgorum atteſtata*, ac prolatas ſuper *Lethalitate ſententias*, ab *Advocatis*, & Procuratoribus acriter ſatis oppugnari in Judiciis, dum, quâvis alia excuſationis, & Defenſionis ſpecie, deſtituti, in *libellis* ſuis *defenſionalibus*, ex *Hippocratis*, *Galeni*, *Schenckii*, *Foreſti*, *Hildani*, *Sennerti*, aliorumque Clariſſimorum Medicorum Authoritate, caſus in terminis pompoſè ſatis ſciunt opponere in contrarium, *Medicique* ita taxare, & inculpare nituntur teſtimonium; per illationem argumentantes, & exempla. Simile ſcilicet planè, majuſque, ac profundius, quàm quod, cujus defenſionem ſuſceperunt, inflixit *inquiſitus*, accepiſſe hunc, vel illum, vulnus, ex quo tamen reſtitutum eſſe, & convaluiſſe cum *Medicorum*, teſtari *Hiſtorias.*

Sed quemadmodum non dubito, *eruditum*, ac *conſcientioſum* quemvis non latere *advocatum*, *exempla*, vel *nihil*, vel *parum concludere*; Ita, pro ſalvandâ *Medicorum Sententiâ*, dico: *Exempla iſta, cum in natura etiam præter rationem plurima fiant, Hiſtorias*, hoc eſt, *rara*, aut planè *miracula* eſſe, & nihil concludere: *cum raritas illa, ac Exemplorum paucitas Univerſalem non evertat Sententiam*; ita, ut *Advocato* defenſori, ad *exemplum*, *exemplo* reſpondere nec mihi liceat, ſi dicerem: *Ovidius Adulter*, vel *Criminis Læſæ Maieſtatis Reus*, capite non punitur, ſed abſolvitur, & dimittitur, Ergo neque *Horatius Adulter*, vel *Criminis Læſæ Majeſtatis Reus* capite damnandus eſt; Si regereret *Advocatus*, *iſtud* factum fuiſſe ex ſingulari *Summi Magiſtratus Gratiâ*, & non tollere *legem*; Inferrem ego, & ex Valletiolâ dicerem, *hæc vulneratorum exempla* contigiſſe ex *ſingulari Dei Gratiâ*, & *Miſericordiâ* ac *natura Miraculo*, & *Lethalitatem* non tollere in Aliis.

Unde, ex *Sennerti* ſententiâ, *an Vulnus tale* actu Lethale *fuerit, ex eventu maximè judicandum*: hoc eſt, omne *Vulnus*, quod in certo aliquo individuo *parti* vel *Nobili*, vel *ad vitam* tamen *ſimpliciter neceſſaria* Inflictum eſt, & ex quo, *brevi horarum*, vel *paucarum dierum ſpatio*, &, *nullo circà externa* inſigniter *commiſſo errore*, moritur *Vulneratus*, in iſto individuo ἐξ ἀνάγκης θανάσιμον, & neceſſariò, ſimpliciter, & abſolutè *Lethale* eſſe, concludo & ſtatuo; Illaque, quæ in contrarium adduci ſolent, *exempla*, pro *raris* habeo, & *miraculis*; Quod *Galenus* ipſe fateri videtur, dum Hiſtoriam refert de *Adoleſcente, qui, cum Smyrna, in Joniâ, capite ad Cerebri uſque ventriculum Vulneratus, & aliquid de ſubſtantia cerebri ipſi ademptum*

tum

rum fuerit, curatus tamen eſt, & ſuum addit judicium, inquiens. *Sed & hoc tanquam ad mirandum, ac ſtupendum quoddam, incredibileque ſpectaculum, ſeu naturæ miraculum habeo. ipſumque Adoleſcentem Dei potius voluntate, quàm ullâ humanâ arte ſanatum fuiſſe*, ſtatuit. Cui *Hildanus*, dum capite gravitet, & ad uſque cerebri ſubſtantiam inſigniter vulneratorum, curatorum tamen, aliquot recenſet *exempla*, eleganti hoc ab Antonio Fayo mutuato ſubſcripſiſſe legitur Epigrammate.

Non audita loquor, narranti credite; vidi
His oculis, tetigi non dubitante manu;
Acer erat juvenis, medio cui vulnus adactum
Eſt capiti, *cerebri parſque recisa* fuit;
Ille tamen vivit. Si credas, *arte Melampi*
Id factum, peccas: hic Medicina ſilet,
Monſtra ſed in Morbis Arabum flos ille Sophorum
Quod fieri dixit, re patet ipſe palam.

Cap. 17. *De ſignis Lethalitatis in iis, qui veneno extincti ſunt.*

Cùm tantus ſemper fuerit Diaboli in Genus Humanum livor, ut, incensâ litis, ac rixarum flammâ, eò non tantùm moveat rixantium animos ut alter alteri vim manu inferat, adeoque *manifeſtum* committat *Homicidium*, verùm etiam viperinâ ſuâ aſtutiâ *artem*, homines *veneno extinguendi*, & è viventium medio tollendi, *ſuos* edocuerit; atque adeo non tardò contingat, ut *Magiſtratus*, certis indiciis, ac præſumptione ductus, & in *hoc* quoque *caſu Medicum* requirere, ac, habitâ ſufficienti *cadaveris inſpectione*, *forteaſſis ipſius* rogare cogatur; non abs re fore exiſtimo, ſi, appendicis inſtar, iis, quæ de *Lethalitate vulnerum* dicta antea ſunt, *Signa Lethalitatis* in iis, qui *veneno extincti* ſunt, adjicerem.

Et cùm primo quidem intuitu negotium hocce (niſi palam & manifeſtum ſit omnibus) in nudâ *conjectura* videatur conſiſtere, ita, ut jam olim, & ipſius Galeni tempore, inter Romanos Medicos agitata fuerit Controverſia: utrum propriæ ſint notæ *veneni* aſſumti, nec ne? operæ proinde pretium eſſe duco, certa quædam referre, ac tradere *Signa*, ex quibus *Medicus* ad *inſpectionem* requiſitus, *Magiſtratum* certius informare, ſuamque ſuper hac re dicere *ſententiam* facilè poterit. Nec tamen de venenorum natura, & proprietatibus, nec de virulentâ eorund m virtute, & effectu, jam dum dicendi, ſed *ſigna* tantùm, ex quibus *an de veneno* aſſumpto conſtet, vel ſecus, tradendi eſt animus.

Brevitatis autem ſtudio *ſigna* iſta omnia in *duas* potiſſimum *claſſes* redigenda arbitror, quarum prior *antecedentia*, poſterior verò *præſentia* continet; Inter *antecedentia* 1. *Præſumptionem*, 2. *Mortui conſtitutionem*, & *complexionem*, 3. *Symptomatum relationem*, & 4. *Mortis conditionem* referenda, cenſeo.

Præſumptionem quod ſpectat, attendendum præprimis in *vita Genus* illius in cujus cadaver habenda eſt inquiſitio, & inquirendum proinde, an *lites* ac *contentiones* habuerit cum aliis; an in ſingularem *captus* fuerit *invidiam* ab aliis; an conjuratum unum alterumve habuerit *hoſtem*, & *adverſarium*: vel an, ex cauſa aliqua externa, *ipſe* ſibi, vitæque ſuæ *invidus* fuerit, atque *moleſtus*.

Hinc *conſtitutio* non minùs & *complexio* ipſius *mortui* attendenda, atque adeò conſiderandum eſt, an, dum adhuc in vivis erat, *boni* vel *mali* fuerit *corporis habitus*; an *ſanus* vel *valetudinarius*; an *mente conſtans*, an verò eâdem *captus* fuerit?

Porrò & *ſymptomatum relatio* non parùm ad hocce facere videtur negotium. cùm *Medicus*, ad *inſpectionem* requiſitus, ab *adſtantibus* in ea, quæ mortem præceſſerunt, inquirit ſymptomata, monente hoc *Actio*, qui, *cognoſcere*, inquit, *& diſcernere oportet eos, qui venenum aſſumſerant, ex ſignis, quæ concidunt, & conſequuntur: Ubi enim in aliquo placida, & beaè compoſita prius mentis, & bona itidem habitudinis, accedente etiam juſtâ ciborum concoctione, ſtatim, & derepentè varia acceſſiones irruunt, præſertim ab accepto ſtatim cibo, ac potu; veluti ſi accidat tuſſis, aut fœda ſanguinis per os rejectio, aut moleſta, & ægra lotii excretio, aut dolor in alto nitens, aut ardor immenſus, aut plus quàm juvenilis, aut ſenſus eroſionis, aut ſtuporis percuſſio; punctura, tremque tremor, ſingultus, contractio, eruptio bullarum, livor, tumor, coarctatio, quarundam partium putrefactio, vomitus fœtidus & plenus, manifeſta alicujus venenoſa qualitatis apparitio, & demonſtratio. Ex his omnibus ſi quid repentè ab accepto cibo ſano homini accidat, veneno infectum hunc ipſum exiſtimare debemus*; Quibus ex aliorum obſervatione, ac experientiâ annumerantur: *Oris calor, exſputio frequens, ſitis, ventriculi faſtidium, ventris mordicatio, copioſa & cruenta alvi & urinæ excretio, anxietas circà præcordia, color faciei plumbeus, difficilis reſpiratio, pulſus parvus, & celer, oculorum contorſio, frigus externarum partium, ſudor ſyncopticus, digitorum contractio, ungues nigreſcentes, tremor labiorum, &c.* Quæ ſi abſque manifeſtâ cauſâ, & occaſione provenerint, veneni ſuſpicio eſt.

Ac ſic *mortis* quoque perpendenda *conditio*; & conſiderandum tandem, an *cito*, *inopinatò*, & *ſanò*, quod dicitur, *corpore*, ac nullo præcedente vel morbo alio, vel externâ quâvis injuriâ è vivis exceſſerit?

Signa verò *præſentia*, quæ ex ipſa oculari *cadaveris inſpectione* maximè petere licet, ſunt vel *externa*, vel *interna*: ad *externa* pertinet *inſignis* vel *totius corporis*, vel *abdominis* tantùm *intumeſcentia*, à virulentâ, oppugnato calido nativo, fermentatione inducta; *funeſtus cadaveris livor*; *Macula*, circà præcordia imprimis, & in reliquo corpore, plurimæ nunc *majores*; nunc *minores*; *coloris* modò *lividi*, modò nigricantis, modò ex *rubro flaveſcentis*; uno verbo, *variis*; prout ſcil. veneni, & ab eo inductæ corruptionis, fert qualitas, & conditio.

Interna verò ſunt: Ipſa *veneni* vel venenoſæ ſaburræ in ventriculo utplurimùm latitantis, *veſtigia*; *maſſa ſanguineæ corruptio*; & *mutata* præprimis viſcerum *qualitas*. Cùm enim veneni omnis natura, & proprietas in eo conſiſtat, ut *à totâ ſubſtantiâ agat*, *humanæque naturæ, & complexioni extremè repugnet*, atque vi ſuâ deleteriâ calidum nativum cordis primario, atque adeò reliquarum etiam partium conſertim oppugnare, ac deſtruere nitatur fieri aliter non poteſt, quin ſtatim, atque aſſumtum eſt, ventriculi totum quodammodo immutet, virulentiâ verò ſuâ cor petat, ipſiuſque robur omnibus viribus, totaque ſubſtantiâ, infringat, ac cito quaſi pede in reliqua quoque viſcera ſeſe inſinuet, atque ita ſanguinem, & ſpiritus in vaſis inficiat, viſcerum verò temperamentum deſtruat, ſubſtantiam corrumpat, qualitates immutet, & ſic integram humani corporis Oeconomiam ſubvertat, ac ipſam ſubinde animam citò è ſuo corpore emigrare cogat, & faciat. Hinc viſcera veneno extinctorum funeſta ſatis apparere, & vel plurimis ſuſpectis maculis conſperſa, vel integrè immutata experimur; Sanguinem in vaſis majoribus alteratum planè & corruptum deprehendimus: in ventriculo diſſecto veneni veſtigia, ac reliquias ipſi vidimus utplurimùm; ita ut aliena planè facies ſit viſcerum omnium in iis, qui veneno extincti ſunt, quàm qui vel morte naturali, vel violentâ, perierunt.

Nec

Digitized by Google

Nec ſicco planè prætereundum pede exiſtimo, ex Hiſtoricorum authoritate, alia quoque recenſeri ſigna, ſcilicet, quod *cor* veneno extincti nec comburi, nec igne conſumi poſſe dicatur, teſte *Suetonio*, qui de *Cæſaris Germanici* obitu ita ſcripſiſſe legitur: *Antiochiæ obiit, non ſine veneni ſuſpicione; nam præter livores, qui toto corpore erant, & ſpumas, quæ per os fluebant, cremati quoque cor inter oſſa incorruptum repertum eſt, cujus ea natura exiſtimatur, ut, tinctum veneno, igne confici nequeat*; Cui adſtipulatur *Plinius*: *Certè extat Oratio Vitelli, quâ reum Piſonem ejus ſceleris coarguit, hoc uſus argumento, palamque teſtatus, non potuiſſe, ob venenum, Cor Germanici Cæſaris cremari.* Accedit & hoc, tanquam ſignum, ex Plinii mente, corporis veneno extincti certiſſimum, *quod ſi exponantur ſub Dio Cadavera veneno interfecta, neque à feris, neque ab avibus tentantur*; Cujus rei cauſa manifeſta eſſe videtur, *quia venena, ſive calida, congelant, & exſiccant dulcem illam corporum humiditatem, quâ feræ delectatæ ſolent Cadavera perſequi, aut etiam ab hujuſmodi cadaveribus pravi, & inſuaves exſpirant halitus, qui à feris perſentiti, earum fuga cauſa ſunt.* Quorum tamen fides penes Authores eſto.

Ex quibus facilè patere arbitror, *Medicum Rationalem* quemvis, modò *Signa* hactenus recenſita *circumſpectè* perpendat, ac *collective* conſideret ſuper veneno aſſumpto & hinc dependente *Lethalitate* haud difficulter *ſuam* dicere poſſe *ſententiam*; Ubi tamen recordari fas eſt, quòd amicè monere Medicum Ardoynus Piſaurenſis ſoleat, *ne in Controverſia de veneno, cuipiam ab altero propinato, feſtinanter, ac temerè, ſuam mentem aperiat, cùm in corpore generentur humores, qui ex putrilagine, & corruptione inſigni, ad veneni naturam convertuntur, à quibus accidentia penitus ſimilia iis, quæ ab aſſumpto veneno inducuntur.*

Cùm verò ex *altera* præprimis *ſignorum claſſe* conſtet, nudam *externi corporis habitûs* inſpectionem, & in *hoc* quoque *caſu* non ſufficere, ſed *interiora* etiam intueri, ac ſpectare oportere, *ſectione* propterea opus eſſe manifeſtum eſt; Quæ ipſa tamen, cùm ſuſpecta ſatis ſit, quandoquidem periculo vix caret, *cautè* adminiſtranda, ac propterea meô quidem judiciô, hæc *duo* potiſſimùm circa eandem attendenda; Quorum prius in præviis quibuſdam *Præparatoriis*, poſterius verò in ipſius *ſectionis adminiſtratione* conſiſtere videtur.

Quoad *Præparatoria* determinandum eſt (1.) *ſecandi*, & *inſpiciendi Tempus*; (2.) eligendus *locus*; (3.) non negligenda *præſervatio*; (4.) tandem abſque morâ *feſtinanda* eſt *ſectio* & *inſpectio*. *Tempus* quod attinet, ſectionem & inſpectionem differre non licet, ſed, quantùm poſſibile eſt, maturare eandem, paucisque poſt 10. ferè horis expedire, convenit; ſi enim protrahatur ſectio, duplex exinde emergere poteſt incommodum, dum ex unâ parte in iis, ubi nuda eſt ſuſpicio, viſcera, quamvis veneni omnis expertia, temporis protractu, à cauſis plurimis ita alterari, & immutari poſſint, ut veneni aſſumpti ſuſpicionem augeant, cùm tamen ne minimum quidem veneni aſſumtio ſit; Ex alterâ verò parte ob ſectionis dilationem, & procraſtinationem, tanta tamque maligna in cadavere excitari poteſt putredo, & corruptio, ut *inquiſitio* vix abſque adſtantium, & rem adminiſtrantium, inſigni vitę periculo, ſuſcipi, ac expediri queat.

Locus ſectioni, & inſpectioni aptus, & ipſe ſit conveniens; non obſcurus, ac tenebricoſus, ſed lucidus; non ſpelunca, nec conclave quodlibet, præſertim quod occluſum eſt; ſed ſub Dio, aurâque liberâ, expediendum negotium, ne operantes, vel adſtantes, à tetris, ac deleteriis exhalationibus, contagii quicquam attrahant, ac concipiant, atque ita ſe ipſos in ſanitatis, ac vitæ conjiciant periculum. A quo tamen metu liberare eoſdem poteſt *Præſervatio*, ſi, quos manum admovere oportet, ante ſectionem unum vel alterum *cordiale*, *Bezoarticum*, vel *alexipharmacum* aſſumſerint, *balſamoque* convenienti nares, tempora, ac pulſus inungendo, ſibi proſpexerint; Reliquis verò adſtantibus, excitato hinc inde *ſuffimigio*, pro exhalationum malignarum correctione, ſubvenerint.

Feſtinare autem denique *ſectionem* & *inſpectionem* ipſam omnium eſt convenientiſſimum; Contemplato enim *externe habitu*, volante quaſi manu *abdomen* aperiendum, ut artis eſt, ibidemque contenta inſpicienda ſunt, cum vaſis majoribus, *viſcera*, utpotè in quibus *venenum*, notis ac characteribus ſuis ſeipſum manifeſtare aſſolet; quibus viſis (ſi vel placeat, vel ſuſpicio ac neceſſitas urgeat) ulterios quoque progredi, & *Thoracem* imprimis aperire, *vitaleſque partes* intueri fas eſt. Omnia verò, quæ notanda veniunt, ſtudioſè *notare*, *ſententiamque* ingenuè tandem dicere, *Inquirentium* eſt *Officium*.

Sic Facultas Medica, & Chir. Lipſ. Anno 1661.

Ad requiſitionem Senatus Provincialis hujus loci nos infra ſubſcripti, cadaver Viduæ cujuſdam Figuli N. N. repentina morte exſtinctæ inſpeximus, & obſervavimus quod corpus externe & præcipue circa præcordia, regionem epigaſtricam & abdomen, hinc illinc maculis flavis, nigris, ſubrubris inquinatum erat, & quamvis paucis poſt obitum horis cadaveris ſectio facta fuiſſet, ubique tamen turgidum & tumefactum erat. Diſſecto corpore, ventriculus ingenti corruptorum humorum ſaburrâ variegati coloris repletus apparuit, qualem etiam materiam paulò ante mortem per vomitum rejecit. Hiſce igitur cum reliquis circumſtantiis perpenſis, judicamus, illam veneno propinato periiſſe, in cujus rei fidem hoc teſtimonium manu propria ſubſcribere & corroborare voluimus.

Item anno 1670. d. 9. Jul. P. P. Poſtquam litteræ veſtræ cum annexis ad nos pervenerunt, in quibus rogaviſtis noſtram de repentina morte N. N. ferre ſententiam, attento animo tam Inquiſitæ indicia quàm prædicti N. N. Symptomata cum circumſtantiis occurrentibus, ſectione & inſpectione facta obſervavimus: imprimis quod defuncto juſculum cum Arſenico citrino aliàs Auripigmento 20. Februar. die propinatum fuit, quo ſumpto ſtatim alterationem ſentire cœpit, quamvis antea optima uſus fuerit valetudine, ſtatim atquè, guſtu deprehendit in offa aliquid eſſe, illam comedere noluit, & revera vomitu continuo, cordis anxietate, dolore Ventriculi, Reſolutione, & laſſitudine membrorum ſpontaneâ & tandem motibus convulſivis violenter correptus fuit; Ejus cadaver etiam externe maculis rubris, lividis imo puſtulis nigris conſperſum, & ecchymoſi affectum erat; inteſtina a flatibus valde diſtenta, horumque vaſa, ut & meſenterii ſanguine turgida erant, ventriculus à ſtagnante ſanguine alteratus & inflammatus cum tunicæ internæ eroſione. Omnia ſecundùm relationem veſtram & ſchedularum annexarum contenta deprehenſa ſunt.

Itaque circumſtantiis ponderatis in annexis ſcriptis expoſitis, & rebus ſic ſe habentibus exiſtimamus prædictum N. N. Arſenico citrino ſeu Auripigmento ab uxore in juſculo illi propinato, periiſſe quidem, tamen conſervari potuiſſe, ſi illi debito tempore neceſſarium pręſtitum fuiſſet auxilium, imprimis cùm uſque ad undecimum diem vixerit.

Quæ vobis reſpondere &c.

Et hæc ſunt, quæ de Vulnerum partim Lethalitate, breviter dicere, partim v. de Signis Lethalitatis in iis, qui veneno extincti ſunt, adjicere conſtitui. Deo Ter Sancto & nunc, & in æternum devotiſſimas acturus Gratias!

Hactenus Godefredus Welſchius; ſuccedat jam.

Clariſſ.

Clariſſimi Ioh Bohnii.

DE RENUNCIATIONE VULNERUM

TRACTATUS

ſeu

Vulnerum Lethalium Examen &c.

Præfatio ad Lectorem.

ANte viginti jamdum, & quod excurrit, annos Anno nimirum elapſi Seculi 1689. præſens opuſculum *De Renunciatione vulnerum*, edidi, non quod ulli perſuadere mihi præſumpſerim, quaſi nemo ante me Argumenti hujus declarationē unquam in ſe ſuſceperit, aut Publico quicquam de eo conceſſerit, quippe ſcripto hoc aliis palmam præripere voluerim: utpote quale aſſertum ac petulantia, ut bonorum Autorum ignorantiam craſſam, aut jactantiam inanem, oluiſſet, quarum tamen utramque ſemper odi. Neminem ſiquidem, qui Eruditi nomen geſtit, latere poteſt, ante ſeculum *Ambr Paraum de Renunciationibus & Embammatibus Cadaverum*, paulò poſt *Fortunatum fidelem de Relatione Medicorum*, noſtrâ ætate ſub falſo Scriptoris nomine ac ficta Rubrica, *Thoma ſc. Reineſii Schola Jurid. Medica*, Venditatum, *Baptiſtam Codronchium, de Methodo teſtificandi*, Acceſſorium tractatus *de Vitiis vocis*, atque *P. Zacchiam Quæſtiones Medico-Legáles*, conſcripſiſſe. Quibus ante medium circiter ſeculi elapſi acceſſerunt *Melch. Sebizii Examen vulnerum*, *Hermanni Corbei*, *Oratio de Vulneribus lethalibus ac ſanabilibus*, *Bernhardi Suevi de Inſpectione Vulnerum Lethalium & ſanabilium*, ac demum *Gottofredi Welſchii Judicium Vulnerum Lethalium*; *Blegny la doctrine des Rapports en Chirurgie*, &; quam Anno 1703. Pariſiis imprimi curavit *Anonymus, l'art de faire des Raports en Chirurgie.* Qualia ſanè nemini anſam conquerendi concedent, Lethalitatis percuſſionum materiam olim nondum fuiſſe ventilatam. Alia longè mihique eadem cum Suevo conatus hujus tunc temporis erat, ac in præſentiarum eſt, ratio: nimirum ut, quam Scripti hujus difficultatem, viribus meis ſuperiorem experiebar & adhuc deprehendo, hincque Lucubrationum mearum imperfectionem haud exilem auguror, aliis, quorum Judicium promptius & doctrinæ atque peritiei ſupellex inſtructior, ſolvendum ac eruendum concedere mallem. Veritati ſiquidem dum unicè & ſemper lito, perinde mihi erit ſivè propriis, ſive alienis, oculis illam perſpexero. Recudere verò dum nunc intendebat Scriptum hoc Bibliopola; me rogabat, ut illud reviderem, demerem ex eodem adderemve illi, quæ è re eſſe cognoſcerem: Errores conſpicuos magis emendavi, quædam delevi, adjeci tamen pariter nonnulla, quæ poſteriorum temporum ſuppeditarunt obſervata. Annexi demum ſub *Appendicis* conſpectu Cogitata 1. *De Infanticidio recens natorum:* 2. circa *modum diſcernendi Vivos & mortuos ſubmerſos, ſuſpenſos ac vulneratos*; Argumenta frequentiora, & Medico, qui ad deponendum coram Magiſtratu ſe applicat, ſcitû maximè neceſſaria. Vale!

De Renunciatione Vulnerum.

Tractatus.

PLura ſunt argumentorum genera, Medicis cum Legum-peritis communia; ideòque forſan *mixta* ſeu *Medico-Legalia* dicenda, ſuper quę hi illorum cenſuras ſub *Relationum*, *Renunciationum* ac *Depoſitionum* nomine petunt, & pro eorum diverſa inclinatione ac ſententia reos damnant ac inſontes abſolvunt. Rogant ſc. Jure-Conſulti Medicorum ſententiam circa morborum ſimulationem, de ſuſtinendis tormentis, de generandi impotentia, de arcta & ſterili, de virginitatis ſignis, de ingravidationis notis, de ſimulata imprægnatione, an mulier pepererit, de tempore partus legitimi, de abortus à verberibus metu, de abortu concitato, de mente captis, de fœtu intra extrave uterū mortuo, de infante v. g. à nutrice ſuffocato, an ex aqua protractus vivus, an mortuus, in eam fuerit præcipitatus? de veneno hauſto, de iis, qui mortem fingunt, & quæ ſimilia fereque infinita ſunt. Aſt omnium frequentiſſimum &, prout *Zacchias* loquitur, practicabile maximè, ſuper quod Magiſtratus ſeu Judex à Medicis informari deſiderat, *Vulnerum* eſt *Lethalitas*: i. e. an Vulnus, à percutiente inflictum, mortis cauſa, an ſecus, extiterit? quo illi pariter ac vulnerato jus decernere queat. *Ubi nimirum*, advertente *Celeberrimo* quondam *Stryckio*, *de Sanguine in Terram profuſo, qui ad Cœlum anxius clamat, controverſia movetur, movetur ibidem de ſanguine vivi adhuc hominis, carnificis manu profundendo.* Ita quidem ut, quamvis Legum Interpretes diverſas conjecturas, v. g. à tempore mortis ſubſequentis, parte corporis læſa, qualitate ac quantitate vulneris, conditione armorum, fama publica &c. petitas in Commentariis ſuis prolixè ſatis ſubminiſtrent, v. g. *Maſcardus*; *Boerius*, *Gomeſius*, *Carerius*, *Farinacius* aliique, quorum Catalogum à Medico, prudentior nec Legum, nec Medicinæ peritus, deſiderabit: eorum plerique nihilominus, præſumptionibus illis, tanquam inſufficientibus atque incertis, poſthabitis, ad Medicorum Relationes confugiant, haſque ſolis Judicem in arbitrando, an vulnus ſit mortale, nec ne, ſequi debere ſentiant, prout vel ex ſolis *Maſcardo, Concluſ.* 10037. & *Farinacio, de Homicid. tit.* 14. *quæſt.* 127. *part.* 2. *No.* 49. 50. & 51. videre eſt. Renunciationum E. de Vulneribus formandarum provincia quia ad Medicos devoluta, horum quoque erit potiſſimum, fundamenta & rationem, illas methodicè concinnandi, evolvere atque innuere, quod duabus Sectionibus præſtare conabor.

Sectio 1. *De Renunciatione Vulnerum in genere,*

Cap. 1. *De Vulnerum Inſpectione.*

POſtulatur ac adornatur Cenſura de Lethalitate Vulnerum modo vulnerato adhuc ſuperſtite, quæ utplurimum conjecturalis atque incerta ſatis, quatenus vulnerum, interiora penetrantium, vix unquam tanta obſervatur latitudo, per quam cunctas eorum circumſtantias, imprimis læſionum profundiorum, ſufficienter indagare, intueri ac dignoſcere licet, ut in plagis capitis quotidie experimur, utpote quæ facie ſua externa ſæpè leviſſimæ, multum nihilominus periculi involvunt, imò non rarò interficiunt, ob rupta vaſa recondita interioreſque cerebri receſſus laceratos: ut taceam

ceam, vulnera aliarum quoque partium ex minimo errore mortifera fieri, contra pro deſperatiſſimis habitos percuſſos eluctari, ut inferiùs pateſcet. Modo de vulnere deponere jubetur Medicus, ſeu à vulnerante ejuſque Paraſtatis quæſtio movetur, poſtquam mortuus vulneratus, an, quod ille intulerat, vulnus lethale extiterit, i. e. ut tale, occiderit? Quod judicium, quia læſionum ipſarum autopſiam & accuratiorem luſtrationem ſupponit, hincque *Vulneris inſpectio* vulgò audit, non mirum, cur certam atq́ infallibilem magis hanc cenſuram pronuncient Legiſlatores, adeòque huic demum, non illi, definitivam accommodent. Atque hoc quidem ſcrutinium poſt *Clarum Recept. ſentent.* §. *ſi quæſt.* n. 4. & 5. ac *Conſtitutiones criminales Carpzovius prax. crimin. part.* 1. *quæſt.* 26. *Feldmannus de Inſpic. cadav.* c. 3. *Stryckius de Jure ſenſ.* c. 7. ac *Sereniſſimi Electoris Brandenburg. Edictum*, Anno 1665. promulgatum, quaſi totius mundi conſuetudine receptum, diverſorumque populorum moribus ac legibus cõformem, comprobant. Quatenus eo ipſo, dum decidẽdum eſt, an percuſſus à vulnere? an alia cauſâ, diſceſſerit, oculorum uſu imprimis innitendum venit, ut illius habitudine ſeu conditione, quam in hujuſmodi caſu corpus delicti ajunt ICti, perſpecta de quæſtione illa accuratior ſententia feratur. Ita quidem ut, ſi Viſitatio ejuſmodi, ex quacunque occaſione negligatur, iisdem Legibus publicis cautum legamus, pœnam homicidii in percuſſore minime locum habere, ſeu ab hoc recedant Legiſlatores, cõmuniter, aut certè in ambiguo relinquatur judex, deſtitutus depoſitione medica circa Lethalitatem vulneris, ex inſpectione quæ debebat formari: dum in iis, quæ de vita humana agunt, probationes dubiæ ac ſemiplenæ ad mortem inferendam non ſufficiunt. Quãvis cum *Tiſchio*, *Muſcatello*, *Brunnemanno* aliisque *Strickius* l. a. c. 3. ſi brevi ab illato vulnere diſceſſerit percuſſus, etiã non facta ſectione, ordinariã nihilominus homicidii pœnam locum habere, & ita in ejusmodi caſu à Facultate Viadrina aliquoties decretum fuiſſe, tradat.

Negotium proin hoc non, prout incongruè à plerisque Scriptoribus factum, prognoſticæ Medicinæ parti accenſendum, ſed Anatomiæ practicæ ſeu pathologicę ſpecimen videtur: quatenus non de eventu futuro, ſed de facto ſive præſente, per autopſiam reliquarumque circa vulneratum emergentium circumſtantiarum collationem decernit Medicus, talem nempe ejus & plagæ fuiſſe ſtatum, ratione cujus hæc ſanabilis, vel inſanabilis extiterit. Id eſt, perinde ac luſtratio Anatomica ejusmodi ſubjectorum, quæ ex morbis internis, ſive acutis, ſive chronicis, perierunt, ſymptomatum ac ipſius mortis ætiologię formandæ, non ſtatus ægri vel defuncti futuri, rationem habet: ſic vulnerum ex cadaverum inſpectione judicium partis prognoſticæ documentum dicere, ſanę rationi refragatur. Cui quidem errori, ſi non ſolitariam, certè potiſſimam, occaſionem ſubminiſtravit hoc, quod nonnulli Medicorum, v. g. *Sebizius*, *Suevus* (quorum nihilominus poſterior ſub titulo *de Inſpectione Vulnerum* opuſculum ſuum vendidit) de Vulneribus lethalibus ac non lethalibus non in facto, ſed in fieri tantùm, ſeu de metuendis ac ſperandis, ſcripſerint, quale ſcribendi genus utique prognoſin ſpectat: quam circumſtantiam alii, de Inſpectione ac Judicio vulnerum ſuas meditationes evulgantes, non attenderunt, adeòq́ quadrata rotundis cõmiſcuerunt, propriæq́ intentioni ac ſcopo præfixo ridiculè contradixerũt. Nec error hic ſibimet manſit, ſed ut cõmuniter fieri ſolet, mox prolis ſibi ſimilis genitor evaſit, dum factum, ut inter argumenta lethalitatis confirmandę cõmuniter retulerint, modo partium externarum ſeu continentium firmitatem & mollitiem, modo inſtrumentorum lædentium figurã, magnitudinem &c. Ita ſępiùs cum nauſea legi & audivi, vulnus hoc vel illud, v. g. capitis lethale eſſe, inter alias ob cauſas quod ſyncipiti, cujus oſſa tenuiora, hinc ad violentiores percuſſiones ſuſtinendas inepta, fuerit inflictum: cujus pariter acuminis eſt ratio decidendi hæc, quæ eadem capitis læſio juxta reliqua argumenta, mortalis pronunciatur, quod à ſecuri, fuſti majore &c. contigerit. Cùm circumſtantię hæ non pro lethalitate in cadavere, quàm nihilominus determinare Judex poſtulat, ſed periculo tantùm, in vulnerato adhuc vivo, plus minus metuendo ac innuẽdo, faciant.

Quod ſi tamen in ulla quadam functione Medica, certè in hac querelæ *Hippocratis* noſtri, *Judicium difficile*, locus erit, cauſas ſc. ſanguinem concernentes decernente, reſque hæc magnæ ſemper difficultatis viſa fuit; vel quod læſionis ratio formalis nec inſpiciẽti adeò promptè compareat ſeu ſatis evidens ſit, vel quod ab hoc ejus conditiones perfunctoriè ſatis attendantur, obſcuriùs ac impertinenter recenſeantur, hincque Collegia Peritorum, quæ ſecundum ejusmodi Acta & Probata, ſeu Data valde obſcura, ſententiam de vulneris lethalitate dicere debent, ambigua maximè redduntur, Nemeſis à nugis his modo intempeſtivè interpellatur, modo plus juſto irritatur, utrâque ratione Juſtitia ſanctiſſima violatur. Quàm frivolos ac negligẽtes in cadavere inſpiciendo, abſurdos temerariosve in judicio formando ſe nonnulli gerant, ad teſtimonia ejusmodi provocati, quotidiana loquitur experientia: eo ipſo verò dum inſpectionem illegaliter peragant, lęſionis phænomena minus technicè ac fideliter referunt, circumſtantias inſufficienter exponunt, nec Prudentioribus, à quibus rei deciſionem magiſtratus poſtulat, ex difficultatibus ejusmodi ſe extricare conçeditur, hique vel ſententiam ſuam ſuſpendunt, ſicque conſcientiæ proſpiciunt, vel, quod horrendum, reum abſolvi ac innocentem damnari præcipitantia ſua faciunt, haud attendentes illud *Guidonis de Cauliaco de Vuln. cap.* 1. *Non ſis tamen, rogo te, in judicando velox ac ſubitus, ſed deliberatus ac præviſus:* nec illud *Ammiani Marcellini lib.* 29. *De vita & ſpiritu hominis, qui pars mundi eſt & animãtium numerũ complet, laturum ſententiam diu multumq, cunctari oportere, nec præcipiti ſtudio, ubi irrevocabile factum eſt, agitari*; neque *Fieni Semiot. part.* 3. *ſect.* 4. *c.* 1. *Si Medicus nimis temerariè judicat, reus eſt ipſemet mortis & ſupplicii vulneratoris.* i. e. diſſerente *Joh. Baptiſta Sylvatico, hiſt.* 85. *magni momenti res videtur, cum de Juſtitia ſervanda agitur.*

Cujus difficultatis ſummæ & errorum nefandorum dum recordor, ab Inſpectoribus nempe vulnerum ſeu horum Judicibus primę inſtantiæ commiſſorum, in quæſtionem delabor, qualesnam perſonæ huic muneri deſtinari ſeu ad inſpicienda ac dijudicanda vulnera admitti debeant? dum Legiſlatores horumque Commentatores modo Medicos, modo Chirurgos, nominant, imò modo ſolis his, modo tonſoribus ac balneatoribus quoque, deponentibus fidem adhibere jubent, aliis contrarium aſſerentibus: adeòque ipſimet in diverſas partes ſecedere videntur. Quibus equidem dicam haud ſcribam, neque magiſtratum legis hujus cauſa provocare mihi præſumam: imò ut Medico inſpicienti præſto ſit vel barbitonſor, vel balneator, qui in ſordidis ac vilioribus operationibus illum ſublevet, vel Chirurgus, artis diſſecandi gnarus, qui manus non tantùm aperturæ cadaveris admoveat, ſed ſuam quoque ſuper vulneris qualitate dicat ſententiam, facilè largior; potiſſimum cùm ex Juris peritorum collatione, in ſpecie *Strickii de Jure ſenſ. cap.* 2. evidens ſit, hos non balneatores ac tonſores, ut tales, ſeu quosvis, ſed in rebus Anatomico-Chirurgicis verſatiſſimos, vel qui judicii ſui rationem reddere queant, Medicis ac Chirurgis aut combinare, aut ſurrogare. Ambiguus tamẽ hæreo, rem nõ, ut in theſi, ſed in hypotheſi & ſecundùm ſtatum noſtratem, conſiderãs, an ejusmodi vel Chirurgorũ vel Barbitonſorũ in Saxonia aut Germania noſtra multi reperiantur, qui de ſcientia corporis humani, muneri huic

expe-

Digitized by Google

jure gloriari queant, licet Magiſtri utriusque artis examinati & jurati audiant? quatenus quidem omnes præſumptionem ejuſmodi peritiæ atque dexteritatis præ ſe gerunt, plures nihilominus eorum, quod plus quam notorium, nec terminum anatomicum enunciare valent, multo minus ipſius artis ſufficientem notitiam habent, vulneraque inter operandum non tam luſtrant, quam faciunt; adeoque nec ad ſecandum, nec ad decernendum, omnium minime ad effati ſui rationem reddendam, habiles exiſtunt. Cur E. rudioribus ejuſmodi hominibus, ſive Chirurgi, ſive Tonſores, appellari malint, arduum tale munus & in cauſis ſanguinis definitivam concredamus? cum, animadvertente *Carerio*, non per Chirurgos, ſed *Medicos Chirurgicos expertos, vulnus mortale, aut non mortale, eſſe probetur.* Circumſpecte proin *Angelus Aretinus* in *Proœm. Inſtit.* ſentire videtur ajens: *Quando aliquid committitur faciendum alicui, debet committi illi, qui ſit peritus in eo, quod faciendum eſt, & debet eſſe peritus totius artis, non partis tantum,* hincque infert, quod, *ſi poteſtas* (Magiſtratus forſan) *debeat requirere conſilium Medicorum, an Vulnus ſit mortale, nec ne, non debeat credere, nec ſtare Medico qui eſt Chirurgus tantum, ſed oporteat* N.B. *ut ſit peritus totius Artis Medicinæ.* Cui ſubſcribit *Fulvius Pacianus de Probation. lib. 1. cap. 47.* ubi *perinde negotium hoc ſe habere,* ait, *ac dum Imperator, quando judicium Architectorum vel Mechanicorum requirit, vult ut primates Architecti & inſignes Mechanici advocentur, ſc. quod* NB. *mediocriter inſtructi haud ſufficiant.*

Porro quando Medico ac Chirurgo vero Barbitonſores ac Balneatores noſtros Sanctiones publicæ, in illorum defectu, ſubſtituere jubent, ea, qua decet, obſervantia has pariter equidem veneror, modo ex earum Interpretibus conſtaret, qui præter Medicos Chirurgi, & præter hos Tonſores ac Balneatores exiſtant: cum ipſimet noſtrates Chirurgi ſe Barbitonſores profiteantur, omnesque Barbitonſores ac Balneatores jure ſui Magiſterii peritiam Chirurgicam & Chirurgi nomen atque immunitates prætendant. Adeoque diſparitatis hujus ratione haud determinata non apparet, quis horum alteri ſurrogari debeat: ne reperam, neutris horum prout quidem Provinciæ noſtræ eos alunt, (ſi forſan unam vel alteram rariſſimam avem excipias) tantum peritiæ atque dexteritatis, quantum huic expeditioni neceſſarium, ineſſe. Siquidem prout (nec in quocunque neceſſitatis caſu) non cujuslibet Prætoris urbani ac pagani arbitrio pœnas delictorum minorum, multo minus homicidii, committunt Leges publicæ, ſed vel à Judice Superiore, vel à Collegio Juriſprudentum, Principis Autoritate pollente, demum, quid in Inquiſitionis Proceſſu agendum, an reus puniendus, vel abſolvendus, ac quo genere pœnæ affligendus, ille quærit ac reſciſcit, eo quod negotia hæc captum ejus ſuperent: ita ſane paradoxum valde videtur, Medico Chirurgove peritiori & perſpicaci, homines doctrinæ nullius ac peritiæ exilis, aut non, niſi empiricæ, uno verbo, pecora campi ſuccenturiari poſſe, quaſi hi ingenio & oculis obtuſioribus talia diſcernant, quibus dijudicandis majoris ſæpe perſpicacitatis Homo vix par erat.

Multo minus evidens eſt, quo fundamento in lethalitate vulneris dubia Medicoque à Chirurgo diſſentiente, quidam Doctorum hujus partes præ illius amplexi fuerint, & quo argumento *Maſcardus de Probat. Concluſ.* 1175. hanc ſuam conſequentiam defendere queat: *Ubi periti diſcordant, ſtandum eſt peritiori: idcirco, quando quæritur, an vulnus ſit mortale, ſtandum eſt magis Chirurgo, quam Medico?* (Etſi *Strykius l. a. c. 3. §. 21.* ſcribat, hoc aſſertum Maſcardi vix univerſalis Concluſionis nomen mereri.) Aut enim neſcivit Reverendiſſimus hic Vir, Chirurgiam Medicinæ partem eſſe; aut Chirurgi ſoli, non Medici, Romani, Mediolanenſes, Patavini, Placentini aliive, inter quos vel ut Protonotarius Apoſtolicus, vel ut Eccleſiarum Vicarius, vel ſub quacunque conditione ac dignitate vixit, ſtudium ſecandi coluerunt, & interiora corporis humani noverunt; aut ille infallibilitate Papa ſuo inferior longe exritit, id eſt, in concluſione hac formanda egregie lapſus eſt. Subſumo proin, conceſſa illius argumenti Majore, eo ipſo, dum machinæ, ſeu œconomiæ, corporis humani cognitione frequentius ac ut plurimum deſtituuntur Chirurgi, ſine qua nihilominus non, niſi meras nugas, ſuper vulnerum lethalitate proferre licet, his tanquam minus peritis, minus quam Medico, erat ſtandum; quatenus, juxta *Boerium deciſ. 325. magis creditur teſtibus allegantibus legitimam cauſam, vel rationem dicti ſui, quam cæteris, nullam reddentibus,* nec reddere valentibus, i. e. trivialibus Chirurgiæ Magiſtris aut Barbitonſoribus. Poſſem hujus loci facere, quæ ſuperius ex *Aretino & Fulv. Paciano* retuli, aſt inpræſentiarum & pro odioſa hac quæſtione ſolvenda ſufficiant ejuſdem *Paciani* verba, quæ loco allegato legere licet: *Major peritia veroſimiliter probatur, quando unus eſt bonus Phyſicus, & ſimul bonus Chirurgus, alter vero eſt tantum Phyſicus, vel tantum Chirurgus,* ex quibus concludit, *priorem reliquis duobus præferendum eſſe.*

Hinc Paradoxum quoque illud miror, in quod abripi ſe patiuntur nonnulli, ſi non ex Legislatoribus horumque Interpretibus, certe Legum Adminiſtratoribus ad minimum, ac in Foro noſtro ſimiliter fieri factumque novimus: ex Conſtitutione Imperatoris Criminali inferentes, Medicum ſolitarium, ſine paraſtata Chirurgo, deponere neutiquam poſſe. Qualis traditio poſtquam frequentiore uſu in conſuetudinem abiit, Legis publicæ tandem autoritatem acquiſivit; quinimo Collegia Prudentum Vulneris inſpectionem, quam ſine Chirurgo adminiſtrat Medicus, illegalem, ſecus, quam ſine Medico peragit Chirurgus, pronunciarunt hactenus: perperam tamen in hoc negotio agi, ex antecedaneis evidenter eluceſcit. Quibus inſuper addo, formari a Medicis & ex horum ſcriptis noſtrates Tonſores: in operibus proin Medicis non Directores, non Conſiliarios, eorum, quæ penes ægros fieri ſolent, aut debebant, ſed miniſtrantes atque executores illorum, quæ Medici juſſerint, hos agnoſcimus: Cur itaque illis potiorem locum in hac functione concedamus? cur concedant præter omnem rationem alii? Præterea hominum horum peritiam, ſi Magiſtros in arte ſua declarari malint, Medici explorant, iidemque quoties illos in Extiſpiciis ejuſmodi forenſibus adſtantes & miniſtrantes ſibi habent, obſervata conſignant: ideo, quod ſphæram illorum hoc negotium longius tranſcendat, ut ex eorum Relationibus ſuper Vulnera, *Mund-Serrein*, ad nauſeam experimur. Accedit, Chirurgum, qui in Caſu quovis difficiliore, hinc Vulnerationis etiam, Medicorum conſilia non implorat, ſed negligit, non levem hac ratione occaſionem præſtare, per quam à pœna ordinaria abſolvatur homicida. Et quid frequentius, quam ſuper Chirurgorum æque ac Medicorum Relationes Collegia Medica (nunquam Chirurgorum Societates) horumque deciſiones rogari, & ſecundum horum conſenſum ac diſſenſum illarum vim moderari? Unde nec in Cadaveris inſpectione, hincque concinnando judicio Chirurgi Medicis cenſeri poterunt pares, multo minus ſuperiores, ſine quorum approbatione ad deponendum omni facultate hi deſtituantur. Notoria perquam eſt Barbitonſorum noſtrorum ruditas, per quam plerique eorum nec Calvariam ſine Meningum ac Cerebri laceratione aperire; nec abdominis integumenta ſine inteſtinorum perforatione; nec Viſcera, horumque vaſorum ramificationes evolvere & diſcernere, multo minus ex viſis perite judicare, norunt.

Qualem hominum ruditatem occultare, quam in apricum ponere, mallem. Denique an nemini mereiur, Medicum ſolum ſine Pharmacupœo de rebus Pharmaceuticis, ac de aliis infinitis cauſis v. g. Impotentia, Virginitate, Geſtatione, Partu ſimulato, Potionatione &c. ſine alterius cujuſdam miniſtram tantum aliquam Medicinæ partem exercentis, adjutorio perite, ſufficienter ac legaliter deponere: quid obſtat, quominus ſuper Vulnerum lethalitate idem ſolus & abſque adſtante Tonſore, judicare queat, qui non hanc vel illam tantum, ſed cunctas Artis partes, callet. vid. *de Offic. Med. part.2. cap.3.*

Circa Medicum tamen ac Chirurgum, Inſpectioni ejuſmodi præficiendos, adhuc monere conveniet, ne horum illis, qui Percuſſo decumbenti medebantur, hoc in eodem defuncto deponendi munus committamus: ſecus, ac olim *Welſchium* noſtrum ſenſiſſe novimus. Dum hoc ipſo, ubi de vulneris lethalitate per ſe ac per accidens quæſtio imprimis emergit, aut à percuſſoris Defenſore in litem trahitur, an illi in Medela perite & ſecundum Artem egerint horumve nihil neglexerint, hi de lethalitate ejuſdem individui ſeu in propria cauſa i. e. lege Artis medelam ſe adminiſtraſſe, ac omnem diligentiam adhibuiſſe, teſtari ſeu judicare nequeant; nisi defenſori ad lites inutiles, & Judicem in ſententia de homicidio ferenda conturbantes occaſionem ſuggerere malimus. Quale quid *Facultas Noſtra* in Caſu hujus generis Anno 1706. menſe Auguſti ad Tettavienſes reſpondebat his verbis: *So iſt auch vors andere*, pro legalitate in ejuſmodi actu obſervanda, *beſſer, dat nicht derjenige* Medicus *und* Chirurgus, *welche den Entleibten in der* Cur *gehabt, ſondern andere Perſonen, dergleichen* Section *und Beſichtigung verrichten, da abſonderlich die Frage:* An Vulnus per ſe, an per accidens lethale? *und hierbey; Ob der erſte* Medicus *und* Chirurgus *dem Patienten recht und wohl vor geſtanden in Zweiffel gezogen werden mag, da ja dieſe* in propria cauſa *nicht füglich* teſtiren *können.*

Sed miſſis perſonis inſpicientibus, rem ipſam aggrediar, ubi ſane præliminariter monendum, Vulneris nomine non illam tantum continuitatis partium mollium, cæſim, punctim, ſimilive modo factam ſolutionem hic venire, ſed quamvis ab ictu externo & violento partium ſolidarum, mollium pariter ac duriorum læſionem illud deſignare, ſive hæc ſui ſenſibile veſtigium pone ſe relinquat, ſive ſecus. Adeoque ſub cenſura hac præter vulnera proprie dicta ſtant tumores, fracturæ, v. g. Calvariæ, luxationes vertebrarum ſpinæ, contuſiones hincque ortæ rupturæ, compreſſiones, v. g. cerebri, ac quævis percuſſiones, actiones vitales aut animales turbantes vel intercipientes: ita quidem ut hinc quibuſdam ICtis Percuſſionis vocabulum præ vulneris notione placuerit. In ſpecie vero præter vulnera cruenta Medicorum effatum frequentius poſtulat commotio cerebri, quam graviora ſymptomata, imo aliquando mors immediate, excipit, juxta *Hippocr.7. aph. 58. Quibus cerebrum concuſſum fuerit, ex aliqua cauſa, eos ſtatim voce privari, neceſſe eſt*; vel ut *Galenus* explicat, ac quotidiana evincit experientia, *eodem modo ac apoplectici, ſine omni motu ac ſenſu proſternuntur.* Et quidem non illi tantum, quibus à vaſorum ruptura aliqua ſanguinis profuſio ad ἐγκέφαλον contingit, ſed ubi nihil plane hujus obſervare licet; ex ſymptomatis nihilominus gravioribus morteque præcipiti texturam cerebri tenerrimam hujuſque canaliculorum molliſſimorum atque exilium faſciculos enormiter contractos, complicatos, aut quacunque ratione à ſtatu & habitudine naturali dejectos auguramur. Cui violentiorem quoque regionis Epigaſtricæ ac Hypochondriorum percuſſionem jungo, ad ſuffocationem & aſphyxiam diſponentem, atque aliquando ſine vulnere tumoreve patulo enecantem: cujus phœnomeni penes ſcriptores equidem raro mentio fit, niſi quod *Fortun.Fidelis* oris ventriculi ſeu Epigaſtrii percuſſionem aliquando enecare perhibeat, & quidem propter ſtomachi ſeu orificii ventriculi ſuperioris dolorem exquiſitum maxime. Ego nihilominus Anno 1675. die 6. Maii requiſitus a Prætore hujus urbis diſſecui cadaver virile hominis, qui à jactu lateris dimidii, aliquot librarum, hypogaſtrium dextrum impetente, ſubito concidens exſpirarat: in quo nihil integumentorum, nihil viſcerum vaſorumve læſum laceratumve offendi, niſi quod in diaphragmatis illo loco, quo coſtis nothis ejuſdem hypochondrii hoc contiguum, aliquid contuſionis & ſuggillationis, ambitu ſuo vix dimidium imperialem æquantis, mecum viderint adſtantes, perierit tamen ex ictu hoc infauſto miſer ille. Ne igitur & percuſſionis terminus juſto ſtrictior videatur, quemlibet ictum læſionemque, quæ manu violentiore, aut nuda, aut inſtrumentis nociferis armata, infertur, hic concipere licet, de cujus lethalitate quæſtio eſt: ita, ut præter caſus quos ſuperius innui, hujus quoque forſan loci ſint plures alii, v. g. violentior uteri parturientis ſub ſecundinarum ſpecie, ab imperita & imprudentiore Obſtetrice facta extractio, qualem hæmorrhagia, inflammatio, delirium & convulſiones lethales utplurimum ſequuntur.

Cadaver ſecandi & aperiendi rationem prolixius declarare præſentis negotii haud videtur, qui Medicis harum rerum peritis hæc ſcribo: quinimo illorum prudentiam laudo, qui ſe modulo ſuo metientes, & quod in Reſectionibus adminiſtrandis ſe non ſufficienter exercitatos norint, ejuſmodi ſecandi & inſpiciendi, hincq; teſtificandi munus, poſtulati quamvis, modeſte detrectant. Sufficiat in genere dixiſſe, ſingulari prudentia ac dexteritate Vulnerum inſpectiones eſſe peragendas, ſi non ſecundum regulas à *Carpzovio prax. Crimin.part. I. quaſt. 26. p. 43.* & *Celeberr. Stryck. l. a. cap. 2. §. 33.* certe ſub ſimilibus & ſequentis forſan tenoris animadverſionibus ac monitis traditas.

Primo nempe inſtituatur ejuſmodi Viſitatio ſatis tempeſtive, i. e. quantum licet, brevi à deceſſu Percuſſi, pro declinanda putredine Cadaveris & Fracedine hinc ſuperveniente: qualis Medicum in inſpectione accuratiore turbat, putredine corrupta & arroſa Interanea læſionum illatarum conditionem genuinam occultant, & commode has evolvi minus concedunt. Ad qualis ſane cadaveris luſtrationem nec adigi poteſt Medicus, nec, ſi ſub tali cuncta penitius non adverterit, hinc minus exquiſite deponat, imperitię vel negligentiæ accuſandus erit. *Deinde* caveat à Styli ſimiliumque inſtrumentorum, antequam interior Vulneris facies detecta, improvida intruſione. Sane ſicut in Percuſſo vivo adhuc ſpecilli tentativi, pro Vulneris profunditate ſimilibuſque conditionibus explorandis, uſus à *Wurzio* jamdum *Chirurg.* 1. cap.6. non ſine evidente ratione, improbatus fuit, caſtigatur etiam ab aliis, quaſi fodicando partes interiores laceret, hinc Vulnera profundiora & latiora reddat &c. pariter metuendum erit ab ejuſmodi ſcrutinio in defunctis, utpote ambiguum reddit inſpectorem, an à ſemet, an vulnerantis, talis plagę conditio, ex qua Lethalitas determinanda, dependeat. Erroris ejuſmodi craſſioris quam maxime paradigma Acta Fac. noſtræ 1699. menſ. Martii ſuggerunt. Ubi Vulneri Frontis à Globulo ſclopetario facto, Chirurgus rudior inſtrumentum ejuſmodi ad digiti profunditatem immiſerat, neque à violentiore ejus impreſſione & agitatione ceſſerat, donec Corpus ſolidius, quod globulum augurabatur, offenderit, hocq; non ſine cerebri laceratione & mortis acceleratione, dum inprimis hac ratione Calvariæ fragmenta illi profundius impacta, hinc plaga magis dilatata & elongata, fuerit. Cui ex *Strykio* l.a. n.34. addo, ab impertinente ac rudiore Styli ſciſcitatorii per Chirurgum imperitum applicatione in Cadaveris aperti Pulmonibus diverſa Vulnera fuiſſe reperta, quorum quod enſe occiſoris, quod inſtrumento Chirurgi, illatum, ambiguum manſerit.

Tertio, ſedulo & exquiſite non tantum in partem læſam & plagę evidentis conditiones cunctas diſquirat Medicus, ſed totum inſimul cadaver, an forſan aliud inſuper

in eo

Vulnus lateat, ſeu omnes ejus ictus, tumores, vibices externas perluſtret, quo ab his ſimilive phœnomeno ad internarum læſionum inveſtigationem feratur. Imò quamvis nihil ejusmodi veſtigiorum compareat, minime tamen ſectio & interaneorum evolutio ulterior negligatur, ſi nimirum defunctum violentiorem percuſſione paſſum fuiſſe innoteſcat, aut præſumatur: ſed Medicus, quam in uno membro non invenit mortis cauſam, in altero ſcrutetur; imprimis ſi de homicidio tumultuario aut plurium ictuum illatione, conſtet; adeòq; caput non minus ac thoracem & abdomen horumq; receſſus atq; contenta, omni ſtudio perluſtret. Ita ut ſi plures ictus offendat, horum ſingulos cum eorum circumſtantiis annotet, quo, quæ demum lethalitatis potior exiſtat occaſio penitiùs eruatur: aut ſi forſan læſionū diverſarum neutra mortalitati inferendæ ſufficiat, num earum binæ vel trinæ ſimul idem præſtent, commodiùs diſquiratur. Habet etiam ſollicita ejusmodi inveſtigatio hoc emolumenti ut, ſi forſan percuſſionis evidentis lethalitas aut nulla, aut dubia, verior aut latens ſimul, v. g. apoſtema internum, hydrops, manifeſtetur, in ſubjecto præprimis hactenus valetudinario, aut ignoto etiam, ſicq; ab homicidii ſuſpicione liberetur percutiens.

Ab ipſo *F. Fideli* l. 4. ſ. 5. c. 1. jamdum annotatū legimus, non quâcunq; partem percuſſam ſemper livorem ſeu ecchymoſin oſtendere, niſi venis, iisq; nō admodū altè poſitis prædita ſit, aut ſi in nervoſas aliasve minus carnoſas partes inciderit percuſſio. Ac ſæpè ne leviſſimo quidē percuſſionis externo veſtigio comparente, interiora corporis enormiùs lacerata deprehendimus, mihique plura ejusmodi obtigerūnt ſubjecta, qualium diſſectionem fruſtra aut præter rationem poſtulari, videri poterat, ubi tamen partes recōditas mortaliter læſas autopſia declaravit. Hujus rei exempla *de Offic. Med. libr.* 2. *c.*4. aliquot adduxi, inferiùs quoq; talia recenſere occaſio feret; ne pluribus Lectori moleſtiam hic pariam. Infero potiùs ex his, cautū & circumſpectum poſtulari Proſectorem in percuſſionū lethalitate inveſtiganda, neq; hunc renuere aut ſubterfugere debere perluſtrationē partium exquiſitiorē, utut laborioſiſſimā, & ſine violētiæ quoq; ab extra illatæ nota præmonſtraticè.

Quartò E. quia ejusmodi inſpectio atq; evolutio ſine ſectione fieri nequit, hæc nunquā negligatur, aut perſunctoriè adminiſtretur, aut rudiori Chirurgo, ut ſuperiùs monitum, cōcedatur: quo læſionis forma penitiùs & quoad ſingulas circumſtantias pateſcat, nullaq; harum negligatur, quę judicio de illa ferendo litet. Neq; enim, quam ab externi vulneris obtutu, contactu, aut ejus aliquali dilatatione, aut ſtyli tentatorii intruſione ſibi nonnulli promittūt, exploratio læſionis profundiùs latentis conditionibus ſingulis manifeſtandis adæquata exiſtit, ſed fallax omnimodè ac ſuſpecta deprehenditur, prout ſuperius monitum. Ipſa verò hæc ſectio ſuſpeoſa ac provida maximè celebretur manu, ab illo, qui operationum anatomicarū ignarus, vix expectanda: & qui dexteritate hac ſecandi deſtituti vulnera non rarò facere potiùs, quàm inveſtigare, videntur. Ac eo ipſo, dum Chirurgos noſtrates huic negotio minus pares eſſe, novimus, vaſa hinc inde, mēbranas cerebri, ipsūq; cerebrū, inteſtina, &c. per incuriam atq; imperitiam lacerantes ac perforantes; prudentioris Medici erit, propriis potius manibus talia adminiſtrare, quam rudioribus his hominibus committere.

Quinto majore circumſpectione opus eſt in puncturis illatis, quæ in partibus interois ob inſtrumenti perforantis apicem anguſtiorem ſeu acuminatā valdè ſæpius eousq; cōnivent, aut minus lyncei atq; attenti Proſectoris oculos & minus facilè fugiant: adeòq; horum terminus ultimus ſollicitè perſequendus. In ſpecie ſclopeto facta vulnera indagine curatione opus habent, utpote quorum globuli miros & tortuoſos adeò tractus ut plurimum deſcribunt, ut horum tendentias an fractuoſas ſtupeſcat aliquando curioſior oculus, offendens ultimum globuli terminū & interaneorum, quę ille perforârat, læſionem plagæ externæ minus directò reſpondentē & inadæquatā maximè. Multa hujus obſervati poſſem tradere exempla ex pluribus ſubjectis ita interemptis: ſed unum vel alterum dictis comprobandis ſufficere crederem.

Anno 1678. menſe octobris, ad Requiſitionem Quæſtoris Sceudizenſis, cadaver militis cujusdam globulo ſclopetario interfecti, viſitabam: qui globulus quamvis per rectā ſatis lineam thoracem penetrarat, dum prope papillā dextrā inter quintam & ſextam coſtam pectus ſubierat, & dorſi idem latus inter ſeptimam & octavam trajecerat, ita ut unam coſtam anticarum maximam partem, poſticarū omnimode, cōfregiſſet: miris nihilominus & tortuoſis ictibus ſeu ſub totidem refractionum ratione, diverſa interanea, plagis thoracis externis haud æq; intermedia, ſimul lacerata cernebantur, inferior nempe pulmonis dextri lobus ſimplici, aſt āplo, Diaphragma duplici vulnere, itē epatis cōnexa & ſepto annexa pars, cuncta ratione a priore minus explicabilia. Pariter Anno 1687. menſe Junii vocatus à Commiſſariis Sereniſſimi Ducis Martisburgenſis inſpexi cadaver juvenis, bombarbæ manuariæ globulis binis, hinc duplici vulnere, interfecti: quarum ſphærularum unà per lumborum ſiniſtrum, prope coſtam oſſis Ilei, obliq; ſurſū ad Hypochondrium ejusdem lateris converſa lienis faciem gibbam profundiùs laceraverat, hinc per Diaphragmatis ambitum carneum ac Pulmonum ſiniſtrum lata in coſtarū ſuperiorum tertia figebatur, dum alter globulus Natium ſiniſtram & muſculos gluteos itidem obliq; ſurſum unà cū Ilium oſſe & muſculo Iliaco perforaverat, ita tamē ut hunc, ſedulò quamvis inquirens, neutiquam, ſed ramentum tantum ejus exiguum, quaſi laminatum, invenire potuerim. Quibus adjicio vulnus globulo ſclopeti majoris 27. Jan. Anno 1706. Fœminæ Truchenſi illatum, qui ſummitatē humeri dextri, hujus muſculos & ſuperiorem coſtam ad cavitatē pectoris penetraverat, & in hac pulmonis dextri lobum ſuperiorem ſuperficialiter laceraverat, ſimul tamen arteriæ pulmonalis truncum unà cum lobo ſuperiore ſiniſtro & coſta ejusdem lateris ſiniſtri ſecunda perfregerat ac claviculā notabiliter cōquaſſaverat, tandē brachiū ſiniſtrū ad humeri usq; partem ſuperiorem permearat.

Interim, luſtrationis ejusmodi authoritati nihil derogabit, ſi per illam lethalitatis cauſa mediata vix ſemper evolvatur, & aliquando nos ad decernendum de illa negeamur: modo de hujus effectu, ſeu cauſa mortis immediata certi reddamur, V. g. in caſu, quo vaſorum lymphaticorum lacerationes, propter horum teneritudinem, nec per induſtriam ſatis viſitationem conſpicuæ fiunt; comparet nihilominus lymphæ extravaſatio notabilis, illarum neceſſaria atque immediata pediſſequa. Simile quid de enormiore quoque cruoris ad ventrem hunc vel illum profuſione ſeu collectione, vaſorumq; evidentiore exinanitione aliquando judicare, ſana ratio ſuadet; utut hæ horumque perforationes aut rupturę, ob ſui exilitatem, minus conſpicuæ extiterint, annuēte *Facultate noſtra* in Reſponſo 1692. menſe Maji, & in alio, Anno 1707. menſe Auguſti, dato.

Quemadmodum nec de lethalitate ideo mox ambigendum, adeòque ſectio ac luſtratio Interaneorum, quaſi minus neceſſaria, negligenda, quod violentiæ periculoſioris illatæ nulla extrinſecus ſeu in habitu compareant ſigna. Quales caſus dum crebriores, ita horum quoque diverſos *Collegii Noſtri Acta* ſuppeditant. V. g. Anno 1705. menſe Julii Procurator Fiſci Smalcaldenſis ad illud deferebat, in cadavere fœminæ ſex vel ſeptem menſes gravidæ, in agro reperto, Diaphragma manus longitudine diſruptum, abſque ullo ſigno externę percuſſionis, niſi levi dorſum verſus rubedine, viſum fuiſſe: unde Medicus ac Chirurgus, qui viſitationi præerant, ſibi & Judici perſuaſerint, non tam à percuſſione quadam externa, quàm per modum ſuffocationis ſeu aëris interceptione, ruptū fuiſſe dictū ſepimentū. Cui tamē reſpōdimus, Crepaturā hanc Diaphragmatis neutiquā

neutiquam ab aëris compreſſione, quin potius ab ictu externo eveniſſe, etſi nullum ejus veſtigium extitiſſet: quod in illis præprimis contingat percuſſis, qui ſubitanea valdè, & ictibus ejuſmodi mox ſuperveniente morte intereunt, antequam ſc. ex ruptis à percuſſione vaſis capillaribus tantum ſanguinis, quantum ad conſpicuam ſuggillationem formandam, neceſſarium profundatur. Liceat mihi addere, in ſtrangulatis, ſeu ſuſpenſis, me nunquam aliquid rupturæ in Diaphragmate obſervaſſe, nec memini ab aliis Proſectoribus talem viſam fuiſſe: neque immenſior pulmonum, aëre turgentium, inflatio ad Diaphragma rumpendum ſatis potens videtur, illorum compage atque texturâ teneriore, tenacius & compactum magis, quodque ſub conſtitutione ejusmodi deorſum, ſine ulla ſui renitentia, explicatur, cedentibus ipſi promptiſſimè abdominis partibus continentibus cum contentis.

In hoc interim *Claro 5. ſentent.* §. *homicid. Farinacio Conſ.* 100. *num.* 17. *Zacchia* l. 5. *tit.* a. *quæſt.* 3. n. a. 3. 4. *Carpzovio prax. crimin. part.* 1. *quæſt.* 16. n. 4. aliiſque Legum Interpretibus auſcultandum, ne percuſſiones quas autopſia in ſe mortiferas teſtatur, propter aliam quandam cauſam, obitum percuſſi quæ forſan juvare vel accelerare poterat, ſupervenientem vel præexiſtentem, minus ſeu per accidens tantùm lethales arguimus v. g. ſi vulnerato nullus aut imperitus adhibitus fuerit Medicus vel Chirurgus, ſi neglecta in caſu ejusmodi conſueta & adæquata remediæ, aut vulnerati pravum regimen accedat; verùm non obſtantibus his vulnerantem per Leges de occiſo teneri. Et locum tantum habet hujus generis exceptio, ubi læſio illata hujusve lethalitatis ſigna dubia: contra, ubi hæc certiora, ac vulnerato præſidia neceſſaria denegata.

Aſſertum hoc durum nimis videri poterat non frivolis tantùm Homicidarum Defenſoribus, ſed Medicis quoque & horum Collegiis incautioribus, minus penſitantibus, quod, quamvis, quæ per imperitiam neglecta cenſebantur, ſtudioſiùs adminiſtrata fuerint, hæc nihilominus per ipſius plagæ conditionem, huic medendæ haud paria contigerint: quod imprimis cõprobant Collegii Noſtri diverſa. Ita v. g. 1702. menſe Aprilis ad Chriſtianum *Olzen*, Adminiſtratorem Jurisdictionis Güſavienſis *in Farnſtede*, & Menſe Maji ejusdem anni ad Quæſtorem Torgavienſem reſpondebat idem in puncto percuſſionum capitis per ſe lethalium, quas Patroni cauſarum nihilominus, ob medelam negligentiorem & remedia congrua poſthabita, per accidens ſolummodo tamen aiebant, illas, his erroribus ſc. non obſtantibus, mortiferas per ſe pronunciando. Menſe Junii ſimiliter deponebat de triplici Epatis Ruptura, quam quidam Medicorum, per accidens tantùm lethalem redditam aſſeruerunt: non obſtante plagam luſtrantium judicio, à Facultate Noſtra confirmato. Hoc ipſo anno 1710. Menſe Martii Zwickavienſibus ſimile quid reſcribebatur circa capitis contuſionem, cui remedia congrua pariter minus adhibita fuerant, eam, quia breviùs diſceſſerat vulneratus, neque ante Sectionem cadaveris in ſubjecto adhuc vivo Calvariæ fractæ habitudinem exactiùs dignoſcere, hinc Inſtrumenta Chirurgica ſecundum artem & cum fructu adminiſtrare licuerit, per ſe lethalem pronunciando.

Secus tamen in Lethalitate vulneris minus evidente, ſi errores obitum anteceſſerint, judicabatur, v. g. Mẽſe Januarii 1706. ad Requiſitionem Caroli *Friedebert* Bartholi, Deſſavienſis, de capitis pariter percuſſione. Nẽpe, cum in hoc caſu cruor extravaſatus Calvariæ & duræ Meningi tantùm incubuerat, hic autem primis diebus per ſanguinis miſſionem, cutis inciſionem ac Trepanationem educi forſan valuerit, his neglectis læſionem illam, per accidens tantùm lethalem fore dicendam. Cujus etiã generis eſt Reſponsũ Anni ejusdẽ mẽſis Aprilis ad Lubecenſes, de Calvariæ fœminæ fractura, hanc equidem difficilem atque periculoſam valdè videri: quoniam nihilominus Percuſſa ſine affectibus comatoſis, convulſionibus, deliriis aliisque in ſimili caſu frequentioribus, ad ſeptimum diem commodè ſatis degerit, quantitas ſanguinis extravaſati exigua admodum, ac Chirurgus tardiùs acceſſitus fuerit, hic in plagæ exploratione minus induſtrium ſe geſſerit, neque ſanguinis miſſionem, Epithemata aliaquè hujus generis præſidia adminiſtrari, interim nulla partium læſarum in putrefactionem abierit, eam per ſe lethalem declarari vix poſſe.

Illegalem Inſpectionem hincque vulneris Mortalitatem ancipitem reddere nonnulli ſatagunt, ſi, hoc quãvis gravi & in ſe lethali in aliquo membro viſo, illa mox abrumpatur, ac cæterarum partium plus minus nobiliorum nulla ſimul fiat luſtratio: num, fortè in harũ una alterave par aut potior mortis cauſa reperiatur? Verùm utut minimè diffitear, in ejusmodi nos aliquando incidere caſus, ubi plures ſimul ſectione indagare partes conſultum atque neceſſarium: ſi nimirum læſionum plurium extrinſecus obſerventur veſtigia, aut illarum percuſſas ſigna probabilia vel adſtantes innuant; item ſi aliquam ex his morbo latente affectum, aliàs conſter, ac lethalitas in una parte nondum evidens deprehendatur. In qualibus ſanè cæterorum quoq; ventrum interanea perquirere jubemur, ne aliquid eorum negligi videatur, quod Juſtitia exigit: ſin verò nullum membrorum aliorum, ſive ab extra, ſive ab intra, læſorum compareat ſignum, Vulnus in illo, quod imprimis percuſſum novimus, verè lethale advertatur, prolixiore cæterorum viſcerum evolutione minime opus; & legaliter ac ſecundum artem agit, qui talem haud ſuſcipit, adſtipulante hoc in paſſu Reſponſo Facultatis dictæ duplici, Anni ſc. 1685. menſ. Decẽbris & 1706. menſe Auguſti; hujus circiter tenoris. Si in capite v. g. percuſſo mortiſera cernatur, ſimul ſedula & exquiſita facta indagatione penes agnatos aliosque familiares de percuſſi valetudine priſtina, nihil tamen morbi antecedanei hinc innoteſcat, minime illegalem dicendam eſſe inſpectionem, quæ membri manifeſtè & lethaliter affecti tantùm rationem habuit, capitis v. g. poſthabita thoracis ac abdominis apertura.

Menſe Octobris 1708. Dominis Scabinis Lipſienſibus reſpondebatur, dum percutientis Promachus contra lethalitatem, à Medico & Chirurgo ſecantibus aſſertã, urgebat: quaſi inſpectio ab his Lege Artis non fuerit adminiſtrata, ideò, quod thoracem non ſimul aperuerint, in quo forſan alia internecionis cauſa, Cordis e. g. Polypus, fuerit reperta, innuente tale quid Dyſpnœa non levi, qua defunctus olim preſſus fuerit: eo ipſo, quod ictus graviores in capite ſuſtinuerit defunctus, ſpuma circa ejus os, Epylepſiæ gravioris nota, mox comparuerit, & mors brevi ſupervenerit, percuſſum non ex Paroxyſmo aſthmatico ac morbo pectoris latente, ſed ictu capitis & commotione cerebri graviore, periiſſe. Circa capitis ſaltim Læſiones inſigniores & cum vehementiore cerebri commotione factas, monendum, forſan non inutile fore his defunctorum thoracem ac abdomen ſimul cum capite aperire: ſi nimirum febrem ardentem valdè cum rigoribus erraticis, dolorem Hypochondriorum punctorium, item cervicis, ſummam ſpirandi difficultatem atque inquietudinem decumbentes paſſi fuerint. Utpote in qualium cadaveribus, Pleuram, Pulmones, Epar ac Lienem frequenter plus minus ſuppurata offendere, hincque percuſſionis gravitatem inſuperabilem magis judicare licebit. Difficultatem equidem anhelitus *Pareus Libr.* 9. cap. 9. ac 10. propter impeditam facultatem animalem, quæ movendi virtutem à cerebro muſculis thoracicis impertiri debebat, fieri opinatur: Verùm aliud docuit Modernos Obſervatores Experiẽtia, ſc. Epatis, pulmonumq; inflam̃atorũ ſymptomata, eſſe ſphacelati cerebri productum.

Tandem verò per quamcumque demum cauſam vel

errorem

errorem Medici & Chirurgi Depoſitio inſufficiens aut imperfectior videatur, haud tamen ſemper tanti momenti exiſtit, ut lethalitati, ſi quæ ſubeſt, omnem vim ac pondus ſubtrahat: modò per iſtam percuſſionis illatæ conditio & circumſtantiæ lethalitatem inferentes ſufficienter ac perſpicuè annotatæ ac enarratæ fuerint. Secus, ſi ex rudiore ejusmodi viſitatione de his minus conſtet, ex quibus nihilominus ſuper lethalitate formari poterat ac debebat ſententia. Prioris generis inconcinna Inſpectio admittebatur à Facultate noſtra Anno 1670. menſe Novembris, facta in cadavere vulnerati Ruſtici à Pharmacopœo ac duobus Chirurgis ſatis ineptè ac imperitè deponentibus, Ligamenta ſc. Pulmonum fuiſſe lacerata, Ventriculum cordis vulneratum haud nominantibus &c. Quod nihiluminus plagam in Pulmone latitudinis binarum digitorum & in Ventriculo cordis profundam admodum adnotaverant iidem Protectores aciei obtuſioris, ac vulneratus tantùm non intra Nycthemerum obierat, læſio per ſe lethalis ab eodem Collegio pronunciabatur. Poſterioris verò notæ, i.e. nullius planè ponderis ac autoritatis videbatur Relatio medica, a Cauſidico quodam Oppidi *Stadthagen* 1672. menſe Junii tranſmiſſa, in qua inter alia hæc legebantur verba: *Cruor & Serum ad cavitatem thoracis copioſius profuſa circa orificium ventriculi ſiniſtrum & vena circulum utrumque nervoſum ſuper diaphragmate hærebant. Poſt diuturniorem & ſolertiorem Viſitationem cernebamus duo vulnuſcula exilіora in ramis bifidis venæ cavæ deſcendentis ſub corde ad utrumque latus Vertebræ, cui ſeptima coſta alligata eſt, diſſeminatis &c.* item, *In hoc tantum pulmonum lobo, qui mediante Mediaſtino loco affecto annexus erat &c.* Unde Collegium reſpondebat: equidem percuſſionem hanc per ſe lethalem videri, ideò, quod multum ſanguinis extravaſatum, & vulneratus quinto mox die ſub gravioribus ſymptomatis obierit; ex obſcuriore nihilominus eadem Relatione nihil categorici de hoc caſu decerni poſſe.

Interim hoc quoque attendi meretur, illos, qui pro Viſitatoribus cadaverum cavillandis & Judice confundendo conquiruntur ac finguntur defectus aliquando parvi momenti exiſtere, ſi artis fundamenta ponderentur; adeòque à Collegiis peritorum optimo jure rejici; qualium unum alterumve innuere, è re erit. Anni videlicet 1667. menſe Februarii Armarus quidam Wittebergenſis de vulnere Hypocondrii ſiniſtri, Ventriculi duplici, Epatis ac Meſenterii, cum inſigniore cruoris ad abdomen profuſione, litem movebat, num hoc jure lethale fuerit pronunciatum? & inter alias dubitandi rationes inſpectionem illegalitatis accuſabat ideò, quod cruoris extravaſati quantitatem minus accuratè & non pondere determinarit, nec Symptomata Plagæ ſupervenientia cum vaſis laceratis recenſuerit Profector: hincq; Collegium, cujus deciſionem implorabat, in lethalitate determinanda dubium valdè reddebat. Cujus tamen indicia ſeu documenta ſatis evidentia exhibuerat ipſa Sectio, quã perſtringebat iſte Cauſidicus; ventriculum nimirum in fundo pariter ac prope orificium inferius, ac Epatis cavum non procul à veſicula fellea, perfoſſa, ſimulq́ enormẽ ſanguinis profuſionẽ. Ex quibus profectò phænomenis vulnus hoc per ſe lethale fuiſſet dicendum, expirante imprimis vulnerato mox & vix horis novem elapſis: nec perpetuæ neceſſitatis videtur; Symptomata ſupervenientia ac vaſa læſa nominare, cruorémque ſtatera ponderare. Similiter Anno 1701. à Stargandenſi quodam Juris Practico Collegii noſtri poſtulabatur judicium ſuper vulnus abdominis, lethale à Medico atque Chirurgis declaratum, à Defenſore nihilominus vulnerantis impugnatum, ideò, quod quamvis notabilis cruoris quantitas in ventris dicti cavitate fuerit viſa, vaſorũ tamẽ laceratorũ rami vel truncus minus aňotati, nec Inteſtini Ilei plagæ profunditas & latitudo circumſcripta. Reſponſum autem ferebat: Etſi Judicium profectorum omnibus numeris haud abſolutum, videatur, dum vaſa Meſenterii læſa num majora minorave fuerint, non determinarint, hoc nihilominus valdè ſuggillatum, & ſanguinis profuſi ingentem quantitatem dum annotarint, lethalitatis evidentem rationem eos reddidiſſe. Pariter licet in vulneris Ilei deſcriptione non adeò accuratos ſe geſſerint iidem: eo ipſo tamen, dum lacerationem dictorum vaſorum, hincq; enormiorem ſanguinis profuſionẽ intuliſſe, abundè conſtet: nec hanc negligẽtiorem Ilei ſauciari luſtrationem lethalitati evidenti derogare.

Cap. 2. *De Lethalitate Vulnerum in genere.*

LÆſionum verò harum percuſſionumve dum quædã Lethales, quædam non lethales, pronunciantur, ratione lethalitatis ſupponendum, eam prudentiores nõ ex eventu deplorando tantùm concludere, neque omne vulnus, quod mortem pediſſequam habet, mox cum vulgo mortale proclamare; ſed quod reverà & ut tale, mortis inſequentis cauſa extiterat, & quia non ſanabile, mortem intulerat. Quippe quamvis non omnis plaga inſanabilis ſimul atque neceſſariò lethalis ſit, ac Lippis quoque & Tonſoribus de differentia inter vulnus inſanabile ac lethale conſtet, proin à *Celſo* non adeò congruè forſan mortiferum inſanabile dicatur, dum ipſa experientia evincit, membrorum non tantum quorundam externorum, ſed viſcerum etiam, quædam vulnera, modò cum ſymptomatis plus minus moleſtis, modò ſine his, vulneratis plures annos ac non raro ad decrepitam uſque ætatem manere, nullâ arte conſolidari ſeu ſanari poſſe. (Quatenus præter alios Scriptores *Platerus obſ. p.* 886. de quodam Capitaneo, in abdomine ſauciato, perhibet, hunc per multos annos incolumen ſatis, per fiſtulam, à vulnere inteſtini atque abdominis remanentem, ſtercus cum euphoria quotidie excreviſſe. Pariter ex *Cornace & Jul. Alexandrino Schenckius* vulneris ventriculi, Ruſtico cuidam Bohemo venabulo illati, meminit, quod nullâ arte ſeu conſilio conſolidari poterat, id eſt, inſanabile exiſtebat, vulnerato nihilominus per plures annos ſuperſtite, & ventriculum ad lubitum per aperturam, à vulnere relictam, eluente ſeu evacuante.) Eo ipſo tamen quod mortẽ inferẽs vulnus propter ſui inſanabilitatem funeſtum exiſtat, quia nullam medelam admittit, omne quidem mortiferum inſanabile, non verò omne inſanabile mortiferum, appellari poteſt, adeòq; vulnerans non de morte, ſed de vulnere tantùm, tenetur.

Quo proin de ratione, ſuper vulnerum lethalitate judicandi, pleniùs conſtet, quia ſicut in quibuſvis caſibus, ita in homicidio quoque, antequam corpus delicti, hujusque cunctæ circumſtantiæ ac conditiones, imprimis verò, an occiſus ex illata violentia ſeu percuſſione perierit, pateant, ICti pœnam mortis haud decernunt, ac ab ordinaria, ſi occiſus non à vulnere, ſed culpa Chirurgi, malo regimine, vel alia de cauſa ſuperveniente moriatur, reum abſolvunt: illud vulnus lethale, mortale ſeu mortiferum aſſerunt, quod plus rẽdit ad mortem, quàm ad ſalutem, & mortali vulnere affectum dicunt, qui ſecundùm artis Medicæ regulas, ſeu cum tota peritia Hippocratis & Galeni, non, niſi cum magna difficultate, evadere poteſt. Neque enim confundenda ſunt vulnera periculoſa cum lethalibus, ſed ex Chirurgicorum Medicorumque ſcriptis, horumque collatione, aut per ipſam experientiam ſupponi debet, vulnera non tantùm majora & penetrantia, ſed interdũ exilia ac ſuperficialia ſatis, ſæpiùs cum magno minoreve mortis periculo combinari, imò plagis leviſſimis triſtes aliquando contingere eventus: multum nihilominus ab his recedunt Lethalia ſeu Mortalia.

Quare primò ſolennis maximè penes Medicos æque ac Juriſperitos obſervatur diſtinctio inter vulnus *per ſe* & *per Accidens* lethale: quorum *illud* lethale *κατ' ἐξοχὴν* etiam dictum, ſine ulterius cauſæ interventu mortem immediatè producit: *Per accidens* verò lethale ſeu indifferens audit, ex quo, ut tali, ſeu immediatè, nullus vulneratorum perit, ſed percuſſi modo convaleſcũt, modo ſatis cedunt, pro diverſa nempe medentis induſtria ac peritia, ægri probo pravoque regimine & ſimilibus circumſtantiis, ut cauſis intermediis, ex vulnere non mortali aliquando mortale facientibus. Deinde per ſe lethale denuò deprehenditur vel *de neceſſitate* ſeu *ſimpliciter & abſolutè*, item juxta *Hippocratem, maximè*, juxta *Guidonem de Cauliaco valde*, vel *non neceſſario*, ſed *utplurimum* tantùm ſeu *frequentius*, tale. Ita ut illud dicatur, quod omnem medelam detrectat, ac ſemper brevique interimit; non neceſſariò verò vel utplurimum duntaxat lethale, cujus curatio utplurimum malè ſuccedit, non tamen ſemper, aut tardiùs demum, interficit. Id eſt, poteſt aliquando plaga exiſtere in ſe utplurimum lethalis, vulneratus nihilominus convaleſcere, quemadmodum alii morbi, tametſi ſua natura utplurimum lethales ſint, interdum & à quibusdam ſuperantur: ſeu poſſibile eſt, vulneratum lethaliter, per ſingularem, ut communiter aiunt, corporis texturã, ac naturæ robur à vulnere liberari ac ſanari, aliũ nihilominus ex morboſo corporis apparatu, textura ejusdẽ teneriore &c. diem ſupremũ obire.

Frequentiùs equidem Τὸ *per ſe & abſolutè* vel *de neceſſitate* lethale in Relationibus ac Judiciis à Magiſtratu poſtulatis, non tantùm Balneatores hujusq; generis homines rudiores, ſed illi quoq; qui inter Medicos eruditos ac dogmaticos recenſeri geſtiunt, quinimò aliquando Peritorum Collegia, pro ſynonymis habent ac exſcribunt, vulneriq; per accidens lethali opponunt: Quibus & ego in hoc ſubſcribo, quod omne ſimpliciter ac neceſſariò lethale per ſe etiam tale dici queat ac debeat: minime tamen vice verſa omne per ſe lethale ſimpliciter ſeu ἐξ ἀνάγκης tali pronunciar valet, ut ex antecedaneis eluceſcit. Haud operoſum adeò mihi foret, diverſa diverſorum Collegiorũ hujus generis abſona producere enunciata, quibus τὸ *ſimpliciter & abſolutè lethale* huic, quod *per ſe lethale*, ſubſtituunt, ſeu unius ejusdemque generis ambo credunt, prius quoque *per accidens lethali* contradiſtingunt: quorum tamen autoritatem ne petulanter laceſſere videar, curioſiorem Lecturem ad *P. Ammanni. Praxin Vulnerum* tantùm ablego, in qua ſpecimina hujus paradoxi plura reperiet. Sanè vulnus, *quod non abſolutè ſeu ſimpliciter lethale* neutiquam mox *per accidens tale* dicendum, interim pro *per ſe* tali, vel quod mortis inſequentis proxima vel immediata cauſa aliquando haberi poſtulat. Ac *per ſe lethale* modò *abſolutè ſeu neceſſariò*, modò *non neceſſariò, ſed frequentiùs aut utplurimum* tantùm, tale, prout monui, deprehẽditur. Id eſt notio *lethalitatis per ſe* non eo usque ſe reſtringi patitur, ut de nulla plaga ejusdem mẽbri & conditionis, ex qua unum alterumve aliquando eluctatum, ſed omnes interiiſſe, novimus, prædicari queat: quin potius ab eo, quod utplurimum contingit & contingere experimur, ceteris paribus, argumentari conveniat. Proin, ſi dicendum, quod res eſt, quoniam juſtitiæ impetinis adminiſtrandæ ac homicidii puniendi cauſa Judex à Medicis ſententiam ſuper lethalitate rogat, Legiſlatores verò in delicti hujus pœna decernenda, inter vulnus neceſſariò & utplurimum mortale, differentiæ vix rationem habent, ſed ordinaria pariter affici jubent illum, qui vulnere ſimpliciter ſeu ex neceſſitate lethali, ac qui utplurimum tantùm lethali, occiderat; (Quatenus utrum ne horum vulnerum cauſa mortis inſequentis proxima ſeu immediata exiſtit, ipſeque *Hippocrates* ex illis, quę 6. *aphor.* 18. ἀνατώδεα ſeu lethalia pronunciat, veſicæ ſc. cerebri, cordis tepti transverſi &c. vulneribus 3, *Coac.* 387. μάλιςα ἀποθνήσκειν, i. e. ferè & utplurimum mori percuſſos, aſſerit.) Conſultiùs forſan foret in Renunciationibus Anatomico-Chirurgicis diſtinctione hac, utpote per quam iniquis & minus conſcientioſis homicidarum defenſoribus diſceptandi argumentum atque occaſio ſuggeritur, & Judex non adeò perſpicax, in ſententiam injuſtam trahitur, ſuperſedere, ac ſolummodo, an vulnus per ſe, an per accidens, mortale, diſquirere atque enunciare.

Neque enim unum alterumve, rariſſimè contingentium, exemplum, quo hunc aut illum, ex tali vel tali vulnere, aliquando convaluiſſe obſervamus, aut ab aliis obſervatum legimus, ſufficit, quo minus, quæ ſæpiſſimè, ac utplurimum mortales deprehenduntur, plagas in his, qui hinc moriuntur, per ſe tales appellemus: quatenus profectò res difficillima eſt, de binis duorum ſubjectorum, quorum unum evaſit, alterum occubuit, vulneribus aſſerere, ambo hæc ſibi omnimode & per cuncta circumſtantias ſimilia, ſeu ſpecie eadem, extitiſſe, & per conſequens ejusdem eventus eadẽ pronunciare, ac cauſas diverſas concipere licet, harumque forſan plures adhuc latent, cur ex illorum, plerumq; deſperatiſſimis, pauci nonnulli evadant. Mirabile & incredibile eſt, quod *Galenus* 8. *de uſu part. cap.* 10. & in *Hipp.* 6. *aphor.* 18. teſtatur, ſpectaculum, Smyrnenſem Adoleſcentem, vulnere in alterum anteriorum cerebri ventriculorum majuſculo accepto, ſolà voluntate DEI, ut plerisque videbatur, ſanatum fuiſſe: cui ſimile, quod *Theodoricus Chirurg. lib.* 2. *cap.* 2. refert, ſe Cellariũ vidiſſe, cui ventriculus cerebri poſterior vulnere deſtructus fuerit, qui nihilominus reſtitutus prodierit. Quod Phœnomenon quamvis jure in dubium vocet *Guido de Cauliaco* l. a. vulnera nihilominus cerebri enormiſſima, cum ejusdem ſubſtantiæ perditione, ſanata perhibet idem, & cum hoc *Braſſavola in Hippocr.* 6. *aphor.* 18. *Fallopius de Curat. Vuln. cap.* 45. *Berengarius de fract. Cran.* 13. *Arcæus de Curand. Vulner. cap.* 6. *Coiter Obſ. anat. Chir. p.* 111. & 112. *Pareus lib.* 9. *cap.* 9. *Hildanus cent.* 1. *obſ.* 13. *Horſtius lib.* 2. *obſ.* 5. & 6. *Rhodius cent.* 1. *obſ.* 31. & 32. *Glandorpius Spec. Chirur. obſ.* 5. *Marchetti obſ. med. chir.* 1. 2. & 3. *Jones Anglus*, in peculiari tractatu, *Woundsofthe Brain proved curable*, ac præter hos *Symphorianus Campeius, Muſa, H. Augenius, A. à Cruce* aliique infiniti. Pulmonum vulnera, quæ parum ſpei alebant, conſolidata nihilominus fuiſſe ex *Platero obſ. p.* 735. & 736. *Hildano Cent.* 2. *obſ.* 32. *cent.* 3. *obſ.* 36. & *epiſt.* 51. *ac* 52. *Horſtio lib.* 3. *obſ.* 13. *Foreſto obſ. chir. lib.* 6. *obſ.* 4. *Valeriola lib.* 4. *obſ.* 10. *Glandorpio l. a. obſ.* 24. *Rhodio cent.* 2. *obſ.* 5. *Lamſwerde append. ad Scult. obſ.* 45. *Pechlini Celeberrimi Hiſtoria Vuln. thorac.* item ex *Maſſa, Fallopio, Scheuckio &c.* patet: egoq; ante biennium in Nobili, ſub papilla ſiniſtra ita transfoſſo, ut enſis per dorſi ſuperiorem partem, prope ſcapulæ os, prodierit, teſtor. Cordis vulnerũ nõ neceſſariò lethaliũ forsã pauciora exiſtũt exempla, inter quę nihilominus memoratu dignum eſt, quod *Gladorpius obſ.* 33. refert, Patavii *Sectorium* in maxima Studioſorum corona & cum ſummo hujus ſtupore cor cuniculi inſtrumento acuto perforaſſe, vivo nihilominus per multos menſes animalculo.

Porrò ex plagis compagis Tracheæ cartilagineæ quasdam arte vel caſu feliciter conſolidatas perhibent Petr. *von der Stille, Pareus, Pigræus, Bartholinus ac Tulpius*, quibus obſervationẽ addo, cujus ante decenniũ, aut quod excurrit, ad me ab Amico traſcriptæ recordor. ubi quidã, propter delictũ in carcerẽ cojectus, Novacula penes ſe recodita, ſũmitatem hujus canalis, proximè ſub cartilagine annulari, transverſim præciderat, ad hæmorrhagiã usq; inſigniorẽ, Lypothymiã, Aphoniã, Stertorẽ ac paucorũ tantùm verborũ emaſſitationẽ. Balneator imperitus, labia Tracheæ vulnerati haud adducens plagæ tantùm integumentorũ externorum curam gerebat: conſolidebat vulnus totũ brevi, ſine gravioribus ſymptomatis, excepta tuſſi ſenſim pariter

unius ſeu ſolitarii hujus ſalutaris eventus, utpote, juxta *Averrhoem*, Monſtri naturam præ ſe ferentis, præ tot male ſuccedentibus ac funeſtis caſibus, majorem rationem habendam eſſe.

Neminem adeo præcipitis ingenii concipere poſſum, qui leviora partium externarum vulnera, quæ ſæpe ſponte aut ſine ullo Chirurgico auxilio conſolidantur, ideo pro lethalibus per ſe pronunciet, quod aliquando mortem inexpectatam & quaſi præter omnem rationem intulerint; ſed ejuſmodi plagæ, non obſtante uno vel altero caſu tragico, qui fortuito contigerat, minus aut per accidens tantum lethalibus à quibuſvis Prudentioribus accenſentur. V.G. ſi quis ex infauſta Odontagia pereat, quod rarioris equidem obſervationis eſt, aliquando nihilominus fieri ſolet. Anno ſc. 1705. menſe Maji tempore Nundinarum, in Foro noſtro, Circumforaneus quidam Juveni robuſto dentem ex maxillaribus extrahebat: qui intra paucas horas, propter ſupervenientem hinc enormiorem hæmorrhagiam, fatis cedebat: ſine dubio, quod vel Operator, vel ægrotus, in illa cohibenda negligentior fuerit. Cujus generis Exemplũ pariter è *Facultatis noſtræ Actis* Anni 1701. Menſe Junii mihi producere licebit, funeſto nimirum eventu ſuſceptæ hujus Chirurgię in fœmina: quæ tamen propter effracturam potius Maxillæ ſimul factam, non fluorem ſanguinis, obierat. Cur non Vulnus ejuſmodi lethale pronunciabimus, quo plures pereunt, unus tantum vel alter præter ſpem atque opinionem ſervatur? Deinde nec adeo evidens eſt, aut fieri unquam poteſt, an vulnus ſanatum cum non ſanato, quoad ſingula exacte ſimile, ſeu ſpecie & omnimode idem fuerit, quin mens ſagacior ſemper anceps relinquatur, an illud, quod accurate luſtrare haud licebat, ratione latitudinis, profunditatis, vaſorum fibrarumque lacerationis idem cum hoc, cujus conditiones in cadavere per autopſiam, quam accuratiſſime dignoſcimus, quas in illo ex ſignis tantum, interdum ſatis fallacibus, auguramur, rarius penetramus.

E. de conditione Vulneris in reconvaleſcente nihil certi conſtat, adeoque nec de identitate ſeu conformitate hujus cum illo, quod in Diſſectione Cadaveris cernitur, judicium exactum formari valet. Nec ſequitur, Vulnus pectoris, cujus partes læſas ignoramus, aut leviter tantum auguramur, in Lentulo feliciter fuit ſanatum, forſan quod levioris momenti extiterit; itaque nec inſanabile ſeu non lethale erit in Fabio, cujus venam Azygos, pulmonalem, &c. transfoſſam autopſia manifeſtavit: quod ſaniori rationi & quotidianæ repugnat experientiæ. Per conſequens frivole, ad minimum inepte, agunt, qui ſuper Lethalitatem individualem ſententia dum poſtulatur, terminis generalioribus ſe explicant, aut mox ab uno alterove Exemplo ad Subjectum quæſtionis concludunt. Ita v. g. ubi diſquiritur, an Titio inflicta Capitis fractura, ex qua ſecundo vel tertio die hic deceſſit, ſit lethalis? Fracturas Calvariæ non omnes, nec omnibus mortem intuliſſe prolixo ſermone perhibent, hincque nec Titii percuſſionem mortiferam, perperam ac poſthabita circumſtantiarum conformitate aut diſparitate inferunt; ſeu quod vulnus pluribus quidem lethale, uni tamen vel alteri tantum ſalutare extitit, præſenti Individuo ſeu Titio minus quoque mortiferum appellandum fore, tædioſe concludunt.

Pariter Ventriculi fundi vulnus exile, tantum tamen, per quod alimenta cruda aut ſemicocta, aliquot dies, cum ſingultu moleſtiſſimo, conatu vomendi ac Lipothymiis prodeunt, in Titio intra menſem ſolidatur: intra triduũ verò ſimili vulnere, quoad circumſtantias ſenſibiles cunctas, ſi ſingultũ excipias, moritur Cajus, adeoq; tali, quod propter ſpaſmodici hujus ſymptomatis abſentiam, ſi non majoris, certe paris, expectationis videbatur. An Cajũ E. ideo non per ſe mortifero vulnere occubuiſſe, dicamus, quod Titius ſuperſtes manſerit, eadẽ ratione, imo intuitu ſingultus, gravius forſan vulneratus? minime, manifeſtante ſc. ſectione cadaveris, lateralem magis, quã anticam, fundi ſtomachi partem in hoc perfoſſam, ſimulque arteriam gaſtricam ſiniſtram diſciſſam. Quarum circumſtantiarum prioris ratione plus contentorũ ventriculi ad abdominis cavitatem, quam extra hanc, poſterioris plus ſanguinis ad idem abdomen fuiſſe rejectum, (de quibus phænomenis ante inſpectionẽ haud conſtabat) deprehenditur: eas nihilominus Caji vulneri defuiſſe non immerito euſque ambigimus, donec, id eſt, nunquam, contrarium probetur. Item Sempronius contuſionem capitis patitur inſignem, cum depreſſione cranii enormiore, hæmorrhagia impetuoſa ſatis, per vulnus æque ac aurem dextram apparente, ſenſuumque ac motus ſublatione: poſt cranii elevationem tertio die factam, redit ſucceſſive ad functiones priſtinas anima ſenſitiva, compeſcitur fluxus ſanguinis, & poſt quinque ſeptimanas ſanus egreditur vulneratus. Claudius cum ſimili calvariæ depreſſione & ſub iiſdem ſymptomatis, reſtituto pariter tempeſtive ſatis oſſe, quod ſubſederat, & hæmorrhagia ceſſante, ſeptimo die cum ſtertore expirat: in cujus cadaveris ventriculis Cerebri multum ſanguinis extravaſatĩ & putrilaginoſi, à ramulo plexus choroidis rupto, cernitur. Proba tu eandẽ fuiſſe faciẽ internã contuſionis Sempronio illatæ: aut ſi non, mihi dubitare liceat, illam talem fuiſſe.

Præterea quid obſtat, quin certa ac individualis conformatio, plus minus frequens, occaſioni exiſtat, quo minus vulnus pluribus aliis mortiferum, alicui individuo ſalutare contingat? dum v. g. ex vulnere pulmonum in ſe ſatis gravi, ac utplurimum lethali, cujus pleuræ illi adnati, convaleſcit aliquis: quatenus in ejuſmodĩ ſubjecto ſanguis ex viſceris vulnerati vaſis profluus immediate magis per vulnus intercoſtale emanat, alias ad pectus deciduus, ac vel mole, vel putredine, organis vitalibus moleſtus ac exitioſus; & vulnus pulmonis, ſibi in aliis ſubjectis relicti & liberioris, non adeo prompte coiens, muſculorum intercoſtalium vulneri in hoc Individuo continuum, per cicatricem cum hoc communem facilius conglutinatur. Denique nonne præter cauſas ejuſmodi ſalutarium in vulneribus mortiferis eventuum, ab *Hippocrate* recenſitas, corporis nempe ſingularem puritatem & craſin laudabilem, virium robur præcellens, pluſquam fidam atque diligentem Chirurgi curationem, optimamque vulnerati diætam, caſus ejuſmodi nobis aliquando concipiamus, quos imitari arti vix conceſſum, qui dabiles nihilominus exiſtunt? Nonne v. g. fieri poteſt, ut particula quædam omentĩ aut pinguedinis inteſtini, ventriculi aut vaſis cujuſdam vulneri, alias lethali futuro, ſe fortuito inſinuet, illique incuneata agglutinetur? pari forſan modo, ac in cadavere cujuſdam Aurifabri, Anno 1672. die 13. Majĩ diſſecti, hujus venæ Iliacæ internæ dextræ, prope inſertionem hypogaſtricæ, vulneri particulam pinguedinis immerſam mihi videre licuit, quod operculum ſine dubio terminum vitæ, hujus generis vulneribus breviorẽ, ad decimum tertium diem, quo vulneratus demum moriebatur, diſtulerat. Hujus etiam generis fatum *Nobilis Roſencranzii* fuit, cujus ex literis *Bartholini* mentionem faciunt *Ephemerides Germ. Naturæ Curioſ. Ann. 2. obſ. 161.* qui in crure ſiniſtro vulneratus poſt enormiſſimã hęmorrhagiam aliquantum ſedatam ad decimum quartum uſque diem ſupervixerat: ideo ut ſectio cadaveris manifeſtavit, quod arteriæ cruralis apertura infelix grumoſo ſanguine obturata fuerat, quę univerſi ſanguinis effluxum euſque inhibuerit, & mortem plerumque alias repentinam longius protraxerit. Similiter quid impedit, quo minus vulnus cavitatis aut viſceris cujuſdam interni, integumentis muſculoſis propinquius & magis contiguũ cum horum plagæ labiis felicius cicatricetur? cum à brutorũ vivorum ſectionibus, v. g. pro extractione lienis, ligaturis vaſorum biliariorum, exploratione ſucci pancrea-

pancreatici ſimilibusque experimentis Anatomico-Phyſiologicis adornatis, viſcera hęc vel illa peritoneo agglutinari, quotidie experiamur, ſi denuo poſt paucos pluresve dies aperiatur animal.

Qualem coalitum fortuitum potiſſimam etiam ſuſpicor cauſam, cur ventriculi fundi vulnera, frequentius equidem mortalia, aliquando nihilominus ſalutaria exiſtant atque extiterint, ſi ſc. partem hujus magis anticam & peritoneo muſculiſque contiguam, non lateralem, & à contiguitate ejuſmodi alienam, afficiant; Imo forſan eadem ætiologia inciſionis ventriculi, manu Chirurgi, pro extrahendo cultro, à Pruſſo ac Bohemo devorato, factæ, ſalutaris: potiſſimum cum vel magnetis, exterius admoti, vi, vel cultri ad exteriora vergentis, tendentia, ventricoli ambitus Epigaſtrii integumentis propius adductus, cum his promptius coire valuerit. Vulnera veſicę urinarię fundo inflicta olim neceſſario lethalia pronunciabant cuncti harum rerum Judices: poſtquam vero ex *Platero obſ. p.* 850. *Kentmanno de Calcul. cap.* 11. *VVurzio Chirur. part.* 2. *cap.* 13. *Cattierio, obſ. Borello communicatarum* 4. *S. Pauli. Flor. Danic. part.* 2. *c.* 83. *& Cornelio Stalpart. van der VViel cent.* 1. *obſ. rar.* 81. medii quoque ipſius corporis ſeu fundi vulnera ſanata fuiſſe, innotuit, temperandum non nihil erit de his rigidius illud judicium, illaque non adeo abſolute lethalia dici debent. Cujus equidem aliquando ſalutaris eventus cauſam non tantum conjicere licet in carnoſam ſeu muſculoſam fundi ejuſdem tunicam, non obſtante, quod anteceſſores noſtri eundem membranoſum plane dixerint, ſed potiſſimum in contiguitatem ſeu connexionem illam, quæ illius parti anticæ cum peritoneo ac muſculis abdominis rectis atque pyramidalibus, ſi adfuerint, in homine intercedit, quibus coaleſcentibus ſimul callus inducitur veſicæ diſciſſæ. Pulmonum vulneri, alias exitiali, eadem fortuna accidere poſſet, ut nimirum vulnerata horum portio ſpario intercoſtali ſe inſinuans vulneratum incolumem dimittat, muſculis hujus per cicatricem communem agglutinata: cui meæ ſuſpicioni favet, quod *Tulpius lib.* 2. *obſ.* 17. de quodam refert, cui per vulnus thoracis erumpens ac propter putredinem ſupervenientem præciſa pulmonis fibra cum oris vulneris externi brevi firmiter coaluerat, ut ſectio ejuſdem ſubjecti, ſexennium abhinc adminiſtrata, manifeſtavit. Imo quemadmodum ejuſmodi ſalutares vulnerum lethalium eventus plerumque naturæ ſolius opera videntur: ita aliquando vicinitas organorum internorum læſorum cum integumentis communibus, facit, ut per futuram utriſque pariter communem vulnera illorum conſtringi & firmari queant, quod alias & per levem circumſtantiarum mutationem fieri haud poterat. Comprobat hoc augurium poſt *Iacobum Ortheum* modo allegatus *Corn. Stalpart van der VViel cent.* 1. *obſ.* 39. ubi vulnus ventriculi fundi cum vulnere muſculorum acu & filo ſalutariter conſutum perhibet. Chriſtianus & prudens igitur Medicus ac Chirurgus, præeunte *Galeno*, locis ſuperius, de vulneribus capitis præter opinionem ſalutaribus, adductis, *Pareo lib.* 9. *c.* 9. ac *Brunone Seidelio de morbis incurabilibus pag.* 19. potius & primario vitæ Autoris atque Conſervatoris primi, ſeu DEI, beneplacito, benedictioni atque auxilio immediato, quam artis potentię ſeu beneficio inſperatorum ejuſmodi ſucceſſuum, horumque cauſarum, nobis fortuitarum viſarum, directionem adſcribit, ac in acceptis refert: adeoque vulnera quoque illa, quæ maximam partem ſeu utplurimum Medicinæ vires & opem humanam ſuperant, mortemque ſibi terminum habent, per ſe lethalia proclamat, utpote non per medelam, quam Ars tradit, ſed per propitium tantum Fatum ſeu per εὐτυχίαν ſanabilia, cujus agendi methodum cognoſcere vel imitari neſcit Medicus, utut ſagaciſſimus. Per inductiones demum ſi non completas & abſolutas, certe aliquales, hic ſua format Theoremata atque Concluſiones, nunquam à ſingularibus paucis ad univerſalia; nedum ſingularia, argumentatur Medicus prudens.

Contra aliquando obſervamus Caſus, ubi Vulnera natura ſua & intuitu partis affectę vix lethalia per ſe dici poterant, nihilominus per certas circumſtantias talia evadunt. Sit ſcil. Vulnus Arterię Brachialis aut Venæ Baſilicæ, alias vix adeo difficulter ſanabile, moritur nihilominus ex hæmorrhagia hujus extraordinaria pręcipiti intra quadrantis horæ ſpatium, antequam Chirurgus, qui deligationem neceſſariam præſtet, quamvis mox vocatus, adeſſe poſſit, percuſſus. Circa qualem Caſum ita me gererem, Vulnus equidem ratione Vaſorum lęſorum, per quam hæc commode conſtringi ſeu conſtipari poterant, hinc ſuæ conditionis intrinſecæ, lethale per ſe vix cenſerem; intuitu nihilominus adynamiæ extrinſecæ ſeu circumſtantiæ, quod, propter Chirurgi & medelæ indeclinabilem defectum, non licuerit tempeſtivè ſanguinis effluxum enormiorem ſiſtere, illud per ſe lethale dicere haud vererer, per Artem, ob fatale exiguum nimis, minus ſanabile.

Suppoſita & aſſerta hoc modo Vulneris ſeu Læſionis per ſe ac per accidens lethalis formalitate diſpari, diſquirendum erit de prioris ætiologia: id eſt, cum ſuperius dictum fuerit, illam immediate, ſeu, ut talem, mortem inferre, inveſtigare decet, quando & ſub quarum functionum fruſtratione tale quid praſter? Quod dum annitor, ex Phyſiologicis repeto, Motum fluidorum univerſalium & ſolidas partes vitalitate immediate actuantium, ſanguinis ſc. & lymphæ, eſſe duplicem, inteſtinum & localem: per conſequens quæcunque Percuſſiones, Vulnera &c. aut alterutrum, aut utrumque horum euſque turbant, ut vita totius extinguatur, mortifera per ſe erunt appellanda. Quæ violentiæ externæ motui fluidorum vitalium obicem ponunt, hoc aut immediate magis & ſubitaneo impetu præſtant, ſc. cunctæ illæ, quæ organa reſpiratoria horumque functionem enormiter lædunt, v. g. vulnera & percuſſiones diaphragmatis pulmonumque ac aſperę arteriæ obturationes, conſtrictiones ac læſiones quævis inemendabiles: aut mediate demum ac lente magis periment, ſc. vulnera organorum, Chyli production. exaltationi ac diſpenſationi miniſtrantium, ventriculi nempe, inteſtinorum, vaſorum lacteorum, folliculi fellis &c. Pariter quæ vulnera motum fluidorum localem interpellant, iterum duplicis generis ſunt, quatenus vel cor cum canali ſanguinis & lymphæ, i. e. cum vaſis & viſceribus ipſis appenſis, ſc. epate pulmonibus, liene, renibus, utero &c. tanquam antliam primariam ac canales adæquatos, immediate lacerant, quæ omnium breviſſime ac certiſſime enecant: vel cerebro atque nervoſo generi, utpote vim moventem omnibus membris ſuggerentibus, illata, hinc cordi quoque potentiam motivam ſubtrahentia, pulſum intercipiunt ac tollunt. Denique utrumque motum ſimul lædit quorumvis totius corporis organorum continuitas ſoluta, cujus occaſione fluida tam nutritia, quam excrementitia, ſc. chylus, ſanguis, fæces alvi, urina &c. extra receptacula & canales ſuos in hanc vel illam cavitatem, ſibi incongruam, elabuntur, ibique congeſta aut mole, aut putredine, Exagitationi ſanguinis vitali, ejuſve Circulationi moras nectunt, ſc. in capite, thorace atque abdomine.

Per conſequens non lethale, ſeu aliquando per accidens tantum tale, dicendum erit vulnus, quod neutrum horum ſanguinis motuum vel functiones ei litantes ad interitum uſque vulnerati turbat: aut ſi exin mori contingat hunc, aliis intermediis de cauſis hoc fiat, negligentia v. g. Chirurgi, temulentia illius, Veneris uſu intempeſtivo &c.

CAP.

Cap. 3. *De deponendi ratione ſeu modo.*

QUalia vulnera eiſque cognatas violentias ut preſſius dignoſcamus, perpendendæ erunt horum circumſtantiæ atque adjuncta, & quidem tam intrinſeca, quàm extrinſeca. Intrinſeca voco, quæ ipſam plagā affectam ſpectant, huicque inhærent, ſc. (1) hujus texturam, ſitum & actionem, (2) vulneris magnitudinem, (3) ejuſdem qualitatem ac (4) figuram: Extrinſeca, quæ extra percuſſionem hujusve ſubjectum im̄ediatum ſunt; & quidem iterùm vel neceſſaria, vel contingentia. Neceſſaria denuò diſtinguere conveniet in res naturales, quæ ſunt textura ſeu diſpoſitio corporis nativa & ætas: præternaturales, nempe morbi antecedanei ac combinati: & non naturalem, ſc. loci atmoſphæram. Contingentia verò obſervantur Symptomata, ægri diæta & Chirurgi ſeu Medici peritia ac ſolertia diverſa. Pro quarum circumſtantiarum habitudine varia modo lethale, modo non & per accidens lethale, pronunciandum erit vulnus.

In parte læſa primò ponderanda eſt texturæ, & quidem non tam organicæ, quàm ſimilaris communiter dictæ, ſeu ſubſtantiæ, diſparitas, ratione cujus membranoſarum ac rendinoſarum partium vulnera, quia difficulter coaleſcunt, mox vehementiùs inflammantur, ac convulſiones concitant, plus ſemper periculi involvunt, hinc, cæteris paribus, præ carnoſitatum continuitate, ſoluta lethalia magis dicuntur, v. g. tendinoſæ diaphragmatis parti inflicta, quæ carnoſæ plagis inſanabilia magis obſervantur. Quando enim *Sennertus prax. lib. 2. part. 2. cap. 15. & lib. 5. part. 4. cap. 3.* circulo hoc nerveo aliquando perfoſſo ſanatum nihilominus ac reſtitutum fuiſſe vulneratum, aſſerit, ex prava & Scholis à ſuperiorum temporum Profectoribus obtruſa hypotheſi agere videtur, centrum diaphragmatis, per quod Oeſophagus fertur, rendineum docentibus: cùm nihilominus carneum hoc eſſe, id eſt ſuperiorem muſculi ſui inferioris partem involvere, nec tyrones noſtros nunc lateat. Quem quidem locum illū innuere inde opinor, quod ventriculum ſimul per idē vulnus ad thoracem raptum ac tranſlocatum perhibeat, qui huic parti ratione Oeſophagi vicinior exiſtit. Præterea non per ſe coaluiſſe hoc vulnus, ſive carneæ, ſive tendineæ, ſepti tranſverſi portioni illatum, id evincit, quod inteſtini pars cum ventriculo tranſiens hoc obturarit, ſimulque, quo minus diaphragma ratione hujus foraminis reſpirationem turbarit, impediverit. Manent E. ac manebunt diaphragmatis tendineæ ſubſtantiæ vulnera, niſi forſan exiliſſima, inconſolidabilia, hinc ratione inflammationis metuendę ac actionis reſpiratoriæ turbatæ lethalia.

Propter eandem texturam nerveam ſeu membraneam plagæ ventriculi, Inteſtinorum ac Veſicæ urinariæ pariter vix unquam coaleſcunt, hincque periculoſiſſimæ & utplurimum lethales exiſtunt: dum vel ratione inflammationis ac ſphaceli, vel dolorum ac ſpaſmorum ſupervenientium, vel contentorum ad abdominis cavum depoſitorum, mortem inferunt. Non cunctæ equidem organorum horum tunicæ membraneæ ſunt, ſed inſtruuntur inſimul involucro carneo ſeu muſculoſo, ratione cujus eorum coaleſcendi difficultas forſan aliquantum temperatur: quia nihilominus hoc quicquid muſculoſi exile ac tenue ſatis, & vel à contentis, vel à motu illorum periſtaltico nunquam non tenduntur atque exagirantur hęc receptacula, parum ſpei de eorum coalitu ſupereſt, prout Sect. 2. conſtabit.

Deinde partis affectæ intuitu conſolidationem vulneris difficiliorem & interdum impoſſibilem reddit illius ſitus, ratione cujus labia ſibi adducere aut ulla arte illud obturare minime licet. Hinc vix adeò paradoxum videri poterit, vulneratum inteſtinum extra abdominis plagam propendendens promptiùs conſolidari, quàm latitans: quatenus huic nihil remedii, ſyntheſi faventis, applicari, multò minùs cenſui, valet; quale quid nihilominus cum ſucceſſu in prominente præſtari, plurimi Chirurgorum teſtantur, ex quibus unicum allegare ſufficiet *Glandorpium Specul. Chir.* Obſ. 33. Ejuſdem circumſtantiæ intuitu fit, ut vaſorum ſanguiferorum ſatis amplorum lacerationes in externis partibus per ſe rarò aliquid periculi portendant, parium nihilominus aut minorum quoque, profundiùs reconditorum, hæmorrhagiæ animam eluant: utpote quibus nec medicamina ſtegnotica, nec ligaturas, nec ferrum ignitum admovere poſſumus, vaſis aliàs obturandis quam oportuna remedia. Recordor equidem ex Facultatis Noſtræ Actis 1678. Menſ. Octobr. quem vaſorum gaſtricorum, cum ſplenicis ramis communicantium, & vaſorum breviū vulnera aliquando ideò per accidens tantùm lethalia pronunciaſſe, quod ipſum Lienis viſcus, cui majora obrigerint vaſa, ſine vitæ periculo canibus exſcindi queat & frequentiùs extrahatur. Cui tamen phœnomeno, aut inde potius formatæ conſequentiæ, declinandæ ex Reſponſo ad hunc caſum inſerviet, non vaſorum amputationem, ut talem, ſed ex hac neceſſariò contingentem hæmorrhagiam, nulla arte compeſcibilem, mortis in ejusmodi caſibus cauſam exiſtere: proin quod extirpatio lienis ſine vitæ diſpendio adminiſtretur, cauſa eſt hæmorrhagia, per ligaturam vaſorum præparatoriam cōgruam inhibita, qualem caſu vulnerans haud præmeditatur, Chirurgo verò denegatur eadem.

Refero huc lacerationes Vaſorum. Intercoſtalium, Mediaſtini & Mammariorum, Sterni ſuperficiei arctiùs annexorum, quę unà cum Venæ Azigos vulneribus ideò imprimis Lethalitatem patrant, quod ſub coſtis, Sterno ac in profundo thoracis recondita Chirurgiam neceſſariam renuant, hinc ſanguinem ad cavum hujus copioſiùs profundendo pulſui ac reſpirationi vitali moras lethales nectant. Equidem huic cruoris Collectioni gravativę remedio traditur vulneris thoracis tempeſtiva dilatatio, per quam ille educatur: rariſſimè tamen effectum ſperatum & ſalutarem pręſtat hæc Chirurgia, dum quidem fatale fati ad aliquot dies retardat, minime tamen hoc omnimodè declinat. Id eſt, cruoris quidem extravaſati aliquid eduxit, vulnera tamen vaſorum, quæ ejusdem quotidie plus profundunt, haud obturat, vel obturare concedit, donec tandem cum ſanguine ipſa vitalitas deficiat. Exempla infauſtæ ejusmodi læſionis frequentiora obtingunt, inter quæ ſpectatioris momenti forſan erit, quod *Gallus ille anonymus, l'art de faire les rapports*, quem in Præfatione hujus Opuſculi nominavi, p. 139. & 140. recenſet. Vulnerabatur nempe quidam in thoracis latere ſiniſtro inter quartam & quintam coſtarum ſpuriarum, cui ut mederetur, & cruorem, quem ad cavū thoracis depoſitum ex ſymptomatis ominabatur, Chirurgus, cōmodè ſubtraheret, plagam dilatabat: expirabat nihilominus ſub febre cum horripilationibus irregularibus, ſum̄â ſpirandi difficultate, tuſſi enormiore & alvo laxiore percuſſus. In cujus cadavere aperto arteria intercoſtalis ſpatii indigitati cum vena Azigos læſa & thoracis cavum multo ſanguine ſcatens offendebatur: adeòq́ vulnus iſtud ſolâ & unica mortis cauſa in hoc ſubjecto aſſerebatur.

Cui ſubnecto, quod ante quadriennium Anno ſc. 1706. 26. Maji mihi obſervare contingebat in juvene, qui in poſtica ac ſiniſtra thoracis parte, prope Spinam, intra octavam & nonam Coſtam vulnere exili & inter cutem atq́ muſculos obliquo, penetrante verò, trajectus, nihil tamē aëris, quod vulneribus ejuſmodi aliàs ſolenne, toto decubitus tempore, per hoc parum admodū ſanguinis, emittebat, quinimò in Pleura cadaveris diſſecti apertura vix ulla, niſi prolixiore luſtratione, demūreperiri

vale-

valebat, cavum interim thoracis ſiniſtrum multo ſanguine ichoroſo, cum intermixta ſanie ſcatebat, ac ramus intercoſtalis arterioſus ſpatii indigitati maximam partem diſciſſus cernebatur: ex cujus vulnere ſine dubio tantùm cruoris & ex vaſe lymphatico ſocio lymphę profluxerat. Pleura inflammata, pulmo inſigniter corrugatus, Pericardium cordi hinc inde agglutinatum, & inter hujus Auriculam dextram dictumque involucrum apoſtema notabile, pure cocto turgidum, Diaphragmatis verò ſuperficies, qua thoracem ſpectat, inflammata ac evidenter incraſſata, nullibi illud perfoſſum, deprehendebantur: cùm nihilominus abdomen apertum notabilem ſeri quantitatem, purè interfluam, monſtraret: imprimis multum ejus intra Diaphragma, Ventriculum, Epar, Lienem & inteſtinorum hinc inde inflammatorum, pleraſque convolutiones, ac in pelvi renis ſiniſtri & hypogaſtrii cernebatur. Quale vulnus vel ideò in ſe lethale pronunciabam, quòd ratione ſuæ anguſtiæ & tortuoſitatis ſanguinis & ſeri extravaſati eductionem haud conceſſerit, nec illud ad cavum thoracis, cùm nihil aëris tranſmitteret, penetrare, nec vaſa læſa, augurari licuerit. Præſertim dum dyſpnœa poſt tertium diem aliquandiu ceſſabat, nec æger interrogatus aliquid fluctuationis in pectore ſentiebat innuebatve. Purulentam verò materiam minime ex thorace vulnerato ad abdomen defluxiſſe, ſed ex totidem hujus apoſtematibus, propter circulationem impeditam & inflamationes hinc inde enatas, promanaſſe, hæcq; lethalitatē juvaſſe, rebar in percuſſo, qui decimo quinto die animam exhalabat.

De cætero attendi meretur; vaſorum internorum (thoracis v. g. & abdominis) laceratorum non illa tantùm, quę conſpicua magis & per nomenclaturas determinatas famoſiora, v. g. venam Azigos, vaſa mammaria, arteriam hepaticam, vaſa brevia &c. ſed exiliora quoque & tantùm non anonymos eorum ſurculos, ſi lacerati conſpicuam magis quantitatem cruoris profuderint, lethalitatis autores exiſtere: ſub hac tamen conditione, ut multùm mox ejus & confertim eructent; nam qui lento magis demum motu ab his ſtillat, dubium relinquit Medicum, de lethalitate qui judicare debet, dum tantillum ejus, quod pedetentim promanat, à natura facilè diſcuti aut quocumque modo ſubigi poſſe videtur. Hinc in caſu ejuſmodi decernendo advertendum, num vulneratus brevi à percusſione deceſſerit, aut graviora mox perpeſſus fuerit ſymptomata: ſicque aut majora, aut minorum plura, vaſa ſanguine manarint; quales circumſtantiæ ſi deficiunt, lethalitatem dubiam relinquunt.

Neque tantùm cavitatum ac viſcerum arteriæ atque venæ laceratæ ob ſitus incommoditatem, medelam detrectant, hinc mortales hęmorrhagias movent, ſed externarum quoque partium vaſa frequentiùs eundem effectum experiontur: unde miror, cur *Suevus de Inſpect. Vuln. part. 2. c. 5.* vulnera venarum jugularium majora ac profunda, quę nihilominus *Hippocrates 2. prædict. 9.* τρώματα θανατωδέστερα & *Celſus lib. 2. cap. 26. illum ſervari non poſſe* ait *cui circa fauces venæ vel arteriæ grandes ſunt præciſæ,* per accidens tantùm mortalia fieri ſibi perſuadeat? Contrarii ipſum monere poterant *Foreſtus* ac *Hildanus*, quos ipſemet in eodem capite allegat, quorum *ille lib. 6. obſ. chir. 4. in Schol.* inquit: *Jugulares venæ (quas & organicas vocant) grandi vulnere percuſſæ, ægrè & rarò curationem recipiunt, tum quòd larga profuſione ſanguinis hominem vitali ſpiritu exhauriunt, tum quòd ligaturam propter imminens ſuffocationis periculum ſuſtinere non poſſunt. Hic* verò *cent. 4. obſ. 2.* exemplo ſatis tragico *Hippocratis* ac *Celſi* judicium firmat. Pariter ejuſdem ſitus incongrui ratione artuum quędam vaſa majora ſauciata exiguam, aut nullam, ſalutis ſpē concedunt, v. g. rami axillares & crurales, tam arterioſi, quàm venoſi, ſc. ſub alis & prope inguina lacerata ſeu diſciſſa: ita quidem ut ejuſmodi vulnerati utplurimum brevi, antequam Chirurgus advocetur, cum ſanguine animam deponant.

Vaſorum axillarium lacerationis eventum funeſtum maximè ipſemet teſtor, requiſitus Anno 1678. die 12. Januarii a Nobiliſſima Vidua Widemaniana ad pagum Drachenau, pro adminiſtranda inſpectione cujuſdam Studioſi, quem ſecuris, alæ dextrę injecta, intra dimidium horulæ ſub hæmorrhagia enormiſſima è vivis ſuſtulerat: cujus vena axillaris per transverſum & omnimode diſciſſa, hincque ejus ſummitas ad ſpatium usq; ſubclavium pectoris retracta, cernebatur. Cruralium verò ſeu Iliacorum externorum ramorum vulnerum lethalitatem comprobabit Caſus, Anno 1670. Facultatis noſtrę ſententię expoſitus. Nimirum femur dextrum, mox ſub inguine, ad abdominis uſque cavitatem (in qua tamen nihil læſum reperiebatur) enſis anguſto ſatis vulnere penetraverat, & glandulam inguinalem cum ramo Iliaco externo, arterioſo æquè ac venoſo, diſſecuerat, ut miſer intra quadrantis horulæ ſpatium animā exhalaverit: quale quidem vulnus à Collegio per ſé & abſolutè lethale, ideò quod ratione loci atque anguſtiæ auxilia cuncta reſpuerit, pronunciabatur. Simile huic erat vulnus femoris, Anno 1682. d. 24. Maji & 25. Novembr. à Collegio Noſtro ventilatum, quo prope inguen, cultro latiore per muſculum lividum illato, arteria muſcula interna, circa ſui ex crurali exortum cum ipſius trunci parte, unde hæc exurgebat, lacerata: cui enormior ſuperveniens hæmorrhagia ideò mortifera contingebat, quod illud abdomini propinquius remedia neceſſaria haud admiſerit. Anno 1685. d. 2. Julii Plaga globulis Sclopeti minoribus, *Vogel-Schrot*, Arteriæ & venæ crurali ſimul inflicta, ex qua ſauciatus intra pauca momenta interierat, à nobis pariter per ſe lethalis pronunciabatur ob ſitum imprimis vaſorum læſorum profundiorem, qui medelā neceſſariam interpellabat: Porrò Anno 1679. d. 15. Februarii arteria & vena cruralis non procul ab inguine reſciſſę, propter ſui ſitum profundiorem lethaliter læſæ dicebantur. Quale judicium eadem Facultas de plaga venæ cruralis, inguini viciniore, & ex qua intra horulę quadrantem ſpiritum cum ſanguine profundebat percuſſus, Anno 1695. d. 12. Junii ferebat. Cujus generis etiam erat Reſponſum ejusdem ad Senatum Colbergenſem Año 1706. d. 25. Januarii de vulnere arterię cruralis prope coxā, ſc. ob eadē rationē hincq; impetuoſius cruoris profluviū illud per ſe lethale ediſſerebat eadē. Tandē An. 1707. d. 20. Febr. Noſtrā rogebat ſententiā quidā Arcthes Dicæophilus Ienēſis ſuper ſimilē arteriæ & venæ cruralis plagā, quę intra horulę dimidiū percuſſū interfecerat, motui corporis im̄oderatiori ſupervenientem ſanguinis profuſionē inprimis adſcribēs. Cui reſpōdebatur, illā, quā im̄ediatè patraverat, hæmorrhagiā utique, & nō obſtante illo corporis motu, per ſe exiſtere lethalem.

Aſſertum hoc communiter labefactare ſatagunt, 1. quod aliquando femora cum vaſis per infortunium tollantur, vulnera nihilominus hæc feliciter ſanentur; quale argumentum Medicus quidam 1687. d. 12. Febr. in caſu Facultatis Noſtrę cenſuræ paulò poſt expoſito, adducebat, ac globulis binis, Sclopeto eliſis, Muſculum Femoris ſiniſtri faſcialem, arteriam muſculam internā, muſculum tricipitem, venam cruralem totam & arteriæ ejuſdē nominis medietatem laceratas minimè per ſe, verùm per accidens tantùm, lethaliter vulneratas arbitrabatur: 2. quod eius hunc in modum ſauciatum per ἀκρωτηριασμὸν tolli, hoc facto vaſa diſciſſa commodè ſatis occludi ac hæmorrhagia mortifera compeſci queat. Quibus tamen regero, primò detruncatis per infortunium femoribus cum ſuis vaſis, hæc per εὐτυχίαν potiùs, quàm artem, aliquando coaluiſſe; ideò rariùs contingentibus ejuſmodi obſervationem fore accenſendam. Deinde Extirpationem cruris longius ſupra genu & inguini propius, propter ingens valdè Hæmorrhagiæ periculum, nunquā forſan molimur: aut ſi in parte genu viciniore hoc fieri debeat, nō

nisi

niſi apparatu pro præcipiti hæmorrhagia avertenda, neceſſario inſtructi Operationē aggredimur, ſicq; Chirurgia hæc aliquando felicius ſuccedit. Aliter longe ſe res habet, ubi caſu & minus præmeditate Vaſa cruralia majora, prope ſui ex Abdomine elapſum fuerint læſa: dum vix ullo experimento conſtat, talia unquam fuiſſe conſolidata, ubi ſc. neceſſaria ejuſmodi caſui, qui nullam moram concedit, remedia deficiunt. Et ſupponunt ejuſmodi Homicidarum inepti Defenſores conditionem minus poſſibilē i. e. *Wenn dem* Vulnerato *bald Hulffe geſchehen wäre*: Forſan aptius dicerent: *Hulffe geſchehen können* ꝛc. Proin alia videbitur conditio vulneris femoris ſiniſtri, quod quidam Servo ſuo eodem anno cæſim inflixerat, & cujus relationem pariter ac antecedaneam Jena tranſmiſſam in Facultate ventilatam memini. Principium hujus inciſionis punctura ſuperius deſcripta uncias quinque vel ſex profundius obſervabatur, à quo oblique per femur verſus genu ad ſpithamæ longitudinem deſcendebat, muſculos intermedios profundius cum arteriis ac venis majoribus lacerans, ac tantæ latitudinis, ut ejus Labia vix palma tegi potuerint, & ex qua læſus intra paucas horas obierat. Hanc non per ſe, ſed per accidens tantum, lethalem judicavimus, quoniam ejuſmodi in loco tantæque amplitudinis extiterat, ubi vaſis tam deligandis, quam per adſtringentia aut cauteria occludendis, commode ſatis pretio eſſe potuerit Chirurgus, modo peritiori commiſſus fuiſſet, per ſeptem horas (tempore hyberno) ſub cœlo rigidiore ad deliquium uſque animi vulneratus relictus.

Nihil interim impedit, quo minus arteriarum, profundius ſeu ſub muſculis, per brachium ac femur deſcendentium vulnera quoque ſumme periculoſis annumeremus: ſi ſc. circumſtantia quædam obſtet, quo minus puncturæ arteriæ locum accurate augurari ac dignoſcere, multo minus adæquata remedia commode admovere, liceat; de quo me movet ſequens caſus. Vocabar nempe Anno 1686. d. 15. Septembris ad Juvenem Equitem, Stirpis hujus Provinciæ generoſiſſimæ, die tertio ejuſdem menſis vulneratum. Obſervabam puncturam in brachii dextri interiore parte, paulo ſupra carpum, quæ ad cubiti flexuram ſub cute ac muſculis ſecabatur, & quæ bis ab ipſa perforatione ſanguinem cum pulſu ac impetuoſius ſuderat: brachium vero ad ſummum uſque humerum totum tumidum, ex livido rubicundum, ac circa cubitum præprimis, maxime dolens, donec poſt triduum, ni fallor, in flexura illius ruptura contingeret, per quam cum brachii detumeſcentia ac febris reliquorumque ſymptomatum remiſſione excernebantur per aliquot dies cruenta ac ſanioſa. Stabat etiam huc uſque à primo meo acceſſu ſanguis ad vigeſimum ſeptimum Septembris, quo & poſtmodum aliquoties, primo poſt biduum, hinc quatuordecim, ac tandem poſt octodecim demum dies, recrudeſcebat illius fluor impetuoſiſſimus, per vulnus pariter carpi ac flexuræ cubiti ulcus: donec poſt plures ejuſdem profuſiones nono Novembris corpus exſangue & exſuccum relinqueret anima beata. In cadaveris ſectione vulnus cernebatur, à carpi ſummitate intra integumenta externa aſcendens, & arteriæ brachialis tantum externum, ſtatim ac truncum elabitur, penetrans, illumque ad unciæ dimidiæ longitudinem findens, quæ fiſſura callo ſolidiore munita exiſtebat. De lethalitate hujus quid cenſuerim, Acta Publica loquuntur: in præſentiarum innuere ſufficiat difficultatem medendi huic hæmorrhagiæ deplorandæ: quæ in illo præprimis videbatur conſiſtere, quod vulnus arteriæ ſanguinem fundentis à vulnere externo adeo diſtaret, ut ejus ſitus determinari haud potuerit; amputationem vero brachii, quam naſuti quidam, haud interrogati, ſero nimis commendare ſuſtinebant, detrectarit vulneratus.

Quamvis haud abnuam, in ejuſmodi ſimilive Caſu ſi Aneuriſma evidens ſupervenerit, huic tempeſtive mederi ſicque Lethalitatem forte imminentem declinari poſſe: præeunte *Chirurgo* illo *anonymo Gallo*, cujus bis, ni fallor, jamdum mentionem feci, *l'art de faire des raports*. p. 181. in Caſu ſequ. Vir quidam in Brachii inferiore ſeu Carpi interiore parte puncturā paſſus erat, quæ inter Flexores digitorum binos ad Cubiti flexuram tendebat, ibique Arteriam Baſilicæ venę ſociam perforarat, hincque Aneuriſma pararat, quod ex conſpicuo ſatis tumore & pulſatione profundiore mox innoteſcebat, intumeſcente ac dolente valde brachio inferiore cum manu & combinata febre vulneratia. Chirurgus prior inciſionem Vulneris ab hujus oſtio ad terminum uſque intendebat: cui tamen Noſter unam alteramve ejuſmodi longioris inciſionis tegerebat difficultatem, ſimulque ſolius Aneuriſmatis Chirurgiam ſolennem commendabat atque adminiſtrabat.

Sed, quod potiſſimum lethalia maxime reddit vulnera, Organorum ſauciatorum actio ſeu uſus ceſſans eſt, utpote per cujus integritatem ſolam, non autem à ſitu, ſubſtantia, partium integrantium apparatu, ſeu conformatione, (ut communiter fabulantur) membrorum alia præ aliis nobilitantur. Id eſt, quæ horum plus minus ad vitam perpetuandam neceſſaria ſunt, eorum vulnera etiam mortem inferunt, fruſtratis nimirum hinc illorum functionibus, cordis v. g. pulmonum, vaſorum ſanguifluorum majorum, cerebri, ventriculi &c. de quibus jamdum ſuperius dictum, ac inferius dicetur: Ita quidem ut, quam à partium natura *F. Fidelis de renunc. lib. 4. ſ. 1. cap. 2. & Zacchias lib. 5. tit. 2. quæſt. 2. & 6.* Lethalitatis præſumptionē potiſſimā ſeu primariam maxime peti aiunt, ad actionem potius hujuſve neceſſitatem videatur reſtringenda. Adeoque vulnera cerebri, cordis, pulmonum, ventriculi &c. utpote quorum magna pro vita conſervanda neceſſitas, vel neceſſario & abſolute, vel utplurimum, lethalia obſervantur, ſi ſc. talia fuerint, quæ illorum functiones enormius turbent; quod periculum notabiliter intenditur, ſi pars vulnerata in perpetuo motu exiſtens, ob quietem denegatam conſolideſcere nequeat, v. g. pulmones ac diaphragma.

Neque tamen partis vulneratæ tantum habitudo ac neceſſitas ſemper pro lethalitate decernenda ſufficit, quaſi, juxta *Zacchiam*, hęc circumſtantia ſola per ſe, reliquæ, nempe vulneris magnitudo, qualitas &c. per accidens ſaltem, eandem determinent, id eſt, majus minuſve duntaxat periculum reddant, mortemque modo accelerent, modo procraſtinent: ſed præter illā Quantitas quoque eſt, quæ, prout variat, ſic unius ejuſdemque mēbri in duobus ſubjectis vulnus lethale & non lethale facit, quatenus ſc. præter longitudinem ac latitudinem, profunditatem complectitur, quod ab *Hippocrate 6. aph.* 18. per vocabulum *diſciſſa* ſignificari *Galenus* probabiliter ſatis aſſerit. Vulnus Ventriculi e. g. & inteſtinorum exile aliquando ſanatur, majus ſemper peſſundat: ex ſuperficiali Cerebri, Epatis, Pulmonum &c. plaga multi evadunt, pereunt ex profundiore tantum non omnes: pariter vulnuſculum Veſicæ urinariæ exiguum aliquando ſine damno ſingulari ſuſtineri poſſe, ſuadet, quod adacta in veſicam canis vivi acicula tenuiore, hacque denuo extracta, nihil hinc urinæ prodeat, profluat tamen ex apertura ejuſdē paulo majore. Imo ubi de Medullę ſpinalis vulnere deponendum *Fallopius de Vulnerib. particul. cap.* 11. ante omnia diſpicere jubet, an hæc in una tantum ſui parte puncta vel cęſim ſauciata, an ex toto & per tranſverſum diſciſſa, compareat? ita quidem, ut ſi totus vel maximam partem laceratus exiſtat funis hic, omnimode deſperandum ſit, ſin alteruter tantum ejus tractus, v. g. punctim, læſus, aliquid adhuc ſpei reſtitet. Quamvis hanc quoque exilem reddat Experi-

mentum, quod *Sennert. prax. l. 5. part. 4. cap.* 3. innuit, olim Lugduni Batavorum, pro enecandis ſine magno ſtrepitu canibus, exercitiis anatomicis deſtinatis, frequẽtius à nobis adminiſtratum: Sc. dum acus major, ſimileve inſtrumentum ſubtilius inter os occipitis & vertebrarum cervicis primam, aut inter primam & ſecundam, ad eorũ Medullã ſpinalem profundius dimittitur, poſt aliquot concuſſiones epilepticas illi mox attoniti cõcidunt, in puncto quamvis exili vulnerata hac. Cui accedit, quod quemadmodum vulnera nervorum pleraque, imprimis puncturæ exiliores, mox ipſum cerebrũ in conſenſum trahunt, & convulſionibus univerſalibus totum corpus concutiunt, idem forſan metuendum ſit, de medullę ſpinalis caudice, non latius, modo profundius, ſauciato, tanquam trunco omnium nervorum communi & cum cerebro immediate magis conſpirante.

Atque obſervare contingit, quarundam partium vulnera, quo exiliora ſeu anguſtiora, eo periculoſiora, exiſtere, ac interdum per ſolam hanc circumſtantiam, niſi manu Chirurgi tempeſtive dilatentur, lethalia evadere: quatenus v. g. ex *Galeno artis medic. cap.* 92. cuilibet Chirurgorum conſtat, nervorum læſiones atrociora ſemper patrare ſymptomata, *cum nihil hinc expirat, obcæcato cutis vulnere.*

Pariter fiſſuræ calvarię, cum ruptura vaſorum ſubtus latentium & ſanguinis extravaſati congeſtione, aut fragmentorum ſeceſſu, niſi trepano amplientur mortis certiſſima exiſtunt cauſa: quale quid de thoracis vulneribus anguſtioribus ac tortuoſis, ubi de ſanguine ad hujus cavitatem copioſius profuſo ſuſpicio eſt, cujus generis anguſtiam & obliquitatem dignotioni atque medelæ derogantem in Vulnere Thoracis penes Juvenem paulo ante indigitavi, itidem animadvertendum, ſectione aut turundis, ſi læſum orci faucibus eripere velis, dilatandis. Eadem ratio abdominis vulnerum, quorum latiora hoc equidem periculi involvunt, quod per ea inteſtina promtius elabantur, ac interanea ab aëris contactų magis lædantur; anguſtiora nihilominus ideo nonnunquam exiſtunt, quod, ſi forſan contingat, per hæc quoque inteſtina aut omentum prorumpere, eadem per anguſtius foramen non ſtatim & commode reponi queant, hinc grangræna facile corripiantur.

Præterea Vulnerum qualitas quoque lethalitatem notabiliter variat, imo ſola aliquando eandem conjicere facit. Quid notius eſt, quam vulnera partium externarum contuſione, hincque ſclopetorum globis, illata, ratione contuſionis ac lacerationis enormioris & inflammationis exquiſitioris ſupervenientis, ſimplicioribus puncturis & inciſionibus, utut majoribus ac profundioribus, ſemper graviora ac periculoſiora eſſe? Nonne E. periculum viſcerum internorum vulneratorum ad lethalitatem uſque evehi poterit, ſi à glande ſclopeto emiſſa hoc dependeat? ita quidem ut ex quibus eorum plagis, gladio ſimilive inſtrumento acuto minusque conquaſſante inflictis, quidam ſanantur, pota ventriculi, inteſtinorum &c. illæ, ſi ſclopetorum effectus utplorimum perimant, partium &c. inflammationibus ſuſtinendis minus adæquatarum.

Spectat huc quoq; Vulnerum venenoſitas, ab inſtrumentis lędentibus venenatis impreſſa, quorum qualecunque & quomodocunque ab his illatum, lethale *Zacchias l. 4. quæſt. 2. & quæſt. 6. Arma venenata lethalitatis præſumptionem adeo urgentem conſtituere*, aſſerit, *quæ ex ſe ipſa ſola facere poſſet evidentiſſimam conjecturam, quod vulneratus ex vulnere mortuus fuerit, ceteris omnibus conjecturis & præſumptionibus, in contrarium facientibus ipſius quoque partis natura, quæ omnium urgentiſſima eſt.* Breviter, ſi non neceſſario, utplurimum tamen, maxime ſi majora fuerint ac interiora penetrent, hęcque plus minus afficiant, ejuſmodi vulnera enecant, non tam unitatẽ partiũ ſolvendo, quam principio vitali im̃ediate magis vim inferendo: ut vel ſymptomata eorum peculiaria & reliquorum vulnerum accidentibus mox atrociora longe, v. g. cordis palpitatio, totius corporis frigus ac rigor, lypothymię, livor ac fœtor vulneris &c. innuere poterant. Latent ſiquidem nos alioſque innocentes illa venena quibus arma, ſagittas globuloſve intoxicare norunt ejuſmodi homines maligni: quæ aliquando tantæ activitatis & virulentię obſervantur, quam nulla ſive Pharmacia ſive Chirurgia ſubigere poteſt, adeoque nec impedire, quominus eis ejuſmodi percuſſi pereant; quale quid cum notabili ſuo damno experiebantur quondam Galli penes Sieneſes.

Communiter equidem pleriſque hæc arridet traditio, quodvis venenum hauſtum ſeu intus ſumptum exterius admoto exitioſum magis exiſtere: quaſi, quod aſſumitur, à viſcerum activitate citius reſolvatur & ad horum nobiliora feratur, extrinſecus vero applicatum habitum prius penetrare, vaſa petere & ſic per ambages demum ad partes principes abire oporteat, ſub qua ipſa tamen viarum longinquitate facile contingere poſſe, ut ipſius veneni vires valde infringantur. Quo ſuppoſito, vulnera à telis venenatis illata minus lethalia aſſerunt, quod virulentia iiſdem affricta commodis remediis facile detergi queat: pari modo ac *Arcæus de recta cur. vuln. rat. lib. 2. c.* 1. ſe in oppido Cumbres Baxas quendam, ſagitta, helleboro tincta, in pectore graviter ſauciatum, curaſſe, *& Foreſtus 6. Obſ. chir.* 10. ex relatione Medici cujuſdam Romani, quendam vulneribus venenato telo inflictis poma cydoniorum, dentibus contrita & ſaliva jejuna ſubacta cum multorum ſalute admoviſſe, perhibent. Quod nihilominus dogma diverſas ob rationes mihi ſuſpectum videtur, quatenus primo diverſorum, imprimis *Celſi lib. 5. cap. 27. & Cardani lib. 2. de Venen. cap.* 6. teſtimonio evinci poteſt, non univerſalem illam regulam exiſtere, venena vulneri inſtillata non æque facile, nec aſſumpta internecioni dare: dum *Ille venenum Serpentis, ut quædam etiam venatoria venena, quibus Galli præcipue utuntur, non in guſtu, ſed in vulnere, nocere*: Poſterior *Venenum, per vulnus inditum, multo majorem vim obtinere, quam epotum, illico enim per venas ad cor facile penetrare poſſe*; ait quinimo ipſe jamdum *Galenus 3. de tempore cap. 3. claſſe* 1. venenorum quædam aſſumpta perimere, de foris tamen adminiſtrata minus nocere, tradidit: ita quidem ut, quæ extrinſecus applicata nocent, deglutita tale quid haud præſtent. Accedunt his *Fr. Redi* & *Charras* experimẽta, circa veneni viperini vim adornata, cũcta vero evincentia, illud epotum nec homini, nec brutis aliquid damni adferre, ſed vel cum morſu, vel alias, animalis plagæ inſtillatum, necare: quod ipſum confirmare poterat venenum hellebori, ex obſervatione *Arcæi* mediante ſagitta inficiens, minime tamen tale quid præſtans, ſi in adeo exili quantitate, quali telo illinitur, intrinſecus propinetur; ut taceam, venena immediate in ſpiritus & ſanguinem, non, quæ vulgo teritur opinio, in cor ſimiliaque organa ſolidiora agendo, œconomiam corporis evertere. Deinde nec adeo levis ſanationis vulnera venenoſa obſervantur, ut malo quidem cydonio tolli queat eorum malignitas, utpote quibus ferrum & ignis vix ſufficiunt, raraque ſatis ideo dici debet avis vulnus venenatũ interiora penetrans (quale *Arcæi* erat) ſanatum, cum ejuſmodi violentiora remedia corporis interanea haud admittant. Potiſſimum, dum venenorum non eadem obſervatur formalitas, hinc nec eadem alexi-pharmaca: ob quam ſolam etiam varietatem vulnera viſcerum venenoſa profundiora lethalibus accenſere convenit, quod nec de veneno, quo arma imbuta fuerint, adeoque nec de hujus antidoto, conſter.

De cætero forſan non omnibus adeo abſurdus videbor,

bor, ſi huc & inter cauſas ſeu occaſiones lethalitatis generaliores retulero illam percuſſionum ſive plagarum conditionem ac habitudinem, intuitu cujus difficillimæ cognitionis exiſtunt illę. Ducem hoc in paſſu ſequor *Hippocratem de Arte t.* 19. dicentem: *Quæcunque oculorum conſpectum effugiunt, ea mentis oculis obtinentur ac ſuperantur. Quæcunque vero ob id, quod non ſtatim cognoſcuntur, ægri mala perpetiuntur, ea non ad medicos, curantes ipſos, tanquam ad ipſorũ autores, referenda ſunt, ſed ad naturam ipſius ægri, itidemque ipſius morbi.* Et paulo poſt: *Quando igitur neque ex ægri narrationibus ad infallibilem certitudinem pervenire poteſt, alio certe reſpicere Medicum neceſſe eſt; quare hujus tarditatis non ars ipſa, ſed corporum natura, cauſa exiſtit.* It. *text.* 21. *Quare artis potentiam magis ex merito miremur, ſi quem ex clandeſtino morbo ægrum reſtituat, quam ſi impoſſibilibus & deſperatis opem ferre moliatur.* Unde quamvis ejuſdem *Hippocratis* ſenſui literali, quoad illa verba, quæ *a. l. text.* 20. legere contingit, non omnimode ſubſcribam: *Medicus ſiquidem ſuffecerit ad cognoſcendum, ſufficiet etiam ad ſanandum,* ſubſcribo tamen ejus effato, quod de *Flatibus t.* 2. exprimit: *Si quis cauſas corporis affectꝭ probe cognovit, potens eſt valde adferre, quæ corpori commodent, numirũ contraria corporibus, morborum natura perſpecta.* Et per conſequens, ſi illam, quam omnes concedunt, vulneris lethalis ætiologiam ſupponamus, quod nulla arte ipſi mederi liceat: nec Medico, ſeu Medicinæ potius, non cognita ſeu non cognoſcibilia, curare, multo minus ſanare, conceſſum, i. e. vulnera ejuſmodi, horumque effectus latentes quia non dignoſcuntur, inſanabilia, hinc lethalia, dicenda, qualia in aliis partibus rarius, in capite frequentius eveniunt. Quemadmodum idem *Hippocrates de Capit. vuln. t.* 9. de Reſonitu ait, *& hanc calamitatem, ubi facta eſt, nulla re juvare queas. Nam ſi paſſus eſt hoc malum, non eſt, quod ex ipſo exquirere poſſis, an paſſus ſit hoc malum, neque qua capitis parte.*

Quamvis nec Thoracis vulnera penetrantia adeo feliciter ſemper dignoſci ſoleant, hinc vim Lethalitatis intendere, oppido & ex variis Caſibus conſtet. Superius, ubi de ſitu partium vulnerararum, medelæ harum derogante, diſſerebam, enarravi, juvenis cujuſdam pectus diſſectum multum cruoris ichoroſi monſtraſſe, nihil tamen aëris ſtrepiteri vulneratum hunc decubitus tempore per plagam expiraſſe, parum tantum ſanguinis per plagam excreviſſe, nullum fluctuationis ſenſum in Thorace percepiſſe, parum tuſſiviſſe, quinimo dyſpnœam in eodem per aliquot dies omnino ceſſaſſe &c. uno verbo omnia deficiebant ſigna, quæ cavitatem hanc perforatam & ſanguine extravaſato ſcatere alias innuunt. Pariter, Anno 1707. d. 2. Auguſti de Coquo vulnerato Medicus ac Chirurgus, qui ejuſdem curam geſſerant, deponebant vulnus pectoris quod d. 19. Iulii ipſi inflictum, muſculum pectoralem ſiniſtrum ac intercoſtales perforaverat, vaſa mammaria ejuſdem lateris cum Mediaſtino atque Pericardio laceraverat, hincque notabili ſaniei congeſtioni occaſionem præſtiterat, in vivo adhuc corpore nec candelæ cereę applicatione, nec ſyphone, nec tubulo, nec flamma candelæ admota, explorari potuiſſe, ſed in Sterno, quorſum tendebat, terminari viſum, neque ægrum de dolore pectoris punctorio ſimilive conqueſtum fuiſſe, per conſequens nec medelam adæquatam innuiſſe aut admiſiſſe: qualem plagam intuitu recenſitarum circumſtantiarum per ſe lethalem pronunciabam, utut Medicus indigitatus cum Chirurgo, leviores ob rationes contrarium ſentirent. Denique notabilem Caſum Pectoris Anno 1701. d. 14. Decembris Sigersdorfi Sileſiorum Infauſta ſclopeti manuarii exploſione perforati, minus tamen dignoſcibilis, Acta Facultatis Noſtrę ſuggerunt in Nobili videlicet, cujus brachium ſiniſtrum globulis minoribus ictum, quique ſine ullis pectoris ſymptomatis, niſi ſpaſmo Oeſophagi, tandem in univerſalem degenerante, die 26. Decembris animam exhalabat. Sectio Cadaveris globulos multos muſculos Brachii diverſus cum Vena Baſilica & Arteriæ brachialis ramo vicino perforaſſe ac laceraſſe, ſimul tamen intra eoſdem muſculos & os Humeri eorum quinque Thoracem adiiſſe, hujus muſculum pectoralem & intercoſtales, primę & ſecundę Coſtæ ac dextrum Pulmonum Lobum penetraſſe, hinc extravaſationem Sanguinis notabilem concitaſſe, declarabat. In hujus Lęſionis Lethalitate determinanda ambiguos ac diſſentientes deprehendimus Medicos, ad deponendum deſuper poſtulatos, licet unus horum cordatior illum, propter obſcurum & paradoxum ejus tractum ac terminum, à priore haud dignoſcibilem, incurabilem aſſeruerit: cujus ſententiam noſmet confirmabamus d. 21. Septembr. 1702. quod tendentia globulorum horum per Brachium ad Pectoris interiora nec ex Symptomatis, nec per luſtrationem ſolertiorem ullam, innoteſcere potuerit.

Non ſola autem ipſius læſionis conditio in ſe talis eſt, ut prudentiorum dignotionem, quam accuratiſſime quoque adornatam, effugiat: ſed, quemadmodum per circumſtantias Vulnerationis externas aliquando ad vulneris dignotionem ducimur, ita ſi & his deſtituamur, ſilet ac ceſſat omnis ars, v. g. reperitur in via publica percuſſus, ſine ſuggillatione, vulnere, & nemo adeſt, qui teſtetur de percuſſione, nec ipſemet æger, quia ſine ſenſu & aphonus, quem *Hippocrates t.* 10. *&* 11. *ut paſſus ſit & quomodo interrogandum* ait, horum aliquid indicat, vel indicare valet: nonne hujus v. g. calvariæ contrafiſſura, hinc vaſorum cerebri ruptura, quia nullo modo dignoſci valent, incurabilibus, adeoque lethalibus, adſcribendæ? ideo quod Ars, quæ non ſufficit ad dignoſcendum, nec ſufficiat ad ſanandum.

Quam difficultatem, partem internam primario lęſam ac læſionis indolem curatius dignoſcendi, aliquando etiam parrat ſitus ſeu figura corporis aut membrorum, ſub ictus illati momento obſervatus ad qualem ſe componere ſauciatus plerumque neſcit, nec Medico, nec Chirurgo fingere ſemper licet, magni interim momenti in hoc negotio circumſtantia, & quam vel caſus antecedanei, ratione obliquitatis vulnerum declarare poterant; quo ignorato tractu ſeu ſinu, partes profundiores, quæ læſæ, neceſſario nos latent, conſequenter modus illis medendi. Ne dicam de vulneribus, tenuiore enſis mucrone factis, & facile denuo concidentibus, qualia oculum Chirurgi aliquando fugiunt, nec quæ intrinſecus lęſa, internoſcere concedunt.

Sed magis forſan paradoxum erit, ſi per figuram vulneris hujus lethalitatem aliquando determinari, aut ad minimum intendi moderarique, dixero: non gratis tamen me hoc attentare, inde puto, quod quarumvis v. g. partium plagæ circulares, ſeu in orbem factæ, peſſimę ac difficillimæ conſolidationis deprehendantur, ut præter experientiam *Pareus Chir. lib.* 8. *cap.* 4. ratione hoc evincit, quod labia vulnerum non, niſi per angulum, h. e. duarum linearum combinationem, uniantur, quod in vulneribus circularibus locum minus habeat, dum hæc figura unica linea obliqua abſolvatur: Vulnera quoque eo majora cenſeantur, quo magis diſtant eorum labia, quod vulneribus ſphæricis contingat &c. Si proin viſceri alicui, cujus uſu integro ſine vitalitatis diſcrimine carere haud poſſumus, ejuſmodi circulare aut cujuſvis ad coaleſcendum minus aptæ figuræ vulnus inferatur, nonne ideo, id eſt, ob figuram ſui incongruam, plaga redditur lethalis, alias & ſub alio ſchemate ſanabilis ac ſalutaris?

Quoniam nihilominus vix adeo frequens hæc lethalitatis ætiologia obſervatur, miſſis intrinſecis ad extrinſecas mortis à vulneribus progredior cauſas, inter quas, & quidem neceſſariæ

Digitized by Google

atque inevitabiles magis, primo ipſa vulnerati textura ſeu conſtitutio naturalis occurrit, quam vel craſis & conformatio congenita, vel ætas ſuggerit. Obſervo equidem ex Scriptorum, in lethalitatis formalitatem & cauſas inquirentium, lectione, eorum plures binas has vulnerum indigitatas circumſtantias illis tantum cauſis adſcribere, quæ illorum in ſe ſanabilia per accidens lethalia reddant; quod quidem illis per me liceat: oſtendere tamen haud verear, eaſdem, aliquando ad minimum, vulneris lethalitatem per ſe inferre.

Quippe quemadmodum, ubi judicium de hac expetitur, non, quomodò illa in genere, ſed quomodo in Paulo, v.g. Petro aliove individuo, à vulnere mortuo, ſe habeat, i. e. an immediata mortis cauſa in hoc ſubjecto determinatum vulnus, v. g. ventriculi, hepatis, meſenterii &c. an ſecus, extiterit? quæſtio eſt: Sic Reſponſū quoque ſub iiſdem terminis ſpecialioribus concipi debet, niſi concipiens ſtupiditatis notam penes ſagaciores incurrere geſtiat. Quod ſi E. ejuſdem individui caput calvaria gaudeat tenuitatis extraordinariæ, adeo ut ab alapa aut baculi exilioris ictu frangatur: quæro, an fractura hæc per ſe, an per accidens, lethalis nuncupari debeat? Reſpondeo, non per accidens, quia percuſſionem & mortem nihil cauſalitatis intercedit intermediæ, prout per definitiones ſuperius traditas & ab omnibus admiſſis ſuppono: ſed quoniam à partis percuſſæ conditione individuali hujusque læſione cuncta ſymptomata mortifera aut ipſa mors immediata immediate dependent, per ſe lethalis videtur. Pari ſiquidem fundamento ac ſi propter habitum individui robuſtiorem, hinc v. g. craſſitiem ac ſoliditatem calvariæ extraordinariam (qualem v. g. in cadavere fœmineo olim aliquando à me publice diſſecto mecum annotarunt trepanationi, in eodem ſubjecto adminiſtratæ, adſtantes, digiti nempe minoris craſſitiei parem) vehementius percuſſus nec fracturam, nec lethalia ſymptomata patiatur, hoc individuum mortis periculum non per accidens, ſed per ſe & per ſuæ texturæ reſiſtentiam, ſuperaſſe omnes aſſerent: ita ſi per texturam individualem, qua corpus ad reſiſtendum violentiis externis minus potens, aliud individuum percuſſum moriatur, à percuſſione, ut tali, ac per ſe hoc mori, evidens ſatis eſt. Porro, vulnera abdominis, hujus muſculos & peritoneum perforantia, nihilque hujus ventris interaneorum lacerantia, communiter non lethalia obſervantur: quod ſi vero concipiatur ſubjectum, cujus vena atque arteriæ umbilicales præter conſuetum naturæ morem, patulæ ſint, ac ſanguine ſcateant, qualem conformationem *Coiter. obſ. anat. chir. pag.* 117. *Kerckring. ſpicil. anat. obſ.* 7. aliique Anatomici teſtantur, hocque ratione dicta ſaucietur, hinc ex vaſis illis unum alterumve diſcindatur, profecto vulnus hoc non, niſi per ſe lethale, vocari poterit. Præter reliqua viſcera Lienem diſlocatum diverſi anatomici teſtantur, v. g. ad regionem hypogaſtricam & ſuper veſicam urinariam *Ballonius Epidem. & Ephemer. lib. 2. Blaſius part. 1. obſ. med.* 14. & *Schraderus obſ. anat. med. dec. 3. obſ.* 4. ad medium abdominis ſeu regionem umbilicalem *St. Blanckart. collect. Med. Phyſ. cent. 4. obſ.* 46. & *C. Stalpart. van der Wiel. cent. 1. obſ.* 57. Si itaque contingat, ejuſmodi hominis vulnerari regionem umbilicalem aut hypogaſtricam, & ſub hac reconditum Lienis viſcus celluloſum hujuſve vaſa perforari ad mortiferam uſque hæmorrhagiam: ſine dubio in hoc ſubjecto, cui ejuſmodi lienis ſitus connatus, erit vocandum vulnus illud lethale, utpote quod hæmorrhagiæ illius primaria, immediata & ſolitaria cauſa, licet pluribus aliis individuis ejuſdem regionis ſimilis punctura vix ullum notabile ſymptoma moverit.

Par etiam in diſcernenda percuſſionum mortalitate videtur ratio, cum in pueris v.g. caſus ejuſmodi non tā fingere, quam quotidianos attendere, liceat, ſub qualibus vulnus per ſe lethale evenire poterit, in adultioribus minus tale: & quidem non tantum ratione teneritudinis totius, caloris majoris, minoris temperationisve &c. ſed potiſſimum conformationis partium vulneratarum naturalis ætati huic adæquatæ atque perpetuæ. Revocare huc mihi concedatur plagas, abdomen ſine viſcerum læſione penetrantes, qualium modò mentionem feci, & quales in adultis nemo facile pronunciaret mortales: quod ſi autem ex tali pereat infans paucorum dierum, ac in ſectione hujus venter ille ſanguine plenus reperiatur, ob ſauciatam videlicet alterutram arteriarum aut venam umbilicalem, nonne per ſe, imo abſolute & ſimpliciter, lethale hoc dicendum puerile vulnus. Similiter ſi cranii ac cerebri in puero teneriore ſummam ponderemus mollitiem ac tenuitatem, nonne hæ illius habitudines, quo minus nec levioribus ictibus ſuſtinendis ejus caput par ſit, faciunt, id eſt, ut calvaria facilius deprimatur, vaſcula, aut ipſi cum meningibus ac cerebro communia, aut huic propria, rumpantur, molliora ac ſucculentiora ejus oſſa, annotante *Hipp. de Vuln. cap. t.* 25. & *Pawvio p.* 219. citius putreſcant, cerebrumque vehementius commoveatur, ejuſque ad ſtuporem uſque adhuc mollioris tractus cum functionum animalium diſturbatione ac extinctione diſtorqueantur, lacerentur aut omnimode obliterentur ſeu deſtruantur? hincque læſio, huic ætati minus tolerabilis, dicenda erit per ſe, & forſan aliquando abſolute lethalis? Præterea ſi v. g. ſanguis extravaſatus, ſub calvaria pueri tenerioris congeſtus, mediante trepano educi nequeat, vel quod mollior ipſius textura ejuſmodi operationem ancipitem ſine convulſionum metu haud ferat, vel quod calvariæ flexibilitas ac teneritudo, ſeu hujus ſuturarum laxitas, inſtrumenti impetum vix ſuſtineat: ſane hæ incurabilitatis cauſæ non accidentales ſeu evitabiles, ſed res corpori ejuſmodi ſecundum naturam ac neceſſario inhærentes, ictum talem per ſe lethalem faciunt, quod omnem medelam reſpuat. Nec Senectuti tantum eſt pondus, quod vulnus, ex quo juniores frequentius evadunt, ſeniori ſubjecto hinc fatis cedenti, pariter minus mortale extitiſſe perſuadeat; quaſi nimirum illud occaſio tantum, ætas vero immediata & effectiva cauſa, hujus eventus fuerit, i. e. ſanatus fuiſſet percuſſus, modo ſenectus non obſtitiſſet: & per conſequens non vulneratorem, ſed vulneratū, ad grandiorem ejuſmodi ætatem evectum, mortis culpam gerere. Eo ipſo enim, dum, ſi vulnus haud illatum fuiſſet, ſenex, valetudine ſatis mediocri gaudens, forſan per plures adhuc annos vixiſſet, illud non occaſionalis, ſed vere efficiens, ſymptomatum & mortis cauſa pronunciari debet: ſenium vero cauſa tantum per accidens videtur, utpote quod, hincque corporis robur exilius, percuſſionis accidentibus reſiſtere haud poterat, aut eſt adjuvans atque accelerans duntaxat. Adeoque quamvis plaga illa non ſit tanta, quæ in juvene aut ætatis conſiſtentis homine robuſto convulſiones, aphoniam, febrem, gangrænam &c. concitare valuerit, viresque enormiter & ad mortem uſque mox proſtraverit, ſufficit tantam illam exiſtere, quæ decrepito debiliori vere & effective talia ſymptomata graviora intulerit, quæ alias & ab intrinſeca cauſa haud emerſiſſent, & quorum, hincque evenientis mortis, cauſa, utique vulnus, judicari debet, nec aliter poteſt.

Ad res & cauſas præternaturales propero, ubi an corporis vulnerati infirmitas, ſeu morbi præcedanei, vel ad hunc prædiſpoſitio percuſſionem per accidens tantum lethalem, efficiant, decidere mihi vix præſumerem, niſi præter ICtos quoſdam, qui vulnerantem infirmum, ſi hic decedat, de homicidio teneri, etiam vulnere in ſe non exiſtente mortali, decernunt, *Galenum quoque de cauſis procatarct. c. 2. Zacchiam, lib. 5. tit. 2. quæſt. 5. & 6. ac Fienum l. 4.* pro lethalitate per ſe militare animadverterem: ideo quod dato, vulnus non mortale, ex corporis vulnerati impuritate ac morbifica diſpoſitione mortale fieri poſſe, vulnerans morti proximam

cauſam

cauſam dediſſe videatur, & ex corporis infirmitate ſola, abſque vulneris acceſſu, non deceſſiſſet idem ſubjectum.

Quia nihilominus ex Juriſperitis *Caballus de omni genere homicid. n.*330. & ex Medicis *F. Fidelis lib. 4.cap.* 9. à ſententia hac recedere videntur, pro quæſtione hac, dubiis multis undique ſtipata, ſolvenda, ante omnia & primo conſiderandum puto periculum ſeu gravitatem & levitatem vulneris,ut talis, quatum hæc ſeu vulnus leve, propter ſupervenientem mortem lethale per ſe proclamari nequit; id eſt, ſi hoc non utplorimum aut frequentius lethale fuerit: contra ſi periculum majus vulnuſque in ſe gravius, quamvis forſan ſimile in ſubjecto firmiore aut robuſtiore ſanetur, vel ſanatum fuerit, in hoc tamen individuo, cui mortem per ſymptomata ſibi intrinſeca, inferebat, v. g. vulnus capitis per inſipientiam, convulſiones &c. omnimode mortiferum pronunciari debet; neque vulnerati v. g. exuperantia humorum pituitoſorum, ulcus pulmonum, ventriculi atonia &c. illud per accidens lethale reddent. Multo minus occiſori favebit, ſi vulnere per ſe lethali decedat percuſſus, qui vitam miſeram & valetudinariam hactenus egit: quatenus in robuſtiſſimo quoque & ſanitate optima fruente ſubjecto idem eventus à ſimili vulnere obtigiſſet, id eſt ſola hæc plaga effectui illi funeſto ſine morbo antecedaneo, adæquata extitiſſet: Neque pro eodem ſub tali caſu res decidi poterit, quaſi, ſi morbi gravitas ac periculum evidens, v. g. phthiſicos aut hydropis conclamati, apoplexiæ quatri gradus, ſeu fortiſſimæ, vulnus, quamvis in ſe ut plurimum Lethale, mortis factæ cauſa non videatur, quod tale aliquando ſalutare obſervatum fuerit: cum mors ex morbo nihilominus antecedaneo incerta ſit, quatenus phthiſicos, hydropicos ac apoplecticos deſperatiſſimos aliquando inopinato convaluiſſe, præter Scriptorum teſtimonia Experientia loquitur, ita quidem, ut ex apoplexia v. g. mortuos ante triduũ haud ſepeliendos lege publica cautum ſit. Imo etſi de funeſti morbi eventu certiſſime conſtaret, vix tamen conſtabit de ejus termino: ita ut vulnus ſuperveniens eundem antevertere forſan videatur, pereatque non ex illo, ſed ex hoc, vulneratus.

Deinde diſtinguendum arguror inter cauſalitatem infirmitatis præcedaneæ minus neceſſariam ſeu ſeparabilem, qualis v. g. dum referente *Manardo* ex impuritate corporis eryſipelas ſimileve quid vulnerato accidit: & inter neceſſariam ac inſeparabilem magis, quam binis exemplis ſeu caſibus declarabo, quod conceptu generaliore eam exprimere nondum audeam. Perfoditur v. g. hernioſi ſcrotum, ut ſimul enormiter lædantur inteſtina, ad hoc devoluta, quod Vulnus Scroti in ſe nequtiquam lethale, ob morbum hunc inteſtinorum in ſitu (qui pariter in ſe non mortalis) lethale evadit: id eſt, ipſe hic morbus antecedaneus cauſalitate ſua ad lethalitatem ita concurrit, ut ipſi nihil detrahat, ſed eandem potius conciliet. Contra, ſi vulneretur levius idem ſcrotum, intactis inteſtinis inhærentibus, & vulneri ſuperveniat inflammatio, quæ repoſitionem inteſtinorum moretur, hincque vomitus ſtercorei & cum aliis ſymptomatis mors eveniat, vulnus inflictum per ſe lethale dici haut poterit, quod evitabilis fuerit hęc cauſalitas ſeu inflammatio i. e. non ſemper & neceſſario ſuperveniat. Porro miſtro v.g. rene, ulcere calculove, eouſq; affecto, ut ſecretio & excretio urinæ in hoc per octiduum turbetur, aut, ut ſectiones cadaverum perhibent, plane conſumpto vel deficiente, qualia exempla ex *Solenandro ſect. 5. conſil. 5. Job. van Meekren obſ. chir. 37. & Cornelio Stalpart. van der Wiel obſ.* 52. aliiſque petere licet, ſi vulneretur dexter, non quidem vulnere in ſe lethali, id eſt, quod vaſa majora aut Pelvim petat, tali tamen, cui ſuperveniat Inflammatio, hujus etiam functionem ſecretoriam ac excretoriam ad interitum uſque ægri turbans; an in hoc ſubjecto non, niſi mortalis, poterit pronunciari plaga renis dextri?

Ferendo huic judicio me eo promptius applico, quod *Boerius deciſ.* 323. aliique Juriſperiti in caſu ejuſmodi, ſi vulnera duo quis patiatur, quorum prius non mortale, poſterius mortale, exiſtat, ſentiant, poſteriorem vulnerantem de occiſo teneri, i. e. dolorem, vigilias ſimiliaque ſymptomata prioris plagæ, hincque emergentem infirmitatem, non impedire, quo minus vulnus poſterius, in ſe lethale, tale pronuncietur: per conſequens nec valetudo adverſa ſeu debilitas corporis præcedanea ulla alia vulneris revera mortalis, lethalitati, aliquid derogabit, ſed Medicos quoque lethale hoc dicere jubet ſana ratio. Imo quamvis ipſa pars morboſa, v. g. caput doloribus frequentioribus expoſitum, pulmo exulceratus, ventriculus anorexia & dyſpepſia laborans, vulnere alias lethali afficiatur: quia nihilominus hæc pathemata morti ſubito inferendæ minus proportionata ſunt, ſeu eorum lethalitas non adeo evidens & certa eſt, vulnera ejuſmodi, iis non obſtantibus, utique lethalia pronunciare conveniet: contra, ſi eorum periculum evidentius & horum lethalitas dubia, ſeu per accidens ſaltem eveniat.

Aſt quid denique cenſendum, ſi vomica pectoris, apoſtema abdominis, &c. alias lethales affectus, à percutiente ita perforentur aut rumpantur, ut ad cavitates dictas præcipitata materia purulenta ægrum brevi interficiat? vel ſi aſciticus vulneratus confertim nimis aquam, & cum hac animam, profundat? nonne vulnus ejuſmodi cauſa mortis immediata erit? quod ancipites etiã hi morbi inexpecta plane ratione aliquando à natura ſolvantur, adeoque de eventu eorum ultimo in hoc quoque ſubjecto incerti ſimus? Ambigo.

Quod ſi vero de vulnere nec abſolute, nec frequentius, mortifero, ſed de tali, quod in ſe utplurimum ſanabile obſervatur, ſermo fuerit, ſimulque ejuſmodi infirmitatis præcedaneæ ſeu ſtatûs valetudinarii ſupponatur cauſalitas, quæ ſymptomata mortalia non neceſſario pariet, i. e. illud propter cacochymiam v. g. gangrænam febremque graviorem moveat: res dubia magis & iniquior forſan videbitur illius ſeveritas, qui ex ejuſmodi caſu mortuum vulnere per ſe lethale occubuiſſe aſſereret, hinc vulnerantem homicidii accuſaret. Quoniam nihilominus, ſi de ſymptomatis conſtet, ea ex vulnere ipſo emerſiſſe, hoc in corpore cacochymico debili ac valetudinario ſe ut cauſa mortis proxima & efficiens habet, eo quod abſque illo infirmus ſeu cacochymicus neutiquam deceſſiſſet; neque dici poteſt vulneri novum ſuperveniſſe morbum, quatenus conditio ſeu conſtitutio ejuſmodi corporis non aliter fert, quin alias ſalutare vulnus in eo ſemper prava ſymptomata & per horum atrocitatem mortem cauſetur: dyſcraſia illa viſcerum, cachexia, partis læſæ imbecillitas &c. cauſæ tantum per accidens, ſeu occaſionales, non effectivæ, pronunciari debent, utpote ratione quarum accidentibus, quæ idem vulnus ſequebantur, reſiſtere ſubjectum hoc morboſum minime poterat. Per conſequens, vulnus, quod in hoc vel illo individuo, intuitu determinatæ ſeu valetudinariæ diſpoſitionis, magnum & grave ſatis eſt, mortemque in ſimilibus ſubjectis utplurimum pediſſequam habet, accidentium quoque ſuorum & mortis hinc evenientis cauſa proxima audiet. Ut proin percuſſor ille, cujus *Bonetus Anat. pract. lib. 4. ſect. 3. obſ.* 29. §. 1. meminit, ſatis prudenter dixerit, audiens, cacochymiam bilioſam ab ictu externo commotam ſymptomata lethalia in percuſſo excitare potuiſſe, quæ evaſiſſet, ſi illam humorum colluviem ante rixam pharmaco excluſiſſet: gratias ago pro ſalutari monito, nunquam enim deinceps cum quopiam altercabor, quin eundem prius ſic adoriar, cura tibi corpus expurgari & venas ſanguine depleri, demum te, prout promeritus es, mulctabo. An vero, qui illud intulit, Homicidę nomen ac pœnam mereatur? alterius eſt fori.

Contra, ſi vel vulnus ratione exilitatis, ſeu levitatis ſuæ tantis ſymptomatis, nec in valetudinario ſubjecto, inferendis non fuerit proportionatum, vel alias evidens ſit, accidentia hæc minime à vulnere, ſed à procatarxi corporis, ut tali, emergere, v. g. ſi vulneri cruris parvo ſuperveniat in cachectico gangræna, pulmoniaco &c. ſubjecto ſtrangulatio: non ex hoc, ſed ex illa, mortuus judicabitur vulneratus, neque hoc lethale dicendum; cujus etiam generis videtur, quod paulo poſt ex *H. Augenio* in ſcenam producam. In præſentiarum exempli loco ſit ruſticus ille, ex pugno pectori inflicto mortuus, cujus hiſtoriam *Bogdan.* apud *Bartholinum cent. 4. epiſt. 11.* deſcribit. Sc. ebrius hic ex pugno pectoris ſupinus ſternebatur, extemplo conqueſtus de frigore, dolore lumborum & ambulandi difficultate, nihilominus poſt aliquot horas extra urbem ad ſuos ſe conferens: ubi decumbebat, ſanguinem ſpuebat & laterum graviſſimis puncturis excruciabatur, cum ſiti ingente, delirio & convulſionibus funeſtis. Ejus cadaver cum juſſu magiſtratus inſpiceretur, in dorſo & lumbis comparebant maculæ longiuſculæ, inſtar vibicum, inciſæ tamen nihil ſanguinis extravaſati exhibentes, pudenda ad gangrænam uſque livida, & in ſiniſtro Olecrano ecchymoma, fœtor ſimul horrendus. In aperto abdomine omnia integra & ſalva. Sub thoracis mammilla dextra, plagæ inflictæ veſtigium, macula nempe livida, ſine effuſione tamen cruoris, omnique coſtarum ac ſterni læſione: interiora vero hujus ventris cuncta quaſi fumo fuſcata conſpiciebantur, pulmones undique pleuræ adhæreſcebant, exſucci, intus putidi & inſtar puris inſpiſſati atque exſiccati. In cordis, omnino flaccidi, ventriculo utroque polypi ingentes, in capite vero pariter diſſecto nihil præternaturalis reperiebatur. Quem percuſſum non à percuſſionis violentia, ſed cordis & pulmonum imprimis prava diatheſi, periiſſe, idem *Bogdan.* cum Medico & Chirurgo ſociis egregie l. a. depoſuerunt.

Quod caſum concernit, quem ex *Manardo lib. 6. epiſt. 1.* allegat *Zacchias*, quendam ſc. ex vulneribus capitis binis levioribus vixque calvariam attingentibus, propter eryſipelas ac febrem octavo, & paralyſin atque loquelæ deperditionem duodecimo, die, ſine ullis pravis ſymptomatis, quæ de cerebri læſione ſuſpicionem movere poterant, præviis, ſupervenientes, decimo quarto deceſſiſſe: hęc equidem vulnuſcula vitioſorum humorum motui lethali aliquando occaſioni exiſtere & mortem inde ſecutam ex humorali ęque ac locali procatarxi, non illorum magnitudine, contingere poſſe, *Manardo* facile largior. Quia vero nec cacochymiam totius, nec infirmitatem capitis, pręcedaneam evincit idem, ac neglexiſſe videtur cadaveris ſectionem atque inſpectionem: in fabro illo ferrario, de quo quęſitus reſpondebat, an res ita ſe habuerit, ambigo, potiſſimum cum argumenta illius haud ſufficientis connexionis appareant.

Multominus *Zacchiæ* condeſcendere poſſum, qui dum vulnera hęc cum *Manardo* non per conditionem ſibi intrinſecam & ex ſymptomatis, à vulneratione immediate dependentibus, ſed à procatarxi individuali, lethalia reddita fuiſſe concedit, vulnerantem nihilominus proximam morti cauſam dediſſe, ſcribit: quatenus quę in iiſdem à *Manardo* ſupponitur, exilitas occaſionem tantum pravorum humorum motui ſubminiſtravit, ac proin ſymptomatum lethalium cauſa proxima vulnera vix extiterunt.

Memorabilis ac difficilioris ſolutionis mihi videtur Caſus, à Præfecto Quæſturæ Reinhartsbrunnenſis-Gothanę Anno 1701. d. 12. Nov. Collegii Noſtri deciſioni expoſitus: quem prudentiorum diſquiſitioni commendo, ideò prolixiore paulo ſtilo eum delineans. Verberibus variis ac duris à duobus Compotatoribus excipiebatur, pedibus conculcabatur, tandemque de ſcala dejiciebatur pręceps Valentinus Juſt, Miniſter nominatę Quæſturæ pragmaticus, Vir alias robuſtus & quadratus. Hic quotidie in pejus ruebat, licet parum hinc decuberet, conqueſtus interim de algore totius cum æſtu alternante, dolore pleuritico, oppreſſione, pectoris, tuſſi ferina, appetitu Ventriculi proſtrato & Corporis Contabeſcentia evidente: donec poſt quatuor fere Septimanarum decurſum, ſub ardoris in dorſo vehementioris ſenſu, morte repentina ſuffocatus perierit. In ejus cadaveris Thorace Cordi ac Pulmonum dextro lobo, non ſine ſtupore, annatum cernebatur Stearoma glanduloſum, trium circiter librarum pondo, quod Scirrhum Cordis aut magis, Pericardii ajebant Proſectores. Pulmonum compages hinc inde ſimilibus tuberculis glanduloſis, mole globis bombardicum paribus, ſtipata erat: Spina autem dorſi à ſuperiore ad undecimam vertebram valde intorta atque incurvata, & in ſiniſtro Thoracis latere folliculus comparebat membraneus, palmam æquans, qui ruptus procul dubio, ſub ardore præcedaneo, quod continuerat, demum ad cavum Pectoris, ad ſuffocationem profuderat, ſerum cruentum notabilis quantitatis. Neque tumor ille Cordis ac Pulmonum à percuſſione hac ultima, ſed antiquioris originis forte ac proſapiæ, videbatur: Etſi, quod mirari meretur, ſine moleſtia horum Organorum & eorum actionibus conturbatis, virium attritione ullove valetudinis incommodo geſtarit eundem miſer ille. Curvatura vero Dorſi, hujus ſugillatio & Abſceſſus ſanguinolentus brevioris forſan ætatis & percuſſionis atque delapſus producta erunt. De qua re dum quęrebatur, an lethalitatem involvat, dubie reſponſum fuit: Contorſionem equidem Spinæ, Sugillationem internam ac Apoſtema cruentum probabiliter à violentia illata facta fuiſſe; profuſionem autem Seri ſanguinolenti una cum Cordis Pulmonumque tumore glandulo-ſcirrhoſo mortem hujus ſubjecti mutuo concurſu acceleraſſe, ac ſolas lęſiones, ab extra factas, minime per ſe lethales aſſeri poſſe.

Circumſtantiis externis neceſſariis, Lethalitatem vulnerum moderantibus ſeu determinantibus, accenſeo atmoſphæræ certam ejuſmodi habitudinem, quæ quamvis forſan ad diętam potius ſeu ęgri gubernationem ac Chirurgi Curationem, adeoque ad contingentia magis, videatur ſpectare, quin tamen ſub certa relatione eam rem inevitabilem magis aſſeram, nihil me moratur. Suppono nimirum ex diverſorum Celebrium Magnæque Experientiæ Scriptorum conſenſu, quibuſdam non tam Zonis ac Climatibus, v. g. dum *Sebizius Examin. Vulner. prodr. part. 3.* vulnera capitis in Germania præ Hiſpanorum ac Italorum minus periculoſa & *Pav. in Hipp. de Vuln. cap.* læſis capite aërem circa lineam ęquinoctialem inſaluberrimum teſtatur, quam urbibus ac agris particularibus magis peculiare contingere cœlum, Vulneribus his vel illis modo propitium, modo infeſtum magis. Sic v. g. *Parens de Renunciat.* de tempeſtate, quæ olim in obſidione Rothomagenſi & in agro Dionyſiaco regnabat, omnes glāde, ſclopeto ignivomo eliſa, vulneratos de vita periclitatos fuiſſet perhibet, imo *Idem Chir. lib. 10. cap. 8.* cum *Guidone de Cauliaco* capitis plagas Lutetię Pariſiorum contumaciores longe, quam Avenioni, ubi tibiarum vulnera difficilius, quam Lutetiæ, ſanantur, deprehendi, aſſerit. Atmoſphæram Florentinam *Vidus Vidius lib. de Curat. membrat. cap. 2.* eandem cum Ferrarienſi *Quercetanus Selep tar. cap. 3.* Florentinam cum Bononienſi *A. Luſitanus cent. 6. curat. 100. Jerem. Martius obſ. 18.* & *Joh. Udalric. Rumlerus obſ. 76.* capitis pariter vulneribus peſtiferam maxime referunt, contra, in agro Raguſæo & Romano vix enormiſſime capite ſauciatos decedere, poſterior ſubdit. Temporarium ejuſmodi influxum de Mantuano aëre teſtatur M. *Donatus de Variol. cap. 2.* dum inquit: *jam agitur quartus vel quintus annus, quod in civitate noſtra Mantuana, quicunque in capite vulnerabantur,*

tur, licet leve admodum Vulnus ipſis inflictum eſſet, quovis adminiſtrato auxilio ſanari minime potuerant, qui tamen influxus poſt tertium vel quartum annum penitus abolitus fuit, ita ut nunc fere nullus eadem in parte ſauciatus moriatur &c. Denique in obſidione ultima Regni Candiæ Metropolis peculiarem & vulneribus adeo exitioſā aëris malignitaté annotarunt Chirurgi, ut potior ſauciatorum pars periret, teſtante hoc *Leonh. Taſſin Chirurgie Militaire.* Quibus ita ſe habentibus vulnera tali tempore ac in ejuſmodi locis inflicta, ſine dubio per ſe lethalia dici debent: quod aëris hanc texturam cœlive conſtellationem aut quamvis habitudinem, ſive endemicam ſive epidemicam, nec ægro, nec chirurgo; emendare aut immutare, adeoque intuitu hujus effectus non minus accidentale quid ac aliarum provinciarum & locorum conſtitutiones, morbos communes producentes ac foventes; aſſerere, concedant.

Pergo ad res contingentes ac ad Lethalitatem percuſſionum indifferenter magis ſe habentes: i. e. pro quarum diverſa relatione ad vulnus hoc modo mortale, modo non mortale, appellandum. Inter quas primo occurrunt ſymptomata, illi supervenientia, quæ inſulſi ac perverſi occiſorum defenſores, ut circumſtantiam, qua vulnus per accidens tantum eveniat mortiferum, allegant, id eſt, non ex hoc, ſed ex accidentibus, vulneratum occubuiſſe, judici perſuadere frivole ſatis moliuntur: cum nihilominus interdum perinde ſit, mortem ex ipſo vulnere immediate, ac ex ſymptomatis, evenire. Quatenus hæc & illud aliquando, imo forſan utplurimum, ut cauſa & effectus, inter quæ ſymptomata mediant, ſe habent; ſive hæc vulnerationem mox excipiant, ſive paulo poſt superveniant: ita ut, qui ex hemorrhagia vulneris moritur, moriatur revera ex vulnere, qui ex apoplexia ab ictu capitis vehementiore concitata, perit, a percuſſione interficiatur, pariter, qui a lipothymia & aſphyxia ſuccumbit, ex vulnere cordis, illarum cauſa immediata ſeu proxima, decedit. De cætero quemadmodum ex ſymptomatum gravitate ac multitudine læſionis gravitatem in vivis adhuc, & antequam eorum læſas partes penitius inſpiciendi ac ſecandi copia fiat, auguramur, ex illorum abſentia plus ſalutis ſauciatis pollicemur: ita præter & poſt inſpectionem quoque factam attendere jubemur ſymptomata plura & vehementiora, ac vulneris ad mortem influxum ex horum ſyndrome colligimus; ſin mitiora aut nulla adfuerint, potiſſimum ſi vulneratus aliquandiu ſupervixerit, non raro de plagæ etiam atrocioris, mortalitate ambigimus, dum v. g. *H. Augenius tom.* 1. *lib.* 9. *epiſt.* 2. de vulnere quodam capitis judicium ferens, illud non lethale fuiſſe inter alia inde concludit, quod nulla ſymptomata, ut cerebri ac membranarum diſciſſarum ſigna, ſc. vomitus bilioſus, corporis ſyderatio, adfuerint. Paucis, supervenientia & perſeverantia ſymptomata, v. g. febris, dolor, ſpaſmus ſimiliaque, ex quibus percuſſus in deterius labitur, ac mortem tandem obit, hunc ex vulnere mortuum præſumere faciunt, pro contraria vero militat præſumptione, ubi contrarium evenerit, i.e. nulla eorum vulneri superveniunt, aut brevi evaneſcunt ſeu notabiliter remiſerint eadem.

Cum autem ſymptomatum, vulneratis exitioſorum, triplex obſervetur genus, & horum alia ex vulnere ipſo, ut tali, hinc à parte læſa immediate, emergant; alia aliam extra vulnus cauſam agnoſcant; alia indifferenter ſe habeant, id eſt, modo a vulnere, modo aliunde eveniant: probe omnes ac ſingulæ ponderandę ſunt in vulnerato circumſtantiæ, & ex harum demum collatione, cujus generis ſint illa individui præſentis, prudenter inferendum.

Primæ & ſecundæ claſſi accidentia dirimit I. functionū membri ſauciati & ſymptomatum emergentiū collatio: i. e. ſi hęc illas turbent, a vulnere, contingunt, hocque lethale reddunt; ſin alterius generis fuerint, aliunde dependent, nihilque lethalitatis ipſi adferunt. Sic v. g. vulnus ventriculi qui comitantur, ſingultus, nauſea & vomitus, qui affectus ſoporoſi, epilepſia &c. plagam capitis excipiunt, ex læſione, ut tali, eveniunt: proin ſi vehementius & ad mortem usque affligant, ex illis, hæc concitantibus, æger mortuus, eademque per ſe lethalia dici debent. Sin vero, e.g. Vulneri veſicæ ſeſe jungat dolor pleuræ punctorius, dyſpnœa, tuſſis cruenta &c. qualia non veſicæ functionem fruſtrantur, aliam extra illud hęc ſymptomata agnoſcunt cauſam: & per conſequens, ex his ſi pereat vulneratus, non ex vulnere perit; potiſſimum hac accedente circumſtantia, quod per prædiſpoſitionem vel naturalem, vel præternaturalē, in hoc vel illud ſymptoma magis pronū fuerit Individuum defunctum v. g. eryſipelas, epilepſiam &c. Pluribus caſibus ne Lectori nauſeam pariam, ſufficiant à *Fieno loco ſuperius alleg.* adducta: *Si quis læſus in ventre & ſupervenit apoplexia, & vulneratus eſſet Senex, probabile eſſet, illam apoplexiam ortam eſſe ex propria cauſa ac diſpoſitione cerebri & non ratione vulneris illius, quia talis morbus non eſt natus ſequi tale vulnus, & veroſimile eſt, talem apoplexiam eventura fuiſſe, etiam ſi vulnus non fuiſſet inflictum, & proinde non vulneri, ſed apoplexiæ eſt imputanda mors. Sic ſi quis in capite vulneratus eſſet, & superveniat phlegmone, & inde gangræna in pede, ex qua mors ſequeretur, tum cenſendum eſſet, illum non ex vulnere, ſed ex alio morbo qui fortuito supervenit, mortuum eſſe.*

Neque tamen illa tantum ſymptomata quæ actionem partis lęſæ turbant, adeoque immediate magis ab hujus ſoluta unitate eveniunt, patratores mortis inſequentis exiſtunt, ſed claſſi huic pariter accenſenda veniunt, quæ alia minusque percuſſa organa afficiunt, modo conſtet, eadem à percuſſione illa, ut tali, quamvis mediate contingere: qualia à capitis lęſionibus gravioribus omnium frequentiſſima obſervamus, v. g. vomitum bilioſum, dyſpnœam, urinæ ſuppreſſionem, alvi fluxum &c. quem, percuſſionibus capitis ſupervenientem, abſentibus quamvis aliis ſymptomatis, cerebri lacerati ſignum eſſe, & quidem utplurimum mortale, *Marchettus obſ. med. chir.* 15. aſſerit. Spectant huc puſtulæ, in lingua ex ipſius eloſa cerebri corruptione exurgentes, & vel cum ſtupore & aphonia, vel cum partis oppoſitę convulſione, per experientiam *Parei lib.* 9. *c.* 9. mortem inducentes: item illa materiæ purulentæ ex capite ad pectoris & abdominis cavitatem metaſtaſis, qua tractu temporis pleura, pulmones, lien, epar &c. eroduntur & apoſtemata ac ulcera contrahunt. Ita quidem, ut rei hujus ignari abſceſſus ejuſmodi, in cadaveribus apparētes, in partibus illis immediate exortos clamitent, eosque, non vulnus capitis, mortis cauſam primariam exiſtiment, quod ex capite adeo copioſum pus ad inferna viſcera delabi, ſibi haud perſuadeant: quibus nihilominus *Pigræus chir. lib.* 4. *c.* 9. *Ballonius de Convulſion. in append. Joh. van. Meekren. obſ. Chir.* 2. & 3. *Ephemerid. Nat. Curioſ. ann.* 2. *obſ.* 119. *Bonetus Anat. pract. l* 3. *ſ.* 17. *obſ.* 12. & *lib.* 4. *ſect.* 3. *obſ.* 16. & *Marchettus l. a.* contradicunt, ac poſterior multijugā ſuā commendat autopſiā, & quidem ſub hac conditione ſeu circumſtantia infallibilem, ſi nimirum in ejuſmodi vulneribus collum, potiſſimum parte ſua antica & laterali, doleat, tanquam ſigno delabentis ad inferiora materiæ purulentæ. Imo hic recordor gangręnę in pollice pedis, ex leviſſimo capitis credito vulnere, in Adoleſcente contingentis atque in ſphacelum lethalem abeuntis: in cujus calvaria nihilominus præter fiſſuram exilem & inter binas meninges ſanguis purulentus reperiebatur. Hinc omne dubium circa caſum à *Smetio Miſcell. lib.* 10. *p.* 561. enarratum animo excutere nequeo, ubi quendam ex vulnere capitis cæſim inflicto, ſuperveniente pleuritide, poſt tertiam ſeptimanam mortuum, non vi vulneris, ſed morbi acceſſo-

acceſſorii, periiſſe, putat: quod nihilominus pus ſub calvaria in ictus loco, contrafiſſuram in hujus lamina interiore, hincque fragmentum ſquamoſum, pollicis latitudinem habens, ſe in apertura capitis offendiſſe, ipſemet ſcribat.

Peculiare inſuper aliquid hoc in paſſu ſibi vendicant vulnera quorundam nervorum, in ſe equidem vix lethalia, intuitu tamen organorum, magni ad vitam uſus ac neceſſitatis, quorum actionem illa ſufflaminant, talia dici merentur; i. e. quamvis non in loco vulnerato, ſed in membro, ab hoc remotiore, eveniant ſymptomata, mediantibus quibus interficiunt, v. g. ſi ſaucietur collum, ſimul diſcindantur nervus octavi paris & intercoſtalis, hincque contingant deliquia animi, dyſpnœa ac tandem aſphyxia & ſuffocatio. Non pathemata mortifera ejuſmodi tantum partium hic attendi volo, quæ ſine nervorum laceratorum integritate ac ſpirituum animalium influxu ordinario in actione vitali deficiunt, ſc. modo indigitatorum cordis ac pulmonum, quod *Guido l. 4.* ex *Avenzoare* innuit, quando, *ſi læſio fuerit in nervis anhelitus, moritur patiens ſuffocatus brevi*, ait: ſed illorum pariter membrorum, quæ ſympathiam quandam communiter dictam, ſi quæ ipſis cum nervis, aut in extremitate, aut in medio, ſeu circa plexus, læſis, intercedat, lethalia ſymptomata ſuſtinent. Quid frequentius, quam à tendinum & nervorum in artubus contuſionibus & lacerationibus deliria, convulſiones alioſve affectus, generari? qualia exempla *Glandorpini Specul. Chirurg. obſ.* 41. 42. *ac* 43. refert, quos, quamvis mortales eveniant, quia nihilominus ab ejuſmodi externorum læſionibus emergunt, quæ, cæteris paribus, Chirurgiæ locum concedunt, lethales per ſe vix declaramus. Aſt liceat ita formare caſum, ut vulneretur plexus meſentericus ſuperior aut renalis, aut inſertio nervi ſtomachici reticularis circa orificium ſiniſtrum, hi vero in conſenſum trahant cor, aut cerebrum, & quidem per ejuſmodi ſymptomata, quę principium vitale hujusve influxum immediate magis deſtruunt: & tunc ſi quæratur, an vulnus hujus plexus nervei ſit lethale? tacebunt omnes, quotquot materiæ huic diſquirendæ ſe hactenus dicarunt Scriptores.

Cerebrum à nervi cujuſcunque punctura, contuſione &c. in conſenſum rapi, *illamque ad nervorum* (reliquorum) *convulſionem excitandam promptam eſſe*, ratione continuitatis, quæ huic cum illo, ut ſuo principio, intercedit, *Galenum art. med. cap.* 92. animadvertiſſe, legimus: quia vero idem ſubdit, *ac tum præſertim cum nihil extrorſum expirat, obcæcato cutis vulnere*, non ſine ratione me acturum confido, ſi internorum ſeu in cavitatibus reconditorum nervorum majorum læſiones, quæ convulſionem totius funeſtam pariant, per ſe lethales aſſeram; quod omnem medelam, imo extremum quoque, ſc. præſectionem, propter ſitum, renuant. Verum vulnera plexuum ac nervorum abdominis Cor & Organa Pneumonica ad mortem uſque ſpaſmis concitatis afficere poſſe, ac, ſi afficiant, ideo per ſe mortifera dici debere, paradoxum magis judicabunt, quos Anatome Nervorum, à Neotericis demum accuratius exculta, latet: qui nihilominus ſibi facile hoc perſuadebunt, modo, ſi forſan ipſi operi manum commodare detrectent, *Williſii* ac *Vieuſſens*, Scripta, improbo labore congeſta, legere malint; quod antequam ab iis impetravero, fruſtraneus foret conatus, quem in ejuſmodi hominibus, qui primis fundamentis deſtituuntur, informandis impenderem.

Præterea an accidentia lethalia à vulneris conditione, an aliunde, eveniant, dignoſcitur forſan II. ex tempore invaſionis, i, e. ſi mox cum vulnere, aut brevi poſt, aut tunc temporis, v. g. die quarto, quod inflammationis audit, ingruant plagæ, non alterius cauſæ, producta cenſeri debent, quod talia errores in diæta & medentiū incuriam imperitiamve, à quibus vulnus per accidens lethale fieri poterat, excludant: ſecus, ſi vulnerationem præceſſerint, aut tardius, ubi nimirum res in ſalvo videbatur, demum emergant eadem.

Ita cum pleriſque ſentit *Farinacius Conſ. crimin. lib.* 2. *conſ.* 171. quale quid tamen cum diſcretione ſeu judicio pleniore tantum admittenduo. Non modo, quod ex ſolennioribus & inevitabilibus magis plagatum accidentibus quædam non primo ſtatim hatum momento, ſed tertia quartave die demum, aliquando compareant, inflammatio ſc. Febris, dolor alięque ex his emergentes moleſtię: verum quod aliquando talia accidentaliter quoque vulnerato longius poſt ſupervenire queant, quæ peculiaria in hoc conciteut mala eaque graviſſima atque lethalia, & quidem immediate ex vulneris habitudine. Hujus loci reddere licebit caſus illos, quos ſuperius recenſui, ſc. ubi portiuncula pinguedinis vulnus Venę Iliacę ad plures dies uſq; obturabat, ut decimo tertio demum Hæmorrhagia lethalis vulneratum enecarit: item ubi ex relatione *Th. Bartholini* Arterię cruralis vulnus à grumo ſanguinis uſque fuerit obturatum, ut enormior hæmorrhagia ad decimum quartum uſque hinc interpellata fuerit, hocque ſymptoma tardius recidivans mortem attulerit. Ut taceam, tela, globulos ſimiliaque extrinſecus immiſſa atque aliquandiu relicta fluorem equidem ſanguinis lethalem aliquantisper interdum moratі, haud tamen omnimode avertere. Proin perpetuę conſequentiæ haud erit, ideo, quod ſymptomata percuſſum non ſtatim à principio præhenderint, vulnus non eſſe lethale: quemadmodum nec connexio undique valida videtur, pro inſerendo vulnere lethali ex ſymptomatis mox corripientibus, ſi ſc. temporis tractu ſecundum rationem miteſcant aut ceſſent, prout ex tertia conditione eluceſcet.

Quod III. eo certius erit, ſi eadem ſymptomata à principio ad mortem uſque perſeverarint, aut ſi alia ejuſdem generis accidentia priſtina excipiant, v. g. nauſea vomitum, vertiginem epilepſia, utraque tamen in pejus ſemper vergant.

Neque tamen cuncta ſymptomata, quę vulnus mox ſequuntur, & ad mortem uſque durant, ideo illius effectus credere convenit, ſed eorum quædam aliam quoque cauſam & apparatum morbificum internum agnoſcunt; ſi nempe vulneris conditioni non fuerint congrua, & procatarxis morbifica ex ſignis pateat. Ex quo fundamento *H. Angenius* v. g. loco allegato febrem continuam, in leviore capitis vulnere, ipſo vulnerationis die exardeſcentem non ſymptomaticam, ſed primariam, ait, i. e. quæ propriam habeat conſiſtentiam, à vulneris occaſione diſtinctam: quod vulneratus ab aliquo jamdum tempore prædiſpoſitionem febrilem, ſeu biliofarum cruditatum congeſtionem, aluerit, hinc in cephalalgiam ac laſſitudinem totius ulceroſam inciderit, morbi imminentis pręnuncias; evacuationem humoris peccantis pręſcriptam neglexerit, & febris citius juſto eum iuvaſerit, antequam ſc. vulneris vehementia tanta vel putredo in cerebro vulnerato exotiri poterat. Nec, ſi melius quandoque ſe habeat vulneratus & ſymptomata aliquandiu remittant, aut ceſſent, pereat nihilominus à plaga ille, in alias ab hac cauſas culpa ſēper referenda, eademve mox non lethalis proclamanda: cum annotante *F. Fidel.* l. 2. *multas ac graves invenias ægritudines, ac præſertim malignas, quarum aliquando ſævities intermittat, mortem tamen propria natura adferunt*, quidni vulneribus quibuſdam ſimile quid contingeret, ut & hæc videantur curati, ac æger melius inde habeat, illa nihilominus ſerò poſtmodum per ſymptomata aut priſtina, aut nova, ad mortem uſque ingraveſcant? Induciarum ejuſmodi perfidiam ſępius experiuntur vulnera capitis, quorum quædam parva, ſuperficialia & ſine omni calvariæ fractura videntur, cum nihilominus ſanguinis ex vaſe interiore, à contuſione lacerato, extravaſatus longiore demum temporis tractu,

ctu, v. g. decimo quarto aut trigeſimo die putreſcat, ſuppuretur, cerebroque phlegmonem, ſphacelum aliaque mala & ſymptomata inducat.

Nec deficiunt Caſus, ubi poſt graviora vulnera & prava horum ſymptomata percuſſus quidem reconvaleſcit, recidivas nihilominus horum aliave experitur accidentia & moritur: quorum illud per tobur naturæ, vim læſionis & accidentium ſuperantis evenit, hoc concipiendum, ſi cruor extravaſatus hactenus nec premendo, nec vellicando, aliquid moleſtiæ attulerit, tandem vero in putredinem abripiatur, inflammationem concitet & ſuppureſcat; In quibus decernere vel ipſa Lex divina nos inſtruit, dum *Exod. c. 21:* Percuſſorem ab Homicidii pœna abſolvit, ſi percuſſus ad obambulandum reconvaleſcat: unde neceſſario inferendum, illum, qui poſt evidentem reconvaleſcentiam priſtinis denuo, vel aliis, corripitur ſymptomatis, hincque moritur, ex vulnere antecedaneo vix decedere, i. e. annotante *Grotio in tr. et. alleg. Et Lex, & Mos, & Æquitas exceptionem legi addidere, ſi vulneratus aliquo tempore melius ſe habuerit, ut credi poßit, magis Medicorum ac ſua negligentia mortuus.* Cui cœteris paribus *Th. Fienus Semiot. part. 1. ſ. 4. c. 1.* annuit, quod ex eo, dū Vulneratus poſt aliquot dies melius ſe habuit & convaleſcere incepit, vulnus non fuerit lethale, diſparente omni periculo ac difficultate; cum ſi lethale extiterit, æger non melius, ſed paulatim pejus, ſe habuiſſet: adeoque quod tandem tam ſæva ſymptomata evenerint, certum reddere, quod vel ex parte Medici, vel ægri, aliquis error fuerit perpetratus, etiamſi is minus innoteſcat; vel quod alius affectus ſupervenerit, non ratione vulneris, ſed peculiaris ſuæ cauſæ & pravę corporis prædiſpoſitionis &c. Dari nihilominus pergit *idem Scriptor* ejuſmodi aliquando occaſiones, in quibus æger prius notabiliter reconvaleſcere videatur, ſuperveniant nihilominus ſæva ſymptomata, hæcque cum ipſa morte vulneri imputanda fore: in quali nempe intus materia reliqua aut ſanguis ruptis vaſis extravaſatus & retentus, temporis progreſſu putreſcendo, ſuppuraſcendo &c. nova mala moveat, ut vulneribus capitis non infrequens contingit, levioribus primo viſis, decimo ſeptimo aut decimo octavo demum die peſſima ſymptomata ac mortem inferentibus. Extra talem caſum & ordinarie, ſi vulneratus melius ſe habuerit, & convaleſcere viſus fuerit, & per plateas aut ad templum exierit, poſthac nihilominus moriatur, mortem non vulneri, ſed alicui errori commiſſo, eſſe adſcribendam.

Tandem & IV. quemadmodum, ſi conſtet, vel Ægrum, vel Chirurgum enormiorem errorem commiſiſſe, ſymptomata, hunc excipientia, ſi talia fuerint, quæ, ut effectus illum ſequi queant, veroſimiliter gubernationi illi pravæ tribuimus: ita ſi talis non contigerit, nihilominus ſub ſymptomatis gravioribus obiecit vulneratus, hic ex vulneris ſymptomatis ſeu ex percuſſione mortuum aſſerimus. Declaro hoc per exempla, quæ *Fienus loco allegato* ſuggerit. *Si*, inquit, *Chirurgus ſua ignorantia non ſciviſſet fluentem venam compeſcere, & inde ſecuta fuiſſet magna debilitas, vultus pallor, aſphygmia, eſt indicium, mortem eſſe ſecutam errore illius Chirurgi, quia talem errorem talia ſymptomata ſequi nata ſunt: Si Chirurgus neglexiſſet adhibere repellentia, & exinde ſecuta fuiſſet magna inflammatio, vel nimis frigida adhibuiſſet, & exinde ſecuta fuiſſet gangrana, ex eoque mortuus eſſet* (vulneratus) *veroſimile eſt, eum mortuum eſſe ex errore Chirurgi, non vulneris magnitudine: nam tale ſymptoma natum eſt ſequi talem errorem commiſſum. Si æger continuo vinum bibiſſet, & ſecuta inde fuiſſet vulneris inflammatio, vel ſanguinis fluor, aut magna febris, & ratione ejus æger mortuus eſſet, veroſimile eſt, eum ex errore proprio, & non vulneris magnitudine, periiſſe.*

Ac de his Vulneris ſymptomatis locum habet, quod cum *Boerio* ſuo plerique ICtorum aſſerunt; ſub his ſi moriatur vulneratus, ex vulnere eum decedere, utpote quæ, ut effectus, teſtantur de ſua cauſa; vulnere ſc. hujuſque gravitate: i. e. hæmorrhagia impetuoſior, cui mederi nulla arte licet, dum interimit, vulnus vaſis ſauciati periiſſe dici poteſt. In eo circumſtantiis his probe obſervatis determinari valet, quæ accidentium indifferentium, ſeu quæ modo vulnus ſequuntur, modo ex alia quadam cauſa oriuntur, v. g. febres, vomitus &c. in individuo præſente revera à vulnere, quæ aliunde, dependeant: illa augurando, quæ mox cum vulnere aut conſueto tempore appareot, & cum illo ingraveſcunt, tanquam illius immediatos effectus & mortis cauſam immediatam; poſterioris vero generis, quæ longius à percuſſione & quovis tempore, non ſolenni, eveniunt.

Deinde prout, ſi Æger ac Chirurgus in gubernandis ac tractandis Vulneribus ſuis muniis rite funguntur, nihil eorum intermittant, quę Artis præcepta exigunt, nullumque errorem vel in diæta, vel Chirurgia ac Pharmacia, committant, vulneratus nihilominus decedat, illorum lethalitas arguitur aut dubia confirmatur: ſic, ſi de malo regimine aut eorum alteruter, aut uterque, convincatur, niſi mortalitas evidens plane, ſeu vulnus in ſe mortale, extitiſſe, ex aliis ſignis & autopſia conſtet, mortis culpa in hoc redundat, & illud eventui huic per accidens tandem occaſionem præbuiſſe dicitur. Æger accuſatur, ſi negligentem aut cervicoſum in admittendis ac adhibendis remediis ſe geſſerit, ſi ſex rerum non-naturalium rationem accuratiorem non habuerit, aut intempeſtive ſeu tardius Chirurgum advocatit. Chirurgus vero ſeu Medicus Vulneris, in ſe levioris, periculum ad mortem uſque intendit, ſi non agat, quæ in artis potentia ſunt, ſi v. g. venam minus tempeſtive ſecet, hæmorrhagiam vel non, vel intempeſtive ſupprimat, ſanguinem extravaſatum, feſtucas, fragmenta oſſium ſimiliaque exterius immiſſa non educat, item, animadvertentibus *Boerio deciſ. 323. Farinacio de homicid. quæſt. 127. p. 3.* aliiſque Juris Commentatoribus, incantationibus potius, quam remediis naturalibus, ſanationis aleam committat &c. Quales tamen ex Percuſſi & Chirurgi erroribus formatæ exceptiones ſuas limitationes pati ex *cap.* 1. repetendum. Hoc loco ſaltem attendendum, quid circa vulneratum plerumque eveniat, qualeto hic & Chirurgus circa eundem ſe geſſerint: quo his diligentius inter ſe collatis demum conſtet an ex habitudine ipſius plagæ, an aliunde, ſymptomata prodierint. Interim nec, quod rudiorum ac imperitorum commune aſylum eſt, ſufficit, feciſſe Chirurgum ac molitum fuiſſe cuncta, quæ in ipſius poteſtate erant; ſed tunc demum ab omni culpa abſolvitur hic, ſi, quę in artis poteſtate ſunt, præſtiterit. Quatenus Percuſſiones ejuſmodi, ratione ſuarum circumſtantiarum, tales aliquando operationes poſtulant, quarum nomen ejuſmodi Magiſtri inertiæ vix norunt, nec inſtrumentorum congruorum apparatu inſtructi ſunt, aut illa applicare ſciunt. Quibus nihilominus remediis ignoratis aut neglectis ægri, qui ex vulnere haud perirent, imperitiam ſui Chirurgi morte luunt, adminiſtratis iiſdem aliquando à certo interitu vindicantur: cujus inſcitiæ exempla funeſta ac deploranda, v. g. intermiſſi trepani, neglectæ extractionis fragmentorum calvariæ, paracenteſeos thoracis &c. à Scriptoribus paſſim enarrantur & quotidianæ in Germania noſtra obſervationis ſunt, modo illa recenſere haud puderet.

Applicare non vereor trivialibus noſtris Magiſtris querelam, quam de Hiſpanis ſui temporis pleriſque *Arcæus l. a. lib. 1. cap. 3. & lib. 2. c. 5.* jactabat, *qui vel nihil aliud norunt, quam quod à ſuis ejuſdem farina magiſtris didicerunt, vel, quod miſerrimum eſt, ſuam quisque libidinem, ſuum privatum errorem, nullo, neque indocto etiam, auctore, ſequuntur: item, qui neque eos, qui*

(funda-

(fundamenta artis) *intelligunt,* *interrogandos ducunt, neque doctiores conſulere, neque* *expertes magis adire, & duces ſequi, commodum ſibi aut honeſtum arbitrantur. Hinc etiam fit,* pergit, *ut ſi gravis aliqua & magni momenti curatio contingat, tametſi nonnihil jam illius cognitionis, vel ex temporis longitudine, vel ex ingenii felicitate, vel alia ratione, ſibi pepererint, tamen inſtrumentorum, aut inventorum, aut inveniendorum, uſu, quibus ea res effici poſſit, careant, cum nulla talia ipſis vel videre, vel cogitare, unquam contigeris. Si qua vero illis forte ſint, neque ea norunt, neque iisdem uti didicerunt. Quotus enim quisque in hac citeriori Hiſpania eſt, cui abaptiſti (ſive terebellum, ſive trepanum, vocare malis) uſus notus ſit, imo iſtis plerumque terebrandi efficium ut periculoſiſſimum & lethale omnine damnatur, aſſerentibus fieri non poſſe, dum trepane utaris, quin ea &c.* Nec prudentioribus & conſcientioſis adeo iniqua noſtrisque chirurgis incongrua videri poterit cenſura *G. Fabr. ab Aquapendente,* per quam inſigniores Veterũ operationes nunc obſuletas *de thorac. ſect.* ait, & quidem inter alia ideo, *quia non reperiuntur eximii Chirurgi, ſicut deceret, qui calleant anatomen, & tuto noverint perforare, & id genus omnes operationes tute moliri, ſed formidoloſi plerique.*

Neque vulneranti favere poteſt iniqua & inhumana quorundam illatio, quod, quia hæ vel iſtæ operationes generoſiores, provinciis & locis noſtris minus uſitatæ, aut Chirurgi illarum ignari ſint, earum neglectus colpa in hoc devolvi haud queat; ſed circumſtantia hac non obſtante, vulnus, ex quo moritur percuſſus, per ſe lethiferum appellari debeat: cum nec multitudo errantium & ignorantium, nec illorum tenacitas, *qui,* juxta *Arcaum, eandem ſemper inſiſtunt viam, quam prætergredi nullo modo aut poſſe, aut debere quenquam putant,* errori aut inſcitiæ huic tantum patrocinium parere valeat, quod vulnus penes Chirurgos eruditos ac peritos non mortale, in gratiam ſtupidiorum Tonſorum mortale reddat; potiſſimũ quia non, quid fiat, ſed quid fieri debeat, attendendum eſt, hecque vel incuria, vel imperitia, noſtrorum Chirurgorum ille ipſe obex obſervatur, qui ſanioris artis & ſalutarium operationum ex his noſtris provinciis Colonias excludit.

Aliquot præterierunt anni, cum à Principis vicini Quæſtore ad cadaveris percuſſi inſpectionem ac ſectionem vocarer, ſimul tamen à me Chirurgus illius loci juratus conſilium peteret ratione ſocii vehementius pariter læſi, vitam adhuc miſerrimam agentis. A quô cum circumſtantias paulo accuratius reſciſcerem ex perforatione calvariæ aliquid ſpei mihi & illi pollicebat, hinc inſtrumenta, huic operationi adæquata, ſimul apportabam, nec ſine ſucceſſu. Accedens percuſſum ſine omni fere ſenſu ac motu, ultra biduum, niſi convulſivis intercalaribus, & abſque rationis uſu reperi, ex quibus aliisque ſignis, quæ huc referre vix quadrat, incerta illa de Trepano ſpes vites potiores penes me acquirebat, hinc ſectionem cutis præparatoriam (nullum enim vulnus conſpiciebatur) à Chirurgo poſtulabam, quam inter miſeri ejulatus & boatus trepidus & tremebundus ſatis peragebat. Aſt, ubi terebra applicari debebat, imperitiam, quam hactenus egregie celaverat, qui multas clades cruentas ac vulnerum graviorum deligationes atque curationes olim enarraverat, nec trepanum ſe unquam tractaſſe, nec hujus uſum vidiſſe, ingenue & cum ſuſpirio fatebatur: ut aut percuſſum triſti prognoſtico relinquere, aut ipſemet Chirurgum agere, coactus manum admoverim, & quem intuitu imperitiæ Tonſoris noſtri incurabilis inſanabilem pronunciare debuiſſem læſum, annuente Benedictione Divina, ab orco revocaverim.

Atque ex circumſtantiarum harum, tanquam totidem Lethalitatis & Non-Lethalitatis cauſarum, hactenus enarratarum, ponderatione, quibus fundamentis inniti debeant Renunciationes vulnerum ſeu percuſſionum, quæ mors excipit, & quando hæc per ſe, quando per accidens, mortifera enunciare deceat, ſatis ſuperque eluceſcere puto: modo membris ſingulis earumque læſionibus rite applicentur regulæ hæ generaliores, quod in Sectione ſequente annitar. In præſentiarum ex dictis tria formare mihi liceat poriſmata, quorum primum ſit: *Inſpectionem vulneris ad judicii ejuſmodi rationalis concinnationem neceſſarium ac primarium eſſe Inſtrumentum.*

Sc. Juriſperitorum plurimi in vulnere mortali ac non mortali diſcernendis nonnullis conjecturis utuntur, quarum priorem ab obitus tempore petunt, mortali obiiſſe vulnere præſumentes, qui intra biduum triduumve deceſſerit, quaſi, juxta *Maſcardum, natura ipſa per ſpatium ejuſmodi breve eum ex vulnere mortuum demonſtraret:* Alii terminum hunc lethalitatis ad octiduum, alii ad decimum tertium uſque diem, alii ad octavum menſem, alii, per Legem Lombardorum, ad annum uſque, alii longius, ſi nimirum per totum hoc intervallum ſymptomata à vulnere indies ad mortem uſque ingraveſcant, extendunt, v. g. idem *Maſcardus* & *Gomeſius,* & quidem poſterior his verbis: *Si poſt vulnus illatum in continenti deceſſerit vulneratus, præſumitur ex vulnere & ejus occaſione deceſſiße; ſi vero probetur,* pergit, *quod poſt vulnus illud ſemper & continuo fuerit infirmus, & tandem deceſſit, ſimiliter præſumatur ex prædicto vulnere & ejus occaſione deceſſiſſe &c.* Eo ipſo nihilominus, dum horum Doctorum, quidam latiorem, quidam anguſtiorem, vulneris, quod recens vocant, terminum concipiunt, imo plerique eorum ad judicium Medicorum inſimul recurrere jubent, v. g. *Maſcardus Concluſ.* 1039. alii non attendendum eſſe ajunt, quanto tempore quis ſupervivat, ſeu quandocunque moriatur, modo alias, Vulnus mortale eſſe, conſtet: equidem ita probabiliter ſatis concludere poſſumus, brevi vel de recenti. (ſc. vel mox, vel intra paucas horas) poſt illatum vulnus læſus mortuus eſt, E. ex vulnere, ut tali, obiit, aſt ſoli huic illationi inhærere, adeoque cadaver non aperire, periculoſum maxime videtur. Quamvis enim terminus vitæ brevior & vulnerationem immediate magis excipiens mors maxime probabiliter, vulneratum non culpa propria aut Chirurgi periiſſe, innuat; quin tamen v. g. ex diſpoſitione ejuſdem ægri morbifica aut morbo latente, cujus terminus ultimus ſeu lethalis cum percuſſionis momento coincidat, aut paulo poſt contingat, mors ſub vulnere exili minuſque periculoſo aliquando evenire queat, non eſt, cur adeo præfracte dubitemus.

Exempli gratia ſuppono, geſtaſſe quendam polypum cordis aliquandiu in pectore, vulneratur is in capite, paucas poſt horas hoſpes ille peregrinus, vel ratione magnitudinis & conformationis ſuæ, vel propter fervorem ſanguinis ab ira concitatum, ſuffocat, adeoque brevi poſt percuſſionem obit læſus: quis hunc à vulnere periiſſe ideo diceret, quod mors paulo poſt illius illationem contigerit? Nondum biennium eſt, cum in vicinia Vir quidam Nobilis ac ſtrenuus, ætatis conſiſtentis, habitus formoſioris atque athletici, ſine ſymptomatis evidentioribus ſub diæta accuratiore vivens, uno verbo, cui ſummam ſenectutem promiſiſſet quilibet, ad latus uxoris repente occumberet, cujus ſubitaneæ mortis cauſa in cadavere ruptura ſiniſtri cordis ventriculi prope oſtium Aortæ, hincque cruoris ad pectus profuſio deprehendebatur. Hunc E. ſi paucis ab obitu horis leviter ſauciati contigiſſet, v. g. in abdomine, nonne, ſolius temporis rationem habens, ex vulnere mortifero deceſſiſſe, autumaſſet? phœnomeni revera exitioſi ignarus, & talis quidem, cujus nulla ſigna præcedanea comparebant, & quale vix unquam viderunt Proſectorũ oculatæ manus. Quadrat huc Caſus, quem ex *Bogdani* literis ad Bartholinum ſuperius tranſcripſi, Ruſtici ſc. ex pugno pectori inflicto poſt quatriduũ defuncti: Ex cujus circum-

circumſtantiis cunctis percuſſionem illam cauſam mortis ſubitaneæ remotam, quæ internam procatarxin moverit, vel concomitantem duntaxat ſecundum regulas artis pronunciarunt ad deponendum Requiſiti.

Multo minus ex temporis à vulnere illato diuturnitate negative deponendum, i. e. vix ſequitur, periit demum poſt nonum, vigeſimum aut trigeſimum diem aut totidem ſeptimanas vulneratus, E. non vi vulneris occubuit, ſeu Vulnus hoc per accidens tantum tale quid præſtitit: quatenus intercedere ejuſmodi nonnunquá valent & ſolent circumſtantię dilatrices, quæ mortem certam & inevitabilem dubiam reddunt, prout v. g. ſuperius de punctura quadam Venæ Iliacæ internæ innui, quæ à portiuncula pinguedinis accumbente forſan obturata, ad decimum tertium uſque diem ſuperſtitem reliquerat fato brevioris termini alias mancipatum. Quemadmodum enim inter reliquos præter vulnera morbos non acuti tantum & quorum tempora breviora ſunt, ſed chronici quoque infiniti, vere & per ſe mortales deprehenduntur, nec horum diuturnitas lethalitatem excludit: Ita nulla apparet ratio, cur vulnus tardius interficiens ſeu chronicum, minus per ſe enecet, modo conditio vulneris eventui fuerit adæquata, id eſt, tale hoc extiterit, cui manus Medica nihil medelę conferre potuerit, actio nihilominus hinc læſa œconomiam vitalem enormiter, quamvis lento ſatis motu, evertat. Quippe ſi termini brevitas mortisve celeritas, ut talis, vix perpetuo lethalitatem per ſe infert, aut concludere permittit, niſi vulneris conditio reſpondeat: neque vulnus in lentam mortem abiens ideo ſalutare dici poterit, ubi ejuſmodi circa idem obſervantur circumſtantiæ, quæ illud lethale pronunciant. Imo ſi ex illis vulneribus, quæ utplurimum mortifera, quosdam aliquando evadere contingit, hæc nihilominus mortalibus per ſe adſcribuntur: nonne horum aliquod, aliquandiu ſalutem promittens, poſt plurium dierum aut ſeptimanarum decurſum fallere atque enecare poterit, & quidem per naturam ac formalitatem ſuam intrinſecam? prout ſuperius jamdum Indigitatum fuit.

Crebriores ſane numerantur caſus, ubi poſt plures demum dies ſanguis extravaſatus, pus ſimiliaque heterogenea, per trepanum, à Chirurgo priore neglectū, cum ſalute ægri, minus ſperata, fuerunt educta, v. g. animadvertente *Scultero Armament. Chir. obſ.* 5. decimo ſeptimo læſionis die, & ſeptimana vigeſima nona, juxta *Eundem obſ.* 13. item annotante *Lamswerde append. ad Scult. obſ.* 11. vigeſimo primo & *obſ.* 48. trigeſimo ſexto demum die: quales ſane percuſſos tandem, operatione hac poſthabita, certa quamvis lenta, morte perituros fuiſſe, non eſt ambigendum, ut vel, aliis miſſis, *Sculteti obſ.* 7. contuſio capitis, ob intermiſſum terebræ uſum, centeſimo die mortem inferens declarare poterat.

Sunt E. nonnulli, & quidem non tantum *Medici*, ſed ex *ICtis* quoque *Farinacius*, qui negotium hoc ita determinare ſatagunt, quaſi, ſi ſymptomata plus minus graviora, in continenti à vulnere, aut brevi poſt, emergentia, ad finem uſque perdurent, cognata ſibi ſocia adſciſcant, aut in hæc commutentur, pariter ad mortem uſque perpetua, lenta etiam mors illud pro cauſa proxima & efficiente agnoſcat, ſin vero non mox, ſed poſt aliquot demum dies, compareant, vulnus minus mortale præſumatur. Aſt horum regula vix tantę autoritatis æſtimari debet, quin ex vulnere quoque immediate tardius ſuccumbat læſus, cui ſymptomata non ſtatim in principio enata, modo poſtmodum exurgentia lęſioni fuerint adæquata, v. g. contuſioni capitis cephalalgia, vertigo, paralyſis, &c. ac vulneris conditio Lethalitatem involvat. Ita *Lamswerde obſ.* 48. refert, juvenem quendam ex caſu contuſionem, hinc binas fiſſuras in dextro ſyncipite paſſum, ad trigeſimum ſextum tamen uſque diem ab omnibus ſymptomatis immunem manſiſſe, tempore vero hoc elapſo febrem, vomitus, convulſiones ſimiliaque huic morbo communia ſuſtinuiſſe, quę trepanum tandem mitigavit, ægrumque ad brevem reconvaleſcentiam præparavit. Quod ſi vero hæc ſimiliaque remedia fuiſſent prętermiſſa, aut etiam, ob ſitum materiæ peccantis ſimiliesve circumſtantias, fruſtraneo conatu applicata, nonne mortem certam ex ejuſmodi percuſſione ſibi augurari potuerit miſer vulneratus, tanquam hujus effectum proximum atque immediatum, quamvis tardius eveniſſet, quod metuiſſet?

Rectius proin judicant v. g. *Salycetus*, *Boerius*, & *Farinacius*, ſi alias conſtet, vulnus, quo læſus periit, extitiſſe mortale, vulneratum ex vulnere deceſſiſſe, præſumi, quandocunque morietur idem, etiam ex intervallo: id eſt, non attendi metam temporis volunt, ſed ſi vulnus ex ſua natura fuerit mortale, & vulneratus proceſſerit, ut inquiunt, de malo in pejus, ac tandem mortuus ſit, ſemper illum ex vulnere obiiſſe hocque per ſe lethale, dicendum.

Altera, cui communiter innituntur Jureconſulti, conjectura inſtrumenti lędentis eſt conditio ſeu habitudo, quam moles æque ac figura ejus ſuggerit, utraque diverſitate ſui vulnus gravius leviusve innuens. Verum quia & circumſtantię ſoli innixi pariter in ancipiti relinquimur, quousque penetrarint eadem arma, & quam partium internarum tetigerint; fallax ſatis videtur, quam inde petimus, præſumptio: cum à ſolo manus ictu ſeu inflicta alapa contuſiones capitis & ἐγκεφάλου commotiones deplorandas aliquando eveniſſe, pręter Practicorum teſtimonia frequens confirmet experientia. Simili ratione lapidis fuſtisve craſſioris impetum ſuſtinent ſine ulla commotione quorundam calvariæ tenaces, dum aliorum olla fiſſilis admodum ab ictu baculi ſeu ferulæ exilioris in fragmenta ſecedit; quorum diſparum ſucceſſivum exempla frequentiora mecum teſtabuntur multi Medicorum ac Chirurgorum, imprimis cadaverū ejuſmodi ſectionibus vacantes.

Tertio ex ſymptomatis inſuper gravioribus ac mitioribus de Lethalitate judicium formant: quam firmum autem hoc ſit, ex illis, quæ ſuperius dicta, ſupporto. Quam tandem conjecturis his addunt, loci vulnerati & partis læſæ conditionem ac vulneris magnitudinem, pariter prolixius jamdum delineatas ac circumſcriptas, ſola inſpectio Vulneris accuratior manifeſtat, quod erat probandum.

Imo eadem cadaverum per peritos luſtratio, quoad reliquas circumſtantias, imprimis procatarxin morboſam, in judicio accuratius enunciando, inſigni pollet emolumento. Tales corpori nonnunquam inexiſtere apparatus morboſos, ſeu partium internarum vitia conformationis & unitatis, quæ illato vulnere faciunt, ut ex hoc, cui alias haud ſuccūberet, mortuus credatur vulneratus, aut ad minimum ambiguus linquatur Magiſtratus æque ac Medicus, utri horum morborum in acceptis ſit ferendus illius obitus, ex iis, quę de infirmitate corporis præcedanea hujuſque influxu in mortem cæſi vario diſſerui, repeto: quibus nihilominus determinandis ſola autopſia perſpicaciſſimus deprehenditur judex v. g. an ſubfuerit vomica pulmonum, apoſtema abdominis, horum ruptura, polypus cordis ſimiliaque, à quibus triſtem vix hactenus opinati fuimus eventum, imo interdum vix per ſomnium cogitaſſemus; quę cum plaga tamen de mortis, ſubitanea aliquando ſatis, cauſalitate certant.

Sed ad alterum nunc Conſectariū generale progredior, Cadaveris Inſpectionis vim atque auctoritatē, in deponēdo ſuper lethalitate, nō parū reprimens: *Sc. operationē hanc in Renunciationibus rite condendis non eſſe inſtrumentum ſolitarium.* Id quod vel ideo minus paradoxum videri poterat, quod, qui de Lethalitate vulnerum judicare poſtulatur, huic non tantum innoteſcere conveniat

quæ

quæ pars & quam late quamque profunde ſauciata, reliquæque vulneri inhærentes circumſtantiæ, ſed præterea requiritur, ut de vulnerati ætate, diſpoſitione ante vulnus perpeſſum, item de cunctis illis, quæ à momento inflicti vulneris primo ad mortis uſque articulum illi contigerunt, ipſi accuratius conſtet: ſc. qualia fuetint arma, quibus illud infligebatur, v. g. an venenata? qualem coluerit vulneratus diætam? ſub qua cœli plaga aut atmoſphæra degerit? an Chirurgus & Medici tempeſtive advocati? qualem hi adhibuerint ſolertiam? quomodo adſtantes ſuo functi fuerint officio? quoto die expirarit &c.? Neceſſariam harum rerum, quæ extra vulnus ſunt, notitiam eſſe, *Celſus lib. 5. cap. 26.* poſtquam quæ vulnera lethalia ac non lethalia, quæ facilioris, quæ difficilioris, curationis, per ipſorum membrorũ vulneratorum naturam determinaverat, his verbis edisſerit. *Quin etiam confert aliquid & ætas & corpus, & vitæ propoſitum & anni tempus, quia facilius ſaneſcit puer vel adoleſcens, quam ſenior; valens, quam infirmus; neque nimis tenuis, neque nimis plenus, quam ſi alterum ex his eſt; integri habitus, quam corrupti; exercitatus, quam iners; ſobrius & temperans &c.* Utpote quibus circumſtantiis aut ignoratis, aut neglectis, ſæpius fit, ut Medicus Lethalitatem per ſe & per accidens diſcernere, uno verbo, de eadem certi quid pronunciare, nequeat: imo Collegia quoque, ob denegatam illarum notitiam, inſpectionis ſeu vulneris hiſtoria quamvis tranſmiſſa lecta ac relecta, ſententiam abſolutam ſuſpendere aut eouſque interdum limitare coguntur, donec pœnam ordinariam ſubterfugiant occiſores.

Cujus erroris ſcandalive vitandi cauſa prudenter agit Magiſtratus, qui in vulneribus non tantum periculoſis, ſed deſperatis quoque, Chirurgo ordinario, aut prius advocato alterum adhuc, imo Medicum peritum, adjungit, non tantum ſcil. quo nihil eorum, quæ in artis poteſtate ſunt, intermittatur, adeoque ſi decedat vulneratus, vulneranti lethalitatis per accidens exceptio ſuccidatur; ſed, quod præprimis hujus loci, quo, quæ decubitus tempore ſucceſſive contigerunt, ab his accuratius animadvertantur, adeoque vel ipſimet homicidii & non-homicidii certiorem probationem ſuppeditent; vel ad Inſpectionem & Renunciationem requiſitos de his circumſtantiis, ut teſtes oculati, admonere & informare queant.

Accedit inſuper & hoc, tales aliquando contingere percuſſiones mortiferas, Capitis v. g. & Præcordiorum, brevi ac non raro in momento enecantes, quæ utut nullam ſenſibus evidentem poſt ſe relinquunt unitatis ſolutionem ſeu Lethalitatis notam, minime tamen ideo pro non lethalibus haberi debent, ut ſuperius innui, in ſectione vero ſubſequente ſpecialius comprobare conabor; ſi nimirum aliæ circumſtantiæ ejuſmodi ictuum impetum & vim ſingularem evincant, v. g. Sanguinis & Lymphæ profuſio. Neque virulentiæ ab armis venenatis vulneri affrictæ ejuſmodi ſemper habitudinem mihi perſuadere poſſum, quæ ſenſoria noſtra afficiat: ſed vel ex notitia, quam de infectione armorum diligentior inquiſitio ſuppeditat, vel ex ſymptomatis, illam colligere jubemur.

Tertium dictorum poriſma penes me ſupprimere mallem, aut ex iis hoc eliciendi facultatem aliis concederem, ne arrogantiæ eriſtam tollere, aliiſque, qui hoc argumenti genus olim evolvere conati fuerint, aliquid vel autoritatis, vel famæ detrahere viderer: aſt eo ipſo, dum poſt *Fortunatum Fidelem & Ambroſium Pareum, Codronchio* quoque, *Sebizio, Suevo, Corbeo &c.* ſuas lucubrationes publico exponere licuit, ſic nec horum manes, niſi æquo animo, ferent ſpero, ſi demum dixero: *Nec ſufficienter, nec pro rei exigentia hanc de Vulnerum Renunciationibus Doctrinam hactenus fuiſſe excultam & traditam, proin emendatione indigere.*

Non gratis me hoc aſſerere judicabunt ſublimioris judicii Ingenia, ſi attendere iis placeat, quæ mox ſubnectam. Sc. primo pluſquam ſuccincti videntur plerique Scriptorum quoad Nervorum vulnera per ſe lethalia determinanda, qui error aut defectus Anatomes ſuperiorum temporum imperfectioris ſoboles eſt, aut, ſi mavis, fœtus abortivus eorum, qui ultra *Veslingii* Syntagma Anatomicum & *Sennerti* Inſtitutionum Epitomen ſapere noluerunt, ſuiſque ſapere ſub fide Juramenti Hippocratis interdixerunt. Sicut enim alias in pathologia, prout quidem hæc in Scholis hactenus tradebatur, plerorumque morborum cauſæ tantum aut in humorum exuperantia, defectu & pravitate, aut viſcerum obſtructionibus atque imbecillitate, hincque vaporum meteoriſationibus, fuerunt ſuppoſitę, & vix ullus Doctorum, ſi *Williſium* alioſque modernos excipias, generis nervoſi per totum corpus diſperſi, & an hujus ſchematis ac diſtributionis occaſione, ramulis nervorum exilioribus læſis ipſum eorum principium ſeu cerebrum vel alia organa intermedia, in conſenſus triſtes ac deplorandi interdum eventus rapi queant, rationẽ habuit; Ita parum aut nihil ex Scriptoribus modo allegatis mihi promittere potui rationalis vulnerum Nervorum lethalium judicii. Aliquando nihilominus illa per ſe mortifera exiſtere, aſſerere haud vereor, illarum videlicet propaginum, quarum, profundius ſitarum, vel puncturis, in convulſiones univerſales & epilepſiam conjicientibus, vel quibus læſionibus enormioribus, quibusve organa vitalia, ſeu cor ac inſtrumenta pneumatica, activitate ſua defraudantur, conveniens haud adhiberi valet medela. Suppono enim, nervorum vulnera non adeo prompte coaleſcere, nec pati ſummam viſcerum horum vitalium in œconomia totius conſervandæ neceſſitatem animæ ſenſitivæ eclipſin, ſeu ſpirituum animalium irradiationem interceptam diuturnã, quin mox tota corruat machina. Quoniam E. ab his motoribus cordis & pulmonum motum, cum vita paribus paſſibus ambulantem, dependere, ex phyſiologicis conſtat: haud ſine ratione infero, vulnera nervorum octavi phrenici & intercoſtalis paris frequentius per ſe lethalia exiſtere. Quamvis enim experientiæ conforme, nervis in habitu ac extremitatibus corporis læſis, i. e. punctis, cõtuſis &c. in iiſdem organis, aut toto corpore convulſiones lethales concitari, his tamen plerumque medelam fieri & mortem hinc imminentem declinari, conſtat: pari nihilominus ratione ac Vaſorum ſanguiferorum, profundius latentium, & quibus ob ſitus rationem remedia congrua applicare haud licet, lacerationes vulneribus per ſe lethalibus accenſemus, non obſtante, quod in artubus eorum hæmorrhagiæ ut plurimum & commode ſatis refrenentur; ita nec, quod nervis exterioribus ſauciatis remedia ſuppetant, ingruentia aut metuenda eorum ſymptomata graviora interpellentia ac ſolventia, de interioribus, v. g. plexibus abdominis, qui auxilia adæquata reſpuunt, idem nobis polliceri valemus. Et ſi aliquando ex ejuſmodi punctura, in ſpaſmos totius, vel organorum vitalium, conjiciente, quis convaleſcat, aut dubium manet, an talis vel tanta fuerit nervi læſio, quam oculis uſurpare haud licet, aut ſalutaris ejuſmodi eventus rarioribus phœnomenis, ſeu naturæ monſtris, accenſeri debet.

Pergerem ad Lymphatica vaſa, quò etiam lactea cum receptaculo lumbari & ductu thoracico ſpectant, de quibus pariter penes hos, qui Vulnerum Lethalium Examina nobis tradiderunt, altum obſervatur ſilentium; quorum nihilominus rupturas ſeu vulnera ac Chyli atque Lymphæ nutritiæ profuſiones aliquando maxime lethales ut pronunciemus, ſanior ratio ſuadet: aſt tractatui ſpecialiori forſan doctrina hæc congruè magis reſervatur; ſufficiat in præſentiarum innuere, neminem hactenus judicium ſuum illi applicuiſſe.

Alterum in Prædeceſſorum argumenti hujus ſcriptis deſide-

ſiderandum eſt, quod recte equidem ſupponentes, partium ad vitam immediate magis neceſſariarum vulnera per ſe mortalia exiſtere, excluſerint nihilominus quaſdam ex harum claſſe, forſan pari jure cum corde, pulmonibus, cerebro &c. hanc prærogativam actioniſque nobilitatem ſibi vendicantes, hinc eidem lethalitati obnoxios. Thoracis ambitus, quem cum pleura coſtæ, ſternum, ſpina & muſculi intercoſtales formant, vulnera penetrantia cum coſtarum fracturis affectibus maximè periculoſis à pleriſque accenſentur, neminem tamen mihi legere contigit, qui hæc aliquando per ſe lethalia conjecturarit, ideo ſc. quod nec ratione actionis, nec uſus, compagem hanc ad vitam immediate neceſſariam concipere poterat ullus eorum, qui in inſpiratione pulmones active ſe habere, putabant, obliti *Galeni* ſui dogmatis, paſſim ab eodem inculcari & à pluribus modernis comprobati, pulmones ad motum thoracis moveri, i. e. ad reſpirationem paſſive magis concurrere. Quo conceſſo ipſis facilè conſtitiſſet, teſtudinem hanc oſſeo-carneam membris vitalibus ac nobilioribus eſſe annumerandam, hinc vulnera ejus majora, i. e. quæ reſpirationem inſigniter lædunt ac ſufflaminant, plus minus mortifera præſumenda; idem olim jamdum annotante eodem *Pergameno 6. de uſu part. cap. 3.* dum à magnis vulneribus, alterutram thoracis partem ſeu ventrem penetrantibus, animal repente parte dimidia reſpiratione privari, plane autem reſpiratione deſtitui aſſerit, ſi pars ejus utraque fuerit confoſſa. Quæ triſtis hujus eventus cauſa intermedia ſit, ex Phyſiologicis commode deciditur, ſive Carteſianam & Svammerdamianam, de aëris ab explicato thorace in pulmones impulſione, ſive Illuſtris Boylii hypotheſin, de pondere ac elaſticitate ejus, admittamus: quia tamen non Tyronibus, ad quos materia hæc non ſpectat, ſed veteranis magis Artis Cultoribus, hæc trutinanda propono, ſpeculationibus his chartam conſumere nolo.

Par ratio videtur fracturæ coſtarum non unius, ſed plurium, aut ſterni ſimul, integro quamvis manente integumento cutaneo ac muſculis quoque ſubſtratis minus læſis: utpote qua ratione extenſio ac conſtrictio pectoris reſpiratoria inſigniter turbatur, ſicque impreſſio illa vitalis, quam ab aëre ambiente fluidum ſanguinis recipit & expectat, brevi & perinde, ac ſi fauces laqueo conſtringantur aut quovis modo obturentur, ceſſat. Bina ejuſmodi exempla in praxi annotavi, fractarum ſc. coſtarum, brevi interficientium, utraque quidem in ſenioribus ſubjectis, & viris decrepitæ ætatis, percuſſionibus nihilominus per ſe lethalibus adſcripta. Nempe Anno 1679. menſe Februarii alter horum à fratre (ut ajebant hæreditatis maturandæ cauſa) cum tanto impetu ſternebatur, ut dorſius allidens ſcamno latus dextrum intra nycthemerum ſuffocatus occumberet: nihil tamen violentiæ præter ſuggillationem partium externarum, quam coſtas nothas tres ſuperiores ac verarum duas inferiores tranſverſim fractas reperi. Pariter 1709. menſis Maii die ſexto, à Magiſtratu requiſitus ſecui cadaver hominis, qui currus onuſti rotis ſubactus poſt paucas horas ſub maximis anguſtiis expiraverat: offendi autem in hoc lateris ſiniſtri coſtas novem & dextri duas ſuperiores confractas, ſextam, ſeptimam verò & octavam ejuſdem lateris luxatas; quamvis nonnullorum vaſorum intercoſtalium & arteriæ mammariæ ſiniſtræ rupturas, ſanguiniſque ad cavum thoracis extravaſationem in hoc miſero acceleraſſe non dubitarim.

Simile quid de ſpinalis medullæ parte inferiore, ſc. intra vertebras thoracis ac lumborum, ſauciata communiter v. g. *Foreſtus lib. 6. obſ. chir. 4.* & *Fallopius de vuln. in genere cap. 4.* aſſerunt, quaſi nec nervorum hujus diramationum, nec fluidi horum cerebralis, viſceribus abdominis inferendi, tanta foret neceſſitas, ut hujus influxu intercepto actiones vitales inhibeantur, quamvis viſcera hæc ſenſu & motu priventur. Verùm quemadmodum *Hippocrates ſ. 3. Coac. 387.* & *Celſus lib. 5. cap. 26.* caudicis hujus medullaris vulnera, ſine illius ſuperioris partis ab inferiori diſcretione, mortalibus accenſeant: ſic rariora forſan numerare continget exempla eorum, qui ex thoracis & lumborum medullæ plagis enormioribus reconvaluerunt; & quas harum *Fallopius* ſanatas perhibet, forſan non adeo magnæ fuerunt, ut vel illius verba innuunt. Si propriam denuo allegare licet experientiam, Anno 1683. die 30. Aprilis, in agro vicino, globulo ſclopeto minore eliſô, Centurioni cuidam Cæſareo perforabatur intra ſecundam ac tertiam lumborum vertebram, ſpina dorſi, ſimulque funis medullaris medietas ſiniſtra, ita tamen, ut nec dextra omnino intacta maneret, unde præter dolores atrociſſimos, mox febris continua, cum delirio & convulſionibus ſubinde intercurrentibus, ſudor algidus, fæcum ac urinæ ſuppreſſio, diſtenſio abdominis & præcordiorum anguſtiæ ſummæ oriebantur finemque vitæ die 8. Maii imponebant. Quod vulnus unius ejuſdemque generis cum illo mihi videbatur, quod *Tulpius l. 3. obſ. 27.* deſcribit, ut ut locum ictus in ſpina non determinet hic: ſub intercoſtalium nihilominus nervorum exortu illud auguror, quod alvi ac veſicæ excretiones impeditas hincque tenſionem abdominis prima & potiſſima illius ſymptomata referat. Quæ quidem, ſi vulneri medela fieri nequeat, v. g. in hoc ſubjecto, cui vivo æque ac mortuo adſtiti, propter globulum & fragmenta ſpinæ nulla arte extrahenda & ſub ſectione demum comparentia, Lethalitati inferendæ capacia videntur: quod ſecretionibus & excretionibus his ſublatis maſſa ſanguinea heterogeneitatibus ipſi haud proportionatis gravetur, viſcera cuncta ac genus vaſorum à ſero reſtagnante inundentur, ac tandem his & abdomine præter modum tenſis ſuffocetur vulneratus. Imo perinde ac ex nervo particulari, in extremitate artuum lacerato frequentius in conſenſum rapitur cerebrum, hincque in lethales convulſiones totum conjicitur corpus: quid mirum, ſi à trunco quaſi hoc nervorum, cui rarius medela fieri poteſt, læſo idem contingat?

Tertio diſquiſitioni ſobriæ vix unquam expoſitum legimus, quid de Percuſſionum plurium ſimul factarum, ſingularum equidem minùs lethalium, ſyndrome cenſendum ſit, ſi ex tali moriatur percuſſus? numne ſc. hæc Lethalitatem inferat? Ubi ſane affirmativa probabilis ſatis videtur, ideo quod plurium membrorum contuſiones, lacerationes aut vulnera multos dolores, inflammationes & ſpaſmos pariant, adeoque ſanguinis & ſpirituum motum hinc inde enormius turbent, v. g. contundatur Muſculus temporalis, Inguina cum Peritoneo, lacerentur Membranæ Cerebri &c. Quinimo ſæviores fuſtigationes ac flagellationes, quibuſvis durioribus inſtrumentis, in partibus externis ad ſuggillationem uſque factas, quamvis vaſa interna haud lacerarint, interficere, experientiâ conſtat: ſi imprimis Percuſſus infirmior ac valetudinis cauſariæ fuerit, v. g. phthiſicus, hecticus, anheloſus, lipothymiis facilè expoſitus, febricitans &c. nihil interim erroris vel à Percuſſo, vel Chirurgo, commiſſum & graviora mox ſymptomata ſecuta fuerint. Quatenus nempè hinc factæ ſuggilationes circulationem ſanguinis vitalem atque ſpirituum maximopere interpellant.

Denique pro argumenti exigentia doctrinam hanc olim haud fuiſſe traditam, hinc evincere poſſem, quod aliquando vulnera minùs lethalia per ſe lethalibus adſcripſerint, v. g. veſicæ fundi vulnera cuncta, contra revera lethalia minus talia proclamarint, v. g. Lienis, ſubſtantiam hujus viſceris tantùm, non vaſa ejus majora, afficientia: quem utrumque errorem, ſimileſque plures,

Digitized by Google

plures, minus pariter accurata ſitus, connexionis, atque texturæ organorum peperit luſtratio. Imo tandem eò uſque crevit quorundam ſpirituum narcoſis, ut organi haud exiſtentis vulnera inter ſimpliciter lethalia retulerint, retis ſc. mirabilis, vere mirabilia, quippe in Anatomicorum ejuſmodi mirabili cerebro ficti potius, quam ejus baſi ſubtenſi. Cenſuræ hujus fundamentum ex Modernorum Anatomicorum conſenſu prolixe exponerem, niſi illis ingeniis cuncta, quæ nova, ſordeſcere noſſem; forſan proin tolerabilior ipſis erit virgula cenſoria *Jacobi Berengarii Carpenſis*, ante ſeſquiſæculum Anatomen ac Chirurgiam docentis, qui in *Iſagoge in Anatom. Corpor. hum.* ubi *Experientiam ſenſualem ſibi Aurigam*, ait, *iſtud rete ego nunquam vidi*, ingenue fatetur, fatua ejuſmodi inſomnia ſe ſucceſſoribus diſcuſſurum ſperans, Proh! fruſtra. Aſt ne ulli in recenſendis pluribus hujus generis ſolœciſmis Anatomico-pathologicis moleſtiam creem, hæc pro firmando poſteriore hoc Corollario & pro parte hujus materiæ generali evolvenda nunc ſufficiant.

Modo illud adhuc adjecero, nullum Medicorum jure culpari, nec penes hunc ignorantiæ ſipatium dici poſſe, multo minus eundem erubeſcere debere, ſi poſt caſus difficilioris enarrationem inconcinnam, aut ubi forſan omnium circumſtantiarum, ad accuratius nihilominus deponendum ſcitu neceſſariarum, notitia minùs ſuppetit, Judicium ſuum detrectet, ſuſpendat, aut dubie vel ſub conditione deponat: approbante circumſpectam hanc modeſtiam *Codronchio meth. teſtif. c. 3.* ubi quemlibet Medicum ſententiæ potius peritorum magis ſe ſubmittere, quam in caſu minùs firmatum frivole ac in alterius præjudicium & Juſtitiæ violationem decernere, ſuadet. Cui adſtipulatur *F. Fidelis in concluſ.* Operis, *de Relat. Medicor.* hoc contextu: *Sed illud etiam ignorandum non eſt, in nonnullas rerum occaſiones Medicum nonnunquam incidere, ut, cum nihil certi de re propoſita conſtet, dubia omnia incertaque referre nos etiam oporteat. Non ſemper enim prompta ſunt rerum atque affectionum nota: ut propterea in dubia atque ancipiti Medicorum relatione ſatis juſta eſſe poſſit excuſatio.* Et perperam agit, qui rationibus concludentibus minùs ſufficienter inſtructus caſum ancipitem dirimere audet, i. e. tale quid aſſerere ſibi præſumit, de quo ipſemet dubitat, aut dubitare poterat debebatque. Non adeo diu eſt, cum de vulnere tranſverſali tendinis majoris, qui patellam in crure ſiniſtro obtegit atque firmat, ab inſultu improvido equi inflicto, deponere me poſtulabat Prætor hujus civitatis, poſtquam nimirum ab hoc ortus & per abdominis lateris ejuſdem integumenta ad umbilicalem uſque regionem aſcendens Sphacelus, ſimulque inteſtinorum aliqualis Gangræna vulneratum tertia die occiderat. Lethalis hæc videbatur contuſio, ratione Sphaceli ac Gangrænæ brevi ſupervenientis; aſt minus talis, quod præter tendinem nominatum nihil laceraverat, & ſymptomatum aliàs graviorum expers: hinc maloi potius in ambiguo linquere, quam frivole aſſerere negareve, caſus hujus lethalitatem.

Quinimo nec Collegiis de ſententia ferenda ambigentibus, & interloquendo, ut aiunt, minùs accurate atque confuſe à Medico ac Chirurgo obſervata atque enarrata technice ac perſpicue magis explicari poſtulantibus, hæſitantia ejuſmodi vitio verti debet: Ita tamen, ut defectus momentoſos innuant, quibus illos erroris, obſcuritatis, præcipitantiæ &c. convincant, ſicque perſpicuitati ac veritati eruendæ occaſionem præſtent. Quamvis Medicis cum cæteris peritis leges baeumque interpretes. v. g. *Baldus prim. conſtit. ff.* n. 16. *Maſcardus concluſ.* 1069. *Gailius obſ.* 111. *atque Pacianus* l. 1. *cap.* 47. *num.* 25. in hoc faveant, ut non ſemper de rei veritate, ſed credulitate ſeu probabilitate, etiam tantùm, in cauſis nempe, quæ in ſenſus minus incurrunt, nec aliàs certo ſciri poſſunt, deponant, etiam in ejuſmodi caſibus, ubi Magiſtratus illorum relationem jurejorando confirmari poſtulat.

Sect. 2. *De Renunciatione Vulnerum in Specie.*

In quas & quot claſſes vulnera ſeu læſiones lethales intuitu functionum vitalium dirimi queant, ſuperius dictum: nunc ubi earum ſingulæ perluſtrandæ, his recenſendis ordo ille appropriatus eſto, quem corporis ſtructura ſuggerit, adeoque à capite mihi initium petere liceat, hinc ad thoracem & abdomen horumque partium vulnera decenſuro.

Cap. 1. *De Capitis Vulneribus Lethalibus.*

Sanè ſi in ulla parte corporis vulnerum lethalium ætiologiam determinare difficile, Capitis & Cerebri percuſſiones ſunt, quæ diſparis planè eventus obſervantur, dum earum graviores aliquando ſanantur, ex levioribus verò interdum moriuntur percuſſi, quod utrumque præter autorum obſervationes frequentior comprobat experientia: videnturque capitis vulnera peculiare ac diverſum quid à pleriſque reliquis alere, ut vel ex ipſorum ſymptomatis atrocioribus evidens fit, ratione cujus ſedula iis non minus in curatione, ac ſi ferendum fuerit de mortalitate eorum judicium, adhibenda erit prudentia atque opera.

Phœnomeni hujus rationem redditurus *F. Fidelis lib. 4. ſ. 2. c. 6.* i. e. cur capitis vulnera ſua natura nunquam tuta ſint? tres imprimis indigitat circumſtantias, partis nempè naturam, errandi facilitatem, & curandi difficultatem. Cui equidem per poriſſima adſtipulor, modò ratione partis affectæ (cum ille de integumentorum tantùm externorum vulneribus diſſerat) addatur, leviſſimam etiam cerebri denudationem aliquando mortem præſtare, ſi nimirum ab incongruo aëre, qualem ſæpius vix diſcernimus, alteretur hujuſque textura tenerrima, hinc mutabilis valde, immutetur. Imo, quæ circumſtantia & nocendi ratio non infrequens forſan, ipſius cerebri ingens commotio ejuſque tubulorum enormior concuſſio, complicatio atque contorſio, quam nulla oculorum acies diſcernit, mortis ſub vulnere alias exili exiſtit cauſa, ab imprudentioribus vix animadverſa.

Quibus addo contrafiſſuras, de quibus inferius prolixius agetur, item rupturas vaſorum profundiùs reconditorum, hincque ſanguinem ejuſdem loci extravaſatum, aut cruorem, qui ex vaſis etiam elatioribus laceratis ad inferiora deſcendit, v. g. ad oſſis temporum inferiorem partem, quæ organa auditus aſſervat: quia nimirum nullo artis inſtrumento inde educi valet, niſi forſan aliquando Natura inimitabili tendentia ejus excretionem per meatum auditorium præſtet. Hujus generis Percuſſionem Capitis ejuſque à Medico atque Chirurgo factam relationem Anno 1679. d. 23. & 29. Septemb. Collegii Noſtri Cenſuræ exponebat Quæſtor Libenvverdenſis. Ubi quidam Andreas Pfennig ex ictibus violentioribus altero die mortem obierat, In calvaria verò ejus diſſecta prope Os Petroſum, ſeu intra hoc & Duram Meningem, aliquid ſanguinis congrumati, forſan per canaliculorum vicinorum rupturam huc depoſiti, reperiebatur; licet nec in hoc oſſe, nec cæteris calvariæ partibus, ulla fractura comparuerit. Per ſe nihilominus lethalis hæc extravaſatio, ob ſitus declivitatem, fuit pronunciata.

Equidem enormiores capitis contuſiones præter phænomena externa ſymptomata diverſa ſibi familiaria habent, è quibus rupturas ejuſmodi intrinſecas dignoſcere, non adeo difficile deprehenditur: ſc. ſic mox ab ictu in humum proſternantur percuſſi, ſenſus cum motu aboleantur, ſanguinem per os, nares ac aures illi profundent,

fundant, oculi inflentur ac inflammentur, vomant, ac remittentibus etiam his ſymptomatis inſequentibus diebus gravitate capitis notabili premantur. ... antur tamen illarum quoque leviores, quæ quamvis non mox in principio, certe temporis progreſſu, propter extravaſationem quoque cruoris minorem, graviora ſymptomata patiant, ac præter opinionem enecant, adeoque nec his fidendum.

Quia autem ictus capiti illati vel ejus tantùm integumenta exteriora afficiunt cutem ſc. cum ſubſtratis muſculis, vel cranium, vel ἐγκέφαλον: de prioribus notandum, hæc quocunque modo facta, mortem per ſe haud inferre, niſi cerebri ingens commotio ſimilisve ſubſit. De muſculi temporalis vulnere equidem vetus eſt nonnullorum cantilena, ejus contuſiones inciſionesve grandiores per ſe lethales exiſtere, ideo quod *Hippocrates* 3. *Coac. prænot. 369. de Vulner. Cap.* 19. ſectionem hujus muſculi convulſionem oppoſiti excipere, ac de *articul. t.* 27. muſculos hos p. n. alteratos ac tenſos febrem continuam & ſoporem inducere, aſſeruerit: cujus eventus triſtis hanc rationem vulgo reddunt, quod arteria & nervis inſignioribus gaudeat. Quamvis potior videatur interior ejuſdem ſtructura radioſa, ſeu ex totidem muſculis penniformibus compoſitio, cujus intuitu vix in ulla ſui parte, exterius carnea viſa, lædi poteſt, quin laceretur unus alterve tendo diverſorum muſculorum, hujus compagem conſtituentium: imò nec radioſus ſimplex, ſed biventer & ex duobus quaſi compoſitus obſervatur, quorum, inſtar binarum laminarum, ſibi inſtratarum, extremitates tendineæ in medio illius compagis coeunt; ut taceam pericranium, illi ſuperinſtratum, aut hinc emanans, cujus læſiones periculi magis plenas teſtatur experientia, per continuitatem ſc. quæ ipſi cum dura matre intercedit. Quibus addendum, quod muſculos hic nervos ſuos à radicibus, ex Cerebro ſeu Medulla oblongata immediate magis emergentibus, hinc breviotis ab eorum exortu diſtantiæ, recipiat binos à tertio & unum à quinto pari: facilius proin hoc ſenſuum & motus organum cum ſuis membranis ad febrem uſque, delirium, paralyſin, convulſiones &c. in conſenſum rapiat.

Aſt eo ipſo, dum *Hippocrates* ex Muſculi Crotaphitis plagis non convulſionem univerſalem, ſed particularem tantùm, oppoſiti nempe ejuſdem nominis muſculi, & ex illius, per maxillæ luxationem, tenſione ſoporem febremque continuam, quibus nihilominus tempeſtiva oſſis tranſlocati reſtauratione mederi licet, hinc ſymptomata per ſe lethalia ex læſionibus ejuſmodi evenire, minime aſſerit; neque ulla pars huic muſculo præ reliquis peculiaris, id eſt, cui laceratæ non adæquata remedia ſuppetant, contigit: traditionem hanc mirari ſeu ridere potius, quàm refutare, congruum mihi videtur, & quæ contuſiones ac vulnera ejuſmodi excipit, mortem ex accidente ſaltem aut propter alias læſiones coincidentes, ſupervenire, puto.

Stant à partibus meis infiniti Medici ac Chirurgi, qui hunc muſculum partim caſu enormiter vulneratum, partim manu provida Chirurgi inciſum, feliciter coaluiſſe perhibent, quorum pauciores allegare impræſentiarum ſufficiet. Prioris nempe claſſis *Pavvinum in Hippocrat. de Vuln. cap. p.* 147. *Fontanum in epiſt. Veſal. p.* 14. *Scultetum arm. chir. obſ.* 3. *Gandorpium ſpecul. Chir. obſ.* 11. *&* 12. *Volcherum Coiter obſ. anat. chir. p.* 111. *Cattierium obſ.* 9. *& Wiſeman of Wounds cap.* 9. poſterioris verò, i. e. ſectionem chirurgicam ejuſdem muſculi in caſu neceſſitatis haud omnimode declinantis, ſed cum ſalute ægrorum factam perhibentis, *Fontanum* l. a. *part.* 3. *Borellum cent.* 2. *obſ.* 20. *Pawium* l. a. *p.* 176 *Riverium obſ. à Formio commun* 19 & *ab Aimar commun* 4. *Marchettum obſ. chir.* 15. *Joh. van Meekren obſ. chir. cap.* 1. *Cornelium van de Voorde Lichtende Fackel der Chirurgie p.* 4-6. & *hujus Scholiaſten.* l. a. *item Wiſeman* l. a. Quibus propriam experientiam jungo, per quam olim *Lugduni Gallorum* in Noſocomio, quod *l' Hoſtel de Dieu* vocant, in puero 10.

circiter annorum dextrum muſculum temporalem caſu ab alto ita contuſum atque laceratum fuiſſe recordor, ut ſuperveniente ſuppuratione os ſubjacens hinc inde nudum plane, imo in hoc ſub illius latere poſtico fiſſuram cernere contigerit, cujus perſequendæ cauſa ejus inſigni ſatis fibrarum lateralium faſciculum incidere cogebatur Chirurgus: qui nihilominus poſt delirium, febrem & convulſiones exantlatas ſanitati pristinæ reſtituebatur. Item militem conſiſtentis ætatis, cujus ſiniſter Crotaphites obliquo vulnere verſus genam uſque ſcuti diſciſſus erat, paucis tantum fibrarum in medii profundo intactis faſciculis, quique præter illius antagoniſtæ convulſionem hæmorrhagiam inſignem & febrem aliquot dierum, nihil ſymptomatis patiebatur, paucarum ſeptimanarum cura ad cicatricis uſque cutaneæ inductionem ſanatum eodem in loco relinquebam. Imo provocare poſſem ad acta publica Quæſturæ Skeudicenſis vicinæ, à cujus Præfecto Anno 1679. d. 7. Julii ut de fœmina quadam, uxore civis noſtratis, in pago, *Schönau* dicto, vehementius vulnerata, deponerem, poſtulabar: in qua præter vulnus brachii dextri & manus ſiniſtræ plagam capitis obſervabam; ſpithamam circiter longitudine æquantem, i. e. ab occipitio per temporum ſiniſtrum & frontem ad naſum uſque vergentem, ſimulque muſculum temporalem ac ejus vaſa enormiter, calvariam quoque & meninges cum cerebro, cujus etiam aliqua portio excernebatur, in occipitio non leviter inciſa deprehendi, cum aphonia ſenſuum que fere omnium per biduum ablatione, febre tamen non adeo magna: quæ nihilominus miſera in hanc urbem & ad ſuos delata intra aliquot ſeptimanas ſanata fuit.

Paucis, niſi vel calvariæ fractura, vel cerebri commotio & vaſorum ruptura plagæ aut contuſioni muſculi temporalis combinentur, hæ mortem vix unquam inferunt. Cujus limitationis intuitu nec adeo paradoxa videri poterit *Ant. de Heide obſ. medic.* 20. dum muſculus temporalis forma crucis inciſus in cane equidem concitabat hæmorrhagiam profuſam brevi tamen inhibitam qui ſine ullis gravioribus alias ſymptomatis brevi convaleſcebat; ſine dubio, quod vulnus hoc ſimplex omnino extiterit, nullaque contuſione concuſſioneve cerebri ſtipatum.

Porro Calvariæ fracturæ in ſe numquam mortem inferunt, ſed propter adjuncta tantùm ſine quibus tamen rarius contingunt vel contingere valent, ſc. commotionem cerebri inſigniorem, vaſorum interiorum rupturas, fragmenta membranis ac cerebro infixa, a[illegible] jus compreſſionem atque lacerationem: Proin ſi funeſtus iis ſuperveniat eventus, ejus ætiologia ab una alterave harum ſimiliumque circumſtantiarum erit petenda. Neque omnis vaſorum intra calvariam ruptura & ſanguinis profuſio, calvariæ depreſſio cerebrive compreſſio & vulnus ac à fragmentis punctura mortem infert: ſed fracturæ conditio demum diverſa ejuſmodi pathemata horumque circumſtantias modo per ſe, modo per accidens tantùm, lethalia reddit; illud quidem ſi ratione fracturæ adjunctis his congrua medela fieri nequeat, hoc, ſi eandem admittant. Commotio verò cerebri mortis cauſa quando & quando non, judicari debeat, inferius declarabo.

Chirurgia E. illorum, quia in eo conſiſtit ut vel læſionibus internis admoveantur remedia adæquata, vel educantur ac removeantur heterogenea, ſymptomatis lethalibus occaſioni exiſtentia, nempè calvaria depreſſa, feſtuca pungens & ſanguis atque ſanies comprimentia & putreſcentia: ante omnia hic mihi ex ſuperioribus repetere concedatur illud *Hippocratis* effatum. Medicum qui ſufficit ad cognoſcendum, ſufficere quoque ad ſanandum; & per conſequens fracturas calvariæ, quas vel ratione exilitatis ſummæ, vel ut contrafiſſuras, dignoſcere haud licebat, ſolerti quamvis adhibita indagatione, ſi enarratarum circumſtantiarum graviorum aliquam cum pravis & pertinacibus ſymptomatis ſibi combinatam gerant, mortifera per ſe præſumerem,

urpore quibus non perſpectis, aut vix dignoſcibilibus, ne medicina applicari poterat. Deinde, utut ſatis manifeſta ſit fractura, i. e. quam oculus aut ſpecilli contactus dijudicet, eo ipſo nihilominus, dum ratione ſitus ſimul utique circumſtantiarum, de quibus ſucceſſive in ſequentibus diſſerendi dabitur occaſio, intrinſecus latentibus congrua remedia denegantur, etiam hoc nomine fracturæ aliquando mortiferæ evadunt, v. g. ſi ſanguis extravaſatus ſub meningibus & interioribus ἐγκεφάλου receſſibus hæreat.

Sic poſthabitis fracturarum enarrationibus, quas alii cum *Hippocrate* ſub quinario, alii cum *Paulo* ſub ſenario, numero complectuntur, ſub ea diſpatirare mihi hoc loco illas concipio, ut alia ſit Fiſſura, alia effractura ſeu depreſſio, alia contuſio ſeu colliſio, alia ſedes, aliaque contrafiſſura: hinc in earum mortalitate evolvenda ita procedo.

Fiſſura quia vel evidens, vel cœca ſeu abſtruſa magis, illa vix unquam lethalis eſt, quod vel immittendis medicamentis ac educendis moleſtiis ſatis pateat, vel quod, ſi per anguſtiam ſuam operas neceſſarias haud admittat, de ſui dilatatione nihilominus Chirurgum admoneat: atque ſi inde moriatur percuſſus, ex accidente tantum talis dici debet. Aſt de cœca ſeu capillari ſi conſtet, omnem prudentiam indagatricem ipſi fuiſſe adhibitam, hanc tamen nullo modo conjecturari licuiſſe v. g. ſi verenda mox in principio haud emergant ſymptomata, ſubitanea tamen aut lenta etiam aliquatenus morte & præter expectationem ſuccumbat æger, hanc, ſi aliqua mortis cauſa, etiam ſi talis, quæ alias commode ſatis ablata & educta fuiſſet, ſub calvariæ ſectione reperiatur, lethalem enunciatem, quod malo haud perſpecto, ut minus perſpicuo non valuerit fieri medicina. Paradoxum hoc aſſertum videbitur pluribus, imo ejus contrarium in Collegiis non raro renunciari novi, ideo quod fiſſura in ſe nihil lethalitatis involvat, ſanguis extravaſatus ac ſanies tempeſtive ſatis educi queat, terminus mortis interdum ſatis longus, v. g in caſu ſequente: aſt difficultatem dignotionis probe ponderantes, hanc ſummam, difficilem quoque omnimode, curam, inviti poſt hac fatebuntur, ac in accuſando magis Chirurgo, quam vulneratore, haud adeo præcipites ſe dabunt.

Comprobant hoc Obſervationes frequentiores, v. gr. penes *Pavv. in Hippocr. de vuln. cap. p.* 82. qui refert, quendam à compotatore in Bregmaris os dextrum poculo [illegible] percuſſum, hujus tamen integumentis mollioribus apertis nihil fiſſi in Oſſa repertum fuiſſe, ægrum paululum ſe habuiſſe & obambulaſſe: donec poſt decimum menſem inter ambulandum vertigine correptus conciderit & brevi poſt expirarit, apertoque Cranio in ictus loco os plane putridum fœtidumque cum meninge comparuerit: ideo ſc. quod ab inſenſibilibus ſtaminum, ſeu fibrillarum oſſearum, tabularum calvariæ meditullium intercurrentium, contuſionibus lacerata fuerint vaſa illi intertexta, quorum cruor extillans in inflammationem, hocque meninges & Cerebrum in conſenſum lethalem abripuerit, cui ſimilem Hiſtoriam *Vallerıola* in *Comment. in Hipp. de vuln. cap. ad c.* 15. ſuppeditat. Ejuſdem forte generis dicenda erit occulta illa Rima, quam *Tulpius obſ.* 1. *c.* 2. deſcribit, & ex qua, omnibus remediis irritis periit ſexta die Vulneratus: cujus Cranium, tam vivi, quam cadaveris, diſſectum foris illæſum plane deprehendebatur, intus nihilominus ſui fiſſuras, una cum ſanguine, ad baſin Cerebri depoſitum, & Cerebello ſyderato oſtendens. Sane Tabolam Calvariæ externam ictui illato minus cedere, findi nihilominus plus minus internam, hinc inde experimur, qualis læſionis ſpecies lethalitatem plerumque pediſſequam habet, ſi non ob aliam cauſam, certe vaſa lacerata, hincque ſanguinis ad interiora profuſionem. Ita v g. *Fallopius in Hipp. de vuln. cap.* 13. perhibet, ſe in Nobilis cujuſdam Studioſi Occipitio percuſſo (raſo etiam) nullam equidem vidiſſe fiſſuram, donec Lamina ſuperiore penitus abraſa inferior la[r]gam ſatis ſtiterit. Simile quid de Sutore quodam Pariſienſe, lapide percuſſo *Anonymus ille Gallus* cujus aliquoties jamdum memini, *L'art de faire des Rapports,* narrat, hunc equidem intra quindecim dies ſanatum evaſiſſe, poſtmodum verò duris ſymptomatis prehenſum quinta circiter ſeptimana expiraſſe: ſuper hujus dura matre repertam fuiſſe ſaniem purulentam, quæ hanc lividam maximè reddiderit, & in Cranii pariete interno viſam fiſſuram cum aliquali hujus eroſione, recta quidem ſub loco, qui ictum exceperat, integra lamina exteriore. *Hic caſus*, inquit *Berengarius de fract. cran. part.* 2. *c.* 1. *inter alios timendus eſt, quia Medicus cum maxima difficultate poteſt judicare illam ſpeciem læſionis maximè ſenſu, ſed judicio tantum præſumptivo judicabit, viſis accidentibus, quæ ſequuntur ad talem ſpeciem &c.* Quæ tamen pariter aut non mox eveniunt, aut fallunt.

Minoris ergo periculi erit fractura latior & patula magis præ arctiore, atque inepte argumentantur ab illis frequentius ſanatis, ad minores, capillares ac minus ſenſibiles, cum, hæ plures perimant, ob rationes indigitatas, ſanguinis imprimis ad ἐγκέφαλον profuſionem, illarum enormiores quoque feliciter curari, experientia crebrior comprobet. *Etenim etſi rima ſit tam anguſta*, inquit *Ægineta*, *ut ſenſum exiguitate fallat, tamen pluribus mortis cauſa fuit:* quanquam non tam ob rimam ipſam, quam ob ſanguinem ſupra interiora Calvariæ profuſum, tale quid eveniat. Ad quas latentes fiſſuras quoque referendæ, quæ in oſſibus Calvariæ profundioribus v. g. oſſium temporum inferiore parte, oſſe Sphenoide, orbitarum, oculorum &c. eveniunt, ſub baſi Cerebri latitantes, hinc nulla oculorum mentiſve acie comprehenſibiles, & læſionibus Capitis per ſe lethalibus annumerandæ. Non quidem in ſe, ſed quatenus vaſa ſanguifera rumpunt, aut ſub iiſdem teſtæ aut fragmenta ſecedunt, membranas cerebrumque pungentes ac vellicantes: qualia educere, nulli arti conceditur, exitium nihilominus ægro parant.

In ſpecie ſi fiſſura in ipſam inciderit ſuturam, difficillimũ eam dignoſci, *Hip. de Vuln. cap.* 16. tradit, *Fallunt* enim, inquit, *& mentem & viſum Medici hæ ſuturæ, fiſſuræ ſpeciem referentes & reliquo oſſe aſperiores exiſtentes, niſi vehementer diſſecta fuerint ac diſſoluta.* Seu ſecundum *Fallopium in Hippocr. de vulner. cap.* 19. quoniam aſperitas ſpecillo deprehenſa non indicare facit Vulnus ſuturæ, & ambigui recedimus ab exploratione facta: num illa naturalis, i. e. Suturæ propria, num præternaturalis, ſeu à percuſſione ſuperinducta: *Credimus*, pergit *Fallopius, enim ſuturam tangere, & erit vulnus, & econtra, oculus etiam decipitur, qui videbit ſuturam, & credet os eſſe fractum:* niſi forſan ſuturæ ipſæ rimam patiantur latiorem, ſeu hiatum manifeſtum, quem diſſolutionis nomine Hippocrates innuit, dehiſcentiam forte commodius dicere liceret. Per conſequens ſi nec oculus, nec ratio, his vitiis detegendis, ſemper adæquata, quid mirum, mortem, quæ ejuſmodi fiſſuras inſequitur, ex conditione vulneris, non Imperitia Chirurgi, obveniſſe dicamus, i. e. has, quod iis mederi haud licuerit, per ſe lethales aſſeramus. Cunctos verò Medicos mihi adſtipulantes promitto, fiſſuram, qua interaneorum læſorum remedia excluduntur, aut heterogeneitatibus ad mortem uſque moleſtis exitus denegatur, ſemper lethalem eſſe: quod quibus modis evenire queat, inferius tradetur.

Alias verò etiam aliquando evenire ſolet, quod rex ſibi in Praxi viſum *Berengarius Carpenſis l.* 4. *part.* 1 tradit, partem Cranii, à re obtuſiore percuſſam, partem oſſis ſibi oppoſitam, per ſuturam tamen ſibi connexam, eò uſque impellere, ut commiſſura illa intermedia plus minus evidenter aut omnino non ſolvatur & hiet, huic tamen intertextæ villæ membraneæ ac vaſa conquaſſentur ac lacerentur, hinc cum ſanguine è vaſis ruptis deſtillante temporis ſucceſſu putreſiant & in pus abeant. Quod, quemadmodum, cute haud lacerata, difficilioris

pariter

pariter cognitionis, ſic difficilioris quoque medelæ eſt; atque ideo læſio hujus generis ut plurimum, hinc per ſe, lethalis erit dicenda.

Inciſio ac punctura aliæ ſedis nomine venientes in ſe mortis cauſa minime dici debent: quia utplurimùm cum vulnere evidentes ſatis & in oculos incurrunt, ideoque patulam viam immittendis remediis & educendis noxiis concedunt, vel de ampliando illa nos monent.

Neque effracturarum talis exiſtit conditio, quin ſenſibus ſatis obviæ ſint ac cæteris paribus Chirurgiam promptius admittant: niſi quod aliquando ſanguis & ſanies una cum fragmentis oſſis ſui eductionem detrectent. Quæ ſanguinis ac ſaniei evacuationem morentur, paulo poſt dicetur: de teſtis verò ſeu fragmentis a calvaria ſecedentibus, & vel extremitatibus ſuis acutis, quaſi ſpiculis, meninges ac cerebrum pungentibus ac perforantibus, vel mole ſua eadem comprimentibus, monendum, utraque ratione hæc exitioſa valde exiſtere. Quippe ſive mole, ſive acuiete, in membranas agant, illa comprimendo, his irritando, & in ſpaſmos eas concitando, circulationem per vaſa turbant & graves inflammationes movent, cerebrum verò ſimul in ſphacelum conjiciunt, ſpirituum diſpenſationem inhibent & apoplexiam provocant. Per conſequens ſi vel fragmenta hæc ita ſe habeant, ut commode protrahi nequiverint, vel eouſq; læſerint, ut protracta quamvis, effectus graviores poſt ſe reliquerint: lethales capitis percuſſiones aliquando reddere poſſunt. Priore nempe ratione, ſi portio oſſis avulſa ſeu fragmentum ſub os integrum ita ſe receperit, ut ubi hæreat, neſcius Chirurgus illud apprehendere & extrahere haud valeat, aut v.g. ad baſin cerebri hujuſve interiora adeo profunde, aut in ſimilem quendam locum, depoſitum fuerit, ubi inſtrumentorum uſus ſiſtet, v.g. ex fractura orbitæ oculi, oſſis cuneiformis &c. Imo quamvis commode ſatis, mediante ſive trepano, ſive per ipſam effracturam patulam, tale oſſiculum protrahatur, adeo ut ſymptomata graviora ad unam alteramve horam remittant, & ſenſus ad priſtinum ſtatum ac vigorem ſe denuo recipiant, redeunt tamen illa, paulo poſt cum impetu: vulnus, propter ejuſdem dolorem impreſſionem factam, etiam hoc remoto, percuſſum interimit, hinc lethale manet.

Ambigua magis videtur contuſio ſeu depreſſio calvariæ, quia cum ab hac modo fovea remanet, modo eadem deletur, in priore caſu, etiam citra ullius ſymptomatis apparitionem Chirurgo metum rupturæ tabulæ internæ ac vaſorum illi incutere & elevatorii atque trepani uſum commendare poterat. Quinimo hæc introceſſio cerebro ac Membranis comprimendo vim infert, ſeu motum ſanguinis & ſpirituum plus minus evidenter turbat, in adultis utplurimùm cum fractura. Adeoque ex colliſione illa, quam cum externæ tabulæ lacuna, ſine ulla accidentium moleſtia in juvene teſtatur *Paw p.* 91. poſt trimeſtre eveniens mors artificis potius ſecuritati & negligentiæ erit adſcribenda. In poſteriore nec de eadem conſtat, nec talem, niſi ex ſymptomatum vehementia ſuſpicari, aut per cadaveris ſectionem judicare, licebit; hinc ejus effectus haud ſemper attendere, multo minus avertere, poterit ſagaciſſimus, & ſine dubio non culpa Chirurgi, ſed aggreſſoris, perit percuſſus.

Ex contrafiſſura, oppoſitione ſeu reſonitu demum ſi moriatur idem, cum ſanguine extravaſato, fragmentorum ad interiora receſſu ſimilive circumſtantia, non ſine ratione me hanc per ſe lethalibus fracturis accenſere, illi annuent, qui in primis artis Principiis evolvendis operam ſuam aliquando collocarunt. Hos enim ex *Hippocrate de vuln. capit. t.* 9. non poſſunt latere hæc verba: *Si os vulneratur alio capitis loco, quam quo ulcus habet homo, quintus hic modus eſt, quod infortunium ubi accidit, nulla re juvare valebis: non enim ſcire potes, ubinam malum hæreat, imo num æger vulneratus ſit, aut quanam capitis parte, etiamſi maximè quæras, certior fies.* Hinc *Paw.* *p.* 106. *vere infelices ac infortunatos ejuſmodi percuſſos proclamat, qui nec ipſi ſciunt, an, & quo loco læſi ſint, nec Medicus ac Chirurgus hac de re certior fieri poteſt, niſi cum jam conclamatum eſt.* Et *Pareus* 9 c. 8 ait, cum nullo certo ſigno hoc fracturæ genus dignoſci valeat, ſi quando ex tali mors conſecuta fuerit, venia dignum cenſendum eſſe Chirurgum.

An ejuſmodi contrafiſſuræ dentur, ſeu unquam exiſtant, prolixe quidem diſceptare novi Doctores æque, ac Practicos, ut cernere eſt penes *Fallopium in Hippocr. de vuln. capit. c.* 14. *Berenga rium part.* 2. *c.* 2. *Joh. Baptiſt Corteſ. in Hipp. de vuln. cap. part.* 2. *t.* 2. *A. à Cruce Chir.* l. 2 *cap* 1. *Pareum* l. 9. c. 8. *Sennertum pr.* l. c. *part.* 1. *c.* 23. *Diemerbroek anat. l.* 11. *c.* 1. *John. Brown of Wound* c 13. & *Amon. de Heide annotat in Cornel. van de Voord Fackel der Chir.* horum aliis illas aſſerentibus, aliis negantibus: inter quorum illos reperio *Pareum, L.* 4. *Nic Florent. Serm.* 7. *ſum.* 2 tr 4 c. 1. *à Cruce, Pawium anat. ſuccent. l oſſ.* t *obſ.* 1. Quibus ſane obſtrepere nefas, multo minus Berengario ſubſcribendum, quando illos, qui ἀπήχημα ſ. ἐπήχημα teſtentur, purum mendacium dicere frivole clamitat; poſtquam in linea mox antecedente poſſibilitatem ejus nihilominus non diffiſus fuerit, perdifficilem tantùm dixerit. Medicos Chirurgoſve ajunt decipi per hoc, quod contingere queat, aliquem in uno latere lapide, fuſti, percuti, ſine ullo ictus aut fracturæ veſtigio, ſimul tamen eundem percuti in oppoſita parte, aut hac percuſſum in terram cadere, ſeu parieti allidere &c. ut in hac frangatur Calvaria, quod à priore percuſſione eveniſſe, imprimis ſi de poſteriore ictu aut alliſione minus conſtet: ut credamus illam partis oppoſitæ læſionem factā fuiſſe ab uno ictu, quæ ab alio ſeu altero fuit facta, v.g. caſu in terram. Quod equidem aliquando ita ſe habere facilis largior, quin tamen interdum etiam ejuſmodi infortunium accidere queat, nihil prohibet. In præſentiarum interim, ne theoriæ præ praxi plus litare videar, neminem adeo difficilem ac obſtrepentem mihi in hoc augurer, qui nulla unquam contrafiſſura detur, ſi modo duabus diverſis capitis partibus inferantur ictus, quorum unius inflictio aut inflictionis locus ex quacunque occaſione nos lateat, etiam hunc per dignotionis difficultatem incurabilem prædicturum fracturam hinc factam, eamque per conſequens ideo per ſe lethalem.

Celſus equidem *l.b.* 8. *cap.* 4. modum eam dignoſcendi ſuggerit hunc, ut ſi quis graviter vapulet & mala ſubſequantur ſymptomata, neque in parte, qua cutis diſciſſa eſt, rima reperiatur, in parte altera inveſtigetur. num quis locus mollior ſit & tumeat, hicque aperiatur: imo alii alia his addunt ſigna, nempe quod æger manum illi loco frequentius admoveat. &c. Aſt cuncta hæc inſufficientia ac fallacia ſatis teſtatur Chirurgorum multijuga experientia, quatenus non raro in illa quoque cranii parte, in ſectione cadaveris offendimus fiſſuram, in qua nullus tumor nullaque laxitas cutis conſpiciebatur: imo qualis tumor cutiſque receſſus expectari poterit, ſi lamina calvariæ interna, externa integra, reſonitum fuerit paſſa, aut orbitæ oculi, ſub muſculo temporali, oſſi cuneiformi ſimilibuſque locis, cuti non immediate contiguis, ejuſmodi infortunium imprimatur? qualia phænomena autopſia non raro ſuggerit. Unicum horum exemplum recenſere lubet. Requiſitus Anno 1669. Septembr. Taucham, oppidulum vicinum, ut cadaver Chriſtiani Voigtii, ex ictu fuſtis defuncti, aperirem, in fronte hujus prope & citra ſupercilium dextrum ſuggillationem ſine vulnere, nihil verò in oſſe ſubſtrato fiſſuræ, contuſionis &c. aſt ſub prora cerebri in orbita ejuſdem oculi dextri contrafiſſuram ſeſquipollicaris longitudinis, ad ſellā turcicā abeuntem, hinc eodem in loco duram matrem ruptam, oſtendi, oſtenditque mecum Chirurgus, qui laboris impatiens hanc intempeſtive abrumpere maluiſſet. Ægrorum delirantium ac ſub torpore. i.e. ſine ſenſu & motu decumbentium, manus, caput hinc inde contrectans, aut nulla, aut minus fida, index eſt. Præterea non in parte percuſſioni

ſemper oppoſita, ſed in vicina quoque aliquando contrafiſſura fit, imo in eadem ſc. ut modo dictum, non lamina externa, quæ ictum excepit, ſed interna, fiſſa, ut vel ex *Fallopio in Hippocr. de Vuln. cap.* 14. *Pareo lib.* 9. c. 8. *Pauw. p.* 108. *Tulpio lib.* 1. *obſ.* 2. *& Sculteto obſ.* 14. patet. Imo nonne evenire poteſt, ſicut inſpectiones cadaverum edocent, ut in parte percuſſ. excitetur fiſſura, pariatur nihilominus contrafiſſuram alia quædam remotior, de qua, quia illa evidens, nec ſomniare quis poterat? Et certe, *ſi quis non, niſi mera fretus ſuſpicione*, inquit *Pauwius*, *hanc illamve capit. partem explorandi cauſa ſecet, nihil inibi detrimenti inveniat & æger poſtmodum moriatur, non poterit crudelis Medici evitare nomen, verùm notam tam ſibi, quam arti, inuret non eluendam.* Neque tamen contrafiſſura immediate lethalitatem parat, ſed pariter, ut modo indigitatum, vel ratione ſanguinis extravaſati, vel fragmentorum inſignium, quæ vel aculeis vel mole ſua membranis ac cerebro exitioſa exiſtunt, & quorum neutrum, utpote haud exploratum, protrahi poteſt. Sanguinem ſub contrafiſſura vix ullus diſputabit: at tantùm ictus illati ad contrafiſſuram uſque eſſe potentiam, ut in teſtas majores minoreſve interior calvariæ lamina ſecedat, mirari, haud tamen omnimode negare, conceditur. Mirum hujus phænomeni exemplum eſt, quod *Pauw.* l. a. refert, de Juvene quodam, qui capite pronus in terram conciderat, & tertio poſt caſum die obierat: cujus calvaria diſciſſa omnino integra & ſine omnis læſionis veſtigio comparuit, ab interna parte nihilominus evulſo fragmento ingente, quod per utramque cerebri partem perque intermediam hujus diviſuram ſe trajecerat. Cui addere convenit quod *Pareus lib* 9. *cap.* 8 perhibet, cujuſdam Nobilis, caſſide armati, bregmatis lethaliter icti, laminam internam externa integra in multas teſtas ſeceſſiſſe: imo quotidie tale quid evenire, ſectionibus ejuſmodi cadaverum vacantes mecum fatebuntur. Per conſequens, ſi aliquando ejuſmodi infortunium tempeſtive detegatur, huicque æger eripiatur, raro contingentibus hoc erit annumerandum, imo pauciſſima forſan (ſi quæ) penes practicos reperimus exempla eorum, quorum contrafiſſura comparuerit, hæcque cum lethalibus ſuis adjunctis ſeu effectibus ſublata fuerit.

Propero ad interiora Calvariæ, ubi mox de Duræ ac Piæ meningis vulneribus quæſtio exoritur, an hæc inter lethalia referenda? quale quid ſimpliciter affirmare haud poſſumus, niſi forſan intuitu reliquarum circumſtantiarum, ſc. rupturæ vaſorum, cerebri concuſſionis aut vulneris inſignioris, mors aliquando ſuperveniat. Quemadmodum enim cerebri compages nec leviſſime vulnerari valet, niſi inſtrumentum vulnerans hæc ejus involucra penetret, ex læſione nihilominus illa frequentius convaleſcunt ægri; ita cur ſola hæc involucra lacerata mortis cauſam quis præſumeret, haud apparet. Potiſſimum cum craſſam integram, ſi inter hanc & tenuem ſanguis extravaſetur, vel pus colligatur, incidere & aperire haud vereantur Chirurgi peritiores, ut vel ex *Glandorpii Specul. Chir. obſ.* 4. *& Blankarti Collect. Med. Phyſ. cent.* 1. *obſ.* 27. legere poterunt, quibus hoc paradoxum nimis videtur.

Cujus etiam generis videtur experimentum tentativum *Antonii de Heide*, ab hoc *obſ.* 19. delineatum, quo, poſtquam trepano Canis Calvariam perforaverat, forcipe prope ſinum falciformem aperiebat, eum in finem, ut ſymptomata, hujuſmodi læſionis connexa obſervaret. Hæmorrhagiam ſanguine draconis & linteo carpto brevi ſedabat, adeo ut poſt breve animi deliquium ad ſe rediret, & pane ſicco aliiſve (licet minus avide) veſceretur, nullis ab hinc aliis gravioribus ſymptomatis correptus.

Etſi lubens fatear, ejuſmodi inciſiones arte & manu ſuſpenſa factas haud undiquaque æquiparandas eſſe Lacerationibus ac Rupturis horum panniculorum, cum impetu ſeu violentia majore concitatis: dum harum poſterioribus combinantur fractura, cerebri concuſſio &c: tenſiones quoq; rupturię ac Ictus impetuoſius illati plus doloris præ inciſione artificiali parant, hinc ſpaſmis gravioribus totius involucri aliarumque partium occaſioni exiſtunt. Ne adveriam, in parte laterali, vel à fractura calvariæ remotiore ac profundiore, cui remedia commode adminiſtrari nequeunt, laceratas meninges lethalitatem ut plurimùm conſectariam habere. Senſus delicatioris ſunt hæ membranæ, hincque vulneratæ in paralyſin ac demum convulſiones abripiunt partes, ideoque per ſe mortales nuncupari valent earum lacerationes, ſi fruſtra admota fuerint remedia congrua: & ſi forſan unum vel alterum à læſione ejuſmodi evadere conſtet, aphoriſmo tamen univerſali occaſionem parare nequeunt, per axioma: *rara non ſunt artis.* Urgens interim magis videtur lethalitas in vulnere piæ matris, quod vaſis ſanguiferis nullibi non cernatur hæc intertexta, quæ ſimul rupta multùm cruoris profundunt: Cerebrum quoque integumento hoc denudatum ab aëre ambiente brevi corrumpatur, ejuſque dolorifica conſtrictione ad exteriora protrudatur atq; elevetur.

Ratione læſionum Duræ meningi obvenientium adhuc attendi meretur membranæ hujus textura ſingularis, qua in ſuperficie ſui interna fibrarum craſſiorum & tantùm non lacertoſarum ſtrata bina, ſe interſecantia, in extima ſimplex tantùm, ſiſtere *Anton. Pacchionus de dura mening.* c. 1. ediſſerit, hæcque pluribus figuris exprimit: Per quam conformationem ac alternativam ſui conſtrictionem cerebrum ejuſque vaſa comprimat, fluidum à ſanguine derivatum in ſubſtantiam ejus corticalem & ex hac intra nervorum tubulos medullares exprimat atque propellat, ut *cap.* 2. prolixe tradit. Adſtipulatur huic theorię *G. Baglivius de fibra motric.* c. 5. ubi duram matrem maximum humani corporis elaterem ait, qui perpetua ſua oſcillatione ſecretiones fluidorum varie promoveat varieque dirigat, hinc ſolidis ac fluidis imperet: vulneratus verò, inflammatus aut quocunque modo læſus convulſiones, deliria, jactationes alioſque motus inordinatos in cerebro ac partibus inferioribus præſtet toti plus minus pernicioſos. Quam theoriam etiamſi haud per omnia meam faciam, admonitus à *Ridley* Anglo, dum in *tr. de Anatome Cerebri* duræ matris motum arteriis cerebri, cum pleriſque anteceſſorum, in acceptum refert: poſtmodum, cum Baglivii hypotheſin, de motu duræ meningis proprio & hujus influxu ad cætera organa, intelligeret, ſingulari experimento, in cane vivo adornato, quod ex *Trans. Philoſophic. Angl.* excerptum in *Act. Erudit. Lipſ.* Ann. 1705. menſ. Maii reperitur, priſtinam ſententiam vindicare, motumque cerebri à peculiari hujus membranæ textura, ab aliis aſſertum, evertere conatus fuit. Ipſa nihilominus ejus ſtructura, ſimplici telæ ſatis abſimilis, ſed ſenſibiliter lacertoſa, & ſymptomata ejus ſtatum morboſum comitantia, innuunt, eam machinæ corporis vitali uſum non exiguum præſtare, adeoque violatam motus hujus generoſiores varios vitiare. Adeo ut minus paradoxe aſſerere liceat, violentiores involucri hujus rupturas aliaſque unitatis ſolutiones convulſionem, paralyſin ac non raro mortem inferre: atque hoc quidem plus minus, quo modo has, modo illas, fibrarum illius ſeries faſciculoſve violari contingat. Qualem quidem diſparitatem ſpecialius animadvertere non licuit, augurari tamen in genere fecit hoc, quod, tradente *Pacchiono* c. 6. loci diverſitas in dicta membrana, in quo contactus violentiores hæc experitur, cuive hæc vel illa acriora admoventur, majus minuſve periculum inferat, v. g. prope falcem, cujus lateribus Glandulas quoque ſpiſſius ſeu copioſius adhæreſcere, idem Autor *de glandul. dura matris* aſſerebat.

De vaſorum, involucris his intertextorum, lacerationibus mox dicetur, in ſpecie quoad ſinus durę matris hic monendum, eorum vulnera, niſi leviſſima forſan, propter enormiores ſanguinis profuſiones, ſemper lethalia pronunciari debere: ſive cranio euſque aperto, ut pa-

parulo

tulo ſatis vulneri medicamenta ſtyptica admovere concedatur, ſive eodem clauſo, hiſque remediis aditu interclauſo. Nec indubium hoc vocabit, qui ſanguinis uberrimum confluxum ad receptacula illa, imprimis majora, novit, firmareque idem poſſem diverſis Autorum teſtimoniis, niſi inſequentibus caſibus ſat fidei adſcriberem; Facultatis noſtræ cenſuræ 1669. d. 7. Aprilis & 1678. d. 16. Novembr. expoſitis. Nempe in priore, cuidam furca, aut, occiſoris relatione, baculus extremitatis acuminatæ, per orbitam oculi dextri eouſque adigebatur, ut proceſſum falcatum in antica parte hujuſve ſinum duobus foraminulis pertuſum & ſanguine vacuum, declararet inſpectio die tertia ab ictu mortui. In altero, quidam fuſte majore percuſſus repente ſine motu & ſenſu conciderat, & ni fallor, tertio die obierat: in cujus calvaria fractura ingens ſimulque quartus duræ matris ſinus ruptus viſus fuit, ſanguine multo ſub eadem membrana & intra cerebri anfractus atque cavernas collecto. Quod ſi tamen cranii fractura latior, dubia ideo videri poterat hæc lethalitas, quod ſub hac circumſtantia ille ſanguinis fluxus mortalis commode ſatis compeſci queat, & quidem præeunte *Marchetto*, qui *obſ. med. chir* 4. vulneri capitis latiori, per medium cerebri, ubi hoc a falce dividitur, uſque ad corpus calloſum penetranti & ſinui falcato cum aliis vaſis diſſecto, goſſypium uſtum, bolo armena, ſanguine draconis & albumine ovorum imbutum, una cum filamentis aridis intrudendo, hæmorrhagiam enormiſſimam ſiſtebat. Sed quamvis experimentum hoc celebris adeo Chirurgi in dubium vocare mihi haud præſumam, ambigo nihilominus, an levior & ſuperficialis ejuſmodi ſtypticorum applicatio vaſis ſeu receptaculis tantis, quæ præter ſanguinem venoſum arterioſum ſimul excipere, eorum pulſus & manifeſta ſatis arteriarum inſertio perſuadet, obturandis ſufficiat: quatenus cerebri ſubjacentis mollities nullam ab altera parte renitentiam compreſſivam præſtit, & in membris externis, niſi ſimul adplicari queat deligatio congrua, fruſtraneus eſt reſtringentium uſus: violentiorem verò & duriorem ejuſmodi remediorum infarctum, hinc compreſſionem potentiorem, cerebrum mollius ſine ſpirituum diſpenſationis graviore ac lethali læſione, an feret, quod ſanguinis extravaſati mole, aliquando non adeo ingente, mox gravatur?

Lacerationes ac rupturæ vaſorum ſanguiſuorum reliquorum, ſive cerebro, ſive membranis implicatorum, proin Plexus quoque choroidei, ſi tales fuerint, per quas enormior ad extra ſanguinis contingat profuſio, lethales per ſe cenſentur: ſive apertura calvariæ tanta fuerit per quam ſtyptica applicare liceat, hæc nihilominus tanto malo avertendo vix unquam proportionata ſint, ut ex modo dictis ſuppono; ſive ſitus ac tractus vaſis lacerati talia reſpuat, v. g. arteria illa per fiſſuram magnam limborum cerebri anteriorum decurrens. Hinc neceſſario cum ſanguine deficiente oſcillatio hujus vitalis faticit & ſyncopen apoplexia lethalis brevi excipit ſeu comitatur.

Sin verò idem ſanguis extravaſatus intra calvariam congeratur, duplex pariter cerebro inde emergit damnum: alterum ab ejus mole ſeu pondere, alterum ab ejuſdem corruptione ſeu putredine. Illa ſiquidem cerebrum brevi ad apoplexiæ concitationem comprimitur; hac verò idem ſphaceloſum redditur, ac poſt deliria, vertiginem ac convulſiones ſpirituum pariter emanationes turbantur: per conſequens, ſi ſanguis ille tempeſtive ſatis educi nequeat, mortis cauſa vera & proxima dici meretur. Quamvis enim aliquando per nares atque aures idem aliquando ſponte, cum percuſſi ſalute, rejiciatur: fortuitum tamen ſatis & ſolius naturæ potentioris effectus quia hoc eſt, artis regulis condendis minus adæquatum videtur; cum pluribus miſeris beneficium hoc extraordinarium illa deneget, neque ſoli Hippocratis & Galeni peritiæ abſtruſas has illique ſoli reſervatas, vias terere ac ſimile levamen iſtis adferre concedatur.

De ſanguine ſub cerebro, in hujus ſubſtantia, plicis & concamerationibus, intra hoc ac cerebellum atque circa medullam oblongatam collecto, idem aſſerunt plures, ſi non omnes: illum verò, qui intra calvariam & membranam craſſam deponitur, aliquando Trepano educi adeoque lethalitatem non ſemper patrare, in propatulo eſt. Quia nihilominus Medici minus cauti & malitioſi occiſorum Procuratores Chirurgiam hanc omnibus ejuſmodi caſibus adæquatam credunt, hinc ejus omiſſionem inter neglecta & errores, quibus per accidens ſaltem mortalis evadat plaga, referunt: non cuilibet ſanguini ſub calvaria immediate hærenti evacuando hoc remedium ſufficere, adeoque aliquando grumos illos per ſe mortem inferre, ſequentibus declarabo.

Nolo in præſentiarum prolixus eſſe in explicanda difficultate, quam aliquando læſionis locus admovendæ terebræ parit, dum v. g. ex conſenſu plurimùm Artiſtarum conſtat, frontis illi parti, quæ ſuperciliis propinquior eam applicari haud poſſe: alia plura inſuper, hac ſuperata, ſunt quæ operationem illam prohibent, ſeu prudenter negligere jubent. *Primum* horum eſt ſymptomatorum mox ſumma gravitas & mortis hinc evenientis celeritas; ratione quarum circumſtantiarum ingentem ſimul cerebri fibrarum medullarium commotionem aut enormiorem ſanguinis profuſionem ſubeſſe concludimus: quarum hæc ſæpe tanta, ut, quamvis aliquid cruoris per foramen modiolo deſcriptum prodeat, reliquum illius tamen ejuſmodi ponderis aliquando obſervetur, quo cerebrum ad apoplexiam uſque comprimat, aut putredine ſua idem ad ſphacelum uſque lethalem brevi contaminet, quod multum ſanguinis brevi educi nequeat. Imo fieri haud poteſt, quin multus ſanguis extravaſatus per totam ἐγκεφάλου convexitatem diſpergatur, ſemperque decliviorem vacui partem petat, hinc nullo inſtrumentorum apparatu evocabilis. Neque obſtabit, quod *Berengarius* l. 2. *cap.* 11. *Roonhyſen obſ. chir. p.* 161. ac 139. *Heide* in *not.* ad *Corn. van de Voorde nieuwlichte de Fackel der Chir.* p. 475. ac demum *Anton. Pacchion. de dura mening. fabrica & uſu cap.* 3. non in ſuturis tantùm, ſed undique craſſam meningem calvariæ alligari, hincque ejuſmodi deſcenſum cruoris fieri haud poſſe per autopſiam & contra commune dogma tradant; Quippe eo ipſo, dum à percuſſionibus capitis membrana eadem ab oſſe plus minus ſecedit & abrumpitur, via patula & locus conceditur ſanguini, ex ruptis vaſis profuſo, ſeſe latius explicandi & ad latera ac inferiora deſcendendi. Præterea quamvis non cunctos, quibus cerebrum concutitur, neceſſario perire, lubens concedo: quod ſi nihilominus enormior ejuſmodi quaſſatio fuerit, ſanguini equidem, ad calvariam profuſo, extrahendo trepani uſus quadrabit, minimè tamen corriget illas cerebri tubulorum interiorum diſtorſiones aut lacerationes lethales. Neque hac Chirurgia educere licebit ſanguinem ſub ejuſmodi concuſſionibus ad cerebri interiora rejectum, à quibus nihilominus vehementiora mox in principio ſymptomata eveniunt, & per conſequens in ejuſmodi caſu, fruſtranea erit modioli applicatio. Adeoque utut etiam hujus extravaſationis illa fuerit conditio, cui Chirurgia hæc in ſe foret adæquata: eo ipſo nihilominus, dum, ut dictum, citius expirat percuſſus, ac prudens ſuper eandem conſilium capere hancque congrue adminiſtrare poterat Chirurgus, non hic, ſed ipſa læſionis natura, cauſa mortis dici debet. Accedit, quod rupto majore aut pluribus vaſis ſanguis equidem extravaſatus modiolo evocetur, non tamen impedire queat idem inſtrumentum, quin illo educto ex rupturis his novus ſcaturiat, hicque ſi non cerebrum comprimendo, certe vires diſſipando, ægrum, cujus calvaria terebram ſuſtinuit, enecet.

Deinde à trepano nihil ſalutis expectandum, hujuſque neglectus ex percuſſione per ſe lethali vix per accidens tantùm lethalem faciet, ſi ſigna deficiant ſanguinis extravaſationem alias indicantia: quales quidem caſus determinare mihi haud præſumo, binis tamen vel trinis declarare conabor. Si nempe contingat, quendam remotis arbitris, ſeu nemine vidente, percuti, ut ſine ſenſu & motu mutus concidat, uno verbo ſine omni phantaſia & rationis uſu percuſſus reperiatur, nullum vulnus aut tumor ſimileve, ex quo à violentia quadam externa hæc ſymptomata lethalia eveniſſe, ſuſpicari liceat, compareat, hinc nec æger, alius quiſpiam, qui percuſſionem innuere poſſit: talis ſi ſub torpore illo, ex ſanguine ſub cranio collecto, & alias per trepanationem educibili, moriatur, nonne illa ſanguinis profuſio per ſe mortifera erit judicanda, ideo quod cauſæ mali haud cognitæ non valuerit congrua fieri medela?

Aſt ne caſus ejuſmodi fingere aut ſomnia alere videar, provoco imprimis ad ingenuorum Medicorum ac Chirurgorum experientiam, quorum ſane unus vel alter, ſi non frequentiora, certe aliqua, ſibi aliquando obveniſſe exempla teſtabuntur, per recenſitas aut his ſimiles circūſtantias difficultati intimatæ obnoxiarum, hinc per ſe lethalibus adſcribendarum, capitis percuſſionum: quibus nihilominus, ne ἀσύμβολος plane cenſear, quid mihi ann. 1688. obvenerit, adjiciam. Vocabar ſc. die 6. Septembris à Præſidii ſuburbani Gubernatore, ut ſecarem cadaver militis gregarii, & de læſionibus ejus deponerem. Sanus hic veſpera antecedanea ex hoſpitio ſuo ad tabernam cū commilitone prodierat, mane in compito reperitur ſemimortuus, apbonus ſc. ſine ſenſu & motu, deportatur ad ſuos & poſt paucas horas fatis cedit. Nemini conſtabat, an à violentia externa, an pathemate cauſæ intrinſecæ lethalia hæc ipſi contigerant ſymptomata, niſi quod eo jamdum defuncto ſocius egregie vulneratus narrabat, quoſdam homines ignotos & per viam graſſantes ſe cum ſocio fuſtibus ſimilibusque inſtrumentis invaſiſſe, donec fuga ſibi proſpiciens ipſemet vulneratus mortuum dereliquerit. Nullum vio entiæ ullius externæ in toto hoc cadavere comparebat veſtigium, niſi brachium dextrum maximè ſuggillatum, hinc de mortis cauſa proxima incertus primo medium & inferiorem ventrem, & cū in his nihil eorum, quæ ominabantur, offenderem, caput quoq. aperiebam, nec in hujus cute, ſed ſub muſculo demum temporali ſiniſtro effracturam cum ſanguine extravaſato ſuper dura matre deprehendebam.

Quæro itaque, qua ratione quave arte ſanguis ſub calvaria extravaſatus in hoc ſubjecto dignoſci potuiſſet, cum, quid ipſi obvenerit, nemo deponeret, neque ipſe vulneratus (ſecundum conſilium *Hippocratis l. a. t.* 10. & 15.) *interrogari potuerit quid paſſus ſit & quomodo?* & per conſequens, quid agendum fuerit? an terebrandum in caſu, ubi morbi natura hujuſque circumſtantiæ latent; demum verò, an artificis culpa occubuerit miſer hic? Hærebunt quoad bina priora quæſita omnes, poſtremis negative reſpondebunt prudentiores. Unde infero, vel propter has ſolas circumſtantias percuſſionem illam ſua natura extitiſſe lethalem.

Pariter hujus generis erit ſanguis, qui è vaſis in loco extra percuſſionis locum, ſive cum, ſive ſine, contrafiſſura ruptis, emanat ac colligitur: de cujus extravaſatione quamvis ſatis certi ſimus, eum nihilominus, quia de particulari ipſius ſitu haud conſtat, trepano protrahere vix conceditur, concederetur forſan, modo, ubi hæreat, innoteſceret. Item, ſi quis percutiatur baculo exiliore, nulla verò primo aut altero die gravia patiatur ſymptomata, nec vulnus, aut ſuperficiale tantùm, compareat: qua conjecturandi arte fiſſuram cranii laceratave vaſa ſanguinea intelligeret, hinc qua temeritate perforationem cranii & eductionem ſanguinis, ſibi ignoti, adornaret, Chirurgus? Quodſi interim moriatur ille ex improviſo, uter horum cauſa mortis? an Læſus? an Chirurgus? an Percuſſor? Ultimus ſane mihi omnium quam ſuſpectus

videtur.

Tertio ſicut ſanguinem, qui intra cerebri plicas & concamerationes, ſub eodem, cerebello, & ſub dura matre hæret, modioli uſum detrectare plures mecum convenire ſuperius monui, ita de poſteriore, ſi in capitis ambitu ſuperiore, immediate ſub meninge fluctuet, hoc aſſerere, nimis durum videri poterat illis, qui ex *Glandorpii, Blankarti, & de Heide* obſervationibus ſuperius allegatis recordantur, aliquando ſanguinem purulentum, ad ſpacium hunc ac tenui intermedium, depoſitum, inciſa priore, cum vulnerati euphoria ac ſalute, eductum fuiſſe: quin tamen rupturia utplurimùm, adeoque per ſe, lethalibus, ejuſmodi caſus accenſeamus ſingularia hæc nihil nos morari debent. Quatenus extravaſatus hic ſanguis indeve producta ſanies non ſemper adeo ſenſibili & ad protuberantiam uſque meningis turgeſcentia ſeu tendentia qualem in hiſtoriis ſuis ſcriptores hi teſtantur, exitum molitur, hinc artis miniſterium poſcit: ſed probabilius eſt, illum fluxibilitate & gravitate innata inferiora potius, quam ſuperiora, capitis petere, adeoque v. g. ad baſin cerebri, aut inter hoc & cerebellum ſe inſinuare, unde ſane nulla arte elicietur; ut taceam, ſi in ſaniem putrilaginoſam abierit, quod aliquando derepente fit: ejus congeſtionem ſub involucro hoc ſine piæ matris & cerebri ſubſtantiæ ſingulari alteratione ſeu corruptione via fieri poſſe.

Nec ille ſanguis, qui immediate ſub calvaria, etiamſi circa bregmata, colligitur, trepano ſemper cedit, ſi nimitum *quarto* citius grumeſcens duræ meningi plus minus tenaciter agglutinetur, *hänget an ſo feſte als Pech*, ut in cadaveribus nō, niſi duriore raſione, hinc detergetur, & lenta ſuppuratione ſeu putredine demum, ſecernatur hinc forſan tarde ſatis per aperturam factam, excernitur, interim cerebri compagi vel mole, vel fracedine, moleſtus & œconomiam ejus brevi ſuffflaminans ac deſtruens. Quam circumſtantiam nihilominus à paucis attendi, proh dolor! quotidiana edocet experientia.

Ipſius denique cerebri ac cerebelli plagas *Hippocrates ſ. 6. aph.* 18. 3. *coac.* 387. & 1. *de morb.* 1. lethales ait: quia nihilominus ex harum gravioribus quoſdam evadere præter experientiam frequentem ſcriptorum fide dignorum monumenta perhibent, quorum quædam in *ſectione prima* allegavi, pluraque his addere poſſem, ex quibus in præſentiarum ſufficiat à *Berengario de fract. cran. c.* 13. & à *Volch. Coiter. obſ. anat. chir.* p. 111. producta exempla, cogitarunt de limitationibus variis Chirurgi, quibus, quouſque vulnerum horum lethalitas ſe extendat, definirent; quamvis via adeo congruis & phænomenis quotidie obvenientibus haud adæquatis.

Poriſſimum verò per diſcrimen inter cerebri corticis & medullæ plagas ambiguitatem hanc declinare attentarunt: quaſi corticali tegmini illatæ per ſe mortem minimè inferant, ſemper tamen medullam penitiorem penetrantes. Sed hos, quàm inepti ſint illi conceptus, docere poterant ex medullaris ſubſtantiæ profundiore aliquando laceratione non minus convaleſcentes, quam è corticalis vulnere ſuccumbentes. Alii inter vulnera ventriculos penetrantia & non penetrantia diſtinguunt, v. g. *Fernel.* 7. *pathol cap.* 8. dum inquit: *Si cerebri quoque ſubſtantia offenditur, ut facilè ſit cum amplificatum, id (ut plenilunio) omnem calvæ capacitatem implet, mens labat, ſymptomataque omnia ingraveſcunt, ac ſæpe cerebri portio, non citra vitæ perniciem excidit. Aſt ſi altius in cerebri ventriculos vulnus ſit inflictum, aut ſi transfoſſi ſunt oculi, repentina mors inſequitur.* Verùm cum non minus ventriculorum vulnera ſanata, ac hos non penetrantia mortem attuliſſe, multis hiſtoriis, quarum nonnullæ ſectione prima allegatæ, comprobari poſſet, merito & hæc diſtinctio phænomenis cunctis ſolvendis haud adæquata erit: potiſſimum cum ex pravo ſuppoſito, quaſi nempe intra ventriculorum horum concamerationes ſpiritus animales elaborentur, natales ſuos trahere videatur. Non is equidem ego ſum, qui propter unū alterumve raro contingentium i. e. ſalutaria aliquando ventriculis cerebri vulnera, hæc è lethalium

claſſe

claſſe eximam, ſed illa per ſe mortifera utique pronuncio: minime tamen ideo, quod ventriculos penetrarit inſtrumentum lædens, ſed quod magnæ cerebri portionis continuitatem ſolverit, antequam vacuitates has attigerit idem.

Puto E. in cerebri plagarum lethalitate determinanda hac ratione procedendum eſſe, ſalvis tamen aliis ſagaciorum judiciis. *Primo* ſc. reſpiciendum erit ad illarum magnitudinem ac profunditatem, pro quarum diverſitate corticis æq ac medulloſæ ſubſtantiæ vulnera modo mortifera, modo non-mortifera, dici poterunt: prioris generis qualibet majora, poſterioris ſalutaria, cæteris paribus, minora neque adeo profunda. Ita tamen ut medullæ vulnus intuitu corticalis vulneris minus, mortem nihilominus per ſe inferat quatenus inſtrumentũ penetrantis ad hanc penetrare nequit, quin corticis totam profunditatem emetiatur, ſimulque plura vaſorum ſanguiferorum laceret: item quod ob ſitus conditionem remedia vel plane non, vel difficulter admodum, eidem applicare concedatur.

Alteram conditionem formant vaſorum majora minorave, plura aut pauciora diſciſſa ſeu rupta, per quam corticis æque ac medullæ vulnera uni ſubjecto exitioſa, alteri ſecus, exiſtunt: illud ſc. ſi ſanguinis ingens copia profuſa partem vulneratam cum toto debilitet, aut intra meninges ac cerebrum collecta huic vim inferat. Spectant huc vulnera plexus choroidei, quorum hæmorrhagiam nulla arte compeſcere licet: Cruor etiam ex hoc profuſus recondita magis cerebri, imprimis medullæ oblongatæ principium, comprimendo & ſecum in putredinem vindicando lethaliter afficit.

Hinc factum, ut quidam ex modernis Chirurgis v. g. *Pavv. in Hipp. de Vuln. capit. Wiſeman of Wounds & Blankart. in Collectaneis Med. Phyſ.* vulnera cerebri inſtrumentis ſecantibus inflicta, quia utplurimùm cerebrum non adeo graviter commovent ſeu concutiunt, minùs periculoſa autument his, quæ à caſu ab alto, obtuſis atque gravioribus telis, lapidibus &c. emergunt: ideo ſc. quod hæc majorem in cerebro excitent tremorem ac concuſſionem, hinc vaſorum ſanguiferorum rupturam nunquam non comitem habeant. Quam quidem circumſtantiam *Tertio* loco iis qui ſuper lethalitate deponere poſtulantur, commendo, cum vulnus cum concuſſione cerebri vix unquam ſine ejuſmodi ruptura & ſanguinis profuſione concipi queat, vel in cadaveribus reperiatur: unde fit, ut illud mox enormiora ſuſtineat ſymptomata, ſenſuum nempe ablationem ſeu torporem inſignem, aphoniam, qualia in plagis ſimplicioribus & acutis magis inſtrumentis concitati, non, niſi temporis tractu & ex ſuperveniente putredine ac ſphacelo cerebri, eveniunt.

Quarto ſicut ex Anatomicis nunc ſuppono, corticale cerebri ac cerebelli tegmen inſtar cribri glanduloſi ſe habere, ex cujus acinis infinitis emanantes totidem fibrulæ ſeu canaliculi medullares fluidum ibi ſecretum ad totam machinam hujuſque cuncta organa diſpenſant: ita unam præ altera, tam corticis, quam medullæ, portionem vulneratam mortis cauſam exiſtere probabile ſit, illa ſc. quæ viſceribus nobilioribus & ad vitam vel immediate, vel mediate magis, facientibus, deſtinata, ſeu quæ ratione vulneris nervis ejuſmodi membrorum ſpirituum animalium influxum denegat aut intercipit.

Quales equidem cerebri tractus ſeu areolas nemo Proſectorum à priore determinare poterit: ſed ex ſymptomatum, vulnerationem ipſam mox excipientium indole ac vehementia tantùm, aut periclitantis vitæ termini brevitate eas, ſtochaſmo ſatis rationali auguramur. Ita v. g. ſi ſingultus vulneribus ejuſmodi superveniat, radices nervi phrenici, ſin palpitatio cordis, ſyncope & aſphyxia, ſin dyſpnœa, tractus cerebri nervis cardiacis ac pneumonicis dicatos, à vulnere laceratos præſectoſve eſſe, probabile videtur: uno verbo ex ſymptomatis vitalibus, plagis cerebri, ſine concuſſione illius, ſupervenientibus, plus minus lethales has præſumere ac declarare convenit.

Præmonſtratorem mihi hoc in paſſu reperio *Sennertum pr. lib. 5. part. 4. cap. 2.* dum vulnera cerebri, etſi hoc ut pars nobilis, quatenus cerebrum lædunt, minime lethalia exiſtimat, ſed quatenus ob eadem cordi & facultati vitali vis infertur, cujus ſedes cerebrum non eſſet, ſed facultatis animalis. Hinc ubi prognoſis de ejuſmodi plagis ſumenda, diſtinguere inter ſymptomata animalia atque vitalia, quam accuratiſſime monet judicando ex poſterioribus ſemper caſum quam deſperatiſſimum, ex prioribus neutiquam, cum ex vulneribus ejuſmodi non raro ſenſus omnes interni ac externi motusq; ſpontanei enormiter lædantur ſine vitæ diſcrimine, ſi verò facultas vitalis inde periclitetur, mortem ſequi neceſſe ſit. Quemadmodum autem ſymptomata aliis facultati vitali vel immediate, nempè pulſum læſum ac turbatum, reſpirationem deficientem ſeu ſuffocationem, vel mediate magis, v. g. ſectiones ventriculi & inteſtinorum depravatas ac interceptas, vim inferre ex *ſect. 1.* repeto: ita non minus hæc, ac illa, vires extreme abſumentis, & vulnus cerebri, quod ea pariat, mortiferum dici debent.

Imo *quinto* non contemnenda aliquando erit circumſtantia, Vulneris exilitas, ſi nimirum hæc impediat, quo minus ſanguis extravaſatus in apricum prodeat, ſed intus coërceatur, aut ad nobiliores magis ejus partes v. g. medullæ oblongatæ principium, ſe demittat. Monet me de hac Hiſtoria, quam *Timæus Reſponſ. med. cin. 19.* tefert, ſc. *Nobilis quidam Sileſiacus Francofurti ad Viadrum ... & tempeſta per plateas in ex ubitores ſuos vigiles ... incidit, a quibus in oſſe ſiniſtro capitis ad ſuturam coronalem bipenni acuta punctim, in hypochondrio autem dextro enſe ... caſim, vulneratus illico ... die tertio ſuperveniente Epilepſia fort & convulſionibus expiravit.* Cui caſui ita hoc ſuum judicium ſubnectit, *Vulnus in hypochondrio dextro pro lethali ... non eſſe &c. A ... autem in capite mortem intuliſſe nullum eſt dubium: fuit enim, ut in ... pertione cranii conſpeximus, valde profundum & utramque meningem ipſoſque cerebri ventriculos penetrans, adeoque anguſtum, ut ſanguis, cujus magna copia ad baſin cerebri defluxerat, nullo modo evacuari poſſet.*

In ſpecie verò & *ſexto* utplurimùm, ſi non ſemper, & per ſe mortifera deprehenduntur corporis calloſi fornicis, corporum ſtriatorum & medullæ oblongatæ tam crurum quam caudicis hujuſque protuberantiarum vulnera, utpote non tantùm partium, medullari cerebri ſubſtantiæ continuarum, ſed talium quoque, in quibus ex utroque hemiſphærio cerebrali emergentes canaliculi fibroſi, tanquam in centro, ſeu communi trunco, concurrunt, ac proin in quibus, exigua inciſione ſeu laceratione plures ad organa vitalia abeuntium nervorum radices, manipulatim quaſi, præſecantur ac dilacerantur: de qualium ſurculorum læſione ex ſymptomatis mox ab ipſa vulneratione evenientibus, certiores reddimur, v. g. ſingultu aut vomitu eſſero, pulſu maximè inæquali ac intermittente, item dyſpnœa &c.

Quemadmodum tandem & *ſeptimo* hujus loci ſunt plagæ cerebellum ſubeuntes, utpote quod motibus involuntariis intrinſecus, nempè cordis, diaphragmatis, ventriculi atque inteſtinorum, magis quam cerebrum, videtur litare, quatenus par nervorum quintum, ſextum, octavum, eiſdem organis vitalibus dicatorum majorem ab illo, quam ab hoc ſpirituum animalium copiam recipiunt; prout nunc ex illis, quæ Anatome moderna de nervorum intercoſtalium, octavi paris & phrenici exortu atque mutua implicatione nobis detexit, ſuppono. Imo ſi experientiam conſulamus vix forſan obſervare continget, qui ex lacerato cerebello evaſerit, cum plura paſſim obvia ſint illorum exempla, quibus ſatis ingentia quoque cerebri vulnera coaluiſſe perhibetur, teſte re huc mihi liceat experimentum, cujus *Perrault, Mechanique des animaux part.*

2. *cap.* 7. & *Vieuſſens neurograph. lib.* 1. *cap.* 20. meminerunt: Nimirum animalis capite per ſuperiora aperto, hincque diſſecto & exempto cerebello, hoc illico moti, integro quamvis cerebro & medulla oblongata; contra insigniter ſatis in ſimili ſubjecto lacerato, imo evulſo, cerebro, ut intactum maneat cerebellum, ad aliquot horas ſatis commode adhuc reſpirare animal ejuſque cor palpitare. Idem in catellis junioribus, quibus calvaria adhuc mollior & ſuturæ hiſcentes, per ſuturam ſagittalem adigendo cultellum in cerebellum, tentavi, vidique eoſdem poſt leviores partium externarum concuſſiones expiraſſe, remota verò calvaria in uno totam fere illius compagem perforaſſe, in altero ad medulloſum ejus nucleum tantùm penetraſſe, inſtrumentum.

Quibus denique capitis læſionibus cunctis ſubnectere convenit *σεισιν*, i. e. Agitationem ſeu commotionem cerebri, quæ quemadmodum modo pluribus reliquis capitis læſionibus major minorve combinatur, modo ſine his à ſola concuſſione illius contingit: ita in priore caſu aliquando lethalitatis ſociam, in poſteriore ſolitariam, cauſam illam auguror. Talem qui patiuntur, v. g. ex lapſu aut alliſione violentiore, docente *Hippocrate* 7. *aph.* 58. 3. *coac.* 370. & 1. *de Morb.* *t.* 3. ac *Galeno in Hipp. ſ.* 7. *aph* 58. *obmuteſcunt, ſine ſenſu & motu concidunt, imo, nec apertis quamvis oculis vident, & fere ſeu utplurimùm moriuntur*: uno verbo frangitur tali quaſſatione cerebri robur vehementer, ut munia ſua peragere nequeat: qualem concuſſionem à ſternutatione etiam experimur, interdum adeo gravem & lethalem, ut mos precandi ſalutem ſternutantibus, etiamnum hodie ſolemnis, olim hinc originem ceperit.

Quorum quidem phænomenorum duplex ſub cerebri commotione exiſtit cauſa, i. e. quemadmodum hæc modo cum ruptura vaſorum, cerebrum ambientium ac tranſeuntium, modo ſine hac, fit: ita eadem ſymptomata graviſſima aliquando à cruore extravaſato, aliquando ſine hoc, à ſola partium cerebri quaſi dislocatione & ſitu mutato, dependent. Ruptorum vaſorum ſanguineorum ex concuſſione capitis exempla infinita hinc inde ex Medicorum ac Chirurgorum hiſtoriis depromere liceret, neque ullus talium notitia deſtituetur, cui cadavera ex percuſſionibus capitis defunctorum ſecare & luſtrare conceſſum. Plura horum proin & ego enarrare poſſem, tria tamen tantùm malo, utpote de vaſis majoribus reſtantia Anno 1674. d. 22. Septembris à Quæſtore delitiano requiſitus, Landsbergæ aperui calvariam Chriſtophori *Köſslers* hoc genere mortis trucidati, ita quidem ut mox ſine ſenſu & motu cum ſtertore concidiſſet ac expiraſſet: in quo præter fracturas & fiſſuras oſſium diverſas cerebri à fragmentis lacerationes, item vaſorum tam per ambitum hujus decurrentium, quàm eidem intertextorum, rupturas, illum Carotidis arteriæ ramum inſignem, qui intra fiſſuram cerebri dextram magnam, ab orbita oculi per maximam ejus hemiſphærii partem abeuntem, reconditur, divulſum mecum viderunt Chirurgus atque adſtantes. Ann. 1675. die 9. Maii à Nobiliſſimo hujus Civitatis Senatu vocabar ad pagum vicinum, *Kohl Garten*, ut vetulæ, quæ pariter ictu atque Lethargo & ſub auditus loquelæque amiſſione obierat, caput inſpicerem: & ecce, in hujus integumentis, nec mollioribus, nec durioribus, niſi inter cutem & calvariam tantillum ſanguinis extravaſati, aliquod violentiæ perpeſſæ veſtigium cernere licebat, inter duram & piam meningem verò, intra cerebrum & cerebellum ac ſub baſi utriuſque multùm cruoris, ex ramo ſc. arteriæ carotidis ſiniſtræ, ad vertebralem ſub cerebro deflectentis, effuſi. Denique poſtulatus Ann. 1685. d. 15. Januar. à Quæſtore Sekudicenſi aperui cadaver Juvenculæ, ſedecim circiter annorum, & ex lapſu quarto die defunctæ, in cujus capite nihil omnino violentiæ effectus obſervare dabatur, quamvis cruor ex ore & naribus vivæ pariter ſatis copioſus promanaſſet, ac mortuæ promanaret: donec aperta calva & elevato cerebro Carotidum ramus ſiniſter anterior ruptus ſanguinis illius ſcaturiginem monſtraret.

Pro illa autem cerebri vibratione lethali, quæ ſine ejuſmodi arteriarum aut venarum ruptura contingit, commodius concipienda, ſuppono ex mechanicis, dura quævis, hinc calvam quoque, non ex meris partibus ſeu machinolis ſolidis, ſibi undique exacte contiguis, congeſta eſſe, ſed prout ex ſtaminibus, non ex omni parte cohærentibus, & quæ innumeras poroſitates ac ſpatiola intercipiunt, in quibus ſtringi ac flecti poſſunt, coagmentantur, ita eorum totam quoque compagem ab ictu violentiore aliquantiſper conſtringi, ejuſq; impetus momento ceſſante, denuo dilatari poſſe, percuſſa proin neceſſariò tremiſcere. Qui tremor in oſſea hac galea fieri nequit, quin ad cerebrum & partes ipſi intertextas propagetur: utpote quæ illi non tantùm contigua, ſed per vaſa & membranas continua, ſunt: Imo, quemadmodum pariter ex doctrina Percuſſionis hujuſque potentiæ evinci poſſet, (multis paradoxum ac impoſſibile viſum) vibrata calva cerebro motum, motu ſuo velociorem ſeu vehementiorem, imprimit, ſimili modo, ac pila ſimileve corpus ſuper tabulam ligneam aut incudem ferream quieſcens, ad harum percuſſionem tremorificam velocius longè his, quæ ictus extrinſeci vim immediate magis ſuſtinent, exagitatur & in altum projicitur, quantùm ſc. ſpatium ambiens ipſi concedit; & proindè cerebrum ad calvariæ contuſiones quatitur atque ſubſultat, ac quidem motu pariter tremorifico, plus minus; prout vel percuſſio major minorve, vel ſpatium in ejus ambitu amplius aut anguſtius, eſt.

Unde ratione prioris circumſtantiæ evenit, ut innuente *Hippocrate de Vuln. cap.* 1. 13. ictus rectilinei obliquis utplurimum gravius afficiant, imprimis perpendiculares & vertici illati: utpote quorum major eſt vis, in ſe perpendiculariter recurrens & quaſi duplicata, hinc potentius nòn tantum quatit calvariam ac cerebrum, ſed hoc vel ideo potentius, quod cranio illud hic vicinius ſit, eique propius adhæreſcat. An vero ſpatium inter cerebrum & cranium in ſenibus latius, juxta *Holleris* in ſæpius allegatum *Hippocratis* Aphoriſmum *Scholiaſten*, primaria & ſolitaria cauſa ſit, cur in his magis agitetur à percuſſione cerebrum? vix aſſererem: cum naturalis ejus flacciditas & ſubſidentia, ætati huic ſolemnis, ac ſpatii vacui amplioris cauſa, plus forſan lethali ejuſmodi eventui litet.

Hujus enim meatus ſeu fibrulæ aut canaliculi medullares, tanquam nervorum primæ propagines ſeu radices, à vibratione ejuſmodi comprimuntur, ſubſident, contorquentur aut quomodocunque tonus eorum vitiatur, imo illæ aliquando propter ſummam ſui teneritudinem, lacerantur: cunctis tamen his modis œconomia ſpirituum animalium inſigniter turbatur perinde ac à ſubſidentia cerebri cauſæ apoplexiam lethalem *Platerus obſ. lib.* 1. *pag.* 16. & *Barthol. cent* 4. *hiſt.* 68. annotarunt, cujus formale ſymptomata, commotioni cerebri ſupervenientia, conſtituunt.

Velocius ſeu protinus ſub vibratione illa vehementiore eadem invadere *Hipp. loc. alleg.* tradit, quale quid nihilominus haud perpetuæ obſervationis eſt: quatenus non omnes, quibus cerebrum quaſſatum, mox aphoni concidunt, ſed plures aliquando dies ſine ejuſmodi proſtratione mediocriter ſatis ſe habent, quale quid *Dodonæus obſ medic.* 1. perhibet, in quodam, qui baculo in temporum ſiniſtro, ad oſſis petroſi uſque fiſſuram ingentem percuſſus, primo non niſi levi & interpolato ſopore, corripiebatur, poſt plures demum dies in graviorem degenerante atque enecante. Cui ſimilis eſt ille caſus, quem *Valeriola lib.* 3. *Obſ.* 8. de-

hemus,

bemus, quo victor in ſyncipitis parte ſiniſtra lapide ictus, ſine vulnere, ſine fractura fiſſurave, ad aliquot dies ſine gravibus ſymptomatis manebat, his demum poſt ſeptimum ſupervenientibus, moriebatur; ſub cujus calvaria multum puris & membrana aliquantum corrupta, comparuit. Præterea ipſe *Hippocrates 5. Epidem. ægro* 24. quendam, à Macedone in caput percuſſum, equidem mox corruiſſe, (forſan notante *Pavvio p.* 150. potius *præpercuſſionis robore illusque vehementia, licet non perturbaretur cerebrum*) tertia verò demum die voce & poſt hac ſenſibus privatum fuiſſe, refert: Ut vel ex hac ipſa Hiſtoria, eum in pluribus equidem, non tamen cunctis, præcipitem ejuſmodi ſymptomatum metum incutere voluiſſe, inferendum veniat. Aut cum *Berengario l. a. cap.* 5. dicere oportet, aliud eſſe commotionem cerebri, ut talem, id eſt hujus medullarium tractuum confuſiones ſeu conturbationes, aliud ſub & cum ea contingentes vaſorum ſanguiferorum rupturas ac cruoris depletiones: quarum illæ, ſi vehementiores, quia ab ictu ſeu alliſione corporis durioris immediate dependent, repente ſeu ſubito mutos reddat, reliquiſque motibus ac ſenſibus privet: quæ verò ratione rupturæ arteriarum ac venarum tale quid patret, non ſemper mox ſub ictus momento, ſed aliquando tardius, vim ſuam lethiferam exerat, poſtquam nempe ſanguis putreſcit, & hoc modo ſpirituum diſpenſationem turbat.

Confunduntur equidem bini hi de cerebri exagitatione conceptus ab illis quoque Scriptoribus, quos Doctores bene meritos venerantur Prudentiores, Claſſicos vocant temulentis præjudiciis occæcati: aſt ipſimet *Hippocrati* forſan illi injuriam faciunt, qui ſolius cerebri ſubſtantiæ vibrationis ſeu quaſſationis eventum talem ait, nulla habita vaſorum ſanguineorum ruptura, horumque fluidi rejecti. Sunt ex primatibus artis noſtræ alii magnæ autoritatis, ex quibus brevitatis cauſa unicum *H. Augenium tom.* 1. *lib.* 9. *epiſt.* 5. loco plurium nomino, qui accuratius longe inter commotionem ſubſtantiæ cerebri, & ſi per vehementiam contuſionis aliquæ venæ in cerebro fuerint abruptæ, indeque ſanguis effuſus ac putrefactus mortem attulerit, diſtinguunt: quorum prius ſine altero, i. e. quaſſationem cerebri ſatis violentam & lethalem abſque vaſorum ſanguineorum laceratione, à capitis contuſione aliquando evenire poſſe, frequens evincit experientia teſtanturque modo nominatus *Berengarius* l. a. atque *Wiſeman. of Wounds cap.* 9.

Quod ſi ergo à Commotione cerebri, proprie tali, quis moriatur, ejus percuſſionem per ſe lethalem, pronunciatem, ſi nimirum pathemata hinc emergentia non ſolam facultatem animalem, ſed ſimul vitalem, mox enormius turbarint, remedia, alias congrua, eis amoliendis aut ſolvendis haud ſuffecerint. Prout enim de vulneribus cerebri dictum, eorum quædam hoc, alia aliud, accidentium, plus minus lethalium, genus concitare, diverſis nimirum ejus partibus ſeu tractibus præſectis: ſic probabile eſt, ab agitatione cerebri graviore modo hos, modo illos, nervorum ſurculos ſeu fibras radicales, præter naturam contorqueri, comprimi, laxari, tendi &c. ac pro harum diſparitate alia atque alia phænomena morboſa fieri. Dum v. g. *Heurnius* in *Hipp.* 7. *aph.* 58. quoſdam *σεισω* ejuſmodi perpeſſos tota vita ſua ad guſtandi & odorandi potentiam non rediiſſe, narrat: *G. Segerus Miſcel. Nat. Cur. Dec.* 1. *ann.* 2. *obſ.* 120. in alio ex caſu obmuteſcentiam ſine ulla inſuper læſione, tandem curatam, teſtatur; quale quid pariter de quodam, cum inſequente tamen poſt octiduum morte, *Blankart. Collect. Med. Phyſ. cent.* 4. *obſ.* 28. perhibet Quibus demum adſtipulatur *Berengarius* l. a. dum ait: *Poſt concuſſiones atq; agitationes cerebri, ſecundum nervos ruptos, ad quæ vadunt tales, varia evenire accidentia*: quæ textus verba quamvis ſpiſſiorum ſpirituum Cephalotomis de nervorum tantùm ex cerebro emanantium caudicibus intelligenda videantur, quin tamen ad radices quoque eorum extendi queant, nihil impedit: cum quæ occaſiones radici ſubtrahunt fluidum animale, ipſi quoque nervo hoc intercipiant.

Sin itaque nervorum cardiacorum, thoracis, phrenicorum, ventriculi &c. ſurculi radicales, i. e. nervi hi ſub primo ſtatim ſui ex cerebri meditullio exortu, per hujus generis vibrationem, figuram ſitumque mutent, eorumve tonus eò uſque vitietur, ut vitalium functionum una vel plures graviter hinc turbentur: Contuſionem capitis, quam lethalia ejuſmodi ſymptomata, propter cerebri inſigniorem commotionem, mox excipiunt, mortalem per ſe præſumere ſana ratio ſuadet. Quæ verò ratione ſanguinis extravaſati tale quid præſtat, pro circumſtantiarum illarum, de quibus ſuperius, ubi de ruptura vaſorum, occaſione fracturarum calvæ, dicebatur, diſparitate, modò per ſe, modò per accidens ſolùm, lethalis audiet.

Atque illud quidem in iis eo certius, quorum cerebrum concuſſum in conſenſum adeo evidentem interiora Thoracis atque abdominis abripit, ut Pulmonem cum pleura, epar ac lienem inflammari, hinc ſuppurari contingat. Penes anteceſſores hujus generis obſervationes legere vix datur, teſtantur tamen lethales *P. Marchettis obſ. med. chir.* 15. *ſcriptor ille anonymus Gallus, L'art de faire les rapports*, cujus aliquoties memini p. 80. 81. atque *Ant. Pacchionus de dura meningis fabrica & uſu.* Apoſtematum horum ætiologiam redditurus *Marchettis* l. a. ex dolore colli conjuncto ſibi perſuadet, à vulnere capitis ad Thoracis cavum delabi horum materiam: quæ longiore mora pulmones ac pleuram erodat, ex quibus ſanies ad abdomen defluens in Jecore ac Liene puſtulas excitet, quibus diſruptis materia purulenta in abdomen deponatur. Quamvis mox addat; alios de ratione hac fiendi hæſitare, ac potius credere, abſceſſus in viſceribus his, ſine metaſtaſi ſaniei ex capite oboriri: ideo imprimis, quod vix appareat, qua ratione adeo copioſum pus, quo mediam Thoracis & abdominis cavitatem in pleriſque fuiſſe refertam ipſemet commemorat, ex capite ad inferiora hęc delabi queat. Quibus adjicio, nec per ſectionem cadaverum ejuſmodi manifeſtari vias ſeu meatus, per eroſionem factos, per quos devoluta fuerit ad Thoracem ac abdomen purulenta hæc materia; nec longiore demum temporis mora ſemper illam congeri, ſed interdum brevius poſt factam percuſſionem, v. g. intra triduum, intra quod exile tempus ille *Anonymus* ex ingente epatis abſceſſu cujuſdam Capite vulnerati plus quam ſeptem uncias ſe eduxiſſe, pulmoniſque totam ſubſtantiam pure ſuffuſam ſe vidiſſe, perhibet; qualis humoris corrupti moles forſan è cerebro nunquam foret expectanda, utpote quod in ejuſmodi caſibus raro ſimul ſuppuratum cernitur, dum in capite indigitati ſubjecti nihil niſi exiguum ſanguinis congrumari, reperire licebat. Idem confirmat obſervatio *Pacchioni*, qua refert, quendam in occipite vulnus accepiſſe, nullis pravis ſignis hactenus comitatum, donec poſt octuageſimum à decubitu diem fragmenti, meningi adhæreſcentis, rudior extractio totius corporis concuſſionem, partium cunctatum refrigerationem, ſudorem gelidum, pulſum admodum debilem & dolorem inteſtinalem concitarit. Quo evaneſcente tenſionem abdominis factam, manuum compreſſioni aliquomodo extrinſecus cedentem, interius verò valdè dolorificam, cum inflammatione & exquiſitiore dextri Hypochondrii ſenſu, bilis vomitu & tertia die morte inſequente. Nihil puris intra calvariam defuncti, ſed aliquam tantùm ſeroſitatem, in epatis autem gibbo abſceſſum inſignem, ex

quo

quo ſeri ac puris crudi copia in abdominis cavitatem profluxerit, fuiſſe deprehenſum. Ex quibus concludendum, graviores cerebri concuſſiones tam in ſe, quàm per abſceſſus ejuſmodi medii ac infimi ventris, mortiferas maximè contingere: adeoque in eorum, qui ex capitis percuſſione obierunt, cadaveribus etiam hoſum extiſpicia fore inſtituenda, qùo nimirum de ſingulis circumſtantiis ſatius conſtet.

Addo denique his capitis ac cerebri contuſionibus atque concuſſionibus illam, ubi loco ſanguinis Lympha ſeu ſerum extravaſatur, & ad cerebri interiora, v. g. ventriculos depoſitum, vel ſolum, vel propter illius tractus medullares ſimul turbatos atque diſtractos, enecat: quorum hoc celerius utplurimùm & cum gravioribus mox ſymptomatis, illud lente ſatis, contingit. Rem ita ſe habere, variorum Anthorum obſervationes comprobant, v. g. *Joh. Chiffl tii obſ. var.* 11. qui puerum, 14. annorum, poſtquam caput caſu ex alto alliſiſſet, ità commilitonibus in dolio rotatus fuiſſet, in leviſſimam ſebrem, ſtuporem inſtar temulentiæ ac dolorem capitis incidiſſe, ſubinſequente verò obmuteſcentia dentiumque ſtridore duos poſt menſes mortuum, & ejus cerebri ventriculum dextrum Aquæ libram unam continuiſſe, refert. Cujus quoque generis eſt, quod *Berengarius* cap. 13. de Nepote Cardinalis Strigonienſis perhibet, ſe ex capite hujus ingniter vulnerato, ſeu ampla ſovea in cerebri ſubſtantia excitata, copioſam aquam, per vices coacervatam, evacuaſſe, ſexageſimo verò die hujus portionem de novo collectam & coercitam, Epilepſiam cum rigore & tremore univerſali concitaſſe, qua tamen denuo evacuata vulnus conſolidatum & ægri priſtinæ ſanitati reſtitutus fuerit. Porto *Bonetus Sepulchret. lib.* 1. *ſect.*1.*obſ.* 13. de pueſo ſeptenni ac ingenii vivaciſſimi narrat, eum, cùm ſupinus ex ſedili in occipitium graviter cecidiſſet, mox de ingente capitis dolore, nullius læſionis notis exterius comparentibus, conqueſtum fuiſſe, cum inſequente verò decimo die iſchuria, decimo quinto ſatis ceſſiſſe. Sub cranii integumentis diſſectis in, occipitio, ubi ictus fuerat, ampliùs libra una ſanguinis concreti, in anteriore capitis parte, inter cerebrum & meninges ingentem ſeri copiam, delituiſſe. Refero hinc bina exempla, quorum alterum amici relationi debeo, alterum propriis uſurpavi oculis. Sc. narrabat prior ſe Amſtelodami apud Blaſium vidiſſe Cranium pueri hydrocephalo defuncti, quem contraxerat, quòd nutrici ulnis ſeu ſinu elapſurum hæc pede altero comprehenſum violentius levaſſet atque ſuccuſſerit. Ego verò A. 1683. d. 7. Jun. poſtulatus à Prætore hujus civitatis in ſuburbio aperui caput pueri ſeptennis, qui baculo in caput percuſſus, poſt cephalalgias, modò vigilias, modò ſomnolentiam, vertiginem, convulſiones capitis, motum atque erectionem impeditam ac pedum vacillationem, die vigeſimo ſexto occubuerat, in quo nullum violentiæ externæ veſtigium, præter concamerationem ventriculorum anteriorum ſero limpidiſſimo ſcatentem, hincque corporis calloſi portionem, intra bina hemiſphæria cerebri conſpicuam, maximè attenuatam ſeu diſtentam, annotavi.

Contrà ab ictibus ejuſmodi capitis gravioribus extravaſatum ſerum, quandoque cum euphoria per aures excretum, teſtantur nonnulli, v. g. *Langelottus Miſcell. Nat. Cur. Decur.* 1. *ann.* 6. *obſ.* 12. Certum nempe Principem Romæ ex lapſu ab alto tam valde capitis latus ſiniſtrum lapidi impegiſſe, ut ſemianimis abſque ſenſu, motu & loquela ad integrum ſere diem jacuerit, venæſectione tantillum ad ſe revocatus: ita tamen, ut abhinc cephalalgia immani & continua preſſo à Medicis trepanum decretum fuerit. Quod dum capiti admovere tentant, ex ſiniſtra aure latex quidam ſeroſus ſtillare incipit, qui Medicos ac Chirurgum ab operatione deſiſtere & naturæ molimen admirari jubet, cujus robore primùm duæ ad minimum & ſucceſſive octo libræ ſeri fuerint excretæ. Cui ſimilis videtur hiſtoria, quam *Cornel. Stalpart van der Wiel obſ. rarior. part.* 1. *obſ.* 15. deſcribit, Fœmellam nempè quandam cono ligneo in bregma ſiniſtrum percuſſam omnem ſenſum & motum perdidiſſe, vomuiſſe & tantillum ſanguinis ex aure ejuſdem lateris profudiſſe, cum levi ſaltem cutis laceratione, aſt ſine omni calvariæ fractura: quæ tamen poſt venæſectionem aliorumque congruorum applicationem ad ſe redierit & per quinque continuos dies multùm aquæ ſeroſæ, duarum circiter librarum, cum euphoria & ad reconvaleſcentiam uſque excreverit.

Unde hoc ſerum ſit, vel quæ ejuſdem, ab ictibus capitis violentioribus, extravaſationis ætiologia, diſquirere hujus loci vix videtur, nec ego, an ex vaſorum Lymphaticorum, cerebro intertextorum, utpote, nondum à Proſectoribus viſorum, ruptura, an medullarium cerebri meatuum laxitate ſimilive morboſa conſtitutione, hincque ſeri motu impedito ſeu eructatione, tale quid dependeat, determinare præſumo: illud præſentis magis inſtituti videtur, an proluſio & circa meditullium cerebri facta congeſtio, ſi ſymptomatis lethalibus occaſioni extiterit, per ſe lethalis dici mereatur? Quod equidem aſſerendum puto, quatenus ſub calvaria, multò magis intra cerebri ambitum, contingens hydrocephalus nullam curationem admittit, i. e. aqua, ut cauſa mali continens ſeu proxima, nulla arte educi valet: unde tractus cerebri comprimendo, neceſſariò ſenſuum omnium torporem aliaque ſymptomata lethalia, pedetentim inducit; vel de laxitate meatuum cerebri extraordinaria, ſecretioni ac diſpenſationi fluidi nervei exitioſa, teſtatur.

Nihil enim movet, quod *du Hamel Philoſ. Vet. & Nov. tom* 6. ſeu *phyſic. part.* 3. *c.* 6. ex relatione Dodardii profert, ſc. illum diverſis temporibus duorum infantium, hydrocephalorum, capita aperuiſſe: quorum anteriores ventriculi, cum tertio unam & continuam cavitatem efficientes, aqua pura & limpida quamvis turgerent, uterque nihilominus eorum aliis morbis, qui nullo modo capitis affectus dici potuerint, laborarit; & citra omnem convulſionem interierit; hincque aquam intra cerebrum concluſam apoplexiam haud inferre, concludit. Quippe utut talis colluvies non ſemper & mox ſymptomata graviora cerebri ac generis nervoſi inducat, & aliquando ex alia cauſa mors prꟁmatura hydrocephalo affectos, antequam illa vim ſuam in organa illa abunde exerat, tollat, quale exemplum *Veſalius* quoque *de hum. corp. fabr. l.* 1. *cap.* 5. proponit: particularia tamen & rariora hæc phænomena tantæ conſequentiæ haud ſunt, ut eos, qui morbo hoc, ſive per cauſam intrinſecam, ſive violentiam externam, concitato, defunctos, non à ſeri hac congeſtione ſuccubuiſſe, evincant. Plus dubitandi rationis involvit dignotio, qua certi reddimur, an, quod intra calvariam reperitur, ſerum percuſſionis ſeu colliſionis, an potiùs cauſæ cujuſdam internæ & antecedaneæ, productum ſit? i. e. ex ſymptomatum collatione ſemper equidem rectè inferimus, colluviem illam horum & mortis inſecutæ cauſam exiſtere; rarius verò determinari poteſt, an hæc aliquandio jamdum latitarit, an à violentia externa promanarit?

Atque hæc de Lethalitate percuſſionum capitis, pro inſtituti ratione ſufficere crederem, niſi frivolos homicidarum defenſores, ne dicam, Medicos artis ignaros ac malitioſos, variis technis, imprimis per medelam minùs decenter adminiſtratam, illam ſuſpectam reddere noſſem; quibus quidem in parte generali me ſatisfeciſſe puto. Inter hos tamen defectus quia frequentiùs trepani uſum neglectum perperam referunt, & per hunc vulnus capitis per ſe lethale, aut per temeratiam peritiæ jactantiam, aut mercedis cruentæ

aviditatem

aviditatem, per accidens tantum tale pronunciare ſatagunt: pro negotio hoc adæquate ventilando opus eſſe ratus paucis adhuc, quod olim in Diſſertatione quadam *de Trepanationis difficultatibus* tentaveram, innuere caſus, in quibus Chirurgia hæc neceſſaria, ſeu in quibus, non ſine imperitiei culpa, negligatur. Quo ex his demum plenius conſtet, quando illa male & in pernitiem Vulnerati fuerit omiſſa, ſicque non tam vulnerantis violentia, quam vulneri inflicto medentis errore, illum periiſſe, ſeu Percuſſionem per accidens demum lethalem evaſiſſe.

S:. Utilitatem ac Neceſſitatem Modioli experimur, ſeu ſecundum rectam rationem ejus applicationem ſuſcipimus, non in quibusvis Capitis plagis, ſecundum *Petri Martyris Troni* doctrinam, neque tamen tantum ex Præcepto *Lanfranci*, ubi os Calvariæ fractum incluſum ἐγκέφαλον premit aut pungit: ſed, ex *Hippocratis*, *Galeni*, *Celſi* ac plerorumque, antiquorum pariter ac modernorum, ſententia, in quibusvis ejus percuſſionibus, ubi aliquid p. n. ſub Cranio hærere auguramur, quod per hanc ejusdemve fracturam anguſtiorem progredi ac educi nequit, tollendum tamen vi primariæ indicationis. Id eſt non ipſa Capitis læſio fracturaque Calvariæ, ut talis, Chirurgiam hanc perforatoriã poſtulat, hincque nullius conſequentiæ pronunciatum: Capiti, gravius etiam, ſauciato non adminiſtratus fuit Modiolus, E. hic percuſſus culpa negligentius medentis & ex accidente, periit. Sed certæ demũ ejus conditiones ſeu adjuncta, h. e. quicquid occaſione percuſſionis ſimilisve violentiæ externæ aut ad ἐγκέφαλον detruſum delapſumve huic graviora ſymptomata parat, aut cujus deſcenſum metuere jubemur. Prioris generis ſunt, præter ab extra immiſſa telorum fragmenta &c. cruor, ſanies, lympha & calvæ fruſtula, quæ ſui eductionem exigunt, ne mole premant, acrimonia ſeu heterogeneitate rodant, vellicent ac aſperitate lacerent atque mortificent: Poſterioris claſſis obſervamus ſaniem, rodentem pariter ac ſphacelantem, quæ ex oſſe plus minus contuſo, hinc carioſo facto, aliquando etiã ſine evidentiore fractura, ad interiora Capitis deſtillat.

Quorum tamen eductionem morantur, & Chirurgiam hanc, penes peritos æque ac imperitos adeo decantatam, difficilem reddunt, aut, ſi de educendis his horumque ſitu ac loco ſpecialiore minus certo conſtet, hinc deficiente ſeu ignorato indicante deficiat indicatum; aut illa commode educi renuant: ſive hoc pariter ratione eorum ſitus, ſive alterius cujuſdam circũſtantiæ, contingat. Cruorem à percuſſionibus Capitis extravaſari, tandemque in pus ſaniemve converti, ex cadaverum ſectione quam manifeſtum eſt; in percuſſis viventibus vero difficillime dignoſcitur, imprimis ſi nulla, aut non evidens, ſimul contigerit Fractura. Ex ictus gravioris momento fractum Cranium, rupta Vaſa Sanguinemque effuſũ ominamur: quia nihilominus illius impetum majorem tale quid non ſemper patrare, leviorem aliquando profundius lædere, crebrius edocemur: hinc formata conjectura illi percuſſionis adjuncto ſeu effectui minus deprehenditur adæquata. Poſtquam ipſam fracturam ſenſibus ſemper dijudicare haud conceditur; ſigna ejus aliquando nulla, aut fallacia admodum, exiſtunt: prout ſuperius prolixe ſatis indigitatum dedi, aſſentiuntur etiam in hoc omnes Artifices. Nec ſymptomata vehementiora, quę extravaſationem ejuſmodi comitantur, ſc. proſtratio in humum ſubitanea, vomitus bilioſus, oculorum rubedo, aphonia, torpor ſenſuum &c. Commotioni Cerebri incruentæ, i. e. meræ & ſine vaſorum ruptura factæ illius concuſſioni, adeo inſequentia obſervantur, ut neceſſario ac ſemper vaſorum ſanguiferorum rupturam innuant: eadem aliquando evaneſcunt, hinc Chirurgum ſecurum reddunt, donec ex improviſo & cum majore atrocitate recrudeſcant ac operationem irritam faciant. Neque his caſibus perpetua & inſeparabilis eſt Sanguinis per Nares atque Aures eruptio, quam inter ſigna certiora extravaſationis ejuſmodi numerant, ſed hujus majori ac graviori tantum gradui combinatur: cum nihilominus tantillum Cruoris, quod ſine notabili Cerebri ſuccuſſione ac durioribus ſymptomatis ſub Calvaria colligitur, temporis tractu, aut dum in ſaniem convertitur, horum lethalia patrat. Haud audiendi, qui, quod in ictus momento percuſſus non ceciderit, non vomuerit, viderit, audiverit &c. ejus Calvariam integram & illęſam, nihilque ſanguinis ſub illa extravaſatum ajunt: poſtquam Experientiã convincimur, Cranium aliquando ſine ullis aut majoris momenti Symptomatis, non tantum leviter contundi, ſed enormius quoque confringi.

Difficilius longe eſt Lymphæ dignoſcere profuſionem, niſi evidens Cerebri concuſſio eam ſuſpicari faciat; extra quem caſum, quia tardius utplurimum congeritur, ſymptomata ejus aut nulla, aut leviora, obſervantur, aliqualis tantum nempe ſenſuum ſtupor, capitis gravitas ac dolor, vertigo, ſomnolentia cum vigiliis intercalaribus. Saniem ex cruore productam auguramur, & quidem temporis demum tractu, ex Commotione Cerebri graviore antecedanea &c. vaſa rumpente, ac ſymptomatis quotidie ingraveſcentibus, juxta illud *Hippocratis, dum pus fit, febris ac dolor augetur*: quam tamen dum educere molimur, res utplurimum deprehenditur deſperata, hinc irrita Operatio. Et naturę miraculis adſcribendum, quod in Juvene phrenetico Veneto teſtatur. *H. Saxonia prælect. pract. part.* 1. *c.* 3. cui ſuborto abſceſſu, purgata fuerit ſanies per aures, oculos & nares: quemadmodum pariter, quod penes *Glandorpium Specul. chir. obſ.* 4. legimus, de quodam pugili, cui cum graviter in Capite vulnerato tertia die gravia ſupervenirent ſymptomata, ut ſuſpicio de materia quadam præter naturam ſub Cranio collecta contingeret, hoc cum Dura matre aperto ingens ſaniei copia efflaxit & æger ſanitatem recuperavit.

Neque tamen in hoc caſu à Calvarię perforatione aliquid certi promittendum, & pauci illorum quibus ejuſmodi ſuppuratio aut potius corruptela ſanioſa contingit, evadunt, ſanie quamvis copioſius promanante, perinde ac illis, quibus extravaſatio ingens, parum ſpei ſupereſſe videtur. Per moram nempe diuturniorem, quam, antequam in pus abeat, ſub Calvaria trahit Cruor, decubitu interim ſuo multum hujus partium contentarum corrumpit: atque hoc equidem eo magis, cum non verum è ſanguine extravaſato hic formetur pus, ſed in liquamen potius putrilaginoſum idem convertatur; quod fœtor ejus cadaveroſus aliaque phænomena, quibus à pure ingenuo illud quam alieniſſimum obſervatur, innuunt. Proin tunc demum & tardius hujus corruptelę ſe exerentia ſymptomata equidem materię ſubſtantia peccantis eductionem ſuadent, corruptionem tamen atque fracedinem ſimul enormem, quæque omnem artis vim ſuperat, ſimul declarant.

Quę vero ſanies occaſione Fracturę ex Diploes vaſis laceratis in Panniculum deſtillat, niſi hæc evidens & gravioribus mox Symptomatis illa ſe manifeſtarit, vix cognoſcitur, adminimum non in principio morbi ac tempeſtive, ſed ubi vitium lapſus Chirurgiam generoſiorem prohibet, i. e. fruſtra paret, cui mederi haud conceditur. Quinimo in illa Fracturæ ſpecie, quam Contuſionem ac Deſeſſionem ajunt, Medulla vaſculoſocarnea, tabulis Calvarię intertexta, modo laceratur, modo comprimitur, hinc ſanguis vel ad Diploen profunditur, vel intra vaſcula compreſſa ſtagnat, ſub utroque ſtatu putreſcit, & os ad inflammationem uſque corrumpit: ita quidem ut hujus tabus aliquando panniculo inſtillatus hunc cum cerebro ad lethalitatẽ uſque ſyderet, in uno ſubjecto citius, in alio tardius, i. e. aliquãdo poſt plures demũ ſeptimanas, ne dicã totidẽ menſes, pro-

ut Hiſtoriæ à *Paw. in Hipp. de vuln. Cap. p.* 82. & 91. enarratæ teſtantur. Qualis vitii medela Modiolum frequentius poſtulat, antequam nimirum os contuſum per moram corrumpatur & ejuſmodi ichorem oſſi vicino pariter, ac ſubſtratæ Membranæ corruptivum generet: de eodem nihilominus experimur, difficillime ſatis conjecturæ illud contingere. Quod in oſſe nulla ſenſibilis aliquando contingat mutatio, nulla relinquatur & compareat in hoc vel exiliſſima rima vel fovea: Dum, advertente *Fallopio* & *Vertunio in Hipp. de Vuln. cap.* ejus compages ab ictu compreſſa depreſſave mox in ſtatum ſeu formam priſtinam, ſc. per Elaſticitatem ſuam intrinſecam, reſilit ac reſtituitur; quatenus in eadem continuum, non juxta magnas, ſed minores & intrinſecas tantum, ſui particulas, i. e. per meram attritionem, ſolvitur.

Quod demum feſtucas & fragmenta majora minorave Calvariæ, tabulę potiſſimum interioris, attinet, Membranis ac Cerebro diverſis modis moleſta, præter Fracturæ ac Commotionis Cerebri cœtera ſigna dolor equidem, cum inſequente partium harum Inflammatione hincque delirio aut torpore talia innuere creditur: quia tamen dolor hic aliquando non, niſi confuſe, à percuſſo, ſub delirio torporeve, ſentitur, aut de eodem ille conqueritur, nec à dolore ipſius Fracturæ ſquamme pungentis vellicatio commode ſemper diſcernitur. Neque fragmenta ejuſmodi, ſi vel minus aſpera, vel læviore ſui ſuperficie Membranam contingunt, moleſtiam ſemper ſenſibilem concitant, adeo quidem ut talia interdū in Cadaveribus reperiantur, quę in vivente adhuc ſubjecto nullo modo augurari licebat: incerta hinc quoque manent horum ſigna, & minus Chirurgi prudentis hæſitat in eductione eorum per Trepanationem tentanda.

Porro eductio ejuſmodi heterogeneorum, Calvariæ immerſorum dubia manet, quamdiu dubii hæremus de particulari eorum ſitu: i. e. an ſub Bregmatis, an ſub Temporum, an Occipitis. oſſibus, an ſuper Oculorum Orbitas, in Calvariæ baſi, in Cerebri Subſtantia ac Ventriculis &c. lateant. Atque hoc quidē, ſi regionē Capitis percuſſam ignoremus, ſi Contrafiſſura ſubfuerit, plures ictus forſan ſuſtinuerit æger: ut taceam, hæterogenea hæc aliquando priſtinum ſitum mutare & ex altiore loco ad profundiorem volutari. Qualis ſane circumſtantia ancipites nos reddit, cui Capitis loco admovenda ſint inſtrumenta, labitur interim tempus & cumulantur Symptomata.

Quibus ita ſe habentibus nemini Medicorum ac Chirurgorum vitio verti poteſt, ſi in rebus adeo obſcuris, & quas nulla ſenſus ac rationis acies in apricum ponere valet, hallucinentur ac fallantur, & ſubeſſe ſibi perſuadeant Cruorem extravaſatum, feſtucam &c. hærere hæc in illa Capitis provincia, unde Modioli ope educi queant, haud cogitent vero de alia, quę ſedes eorū vera exiſtit. Poſtquam nempe in illis & horum circumſtantiis ſingulis penſitandis aſſiduitatem & peritiam ſuam comprobarunt; utut eos erraſſe eventus doceat: nec negligentiæ aut ruditatis accuſandus, qui Capite vulneratum, ſub cujus calvaria, poſt obitum ſecta, cruor, ſanies, fragmenta oſſis &c. reperiuntur, haud perforavit; multò minùs plaga, ob intermiſſam hanc Chirurgiam, per accidens tantum lethalis pronuncianda. Eôdem ſiquidem jure, quo veniam meretur, qui in caſu, quo cum Indicante Prohibentia majoris momenti concurrunt, calvariam haud perforat, nec ob neglectam Operationem Vulnus minus lethale evadit: nec quamdiu de Cruoris extravaſatione, ſanie, fragmentulis latentibus &c. horumque ſitu ſpecialiore incertus, erroris convinci valet, qui illa educere minus molitus fuit; & plaga ejuſmodi, ob dignotionis difficultatem, inſanabilis ſeu per ſe lethalis jure meritoque decernitur.

Accedit huic dignoſcendi difficultati alia, hoc eſt, Heterogeneorum illorum conditiones diverſæ, per quas ſui eductionem plus minus detrectant, quarum forſan in fluidis frequentior & majoris momenti eſt ſitus ſeu deſcenſus eorum profundior, ratione cujus Trepanum non admittunt, aut irritam reddunt Operationem, ſi ſc. in ipſam Cerebri ſubſtantiam, Ventriculos aut Baſin fuerint profuſa. In Cruore extravaſato ſimul attendi meretur, eum nonnunquam ſub Calvaria eouſque condenſari, ut Duræ meningi inſtar glutinis ſpiſſioris aut picis adhę eſcat, hincque in cadavere vix multo conatu ac ferramentis deradi queat. In quali ſane caſu à Perforatiōne Calvarię parum ſperari valet, dum agglutinatus hic panniculo grumus per aperturā factam protinus haud excernitur, mora vero diuturniore, imo forſan intra nonnullas horas, ἐγκέφαλον ad Apoplexiam uſque lethalem comprimit, aut ſucceſſive, dum in pus abit, idem graviter corrumpit: quod phænomenon nihilominus nulla arte dignoſcere conceditur. *Johannes Baptiſta Carcanus Leonis* equidem *de vulner. capit. ſerm. 2. lect. 5.* coagulum hoc diffitetur, ſeque ſanguinem ſub oſſe extravaſatum nunquam grumoſum conſpexiſſe, ſcribit, alios quoque idem aſſeveraſſe, memini: talem nihilominus hinc inde oſtendi, expertus teſtor, provocans ſimul ad aliorum Medicorum autopſias, Cenſuræ Collegii Noſtri expoſitas. Regerere ac diſcernere commemoro negantes, Congelationem hanc in cadaveribus demum evenire, neutiquam in iis, qui adhuc ſuperſtites: aſt vidiſti fluidum cruorem in vivorum Oſſa? & quid obſtat, quo minus in viventibus talem concipiamus ſanguinem extra vaſa rejectum, inteſtino ac locali motu deſtitutum; poſtquam ex partibus vivorum ſuggillatis v. g. in Capite ipſo, per factam inciſionem grumos ſpiſſiores educi comperimur.

Fragmenta oſſium pariter aliquando ſitus ratione ſui eductionem morari per experientiam edocemur, dum à fracturæ loco ad alium interdum ab ipſo ictu illato hujuſve inſtrumento dimoventur, cujus exemplum d. 12. Febr. 1686. Budiſſa ad Nos delatum, ubi fragmentum oſſis Bregmatis ſiniſtri in & ab eodē ſub Calvariā longius detruſum, in quodam *Adam Gottfriedt Furſten*, ablata hujus ſummitate reperiebatur, quod per Fracturā, quamvis patulam ſatis, cerni non poterat. Adjuta forſan horum devolutione aliquando per motum quendam corporis aut capitis incongruum, aut ſi fracturæ vel aperturæ Trepano factæ lineamina ſimiliave improvide ſubtrudantur, ſicque teſtæ dictæ de loco ſuo propellantur. Aliquando à profundiore Cranii parte eſtracta hæc oſſicula ſecedunt, quorum extractioni nullum Inſtrumentum, proin nec Modiolus, adæquatum deprehenditur, v. g. ab oſſis Sphænoidis proceſſu, Criſta Galli &c. aut Cerebro deſuper quoque profundius immerguntur ut nec reperiri, nec eximi, commode valeant. Cujus utriuſque caſus exempla in uno ſubjecto, *George-Hauffmann*, ſuppeditant Acta Pegavienſia, lethalis proin per ſe à Noſtro Collegio Anno 1705. menſe Julii pronunciati: utut aliquot à Percuſſione dies melius ſe habuerit æger, ceſſarint aliquandiu Febris, Vomitus ac Vertigo, illeq; demum per Diætæ errores evidentes Febrem de novo cum aliis ſymptomatis gravioribus ſibi contraxerit. Quibus accedit tenacior Teſtarum, vel Oſſi vicino, vel Duræ Matri, adheſio, cujus ratione ſine ſummo aliquando periculo illæ ſe avelli haud patiuntur; quamvis earum celerem remotionem urgeat dolor, quem lacerando aut pungendo Meningibus ac cerebro gignunt. Cujus rei ſingularem hiſtoriam *Ant. Pacchionus de Dura Matre obſ.* 3. recenſet de Septuagenario, qui in occipitio vulnus, nullis pravis ſignis comitatum acceperat. In quo cum poſt octuageſimam à decubitu diem Chirurgus oſſis, Meningi paulo adhærentis, extractionem

prope

prope Suturam Lambdoideam tentaret, repentina totius concuſſione partiumque ſingularum refrigeratione hic correptus fuerit, ſudore inſuper gelido, pulſu imperceptibili, doloreque ad inteſtina: quo evaneſcente tenſio in abdomine apparuerit, manuum preſſioni aliquoties extrinſecus cedens, interius vero dolorifica, cum inflatione exquiſitioreque dextri hypochondrii ſenſu. Acceſſerit his Bilis vomitus & tertia die mors.

Impedit denique hanc Chirurgiam aliquando temporis brevitas, ſeu ſubitanea nimis ſauciati expiratio: vel quod non mox in principio adeo prava ſymptomata illam feſtinantia obſerventur, nec de circumſtantiis ejuſmodi conſtet, unde talia imminere metuendum, vel quod præſto ſint Symptomata, ſi non prohibentia, certe retardantia, eandem, v. g. Hęmorrhagia gravior. Cujus intuitu etiam, ſi ſine Integumentorum mollium vulnere, Capiti contigerit læſio, hinc arte prius fuerit parandum, non ab ipſa mox facta inciſione Trepanum admoveri valet, ſed altera demum die & fluxu ſanguinis, qui eam neceſſario comitatur, ſedato; vel quod hic in languorem ac animi deliquia conjiciat percuſſum, hinc Perforationem interpellet; vel quod hanc ipſā & Operatorem in negotio hoc ex arte expediundo turbet. Interim dum perit miſer, culpa in illum minimè conjicienda, utpote qui officium ſuum haud negligit, ſed in hoc peragendo impeditur: linquit vulnus per ſe, non reddit, per accidens, lethale.

Ex quibus diſcernere erit, quando in plagis Capitis Trepanatio aut ſecundum, aut prẹter rationem ſanam negligatur, & quando hujus omiſſio earum Lethalitati detoget: quamvis minus dubitem, hujus generis plures mergere poſſe caſus, qui pro Chirurgis, qui Modiolum non applicarunt, interpellent.

Cap. 2. *De Medullæ Spinalis & Nervorum Vulneribus Lethalibus.*

Cerebri productio & quaſi caudex cum ſit ſpinalis medulla, ita tamen, ut cinerea ſubſtantia, qualis Corticis ad inſtar Cerebri compagem medullarem involvit, ab hac in Spinali medulla obvolvatur, & ratione hujus ſitus diverſi Cerebrum inverſum commode ſatis forſan dicatur, hujus quoque & ſpinæ lęſionum examen, intuitu Lethalitatis huc refero: adeo quidem ut, dum conformatione & officio ipſi cum cerebro convenit, ideo etiam à *Galeno* alterum nuncupatur, harum lęſiones aliquando mortales augurari conveniat. Quas accuratioris Doctrinæ gratia diſpeſcam in ſpinæ luxationem, fracturam, vaſorum ſanguineorum & ipſius funis medullaris vulnera ſeu lacerationes.

Spina ſicut vel ad poſteriora, vel ad latera, vel ad anteriora luxatur, ita, quia priores binę luxationes reſtaurationem prompte ſatis admittunt, poſterior nunquam, aut non ſine ſumma difficultate & periculo, hęc, ſi tanta, in tali ſpinæ loco fuerit, quę & ubi motus ſeu actiones, plus minus vitales, turbat ac interpellat, mortis, quę ipſi pediſſequa, cauſa vera & prima dici meretur, comprimendo ſcil. medullam incluſam, emanationem fluidi cerebralis ad organa vitalia intercipiens, aut ad convulſiones horum depravans. Per organa vero hęc non thoracis tantum viſcera à Galenicis καθ' ἐξοχὴν ſic dicta, ſed abdominis quoque potiſſima, ſubintelligere jubet *Hippocrates 2. prædict. t. 26.* dum ait: *Si ſpinalis medulla aut ex caſu, aut ex alia quapiam cauſa externa, aut ſua ſponte, laboravit, & crurum impotentiam facit, ut nec tactum quidem percipiat æger, & ventris & veſicæ, adeo ut primis quidem diebus ſtercus aut urina niſi coacte reddatur. Quum autem morbus invaluerit, & ſtercus & urina, non urgente homine, prodit, moritur poſtea non multo interpoſito tempore.* Viſcerũ enim abdominis functiones, quamvis vitalitati non immediate proſpiciant, ſine illorum tamen functionum integritate vitalitas diu integra perſiſtere nequit: per conſequens ſi per ſpirituum animalium influxum interceptum munere ſuo haud fungi valent, cauſa tale quid præſtans per ſe lethalis præſumitur, adeoque non tantum, juxta *Avicennam*, vertebræ colli luxatæ mortem inferunt, ob nervos, reſpirationi aut pulſui cordis intervientes coarctatos aut quocunque modo tenſos, ſed dorſi quoque, imo lumborum, ſuperiores, ſi nimirum ventriculi, inteſtinorum & veſicæ urinariæ contingant ſpaſmi enormiores, aut ipſum cerebrum, quod ſatis frequens, hic in conſenſum rapiatur.

Vertebræ Dorſi ad interiora ſeu anteriora non, niſi per ſummam violentiam dimoventur, aut excidunt, ob renitentiam & firmamentum, quæ à vinculis & ligamentis ſuis habent, qualia potius rumpuntur, quam ut tantam extenſionem ferant: hujusque dearticulationis reſtitutio vix ſperari valet, nec inflammationi dictorum ligamentorum, hinc nec convulſionibus inde ortis, mederi conceditur. Adeoque mortifera utplurimum deprehenditur illa, quod Medullam vehementius comprimat, tendat quoque violentius nervos, ad interiora magis decurrentes, hinc diverſas actiones tam vitales, quam animales, fruſtret: quod à ſpina extrorſum luxata vix metuendum, nec Medullam, nec hinc excurrentes Nervos, adeo potenter comprimente.

Quinimo circa Spinæ Luxationem adhuc attendendum, quod ab Antiquis non minus, ac Modernis Chirurgis, v. g. *Pareo* & *Fournier* notatum legimus: mortalem magis evenire Luxationem unius Vertebræ, præ plurium ſibi contiguarum ſimul facta dislocatione. Quatenus unica tantum, extra ſitum ſuum compulſa, Medullam Spinalem in acutum magis angulum cogit atque ſecum abripit, ut hæc proin arctius compreſſa, torſa & tantum non diſrupta emanationem fluidi nervei ad partes magis intercipiat: quod ſi vero plures Vertebrę ſibi contiguæ ſimul dislocantur, in angulum obtuſum & leviter tantum illa inflectitur, hinc equidem ejus actio aliquantum, haud tamen omnimode, fruſtratur, & fluido illi aliquid adhuc tranſitus patet. Ita ratiocinari jubet *Hippocrates de articulis*, quando t. 43. unum tantum ſi verticulum exilierit, ſpinalem medullam hoc magis comprimere, ſi non etiam abrumpere, tradit: & t. 45. eandem Medullam diſtorſiones Spinæ circulares, i. e. ad gibboſitatem conſpicuam factas, facilius ferre, non angularem.

Recenſitis his Spinæ Luxationibus cum *Galeno* jungo hoc, ubi Vertebræ equidem de locis ſuis minus dimoventur, ſed intra ſedes ſuas manent, laxantur nihilominus harum Ligamenta eousque, ut illarum contiguitas ſenſibiliter lædatur, ſeu juncturæ earum plus minus a ſe invicem recedant, quod Quaſſationem ſeu Seiſin communiter ajunt, Elongationem forſan appellare liceret. Qualis equidem Ligamentorum atque Articulationum laxitas non ſemper tantum periculi involvit, ſi nimirum à cauſa interna, & quæ lente magis agit, eveniat: ab impetu tamen externo violentiore ſi tale quid eveniat, ſubito utplurimum interficit, vel in ipſo ictus momento, vel brevi poſt, contuſo nimirum hinc ſeu vehementius commoto ac tenſo fune medullari. Exemplo ſit quidam Joh. Nicolaus *Selinger* Curienſis, qui ab ictu violentiore, Nuchæ inflicto, poſt nonnulla verba prolata aliosque leviores ac paucos motus atque greſſus mortuus conciderat; cujus Cervicis articulatio adeo laxa obſervabatur, ut hic facile intorqueri & facies in dorſum converti potuerit, nihil vero luxationi analogũ, ſed Integumenta tantũ cum Muſculis multo cruore ſuffuſa, comparuerint, prout d. 16. Nov. 1673. Nobis relatum, & Sententia noſtra deſuper rogata fuit. Cui ſimile quid pręſtabat jactus, Cervici Magdal. Catharinę *Miritſchin* illatus,

tus, ſubitanea itidẽ hujus percuſſę mortis cauſa: de quo Deſſavienſes 26. Martii & 5. Octobr. 1685. noſtrum Judiciũ poſtulabant. Quibus ex *Pareo* 15. *c.* 17. addo illud Medullæ ſpinalis vitium, a variis pariter violentiis ſeu ſucuſſionibus eveniens, ſi nimirum illa ab immotis plane Spondylis divellatur, abſcedat atque concutiatur, i. e. ſimile quid Commotioni Cerebri ſuſtineat: quale quid paſſos vix unquam reconvaleſcere, Idem Autor ſentit. Pugnô in Nucha percuſſum epilepticũ evaſiſſe, ipſemet recordor.

Quamvis enim v. g. ex *Hildano cent. 5. obſ. 68.* theſi huic regeri queant exempla, duorum, qui ex luxatione vertebrarum lumbarium, miſere ſatis, evaſerint, i. e. ſatis diu adhuc vixerint; peculiaris tamen horum eſt ratio, aſſerto meo minus contraria. Quatenus in neutro horum unquam fecum & urinæ contigerat ſuppreſſio, per conſequens nec adeo ingens medullę compreſſio in his concipi poterat: imo rariores forſan ſunt luxationum ejusmodi ſpinę eventus, cum ipſe *Hildanus* de poſteriore fateatur, ſolius naturæ beneficio potiſſima ſymptomata remiſiſſe.

Deinde nec fracturæ ſpinæ à mortalitatis culpa ſemper immunes videntur, ſi nimirum hinc ſecedentia fragmenta medullam eousque ſubeant ac penetrent, ut eximi nequeant, adeoque vel comprimendo vel pungendo, hinc alia viſcera nobiliora ac cerebrum in conſenſum trahendo, enecent: pari enim ratione fragmenta ejusmodi hic agunt, ac in cerebrum agere eadem, ſuperius dictum.

Tertio cum ingentibus gaudeat arteriis ſinubusque venoſis idem ſinus medullaris, his vel per conquaſſationem tantum, vel per fracturam ſpinæ, ruptis vel vulnere diſciſſis & cruore intra tubum ſpondylorum congeſto, hic perinde, ac cerebro affuſus, ſanguis mortis cauſa evadit; i. e. tam comprimendo, quam putreſcendo, ſpirituum hinc emanationes turbat; & quidẽ eo magis, quod pro eodem educendo haud ſuppetant inſtrumenta Chirurgica, qualia nihilominus in quibusdam caſibus ars cerebro conceſſit ſatis commoda ac ſalutaria.

Denuum quarto ipſius medullæ ſpinalis vulnera, quę ejus ſummitatem ſeu principium in cervice, paulo profundius, afficiunt, imprimis transverſalia, conſenſu omnium mortifera per ſe proclamantur, in ſpecie *Foreſti 6. obſ. chir. 4. Fallop. de Vuln. in genere c. 4.* ideo quod partes ſubjacentes omnes ſi non ſenſu privent, motus nihilominus earum, v. g. diaphragmatis, thoracis, cordis &c. enormiſſime turbent & plane auferant. Dum vulnerata in hoc loco Medulla Spinali per Nervos ex eadem utrinque promanantes, nec ad muſculos intercoſtales, nec Diaphragma, nec Cor &c. poſthac emanant Spiritus animales, actionibus horum organorum miniſtrantes. Cujus præſentis negotii ſuppeditant *Acta Facultatis Noſtra* Anno 1641. de quadam Cultro latiore inter quartam & quintam Cervicis Vertebram illata punctura profundiore, Cerebri hanc productionem vulnerante ac vulneratum ſeptimo die enecante, hinc per ſe lethalis pronunciata. Aſt inferioris ejus tractus, imprimis lumbaris, plagæ, à multis pro non mortalibus habentur, v. g. *Galeno de Sympt. cauſ. l. 1. c. 5.* ac *Sennerto pr. l. 5. part. 4. cap. 3.* ideo quod partium, quibus hujus nervi deſtinantur, ſenſu & motu, ſine vitæ diſcrimine carere poſſimus, & v. g. inde contingens fecum alvi & urinæ incontinentia vitalitati nihil detoget. Alii circumſpectiores ſe gerentes diſtinctione, inter vulnera majora ac transverſalia, & inter longitudinalia ac minora, negotium decidere conantur: illa per ſe lethalia, hæc minus, pronunciantes. Quibus denique accedit *Foreſtus*, qui punctim illata, utut minora, æque mortalia, ac majora quęvis, ait.

Verum repetere hic mihi liceat ex ſectione prima, utique aliquando vertebrarum thoracis inferiorum & lumbarium ſuperiorum medullam quoque lethaliter vulnerari, & pro effato illo magis magisq; confirmando exemplis, ibi recenſitis, hiſtoriam ex *Panarol. pent. 5. obſ. 7.* ſuperaddo, famuli ſc. cujusdam Cardinalis, qui globulo ſclopeti minoris, quatuor digitis ſub regione renum, per medium ſpinalis medullæ trajecto, vulneratus triginta poſt horas expiravit. Qualium vero hujus generis conditionum plagæ, qualium non, mortem per ſe inferant, difficile dictu: cum exempla illorum, qui hinc evaſerint rariſſima, & forſan à *Fallopio* tantum, ſi ab ullo, obſervata, referantur, ut dubius hæream, an quæ judicentur ac judicata fuerint in defunctis vulnera ſpinæ non lethalia, cum fundamento talia dicta fuerint, aut dicantur.

Quę enim non lethalitatis cauſa vulgo venditatur, quod à parte Medullæ thoracica & lumbari propullulantes nervi ad organa minus vitalia pertingant, ſed ignobilioribus duntaxat ſpiritus pro ſenſu & motu communicent, quarum nihilominus functionum privatio, v. g. in retentione fecũ atque urinæ læſa, mortẽ neceſſario haud inferat: ideo ſuſpecta videri poterat, quod ea conceſſa nec transverſalis & omnimoda præciſio partis Medullę inferioris mortalis dici queat, quam tamen plerique talem aſſerunt, utpote quæ non plus damni, quam minores Nervi, ſcil. ſenſus & motus defectum, imprimeret. Plus Lucis nobis ſuggerit hoc in paſſu *Galenus 4. de loc. aff. cap. 3.* ubi ex luxatione vertebrarum medullã ac nervus modo tendi, modo comprimi, ab his vero partium reſolutiones, ab illis ſpaſmos ſeu convulſiones, emergere ait: cui adſtipulatur *Celſus l. 5. c. 26.* his verbis: *Medulla, quæ in ſpina eſt diſcuſſa, nervi reſolvuntur aut diſtenduntur*, item *Pareus l. 9. c. 30. Spinalem medullam vulneratam teſtantur oborta convulſio aut paralyſis, urinæ & fecum citra voluntatem excretio, aut omnimoda ſuppreſſio.* Quæ ſi vulneratæ non minus medullæ, ac propter luxationem ſpinæ male ſe habenti, applicentur, concederem equidem, quæ inferioris medullæ partis luxationes ac vulnera organorum paralyſes tantum comites adſciſcunt, minime, quæ convulſiones, utique lethalia, præſumi debere, non tantum, quod urina & alvus hinc pertinacius ſupprimantur, quale eorũ ſymptoma utplurimum mortiferũ præter *Hippocratem* l. a. experientia quotidiana teſtatur, ſed quod cerebrum ac ſuperiores partes quoque, ſi caudex ſpinalis non omnimodę præciſus, ſimul in conſenſus ſpasmodicos rapiantur. Imo confirmant me in hac ætiologia reddenda non tantum exempla ex *Hildano* ſuperius producta, ejusmodi ſubjectorum, quæ luxationem ſpinæ, haud reſtauratam, ſine ſpasmis, verum cum ſola relaxatione ſphincterum veſicę, podicis ac centrum, ſalutarem experta fuerunt: Verum probabilitatem quoque haud exilem ipſi conciliat *Foreſti* monitum, dum l. a. puncturas majoribus ejus vulneribus combinat; easque pari jure lethales judicari debere, ac hæc, aſſerit. Sine dubio, quod pari modo, ac nervorum puncturę, ſpaſmis producendis aptiores, quam inciſiones, exiſtant. Imo denique quid impedit, quominus propter commercium, quod nervo intercoſtali cum vertebralibus inferioribus pariter ac ſuperioribus intercedit, alia viſcera, ventriculus, inteſtina tenuia, Lien &c. in conſenſus ſpaſmodicos abripiantur lethales? dum vomitus quoque à læſæ medullæ portione lumbari evenire, in propatulo eſt, teſtaturque exemplum poſterius ab *Hildano* communicatum.

Illud ratione ſummitatis ſpinalis medullæ nuno ex *ſect.* 1. demto moneo, non tantum latiores ac transverſales ejus inciſiones, ſed, ut modo de inferiore illius portione annotavi, puncturas quoque exiliores, mortem patrare, hinc, intuitu ſymptomatum, lethalium nomen mereri; quod nemini adeo paradoxum exiſtimari poterit, modo nervorum puncturas atrociora ſemper inciſionibus majoribus movere pathemata, ac cerebrum cum toto corpore vehementius exagitare, attendat, ſic enim facile, quid de nervo hoc, totius corporis maximo, ſeu nervorum plurium faſciculo, expectandum ſit, præſumet.

Addo denique his judicium de Nervorum vulneribus, quæ pariter aliquando per ſe interficiunt, & quidem ſub conditio-

conditionibus ſequentibus. Nempe primo læſiones illorum truncorum, qui organis vitalibus miniſteriũ motus ac ſenſus, præſtant, imprimis octavi ſeu vagi paris, intercoſtalis, ac diaphragmatis: utpote qui præſecti reſpirationem, pulſum, & ventriculi aliorumque viſcerum, vitalitati litantium, functiones enormiter imminuunt ac tollunt; quadantenus ſaltem lacerati eosdẽ motus & actiones per ſpaſmos graviſſimos & in univerſales degenerantes depravant. Quamvis enim trunci hi, mox ab exortu ſuo, aliquatenus vulnerati, cum aliis nervis partium externarum hoc commune videantur habere, ut per colli latera decurrentes topica medicamenta admittant: quia tamen hæc ſæpe minus ſufficiunt ſpaſmorum interim, hinc concitatorum, violentia æque intenditur atque extenditur, ultimum vero remedium, ſc. eorum amputatio hic nullum locum reperit, quod hac facta ſenſus & motus in partibus vitalibus maxime deſtituatur, ex ſitu hoc magis externo nihil aut parum lethalitatis vulneribus ejusmodi decedit, ut taceam, hunc adeo profundum eſſe, ut vel hujus ratione illorum præſectionem moliri temerarium ſatis videatur.

Præterea quamvis ſine dubio celerius longe juguler, ſi uterque recenſitorum parium nervus ſimul afficiatur, nec ideo tamen alterius horum inciſio, ſi ejus ſymptomata graviora atque pertinaciora, non lethalis auguranda, quaſi per ſocium integrum reſtitui ac emendari queat, quod ab alterius vitio tollebatur ac depravabatur: obſtat enim, quod nihilominus tantæ ac lethales ex lacerato uno nervo præcordiorum anxietates, palpitationes &c. evenerint, quibus nulla arte ſuccurrere licuerit, ſine dubio quod integritas nervi ſolitarii non ſuffecerit pro motibus illis vitalibus integris conſervandis. In ſpecie vero quoad ſpaſmos à nervorum uno, quadantenus ſaltem læſo, res evidentior eſt: quippe ſi unum membrum alterum, interdum ſatis remotum, ratione commercii nervorum, in conſenſum trahit, cur idem in ejusdem organi lateribus diverſi non fiet? ut nimirum v. g. diaphragmatis pars, lienem ſpectans, ratione nervi ſui, male ſe habentis, in convulſiones concitata, partem ſuî, epati contiguam, ſimul convellat, ideo quod nervi unius fibrillæ capillares ubique alterius ſurculis mire implicentur, hinc motuum irregularium ſtimulos invicem communicent. Quod quidem in Ventriculo ac reliquis abdominis viſceribus promptius concipiendum, quatenus illius nervi paris vagi ante ſui interitionem ſibi aliquoties inoſculantur, intercoſtalis vero propagines & plexus pluribus in locis coeunt ac invicem communicant.

Deinde mortis inſequentis cauſa immediata exiſtunt quotumcunque illorum ramorum ac plexuum, profundiora atque interna corporis penetrantium, adeoque remediorum congruorum uſum reſpuentium, lacerationes aut puncturæ: ſi nempe doloribus, convulſionibus, febribus ac deliriis occaſioni fuerint & ſub his ac cognatis ſymptomatis enecarint. Alia ſententiæ erit ferenda de artuum & habitus externi nervis horumque læſionibus & exin dependentibus ſpaſmis, utpote quibus non unum remedii genus ſuppetit, quamvis in intenſiores ac univerſales ſpaſmos conjiciant vulneratos. Anceps nihilominus hæreo de illorum caudicibus, ſummitati humeri & femoris implantatis, ſi ab harum inciſionibus aut puncturis tale quid contigerit, miſerumque illæ enecaverint. Quippe ratione profundioris, quem obtinent, ſitus topicorum admotorum vis non penetrat, inciſionibus vero iisdem viam parare, ob grandiorem vaſorum ſanguineorum, incumbentium & accumbentium, propinquitatem, temerarium admodum videtur. Sed ad extremum ſeu ultimum provoces auxilium, humeri ſc. aut femoris extirpationem, & hoc plus audaciæ, quam rationis, ſapit conſilium: ac operationem illam in hac artuum ſummitate, trunco adeo vicina, vix audebit Chirurgus prudentior, cui convulſiones atroces atrocioribus ad mortem usque cumulare religio eſt.

Cap. 3. *De Colli Vulneribus Lethalibus.*

Quatuor, præter ſpinam, partium genera in collo obſervantur, quarum Plagæ frequentius funeſtos eventus habent: ſc. Vaſa illius ſanguifera, Nervi, Aſpera Arteria & Gula: quamvis rarius contingat, unum earum ſolitarie ſauciari, cum ſibi vicinæ maxime exiſtant cunctæ; hinc lethalitas per concurſum plurium læſionum non raro intendatur.

Arteriarum Carotidum ac Cervicalium, Venarum Jugularium internarum & vertebralium diæreſes impetuoſas ac lethales excipere hæmorrhagias, nullo auxilio coërcibiles, *ſectione prima* indigitatum: ideo præprimis, quod ligaturam ſtrictiorem, comprimendis ſuis aperturis ac compeſcendo ſanguini neceſſariam, propter imminens hinc ſuffocationis & apoplexiæ periculum, ſuſtinere nequeant. De jugularium externarum plagis mitius ſit judicium, majoribus etiam, utpote quibus obturandis remedia Chirurgica ſuppetunt, & *M. A. Severinus Effic. Chir. de phlebot. c.* 16. *Horne in notis ad Botall. ac in Microtechn. Hildan. cent.* 4. *obſ.* 14. & *River. pr. l.* 1. *c.* 2. venarum harum aperturã diverſorũ Medicorũ teſtimoniis pariter ac propria experientia approbant, minimeque habet *Botallus*, cur *de modo incid. venam* &c. phlebotomiam hanc Chirurgis adeo diſſuadeat, aut timide ſatis concedat, quamvis nec quibusvis tonſoribus committendum. Imo, quæ immediate ſub cute degunt, ſi non compreſſione, certe ligatura, earum inciſiones conſtringere & eruptionem ſanguinis reprimere licet, notante *Blanckart Collect. cent.* 3. *obſ.* 65.

Plurium horum vaſorum aliorumque organorum hujus loci ſimul ſauciatorum exempla frequentioris obſervationis ſunt, ipſeque teſtari poſſem: bina loco plurium ſunto. Requiſitus Anno 1672. 23. Octobris a Prætore Civitatis Noſtræ inſpexi cadaver adoleſcentuli 12. vel 13. annorum, cujus colli tota anterior facies à juvene nequiſſimo cultro lanionino eouſque dilaniata erat, ut omnes hujus muſculi, ſcil. Maſtoidei, Sternothyroidei, Coracohyoidei, Trachea, Oeſophagus, utraque Carotis, ambæ Venæ Jugulares internæ atque externæ reſecta comparuerint, hinc ex multis vulneribus una mors contigerit. Anno 1678. d. 28. Julii à quodam Militum Centurione poſtulatus, in pago proximo, Lindenau, luſtravi vulnus, quod Peditî punctim illatum erat, ingens valde & ab antica colli parte, ſub mento, per integumenta ac muſculos, ſub auricula dextra, verſus cervicem penetrans, quodque utrumque muſculum Sternohyoideum & Sternothyroideum, dextrum Coracohyoideum & Maſtoideum, ejusdem lateris Venam jugularem internam & externam, Carotidem ac Nervum Octavi paris, imo cum enſis, (forſan dum retraheretur) inter Os Hyoidis & Laryngem retrorſum declinaverat, ſummitatem ſimul Gulæ totam fere, reſecuerat. Quibus ex Reſponſis Facultatis Noſtræ addo plagã, Wittenbergæ 1668. 9. Martii cuidam cæſim inflictam, & à cervice ſub aure ſiniſtra atque maxima ad colli anteriora declinantem: qua cum muſculis accumbentibus vena jugularis externa tota per transverſum, interna vero ac Carotis cum Vertebra Cervicis ſecunda ad medietatem diſſciſſa hujusque medulla ſimul tacta cernebatur, à cujus enormiore hemorrhagia vulneratus altero die ſuccubuerat.

Quia vero rariora exiſtunt exempla, ubi unum ſeu ſolitarium horum colli vaſorum lethaliter laceratur, caſum, ad Nos pariter Juſſu Sereniſſimi Ducis Mechlenburgenſis An. 1685. 10. Julii transmiſſum, referam. Fabri nempe ferrarii ſervi collum parte antica cultro d. 25. Novemb. anni præcedentis perfoditur, unde hemorrhagiæ inſignis, ac nullis remediis, niſi cauterio actuali, cedens, eveniebat: eſchara vero 27. Decẽbris recedente & fluore ſanguinis recrudeſcente 14. ejusdẽ ſauciatus fatis cedebat. Cadaver dũ perluſtrabatur, Vena jugularis interna, ad duorũ

Digitized by Google

digitorum latitudinem ſub maxilla inferiore, oblique inciſa cernebatur, fluoris cruenti lethalis autor: muſculi vero adſiti à ſanguine poſt eſcharam inductam, extravaſato, congeſto ac putreſcente jamdum corruptionem notabilem contraxerant. A certo quodam Collegio Medico punctura hæc per accidens tantum lethalis judicabatur, quod læſus ad decimum nonum usque diem vixerit, nullaq; primis diebus graviora niſi lypothymias, (hęmorrhagię potius, quam vulneri adſcribendas,) ſymptomata paſſus fuerit, ac ex commotione demum animi vehementiore hæmorrhagiæ recidiva cum febre ſupervenerit &c. Quibus nihilominus haud obſtantibus & ſatis declinatis argumentis, Facultas Noſtra Medici ac Chirurgi de Vulneris Inſpectione deponentium, ſententię adſtipulabatur, utique lethalem per ſe illam aſſerens.

Nervorum, per collum decurrentium, Vulnera quæ & cur mortifera ſint, *capite praeced.* innui. Aſperæ arteriæ plagas vero quod concernit, caduot hæ vel in partem ejus externam, vel in internam, ſeu ſub jugulo reconditam. Bronchi exterori inciſiones, majores ac cartilagineos illius circellos lacerantes, difficillime conſolidari, in propatulo eſt, coaleſcere nihilominus aliquando ſi non per ſe, certe, per intermedium callum, imo ligamenta illa carneo-membranea, cartilaginibus interjecta, excreſcentiis ſuis, quamvis relicta poſt ſe raucedine, has inciſuras obturare, adeoque majores etiam fiſtulæ hujus ſpiritalis hiatus coire, teſtantur *Joubertus de affect. thorac. cap.* 1. per *Albucaſis, Avenzoaris* & propriam experientiam *Braſavola in Hippocr. de rat. victus acut.* 2. *f.* 35. (qui magnam annulorum, ad numerum quinarium, anteriorem partem lamina ferrea dilaceratam, ac ſanatam vidit) *Pareus lib.* 9. *cap.* 29. *Tulpius lib.* 1. *obſ.* 50. *Bartholinus Cent.* 5. *hiſt.* 89. *Timæus Reſponſ.* 14. *& Blankart Collect. cent.* 4. *obſ.* 47. Neque audiendus erit *Jacotius in Hippocr. Coac. lib.* 1. *ſect.* 3. *aph.* 16. *& Foreſtus* 6. *obſ. Chir.* 4. qui majores ejus inciſiones lethales ajunt, utpote quibus allegati *Jouberti, Braſavolæ, Tulpii & Blankarti* hiſtoriæ contradicunt.

Coalitum horum Tracheæ Vulnerum Suturam proprie ſic dictam juvare, *Petrus von der Stille, Chir. part.* 2. *tr.* 4. *cap.* 14. *Pareus* lib. 9. c. 29. *Pigræus Chir.* l. 4. cap. 12. ac *Bartholin.* 5. hiſt. 89. teſtantur, quemadmodum ſuturam per glutinum, *Tulpius* 1. *obſ.* 50: caſu nihilominus & ſine ejusmodi medela quosdam, quibus canalis ille profunde ſatis præciſus, eundem *Pareum* & *Pigræum* l. a. perhibere *Sect.* 1. c. 2. innui: quorum relationibus, quod ad me ab amico in ſimili Caſu tranſcriptum erat, adnectebam.

Quin tamen percuſſiones ſeu contuſiones cartilaginum Laryngis, maxime Arythænoidearum, aliquando per ſe mortem inferant, haud ambigo, ſi nimirum per ictum violentiorem earum connexio laxior euſque turbetur, ut ſibi propius adactę ſeu arctius conniventes Glottidem eousque claudant, quo inſpiratio & exſpiratio inhibeatur, illis vero diducendis haud ſuppetant remedia.

Tracheæ autem ſub clavlculis & in thorace reconditæ vulnera utplurimum ſuffocando enecant, hinc ſub tali circumſtantia per ſe lethalia dici debent, quod ars naturam in conſolidando juvare nequeat, ſoli vero hujus roboti commiſſa opera, quorum ſucceſſus incerti, judicio ſuper lethalitate enunciando normam ſuppeditare haud valent, cum non de hujus, ſed de artis potentia, ubi de Lethalitate deponendum, quæſtio ſit: alias vulnus illud Aſperæ Arteriæ ac Venæ jugularis *Pareus l. a. præter expectationem & divino potius favore, quam arte, ſanatum fuiſſe*, non ſcripſiſſet. Symptoma ſiquidem inde emergens tantum eſt, ut ei per unam alteramve horam ſuſtinendo minus par ſit principium noſtrum vitale, brevi hinc ſuffocationi obnoxium: quippe enormiter hinc turbatur reſpiratio, quatenus aër externus pulmonum cavernoſam compagem minime ſubit, ſed ad pectoris cavum depoſitus illos non tantum non diſtendit, ſed undique etiam comprimit. Quam circumſtantiam cum vulgo non attenderint, factum, ut ad canalis hujus coalitionis poſſibilitatem tantum reſpicientes, errorem non exiguum commiſerint ejuſmodi vulnera minus lethalia decernentes.

Gulę denique ſeu fiſtulæ cibariæ vulnera penetrantia, pariter modo lethalia, modo minus talia, ut accuratius diſcernantur, attendendum puto, alia canali huic evenire adhuc intra collum conſtituto & ab hujus organis reliquis ſtipato, alia, ubi per cavitatem thoracis & per diaphragma ad ventriculum dimittitur; item, quædam horum eſſe majora, quædam minora. Quo ſuppoſito exiliora & ſummitati ejus, cervici accumbenti, illata vix unquam morti exponere, probabile ſit: quatenus vel ratione exiguitatis parum inflammationis ac doloris metuendum, aut, quod ejus ſupervenit, gulæ quidem functionem turbat, imo forſan aliquando interpellat, fruſtratio tamen hæc non tanta, quin ad unum alterumve diem eam ſine certo vitæ diſpendio ſuſtinere queamus: Nec per vulnus hoc elabentia deglutita ſpatia aliena ſubintrant & in his putredinem concipiunt: remedia denique ſatis commode hic applicare conceditur. Et ne ſine experientia merus theoreticus prodeam, ex *Schenckio Bonacurſii* obſervationem hujus loci faciam, qui quendam in carceribus detentum, poſtquam ſibi gulam, qua parte tracheam ſpectat, ſauciarat & hiatum digito eousque ampliarat, ut per ipſum medicamenta cum alimentis transmitterentur, paucis diebus ſanatum narrat. Ejusdem generis eſt hiſtoria, quam *Pigræus Epit. Med. Chirurg. lib.* 4. *cap.* 12. refert. Sc. in ſylva duo juvenes à latronibus jugulabantur, quorum unus mortuus, alter ſe mortuum ad aliquod tempus ſimulavit, maximo largiſſimoque vulnere in faucibus accepto, ab una enim jugularium externarum incipiens ad partis adverſæ alteram deſinebat ita tamen, ut illæ minime offenderentur. Miſſus proin à Regina, de eo certiore facta, Pigræus miſerum illum prægravi vulnere jacentem reperit, capite demiſſo equidem loquentem, ſed eo elato aërem per vulnus expirantem & aphonum. Ut mali magnitudinem melius dignoſceret, lac ipſi bibendum dedit, quod per vulnus effluebat, ſupinus verò cùm hoc hauriret miſer, ad ſtomachum deſcendebat, ita ut œſophagum haud omnino reſciſſum eſſe, colligeret. Quo viſo idem Scriptor ſutura valida ac firma plagam ſe firmiter conjunxiſſe & per viginti duos dies lacte tantum, reſupino ſemper collo hauriendo, eum aluiſſe ait: donec poſtmodum ſolidioribus veſci cœperit & vulnus, ad exilioris tantum foraminis circa tracheam, remanentiam, coaluerit.

Verum ſi interior, ſeu in thorace deliteſcens, gulę portio perrumpatur & quidem vulnere paulo majore, nulla quia medicamenta nec Chirurgiam admittit, alimentis vel tranſitū ad ſtomachū, ratione tumoris ac doloris denegat, vel ad cavitatem pectoris aſſumta transponit, in qua, tanquam loco ſibi alieno, computreſcendo ſymptomata lethalia patrant: vulnere per ſe lethali deficere dici debet æger.

Communiter addunt, inciſiones gulæ tranſverſales longitudinalibus graviores eſſe, v. g. *Suevus de Inſpect. Vuln. part.* 2. *pag.* 17. qui tamen ratione vera videtur deſtitui, dum juxta Doctrinam *Veſalii* exteriorem ſeu carneam gulę tunicam ex fibris transverſalibus, internam ſeu nerveam ex rectis contextam putat. Docet quippe cum *Fallopio & Fabr. ab Aquapendente* autopſia pręter tunicam interiorem nerveam, ex fibris longitudinalibus coagmentatam, carneam duplicis fibrarum ſtrati, in ſubjectis humanis reperiri: quorum exterius ex ſtaminarum rectarum manipulis craſſioribus, interius ex transverſalium circulis tenerioribus paratum: ita ut ex transverſis ſimplicioribus ac tenuioribus fibris, ſecundùm tractum gulæ diſciſſis, minor metuenda ſit vulneris apertura, quam ex longitudinalibus, internis pariter ac externis, laceratis.

CAPUT

Cap. 4. *De Thoracis Vulneribus Lethalibus.*

In Thorace prȩter Spinam diverſa pariter obſervantur membra, quorum plagas excipiens mors his, ut cauſæ per ſe, adſcribitur: nempe Cor cum ſuis vaſis, Arteriæ & Venæ Mammariæ atque Azygos, Pulmones, Ductus Thoracicus, Diaphragma & Nervi Intercoſtales, Phrenici ac Octavi paris. Aſt horum organorum integumentis externis ſeu teſtudini Carneo-oſſeæ aliquando vulnera per ſe mortalia contingere poſſe, nemini Scriptorum unquam in mentem venit: ita ut de his exclamandum veniat, quod de eorum Chirurgia facit *Guido de Vuln. ſpec. cura. cap. 5. De Vulnere thoracis, magnum eſt mirabile, quia ita parum de ipſis maxime, quantum ad membra continentia, invenimus tractatum à Galeno, neque ab Halyabate, neque ab Avicenna &c.* Nec ideo ullum eorum reprehendendum eſſe, pluribus periculum videtur, qui ſc. partium harum externarum uſum & actionem ad vitam non adeo neceſſariam concipiunt, id eſt, cum *Sennerto noſtro* pulmones proprio motu, non ad dilatationem thoracis, extendi &c. putant: qualis nihilominus generis homines, dum veteribus cauſam dicere, haud requiſiti, annituntur, Principi Medicorum & antiquiori longe Doctori, *Galeno*, contradicunt, qui hinc inde in ſuis Commentarijs, v. g. *lib. 2. de Hippocr. & Platonis decretis c. 6. de Cauſis Reſpirat. c. 2. 6. de Uſu Partium c. 10. ac de Motu Thorac. & Pulmon. c. 1. Nullum pulmones innatum habere motum, ſed ſemper indigere thorace ad motum, item, Pulmonis dilatationem & contractionem thoracem gubernare*, magna animi contentione aſſerit. Quibus ita ſe habentibus, id eſt functione thoracis ambobus ad vitam immediate neceſſaria, inferendum puto aliquando, majora thoracis vulnera, quibus illa euſque turbatur, ut brevi hinc ſuffocetur vulneratus, lethalibus per ſe non minus acceuſeri debere, ac ſi a mole majore, thoraci incumbente, quis interficiatur, ſeu comprimendo ſuffocetur.

Quotidie equidem pectus perfoſſum, modo interanea illius intacta maneant, conſolidari obſervamus & infinita forſan vulnerum ejuſmodi ſanatorum ex ſcriptoribus corradere poſſem; Majorum tamen & latiorum, i. e. à quibus motus thoracis ac pulmonum inſigniter læſus, aliquod ſalutare penes neminem legere aut obſervare mihi datum; proin & cum cauſalitas horum ſuffocatoria evidens maxime, donec reſectionem v. g. quatuor vel plurium coſtarum, hiatu nque interſtitiorum coaluiſſe audiam, vulnera ejuſmodi lethalia verebor, confirmantibus idem animalium vivorum ſectione, hujus phænomeni experiundi gratiâ adminiſtrata, & *Galeni* dogmate *Sectione Prima ex 6. de Uſu Part. c. 3.* allegato. Urget quippe maxime Reſpirationis neceſſitas, neque tamen vel ſutura, vel glutine, vel deligatione, labia ejuſmodi hiatuum fortuitorum ſibi adducere & combinare conceſſum, quin thoracis motus, vel impetuoſior in hunc conatus, qualem in pectore ſauciatis experimur, hoc interpellet atque inhibeat, expiret vero interim percuſſus.

An unum ſolummodo thoracis latus vulneratum tantum exitii præſtet, dubitare jubent eadem *Galeni* verba, dum à magnis vulneribus in alteram thoracis partem penetrantibus, animal repente dimidio tantum reſpirationis multari, tunc vero demum eadem omnimode deſtitui, ait, ſi cavitas illius utraque fuerit perfoſſa. Verum eo ipſo, dum dimidium ſeu reſiduum illud reſpirationis ſanguinis oſcillationi vitali aliquandiu continuandæ non ſufficit, i. e. unius lateris pulmo vix tantum elateris aërei ſuppeditat, quantum viribus totius perpetuandis dimenſum: brevi forſan quoque hinc deſtruetur & ceſſabit functio vitalis tota, à febre acuta, neceſſario ſuperveniente, ſimul enormiter conturbata. Imo quid dicendū erit de vulneris unius lateris inſigniore, mediaſtinū ſimul perforante, hinc per aëris utrinq; incongruū irruētiam utriusq; pulmonis explicatione inſpiratoria cohibita?

Idem vel ſimile fatum truculentum aliquando obſervatur Fracturarum coſtarum, i. e. nec hæ mortis, nec percuſſor forſan homicidii, culpa ſemper ſolvi poterunt. Si Scriptorum ſuper hoc aſſertum ſuffragia forent petenda, nullum planè, qui lethalitatem hanc ſuſpicetur, offenderem: aliquando equidem has fracturas periculoſas, non tamen per ſe lethales, dicentium v. g. *Hippocratis de artic. l. 51. & 52. item 5. epid. t. 23. Galeni in Hipp. de artic. Celſi lib. 8. cap. 9. Epiphan. Ferdinand. Hiſt. 64. Foreſt. 8. obſ. Chir. 6. & Sennert. pr. l. 2. part. 2. c. 25.* Aſt cum de vita & ſpiritu hominis ferenda ſit ſententia, rem non ſola autoritate decernere, ſed penitius diſquirere, conveniet: potiſſimum cum inter Jureconſultos *Marium Giurbam Conſil. 17. §. 17.* ipſa hȩc Medicorum dogmata ſeduxerint, ut Coſtarum fracturas læſionum per ſe mortalium claſſe exemerit, firmatum conſenſu *Capolla lib. 3. Conſil. 61.* Quem tamen loco allegato neutiquam de fractura coſtarum lethali aut non lethali diſſerere, ſed tantum, ex contuſionibus vel ictibus illarum, quarum oſſa duriſſima, inſtrumento obtuſo fieri poſſe lȩſionem mortalem, negare, ſi non *Giurba*, verùm ipſius *Capollæ*, verbis fidem adhibeamus, conſtabit.

Sc. non unius alteriusve, ſed plurium ſimul coſtarum, ut ex ſuperius ſeu in *ſect.* 1. allatis obſervationibus ſuppono, κάταγμα καυληδὸν ac σύντριμμα mortalia videntur: quod nullum vel ipſamet, vel ſtrangulatio hinc imminens, adæquatum admittant remedium: Sive enim fracturas has concipias cum fragmentorum ſeceſſu, ſive horum contiguitate: illis tamen ſi ad interiora ferantur, nec reducendis, nec reductis conſervandis, ars ſemper ſufficit. Quemadmodum enim harum fracturam quamlibet, ſic ingentem quoque ſeu plurium coſtarum, mox carnium ſeu integumentorum inflatio, ab aëre pectoris intrinſeco erumpente, excipit, ita ſine dubio hæc impedit, quominus reſtitui vel componi poſſint illarum extrema reponenda. Quippe non fiet hoc per ſpiritus retentionem ac tuſſim, cum aër internus, à quo motum illum reductorium expectemus, coſtarum & pleuræ ambitum elabens, illas haud elevet: manui reponenti rariſſime conceditur locus, prout omnes Chirurgi peritiores aſſerunt; & quidem multo minus, ſi ejuſmodi carnium ſeceſſus & intumeſcentia adſit. Nec *Veſalii*, *Parei* & *E. Ferdinandi* glutinoſum aut conſtrictivum Emplaſtrum tantæ ſemper obſervatur efficaciæ, ut impetuoſius avulſum coſtarum fragmenta depreſſa attollat, ſi illa integumentis externis non fuerint continua, adeoque nec cum cute attolli queant: neque demum ultimum illud *Parei* aliorumque remedium, integumentorum nempe inciſio & per vulnus cum hamulis ſimilibusque inſtrumentis adornanda coſtæ elevatio, ubi plures fuerint fractæ, rei difficultati proportionatum obſervatur. Adaptatis verò coſtarum fragmentis continendis haud ſemper ſuppetere encheiriſes, experti fatebuntur, cum quæ uni vel alteri, coſtȩ firmandæ ſufficiat mediocris deligatio pluribus non ſit adæquata, ſtrictiorem autem non ferant anxioſi & vix anhelantes ejuſmodi miſeri. Uno verbo, ſi *Pareus lib. 13. c. 11.* unius coſtȩ fracturā ad interiora vergentem, propterea, *quod membranam coſtalem pungat, inflammationem excitet, in empyema facile deſituram, nec tam facile reſtitui queat, ideo quod libere & plene abſolvi nequeant in hoc fracturæ genere, quæ ſunt ad reſtitutionem neceſſaria, nempe trahere, continere, impellere, ſeu adjungere* curatu difficillimam pronunciat: quid de quinque, ſex vel plurium coſtarum effractura ominabimur? Habent ſiquidem pauciores ruptæ hoc beneficium, ut harum paraſtatȩ integræ ipſis inſtar ferularum ſint, quæ pariter, ac in cubito radium fractum ulna, aut in tibia hujus os fibulam fractam, ſeu vice verſa, eas ita detinent, ut fragmenta earum ſibi contigua maneant, dislocationem coſtarum ruptarum vicinarum impediant ac repoſitis firmamento ſint: quali deſtituuntur plures idem fatum expertȩ. De cȩtero

ſicut aërem thoracis internum virtute ſua elaſtica pulmonum compreſſionem & expirationem multum juvare, ex fundamentis phyſiologicis ſupponu; ita dum extra clauſtra ſua naturalia ſub inflatione integumentorum externorum, magis tenſibilium, idem erumpit, ſpiram ejus valde dilatari ſeu fatiſcere, adeoque expirationis quoque motum enormiter gravari, probabile ſit.

Comprobare hanc Fracturę Coſtarum Lethalitatem puto Caſum 22. Julii 1689. Facultatis Noſtrę judicio expoſitum: Ubi quidam Nobilis, fuſtibus agitatus ac de exquiſitiſſimis doloribus lateris dextri conqueſtus ſexto à percuſſione facta die obierat, in cujus cadavere diſſecto quatuor Coſtæ inferiores diffractæ cernebantur. Quam læſionem, in ſpecie Coſtarum, nominatum Collegium per ſe & abſolute lethalem, cui nulla arte mederi conceſſum, quæ Pleuritidem incurabilem induxerit, Reſpirationẽ ad Suffocationem turbantẽ, enunciabat: quamvis nihil remediorum, nec Venę ſectio quidẽ, fuerit adminiſtrata, nec Sanguinis extravaſati, qualis nihilominus ex Vaſis Intercoſtalibus ſimul ruptis probabiliter prodierat, ulla mentio facta fuerit. vid. ſect. 1. cap. 3.

Verum quemadmodum meam hanc de Thoracis integumentorum percuſſionibus opinionem nemini obtrudere audeo, ita & illos, qui huic ſuffragantur, monitos volo, ut illum, caſibus ſpecialioribus applicantes, circumſpecte agant, & quas vel mihi, primum tale quid proponenti, non licuit innuere ac determinare, circumſtantias amore Publici ac Juſtitię ſuppleant, vel me devium ea, qua Viros honeſtos decet, modeſtia ad rectam magis viam reducant.

Ego interiora Pectoris nunc aggredior, ubi primo occurrit Cor, cujus Plagas, ſi vel alterutrum aut utrumque ventriculum penetrent, vel Vaſorum Coronariorum aliquod lacerent, per ſe mortales periti æque ac imperiti judicant: illas quidem non, quaſi animæ ſenſitivæ altithronium, caloris innati ſedes & officina ſpirituum vitalium Cordis hi Receſſus ſint, ſed quòd ſanguine per eaſdem profuſo ejus influxus vitalis ad totum intercipiatur; has vero, quod per hæmorrhagiam horum vaſorum, ſatis equidem particularem, ipſi Cordis compagi muſculoſæ vitalitas atque activitas ſubtrahatur, adeoque hoc inde langueſcens in officio publico expediundo deficiat. Pariter ſi, intactis his ventriculis & vaſis propriis, ſubſtantia tantum ejus exterior ſaucietur, utut ſub tali fato ad triduum, quatriduum &c. aliquando ſupervivant tale quid perpeſſi, caſus nihilominus & hic inter utplurimum, adeoque inter per ſe, lethales, referri debet, annuente *Vido Vidio lib. 7. de curat. membr. cap.* 7. & confirmantibus idem hiſtoriis, productis à *Pareo lib. 9. cap.*30. *Horſtio lib.* 11. *obſ.* 18. *H. ab Heer. obſ.* 11. *atque Joh. van Meekren. obſ. chir.* 32. Non poteſt enim fieri, quin muſculi hujus propulſoris actio maxime vitalis à fibrarum ejus ſpiralium uno vel altero faſciculo præſecto notabiliter turbetur, cui tamen ſymptomati maxime urgenti ejusque cauſæ nulla chirurgia, ob loci ſeu ſitus profunditatem motumque cordis perpetuum, mederi licet: Et ſine dubio evidentior erit lethalitas Lacerationis majoris, v. g. juxta *Heer* baſeos æque ac coni ſimul; ſeptum utrique ventriculo intermedium, annotante *Horſtio & van Meekren*, penetrantis; aut juxta *Pareum* cum magna ſanguinis profuſione ſeu inſigniorum Ramorum Coronariorum diſciſſione contingentis.

Atque hæc quidem Cordis vulnera modo repente interficiunt, ſc. perforantia alterutrum vel utrumque ejus thalamum, modo tardius poſt aliquot demum horas ac dies, nimirum carnem tantum & vaſa ejus coronaria lacerantia: quatenus in illis non tantum Circulationis Antlia, ſeu organum movens, rumpitur, ſed ſanguis quoque diſpenſandus, antequam canales adæquatos ſubeat, profunditur; in his moventis tantum textura laceratur, hincque ejus impetus retunditur. Unde paradoxum maxime & inter miracula pathologico-anatomica referendum, quosdam perforatis illis ventriculis plures horas, imo dies ſupervixiſſe, v. g. Ventriculo dextro Nauclerum, quinto demum die fatis cedentem, cujus *Barthol. cent. 1. hiſt.* 77. meminit, item Civem illum Pariſienſem, eodem demum tempore mortuum, de quo *Blegni Zodiac. Gall. ann. 2. April. Obſ.* 10. videatur. Eodem Ventriculo dextro Vigiliarum cujusdam Magiſtri ſervum transfoſſum quartum diem ſupervixiſſe *Miſcell. Curioſ. Decur. 2. ann. 3. obſ.* 113. Ruſticum, ſimilem puncturam ſuſtinentem ſeptimum attigiſſe, *obſ.* 114. teſtantur: Militem ex vulnere ejusdem ventriculi die decimo ſexto demum obiiſſe, *tabula penſilis, in Bibliotheca Academiæ Groningenſis ſuſpenſa, tradit.* Franciſcam à Tulpha, quę quamvis pręter alia Vulnera duo in dextrum ſinum penetrantia exceperit, ultimum nihilominus halitum ad quartum usque diem compreſſiſſe *Panarolus pent. 5. obſ.* 45. annotavit: item juvenem ad nonum usque, cum non adeo magna hæmorrhagia, mente ſana, motu cordis ſatis valido, tuſſicula ad juvandam ſanguinis excretionem voluntaria, nec ſine omni alimentorum uſu, ad decimum uſque, refert *Diemerbrock. anat. l. 2. c. 6.* ad vigeſimum tertium, ex communic. *J. B. Fontani Bonnet. Sepulchr. lib. 4. ſ. 3. obſ. 23. §. 12.* Septimo poſt ictum demum die quendam, cui Cordis baſis cum cono per inſignem lacerationem, duobus ſclopeti globis, transverberata, mortuum *H. ab Heer. obſ.* 11. perhibet. Quemadmodum eodem loco narrat, quendam, cujus Cor quaternis bombardæ globis perfoſſum, nihilominus quintum diem ſupervixiſſe. Nolo hujus loci facere, quæ de Cervo, poſt dextrum ventriculum glande plumbea à Sereniſſima Electrice Brandenburgica olim trajectum, inſtar mortui proſtrato & poſt tres horæ quadrantes quatuor circiter millia paſſuum aufugiente, ex *Diſſertatione 1687. Francofurti ad Viadrum* habita, legimus: Cum præſto ſint illorum exempla, qui perfoſſo utroque ventriculo ſatis diu ſuperſtites permanſerint, v. g. Studioſus ille Ingolſtadienſis, quem vulneratum plateæ ſatis longæ ſpatium curſus confeciſſe, mente porro & ſenſibus integerrimis per horam fere integram conſtitiſſe, ex obſervatis *Cyriaci Lucii* narrat *Bonnet. l. a. §. 16.* item juvenis, ſimili ratione ſauciatus, quinta demum hora expirans, de quo *Miſcell. Curioſ. Dec. 2. ann. 2. obſ.* 188. videantur; ut *Jacotium in Hipp. Coac. & Th. à Veiga in Galen. de loc. aff.* taceam cervam quandam ſagittam, ex longo tempore cordi infixam, geſtaſſe, perhibentes, item Cordis porcini, cui bacillus acutus ante ſemeſtre transfixus inhęrebat, quod penes *Platerũ* ſe vidiſſe *H. ab Heer l. a.* aſſerit.

Quæ ſimilesve hiſtoriæ, quamvis raro contingentibus merito accenſeantur & fundamentis anatomico-pathologicis ponendis minus adæquatæ ſint, earum nihilominus aliquas ætiologias ex circumſtantiis, iis combinatis, reddere, non adeo forſan difficile erit. Nimium probabile eſt, quorundam ejuſmodi ſauciatorum vitam protrahi *primo* ab exilitate plagæ, ut de ſuo vulnerato ſuſpicatur *Diemerbrock. loc. alleg.* & experientia Zootomiæ vivorum incumbentium comprobat, dum acus ſimileve inſtrumentum pungens, ventriculis cordis adactum, parum ſanguinis educit, & *Glandorpio Specul. Chir. cap.* 38. teſte, cuniculus, cujus cor *Sanctorius* inſtrumento acuto perforarat, vivus nihilominus ad multos menſes permanſit: quatenus paucæ admodum organi hujus fibræ per puncturam lacerantur, ſed leviter tantum divelluntur, quę extracto inſtrumento pungente priſtinum ſitum & habitudinem facile repetunt. *Deinde* corde vulnerati terminum vitæ ultimum ſufflaminare videtur ipſemet ſpecialis magis locus, per quem ſubintrarat inſtrumentum lædens: dum idem *Diemerbrock. l. a.* pręter vulneris anguſtiam in caſu ſibi obſervato rationem hanc putat, quod ſuperiori ventriculi pari, inter valvulas, fuerit illatum, ita ut in conſtrictione cordis omni ventriculi dextri ſanguis per vulnus non mox expelli valuerit.

Tertio,

Tertio, quemadmodũ aliquando obſervamus enſe transfoſſos, quamdiu hunc intra vulnus gerunt, haud adeo repentinam experiri ſyncopen, vel mox concidere, extracto telo ſtatim cum ſanguine animam dimittere: ſic à ratione vix omnino alienum, in corde ſimile quid aliquando fieri poſſe, ita ut non adeo paradoxum cenſeri debeat, quod *Jacotius* & *à Veiga* de cerva à longo tẽpore ſagittam, & *H. ab Heer* de porco baculũ cordi infixum geſtante, ſcribunt, cum eadem inſtrumenta quas puncturas parabant, obturarint; neque illud, quod de acu dextro cordis vaccini ventriculo transverſim infixa huicque rubigine conferruminata ex obſervatione *Celeberrimi Anatomici du Vernay*, *Peyerus parerg. anat. med.* 3. *c.* 6. refert. Imo probabile eſt, ſimile aliquando a grumo quoque ſanguinis fieri poſſe, ut in Pariſino illo, ſub finẽ demũ quinti diei ex vulnere dextri ſinus mortuo, cujus ſuperius ex *Zodiac. Gall.* memini, annotarat Chirurgus, qui cadaveris ſectionem adminiſtraverat, *vid. Blegni l. a. menſ. Junii obſ.* 6. quamvis non dubitem, huic caſui, quæ modo ex *Diemerbroeckio* prolata, quoque applicari poſſe, cum immediate pariter ſub auricula ictus ventriculum ſubintrarit. *Quarto* hujus generis concipienda obliquitas vulneris, qualem in Nauclero ſuo cauſam augurarur *Th. Bartholin.* l. a. cur adeo diu in hoc interrupta perſtiterit ſanguinis & vitę chorea. *Quinto* Autor Obſervationis 115. *Miſcel. Curioſ.* alleg. in Servo illo, cujus vulnus Cordis Ventriculi deſcripſerat, individuale ac peculiare ſibi concipit texturę robur, per quod poſt acceptam plagam in fibris Cordis nihilominus tantus remanſerit vigor, ut ſeſe à conu ad baſin contrahentes ſub ſyſtole vulneris labia ſimul conſtrinxerint, liberumque Sanguini in Arteriam pulmonalem impulſum conceſſerint: fibris vero iisdem relaxatis Cordeque ad diaſtolen ſeu priſtinum ſtatum redeunte hiantes Ventriculi à venis denuo ſufficienter adimpleti fuerint, donec doloris ex vulnere ſenſus fibris illis ſeu compagi cordis magis communicatus paulatim defecerit Machinæ hujus vitalis motus &c. Nec *denique* à veriſimilitudine procul abeſt, ſingularem quandoque cordis fabricam mortem neceſſariam interpellare: quatenus, obſervante *Job. van Meekren* l. a. quidam corde vulneratus ſextum diem ideo ſupervixerat, quod organum hoc, pericardio ſuo hinc inde alligatum, motus ſuos minus libere exercere, hinc nec ſanguinem adeo pleno rivo projicere, potuerit. Etſi nec improbabile videatur, ideo Vulnus hoc Cordis tardius enecaſſe, quod neutrum Ventriculorum perforarit, ſed Septum tantum his intermedium in Baſi cordis læſerit, ut ex Exemplari Belgico (non Latino) perſpicuum eſt: adeoque non flumine mox præcipiti, ſed lenta magis ſtillâ, ſanguis ex hôc Viſcere promanarit.

Antequam Cordis vulnera dimittam, ratione hujus involucri notetur, ejus plagas *à Rondeletio de dignoſc. morbis c.* 21. & *F. ab Aquapend. Chirurg.* l. 7. c. 21. ſẽper, à *Suevio part.* 2. *c.* 8. aliquando, lethales judicari, ſi tantæ fuerint, per quas humor ejus ſeroſus omnimode effluat: Eo ipſo tamen, dum horum poſterior cum aliis ſupponit, humorem pericardii ſecundum naturam colligi ſingularemque uſum cordi ac toti præſtare, ita quidem, ut ejus defectum & profuſionem hectica excipiat; de his vero dubitare jubet ſana ratio: nec ætiologiam lethalitatis hujus (ſi qua eſt) admittere conveniet. Sc. non immerito cum *Veſalio, Th. à Veiga, Matthæo Curtio, Lindano &c.* dubito, an fluidum hoc corporibus vivis & ſecundum naturam conſtitutis, ut pars integralis, inſit? cum *R. Columbi* autopſia in animalibus vivis facta, tale quid minime evincat: vel quod nihil, aut parum ejus ſub extiſpicio hoc compareat, vel quod, ſi compareat, in mortis potius articulo & ſub illis anxietatibus, quibus animal per aperturam pectoris exponitur, congeratur, quod ante non exiſtebat. Videtur enim ſerum hoc inde quidem ſuccus laudabilis & naturalis, aſt ſitu peccans & per motus cordis impetuoſiores ac circulationem per pulmones impeditam p. n. ſecretus: pari modo, ac in corporis partibus diverſis ante talem ſeri congeſtum patere licet, circulo nempe ſanguinis per vincula, venis injecta, intercepto. Adeoque non mirum, in cunctis, quocunque morbo, defunctis illud reperiri, utpote quibus in agone ad minimum reſpiratio & circulatio per pulmones fatiſcit: copioſius tamen in his, qui ex hydrope, aſthmate, phthiſi ſimilive pathemate ſtrangulatorio peribant, ita ut in phthiſico ejus uncias quinque *J. D. Horſtius Obſ. anat.* 18. teſtetur. Qui violenta morte pereunt, qui pariter vel aquis ſubmerguntur & ſtrangulantur, vel confoſſi & decollati, i. e. ſine notabili circulationis turbatione expirant: non in his, ſed in illis tantum, lympham hanc cardiacam animadvertere licet, ut aliquoties, in publicis æque ac privatis ſectionibus, oſtendi.

Quod ſi proin ex lacerato inſigniter pericardio quendam obire contingat, imputandum hoc erit vel continuitati, quæ ipſi cum diaphragmatis parte tendinea intercedit, vulnere ejusmodi ſolutæ, hincque reſpirationi turbatæ, vel inflammationi, cui ſaccus hic membraneus cum partibus, quibus continuus exiſtit, exponitur, vel aëris forſan contactui, cordi minus proportionato, hoc erit tribuendum. Priori ætiologiæ cauſam dicit *Antonius Algiate*, quem ablata parte pericardii quidem ſanatum, ſuſpiria tamen alta duxiſſe, nec multis annis ſupervixiſſe, ex *Cardano Schenckius* refert: inflammationem vero harum partium mortalem exiſtere, cur mirabimur? Quemadmodum denique Cordis texturam ab aëre per vulnus pericardii ſubintrante ad corruptionem repentinam ſatis alterari, probabile reddunt, inteſtina, omentum, pulmones aliaque organa, extra ventres ſuos devoluta & ab atmoſphęra mox in ſphacelũ conjecta.

Et quæ contra hanc vulnerum Pericardii Lethalitatem aſſertam adducuntur, v. g. ex *Benivenio de abdit. morb. cauſ.* & *Cardano* ad *Hipp.* 6. *aph.* 18. parum movere poterunt, quod meris conjecturis innitantur. Quamvis vix concipi vel fieri queat, Folliculum hunc Cordis ſine partium aliarum circumſtantium aut adſitarum læſione vulnerari, adeoq; de habitudine ejuſmodi plagæ ſolitaria vix unquam diſquiri, quin lacerata ſimul fuerint Vaſa, Intercoſtalia, Mediaſtina, Pulmo &c. Ita ut crebrius complicata hinc emergat Lethalitas.

Cum Corde communi lethalitati involvuntur hujus Vaſa ſanguiflua quatuor majora, ſi ea vulnerari contingat, cujus aſſerti experientiam caſus triſtiſſimi infiniti comprobant, rationem *Hippocrates de Corde* c. 5. ſuppeditat. Hæc quippe, nomine Venæ Cavæ & Pulmonalis, Arteriæ pulmonalis atque Aortæ, ad ventriculũ illius utrumque demiſſa & ex hoc exurgentia, *fontes ſunt humanæ naturæ, & flumina ſunt, quibus totum corpus irrigatur; atque etiam homini vitam conſervant, & ubi deſiccati fuerint, homo moritur*; i. e. totum corpus his laceratis fluido vitali neceſſario defraudatur, ſive hoc ex eo rejiciatur, ſive vaſa tantum deſerat, & ad cavum thoracis depoſitum, tam mole, quam putredine, hujus mẽbris moleſtum evadat. Exempla vulnerum ejuſmodi funeſtorum vel ex Actis Facultatis Noſtræ, vel ex Inſpectionibus à me adminiſtratis proferrem, niſi penes omnes Conſcientioſos & Prudentes Medicos aſſertum hoc in confeſſo eſſe, noſſem. Potius ſtupeo tantam quorundam Medicorum malitioſam ruditatem, qui talia vulnera, utut in momento hinc concidant icti, pro per accidens tantum lethalibus defendere & homicidis contra conſcientiam cauſam dicere ſatagunt: quale quid quendam de Aortæ trunco, mox à ſui exortu perfoſſo, ante paucos annos, quod Arteriæ non ſint partes principes, arteriarum & venarum vulnera ſæpius conſolidentur, non omnis profuſio ſanguinis ſit lethalis, hic è cavitate thoracis educi queat, naturæ ejusmodi plagarum conſolidationes ſint poſſibiles

biles, ſimilibúſque frivolis argumentis ſuſtinere conatum fuiſſe, Acta publica loquuntur.

Accenſeamus his vulnera Vaſorum Subclaviorum & Mammariorum, item venæ *Azygos*, ex truncis illis immediate magis emanantium & in eosdem ſe terminantium; quæ mortis certiſſimæ pariter cauſa proxima exiſtunt: vel quod ſanguinis affluxu hinc ſpulierur totum, vel quod thoracis organa motuum ſuorum vitalium ab hujus congeſtione lethales patiantur moras, ut hiſtoriæ, *à Ballonio lib. 2. conſil.* 22. *Boneto Sepulchr. l. 4. ſ. 2. obſ.* 24. §. 2. evincunt.

Quibus non ſine ratione accenſeo Vaſorum Intercoſtalium læſiones ejuſmodi, quarum occaſione multum cruoris ad cavitatem pectoris profunditur: de quibus tamen quia *Sect.* 1. cap. 3. prulixius diſſerui, Lectorem eo remitto. Sanguis enim hic congeſtus Viſcerum vitalium motus enormius turbat atque cohibet, ac tandem in ſaniem ſeu pus ichoroſum degenerans ad ſuffocationẽ uſque eorum texturam corrumpit ac deſtruit. Cujus eductio per Paracenteſin non adeo facilis eſt, ac communiter creditur: vel quod plagas ejuſmodi cavum illud penetrare, non æque ſemper conſtet, vel quod adornata hæc Chirurgia eductoriá ſucceſſus felicioris raro obſervetur. Utriusque Exempla evidentiora *ſect.* 1. *c.* 3. recenſui: priori in præſentiarum hoc addo. Anno 1707. menſe Junii in ſauciati cujuſdam Thoracis latere ſiniſtro Medicus ac Chirurgus deprehendebant puncturam, ad Sternum inclinantem. quæ an Pectus perfoderit, nec Candelæ cereæ, nec Siphonis, nec Tubuli applicatione, iisdem experiri licebat: quin, potius eam in Sterno terminari, cuncti tentamina innuerent, & Symptomatum levitas optima quævis ſperare juberet; donec poſt aliquot dies cochleare circiter ſeri corrupti hinc promanaret & percuſſus obierit. In cujus Cadaveris Thorace Puncturam illam intra tertiam & quartam Coſtarum ſuperiorem illius cavum ſubiiſſe, ac Muſculum ſub Sterno Triangularem ſiniſtrum, Mediaſtinum & Pericardium laceraſſe, vidi, ita quidem ut lateris dextri ſpatium Intercoſtale pariter ad cutem usque perforarit. Venter hinc medius, pure ſanioſo repletus, Pleuram & Cordis ſuperficiem externam corrugatam ac craſſiorem, Ventriculum vero hujus dextrum maxime compreſſum, monſtrabat: punctura vero deſcripta à me Lethalis dicebatur.

Pulmonum Plagæ non ſemper lethales obſervantur, hincque forſan *Hipp. 6. aph.* 18. *&* 2. *prædict.* 19. harum inter lethalia haud meminit, ſuntque frequentiora illorum exempla, qui transfoſſis iisdem, quamvis raro ſine gravioribus ſymptomatis, ad multos annos ſuperſtites manſerunt, qualia in *Sect.* 1. innui, his vero nonnulla ex *Pigræo & C. Stalpart. van der Wiel*, utpote memoratu præ reliquis digna, in præſentiarum addo. Nimirum *Prior Chirurg. lib.* 4. *cap.* 14. de Nobili quodam, in pectore non longe à mamma enſis ictu, dorſum in oppoſita parte trajiciente, percuſſo refert, quod, quãvis hic trajectus ſine pulmonis læſione fieri non potuerit, parum tamen puris per vulnus prodierit & ſine febre aliisque ſymptomatis intra quadraginta dies perfecte ſanatus fuerit: donec quadrageſimo febre ac aliquali dyſpnœa correptus paulo poſt per tracheam puris albi & percocti ultra libram ejecerit, indeque optima ſemper valetudine uſus fuerit. Addit huic notabilem maxime hiſtoriam cujuſdam militis, qui ſclopi ictu in thorace vulneratus tribus aut quatuor à ſanatione menſibus per eandem arteriam aſperam ſatis craſſum tribusque ad minimum digitis longum coſtæ fragmentum emiſerat, ab eoque tempore nullum plane ſymptoma ſenſerit. *Poſterior* autem *Cent.* 1. *obſ.* 39. perhibet, juvenis cujusdam dorſum prope ſcapulam cousque perfoſſum fuiſſe, ut enſis mucro per pectoris quendam muſculum intercoſtalem ad cutem usque ferretur, itque multum ſanguinis tuſſiendo rejiceret, ſanatum nihilominus intra quatuordecim dies prodiiſſe. Item *Obſ.* 31. alium juvenem ab enſe, pariter thoracem trajiciente, humi proſtratum ſine motu & ſenſu aliquandiu decubuiſſe cum inſequente hæmoptoſi duarum circiter menſurarum & paralyſi unius lateris ſatis diuturna: qui nihilominus tandem cum loquelæ & motus in crure aliquali reſtitutione ſanabatur, manu reſoluta permanente.

Memini ipſemet Juvenculæ villicæ, quæ ante annos viginti circiter ſclopeti exploſi ictum ſuſtinuerat, cujus globuli, piſum circiter æquantes, plures ſummitatem Pectoris dextram perforarant, ita quidem ut horum quatuor per Scapulam ejusdem lateris hujusque Os denuo prodierint. Altera à vulnere ſuſcepto die, cum illam, pro Prognoſi formanda, viſitarem, ſputum cruentum ſpumoſum, tuſſim, dolorem pungitivum cum aliquali dyſpnœa penes eam annotabam, ex qualibus Symptomatis & regione Thoracis vulnerata Pulmonum partem granulis illis plumbeis transfoſſam, hinc vulneratam non omnis vitæ periculo expertem declarabam; quæ nihilominus ſenſim reconvaleſcens, ſub raucedine & dolore loci tenſivo ac gravativo cum aliquali anhelitus difficultate, ſuperſtes manſit.

Multos tamen, modo brevius, modo tardius, ex pulmonum ictu ſuccumbere præter *Hipp. 3. coac.* 388. eadem experientia evincit; adeoque organi hujus Vulnera per ſe lethalia cenſeri debent, quæ aut plures, aut majores earum arteriarum vel venarum ramos, aut tracheæ propaginem inſigniorem, penetrant lacerantve. Vaſorum ſanguifluorum pneumonicorum lacerationes lethales præter *Timæum Reſponſ.* 16. Acta Facultatis Noſtræ comprobant, v. g. In Viro quodam, Sulæ Francorum 1683. d. 19. Junii glandis ſclopetariæ ictu trajecto, hincque paucas poſt horas ubeunte: in cujus cadavere viſa fuerunt clavicula dextra & pulmonis ſummitas perforata, hujus vero vaſorum rami majores lacerati, hinc ſpatium thoracis idem multo ſanguine repletum. Cui ex propriarum obſervationum Caraſtro tres paris eventus caſus jungo. Quippe anno 1674. die 13. Februarii, vocatus à Nobili in Viciniam, ſecui & inſpexi cadaver, cujus pectus non glande plumbea, ſed chartacea tantum, trajectum monſtrabat ſub ala ſiniſtra è regione papillæ intra quintam & ſextam coſtam vulnus, cum quintæ effractura & pulmonis ſiniſtri loci inferioris hujusque vaſorum inſigni ſeu ſeſquiunciam æquante dilaceratione, qua intra Nycthemeron cum hæmorrhagia inſigni, difficultate ſpirandi & cordis anxietatibus obierat percuſſus. Primo Decembris ejusdem anni in conflictu quorundam Studioſorum & Præſidii Curiæ noſtræ illorum cujusdam, qui mox cum vitæ ſuæ exordio Cognomen à Morte ſuſceperat, latus ſiniſtrũ venabulo nefariu mortaliter pertundebatur, ut per vulnus ſatis ingens, ſeptimæ coſtæ partem, octavam totam & utrinsque ſpatium intermedium trajiciens, cum cruore langueſcentem animam ſexto ejusdem menſis deponeret: in cujus cadavere cum diaphragmatis ambitu carneo ſiniſtri pulmonis fibram ſuperiorem ad unciæ longitudinem perforatam ſimulque aliquot hujus viſceris vaſa, imprimis tres inſigniores ramos arterioſos, lacerata, hincque pulmonem ac pleuram inflammatam, videre contingebat. Porro A. 1679. d. 27. Sept. ad Inſtantiam Prætoris urbani luſtravi cadaver juvenile, Civis ſuburbani filii, qui thorace ſub ala pariter ſiniſtra, intra ſextam ac ſeptimam coſtam, enſe perfoſſus triduo poſt ſatis ceſſerat; ideo quod pulmo ejusdem lateris cum venæ pneumonicæ ramo ſiniſtro ſauciatus fuerat.

Majora itaq; pulmonum vulnera, quia ſine divulſione vaſorum ſanguiferorum fieri nequeunt, item minora, venam arteriamve inſigniorem penetrantia, ſemper per ſe lethalia dici merentur, & rariſſime evadunt, qui talia ſuſtinent. Obſtare equidem huic pronunciato videntur ejusmodi quorundam Scriptorum obſervationes, quæ ingentem ſatis pulmonum prominentem

portionem

portionem, ſine vitæ detrimento reſciſſam perhibent, v. g. *Hildani Cent.* 2. *obſ.* 32. *Schenkii ex Rolando obſ. p.* 267. *ac Tulpii l.* 2. *obſ.* 17. verum diſpar horum phęnomenorum & plagarum hactenus deſcriptarum ratio eſt. Quippe, quam *Hildanus* annotavit, apicis pulmonis lividi præſectio ferro candente, hinc abſque notabili hæmorrhagia, fiebat: in *Schenckii* hiſtoria pulmonis portio, propter ſanguinis, ab anguſtia & conniventia vulneris thoracici, appulſum interceptum, pariter ſine hæmorrhagiæ metu amputabatur. Quam *Tulpius* quoque, quia partem pulmonis prorumpentem emortuam filo conſtrictam extirpabat, prudenter ſatis evitabat.

Quadrat huc *Ruyſchi Celeberrimi obſ. anat. chir.* 53. ubi ex vulnere thoracis partis inferioris, in famulo cujuſdam Nautæ Pulmonis particula prominebat, quam Chirurgus imperitior pro Omenti portione habens illico vinculo ad reſcindendam deligando præpararat. Advocatus *Ruyſchius* admonebat Idiotam, Plagam non Abdomen, ſed Thoracem penetraſſe, & eam, quæ emineret, ab illo ligata, Pulmonis portionem eſſe: hinc vulneri digeſtivo & Emplaſtro defenſivo ſingulis diebus fore proſpiciendum, donec illa ligata emoreretur ac ſua ſponte decideret, & pulmo in ipſo vulnere conſolidaretur; quod cum reconvaleſcentia ægri contigit.

Futile & nullius valoris augmentum ſane eſt, quo in defendendis homicidis communiter utuntur, quaſi ſub compagis Pulmonum ab ulcere profundiore eroſione & non exiguæ hujus portionis conſumptione quidam diu ſatis & per annos (quamvis ſub valetudine plerumque cauſaria) ſuperſtites degant: proin nec Vulnera eorum adeo exitioſa & brevioris interitus cenſeri poſſe. Alterius plane rationis eſt Suppuratio ſenſim & ſine Hemorrhagia præcipiti emergens, ac Plaga, enſe, globulo &c. inflicta: cum hæc ſine cruoris enormiore vel ad extra, vel ad Pectus profuſione, quæ Lethalitatis cauſa proxima, nunquam contingat; qualem ulcera illa neſciunt. Ulcera Crurum aliarumve partium externarum per plures annos ſuſtinent nonnulli ſine vitæ diſpendio, Vulnera eorum, graviorem Hęmorrhagiam quæ comitem habent, brevi cum ſanguine animam deponunt.

Præterea vulnera pulmonum illa quoque, quæ, illęſis vaſis ſanguiferis, aſperæ arteriæ intra eos reconditum ramum perforant, mortem per ſe patrare, ipſe *Hippocr. Coac. l. c.* innuit his verbis: *Moritur autem etiam, ſi in arteriam & pulmonem magna plaga fiant, ita ut pulmone percuſſo paucior ſpiritus per os procedat, qua is qui ex vulnere elabitur*: confirmante idē experientia v. g. *Glandorpii*, qui *obſ.* 25. quendā nautā ex læſione rami aſperæ arteriæ cūm impetuoſiore aëris per vulnus tranſitu & ſanguinis ſpumoſi eruptione ſexta die deceſſiſſe, narrat. Eſtque hujus eventus cauſa in promptu, quod aër, qui pulmones diſtendere & ſanguini moleculas vitales concedere debebat, libere & ſine omni hoc effectu per plagam pulmonis æq; ac pectoris exhalet: aut ob vulneris anguſtiam in thorace retentus ac pulmones comprimens ſuffocando magis perimat.

Nec ductus Chyliferi ſeu Thoracici lacerationes, hactenus ab hujus argumenti Scriptoribus neglectæ, lethalitatis notam effugiunt: non tantum quod hac ratione, quæ per canalem hunc alias fieri ſolet, chyli traductio intercipiatur, ſicque ſanguis commeatu neceſſario intercludatur, ſed quod lympha pariter, è corporis partibus refluа, ex canali ſanguinis exturbetur. Aſſerto huic ejuſque ætiologiæ egregiam fidem faciunt experimēta bina, à *Lowero de Corde cap.* 5. perſpicue ſatis tradita, & à quovis, mediocriter in ejuſmodi tentaminibus exercitato, facile adornanda; quibus intra thoracem canis viventis tribus à paſtu horis lacerata receptaculi lumbaris ſummitate aut ipſo canali chyloſolymphatico cruor è vena vel arteria poſtmodum ductus pauca lympha nulloque chylo dilutus conſpicitur, animal paucis dieb; elangueſcit & expirat, ventre hoc lympha ac chylo extravaſato ſcatente, ac Viſcera vitalia ſubirrigēte.

Lethalitatem equidem hanc dubiam reddere poterat hiſtoria fluxus ex vulnere chyloſi, quam ex *Langeli* relatione *Bartholinus Cent.* 3. *Epiſt.* 37. tradit, quod Baro quidam circa mediam dorſi vertebram ſclopeto læſus, glande ſubter ſiniſtram ſcapulam exeunte, primo quidem non adeo male ſe habuerit, poſt quatuordecim tamen dies per vulnus inferius, ſuperiore conſolidato, exſtillarit liquor albicans, parum ſimul flaveſcens, & quidem per plures menſes, ægro quotidie ſub febricula veſpertina magis magiſque debileſcente & contabeſcente, utut bene appeteret & victu lauto atque pleniore quotidie uteretur, tandem tamen euſque reſtituto, ut febricula & fluxu per quatuordecim dies remittente, habitus quoque corporis floridior comparuerit. Donec idem, ex alimentorum calidiorum abuſu animique commotione vehementiſſima, ejuſdem fluxus recidiva una cum epilepticis convulſionibus ac poſtmodum hemiplegia correptus, paucos poſt dies è vivis ſublatus fuerit. Sed vindicabit Illam ab ambiguitate, ſi (propter cadaveris inſpectionem minus accurate peractam) dicamus, forſan non ipſum truncum, ſed ramum ejus tantum alterutrum, infra coalitum communem, ſauciatum fuiſſe, et pro portionę quadam Chyli & Lymphę advehenda alter adhuc ramus quadantenus ſuffecerit. De cætero mortem certam non parum forſan morata fuit illa circumſtantia, quod fluidum hoc extravaſatum è vulnere promanarit, nec congeſtione ſua cordi pulſanti, nec organis reſpiratoriis, impedimento fuerit; contra in thorace reſervatum functiones has vitales graviter turbet.

Pro Diaphragmatis vulneribus mortalibus diſcernendis vulgo diſtinguunt cum *Galeno in Hipp.* 6. *aph.* 18. & 5. *meth. medend. c.* 9. inter vulnera nervoſæ & carnoſæ parti inflicta, nervei ſ. tendinoſi centri vulnera per ſe, & neceſſario lethalia, carnoſæ vero peripheriæ modo cum *Fallopio & Vido Vidio* gravia tantum, ac difficilioris curationis, modo cum *Foreſto* utplurimu, hinc per ſe, lethalia pronunciantes. Verum quamvis negari haud poſſit, carneæ diaphragmatis ſubſtantiæ vulnera minora aliquando ſanata fuiſſe, qualia exempla præter *Alex. Benedictum, Hollerius in Hipp.* 6. *aph.* 18. *Glandorp. Specul. Chirurg. obſ.* 27. *ac Diemerbroek anat. l.* 2. *c.* 3. narrant; & quidem non tantu per texturę rationem, quia ad conſolideſcendum hęc magis apta, ſed quod coſtis maximam partem propinquior eadem circumferentia remedia commodius admittat: Majora nihilominus aut multiplicata v. g. bina, non, niſi morte, expiari, præter experientiam communem ratio ſuadet, dum per hæc quoque actio reſpiratio vitalis turbatur, & inflammatio ſuperveniens cerebrum ac nervoſum genus æque facile, ac ſi pars ejus tendinea ictum ſuſtineat, in conſenſus ſpaſmodicos ciet.

Imo ambigere licet, nonne quæ à Medicis ac Chirurgis hactenus vulnera nerveę Diaphragmatis portionis ex præjudicio credita fuerunt, ipſam ejus carnōſitatem penetrarint: dum quę communiter traditur, diaphragmatis conformatio autopſię accuratiori haud concordat, & à Modernis Proſectoribus evincitur non hujus tantum circumſerentiam carneam exiſtere, ſed ex duplici & digaſtrico quaſi muſculo illud componi primo *Steno* aſſerit, quorum ſuperior ac latior peripheria ſua circulari coſtis & ſterni extremitati adhæreſcat, altera ſui parte in aponeuroſin tendineam abeat, inferior à vertebris lumborum carnoſo pariter corpore ſurſum feratur, & cum prioris aponeuroſi tendinem communem formet. Ita quidem, ut Septi hujus portio, quam tranſit Gula, quamque nerveā ſeu tendineā hactenus crediderunt omnes, revera carnea ſit, adeoque ex hujus vulneribus qui pereunt, non ex tendineę, ſed carneę, expanſionis læſione expirent. Breviter, utriuſque Diaphragmatis ſub-

ſtantiæ

Digitized by Google

ſtantiæ vulnera per ſe lethalia ſunt: quia nerveę ſemper & neceſſario, carneæ frequentius, ſeu utplurimum talia obſervantur. Accedit, raro Diaphragma ſolum ſauciari, quin ex Viſceribus vicinis unum pluraque ſimul lædantur, hincque Vulnus complicatũ Lethalitatem intendat.

Interim vix adeo mirari convenit, ſi vulnera Septi mortem aliquando non mox pediſſequam ferant, illa ſc. per quæ Ventriculus atque Inteſtina ſurſum & intra thoracis ambitum rapiuntur, hinc foramen factum obturant, imo hujus limbo tandem agglutinantur, qualia phænomena *Pareus lib. 9. cap. 30 Sennertus prax. lib. 2. part. 2. cap. 15. & lib. 5. part. 4. c. 3. ac Blanckard. Anat. pract. ration. obſ. 1.* referunt: quamvis eadem viſcerũ hac tranſlocatione repente quoq; intetemiſſe, i. e. irrepentia hæc motum cordis & pulmonum mox ad ſyncopen & ſuffocationem uſque turbâſſe, idem *Pareus l. a. H. ab Heer. obſ. 25. Glandorp. obſ. chir. 28. & Blanckard. l. a. obſ. 2.* teſtentur. Nihilominus, ſive brevi, ſive poſt menſium demum fluxum, moriatur ab ejuſmodi viſcerum mutato ſitu perfoſſus, lethalis tamen dici meretur hic Diaphragmatis ictus: quod arti nullus ſuppetat modus, per quem raptus ille impediatur ac tranſlocata interanea retrahantur, etiamſi de his (phænomeno alias ſatis abſtruſo) conſtaret. Etſi etiam ſine ejuſmodi Viſcerum Abdominis tranſlocatione Diaphragmate enormius ſauciatos Fatum aliquot dies ſuperſtites conſervaſſe, Obſervationes teſtentur: v. g. ex relatione illius Galli Anonymi, cujus à me aliquoties mentio facta fuit: Ubi enſis vulnerans Hypochondrium ſiniſtrum compagem Diaphragmatis carnoſam primum, hinc dextræ partis tendinoſam, perforaverat: expirarit tamen poſt triduum demum vulneratus ſub Febre graviore, Delirio & Convulſione Sardonica.

Spectat huc ejuſdem Septi Contuſio, non tantum illa, quæ cum Cruoris enormiore extravaſatione contingit, qualem *Timæus Reſp. 15.* brevi lethalem perhibet: ſed quæ etiam ſine hac momentaneam ſuffocationem infert, percuſſis ſc. hypochondriis aut regione epigaſtrica. Repentinæ ab ejuſmodi Diaphragmatis concuſſione ſtrangulationis exemplum ex penu propriarum obſervationum *Sect. 1.* protuli, ſimileque me aliquando ab Amico audiviſſe recordor, qui ſuperioribus annis, juſſu Magiſtratus ſui, ſecuerat cadaver pueri, commilitone globi nivalis in Epigaſtrium jactu proſtrati & extincti, nihil tamen rupturæ ſimiliſve violentiæ præ ſe ferentis. Sine dubio, quod vehementius concuſſum Septum ſpaſmum ejuſmodi compreſſivum experiatur, per quem ad tempuſculum intercepta reſpiratio percuſſum è vivis rapiat.

Demum Lacerationes Nervorum per ventrem medium decurrentium Intercoſtalium, Vagi paris & Phrenicorum, ut mortiferæ maxime, huc revocandæ, ſive utriuſque, ſive alterutrius tantum, lateris propagines aut plexus exiſtant, prout ſub finem *cap. 2.* monui. In ſpecie hoc evidens maxime eſt in nervis & plexibus cardiacis ſingulis, quatenus ab horum ruptura uni tantum cordis ventriculo eveniens ſpaſmus, aut reſolutio alterius quoque motum cum Reſpiratione neceſſario turbat: ut ponderata habitudine, qua ad ſe invicem & pulmones hi gaudent, facile cuivis perſpicuum fiet.

Cap. 5. *De Abdominis Vulneribus Lethalibus.*

In Abdomine quemadmodum pariter diverſa diverſique muneris ſunt organa; ſic eorum ſauciatorum intuitu ventri huic plura prę Thorace contingunt vulnera mortalia: Sc. innuente *Hippocrate* locis aliquoties allegatis, Ventriculi, Inteſtinorum, Hepatis, Veſicæ & Vaſorum Majorum, quibus non immerito Lienis, Folliculi fellis, Meſenterii, Pancreatis, Omenti, Receptaculi lumbaris, Renum Uterique lacerationes pleręque accenſentur.

Ventriculi Vulnera vel ratione vaſorum ſanguiferorum, vel ratione compagis ſibi propriæ, lethalia obſervantur: dum per illa contingens hæmorrhagia totius corporis viribus enormiter derogat, ſanguinis vero ad interiora facta profuſio mole atque putredine Viſcerib; vim infert: per hæc autem digeſtio alimentorum horumque diſtributio, fluidis, vitalibus univerſalibus ęque ac particularibus, materiam ſubminiſtrans, turbatur atque aboletur, imo illorum vel crudorum, vel digeſtorum, ad ventrem rejectione hujus interanea pariter materia moleſta & in ſui ac horum exitium vergente obruuntur.

Frequentiora nihilominus annotantur & penes Autores conſignata leguntur exempla eorum, qui à percuſſionibus Ventriculi reconvaluerunt, v. g. *Galenum in Hipp. 6. aph. 18. Fallopium de Vulnere in genere c. 4. Chr. à Veiga in 6. aph. 18. Schenckium obſ. p. 348. & Glandorp. Specul. Chir. obſ. 30.* quibus accedunt hiſtoriæ famoſiſſimę illorũ, quibus cultrũ, vel demente temeritate, vel imprudentiore conatu, per gulam ad ventriculum demiſſum, per epigaſtrii regionis inciſionem eductum fuiſſe, narratur *à Crollio in præf. Baſil. Chymic.* & *Daniel. Beckero* in peculiari *de Cultrivoro Pruſſiaco* libello deſcriptæ. Quo referre licebit adoleſcentem illum ruſticum prope Halam ſedecim annorum, qui anno 1691. d. 5. Januarii inter petulantias juveniles Cultrũ ore prehenſũ improviſo pronoque in terram lapſu faucibus profundius impegit, ſociiſque & aliis accurrentibus, quod extrahi illum poſſe diffiderentur, cereviſiam ac oleum, ad gulam lubricitandam, ſuffundentibus, in ventriculum demiſit. Poſt varios dolores ac moleſtias, modo ſedatos, modo recrudeſcentes, menſe Januarii inſequentis anni tumor quidam durus non procul à Scrobiculo Cordis enatus, cum rubore & dolore intenſo, paulo poſt aliquantum evaneſcens, Maji menſe denuo tamen prominens & Abſceſſum innuens, qui 24. dicti menſis ſpatha Chirurgi apertus materiam purulentam ac graveolentem fundebat, die 18. Junii apicem cultri monſtrabat, donec die 2. Auguſti culter integer, quamvis hinc inde corroſus ac mole imminutus, feliciter extraheretur, & ab eo tempore, ſenſim conſolidato ulcere, incolumis viveret Adoleſcens. Tranſcripſerat hanc Hiſtoriam, qui illi medendo adſtiterat, ad nos, *Actis Eruditorum ann. 1692. menſ. Decembr.* cum figuris Cultri devorati inſertam. Quibus & ſimilibus, *quo Hippocratis, Galeni, Celſique* ſui effata defendant, Vulnerum Ventriculi varias conſtituerunt claſſes eorum commentatores, harumque alias lethales, alias non lethales, ſibi conceperunt. Diſtinguebant ſiquidem I. inter parva & ſuperficialia tantum & inter penetrantia ac latiora, illaque minus, hæc maxime, mortalia judicabant: II. inter Ventriculi læſi partes, id eſt orificia & fundum, illorum plagas ſemper & neceſſario, hujus utplurimum tantum, mortiferas pronunciantes; quamvis alii faſtigio tantum fundi, ſeu eminentiæ bina orificia interjacenti, hujuſque læſionibus hanc prærogativam tribuerint.

Verum quemadmodum orificiorum plagas penetrantes ſemper lethales cenſeo, ſcilicet ſiniſtri, ob deglutitionem impeditam, plexuum nervorumque inſigniorum inevitabilem lacerationem, connexionem cum Septo tranſverſo, hincque inflammationem dolorificam ſingultuoſam & convulſivam; dextri ob chyli diſtributionem impeditam vel depravatam & vomitus климатичні bilioſos enormiores: utriuſque vero quod ratione ſitus profundioris remedia congrua ſibi applicari haud patiantur. Ita haud apparet, cur non vulnera fundi quoque, ſi cum his ſimilibuſque ſymptomatis moriatur percuſſus, per ſe lethalia debeant pronunciari, utpote quæ pariter ideo perimunt, quod medelam neceſſariam ratione ſitus naturalis reſpuant, aliorum vero conſolidationes aut naturę favoris ſingularis, aut cœcæ fortunæ opus fuerint. Neque enim, ut aliquoties monui, locum hic habet illa, quam in prognoſi vulnerum

adeo

adeo frequenter decautant, limitatio, quaſi orificiorum plagæ ſemper & neceſſario, fundi ut plurimum duntaxat, mortem inferant: quatenus non de futuro, ſed præſente, eventu, id eſt, non, an moriturus, ſed mortuus, ſit percuſſus, deponere poſtulatur Medicus; vel eo ipſo, dum ex vulnere utplurimùm funeſto periit, hic, hoc per ſe interfeciſſe videtur vulneratum, prout in *Sectione prima* prolixius oſtendi.

Neque enim I. Symptomata alterius generis, pauciora aut orificiorum vulnerū pathematis mitiora minuſve lethalia paritur ſauciatus ventriculi fundus, chyli nempè digeſtionem ac diſtributionem fruſtratam, nauſeam vomitus, convulſiones. &c. quæ ſane vulnera interficiendo ſatis potentia exiſtunt. Nec II. craſſior magiſque carnoſa eſt hujus ſubſtantia túnicacea, prout hactenus cum *Sebizio* & *Suevio* ſibi ſuiſque lectoribus multi, dogma ſui *Galeni* denuo poſthabentes, quo in *Hipp. aphor.* ſæpius nominatum vulnera, ad ſtomachi cavitatem penetrantia, non tam propter hujus ſubſtantiam, quam quod ipſis non, ut partibus externis medicamenta poſſimus imponere, incurabilia ait, perſuaſerunt. Carnoſiora longè ſemper obſervantur bina oſtia, & fibrarum muſculoſarum faſciculis pluribus atque craſſioribus, imo inſuper circularibus, instructa, tenuioribus ſemper comparentibus parietibus ipſius cavitatis: ita ut, qui contrarium aſſerunt, eos vel contra autopſiam loqui, vel nullum ventriculum humanum vidiſſe, dicendum foret. Multo minus III. majorem præ fundo ſenſibilitatem prætendere poterunt oſtia bina vel ex his ſiniſtrum propter plexus ingentes, in quos circa idem abit par vagum, quatenus pleaus illi hic locorum haud terminantur, aut ab his majores ac plures nervi in eorum tunicas abſorbentur, ſed ab iis emanantes propagines per totum undique ventriculi ambitum feruntur, imo à plexibus nervi intercoſtalis abdominis diverſis infiniti & conſpicui nervorum faſciculi egrediuntur fundo magis, quam orificiis proſpicientes. Denique nec IV. adeo evidens eſt habitudo fundi, pro admittendis medicamentis, major quam oſtiorum: dum quoad extrinſecus immittenda difficultas ratione ſitus ubique eadem, à traumaticis verò internis ſeu potis haud plus ſpetare poteſt fundus præ orificiis, quam illa in hoc diutius morentur, eumque non adeo feſtinanter, ut hæc, prætérlabantur; i. e. quamcunque hujus regionem tibi concipias perforatam, exiliſſima, aut potius nulla, illorum in plagam conglutinandorum erit efficacia. Si enim ſummam. ad hanc minimè pertingunt, hujuſve unitatem læſam attingunt optima balſamica: Si inferiorem, per hujus aperturam facilius effluunt & abdomen gravant, quam illius labia conglutinant: Sin denique mediam, etiam ejus plagæ viam potius patulam medicamentis illis concedunt, quam ut ab illorum momentaneo contactu aliquid virtutis recipere queant; eas verò ſi non attingant, nec inde delibare poterunt balſamum labia ſ latum.

Neque tandem video, qualem prærogativam habeat jugum fundi, orificiis intermedium, quæ cordatum & rationalem Medicum, in hujus vulneribus mortalibus judicandis ambiguum reddere poſſit: imprimis eum quem unus vel alter hunc in finem *Galeni in 6. aph. aph.* 18. allegat, commentarium aut nunquam legiſſe, aut non recte intellexiſſe, aut perverſe applicuiſſe, videatur. Verba quippe illa: *Tenuium autem inteſtinorum natura & ventriculi magis non parum participant carnoſa ſubſtantia, & ideo in ſumma parte vulnerata ſæpius agglutinantur &c.* non ſummitatem loci, ſed ſuperficiem externam ventriculi & vulnera non penetrantia determinant, ut præter *Sebizium ac Suevum* vel ſuccedanea intuunt: *Tota autem diſciſſa uſque ad eorum cavitatem, rariſſime &c.* vel hoc evincit, quod, cum ventriculum inteſtinis combinat hoc loco *Galenus*, haud pateat, quid per horum ſummitatem, niſi ſuperficiem, ſibi velit. Quodſi verò ex percuſſionibus ejuſmodi aliquos evadere contingat, ratio duplex potiſſimum ſubeſſe videtur: nimirum vel quod faſtigium hoc ventriculi non adeo prompte conſcendant ac per hoc rejiciantur contenta, præprimis ſi vulnus exilius; vel quod diaphragmati magis contiguum cum eodem facilè coaleſcat: quæ phænomena tamen quia naturæ ac fortunæ potius, quam artis, opus ſunt, vulnera hæc nec in genere, nec in individuis, ex illis ſuccumbentibus, reddunt minus mortalia.

Quo tamen his meis de fundi ventriculi plagarum lethalitate aliquid luminis & firmamenti ab experientia quoque accedat, provoco ad ſcriptorum obſervationes, in ſpecie *Foreſti*, qui *lib. 6. obſ. chir. 5.* quendam quatuordecim circiter à fundi ventriculi vulnere, alium à ſimili viginti quatuor horis, obiiſſe perhibet, *A. Luſitani Cent. 1. Cur. 67.* qui Architectum Pauli Tertil, Summi Pontificis, ex ventriculi fundo enſe perfoſſum, altero die mortuum ait. Item *H. ab Heer, obſ. 25.* qui Granorum Mercatorem, cujus ventriculi fundus cultello transfoſſus, ad trigeſimam tantùm horam ſupervixiſſe refert: & *Th. Bartholini*, puellam, bombardæ minoris globulo ad ventriculi fundi ſiniſtram protuberantiam hujuſque cavitatem uſque ictam, ſequenti mane expiraſſe narrantis. Quibus ex *Actis Collegii Noſtri* adjicio binos caſus, quorum alter de vulnere lethali in fundi imo, alter in ſummo, teſtatur. Sc. Anno 1668. 12. Maii Serveſtæ Studioſus quidam militis hypochondrium ſiniſtrum mox ſub coſtarum verarum ultima ita vulneraverat, ut gladius in fundum ſtomachi, hincque ad latitudinem digitorum duorum tranſverſorum à pyloro per eundem ventriculum & hypochondrium dextrum tranſierit, ex quo ille cum vomitibus frequentioribus potulentorum hauſtorum, ac cardialgia, ſudore frigido altero die perierat, potulentæ pariter materiæ menſuris quatuor circiter ad abdominis cavum profuſis. Qualem percuſſionem quamvis præter Medicum quendam privatum Collegium aliquod in vicinia non per ſe lethalem pronunciarit, aliud judicium poſtulatum ſuper eundem caſum ſuſpenderit: Noſtra nihilominus Facultas per ſe & abſolute mortalem, non ſine rationibus decidendi, evidentibus judicavit. Pariter An. 1617. 26. Sept. in Oppido Voigtlandiæ, Reichenbach, calcearius calcearii hypochondrium ſiniſtrum fere eodem loco, ſc. ſuper coſtarum notharum prima, & ipſum ventriculi fundi faſtigium, è regione orificii ſiniſtri, ac duobus digitis tranſverſis ſuper pylorum denuo, perfoderat, ut hic cum dolore circa ſtomachum inſigni, ſiti, vomitibus & convulſionibus intra biduum expirarit, & quidem vulnere ſine omni dubio lethali.

Quodſi proin præter ſummitatis ventriculi etiam reliqua fundi vulnera, in plagis lateralibus, antica &c. aliquando conſolidentur, quintuplicem ſuſpicor imprimis hujus eventus ſalutaris cauſam occaſionalem. Nempe (I.) ſi minora, fieri hoc poterit per corrugationem ventriculi naturalem & beneficio ſtrati fibrarum muſculoſarum tunicæ carneæ, tractui vulneris paralleli, contingentem: (II) Si peritoneo, diaphragmati & abdominis muſculis agglutinentur & cum horum labiis coaleſcant, ut in Ruſtico illo Kunnersdorffienſi, cui, annotante *Schenckio*, per vulnus epigaſtrii ſatis diu alimenta prodierant, ſanato factum, tumor externus, mole pugnum æquans & non raro dolores graviſſimos excitans, probabile reddit, ſimileque in adoleſcente ruſtico Halienſi factum, ex circumſtantiis enarratis colligitur: vel ſi (III) portiuncula omenti ſe inſinuans ejus inciſionem obturando coalitionem juvet. Quod (IV.) etiam forſan evenit, ſi per vulnus ejuſdem abdominis regionis latius labia ventriculi ſauciati integumentis externis adducere & una eademque ſutura hæc colligare liceat; quale quid ex voto ſatis ſucceſſiſſe ex obſervatione *Orthei Schenckius*, *Suevus*, *Corbeus* aliique referunt, idemque confirmat *C.*

Stalp. van der Wiel cent. 1. *obſ.* 39. Item (V.) ſi apertura ejuſdem ventriculi ratione contiguitatis arctioris cum labiis plagæ externæ ita occalleſcat, ut per meatum ſeu ulcus hoc parulum, quæ moleſta, rejiciantur: cujus phænomenoi exemplum in Ruſtico Bohemo, venabulo lato in Stomachum ſub orificio ſiniſtro icto, ex *Cornace* & *Jul. Alexandrina* allegati, ſi Wielium excipias, narrant, ſc. vulneris interni & externi labia per callum communem ita coiiſſe, ut per eorum hiatum deglutita ad lubitum emittere, eodem verò linteis obturato illa retinere, valuerit, ſicque aliquot annorum ſpatio vitam protraxerit. Nec (VI.) rationi omnimode repugnat, quo nonnullos ſcriptores inclinare obſervo, quorundam forſan ventriculos carnoſiores exiſtere, adeoq; per habitudinem quoque hanc individualem vulnera felicius eluctari.

Sicut autem, prout in *ſectione prima* innui, quæ per ſingularem naturæ benignitatem aut circumſtantiam ſatis fortuitam aliquando ſanatæ plagæ alias, ejuſdem generis viſas, lethalitate haud eximunt, niſi ex particularibus univerſalem concluſionem, invita Logica naturali, eruere malis: ita, dum plora ventriculi vulnera lethalia, quam ſalutaria obvia ſunt, in ſubjectis, quæ occaſione horum ac cum ſymptomatis gravioribus, his læſionibus adæquatis, perierunt, & quibus non adeo propitia fuit vel natura, vel ſo ruoa, talia cujuſcunque ventriculi partis, mortem per ſe intuliſſe aſſerere nunquam verent, potiſſimum ſi nec ſauciatus, nec Chirurgus, erroris convinci queat. Habent enim cuncta hoc commune, quod remedia illis commode applicari haud valeant, vomitibus verò ac convulſionibus totum exagitent brevique enervent, his ipſis ſubſultibus diſcontinuatarum partium coalitionem turbent atque impediant, aſſumpta verò vel omnino è corpore proſcribant, vel ad abdominis cavum deponant.

Ventriculo prout continua ſunt inteſtina, & quidem tam ratione ſubſtantiæ quam uſus, hæc diſciſſa aut quocunque modo lacerata idem cum illo habent fatum. Sc. vulnera horum per ſe lethalia comprobant infinita eorum exempla, qui inteſtinis ſauciati expirarunt, contradicentibus aliis obſervationibus, quamvis paucioribus, nonnullos eadem ſalvos atque incolumes evaſiſſe. Unde factum, ut diverſam ſemper διαίρεσιν meditati fuerint rerum harum ſcriptores, sc. modo cum *Galeno in 6. aph.* 18. vulnerum *Superficiariorum* & *Penetrantium*: modo cum *Hippocr. 3. Coac.* 8) *magnorum & Parvorum* modo cum *Eodem Longitudinalium* atq; *Transverſorum*: modo deniq; cum *Galeno 6. meth. med. cap.* 4 *Tenuium & craſſorum*: adeo quidem ut ſuperficiaria, parva, recta ac craſſorum periculoſa tantùm, penetrantia verò, majora, tranſverſa ac tenuium per ſe mortifera, proclamarint. Et quidem poſteriori limitationi ipſe quoque *Hippocrates* primam occaſionem ſuggeſſiſſe videbatur, dum 6 *aph.* 18. & 24. inter partes lethaliter ſauciatas tenuia tantùm numerat inteſtina: eo ipſo tamen dum 2. *prædict.* 19. inteſtina in genere, & 3. *Coac.* 389. tenue æque ac craſſum mortem cauſari, ait, eandem diſtinctionem quaſi tollit, neſcio tamen quo caſu, inter Canones fondamentales relatam; pariter etiam *Celſus l.* 5. *cap.* 26. poſtquam ſervari non poſſe ſcripſerat, cui inteſtinum Jejunum aut tenue aliud vulneratum, mox omnium inteſtinorum plagarum difficilem eſſe curam, pergit.

Primam itaque ac Secundam διαίρεσιν promptus largior, Tertiam verò ac Quartam concedere nequeo: cum arti non plura ac efficaciora ſuppetant remedia pro vulnere longitudinali & craſſo inteſtino, ac pro tranſverſo & tenui, conglutinando ſeu uniendo. Tranſverſa vulnera rectis cur difficilius coeant, hæc forſan ſubeſſe videtur ratio, quod fibris tunicæ extimæ ac mediæ ſeu carneæ longitudinalibus diſſectis nullo amplius vinculo contineantur circularium manipuli: contra his præfectis, illis harumque potentia contractoria integris conniveant magis vulnera, minimè tamen in cadaveribus, ſi patula reperiantur, pro non lethalibus habenda. Concedo pariter, tenuium inteſtinorum plagas vel ideo magis exitioſas exiſtere, quod nobilior eorundem videatur actio, ſc. Chyli perfectio atq; diſtributio, quod difficilius longè coaleſcant craſſis, quodque majoribus & copioſioribus vaſis ſanguifluis & lacteis inſtruantur. Nec tamen craſſorum functio ſordidior, quam in congerendis & egerendis ſtercoribus præſtant, talis eſt, quæ ſine vitæ certo diſcrimine per vulnus fruſtrari queat: neque facilitas & difficultas coaleſcendi ex vulgi hypotheſi à ſubſtantiæ diverſitate dependet, ut ipſemet *Galenus comm.* 6. *aph.* 18. innuit, ſed ex ſitus diſparitate, per quam colon maximum ſui tractum, ambitur ac integumentis abdominis externis non tantùm contiguum, ſed continuum quoque, deprehenditur, tenuibus profundius reconditis atque implicatis.

Concludo E. cum *Hippocrate*, ictus, inteſtina quæcunq; penetrantes, imprimis majores, & graviora ſymptomata pediſſequa habentes, per ſe mortales exiſtere: quod 1. à contentis ſuis ac flatibus diſtendantur, & motu periſtaltico perpetuo exerceantur, hinc difficulter coaleſcant; 2. facilè inflammentur ac gangrænoſa evadant, ac 3. chylum atque feces ad aqualiculum profundant; nec 4. remedia ſibi rite applicari patiantur.

Vulnerum inteſtinorum lethalium hiſtorias plures ſcriptores conſignarunt, v. g. *Valeriola li.* 2. *ob.* 8. & 9. *Benivenius de Abdit. c.* 76. in ſpecie v. Ilei *Glandorpius obſ.* 32. *Salzmann. obſ. anat. p.* 10. & *Bonetus Sepulchret. l.* 4. *ſ.* 2. *obſ.* 25. §. 9. it. Coli *Tulpius l.* 3. *c.* 20. ac *Salmuth. cent.* 1. *obſ.* 18. Quibus addo Caſum à Quæſtoræ Martisburgenſis Præfecto Facultatis Noſtræ Judicio expoſitum, cujuſdam, qui 1678. 27. Decembr. duorum tranſverſorum digitorum altitudine ſupra os pubis cultello confoſſus, 1679. 4. Januarii ultimum diem obierat: propter Ileum ſectione longitudinali, vix craſſioris Digiti capace, laceratum, hincq; cum reliquis inteſtinis inflammatum atque ſphacelatum. Nec deſunt tamen, quibus eorundem inteſtinorum plagæ ſalutares contigerunt, qualium meminerunt *Albucaſis l.* 2. *c.* 5. *Pareus l.* 9. *cap.* 31. *Holler. in* 6. *aph.* 18. *Fallopius de Vuln. in genere cap.* 4. & *de Vulner. p. cul. cap.* 17. atque 19. *Valeriol. l.* 4. *c.* 9. & quidem Ilei *Ephemerid. Nat. Curioſ. Dec.* 1. *ann.* 3. *obſ.* 176. Coli verò *C. St. van der Wiel. cent.* 2. *obſ.* 25.

Vulneris Coli (ex quo ſauciatus die quarto vita defunctus) Lethalitatem quondam ſc. A. 1691. 22. Auguſti à defenſore impugnatam, à Collegio v. Noſtro eodem anno ac menſe vindicatam, acta hujus ſuggerunt: cujus utriuſque argumenta recenſere forſan è re erit. Defenſori ambigua videbatur illa ideo imprimis, quod 1. Profectores negligentiores inteſtinum nominatum minus aperuerint, hinc ejus valvulæ læſionem, unde lethalitatis potiſſimum momentum petierant, non tam viderint, quam augurati fuerint. 2. quod per integumenta abdominis dilatanda vulnerato inteſtino Medicus, qui ægri curam geſſerat, vulneraria ſeu balſamica non tempeſtive injecerit, alias ſalutaria. 3. Hinc inde conſter, vulnus ejuſmodi cum Peritonei & Muſculorum vulnere aliquando ita occalluiſſe, ut per hiatum relictum ſcybala inteſtinorum ad plures annos, ſine vitæ periculo, rejecta fuerint: 4. non tam vulnus, quam ſanguinem extravaſatum ac in ventre congeſtum, ſupervenienti inflammationi & Gangrænæ inteſtini occaſionem dediſſe: ac tandem 5. Vulnera hujus generis ſanata quandoque legantur. Aſt dubia hæc ſolvebat Facultas, regerendo ad (1) quod, quamvis valvulæ coli laceratio ab inſpectoribus nec viſa, nec exacte probata, ex plagæ nihilominus loco, principio nempe hujus inteſtini, læſionem illius opinari liceat, & utut hæc minus lacerata fuiſſet, motus tamen inteſtini periſtalticus ex ſimplici hujus vulnere, hincque neceſſario ſuperveniente dolore ac inflammatione, depravari potuerit: ad (2) deficere indicans adæquatum ad abdominis integumenta dilatanda ad injectiones admovendas; incumbens etiam vulneri coli ileum illas ad hoc forte non admiſiſ-

ſe,

ſe, neque has ejuſmodi duplex vulnus conglutinare potuiſſe: ad idem & (3) à particulari ad univerſale non valere conſequentiam, h. e. ex uno exemplo caſu magis, quam arte, hujus vel illius ſanati vulneris non inferendum, quaſi omnia ejuſdem partis vulnera medelam admittant: ad (4) Inflammationem ac mortificationem coli utique vulneri hujus potius, quam extravaſato ſanguini, adſcribendam: ad (5) verò idem, quod ad 3. dicendum, ſc. ab illo, quod rarius contingit, ad plura non fore concludendum; proin hoc vulnus culi duplex ratione doloris, inflammationis ac gangrænæ, hincque evenientibus lipothymiis, ſingultus vomitus ac rejectorum clyſterum per os, per ſe lethale eſſe dicendum.

Et ſic in eoque genere experientia ſato potius, quam arte, à vulneribus inteſtinorum reconvaleſcentium, non, niſi hoc, concludere nobis convenit; vulnera inteſtinorum natura ſua & in ſe non neceſſario, ſeu ſemper, ſed utplurimùm tantùm, exiſtere lethalia: hincq; inferendum, E. eorum plura illave frequentius ſunt talia, hæc nimirum, quibus conſolidandis Medicina defuit, adeoque ſymptomata mortifera declinare haud potuit, ob difficultates modo indigitatas. Quæ verò eorum ſalutaria contingunt, obſervantur vel cum hiatu, ſeu apertura ad exteriora hiſcente, per quam prætetlabentes feculentiæ excernuntur; vel cum inteſtini pariter ac abdominis plagæ occluſione & coalitione. Prius ſolennius eſt craſſis inteſtinis, & quidem per ſitus & connexionis cum ventris hujus integumentis rationem, qualia exempla *Cabrolius obſ. 13. Hildan. cent. 1. obſ. 74. Platerus obſ. lib. 3. p. 810. Bauhinus in append. ad Rouſſett. parerg. 1. Ephemerid. Nat. Cur. Decur. 1. ann. 1. obſ. 8. & ann. 9. obſ. 121. & ex S. Salleri Diſputatione. Suevus de Inſpect. Vulner. part. 2. c. 19.* quamvis ex tenuioribus tale quid Ileo quoque cum vitæ, quamvis miſeræ forſan, integritate accidere poſſe, ſequentes binæ hiſtoriæ declarent. Refert quippe *Fernelius pathol. lib. 6. cap. 14.* Viro cuidam ex accepto ventris vulnere præcium tenue inteſtinum prodiiſſe, ex quo alvi excrementa minus ſolida aut cohærentia per multos annos emanarint, ea via, quæ ad anum ducit intercepta. Pariter *Bleg. Zodiac. Gallic. ann. 2. Jun. obſ. 4* narrat, ab acinace quendam vulnus recepiſſe in parte dextra inferioris abdominis regionis, paulo ſupra annulos, proceſſibus vaginalibus peritonei tranſitum concedentes, quo ictu tranſverſim & omnino diſſectus fuerit tubus inteſtinorum, non procul à loco, ubi deſinit Ileum. Quod vulnus quamvis abſolute lethale pronunciatum & pro deſperato relictus fuerit percuſſus, ea tamen fuit hujus felicitas, ut extremitas ilei reſecti, extra vulnus ad ulnæ ſextæ partis longitudinem elata, tandem recti inteſtini munus in ſe ſuſceperit &c.

Quod autem aliquando omnimode ac perfecte coaleſcant inteſtinorum vulnera, fieri poteſt I. per communē cū integumentis externis cicatricem, ſi illud vulneri externo è diametro opponatur, quale quid colo per continuitatem illam, quæ cum peritoneo & muſculis abdominis ejus parti externæ intercedit, quam frequentiſſimum eſt. II. Si vulnus abdominis tantùm, quantùm pro conſuendo inteſtinu lacerato neceſſarium, hoc conſutum interdum coaleſcit, ſi nimirum ſubſtantiæ craſſioris & copioſiore pinguedine obſitum fuerit, qualem experientiam in colo *Glandorp. obſ. 32. ac Ephem. N. C. Decur. 1. ann. 3. obſ. 176.* teſtantur: non enim in omnibus ſuturam hanc æque feliciter ſuccedere penes *Bauhinum* loco modo allegato videre eſt. III. Si forſan omenti, inteſtinis innatantis, portio cadu aperturæ ejus ſe ingerat, hocque ad coalitionem uſque perfectam obturet.

Meſenterii rupturæ vix adeo facilè interficiunt, niſi quatenus hujus vaſa majora cū glandulis vel pluribus, vel majoribus, lacerentur. Vaſa hæc quia ſunt tam ſanguifera, quā lactea, utraq; per fluoris ſui, plus minus vitalis profuſionem letho cauſam dicunt: illa quidem, ſive ſanguis è corpore profluebatur, ſive in ventre congeratur; hæc, ſi intra abdomen cumulentur chylus ſeroſus & aſcitem formet. Priora, ſeu hæmorrhagiæ lethalis, exempla frequentiora ſunt, quamvis oppido raro tales animadvertere liceat vaſorum meſenterii ſanguifluorum lacerationes, quin ſimul inteſtina aliave viſcera mortaliter læſa conſpiciantur. V. g. Juſſu Magiſtratus oppidani 1669. 13. Auguſti luſtrabam interanea juvenis, in hypochondrio ſiniſtro perfoſſi, & paucas abhinc horas defuncti: in quo præter Meſocoli vaſa ſanguinea diverſa, hinc multum ſanguinis extravaſati, Jejuni extremitatem inferiorem perforatam vidi. Pariter in cadavere civis cujuſdam hujus urbis 1671. 15. Sept. ab enſe, itidem hypochondrium ſiniſtrum ſubeonte, hujus inteſtini Jejuni principium, epatis partem dextram & folliculum fellis cum venæ Meſentericæ trunco perfoſſa, hincque itidem non unam ſeu ſolitariam mortalitatis cauſam, in uno defuncto, cernere dabatur. Superiore tamen anno d. 17. Junii in cive quoque oppidano, volgo *dem Frantzöſiſchen Roche* dicto, qui ex punctura regionis Epigaſtricæ tertia die expiraverat, obſervavi, ictum per omentum in meſenterii centrum penetraſſe, ſicque præter vaſcula Epiploica exiliora propaginem arteriæ meſentericæ ſuperioris inſigniorē tranſverſim reſecuiſſe: unde abdomen ſatis vaſtum & obeſum cruore extravaſato & ad corruptionem inclinante turgebat.

Circumſpectius paulo mihi judicādū videtur de lactearū venarū vulneribus. Nempe lacerato uno vel altero tantū harū ſurculo, etiam ſatis magno: hinc notabili quamvis chyli ac lymphæ portione profuſa ac maſſæ ſanguineæ ſubtracta: per reliquos nihilominus ramulos integros, quia tantùm chyli, quantum pro vita perpetuanda indigemus, advehitur: nec chyli hoc diſpendium, nec ramulorum horum lacteorum inciſiones, phænomena per ſe lethalia pronunciare convenlet. Quod ſi autem hæc vulnera cum multa & mox præcipiti chyli ad abdomen profuſione contingant, viſceribus ejus moleſta ac tandem ſuffocatoria, haud perſpicio, quid auxilii illis ſpetandum: cum perinde ac in aliis aſcitis ſpeciebus, niſi aquarum ſcaturigo obturetur, hoc in caſu fruſtraneus ſit Paracenteſeos conatus. Illud tantùm hac occaſione monitum volo, minimè, ut communis fert traditio, Chylum ac Lympham extravaſatam intra corporis ambitum ſeu cavitates adeo facilè corrumpi aut putreſcere; adeo hanc illorum nocendi ætiologiam hoc loco haud attendendam eſſe. Quotquot enim ſecui aſcite vel hydrope pectoris extinctos, ſerum horum chyloſum nihil vel graveolentiæ, vel ſaporis nauſeabundi, præ ſe unquam tulit, niſi corruptio viſceris cujuſdam enormior fracedine quadam illud infecerit: imo vix annus præteriit, cum in viro, ſumme aſcitico (magis ad ejus & uxoris inſtantiam, quam ut ipſi aliquid hinc ſucceſſus promitterem) per inſtrumentum Barbetianum Paracenteſin adminiſtrarim, qua repetitis vicibus eductum ſerum, quod per menſea aliquot in aqualiculo quam moleſte geſſerat, coloris lactei, odoriſque ac ſaporis ſuavioris atque ſubdulcis, uno verbo inſtar lactis ſeroſi & omnis corruptionis ſeu fracedinis ignarum, deprehendebatur.

Glandularum meſenterii eadem eſt ratio; ſi nimirum harum læſio tanta, per quam chylus ac lympha cum impetu ad abdominis cavum ſtillet & ſub quantitate viſceribus reſpiratoriis moleſta in hoc cumuletur. Quod fieri aliter vix poteſt, quatenus ſi vaſa lactea primi generis has non tranſeunt, certe per eaſdem colatur, hinc diſciſſis colatoriis profunditur eorum fluidum: præprimis majore & media glandula, in quam plura lactea confluere, ex Anatomicis nunc ſuppono.

Plus metuendum à vaſorum lactentum diſtributoriorum ſeu ſecundi generis vulneribus, utpote quo pauciorum, ea grandiorum, item Receptaculi lumbaris: quatenus hi canales atque alveus communis lacerati plus chyli, imo omnem hujus & lymphæ aſcendentis penum, profundunt, hinc non tantùm viſcera gravan-

do, ſed his atque fluido ſanguinis ſuccum alibilem denegando, mortem certam accelerant.

Pancreatis plagas non, niſi arteriarum ac venarum tranſeuntium ac perreptantium occaſione, mortiferas augurari poſſumus: quatenus organi hujus actio ſeu uſus non tantus, quantùm olim Graef. aliique venditabant, ita quidem ut ſatis commode ac ſine notabili œconomiæ animalis conturbatione aut everſione ſubjectis vivis extirpari queat, fueritque extirpatum ſæpius cum ſucceſſu à curioſioribus rerum Phyſiologicarum Scrutatoribus.

De omento idem ſit judicium, i. e. nec hoc, ut tale, ſed vel ratione venæ ſplenicæ ac arteriæ epaticæ atque ſplenicæ, proximè tranſeuntis, vel harum ramorum, ubi propriorum, inſigniorum laceratorum, vulnerato aliquando necem adfert: Miror proin *Sebizium*, quod omenti vulnera per accidens tantùm periculoſa, nunquam per ſe lethalia concedat, ſi nimirum imperita ac rudiore manu tractentur illa: quatenus *Celeberrimum hunc Doctorem* meliora edocere poterat, quem pro dogmate ſuo declarando in ſcenam producit *Foreſtus*, qui 6. *obſ. chir.* 7. reſciſſa ſine ligatura prævia portione omenti, ex abdomine vulnerato prominente ac corrupta, hincque per hæmorrhagiam enormiorem multo cruore in abdomine collecto, quendam paucis poſt diebus periiſſe; Alium per Gratiam Dei ac Naturæ ſingulari demum fato, huic & deſperatiſſimis ſymptomatis ereptum fuiſſe, perhibet, i. e. quæ ab ejuſmodi cum conſilio, quamvis imprudentiore, ſuſcepta reſectione contigit, cruoris extravaſatio lethalis, à vaſorum eorundem majorum perforatione ſeu reſciſſione magis fortuita erit metuenda.

Epatis plagas *Hippocratem* non ſine ratione mortalibus accenſuiſſe declarat *Galeni* Commentarius in 6. *aph.* 15. his verbis: *Epar vero vulnera habet plurimo manantia ſanguine: atque idcirco prius moriuntur, qui ita ſunt vulnerati, quam vulnera agglutinari poſſint*, quatenus in eo vix exiliſſima demonſtrari poteſt areola, cui ſi non arteriæ conſpicuæ, certe venæ notabiles, ſint intertextę, nec remedia commode applicari, nec pus ac ſanies evacuari poteſt; unde cum anxietate præcordiorum, lipothymiis, punctionibus ac doloribus ad jugulum & ſcapulam extenſis, vomitibus modo billoſis, modo cruentis, item dejectionibus cruentis, æſtu ac ſiti intenſiſſima, ejuſmodi miſeri brevi utplurimum pereunt. Teſtatur hoc ille, cui annotante *Hippocrate* 5 *Epidem.* 5. 14. & 7. *Epidem* 5. 18. ſub diei exordium epare jaculo percuſſo, color, qualis eſt mortuorum, mox per corpus diffuſus fuit, anxietas contigit, quique mortuus eſt antequam concio ſolveretur: idemque morte ſua confirmant, qui penes nos tale Infortunium ſuſtinuerunt. Cujus claſſis erat Tympaniſta ille Martisburgenſis à Tublcine Ann. 1672. 6. Maii gladio latiore inter ſecundam ac tertiam coſtarum notharum ſauciatus, ac intra biborium diſcedens: in cujus cadavere Epar mox ſupra ſellis folliculum ad convexitatem ſui ſimulque diaphragmatis expanſum carneum perforatum cernebatur. Item ille Molitoris Oſſatienſis ſervus, in eodem hypochondrio dextro ictum ſibi intra viginti ſeptem horas mortiferum perpeſſus, epatis partem dextram perfoſſam hujuſque ramum venoſum ac folliculum fellis laceratum proſectoribus ſiſtebat, ut pariter Acta Facultatis perhibent.

Quis nihilominus his ſimilibuſque caſibus hincque ſoterato judicio hiſtoriæ ſalutarium epatis plagarum contradicere obſervantur, enarratæ à *Bertino Medic. lib.* 13. *cap.* 2. *Hildano Cent.* 2. *obſ.* 37. *Quercetano de vuln. ſclopet. cap.* 2. *Foreſto* 6. *obſ. chir.* 3. & *Glandorpio obſ.* 33. *&c.* imo ipſo jamdum *Galeni* ævo extiterunt, qui non tantùm profundius fibrarum jecoris vulnus, ſed fibram quoque abſciſſam, ſanatam fuiſſe, jactitarunt: factum, ut alii de Hippocratis ſententia dubitarint, potiſſimi diſcrimen inter plagas ſubſtantiæ & vaſorum organi hujus, tanquam arbitrum fidiſſimum, produxerint, vaſorum epaticorum vulnera per ſe lethalia, ſubſtantiæ minus talia, aſſerentes.

Quodſi tamen obſervatis anatomicis inſultamur, vix apparet, quales epatis percuſſiones lethalium claſſi eximi debeant: niſi cum *Sennerto* illius ſuperficiei tantùm ejuſmodi prærogativam decernamus: Cum via ejus fibrę alicujus extremitas obſerverur, quę diſciſſa non conſpicuis ſatis venis intertexta ſit; adeoque haud conſtet, ubinam epatis ſubſtantia ſola, ſine vaſis, hæmorrhagiæ lethali concitandæ adæquatis, ſauciari queat. Adſtipulandum potius *Gliſſonii* cenſuræ, *Anat. Epat. cap.* 9. ubi ſubſtantiam epatis friabilem non adeo commode ſolideſcere ait, quia per hujus ejuſque vaſorum minorum vulnera enormior quoque cruoris extravaſatio contingat. Et vix fieri poſſe, idem pergit, quin per vulnera, viſceri huic cæſim inflicta, vaſa ejus ſimul lædantur, niſi plane ſuperficiaria fuerint: quamvis in illis, quæ punctim inferuntur, hæc forſan aliquando magis intacta evadere valeant. Per conſequens, epate vulneratum eluctari, rariſſimæ obſervationis eſt, ſed cum cruoris diſpendio, inſigni ſtiſcit motus cordis ac ſanguinis vitalis: citius equidem in illo, cui, animadvertente *Celſo*, Jecoris Portæ & Craſſum, quam cui fibrarum extrema, fuerunt lacerata. Cujus poſterioris generis dicendus Lictor ille audacior, penes *Tulpium* *l.* 2. *obſ.* 26. qui cuidam Nebuloni ferociori injecturus vincula in Infima jecinoris fibra bipenni ictus fuerat, ea qua extillans & in pus converſus ſanguis eum in febriculam lentam & tantam totius maciem conjecit, ut ante diem quadrageſimum conficeretur, in cadavere autem, juſſu Prætoris diſſecto, ſub fibra vulnerata multum puris graveolentis reperiretur. Imo ſi juxta *Braſſ.volam* in 6. *aph.* 18. & *Gliſſon. loco cit.* contuſiones epatis adeo periculoſæ ſunt, inflammationem ac ſuppurationem concipientes, parum profecto ſpei alet vulnus hujus membri mediocris magnitudinis ac profunditatis, præter hæc pathemata nunquam ab hæmorrhagia gravi immune.

Memini, quondam me legiſſe Reſponſum Collegii cujuſdam Medici, ſuper vulnus Diaphragmatis duplex & epatis, quod digiti latitudine profundum, longitudine verò digiti longitudinem æquabat, hincque ſanguis in abdomen confertim influxerat. Quale complicatum vulnus nullum vitæ periculum abſolute inferre decidebatur, quod 1. nulla vaſorum majorum læſio in eo fuerit obſervata: 2. ſanguis ad ventrem Inferiorem conſertim ruens ex quam plurimis vaſis minoribus forte ſcaturierit: 3. Plaga epatis ſuperficiaris tantùm: nec 4. determinatum à viſitatoribus, utrum carnoſa, an membranoſa, Diaphragmatis pars transfoſſa. Verùm Judicio ejuſmodi ſuperficiario adſtipulari vereor, quod ea eadem hujus caſus relatione conſtet, 1. vulneratum mox à ſuſcepto ictu mortuum concidiſſe. 2. Teſtetur quantitas ſanguinis extravaſati tanta de majorum, aut plurium minorum ſimul, vaſorum epatis ac Diaphragmatis laceratione: 3. vulnus epatis non hujus ſuperficiem tantùm attigerit, ſed longum & altum maximè: ac 4. demum Diaphragmatis plaga, cujuſcunque demum hujus partis extiterit, facilè æquipollere queat tendineæ ejus expanſioni inflictæ. Immortales profecto debes grates, homicida, mortalibus his, qui vulnus plus quam mortale, ut mortalitati tuæ derogent, minus mortale enunciarunt.

Quoniam proin Jecoris plagæ immediate magis, propter hanc cruoris, ſive ad Interiora, ſive exteriora, profuſionem, enecant, cunctas illas, quas hæc vel ſolitaria, vel cum aliis ſymptomatis deſperatis, comitatur, lethales pronunciamus, quamcunque demum epatis partem ſubierint: utpote quas ſemper ſi non unius vaſis grandioris, plurium nihilominus mediocrium, lacerationes in ſinu fovere, accuratior inſpectio manifeſtabit. Ita, ut dubitare liceat, an cuncti circa epatis regionem percuſſi ipſius viſceris hujus plagam ſuſtinuerint, v. g. cujus *Quercetanus* meminit: alii verò ex vulnere tali reconvaleſcentes hujus exilitati & fortuitis adjunctis potius, quam ſolertiæ Chirurgi ſalutem ſuam debere videntur. Hinc quem *Foreſtus* à Jacobo Carpo ex plaga epatis cum ejuſ-

ejuſdem portionis, à natura facta, ſecretione ſanatum perhibet, rheſi expoſitę nihil derogat, vel quod exigua ſatis & motu naturæ lento magis, quam inſtrumenti lædentis violentia, illa ſeparata fuerit, vel quod mutilata & cruenta ſua extremitate integumentis caeteris contigua fibra illorum labiis opportune forſan coaluerit? Porro difficultatem conſolidationis non parum temperat vulnus hypochondrii integumentorum latius magiſque patens, per quod remedia ſtegnotica ac conglutinantia ipſi epati lacerato immediate magis admovere conceditur; quale illud concipere convenit, quod *Hildanus cent. 2. obſ. 37.* deſcribit. Sc. Helvetium quendam, in conflicto gladio Helvetio è regione epatis percuſſum, tantum vulnus accepiſſe, cujus conſolidati cicatrix longitudine ſpithamam æquatit, ac ſimul epar eouſque ſubierit, ut ſanguis copioſius & ad deliquium animi emanarit, fruſtulum verò infimi epatis lobi reſectum Chirurgus extraxerit: qui nihilominus evaſerit, quod per latiorem plagæ externæ hiatum commode ſatis mederi licuerit internæ. Cujus etiam generis videtur Adoleſcens ille, de quo *Glandorpius obſ. 33.* narrat, ei ad finem ultimarum coſtarum plagam, octo digitos tranſverſos longitudine ſuperantem ſimulq; epar longo ſatis tractu penetrantem, incuſſam fuiſſe: quam pulvis ſtypticus cum aliis appropriatis, tam internis, quam externis, tandem ad cicatricem perduxerit.

Nullum itaq. epatis vulnus, quod cum multi ſanguinis emanatione, hinc vaſis, ſive unius majoris, ſive plurium minorū ejus compagi undiq; intertextorum, laceratione, vel pathematis irreſiſtibilibus evenit, ſalutare dici poteſt, ſed qui ſub hoc pereūt ex percuſſione, ut tali, perire præſumuntur. Atque hoc quidem eo magis, ſi vaſorum, organo huic accumbentium, illud ſubeuntium hincque emanantium continuitas ſimul ſolvatur, ſc. arteriæ epaticæ ac cyſticæ, venæ ſplenicæ, meſentericę, cavæ & portæ trunci inferioris aut ſuperioris, vel hujus ramorum utrigæ alterutrius. Cum venæ portæ laceratione epatis vulnus lethale deſcribit *Foreſtus l. 6. obſ. chir. 3. in ſchol.* cum Cavæ trunci *Tomaus Reſponſ. 20.* Cum rami meſenterici, in cive illo, quem occaſione percuſſionis ilei 1671. 25. Septembris celerrima morte occubuiſſe, ſuperius dixi, idem vidi: ut illa mittam, quæ cum vicinarum partium plagarum complicatione lethalia extiterunt.

Ad vaſa Jecoris quia non immerito refertur veſicula biliaria cum poro epatico, de folliculi laceratione obſervandum, hanc juxta *Falloppium de Vuln. in gen. c. 4. ac Foreſtum l. a. obſ. 2. & 5. in ſchol.* mortem neceſſariam inferre, quamvis lentam, tum ob ſitum, tum ob ſubſtantiam, tum ob ejus contentum. Idem aſſerit *Helmontius de Sextupl. digeſt. §. 30.* ſub hac tamen diſparitate, ut confeſtim mortalia vulnera fellis ſeu veſiculæ biliariæ pronunciet. Rupturam ejuſmodi ab intruſione ſummitatis ductus cyſtici in ejuſdem extremitatem, hinc bilis ad crepaturam uſque receptaculi turgeſcentiam, cum torminibus ventris atrociſſimis & poſt biduum enecantibus, annotavit *Job van Meekren obſ Chir. 43.* vulnerum verò ejus, à percuſſionibus externis evenientium, ſolitariorum rariora ſunt exempla; adeoque ſi experimentis negotium decidi debeat, ambigua relinquitur mens, an mors ſacculi fellei rupturam excipiens, hujc, an plagæ combinatæ, v. g. epatis, ventriculi &c. in acceptis referri debeat? Quo itaque in hoc argumenti genere me magis firmarem, binis canibus veſiculam hanc extirpavi, uno intra viginti quatuor horas, altero poſt biduum demum, utroque cum magno ejulatu, anhelatione graviore & anxietatibus, expirante. Aſt contrarium hu c phænomeno ſucceſſum experiebar, in ſubjecto ſimili, cui in corona ſtudioſorum privata folliculum, prævia cervicis hujus ligatura, extraxeram, quodque poſt operationem tres ſeptimanas integras, primo miſere, poſt commodè ſatis, tranſegerat, forſanque unum alterumve adhuc diem ſupervixiſſet, niſi moræ impatiens eundem Martyrem viviſectioni alteri, pro luſtrandis, quę ab extirpatione illa ejus interaneis contigerint, mutationibus, mancipaſſem.

Rationem diſparis hujus eventus ſi poſtules, ſine dubio eſt, quod in prioribus binis ſubjectis nulla ductus cyſtici facta fuerit ligatura, adeoque per hunc etiam emanarit bilis per poros epaticos confluа; quem effluxum in tertio vinculum folliculi cervici injectum prohibuerat: ita quidem ut in hoc meatus cyſticus a divergente bile tumidior, choledochus ſeu inteſtinalis patulus maximè & inteſtinum bile manifeſtiſſimè tinctum conſpiceretur.

Hoc eſt, bilis Epatica eouſque ſufficere poterat œconomię inteſtinali ac totius in animali hoc, deficiente quamvis Veſicaria. Cauſa enim primaria atque immediata, qua folliculi fellis dilacerationes mortem inferunt, bilis eſt profuſio ejuſque ad inteſtinum diffluxus interruptus: dum ille, ratione ſitus profundioris, remediis appropriatis aditum intercludit, ſubſtantiæ verò ac emanationis bilis continuæ bilis defectus non adeo commode conſolidatur: hic verò croditatibus ſanguinis motui vitali exitioſis, modo brevius, modo confeſtim magis, occaſionem ſuggerit. Quale quid pariter dicendum puto, ſi vel porus epaticus, vel ductus choledochus, eouſque ſaucientur, ut bilis actio in inteſtinum aboleſcat.

De venæ ſeu ligamenti umbilicalis, in adultioribus ruptura ſeu præciſione quid judicandum, hæreo, utpote quam, ſine ulla alia noxa, repente ſuffocare, communé dogma eſt: ideo nimirum, quod cum reliquis ligamentis in æquilibrio detineat epar, ne hoc verſus poſteriora ac ſuperiora nimis reclinando diaphragmatis motum turbet; unde vinculo illo præſecto ſeptum hoc neceſſario comprimatur, & reſpiratio aboleatur. Suffulcire etiam hoc ſuum aſſertum quidam conantur fabula illa, per quam *Scaliger, Cardanus* & cum his *Laurentius* graſſatores ac rebelles, apud Ægyptios pro ſupplicio, corio vivos exutos, cum maximis cruciatibus diu, niſi Carnifex umbilicum ferro contigerit, vivere tradunt: cui accedit *Hildani Cent. 1. obſ. 53.* qua adoleſcentem quendam à vulnere inter umbilicum & coſtas mendoſas exiguo, interioribus omnibus illæſis, ſolaque vena umbicali reciſis, mox humi proſtratum quamprimum expiraſſe perhibet.

Quali tamen aſſerto repugnat, quod *Riolanus Anthropol. l. 2. c. 12,* in Muliere Æthiopica, Saltatrice agilima, ſtrangulata, venam hanc abruptam & intra fiſſuram epatis revulſam, ſine ullo ejus reſpirationis aut vitæ incommodo, & in aliis fœminis, quæ utero ſæpius geſtaverant, vaſa umbilicalia ab umbilico avulſa, viderit. Deinde vix concipi poteſt venæ hujus officium deligatorium, dum in cadaveribus ſupinis illa vix adeo tenſa conſpicitur, hinc laxior adhuc neceſſario in illis, qui erecto corpore incedunt, erit, quam ut viſceris hujus molem umbilico attrahat.

Neque difficultati huic ſolvendæ epicriſis Gliſſoniana quadrat, qui propter convulſionem demum ſupervenientem, tendinoſis ac nervoſis partibus vulneratis frequentem, rupturam dicti ligamenti lethalem fieri putat: quatenus hoc nec nervoſum, nec tendineum eſt, nec convulſionum, ſed ſubitaneæ tantùm mortis, penes *Hildanum* mentio fit. Aliis proin hujus generis obſervationibus quia deſtituimur, nec mihi quenquam vitio verſurum confido, ſi vinculi hujus vulneris lethalitatem in ſuſpenſo relinquam.

Ad lienem propero, cujus ſubſtantiæ, ut talis, plagas qui mortiferis accenſere verentur, illi viſceris hujus compagem ſe minus exacte perſpexiſſe produnt, cum nihil parenchymatis ſeu carnis hic reperiatur ſed tota illius compages ex cellulis ſeu veſiculis nerveis ac fibroſis, ſanguine arterioſo turgidis coagmentetur. Per conſequens ſive arterioſi ac venoſi hujus organi rami, ſive his continuatæ ac intermediæ cellulæ ſaucientur cum impetu hinc promanans ſanguis repente ſatis interimit:

adeoque aut leve admodum fuit, aut non tam *Carpi* dexteritate & ſolertia, quam ſummæ nutu, conſolideſcebat illud in milite lienis-vulnus, cujus curandi rationem *Foreſtus l. a. obſ.* 6. tradit. Neque video, cur *Fallopius* ac *Foreſtus* plagis hujus viſceris minus, ac aliorum, lethales pronuncient: quatenus, etiamſi concedatur, quod opus ejus ad vitam non adeo neceſſarius ſit, quodque ſine hujus periculo illud exſtirpari valeat; enormior nihilominus hæmorrhagia, quam ex ſubſtantia vel tunicis tantùm ejus, latius divulſis, experimur, eidem fato his cum epatis plagis exponit, vixque juxta *Celſum ad ſanitatem perveniunt, quibus lien vulneratus.*

An ulli hominum unquam fuerit exciſus aut excidi, ſine vitæ diſcrimine, poſſit, prout *Plinius, Cœl. Aurelianus* & *Leonh. Fiorovanta* ſcripſerunt, meritò dubitant prudentiores, quemadmodum in ſpecie *Fiorovanta* fidem valde ſuſpectam reddit *R. à Fonſeca tom.* 2. *conſult.* 9. In canibus aliiſque brutis, ſine notabili actionum detrimento hoc fieri, nec Tyrones noſtros latet: inſulſe nihilominus ex phænomeno hoc concluditur, vulnera lienis majora aut profundiora non eſſe lethalia; quatenus per vincula, ante extractionem viſceris, vaſis ab anatomico injecta, inhibetur, quam ab ictibus fortuitis obſervamus, hæmorrhagia lethalis.

Læſiones autem ejuſmodi lieni obtingunt non tantùm ab inſtrumentis ſecantibus ac perforantibus, ſed obtuſioribus quoque & contundentibus, quorum ictus vehementiores ex parte faciunt ac rumpunt profundius reconditum ampulloſum viſcus, integumentis externis integris utique, ſuggillatis, qualia exempla *Tulpius l.* 2. *obſ.* 29. & *Fontanus in Veſal. Epit. p.* 21. à baculi ictu, recenſent, eiſque bina ea *Facultatis Noſtræ Actis* ſubnecto. Sc. Lignizlæ 1681. 22. Auguſti quidam uxoris hypochondrium ſiniſtrum baculo mediocris craſſitiei percutiebat, hæcque poſt horulam extinguebatur: cujus abdomen cruore extravaſato ad turgeſcentiam uſque plenum, & in lienis gibba ſeu hypochondrium ſpectante parte fiſſura ingens ac duplex, angulum acutum formans, cordis verò ventriculi & vaſa corporis majora ſanguine vacua, reperta fuerunt. Pariter à Quæſtore Lunænſi proponitur Facultatis nominatæ judicium ſuper quendam, qui ex fuſtigatione & diverſarum partium, præprimis verò ex hypochondrii ſiniſtri contuſione enormiore, (in cujus tamen integumentis ne ſuggillatio quidem cernebatur) mox conciderat & brevi expirarat: cujus abdomen ſanguine extravaſato & congrumato ſcatuit, Lien verò in parte ſui cavâ tres fiſſuras ingentes ac profundas monſtravit.

Renum Plagas in Catalogo Hippocratis Lethalium haud deprehendimus, ab *Avicenna* nihilominus magna ex parte mortales dicuntur. *Celſus* quoque *ſervari illum haud poſſe*, ait, *cui Renes vulnerati.* Et quidem non abſque ratione: non tantùm, ſi illæ vaſorum emulgentium ramos & pelvis tubulos vel foramina penetrent, ſed ſi ſubſtantiam quoque tantùm eorum profundius ac latius incidant ac lacerent.

Quemadmodum enim priora non, niſi cum magna cruoris profuſione, contingunt, per pelvis verò fiſtulas laceratas in illo collectum ſerum urinoſum ad cavum abdominis rejicitur, moleſtias ibi lethales parans: Ita intactis quoq; his canalibus gravius ſauciatus ren, hujuſve canaliculi urinoſi, potiſſimam ejus compagem conſtituentes, ſerum pariter ad abdomen profundunt, ut taceam dolorem atque inflammationem mox ſupervenientem, & quòd renum ſubſtantia, quin ſimul vaſorum ſanguiferorum arcuati plexus inſigniter lædantur, vix incidi queat, ut ex autopſia Anatomica ſuppono. Interim vulneribus his, ob conditionem loci, neceſſaria denegantur remedia, ac cum ſero jugiter tranſeuntes ſordes illorum coalitionem haud parum turbant.

Quod ſi verò eadem ſuperficiaria duntaxat fuerint, minimè mortifera dici poterunt, utpote à quibus neutra harum evacuationum præternaturalium metuenda; cujus generis videntur illa, quæ penes autores diverſa ſanata legimus, & quidem aliquando cum portionis renum ſublatione. v. g. *Fallopium de vuln. in gen. c.* 4. *Foreſtum lib.* 5. *obſ.* ... *Dodonæum obſ. medic. c.* 2. ...

In his tamen vulneribus renum cunctis attendenda quoque erit eorum inflammatio, hincque emergens iſchuria ſeu urinæ ſuppreſſio; quod ſymptoma ſolum lethalia illa reddit, unius quamvis renis: cum experientia teſtetur, ab uno tantùm, à vulnere atque inflammatione, affecto non minus ac à calculo, alterum mox in conſenſum rapi, ut vel ſola ea *Foreſto* nunc allegata obſervatio declarare poterat.

Neque valet conſequentia, quibuſdam ſolennis, quaſi eo ipſo, dum ab exulceratione renum compagem aliquando omnino conſumptam fuiſſe conſtat, & quidem ſine vitæ diſpendio, nec eorum vulnera adeo difficilia videantur: ſed hujus loci pariter erit, quod de pulmonum vulneribus monitum, ic. per renum vulnera ſanguinem profundi, cui profuſioni ob ſitus partis vulneratæ profunditatem, commode mederi haud poſſumus.

Tantùm non elapſi ſunt quadraginta anni, cum Barbitonſoris Miniſter in Regionis lumbaris parte ſiniſtra enſe ſubdola perfoderetur, correptus hinc Hæmorrhagia vehementiore, lypothymiis, nauſea & vomitibus, inſequentibus diebus nephritide, interdum mictu cruento cum iſchuria alternante, quarum poſterior cum rejectione ſanguinis grumoſi per veſicam ſolvebatur, febre valde acuta & totius abdominis diſtenſione dolorifica. Ex quorum ſymptomatum ſyndrome renem ſiniſtrum profunde ſatis fuiſſe vulneratum probabiliter inferri poterat. Graviter & ulterius tres menſes ſauciatus decumbebat, mitеſcentibus tamen ſenſim enarratis moleſtiis, tandem reſtituebatur & ſuperſtes ultra triginta annos vixit, paroxyſmis nephriticis frequentius agitatus.

Refero huc ureterum præſectiones & per has ad abdomen confluam urinam: quæ mole pariter ac putredine vulneratis exitio evadit. Notum equidem eſt, ſerum urinoſum in renibus ſenſim percolari & per canales hos non confertim, ſed lentè ſatis ſtillicidio, ad veſicam deſcendere: nec vetulam tamen latet, intra nycthemeron v. g. multum ejus vias illas tranſmeare, & per conſequens non adeo parum urinæ, quod à partium ambientium calore tam facilè reſolvi ac conſumi valeat, per unum ureterem vulneratum ad ventrem deſerri, potiſſimum ſi febris ſuperveniens potum uberiorem jubeat. Neque perſpicio, quam commoda ſtatim plagam ejuſmodi conſolidandi vel præbeatur anſa, vel praeſto ſit Chirurgia, partis nimirum profundius reconditæ.

Veſicæ vulnera lethalia itidem pronunciare jubet *Hippocrates* cum *Galeno* Commentatore ac *Celſo*: Imo *Ariſtoteles* quoque 1. *hiſtor animal. c.* 15. inquit, *Nec Veſica præciſa coire poteſt &c.* Quemadmodum autem idem hic mox pergit his verbis: *quanquam non ignoro, aliquando contigiſſe, ut vulnerata Veſica ſolideſcat*, ita nec deficiunt alii viri, magnæ experientiæ atque fidei, qui veſicæ læſiones non ſemper mortiferas extitiſſe, diverſis experimentis confirmant. *Fallopius* v. g. *de Vuln. in gen. c.* 4. *Platerus obſ. p.* 849. & 850. *Bauhinus app. ad Rouſſet. cap.* 2. & *Reverius obſ. infrequ.* 5. & reliquos mittam in *ſect.* 1. nominatos, ſubnecto tamen hic, quod Ann. 1680. Menſe Maii in ſtudioſo quodam, nomine *Reithe* obſervavi. Perfodebatur huic noctu, neſcio à quo adverſario, hypogaſtrium, prope oſſium pubis commiſſuram, advocatus ego cum Chirurgis eum deprehendi hæmorrhagia inſigni, vomitibus atque dolore ejuſdem regionis ad lipothymias uſque fractum, per vulnus omnis urina, nihil verò aut parum hujus per urethram, niſi ope catheteris, excernebatur, & quidem per plures dies: donec turundarum, quibus hactenus pla-

gam

gam Chirurgi more communi deligaverant, uſum diſſuaderem, illamque remotis his tractarent illi, quæ poſtmodum intra octiduum coaleſcebat, reddebatque per meatum ordinarium urinam percuſſus.

Cum nihilominus præter dictos Medicinæ principes tota hujus ſchola veſicæ plagas per ſe lethales proclamet, poſtquam ſuppoſuerunt ejus Doctores, *Hippocratem* reliquosque non de ſuperficiariis, ſed penetrantibus, ſeu *Veſica diſſecta*, loqui, limitatione ſeu diſtinctione, inter fundo ac cervici inflictas, illorum autoritatem & experientiam quotidianam integram conſervare ac rem decidere, allaborarunt, fundi perforationes per ſe, cervicis minus, lethales aſſerentes, eaſdemque jamdum concepiſſe videtur *Ariſtoteles* l. a his verbis, *Niſi ad ipſum exordium ſuæ cervicis*. Quod nimirum fundus membraneus ſub hypogaſtrio deliteſcens laceratus plus doloris ac inflammationis ſuſcipiat, non coaleſcat, nec ſutura, nec vinculis, ſtringi queat, defluat interim ad abdomen urina: contra collum carneum promptius conſolideſcat, ipſiusque, perinæi propius adjacentis, coaleſcentia remediis juvari queat, ut vel in calculo ſectis experimur.

Circa quæ cogitata tamen monendum, nec cervicis vulnera ſemper adeo ſalutaris eventus eſſe, ſed frequenter ex his quoque perire percuſſos ſi, annotante *Foreſto l. 6. obſ. chir 5. in ſchol.* contundatur ac laceretur valde illa, ut lithotomi fateri coguntur, ſi ſub extractione calculi major s tale quid contingat. Neutiquam interim ideo illa lethalibus per ſe annumerari debent, niſi forſan per hypogaſtrium ſubintret inſtrumentum collum lædens, adeoque ſanguis æque ex vaſis colli diſciſſis, ac ex ipſa veſica urina, emanans ad cavum abdominis confluat, nec vulneri interno medela adæquata fieri queat qualc augutor civis illius Tennſtædenſis, ſuper quod Judicium Facultatis petebat Præfectus illius loci. Perfodebatur Anno 1679. d. 6. Octobris hujus hypogaſtrium mox ſupra pubem. tum egreſſu inteſtinorum per plagam externam, quæ quidem per hanc dilatatam reponebantur & hæc ſutura firmabatur: tertio nihilominus die vulneratus moriebatur, in cujus cadavere collum veſicæ perforatum ac pelvis cruore congrumato referta deprehenſa fuit. E contra à fundi quoque plagis quoſdam convaleſcere *Kentmanni, Plateri, Bauhini, Cattierii & Pauli* obſervationes *Sell. 8.* allegatæ, item *Ruyſch. obſ. anat. chir.* 75. & hiſtoria vulneris ſtudioſi modo nominat: evincunt: quin tamen ob rariora hæc exempla fundi plagæ in genere dici debeant per ſe lethales, vix puttarem, ſed eas tales judico. Ita Noſſenæ quidam machæra venatoria 1681. d. 2. Octobr. vulnerabatur intra os ilium ſeu Coxendicis & Sacrum, penetrante punctura ſubſtantiam membraneam veſicæ lateris dextri: qui mox corruit & tertio pariter die expiravit, in cujus ſectione præter plagam illam veſicæ multum urinæ, ſanguine tinctæ, in abdomine conſpiciebatur. Cui ſimile quid *Glandorpius obſ.* 36. tradit.

Evadunt verò tales vulnerati, ſi illius fundi parti, *in qua*, advertente *Fallopio de vulner. in gen. c. 4. cum Perinæo ligatur*, ſeu ubi huic & muſculis abdominis connectitur, plaga fuerit inflicta: ſecus, ubi in alia & ab ejuſmodi connexione cum integumentis libera quadam parte illum ſauciari contigerit, utpote cui nec natura, nec ars propter ſitus profunditatem, auxilium ferre valet, per vulnus verò veſicæ ad cavum Hypogaſtrii urina potius confluit, quam evacuatur. Atque illud quidem duplici modo fieri ſolet, nempe ut plaga vel nunquam coaleſcat, ſed in ulcus calloſum degeneret, per quod lotium reliquo vitæ tempore excernatur, ut ex *Fallopio l. a. & ex Bauhini ac Plateri obſervatis alſeq.* eluceſcit; vel artis & naturæ opera mediantibus illis integumentis conglutinentur illius & horum labia in unum; interim urina per vulnus externum promanat, nullamque inteſtinis moleſtiam parit. Præterea ſi inciſio abdominis major, per quam forſan veſicæ vulneratæ labia adducere ac conſuere liceat, niſi ſuperveniens inflammatio negotium turbet, ſanciere poterit illa pariter: quale quod tamen contingentibus merè fortuitis foret adſcribendum. Interim non video, quo fundamento *Foreſtus l. a.* aſſerere ſibi præſumat, plagam fundi in illa parte qua oſſi ſacro alligatur, ſanari poſſe: cum dictum os ac veſicam urinariam inteſtinum rectum ac in fœminis uterus intercedat, adeoque illi nec continua, nec contigua exſiſtat veſica. Neſcio etiam hanc connexionem, quem ſui aſſerti teſtem provocat, *Fallopius*.

Uteri in fœminis vulnera quia rariora, forſan quod oſſibus circumcirca bene muniatur idem; vel quod ſexus hic ad conflictus & digladiationes cruentas non ſit pronus, parum de lethalitate horum penes practicos legere contingit. Mirari tamen ſatis nequeo illos, qui talia, ideo quod uterus ad vitam non ſimpliciter neceſſarius ſit, ſed propagationi ſobolis tantùm proſpiciat, non lethalia ſibi perſuadent. Contrarium aſſerente *Foreſto* l. 6. *obſ. Chir.* 5. *in Schol* non tam quod, juxta hunc exanguis, ſecundum alios membranea ſit ejus compages, ſed ſi illius vaſorum ſanguiferorum unum alterumve ſaucietur, per quod ſanguis non tantùm utero, ſed toti quoque ſubtrahatur, aut in abdomine, in detrimentum uteri viſcerumque individui conſervationi deſtinatorum, cumuletur.

Sin idem organum, dum fœtum geſtat, ejuſmodi ictum, etiam extra vaſorum majorum diramationes, experiatur, matri pariter ac proli ille lethiferus exiſtit. Illi quidem, quod (ultimis præprimis menſibus) totus uteri cavernoſus ſeu ſpongioſus ambitus cruore multo turgeat, hinc laceratus ad deliquium animi eundem profundat, inſequente ſimul illo quoque, quem vaſa, tunc temporis per uteri fundum tumidiora, continebant. Huic verò, quod ſubſidiis vitalibus maternis idem defraudetur.

Quinimo fieri poteſt, eundem fœtum per plagam ejuſmodi profundiorem ſimul lædi cujus generis caſum perquam funeſtum *Gallus ille anonymus, l'art de faire les Rapports artic.* 9. deſcribit: quem vernacula tranſcribere non incongruum erit. *Rapporté par moi Maître Chirurgien juré à Paris, que ce jourd'hui 8. Mars 1635 l'on m'eſt venu cher avec empreſſement, pour penſer Jeanne Ravi bot. femme de Jacques Berthet, groſſe de huit mois, laquelle venoit d'être bleſſée au bas ventre, à trois travers de doigt de l'ombilic d'une playe penetrante dans la capacité & perçant la Matrice auſſi bien que le Fœtus contenu en icelle. La bleſſée étant morte de la perte du ſang, avant que j'ai eu le temps de mettre aucun appareil ſur ſa playe Il m'a été ordoné par Monſieur le Commiſſaire ſur les neuf heures du ſoir, de venir faire l'ouverture de ſon cadavre, au moien de quoi j'ai decouvert, que le coup d'epée porté à la mere, après avoir percé la matrice près de ſon fond, s'eſt perdu dans la poitrine du fœtus, & a occaſionné un très grand epanchement de ſang dans le bas ventre, ce qui a causé la mort tant à la mere, qu'à l'enfant.*

Verberibus aut pedum conculcationibus uterum eouſque aliquando concuti, ut in fœtum pariter, quem ille geſtando fovet, ingens damnum redundet, ſi imprimis ictus in anticam & laterales abdominis geſtantis partes impingant, ut caſus Jena 10. Febr. 1669 tranſmiſſus declarare poterat. Jurgiis dum ſe exagitarant Paſtor Colbodenſis & ejuſdem loci Ludimoderator, à verbis denique ad verbera veniunt, ubi uxor poſterioris gravida accurrit, pro dirimendis his furioſis, aut pro marito manibus Presbyteri eripiendo quam hic in inguine ſiniſtro pedibus vehementius conculcabat, ut hinc per reliquum geſtationis tempus male ſe habuerit. Elapſis à violentia illa ſuſcepta quatuordecim ſeptimanis partus dolores miſeram hanc invadunt, ut poſt horas aliquot filiolum

ſanum ac vegetum enixa fuerit, quem tranſacto nychthemero mortuus alter ſequitur, partu quamvis præternaturali, & cujus diverſa membra præter naturam ſe habebant. Funiculus quippe umbilicalis brachium dextrū, primum ex utero promineus, ſtringebat, quod humerus idem cum capite ſequebatur, ita tamen, ut ſiniſtrum brachium pone cervicem dorſo incumberet, caput intra crura & oculo dextro aperto, maximam partem hæreret. In excluſo fœtu funiculus ille cernebatur putrilaginoſus ſibi agglutinatum habens ſanguinis grumum ingentem ac fœtidum, dimidium placentæ uterinæ ſalvum, alterum corruptum. Ipſius fœtus aperti epatis pars dextra nigricans in putredinem vergebat: dexter ren hinc inde profundè ſuggillatus, ſiniſter teſticulus ſanguine ſeroſô turgidus, Pulmo dexter ſemiputridus, in eodem thoracis loco tres coſtæ fractæ, ſeu à cartilaginibus ſuis avulſæ & muſculi his incumbentes cum intercoſtalibus, humero & brachio multo cruore ſuffuſi, totum fere corpuſculum cuticula exutum & oſſa capitis hinc inde evidenter ſuggillata deprehendebantur, horumque ſuturæ plus quam ſecundum naturam hiabant.

Partui huic ſimilis aliquomodo erat ille gemellorum enixus, cujus *Louyſe Bourgeois part.* 1. c. 4. *Hiſt.* 4. meminit, quorum prior mortuus, ſatis monſtroſus, cuticula & cute eroſa, alter vivus, pedibus tamen primum naſcebatur. Cujus partus præternaturalis duplicem reddebat rationem puerpera; vel quod in cœtu populi majore ejus venter violentius compreſſus ac contuſus fuerit, vel quod gravida per pravam quandam conſuetudinem angulo menſæ crebrius ſe alledisſe meminerit. Porro pedibus abdomen uxoris prægnantis violentius conculcerat, quidam nefarius Anno 1682. menſe Martii, quæ quatriduo poſt enitebatur puerum putrilagine valde arroſum. Hunc cum ad requiſitionem prætoris urbani diſſecarem intra calvariam ejuſque integumenta molliora, ut & intra Duram ac Piam Meningem, notabilem cruoris extravaſati quantitatem, & os occipitis à ſutura lambdoidea maximam partem avulſum atque ad interiora depreſſum deprehendi ac monſtravi adſtantibus.

Cui tamen argumento inferere opportunum reor, non quævis gravidis inflicta verbera, aut pedibus factas conculcationes fœtui ſui veſtigium immediatè imprimere, ſed illa tantùm, quæ abdominis anticæ aut lateralibus partibus illata, & fœtum immediate magis contundentia: quin potius ſana ratio nos conjecturari jubet, non ab ipsâ percuſſione externa ſemper; ſed aliquando per matris percuſſæ, ſub ejuſmodi aggreſſione à Terrore, Ira &c. conturbatam imaginationem vitia p. n. parrare. Poſtquam violentias ejuſmodi extrinſecas tales interdum geſtantis membrum ſuſtinet, cujus læſio ad fœtus mutilatam partem penetrare non poterat, dum a percuſſo v. g. matris brachio humerum infantis editi contuſum cernimus. Et Facultatis Noſtræ diſquiſitioni Anno 1696. commendabatur caſus, ubi prægnantis cujuſdam manus in tumultu vulnerabatur, ſimul abdomen vehementius hinc inde ad livorem uſque conculcabatur: quæ poſt trimeſtre, partû tempeſtivô, prolem enitebatur labiô leporinô horrendô deturpatam. Qualem oris rictum nullam matri illatam percuſſionem induxiſſe, ea collatione ſitus fœtus in uterô, inſtrumentorum lædentium ſimiliumque circumſtantiarum ſuſpicabamur, ſed terrori potiùs ac imaginationi illius in accepta referebamus. Ejuſdem nominati anni menſe Jul. a Prætore hujus loci diſquiſitioni meæ exponebatur puerulus octo ſeptimanarum, cujus matri die partum præcedaneo incuſſi colaphi oculum præprimis ſiniſtrum contigerant; ut, an ſuggillatio in oculo ſiniſtro nati ingens, ac demum in Cataractam degenerans percuſſionum illarum productum exiſteret? deponerem. Non ſine ratione inferebam, non tam à violentia matri illatâ immediate, quàm ab Imaginatione hujus vehementiore, per ictus determinatâ hunc oculi fœtus tumorem contigiſſe, oculô nempe matris ictô ab oculô hujus evidenter diſſitô. Ne dicam interdum à metû tantùm percuſſionis imminentis, tale quid eveniſſe, ut v. g. penes *C. Gemmam Coſmocrit. l.* 2. c. 6. legimus de gravidâ, quam maritus excandeſcens brevi ante partum terminô ſtrictô gladiô adoriebatur, hunc velut in caput illius adacturus: quæ, etſi fuga ſibi conſuleret, paulo poſt infantam enitebatur, in cujus capitis illa parte, cui enſis acies minitabatur, ingens ſolutio unitatis comparuerit, ſanguine ad nati ſubitaneum exitium manans. Nec tamen omnimode negandum, violentiæ non raro externæ imaginationem matris combinari, hiſque ſimul unum eundemque fœtum variis modis lædere, ut ex obſervatione de labio leporino recenſito conſtare valet: ubi funiculus umbilicalis infantis collo & brachio ſemel, cruri dextro bis, circumvolutus deprehendebatur, agitationis & proſtrationis matris violentioris vaclæ ſine dubio effectus; labio leporino interim ab ejuſdem imaginatione producto.

Frequentiùs occurrit illa improvida & immanis uteri dislocatio, quam rudiores obſtetricum manus, ſecundinas violentiùs eripientes, aut locô harum uterum arripientes, præſtant, non ſine atrociſſimô parturientis in abdomine dolore, inflammatione, convulſionibus & repentina morte, quales caſus *Bartholinus cent. 2. obſ.* 91. *Marchettus obſ. Chir.* 61. *Solingen Embryulcia cap.* 16. *ac obſ. circa mulieres & infantes Append. & Mauriceau des Maladies des femm. groſſ. lib.* 3. c. 6. & *obſ. ſur la groſſeſſe & accouchement* narrant, teſtanturque *Acta Facultatis* in Juvencula Zittavienſi filii primipara. Hujus enim placentam, utero arctius annexam, dum obſtetrix imperita violentiore manu eripere moliebatur, ſimul uteri portionem protrahit: quam pro fœtu peculiari ſeu gemello habens, puerperam ad novos conatus urget, nec labori ipſamet in illo educendo parcit, contradicente illa, de illata vi & evulſione interaneorum omnimodo conquerente, ac via elapſâ à feliciore aliàs partû horulâ expirante. Cujus Hypogaſtrii Pelvis utero hujuſque annexis vacua, hic autem ex ſinu muliebri ultra ſpithamam propendens, in cadaveris diſſectione cum ſtupore adſtantium cernebatur.

Qualis quidem funeſti eventus ætiologia non ſemper ſanguinis illa eſt profuſio, ejuſmodi impetuoſioris uteri evulſionis vaſorumque ſanguiferorum rupturæ effectus, ut in fœmina, cujus primo mentionem feci, annotavit *Mauriceau l. a.* ſed ſola aliquando partium nervearum ac ſenſibilium maximè tenſio dolorifica & in convulſiones graviores ac mox lethales conficiens: Ita quidem ut nihil plane cruenti penes quaſdam, nec in harum cadavere, reperiatur, obſervante *Solingen & Medico*, qui ſectioni puerperæ Zittavienſi præerat.

Denique in abdomine mortaliter læduntur vaſa majora, hoc tranſeuntia: Sc. ex ſanguiferis arteriæ magnæ truncus deſcendens ac vena cava aſcendens horumque propagines inſigniores, v. g. cœliaca, meſenterica utraque Portæ, ſplenica, emulgentes, iliacæ, ſpermaticæ & per quaſcumque lacerationes multum ſanguinis profunditur, proin minores quoque rami v. g. Gaſtricæ, Epiploicæ &c. Qualem quoque lethalitatis præſumptionem habent lymphatica per eundem ventrem hinc inde ſtrata, imprimis horum caudex major ſuper ſpinæ vertebras, inter aortam & cavam, Cyſternam Lumbarem conſcendens, aut ſi plures eorum ramuli ſimul v. g. ſub epatis cavo & circa Portæ confinium rumpantur. Reperio ſiquidem ex Phyſiologicis, Lympham non fluidum excrementitium, nec vehiculum tantùm alimoniæ, ſed ſuccum particulis gelatinoſis ſeu nutriciis plus minus turgidum exiſtere: proin hujus extravaſationem corpus emaciare viteique inſigniter conſumere. Cujus equidem phænomeni exempla ſcriptores

Pra-

practici vix ſuppeditant, niſi *C. Stalpart van der Wiel & Solingen*, Medicus ac Chirurgus Belgæ, multæ Experientiæ. Horum quippe poſterior *part. 4. van de Manual Operatien der Chirurgie*, c. 34. de Bajulo quodam narrat, ipſi ex motu corporis incongruo vas lymphaticum in femore ruptum fuiſſe, ut lympha per foraminulum exilius inſtar pori cutanei, continuo cum cruris emaciatione ac torlos langnore promanarit. Alter *part. 2. obſ. rar. 46.* perhibet, ex vulnuſculo brachii à V. S. relicto, alteru & inſequentibus diebus multum lymphæ diaphanæ abſque dolore ac inflammatione profluxiſſe, ſine dubio ea vaſe quodam ſeroſo, ſupra venam ſectam decurrente, ac à ferro in hanc adactô, diſſectô, & quidem cum virium languore quotidie increſcente. Atque horum canalium vulnera difficulter coaleſcunt non tantùm ratione tunicarum ſuarum membranoſarum tenuiſſimarum, ſed inprimis ratione lymphæ transfluentis, quæ non adeò commodè, ac de ſanguine innoteſcit, in thrombum ſeu grumum abit, atque vaſis rupturam aliquandiu obturat, donec ipſius tunicæ cicatricem contraxerint. Qualis coalitionis difficultas, cum in vaſis iiſdem, profundiùs & in abdomine deliteſcentibus, ubi carne non undiquaque ſtipantur, non minor ſit, neque ob eandem ſitus rationem hæc medicamenta appropriata, plumaceolos comprimentes ligaturaſve, quorum nominati Autores, ut remediorum congruorum meminerunt, admittant: ſi ex rupturâ ejuſmodi aſcites aut virium quicunque raptus contingat, utique hanc mortiferis plagis accenſere ſana ratio jubet.

De nervis abdomen perreptantibus, quid judicandum, ex *Sect.* 1. & *Sect.* 2. c. 1. ſatis ſuperque conſtare puto, horum nimirum propaginum & plexuum læſiones ejuſmodi, quæ viſcera hujus ac reliquum corpus in convulſiones lethales conjiciunt, utique mortiferas nuncupari debere: Etſi lubens fatear, via ſine aliarum & vicinarum partium plagis enormioribus eas eaiſtere, vixque oculo tantum fugitivo cerni.

Cap. 6. *De Artuum Vulneribus & ictibus per fuſtigationem ac contuſiones duriores illatis, lethalibus.*

Artuum vulnera per ſe lethalia minimè dici poſſunt, vel quod uti eorum ſine vitæ diſcrimine ſuperſedere queamus, vel quod ab omni parte medicamenta, deligationes, ſuturas aliasve operationum Chirurgicarum prumte ſatis admittant. Unum tantùm eſt, quod ea his per inevitabilem neceſſitatem ſauciatos aliquando ſuccumbere facit, vaſorum nempe ſanguineorum & nervorum perforationes ac præciſiones illæ, quarum ſymptomatis lethalibus, hæmorrhagiæ potiſſimum ac convulſionibus totius, nullum auxilium præſto eſt, i. e. trunco corporis propinquiorum: de quibus tamen quia *Sect.* 1. (de vaſorum ſanguifluorum) & 2. cap. 2. (de nervorum vulneribus) prolixe actum, argumenta inde repetere nolo.

Qualia E. ſymptomata ſi non ſuperveniant, aut brevi ceſſent, lethalitatis ſuſpicionem diſcutiunt, evaneſcente ſc. ratione decidendi, ſeu lethalitatem inferendi: prout ea Judicio Collegii noſtri de vulnere femoris elnceſcit. Anno 1705. menſe Septembr. Leucopetræ vulnerabatur fœmina quædam in ſummitate femoris ſiniſtri, hujuſque parte interna, cum mox inſequente hæmorrhagia aliquot dierum, frequentioribus Lypothymiis & motus impotentia dicti cruris. Accedebat febris gravior cum vomitibus bilinſis, ita ut dolore, inflammatione ac hæmorrhagia licet ſedata, & vulnere ad conſolidationem inclinante, vulnerata poſt decubitum menſis integri fatis ceſſerit. Sub inſpectione d. 16. Octobr. à Medico & Chirurgo adminiſtrata, plaga deprehendebatur in dicto loco haud omnimode conſolidata, hinc pure adhuc ſcatens; ſub cute & pinguedine per medium Glandulæ inguinalis tendebat vulnus, diſciſſo inſimul inſigni Venæ ac ſecundi nervi cruralis ramo uſque ad Glutæos muſculos. Vulnus hoc nihilominus à nobis non lethale per ſe pronunciabatur, ideo, quod hæmorrhagia venam diſciſſam ſecuta compeſci potuerit, nec nervi cruralis diſſectionem convulſiones aut paralyſis univerſalia exceperit, vulnus ad coaleſcentiam maximè inclinarit, nec dolor, inflammatio aut alia pericuſoſiora ſymptomata penes vulneratam obſervata fuerint.

Aſt memoratu digna videtur illa tendinis majoris, patellam obvolventis, in fœminæ genu per inſultum equorum & curru facta ruptura, quam nulla hæmorrhagia notabilis ac inflammatio, una verò ipſa nocte inſequente ſphacelus per lateris ejuſdem femoris atque abdominis integumenta communia & muſculos aſcendens, ſimulque partem inſignem inteſtinorum gangrænoſam reddens excipiebat, utut defenſiva neceſſaria fuerint applicata. Immedicabile hoc genu vulnus videbatur mihi, quod artis inſtrumenta naturam adjutricē non invenerint & ex vulnere ſphacelus immediate, omnibus remediis irritis, emerſerit. An aliis tale compareat, penes eos ſtet ſententia: ſimile quid interim iis aliquando evenire poſſe non dubitandum: poſtquam in aliis quoque artuum locis, quibus tendines majores contigerunt, in ſubjectis inprimis Cachecticis, vulnera fracturæve convulſiones lethales inferunt; prout olim in ICto, qui fracturam Tibię prope malleolum cum vulnere paſſus, factum recordor, qui mox convulſionibus totius cum febre ac delirio vehementiſſimis corripiebatur, & quarto die animam exhalabat, utut nihil eorū intermiſſum fuerit, quæ neceſſitas efflagitabat.

Vulneribus congrue annectuntur læſiones, quæ fuſtibus, pedum concuſſionibus ſeu quibuſvis duriorum inſtrumentorum ictibus inferuntur; plagę incruentæ, quales pariter, ſi vehementiores, ſine rupturis & partium unitate ſoluta nunquam fiunt; quinimo hæ quoque utut habitum corporis tantùm externum afficere videntur, mortem aliquando inopinam pariant, ſi nimirum earum plures latiores duriteſque fuerint, carnes profundius penetrent, imprimis autem interanea plus minus attingant: leviores verò ſeu magis ſuperficiales, paucæ atque exiguæ vix enecant, utpote ſub quibus extravaſatus cruor promptiùs diſcutitur, ſi per remedia appropriata potiſſimum juvetur natura. Sc. ſub læſionibus his [illegible] compages contunditur ſeu conquaſſatur, harum fibræ, canaliculi & vaſa rumpuntur, hincque illa extravaſato cruore inæqualiter ſuffunditur, ad ruborem, livorem & nigredinem uſque; unde circulatio ſanguinis ac lymphæ plus minus turbatur, tractu etiam temporis quod hujus extra vaſa profuſum, corrumpitur, & in ſaniem abit. Non raro etiam impetus ejuſmodi contuſionum ad interiora ſe extendit, ut pleuram, pulmones, epar, lienem, veſicam urinariam &c. evidenter ſuggillare, quin etiam rumpere, aliquando obſervemus. Hernias diverſi generis ab ejuſmodi violentia concitari, quid frequentius? Uteri verò deſcenſum à tali factum, acta Facultatis noſtræ commemorant in fæmina quadam An. 1669. menſ. Aug. quam quidam ſocius petulans ſupinam cum impetu proſtraverat, genubus ejus inguina, ad excretionem uſque urinæ, inſultaverat &c. Firmioris habitus & optimæ valetudinis illa hactenus extiterat, proin laboribus domeſticis ſemper ſtrenue contenderat, mox verò poſtquam illam violentiam perpeſſa fuerat, inguinis & coſtæ ſiniſtræ ſenſatione moleſta, oppreſſione præcordiorum, animi deliquiis, convulſionibus, paſſione hyſterica, febre ac deliriis corripiebatur, multum cruoris per anum ac os rejiciebat, octavo demum die primordium procidentiæ uterinæ penes ſe obſervabat & de hac penes adſtantes conquerebatur. Quam equidem non tam a violentia hac, quam forte ab alia quadam cauſa, concitaram aggreſſoris procacis defenſor ſuſtinere annitebatur, quod totidem demum poſt ejuſdem illationem dies hæc contigerat. Illum tamen hanc immediate patraſſe, Collegium dictum enunciabat: quod organum hoc ſitum ſuum non propter vinculorum rupturam, ſed relaxationem, mutarit, lentô demùm gradû & ſub totidem moleſtiis factam.

Funeſ-

Funeſtum magis Fuſtigationis & Proculcationis eventum olim, nempe 1684. menſe Martii vidi, pariter in fœmina, quam maritus truculentiùs Verberibus ac calcitrationibus diris exceperat, quæque ſub doloribus corporis variis exquiſitiſſimis, motus impotentia, febre, anxietate Præcordiorum, dyſpnœa ac convulſionibus poſt triduum ſpiritum exhalabat. Hujus, juſſu Prætoris luſtratæ, habitus externus circa humeros imprimis, Thoracis latera, lumbos, inguen ac femur ſiniſtrum, ex rubore pariter ac nigredine lividos, hinc inde etiam tumidus, cernebatur; Cutis verò nonnullarum partium inciſa cruore partim fluidiore, partim grumoſo, manabat, & carnea profundiores plus minùs conquaſſatæ ac ſuggillatæ deprehendebantur. Medius ac inferior venter ſanguine ſeroſo ſcatebant, pleuræ ac peritonei ſiniſtra pars & huic vicinior inteſtinorum tractus, unà cum lienis ſuperficie, quà cuilis nothis accumbit, ſanguine ad Gangrænam uſque erant ſuffuſa. Lethalitati per ſe phænomena hæc mancipabam, quod circulationem evidenter turbatint, ad rupturam etiam vaſculorum capillarium, hinc cruoris & lymphæ profuſionem variarumque actionum fruſtrationem. Et conturbatur quidem hac ratione indigitatorum fluidorum motus, non tantùm ob dictas vaſorum ac intermediorum canaliculorum rupturas ac compreſſiones, ſed inſimul, quod fibræ propter nervearum partium tonum hinc inde enormiter laxatum in illò juvandò deficiant: ne dicam humores nutritios, extra meatus, ſeu cancellos naturales profuſos, facilè corrumpi & in ſaniem, partibus ſolidis exitioſam, converti.

Aſt quoniam in ejuſmodi caſibus hoc frequentius emergit aut movetur dubium, num verè immediatè ac ſolitariè à Verberibus inflictis, nec à cauſâ & affectû quôdam internô, ſive antecedaneô, ſive ſuperveniente, aut ſimul ad minimum, mors contigerit? huic etiam ſatisfacere frequentius jubetur Medicus, quamvis hujus diſcretio utplurimùm difficilis deprehendatur, niſi circumſtantiæ fuſtigationem antecedentes, ſubſequentes ac inſpectio cadaveris negotio huic aliquid lucis fœnerentur. Quem in finem igitur prænoſſe ac ſciſcitari oportet, valetudinem ſeu ſtatum corporis defuncti ante violentiam illatam i. e. an exactè ſanus an valetudinarius hic fuerit. Ubi in caſû priore probabile fit, ictuum ductitium ſolam obitûs ejus exitiſſe occaſionem, atque hoc eò certiùs, ſi mox ab illorum perpeſſione malè ſe habuerit, & in pejus quotidie lapſus fuerit, qui vapulatat: in poſteriore plus minus ancipites hæremus, num à morbo aliô latente potiùs, quem relatio Medici vel adſtantium innuit, vel quem ſectio manifeſtat, an à Plagiſ illis, fatalis hic dies evenerit; aut ad minimum combinandi ſunt morbus ille antecedaneus ac violentia externa, ut tanquam cauſę ſociæ mortis inſecutæ attendi poſtulent.

Exemplum dubiæ ejuſmodi deciſionis erit modò relatum, de uteri deſcenſu per tudiores inſultus in fœminam concitatô: cujus generis alia hinc inde occurrunt, v. g. ſi Gravidam ad abortum uſque partum p. n. ac vitioſum per abdominis violentiorem contuſionem adigi contigerit, qualem caſum Jenâ ad nos miſſum *cap.* 5. recenſui. Quibus addo alium noſtri Collegii cenſuræ 1695. d. 10. Auguſti expoſitum, in quo perhibetur, ſervam poſtquam per menſem integrum ex dolore pectoris & lateris ſiniſtri, ſeu, ut ſectio cadaveris declaravit, vomica pectoris & pulmonia inſigni decubuerat, 12. Martis fuſti craſſiore tudiùs & donec in humum conciderit, percuſſam, abhinc verò dorſi, hypochondriorum & crurum cruciatus inſignes perpeſſam, ac 27. Aprilis demortuam fuiſſe. In hac, occaſione plagarum duriorum & has ſtipantium animi commotionum vehementiorum, ſanguinis ſtagnatione in thorace ac pulmonibus, hincque ſuppurationem adjutam vel acceleratam ſentiebat Facultas; infirmitati huic interim non parum contuliſſe, quod poſt fuſtigationem per nives & aquas medio Martii procul ambularit nihilque remedii primis quatuordecim diebus admiſerit ægra.

Appendicis ad Tractatum de Renunciationibus Vulnerum.

DISSERTATIO I.

De Infanticidio.

Ubi de infanticidio recens nati ſuſpicio emergit, duo imprimis diſquiri ſolent, nimirum, *num vivus, mortuuſve, partu is fuerit excluſus? & num vere enecatus fuerit?* ſeu an modus, quo interemptus creditur aut dicitur ille, neci inferendæ ſit adæquatus? quo de corpore, quod ajunt, delicti planius conſtet. Prius vel ideo noſſe opus, quod prima & crebrior infanticidarum obſervetur exceptio, fœtum in utero vel ſub enixus conatibus expiraſſe, ſeu mortuum fuiſſe editum: poſterioris verò indagatio aliquando vel ideo exigitur, dum miſeræ quædam (aut ex vitæ tædio, aut ex amentia) criminis inſontes ejuſdem ſe accuſate, illudve fateri, Collegia ICtorum haud latet, quas circumſpectior nihilominus inquiſitio, tale quid minimè perpetraſſe, poſt prolixiores demùm ſuperatas difficultates, docet. De quô utrôque nunc, ubi ſuper infanticidium deponendi ratio explicanda, ediſſeram.

Olim equidem prius negotium per Indicia tantùm mere legalia, plus minus ſpecialia ſeu propinqua, decidebatur, ut ex *Ordinatione Caroli V. Conſtitut. Crim. Saxon. Farinacio, Maſcardo, Zangero, Carpzovio*, elucеſcit, & Mulier, quæ infantem mortuum ſe pepetiſſe, ajebat, hoc aut ſufficienter probare tenebatur, aut ſi hoc probare non poterat, in aſſertione nihilominus ſuâ pertinaciùr perſeverabat, ad veritatis confeſſionem cogendam torturæ ſubjiciebatur: gravata imprimis per hoc, quod graviditatem occultarit & clam pepererit. Nec quæſtionem hanc, num vivus, mortuuſve extiterit natus? inter Medico-Legales: olim relatam legimus, neque unquam à Prætore adigebantur Medici, ut ex Cadaveruli inſpectione & per hanc obſervatis, i. e. per Argumenta Anatomico-Phyſica, de illâ enunciarent, aut hi ad deponendum ſuper illâ poſtulabantur, ut ex *Pareo, F. Fideli, Codronchio ac Zacchia* conſtare poteſt. Ubi nihilominus ICtis in infanticidii indiciis formandis à Medico manus porrigenda, hujuſque relatio expetitur, plurium phænomenorum ac circumſtantiarum in nato rationem habendam & ex horum demum examine negotium dirimendum eſſe puto. Viſiſſe ad partum uſque & poſt partum infantem conjicicimus, ſi tempeſtivè nec præmaturiùs ille excluſus fuerit, ſi conformatio ejus membrorum omnibus numeris abſoluta: contra, ſi ante terminum naturalem editus, & membris quidem juſta conformatione ac firmitate deſtitutis.

Quemadmodum enim prius perfectam minuſque interruptam ejus nutritionem, & hinc vivacitatem adæquatam, innuit: ſic poſterius per exilitatem, teneritudinem ac flacciditatem membrorum ſuſpicari concedit, defeciſſe in Utero geſtato nutritionem atque augmentationem, per conſequens vitalitatis robur. Quamvis aliquando etiam ejuſmodi caſus evenire poſſint, per quos nutritio illius cum ipſa vita brevi ante partum ceſſet, ſicque carnoſior & quoad ſingula membra firmatus ac robuſtus ſatis editus compareat, pro vivo itaque habendus; quem tamen intra uterum jamdû vita defunctû aliæ circumſtantiæ dicere jubeant. In ſpecie de nutritione integra atque vita fœtus, inſtante partu teſtari creditur funiculi umbilicalis habitudo, ratione cujus hic modo ſucculentus, candidior ac firmus, modo flavus, flaccidus, aridior & facilè lacerabilis cernitur: quorum illud eum in utero vivum, hoc emortuum innuit. Licet ex his formarum judicium aliquando fallat, dum nimirum idem funiculus in vivo etiam edito minus rite deligatus, & aëris externi afflatum per aliquot horas tantùm ſuſtinens, faciem ejuſmodi præternaturalem frequentius

quentius induit: contra brevi ante enixum ſeu ſub enixu expirans fœtus ſucculentum & firmum præſtat eundem, qui tamen de vita illius minime teſtari poterat. Porro in occaſione tali attendi meretur, num funiculus non diligatus multum cruoris fuderit? de quo ſi conſtet, vivum exiiſſe Partum, veroſimile fit; ſecus, ſi parum ejus comparuerit, appulſu nempe ſanguinis penes fœtum in utero qui expiraverat, jamdum deficiente.

Qualia momenta pro fœtu ante ſui enixum mortuo declarando plus certitudinis acquirunt, ſi innoteſcat, Matrem geſtantem violentiam quandam evidentem, v. g. abdominis graviorem concuſſionem, lapſum, terrorem aut plura horum ſimul, fuiſſe perpeſſam, ponderis gravioris elevatione, inconcinno corporis motu ac tenſione ſibimet ipſi vim intuliſſe: qualibus ille modo ſubito enecatur, modo euſque ſaltem concutitur, ut lente demum fatiſcat & emoriatur, functionibus vitalibus plus minus ſucceſſive fractis atque labaſcentibus. Quod ſi interim ab illata cujuſcunque generis injuria fœtus mortuus brevi exturbetur, nihil corruptionis aut putrilaginis in hujus cadavere deprehenditur: ſin tardius & poſt aliquot demum dies excludatur cadaver, fracidum & putredine plus minus arroſum comparet idem. In utroque quidem caſu violentia externa & animi commotio enormior fœtui exitium infert: ſaltem ut modo præcipiti magis, modo lenta, functionum vitalium conturbatione ac interceptione hoc fiat. Favet his reſponſum Facultatis noſtræ Anno 1699. d. 2. Januarii ad quæſtionem: *an fœtus ex lapſu geſtantis ancillæ intra uterum fuerit extinctus?* Eum equidem ſeptimo aut octavo ante partum die ſtatim, quo illa conciderat, vix deceſſiſſe, ideo, quod ſine omni ſqualore ac fœtore prodierit: fieri tamen potuiſſe, ut ab alliſione præcedanea debilitati motu evidenter fracto, ille nihilominus euſque ſuperſtes manſerit, donec veſpera partum proxime præcedanea, qua mater horrore corripiebatur, animam exhalarit.

De cætero tunc mortuum enixam fuiſſe illam non inepte auguramur, ſi ſub difficili partu hoc contigerit, ſive nati infirmitas partum moleſtiorem reddiderit, ſive ſub illo hic imbecillior, & qui enixui laborioſo ferendo minus capax, ſuffocatus perierit, ſive partum brevius longiuſve hæmorrhagia inſignis anteceſſerit. Alias verò fœtum mortuum geſtari conjecturamus, ſi per plures dies nihil ejus motus conſueti ſenſerit mater aut aſtantium quædam, ventrem hujus manu calida complectens, ac ſi excluſus aliquid fracedinis ſpiret: ſicut contra eum vivum natum colligimus, ſi partui mox ſupervenientes calidum aut tepidum, hoc eſt, omni vitalitatis charactere nondum privatum, deprehendamus illius corpus; dum emortuus, mox frigeſcit, aut potius actu friget, niſi in ipſo enixus momento expirarit. Etſi cuncta hæc documenta non demonſtrativa, ſed veroſimilia tantùm, veniant dicenda; niſi forſan plura horum in uno caſu concurrant: i. e. vivum mortuumve partum excluſum Medici aſſerunt, ſecundum illa, quæ in prægnantibus ac natis communiter fieri norunt, adeoque de credulitate ſolum, non de veritate, hactenus deponunt, ad teſtandum ſi requirantur. Atque hoc quidem iis indulgent leges, earumque interpretes. in cauſis nempè, quæ in ſenſus minus incurrunt: qualem præſeotem omnes ſaniores ſine dubio pronunciabunt.

Donec haud adeo pridem nonnulli Medicorum, in eliciendis ac formandis ex una alterave obſervatione ſeu experimento anatomico hypotheſibus & aphoriſmis univerſalibus nimis præcipites ſibimet aliiſque durius & difficilius hoc referendi onus contraxerint. Nempe ex *Galenô de uſu part. 6.* & hujus quibuſdam commentatoribus intelligentes, compagem Pulmonum in fœtu rubram, denſam ac ponderoſiorem, in edito ſubalbam, raram ac levem, deprehendi. Porro ab *Harveo, Highmoro, Th Bartholino* ac *Thruſtono* edocti, per ponderis illam diſparitatem pulmones fœtus, integros æque ac diſſectos, ſi aquæ committantur, ſubmergi, nati contra fluctuare ſeu ſupernatare; ex dicta viſceris hujus ſupernatatione ac præcipitatione; an infans, mortuus oblatus, talis, vivuſve, partu excluſus fuerit, decidere ſibi præſumpſerunt. De quali tamen experimento hujuſque concludendi vi ſicut olim quædam incidenter diſſerui, ita hoc infallibile & ſufficiens omnimode, pro dubio præſente dirimendo, & pro infanticidis convincendis aut excupandis, ſatis fida argumenta ſuppeditare, adhuc ambigo, atque prolixius nunc declarare contendam.

Inquiſiturus ante omnia in experimenti ipſius veritatem ſeu certitudinem, nimirum an pulmones fœtus mortui compactiores ac rubicundiores, vivi nati rariores ac albicantes, ſemper cernantur? Ubi primam dubitandi rationem ſubminiſtrat *Charleton* in *œconom. corp. animal.* qui ſe multoties expertum tradit, nullam ejuſmodi coloris differentiam in pulmone fœtus ac nati reperiri: cui ſub certis conditionibus ſuffragatur *Diemerbrock anat.* l. 2. c. 13. autopſia edoctus, uſque ad quintum menſem cum dimidio circiter pulmonem fœtus rubicundum & mediocriter denſum reperiri, poſtmodum verò eum paulatim molleſcere, rariorem & coloris ſubpallidi magis cerni, quod ſuum aſſertum duplici comprobat exemplo. Sc. in cadavere mulieris geſtantis ſeptimo menſe præter propter gravidæ ſe offendiſſe fœtum, cujus pulmonem equidem minus turgidum, ac in natis, mollitie tamen atque colore ab horum pulmone parum diſtinctum inveniſſe & coram compluribus ſpectatoribus demonſtraſſe. Pariter in fœtu maturiore ac perfecto, paulo ante partum in utero extincto colorem pulmonum equidem rubicundum magis, quam in nato, aſt ſimul, nonnihil variegatum ſeu cinereum, mollem tamen & adeo ſpongioſam ejus ſubſtantiam, ut aquæ injectus minimè ſubſederit, ſed natarit, obſervaſſe. Ex qualibus obſervatis inferre liceret, Criterium Modernorum, quo pulmones rarioris texturæ, pallidiores & aquæ innatantes infantis eſſe qui à nativitate vixit; denſiores, rubicundas & ſubmergentes illius, qui in utero obierat, lubrico & infirmo ſatis gaudere fundamento: adeoq. tantæ molis ac ponderis negotium in eodem haud locandum venire. Imo quamvis hæc phænomena, contra Charletonum & Diemerbroeckium, firmioris veritatis admitterem, non levia tamen ſunt, quæ applicationem eorum difficilem reddunt: ita ut experimentum hoc quæſtioni, an fœtus in utero reſpiret, & an editus in lucem reſpirarit? diſcutiendæ probabile ſatis argumentum præſtet, vix tamẽ certo & infallibiliter per idem determinari queat, an natus in utero, an extra uterum, obierit, ſeu manu violenta interfectus fuerit? ut quidem hactenus ſibi nonnulli Medicorum perſuaſerunt.

Quale quid tamen quo evidentius evadat, experimentum illud bifidum membratim trutinare tentabo, proin *Primo* diſquiram: *An ejus, qui poſt ſui enixum reſpiraverat, Pulmones in aqua ſemper fluctuent?* Seu, *an infantem, ex cujus cadavere tales extracti, vivum editum, hinc poſt partum demum vel ſponte expiraſſe, vel enecatum fuiſſe, certo aſſerere liceat?* Quam ſane hypotheſin mox dubiam reddit hoc, quod mortui quoque nati pulmones compactiores & ſubmergentes inflatione ab extra facta ad natandum facilè diſponi queant: dum non tantùm catulorum mortuorum exſectorum pulmones levi aëris inhalatione me euſque, ut natarint, expandiſſe memini, ſed in cadaveribus quoque recens natorum mortuorum infantum, propter infanticidii ſuſpicionem hinc inde diſſectis, mihi atque adſtantibus idem præſtare ac cernere contigit, teſtaturque idem *Peyerus miſcell. Nat. curioſ. dec. 1. ann. 6. obſ. 202.* ut qui fundum prius petierint, pulmones, per Tracheam inflari ac diſtenti, poſt expreſſum iterum omnimode flatum, natarint, nec mergi potuerint. Argumentum hoc credit indubitatum allegatus ſcriptor ad convincendas infanticidas & indagandam veritatem,

an

an infans in utero mortuus, vel poſt partum demùm quocunque modo occiſus? Ego inverto, hocque ipſo experimento autoritati natatus pulmonum multum detrahi, ajo: dum arte adigere conceditur, pulmones in utero mortui & alias ſubmergentes, ut natent, adeoque partum perperam & contra rei veritatem vivum innuant; qualem Fallaciam *Böckelman* quoq; penes *Blanckartum Collect. phyſico med. cent. 2. obſ. 92.* Ejuſmodi ſiquidem caſum nunquam dabilem ſeu impoſſibilem omnino nemo prudentum aſſeverabit, quin ipſa Mater nati, pia ſatis & tenerrimæ Conſcientię, per ϛοϱγὴν quo hunc debiliorem & ſyncopizantem mortis faucibus eripiat, ori ejus aliquid auræ inhalet; prout ab obſtetricibus in ejuſmodi caſu ancipiti, cum evidente aliquando ejus emolumento & reſuſcitatione inopina, fieri ſolet: ſicque ante enixum vere mortui pulmones, in ſui propriam necem, explicet, ſeu ad natandum componat, i. e. vivi nati pulmonibus ſimiles reddat.

Quod ne gratis plane augurari ſeu fingere videar, ad ipſam experientiam provoco. Nimirum aliquot elapſi ſunt anni, cum ab ampliſſimo hujus urbis Senatu in pagum vicinum evocarer, ut de nati cadaverulo; an culpa matris forſan perierit? renunciarem. Accedens non tantùm ex hujus, ſed obſtetricis quoque, quæ ipſi in partu opem tulerat, ac cœterarum adſtantium relatione intelligebam, Fœtum non modo aliquot ante partum horis in latere, ni fallor, ſiniſtro matris ſine omni motu & in glomum quaſi convolutum jacuiſſe, ſed mortuum quoque, h. e. ſine motu aut quovis alio vitalitatis indicio, eductum fuiſſe: niſi, poſtquam eadem obſtetris, quo illi, quantùm poſſibile, ſuppetias ferret eumque forſan ſuſcitaret, hujus faucibus ſpiritum fortiore conamine inhalaret, bis adhuc exhalare viſus fuerit. Nosmetipſi cernebamus corpuſculum partui perfecto & maturo per omnia ſimile, ejus funiculum umbilicalem hinc inde putrilaginoſum (qualem corruptelam in ſecundinis etiam remotis aſſerebat vetula) totum habitum marcidum & flaccidum maximè, nullam verò illatæ violentiæ notam obſervabamus. Unde obſtetrici ſubſcribere jubebamur, & quidem per phænomena recenſita, mortuum hunc partum prodiiſſe. quem mater, obſtetricem ipſammet accerſens, celare noluerat. Interim, quo etiam hac occaſione controverſiam illam, de innatantibus ac ſubmergentibus pulmonibus recens natorum per autopſiam ventilarem, è Thorace tenello hos extractos, ſatis albicantes, aquæ injiciebam, cui ſupernatabant, fœtus nihilominus ante partum mortui: ſine dubio, quod inhalatione obſtetricis explicati & rarefacti fuerint. E. quod quæſtionis erat, hactenus negatum, pulmones in utero defuncti aliquando aquæ ſupernatant: neque præſens eorum ſupernatatio præjudicio contingere poterat noſtræ, de infanticidio quamvis ſuſpectæ.

Equidem contrarium dictis innuere vidètur obſervatio, diſſertationi *Zelleri, Profeſſoris Tubingenſis*, cujus inſcriptio: *Infanticidas non abſolvit, nec à tortura liberat, nec reſpirationem fœtus in utero tollit, pulmonum in aqua ſubſidentia*, inſerta: Qua vituli vivi nati, ſubmergentes tamen pulmones, niſu quamvis inflationis fortiore, omnimode & ad natatum uſque diſtendere haud licebat. Verùm ſingulari & individuali ſtructuræ, ni forte præternaturali habitudini, per quam ad commode inflandum illi minus apti exiſtebant, hoc in acceptis ferendum videtur: qualem exin ſuſpicari jubemur, quod animal hoc poſt partum crebius anhelarit, pulmones tamen ejus ad fundum vaſis, aqua repleti, ſe præcipites dederint, lobulorum horum quidam muco turguerint & craſſioris compagis extiterint. Adeo ut, etſi in uno alterove ſubjecto hujuſve pulmonibus non æque prompte ſuccedat ejuſmodi inflationis conatus, in pleriſque tamen quia eam non fruſtra molimor, per illam ambiguam reddi experimenti venditi autoritatem, prudenter judicamus.

Præterea numne per dyſtociam aliquando fieri valet, ut ruptis membranis, fœtus, in utero aliquandiu adhuc commoratus aëris tantùm per vaginam & uteri orificium admittat ac pectore recipiat, quantùm ad pulmones ejus tantiſper explicandos ac natariles reddendos exigitur, mortui nihilominus exturbari? Cui conjecturæ litare quoq; deprehendo illos. qui penes *Blanckartum l. a.* Ruyſchio, Medicis Trajectinis, Lugdunenſibus & Böckelmanno, experimentum de fluctuantibus ac decidentibus pulmonibus pro vivo aut mortuo nato, admittentibus atque comprobantibus, cõtradicere cõtendũt. Quibus quamvis per omnia aſſentiri nolim, nec tamen *Böckelmann* dum l. a. aëris ejuſmodi ſubingreſſum rationibus quibuſdam impoſſibilem plane reddere conatur, æque ſubſcribere poſſum: quatenus fœtum ſub difficiliore enixu quandoque ſenſibiliter ſatis anhelare contingit, ſive vivum, ſive mortuum poſtmodum prognatum. Neque hypotheſis Carteſiana & Swammerdamiana, de aëris ad uterum ac fœtum impulſu denegaro, quam nihilominus *Böckelmann*. omni dubio ſuperiorem ait; nec, quaſi uterus, poſt effluxum aquarum a ſecundinis ruptis in ſe cedens atque conſtrictus, fœtus thoracem euſque comprimat, ut ſpatium pro admittendo aëre undique intercludat, aſſerto illi deſtruendo par erit: poſtquam ille impulſus aëris, pro reſpiratione formanda, dudum jamdum exploſus legitur; conniventium verò parietum uteri renitentia vix tanta, quin à fœtus agitationibus illi aliquantum explicari, ſicque lateribus ſeu thoraci ejus ampliandis & aëri vaginæ propinquiori locos atque aditus aliquis parari queat. Potiſſimum cum *Overcamp œconom. animal. c.* 121. qui ſtrenuum alias promachum illius experimenti ſe gerit, concedat ac fateatur, quandoque partus in utero defuncti pulmones aquæ ſupernatare: ſi nimirum hic ſub ipſo enixus conatu, poſt reſpirationem aliqualem, mortem obierit; ſeque in una fœmina quatuor ejuſmodi partus obſervaſſe, tradat.

Porro nec adeo fidum, ſeu tutum erit hoc fluctuationis ac ſubſidentiæ pulmonum experimentum, ſi putredine jamdum in cadavere inchoata illud tentetur: dum per hanc ejus, qui nondum reſpirarit ac mortuus natus, pulmones forſan ad fluctuationem euſque immutari & diſponi valent, mediante ſcil. rarefactione illa, quam putredo cadaveribus cunctis horumque membris mollioribus præſtat, ut quæ horum aliquandiu in profundo aquarum hæſerant, tractu temporis in ſublime earum ferri hiſque ſupernatare in vulgus innoteſcat. Qualem putredinem tamen, quia cunctis natorum cadaveribus haud parem concedo, nec eundem ejus ſemper effectum facilè largior: quinimò, obſervationibus ejuſmodi convictus, quibus poſt partum difficiliorem hujuſque conatus aliquot dierum fruſtraneos editi tandem fuerunt infantes mortui, in quibus fracedo putrilaginoſa ſatis evidens, pulmo nihilominus horum, aquæ commiſſus, mox fundum hujus petere cernebatur, ut caſum tantùm dabilem, & qui cautos in decernendo hoc negotio arduo nos velit, non perpetuæ exiſtentiæ atque neceſſitatis, me adduxiſſe, lectorem advertere æquum ratus ſum.

Nolo hujus loci facere vagitum uterinum, quem ab ipſis geſtantibus & amicis harum obſervatum annotarunt diverſi ſcriptores à *Sennerto prax. lib. 4. part. 2. ſect. 5. cap.* 8. recenſiti: quibus ex modernis *Tulpium* 3. *caſ. med.* 24. & *Bartholinum* 1. *hiſt.* 1. addo. Hiſque eo promptius ſubſcribo, quod *Boyle de vi aër. elaſt. exper.* 41. minus abſurdum credat ſcribere, grandeſcentem fœtum forte obſcuram quandam reſpirationem exercere: ideo quod non vana fabula ſit, Infantulos in uteris matrum aliquando auditos fuiſſe vagientes. hocq; exemplo Dominæ cujuſdam comprobet. Meminique ipſemet, quandam Theologi noſtræ Univerſitatis & Eccleſiæ Archidiaconi Uxorem, anno 1684. geſtantem ſinale quid

penes

penes ſe aliquoties & memet ipſum illi aſſidentem, percepiſſe: quacunque demum ratione hoc evenerit. Sub ambiguo interim relinquitur, an levis hæc in Embryone quodam facta pulmonum agitatio hus eousque diſponat, ut partu edito aquis ſupernatent: cum nec excluſorum & aliquandiu extra uterum viventium catulorum pulmones vel ſponte mox ſe expandant, vel aëris per tubulum ſeu arte factâ inflatione, adeò facilè ſemper explicari poſſe, experientia doceat. Hinc quia Ejulatus ejusmodi uterini rariùs accidunt, nec penes nefarias mereticulas ullo teſtimonio certificati, nec fortè ad natatiles reddendos pulmones ſufficiant: parum defenſionis ſibi hæc ab illis promittere poterunt.

Hæc erant momenta quæ fluctuationis pulmonum ſuper aquam teſtimonium de nato vivo ſuſpectum innuunt, quibus nunc talia ſubnectam, quę alteram illius famoſi Experimenti partem fallacem pariter, hincque factam illationem infirmam ac minus concludentem reddere videntur; i. e. ex ſola pulmonum recens nati ſubmerſione, hunc ante ſui enixum mortuum, ſeu in partu & poſt partum eundem non vixiſſe, concludi haud poſſe. Nec vitio aut temeritati mihi vertent illi Medici horumque Collegia, quę eam fœtus ante partum exhalantis ſignum perpetuum ac certum aſſerunt, quod eorum ſententiæ non adeò promptè aſſentiar: qui cauſam ſanguinis arbitrio ejusmodi ſuſpecto ſubmittere. & rem ancipitem atque arduam levi ac fallaci Experimento dirimere nolo, argumentis ſeu dubitandi ad minimum rationibus haud exigui vigoris admonitus; quarum nihilominus ſolutionem ſi ex aliis intellexero, eorum cogitatis ſubſcribere minus tergiverſabor.

Scilicet primam traditioni huic Scholarum erroneæ occaſionem dediſſe puto theorema, quod ingentis autoritatis ac fidei catholicæ hactenus viſum fuit naturalis ſcientiæ Doctoribus pleriſque, *Vitam & reſpirationem paribus paſſibus ambulare*, ſeu juxta *Galenum 6. de loc. affect. c. 5. Spirationem à vita, & vitam à ſpiratione, ſeparari non poſſe, adeò ut viventem non ſpirare, & ſpirantem non vivere, ſit impoſſibile.* Cui tādem Dogmati tribuere vix valeo, quin *vitam in recēs natis reſpiratione priorem* ſeu *aliquando etiam ſine hac, exiſtere*, aſſeram, proin illud precarium maximè dicam. Quatenus per obſervationes, muliercularum quoque evidens eſt, quas ſuas etiam olim faciebat *Facultas Medica Wittebergenſis Nobiliſſima* in cauſa ſeu ſuſpicione infanticidii aliquando renuncians, adeò debilem atque infirmum interdum excludi partum, ut omni ſenſu, motu ac reſpiratione per aliquot momenta ſeu notabile tempus, deſtitui videatur, hic non, niſi variis vellicationibus, fomentationibus, vini, ſpiritus vini & aromaticorum liquorum adſperſionibus, inſtillationibus ac inhalationibus plus minus medicatis demum excitetur, & ejulatu primo aëris primam admiſſionem teſtetur. Hunc ſub tali ſtatu, i. e. ſine omni ſenſu & motu, (niſi quod in arteriis ejus patentioribus, v. g. umbilicalibus levis quædam micatio ſentiatur) hinc ſine reſpiratorio quoque, quis non mortuum diceret, quem tanto molimine nihilominus reſuſcitare attentat, & feliciter ſæpè ſuſcitat, ſeu latentem & quaſi ſyncopizantem vitam in apricum ponit: cùm hujus formalitas animæ & corporis ſit connubium, quo ſemel ſoluto aut denegato illa haud redit, nec ullo modo revocari poteſt. Hoc eſt, quamvis ſenſus atque motus, functiones vitales, in nato aliquando deficiant, vita nihilominus interim, ſeu unio illa animæ & corporis actualis, erit concedenda, & quidem ex functionibus vitalibus poſt liminio conſpicuis: perinde ac fœtus, ſi Secundinis obvolutus naſcatur, aliquādo aut nihil omnino motus ſenſibilis exerit, aut thoracem ſaltem minus movet. Per conſequens falſum, quod vulgò ſupponitur, omnes natos ſtatim ab ipſo partus momento reſpirare. Quod argumentū laudata *Wittenbergenſium* Facultas pariter admittens in cauſa *Annen* Voigtii, hujusq; matris, in Præfectura primò Pegavienſi, hinc Lipſienſi, ventilata, die 30. Auguſt. Anno 1684. ita decernebat. *Wir können aber nicht davor achten daſs dieſes* (ſubmerſio nempe Pulmonum) *ein* indubitatum *und* univerſale argumentum *ſey, wodurch ſo gar gewiſs bewieſen werden könne, es müſſe das Kind* ante partum *in Mutter-Leibe verſtorben ſeyn. Mann könte endlich wol* ex præſuppoſitis *ſchlieſſen, wenn eine Lunge in Waſſer ſincket, ſo hat dieſelbe noch keine Lufft in der Welt geſchöpfet, Aber es folget nicht alsbald, daſs es müſſe in Mutter-Leibe geſtorben ſeyn. Sintemal ſo wol in, als nach, der Geburth ein lebendig Kind kan ertötet werden, ehe es Athem holet rc.*

Verè E. vivum, utut nondum reſpirantem, ejusmodi tenellum ſi mater impia manu truculentiore perimat, ſeu perire concedat, pulmones ejus cernes compactiores, sāguine uberiùs perfuſos, pōderoſos, hinc aquæ ſubmergentes: non mortui tamen, ſed vivi nati, quamvis nondū anhelantis, organum. Nec adeò ineptè planè in ejusmodi caſibus ancipitibus noſtrates mulierculæ agūt, dū, ut ſuperiùs tradidi, Nati ad ſenſū mortui, ſeu nō mox reſpirātis, faucibus halitū potētiùs immittāt, ſicq; eundē reſuſcitent; Forsā quod hujus ſanguinis motus vitalis absq; elatere acceſſorio, ſeu impulſu ab extra, quem ab atmoſphæra liberiore expectabat, pro hoc tamen admittendo vel recipiēdo, thoracem, præ ſuimet virium imbecillitate & per aëris externi incūbētis gravitatē, nondū ſponte explicare poterat, ferè ſuccūbens, ab illius paulò potentiore atq; ad tracheā maximè directo impulſu aut inhalatione alterius levetur, ſicq; ſēſibiliter quaſi reviviſcat partu excluſus. Porrò, ſicut Natus imbecillior aliquando nō ęq; prōptè reſpirat, ita nec vegetior elatere aëreo externo sēper forsā adeò opus habet, ipſiq; & fluido ejus vitali aliquātiſper exagitādo, ſeu hujus undulationi inteſtinę ad tempuſculū perpetuandæ motor internus a matre deciduus ſeu impreſſus præſto eſt. Simile quid hic fieri concipiendū quod in Hyſtericæ ac Hypochondriacæ ſuffocationis nonnullis ſpeciebus & animi deliquii gradu intenſiore contingere obſervamus, in his nimirū affectibus inſpirationē aëris evidenter interpellari: adeò ut ad tempus notabile ſatis, ſine vita cū morte comutatione aliquando carere valeat Æger anhelatione ſenſibili, quod nulla, prout ſermocinari amāt, ejus in ejusmodi caſibus urgeat neceſſitas. Qualē nihilominus hominē nemo ſanæ mentis mox pronūciabit exanimē, calore & pulſu aliquali, tanquā vitalitatis indicibus, adhuc præſentibus, &, ſi non planè integris, certè haud omnimode abolitis: ut vel à poſteriore concludimus, quod ille aut ſponte ad ſe redeat, aut adminiculis congruis reſtituatur.

Perinde nempe, ac per Experientiam advertere licet, catulos aliaque animalia, mox à partu & antequam ſpirarint, etſi teneriora, longè difficiliùs ſtrangulari ſeu ſuffocari præ illis, quorum fauces aliquali demùm ab enixu intervallo & reſpiratione jamdum inchoata conſtringimus: quod ſine aëris externi uſu, per motum vitalem, ſanguini connatum, aliquandiu ſuperſtites durare poſſint, comprobante hoc duplici Obſervatione, cujus olim aliquando ex Actis Forenſibus mentionem feci. In prato nempe agri Torgavienſis Anno milleſimo ſexcenteſimo decimo nono puellam enitebatur Mereticula quædam, quam, ut occultaret, vivam in humum vicinam defodiebat, vivam nihilominus poſthac Prætor protrahebat. Pariter Anno milleſimo ſexcenteſimo ſeptuageſimo quarto Parentes, quam ex nefario coitu genuerant, filiam natam mox pannis ac linteaminibus obvolvebant, ſcrobi in horreo ad profunditatem pedis effoſſo imponunt, terra hunc opplent & ſpicarum avenacearum mergitibus cooperiunt: quæ tamen miſella ſtupendo Fato, poſt ſeptem horarum intervallum incolumis ac viva eruta ac protracta ſuam & parentes à crudeli infanticidii flagitio hujusque ſupplicio liberavit. Atque hujus conſtitutionis ſeu texturæ, utero & involucris ſuis verè vivus excluſus

hactenus reſpondit quæſita, Anno v. g. 1701. die 18. Julii à Commiſſario Ducali Jenenſi, in puncto Inculpati Infanticidii Uxoris *Paul Lorbers*, quod, etſi communiter tradatur, Infantem, cujus Pulmones aquæ ſupernatant, vivum prodiiſſe & reſpiraſſe; hoc tamen firmum ſignum, ſeu ex quo tale quid ſemper ac univerſaliter inferendum, venditari minime poſſe. Quin potius aliquando ſuſpicari detur, illos rarefactos & natatiles redditos per inhalationem aëris in fauces mortui nati, quam Mater ſimplicior & anxietatibus gravioribus obruta pro ſuſcitando hoc forte ſuſceperat. Dum ex Actis imprimis innoteſceret, paucis ante Partum diebus eandem gravius lapſam ac ab illo tempore penes Maritum & Mulierculas diverſas de torminibus atque cruciatibus ventris conqueſtam fuiſſe, hunc ſimul ſubſediſſe ac ad Hypogaſtrium fœtum devolutum fuiſſe, ejus motum omnino ceſſaſſe hincque ex Lapſu potius geſtantis illum in Utero periiſſe; Concurrente forſan inſimul partu difficiliore, ſub enormiore atque anxioſa matris jactatione & animi deliquiis, & quod neminem in labore hoc opitulantem habuerit genitrix: interim violentas has vaſorum Fœtus rupturas, cruoris extravaſationes, hinc Suggillationes Integumentorum Capitis, Colli &c. necem patraſſe.

Dubius magis occurrebat Caſus die 20. Novembris 1705. *Annen Dorotheen Gelhorn*, concernens, de quo ita ſentiebat Noſtrum Collegium. Favere ejuſdem Inquiſitæ, quod Infans octimeſtris hincque debilior viſus fuerit, & vel ante enixum, vel in hoc, vel brevi poſt, dum illa Syncope fortiore correpta & omni ope deſtituta, occumbere valuerit: Supernatationem pulmonum conjecturam ſuggerere, Fœtum vivum editum fuiſſe ac reſpiraſſe, quod non adeo diu ſub partus conatibus hæſerit, brevi tamen expiraſſe. Nec in Matrice à Parturientis laboribus durioribus & motibus vehementioribus, quos Defenſor accuſarit, eum enecatum fuiſſe, inde colligi, quod nulla uteri Hæmorrhagia, ut in caſu ejuſmodi fieri ſolet, motibus his ſupervenerit. Neque Funiculum umbilicalem flaccidum & exſuccum infirmitatem & immaturioris Fœtus obitum in utero neceſſario indigitare: quod natus, poſtquam aliquandiu ſub terra defoſſus jacuerat, demum luſtratus fuerit, ubi per prima corruptionis rudimenta flaccidus evaſerit ille. Quin potius, propter indicia hæc incerta ſibique contradicentia in dubio relictum fuerit, An Infans hic vivus mortuusve natus, ſeu an violenta manu interemptus fuerit. Similis argumenti Quæſtio Collegii dicti judicio exponebatur 7. Octobr. 1707. ad quam ſequentibus reſpondebat. Cum natus vix Septimeſtris videretur, Geſtanti paucis ante partum diebus inſignis Uteri Hæmorrhagia ſupervenerit; pulmones illius maximam partem in aquam demerſerint, Cadaverulum ſcybalis ſuis defœdatum, corruptionis putrefactivæ notę, v. g. cuticulæ in facie ſeceſſus, Cerebrum fluidius & quaſi deliquatum, in Sectione annotatæ fuerint; veroſimile quidem videri, illum mortuum Utero fuiſſe excluſum: quia nihilominus Partus ſeptimeſtris quoque vitalis cenſeatur, nec omnis Uteri fluor cruentus Fœtum neceſſario enecet, ſubmerſio pulmonum eum quidem nondum reſpiraſſe, minime tamen nondum vixiſſe, teſtetur, nec Stercorum ante partum excretio infallibile intra Uterum mortui ſignum (dubium ſiquidem maneat, num in præſenti caſu cadaveri adhæreſcentia, ante, aut poſt, partum ille excreverit) incertum pariter, an putredinis illud primordium in utero, aut extra eundem, ipſi evenerit, dum quarto demum à partu die inſpectio facta fuerit, ſuggillatio Capitis enormior, violentiam non Cadaveri, ſed viventi corpuſculo, illatam augurari faciat; probabilius judicandum fore, partum illum mortuum neutiquam, ſed viventer, fuiſſe excluſum. Anno 1702. d. 6. Febr. Facultatis Noſtræ ſententia itidem de Infante, ex Fœmella Stemmatis generoſioris nato, & in Cloacam dejecto, ab hujus defenſore rogabatur; num ſcilicet ex Specie facti hujuſque circumſtantiis Infanticidium violentum ſuſpicari liceat? qualem ſequentibus pronunciabat. Ecchymoſin Integumentorum Calvarię & Meningum, in Relatione Medica deſcriptam vivum natum indigitare, ideo, quod ejuſmodi cruoris ad interſtitia & compagem dictorum Involucrorum extravaſatio ſuggillatoria in Cadavere neutiquam fieri poſſit: hocque per Pulmones illius in aqua fluctuantes magis confirmari.

Annecto his ſingulare & rarioris forſan obſervationis exemplum, ex Actis Inquiſitionalibus in puncto Infanticidii, cujus proſtibulum quoddam Dresdenſe accuſabatur, depromptum. Nati Thoracis Integumenta molliora, ſpongioſa & ſero turgida, inſtar eorum, qui Anaſarca laborarunt, à Medico & Chirurgis Sectionem Cadaveris adminiſtrantibus, deprehendebantur. Thorax totus aqua ſcatebat ac Pulmones rubicundi, compacti atque exiles ad ſpinam dorſi reclinati ſeu coacti: qui dum aquę injiciebantur, protinus ſubmergebant, nullumque violentiæ extrinſecus illatæ comparebat ſignum, quin Funiculus umbilicalis quoque integer, non avulſus, ſed Placentæ adhuc annexus ſeu continuus. Negabat Facinoroſa, primò Fœtum vivum ſe fuiſſe enixam, diffitebatur proin Infanticidium: Tormentis vero admota fatebatur & aſſerebat utrumque, quod paulo poſt, ab his liberata, magna denuo conſtantia negabat. Cujus etiam ſub Tortura facta confeſſio vel ideo dubia & hujus cruciatibus extorta videbatur, dum ejulaſſe ac vagiiſſe editum ſimul dixerat: quale quid vel ob ejus Thoracis Hydropem, pulmonum explicationem ſufflaminantem, vel quod Pulmones aquæ non innataťint, dictu ac creditu difficile, ſupervenientibus etiam his Circumſtantiis, quod modo proſtratione ſeu lapſu corpuſculi editi impetuoſiore in humum, modo Funiculi umbilicalis divulſione, illum ſe enecaſſe, dixerat: quorum tamen prioris nulla in Viſitatione comparuerint ſigna, Funiculum etiam, qui huic præerant, integrum minusque laceratum teſtati fuerint. Et numne fieri poteſt, Fœtum brevi ante partum vixiſſe, ſuggillationes in Capitis ejus Integumentis non tantum mollioribus, ſed ipſis quoque Calvariæ Oſſibus conſpici, ſtercorata comparere linteamina, quibus ejuſmodi recens natus involutus, ac facile peperiſſe Matrem; adeoque ex horum collectione hanc illum vivum enixam fuiſſe: quin tamen hæc ſigna Judicio à pulmonum fluctuatione petito, ſemper ac undique annuant, Caſus alterius generis, v. g. ſi Partus laborioſus maxime extiterit, ſimulque Infans ſtercoratus prodierit, evincunt. Quemadmodum, nec ſtercorum abſentia cum ſubmergentibus pulmonibus hunc mortuum excluſum ſemper ac neceſſario evincit: Dum ſine illorum recrementorum excretione aliquando ad tempus vivere poteſt idem, imprimis nondum reſpirans; nec adeo certe eum vivere ſub partus conatibus ſemper dignoſci. Genitrix autem improba, ſine ejuſmodi Capitis evidentioribus contuſionibus aut depreſſionibus, variis aliis modis, tenellum interficere valet.

Quibus, an vivus mortuusve extiterit Partus, judicio Medici expoſitus, ventilatis, ad alterum hujus Negotii momentum tranſeo, modos recens natos enecandi frequentiores, qui ambiguitatem aliquam involvere potetunt; horumque circumſtantias diſquiſiturus quo de Infanticidio actu perpetrato aut plenius conſtet, aut indicia ejus obvia plus minus infirmentur. Poſtquam ex Legum harumque Interpretum ſententia, ubi de crimine puniendo decidendum, non ſufficit, Matrem ſuſpectam modum aliquem & inſtrumentum facinoris ſui innuere, vel ab aliis de horum applicatione convinci: Verum ſimul indagare poſtulatur, num effectum funeſtum præſtiterit hæc, h. e. miſellum vere interfecerit, aut prolata ratione ſaltem interficere valuerit? Nimirum Con-

ſcilio ut probet, debet eſſe veroſimilis, alias nihil operatur, ſive per Torturam, ſive ſponte, emanaverit: ut v. g. non condemnetur mox, qui venenum propinavit defuncto, ſed tunc demum, ubi in hoc comparuerint ſigna veneris propria, ſimul vero in cadavere ejus intoxicationis actualis Indicia, i. e. hujus effectus ſolennes. Pari ratione Infanticidii ſuſpicio aliqualis tantum ad hujus pœnam ordinariam decernendam minus adæquata creditur, niſi de modo & infantem occidendi ratione evidente plenius conſtet.

Nequitiarum ſeu technarum ejuſmodi, huic exitioſarum, primum locum tenet Funiculi umbilicalis à Secundina avulſi aut præſecti, ſive animo maligno, ſive per ignorantiam, neglecta deligatio, ratione binarum Arteriarum, quas involvit, laceratarum Hæmorrhagiam lethalem inferens. Qualis tamen culpoſa Funiculi adminiſtratio tunc demum admitti valet, ubi multum ſanguinis per vaſorum dictorum aperturas promanaſſe, conſtat: cum parcior ejus profuſio Tenellum ante partum expiraſſe innuat. Quam quidem circumſtantiam dignoſcimus primo, ſi vel Linteamina, quibus natus involutus, vel locus, in quo occultatus reperturſve, multum cruoris profuſi oſtendant. Cujus momenti intuitu a Facultate Noſtra Anno 1709. die 30 Martii pronunciabatur hunc in modum. Cum teſtantibus Actis, vix ultra horam in partu transegerit Mater, pone Cyſtam autem, ubi natus latitaverat, parum ſatis cruoris obſervatum fuerit, credibile magis videri, Fœtum intra uterum obiiſſe: dum vivus natus, non deligato Funiculo, plus Sanguinis rejeciſſet, adhuc ſe naturaliter repeſcens, & motu cordis plus minus integro; ac poſt partum demum per illius deligationem neglectam interfectus. Deinde diſquirere convenit per Cadaveruli Sectionem, num vaſa hujus majora ſanguine adhuc ſcateant: unde non propter laceratum minuſque obturatum Funiculum Natum periiſſe probabile fit; ſecus, ſi hęc evidenter exinanita deprehendantur. Diſruptum eundem Funiculum caſu & Fœtu à parturiente ſtante in humum ex improviſo præcipitato, non raro accuſant de Infanticidio ſuſpectæ, firmantur etiam in effugio hoc à Patronis Cauſæ. Quibus equidem aliquando graves accidunt nonnulli Medici, divulſionem ejuſmodi Funiculi, utpote ſecundum naturam tenacioris ac validioris compagis, niſi à corruptione fuerit arroſus, perquam difficilem aſſerentes, ſimulque metuentes, ne per præcipitationem Nati impetuoſiorem Secundina potius, forte cum Utero quoque, protrahatur ſeu evellatur, quam Funiculus rumpatur. Ab Obſtetricibus nihilominus peritioribus annotatum novimus, Parturientibus ſtantibus ſibique ſolis relictis, Fœtum cum impetu ejuſmodi exturbatum illum laceraſſe, & quidem in hujus parte modo altiore, modo profundiore ſeu illi propiore: niſi extraordinariæ magis longitudinis hic extiterit.

Aliquando Partus etiam durioribus Capitis tenelli compreſſionibus ac contuſionibus enecatur, (quamvis an ſuo conatibus parturitionis difficilioris gravioribus, an à Matre truculentiore poſt enixum tale quid factum, haud ſemper determinari queat) & violentiæ illatæ veſtigia in Cadaverulis crebrius obſervamus, ideo ſuſpecta, quod nullę ſanguinis ex vaſis capillaribus profuſiones & ſuggillationes integumentorum, niſi in vivo nato, concipi, & in cadaveribus, nec rudiore contrectatione & contuſione, evenire queant. Infanticidii inculpata Generoſa Fœmella, cujus ſuperius mentionem feci, fingebat, ex Latrina eductum Infantem, quem mortuum natum aſſeruerat & quatuordecim à partu diebus in illam dejecerat, ſub decidentia & lapſu in glaciem illius loci contuſiones, hincque cruoris ſuffuſiones, in Calvariæ involucris ac Meningibus Cerebri perpeſſum fuiſſe; quales nihilominus non, niſi viventi adhuc Partui illatas, modo nominatum Collegium decernebat: quod ejuſmodi cruoris extravaſatio ad integumenta nominata in defuncto neutiquam; ſed vivente tantum, corpuſculo fieri potuerit. Cui parallelum judicium ab eadem Facultate die 14. Octobr. Anno 1707. ad Requiſitionem Patroni Cauſæ, latum: Scilicet non obſtantibus aliis momentis, Fœtum forſan mortuum natum innuentibus, Suggillationem tamen Integumentorum Cranii, enormiorem Capitis contuſionem & rupturam vaſorum ſanguiferorum, vivo illatam, hunc enecaſſe, veroſimile videri.

Porro præfocatos atque ſtrangulatos recens natos Acta forenſia pariter tradunt, in quali tamen occidendi ſeu necis genere admittendo itidem circumſpectos ſatis decet eſſe Medicos deſuper deponentes. Circumſtantiæ ſeu momenta, in ejuſmodi occaſionibus attendenda, modo omni ſuffocationi communia, modo huic vel illi propria ſeu peculiaria, obſervantur. Communium evidens maxime exiſtit Faciei & Capitis intumeſcentia, ac illius, Colli & Humerorum Livor atque Rubedo obſcura: à Circulatione Sanguinis videlicet, per Interceptam reſpirationem & Venarum jugularium compreſſionem, impedita; item Os, Nares ac Pulmones ſero ſeu muco ſpumoſo ſcatentes. Quale quid proin ſi minus fuerit conſpiciendum, de ſuffocatione Nati dubitare concedit: dubitabat etiam Facultas Medica hujus loci A. 1702. die 16. Februarii de infante, qui ex rivo mortuus, cum Vinculo circa collum conſtricto protrahebatur & ſtrangulatus cenſebatur: propter ſignorum ſeu phænomenorum receuſitorum defectum. Quia nihilominus Reſpirationem interpellant, modo quæ Collum cum Trachea conſtringunt ſeu comprimunt, modo quæ fauces tantum obturant, in caſu priore advertendum, num Funiculus ſimileve conſtrictorium Cervici profundius impreſſum, ſeu an ejuſmodi impreſſionis veſtigium evidens cernatur, Circulus nempe in collo hujuſque imprimis antica & lateralibus partibus conſpicuus, rubicundus, aut fuſcus, Cutis rugoſa, Muſculi ſubſtrati plus minus ſuggillati: ſine quali arctiore conſtrictione Trachea nec præcludi, nec Aeris per hanc reciprocatio vitalis ſufflaminari, poterat. In altero caſu, ſeu ubi linteaminum ſimiliumque obturamentorum in os intruſione vel infarctu Matrem impiam Nati ſuffocationem molitam fuiſſe videtur, an talem per illa vere præſtiterit, an ſecus, non raro ambiguum evadit, ſi de modo & profunditate hujus intruſionis haud ſufficienter conſtet, ut vel Obſervatio proxima declarat.

Nimirum Anno 1690 die 30 Septembris Juvencula quædam ex clandeſtino coitu Puellam pepererat, hancque in Latrinam, mortuam, ut ajebat, dejecerat: quam paulo poſt tamen vivam ſe enixam fuiſſe, ac linteamine præcinctorio ori ejus impacto, ne ejularet, ſuffocaſſe fatebatur; poſtmodum Confeſſionem illam temperabat, nimirum linteo hoc ſuperficialiter tantum ſe os ejus obtegiſſe, ſeu illud huic admoviſſe, *nur an das Maulgen gehalten*, modo leviter illud immiſiſſe, ac perpauca tantum momenta in hoc reliquiſſe, dicens. Quas circumſtantias variantes apprehendens Defenſor, pro innocentia Inquiſitæ adducebat, quod ore natæ leviter tantum per Præcinctorium obturato, i. e. per hoc illi minus profunde adactum, haud ſuffocari potuerit illa: cum imprimis obturaculum hoc non adeo diu in ore ejus reliquerit, & ſub hac oris leviore obturatione Reſpirationi patula per nares via manſerit. Cui ego, à Prætore deſuper requiſitus, regerebam, Naribus quamvis externis hac ratione minus coarctatis, viam nihilominus faucibus atque naribus intermediam, forte hac ratione fuiſſe præcluſam, ſicque reſpirationem Puellæ utique ſufflaminari potuiſſe, aut nares forſan muco, in recens natis frequenter oppletas ſuffocationem juviſſe. Et, tametſi de mora lintei intra fauces minus exacte conſtaret, brevem tamen forte moram interi-

interimendo Infanti extitiſſe adæquatam: qui à partu recenti debilis, ſpiritum trahere tantum inchoaverit. Hocque eo magis,. quod per Hæmorrhagiam vaſorum umbilicalium haud deligatorum, nec non caloris externi fotum aliorumque neceſſariorum adminiſtrationem neglectam infans ſimul viribus fractus fuerit. Ac denique per ſuperficialem tantum Linteaminis immiſſionem phlegma illud glutinoſum, quo fauces modo natorum pariter utplurimum infarctę, ab ore forſan antico ad hujus anguſtias poſticas & Laryngem retruſum, ſicque ſpiritus reciprocationem interceptam fuiſſe. Magis anceps Collegio Noſtro obtingebat Caſus, quem Scabini Waldorfiani ita Sita, menſe Aprilis præteriti anni diſquirendum exponebant, Partus nempe ſeptimeſtris aut ad ſummum Octimeſtris, quem a Genitrice ſuffocatum ſuſpicio ferebat: Linteamine ſeu Mappa aliquoties complicata & ori atque naribus ejus ſuperimpoſita, concurrente inſimul, illius imbecillitate, pręcocius editis conſueta, ac deficiente Regimine Tenellis ejuſmodi neceſſario. Quamvis nihil certi hoc in paſſu Nobis decernere licuerit, dum Mater Ipſamet in circumſtantiis, ſcitu neceſſariis, recenſendis ſibi haud conſtabat, aſſerens modo, ſe Nato linteamen tantum injeciſſe, modo complicatum ori ejus arctius impoſuiſſe, modo hunc eodem obvolviſſe; ignorare pariter ſe fingebat, quamdiu ſub velo hoc ille vixerit: hinc in dubio linquens nos, an ab Inſtrato eodem ſuffocatus perierit.

Nec miſſum facere poſſum, ab aliarum quoque rerum, aliquando paradoxarum ſatis, infarctu Guttur, ad lethalem uſque ſpirationis interceptionem ſuffulciri: hujus admonitus ex Caſu, quem 1. Septembr. Anno 1684. à Prætore ac Senatu Islebienſi Facultatis noſtræ ſententiæ expoſitum, recordor. Mortuum à ſe editum quædam Agnes Sophia Bolazia aſſeruerat, in cujus Capite nihilominus Contuſiones hinc inde varię, Funiculus umbilicalis abruptus & Os cineribus refertum cernebantur: emergente hinc Quæſtione, numne præter cæteras internecionis cauſas hanc quoque feſtinarit cinerum infarctus, aeris permearum intercludendo. Quem quidem Mater ſuſpecta fortuito obtigiſſe ajebat, cum ſtans enixa fuerit infantem, capite in humum, in qua cinerum acervus, præcipitatum, ſicque aliquid horum admittentem: eo ipſo vero, dum ille mortuus (ex illius aſſerto) hinc minus inſpirarit, tantam cinerum quantitatem illum attrahere haud valuiſſe, augurabamur, & non tam per illapſum fortuitum, quam ex conſilio & manu intruſis, cineribus refertas fuiſſe illius fauces.

Refero huc pariter illum ſuffocationis modum, quo Natus ſub ſtragulis, culcitris ſimilibuſque operimentis, ſimulque in ſordibus ac excretis partus, detinetur, item intra Femora Infanticidæ comprimitur, cujus Exemplum Quęſtor Langen-Salienſis Anno 1700. menſe Decembris nobis ſuggerebat. Ubi equidem nulla à Medico in Infante obſervata erant violentiæ externæ veſtigia, vixiſſe interim pręter natantes Pulmones ipſa Mater aſſerebat: quem à Secundina minus liberatum ſub ſtragulis atque recrementis parturientibus conſuetis relictum, ac intra femora genitricis compreſſum, ex aeris appulſu denegato & Thoracis motu impedito, ſeu ſuffocatum, periiſſe, probabile judicabamus. Quale Infanticidii genus promptius conjiciendum, ſi ſub ſitu, quo partum ordinarie excludi innoteſcit, facie nimirum ore ac faucibus poſteriora ſpectantibus, hiſque incumbens ſeu pronus hic diutius manſerit: quantum enim ſitus hic modo editis præjudicet, rudiores nedum Obſtetrices nos docent, dum hos ſtatim, ac manibus ſuis exceperunt, invertunt & inverſos in gremium ponunt.

Ratione Spumoſitatum in Faucibus ac Fiſtula Pulmonari repertarum, quas ſuffocationis violentioris ſignum communiter tradunt, advertere conducet, phænomenum hoc aliquando fallere, hinc ſolitarium Infanticidio inferendo pariter vix adæquatum exiſtere indicium, dum Epilepſia quoque decumbentibus ac occumbentibus non adeo infrequens deprehenditur ſimilis Spuma: ut proin vitio verti nequeat Medico, ſi, ubi non alia inſimul Suffocationis ab extra factæ ſigna concurrant, in deponendo ambigat, ſuamque potius ſententiam ſuſpendat. Cujus feſtinationem etiam hoc diſſuadet, quod, cum fauces recens natorum muco ſeu ſero viſcidiore ordinarie ſcateant, fieri facile queat, ut uno alterove leviore anhelitu, mox à partu & brevi ante obitum ſpontaneum tentato, adeoque ſine omni cauſa externa, illud in ſpumam elevetur: ſicque decipiatur, qui Infanticidii conjecturam ex hujus ſolius conſpectu confirmare ſuſcipit. Quinimo ex adverſo contingere poteſt, ut, ſine ejuſmodi ſpumoſitate circa fauces comparente, ſuffocando extinguatur ejuſmodi tenellus: v. g. ſi illæ linteaminibus obturentur, ſerum ſpumoſum imbibentibus ſeu abſorbentibus; aut hic in latrinam ſimilemve locum cœnoſum pręcipitatus fuerit, hujuſque illuvies Spumoſitatem talem obliteret. Ut mittam, ipſas aquas limpidiores, ſi forte his ſubmergatur Infans, illam diluere ac detergere: aut, quia his injectus ſine notabili renitendi ſeque elevandi conatu ac facultate, mox opprimitur, talem ſpumam vix produci ſeu formari.

Idem obſervari ſolet in natu majoribus, hoc eſt, aliquot ſeptimanarum ac menſium, ſi repentina & clandeſtina morte perierint ac ſuffocati præſumantur, quibus Spuma turgeſcens, aliis circumſtantiis deficientibus, mox categorice hoc aſſerere vix conceditur. Atque hoc quidem multo minus, ſi denatum Epilepſiæ alias expoſitum conſtet, aut Dentitione ſimilive affectu, qui ejus frequentior occaſio exiſtit, laborarit: qualem morbum, propter conturbatam hinc reſpirationem, ſpumam circa os utplurimum producere, vel in vulgus conſtat. Proin ſi in tali caſu deponendum fuerit, per collectionem demum plurium phænomenorum hoc tentet Medicus. Sc. ſe deprehendiſſe infantis nupera nocte mortui faciem lividam aut ex atro rubicundam, os & nares ſpuma obſitas, aperto vero cadavere pulmones pariter ſero ſpumoſo refertos: quarum circumſtantiarum intuitu & cum de cætero cunctæ, tam externæ quam internæ partes ſanæ & optimæ conſtitutionis deprehenſæ, probabile videri, eundem à mole quadam ponderoſiore, quæ faciei aut pectori ejus incubuerit, aut alia forte ratione, fuiſſe ſuffocatum.

Hi ſunt modi natos ſuffocandi crebriores & Meretriculis impiis ſolenniores: quin tamen aliis quoque inſuper tale quid vel per incuriam & negligentiam, vel magis doloſe, ab iis patrari queat, ex illis, quæ circa partum magna cum cura agere novimus Fœminas ſagaciores, non ſine omni ratione auguramur. Pronum ſeu in faciem atque pectus converſum Infantem ordinarie naſci, penes omnes in confeſſo eſt: in quali tamen corporis ſitu ille minime linquendus, ſed mox in latus alterutrum convertendus, ut facie ſua Obſtetricem aſſidentem ſpectet: Ne videlicet pronus diutius jacens, ſpiritum forſan tardius ac difficilius trahat; ſupini vero os ac nares à colluvie aquarum & cruoris, partus proxima pediſſequa, ad ſuffocationem uſque oppleantur. Unde ſubſumere adigimur, quam facile cautela hac neglecta, & ſi Puerpera ejuſmodi clandeſtina hanc ſitus in nato mutationem haud ſtudioſe advertat negligatque, aut Infanti quoad hæc minus opportune ſubveniat, neci tradatur hic, nulla alias adhibita violentia evidente, h. e. non quidem committendo, omittendo tamen, peccet ac Infanticidium committat.

Nec Obſtetrices aliaſque Fœminas peritiores latere poteſt, quam perperam cum Nato agatur, ſi à Funiculo &

Secundina non ſat citò liberetur, hæcque ab illo non quantocyus ſeparetur: ita ut penes Illas in uſu obſervetur, partum, ſi fortè illa hunc non mox ſequatur, præciſo funiculo, removere. Quo nimirum balneo quamprimum commmiſſi & ſub enixu viribus fractus hujus fotu calido ſuſcitari & mortuus viſus in vitam revocari poſſit: antequam nimirum, ambitui uteri tepidiori adſuetus, ab atmoſphæra frigidiore nimis alteretur. Secus quidem aliæ Mulieteularum harum ſentiunt, non protinus nempe ſegregandum à Secundina infantem, dum per hujus & ſanguinis per funiculum circulari ſeu agitari motum ſeceſſus & excretio Secundinę ab utero, cui forſan tenaciùs adhæreſcat, juvetur. Earum tamen opinioni multum authoritatis derogat hoc, quod Natus imbecillior parum aut nihil aliquando, motus exerat, hinc Epar oterinum per funiculum illom vix agitare & commovere queat: nec concedente hoc longitudine ejus ordinariâ, ratione cujus nihil impreſſionis ſeu vellicationis ab Infante ad illud emanare valet. Neque motus ſanguinis, per umbilicalia vaſa undulantis, hrmius adhæreſcentem Secundinam commovere poteſt in Nato viribus deſtituto: poſtquam experientia frequẽtiore edocemur, nec robuſtiſſimum ſemper illam mox ſequi, multò minus ab imbecilliore, per cujus vaſa umbilicalia vix tantillum ſanguinis fertur, aliquid exagitationis illa ſibi promittere poterit. Stante proin, Nati connexionem cum Epate uterino hujus exterminationem minus juvare, nec illum Balneo ſimilive fomentatione calidiore ſub eadem commodè & ſecundum exigentiam, tractari poſſe: quid impedit, quominus interim hac ratione, ſeu ſub tardiore Nati à Secundina remotione pereat ille; ſive hoc contingat per clandeſtinæ naſcẽtis ignorantiã, ſive malitiã & culpã plusminus latam.

Monendum ſimile quid à Placenta, mox ſimul equidẽ cum fœtu excuſſa, ab hoc tamen minus tempeſtivè ſeu nõ illicò ſequeſtrata: dum hæc vitalitate maximam partẽ orbata & tantùm non cadaveroſa, non, niſi cruorem grumeſcentem, nihilque vitalitatis ac virium, illi concedit, quin potius aliquid corruptelæ ſuæ inchoatæ impertitur. Quæ proin clandeſtinarum ejuſmodi puerperarum vel per imperitiam, vel doloſè, hoc agere negligunt, culpam infanticidii gerunt, illud omittendo, quod Nato internecioni cedere poterat. Recordor quidem pravi illius moris, à *Spigelio* & *Sennerto* comprobati, quarumdam Obſtetricum, quæ, antequam Funiculum præſcindant ac deligent, Cruorem vaſis ejus inexiſtentem digitis ſuis verſus Infantem urgent ac repellũt: ineptè ſibi perſuadentium, hac ratione refocillari maximè illum, fortè debiliorem. Aſt eum ſũmo Tenelli vitæ periculo tale quid ab iis fieri, inde judicare eſt, quod canalibus his refrigeratis, ſanguis quem continẽt, omnem mox vitalitatẽ deponat & congelaſcat, hinc ad interiora ejus delatus & latici vitali intermixtus hunc pariter corrumpat & graviora in illo Symptomata pariat; quorum genuinam cauſam nec ſagaciſſimus Medicorum ſubolfacere, nec eidem mederi, poteſt.

Recens deniq; nato exitium non rarò infert Regiminis neceſſarii neglectus, hoc eſt, ſi à mucoſitatibus, quibus ad infarctum ejus Nares ac fauces frequentius ſcatent, non oppido liberetur, à quibus tamen ſolis aliquando ſuffocatur: aut ſi idem contra aëris injuriam externam ſaltem non mox per linteamina, Faſcias ſimiliaq; integumenta, Balneum aliaq́ fomenta calidiora præmuniatur. Calidiori ſiquidem atmoſphærę in utero hactenus adſuetus externam ſine evidente ſui damno non æq́ ferre valet: quin brevi ab hujus ſolius rigore, abſq; ulla alia violentia, ſuffocetur ac enecetur. Qualibus curis & adminiſtrationibus neceſſariis poſthabitis ſi pereat infans, Infanticidii non rarò deficiunt indicia, Medico nihilominus ad deponendum poſtulato, ſcitu neceſſaria maximè.

DISSERTATIO II.

De Vivis Mortuisve Aquæ ſubmerſis, ſuſpenſis ac vulneratis.

Contingit aliquando dubitare 1. de Homine ex aqua protracto, an in illam vivus mortuusve fuerit demerſus? 2. de Suſpenſo reperto, viviusne an mortuus ſuſpenſus? ac 3. De Vulnerato, num vivo mortuove inflicta fuerit plaga? Quarum diſquiſitio pariter ad Medicos devolvatur, determinationis aliquando arduæ ſatis, & ex phœnomenis in cadavere conſpicuis non adeò facilè eruendę. Variis ſiquidem dum artibus nefarii homines crimina ſua celare contendunt, non mirum, infinitas fraudes has eum in finem fingere, ut Magiſtratum, Vindicem eorum, fallant, quibus diſcutiendis equidem Ars medica aliquando præſto eſt, interdum tamen vix ſufficit: modi interim ac ſigna, negotia ejusmodi inveſtigandi penes diverſos Scriptores leguntur, *Paraum* v. g. *F. Fidelem, R. à Caſtro*, ac *Zacchiam quæſt. med. legal. l. 5. tit. 2. quæſt.* 11. congeſta; quorum monumentis unum alterumque ſubnectere nunc intendo.

Quoad prius, communis eſt ratio, illius, qui undis vivus ſubmerſus fuit, cadaver digitorum extremitates attritas & excoriatas monſtrare, quod nimirum ille quovis extremo molimine obvia quævis perfringere, eripere ac effodere, hincque emergere attentarit, ſicq́ dum ſalvare ſe molitus fuerit, in proprios digitos, inſtar furibũdi, ſævierit: quale quid in cadavere ejus, qui in illas mortuus conjectus, cernere haud detur, conatu ejuſmodi deſpectabundo deſtituti, quique vita jamdum privatus cum morte minus colluctatus fuerit. Præterea in ore ac naribus ejusmodi ſubmerſi viventis mucum obſervari ajunt ſpumoſum, elevatum ab iis moribundi conatibus ultimis, quibus ſpiritum agitare anniſus fuerit, & ſub hoc molimine ſimul tam humorem ſalivalem, quàm aquam ab extra appellentem in Spumam redigerit: dum contra Cadavera aquis injecta nec reſpirationis reciprocatione opus habeant, nec huic moliendæ paria exiſtant. Addunt demum his, abdomen & thoracem illius, qui vivens in aquam præcipitatus fuerit, valdè tumidum conſpici, Pulmonibus nimirum, ventriculo ac inteſtinis aqua ſubeunte refertis ac turgentibus; in hoc verò, cujus cadaver demum ſubmerſum, nihil ejusmodi intumeſcentiæ, nihil aquæ in interaneis, reperiri: in priore canalibus ad hæc pateſcentibus, quinimò aqua, ſub ultimis anhelandi conatibus pulmonibus impulſa, in poſteriore occluſis ac conſtipatis.

Docuerunt idem olim omnes Medici, ex Signis his Prætori ſuſpicionem non unius generis ſubminiſtrantes, & aliquando Inquiſitionis argumenta ſuggerentes: qualia tamen multum ambiguitatis involvere ille fateri nõ erubeſcet, qui experientiam autoritati ac pluralitati conſpirantium anteponit. Scilicet haud omnino frivolè infertur, illum, cujus in undis reperti digitorum extrema, forſan aliæ quoque partes nudæ, evidenter laceratæ, illatum vi ſuffocatum fuiſſe, per ſermocinationẽ declaratam: neutiquam tamen hoc mox negare convenit, ſi forſan illæ integrę offendantur, v. g. in recens natis, ad primum mox aquarum contactum, ac ſine ullo renitendi niſu ſuffocatis. Ne de Melancholicis dicam, qui ſalutem ex aquarum oppreſſione quærunt, nec de Ebriis, qui ſenſuum torpore obruti & quaſi ſomnolenti tale quid ſuſtinent. Circa os atque nares profectioris ætatis hominis aquis ſubmerſi quæ compareт, Spuma indicio eſt, eundem ſub aquis demum interiiſſe, huncque gargariſando quaſi illam formaſſe: de recens edito autem dubitare conceditur, ſpumoſitatem hanc illi connatam ſeu à partu relictam forſan eſſe. In cujusvis verò ætatis homine quid impedit, quominus

hæc

hæc ſub aquis in ſubmerſo elevata Spuma, ab iisdem denuò eluatur & abſtergatur, hinc deficiens eum extra has interemptum fuiſſe falsò perſuadeat.

Aſt quod demum aquæ ad Ventres horumque viſcera, imprimis pulmones ac ventriculum, ſubingreſſum ſpectat, hujus argumenti vim probandi confirmant, qui cum Veteribus, Græcis æque ac Arabibus, periculo aquarum ereptos mox ſtudioſiùs in caput convertunt, ſeu pedibus quaſi ſuſpendunt, ut aquam ingeſtam propterè exturbent: quinimo hujus rejectionis juvandæ cauſa illum ſuper cupam ſeu dolium rotant, ut penes *Alex. Benedictum 7. de morb. cur. cap. 3. Codronchum de iis, qui aquis ſubmerg. Chriſtoph. à Vega art. med. libr. 3. ſ. 5. c. 8. & Th. Bartholin. 6. hiſt. 68.* videre eſt. De quali tamen ſuffocatos per aquas in vitam revocandi remedio dubitare oppido jubent illi, qui ſine ejusdem adminiſtratione & ſola ſub ſtragulis calidis fomentatione, frictione & ſpirituoſorum internorum atque externorum uſu idem feliciter ſe præſtitiſſe perhibent, v. g. *Foreſtus 15. obſ. 26. Platerus obſ. p. 284. Langelot in miſcell. N. C. decur. 1. Anno. 6. obſ. 20. & Pechlinus de vita ſub aquis* aliiq́ qui ejusmodi homines tractarunt: quibus præſidiis *Foreſtus l. a.* Decoctum florum Chamomomillę, tanquam ſingularis in ejusmodi caſu virtutis, addit & præ aliis commendat. Ipſemet quoq́ *Zacchias & Rod. à Caſtr.* circa hoc experimentum, ab ingurgitatione aquæ petitum, ancipites hærere videntur, dum *Prior l. a. quaſt. 11. & 12.* illos, qui in aqua pereunt, non tam propter molem aquæ, quæ interiora eorum oppleverit, quam impeditam potius reſpirationé, ſuffocari, tradit: Poſterior non cuncta eorum cadavera ob incluſam aquam, ſed propter vapores, in quos ſub aquis horum fluida reſolvuntur, inflari ac intumeſcere ſcribit, illa videlicet, quæ diuturniore ſub illis mora putredinem contraxerint.

Verùm, quod potiſſimum, olim jamdum, cum Proſectoris publici officio adhuc fungerer, non unam Infanticidam, ſupplicio Culei enecatam, me ſecuiſſe atque hac occaſione Spectatores ad advertendum admonuiſſe, memini: nihil tamen aut parum aquæ in ullius pulmonibus ac abdomine deprehendiſſe. Quinimò, ut hujus rei certior evaderem, canes aliquot huic meæ curioſitati & aquis viventes litavi: in neutro tamen horum hinc extracto aquã hauſtam offendi. In quo me inſuper confirmarunt *Platerus quaſt. med. Waldſchmid. in Ephemerid. Nat. Cur. decur. 2. an. 6. obſ. 153. & Joh. Conrad Becker* in *tract. de ſubmerſ. mort. ſine potu aqua.* Quemadmodum idem Experimentum hincq; petitum Argumentum, quaſi, ſi in homine ex aqua protracto, nulla aqua reperiatur, inferre detur, mortuum, non viventem, eundem in hanc præcipitatum fuiſſe, *Facultas noſtra* Anno 1689. d. 6. Aprilis ſuſpectũ ac fallax declaravit: ideò nimirum, quia per aquam ſuffocati non, quod interiora eorum eadem repleantur, ſed quod per hujus ambitum aëris uſus iis denegetur, pereũt. Demum contrarium probabilius videtur, Cadavera aquis ſubmerſa æq; ac illorum, qui vivi in eaſdem pręcipitati, ſi diutius ſub his linquantur, tandem per canales laxatos aquam aliquando forſan admittere, proin in deponendo pariter fallere utraque, ſi diutius ſub illa hæſerint.

Unde concludo, bina equidem priora ſigna in diſcernendo cadavere viventis ac mortui ſubmerſi, cæteris paribus, alicujus valoris, tertii autem, quia falſa innititur Hypotheſi, vim nullam omnino videri: ita tamen, ut illum etiam circumſtantiæ atque indicia combinata moderentur, temperent atque infringant. Ita v. g. ſi conſtet de hominis ſubmerſi dementia, ſi de hoſtis animo vindicativo, illumve per loca ignota ambulaſſe, ſimulque protracti ex Aquis cadaveris manus, aut chirothecæ, quibus forſan hæ indutæ, hinc inde laceratę, naſus verò atque os ſpuma referta vel obſita cernantur; hęc vix dubitare ſinunt, illum viventé aut in aquam cecidiſſe, aut pręcipitatum fuiſſe; contra, ſi ejusmodi indicia deficiant ac de aliis violentiæ illatæ generibus horum ſigna teſtentur, propinati e. g. toxici, Facies livida ac inflata, lingua tumida, nigra & extra buccas longiùs prominens, Stomachi facies exterior rubra aut fuſca, interior verò hinc inde arroſa & quaſi cauteriſata, ſine digitorum conſpicua attritione, appareant.

Par ambiguitas circa illos emergit, qui ſtrangulati reperiuntur, ſi de his, an viventes adhuc, an mortui demum, ſuſpenſi fuerint, Medicus deponere poſtuletur: cui equidem diſcutiendæ *Paræus & F. Fidelis* allaborarunt; aſt forſan non undique feliciter. Signorũ illorum diſtinctivorum frequentiora traduntur, quod in ſuſpenſo vivo funis ſeu laquei ſtrangulantis obſervetur veſtigium ſive impreſſio in Jugulo & lateralibus Cervicis partibus, vel rubedine, vel fuſcedine, livore aut nigredine conſpicuum. A quali funis conſtrictiva impreſſione, annotante *Paræo*, rugoſa & contracta etiam cernitur cutis propinquior. De cætero livida comparet Facies, humeri & brachia, circulatione ſanguinis cum impetu intercepta: quinimò Caput & Thorax tumidior aliquando, utraque a ſanguine intra horum integumẽta ſtagnante, thorax verò inſuper ab ultimo inſpirandi conatu, quia in diaſtole explicatus permanſerat. Muco ſpumoſo, plus minus cruore tincto, ſcatent os atq; nares: Lingua tumidior ac nigricans extra dentes cum oculis prominet, à circulatione pariter impedita ac anhelitu violentius intercluſo. Urinam aliquando in agone profundunt ejusmodi ſtrangulati &, advertente *Zacchia*, membri virilis rentiginem, cum ejaculatione ſeminis, prę ſe ferunt: ſymptomata ſc. ſpaſmodica, ſtrãgulatis crebriora. Larynx in quibusdam lacerus, attritus & quaſi conquaſſatus deprehenditur, ſi nimirum funis ſtrangulatorius ipſi propius adactus fuerit: hoc tamen rariùs contingit, vixque fieri poteſt, ubi ille infra guttur aut ſupra hoc tracheæ caput, ſeu proximè ſub mento, collum conſtrinxerit. Addunt his nonnulli Luxationem Vertebræ cervicis ſecundæ, quale quid tamen rarioris obſervationis: nimirum in illis tantùm, qui à manibus carnificum ſuſpendii ſupplicium paſſi, quibus in nonnullis locis ſolemne eſt, mortis accelerãdæ cauſa cervicem delinquentis torquere ac inflectere, ſicq́ vertebram plus minus diſlocare. Qualium ſignorum & ſymptomatum ſi nulla compareant, cadaver ſaltem hominis ſuſpenſum fuiſſe, probabile fit.

Utriuſque caſus exempla & ſuper hæc deponendi formulas *Chirurgus ille Gallus des Rapports* p. 516. 517. &c. ſubminiſtrat, quales, quia rarioris obſervationis, in tyronum gratiam tranſcribere haud pigebit ſequentibus. Nos Medici & Chirurgi Regii, ad Requiſitionem & in pręſentia Commiſſarii, viſitavimus cadaver Fœminæ ſeptuaginta circiter annorum, quæ ſemetipſam ſuſpenderat, exhibens Linguam nigram, tumidam & extra os prominulam, cum tectemento oris & narium glutinoſo atque ex atro rubicundo. Invenimus dictum corpus pedibus humum contingens ſeu humotenus innitens, & collo mediante laqueo ex tænia duplici parato ac nodo craſſiore inſtructo, tigno affixum: ita quidem, ut funiculi hujus Orbiculus quaſi capiſtriformis, inter mentum ac laryngem, per angulos maxillæ inferioris, inter aures atq́ Apophyſes Maſtoideas ad occipitium latus, profundam ſui impreſſionem in partibus his, ſub mẽti potiſſimum medio, quod nodus ille craſſior contigerat, reliquerit. Adeò ut ex his cæterisq; in Actis enarratis circumſtantiis, & poſtquam ſingula membra exactiùs luſtraveramus, judicaverimus, ſolam laquei admoti ſtricturam huic Vetulæ mortis cauſam extitiſſe. Sicut contrarium caſum, i. e. poſt mortem demum ſuſpenſæ, ac de hac teſtificandi ſchema ex eodem Scriptore l. a. petere licet ſequens. Nos Medici ad Relationes ejuſmodi deputati ac à Magiſtratu loci poſtulati, Cadaver fœmineum in horreo offendimus, de trabe ſuſ-

penſum: cujus facies naturalis ſeu conſueti coloris, nihil ſpumæ aut recrementi viſcidi in ore ac naribus monſtrabat, in Lingua nulla nigredo, nec minimum rubedinis, livoris aut ullius coloris peregrini in Collo aut funiculi ſtringentis tractu comparebat. Cætera vero corporis membra luſtrantes exiguum in latere Thoracis dextro deprehendimus vulnuſculum, ſub mammilla propendente occultatum, inter quintam ac ſextam Coſtam veram pectoris cavum & in hoc totum Cor, ad cruoris ingentem ad hoc profuſionem, perforans. Ex quibus obſervatis, collective ſumptis ſeu ſimul ponderatis referre adigebamur, plagam hanc Thoracis & Cordis Fœminæ huic ante ſtrangulationem inflictam ſolitariam & genuinam mortis ejus extitiſſe cauſam, & poſt hanc demum cadaver fuiſſe ſuſpenſum. Simile quid ad Requiſitionem Quæſtoris Senfftenbergenſis Anno 1708. d. 19. Octobris factum, ex *Actis Collegii Noſtri* commemorare liceat de Fœmina quadam ſuſpenſa reperta: cujus quia nec facies, nec Collum, nec Humeri cum Thorace peregrino colore imbuti, nec Oculi prominentes, nec Lingua tumida ac nigra, nec veſtigium laquei deprehenſa fuerint, utrumque potius Abdominis latus, à Coſtis nothis, Lumbi ad Podicem uſque ac Femora livida, fuſca atque ſuggillata comparuerint, hoc concludebar, illam non tam viventem ſe ipſam ſtrangulaſſe, quam ejus Cadaver poſt fuſtigationem & verbera lethalia ſuſpenſum fuiſſe.

Tandem de illorum Cadaveribus, quæ vulneribus confoſſa reperiantur, dum forſan ambigitur, utrum hæc homini adhuc viventi an mortuo, illata fuerint? diſcernere hoc fatigunt *Pareus* atque *Zacchias* hunc in modum. Nimirum plagas rubicundas, cruentas ac quarum labia tumida & livida, viventium; plagas autem nec rubras, ſed pallidas, nec cruentas, & quarum labia flaccida, defunctorum, eſſe. Aſt hallucinari utrumque horum, Experientia imprimis evincit, quam in enunciando illi neglexerunt, per quam nihilominus conſtat, haud cuncta vivis inflicta vulnera in cadaveribus horum rubicunda, cruenta & tumida, quinimo pleraque eorum pallida atque flaccida, conſpici: dum quicquid rubedinis ac inflationis in viventibus poſſident, ſive à carnium vitalitate, ſive earum inflammatione, hoc habeant, cum vita deponunt, & per conſequens in quovis cadavere ſauciatorum fruſtra quæritur. Cruenta autem obſervantur nunquam in cadavere, ſed in actu tantum viventibus ſubjectis, & quidem primis diebus tantum, ubi cruore adhuc ſtillant; ſedata vero omnimode eorum Hæmorrhagia tunc ceſſat quoque cruentatio: adeo multo magis in defunctis, quorum Cruor undulare & per tubulos carnium laceratos prorumpere deſinit. Proin ita quidem concludere conceditur, tument, rubent & cruenta cernuntur in Cadavere aliquando plagæ eorumve labia illius, qui vivus fuit percuſſus: haud tamen infallibilis videtur conſequentia, illum, cujus vulnera recenſita phænomena præ ſe minus ferunt, cadaveri demum ejus fuiſſe inflicta; ob rationem nimirum declaratam. Tumor labiorum ſine dubio emergit ab aliquali Labiorum inflammatione, qualis in vivis jamdum non raro ceſſat: imo dum labia eadem aliquando ad exitium uſque vulnerati ſubſident, flaccida ac livida ſimul evadunt, ſuperſtite adhuc eodem. Majoris proin momenti ajerem illud Zacchiæ criterium, vaſa hujus, qui vivus ſauciatus fuit, flaccida & inania maxime, in illo, qui poſt obitum vulneratus, ſanguine turgida & repleta adhuc, cerni: idque ideo, quod per viventis vaſa & carnium fibrillas diſciſſas ſanguis promptius feratur, penetret ac prorumpat fluidus adhuc, vitali elatere turgidus, & à Cordis Embolo vibratus: deficit contra uterque motus & cruor grumeſcit in Cadavere, ſi hujus partium unitas ſolvatur, proin nihil aut parum hujus per vulnus, ejus rejicitur. Niſi obſtaret, vulneratum ex diverſis aliis præter Hæmorrhagiam cauſis fatis cedere, utut exile vivens perpeſſus fuerit cruoris profluvium, ſed potior hujus maſſa intra vaſa aſſervata fuerit: unde deciperetur, qui ex ſanguinis in cadavere exuperantia mortuum vulneratum crederet, vivens nihilominus qui vulnus exceperat.

Hactenus Clariſſimus Bohnius de Renunciationibus. Sequantur jam aliquot earum in variis Caſibus exempla alia.

Renunciationes de Vulneribus, ad diverſos Judices, factæ.

Clariſſ. Chriſtiani Helvvich. Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 9. & 10.

Licèt eruditorum manibus terantur integri tractatus de relationibus rectè inſtituendis à doctiſſimis viris editi, uti in fundamentis decidendi eruendis præclatiſſimè operam ſuam poſuerunt Baptiſta Codronchius, Fortunatus Fidelis, Ambroſius Pareus, Paulus Zacchias, Gottof. Welſchius, Johannes Bohnius, Heinric. Meibomius, Wolffg. Wedelius aliique plures: non tamen abs re faciunt, qui particularibus exemplis ea, quæ in genere diſputantur, illuſtrare ſatagunt, quod facere data occaſione prælaudati viri non intermiſerunt; ex profeſſo autem id egit Paulus Ammanus. Non itaque mihi vitio vertetur, ſi eo animo relationum quarundam compendium hîc recitavero. Id verò tribus adhuc præfari liceat verbis, me vulneris vocem ſenſu Medicis & Coo familiari hic accipere, quò notat *omnes affectiones, quæ extrinſecus cum quâdam violentiâ corpori accidant, ſeu caſus fuerit, ſeu vulnus, ſeu plaga, ſeu diſtenſio*, qua de re videatur Martianus Comm. in Hippocrat. Section. 5. lib. 6. Epidem. p. 276. Anno 1696. Sub initium Julii, adoleſcens 18. annorum ab herô ſuô molitore, baculô circa regionem hepatis, pubis & ipſum ſcrotum graviter percuſſus fuerat. Poſt hanc verberum inflictionem malè habens, initio curæ balneatoris commiſſus eſt; qui, quomodo in curâ progreſſus fuerit, non memini audiviſſe, niſi quod medicamentum purgans ei datum fuiſſe poſtea reſciverim. Ex eô verò in deterius ſingulis momentis percuſſi res lapſa eſt, ac deinde neſcio quô conſiliô in pagum Lanitch, qui uno circiter milliari diſtat Vratiſlaviâ, ad matrem afflictam fuit deportatus. Hic miſer de molitoris truculentia multis verbis flebiliter conqueſtus, famâ deinde ſævitiæ latiùs, ut fit, ſeſe diffundente, à Judice aulicô Epiſcopali rogatus, ut cum Chirurgis in pagum illum proficiſcerer. Factum illud eſt die XI. Julii. Sugillatio ingens circa regionem hepatis deprehendebatur. Partes genitales Sphacelo affectæ putridum & cadaveroſum exhalabant odorem, & ita invaluerat Sphacelus, ut jam νέκρωσιν in inteſtinis ſerpere pateret. Sitis intolerabilis erat. De exquiſitiſſimo ejus dolore, quô partes gangrænâ, ut apparebat, correptæ afficiebantur, ululatus ejus, quibus tuguriolum reſonabat, teſtabantur. Extrema & cæteræ partes exteriores frigebant. Hæc Magiſtratui referebantur & addebatur de miſeri vitâ actum eſſe. Ubi deinde mortuus fuerat, judicio aulico conſultum videbatur, ut cum Experientiſſ. Dn. D. Ohmb iterum illuc irem & extra luſtrarem, quod ipsô, quo obiit die, à nobis diligenter eſt factum. Præter ſugillationem externam & Sphacelum in Scroto nulla labes à nobis deprehenſa, niſi quod colon & ileon Sphacelo affectum oſtenderent hiatum, per quem aliqua liquoris quantitas in cavitatem abdominis effuſa erat; Relationis noſtræ ad Judicem ſumma erat; ſugillationem ſatis teſtari de percuſſionis violentiâ, ex hac ortam eſſe gravem inflammationem, ex inflam-

ex inflammatione vero gangrænam & ex hâc Sphacelum, *non adhibitâ forte ſatis diligenti curâ*, ex ſphacelo mortem ſecuram, nihilominus mortiferam percuſſionem, ex ſe & naturâ ſua non videri, quòd (1.) nullum notabile vas ſanguiferum læſum, nec ulla hæmorrhagia obſervata, (2.) nec pars ad vitam ſimpliciter neceſſaria noxam majorem paſſa fuerit, quantum enim ad ſphacelum & ſolutionem continui in inteſtinis attinet, non videri ſub actu percuſſionis, vel brevi poſt contigiſſe, & hoc conſtare liquidò, tum ex *modicâ* liquoris in abdominis cavitatem effuſi *quantitate*, eam certè futuram fuiſſe longè majorem, ſi inteſtina ſtatim fuiſſent rupta, ægrum enim avidè & multum bibiſſe; tum ex valida medicamenti purgantis à balneatore poſt plagam propinati operatione &c.

Exauctoratus miles, Anno 1698. die 27. April. in pago Illuſtriſſimi Commendatoris Ordin. S. Joh. Hieroſolym. Dom. Comitis à Kollowroth, cum homine quodam turbido primo litigans, deinde in monomachiam deſcendens interimitur. Hoc cùm contigiſſet, iterum ego cum laudato ante Medico ad inſpiciendum occiſi corpus invitatus ſum, & 28. Aprilis ad locum in quo occiſus erat, me contuli. In latere ſiniſtro ſub coſtis ſpuriis vulnus tres digitos latum, ex quo inteſtina facilè ad palmæ longitudinem protuberabant, oſtendimus. In latere dextro è diametro quaſi priori oppoſitum cernebatur vulnus, ſed vix tertia parte magnitudinem prioris æquans, ex quo ante apertum abdomen ſanguis conſertim manabat. Cavitas abdominis, poſtquam eò in ſectione perventum erat, cruore, cujus pars non exigua in grumos concreverat, turgebat. Poſt inſtitutum ſolicitum examen deprehenſum eſt, arteriæ cœliacæ ramum ſplenicum, nec non ramos quoſdam meſenterticos fuiſſe mucrone diſciſſos. Viſcera abdominis non multùm læſa, & hepar gladio quaſi leviter perſtrictum erat. Propter læſionem hanc vaſorum & enormem ſanguinis extravaſationem, quæ nulla arte impediri potuiſſet, judicatum eſt, vulnus fuiſſe ex ſe & natura ſua lethale.

Anno 1699. die 6. Januarii adoleſcens imberbis maturè caſtra ſecutus in hybernis luxurians ex proterva petulantia occiderat Patris-familias alicujus in *Bolniſch Beterwiſs* filiam in flore ætatis conſtitutam, habens enim ſclopetum in manu, ecce, inquit interficiam te; dictum, factum, explodit & puella exanimis corruit. Rogatus, ut cum Chirurgis die ſequenti item & de lethalitate vulneris judicium ferrem, licet ex brevi illo inter vulnus & mortem intervallô ac partis vulneratæ nobilitate ſatis eſſet probabile puellam ex vulnere mortuam eſſe. Inſpectio tamen magis nos confirmavit læſionem illam fuiſſe mortiferam; globus per orbitā oculi dextri adactus in ſiniſtra occipitis parte emerſerat & craniū diſruperat, unde ſanguis ad aliquot cochlearia effluebat. Poſt integumentorum ſeparationem in oſſe occipitis, non procul à vulnere, duę ſpectabantur fiſſuræ, altera digiti longitudine, altera aliquantò minor. Os ſquammoſū itidē fiſſū deprehendebatur. Remotô deinde craniô patuit ex globuli per meditullium tranſitu factam ingentem cerebri commotionem & inductam vaſorum (cerebrum perreptantiū) rupturam, unde ſanguis ex vaſis ſuis evacuatus in quantitate notabili in cerebro depoſitus erat, atque hinc nullum ampliùs de lethalitate vulneris ſupererat dubium.

Eodem anno, die 19. Januar. invitatus ſum ad inſpectionem exanimis puellæ, quam mater meretrix mortuā à ſe in lucem fuiſſe editam aſſirmabat. Dum externum corporis habitum luſtro, ſanguinem ex naribus ſtillaſſe atque hinc illinc cutem diſceſſiſſe ſine aliâ evidenti noxâ. Corpore aperto, pulmones rubeſcentes ac denſioris ſubſtantiæ ſeſe offerebant, ac aquæ immerſi ſubſidebant. Pericranium circa ſuturam coronalem lividum erat, ipſum verò cranium omni ex parte illæſum. Nec erat, unde vel cerebri concuſſio, vel ruptura vaſorum eidem implicatorum argui poſſet. Relatum itaque fuit, nihil quicquam in hac inſpectione occurriſſe, unde clarè ac irrefragabiliter inferri queat, Infanti poſt partum parricidiô vitam fuiſſe ademptam, imò ex ſententiâ paſſim receptâ (non tamen indubitatò verâ, ut à Celeberrimò Bohniô demonſtratum eſt) quæ vult pulmonem aquæ injectum & ad fundum deſcendentem præbere certum indicium, quòd infans non reſpirarit, potiùs conſequi, quòd jam in utero materno (incertum, quo fato) mortuus ſit.

Die 6. Julii ejuſdem anni Virgo in pago Oſtwizabà Vratiſlavienſi aliquo cive, qui inter ipſam & Gallum quendam nuptias conciliare geſtiebat, fortuitô ſclopeti ictû vulnerata erat ac poſt paucas à vulnere inflicto horas obierat. Abii eò die ſequenti, ut de lethalitate vulneris cognoſcerem. Vulnus duobus pollicibus ſupra podicem à fiſſurâ à natium partis ſiniſtræ uno pollice remotum in muſculo glutæo majori comparebat, externa facie digitum tranſverſum æquabat, interna verò aliquanto anguſtius erat, profunditas ejus ſtylo explorata, non multum a longitudine digiti indicis aberat. Cùm cautè ſecando interiora vulneris ſcrutaremur, apparuit ex quinque vulneribus minoribus globulos aliquot minutos, quos grandines vocant, in parte obliquè oppoſitâ iterum ex carne emerſiſſe, reliquos verò ad os femoris alioſque ſuperna & inferiora petiiſſe, obvia allidiſſe, vaſa cruralia laceraſſe ac excitaſſe in ſuperioribus ſinum duos tranſverſos digitos latum, & medium ferè digitum longitudine ſuperantem (ſiquidem extimam Peritonæi membranam in regione pubis attingebat) & in depreſſa verò ac declivi quaſi parte, iterum produxiſſe cavitatem, quę latitudinem digiti & longitudinem duntaxat articulorum referebat. Pronon iatum eſt vulnus fuiſſe ſummè periculoſum ob læſionem vaſorum ſanguiferorū inſignium ac inſecutā hemorrhagiā maximā, non tamen videri abſolutè lethale, ac perito Chirurgo ſi præſens fuiſſet, non defuturum fuiſſe viam arteſque ſedandi, (quamvis cum magna difficultate) ſanguinis effluxum.

Anno 1700. die 17. Maji adminiſtrator in Krobelwitz Vratiſlaviam pergens, a paſtore gregis, lite inter eos occaſione ceſſionis, in viâ ſubito exorta, graviſſimè percuſſus, die 18. ejuſdem deceſſerat, atque vulneris inſpectio mihi commiſſa fuit: In mortuo cadavere, in latere ſiniſtro, ſupra os ſquamoſum, non procul à muſculo temporali, vulnus duos digiti articulos longum, & digitum tranſverſum circiter latum eſt deprehenſum. Cranii illa pars quæ ictum ſuſtinuerat, oſtendebat ſpectatoribus particulas laminæ inferioris percuſſione violentâ divulſas & ſeparatas; in oppoſita verò calvariæ parte non procul à ſutura ſquamoſa cernebatur fiſſura. Dura mater & ſinus falcatus ſuperior livebant. In medio ſubſtantiæ medullaris cerebri extravaſatus cruor in larga quantitate non ſinebat dubitare de vaſorum ſanguiferorum rupturâ, ex violenta cerebri concuſſione ortum ducente, quæ omnia documento erant & argumento, vulnus abſolutè fuiſſe lethale, præprimis cùm ſtatim poſt inflictū vulnus, viſus, auditus, ſermo, percuſſum prorſus deſtituerint, exactèque impleta in hoc Hippocratis Coaca: *Quibus concuſſum eſt cerebrum, vel ex plaga dolet aut alio caſu illico vox deficit, neque vident neque audiunt, fereque intereunt.*

Mors ex vulnere ſubitanea, eôdem tamen minimè lethali.

Clariſſ. Joh. Georgii Hoyeri. Ephemer. German. Centur. 3. & 4.

Adoleſcens ſedecim annos natus ſanguinei temperamenti ſanus & robuſtus, die ſolis ictu ſclopeti non nimis periculosè ſeu lethaliter ex Medici & Chirurgi ſententia,

qui

Digitized by Google

qui ſpem ſalutis fecerunt haud dubiam: vulneratus, (dum verba facere, edere, bibere & deambulare adhuc poſſet pro ſubitu) cùm ſequenti die lunę celerius opinione animam efflaret, juſſu ſuperiorum, cultello anatomico ſubjiciebatur. Exteriùs itaque (1.) brachium dextrum ictu citato, qua partem internam ſuperiorem leviter ſaltim tactam, particulis quibusdam plumbeis ſub cute relictis, pluribus aliis globulis ſub axilla dextra inter tertiam & quartam coſtam in thoracis cavitatem trajectis, quibus non ſolùm (2.) integumenta communia contuſa & dilacerata adeò, ut vulnus magnitudine floreni conſpicuum, ſed ipſa etiam quarta coſta penitus diffracta, (3) Vicini muſculi intercoſtales unà cum venis intercoſtalibus & ipſa pleura dilacerata, (4.) Dextri pulmonis lobus ſuperior unius digiti tranſverſi, Inferior pollicis transverſi latitudinem & culmi ſtraminei tranſverſi profunditatem læſus; (5.) In cavitate thoracis ſanguinis extravaſati coloris ſeroſo-ſanguinei mediocris quantitas, cum quibuſdam coſtę diffractæ feſtucis & particulis plumbeis, chartaque pro bombardæ exploſione neceſſaria, viſenda. (6.) Globulus quidam plumbeus in ipſam vertebram dorſi penetraſſe notatus, & quantùm ex ſitu & profunditate lęſionis videre erat, ipſa fortaſſe ſpinalis medulla leviter tacta.

Notabile profectò eſt harum læſionum ſeu vulnerum ſeorſim conſideratorum, nullum per ſe lethale judicari poſſe. Quod enim 1. & 2. ad læſiones illas externas attinet, illæ ſanè nullius ſunt momenti: Neque etiam unius coſtę fractura lethalitatis metum poteſt afferre; cùm ſæpius unius coſtæ, & haud ita pridem duarum quoque coſtarum & ipſius oſſis femoris fracturas caſu ab alto factas in cive & piſtore hujus urbis feliciter curatas viderim. (3) Vulnera thoracis cum lęſione vaſorum intercoſtalium feliciter fuiſſe perſanata, quotidiana experientia confirmat. Et ſicut (4.) ipſa pulmonum leviora vulnera, vaſis majoribus illęſis, vix conſideranda, ſed pro curabilibus æſtimanda; cùm per obſervationes conſtet, lobos pulmonum tam enſibus pertuſos, quàm ictu ſclopetorum perforatos fuiſſe curatos: Ita (5.) nec ſanguis extravaſatus (vel alia materia purulenta) in thorace per vulnus inflictum, aut ſi nimis anguſtum fuerit, ſcalpello dilatandum, vel per ſectionem ſeu paracenteſin, in loco commodiori inſtitutam, bono cum ſucceſſu & curatione vulnerati forſan evacuandus, ut taceam, quantùm excellentiſſima remedia interna à modernis inventa his caſibus præſtent, lethifer vix ac ne vix quidem pronunciari poteſt.

Hujuſmodi enim vulnus thoracis & pulmonum cum ſanguine extravaſato copioſo per excreationem rejecto in Prætore pagano, pagi Molhuſini *Felchte* feliciter ſanatum notavi. Quo quidem caſu, præter interna remedia, Empl. diaſulphuris Rulandi, excreationem purulentam promovendo & dolores leniendo, egregium levamen afferebat. Nec denique (6.) vulnus medullæ ſpinalis in vertebra thoracis, niſi per tranſverſum inflictum & maximum, pro lethali habendum. Maxima quippe vertebrarum thoracis vel dorſi vulnera, ſiquidem lethalia ſint, non tam citò interimere ſolent. Quemadmodum Jenæ ſtudioſum, & hìc Molhuſæ civem quendam, vertebris dorſalibus caſu ab alto planè diffractis & diſlocatis, per plures ſeptimanas vitam protraxiſſe notavi.

Qualis igitur cauſa ſubitaneæ hujus mortis ſine lethali vulnere? Ipſas equidem læſiones citatas conjunctim conſideratas & vi quaſi unitâ mortem acceleraſſe, valde probabile. Ipſo enim thorace, à cujus motu impedito pulmonum motus etiam impeditur, in alterutro latere enormiter læſo, ipſaque materia ſeroſa ex vaſis intercoſtalibus effuſa, & partim in cavitate pectoris collecta, ibidemque ſubſiſtente, œconomia vitalis mirè turbari potuit. Hinc ſpiritibus animalibus ſenſim depauperatis, altero die lipothymię notatæ. Quibus cum motus convulſivi, dubio procul à dilaceratione nervorum intercoſtalium ac læſione ſpinalis medullę orti, acceſſerint, vomitu ſimul notato, neglectis apprimè medicamentis cordialibus; confortantibus, nervinis, feſtinæ mortis eventus non fuit impoſſibilis.

Pulmonum in aquâ ſubſidentia, non eſt ſignum infallibile fœtus in uterô maternô mortui.

Clariſſ. Chriſtiani Schuchmanni Miſcell. Curioſ. Decur. iij. Ann. 1.

Haud ſolis pilulis ſimilive apparatui Medicos adſtringi, eorumque munus non circa grabatos ægrotorú ſolùm terminari, ſed Forum etiam Civile, pariter ac Eccleſiaſticum, eoſdem aliquando moderari, In Publicū & Curiam prodire, & Civitati ſeu Reipublicę immediatè magis conſiliis atque decretis ſuis ſtare, omnium noviſſimè pro vindicanda Medicorum authoritate in nuper editis *Speciminibus Medicinæ Forenſis*, ſolidis rationibus, atque exemplorum ſerie probatum ivit Celeberrimus Lipſienſium olim Anatomicus *Bohnius*, nunc Therapeutices Profeſſor. Infiniti ſcil. generis caſus dantur, in quibus Prætor, auditâ niſi priùs Medici ſententiâ, jus dicere nequit: Neminem ſiquidem juxta Fortun. Fidelem in Prefatione Operis ſui, latet. *Quam ſæpe qui Jurisprudentiam profitentur ipſique graviſſimi Magiſtratus nos conſulant, noſtramque ſententiam expoſcant, ut illa adjuti ſapienter de rebus atque integre judicare poſſint.* Sæpiſſimè autem accidit, ut quæſtiones has ad dirimendum propoſitas tanta circumſtet difficultas, ut his neutiquam ex aſſe ſatisfacere queamus. Quin potiùs captum hominis cæteroquin ſagaciſſimi, tranſcendant, hocque ex ipſius caſus naturâ ac circumſtantiis. Jam dudum hoc, plus ſcil. interdum à nobis poſtulari quàm quidem per naturam rerum præſtare conceditur, prævidit Fortunat. Fidelis in fine operis ſui, ubi Inquit. „Sed illud etiam ignorandum non eſt, in „nonnullas rerum occaſiones Medicum nonnunquam „incidere: ut cùm nihil certi de re propoſita conſtet; „dubia omnia, incertaque referre nos etiam oporteat. „Non ſemper enim promptæ ſunt rerum atque effectuū „notæ: ut propterea in dubia atque ancipiti Medicorum relatione ſatis juſta eſſe poſſit excuſatio.“ Ut alios caſus ſpecimine tertio §. 6. & ſeqq. allegatos & ſub hunc cenſum venientes, taceam, unicum illud famoſum pariter, ac abſtruſum Problema Medico-legale ſiſtam, ubi a Magiſtratu Medicis dijudicandum offertur; an ſcil. fœtus à meretrice Matre clanculum editus, abjectus, aut etiam è terra erutus vivus prodierit, an verò uterô adhuc incluſus defecerit, mortuuſque ſit natus? Pro hac quæſtione decidenda hactenus defuiſſe ſufficientia ſigna, nemo cordatorum Medicorum inficias ibit credo. Silent ſiquidem de his docimaſiis omnes ſcriptorum libri, qui de Renuntiationibus ſcripſerunt, aut obſervationes orbi erudito communicarunt. Aliquot autem abhinc luſtris factum, ut non ſolùm color pulmonum, juxta mentem Galeni, ſed &, quod pro palmario hactenus fuit habitum, pulmonum in ſufficientem aquæ quantitatem conjectorum ſubſidentia pro indubitato ac infallibili tecmeriô fœtûs in utero defuncti fuerit recepta. Cui ſententiæ benè multi præclariſſimorum Medicorum ſubſcripsêre, ceu hoc ex Miſcellan. Curioſor. Dec. 1. An. 6. & 7. Obſervat. 102. ex Ammanni Praxi Vulnerum lethalium Decad. 6. Hiſt. 1. ex Blanckardi Collectan.

Medico-

Medico-Phyſic. Cent. 5. Obſervat. 92. Cornel. *Stalpart van der Wiel.* p. 2. Obſerv. rarior. 32. Schol. abundè videre licet. Nec tamen defuêre qui ſecùs ſentientes, ex allegata ſubſidentia apodicticam veritatē fœtûs in utero extincti, erui non poſſe ſtrenuè contendunt. Hos inter eſt Nobiliſſ. Wedelius, Collegium Medicum Wittebergenſe, & omniū noviſſimè Excell. Bohnius in ſupra citato ſpecimine tertio Medic. Forenſ. cujus rationes fortan non leves, ibidem videre poterit curioſus lector. Ex quibus facilè eluceſcit hoc ſignum tot contradictionibus adhuc expoſitum, dubię non ſolùm fidei eſſe uſq; nunc; ſed & huic ſoli, an in cauſa ſanguinis humani tutò ſit fidendum meritò ambigi poſſe. Interim cùm meum non ſit tantas componere lites, finita ſic ſibimet contradicentium recenſione, Facti ſpeciem ſuperaddam, quæ poſteriori negantium ſcil. parti, vel maximè accedere videtur. Anno nitoirum hujus ſeculi nonageſimo primo die tertio Martii Maria Lutwigin, alias Treſcher Maria vocata, ea furtiva Venere puellam peperit, quam linteis involvens ciſtę includit, quod cùm Magiſtratui illius loci innoteſceret, Medicinæ Licentiatum Practicum Ronneburgenſem, percelebrem, ad luſtrandum ſecandumve corpuſculum Groſdolfium evocat. Hic remotis linteis, apertove cranio ac thorace, cùm nihil ſoliti, quod violentas manus teſtaretur, adinveniret, *quæſito, an viva, an mortua prodierit*, ſatisfacturus, pulmones ſufficienti aquæ quantitati immittit, quos citò ſubſidere videt. Innixus huic experimento (quod ſæpiùs etiam in brutis antea tentatum viderat) & quod vaſa ſanguifera, reſecto quidem umbilico, ſed filo non conſtricto cruore turgida cerneret, in Renunciatione ſua puellam ante partum, ſicque adhuc in utero detentam periiſſe judicat. Meretrix Interim, infanticidii ſuſpecta, Ronneburgi captiva detinetur. Inſtituta hinc in Præfectura Ducali, quæ ibidē eſt, inquiſitione generali, ſingula negat, nequicquam de perpetrato infanticidio ſponte manifeſtat; nec carnificis præſentia inſtrumentorumque apparatus illam terret, imò arctiorem pollicum compreſſionem ſine confeſſione pertulit. Fidiculis cùm ſubjiceretur, ſequentia profert: Se filiā non necaſſe, occidendi tamen animum habuiſſe, vixiſſe adhuc puellam brevi, ante partum propendiſſe funiculum umbilicalem, quem, fœtûs inteſtina eſſe reputans, ſinui reddidiſſet, an autem hac ratione fœtum ſuffocaſſet, ſibi non conſtare, utut putet. Cùm foſtarent ulteriùs fidiculis illam exercere, ut deſiſterent petiit 6. die Aprilis, cunctaque narraturam promittit: Igitur ad 3. articulum: An ſcil. infans ante & poſt partum vixerit? affirmativè reſpondit. Ad Artic. 4. An non interfecerit infantem? affirmativè reſpondit. Ad Artic. 5. An non ligaturā funiculi umbilicalis ſtudio neglexerit? reſpondit: non veniſſe in mentem. Ad Articulum 6. An non illa exiſteret cauſa mortis? affirmativè reſpondit, dicendo vixiſſe utique poſt partum infantem, artusque moviſſe, *Es habe gekrappelt. ſie habe es gefuhlt*, conſtrinxiſſe verò illam fœtui fauces & fontanellam compreſſiſſe, *Sie habe das Kind an die kehle gedruckt, und das Blätgen mit den Fingern eingedruckt*. Hæc ipſâ horâ XI. noctis ſcil. 6. Aprilis repetiit hanc confeſſionem. Cùm die 8. Aprilis denuò interrogaretur, abſque tamen tortura, ad Artic. 3. 4. & 5. ut ſuprà affirmativè reſpondit. Ad Artic. 6. autem ſic depoſuit; quòd utique mortis exiſteret cauſa, cùm fauces cōſtrinxiſſet & fontanellam compreſſiſſet arctiùs: ſed non vixiſſe puellam poſt partum, nec motum hujus animadvertiſſe, exprobrante autem Judice hanc varietatem, & ut vera deponeret monente, ternâ vice affirmativè reſpondit; dicēdo: utique ſe motum fœtus percepiſſet. *Es habe das, Kind mit den handen gekrâppelt*, reliquaque omnia Artic. 6. contenta conſtanter affirmavit, ſingulaque denuò prælecta ſine ulteriori negatione, quòd vera ſint ſanctè affirmavit, quam jam confeſſionem ſubſequente morte confirmavit. Hic igitur eſt Tragœdiæ hujus exitus; de fide autem hujus Relationis, ne dubitet rogo Benevolus Lector, ſiquidem hęc omnia literis debeo ſupra allegati Medicinæ Licentiati, qui Acta Judicialia Publica excerpſit, mihique communicavit. &c.

Scholium. Legi de hac materia meretur Diſputatio quâ Excell. Dn. D. *Joh. Zellerus* Prof. Publ. Tubingæ, An. 1691. in lucem edidit; qua infanticidas non abſolvere, nec à tortura liberare, nec reſpirationem fœtûs in utero tollere deducit pulmonum infantis in aqua ſubſidentiam. Ubi imprimis, præter varias ingenioſas rationes; duobus id experimentis confirmatur: uno nempe in vitulo poſt partum per dimidium horæ ſpatium vitali, qui crebris anhelitibus, fortiorique abdominis motu reſpirare ſe teſtatus eſt, pulmonibus tamen ejusdem aquæ injectis, lapidis inſtar fundum petentibus: altero, de fœtu ibidem vivo in lucem edito, cujus tamen pulmones in aqua ſubmerſi fuerunt. Mihi ſi conceſſum ſit circa hæc conjecturam meam proferre, neque reſpirationem leviculam fœtûs in utero penitùs negare volo, neque tamen etiam fidem & experimenta aliorum, quibus pulmones fœtûs in utero demortui ſemper fundum petiiſſe, extra uterum verò demum defuncti ſupernataſſe referunt, in dubium vocare valeo. Magna etiam temeritas foret allatis ſuprà duobus experimentis fidem denegare. Aſt cùm in vitulo præternaturalis pulmonum conſtitutio adfuerit, reliquorum experimentorum in ſanis pulmonibus inſtitutorum robur inde non infringi arbitror: Lobulorum unus craſſius fuiſſe perhibetur, & ob mucum veſiculas obſtruentem ad inflationem ineptus; unde graviorem eum extitiſſe ſequitur, ita ut aër in reliqua ſana pulmonis parte contentus, nō ſufficiebat pulmonem in alto ſuſpenſum tenere, ſed alteri illi pondere ſuo ad fundum detrudenti cedere cogebatur. In fœtu autem cùm hepar corruptum ac tumefactum, nec non abdominis cavum aquâ nonnullâ repletum fuerit, ſcrupulus injicitur annon in pulmonibus quoque vitium aliquod adfuerit. Interea tamen hæc cautionem maximè neceſſariā ſuppeditare valent, ut in ſimilibus caſibus, imprimis ubi de ſanguine & vita humanâ agitur, providè circa hujusmodi experimenta procedatur, nec niſi accuratiſſimè omnibus circumſtantiis excuſſis, aliquid decernatur.

Plura rurſus quæ hic insererentur, nobis parata eſſent, tum de Renunciationibus in Leproſis, in Lue Venerea affectis, in iis qui Matrimonio inhabiles viſi ſunt, tum in aliis etiam caſibus. Verùm quandoquidem hoc in argumento jam forſan nimii fuimus; illa omnia in aliam aliquam opportuniorem occaſionem rejicimus.

RHAGADES.

Vid.

PAPILLARUM FISSURÆ

Capite de Mammarum Morbis.

RHYAS.

Vid.

OCULORUM MORBI.

RIMA CRANII.

Vid.

in CRANII FRACTURIS.

ROSEOLÆ SALTANTES.

De iis tanquam à *Gutta Roſacea* diverſis, videatur, Marcus Aurelius Severinus, ſub titulo *Epinyctis*, cui omninò affines videntur.

Finis Libri Decimi quinti.

A01 146 1026

Digitized by Google

A01 146 1026

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

P. 44.

Digitized by Google

Digitized by Google